QVAESTIONES REGVLARES, ET CANONICAE,

IN QVIBVS VTRIVSQVE IVRIS,
Et Priuilegiorum regularium, & Apostolicarum Constitutionum
nouæ, & veteres difficultates dispersæ, & confusæ, miro ordine
scholastico per quæstiones, & articulos elucidantur;

Prælatis Ecclesiasticis, & Regularibus, nec non Iudicibus cuiuscumque tribunalis, & vtriusque Iuris peritis, & quibuscunque Ecclesiasticis regularibus maximè necessaria.

Authore P. F. EMANVELE RODERICO Lusitano,
sacræ Theologiæ Lectore, Prouinciæ Sancti Iacobi Regularis
obseruantiæ D. P. N. Francisci Diffinitore.

TOMVS SECVNDVS.

NVNC DE NOVO PER PRAEFATVM
Autorem recognitus, correctus, & auctus.

HIS ACCESSERVNT INDICES TRES. QVORVM PRIMVS decreta Concilij Tridentini declarata proponit. Secundus articulos & dubia Quæstionum ostendit. Tertius rerum notabilium sententias insinuat.

DE LICENTIA SVPERIORVM, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS, M DC XI.

APVD BARETIVM BARETIVM BIBLIOPOLAM
Ad Signum Beatæ Mariæ Virginis.

AD LECTOREM.

CVM Diuino, humanoque iure ij, qui aliquid pollicentur, præsertim si illud in Reipubl. vtilitatem quidquam adiuuaminis sit allaturum, omni conatu præstare teneantur: Cùm in Quæstionum Canonicarum & Regularium Primo tomo in lucem edito, simul & in alijs operibus meis Secundum, & Tertium tomum eandem materiam discutientes propediem me pariturum fidem dederim, mihi visum est ad promissi obseruationem me iure optimo obligari, maximè cùm exploratum habeam, vniuersam Religionum multitudinem ad horum tomorum aspectum, lectionemque anhelare. Etenim vndequaque eorum omnium, qui prioris tomi embamma degustarunt, vel saltim dubiorum in eo contentorum exactam ponderationem legentium relationibus intellexerunt, quotidianis precibus fidei datæ satisfactionem vsque adeo flagitarunt, vt plerique me peccati arguerent, sæpesæpius inculcantes, quòd promissis factis, iustis eorum desiderijs, communique omnium vtilitati respondendo plus æquo tardauerim. Sed quid dicam? Fateor tandem lentius fecisse gressus, absit tamen omnis culpæ suspicio, cùm propter tam varias, tamque crebras occupationum mearum molestias, quibus quotidie districtus teneor, vix quidquam temporis, aut operis in satisfaciendo eorum petitionibus, & communi commodo fidei factę conformi potuerim impartiri. Nunc verò illud duntaxat restat, vt te Christiane lector implorem, vt si quæ alia in hoc tomo minùs bene ponderata, minusque firmiter comprobata reperies, vt candido animo sincerè id imploranti ignoscas, cogitando quòd humanis repagulis detentus, humanæque imbecillitati varijs tenebris obfuscatæ subiectus, omnia nequeam, præsertim in rebus moralibus tantis opinionum inter se dissidentium varietatibus implicatis, iuxta omnium vota comprehendere. Verùm cùm hoc ex intellectus organis corporeis impediti errore, voluntate ad id neutiquam consentiente proficiscatur, dignum est cui ignoscatur, cùm exactius ea trutinandi & cuilibet maturioris iudicij censuræ, ne erroribus implicentur hæc subijciendi plena voluntas nequaquam desijt. Accipe itaque Christiane lector ea sinceritate hunc animi mei candorem, quam volumina parturientes in ijs obseruare solent, & amicè, quæ minus rectè resoluta videbuntur, mi-

hi

hi insinuare ne pigeat obtestor. Etenim si vt corrigantur videbitur oportere, vt emendentur operam dabo. Tandem, vt opus hoc cum reliquis iuxta desiderium meum in lucem prodeat, huius & cæterorum censuram sacrosanctæ Matri Ecclesiæ basi ac solidissimo veritatis firmamento humiliter subijcio.

Vale.

QVESTIONVM CANONICARVM ET REGVLARIVM FRATRIS EMANVELIS RODERICI.

TOMVS SECVNDVS.

QVAESTIO I.

De correctione fratrum, quo ad Iudicum necessitatem, & eorum qualitatem, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quæruntur quatuor.

1 *VTrum necessarium sit iudices in religionibus constituere.*

2 *Quomodo Prælati et iudices debeant particulares amicos euitare, ne partiales videantur.*

3 *Vtrum Prælati & iudices debeant esse inexorabiles, ne de partialitate notentur.*

4 *Quomodo iudices, & superiores ab iracundia, & verbis inordinatis debent esse alieni, vt rectè iudicent.*

ARTICVLVS I.

Vtrum necessarium sit iudices in religionibus constituere.

REspondeo dicẽdo, in hoc mundo omnia sub contentione & discordia versari, omnia enim ex partibus, & qualitatibus contrariis sunt formata, & homo, in quo omnia creata continentur, ex his qualitatibus contrarijs est compositus, & in eo caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, cuius natura post peccatũ originale ab adolescentia sua prona est ad malum, quod non solũ ex sacris literis patet, sed videmus in iure edoceri. *a* Vnde Euripides, in Bellerophronte, ait. *Ingenita quidem est malitia cunctis mortalium*, qđ tradit Ioannes Sthobæus, *b* & in quadã ordinamentorũ lege cõtinetur. Propter quã causam natura ita post peccatũ corrupta, & ad malũ inclinata, vnusquisque viã suã sequitur, & inclinationem, & affectionẽ amplectitur, ita vt in sua vnusquisq; opinione persistat, intelligens suo sensu abundare, Ex quo fonte dimanant inimicitiæ, inuidiæ, partialitates, cõtentiones, insectationes, iurgia, bella, æmulationes, & alia huius generis mala. Quæ omnia in dies magis ac magis oriri, & augeri, in hoc loco solitudinis, & horroris proh dolor! aspicimus. Ex primo. n. peccato, vt dictum est, & tradit Scriptura *c* diuina, & explicat Diuus Augustinus, tanquam ex quodã seminario hæc omnia effluxerunt, in eo. n. sicut omnes peccauerunt, ita in omnes præfata genimina viperarum à charitate aberrantia in omnes homines pertransit, & sic factum est, vt nullus sit in mundo, etiam minimus viuus, in quo huiusmodi pestis dissensionis, contentionis, æmulationis, & ambitionis non irrepserit. Vbique enim regnat superbia, & quæ sua sunt quærunt, & omnes ambitioni incumbunt, & primas cathedras, & sedes insequi non verentur, quod adeo effudit in omnes, vt etiam ad statum Ecclesiasticum, & Regularem peruenerit, & ita in eo suas immiserit irradicatas radices, vt vulnus ab ipsis ortum in eo difficillimè possit medicari: cum in statu Ecclesiastico, & Regulari colore zeli, iustitiæ, & boni regiminis, sit obuolutum, & à diabolo in calice iræ Dei sub specie boni ipsis Ecclesiasticis, & Regularibus propinetur: quæ insectationes & partialitates, pestis grassabilis communitatis sunt censendæ. Experimento enim compertum est, multa Regna, plurimàsque prouincias hac vnica peste funditus fuisse euersas, & vsque ad fundamenta exinanitas. Partialitates enim sanguinolentæ Guelforum, & Gabelinorum, de quib. meminerunt Neuizan. *d* Alciatus, & Tiberius Decianus maximum malum in Italiam intulerunt. Quæ discordiæ multorum malorum abundãtissima sunt seminaria, vt luculenter Baldus, *e* Boetius & alij tradunt. Et maximã in religionibus effecisse stragẽ, experientia docet, Quæ vitia ita facta sunt communia, vt dissimulentur, & nulla lege ciuili prohibeantur, prout tradunt Bartolus, *f* & Socinus. Cum autem iuris ciuilis finis sit, populum in pace, & iustitia cõseruare, vt hæc mala hominum inclinatio in medio quodam diuinè præcludatur, & homines se ipsos amantes post desideria sua ambulare volẽtes ab his omnib. inclinationib. abstrahantur: oportuit, vt Rectores, & Iudices constituerentur ab his inclinationibus ita alieni, vt eos possent in officio continere, Vnde quando contingit, Generales, aut Prouinciales aliquos patres ad visitandũ prouincias deputare, & aliqua grauia negotia ipsis cõmittere decidẽda, tenentur viros ad id constituere, qui non solùm scientia, & experientia sint prædíti, sed qui sint ab omni affectione humana segregati, ita vt sceleratos possint coercere, & filios religionis in diuersas partes dispersos in vnum congregare, gestantes in manu stateram. Omnis enim, qui rectè iudicat, secundum Diuum Gregorium *g* & Hieronymũ, staterã in manu portare dẽt, & Innocentius Quartus ait:

Iudices stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine.

a Cap. omnis etat. 22. q. 4. auth. de monach. §. sanci mus. verb. si fuerois quaeam. in fine. glos. v. fui prodiga in proœ. d secretalium

b Sthob. sermo. 10 de iusti. l. 13. ti. a. lit 7. ord.

c Gene. 7. & 9. Aug. li. 22. ca. 22. de Ciui Dei.

d Neuiz. in silua nup. li. 4. n. 134. fol. 93. Alciat. libr. 1. Parerg ca. 12. Decian. in 2. tom. criminũ. li. 7 c. 7. n. 11.

e Bald. in l. 2. nume. 13. ff. de orig. iuris Boe. in tract. de seditios in pri. n. 10. & seq. Caccialup. in l. omnes popul. nu. 12 ff. de iust, & iur. Deciã. vbi sup.

f Bar. in l. obseruare C. de decur. li. 10. & in l. vniuersa. C. de præt. imperat. offer. Socin. con. 95. co. pnu 3.

g Cap. omnes qui. 44. dist c. offeramus 24. q. 1. cl. 1. de reg. iur. l. 6 Auth. insiuran. quod præstat ab ij. vor. sic & primum.

Et in quandam Authentica ab ipsis iuramentum de seruanda iustitia sumi praecipitur, quod si à praelatis Regulatib. nō sumitur, ideo euenit, quia de eorum religione, ratione sui praeeminentis status, magis confiditur. Denique debent se constituere in medio, ita vt non declinent ad dexteram neque ad sinistram, sed vnicuique debent, quod suum est, tribuere, partialitates, & discordias tanquam patres componentes, considerantes bonum esse, & iucundum habitare fratres in vnum, vt allegans Speculatorem, & alios, tradit Puteus *a* in suo tractatu de Syndicatu. Contrariū enim facientes non nomine iudicum debent nuncupari, cum sint partiales, & fautores factionū, & seditionū, prout solent in iure *b* appellari, iuxta allegata à Baldo, Speculatore, & Auendanno. Si enim hi Fratres ad praefata negotia decidenda se partiales in aliquo ostenderint, omnium peccatorū rei profectò à fratribus iudicabuntur: & quod facere tentauerint, in malam partem ab his accipietur: nam cum prouincias sibi commissas, non, vt oportet, pastoraliter visitauerint, non relinquont earum religiosos in loco pascuae collocatos, sed in discordia antiqua magis irradicatos: Ita vt de ijs prouincijs dici possit, esse ab apro de silua exterminatas, & à singulari fero esse depastas, quae sic exterminatae, & depastae in plateis clamitant, & clamor earum vsque ad principum, & Regum tribunalia, non sine maximo religionis discrimine, ascendit.

a Put. de syndic. v. iudex. c. 2. n. 2. fol. 219 cap. cum inter. de exce. & ibi glos. v. claudicare l. fin. C. de fruct. & litiū expensis.

b l. 22. tit. 9. p. 2. l. 4. & fi. tit. 27 par. 3. Bal. in l. vn. in prin. C. de eadem. duc. col. Spec. titu. de treug. & pace, ver. quid si qualibet eorum Auend. in cap. 4 prae. nu. 2.

ARTICVLVS II.

Quomodo Praelati, & Iudices debeant particulares amicos euitare, ne partiales videantur.

RESpondeo dicendo, quod (prout ex superioribus patet) ad homines in officio continendos necessarium est, vt iudices, & superiores constituantur ita recti, vt ab omni affectione humana videantur liberi, ita vt neque ad dexteram, neque ad sinistram ab aequalitate seruāda recedant: propter quod in hoc articulo tractatur, quomodo debeant à particularibus amicis abstinere, qui aliquando amici intellectum in suum obsequium captiuant. Aristoteles enim non prohibet superioribus particulares amicos habere. Imperium enim, & Philosophia, vt dixit Iulius Capitolinus, loquens de Imperatore Antonino Pio, affectus naturales non tollit, à societate enim amicorum segregari, & versari inter homines, & hominum carere suffragijs, vita hominis non est censenda, prout Imperator Iustinianus *c* affirmat, & Cicero *d* in Lelio ait: *Omnis enim ratio, & institutio vitae adiumenta hominum desiderat, in primisque vt habeat, quibuscum familiares conferre possit sermones.* Et idem *e* in officijs dicit, *Omnium societatum nulla praestantior est nulla firmior, quā cum boni viri mores similes sunt familiaritate coniuncti.* Et alibi ait, *Nihil est aptius vitae nihil ad beatius viuendum accommodatius quàm cum viris bonis, iucūdis, amantibus nostri viuere.* Haec enim amicitia omni iure permissa est: apud scripturam *f* enim dicit Dominus: *Audite sermones meos; si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum: at non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est, ore enim ad os loquar ei palam, & non per aenigmata, & figuras Dominum videt.* Et Christus Dominus *g* habuit amicum Lazarum, quem resuscitauit, & vocauit *h* discipulos amicos dicens: *Iam non dicam vos seruos, sed amicos, quia omnia quae audiui a Patre meo, nota feci vobis.* Et sic D. Petrum, Iacobum, & Ioannem suae transfigurationis particulares amicos testes esse voluit, *i* & in oratione horti, ipsos voluit esse praesentes. Ius etiam Ciuile *k* has permittit amicitias. Et Suetonius refert Iulium Caesarem speciali amicitiae vinculo erga Caium Opium, & Cornelium Balbum fuisse affectum. Et Imperatori Tiberio erga Iurisconsultum Neruam id ipsum contigisse refert Cornelius *l* Tacitus, & ex quadam lege satis hoc patet, in qua id Zasius expendit. Imperatorem etiam Adrianum (vt eius narrat historia) plurimos habuisse amicos particulares constat. Quod ipsum de imperatore Marco Antonio Philosopho Iulius Capitolinus in eius vita refert, dicens Seium Fuscianum, & Aufidium Victorinum, & Beuium Longum, & Galenum, eius fuisse familiares. Et non me latet, Imperatorem Alexandrum Seuerum, Encolpium, Papinianum, & Vlpianum, vt speciales amicos coluisse, prout Lampridius in eius vita, & Displicianus in vita Imperatoris Caracallae nobis scriptum reliquerunt: nec etiā ignoro Alexandrum Magnum inter alios, vt familiarem amicum, Ephestionem habuisse, prout refert Valerius *m* Maximus. Leges quoque Partitarum *n* id ipsum videntur sentire, & in speciali lex *o* quaedam, in qua de amicitia quaerenda, & retinenda, rationibus agitur. At qui plura: nonne diuina oracula *p* praedicant dicendo: *Gratia & amicitia liberant, quas tibi serua, ne exprobrabilis fias?* Ex quibus omnibus colligitur, superiores, & praelatos à peculiaribus amicis non debere, nec posse omnino abstinere, sed vt hoc faciant, prout decet, summa prudentia incedere oportet, vt ex sequentibus documentis fit manifestum.

c l. hi qui. C. de apost.

d Cicer. in Lelio.

e Cice. 2. offic.

f Num. 12.

g Ioan. 11.

h Ioan. 15.

i Matth. 7. 3. Marci. 14

k l. Diui fratres ff. de iure patr. l. fi. ff de offi. praefect. vigil. l. lata culpa §. amicos ff. de verb. sig.

l Taci. li. 4. & l. 2. §. post hunc maxime versic. hic eit Nerua. & ibi Zazius. ff. de ordi. iur.

m Valer. Maxim. li. 4. c 7.

n l. 5. titu. 9. parti l. 22. tit. 5. li. 3 recop.

o l. 3. titu. 27. part. 2.

p Prou. 25.

Aduertant autem primo iudices, & praelati, quomodo se in communicatione amicorum habere debeant, vbi enim viderint partialitates vigere, ita se gerere debent, vt nihil ex ipsis sinistrum suspicetur. Illi enim, qui partialitatibus sunt dediti, ea, quae sincero animo fiunt, in malam partem conuertunt, & iudices, & praelatos de peccato acceptationis personarum redarguunt, affirmantes, his gratificari, quos amant, & eos aut omnino absoluere, aut parui condemnare, cum amicitia sit amor superabundans, quae oculos amicorum nonnunquam excaecat, cum amicus alter ipse dicatur, vt scribit Aristoteles *q*.

q Aristot. 2. Rhet. & 9. ethic.

Aduertant etiam, quod facientes iustitiam obsecrationibus alicuius amici, nullum proprium interesse praetendentes, non possunt iure ab aliquo partiales vocari: at facere omnia etiam gratuita obsecrationibus alicuius priuati amici, & nolle ea ad alterius supplicationem agere, speciem & colorem partialitatis prae se ferre videtur, à quo cauere debent iudices, & praelati, cum domus Caesaris non solùm crimine, sed criminis suspicione debeat carere, prout Cicero in officijs ait; non tamen praelati, & iudices de partialitatis vitio notari possunt, si religiosis pauperibus, & infimae classis, quorum potentia est satis debilis, se beneuolos demonstrauerint, paruulorum enim se debent exhibere publicos protectores, ne à potentibus opprimantur, ita tamen vt hoc fauore elati, contra suos praelatos recalcitrare minime praesumant iuxta ea, quae Baldus, *r* & Auendannus de iudicibus scribunt.

r Bal. in l. illicitas, §. ne potiores ff. de offic. praesid. Auend. in ca. 2. prat. nu. 21. ad finem.

Aduertant etiam vnum, quod ante oculos semper habere debent, eos ratione sui officij, & ratione grauitatis suarum personarum, teneri euitare frequentiam quorundam hominum adulatorum, garrulatorum, & audaciū, ociositati incumbentiū, solēt enim hi noctu, & diu iudicū domos inuisere, vt eorū bene-

beneuolentiam captent, qui in congregationibus malè audiunt, & omnibus sunt infesti, de quibus Horatius in hunc modum loquitur.

Percontatorem fugito nam garrulus idem est.
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.

Qui cum omnibus odio habeantur, superiores eos audientes etiam odio habent, & licet omnia iuste faciant, iniuste, propter eos aliqui arbitrantur, cum soleant suis fallacijs & adulationibus ipsos superiores malè informare. Vnde Cicero ad Quintū fratrem sic scribit:

Sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimentur audire, non in quas fictè, aut simulatè, quæstus causa insusurretur: Nihil per eos qui simulant se apud te multum posse abs te falsè impetrari. Hi enim cum sint alti corde, solent prædicare, eorum prælatos omnia sibi concedere, et abscondita illis, vt veris amicis communicare, vt ita ab omnibus revereantur.

Considerent denique prælati suas cogitationes, & abscondita minime amicis fore reuelanda, dicebant enim Seneca & Laberius, vt refert Patricius, a *Ita amicos habeas fieri vt posse inimicos putes non enim est deterior hostis, quam fictus amicus, nec odium grauius, quam simulatus amor.* Et Cicero b ait: *Nulla capitalior pestis quam illorum, qui cum maximè fallunt, id agunt, vt boni viri esse videantur.* Et idem c Cicero ad Quintum Fratrem Proconsulem Asiæ scribit dicens: *In prouincia ipsa si quem es nactus, qui tuam familiaritatē penitus intrauerit, qui nobis ante fuerat ignotus, huic quantum credendum sit, vide, non quin possint esse multi principales viri boni sed hoc sperare licet, iudicare periculosum est multis enim simulationum inuolucris tegitur, & quasi velis quibusdam ostenditur vniuscuiusque natura, frons, oculi, vultus, sæpe mentiuntur, oratio verò sæpissimè quam ob rem qui potest reperiri ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti, careant his rebus omnibus à quibus nos diuulsi esse non possumus, te autē alienum hominem ament ex animo, ac non sui commodi causa simulent mihi quidem per magnum videtur, præsertim si ijdem homines priuatum non ferè quenquā, prætores semper omnes amēt quo ex genere, si quem forte tui cognouisti amantiorem (fieri enim poteris) quam temporis, ad tuum numerum libenter ascribito sin autem id nō perspicis, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quod & omnes vias pecuniæ norunt, & omnia pecuniæ causa faciunt, & quicum victuri non sunt, eius existimationi consulere non curant.* Ex quibus satis cordatis verbis colliguntur, prælatos, & iudices debere summopere examinare animos eorum, cū quibus amicitia coniunguntur, ne sub specie amicitiæ, sui honoris, & famæ cursu temporis lupi rapaces reddantur, sicut ego expertus sum, & multorum patrum experientia id ipsum docet.

a Patri. de Republ. lib. 9. tit. 1. fo. 102.
b Cicer. lib. 1. offic.
c Cicero ad Quint. Frat.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati, & indices debeant esse inexorabiles, ne de partialitate notentur.

RESpondeo dicendo, quòd sicut prælati, ne partiales, & acceptatores personarum iudicentur, debent aliquorum familiaritatem, & amicitiam fugere, prout in articulo superiori dictum est, ita ab importunationibus, & deprecationibus nimijs aliquorum debent se penitus abstinere, ne his attracti, nimis fauorabiles sint aliquibus, in eaque qualitatis lance, in qua debent esse, minimè persistant. Et præcipuè tenentur obsecrationes potētium euitare, quæ id, quod est difficilè factu, factibile sæpe reddant, prout Imperatores d Gratianop. Valētinus, & Theodosius Eutropio præfecto scribunt, ibi: *Sed quoniam plerunque ita in multis causis inuerecundia potentium turbatione constringimur, vt etiam non concedenda tribuamus:* Quæ verba summopere sunt mente reuoluēda, si enim ipsorum potentium rogationibus Imperatores, se non concedenda tribuere fatentur, quid est de inferioribus superioribus præsumendum, qui ab his potentibus in suis prætensionibus dependent? Sed quia non possunt superiores non ab aliquibus rogari, ideo in his deprecationibus debent prælati aduertere tria, quæ considerata iuxta pastorale eorū munus, ipsos ad eas admittendas, aut reijciendas cōducunt. Tria autem sunt. *Qui rogat, qui rogatur, & pro quo negotio rogatur.* Non enim debet culpare eū, qui pro alijs rogat. Alexander enim Magnus Philosophum Calistenem laudabat, eo quod pro alijs sæpissimè intercederet, pro se verò nunquā ab eo aliquid petebat. Vnde non debent iudices, & prælati se inexorabiles ostendere, sed deprecantes, quando oportuerit, audire, & eorum votis, si ipsis placuerit, annuere: sicut enim iudicum est non facere omnia, quæ ab ipsis postulantur, ita magnanimi viri est pro alijs in rogando esse solicitum: nam sicut proprium iudicis est esse iustum, & rectum, ita proprium viri boni, & gratis est omnibus se misericordem, & intercessorē exhibere, vitium intolerabile est iudicis, negare omnia ab eo postulata, & non minus intolerabile est concedere omnia ab eo petita; bonus enim iudex in iudicando semper debet esse iustus, & in eo, quod rogatur, aliquādo debet esse humanus: fit enim iudex & prælatus odiosus, quando in omnibus inexorabilis ostenditur. Et aliqui in hanc dementiam deueniunt, vt imperare cum austeritate suam authoritatem magnificare existiment, non aduertentes in negotijs gratiosis, ipsos se benignos, & beneuolos præbere, non esse peccatum, sed virtutem, & prudentiā, dummodo iustitiæ æqualitas nullum detrimentum patiatur. Vide quid Diuus Augustinus e Imperatori Macedonio scripserit, dicens:

Prodest intercessio nostra, cuius ministerio seueritas temperatur, & vestra non nobis displicet, quod rogamini à bonis, quia nec vobis displicet, quòd terreamini à malis, ita formidetur vltio cognitoris, vt neque intercessoris religio contemnatur. Vnde ipsemet Augustinus pro pessimis Donatistis Marcellinum Tribunum exorauit, vt ex quadam eius epist. f constat pro Circumcellionibus apud iudicem Ampiginum intercessisse. Non debent iudices has postulationes ægrè ferre, cum dominus preces Iosue g etiam ante partam victoriam admiserit, nec obdurauerit ad deprecationem Susannæ, h & infirmi Ezechiæ, i & idololatræ Achab; k & adulteri, & homicidæ Dauidis, & Niniuitarum, l quorum ciuitas subuersionis vltioni erat damnata. Hæc est charitas Christiana, qua Ecclesia quotidie Sanctos Dei priuatos deprecatur, vt eorum intercessionibus a Deo Optimo Maximo à periculis animæ & corporis liberemur, prout resoluunt Frater m Antonius Camos; & Cermenatus n in sua Rapsodia ait: *Neque enim expedit Principem semper esse minacem asperum, & superbum, sed magis interdum pro locorum temporum ac personarum conditione placidum se, & benignum, ac mansuetum præbere.*

d Li. 2. potentior.
e Aug. cap. 8. epistol. 53. cap. prode. 23 q. 5.
f Epist. 160.
g Iosue 10.
h Daniel. 13.
i 4 Regum. 20. Esaia 37. et 38.
k 3 Reg. 21.
l Ioan. 3. et 4.
m Camos in microcos. 1. p. dialog. 10. p. 122. col. 1.
n Cermen. in Rapsod. c. 20. fol. 214.

a Mol. de primog. li. 1. c. 23. nu. 98 Auen. in c. 26. lib. 2. n. 15. Aze. in li. 14 nu 3 10 mo 5. lib. 3. recopil.
b Decis. Pedē. 27. n. 81.

Molina, *a* Auendano, & Azeuedo, non propterea est negandum esse verè religiosos militares, vt in dicto loco satis latè defendimus. Quantum autem ad professos ordinis militaris Diui Ioannis Baptistæ, res magis certa est, cùm ipsi tria vota essentialia emittant prout tradit quædam decisio *b* Pedemontana et sic Pius Quartus in Bulla, quæ incipit, *Circunspecta Romani Pontificis prouidentia*, data Romæ apud Diuum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo, Kalen. Iulij, Pontificatus sui anno primo, decreuit, *Quod cum prioratus ordinibus Sancti Ioannis Hierosolymitani, Baiuliuiæ, præceptoriæ, domus, & alia beneficia hospitalis huiusmodi, eorumque bona omnia præfato ordini inseruiant & quodammodo vnita sint, & pro tempore existentes Magister, & Conuentus hospitalis huiusmodi plenam in ea iurisdictionem habeant. Prioratus Baiuliuias præceptorias, domus, conuentus, & monasteria et alia beneficia huiusmodi de cætero ex personis illam obtinentibus, vacare non posse, sed cedentibus, vel decedentibus illorū pro tempore possessoribus, ea vni, vel pluribus non in titulū perpetuū beneficij Ecclesiastici, sed tanquam annalia ad nutum, seu amouibiliter iuxta formam Stabilimentorū, & priuilegiorū assignari debere, & per quamcūque rē iudicatam Magistrū, vel conuentum præfatis, nisi ipsi specialiter ad causam vocati fuerint super iurisdictione prædicta et sua, vel de eorū possessione præiudicari, aut præiudicatum censeri non posse, sed eos semper (re iudicata huiusmodi non obstante) super possessoria huiusmodi agere & disponi dari posse, ipsosque Magistros Baiuliuos, præceptores milites fratres, personas, vassallos subditos, & seruitores in ipsius hospitalis, & religiosorū causis in omni iudicio & contra quoscūque vbi aliæ probationes non existunt adhiberi. Necnon Magistrū, & conuentum, quoscunque & singulos Priores, Baiuliuos, Castellanū, emposte suorū prioratuū Baiuliuiarū, & Castellaniæ, fratres, seu religiosos delinquentes, vel inobedientes cuiuscūque dignitatis, status, gradus, ordinis & præeminentiæ existentes, etiamsi quauis Apostolica exēptione fungantur. In quocūque loco quantūuis priuilegiato, & quouis etiam, Imperatoris, Regū, seu aliorū Principū, etiam Ecclesiasticorū curia per se, aut per suos officiales, & ministros capere, ac incarcerare, ac captos à se, & eorū nomine liberare, & ad hospitale prædictū per Magistrū & conuentum prædictos iuxta eorū constitutiones, & stabilimenta puniendos sub debita custodia transmittere, & transmitti facere libere & licite posse. Ac tam Ecclesiasticos quàm seculares, officiales, & locorū potestatis ab eodem Magistro, & Conuentui Prioribus Baiuliuis & Castellano, in præmissis assistentiā, ac auxiliū consiliū, fauorē, & iuuamen præstandum sub excōmunicatione, & alijs censuris Ecclesiasticis teneri, & obligatos fore.* Et in dicta Bulla plenè conceditur decisio causarum ipsius ordinis prælatis, tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus cum prohibitione appellationis ad alios, quàm dicti Ordinis Iudices, videlicet à delegatis ad Magistrū, & Conuentum, ab ipsis verò ad Generale Capitulum quoque omnes sententiæ, commissiones, citationes, collationes, & rescripta, Magister, & conuentus vbique exequi possint, absque aliquo desuper expectando consensu, quòdque contra seculares, vel alterius ordinis regulares, laicos debitores, eo modo procedi possit, quo contra fratres eiusdem ordinis procedi consueuit.

Quo ad ordinem militarem Diui Iacobi de la Spata, constat hoc esse verum ex priuilegio Gregorij Papæ huic religioni concesso, quod hoc præsupponit in sua concessione, cuius tenor sequitur.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus, Episcopis, & dilectis filijs alijs Ecclesiarū prælatis per Hispaniam constitutis salutē, & Apostolicā benedictionem. Pro fidei exaltatione certantibus nō obsistere debēt, sed adesse Christiani nominis professores, vt promouere potius, quàm impedire tam pium negotium comprobentur. Cum itaque dilecti filij, Magister, & fratres militiæ Sancti Iacobi oppositam Sarracenis frontariam, sicut Athletæ Domini in personis proprijs tuentur, vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mādamus, quatenus singuli subditi vestri, ne ipsis quos deficientibus necessarijs & eorum libertate tenere conculcata super hoc contingeret impedire victualia, & alia necessaria vendi propellant Monitis attentius & efficaciter inducatis ipsos ad hoc si necesse fuerit per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compellentes.

Quo ad alias vero religiones militares idem sine dubio est asserendum, vt patet ex libris stabilimentorum, quæ ad earum conseruationem, & protestationem authoritate Apostolica sunt instituta, præsertim cùm omnes religiones militares in priuilegijs communicent. Circa quod omnino videnda sunt, quæ infra in quæstione de exemptione regularium dicentur.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudex sæcularis possit cognoscere de crimine commisso à religioso ante ingressum religionis.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus quintus in quadam eius constitutione incipiente, *cum de omnibus Ecclesiasticis ordinibus*. Datum Romæ apud Diuum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octogesimo sexto Kalendas Decembris. P. S. anno tertio, decernens inter alia, ne criminosi, & alij, qui in seculo aliqua commiserunt delicta, ad religionem admitterentur, In sequentia prorumpit verba dicens. *Et si quis eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admitterent, tam susceptionem habitus, quàm professionem, & inde secuta ex nunc prout ex tunc pari modo irritamus & annullamus, viribusque & effectu carere decernimus & iubemus, eos qui sic de facto recepti erunt, habitu spoliari & à religione expelli, & nihilominus si expulsi nō fuerint, volumus & pariter declaramus habitus susceptionem, & professionem penitus nullam esse, & censeri, ac propterea attenta nullitate habitus, & professionis, licere quibuscumque iudicibus, & curijs, etiam secularibus ad quos, seu quas spectat contra eos vt prius iuris, et facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuscunque instantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter vel mixtim procedere.*

Circa quam constitutionem multa sunt obseruāda. Primò in eo, quod ad habitus susceptionem, & professionem prædictorum attinet, de quo infra in quæstione de nouitijs quantum ad eorum professionem latè disputabitur.

Secundò est circa illa verba, *etiam secularibus*, dictio enim (etiam) huiusmodi est naturæ, vt implicet casum minus dubium, vt scribunt *c* Decius Crauetta, & Alexander, quos refert, & sequitur Menochius. Cum enim, licèt non valeret eorum professio, ipsi in habitu religioso inuenirentur, Videbatur, quod iudices seculares minimè ad eorum capturam poterāt procedere, sicut aliqui dubitauerunt de solemniter pœnitētibus, & de eremitis, vtrum gaudeant priuilegio fori, prout tradit Abbas, *d* Panormitanus, voluit Sūmus Pontifex omnē tollere dubitādi rōnem detinēs, sæculares iudices in eos manum mittere posse.

c Decius in l. qui se patris. n. 15. de lib. et post. Crau. cōs. 194 no 7. Alex. cons. 113. n. 5. Menoch. cons 116 n. 8. lib. 2. & cons. 277. n. 15. & cons. 281 n. 14.
d Panor. in ca. 2. de for. comp.

Tertiò est notandum, quod Ecclesiasticus ordo, post delictum commissum ab aliquo, absque fraude

vlla susceptus, omnino liberat delinquentem à iurisdictione sęculari, prout tenent *a* Angelus, Albericus, & dicunt communem de iure Canonico Auendanno, Couarruuias, Petrus Plaza, Iulius Clarus, & Gutierrez, quod non solùm procedit in ordinibus sacris insignitis, sed etiam in ordinibus minoribus initiatis, qui alicui Ecclesiæ ministrant, vel beneficiati existunt, iuxta terminos *b* Concilij Tridentini, prout tradit Couarruuias, & in regnis Castellæ, vt habetur in quadam *c* lege nouæ recopitationis, ordinatum est, quod clericus primæ tonsuræ, aut quatuor ordinum minorum, vt gaudeat priuilegio fori, præsentet titulos, & licentiam Episcopi ante iudicem sæcularem, & in registro, & protocolo faciat transcribi, accepta fide à scriba de dicta præsentatione; qua forma seruata, priuilegio fori gaudebit, & cessabunt contentiones inter iudices Ecclesiasticos, & sæculares super hac re ortæ, de quibus latè per Couarruuiam, *d* & Auendã..ũ: Attenta autem ordinatione Regni Portugalliæ, sacris insignitus post delictum commissum exemptus remanet à iurisdictione sæculari, quo ad criminalia negotia, siue dolosè fecit se promoueri, siue non: quo ad ciuilia verò non remanet exemptus, vt probè tradit doctissimus Lusitanus Aluarus Velascus. *e* Qua doctrina attenta, si ipsi religiosi post delictum commissum fuerint sacris initiati sine fraude in religione, in his Castellæ Regnis non possunt conueniri coram iudice sæculari, sed coram iudice Ecclesiastico. In regnis autem Portugalliæ, siue dolosè, siue non dolosè fuerint initiati, non possunt de huiusmodi delicto cognoscere iudices sæculares, Nam licet Sixtus Quintus eorum professionem irritauerit, eos tamen non subiecit sæcularibus iudicibus, sed iudicibus, ad quos spectat, vt patet ex eius constitutione ibi. *Decere quibuscunque iudicibus, & curijs, etiam sæcularibus, ad quos, seu quas spectat contra eos, &c.* sacris autem initiari iuxta prædicta, ad iudicum Ecclesiasticorum iurisdictionem spectare, sacri Canones proclamant.

a Ang. Alba. in l. hoc. accu. § hoc benef. ff. de accus. Aue. li. 1. de exequ. man. c. 22 n. 12. Coua. pra. qq. c. 31 nu 4. in 1. & 2 c[ol]. Plaza. li. 1. de delict. c. 3. nu. 5. Clarus in pract. crim. §. fin. qu. 36. Gutier. lib. 2. pract. q. 1. n. 5.

b Conc. sessio. 23. ca. 6. Cou. lib. 1. var. c. 1. nu. 9.

c Titu. 4 li. 1. noua recopil.

d Cou. prac. qq. cap. 31 & cap. 32. Aue. vbi sup. c. 22. nu. 7.

e Velascus 1. tom. cons. con. 48.

Quartò est aduertendum, quod assumens ordinem Ecclesiasticum, aut ingrediens religionem post delictum a se commissum, in fraudem, vt se eximeret à iurisdictione sæculari, non liberatur ab ea, sed potest per iudicem sæcularem contra eum procedi ad punitionem ipsius delicti, non vt possit puniri corporaliter à iudice Laico, si recipit ordines, sed tantùm in confiscatione bonorum, aut pœna pecuniaria, prout qualitas delicti exposceret. Remanebat igitur in hoc casu clericus subditus iudici sæculari ratione causæ, & bonorum, non autem respectu personæ, ita communiter secundum authores superius allegatos, quod mihi verissimum est respectu sacris initiatorum, non autem respectu illorum, qui non fuerunt sacris insigniti, sed tantùm in fraudem professionem in religione approbata solenniter emiserũt. Cum Sixtus Quintus dicat, quod iudices, ad quos spectat, possunt procedere contra eos ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim, cum eorum professio nulla sit, & inanis.

Quintò est aduertendum, quod fraus in hoc casu præsumitur, si quis post delictum commissum, & ante susceptum ordinem, aut ante ingressum religionis fuerit accusatus, vel denunciatus, aut saltem infamatus, prout concludunt Doctores superius citati, cum quibus consentiunt Plaza, *f* & Iulius Clarus aliqua iura allegantes, & Sixtus Quintus in alia eius constitutione, quę incipit, *ad Romanum spectat Pontificem, suam primam interpretan[d]o,* data Romæ in monte Quirinali anno incarnationis Dominicæ millessimo quingẽtesimo octogesimo octauo, duodecim, Kalen. Nouembr. P. S. anno quarto artic. *Contra criminosos verò, quorum professio eadem constitutione irrita declaratur, ac propterea iudicibus, & curijs sæcularibus procedendi facultas conceditur, Tunc demum id locum habere volumus, & non aliter, cum actis publicis constiterit ipsos iudices, & curiam sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, & inquisitionem instituisse.* Quæ, posteriora verba iuxta mentem communem Doctorum ideo fuerunt apposita, quia tunc præsumitur ipsos ingredientes criminosos in fraudẽ curiæ sæcularis habitum religiosi suscepisse; & hęc significauerat Sixtus Quintus in sua prima constitutione ibi, *ac si quis eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittant,* illud enim aduerbium (temere) dolum, & fraudem importat ex parte recipientium, nam ipsis temere ad habitum, & professionem receptis, susceptio habitus, & professio irrita iudicantur, in fraudem autem recepti præsumuntur, quando eorum crimen commissum erat iam in sæculari iudicio cognitum per viam accusationis, & inquisitionis.

f Plaza lib. 1 de delict. c. 35 n. 1. circa fin. Iulius Cla. in pract. crim. §. fin. q. 6 l. vl. ff. de re milit. l. vlt ff. de reb. eorũ qui mor[tem] sibi consciuerunt.

Vtrum autem sufficiat temeritas illa solùm ex parte volentium ordinem intrare, licet sit simplicitas ex parte recipientium, dicetur latè infra, cum de nouitiorum receptione fuerit nobis sermo. Pro nunc dico quod sic, cum dolus, & fraus illis patrocinari minimè debeat.

ARTICVLVS IV.

Vtrum delinquens simul monachus scilicet, & laicus debeant conueniri coram iudice sæculari, aut regulari.

RESpondeo dicendo, quod loquendo in casu, quo delinquunt simul clericus & laicus, tenent aliqui iuris periti coram iudice Ecclesiastico tam clericum, quàm laicum esse conueniendum, quam sententiam tenuit originaliter Antonius de Prato, *g* quem sequitur Socinus dicens, ita fuisse obtentum in practica, & esse bene notandum pro liberando amicum à pœna mortis. Idem testatur Mediolani vidisse se Cassaneus, quam sententiam sequuntur plures relati per Couaruuiam, & per Didacum Perez: secundum quam opinionem videbatur, quod vterque conueniendus esset coram iudice regulari, cum iudices Ecclesiastici, & regulares sint magis digni, & trahant ad se minus dignum. At contrariam opinionem tenent viri præclari, quæ verissima est, & sæpe in iudicijs practicata, vt constat ex traditis per *h* Couaruuiam, & Perez, & Padillam, & Iulium Clarum, & Antonium Gomez, & Mexiam, & Gutierrez qui dicit esse in communi obseruantia, & alij ea in practica minime recedendum, quod scilicet sæcularis debet conueniri coram iudice sæculari, Ecclesiasticus verò coram iudice, Ecclesiastico, & si fuerit regularis, per consequens debet conueniri coram iudice regulari. Et probatur, nam mulier, quæ commisit fornicationem cum clerico, non est de foro ipsius clerici, vt contra Federicum de Senis cum alijs tenet Auiles *i* dicens, quod in ciuitate Placentiæ inuenit quandam prouisionem senatorum regalium, vbi cauebatur, quod Episcopus illius ciuitatis, seu eius Vicarius, seu prouisor non cognosceret contra concubinas clericorum super concubinatu, sed tantùm iustitia sæcularis illius ciuitatis. Neque illa regula, quod magis dignum attrahit ad se minus dignum in contentione iurisdictionis, locum habet in hoc casu, cum causa socij in crimine

g Prat. in l. 1. in fin. ff. quæ sent. sine cap. Soci. in l. cũ senatus de rebus dubijs col. fin. in fine Cassan. in consue. Bur. rub. 1. §. 5 i. ver. Archi dia. nu. 70. Couar. in pract. qq. c. 34 nu. 1. Perez in rub. & 1. li. ord. co. 74 in fin. cum seq.

h Couar. & Perez vbi sup. Padilla i l. 6. n. 5 ff de diuerse. Gom. 3. tom. de deli. c. 10. n. Mexia de Taxa. pan. con. n. 5. n. 14. Gutie. pract. q. 61. nu 8.

i Auiles. cap. 47. prætor. in glo. sæcr. co. 2.

sit

sit diuisibilis à causa alterius cōplicis, & licèt prior opinio locum haberet, scilicet vt iudex Ecclesiasticus debeat cognoscere de delicto laici commisso cum clerico, non tamen hæc doctrina debet applicari, quando monachus simul cum laico delinquit, ita vt iudex regularis debeat cognoscere de causa ipsius laici. Magna est enim differentia inter iurisdictionem iudicis Ecclesiastici, & iudicis regularis; iudex enim Ecclesiasticus iurisdictionem habet à iure communi, iudex verò regularium eam à concessione priuilegiorum mendicauit, quæ priuilegia intra suos limites debent contineri. Vnde cum tantum concedant iurisdictionem ad puniendum & corrigendum fratres, non possunt ipsa extendi ad castigandum sæculares simul cum fratribus delinquentes.

ARTICVLVS V.

An religiosus conuersus religionis approbatæ nullo ordine insignitus, qui relicto habitu se immiscuit rapinis, & latrocinijs, & alijs enormibus criminibus, perdat secundum ius commune priuilegium fori, & subijciatur iudici laico.

RESpondeo dicendo, quod religiosus, in quarum religiosus, licet sit minor omni clerico, nihilominus quæ conceduntur clerico, ipsi etiam, in quantum est religiosus, conceduntur. Nam iura æqualiter concedunt priuilegium Canonis, & fori monachis, ac clericis iuxta tradita in iure. *a* Et ideo idem dicendum est in hoc casu de monacho professo, licet sacris non sit initiatus, quod dicitur de clerico sacris ordinibus insignito, *b* Vnde si clericus huiusmodi propter huiusmodi delicta non subijcitur iudici sæculari, id ipsum in monacho huiusmodi delicta committenti tenemur necessario secundum iuris canonici metas affirmare. Restat igitur videre, verum dictus criminosus clericus iudici sæculari subjciatur. Pro quo dico primo, quod nulla pœna ipso iure incurritur, nisi cum à iure exprimitur, vt est notum in iure, & nullibi est, aliquod ius decernens quod clericus immiscens se enormibus etiam habitu, & tonsura clericalibus dimissis, perdat ipso iure priuilegium fori, antequam moneatur desistere; ergo nō est concedendum ius. Et vt cùmque res se habeat quoad clericos minoribus ordinibus insignitos, quo rum bonam partem priuilegia fori eximit Concilium *c* Tridentinum, quod tamen ordine sacro insignitos, profectò constanter uidetur tenenda hæc pars, ne dicamus presbyteros enormiter delinquentes ante vllam monitionem, & degradationem à potestate laica in grande Ecclesiæ dedecus posse suspendi, cum sacris Decretis hoc prohibeatur. Et ita hanc opinionem contra communem tenet *d* Couaruuias; quod ipsum est dicendum de religioso cōuerso, aut de alio nullis ordinibus initiato, cùm iuxta superius annotata clerici, & conuersi huiusmodi quantum ad hoc, pari passu ambulent, quod scilicet non possunt puniri à iudice sæculari, licet multis se immiscuerint sceleribus, cùm ipsæ sint personæ Ecclesiasticæ, & etiam si à religione eijciantur, & habitu regulari spolientur, potestati Ecclesiasticæ maneant subiectæ, vt in quæstione vigesima de Apostatis, & expulsis à religione, in primo tomo, latè diximus. Verū est tamen, quod si à religione expellantur, & habitu regulari priuentur, eo quod eorum minimè valuit professio, potest iudex sæcularis de eorum causis tam criminalibus, quàm ciuilibus, quàm mixti fori cognoscere, si quidem hoc probaro, & definito, non sunt personæ Ecclesiasticæ, sed sæculares, propter quod iudices regulares, cum huiusmodi à religione expellunt, in sententia expulsiua dicant ipsos nullis sacris ordinibus esse initiatos, & ad iurisdictionem sæcularem eorum causas secundum ius spectare, quod ego feci in causa cuiusdam religiosi expulsi, eo quod eius irrita, & nulla fuit pronunciata professio.

a cap. si quis suadente. 17. q. 4. c. Non dubium e de monialib. ca. duo sūt genera 12. q. 1.

b Consuluistis qu. 4. cap. 2 de translatione præl.

c Cōc. sess. 23. de refor. c. 6.

d c. cum non ab homine de iur. ca. Nouimus de verbo rum signifi c. ad falsariorū de crimine falsi. Cou. præ. qq. §. 31

ARTICVLVS VI.

Vtrum Episcopus possit corrigere monachos delinquentes.

RESpondeo dicendo, quod olim omnes monachi erant subiecti Episcopo, intra cuius diœcesim erat situm monasterium, prout in iure *e* probatur, & tradit Panormitanus, & Concilia Tolentana & Concilium Ticinense, Arelatense, Calcedonense, & Aurelianum, & tradit Syluester, qua ratione tradunt viri docti, quod si nunc prælatus regularis subijciatur in casu monachum suum Episcopo potest Episcopus illum absoluere, & cum eo dispensare, & in illo tempore Episcopus in diœcesi sua erat quasi generalis, admittebat ad professionem in monasterijs, creabat Abbates, & ex causa illos deponebat, vt constat ex Cōcilio Tyburtino. *f* A tempore autem Gregorij primi Papæ exempti sunt religiosi à iurisdictione Episcoporum, & electio Abbatum monasterijs fuit commissa, vt tradit *g* Nauarrus. Vnde iam modo Episcopi non possunt procedere in causa criminali contra delinquētes monachos, cum ipsi iam habeant proprios iudices regulares, prout articulo sequenti explicabitur, & probabitur. Verum est tamen, quod *h* Nauarrus ait Episcopos modo posse procedere contra notoriè delinquentes cum populi scandalo, iuxta terminos decreti *i* Concilij Tridentini. Nunc autem adest pro executione huius sanctissimi Decreti quædam constitutio sanctissimi Domini Papæ Clementis Octaui, quæ ait,

Suscepti muneris ratio postulat, vt ea, quæ in sacro Cōcilio Tridentino prouidè constituta sunt, ab his, ad quos spectat inuiolatè obseruari curemus; maturo sane consilio ipsius Concilij Decreto prouisum est vt quicumque regularis non subditus Episcopo intra claustra degens, extra ea ita notorie delinquens, vt populo scandalo sit, Episcopo instante, à superiori intra tempus ab Episcopo præfigendum seuerè puniatur, & superior de punitione certiorem faciat; sin minus ipse à suo item superiori officio priuetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit. Verum, quia experientia compertum est interdum in huiusmodi Decreti executione nimis remissè procedi cum enim Episcopus instat aliquem regularem eo, quo supradictum est modo delinquentem à suo superiori puniri sæpe fit, vt superior regularis delinquentem ad alia ordinum suorum loca extra Episcopi diœcesim ex industria impunitum transmittat atque etiam ipse aliquando ad alias prouincias conferat, neque vlterius desuper delinquentis excessibus inquirat, & de eius punitione Episcopum certiorem reddat. Vnde neque regularis delinquēs tunc ab Episcopo puniri potest, cùm extra suam diœcesim existat, neque superior, qui delinquentem corrigere negligit, officio priuatur. Nos pro pastorali nostra solicitudine præfati decreti executioni, quantum cum Domino possumus, fauere & præmissis malis (vt patet) opportuno aliquo remedio occurrere volentes, de venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium prædicti Concilij interpretum

e c. qui vere 6. q. 1. Panor. in c. porrecta de reg. Conc. Tol. 4. c. 10. & Tolet. 7. c. 5. & Tolet. 10 c. 3. Ticinen. & Arelate. 3. Chal. c. 4. & 8. Aurel. 1. c. 10. ca. monast. 18. q. 1. Sylu. verbo religio. 3. §. 4.

f c. si quis Abbas. 18. q. 2.

g Nau. in ca. Nullam n. 3.

h Nau. in ca. Non dicatis nu. 96.

i Conc. Trid. sess. 25. de Regul. ca. 12.

tum sententia: Motu proprio. & ex certa scientia, ac de plenitudine Apostolicæ potestatis, hac nostra perpetuo valitura constitutione omnibus & singulis cuiuscumque ordinis, & instituti regularium, etiam mendicantium superioribus, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ, ac priuationis dignitatum & officiorũ per eos obtentorum eo ipso incurrendis pœnis præcipimus, & mandamus, vt iuxta prædictum decretum quilibet ipsorum regularem non subd tum Episcopo intra claustra degentem, & extra ea ita notoriè delinquentem, vt populo scandalo sit, Episcopo instante intra tempus ab Episcopo præfigendum seuerè puniat, ac de punitione Episcopum certiorem faciat, & aliàs decretum ipsum in omnibus, & per omnia exequatur. Cæterum si superior in regularem delinquentem non animaduerterit, quinimmo si illum impunitum ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi diœcesim, vt præfertur transmiserit, volumus, & simili motu, & authoritate decernimus, vt superior instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum, & sub eisdem indignationis nostræ, ac priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, necnon sub inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, ac vlterius priuationis actiuæ, & passiuæ, vocis. ad quas à nemine præterquam à nobis, & a Romano Pontifice pro tempore existente restitui possit. ipso facto similiter incurrendis pœnis, ipsum regularem delinquentẽ a loco, ad quem transmissus fuit, reuocare, & in quo deliquit restituere, seu sistere teneatur: quod si hoc etiam facere prætermiserit, per præsentes similiter statuimus, vt ordinarius loci, ad quem regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab ipso ordinario loci in quo deliquit, similiter requisitus, vel aliàs de illo delicto informatus, vt præfertur tanquam sedis Apostolicæ delegatus prædictum Concilij Decretum omnino exequi, & in regularem delinquentem seuerè animaduertere possit, & debeat: decernentes sic & non aliter per quoscunque iudices. & commissarios, quauis authoritate fulgentes, etiam eiusdem Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & causarum Palatij Apostolici auditores sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, vbique iudicari, & diffiniri debere irritum quoque, & inane decernẽtes quicquid secus super his a quouis quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. non obstantibus quibuscumque eorundem ordinum, vel institutorum, etiam iuramento confirmatorum Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis, cæterisque contrarijs quibuscumque. &c. Datũ Romæ apud D. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, septimo Kalend. Martij Pontificatus nostri anno quinto.

Ex qua constitutione clarè colligitur, quo desiderio desiderat S. D. N. delicta publica religiosorum castigare, sciens ex correctione fratrum delinquentium extra claustra religioni non modicum reformationis accrescere, & honorem ipsius per notoria, & scandalosa fratrum crimina deperditum, per publicam, & notoriam correctionẽ ex parte restitui.

Aduertendum insuper hanc extrauagantem habere locum, quando superior fratris delinquentis ipsum in alium locum transmittit, vt maneat impunitus, prout patet ex eius litera ibi. *Ex industria impunitum transmittat,* non autem habet locum, quando prælatus regularis extra domum, in qua delinquit, trãsmittit delinquentem, non vt ipse remaneat impunitus, sed quia ita bono regimini conuenit, cùm in loco delicti minimè possit puniri, propter aliquod scandalum ex eius punitione in tali loco vitandum.

Aduertendum denique ipsam extrauagantem habere locum, quando Episcopus instat prælato regulari, vt ad punitionem procedat, quod verbum (instare) secundum eius propriam significationem, inducat non vna sola vice, sed multis vicibus id à prælato regulari peti debere, vt sic de negligentia possit constare, & ab eius officio, vt negligens, à superiori priuari.

Existimo autem, quod vt dicatur Episcopus instare, & prælatus negligens, sufficit, quod res fuerit requisitus, & nolit punitionem congruentem executioni mandare, argumento eorum, quæ in iure adnorantur, & non sufficit secundum ipsum ius iunctis ibi notatis, quod bis requiratur.

ARTICVLVS VII.

An milites D. Ioannis comprehendantur sub dispositione Cõcilij Tridentini, quatenus habet, ordinarium tanquam sedis Apostolicæ delegatum posse visitare, punire, & corrigere quemcumque clericum cuiusuis ordinis personalis, & regularis extra monasterium degentem, & delinquentem, non obstantibus priuilegijs.

Respondeo dicendo, quod ratione prædictorum verborum *a* Concilij Tridentini, mouet hoc dubiũ doctissimus Nauarrus, *b* qui ait, quod ipse desiderat, quod declararetur vera litera præfati decreti, quia hæc, quam habemus, vix est intelligibilis quoad illa verba *cuiusuis ordinis personalis vel regularis:* ait tamen, quod vtcunque intelligatur, in effectu sonat, quod nullus clericus sæcularis, vel regularis, &c. Et negari non potest præfatos milites Diui Ioannis esse verè, & propriè regulares, quia quicquid aliqui dicant non satis agnoscentes, & venerantes naturam religionis à sede Apostolica approbatæ, omnes illi dicuntur verè, & propriè religiosi, siue regulares, qui emittunt legitimè tria vota essentialia, castitatis, paupertatis, & obedientiæ in manibus superioris, vel locum eius tenentis, & sub aliqua regula à sede Apostolica approbata iuxta communem canonistarũ, *c* & Theologorum sententiam receptã quam *d* Nauarrus grauissimis fundamentis probauit, & nos etiam in nostris quæstionibus regularibus, defendimus. Et constat præfatos milites emittere præfata tria essentialia vota in manibus superioris, sub regula à sede Apostolica approbata, & ad sydera priuilegijs merito exaltata: & per consequens ponderando verba Concilij Tridentini ibi nemo, & ibi, regulares, secundum suam propriam significationem comprehendentia regulares, etiam præfati milites, in ipsis continentur, & comprehenduntur argumento cuiusdam glossæ *e* acceptæ, & laudatæ, cum ipsi milites propriè, & verè sint personæ regulares, & licet præfati milites sint excepti priuilegio Apostolico ad id obtento, considerandum est, quod ordinarius procedit, tanquam sedis Apostolicæ delegatus, & mandatum Papæ factum alicui, vt procedat authoritate delegata contra quemcumq; exemptum, non est contrarium exemptionis priuilegio, & ita delegatus procedens, vt delegatus Papæ contra aliquem exemptum, non videtur contrarium priuilegio exemptionis, quia nemo est exemptus à iurisdictione Papæ.

Et sic delegans procedens, vt delegatus Papæ contra exemptum, non procedit, vt ordinarius, à cuius iurisdictione ille est exemptus, vt sentit glosa, *g* quã in hoc commendat Panormitanus cõcludens, quod delegatus, ad corrigendos clericos authoritate delegata, potest procedere contra exemptos.

Sed contra hoc videtur facere, quod fortè præfatus

a Conc. Trid. sess. 6. de refor. cap.
b Naua. li. 9. Consil. tit. de re. Conc. 21. par. 242.
c Doct. infra de reg. Theologi in 4. dist. 38.
d Nau. de rebus Eccles. q. 3 n. 55. & q. 3. n. 27. & 29
e In omib. regula. 2. to. q. 1. ar. 6.
f Cle. 1. de decim.
g Gl. 1 c. grade off. ordin.

fatus ordo militum habet priuilegium simile priuilegio ordinis Cisterciensis, ne per rescripta Papæ possint conueniri, nisi facta mentione sui ordinis. Sed huic argumento respondetur ex traditis à Felino, *a* & ex congestis ab eodem copiosissimè, qui tenet sufficere clausulam generalem tollentem priuilegia, cum reuocatio eorum sit per viam legis, & non qualis qualis, sed de rescriptis Conciliarijs, dicit enim sufficere clausulam consuetam de stylo curiæ poni, quorum tenores habentur pro expressis, &c. Et sic clausula derogatoria priuilegiorum in dicto Decreto (quod est lex cõmunis) æquiualet clausulæ derogatoriæ præfatæ solitæ apponi de stylo curiæ. Et hęc intelligentia confirmatur, multæ enim religiones, præcipuè mendicantes huiusmodi habent clausulam, & inuenio multa earum reuocari priuilegia in Conc. Trid. in quo nulla de ipsis religionibus mentio fit.

a Felin. in c. gran. & in c. Audien. n. 4.

Sed contra hoc obijcit Nauarrus dicens, quod in dicto decreto solum reuocantur priuilegia religionibus concessa, & cùm in multis eius Concilij Decretis non solùm fiat mentio de religionibus, sed etiam de ordinibus, quod nomen magis latè patet, & in hoc nulla de ordinibus, sed tantùm de religionibus fit mentio. Et licet milites supradicti sint religiosi, vt supra dictum est, quando tamen aliquid de religionibus in Concilio Trident. ordinatur, de religionibus militaribus fit mentio particularis. *b* Et sic in Concilio Tridentino dicitur, quod monasteria sanctimonialium sanctæ sedi Apostolicæ immediatè subiecta, etiam sub nomine capitulorum Sancti Petri, vel S. Ioannis, dictio enim (etiam) casum magis dubitabilem indicat, quàm casus præcedens. Sed his responderi potest, quod in eodem *c* Concilio ordinatur, vt in quacumque religione tam virorum, quàm mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, in quo Decreto etiã si non fiat mentio de religionibus militaribus, censetur tamen ab omnibus communiter, prout suo loco dicemus id ipsum habere locum in ordinibus militaribus. Præterea in eodem *d* Concilio ordinatur, quod nemini sanctimonialium liceat post professionem exire à monasterio, quæ *decisio* etiam extenditur ad moniales ordinum militarium, pro vt supra in 1. tomo latè diximus.

b Conc. Trid. sess. 25. de regu. cap. 9.

c d. sess. 25. de regu. c. 15.

d d. sess. 25. de reg. c. 5.

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati regulares sint iudices regularium.

RESpondeo dicendo, quod iure communi iudex immediatus regularium est Abbas, vel alius prælatus in pertinentibus ad regulam suam, & regularia statuta, quod efficaciter fundatur in *e* iure Ciuili, & canonico: iure enim communi prælatus inferior non habet iurisdictionem in eos, qui sui sũt Collegij, quoad *extraria*, quæ non tangunt regularia statuta, & hoc voluit ordinare Gelasius *f* Papa, de quo latius infra dicemus, licet tamen hæc vera sint iure communi attento, non tamen attentis multis priuilegijs, quibus fere omnes regulares sunt exempti ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione per priuilegia ipsius competentia per concessionem directam, vel per indirectam communicationem priuilegiorum aliorum, & consequenter habent iurisdictionem quasi Episcopalem, iuxta quandam *g* glossam singularem.

e l. fi. C. de iuris. omn. iudi. c. cum ab Ecclesiarum prælatis de of. ord.
f ca. Nullum, 18. q. 2.

g Hoc tom. 9.
h Glos. in c. 1. de rebus Eccl. non alienan.

Pro quorum explicatione nota, quod *h* Innocentius Quartus statuit, *vt exempti, vel priuilegiati non teneantur nisi sub certo iudice, respondere, ac quòd ratione delicti contractus, aut rei, de qua agitur contra ipsos, si hæc sint inita & sita in loco non exempto, possunt conueniri coram ordinario, sed ratione domicilij non.* At Clemens quartus, *i* qui fuit post Innocentiũ Quartum, *eximit fratres minores, ita quod fratres minores neque ratione delicti, neque contractus, neque rei, de qua contra ipsos fratres ageretur, possunt coram laicorum ordinarijs conueniri neque illi, quo ad hoc, suam ipsos iurisdictionẽ exercere, decernens irritum, & inane quicquid secus factum, vel attentatum fuerit.* ita habetur in monumentis ordinis. Et Sixtus IV. statuit, *ne locorum diœcesani, aut alij ordinarij, seu alij quicunque in personas, aut loca fratrum prædictorum contra præfati Clementis ordinationem supra propositam sibi quamcunque iurisdictionem aut superioritatem vendicare præsumant. Ac districtè inhibuit, ne quisquam absq; sedis Apostolicæ speciali cõmissione, aut authoritate personas domos & loca dicti ordinis, vt pote prorsus exempta, aliquas censuras, vel sententias specialiter, vel generaliter promulgare audeat,* ita habetur in dicto libro in *K* prima, & secunda impressione, & habetur etiã latè in Marimagno Carmelitarum *l* & in Marimagno Prædicatorum, *m* & in Marimagno Augustinicẽsium: & Benedictus vndecimus eximit fratrum minorum ordinem sicut fecerat *n* Nicolaus VI. & addidit *quod neque etiam ratione delicti commissi vel initi contractus, aut rei sitæ, vel existentis extra loca eorundem fratrum exempta, possint coram ordinarijs, vel alijs prælatis Ecclesiasticis molestari, seu quomodolibet conueniri non obstante constitutione Innocentij IV. in contrarium faciente:* ita habetur in dicto libro monumenta ordinum. Denique *o* Collector priuilegiorum mendicantium innumera refert Summorum Pontificum priuilegia hanc doctrinam confirmantia. Ex quibus patet, verum esse id, quod docet doctissimus Nauarrus, quod raro habet locum in religiosis constitutio Innocentij Quarti, cum iam concessa sit aliquibus religionibus directè, & alijs per communicationem, vt non possint conueniri etiam respectu eorum, quæ ordinarijs reseruauerit Innocentius Quartus.

i c. Recolentes de priui. l. 6. in 1. imp. fo. 59. & in 3. imp. fo. 142. conc. q. 42.

K In 1. imp. fo. 60. & fo. 144. conc. 147.
l In 2. imp. fo. 101. conc. 384. & fo. 187. & 137 In 2. imp. fo. 237. conc. 570.
m In 1. imp. fo. 24 & in 2. imp. fol. 108. conc. 232.
n Coll. ti. exē.
o Nau. in ca. statu, nu. 63.

Sed videamus, vtrum dicta priuilegia sint per Cõcilium *p* Tridentinum abrogata, ait enim *in exemptorum causis constitutio Innocẽtij Quarti, quæ incipit, volentes in Concilio Lugdunensi edita seruetur, quam eandem sacrosancta Synodus innouandam censuit, & innouat addendo insuper, quod in causis ciuilibus mercedum, & miserabilium personarum clerici sæculares, aut regulares extra monasterium degẽtes quomodolibet, etiã si certum iudicem à sede Apostolica deputatum in partibus habeant, in alijs verò, si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs tanquam ad hoc ab ipsa sede Apostolica delegatis conueniri, & iure medio ad soluendum debitum cogi, & compelli possint priuilegijs, & exemptionibus conseruatorijs, deputationibus, et eorũ inhibitionibus aduersus præmissa nequaquam valituris.*

p Conc. Trid. ses. 7. cap. 7. de ref.

Ex qua decisione notanda est generalis differentia inter regulares exemptos degentes extra monasteria, & degentes intra: nam viuẽtes intra claustra non ita possunt conueniri coram ordinarijs sicut viuentes extra claustra possunt conueniri in duobus generibus causarum. Secundo nota, quod est alia differentia, quod degentes intra non possunt conueniri propter sua delicta ab ordinario, nisi quando extra monasterium cum populi scandalo delinquũt, & non puniuntur à suis prælatis monitis ab ordinarijs, vt id faciant, degentes verò extra sic, prout colligitur ex eodem Concilio *q* Tridentino, aiente *regularis non subditus Episcopo, qui intra claustra monasterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo scandalo sit Episcopo instante à suo superiore intra*

q Conc. Trid. 25. de reg. ca. 14. de Reg.

tempus

tempus ab eo præfigendum fenitre puniatur, ac de punitione Episcopum certiorem faciat, sin minus à superiori suo officio priuetur. Hæc Concilium. Propter quod decretum ait *a* Nauarrus respondisse, non potuisse Vicarium cuiusdam Episcopi Regni Neapolitani cognoscere de quodam censu, qui petebatur a quodam conuentu ordinis Minimorum habentiū exemptionem, sicut habent aliæ religiones cum derogatione dicti capituli; volentes, & recte quidem tum quia Fratres non degebant extra conuentum, tum quia non agebatur de vna prædictorum generum causa, neque de delicto extra monasterium cum populi scandalo commisso, in quibus casibus tantùm per Concilium nostra priuilegia exemptionum tolluntur. Quare concludit Nauarrus, *b* quod religiosi exempti degentes intra claustra monasterij in nullis causis possunt conueniri coram Episcopis, & eorum ordinatijs. Neque obstat decretum Innocentij innouatum in dicto Concilio *c* Tridentino, quo cautum est, vt ordinarius possit cognoscere contra exemptos ratione delicti, vel contractus, vel rei extra loca fratrum. Nam vt ait *d* Nauarrus per priuilegia fratrum exemptorum derogatum est prædictum decretum, vt constat ex his, quæ superius adduximus, & quamuis prædictum decretum ut innouatum in Concilio Tridentino, non tamen derogantur à Concilio priuilegia, quæ contra dictum decretum concessa sunt nisi in causis tantùm mercedum, & miserabilium, vt dictum est.

a Nau. vbi su.

b Nau in d. c. Non dicatis, num. 96.

c Conc. Trid. ses. 7. c. 14.

d Nau. vbi su.

Aduertendum tamen pro prædictorum explicatione, quod non dicuntur degere extra monasteria, qui causa prædicationis, vel confessionis, vel eleemosynæ, vel alicuius rei ad tempus, & non permanenter extra monasterium morantur, sed degere dicuntur, qui habent domicilium extra monasterium speciali licentia, seu priuilegio. Nam qui secundum regularia instituta inseruiunt beneficio, vel adijciuntur alicui monasterio monialium, tales non comprehenduntur in tali decreto, quia non degunt extra monasterium proprie, cum nō sint extra illud ex speciali licentia, seu priuilegio, sed ex instituto; alia autem, quæ in hac quæstione possunt desiderari in quæstionibus de exemptionibus religiosorum dicentur.

Ex his patet, quod prælati regulares sunt iudices eorum religiosorum, siquidem iudicibus secularibus & Ecclesiasticis eorum cognitio denegatur, & licet Innocentius IIII. *e vniuersos fratres minores, qui morantur in obsequijs aliquorum (illis duntaxat exceptis, qui fuerint ad obsequia legatorum sedis Apostolicæ deputati) possit, & valeat Generalis dicti ordinis libere visitare, & corrigere, & amouere, & alios pro eis substituere, prout secundum Deum viderit expedire, non obstantibus literis seu indultis sedis Apostolicæ quibuscunque*, prout habetur in libro monumenta ordinum. Attamen Clemens *f* quartus statuit, *Quod Generales, & Prouinciales, ministri, & eorum vicarij illos ex fratribus minoribus, de quibus authoritate sedis Apostolicæ literarum vel legatorum ipsius, Archiepiscopis, vel Episcopis, & alijs quibuscumque prouisum fuerit, corrigere possint at etiam non obstante contradictione aliqua eos ad ordinem suum reuocare, & quod neque per literas eiusdem sedis, ac legatorum ipsius aliquos de fratribus prædictis teneantur prælati ordinis, Archiepiscopis & Episcopis, aut alijs personis in socios deputare, nisi dictæ literæ de indulto huiusmodi, & ordinatione expressam facerent mentionem, ac alias id hon statu ordinis, ac saluti illorum viderint expedire*, ita habetur in eodem libro, & in Marimagno Carmelitarum, *g* & in Marimagno prædicatorum *h* continetur.

e In 1. imp. fo. 49. & in 2. fo. 113. cō. 42. 41.

f In 1. imp. fo. 37. & num. 2. imp. fo. 141. conc. 314.

g In 2. imp. fo. 85. conc. 467.

h In 2. imp fo. 437. conc. 352

Adeo est clara potestas prælatorum regularium ad subditos puniendos vt Bonifacius Octauus hoc præsupponens concesserit, *vt prælati ordinis minorum ad correctiones, & punitiones Fratrum eiusdem ordinis delinquentium infligendas, ad quos spectare eadem noscuntur (titulis, & apicibus iuris postpositis) libere procedere valeant secundum consuetudinem approbatam, & generalia statuta ipsius ordinis facta, & fienda. Ac insuper voluit, non licere prædictis fratribus ab eisdem correctionib. & punitionibus aliquatenus appellare, præuia tamen in hoc deliberatione, ac maturitate debita seruata*, ita habetur in eodem libro.

Denique Nicolaus *i* Quintus, *concessit ministro Generali pro tempore existenti, quod omnes, & singulos fratres siue in monasterijs monialium siue in alijs domibus, conuentibus, eremitorijs & locis dicti ordinis commorantes etiam ab obedientia, visitatione, & correctione dicti ministri per specialia sedis indulta se exemptos esse, præter regulæ & statutorum dicti ordinis formam, prætendentes non obstantibus quibuscumque priuilegijs, exemptionibus & indultis & literis Apostolicis eis & eorū monasterijs siue domibus siue conuentibus, & locis præfatis, & eremitorijs per sedem Apostolicam in genere, vel in specie concessis, de quibus in his literis habenda esset specialis mentio, possit iuxta constitutiones, & regularia instituta aut quæ dicti ordinis corrigere, visitare, punire & emendare ac in criminibus maioribus, siue grauioribus si res ipsa exegerit, cum moderatione tamen, torturæ subijcere possit. & valeat dictus minister generalis*, ita habetur in libro *K* Monumenta ordinum in secunda impressione, & in supplemento. Et aduertendum, quod S. D. N. Clemens Octauus, anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimosecundo Pontificatus sui anno primo die decimaquinta Maij confirmauit priuilegium Innocentij Octaui ordini Cistercienfium concessum, quo ordinatur, ne personæ regulares dicti ordinis visitentur, nisi à suo generali, aut ab alijs personis regularibus ad id ab ordine deputatis. Hoc priuilegium habetur in libro congregationis sanctæ Mariæ de Alcobatia Cisterciensis ordinis Regnorum Portugalliæ, impresso Venetijs anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimo tertio.

i In 1. imp. fo. 155. et in 2. fo. 202. con. 499.

K In 2 imp. fo. 47. cō. 500. & fo. 78 cō. 250.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prælati regulares, & non alij possint corrigere fratres matriculatos in studijs generalibus.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius VIII. *concessit Vicario Generali fratrum ordinis prædicatorum de obseruantia congregationis prouinciæ Hispaniæ, quod correctio fratrum dictæ congregationis vndecumque ad terminos præsidentium conuentuum reformatorum venientium iuxta constitutionem dicti ordinis fieri debeat, & ad eosdem præsidentes pertineat non obstantibus quibuscumque priuilegijs, indultis & literis Apostolicis Scholastico ac Vniuersitatis Salmantinæ, ac quibuscumque Vniuersitatibus per sedem Apostolicam concessis, quæ aduersus præsentes noluit in aliquo suffragari posse. dummodo propter correptiones huiusmodi faciendas studium fratrum corrigendorum non impediatur*, ita habetur in libro monumenta *l* ordinum.

l In 1. imp. fo. 76 con. 164.

Circa quam concessionem aduertit collector *m* compendij mendicantium, quod deseruit etiam pro prælatis ordinis minorum partium Hispaniarum, vt virtute communicationis priuilegiorum possint similiter corrigere fratres eiusdem ordinis, & obseruantiæ. Nam fratres congregationis, de quibus supra obseruantiæ, vel de obseruantibus erant, & ideo per illam correctionem non posset procedi contra conuentuales.

m Colle. mendic. tit. correctio fratrum. §. 14. super quē Cordub.

Et

Et aduertit Corduba super compendium, quod Pius secundus declarat, & concedit, quod minister generalis habet liberam authoritatem,& iurisdictionem super fratres existentes in quibuscunque Vniuersitatibus,& priuilegijs illarum gaudentes authoritate Apostolica, & de licentia suorum ad morandum in talibus studijs committens ei plenissimam correctionem illorum cum grauibus cēsuris in contra facientes, aut resistentes quomodolibet.

ARTICVLVS X.

Vtrum prælatus regularis possit de iure iudicare nouitium, qui occidit iniuste religiosum professum, an potius tale iudicium ad sæcularem pertineat iudicem, & vtrum possit torqueri à iudice sæculari.

RESpondeo dicendo, quod titulus quæstionis duo resoluenda includit. Primum est, quis iudex possit cognoscere de hoc delicto, secundum, à quo iudice sit torquendus delinquens.

Quantum ad primum dico, quod cognitio, & punitio talis delicti, & homicidij pertinet ad iudicem Ecclesiasticum argumento cuiusdam *a* Canonis diffinientis nouitium religionis approbatæ gaudere priuilegio *b* Canonis, & censeri personam Ecclesiasticam, & gaudere priuilegio personæ Ecclesiasticæ argumento alterius *c* Canonis,& ita expresse determinant Ioannes Andreas, *d* Dominicus, & Francus, quod cognitio delicti nouitij pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, quam opinionem communis amplectitur, & probatur ratione. Nam nouitius post habitum susceptum subiacet prælatis quo ad iurisdictionem,& superioritatem, saltem commutabiliter, & reuocabiliter, licet non irreuocabiliter pro tempore, quo sunt nouitij, sicut professi, & cognitio, & punitio delictorum religiosorum professorum pertinet ad iudices Ecclesiasticos,& prælatos eorum, vt tradit Panormitanus post Ioannem de Lignano probans, quod delicta eorum pertinent ad cognitionem, & castigationem prælatorum, etiam si sint homicidia, & grauia delicta.

a c. religio. §. 1. de sent. excom. lib. 6.
b c. si quis suadente. 17. q. 4.
c ca. duo sunt genera 12 q. 1
d And. Domi. & Fran. in c. Benefic de reg. iur. l. 6. Domi. & omnes in d. c. religio.

Quantum ad secundum dico, quod poterit iudex Ecclesiasticus,& prælatus torquere, si meruerint torturam indicia delicti seruatis seruandis iuxta notata in *e* iure, & poterit prælatus torquere præfatum delinquentem, si opus fuerit, per aliquem clericum, vel religiosum iuxta ea, quæ in quæstione sequenti dicentur,& ita tenet *f* Nauarrus, quod prædictus prælatus potest cognoscere de hoc crimine, si tali prælato competit iurisdictio cognoscendi de crimine requirente depositionem iure aliquo speciali; nam in hoc casu agitur de crimine requirente depositionem, vel degradationem secundum Panormitanum, *g* cum agatur de homicidio qualificato, quo dicitur, nouitium occidisse professum, quamuis communis opinio teneat contra Panormitanum quoad degradationem, vt post multa resoluit Nauarrus. Et aduertendum est ad id, quod tradit *h* Nauarrus dicens, credere se prælato nouiter competere consuetudine, statuto, vel priuilegio sedis Apostolicæ iurisdictionem ad cognoscendum de causis ciuilibus, & criminalibus religiosorum professorum saltem cum crimen non requirit depositionem ab ordine, quibus & alijs ab ipso allatis videtur concludere iurisdictionem super professos quo ad hoc parificari iurisdictioni super nouitios.

e c. cum in cōtempla. de reg. iur. c. 1. depositi l. 1. & tota rub. de q.
f Naua. lib. 5. con. & de ref. com. concil.
g Pan. c. d. 1. de homicidio.
h Naua. li. 2. consi. ti. de foro compet. consi. 6. pa. 117.

QVAESTIO III.

De iudicibus regularibus quo ad modum procedendi in communi in tres articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quæruntur tria.

1 QVomodo prælati procedant in iudicijs.
2 Vtrum antequam iudex procedat, debeat constare de delicto commisso.
3 Vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem debeat constare de delinquente.

ARTICVLVS I.

Quomodo prælati procedant in iudicijs.

REspondeo dicendo, qđ duplici via possunt prælati regulares in monachos procedere. Primo patrum sibi nomen,& vim assumendo, quibus sane propositum erit, vt quo ad eius fieri possit nihil de supplicijs cogitent, monachorum vicia radicitus euellant, eorumq; pie medeantur vulneribus,& ideo in religionibus Abbates, id est, patres nuncupantur, propter quod P. D. Benedictus in tertio suæ regulæ capite descripsit, quod meminisse debent, quo nomine sint insigniti patres videlicet, atque idcirco curent de re ipsa egregie præstare. Hinc D. Ambrosius in suo pastorali, actio (inquit) congruat nomini, nomenque actioni, ne sit nomen inane, & crimen inane, honor sublimis, & vita decliuis. Et in quantum patet debet prælatus regularis procurare, quoad eius fieri possit, nihil de supplicijs cogitando monachorum vicia radicitus euellere, & eorum pie mederi vulneribus, & quando vt pater agit, potest iudicij forma omissa rem, vt sibi libet, gerere, prout tradit *i* Panormitanus. Alia verò via procedunt prælati regulares, vt iudices, & tunc secundum allegata, & probata debent procedere, aut seruato iuris ordine aut summarie de facto, siue de plano sola veritate facti inspecta, vt probat Abbas. Quando verò punitur secundum statuta regularia, proceditur summariè de plano sine strepitu iudicij, in quo non traduntur capitula, neque debent citare ad videndum iurare testes, neque admittitur appellatio, prout dicitur in iure,& declarat Ioannes monachus, quod in causis leuibus locum absolute habet, sicut etiam laicis conceditur, cum de eorum leuibus causis tractatur, vt iura determinant *K* ciuilia. Quid enim turpius, aut religiosis institutis perniciosius, quàm prælati monasteriorum ipsa monasteria perlustrantes reperterint, silentium frangere, carnes comedi, & alia leuia contra accidentaria religionis fieri, quæ emendare nequirent, nisi contentioso iudicio adhibito, testibusq; examinatis? si his enim essent stricti, paterno nomine non digni iudicarentur,& cum sint patres, nihil per calumniam dicturos, & facturos præsumitur, sed tantùm fratrum correctionem, & emendationem pie, & prudenter prætensuros.

i Pan. in c. reprehensibili. de appell. & in c. cum contingat. de foro comp.

K Abbas in c. si quis contra clericum & in c. cum contingat. de foro compet.

Pro cuius rei explicatione est aduertendū, quod in iudicandis monachorum causis duplici ratione possunt vti prælati. Primo quidem cum nihil eorum, quæ legibus perscripta sunt, omittitur, qui modus de iure ordinario à iuris peritis appellatur. Altero, quando summarie, & de plano iudicia exercent. At iuris pontifici eruditi fere omnes abstinendum à priori ratione prælatis concesserunt, tum quia id conten-

contētionis genus cum monasticæ institutionis tranquillitate multum pugnat, tum quia eo pertinent monasteriorum instituta, vt secundum ea omnis monachorum administratio temperetur, prout dicitur in iure a Canonico. Et hinc est, quod aiunt b Panormitanus, & Lupus, ne scilicet prælati regulares in monachorum causis disceptandis iuris apices prosequantur: si enim iuris apices essent seruandi, sequeretur necessario, vt essent consulendi iurisperiti sæculares, & nummi ad eorum sumptus suppeditandi, & alia eiusdem generis incommoda, quibus sanæ religionis candor maculatur.

a ca. qualiter & quando & 2. de accusa. c. olim eodem ti.
b Pan. in c. si quis contra clericum & in c. cum contingat de foro compe. Lupus ille 73. Feli. de modis procedendi contra monac. n. 19 & 20.

Sed est necessarium pro explicatione prædictorū notare, quid his verbis (summarie, & de plano, & sola veritate inspecta) importetur, & primo quidem animaduerto, ad iudicium alia pertinere, vt necessaria, atque (vt iurisperiti loquuntur) essentialia, alia verò dicuntur accidentaria, vt sunt solennitates iudicij, & prætermissis his accidentarijs, quæ ad solennitatem pertinent, particulæ, quæ nobis explicandæ proponuntur essentialia iudicij significant, prout aiunt Panormitanus, Paulus, Cardinalis, Felinus, Hostiensis, c Romanus, Baldus, & Florentinus. Videamus igitur hæc essentialia per prædictas particulas importata, hoc verbum (simpliciter) remouet calumniatorias, & dolosas protelationes, inanesque exceptiones: ita d Paulus, & Cardinalis: verbum (de plano) secundum Paulum significat, vt adiecta solennitate sedendi in loco soluto etiam feriatis diebus procedatur in causa (summarie verò) id significationis proprie sibi vsurpat, vt quæ ad iudicij vim, & naturam attinent, solùm requirantur, nec reis concedatur, vt testium iusiurandum videant, sed testium & capitulorum exemplar eis tātum tribuatur, quod colligitur ex traditis à Bartolo, e & Baldo, & Francisco de Aretio, & Felino: verbum (inspecta sola veritate) denotat, vt iuris omnis reijciatur pompa eo tamen vt ius naturale, aut gentium nihil incommodi patiatur. Ita f Abbas, & Florentinus. Ius autem gentium apud regulares sunt constitutiones generales religionum, prout aduertit g Victorinus, Manso.

c Pan. in c. dilecti. de iudi. Pau. & Car. sæpe de verborum signif. & in c. pe. de iud. Fel. in c. dilecti de iud. Hosti. in c. & alto de accusa. Rom. consi. 26. Flor. 3. p. & 9. c. 18.
d Pau. et Car. in c. dispendiosa de iud. nu. 42.
e Bar & Bal. in l. filius fam. ff. de dona. Fe. in c. dilecti de iudicijs.
f Abb. in d. c. dilecti, & in d. ca. qualiter & quando & Floren. vbi su.
g Mansus de causis reg. c. 17 p. 27. in fi.

Ex quibus facile indagare possumus, quæ in causis monachorum dicentur necessaria, & cum natura omnibus comparatum sit sese tueri, atque defendere ab his, quæ nocitura videantur, omnia, quæ ad defensionem reorum pertinent, de iure naturali ipsis reis præcise conceduntur. Hæc ad essentiam iudicij spectant argumento h iuris, & eorum, quæ tradunt Ancharranus, & Felinus, & defensio reo tollitur, si Capitulorum, de quibus causa dicenda est, notitia denegetur, oportet namque arma, quibus appetimur nos prospicere, vt ab eis defendamus nos metipsos. Præterea huiusmodi capitula, seu delationes ab actore pendent, ex quo efficitur necessario accusatorem, aut denunciatorem, aut infamiam ad iudicium excitandum debere esse, de quibus in quæstione tertia agemus, quæ quidem vsque ad eo faciunt ad naturam iudicij, vt eorum altero detracto latrocinium potius appellari possit, quam iudicium. Nec in hac re aliqua est inter doctores dissensio, concessionem autem moræ, aut interualli, vt scilicet reus apte iuret, mihi inter necessaria connumeranda sentio, siquidem actio nulla nisi interuallo temporis confici potest. Quam ob rem consentaneum rationi non est temporis interuallum reo denegari, ne imparatus, & incautus causam dicere cogatur. Vtrum autem testium nomina, atque dicta ipsius rei aperienda de peccatis clericorum ius i clarum est: de religiosis verò discrepant inter se Doctores. Nam K Panormitanus partem affirmatiuam grauissimis rationibus adductis tuetur. At Hostiensis dicta quidem reo esse manifestanda asseuerat, ipsorum verò nomina silentio inuoluenda, cum hæc ad iuris solennitatem spectent, quæ solennitas non seruatur apud regulares. Non desunt tamen Doctores grauissimi, qui sentiant, neque testium nomina, neque eorum dicta vlla ratione esse reo aperienda, quod quoad dictum primum valde probabile opinatur l Mansus. Nam cum monachus plurimum commodi ex animi tranquillitate procedat, nihilque sic religionis quietem labefactet, sicut testium nomina, cum ex ipsa acerbissima excitentur odia, vltiones expectentur, innumeraque perturbationum semina nascantur: videtur quod in monachorum causis sufficit si capitulorum notitia concessa defensionis locus non excludatur: quod tamen fallit prout ait m Panormitanus in criminalibus, ac grauissimis causis & sic in quadam n ordinatione generali nostræ sacræ Religionis præcipitur, vt in his causis criminalibus grauibus testium nomina pandātur, ne reus indefensus succumbat, si ipse reus eorum nomina illi manifestari petat.

h l. defensionis facultas de iure fisc. l. 10 Anca. consi. 259. Fel. in c. qualiter, & quando & 2. §. licet de accusa.
i d. c. qualiter & quando & 1.
K Pan. in d. c. olim. & in ca. qualiter & quand.
l Mansus vbi sup. p. 29.
m Pan. in d. c. qualiter & quando.
n Ordi. Tolet. c. 6. de correct. delinq. fo. 41.

ARTICVLVS II.

An antequam iudex procedat, debeat constare de delicto facto.

Respondeo dicendo, quod antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem debet constare commissum esse delictum: Ita Bartolus, o & post alios tradit Antonius Gomez, adeo hoc est verum, vt si quis confiteatur se occidisse aliquem, & non constat de corpore occisi, talis confessio ei non præiudicat, vt post Baldum, & alios tenet Iason. p

o Bart. in l. 1. §. tene. illud. ff. ad silan. Gom. de delict. ca. 9. n. de capt. n. 2.
p Iason in l. error. col. 2 ff. de iur. et fact. ign.

ARTICVLVS III.

Vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem, debeat constare de delinquente.

Respondeo dicendo, quod Angelus q dicit, quod valet, & tenet inquisitio, licet ignoretur nomen delinquentis, licet etiam ignoretur persona delinquentis, ad declarandam personam delinquentem fit inquisitio, vt ait quædam r Glossa; at, vt hæc doctrina clarius pateat, quæstionis resolutio quinque comprehenditur dictis. Primum dictum est, quod quando procedit iudex per viam accusationis non potest procedere, nisi compertum sit, quæ sit persona delinquens, & quæ sit persona offensa, & ratio clara est, quia nemo potest accusare, nisi sit offensus, debet nominare in accusatione, quem accusat, & hoc est de substantia in libello, vt ponatur nomen actoris, & rei, vt tenet quædam s Glossa.

Secundum dictum, si iudex procedit per viam denunciationis, & denunciatio fit per aliquem visitantem denuntiando de delicto commisso, tunc iudex potest procedere ex officio, cum constet ipsi de delicto commisso. Si verò denuncians nominat aliquē, & non nominet delictum, non potest iudex contra illum denunciatum procedere, imo & si commisit delictum simul cum delinquente, non procederetur contra delinquentem nominatum, donec constaret illum commisisse delictum, saltem præsumptiue, & ita practicatur, & iuxta hoc debet intelligi doctrina t Bartoli.

q Angel. in §. quadrup. co. 2. insti. de actio.
r Gl. in l. 1. §. illud ff. ad silan.
s Gl. in l. 1. de libell. obla.
t Bart. in l. 2. § si publi. n. 7. ff. de adulte.

Tertium

Tertium dictum, si iudex procedit per solam inquisitionem sine aliqua accusatione, vel denunciatione, tunc aut procedit ad inquirenda delicta, aut ad punienda, si secundum, non potest procedere contra delinquentem particularem, nisi sciuerit cómisisse delictum, vel saltem præcedat infamia, Ita loquitur Glossa *a* quam sequitur Dinus, licet Bartolus, & Baldus cótrarium velint sentire, scilicet quoad infamiam ortam ex illa generali inquisitione non posset quis puniri, nisi delinquenti daretur copia indiciorum, & audiretur. Quam opinionem Baldi puto sequendam, & à fortiori in causis regularium, non enim potest regularis incarcerari, prout inferius dicetur, nisi constet plana probatione delictum commisisse, quod in nostro casu à fortiori est asserendum, cum secundū ius naturale nullus inauditus iudicetur; quādo verò iudex procedit per inquisitionē ad inquirenda delicta, & non ad punienda, tunc quando inquisitio est particularis, non potest iudex procedere nisi propter graue crimen. Ita Bartolus, *b* tunc enim quando est graue delictum, potest quis capi, & incarcerari, & si fuerit regularis delinquens, debet præcedere plena probatio ad hoc, vt in carcerem detrudatur. Verum est tamen, quod sufficit semiplena ad hoc vt in custodia reponatur, quæ in religione (casa de la disciplina) vocatur. Quando verò procedit per inquisitionem generalem, bene potest inquirere, & tunc inquisitio in delictis potest dici generaliter fieri tripliciter. Primo ratione personæ, & delicti, vt fit in inquisitionibus, quæ prælatus facit in visitatione diœcesis. Secundo potest dici generaliter ratione delictorum, licet ratione personæ sit specialis, vt quando inquiritur contra iudices, vel officiales in syndicatu, & quando prælati regulares visitant alios prælatos. Tertio dicitur generalis ratione personę, licet ratione delicti sit specialis, vt quando inuenitur aliquis homo mortuus, & nescitur, quis fuerit, In omnibus his tribus casibus dicitur generalis inquisitio, & potest iudex procedere ad patefaciendam veritatem, & licet ex tali inquisitione non possint religiosi delinquentes puniri, possunt tamen recludi in custodia, prout colligitur ex traditis à Bartolo, *c* & Baldo, & Fortunio Garcia. Sed de his latius in quæstionib. sequentibus, & cum hæc non possint expedire, nisi visitando prouincias, ideo oportet, vt de visitatoribus agamus.

a Gl. vbi Dinus & Bart. nu. 7 d. § si publice. Bald. in d. l. ubemus cod. de proba-tio.

b Bart in d. l. si publ. nu. 10. & 11.

c Bar. 1. in d. l. si publ. n. 3. & Bal. in d. l. iubemus nu. 1. Fortu. in l. Gall. in primo nu 55 ff de li. & postu.

QVAESTIO IV.

De correctione fratrum, quantum ad visitationem in sex articulos diuisa.

Circa quam quæstionem sex quæruntur.

1 *AN sint obligati generales ordinum mittere cōmissarios ad prouincias visitandas.*
2 *Per quos patres debeant superiores prouincias visitare.*
3 *Vtrum visitatores possint subdelegare.*
4 *Vtrum generales, & prouinciales teneantur singulis annis visitare.*
5 *Quomodo visitatio sit fratribus proponenda.*
6 *Vtrum Episcopus, aut eius prælatus regularis possit visitare capellanum regularem triremium, qui aduersis ventis ad partes suarum diœcesum deuenit, & ibi commoratur.*

ARTICVLVS I.

An sint obligati generales mittere commissarios ad prouincias visitandas.

RESpondeo dicendo, syndicatum officialiū fuisse adinuentum, quia princeps tenetur rationem reddere pro subditorum iniustitia, prout dicitur in quadam authentica. *d* Est autem syndicatio experimentum totius iustitiæ & quia Cæsariani fraudum consuetudine omnia temerare consueuerant, vt dicitur in quadam lege *e* causam dederunt, vt ab officialibus arcta postularetur ratio, quæ per prius non tam scrupulosè inquirebatur: etenim visum est, vt quod officialis in officio comedit tēpore syndicatus, ad instar cibi digerat iuxta quasdam leges, *f* & si bene in officio se habuerit, laudes, præmia consequatur, sin autem male, puniatur, vt in toto vno titulo *g* traditur. Et ideo prælati inferiores syndicatum ægre ferre non debent, quia diuinum præceptum est, vnusquisq; reddat rationem villicationis suæ, vt dicitur in Euangelio. Et Samuel, *h* sic ad populum affatus fuit. *Loquimini ad me coram Domino, vtrum bouem cuiusque tulerim, aut asinum, si quempiam calumniauerim, si oppressi aliquem, & si de manu cuiusquam munus accepi, & restituam vobis, & dixerunt, non es calumniatus nos nec oppressisti, nec tulisti de manu alicuius quidpiā, & dixit ad eos, testis est Dominus, quia non inueneritis quidpiam in manu mea*, hoc autem multis cōprobant Speculator *i* Andreas Isetna, & Doctores communiter dicentes, omnes debere visitari, & syndicari iuxta vniuscuiusque conditionem.

d Auth vt iudex sine quoquo suff. §. scriptū exemp.
e l. defensionis facul. ac de iure fisc. lib. 10.
f l. 1. eod. vbi se vel clam. l. 3. eod. ad l. ve lei am. l 3. eod. de ratio. agi oportet.
g Tit. vt iud sine quoquo suffr. §. 1.
h Samuel. 1. Reg.
i Spec. in ti. de syndi. Isern. in ti quæ sint regalia bona cō demnatorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum possint omnes esse visitatores prouinciarum.

RESpondeo dicendo, quòd oportet, vt in religione adsit frequēs visitator ex eodem ordine, qui possit fratrum intentiones perscrutari, cui denūcietur, quæ in capite, & in membris corrigenda videntur iuxta decreta *k* Concilij Tridentini, & tradita à Nauarro, & licet aliquibus religionibus cōcessum sit à sede Apostolica, vt possint in capitulo assignare visitatores, qui visitent monasteria in capita, & in mēbris, hæc tū concessio ciuili modo intelligenda est, dummodo s. non eligantur suspecti, *l* tradunt. n. Doctores, quod princeps dādo iudicem nō videtur permittere, nisi debito modo agatur. Talis. n. præsumitur esse intētio in priuilegiis, qualis est legis scriptæ. & naturalis rōnis secundū *m* Baldum, & princeps non præsumitur velle aliquid iniustū vt notatur in iure, & tradit Baldus. Vnde priuilegium concedens, quod possit capitulū generale eligere syndicatores ex suis fratribus intelligatur de idoneis, & habilibus argumento multarū legum, *n* & Canonū. Visitatores autem suspecti iuste inhabiles ad visitandum censentur, si. n. priuilegium concessum ad eos eligendos ad iuste suspectos extenderetur, iniustū profectò iudicaretur, prout concludit Paris *o* de Puteo. Vnde videant, & attente attendāt generales ordinum, quos mittent visitatores, & syndicatores, an sint suspecti, an sint habiles ad huiusmodi ministeriū exercēdū, non. n. possunt instituere illos, q in causis regularibus ignari reputantur, cum possit de illis suspicari, quod per ignorantiam aliqua, quæ

k Tri. ses. 25. de reg. c. 1 e 8. Nau. c. Nullā num. 20. 34.
l Doct. l. libertus. l. 2. ff. de ī ius vocan.
m Bal. in li. 1. apud quæ qu. feud.
n c. 1. de consti. l. Bal. in autē hoc inter liberos de donationib. c. habeat cod. de sacros. in l. vt gradatim de muna. & honoribus. ca. causam de rescriptis.
o Paris de Puteo de sindicatu §. est tamē circa prædicta Ord. Iol. ca. 7. de electio. fol. 61.

non decet, sint facturi, & sic In nostra sacra religione ordinatur, non prouideantur, nisi illi qui fuerũt aliquando patres prouinciales, aut diffinitores in praxi causarum regularium versati.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum visitatores possint subdelegare.

RESpondeo dicendo, quod si ipsi instituantur ad visitandam totam vnam prouinciam cum plenitudine potestatis, possunt iure optimo subdelegare, licet enim habeant iurisdictionem subdelegatam, cum hæc committatur ex plenitudine potestatis, videtur ipsis concedi authoritas ad subdelegandum. Quod tamen ipsis quando committitur facultas, vt personaliter visitent monasterium, non procedit. In hoc enim casu non possunt instituere substitutum, prout tradit *a* Felinus, quia videtur electa personæ industria ad negocia, quæ per aliũ expediri non possunt, cuiusmodi sunt arbitramenta argumento cuiusdam legis, & tradunt Oldradus, & Nicolaus Meroni, quando autem ipsis necessarium est delegare, & instituere commissarios casu, quo ipsos possint instituere, hoc bene instructis & doctis fratribus debent committere, vt in quæstione sequẽti dicetur.

a Feli. in cap. quoniam §. is autem de offi. deleg. l. si quis arbitra. ff. de verb. oblig. Oldrald. cons. 42. Nicolaus de fide treuga. & pace. q. 61.

ARTICVLVS IV.

Vtrum generales, & prouinciales teneantur visitare.

RESpondeo dicendo, quod generales debẽt obseruare constitutiones ipsorum ordinum, quæ determinant, quando debeant visitare. Pro nunc videtur necessario dicendum, quod obligatur Minister Generalis cuiuscunque religionis per se, vel per alium suam religionem visitare, cum sit supremum ipsius caput, neque in regula patris nostri Francisci Generalibus præcipitur visitatio, sed tantum ministris prouincialibus, prout explicat D. Bonauentura, & tradit *b* Corduba, & certe iure diuino tenentur prouinciales iudicialiter suos fratres visitare, vt probant Doctores ex illo Lucæ *c* *& tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*; Quæ verba ad omnes prælatos referuntur, qui curam habent animarum, quod ipsum iure humano præcipitur omnibus religionum exemptarum prælatis, vt visitent omnia monasteria inferiora, prout in Concilio Tridentino *d* ordinatur. Vnde Ordinarij, vt sunt Prouinciales quotannis tenentur, monasteria ipsis subiecta visitare, vt renouans ius antiquum ordinat idem Concilium Tridentinum. *e* Et cum sit hoc præceptum affirmatiuũ, non debet imputari ad peccatum mortale Prælatis ipsam annuã visitationem omittentibus, non instante aliqua necessitate subditos corrigendi, cum finis ipsius præcepti eorum sit correctio, quo cessante, cessat eius saltem in foro interiori dispositio.

b Cor. sup. reg. ca. 10. q. 1.
c Luca. 22.
d Conc. Trid. sess. 25. de reg. c. 20. & c. 20.
e Trid. sess. 24. cap. 8.

ARTICVLVS V.

Quomodo visitatio sit fratribus proponenda.

RESpondeo dicendo, quod primo debent Prælati proponere verbum Dei, & de vita, & conuersatione fratrum inquirere, & de locis aliis diuino cultui deputatis iuxta tradita in iure, *f* & statim debet inquirere quomodo seruentur leges Ecclesiasticæ, præcipue Concilium Tridentinum, cuius decreta summopere sunt obseruanda, & veneranda sicut in eodem Concilio commendatur. Et Pius IV. in Bulla confirmationis eiusmet Concilij instanter commendat, & statim debet descendere ad præcepta regulę, quibus fratres sunt obstricti, quomodo obseruantur, vt Præcipit Concilium Trident. *g* obseruari.

f cap. Rom. censi. lib. 6.
g Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 22.

Denique debent inquirere fratres de ijs, quæ solent in visitationibus generalibus perquiri, quæ cõsulto omitto, cum vnaquæque religio in his proponendis, & perquirendis secundum diuersitatem statutorum, & obseruantiarum Regularium suo abundet sensu. Aduertant autem Visitatores id quod grauiter Hostiensis adnotauit, nẽpe eo pacto iusiurandum debere exigi, vt quilibet dicat, quidquid scit, vel credit, vel fama est, Nam si iusiurandum exigitur de veritate aperienda de his, quorum tantum est interrogatio, respondens nullo iure cætera ad id etiam attinentia patefacere astringitur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Episcopus, aut eius Prælatus Regularis possit visitare Capellanum etiam Regularem triremium, quæ aduersis ventis ad partes suarum diœcesum deuenerunt, & ibi commorantur.

RESpondeo dicendo, quod videtur distinguendum inter triremes vnam classem constituentes, quibus communiter præficitur vnus generalis iudex, vel inquisitor, contra delinquentes, vel debitores, & inter alias triremes singulares, quibus nullus talis iudex præficitur. Distinguendum etiam videtur inter capellanos, quos duces earũ accipiant authoritate Apostolica, & aliàs legitima ad celebrandum, & administrandum sacramenta euntibus in illis, & alios capellanos, qui sunt tantũ vectores, & viatores transeuntes ex vna patria in aliam. Tertio videtur distinguendum inter exemptos, & non exemptos. Quibus sic prælibatis dico primo, quod loquendo de omnibus capellanis certum est, quod iudex deputatus potest cognoscere de illis, & si habet facultatem ad cognoscendum etiam de exemptis Regularibus potest vtique de illis cognoscere.

Dico secundo quod si non sit Iudex prædicto modo deputatus, videtur asserendum, quod Episcopus potest iudicare, ac cognoscere de illis, perinde ac de alij viatoribus, & transeuntibus seruando vnicuique sua priuilegia, & ius, quod habent iure communi, aut particulari, iuxta ea, quæ ex iure *h* colliguntur. Ita Nauarrus, *i* ex quo colligitur, quod non potest cognoscere de Regularibus capellanis, nisi iuxta terminos Concilij Tridentini, & constitutionem Clementis VIII. de quibus susupra quæstione prima. Cætera pertinentia ad visitationem in tertio tomo in quæstione de visitatione late dicentur.

h De pri. c. 1. §. legatus ff. de iudic.
i Naua. lib. 2 consil. 1. de foro cop. consil. 4.

Et cum hæc visitatio quatuor modis possit contingere. Primo per viam inquisitionis generalis. Secundo per viam inquisitionis particularis. Tertio per viam denunciationis. Quarto per viam accusationis, oportet, de his omnib. sigillatim agamus.

QVAE-

QVAESTIO V.

De fratrum correctione, quantum ad inquisitionem, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem vndecim quæruntur.

1 *QVis & quotuplex sit inquisitio.*
2 *Quis potest inquirere.*
3 *Vtrum ad inquisitionem generalem faciendam necesse sit quod præcedat infamia.*
4 *Vtrum in inquisitione generali possit inquiri de aliquo particulari.*
5 *Vtrum in inquisitione particulari possit procedi contra non infamatum.*
6 *Vtrum possit aliquis specialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen est contra Rempublicam.*
7 *Vtrum infamatus de vno delicto possit de alijs inquiri, de quibus non est infamatus.*
8 *Vtrum iudex possit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præcesserit infamia generis maculati, & vtrum non præcedente infamia possint contra aliquem procedere.*
9 *Vtrum Prælati contra fratres possint inquirere, & eos punire super delictis, quæ ipsos dubitatur commisisse.*
10 *Quid debeant inquirere Visitatores monialium.*
11 *Vtrum crimina præscribantur, ita vt iudex contra criminosum minimè possit procedere.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit inquisitio.

RESpondeo dicendo, quod inquisitio ab inquirendo importat inquisitionem alicuius præcogniti, quæ iuridica, & Canonica dicitur, si fiat secundum Iura, & Canones & est triplex secundum Panormitanum, *a* scilicet, generalissima, qua inquiritur super statu totius prouinciæ, vel diœcesis, & generalis, qua inquiritur super statu alicuius ciuitatis, vel monasterij aut loci, & specialis, qua inquiritur contra certam personam, siue ad imponendam pœnam, siue ad peccatum euitandum ex debito officij, vel dic, quod est triplex. Prima scilicet. Generalis simpliciter; id est, quantum ad personas, & delicta, vt cum Præses inquirit, an sint homines facinorosi, de qua in quadam lege. *b* Et secunda specialis simpliciter, idest quantum ad personas, & delicta, vt cum de certo & limitatio crimine contra certam & limitatam personam Præses, vel Prælatus inquirit, de quibus in alia lege. *c* Tertia generalis, simul ac specialis secundum quid, siue sit generalis quoad personas, & quoad delicta specialis, vt dum Præses inquirit contra eos, qui Titium occiderunt, de qua in alia *d* lege, siue è contrario sit generalis quoad delicta, & quoad personas specialis, vt cum Prælatus inquirit in syndicatu.

a Pan. in cap. qualiter. & quando. 2. de accusat.

b l. congruit. ff. de off. præs.

c l. ea quidem C. de accus.

d l. mandatis de condit. ob turp. causa.

ARTICVLVS II.

Quis potest inquirere.

REspondeo dicendo, quod quilibet Prælatus inquirere potest contra subditum suum, imo tenetur, ne subditorum sanguis de manibus eius exquiratur in die iudicij, prout dicitur in iure. *e* Et aduertant Prælati Regulares, quod non debent committere alijs non bene instructis, & doctis fratribus inquisitionem delicti alicuius fratris, quæ nō debet fieri per testes sæculares, cum in causis clericorum, & monachorum criminalibus à testimonio & denunciatione laici repellantur, iuxta sacros Canones. *f* Et tradūt post alios Couarruuias, Iul us Clarus, Menochius, & est communis opinio secundum Viues, & sic aduersus monachos caute sunt inquirentes, & iudices constituendi, cum non minima difficultas consistere videatur in examine culpæ ad capiendum, seu citandum aliquem clericum, aut monachum. Vnde cunctis Ecclesiæ iudicibus, & prælatis regularibus lubens cōsulerem, vt causæ omnes clericorum, & monachorum, præsertim ex incontinētia procedentes caute & sub debito secreti sigillo agantur. Nam verecundi, & bonæ famæ Ecclesiastici, & Regulares viri, qui forsan humana fragilitate in incōtinentiæ peccatū dilabuntur, mallent vtique grauiori pœna, ac censura corripi, quàm publicè leuissima pœna corripi, seu protinus absolui. Quod ex eo potissimum facere astringuntur dicti iudices Ecclesiastici & Regulares: quia laici, qui vitijs dediti sunt, quasi iam suorum criminum pares fecisse lætantur, ac inde ansam suspiciunt in eisdem criminibus indurato animo permanēdi, ac ignobile vulgus rumorum auditor lubens non solum similia credit, sed multiplicat, vnde sæpius quos imitari, & venerari deberet, spernit vtique. At si monachorum crimina publica fuerint, tunc Apostolus monet, publicè peccantes palam esse corripiendos, vt quos exemplo suo ad malos mores prouocauerunt, suæ emendationis testimonio ad rectam reuocent vitā, & adhuc, Prælatus hoc publicæ pœnitentiæ genus (si expedire iudicauerit) in alium secretum, poterit commutare, iuxta decisionem Conc. Trid. *g* Quando autē laici possint esse testes in causis monachorum, vide in quæstione *h* de correctione fratrum, quo ad testes contra eos deponentes.

e c. ad irrefr. de off. ordin. c. vl. de irreg.

f cap. de caetero de tes. Couar. pract. 99. c. 18 num. 2. Clar. l. 5 recep sen c. 8 n. 10 & q 21. & q 24 n 9. Men l 3. de re stam 6 22 n. 73 Viues cō. m un. opin fol. 282 verum testificari possunt.

g Conc Trid. sess 24 c. 8.

h Infra hoc to. q. 10. ar. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad inquisitionem generalem faciendam necesse sit, quod præcedat infamia.

REspondeo dicendo, quod ad inquisitionem generalem faciendam non est necessarium, quod præcedat infamia, neque quod adsit accusator, neque denunciator, prout resoluit doctissimus Soto. *i* Vnde Prælati Regulares quando huiusmodi inquisitionē fratribus volunt intimare, debent ipsi quandam breuem paternis visceribus comitatam facere exhortationē, qua facta debent statim visitare sacro sanctam Eucharistiam, & Sanctas reliquias, & oleū sanctū. Quibus visitatis, solicitudine Marthæ æstuātes ad enfermeriam, & officinam conuentuum debent se conuertere, vt oculis proprijs perspiciant, quomodo ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, & ad curandos infirmos, sustentandósque decenter fratres se habeant. Quibus peractis statim debent vocare fratres sigillatim, inquirendo de his, quæ in superiori quæstione *K* satis diximus. Aduertāt tamē Prælati inquirentes, quod non recipiant denuntiationē, nisi firmatā à denunciāte. Et si dixerint, nihil ipsos scire, quod denunciatione sit dignum, obstringant id ipsum propria manu firmare, ne peracta inquisitione aliqua animi maleuoli superueniente occasione scribant, se multa digna correctione ad denunciandum habere; aduertant deinde ad quandam singularem doctrinam Hostiensis, *l* quod post, & ante visitationem, & inquisitionem generalem non debent passim Prælati recipere char-

i Sot. de deteg. secr q. 6. memb. 4q.

k Ant. fin.

l Host. in in- quisi. [illegible]

chattulas, quas monachi contra Praepositos suos clanculo offerunt. Nec tamen debent esse nimis increduli, solent enim hae manifestationes non vulgare commodum, & vtilitatem reportare, si iudex maturo consilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel saltem legitimam causam inuenerit, vt seruato iuris ordine, ad inquisitionem criminis, deueniat, non tamen supradictis capitulis aliquo modo procedendum est, etiam si in ipsis copia testium adhibeatur, cum capitula illa extraiudicialiter fuerint producta, & si aliter fieret, ipse processus esset ipso iure nullus, vt scribit Iulius Clarus *a* affirmans apud suos iudices ita seruari.

a Clarus in pract. crim. §. fin. q. 1. v. Sed enim.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in inquisitione generali de aliquo particulari possit inquiri.

RESpondeo dicendo, quod non pôt praelatus in inquisitione generali de aliquo fratre particulari interrogare, solum enim ipsis licet inquirere, quis tale commiserit delictum, prout infra dicetur, nisi aliqua persona sit infamia notata, quod tale cômiserit crimen. Nemo etiam in inquisitione generali obligatur, delictum à se etiam publice commissum manifestare, non enim delinquens tenetur se prodere, nisi legitimè sit interrogatus. Vnde Doctores communiter, teste Soto *b* aduertunt, inquisitionem generalem non esse iudicium, sed praeambulum ad iudicium, & sic iudex prius in ea inquirit, vtrum sit aliquod vitium contra communitatem, & vtrum sit aliquis delinquens de hoc crimine infamatus, & posteà adhibitis testibus, iudicium in eo fit, prout tradunt Albertinus, *c* & Bartolus, & iure manifesto confirmatur. Videamus ergo de inquisitione particulari.

b Sot. de deteg. 2. p. qu. 7. câ. 3. dub. ar. 1

c Alber. in affer. 9. 34. nu. 6. Bart. in l. f. ff. de q. ca. fin. de haret.

ARTICVLVS V.

Vtrùm in inquisitione particulari possit procedi contra non infamatum.

RESpondeo dicendo, quod inquisitio particularis alicuius personae, quae ad eius correctionê ordinatur, debet ipsa persona laborare huius delicti infamia, vt quando indicia grauia, notoria contra ipsam probantur, ita quod si iudex côtra eû hoc casu non procederet, scandalum causaret, prout resoluit Nauarrus, *d* dixi, (indicia grauia) si enim nô sunt grauia, nô sufficiunt ad procedendum per viâ inquisitionis, bene tamê per viam accusationis. Nô enim debent Praelati permittere de aliquo occulto crimine accusantes clericum apud eos, nisi debitorem prius sibi obtulerint, aut videant, quod dicti officiales sufficienti probatione, aut legitimis indicijs moniti causam ipsam aggrediuntur, prout dicetur infra, vt post Nauarrum *e* tradit Soto. Tunc autê erût indicia grauia, ut per viam inquisitionis possit iudex procedere, quando ex ipsis euidenter potest malè praesumi, nulla in ipsis iudicijs ad bene praesumendû coniectura assistente, vt sunt indebita oscula & amplexus cû mulieribus. Tunc autê erût leuia indicia quâdo alicuius peccati coniectura adest, & magnû alicuius boni indiciû, ita vt ex illis suspicio leuis oriatur. Verbi gratia, si aliquis bonae famae religiosus simul cum muliere in loco malae suspicionis digno alloqueretur, hoc enim indicium ad infamiâ non sufficit. Denique non est licitum iudici inquirere de aliqua persona particulari ratione alicuius criminis occulti non infamata.

d Nau. in mã. c. 8. nu. 32. & c. 18. nu. 35. et 137.

e Nau. vbi su. Sot. l. 5. de iust. q. 6. a. 3. & de deteg. secr. mê. 2. qu. 6. con. 8. dubio. 4.

Et vt hoc melius intelligatur, exemplo rem confirmare necesse est. Est hic Petrus, de quo tres, aut quatuor denunciât dicentes, ipsum cum quadâ muliere accubantem vidisse, cuius criminis non est Petrus infamia notatus, denûciâtes enim secreto Praelato crimen sunt manifestati: in hoc casu nô potest Praelatus publicè delinquentem punire, nec potest vocare alios testes, vt de eorum vita inquirat, vt est decisû in iure, *f* in quo multa loca sacrę Scripturę in côfirmationê huius veritatis adducûtur. Ex quo colligitur malè agere praelatos Ecclesiasticos, & Regulares publicè suos subditos punientes nulla praecedente accusatione ratione criminum occultorû, quae commiserunt propter tres, aut quatuor testes de ipsis criminibus testificantes, nulla contra eos infamia praecedente, & sic refert Salzedus *g* in côfirmationem huius doctrinae nouissimam & egregiâ decisionê quae in prouinciali Concilio *h* Toletano anno Domini millesimo quingêtesimo octogesimo quinto statuta est, quae sic loquitur. *Promotor fiscalis apud Ecclesiasticum iudicem neminem deferat, nisi quê legitima, ac frequens grauet infamia. Neque ex ea delatione iudices inquirere audebunt, imo priusquam ad inquisitionê procedant, diligenter curent inuestigare, an ea infamia à maleuolis, an à pijs viris & honestis orta fuerit*, Haec ibi: & quia hic diuinus ordo, & modus procedendi ab aliquibus iudicibus Ecclesiasticis, & regularibus non seruatur, volentes ad euitandum aliquod in suo ordine scandalum futurum, legem diuinam, & canonicam potius violare, iusto Dei iudicio incidunt in Scyllam, volentes vitare Carybdin, permittente Deo, vt publica & grauia peccata à suis subditis perpetrentur: quorum criminum occasione eorum religio maximè delustratur.

f c. inquisitio et c. qualiter & quando de accu.

g In sua pract. cri. ca. 6. nu. 4. ver. aggrediûtur, & ca.

h Conc. Tolet. ar. 3. 6. 14.

Magno per attendant Prçlati ad ea, quae charitati Dei, & proximis sunt annexa, & omnia subijcentur eis: & vt debita procedât charitate, notêt, quod quando delictum fratris testibus non potest probari, & confessione delinquentis non comprobatur, tenentur supersedere, vsque dum aliquid côtingat, quod delictum reddat notorium, & manifestum, ita vt delinquens possit iuridice conuinci; tenentur tamen haec exequendo charitatem proximi semper prae oculis habere, considerando delinquentis humorum, si enim ex punitione si delicti nô speratur ipsius emendatio, imo è contrario est certa eius pertinacia, & induratio, erit consultus in eo casu pro tunc delictum, quo ad fieri possit, dissimulare, Pro quo notanda est quaedam Abbatis *i* doctrina, qui arbitratur, quod si clericus concubinarius efficeretur deterior, si compelleretur praecise ad dimittendam concubinam, quod tunc Praelatus tolerando ad têpus peccatum nô committit, quod dicit notandum Stephanus Aufretius, *K* At Betnar, *l* Diaz de Lugo in sua practica criminali ait: Aduertant autê Prçlati omnes, & eorû vices gerentes, ne huius doctrinae colore in vitiorû correctione torpescât, sed cum talis toleratio facienda fuerit, certissimae adsint côiecturae deteriorationis; quâ certe limitationê dignâ suo authore iudico, licet enim poenae Canonicae nô ponâtur in vltionem delicti, & sit principaliter respectu publicae vtilitatis, prout sunt pęnae Iuris Ciuilis argumento aliquarum legum, sed simpliciter imponantur, vt delinquens poeniteat, & saluet aîam suam, & sic principaliter imponûtur propter vtilitatem priuatam, vt de poena perpetui carceris, patet ex iure. *m* Patet enim in detentione in monasterio, vt ex alijs Canonibus *n* facile colligitur. (Vnde tales detrusi dicuntur poenitentes, & sic clerici detrusi in monasterijs vel etiam in perpetuis carceribus dicit quaedam Decretalis *o* eos ibi detrudi, vt agant poenitentiâ.) Nô tamê potest negari, quod

i Abb. in c. vt clericorum de vita & hon. cler.

K Aufret. in Clem. 1. de offi. ord. con. 15.

l In pract. de concub. ca. 79. in fine.

m c. Nouimus in fi. de verb. signif. & in c. quanti de poenit. l. 6.

n c. Rem. 85. dist. ca. tue 1. de poenit. c. fil. le 50. dist.

o c. vt fama de sen. excom.

quod ipsæ pœnæ Canonicæ ordinãtur in publicam vtilitatem, cum proprium, & peculiare munus Prælatorum sit, subditorum crimina & scelera punire, eorumque vitia redarguere, & eis sit summe cauendum, ne subditi sint criminosi, & ne inhonestam vitam agant, vel prauis & corruptis sint moribus. Et in Concilio *a* Tridentino ipsis præcipitur, & commendatur, & hoc non solum vt ipsi subditi emendentur, sed alij timore pœnæ corrigantur, & religio à peccatis eam maculantibus præseruetur. Tenentur Prælati ex officio pastorali illis commisso non dissimulare pro aliquo tempore peccatum, si ex tali nimia indulgentia aliorum religiosorum ruina suspiciatur. Et dato, quod sine timore ruinæ aliorum fratrum vnius delictum pro aliquo tempore dissimulari prudẽter possit, non liberatem ego prælatos à peccatis, si ita tale peccatum dissimulassent, vt ipsum pro tunc impunitum relinquerent punitione paterna, non iudiciaria ipsum secreto coram fratribus grauibus salubriter corrigẽdo cum administratione præcauendi peccata sub pœna, quod cõtra ipsum iudices debent procedere vt tenetur. Nã Christus Dominus nobis hanc legem præscripsit dicens: *b Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum, si autem te non audierit, dic Ecclesiæ, & erit tibi tanquam ethnicus & publicanus.*

a Sess.6 de refer. cap.3.

b Matt. c. 5.

Denique si facta dicta secreta adminitione, & correctione subditus ad meliorem frugem resipiscit, non potest Prælatus amplius de eius causa, vt iudex cognoscere, ad exemplum boni, & prudentis Medici, qui si potest vulneri mederi abscisso digito, non abscindit totam manum, prout colligitur ex traditis ab Aragon. *c*

c Arag. 2. 2. q.67. art.3. in fine.

Aduertant autem Prælati, quid circa prædicta dicat D. Antonius: *d Subditorum vita prudenter dissimulanda sunt, suo tempore vindicanda, vt videlicet delinquens deprehensus toleratus tamẽ arguere culpas erubescat, seque se iudice, puniat, nonnulla verò aperte cognita maturè toleranda sunt vt congrua opportunitate corrigantur, quædam verò occulta salubriter sunt perscrutanda, vt quibusdam signis competentibus Rector, quod in subditorum mente clausum habet, inueniat, & ex minimis maiora cognoscat, seruatis tam in omnibus secreti contegendi iure, & ratione, quam periti Theologi tradiderunt. Nonnulla tamen sunt leuiter arguendam nam cum non malitia sed sola ignorantia, vel infirmitate peccatur, magno moderamine duplici correctio temperetur. vbi autem morbi grauitas correctionis asperitatem postulat, ea nõ denegetur, imo & cauteriũ apponendũ esse constat.* Hæc Antoninus.

d Ant.3. par. Sum. tit.19. c. 11. §.6.

Contemplẽtur etiam Prælati, quid Vmbertinus vir pijssimus, *e* atq; doctus circa hoc dicat, enumerans enim causas, ob quas à correctionibus prælati frequenter desistũt, ita scribit.

e Vmber. in reg. D. Augu. cap. 164.

Contingit interdum, vt Prælati transgressiones aliquas non corrigant, aut ex pusillanimitate cordis, aut ex humilitate superstitiosa, aut diffidentia proficiendi, ex ignorantia, quod fratrum culpas ignorant, sed nec curam ad eas cognoscendas adhibeant, aut rursus propter pacem propriam, quam turbare nolunt, aut propter verecundiam conscientia eos accusante alios corrigere non audent, aut propter timorem odij verentes, ne in subditorum incurrant indignationem, aut propter Prælationis amorem, & desiderium, quam admittere formidant subditos contra se huiusmodi prouocante, correctionibus, aut ob defectum zeli, aut denique ex negligentia, quæ in Prælationis statu maximè damnanda est. Attendant ergo Prælati, & si quando ab opportuna correctione cessent, videant, quo fine, vel ratione ducantur, & hanc diligenter examinent, ne eis ob aliorum crimina in profundum demergi contingat. Hæc Vmbertinus.

ARTICVLVS VI.

Vtrum possit aliquis specialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen est contra Rempublicam.

RESpondeo dicendo, quòd quando crimina sũt contra Rempublicam potest iudex procedere per viam inquisitionis contra delinquentem, etiam si contra ipsum non sit aliqua probata infamia, & delicto probato potest publicè puniri. Ita tenent Doctores, *f* qui vno ore fatentur, quod quando crimina sunt atrocia, etiam si delinquentes non infamia notentur, possunt publicè puniri.

f DD. in cap. qualiter & quando el 2. de accusa.

Pro cuius rei explicatione est notandum, aliqua peccata fieri contra communitatem, & sunt illa, quibus delinquentes principaliter damnum Reipublicæ intendunt, & ruina publica prætenditur, vt est crimen læsæ maiestatis, diuinæ & humanæ, & furtũ publici ærarii, & homicidiũ alicuius hominis eminentis, à quo salus Reipublicæ pendet, cum in omnibus his casibus intendat delinquens Reipublicæ ruinam, prout resoluit Soto, *g* qui ait, quod huius speciei est in via publica latrocinia committere, cũ huiusmodi latrocinijs viis publicis immediate fiat iniuria, & aliqui adunt, quod subornationes in cathedris, & in beneficiorum concursu sunt peccata contra communitatem, quando pro indignis subornatur. Et huius opinionis est doctissimus Soto, *h* cuius sententiam amplector, cum per huiusmodi peccata ex sua natura damnum alicui communitati inferatur immediate. Dicunt etiam aliqui, quod crimen nefandum est huiusmodi speciei propter suam grauitatem, imo affirmant, quod crimen fornicationis religiosi in eadem classe collocatur, cum ex eo si sciatur & publicetur, tota communitas ipsius religiosi infametur. Sed qui in hac persistunt opinione, tota ab errare videntur via, cum prædicta crimina ex sua natura nociua non sint communitati. Est tamen aduertendum, quod peccatum blasphemiæ semper est visitandum, etiam si coram paucis committatur, nulla præcedente infamia, attento, quod huiusmodi peccatum committentes sunt homines abiectæ vitæ, & morum, suam famam parui facientes, oportet tamen, vt correctione fraterna prius admoneantur, quasi non sint emendati, ad denunciationem potest deueniri.

g So. de teg. secr. memb. 2. q.4 con. 3.

h Soto.

ARTICVLVS VII.

An infamatus de vno delicto possit de alijs inquiri, de quibus non est infamatus.

RESpondeo dicendo, quod infamatus de aliquo delicto, de hoc, & nõ de alio potest fieri inquisitio, nisi ea crimina sint adeo connexa, vt de vno nõ possit cognosci sine eo, quod de alio etiã cognoscatur. Vnde Iudex sæcularis de concubinarijs inquirens, videns aliquem concubuisse cum moniali potest incidenter cognoscere de sacrilegio, etiam si dicti sacrilegii minimè infamia præcesserit, & sic qđ dicimus in hoc articulo, tantùm habet locũ, cũ agitur de criminibus disparatis, prout Dominus Caietanus, *i* & Soto, affirmant, & per consequẽs non potest Iudex inquirere de complicibus, nisi de eis, contra quos adest aliqua infamia, & indicia. Verum est tamen, quod si crimen, de quo inquiritur, est Reipublicæ nociuum, vt sunt peccata contra Rempublicã, in hoc casu de complicibus est inquirendum, etiam si contra eos nulla præcesserit infamia.

i Caie. 2.2.q. 69.ar. 2. Soto vbi sup. qu.9. dub.5. cau.5.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Iudex possit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præcesserit infamia generis maculati: & vtrum non præcedente infamia possint contra aliquos procedere.

RESpondeo dicendo, quod Iudices inquirentes de genere alicuius, non vt propterea aliqua pęna correspondente delicto puniatur, sed vt videatur, an aliquo canonico impedimento, aut inhabilitate teneatur, quo minus ad dignitates sęculares, Ecclesiasticas, aut Regulares promoueatur, aut in his post electionem confirmetur, aut ne post earum consecutionem possideat, non peccat, etiam si is, de quo inquiritur, nulla infamia respectu huius inquisitionis sit irretitus, sicut non est necessarium, vt prædicta infamia præcedat ad inquirendum, an volens cum aliqua contrahere matrimonium, sit aliquo impedimēto obstrictus, aut aliqua generis maculati pollutione fœdatus, prout notatur in Iure, *a* Ex quib. educitur posse prouinciales optimo iure inquirere meritorum, aut demeritorum illorum quos de aliquib. prælationib. intendunt prouidere, etiam si illorū demeritorum nulla præcesserit infamia. Possunt et iudices punire delinquentem, qui confessus est peccatum coram multis, etiam si eius nulla præcesserit infamia, contra ipsum enim per eius confessionem adest plusquam acclamosa insinuatio. Dixi (coram multis) si .n. ipse coram vno, aut duob. secreto, aut coram Prælato tantum nulla vi coactus suum fuit delictum confessus, aut si Prælatus inuenit epistolam ab ipso obsignatam, manuq; eius scriptam, qua se tale peccatum perpetrasse indicauerit, non potest prælatus contra ipsum per viam inquisitionis procedere ipsum iuridice puniendo; potest tamen eum paterna correctione viscerib. paternitatis innixa emendare, nisi crimen sit contra bonum publicum, in hoc .n. casu non tenetur prælatus has subire metas, possunt tamē iudices procedere contra eos, qui coram metipsis deliquerunt, & contra eos, qui aliquod crimen in præiudicium tertij commiserunt, ad officiū .n. iudicum spectat iniurias factas aliquib. cōpositione repellere. Et sic procedere possunt per viam inquisitionis, nulla præcedente accusatione, aut infamia contra eum, qui occidit fratrem, aut aliquod commisit furtum, dummodo contra eos denunciatio intimetur, in his .n. casib. denunciatio vim obtinet accusationis ad effectum veritatis huiusmodi indagandæ, iniuriasque punitione iuridica propellendi, prout doctissimus Soto *b* adducit.

a Doct. in ca. postquam, & c. cum dilecta & ca nihil de elect. c. fina de clādest. despo. Imo. in c. nihil de exces. pra

b Soto vbi supra. 3. & 9.4. con.1. dub. 2.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Prælati contra fratres possint inquirere, & eos punire super delictis, quæ ipsos dubitatur commisisse.

REspōdeo dicēdo, nō debere ꝓcedere Prælatos contra monachos p viā punitionis, seu pro crimine, de quo dubitatur, vtrū ab ipsis fuerit cōmissum, imo debent prælati circa ipsos bonā concipere opinionē, nihil omnino in publico de ipsis diffidētes habēres se circa ipsos simplices, vt colūbæ, prudentes autem sicut serpentes, vtentes cautelis, & iustis simulationibus, oīa remedia apponentes quib. mala, & peccata ab ipsis committenda possibiliter impediantur, sunt .n. iudices, & prælati super speculam constituti, vt hæc prouideant, neq; per viam inquisitionis possunt in aliquo famam ipsorum denigrare, vsque dum de delicto constet, & ipsi infamia sint notati iuxta superius annotata iuridice.

Pro explicatione autem prædictorum est notandum cum D. Thoma *c* duplex esse iudicium, Alterū vocatur iudicium secundum suppositionem, quod cōtingit, quando Prælati in visitationibus de curandis defectibus suorum subditorum agunt supponētes, ipsos vt homines potuisse delinquere, & huic tantum iudicio innitentes, nihil contra ipsorum infamiam possunt agere. Alterum est iudicium secundum diffinitionem, secundum quod attenta lege diuina omnia indifferentia in meliorem partem tenentur accipere, in peiorem enim partem illa sumentes, officium non patris, sed iniqui iudicis vsurpabunt. Ex his colligitur, quod prælati Regulares priori iudicio accincti non perperam agunt, quando post inquisitionem generalem ad alias domos transmittunt fratres de aliquo delicto, aut conuersatione indiciatos mala, licet de his minimè sit infamia respersa, Hoc tamen grano salis est ab ipsis opere exequendum, famam subditorum præ oculis habendo, hæc enim negligentes, zelantes maximè honorem monasterij incidunt in foueam, quam fecerunt transmittentes fratres statim post visitationē, ex qua subita, & i.ō opportuna mutatione maxima infamia circa fratres, & monasteria sæpe sæpius insurgit, & ea, quæ tantum à populo leuiter suspicabātur, pro veris à populo maligno, & male contra religiosos suspicare prædicātur, sicut ego expertus sum aliquando euenisse. Considerent hæc Prælati, & in visitationibus Deum semper præ oculis habeant, qui odit Prælatos præcipitatos, & furore & iracundia anhelantes, & fratres secreto indiciatos statim post visitationem minimè transmittant, nec hæc sine peccato possunt ab ipsis fieri. In opportuna enim huiusmodi mutatio transmutato fratri & monasterio parit sæpe sæpius infamiam, & dolor indiscretus ipsorum Prælatorum non solum in fratrem indiciatum, sed etiam in eius monasterium, & congregationem conuertitur, & sic prudenter hanc secretam pœnam tenentur dilatare admonendo secreto prælatum localem monasterij, vt clausuram monasterii faciat custodiri, & vagationes fratrum summopere caueat, & si aliquando necessitatibus cogentibus aliquos extra monasterium transmiserit, taliter associentur, vt bonus socius fratrem suum tueatur, & religio aliquo malo exemplo non delustretur, Attendant, quod in huiusmodi documentis adhibendis ita generaliter debent ipsi prælati docere, & de his admonere, vt de particulari aliquo religioso minimè infamato, nullū verbū faciant, hæc .n. faciendo in fratrē suū peccabunt. Ex his etiam colligitur, quod imprudēter agunt aliqui indiscreti prælati, qui inquisitionē facientes statim humeris subditorū imponunt præcepta incomportabilia, ipsis in virtute Spiritus Sancti præcipientes, ne domos aliquas ingrediantur, ad quas publice confluebant, in his .n. repentinis obedientiis, & excōicationibus latæ sententiæ appositis suspicio populi maleuoli cōfirmatur, matronę nobiles & deuotæ in suę deuotionis recōpensam à prælatis aliqua infamia notantur, & exurgunt à somno, clamorosæ insinuationes, quibus illud, quod iam pene sepultum erat, à mortuis, vt ita dicam resurgit, quaresurrectione maleuoli populi acuunt linguas suas sicut serpētes, & sepulchrū patēs est guttur eorum, linguis suis cōtra religiosos sanctæ & honestæ vitæ agunt, qui vita honesta, & sācti ipsi vt veri amici Dei corda peccatorum ferire prætendebant, quod magis in populis paruæ notæ, quàm in ciuitatibus magnis contingere experientia cognoui. Ex quo consequens sit, vt maiori prudentia opus sit in his opportunis remediis adhibendis, quando aliquid secreto emendandum & corrigendum

c 2.2. q. 6. ar. 4. ad 3.

quam contingit in monasterijs oppidorum, quàm in his, quæ in ciuitatibus magnis erecta sunt.

ARTICVLVS X.

Quid debeant inquirere visitatores monialium.

Respondeo dicendo, quod visitatores monialium sollicitum studium debent diligenter impendere, vt moniales ipsæ pannis sericeis variorum fodicaturis, sandalijs comatis, & cornutis crinibus, fiaccatis, & virgatis capaciolis, non vtantur, nō chorœas, non festa sæcularium sequantur, non voluptuosam aliàs vitam ducant, easque solertius retrahere ab insolentijs quibuslibet, & mundi huius illecebris, & inducere easdem ad impendendum in monasterijs suis deuotum, & debitum in toto Domino famulatum, & electas Abbatissas inducere ad benedictionem infra annum à tempore confirmationis cōputandum, nisi subsit causa rationabilis, aliàs cadēt à iure suo, vt plenius in iure notatur. Debet etiam visitator attendere omnia, quæ habentur in cap. 1. de statu monachorum *a* lib. 6. videlicet circa clausuram monialium, & quod vltra facultates nulla nouitia recipiatur, & quomodo fieri debeat homagium, & fidelitas dominis temporalibus, & sæcularibus, & quid agendum, quando in sæculari & Ecclesiastico foro causas habent, Abbatissæ verò, & Priorissæ Regulares tam suum monasterium, quàm inferiora sibi subiecta visitare possunt, & debent; si tamen clausuram exire non possunt, tanquam iuste impeditæ, debent, & possunt per alium etiam masculum omni exceptione maiorē visitare, vt notat quædam Glossa, *b* quæ allegat sic tenere Archidiaconū; & adde, quod si Prælatus excesserit in visitando, prælatus, cuius est Vicarius, tenetur pro excessu, vt argumento aliquorum Iurium tradit post alios Ioannes Franciscus Paccinus. *c* Hæc de iure antiquo, at ex Concilio Tridentino, vbi est receptum, iam ad visitandum non possunt dictæ Abbatissæ exire.

a Ca. fi. de statu monac.

b Gloss. in cle. Attendētes de statu Regu. c. episcop. 10 q. 1. & ca. inter de offi. Archi.

c Paccin. de visit. 1. q. 2. n. 20.

ARTICVLVS XI.

Vtrum crimina tempore præscribantur ita, vt iudex contra criminosum minimè possit procedere.

Respondeo dicendo, quod si aliquis religiosus fuerit de aliquo crimine conuictus, quod commissum fuit ab hinc quindecim annis, & dicatur, quod non fuit punitus, potest nihilominus propter tale delictum puniri, cum delicta attento iure Canonico minimè præscribantur, vt probat quædam Glossa, *d* & tradit Decius, Bossius, & Nauarrus. Verum est tamē, quod accusatio criminalis de iure Ciuili præscribitur per spacium viginti annorum, & per hoc tempus excluditur volens agere, prout traditur in quadam lege, *e* & probatur in quadam lege partitarum, & tradit Cantera. Ex his venit resoluendum quoddam satis controuersum dubiū, contingit enim aliquando, quod in Religionibus propter aliquos discolos Fratres (per quos inimicus homo super seminat zizania) sit statutum, quod elapso certo termino non possit Fratres accusare, neque denunciare, de cuius validitate controuertitur, & secundum ius Ciuile nemini dubium est, validum esse, vt patet ex dictis, & confirmatur, nam post annum præscribitur actio iniuriarum, vt in quadam lege *f* determinatur in legibus partitarum comprobata. *g* Cum ergo de iure communi præscribatur actio iniuriarum, posset præscribi tempus, ad accusandum, vel denuntiandum, & sic posset quis excludi ab accusatione vel denūciatione, vt determinat Capella Tholosana *h* dicit tamen, quod tale statutum, non valeret, quando proceditur per prælatum quoad correctionem, Nam Prælatus etiam elapso termino statuti posset tunc corrigere delinquentem. Ista fuit opinio Innocentij, *i* & iuxta hoc intelligit Cantera *k* Concil. Trid. in quo commendatur Ordinarijs correctio subditorum, & additur. *quod neque in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquo modo impediat aut suspendat*; hoc. n. decretū, videtur extēdendū ēt ad dictum statutum. Ita quod eo non obstante possint iudices Regulares argumento ipsius Decreti ad correctionem procedere, non vt parti satisfaciat, cum contra eam vigore dicti statuti satisfacit præscriptum, sed vt satisfaciat Reipublicæ, pro cuius satisfactione potest iudex ex officio procedere: sicut enim non possunt crimina præscribi propter damnum, quod ex tali præscriptione Reipublicæ resultat, vt secundum ius Canonicum esse diffinitum supra determinauimus, Ita non potest fieri tale statutum in præiudicium Reipublicæ, cum ipsius intersit, ne delicta remaneant impunita. Ita colligitur ex traditis à Balde. *l*

d Gloss. in ca. Admonere 33. q. 2. v. pœnit. Decius in l. licet causam de pro. Cart. 4. col 4. dd. in c. venerabilis de exc. Bossius in pract. tit. de accus. nu. 30. Nauar. in ca. consideret. nu. 127. de pœni. d. 2.

e L. querela. C. de falsis l. 4. ti. 186. part. 3. l. 5. tit. 7. par. 7. Cantera in q. crimi. prælu. 2

f L. si non conuitij ver si autem nixam C. de iniur. l. 22.

tit. 9. par. 6.

g c. de iniurijs l. 22. ti. 9. p. 6.

h Capel. Tolo decis. 140. & decis. 188.

i Innoc. in ca. ad nostram de appella.

k Cāterā vbi sup. 1. 6 nu. 2. Tri. ses. 24. de refor. c. 10.

l Bald. in l. 1. C. si à non cō. pet. Iudi.

Ex quo colligitur, quod si post elapsum terminū, delinquens suum confiteatur, delictum, potest iudex procedere ad correctionem, licet ipsum nemo possit denunciare, aut accusare: & dato quod nemo iuxta prædictum statutum possit accusare, vel denunciare, hoc intelligerem, nisi confitens elapso termino de suo delicto patrato gloriaretur, in hoc enim casu de illo posset vtique accusari, aut denunciari.

QVAESTIO VI.

De correctione Fratrum, quantum ad obligationem denunciandi delinquentes in decem articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quæruntur decem.

1 *Quid, & quotuplex sit denunciatio.*
2 *Vtrum omnes teneantur iudicialiter denūciare.*
3 *Vtrum aliqui denunciare prohibeantur.*
4 *Vtrum denunciatio statim obliget sine correptione fraterna præcedente.*
5 *Vtrum aliquando possit denunciatio fieri nulla correptione præcedente.*
6 *Vtrum denunciatio iudicialis sit adhibenda, si creditur, quod correctione fraterna adhibita frater non omnino emendabitur.*
7 *Vtrum teneatur quis denunciare, quod audiuit.*
8 *Vtrum iudices facile debeant admittere denuntiationes.*
9 *Vtrum peccent denunciantes, non potentes probare, quod denunciant.*
10 *Vtrum literæ infamatrices, seu delatoriæ incerto authore scriptæ vim habeant accusationis, aut denuntiationis, aut inquisitionis.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit denunciatio.

Respondeo dicendo, quod denunciatio est manifestatio facta iudici alicuius criminis, vt animæ delinquentis medeatur, & damnum euitetur. Vnde magna est differentia inter accusationem, & denunciationem, denunciatio

nunciatio enim criminis correctionem prætendit, accusatio autem vindictam tanquam scopum prospicit. Vnde denuncians priusquam denunciet, tenetur corrigere Fratrem: accusans autem, cum tendat ad vindictam, hac lege non arcetur, provt infra dicetur: denunciatio ex Charitatis fonte scaturit, accusatio verò ex iustitiæ zelo proficiscitur; denunciationem tenentur omnes præstare, accusationem, verò non: denunciatio Fratre emendato cessat, adeo vt nec prælato, vt patri crimen manifestari debeat, cùm probabiliter propter inopiam Charitatis aliqui Prælati a visceribus paternitatis deficiant, & probabiliter timere debeant, ne ad vindictam criminis, vt iudices se prodant. Differt, & iudicialis accusatio ab inquisitione, cum in accusatione criminis probatio requiritur, in denunciatione verò plerumque necessaria non est, provt notant communiter scribentes. *a* Est autem duplex denunciatio. Altera Euangelica, altera verò iudicialis. Euangelica fit Prælato, tāquam correctio fraterna, de qua in inferioribus dicetur. Iudicialis est, quando quis accusat coram iudice competente de aliquo delinquente, Ita *b* D. Antoninus, cuius opinionem sequimur fugientes ab aliquibus qui diuisiones, & subdiuisiones multiplicantes rem potius confundunt, quàm declarant, vt videre licet ex his, quæ tradunt Abbas, *c* & Soto. Denunciatio Euangelica, quæ fit Prælato, tanquam patri, contingit, quando quis prius corrigendo Fratrem sine aliqua spe emendæ confugit ad Prelatum, vt ab ipso secretò paternaliter corrigatur, cōfidens quod hoc modo ad meliorem frugem conuertetur. Denunciatio iudicialis contingit, quando quis ordine prius Euangelico seruato, videns se non proficere, ad iudicem confugit, vt Frater seruato prius ordine iudicialiter puniatur, ne delicta remaneant impunita.

a D. D. in ca. quod super his de accusatio.
b Anton. 3. p. ti. 19. ca. 9.
c Panor. in c. nouit. de Iudi. Soto de secre. memb. 2. q. 2.

RTICVLVS II.

Vtrum omnes teneantur iudicialiter denunciare.

Respondeo dicendo, quod quando agitur de denunciatione iudiciali *d*, quoad peccatum commissum iam emendatum, solus ille tenetur denunciare, cui ex officio competit, cum hæc denunciatio sit actus iustitiæ, quo vindicta delinquentis prætenditur, non in animæ suæ curā, sed quia interest Reipublicæ, ne delicta maneant impunita, prout tradit Innocentius *e* & ex multis iuris Canonici, & Ciuilibus Decretis constat. Vnde hæc denunciatio solùm ad Fiscalem vt patrem Reipublicæ spectat. Quando verò agitur de denunciatione iudiciali, quantum ad peccata commissa, & non correcta, omnes tenentur ad ipsorum denunciationem, nisi ex huiusmodi denunciatione aliquod detrimentum ipsis obuenturum probabiliter timeant. Ita in iure *f* diffinitur. Cùm enim hæc denunciatio sit actus charitatis, nō tenemur ipsam cum proprio detrimento, & damno adhibere: hoc autem cessante omnes (vt dictum est) ad ipsam intra terminum à iudice præfixum tenentur coram ipso proponere, prout resoluit Nauarrus *g* Ex quibus colligitur, quod Ecclesiastici ad huiusmodi denunciationem astringuntur, cum sit opus (vt dictum est) Charitatis: quod adeo verum est, vt ad ipsam in causis criminalibus etiam teneantur, licet timeant denunciatos pœna effusionis sanguinis, aut mortis, aut abscissionis membrorum fore subituros, dummodo ab ipsis fiat legitima protestatio, vt vitetur irregularitas. Ita tenet Caiet. *h* Soto, & Nauarro, Couar. dicentes sacros Canones minimè prohibere ea, quæ à iure naturali existente necessitate imperantur, cuiusmodi est hæc denunciatio huiusmodi necessitate vrgente.

d Innoc. in ca. nouit. de iudi. c. præcipuen. 11. q. 2.
e Innocen. in ca. noui. de iudic. ca. præcip. 11. q. 2.
f ca. hac videtur. 22. q. 5.
g Nauar. in manual. c. 25. nu. 46.
h Caiet. 2. 2. qu. 33. art. 7. Soto de tegen. secre. memb. 2. q. 5. con. 3. Nauar ca. inter ver 11. qu. 3. Couar. Clem. si furios. 2. p. §. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqui denunciare prohibeantur.

Respondeo dicendo, quod nominatim excommunicatus excommunicatione maiori neque potest denunciare, neque accusare, hi enim actus authoritatem in proponente requirunt, à qua excommunicati iuridicè sunt priuati. Aduertit tamen Caiet. *i* quod licet tales non possint manifestare iudici delicta per viam denunciationis, aut accusationis, non ex hoc tamen inhibentur, quominus per viam simplicis monitionis possint certiorem facere iudicem inquirentem talia delicta fuisse commissa, & à talibus (vt vulgo dicitur) fuisse patrata, & ad horum comprobationem Petrum, & Franciscum debere accersiri, vt ex officio ipse iudex procedat, & ad punitionem delictorum, si opus fuerit, procedat. Hæc enim excommunicati facientes non exercent aliquod opus authoritatis, sed compassione boni publici æstuantes, dicta monitione ipsum bonum publicum prosequuntur. Quod de excommunicatis dictum est, ad infames esse extendendum tenent omnes communiter, prout tradit doctissimus Soto. *K* Prohibentur etiam religiosi denunciare, aut facere, quod incarceretur delinquens pœna sanguinis *l* castigandus, sub pœna irregularitatis, sine certis protestationibus, quod per ea non prætendunt talem pœnam delinquenti imponi, secundum ea, quæ tradunt post alios Couat. & Salzedo. At in regno Arragonię per bullam Apostolicam Sixti V. datam quinta die Septembris, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono, quæ incipit, *Cum Banniti.* conceditur quibuscunque clericis & religiosis, vt possint auxilium præbere, & esse consortes ad bannitos præfati regni manifestandos, & vt incarcerentur, & pœna etiam mortis afficiantur, sine timore alicuius irregularitatis. Cuius bullæ tenorem refert Petrus Cenetus *m* prior, & Canonicus Sanctæ Mariæ del Pilar Ciuitatis Cæsaraugustæ.

i Caie. 2. 2. q. 68. ar. 2. ad. 1
K Sot. vli su. qu. 5. con. 3. n fi.
l Couarr. in Clem. si furiosus 2. par. §. 5. per totū Salz. in pract. c. 98. ex pag. 340.
m Cenet. in Collect. ad Clem. cap. 11 1e pa 406. nu. 1.

ARTICVLVS IV.

Vtrum denunciatio statim obliget, sine correctione fraterna præcedente.

Respondeo dicendo, quod quando peccatum est publicum, statim nulla secreta correctione fraterna præcedente est denunciandum, aut accusandum coram iudice competente: cùm enim sit publicum, & scandalo plenum, sine publica punitione non debet relinqui. Vnde ad huiusmodi denunciationem, & accusationem faciēdam minimè debet retrahi turbatio delinquentis, sed bonum publicum debet denunciantes stimulare, prout asserit D. Thom. *n* qui notat Christum Dominum commendantem correctionem fraternam dixisse, Si peccauerit *o* in te Frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum. Notandum est, quod non præcepit Redemptor noster, vt corrigamus fratrem, quando eius peccatum est publicum, tunc enim non solum contra corripientem peccatur, sed etiam contra alios

n D. Thom. 2. 2. qu. 33 ar. 7.
o Matth. 18.

forsitan, & certo nomine authoris, fidem protinus adhibent, & quæcunq; crimina in eis cōtenta illico alios scandalizando ipsos, Ita cum communi tenet Soto *a* quod est intelligendum, nisi pro certo habeatur, quod ipse publicè peccans ex correctione publica, aut secreta, ad agendam pænitentiam publicè vitam in melius mutabit, in hoc enim casu minime licet, accusare, aut denunciare sine Euangelica correctione præmissa, prout aduertit doctissimus Corduba, *b* etiam si Petrus à Nauarra asserat, hoc debere intelligi, quando peccatum coram tribus committitur, & non quando coram populo perpetratur: hanc limitationem minimè admitto, iam enim publicum scandalum datum publica pænitentia compensatur sine eo, quod manus ad arma denunciationis extendantur. Notandum est autem, quod in nostro casu illud dicetur publicum delictum, quod notum est omnibus, & ideo notoriū appellatur, quod nulla tergiuersatione celari potest. Pro cuius explicatione est aduertendum, quod hic terminus (notorium) non deriuatur ab hoc verbo (noto) prout asserit Syluester, *c* sed à verbo, nosco, & sic est illud, cuius omnes habent notitiam. Quod tripliciter consideratur. Quoddam enim est notorium de iure: aliud est notorium facti: aliud est notorium secundum iuris præsumptionem. Notorium iuris est illud, quod in iudicio notorium, est aut per sententiam Iudicis, aut per confessionē partis, aut perclaram testium probationem, prout in iure notatur. Notorium facti est illud, quod nullo modo potest negari, prout diffinit quædam Glossa, *d* veluti si Petrus occidat hominem coram multis. Notorium ex præsumptione iuris ex se non est euidens, sed iudex procedit ad punitionem, ac si esset notorium facti, propter vehementes coniecturas, & signa ipsum notificantia, quod contingit in Clerico cum muliere sub eodem tecto habitante, hic enim pæna concubinarij afficitur, propter huiusmodi habitationis præsumptionem.

a Sot' vbi su. q.4.con.5.

b Cor. in addit. ad Sot. de tegen. sec. q 4. concl. 5.

c c. olim, de verb. sig. cap. quæsitum de cohabitatione cleri.

d Gl. 2. q. 1. C. de manifest. cap. euidentia de accusat.

Notandum est insuper, quod notorium non potest regula certa præscribi, vt affirmat Soto, *e* quod autem vt certius communiter tenetur, est quod si delictum fuit commissum in quadam populosa ciuitate, requiritur, vt à pluribus sciatur, quàm si in Ciuitate parua, aut in oppido exiguo committeretur. Et mihi certe videtur dicendum sufficere, quod sciatur à decem personis, hoc enim probato, certissimè tenendum est eius famam per maiorem partem ciuitatis vagari, non enim credendum est ipsos decem tale peccatum celaturos. Rursus notandum, quod licet aliqui *f* inter notorium, & manifestum differentiam posuerint; hi tamen in iure Metaphysicantes tota via aberrare videntur, cum hoc nomen, notorium, idem quod manifestum, secundum communem significet, vt ex etymologia vocabulorum clarissimè patet. Verum est tamen, quod licet omne notorium sit publicum, non tamen, omne publicum est notorium: bene enim potest peccatum esse publicum, à maleuolis publicatum, sine aliqua facti certitudine, aut euidentia, ratione cuius publicationis aliqua infamia est notatus, non tamen crimen à se notorium.

e Soto in 4. d. 22. q. 2. ar. 6.

f Doct. in ca. Quæsiui de cohab. cleri. & mali. ca. cum olim de verb. sig.

Notandum est vltimo, quod vt aliquis infamatus dicatur, vt eius delictum possit denunciari, & de eo fieri inquisitio particularis, non sufficit, vt eius delictum sit notorium habitantibus cum eo sub eodem tecto, interim enim quod ab habitantibus extra ignoratur, secretum, & non notorium nuncupatur: præsumitur enim, quod domestici dictum peccatū subticebunt. Verum tamen est, quod si esset magna domus famulorum satis plena, cum de tantis, & de filijs tantorum, & diuersorum parentum non præsumatur secretum, si ab ipsis peccatum de euidentia facti sciatur, ipsum est notorium ad huiusmodi inquisitionis, & denunciationis effectum, nemo inficiabitur. Ex quo colligitur, quod crimen patratum à Collega, aut à Religioso, sufficit esse notoriū in suo Collegio, aut Monasterio, vt velut notorium possit sine aliquo scrupulo visitari, & denunciari, & puniri, vt enim peccata Religiosorum, aut viuentium in congregatione possint inquiri, visitari, & puniri, sufficit, quod apud congregationem sint notoria, licet extra ea minimè sciantur, nec ad populi notitiam propter grauitatem congregatorum perueniant, cum denunciatio, inquisitio, & punitio intra ipsam congregationem secreto, vt decet, debeat partiari, & si daremus, quod necessario peccata Collegarum, & Regularium debent esse notoria apud populum, vt vindictæ, & correctioni subdantur, sequeretur huiusmodi peccata impunita remanere sæpissimè cum ea secreto intra dictas congregationes committantur, ita, vt ab exteris prorsus ignorata dicantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum denunciatio sit facienda, nulla præuia correctione.

Respondeo dicendo, quod si crimen in damnū tertij est, illico debet fieri denunciatio, si correctio non speretur, melior est enim conditio possidentis, quàm rei, & per consequens magis debet attendi bonum innocentis, quàm bonum rei culpati; ita tamen denunciatio hæc est faciēda, vt damnum tertij resarciatur, & reus, quo minus possibile fuerit, respectu denunciationis lædatur: & sic proponendo denunciationem debet denunciator dicere, quoddam crimen esse factum, aut in proximo fore faciendum, nulla delinquentis facta mentione: Si enim hac in generali facta denunciatione potest damnum proximi resarciri, peccaret denunciator in particulari nominare delinquentem, cum ex hoc magnum ipsi detrimentum generetur. Quod à fortiori procedit, si damnum illatum aut inferendum paruum fuerit, veluti si homo spectatæ famæ, & honoris aliquod furtum parui valoris commiserit, in hoc.n. debet magis pōderari fama delinquētis, quā detrimentum, quod ex tali furto proximo procedit prout notat Gabriel. *g* Quando verò delictum fuerit tantùm in damnum ipsius peccantis commisū, vt est fornicatio, gula, auaritia, & alia similia vitia, non licet delinquentes denunciare, sine, eo qđ correctio fraterna præcedat, si.n. contrarium dicatur, contra Euangelium, & contra charitatem, & amorem fraternalem esset, cum hæc peccata tantum sint in damnum peccantis patrata, quæ si fortè fraternaliter, prius corrigantur, forte emandatus euaderet. Quod adeo verum est, quod etiamsi nulla sit spes emendæ, non tenetur denunciator denunciare Iudici, etiam vt patri crimen cōmissum, si probabiliter timetur, quod correctione fraterna iudicis pęnitentiā minime ager, imo fieri deteriorem sane creditur. Vnde scientes crimē, nullum aliud remedium apponere debent, nisi postulare à Deo gemitibus inenarrabilibus, vt frater ad eos redeat, & ad hanc Charitatis normā magis, quā alij Religiosi astringūtur, cum habitent in vno, & vinculo fraternitatis sint coniuncti, ipsis enim magis, quàm alijs prædicatur illud Pauli dicētis, Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Hæc secūdum mentem omnium Theologorum dicta sunt, Et sic

g Gab. super Can. lect. 54. li.

consi-

tum sententia. Motu proprio, & ex certa scientia, ac de plenitudine Apostolicæ potestatis, hac nostra perpetuo valitura constitutione omnibus & singulis cuiuscumque ordinis, & instituti regularium, etiam mendicantium superioribus, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ, ac priuationis dignitatum & officioru per eos obtentorum eo ipso incurrendis pœnis præcipimus, & mandamus, vt iuxta prædictum decretum quilibet ipsorum regularem non subditum Episcopo intra claustra degentem, & extra ea ita notoriè delinquentem, vt populo scandalo sit, Episcopo instante intra tempus ab Episcopo præfigendum seuerè puniat, ac de punitione Episcopum certiorem faciat, & aliàs decretum ipsum in omnibus, & per omnia exequatur. Cæterum si superior in regularem delinquentem non animaduerterit, quinimo si illum impunitum ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi diœcesim, vt præfertur transmiserit, volumus, & simili motu, & authoritate decernimus, vt superior instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum, & sub eisdem indignationis nostræ, ac priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, necnon sub inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, ac vlterius priuationis actiuæ, & passiuæ, vocis, ad quas à nemine præterquam à nobis, & a Romano Pontifice pro tempore existente restitui possit, ipso facto similiter incurrendis pœnis, ipsum regularem delinquentẽ a loco, ad quem transmissus fuit, reuocare, & in quo deliquit restituere, seu sistere teneatur: quod si hoc etiam facere prætermiserit, per præsentes similiter statuimus, vt ordinarius loci, ad quem regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab ipso ordinario loci in quo deliquit, similiter requisitus, vel aliàs de illo delicto informatus, vt præfertur tanquam sedis Apostolicæ delegatus prædictum Concilij Decretum omnino exequi, & in regularem delinquentem seuerè animaduertere possit, & debeat: decernentes sic & non aliter per quoscunque iudices & commissarios, quauis authoritate fulgentes, etiam eiusdem Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & causarum Palatij Apostolici auditores sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, vbique iudicari, & diffiniri debere irritum quoque, & inane decernẽtes quicquid secus super his a quouis quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. non obstantibus quibuscumque eorundem ordinum, vel institutorum, etiam iuramento confirmatorum Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis, cæterisque contrarijs quibuscumque. &c. Datũ Romæ apud D. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, septimo Kalend. Martij Pontificatus nostri anno quinto.

Ex qua constitutione clarè colligitur, quo desiderio desiderat S. D. N. delicta publica religiosorum castigare, sciens ex correctione fratrum delinquentium extra claustra religioni non modicum reformationis accrescere, & honorem ipsius per notoria, & scandalosa fratrum crimina deperditum, per publicam, & notoriam correctionẽ ex parte restitui.

Aduertendum insuper hanc extrauagantem habere locum, quando superior fratris delinquentis ipsum in alium locum transmittit, vt maneat impunitus, prout patet ex eius litera ibi. *Ex industria impunitum transmittat*, non autem habet locum, quando prælatus regularis extra domum, in qua delinquit, trãsmittit delinquentem, non vt ipse remaneat impunitus, sed quia ita bono regimini conuenit, cùm in loco delicti minimè possit puniri, propter aliquod scandalum ex eius punitione in tali loco vitandum.

Aduertendum denique ipsam extrauagantem habere locum, quando Episcopus instat prælato regulari, vt ad punitionem procedat, quod verbum (instare) secundum eius propriam significationem, inducat non vna sola vice, sed multis vicibus id à prælato regulari peti debere, vt sic de negligentia possit constare, & ab eius officio, vt negligens, à superiori priuari.

Existimo autem, quod vt dicatur Episcopus instare, & prælatus negligens, sufficit, quod rès fuerit requisitus, & nolit punitionem congruentem executioni mandare, argumento eorum, quæ in iure adnotantur, & non sufficit secundum ipsum ius iunctis ibi notatis, quod bis requiratur.

ARTICVLVS VII.

An milites D. Ioannis comprehendantur sub dispositione Cocilij Tridentini, quatenus habet, ordinarium tanquam sedis Apostolicæ delegatum posse visitare, punire, & corrigere quemcumque clericum cuiusuis ordinis personalis, & regularis extra monasterium degentem, & delinquentem, non obstantibus priuilegijs.

RESpondeo dicendo, quod ratione prædictorum verborum à Concilij Tridentini, a mouet hoc dubiũ doctissimus Nauarrus, b qui ait, quod ipse desiderat, quod declaretur vera litera præfati decreti, quia hæc, quam habemus, vix est intelligibilis quoad illa verba *cujusuis ordinis personalis vel regularis*: ait tamen, quod vtcunque intelligatur, in effectu sonat, quod nullus clericus sæcularis, vel regularis, &c. Et negari non potest præfatos milites Diui Ioannis esse verè, & propriè regulares, quia quicquid aliqui dicant non satis agnoscentes, & venerantes naturam religionis à sede Apostolica approbatæ, omnes illi dicuntur verè, & propriè religiosi, siue regulares, qui emittunt legitimè tria vota essentialia, castitatis, paupertatis, & obedientiæ in manibus superioris, vel locum eius tenentis, & sub aliqua regula à sede Apostolica approbata iuxta communem canonistarũ, c & Theologorum sententiam receptã quam d Nauarrus grauissimis fundamentis probauit, & nos etiam in nostris quæstionibus regularibus, defendimus. Et constat præfatos milites emittere præfata tria essentialia vota in manibus superioris, sub regula à sede Apostolica approbata, & ad sydera priuilegijs merito exaltata: & per consequens ponderando verba Concilij Tridentini ibi nemo, & ibi, regulares, secundum suam propriam significationem comprehendentia regulares, etiam præfati milites, in ipsis continentur, & comprehenduntur argumento cuiusdam glossæ e *acceptæ*, & laudatæ, cum ipsi milites propriè, & verè sint personæ regulares, & licet præfati milites sint *excepti* priuilegio Apostolico ad id obtento, considerandum est, quod ordinarius procedit, tanquam sedis Apostolicæ delegatus, & mandatum Papæ factum alicui, vt procedat authoritate delegata contra quemcumq; exemptum, non est contrarium exemptionis priuilegio, & ita delegatus procedens, vt delegatus Papæ contra aliquem exemptum, non videtur contrarium priuilegio exemptionis, quia nemo est exemptus à iurisdictione Papæ.

Et sic delegans procedens, vt delegatus Papæ contra exemptum, non procedit, vt ordinarius, à cuius iurisdictione ille est exemptus, vt sentit glosa, g quã in hoc commendat Panormitanus cõcludens, quod delegatus, ad corrigendos clericos authoritate delegata, potest procedere contra exemptos.

Sed contra hoc videtur facere, quod fortè præfatus

a Conc. Trid. sess. 6 de refor. cap.

b Naua li. 5. Consil. tit. de re. Conc 21. par. 242.

c Doct. infra de reg. Theologi in 4. dist. 38.

d Nau. de rebus Eccles. q. 3 n. 55. & q. 3. n. 27. & 28

e In quib. regula. 2. to. q. 1. ar. 6.

f Cle. 1. de decim.

g Gl. in c. gra. de off. ordin.

fatus ordo militum habet priuilegium simile priuilegio ordinis Cistercienfis, ne per rescripta Papæ possint conueniri, nisi facta mentione sui ordinis. Sed huic argumento respondetur ex traditis à Felino, *a* & ex congestis ab eodem copiosissimè, qui tenet sufficere clausulam generalem tollentem priuilegia, cum reuocatio eorum fit per viam legis, & non qualis qualis, sed de rescriptis Conciliarijs, dicit enim sufficere clausulam consuetam de stylo curiæ poni, quorum tenores habentur pro expressis, &c. Et sic clausula derogatoria priuilegiorum in dicto Decreto (quod est lex cõmunis) æquiualet clausulæ derogatoriæ præfatæ solitæ apponi de stylo curiæ. Et hæc intelligentia confirmatur, multæ enim religiones, præcipuè mendicantes huiusmodi habent clausulam, & inuenio multa eatum reuocari priuilegia in Conc. Trid. in quo nulla de ipsis religionibus mentio fit.

a Felin. in c. gran. & in c. Auden. n. 4.

Sed contra hoc obijcit Nauarrus dicens, quod in dicto decreto solum reuocantur priuilegia religionibus concessa, & cùm in multis eius Concilij Decretis non solùm fiat mentio de religionibus, sed etiam de ordinibus, quod nomen magis latè patet, & in hoc nulla de ordinibus, sed tantùm de religionibus fit mentio. Et licet milites supradicti sint religiosi, vt supra dictum est, quando tamen aliquid de religionibus in Concilio Trident. ordinatur, de religionibus militaribus fit mentio particularis. *b* Et sic in Concilio Tridentino dicitur, quod monasteria sanctimonialium sanctæ sedi Apostolicæ immediatè subiecta, etiam sub nomine capitulorum Sancti Petri, vel S. Ioannis, dictio enim (etiam) casum magis dubitabilem indicat, quàm casus præcedens. Sed his responderi potest, quod in eodem *c* Concilio ordinatur, vt in quacumque religione tam virorum, quàm mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, in quo Decreto etiã si non fiat mentio de religionibus militaribus, censetur tamen ab omnibus communiter, prout suo loco dicemus id ipsum habere locum in ordinibus militaribus. Præterea in eodem *d* Concilio ordinatur, quod nemini sanctimonialium liceat post professionem exire à monasterio, quæ *decisio* etiam extenditur ad moniales ordinum militarium, pro vt supra in 1. tomo latè diximus.

b Conc. Trid. sess. 25. de regu. cap. 9.

c d. sess. 25. de regu. c. 14.

d d. sess. 25. de reg. c. 5.

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati regulares sint iudices regularium.

RESpondeo dicendo, quod iure communi iudex immediatus regularium est Abbas, vel alius prælatus in pertinentibus ad regulam suam, & regularia statuta, quod efficaciter fundatur in *e* iure Ciuili, & canonico: iure enim communi prælatus inferior non habet iurisdictionem in eos, qui sui sũt Collegij, quoad *extraria*, quæ non tangunt regularia statuta, & hoc voluit ordinare Gelasius *f* Papa, de quo latius infra dicemus, licet tamen hæc vera sint iure communi attento, non tamen attentis multis priuilegijs, quibus fere omnes regulares sunt exempti ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione per priuilegia ipsius competentia per concessionem directam, vel per indirectam communicationem priuilegiorum aliorum, & consequenter habent iurisdictionem quasi Episcopalem, iuxta quandam *g* glossam singularem.

e l. si C. de iuris. omn. iudi. c. cum ab Ecclesiarum prælatis de of. ord.
f ca. Nullum, 18. q. 1.

Pro quorum explicatione nota, quod *h* Innocentius Quartus statuit, *vt exempti, vel priuilegiati non teneantur nisi sub certo iudice, respondere, at quòd ratione delicti contractus, aut rei, de qua agitur contra ipsos, si hæc sint inita & sita in loco non exempto, possunt conueniri coram ordinario, sed ratione domicilij non.* At Clemens quartus, *i* qui fuit post Innocentiũ Quartum, *eximit fratres minores ita quod fratres minores neque ratione delicti, neque contractu, neque rei, de qua contra ipsos fratres agetur, possunt coram laicorum ordinarijs conueniri neque illi, quo ad hæc, suam ipsos iurisdictionẽ exercere, decernens irritum, & inane quicquid secus factum, vel attentatum fuerit.* Ita habetur in monumentis ordinis. Et Sixtus IV. statuit, *ne locorum diœcesani, aut alij ordinarij, seu alij quicunque in personas, aut loca fratrum prædictorum contra præfati Clementis ordinationem supra propositam sibi quamcunque iurisdictionem aut superioritatem vendicare præsumant. Ac districtè inhibuit, ne quisquam absque sedis Apostolicæ speciali cõmissione, aut authoritate personas domos & loca dictorum vt pote prorsus exempta, aliquas censuras, vel sententias specialiter, vel generaliter promulgare audeat,* ita habetur in dicto libro in *K* prima, & secunda impressione, & habetur etiã latè in Marimagno Carmelitarum *l* & in Marimagno Prædicatorum, *m* & in Marimagno Augustiniẽsium: & Benedictus vndecimus eximit fratrum minorum ordinem sicut fecerat *n* Nicolaus VI. & addidit *quod neque etiam ratione delicti commissi vel initi contractus, aut rei sitæ, vel existentis extra loca eorundem fratrum exempta, possint coram ordinarijs, vel alijs prælatis Ecclesiasticis molestari, seu quomodolibet conueniri non obstante constitutione Innocentij IV. in contrarium faciente;* ita habetur in dicto libro, monumenta ordinum. Denique *o* Collector priuilegiorum mendicantium innumera refert Summorum Pontificum priuilegia hanc doctrinam confirmantia. Ex quibus patet, verum esse id, quod docet doctissimus Nauarrus, quod raro habet locum in religiosis constitutio Innocentij Quarti, cum iam concessa sit aliquibus religionibus directè, & alijs per communicationem, vt non possint conueniri etiam respectu eorum, quæ ordinarijs reseruauerit Innocentius Quartus.

g Hoc tam. 9.
h Glos. in c. e. ut rebus Eccl. non alienan.

i c. Recolentes de priui. l. 6. in 1. imp. fo. 59. & in 3. imp. fo. 142. conc. 9. 42.

K In 1. imp. fo. 60. & fo. 144. conc. 147.
l In 2. imp. fo. 101. conc 384 & fo. 187. & 137 In 2. imp. fo. 237. conc. 570.
m In 1. imp. fo. 24 & in 2. imp. fol. 108. conc. 232.
n Coll. ti. exẽ.
o Nau. in ca. statui, nu. 63.

Sed videamus, vtrum dicta priuilegia sint per Cõcilium *p* Tridentinum abrogata, ait enim *in exemptorum causis constitutio Innocẽtij Quarti, quæ incipit, volentes in Concilio Lugdunensi edita seruetur, quam eandem sacrosancta Synodus innouandam censuit, & innouat addendo insuper, quod in causis ciuilibus mercedum, & miserabilium personarum clerici sæculares, aut regulares extra monasterium degẽtes quomodolibet, etiã si certum iudicem à sede Apostolica deputatum in partibus habeant, in alijs verò, si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs tanquam ad hoc ab ipsa sede Apostolica delegatis conueniri, & iure medio ad soluendum debitum cogi, & compelli possint priuilegijs, & exemptionibus conseruatorijs, deputationibus, et eorũ inhibitionibus aduersus præmissa nequaquam valituris.*

p Conc. Trid. sess. 7. cap. 7. de ref.

Ex qua decisione notanda est generalis differentia inter regulares exemptos degentes extra monasteria, & degentes intra: nam viuẽtes intra claustra non ita possunt conueniri coram ordinarijs sicut viuentes extra claustra possunt conueniri in duobus generibus causarum. Secundo nota, quod est alia differentia, quod degentes intra non possunt conueniri propter sua delicta ab ordinario, nisi quando extra monasterium cum populi scandalo delinquũt, & non puniuntur à suis prælatis monitis ab ordinarijs, vt id faciant, degentes verò extra sic, prout colligitur ex eodem Concilio *q* Tridentino, aiente *regularis non subditus Episcopo, qui intra claustra monasterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo scandalo sit Episcopo instante à suo superiore intra*

q Conc. Trid. 25. de reg. ca. 14. de Reg.

tempus

tempus ab eo præfigendum seuere puniatur, ac de punitione Episcopum certiorem faciat, sin minus à superiori suo officio priuetur. Hæc Concilium. Propter quod decretum ait a Nauarrus respondisse, non potuisse Vicarium cuiusdam Episcopi Regni Neapolitani cognoscere de quodam censu, qui petebatur à quodam conuentu ordinis Minimorum habentiū exemptionem, sicut habent aliæ religiones cum derogatione dicti capituli; volentes, & rectè quidem tum quia Fratres non degebant extra conuentum, tum quia non agebatur de vna prædictorum generum causa, neque de delicto extra monasterium cum populi scandalo commisso, in quibus casibus tantùm per Concilium nostra priuilegia exemptionum tolluntur. Quare concludit Nauarrus, b quod religiosi exempti degentes intra claustra monasterij in nullis causis possunt conueniri coram Episcopis, & eorum ordinarijs. Neque obstat decretum Innocentij innouatum in dicto Concilio c Tridentino, quo cautum est, vt ordinarius possit cognoscere contra exemptos ratione delicti, vel contractus, vel rei extra loca fratrum. Nam vt ait d Nauarrus per priuilegia fratrum exemptorum derogatum est prædictum decretum, vt constat ex his, quæ superius adduximus, & quamuis prædictum decretum sit innouatum in Concilio Tridentino, non tamen derogantur à Concilio priuilegia, quæ contra dictum decretum concessa sunt nisi in causis tantùm mercedum, & miserabilium, vt dictum est.

a Nau. vbi su.

b Nau in d. c. Non dicatis, num. 96.

c Conc. Trid. ses 7. c. 14.

d Nau. vbi su.

Aduertendum tamen pro prædictorum explicatione, quod non dicuntur degere extra monasteria, qui causa prædicationis, vel confessionis, vel eleemosynæ, vel alicuius rei ad tempus, & non permanenter extra monasterium morantur, sed degere dicuntur, qui habent domicilium extra monasterium speciali licentia, seu priuilegio. Nam qui secundum regularia instituta inseruiunt beneficio, vel adijciuntur alicui monasterio monialium, tales non comprehenduntur in tali decreto, quia non degunt extra monasterium propriè, cum nō sint extra illud ex speciali licentia, seu priuilegio, sed ex instituto; alia autem, quæ in hac quæstione possunt desiderari in quæstionibus de exemptionibus religiosorum dicentur.

Ex his patet, quod prælati regulares sunt iudices eorum religiosorum, siquidem iudicibus secularibus & Ecclesiasticis eorum cognitio denegatur, & licet Innocentius IIII. e vniuersos fratres minores, qui morantur in obsequijs aliquorum (illis duntaxat exceptis, qui fuerint ad obsequia legatorum sedis Apostolicæ deputati) possit, & valeat Generalis dicti ordinis libere visitare, & corrigere, & amouere, & alios pro eis substituere, prout secundum Deum viderit expedire, non obstantibus literis seu indultis sedis Apostolicæ quibuscunque; prout habetur in libro monumentorum ordinum. Attamen Clemens f quartus statuit, Quod Generales, & Prouinciales ministri, & eorum vicarij illos ex fratribus minoribus, de quibus authoritate sedis Apostolicæ literarum vel legatorum ipsius, Archiepiscopis, vel Episcopis, & alijs quibuscumque prouisum fuerit, corrigere possunt et etiam non obstante contradictione aliqua eos ad ordinem suum reuocare, & quod neque per literas eiusdem sedis, ac legatorum ipsius aliquos de fratribus prædictis teneantur prælati ordinis, Archiepiscopis & Episcopis, aut alijs personis in socios deputare, nisi dictæ literæ de indulto huiusmodi, & ordinatione expressam facerent mentionem, ac alias id hon statui ordinis, ac saluti illorum viderint expedire, ita habetur in eodem libro, & in Marimagno Carmelitarum, g & in Marimagno prædicatorum h continetur.

e In 1. imp. fo. 29. & in 2. fo. 113. cō 42. 45.

f In 1. imp. fo. 57. & num. 2. imp. fo. 141. conc. 314.

g In 1. imp. fo 85. conc. 467.

h In 2. imp fo. 237. conc. 552

Adeo est clara potestas prælatorum regularium ad subditos puniendos vt Bonifacius Octauus hoc præsupponens concesserit, vt prælati ordinis minorum ad correctiones, & punitiones Fratrum eiusdem ordinis delinquentium infligendas, ad quos spectare eadem noscuntur (titulis, & apicibus iuris postpositis) libere procedere valeant secundum consuetudinem approbatam, & generalia statuta ipsius ordinis facta, & fienda. Ac insuper voluit, non licere prædictis fratribus ab eisdem correctionib. & punitionibus aliquatenus appellare, prauia tamen in hoc deliberatione, ac maturitate debita seruata, ita habetur in eodem libro.

Denique Nicolaus i Quintus, concessit ministro Generali pro tempore existenti, quod omnes, & singulos fratres siue in monasterijs monialium siue in alijs domibus, conuentibus, eremitorijs & locis dicti ordinis commorantes etiam ab obedientia, visitatione, & correctione dicti ministri per specialia sedis indulta se exemptos esse, præter regulæ & statutorum dicti ordinis formam, prætendentes non obstantibus quibuscumque priuilegijs, exemptionibus & indultis & literis Apostolicis eis & eorū monasterijs siue domibus siue conuentibus, & locis præfatis, & eremitorijs per sedem Apostolicam in genere, vel in specie concessis, de quibus in his literis habenda esset specialis mentio, possit iuxta constitutiones, & regularia instituta aut quæ dicti ordinis corrigere, visitare, punire & emendare ac in criminibus maioribus, sine grauioribus, si res ipsa exegerit, cum moderatione tamen, torturæ subijcere possit & valeat dictus minister generalis, ita habetur in libro K Monumenta ordinum in secunda impressione, & in supplemento. Et aduertendum, quod S. D. N. Clemens Octauus, anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimosecundo Pontificatus sui anno primo die decimaquinta Maij confirmauit priuilegium Innocentij Octaui ordini Cisterciensium concessum, quo ordinatur, ne personæ regulares dicti ordinis visitentur, nisi à suo generali, aut ab alijs personis regularibus ad id ab ordine deputatis. Hoc priuilegium habetur in libro congregationis sanctæ Mariæ de Alcobatia Cisterciensis ordinis Regnorum Portugalliæ, impresso Venetijs anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimo tertio.

i In 1 imp fo. 155. et in 2. fo. 202. con. 499.

K In 2 imp. fo. 47. et. 100. & fo. 78 et. 250.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prælati regulares, & non alij possint corrigere fratres matriculatos in studijs generalibus.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius VIII. concessit Vicario Generali fratrum ordinis prædicatorum de obseruantia congregationis prouinciæ Hispaniæ, quod correctio fratrum dictæ congregationis vndecumque ad terminos præsidentium conuentuum reformatorum venientium iuxta constitutionem dicti ordinis fieri debeat, & ad eosdem præsidentes pertineat non obstantibus quibuscumque priuilegijs, indultis & literis Apostolicis Scholastico ac Vniuersitatis Salmantinæ, ac quibuscumque Vniuersitatibus per sedem Apostolicam concessis, quæ aduersus præsentes noluit in aliquo suffragari ipse, dummodo propter correptiones huiusmodi faciendas studium fratrum corrigendorum non impediatur, ita habetur in libro monumenta l ordinum.

l In 1. imp. fo. 76 con. 164.

Circa quam concessionem aduertit collector m compendij mendicantium, quod deseruit etiam pro prælatis ordinis minorum partium Hispaniarum, vt virtute communicationis priuilegiorum possint similiter corrigere fratres eiusdem ordinis, & obseruantiæ. Nam fratres congregationis, de quibus supra obseruantiæ, vel de obseruantibus erant, & ideo per illam correctionem non posset procedi contra conuentuales.

m Colle, mendic. tit. correctio fratrum. §. 14. super quē Cordub.

Et

Et aduertit Corduba super compendium, quod Pius secundus declarat, & concedit, quod minister generalis habet liberam authoritatem, & iurisdictionem super fratres existentes in quibuscunque Vniuersitatibus, & priuilegijs illarum gaudentes authoritate Apostolica, & de licentia suorum ad morandum in talibus studijs committens ei plenissimam correctionem illorum cum grauibus cęsuris in contra facientes, aut resistentes quomodolibet.

ARTICVLVS X.

Vtrum prælatus regularis possit de iure iudicare nouitium, qui occidit iniuste religiosum professum, an potius tale iudicium ad sæcularem pertineat iudicem, & vtrum possit torqueri à iudice sæculari.

RESpondeo dicendo, quod titulus quæstionis duo resoluenda includit. Primum est, quis iudex possit cognoscere de hoc delicto, secundum, à quo iudice sit torquendus delinquens.

Quantum ad primum dico, quod cognitio, & punitio talis delicti, & homicidij pertinet ad iudicem Ecclesiasticum argumento cuiusdam *a* Canonis diffinientis nouitium religionis approbatæ gaudere priuilegio *b* Canonis, & censeri personam Ecclesiasticam, & gaudere priuilegio personæ Ecclesiasticæ argumento alterius *c* Canonis, & ita expresse determinant Ioannes Andreas, *d* Dominicus, & Francus, quod cognitio delicti nouitij pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, quam opinionem communis amplectitur, & probatur ratione. Nam nouitius post habitum susceptum subiacet prælatis quo ad iurisdictionem, & superioritatem, saltem commutabiliter, & reuocabiliter, licet non irreuocabiliter pro tempore, quo sunt nouitij, sicut professi, & cognitio, & punitio delictorum religiosorum professorum pertinet ad iudices Ecclesiasticos, & prælatos eorum, vt tradit Panormitanus post Ioannem de Lignano probans, quod delicta eorum pertinent ad cognitionem, & castigationem prælatorum, etiam si sint homicidia, & grauia delicta.

a c. religio. §. 1. de sent. exco. lib. 6.
b c. siquis suadente. 17. q. 4.
c ca. duo sunt genera 12 q. 1
d And. Domi. & Fran. in c. Benefic. de reg. iur. l. 6. Domi. & omnes in d. c. religio.

Quantum ad secundum dico, quod poterit iudex Ecclesiasticus, & prælatus torquere, si meruerint torturam indicia delicti seruatis seruandis iuxta notata in *e* iure, & poterit prælatus torquere præfatum delinquentem, si opus fuerit, per aliquem clericum, vel religiosum iuxta ea, quæ in quæstione sequenti dicentur, & ita tenet *f* Nauarrus, quod prædictus prælatus potest cognoscere de hoc crimine, si tali prælato competit iurisdictio cognoscendi de crimine requirente depositionem iure aliquo speciali; nam in hoc casu agitur de crimine requirente depositionem, vel degradationem secundum Panormitanum, *g* cum agatur de homicidio qualificato, quo dicitur, nouitium occidisse professum, quamuis communis opinio teneat contra Panormitanum quo ad degradationem, vt post multa resoluit Nauarrus. Et aduertendum est ad id, quod tradit *h* Nauarrus dicens, credere se prælato nouiter competere consuetudine, statuto, vel priuilegio sedis Apostolicæ iurisdictionem ad cognoscendum de causis ciuilibus, & criminalibus religiosorum professorum saltem cum crimen non requirit depositionem ab ordine, quibus & alijs ab ipso allatis videtur concludere iurisdictionem super professos quo ad hoc parificari iurisdictioni super nouitios.

e c. cum in contempla. de reg. iur. c. 1. de post. l. 1. & tota ver. de q.
f Naua. lib. 2. con. & de ref. com. concl.
g Pan. c. d. 1. de homicidio.
h Naua. li. 2. consi. 11. de foro compet. consi. 6. pa. 117.

QVAESTIO III.

De iudicibus regularibus quo ad modum procedendi in communi in tres articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quæruntur tria.

1 QVomodo prælati procedant in iudicijs.

2 Vtrum antequam iudex procedat, debeat constare de delicto commisso.

3 Vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem debeat constare de delinquente.

ARTICVLVS I.

Quomodo prælati procedant in iudicijs.

RESpondeo dicendo, qđ duplici via possunt prælati regulares in monachos procedere. Primo patrum sibi nomen, & vim assumendo, quibus sane propositum erit, vt quo ad eius fieri possit nihil de supplicijs cogitent, monachorum vicia radicitus euellant, eorumq; pie medeantur vulneribus, & ideo in religionibus Abbates, id est, patres nuncupantur, propter quod P. D. Benedictus in tertio suæ regulæ capite descripsit, quod meminisse debent, quo nomine sint insigniti patres videlicet, atque idcirco curent de re ipsa egregie præstare. Hinc D. Ambrosius in suo pastorali, actio (inquit) congruat nomini, nomenque actioni, ne sit nomen inane, & crimen inane, honor sublimis, & vita decliuis. Et in quantum pater debet prælatus regularis procurare, quoad eius fieri possit, nihil de supplicijs cogitando monachorum vicia radicitus euellere, & eorum pie mederi vulneribus, & quando vt pater agit, potest iudicij forma omissa rem, vt sibi libet, gerere, prout tradit *i* Panormitanus. Alia verò via procedunt prælati regulares, vt iudices, & tunc secundum allegata, & probata debent procedere, aut seruato iuris ordine aut summarie de facto, siue de plano sola veritate facti inspecta, vt probat Abbas. Quando verò punitur secundum statuta regularia, proceditur summariè de plano sine strepitu iudicij, in quo non tradun tur capitula, neque debent citare ad videndum iurare testes, neque admittitur appellatio, prout dicitur in iure, & declarat Ioannes monachus, quod in causis leuibus locum absolute habet, sicut etiam laicis conceditur, cum de eorum leuibus causis tractatur, vt iura determinant *K* ciuilia. Quid enim turpius, aut religiosis institutis perniciosius, quàm prælati monasteriorum ipsa monasteria perlustrantes reperientur, silentium frangere, carnes comedi, & alia leuia contra accidentaria religionis fieri, quæ emendare nequirent, nisi contentioso iudicio adhibito, testibusq; examinatis? si his enim essent stricti, paterno nomine non digni iudicarentur, & cum sint patres, nihil per calumniam dicturos, & facturos præsumitur, sed tantùm fratrum correctionem, & emendationem pie, & prudenter prætensuros.

i Pan. in c. reprehensibilis de appell. & in c. cum contingat. de foro comp.
K Abbas in c. siquis contra clericum & in c. cum contingat. de foro compet.

Pro cuius rei explicatione est aduertendū, quod in iudicandis monachorum causis duplici ratione possunt vti prælati. Primo quidem cum nihil eorum, quæ legibus perscripta sunt, omittitur, qui modus de iure ordinario à iuris peritis appellatur. Altero, quando summarie, & de plano iudicia exercent. At iuris pontificij eruditi fere omnes abstinendum à priori ratione prælatis concesserunt, tum quia id conten-

contētionis genus cum monasticæ institutionis tran quillitate multum pugnat, rum quia eo pertinent mo nasteriorum instituta, vt secundum ea omnis mona- chorum administratio tem ... tur, prout dicitur in iure *a* Canonico. Et hinc est, quod aiunt *b* Pa- normitanus, & Lupus, ne scilicet prælati regulares in monachorum causis disceptandis iuris apices pro sequantur; si enim iuris apices essent seruandi, se- queretur necessario, vt essent consulendi iurisperi- ti sæculares, & nummi ad eorum sumptus suppedi- randi, & alia eiusdem generis incommoda, quibus sanæ religionis candor maculatur.

a ca. qualiter & quando & 2. de accusa. c. olim eodem ti. b Pan. in c. si quis contra cle ricum & in c. cum contingat de fore compe. Lupus ello 73. Feli. de modis procedendi con tra monac. n. 19 & 20.

Sed est necessarium pro explicatione prædictorū notare, quid his verbis (summarie, & de plano, & so- la veritate inspecta) importetur, & primo quidem animaduerto, ad iudicium alia pertinere, vt nec es- saria, atque (vt iurisperiti loquuntur) essentialia, alia verò dicuntur accidentaria, vt sunt solennitates iu- dicij, & prætermissis his accidentarijs, quæ ad solen- nitatem pertinent, particulæ, quæ nobis explican- dæ proponuntur essentialia iudicij significant, prout aiunt Panormitanus, Paulus, Cardinalis, Felinus, Hostiensis, *c* Romanus, Baldus, & Florentinus. Vi- deamus igitur hæc essentialia per prædictas parti- culas importata, hoc verbum (simpliciter) remouet calumniatorias, & dolosas protelationes, inanè que exceptiones: ita *d* Paulus, & Cardinalis; verbum (de plano) secundum Paulum significat, vt adiecta so- lennitate sedendi in loco soluto etiam feriatis die- bus procedatur in causa (summarie verò) id signifi- cationis proprie sibi vsurpat, vt quæ ad iudicij vim, & naturam attinent, solùm requirantur, nec reis con ceditur, vt testium iusiurandum videant, sed testium & capitulorum exemplar eis rātum tribuatur, quod colligitur ex traditis à Bartolo, *e* & Baldo, & Fran- cisco de Aretio, & Felino: verbum (inspecta sola veritate) denotat, vt iuris omnis reijciatur pompa eo tamen vt ius naturale, aut gentium nihil incom- modi patiatur. Ita *f* Abbas, & Florentinus. Ius au- tem gentium apud regulares sunt constitutiones ge- nerales religionum, prout aduertit *g* Victorinus, Manso.

c Pan. in c. di- lecti. de iudi. Pau. & Car. supe de verbo- rum signifi. & in c. pē de iud. Fel. in c. dilecti de iud. Hosti. in c. & alte de accusa. Rom. consi. 26. Flor. 3. p. & 9. c. 18. d Pau. et Car. in c. dispendio- sa de iud. nu. 42. e Bar & Bal. in l. filius fam. ff. de dona. Fe. in c. dilecti de iudicijs. f Abb. in d. c. dilecti, & in d. ca. qualiter & quando & Floren. vbi su. g Mansus de causis reg. c. 17 p. 27. in fi.

Ex quibus facile indagare possumus, quæ in cau- sis monachorum dicentur necessaria, & cum natura omnibus comparatum sit sese tueri, atque defende- re ab his, quæ nocitura videantur, omnia, quæ ad defensionem reorum pertinent, de iure naturali ip- sis reis præcise conceduntur. Hæc ad essentiam iu- dicij spectant argumento *h* iuris, & eorum, quæ tradunt Ancharranus, & Felinus, & defensio reo tol- litur, si Capitulorum, de quibus causa dicenda est, notitia denegetur, oportet namque arma, quibus appetimur nos prospicere, vt ab eis defendamus nos metipsos. Præterea huiusmodi capitula, seu delatio- nes ab actore pendent, ex quo efficitur necessario accusatorem, aut denunciatorem, aut infamiam ad iudicium excitandum debere esse, de quibus in quæstione tertia agemus, quæ quidem vsque ad eo faciunt ad naturam iudicij, vt eorum altero detra- cto latrocinium potius appellari possit, quam iudi- cium. Nec in hac re aliqua est inter doctores dissen- sio, concessionem autem moræ, aut interualli, vt sci- licet reus apte iuret, mihi inter necessaria connu- meranda sentio, siquidem actio nulla nisi interual- lo temporis confici potest. Quam ob rem consen- taneum rationi non est temporis interuallum reo denegari, ne imparatus, & incautus causam dicere cogatur. Vtrum autem testium nomina, atque dicta ipsius rei aperienda de peccatis clericorum ius *i* cla rum est: de religiosis verò discrepant inter se Docto- res. Nam *K* Panormitanus partem affirmatiuam grauissimis rationibus adductis tuetur. At Hostien- sis dicta quidem reo esse manifestanda asseuerat, ip- sorum verò nomina silentio inuoluenda, cum hæc ad iuris solennitatem spectent, quæ solennitas non seruatur apud regulares. Non desunt tamen Docto- res grauissimi, qui sentiant, neque testium nomina, neque eorum dicta vlla ratione esse reo aperienda, quod quoad dictum primum valde probabile opina tur *l* Mansus. Nam cum monachis plurimum com- modi ex animi tranquillitate procedat, nihilque sic religionis quietem labefactet, sicut testium nomina, cum ex ipsa acerbissima exeuntur odia, vltiones ex pectentur, innumeraque perturbationum semina na scantur: videtur quod in monachorum causis suf- ficit si capitulorum notitia concessa defensionis lo- cus non excludatur: quod tamen fallit prout ait *m* Panormitanus in criminalibus, ac grauissimis cau- sis & sic in quadam *n* ordinatione generali nostræ sacræ Religionis præcipitur, vt in his causis crimi- nalibus grauibus testium nomina pandātur, ne reus indefensus succumbat, si ipse reus eorum nomina il li manifestari petat.

h l. defensio fa cultas de iure fis. l. 10 Anca. consi. 219. Fel. in c. qualiter. & quando & 2. § licet de ac cusa.

i d c. qualiter & quando & 1. K Pan. in d. c. olim. & in ca. qualiter & quand.

l Mansus vbi sup. p. 29.

m Pan. in d. c qualiter & quando. n Ordi. Toleto c. 6. de correct. delinq fo. 41.

ARTICVLVS II.

An antequam iudex procedat, debeat con- stare de delicto facto.

RESpondeo dicendo, quod antequam iudex pro- cedat contra aliquem delinquentem debet con stare commissum esse delictum: Ita Bartolus, *o* & post alios tradit Antonius Gomez, adeo hoc est ve- rum, vt si quis confiteatur se occidisse aliquem, & non constat de corpore occiso, talis confessio ei non præiudicat, vt post Baldum, & alios tenet Ia- son. *p*

o Bart. in l. 1. § tene. illud. ff. ad silan. Cā. de delict. ca. 9. n. de capt. n. 2.

p Iason in l. er ror. col 2 ff. de iur. et fact. ign.

ARTICVLVS III.

Vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem, debeat con- stare de delinquente.

RESpondeo dicendo, quod Angelus *q* dicit, quod valet, & tenet inquisitio, licet ignoretur nomen delinquentis, licet etiam ignoretur persona delin- quentis, ad declarandam personam delinquentem fit inquisitio, vt ait quædam *r* Glossa; at, vt hæc do- ctrina clarius pateat, quæstionis resolutio quinque comprehenditur dictis. Primum dictum est, quod quando procedit iudex per viam accusationis non potest procedere, nisi compertum sit, quæ sit perso- na delinquens, & quæ sit persona offensa, & ratio clara est, quia nemo potest accusare, nisi sit offen- sus, debet nominare in accusatione, quem accusat, & hoc est de substantia in libello, vt ponatur nomen actoris, & rei, vt tenet quædam *s* Glossa.

q Angel. in §. quadrup. co. 2. insti. de actio.

r Gl. in l. 1. § illud ff. ad si- lan.

s Gl. in l. 1. de libell. obla.

Secundum dictum, si iudex procedit per viam de- nunciationis, & denunciatio fit per aliquem visitan- tem denuntiando de delicto commisso, tunc iudex potest procedere ex officio, cum constet ipsi de de- licto commisso. Si verò denuncians nominat aliquē, & non nominet delictum, non potest iudex contra illum denunciatum procedere, imo & si commisit delictum simul cum delinquente, non procederetur contra delinquentem nominatum, donec constaret illum commisisse delictum, saltem præsumptiue, & ita practicatur, & iuxta hoc debet intelligi doctri- na *t* Bartoli.

t Bart. in l. 2. § si publi n. 7. ff. de adulte.

Tertium

Tertium dictum, si iudex procedit per solam inquisitionem sine aliqua accusatione, vel denunciatione, tunc aut procedit ad inquirenda delicta, aut ad punienda, si secundum, non potest procedere contra delinquentem particularem, nisi sciuerit cõmisisse delictum, vel saltem præcedat infamia, Ita loquitur Glossa *a* quam sequitur Dinus, licet Bartolus, & Baldus cõtrarium velint sentire, scilicet quoad infamiam ortam ex illa generali inquisitione non posset quis puniri, nisi delinquenti daretur copia indiciorum, & audiretur. Quam opinionem Baldi puto sequendam, & à fortiori in causis regularium, non enim potest regularis incarcerari, prout inferius dicetur, nisi constet plana probatione delictum commisisse, quod in nostro casu à fortiori est asserendum, cum secundũ ius naturale nullus inauditus iudicetur; quãdo verò iudex procedit per inquisitionẽ ad inquirenda delicta, & non ad puniendum, tunc quando inquisitio est particularis, non potest iudex procedere nisi propter graue crimen. Ita Bartolus, *b* tunc enim quando est graue delictum, potest quis capi, & incarcerari, & si fuerit regularis delinquens, debet præcedere plena probatio ad hoc, vt in carcerem detrudatur. Verum est tamen, quod sufficit semiplena ad hoc vt in custodia reponatur, quæ in religione (casa de la disciplina) vocatur. Quando verò procedit per inquisitionem generalem, bene potest inquirere, & tunc inquisitio in delictis potest dici generaliter fieri tripliciter. Primo ratione personæ, & delicti, vt fit in inquisitionibus, quæ prælatus facit in visitatione diœcesis. Secundo potest dici generaliter ratione delictorum, licet ratione personæ sit specialis, vt quando inquiritur contra iudices, vel officiales in syndicatu, & quando prælati regulares visitant alios prælatos. Tertio dicitur generalis ratione personæ, licet ratione delicti sit specialis, vt quando inuenitur aliquis homo mortuus, & nescitur, quis fuerit, In omnibus his tribus casibus dicitur generalis inquisitio, & potest iudex procedere ad patefaciendam veritatem, & licet ex tali inquisitione non possint religiosi delinquentes puniri, possunt tamen recludi in custodia, prout colligitur ex traditis à Bartolo, *c* & Baldo, & Fortunio Garcia. Sed de his latius in quæstionib. sequentibus, & cum hæc non possint expedire, nisi visitando prouincias, ideo oportet, vt de visitatoribus agamus.

a Gl. vbi Dinus & Bart. nu. 7. d. § si publie. Bald. in d. l. iubemus cod. de proba-tio.

b Bart in d. l. si publ. nu. 10. & 11.

c Bar t. in d. l. si publ. n. 3. & Bal. in d. l. iubemus nu. 1. Fortu. in l. Gall. in primo nu 15 ff de li. & posthu.

QVAESTIO IV.

De correctione fratrum, quantum ad visitationem in sex articulos diuisa.

Circa quam quæstionem sex quæruntur.

1 AN sint obligati generales ordinum mittere cõmissarios ad prouincias visitandas.
2 Per quos patres debeant superiores prouincias visitare.
3 Vtrum visitatores possint subdelegare.
4 Vtrum generales, & prouintiales teneantur singulis annis visitare.
5 Quomodo visitatio sit fratribus proponenda.
6 Vtrum Episcopus, aut eius prælatus regularis possit visitare capellanum regularem triremium, qui aduersis ventis ad partes suarum diœcesum deuenit, & ibi commoratur.

ARTICVLVS I.

An sint obligati generales mittere commissarios ad prouincias visitandas.

RESpondeo dicendo, syndicatum officialiũ fuisse adinuentum, quia princeps tenetur rationem reddere pro subditorum iniustitia, prout dicitur in quadam authentica. *d* Est autem syndicatio experimentum totius iustitiæ & quia Cæsariani fraudum consuetudine omnia temerare consueuerant, vt dicitur in quadam lege *e* causam dederunt, vt ab officialibus arcta postularetur ratio, quæ per prius non tam scrupulosè inquirebatur: etenim visum est, vt quod officialis in officio comedit tẽpore syndicatus, ad instar cibi digerat iuxta quasdam leges, *f* & si bene in officio se habuerit, laudes, præmia consequatur, sin autem male, puniatur, vt in toto vno titulo *g* traditur. Et ideo prælati inferiores syndicatum ægre ferre non debent, quia diuinum præceptum est, vnusquisq; reddat rationem villicationis suæ, vt dicitur in Euangelio. Et Samuel, *h* sic ad populum affatus fuit. *Loquimini ad me coram Domino, vtrum bouem cuiusque tulerim, aut asinum, si quempiam calumniauerim, si oppressi aliquem, & si de manu cuiusquam munus accepi, & restituam vobis, & dixerunt, non es calumniatus nos nec oppressisti, nec tulisti de manu alicuius quidpiã, & dixit ad eos, testis est Dominus, quia non inueneritis quidpiam in manu mea*, hoc autem multis cõprobant Speculator *i*, Andreas Iserna, & Doctores communiter dicentes, omnes debere visitari, & syndicari iuxta vniuscuiusque conditionem.

d Auth vt iudex sine quoque suff. §. scriptũ exemp. e l. dèsensionis facul. et de iure fisc. lib. 10. f l. 1. cod. vbi se vel clam. l. 2. cod. ad l. vel lei um. l. 3. cod. de ratio. agi oportet.

g Tit. vt iud sine quoquo suffr. §. 1.

h Samuel. 1. Reg.

i Spec. in ti. de syndi. Isern. in ti quæ sint regalia bona cõ demnatorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum possint omnes esse visitatores prouinciarum.

RESpondeo dicendo, quòd oportet, vt in religione adsit frequẽs visitator ex eodem ordine, qui possit fratrum intentiones perscrutari, cui denũcietur, quæ in capite, & in membris corrigenda videntur iuxta decreta *k* Concilij Tridentini, & tradita à Nauarro, & licet aliquibus religionibus cõcessum sit à sede Apostolica, vt possint in capitulo assignare visitatores, qui visitent monasteria in capita, & in mẽbris, hæc *l* concessio ciuili modo intelligenda est, dummodo. s. non eligantur suspecti, ita tradunt. n. Doctores, quod princeps dãdo iudicem nõ videtur permittere, nisi debito modo agatur. Talis. n. præsumitur esse intẽtio in priuilegiis, qualis est legis scriptæ, & naturalis rõnis secundũ *m* Baldum, & princeps non præsumitur velle aliquid iniustũ vt notatur in iure, & tradit Baldus. Vnde priuilegium concedens, quod possit capitulũ generale eligere syndicatores ex suis fratribus intelligatur de idoneis, & habilibus argumento multarũ legum, *n* & Canonũ. Visitatores autem suspecti iuste inhabiles ad visitandum censentur, si. n. priuilegium concessum ad eos eligendos ad iuste suspectos extenderetur, iniustũ profecto iudicaretur, prout concludit Paris *o* de Puteo. Vnde videant, & attente attendãt generales ordinum, quos mittent visitatores, & syndicatores, an sint suspecti, an sint habiles ad huiusmodi ministerij exercẽdũ, non. n. possunt instituere illos, q in causis regularibus ignari reputantur, cum possit de illis suspicari, quod per ignorantiam aliqua, quæ non

k Tri. sess. 25. de reg. c. 1 e 8. Nau. c. Nullã num. 20. 34.

l Doct. l. libertus. l. 2. ff. de in ius vocan.

m Bal. in li. 1. apud qua qu. feud.

n c. 1. de const. l. Bal. in autẽ hoc inter libertos de donatio nib. c. habeat eod. de sacros. in l. vt gradatim de muner. & honoribus. ca. causam de rescriptis.

o Paris de Puteo de sindicatu §. ist tamẽ circa prædicta Ord. Iol. ca. 7. de electio. fol. 61.

QVAESTIO V.

De fratrum correctione, quantum ad inquisitionem, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem vndecim quæruntur.

1 *QVis, & quotuplex sit inquisitio.*
2 *Quis potest inquirere.*
3 *Vtrum ad inquisitionem generalem faciendam necesse sit quod præcedat infamia.*
4 *Vtrum in inquisitione generali possit inquiri de aliquo particulari.*
5 *Vtrum in inquisitione particulari possit procedi contra non infamatum.*
6 *Vtrum possit aliquis specialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen est contra Rempublicam.*
7 *Vtrum infamatus de vno delicto possit de alijs inquiri, de quibus non est infamatus.*
8 *Vtrum iudex possit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præcesserit infamia generis maculati, & vtrum non præcedente infamia possint contra aliquem procedere.*
9 *Vtrum Prælati contra fratres possint inquirere, & eos punire super delictis, quæ ipsos dubitatur commisisse.*
10 *Quid debeant inquirere Visitatores monialium.*
11 *Vtrum crimina præscribantur, ita vt iudex contra criminosum minimè possit procedere.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit inquisitio.

RESpondeo dicendo, quod inquisitio ab inquirendo importat inquisitionem alicuius præcogniti, quæ iuridica, & Canonica dicitur, si fiat secundum Iura, & Canones & est triplex secundum Panormitanum, *a* scilicet, generalissima, qua inquiritur super statu totius prouinciæ, vel diœcesis, & generalis, qua inquiritur super statu alicuius ciuitatis, vel monasterij aut loci, & specialis, qua inquiritur contra certam personam, siue ad imponendam pœnam, siue ad peccatum euitandum ex debito officij, vel dic, quod est triplex. Prima scilicet. Generalis simpliciter; id est, quantum ad personas, & delicta, vt cum Præses inquirit, an sint homines facinorosi, de qua in quadam lege. *b* Et secunda specialis simpliciter; idest quantum ad personas, & delicta, vt cum de certo & limitatio crimine contra certam & limitatam personam Præses, vel Prælatus inquirit, de quibus in alia lege. *c* Tertia generalis, simul ac specialis secundum quid, siue sit generalis quoad personas, & quoad delicta specialis, vt dum Præses inquirit contra eos, qui Titium occiderunt, de qua in alia *d* lege, siue è contrario sit generalis quoad delicta, & quoad personas specialis, vt cum Prælatus inquirit in syndicatu.

a Pan. in cap. qualiter. & quando. 2. de accusat.
b l. congruit. ff. de off. præs.
c l. ea quidem C. de accus.
d l. mandatis de condit. ob turp. causam

ARTICVLVS II.

Quis potest inquirere.

RESpondeo dicendo, quod quilibet Prælatus inquirere potest contra subditum suum, imo tenetur, ne subditorum sanguis de manibus eius exquiratur in die iudicij, prout dicitur in iure. *e* Et aduertant Prælati Regulares, quod non debent committere alijs non bene instructis, & doctis fratribus inquisitionem delicti alicuius fratris, quæ nō debet fieri per testes sæculares, cum in causis clericorum, & monachorum criminalibus à testimonio & denūciatione laici repellantur, iuxta sacros Canones. *f* Et tradūt post alios Couarruuias, Iulius Clarus. Menochius, & est communis opinio secundum Viues, & sic aduersus monachos caute sunt inquirentes, & iudices constituendi, cum non minima difficultas consistere videatur in examine culpæ ad capiendum, seu citandum aliquem clericum, aut monachum. Vnde cunctis Ecclesiæ iudicibus, & prælatis regularibus lubens cōsulerem, vt causæ omnes clericorum, & monachorum, præsertim ex incontinētia procedentes caute & sub debito secreti sigillo agantur. Nam verecundi, & bonæ famæ Ecclesiastici, & Regulares viri, qui forsan humana fragilitate in incōtinentiæ peccatū dilabuntur, mallent vtique grauiori pœna, ac censura corripi, quàm publicè leuissima pœna corripi, seu protinus absolui. Quod ex eo potissimum facere astringuntur dicti iudices Ecclesiastici & Regulares: quia laici, qui vitijs dediti sunt, quasi iam suorum criminum pares fecisse lætantur, ac inde ansam suspiciunt in eisdem criminibus indurato animo permanēdi, ac ignobile vulgus rumorum auditor lubens non solum similia credit, sed multiplicat, vnde sæpius quos imitari, & venerari deberet, spernit vtique. At si monachorum crimina publica fuerint, tunc Apostolus monet, publicè peccantes palam esse corripiendos, vt quos exemplo suo ad malos mores prouocauerunt, suæ emendationis testimonio ad rectam reuocent vitā, & adhuc, Prælatus hoc publicæ pœnitentiæ genus (si expedire iudicauerit) in alium secretum, poterit commutare, iuxta decisionem Conc. Trid. *g* Quando autē laici possint esse testes in causis monachorum, vide in quæstione *h.* de correctione fratrum, quo ad testes contra eos deponentes.

e c. ad irrefr. de off. ordin. e vl. de irreg.
f cap. de caetero de test. Couar pract. qq. c. 18 num. 2. Clar. l. 5 recep. fin. c. 8. n. 10 & q. n. 21. & q. 70 n. 9. Men l. 3. de testam § 22 n. 73 Viues cōmun. opin. fol. 282 verum testificari possunt.
g Conc Trid. sess 24 c. 8.
h Infra hoc to. q. 10. ar. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad inquisitionem generalem faciendam necesse sit, quod præcedat infamia.

RESpondeo dicendo, quod ad inquisitionem generalem faciendam non est necessarium, quod præcedat infamia, neque quod adsit accusator, neque denunciator, prout resoluit doctissimus Soto. *i* Vnde Prælati Regulares quando huiusmodi inquisitionē fratribus volunt intimare, debent ipsi quandam breuem paternis visceribus comitatam facere exhortationē, qua facta debent statim visitare sacrosanctam Eucharistiam, & Sanctas reliquias, & oleū sanctū. Quibus visitatis, solicitudine Marthæ æstuātes ad enfermeriam, & officinam conuentuam debent se conuertere, vt oculis proprijs perspiciant, quomodo ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, & ad curandos infirmos, sustentandòsque decenter fratres se habeant. Quibus peractis statim debent vocare fratres sigillatim, inquirendo de his, quæ in superiori quæstione *K* satis diximus. Aduertāt tamē Prælati inquirentes, quod non recipiant denuntiationē, nisi firmatā à denunciāte. Et si dixerint, nihil ipsos scire, quod denunciatione sit dignum, obstringant id ipsum propria manu firmare, ne peracta inquisitione aliqua animi maleuoli superueniente occasione scribant, se multa digna correctione ad denunciandum habere; aduertant deinde ad quandam singularem doctrinam Hostiensis, *l* quod post, & ante visitationem, & inquisitionem generalem non debent passim Prælati recipere

i Sot. de deteg. secr q. 6. mēb. 6q.
k Ant. fin.
l Host…

chattulas, quas monachi contra Præpositos suos clanculo offerunt. Nec tamen debent esse nimis increduli, solent enim hæ manifestationes non vulgare commodum, & vtilitatem reportare, si iudex maturo consilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel saltem legitimam causam inuenerit, vt seruato iuris ordine, ad inquisitionem criminis, deueniat, non tamen supradictis capitulis aliquo modo procedendum est, etiam si in ipsis copia testium adhibeatur, cum capitula illa extraiudicialiter fuerint producta, & si aliter fieret, ipse processus esset ipso iure nullus, vt scribit Iulius Clarus *a* affirmans apud suos iudices ita seruari.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in inquisitione generali de aliquo particulari possit inquiri.

RESpondeo dicendo, quod non pôt prælatus in inquisitione generali de aliquo fratre particulari interrogare, solùm enim ipsis licet inquirere, quis tale commiserit delictum, prout infra dicetur, nisi aliqua persona sit infamia notata, quod tale cõmiserit crimen. Nemo etiam in inquisitione generali obligatur, delictum à se etiam publice commissum manifestare, non enim delinquens tenetur se prodere, nisi legitimè sit interrogatus. Vnde Doctores communiter, teste Soto *b* aduertunt, inquisitionem generalem non esse iudicium, sed præambulum ad iudicium, & sic iudex prius in ea inquirit, vtrum sit aliquod vitium contra communitatem, & vtrum sit aliquis delinquens de hoc crimine infamatus, & postea adhibitis testibus, iudicium in eo fit, prout tradunt Albertinus, *c* & Bartolus, & iure manifesto confirmatur. Videamus ergo de inquisitione particulari.

ARTICVLVS V.

Vtrùm in inquisitione particulari possit procedi contra non infamatum.

RESpondeo dicendo, quod inquisitio particularis alicuius personæ, quæ ad eius correctionẽ ordinatur, debet ipsa persona laborare huius delicti infamia, vt quando indicia grauia, notoria contra ipsam probantur, ita quod si iudex cõtra eũ hoc casu non procederet, scandalum causaret, prout resoluit Nauarrus, *d* dixi, (indicia grauia) si enim nõ sunt grauia, nõ sufficiunt ad procedendum per viã inquisitionis, bene tamẽ per viam accusationis. Nõ enim debent Prælati permittere de aliquo occulto crimine accusantes clericum apud eos, nisi debitorem prius sibi obtulerint, aut videant, quod dicti officiales sufficienti probatione, aut legitimis indicijs moniti causam ipsam aggrediuntur, prout dicetur infra, vt post Nauarrum *e* tradit Soto. Tunc autẽ erũt indicia grauia, ut per viam inquisitionis possit iudex procedere, quando ex ipsis euidenter potest malè præsumi, nulla in ipsis indicijs ad bene præsumendũ coniectura assistente, vt sunt indebita oscula & amplexus cũ mulieribus. Tunc autẽ erũt leuia indicia quãdo alicuius peccati coniectura adest, & magnũ alicuius boni indiciũ, ita vt ex illis suspicio leuis oriatur. Verbi gratia, si aliquis bonæ famæ religiosus simul cum muliere in loco malæ suspicionis digno alloqueretur, hoc enim indicium ad infamiã non sufficit. Denique non est licitum iudici inquirere de aliqua persona particulari ratione alicuius criminis occulti non infamata.

a Clarus in pract. crim. §. fin. q. 1. v. Sed enim.

b Sot. de de teg. 2. p qu. 7. m. 3 dub. ar. 1

c Alber. in assert. q 34 nu 6. Bart. in l si ff. de q. ca. fin. de haret.

d Nau. in mã. c. 8. nu. 32. & q. 18. nu. 35. et 137.

e Nau. vbi su. So. l 5. de iust. q. 6 a. 2. & de deteg. secr. mẽ. 2. qu. 6. con. 8. dubio. 1.

Et vt hoc melius intelligatur, exemplo rem confirmare necesse est. Est hic Petrus, de quo tres, aut quatuor denunciãt dicentes, ipsum cum quadã muliere accubantem vidisse, cuius criminis non est Petrus infamia notatus, denũciãtes enim secreto Prælato crimen sunt manifestati: in hoc casu nõ potest Prælatus publicè delinquentem punire, nec potest vocare alios testes, vt de eorum vita inquirat, vt est decisũ in iure, *f* in quo multa loca sacræ Scripturæ in cõfirmationẽ huius veritatis adducũtur. Ex quo colligitur malè agere prælatos Ecclesiasticos, & Regulares publicè suos subditos punientes nulla præcedente accusatione ratione criminum occultorũ, quæ commiserunt propter tres, aut quatuor testes de ipsis criminibus testificantes, nulla contra eos infamia præcedente, & sic refert Salzedus *g* in cõfirmationem huius doctrinæ nouissimam & egregiã decisionẽ quæ in prouinciali Concilio *h* Toletano anno Domini millesimo quingẽtesimo octogesimo quinto statuta est, quæ sic loquitur. *Promotor fiscalis apud Ecclesiasticum iudicem neminem deferat, nisi quẽ legitima, ac frequens grauet infamia. Neque ex ea delatione iudices inquirere audebunt, imo priusquam ad inquisitionẽ procedant, diligenter curent inuestigare, an ea infamia a maleuolis, an à pijs viris & honestis orta fuerit.* Hæc ibi: & quia hic diuinus ordo, & modus procedendi ab aliquibus iudicibus Ecclesiasticis, & regularibus non seruatur, volentes ad euitandum aliquod in suo ordine scandalum futurum, legem diuinam, & canonicam potius violate, iusto Dei iudicio incidunt in Scyllam, volentes vitare Carybdin, permittente Deo, vt publica & grauia peccata à suis subditis perpetrentur; quorum criminum occasione eorum religio maximè deslustratur.

Magno per attendant Prelati ad ea, quæ charitati Dei, & proximis sunt annexa, & omnia subijcentur eis: & vt debita procedãt charitate, notẽt, quod quando delictum fratris testibus non potest probari, & confessione delinquentis non comprobatur, tenentur supersedere, vsque, dum aliquid cõtingat, quod delictum reddat notorium, & manifestum, ita vt delinquens possit iuridice conuinci; tenentur tamen hæc exequendo charitatem proximi semper præ oculis habere, considerando delinquentis humorum, si enim ex punitione si delicti nõ speratur ipsius emendatio, imo è contrario est certa eius pertinacia, & induratio, erit consultius in eo casu pro tunc delictum, quo ad fieri possit, dissimulare. Pro quo notanda est quædam Abbatis *i* doctrina, qui arbitratur, quod si clericus concubinarius efficeretur deterior, si compelleretur præcise ad dimittendam concubinam, quod tunc Prælatus tolerando ad tẽpus peccatum nõ committit, quod dicit notandum Stephanus Aufrerius, *K* At Bernar. *l* Diaz de Lugo in sua practica criminali ait: Aduertant autẽ Prelati omnes, & eorũ vices gerentes, ne huius doctrinæ colore in vitiorũ correctione torpescãt, sed cum talis toleratio facienda fuerit, certissimæ adsint cõiecturæ deteriorationis; quã certe limitationẽ dignã suo authore iudico, licet enim pœnæ Canonicæ nõ ponãtur in vltionem delicti, & sit principaliter respectu publicæ vtilitatis, prout sunt penæ Iuris Ciuilis argumento aliquarum legum, sed simpliciter imponantur, vt delinquens pœniteat, & saluet aĩam suam, & sic principaliter imponũtur propter vtilitatem priuatam, vt de pœna perpetui carceris, patet ex iure. *m* Patet enim in detentione in monasterio, vt ex alijs Canonibus *n* facile colligitur. (Vnde tales detrusi dicuntur pœnitentes, & sic clerici detrusi in monasterijs vel etiam in perpetuis carceribus dicit quædam Decretalis *o* eos ibi detrudi, vt agant pœnitentiã) Nõ tamẽ potest negari, quod

f c. inquisitio et c. qualiter & quando de accu.

g In sua prac. cri. ca 6 nu 4. ver. aggrediũtur, & ca.

h Conc. Tolet. ar. 2 5, 14.

i Abb. in c vt clericorum de vita & hon. cler.

K Aufrer. in Clem. 1. de offi. ord con. 15.

l In pract. de concub. ca. 79. in fine.

m c. Nouimus in fi. de verb. signifi. & in c. quamuis de pœnis l. 6.

n c. Rem. 85. dist. ca. tua 1. de pœni. c. filie 50. dist.

o c. vt fama de sen. excom.

quod ipsæ pęnæ Canonicæ ordinātur in publicam vtilitatem, cum proprium, & peculiare munus Prælatorum sit, subditorum crimina & scelera punire, eorumque vitia redarguere, & eis sit summe cauendum, ne subditi sint criminosi, & ne inhonestam vitam agant, vel prauis & corruptis sint moribus. Et in Concilio *a* Tridentino ipsis præcipitur, & commendatur, & hoc non solum vt ipsi subditi emendentur, sed alij timore pęnæ corrigantur, & religio à peccatis eam maculantibus præseruetur. Tenentur Prælati ex officio pastorali illis commisso non dissimulare pro aliquo tempore peccatum, si ex tali nimia indulgentia aliorum religiosorum ruina suspiciatur. Et dato, quod sine timore ruinæ aliorum fratrum vnius delictum pro aliquo tempore dissimulati prudēter possit, non liberatem ego prælatos à peccatis, si ita tale peccatum dissimulassent, vt ipsum pro tunc impunitum relinquerent punitione paterna, non iudiciaria ipsum secreto coram fratribus grauibus salubriter corrigēdo cum administratione præcauendi peccata sub pœna, quod cōtra ipsum iudices debent procedere vt tenetur. Nā Christus Dominus nobis hanc legem præscripsit dicens: *b Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum, si autem te non audierit, dic Ecclesiæ, & erit tibi tanquam ethnicus & publicanus.*

a Sess. 6 de refor. cap. 3.

b Matt. c. 18.

Denique si facta dicta secreta admonitione, & correctione subditus ad meliorem frugem resipiscit, non potest Prælatus amplius de eius causa, vt iudex cognoscere, ad exemplum boni, & prudentis Medici, qui si potest vulneri mederi abscisso digito, non abscindit totam manum, prout colligitur ex traditis ab Aragon. *c*

c Arag. 2. 2. q. 67. art. 3. in fine.

Aduertant autem Prælati, quid circa prædicta dicat D. Antonius: *d Subditorum vita prudenter dissimulanda sunt, suo tempore vindicanda, vt videlicet delinquens deprehensus toleratus tamē arguere culpas erubescat, si quæ se iudice, puniat, nonnulla verò aperte cognita maturè toleranda sunt vt congrua opportunitate corrigantur, quædam verò occulta salubriter sunt perscrutanda, vt quibusdam signis competentibus Rector, quod in subditorum mente clausum habet, inueniat, & ex minimis maiora cognoscat, seruatis tam in omnibus secretis contegendi iure, & ratione, quam periti Theologi tradiderunt. Nonnulla tamen sunt leuiter arguendam nam cum non malitia sed sola ignorantiæ, vel infirmitate peccatur, magno moderamine delicti correctio temperetur: vbi autem morbi grauitas correctionis asperitatem postulat, ex nō denegetur, imo & cauteriū apponendū esse constat.* Hæc Antoninus.

d Ant. 3. par. Sum. tit. 19. c. 11. §. 6.

Contempletur etiam Prælati, quid Vmbertinus vir pijssimus, *e* atq; doctus circa hoc dicat, enumerans enim causas, ob quas à correctionibus prælati frequenter desistūnt, ita scribit:

e Vmber. in reg. D. Aug. cap. 164.

Contingit interdum, vt Prælati transgressiones aliquas non corrigant, aut ex pusillanimitate cordis, aut ex humilitate superstitiosa, aut diffidentia proficiendi, ex ignorantia, quod fratrum culpas ignorant, sed nec curam ad eas cognoscendas adhibeant, aut rursus propter pacem propriam, quam turbare nolunt, aut propter verecundiam conscientia eos accusante alios corrigere non audent, aut propter timorem odij verentes, ne in subditorum incurrant indignationem, aut propter Prælationis amorem, & desiderium quam admittere formidant subditos contra se huiusmodi prouocante, correctionibus, aut ob defectum zeli, aut denique ex negligentia, quæ in Prælationis statu maximè damnanda est. Attendant ergo Prælati, & si quando ab opportuna correctione cessent, videant, quo fine, vel ratione ducantur, & hanc diligenter examinent, ne eis ob aliorum crimina in profundum demergi contingat. Hæc Vmbertinus.

ARTICVLVS VI.

Vtrum possit aliquis specialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen est contra Rempublicam.

RESpondeo dicendo, quòd quando crimina sūt contra Rempublicam potest iudex procedere per viam inquisitionis contra delinquentem, etiam si contra ipsum non sit aliqua probata infamia, & delicto probato potest publicè puniri. Ita tenent Doctores, *f* qui vno ore fatentur, quod quando crimina sunt atrocia, etiam si delinquentes non infamia notentur, possunt publicè puniri.

f DD. in cap. qualiter & quando el 2. de accusa.

Pro cuius rei explicatione est notandum, aliqua peccata fieri contra communitatem, & sunt illa, quibus delinquentes principaliter damnum Reipublicæ intendunt, & ruina publica prætenditur, vt est crimen læsæ maiestatis, diuinæ & humanæ, & furtū publici ærarii, & homicidiū alicuius hominis eminentis, à quo salus Reipublicæ pendet, cum in omnibus his casibus intendat delinquens Reipublicæ ruinam, prout resoluit Soto, *g* qui ait, quod huius speciei est in via publica latrocinia committere, cū huiusmodi latrocinis viis publicis immediate fiat iniuria, & aliqui adunt, quod subornationes in cathedris, & in beneficiorum concursu sunt peccata contra communitatem, quando pro indignis subornatur. Et huius opinionis est doctissimus Soto, *h* cuius sententiam amplector, cum per huiusmodi peccata ex sua natura damnum alicui communitati inferatur immediate. Dicunt etiam aliqui, quod crimen nefandum est huiusmodi speciei propter suam grauitatem, imo affirmant, quod crimen fornicationis religiosi in eadem classe collocatur, cum ex eo si sciatur & publicetur, tota communitas ipsius religiosi infametur. Sed qui in hac persistunt opinione, tota ab errare videntur via, cum prædicta crimina ex sua natura nociua non sint communitati. Est tamen aduertendum, quod peccatum blasphemiæ semper est visitandum, etiam si coram paucis committatur, nulla præcedente infamia, attento, quod huiusmodi peccatum committentes sunt homines abiectæ vitæ, & morum, suam famam parui facientes, oportet tamen, vt correctione fraterna prius admoneantur, quasi non sint emendati, ad denunciationem potest deueniri.

g So. de teg. secr. memb. 2. q. 4. con. 3.

h Soto.

ARTICVLVS VII.

An infamatus de vno delicto possit de alijs inquiri, de quibus non est infamatus.

RESpondeo dicendo, quod infamatus de aliquo delicto, de hoc, & nō de alio potest fieri inquisitio, nisi ea crimina sint adeo connexa, vt de vno nō possit cognosci sine eo, quod de alio etiā cognoscatur. Vnde Iudex sæcularis de concubinarijs inquirens, videns aliquem concubuisse cum moniali potest incidenter cognoscere de sacrilegio, etiam si di cti sacrilegii minimè infamia præcesserit, & sic qď dicimus in hoc articulo, tantùm habet locū, cū agitur de criminibus disparatis, prout Dominus Caietanus, *i* & Soto, affirmant, & per consequēs non potest Iudex inquirere de complicibus, nisi de eis, contra quos adest aliqua infamia, & indicia. Verum est tamen, quod si crimen, de quo inquiritur, est Reipublicæ nociuum, vt sunt peccata contra Rempublicā, in hoc casu de complicibus est inquirendum, etiam si contra eos nulla præcesserit infamia.

i Caie. 2. 2. q. 69. ar. 2. Soto vbi sup. qu. 9. dub. 5. con. 5.

eum contingit in monasterijs oppidorum, quàm in his, quæ in ciuitatibus magnis erecta fuit.

ARTICVLVS X.

Quid debeant inquirere visitatores monialium.

Respondeo dicendo, quod visitatores monialium solicitum studium debent diligenter impendere, vt moniales ipsæ pannis sericeis variorum fodraturis, sandalitijs comatis, & cornutis crinibus, saccatis, & virgatis capaciolis, non vtantur, nō choreas, non festa sæcularium sequantur, non voluptuosam aliàs vitam ducant, easque solertius retrahere ab insolentijs quibuslibet, & mundi huius illecebris, & inducere easdem ad impendendum in monasterijs suis deuotum, & debitum in toto Domino famulatum, & electas Abbatissas inducere ad benedictionem infra annum à tempore confirmationis cōputandum, nisi subsit causa rationabilis, aliàs cadēt à iure suo, vt plenius in iure notatur. Debet etiam visitator attendere omnia, quæ habentur in cap. 1. de statu monachorum *a* lib. 6. videlicet circa clausuram monialium, & quod vltra facultates nulla nouitia recipiatur, & quomodo fieri debeat homagium, & fidelitas dominis temporalibus, & sæcularibus, & quid agendum, quando in sæculari & Ecclesiastico foro causas habent, Abbatissæ verò, & Priorissæ Regulares tam suum monasterium, quàm inferiora sibi subiecta visitare possunt, & debent; si tamen clausuram exire non possunt, tanquam iuste impeditę, debent, & possunt per alium etiam masculum omni exceptione maiorē visitare, vt notat quædam Glossa, *b* quæ allegat sic tenere Archidiaconū; & adde, quod si Prælatus excesserit in visitando, prælatus, cuius est Vicarius, tenetur pro excessu, vt argumento aliquorum Iurium tradit post alios Ioannes Franciscus Paccinus. *c* Hæc de iure antiquo, at ex Concilio Tridentino, vbi est receptum, iam ad visitandum non possunt dictæ Abbatissæ exire.

a Ca. fi. de statu monac.

b Gloss in cle. Attendētes, de statu Regu. c. episcop. 10 q. 1. & ca. inter de offi. Archi.

c Paccin. de visit. 1. q. 2. n. 20.

ARTICVLVS XI.

Vtrum crimina tempore præscribantur ita, vt iudex contra criminosum minimè possit procedere.

Respondeo dicendo, quod si aliquis religiosus fuerit de aliquo crimine conuictus, quod commiserat ab hinc quindecim annis, & dicatur, quod non fuit punitus, potest nihilominus propter tale delictum puniri, cum delicta attento iure Canonico minime præscribantur, vt probat quædam Glossa, *d* & tradit Decius, Bossius, & Nauarrus. Verum est tamē, quod accusatio criminalis de iure Ciuili præscribitur per spacium viginti annorum, & per hoc tempus excluditur volens agere, prout traditur in quadam lege, *e* & probatur in quadam lege partitarum, & tradit Cantera. Ex his venit resoluendum quoddam satis controuersum dubiū, contingit enim aliquando, quod in Religionibus propter aliquos discolos Fratres (per quos inimicus homo super seminat zizania) sit statutum, quod elapso certo termino non possit Fratres accusare, neque denunciare, de cuius validitate controuertitur, & secundum ius Ciuile nemini dubium est, validum esse, vt patet ex dictis, & confirmatur, nam post annum præscribitur actio iniuriarum, vt in quadam lege *f* determinatur in legibus partitarum comprobata. *g* Cum ergo de iure communi præscribatur actio iniuriarum, posset præscribi tempus, ad accusandum, vel denuntiandum, & sic posset quis excludi ab accusatione vel denūciatione, vt determinat Capella Tholosana *h* dicit tamen, quod tale statutum, non valeret, quando proceditur per prælatum quoad correctionem. Nam Prælatus etiam elapso termino statuti posset tunc corrigere delinquentem. Ista fuit opinio Innocentij, *i* & iuxta hoc intelligit Cantera *k* Concil. Trid. in quo commendatur Ordinarijs correctio subditorum, & additur. *quod neque in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquo modo impediat aut suspendat*; hoc. n. decretū, videtur extēdendū et ad dictum statutum, Ita quod eo non obstante possint iudices Regulares argumento ipsius Decreti ad correctionem procedere, non vt parti satisfaciat, cum contra eam vigore dicti statuti satisfacit præscriptum, sed vt satisfaciat Reipublicæ, pro cuius satisfactionę potest iudex ex officio procedere: sicut enim non possunt crimina præscribi propter damnum, quod ex tali præscriptione Reipublicæ resultat, vt secundum ius Canonicum esse diffinitum supra determinauimus. Ita non potest fieri tale statutum in præiudicium Reipublicæ, cum ipsius intersit, ne delicta remaneant impunita. Ita colligitur ex traditis à Baldo. *l*

Ex quo colligitur, quod si post elapsum terminū, delinquens suum confiteatur, delictum, potest iudex procedere ad correctionem, licet ipsum nemo possit denunciare, aut accusare: & dato quod nemo iuxta prædictum statutum possit accusare, vel denunciare, hoc intelligerem, nisi confitens elapso termino de suo delicto patrato gloriaretur, in hoc enim casu de illo posset vtique accusari, aut denunciari.

d Gloss in ca. Admonere 33. q. 2. v. pœnit. Decius in l. licet causam de pro. Cart. 4. col. 4 ad. in c. venerabilis de exc. Bossius in pract. tit. de accus. nu. 30. Nauar. in ca. consideret. nu. 127. de pœni. d. 2.

e L. quere. C. de falsis l. 1. ti. 26. part. 3. l.

5 tit. 7. par. 7. Cantera in q. crimi. prælu. 2

f L. si non conuitij ver si autem nixam C. de iniur. l. 22. titu. 9. par 6.

g c. de iniurijs l. 22. ti. 9. p. 6.

h Capel. Tolo decis. 140. & decis. 188.

i Innoc. in ca. ad nostram de appella.

k Cātera vbi sup. 1. 6 nu. 2. Tri. ses. 24. de refor. c. 10.

l Bald. in l. 1. C. si à non cō. pet. Iudi.

QVAESTIO VI.

De correctione Fratrum, quantum ad obligationem denunciandi delinquentes in decem articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quæruntur decem.

1. *Quid, & quotuplex sit denunciatio.*
2. *Vtrum omnes teneantur iudicialiter denūciare.*
3. *Vtrum aliqui denunciare prohibeantur.*
4. *Vtrum denunciatio statim obliget sine correptione fraterna præcedente.*
5. *Vtrum aliquando possit denunciatio fieri nulla correptione præcedente.*
6. *Vtrum denunciatio iudicialis sit adhibenda, si creditur, quod correctione fraterna adhibita frater non omnino emendabitur.*
7. *Vtrum teneatur quis denunciare, quod audiuit.*
8. *Vtrum iudices facile debeant admittere denuntiationes.*
9. *Vtrum peccent denunciantes, non potentes probare, quod denunciant.*
10. *Vtrum literæ infamatrices, seu delatoriæ incerto authore scriptæ vim habeant accusationis, aut denuntiationis, aut inquisitionis.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit denunciatio.

Respondeo dicendo, quod denunciatio est manifestatio facta iudici alicuius criminis, vt animæ delinquentis medeatur, & damnum euitetur. Vnde magna est differentia inter accusationem, & denunciationem, denunciatio

forsitan, & certo nomine authoris, fidem protinus adhibent, & quæcunq; crimina in eis cōtenta illico alios scandalizando ipsos, Ita cum communi tenet Soto *a* quod est intelligendum, nisi pro certo habeatur, quod ipse publicè peccans ex correctione publica, aut secreta, ad agendam pænitentiam publicè vitam in melius mutabit, in hoc enim casu minime licet, accusare, aut denunciare sine Euangelica correctione præmissa, prout aduertit doctissimus Corduba, *b* etiamsi Petrus à Nauarra asserat, hoc debere intelligi, quando peccatum coram tribus committitur, & non quando coram populo perpetratur: hanc limitationem minimè admitto, iam enim publicum scandalum datum publica pænitentia compensatur sine eo, quod manus ad arma denunciationis extendantur. Notandum est autem, quod in nostro casu illud dicitur publicum delictum, quod notum est omnibus, & ideo notoriū appellatur, quod nulla tergiuersatione celari potest. Pro cuius explicatione est aduertendum, quod hic terminus (notorium) non deriuatur ab hoc verbo (noto) prout asserit Syluester, *c* sed à verbo, nosco, & sic est illud, cuius omnes habent notitiam. Quod tripliciter consideratur. Quoddam enim est notorium de iure: aliud est notorium facti: aliud est notorium secundum iuris præsumptionem. Notorium iuris est illud, quod in iudicio notorium, est aut per sententiam Iudicis, aut per confessionē partis, aut perclaram testium probationem, prout in iure notatur. Notorium facti est illud, quod nullo modo potest negari, prout diffinit quædam Glossa, *d* veluti si Petrus occidat hominem coram multis. Notorium ex præsumptione iuris ex se non est euidens, sed iudex procedit ad punitionem, ac si esset notorium facti, propter vehementes coniecturas, & signa ipsum notificantia, quod contingit in Clerico cum muliere sub eodem tecto habitante, hic enim pæna concubinarij afficitur, propter huiusmodi habitationis præsumptionem.

a Sot. vbi su. q.4. con.5.

b Cor. in addit. ad Sot. de tegen. sec. q.4. concl.5.

c c. olim. de verb. sig. cap. quæsitum de cohabitatione cleri.

d Gl. 2.q.1.c. de manifest. cap. euidentia de accusat.

Notandum est insuper, quod notorium non potest regula certa præscribi, vt affirmat Soto, *e* quod autem vt certius communiter tenetur, est quod si delictum fuit commissum in quadam populosa ciuitate, requiritur, vt à pluribus sciatur, quàm si in Ciuitate parua, aut in oppido exiguo committeretur. Et mihi certe videtur dicendum sufficere, quod sciatur à decem personis, hoc enim probato, certissimè tenendum est eius famam per maiorem partem ciuitatis vagari, non enim credendum est ipsos decem tale peccatum celaturos. Rursus notandum, quod licet aliqui *f* inter notorium, & manifestum differentiam posuerint; hi tamen in iure Metaphysicantes tota via aberrare videntur, cum hoc nomen, notorium, idem quod manifestum, secundum communem significet, vt ex etymologia vocabulorum clarissimè patet. Verum est tamen, quod licet omne notorium sit publicum, non tamen, omne publicum est notorium: bene enim potest peccatum esse publicum, à maleuolis publicatum, sine aliqua facti certitudine, aut euidentia, ratione cuius publicationis aliqua infamia est notatus, non tamen crimen à se notorium.

e Soto in 4. d. 18.q.2. ar.6.

f Doct. in ca. Quæsitum de cohab. cleri. & muli. ca. cum olim de verb. sig.

Notandum est vltimo, quod vt aliquis infamatus dicatur, vt eius delictum possit denunciari, & de eo fieri inquisitio particularis, non sufficit, vt eius delictum sit notorium habitantibus cum eo sub eodem tecto, interim enim quod ab habitantibus extra ignoratur, secretum, & non notorium nuncupatur: præsumitur enim, quod domestici dictum peccatū subticebunt. Verum tamen est, quod si esset magna domus famulorum satis plena, cum de tantis, & de filijs tantorum, & diuersorum parentum non præsumatur secretum, si ab ipsis peccatum de euidentia facti sciatur, ipsum est notorium ad huiusmodi inquisitionis, & denunciationis effectum, nemo inficiabitur. Ex quo colligitur, quod crimen patratum à Collega, aut à Religioso, sufficit esse notoriū in suo Collegio, aut Monasterio, vt velut notorium possit sine aliquo scrupulo visitari, & denunciari, & puniri, vt enim peccata Religiosorum, aut viuentium in congregatione possint inquiri, visitari, & puniri, sufficit, quod apud congregationem sint notoria, licet extra ea minimè sciantur, nec ad populi notitiam propter grauitatem congregatorum perueniant, cum denunciatio, inquisitio, & punitio intra ipsam congregationem secreto, vt decet, debeat patrari, & si datemus, quod necessario peccata Collegarum, & Regularium debent esse notoria apud populum, vt vindictæ, & correctioni subdantur, sequeretur huiusmodi peccata impunita remanere sæpissimè cum ea secreto intra dictas congregationes committantur, ita, vt ab exteris prorsus ignorata dicantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum denunciatio sit facienda, nulla præuia correctione.

Respondeo dicendo, quod si crimen in damnū tertij est, illico debet fieri denunciatio, si correctio non speretur, melior est enim conditio possidentis, quàm rei, & per consequens magis debet attendi bonum innocentis, quàm bonum rei culpati: ita tamen denunciatio hæc est faciēda, vt damnum tertij resarciatur, & reus, quo minus possibile fuerit, respectu denunciationis lædatur: & sic proponendo denunciationem debet denunciator dicere, quoddam crimen esse factum, aut in proximo fore faciendum, nulla delinquentis facta mentione: Si enim hac in generali facta denunciatione potest damnum proximi resarciri, peccatet denunciator in particulari nominare delinquentem, cum ex hoc magnum ipsi detrimentum generetur. Quod à fortiori procedit, si damnum illatum aut inferendum paruum fuerit, veluti si homo spectatæ famæ, & honoris aliquod furtum parui valoris commiserit, in hoc. n. debet magis pōderari fama delinquētis, quā detrimentum, quod ex tali furto proximo procedit prout notat Gabriel. *g* Quando verò delictum fuerit tantùm in damnum ipsius peccantis commissū, vt est fornicatio, gula, auaritia, & alia similia vitia, non licet delinquentes denunciare, sine, eo qđ correctio fraterna præcedat, si. n. contrarium dicatur, contra Euangelium, & contra charitatem, & amorem fraternalem esset, cum hæc peccata tantum sint in damnum peccantis patrata, quæ si fortè fraternaliter, prius corrigantur, forte emandatus euaderet. Quod adeo verum est, quod etiamsi nulla sit spes emendæ, non tenetur denunciator denunciare Iudici, etiam vt patri crimen cōmissum, si probabiliter timetur, quod correctione fraterna iudicis pęnitentiā minime aget, imo fieri deteriorem sane creditur. Vnde scientes crimē, nullum aliud remedium apponere debent, nisi postulare à Deo gemitibus inenarrabilibus, vt frater ad eos redeat, & ad hanc Charitatis normā magis, quā alij Religiosi astringū tur, cum habitent in vno, & vinculo fraternitatis sint coniuncti, ipsis enim magis, quàm alijs prædicatur illud Pauli dicētis, Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Hæc secūdum mentem omnium Theologorum dicta sunt, Et sic consi-

g Gab. super Can. lect. 54. li.

considerent denunciatores, quod si probabiliter sperent emendationem Fratris reuelando suum peccatum Prælato, vt patri, vt ab ipso secreto corrigatur, non obstet ipsis infamia inde Fratri sequenda, magis enim ponderatur bonum animæ, quàm bonũ famæ, quod bonum animæ nulla alia correctione fraterna creditur adipiscendum, quam correctione fraterna Prælati fratrem secret, & benignè, & prudenter admonentis, Ita D.Thom. a quem Sylvester, & Communis sequitur. Aduertant etiam denunciantes charitatem præ oculis habentes, quod nunquam descendant ad denunciationem iudicialem manifestando delinquentem iudici, vt Iudici, nisi prius denuncient iudici, vt patri, & talem denunciationem nihil proficere prospexerint, omnia enim media sunt tentanda, antequam manus ad arma denunciationis Iudicialis sumatur, prout prædicti patres satis insinuant.

a 2.2. qu. 33. art.6. in corpore art. Syluest. verb. correct.

ARTICVLVS VI.

Vtrum denunciatio iudicialis sit adhibenda, si credatur quod correctione fraterna adhibita, frater non omnino emendabitur.

RESpondeo dicendo, prout ex superioribus satis patet, quod si correctione adhibita creditur, & speratur non emendatio, sed deterioratio peccantis, ad denunciationem iudicialem est recurrẽdum, ne damnum tertii ex dissimulatione succedat: præcipuè hoc habet locum in causis Regularibus, cum delicta Regularium, si non emendentur, & correctione præcaueantur, in tam graue dãnum Religionis cedant, ita vt quod est a sanctissimis Religiosis multis retro annis factum in ædificationem, per malum vnius fratris delinquentis exemplum obscuretur, prout ex mente Diui Thõ. b Soti, & Cordubæ, Nauarri tenent Præstantissimi Theologi. Verum est tamen, quod licet correctione fraterna adhibita nõ omnino desistat delinquẽs à peccato, si ad meliorem tamen frugem resurget, non est ipsi licitum ad denunciationem iudicialem conuolare, si enim prior correctio fraterna existenti in peccato spiritualiter profecit, credendum est omnino fore emendandum delinquentem, si iterum, atque iterum fraternaliter, & charitatiue corrigatur. Denique omnia tentanda sunt ad salutem fratris consequendam fine eo, quod in aliquo apud eius Prælatum eius fama denigretur. Ex quo colligunt viri doctissimi, quod si Petrus videt Ioannem aliquod committere delictum, & certò scit Ioanni Franciscum amicitia maxima esse deuinctum ita, vt eius admonitio sit sufficientior ad eius correctionem, quàm omnium aliorum exhortationes, tum propter eminentem amicitiam, tum etiam propter reuerentiam, quibus dictum amicum prosequi solet (dicunt aliquam) Francisci correctionem prius esse adhibendam. Hæc sententia parum est contra Medinam, c sed est sententia Durandi ex mente Augustini, prout refert Gabriel, quæ exẽplo ex Diuo Augustino adducto illustratur, scit aliquis proximum suum in necessitate esse constitutum, & infirmitate maxima laborare, sed esse proximum sanitati, ita vt à Medico iam vt sanus minimè visitetur, at scit certò in infirmitatem eandem reincedere debere. Quis non videt charitatem, & pietatem clamare, vt præcognoscens dictam infirmitatem futuram obligetur dictum fratrem certiorem facere de dicta reinciditione, vt eam euitare omnino procuret; Si aliquis est crudelis, ait Hugo explicans Augustinum, qui vulnus occultum fratris non reuelat, vt curetur, crudelior certe censendus erit, qui cicatricem existentem in anima Medico spirituali abscondit, ne fratris delicias constristaret, quod summè notandum affirmat Gabriel. d

b D. Tho 2.2. q.33. ar.7. ad 4 Sot. vbi sup. q.4. con 3 vbi Cord. Nau. ca. 24. nu. 12.

c Med. in inst. li. 1. c. 14 §. 16. verb. dudasc. Duran. in 4 dist. 19 qu 4. num. 4. ad fin. Augu. super c. si leui. Gab super can. lect. 74 sub lit. I.

d Gab. vbi su. casu. 6.

ARTICVLVS VII.

Vtrum teneatur quis denunciare, quod audiuit.

RESpondeo dicendo, neminem obligatum esse denunciare, quod à gente parui nominis, & æstimationis audiuit, ita, vt si illis fidem dederit, de facilitate in credendo possit à prudentibus notari.

Quod à fortiori procedit, quãdo intelligit, quod prælatus, cui talis denunciatio fit, furore accensus contra visitatum indignabitur. Ita tenent Nauarrus, e Corduba, & Gutierrez. Quod adeò est verum, vt procedat, etiamsi à Superiore sub pœna excommunicationis, & in virtute Spiritus sãcti imperetur, vt in edictis generalibus contingit, in quibus etiam de auditu sub dictis pœnis præcipitur denunciari, explicanda enim sunt edicta, quando ea ab hominibus famæ bonæ, & veracibus perceperit, quod procedit, quando per viam inquisitionis quis præcipitur de auditu denunciare, secus si testificari mandatur, tunc enim aliter est dicendum, prout infra agẽdo de testibus explicabitur.

e Nau. c. 25. nu. 45. Cor. li. q. 43. in 6. Casu Guti. in q. cano c. 2 in 1a impress.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum iudices facilè debeant admittere denunciationes.

RESpondeo dicendo, quod omnes iurisperiti calumnias hominum videntes, vt circunspecti, tenent, non facilè huiusmodi denunciationes admittendas, quia sceleratorum hominum genus extat, qui vt negotiũ aliis acerbissimum iure exhibeãt accusationem prætermittunt, ne parem pœnam, si probationem non præstiterint, soluere cogantur: ad denũciationem autem vt ad suæ prauitatis asylum confugiunt; itaque nisi homo denuncians spectatæ fuerit probitatis, non debet iudex eius sermone moueri, ac ad inquisitionem procedere, prout ex iure f colligitur; & tradit Speculator, & similem doctrinam tradit g Hostiensis dicens, quod post, & ante inquisitionem generalem non debent passim, neque frequenter iudices recipere chartulas, quas Laici contra Ecclesiasticos clanculo offerunt, cum qui facilè credit, stultus sit corde iuxta quãdam Glossam in h Iure fundatam. Et i Baldus ait de facili nemini esse credendum, & nimia facilitas in credendo condemnatur à Gregorio Papa, qui reprehẽdit quendã Episcopum Corinthiorum, qui statim vt audiret aliquem deliquisse, causa incognita puniebat, & ipsum instruens quomodo debeat in causis se habere ait. Siquid verò ad aures tuas de quocunq; Clerico peruenerit, quod te iustè posset offendere: facilè non credas, neq; ad vindictam te res accendat incognita. Ex qua doctrina colligitur toto cælo errare iudices, & prælatos, qui non solum omnia facillimè credunt, imò maleuolis, & detractoribus libenter aures accommodant, & sæpè libellis, & denunciationum Capitulis clanculò emissis sine subscriptione

f c. repellant. de accus. ca. si peccaue. 2 q. 1. Spec. d. denũ. §. 1. in prin. g Hostien. tit de inquis. §. 2. vers. vt autẽ. h Glos in cap. cum contingat de rescr. ca. siquis prapalter. 30 dist. i Bal. per tex. ibi in l. sicu. C. de fide inst. c siquid vero. 86. dist.

inquirere curanda aduersus honorem (eum) & bonam aliquando inquisiti famam, qui, vt infametur, & eius honor penitus amittatur, (celesti quidam homines, & sæpe aliquæ garrulæ mulieres hoc facere consueuere, prout tradit *a* Aualos. Frequenter enim venire solet, vt hi nocturni, & clandestini denunciatores zelo iustitiæ ducti, & aliquando odio, & inimicitia moti, isthæc iudicibus propalent, quos, vt cùmque moneantur, non exasperare decet, ne ipsi, vel alij ita deterriti amplius prodere crimina pertimescant, sed neque vllatenus fidem adhibere debent, solummodo enim id cautè agendum est, vt ipsorum denunciantium, & denunciati, atque testium nomina, & conditionem eorumque habitationem, pariterque delicti tempus, & qualitatem, & an iterum tale delictum perpetrauerit, & à quo Prælato fuerit punitus, atque omnia alia, quæ circa id magis opportuna videbuntur, distinctum in albeolo describere faciant, vt omnibus bene perpensis, inquirant, illique, si oportuerit, alia in opportuniora tempora, & loca differant, vel penitus procedere omittant, prout negotij qualitas exegerit: non enim debent esse penitus increduli Prælati ita, vt omnes mentiri, & calumniari persuasum habeant: nam credere debemus id, quod est verosimile, aduertentes, quod inter credere, & non credere medium constitui potest, quod est dubitari, vt ait Speculator, *b* atque illud medium, quod est inter vtrumque, probare debent, vt cautè discernant, quid non quidue credendum sit, in quo multum operabitur naturalis in iudice discretio.

a Aualos in direct. Iudi. Eccle. ca. 11. quid vero 86. dist.

b Speculat. tit. de deposi. §. 6.

Aduertant insuper iudices Regulares, quod si denunciatores, & delatores solent plerumque magis ex aliquo odio, seu interesse moueri ad calumniandum, seu insequendum, quem oderunt, quam virtutis amore, seu religionis zelo, quo fit, vt tales delatores vbicunque paruipendantur, & spernantur, & odio habeantur, vilissimique ab omnibus existimentur, quia & sæpè tanquam calumniosi inuidi, & perniciosi, alienæ famæ insidiatores diuersimodè inueniantur, vt etiam legere est apud Suetonium in Domitiano: Princeps, qui delatores non castigat, irritat; de quo habemus aliqua iura, *c* & tradit Budæus.

c L. 1. §. nam & puniendi de officio præsidis vrbis l. vlti. in fi. C. de ca. Buda. in l. plurium col. 2 ff. de Iuris, & facti igno.

Aduertant etiam, quod quando subditi deferunt ad superiorem crimen sui prælati, non esse eis omnino credendum. Nam sicut laici infesti sunt clericis, & sæpissime videmus parrochianos seu laicos alicuius oppidi parochũ suum insequi calumnijs, & iniurijs afficere, ac capitali odio persequi, eo quod illis morem non gerat, non assentiatur, non blandiatur, vt videmus Achab. *d* in Michæam Prophetam, sibi non grata vaticinantem, & Herodiades in Ioannem Baptistam Herodem propter eam reprehendentem, vt legitur apud Diuum Matthæum, *e* & Diuum Marcum Euangelistas, & refertur in iure Canonico, ita solet contingere in subditis erga suos Prælatos.

d 3. Reg. c. 22. & 2 par. 18.

e Math. 14. Marci. 5. ca. vna tantum §. Ioannes 26 dist.

ARTICVLVS IX.

Vtrum peccent denunciantes non potentes probare, quod denunciant.

RESpondeo dicendo, tripliciter fieri denunciationem. Primo ad iudicis munus, & officium excitandum, renuens denunciator probandi onus, atque a fine vsque ad denunciationem prosequendi, & huiusmodi denunciator, partem, vt aiunt minimè in iudicio sumit. Verùm iudex proprio suo munere inquisitionis peragendæ rationem sumit, iuxta Panormitanum. *f* At plerumque denunciatio in eo versatur, vt incommodo sui, & Reipublicæ rationē quis habeat, eamque ad finem prosequi consilium est, ac tunc ea omnia facere, & præstare, constringatur denunciator, quæ ad accusatorem spectant, iuxta quandam legem, & tradit *g* Baldus. Quare qui apud Regulares ita denunciandi officium habent, aut literas ad regiminis, & capituli patres scribunt, testes proferunt, iudicesque molestius excitant, atque vehementer vrgent, hoc secundo loco sunt constituendi, & ad probandum, quod ita scribunt, sunt compellendi: & si legitimas probationes egregiè non præstiterint, talionis (vt aiunt) pœna esse plectendos affirmo, quo sic à calumnijs, & maledicis literis falsisque denunciationibus facilius se temperent: & (proh dolor) quod non solùm dictas literas ad Prælatos ordinis missas faciunt, sed etiam ad tribunalia sæcularia mittere non formidant in Deum, & in suam religionem peccantes, Constitutiones Pontificales hoc prohibentes sine timore aliquo transgredientes, vtcumque autem fit, peccat mortaliter denunciator denuncians de aliquo iudicialiter non potens probare, quod reuelat, vt in iure *h* probatur, & tenet cũ Communi Nauarrus.

f Panor. in ca. cum oporteat de accus.

g L. 1. §. incidit ff ad Turpil. Bal. in l. per hanc C. de tempor. & re. appell.

h C plerumq. 2. q 7. ca. placuit. 6. qu. 2. Nau. in c inter verba con. 6. n 23.

ARTICVLVS X.

Vtrum literæ infamatrices, seu delatoriæ incerto authore scriptæ, vim habeant accusationis, aut inquisitionis, aut denunciationis.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de accusatione, res perspicua, & euidens est, cum enim pœna talionis puniri accusator debeat, si delatum crimen non probet, colligitur planè eiusmodi literas, ex quibus accusator, & scriptor minimè scitur, nullius esse valoris, siquidem scriptor, in quem esset talionis pœna imponenda, nescitur. De inquisitione autem res in ambiguo est, verum est tamen, quod veritas facilè elusceset, si sequentia perpendamus, sine infamia enim, aut expressis iudicijs, sine signis præcedentibus institui inquisitio non potest, & delatoriæ literæ neque infamiam queunt inducere, neque expressorum signorum vim sibi vendicare, cum enim illas pro libito scribere liberum cuique sit, patet ex his nihil probari. Accidit etiam, quod Pontificijs Sanctionibus aduersatur. In quadam enim Decretali *i* expressè prohibetur fieri inquisitionem ad eorũ postulationem, qui clam schedulas in alterius famam proferunt, & sic fieri non possunt, prout ait *k* Panormitanus, quoniam dictæ schedulæ minimè afferunt infamiam, vt in iure *l* probatur. Quod magis de delatorijs literis incerto scriptis authore intelligendum erit. Est namque regula generalis, vbi exemplum est, progrediendum esse à similibus ad similia iudicanda, argumento cuiusdam *m* iuris. Nec arbitror esse audiendos eos, qui asserunt, si in huiusmodi literis testes, qui interrogati possunt, explicentur, nihil obstare, vt inquisitio fiat; nam quàm futilis hæc sententia sit, apertè conuincitur, nisi enim indicia expressa, aut infamia antecedat, nullus est inquisitionis locus ex his, quæ supra adduximus, & post quandam *n* Glossam tenet Bartolus. Nunquid valeat ad denunciationem;

i C. inquisi ex tra de accusa.

k Panor in d. ca. in quisi. §. tertia in 4. col.

l ca. fin. de accusa.

m c. cum delicti de consue. vlt.

n Gloss. 1. in c. 1. de offic. ordin. l. obseruat. ff. de offi procon.

Hoc

Hoc dubium facilè eluditur, si denunciationis bipartitam rationem complectamur. Si enim dicamus esse denunciationem Euangelicam, cum trinam antecedentem monitionem exigat, nullo modo suum ius ex illis literis obtinet, non enim constat ex his factam esse denunciationem. Altera verò iudicialis denunciatio certae cuiusdam personae debet esse, cui iudex possit merito fidem adhibere, atque ex eius testimonijs excitatus ad inquisitionem aggredi. Quid autem debeat facere iudex, quando coram eo praesentantur aliquae epistolae infamatoriae in secreto scriptae ab aliquo, & missae ad Praelatum, vt secundum ea, quae proponuntur instructius cōtra aliquos rigorosè in causa procedat? Respondeo de incerto authore inquisitionem sumere, vt ipsum, si res exigat, puniat arbitrariè.

QVAESTIO VII.

De correctione fratrum, quantum ad accusationem, in octo articulos diuisa.

Circa quam quaestionem octo quaeruntur.

1 *Q*Vid sit accusatio & vtrū in scriptis debeat fieri.
2 *Vtrum iudices debeant procedere contra delinquentes nulla accusatione interposita.*
3 *Vtrum in aliquibus casibus possint iudices absque accusatore procedere contra aliquos.*
4 *Vtrum aliquis ad accusandum obligetur.*
5 *Vtrum calumniatores, & praeuaricatores, & tergiuersatores peccent in accusando mortaliter.*
6 *Vtrum iudex inferior possit rescindere accusationes coram se factas.*
7 *Vtrū laici, & Ecclesiastici possint monachos accusare.*
8 *Vtrum accusator deficiens in accusatione sit talionis poena plectendus.*

ARTICVLVS I.

Quid sit accusatio, & vtrum in scriptis debeat fieri.

RESpondeo dicendo, quod accusatio est proponere delictum coram iudice competenti, vt ab eo vindicta sumatur, quae necessario debet in scriptis proponi. Cum enim iudex sit mediator inter accusantem, & accusatum, vt examinata causa ius suum vnicuique tribuat, oportet, vt in scriptis accusatio intimetur, quae enim solùm verbis proferuntur, facillimè obliuioni traduntur, vt docet Diuus Thomas. *a* In delictis tamē leuibus, non est necessarium, vt accusatio in scriptis ponatur, prout in quadam *b* lege iuris Ciuilis determinatur. Nec accusatio secundum suam naturam mala est, imo est iusta, & necessaria, si fiat loco, & tēpore opportuno, vt docet Caietanus, *c* & Soto cum doctoribus cōmuniter, licet enim malum pro malo minimè reddi debeat secundum Diuum Paulum, *d* non tamen à nobis aufertur ius, quo per ministros iustitiae à Deo Optimo Maximo habentes potestatem, propter bonum Reipublicae, possimus conqueri de malefactoribus, vt per dictos ministros authoritatiuè arceantur à malis, & Respublica ab his purgetur, & pace, & quiete perfruatur. Qui finis, & vindicta non particularis, per accusationem intēditur; si enim is, qui accusat, vindictam particularem prae oculis habet, mala sine dubio eo casu erit accusatio, limites enim iustitiae dulcedine charitatis superfusae excedunt. Vnde cum malitia hominis ordinariè sic proponatur, minimè a viris timoratis cōsulitur, imo totis viribus impeditur.

a 2. 2. qu. 68. art. 2.
b l. leuia ff. de accusat.
c Caiet. 2. 2. qu. 67. Soto de teg. secr. memb. 2. qu. 1. con. 1. et li. 5. de iust. qu. 7. ar. 1.
d Ad Rom. 13. cap.

ARTICVLVS II.

Vtrum iudices possint procedere contra delinquentes, nulla accusatione interposita.

RESpondeo dicendo, quod ius naturale non imponit expressum mandatum iudicibus: ne procedant in criminalibus causis ad effectum puniendi delinquentes sine praeuia accusatione. At ius Canonicum, *f* & Ciuile, rationi naturali innixa, hoc ita decreuerunt. Vnde dixit Paulus. *g* Non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, prius, quàm is, qui accusatur, praesentes habeat testes, vel accusatores. Et huic doctrinae allusit illud Christi Domini *h* ad mulierem adulteram dicens: *Mulier, vbi sunt qui te accusabant? nemo te condemnauit, neque ego te contemnabo.*

Haec doctrina est Diui Thomae, *i* qua attenta etiamsi praelati regulares possint punire delicta leuia suorum subditorum, nemine eos accusante, cum procedant sine strepitu, & figura iudicij, prout iam dictum est in superioribus: at crimina grauia, quae sine infamia delinquentis non possunt castigari, sine accusatore minimè puniri possunt; & ita ait Aragon, *K* quod nullus praelatus doctus, & timoratus condemnat suos fratres his criminibus conuictos sine eo, quòd contra eos sit aliquis accusator. Ait insuper, quod si aliquis praelatorū condemnat eos sine aliquo accusatore, de numero eorum debet reputari, qui in sua potestate ignorantia concomitāte confidentes, timorem Dei optimi maximi postponentes, non bono cōmuni, sed ipsorum passionibus iniquis satisfaciunt, qui haec facientes non solū mortaliter peccant, sed etiam ad restitutionē famae suorum subditorum remanent obligati, cùm ex eo, quod contra iustitiā procedant, ad ea damna resarcienda teneantur. Supradicta confirmantur. Nam cum D. Th. affirmat Petrus à Nauarra, *l* quod etiā affirmat Soto, quod in crimine graui nulla est cōstitutio religionis iubens absq; accusatore, & substantiali ordine iudiciali punire regulares, si enim crimen dignum sit graui poena, aut infami carcere, tenetur praelatus seruare ius commune, cui iuri non renunciant monachi, vt obseruat consuetudo religionum, constitutiones enim concedentes praelatis vt sine accusatore secretè, aut publicè puniāt, intelliguntur de leuibus, & non de grauibus, per ipsas enim in capitulo acceptatas renunciant subditi iuri suo, cum ita expediat religioni, vt decor, & honor ipsius cōseruetur. Nec illa renūciatio distat ab his, quae in causis leuibus saecularium in iure ordinātur iudex enim saecularis in leuioribus procedit sine accusationibus forma, & strepitu iudicij, vt post D. Tho. asserunt *m* Syluester, & Soto, & *n* Concil. Trident. saepe Episcopos iubet procedere sine strepitu, & figura iudicij, quod de leuioribus, non autem de grauioribus debet verificari.

f c. si leg. legitim de accus. l. illicitas ff. de offic. praesid.
g Coloss. 5.
h Ioan. 8.
i D. Tho. 2. 2. q. 67. art. 1.
K Arag. 2. 2. q. 67. art. 4.
l Nau li. 2. de rest. cap. 4. nu. 176. nu. 236. Soto lib. 5. de iust. q. 4. ar. 3.
m Syl. ver. iud. §. 2. & 6. 2. ver. 3. & 5. Sot. vbi sup. q. 4. art. 3.
n Conc. Trid. ses. 25 de refo. c. 6. & ca. 14. & ses. 22. de refor. ca. 1. & ses. 23. de refo. 1 & ses 24. c. 5. & 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum in aliquibus casibus possint iudices, absque accusatore, procedere contra aliquos.

RESpondeo dicendo, quod aliqui sunt casus; in quibus iudices absque accusatore possunt procedere contra reum. Primus est, quando coram iudice committitur delictum in praesentia aliquorū, prout Caietanus *o* ait. Secundus quando cōtra reū ad sunt

o Caie. 2. 2. q. 66. artic. 3.

adsint infamia, & iudicia, in hoc enim casu possunt procedere per viâ inquisitionis contra ipsum, prout dictum est in superioribus. Tertius, quãdo procedit denunciatio iuridica in vindictam contra ipsum reum, vt fit in tribunali sancti offi ij, quæ denunciatio nihil aliud est, quàm coram superiori delictum declarare, vt de eo sumat vindictam. Et differt ab accusatione, cum denuncians minimè probare teneatur, quod declarat. Quartus est, quando iudex non procedit, vt iudex ad vindictam, sed vt pater ad correctionem.

Aduertendum consuetudinem iam iam admisisse, quod quando delicta sunt grauia, & deest accusator fiscus ad accusandum accingitur, qui ex officio non solùm obligatur accusare peccata, quæ contra rempublicam, aut eius principẽ patrantur, vt in quadam partitarum *a* lege continetur, sed etiam omnia alia, contra quæ non opponitur aliquis particularis accusator. Et sicut iudici illicitum est aliquid pro sẽtentia ferenda percipere, ita fiscali est prohibitum aliquid pro accusatione proponenda sibi oblatum applicare, & etiam si non incidat in pœnam talionis deficiẽs in probatione causæ in accusatione propositæ, peccat tamẽ mortaliter accusando præuidens probabiliter in ipsa probatione defecturum ad modum, quo peccat accusator accusando in causa, vbi vero similiter credit exactam, & iuridicam probationem minimè posse dari, prout aduertit Aragõ. *a* Ex his colligitur, nunquam iudices sæculares, aut Ecclesiasticos sine accusatore in causis criminalibus procedere, cum in omnibus his publicus fiscalis, seu accusator publicus opponat, qua ratione ipsos à multis culpis liberamus, quæ, si non esset fiscalis, sine dubio committerent sine accusatore priuato procedentes: à quibus non possumus in aliquibus religionibus eximere prælatos, sine accusatore causas criminales prosequentes. In quibus necesse est, vt in ste, cum in dictis religionibus vsus huiusmodi fiscalis non sit receptus.

a L. 12. tit. 18. part. 4.

a Ara. 2. 2. q. 67. art. 3. in fi.

ARTICVLVS IV.

Vtrum aliqui ad accusandum obligentur.

RESpondeo dicendo, duobus modis posse accusationem considerari. Primo quando per eam commune bonum intenditur, quia videlicet aliquod crimen damnosum Reipublicæ accusatur, & tunc accusatio obligat, si adsunt testes, quibus dictum potest sufficienter probari, ita D. Tho. *b* Alexander de Ales. Theologi, & Canonistæ communiter. At doctissimus Soto *c* aduertit, quod in hoc casu sufficit, quod denunciet de delinquente, & quod nemo tenetur accusare, & in hoc sequitur opinionem Angeli, ait etiam, quod D. Thomas contrarium minimè tenet, quando enim dicit obligationem esse accusandi verbum (*accusare*) secundum amplam significationem considerat, quæ in sua latitudine nõ solùm accusationem, sed etiam denũciationem amplectitur. Quo attento necessariò debemus dicere, quod vnusquisque tenetur vel accusare, vel denunciare delinquentem in Rempublicam, imo tale potest esse crimen, & adeo nociuum Reipublicæ, quod absolutè obligaret accusato.

b D. Tho. 2. 2. q. 66. Alex. 3. pag. q. 42. mẽ. 1. Theolog. in 4. d. 39. Cano. in canonis. ac e ndi.

c Sot. de tegen. secr. memb. 2. q. 5. con. 3 pa. 64. col. 2

Alio autem modo consideratur accusatio, quando vnus alterum accusat propter iniuriam sibi illatam, quo casu nullus propter iniuriam sibi factam tenetur accusare, licet non sit illicitum id facere, prout dictum est articulo primo huius quæstionis.

Et pro maiori declaratione est aduertendũ, quod sola tria vitia possunt in accusatione cõtingere, quæ in iure vocantur, calumnia, præuaricatio, & tergiuersatio. Pro quorum intellectu sunt hi termini explicandi. Calumnia est accusare aliquem falsò ex proposito, & scienter. Præuaricatio est abscondere crimina vera sceleratis hominibus fouendo. Tergiuersatio est proposita accusatione, ab ipsa desistere, prout explicat D. Th. de quibus statim art. sequent.

D Tho. 2. 2. q. 68. art. 3.

ARTICVLVS V.

Vtrum calumniatores, præuaricatores, & tergiuersatores peccent in accusando mortaliter.

RESpondeo dicendo primo, quod qui falsò ex proposito accusant, peccant mortaliter, sicut ille, qui falsò testificatur, & tenentur ad omnia dãna quæ ex tali accusatione accusato proueniunt, & etiam peccat mortaliter accusans delinquentẽ, cuẽ secreto scit tale peccatum commisisse, crimẽ enim, quod probari non potest, falsò impositum cẽsetur, & qui tale crimen accusat, exponit suam famam periculo, cũ pro falsario, & calumniatore, non probato crimine, possit iudicari, & exponit se periculo incurrendi pœnam talionis, & licet se non tali pænæ exponat, si quidem non est in vsu, prout ait Soto, *d* exponit se alijs multis, quæ calumniatoribus imponuntur; dixi (ex proposito) quia quando cum bona fide accusat aliquem de aliquo crimine, quod putabat commisisse, calumniator minimè debet nuncupari, licet ex dicta accusatione damni causati ad restitutionem teneatur.

d Soto de tegen. sec. mem. 2. q. 5. con. 6. iux. fin.

Quantum ad præuaricatores, dico secundò quod duobus modis contingit præuaricatio. Primo quando quis in exteriori accusat reum, sed in interiori fauet purgationes satis friuolas acceptando. Secundo autẽ modo quãdo subticet crimina grauia, quæ contra accusatum proponi poterant, & alia leuia, & parui momenti inculcat, qui hoc modo iudiciũ præuaricantur, non est dubium, quod in laqueum incidant diaboli, prout colligitur ex traditis a Soto, *e* & Nauarro. Quo verò ad tergiuersatores dico tertio, quod accusator faciens pactum relinquendi accusationem alicuius criminis grauis cum damno Reipublicæ, aut tertij, peccat mortaliter, siquidem facit contra id, quod iustis causis suadentibus in iure *f* est præceptum. Dixi (cum damno reipublicæ, aut proximi) nam si talis conuentio sine damno Reipublicæ aut proximi, aut sine scandalo fiat, non video, cur de peccato mortali arguenda, cum prohibitio dicti iuris principaliter respiciat damnum Reipublicæ, aut proximi, & scandalum vitare intẽdat, prout affirmat *g* Nauarrus, qui addit, semper esse peccatum dictam facere cõuentionem cum præiudicio graui, & mendacio perniciosо, vt ait D. Th. *h* & etiã erit peccatum, quando à baccusatione desistitur etiam iniusta, accepto aliquo dono, sed in his nolo amplius immorari, ne molestus sim lectori, & vt ad alia in praxi regularium magis frequentia accedamus.

e Sot. vbi sup. Nau. c. 25. nu. 107.

f l transigere C. de transact.

g Nau. in manual. c. 25. nu. 32.

h D. Tho. 2. 2. q. 4 o. art. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum iudex inferior possit rescindere accusationes coram se factas.

RESpondeo dicendo, quod quicumque iudex etiam inferior rescindere potest accusationes, quas non iuridicè propositas inuenerit, sicut enim à principio potuit eas non admittere, sic postea potest eas omnino cassare, imo ex officio ad hoc teneri certum est, accusationem tamen iustam, ad te-

quando saluti spirituali proximi conuenit; cum enim hoc præceptum sit affirmatiuum, non obligat, semper, & pro semper, sed solùm in illo tempore, & loco, in quo potest fieri correctio, ita vt spiritualiter proficiat correctio. Vnde vt debitè fiat, sex circunstantiæ requiruntur. Tres se habent ex parte corrigentis, aliæ tres ex parte correctionem recipientis, quas refert *a* Gerson. Prima, quod habeat cognitionem peccati. Secunda quod cum spiritu sanitatis fiat. Tertia, quod fiat loco & tempore opportuno. Aliæ tres ex parte correcti sunt. Prima, quod eius peccatum sit mortale, aut veniale disponens ad mortale. Secunda, quod sit in eo spes emendæ. Tertia, quod non expectetur aliud tempus opportunum. At oportet prius explicare primas tres conditiones, & de aliis tribus secundo loco collocatis verba faciemus. Circa primam conditionem ex parte corrigentis aduertit *b* Adria. quod ad hoc vt aliquis sit obligatus ad corrigendum, necesse est, quod habeat cognitionem peccati etiam incerti probabilem, quod tamen tantùm procedit, quando ex omissione talis admonitionis potest graue damnū corrigendo succedere. At quando huiusmodi periculum non timetur, non est necessarium facere huiusmodi denunciationem existenti solum probabili cognitione peccati propter pænam, quæ ex tali admonitione correcto superueniet, ratione cuius iracundia contra admonentem potius commouebitur, quam emendabitur.

a Gers. tract. 14. de correct.

b Adrian. ibi. 4. de correct.

Circa secundam conditionem, lenitatis, quæ spiritum præ se fert, aduertendum, quod hæc conditio maximè est necessaria, præsertim cum inferior corrigit superioré, veluti si subditus vellet corrigere suum prælatum, in occulto enim hæc admonitio debet fieri, aggrauando crimen cum debita reuerentia, & potentibus id efficere patribus qualificatis, & ætate, & religione antiquis. signum maximæ præsumptionis est, si id Neophytus, aut non iam antiquus in religione vellet efficere, vt post D. Tho. tenet Aragon. *c*

c Arag. 2. 2. q. 33. art. 4. pag. 806. co. 1.

Circa tertiam conditionem, quæ est commoditas, debet considerari, quod existentibus personis magis idoneis ad hoc munus correctionis peragendum, minus idoneus ad id minimè tenetur, si magis idonei ipsum munus subire non recusant, si enim id efficere nolunt, minus idonei ad id iure optimo obligantur, prout omnes post D. Tho. *d* affirmant. Vnde illud, quod diximus de subdito respectu sui prælati, scilicet quod tenetur ipsum, vt decet, humiliter admonere, debet intelligi, quando alij maioris authoritatis non inueniuntur, qui velint correctionem fraternam peragere. Explicatis igitur his conditionibus, quæ se tenent ex parte corrigentis, reliquum est, vt ad explicationem aliarum trium, quæ tenent se ex parte correcti, deueniamus.

d Omnes post D. Th. 2. 2. q. 33. art. 2.

Quantum ad primam, quod scilicet materia correctionis debet esse peccatum mortale, aut veniale in quo possit esse periculum ad mortale, iam remanet supra satis explicata.

Quantum ad secundam, quod scilicet sit spes emendæ, notandum est, quod ille, qui verosimiliter credit sua correctione nullum damnum allaturum licet dubitet de spirituali profectu obligatur tamē ad eam exhibendam. Hæc doctrina est contra Caietan. *e* quam post Adrian. tenet Soto, & est sententia D. Chrys. licet enim dubitetur de emenda alicuius, sicut non est licitum pro illo desinere orare, similiter non est licitum cessare à correctione ipsius cum vnum, & alterum sit quoddam spirituale subsidium, verum est tamen, quod qui dubitat, an correctio bono communi præiudicet, ad id minimè obligabitur. Ex quo colligitur, quod si subditus certò

e Caieta. ver. correct. fratr. Adri. in 4. de correct. fratris art. 3 Soto de reg. secr. mem. 2. q. 13. con. 4. d. Chry. hom. 44. super 1. epist. ad Corin.

scit, correctione prælatum potius irasci quàm spiritualiter proficere ita vt iracundia commoto, tota monasterij communitas inquietudinem maximam patietur, nullatenus ad eum corrigendum astringetur, prout D. Tho. *f* explicat, & fatetur. Et consequenter etiam infertur, quòd dubitans, an correctione proficiet, spiritualiter fratrem suum corrigere minimè tenebitur, cū in hoc casu particularis finis, scilicet, emenda proximi, deficiat. Summo autem opere notādum venit, quod quando peccatum commissum in damnum reipublicæ, aut tertij redundat, velut siquis pararet insidias ad occidēdum proximum, obligat lex charitatis certiorem facere aliquem potentem tale facinus impedire, inde nullo malo insidiatori preueniente, imo maximo commodo spirituali ipsi inde secuto; si corrigi voluerit. Vt licet sit certus, quod correctio nihil proficiet, instat nihilominus obligatio corrigendi cum ex ea ipse correctus satis videat suam machinam malitiosam frustrari: imo in hoc casu obligat denunciatio, si testes ad id cōprobandum possunt suppeditari, cum bonum commune, & proximi sit semper præ oculis habendum: quod bonum commune, & spiritualis profectus nos vrget, vt postposita quacunque proximi corrigendi conturbatione, & inde secuta infirmitate, ad corrigēdum spiritualiter fratrem accedamus: nam bonum animæ omnibus alijs præponderare certum est.

f D. Tho. d. q. 33. ar. 2. ad 3.

Quantum ad tertiam conditionem, scilicet quod expectetur aliud tempus opportunius, est notandū, quod si ex dilatione correctionis nullum aliud sequatur damnum, quàm perseuerantia delinquentis in peccato, vsque dum ab aliquo corrigatur, bene potest correctio in aliud tempus opportunius dilatari, præsertim si præsumatur, quod in hoc casu conuertetur peccator cum maiori cautela, cum iam cognouerit eius fragile figmentum in suis malis moribus persistens, prout tenet Aragon. *g*

g Arag. 2. 2. q. 33 qu. 2. pa. 793. col. 1. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum existens in peccato mortali teneatur corrigere fratrem.

RESpondeo dicendo, quod si existens in peccato potest corrigendo fratrem ipsum sanare spiritualiter, potest, & debet in tali casu correctionem præstare, cùm possit in peccato existens præstare actum idoneum ad huiusmodi profectum. Ita D. Th. *h* At si ratione ipsius peccati scit, correctionem esse frustratoriam nullatenus ad corrigendum obligabitur, si ipse fuerit vir particularis, neque teneiur cōnerti ad Dominum, vt sic ipsum spiritualiter corrigat; sicut prodigus non tenetur perquirere diuitias ab eo paupere prodigo dissipatas, ad cōmodins subueniendum, etiam si grauis subuentionis necessitas existat. Ita cum communi frater Ludouicus Lopez. *i* Dixi (si est homo particularis) nam si sit prælatus, & superior, & constet ex sua bona vita, subditos spiritualiter profectum iri, ad hunc effectum necessariò tenebitur. Ita Soto, *K* & Aragon. Quæ tamen dicta ex sententia doctissimorum virorum locum minimè habent in his, qui alicuius præcepti decalogi habent inuincibilem ignorantiam veluti siquis ignoraret simplicem fornicationem esse peccatum: quicunque enim licet priuata persona ad corrigendum eum astringetur, licet intelligat spiritualiter minimè profecturum, non enim potest similis ignorantia contingere sine aliqua magna Dei irreuerentia, & sine graui Reipublicæ Christianæ damno, vt tenet *l* Aragon.

h D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 5.

i Lopez in suo instruc. consc. 1. p. 16. n. 135.

K Soto de reg. secr. memb. 2. q. 3. Ara. vbi sup. nu. 44.

l Arag. 2. 2. q. 33. ar. 2.

ARTICVLVS IV.

Vtrum, vt proficiat correctio fraterna, sit coram duobus testibus exhibenda.

RESpondeo dicendo, quod si proximus non fuerit correctione emendatus secretò, si ipsa correctio profutura coram vno vel duobus testibus existimatur, coram ipsis intimari potest, & debet, prout Christus Dominus *a* ordinauit; quod procedit, etiam si dicti testes delicti sint ignari, & sit notorium solum corrigenti, cùm Euangelium istam formam denunciationis præscribens de peccato secreto loquatur dicens, *Si peccauerit in te frater tuus*, quod vt explicat D. Augu. *b* significat, si contigerit fratrem tuum peccare ita, vt tu peccati solus sis conscius. Neque obstat, quod hoc modo infamabitur delinquẽs, spiritualis enim salus bono temporali famæ debet præferri, quã spiritualẽ salutẽ Christus Dominus intendit præcipiens dictam correctionem coram vno vel duobus testibus peragi, vt sic confusus peccator, & de delicto suo conuictus, ad vitam meliorem resurgat. Hæc est communis omnium opinio, quam post alios tenet *c* Corduba, Bannes, Petrus à Nauarra. Aduertant tamen charitatiui Christiani, quod non solum vna vice, sed etiam alijs iteratis vicibus tenentur dictam admonitionem præstare, cum gutta cauet lapidem, antequam ad manifestandum dictum coram dictis testibus accedant, quæ quot sint, arbitrio boni viri relinquitur, vt Doctores superius allegati affirmant. Verum est tamen, quod si certò sciatur iteratas correctiones nõ profecturas, statim dicti testes sunt adhibendi, maius enim malum est, quod peccator per spacium temporis in statu peccati mortalis insordescat, quàm malum infamiæ, quod ex manifestatione dicti peccati coram duobus, aut tribus pati continget. Aduertant deinde, qđ si etiam sciatur, quod proximus dictis admonitionibus coram testibus peractis non emendabitur, imo erit obstinatior, & ad alia peiora peccata prosiliet, si de eo coram prælato denunciet, melius erit tunc tacere, ipsumque Deo, qui ex lapidibus potest suscitare filios Israel, commendare. Verum est tamen, quod Panormitanus *d* tenet, quod etiam in hoc casu manifestandum erit tale peccatum, quod ego libenter reciperem in casu, quo dictum peccatum est reipublicæ, aut alicui communitati præiudiciale, aut est simplex fornicario secreta continuata ab aliquo religioso, quæ potest pro tempore scandalum generare ad notitiam multorũm deueniẽdo, prout asserit *e* Aragõ. Aduertant insuper, quod deficientibus testibus idoneis, coram quibus debet fieri correctio, coram prælato delinquentis debet fieri admonitio dicta, si intelligatur profutura, attẽto quod vulnus fratris aliter minimè potest curari, & tunc non erunt testes idonei, quando timetur, quod secretum minimè seruabunt, sed in hoc sint cauti ipsi corrigentes, semper enim quoad fieri potest, debet fieri correctio coram testibus si magis intelligatur proficere coram ipsis facta, quam ea, quæ coram prælatos, cum illa, quæ coram testibus efficitur, sit medium ad salutem spiritualem proximi indagandam, cum magis velint subditi corã testibus, quàm coram prælatis, eorum vt patribus, eorum crimina reuelari. At si intelligatur, quod correctio coram prælato habita magis proficiet, & homo sit spectatæ virtutis, & prudentiæ, & quod visceribus charitatis suscipiet delinquentem, & quod in negotio pie, & prudenter se habebit, licitum est ad ipsum prætermissis testibus recurrere; nam his circunstantijs concurrentibus, videtur hoc suauissimum, & facillimum medium magis, quàm adhibitionem testiũ, eligendum. His tamen non concurrentibus omnibus dissuadeo, ne ad prælatos etiam vt patres accedant, cum aliquando hi, qui erant subditi, & conuersando videbantur benigni & mansueti, postea autẽ prælati volunt magis videri iudices rigorosi, quam patres visceribus charitatis zelosi.

a Matt. 18.
b i. Si peccaue. 2. q. 1.
c Cordu. in annot. ad Soto. mem. 2. qu. 4. con. 6. Bãnez 2. 2. qu. 33. ar. 8. ad 1. Nau. de resti. li. 4. c. 4. nu. 46.
d Panor. in c. nouit. de iud.
e Arag. 2. 2. q. 33. art. 8. p. 2. 8.

ARTICVLVS V.

Vtrum correctio fraterna in aliquo casu obliget cum periculo vitæ.

RESpondeo dicendo, quod qui intelligit fratrẽ in peccato mortali vitam finiturum, nisi ab eo fraternaliter corrigatur, cum periculo vitæ tenetur istud charitatiuum medium interponere, siquidem Dominus noster Iesus Christus animam suam pro ouibus suis posuit. Quod intelligitur, quando videmus fratrem in articulo mortis, & scimus ipsum spiritualiter moriturum, Ita tenet Corduba *f* cõtra Sotum, quod est adeo verum, vt dicat Nauar. *g* sequens Adrianum, quod vnusquisque obligatur suũ corrigere proximum cum periculo vitæ, quando videt eum in periculo mortis constitutum, & æternaliter moriturũ, etiam si eius peccatũ ab ignorantia affectata, aut fragilitate oriatur, dũmodo tamẽ à malitia non procedat, ad modum, quo quis tenetur succurrere infanti, quem sine Baptismo videt ab hac vita discedere, Hoc enim postulat charitas, quæ obligat postponere vitam corporalem propter vitã proximi spiritualẽ in extrema necessitate existẽtis. Quod est sequendum, licet Soto teneat, quod non tenetur quis cum periculo vitæ vitam spiritualem dicti infantis procurare.

Verum est tamen, quod supra dicta non habent locum in necessitate non extrema, nemo enim in graui necessitate tenetur hæc cum tanto periculo præstare, cum in non extrema necessitate remaneat tempus, quo alijs modis bonum spirituale proximi possit prouideri. Vnde in alijs casibus vltra extremã necessitatem solũ peccabunt venialiter hæc opera misericordiæ non præstantes, vt affirmat Corduba, *h* peccabunt tamen mortaliter, etiam in non extrema necessitate, hæc non præstantes, si ex negatione huiusmodi correctionis, proximum in mortali peccato moriturum, præuiderent, quod intelligendum modo graue detrimentum famæ, & vitæ ex præstatione huius correctionis sibi non proueniat, cum hoc sit præceptum obligans ex charitate, & etiam in graui necessitate nõ debemus ad ipsũ cũ tanto periculo astringere corrigentes, prout affirmat Soto. *i*

f Corduba super Soto desegen. secre mem. 2. q. 2. con. 6.
g Na. c. 24. in man. n. 23.
h Cord. vbi sup.
i Soto vbi su.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati teneantur cum periculo vitæ corrigere fraternaliter subditos, quos sciunt deliquisse.

RESpondeo dicendo, quod secundum opinionẽ doctorũ affirmantiũ, prælatos non solũ ex lege charitatis, sed etiã ex lege iustitiæ teneri fraternaliter corrigere suos subditos, etiam si eorũ peccata nõ procedant ex ignorãtia, clarũ est, quod dicti prælati tenẽtur cũ periculo vitæ huic obligationi correspõdere, ita tenet Soto, *k* qui addit, quod ex eo, quod prælatus est obligatus corrigere ratione sui officij suos subditos, est etiam astrictus sub peccato mortali in tempore opportuno expurgare suam rẽpublicam à consuetudine etiam leuiter iurandi, & ipsum abstrahere ab alijs consuetudinibus committendi peccata etiam venialia, Nam peccata venialia, qũ frequen-

k Soto vbi sup. memb. 3. q. 2. c. 6. & q. 3. ar. 3.

frequenter committuntur in republica, etiamsi notabile damnum singularibus personis non causent, ipsi tamen reipublicæ, & bono communi afferunt nocumentum non paruum; delustratur enim respublica his malis assuefacta, & ne delustretur, iudex ex officio ad eã ab his purgãdam astringitur. Quod si verum est, heu prælatis in isthæc exequenda, negligentibus. Ad nostri igitur articuli resolutionem deuenientes dico, quod cum secundum Caiet. *a* teneantur prælati corrigere suos subditos fraternaliter ex charitate, & non ex iustitia, cum in correctione fraterna non se habeant, vt prælati, sed vt priuatæ personæ, clarum est, non esse ipsos ad eã præstandam cũ periculo mortis, aut alio graui, astringẽdos.

a Caiet. 2. 2. q. 33. ar. 2. & ibi Arag.

ARTICVLVS VII.

Vtrum teneantur ante accusationem, aut denunciationem corrigere fratrem delinquentem.

Respondeo dicendo, quod si is qui accusat, protestetur bonum reipub. id, quod intendit accusando, non est ante accusationem præmittenda correctio fraterna, siue bonum particulare, siue bonum commune accusator præferat: quod intelligi vult, si aliter bono particulari, aut bono communi prouideri nõ potest. Ita Syluest. *b* & Caiet. & secundum hoc debent intelligi tradita à Nauarro & à Driedone, si enim alio modo potest fieri satisfactio, & bonum cõmune prouideri, non boni particularis aut communis intuitu, sed odio, & animo inordinato, censetur interposita accusatio. Imo addit *c* Corduba quoddam, quod mihi satis probabile videtur, quod etiã si bonum particulare, aut cõmune adsit, nõ est proponenda accusatio antequã correctio fraterna præcedat, vt hoc modo bono spirituali proximi melius, & suauius medeatur, quod ante mentis oculos habendum esse semper, charitas vrget nos. Si verò ex accusatione, nihil aliud quàm correctio delinquentis intenditur ab accusante, tenetur ipsa accusans præmittere fraternam admonitionem, si, n. ad eam minimè teneri fateamur, cõtra charitatem aliquid moliri necessariò affirmare debemus: quæ omnia media ad salutẽ spiritualem proximi tentanda proclamat. Et ius Canonicum ex Euangelio docet hãc veritatem, præcipiẽs ne pęna excommunicationis, nisi contumax feriatur. Hæc sententia est *d* Duran. & Cordubæ, quem sequitur Petrus à Nauar. qui addit, quod non condemnaret, siue dicta correctione accusantem, ad restitutionem famæ respectu dictæ accusationis amissæ, & ad satisfactionem omnium damnorum faciẽdam, si peccatum accusati est peccatum commissum contra accusantem, difficiliter enim potest grauatus, & iniuria cõmotus super grauati, ad correctionẽ fraternam faciendã, nullũ commodum ex accusatione reportare intendens. Cætera autem, quæ pertinent ad visitationem videbuntur in tertio tomo in quæstione de visitatione.

b Sylu. ver. accusat. q. 3. Caie. 2. 2. q. 33. ar. 7. Nauar. cap. 8. nu. 30. Drie. de liber. Chri. ca. 10.
c Cordub. de tegend. secret. memb. 2. q. 5.
d Duran. in q. d. 19. Cord. in addit. ad Sot. de tegend. secr. membr. 3. q. 5. con. 4. Naua. li. 2. de rest. c. 4. num. 436.

QVAESTIO IX.

De correctione fratrum, quoad testes singulares, in sex articulos diuisa,

Circa quam quæstionem sex quæruntur.

1 *Quando dicantur testes singulares.*
2 *An si duo, vel tres, vnus post alterũ successiuè viderint per foramẽ, per qd' simul videre nõ poterãt aliquẽ delinquẽtẽ, sint testes singulares an contestes.*
3 *Vtrum testes dicantur singulares, quando in facto principaliter conueniunt.*
4 *An per testes singulares aliquis sit condennandus.*
5 *Vtrum in aliquibus casibus testes singulares faciant fidem.*
6 *Vtrum propter testes singulares possit aliquis incarcerari aut torqueri.*

ARTICVLVS I.

Quando dicantur testes singulares.

Respondeo dicendo, quod testes dici possunt singulares in decem prædicamentis. Primo in prædicamento substantiæ, vt cum vnus deponit de Paulo, alius de Frãcisco, vnus lapide fuisse occisum alter ferro, ita Bald. *e* Secundo dicuntur singulares in prædicamento quãtitatis, vt cum vnus deponit de decem, alius de quinque sunt enim quoad decẽ singulares, quoad quinque vero concordes, iuxta quandam legem. *f* Tertio dicuntur singulares in prædicamento qualitatis, vt cum vnus deponit de vino albo alius de rubeo, vel vnus dicit furem nocte deprehensum, alter interdiu, iuxta quandam legem; *g* vel vnus pure alter sub conditione testificatur, vt in quadam *h* Decretali continetur. Quarto dicuntur singulares etiam in prædicamento Vbi vel Loci, vt si vnus deponat sub schino, alter sub pino, vt patet de falso testimonio Susannæ imposito apud Danielem, *i* & ita dit Alexander.

Pro cuius rei explicatione nota, quod quando falsum, super quo testes deponunt, non est iterabile, tunc si testes in loco varij sint illa loci diuersitas inducet contrarietatem, vel inpompossibilitatẽ, quia quando vnum falsum proponitur, & ad illud probandum de diuerso loco deponitur, falsum deponi necesse est. Verba sunt Baldi *K* Secus secundum eũ si factum est iterabile, vt concessio, tunc loci diuersitas non reddit eos contrarios, sed singulares, & singularitas testium diuidit testimonium, & lacerat illud, quia omne diuisum laceratum est, & ideo non probant, vt in iure habetur. *l* Quinto dicuntur singulares in prædicamento temporis, vel quando, vt potè quando vnus testis deponit factum esse Kalẽ. Maij alter Iunij, illa enim diuersitas in tempore viciat dicta testium, vt argumento iuris resoluit Bartolus. *m* Sexto dicuntur singulares in prædicamento relationis, vt si vnus deponit, quod pater occiderit Ioannem, alius verò, quod filius, vt aliquibus legibus colligitur. *n*

Septimo dicuntur singulares in prædicamento Situs, vt si vnus dicat, rem esse sitam in iurisdictione Salmantina, alter in iurisdictione Granatensi: vel si vnus dicit sitam esse prope, alter verò longè, vt in iure habetur. *o* Octauo dicuntur singulares in prædicamento, Agere, & Pati, vt quando vnus dicit, quod pars voluit agere, alius, quod egit; nam sunt singulares, cum aliud sit agere aliud verò agere velle, vt dicitur in iure *p*: vel vnus dicit Caium fecisse homicidium, alter dicit tulisse opem, alter dicit inuadasse, alter consuluisse, argumento eorum, quæ in iure notantur. *q*

Nono dicuntur singulares in prædicamento Habere, vt quando vnus dicit talem habere rem ad proprium vsum, alter ad communem; vel vnus dicit, quod possidebat pro domino, alter pro creditore. *r* Decimo dicuntur singulares in sensu, vt si vnus deponat audisse talem confitentem, se habuisse decem aureos mutuò, alter dicit, se audisse mutuare; hi enim non plenè probant, sed quoddam faciunt indicium. Ita Baldus, & *s* & Alexander.

e Bald. in l. testium col. 3. n. 14. C. de testi.
f ff. diem prof. §. si plures ff. de arb.
g l. furem. ff. ad l. Cor. de sicarijs.
h c. Cum Ioannis de fide instrum.
i Dan. 3. Alex. con. 116. posita volu. 1.
K Bald. consi. 25. punibus in fr. scrip. col. 1. vol. 3.
l l. testium C. de testib. Los carnium § fi. col. iii.
m c. nihilo. 2. 3. q. 9. Bart in l. non solum § sed & prob. ff. de nou. ope. enũciat.
n l. post mortẽ ff. de adopt. l. Zenodor. C. ad Maced. & l. § insula. inst. de rerum diuisio.
o l. amissus ff. rem ratam haberi.
p l. fate ff. de verb. signifi.
q l. hec legatũ ff de le. 3.
r l. Titia ff. solut. mat.
s Bald. ex l. in cautio. q. 12. C. de non nu. pecc. Alex. cõ. 144. quoniam abunde. col. 1. olu. 2.

Vndecimo dicuntur testes singulares in verbis, vt si vnus dicit testatorem talem hæredem instituisse, alter verò dicit eundem dixisse, sit hæres, & his verbis vsum. Ita Alexander, vbi sic dicit, quod si sit necesse probari verba formalia, oportet, quod in verbis testes conueniant, aliàs sunt singulares, vt tenẽt *a* Socinus, & Cornelius: verum est tamen, quod nõ curatur de verbis, si sit inter partes contentio, prout tenet Antonius, quem sequitur Cornelius. Sed de hoc infra in quæstionem de variatione testium.

a Socinus con. 233. in accus. volu. 2. Co. con sil. 113. col. 2. vol. 1.

ARTICVLVS II.

An si duo, vel tres per vnum foramen, per quod simul videre non poterant, sed tantum vnus post alterum, viderunt quempiam committentem aliquod delictum, an (inquam) huiusmodi homines successiuè videntes tale quid, & de eo testificantes, sint censendi testes singulares, an cõtestes, et propterea plenè probãtes.

RESPONDEO dicendo, non esse testes singulares, sed contestes, & plenè probantes, cum intra breuissimum temporis spatium idem delictum continuatum viderint, ac propterea de vno, & eodem actu numero testificentur: neque enim hic præsumitur pluralitas actuum, neque temporis diuersitas, sed potius vnus numero actus, & vna temporis coniunctio. Ita scribũt communiter multi insignes, & antiqui Iurisconsulti, *b* Iacobus Butrigarius, Iacobus de Arena, Cynus, Salicetus, Baldus, & alij, cum docent prædicto modo posse probari adulterium: quod etiam Glossa, *c* & Antonius de Butrio, Geminianus, & alij, qui hoc communiter sequuntur.

b D. D. et Bal. in l. ult. C. de test.
c Gloss. in c. nihilomi. versic. simu. qu. 3. & 6. Anto. de Butri. in ca. cum oportet de accus. n. 12. in d. c. nihilom.

Neque obstat, si dicatur prædictos testes dicẽdos esse singulares ex diuersitate temporis, quia dum vnus videt, alius non videt. Respõdetur enim, quod ex quo viderunt eundem actum, & in continenti vnus post alium, simul vidisse dicuntur, neque singulares sunt. Ita præ cæteris notat Iacobus de Arena, *d* & Cynus, & eodem modo possumus ad alia respõdere, si quæ fortassis obijciãtur, adeo hoc est verum si actus est continuabilis, & aliqui vidẽt diuersis horis, ipsi testes sunt contestes: verbi gratia eadem nocte visus est Clericus in concubinæ lecto ab vno teste in principio noctis, ab altero media nocte, vel ad auroram, hi enim etiam præsumuntur contestes, quia non præsumitur pluralitas actuum, sed continuitas. Ita Caietanus *e* dicens, quod propter singulares testes, inuenitur fulminata sententia multorum Patrum in peccatis religiosorum. Quod ex eo reputabat tolerabile, licet non sit secundum rigorem iuris, quia non tam proceditur inter religiosos ad puniendum, quam ad salutem animæ. Et reuera multa sunt crimina præcipuè religiosorũ, quæ probari nõ possunt, nisi per testes singulares, vt est solicitatio in actu sacramentalis confessionis ad actum carnis, fornicatio extra conuentum in præsentia socij, ingressus in domos prohibitas. Quod probatur, nã etiam de iure secularis non valet in teste contra clericum, & Monachum in causa criminali, prout in iure probatur: *f* neque in accusatorem, nisi suam, aut suorum iniuriam accuset, tamen vbi alij testes non sũt, aut esse non possunt, vt est populus, vbi vnus est tãtum clericus, Laici sunt idonei testes, quoniã, vt veritas habeatur, cum aliter haberi nequeat, concedẽdũ est, quod aliàs non concederetur, quod videlicet recedatur à regulis communibus; nam dato opposito fierent clerici, soli habitantes, criminosissimi, atque etiã religiosi promissa sibi impunitate. Verũ est tamen, quod in his, & similibus, quando receditur à regula communi, maior est adhibenda prudẽtia circa personam, & opinionem, tam delinquentis, quàm testium considerandam, & quod si duo contestes probant, & conuincunt, singulares, vt probent, plures necesse est esse, ita Ouando. *g*

d Arena. & Cynus in l. 1. testium nu. 5. ver. sed contra videtur.
e Caiet. 2. 2. q. 70. art. 2
f c. de cete. 19 de testi.
g Ouando in 4. d. 18. & 19. p. 778. & 779

ARTICVLVS III.

Vtrum testes dicantur singulares, quando in facto principali conueniunt.

RESPONDEO dicendo, quòd testes non sunt singulares, imo sunt contestes, & conformes, quando in facto principali, in quo negotij substantia præcipuè consistit, concordant per eadem vel æquiualentia verba, quamuis in alijs minus præcipuis circunstãtijs discordent, Cùm in Iure dicatur, *h* quod nihil obstat narrandi diuersitas, vbi eadem dicuntur, & argumento aliquorum Iurium *i* comprobatur, in quibus id notat Salicetus. Et hanc sententiam non obscure affirmat Diuus Thomas, qui ait *K* Si verò sit discordia testimonij in aliquibus circũstantijs non pertinentibus ad substãtiam facti, & c. talis discordia non præiudicat testimonio, quia homines non consueuerunt circa talia multum solicitari, vnde facile à memoria elabuntur, Hactenus D. Thomas, quem per omnia sequitur Soto. *l* Idem tenent Glossa, *m* Alexãder, & alii, quos refert, & sequitur Antonius Gabriel, quibus adde Geminianum, & hoc fatetur Royas, Imo vsque adeo verum est discordãtiam in minimis quibusdam non nocere, vt hæc interdum testimonium reddant validius & ita ait D. Thomas dicens. *Quinimo aliqua discordia in testibus sin circunstantijs non pertinentibus ad substantiam facti facit testimoniũ credibilius. vt Chrysostomus affirmat super Matthæum, quia si in oĩbus concordarent, etiam in minimis, viderentur ex condicto eundem sermonem referre, quod tamen prudentiæ iudicum relinquitur decernendum.* Hactenus D. Thomas, & id ipsũ amplectitur Soto *n* & probat quædam lex Iuris Ciuilis o ibi. *Verum vnũ, eundemque sermonem præmeditatum attulerunt.*

h L. qui sententiam. C. de pœnis l. quæcũq; C. de hære.
i D. Th. 2. 2. q. 70. art. 2. ad 2.
k Sot. lib. 5. de iust. et iure q. 7. ar. 2. ad 1.
l Glos. in c. 1. de conuer. cõiu. Gabriel. li. 1. cõmun. concl. tit. de testi: cõclu. 2. nu. 64. vers. & propterea. infert. Gemi. in d. ca. nihilo. c. 3 q. 6 Roias singula. n. 8. & seq. & in tract. de hær. 7. p. a sect. 6. nu. 127. cum seq.
n Soto li. 5. de iust. q. 7. ar. 2. ad 1.
o L. 3. de testi.

ARTICVLVS IV.

An per testes singulares aliquis sit condemnandus.

RESPONDEO dicendo, quod hæc quæstio partim est difficilis, partim verò facilis, quantum ad hoc, quod per testes singulares nemo est condemnandus pœna ordinaria, & quantum adhoc, quod nec etiam est condemnandus, etiam si infamia cũ teste singulari adiungatur, certum est. In quo tamẽ difficultas versatur, cum testes singulares sint in dictis, conueniunt tamen in substantia rei, seu in effectu, vtrum arbitrio iudicis relinquatur.

Et quo apertius intelligatur, obseruandũ est multiplicem esse singularitatem. Quædam est obstatiua, alia verò est cumulatiua, seu adminiculatiua, tertia est diuersificatiua. Ita Baldus, *p* & copiosius, & cæteris apertius Aymon Crauetta, & Albertinus, quo loco refert plures alias singularitatis species, de quibus iam in articulo primo huius quæstionis satis dictum est: sed nunc pro resolutione nostri propositi aliam accipe diuisionem.

Obstatiua est, quando ex dictis testium nascitur repu-

p Bal. in c. licet causam. n. 15. de proba. & in l. testiũ. n. 9. C. de test. & nu. 4. Crauet. in tra. de antiq. tempo. par. 4. nu. 57. Alber. inc. quoniam de hære. q. 36 nu. 38.

repugnantia, aut cõtrarietas, vt cum vnus affirmat, alter vero negat, quo casu dictum vnius aut infringit, aut non probat. Cumulatiua est, quãdo dictum vnius coadiuuat dictum alterius, vt cũ vnus deponit de facto, alter verò de fama, seu vnus de visu, alter verò de auditu, & vt probat Craueta, hæc semiplenam facit probationem. Vltima est diuersificatiua, ex qua nascitur diuersitas rerum substantia, vt cum vnus testis dicit vno loco, & tempore, quid factum, alius verò alio loco, & tempore; quo casu dictum vnius non infringit dictum alterius, imo coadiuuat, & corroborat. Quo supposito resoluendũ est, quod quæritur in articulo quæstionis per sequẽtes conclusiones, Sit ergo.

Prima conclusio. Per testes singulares nemo est condemnandus pœna ordinaria, nec etiam si infamia cum teste singulari adiungatur; quod cõmuni voto receptum est, & procedit, non solùm, quando testes sunt singulares singularitate obstantiua, tunc enim nulla est difficultas, sed etiam quando sunt testes singularitate cumulatiua. Hanc sententiam profitetur Ioãnes *a* Andreas, Conradus, Brunus, Palatius, Rubeus, Simancas, Iulius Clarus, Boccius. *b* Marsilius, Parisius. Denique vt numerosas aliorum allegationes omittam, hæc sententia est Angelici Doctoris D. Thomæ, quem sequitur Soto, qui affert pulchram rationem, quare testi singulari non credatur, in quolibet crimine, cum reus sit vitæ suę possessor, & bonorum, & melior sit conditio possidentis, ideo & actoris affirmatio non putatur sufficiens ad pellendum illum à sua possessione.

Secunda conclusio. Si cum teste singulari adsit fama de crimine, quamuis legitimè sit probata, non propterea condemnabitur reus. Ita ferè omnes prę citati. Quod probatur, nam in criminalibus ex pluribus imperfectis probationibus non consurgit vna integra, & perfecta probatio, vt colligitur ex Glossa *c* quam probant Antonius de Butrio, Marsilius, & Iulius Clarus. Quæ conclusio est vera quoad pœnã ordinariam imponendam, non autem quoad purgationem inducendam, vel aliam pœnitentiam iniungendam. Ita tradit Repertorium *d* inquisitorum.

Pro cuius clariori explicatione est notandum, quod bifariam potest quis contra se habere plures testes singulares. Primo cum duo, vel plures deponunt de diuersis delictis; item quia de diuersis locis, atque temporibus, vt quia verbi causa, vnus dicit se vidisse Petrum prima die Maij committere tale delictum, alius verò dicit se vidisse committere aliud die prima Augusti. Secundo potest quis habere contra se duos, vel plures testes singulares de eodem, aut de eisdem delictis deponentes, discordant tamẽ in loco, & tempore, vt si duo, vel plures testes omni exceptione maiores ita se habeant, vt vnus verbi causa dicat se vidisse Franciscum tali in platea, nudiustertius, alius verò dicat, quod nudius tertius vidit in scholis committere idem met delictum.

Primum membrum diuisionis, necesse est enucleare. Pro quo aduertendum est, quod multorum est sententia, ad probandum aliquid in genere, sufficere testes singulares, vt v. g. in exemplo posito, si agatur in genere de probando, an Franciscus faceret tale delictum, satis enim esset, ait dicta sentẽtia, si per testes singulares de diuersis delictis, & de diuersis locis, & temporibus prolatis conuincatur, tũc enim probatum erit in genere, Franciscum esse delinquentem. Ita Iacobus *e* Butrigarius, Salicetus Baldus, Anania, Alexãder, & alij, quos refert Iulius Clarus, Locatus, & Campegius ad Zanchinum. Et hanc opinionem probant multi Iurisperiti, Philippus Porcius, *f* & fatetur communem Antonius Gomez, & Albertinus, vbi affirmat hanc opinionem forsan in praxi esse sequendam.

At contra prædictam opinionem fortissimis rationibus inuehitur Penna in additionibus ad Directorium Inquisitorum Emerici dicens, testibus singularibus prędicto modo neminem probari esse delinquentem in genere, etiam in causa hæresis, Primùm enim vix intelligi potest, quid sit hominem aliquem esse delinquentem in generali, & ratio, & modus loquendi in pugnant hanc ipsam eorum sententiam, genus enim quid confusum est, incertũ, commune, & indeterminabile, & vbi quid in genere probatur, nullum ad certum indiuiduum demonstratur. Rursus nemo delicto potest condemnari, nisi duobus legitimis testibus sit conuictus: at qui de pluribus differentibus articulis per testes singulares conuincitur, non conuincitur legitimis testibus. Hanc sententiam profitentur etiam insignes Iurisperiti, Salicetus, *g* Conradus, Brunus, Simancas, & Rojas, cui omnino ascribendum censeo, cum sit verior, & tutior. In cuius confirmationem volo in præsentia adducere verba doctissimi Archidiaconi, *h* qui ait, *Vbi tractatur, de probando aliquos actus, ex quibus constat multiplicatio alicuius rei, non sufficiunt testes singulares. Vnde si volo probare talem religiosum fecisse miraculum, & per vnum testem probo, quod sanauit vnum Claudum, & per alium testem probo, quod illuminauit cæcum isti testes non probant*, ita probat Archidiaconus *i*, & Vincentius, & Antonius de Burrio.

Nunc autem restat diluendam esse quãdam magni momenti difficultatem, an videlicet is plenè conuincatur de aliquo crimine, qui duos, aut plures habet testes legitimos, & omni exceptione maiores de eodem, aut de eisdem criminibus deponentes, loco tamen, & tempore diuersos. Albertinus, *k* Cõradus, Butrius, & Simancas secuti Salicetum asserunt delictum remanere plenè, & perfectè probatũ si quis verbi causa conuincatur Salmanticæ commisisse quoddam adulterium, & Romæ aliud perpetrasse. Pro qua opinione affert Simancas rationes non vulgares; tum quia diuersitas testium in alijs, quàm in substantia, non abrogat fidem eorum; tum quia perinde facit adulter, qui in varijs locis, & temporibus idem repetijt adulterium, ac fur, qui id, quod rapuit, & furatus est, singulis testibus ostendit: tum quia absurdum esset, quod criminosus quidam coram singulis hominibus totius populi committeret tale crimen, & tamen vniuersorum testimonijs conuinci non posset, quod nemo sanæ mentis probat. Hæc pro simili casu adducit Simancas, citatque Diuum Thomam *l* & Bartolũ pro sua parte, horumq; potissimum fundamentum est, locum, & tempus externa esse, neque plurificare, aut variare substantiam facti.

Sed non debuit Simancas pro sua parte Doctorem Angelicum allegare, cum ipse in loco ab eo allegato contrarium prorsus sentiat. Ait enim. *Ad secundum dicendum, quod discordia testium in aliquibus principalibus circumstantijs, quæ variant substantiam facti (puta in tempore, vel in loco vel personis, de quib. principaliter agitur) aufert efficaciam testimonij, quia si discordant in talibus, videntur singulares esse in suis testimonijs, & de diuersis loqui. puta si vnus dicat hoc factum fuisse tali tempore, vel loco: alius verò alio tempore, vel loco, non videntur de eodem facto loqui.* Hæc Diuus Thomas, cum quo idem sentiunt Caietanus, *m* & Soto. Et sentio cum Diuo Thoma testes loco, & tempore discordes, quamuis de eodem delicto, vel delictis deponant, singulares esse, adeòque non plenè probare neque ex talium dictis ad pœnam criminis

a Andrea in c. vt offi. in fi. versi. certum est autem de hæreticis li. 6. Bru. de hæret. l. 4. c. 9. Palac. Rub. in alega. de hæret. si. §. 12. Siman. de inst. cath. ti. 14 n. 3 & ti. 94. n. 61. Clar. in pract. cri. § fi. n. 33. versic. dixi etiam.

b Boccius de cis 342. paris. consil. 2 lib. 4. Mar. ton. 109 D. Tho. 2. 2. q. 70. art. 2. Soto li. 5. de iust. q. 7. artic. 2.

c Glos. in c. vt mirũ el. 1. ver. illor. Mars. in prac. *d* probat Clarus *l* pra. crimin. q. 63. versi. testis.

d Reperto. Inquisi. versi. testes. §. an in causa hæresis.

e Butrig. in l. Arrian. & Salicet. in l. quicunque C. de hæret. Bal. in l. act. C. de probati. Anania. c. 1. de probat. n. 7. Alex. cõs. 141. l. 6. et cõ. 91 l. 1. Cla. in pract. crim. q. 51 ve. dixit etiã Locatus in oper. iudi. testis n. 19. Cãpe. de hæret. c. 13. ver. singulares.

f Portius dum. ipinio. reg. 34. ver. contrariam opinionẽ Gom. l. 3. var. c. 12. n. 12. Albertinus cap. quoniam. de hæret. l. 3. nu. 51 & 52. Pena in directo. inquisitorũ 3. p. comm. 231. pa. 617. ed. 2.

g Salicet in l. testium. 16. C. de test. Brun. l. 4 de ætro. c. 9. Simã de inst. Catho. tit. 64. n 69. cũ seqq. Rojas de hære. 2. p. asser. 6. n. 142.

h Alex. cons. 204.

i Archid. in c. nos mirũ 26. q. 2. & Vincent. in ca. venerabilis de testibus Anto. de Butrio in c. cum oporteat de accus.

k Albert. tra. de cognos. asser. q 34. n. 12 Brunus l. 4 de hæret. c. 9. Simãs. de inst. cath tit. 64. n. 75 & 76. Salicet. in l. testiũ C. de testibus. nu. 16.

l D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 2. ad 2.

m Caiet. apud D. Th. vbi sup. So. l. 5 de iust. q. 7. a. 2. ad 2.

criminis ordinariam imponendam vllo modo esse accedendum. Et hanc veritatem videtur probare Leo *a* Papa, de hac enim re ita sentiens, & differẽs ita sanciuit: *Nec eorum voces tanquam plurium admittuntur, quos quidem temporum diuersitas simul interfuisse prohibuit. Hæc* Leo *Papa*. Ex quibus infertur, periculosum esse ad voces talium testium singularium quempiam condemnare, & Susannæ exemplum apud Danielem *b* satis ostendit etiam singulares esse censendos, nec propterea plenam fidẽ eis esse adhibendã, & ita etiã cognouerunt Rojas, *c* & Penna, & probatur hæc sententia sequentibus rationibus, quibus his, quæ pro contraria parte adducuntur, satisfacit. Primo quia ex pluribus diuersis nunquam consurgit vnum integrale, prout dicitur in Iure. *d* Secundo quia probationes in sua specie imperfectæ, in criminalibus ad plenam probationem non coniunguntur, prout fatentur cum communi Simancas, & *e* & Rojas. Tertio quia in concilio *f* Bitterrensi ita scriptum est; *Ad nullius verò condemnationem procedatis sine confessione propria, vel probationibus dilucidis, & apertis, satiùs enim est relinquere facinus impunitum, quàm innocentem condemnare.* Idem paulo post sancit Concilium *g* Narbonense in hæc verba, *Ad nullius verò condemnationem sine lucidis, & apertis testimonijs probationibus vel confessione propria procedatis, satius est enim facinus impunitum relinquere quàm innocẽtem damnare.* Hæc ibi. Denique hanc sententiam sequuntur viri insignes, Caietanus, *h* & Soto asserentes, quod tametsi inter religiosos, qui iã sunt mortui Mundo, ob dicta plurium testium singularium, facinorosi possint condemnari, propter animæ salutem, & fauorem regularis obseruantiæ, in delictis tamẽ atrocioribus, vbi ad grauiora supplicia proceditur, id locum non habet; & idem voluit Ioannes *i* Rojas: & quando per testes singulares condemnantur, pœna ordinaria minimè plecti debent, prout clarè sentit Soto.

a c. Nihilominus. 3. q. 9.
b Dan. 3.
c Roias de hæret. asser. 6. n. 141. Penna in direct. inquisit. 3.
d l. Sancit. §. sequis autem. C. de donat. l. vsura. C. de vsuris.
e Siman. in Ench. viol. relig. tit. 34. n. 4. Roias. 3. de hæret. pa. 2. asser. 6. nu. 147.
f Cõc. Bit. ter. c. 11.
g Conc. Narbo. c. 23.
h Caie. vbi su. in art. 2. Soto vbi su. art. 3. ad 1.
i Roias de hæret. 2. pa. asser. 6. nu. 146. & seq.

ARTICVLVS V.

Vtrum in aliquibus casibus testes singulares faciant fidem.

RESpondeo dicendo, quod in multis casibus testes singulares faciunt fidem. Primo quando testificantur de pluribus actibus habentibus vnam originem, & vnam causam, tunc illa origo probatur per testes singulares; vel quando ex dictis testium non resultat, nisi vnum factum, quod deducitur, vt si deponit me iurisdictionem exercuisse in causa Titij, alter in causa Martini, singuli enim de iurisdictione deponunt, Ita Baldus; *K* vel si vnus dicit, me possidere, quia videt congessisse me frumẽtum, & alter vinum, hi enim probant possessionem; vel si vnus deponat, quod Titius voluit inuadere Castrũ, alius dicit voluisse occupare, alius capere, hi enim probant delictum, vt ait Innocentius. *l* Item siquis dicat talem fecisse concessionem in tali causa, & alius in alia causa, nam hi licet sint singulares, probant concessionem in genere, & ita iudicatum fuisse in magno quodam Concilio, testatur Rebuffus, *m* at in hoc casu ego talem probationem delicti in genere non omnino reciperem, nisi in causis regularium, prout dictum est in articulis superioribus, cum eorum punitio ad emendam tantum ordinetur, & obedientiæ Superiorum sint astricti, ita vt mortui mundo dicantur. Tertio etiam sufficiunt testes singulares, quando negotium, & factum esset vnum, & cõnexum, & vt si quis vellet probare, quẽ esse irregularem, eo quod post excommunicationem celebrauerit, & vnus dicat audisse, *Gloria in excelsis Deo* alter vero *Agnus Dei*, tunc enim probatũ erit factum argumento *n* cuiusdam legis, & tenẽt expressè Baldus, & Felinus.

K Bald. in tal. licet 1. 2 in fi. de test. & margar. ver. testis quasi. 31.
l Inno. c. qualit. 2. c. pen. de accusat.
m Rebuffus de reprob. & salu. test. nu. 146. in fin.
n l. ob crimẽ. § 3 f. ff. de testib.

ARTICVLVS VI.

Vtrum propter testes singulares possit aliquis incarcerari, aut torqueri.

RESpondeo dicendo, quod licet carcer in religionibus sit pœna delicti, cum incarcerati priuentur voce actiua, & passiua, prout infra in quæstione de correctione fratrum quoad carcerem dicetur; possunt iudices regularium per testimonium testium singularium ita induci in credulitatem, vt pote quia testes sunt bonæ vitæ, & famę viti, vt illis credere oporteat, prout tenet Paulus de Castro, *o* & Bartolus ait, quod iudex potest non credere testibus, etiam si sint contestes, pariter si contestes nõ sint, moueri potest ex quibusdam causis ad credendum, prout tenet Soccinus *p* dicens, quod omnis virtus probationis arbitrio iudicis ponderatur, & diiudicatur, an sit sufficiens, vel nõ, argumento cuiusdam Legis, *q* & tradit plene Hippolitus, & sic potest iudicare iudex regularis p testes singulares monachum satis remanere conuictum delinquentem in genere, vt propterea iure optimo sit in carcerem recludendus, & voce actiua, & passiua, priuãdus. Et cum ex dictis talium testium probatorũ, & idoneorum magna, & vrgentia nascantur iudicia aduersus illum, qui vnum, & idem, aut plura, & eadem delicta diuersis locis, & temporibus dicitur perpetrare, torquẽdus erit, & si nihil fateatur, quia hoc casu non videtur sufficienter purgasse indicia, aliqua igitur pœna arbitraria erit puniendus. Hoc verissimum & certissimum est, vbi tantum duo adsunt testes singulares, si autem plures, quàm duo testificantur, grauis fortasse est difficultas. In qua multorum sententia est, quod cùm testes singulares ad eundem finem tendunt, & plures sint, & fide digni, ita vt iudicem adducant ad indubitatam fidem, non debet iudex multum curare de singularitate, sed ex eorum dictis poterit iudicare, & pænam ordinariam imponere, Ita in casu hæresis tenet Simancas, *r* quod ipsum insignes Iuris Consulti profitentur, Cacialupus, Franciscus Brunus, Socinus, Hippolytus, Marsilius, & Tiraquel. quam opinionem, vt ex superioribus patet, ego non omnino amplector, cũ in hoc etiam casu pæna extraordinaria sufficere videatur iuxta mensuram credulitatis, quam dicti testes singulares possunt in iudicum animis generare, & siue teneamus, quod per eos potest imponi pęna ordinaria, siue extraordinaria, quod nullus negat; ex eo tamen colligitur, quomodo iure optimo possunt incarcerari, & torqueri monachi singularibus tantùm testibus omni exceptione dignis conuicti.

o Castren in l. admonen. co. 7 ff. de iure iur. & in l. Lucius. ff. de his qui notant. infamia. vbi Bart.
p Socc. conf. 32 vis. vol. 3.
q l. 3. §. tu magis ff. de testib. Hippolyt. sing. 114 vulgat.
r Siman. de instit. cath. tit. 64. n. 77. Cacialup. in repet. l. admonẽ. ff. de iurand. col. 39. versic. patet igitur Bruno. in tra. de indic. & tortur. p. 1. q. 2. n. 6. Soccin. conf. 46. 2. l. 2. Hippolyt. sing. 144. & in l. 1. §. ad q ff. de quæst. Tiraq. de pæ. tẽpor. aut remi. cau. 41. num. 161.

QVAESTIO X.

De correctione fraterna, quoad testium variationem, in tres articulos diuisa.

Circa quam tria quæruntur.

1 VTrum credendum sit testi varianti.
2 *Quando dicatur testis variare.*
3 *Vtrum testis varius possit torqueri.*

ARTI-

ARTICVLVS I.

Vtrum credendum sit testi varianti.

Respondeo dicendo, quod testi varianti ab his quæ prius in iudicio dixerat, non creditur. Ita Innocentius, *a* Bartolus, & Baldus, Alexander affirmans communem decisionẽ Neapolitanã, Bald. Ruinus, & Decius, & si contrarius sit in eadem depositione, clarũ est, quod non statur tali dicto, imo reijcitur in totum, tãquam falsum, vt habetur in iure, *b* & est communis opinio. Si verò sit contrarius in alia depositione eiusdem causæ, tunc ait Bartolus, *c* idem esse dicendum, quod ipsum tenet Fulgosius, quia ex quo in secũdu hoc dicto apparet, quod testis est falsus, & periurus, lex præsumit idem de prima examinatione. Sed Abbas *d* tenet contrarium, scilicet, quod imo stetur primo dicto, quem sequuntur Innocentius, Ioannes Andreas, Imola, & recentiores, & post Baldum tenet Alciatus, *e* Et suadetur optima ratione, quia talis testis subornatus præsumitur à parte, & sic sequitur, quod primum dictum est verius, aliàs esset in potestate testis annullare dictum suum, & tollere ius quæsitum parti. Et eandem opinionem tenet Aretinus, quando pars, pro qua testis semel præsens deposuit, opposuisse reputaretur, secus si nihil opposuisset.

Verum est tamen, quod illud primum dictum debilitatur, quia talis testis non dicitur maior omni exceptione: & propterea dicit *f* Cardinalis, quod ad dictum talis testis, non posset deferri iuramentũ in supplementum probationis, quem sequuntur Felinus, & Albertinus.

a Inno. in ca. cum. 2 col. 2. de test. Bar. in l. eos ff de fal. Bal. in l. gesta. col. 2. C de re. iud. Ale. in l. 2. n. 23. C. de edi. & cons. 19. co. 2. vol 4. dec. in nouis 242. cõ. penul. Ruinus cons 75. nu 8. li. 1. Decius cõs. 289 col 6.
b c. licet causam de probat. l. eos ff. de falsis.
c Bart. in d. l. eos Fulg. in l. qui falsa. ff. de test.
d Abbas in c. cum in tua de testib. & ibi DD.
e Alciat. de præsum. reg. 2. præsum. 29. n. 6. & 7.
f Card. in c. veniens col. 2. in fi. de testib. Felin. & Alci. vbi sup. Alber. in c. 1 de hære. l 6. q. 16. n. 72 cùm seqq.

ARTICVLVS II.

Quando dicatur testis variare.

Respondeo dicendo, testem non dici varium, si continuò se corrigat, allegando causã erroris, & correctionis iudici. Ita Bartolus, *g* quẽ sequitur, & refert Aretinus declarans procedere in variatione, in additione, in suppletione. Variare autem dicitur, quando dimissus à iudice vult mutare, & mutat sententiam, vt ait Ferminianus *h* post Baldum, qui ait, quod postquam testes deposuerunt, debet iteratò eis legi dictum eorum, vt per lectionem depositio compellatur, & tollatur error. Quam sententiam sequitur Felinus. *i* At Bocius credit opinionem Bartoli esse veriorem simpliciter, scilicet quod dum testis examinatur, & post, ante dimissionem non sit licita variatio, nisi iuxta modum per eum traditum, & ideo ait, quod quando testis in continenti se corrigit, non statur correctioni simpliciter, sed debet iudex attendere modum correctionis, & sic loquitur, & in ipso actu, & post antequam fuerit dimissus, & iudex debet diligenter attendere modum, & causam correctionis & nisi cognoscat, eum posse incontinenti se corrigere, incidit in suspicionem, & vacillationem, argumento cuiusdam Legis *K* & sic dicit, quod incõtinenti se corrigere dicitur, quando nondum exiuit iã conspectu iudicis, & antequam alloquutus fuerit partem, nisi aliud velit qualitas personæ. Et nemini dubium est, quin incontinenti dicitur imo multò magis dum testis examinatur, & ita videtur loqui quædã Decretalis. *l* Vide optime Aretinum, *m* qui disputando, an Bartolus ibi bene loquatur, inquit, communiter solet dici admitti correctionem, quoùsque non transiuit tempus, quo potuit loqui cum parte, & tunc sine dubio secundum communem debet allegari causa correctionis, aliàs vt varius est puniendus, vt patet in iure: *n* quod idem voluit Alciatus *o* addens, quod debet allegare iustam causam, vt si allegaret obliuionem in tẽpore, quia illa est magis verisimilis, si verò obliuio non esset verisimilis, tunc secus est dicendum, vt ait Baldus, *p* sicut etiam testis deponens super non verosimili, nõ probat, nisi assignet etiam non interrogatus rationem, prout colligitur ex iure, *q* & tradit Antonius, & Aretinus.

g Bart. in l. eos co. 21. ff. de fal. vers. item oppono Aret. in c. per tuas, col. 2. extra de testibus.
h Ferm. versi. testiũ repetio. versi. 9 & 10. Bal in l. fi. co. plus valet, quod agitur Fel. in cap. per tuas co. pen. de test.
i Boccius in pract. crim. tit. de tortu test p. 244. col. 2. nu. 24.
k L. in test. ff. de test.
l cap præte. de test. agnos
m Aret. in d. l. quæ quid astringen ff de ver. obl. co 11.
n l. eos ff de falsis.
o Alci. reg. 2. de præsu. præsum. 29.
p Bald. in l. presbyt. C. de episc. & cleri.
q c. super hoc de renunci. & ibi Antonius, Are. in c. 3. lo co col. ver. pro quo facit de probati.

ARTICVLVS III.

Vtrum testis varians possit torqueri.

Respondeo dicendo, quod testis varius in suis depositionibus non facit fidem, nisi firmet dictum suum in tortura, ita seruat praxis, vt ait Boccius *r* & idem dicendum est etiam in clericis, quod scilicet clericus testis vacillans, vel suspectus, quod veritatem dicere recusat, possit torqueri. Et hæc est communis opinio canonistarum teste Follerio, *s* magis enim peccat Clericus celans veritatem, quàm Laicus, quod secundum ius canonicum, corrigens ius ciuile, est tenendum contra Bartolum, prout resoluit Iulius Clarus *t*: & id ipsum debet dici de monacho testificante, & in dictis vacillante. Aduertendum tamen, quod possunt supradicti torqueri à suo iudice, Laicus à iudice Laico, Ecclesiasticus à iudice Ecclesiastico, Regularis à iudice regulari, à quo interrogatur. Notandum est, quod testis, qui, cùm dixit extra iudicium, deinde in iudicio deponit cõtrarium eius, quod extraiudicialiter dixerat, poterit ex hoc etiam torqueri; Ita tenent communiter omnes, vt testatur Alexander, *u* quem refert Turzan. Ait etiam Alexander *x*, quod in hoc omnes conueniunt, & ita practicari testatur Boccius *y*, & in hoc casu standum est secundæ depositioni factæ in iudicio, prout cum communi, contra Bartolum dicentem stãdum esse primo dicto, resoluit Couarruuias *z* Menchaca, & Iulius Clarus.

r Boc in ti. de tortura testium n. 2. 1. in fin.
s Foller in pr. cri. fo. 127. nu. 47.
t Clarus in pra crim. §. fi. q. 25. nu. 5.
u Alexã cons. 63 circa. fi l. 1. cõs Turzã. in sua coll. commun. opin. & 134.
x Alex. cons. 25. in fi. l. 5.
y Boccius sin nu 41. in fin.
z Couar. l. 2. var c. 13. n. 9 Mencha. controuers. vsu frequen. c 32. num 4 Iulius Clarus ĩ pra. crim. §. fin. q. 12. nu. 11.

QVAESTIO XI.

De correctione Fratrum, quantum ad personas potentes testificare, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum monachi possint esse testes in causis ciuilibus, & criminalibus suorum monasteriorum.*
2 *Vtrum monachi ad testimonium ferendum compelli possint.*
3 *Vtrum in causis criminalibus moniales possint esse testes contra alias moniales.*
4 *Vtrum, vt testificentur monachi, & moniales, sit necessaria licentia prælatorum.*
5 *Vtrum laici contra clericum, & monachum possint esse testes.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi possint esse testes in causis Ciuilibus, & Criminalibus monasteriorum.

RESpondeo dicendo, contingere aliquando seculares, aut Ecclesiasticos ciuiliter, aut criminaliter conqueri de regularibus, dicentes ipsis esse debitores, & ipsis ad monasteria accedentibus non mediocrem iniuriā contulisse, ratione cuius prælati regulares sæpius ad decisionem causæ propositæ accedunt. Videndum igitur est, prout proponitur in titulo quæstionis, vtrū monachi in his casib. testes esse possint. Et videtur, quod non, quia secundum communem, quam tradunt *a* Doctores, & copiosè post alios Antonius Gomez, & Simancas, testes domestici ad testificandum sunt repellendi. Et in quadam Lege *b* partitarum declaratur, quod domestici, & familiares, seu de domo dicuntur seruus, colonus, libertus, à scriptitius, mercenarius, famulus, & vt breuius dicam, familiares dicuntur, qui viuunt (vt cum nostris loquar) ad vnum panem, & ad vnum vinum, vt dicitur in quadam Authentica, *c* tales sunt, qui viuunt in communi; qua ratione attenta videtur, quod monachi non possint esse testes in causis monasteriorum; nec pro fratribus in causis fratrum ciuilibus aut criminalibus possunt testificari.

a Doct. in c. literis de testib. Ant. Gom l. 3. vari. c. 12. nu. 21. Siman. de inst. Cath. tit. 64. nu. 46. & seq.
b l. 18. tit. 16. par. 3.
c Autgen. de monach. §. cogitandum.

Sed hoc non obstante non reprobantur, si deponant pro monacho etiam sui monasterij, vt ait quædam Glossa, *d* aliquantulum tamen minor fides habetur eis pro qualitate amicitiæ, & fraternitatis, vt ait alia Glossa *e*, quam sequitur Lanfrancus; & sic Canonici, & monachi de his, quæ in capitulo fiunt, deponere possunt, quoniam per alios facilè probari non possunt, & habetur in iure, *f* & tradit Alexander, & idem asserit ex identitate rationis in Collegis, seu bursarijs Collegiorum, vnde præstatio continua alimentorum potest probari per bursarios & cohabitantes in eadem domo, quia non solent vocari ad hoc testes, vt consuluit Corneus *g*: idem dicendum est, quando volunt probari ea quæ fiunt domi, vt expressè voluit quædam Lex *h* ibi. *Quoniam non facilè, quæ domi geruntur, per alienos probari possunt.* Vnde illi, qui sunt de conuentu, super professione illius, qui repellitur à conuentu, secundum Panormitanum *i* possunt testificare; quia cum sit causa monasterij, non dicuntur testificari in causa propria. Propter quod Syluester ait, quod prælati Ordinis Minorum possunt in hoc casu experiri in iudicio.

d Glo. in rubr. de off. deleg.
e Gloss. in §. cogitandum in verb. testis in Auth. de monachis col. 1. Lanfrancus in ver. test. depositiones, col. 19.
f c. veniens 2. in fi. de testib. Alexan. consi. 151. repetitus col. 2. vol. 5.
g Corne. consi. 183. circa cōs. 2. vol. 1.
h l. consen. sup. §. seruus et §. super pladijs. C. de repu.
i Pan. in c. nuper de testibus Sylu. tit. testis n. 1, versic. nono familia.
k Habetur in compē. dicti ordinis.

Ex quo colligo, non esse priuilegium magnum, quod conceditur ab Vrbano IV. *K* Ordini Cisterciensium, in quo conceditur, *quod in causis proprijs monasteriorum dicti Ordinis, siue ciuilibus, siue criminalibus, ne ius eorum depereat, licet monachorum testimonijs vti, eáque tanquam iuridica recipienda esse.* Quod ipsum concessit Iulius II. congregationi Môtis Oliueti; Eugenius Quartus congregationi S. Iustinæ, vbi hoc extendit ad conuersos, & commissos dictæ congregationis, & Leo X. congregationi Camaldulensium extendit etiam ad nouitios. Hæc, oīa iure communi, vt patet ex dictis, vide concessa in causa enim communitatis collegiati admittūtur ad testimonium ferendum, quoniam non facilè, quæ domi geruntur, per alienos probari possunt.

Circa quam concessionem videtur dicendum, quod etiam quando damnum, vel lucrū venit ipsis de monasterio, possunt ipsi monachi de monasterio testificari, ait. n. *in causis proprijs, siue ciuilibus, siue criminalibus* quæ verba cum sint generalia, videntur habere locum etiam in causis, in quibus ipsis de monasterio damnum, vel lucrum obuenerit: & si hoc esset absolute, & generaliter tenendum, certè magnum tunc foret priuilegium, contra ea, quæ communiter notant Doctores *l* dicentes, quod quādo dānū, vel lucrū venit ipsis de capitulo, vel collegio applicandum, aut bursarijs, tunc etiam propter inopiam probationis non recipientur. Imputari enim eisdem debet, cur non vocauerunt testes aliquos, qui deponerent; quod ego certè non admitto, nunquam enim præsumitur, Papam concedere priuilegium contra terminos iuris, quando eius verba, & mens possunt in alio casu, qui non sit contrarius, facilè verificari; in dubio enim principis mens semper præsumitur esse talis, qualis de iure esse debet, vt notarunt Baldus *m*, & Alexāder, & Iason. Vnde supradictum priuilegium debet intelligi de causis ciuilibus, aut criminalibus secretis ipsorum monasteriorum, quando enim causæ secretæ sunt expediendæ, vt v.g. electio, tum quia posset fieri præiudicium vocando aliquos testes de capitulo, illi etiā si lucrum, vel damnum sentirent, ad testimonium ferendum sunt admittendi, prout tradunt Felinus *n*, Alexander, & Socinus, qui dicit tunc demum hos admittendos, quando non fuerunt in culpa in non adhibendo alios idoneos testes, secus in illis casibus, in quibus poterant testes vocari, quod ipsū tenet Rebuffus, *o* & hoc videntur innuere illa verba dicti priuilegij ibi, *Ne ius eorum depereat*.

l DD. in c. super de testibus.
m Bal. in l. ex facto. in princ. not. 4. & ibi. Alexan. ff. de vulgari Ias. in l bene. ff n. 35. ff de legibus.
n Fel. in c. veniens col pen. de testib Ale. consil. 77. in causa col vlt. 7 vol. Socc. cō. 17. supradi. c. 2. vol. 1.
o Rebuff. de resp. & saluan. testib. n. 60. in fin.

Ex quibus concluditur, quod monachi sunt admittendi ad testimonium ferendum in causis Ciuilibus, & Criminalibus secretis monasteriorum, ad quarum comprobationem nō possunt vocari testes qui non sunt de monasterio, etiam si ex expeditione ipsarum causarum damnum, vel commodum ipsis de monasterio esset applicandum, ne propter inopiam probationis ius eorum pereat: at in causis ipsorum monasteriorum, quę per extraneos possūt probari, nō debent admitti propter supradicta, & si propter inopiam probationis ius eorum pereat, sibi fratres imputent, qui, cum possent conuocare testes extraneos, minimè eos vocauerunt. Et sic videmus quod quando Conuentus aliquod ius in aliquem confert, de quo fit instrumentum, etiam si adsint omnes monachi conuentuales sono campanæ vocati, ad firmitatem tamen ipsius negotij, testes extranei vocantur.

Secundo est aduertendum, quod licet hoc priuilegium cōcedat, quod liceat monachis testimonijs vti in dictis causis, hoc tamen non habet locum in monachis, qui pro monasterijs fuerint actores, vel responsales, vt in iure habetur, quod ius non infringit prædictum priuilegium, sicut non tollit, quod iure communi cautum est, vt ex dictis satis patet. Et aduertendum, quod Eugenius Quartus *concessit Abbati S. Pauli extra muros vrbis ordinis S. Benedicti & Conuentuum ipsius monasterij fratrum suorum testimonijs in proprijs causis vti, siue ciuilem, siue criminalem quæstionem contineat, ne pro defectu testium, ius eorum valeat deperire.*

Ita concessit Eugenius Quartus anno Domini millesimo quingentesimo, quadragesimo secundo, septimo Kalendas Iunij, Pontificatus sui anno duodecimo prout refertur in libro priuilegiorum congregationis Sancti Benedicti Portugalliæ, impresso Romæ ex typographia Titi, & Pauli Didianis, anno Domini millesimo, quingentesimo octogesimo nono, *p*

p Eol. 80. eiusdem libri.

ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrum monachi ad testimonium ferendum compelli possint.

RESpondeo dicendo, quod de iure ciuili indistinctè testes compelli debent ad testificandũ, cum officium testis sit publicum in genere, ne taceatur veritas, quæ res est sacratissima, & Reipublicę maximè necessaria, prout allegando aliqua iura cõcludũt Baldus, *a* & Panormitanus; de iure verò canonico compelluntur in ciuilibus, in criminalibus verò, nisi timore, odio, vel gratia se subtrahant, & in casibus exceptis, & alijs, arbitrarium est, an compelli in ciuilibus debeant, prout dicitur in aliquibus decretalibus. *b* Quod est valde notandum, quia vtrumque ius in suo debet seruari foro, vt tradunt doctores, *c* tamen quando veritas aliter haberi non potest, in vtroque foro compelli possunt, nisi in causis sanguinis, in quibus non compellũtur clerici, vel monachi, neque illi generaliter, qui volunt, vt dicunt Doctores, *d* promoueri; & iuxta supradicta debet intelligi quædam concessio Iulij II. congregationis Montis Oliueti, qua conceditur, vt ipsi monachi ad testimonium ferendum compelli non possint. Quod ipsum concessit Honorius III. Chartusiensibus, & Leo X. congregationi Camaldulensium, hæ enim concessiones debent intelligi, quod non possunt compelli dicti monachi, vt testimonium ferant in causis ciuilibus, nec criminalib. nisi quando veritas aliter haberi nõ potest. Nam si veritas aliter haberi non potest, non est dubium, quod compelli possunt. Et ita Pius II. congregationis Montis Oliueti illud priuilegium illis limitauit nisi aliter veritas haberi nõ possit, & tunc ait, quod debent fere testimonium in suis monasterijs. Vnde ait Collector e compendij Ordinis Cistercij, quod hæc limitatio Pij II. tanquam omni iuri cõsona, in omnibus ad testimonium perhibendum priuilegiatis, intelligenda est, vt priuilegio non obstante, quando aliter veritas haberi non potest, cõpelli possint vt optimè post Innocentium distinxit Panormitanus *f*. Quod ipsum, ait Nauarrus referens alias eo enim casu, cum implicat peccatum, nulla lex, aut priuilegium, aut Princeps eos excusare potest, argumento aliquorum Iurium. Arbitror tamẽ, in causa sanguinis minimè esse compellendos, etiam si veritas aliter probari non possit. Ex his colligitur, quomodo Prælati Regulares, tum ratione Iuris Ciuilis *g* & Canonici tum ratione obedientiæ, cui se monachi astrinxerunt, possunt compellere monachos ad testificandum, tam in caussis ciuilibus, quàm criminalibus aliorum fratrum in caussis criminalibus eorũ, si pęna sanguinis minimè imponatur, & cum aliter veritas non possit probari, nisi per eos, qui in ipsis monasterijs existunt, in quibus ea, de quib. est testificandum, tantùm sciũtur, & percipiũtur, quod articulo primo clariùs videbitis explicatum.

a Bal. & Panor. in Rubr. de testibus cogen.

b ca. cum super eo. delictorum de testib. cogē.

c DD. in Cle. dispendiosa. de iudic.

d Doct. in ca. delictorum de testib. cogen.

e Collect. cōp. Cister. ti. testis §. 2.

f Pan. c. 1. n. 2 de test. cogen.

g c. fide præst. scrip. co. Iul. c. si homi. 11. q. 3

ARTICVLVS III.

Vtrum in caussis criminalibus moniales possint esse testes contra alias moniales.

RËspondeo dicendo, quod de Iure Canonico *h* mulieres non possunt esse testes idonei in criminalibus, in quo iure id tradit diffusè Glosse, & diffusiùs more solito Andreas à Tiraquello, qui ait neminem de hoc dubitare, præter Philippum *i* Decium imo etiam secundum opinionem aliquorum, de iure ciuili incriminalibus non possunt esse testes idonei, prout tradit Marãta, *K* & sic videtur, quod in criminalibus non possunt esse testes moniales cõtra alias moniales. Sed contrarium, hoc non obstante, est tenendum, nam peius est, & magis contra Canones Sanctorum Patrum, quod laici admittantur; & videtur, quod mulieres laicæ etiam de Iure Canonico in criminalibus admittuntur in testes, quando aliter veritas haberi non potest, prout tradit Ioãnes Andreas, *l* delicta autem monialium non nisi per moniales possunt probari. Est tamen aduertendum, quod in illis casibus, in quibus de iure mulieres admittuntur ad testimoniũ, minus fidei eis adhiberi debet, quàm viris, vt optimè probat quidam textus, *m* & hoc expressè voluit Speculator, quem sequuntur Baldus, & Salicetus, Abbas, & latissimè Tiraquellus, Imo ait Decius, *n* quod duæ mulieres non sufficienter probarent, vt ex dicto earum posset quis condemnari. sed si plures essẽt numero, supplerent defectum, quod comprobat Maranta aliquibus additis. At hoc non admitterem in monialibus, licet enim sint mulieres, sunt tamen religiosæ timentes Deum, & ita duæ sufficienter probarent, si omni alia exceptione maiores fuerunt inuentæ.

h c. mulierem 33. qu. 5. vbi glos. Tiraq. in tract. de leg. connubi. leg. 9 num. 49.

i Dec. in l. admona. col. 5. versic. 16 de regu. iuris.

k Maran. de ordin. iudi. p. 6. nu. 49.

l Andreas in addit. ad speculi de test. §. 1. ver. item quod est mulier Ale. cons. 64. vt sub themate in princ. l. 1. idē cons. 39 animaduersi.

m l. ea q. ff. ad leg. iu. maiest. Specu. tit. de testib. § postquā ver porro Bal. & Salice. in l. vlti. ff. de fide instr. idem Bal. con. 415. quis melius in duobus locis l. 4. Abb. in ca. forus verb. sign. & cons. 152. quidā in crimi. indi. co. 2. l. 1. Tiraq. vbi su. nu. 57.

n Dec. in l. foemina n 35. de regu. iur. Maran. vbi sup. 65.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vt testificentur monachi, & moniales sit necessaria licentia Prælatorum.

REspondeo dicendo, quod secundum ius commune Canonicus Regularis potest à testimonio repelli, non enim secundum ipsum Ius eo possũt postulare, quia spirituales viri non debent mundanis rebus inuolui, prout ait quædam Decretalis, *p* & quia non habent velle, neque nolle, solum enim residet in superiori, & hoc idem est dicendum de monacho, & alio religioso, vt consuetudine, & opinione est receptum, teste Alberto Maleta. *q* Idem concludunt in fratribus Minoribus, & in alijs mendicantibus, cum sint mortui mundo, & sic debet intelligi, quod circa hoc determinat Ius Canonicum. *r* Cum licentia tamen suorum superiorum conuentualium bene possunt esse testes, prout dicitur in Iure, *s* & tradit Nepotis de Monte Albano. Et cõfirmatur, nam ad hoc, vt Clericus suum testimonium iustè posset proferre, necessaria est sui iudicis Ecclesiastici facultas, vt seruari de consuetudine affirmat Franciscus Mar. *t* quod iuri consentaneum est quia neque in causa ciuili clericus testificari potest, nisi dicta facultas præcesserit; tamen si de facto sine licentia deponat, eius testimonium non viciatur, prout tenet quædam Glossa, *u* quod ipsum in religiosis asserendum esse affirmat alia Glossa. Aduertendum tamen, quod Abbas *x* tenet, quod non tãtum Episcopus, sed etiam alius Prælatus inferiori potest dictam licentiam concedere. Quod verum sentit Salzedo *y* in ciuilibus controuersijs, non autem in caussis criminalibus ad tutelam, & defensam rei accusati, quia tũc ab Episcopo, vel eius Vicario Generali maturo iudicio, & prævia causæ cognitione, concedenda est, non verò ab inferioribus Iudicibus, qui causarum criminalium non habent cognitionem, & ait Salzedo, quod hoc iure vtimur. Vnde aduertant Prælati conuentuales, quando ab ipsis petitur prædicta licentia à suis subditis, quod cum eorum iurisdictio non sit quasi Episcopalis, sicut

o c. Mona. 16. q. 1. c. 2. de postuland.

p c. magnæ pro re no Cleric. & monachi.

q Males de testib. vers. Vlterius vidēdum, de nuper de testib.

r c. 1. in fin. de iuramento. col.

s Nepotis de Mõ Alb. in tract. de testib. nu 64.

t Fran. mare. dec. 77 nu. 4.

u Gl. vbi Abb. & omnes in c. 2. de iure. cal.

x Gl. in auth. de monach. § cogit. colat. 1.

y Abb. in d. c. 1.

z Salzed. in pract. crim. ca. 68.

a c. præter de offi. deleg. l. 2. ff. de iurisd. omnium indic. b d. quoniam de probatio. ni. c. quisquis 4. q. 2. c. iudicam. 30. q. 5.

bus illa non potest expediri, prout dicitur in iure, Et planum est, quod ad habendam veritatem debet iudex omnia facere, quæ huic muneri prodesse possunt, vt dicitur in multis iuribus, b quæ veritas ab inuito, & suspecto aliter haberi non potest, nisi per torturam.

ARTICVLVS II.

Vtrum, quando testes sunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum, & processus.

c Barto. in l. vn. §. iudex n. 1. d. q. d Boss. titu. de tortu. test. n. 98. & seq. e Conuer. de q. memb. 2. n. 12. f Boss. in ti. de man. ad hom. post. n. 30.

Respondeo dicendo, quod non. Ita tenet Bartolus c, cui nemo contra dicit, & Bossius d ait, quod ita uidit in practica seruari: & certè si aliter fieret, destruerentur mille processus, talis enim tortura, vt plurimū fit super inquisitione generali ad indagationem ueritatis, cuius quidem generalis inquisitionis non datur copia parti, neque restibus, & ita obseruat consuetudo, ut ait Antonius de Cameta: e bene tamen uerum est, quod si testis sit torquēdus propter causam, quæ aliunde, quàm ex processu oritur, puta, quod sit seruus, uel infamis, uel huiusmodi, vtique super hoc est disputandum, & cognoscendum, dato illi etiam termino ad dicendum, si quid in contrarium habet ad torturam euitandam, ut dicit Bossius, f quod ita seruat totus mūdus. At Iulius Clarus i sua practica criminali dicit, quod nunquam tale vidit seruari. Nam iudices semper faciunt torqueri testes, absque vlla disputatione, quod quidem tutius est propter periculum subornationis, quod admitto in iudicibus timoratis, qui timoratè procedunt ad torturam.

ARTICVLVS III.

Vtrum tortura purget defectum testium.

g Boss. in ti. de tort. test. h Marsil. in prac. crim. §. dilig. nu. 62. Iul. Clar. in prac. crim. §. fi. q. 21. n. 10. i Boe. dec. 319. post n. 4. K Siman. de haer. c. 26. n. 6. l Rola. cons. 34. n. 61. li. 1

Respondeo dicendo, quod licet testes sint inhabiles, quando tamen admittuntur, si torqueantur, tortura purgat eorum defectum, adeo vt fidem faciant contra reum, licèt aliàs sine tortura non probarent. Exemplum autem poni potest in teste, qui sit infamis, talis enim siue sit infamis infamia iuris, siue infamia facti, nunquam probat, nisi cum tortura. Et hæc est communis opinio, ut tradit Bossius g subdens, quod testis crimine notatus, etiam si non sit uilis persona, non admittitur sine tortura, sicut etiam non admittitur sine iuramēto. Ita Marsilius. h Quam opinionem tenet Iulius Clarus: nam licet quoad se ipsum sit reus, tamen dum deponit cōtra alium, fungitur officio testis, & sic nō est ei adhibēda fides, nisi cum iuramento, & sufficit, quod iuramentum interueniat, siue antequam ponatur ad torturam, siue etiam si iurat præsente ipso, contra quē deponit, prout tradit Boetius. i Et licet aliqui dicant, quod non facit fidem dictum complicis in crimine, nisi sit confirmatum cum tortura, hoc tamen iudiciorum vsus non admittit, ut tradit Simācas. K Aduertendum tamen, quod si uilis persona testificetur in causa criminali, probat cōtra reū sine tortura secundum communem, quàm probat Rolandus, l alij verò contrarium opinantur, Iulius tamen Clarus ait hoc esse relinquendum arbitrio boni iudicis, qui iuxta qualitatē personarum, & facti arbitrari debent, an talis testis torqueri debeat, an non, sed in omnem casum huiusmodi testibus nunquam adhiberetur tanta fides, sicut alijs.

ARTICVLVS IV.

Vtrum omnes testes, qui delicto interfuerunt, sint torquendi.

Respondeo dicendo, quod torquentur testes, qui delicto interfuerunt, si tamen dicunt neminem vidisse, aut cognouisse, ex hoc reddunt se suspectos, tanquam quod veritatem celare velint. Ita in iure m probatur; non posset hoc casu tamē iudex omnes eos, qui interfuerū, torquere, sed tantùm duos, vel tres secundum communiter Doctores, vt ait Bossius. n At Iulius o Clarus, dicit, hoc non seruari in practica, imo relinquendum esse arbitrio boni iudicis, Vtrum omnes, vel duo debeant torqueri. Aduertant tamen Prælati regulares, quod in tormentis inferendis suis subditis non sint carnifices, non enim est in vsu religionum aliud tormentū, nisi flagellatio, & panis, & aquæ ieiunia, alia autē, quæ in alijs tribunalibus sunt in vsu, abſūt quod in religionibus propter reuerentiam clericatus, & habitus regularis admittantur. Et quando cōtigerit quod necesse sit quæstioni torturæ apponere moniales, recordentur fragilitatis fœminæ, propter quam fragilitatem à mulieribus incipiendam esse tormentorum quæstionem asserit Guandines, p Decius, & Ioannes Lupi, & probat quædam particularū lex, quæ opinio in fragilitate fœminei sexus suas mittit radices, fœminatū enim imbecillitas efficier, vt leuioribus tormētis veritas citiùs indagetur, quę si viris inferrentur, minimè eos facerent confessioni succumbere: nec testes possunt, nisi vna vice torqueri, & ad hoc præcedentibus aliquibus indicijs sufficientibus ad quæstionem, prout tradit Brunus q post Baldum.

m L. unic. §. index ff. de q. n Boss. in prac. ti. de tortu. testium n. 10 in fin. o Iul. Cla. ubi su. nu. 8. p Guand. in tract. de malef. c. de q. col. 9 Dec. in l. 2. ff. de reg. iuris Lupus in Rub. de dona. §. 4. 74 o. 12. item. pen. p. p. q Brun. in trac. de tortura ar. 6. col. 9. ver. dixit etiā Bar. Bal. consi. 385. vol. 1.

QVAESTIO XIII.

De correctione fratrum, quoad numerum testium in sex articulos diuisa.

Circa quam quæstionem sex quæruntur.

ARTICVLVS I.

Quæ probationes requirantur in causis criminalibus.

Respondeo dicendo, quod probationes in causis criminalibus debent esse luce meridiana clariores, vt dicitur in iure, r quod dum loquitur de coniunctionē testiū addit, *idoneorum*, dum verò de coniunctione instrumentorum, addit, *apertissimorum*, & dū loquitur de cōiunctione indiciorū, addit, *indubitatorū, ac luce meridiana clariorū*, qđ ius, licet ciuile, iā est canonizatū p sacros

r l sciat. cūcti C. de probat.

Canones, & ratio est, quia vbi maius est periculū, ibi cautius est agendum, vt dicitur in iure, quod non solùm est verum, vbi tractatur de magno periculo, verbi gratia, de vita hominis, sed etiam vbi agitur de minima pœna corporali, quia censetur maior qualibet causa ciuili, argumento cuiusdam legis. Adeo hoc est verum, quod licet in ore duorū, vel trium stet omne verbum iuxta dictum Saluatoris nostri, & duo, vel tres testes, contestes, & omni exceptione maiores sufficiant, prout dicitur in iure, ad damnationem tamen aliquorum requiritur numerus maior, quia Episcopus Cardinalis non damnatur, nisi septuaginta duobus testibus, vt diffinitur in iure Canonico.

Sexaginta duobus testibus damnatur Diaconus Cardinalis, subdiaconi verò, & inferiores Cardinales damnantur viginti quatuor. Quod tamen specialiter habet locum in Episcopis, & alijs clericis Ecclesiæ Romanæ triplici ratione, quam ponit D. Thomas; contra quoscūque verò alios, etiam Episcopos, sufficit ad condemnationem testimonium duorum, vt dicitur in iure, & non est, cum ad condemnationem Prælatorum regularium plusquam duos testes requiramus: cùm omnes, licet sint supremi, quoad iurisdictionem Episcopis tantū æquiparentur. Bene tamen verum est, quod inquirentes de delictis ipsis imputatis, cautè procedere debent in testium examine, cum ipsi sint positi, sicut scopus ad sagittam, propter quam causam non condemnarem ego eos ad pœnam ordinariam, propter duos tantùm testes, nisi causa, & circūstantia facti, & personæ aliud postularet. Supradictis non obstat, quod per hoc videtur derogatum ius diuinum, quod scilicet, in ore duorum, vel trium stet omne verbum, nam hæc regula debet intelligi, quod scilicet ad minus in ore duorum, vel trium stet omne verbum, non tamen tollit ius diuinum, vt plures testes aliquando requirantur, prout subiungunt Abbas, & Bartolus, & Fortunius Gracianos, de vltimo fine iuris Canonici, & Ciuilis.

ARTICVLVS III.

Vtrum pro crimine clam commisso admittantur leuiores probationes.

RESpondeo dicendo, quod licet in his, quæ solent clam fieri, sufficiāt leuiores probationes, prout probatur in iure & notat Bartolus, at in causis criminalibus semper requiruntur duo testes omni exceptione digni, & ideo non sufficit, quod producantur inhabiles eo prætextu, quod delictum sit clam factum. At in causa hæresis etiam clādestinæ, specialiter admittuntur inhabiles, vt puta participes, vel excommunicati, vt dicitur in iure. Et comprobatur supradicta opinio in quadam Decretali, in qua licet stuprum soleat fieri clam, & ideo difficulter probetur, prout dicitur in iure, non tamen admittuntur domestici. Nec obstāt adducta ab Alexandro, nam prout respondet Alciatus, domestici ibi admittuntur, quoad faciendum iudicium, non quoad probationem, vt tenet Glossa communiter recepta, & tenent Abbas, & Imola, & Doctores communiter. Et in criminibus regularium, quæ occultè committuntur, etiam domestici admittuntur ad probationem faciendam. Cum ab alijs commodè non possint probari, quod ab ijs, quæ tradunt Doctores, non est alienum: nam quando agitur de delictis, quæ occultè committuntur, ac ob id sunt difficilis probationis, tunc sufficiunt violentæ præsumptiones etiam ad condemnandum, vt in specie sentit Paulus de Castro, *o* quam opinionem tenet Hippolytus, & receptam à Doctor b. asserunt Carrerius, & Corrasius, & eam seruare Curiam asserit Cassaneus, & latè Mascardus, & tradunt etiam Aymō, & Decisio Rotæ. Quibus adde *p* Hostiensem dicentem, quod in his, quæ in occulto committuntur & certa probatio haberi non potest, indicia probabilia, & vrgentes præsumptiones habentur pro sufficienti probatione.

Denique omnium receptissima est opinio, quod in his, quæ suapte natura difficulter probari possūt, probatio sufficit per coniecturas, vel probationes, quæ in alijs causis non censentur sufficientes prout allegando multos, & multa resoluit doctissimus Lusitanus Barbosa. *q* Non tamen dictæ coniecturæ ad pœnam ordinariam imponendam sufficient.

ARTICVLVS III.

Vtrum semel malus semper præsumatur malus.

RESpondeo dicendo, quod qui fuit malus, etiam nunc præsumitur malus, prout in regula *r* iuris probatur, de qua latè per Hippolytum. Ex qua infert Salicetus, *s* quod vbi plures fuerunt in rixa, & reperitur vnus vulneratus, poterit Iudex peruenire ad torturam contra illum, qui aliàs simile delictum commiserit, quam opinionem sequuntur recentiores. *t* Quæ tamen regula habet locum, & intelligitur in eodem genere mali, vel illi simili, vt tradit Alciatus. *u* Verum est tamen, quod qui est malus in vno, habet cōtra se non modicam opinionem, quod sit malus in alijs, propter magnam cōnexionem, quam habent vitia inter se: & sic in quodā Canone, *x* ex vna specie delicti paternæ præsumuntur filij laboraturi, Hoc tamen non procedit, quādo aliquibus stetisset probus, & abstinens ab alio, vel ab illo delicto per aliquod tempus, saltē per triennium magnam agendo pœnitentiam, putà quia ingreditur religionem, iuxta ea, quæ in iure *y* notantur, & tradunt Angelus, & Salicetus; nec etiam procedit in delictis, quæ per naturam, seu ætatem alterantur, licet enim iuuenis fuerit libidinosus, non præsumitur idem vitium in sene, vt cum Bartolo, & Felino resoluit Alciatus. *z*

Prædicta autem regula, Quod semel malus semper præsumitur malus, intelligitur respectu futurorum, quia qui fecerat aliàs delictum, præsumitur simile in futurum facturus, sed respectu præsentis ita præsumptio non facit probationem, sed suspicionē tantùm. Vnde colligitur, quod si monachus condēnatur, quia furtum quoddam commisit, non propterea præsumitur cætera commisisse, prout tenet Innocentius, *a* Abbas, Imola, Ioannes de Anania, & latè Felinus: bonus autem semper præsumitur bonus etiam nunc, vt dicitur in Iure, *b* quia de transacta vita addiscimus, quid de sequēti conuersione præsumamus. argumento cuiusdam textus, *c* & tradit Felinus. Quæ omnia sunt notanda pro solutione causarum regularium, quando ad præsumptiones recurrere oportet.

ARTICVLVS IV.

Quomodo testes sunt examinandi.

RESpondeo dicendo, quod testis debet esse omni exceptione maior; illi autē sunt omni exceptione maiores, q nulla legitima exceptione reijci possunt,

o Paulus de Cast. cōs. 299. co. pe ad med. l. 2. Hippolyt. in Rubr. de prob. nu. 138. Car re. de homic in princ. n. 205 pag. 62 Corras. in l. 2. lect. 2. n. 7 ff. sol. mat. Cassa. in consuetudinib. Burgundia Rubr. 1. § 2. gl. el. apreuen. n. 59 p. 102. Masca. de proba. 3 p. con 1124. nu. 8. & con. 122. nu. 16. Aimo. con. 178. n. 8. Rot. deci. 313. n. 2 p. nouiss.

p Hostiens. in Sum. tit. de filijs presbyte. n. 1 ad fi.

q Barb. in l. 2. in prin. nu. 80. ff. solut. matr.

r Reg. semel malus de reg. iur. li. 6. Hippolyt. sing 74

s Sali. in l. fi. vlt. col. 1. de q.

t Moderni in l. 1. in pra. vl. col. ff. de q.

u Alciat. de præsum. reg 2. præsup 7. n. 6.

x c. si gens Anglorū 56 dist.

y §. hinc autē nobis in Auth. de monachis. vbi Ang. Sali. in l. fi. §. si fidei iussor. ff si quis satisdare cogat.

z Alc. vbi sup. num. 3.

a Inno. Abb. Imo. Anania Fel. in ca. fraternitas de hæreti.

b c. mandata de præsum.

c c. non omnis §. a barbaris ff. de re mili. Fe. in ca. cum in iure in pri. de off deleg & in fi. 4 col. 1. de probat.

possunt, prout asserit Panormitanus. *a* Et vnus testis cum confessione facta super constantia actus, licet obiter, nihilominus probat, ex quadam Decretali, *b* vbi Panormitanus, & alibi Bartolus. Aduertendum etiam quod si duo testes, quorum quidam pro reo stat, alter verò pro actore, semper maior fides adhibenda est ei, qui rei causam tuetur, nisi persona pro actore faciens, aliqua magna dignitate, authoritate, vel probitate elucerer, vt proponitur à Soto. *c* Et testes contra reum adducti id tantum probant, quod aduersus eum in iudicium affertur, & nullo pacto vim habent contra eum, qui eodem crimine astringeretur, vt dicitur in iure, *d* & tradit Panormitanus. Præterea est aduertendum, quod magna cura in examinandis testibus est adhibenda, delata enim crimina per suas circunstantias in diuersos articulos distinguenda sunt. Quæ circunstantiæ his versibus notantur.

a Panor. in c. 1. de testib. & in c. 1. de consangui. & affin.
b ca. fi. de fide instr. ... ab intesta. vbi Panor. n. 25. Bart in l. admonendi. ff. de iureiur.
c Sot. l. 5. de iusti. q. 7 ar. 3
d l. deminutiosse ff. de adulte. Pan. in c. significasti. de adult.

Quis, cui, cur, quomodo, quando, vbi, quibus auxilijs, aut socijs.

Scimus enim ex locorum varietate, frequentiùs testium mendacium esse compertum, vt etiam ex diuersa locitatione, vt in Daniel *e* legimus. Excutiant igitur iudices diligenter, an testis nimis promptè respondeat, signum est enim, quod conuentione inter se facta testimonium ferendum se contulerunt; quod si nimis est perplexus, conscientia deterreri, non minimum est iudicium. Illustremus hoc exemplo, vt meliùs intelligatur, si enim quispiã de carnium esu ad causam dicendam cogeretur, proferrètque eius maleficij testes in articulos, debet huiusmodi delatio desumi hoc pacto. Quo die hoc crimẽ sit commissum, tum quo loco eius rei actio sit, tertio vtrũ solus, an cum alijs carnes ederit, deinde quo loco ipsi testes manebant, vt huiusmodi crimen perspicerent; quintò cuius essent generis illæ carnes, quæ edebantur, & de hoc debent examinationes describi, N. testis vocatus, & medio iuramento examinatus super processu, & tota causa, & primo interrogatus respondit.

e Dan.

ARTICVLVS V.

Vtrum sola scriptura priuata faciat plenam probationem.

Respondeo dicendo, quod si quis in aliqua, verbi causa, epistola confiteatur suum delictum, sola illa scriptura priuata, ne alijs testibus, sufficit ad plenam probationem, dummodo in iudicio recognoscatur ab scriptore reo, prout tradit Rebufus, *f* & notant Couarruuias, Auendannus, & Auiles, hoc tanquam clarum præsupponentes, solùm enim quærunt, vtrum habeat executionem paratã. Quinimo aiunt, quod scriptura habetur pro recognita ob contumaciam rei nolentis respondere, & recusantis comparere per quẽdam textum, *g* quẽ ad hoc commendat Couarruuias, Auendannus, & Didacus Perez. Quod verum esse intelligunt, dummodo ad cognitionem faciendam personalis citatio procederet, nisi dolo, & fraude reus effugeret citationem, & latitaret; tunc enim sufficiunt edicta consueta. At si reus in iudicio compareret, & negaret scripturam à se scriptam, & actor testibus careret, quibus veritatem probare posset tunc actor à iudice petere debebit, quod reum compellat ad simile scripturam manu propria scribendam, vel pro dat aliam scripturam à reo scriptam, & subscriptam vt ex ea comparatione literarum posset fieri recognitio iuxta quandam Authenticã, *h* per quã ita tenent Baldus, Hyppolytus, & Gregorius Lopez. Et post quam reus eã scripserit, aut prolata fuerit alia scriptura ipsius, iudex debet eligere scribentes peritos in arte, & sub iuramento eos astringere ad deponendum super comparatione. Aduertendum tamen, quod huiusmodi comparatio non inducit plenam probationem, sed semiplenam, vt post alios resoluit Couarruuias, *i* & Paz. Et tunc actor petere debet, quod iuramentum reo deferatur in supplemẽtum probationis iuxta quendam textum, & tradit Paz, *k* qui licet agat tantùm in causa ciuili, idem omnino asserendum est in causis criminalibus: verbi gratia, quando reus in scriptura priuata suum confitetur delictum, vel scribit peccata aliorum, ratione quorum ipsi infamentur, & apud iudices ad recompensationem per viam denunciationis, vel accusationis accedunt.

f Rebu. in tra. & chirog. & schedul. ret. og. n. 44. Cou. li. 2. varia. c. 21 n. 4. Auend. in c. prato 2. p. c. 3. n. c. versi. aliquã, tamẽ Auiles in ca. prato c. 10. in glo. ver. execu. nu. 33.
g c. fi. de cõfes. Cou. l. 2. var. c. 11. n. 4 in fi. Auen. in cap. prato. 2 p c. 30 n. 4. Perez in l. 4 tit 8 li. 3. ord. col. 1090.
h Auth. de in stru. caut. & fid. § si quis igitur. Hippol. in Rub. de prob. Lopez. in lege. 120. tt. 18. p. 3
i Cou. pract. qq c. 26 n 6. Paz. allegandus.
k Paz. in pr. crim. 4 p to. 1. c. 1. a n 21. vsque ad n. 31.

ARTICVLVS VI.

Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teste.

Respondeo dicendo, quod cum accusator teneatur adducere testes idoneos in ipsum accusatum, & eius delictum probare, clarum est, quod ipse in iudicio non valet pro teste. At loquendo de denunciante, vtrum in denunciatione valeat pro teste, magis dubitatur. Aragon *l* enim tenet, quod non. At contrariam opinionem tenent Soto, *m* Simancas, & Nauarrus, & Bannes, quod probant ex Euangelio, vbi denunciaturus iubetur præhabuisse vnum, aut duos testes, vt cum vno ipse faciẽs alium haberentur duo, & cum duobus tres. Et certè ego non video, cur, iuridicè loquendo, denunciator à testificando repellatur, si ipse denunciator prius fraternaliter reum correxerit, hoc enim faciens indicat, non maleuolo animo denunciationem intimasse, cum correctionem videns non profecisse, ad denunciationem procedat, vt hac via possit denunciatio spiritualiter proficere.

l Arag. 2. 2. qu 33. art 6. versic. sed est aliud dub.
m Soto. de secret. memb. 2. q 4 p. 4. col. 2. & l 5 de iusti. q. 6. art. 2. con 4 Siman. de insti. cath. n. 5 Naua. in Rub. de iudi. n 19 in fi Ban. 2. 2. q 33. ar. 8 1. ver. 3.

QVAESTIO XIV.

De correctione fratrum quoad testium interrogationes, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæstionem octo quæruntur.

1 *Vtrum testes necessario debeant interrogari à iudice.*
2 *Vtrum persona notarij adscribenda dicta testium ad apices iuris pertineat.*
3 *Quomodo saluanda sit consuetudo aliquarum religionum, in quibus per seipsos iudices regulares scribunt ea, quæ à testibus dicuntur, non adhibito notario ordinis.*
4 *Vtrum testis possit deponere dictum suum in scriptis post iuramentum, taliter quod ipse scribat suum dictum.*
5 *Vtrum in causis ordinis sint à iudice testes necessario inquirendi.*
6 *Vtrum testes sint interrogandi, de loco, tempore, & causa sui dicti.*
7 *Vtrum testes possint interrogari de occultis.*
8 *Vtrum testes, vt valeant, sint sub iuramento interrogandi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum testes necessario debeant interrogari à iudice.

Respondeo dicendo, quod secundum ius, iuramenta testibus deferre, interrogare, atque examinare, officium ipsius iudicis est, non autem Notarij, nisi à iudice notario demandetur, prout ordinat quædam lex, *a* vbi notant Glossa, Angelus, Baldus, Belamera, Abbas, & Lamfrancus, omnes enim concludunt, quod iudex impeditus hoc notario committere possit per quandam Authenticam, *b* & id ipsum tenet Alexander. Verum est tamen, quod iudex non potest propria manu scribere dicta testium, sed à Notario debent literis mandari, aut ab ipsis testibus, si sciant scribere, vt dicetur articulis sequentibus.

ARTICVLVS II.

Vtrum persona Notarij ad scribenda dicta testium ad apices iuris pertineat.

Respondeo dicendo, conclusionem esse indubitabilé, quod in iudicio, siue ordinario, hoc est in illo, in quo de apicibus iuris curatur, siue extraordinario, hoc est summario, in quo sola veritate inspecta proceditur, & iuris apices non requiruntur, vt sententia dicatur aliqua, & habeat fundamentū requiritur, quod in tali iudicio interueniat persona publica Notarij, Tabellionis, seu Scribæ, qui acta scribat, vel eo deficiente interueniant duo testes idonei, qui vniuersa iudicij acta conscribant. Hoc expresse determinatum est in iure, *c* dicente, *Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quàm in extraordinario iudex semper adhibeat, aut publicam (si potest habere) personam, aut duos testes idoneos, qui vniuersa iudicij acta conscribant.* Adeo hoc est verū, vt licet secūdum ius *d* semper pro sententia præsumatur, at tamen si iudex procedat in aliqua causa siue ordinaria, siue summaria, non seruato ordine processus, aut non adhibendo Notarium, aut non fulminando ante duos testes acta processus, non stat præsumptio pro sententia ab eo lata, & nullius valoris esse reputabitur, vt probatur in multis iuribus, & tenet Glossa. *e*

Quod insuper confirmatur ex quadam Clementina, *f* in qua traditur modus, qui debet haberi in causis, in quibus de apicibus iuris non curatur, quę in multis eius partibus mentionem facit actorum processus, quæ an, si deficiāt, iudicatum nullius esse valoris, vel momenti, vt patet ex cōtextu dictæ Clementinæ, ibi, *actis tamen continuò scribēdæ*, & ibi, *ad exhibēda omnia acta, & munimēta*, & ibi, *probatione, & alijs actitatis*, & ibi in versiculo, *quo omnia*, vbi dicit, quod ita sunt seruanda etiam in illis casibus, in quibus simpliciter, & de plano, & sine figura iudicij proceditur, sicut proceditur in causis regulariū.

Corroboratur hoc præterea communi Doctorū resolutione dicentium, quod sententia lata, sine eo, quod cōstet de processu, est ipso iure nulla. Ita tenet quædam Glossa, & Innocētius, & Ægidius, Alexand. & Cassiodorus affirmans post Alexandrū hāc esse communem, quod etiam amplectitur Vantius in suo tractatu de nullitatibus, adeo hoc est verū, vt iudex, ad quē appellatur, cognita processus nullitate, non poterit reformare sententiam reformando processum, sed debet statim pronunciare ipsam sententiam nullius esse valoris, & momenti, vt tenet Abbas, *h* post alios per quādam Decretalem, quam ad hoc commendat Baldus, & tradunt Alexander, & Decius.

Confirmatur hoc prætereà; nam partes, quibus hoc competit, non possunt talem sententiam approbare, quia quando processus, & ordo est substantialis, à partibus aliquo modo admitti, vel remitti potest; & illud dicitur substātiale alicuius rei, sine quo illa res esse nō potest, sicut non potest esse vēditio, & emptio sine pretio, vt dicitur in iure, *i* eodē modo sententia sine processu suo substantiali constare nō potest, vt formaliter arguit Bartolus, *K* & tenet expresse Baldus, Et ratio huius doctrinæ in prōptu adest, est enim in iure firmatum, ad vtilitatem publicam pertinere processum in causis ciuilibus, siue criminalibus, siue publicis adesse secundum Cardinalem, *l* quod ius publicum etiam consentientibus partibus minimè possunt iudices in aliquo derogare, vt traditur in iure, *m* & tenet Alexander, inferior enim contra legem superioris dispensare nō potest, vt post alios tradit Capicius, *n* & Crauetta.

Denique nostra sententia confirmatur ex præfatione dictæ Decretalis, vbi Innocentius III. in Concilio Generali statuere volens, vt acta processus in iudicio tam ordinario, quàm extraordinario fiāt à iudice adhibendo semper Notarium, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuersa iudicis acta conscribant, rationem huius assignat dicens, *quoniā contra falsam assertionē iniqui iudicis innocens litigator quādoque non potest veram negationem probare*, clarè in his verbis innuesē; quod conuenit acta processus per notarium, vel per duos viros idoneos à iudice adhibitos conscribi; ne detur ansa iudicibus iniquis secundum eorum deprauatum libitum acta conscribere, vt innocens puniatur. Sicut enim magis præsumitur pro notario, etiam teste negante id dixisse, prout dicit Speculator, *o* Abbas, Felinus, & Alexā der, ita magis præsumetur pro iudice scribente contra miserum testem, & partem, negantes talia dixisse, & sic corrueret veritas in tribunalibus, cōtra ius naturale, diuinum, & humanum, fraudibus, & dolis obuians; ex quibus constat conscribi acta processus non à iudice, sed à Notario in præsentia iudicis, nō esse quid de apicibus iuris, sed quid pertinens ad essentialia.

Ex quibus colligitur, non videri iuridicè agere quosdam iudices regulares, qui non solùm non sumunt iuramenta à testibus eos examinantes in causis regularium, sed eorum depositiones propria manus scribunt, dicentes scribi à Notarijs religionum, qui alio nomine Secretarij nuncupantur, pertinere ad apices iuris, & non vbi proceditur de plano, & sine figura iudicij, sic vt proceditur in causis regularium, sufficere acta processus, et dicta testium à iudice propria manu scribi. Hoc enim est expresse contra ea, quæ ordinantur in capite *quoniam contra de probationibus*, vt patet ex eius præfatione & litera, ibi, *iudicio extraordinario*, iuncta glossa ibi; extraordinarium enim iudicium est illud, in quo proceditur non seruatis iuris apicibus, sed summariè, & de plano. Et aduertendum præfatam Decretalem habere locum etiam, quando proceditur per viam inquisitionis, sicut proceditur inter regulares, vt tenet Glossa *p* communiter recepta, quod est iudiciū extraordinarium, vt testatur Ripa *q* & ex multis probat Decius, argumentis contrariorum satisfaciens.

a l. hac consultissima. §. si quis aūt de teste & ibi gl. v. depositiones & Ang. C. de testi. gl. in l. in bon. C. de liber. cau. Bal. in l. qui test. C. de testib. Belamera dec. 18. Abb. in c. quoniā cōtra post nu 33. § ind. Lamfr. ī si. q. 10. de probat. idem Abbas in c. cum Bar. de re iudic.

b Auth. de defensorib. ciuit. Alex. in l. hac cōsultissima. § si quis autem C. de testa. & cons. 70. n. 13. lib 3.

c ca. quoniam contra de probat.

d l. 2. C. de off. ciuil. iudi. col. ver bonus ff. iudicatū sol. c. bona de elect. c. in præsentia de renunt.

e Auth. de his qui ing. ad appell. ca. si illud collat. 5. arg. ca. cū olim de priuil. ca. sicut de re iud. gl. in c. quoniam contra de prob.

f Cle. sæpe de verbor. um significa.

g DD. in c. quoniam contra de probat. vbi gloss. 1. & Innoc. & Aeg. in c. fin. & in c. cum in iure de off. deleg. Aegidius cōs. 89. Ale. consi. 22. l. 2. Cassio. te qualiter. & à quo possit & debeat nullitas probari et si nullitat. ex defectu processus nu. 10. dec. 5. in 2. de præsum. Sarm. super regulas de trien. q. 11. Vā. de nullit.

h Abb. in 3. & 4 not. inc. cū dilecti. per ipsa de empt. & vend. Bald. in l. 3 not. 14. de empt. & vēd. Ale. cons. 79. vers. est verū l. 2. Dec. consi. 484.

i §. pretium insti. de empt. l. pretia. ff. eodem. tit.

K Barto. in l. prolatam. col. 2. ver dico. C. de sent. & inter locu omn. iudic Bal. ibi col. 1. vers. itē præmitto.

l Card. in d. Cle sæpe q. 12 de ver. signifi.

m l. formā C. de off præfect. præt. Ale. cōs. 36. in fi. ibi. 2.

n Cap. decis. 46. in fi. Crau. consi. 182. col. 2. in prme.

o d. cap. quoniam contra Specu de teste §. 1. versic. de teste. Abb. & Fel. in c. cum causam 1. in fi. sup. de testi. Ale. consi. 74. col. vlt. vol. 4

p Gl. in d. ca. quoniā cōtra.

q Rip. n. 54. in rubr. extra de iud. & Deci. ibi dect. 1. n 7.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Quomodo saluanda sit consuetudo aliquarum religionum, in quibus per seipsos iudices regulares scribunt ea, quæ à testibus dicuntur, non adhibito notario ordinis.

RESpondeo dicendo, consuetudinem esse aliquarum religionum quam in nostra Minorum video apud graues, & doctos obseruari, quando .n. ex officio per viam inquisitionis procedunt, interrogant testes, & eorum dicta, & responsa ipsimet propria manu scribunt, sine eo quod notarium, & secretarium ad id assumant. Quam consuetudinem ex duobus existimo posse saluari.

Primo ex eo, quod fratres videntes suos iudices regulares procedere magis ad correctionem, quàm ad vindictam, ius ipsis competens ex præfata Decretali *a* renunciarunt, vt subditi, & subiecti suis prælatis per votum solemne obedientiæ, respectu cuius in multis iuri suo renunciasse censentur, vnde si partes, & præfato iuri, de quo in præsentiarum nolle vti potuerunt, nam secundum sententiam doctissimorum virorum, decisio præfatæ decretalis nō procedit in casu, quo inter partes sit pactum, vel conuentio, ne acta iudicialia in causis magnæ quantitatis scribantur, iuxta formam in ea præscriptam, & iudici potestatem faciunt procedendi absque ea, prout tenet Abbas, *b* Imola, Felinus, Paris. Beroius & Alexan. Pro qua sententia facit, nam præfata decretalis emanasse videtur in fauorem, & vtilitatem priuatorum nempè litigantium, vt contra falsam iudicis assertionem possent semper negatiuam facilè probare, ac proinde poterunt illi per consensum huic fauori renunciare iuxta tritissimam regulam iuris, *c* qua cuilibet iuri suo renunciare permittitur.

a c. quoniam contra. de probat.

b Abb. nu. 2. Imola n. 11. Fel. n. 3. Paris. nu. 29 in d. c. quoniam contra Ale. in l. secundum n. 15. ff. de verb. oblig. c l penu. C. de pact. c. ad Apostolicā de reg.

Nec obstat si obijcias, ex huiusmodi pacto & conuentione, & consensu delinquendi occasionem præstari iudici falsum asserenti, quod tamen Pontifex hic vitare intendit; & inde conuentio hæc vti illicita contra legem valere non debet, iuxta sacros Canones. *d* Respondetur enim, verius esse, secundum Doctores communiter, Pontificem in præfata decretali principaliùs intendere litigantium fauorem, vt si velint habeant facilem modum probandi ex scriptura negatiua; quæ antea non sine difficultate probabatur, & sicut ante hanc constitutionem, quo tempore acta non scribebantur, & iudici circa processum credebatur, non erat iniusta lex, quæ scriptura non egebat, sic hodie post dictam constitutionem, quæ litigantium laboribus prouidet, non erit iniqua conuentio, per quam ad illud ius antiquum regressus fit à litigantibus, proinde ac si præfata constitutio minimè emanasset.

d c. ex parte consuet.

Aduertendum tamen, quod quamuis Abbas, *e* Decius, Niconicius, & Carnacenus, resoluant ex huiusmodi conuentione, & partium consensu, per quem à partibus data est facultas iudici, vt sine scriptis causam expediat, & quod necessariò sequatur, præfatos paciscentes, & consentientes voluisse, vt ipsius iudicis simplici assertioni credatur, nihilominus tamen oppositum verius est, imo eidem non esse credendum, sed aliunde probanda esse iudicij acta, vel ex testibus, vel ex partium confessione asserunt post alios Alex. *f* & Felinus, affirmans ita cōmuniter teneri. tū quia eiusmodi conuentio, & consensus, & scripturæ renunciatio, est quid odiosum, & stricti iuris & inde necessariò restringi debet. Tū etiam quia si cū iudicio aduertas, quo præfata constitutio induxisse videtur. Primum acta omnia esse scribenda; Alterum verò, non esse iudici credēdum circa processum, nisi quatenus ex actis constiterit, ac sublata actorum scriptura, ex illa partium conuentione adhuc durat alterum vinculum, scilicet, ne credatur Iudici, quoties enim alicui duo competunt remedia, vno renunciato, alterum remanet, prout definitum est in iure. *g*

e Abb. n. 3. Decius n. 7. Nicon. n. 104. Carn. nu. 161 in d. c. quoniā cōtra.

f Ale. vbi sup. n. 21. Fel. d. c. quoniam contra nu. 3.

g §. affinitatis inst. de nupt. l. si domus. ff. de seruit. vrbano prædio.

Nec Decij *h* consideratio contrariam opinionē iuuat, nempè ex partium conuentione regressum fieri in ius antiquum, quo attento, ante præfatam decretalem *i* iudici credebatur. Id enim falsum est, vt constat ex alia Decretali *K* à Parisio ponderata.

h Dec. d. n. 7.

i d. c. quoniam contra.

K c. cum à nobis 28. de test. Paris. ib. n. 22

Nec satisfacit illorum distinctio, qui differentiā constituunt inter acta ordinatoria iudicij, qualia sunt comparatio, contumacia, præsentatio testium, & similia, & inter acta decisoria, & substantialia iudicij in libello, in scriptis, & in litis contestatione, & in eo quod sententia in scriptis feratur, vt scilicet in illis obtineat contraria opinio, vt scilicet, iudici credatur, quia in eis non agitur de tanto præiudicio, in his verò procedat nostra opinio, quia in hac specie longè maius præiudicium vertitur, ita Abbas, & communis secundum Parisium, & Ferretum. Hoc tamen refellitur, quia verius est etiam in ordinatorijs iudicijs nunquam simplicis iudicis dicto standum esse, siquidem in illo fundatur totius causæ decisio, & inde si acta illa falsa constiterint, graue damnum alteri ex litigantibus inferri poterit, qui forsan neque citatus, nec contumax fuit, cuius oppositum iudex affirmat, ac proinde ei non esse credendum, affirmant Romanus, *m* & Felinus.

l Abb. in d. c. quoniā contra nu. 3 Paris. n. 13. Ferret. n. 8

m Roma. in l. secundum nu. 63 ff. de verb. oblig. Fel. in d. cap. quoniam contra nu. 3.

Secunda via, hæc praxis regularium potest defendi ex eo, quod inter regulares de causis minimis sæpe agitur: Et præfata decretalis in causis exiguis & minimis locum non habet, in his enim sine scriptura standum est simplici iudicis assertioni, vt in specie docuerunt Abbas, *n* Imola, Felinus Beroius & est communis secundum Parisium, & Ferretum. Pro qua interpretatione facit, nam iure nostro in his exiguis regulariter non ita seruatur rigor formæ, & iuris solemnitas, argumento eorum, quæ in iure *o* notantur. Item quia in his modicis simplici Nuntij assertioni creditur, vt dicitur in iure *p* iuncta sua glossa, ergo à fortiori debet credi simplici iudicis assertioni, argumento eorum, quæ in eodem iure *q* notantur, & ita securè tenendum est, quamuis contrarium defendat Decius, *r* & post eum Niconicius.

n Abb. nu 3. Imo n. 13. Fel. n. 1. Bero nu. 41. Paris. nu. 14 Ferret. n 6 in d. c. quoniā contra.

o l. leuia ff. de accusa. c. 10. seruilas 11. q. 1. Cons. in tra. de minimis 1 i vaq. in tra. de iudic. in verb. ex quibus ad.

p c. pastoralis in sua glos. v. fam. Nuntius infr. de appel.

q Auth. multo magis C. de sacr. san.

r Dec nu. 7. d. c. quoniam contra.

Nec huic communi opinioni obstat generalitas præfatæ decretalis, *s* ibi, *vniuersa iudicij acta*, ex quo qui totum dicit, nihil excludit, vt dicitur in iure. *t* Nam respōdeo, verba hæc vniuersalia restringenda esse de habilitate, vt intelligantur in causis habilibus ad scribendum argumento eorum, quæ in iure *u* notantur. Quales non sunt causæ modicæ quantitatis, siquidem in eis credendum non est, voluisse Principem acta conscribi, quia in ea specie vltra temporis dilationem sequerentur expensæ excedentes valorem, & æstimationem principalis, contra quandam iuris regulam *x* de qua per Pinelum.

s l. c. quoniam contra.

t cap. si Romanorum. 12. d.

u l. vt gradatim in prin. ff. de mun. & honoribus.

x l. mediterraneo C. de annon. & tribut. l. 12 Pin. in l. 2. C. de rescinden. vend. 1. p. c. 1. nu. 28.

Quod si adhuc insteтur ex particula *Semper*, præfatæ Decretalis, *y* quæ ad omnem causam referenda est, iuxta in iure *z* notata. Facilè respondetur, si aduertas, eiusmodi exigua & minima, secundū prudentium opinionem, considerari & regulariter haberi, ac si non essent, vt notatur in iure, *a* & post Diuum Thomam tradit Nauarrus secundum enim

y c. quoniam contra.

z c. 2. de integ. restit. l. 1. ff. de lut. mat.

a Nau. in præl. 9. n. 12 & c. 17 nū. 4.

D 3 Docto-

Doctores, paruitas rei in quauis materia excusari solet. Vnde dictio illa *Semper*, considerari debet in illis casibus dumtaxat, in quibus scriptura, secundũ rectam rationem boni viri arbitrio, locum habere debet. Quod ipsum colligo ex præfata decretali, nõ enim dicit in vniuersis causis acta scribenda esse, sed vniuersa acta scribenda esse, quasi velit in illis causis, in quibus scriptura necessaria est, præfatam decretalem locum habere.

Nec supradictis obstat, rationem in ea decretali præscriptam habere locum in causis minimis, sicut & in arduis, nam vt aduertunt Parisius, *a* & Mantuanus, in exiguis non est verosimile, neque præsumendum iudicem, pro quo ius *b* præsumit, falsum aliquid asseuerare. Quod si instas minima sæpe in iure *c* considerari, facile respondeo, illud verum esse eo casu, quo planè constat, aliquem præiudicari in aliquo, aut damno affici, secus tamen est in nostra specie, in qua non ita contingit, si quidem in causis modicis diuersa militat ratio, & pro iudice præsumitur in eis nolle alicui præiudicare, aut calumniam. Quæ autem causæ modicæ dicantur arbitrio iudicis relinquitur, ex traditis per Menochium, *d* diuersas circa hoc referentem opiniones: & ex traditis per Auiles *e*, & Gregorium Lopes. Ex quibus patet, quomodo præfata iudicum regularium praxis, qui ad acta processus conficienda non adhibent notarios, possit sustineri, & defendi. Quomodo autem ipsi possint creare notarios regulares ad huiusmodi causas, & ad intimandas literas Apostolicas, in tertio tomo, in q̃stione de notarijs, dicetur.

a Paris. & Mant. in d. c. quoniã contra. b c. ex præsentia de renun. c l. si proprietarius ff. de dam. dam infect. l. in maioribus. d Menoch. de arbitris, casu 72. nu. 3. e Auil. in ca. prat. ca. 36. §. summaria nu. 6. Gregor. in l. 41. tit. 2. p. 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum testis possit deponere dictum suum in scriptis post iuramentum taliter, quod ipse scribat suum.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus *f* tenet, quod testis potest scribere dictum suum, & sic respondere in scriptis, & per scripturam, & additio Abbatis dicit, quod communiter seruatur opinio Bartoli Venetijs. Contrariam tamen opinionem, imò quod testis non possit in scriptis respondere, tenet expressè Ioannes Andreas, *g* quem sequitur Abbas, & Salicetus, & ante eos tenuit Speculator, Felinus, & Couaruuias.

Pro resolutione, dico primo, quod si loquamur in causis criminalibus, nunc cum testis potest deponere in scriptis, etiam si legeret scripturam, quia cũ in causis criminalibus probationes debeant esse luce meridiana clariores, in scriptis autem non declaratur animus testis, sicut decet. Nam (vt ait D. Hieronymus) vox viua habet, nescio quid energiæ: & propterea argumento cuiusdam Authenticæ *h* cõsulunt Doctores, vt iudices in causis criminalibus examinent testes per seipsos, & hoc tenet Abbas, *i* & Couaruuias, quia, vt ait quidam textus, *K* plurimum quoq; in excutienda veritate, etiam vox ipsa, & cognitoris subtilis diligentia affert. Nam ex sermone, & ex eo, qua quis constantia, qua trepidatione quid diceret, vel cuius æstimationis quis in ciuitate sua est, quædam ad illuminandam veritatem per lucem emergunt. Ex quibus verbis certò colligitur, testem non posse deponere in scriptis, sed viua voce, & si poterit fieri, iudex per seipsum examinare debet, & non committere alicui examinationem, videat quomodo, qua moderatione, & quo animo testis deponat, de quo agit Nelus. *l* Ex quibus colligitur, non iuridice procedere aliquos iudices regulares, qui in causis criminalibus mãdant testibus, vt in scriptis sua dicta deponant. Infertur etiam, cõsuetudinem aliquorum iudicum regularium, qui in inquisitione, & visitatione sua generali suorum cõuentuum, præcipiunt subditis, vt ea, de quibus denuntiant, etiam in causis criminalibus scribant, & propria manu subscribant, non esse (inquam) dictã consuetudinem iuri conformem, cum dicta denuntiatorum, si iuramento firmentur, testimonia sint contra reum efficacia, prout quæstione præcedenti diximus.

f Barto. in l. Theopõpus ff. de Doñe prin. num. 12. Addit. Abb. in c. de test. & cap. testib. g And. cap. de testam. Sal. in l. iusiuran. C. de testib. Spec. 3. p. tit. de teste §. nunc tract. nu. 17. Cou. li. 2. varia. c. 13. nu. 6. h quibus apud eloquẽti. C. de fideicomiss. & ibi DD. i Abb. in c. cum causam, n. 12. de test. Coua. l. 2. varia. c. 13. nu. 11. K l. de minore §. tormenta ff. de q̃q. l Nelus de testib. n. 90. vol. 3. tract.

Dico secundo, quod si loquamur in causis ciuilibus magnæ quantitatis, vel qualitatis, tales causæ, quoad solemnitates, & modum procedendi, æquiparantur causis criminalibus. Nam quando tractatur de omnibus bonis, vel maioris partis bonorum, dicitur tractari de vita hominis, & idem est, quãdo tractatur de honore hominis; nam melius est bonũ nomen, quàm diuitiæ multæ, propter quod etiam tunc requiritur, quod iudex examinet testem, & nõ sufficit, quod dicat testis in scriptis licet bene verũ sit, quod tunc legeret scripturam, & à iudice interrogatur super scriptura, & responderet ad interrogationem taliter, quod iudex intelligeret illam scripturam esse veram, bene valeret tunc dictum in scripturis, & in hoc casu intelligerem doctrinam Bartoli. Et si aliquis diceret, quod tunc etiam valeret tale dictum in criminalibus, concedendo quidẽ, sed maior declaratio requireretur in his, quàm in istis causis merè ciuilibus licet magnæ quantitatis, & qualitatis sint.

Dico tertio, quod si loquamur in causis ciuilibus minimis & parui præiudicij, tunc crederem valere tale dictum in scriptis, maximè si talis est consuetudo, & sic fit multoties inter scribas, & curiales, vt asserit Cantera *m* affirmans, ita iuridicè practicari in consilio supremo Regni Nauarræ, vnde non sunt condemnandi prælati regulares, qui audientes minima in visitationibus conuentuum, ea testibus & denunciatoribus scribi manu propria præcipiunt, & de his amplius in articulo sequenti.

m Cant. in q. crim. cap. 2. de pro. per testes n. 8. pag. 150. col. 1.

ARTICVLVS V.

Vtrum in causis arduis sint à iudice testes necessario inquirendi.

RESpondeo dicendo, quod in causis ciuilibus, & criminalibus testes debent à iudice præsentialiter interrogari, & examinari, & nullo modo hoc examen eorum secretarijs, & scribis committere, prout in iure *n* est definitum, & tradunt Doctores, Bernardus Diaz, Salzedo, Auendannus, Segura Olanus, Iulius Clarus, Auiles, Azeuedo, & Gregorius Lopez. Multæ enim falsitates ex tali commissione ortæ inueniuntur, perniciosa certè talis commissio ab omnibus reputatur, & iudices id facere consueti sunt grauiter puniendi, cum ex informationibus sinistrè, & non secundum Deum sumptis, malũ iudicium necessariò sequatur. Nam iudex secundũ probata, & allegata debet iudicare, prout in hunc modum nobis scriptum reliquit Simãcas, *o* scribæ ipsi potius quàm ipsi iudices iudicẽt, quia causarũ vincula dissoluunt, neq; enim iudices aliud facere possunt, quàm fidem eorum sequi, quæ apud istos probata fuerint contractum testamẽtorum, & actorum omnium robur ex fide scribarum pendet.

Aliqui tamen à Doctoribus casus enumerantur, in quibus interrogationes, & examen testium scribis committi consueuit, inter quas præcipuum est impedimentum ex parte iudicis, eos minimè potentis inquirere, quia verbi gratia, magnis & arduis negotijs est occupatus, & ex parte testium non potentium ad præsentiam iudicis ad testifi-

n Tex. & glo. in c. 2. de iud. l. 6. glo. in Cle. de off. de lega. Authen. apud eloquentissimũ & ibi DD. C. de fid. instru. lib. 26. & 27. ti. 16. p. 3. l. 28. ti. 6. l. 3. recopil. Bern. reg. 717. & ibi Salz. Auen. in c. 17. prætorum 2. p. Segura in direct. iudic. 2. p. c. 2. n. 19. fo. 9. Olan. in an ton. ver. iudex nu. 69. fo. 191. Clarus in pr. § fi. q. 26. Auiles in cap. 37. pretore gl. porfi. Azeue. in l. 18. ti. 6. l. 2. reco. nu. 1. & 2. Greg. in dictis leg. Partit. o Simanc. de repub. l. c. 23. n. 3. pag. 414.

testificandum accedere. Aliud est, quando res, super qua agitur, leuissima iudicatur, prout Felinus, *a* & Auiles post alios affirmatur.

Quando autem iudex scribæ examinationem, & receptionem testium commiserit, necessarium est, vt id scriptura constet, nam si sine scriptura talis cõmissio fuerit data, quidquid virtute eius fuerit factum, pro nullo reputatur, prout affirmat Mathæus de Afflictis *b* Menochius Auiles, Paz, Grammaticus, & Gratianus; dicto enim scribæ minimè debet fides adhiberi, etiam si affirmet, sibi talem commissionem fuisse factam, prout cum communi, post Hostiensem, Ioannem Andream, & alios, consuluit Alexander, *c* & Gregorius Lopez, contra Bartolum affirmat. Et sine dicta commissione in scriptis data, nõ potest scriba recipere depositiones, & sumere iuramentum ab ipsis testibus, prout tenet quædam Glossa *d* Baldus, & Bonifacius: adeò hoc est verum, vt eorum dicta nullam faciant in iudicio fidem, etiam si sint examinata a scriba, cui in scriptis facta est commissio, si causa, super quam testificati sunt, sit grauis, requiritur enim, quod in tali examine præsentia iudicis non deficiat, vt post alios tenet Gregorius *e* Lopez.

Ex quibus infertur non iuridicè procedere prælatos regulares, suis secretarijs testium receptionem & examinationem delegantes, non solùm in rebus leuibus, in quibus talis delegatio potest fieri, sed etiam in rebus grauibus, pro quibus fulminandis, & examinandis experientia, sagacitas, & industria integerrimi iudicis desideratur.

Infertur secundo, ipsos toto cœlo videri aberrare, qui consuetudinem allegantes, has delegationes sæpius in causis maximi momenti dictis secretarijs committunt. Cum hæc consuetudo, quia satis perniciosa, magis corruptela, quàm consuetudo sit iudicanda, & propterea minimè seruanda, prout tenet quædam Glossa, *f* quam approbãt Hyppolytus, Felinus, Roias, & Paz. Nec valet allegare, quòd examinatio testium coram iudice ad apices iuris pertinet, quibus iudices regulares minimè sunt astricti, nam respondetur, id ad apices iuris non pertinere; Cum ad indagandam, & extorquendam veritatem maximè conducat.

Infertur tertio eos, etiam maximè errare committẽdo secretarijs prædictam receptionem, & examẽ, sine speciali commissione in scriptis super eo facta, acta enim processus, ab his præfata commissione facta, nullius ex supradictis erit valoris, & momenti, & iuramentum ab eis scriptum nullam fidem in iudicio faciet, cùm à iudice non competenti sumptum fuisse constet.

a Auil. in ca. 37. prætor gl. per si per totã. post Felí. in c. cum causam nu. 36. de test. Auen. in c. 17 prætorum n. 3. pa. 2. Paz in pract. 1. p. 10. 18. tempore. fo 67. nu. 100.
b Affl. dec. 317. Menoch. cons. 400. nu. 43. Aui vbi sup. n. 18. & seq. Paz in d. 3. to. 4 p. cum nu. 4. fo 55 col. 1. ad fi. Gramma. cõs. 67. n. 34 Gra. reg. 260. nu. 6.
c Alex. cons. 204. colum. 4. vol. 5. Abb. in c. quoniam cõtra de probat. Grego. nu. 27. l. 11. 16. gl. in fi. p. 3. cõtra Bar. in Authen. de test. § & quoniam.
d Gloss. in l. si per nuncupationem C. de test. vbi Bald. §. si quis autẽ Bonif. in pero. v. prob. fo 293 col. 3. v. ind.
e Greg. in l. 22 nu. 11. p. 3 gl. 4
f Glo. in ca. te stes 1 q. 9. Hippoly. in l. de minore §. plurimum quoque nu. 9. ff. de qu. Fel. in c. cum caus. 1. n. 21. de test. Royas sing. 205. Paz in prac. 1. to. 1. p. c. 3. §. 1. n. 10. fo. 234.

ARTICVLVS VI.

Vtrum testes sint interrogandi de loco, tempore, & causa sui dicti.

REspondeo dicendo, quod quando in inquisitione est deducta qualitas loci, & temporis, non sufficit, quod testis dicat tale delictũ fuisse cõmissum in genere, quia per hoc non probatur tempus inquisitionis, & locus: & si diceretur aliud tempus, non posset sequi condemnatio, sed debet dicere testis contenta in inquisitione esse vera, vel vidisse fieri maleficium loco, & tempore, de quibus in inquisitione. Ita Bartolus, *g* qui vult amplius, quod licet dicat contenta in capitulo esse vera, si tamen postea interogatur de ratione, vt dicat quod vidit fieri homicidium non addendo locum, & tempus, non sufficit; quam opinionem sequitur Aretinus *h* Item caueat testis, vel reus, si interrogetur, an quid videtur noctis tempore, ne temerè respondeat vidisse nulla addita ratione, quia nocte non videmus, nisi Luna luceat, vel lumen accẽsum sit, vnde redderetur suspectus, vt tenet quædam Glossa. *i* vbi notant Baldus, & Doctores, imo etiã quando Luna lucet, non est ita clarum, [illegible] quod patet ex multis iuribus, *k* & [illegible] Glossa, habet enim Luna radios lugubres, Sol verò claros. Et aduertendum, quod si testis deponat super non verisimili, non probat, nisi assignet etiam non interrogatus rationem sui dicti, vt probatur in iure, *l* & notant Antonius, & Aretinus, de quo iam in superioribus *m* dictum est.

g Bart. in l. 4 ff. de Alcat. & in l labeo. ff. de supellect. le.
h Aret. in l. 3 seruitutes § 1. ff. de legat.
i Gl in l. si cũ exceptione, & ibi. Bald. & Doct. in §. si. ff. quod metus caus. in l. si minorem, C. de transa.
k Glos in §. nos[t] a {} autem cõstitutio inst. deleg. in v lucubrationes.
l cap. super hoc de renunciat. & ibi. Anton. Aret. in cap. tertio loco co. 4 vers. ex pro quo facit, de probat.
m q. 4. arti. [illegible]

ARTICVLVS VII.

Vtrum testes possint interrogari de occultis.

RE spondeo dicendo, quod testis legitimè interrogatus à iudice compellente, obligatur dicere veritatem, si enim ipsi iudici in hoc non obediat, iustitiæ executionem impediet, quod secundũ ius minimè est permissum. Verum tamen est, quod si iudex interroget de delicto occulto nulla infamia præcedente, potest testis respondere, se nihil scire, intelligendo mente, se nihil scire, quod reuelare teneatur, Ita post alios *n* Nauarrus, cuius opinionem libenter amplector, licet contrarium teneat Sepulueda, quam tamen Sepuluedæ opinionem non omnino tenerem casu, quo ex non manifestatione veritatis graue alijs præiudicium generaretur, quod multum damni ex infamia rei secuta excederet, si enim damnum infamiæ maioris esset valoris, licitum est testi non releuare delinquentem occultum, etiam si sit legitimè interrogatus, vt idem Nauarrus affirmat. Dixi (legitimè interrogatus) si enim non legitimè interrogatur, nulla obligatione ad dicendam veritatem astringitur.

n Nauar. in man. ca. 25. n. 43 Sepul. in rat. secreg. test. cap. 13.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum testes, si valeant, sint sub iuramento interrogandi.

RE spondeo dicendo, quod dum testes interrogantur a iudicibus, vt eorum dictum valeat, debent ab eis sumere iuramentũ, testis enim, qui non iurat, minimè valet, vt dicitur in iure, *o* quod intelligitur, etiam si sit Cardinalis, vt ait quædam Glossa *p* communiter recepta, etiam si sint mille testes, vt resoluit Dominicus *q* Augustinus de Ancona, & Felinus dicentes esse hanc doctrinã stupendam, & incognitam, quam dicit singularem Hippolitus, & sic debet testis iurare super Euangelijs, neque alicui testi, quantumcunque religioso, creditur, nisi iurato, nisi sit Episcopus, vel sacerdos, qui non iurat super libro, sed super pectore suo, prout dicitur in iure, *r* & notat Panormitanus. Aduertendum etiam, quòd præcipere subdito in virtute Spiritus sancti, non est in virtute iuramentum à subdito sumere, cum illa virtus Spiritus sancti obedientiam, quam subditus Spiritui sancto promittit, designet, & sic nihil aliud est dicere, præcipio sub obedientia, & in virtute Spiritus sancti, quam dicere prælatum præcipio sub obedientia, quam Spiritui sancto, & mihi promisisti. Ex quibus conuincitur malefacere aliquos Prælatos regulares, qui non sumunt iuramentum à testibus, quando super

o cap. nuper nobis de testibus.
p Glos. in ca. cũ essemus v. fratrũ de priuil.
q Domini in ca. multis per tex. ibi. 44.
r Anco de potest Eccl q 55. ar. fin. Fel. in c. non consuetus quon. 16. de rescript. Hippol. singul. 124 circa finem.
s c. f. de iurãcalum. Panor. in cap. ios de test.

aliqui-

aliqubus testificantur, sed tantum ipsis sub obedientia praecipiunt, vt dicant veritatem, nam secundum rigorem eorum depositiones minimè valent.

Nec valet dicere, quod ita consuetudine receptum est in aliquibus religionibus, consuetudo enim in praeiudicium boni communis minimè conficiendo, sed corruptela est appellanda, iuxta quae in iure *a* notantur, [illegible] enim commune in veritate indaganda, & [illegible] conseruatur, releuata enim veritate, innocentes [illegible] delinquẽs autem iuxta mensuram delicti castigatur, [illegible] veritas per iuramentum à testibus extorquetur. Et adiungendum quod testes solùm debent testificari super iuratis, & non super alijs, si enim super alijs testificarentur eorum dictum minimè valeret, vt argumento cuiusdam Decretalis *b* tenet Syluester, & post alios tradit Grammaticus. Aduertendum insuper, quod testis etiamsi non sit iuratus aliquam facit coniecturam vt tenet Angelus. *c*

a c. f. de consue. c. 1. & 2. eode lib. 6. l. 2. C. de consuet.

b cap. de test. excom. testib. Syl. v. testibus n. 6. Iss. Gr. dec. 180. n. 80.

c Angel. in l. iudices C de fide instrum.

QVAESTIO XV.

De correctione fratrum quoad veritatem testibus proferendam in duos articulos diuisa.

Circa quam quaestionem duo quaeruntur.

1 *VTrum testis praesumatur dicere verum.*

2 *Quae paena falsi testes sunt puniendi.*

ARTICVLVS I.

An praesumatur testis dicere verum.

REspondeo dicendo, quod in dubio non praesumitur testem ignoranter deposuisse falsum, Nam testis praesumitur propter iuramentum deponere considerate, & de eo, quod est certus, vt argumento cuiusdam Decretalis *d* notat Alexander, Secundo quia dicens aliquid falsum, cõmittit contra ius diuinum, & naturale, nam ignorantia non excusat à dolo, vt per Angelum, *e* Salicetum, Bartolum Veronensem, quia in his, in quibus debet praecedere diligentia, praesumitur scientia, & dolus illius, qui debebat diligenter inquirere; neque admittitur excusatio ignorantiae, vt dicit quaedam Glossa, *f* quam sequitur Ioannes de Anania, vt praesumitur in rustico secundum Alciatum: fallit tamen in bonae aestimationis viro, & magnae probitatis, qui praesumitur potius deposuisse falsum per errorem, vt ait *g* Veronensis, & sic istud multum consistit in arbitrio iudicis, qui habebit arbitrari, nunquid iste dolosè deposuerit, & quam fidem debet adhiberi eius testimonio argumento eorum, quae in iure *h* traduntur, & resoluit Barbacia: facit etiam, quia licet falsum non committatur sine dolo, est tamen in arbitrio iudicis, qua alia poena eum iudex puniet iuxta quandam Glossam, *i* quam sequitur Alciatus.

d c. ex rescripto extra de iureiur. Alex. in Rub. de interrog. col. pen.

e Angel. in l. plag. C ad leg. Flau. Salic. in l. Senatus C. de his qui sibi ascrib. Veron. consf. 21. col. 3.

f Glos. in cap. falsariorũ vbi Anania, col. pen. extra de crim. fals. Alciat. de praesu. reg. 2 praesum. 31. nu. 4.

g Veron. vbi sup. col. penul.

h cap. Literas, vers. quandoquidẽ vero simulius de praesumpt. Barba cons. 6. 54 col. vol. 4.

i Gl. in c. & seueriores qui bus causis Alciat. In l. 1. §. sed si mihi P. de verb. signif.

ARTICVLVS II.

Qua paena falsi testes sunt puniendi.

REspondeo dicendo, quod quamuis in accusatione abolita sit, & antiquata talionis poena, in testibus tamen eam adhuc habere locum, testatur Baldus, Curtius, Iason, Alexander, Guido Papa, Cassaneus, Socinus, quos refert, & sequitur Couarruuias. *k* Et in quadam lege Taurina expresse est cautum, in qua id tradit Antonius Gomez. Et in causa haeresis rescriptum habent inquisitores à Leone X. directum Adriano Cardinali generali Inquisitori Hispaniae, datum Romae apud D. Petrum die decima quarta Decembris, anno Domini millesimo quingentesimo decimo septimo, Pontificatus sui anno sexto, vt testes falsi in illo sancto tribunali tradantur brachio seculari. Id autem obseruandum est quod tradit Panormitanus, *l* falsum scilicet testem in foro iudicij deponentem coram legitimo iudice esse puniendum, tametsi eius dictum non valeret, & quia verbi gratia non iurauit, vel ob alias causas. Idem tenet Bartolus, *m* Salicetus, Palacius Rubeus, & Iulius Clarus, dicentes hanc opinionem esse communem. Ratio verò illa est, qua in praecitato loco vtitur Salicetus, quia falsus testis, in quantum in se fuit, iam nocere curauit, imò verò & delictum consumauit, quod si ob aliquem defectum eius dictum non valuit, aut non nocuit, praeter eius intentionem fuit.

Aduertendum tamen, quod multis modis spectata personarum, & delicti qualitate in puniendis falsis testibus poena augeri, aut contra minui potest; sed illa minuendi paenam satis idonea causa censetur, cum quis sponte ad confitendum crimen accedit, & errati veniam postulat, prout latè probat Tiraquellus. *n* Et cum falso in iudicio testificari sit peccatum maximae malitiae, oportet, vt acrius puniatur, quàm solet puniri delictum, super quo falso fuit depositum. Et sic licet haereticus admittatur ad paenitentiam, antequam curiae seculari tradatur, falso tamen imponens alicui haeresim hoc ei minimè est concedendum, non enim ipsi est parcendum paenitere volenti, prout tenet Iacobus de Aretio. *o* Cynus, Baldus, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Marianus Socinus, & alij Canonistae, quos sequitur doctissimus Simancas. Reliqua vide infra in quaestione *p* de correctione criminis falsi.

k Cou. in cap. quamuis pact. 1. p. §. 7. nu. 6. l. Tau. 43. vbi Gom.

l Panor. in ca. 1. extr. de cri. fals.

m Bart. in l. si quis legatum ff ad l. Cor. de falf. Salic. & DD. in l. 1. C. de sepul. viol. Rub. in l. 83. Tau. Clar. in §. falsum, ver. fin. scias in praecrim.

n Tiraqu. de pen. temper. caus. 30.

o Are. in lauds C. de accusa. Bald. & alij in c. excom. l. 2 extra de here. Siman. de instit. catholi. tit. 64. nu. 24.

p Infra hoc to. q. 21.

QVAESTIO XVI.

De correctione fratrum, quoad testium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quaestionem quatuor quaeruntur.

1 *AN testes sint reo detegendi.*

2 *Vtrum licitum sit opponere aliquid contra testes.*

3 *Ex quibus causis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem testium.*

4 *Vtrum vera, aut falsa opponentes testibus, mortaliter peccent.*

ARTICVLVS I.

An testes sint reo detengendi.

REspondeo dicendo, quod hodie praeualuit consuetudo, & hoc iure vtitur in causa fidei, quae omnium est maxima, & grauis-

grauissima, vt nomina testium, & denunciatorum nullo modo reis edenda sint, & si eorum publicatio fiat, & copia depositionum eis detur, quia graue periculum ex ea re euenire solet testibus, & vniuersis causis fidei, cum pauci inuenirentur, qui aduersus hæreticos testimoniũ perhibere vellent. Quamobrem constitutione Innocentij Quarti, quæ incipit, *Cum negotium Fidei*, & alia Pij Quarti quæ incipit, *Cum sicut*, prohibetur, ne dicta nomina testium reis ipsis vllo pacto publicentur, vt tradunt, & referunt Directorium *a* Inquisitorum, vbi Quintilianus Mandosius, & Simancas, Rojas, & Aualos reuocans in dubium, nunquid ex eadem causa periculi, in qua ius contra hæresim fundatur, in alijs criminibus, præterquam in hæresi, possint iudices accusatis negare testium nomina; & quidem fatetur, in cæteris quibuscumque criminibus regulariter dicta nomina testium reis accusatis edenda esse, vt testes refutare possint, & innocentiam suam ostendere. Et hoc docent Simancas, *b* Salzedo, Abbas, Anania, & alij multi, quos refert, & sequitur Petrus Cenetus. Sed aduertit, quod Ioannes Martinez *c* de Olam in antinomijs asserit, quod ex consuetudine Hispaniæ in causis Syndicatus, Magistratuum, & militarium ordinum, scilicet, S. Ioannis Baptistæ, & S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ in habitus susceptione, & in Collegiatum ingressu, & in Ecclesiasticis obtinendis beneficijs, cum de oppositorum nobilitate, ac qualitatibus inquisitio fit, non publicantur testes. Quam consuetudinem multis defendit rationibus Ioannes *d* Rodin, eamque Segura de Aualos validam esse respondet, in quantum singularium iudicum personas respicit, & rei iudiciariæ iniquam administrationem, in quibus nimirum si iudices non facta testium publicatione puniantur, non tamen ei videtur iusta dicta consuetudo, quando non solùm personam ad militiam, siue Ecclesiasticam dignitatem ascendere cupientem, verùm etiam totius generis, & posteritatis claritatem, vel maculatam oobilitatem, vel ignobilitatem respiceret. Nam, vt ait, quo iure, quaue ratione fundari potest, vt alicuius præclarissimum genus, nulla forsan ignobilitate Agarenorum, Iudeorumque macula fœdatum, perpetuò diffamaretur, hac præsertim ætate, in qua maleuoli quidam inuidi sunt homines, quorum ministerio Sathan ipse vtitur ad homines nobilissimos, & claris genitos parentibus diffamandum, qui cum primum compertum habent suarum testificationum publicationem esse subticendam, linguas suas sicut serpentes acuunt, audacius diffamant, audaciusque falsa testificantur aduersus nobiles; hi enim vt plurimum ab alijs inuidia vexantur, & calumnijs afficiuntur, & sunt positi tanquam signum ad sagittam, quorum progenies inimici eorum, vt inuidi plebeij ab antiquo ita diiudicare præsumunt, vt ab Adam velint ducere originem, non vt veluti antiquiorem, sed vt alicuius falsi nominis, vel cognominis sumpta occasione calumniæ aliquid producant. Ex quibus, & alijs doctissimus, & prissimus Segura *e* latissimè, & pulchre hanc defendit opinionem. Quæ mihi semper verior apparuit, & nemo mortalium, qui domui suæ statum, & dignitatem augere contendit, se credat à simili calumnia tutum, vt huius sententiæ contrarias velit assumere partes. Nam plerosque vidimus, qui in se nimirum multum confidebant, & generis sui claritatem illæsam, & intactam esse putabant, quam post modum calumniantium insidijs periclitantem prespeximus.

Nec prædictis obstat præcipuum, & principale fundamentum contrariæ opinionis, quod scilicet testes deterrerentur, si hæc opinio seruaretur, & ita de cætero veritatem propalare recusabunt propter periculum, quod ab inquisitis eis sequi potest. Respondetur enim, quod testium nomina (si expediret vitum fuerit) occultari possunt, dicta autem eo in casu solummodo publicari, & in quo defectus consistat, vt errori, aut falsitati occurratur; vel etiam respondetur Regijs sanctionibus dispositum esse in causis nobilitatis, & exemptionis, quam dicimus (*hidalguiam*) Hispanè quod testes vocentur ad Regia prætoria, vt examinentur ab vno ex ipsis iudicibus, vt referunt Couarruuias, *f* & Azeuedo, & in eo casu testium nomina, eorùmque depositiones publicantur, & tamen ex eo periculum, demum, terrorem, aut alia huiusmodi imminere testibus nũquam audiuimus, quamuis deponant aduersus reũ, vt quid ergo in causis regularium trepidamus: vbi non est timor, vt nomina testium, vel saltem eorum depositiones non publicabuntur, vt ipsis malum aliquod sequatur; sed vt hinc inde visis rationibus, & depositionibus, eorundem veritas elucescat, præsertim quia per culũ, quod testibus euenire potest ab inquisitis, longè leuius est audacia, quàm ex subticendis dictis & nominibus eorum prædicti testes sumere solent ad falsè, confusè, temerèque deponendum. Et sic concludo dicens, quod in causis syndicatus magistratuum, seu inquisitionibus, & visitationibus, quæ aduersus iudices, & eorum ministros fiunt, & quæ fiũt aduersus iudices regulares nomina testium & eorum dicta sunt publicanda, quod ex dictis maximè comprobatur, & ex his, quæ post Seguram, & alios tradunt Auiles, & *g* Azeuedo. Vnde in ordinationibus Toletanis nostræ Sacræ Religionis statutum est, vt in causis grauibus nomina testium publicentur, quo ipsi rei à graui iniuria se opponendo aliquid contra testes, possint liberare.

ARTICVLVS II.

Vtrum licitum sit opponere aliqui contra testes.

RESpondeo dicendo, id licitum esse, dummodo ea, quæ opponuntur, cum veritate proponantur, prout tradit Diuus *h* Thomas, & inter causas, quæ solent opponi, ea præcipua reputatur, quæ inimicitia capitalis nuncupatur. Quæ oppositio, etiam in causa fidei locum habet, capitales enim inimici in ea minimè debet esse testes, prout tradit Emericus, *i* dicitur in Concilio Bitterensi, & Narbonensi, in quibus sic dicitur. *Illis autem exceptionibus fidem testium euacuantibus in totum, quæ non ex zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere videantur, vt sunt conspirationes, & inimicitiæ capitales*. Et hoc in multis iuribus probatur, & tradit Gundisaluus. Et aduertendum, quod præsumitur hodie inimicus, qui olim fuit inimicus, vt probatur in quadam lege, *k* vbi notat Baldus; & propterea infert Aretinus, *l* quod cum aliquis litigat contra alium, ex quo præsumitur inimicus, non poterit contra eum dicere testimonium etiam lite finita, quia præsumitur inimicus durare, vel inimicitia At communis opinio videtur aliter sentire per quandam Authenticam, *m* videlicet quod illud residead in arbitrio iudicis, qui ex qualitate negotij, & personarum arbitrabitur, nunquid isti teneant adhuc inimicitiam. Vt per Antonium de Butrio, & recentiores in dicta *n* Authentica: quod etiam non procedit, quando inimicus esset reconciliatus, quod probat tantum lex pro contraria parte

a Direct. in quæst. 6. nomina verfic. nunc videndum vbi Mãdos. in add. dic. littera B. Simã. de inst. cath. titu. 64. nu. 27. & in Ench. tit. 3. n. 13. Royas sin. 140. vers. 4. quando Aualos in directo iud. 2. p. c. n. 11. & 16. vbi ex n. 17.

b Siman. d. ti. 64. n. 29 Salz. in pract. crim. c. 118. lit. D. p. 439. Abbas in c. olim. n. 8. de accus. Anani. in c. qualiter & quando el. 2. §. debet igitur num 4. de accus. Cenetus collec. 6. p. 298.

c Olan. in antin. lite. T. n. 16.

d Rodi. de Magi. Prin. 6. sed etiam per legi... Simos tramites à nu. 147. vsque ad nu. 202. Aualos vbi. sup. c. 4. n. 36.

e Seg. de Aualos vbi sup. 6. à n. 20.

f Coua. li. 2. variar. c. 13. n. 10. Azeu. li. 3. nou. compil. tit. 6. l. 26. n. 6.

g Auil. in ca. 4 synd. Gl. 1. ex nume. 9. Azeu. libr. 3. noua com. tit. 7. l. 13 ex principio.

h D. Th. 2. 2. q. 11.

i Emer. in directo. inquisit. 3 p. q. 67. pag. 607.

k c. repellantur, & c. nominimus & c. cum oporteat de accus. & c. si test. 3. qu. 3. Gundisal. de haret. q. 13. n. 13.

l l. in ipsius vbi Bald. C. fa. herciscũd.

m Aret. in c. 1 de iudic.

n §. si vero odiosum l. Aut. de testi.

parte allegata, nisi modico tempore reconciliatio præcessisset, vt ex aliquibus iuribus, probat Alciatus, *a*

a Alcia. reg. 2. præsump. præsumpt. 11.

ARTICVLVS III.

Ex quibus causis oritur inimicitia capitalis ad testium euacuationem.

b Eymeri. in directo. in q. n. 118. vbi sup.

RESpondeo dicendo, quod causæ, ex quibus inimicitiæ capitales oriuntur, quomodo cognosci possint egregiè tradidit Eymericus. *b* Cæterum cum ea res sit magni pōderis, & momenti, vt lectoribus plenè satisfaciā, visum est mihi, nec indecens nec inutile referre hic ex varijs locis, & iurisperitorum responsis causas, ex quibus iustè credatur, capitales inimicitias oriri, vt cùm cognitæ fuerint, testificantium dicta repellant.

c Feli. in c. cū oporteat de ac. Socci. in c. repellantur. nu 13. Grammat. cons. 57 nu 9.

Sunt, qui dicant, iudicantium arbitrio esse relinquendum diffinire, quæ inimicitiæ dicantur capitales, propterea quod à iure communi nominatim causæ proscriptæ non sint, ita Felinus, *c* Marianus, Socinus, & Grammaticus, quos alij recentiores sequuntur. Verum ne de nouo arbitrari oporteat, & ne in arbitrando propter humanam fragilitatem in rebus grauibus iudices decipiantur, tutius erit in hac re aliorum arbitrium sequi, quanquam non diffitear hanc facultatem non esse iudici denegandam, cum possint occurrere casus, ex quibus oriantur inimicitiæ, quos alij nondum præuiderunt.

d l. 22. par. 3. titul. 16.

In Hispanicis legibus septipartitis nominatim traduntur causæ plurimæ, ob quas vnus in alterum iure dicere testimonium prohibeatur. Nam in quadam partitarum Lege *d* dicitur, prohibemus, ne quisquam qui magnam gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua causa possit esse testis, vt si inimicitia sit contracta ob consanguineos occisos, aut quia testis conatur occidere eum, contra quem vult testificari, vel accusant eum de delicto, quod si fuisset probatum, sequeretur vel mors, vel membri abscissio, vel exilium vel priuatio dignitatis, aut aliqua infamia, nam ob singulas ex causis prædictis non potest vnus contra alterum esse testis durante inimicitia. Hæc in dicta lege partitarum.

e Socci. in cap. repellantur. n. 14. de accus.

f Glos. in l. licet ff. de recep. arb. vers. capitalis. Alex. cons. 14. lib. 3. Gram. cōs. 57. nu. 8.

Prima ergo causa inimicitiæ oritur contra eum, qui occidit consanguineum meum, vel dedit operam, vt interficeretur. Ita Socinus *e* allegans Bartolum, & alios, vnde non videtur, quod possit testificari religiosus contra alium religiosum, cuius fratrem occidit, vel aliquod magnum malum intulit eius consanguineo, cùm ipse consanguineus sit aliquid ipsius.

g Bald. in l. metū. ff. quod met. caus.

h DD. in l. 1. C. vnde vi & in l. vt vim ff de iustit. & iur. Marsil. in d. §. praeterea.

Secunda est, quæ oritur ex solis minis de occidendo, prout tenet quædam Glossa, *f* & Alexander, & Grammaticus. Quod tunc procedit secundum Baldum, *g* quando is, qui minatur, aut est potēs ad id faciendum, quod minatur, aut est solitus minas suas executioni mandare, iuxta notata per Doctores, *h* quos refert, & sequitur Marsilius. Vnde infero, quod si Monialis minaretur occidere veneno aliam monialem, non potest monialis minata contra ipsam testificari, cum hoc possit dicta monialis efficere, licet non sit solita tale quid executioni mandare, & talia verba ex sua natura in animo fœmineo odium capitale excitant. Verum est tamen, quod in iudicis animo non sufficientia indicia debent ingerere ad procedendum contra eam, si illa

i Bart. in l. 4. §. 5. ff. de alim legat. glos. in l. 3. §. capitales ff. de recep. arbit. Abbas in c. accedens vt lit. non contes. & in c. repellantur. n. 4. de accu. zabarel. in c. cum oporteat. nu. 12 de accus.

monialis minata ex aliquo accidente incognito ab hac vita discedat. Solent enim mulieres dicta verba faciliter proferre, quorum statim obliuiscuntur, qua enim facilitate dicuntur, à memoria statim elabuntur, quod ex alijs circumstantijs temporis, & loci, & personæ cordatus iudex potest inuestigare, sicut quidam iudices regulares in quibusdam huiusmodi minis, a quadam moniali ira repentina, & facilitate contra suam prælatam prolatis, de facto iudicauerunt.

K Anan. & alij in c. cum p Mâconnella de accus. gloss. Bar. in l. 3. ff. de testi. specul. tit. de teste. §. 1. in pri Grā. cons. 46. nu. 4. & seq.

Tertia causa est, quando quis aliquem accusauit de aliquo crimine ex quo graue damnum reo poterat obuenire. Ita Bartolus *i* post quasdam Glossas, Speculator, Grammaticus, & Zabarella.

Quarta causa est, quando deposuit in criminali causa contra reum, Ita Ioannes de Anania, *K* Socinus, & alij, faciunt tradita per Glossam, & Bartolum, & Doctores, & per Speculatorem, & Grammaticum.

l Fel. in d. ca. repellantur in n. 3. Gramm. vbi sup. nu 1. & 2.

m Bal. in l. vlt. ignorabit d. e exhiben. reis.

Quinta causa, ex qua oritur capitalis inimicitia, est, ex eo, quod aliquis eum, qui modo contra se testificatur, aliquando in vinculis detinuit, prout tradit Felinus, *l* Grammaticus. Hæc autem inimicitia semper duratura præsumitur, nisi contrarium probetur, vt docuit Baldus. *m*

n Bald. in ca. veniens circa fi. de iur. iurā. d. in l. procuratorib. C. de procurat. Marsil. in l. 1. § praeterea ff. de qu. Grāmat. cons. 6. n 46.

Sextò oritur capitalis inimicitia ex sola iniuriarum prolatione, prout tenuit Baldus, *n* quem sequuntur Iason, & Marsilius, & Thomas Grammaticus, verbi gratia, si aliquis appellauit monachum ebrium, apostatam à sua religione, cauillatorem, falsarium, atque, vt vno verbo dicam, verbum improperiosum dicat. Verba autem improperii sunt, si quis siue in genere, siue in specie delictum commissum, licet commissum non sit, alicui improperat, vt notant Bartolus, *o* Baldus, & communiter Doctores, Faber Aretinus, Ioannes de Platea, & alij.

o Bart. Bald. & Doct. in l. 3. ff. de liber. & posth. Are. Platea, et alij in l. 2. inst. de iniur.

Sed in hac materia aduertunt Doctores, quod considerare oportet personas, inter quas conuitia sunt prolata, personæ enim viles & infames, quemadmodum parum curant de honore, ita quoque facile ad faciendas iniurias prorumpunt, quorum etiam facillimè obliuiscuntur, & mox reconciliantur: at hoc in religiosis non procedit, cum licèt sint minimi in sua religione, ex decentia, & honorificentia status ipsorum contrarium præsumitur, &, vt experientia docet, religiosi maximè sentiunt quodcunque improperium, quod contra ipsos ab alijs fratribus infertur, cum totis viribus ad bonum nomen habendum anhelent. Ait Bartolus, *p* quod iniuria fit alicui dicendo ei, mentitis, & idem senrit Grammaticus, *q* quando alicui dicitur, tu es spurius.

p Bart. in l. si quis extraneus ff de acq. haere.

q Grām. deci. 17. in ca. magnifi. carol.

r § is ii inst. de accusa vbi glos vers. pup. & in § inimicitia versic. si capitales inst. de excu. tuto. Bal. in l. Ath. §. dant. remis. ff de excu. tut.

Septimo oritur iniuria capitalis, si quis alteri mouet quæstionem status, videlicet eum esse [illegible], aut ex genere Iudæorum, aut Saracenorum originem trahentem iuxta tradita in iure, *r* & in simili tradit Accursius, & tenet Baldus.

s Felin. in ca. quotiēs de test n. 5. Pan. in c. 1. n 3. de iud. t Anan. in c. cum oporteat, de accus. li. 6. Alex cons 99. li. 1. leg. 3 2 ti. 16 part. 3. ca. ita cum quis de test. fralia. c. accedens el. 2. vt lit. non contest. An an. bi sup. nu. 6.

Octauo oritur inimicitia capitalis, cum mouet quis alicui quæstionem de prælatione obtenta, & ipsi iam confirmata. Probatur, quia oritur huiusmodi inimicitia, cum quis mouet alicui quæstionem de omnibus bonis, aut de aliqua parte bonorum, & prælatio obtenta aliqua pars est bonorum. Ita Felinus; *s* Panormitanus, Ioannes de Anania, & Alexander, & comprobat partitarum lex. Et confirmatur, nam inimicitia capitalis nascitur despoliatione, aut perditione alicuius magnæ rei tantum, vt argumento aliquorum iurium *t* tenet Ioannes de Anania.

Nono oritur inimicitia capitalis, cum quis offen-

offendit in persona, cum inhonesto modo aliquis corporalem iniuriam pertulit, vt si ei pugnus, aut alapa sit inflicta, aut fustibus sit pulsatus, seu arundine, quod genus iniuriæ magnam opinione hominum affert iniuriam, & dedecus, vt argumento aliquorum iurium a tradit Antonius Gomez. Idem sentiendum est, quotiescumque quis alterum in facie vulnerauit, præsertim si turpis in vultu remaneat cicatrix; ita tenet Alexander, b quem sequitur Marsilius.

Decimò non possunt esse testes in criminalibus, qui dudum fuerunt inimici, si recenter sunt reconciliati, vt probatur in iure, c cuius verba sunt: accusatores, & testes esse non possunt, qui aut *hesternam diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læsi se vlcisci velint*, per quod ius hoc post alios tenet Alciatus, d & Antonius Gomez.

Vndecimò, ab inimico capitali descendens præsumitur etiam inimicus, & ideo à testimonio repellitur, vt probatur in iure e & notant Baldus, & communiter Doctores, quos sequitur Antonius Gomez, eadem ratione collaterales vsque ad quartum gradum, reputantur inimici, vt argumento cuiusdam textus f tenet Baldus, & Marsilius, & Felinus, g quod si ego contraxi inimicitiam cum aliquo de tali familia præsumitur, quod omnes de dicta familia sunt mihi inimici vsque ad quartum gradum inclusiuè, & hanc opinionem tenent Angelus, h Alexander, & Grammaticus.

Duodecimò præsumuntur inimici, qui cum meis inimicis commorantur, & propterea à testimonio meritò repelluntur, vt colligitur ex iure, i vbi notant Geminianus, & alij. Hinc amicus inimici mei non admittetur ad me accusandum, neque ad testimonium contra me ferendum, præsertim si meo cum inimico maxima sit coniunctus amicitia. Et id ipsum est dicendum de eo, qui fecit (vt nostri loquuntur) parentelam, seu confederationem K cum inimico meo capitali, vt voluit Baldus, cum quo transeunt omnes multa in proposito accumulantes. Et idem habet locum in eo, qui contraxit inimicitiam cum meis amicis, is enim inimicus meus rectè dicitur, vt latè, & verè probat Thomas l Grammaticus, & Iason.

Decimò tertiò non ineptè quis dicit eos esse inimicos censendos, & propterea fortassis à testimonio repellendos, qui sunt de aliqua familia, seu factione alteri familiæ, & factioni contraria, quales sunt Guelphi, & Gebellini in tota Italia, & in singulis ciuitatibus ferè est vna familia potens, & nobilis alteri contraria. Vnde horum testimonium mutuo contra se non esset fortè facilè admittendum. Ita Baldus, m quem sequitur Ioannes Royas. Verum in hac parte multo iudicio opus est.

Nam si testes spectatæ essent virtutis, & probitatis, etiam in his prædictis talis suspicio sinistra cessaret, quanuis in alijs multum esset consideranda. Solent enim sæpe homines ex huiusmodi familijs, & factionibus vehementer inter se inimici esse, in alijs verò iam penitus ista cessant, quanuis inimicitia intercesserit. Ita Doctissimus Penna. n At hæc in religiosis intelligo minimè habere locum, cum enim in præsumptione fundentur, non debemus præsumere factiones, quæ inter aliquos ipsorum versantur in ambitionibus, & prætensionibus fundatas, ita esse sanguinolentas, vt inimicitias capitales generare dicamus: licèt enim aliqui ipsorum suis partibus, & factionibus ita firmiter adhæreant, sicut nobiles, qui vescuntur in croceis suis, sunt deuincti, habitus tamen regularis, eorumque professio, sacramentorum frequentatio, præsumptionem in contrarium vertunt, & licet de facto propter obicem, quem ponunt Spiritus sancti gratiæ dictas partes, & factiones per praua media sustentent, ex regularis vitæ tamen præsumptione existimo eos à tali macula purgari.

a §. 2. inst. de iniur. Ant. Gomez, li. 3. variæ c. 6. nu. 1.
b Alexā. cons. 99. li. 1. Mars. in l. 1. § præterea de quæst.
c C. 1. c. accus. el. 1. q. 5.
d Alci. reg. 2. præsump. 14. Ant. Go. tomo 3. var. c. 12 n. 14.
e l. Athleta. §. dat. remiss. ff. de excusa. vbi Bal. & cō. An. Gomez. ubi su.
f l. lex cornelia §. 1 ff. de iniu. Bald. in d. §. dat remi. Marsil. in l. 1. § præterea nu. 130. ff. de quæst.
g Fel. in d. ca. repell. n. 4. uer. item adde.
h Angel. consi. 248. Imol. cōs. 24. li. 2. Grammat. cons. 13.
i c. accus. 3. q. 5. vbi Gemin. & alij & in c. repell. & in c. cum oporteat de accusat.
K Bald. in l. si liberi C. de inoffic. test.
l Grām. cons. 24 n. 6. vol. 2. Ias. in l. liberi C. de inof. test.
m Bald. in l. vn. C. de rap. Vir. Roias con. 200. num. 8.
n in direct. in quisi. 3. p. com. 68. p. 610.

Pro maiori autem prædictorum explicatione notare oportet, quod superiora locum habent etiā si inimicitia contracta esset culpa eius, cōtra quem deponitur, vt scribunt, Doctores, o & post alios tradit Antonius Gomez.

Item locum habent, quoties subest causa inimicitiæ, vnde verisimiliter oriri possit, quanuis testis dicat, & afferat se non esse inimicum, prout tradit Innocentius, p Bartolus, Abbas, Antonius Gomez, & Grammaticus.

Aduertendum est, supradicta bifariam posse limitari. Primo quando reconciliatio inter amicos intercessisset antiqua, & bene fundata, quando autem intercessisse dicatur, arbitrio ius dicentis relinquitur, nam tunc cum cesset inimicitiæ causa, cessat etiam ratio, ob quam repelli testes debeant, vt argumento aliquorum iurium q notat Bartolus, & communiter Doctores.

Rursus non procedunt, quoties inimicitia esset dolo procurata, & fraude, eo enim progressa est humana audacia, vt sæpe homines cum intelligerēt in aliquo graui delicto aliquem posse contra eos testificari fraudulenter prius quæsita causa, cum eo rixantur, eique sponte iniuriam inferunt, vt postea eum à testimonio repellere possint, & ita liberantur à crimine, quod reuera commiserunt; nam hoc casu non debet talibus sua fraus patrocinari, ideòque talis offensus poterit admitti in testem contra offensorem. Ita Bartolus, r quem sequitur Antonius Gomez, quæ opinio mihi probatissima est, sed quomodo dolus hic possit sufficienter probari, mihi difficilè apparet, & si hoc iudicis arbitrio existimo relinquendum. In superioribus enim causis, & in alijs, ex quibus inimicitia capitalis oriri solet, multum est consideranda personarum qualitas, sæpe enim contingit, vt illa causa, quæ sufficiens est ad producendam inimicitiam capitalem inter aliquos, in alijs non sufficiet. Contra verò, sunt multi ita suapte natura, ingenio iniquo, & maleuoli, vt leui causa ingentes concipiant in animo iras aduersus alios, quos cum non possint, aut non audeant palam offendere, etiam moliūtur aduersus eos omnia iniquitatum genera, quorum aliqui sunt in communitatibus, quos interdum alterius facilitas absque vlla alia causa in inimicitiam concitat, quæ quanuis non omnino repellant testes, tamen diminuuntur, prout aduertit Doctissimus, & prudentissimus, & pijssimus Penna. s

o DD. in repet. de accus. Ant. Gom. li. 3. varia. c. 12. nu. 14. ubi quod etiā extende.
p Inn. in c. cū 1. §. A de iur. et recud. Bar. in l. 1. de his quibus ut indig. Abb in c. repell. in. de accusat. Ant. Gom. ubi supra. Gram. uote. 24. n. 1.
q L. 3. §. fin. & seq. ff. de adim. legat. vbi Bart. & commun. DD.
r Bar. in l. 2. §. cum quis ff. de quæst. Gomez 3. tomo. var. ca. 12. n. 14.
s Penna 3. p. directo. inquisi. cō. 117. p. 610. col. 1. in fin.

ARTICVLVS IV.

Vtrum vera, & falsa opponentes testibus mortaliter peccent.

RESpondeo dicendo, quod opponens testi veritatem dicenti aliquod crimen publicum, aut manifestum, non peccat, hoc enim casu nullam illi irrogat infamiam, quod intelligitur, dummodo reus iustè defendatur, si enim iniustè defenditur, vltra peccatum iniustitiæ ab eo commissum peccat etiam contra charitatem opponendo publicè patratum peccatum, & aduerte, quod reus indiciatus vno solo teste de aliquo crimine, potest opponere testi crimē secretum, ratione cuius eius testimoniū inualidatur: cum hic reus iustè se defendat, prout tenet

a Sot. li. 2. de iust. q. 7. ar. 3.

tenet Doctissimus Soto. a Quae doctrina vt sit vera, aliquibus limitationibus debet moderari.

Prima est, quod reuelatio huius criminis sit necessaria ad purgationem sui criminis. Secunda, quod infamia sequuta ex manifestatione criminis secreti proportionetur aliquo modo damno, quod ex tali manifestatione resultat. Non enim secundum charitatem faciet manifestans aliquod crimen magnum secretum ad euadendum leuem infamiam, & poenam, quae crimini, de quo est vno teste indicatus, correspondet. Tertia est, quod si testis sponte ad iurandum accedit, facilius eius secretum delictum potest propalari, quam si à iudice constrictus ad deponendum vocaretur. Opponentes autem testibus crimina falsa, peccatum committunt, etiam si opponantur ex parte rei legitimè se defendentis. Nam etsi licitum sit reo veris exceptionibus contra testes se defendere, dummodo suam tantum praetendat defensionem, iuxta tradita à Caietano, b Corduba, Soto, & Petro à Nauarra, cauillationibus tamen, & falsis allegationibus suam protegere infamiam, infamia est maxima.

b Caie. 2. 2. q. 95. ar. 8. Cor. li. 1. qq. q. 38 dub. 1. Soto, li. 1. de iust. q. 1. art 8 Nauar. lib. 2. de rest. ca. 3. nu. 149.

QVAESTIO XVI.

De correctione fratrum, quantum ad carcerem reorum, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quaestionem quatuor quaeruntur.

1 *Quid sit carcer.*
2 *Quis sit carceris inuentor.*
3 *Vtrum carcer possit esse teter & obscurus.*
4 *Vtrum religiosi possint incarcerari sine informatione summaria.*

ARTICVLVS I.

Quid sit carcer.

Respondeo dicendo, quod carcer est mala mansio, adeo quod morti aequiparatur secundum Baldum, c & inuentus est ad custodiam, & non ad poenã, vt probatur in iure, d, quod etiam ordo tituli demonstrat, quia primo agit de custodia, & exhibitione reorum, postea de poenis licèt secus sit de iure canonico, vt ait Bart. e & latè tradit Felinus, & rationem diuersitatis ponit Geminianus, & Fulgosius, quia ius canonicum ad correctionem delinquentis magis, quàm ad vindictam fumẽdam intendit, & carceri emancipatus ad poenitentiam agendam, & ad propositum mutandi vitam maximè prouocatur. Vnde dicitur in iure Canonico, f *Pro illo verò falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus cõsulendum, vt in perpetuum carcerem ad agendam poenitentiam ipsum includas, pane doloris, & angustiae aqua sustentãdum, vt commissa defleat, & fienda vlterius committat.* Haec in dicta decretali.

c Bal. in c. 1. §. denique in tit. qua sit 1. caus. benefic. amitten.
d l. incredibile C. de poenis.
e Bar. I l. aut dãna. §. solet ff. de poen. Fel. c. qualiter, & quando el 2. § fin. extra de a causa. Gemi. in ca. quamuis ad reorũ de poen. li. 6. Ful. cõs. 44.
f c. nouimus. §. fi. de verb. sig.

ARTICVLVS II.

Quis sit carceris inuentor.

Respondeo dicendo, cum Cicerone g vindicẽ nefariorum ac manifestorum scelerum maiores nostros carcerem esse voluisse. Quod & tradit Celius Rodiginus. h Titus Liuius i affirmat Ancum Marcium ingenti incremento rebus auctis, cum in tanta multitudine hominum facinora clandestina fierent, carcerem ad terrorem increscentis audaciae mediam vrbe eminentem foro aedificasse. Et secundum Alexandrum K de Alexandro, & alios, prout refert Auiles, Rex Tarquinius superbus primus omnium vincula pro carceratis inuenit: contra clericos autem primus, qui carcerem & vincula adinuenit, fuit Papa Eugenius secundus, prout affirmat Duarenus. l

g Cicer. li. 2. in Catil. idẽ in Verrem.
h Rodigi. lib. 17. antiq.
i Liuius lib. 1. ab urbe condi. decad. 1.
K Alex. de Alexad. geni al. dier c. 1. pa 2. Auiles in ca. 8. prato. gloss. prison.
l Duaren. de sacris Eccles. ministr. lib. 1. ca. 4. in princ.

At ab antiquiori tempore vsum carcerum in mũdo inualuisse constat ex illo, quod in libro Genesis m nobis prima veritas narrat, in Aegypto scilicet Ioseph venditum fuisse carceri mancipatum. Et Alexander n de Alexandro, & eius scholiator Tiraquellus, & Rhodiginus, & Tallada referunt apud Persas, & Thessalonicos, & Siracusanos, Messenios, Athenienses, Carraginenses, Cyprios, & alias nationes carceres fuisse.

m Gen. 4.
n Alex. ab Alexan vbi su. & ibi Tiraq.

Imo à Deo optimo maximo ab origine mundi carcerem fuisse deputatum constat ex eo, quod Lucifer proiectus est in terram, & angeli eius missi sũt, iuxta Esaiae o vaticinium, & aliud Zachariae p dicentis; Tu quoque in sanguine testamenti eduxisti remotos de lacu, in quo non erat aqua.

Tallad. de carcer. 1. pa. 21.
o Esai. 14.
p Zach. 9.

ARTICVLVS III.

Vtrum carcer possit esse atrox, & obscurus.

Respondeo dicendo, quod illud in primis generatim est dicendum, quod cum carcer ad custodiam praecipuè, non ad poenam datus sit, vt tradit Parisius q, & egregiè Balduinus, debet carcer huiusmodi esse, vt custodiatur, & non vt pereant incarcerati. Humanissimus enim ille Constantius Imperator sua lege r constituit carceres tales esse debere, vt praeter custodiam nihil habeant.

Quocirca censuit Cardinalis r prelatos irregulares, & homicidas reddi, si tetro carcere claudant clericum, vel alium delinquentem, quem sequutus est Folerius f subijcientes infimas tenebras carceratos pati non debere. Quocirca si noctis tempore ad tutiorem custodiam in obscuro carcere claudantur, orta die educi debent, vt in quadam Lege t continetur. Hinc respondet Cornensis u carcerem subterraneum esse non debere: an autem catenis, alijsque vinculis ligari debeant, à iudicis arbitrio pẽdere, vt in specie resoluunt Paris de Puteo, x Folier. & ante eos Baldus, quem sequutus est Tiraq. Prudens ergo iudex diligenter personae conditionem, & delicti qualitatem perpendat, si fuerit persona vilis, & iudici suspecta, carcerari etiam adhibitis vinculis poterit; si vero fuerit persona nobilis, & crimen est leue, seu non atrox, poterit honestiori loco sub custodia detineri, iuxta quandam Legem, y per quam ita tradunt Angelus, & Tiraquellus. Si verò delictum fuerit atrox, sed de eo adhuc non fuerit conuictus, tunc in carcere custodietur etiam sine vinculis, nisi habeat illum suspectum, vel carcer esset parum tutus. Si verò crimen fuerit atrox; & de eo conuictus, tunc non solùm in carcere, sed etiam in vinculis, & compedibus conijci poterit reus. Ita tenet Baldus. z Ex quibus clarè colligitur, quomodo se debeant habere praelati regulares in religionibus circa suos subditos propter delicta incarceratos. Si enim sunt patres graues, non debent eos ita duro carcere custodire, sicut

q Paris. cons. 2. n. 148. li. 4. Balduin. in comme. ad l. 12 tabul l. 4.
r L. 1. C. de cust reor.
r Cardin. in Clem. 1. qu. 7. de poenit.
f Folerius in pract. crimin. vers. vel incarceratus nu. 2. & 3.
t L. 1. C. de custod reor.
u Corn. cons. 325 n. 4 li. 4.
x Put de syndic. ver carc. Foler. vbi su. n. 8. Bal. in l. 2. in fin. C de exhi. reis, Tiraq. de poenis caus. 31. n. 1. 5.
y d. l. 1. & l. diuus ff de custod reor. Au. in l. si bona fi dei ff. de rei vend. Tiraq. de nobili. c. 2. num. 31.
z Bald. in l. 2 in fin. de custo. reor. C.

sicut alios inferioris classis religiosos, nisi qualitas criminis cum alijs circunstantiis aliter faciendum persuaserit. Et cum in religionibus carceres non solùm ordinentur ad custodiam, sed etiam ad afflictionem corporis, vt quia sæpius Prælati Regulares intendunt sola carceris pœna punire delictum, tunc potest dari asperior iuxta excessus mensuram, personæque qualitatem, vtilis namque in monachis (quos à membrorũ mutilatione sacri canones effecerunt immunes) carceris pœna censetur, & qua afflictione præterita purgantur vitia, præsentia impediunt fieri, futura sæpius post liberationem sui memoria vitari solent. Et propter hanc causam possunt iudices regulares, & Ecclesiastici reos de graui crimine delatos prohibere, nè cum aliquo loquãtur, & ita practicari per iudices peritos, & expertos testatur Antonius *a* Gomez, quem sequitur Iulius Clarus, & propter eandem non est alienum à iure, in religionibus maiori clausura, & obscuriori detineri monachos delinquentes, quàm detineantur in carceribus sæcularibus fures, & latrones.

a Ant. Gom. ca. 9. delict. n. 6. in fi. Clarus in pract. crim. §. fi. q. 46. in princ.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religiosi possint incarcerari sine informatione summaria.

RESpondeo dicendo, quod clericorum capturã iustum est, quod præcedat informatio summaria delictorum, cum in aliis delinquentibus id etiã requiratur. Est enim clericorum incarceratio maturo consilio facienda, quæ in atrocibus criminibus aliquam honoris iacturam parit, & sic non est facienda sine causæ cognitione, vt notat Ioannes Andreas, *b* nec informatione leui capiendi sunt, seu in carcerandi clerici, cum sola relaxatione à carcere nequeant per iudices restitui ad famæ integritatẽ, quia vt plurimum homines in captura facta magis capti cum culpã, quàm iudicis leuitatem adesse considerant: in liberatione verò non innocentiam rei, sed iudicis in inquirendo desidiam, aut in admissione precum, seu munerum facilitatem interuenisse, sæpius audiunt reclamare. Quo fit, vt apud iudices Ecclesiasticos, idem ferè operari solet, quod quis pro crimine aliquo incarceretur, sicut si damnetur, præcipuè cùm præter id, quod ex iniusta captura non leuis clerico irrogatur iniuria, quæ tanto est grauior, quanto captus maiori erat insignitus honore, crimènque sibi impositum grauius. Quod in captura monachorum magis patet, cum vltra clericatus gradũ sint religiosi, quo incarcerati habitu monachali priuantur, & ipso iure secundum statuta aliquarum religionum voce actiua, & passiua spoliantur, ideóque summaria informatio præcedere debet. Et vnum inter alia exhortor Iudices Regulares, vt non leuiter testes examinent in hoc summario iudicio, sed omnia sciscitentur ab eis plenè, & scribi faciant per notarium, quia cùm in summaria hac informatione testes maiori gaudeant libertate, faciliùs, & liberiùs ea, quæ norint, explanant, quàm postquam licuit fautoribus rei illos alloqui, seu corrumpere, quod ipsum aduersarij rei facere intentabunt.

b And. in c. si clericus desen. sen. exc. lib. 6.

Ex his colligo non esse religiosos in carcerem coniiciendos, nisi aduersus eos duo, aut tres testes contestes dixerint testimonium, quia accusatio contra ipsos non est recipienda, nisi cum duobus, aut tribus testibus, prout ait Paulus. *c* Denique in religiosorum captura maximo consilio opus est. Vnde apud Inquisitores, si reus delatus insignis fuerit authoritatis, videlicet nobilis, literis conspicuus, vel religione condecoratus, etiam si sufficiens præcesserit informatio, non est ad capturam deueniendum, nisi supremus Inquisitionis Senatus priùs cõsulatur, quæ forma præscripta est Inquisitoribus Hispaniæ, Matritii, instructione Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo primo, capite quinto, in hæc verba. *Si inquisitores de captura concesserint, iubeantque eam fieri, sicut decreuerant, quod si negotium fuerit magni momenti propter personas insignes, vel ob alias causas, priùs quàm suum decretum executioni mandent, Senatum consulant, vbi verò suffragia non fuerint conformia, res ad Senatum remittatur, vt his promdeat, quod fieri conuenit.* Hæc dicta instructio. Et si verisimiliter fuga rei timeatur, licèt concedant Doctores communiter clericum posse deprehendi, cùm sæpe numero perpensa qualitate criminis, & delinquentis, & attentis aliis circunstantiis, plurimum circa capturam presbyterorum deferendum sit iudicis arbitrio: ego verò circa capturam monachorum non plurimum illis deferrẽ, sine magna præuia consultatione, cùm iudices Regulares de more religionum possint monachos delinquentes recludere in aliqua secura cellula, domo pœnitentiæ vocata, in qua licet recludantur, & detineantur, non tamen habitu regulari exuuntur, nec voce actiua, & passiua priuantur. Quoties verò religiosorum crimina talia sunt, vt carcere digni iudicentur, cauere debent omni solicitudine Iudices Regulares, vt carceres sint bonis, & optimis ministris commendati, qui secretè, atque diligenter circa illorum capturam intendant, & illos captos custodiant; longè enim magis efficit delictorum correctioni religiosum errare capturã, quàm Laicorum.

c Paul. 1. ad Tim. ca. 5. & ibi D. Thom. ca. accusa. 2. q. 2.

Nam præter id, quod sine ea crimina, vt expedit, puniri non possunt, temporibus istis infœlicibus ipsi à carcere effugientes dolis, & intercessionibus fraudulentis facile obtinent contra suos Regulares Iudices inhibitionem, qua non modo aliquoties criminis impunitatem consequuntur, sed summam suscipiunt audaciam coram iudice, qui dudum illos capi præceperat, deambulandi non minoris frõtis tranquillitate, quàm cæteri bonis moribus imbuti solent incedere, vltra quòd per aliquot temporis spatia vagari sunt apostatæ, & excommunicati, in qua excommunicatione maxima delicta contra Deum, & Ecclesiam, & suam regulã, in nihilo scrupulizantes, committunt.

QVAESTIO XVIII.

De correctione fratrum, quoad citationem reorum, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæstionem tria quæruntur.

1 *VTrum generalis regularium possit priuare monachos officiis vitandi, & procurandi, sine citatione propter delictum graue ab ipsis commissum notoriè.*

2 *Vtrum, quando citatur religiosus, vt compareat, debeat seruari stylus, & ritus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ.*

3 *Vtrum valeat processus factus per viam Inquisitionis, etiam si nulla interueniat partis citatio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum generalis regularium possit priuare monachos officijs visitandi, & procurandi, sine citatione propter delictum graue ab ipsis commissum notoriè.

REspondeo dicendo, quod citatio de iure communi non requiritur erga eum, qui non potest actui contradicere, vt in aliquibus iuribus *a* probatur, & tradit Curtius Iunior; vel quando certum est parti nullam competere defensionē, vt ait Paris. *b* dicens, quod in hoc casu cessat ius diuinum, & naturale, prohibentia, ne incitatus aliquis puniatur, prout voluit Paulus *c* Elezazarus, & fuit de mente Antonij de Butrio, sed monachus Abbati cōtradicere non potest, si velit eum ab officijs remouere, & priuare, vt in iure *d* probatur, vbi Abbas hoc ratione comprobat. Quod procedit, etiam si prælatus promiserit non reuocare, secundum Abbatem, *e* ergo in remotione huiusmodi nulla requiritur penitus citatio de iure. Pro quo pondero verba textus in capitulo, *Ad monasterium paragrapho talis, de statu monachorum*, sed cum oportuerit amouere, sine contradictione aliqua reuocetur.

Probatur etiam arguendo ab absurdo, quod in iure *f* magni est momenti. Nam si diceremus citationem requiri in amonitione monachorum ab officijs, plura sequerentur absurda, videlicet quod monachi contradicere possent, litigare possent, vagari possent, contra sententiam Innocentij, *g* consequenter possent se ipsos voluntari. Abbatis imprudenter opponere, & sic frigescere, imo cessaret obedientia, ac suprema Abbatis potestas contra id, quod in Iure *h* proclamatur.

Hæc opinio procedit, quando delicta commissa per monachum notoria sunt, aut ex eius literis missiuis probantur, & monachus nullam habet, neque habere potest defensionem, fitque inexcusabilis, tūc enim iuxta veriorem opinionem citatio non requiritur, quo casu procedunt tradita per Innocētium, *i* Hostiensem, Ioannem Andream, Oldradum & per alios relatos a Grāmatico. Quod si hæc non concurrent iuxta veriorem, & magis communem opinionem, etiam in notorio crimine, citatio requiretur, iuxta quādam Glossam, *K* quam sequitur Innocentius, Speculator, & alij, quos referunt, & sequuntur Felinus, & Aretinus, qui hanc veriorem, & probabiliorem affirmant opinionem, scilicet, quod citatio requiritur. Et certè in casu, quo non posset se defendere, nullum præiudicium generatur ipsi monacho, si inauditus condemnetur, & ab officio remoueatur, cum ex tali prælatione ab onere & grauamine prælationis liberetur, & tollantur impedimenta, qui bus auocabatur, reuocabatur, & amouebatur ab studijs, oratione, & contemplatione diuinorum. Inter quæ impedimenta, præcipuum est solicitudo, præsertim circa temporalia, cum turbentur erga plura non aduertentes vnum esse necessarium. Præterea ipsi monachi sunt mortui Mundo, & enixè curare debent, vt soli Deo seruiant, & vacēt, atque illorum prælatis obediant, qui illorum capita, & patres sunt, & non secus ac membra capiti obediant, iuxta tradita in iure *l*; per hæc, & alia fundamenta hanc tenet partem Quintilianus Mandosius. *m*

Sed contra eam est argumentum. Nam citatio est de iure naturali ad defensam inuenta, vt tenet Baldus, *n* & de iure diuino, vt patet ex illo Genesis, *o* *Adam vbi es?* at contra iura naturalia Princeps venire non potest, nec contra ius diuinum, vt probatur in Iure, *p* vbi id tenet Baldus, & tradūt Doctores, & resoluit Quintilianus Mandosius. Respondetur, quod licet iura naturalia, & diuina immutabilia sint, firma, & omnino seruanda, tamen non in omni casu obseruantur iuxta quandam Glossam *q* Vnde talia possunt limitari, interpretari, & ad vnum casum magis, quàm ad alium aptari. Quantum autem ad ius diuinum videmus de iure diuino obligare correctionem fraternam, quæ tamen non obligat, quando cessat correctionis causa, prout dictum est.

a l. 1. ff de fideicom. liber. l. recusari in princip. ff ad Treb. Cur. iu. cons. 175. nu. 13. & consil. 498. ad fine.
b Paris cons. 101. col. 36. lib. 1.
c Eleazar in clem. pastoralis de reg iu. But. in c. olim eodem tit.
d c. ad monasterium §. talis de statu. mona. & Abbas col. 2. nu. 11.
e Abbas vbi sup. n. 11. idē Abb. in c. fiERa de trāslat.
f l. nā absurdū ff. de bonis libert.
g Inn. in c. cū olim propter versi. monachi de pri.
h c. nullam. 28. q. 2.
i Inno. in c. ex insinuatione, de app Host. & And. in c. quāte de trāslat. prælat. Oldra. consil. 293 in princ. Gram. decis. 63 nu. 55.
K Glos. in ve. dicenda in c. cū dilectus filij de purg. cano Inn. in c. tua, eo tit. Spec. tit. de notorio crimine §. c. versic. scias. Fel. in c. cū olim col. 7. & 9. de re iudic. Areti. col. 183. col. 8.
l c. cū ad monast. §. Abbas vero de statu. monach.
m Mād. cau. 56.
n Bald. in l. cū fratrem nu. 8. C. de his, q. vt indigni.
o Genes 3.
p l. 12. tabula, vbi Bald. nu 2. C. legati heredi §. sed naturalia, in situr. de iure naturali DD. in l. 1. ff. de const. tit. prin. Mandos. in c. 1. de const. nu. 35.
q Gloss. in d. §. sed natur. in prin.

ARTICVLVS II.

Vtrum, quando citatur religiosus, ut compareat, debeat seruari stilus, & ritus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

RЕspondeo, dicendo, videri partem affirmatiuā esse sequendam, argumento eorum, quæ in sacris Canonibus *r* ex Diuo Ambrosio notantur, qui in omnibus Sanctam Romanam Ecclesiam, vt magistram sequi profitetur. At hoc non obstante dicendum est, quod citatio debet fieri iuxta antiquissimum stilum, & inueteratam consuetudinem, quæ in aliquibus religionibus solet fieri per literas secretarij Abbatis generalis, aut prouincialis ab ipso Abbate subscriptis, ipsi reo dirigi solitas, & in ipsius manibus dari consuetas, cum omnibus alijs circunstantijs, quibus vocatur, & in his, quæ spectat ad litis, seu iudicij formam, & ordinem, consuetudo attenditur, vt aiunt Bartolus, *s* & Baldus. Et quod consuetudo citationi, illiusque solemnitati formam dare possit, concludit Salicetus *t* & Alexander. Imò voluit Baldus, *u* hoc esse verum, nisi aliter consuetudo induceret posset, quod citatio non requiratur.

Nec obstant in contrarium adducta, loquuntur enim, quando agimus de aliquibus cōcernentibus ipsam Curiam Romanam, vt est materia literarum Apostolicarum, de qua in quadam Clementina, *x* imò quod particulares consuetudines attendantur vltra supra dicta, docet quædam Decretalis, *y* imò videtur, quod si contra consuetudinem prædictam venisset dictus Abbas, peccasset, ex traditis in iure, *z* & notatis ab Speculatore.

r c. si Romanorum in prin. 19. q. 1. in fi. c. 11 2. c. dānamus prope finem de summa Trinita.
s Bart in l. gestium. §. testis ff. de testibus Bald. in l. 2. in princip. C. quemadmodū test. aperi.
t Salicet. in Auth. si quis in aliquo nu. 4. C. de eden. Alex. cōs. 65. nu. 10. lib. 1.
u Bald. in d. Auth. si quis in aliquo nu. 14.
x Clem. quā grani decre. falsi.
y c. cum olim de consue.
z c. cū his rebus 11. dist. Specula. de aduocat. §. de exordijs a nu. 32.

ARTICVLVS III.

Vtrum ualeat processus factus per uiam inquisitionis etiam si nulla interueniat partis citatio.

RЕspondeo dicendo, quod valet processus factus per viam inquisitionis, etiam si nulla interueniat partis citatio, prout voluit Innocentius, *a* dicens hoc seruare totum mūdum, quem sequitur Baldus. Idem voluit Anania, & de informatione generali tractat Iulius Clarus; verum est tamen, quod sententia erit nulla, si antequam citetur, vt respondeat, fuerit prolata, quod in religionibus, in quibus, vt plurimum, proceditur per viam inquisitionis, video obseruari.

a Innoc. in c. bona, e. nu. 5. de ele. Bal. in l. edita. n. 3 of C. de eden & in l. ea quidē. C. de legibus. Anania in c. equaliter & quando. 2. §. debet n 9. de ac. Cla. lib. 5. § fi q. 5. vers. poterit. item, iudex & q. 10. ver. Item quia precessit fuisset.

QVAESTIO XIX.

De correctione fratrum, quantum ad interrogationes reorum, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem undecim quæruntur.

1 QVomodo iudices regulares debent a reis veritatem extorquere.

2 Vtrum

2 *Vtrum reus iuridicè interrogatus à iudice competenti statim cum ab eo interrogatur, teneatur respondere, & ad veritatem confitendam possit astringi.*
3 *Quomodo dicatur iudex rectè procedere, vt reum iuridicè possit interrogare.*
4 *Vtrum reus legitimè interrogatus possit verbis æquiuocis celare veritatem.*
5 *Vtrum reus legitimè interrogatus tacendo habeatur pro confesso.*
6 *Vtrum reus, cui defertur iuramentum, possit verbis æquiuocis celare veritatem.*
7 *Vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus iuridicè, peccet mortaliter non manifestando veritatem.*
8 *Vtrum reus indicitatus de vno crimine, possit de alio interrogari.*
9 *Vtrum reus negans delictum, teneatur ipsum confiteri, post sententiam contra ipsum prolatam.*
10 *Vtrum reus possit de complicibus interrogari.*
11 *Vtrum possit dari iuramentum reo, quando à iudice interrogatur.*

ARTICVLVS I.

Quomodo iudices regulares debent à reis veritatem extorquere.

RESpondeo dicendo, quod in his, quæ ad praxim & interrogandi reos modum spectant nihil iure diffinitum est, sed prudentiæ iudicis relinquitur, ideoque nulla certa regula in hoc cōstitui potest. Vnde aliqua digna consideratione sunt aduertenda. Et in primis monendi sunt iudices, vt reos captos, dum de criminibus interrogant, humanè, & benignè tractent, quod sæpe numero ad veritatem patefaciendam mirè cō ducit, ne illos seuero vultu, & proteruis oculis perterrefaciant, neue iniuriosis verbis, aut contumeliosis in eos irrumpant: est enim hoc à Christiana religione alienum, & à religionis fraternitate deuiū, meminerint ipsos homines esse, & similia crimina, vel fortè maiora committere posse, nisi Dei omnipotentis gratia, & auxilio iuuarentur. Deinde caueant, ne interrogationibus faciendis molesti sint ea interrogantes, quæ inutilia sunt, sed ea duntaxat, quæ faciunt ad rem, sed si reus confiteri cæperit, minimè illum interrumpant, sed attentè, & libenter audiant, nisi inutilia confiteatur.

In generali sunt interrogandi, & deinde paulatim ad speciem procedendum est, nullam singularem delicti circunstantiam exprimendo, cætera vero iudicis arbitrio committuntur, nam aliquando expedit ad minima, & particularia descendere, vt reus conuincatur, & crimen, quod perpetrauit, detectum esse intelligat. Et hunc ordinem præscribere videtur iuris *a* Consultus, in hæc verba, *Qui quæstionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis suggerentis, quàm requirentis videtur.* Denique iudex debet esse subtilis inuestigator, vt commendat quidam iuris consultus, *b* interrogando pro inuestiganda veritate de circunstantiis etiam remotis, fingendo se velle facere, quod nō vult, vt videat, quem actum faciat reus, qui examinatur, & qualiter se gerat argumento facti Salomonis, *c* qui dixit. Afferte gladium fingens velle puerum diuidere, quæ appellatur subtilis diligentia cognitionis, vt aduertit Bart. *d* & sic iudex pro maleficiq inueniendo potest facere experientiam, quando aquam calidam adhibendum reo, qui culpabatur de furto ficuum, vt illas euomat. Debet

a l. 1. §. vt causa. ff. de quæst.

b l. de minore §. 1 ff. de qu.

c Habet. in c. afferte extrà de præsump.

d Bart. in d. §. 1.

etiam attendere ad coniecturas verosimiles, quæ coniecturæ capiuntur ex qualitate facti, & conditione personarum. *e* In quibus oportet considerare, cuius conditionis quis fuerit à sua natura, quia eum talem esse præsumimus, qualem enim vitam, & habitum quis duxerit, talis esse præsumitur, vt in multis legibus *f* probatur, quia ex mala conuersatione quis efficitur criminosus. *g* Et pensatis actibus præcedentibus, & sequentibus de aliquo, præsumimus bonum, *h* vel malum, & præsumptiones bonæ aliquando recipiunt probationem in contrarium, quia factum plerumque prudentissimos fallit. Sunt autem indicia, & argumenta multiplicia, & variantur ex varietate factorum, quod iudicis relinquitur arbitrio, & semper fit interpretatio in partem magis æquam, & benignam iuxta aliquas ciuiles leges. *i*

e l. virum de donatio inter virum & f. C. de act. & obl.

f l. item apud §. si quis virginem, de iur. in l. quidam in fue de cōd. inflit.

g l. pedius §. pedius de adi. edic.

h l. nō omnes §. à barbaris de re milit.

i l. 1. ff. de iuris & facti igno. l. sanctio de pænis l. interpr. de pæn.

ARTICVLVS II.

Vtrum reus iuridicè interrogatus à iudicè competente statim, cum ab eo interrogatur, teneatur, respondere, & ad veritatem consequendam possit astringi.

RESpondeo dicendo, quod reus iuridicè interrogatus à iudice competente statim cum ab eo interrogatur, tenetur respondere, & ad veritatem confitendam potest astringi ita, vt nullo modo possit à iudice petere, vt sibi dilatio aliqua, vel tempus ad deliberandum conferatur, cum de facto proprio interrogatur. Ita Baldus, *k* quam opinionem testatur Augustinus ad Angelum communem, & Conradus, & eam totius orbis consuetudo recipit, vt fatetur Salicetus, & eam tenet Paulus de Castro, quicquid in contrarium dicat Alexander, *l* licet D. Thomas, *m* Caietanus, & Nauarrus teneant, quod prius desideratur, quod probatio infamiæ, & indiciorum, & semiplenæ probationis in processu contineatur, de eaque reus certior factus sit, vt sciat tunc iudici esse obtemperandum.

At consuetudo, quę sæpenumero integerima iura destruit opinionem contrariam recipit, qua scilicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defensiones, & indiciorum copiam. Et ita quotidie practicatur, vt docet Folerius, *n* & practica Ludouici, & Iulius Clarus dicens, quod stante hac consuetudine generali malè faciet iudex, qui aliter obseruaret. Quę fortassis consuetudo iuuari potest apud Hispanos ex quadam lege *o* partitarum, vbi eam ad hoc notat Gregorius Lopez affirmans sub dubio tamen fortè, quod stante illa regia constitutione iudex iustus interrogare potest non data copia inquisitionis. Et Salzedo *p* dicit, quod sibi semper summè placuit ea fortassis practica qua Ecclesiastici, & sæculares iudices Deum timentes vti solent, vt ante confessionem receptam minimè præcipiant informationis copiam dari, sed tantum tabellioni vel notario præcipiunt, quod testium depositiones absque eorum nominibus coram reo legat, vt inde compertum habeat, quid contra ipsum probatum sit, & veritatem fateatur, quod iudices regulares in causis regularium seruare oportet, cum in his de bono, & æquo secundum æquitatem procedere teneantur.

k Bald. in l. fal. n. 2 ff. de acq. har. Au. ad Angel. in tract. male. ver. consueuerunt dicti inquisiti, & cōfitente nu. 6. Conra. in pr. fo. 280. nu. 2. Salic. in Auth. offertur n. 6. de litis contes. vbi Cast. nu. 1. & 11.

l Alex. in l. 1. n. 6. ff de edē.

m D. Th. 2. 2 q. 56 ar. 2. & ibi Cai. Nau. c. 25. n. 56.

n Fol. in pra. cri. fo. 165. n. 9 pract. Lud. fol. 14. n. 18. Clarus lib. 5. recept. sent. § fi. qu. 45. vers. sed quid.

o l. 4 tit 29. part. 7. & ibi glo. magna in fin verb.

p Salz. in pr. cri. cap. 128. ver. copia indiciorum.

ARTICVLVS III.

Quando dicatur iudex rectè procedere, vt reum iuridicè possit interrogare.

RESpondeo dicendo, quod dicetur iudex ad confessionem exigendam à reo rectè procedere,

dere, quando cõtra reum accusatio est, & est vnus testis oculatus, omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura illi testi æquipatantia, vt videtur sentire Bartolus *a*, vel quod reus infamia laboret. Nam licet Gregorius Lopez, *b* scribat, quod quando non adest semiplena probatio, vel indicia, ex quibus non possit imponi tortura, vel saltem incuti timor ipsi, etiam si adesset infamia, reus interrogari non possit, & ideo admonet iudices, ne de occultis criminibus interrogent: nam cum reũ contra iuris ordinem pœnis afficere intẽdunt, proprias animas damnant, Deumque optimum maximum offendunt. Contrarium tamen tenet Salzedo, *c* quod in hunc modum probat. Nam si iudex, cum reus infamia laborat, vel contra ipsum obiecti criminis indicia vrgent, iuste procedit, vt in iure continetur, *d* ergo, reus seclusa morte tenetur respondere, neque semiplena probatio, neque illa vrgentissima indicia, quæ requirit Gregorius, desiderantur, vt ad id compelli possit. Quando verò crimẽ occultum fuerit, piaculum esset, & longè à pietate Christiana reum interrogare. Quod summè notandum est, aliqui enim sunt imperitissimi, & impii iudices in hoc passim errantes, qui iuris ordine prætermisso de occultis criminibus interrogant.

a Bart. in l. fi. n. 7. ff. de qu.
b Lopez in l. 4. ti. 26. pa. 7.
c Salz. in pr. cr. 1. ca. 126. vers. quod au tem dicatur crimen occultum.
d c. qualiter & quandó, 1. & 2. ca. super bis de accus.

ARTICVLVS IV.

Vtrum reus legitimè interrogatus possit verbis æquiuocis celare veritatem.

RESpondeo dicendo, quod hoc præcipuè memoriæ commendandum censeo, quod licet communis opinio teneat, quod reus interrogatus legitimè tenetur veritatem patefacere, hoc tamen procedit in causis ciuilibus, & criminalibus, in quibus pœna sanguinis non timetur, nec non in omnibus spiritualibus controuersijs. At verò in causis capitalibus, & vbi de graui dedecore agitur, naturali æquitate dictãte, asserendũ esse censeo, posse reum salua conscientia veritatem ipsam, absque mendacio verborum artificio contegere: comparatum quidem est hominibus à natura, vt se defendant, & a mortis faucibus incolumen vitam reddant. Hinc leges oriuntur, quibus inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficiscitur ius aliena surripiẽdi, extrema famis necessitate ad id compellente. Similiter proficiscitur illa potestas, qua seruo, vitandæ seruitutis gratia (quæ mors naturalis est) permittitur à Domino fugere; fortior igitur ratio iure naturali radicata suadet, vt reus absque criminis nota veritatem, quæ probari nõ potest, vt vitam tueatur, celare possit. Deinde neruosa, & vrgentissima ratione præcedens doctrina fulcitur. Nam si consanguineus ad testimonium ferendum compelli non potest, quando ingens aliquod dispendium timetur, vt dicitur in quadam lege, *e*, nullus quidem absque infámia negare potest, hoc nõ magis licere ei, qui mortem, vel infamiæ labem est passurus. Neque his refragatur, quod iudex iustè interrogat, nam similiter respondetur, quod reus iustè veritatem celat, & vterq; suo iure vtitur. Hoc illustratur exemplo, iure enim compertum est, licere iudici præcipere damnato ad pœnam vltimi supplicij, ne fugiat à carcere, ipse verò obtemperare non tenetur. Dominus similiter iubet iustè seruum suum, ne fugiat, ipse autem fugiendo se à seruitute liberare potest. Ita in terminis huius propositæ disputationis tenet Petrus a Nauarra, *f* quem sequuntur Salzedo, & Aragon. Quod maximè debent notare regulares, quando vocantur ad confessiones delinquentium audiendas tempore, quo quæstionibus opponi debent ratione criminũ, ex quibus sequi potest pœna sanguinis, aut grauis dedecoris, vt ipsos instruant, quomodo sua delicta propalare teneantur, aut occultare possint celando veritatem, sine aliquo mendacio. Notare debent etiam aliqui religiosi grauissimis delictis notati, nõ tamen plenè probatis, vt se non prodant, etiam si à suis prælatis interrogati iuridicè præcipiantur dicere veritatem, possunt enim ipsam verborum inuolucrò celare, vt ex dictis patet.

e l. 4. ff. de leg.
f Nauar. de rest. lib. 3. c. 4. n. 141. Salz. in prac. crim. c. 126. Arag. 2. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum reus legitimè interrogatus, non respondendo, habeatur pro confesso.

RESpondeo dicendo, quod reus legitimè interrogatus nolens respondere, potest compelli à iudice competente dicere veritatem, qui si pertinaciter nolit, pro confesso iudicatur, vt affirmat Rodericus Xuarez, *g* dicens ita in Hispania in causa satis graui fuisse iudicatum, & ita fuisse practicatum tradit Iulius Clarus, qui ait, quod ita tenetur respõdere, vt non possit à iudice petere dilationem ad deliberandum, vt affirmat Salzedo. *h* Verum est tamen, quod potest petere copiam processus, vt videat, qua obligatione ad respondendum teneatur, prout dictum est supra hac quæstione articulo tertio.

g Xuarez in l. 4. ti. de las iuras memb. 2. prin. Clar. l. 5. recept. sé. §. fin. qu. 4. §. vers. sed pona.
h Salze. vbi su. c. 126. pa. 18.

Aduertendum tamen, quod reus, aut testes dubitantes, vtrum legitime inquirantur, & interrogentur, debet confessor iudicare in fauorem rei, scilicet quod non legitimè interrogatur, quod principaliter procedit in crimine graui: peius enim esset reo tunc imponi pœnam grauem in casu dubio propter eius confessionem, quam non respondere iuridicè interroganti, vt aduertit doctissimus Soto. *i* Quam doctrinam debent plurimum notare confessores regulares, qui vt plurimum reos confitentur, ne ipsos intrepide obligent ad respondendum veritatem, cum iudices vt plurimum non iuridicè eos inquirant, nolendo ipsis processum contra eos fulminatum ostendere. Et cum sæpius oporteat, quod reus non petat manifestationem processus, ex hac enim petitione aliquid mali cõtra ipsum iudex autumnabitur, & tormentis extraordinarijs eum vexabit. Quibus attentis in dicto dubio, & perplexitate consulant, vt processus manifestatio non petatur, nisi id tempus, & circunstantiæ summè postulauerint, quod arbitrio prudentis, & sapientis confessarij est relinquendum, qui si certo sciat iudicem esse rectum, & in causa secundum iuris ordinem processurum, neque ex petitione processus aliquid contra reum molliturum, debet præcipere delinquenti viso processu veritatem patefacere, ipsi significans ad eam dicendam sub pœna peccati mortalis obligari.

i Sot. de teg. se cret. memb. 2. q. 1. p. 62. co. 1

ARTICVLVS VI.

Vtrum reus, cui defertur iuramentum, possit verbis æquiuocis celare veritatem.

RESpondeo dicendo, quod reus iuramento interrogatus obligatur ad respondendum secundũ iudicis mentem iuridicè interrogantis, iurans enim contra ipsius intentionem mortaliter peccabit, prout tenent D. Thomas, *k* Caietanus, & Soto, Quod

k D. Th. 2. 2 q. 87. ar. 7. ar. d. 4. & ibi Caie. & Sot. li. 5 de iust. qu. 1. art. 7.

Quod ipsum est dicendum respondendo cum æquiuoco iuramento, quod verbis dissimulatoriis artificiosè formatur, sumendo enim iuridicè à reo licitè iuramentum, non est licitum vti verbis Amphibologicis, sed simpliciter veritatem cõfiteri, prout ait Soto, *a* nisi in casu, de quo supra articulo quarto. Si enim verba, quibus reus respondet, secundum vsum ordinarium loquẽdi non admittunt sensum verum secundum intentionem iudicis, mendacium in tali casu committeretur, quod omni iure illicitum est, prout tenent Soto, *b* & Corduba. Dixi (iudicis iuridicè interrogantis) nam si iuridicè non interrogetur, minimè reus tenetur ipsi respondere, etiam si vt prælatus ipsi, sub pœna excommunicationis maioris incurrenda, & in virtute Spiritus sancti, id præcipiat, prout affirmat Aragon. *c* & tunc non iuridicè interrogatur reus, quando à non suo iudice inquiritur, vel si à suo iudice interrogatur, eius tamen iurisdictio suspensa est. Dixi nisi in casu, de quo supra articulo quarto. In hoc enim casu ego vtendo verbis Amphibologicis puto cum Nauarra, & alijs reum non mentiri, ex rationibus adductis in dicto articulo: non enim in eo casu tenetur secundum mentem iudicis respondere.

a Sot. vbi su.

b Sot. li. 5. de iust. c. 6 ar. 5. con. 7. p. 449. Cord. de casi. qu. 65.

c Arag. 2. 2. q. 33. ar. 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus, peccet non manifestando veritatem.

RESpondeo dicendo, quod si reus, aut testis fuerit à suo iudice interrogatus in rebus parui momenti, non peccat mortaliter celando veritatem. Quod procedit, etiam si iudex sit prælatus regularis, & in virtute Spiritus sancti subdito præcipiat, vt ipsam veritatem manifestet, is enim nõ obediendo in hoc casu minimè mortaliter peccabit, cũ prælati regulares in rebus minimis minimè præceptum obedientiæ possint imponere. Et si subditus dubitat, an sint res minimæ considerationis, obligabit tunc dicta obedientia, nisi ex ea aliquod graue damnum proximo sequatur, quodque sæpe ex rebus minimis religiosis solet cõtingere. Ita Aragon: *d* quod est limitandum, nisi iuramento confirmetur, tunc enim mortaliter peccabit, cum quodcunque iuramentum etiam in re parua cum mendacio sit peccatum mortale. Ita tenet Soto, *e* & Nauar. Verum est tamen, quod si subditus à prælato fuerit interrogatus, etiam cum iuramento, si intrauit in quamdam domum, si talis ingressus innocenter, & sine aliquo sinistro fine factus fuit, & scit prælatum ex confessione ipsius occasionem sumpturum ad ipsum subditum puniendum, non tenetur eo tempore veritatem propalare. Ita colligitur ex traditis per Soto, *f* licet enim negare videatur prima facie veritatem, & confirmare mendacium iuramento, quod est intrinsecè malum, non tamen re vera ipsam negat, cum respondeat secundum intentionem iudicis ipsi iam interrogantis, qui præsumitur regulariter iuribus inquirere de ingressu peccaminoso, & malo fine patrato, sicut ei fuerat ab aliis subditis, aut sæcularibus visitatum.

d Arag. 2. 2. qu. 69. art. 2. p. 504.

e Soto de teg. sec. memb. 2. q. 7. cõ. 7 i Na. in c. inter v. ver. Corol. 51. nu. 219.

f Sot vbi sup. con 3. pa. 62. col. 1. & 2.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum reus iudiciatus de vno crimine, possit de alio interrogari.

RESpondeo dicendo, quod reus conuictus de vno crimine non potest de alius inquiri, nisi cõtra ipsum respectu aliorum sint indicia æquiualentia semiplenæ probationi. Ita Soto, *g* Nauarrus, & Alcocer. Verum tamen est, quod reus conuictus de vno delicto potest interrogari, vtrum alia eiusdem speciei commiserit: vnde confessus cõmisisse furtũ, potest interrogari, an alia cõmiserit. Quod ait Nauarrus *h* esse intelligendum, quando iste per infamiam, aut indicia clamorosa creditur alia commisisse. Vnde si famosus latro confessus est quoddam crimen, potest de aliis interrogari: at si solùm de vno furto est infamatus, & nulla contra eum est præsumptio, quod alia commiserit, non potest interrogari, vtrum alia perpetrauerit.

g Sot. li. 5. de iust. q. 6. ar. 2 post med. [illegible] de teg. [illegible] sup. Nau. c. 25. num. 36 Alco. in summa cap. 26.

h Na. in Ru. c. 1. de iud. n. 61.

ARTICVLVS IX.

Vtrum reus negans delictum teneatur ipsum confiteri, si nihilominus data est contra eum sententia grauis.

RESpondeo dicendo, quod si reus legitimè interrogatus negauerit delictum à se cõmissum; qua negatione non obstante sententia grauis contra ipsum lata fuit, licet negando veritatem peccauerit mortaliter, non est obligatus post condemnationem ipsam patefacere, nisi ex negatione graue damnum alicui parti resultet. Hanc opinionem tenet Nauarrus, *i* & Segura de Aualos, quæ sequenda est, licet contrarium sine solido fundamento tenuerit Medina, qui intrepidè, & absolutè affirmat, quod non confitendo delictum non debet à confessore absolui propter iniuriam illatam iudici, negando enim delictum, arguit ipsum de iniustitia, quasi innocentem condemnauerit. Quæ ratio nullius est momenti, licet enim reus sit innocens, non amittit iudex suum honorem innocentem condemnando, si procedit ad talem condemnationem secundum allegata, & probata, quod potest secundum iura facere, prout infra dicetur.

i Nau. c. 25. n. 38. Segu. in in direct. 2. p. p. c. 17. n. 36. Med. in sum. fol. 78. pa. 2.

ARTICVLVS X.

Vtrum reus possit interrogari de complicibus.

RESpondeo dicendo, obligari reos aliquando suum delictum propalantes declarare, quot in eo committendo complices habuerint, si à iudice competente super hoc fuerint interrogati. Quod tamen intelligendum est, dummodo credant ipsos esse paratos ad similia patranda delicta, continuando vitia cum maximo reipublicæ, aut particulariũ dispendio; dummodo etiam credant, quod non debent emendari, etiam si fraternaliter corrigantur, vt sæpe cõtingit in latronibus, & in falsificatoribus monetæ, & in hæreticis, & in lamiis, oportet enim, vt hæc malorum turba iudici manifestetur, etiam si de his inquisitio minimè fiat, vt resoluit Nauarrus. *k* Vnde tenentur confessarii monere, & exhortari reos, vt dictos complices declarent, vt docet Soto, *l* quod si nolint obedire, tanquam impœnitentes minimè sunt absoluendi, vt aiunt Nauarrus, *m* & Alcocer. Quod tamen intelligendum est, dummodo iudex inquirendo, & interrogando iuridicè procedat, si enim prætermisso iuris ordine procedat, nec se, neque alios tenentur reuelare.

k Nau. in ca. inter ver. Corol. 6.

l Sot. de teg. secr. memb. 2. q. 6. pa. 17.

m Nau. c. 18 n. 58. Alcoce. vbi su. fo. 86

Notandũ tamen est, quod non potest iudex interrogare de cõplicibus, nisi in casibus à iure permissis nec debet inquirere de aliquo cõplice in particulari dicẽdo reis, reuelate, vtrũ N. & N. fuerit vobiscũ

ARTICVLVS I.

Vtrum testes necessariò debeant interrogari à iudice.

RESpondeo dicendo, quod secundum ius, iuramenta testibus deferre, interrogare, atque examinare, officium ipsius iudicis est, non autem Notarij, nisi à iudice notario demandetur, prout ordinat quædam lex, *a* vbi notant Glossa, Angelus, Baldus Belamera, Abbas, & Lamfrancus, omnes enim concludunt, quod iudex impeditus hoc notario committere possit per quandam Authenticam, *b* & id ipsum tenet Alexander. Verum est tamen, quod iudex non potest propria manu scribere dicta testium, sed à Notario debent literis mandari, aut ab ipsis testibus, si sciant scribere, vt dicetur articulis sequentibus.

ARTICVLVS II.

Vtrum persona Notarij ad scribenda dicta testium ad apices iuris pertineat.

RESpondeo dicendo, conclusionem esse indubitabilē, quod in iudicio, siue ordinario, hoc est in illo, in quo de apicibus iuris curatur, siue extraordinario, hoc est summario, in quo sola veritate inspecta proceditur, & iuris apices non requiruntur, vt sententia dicatur aliqua, & habeat fundamentū requiritur, quod in tali iudicio interueniat persona publica Notarij, Tabellionis, seu Scribæ, qui acta scribat, vel eo deficiente interueniant duo testes idonei, qui vniuersa iudicij acta conscribant. Hoc expresse determinatum est in iure, *c* dicente, *Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quàm in extraordinario iudex semper adhibeat, aut publicam (si potest habere) personam, aut duos testes idoneos, qui vniuersa iudicij acta conscribant.* Adeo hoc est verū, vt licet secūdum ius *d* semper pro sententia præsumatur, at tamen si iudex procedat in aliqua causa siue ordinaria, siue summaria, non seruato ordine processus, aut non adhibendo Notarium, aut non fulminando ante duos testes acta processus, non stat præsumptio pro sententia ab eo lata, & nullius valoris esse reputabitur, vt probatur in multis iuribus, & tenet Glossa. *e*

Quod insuper confirmatur ex quadam Clementina, *f* in qua traditur modus, qui debet haberi in causis, in quibus de apicibus iuris non curatur, quæ in multis eius partibus mentionem facit actorum processus, quæ an, si deficiāt, iudicatum nullius esse valoris, vel momenti, vt patet ex cōtextu dictæ Clementinæ, ibi, *actis tamen continuò scribēdæ*, & ibi, *ad exhibēda omnia acta, & monumēta*, & ibi, *probatione, & alijs actitatis*, & ibi in versiculo, *quo omnia*, vbi dicit, quod ita sunt seruanda etiam in illis casibus, in quibus simpliciter, & de plano, & sine figura iudicij procedit̄ur, sicut proceditur in causis regulariū.

Corroboratur hoc præterea communi Doctorū resolutione dicentium, quod sententia lata, sine eo, quod cōstet de processu, est ipso iure nulla. Ita tenet quædam Glossa, & Innocētius, & Ægidius, Alexand. & Cassiodorus affirmans post Alexandrū hāc esse communem, quod etiam amplectitur Vantius in suo tractatu de nullitatibus, adeo hoc est verū, vt index, ad quē appellatur, cognita processus nullitate, non poterit reformare sententiam reformando processum, sed debet statim pronunciare ipsam sententiam nullius esse valoris, & momenti, vt tenet Abbas, *h* post alios per quādam Decretalem, quam ad hoc commendat Baldus, & tradunt Alexander, & Decius.

Confirmatur hoc præterea; nam partes, quibus hoc competit, non possunt talem sententiam approbare, quia quando processus, & ordo est substantialis, à partibus aliquo modo admitti, vel remitti potest; & illud dicitur substātiale alicuius rei, sine quo illa res esse nō potest, sicut non potest esse vēditio, & emptio sine pretio, vt dicitur in iure, *i* eodē modo sententia sine processu suo substantiali constare nō potest, vt formaliter arguit Bartolus, *K* & tenet expresse Baldus, Et ratio huius doctrinæ in promptu adest, est enim in iure firmatum, ad vtilitatem publicam pertinere processum in causis ciuilibus, siue criminalibus, siue publicis adesse secundum Cardinalem, *l* quod ius publicum etiam consentientibus partibus minimè possunt iudices in aliquo derogare, vt traditur in iure, *m* & tenet Alexander, inferior enim contra legem superioris dispensare nō potest, vt post alios tradit Capicius, *n* & Crauetta.

Denique nostra sententia confirmatur ex præfatione dictæ Decretalis, vbi Innocentius III. in Concilio Generali statuere volens, vt acta processus in iudicio tam ordinario, quàm extraordinario fiāt à iudice adhibendo semper Notarium, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuersa iudicis acta conscribant, rationem huius assignat dicens, *quoniā contra falsam assertionē iniqui iudicis innocens litigator quādoque non potest veram negationem probare*, clarè in his verbis innuē; quod conuenit acta processus per notarium, vel per duos viros idoneos à iudice adhibitos conscribi; ne detur ansa iudicibus iniquis secundum eorum deprauatum libitum acta conscribere, vt innocens puniatur. Sicut enim magis præsumitur pro notario, etiam teste negante id dixisse, prout dicit Speculator, *o* Abbas, Felinus, & Alexāder, ita magis præsumetur pro iudice scribente contra miserum testem, & partem, negantes talia dixisse, & sic corrueret veritas in tribunalibus, cōtra ius naturale, diuinum, & humanum, fraudibus, & dolis obuians; ex quibus constat conscribi acta processus non à iudice, sed à Notario in præsentia iudicis, nō esse quid de apicibus iuris, sed quid pertinens ad essentialia.

Ex quibus colligitur, non videri iuridicè agere quosdam iudices regulares, qui non solùm non sumunt iuramenta à testibus eos examinantes in causis regularium, sed eorum depositiones propria manus scribunt, dicentes scribi à Notarijs religionum, qui alio nomine Secretarij nuncupantur, pertinere ad apices iuris, & non vbi proceditur de plano, & sine figura iudicij, sic ut proceditur in causis regularium, sufficere acta processus, et dicta testium à iudice propria manu scribi. Hoc enim est expresse contra ea, quæ ordinantur in capite *quoniam contra de probationibus*, vt patet ex eius præfatione & litera, ibi, *iudicio extraordinario*, iuncta glossa ibi; extraordinarium enim iudicium est illud, in quo proceditur non seruatis iuris apicibus, sed summariè, & de plano. Et aduertendum præfatam Decretalem habere locum etiam, quando proceditur per viam inquisitionis, sicut proceditur inter regulares, vt tenet Glossa *p* communiter recepta, quod est iudiciū extraordinarium, vt testatur Ripa *q* & ex multis probat Decius, argumentis contrariorum satisfaciens.

a l. hac consultissima. §. si quis aūt de testib. & ibi gl. de positionis & Ang. C. de testi. gl. in l. in bonū. C. de liber. cau. Bal. in l. qui test. C. de testib. Belamera dec. 18. Abb. in c. quoniā cōtra post nu. 31. § ind. Lamfr. in §. q. 10. de probat. idem Abbas in c. cum Ber. de re iudic.

b Auth. de defensorib. ciuit. Alex. in l. hac cōsultissima. § si quis autem C. de testib. & cons. 70. n. 13. lib. 3.

c ca. quoniam contra de probat.

d l. 2. C. de off. ciuil. iudi. col. vir. bonus ff. iudicatū sol. c. bona de elect. c. in præsentia de renunc.

e Auth. de litig. ing. ad appell. ca. si illud collat. 5. arg. ca. cū olim. de priuil. ca. sicut de re iudi. glo. in c. quoniam contra de prob.

f Cle. sæpe de verbor. um signific.

g DD. in cap. quoniam contra de probat. vbi gloss. 1. & Innoc. & n. 4 circ. fin. & in c. cum in iure de off. deleg. Ægidius cōs. 89. Alex. consi. 22. l. 2. Cassio. in quolibet. & à quo possit & debeat nullitas probari et in nullitat. ex defectu processus nu. 14. dec. 1. in 2. de præsump. Sarm. super regulas de trien. q. 33. Vā. de nullit.

h Abb. in 3. & 4. not. inc. cū dilect. per ipsā de empt. & vend. Bald. in l. 2. not. 14. de empt. & vēd. Ale. cons. 79. vers. est verū l. 2. Dec. consi. 484.

i §. pretium iusti. de empt. l. pretia. ff. eodem tit.

K Barto. in l. prolatam. col. 2. ver dico. C. de sent. & inter locu omn. iudic. Bal. ibi col. 1. vers. istā præmitto.

l Card. in d. Cle. sæpe q. 12 de ver signif.

m l. formā C. de off. præfect. præt. Ale. cōs. 36. in fi. ibi. a.

n Cap. decis. 46. in fi. Crau. consi. 182 col. 2. in princ.

o d. cap. quoniam contra Specu. de teste § 1. versic. de teste. Abb. & Fel. in c. cum causam 1. in fi. sup. de testi. Ale. consi. 74. col. vlt. vol. 4.

p Gl. in d. ca. quoniā cōtra.

q Rip. n. 54. in rubr. extra de iud. & Deci. ibi lect. 1. n. 7.

ARTICVLVS III.

Quomodo saluanda sit consuetudo aliquarum religionum, in quibus per seipsos iudices regulares scribunt ea, quæ à testibus dicuntur, non adhibito notario ordinis.

REspondeo dicendo, consuetudinem esse aliquarum religionum quam in nostra Minorum video apud graues, & doctos obseruari, quando .n. ex officio per viam inquisitionis procedunt, interrogant testes, & eorum dicta, & responsa ipsimet propria manu scribunt, sine eo quod notarium, & secretarium ad id assumant. Quam consuetudinem ex duobus existimo posse saluari.

Primo ex eo, quod fratres videntes suos iudices regulares procedere magis ad correctionem, quàm ad vindictam, ius ipsis competens ex præfata Decretali *a* renunciarunt, vt subditi, & subiecti suis prælatis per votum solemne obedientiæ, respectu cuius in multis iuri suo renunciasse sentiũt, vnde & si patres, & præfato iuri, de quo in præsentiarum nolle vti potuerunt, nam secundum sententiam doctissimorum virorum, decisio præfatæ decretalis nõ procedit in casu, quo inter partes fit pactum, vel conuentio, ne acta iudicialia in causis magnæ quantitatis scribantur, iuxta formam in ea præscriptam, & iudici potestatem faciunt procedendi absque ea, prout tenet Abbas, *b* Imola, Felinus, Paris. Berous & Alexan. Pro qua sententia facit, nam præfata decretalis emanasse videtur in fauorem, & vtilitatem priuatorum nempè litigantium, vt contra falsam iudicis assertionem possent semper negatiuam facilè probare, ac proinde poterunt illi per consensum huic fauori renunciare iuxta tritissimam regulam iuris, *c* qua cuilibet iuri suo renunciare permittitur.

a c. quoniam contra, de probat.

b Abb. nu. 2. Imola n. 15. Fel. n. 3. Paris. nu. 29 in d. c. quoniam contra Alex. in l. secundum n. 15. ff. de verb. oblig.

c l penu. C. de pact. c. ad Apostolicã de reg.

Nec obstat si obijcias, ex huiusmodi pacto & conuentione, & consensu delinquendi occasionem præstari iudici falsum asserenti, quod tamen Pontifex hic vitare intendit; & inde conuentio hæc vti illicita contra legem valere non debet, iuxta sacros Canones. *d* Respondetur enim, verius esse, secundum Doctores communiter, Pontificem in præfata decretali principaliùs intendere litigantium fauorem, vt si velint habeant facilem modum probandi ex scriptura negatiua; quæ antea non sine difficultate probabatur, & sicut ante hanc constitutionem, quo tempore acta non scribebantur, & iudici circa processum credebatur, non erat iniusta lex, quæ scriptura non egebat, sic hodie post dictam constitutionem, quæ litigantium laboribus prouidet, non erit iniqua conuentio, per quam ad illud ius antiquum regressus fit à litigantibus, proinde ac si præfata constitutio minimè emanasset.

d c. ex parte consules.

Aduertendum tamen, quod quamuis Abbas, *e* Decius, Niconicius, & Carnacenus, resoluant ex huiusmodi conuentione, & partium consensu, per quem à partibus data est facultas iudici, vt sine scriptis causam expediat, & quod necessariò sequatur, præfatos paciscentes, & consentientes voluisse, vt ipsius iudicis simplici assertioni credatur, mihi ominipus tamen oppositum verius est, imo eidem non esse credendum, sed aliunde probanda esse iudicij acta, vel ex testibus, vel ex partium confessione asserunt post alios Alex. *f* & Felinus, affirmans ita cõmuniter teneri. tũ quia eiusmodi conuentio, & consensus, & scripturæ renunciatio, est quid odiosum, & stricti iuris & inde necessariò restringi debet. Tũ etiam quia si cũ iudicio aduertas, quo præfata constitutio induxisse videtur. Primum acta omnia esse scribenda; Alterum verò, non esse iudici credendum circa processum, nisi quatenus ex actis constiterit, ac sublata actorum scriptura, ex illa partium conuentione adhuc durat alterum vinculum, scilicet, ne credatur Iudici, quoties enim alicui duo competunt remedia, vno renunciato, alterum remanet, prout definitum est in iure. *g*

e Abb. n. 3. Deci. n 7. Nicon. n. 304. Carn. nu. 261 in d. c. quoniã contra.

f Alex. vbi sup. n. 25. Fel. d. c. quoniam contra nu. 3.

g §. affinitates inst. de nupt. l. si domus. ff. de seruit. vrbano prædio.

Nec Decij *h* consideratio contrariam opinionẽ iuuat, nempè ex partium conuentione regressum fieri in ius antiquum, quo attento, ante præfatam decretalem *i* iudici credebatur. Id enim falsum est, vt constat ex alia Decretali *K* à Parisio ponderata.

h Dec. d. n. 7.

i d c quoniam contra.

K c cum à nobis 28. de test. Paris. ib. n. 22

Nec satisfacit illorum distinctio, qui differentiã constituunt inter acta ordinatoria iudicij, qualia sunt comparatio, contumacia, præsentatio testium, & similia, & inter acta decisoria, & substantialia iudicij in libello, in scriptis, & in litis contestatione, & in eo quod sententia in scriptis feratur, vt scilicet in illis obtineat contraria opinio, vt scilicet, iudici credatur, quia in eis non agitur de tanto præiudicio, in his verò procedat nostra opinio, quia in hac specie longè maius præiudicium vertitur, ita Abbas, & communis secundum Parisium, & Ferretum. Hoc tamen refellitur, quia verius est etiam in ordinatorijs iudicijs nunquam simplicis iudicis dicto standum esse, quia in illo fundatur totius causæ decisio, & inde si acta illa falsa constiterint, grauedamnum alteri ex litigantibus inferri poterit, qui forsan neque citatus, nec contumax fuit, cuius oppositum iudex affirmat, ac proinde ei non esse credendum, affirmant Romanus, *m* & Felinus.

l Abb in d. c. quoniã contra nu 3 Paris. n. 23. Ferret. n. 8

m Roma. in l. secundum nu. 63 ff de verb. oblig. Fel in d. cap quoniam contra nu 3.

n Abb. nu 3. Imo nu 3. Fel. n. 1. Berou nu. 21. Paris. nu. 14 Ferret. n 6 in d c quoniã contra.

Secunda via, hæc praxis regularium potest defendi ex eo, quod inter regulares de causis minimis sæpe agitur: Et præfata decretalis in causis exiguis & minimis locum non habet, in his enim sine scriptura standum est simplici iudicis assertioni, vt in specie docuerunt Abbas, *n* Imola, Felinus Berouis & est communis secundum Parisium, & Ferretum. Pro qua interpretatione facit, nam iure nostro in his exiguis regulariter non ita seruatur rigor formæ, & iuris solemnitas, argumento eorum, quæ in iure *o* notantur. Item quia in his modicis simplici Nuntij assertioni creditur, vt dicitur in iure *p* iuncta sua glossa, ergo à fortiori debet credi simplici iudicis assertioni, argumento eorum, quæ in eodem iure *q* notantur, & ita securè tenendum est, quamuis contrarium defendat Decius, *r* & post eum Niconicius.

o l lecta ff. de accusa. c a. seruilat 11. q. 3. Consil. in tra. de minimis l 1 raq. in tra. de iudic. in reb. exiguis ed.

p c pastoralis iuncta sua glos. v. sane. Nuntius infr. de appel.

q Auth. multo magis C. de sacr. san.

r Dec nu. 9. d. c quoniam contra.

Nec huic communi opinioni obstat generalitas præfatæ decretalis, *s* ibi, *vniuersa iudicij acta*, ex quo qui totum dicit, nihil excludit, vt dicitur in iure. *t* Nam respõdeo, verba hæc vniuersalia restringenda esse de habilitate, vt intelligantur in causis habilibus ad scribendum argumento eorum, quæ in iure *u* notantur. Quales non sunt causæ modicæ quantitatis, siquidem in eis credendum non est, voluisse Principem acta conscribi, quia in ea specie vltra temporis dilationem sequerentur expensæ excedentes valorem, & æstimationem principalis, contra quandam iuris regulam *x* de qua per Pinellum.

s l. c quoniam contra.

t cap si Romanorum 19. d.

u l. vt gradatim in prin. ff. de mun. & honoribus.

x l. mediterraneo C. de annon. & tribut. l. 12 Pin in l. 2. C. de rescindend. vend. 1. p c. 1. nu. 28.

Quod si adhuc insteturr ex particula *Semper*, præfatæ Decretalis, *y* quæ ad omnem causam referenda est, iuxta in iure *z* notata. Facilè respondetur, si aduertas, eiusmodi exigua & minima, secundũ prudentium opinionem, considerari & regulariter haberi, ac si non essent, vt notatur in iure, *a* & post Diuum Thomam tradit Nauarrus. secundum enim

y c. quoniam contra.

z c. 3 de integ. restit. l 1 ff. soluto mat.

a Nau. in præl. 9 n. 12 & c. 17 nũ. 4.

Doctores, paruitas rei in quauis materia excusari solet. Vnde dictio illa *Semper*, considerari debet in illis casibus dumtaxat, in quibus scriptura, secundũ rectam rationem boni viri arbitrio, locum habere debet. Quod ipsum colligo ex præfata decretali, nõ enim dicit in vniuersis causis acta scribenda esse, sed vniuersa acta scribenda esse, quasi velit in illis causis, in quibus scriptura necessaria est, præfatam decretalem locum habere.

Nec supradictis obstat, rationem in ea decretali præscriptam habere locum in causis minimis, sicut & in arduis, nam vt aduertunt Parisius, *a* & Mantuanus, in exiguis non est verosimile, neque præsumendum iudicem, pro quo ius *b* præsumit, falsum aliquid asseuerare. Quod si instas minima sæpe in iure *c* considerari, facile respondeo, illud verum esse eo casu, quo planè constat, aliquem præiudicari in aliquo, aut damno affici, secus tamen est in nostra specie, in qua non ita contingit, si quidem in causis modicis diuersa militat ratio, & pro iudice præsumitur in eis nolle alicui præiudicare, aut calumniam. Quæ autem causæ modicæ dicantur arbitrio iudicis reliquitur, ex traditis per Menochium, *d* diuersas circa hoc referentem opiniones: & ex traditis per Auiles *e*, & Gregorium Lopes. Ex quibus patet, quomodo præfata iudicum regularium praxis, qui ad acta processus conficienda non adhibent notarios, possit sustineri, & defendi. Quomodo autem ipsi possint creare notarios regulares ad huiusmodi causas, & ad intimandas literas Apostolicas, in tertio tomo, in q̃stione de notarijs, dicetur.

a Parisi. & Mant. in d. c. quoniã contra. b c. ex præsentia de renun. c l. si proprietarius ff. de dam. dam infect. l. in maioribus. d Menoch. de arbitris, caso 70. nu. 3. e Auil. in ca. prat. ca. 36. §. summario nu. 6. Gregor. in l. 41. tit. 2. p. 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum testis possit deponere dictum suum in scriptis post iuramentum taliter, quod ipse scribat suum.

REspondeo dicendo, quod Bartolus *f* tenet, quod testis potest scribere dictum suum, & sic respondere in scriptis, & per scripturam, & additio Abbatis dicit, quod communiter seruatur opinio Bartoli Venetijs. Contrariam tamen opinionem, imò quod testis non possit in scriptis respondere, tenet expressè Ioannes Andreas, *g* quem sequitur Abbas, & Salicetus, & ante eos tenuit Speculator, Felinus, & Couarruuias.

Pro resolutione, dico primo, quod si loquamur in causis criminalibus, nunc cum testis potest deponere in scriptis, etiam si legeret scripturam, quia cũ in causis criminalibus probationes debeant esse luce meridiana clariores, in scriptis autem non declaratur animus testis, sicut decet. Nam (vt ait D. Hieronymus) vox viua habet, nescio quid energiæ: & propterea argumento cuiusdam Authenticæ *h* cõsulunt Doctores, vt iudices in causis criminalibus examinent testes per seipsos, & hoc tenet Abbas, *i* & Couarruuias, quia, vt ait quidam textus, *K* plurimum quoq; in excutienda veritate, etiam vox ipsa, & cognitoris subtilis diligentia affert. Nam ex sermone, & ex eo, qua quis constantia, qua trepidatione quid diceret, vel cuius æstimationis quis in ciuitate sua est, quædam ad illuminandam veritatem per lucem emergunt. Ex quibus verbis certò colligitur, testem non posse deponere in scriptis, sed viua voce, & si poterit fieri, iudex per seipsum examinare debet, & non committere alicui examinationem, videat quomodo, qua moderatione, & quo animo testis deponat, de quo agit Nelus. *l* Ex quibus colligitur, non iuridice procedere aliquos iudices regulares, qui in causis criminalibus mãdant testibus, vt in scriptis sua dicta deponant. Infertur etiam, cõsuetudinem aliquorum iudicum regularium, qui in inquisitione, & visitatione sua generali suorum cõuentuum, præcipiunt subditis, vt ea, de quibus denuntiant, etiam in causis criminalibus scribant, & propria manu subscribant, non esse (inquam) dictã consuetudinem iuri conformem, cum dicta denuntiatorum, si iuramento firmentur, testimonia sint contra reum efficacia, prout quæstione præcedenti diximus.

f Barto. in l. Theopõpus ff. de Dote prin. num. 12. Addit. Abb. in c. de test. & cap. testib. g Andr. cap. de testam. Sal. in l. iurisiuran. C. de testib. Spec. 3. p. tit. de teste §. nunc tract. nu. 17. Coua. li. 2. varia. c. 13. nu. 6. h authe. apud eloquẽti. C. de fide instru. & ibi Doct. i Abb. in c. cu causam, n. 12. de test. Coua. l. 2. varia. c. 13. nu. 11. K l. de minore §. tormenta ff. de q̃q. l Nelus de testib. n. 90. vol. 3. tract.

Dico secundo, quod si loquamur in causis ciuilibus magnæ quantitatis, vel qualitatis, tales causæ, quoad solennitates, & modum procedendi, æquiparantur causis criminalibus. Nam quando tractatur de omnibus bonis, vel maioris partis bonorum, dicitur tractari de vita hominis, & idem est, quãdo tractatur de honore hominis: nam melius est bonũ nomen, quàm diuitiæ multæ, propter quod etiam tunc requiritur, quod iudex examinet testem, & nõ sufficit, quod dicat testis in scriptis licet bene verũ sit, quod tunc legeret scripturam, & à iudice interrogatur super scriptura, & responderet ad interrogationem taliter, quod iudex intelligeret illam scripturam esse ueram, bene valeret tunc dictum in scripturis, & in hoc casu intelligerem doctrinam Bartoli. Et si aliquis diceret, quod tunc etiam valeret tale dictum in criminalibus, concedendo quidẽ, sed maior declaratio requireretur in his, quàm in istis causis merè ciuilibus licet magnæ quantitatis, & qualitatis sint.

Dico tertio, quod si loquamur in causis ciuilibus minimis & parui præiudicij, tunc crederem valere tale dictum in scriptis, maximè si talis est consuetudo, & sic fit multoties inter scribas, & curiales, vt asserit Cantera *m* affirmans, ita iuridicè practicari in consilio supremo Regni Nauarræ, vnde non sunt condemnandi prælati regulares, qui audientes minima in visitationibus conuentuum, ea testibus & denunciatoribus scribi manu propria præcipiunt, & de his amplius in articulo sequenti.

m Cant. in q. crim. cap. 2. de pro. per testes n. 8. pag. 150. col. 1.

ARTICVLVS V.

Vtrum in causis arduis sint à iudice testes necessario inquirendi.

REspondeo dicendo, quod in causis ciuilibus, & criminalibus testes debent à iudice præsentialiter interrogari, & examinari, & nullo modo hoc examen eorum secretarijs, & scribis committere, prout in iure *n* est definitum, & tradunt Doctores, Bernardus Diaz, Salzedo, Auendannus, Segura Olanus, Iulius Clarus, Auiles, Azeuedo, & Gregorius Lopez. Multæ enim falsitates ex tali commissione ortæ inueniuntur, perniciosa certè talis commissio ab omnibus reputatur, & iudices id facere consueri sunt grauiter puniendi, cum ex informationibus sinistrè, & non secundum Deum sumptis, malũ iudicium necessariò sequatur. Nam iudex secundũ probata, & allegata debet iudicare, prout in hunc modum nobis scriptum reliquit Simãcas, *o* scribę ipsi potius quàm ipsi iudices iudicẽt, quia causarũ vincula dissoluunt, neq; enim iudices aliud facere possunt, quàm fidem eorum sequi, quæ apud istos probata fuerint contractum testamẽtorum, & actorum omnium robur ex fide scribarum pendet.

Aliqui tamen à Doctoribus casus enumerantur, in quibus interrogationes, & examen testium scribis committi consueuit, inter quas præcipuum est impedimentum ex parte iudicis, eos minimè potentis inquirere, quia verbi gratia, magnis & arduis negotijs est occupatus, & ex parte testium non potentium ad præsentiam iudicis ad testifi-

n Tex. & glo. in c. 2. de iud. l. 6. glo. in Cle. de off. de lega. Authen. apud eloquentissimũ & ibi DD. C. de fid. instru. lib. 26. & 27. ti. 16. p. 3. l. 28 ti. 6. l. 3. recopil. Bern. reg. 717. & ibi Salz. Auen. in c. 17 pratorum 2. p. Segura in direct. iudic. 2. p. c. 2. n. 19. fo. 9. Olan. in an ton. ver. iudex nu 69 fo. 195. Clarus in pr. § fi. q. 26. Auiles in cap. 37. pretore gl. por. fi. Azeue. in l. 18. ti. 6. l. 2. re co. nu. 1. & 2. Greg. in dictis leg. Partit. o Simanc. de repub. l. 6. c. 23 n. 3 pag. 414.

testificandum accedere. Aliud est, quando res, super qua agitur, leuissima iudicatur, prout Felinus, *a* & Auiles post alios affirmarunt.

Quando autem iudex scribæ examinationem, & receptionem testium commiserit, necessarium est, vt id scriptura constet, nam si sine scriptura talis cōmissio fuerit data, quidquid virtute eius fuerit factum, pro nullo reputatur, prout affirmat Matthæus de Afflictis *b* Menochius Auiles, Paz, Grammaticus, & Gratianus; dicto enim scribæ minimè debet fides adhiberi, etiam si affirmet, sibi talem commissionem fuisse factam, prout cum communi, post Hostiensem, Ioannem Andream, & alios, consuluit Alexander, *c* & Gregorius Lopez, contra Bartolum affirmat. Et sine dicta commissione in scriptis data, nō potest scriba recipere depositiones, & sumere iuramentum ab ipsis testibus, prout tenet quædam Glossa *d* Baldus, & Bonifacius: adeò hoc est verum, vt eorum dicta nullam faciant in iudicio fidem, etiam si sint examinata a scriba, cui in scriptis facta est commissio, si causa, super quam testificati sunt, sit grauis, requiritur enim, quod in tali examine præsentia iudicis non deficiat, vt post alios tenet Gregorius *e* Lopez.

Ex quibus infertur non iuridicè procedere prælatos regulares, suis secretarijs testium receptionem & examinationem delegantes, non solùm in rebus leuibus, in quibus talis delegatio potest fieri, sed etiam in rebus grauibus, pro quibus fulminandis, & examinandis experientia, sagacitas, & industria integerrimi iudicis desideratur.

Infertur secundo, ipsos toto cœlo videri aberrare, qui consuetudinem allegantes, has delegationes sæpius in causis maximi momenti dictis secretarijs committunt. Cum hæc consuetudo, quia satis perniciosa, magis corruptela, quàm consuetudo sit iudicanda, & propterea minimè seruanda, prout tenet quædam Glossa, *f* quam approbāt Hyppolytus, Felinus, Roias, & Paz. Nec valet allegare, quòd examinatio testium coram iudice ad apices iuris pertinet, quibus iudices regulares minimè sunt astricti, nam respondetur, id ad apices iuris non pertinere; Cum ad indagandam, & extorquendam veritatem maximè conducat.

Infertur tertio eos, etiam maximè errare committēdo secretarijs prædictam receptionem, & examē, sine speciali commissione in scriptis super eo facta, acta enim processus, ab his præfata commissione facta, nullius ex supradictis erit valoris, & momenti, & iuramentum ab eis scriptum nullam fidem in iudicio faciet, cùm à iudice non competenti sumptum fuisse constet.

a Auil. in ca. 37. prætor gl. per si per totū. post Feli. in c. cum causam nu. 36. de test. Auen. in c. 17 prætorum n. 3. pa. 2. Paz in pract. 1. p. to. 18. tempore. fo 67. nu. 100.

b Affl. dec. 317. Menoch. cons. 400. nu. 43. Aui vbi sup. n. 28. & seq. Paz in d. 3. to. 4. p. c. cum nu. 4. fo. 55. col. 2. ad fi. Gramma. cōs. 67. n. 34. Gra. reg. 260. nu. 6.

c Alex. cons. 204. colum. 4. vol. 5. Abb. in c. quoniam cōtra de probat. Grego. nu. 27. tit. 16. gl. in fi. p. 3. cōtra Bar. in Authen. de test. § & quoniam.

d Gloss. in l. si per nuncupationem C. de test. vbi Bald. §. si qui, auit Bonif. in pere. v. prob. fo 293 col. 3. v. ind.

e Greg. in l. 22 ni. 11. p. 3. gl. 4

f Glo. in ca. testes 1 q. 9. Hippoly. in l. de minore §. plurimum quoque nu. 9. ff. de qu. Fel. in c. cum caus. 1. n. 21. de test. Royas sing. 205. Paz in prac. 1. to. 1. p. c. 3. §. 1. n. 10. fo. 234.

ARTICVLVS VI.

Vtrum testes sint interrogandi de loco, tempore, & causa sui dicti.

RESpondeo dicendo, quod quando in inquisitione est deducta qualitas loci, & temporis, non sufficit, quod testis dicat tale delictū fuisse cōmissum in genere, quia per hoc non probatur tempus inquisitionis, & locus: & si diceretur aliud tempus, non posset sequi condemnatio, sed debet dicere testis contenta in inquisitione esse vera, vel vidisse fieri maleficium loco, & tempore, de quibus in inquisitione. Ita Bartolus, *g* qui vult amplius, quod licet dicat contenta in capitulo esse vera, si tamen postea interogatur de ratione, vt dicat quod vidit fieri homicidium non addendo locum, & tempus, non sufficit; quam opinionem sequitur Aretinus *h* Item caueat testis, vel reus, si interrogetur, an quid viderit noctis tempore, ne temerè respondeat vidisse nulla addita ratione, quia nocte non videmus, nisi Luna luceat, vel lumen accēsum sit, vnde redderetur suspectus, vt tenet quædam Glossa. *i* vbi notant Baldus, & Doctores, imo etiā quando Luna lucet, non est ita clarum, [illegible] quod patet ex multis iuribus, *k* & [illegible] Glossa, habet enim Luna radios lugubres, Sol verò claros. Et aduertendum, quod si testis deponat super non verisimili, non probat, nisi assignet etiam non interrogatus rationem sui dicti, vt probatur in iure, *l* & notant Antonius, & Aretinus, de quo iam in superioribus *m* dictum est.

g Bart. in l. 2 ff. de Aleat. & in l labeo. ff. de supellect. le.

h Aret. in §. formulæ. §. 1. ff. de legat.

i Gl in l. si cū exceptione, & ibi. Bald. & Docto in §. fi. ff. quod metus caus. in l. si minorem, C. de transa.

k Glos in §. nos & autem cōstitutio inst. deleg. in v lucubrationes.

l cap. super hoc de renunciat. & ibi. Anton. Aret. in cap. tertio loco co. 4 versi. ex pro quo facit, de probat.

m q. 2. arti.

ARTICVLVS VII.

Vtrum testes possint interrogari de occultis.

RESpondeo dicendo, quod testis legitimè interrogatus à iudice compellente, obligatur dicere veritatem, si enim ipsi iudici in hoc non obediat, iustitiæ executionem impediet, quod secundū ius minimè est permissum. Verum tamen est, quod si iudex interroget de delicto occulto nulla infamia præcedente, potest testis respondere, se nihil scire, intelligendo mente, se nihil scire, quod reuelare teneatur. Ita post alios *n* Nauarrus, cuius opinionem libenter amplector, licet contrarium teneat Sepulueda, quam tamen Sepulued æ opinionem non omnino tenerem casu, quo ex non manifestatione veritatis graue alijs præiudicium generaretur, quod multum damni ex infamia rei secuta excederet, si enim damnum infamiæ maioris esset valoris, licitum est testi non releuare delinquentem occultum, etiam si sit legitimè interrogatus, vt idem Nauarrus affirmat. Dixi (legitimè interrogatus) si enim non legitimè interrogatur, nulla obligatione ad dicendam veritatem astringitur.

n Nauar. in man. ca. 25. n. 43 Sepul. de rat. accegen. test. cap. 13.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum testes, si valeant, sint sub iuramento interrogandi.

RESpondeo dicendo, quod dum testes interrogantur a iudicibus, vt eorum dictum valeat, debent ab eis sumere iuramentū, testis enim, qui non iurat, minimè valet, vt dicitur in iure, *o* quod intelligitur, etiam si sit Cardinalis, vt ait quædam Glossa *p* communiter recepta, etiam si sint mille testes, vt resoluit Dominicus *q* Augustinus de Ancona, & Felinus dicentes esse hanc doctrinā stupendam, & incognitam, quam dicit singularem Hippolitus, & sic debet testis iurare super Euangelijs, neque alicui testi, quantumcunque religioso, creditur, nisi iurato, nisi sit Episcopus, vel sacerdos, qui non iurat super libro, sed super pectore suo, prout dicitur in iure, *r* & notat Panormitanus. Aduertendum etiam, quòd præcipere subdito in virtute Spiritus sancti, non est in virtute iuramentum à subdito sumere, cum illa virtus Spiritus sancti obedientiam, quam subditus Spiritui sancto promittit, designet, & sic nihil aliud est dicere, præcipio sub obedientia, & in virtute Spiritus sancti, quam dicere prælatum præcipio sub obedientia, quam Spiritui sancto, & mihi promisisti. Ex quibus conuincitur malefacere aliquos Prælatos regulares, qui non sumunt iuramentum à testibus, quando super aliqui-

o cap. nuper nobis de testibus.

p Glo. in ca. cū essemus v. fratrū de priuil.

q Domini in ca. multis pertex. ibi. 44.

r Anto de potest Eccl q 55. ex fin. Fel. in c. non confitens num. 16. de rescript. Hyppol. singul. 124 circa finem.

s c. f. de iurādo calum. Panor. in cap. ino de test.

aliquibus testificantur, sed tantum ipsis sub obedientia præcipiunt, vt dicant veritatem, nam secundum rigorem eorum depositiones minimè valent.

Nec valet dicere, quod ita consuetudine receptum est in aliquibus religionibus, consuetudo enim in præiudicium boni communis minimè confacienda, sed corruptela est appellanda, iuxta quæ in iure *a* notantur, [illegible] enim commune in veritate indaganda, & [illegible] conseruatur, releuata enim veritate, innocentes [illegible] delinques autem iuxta mensuram delicti castigatur, [illegible] veritas per iuramentum à testibus extorquetur. Et [illegible] quod testes solùm debent testificari super iurat[illegible], & non super alijs, si enim super alijs testificarentur eorum dictum minimè valeret, vt argumento cuiusdam Decretalis *b* tenet Syluester, & post alios tradit Grammaticus. Aduertendum insuper, quod testis etiamsi non sit iuratus aliquam facit coniecturam, vt tenet Angelus. *c*

a c. ſi de ſilio. c. 1. & 2. eod. lib. 6. l. 1. & de conſuet.

b cap. de teſt. excom. teſtib. Syl. v. teſtibus n. 6. & ſi Gr. dec. 18. n. 8.

c Angel. in l. iudices C. de fide inſtrum.

QVAESTIO XV.

De correctione fratrum quoad veritatem testibus proferendam in duos articulos diuisa.

Circa quam quæstionem duo quæruntur.

1 *VTrum testis præsumatur dicere verum.*
2 *Qua pœna falsi testes sunt puniendi.*

ARTICVLVS I.

An præsumatur testis dicere verum.

RESpondeo dicendo, quod in dubio non præsumitur testem ignoranter deposuisse falsum, Nam testis præsumitur propter iuramentum deponere considerare, & de eo, quod est certus, vt argumento cuiusdam Decretalis *d* notat Alexander, Secundo quia dicens aliquid falsum, cōmittit contra ius diuinum, & naturale, nam ignorantia non excusat à dolo, vt per Angelum, *e* Salicetum, Bartolum Veronensem, quia in his, in quibus debet præcedere diligentia, præsumitur scientia, & dolus illius, qui debebat diligenter inquirere, neque admittitur excusatio ignorantiæ, vt dicit quædam Glossa, *f* quam sequitur Ioannes de Anania, vt præsumitur in rustico secundum Alciatum; fallit tamen in bonæ æstimationis viros & magnæ probitatis, qui præsumuntur potius deposuisse falsum per errorem, vt ait *g* Veronensis, & sic istud multum consistit in arbitrio iudicis, qui habebit arbitrari, nunquid iste dolosè deposuerit, & quam fidem debet adhiberi eius testimonio argumento eorum, quæ in iure *h* traduntur, & resoluit Barbacia; facit etiam, quia licet falsum non committatur sine dolo, est tamen in arbitrio iudicis, qua alia pœna eum iudex puniet iuxta quandam Glossam, *i* quam sequitur Alciatus.

d c. ex reſcripto extra de iureiur. Alex. in Rub. de iureiur. col. pen.

e Angel. in l. plag. C. ad leg. Flam. Salic. in l. Senatus C. de his qui ſibi teſtam. Veron. conſ. 21. col. 3.

f Gloſ. in cap. falſariorū vbi Anania. col. pen. extra de crim. falſ. Alciat. de præſu. reg. 2. præſum. 31. nu. 4.

g Verone. vbi ſup. col. penul.

h cap. Literis. verſ. quandoquidē vero ſimilius de præſumpt. Barba. conſ. 6. 54. col. vol. 4.

i Gl. in c. & ſeueriores qui bus cauſis Alciat. in l. 1. §. ſed ſi mihi Pā ph. de verb. ſignif.

ARTICVLVS II.

Qua pœna falsi testes sunt puniendi.

REspondeo dicendo, quod quamuis in accusatione abolita sit, & antiquata talionis pœna, in testibus tamen eam adhuc habere locum, testatur Baldus, Corsetus, Iason, Alexander, Guido Papa, Cassaneus, Socinus, quos refert, & sequitur Couarruuias. *k* Et in quadam lege Taurina expresse est cautum, in qua id tradit Antonius Gomez. Et in causa hæresis rescriptum habent inquisitores à Leone X. directum Adriano Cardinali generali Inquisitori Hispaniæ, datum Romæ apud D. Petrum die decima quarta Decembris, anno Domini millesimo quingentesimo decimo septimo, Pontificatus sui anno sexto, vt testes falsi in illo sancto tribunali tradantur brachio seculari. Id autem obseruandum est quod tradit Panormitanus, *l* falsum scilicet testem in forma iudicij deponentem coram legitimo iudice esse puniendum, tametsi eius dictum non valeret, & quia verbi gratia non iurauit, vel ob alias causas. Idem tenet Bartolus, *m* Salicetus, Palacius Rubeus, & Iulius Clarus, dicentes hanc opinionem esse communem. Ratio verò illa est, qua in præcitato loco vtitur Salicetus, quia falsus testis, in quantum in se fuit, iam nocere curauit, imò verò & delictum consummauit, quod si ob aliquem defectum eius dictum non valuit, aut non nocuit, præter eius intentionem fuit.

Aduertendum tamen, quod multis modis spectata personarum, & delicti qualitate in puniendis falsis testibus pœna augeri, aut contra minui potest; sed illa minuendi pœnam satis idonea causa censetur, cum quis sponte ad confitendum crimen accedit, & errati veniam postulat, prout latè probat Tiraquellus. *n* Et cum falsò in iudicio testificari sit peccatum maximæ malitiæ, oportet, vt acrius puniatur, quàm solet puniri delictum, super quo falso fuit depositum. Et sic licet hæreticus admittatur ad pœnitentiam, antequam curiæ sæculari tradatur, falso tamen imponens alicui hæresim hoc ei minimè est concedendum, non enim ipsi est parcendum pœnitere volenti, prout tenet Iacobus de Aretio. *o* Cynus, Baldus, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Marianus Socinus, & alij Canonistæ, quos sequitur doctissimus Simancas. Reliqua vide infra in quæstione *p* de correctione criminis falsi.

k Cou. in cap. quamuis pact. 1. p. §. 7. nu. 6. l. Tau. 43. vbi Gom.

l Panor. in ca. 1. extr. de cri. falſ.

m Bart. in l. ſi quis legatum ff. ad l. Cor. de falſ. Salic. & DD. in l. 1. C. de ſepul. viol. Rub. in l. 83. Tau. Clar. in §. falſum, verſ. ſu. ſciſ. in præcipu.

n Tiraqu. de pœn. tempor. cauſ. 30.

o Are. in l. vlt. C. de accuſa. Bald. & alij in c. excom. 1. extra de hære. Siman. de inſtit. catholi. tit. 64. nu. 24.

p Infra hoc to. q. 31.

QVAESTIO XVI.

De correctione fratrum, quoad testium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quatuor quæruntur.

1 *AN testes sint reo detegendi.*
2 *Vtrum licitum sit opponere aliquid contra testes.*
3 *Ex quibus causis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem testium.*
4 *Vtrum vera, aut falsa opponentes testibus, mortaliter peccent.*

ARTICVLVS I.

An testes sint reo detengendi.

REspondeo dicendo, quod hodie præualuit consuetudo, & hoc iure vtitur in causa fidei, quæ omnium est maxima, & grauis-

grauissima, vt nomina testium, & denunciatorum nullo modo reis edenda sint, & si eorum publicatio fiat, & copia depositionum eis detur, quia graue periculum ex ea re euenire solet testibus, & vniuersis causis fidei, cum pauci inuenirentur, qui aduersus hæreticos testimoniũ perhibere vellent. Quamobrem constitutione Innocentij Quarti, quæ incipit, *Cum negotium Fidei*, & alia Pij Quarti quæ incipit, *Cum sicut*, prohibetur, ne dicta nomina testium reis ipsis vllo pacto publicentur, vt tradunt, & referunt Directorium *a* Inquisitorum, vbi Quintilianus Mandosius, & Simancas, Roijas, & Aualos reuocans in dubium, nunquid ex eadem causa periculi, in qua ius contra hæresim fundatur, in alijs criminibus, præterquam in hæresi, possint iudices accusatis negare testium nomina; & quidem fatetur, in cæteris quibuscumque criminibus regulariter dicta nomina testium reis accusatis edenda esse, vt testes refutare possint, & innocentiam suam ostendere. Et hoc docent Simancas, *b* Salzedo, Abbas, Anania, & alij multi, quos refert, & sequitur Petrus Cenetus. Sed aduertit, quod Ioannes Martinez *c* de Olam in antinomijs asserit, quod ex consuetudine Hispaniæ in causis Syndicatus, Magistratuum, & militarium ordinum, scilicet, S. Ioanois Baptistæ, & S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ in habitus susceptione, & in Collegiatum ingressu, & in Ecclesiasticis obtinendis beneficijs, cum de oppositorum nobilitate, ac qualitatibus inquisitio fit, non publicantur testes. Quam consuetudinem multis defendit rationibus Ioannes *d* Rodin, eamque Segura de Aualos validam esse respondet, in quantum singularium iudicum personas respicit, & rei iudiciariæ iniquam administrationem, in quibus nimirum si iudices non facta testium publicatione puniantur, non tamen ei videtur iusta dicta consuetudo, quando non solùm personam ad militiam, siue Ecclesiasticam dignitatem ascendere cupientem, verùm etiam totius generis, & posteritatis claritatem, vel maculatam nobilitatem, vel ignobilitatem respiceret. Nam, vt ait, quo iure, qua ne ratione fundari potest, vt alicuius præclarissimum genus, nulla forsan ignobilitate Agarenorum, Iudeorumque macula fœdatum, perpetuò diffamaretur, hac præsertim ætate, in qua male uoli quidam inuidi sunt homines, quorum ministerio Sathan ipse vtitur ad homines nobilissimos, & claris genitos parentibus diffamandum, qui cum primum compertum habent suarum testificationum publicationem esse subticendam, linguas suas sicut serpentes acuunt, audacius diffamant, audaciusque falsa testificantur aduersus nobiles; hi enim vt plurimum ab alijs inuidia vexantur, & calumnijs afficiuntur, & sunt positi tanquam signum ad sagittam, quorum progenies inimici eorum, vt inuidi plebeij ab antiquo ita diiudicare præsumunt, vt ab Adam velint ducere originem, non vt veluti antiquiorem, sed vt alicuius falsi nominis, vel cognominis sumpta occasione calumniæ aliquid producant. Ex quibus, & alijs doctissimus, & pijssimus Segura *e* latissimè, & pulchre hanc defendit opinionem. Quæ mihi semper verior apparuit, & nemo mortalium, qui domui suæ statum, & dignitatem augere co[illegible], se credat à simili calumnia tutum, vt huius sententiæ contrarias velit assumere partes. Nam plerosque vidimus, qui in se nimirum multum confidebant, & generis sui claritatem illæsam, & intactam esse putabant, quam post modum calumniantium insidijs periclitantem prospeximus.

Nec prædictis obstat præcipuum, & principale fundamentum contrariæ opinionis, quod scilicet testes deterrerentur, si hæc opinio seruaretur, & ita de cætero veritatem propalare recusabunt propter periculum, quod ab inquisitis eis sequi potest. Respondetur enim, quod testium nomina (si expedire visum fuerit) occultari possunt, dicta autem eo in casu solummodo publicari, & in quo defectus consistat, vt errori, aut falsitati occurratur: vel etiam respondetur Regijs sanctionibus dispositum esse in causis nobilitatis, & exemptionis, quam dicimus (*hidalguiam*) Hispanè quod testes vocentur ad Regia prætoria, vt examinentur ab vno ex ipsis iudicibus, vt referunt Couarruuias, *f* & Azeuedo, & in eo casu testium nomina, eorumque depositiones publicantur, & tamen ex eo periculum, damnum, terrorem, aut alia huiusmodi imminere testibus nũquam audiuimus, quamuis deponant aduersus reũ, vt quid ergo in causis regularium trepidatus: vbi non est timor, vt nomina testium, vel saltem eorum depositiones non publicabuntur, vt ipsis malum aliquod sequatur; sed vt hinc inde visis rationibus, & depositionibus eorundem veritas elucescat, præsertim quia per culũ, quod testibus euenire potest ab inquisitis, longè leuius est audacia, quàm ex subticendis dictis & nominibus eorum prædicti testes sumere solent ad falsè, confusè, temerèque deponendum. Et sic concludo dicens, quod in causis syndicatus magistratuum, seu inquisitionibus, & visitationibus, quæ aduersus iudices, & eorum ministros fiunt, & quæ fiũt aduersus iudices regulares nomina test um & eorum dicta sunt publicanda, quod ex dictis maximè comprobatur, & ex his, quæ post Seguram, & alios tradunt Auiles, & *g* Azeuedo. Vnde in ordinationibus Toletanis nostræ Sacræ Religionis statutum est, vt in causis grauibus nomina testium publicentur, quo ipsi rei à graui iniuria se opponendo aliquid contra testes, possint liberare.

ARTICVLVS II.

Vtrum licitum sit opponere aliqui contra testes.

RESpondeo dicendo, id licitum esse, dummodo ea, quæ opponuntur, cum veritate proponantur, prout tradit Diuus *h* Thomas, & inter causas, quæ solent opponi, ea præcipua reputatur, quæ inimicitia capitalis nuncupatur. Quæ oppositio, etiam in causa fidei locum habet, capitales enim inimici in ea minimè debẽt esse testes, prout tradit Emericus, *i* diciturque in Concilio Bitterensi, & Narbonensi, in quibus sic dicitur. *Illis autem exceptionibus fidem testium euacuantibus in totum, quæ non ex zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere videamur, vt sunt conspirationes, & inimicitiæ capitales*. Et hoc in multis iuribus probatur, & tradit Gundisaluus. Et aduertendum, quod præsumitur hodie inimicus, qui olim fuit inimicus, vt probatur in quadam lege, *K* vbi notat Baldus; & propterea infert Aretinus, *l* quod cum aliquis litigat contra alium, ex quo præsumitur inimicus, non potest contra eum dicere testimonium etiam lite finita, quia præsumitur inimicus durare, vel inimicitia. At communis opinio videtur aliter sentire per quandam Authenticam, *m* videlicet quod illud resideat in arbitrio iudicis, qui ex qualitate negotij, & personarum arbitratur, nunquid isti seruent adhuc inimicitiam. Vt per Antonium de Buttrio, & recentiores in dicta *n* Authentica: quod etiam non procedit, quando inimicus esset reconciliatus, quod probat tantum lex pro contraria parte

a Direct. in quæsit. §. nomina versic. nunc videndum vbi Mãdosi. in addic. litera B. Simã. de inst. cath. titu. 64. nu. 27. & in Ench. tit. 3. n. 13. Royas sin. 140. vers. 4. quando Aualos in directo iud. 1. p. c. 1. n. 11. & 16. vbi ex n. 17.
b Siman. d. ti. 64. n. 29 Salz. in pract. crim. c. 118. lit. D. p. 439. Abbas in c. olim. n. 8. de accus. Anani. in c. qualiter. & quando el. 2. §. debet igitur num. 4. de accus. Cenetus colles. 6. p. 198.
c Olan in anti. lit. T. n. 16.
d Rodi. de Magi. Prin. §. sed etiam per legitimos gradus à nu. 147. vsque ad nu. 202. Aualos vbi. sup. n. 38.
e Seg. de Aualos vbi sup. à n. 10.

f Cou. li. 2. variar. c. 13. n. 10. Azeu. lib. 3. nou. compil. tit. 6. l. 28. n. 2.
g Auil. in ca. 4 synd. Gl. 1. ex nume. 9. Azeu. libr. 3. noua com. tit. 7. l. 13 ex princip.
h D. Th. 2. 2. q. 11.
i Emer. in direct. inquisit. 3 p. q. 97. pag. 607.
K c. repellantur, & c. nominimus & c. cum oporteat de accus. & c. si test. 3. qu. 3. Gundisal. de heret. q. 13. n. 13.
l L. in ipsius vbi Bald. C. fa. hercisc. d.
m Aret. in c. 1 de iudic.
n §. si vero e. diosum l. Aut. de testi.

offendit in persona, cum inhonesto modo aliquis corporalem iniuriam pertulit, vt si cui pugnus, aut alapa sit inflicta, aut fustibus sit pulsatus, seu arundine, quod genus iniuriæ magnam opinione hominum affert iniuriam, & dedecus, vt argumento aliquorum iurium *a* tradit Antonius Gomez. Idem sentiendum est, quotiescumque quis alterum in facie vulnerauit, præsertim si turpis in vultu remaneat cicatrix; ita tenet Alexander, *b* quem sequitur Marsilius.

a §. 2. inst. de iniur. Ant. Gomez, li. 3. varia c. 6. nu. 1.
b Alexã. cons. 99. li. 1. Mars. in l. 1. § præterea de quæst.

Decimò non possunt esse testes in criminalibus, qui dudum fuerunt inimici, si recenter sunt reconciliati, vt probatur in iure, *c* cuius verba sunt: accusatores, & testes esse non possunt, qui aut *hesternam diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læsi se vlcisci velint*, per quod ius hoc post alios tenet Alciatus, *d* & Antonius Gomez.

c C. u. c. accus. el. 1. q. 5.
d Alci. reg. 2. præsump. 11. Ant Go. tomo 3. var. c. 12 n. 14.

Vndecimò, ab inimico capitali descendens præsumitur etiam inimicus, & ideo à testimonio repellitur, vt probatur in iure *e* & notant Baldus, & communiter Doctores, quos sequitur Antonius Gomez, eadem ratione collaterales vsque ad quartum gradum, reputantur inimici, vt argumento cuiusdam textus *f* tenet Baldus, & Marsilius, & Felinus, *g* quod si ego contraxi inimicitiam cum aliquo de tali familia præsumitur, quod omnes de dicta familia sunt mihi inimici vsque ad quartum gradum inclusiuè, & hanc opinionem tenent Angelus, *h* Alexander, & Grammaticus.

e l. Athleta. §. dat. remiss. ff. de excusa. vbi Bal. & cõ. Ant. Gomez. vbi su.
f l. lex cornelia §. 1 ff. de iniu. Bald. in d. §. dat remi. Marsil. in l. 1. § præterea nu. 130. ff. de quæst.
g Fel. in d. ca. repell. n. 4. mer. item adde.
h Angel. consi. 248. Imol. cõs. 24. li. 2. Grammat. cons. 13.

Duodecimò præsumuntur inimici, qui cum meis inimicis commorantur, & propterea à testimonio meritò repelluntur, vt colligitur ex iure, *i* vbi notant Geminianus, & alij. Hinc amicus inimici mei non admittetur ad me accusandum, neque ad testimonium contra me ferendum, præsertim si meo cum inimico maxima sit coniunctus amicitia. Et id ipsum est dicendum de eo, qui fecit (vt nostri loquuntur) parentelam, seu confederationem *K* cum inimico meo capitali, vt voluit Baldus, cum quo transeunt omnes multa in proposito accumulantes. Et idem habet locum in eo, qui contraxit inimicitiam cum meis amicis, is enim inimicus meus rectè dicitur, vt latè, & verè probat Thomas *l* Grammaticus, & Iason.

i c. accus. 3. q. 5. vbi Gemin. & alij & in c. repell. & in c. cum oporteat de accusat.
K Bald. in l si liberi C. de inoffic. test.
l Grãm. cons. 24 n. 6. vol. 2. Ias. in l. liberi C. de inof. test.

Decimò tertiò non ineptè quis dicit eos esse inimicos censendos, & propterea fortassis à testimonio repellendos, qui sunt de aliqua familia, seu factione alteri familiæ, & factioni contraria, quales sunt Guelphi, & Gebellini in tota Italia, & in singulis ciuitatibus ferè est vna familia potens, & nobilis alteri contraria. Vnde horum testimonium mutuo contra se non esset fortè facilè admittendum. Ita Baldus, *m* quem sequitur Ioannes Royas. Verum in hac parte multo iudicio opus est.

m Bald. in l. vn. C. de rap. Vir. Rosas con. 200. num. 8.

Nam si testes spectatæ essent virtutis, & probitatis, etiam in his prædictis talis suspicio sinistra cessaret, quamuis in alijs multum esset consideranda. Solent enim sæpe homines ex huiusmodi familijs, & factionibus vehementer inter se inimici esse, in alijs verò iam penitus ista cessant, quamuis inimicitia intercesserit. Ita Doctissimus Penna. *n* At hæc in religiosis intelligo minimè habere locum, cum enim in præsumptione fundentur, non debemus præsumere factiones, quæ inter aliquos ipsorum versantur in ambitionibus, & prætentionibus fundatas, ita esse sanguinolentas, vt inimicitias capitales generare dicamus: licèt enim aliqui ipsorum suis partibus, & factionibus ita firmiter adhæreant, sicut nobiles, qui vescuntur in croceis suis, sunt deuincti, habitus tamen regularis, eorumque professio, sacramentorum frequentatio, præsumptionem in contrarium vertunt, & licet de facto propter obicem, quem ponunt Spiritus sancti gratiæ dictas partes, & factiones per praua media sustentent, ex regularis vitæ tamen præsumptione existimo eos à tali macula purgari.

n in directo. in quisi. 3. p. com. 68. p. 610.

Pro maiori autem prædictorum explicatione notare oportet, quod superiora locum habent etiã si inimicitia contracta esset culpa eius, cõtra quem deponitur, vt scribunt, Doctores, *o* & post alios tradit Antonius Gomez.

Item locum habent, quoties subest causa inimicitiæ, vnde verisimiliter oriri possit, quamuis testis dicat, & asserat se non esse inimicum, prout tradit Innocentius, *p* Bartolus, Abbas, Antonius Gomez, & Grammaticus.

o DD. in repet. de accus. Anto. Gom li. 3. varia. c. 12. nu. 14. vbi quod etiã extende.
p Inn. in c cũ 1. §. A de sen et re iud. Bar. in l 1. de his quibus vt in dig. Abb in c. repell. de accusat. Ant. Gom vbi supra, Gramm. vote 24. n.

Aduertendum est, supradicta bifariam posse limitari. Primo quando reconciliatio inter amicos intercessisset antiqua, & bene fundata, quando autem intercessisse dicatur, arbitrio ius dicentis relinquitur, nam tunc cum cesset inimicitiæ causa, cessat etiam ratio, ob quam repelli testes debeant, vt argumento aliquorum iurium *q* notat Bartolus, & communiter Doctores.

q L. 3. § fin. & seq. ff. de adim. legat. vbi Bart. & commu. DD.

Rursus non procedunt, quoties inimicitia esset dolo procurata, & fraude, eo enim progressa est humana audacia, vt sæpe homines cum intelligerẽt in aliquo graui delicto aliquem posse contra eos testificari fraudulenter prius quæsita causa, cum eo rixantur, eique sponte iniuriam inferunt, vt postea eum à testimonio repellere possint, & ita liberantur à crimine, quod reuera commiserunt; nam hoc casu non debet talibus sua fraus patrocinari, ideòque talis offensus poterit admitti in testem contra offensorem. Ita Bartolus, *r* quem sequitur Antonius Gomez, quæ opinio mihi probatissima est, sed quomodo dolus hic possit sufficienter probari, mihi difficilè apparet, & si hoc iudicis arbitrio existimo relinquendum. In superioribus enim causis, & in alijs, ex quibus inimicitia capitalis oriri solet, multum est consideranda personarum qualitas, sæpe enim contingit, vt illa causa, quæ sufficiens est ad producendam inimicitiam capitalem inter aliquos, in alijs non sufficiet. Contra verò, sunt multi ita suapte natura, ingenio iniquo, & maleuoli, vt leui causa ingentes concipiant in animo iras aduersus alios, quos cum non possint, aut non audeant palam offendere, etiam moliũtur aduersus eos omnia iniquitatum genera, quorum aliqui sunt in communitatibus, quos interdum alterius facilitas absque vlla alia causa in inimicitiam concitat, quæ quamuis non omnino repellant testes, tamen diminuuntur, prout aduertit Doctissimus, & prudentissimus, & pijssimus Penna. *s*

r Bar. in l 1. § cum quis ff. de quæst. Gomez 3. tomo. var. ca. 12. n. 14.
s Penna 3. p. directo. inquisi. cõ. 117. pa. 610. col. 1. in fin.

ARTICVLVS IV.

Vtrum vera, & falsa opponentes testibus mortaliter peccent.

Respondeo dicendo, quod opponens testi veritatem dicenti aliquod crimen publicum, aut manifestum, non peccat, hoc enim casu nullam illi irrogat infamiam, quod intelligitur, dummodo reus iustè defendatur, si enim iniustè defenditur, vltra peccatum iniustitiæ ab eo commissum peccat etiam contra charitatem opponendo publicè patratum peccatum, & aduerte, quod reus indiciatus vno solo teste de aliquo crimine, potest opponere testi crimẽ secretum, ratione cuius eius testimoniũ inualidatur: cum hic reus iustè se defendat, prout

tenet

a Sot. li. 5. de iust. q. 7. ar. 3

tenet Doctissimus Soto. *a* Quæ doctrina vt sit vera, aliquibus limitationibus debet moderari.

Prima est, quod reuelatio huius criminis sit necessaria ad purgationem sui criminis. Secunda, quod infamia sequuta ex manifestatione criminis secreti proportionetur aliquo modo damno, quod ex tali manifestatione resultat. Non enim secundum charitatem faciet manifestans aliquod crimen magnum secretum ad euadendum leuem infamiam, & pœnam, quæ crimini, de quo est vno teste indicatus, correspondet. Tertia est, quod si testis sponte ad iurandum accedit, facilius eius secretum delictum potest propalari, quam si à iudice constrictus ad deponendum vocaretur. Opponentes autem testibus crimina falsa, peccatum committunt, etiam si opponantur ex parte rei legitimè se defendentis. Nam etsi licitum sit reo veris exceptionibus contra testes se defendere, dummodo suam tantum prætendat defensionem, iuxta traditā à Caietano, *b* Corduba, Soto, & Petro à Nauarra, cauillationibus tamen, & falsis allegationibus suam protegere infamiam, infamia est maxima.

a Caie. 2. 2. q. 95. ar. 8. Cor. li. 1. qq. q. 38 dub. 1. Soto, li. 1. de iust. q. 1. art 8 Nauar. lib. 2. de rest. ca. 3. nu. 149.

QVAESTIO XVI.

De correctione fratrum, quantum ad carcerem reorum, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quatuor quæruntur.

1. *Quid sit carcer.*
2. *Quis sit carceris inuentor.*
3. *Vtrum carcer possit esse teter & obscurus.*
4. *Vtrum religiosi possint incarcerari sine informatione summaria.*

ARTICVLVS I.

Quid sit carcer.

Respondeo dicendo, quod carcer est mala mansio, adeo quod morti æquiparatur secundum Baldum, *c* & inuentus est ad custodiam, & non ad pœnā, vt probatur in iure, *d*, quod etiam ordo tituli demonstrat, quia primo agit de custodia, & exhibitione reorum, postea de pœnis licèt secus sit de iure canonico, vt ait Bart. *e* & latè tradit Felinus, & rationem diuersitatis ponit Geminianus, & Fulgosius, quia ius canonicum ad correctionem delinquentis magis, quàm ad vindictam fumēdam intendit, & carceri emancipatus ad pœnitentiam agendam, & ad propositum mutandi vitam maximè prouocatur. Vnde dicitur in iure Canonico, *f* *Pro illo verò falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus cōsulendum, vt in perpetuum carcerem ad agendam pænitentiam ipsum includas, pane doloris, & angustiæ aqua sustentādum, vt commissa defleat, & flenda vlterius non committat.* Hæc in dicta decretali.

c Bal. in c. 1. §. denique in tit. qua sit 1. caus. benefic. amitten.
d l. incredibile C. de pœnis.
e Bar. 3 l. aut dāna. §. solēt ff. de pœn. Fel. in c. qualiter, & quando el 2. §. fin. extra de a causa. Gemi. in ca. quamuis ad reorū de pœn. li. 6. Ful. cōs. 44.
f c. nouimus, §. fi. de verb. sig.

ARTICVLVS II.

Quis sit carceris inuentor.

Respondeo dicendo, cum Ciceroni *g* vindicē nefariorum ac manifestorum scelerum maiores nostros carcerem esse voluisse. Quod & tradit Celius Rodiginus. *h* Titus Liuius *i* affirmat Ancum Marcium ingenti incremento rebus auctis, cum in tanta multitudine hominum facinora clandestina fierent, carcerem ad terrorem increscentis audaciæ mediavrbe imminentem foro ædificasse. Et secundum Alexandrum *k* de Alexandro, & alios, prout refert Auiles, Rex Tarquinius superbus primus omnium vincula pro carceratis inuenit: contra clericos autem primus, qui carcerem & vincula adinuenit, fuit Papa Eugenius secundus, prout affirmat Duarenus. *l*

At ab antiquiori tempore vsum carcerum in mūdo inualuisse constat ex illo, quod in libro Genesis *m* nobis prima veritas narrat, in Ægypto scilicet Ioseph venditum fuisse carceri mancipatum. Et Alexander *n* de Alexandro, & eius scholiator Tiraquellus, & Rhodiginus, & Tallada referunt apud Persas, & Thessalonicos, & Siracusanos, Messenios, Athenienses, Cartaginenses, Cyprios, & alias nationes carceres fuisse.

Imo à Deo optimo maximo ab origine mundi carcerem fuisse deputatum constat ex eo, quod Lucifer proiectus est in terram, & angeli eius missi sūt, iuxta Esaiæ *o* vaticinium, & aliud Zachariæ *p* dicentis; Tu quoque in sanguine testamenti eduxisti remotos de lacu, in quo non erat aqua.

g Cicer. li. 2. in Catil. idē in Verrem.
h Rodigi. lib. 17. antiq.
i Liuius lib. 1. ab vrbe condi. decad. 1.
k Alex. de Alexand. genial. dier. c. 1. pa. 2. Auiles in ca. 8. prato. gloss. prision.
l Duaren. de sacris Eccles. ministr. lib. 1. ca. 4. in princ.
m Genes. 4.
n Alex. ab Alexan. vbi su. & ibi Tiraq. Tallad. de carcer. c. 1. pa. 21.
o Esai. 14.
p Zach. 9.

ARTICVLVS III.

Vtrum carcer possit esse atrox, & obscurus.

Respondeo dicendo, quod illud in primis generatim est dicendum, quod cum carcer ad custodiam præcipuè, non ad pœnam datus sit, vt tradit Paritius *q*, & egregiè Balduinus, debet carcer huiusmodi esse, vt custodiantur, & non vt pereant incarcerati. Humanissimus enim ille Constantius Imperator sua lege *r* constituit carceres tales esse debere, vt præter custodiam nihil habeant.

Quocirca censuit Cardinalis *r* prelatos irregulares, & homicidas reddi, si tetro carcere claudant clericum, vel alium delinquentem, quem sequutus est Folerius *s* subijciens intimas tenebras carceratos pati non debere. Quocirca si noctis tempore ad tutiorem custodiam in obscuro carcere claudantur, orta die educi debent, vt in quadam Lege *t* continetur. Hinc respondet Corneus *u* carcerem subterraneum esse non debere: an autem catenis, alijsque vinculis ligari debeant, à iudicis arbitrio pēdere, vt in specie resoluunt Paris de Puteo, *x* Folerius, & ante eos Baldus, quem sequutus est Tiraq. Prudens ergo iudex diligenter personæ conditionem, & delicti qualitatem perpendat, si fuerit persona vilis, & iudici suspecta, carcerari etiam adhibitis vinculis poterit; si vero fuerit persona nobilis, & crimen est leue, seu non atrox, poterit honestiori loco sub custodia detineri, iuxta quandam Legem, *y* per quam ita tradunt Angelus, & Tiraquellus. Si verò delictum fuerit atrox, sed de eo adhuc non fuerit conuictus, tunc in carcere custodietur etiam sine vinculis, nisi habeat illum suspectum, vel carcer esset parum tutus. Si verò crimen fuerit atrox; & de eo conuictus, tunc non solùm in carcere, sed etiam in vinculis, & compedibus conijci poterit reus. Ita tenet Baldus. *z* Ex quibus clarè colligitur, quomodo se debeant habere prælati regulares in religionibus circa suos subditos propter delicta incarceratos. Si enim sunt patres graues, non debent eos ita duro carcere custodire, sicut

q Parif. cons. 3. à n. 148. li. 4. Balduin. in comme. ad l. 12. tabul. l. 46
r L. 1. C. de cust. reor.
r Cardin. in Clem. 1. qu. 7. de pœnis.
s Folerius in pract. crimin. verf. vel incarceratus nu. 2. & 3.
t L. 1. C. de custod. reor.
u Cor. in cons. 325 n. 4 li. 4
x Put. de synd. ver. carc. Foler. vbi su. n. 8. Bal. in l. 2. in fin. C. de exhib. reis, Tiraq. de pœnis caus. 31. n. 1
y d. l. 1. & l. diuus ff. de custod. reor. An. in l. si bona fidei ff. de rei vend. Tiraq. de nobili. c. 2. num. 31.
z Bald. in l. 2 in fin. de custo. reor. C.

ſicut alios inferioris claſſis religioſos, niſi qualitas criminis cum alijs circunſtantiis aliter faciendum perſuaſerit. Et cum in religionibus carceres non ſolùm ordinentur ad cuſtodiam, ſed etiam ad afflictionem corporis, vt quia ſæpius Prælati Regulares intendunt ſola carceris pœna punire delictum, tunc poteſt dari aſperior iuxta exceſſus menſuram, perſonæque qualitatem, vtilis namque in monachis (quos à membrorū mutilatione ſacri canones effecerunt immunes) carceris pœna cenſetur, & qua afflictione præterita purgantur vitia, præſentia impediunt fieri, futura ſæpius poſt liberationem ſui memoria vitari ſolent. Et propter hanc cauſam poſſunt iudices regulares, & Eccleſiaſtici reos de graui crimine delatos prohibere, nè cum aliquo loquatur, & ita practicari per iudices peritos, & expertos reſtatur Antonius *a* Gomez, quem ſequitur Iulius Clarus, & propter eandem non eſt alienum à iure, in religionibus maiori clauſura, & obſcuriori detineri monachos delinquentes, quàm detinentur in carceribus ſæcularibus fures, & latrones.

a Ant. Gom. ca. 3. delict. n. 6. in fi. Clarus in pract. crim. §. fi. q. 46. in princ.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria.

RESpondeo dicendo, quod clericorum capturā iuſtum eſt, quod præcedat informatio ſummaria delictorum, cum in aliis delinquentibus id etiā requiratur. Eſt enim clericorum incarceratio matuto conſilio facienda, quæ in atrocibus criminibus aliquam honoris iacturam parit, & ſic non eſt facienda ſine cauſæ cognitione, vt notat Ioannes Andreas, *b* nec informatione leui capiendi ſunt, ſeu incarcerandi clerici, cum ſola relaxatione à carcere nequeant per iudices reſtitui ad famæ integritatē, quia vt plurimum homines in captura facta magis capti cum culpā, quàm iudicis leuitatem adeſſe confiderant: in liberatione verò non innocentiam rei, ſed iudicis in inquirendo deſidiam, aut in admiſſione precum, ſeu munerum facilitatem interueniſſe, ſæpius audiunt reclamare. Quo fit, vt apud iudices Eccleſiaſticos, idem ferè operari ſolet, quod quis pro crimine aliquo incarceretur, ſicut ſi damnetur, præcipuè cùm præter id, quod ex iniuſta captura non leuis clerico irrogatur iniuria, quæ tanto eſt grauior, quanto captus maiori erat inſignitus honore, crimènque ſibi impoſitum grauius. Quod in captura monachorum magis patet, cum vltra clericatus gradū ſint religioſi, quo incarcerati habitu monachali priuantur, & ipſo iure ſecundum ſtatuta aliquarum religionum voce actiua, & paſſiua ſpoliantur, ideòque ſummaria informatio præcedere debet. Et vnum inter alia exhortor Iudices Regulares, vt non leuiter teſtes examinent in hoc ſummario iudicio, ſed omnia ſciſcitentur ab eis plenè, & ſcribi faciant per notarium, quia cùm in ſummaria hac informatione teſtes maiori gaudeant libertate, faciliùs, & liberiùs ea, quæ norint, explanant, quàm poſtquam licuit fautoribus rei illos alloqui, ſeu corrumpere, quod ipſum aduerſarij rei facere intentabunt.

b And. in c. ſi clericus de ſen. exc. lib. 6.

Ex his colligo non eſſe religioſos in carcerem coniiciendos, niſi aduerſus eos duo, aut tres teſtes conteſtes dixerint teſtimonium, quia accuſatio contra ipſos non eſt recipienda, niſi cum duobus, aut tribus teſtibus, prout ait Paulus. *c* Denique in religioſorum captura maximo conſilio opus eſt. Vnde apud Inquiſitores, ſi reus delatus inſignis fuerit authoritatis, videlicet nobilis, literis conſpicuus, vel religione condecoratus, etiam ſi ſufficiens præceſſerit informatio, non eſt ad capturam deueniendum, niſi ſupremus Inquiſitionis Senatus priùs cōſulatur, quæ forma præſcripta eſt Inquiſitoribus Hiſpaniæ, Matritij, inſtructione Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo, capite quinto, in hæc verba. *Si inquiſitores de captura conceſſerint, iubeantque eam fieri, ſicut decreuerant, quod ſi negotium fuerit magni momenti propter perſonas inſignes, vel ob alias cauſas, priùs quàm ſuum decretum executioni mandent, Senatum conſulant, vbi verò ſuffragia non fuerint conformia, res ad Senatum remittatur, vt his prouideat, quod fieri conueniet.* Hæc dicta inſtructio. Et ſi veriſimiliter fuga rei timeatur, licèt concedant Doctores communiter clericum poſſe deprehendi, cùm ſæpe numero perpenſa qualitate criminis, & delinquentis, & attentis aliis circunſtantiis, plurimum circa capturam presbyterorum deferendum ſit iudicis arbitrio: ego verò circa capturam monachorum non plurimum illis deferrē, ſine magna præuia conſultatione, cùm iudices Regulares de more religionum poſſint monachos delinquentes recludere in aliqua ſecura cellula, domo pœnitentiæ vocata, in qua licet recludantur, & detineantur, non tamen habitu regulari exuuntur, nec voce actiua, & paſſiua priuantur. Quoties verò religioſorum crimina talia ſunt, vt carcere digni iudicentur, cauere debent omni ſollicitudine Iudices Regulares, vt carceres ſint bonis, & optimis miniſtris commendati, qui ſecretè, atque diligenter circa illorum capturam intendant, & illos captos cuſtodiant; longè enim magis officit delictorum correctioni religioſum errare capturā, quàm Laicorum.

c Paul. 1. ad Tim. ca. 5. & ibi D. Thom. ca. actiua. 2. q. 2.

Nam præter id, quod ſine ea crimina, vt expedit, puniri non poſſunt, temporibus iſtis infœlicibus ipſi à carcere effugientes dolis, & interceſſionibus fraudulentis facilè obtinent contra ſuos Regulares Iudices inhibitionem, qua non modo aliquoties criminis impunitatem conſequuntur, ſed ſummam ſuſcipiunt audaciam coram iudice, qui dudum illos capi præceperat, deambulandi non minoris frōtis tranquillitate, quàm cæteri bonis moribus imbuti ſolent incedere, vltra quòd per aliquot temporis ſpatia vagati ſunt apoſtatæ, & excommunicati, in qua excommunicatione maxima delicta contra Deum, & Eccleſiam, & ſuam regulā, in nihilo ſcrupulizantes, committunt.

QVAESTIO XVIII.

De correctione fratrum, quoad citationem reorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *VTrum generalis regularium poſſit priuare monachos officijs viſitandi, & procurandi, ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè.*

2 *Vtrum, quando citatur religioſus, vt compareat, debeat ſeruari ſtylus, & ritus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.*

3 *Vtrum valeat proceſſus factus per viam Inquiſitionis, etiam ſi nulla interueniat partis citatio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum generalis regularium possit priuare monachos officijs visitandi, & procurandi, sine citatione propter delictum graue ab ipsis commissum notoriè.

Respondeo dicendo, quod citatio de iure communi non requiritur erga eum, qui non potest actui contradicere, vt in aliquibus iuribus *a* probatur, & tradit Curtius Iunior; vel quando certum est parti nullam competere defensionē, vt ait Paris. *b* dicens, quod in hoc casu cessat ius diuinum, & naturale, prohibentia, ne incitatus aliquis puniatur, prout voluit Paulus *c* Eleazarus, & fuit de mente Antonij de Butrio, sed monachus Abbati cōtradicere non potest, si velit eum ab officijs remouere, & priuare, vt in iure *d* probatur, vbi Abbas hoc ratione comprobat. Quod procedit, etiam si praelatus promiserit non reuocare, secundum Abbatem, *e* ergo in remotione huiusmodi nulla requiritur penitus citatio de iure. Pro quo pondero verba textus in capitulo, *Ad monasterium paragrapho talis, de statu monachorum*, sed cum oportuerit amouere, sine contradictione aliqua reuocetur.

Probatur etiam arguendo ab absurdo, quod in iure *f* magni est momenti. Nam si diceremus citationem requiri in amonitione monachorum ab officijs, plura sequerentur absurda, videlicet quod monachi contradicere possent, litigare possent, vagari possent, contra sententiam Innocentij, *g* consequenter possent se ipsos voluntati Abbatis imprudenter opponere, & sic frigescere, imo cessaret obedientia, ac suprema Abbatis potestas contra id, quod in iure *h* proclamatur.

Haec opinio procedit, quando delicta commissa per monachum notoria sunt, aut ex eius literis missis probantur, & monachus nullam habet, neque habere potest defensionem, sitque inexcusabilis, tūc enim iuxta veriorem opinionem citatio non requiritur, quo casu procedunt tradita per Innocētium, *i* Hostiensem, Ioannem Andream, Oldradum & per alios relatos a Grāmatico. Quod si haec non concurrent iuxta veriorem, & magis communem opinionem, etiam in notorio crimine, citatio requiretur, iuxta quādam Glossam, *K* quam sequitur Innocentius, Speculator, & alij, quos referunt, & sequuntur Felinus, & Aretinus, qui hanc veriorem, & probabiliorem affirmant opinionem, scilicet, quod citatio requiritur. Et certè in casu, quo non posset se defendere, nullum praeiudicium generatur ipsi monacho, si inauditus condemnetur, & ab officio remoueatur, cum ex tali praelatione ab onere & grauamine praelationis liberetur, & tollantur impedimenta, qui bus auocabatur, reuocabatur, & amouebatur ab studijs, oratione, & contemplatione diuinorum. Inter quae impedimenta, praecipuum est solicitudo, praesertim circa temporalia, cum turbentur erga plura non aduertentes vnum esse necessarium. Praeterea ipsi monachi sunt mortui Mundo, & enixè curare debent, vt soli Deo seruiant, & vacēt, atque illorum praelatis obediant, qui illorum capita, & patres sunt, & non secus ac membra capiti obediant, iuxta tradita in iure *l*; per haec, & alia fundamenta hanc tenet partem Quintilianus Mandosius. *m*

Sed contra eam est argumentum. Nam citatio est de iure naturali ad defensam inuenta, vt tenet Baldus, *n* & de iure diuino, vt patet ex illo Genesis, *o* *Adam vbi es?* at contra iura naturalia Princeps venire non potest, nec contra ius diuinum, vt probatur in iure, *p* vbi id tenet Baldus, & tradūt Doctores, & resoluit Quintilianus Mandosius. Respondetur, quod licet iura naturalia, & diuina immutabilia sint, firma, & omnino seruanda, tamen non in omni casu obseruantur iuxta quandam Glossam *q* Vnde talia possunt limitari, interpretari, & ad vnum casum magis, quàm ad alium aptari. Quantum autem ad ius diuinum videmus de iure diuino obligare correctionem fraternam, quae tamen non obligat, quando cessat correctionis causa, prout dictum est.

a l 1. ff de fideicom. liber. l. recusari in princip. ff ad Treb. Cur. iu. cons. 175. nu. 13. & consil. 498. ad fine.
b Paris consi. 101. col. 16. lib. 1.
c Eleazar in clem. pastoralis de reg iu. But. in c. olim eodem tit.
d c. ad monasterium §. talis de statu. mona. & Abbas col. 2. nu. 11.
e Abbas vbi sup. n. 11. idē Abb. in c. sterea de trāsac.
f l. nā absurdū ff. de bonis libert.
g Inn. in c. cū olim propter versi. monachi de pri.
h c. nullam. 28. q. 2.
i Inno. in c. ex insinuatione, de app Host. & And. in c. quāte de trā stat. pralat. Oldra. consil. 293 in princ. Gram. decis. 63 nu. 51.
K Glos. in ve. dicenda in c. cū dilectis filijs de purg. cano. Inn. in c. tua, eo tit. Spec. tit. de notorio crimine §. 1. versic. sciat. Fel. in c. cū olim col. 7. & 9. de re iudic. Areti. col. 183. col. 8.
l c. cū ad monast. §. Abbas vero de statu. monach.
m Mād. cau. 36.
n Bald. in l. cū frater nu. 8. C. de his, qui vt indigni.
o Genes. 3.
p l. 12. tabula, vbi Bald. no. 2. C. legati haredi §. sed naturalia, in

ARTICVLVS II.

Vtrum, quando citatur religiosus, ut compareat, debeat seruari stilus, & ritus Sanctae Romanae Ecclesiae.

Respondeo, dicendo, videri partem affirmatiuā esse sequendam, argumento eorum, quae in sacris Canonibus *r* ex Diuo Ambrosio notantur, qui in omnibus Sanctam Romanam Ecclesiam, vt magistram sequi profitetur. At hoc non obstante dicendum est, quod citatio debet fieri iuxta antiquissimum stilum, & inueteratam consuetudinem, quae in aliquibus religionibus solet fieri per literas secretarij Abbatis generalis, aut prouincialis ab ipso Abbate subscriptis, ipsi reo dirigi solitas, & in ipsius manibus dari consuetas, cum omnibus alijs circunstantijs, quibus vocatur, & in his, quae spectat ad litis, seu iudicij formam, & ordinem, consuetudo attenditur, vt aiunt Bartolus, *s* & Baldus. Et quod consuetudo citationi, illiusque solemnitati formam dare possit, concludit Salicetus *t* & Alexander. Imò voluit Baldus, *u* hoc esse verum, nisi aliter consuetudo inducere posset, quod citatio non requiratur.

Nec obstant in contrarium adducta, loquuntur enim, quando agimus de aliquibus cōcernentibus ipsam Curiam Romanam, vt est materia literarum Apostolicarum, de qua in quadam Clementina, *x* imò quod particulares consuetudines attendantur vltra supra dicta, docet quaedam Decretalis, *y* imò videtur, quod si contra consuetudinem praedictam venisset dictus Abbas, peccasset, ex traditis in iure, *z* & notatis ab Speculatore.

ARTICVLVS III.

Vtrum ualeat processus factus per uiam inquisitionis etiam si nulla interueniat partis citatio.

Respondeo dicendo, quod valet processus factus per viam inquisitionis, etiam si nulla interueniat partis citatio, prout voluit Innocentius, *a* dicens hoc seruare totum mūdum, quem sequitur Baldus. Idem voluit Anania, & de informatione generali tractat Iulius Clarus; verum est tamen, quod sententia erit nulla, si antequam citetur, vt respondeat, fuerit prolata, quod in religionibus, in quibus, vt plurimum, proceditur per viam inquisitionis, video obseruari.

QVAESTIO XIX.

De correctione fratrum, quantum ad interrogationes reorum, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quaestionem undecim quaeruntur.

1 Qvomodo iudices regulares debent a reis veritatem extorquere.

stitut. de iure naturali DD. in l. 1. ff. de const. tit. prin. Mandos. in c. 1. de const. nu. 35.
q Gloss. in d. §. sed natur. in prin.
r c. si Romanorum in prin. 19. q. 1. in fi. c. 112. c. dānamus prope finem de summa Trinita.
s Bart in l. testium §. testis ff. de testibus Bald. in l. 2. in princip. C. quemadmodū test. aperi.
t Salicet. in Auth. si quis in aliquo nu. 4. C. de eden. Alex. cōs. 65. nu. 10. lib. 1.
u Bald. in d. Auth. si quis in aliquo nu. 14.
x Clem. quā graui decre. falsi.
y c. cum olim de consue.
z c. cū his rebus 11. dist. Specula. de aduocat. §. de exordijs a nu. 32.
a Innoc. in c. bona, 1. nu. 5. de ele. Bal. in l. edita. n. 3 vē C. de eden & in l. ea quidē. C. de legibus. Anania in c. qualiter & quando. 2. §. debet n 9. de ac. Cla. lib. 5. § fi q. 5. vers. poterit. Itē, iudex & q. 10. ver. Imo quia processu fuisset.

2 *Vtrum reus iuridicè interrogatus à iudice competenti statim cum ab eo interrogatur, teneatur respondere. & ad veritatem confitendam possit astringi.*
3 *Quomodo dicatur iudex rectè procedere, vt reum iuridicè possit interrogare.*
4 *Vtrum reus legitimè interrogatus possit verbis æquiuocis celare veritatem.*
5 *Vtrum reus legitimè interrogatus tacendo habeatur pro confesso.*
6 *Vtrum reus, cui defertur iuramentum, possit verbis æquiuocis celare veritatem.*
7 *Vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus iuridicè, peccet mortaliter non manifestando veritatem.*
8 *Vtrum reus indiciatus de vno crimine, possit de alio interrogari.*
9 *Vtrum reus negans delictum, teneatur ipsum confiteri, post sententiam contra ipsum prolatam.*
10 *Vtrum reus possit de complicibus interrogari.*
11 *Vtrum possit dari iuramentum reo, quando à iudice interrogatur.*

ARTICVLVS I.

Quomodo iudices regulares debent à reis veritatem extorquere.

RESpondeo dicendo, quod in his, quæ ad praxim & interrogandi reos modum spectant nihil iure diffinitum est, sed prudentiæ iudicis relinquitur, ideoque nulla certa regula in hoc cõstitui potest. Vnde aliqua digna consideratione sunt aduertenda. Et in primis monendi sunt iudices, vt reos captos, dum de criminibus interrogant, humanè, & benignè tractent, quod sæpe numero ad veritatem patefaciendam mirè cõducit, ne illos seuero vultu, & proteruis oculis perterrefaciant, neue iniuriosis verbis, aut contumeliosis in eos irrumpant: est enim hoc à Christiana religione alienum, & à religionis fraternitate deuiũ, meminerint ipsos homines esse, & similia crimina, vel fortè maiora committere posse, nisi Dei omnipotentis gratia, & auxilio iuuarentur. Deinde caueant, ne interrogationibus faciendis molesti sint ea interrogantes, quæ inutilia sunt, sed ea duntaxat, quæ faciunt ad rem, sed si reus confiteri cæperit, minimè illum interrumpant, sed attentè, & libenter audiant, nisi inutilia confiteatur.

In generali sunt interrogandi, & deinde paulatim ad speciem procedendum est, nullam singularem delicti circumstantiam exprimendo, cætera verò iudicis arbitrio committuntur, nam aliquando expedit ad minima, & particularia descendere, vt reus conuincatur, & crimen, quod perpetrauit, detectum esse intelligat. Et hunc ordinem præscribere videtur iuris a Consultus, in hæc verba, *Qui quæstionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis suggerentis, quàm requirentis videtur.* Denique iudex debet esse subtilis inuestigator, vt commendat quidam iuris consultus, b interrogando pro inuestiganda veritate de circunstantiis etiam remotis, fingendo se velle facere, quod nõ vult, vt videat, quem actum faciat reus, qui examinatur, & qualiter se gerat argumento facti Salomonis, c qui dixit. Afferte gladium fingens velle puerum diuidere, quæ appellatur subtilis diligentia cognitionis, vt aduertit Bart. d & sic iudex pro maleficio inueniendo potest facere experientiam, quando aquam calidam adhibendam reo, qui culpabatur de furto ficuum, vt illas euomat. Debet etiam attendere ad coniecturas verosimiles, quæ coniecturæ capiuntur ex qualitate facti, & conditione personarum. e In quibus oportet considerare, cuius conditionis quis fuerit à sua natura, quia cum talem esse præsumimus, qualem enim vitam, & habitum quis duxerit, talis esse præsumitur, vt in multis legibus f probatur, quia ex mala conuersatione quis efficitur criminosus. g Et pensatis actibus præcedentibus, & sequentibus de aliquo, præsumimus bonum, h vel malum, & præsumptiones bonæ aliquando recipiunt probationem in contrarium, quia factum plerumque prudentissimos fallit. Sunt autem indicia, & argumenta multiplicia, & variantur ex varietate factorum, quod iudicis relinquitur arbitrio, & semper fit interpretatio in partem magis æquam, & benignam iuxta aliquas ciuiles leges. i

a l. 1. §. vt causa. ff. de quæst.
b l. de minore §. 1 ff. de qu.
c Habet. in c. afferte extra de præsump.
d Bart. in d. §. 1.
e l. virum de donatio inter virum l fi C. de act. & obl.
f l. item apud §. si quis virginem, de iur. in l quidam in suo de cõd. instit.
g l. pedius §. pedius de adi. edic.
h l. nõ omnes §. à barbaris de re milit.
i l. 1. ff. de iuris & facti igno. l. sanctio de pœnis l. interpr. de pæn.

ARTICVLVS II.

Vtrum reus iuridicè interrogatus à iudice competente statim, cum ab eo interrogatur, teneatur, respondere, & ad veritatem consequendam possit astringi.

RESpondeo dicendo, quod reus iuridicè interrogatus à iudice competente statim cum ab eo interrogatur, tenetur respondere, & ad veritatem confitendam potest astringi ita, vt nullo modo possit à iudice petere, vt sibi dilatio aliqua, vel tempus ad deliberandum conferatur, cum de facto proprio interrogatur. Ita Baldus, K quam opinionem testatur Augustinus ad Angelum communem, & Conradus, & eam totius orbis consuetudo recipit, vt fatetur Salicetus, & eam tenet Paulus de Castro, quicquid in contrarium dicat Alexander, l licet D. Thomas, m Caietanus, & Nauarrus teneant, quod prius desideratur, quod probatio infamiæ, & indiciorum, & semiplenæ probationis in processu contineatur, de eaque reus certior factus sit, vt sciat tunc iudici esse obtemperandum.

At consuetudo, quę sæpenumero integerrima iura destruit opinionem contrariam recipit, qua scilicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defensiones, & indiciorum copiam. Et ita quotidie practicatur, vt docet Foletius, n & practica Ludouici, & Iulius Clarus dicens, quod stante hac consuetudine generali malefaciet iudex, qui aliter obseruaret. Quę fortassis consuetudo iuuari potest apud Hispanos ex quadam lege o partitarum, vbi eam ad hoc notat Gregorius Lopez affirmans sub dubio tamen fortè, quod stante illa regia constitutione iudex iustus interrogare potest non data copia inquisitionis. Et Salzedo p dicit, quod sibi semper summè placuit ea fortassis practica qua Ecclesiastici, & sæculares iudices Deum timentes vti solent, vt ante confessionem receptam minimè præcipiant informationis copiam dari, sed tantum tabellioni vel notario præcipiunt, quod testium depositiones absque eorum nominibus coram reo legat, vt inde compertum habeat, quid contra ipsum probatum sit, & veritatem fateatur, quod iudices regulares in causis regularium seruare oportet, cum in his de bono, & æquo secundum æquitatem procedere teneantur.

K Bald in l. fal. n. 2 ff. de acq har. An. ad Angel. in tract. male. ver. consueuerunt dicti inquisiti, & cõfitente nu. 6. Conra. in pr. fo. 28 o. nu. 2. Salic. in Auth. offertur n. 6. de litis contes. vbi Cast. nu. 5. & 11.
l Alex. in l. 1. n. 6 ff de edẽ.
m D. Th. 2. 2 q. 56 ar. 2. & ibi Cai. Nau. c. 25. n. 56.
n Fol. in pra. cri. fo. 163. n. 9 pract. Lud. fol. 14 n. 18. Clarus lib. 5. recept. sent § fi qu 45. vers. sed quid.
o l. 4 tit 29. part. 7. & ibi glo. magna in fin verb.
p Salz. in pr. cri. cap. 128. ver. copia indiciorum.

ARTICVLVS III.

Quando dicatur iudex rectè procedere, vt reum iuridicè possit interrogare.

RESpondeo dicendo, quod dicetur iudex ad confessionem exigendam à reo rectè procedere,

dere, quando cótra reum accusatio est, & est vnus testis oculatus, omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura illi testi æquiparantia, vt videtur sentire Bartolus *a*, vel quod reus infamia laboret. Nam licet Gregorius Lopez, *b* scribat, quod quando non adest semiplena probatio, vel indicia, ex quibus non possit imponi tortura, vel saltem incuti timor ipsi, etiam si adesset infamia, reus interrogari non possit, & ideo admonet iudices, ne de occultis criminibus interrogent: nam cum reũ contra iuris ordinem pœnis afficere intédunt, proprias animas damnant, Deumque optimum maximum offendunt. Contrarium tamen tenet Salzedo, *c* quod in hunc modum probat. Nam si iudex, cum reus in famia laborat, vel contra ipsum obiecti criminis indicia vrgent, iuste procedit, vt in iure continetur, *d* ergo, reus seclusa morte tenetur respondere, neque semiplena probatio, neque illa vrgentissima indicia, quæ requirit Gregorius, desiderantur, vt ad id compelli possit. Quando verò crimẽ occultum fuerit, piaculum esset, & longè à pietate Christiana reum interrogare. Quod summè notandum est, aliqui enim sunt imperitissimi, & impii iudices in hoc passim errantes, qui iuris ordine prætermisso de occultis criminibus interrogant.

a Bart. in l. fi. n. 7 ff. de qu. b Lopez in l. 4. ti. 26. pa. 7. c Salz. in pr. cr. c. ca. 126. vers. quod autem dicatur crimen occultum. d c. qualiter & quando, 1. & 2. ca. super his de accus.

ARTICVLVS IV.

Vtrum reus legitimè interrogatus possit verbis æquiuocis celare veritatem.

RESpondeo dicendo, quod hoc præcipuè memoriæ commendandum censeo, quod licet communis opinio teneat, quod reus interrogatus legitimè tenetur veritatem patefacere, hoc tamen procedit in causis ciuilibus, & criminalibus, in quibus pœna sanguinis non timetur, nec non in omnibus spiritualibus controuersijs. At verò in causis capitalibus, & vbi de graui dedecore agitur, naturali æquitate dictãte, asserendũ esse censeo, posse reum salua conscientia veritatem ipsam, absque mendacio verborum artificio contegere: comparatum quidem est hominibus à natura, vt se defendant, & a mortis faucibus incolumen vitam reddant. Hinc leges oriuntur, quibus inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficiscitur ius aliena surripiẽdi, extrema famis necessitate ad id compellente. Similiter proficiscitur illa potestas, qua seruo, vitandæ seruitutis gratia (quæ mors naturalis est) permittitur à Domino fugere; fortior igitur ratio iure naturali radicata suadet, vt reus absque criminis nota veritatem, quæ probari nõ potest, vt vitam tueatur, celare possit. Deinde neruosa, & vrgentissima ratione præcedens doctrina fulcitur. Nam si consanguineus ad testimonium ferendum compelli non potest, quando ingens aliquod dispendium timetur, vt dicitur in quadam lege, *e*, nullus quidem absque infámia negare potest, hoc nõ magis licere ei, qui mortem, vel infamiæ labem est passurus. Neque his refragatur, quod iudex iustè interrogat, nam similiter respondetur, quod reus iustè veritatem celat, & vterq; suo iure vtitur. Hoc illustratur exemplo, iure enim compertum est, licere iudici præcipere damnato ad pœnam vltimi supplicij, ne fugiat à carcere, ipse verò obtemperare non tenetur. Dominus similiter iubet iustè seruum suum, ne fugiat, ipse autem fugiendo se à seruitute liberare potest. Ita in terminis huius propositæ disputationis tenet Petrus a Nauarra, *f* quem sequuntur Salzedo, & Aragon. Quod maximè debent notare regulares, quando vocantur ad confessiones delinquentium audiendas tempore, quo quæstionibus opponi debent ratione criminũ, ex quibus sequi potest pœna sanguinis, aut grauis dedecoris, vt ipsos instruant, quomodo sua delicta propalare teneantur, aut occultare possint celando veritatem, sine aliquo mendacio. Notare debent etiam aliqui religiosi grauissimis delictis notati, nõ tamen plenè probatis, vt se non prodant, etiam si à suis prælatis interrogati iuridicè præcipiantur dicere veritatem, possunt enim ipsam verborum inuolucro celare, vt ex dictis patet.

e l. 4 ff. de leg. f Nauar. de rest. lib. 2. c. 4. n. 142. Salz. in prac. crim. c. 126. Arag. 2. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum reus legitimè interrogatus, non respondendo, habeatur pro confesso.

RESpondeo dicendo, quod reus legitimè interrogatus nolens respondere, potest compelli à iudice competente dicere veritatem, qui si pertinaciter nolit, pro confesso iudicatur, vt affirmat Rodericus Xuarez, *g* dicens ita in Hispania in causa satis graui fuisse iudicatum, & ita fuisse practicatum tradit Iulius Clarus, qui ait, quod ita tenetur respõdere, vt non possit à iudice petere dilationem ad deliberandum, vt affirmat Salzedo. *h* Verum est tamen, quod potest petere copiam processus, vt videat, qua obligatione ad respondendum teneatur, prout dictum est supra hac quæstione articulo tertio.

Aduertendum tamen, quod reus, aut testes dubitantes, vtrum legitime inquirantur, & interrogentur, debet confessor iudicare in fauorem rei, scilicet quod non legitimè interrogatur, quod principaliter procedit in crimine graui: peius enim esset reo tunc imponi pœnam grauem in casu dubio propter eius confessionem, quam non respondere iuridicè interroganti, vt aduertit doctissimus Soto. *i* Quam doctrinam debent plurimum notare confessores regulares, qui vt plurimum reos confitentur, ne ipsos intrepide obligent ad respondendum veritatem, cum iudices vt plurimum non iuridicè eos inquirant, nolendo ipsis processum contra eos fulminatum ostendere. Et cum sæpius oporteat, quod reus non petat manifestationem processus, ex hac enim petitione aliquid mali cõtra ipsum iudex autumnabitur, & tormentis extraordinarijs eum vexabit. Quibus attentis in dicto dubio, & perplexitate consulant, vt processus manifestatio non petatur, nisi id tempus, & circunstantiæ summè postulauerint, quod arbitrio prudentis, & sapientis confessarij est relinquendum, qui si certo sciat iudicem esse rectum, & in causa secundum iuris ordinem processurum, neque ex petitione processus aliquid contra reum moliturum, debet præcipere delinquenti viso processu veritatem patefacere, ipsi significans ad eam dicendam sub pœna peccati mortalis obligari.

g Xuarez in l. 4. ti. de las iuras memb. 2. prin. Clar. l. 5. recept. sẽ. §. fin. qu. 4. §. vers. sed pone. h Salze. vbi sup. c. 126. pa. 28. i Sot. de teg. s. secret. memb. 2. q. 2. p. 62. co. 1

ARTICVLVS VI.

Vtrum reus, cui defertur iuramentum, possit verbis æquiuocis celare veritatem.

RESpondeo dicendo, quod reus iuramento interrogatus obligatur ad respondendum secundũ iudicis mentem iuridicè interrogantis, iurans enim contra ipsius intentionem mortaliter peccabit, prout tenent D. Thomas, *k* Caietanus, & Soto, Quod

k D. Th. 2. 2 q. 87. ar. 7. ar. 4. & ibi Caie. & Sot. li. 5 de iust. qu. 1. art. 7.

Quod ipsum est dicendum respondendo cum æquiuoco iuramento, quod verbis dissimulatoriis artificiosè formatur, sumendo enim iuridicè à reo licitè iuramentum, non est licitum vti verbis Amphibologicis, sed simpliciter veritatem cōfiteri, prout ait Soto, *a* nisi in casu, de quo supra articulo quarto. Si enim verba, quibus reus respondet, secundum vsum ordinarium loquēdi non admittunt sensum verum secundum intentionem iudicis, mendacium in tali casu committeretur, quod omni iure illicitum est, prout tenent Soto, *b* & Corduba. Dixi (iudicis iuridicè interrogantis) nam si iuridicè non interrogetur, minimè reus tenetur ipsi respondere, etiam si vt prælatus ipsi, sub pœna excommunicationis maioris incurrenda, & in virtute Spiritus sancti, id præcipiat, prout affirmat Aragon. *c* & tunc non iuridicè interrogatur reus, quando à non suo iudice inquiritur, vel si à suo iudice interrogatur, eius tamen iurisdictio suspensa est. Dixi nisi in casu, de quo supra articulo quarto. In hoc enim casu ego vtendo verbis Amphibologicis puto cum Nauarra, & alijs reum non mentiri, ex rationibus adductis in dicto articulo: non enim in eo casu tenetur secundum mentem iudicis respondere.

a Sot. vbi su.

b Sot. li. 5. de iust. c. 6 ar. 2. con. 7. p. 145. Cord. de cas. qu. 61.

c Arag. 2. 2. q. 33. ar. 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus, peccet non manifestando veritatem.

RESpondeo dicendo, quod si reus, aut testis fuerit à suo iudice interrogatus in rebus parui momenti, non peccat mortaliter celando veritatem. Quod procedit, etiam si iudex sit prælatus regularis, & in virtute Spiritus sancti subdito præcipiat, vt ipsam veritatem manifestet, is enim nō obediendo in hoc casu minimè mortaliter peccabit, cū prælati regulares in rebus minimis minimè præceptum obedientiæ possint imponere. Et si subditus dubitat, an sint res minimæ considerationis, obligabit tunc dicta obedientia, nisi ex ea aliquod graue damnum proximo sequatur, quodque sæpe ex rebus minimis religiosis solet cōtingere. Ita Aragon: *d* quod est limitandum, nisi iuramento confirmetur, tunc enim mortaliter peccabit, cum quodcunque iuramentum etiam in re parua cum mendacio sit peccatum mortale. Ita tenet Soto, *e* & Nauar. Verum est tamen, quod si subditus à prælato fuerit interrogatus, etiam cum iuramento, si intrauit in quamdam domum, si talis ingressus innocenter, & sine aliquo sinistro fine factus fuit, & scit prælatum ex confessione ipsius occasionem sumpturum ad ipsum subditum puniendum, non tenetur eo tempore veritatem propalare. Ita colligitur ex traditis per Soto, *f* licet enim negare videatur prima facie veritatē, & confirmare mendacium iuramento, quod est intrinsecè malum, non tamen re vera ipsam negat, cum respondeat secundum intentionem iudicis ipsi iam interrogantis, qui præsumitur regulariter iuribus inquirere de ingressu peccaminoso, & malo fine patrato, sicut ei fuerat ab aliis subditis, aut sæcularibus visitatum.

d Arag. 2. 2. qu. 69. art. 2. p. 504.

e Soto de teg. sec. memb. 2. q. 7. c. 7. Na. in c. inter 2 ver. Carol. 51. nu. 454.

f Sot. vbi sup. con 3. pa. 62. col. 1. & 2.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum reus indiciatus de vno crimine, possit de alio interrogari.

RESpondeo dicendo, quod reus conuictus de vno crimine non potest de alius inquiri, nisi cū contra ipsum respectu aliorum sint indicia æquiualentia semiplenæ probationi. Ita Soto, *g* Nauarrus, & Alcocer. Verum tamen est, quod reus conuictus de vno delicto potest interrogari, vtrum alia eiusdem speciei commiserit: vnde confessus cōmisisse furtū, potest interrogari, an alia cōmiserit. Quod ait Nauarrus *h* esse intelligendum, quando iste per infamiam, aut indicia clamorosa creditur alia commisisse. Vnde si famosus latro confessus est quoddam crimen, potest de aliis interrogari: at si solùm de vno furto est infamatus, & nulla contra eum est præsumptio, quod alia commiserit, non potest interrogari, vtrum alia perpetrauerit.

g Sot. li. 5. de iust. q. 6 ar. 2 post med. ... de teg. ... sup. Nau. in c. 21. num. 56 Alco. in summa cap. 26.

h Na. in Ru. c. 1. de iud. n. 61.

ARTICVLVS IX.

Vtrum reus negans delictum teneatur ipsum confiteri, si nihilominus data est contra eum sententia grauis.

RESpondeo dicendo, quod si reus legitimè interrogatus negauerit delictum à se cōmissum; qua negatione non obstante sententia grauis contra ipsum lata fuit, licet negando veritatem peccauerit mortaliter, non est obligatus post condemnationem ipsam patefacere, nisi ex negatione graue damnum alicui parti resultet. Hanc opinionem tenet Nauarrus, *i* & Segura de Aualos, quæ sequenda est, licet contrarium sine solido fundamento tenuerit Medina, qui intrepidè, & absolutè affirmat, quod non confitendo delictum non debet à confessore absolui propter iniuriam illatam iudici, negando enim delictum, arguit ipsum de iniustitia, quasi innocentem condemnauerit. Quæ ratio nullius est momenti, licet enim reus sit innocens, non amittit iudex suum honorem innocentem condemnando, si procedit ad talem condemnationem secundum allegata, & probata, quod potest secundum iura facere, prout infra dicetur.

i Nau. c. 25. n. 38. Segu. in direct. 2. p. p. c. 17. n. 36. Med. in sum. fol. 78. pa. 2.

ARTICVLVS X.

Vtrum reus possit interrogari de complicibus.

RESpondeo dicendo, obligari reos aliquando suum delictum propalantes declarare, quot in eo committendo complices habuerint, si à iudice competente super hoc fuerint interrogati. Quod tamen intelligendum est, dummodo credant ipsos esse paratos ad similia patranda delicta, continuando vitia cum maximo reipublicæ, aut particulariū dispendio; dummodo etiam credant, quod non debent emendari, etiam si fraternaliter corrigantur, vt sæpe cōtingit in latronibus, & in falsificatoribus monetæ, & in hæreticis, & in lamiis, oportet enim, vt hæc malorum turba iudici manifestetur, etiam si de his inquisitio minimè fiat, vt resoluit Nauarrus. *k* Vnde tenentur confessarii monere, & exhortari reos, vt dictos complices declarent, vt docet Soto, *l* quod si nolint obedire, tanquam impœnitentes minimè sunt absoluendi, vt aiunt Nauarrus, *m* & Alcocer. Quod tamen intelligendum est, dummodo iudex inquirendo, & interrogando iuridicè procedat, si enim prætermisso iuris ordine procedat, nec se, neque alios tenentur reuelare.

Notandū tamen est, quod non potest iudex interrogare de cōplicibus, nisi in casibus à iure permissis nec debet inquirere de aliquo cōplice in particulari dicēdo reis, reuelate, vtrū N. & N. fuerit vobiscū

k Nau. in ca. inter ver. Co. rol. 6.

l Sot. de teg. secr. memb. 2. q. 6. pa. 17.

m Nau. c. 18 n. 58. Alcoc. vbi su. fo. 86

in delicto participes, sed deb t inquirere in generali, indicate, mihi complices. Obligati sunt etiam iudices declarare reis, quomodo, & in quibus casibus tenentur complices manifestare, aut dare ipsis licentiam ad deliberandum, consulendo doctos confessores, quomodo id facere debeant, ne incidant in laqueum diaboli. Qua licentia negata affirmat Nauarrus *a* se non audere liberare ipsos iudices à peccato mortali, præsertim si hoc faciant sibi persuadentes, iustum esse quacunque via delicta reuelare, & vt apud homines habeantur in opinione iudicum maximo rigore procedentium, constringentium diuersis vijs reos ad complicum reuelationem, contra quos nec infamia, nec indicia sufficientia adsunt. Imo addit etiam idem Nauarrus, quod minus eos liberaret à damnatione æterna, quando tormentis constringunt reos ad dictorum consortium reuelationem, seu manifestationem nulla infamia, aut indicijs contra complices præcedentibus, nisi delictum confessum ab ipsis talis esset naturæ, & conditionis, vt minimè sine complicibus possit perpetrari, vt est peccatum Sodomiæ, & peccatum adulterij, & alia huius pessimæ farinæ.

a Na. vbi su.

Licitum est etiam iudici interrogare de complicibus, licet nec sint infamati, neque indiciati, si inquirat non ad vindictam, sed ad correctionem, non vt iudex, sed vt pater procedat, prout affirmat Cordoba. *b*

b Cor. su Sot. de teg. secre. 91. con. 7.

Aduertant tamen subditi, ne ex hac doctrina intrepidè occasionem assumant reuelandi suis prælatis, vt patribus ea, quæ vt iudicibus ipsis minimè secundum ius poterant reuelare, cum ipsis nec constet, nec facile possit constare, vt patres processuros.

Vnde confessores vigilent super hoc sibi diffidentes, ad alios prudentes recurrentes, antequam obligent reos complices declarare, & si aliqua via possunt ab hac obligatione reos eximere, libenter id faciant, si verò nullum subterfugium inuenerint, curent docere eos quomodo, & quos complices teneantur reuelare, ne alios reuelent præter eos, quos necessitas publica, & particularis obligat manifestare.

ARTICVLVS XI.

Vtrum possit dari iuramentum reo, quando à iudice interrogatur.

Respondeo dicendo, quod loquendo de iuramento assertorio de re præsenti, & futura, quando ab actore reo offertur, quod à Doctoribus voluntarium appellatur, in vtriusque partis libertate est positum, vt assumatur, necne. At verò loquendo de iuramento necessario, quando scilicet à iudice reo, vel actori offertur, de quo per Hostiensem, *c* & Doctores, hoc iuramentum, ad veritatem extorquendã à legitimo iudice, alienũ à lege non est. Ita D. Tho. *d* Hoc autem hac ratione fieri debet, Primò ad partium postulationem iusiurandum offerri nec potest, nec debet, nam & si de clericis hoc asseruerit Bernardus *e* Diaz de Lugo, in monachis id non minori cura cauendum est. At si iudex proprio consilio id ad manifestationem veritatis valere iudicat, offerendum est, vt sentit Panormitanus. *f* At non in omnibus passim dandum est, sed in his tantum, quorum crimen, aut inchoatam, semiplenamque probationem, aut expressa indicia habet, aut infamiam, quemadmodum ex D. *g* Thoma docet Bernardus *h* Diaz, qui addit aliud omni religione, ac cura obseruandum, nempe *sola indicia, siue infamiam, non satis esse, vt iudex de crimine iusiurandum tribuat, ne periurij virus serpat, aut occulti criminis detectio habeatur:* Idem etiam autor ait, *errant apertissimè temerarij quidam iudices, qui statim post capturam, nullo facto personarum discrimine, a captis omnibus delinquentibus iuramentum exigunt, cum sæpius leuia quædam indicia causã præstiterint capturæ.* Hæc ille. Sed quid agendum, cum timetur de periurio, vtrum debeat tunc iusiurandum deferri? Ad quod respondetur, quod si iuris ordine flagitatur, id detur: licet profecto quando aut publici boni, aut tertiæ personæ incommodo consulitur, nec tale iusiurandum Iudex præmittere potest, vt ait Panormitanus. *i* Quod si neque tertiæ personæ, neque boni ratio id suadet, dubitandum non est, id esse iniustum, & homicidio perniciosius, vt asserit Cardinalis. *K* Cum autem fuerint euidentia indicia, aut idoneis testibus probari crimen admissum potest, non tantum ius, sed ratio suadet, vt qui in suspicionem probabilem apud iudicem venerit de periurio, ad iurandum, neque cogatur, neque vlla ratione permittatur, si enim literas nulla prælati venia monachum scripsisse, aut nummos in cellula clam seruasse prælatus testibus siue rei euidẽtia cognouerit, & monachus de his à prælato interrogatus asseueranter neget, non erit pium de hac re monacho iusiurãdum offerre, cùm probabili suspicione sciat eum periurium admissurum, quæ omnia habentur a Panormitano, *l* neque ab his diuersa asserenda sunt, quando iusiurandum testibus offertur.

c Hostiens. in sum. tit. de iure iurand. dd. in cap. debitores ea. quinta. & in c. veniens & in ca. si. de iure iurand.
d D. Th. 2. 2. q. 69.
e Bern. Diaz in pra. crimi. c. 168.
f Pan. in c. cũ super de conf.
g D. Tho. vbi sup.
h Bern. Diaz vbi su.
i Panor. in c. cum cle. de cohab. cleric. & mul.
K Card. in Clem. vnica de iureiu.
l Panor. in c. fin. de iureiu.

Summopere debent curare iudices, vt si reus vinculis constrictus, aut carcere demissus fuerit, nunquam interrogationes adhibeantur ei, nisi a carcere educto, vinculisque soluto, omnem enim vim, atque metum a reorum confessione abesse iura decernunt, & secretarius causæ debet dicere in processu. N. carcere, solutisque vinculis liber atque in sua potestate positus, vocatus fuit, & medio iuramento, & cætera. Quod & in causis regularium obseruandum existimo, cum libertas ad testificandum, non ad apices iuris, sed ad substantialia ipsius spectet.

QVAESTIO XX.

De correctione fratrum, quoad torturam, in decem articulos diuisa.

Circa quam quæstionem decem quæruntur.

1 *Quid, & quot sint tormentorum genera.*
2 *Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur.*
3 *Quibus ex causis, & indicijs ad torturam est deueniendum.*
4 *Vtrum iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino, antequam ponatur ad torturã.*
5 *Vtrum danda sit copia indiciorum, etiam si reus eam non petat.*
6 *Vtrum non data copia indiciorum, si reus ponatur ad torturam, sit nullum dictum rei in tortura, & an ex tali dicto & confessione debeat puniri.*
7 *Vtrum clerici, & monachi possint torqueri.*
8 *Vtrum prælati regulares possint verberare quendam sibi subditum per laicum familiarem monasterij, deferentem habitum tertij ordinis minorum.*
9 *Vtrum tormenta repeti possint.*

10 *Vtrum*

10 *Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen, quod non commisit fateri.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quot sint tormentorum genera.

RESpondeo dicendo, non esse iure cautum, quot tormentorum genera esse debeant, ideoque arbitraria sunt, potestque iudex id tormenti genus imponere, quod sibi ad veritatem exprimendam commodius videatur iuxta qualitatem personarum & indiciorum, dummodo id caueat diligenter, ne insolita tormentorũ genera adhibeat, sed ea tantum, quæ vsu iudicantium prudenter recepta sunt, vt pulchrè & verè more suo explicat Antonius *a* Gomez, funis, vt vulgo dicitur, chordæ tormentum hodie vbique frequẽs est, à quo non est recedendum. Non tamen defuerunt, qui plura excogitauerunt tormentorum genera, vt Marsilius, *b* qui quatuordecim excogitauit, addiditque se alia inuenisse, ut somni subtractionem, quam laudat Paulus Grillandus, *c* quorum multos torquendi modos commemorat Locatus. Cœterum vt ingenuè dicam, quod sentio, hæc tractatio de nouis tormentis excogitandis, carnificum potius est, & crudelium, quàm iuris Consultorum, & Theologorum, & aliena prorsus à pietate, qua causæ religiosorum debent tractari, ideoque hæc omitto, ut ad id, quod oportet, deueniamus.

a Gom. lib. 3. var. c. 13. n. 5.
b Marsi. in li. 1. 2. ff. de q. 1 p.
c Grillan. de qua. q. 2. loc. in quo tradic. verbo cautum, nu. 38.

ARTICVLVS II.

Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur.

RESpondeo dicendo, quod ad torturam nõ est accedendum, priusquam de delicto constet: tortura enim nõ tam adhibetur ad inuestigandum factum, quàm ad habendã veritatem ex ore ipsiusmet delinquentis, cum factum, quod dicitur esse commissum, diffitetur, ita rectè Frãciscus *d* Brunus, quem sequitur Clarus, & cæteri communiter; & de delicto constare dicitur, cum adest semiplena probatio, vel sufficiens indicium ad torquendum.

Notandum primò, quod si delictum aliter, quã per torturam probari potest, ad torturam accedere non debemus, quoniam regulariter non deuenitur ad torturam, nisi in defectum probationis, est enim tortura subsidium quoddam extremum ad inueniendam veritatem, quamuis hodie de sanguinariorum quorundam iudicum consuetudine facilè, nõ expectatis alijs probationibus, ad torturam potius accedatur, in quo grauissimè erratur, ut tenent Angelus *e* Boerius, & Marsilius affirmans, hanc esse communem, quã cæteri Canonistæ ore vno fatentur, & Panormitanus. Ex quo infertur, quod in delictis manifestis non habet locũ tortura, sed in occultis, cũ occulta delicta sint difficilis probationis, ideòq; facilius in occultis, quã in manifestis quæstio vsurpatur, quod concludens esse cõmune multis illustrat exemplis Frãciscus Brunus. *f* Notandũ est secundò, quod ante quàm ad torturam deueniatur, indicia debent præcedere; hanc testatur communem Clarus. *g* Et indicia, ex quibus torqueri potest, probata esse debent, vt verè tradit Marsilius: *h* estque communis conclusio, quod quodlibet indicium, seu adminiculum, ad minus per duos testes est probandum, prout tenet Bartolus *i* & probat

d Brun. de ind. & tortu. p. 2. q. 1. Clar. in pra. crim. §. fin. q. 64. vo. debet autem iudex.
e Angel. in l. fin. 4. Cod. de quæstio. Boeri. deci. 163. n. 1. Marsi. in l. 1. in fran. 7 ff. de quæstio. Pano. in cap. cum in contempl. q. 2 de regu. iur.
f Brun. de indic. & tortu. 2 p. q. 8 nu. 2.
g Clar. ubi su. q. 64. versicu. dic. etiam.
h Marsil. in pra. crim. § diligen. & Cla. §. idem ff. de quæs.
i Bart. in l. fi. n. 7. ff. de quæ. Cla. vbi su. q. 21.

piissimè Iulius Clarus. Notandum tertiò, quod indicia, ex quibus reus torqueri potest, debent esse legitima, & à iure approbata, vel saltem communi voto à magnis Doctoribus recepta. Nam ex leuibus indicijs ad torturam minimè est deueniendum. Vbi ergo præcedentes regulæ fuerint obseruatæ, ad torturam est deueniendum.

ARTICVLVS III.

Quibus ex causis, & indicijs ad torturam est deueniendum.

RESpondeo dicẽdo, quod vt titulus quæstionis magis elucescat, aliquas regulas pro clara resolutione proponere decreui.

Prima sit. Per variationem delinquentis sumitur indicium ad torturam. Aduerte tamen, quod ista sola variatio, seu vacillatio non facit indicium ad torturam, vt tenet cõmunis, teste Carrerio, *k* asserente solam variationem, aut mendacium, vt pallorem, turbationem, trepidationem, & id genus alia, quæ coram iudice fiunt, non facere indicium ad torturam, sed quandam suspicionem, cum hoc sit remotum indicium, vt tenent Marsilius, *l* & Grãmaticus, vnde vltra variationem sequentia debent concurrere. Primò quod varietas, seu mendacium committatur circa substantiã delicti, de quo quæritur, vt tradit Paris *m* de Puteo, quẽ sequitur Carrerius, quos refert Iulius Clarus, & ait Penna *n* in Directorio Inquisitorum, hanc opinionem tenere Eymericum, dum ait, quod negans id, quod principaliter inquiritur, quæstionandus est. Quare variatio circa alias circũstantias extrinsecas, & remotas delicti, nullo modo est indicium sufficiens, seu causa ad infligendam torturam, & hanc sententiam sic explicatam appellat communem Puteus. *o* Quãobrem sola variatio, aut titubatio, aut pallor, nisi præcesserit infamia, quod id crimen torquendus commiserit, non sufficiunt ad torturam: nam verecundia, timor, periculi magnitudo, rei nouitas, iudicum authoritas, ira, dolor, recordatio futuræ infamiæ, & cæteræ animæ perturbationes, ita rationem impediunt, & perturbant, ut sæpe sapientissimi, & prudentissimi viri aliena loquantur, quod potius in religiosis, quàm in alijs contingit, cum ipsi propter eminentiam status, maiori verecundia concitentur, uidentes aliquid contra ipsos indecens suo statui proponi.

Secunda regula est, si quis reperiatur de delicto diffamatus, & sit contra eum vnus testis, potest poni ad quæstionem de tortura; probatur, sola fama quandoque, & unus testis aliquãdo faciunt indiciũ ad torturam, planè ambæ simul iunctæ plenissimũ facient indicium. Hoc satis aperte innuit quædam Decretalis, *p* & probatur à Doctoribus communiter, & efficaciter, Antonius Gomez, ergo si quis alicuius delicti vnico teste fuerit conuictus, simulque fuerit exorta fama de hoc delicto contra eum, isq; coram iudice neget delictum, proculdubio ex dicto illius testis, & fama rapi poterit ad quæstionẽ, tam in causis ciuilibus, quam in criminalibus, prout cum communi tenet Antonius Gomez, *q* & idem testatur Zabarella.

Tertia regula est. Fama de delicto commisso contra aliquem orta, iuncta cum alijs grauibus indicijs sufficit, vt quis torqueatur. N. commisisse tale delictum. Ita Grammaticus, *r* & hanc sententiam testantur esse communem Clarus, & Carrerius. Et nota, quòd licèt aliqui dixerint, se nunquã reperisse, quod

k Carre. in pract. crim. n. 119 ver. quintum indiciũ.
l Mars. in prac. crim. §. diligenter & cons. 31. Gram. decis. 94. iuxta in præsent.
m Puteo de synd. verb. tortura Carre. in pract. crim. nu. 119. & 120. Cla. in pract. cri. § fi. q. 21. verb. mendacium.
n Penna in direct. inquisit. 3. p. commen. 90 p. 391 co. 1. n. 1. impres. Venetiana.
o Puteus in rep. c. si quando nu. 186.
p c. præterea de testi. dd. in l. de minore. §. tormenta ubi glo. Barto. & communiter. ff. de quæst.
q Ant. Gomez. libro 4 Variar. c. 13. n. 7 & 10 Carrer. 1 pra. crim. nu. 110 & nu. 112.
q Anto. Gomez. li. 4. Variar. ca. n. 2. circa fi. Zabarella con. 9 in facto Domini Cayeta. num. 7.
r Gram. cons. 17. n. 8. li. 2. Clar. in prac. crim. §. fi. q. 21 vers. sola fa. Carrerius in pract. crimin. vers. secundũ indicium nu. 112.

quod Clericus possit torqueri, nisi sit infamatus quãuis alia concurrant indicia, quod cõmuni insi gnitum Doctorum voto receptum est, quos refert, & sequitur Bernardus Diaz *a* de Lugo, quod ipsũ probat latissimè Carrerius. Attamen Panormitanus, *b* Alciatus, & Simancas cõtrarium tenent, à quibus recedo, ad mitiorẽ, & benigniorem partem accendendo, præcipuè in causis Regularium, & si opinio Panormitani, & Alciati sequenda esset, hoc esset in causa fidei, in qua asserit Penna *c* esse admittendam, at mitius tunc reum esse torquendum.

Quarta regula est, ex vehementibus, aut violentis indiciis, torqueri aliquis potest absque infamia, vel testibus. Hæc sententia est communis, quã probat Bartoli doctrina, *d* quẽ sequitur Marcus Antonius Blanc. Probatur, Nam vnicum tantum indicium vehemens, seu violentũ, propinquum tamẽ, & cum crimine coniunctum, sufficiens facit indicium ad torturam.

Quinta regula est, sola fama, vel infamia vehemens est sufficiens ad torturam, vt allegando multos, quos sequitur, tenet Dueñas; *e* & fama vehemens erit, si à dignis personis orta erit, si frequens sit, si ob id quis amicos, fratres conuentuales, & viros probos scandalizauit, & quãdo reus fuerit malæ opinionis, & famæ, & malæ vitæ & malis moribus præditus, prout tradunt Gandinus, & alii, quos refert, & sequitur Duennas. *f*

Sexta regula est, quãdo simul cum fama adesset fuga delinquentis, is torqueri potest, vt post alios resoluit Antonius Gomez, *g* & pulchrè docet Carrerius.

Septima regula est, ex fama orta cõtra aliquem, quàm primum fuit delictum cõmissum, ad torturam poterit deueniri, quando alia concurrunt adminicula, aliæque coniecturæ verosimiles præcessissent, quod prudentis Iudicis arbitrio relinquendum est.

Octaua regula, socius criminis non facit indiciũ ad torturam, quamuis quale quale indicium inde oriatur, ita tenent Boerius, *h* & Grammaticus cũ aliis. Si tamẽ duo socii criminis aduersus aliquem deponant, & is neget, torqueri poterit, vt tradunt Boerius, *i* & Iulius Clarus, qui quærit, & disputat, an Confessio facta coram Iudice incompetenti sufficiat ad torturam.

a Bern. Diaz in pra. cri. ca. 17. Carre. 123 in 3. subtilitat.
b Panor. in ca. quamuis de pæs.
a 6 Alciat. in c. 1 de off ord. n. 43 Siman. de inst. Catho. tit 65. nu 48.
c Penna in direct. inquisit 3. p com 110. p. 598 col. 1.
d Bart. in l. fi. nu. 6. ff de q. Blan in trac. de Indiciis in 6. præmis. nu. 39 cũ multis seqq. ex n 178
e Duennas re gul. 361. in c. famæ in Crimi. in 1 limi.
f Duennas vbi sup in 3 limit.
g Gom lib. 3. var. c. 13 n. 10 Carre in pra. crim. n. 112 versic. tertium indicium.
h Boer. decis. 319. Gramm. decis. 28.
i Boer decis. 319. cla. in prac cri § fin. q. 21. ver. sed pone.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino, antequam ponatur ad torturam?

RESpondeo dicendo, quod Iudex tenetur dare copiam indiciorum ipsi reo, cum certo termino ad se purgandũ, & antequã detur talis copia, non est procedendum contra ipsum ad torturam, neque ad aliam sententiam, & hoc tenet quędam glossa, *K* & est opinio Bartoli, quam post alios sequuntur Maranta, & Antonius Gomez, & non solùm indicia sunt danda reo, verùm etiam sunt danda nomina testium, vt aliqui dicere non formidarunt, de quo iam in superioribus, cum egimus de testibus, latè diximus. Quod procedit, etiam si Iudex procedat ex mero officio, vt aduertunt Augustinus *l* in additionibus ad Angelum, & Carrerius, qui ait ita practicari. Extenditur etiam si inquisitus fuerit malæ vitæ, & famæ, nam etiam tunc ei essent danda indicia; & ratio est, quia non potest se sine indiciis defendere, & non datis indiciis tolleretur defensio, quæ est de iure naturali, & cũ in tortura tractetur de vita hominis quantumcunque sit malus homo, nõ debet ei tolli defensio, quæ est de iure naturali. *m* Verũ est tamen, quod si constaret, etiam si non daretur copia indiciorum, quod non haberet reus aliquam excusationem, tunc bene crederem, quod talis copia non debeat dari, præcipuè quando Iudex viderit, hominem esse malæ famæ, & quod est notum, & euidens contra eum, & præsumitur, quod petit copiam indiciorum ad dilationem tantum tormentorum.

Aduertendum tamen, quod etiam si in tribunali sanctæ inquisitionis detur reo aduocatus, vt videat, an indicia sint sufficientia ad torturã, ne reus indefensus videri possit, prout tradit author repertorii inquisitorum: In religionibus vbi non datur aduocatus Regularibus ad se defendendum, Prælati Regularium simul debent esse Iudices, & aduocati, & videre, an indicia sint sufficientia ad torturam, & debent dare eorum exemplar, & copiam, & tempus opportunum ad ea diluenda, & ad suam innocentiam comprobandam. Hoc enim & naturalia, & humana iura fieri iubent, & Iuris consulti vno ore fatentur, & tradunt, pro vt videre est apud Antonium Gomez. *n*

K Glo. v. viros in l. custodias, ff de publi Iudic Bart. in l vnius. § suff. de q. Marant. in praxi part. 6. versic indicium trifariã partitur Gomez de delic. 13. nu. 21.
l August. in ad dit. ad Angel. v fama publi ca nu. 37. & 38. Carrer. in practic. § circa secundum q. 2 f. l. 90.
m Ant. report. inqui. v. aduocatus § sed an aduocatis & in verb. tortura § sed an ad uocatus.
n Anton. Gomez. lib. 3 va riar. c. 13 n. 4 [illegible]

ARTICVLVS V.

Vtrum danda sit copia indiciorum, etiam si reus eam non petat.

RESpondeo dicendo, circa hoc duas contrarias versari opiniones. Prima est, quod Iudex non tenetur dare copiam indiciorum reo non petente. Et hanc opinionem dicit communem Aegydius Bossius. *o* Alia est opinio, quod etiam si nõ petatur à parte, Iudex ex officio tenetur dare copiam indiciorum. Hanc tenet Bartolus *p* quam in practica seruari affirmat Carrerius. Pro quarum opinionũ cõcordia notat Hippolytus, *q* quod aut reus est homo Idiota, mulier, vel pupillus, vel aliàs verisimiliter ignorans iura, & nesciens suam facere defensionem, & tunc Iudex, reo etiam non petente, tenetur dare copiam indiciorum. Quod ego intelligerem, nisi in casu, quod talis reus haberet doctũ pro sua parte aduocatum, si autẽ ipse haberet aduocatum, deberet petere, & cum eo se excusaret Iudex, nisi videret, quod aduocatus nõ rectè suum exequitur munus de eo dolum sentiens, vel latam culpam, aut ignorantiam, nam hoc casu tenetur Iudex etiam eo non petente dare copiam indiciorum. Aut est homo illiteratus, & qui verosimiliter scit, talem copiã esse postulandam, & tunc non tenetur Iudex eo non petente talem indiciorum copiam manifestare. Et hæc concordia videtur admittenda, præsertim cum pro parte affirmatiua, scilicet quod Iudex absolutè teneatur dare copiam indiciorum etiam parte non petente, faciat, quod reus non potest renunciare secundum aliquos ius defensionis in causa criminali, quam concordiam in causis Regularium seruandam iudico, cum in his sit simul Iudex, & aduocatus, Prælatus Regularis.

o Bossius in prac. inpra. de indic. nu. 79.
p Bart. in l. 1 § si n. 3. ff de q Carr. in pra xi. § circa secundum n. 5.
q Hippol. in praxi. § nunc.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

Vtrum non data copia indiciorum, si reus ponatur ad torturam, sit nullum dictum rei in tortura, & an ex tali dicto, & confessione debeat puniri.

RESpondeo dicendo, certum esse ex traditis ab Antonio Gomez, a quod confessio extra iudicialis, si reus postea positus in tormēto confiteatur delictum, non sufficit, ut reus diffinitiue condemnetur, nisi postea sequatur ratificatio, nam generaliter Ius disponit, confessionem factam in tormentis postea extra tormenta ratificandam, quia confessio extra iudicialis iam fuit suum effectum operata, ut scilicet ex ea reus torqueri possit, & sic non debet aliū effectum operari, ut. s. non requiratur ratificatio. Denique confessio in tormentis facta est nulla, nisi post tormentum ratificetur. Quod autem est in hac materia difficile iuxta titulum quæstionis, Vtrum confessio facta in tormentis postea ratificata ualeat, non data reo copia indiciorum: si Iudex non dat talem copiam, est nullum quidquid fit, & non ualet tale dictum ipsius rei, quod tenet Angelus b allegans ad hoc quandam Decretalem & idem uidetur dicendum, quando Iudex tenetur dare copiam sine eo, quod petatur, nam tunc uidetur esse nullum quidquid est actum nam contra talem modum procedendi est quædam Decretalis c expressa, & cum fiat lege resistente, non est, quod ualeat, quod fit, argumento d eorum, quæ in Iure notantur. Et quoad punitionem Iudicis, uide Bartolum, e & Alexandrum, & qua pœna puniatur, vide Baldum, & Hippolytum.

In casibus uero, in quibus Iudex non tenetur dare reo non petente copiam indiciorum, si non petit, certè tunc ualet, quidquid fit, quod ex dictis verissimum reputatur. Nec dicant Iudices Regulares dare copiam indiciorum esse de apicibus iuris, qui bus ipsi in causis Regularium minimè astringuntur, pro ut dictum est in superioribus, f cōtrarium enim probatur in dicta Decretali, ibi, *& exponenda sunt illa capitula, de quib. fuerit inquirendū, ut facultatem habeat defendendi seipsum.* Ex quibus uerbis colligitur, quod negatio indiciorum, & capitulorum est negatio cuiusdam rei, quæ ad substantialia, & essentialia Iudicij spectat, pro ut patet ex dictis in superioribus, g & sic dicta negatio non pertinet ad apices Iuris, quib. Iudices Regulares minimè astringuntur. Neque obstat, quod in finalibus uerbis dictæ Decretalis dicatur. *Hunc tamen ordinem contra personas Regulares non credimus vsquequaque seruandum, quæ (cum causa requirit) facilius, & liberius à suis possint administrationibus amoueri.* Respondetur. n. quod illa verba, vsquequaque, declarant nobis uelle Innocentium Tertium, quod non omnia contenta in dicta Decretali possint prætmitti in causis Regularium, sed tantum ea, quæ ad dilationem Iudicij spectant, & quæ sunt solennitates tantum Iuris, ut sunt dilationes, & exceptiones, non autem ea, quæ ad substantialia Iuris pertinent, cuiusmodi est manifestatio indiciorum, quæ ad defensionem rei est maximè necessaria.

a Ant. Gom. lib. 3. var. n. 8. uersi. 2.

b Angel. de malef. in. fama publ. ver. Item. a. uer. m. 37. c. qualiter, & quando de accus. e d. c. qualiter, & quando el. 2. el. s d L. pactū quæ contra C. de pact. c. qui cōtra iura. de reg. iur.

e Bar. in l. 4. §. hoc autem iudiciū & §. si eum quidquid. ff. d dā. i infect. & ibi Alex. Bar. in l. ... In d. l. Hippol. in p... §. expe d. it. nu. 87.

f ... q. 9.

g ... q. 2. a. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum clerici, & monachi possint torqueri.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes Andreas h affirmat Clericos, & monachos posse in quæstionibus poni, quia accusatores, & testes Episcoporum torquentur. Alij dicunt nullum Clericum torqueri posse, licet possit pro crimine uerberari, argumento cuiusdam Canonis i, leuiter tamen, ita vt non sanguinis vindicta fiat, nam de Clericis vilibus vel suspectis, licita est tortura ex causa, dummodo sit moderata. Et dicit Abbas k nunquam reperiri Clericos torquendos, nisi sint infames, vt erat quidam Belial, & ait, quod debent quæstiones moderari, quia in foro Ecclesiastico non debent fieri tormenta, quæ fiunt in foro seculari, scilicet cum subijciuntur equuleis, virgulis, fidiculis, & alijs seuerioribus. Sed virgis subijci poterunt, argumento cuiusdam Canonis, l dummodo torquendi seruentur incolumes, ut in quadam lege m continetur, & hoc in religionibus seruatur.

h And. in ca. cum in contēplatione de regu. Iu. nouel.

i c. cū beatus 45. dist. c. ne clerici uel monachi, cap. in Archiepiscopatu. de rapt.

k Abb. in c. 1. ext. deposit.

l c. 1. in §. 23 q. 5.

m L. 2. ff. fig.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Prælatus Regularis possit uerberare quendam sibi subditum, per Laicum familiarem monasterij, deferentem habitum tertij ordinis minorum.

RESpondeo dicendo, quod Alexander Sextus concessit, quod *non obstante Capitulo Vniuersitatis, de sententia excommunicationis prælati nostri possint percutere per alium (causa correctionis) & non cogantur cum persona propria, etiamsi necessitas non vrgeat.* Ita habetur in libro, Monumenta Ordinum, n in prima, & secunda impressione. Et Leo Decimus concessit idem, quod Alexander Sextus, & adhuc clarius. *scilicet ut quando aliquem fratrem causa correctionis, uel absolutionis oportet uerberare, possint prælati Ordinis minorum de obseruantia, & eorum Commissarij manu Vicarij, uel alicuius alterius fratris, subditi, eum uerberare, seu disciplinare, non obstante Capitulo Vniuersitatis de sententia excommunicationis.* Ita habetur in supplimento o Ordinis. Quæ priuilegia solum intendunt statuere, quod correctio possit fieri à Prælatis per alium absolutè, etiam si non vrgeat aliqua necessitas id faciendi per alium, modo ipse sit frater sibi subditus, ut exprimit Alexander, cuius priuilegium videtur aliqua ex parte maius priuilegio Leonis, ita quod ampliat dictum capitulum *Vniuersitatis* ad hoc, ut corrigere possit per alium, etiam si necessitas non urgeret, non tamen ampliat ad hoc, ut corrigere possit per laicum, etiam si necessitas vrgeret, & sic dictum capitulum *Vniuersitatis*, quod habet Abbates, & alios prælatos inferiores Episcopis posse quidem causa correctionis verberare suos subditos per alium, modo ille sit Clericus, uel monachus, debet ampliari, etiam si necessitas non vrgeret, at per laicum minimè ipsam verberationem fieri posse, pro ut explicat Nauarrus. p Ex quibus infertur responsio ad id, quod in titulo quæstionis est propositum, quod etiam vrgente necessitate non potest prædictus Prælatus sibi subditum verberare per dictum Laicum familiarem monasterij. In Gallia autem consuetudo est, per Laicos Clericos

n In 1. Imp. fo. 70. concess. 175. & in 2. fo. 99. conc. 359.

o Supp. f. 939 concess. 292.

p Naua. l. 5. cōs. ti. s. sent. exc. cons. 28.

Clericos verberari, & ideò Prælati, & verberantes non incidunt in excommunicationem. Verum est tamen, quod error male intelligendi priuilegia prædicta posset excusare Prælatum, qui per alium supradictum subditum verberaret, si ex illorum malo intellectu, bona fide credidisset præfatum capitulũ, *Vniuersitatis*, ampliatum esse per dicta priuilegia, etiam si non esset consuetudo in contrarium: nam qui bona fide facit aliquid contra ius positiuum male intellectum, excusatur à pœna, imò etiam à culpa, pro ut affirmat idem Nauarrus, *a*

a Nauar. ubi supr.

Aduertendum etiam circa supradicta, quod dictam castigationem, & uerberationem semper dixi debere esse moderatam, quæ moderatio arbitrio Iudicis relinquitur, pro ut tradit Menochius, *b* & per coniecturas potest iudicari, an moderatus castigationis modus excessus fuerit ex traditis à Signorolo Homodeo, *c* tunc arbitrabuntur esse moderatæ castigationes, & torturæ datæ Religiosis, quando fuerint in Religione consuetæ, ut sunt consuetæ disciplinæ funium. Vnde si in manibus, aut in pedibus castigentur, videntur excedere modum, unde ait Soto, *d* quod nemini potest in dubium uenire, Prælatos, posse subditos etiam Sacerdotes flagellis cedere modo consueto, vt patet in aliquibus sacris Canonibus. *e* An verò vili arrepto fuste possint eos verberare, nescio an liceat, quia cùm modus non sit consuetus, nimium apparet tam castigatio, quàm iniuriosa læsio, vt ait Soto. Vnde uidetur non posse dictos Prælatos, sine pœna excommunicationis torquere sibi subditos guttis feruentibus pinguedinis super dorsum eorum distillatis, cum hic modus nõ sit consuetus in Religionibus, & male ego semper audiui de quodam Prælato, qui hoc insolito vsus fuerat tormento.

b Menoch. l. 2 de arbitris Cen. 4. casu. 364. n. 13
c Homod. cõc. 63. n. 2. & n. 6. & 7.
d Sot. li. 5. de iust. q. 2. ar. 2
e Dist. 45. per totum.

ARTICVLVS IX.

Utrum tormenta repeti possint.

RESpondeo dicendo, vsu compertum esse non semel, tantam esse delinquentium in tormentis constantiam, ut sæpe, & acriter affecti cruciatibus nihil fateri velint. Exempla sunt apud Valerium Maximum *f* de Alexandro seruo Fanij. & de Philippo seruo Fuluij Flacci, de Zenone, de Theodio, & Leena, qui, & si maximis cruciatibus affecti, compelli tamen non potuerunt, ut perpetratum facinus faterentur. Quo circa rectè dixit Vlpianus, *g* plerosque ita tormenta contemnere, vt exprimi ab eis veritas nullo modo possit. Propter quod dubitari non semel contingit, an sæpius tormenta repetenda sint. Baldus *h* docuit, hoc esse in arbitrio iudicis positum, quando repetendæ sunt quæstiones, & cruciatus, neque aliter sentit Paris *i* de Puteo, & clarius Marsilius. Erit ergo diligens Iudex, & obseruare poterit, quod à nostris frequentiori calculo scriptum est, si noua indicia non superuenerunt, semel tortum torqueri amplius non debere, quod intelligitur, quando ut conuenit, uel acriter tortus fuit, secus si leuiter, quia tunc repeti tortura potest. Ita Baldus, *k* & Marsilius subdit posse etiam repeti, quando indicia sunt multum vrgentia, & is admodum constans torquendus. Et idem affirmarunt Curcius *l* Iunior, Soccinus Senior, & Boerius. Si uero noua indicia superuenerint, tunc tormenta repeti possunt, quando ista noua indicia sunt primis fortiora, ut concludit Marsilius, *m* & tradit Menochius. At prælatos Regulares non decet ea etiam in religione consueta tormenta, & flagellationes repetere, nisi grauissimo id suadente delicto, & vehementibus, ac multo fortioribus primis id postulantibus indicijs, cum eorum punitiones magis ad medicinam, quàm ad uindictam proponantur, & primis appositis torturis, præsumitur Religiosus ad pœnitentiam conuersus, cum uexatio det intellectum.

f Val. l. 18. c. 4.
g Vlp. l. 1. §. q. sidem ff. de q.
h Bal. in l. 2. C. quod met. cau.
i Paris & Syndi. pa. 5. Marsil. in l. q.
K Bal. in l. 2. C. quorũ appel. non recip. Mar. in l. repe n. 5. q. n. 7.
l Curtius cõc. 60 col. 8. Soc. Sen. cons. 54. l. 2. Boerius q. 162. n. 91
m Marsi. in d. l. repe. n. 8. & in pra. § quoniam n. 9 Menoch. l. 2. de arbit. cons. 3. ca 5 n. 272.

ARTICVLVS X.

Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen de se falsum fateri.

RESpondeo dicendo, duas circa hoc inueniri contrarias opiniones. Prima est affirmatiua, ipsum confitẽtem mortaliter peccare, sicut peccat, qui alteri falsum testimonium impingit, pro ut notant Archidiaconus, *n* Abbas, & alii, quos refert Syluester, & Caietanus. Sed contrariã opinionem tenet D. Thomas, *o* quæ probatur in hunc modum. Ita enim liberum arbitrium habet homo super famam, ac super pecuniam, aliasque res exteriores, & temporales, cum fama & honor vsui hominum sub sint, & ita multis rationibus adductis probat elegãter Soto, *p* non esse mortale crimen, aliquem ui tormentorum, aut ob fugiendam mortem, propriam perdere famam; quæ opinio vera est in ea specie, quam ipse proponit, nẽpe ubi isthæc falsi criminis impositio directè operatur confitentis occisionem, vel membri mutilationem, quod neque ipse Soto negat. At non procedit, ubi ex hac famæ perditione alteri, non tantum ipsi confitenti damnum notabile imminet, sicut doctissimus explicat Nauarrus *q* & erit idem secundum Couarruuiam, *r* quotiescũque ipsi sibi quis imponit absurdissima, nefandaq; flagitia, quæ aures exhorrescunt, tunc enim famæ adeo prodigus uix excusabitur a crimine mortali, quod notat *s* Soto, idcirco in crimine hæresis multis rationibus non obtinebit opinio D. Tho. Primò quia ille, qui sibi falso crimen hæresis imponit, eius posteritati, & sanguini maximè nocet, & suæ famæ est maximè prodigus, cum antea esset homo optimi nominis. Quòd à fortiori procedet, quando non solum se infamat, & suum sanguinem falso maculat, sed eius delicti cõplices falso declarat, qui sunt, sicut ipse, innocentes. Aduertendum tamen, quod in regularibus causis supradicta doctrina potest etiam uerificari, ut si Religiosus grauis & optima fama præditus, qui in sua Religione ut exemplar sanctitatis habebatur, sibi aliquod grauissimũ peccatum metu tormentorũ imponeret, nix enim ego hunc à peccato liberatem. Vide quid de Eleazaro uno de primatib scribarum, uiro ætate prouecto, & vultu decoro, qui compellebatur carnem porcinam manducare, & ad supplicium præibat nolens eam manducare, commemorat Scriptura *t* dicens, *Hi autem, qui astabant, iniqua miseratione commoti propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto, rogabant afferri carnes, quibus uesci ei licebat ut simularetur manducasse sicut Rex imperauerat de sacrificij carnibus, ut hoc facto à morte liberaretur, & propter veterem uiri amicitiam hanc cum eo faciebant humanitatem. At ille cogitare cœpit ætatis, ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ conuersationis actus, & secundum sanctã, & a Deo conditæ leges constituta, respondit cito dicens, præmitti se velle in infernum, non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere ut multi adolescentes arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad uitam alienigenarum, et ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam, atq; execrationem meæ senectuti cõquiram.* Ita habetur in secundo Machabeorum.

n Archi. in c. non est 21. q. Abb. in c. ex parte & sepul. Syl. n. de trac. q. 3. Caie. in sum. in eodem verbo. 2. q. 73. ar. 2.
o D. Th. 2. 2. q. 129. a. 1.
p Sot. de rat. tegen. memb. 2. q. 3.
q Nau. in c. Inter uerba 11. qu. 3. conc. 6. coroll. 44.
r Couar. l. 1. var. c. 2. n. 8.
s Soto. li. 4 de iust. qu. 2. a. vlt.
t 2. Mach. 6.

QVAE-

QVAESTIO XXI.

De correctione fratrum, quoad purgationem canonicam, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæstionem duo quæruntur.

1 *VTrum religiosis solum infamatis sit canonica purgatio indicenda.*

2 *Quis sit effectus purgationis canonicæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosis solum infamatis sit canonica purgatio indicenda.

REspondeo dicendo, quod ficut sacri Canones, & Sanctiones delinquentibus (quorum crimina probari poterant) pœnas statuerunt, sic illis, contra quos de crimine infamiæ, aut graue scandalum, aut vehemens suspicio surgebat purgationem Canonicam inducendam, decreuerunt, prout Hostiensis *a* annotauit. Quod adeo in vsu erat, vt multi Summi Pontifices de grauioribus criminibus diffamati, quamuis à nemine indicari possent, ad remouendum tamen subditorum scandalum, solenniter se purgare dedignati non sunt. Sic Damasus, Paschalis primus, Simachus publicè purgati sunt, Gregorius septimus coram Henrico quarto. Pelagius primus coram Narsete, expurgati publicè fuerunt. Quod in annalibus Romanorum Pontificum uideri potest apud Platinam, *b* & apud Campensem, & Brunum, de quo optimè agit Iacobus Septimacensis.

a Hostien. tit. de purgatio. Canoni. §. 1.

b Platina Campensis l. 6. Hieron. Eccles. ca. 37. Brun. l. 4. de haret. c. 18. Septimacensis de cath. inst. c. 54.

Aduertere tamen debent Iudices, quod si infamia sit simplex, & absque scandalo, & originem habuit à maleuolis procurantibus, purgatio Canonica non indicitur, ut in Iure *c* probatur, & concludit Aretinus, cuius conclusionem sequitur Decius. Si verò infamia à maleuolis hoc non procurantib. procedit, purgatio potest indici secundum Aretinum. At Bernardus Diaz *d* de Lugo dicit, hoc esse relinquendum in potestate superioris. Circa quod debent Iudices maximè aduertere, nam infamia sæpè fallax est secũdum Panormitanum: *e* cum iuxta sententiam Diui Bernardi *f* sæpe fallatur humana suspicio. Accidit namq; sæpissimè, quod temerarij quidã homines ab omni pietate, & religione Christiana alieni, ex leuibus coniecturis, seu signis, grauia quidem, & enormia scelera suspicari, ac asserere audent in magnum suarum animarum, ac alieni honoris, & famę dispendium. Est prætereà aliud sceleratissimum hominum genus, quorum (ad virtutis exterminium) Sathan sæpe utitur ministerio, qui uirtuti inuident, atque insidiantur, quando in claris viris illam intuentur, & quasi eius splendore excæcati, dum suis nocturnorum oculis mederi deberent, uirtutis lucem potius obnubilant, falsorum criminum puluerem, ac nebulam spargendo, dumque bonorum hominum splendorem obtenebrãt, illos suæ ueræ, ac apertæ nequitiæ quasi iam pares fecisse lætantur. Vulgus autem reliquum ignobile rumorum auditor lubens, ac concitator, & conseruator strenuus non modo similia credit, sed multiplicat. Vnde sæpius, quos imitari deberet, ac venerari, necdum contemnit, sed persequitur, ipsique insensati uitam illorum existimant infamiam, & finem illorum sine honore. Hæc igitur Dæmonum, & prauorum hominum intellecta versutia, quam sæpius experiri contingit, curare debent semper Iudices prudentes, ut deprauatæ alicuius (in reliquis maximè reb. probi viri) famæ originem quærant, ac inuestigent, ne, uelut ille infœlix præfectus Pilatus, populi clamoribus permoti innocentem virum carceribus affligant, aut pœnis afficiant. Si enim innocẽtis viri sanguis à priuato homine quodãmodo prouocato effusus clamare solet ad Deũ, quid num ãt innocentis hominis honor ipso sanguine pretiosior contra incautum, & temerarium Iudicem, qui potestate diuina abutens, quos tueri debebat, uiros innocentes lædit, oĩbus horis clamabit? Hæc omnia nobis reliquit scripta doctissimus, & piissimus ille Præsul Bernardus *g* Diaz de Lugo. Quæ ideo in hoc loco adduxi, ut ea præ oculis habeant Iudices Regulares, cum a falsis fratribus alii fratres, & Religiosi infamiis non vulgaribus noientur, quorum ipsi debent esse protectores inquisitione diligenti, & paternali præmissa, qui aduertere debent, quod licèt infamia sit orta à maleuolis, si est scandalosa, & potest sedari, tunc licèt sit comprehendendus infamatus, indicenda est purgatio, vt concludit Abbas *h* sic intelligendo Glossam in quadam Decretali.

c c. cum in Iuuentute. §. nos autem de purgatio. Cano. Are. in c. ad si cler. de iudic. & ibi Dec. col. 6. ver. 2 conc.

d Diaz. pra. c. 143. n. 9.

e Pano. in ca. cum in iuuentute. de cõfess.

f Bern. epis. & perfect. uita.

g Diaz de Lugo. ubi sup.

h Abb. in ca. qualiter, & quando el. 2. de accus. pen. col.

ARTICVLVS II.

Quis sit effectus purgationis Canonicæ.

RESpondeo dicendo, quod siquis suam purgationem ritè perfecerit, Iudex sine mora debet illum declarare innocentẽ, & ab infamia criminis absoluere, & restituere ipsum in pristinum statum, ut in Iure *i* ordinatur. Si uero in purgatione defecerit, si fuerit accusatus, punitur tãquam conuictus, iuxta sacros Canones. *K* Si uero præcesserit inquisitio, aut denunciatio, pœna erit arbitraria secundum Gofredum; *l* Hostiensem, & Panormitanum. Similiter si nullus dictorum modorum agendi præcessisset, sed solum propter infamiã purgatio fuit indita, punitur extraordinariè, ut decidit quædam Decretalis *m* sic intelligenda, & cum iudex in hoc casu procedat ex præsumptione, debet multum tẽperare sententiam, ut ipsi in Iure *n* commendatur, & tradit Syluester, & Iacobus Septimacensis dicit ita communiter teneri.

i c. ex tuarum de pur. canon.

K c. de hoc de simon. ca. insinuatum & c. cũ P. de accu.

l Gof. Hostiẽ. Panor. in c. accedente, de accus.

m c significasti. de adult.

n c. afferte de præsump. Syl. v. purg. Cano in fi. Septimacens. in cath. isti. c. 57 n. 7.

Aduertendum tamen, quod prædicta opinio, uidelicet quod accusatus punitur tanquam conuictus, si defecerit in purgatione, licet in Clericis locum habeat, in Religiosis autem eam minimè gẽtium admitterem. Nam licet contra talem adsit præsumptio probabilis orta ex infamia, & trãnseat in uiolentam præsumptionem, cum reus deficit in purgando iuxta Canonica, *o* & ciuilia Iura, uiolenta tamen præsumptio non sufficit ad imponendam pœnam ordinariam delicti, & ita credo, quod Religiosus hoc casu tantum pęna arbitraria debet puniri à suo Prælato.

o c. afferte de præsum. l. indicia de rei uindicat.

QVAE-

diuntur, periuri reputantur, vt tradunt Panormitanus, a & Felinus, & licèt ipsi quãdo ad monasteriũ Generalatus vel Prouincialatus assumuntur, nõ iurant expressè Canones seruare, obligantur tamen ratione assumptæ iurisdictionis secundùm sacros Canones illam exercere, & ita si contemptis Canonibus alia non iuridica gradiũtur via, à culpa mortali minimè sunt immunes. Quando autem aliqua causa subest ex his, quas Doctores scribũt, propter quas pœnæ de iure ciuili etiam ordinariæ moderari possunt, non dubitandum est iudices Ecclesiasticos, aut regulares posse etiam canonicas pœnas moderari, dummodo hoc faciant in ipsa sententia iuxta ea, quæ scribunt Innocentius, b Tiraquellus, Clarus, & Menochius. Quam sanè Moderationem inferiores iudices facere possunt, licèt nõnulli hoc superioribus iudicibus tantùm concedant, quasi solis superioribus æquitate vti liceat, ac quasi inferiores superiorum recta iudicia imitari non debeant. Huiusmodi sanè moderationis æquitas nõ est contra legem, neque sacras constitutiones, sed illis cõformis. Vnde nulla ratio excogitari potest, ratione cuius inferioribus iudicib. sit interdicta, vt probat Salzedo. c Aduertant tamen iudices, quod quando ex causa recesserint à pœnis à iure statutis, debent causam exprimere, hoc enim regulariter, & vniuersaliter procedit, nõ solũ in hoc casu, sed & in alijs, cum ex causa iudex à iure communi recedit, debet enim eã causã ascribere, vt probat quædã lex, quã ad hoc allegat Lucas d de Penna, & sequuntur Abbas. & Felinus, quod intelligendum est procedere ad ipsius iudicis excusationem, non autem ad sententiæ firmitatem, nam si sine causa facit, lex supplet id, quod deest, & quod non sit necessarium ad sentẽtiæ validitatem, quod ipsa causa exprimatur, asserunt e Bartolus, Felinus, & Menochius, & f Iulius Clarus aiunt, quod dato causa sit exprimẽda, sufficit, quod iudex in ipsa sentẽtia asseueret, quod iustis, & rationabilibus causis animum suum mouentibus id fecerit, absque eo, quod in ipsa sententia causam istam exprimat, quam opinionẽ dicunt esse communem prædicti iuris patres.

a Pan. c. cum non liceat col. 2. de rescript. Felin. in c. ego de iureiur.
b Innoc. c. qualiter, & quando el 2. de accu. col. 1. Tiraqu. in tract. de pœnit. in præf. n. 16. Clar. lib. 5. recep. sen. §. fi. q. 8. vers. vlterius quæro. Menoc. de arbi. iud. lib. 1. q. 96.
c Salzed. in pract. cri. can. cap. 144. vers. moderari so.
d Lucas de Pe[nna] in l. 1. col. 1 in fin. Cod. de his qui non [im]ple. stip. sacer. lib. 10. Abb. in c. si cũ col. [...] vbi Fel. col. [...] de re iud.
e Bar. in l. re[le]gatorum, §. ad tempus in [...] ff. de re iud. Feli. in d. c. si aut col. 10.
f Men. contra illust. 14. nu. [...] Clarus vbi sup. vers. vlterius quæro.

ARTICVLVS III.

Quomodo iudices regulares, deficientes diffinitione Iuris, debeant finaliter suas causas determinando moderando pœnas.

Respondeo dicendo, debere aduertere iudices regulares, quod si nulla reperitur a iure pœna descripta, tunc ad ordinationes generales, aut Prouinciales recurrendum est. Solent namque boni prælati, aut ius commune supplendo, delictis pluribus specialem pœnam imponere ordinationibus generalibus, aut Prouincialibus, aut idem ius adiuuando, quando sic expedit pœnam à iure impositam aggrauare, quod licitè facere possunt, vt latissimè per Henricum de Bottis. g Quandò verò defuerint ordinationes generales, aut prouinciales, aut aliarum prouinciarum statuta, ad aliarum religionum ordinationes recurrere debent, potius quàm proprio duci sensu, vel arbitrio, nisi qualitas temporis, locorum, vel personarũ aliud suadeat, si enim vnius Doctoris, quantumuis remotis partibus scribentis, opinionem sequi laudabile indicatur, quantò magis prouinciæ, aut alterius religionis statuta, vbi tot sana solent interesse consilia?

g Bottis in tra. de synodo Episcop. 3. par. 1. conti. 13.

Iure autem Pontificio deficiente, deficientibus etiam constitutionibus generalibus, prouincialibus etiam aliarum prouinciarum, & religionum, ad ius commune oportet recurrere, quando in Regnis Romanorum Imperatorum antiquæ sanctiones rationis so'ũm, non verò legum sibi vindicant authoritatem, debent enim iudices regulares per eas regi, nõ quod lex sic dicit, sed quia ratio, quia lex etiam, sic vult, prout voluerunt Baldus h Cumanus, & Decius. Et cum ius Regni dicatur ius ciuile, & commune, prout asserit Segura, i & in quadam lege ordinamentorum decernitur, adeo quod sunt præferendæ ab ipsis iudicibus legibus Imperialibus secundum Villadiego, K quem refert Ioannes Lupus. Ad ipsas leges regni etiam recurrere oportet, eius rationem, & mentem legi naturali conformem causis regularium applicantes.

Debent etiam prælati regulares iudicare secundum consuetudines legitimas, quæ quidem etiam in pœnalibus considerandæ sunt, vbi non est pœna decreta, sed arbitrio iudicis relicta, vt placuit Glossæ, & tradũt latè Imola, l & Abbas & Decius, & Tiraquellus. Dixi, (consuetudines legitimas) à prauis enim consuetudinibus à negligẽtibus, & zelo iustitiæ carentibus iudicibus introductis debent fugere, quorum quædã, quæ grauia sunt, leuiter punire solẽt, quasi iam Sacrorum Canonum, & rectè institutorum disciplina quauis consuetudine abrogata sit. Vidi enim ego aliquando quendam religiosum cõuictũ de quadam nimia amicitia (quæ deprauato nomine dicitur deuotio) cũ quadã moniali, quod peccatum grauissimis pœnis, & constitutionibus Apostolicis, & statutis regularib. punitur, & quidã Iudex volens ipsum ab his pœnis liberare, asserebat ipsum minimè esse talibus plectendũ, eo quod consuetudine dictæ pœnæ erant exterminatæ. Cui ego certè, si essem præsens, respõderẽ exterminant eas aper de Syluа, & singularis ferus, qui depastus est obseruãtiam regularem. Heu quomodo tepiditas, & remissio Modernorum, seu potius Impertorum Iudicum sanctum illum antiquorum Patrum zelũ, quo plura statuerint, ad refrænandos religiosorum excessus, & eorum mores reformandos, abrogauit. O aduertant Patres Ordinum, quod non sunt patres sibimetipsis, sed patres ipsis ordinibus. Et si sibimetipsis sunt patres, non dicantur Patres Ordinum, sed sui ipsorum patres, cum quærant, quæ sua sunt, non quæ Christi. Sint diligentes in extirpãdis subditorum vitijs regendo eos, si opus fuerit, virga ferrea: facilè enim totius religionis diuinitus inspiratus Ordo, & obseruantia confunditur, si prælatorum ignauia, seu negligẽtia eius gladius hebetatur.

h Bal. in l. inter ciues C. de se. Cuma. consil. 14. Dec. in l. seuium C. qui testament. facer. possunt.
i Segu. in l. co hæred. §. cum filia n. 10 ff. de vulgar. & pupil l. 5 tt.
4 lib. ord.
K Villad. in c. constitutus de rest. in integr. Lup. in repet. rub. de donat. inter virum fol. 1. co. 1 i fi.
l Dec. in c. e. de consti de offic. deleg. vbi Imol. & Abb. & Tiraqu in tract. de pœn. in præfat. nu. 14.

ARTICVLVS IV.

Quomodo debent se habere Iudices in pœnis arbitrarijs imponendis.

Respondeo dicendo, quod licet arbitrio Iudicis sæpe committatur pœnam arbitrariam delinquentibus imponere, quando à Iure non est statuta iuxta ea quæ in Iure m notantur, eorum tamẽ arbitrium à Iure regulandum est, vt eleganter scribunt Baldus, n & Romanus. Vnde æquitas commendata in Concilio Tridentino, & in causis regularium, nõ à capite, & imaginaria esse debet, sed vt secundum ius & secundum Canones, & rationem naturalem procedant, debent attendere ad Doctrinam Innocentij, dicẽtis esse procedendũ de similib. ad similia, & multa doctè, & piè scribit circa

m l. hodie n de pœnis l. 1. §. ex pilatores ver. ideirco. ff de effrac. & expilato.
n Bal. in rubr. C. de contr. pe cu. Rom. consi. 149. tit. 1. §. 20. nu 86.
o Trid. sess 13 c. Y. de refor.
p Inno. in cap. qualiter el 2. col. 1. fin. vers. item de nota accus. Anton. Gom. lib. 3 varia. c. 6. nu. 7. Diaz in prac. c. 147. nu. 2.

ca ea Antonius Gomez: & Bernardus Diaz de Lugo ait, quod in arbitrandis huiusmodi pœnis discretus iudex plura debet considerare, videlicet delinquentis conditionem, & an soleat delicta sæpe perpetrare, an casu acciderit; vilis, an honesta sit persona; doctus, an indoctus; sacerdos, an alterius ordinis, lubens, an coactus; lacessitus, vel non, deliquerit; & an fuerit scandalum ortum ex delicto, vel non; attendere præterea debet qualitatem loci delicti, grauiùs enim iudicatur delictum in regno, vel loco illo, quàm aliud, in foro Ecclesiæ, aut in loco deserto, priuata via, siue domo; delicti insuper diuturnitatem, seu grauitatem, ac irrogatæ iniuriæ modum, & atrocitatem, ac damni dati magnitudinem examinare conueniet, personæ insuper offensæ qualitates nimium ponderandæ sunt, quæ augere, vel minuere solent quodcunque facinus, videlicet an vilis fuerit persona offensa, vel aliqua dignitate præditus, qualis conditionis, an potestate, & authoritate superior. Nec indecens præterea erit temporis commissi criminis habere rationem, factis videlicet, an festiuis diebus.

ARTICVLVS V.

Vtrum indiciati de aliquo crimine possint puniri.

RESpondeo dicendo, quod indicium est notabile signum alicuius dicti, rei, vel facti, quod subiicitur necessitati probandi, ita Panormitanus: *a* quoddam autem est plenum, quoddam verò semiplenum. Plenum est rei coniecturatio per signa efficacia, quibus animus in aliquo, tanquã in vero quiescit, nihil præterea requirens: ita Baldus. *b* Semiplenum est coniectura quædam, quam ipse præsumptionem appellat, acrius crimina vrgens ad assentiendum. Alij autem addunt quoddam esse indiciũ leue, quod id est, cui frequenter veritatem contingit adesse, quod ad probationem nonnullam conducit. Indicia verò grauia appellantur, propterea quod veritatem adiunctam habent, & veritati præsumptione iuris æquantur, argumento cuiusdã Legis. *c* Aduertendum insuper, quod plenum indicium vocatur à Doctoribus, violentũ. Nam vt ait Panormitanus *d*, argumento aliquarum legum, ex coniecturis potest dici euidẽs probatio: semiplenum autem probabile, & vehemens appellant. Denique quæ sint indicia plena, & semiplena, arbitrio iudicis relinquitur, qui excussis rationibus, personarũ, loci, tẽporis, conditionis, &c. id sequetur, quod & iusto magis consentiat, & lenitati propensius conueniat, Ita Panormitanus, Bartolus, *e* & Caietanus. Aduertẽdum etiam, quod indicia duobus saltem testibus iureiurando præstito communiri necesse est. Ita Bartolus. *f* Et ex indiciis, & coniecturis præcipuis euidens probatio existimari potest, non vt pœna inferatur, qua ingenti incommodo condemnatus afficiatur, vt est ad perpetuum carcerem dãnatio, nec enim sufficiunt ad pœnam ordinariam inferendam, etiam si sint vrgentia, iuxta quandam Glossam *g* communiter receptam.

a Panor. in c. tua de cohab. cleri. & mulier.
b Bal. in l. ea quidem, C. de accus.
c l. metum. ff. de dolo.
d Pan. in c. cũ contingat de rescrip. n. 3. l. licet. ff. de leg. 1. l. sciant cũcti. C. de probat.
e Panor. in c. cum in contemplat. de regul. iur. Bart. in l. fin. ff. de quæst. Caie. 2. 2. q. 69.
f Bart. in d. l. fin.
g Gl. in c. fi. §. porro vt lite non contest.

ARTICVLVS VI.

Vtrum propter infamiam possit quis puniri.

RESpondeo dicendo, quod infamia est existimationis apud probos viros facta commaculatio vel vt ait Panormitanus, *h* est communis locutio ex verisimilibus coniecturis. Dixi (ex verisimilibus) quia aliàs propriè non est fama, saltem quoad iuris effectum, sed sunt vanæ voces populi, appellanturque rumor, id est, particularis insinuatio ex suspicione sola, & incerto authore exortus: vt autem sit fama, requiritur, quod à pluribus disseminetur, nõ autem satis erunt duo, vel tres, vt optimè sentiunt Glossa, *i* Doctores, & Bartolus. Et infamia erit vehemens, cum hi, qui eiusmodi rei cognitionem habere possunt, id peruulgant.

h Panor. in c. vestra nu. 2. de cohabitat. cler.
i Gl. & DD. in c. inquisitionis. & in c. cum oporteat de accus. Bar. in l. de minore, §. tormenta de q.

Exemplo hoc illustratur, si Episcopus cum clericis degens infamia laboret, eius probatio ex potiori illorum numero pẽdet, potiorem autem numerum intelligo omittendo pueros, & mulieres, includendo graues viros, atque probos. Deinde id, quod infamiæ notam inducit non vnica tantum vice, sed plusquam trina necesse est, eueniat. Et nunquam infamia quis notatur, si ab inimicis, facinorosisque hominibus id rumoris disseminetur, aut ab his, qui aliqua infamia, aut vilitate notantur, sed viri desiderantur graues, quique longè à calumniis abhorrere iudicentur. Quod inter regulares magno studio est curandum, quorum in eo cura omnis versetur, vt probos viros, præclarisque moribus honestatos suis linguis pessimis, quoquo pacto obscurent.

Pro cuius rei maiori explicatione sciendum est infamiam dupliciter considerari. Quædam enim est iuris, alia facti. Prima quidem nascitur ex facto, sententiaque, de qua iure *x* cauetur, & notatur per Innocentium; & is, qui tali labe aspergitur, nulla est fide dignus, & hac infamiæ nota sunt fratres, qui ex suæ professionis gradu deiecti, mancipari carceri, voce actiua (vt aiũt) & passiua destitui, sũt vel qui vt maledici, & detractores condemnati sunt. Ita Hostiensis, *l* & est valde notabile, hi enim omnes ad testimonium ferendum, aut accusandum nullatenus idonei censentur. Cuius quidem ratio est, quod sicut Imperator auferẽs alicui insignia, aut in exilium mittens, infamem eum reddit, vt traditur in Iure *m*, multo id magis de supradictis intelligendum est. Sunt etiam infames, qui periurij crimine iure fuerint condemnati, vt dicitur in Iure, *n* non si sententia esset ab arbitro iuxta quandam Legem. *o* Infamia autem facti ex quolibet crimine capitali contrahitur, vt decernũt Sacri Canones *p* et si perseuerant, sine dubio à testimonio ferendo sunt repellendi præter quàm si emendetur. Eadem quoque ratione repellitur, qui aliàs a testimonio fuit repulsus, vt qui criminosus fuit, vel apud bonos viros criminis labe, & infamia *q* maculatur. Quibus profecto etiam hi annumerandi sunt, qui a religione, aut eiecti, aut ipsi sua sponte aufugerunt, quæ infamia duobus testibus debet probari, vt eruditè Gofredus *r*, & Ioannes Andreas, secuti quandã Glossã, aduertcrunt. Ratiõ est autẽ, & communis, quod infamia vigente, & inquisitione instituta, si certi nihil reperitur, reus absoluendus non est, nisi Canonica purgatione indicta. Æquũ est enim, vt is, qui prudentiæ luce abiecta, prauoque ordine progrediens existimationi suæ labem intulit, eiusdẽ decorem ad aliorum offensionẽ tolerandam purgatione suscepta restituere cogatur, quemadmodũ habetur in titulo de purgatione canonica, quæ quidem non solum ex infamia potest constitui, verum etiam cum graue offendiculum vehemensque suspicio fuerit suo vitio orta.

x l. quid ergo § ex compromisso & seqq. ff. de his qui not. infam. Innocen. in c. qualiter, & quando de accus.
l Hos. in summ. tit. de malef.
m Vt traditur ff. de his qui notãtur infa.
n c. cum dilectus in fin. de ord. cognit.
o l. qui ergo. ff. de his qui notan. infam.
p cap. infamis 6 q. 1.
q c. testimoniũ de testibus.
r Gofr. & Andre. ex gl. inc. inquisitionis §. quæsiuisti de accus.

AR-

ARTICVLVS IV.

Vtrum Generales, & prouinciales possint punire delinquentem monachum, sine consilio patrum Prouinciæ.

RＥspondeo dicendo, quod ad resolutionem propositæ quæstionis indagandam videre oportet, quid sacri canones circa hoc Episcopis concedant in punitione clericorum delinquentium. Et aduertendum, quod conceditur Episcopis amplissima potestas, & iurisdictio visitandi, corrigendi, & emendandi clericos omnes suæ diœcesis, etiam capitulares Cathedralium & omnium Ecclesiarum, non obstantibus exemptionibus, consuetudinibus, sententijs iuramento munitis, & concordiis in contrarium, ita decernitur in Concilio Tridentino. *a* Pro cuius rei explicatione oportet præmittere in Concilio Carthaginensi *b* quarto diffiniri, quod nullus Episcopus vllam causam audiat sine suorum clericorum præsentia, alioquin sententia sit irrita, & quamuis illud Concilium fuerit Prouinciale, ferè id ipsum fuit stabilitum in quadam Decretali, *c* nempè quod Episcopus minimè sententiam interdicti proferat, vel clericos suspendat, sine iudicio capituli, quo loco Gloss. *d* consensum capituli exposcit, allegans in suam sententiam quandam Decretalem. *e* Quod confirmatur ex congestis a Felino. Quæ opinio seruanda est, quādo de re graui, & seuera pœna imponenda tractatur, prout tradunt Ioannes Andreas *f*, Antonius de Butrio, Dominicus, & Oldradus. Vnde veteres Canones *g* solùm considerantes, & præcipientes Concilium Capituli in supplicio clericis inferendo, loquuntur in leuibus criminibus, in his enim Consilium Capituli ab Episcopis tantùm requirendum est. Itaque, vt colligitur ex Doctoribus communiter, prout tradit Salzedo, *h* est, quod considerata criminum qualitate, iure requirentia consilium, de consensu sunt intelligenda, si ardua, & grauia sunt, si verò causa leuis, & parui momenti fuerit, vel non ad modū grauis, sufficit consilium absque consensu requiri, & sic iudices in eo casu, quo tenentur petere consilium, nō tenentur ipsum sequi: at casu, quo tenentur petere consensum, ipsum vtique tenentur sequi, prout iā diximus late in primo Tomo. *i* Et ita Bonifacius Nonus concessit *ministro generali ordinis Prædicatorum vt ipse & alij præsident. s dicti ord. n s tu tores ll o ... iuris ordine postposito, ... fratrum eiusdem o. dinis. secundum consuetudines approbatas, & instituta ordinis antedicti procedere liberè, & licitè possit, & valeant.* Ita habetur in supplemēto Ordinis. *K* In qua concessione, quantum ad nostrum propositum, notanda sunt illa verba *secundum consuetudines approbata*, consuetudo enim approbata est in religionibus, vt nulla res grauis definiatur sine consilio ad minus eorum, qui in causis regularium sunt versati. Et Pius V. *l* Anno Domini millesimo quingentesimo, sexagesimo sexto statuit, vt non capitulo expectato per solum Priorem Generalem fratrum damnatio, & ad triremes relegatio possit fieri perpetuò, vel ad tempus, dummodo hæc omnia faciat de consilio Seniorum, quæ iuxta supradictam distinctionem sunt accipienda.

a Tri sess. 6. c. 4 de refor.
b can. nullus Episc. 15. q. 7.
c c. 1. de exce. prælat.
d Gl in d. c. 1.
e c. quæsiui de his, quæ fiunt à mai. par. Fe li. in c. irrefragabili co. 2. de offi ord.
f Andr. Butr. Abb. & Dominicus in c. 2. de heretic. lib. 6 Oldra. consf. 251.
g c. 3. de consuet. li. 6. cap. noui & c. quæ de de his quæ fiūt à Prel gl. in verf. per capitulū in d. c. irrefragabili.
h Salzed. in pra. crim c. 3. pag 9 col. 2.
i 11 10. q 20 de Apostat. & ex cuj. à religio.
K in supplemen fol. 126. concess. 145.
l Habet. in cōpen. D Hier. tit. condemnare.

ARTICVLVS VIII.

Contingit, quod generalis, aut Commissarius generalis delegat aliquam causam alicui patri, qui procedens authoritate sibi commissa profert in illa causa sententiam euidenter iniustam, & vult illam exequi, pro cuius executione facit mandatum prouinciali rei delinquentis, aut eius guardiano, vt dictam sententiam exequatur, prouincialis autem, & guardianus videntes sententiam iniquam, denegant velle illam exequi, quæritur quid iuris.

RＥspondeo dicendo, quod Maranta *m* in simili casu rē istā disputat, & pro vtraq; parte varia argumēta, & rationes proponit. Et pro resolutione multipliciter casum distinguit, sed breuitatis causa procedendo prout in religiosorū causis solet contingere est notandum, quod si delegatus procedit iudicialiter secundum commissionem, quæ in causis regularium datur, tunc procedendo in forma iudicij, & vult exequi, si executio est reparabilis, quia potest per appellationem reuocari. V. g. si sumus in causa ciuili, vel alia executione pecuniaria, aut priuatione officij, aut dignitatis. & sic aut sententia fuit lata contra legē, & statuta religionis, & sic est euidēter iniusta, vel est aliter ipso iure nulla. Nam quando sententia est iniusta notoriè, & contra legem, dicitur continere nullitatem, vt habetur per Abbatem, *n* & Felinum, & isto casu possunt Prouincialis, & Guardianus resistere ipsi delegato volenti procedere, quia censetur de facto procedere, non de iure, cum sententia nulla non mereatur de iure executionem, vt tenet Dynus, *o* quem sequitur Bartolus, vbi ait, quod nihil addit ad ea, quę ibi dixit Dynus. Aut sententia est nulla contra ius litigatoris, ex qua iniustitia nō potest oriri nullitas quia valet, sed est iniusta, & tunc si trāsit in rem iudicatam, vel non fuit ab ea appellatum, debet mandari executioni, & non potest aliquo modo resisti, & imputatur ei, qui non appellauit. Ita secundum Abbatem ibi diffinitur in quadam Decretali. *p* Vbi est casus, quod delegatus potest mandare Ordinario, vt suam sententiam exequatur, & tenetur illam exequi ordinarius, etiam si sciat illam esse iniustā, & id ipsum probatur in alia Decretali, *q* vbi delegatus Papæ potest mādare ordinario, vt exequatur & potest ipse delegatus resistentem cōpellere per censuram Ecclesiasticam. Et ita procedunt omnia iura, quæ dicunt esse obediendum præcepto superioris, siue iusto, siue iniusto, dummodo nō sit ipso iure nullum, vel nō contineat notoriā iniustitiam. Fateor tamen, quod si sententia nondum transisset in rem iudicatam, & delegatus committeret ordinario sententiam exequendam, posset ordinarius sciens eam iniustam, instare apud delegatum precibus, vt eam non exequatur, sed principi rescribat secundum terminum cuiusdam Decretalis, *r* vbi Innocentius, & Abbas.

Aut dubium est, an sententia sit iusta, an iniusta, & tunc obediendum est iudici, cuius authoritati in hoc non potest resisti, quia habet præsumptionem pro se. Ita Dynus. *f* Si verò tali sententia fuerit appellatum, tunc pendente appellatione non potest iudex à quo exequi, & si exequeretur, posset impunè sibi resisti, iuxta vulgaria iura, *t* & tenent Innocentius, Abbas, & Felinus. Et ratio est, quia post appellationem iudex à quo efficitur incompetens, ex quo negotium deuoluitur ad superiorem, & sibi tāquam incompetenti impunè nō paretur, iuxta alia vulgaria etiam iura, *u* & ita tenent Baldus, & Oldradus, quod habet locum in religionibus, vbi appellatio habet effectum suspensiuum.

Supradicta autem sunt tenenda nā licet per delegationem censeatur ablata iurisdictio ordinariæ, vt non possit procedere in illa causa alteri commissa

m Mar tn. post tract. de ordi. iud. disput. 1.
n Abb. & Felin. in c. inter cætera de re iudic.
o Dynus in c. quod quis de reg iur. lib 6. Barto. in l. vt vim col. 7 ff. de iust. & iur.
p ca. pastor. §. quia vero de offic deleg.
q c. significasti in fi de offi. deleg.
r c. si quando de rescr. vbi Inno. & Abb. col. 2. in fin.
f Dyn. in d. c. quod quis.
t l quendam Iudices C. de appell Innoc. Abb. & Feli. in c. si quādo de offi. deleg.
u l. 1 ff de iustoma ind. c. 2 de const l. 6. Bal. in l. ad dictos Cod. de Episc. audien. Oldr. consf. 2 o

non tamen censetur abdicata potestas ordinario, vt non possit defendere subditum à violentia sibi inferenda à priuato, prout tradit Felinus *a* iuridicè fundatus, nam supposito casu, quo possit resisti delegato, remanet delegatus, vt priuatus, nō vt iudex, & sic meritò sibi, vt priuato resistetur per modum cuiusdam defensionis, quia contra ius exequitur delegatus, quod non censetur sibi mandatum per Principem, imò potius cōtrarium, vt in Iure *b* probatur, sicut in simili videmus. Nam quando aliquis Laicus iniustè opprimitur ab aliqua persona Ecclesiastica, potest implorare auxiliū iudicis saecularis, vt per modum cuiusdam defensionis sibi assistat citando per edictum personam Ecclesiasticā, si sua putauerit interesse, & sic poterit restituere Laicum contra personam Ecclesiasticam in possessionem, qua fuerat spoliatus, non obstante quod illa persona Ecclesiastica non sit sibi subiecta, vt plenè habetur per Matthaeum *c* de Afflictis. Nec dicēdum est absolutè, quod authoritas iudicis facit licitum, nā hoc procedit solùm, quando interponitur secundū ius, & iuris ordine seruato, aliàs nihil operatur authoritas iudicis secundum Abbatem. *d* Neque etiā obstat, quod proditum est generale remedium appellationis, & ita etiam si sit sententia notoriè nulla, & iniusta, non potest ordinarius resistere in faciem delegati volentis exequi eam, cùm possit vti remedio appellationis, nā hoc remedium inuentum est ad reparandum grauamen illatum per iudicem, vt iudicem, secus si iudex procedit, vt priuatus extra officium sibi commissum, vel exequendo sententiam nullam, vel notoriè iniustam, vel post appellationem, quia tunc per modum defensionis sibi resistitur, sicut cuilibet priuato.

a Feli. in cap. quāta de sen. excom. l. si vt certo. ff. de offic. praesi.
b c. cum aeterni de re iud. l. 6.
c Afflict. dec. 2. & 24. consi. Neapolit.
d Abb. in ca. cōsultatio. eo. 2. de iur. pat.

QVAESTIO XXII.

De correctione fratrum, quantum ad arbitrariam poenam, & ad poenam carceris ipsis imponendam pro delictis, in septem articulos diuisa.

Circa quam quaestionem septem quaeruntur.

1 *Vtrum poena arbitraria possit extendi vsque ad poenam mortis.*
2 *Vtrum praelati debeant esse faciles ad incarcerandum.*
3 *Vtrum ad incarcerandum monachos delinquentes fugientes, possit à praelatis regularibus inuocari auxilium saeculare.*
4 *Vtrum religiosi possint ad carcerem perpetuum damnari.*
5 *Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem, cum assignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidē aqua pro potu singulis diebus, sit condemnatio ad vltimum supplicium ita vt si sic condemnatus moriatur censendus sit condemnans irregularis.*
6 *Vtrum religiosus legitimè ad carcerem perpetuum à suo superiore damnatus, & in eo inclusus, possit absque peccato fugere.*
7 *Vtrum detrusio in monasterio sit magna poena, & fratribus pro delictis sit imponenda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum poena arbitraria possit extendi vsque ad poenam mortis.

RESpondeo dicendo, quod in multis delictis nō correspondet in iure poena signata, & ordinaria, sed poena quaedam arbitraria, quae potest extendi vsque ad poenam mortis inclusiuè, prout de clè suo more tradit Maranta, *e* qui hanc quaestionem tractans duas opiniones refert contrarias, primam affirmatiuam, secundam negatiuam, & vtriusque opinionis argumenta proponit, putans vtramque probabilem, vtramque defendit, sed vt ex eius mente colligere licet, magis videtur inclinare in partem negatiuam secundum doctrinam Bal. *f* dicentis, quod iudex in arbitrarijs debet eligere mitiorem poenam, & certè haec opinio tanquā benignior est amplectenda, iuxta ea, quae in Iure *g* notantur, praecipuè in foro Ecclesiastico, aut regulari, vbi poena sanguinis, & mortis correspondet poenae expulsionis à religionis, & aliae poenae simili. Et sic licet in his tribunalibus nemo possit condemnari ad poenam mortis, potest tamen condemnari ad poenas grauissimas, scilicet degradationis, depositionis realis, aut verbalis, & deiectionis ab ordine, & spoliationis habitus regularis. In quibus tribunalibus semper iudices debent in poenas mitiores inclinari, quando eorum arbitrio committuntur. Quod tamen est limitandum, dummodo delictum non sit ita graue attentis circunstantijs, quod mereatur grauissimam poenam; exemplum est in religioso, qui dedit alapam in medio ciuitatis guardiano suo, aut vicario conuentus, aut prouinciae diffinitori, quae iniuria attenta circunstantia respectu qualitatis personae laesae censetur atrocissima. In hoc enim casu iudex potest imponere poenam eiectionis ab ordine, sicut iudex saecularis potest imponere poenam mortis danti alapam officiali publico, prout tradunt Bal. *h* Ioan. de Anan. & Felin. Et ita debet intelligi dictum Baldi *i* dicētis, quod potest procedere ad supplicium hoc, si hoc desiderat criminis magnitudo; & ita intelligit Maran. At Feler. in additionibus ait, quod dictum Baldi hodie nō procedit, nam etiam si intuitu officij, in quantum ipsum exercet, impinguatur illi alapa, non debet condemnari reus vsque ad poenam mortis inclusiuè, sed ratione circunstantiae poena duplicata. Vnde videtur quod ratione huius iniuriae non potest monachus habitu priuari. Aduerte tamen, quod quando in similibus delictis esset consuetudo, aut lex, quod non imponatur priuationis habitus, sed minor poena, tunc iudex non potest imponere poenam priuationis habitus, sed tenetur sequi poenam consuetā, & lege taxatam, & tunc cessat arbitraria, vt sunt iura singula, vbi notant Doctores, & tenent Baldus *K* Felinus, & *l* Abbas, quod si iudex excedat poenā solitam, dicitur grauare partem, & potest appellare, & tenetur in syndicatu. Quod confirmatur ex dicto Baldi *m* asserentis, quod quoties stylus infringitur, non valet, quod agitur.

e Marant. de ord. iud. 2. p. 4. in princip. n. 59. cū seqq.
f Bal in l. quicumque. co. 4. C. de seruis fugit.
g l praeses & in l. de interpretat. ff. de poenis.
h Bal. in c. 1. §. iniuria in princ. de pace iuram. firm. Ana. in c. Inquisitio. in fi. de accus. Feli. in c. ex literis col. pen. versic. prima declaratio de const.
i Bald. in l. 1. in fi C. de his, qui latrocin. Marant. vbi sup. n. 71.
K Bal. in leg. quicumque eo. 4. vers. scias tamen de seruis fugi. Felin. in c. de causis col. 1. de offic. deleg.
l Abb. in cap. Inquisitio col. fin. de accusa.
m Bal. in leg. de quibus. 7. col. vers. item quaeritur. ff. de legib.

ARTICVLVS II.

Vtrum praelati debeant esse faciles ad incarcerandum.

RESpondeo dicendo, quod multi regulares praelati carceris poenam pro criminis punitione irrogant, prout annotauit Bernardus Diaz de Lugo, *n* quam vtique praxim lubens approbarem, nisi ex ea facilitas ad reos incarcerandum oriretur. Ex quo etiam id deterius contingere solet, vt ex quibusuis probationibus praelati ducti, detentionem

n Lugo in pr. crim. c. 23.

tionē in carceribus in pœnam delicti temerè irrogent, quæ vtique pœna non minima est.

Et sic ipsos prælatos admoneo, ne facilè, ac temerè monachos capere, & in carcerem, & in vincula mittere iubeant, non enim ipsa captura debet fieri sine processu, saltem informatiuo iuxta tradita à Bernardo, *a* Diaz de Lugo, & Rodericū Suarez, Bossium, & Antonium Gomez. Caueant igitur, ne seueritatis gloriam affectantes ad reorum capturā illico prorumpant, quia captura est iniuria irreparabilis, vt docent Iason, *b* & Suarez Et quia plerūq; contingere solet, quod incarcerando monachos sola delicti suspicione, aut præsumptione, aut etiam semiplena probatione præcedenti, innocentes, & sine culpa aliqua postea reperiuntur, & etiā si prælatorum sententia absolutoria à carceribus, & delicti pœna liberentur, iniuria, seu infamia, quæ captura ipsa contrahitur, nequaquam deletur in totum. Vnde mea sententia est, quod vbi delinquentis monachi fuga nō timetur, neque vllatenus suspicatur, nisi plena delicti probatione præcedente, ad aliquē monachum incarcerandum minimè procedant, si verò timetur, in domo disciplinæ securè detineatur. Quod comprobari videtur ex Concilio Tridentino, *c* vbi in criminalibus, ex incontinentia procedentibus, & alijs atrocibus vbi fuga timetur, ne iudicium eludatur, potest Episcopus facta summaria informatione, ad capturam procedere, secus autem videtur fuga cessante.

a Lug. vbi su. c. 114. & 116 Suar. de fide. iuss. dand. in caus. cri. vers. pract. iuridica est Bos. tit. de c. in prin. Ant. Gom. l. 3. var c. 9. de captur. reorum.

b Ias. in l. si non obtulerit. nu. 24. de re iudic. Suar. in l. 2. l. 1. de los gouiernos, qu. 4. col. 1.

c Tri. ses. 6. c. 25. circa medium de refor.

Ex quibus infertur, quod discreti iudices non debent esse faciles ad capturam. Vnde si delinquentem iniustè in carcerem, & in vincula coniecerint, vltra reatum peccati, quod commitunt, damnum, & iniuriam incarcerato compensare tenentur, vt asserit Nauarrus *d* allegando ad hoc aliqua iura, & vltra supradictas pœnas non liberi erunt à sententia Canonis. *Siquis suadente*, prout facilè colligi potest ex Doctorib. *e* & ex Nauarro, præsertim in leuibus delictis, vbi neque fuga timetur, & corporalis pœna imponenda non est. Et sic sunt maximè condemnandi prælati, & alij iudices, qui facili negotio ad capturam monachorum procedētes faciunt, vt ipsi rei miseri inquisiti, vt & citius possint à carcere, & vinculis liberari, delicta, quæ fortè nunquam commiserunt, confiteantur perpetrasse in maximū famæ improperium, & dispendium, qui nimia asperitate, & diuturna carceris detentione eos ita premunt, vt quasi inuitos ad id confitendum inducāt, cum adhuc ipsi Diabolo si adesset in iudicio, non esset neganda defensio, vt Rota *f* in multis decisionibus notat.

d Nau. in manu. c. 15. l. 1. c. de priua. carceris cap. fane 24. q. 3. vers. fin.

e DD. in c. si clericos desēr. excomm. l. 6. Nau. c. 27. n. 81.

f Rota in nouis dec. 364. n. 3. & decis. 201. de proc.

ARTICVLVS III.

Vtrum, ad incarcerandum monachos delinquentes fugientes, possit inuocari auxilium sæculare.

RESpondeo dicendo, quod sæpe priuilegium conceditur Episcopis, vt ad executionem alicuius rei grauis illis commissæ, possint inuocare auxilium sæculare, quod sæculares iudices difficilimè, & ægrè ferunt officium suum postulatum impartiri, quod tamen ad ipsorum petitionem omnino præstare tenentur, prout latè diximus in primo tomo, *g* quæstione octaua.

g 1. tom qq. Reg q. 8. a. 14

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religiosi possint ad carcerem perpetuum damnari.

RESpondeo dicendo, quod hæc perpetua carceris pœna capitalis est secundum Bal. *h* quem refert Felinus, quæ de Iure Ciuili in pænam irrogari non potest, nisi seruo, vt allegando multa tradit Menochius *i* ex iure tamen Pontificio secus est, & licet Iulius Clarus *K* dicat, quod Laicus ad perpetuum carcerem condemnari non potest, quando Laicus propter delictum effectus est de Iure Ecclesiastico; ipsum tamē improbat Aualos *l* dicēs, quod loquitur sine ratione, & ipsū tenet Bernardus Diaz de Lugo, inquit enim, non video, si pæna perpetui carceris sit condigna delicto, quare Laico non irrogabitur, cum clericus illo dignior eam subire teneatur. Et aduerte, quod si pæna carceris perpetui ab Ecclesiasticis iudicibus imponatur, vbi delictorum grauium exigit custodia, tali pœna perpetua longè leuius censerentur punita Laicorum delicta naturali morte, quàm clericorū perpetuo carcere. Nam (vt Cardinalis *m* scribit) longè minor pæna est statim mori, quàm diu affligi sine salutis spe. Sed in religionibus hæc non militant, sunt enim in his carceres communiter loquendo non ita rigorosi, & religiosi custodes ita charitatiui, nimia inordinata charitate æstuantes, prauo zelo iustitiæ inflammati, ipsis omnia necessaria suppeditant, ita vt videantur constituti magis in custodia delicijs affluēti, quàm in carcere pœnoso, & rigoroso, magis in domo conuersationis cum alijs religiosis à custodibus introductis, quàm in domo pœnitētiæ, & orationis. Vnde licet Innocentius *n* æquiparet pænam carceris perpetui pœnæ damnationis in metallum Iuris Ciuilis, & sic secundum eum videtur imponenda in casibus, quibus Iure Ciuili quis punitur tali pæna: In religionibus tamen cum carceres sint non immanes, & custodes charitatiui fratres, hæc locum minimè habere existimo, & sic credo, quod religiosi committentes delictum, cui in sæculo correspondet pæna damnationis in metallum, aut pœna mortis, possunt carceri perpetuo mancipari, & sic intelligitur, quod Philippus Decius *o* concludit loquendo de clericis ex sententia Aretini, *p* quod quamuis pœna mortis imponatur de Iure Ciuili, non tamē debet imponi Iure Canonico, pœna perpetui carceris, exceptis casibus, in quibus expresse cauetur de pæna carceris, vt in quibusdam Decretalibus continetur. *q*

h Bal. in l. reos in prin. col. 1. de accus. Feli. in c. qualiter & quando el 2. § ad corrigendos col. 4. ite accus.

i Men. de iud. cibus arbit. q. 89.

K Clarus in prac. q. 7. n. 4.

l Aual. in directl. Iud. c. 13. 1. par. 7. Diaz in pal. c. 129 nu. 4.

m Card. in c. cum non ab homi. de iud.

n Inno. in c. qualiter el 2. de accusa. col. pen.

o Deci. in c. cū non ab homine de iud. col. 6.

p Aret. in cap. clerici. de excus. pralat.

q c. pcb. & fin. de haret.

ARTICVLVS V.

Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuam carcerem, cum assignatione quatuor unciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu singulis diebus, sit cōdemnatio ad ultimum supplicium ita, ut si sic condemnatus moriatur, censendus sit condemnans irregularis.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæstio non videtur Iuris Consulti, sed medici, vel alterius experti iudicare, an possit quis viuere diu pane quatuor vnciarum, & aqua totidem iuxta illud, quod medicorum proprium est, permittant medici, tractent fabrilia fabri, relatū à D. Hieronymo in prologo Bibliorum, & supposito, quod possit dānatus ad carcerem perpetuum vitam agere longam prædicto solo cibo, & potu vtendo, saltem attenta conditione suæ personæ, vt Paulus Eremita, & alij multi patres referuntur vixisse, certum est taxationem eius, et damnationem ad talem vitam agendā,

non esse vltimum supplicium, neque propriè, neq; large, argumento cuiusdam Legis. *a* Et licet huiusmodi victus non sit sufficiens ad sustentādum diu damnatum, taxationem illam minimè reputādam esse sentio vltimum supplicium. Verum tamen est, quod damnare aliquē, vt nihil plus in die edat, & bibat est in effectu dānare illum vltimo supplicio, & ad vltimum supplicium, quia nihil refert, quod de aequipollentibus fiat, iuxta Leges, *b* & sacros Canones, & tenet Panormitanus communiter receptus dicens. Aduerte tamen, quod vbi quis facit aliqua delicta, ita quod debita pęnitentia sit imponenda, non tamen per hoc tantum debet vita attenuari, quod verosimiliter citiùs moriatur. Vnde notat Ioannes de Lignano, quod carcer istis deputandus non debet esse nimis arctus, vt certè inter paucos dies similiter moriatur. Vnde tales officiales sic in dicto carcere includentes efficiuntur irregulares morte secuta, & pro hoc vide Decretalem *c* singularem ibi. *Quod est pane doloris, & aqua angustiae sustentandus.* Vbi notādum est verbum (*sustentandus*) non enim dicit illico consumendus est. Item dicit ibi *quod mors debet esse solatium, vita tormentum*, & vult, quod viuat, & vitam ducat in iugi poenitētia. Vnde ait, *caueant sibi praelati nostri temporis, qui aliquando ponunt in caueа, & necessaria subtrahunt, adeo quod mors est verisimiliter cito consecuta, sine subsecuta.* Haec ibi. Quibus concordat Decius *d* in ea Decretali sic scribens. *Postremo notandum, quod Abbas dicit circa pęnitentiam, quae taliter imponi debet, ne quis verosimiliter in breui moriatur, vel quoad qualitatem carceris, vel quoad vitae necessaria, alias secuta morte Praelatus erit irregularis.* Et concordat Alciatus *e* & ante eos Felinus in haec verba. *Circa poenam eorum qui iniungunt carcerem mortalem, ponit sic Abbas; ego verò allego Baldum in lege de pecoribus, in fine ff. ad legem Aquiliam vbi consulit, quod si quis moriatur in carcere, Episcopus non fit irregularis, quia eius actus non est immediate causa mortis, nisi posuisset in loco arcto, qui careret sufficienti aere, vel ex paucitate cibi consumptus periret*, & ad hoc allegat quandam legem *f* vbi necare dicitur, qui nō aluit, & quendam Canonem *g* dicentem, Pasce fame esurientem, si non pauisti, occidisti, & in confirmationem allego Ioannem Andream *h* dicentē. *Caueant multi Praelati, quia carceratis vita relinquitur, licet cum miseria & ideo si moriantur ex nimia miseria, incurritur irregularitas*, & sequitur ibi Anania, *i* & tradit Segura de Aualos. Nec ignorantia eos in hac parte excusat, est enim ignorantia eius, quod oportuit per eos sciri, quae non excusat, vt praedicant iura. *K* quamuis excusare possit iudicium Medicorū, dicentium dictum victum sufficere ad ipsius incarcerati diuturnam sustentationem.

a L. qui vltimo supplicio ff. de poenis.
b L. fi. ff mandat. c. licet ex quadā detest.
Pan. in c. cum non ad homine nu. 31. de iud.
c c. Nouimus de verbo sign.
d Dec. in d. c. nouimus.
e Alciat. in d. c. nouimus & Fel.
f l. necare. ff. de liber. agno scend.
g c. pasce fame esurientē. 86. di.
h And. in c. 1 de Apost.
i Anan in ca. qualiter 3. colum. de accus. Aual. in di u reil iudi. Eccles. c. 13. 2. p. nu. 7.
K 1. q. 4. § notandum cap. ignorantia, de reg. iur. l. 6.

ARTICVLVS VI.

An religiosus legitimè ad carcerem perpetuum à suo superiore damnatus, & in eo inclusus, possit absque peccato fugere.

Respondeo dicendo, quod laicus, & clericus saecularis licitè fugere possunt à carcere nulla violentia custodibus facta, etiam ante quàm eis illa poena statuatur per sententiam, prout resoluit Caietanus *l* tenens, quod in carcerem iustè coniectus potest fugere, licet inde aliquid damni per accidens custodibus euenturum sit, modo eis non inferatur vis. Et idem Caietanus *m* concludit, posse fugere etiam rumpendo vincula, limando compedes, & effringendo carcerem. Ait insuper idem Caietanus *n* posse à vinculis liberos, modo sint custodes, vt publicae iustitiae officiales, adiuuare coniectos in carceres ad fugiendum, etiam praebendo instrumenta in id conuenientia. Attamen religiosus à suo Praelato in carcerem sui monasterij coniectus non potest licitè fugere ab eo, etiam ante condemnationem, tum quia non potest exire iustè à monasterio sine iusta licentia, tum quia tenetur manere in ea parte monasterij, in qua eum Praelatus iustè praeceperit manere, argumento sacrorum Canonum, *o* & sic à fortiori tenetur religiosus legitimè à suo Praelato ad carcerem perpetuum damnatus in foro conscientiae subire istam poenam. Nam licet nemo teneatur in foro conscientiae ad soluendam, vel subeundam poenam, quae excedit interesse, antequam condemnetur, iuxta quandam Glossam *p* communiter receptam, post condemnationem tamen tenetur secundum Diuum Thomā *q* communiter receptum, non solùm quando condemnatur ad dandum, sed etiam quando condemnatur ad patiendum, vt videtur ibi sentire Caietanus, *r* dum ponit exempla, de poenis mortis, mutilationis, &c. Ad quas ait delinquentes non teneri, donec condemnentur, significando teneri post condemnationem. Et ita vterque sentit teneri damnatum in foro conscientiae ad patiendam mortem, carcerem, exilium, & consequenter à fortiori tenetur iste regularis ratione ista, & propter votum obedientiae ab eo emissum, propter quod tenetur suo Praelato obedire secundum regulam praecipientis, & sic dictus religiosus obligatur coram Deo, siue in conscientia, si fugit à carcere perpetuo, iterum in ipsum redire, nisi Papa, aut eius generalis aliquo iusto remedio illi subuenerint. Verum tamen est, quod non est excommunicatus eo solo, quod sine habitu sui ordinis venit, & incedit, quia per eandem sententiam, qua fuit damnatus ad carcerem perpetuum, siue etiam denudatus habitu ordinis, & iussus indui, & indutus clericali, aut saeculari tunica, per eandem potest sine habitu incedere, & non tenetur, neque iustè potest illum deferre, cum teneatur etiam pati pęnam illam damnationis habitus religiosi, & delationis alterius habitus.

Dixi in titulo quaestionis (legitimè ad carcerem perpetuum damnatus) quia secus est, si illegitimè sit dānatus, poena enim iniusta illata non est in foro conscientiae subeunda, vt colligitur ex Innocētio, *s* ab omnibus recepto per pulchram rationem D. Thomae, *t* nisi ad id scandalum aliquod magnum, quod ex non patitione sequeretur, damnatum adigere, vt D. Thomas adiunxit, & rectè quidem, argumento aliquorum Canonū, *u* tradit Nauarrus *x* addens, quod idem erit dicendum, cùm poena est quidem iusta, sed executio iniusta, vt cū quis iustè damnatur ad carcerem perpetuū, vel tēporarium, sed custos carceris suo proprio motu, vel alterius iussu iniustè illi subtrahit cibum, vestitū, vel ignē, vel locum necessarium ad vitae sustentationem, vt qui nuper (ait Nauarrus) cuidā regulari solas quinas panis cum aqua in dies singulos ministrabat, & qui alij media hyeme in loco frigidissimo solam tunicam permittebat noctē, & die ignē denegans, & qui in loco subterraneo humidissimo absque stragulo humi dormire cogebat, & qui alia similia patium religiosè, & Christianè, & multum crudeliter faciunt; ex quibus probabiliter creditur mortem consecuturam, qui & consulentes, & mandantes eis non solùm peccant mortaliter, & incidūt in irregularitatem, si mors inde sequatur, secundum Panormitanum *y* communiter receptū,

sed

l Cai 2. 2. qu. 69 a. 4. ad 1.
m Cai. vbi su. in resp. ad 3. & 4.
n Caiet. ibi in resp. ad 5.
o c. quorundā c. si religiosus de elect. li. 6.
p Glo. in c. fraternitas. 12. q. 2.
q D. Th. 2. 2. q. 62. ar. 3.
r Caie. super D. Tho. ad d. ar. 2.
s Inno. in ca. quia plerique § immunitas. Ecclesiast.
t D. Tho. 2. 2. q. 62. ar. 3.
u ut scādalo de
x Nau. in ca. statuimus. 19 q. 3. num. 64.
y Pan. in c. nō ab homine. n. 31. de iudi.

sed etiam nomen cuiusdam inclementiæ,& crudelitatis sibi faciunt, iuxta ea, quæ de clementia, & crudelitate tradit D.Thomas, *a* & vide etiam circa supradicta Salzedo. b

a D.Th.2.2. q. & q.71 5. 118.

ARTICVLVS VII.

Vtrum detrusio in monasterium sit magna pœna, & fratribus pro delictis sit imponenda.

RESpondeo dicendo, quod detentio, & detrusio in monasterium, magna pœna putatur, & quã do datur, & imponitur alicui clerico, ratione grauis criminis applicatur, vt per Bartolum, *c* Salicetum, & Guidonem Papam.

c Bar. in l. lenta. ff. de acc. Salic. in l. 1. C. de requi. reis, Guido Pap. in decis. delfin. q. 429. d Gre. syntag. iur. p. 3. c. 32.

Pro quorum explicatione aduertit Petrus Gregorius, *d* quod potissima Ecclesiasticarum persona rum habentium iurisdictionem cura in eo versatur vt omnibus modis, quibus fieri possit, intendant delinquentes à scelere reuocare, & pertinaces seu contumaces in iter, à quo aberrauerunt, reducere, mortemque naturalem nunquam infligunt, expectantes vt aliquando resipiscant. Proinde monasteriorum, & carcerum perpetuorum, pœnam adinuenerunt, vel vsurparunt expectantes, si has inter moras viuendi inclusos peccati pœniteret, referunt eos ad monasteria solitaria semota ab omnium hominum sæcularium societate, & ab his quæ mentem à Dei contemplatione auocare possunt, vt in quodam Canone *e* notatur, sicut & monachi nomen solitarium, tristeue significat, in alio Canone notatur. *f* Nam vitæ austeritas, quæ olim in monasteriis esse solebat, facile ibi addictos retrahere poterat ad vitam meliorem, propter quod regulare olim erat, vt Episcopus assignaret clerico, quem deposuisset monasterium, vbi sua peccata lugeret, & amplius delinquendi summoueretur occasio: solebantque vel in quinquennium, vel septennium ibi recludi, vt patet ex iure; *g* iure quoque ciuili hæc pœna inclusionis monasterij recepta est, vt ex pœna adulteræ constat in quadam Authentica. Ex *h* quibus patet, quod hæc non efficiebant nisi delicto aliquo graui, vt ex iuribus allegatis satis patet: licet tamen hæc quoad seculares locum habeant, quoad regulares tamen nõ ita procedunt, quia cum habitationes eorum sint monasteria, possunt in ipsis recludi etiã pro delictis non grauibus, si enim pro delictis grauibus tantum sæcularibus pœna intrusionis in monasterio imponitur, hoc ideo est, quia extra monasteria viuunt, & inter sæculares sæculariter conuersantur.

e c. calumnio. so. 189. f c. placuit 16 q. 1. c. si cupis eodem.

g cap. sicut dignum, § clericos de homicidio. h Auth. sed hodie ad leg. Iuliam de adul. § si vero.

QVESTIO XXIIII.

De correctione fratrum, quoad monasterii relegationem, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæstionem duo quæruntur.

1 VTrum religiosi possint propter eorum delicta mitti in exilium.

2 *Vtrum monasterium, vbi monachus commisit delictum debeat ipsi suppeditare alimenta, quando in aliud relegatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi possint propter eorum delicta mitti in exilium.

RESpondeo dicendo, certum esse Ecclesiasticos iudices posse clericis imponere pœnam exilij, vt ex multis sacris Canonibus notatur, *i* & tradunt communiter Doctores.

Quod ipsum concessum est iudicibus regulariũ, resp. ctu regularium delinquẽtium, cum eandem habeant, quantum ad puniendum, & corrigendum, potestatem, quam habent Episcopi circa suos diœcesanos: & sic vbi pœna certa non est imposita à iure & delictum, quod ab his est puniendum in monachis, videtur quodammodo cohærere alicui loco, prudenter se gerant iudices regulares, si delinquentibus monachis pœnam inferant exilij, sicut enim occasio delinquendi facilè præcipitat etiam eos, qui aliquam virtutis curam habere solent: sic eadem occasione sublata, faciliùs est à difficillima, & asperrima vitiorum semita, ad amænissimam virtutis viã reuocari, quod bene comprobat Diuus Isidorus, quem refert Gratianus, *K* valet (inquit ille) interdum conuersis pro salute animæ suæ mutatio loci, plerumque enim, dum mutatur locus, mutatur mentis effectus. Congruum est enim, & inde etiam corporaliter euelli, vbi quisque illecebris deseruiuit, nã locus, vbi quisque prauus vixerit, in aspectu mẽtis apponit, quod sæpe ibi cogitauit, vel gessit. Iudex autem, religiosum in exilium mittens, ex iusta causa poterit ipsum ab exilio reuocare. Cum Episcopus, vel eius Vicarius mittens aliquem clericum in exilium, possit iuxta causa interueniente ipsum ab exilio reuocare. Quod in regulares aliud disponant secundum Præpositum, *l* & Baldum, & Iasonem, & quod notat Bernardus Diaz de Lugo, quod eius additionator Salzedo ibi aliquibus eo affirmat Dixi (nisi constitutiones regulares aliud disponant) in aliquibus enim religionibus Prouinciales, & Diffinitores, sententiam ab ipsis datam contra aliquem religiosum, non possunt in ea postea dispensare, nisi ad id generalis licentia accedat. Aduerter dũ tamen quod interdum euenit, vt religiosus à dignitate obtecta, & possessa deponatur, & in monasteriũ quoddam solitarium transferatur, vbi agat pænitentiam. Quod est consonum consuetudini Sanctorum Patrum, antiquis enim illis, ac venerabilibus Patribus qui futuræ vniuersalis Ecclesiæ statui, nec dum claritate, atque sanctimonia vitæ, sed piis sanctionibus consulerunt, non minus fuit curæ delinquentium pænas decernere, quam eorũ futuræ emendæ prouidere, non satis suo animarum zelo mirabile esse censentes, si facinorosis inflicta pæna (quæ aliis & similia perpetrandi metum ingessit) ipsis in et admissa deplorandi non præstaret opportunitatẽ, ac proinde post depositionis pænam, quod depositus ad agendam pænitentiam in monasterium aliquod detruderetur, ordinauerunt, vt sic eos monachorũ integritas, ac venustas cõfunderẽt, & vitę austerioris ad amplectendum voluntariè pro suis excessibus penitentiam suaderet æquitas (quæ dum verior est in aliis, prolapsos magis sublevet, quam improperet) ad agnitionem culpæ, & spem veniæ commoueret. Vnde antiquis illis temporibus Episcopus assignabat clerico, quem deponebat, monasterium, vbi peccata lugeret, & illa vlterius nõ committeret, vt in iure *m* probatur, de quo iam in

i c. 1. de calu. & in c. pen. de pænit. & in c. si qui. 3. q. 4. & in c. cum beatus 45. di. DD. in c. cum non ab homine de iud.

K c. valet 8. dist.

l Prapos. in c. in primis 2 q. 1. Bal. per ibi in c. excomm. de refer. Bal. & Ias. in l. si pacto quo pœnam, C. de pactis, Lugo in pract. crim c. 135. in fi Sal. ibi v. reuocari.

m c. sacerdos 81. dist.

in articulo finali quæstionis præcedentis dictum est. Quod licet iam non ita sit in vsu, cum monasteria à iurisdictione Episcoporum sint exempta, debet tamen esse in vsu apud Prælatos regulares, quibus monasteria sunt subiecta, vt fratres delinquentes correcti in aliqua monasteria solitaria amica merotibus mittantur, vt ibi suorum delictorum parem pœna luant, & vitæ præteritæ fletu lachrymis, & gemitibus inenarrabilibus peccata deplorent.

ARTICVLVS II.

Vtrum monasterium, vbi monachus commisit delictum, debeat ipsi suppeditare alimenta, quando in aliud relegatur.

Respondeo dicendo, quod monasterium, vbi monachus commisit delictum, debet præstare illi alimenta, si in aliud relegatur, & ibi detrudatur, aut si quid habet de suo prouideat ei de ipso. Ita Abbas. *a* At ego in hoc distinctione vtendum censeo, quod si ipse monachus fecit professionem in ordine capaci bonorum in communi, quod monasterium, ad quod hæreditas monachi delinquentis peruenit, debet ipsum alere: si autem nullam hæreditatem ex ipso monacho alicui monasterio peruenit, tenebitur præstare Abbas illius monasterij cuius ipse subditus erat, vbi commisit delictum, & in hoc casu vera est opinio Abbatis. In religione autem fratrum Minorum regularis obseruantiæ cum in ea summam paupertatē profiteatur, & neque in communi, neque in particulari aliquid habeant monasteria, & fratres, vsu receptum est, vt monasterium, in quod mittitur ad pœnitentiam agendam, ei necessaria ministret.

a Abb. in cap. vlt. de reg.

QVAESTIO XXV.

De correctione fratrum, quoad relegationem ad triremes, & expulsionem ab ordine, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæstionem tria quæruntur.

1 Vtrum religiosi possint ad triremes relegari.
2 Vtrum deceat prælatum regularem ad triremes suos subditos relegare.
3 Quomodo expulsi ab ordine sint recipiendi.

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi possint ad triremes relegari.

Respondeo dicendo, quod in iure *b* prohibetur Abbas castigare clericos, vel monachos, sicut conuersos, puniendo eos per laicos, etiam causa regularis disciplinæ, & nemo gaudens priuilegio Canonis, *Si quis suadente*, potest verberibus puniri, nisi modis à iure expressis, de quibus non est damnatio ad triremes, cum etiam depositus verbaliter eo gaudeat, donec realiter degradetur iuxta contextum cuiusdam Decret. *c* iuncta Gloss. ibi, & damnati ad triremes non videntur exuti priuilegio, ergo nemo præter Papam potest eos ad triremes damnare, solus enim Papa potest dispensare, ne ferientes clericum incidant in pœnam Canonis, *Si quis suadente*. Vnde Summi Pontifices concesserunt Prælatis religionum, vt hoc possint facere, & hoc possūt facere, prout iam dixi in nostra confessorum Summa, in tractatu Ordinis *d* iudicialis. Et tandem Pius Quintus anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Pontificatus sui anno secundo, vigesima prima die Decembris, ad perpetuā rei memoriam. *Cōsiderās quod prior generalis ordinis D. Hieronymi in Hispaniarū partibus per cōstitutiones dicti ordinis habet omnimodā & ordinariā potestatē, quā ipsum capitulū generale tēpore, quo celebratur, habet, ipsi priori generali cōcessit facultatē relegandi, & cōdēnandi fratres suos delinquentes ad triremes perpetuò, vel ad tempus, nec non habitu priuandis & ipsū habitum extrahendi, & auferendi per se, vel per suos ministros, dum tamen hæc omnia faciat de consilio fratrum deputatorum monasterij Sancti Bartholomæi.* De cuius concessionis intelligentia iam in primo tomo *e* cum egimus de apostatis, aliqua diximus.

b c. vniuersitatis de sent. excom. lib. 6.

c c. degradatio iuncta glo. rescript. de sent. lib. 6.

d In ordi. iudic. c. 12. nu. 13. iuxta me.

e 1. to. q. 20.

ARTICVLVS II.

Vtrum deceat Prælatos regulares ad triremes suos subditos relegare.

Respondeo dicendo, quod licet monachorum sit, non solum regularibus obtemperare institutis, verùm etiam Pōtificiis sanctionibus subsequi, eorum tamen crimina & delicta secretè, non palam corrigi, & emendari debent, ne Christianis offendiculum præbeatur. Igitur pœnæ illæ, quæ vi Canonum constitutæ in monachos sunt, ad regulæ normam moderandæ sunt, & redigendæ, alioquin quorsum religionum regulæ constitutæ essent? Habetur hoc clarè in sacris Canonibus *f* triremium autem pœna, quæ in facinorosos videtur locum obtinuisse, nisi grauissimum maximique offendiculi esset scelus, aduersus monachos adhibenda non est. Hinc doctissimus & Christianissimus Bernar. Diaz de Lugo in ipsa practica criminali canonica, hmōi supplicium deplorat multis efficacissimis, & prudentissimis rationibus vsus, in hæc verba prorūpens. *Quis merito nō iudicabit indecens sacerdotibus Dei, quibus maior dignitas est collata quam Angelis, quantumcunque facinorosis, tam perpetuā, quam tēporali huic infami punitionis generi tradi, vbi tanta est scelerat orum hominū copia tantus squalor, tantus denique omnium ærumnarū atque immunditiarum aceruus est? Satius namque vltimo supplicio esset, vt ferirentur aliqua animi pietate quam in triremibus vitam agendo, vbi non solum de præteritis non est sperandus dolor, sed duriores mores ibidem acquisituros & cum illis morituros verosimiliùs timeri potest.* Et sic ait pissimus, & doctissimus Nauarrus *g* sagetis videri alienum à Charitate fraternitatis, & paternitatis inter regulares habendæ simul, & consuetudine Diui Augustini, Benedicti, Bernardi, Dominici, Francisci, & aliorum regulariū institutorum, huiusmodi pœnam infligere, cum sola eiectione à religione videantur fuisse contenti. Hæc Nauarrus. Nec ego ad tempus fratrem ad triremes consulerē relegari, cùm indecens sit huiusmodi relegatos vestibus regularibus postea incedere.

f c. scripturis, 66. d. c. sacerdotibus, 11. q. 1.

g Nau. in cap. nullam. 18. q. 1. in fi. 2.

Articulus Tertius. Quomodo expulsi ab ordine sint recipiendi. Vide quæ habes in 1. tomo, in quæstione *h* de apostatis.

h Sup. q. 20.

QVAE-

QVAESTIO XXVI.

De correctione fratrum, quoad priuationem officiorum, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæstionem tria queruntur.

1 *Vtrum prælati religiosorum possint subditos ab officijs suspendere, & deponere ipsis non citatis.*
2 *Propter quod crimen possit aliquis religiosus sua prælatione priuari & inhabilitari ad aliam.*
3 *Vtrum in ordine Cistertij visitatores possint extra capitulum suspendere consiliarios eiusdem ordinis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prelati religiosorum possint subditos ab officijs deponere, & suspendere, ipsis non citatis.

Respondeo dicendo, quod sic, iuxta notata per Doctores, & *a* maximè per Panormitanum, & ita habet eorum consuetudo, vel regula neque est in eis seruandus ordo iuris vsque quaque, id est, ad vnguem, & secundum Henricũ de Gandauo in quodam quodlibeto, religiosis non licet appellare, vel resistere prælatis, quando procedunt secundum constitutiones, vel secundũ ius commune, vel secundum constitutiones suas. Et Federicus de Senis *b* dicit, quod valent consuetudines, per quas sine ordine iuris etiam ex leuibus causis religiosi ex suis locis, & administrationibus amouentur, & ad hoc allegat aliquas Decretalia. *c* Addit tamen doctissimus Syluester *d* quod pęna expulsionis, priuationis, & remotionis quandoque procedit à crimine patrato ipsam pęnam habente ipso facto, & tunc probato crimine non est necessaria partis citatio, & in hoc casu habet verum opinio Federici. Aut originem habet à contumacia, vel inobedientia; & tunc ait vt locus sit pęnæ, necessaria est citatio. Quibus ego addo, quod si habet originem à crimine, cui respondet pœna arbitraria, necessaria est citatio partis, id est, monito, & licet iura in pœnalibus, cum agitur ad pœnam incurrendam, secundum Ioannem Andream, *e* & Panormitanum, requirant trinam citationem, at hæc solennitas, quæ de apicibus iuris est, non debet inter religiosos seruari, cum procedant ipsis non seruatis: at vnica monitio non de apicibus iuris, sed de substantia iuris est censenda, & ideo nullo modo ab ipsis Prælatis relinquenda, & iuxta hæc sunt intelligenda, quæ supradicta sunt.

a DD. & Panormi. in c. cũ specíali, & in c. quia de appel. & in cap. qualiter, & quando el 2. de accusat.
b Feder. consil. 105.
c c. quali. & quando, c. cũ speciali de accus. & c. per tuas de simo.
d Syl. v. citatio. nu. 4.
e And. in c. ex tua de clericis non resident. & Pano. in c. fi. de vita & honest. cler.

ARTICVLVS II.

Propter quod crimen possit aliquis religiosus sua priuari prelatione, & inhabilitari ad alienam.

Respondeo dicendo, quod meritò quidem iura canonica sanxere facinorosos, atque improbos clericos beneficijs priuandos fore, vt probis viris concedantur, qui quã decet vitæ puritate ministrẽt. Vnum tamen aduertere debent iudices, quod beneficio non debet priuari clericus, nisi sit crimen graue, iuxta quendam Canonem, *f* quẽ ad hoc dicit notabilẽ Abbas, & tradit Rebuffus allegans ad hoc satis bonam Decretalem, & sic non potest quis priuari prælatione apud regulares, nisi aliquod delictum commiserit graue qualificatum, vt tale per ius, aut per constitutiones regulares. Et licet pœna priuationis à beneficio non possit imponi à iudice, nisi exprimatur à iure, iuxta quandam Glossam *g* quam reputant singularem Abbas, & tradit latè Tiraquellus.

f c. inuentum 16 q. 7. Ab. in c. tua de pœnis, & idem Abb. in c. 1. n. 3. de iudi. Rebuffus in prax. benef. 31. pagi. de modo amittendi benef.
g Glo. & Ab. in c. fi. de iure patronat. & in c. cum nos de offi. Tiraq. in l. si vnquã C. de reuoc. donat. verb. reuertatur, n. 206.

Potest tamen Regularis à sua prælatione priuari per sententiam iudicis, propter aliquod delictum, quod licet non sit expressum in iure tali pœna esse puniendum, est tamen adeo graue in religione, vt arbitrio bonorum, & grauium religiosorum tali pęna sit subdendus. Primò quia Prælationes in religione non sunt beneficia collata ad modum beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ sunt perpetua, & ex se irreuocabilia. Secundò, quia beneficia Ecclesiastica sunt stipendia bonorum Ecclesiæ, & non decet priuari eos, qui vt boni ministri habent ius quæsitum, nisi probetur non esse bonos ministros: at prælationes regulares non sunt beneficia Ecclesiastica, imo possunt comparari beneficiis, annualibus ad nutum amouibilibus, quia vt plurimũ sunt temporalia, tum etiam quia religiosi non habent velle, neque nolle, & sic causa legitima debet interuenire, vt priuentur, non tamen tanta esse debet, quanta est necessaria, vt clericus, qui habet velle, & nolle à suo beneficio expellatur. Et propter has causas Innocentius *h* III assignans formam procedendi in causis Ecclesiasticis addit.

h c. qualiter & quando el 2. de accusat.

Ex quib. verbis non potest sumi argumẽtũ, quod dignior sit cætus clericorum, quàm monachorum prout ex dictis verbis ibi Glossa *i* malè colligit, non enim monachi faciliùs possunt remoueri à suis administrationibus, ex eo quod dignior sit cætus clericorum, sed quia in eorum administrationibus, & in eis militant rationes, quæ in Ecclesiasticis beneficiis, & in clericis sæcularibus minimè locum habent, cum beneficia Ecclesiastica sint perpetua, prælationes autem & administrationes regulares sint temporariæ, & quia religiosi per professionem iuri suo renunciant propter Deum.

i Glo. in d. c. qualiter, in ver. facilius

ARTICVLVS III.

Utrum in ordine Cistertij visitatores possint, extra capitulum, suspendere consiliarios eiusdem ordinis.

In religione quadam sunt quædam officia ad regimen illius conuenientia, inter quæ vnum præcipuum est officium Consiliarii, cuius officium, & munus est, quod sit superioris illius religionis consiliarius, cum quo, & cum aliis eiusdem classis consulit causas graues religionis, & præcipuè sunt iudices delegati in capitulo generali deputati ad videndas, & examinandas sententias, quas ipsi generales & visitatores protulerunt, sed ipsi consiliarij nõ possunt causam creare, neque processum fulminare, sed iuxta allegata, & probata ante ipsũ generalem, aut visitatores iudicare. Verum tamen est, quod si aliquis se grauatum nimis sentiret; posset recurrere ad ipsos, non per viam appellationis, sed per viam simplicis querelæ, quæ habet effectum tantùm deuolutiuum, non autem suspensiuum.

Est etiam in eadem religione quædam constitutio

tutio facta in ipsa, quod visitatores non possunt priuare Prælatos, Abbates, sed solùm eos suspendere remittendo priuationem, si fuerit necessarium, ad capitulum, & Consiliarios, licet possint, priuare quemcunque ab officio monasterij ab ipsis visitati, manifestando Prælato ipsius priuationis causam, quæ constitutio fuit extracta ex alia constitutione, & priuilegio concesso à Clemente I V. ipsimet Religioni. Quæritur modo vtrum dicti Ordinis Visitatores, non obstante dicta constitutione, aut priuilegio, possint priuare aliquem Consiliarium culpis, & delictis id petentibus, non remittendo eam priuationē capitulo, casu, quo sit necessarium, vt breuiter puniatur, ne offensus potens reclamet, antequam puniatur, & maiori tunc pena instante tanta parte, negligentiam Prælatorum accusante, afficiatur.

Respondeo dicendo, quod resolutio istius dubij pendet ab intelligentia constitutionis dicti Ordinis, quæ cum sit extracta ex constitutione Apostolica Clementis I I I I. data anno Domini millesimo, ducentesimo, sexagesimo quinto, quæ incipit. *Paruus fons, qui creuit in fluuium*, quæ cōtinetur in libro priuilegiorum eiusdem Ordinis, *a* debet intelligi iuxta terminos dictæ cōstitutionis Apostolicæ, cum lex facta extracta ab alia lege iuxta terminos eius debeat explicari, vt traditur in Authentica quadam, & tradit post alios Nauarrus. *b* Videamus igitur constitutionem Apostolicam, cuius tenor sequitur. *Cæterum vt circa depositiones Abbatum via malitiis præcludatur, statuimus, vt quicunque Abbatem aliquem deposuerit, causam depositionis & processum habitum circa ipsam per literas suo, & Abbatum, qui depositioni etiam interfuerunt, sigillis signatas in sequenti capitulo generali, nullo etiam requirente vel proclamante insinuare, ac exprimere teneatur, dicti etiam Abbates si præsentes fuerint, processum depositionis eiusdem, & an de consilio eorum sic fuerit processum, exponant, & tunc generale capitulum, vtrum depositio iusta, an iniusta fuerit iudicabit. Quod si prædicti Abbates præsentes non fuerint, hoc ipsum per suas patentes literas generali capitulo explicite attestentur, & omnes prædict. supra suas conscientias hoc facere teneantur. Et vt ab Abbatibus prædicti Ordinis subtrahatur materia delinquendi neque ipsi conqueri valeant per eorum Patres Abbates se indebitè fore grauatos statuimus & ordinamus, quod pater Abbas subiectū sibi Abbatem deponere debeat pro causis duntaxat inferiùs annotatis, videlicet pro hæresi, pro simonia manifesta, pro immunditia carnali, pro lapidatione sui monasterij enormiter alienando, vel dissipando pro furto, homicidio, graui sacrilegio, solemni periurio, pro cōspiratione & si falsarius fuerit literarū Summi Pontificis vel Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium principum, Episcoporum, vel Abbatum ordinis supradicti. Et si contra communia statuta ipsius ordinis priuilegia impetrauerit, vel retinuerit, aut vti præsumpserit impetratis. In alijs autem casibus superius nō expressis iniungat ei Pater Abbas, vel Visitator, vt veniam petat in sequenti Capitulo generali ad arbitrium ipsius capituli per depositionem vel aliter puniendus.* Hæc Clemens Quartus in dicta constitutione.

Circa quam primò est notandum, quod partim est odiosa, & partim fauorabilis, est odiosa subditis, in quantum præcluditur via malitiis fratrum, & cauillat omnibus in visitando defectus Prælatorum: est fauorabilis Abbatibus, in quantum non possunt, nisi in capitulo priuari, vt constat ex eius verbis ibi, *Vt circa depositiones Abbatū via malitiæ præcludatur* & magis fuit facta in subditorum odium, quàm in fauorem Abbatum, cum Summus Pontifex sumpta occasione ex cauillationibus suprapositis hanc tulit constitutionem. Quod autem magis sit in odium subditorum, quam in fauorem Prælatorum, insuper probatur, quia statim, ne Prælati intumescant cum imperio, & austeritate imperantes, addit Summus Pontifex. Et vt ab Abbatibus prædicti ordinis subtrahatur materia delinquendi, videtes eos nōn posse priuari, nisi in capitulo enumerat delicta propter quæ non obstante prædicta ordinatione possunt extra capitulum priuari. Quæ delicta sunt illa, quæ ipsi Abbates secundum cursum ordinarium possunt aliquando committere.

Ex quibus colligi videtur, quod hæc constitutio magis est odiosa, quàm fauorabilis, nam quādo aliqua constitutio partim est odiosa, partim verò fauorabilis, si minus principaliter est facta in fauorem, & magis principaliter in odium, odiosa est censenda, argumento eorum, quæ traduntur in quadam lege, *c* & quæ notantur à Dominico, & Franco.

Secundò notandum est, quod lex odiosa debet restringi, prout in multis iuris locis continetur. *d* In quibus probatur, quod Senatus Consultum Macedonianum, quod fauet filiis familias eorum contractus irritando in odium fœneratorum est odiosum, & per consequens restringendum, prout aduertit Nauarrus *e* probans, quod Bullæ Pij I V. & Pij V. loquentes contra confidentias in beneficijs Ecclesiasticis, debent restringi, siquidem principaliter fuerunt latæ ad excludendum, & diminuendum dolos, & fraudes, quæ ex dictis illicitis confidentiis oriebantur. Vnde sequitur, quod cùm constitutio Clementis I I I I. fuerit principaliter facta in odium calumniatorum subditorum circa suos Prælatos, debent tanquam odiosa restringi, & intelligi solùm in casu, in quo loquitur. Vnde cum solum loquatur de Abbatibus, non debet ad Consiliarios extendi. Quod aliquibus rationibus comprobatur. Prima sumitur ex natura, & præeminentia horum officiorum: Abbatiæ enim regulares sunt dignitates, cùm dignitas Ecclesiastica secundum Panormitanum *f* sit habere iurisdictionem in foro contentioso, excommunicando, suspendendo, & absoluendo, & sufficit, quod possit esse perpetua, etiam si de facto sit temporalis. In iure enim illud, quod potest esse perpetuum, perpetuum censetur, vt ait Cardinalis, *g* & tradit Glossa singularis. Propter quod in ordinibus Mendicantibus Ministri, Priores Guardiani, & Prouinciales, censentur habere dignitatem, & à fortiori eam censentur habere Abbates ordinis Cistertij, de quibus hic agimus, hi enim habent iurisdictionem magis qualificatam, quàm Prouinciales Mendicantium, hi enim vltra quod habent iurisdictionem quasi Episcopalem circa suos subditos, habent etiam baculum, & mitram, & in eorum districtu exercent Pontificalia, & possunt suos subditos ordinibus minoribus initiare, & aliqui eorum habent potestatem sacrorum Ordinum conferendi, quod priuilegium si per Concilium Tridentinum non tolletetur, ad omnes Abbates ordinis per communicationem extenderetur, prout ego explicaui in primo tomo, tum etiam quia dicti Abbates non solùm possunt esse perpetui, sed de facto erant perpetui, & licet non benedicantur, omnia priuilegia benedictorum, illis communicantur, quæ dignitas, & præeminentia minimè in Consiliariis reperiuntur. Qui nec etiam personatibus Ecclesiarum Cathedralium possunt comparari, qui secundum Archidiaconum *h* habent præeminentiam in Ecclesia sine iurisdictione, vt habere stallum in choro, & in capitulo, & in electionibus, & in processionibus, & in dandis suffragiis. Quæ omnia non habēt Patres Consiliarij, qui licet habeant præeminentiam, & locum

a Priuil. 41.

b Nau. in extrau. de dict. & premis. nu. 3. nu. 7. in fi.

c l. quæritur. ff. de statu hominum. Domin. & Fran. in c. statuta cuncti de elect. lib. 6

d l. exemptione m. ff. de con dit. indebit. l. c. ff. ad Mac.

e Nau. in c. consi. titu. de confess. conf. 8 nu. 1.

f Pan. in c. de multa de præ.

g Car. in Cle. 2. de rescript. glo. v. perpetuam in c. ele ric. de cohab. cle. & mulie.

h Archid. in c. 5. de consue lib. 6.

locum in cõmunitatibus, congregationibus, & capitulis, & licet habeant votum decisiuum in processibus examinandis, & iudicandis, non tamen habent votum electiuum, nec passiuum. Vnde cum multo minor sit eorum præeminentia, quám dignitas Abbatiatus, non debemus extendere constitutionem Clementis Quarti loquendo de Abbatibus ad dictos Consiliarios.

Secundò probatur ex ratione ipsius constitutionis Clementis Quarti, ibi, *vt circa depositiones Abbatum via malitijs præcludatur*, quæ ratio non militat in Consiliarijs, si quidem Abbates nõ solùm habent potestatem iurisdictionis, sed etiam potestatem dominatiuam, & potestatem temporalem œconomicam, qua prouident necessitatibus sibi cõmissi gregis, quæ potestates reddunt ipsos Abbates odiosos, cum subditi discoli, & se ipsos amantes, sæpius conquerãtur his potestatibus grauari, licet de facto nullo grauamine afficiantur. Vnde sacri Canones maiorem numerum testium, & magis qualificatorũ requirunt, quando agitur de causis prælatorũ, quã quãdo cõtra fratres inferioris notæ procedunt, prout supra est explicatum, quod ideo fuit a Sanctis patribus ordinatũ, quia contra ipsos magis, quàm contra alios fratres ipsi monachi æmulantur. At omnia hæc cessant in Consiliariis, solũ enim examinant, & iudicant processus, & licet aliquando ex sententiis ab eis contra aliquos latis odiosi efficiantur, ab hoc tamen odio facillimo negotio purgantur omnem culpam in generalem, & Visitatores reiicientes, dicentes ita esse rigorosè processus per ipsos fulminatos, & substantiatos, vt non possint aliter eos iudicare, imò ipsos misericordia, & benignitate vsos fuisse affirmant. Nec his obstat, quod tempore huius constitutionis Clementis Quarti adhuc in ordine non erant creati Consiliarij, qui si essent creati illud, quod definierat Clemens Quartus de Abbatibus, ad Consiliarios extenderet, siquidem causam Abbatũ iudicãt & quoad hoc sunt illis superiores. Nam respondetur, quod maiorem præeminentiam habent Visitatores generales, quàm Consiliarij, & erant creati tempore Clementis Quarti, vt patet ex eius constitutione sæpius de ipsis mentionem faciẽte. Et Clemens IV. suam constitutionem ad ipsos non extendit. Et quod præeminentia visitatorum sit maior quàm præeminentia Consiliariorũ, patet. Nã visitatores habentes iurisdictionẽ delegatã, fulminãt, & efficiunt processus, ad quorum executionem pœnam excommunicationis imponunt, & habent durãte visitatione locum prælatorum, & ea finita habent titulum Visitatione Generalium, & vt tales præcipit quædam diffinitio vt ad Capitulũ, etiam si non sint Abbates, nec procuratores, vadant. Præterea constitutio ordinis extracta & desumpta a dicta constitutione Clementis Quarti ordinantis, quod Abbates nõ possunt deponi, nisi in Capitulo facta fuit tempore, quo erãt iam Consiliarii, & de ipsis nihil egit, & sic remanent in dispensatione iuris communis. Neque obstat dicere, quòd solùm per dictas constitutiones licitum est Visitatoribus Generalibus priuate officiales monasteriorum, cõferendo hoc cum Abbatibus, & Consiliarij non sunt officiales monasteriorum sed ordinis, & ideo ab ordine debent iudicari. Nam respõdetur, quod nulla est constitutio, qua præcipiatur ipsos ab ordine debere iudicari, & sic de peccato minimè argui possunt. Verum tamen est, quod ad sententiam ferendam contra huiusmodi viros, tenebantur prædicti Visitatores Generales consulere viros graues & in causis Regulariũ expertos, argumento eorũ, quæ in sacro Concilio *a* Tridentino notantur.

a Tri. ses. 25. de refor. c. 6.

QVÆSTIO XXVII.

De correctione fratrum, quantum ad pœnã incestus cum filiabus spiritualibus commissi, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæstionem tria quæruntur.

1 *QVa pœna sunt puniendi sacerdotes Regulares incestum cum filiabus confessionis committentes.*

2 *Vtrum Regulares solicitantes fœminam extra confessionis actum possint puniri ab eorum prælatis.*

3 *Vtrum sacerdotes in actu, vel iuxta actum confessionis procurantes ad peccatũ nefandum, cõprehendatur in hac constitutione Pij Quarti.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna sunt puniendi Sacerdotes Regulares incestum cùm filiabus confessionum committentes.

RESpondeo dicendo, quod si in actu uel iuxta actum confessionis alliciant ad peccandum filias spirituales confessionum, clarum est, ipsas filias spirituales nõ posse absolui à confessariis quantumcunque priuilegiatis, donec dominis Inquisitoribus hoc delictũ patefaciant, prout patet ex quodam Breui Pauli IV. cuius tenorem supra 1. tom. q. 59. adduximus art. 4. & de hoc non est nobis quæstio, cum sit eius decisio manifesta. Quæstio igitur nobis est qua pœna sunt puniendi illi, qui extra actum confessionis alliciunt ad peccandum, aut peccant cum supradictis filijs, spiritualibus, quarum confessiones audierunt; Ad quod respondetur, quod si eorũ delictum fuerit probatum, sunt deponendi. Hoc probatur ex quodam Canone *b* dicente. *Si quis sacerdos cũ filiabus spiritualibus fornicatur graue delictum committit: & qui malum exemplum dant hominibus, ab omni officio deponuntur, & peregrinando duodecim annos pænitere debent, & tandem ad monasterium vadant, vbi per totum vitæ tempus Deo seruiant*, Ita disponitur in dicto Canone, & tradunt Abbas Anania, Felinus, & Decius. Et licet ille textus videatur loqui de filia spirituali simpliciter aduertit Bernardus Diaz de Lugo, *d* quod idem est, si fornicatur cum ea, quæ propter sacramentum pœnitentiæ fuit filia spiritualis effecta, vt probatur in capi præcedenti proximo dicto Canoni, quod dicit omnes, quos in pœnitentia accipimus, ita filij nostri sunt, vt in baptismate suscepit, & subditi, quod qui hoc scelus perpetrauerit non solũ dignitatis honorem amittit, verùm etiam vsque ad exitum vitæ suæ iugi pœnitentiæ se subdat. Denique aliqua adducẽs affirmat Bernardus Diaz de Lugo, clericum de hoc delicto conuictum indistinctè esse puniendum, imo & tempestate hac carceri alicui per aliquot, & non per paucos annos mancipandum. Oportet enim, inquit doctissimus, & Christianissimus ille Præsul, quod in his diebus, in quibus peccatis nostris id promerentibus, admirabile hoc sacramentum pœnitentiæ, spiritualium omnium infirmitatum singularis, & vnica medicina, ab hæreticis impugnari, atque aueiti curatur, sacerdotes in hoc

b cap. siquis sacerdos. 30.
c Abbas in c. vlt. de pu. ca. Anan. in c cũ dilectus de ac cus. Feli. in c. at si clerici n. 15. de Iudic.
d Lugo in sum pract. crim. c. 28. nu. 1.
e cap. omnes. 30. q. 1.
f Lugo. vbi su.

hoc delinquentes grauiter puniantur, ne ex eorum delictis nullus præteritur hæreticis; ne frigescente charitate, ac timore Dei, occasio detur maritis, ac patribus vxores, ac filias ab hoc sacramento retrahendi, & vt ratiùs ad illud accedant procurando. Et sic sanctissimè, & prudentissimè Inquisitores hæreticæ prauitatis illos, quos in actu, vel iuxta actũ confessionis reperiunt allicere mulieres ad peccandum, secretò puniuntur, nõ permittentes eos in publico theatro cum aliis pœnitentiandis condemnari, & vt suspectos de hæresi declarari, iuxta dictam a Pauli IV. constitutionem, cuius tenorem supra in primo tomo retulimus.

a 1. to. q. 19. art. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum Regulares, solicitantes fœminas extra actum confessionis, possint puniri ab eorum prælatis.

RESpondeo dicendo, hoc iam in articulo superiori fuisse præsuppositum, tradendo pęnam, quæ ipsis à Prælatis est imponenda. Et nunc ex proposito de hoc latiùs agendo dico, quod constitutio Pauli Quarti, solùm loquitur de his sacerdotibus, qui pœnitentes mulieres ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones, alliciunt, & prouocant seu allicere, vel prouocare tentant, non habet locum in his, qui post actum confessionis transactum, postquam, ad sua habitacula mulieres reuertuntur, ipsas visitando, alliciunt ad peccandum. Nã tunc Inquisitores de his minimè possunt cognoscere, prout affirmat doctissimus Nauarrus. *b* Et ratio huius est, nam dicta constitutio solùm loquitur de his, qui in actu, vel iuxta actum confessionis post crimen committunt, maculantes, quantum ex sua parte est, actum à Deo Optimo Maximo institutum, & ordinatum ad animas purificandas, ratione cuius suspecti de hæresi iure optimo reputãtur. Quæ præsumptio cessat in his, qui multo post transactum dictum actum id intendunt; & procurant, in eo enim innuunt, nolle ipsum actũ suis fęcibus fœdare, & per consequens cũ sanctum à Deo ordinatum, & institutum prædicant. Puniũtur ergo isti ab ordinariis cum pœna supra posita sacris Canonibus confirmata.

b Naua. li. 5. cons. 11 de haret. cons. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum sacerdotes in actu, vel iuxta actum confessionis prouocantes ad peccatum nefandum, comprehendantur in hac constitutione Pauli IV.

RESpondeo dicendo, quod constitutio Pauli Quarti habet locum in his etiã, qui in actu vel iuxta actũ confessionis solicitant ad peccatum nefandum aliquos adolescentes, licet enim dicta constitutio loquatur de confessoribus fęminas allicientibus ad carnaliter peccandum, vt patet ex eius cõtextu, ibi, *mulieres videlicet pęnitẽtes ad actus inhonestos, dũ earũ audiunt confessiones alliciendo, & prouocãdo, &c.* & ibi, *grauiorum peccatorũ mole eas onerando.* Attamen ratio, & mẽs ipsius constitutionis ad hunc nostrum casum se etiã extendit, cum illi, qui hoc instituit sacramentum, scilicet domino Deo, & salutari nostro Iesu Christo faciant iniuriã, & cũ etiã de illis verificentur verba dictæ constitutionis, ibi, *Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide catholica rectè sentiunt sacramẽtis ab Ecclesia Dei institutis abutantur, aut iniuriam faciant &c.* Qua ratione attenta tanquam contra suspectos de hæresi concedit Summus Pontifex, vt contra eos procedatur. Præterea vltra quod ratio dictæ constitutionis, & eius verba huic parti fauent, fauet etiam, quod multo grauius est hoc peccatum, quàm solicitatio ad actus inhonestos cum mulieribus, cum hoc vltimum sit peccatum carnis secundum naturam, aliud autem sit peccatum Sodomiæ contra naturam.

Neque obstat, quod constitutio tantum loquatur, de solicitatione ad actus impudicos circa mulieres nam loquitur de his, quæ communiter eueniunt, non excludens, propter hoc alia, quæ raro contingunt sed sunt, eiusdem generis, imo grauiori & maiori macula, quantum ex se efficiunt hoc reconciliationis, renouationis, & puritatis sacramentum.

QVAESTIO XXVIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam confessariis Regularibus, sine iurisdictione confessiones audientibus, & sine ordine sacerdotali celebrantibus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæstionem duo quæruntur.

1 *QVa pœna puniantur sacerdotes Regulares audientes confessiones sine iurisdictione actuali.*

2 *Qua pœna debet puniri ille, qui non est sacerdos & celebrat.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniantur sacerdotes Regulares audientes confessiones, sine iurisdictione actuali.

RESpondeo dicendo, quod vt hæc quæstio resoluatur, distinctione opus est, aut enim hi audiunt secularium confessiones cum approbatione Episcopi diœcesani, sine licentia suorum superiorum, aut ipsas audiunt contra ipsorum expressam voluntatem, aut eas audiunt sine licentia diœcesani, & suorum superiorum, simul. Si enim audiunt confessiones cum approbatione Ordinarij sine licentia suorum superiorum, licet secundum aliquos valeant confessiones, prout ego latè trado in additionibus *c* ad Bullam Cruciatæ, Prælati tamen possunt eos pęna arbitraria pro modo culpæ castigare, vt patet ex traditis per Sotum. *d* Et à fortiori possunt ab ipsis puniri, si contra eorum expressam voluntatem se confessionibus audiendis immiscere præsumpserint. In hoc enim casu maior culpa inuenitur, præsertim si Prælati eorum confessiones irritas esse declarauerint, etiam virtute iurisdictionis ipsis à diœcesanis communicatæ factas.

c In addit. ad Bullam. §. 9. nu. 6. & 7. a fol. 64.
d Soto in 4. distin. 18. q. 4. art. 3.

Quod posse facere virtute priuilegij prælatis ordinis Prædicatorũ ad instantiam Patris fratris Stephani Vsusmaris, dicti Ordinis Generalis, à Iulio III. concessi, Romæ decimo septimo Kalen. Ianuarij anno Domini millesimo, quingentesimo, quinquagesimo quinto, non est dubium, prout in dictis additionibus ad explicationem Cruciatæ latè dixi: in hoc enim casu maior culpa inuenitur. Si enim

delicti

delicti grauitas ex circumstantijs debeat considerari, vt iura vulgaria nos admonent, in hoc circūstantiæ grauiores inueniuntur. Prima est inobedientiæ peccatum in re graui; secunda, nullitas confessionum, cui potest alia addi, quod nullus Regularis etiam approbatus ab Ordinario fine licētia suorum superiorum præsentatus potest absoluere à reseruatis, cùm priuilegia Regularia concedentia Confessarijs Regularibus potestatem ad absoluendum à reseruatis Episcopis, aut sedi Apostolicæ tantùm, de his Confessarijs loquantur, qui à suis Prælatis coram Ordinarijs præsentatur, & ab ipsis approbationem consequuntur, & ipsi fortè à reseruatis absoluerunt.

Restat autem modo videre, qua pœna puniantur sacerdotes simplices, qui confessiones secularium audierunt. Et vt pœnam huic delicto correspondentem ex sacris Canonibus possim indagare, inuenio, quod Vrbanus *a* Papa II. in simili materia nobis quēdam Canonem scriptum reliquit dicens. *Placuit, vt deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum, alteri sacerdoti ad pœnitentiā suscipere sine eius consensu, cui prius se commisit, nisi pro ignorantia illius cui pœnitens prius confessus est. Qui vero contra hæc statuta facere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit*, qui Canō nostrum dubium clarè diluit, in eo enim agitur de simplici sacerdote, cui cum licentia illius, cui erat pœnitens commissus, poterat ante Concilium Tridentinum ipse pœnitens confiteri, & ait, quod talis sacerdos simplex sine dicta licentia, & actuali iurisdictione audiens pœnitentem, posuit se periculo suspensionis à gradu sacerdotij, quē receperat. In quo innuitur, quod absolutè non suspendatur, sed quod commisit delictum dignum suspensione, & suspensionis periculo se exposuit. Quare constanter affirmo, quod si sacerdos Regularis simile cōmiserit delictum admittēdo aliquos ad pœnitentiā sine licentia Ordinarij, cui oues sunt commissæ, & suorum superiorum, debet iuxta prædictum Canonem suspendi, saltem à gradu, & potestate, & iurisdictione habituali, quam in sacerdotio recēpit, ita, vt nunquam dicta potestas, & iurisdictio habitualis in actum redigatur, actualem iurisdictionem recipiendo ad confessiones auriculares audiendas, nisi ipse tantam egerit pœnitentiam, vt ad ipsum gradum restitui mereatur. Si enim simplici sacerdoti laico supradicta pœna ab Vrbano Papa II. fuit constituta, cur hanc, quā apposuimus, debemus in simplici sacerdote Regulari denegare? qui non solùm sacrilegium commisit audiens confessiones sine iurisdictione actuali, sed etiam cōtra Regularia sui Ordinis statuta egit, sine licentia suorum superiorum, hoc tantum munus sibi propria authoritate vendicando. Et si tempore Vrbani hoc delictum ita puniebatur, in quo non ita rigorosè cum confessarijs agebatur, siquidem cum licentia solùm Parochi poterant simplices confessores confessiones suorum parochianorum audire, quare debemus trepidare ipsos mō supradictæ pœnæ subiacere, cum omnibus sit compertum ab Ordinarijs, scilicet ab Episcopis debere necessariò approbari. Dixi (saltem à gradu, & potestate, & iurisdictione habituali) nam dicti sacri Canonis Vrbani II. vestigijs inhærendo, videtur, quod etiam à Missa per aliquod tempus suspendi potest, ait enim gradus sui periculo subiacebit, qui absolutè videtur loqui nō solùm de gradu iurisdictionis habitualis, quam in sacerdotio recepit, sed etiam de gradu sacerdotij, quem ad consecrandum Christi Domini corpus in consecratione, & ordinatione ab eodem Christo Domino accepit.

a c. Placuit de pœn. dist. 6.

ARTICVLVS II.

Qua pœna debet puniri ille, qui non est sacerdos, & celebrat.

RESpondeo dicendo, quod sicut contra parricidam non fuit aliqua pœna statuta in legibus Solonis, & Romuli, & in legibus duodecim tabularum, quia nunquam tale quid in animum humanum venire posse fuit præmeditatum, prout referunt Cicero pro Roscio Amerino, Plutarchus in vita Romuli, prout post alios considerat Couarruuias; *b* sic contra huiusmodi celebrantes non inuenitur in Iure Canonico aliqua pœna specialis statuta, quia tantū nefas non fuit à Pontificibus præcogitatum. Vnde ait Bernardus *c* Diaz de Lugo, & eius additionatos Salzedo pœna arbitraria hoc delictum esse puniendum. Abbas *d* vero pœnam falsi imponendam esse iudicat, quæ pœna secundum Baldum, *e* & alios, quos refert Boerius, etiam contra, eum qui fingit se sacerdotem, proponitur, cum re vera non sit. Est enim adeo execrabile vsurpare officium & dignitatem sacerdotalem, quod legitur in libro Paralip. *f* Osiam Regem Iuda, quia obtulit super altare, fuisse à Deo grauiter punitum. Et in Leuitico *g* legitur, non esse licitum leuitis vasa sanctuarij tangere, sed tantùm sacerdotibus. Et Rex Balthasar, quia bibit per vasa sacra templi, fuit statum iusto Dei iudicio vita, & regno priuatus, vt legitur apud Danielem; & Oza, quia extendit manus ad sustentandum arcam Domini minantem ruinam, statim cecidit mortuus, vt in libro Regum narratur. *h* Ex his colligitur quàm detestabile & horrendum crimen sit sanctissimum Eucharistiæ sacramentum manibus pollutis & prophanis tangere, & sacrilega mente recipere celebrando, vt bene considerat aliqua adducendo Blasius. *i* Et Gregorius XIII. hoc crimen considerans; tanquam hæresim sapiens, officio Inquisitionis sanctissimæ puniendum commisit, vt ex tenore sequentis constitutionis colligitur.

Gregorius Papa XIII. ad perpetuā rei memoriam. officij nostri partes sedulo præstare tenemur, vt dubia, quæ varijs doctorum opinionibus hinc inde diuersa sentientibus agitantur, ea ad iurisdictionem sanctissimi officij Inquisitionis hæreticæ prauitatis pertinent, nostræ declarationis oraculo (prout ratio ipsa suadere videtur) diluc dentur, vt nulla cuiquam dubitandi occasio in posterum relinquatur; ad aures nostras siquidem nuper peruenit, multos esse qui dubitent an contra eos qui in sacro presbyteratus ordine non constituti, missas celebrare, confessiones audire, ac absolutionem impartiri, ac si fuerint per officium sanctissimæ inquisitionis hæreticæ prauitatis in Hispaniarum regnis institutum, & illius inquisitores procedendum, vel etiam animaduertendum sit, ac hi, qui talia patrauerint, per inquisitores prædictos puniri debeant. Nam etsi multorum sententia affirmetur prædictum delictum ab inquisitoribus plectendum esse hisce præsertim temporibus, quibus hæretici temere audent proferre, vel seculares eorum sacramentorum ministros esse posse, non desunt tamen hi, qui contrariæ adhærent opinioni. vnde plerumque per eorundē regnorum inquisitores diuersa feruntur in huiusmodi causis suffragia. Nos vtique (vt omnis difficultas dubitatioque tollatur) animaduertentes eos, qui presbyteratus ordine, non sunt insigniti, & se in administrandis dictis sacramentis ingerunt, facto catholica veritate impugnare, quæ solos presbyteros, ministros eorūdem sacramētorum cōstituendo, illos duntaxat quibus eadem munera congruere existimauit, committi voluit verum, qui in presbyteratus ordine non constituit missas celebrā-

b Cou. in Cle. si furiosus in initio. 2. par. n. 12. de hom.
c Ber. in prac. cri. ca. 12. vbi Salzedo.
d Abbas in c. 1. de cleri non ord. minist.
e Bal. in l. qui sub prætextu. C. de sacros. eccl. Boer. decis. 71. nu. 9.
f Paralip. lib. 2. c. 6.
g Num. 18. Dan. 5. co.
h 2. Reg. 6.
i Blas. lib. 2. de sacrosan. eccles. priu. c. 5. fol. 30.

ac confessiones audiunt) vt præfertur, cognitionem, & punitionem etiam ad inquisitiones officium, & inquisitores antedictos pertinere, ita huiusmodi delicti ratione aduersus eos inquirere procedere, ac culpabiles repertos punire, officium, & inquisitores prædicti, valeant apostolica authoritate præsentium tenore perpetuò declaramus, & diffinimus, & ita ab omnibus & singulis ordinarijs, & delegatis iudicibus sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliqua iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari ac definiri debere, irritum quoque & inane, si secus super d quoquam quauis authoritate sciẽter, vel ignoranter cõtigerit attentari, decernimus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, nec non iuribus municipalibus, legibus regnorum prædictorum, pragmaticisque sanctionibus, ac statutis, & consuetudinibus ciuitatum & locorum quorumcunque dictorum regnorum etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis forsan per nos ac quoscumque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros sub quibusuis verborum formis, & insolitis clausulis, irritantibusque & alijs decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, seu de Apostolicæ potestatis plenitudine, vel ad supplicationem Regum, Ducum, & aliorum principum concessis, & confirmatis, quibus omnibus illorum tenores præsentibus, pro expressis habẽtes illis in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisq; contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris, die sexto Augusti millesimo quingentesimo, septuagesimo quarto, anno à natiuitate Domini pontificatus nostri anno tertio.

Hæc constitutio habetur in libro *a* Inquisitionis Hispaniæ, ex quo desumpsi, & vidi sub sigillo authentico. Qua constitutione attenta, non possunt prælati regulares modo punire eos, qui sacerdotio non insigniti missam celebrauerint, & confessiones audierint, pœnitentibus absolutionem impartientes. Circa quod aduertendum, tantùm esse casum Inquisitionis sanctæ commissum, quando ille, qui sacro presbyteratus ordine non est insignitus, confessiones audit, & simul absolutionem impartitur, non autem qui solùm audit confessiones, quod satis significant illa verba, *& confessiones audire, ac absolutionem impartiri.* Illa enim coniunctio, ac, significare hoc non est dubium. Et ratione probatur: si enim audit confessiones, non impartiendo absolutionem, nullum confert sacramentum, & sic facto catholicam veritatem nõ impugnat, ille enim facto eam impugnat, qui, cum presbyteratus ordine non sit insignitus, se in administrandis sacramentis ingerit, vt patet ex hac constitutione.

a Tit. 12. fol. 31b.

Secundo est notandum, illum, qui ordine sacro presbyteratus est insignitus, non cõmittere crimen hæreticæ prauitatis inquisitioni subiectũ; si sine iurisdictione actuali fideliũ audiat cõfessiones, eos a peccatis mortalib. absoluẽs. In hac. n. constitutione solũ cõmittitur sanctissimæ Inquisitioni castigatio criminis illius, q̃ audit cõfessiones, & absoluit, sine eo, quod sit sacro presbyteratus ordine insignitus. Quod insuper probatur, nã vt hoc crimen sanctissimæ Inquisitioni cõmittatur, occasio sumitur ex hæresi, quæ hisce præsertim tpibus ab hæreticis profertur, s. quod sæculares eorum sacramentorum, s. Eucharistiæ, & pœnitentiæ, ministri esse possunt, quam hęresim, illi, qui sacro presbyteratus ordine nõ sunt insigniti, facto tenent in administrando præfatum sacramentũ se ingerendo. Vnde religiosi audiẽtes fidelium confessiones, & eos absoluẽtes sine actuali iurisdictione, cum habituali tantùm in ordine sacerdotali collata, possunt à suis Prælatis puniri, prout in articulo superiori dictum est.

QVAESTIO XXIX.

De correctione fratrum, quoad crimen sodomiæ, & adulterij, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quæruntur tria.

1 *Quomodo vitium sodomiæ sit abominabile & fugiendum.*

2 *Quibus censuris, & pœnis Sodomitæ afficiantur, & à quibus iudicibus iudicentur.*

3 *Vtrum monachus sit puniendus propter fornicationem commissam cum muliere maritata.*

ARTICVLVS I.

Vtrum uitium sodomiæ sit abominabile, & puniendum.

Respondeo dicendo, hoc vitium abominabile esse, vt ostendit quædam lex, *b* quæ erubescens de hac re verba facere, adeo obscurè loquitur, vt vix intelligi possit, & deinde descendentes ad pœnam huic crimini condignam, his verbis seuerissimis vtitur. *Iubemus insurgere, leges, armarique iura gladio vltori, vt exquisitis pœnis subdantur infames, qui sunt, & qui futuri sunt rei.* Deinde hoc ostẽdunt verba Bartoli ibidem dicentis, quòd illa lex non consueuit legi, quia de ea loqui nõ est honestum, & est luxuria ferina, non humana secundum Philosophum, *c* quem allegat, & in hoc approbat Diuus Thomas, & in hoc peccato deordinatur ordinatio Dei, & naturæ, & sic dicitur in sacris Canonibus, *d* quod societas, quæ cum Deo esse nobis debet, violatur, cum natura, cuius ipsa est author, libidinis peruersitate polluitur, & adeo est abominabile, vt etiam apud gentes esset detestabile. Et ait August. in sermonibus de Sodoma, & Gomorrha, est illa turpitudo, quam immunditiam Apostolus vocat dicens, quod ab immunditia & miseria Angeli fugiunt, & Dæmones ipsi oculos claudunt. Dicit etiam D. August. quod adeo hoc scelus abominabile est., vt Sanctus Iosephus posthabito honore domus, & amore sanguinis, suos fratres incusare non timuerit. De hoc pessimo crimine aliqua flagella nobis sacræ literæ *e* testantur. Itẽ, secundum Augustinum, vxor Loth conuersa fuit in statuam salis, quia Sodomitis non procurauit resistere, & subdit, quod principium tanti criminis illis Ciuitatibus, quæ igne Dei consumptæ sunt, ortum est à mulieribus, & homines postmodum ipsæ docuerunt. Vnde clamat contra eas dicens: O mulieres luxuriæ matres, nonne sufficiebat vobis primum hominem decepisse.

b l. vir. C. de adult.

c Aristot. 2. Eth. D. Th. in 4. d. 16. art. 4. post medium.

d Ca. adult. & c. flagitia. 31. q. 7.

e Genes. 18. & 37.

ARTICVLVS II.

Quibus censuris, & pœnis sodomitæ afficiantur, & à quibus Iudicibus iudicentur.

Respondeo dicendo, quod Sodomita occultus non remanet irregularis, nec suspensus in ordinibus obtentis, & sic celebrando non remanet irregularis, vt post Aretinum defendit Nauarrus. *f* Verum tamen est, quòd communis opinio, quam defendit Couarruuias, *g* & Iulius Clarus, contrarium tenet, quam minimè admitto, cum nullus in iure reperiatur locus, qui hanc irregularitatem inducat. Dixi, Sodomita occultus, si enim est publicus

f Nau. c. 27. nu. 249.

g Couar. in Cle. si furiosus par. 1. §. 1. nu. 6. Clar. in pract. cri. §. sodomia, vers. licet clarius.

& no-

& notorius irregularis remanet. Et ratio est, notatus enim de crimine enormi, & depositione digno, si est notorium, irregularis remanet, prout resoluit Nauarrus *a* cum tale crimen sit depositione dignũ, siquidem est adeo enorme, vt nefandũ ab omnibus dicatur, vt tradunt Barbatia, *b* Alexander de Neuo, Decius, & Marsilius.

a Nau. in ca. 25. nu. 73. & 77. & ca. 27. nu. 248.
b Barb. consi. 64. li. 1. Alexan. de Neuo consi. 90. Marsi. consi. 28.

Circa quod crimen quædam est constitutio *c* Pij V. data tertio Calendas Septembris. Pontificatus sui anno tertio, quæ incipit. *Horrendum illud scelus, &c.* ibi, *Cæterum ne tanti flagitij contagium impunitatis spe quæ maxima peccandi illecebra est, fidentius inualescat; clericos huius nefarij criminis reos grauius vlciscendos deliberamus, vt qui animæ interitum non horr-scunt, hos certè deterreat ciuilium legum vindex gladius secularis. Itaque quod nos iam in ipso Pontificatus nostri principio hac de re decreuimus, plenius nunc, fortiusq; persequi intendentes, omnes, & quoscunque presbyteros & alios clericos sæculares, & regulares cuiuscunque gradus & dignitatis tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omnique officio, & dignitate & beneficio ecclesiastico præsentis canonis authoritate priuamus. Itaque per iudicem Ecclesiasticum degradati, potestati statim sæculari tradentur, qui de eis illud idem capiat supplicium, quod in laicos hoc in exercitio deuolutos legitimis reperitur sanctionibus constitutum.* Hæc Pius V. in dicta constitutione.

c c. cis in consti. Pontif. inter consti. Pij V. consti. 28. pa. 187.

Circa quam constitutionem notat Nauarrus, *d* non inducere illam supra dictas pœnas quoad laicos, quia nihil agit de illis.

d Nau. in ca. 27. nu. 248.

Notat secundò, quod neque quoad clericos si teneamus pœnas eius ipso iure non incurri, quod tamen teneri non potest propter illa verba: *Præsentis Canonis authoritate priuamus*, quæ cum sint præsentis temporis inducunt ipso iure pœnam, prout traditur in iure, *e* & resoluit Felinus iuncta Glossa communiter recepta.

e Ca. excommunicamus de hæret. Feli. in ca. Rodulph. nu. 28. & melius. nu. 3. de rescrip. glos. in d. in pœnis, de regiur. lib. 6.

Notat tertiò non includere illam quemcunque clericum sodomitam, sed solùm exercentem, quod verbum dixit mihi sanctissimum dominum nostrũ Gregorium XIII. de industria, posuisse Nau. aliqua in confirmationem huius dicti adducens.

At Salzedo, in additionibus ad practicam criminalem canonicam Bernardi Diaz de Lugo, contra Nauarrum insurgit, dicens eandem pœnam esse imponendam clerico, aut regulari hoc crimen committenti, licet non continuanti, & exercenti. Quod probat ex alia Pij V. constitutione data anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, anno primo sui Pontificatus, quæ incipit: *Cum primum Apostolicum officium diuina nobis dispositione cõmissum, &c.* Cuius constitutionis fecit mentionem Pius V. in sua secunda, cuius tenorem supra retulimus: in qua prima constitutione non facit mentionem dicti verbi, *exercentes*, sed solùm vtitur verbis, *si quis perpetrauerit*, quibus innuit, dictas pœnas perpetrantes tale delictum comprehendere, licet illud continuando minimè exerceant. At miror valde, quòd hic adeo doctus uir quodam tam fragili argumento in hanc sententiam tam duram venerit, deuiando ab opinione tam pia Nau. ab ipso tam doctè probata, & authoritate Gregorij XIII. confirmata, præsertim cum eius argumento facillimo negotio possit responderi, scilicet, quòd leges posteriores limitant & declarant priores: & sic secunda constitutio vtendo dicto verbo, exercentes, declarat primam constitutionem, quæ solùm vsa fuit verbo, perpetrauit. Nec mirum est etiam, quod in hac secunda constitutione verbo, exercentes, Summus Pontifex vtatur, cùm pœnæ appositæ contra sodomitas in ea maiores multo sint, quàm in prima constitutione appositæ, vt patet ex eius verbis, ibi: *Itaque quod nos in ipso Pontificatus nostri principio hac de re decreuimus, nunc plenius, fortiusque persequi intendentes, &c.* intelligit enim Summus Pontifex tã graues pœnas non contra quemcunque hoc crimẽ perpetrantem fragilitate humana esse infligendas, sed tantùm contra continuatione vitiosa exercentes.

Aduertendum est etiam circa prædictam constitutionem, quod videtur temperanda, ne comprehẽdat omnem exercentem crimen contra naturam, quæ comprehendit omnem pollutionem extraordinariam secundum D. Thomam, *f* nec exercentẽ omnem actum sodomiticum, qui comprehendit omnem pullutionem habitam cum alio, vel cũ alia extra vas ordinarium, secundum eundem D. Thomam, sed solùm habentem copulam, sodomiticam, argumento cuiusdam decretalis, *g* quæ habet non consummari copulam, nisi intra vas naturale semẽ effundatur, & alterius Canonis, *h* dicentis ex tali pollutione non gigni affinitatem. Ex quibus videtur colligere Nauarrus, *i* quod etiam in hoc casu, vt huiusmodi pœnæ locum habeant, requiritur vt cõsummatio huius nefandi criminis fiat in vase extraordinario, alioquin non comprehendent ipsum exercentem pęnæ prædictæ constitutionis. Notandum est etiam circa prædictam constitutionem, an sicut est recepta in foro exteriori, ita ea in foro interiori sit recepta, ad quam ait Nauarrus *K* respondere non est Iurisconsulti, argumento cuiusdam legis. *l* Ego non possum mihi persuadere, quod obliget in foro conscientiæ, cum leges pęnales rigorosę secundum ea, quæ in dicto primo tomo diximus; sint ita mitigandæ, vt eas in tantùm in foro exterio ri obligare dicamus. Ex quo infertur, quod licet ipso iure sint depositi dictum peccatum exercentes, vt patet ex dicta constitutione, & tenet Nauarrus, in foro tamen conscientiæ non debent censeri depositi, nam cum depositio sit grauior pęna, quàm irregularitas, non est credendum, Summum Pontificem animarum salutis maximè zelatorem ipsas in foro conscientiæ respectu tam rigorosæ pęnæ illaqueare voluisse, qua autem pęna sit puniendus hoc delictum committens, vide ea quæ in primo tomo diximus. *m*

f D. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 11.
g c. fi. de sposs.
h c. extraord. 35. q. 2.
i Na. vbi su.
K Na. vbi su.
l l. vt respon sum. C. de trã sactio.
m q. 30. q. 30. ar. 18. q. 315.

ARTICVLVS III.

Quomodo monachus sit puniendus propter fornicationem commissam cum Muliere maritata.

Respondeo dicendo, quod in Hispaniarum Regnis est quædam ordinatio *n* facta à Rege Ferdinando, & à Domina Regina Elizabet, Hispali, anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, & alia pragmatica facta Cordubæ eodem anno, decimo octauo die Augusti, & alia simi lis facta in Hispali, anno Domini, millesimo quingentesimo secũdo, qua dicitur. *Pero declaramos que ninguna muger casa dapueda dezirse manceba del clerigo, frayle, ni casádo, saluosiendo soltera y tenida por el clerigo por mãceba publica, y que la tal muger casada no puede ser demandada en juyzio nisuera del saluo si su marido la quisiere acusar.* Quæ determinatio decisioni Iuris cõis est consona, prout in quadã lege *o* cõtinetur, vbi habetur, quod licet accessus ad meretricẽ non sit punibilis, fallit tamen in meretrice nupta, eã quippe poterit vir eius de adulterio accusare, adulteriũ enim nõ cadit sub legibus simpliciter loquẽtibus de accessu, & delicto carnali mulierum secundũ Ioãnem *p* Andreã, cuius sententiã extollit Andreas Siculus, Antonius Gomez, & alii relati per Ioannem Matienco; verũ est tamen, quod concubina Clerici etiam coniugata; si modo publica fuerit

n in l. regali. lib. 8. tit. 19. de los amancebados l. 2.
o L. si uxor. uers. sed in ca de adulterijs noua recopila.
p Ioan. And lib. 5. tit. 8 de succes. lib 8 glos 2.

fuerit, pro modo culpæ ab ecclesiasticis iudicibus est punienda, vt statutum est in Concilio Tridentino, *a* & ita ex legibus supradictis tenet, & resoluit cum aliis Azeuedo, *b* quod si clericus talem mulierem coniugatam publicè vt concubinam suam teneat in domo sua, contra ipsam procedi pôt, prout tenet Bernardus Diaz *c* de Lugo, & Salzedo, eius additionator dictum Concilium ad hoc considerat, & ait *d* Azeuedo, quod iudices Ecclesiastici quotidie id faciunt, vt per eundem Bernardum Diaz, *e* sed non sine magno eorum periculo, nam visum est iam maritos id sciuisse, & eas de adulterio accusasse, & ideo, ait, debent ab his abstinere, vel saltem cum maximo secreto, & cautela id facere, ne fortè maritus sciat, & accuset eam de adulterio, vel eam occidat, prout consulit faciendum Auendannus. *f* Ex his infertur decisio, & resolutio ad id, qd in articulo quæstionis propositum fuit definiendū, quod scilicet Iudices regulares nulla lege prohibentur contra regulares adulteros procedere, leges. n. Iuris consultorum Imperiales, & regales nullo modo prælatos regulares ligant, nisi in quantum lege Diuina, aut naturali ad eorum obseruationem obligantur, prout in 1. tomo, *g* cum Theologis dictum est, tum etiam, quia negotia religionum sine strepitu, & figura iudicij, sola veritate inspecta peraguntur, Vbi iudices, sunt prælati regulares. Notarij sunt ipsarum religionum regulares, quorū processus ita secretè fiunt, vt nullis nisi principalioribus patribus sint manifesti, & iudex regularis potest præcipere notario suo subdito, vt nomen adulteræ sileatur, & tantùm referatur, & comprobetur ipsum religiosum cum quadam muliere coniugata adulterium commisisse, ex cuius processus fulminatione nihil posset sumere maritus adulteræ, vt eam in iudicio accusaret. Et ita ex mente eorum, quæ tradunt Doctores superius citati iudices regulares possunt, & tenentur contra monachos adulterium committentes procedere, examinando veritatem ea prouidentia & secretò, quod in tam graui negocio requiritur, ita vt huiusmodi processu fulminato maritus ad mulierem accusandam, aut occidendam minimè irritetur, & delinquens pro modo culpæ puniatur. Vnde miror, qua ratione iudices regulares in aliquib. partibus contra religiosos adulteros criminaliter per uiam inquisitionis secretò sumendo testes sæculares procedere nolunt, cum id ipsis nulla lege Canonica prohibeatur, neque ex tali inquisitione ad modum explicatum facta aliquid mali adulteræ futurum timeatur, & ex impunitate huius delicti possunt religiosi sui instituti obliti coniugatas magis quàm solutas adamare.

a Trid. sess. 24 ca. 8. de refor.
b Azeued. li. 8. noua comp. tit. 15. de los amancebados in l. 2. nu. 2. et 3.
c Ber. Diaz in pract. cri. cano. c. 79. & ibi Salzedo vers. concubina clerici.
d Azeuedo vbi supra.
e Lugo vbi sup. c. 85. n. 6.
f Auēda. vbi supra.
g 1. Tomo. q. 8.

QVAESTIO XXX.

De correctione fratrum, quoad pœnam sacrilegij cum monialibus imponendam, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæstionem duo quæruntur.

1 *QVa pœna debeant puniri committentes sacrilegium cum monialibus, & ipsæ moniales consentientes.*

2 *Vtrum filij monialium, & sacerdotum sint sacrilegi.*

ARTICVLVS I.

Quâ pœna debeant puniri committentes sacrilegium cum monialibus, & ipsæ moniales consentientes.

RESpondeo dicendo, quod obseruantia Castitatis quid annexum est statui monialium Vestales enim, quæ dijs virginitatem vouerant, si deprehendebantur in aliquo peccato contra virginitatem, virgis cædebantur fere vsque ad necem, deinde viuas defodi lege sancitum fuit, vt memoriæ protulit Pomponius Letus de sacerdotibus Romanorum, vbi de Vestalibus agit Plutarchus *h*, & multa de supplicijs harum Vestalium lectu non indigna Liuius, *i* & alij historici scribunt, imo tanta in his religio obseruabatur, quod Minutia Vestalis virgo propter mundiorem iusto cultum libidinis fuit suspecta, viuaque defossa, vt refert Liuius. *K* Vnde non mirum, si monialis hodie huius criminis rea à suo monasterio sit extrahenda, & in alio recludi, vt diligentius seruetur, ne forte deinceps in tale scelus incidat iuxta ea, quæ in iure *l* notantur. Is autem, qui dictam monialem corrupet, licet vnum tantùm commiserit peccatum, hoc tamen vnum varias habet deformitates, qua ratione peccatum sit grauius, hoc enim facinus perpetrans sponsam Christi corrumpit, & committit tria peccata, sacrilegium, adulterium, & incestum, quoad accusationem, quia de his omnibus potest accusari, vt per glossam notabilem, quam sequitur Abbas, *m* cuius pœna est, vt deponatur ab officio, & beneficio per textum iuncta glossa ibi, tradunt Anania, *n* Bermondus Chouetonius, Couarruuias, Didacus Perez, & Menochius. Si verò fuerit laicus corrumpens virginem in foro Canonico, propter hoc crimen excommunicatur, vt in eodem iure *o* continetur, & in lege partitarum recipitur. In foro verò sæculari laicus, qui crimen hoc perpetrauerit, pœna vltimi supplicij est plectendus, bonaque sua monasterio sunt adiudicanda, prout tradit Bermondus in loco superius allegato. Mediolani verò legibus, & Papiæ statutis, qui grauissimum hoc crimen perpetrauerint pœna mortis puniuntur, vt refert Menochius. *p* Quod ipsum etiam est statutum priuatis constitutionibus, & statutis Italię, vt referunt Hippolytus, *q* & Iulius Clarus. Ex pœnis autem relatis colligere possunt iudices regulares, qua pœna debent affici moniales hoc tantùm delictum perpetrantes, & religiosi cum ipsis coeuntes.

ARTICVLVS II.

Vtrum filij monialium, & sacerdotum sint sacrilegi.

REspondeo dicendo, quod resolutio propositi dubij ex resolutione alterius, scilicet an filij presbyterorum sint sacrilegi, satis clara remanet.

Pro explicatione autem supradicti dubij est notandum, quosdam tenere presbyterum cum soluta coeuntem, simplicem tantum committere fornicationem. Quam opinionem dicunt communem Iulius Clarus, & Paleotus, *r* & Decius. At quod committat adulterium, vel incestum, tenet Nauarrus, *s* tenentes autem hanc cum Nauarro, & eius sequacibus opinionem fundantur in quodam Canone *t* diffiniente, quod nullum facere subdiaconum præsumant Episcopi, nisi qui se castè victurum promittat, & in alio Canone diffiniente *u* quod clericus, qui post dictam promissionem habuerit concubinam, committit sacrilegium, vbi id notat Archidiaconus, & pro hoc est glossa in pragmatica sanctione dicens, quod talis clericus, etiam cum soluta & corrupta, committit adulterium, & sacrilegium,

que

h Plut. problem. 96.
i Liui. li. 2. 4. & 8 deca d. 2. & Diony. Alicar. li. 8. & 8. Plin. in mter li. 4. epis.
K Liuius lib. 8. decad. 1.
l Authen. de sanctiss. epi. §. pen. colla. 9. & c. si quis rapue rit. 27 q. 1.
m Gl. in c. virginib. 7. q. 1. Abb. in ca. at q. clerici de iud. nu. 3. & in c. pen. no. 3. de purgat. cano.
n c. si quis epi sc. 29. q. 1. Anan. consil. 1. col. 2. Bermō. tit. de publi. concu. in rub. de sacrileg. pa. 67. Coua. in Clem. si furiosus in initio 2. p. nu. 8. de homicidio, Perez in l. 1. tit. 15. lib. 8. ordi. Menoch. de arb. lib. 2. cent. 6. casu. 60. nu. 57.
o d. cap. si quis epis. lib. 5. tit. 78. p. 1.
p Menoc. vbi su. casu. 384.
q Hippo. in l. vnic. nu. 4. & seq. de rap. vir. Clar. in pract. §. forn. vers. cum moniali.
r Cla. lib. 5. sen. §. fornicat. §. incest. vers. sed nunquid Paleot. de no. & spu. c. 16. nu. 13. Dec. in c. atsi clerici de ind. n. 37.
s Nau. c. 16. nu. 2.
t c. de ijs. 28. dist. vbi Archid.
u Gl. in pragmat. sancti. ver. tercero tit. de concubina. 2. to. fol. 198.

quæ difficultas in hoc consistit, an illa promissio, de qua in præfato Canone, habeat vim voti, si enim habet prædictam vim, est videndum, quam obligationem de sui natura includat, & omnes Doctores faciunt differentiam inter votum, quod fit per ingressum religionis, & votum, quod fit per susceptionem ordinis sacri, scilicet quod in voto, quod fit per ingredientem religionem, est continentia essentialiter annexa, per quam professionem homo totaliter renunciat sæculo; sed per votum, quod fit per susceptionem Ordinis sacri, non est continentia ita essentialiter annexa, sed potest manere solennitas ipsius ordinis sine dicta continentia. Ita inter alios resoluunt Syluester, *a* & Soto post antiquos. Si ergo continentia non est essentialiter annexa voto, quod fit ex susceptione ordinis, videtur quod faciendo contra continentiam, non fiat essentialiter contra votum, & sic non committitur adulterium, nec sacrilegium, sed simplex fornicatio.

a Syl. v. votum. 4. q. 5. et. de iust. li. 7. q. 6. ar. 1. et

At huic contrariorum rationi respondetur, quod licet non sit ita essentialiter annexa, non potest negari, quod in sacri ordinis susceptione voueatur implicite solemniter castitas, & per consequens facientem contra prædictum votum committere adulterium, & sacrilegium. Quod autem in sacri ordinis receptione fiat votum implicitum castitatis, luculenter ex multis Pontificum Decretis, & sanctorum patrum authoritatibus tradit doctissimus pater frater Michael à Medina, *b* inter quæ allegat Concilium Toletanum secundum sub Amalarico principe Gothorum, quod Concilium disponit, vt sacris initiandi castitatem promittant. Quo constituto ait ipsummet Concilium, cauendum tamen est his (scilicet sacris initiatis) ne quando sponsionis immemores ad terrenas nuptias, aut abortiuos concubitus vltra recurrant; quod si fortè fecerint, vt sacrilegij rei, ab Ecclesia habeantur extranei. Hæc Concilium. Quam constitutionem vniuersa hodie Latina Ecclesia religiosè colit, & eam, cum subdiaconos ordinat, quasi ordinis fundamentum supponit, vt ex Romano Pontificali constat, in quo Episcopus ordinans ita promouendos ad subdiaconatum affatur. *Fratres dilectissimi ad sacrum subdiaconatus ordinem promouendi iterum, atque iterum considerare debetis attentè, quod onus appetitis, hactenus liberi estis, licetq; vobis ad sæcularia vota transire; quod si hunc ordinem susceperitis, amplius non licebit à proposito resilire, sed Deo, cui seruire regnare est, perpetuo famulari, & castitatem illo fauente seruare oportebit, atque in Ecclesia Dei semper esse mancipatos, proinde dum tempus est, cogitate, & si in sancto proposito perseuerare placet, in nomine Domini huc accedite, quibus placet accedere.* Hactenus Episcopus ordinator. Qui sanè cum subdiaconos teneri ad castitatem doceat, neque tempore ordinationis eandem castitatem illis impetet, nec ab illis votum reposcat, apertè proditur etiam iam votũ castitatis supponere ex ipsa Ecclesiastica constitutione ordini subdiaconatus adiunctum, ita neque cum ordinẽ suscipiat ipsam non minus, quàm verbis castitatem vouet. Exigebant quidem prius, vt ex multis Conciliorum, & Pontificum locis relatis à Medina proditur, votum verbis præconceptis, & explicitis, quod fortasse tunc temporis erat noua, neq; satis vsu iam obtenta, postea verò verba omitti cœperunt, quod satis ad professionem videretur ipsa ordinis sacri susceptio, cùm æqualiter res, & verba promittẽtes obstringant, qui.n. per diẽ, & annum integrũ in religione persistit, aut professorum habitum spontaneum accepit, non minus professus censetur, quàm is, qui verbis præcõceptis professionem testatus est, id autem votum implicitum Pontifices appellant. *c* Ex dictis satis patet, quod si

b Medi. sacro. hominum continen. li. 3. c. 1. & 3.

et. quod votũ

frangunt votum solenne castitatis, fornicando, committunt sacrilegium: ex quibus satis etiam apparet, quod filij habiti à monachis, aut monialibus post votum castitatis in professione admissum, fuot sacrilegi, & in odium suorum progenitorum pœna sacrilegorum filiorum plectuntur, prout Sixtus V. in sua rigorosa constitutione contra sacrilegos edita satis significauit.

de voto, & voti redemp. l. 6. c. periculoso de statu regularium. lib. 6.

QVAESTIO XXXI.

De correctione fratrum, quoad punitionem calumniatorum, & maledicorum, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quatuor quæruntur.

1 *Qua pœna puniatur calumniator.*
2 *Vtrum mittens litteras ad suum prælatum suo sigillo clausas, de aliquibus criminibus contra aliquos eum certiorem faciens, sit puniendus tanquam calumniator, ipsa crimina non probando.*
3 *Qua pœna maledicus sit puniendus.*
4 *Qua sit pœna puniendus monachus seditiosus, & seminans discordias inter fratres.*

ARTICVLVS I.

Quæ pœna puniatur calumniator.

RESpondeo dicendo, quod Soto *d* ait, pœnam contra calumniatores diuino iure *e* probari, quod eleganter ipse de more explicat. Aristoteles *f* verò asserit, in bene instituta republica grauiter calumniatores esse puniendos, quoniam non populares in iudicium vocare consueuerunt, sed nobiles. Vnde Demosthenes, in oratione contra Astrologum, calumniatores appellat ipsos quoque veluti viperinam habentes naturam puniendos esse, & vsque ad radices penitus esse extirpandum hoc genus hominum calumniatorum, velut hostium naturæ prudẽter admoneat. Erat quidem olim lex Memmia contra calumniatores inuenta, vt ait Cicero pro Sexto Roscio, ne liceret in iudicio legib. aut maiestate postulari abuti ad quæstum, & libidinem, & ita accusare, vel id obiicere, quod planum facere non modo non possis, verum ne conneris. Sunt quidem calumniatores seuerissimis pœnis plectendi, & ideo non immerito Agesilaus seuerius calumniantes, quàm fures persequebatur, quod annotauit doctissimus Nicolaus, Antonius *g* Crauera. Apud Romanos verò aliquando calumniatores ab vrbe enciebantur, vt author est Cornelius Tacitus. *h* Et lex antiqua, *i* Vuisigatorum aduersus calumniatores talionis pœnam statuit, vt qui accusauit innocentem, talionis pœnam suscipiat, quam pateretur accusatus, si de crimine fuisset conuictus. Ex lege verò Charundiæ, in calumnia deprehensi myrtho coronati per vrbem circunferebantur. Erat sanè apud eos ignominiosa pœna myrtho coronari, vt refert Diodorus Siculus, *k* cum Iulius Cæsar puniret seditionem iuxta Placẽtiam ab exercitu suo commissam, & cum inter seditiosos quidam, qui nihil peccasse, ductus ad eum fuisset, Cæsar ductorem, qui illum accusauit, eius loco interfici mandauit, vt refert Appius Alexander. *l* Et in huius tanti criminis detestationem non vulgariter conducit, quod legitur in libro Hester, *m* Amã calumniatorem laqueo

d Sot. lib. 5. de iust. q. 5. ar. 4
e Exod. 20. Deute. 20.
f Arist. lib. 8. pol. c. 5.
g Cra. in annot. ad octau.
h Tacitus l. 5. annalium.
i l. 5. tit. de in. fur. lib. 7. ubi sig.
k Sicul. lib. 12. Biblioth.
l Alex. lib. 2. de bello ciuili.
m Hester. 8.

fuisse suspensum ob eam causam, quia Mardocheũ innocentem suspendi calumniosè totis viribus intendebat. Iure autem Canonico antiquo talionis pœna plectitur dictus calumniator: & in Concilio Arelatensi *a* disponitur eos, qui falsa fratribus obiecisse conuicti fuerint, placuit vsque ad exitum non communicare sicut magna synodus ante constituit, nisi digna satisfactione pœnituerint, & in quadam Decretali decernitur, *b* quod clericus calumniosus accusator priuetur officio, & verberatus publicè in exilium mittatur. At vt aduertunt ibi Antonius, & Abbas, hoc ideo ibi fuit decisum, quia pœna, qua erat puniendus accusatus, non erat proportionabilis accusatori, si enim esset proportionabilis talionis pœna plecteretur. Verum est tamen, quod hodie talionis pœna antiquata est, & sic calumniator iudicis arbitrio punitur, iuxta Baldum, *c* Abbatem, Hippolitum, Bosium, Couarruuias, & Alciatum. Vnde cum pœna calumniatoris arbitrio iudicis sit imponenda, varias pœnas vtriusque iuris Doctores excogitarunt, de quibus per Menochiũ, *d* & Gregorium Lopez. Aduertant iudices, quod si aliquis calumniator plura obijciat crimina, quæ non probat, si aliquid eorum probet, nõ est plectendus, nisi mitiùs, prout tenet quædam Glossa *e* qui aduertere debent, ne in practica errent, quod in ordine procedendi sententia absolutoria condemnati debet præcedere, & postea successiuè, non diuertendo ad alia, accusator de calumnia condemnandus est. Ita communiter receptum est, vt fatetur Salicetus *f* & receptissima practica est, quod iudex prius quàm accusatori terminum statuat, vt se defendat, alleget, & probet causas, propter quas non debeat de calumnia condemnari, quando vero nihil allegauerit, & probauerit, eadem sententia debet condemnari. Ita Bartolus. *g* si verò iudex non statuto dicto termino accusatorem condemnauerit, in syndicatu tenetur, & condignis pœnis est plectendus, prout scribit Angelus, *h* quem refert, & sequitur Iulius Clarus. Ex his satis patet, quomodo iudices regulares se debent habere cum fratribus calumniatoribus, ipsorum enim arbitrio eorum commissa est pœna, qui qualitatem calumniæ, & personæ calumniatæ, & calumniatoris, & nocumentum pacis, & tranquillitati religioni proueniens debent maximè attendere.

ARTICVLVS II.

Vtrum mittens literas ad suum prælatum, suo sigillo clausas, de aliquibus criminibus contra aliquos eũ certiorem faciens, sit puniendus tanquam calumniator ipsa crimina non probando.

RESpondeo dicendo, quod ad hãc quæstionem decidendam est aduertendum, illum dici calumniatorem, qui falsa crimina proponit, vt notatur in iure, *i* & tradunt Doctores, & sic Cicero contra Salustium inquit: sed est quædam calumnia, quã vnusquisque nostrum tacente animo suo fert, de eo, qui falsum crimen bonis obiectat. Laurentius *K* Valla, calumniari, inquit nihil aliud esse, quàm cauillari, cuius opinionem falsam esse censet Alciatus. *l* Sed hæc de nomine tractent Grammatici. Nos autem in altiori classe militantes dicimus, quod ille calumniator eo ipso, quod propositam accusationem non probat, præsumitur calumniator. Hoc patet ex dictis in superiori articulo, & tenet quædam Glossa, *m* quam communiter receptã testatur Iulius Clarus, & Menochius, & multa cõ-

a Arel. c. 14. b c. 1. de cal. c Bald. in l. Athletas. §. calumniator ẽ 6. ff. de his, q. notan. infam. Abbas in c. 1. in fi. ubi Fel. nu. 1. de constitu. Hippol. in l. quis modũ num. 52. ff. de q. Bossius in tract. de delict. tit. de accus nu 17. & tit. de calum. nu 8. Couar. li. 1. varia. c. 9 nu. 1. Alciatus lib. 9. parerg. iur. ca. d Menoch. de arbi. q. 2 cent. 4 casu. 312. Greg. in l. 15. tit. par. 7. uer. tal malicia es in l. 7. & in l. fin. tit. 17. p 3. e Gloss. in d c. 1. uer. de sent. de elect. lib 6. f Sali. in l. 1. nu. 31. de calum. g Bar. in d. l. Athletas. §. calum. nu. 6. ff. de his, qui notan. h Angel. in tract. malef. uer. & ad que relam, nu. 7. Clarus lib. 5. recep. sent §. fi. q. 62. v sed quaero. i l. Si quẽ. §. notandum. 3. q. 3. li. 1. §. 1. ff. ad senatus consul. Turpilia. K Valla. li 6 elegant. c. 50. l Alciat. li. 4. de verb sign. m Gloss in c. 2. calumn de calumni. Clarus li. 5 recep. sent. §. fin. q. 62. uersi. dixi supra. Menoc. de arbit. li. 2. cent 4. ca. su. 31. nu 4. Mascar. de probat. vol. 1. cõcl. 25.

gerit Mascardus; Et calumniator dicitur, qui simul tantùm calumniosè accusauit ex sententia Rippæ, *n* vnde cum mittens literas in epistola missiua non accusauerit, minimè calumniatoris pœna debet puniri, etiam si in ea aliqua falsa scripserit, cum ea fuerint scripta ad suum prælatum secreto suo sigillo obsignata, & neque etiam ea ipse dixerit per viam denunciationis iuridicæ, denunciatio enim iuridica est, quando aliquis inquisitus in inquisitione generali, aut speciali sub obedientia, vt propalet veritatem punibilem, denunciat Petrum verbi gratia talia commisisse. At talis epistolam mittens tantùm extraiudicialiter asserit Petrum talia commisisse, quæ extra iudicialis assertio non facit fidem, vt aliquis per eam puniatur, vnde etiam si non probet, non debet puniri pœna calumniatoris, cum re vera iuridicè loquendo neminem fuerit calumniatus. Nec etiam debet puniri pœna infamatoris, cum re uera nullius famam maculauerit, siquidem vt supponitur epistola fuit secreto missa, & tantùm fuit informatiua intendens per eam suum prælatum informare, vt cautè procedat, & cognoscat oues pascendas, & corrigendas. Verum tamen est, quod si eam epistolam scripsit animo iniuriandi sine causa, siue verum dixerit, siue falsum, videtur teneri actione iniuriarum vt in simili tenent multi allegati per Bernardum *o* Diaz de Lugo, quam opinionem dixit communem Curtius *p* Iunior. At Salzedo eius additionator ait, quod si delictum, quod detegitur reipublicæ, expedit, vt detegatur, nulli pœnæ locus est: si verò non expedit reipublicæ, tunc qui crimen reuelat, vel defectum obiicit, pro modo culpæ est animaduertendus, & dicit hanc opinionem esse Bartoli, *q* quam post alios sequitur Iulius Clarus. At Couarruuias *r* ait iniuriarum actione illum liberum non esse, qui in iudicio, vel extra iudicium propriæ vindictæ causa conuicium aliquod alicui dixerit, non vt ei, vel reipublicæ consulat, licet verum crimen obijciat, & reipublicæ manifestum fieri intersit. Denique idem sequuntur Placa *f* & Didacus Perez, qui expresè reprehendit Gregorium Lopez, & hæc opinio in controuersijs forensibus est recepta, & merito vt ansa obijciendi crimina iniquo animo omnino tollatur, & aduertit Salzedo, *t* expedientissimum esse iure Pontificio supra dictam communem opinionem non esse admittendam, cum eo iure minimè excusetur, qui iniuriosa verba in alium protulerit, licet vera sint, cum prius charitatis monitio debeat præcedere, ita Doctores communi sensu receptum referunt Alexander de Neno *u*, & Iulius Clarus, quæ doctrina celebris est, & in tribunalibus Ecclesiasticis, & regularibus maximè notanda. At in nostro casu hæc locum non habet, cum & epistola non sit scripta animo iniuriãdi, siquidem, vt supponitur ad prælatum sigillo obsignata est missa, & a secreti naturalis limite minimè recesserit, imò prælatus, ad quem fuit missa, potest agere actione iniuriarum contra epistolam aperientem & publicantẽ, cùm ipsi ex huiusmodi apertione maxima iniuria irrogetur, & munus prælationis detrimentum patiatur: propter timorem enim similis apertionis, & publicationis multi ab scribendis, & mittendis literis ad suos prælatos retrahentur, quarum scriptio, & missio aliquando in maximam religionis vtilitatem necessaria est, ut per eas informẽtur prælati de his, quæ necessariò, ut suum munus rectè exequantur, scire debent.

n Rip. in c. 1. nu. 96. de ad. o Lug. in prac. c. 66. nu. 6 p Curt. Iun. in l. fi. nu. 30. ff. quod quisque iuris. q Bart. in l. eum qui inno centẽ in ser. ff. de iur. Clar. lib. 5. recep. sen §. iniuriã versi. istẽ quaero. r Couar. li. 1. var. c. 11 n. 6. f Placa de de li. c. 1 nu. 7. Perez in rub. tit. 9. li. 8. ordinamen. ver. aut delictum. t Sal. ubi su. in fi. lit. B. u Neno consi. 52 num. 5. in fi. Clarus lib. 5. recepta §. iniuri. ã. versi. item quaero in fi.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Qua pœna maledicus puniatur.

a Lugo vbi sup.

RESpondeo dicendo, quod Bernardus Diaz de Lugo a tenet, maledicum condemnari ad petitionem iniuriati, ad hoc, vt præsentia iudicis, & bonorum hominum, dicat, se mentitum fuisse, cùm ita cantum sit, & seruari soleat in Laicis, iuxta quandam legem b huius regni. At opinionem cōtrariam tenuit Boerius c in clericis, & sacerdotibus, quam sequitur Perez, & Placa, & Padilla, qui omnes auctorem prædictum reprehendunt, & meritò in ea sententia, quia clericus ob tale crimen habet à iure Canonico pœnam statutam, vt veniam ab aduersario petere cogatur, vt habetur in iure, d igitur illa pœna clericus à suis prælatis puniri debet, non enim oportet, vt ex alienis tribunalibus extraordinarias, & crudeles nimis pœnas reportent. Quam etiam sententiam non mediocriter adiuuat, quia sicut nobiles non tenetur palinodiam recantare, vt determinatum est in quadam ordinamentorum lege e, pari ratione neque religiosus, neque sacris ordinibus insignitus. Nam priuilegium militis sæcularis ad militem cælestis militiæ extenditur, iuxta quandam glossam, f quam post alios communiter receptam dicit Couarruuias, & esset sanè iniquum, quod milites sæcularis militiæ hoc priuilegio fruerentur, non verò miles cælestis militiæ, cùm non solùm huius dignitas illius dignitatem superet, verùm regalem quoque superemineat, vt sacri Canones g insinuant, & quanta differentia est inter Solem, & Lunam, tanta est, aut certe maior inter imperium, & sacerdotium, vt dicitur in iure, h & Salzedo i ait, semper in controuersijs forensibus receptam vidisse hanc opinionem, & primum omnium eam Salmanticę publicè legendo sequutum fuisse insignem eius præceptorem Doctorem Gutierrez Diaz de Sandoual, & Nogerol sacrorum Canonum in ea Academia professorem primarium. Vnde videtur concludendum, quod maledicus sacerdos non est obligandus palinodiam recantare, etiam si contra alios crimina falsa protulerit. Nec obstat, quod contra aliquos sacris ordinibus insignitos, & in dignitatibus constitutos, talia protulerit scribendo, ita vt eorum honor aliquod detrimentum patiatur, nisi se mentitum esse fateatur. Nam respondetur, quod honor sacerdotum, magis consistit in patiendo propter Deum, quàm indictam palinodiam petendo per actionem iniuriarum, imo eorum decus, & honor in proponendo dictam actionem maximè delustratur, ad modum sæcularium in eorum causis procedēdo, & famam fratrum suorum sacerdotum deturbando, enixè eorum palinodiam procurando, præcipuè si sunt religiosi, cum ipsi reliquerint propter Deum omnia, & mundo mortui à sacris Canonibus iudicentur, quod argumento eorum, quæ scribunt Iulius Clarus, K & Ioannes Martinez de Olano confirmatur. Verum est tamen, quod si fuerit conuictus esse notabiliter maledicum, & his esse assuefactum, crediderim ego, quòd iudex ex officio poterit obligare ipsum, etiam si sit clericus, aut religiosus, vt dicat se fuisse mentitum, nec enim iudex vt pius sit iniurianti, crudelis debet esse iniuriatis, & reipublicæ, quæ his, & alijs similibus deturbatur, & religioni, quæ non solùm his inquietatur, sed etiā maximè delustratur, cùm aliàs si in sola petitione veniæ condemnaretur, semper maleuoli crederent, & beneuoli suspicarentur, illum dixisse verum, nisi eum retractantem & palinodiam recantantem audirent. Quod à fortiori procedit, si fuerit locutus contra prælatos, quorum honor est non solùm ipsorum, sed totius communitatis, & congregationis ipsis commissæ. Vnde iudices in hoc casu debent procedere consideratis qualitatibus personæ, & eorum, quæ sunt dicta, & loco, & tempore, quæ omnia arbitrio iudicum relinquuntur. Neque obstat, quod sacerdotes maledici secundum ius l Canonicum pœna palinodiæ minimè plectantur. Nam respondetur illud procedere regulariter loquendo, at non prohibet ius, vt hac afficiantur pœna illi, qui assuescunt similia dicere. Quod principaliter locum habet in religiosis, cum ex linguis maledicis religionis paci, & tranquillitati proueniat non modicum detrimentum, & ipsi religiosi prælatis subijciantur in his, quæ ad obseruantiam regularem concurrunt, quæ obseruantia regularis in pace, & tranquillitate religiosorum, consistit, quæ pax, & societas per maledicos sæpius tollitur. Vnde oportet, vt in virga ferrea regantur, vt castigatione intellectum consequantur, dicente Scriptura quod *vexatio dat intellectum*.

b l. 2. tit 3. l. 4 fol. 50.
c Boerius cōs. 4. nu. 40. Perez in l. 1. ti. l. 1 ordi. & in lib. 3. verf. de maledicē tit. 8. lib. 8. ordi. Placa de delict. l. 1. ca. 1. nu. 21. Padilla in l. quamuis num. 9 C de iur. et fact. igno.
d ca. clericus maledicus. 46 dist.
e l. 2. tit. 10. li. 8. ord.
f Gl in l. miles. ff de re. iudi. Couar. l. 2. varia. c. 1. nu. 9.
g ca. duo sunt. 9ppe. 96 dist.
h Ca. solite de mai. & obed.
i Sal. vbi sup.
K Clarus l. 5. a acep. sent. §. iniuria. ver statim cōdē natus Olanus in concor. antino. iur com. & Regij lit. L. nu 9.
l d c. clericus maledicus.

ARTICVLVS IIII.

Qua pœna sit puniendus Monachus seditiosus, & seminans discordias.

RESpondeo dicendo, clericum discordias seminantem iudicis arbitrio esse puniendū, prout in sacris Canonibus m est determinatum, iudex autem iustus pro qualitate personæ, & excitatæ seditionis pœnam arbitrabitur, seditionis enim delictum graue est admodum, prout aduertit Menochius, n & clericus maledicus degradatur: neque vnquam absque satisfactione ad officium reuocatur vt dictum est in articulo superiori, & eo magis eius maledicentia est coercenda, quod excitat seditionem in Ecclesijs, & claustris, vbi pax, & quies summopere debet obseruari iuxta ea, quæ in quadam lege o dicuntur, & scribit Conradus primus, qui multis probat ob loci, & temporis qualitatem, conditionemque in seditiosos esse grauiùs, vel leuiùs animaduertendum, sicut ipsemet Conradus p ostendit, propter euentum pœnam esse augendam, vel minuendam, & grauior esse creditur illa seditio, quæ aduersus maiores suos, & Magistratus committitur, vt scribit Brunus. q Nam & qui eorum iurisdictionem, & potestatem perturbat, & impedit, grauiter punitur, vt supradictus Menochius r affirmat.

m c. si quis monachus 90. dist.
n Menoch. de arb. cent. 4. casu 266 nu. 4.
o l. denunciamus. C. de ijs, qui ad Eccle. cōfugiunt Cōra in tract. de seditio. l. 5. c. 7.
p Conr. vbi sup. c. 8.
q Brun. l. 5 c. 11. ad fi.
r Men. l. 2 de arb. cent. 5. casu 437.

QVAESTIO XXXII.

De correctione fratrum, quoad pęnam imponendam falsarijs, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæstionem duo quęruntur.

1 QVomodo falsarij sunt puniendi.
2 *Qua pœna puniantur falsos testes solicitantes.*

AR-

ARTICVLVS I.

Quomodò falsarij sunt puniendi.

Respondeo dicendo, iuxta sacros Canones, quod presbyteri, aut diaconi dicentes falsum testimonium, ab officij honore depositi, in monasterium detruduntur. Ita censuit Concilium Agathense, prout tradit Gratianus, *a* & Præpositus hoc intelligit verum, quando clericus est de hoc crimine directè accusatus, & conuictus, vel in iure confessus; secus autem si non constat de illo via directa, sed incidenter, videlicet quando contra clericum in testem productum probatur exceptio falsitatis, quia tunc non debet deponi, nec etiam propter hoc infamari, sed tantum a testimonio repelli. Vide Hostiensem *b* hoc crimen falsi testimonij inter crimina capitalia, quæ inducunt depositionem, commemorantem: & hoc procedit siue in ciuili causa, siue in criminali clericus dicat falsum testimonium, secundum Turrecrematam, & alios, quos refert Bernardus Diaz de Lugo *c* dicens maximè esse considerandam qualitatem causæ, in qua clericus falsum testimonium dixit, grauiùs enim est puniendus clericus, si damnum fuit secutum ex eius testimonio, quàm si non fuit secutum, considerata qualitate damni, vel iniuriæ illius, contra quem deposuit, grauiùs est etiam puniendus clericus, qui in causa criminali falsum protulit testimonium, quàm qui in causa ciuili. In his prætereа prouinciis, in quibus ex lege, & constitutione earum imponi debet testi falsum deponenti eadem pœna, quæ imponeretur accusato, si verum esse delictum, de quo impetitur, de quo est lex *d* hoc constituens in his Hispaniarum partibus, quæ Iuri communi cōsona est, iuxta aliam eiusdem iuris legem, *e* & tradit Hippolytus; multum debent iudices Ecclesiastici procurare, quod grauiùs, quàm alibi, vbi non viget huiusmodi lex, hoc delictum puniatur, cum videnț tam grauiter puniri laicos in similibus. Hæc doctissimus Bernardus Diaz *f* de Lugo, quod aduertere debent iudices regulares circa suos subditos de hoc crimine conuictos. Aduertant tamen iudices Ecclesiastici, & regulares, quod dicta pœna imponi non debet, quando falsitas sine dolo fuerit commissa, nempe per errorem, cum falsitas formaliter loquendo sine dolo minimè committatur, prout in iure *g* Ciuili, & Canonico probatur, & affirmat Socynus Iunior hanc esse communem opinionem. Aduertant insuper, quod pœna supradicta ordinaria imponenda est, quando iudicio ordinario, & mediante accusatione proceditur, secus si per viam inquisitionis procedatur, quia tunc arbitraria pœna est infligenda, iuxta quandam Glossam, *h* quam communiter receptam tradunt Couarruuias, & Menochius.

Aduertant denique, quod minimè est locus pœnæ ordinariæ, quando clericus, vel religiosus falsum testimonium dixit, non interposito iuramēto, prout tenet Baldus, *i* Angelus, Robertus Maranta, quod puto verius, licet contrarium Iulius Clarus attestetur, *K* non enim testimonium est tunc ita qualificatum, vt pœna ordinaria veniat necessario puniendum.

a c. Episcopus 50. distin. vbi præpositus.

b Host. in summa de accus. §. quis sit effectus versi. & gratia exempli.

c Lugo infra. c. 93.

d l. 43. Tau.

e l. 1 §. præterea vbi Hip. ff ad l. Iuliā. de sica.

f Lugo vbi su.

g l. nec ex ampliss. l. si quis decurio. ff de fal. tradūt eos in cap. Ieādē fid. ins. Soci. consil. 39. nu. 33. l. 2.

h Gloss. in l. nullum. C. de testi. Coua. in c. quāuis pactum. 1. part. §. 7. n. 5. Menoc. l. 2. de arbit. cent 4. q. 36.

i Bald. consi. 106. col. 7. Angel. cons. 194. col. 2. ī fi. Maran. in specul. aduoca. 1. p. c. 1 nu. 21.

K Clarus l. 5. rece. §. falsum nu. suscis.

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur falsos testes solicitantes.

Respondeo dicendo, quod in atrocissimis delictis, vt est falsum testimonium in iudicio, & solicitare mulierem in confessione, punitur conatus, licet non sequatur effectus, maximè si deuentum sit ad actum facto proximum, quo casu perinde puniri debet, ac si delictum esset consummatum, ut per plura concludit Grammaticus, & sic eadem pœna puniuntur solicitantes mulieres in actu confessionis proximo, sicut in ipso actu, vnde solicitantes alios ad falsum testimonium ferendū, eadem pœna puniuntur, ac punirentur, si ipsum falsum testimonium propter eorum solicitationem deferrent.

QVAESTIO XXXII.

De correctione fratrum, quoad crimen læsæ Maiestatis diuinæ, & humanæ, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quatuor quæruntur.

1 *Qua pœna puniantur religiosi (quod absit) hæreticantes.*
2 *Qua pœna afficiantur crimen læsæ Maiestatis committentes.*
3 *Qua pœna puniendi extrahentes delinquētes a manibus iustitiæ.*
4 *Qua pœna sit puniendus monachus de rege maledicens.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniantur religiosi (quod absit) hæreticantes.

De hoc articulo vide infra in quæstione de hæretica prauitate.

ARTICVLVS II.

Qua pœna afficiantur crimen læsæ Maiestatis committentes.

Respondeo dicendo, quod crimen læsæ Maiestatis committentes vltimo supplicio afficiuntur, & eorum habitacula aratro exarantur, & sale deinde asperguntur iuxta ea, quæ tradit Ioannes Parladorus, *m* & sanè de perduellis ædibus diruendis iure aperto cautū legimus, vt ex legibus *n* partitarum constat. Et huius rei ratio redditur in quadam Decretali *o* his verbis. *Sint habitationes eius desertæ, & vt non sit, qui eas inhabitet, detur cuncta ædificia eius in ruinam, & vt perpetuæ notæ infamiam perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur.* De aratro verò inducendo, quāuis nō sit iure cautum, hoc tamē ductum est a ciuitatum euersione, exemplo illius, quod in quadam lege *p* legimus. Nec hoc à ratione deuiat, sicut enim in vrbibus condendis aratro locus diffiniebatur, ut inquit quidam iuris Consultus *q* dicens, vrbs ab vrbo appellata est, vrbare

m Parlad. l. 1. quotti. 99. c. 21.

n Lib. 6. tit. 13. & in l fi. tit. 19. & in l. 6. tit. 27. p. 2.

o c. Felicis de pœn. lib. 6

p l. si vsusfruct. ff. quib. modis vsusfruct.

q l pupil §. vrbs. ff. de verb. sign.

bare est aratro diffinire. Et Varro ait, vrbem vocari curuaturam aratri, quod in vrbe condenda adhiberi solet: ita in illius ruinam, depopulationemque eodem instrumento vti conueniens erat, cum nihil sit tam naturale, quàm vnamquanque rem per quascunque causas nascitur, per easdem dissolui, atque de hac aratri inductione in euertendis vrbibus tradit luculenter Cælius Rodiginus. a Atque de sale aspergendo non erit in promptu causam inuenire, id enim neque iure communi, nec Regio scriptum legimus. Vnde ego hunc ritum effluxisse arbitror, non quidem ex annalibus, fabulis, circulatoriisue nugis, sed ex sacris profectò Bibliis: legitur in libro Iudicum, b Abimelech Vrbem Sichem, propterea quod à suo imperio defecerat, funditus diruisse, & habitatoribus interfectis sale aspersisse. Et huius facti fuisse credo causam ex eo, quod aliarum rerum fere omnium ingenium ad generandum semper est procliue, salis contra natura effecta est, ac non tantum ad non generandum, quàm ad erodendum, consumendumque prompta. Ex quibus patet, quibus pœnis crimen læsæ Maiestatis puniatur, & ratio huius punitionis est propter prædicta in promptu. Quæ pœnæ licet non possint regularibus accommodari, aliæ pœnæ loco earum sunt imponendæ, ita, vt vltimum supplicium illis dando sit qualificatum, per brachium sæculare exequendum, cui ipsi post degradationem sunt tradendi.

a Rodig. l. 14. lecti. antiquarum c. 5.

b Iud. c. 9.

ARTICVLVS III.

Qua pœna sint puniendi extrahentes delinquentes à manibus iustitiæ.

Respondeo dicendo, quod imperatores Archadius, & c Honorius descripserunt, quod si pro immanitate criminis addictos supplicio monachi, vel clerici eripuerint, eorum crimen vindicetur, quod si tanta fuerit monachorum, clericorumque audacia, vt in huiusmodi iniuria potenter resistant, vel se defendant, ad Principem referatur, vt eius authoritate securiùs castigentur. Ex qua lege Glossa d ibi obseruat, iudicem laicum posse eo casu in monachos, & clericos animaduertere, & ita dicunt aliqui, quod iudices sæculares possunt Ecclesiasticos, ita condemnare, & ex eorum patrimonio, & bonis exigere propter delictum hoc. Ita tenet Ioannes Garcia. e Sed hanc legem, addictos, esse hodie correctam, vt verius, & receptiùs tenet Glossa, f & affirmāt Albericus, Angelus, Salicetus, & Fulgosius. Et probatur, nam leges sæculares Ecclesiasticis contrarias, etiam in causis publicis, & communibus in re merè temporali, & pecuniaria, abrogatas esse tradunt post alios Boerius, g Nauarrus, Palacius, Gaspar Stephanus, ergo à fortiori erit abrogata lex, *addictos*, ab Imperatoribus secularibus lata, cùm agat de crimine per monachos, & clericos commissio, in quo in personas Ecclesiasticas iustior esse laicorum incapacitas. Neque hoc crimen debet à prælatis regularibus pœna rigorosa puniri, licet enim aliquando monachi in hoc excedant: at dictus excessus non prouenit ex contemptu sæcularis potestatis, nec Regiæ Maiestatis, sed ex nimia eorum non bene fundata charitate, quæ in hoc casu, sicut in alijs operit multitudinem peccatorum.

c l. addictos. C. de Episc. audient.

d Glos. in d. l. addictos. v. vindicare. & v. vindicetur.

e Garcia de nobil. glo. 9. nu. 10.

f Gl. in v. vindicetur. Alb. Ang. Salic. & Fulgosi. nu. 3. in d. l. addictos.

g Boer. consil. 31. vol. 1. Nauarr. c. 17. nu. 204. & c. 23. n. r 20. Palat. i Theolo. commend. l. 2. c. 2. Stepha. de iuris. immun. pag. 108.

ARTICVLVS IIII.

Qua pœna sit puniendus Monachus de Rege maledicens.

Respondeo dicendo, quod Imperatores Theodosius, Archadius, b & Honorius, Rufino præfecto prætorio rescripserunt dicentes, si quis modestiæ nescius, & pudoris ignarius improbo, petulantique maledicto nomina nostra crediderit lacessenda, ac turbulentus obtrectator temporum nostrorum fuerit, eum pœnæ nolumus subiugari, neque durum aliquid, neque asperum volumus sustinere, quoniam si is ex leuitate processerit, contemnēdum est, si ex insania, miseratione dignissimum: si ab iniuria, remittendū. Vnde integris omnibus ad nostram scientiam referatur, vt ex personis hominum dicta pensemus, & vtrum prætermitti, an exquiri debeāt, censeamus. Et in quadam partitarum lege, i quasi similem constitutionem contineri videmus. At in nouæ Compilationis lege, K sequentia proponuntur.

b l. 1. C. si qs Imperator. maledixerit.

i l. fin. tit. 2. par. 7.

K l. 3. tit. 4. l. 8. recopila.

Porque algunos malos ombres no temiendo a Dios, y oluidando la lealtad, à que son tenidos à su Sennor, y Rey natural, y à sus Reynos, donde son naturales, se atreuen con malicia à blasphemar, y dezir palabras iniuriosas y feas contra nos. Y nos queriendos refrenar y contrastar esta osadia, ordenamos que qualesquier, que las tales cosas y blasphemias dixeren contra nos otros, o contra qualquier de nos, y contra la Reyna, o contra nuestro estado real, o contra el Principe, o Infantes nuestros hijos y contra quanlesquier dellos que si fuere hombre de mayor guisa, y fidalgo, que sea luego preso por la iusticia donde esto acaeciere, y nos lo embien preso, donde quier que nos seamos, para que le mandemos dar la pœna, que entendieremos que merece. Y si fuere hombre de ciudad, o villa, de qualquier ley, estado o condicion que sea, si hijos ouiere de bendicion, que pierda la mitad de sus bienes, para la nuestra camara, y la otra mitad, que sea para sus hijos, y si hijo: no ouiere, que perda toda todos sus bienes, las dos partes para la nuestra camara, y la otra tercia parte para el acusador, y estos bienes que assi se perdieren, se entiendan sacadas las deudas, y sacando el dote, y arras di su muger, y si el que assi blasphemare fuere Conde, o rico hombre, o caualliero, o escudero, o otro ombre de gran guisa, que la nuestra iusticia del lugar donde esto acaesciere haga pesquisa sobre ello, y nos embie à hazer relacion dello, porque nos lo mandemos castigar.

Y otro si rogamos y mandamos à los Prelados de nuestros Reynos, que si algun frayle, o clerigo, o Ermitaño, o otro religioso dixere alguna cosa de las sobredichas, que lo prendan, y nos lo embien preso à recado.

Circa quod notandum est primo, quod pœnæ supradictæ non sunt imponendæ, nisi illis, qui improbo, petulantique, & maledico animo verba contra Maiestatem realem protulerint, prout lege l dictorum Imperatorum satis patet. Vbi glossa declarat dicta verba improbo, petulantique, id est, superbo, & inflato. Si enim dicuntur ex quadam leuitate, & inconsideratione, non est locus dictis pęnis. Aiunt enim dicti Imperatores, quoniam si id ex leuitate processerit, contemnendum est, si ex insania, miseratione dignissimum, si ab iniuria, remittendum. Vnde cum dicti Imperatores in hoc delinquentes ad se remittendos decreuerint eo tantùm casu, quo ex iniuria, petulantique animo maledixerint Imperatori, debemus necessariò intelligere rigorem dictæ legis compilationis in hoc tantùm casu locum habere. Cum eandem saltem, ne dicam maiorem benignitatē in Regibus Ioanne I. & Henrico III. Christianis, ipsius legis conditoribus, præsumere

l d. l. vbi gl. v. petulanti.

sumere teneamur, quàm in Theodosio, Archadio, & Honorio, antiquæ illius legis promulgatoribus. Vnde tenentur religiosi considerare, quo animo dicta verba contra Regem proferantur, an tum petulantem, & superbum experientur, si maledicentes ab eis fuerint reprehensi, & fraterna correctione moniti, & nihilominus in verbis superbis, & inflatis perseuerauerint: & è contra animum syncerum, & leuitate motum indicabunt, si statim quod fuerint correpti ad se reuersi, talia dixisse pœnituerint.

Notandum est secundo, quod si contigerit, quod frater maledicus contra Regiam Maiestatem à Prælatis suæ religionis fuerit iudicandus iuxta qualitatem pœnæ in dicta lege nouæ Compilationis appositæ, debet iste delinquens pœna arbitraria puniri, in qua pœna arbitraria imponenda circunstantiarum debet ratio haberi, quæ in pœnis arbitrariis infligendis à doctis, & prudentibus iudicibus considerantur. Religiosus autem, qui in huiusmodi delicto fuerit deprehensus, priuandus erit voce actiua, & passiua, & in aliquod monasterium relegandus, & si fuerit prælatus, a sua Prælatione remouendus, siquidem non habet alia bona, à quibus possit priuari.

QVAESTIO XXXIV.

De correctione fratrum, quantum ad pœnam homicidij imponendam, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quæruntur quatuor.

1 *Qua pœna sunt puniendi religiosi homicidæ.*
2 *Qua pœna sint puniendi subditi, qui manus violentas in prælatos suos mittunt.*
3 *Si in aliqua religione statuatur, vt qui vulnerauerit fratrem tali pœna puniatur, quomodo huiusmodi statutum sit intelligendum.*
4 *Qua pœna sint puniendi venefici.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna sunt puniendi Religiosi homicidæ.

Respondeo dicendo, quod homicidium inter grauiora, et horribiliora crimina computatur, vt notat Abbas, *a* ideo clericus homicida est deponendus, vt ex quodam Canone *b* patet, quod est ex Canonibus Apostolorum. Quod communiter intelligitur in quocunque homicidio per clericum facto, præcepto, consilio, lingua, exhortatione, vt notat quædam Glossa *c*, & post depositionem detrudendus in monasterium, vt probatur in iure *d*, & tenet Anania, & multos allegando Bernardus Diaz de Lugo, qui aduertit, quod licet in iure disponatur, quod clericus, qui consilio tantum homicidium perpetrauit, eadem depositionis puniatur pœna, qua & occidentes actu puniuntur: tamen nemo dubitat, in retrusione, non ita diuturna pœna puniendum esse consilium præbentem, sicut verè occidentem. Intelligenda est etiam supradicta pœna, quando iniustè, & voluntariè est homicidium commissum, prout tradit Hostiensis. *e* Præterea clericus homicida priuandus est beneficio, quod habet cum homicida non sit priuatus ipso iure beneficio, prout tenet communis secundum Nauarrum, *f* Alciatum & Couarruuias.

Ex his possumus indagare, qua pœna sint plectendi religiosi hoc crimen committentes occidendo alium religiosum, præcipuè suum Prælatum, qui nō dicentur simpliciter homicidæ, sed fratricidæ, & parricidæ, concludit enim Abbas *g* post Petrum de Ancharrano, quod clerici parricidium committentes, vel aliàs homicidium enorme perpetrantes, vt si Episcopum occiderent, deberent deponi, & tradi statim Curiæ sæculari non expectata incorrigibilitate. Et Alciatus *h* ait opinionem istam sæpissimè in practica fuisse receptam, eamque communem esse fatetur Ludouicus Corrasius, *i* & Couarruuias, qui Couarruuias sequutus Bernardum Diaz de Lugo contrariam opinionem amplectitur, quam appellat communem Petrus Placa, *k* cui suffragatur quædam Decretalis, *l* quæ in principio docet in omni crimine quantumcunque graui sæcularem iudicem non posse clericos punire, eos tamen esse deponendos, & si incorrigibiles fuerint, sæculari brachio esse tradendos. Ecce Romani Pontificis aptissimum testimonium, ex quo manifestè constat, quod etiam ob crimen enorme, nisi accesserit pertinacia, & incorrigibilitas, traditio fieri non debet, & hanc opinionem, vt veriorem, & magis consentaneam pietati Christianæ testatur Nauarrus, *m* contrariorum rationibus respondens. Verum est tamen, quod in praxi contraria opinio in his Hispaniarum partibus fuit secuta in casu quorundam religiosorum, qui prouincialem suum suffocauerunt, & comprehensi à quodam Archiepiscopo Hispalensi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinale authoritate Pauli III. eos maxima deliberatione præhabita depositos & degradatos tradidit brachio sæculari, à quo fuerunt condemnati, vt furca suspenderentur, & de facto fuerunt suspensi. Sed hoc contigit, quia prælatus conuentualis, & dicti fratres contra prædictum Prouincialem conspirauerunt, & cum maximo scandalo ipsum occiderunt. At dicta Bulla Pauli III. maximè facit pro opinione Bernardi Diaz de Lugo, secuta à Couarruuias, in eo enim breui Pauli III. dicto Archiepiscopo, & ipsis associatis virtualiter concedit Paulus III. facultatem ad hoc, vt ipsi fratres vltimo afficiantur supplicio. Ait enim, quod ipse, neque ei associati incurrant aliquam pœnam Ecclesiasticam, & censuram, etiam si ad vltimum supplicium sit deueniendum. Et insuper ait Paulus III. in eodem Breui *Volumusque, vt si locus sit degradationi, & traditioni Curiæ seculari, tu vel Catholicus Antistes per te eligendus cum duobus alijs Episcopis & vsque ad degradationem procedere valeatis.* Ecce quomodo in dictis verbis concessit Paulus III. vt si atrocitas delicti appareret, morti dicti patricidæ traderentur. Ex quo colligitur, in iure communi contrarium esse verius, vt scilicet, licet sit crimen atrox, minimè gentium delinquentem possunt prælati regulares tradere brachio sæculari, si enim iure communi id possent non expectata incorrigibilitate, & in hoc casu à fortiori possent, cum hoc fuerit horrendum delictum, & si inultum remaneret, vt oportebat regimen religionum detrimentum pateretur, quarum professores in virga ferrea necesse est aliquando regere, & metu alicuius similis criminis Prouincales, & Prælati conuentuales ab hoc vnico remedio abstinerent. Et sic dicit Paulus III. in dicta Bulla, *Ne sic tam horrendum facinus impunitum remaneat, alia similia & deteriora perpetranda inuitentur.* Et sic concessit Pius IV. ordini sancti Hieronymi, vt ad triremes possint fratres relegari, qui commiserint delictum, cui in sæculo pœna mortis correspondet, prout in 1. tomo latè diximus.

a Abb in c. cū contingat col. 6. de foro cōp. ea. quæstiū de temporum ordina.
b c. presb. 8 1. dist.
c Gl. in c. sicut dignum de homi. in §. clerici eos. v. versi.
d ca. cum non ab homine iū ilio ea. tua de pœn. Anan. in c. 1. col. pe. de presb. qui filios occid. Lugo in sua pra. ca. 94. tit. homic. nu. 1.
e Host. I Sum. de homici. §. qua pœna. vers. & hoc intellige.
f Nau. in manua. c. 27. nu. 249. & in c. quando excep. 9. de rescrip. Alciat. in d. c. cum non ab homine n. 16. de iud. Clem. si furiosus 2. p § 3. nu 6.
g Abb. in c. at si clerici in prin. de iudi. col. penul.
h Alciat. in d. c. cum non ab homine, n. 22
i Corra. in princ. cri fol. 240. nu. 5. Couar. l. 2. varia. c. 10. n. 7.
k Placa lib. de delict. ca. 23. nu. 43.
l d. c. cum non ab homine.
m Nau. tit. de priu. conf. 17.

ARTI-

a Liui.lib.3. Bodin. lib 3. de repub.c.1. pag. 264. in fin.
b l.omne deli ctum.ff.de re milit.ari.
c Bal in c.1. §. iniuria in princ.de Pace iur fir.Iaf.in l.qui iurisdi. col.1.ff.de iurisdi.omniũ iudic. Fel. in c.ex literis n. 22. & 23. de const. Put.de syndic v.pan. c 20.n.2.fol. 165. Marãt. de ordi. iud. 2.d.nu.53.Fo le. in pract.7. p.num.6.pag. 381. Auil.c. 20.pratorum gl remediãdo in fi.Placa de delictis li.1. c.6.nu.3.pag. 48.
d Luca.ĩ tra. de fisco rub. de crim. lesa Maie. nu.10. Conrad. in tẽplo ind l.10. c.11. §.4.nu. 21.Auil.in c. 1.pratorũ glo. tierra nu.4. Pœna in l.oes stationarij.C. de cohortali. lib. 12. col.2. Cass. de gloria mundi.7. p.consideratio ne.10.post me dium.
e Arist.lib.5. ethic. c.5.
f lib.6.tit.9. p.7.Placa vbi su.c.3.pa.39.
g l. offa.ff de relig.& sum. fun.
h Greg.l.131. 1.p.1.gl.5.
i Alex. in l. sed si.§.sempr. in princ.ff.de in ius vocãde vbi Iaf. n.6. Dec.in c.sanè col.4. de off.de leg. Con. in tẽp. iudicũ l. 2.c.6.§.1.nu. 14.Euer.in lo cis v. de tanquã fen respe ctiuis.p.6 1a.

ARTICVLVS II.

Qua pœna sint puniendi subditi, qui manus violentas in prælatos suos iniiciunt.

RESpondeo dicendo, quod vbicunque prælati à subditis fuerint inuenti, siue in communitate, siue extra communitatem debent reuereri. Vnde secũdum Titum Liuium,*a* & Bodinum, & alios respublica pro securitate magistratuum decernebat, quod caput eius, qui tribuno plebis, aut iudici detraheret, Deo cui sacrificaretur, & secundũ Iurisconsultum *b* Arrium Menandrum, qui manus intulit præposito, capite puniendus est, quod dictũ notant Baldus, *c* Iason, Felinus, Puteus, Follerius, Auiles, Placa, qui declarant, quæ sit pœna capitalis, qui defendunt milites manus violentas in suum iudicem iniicientes, aut alapam correctori suo dantes, capite esse puniendos, qui enim ipsos offendit principem offendit, prout tradunt Franciscus Lucanus, *d* Conradus, Auiles, Lucas de pœna & Cassaneus.

Quod confirmatur ex Aristotile *e* dicẽte, si quis magistratum gerens percusserit quempiam, non decere eum repercuti, & si quispiam eum, qui magistratum gerit, percusserit, is non solùm repercutiendus est, verùm etiam supplicio afficiendus. Atrocitas autem huius delicti consideratur, quando correctoris & eius vicem gerẽti, libellos infamatorios, & alia signa iniuriæ, & contumeliæ publicè imponunt, prout ordinatur in quadam lege *f* Partitæ, & tradit Placa.

Ex his quæ dicta sunt circa pœnas debitas contra percutientes correctores & magistratus in sæcularibus, licet indagare qua pœna sint afficiendi in religionibus, qui priorem aut superiorem guardianum, aut vicarium percusserint. Si enim percussio est enormis, videtur, quod possunt à religione eijci, cum huic delicto immundo pœna capitalis correspondeat, qui enim offendit vicarium Episcopi, dicitur offendere ipsum Episcopũ, vt dicitur in iure, *g* & qui offendit viceregem, eadem pœna punitur, qua, qui offendit Regem, castigatur, quod idem de offendente Nuntium iudicis, tradit Gregorius Lopez. *h* At ego licet supradicta pœna plectendos esse affirmem eos, qui priores, aut Guardiano, grauiter percusserint, nunquam tamẽ potui subscribere sententiæ eiiciendi à religione monachum, eo quod percusserit grauiter vicarium conuentus. Primo quia non tantus honor debetur vicario sicut principali, sed debetur illi honor, in quantum repræsentat principalem, prout tradunt Alexander, *i* Iason, Decius, Conradus, Euerardus, Oroscus. Secundo, quia non debet fieri argumentũ de uicem tenentibus correctorum, & vicariis Episcoporum, ad vicarios guardianorum, vicem enim tenentes correctorum fulminant processus, proferunt sententiam, & iurisdictionem habent amplam, secundum quod iure est stabilitum, vicarii etiam Episcoporum sunt iudices veri, & habent dignitatem, & obtinent amplissimã iurisdictionem, vt ex sacris Canonibus *k* patet. At vicarii Guardianorum non eam habent iurisdictionem, neque habent dignitatem, neque possunt excommunicare, & nullam omnino in ipsis inuenio iurisdictionem, nisi quando propter longam absentiam guardianorum, vt præsidentes à patre Prouinciali constituuntur, vnde sicut eis non debetur tantus honor, sicut debetur Guardianis, ita hi, qui manus in eos iniiciunt, non merentur tantam pœnam quanta correspondet his, qui manus violentas in guardianos iniiciunt, quod confirmatur, non enim committit proditionem, qui offendit l. cum tenentem, sicut qui offendit præsidentem quarundã ciuitatum iuxta quandam recompilationis legem. *l*

Neque ego puto eiici posse à religione monachum, qui diffinitorem eius prouinciæ grauiter percusserit, licet enim, qui percutiunt iudices collaterales regum, & eorum consiliarios pœna capitali puniantur, vt colligitur ex iure, *m* & tradunt Gregorius Lopez, Boerius, Gigas, & singulariter Andreas de Iserna, Capicius, Didacus, Perez. Bartholomæus Philippus, & Cassaneus, attamen diffinitores non concludunt negotia in religionibus, vt consiliarii regum in suis tribunalibus, consiliarii enim regum cum sigillo regali, & in nomine regis multa præcipiunt, & causas decidunt pro tribunali sedentes, at diffinitores non habent sigillũ generalis, aut prouincialis, vt causas diffiniant, sed solùm assistũt in consultationibus habentes in his votum consultiuum, & decisiuum respectu earum causarum, quæ secundum constitutiones religionum sine eorum voto decidi non possunt, & ideo iura loquentia de regiis consiliariis, quo ad subiectam materiam, ad diffinitores ordinum minimè sunt extendenda. Verum est tamen, quod grauiori pœna subiici debent fratres illis aliquam iniuriam irrogantes propter reuerentiam ipsis debitam ratione præeminentiæ, quàm à constitutionibus habent, quod arbitrio iudicis est relinquendum.

k Oroz. c. in 1. Tolet.co.190 K Titu.de vicario Episcop.
l l.2.tit.22. lib.8 recop.
m l. quisquã C. ad l. Iul. Maiest.Greg. l.1.v. adelantados.tit.2.p. 7. Boer.ĩ tra. de seditio pa. 7 nu.36 Gig. de lesa Mait. l.1. q.14.nu. 24.Iser.in ti. qua.sint regalia. v bona cõmittũtur. crim lesa Maiest. Capic. decis. 130.n.11. Perez. in l.39. tit.19.gl. matar al alcal. de.l.8.ordinamento p.389. col.1. Philip. in trac. de los consejeros dis. 7.priu.8. fol. 50.n.4. & 5. Cassa.de glor. mundi.7.par. consi.13.

ARTICVLVS III.

Si in aliqua religione statuatur, vt qui uulnerauerit fratrem, tali pœna puniatur, quomodo huiusmodi statutum sit intelligendum.

RESpondeo dicendo quod tale statutum non intelligitur de modica scissura, argumento cuiusdam legis, *n* & probatur ex dicto Baldi *o* asserentis, quod modicum vulnus nullum habet in se delictum, facit; quod tradit Panormitanus *p* dicens, quod statutum pœnale loquens de sanguinis effusione, non habet locum in modica vel minima; & sic videmus quod pro modica re non datur in integrum restitutio, vt dicitur in quadam lege, *q* nec in locatione modica res attenditur, vt in alia lege *r* continetur, nec pro modico fit rescissio contractus, vt tenet Baldus, *s* nec modica res vitiat contractum, quod multis aliis exemplis probat Albertus Brunus Astensis, *t* quod maximè debent prælati regulares notare, ne circa ea, quæ sint leuia, nimis rigorosi extendantur, aliquibus breuibus à sede Apostolica emanatis implicati, quorum occasione religiosi ignari aliquando scrupulis agitantur super rebus nimis scrupulizantes, & communitatem conturbantes, licet enim Summi Pontifices in his generaliter loquantur, sunt tamen rationabiliter limitandi, vt eorum pœnales constitutiones in minimis frangentes minimè comprehendant, non enim mihi possum persuadere quod guardianus admittens fœminas deuotissimas intra claustrum monasterii statim ad ianuam, vt alias partes possint intueri in pœnas constitutionis Pii Quinti maximè plectentis fœminas intra dicta claustra admittentes incidant, non enim credendum est Pontificem maximum pietate plenum, & prudentia in desiniendo prospectum portãtem in scrutinio pectoris sui omnia iura velle

n l.1.§.sciendum.
o Bald.in l.si prædiũ. C. de adilit.edict.q. 3.
p Pan.in cap. proposuisti de consec. Eccl.l. alia. c.pro illorum in fi. de sen.excom.
q l.sciẽ.ff de in integ. restitutione.
r l.siquis conductionis. C. locat.
s Bald.in authen. qui rem 2 notab.4. de sacr.Eccl.
t Astens. de stat. art. 9. a nu.99.vsque ad nu.115.

velle tam rigorosus pęnis affici, nisi delictum committentem. Hunc autem guardianum in hoc minimo deficientem puto delictum minimè commisisse, & de similibus simile erit iudicium, quod ad multa notandum est.

ARTICVLVS IV.

Quæ pœna sint puniendi venefici.

RÉspondeo dicendo, quod clericus, qui veneno quempiam occidit, præter quam quod in pęnam homicidij (de qua supra articulo superiori) incidit, quia verò grauius delinquit, quàm simplex homicida, dignè post depositionem grauiori detrusione, & longiori puniendus est, plus est enim hominem veneno necare, quàm gladio, vt in quadā lege *a* continetur. Vnde dicit Baldus, *b* quod qui veneno occidit, dicitur proditoriè occidere, & vt cōmunem allegādo aliquos sequitur Bernardus Diaz de Lugo *c* qui credit, quod propter execrabile delictum, quod clericus, qui venenum emit, vt daret alicui, tamen parauit, & per eum non sterit eadem pęna puniatur, ac si dedisset, quod eius additionator Salzedo *d* intelligit, cum quia ad actum proximum accessit, & quia venenum propinauit, sed venenatus adhibitis medicamentis mortem effugit: tunc enim pęna ordinaria est puniendus, prout explicat Couarruuias, *e* non verò quando tentat aliquem veneno occidere, & eadem causa venenum emit, sed non propinauit, quia fortè pęnituit, aut fuit impeditus, tunc enim pęna extraordinaria iudicis arbitrio est plectendus. Vnde illa regula, quod conatus ad effectum minimè productus non punitur intelligenda est de conatu remoto, vt is non puniatur pęna ordinaria criminis, sed extraordinaria: est tamen notandū, quòd siue sit conatus propinquus, siue remotus, si ad effectum, minimè producitur, non punitur censuris Ecclesiasticis.

a l. 1. C. de malef. & math.
b Bal. in l. nemo C. de sum. Trinit.
c Lugo in pra. c. 91.
d Salz. ad d. ca. 91. v. ac si dedisset.
e Cou. I Cle. si furiosus 2. p. relect. n. 11.

Aduertendum est circa hoc, quod Sixtus V. Romæ incarnationis Dominicæ anno millesimo quingentesimo octogesimo octauo quarto Kalend. Decembris Pontificatus sui anno quarto edidit quandā constitutionē, in qua diffiniuit. *Aduersus quascunque personas seculares, Ecclesiasticas, & quorumcunque ordinum regulares, qui venenosis medicamentis potionibus, vel alijs modis abotus maturi, siue immaturi, animati, siue inanimati fœtus eiectionem procurauerint, vel venena, aut potiones, ne mulieres concipiant, propinauerint, vel consilium præstiterint, deponēdi, & degradandi sunt à iudicibus Ecclesiasticis, ac curiæ seculari postea tradendi, vt capitalem pęnā patiantur, & ipso facto excommunicauit, reseruando absolutionem sedi Apostolicæ.*

Circa quam constitutionem est notandū, quod Gregorius XIIII. anno Domini millesimo nonagesimo primo pridie Kalendas Iulij Pōtificatus sui anno primo constitutionem Sixti V. in hunc modū moderatur, ita vt dicta excommunicatio sibi, & successoribus suis reseruata quilibet confessor approbatus ab ordinario, & ad hoc deputatus possit ab ea in foro conscientiæ tantùm absoluere, in foro verò exteriori innuit Sūmus Pōtifex in dictis verbis, *in foro conscientiæ tantum*, quod non valebit talis absolutio, & per cōsequens ad Summū Pontificē, cui per Sixtum V. reseruata est, in foro exteriori præfata absolutio pertinebit. Verum est tamen, quod prælati regulares per eorum priuilegia in foro exteriori possunt suos monachos, & moniales de hoc crimine conuictos absoluere: licet enim priuilegia regularium, quoad hoc fuerint per Sixtum Quintū reuocata, & per Gregor. XIIII. non fuerint reualidata (prout in primo tomo diximus) & per consequens uideatur ipsos prælatos non posse in foro exteriori à præfata absoluere excōmunicatione, nūc autem cum sanctissimus Dominus noster Clemēs, VIII. anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo septimo Pontificatus sui anno sexto, ex certa scientia confirmauerit priuilegia fratrum minorum de obseruantia, monialiumque S. Claræ, nec non de pęnitentia nuncupatorū ordinibus per Summus Pontifices concessa in Bulla, quæ incipit, *Pastoralis officij*: data ad instantiam Patris fratris Ioannis Baptistæ Moles, Commissarij Generalis in Romana Curia Vltramontanæ familiæ prædicti ordinis de obseruantia dicens.

Nos igitur, qui omnium votis, præsertimq; illorum, qui sub suaui religionis iugo diuinis laudibus & Christianæ religionis augmento incumbentium personarum tranquillitati, & commoditati consulunt libenter annuimus, eaque fauoribus prosequimur opportunis huiusmodi supplicationibus inclinati, quæcunque præmissa, ac omnia, & singula alia priuilegia, immunitates, exēptiones, libertates, prærogatiuas, fauores, conseruatorias, declarationes facultates dispensationes gratias, concessiones, indulgentias, & indulta spiritualia, & temporalia, etiam per modum communicationis, & extēsionis inter se, & cū alijs ordinibus mendicantibus, & nō mēdicantibus eisdem fratrum minorum regularis obseruātiæ, & S. Claræ, & de pęnitentia tertio ordinibus, etiam in congregatione sub triū votorum substantialium professione, & eorum superiorum ordinis minorū regularis obseruantiæ huiusmodi obedientiæ degentibus, ipsorūque superiorū fratribus monialibus sororibus, ac vtriusque sexus, etiam singularibus personis necnon monasterijs domibus, Ecclesiis, & locis quibuscunque in genere, & in specie, etiam per solam signaturam, etiam viuæ vocis oraculo, vt præfertur, aut aliàs per eosdem Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem prædictam sub quacunque forma, & expressione verborū concessa, ac etiam iteratis vicibus approbata, necnon omnibus, & singulis in eis forsan cōtentis clausulis decretis, & declarationibus quibuscunque, ac singulas desuper etiam pluribus vicibus confectas literas, & in eis contenta, & inde sequuta quæcunque illorum omnium tenores, & formas, datas effectas, & decreta in illis apposita, ac si de verbo ad verbum insererentur, & in his essent inserta, præsentibus pro sufficienter expressis habentes dicta authoritate Apostolica, tenore præsentium ex certa scientia in his omnibus, in quibus decretis Concilij Tridentini non aduersentur, saluis etiam decretis à nobis in fauorem fratrum reformatorum concessis, approbamus & confirmamus, ac inuenimus perpetuamque roboris firmitatem obtinere, & firmiter obseruari. Hæc Clemens Octauus, cuius literas vidi sub sigillo authentico. Ex quibus colligo per eas esse reualidata priuilegia à Sixto Quinto reuocata.

Quod probatur ex tenore dictarum literarum, cum in his confirmentur priuilegia minorum ex certa scientia. Pro qua probatione nota secundum Doctores, *f* communiter, quòd confirmatio est duplex. Prima est in forma communi, secunda est ex certa scientia, hæc autem confirmatio ex certa sciētia inter alia vnum operatur, scilicet, quod validat inualidum, & reuocatum, & habet vim innouationis, ut in iure *g* notatur. Probatur præterea ex dictis literis sanctissimi Domini nostri, ibi, in quibus decretis Concilij, & ibi, saluis etiam decretis, excipiēdo enim decreta, in quibus aliqua priuilegia reuocantur, innuit clarè reualidare, & innouare priuilegia aliis constitutionibus reuocata.

f DD. in c. ex frequentibus. de insti. & in c. qua diuersitatem de concessione preb. & in c. 1. de confirma. vtili. vel inutili.
g c. 1. de tran. sat. c. pastoralis de pallio.

Aduertendum insuper, quod Gregorius XIIII. in præfata moderatione diffinit, quod quoad

pęnas

pœnas procurantiũ abortum fętus inanimati, aut exhibentium mulieribus, vel sumentium venena sterilitatis, aut quocunque modo consiliũ, aut auxiliũ, eis dantium in prædicta constitutione contentas reduxit ad terminos iuris communis, & sacrorum Canonum, & Concilij Tridentini dispositionē, ac si ipsa constitutio in huiusmodi parte núquã emanasset, vnde modo, qui deformat embrionē inanimatũ, nõ est irregularis, vt in sacris Canonibus *a* determinatur, nec est irregularis, qui propinat mulieri, aut viro potum, quo eis generandi facultas impediatur, vt in eodē iure *b* probatur. Nec qui prægnantem abortiri facit, antequã fętus anima rationabili animetur vt probant Canones. *c*

Secundo est notandum, quod Concilium Tridentinum non concedit licentiam Episcopis ad dispensandum in irregularitate, procedente ex datione potus venenosi, quo creatura animata abortitur, cum hoc sit plusquam homicidiũ voluntariũ scilicet, homicidium calificatum. Vnde si aliquis huiusmodi potum propinauerit, quo fœtus formatus, & animatus de facto periit, non potest Episcopus in eius irregularitate dispensare, neque prouinciales ordinum mendicantiũ possunt cũ suis subditis in hoc dispensare, virtute cuiusdam breuis a Martino Quinto Benedictinis concessi, licet enim concesserit prælatis prædicti ordinis, vt possint dispensare in irregularitate procedente ex homicidio voluntario dummodo sit occultum, (prout in primo tom. *e* late dictũ est) at in hoc casu nõ possunt dispensare, quia in priuilegio Martini Quinti, conceditur prædictis prælatis facultas ad dispensandũ in homicidio voluntario occulto, & ille, qui habet facultatem ad dispensandum in homicidio voluntario, non habet facultatem ad dispensandũ in homicidio calificato, cuiusmodi est occidere cũ veneno creaturã animatam ipsi tollendo vitam tēporalem, & vitam æternam, quam in Christo regenerata, si nasceretur, poterat adipisci prout in simili tenet Nauarrus. *f*

Vltimo est notandum circa dictam constitutionem, quod solum moderatur à Gregorio XIV. quoad gladium ecclesiasticæ disciplinæ, id est, quo ad censuras positas contra procurantes abortum fœtus inanimati, aut exhibentes mulieribus, vel sumentes venena sterilitatis, aut quocunque alio modo auxilium, vel consilium ad id dãtes, vt patet clare, ex litera eiusdem breuis, non vero moderantur alia in ipsa constitutione contenta contra procurãtes abortum fętus animati, aut fauorem, aut auxilium, & consilium ad id dantes, vt patet ex verbis eiusdem constitutionis Gregorij XIV. ibi. *Non obstantibus eadem prædecessoris nostri constitutione quã quo ad reliqua omnia præter cõtenta in hac nostra constitutione, in suo robore omnino permanere volumus.* Ex quibus sequitur, quod procurantes huiusmodi abortum, si sequatur effectus, si clerici sunt à iudicibus ecclesiasticis degradandi, & curiæ sæculari tradendi, quantum enim ad hoc non video constitutionem Sixti Quinti per Gregorium XIV. neque per alium Summum Pontificem reuocatam.

a c. sicut literarum de homic. cap. quod vero c. Moyses 2. q. 2.
b c. si aliquis de homic.
c cap. sicut ex literũ de homicid.
d Conc. Trid. sess. 14. c. 7. de refor.
e 1. 10. q. 24. 19.
f Nau. lib. 5. cons. 4. de homic. consi. 4.

QVAESTIO XXXV.

De correctione fratrum quoad pœnam imponendam, dilapidatoribus bonorum monasterij in duos articulos diuisa.

Circa quam quęstionem duo quęruntur.

1 *QVa pœna puniantur dilapidator bonorum monasterij.*

2 *Vtrum monachi possint conspirare contra Abbatem bona monasterij lapidantem.*

ARTICVLVS I.

RȨspondeo, dicendo, quod quæ sit imponēda pęna Monachis dilapidatoribus bonorum monasterij, dilucide ex clericorum vindicta manifestari potest, nam clericus decoctor ex beneficij iure ipsiusq; administratione deijciũtur infamięque nota inuritur in perpetuum, vt colligit Archidiaconus, *g* & tradunt Anton. & Abb. Vnde huiusmodi Monachi decoctores omni debent dignitate spoliari, omni administratione in perpetuum priuari, atque ad infamiæ notam carceri mancipari, hoc autem ordine debent iudices procedere in punitione huiusmodi delicti, primo suspicione vrgente, vel infamia pronulgata debet ipsius, vel infamiæ, vel suspicionis processus (vt aiũt) institui. In quo sane conficiendo summarie, nullaque scriptura est progrediendum, ne reus id sciens causæ veritatem labefactare quoquo pacto conetur, vt bene ad notauit Iacobus de Belon. *h* quem sequitur Panorm. Cũque de infamia, vel suspicione tametsi leui constat ex administratione remouebitur. Post hac de decoctionis veritate aliũ conscribere processum iudex debet, in quo de bonorum decoctione conuincatur, pęna etiam supra dicta punietur, vt ex eisdem authoribus habetur assentiturque Bernardus Diaz de Lugo. *i* In quo crimine duo summopere, animaduertēda censeo. Primũ quod propter solam suspicionē ab administratione is, contra quem fit inquisitio, remoueri potest, secundum quod ad huius criminis declarationem quilibet auditur accusans, licet in primo fiur admittendi quorum dare agitur, ita Hostien. K & Antonius. Hæc autem omnia iudicis arbitrio pro rerum, personarum, criminumque ratione temperanda esse sentit Panormit. *l*

g Arch. in c. v. his & in c. vlteran. 12. q. 2. Anto. in c. venerabilis de of. deleg & in c. licet Hely. de simon. Abb. d. c. venerabili.
h Iacob. de Bel. in Auth. vt Iudi. sine quo suffra. §. necessitate Panor. ind. c. venerabili. n. 8. infi.
i Lug. in sua pract. c. 72.
K Hostien. & Ant. in d. c. licet Heli
l Pan. in d. c. licet Helij.

ARTICVLVS II.

Vtrum Monachi possint conspirare contra Abbatem bona Monasterij dilapidantem:

REspondeo dicẽdo, quod Archidiaconus, *m* Petrus de Ancharrano, & Philippus Frãcus quęrunt an Monachi, qui videntes suum monasterũ in temporalibus labi ex dilapidatione Abbatis, iurauerunt simul se iuuare, & defendere posse tã contra Abbatem quã contra aliam quãcunq; personã monasterũ destruente, dicantur cõiuratores à iure reprobati, vbi cõcludũt, quod si ex causa de præsenti & cõmuni cõtra prælatũ & superiorē, & quia iã dilapidabat & male tractabat personas, & bona

m Archi. Anchar. Frãc. in c. cons. de ver bor. sign.

monasterij, quod posset fieri prædicta conuentio. Sed si cõtra superiorem nihil apparet de præsenti iniustum, vel pręsumptum, quod tũc non licet subdito coniurare, vel conspirare contra prælatũ, cũ hæ conuentiones alliciant subditos ad peccandũ & ad iurgia, quæ licet per se non sint mala, tamen quia malũ ex his sequi potest, reprobantur a iure, *a* & tenet Lucas de Pena, Alexãder de Iserna, Cardinalis Alexandrinus, Doctores, & Bartolus, Baldus, & tradit Nicolaus Boerius.

a c. & si Christus: de iur. iuran. Luc. de Pena. in l. magistros col. vl. de profe. & medic. Isern. & Ale. de pace iuran. firm. §. conuenticu. DD. in l. per iniquum, C. de iurisd. omn. iud. Bar. in l. fi. ff. de colleg. illic Bal. cons. 130. Boer. in tract. de sedit. proposit. n. 8.

QVAESTIO XXXVI.

De correctione fratrum quoad pęnam imponendam reuelantibus secreta sacramentalia, aut naturalia in articulos quatuor diuisa.

Circa quam quæstionem quatuor quæruntur.

1 *Qua pœna puniatur confessor peccata confessa detegendo.*
2 *Qua pœna puniantur religiosi aperientes literas obsignatas, easque aduersario mittentis ostendentes.*
3 *Qua pœna debent puniri religiosi secreta ordinis intra, & extra ordinem reuelantes.*
4 *Vtrũ excusentur à pœnis aperiẽtes literas obsignatas aduersarÿs ad eorum defensionẽ ostendentes.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur confessor peccata confessa detegendo.

RESpondeo dicendo, quod sacerdoti, qui sibi peccata confessa singula detegit verbis, vel signis inuito confesso, aut non permittente, imponitur grauis pęna in quadam Decretali. *b* Quibus pœnis puniuntur is, qui reuelat confessionem, cuius est tantum interpres, & is, qui casu tantum audiuit, & is, qui latenter abditus peccata auscultauit, & ea manifestauit, & is, qui dimidiam delictorum confessionem cum audisset, absolutionis beneficium minime contulit, vt tenent Syluester, *c* Antoninus, *d* & Soto Extraordinariis autẽ pœnis afficiũtur illi, qui dicũt, talis habet peccata, a quibus eũ absoluere non potui, vel audiui eius & nõ absolui, hic enim vt cõfessionis detector puniendus est, ita Antoninus. Pœna autẽ dictæ Decretalis cõprehendit eos, qui singula peccata manifestant, non autẽ illos, qui vniuersam confessionẽ in generali nullo in speciali reuelato peccato adaperiunt. Aduertendum tamen, quod Bernardus Diaz de Lugo *e* addit dicens, quod sacerdoti famæ bonæ & honestæ vitæ dicenti, se habuisse veniam pœnitentis ad manifestandã confessionem credi debet cum actus veniæ secreto fieri soleat, & nullo interueniente teste ad hoc saltem, vt trãsferat onus probandi in asserentem fine venia se manifestasse, Hac ille referens Lappũ. *f* De quo crimine nullã posse dati certam Doctrinam, & rationem asserit, sed potius qualitas confessoris, & pęnitentis coniectură augebit, aut minuet. Constituta verò ordinaria in eum pęna est, vt omni munere, ac dignitate spoliatus in arctũ cęnobium ad agendam perpetuam pęnitentiam detrudatur, ut in dicta Decretali continetur, de quo videndi sunt Nauarrus, *g* Gregorius Lopez, & Salzedo, & Couaruuias, & Antonius Gabriel.

b c. omnis vtriusq; sexus de pœn. & remiss.
c Sylu. ver. confessio D. Anto. 3. p. ti. 17. c. 22 §. 1. & 15. Soto dist. 18. q. 4. sec. mem. 3.
d Antoni. vbi sup.
e Lugo in pra. c. 109. nu. 4.
f Lappus alleg. 94.
g Na. in c. Sacerdos, n. 130. Greg. Lop. in l. 35. tit. 4. p. 1. ver. encarcelado. Salz. in c. 109. verb. detrudatur. Cou. in 4. par. 2. c. 8. §. 12. n. 10. Ga. li. 1 cõ. opin. §. com. 1. de test.

ARTICVLVS II.

Qua pęna puniantur religiosi aperientes literas obsignatas, easque aduersario mittentis ostendentes.

RESpondeo dicendo, quod aperiens obsignatas literas, & aduersario mittentis ostendens incidit in pęnam falsi. Ita Bartolus, *h* quem sequitur Panormitanus, & alij, quos refert, & sequitur Iason: Clericus verò hoc faciens deponendus est. Ita sentit Romanus *i* hoc fundamẽto motus, quod de iure canonico pęna falsi est depositio in clerico, vt constat ex Iure. *K* At Bern. Diaz de Lugo *l* hãc refellit opinionẽ, cũ illud ius nõ imponat pęnã depositionis clerico pro qualibet falsitate, sed quãdo vtitur falsis literis Papæ, & in suũ patrocinium allegat Hostiensem. Vnde non debet extendi decisio illius iuris ad hoc delictũ, & consequenter credit pęnam huius criminis arbitrio iudicis esse relinquẽdam considerato nocumento, quod ex apertione dictatum literarum mittenti, & aliis euenit. Considerando etiam hoc crimen esse grauissimum, fraudulenter enim ambulat, vt inquit Sapiens *m* dicẽs, *ei qui reuelat secreta, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commisceatis.*

h Bart. in l. qui testamen. ad l. Corneliã de falsis. Pano. in c. cum olim el 2 de legib. Ias. in §. pœnales. nu. 26. inst. de ac.
i Rom. consi. 65. circa fin.
K c. ad falsariorum de cri. fals.
l Lugo in sua pra. c 105. nu. 2.
m Prouer. 20.

Aduertenda est tamen doctrina Bartoli in hoc casu distinguentis, vt iudices sciant distinguere inter lepram, & lepram, & arbitrari pęnam huic delicto correspondentem Ait enim Bartolus, *n* quod aut quis aperuit literas, vt aduersario mittẽtis ostẽderet, & is (ait) incidit in pęnam falsi, allegat autẽ ad hoc quendã textũ *o* si vero aperuit, vt ipse eas legeret, alijs autem non ostenderet, putat Bartolus nõ puniri pœna falsi, sed extra ordinaria pęna talionis argumento cuiusdam Decretalis, *p* Et hoc ipsum tenet Romanus, *q* & Alciatus. Quod si quis non restituit literas, ei, cum reddere mandatũ susceperit, sed illas alteri pandit, non tamen aduersario mittendas, tenet Bartolus, *r* quod iste incidit in pęnam falsi. Item qui literas alicuius aperiret, & diuulgaret ad alterius iniuriam actione iniuriarum tenetur, vt voluit Gondisaluus de Villadiego subdens, quod non dicitur literas aperire, qui clausuram earum detrahit, si aliter eas non aperiat nec legat, pro quo dicit esse textum *s* notabilem, & ibi Bartolum. Qui autem literas alteri scriptas lacerat vel comburit crimine falsi tenetur, vt voluit Abbas *t* Remouens autem sigillum de literis alicuius, tenetur de falso, vt tenet Baldus, *u* Berthachinus. Ex his autem possunt prælati regulares indagare, qua pęna sint afficiendi religiosi hoc delictum committentes.

n Bar. vbi sup. gl. 1. §. is qui deposita. ff ad l. Corn. de fal sis.
o c. cum olim magister de off. dele g.
p Rom. p. cons. 367. Alcia. in suo cons. habito post. tra. de duelo. 54.
q Bar. in l. Titio. ver. venie. ad secundũ. ff. ad municipa.
r Villadiego in tract. deleg. 3. p. q. 1. nu. 4.
s l. si quis id graue, §. in tabu. ff. ad Syla.
t Ab. in c. cum olim. de of. de leg.
u Bal. in l. Paulus. ff. de fals. Berth. in tra. de episc. 1. p. vers. vlterius quaro, n. 336.

ARTICVLVS III.

Qua pœna debent puniri religiosi secreta ordinis intra, & extra ordinem reuelantes.

RESpondeo dicendo, quod reuelare secreta grauissima, crimen omni æuo iudicatum fuit. Referũt apud Æthinicos Sisyphum illũ ob id, quod deorum arcana hominibus patefecit, apud inferos eam pęnam sustinere, nempe vt ingens saxum ad montis cacumẽ deferat, à quo proiciat, & iterum statim repetat, & in huiusmodi labore perpetuo assiduus sit, vt author est Seruius. *x* Sic Tarquinus Romanorũ Rex Marcum Tullium Decemuirum, cum librum secreta cultuum sacrorũ continentẽ custodiæ suæ commissum corruptus Petronio

x Seruius ad Vir. li. 6. En.

Sabi-

Sabino describendum dedisset culeo insutum in mare abijci iussit, prout testis est Valerius Maximus. *a*

a Val. Max. l. 1. tit. de cul. decrum. b Bal. in d. c. de testib. & in tit. de pac. constant. ve. credentia. Cepolla. con cri. consilio n. 29 c Salz. in pr. c. 103. iux. fi.

Ex quibus infertur, quod ciuitatis Consiliarius siue decurio, qui secreta detexerit cum ratione iuramenti, & officij tacere debuit, ab offi. io, & digni tate amoueri debet, prout tenet Baldus, *b* quē sequitur Cepola, & alij, quos refert Villadiego, circa quod multa congerit Quintilianus Mandosius. Ex quibus asseuerandum sentit Salzedo *c* Canonicos qui capituli sui secreta reuelāt, si iuramēto ab eis præstito de non reuelando contrauenerint, pęnis sacrorū canonū contra periurios clericos sancitis esse plectendos, si verò nullū præstiterint iuramentū, pœna arbitraria. Quod a fortiori asserendū est in definitoribus, qui secreta definitorij contra obedientiam ibi præsidentis pandunt, & a fortiori asserendū est, illos maximis pęnis esse afficiendos, qui eadem secreta, aut alia, quæ intra claustra in secreto inter religiosos fiunt sæcularibus patefaciūt contra quos in religionibus bene ordinatis pœnæ rigorosæ ordinantur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum excusentur à pœnis aperientes literas obsignatas eas aduersarijs ad eorum defensionem ostendentes.

Respondeo dicendo, quod videntur excusari clerici, & regulares à pœnis supra positis, si ad propriam vitam, vel alterius tuendam crimē hoc commiserint. At Salzedo *d* censet verius, non licere literas aperire, & aduersarijs ostendere, falsum committendo, non enim sunt facienda mala, vt inde eueniant bona, alioquin esset licitū periuriū, & falsum cōmittere ad propriam vitam defendendā quod nullus author affirmat. Ita scribit Simō Maiolus. *e* Illud verò negari non potest, licere huic literas hac deferenti eas non tradere eis, quibus mittūtur, & alijs licitis modis cōtendere, ne eis aliquod malū sibi contingat. Quod si hoc transgressus fuerit, quia quālē qualē habeat excusationē, minime ordinaria criminis pœna plecteretur, sed benignior iudicis arbitrio imponenda erit iuxta qualitatē nocumenti. Ex quo infero, quod si dictæ literæ solutæ earū signaculis à regularibus in tribunalibus sæcularibus aut Ecclesiasticis ad defensionē aliquorū religiosorū ostendātur, et legātur, & omnibus, qui 1 in eis continentur, patefiat, non sunt liberi ab aliqua pęna dictas epistolas publicantes, & ostendentes, etiam si ex earum publicatione multorū infamia apud dicta tribunalia attenuetur: seruare enim secretū de iure naturali est, quod ad propellendam infamiam non est frangendum, præcipuè quia licet infamia aliquorū ex publicatione literarū ex vna parte minuatur, ex alijs augetur, cū ipsa tribunalia, in quibus assistūt viri grauissimi, cōcipiant male de religiosis videntes, eos talia scribere, & alios eiusdē classis fratres ea secreta reuelare in maximū religionis suæ detrimentū proprio religionis decori, & honori suū particulare interesse anteponentes. Quod forte magis ipsi aggrauabūt considerantes, tales religiosos à religione elongasse fugientes, & in solitudine non manere soli Deo placentes, sed post desideria sua ambulantes, & desideria carnis perficientes.

d Salzed. d. c. 103. iuxta fi.

e Maio. l. in tra de irreg. l. 5. c. 35.

QVAESTIO XXXVII.

De correctione fratrum quantum ad pęnā ebrietati imponendam, in duos articulos diuisa.

Circa quam quęstionem duo quæruntur.

1 *Vtrum ebrietas sit à religiosis aliena.*
2 *Quomodo sit probāda ebrietas, vt castigetur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ebrietas sit à religiosis aliena.

Respondeo dicendo, quod Salomō in Prouerbiis *f* bibendi assiduitatem detestatur dicens. Luxuriosa res vinum & tumultuosa ebrietas, quicumque his delectatur, non erit sapiens. Vnde ait D. Paulus. *g* Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, venter enim mero effluens, vt ait Accursius, *b* facile spumat in libidinem. Et idem Paulus dicit. *i* Neque fornicarij, neque idolis seruientes: neque molles neque masculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebriosi regnum Dei possidebunt. Ex quo loco clare colligitur, ebrietatis delictum, cum inter tam grauia crimina connumeretur, esse detestandum, & D. Augustinus, *K* & Isidorus, & Basilius multa contra ebrietatem dicunt, & rationem hebetari ex immoderato potu post D. Gregorium *l* probat D. Thomas, & multa tam de vtilitate, quā de incommodis vini longa manu scribit Andreas Tiraquellus. *m* Imo apud Gentiles, vitium ebrietatis detestabatur, Homerus *n* enim eleganter scribit potum maxime noxium esse, vt ex Ouidio constat, dum ait.

f Prouer. 20. g Ad Eph. 5. h Accurs. in l. qua adul. §. in temperantia. C. ad l. Iuliam de adu. i Ad Gal. 5. K D. Aug. in sermone de ebriet. in fin. l Greg. 31. moral. D. Th. 2. 2. q. 148. a. 6 m Tiraq. de nobilit. c. 31. nu. 163. n Homer. ilad. 6.

Vina parant animos Veneri.
In vinum confertur plerumque culpa
Quod si loqui posset se defenderet

Vnde quia ebrietas omnium vitiorum fomes, ac nutrix est, ideo placuit Agatensis *o* Concilij Venerandis patribus, vt clericus, de quo fuisse ebrium constiterit, aut triginta dierum spatio a communione remoueatur, aut corporali supplicio subdatur. Quæ pęnæ sic fuerunt disiunctiue scriptæ, vt discretius iudex, quem huic vitio deditū animaduerteret, & quod a communione priuatur parui pendere videret, corporali potius officio castiget. Et Innocentius III. *p* in Concilio Generali Lateranēsi disposuit, clericum a crapula, & ebrietate nō abstinentem, & à superiori commonitū, si non satisfaceret ab officio, & beneficio suspēdendū. Vnde vt clerici ab hoc vitio cauerent, eorūque honestati consuleretur, antiqua illa concilia tabernarum etiā ingressum illis inhibuerunt, nisi peregrinationis, vel itineris necessitate cōpulsis, vt in concilio Laodicensis, *q* & in Sexta Synodo Generali, & in Cōcilio Carthaginensi Tertio, & in Concilio Generali sub Innocentio III. celebrato constat.

o c. si. 35. dist. p c. crapula de vit. & honest. cler. q c. non oportet. & c. nulli clerico & in c. cleric. 44. d. & in c. cleric. de vit. & honest. cler.

Ex quibus constat, quàm detestandum sit hoc vitium in religiosis, quorum nomen præ se fert maiorem honestatem, qua pœna sint puniendi huic vitio assuefacti, & ad imitationem pœnæ, qua clerici ebrietati dediti à sacris Canonibus plectuntur sunt illi etiā castigādi nō separādo eos a cōmunione solum, cum hanc pęnam tales viles, quorū Deus venter est, parui pendant, sed verberibus & carcere cum pane, & aqua sunt mancipandi, siquidem non possunt aliter corporaliter puniri.

Et cum specialiter alia pœna determinatur in

religionibus plectendos esse, ad eam possunt prælati regulares recurrere, ipsam aggrauando, aut minuendo considerata frequentatione vitij, & personarum qualitate, & videntium scandalo.

ARTICVLVS II.

Quomodo sit probanda ebrietas, vt castigetur.

RESpondeo dicédo, quod ebrietas probatione difficilis est ex Innocentij *a* sententia, vetrarumque Baldus, & Decius. Vnde satis est indiciis, & præsumptionibus probari, eo quod nullo corporis sensu potest apprehendi, sed oculis mentis, idest ratione.

a c. cum causam de testa. Bal. in cap. a crapula. n. 1. de vi. & ho. cle. Dec. 111. nu. 1.

Ex quo sequitur, quod si religiosus aliū religiosum ebrium vidisse testatur, nihil sane probat, nisi probabiles rationes sui testimonij ostendat, testi non creditur, nisi rationem redderet, etiam nō interrogatus. Ita Antonius, *b* Abbas, Felinus, & Ripa. Solet tamen ebrietas ex aspectu probari, vt tenet Lucas de Penna, *c* & tradit Mascardus, & patet ex Iure. *d* Solet etiam probari ex multiloquio, & inordinato, & ex ambulatione in circuitu.

b Anto. Abb. & Fel. in c. cū causam Rip. in l. si vnquā n. 8. C. de reuoc. don.
c Penn. in l. 1. n. 7. C. de erogat. mil. Mas. de prob. vol. 1. conf. 574.
d c. Eccl. principes. 35. dist.

QVAESTIO XXXVIII.

De correctione fratrum quoad pœnam imponendam ludentibus fratribus in tres articulos diuisa.

Circa quam questionem tria queruntur.

1 *VTrum religiosis licitum sit ludere ad aleas.*
2 *Qua pœna puniantur religiosi aleis ludentes.*
3 *Vtrum lucrata in ludis à religiosis sint ipsis, an monasterijs restituenda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosis licitum sit ludere ad aleas.

REspondeo dicendo, quod, si Calepino credimus, alea ludus tabulæ est omnis ludus in veritate fortunæ consistens. Vnde aleator dicitur, qui sæpe alea ludit, ludere autem ad aleas, & taxillos clericis prohibitum est, vt traditur in iure. *e* Quod maxime prohibitū videtur propter multa crimina, quæ in talibus ludis perpetrari solent, quorū sexdecim refert Hostiēsis *f* & Florentinus dicentes, quod quot sunt pūcta in taxillis, tot sunt scelera in ludo, & ponit viginti vnum peccata, quæ in illo interueniūt, quæ omnia transferri pōt Petrus de Rauena. *g* Et sic Concilium *h* Tridentinum prohibet Ecclesiasticis ludere, & lex quædā partitarum contrarium honestati clericorum reputat dicens, *Otro si no deuen jugar dados, ni tablas, ni pelotas, ni rejuelo, ni otros juegos se mejentes, porque n: aū de sal r de su assossegamiento, ni parar se a verlos ni a tener s tó las que juegā.* Propter quā causā verè scribit Soto, *K* quod sacerdotibus vix citra mortale peccatū vel licet ludis vetitis, ac præsertim religiosis, & prælatibus, quia ludus illis, nō qua ratione sæcularibus, sed quia cōtra votū est paupertatē, est prohibitus. Possunt tamē clerici, vel monachi sine vlla culpa etiam veniali chartis lusorijs ludere ob honestā causā puta ad excitandum, vel recreandum socium ea re indigētem, dummodo nō frāgant aliquam legem ad mortale peccatū obligantem, prout tenet Bernardus Diaz *l* de Lugo, quem sequitur Nauarrus.

e c. clerici. de vit. & honest. cle.
f Hostiens. in sum. ti. de excess. pral §. clericr. Flor. 2. parti 1. c. 23. §. 6. col. 1 2. & 3.
g Rau. in suo Alpha. ver. ludus.
h Tri. ses 22. c. 1. de refor. & ses. 24. de ref. c. 12.
i l. 57. tit 5. par. 1.
K Soto l. 4. de iust. q. 5. ar. 2
l Lugo in pra. c. 70. n. 2. Na. in c. si quādo n. 12. de resc.

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur religiosi aleis ludentes.

REspondeo dicendo, quod Menochius *m* aliqua de hac materia tradit, & de Iure *n* ciuili statuta erat pœna, quod si clericus post monitionem prælati aleæ indulgeret per triennium proprio munere suspendendus erat, & hoc in quadam lege partitarum approbatur. Quæ quidem pœna cum iure canonico approbata non reperiatur. Ecclesiastici, & regulares iudices eā clericis, & monachis infligere non debent: sed eas pœnas, quæ sacris Canonibus sunt approbatæ. Pęna autem canonica publici aleatoris est, vt repellatur ab obtinendo beneficio, etiamsi nunquam fuerit monitus, vt desistat à ludo, vt argumento cuiusdam Decretalis *o* tenet Glossa. Vnde affirmat Abbas, quod collatio facta tali est nulla, nisi de hoc constabat, tanquam facta vili, & indigno, & si hoc non constabat, quia erat occultus, debet irritari. Quæ vltima verba Abbati *p* displicent. Nam si hæc est pœna aleatoris publici, quomodo occultus aleator illa debet puniri? Vnde beneficio obtento non priuatur propter ludum secundum eum, sed mitiori pęna plecti debet, scilicet arbitraria. Si autem monitus nō se correxerit, tunc potest beneficio priuari secundum eum. At Bernardus Diaz de Lugo *q* dicit hunc similiter pęna arbitraria esse damnandum, peccatum enim variari solet ex circumstantiis concurrentibus, quæ ad aggrauandam, vel minuendam pęnam animum iudicis inclinabunt: ideoque arbitrari eos oportebit, quanta sit consuetudo ludentis, & quæ quantitas pretij, & quæ qualitas personæ, qualisve exempli pernicies, & an in hoc delinquentes occasione ludi diuina deseruerint officia, quibus interesse tenebantur, considerent. Præterea quidam ludi arctiori pęna castigantur à legibus ciuilibus, nam iuxta earum pęnas talia arbitramenta fieri debent, ludus enim taxillorum maiori pęna afficitur, vt patet ex additione ad Didacum Perez. *r* Et similiter iudices regularium debent sententiam arbitrariam ferre contra lusores fratres iuxta qualitatem delicti aduertentes, quod debent fratres puniri, etiam si non ludant, dummodo sint participes prout tradunt Cynus, *s* & Baldus, qui eleganter scribunt, quod si statuta pęna ludenti imponatur, eadem ludi participes mulctandi sunt. Quam opinionem sequutus fuit Angelus, & Fulgosius affirmat, quod si quis iurauit non ludere, & dat alteri pecuniam, vt suo nomine ludat, à periurio minimè excusatur. Quam opinionem sequitur Augustinus *t* ad Angelum, quod plurimum notant, dum asserit Salzedo.

m Menoc. lib. 2. de arbi. c. 9. cen. 4. cas. 399. nu. 3.
n c. inter dicimus in Auth. de Sctis epis. ar. 1. l. 57. ti. 5 par. 1.
o c. inter dilectos de excess. prælat. iuncta glo. in c. clerici de vit. & hon. ver. ad aleas.
p Abbas in d. c. inter dilec.
q Lugo in pr. c. 70. de aleat.
r Addi. Perez in l. 37. ti. 19. li. 8. ordin.
s Bal in Aut. interdicimus C. de Epis. & cler. ibi Ang. & Fulgos.
t Aug. ad Ange. in tra. male. in prīcè Masedora de maledicis nu. 11. Salzed. in ad. ad c. 70. su si.

ARTICVLVS III.

Vtrum lucrata in ludis à religiosis sint ipsis, an monasterijs restituenda.

REspondeo dicendo, hoc esse apud omnes certissimū, quod qui in ludo perdit aliquid, cuius non habet dominium, neq; administrationem, qui id lucratur, ad restitutionem obligatur vero Domino iuxta tradita à Diuo Thoma, *u* Soto, & Nauarro. Vnde quidquid à religiosis in ludo lucratur, debet restitui monasterijs, quorum sunt religiosi, quia propter votum paupertatis nihil sibi possunt acquirere, tum quia quidquid acquirit monachus, acquirit monasterio. Adeo autem hoc

u D. Th. 2. 2. q. 62. a. 5. Soto lib. 4. de iust. q. 7. ar. 2. Na. c. 17. nu 18. et 19.

hoc est verum, vt etiam si religiosi licentiam habeant ad certam quantitatem donandam, nō possunt in ludo dictam perdere quātitatem, & sic qui eam fuit lucratus, monasterio restituere tenetur. Quod probatur, religiosi enim non habent potestatem ad transferendum dominiū, nec eius vsum contra voluntatem tacitam, aut expressam suorum prælatorum.

Neque obstat, quod illis facta fuerit facultas ad dictam donationem, non enim credendum est, prælatos obseruantiæ regulares maximè zelatores licentiam suis subditis velle concedere, vt ludendo huiusmodi faciant alienationes, quæ eorum statui, maxime contrariantur. Hanc opinionem dicit frater Ludouicus *a* a Lopez non renuisse Alcocer sed certe fallitur, Alcocer enim nostram clarè amplectitur sententiam. Quæ est tenenda contra Medinam. *b* qui nullo fundamento adducto tenet contra eam. Quod maiori ratione procedit in fratribus minoribus, quorum prælati non habent facultatem ad aliquid extra religionem alienādum. Nec etiam syndici Apostolici pro ipsis deputati hanc habent facultatem, nisi talis alienatio in vtilitatem fiat religioni, alienatio autem facta in ludo non sulum non est vtilis, imo maxime inutilis, & religioni nociua.

a Lopez. in sum. 2.p.c.33. p.248. in 1. im pres. Alcocer de Ludo. c.12. & 14. Med. in sua instru. f.173.
b Med. in sua instruc. f.17.

QAVESTIO XXXIX.

De correctione fratrum quoad pœnam furibus imponendam in duos articulos diuisa.

Circa quam quæstionem duo quæruntur.

1 *Qva pæna sint puniendi religiosi furtum committentes.*

2 *Vtrum furantes calices, & patenas a locis religiosis sint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Qua pęna sint puniendi religiosi fures.

Respondeo dicendo, quod quidam modernus Ioannes Trullo *c* nimis rigidè, religiose tamen cum furibus se gerit. Ait enim, quod est graue crimen in religione peccatum furti & vt incorrigibilis est tractādus, ita quoque fur in religione est puniendus.

c Trull. 2. de canon. reg. ca. 23. nu. 9.

Quod si contra obiicias (ait) qua ratione propter furtū, quo duntaxar dannū est temporale, abijciendus sit frater, propter quem Christus mortem pertulit: Respondet primò, quod fures in religione non solùm rebus temporalibus, sed etiam spiritualibus nocent, deinde & sanctam congregationem conturbant, bonumque aliorum spirituale impediunt. Est quoq; & alia ratio in ipsorū furū vtilitatem, vt cum expulsos se intueantur, confusione, tribulationeque percussi ad cor reuertātur. Quapropter (ait) propter ipsorum, illorumq; spirituale bonū, tāquā iusta huiusmodi pęna eis infligetur. Hæc prædictus author. Quod ego sequenti ratione confirmo. Nam cum res religiosorum sæpe sæpius perdantur, & à sæcularibus rapiantur, aliqui cum ipso cōmorantes in ipsum inculpatum dicent secū furē inhabitare, & propterea non esse mirum, si omnia ipsius conuentus deficiant, quod ipsi infamato erit quædam perpetua crux, & tormentum. Vnde ipsi, vt quietius viuat, melius est, vt eijciatur, quā quod inter fratres commoretur: sed hæ rationes non vtique conuincunt, vt huic misero tam rigorosam pœnam inijciamus, sed secundū ius alia iuxta qualitatem latrocinij leuior est adhibenda, præcipuè cum secundum sacros canones nullus à religione eijci possit, nisi eius incorrigibilitas de iure, aut de facto probetur, præcipuè etiam cum secundum priuilegia religionum, prout dictum est supra in primo tomo, *d* pœna eiectionis à religione in ordinibus correspondeat deficiente incorrigibilitate delicto, quod in mūdo pęna vltimi supplicij afficitur, & non cuicunq; furto hoc vltimum suppliciū correspondeat, pęna enim furti est fustigatio, vel exiliū, vel aliud arbitrio iudicis, non tamē occisio, vel mutilatio, vt in quadā Authentica continetur. *e* Quod verum est, si est simplex fur, secus si cum armis, aut violenter aggreditur in domibus, in itinere, & in mari, vel si palam surripit, quia tunc suspenditur argumento cuiusdam Legis. *f* Vnde ego non recipere supradictam opinionem Ioannis de Trullo, nisi quando (quod absit) religiosus esset famosus latro, grassator, aut ita continuaret furari, vt eius incorrigibilitas in hoc esset omnibus nota, vel ex alijs furtis factis, vel ex conditione personæ, quod arbitrio prudētis iudicis relinquēdū puto: licet enim priuilegia regularū concedant eorū prælatis, vt pro delicto, quod in seculo mortis pęnā meretur, pęna priuationis habitus infligatur, nō tamē dicta priuilegia ipsos iudices arctant, vt non possint aliā minorē pęnā imponere, quando circunstātiæ cōcurrentes id postulant, & bonum cōmune religionum efflagitat, propter quod omnes leges feruntur, imo & priuilegia impetrantur, non enim in eorum impetratione attenditur particularis delinquentium vtilitas tēporalis, & pax, & tranquillitas, si hæc enim attenderentur, innumeras oporteret leges ordinari, & priuilegia procurari, cum huiusmodi hominum cōditio diuersissima commoda particularia antè oculos semper habeat, & cum ipsi irrationabiliter aliquando viuant, irrationabilia aliquando erunt.

d 1.10. q.20.
e Aut. sed nouo iure C. de ser. fugi.
f l. capitaliū. §. grassatores, & § famosos. ff de pœnis.

ARTICVLVS II.

Vtrum furantes calices, & patenas sint excommunicati.

Respondeo dicendo, quod qui furatur calices, patenas, & huiusmodi sacra, nō est excommunicatus secundum Panormitanum. *g* nisi cum furto simul effregit portas Ecclesiæ, vel armentaria, aut fenestras. Ita Syluester, *h* & hoc probatur in quadam Decretali *i* quæ habet excommunicatos esse sacrilegos, qui effringunt, & spoliant Ecclesias. Quę Decretalis non excommunicat, sed supponit esse excōmunicatos, si quidem iubet denunciari, eos vt tales argumento alterius Decretalis. *k* Ad incurrendam autem hanc excommunicationē duo requirūtur, scilicet perfringere, & rapere, siue furari, & ob id effringens crucem, sacrarium, aut perpetrans alia similia nefaria scelera, si non furatur, non incurrit eam, prout post Panormitanum tenent Antonius, *l* & Caietanus. Per Ecclesiam autem intelliguntur, monasteria, hospitalia, & reliqua pia ædificia authoritate Episcopi ad id sacrata, & non alia secundum Panormitanum *m* argumento cuiusdam Decretalis is autem dicitur effringere Ecclesiam, qui effringit, vel effodit parietem, aut frangit fores, dituit feras, & qui impellendo, vel quocunque alio medio violento ingressum sibi parat, prout tenet Syluester *n* non autem, qui reserat eas claue, siue eam surripuerit, vel extorserit, siue non iuxta communem, quam sequitur Nauarrus. *o*

g Panor. in c. ex lit. de fur.
h Syl. ci furtū nu. 7.
i Conquestus de sent. excō.
k c. pastoralis § verum de appel.
l Antonius 3. p. tit. 24. c. 21 Caiet. in sum. casu 21.
m Panor. in d. c. conquestus c. ad hac de religio. domibus
n Syl. excom. 7. casu 8.
o Nau. In ma. c. 17. nu. 94.

QVAESTIO XL.

De correctione fratrum quoad pęnam imponendam iudicibus regularibus negligentibus, & imperitis in 4. articulos diuisa.

Circa quam quaestionem quaeruntur quatuor.

1 *Qua pęna puniatur iudex negligens in castigando delicta.*

2 *An iudex male iudicans imperitia puniatur.*

3 *Quomodo cognoscentur iudices male iudicantes ex dolo vel ex leui culpa procedere.*

4 *Quae pœna sit imponenda praelato, cuius culpa effectum est, vt subditus sine sacramento pœnitentia decesserit.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur iudex negligens in castigando delicta.

RESpondeo dicendo, videri, quod nullo modo possit procedi ad pœnam priuationis, etiam si iudex sit in castigando remissus, sententia enim priuationis non potest imponi, nisi in casibus à iure expressis. Ita probari videtur in iure, vbi notat a Glossa, & tradunt Iason, & Decius: & negligentia iudicis minimè pœna priuationis castigatur.

Sed pro contraria parte facit, quod iudex ita facit rem suam negligendo, & denegando facere iustitiam, sicut faciēdo iniustitiam, vt tenet quaedam Glossa b allegando aliqua iura, & tenet Iason post Baldum dicens, quod vidit damnatum quendam iudicem, qui accusationem sibi porrectā accepit, sed noluit examinare testes productos. Et sic tenet, & notat Decius per textum ibi. Quod propter negligentiam magnam, & non paruam potest iudex priuari officio suo. Et confirmatur, nam propter negligentiam Episcopus potest licite deponi, prout notat Ioannes de Anania. c Faciunt tradita per Panormitanum, & eadem pœna punitur rector negligens, qua ipse delinquens, vt dicitur in iure. d Et praelati merito de negligentia arguuntur, & puniuntur, eorum enim negligentia cadit in magnum detrimentum subditorum, vt Canones e sacri nos docent, ne gligentia enim correctionis perdit disciplinam in subditis, vt experientia indicat, & ius f Canonicum affirmat. Vnde rectores negligentes multam nutriunt pestilentiam, dum dissimulant adhibere disciplinam, & medicinam. Quod ex sacris Canonibus g satis probatur. Et merito pro vno pede illius bestiae depingitur illa negligentia, quae fouet crimina, negligens enim dupliciter peccat, cum non solùm ipse delinquat, sed alios faueat ad delinquendum, vt ait D. Thomas, h & licet supradicta non adducat alia allegando tenet Aegydius Bosius, i quod si iudex fuerit negligēs in administratione iustitiae cū dolo & fraude potest ab officio licitè amoueri; si autem eius negligentia ex simplicitate animi pro cesserit, tunc non est condemnandus in priuatione officij, sed in alia pœna minori ad arbitrium prudentis iudicis Et per hoc respondetur ad argumentum in principio adductum negando, quod in iure non apponatur pœna priuationis iudicibus negligentibus, si talis negligentia dolo fuerit comitata prout patet ex superioribus, & iuxta haec debent explicari tradita in Sacris Canonibus K & tradita à Iasone allegante Ioannem Andream, & Geminianum tenentes, quod rex, vel dux, vel comes negligentes possunt à regno, & ab alijs dignitatibus priuari, & ad hoc aliqua iura l allegant. Superiora autē a fortiori procedent in causis regularium, cum religiosorum praelationes sint manuales, & sic faciliùs amoueri possit quàm beneficia Ecclesiastica quae ex sua natura non sunt beneficia manualia, sed perpetua, prout in superioribus dictum est: cū egimus de correctione fratrum quantum ad pœnam priuationis officiorum. Iudices igitur regulares ad priuationem alicuius praelati negligentis accedentes, tenentur eius negligentiae originem indagare, si enim ex dolo procedit, & cum dolo sociatur, possunt ipsum a praelatione, & ab administratione amouere, si eius autem inuenerint negligentiam absque dolo, non possunt ipsum a suo officio priuare, quod ex dictis patet.

a Glo. vbi Do Bo. in l. 2. & ib. Ias. nu. 12. de iure patr. Dec. in c. 2. n. 95. de offic. de leg.
b Glo. in cap. excommunicamus in ver. neglexerit de haeret. test. vbi Iason in 4. no. in l. argentarius § si. ff. de add.
c Anan. in c. excōmunicamus in fi. col. de haeret. Pan. in c. cum dilectus de accus.
d l. 1. in fin. l. Christianissimus. C. de pagan.
e c. si Papa 40 dist.
f c. iustū. 23. q.
g c. in sestorū. 86. d. c. sed illud 45 distin.
h D. Tho. 2. 2. q. 54. art. fin.
i Bosius in pract. crim. ti. de offi. corrup. 292. nu. 16.
K can. quidquid. 1. q. 1. c. placuit, vniuerso concilio 21. p. 3. Iason in l. eum qui, tes, C. de procurat.
l c. grandi & ibi. glo. ver. regis de supple. neg. l. si quis v. propter negli. C. de offi. praefec praeto. glo. in c. cū ad monast. §. si. ver. neglig. & ibi Abbas, de stat. monachor.

ARTICVLVS II.

An iudex male iudicans ex imperitia puniatur.

REspondeo dicendo, quod iudex male iudicās ex imperitia tenetur ad pœnam arbitrariam, vt constat ex aliquibus Iuribus m Et si est lata culpa potest sibi aequum videri, vt teneatur in vera litis aestimatione, quia aequiparantur dolo, vt dicunt vulgaria iura, sed si non sit lata, quia licet malè iudicauerit, tantae erunt pro eo opiniones in illo articulo, vt a lata culpa illum excusarent, imo ab omni culpa ita, vt ad nihilum teneatur, non tenetur, ad tantam pęnam, prout tenet Baldus n & Doctores communiter, dicit communem Homodeus. Qui considerat modum puniendi culpam, an sit lata, leuis, & leuissima, & vult, quod pro leui, & leuissima, criminaliter non puniatur, licet Baldus o sentiat, quod pro ledi, puniatur criminaliter, pro lata autē habet illud pro absoluto. Denique dico, quod iudex malè iudicās ex imperitia puniri debet pœna arbitraria, prout dicitur in quadam Lege, p & notat Baldus, adeo quod etiam si condemnauerit ex ignorantia, & imperitia ad mortem debet pęna arbitraria castigari, vt docent Faber q & Angelus, & Boetius: secus tamen est dicendum, quando imperitia est iuncta cum dolo, & fraude, iudex enim dolo innocentē ad mortem condemnando eadem pęna puniendus est iuxta ea, quae tradit Bosius. r Et in his, & in alijs aduertant iudices ad illud, quod nobis scriptum reliquit Baldus f dicens, quod iustius peccamus in absoluendo, quam in condemnando. Ex quibus manifeste apparet, quomodo regulares praelati debent se habere cum iudicibus male iudicantibus ex negligentia culpabili cum dolo, vel sine dolo, & ex imperitia, sed quia haec non est facilè intelligere, nisi cognito, an ipsi iudices taliter procedant, ideo sequens proponitur articulus.

m instit. de obli. quae ex delict. nascun in pr. l. fin. ff. de extraordi. cognit. in princ.
n Bal. in l. mancipia, C. de ser. fugi. DD. in l. fi. C. de poenis Iudic. c. male iud. Homo. in trac syn. char ta. 89.
o Bal. in §. iudices de pac. tur. firm.
p § de l. fin. & Bal. vbi sup.
q Faber. & Ange. in §. 1. insti. de oblig. quae ex quasi delict. Boerius q. 163. nu. 14.
r Bossius in pract. crim. ti. de offic. corrup. iudicis pecunia, p. 191. n. 22.
f Bald. consil. 115. in fi. vol. 3.

ARTICVLVS III.

Quomodo cognoscetur iudices male iudicantes ex dolo, aut ex leui culpa procedere.

REspondeo dicendo, quod vt hoc intelligamus, & clarè resoluamus, est intelligendum, quid sit dolus, & fraus, latior culpa, leuis, leuior, leuissima.

Pro quo aduertēdum, quod Bartolus t de Saxoferrato in tractatu de testibus dicit, quosdam affirmare, dolum esse genus, fraudem autem esse speciem:

t Bar. de test. nu. 206. qui habetur 4. co. atur. 20. dec tract.

ciem; committitur enim dolus re, vel cõsilio, fraus verò re tantum, & in hoc videntur Doctores magis inclinare, & huic sententiæ, an, quod videtur assentire D. Thomas dicens, quod dolus committitur siue per verba, siue per facta, fraus verò per facta tantùm, cuius testimonio standum est.

At pro explicatione primo est aduertendũ, quod interdum fraus sumitur pro specie distincta à dolo. Nam ad dolum requiritur, quod fiat contra aliquã personam, vt patet ex eius diffinitione: est enim omnis calliditas, fallacia, machinatio, ad decipiendum, fallẽdumvè alterum adhibita, quæ diffinitio in hunc modum explicatur, scilicet quod sit calliditas in tacendo, fallacia in mentiẽdo, machinatio in arte verborum; fraus autem committitur, etiam si non sit contra personam, sed contra legis præcepta principaliter fit, sed quandoque contra personam. Ex quibus patet, quod dolus sit genus, fraus autem species, loquendo propriè, & in suo rigore. Verum est tamen, quod iura quandoque his vocabulis abutuntur, sumendo dolum pro fraude, & fraudem pro dolo. Ex his patet quando iudices ex dolo, & fraude sunt in puniendo delicta negligentes, aut ignorantes: erunt enim ex dolo, & fraude negligentes, quando callidè tacent nolentes respondere querelis ab aliquibus propositis, aut in aliquibus mendacio, aut arte verborum dissimulando, vt appareant hominibus zelantem virtutem, & iustitiam, cum ipsius sint dissipatores, quod ex processu ab eis habito satis patebit, & ex his, quæ contra ipsos fulminãtur, qui cum dolo præsumuntur procedere, quando formam sacrorum canonum, & constitutionum ordinum transgrediuntur: quo dolo & fraude contra eos probatis legitime ab eorum administrationibus possunt amoueri.

Latior autem culpa est dolus præsumptus, & sic differt à dolo, sicut manifestum à præsumpto. Ille autem dolus dicitur manifestus, de quo ita claræ præsumptiones habentur, quod iudex in claram, & perfectam fidem deducitur. Quando autẽ præsumptiones ita claræ non sunt, aliquæ tamen apparentiæ inueniuntur, dolus præsumptus dicitur, qui idẽ est, quod culpa latior, qui quidem dolus nõ sufficit, si agatur in causa criminali ad hoc, vt reus pęna ordinaria puniatur, quoniam probationes tunc requiruntur, quæ sint luce clariores, prout constat ex traditis per Bartolum.*a* Ex quibus patet, quod si inueniatur iudices fuisse remissos in castigando, & in procedendo non circumspectè, si hoc tantùm ex præsumptionibus habeatur resultantibus ex eius dictis, & factis, quæ dicta, & facta possunt etiam in bonam partem retorqueri, non debent per hoc ab officijs amoueri, etiamsi arbitrio prudẽtum in his dicendis, aut faciendis latiorem culpam commiserunt præbendo occasionem, vt de his possit aliqua fraus, & dolus non solum suspicari, sed etiam præsumi.

a Bar. in leg. quod verum in 3. & 4. co. & se. ff. depos. & ib. Apostil. ver. culpa.

Lata culpa est, deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ inest communiter omnibus, qui sunt eiusdem conditionis, & professionis, ideo autem dicitur deuiatio generaliter, vt comprehendat deuiationem, siue faciendo, siue omittendo. Dicitur (indeliberata) ad differentiam doli, qui ex deliberatione manifesta, vel præsumpta committitur. Dixi (quæ idest communiter omnibus) ad differentiã culpæ leuis, leuioris, & leuissimæ, vt inferius patebit. Dixi (quæ sunt eiusdẽ conditionis, & professionis) quia, vt ait Iuris Cõsultus Paulus *b* latæ culpæ finis est non intelligere, quod omnes intelligunt, & vt alius Iuris Cõsultus Vlpianus ait, lata culpa est, negligentia nimia non intelligere, quod omnes intelligunt. Declaratur exemplo. Conductor nullum nimis, & præmaturè onerauit, vnde mortuus est, lata culpa est probatur, homines enim, qui talis animalis ministerio vtuntur, non sunt soliti onerare pullos ante dictum tempus. Alijs exemplis hoc declarat, & illustrat Bartolus *c* de Saxo Ferrato, Bartolus, & Alexander. Et prælatis, qui in castigando delicta latam culpam cõmisisse fuerint conuicti, non priuatione officiorum sunt castigandi, latam autẽ culpam commisisse credentur, quando desinunt facere, ea, quæ alij prudentes, docti, & experti iudices facere in simili causa consueuerunt, si ex alijs dolus non præsumatur.

b lata culpa. 223 ff de verbor. sign.

c Bart. Saxo Ferrato vbi s. n. 113. & 114 Bar i l. quod Nerua. 3. col. ff. deposit. & 16. Apostill. Alexan. vers. culp. Alex. in l. item quærit in princip. ff. pro socio.

Leuis culpa diuersimode consideratur. Aliter enim sumitur in rebus alienis, seu alijs debitis, aliter in rebus communibus incidenter, aliter in communibus ex conuentione. Primo modo leuis culpa est deuiatio indeliberata ab ea prudẽtia, quæ inest diligentibus hominibus, qui sunt eiusdem conditionis. Et sic Paulus *d* Iuris Consultus tum dixisset in pignoratitia actione venire & dolum, & culpã, subiunxit hæc verba. *Ea igitur, quæ diligens pater familias suis rebus præstare solet, à creditore cogitur*, secundo ex rebus communibus communione incidenti culpa leuis sic diffinitur, scilicet quod sit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam in suo tempore, seu in illo tẽpore suis rebus adhibet. Paulus enim Iuris Consultus *e* in titulo familiæ herciscundæ sic ait. *Non tamen talem diligentiam præstare debet hæres, qualem diligens pater familias, quoniam per suam partem causam habet gerendi, talem enim diligentia præstare debet, qualem in suis rebus.* Circa vero res communes ex conuẽtione culpa leuis sic diffinitur, scilicet, quod culpa leuis sit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam ante contractum in rebus suis adhibere solebat. Dixi (*in rebus suis*) nã in rebus alienis culpa leuis æstimatur, si deuiat ab ea diligentia, vel prudentia, quę inest omnibus diligentibus eiusdem conditionis, & professionis. Leuior culpa est deuiatio deliberata ab ea prudentia, quæ inest diligentibus hominibus, qui sunt eiusdẽ conditionis, & professionis. Leuissima verò est deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ inest diligentioribus hominibus, & diligentissimis, qui sunt eiusdem conditionis, & professionis. Et sic Caius *f* Iuris Consultus in titulo de actionibus, & obligationibus loquens de Commodatario sic ait.

d l. ea igitur. ff. de pignor. act.

e l. hæres. § vlt. cum in deteriorem ff. fa. hercisc.

f l. 1. de act. & oblig.

Quod exactissimam diligentiam præstare compellitur custodiendæ rei, neque sufficit, eum eam diligẽtiam adhibere quam in suis adhibet si alius diligenter potuerit custodire. Ex quibus infertur decisio cuiusdam casus, qui in facti contingentia accidit. Quidã prælatus intelligens suum subditum de quodam crimine graui vehementer indiciatum, sed non plene probatum communicauit cum alio suæ religionis prælato satis in causis regularium experto, quomodo ad capturam rei se habere deberet, qui respondit, quod crimine non plene probato non posset ipsum carceri mancipare, cum carcer in religione nõ solum sit custodia, sed etiam pęna. Propter quod, & alia, quæ consulendo libros Doctorum didicerat, noluit reum vincire in carcere, propter quod obsequium se præstare Deo, & religioni asserebat, ipsum enim incarcerando suspicio, quæ inter sæculares inundauerat, radices mitteret, ita vt euidentia delicti, & delinquentis nomen sortiretur. Accusatus fuit dictus prælatus de nimia negligentia, quidam asserebant, officio suo esse priuandum, tanquã infidelem, & non prudentem.

Alij autem pęna arbitraria puniendum esse contendebant. Ego autem ex dictis dico, quod in rigore loquendo visis ab eo allegatis non debuit priuari, cum ipse, licet culpam commiserit aliquam à do-

à dolo, & fraude fit immunis, & vbi non est dolus, & fraus, sed tantùm quædam indeliberata deuiatio ab eo, quod ipse tenebatur ratione officij facere, non debet tam rigorosa pęna irrogari. Vnde ipsum prælatum syndicantes attente allegata, & probata debent considerare, & non inuento dolo claro, & manifesto ad priuationem dignitatis minime procedant. Inuẽto autem dolo, aut fraude præsumptis, & latiori lata, leui, & leuissima culpa ad pęnam arbitrariam accedant, in cuius iudicio magis ad pietatem quàm ad rigorem debet animum suum applicare.

ARTICVLVS IV.

Quę pœna sit imponenda prælato, cuius culpa effectum est, ut subditus decesserit sine sacramento pœnitentiæ.

RESpondeo dicendo, quod pro tali culpa generaliter est nulla pęna (quod meminerim) ipso iure, nisi amissionis gratiæ gratum facientis, si culpa peruenit ad gradum, quo esset mortalis. Per sententiam autem imponitur pęna arbitraria iuxta quantitatem culpæ secundum illud; *a* iuxta mensuram delicti sit & plagarum modus, & iuxta iura, quæ ad negligentiam puniendam citat quædam glossa celebris.

a Deut. 25. & c. nō afferamus 24. q. 1. c. qua de offic. Arch.

QVAESTIO XLI.

De correctione fratrum, quoad reprehensionem ipsis propter delicta, cum sententia legitur dandam in tres articulos diuisa.

Circa quam quæstionem tria quęruntur.

1 *VTrum arguere subditos delinquentes sit licitum prælatis.*

2 *Vtrum prælati possint contumeliari subditos delinquentes.*

3 *Qua pœna puniantur prælati in dicendis verbis contumeliosis excedentes.*

ARTICVLVS I.

Vtrum arguere subditos delinquentes sit licitum prælatis.

RESpondeo dicendo, proprium prælatorum esse arguere subditos de peccatis ab ipsis commissis, si quidem in mundo, loco Dei constituti sunt, de quo apud Ioannem *b* habetur, quod arguat mundū de peccato. Et Diuus Paulus ad Timotheum *c* scribēs, quomodo se cum eis Diœcesanis habere debet, ait, argue, obsecra, increpa. Quod nos docuerunt patres Concilij Tridentini *d* in Spiritu sancto congregati dicentes, *quod prælati in commissis sibi Ecclesiis eo libentius resideant, quo facilius, & commodius sibi subditos regere, & in vita, ac morum honestate continere potuerint. Illos primum eos admonendos censet, vt se pastores, non percussores esse meminerint, atque ita præesse sibi subditis oportere, vt non in eis dominentur, sed illos tanquàm filios, & fratres diligant: elaborentque, vt hortando, & monendo ab illicitis deterreant, ne vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur, quibus tamē, si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis seruanda præceptio, vt illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate, & patientia, cum sæpe plus erga corrigendos agat beneuolentia, quàm austeritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quàm potestas. Si autem ob delicti grauitatem Virga opus fuerint, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibēda est, vt sine asperitate disciplina populo salutaris, ac necessaria conseruetur, & qui correcti fuerint emendentur, aut si resipiscere noluerint, cæteri salubri in eos animaduersionis exemplo à vitijs deterreantur cum sit diligentis, & pij simul pastoris morbis ouium leuia primum adhibere fomenta post vbi morbi grauitas ita postulet, ad acriora, & grauiora remedia descendere sin autem ne ea quidem proficiant illis submouendis, cæteras saltē oues à contagionis periculo liberare.* Hæc Concilium Tridentinum. Vide, quid circa hoc moneat Diuus Augustinus, *e* ait enim. *Corripiantur itaque à præpositis suis subditi correctionibus de charitate venientibus pro culparum diuersitate diuersis, vel minoribus, vel amplioribus quia ipsa quædam natio nominatur, quam facit Episcopale iudicium, qua pœna in Ecclesia nulla maior potest (si Deus voluerit) in correctionem saluberrimam cedere, atque proficere. Neque enim scimus, quid contingat sequenti die, aut ante finem vitæ huius, de aliquo tali desperandum est, aut contradici Deo potest, ne resipiscat & det pœnitentiam, & accepto sacrificio spiritus contribulati, cordisque contriti à reatu quamuis iustæ damnationis absoluat damnatum, quem ipse non damnat. Pastoris tamen necessitas habet, ne per plures, serpant dira contagia, separare ab ouibus sanis morbidam ab illo, cui nihil est impossibile ipsa forsitan separatione sanandam. Nescientes enim quis pertineat ad prædestinatorum numerum sic affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus saluos fieri.* Hæc Diuus August. Quæ omnia prælati debent alta mente recolere, vt in arguendis subditorum excessibus ab hac doctrina, & ab his documentis minimè recedant, & cum subditi audiunt, & acceptāt condemnatoriam sententiam, ita blandis verbis debent eorum corrigere culpas, vt ipsa sententia eis ad salutem animæ proficiat.

b Ioan. 16.
c ad Tim. c. 3
d Tri. sess. 13. c. 1. de refor.
e 24. q. 3. cap. corripiant.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati possint contumeliari subditos delinquentes.

RESpondeo dicendo, videri peccatum mortale, & non inueniri in viris perfectis, qui tamē cō uitia, vel contumelias aliquando dicunt, sicut patet de Apostolo, qui ad Galatas *f* scribens ait. *O insensati Galatæ*, & Dominus noster Iesus Christus *g* dixit discipulis suis. *O stulti, & tardi corde ad credēdum.* Vnde cū Dominus, & eius sancti hoc sine peccato, imo cum maximo merito dixerint, à Prælatis reprehendentibus suorum subditorū vitia possunt etiā dici, & sic ait Diuus Thomas, *h* quod sicut licitum est verberare, vel in rebus damnificare causa disciplinæ, ita etiam & causa disciplinæ potest aliquis alteri, quem debet corrigere, verbum aliquod conuitiosum dicere, & hoc modo ait, Dominus, discipulos vocauit stultos, & Apostolus Galatas insēsatos, tamen sicut dicit Diuus Augustinus in libro de sermone Domini in mōte, raro, & ex magna necessitate obiurgationes sunt adhibendæ, in quibus nō nobis, sed, vt Domino seruiatur, instamus. Hæc Diuus Thomas. Circa quæ verba aduertit Caietanus *i* quod contumelias, quas prælati obiurgando proferre possunt, licet, vt materiā virtutis assumāt, & in litera dicatur, quod raro, & ex magna necessitate dicere debeant, tutius tamē videtur, quod nunquam nisi Spiritu sancto suggerēte dicantur, quoniam

f Ad Gal. 3.
g Luc. vlt. c.
h 2. 2. q. 72. ar. 2. ad 2.
i In a. a. 2.

niam repræsentatur subditis, quod non ex charitate, sed ex passione procedant, sunt que deteriores non suscipiendo disciplinam leuiusque verbera, quàm cōtumeliosa verba suscipiunt: Vnde Tullius in libro tertio de officiis ait, omnis animaduersio, & castigatio contumelia vacare debet. Et aduertit Nauarrus, a quod vt absque peccato fiat, etiam propter correctionem oportet, vt solùm significetur vitium, cuius correctio prætenditur, & nō alia vitia iam castigata, emendata, & ab hominibus oblita, quod aliqui prælati minus prudentes non aduertunt, quod aduertere maximè debuissent.

a In man. c. 18. nu. 10.

ARTICVLVS III.

Qua pœna puniantur prælati in dicendis verbis contumeliosis excedentes.

RESpondeo dicendo, quod licet prælati in reprehensionibus, & obiurgationibus aliquādo excedant: non tamen sunt aliqua pęna afficiendi, solùm enim sunt reuerenter monendi, & in secreto, ne ex ea publica facta admonitione aliqua, occasio eos parui faciendi à subditis assumatur. Debent enim superiores prælati aliquos veniales defectus prælatorū subditorum sublenare, ne inde deterius aliquid cō tingat, si enim lubleuāt defectus subditorum, cur prælatorum culpiolas dissimulare non tenebuntur, cum ipsi portent pondus Dei, & æstus, & occasione discolorum subditorum aliquando contingat eos aberrare in obiurgationibus dandis, & in aliis remediis adhibendis nimio odio defectus odiendo, & sic ordinatur in quadam partitarum lege. b Quod si ministri iustitiæ occasione commoti in faciendo, vel dicendo iustitiæ, & vrbanitatis limites excesserint, non propterea debent puniri, nec ad satisfaciendum compelli: cuius ordinationis prudentissimæ assignat lex rationem dicēs. *Ca apenas se puede guardar et que ha de gouernar companna e de castigarla, que no faga, o que no diga a las vegadas alguna cosa a de mas*, & de hoc videndus est author Politicæ. c

b l. 48. tit. 5. par. 2.

c Polit. lib. 1. c. 13. nu. 128.

QVAESTIO XLII.

De correctione fratrum quantum ad facultatem à sententia appellandi.

d 1. 20 q. 29.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæstio multa continet, quæ iam in primo Tomo d dicta remanent. Nunc autem addendum est, quod Clemens Octauus anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, die vigesima secunda Augusti Pontificatus sui anno primo. Priuilegia Alexandri Quarti, & Pij Secundi, & Innocentij Octaui, aliorumque Romanorum Pontificū quibus prohibetur, ne personæ Regulares Ordinis Cisterciensis possint à suis superioribus ad quascunque personas appellare, nisi à Capitulo generali ad sedem Apostolicam tantum approbauit, ordinauitque sibi ... in eisdem priuilegiis contentis, ne personæ regulares dictæ congregationis possint à suis superioribus ad quascunque personas appellare, nisi tantum ad dictæ congregationis generalem, & ab ipso ad capitulum intermedium, & ab isto ad capitulum generale & ab ipso ad sedem Apostolicam tantum. Ac insuper eisdem personis prohibetur, ne res religionis manifestent, ac etiam ne suorū prælatorum, aut personarum congregationis aliqua crimina aut querelas obiiciant coram personis sæcularibus. Ita habetur in libro priuilegiorū congregationis sanctæ Mariæ de Alcobatia Cisterciensis ordinis Regnorum Portugalliæ, impresso Venetiis anno Domini millesimo quingentesimo tertio in fine eiusdem libri.

QVAESTIO XLIII.

De correctione fratrum quoad criminis condemnationem in sex articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quæruntur sex.

1 *VTrum qui apud iudicem intercedit, vt pœna per legē statuta remittatur, teneatur ad restitutionem.*

2 *Vtrū liceat principi cōcedere remissionē delicti futuri.*

3 *Vtrum si pater monachus interficiatur remissio pertineat ad filium an ad monasterium.*

4 *Vtrum iam ... in syndicatu absolutus possit amplius conueniri.*

5 *Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impositas.*

6 *Vtrum valeat confessio rei facta coram Iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt possit eum pœna ordinaria castigare, aut remittere eius delictum teneatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ille, qui apud iudicem intercedit vt pœna per legem statuta remittatur, teneatur ad restitutionem.

RESpondeo dicendo, quod de hac quæstione agit elegāter Castro, e et vt clarius procedamus, per quasdam conclusiones illi satisfaciam.

e Castro li. 2. de legib. pœn. c. 13.

Prima conclusio. Nullus potest apud iudicem intercedere, vt delinquenti tota pœna per legem constituta remittatur, nisi forte pro illo roget à quo offensus est, non vt impunitus euadat, sed vt hac ratione ostendat charitatem, quam ad illum habet, vel vt erubescat esse inimicus. Hanc conclusionem probat doctissimus Castro ex multis dictis Diui Augustini. Et prima pars probatur ratione, non enim licet rogare iudicem, vt faciat, quod iure facere non potest: at remittere pęnam totam ab homine scelerato à lege statutam iudici non licet, quia non esset misericordia, sed relaxatio, & inde omnibus malis daretur occasio, vt spe plenæ remissionis per intercessores obtinendæ quæcunque scelera committere auderent. Vnde Diuus Gregorius in suis moralibus ait, quos similis actus sociat concordi pertinacia, etiam defensio peruersa constipat, vt de facinoribus suis altera se inuicem defensione tueantur, sibi enim quisque metuit, dum admoneri, vel corrigi alterum cernit, & idcirco contra corripientium verba vnanimiter insurgit, quia se in altero protegit. Hæc Gregorius. Secunda pars conclusionis probatur, scilicet quod ex fonte charitatis procedere potest, vt quis roget totam pęnam à lege statutam remitti homini scelerato, verbi gratia cum quis pro inimico, à quo læsus est, orat, ne pęna vlla illi irrogetur, quia ex animo, & gratis dimittit offensam contra se factam, & insuper orat iudicem, vt Reipublicæ offensam illi remittat, hic enim sic intercedens non solùm non peccat, sed magno apud iudicem dignus est præmio, quia hoc faciens implevit simul, & præceptum, & Consilium Dei dicentis,

dicentis, diligite inimicos vestros, & benefacite ijs, qui oderunt vos, & sic qui ex charitate impunitatē inimici sui petit à iudice, non ideo peccatum impunitum esse orat, quia sibi placet, sed vt bonitate sua vincat malitiam alterius, & benefaciendo illi cogat illum ad pœnitentiam peccati, quod illum offendit.

Secunda conclusio. Quando merito speratur de emendatione hominis, qui aliquod crimen commisit, licite potest, qui hanc spem habet, pro illo apud iudicem intercedere, vt mitiori pœna, quàm à lege statuta est, puniatur, præsertim si pœna per legem statuta pœna sit vltimi supplicij.

Probatur conclusio. Quilibet homo potest à iudice iuste petere, vt faciat, quod iuste facere potest, iudex autē potest ex aliquibus iustis causis pœnam legis minuere, prout inferius dicetur, ergo dum tales causæ adsunt, quilibet potest apud iudicem intercedere, vt legis rigorem temperet. Quod autem iudex possit pœnam à lege statutam ex iusta causa remittere, omnes iurisperiti *a* fatentur, & probant pro sua parte allegantes aliquas leges, & infra articulo qui ... dicetur.

a l. quid ergo §. pœna grauior ff. de his qui notant in fami.

Non me latet tamen Imperatores, *b* Honorium, & Archadium, postquam graues pœnas statuerunt contra illos, qui coniurationem contra principem fecerint, aut dederint, addiderunt, iubemus etiam eos notabiles viros esse sine venia, qui pro talibus vnquam apud nos interuenire tentauerint, quæ pœna intercessoribus prædictis communicata peccatum mortale videtur designare, & sic iniuste intercessores intercedendo agere. Ad hoc respondetur, quod prædictæ leges procedunt in foro exteriori, quæ fundantur in præsumptione, quæ habetur contra illos, qui intercedunt pro notatis in crimine læsæ Maiestatis: at nos loquimur in foro conscientiæ inspecta sola veritate charitatiuæ secundum Deum intercessionis.

b l. quisque cum milit. C. ad l. Iul. Maiest.

Tertia conclusio. Quando reus aliquis emendationem recusat, & sic est induratus in peccato, quod commisit ita vt de illius correctione merito desperetur, non licet orare pro eo, etiam si sit mortis pœna plectendus. Hæc conclusio sequitur ex præcedenti, nam si hac ratione sola licet pro reis rogare, vt illi corrigantur, ergo quando merito de illorum correctione desperatur, non licebit pro illis orare, Præterea non licet iudici talibus reis parcere, ergo intercessori minimè licebit pro talibus orare, Consequentia est nota, nam rogans pro alio eiusdē est conditionis, & meriti, cuius est ille, qui precibus eius motus aliquid facit, quia qui rogat, potentior est cæteris partibus, quam qui consulit, vt in quodam Canone *c* probatur. Qui enim tali obstinato peccatori parceret, non misericors, sed potius crudelis diceretur, Ecclesia enim Christi sponsi sui lenitatem imitari cupiens etiam si circa sceleratos multos viros mansuetudinem suam ostendat, circa illos tamen, de quorum emendatione desperat, seueritatem exercet: & ob hanc causam hæreticum relapsum iudicio sæculari tradit ab illo damnandum, sentiens illum indignum, cui amplius venia concedatur, propterea quod de eius emendatione desperat, Deus etiam si pijssimus sit, & sæpe peccata hominum dissimulet propter pœnitentiam, nō tamen vult vt rogemus illum pro his, qui in peccato persistunt, & emendari nolunt. Vult quidem Deus orari pro peccantibus, vt ipse dignetur ipsis pœnitentiam inspirare, & ad illam agendam iuuare, non tamen vult Deus rogari, vt illis non pœnitentibus, & in peccato persistentibus parcat. Nullus ergo pro aliquo intercedere debet, vt venia illi concedatur, quem Ecclesia venia indignum esse iudicat, & pro quo Deus non vult orari, nam qui eo casu Deum oraret, iniuriam illi faceret, putans illum tā remissum, vt peccatoribus obstinatis indulgere, & mala impunita relinquere velit.

c c. facientis 86. dist.

Quarta conclusio. Nullus licite potest pro reis intercedere, vt illis venia concedatur, quando ex veniæ concessione proximo damnū infertur, qui enim veram vni vult exhibere pietatē, oportet vt illam sine alterius iniuria impendat ita, vt non sit vni misericors, & alteri crudelis. Nam vt ait Apostolus. *Non sunt facienda mala, vt inde eueniant bona*, & in quadam Decretali *d* sequentia habentur verba. *Qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.* Aduertendū tamen, quod de intercessione dixi, tunc solum esse intelligendum, quando iudex non remisisset pœnā, nisi fuisset ab intercessore attractus, & allectus, nam si iudex fuisset, absque alterius præcibus facturus, quamuis intercessor pro huiusmodi pœnæ remissione rogans peccaret, non tamen obligatur ad illius damnum restituendum, quia tunc ipse non est occasio ipsius damni. Ita Castro hoc multis Augustini authoritatibus comprobās. Ex his colligere oportet, regulares quomodo se habere debent, quando pro delinquētibus apud iudices intercedunt. Caueant, ne procurando ipsos à pœna corporali, aut ciuili sua intercessione liberare, in laqueū incidant diaboli, & sint in scandalum delinquentium, qui ex sperata remissione se totos suis cōcupiscentis, & desiderijs tradent, sint etiam in scādalum multis, qui delictorum videntes impunitatem ad alia deteriora scelera manus suæ deprauatæ voluntatis extendent. Colligere etiam possunt, quod pro alijs religiosis delinquentibus licitum est intercedere, vt pœna delicto debita ipsis minuatur, cum communiter loquendo de eorum correctione speretur.

d §. vlt. de iniur. & dam. dat.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat Principi concedere remissionem delicti futuri.

Respondeo dicendo, id iusta causa intercedente licere, id est, posse disponere, & statuere, ne qui id ... fecerit, puniatur, pro illo, aut illo peccato etiā post illud statutū commisso. Deus enim optimus, & maximus per varias scripturæ literas *e* promittit veniam peccatoribus, si vere pœnituerint. Neque ex hoc dat scandalum ille, qui misericordia motus veniā aliqua de causa promittit non enim is præbet scandalū vtens præclarissimæ misericordiæ virtute, sed abutens eius virtutis illius sibi accipit scandalum. Apud Matthæū *f* enim veratur quidem scandalum dari, sed non fieri aliquid bene, ex quo alius male accipit illud iuxta D. Thomam *g* receptum.

e Ezech. 18. & 33.

f Mat. 18.

g D. Th. 2. 2. q. 43. ar. 2.

Neque obstat, quod rescriptum concedens veniā peccati futuri non valet, vt ait Salicetus, *h* nā illud intelligitur de rescripto sine iusta causa concedente veniam futuri delicti, non autē de rescripto, quod iusta causa id fieret, qualia sūt multa edicta, quæ propenuntur promittētia impunitatē his, qui deliquerint, si complices suos denunciauerint. Denique nostrū assertum probatur nam facultas absoluendi plenariè, commutandi, & dispensandi cōponendi de incertis male requisitis, extenditur ad peccata commissa post concessionē dictæ facultatis prout defendit Nauarrus, *i* nec per hoc datur materia delinquendi directè, aut indirectè, nam licet detur occasio in genere, negatur tamen, quod datur inordinate, & minus rectè, licet male accipiatur,

h Salic. in l. castissima. C. ad l. Iuliam. de adul.

i Nau. de indul. not. 34. nu. 4.

tur, negatur etiam, quod detur tanta, quanta sufficeret ad tollendam iustitiã legis, vel concessionis, vel ad restringendam eam, ne ad id extendatur, sicut neq; occasio peccandi ex lege diuina de condonando peccato pœnitenti à pluribus desumpta tollit bonitatem peccatum condonantis.

ARTICVLVS III.

Vtrum si pater monachus interficiatur, remissio pertineat ad filium, an ad monasterium.

RESpondeo dicendo, quod de iniuria facta defuncto competit prosecutio omnibus hæredibus, vt probant iura, *a* & lex considerat tale ius tanquam hæreditarium, ex quo voluit pacem haberi ab hærede, & sic de vero hærede, non autem de filio, qui non sit hæres, voluit hoc Bartolus *b* dicens, quod statutum considerat hæredem, qui repræsentat personam in totum.

Neq; obstat, quod filius abstinens ab hæreditate potest facere pacẽ secundũ Bartolum *c* Nam ad hoc respondetur, quod talis etiam repræsentat personã testatoris de voluntate ipsius, licet deinde abstineat ab hæreditate, & quoad hunc effectum satis est semel repræsentasse argumento cuiusdam legis *d* præsertim cum adhuc repræsentet defunctum saltẽ nudo nomine, quod satis est argumento cuiusdam legis *e* quod notat Iason. Vnde si pater monachus interficiatur remissio spectat ad monasterium, non ad filium, vt est magis communis opinio, quam tenent Federicus, *f* Abbas, & moderni, & probat Romanus dicens se ita consuluisse, si monasterium est hæres dicti patris, & quia per professionem se & sua transtulit pater in monasterium.

ARTICVLVS IV.

Vtrum semel in syndicatu absolutus possit amplius conueniri.

RESpondeo dicendo, quod in quadam lege *g* videtur probari, quod semel absolutus, non debet amplius molestari, nisi ratione ignorantiæ, & præuaricationis, de quo late agit Baldus. *h* Et licet dubium sit, an absolutoria data in crimine, quia non probatam pariat exceptionem rei iudicatæ de eodem crimine, si accusetur, vt in quadam lege *i* continetur, & tenet Bartolus: tamen in causa syndicatus putat Paris de Puteo K esse speciale quod non possit vlterius molestari, nisi iste, volens de nouo accusare, aut denunciare fuisset ignarus, vel absens per notata in quadam lege. *l* Ex quo infero male procedere iudices regulares, qui visitantes, & syndicantes prouincias sibi commissas sine alia causa ad id impellente admittunt denunciationes maleuolorum, & discolorum fratrum aliquorum delictorum, quorum iudicium ex defectu plenæ probationis, transit in rem iudicatam. Nec valet dicere, quod ad id agendum concitantur, quia testes propter metum iudicum, qui partes rei agebant, patefacere veritatem minime sunt ausi. Nam hæc causa mihi insufficiens est, cum difficillime possit probari, & non oportet contra metas iuris procedendo accusationem, aut denunciationem delicti, quod transiuit iam in rem iudicatam, iterum cognoscere, nisi causa propter quam proceditur, prius verificetur esse veram per testes idoneos, & omni exceptione maiores, alioquin vnicuique esset licitum hoc dicere, & contra rem iudicatam ad libitum agere pro qua semper est præsumptio, nisi contrarium probetur.

a l. 1. §. si forte, ff. de iniur. l. 4. §. si ad plures, ff. de sepu. viola.
b Bar. in l. 2. §. caro. ff. de verb. oblig.
c Bar. in l. si filius qui pater in si. ff. de uul.
d l. si quis hered. C. de inst. & subst.
e l. 4. §. non solũ ver. caterũ ff. de leg. præs. Iason. in l. cũ filio in 2. q. Bar. ff. de leg. 2.
f Federic. de Senis cons. 25 quidam monachus. Abb. & Moderni in c. in præsentia de probat. Roma. consil. 450. statutum veteris.
g l. sicut. §. eidem de accusa.
h Bald. in l. si quis homicidij eod. tit. & in l. ex morte ad l. aquiliã.
i l. 2 §. hoc de nouo rap. Ba. in l. In. de con dit. & demon. l. denunciare, §. quid tamen de adul.
K Puteo de synd. §. officiales iuncto offi. nu. 2.
l d. l. si cui. §. eiusdem.

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impositas.

RESpondeo dicendo, quod iudex transgrediens legem per ipsum, aut per suos antecessores factam nulla causa rationabili interueniente peccat. Dixi (nulla causa rationabili interueniente) ea enim data potest dispensare in ipsa lege, vt asserit Caietanus. *m* Ex quo infero, quod non potest iudex remittere sine iusta causa pœnam delinquenti appositam, aut pęnam prædictam in aliam dispensare, etiam si pars læsa consentiat: imo addit Caietanus, *n* quod etiam si sit princeps, erit reus omnium delictorum, quæ ipse delinquens postea ratione dictæ remissionis commiserit, quod etiam tenet Nauarrus, *o* & sequitur Aragon, & est expressa D. Gregorij sententia relata à Gratiano, *p* verũ est tamen, quod possunt iudices superiores legum latores, imo & inferiores augere, & diminuere pęna à legibus impositam, prout probatur in iure, *q* & resoluit Couarruuias, sed hoc intelligitur iusta ad id causa suadente, vt notat Accursius *r* & erit iusta causa, quando probatur delinquentẽ ignorantẽ deliquisse, aut quando probatur ipsum, aut eius progenitores de religione esse satis bene meritos, prout in simili affirmat Nauar. *s* dicens, quod potest iudex diminuere pęnam legis non solùm propter seruitia facta ab ipso delinquente in fauorem reipublicæ, sed etiam propter suorum progenitorum merita.

Ex dictis in facti contingentia cuidam religiosæ pęna eius delicto debita minuta fuit, attento, quod nullus aduersus eam adesat accusator, & quod contra eam non erant indicia euidentia, & quod duobus tantùm testibus secretis eius delictum erat probatum per viam inquisitionis, attento etiam quod si pęna ordinaria puniretur, ipsa secreto delinquẽs infamia etiam apud regiam Maiestatem notaretur, & quod ex dicta publicitate discordiæ, & dissensiones orirentur inter aliquos nobiles non minimæ, attẽto denique quod complices sui delicti descendebant à Gente nobili, de republica, & de sua religione bene meriti, attento etiam quod dicta mala, & alia cũ quadam pęna arbitraria secreta impediebãtur, propter quod ita affirmauerũt viri doctissimi fore procedendum, quod ex quadam celebri doctrina Caietani *t* comprobatur, qui ait quod potest iudex inferior rumpere, & rescindere accusationes, quas apud se habet etiã si ad satisfactionem partis læsæ ordinentur præuidens, quod si non rescindatur, maius damnum reipublicæ quàm vtilitas ipsi bono cõmuni ex earum prosequutione potest euenire, velut si ex punitione accusati (quia vir est grauissimus) maximè respublica perturbaretur quam opinionem sequitur Aragon. *u* Ex qua doctrina hoc conficio argumentum, si enim est licitum contra ius rescindere accusationem in præiudicium partis accusantis à fortiori licitũ erit in præfato casu, pęnam legis minuere nulla parte læsa reclamante tot causis, & meritis id postulantibus.

m Caie. ver. iudex.
n Cai. vbi su.
o In mã. c. 21. Aragon. 2. 2. q. 60. ar. 3. c. 113.
p c. summopere. 11. q. 3.
q l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui notan. inf. Couar.
r Accur. in l. lenior. ff. de his qui not.
s in rub. de iudic. nu. 99.
t 2. 2. q. 68. a. 3.
u Arag. vbi sup.

ARTICVLVS VI.

Vtrum valeat confessio rei facta coram iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt possit eum pœna ordinaria castigare, aut remittere eius delictum teneatur.

Re-

RЕspondeo dicendo, aliquando solere iudices omittere fallaciter impunitatem delinquentibus, si sua peccata confiteantur, vt eorum ore conuicti possint eos criminaliter damnare, & aliqui Iurisconsulti hanc rationabilem approbant cautelam dicentes, licitum esse decipientem decipere iuxta illud Græcum Prouerbium relatum a Cermenato. *a Prudens actus documento cæteris esse potest, quam non sit inutile, nonnunquam cretizare cum cretizantibus*, nam qui paratus alios circumuenire fraudibus nullo iure conquiri potest, si aliquando ipse quoque circumueniatur ab aliis, quod est dicere: *A vn traydor dos alevosos*. Et ita habemus illud carmen.

a Cer. in Rap. c. 32. q. 327.

Fallere fallentem suspicor esse pium, & illud Virgilij. b *Dolus, an virtus quis in hoste requirat.*

b Virg. lib. 1. Aeneid.

Et in confirmationem huius sententiæ adducūt Felinus c Decius, Grammaticus, Placa, & Decianus, quoddam exemplum Alexandri Tertij Papæ, qui in secreto sibi confitenti per simoniam Episcopatum fuisse adeptum huius delicti impunitatem promisit, si hoc publice confiteretur, quem confessum statim ab Episcopatu deposuit. Et hanc opinionem tenuerunt Cinus, Dominicus, d & communem dixerunt Puteus Couarruuias, Olanus, & alij relati per Menochium.

c Felin. in c. afferte, nu. 1. ad finem de præs. & in c. accedens.

d Cinus in l. præsenti, C. de his qui ad Ec. confugiunt. Dominicus in c. nos in quem quam 2. q. 1. Puteus de Synd. v. solus conductus fo. 209.

Sed sic absolute hanc opinionem amplectentes vt deuiantes a veritate prædicante mendaciū esse intrinsece malum, possunt condemnari. Et ita tenent expresse contra eam plurimi grauissimi Doctores affirmantes, non posse iudicem condemnare delinquentem ex confessione sibi in occulto propalata, quam reuelauit ipse reus propter impunitatem sibi a iudice promissam: quæ opinio generaliter fuit Ioannis de Imola, e & eam tenet Hippolitus de Marsilijs, quam communis schola Doctorum horum Regnorum sequitur, & post alios dicit veriorem Couarruuias, & prædicat verissimam Placa, & eam tenent expresse Remigius, Petrinus Bellus, Emanuel Suarez, & alij relati ab Azeuedo, & Deciano, quæ opinio sequentibus rationibus probatur.

e Imola in l. is qui reus n. 29. ff. de pub. iud. & cons. 309.

Primò, quia talis confessio non fuit spontanea, sed fraude & dolo extorta, &, vt ait quidam Imperator, f res est iniusta, quem a iudice decipi. Quod confirmatur, nam videmus in iure condemnari, vt stupratorem eum, qui promissis fallacibus aliquam virginem corrupit prout tradit Decianus g Confirmatur deinde: Remedium enim torturæ permissum est, non tamen mendacijs, & persuasionibus dolosis est reo inferendum.

f l. 1, in fin. ff. de his, qui veniam ætatis impetr.

g Decia. 2. t. crimi. li. 68, c. 7. n. 7

Probatur secundo: nam sicut nō fuit obligatoria iudicis promissio, quia ad solum principem pertinet delictorum impunitas, ita per consequens nihil valet, neque aliquo modo obligat id, quod ex tali promissione resultat. Quod confirmatur ex quadam Partitarum lege h sequentia verba dicente *Tu fulano di lo que sabes y no temas que no te fará ninguna cosa si no derecho.* Quibus verbis satis voluit significare lex prædicta, quod iudex non debet promittere reo impunitatem, quando ipsi præcipit, vt confiteatur delictum, sed tantum debet dicere, quod secundum ius iudicabitur, & ait Albericus, i quod iudex promittens alicui impunitatem, si postea ipsum punit, quoddam proditionis genus committit.

h l. 3. ti. 30. p. 7. vers. ut fulano.

i l. 1. §. persuadere. ff. solut. vup.

Ad argumenta autem contrariæ partis respondetur, quod etiam si Reipublicæ conueniat, quod delicta puniantur, & ad hoc exequendum sit iudici vti simulationibus, & verbis astutis sit necessariū, hoc tamen modo licito fieri debet, & a iure approbato, non autem fallacijs, & fraudulentis promissionibus, prout ait Imperator K Iustinianus, & aduertūt in proposito Redin, Petrinus Bellus, & Couarruuias. quia vt ait Baldus: *Qui vadit plane, vadit sane.* Quod colligit ex textu ibi dicente. *Rectam viam dirigere, non eam quæ est ex circuitibus.*

K Inst. in præ. inst. ubi Red. n. 55. fol. 74. Bel. de remil. 9. p. tit. vn. n. 10. Cou. vbi su. nu. 16.

l Bal. in l. non solum. § ann. 2. ff. de excu. tutor.

Nec obstat dicere, quod Rex Salomon m vsus fuit simulatione, quando duæ illæ mulieres super infante contendebant, in ea enim simulatione nullum mendacium, neque dolum inuenies, sed tantū quandam simulationem & fictionē, qua vsus etiam fuit pater eius Dauid mutando faciem coram Abimelech, & Iehu Rex Israel cum Sacerdotibus Beltal, vt lib. 4. n Regum legitur, in qua fictione & simulatione nullum prorsus mendacium inuenitur, & ideo summa illa veritas Christus Dominus ea vsus fuit cum discipulis euntibus in Castellum o de Emaus fingendo se longius abire.

m 3. Reg. 3.

n Reg. ca. 21. Reg. 20.

o Luc.

Addendum tamen est, quod si vltra confessionē iudicialem rei ab eo etiam reuocatam, concurrunt indicia vrgentia, & præsumptiones, bene quidem secundum viros doctos potest iudex in eo casu reo pœnam ordinariam imponere, licet iudex vt reum ad confitendum alliceret, impunitatem promiserit, vt post alios tenent Couaruuias, p Viuius & Azeuedo, & sibi imputet, dicunt, reus, quod suum delictum confessione propalauerit. At ego huic opinioni minime possum adhærere. Nam in criminalibus, vt quis pœna ordinaria puniatur, probationes luce meridiana clariores esse debent, nō enim indicia, & præsumptiones tantam fidem faciunt, vt ad pœnam ordinariam ratione earum quisquis possit condemnari. Confessio autem rei per dolū, & mendacem promissionem extorta non debet esse tantæ efficaciæ, vt patet ex superioribus, vt ipsi iudici fallenti propter indicia, & præsumptiones tam præiudiciales licentia tribuatur.

p Cou. vbi su.

QVAESTIO XLIII.

De correctione fratrum quoad acceptam pœnam impositam delinquentibus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæstionem duo quæruntur.

1 *VTrum reus condemnatus ad pœnam teneatur ipsam subire.*

2 *Vtrum condemnatus ad austeram abstinentiam teneatur eam subire pœnam.*

ARTICVLVS I.

Vtrum reus condemnatus ad pœnam teneatur ipsam subire.

REspondeo dicēdo, quod transgressor legis pœnalis post sententiam iustā contra ipsū latam, & ab ipso acceptam sub pœna peccati mortalis, tenetur subire ipsā pœnā adeo, quod si fuerit ad mortem condemnatus, ad locum supplicij ire tenetur, & ascendere furcam, qua est suspendendus. Verum tamen, quod non tenetur ad eas actiones subeundas quæ à ministris iustitiæ commodius fieri possunt. Vnde condemnatus ad bibendum venenum, solùm tenetur os aperire, prout tenet Victoria, q cuius opinionem sequuntur Soto, & Aragon contra Caietanum. Quæ opinio est tenenda, etiam si Petrus à Nauarra ab ea discedat, non aduertens ad fundamentum suprapositum. Dixi in cōclusione (post sententiam iustam) ante enim condem

q Vict. de ho. nu. 3.

demnationem iudicis transgressores legum pœnali non nō tenentur subire actiones in actione, & passione consistentes, leges enim humanæ, vt sint iustę, debent esse tolerabiles, vr affirmat Diuus Thomas, a & non vult Deus, vt leges ita difficiles fiant, quod sint in scandalum subditorum, prout allegādo multos tradit Corduba. b

a 2.2.q.9.a. 2.
b Lib. 3. q. 36

ARTICVLVS II.

Vtrum condemnatus ad austeram abstinentiam teneatur hanc subire pœnam.

RESpondeo dicendo, quod condemnato ad austeram abstinentiam cibi, & potus, vt sic paulatim moriatur, ministri iustitiæ non possunt ipsi ministrare nisi tantum in sententia permissum, supposito quod ipsa sentētia sit iusta. Hæc est communis omnium. Ex quibus infertur, non esse liberos à culpa custodes positos à prælatis regularibus ad custodiendos fratres incarceratos, & condemnatos ad abstinentiam panis, & aquæ, si plus victus, & potus, quàm in sententia præcipitur, illis ministrauerint, cum enim sint iustitiæ ministri, fidelitatem seruare sunt adstricti; & si hoc non faciunt moti pietate, quam habent erga fratrem particularem, moueantur pietate erga bonum commune religionis, quæ non habet facultatem ad vltimo supplicio fratres condemnandum, & si hac non vtatur pęna, remanebunt delicta impunita & tota ex hoc obseruantia regularis destruetur. Misereantur etiam aliorum religiosorum, qui ad triremes cōdemnantur propter religiosorum nimiam, & non bene ordinatam charitatem, qua alios in carcere constitutos fouent eis in abundantia omnia subministrantes, ita vt locus carceris, cum sit locus pœnitentiæ fiat deliciarum, & iucundæ conuersationis habitaculum, qui si in religionis carcere cum austeritate, & rigore debito tractarentur, ad triremes minimè relegarentur: in quo fœtoso, horrendo & infami loco inter homines bestiales conuersantes, bestialiter viuunt, & qui vescebantur in Sacramentorum croceis, illud sterquilinium amplexantur. Hanc igitur pietatem indiscretam longe faciant à se custodes religiosi. Sint executores literales sententiæ exequendæ, summū enim genus pietatis est in hac re esse crudelem. Verum tamen est, quòd alii, qui non sunt custodes, possunt eis supradicta subministrare in abundantia, nisi ipsis religiosis condemnatis sit sub obedientia præceptum impositum, ne plus cibi, aut potus sumant ad nutrimentum. In hoc enim casu, supposito quod præceptum sit iustum, & obliget, peccarent dicta cibaria administrando, sicut peccarent custodes, & alii religiosi dantes incarceratis religiosis aliqua instrumenta, vt à carcere, in quo iustè detinentur, possint euadere, cum ipsi ratione pręcepti nō possint à dicto loco remoueri sine licentia prælatorum regulariū, qui eos in eo constituerunt, prout supra dictum est, cum de carcere nobis fuit sermo.

Hæc sufficiant; alia autem repeties in nostra summa Confessorum in tractatu de ordine iudiciali.

QVAESTIO XLIV.

De decimis quantum ad obligationem eas soluendi à Regularibus, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæstionem octo queruntur.

1 *QVid sit decima & primitia.*
2 *Quo iure debeantur decimæ.*
3 *Vtrum Summus Pontifex possit concedere exemptionem à decimis.*
4 *Vtrum religiosi sint à decimis exempti.*
5 *Vtrum moniales & earum bona sint à decimis exempta.*
6 *Quomodo Regulares huic renunciant priuilegio.*
7 *Vtrum priuilegium concessum monasterio, vt possit recipere decimas alicuius parochiæ, extendatur ad nouialia.*
8 *Vtrum religiosi confessarij teneantur facere fidelibus conscientiam de decimis.*

ARTICVLVS I.

Quid sit decima, & primitia.

RESpondeo dicendo, quod decima iuridicè loquendo secundum Hostiensem c est omnium bonorum mobilium licite quæsitorum pars decima Deo dicata diuina constitutione debita. Quod ex multis iuribus comprobatur, intellige autem Deo dicatas esse, idest, ministris Dei. Et decima tripliciter consideratur. Prima vocatur decima prædialis, scilicet, eorū, quæ proueniunt ex prædiis, ut sunt vinum, bladum, fructus, arborum, & huiusmodi, & personalis, idest, eorum, quæ proueniunt ex opere personali, vt ex mercatione, artificio, scientia, & venatione; & mixta, quæ partim ex prædiis, partim ex opere personali proueniunt, vt sunt animalia, quę pascuntur in prædiis, & humano opere nutriuntur vt fœtus, & fructus eorum. Primitia autem est prima pars frugū, siuè fructuum Domino offerenda; & intellige (prima) idest, dignitate præcipua & (domino) id est, diuino cultui, quia primitiæ offerebantur per domum oblationis, prout tradit D. Thomas d Nunc autem dicuntur primitiæ pluraliter pro varietate fructuum.

c Hostien. in Sum. v. decima.
d 2.2.q.86.

ARTICVLVS II.

Quo iure debeantur decimæ.

RESpondeo dicendo, quod decimæ debentur de iure diuino, prout tradit Rebuffus, e & hoc in recognitionem vniuersalis dominij diuini; hæc est enim principalis causa introductionis decimarum soluendarum sacerdotibus Deo seruientibus, inficiari enim sanæ mentis vir non posset, vt inquit Rebuf. f quod Deus omnium sit Dominus, & vniuersalis, & ideo vt illum talem recognoscamus, ipse sibi has decimas retinuit. Principes verò tributa in signum specialis dominii. Alias rationes vide apud Rebuffum g vide Diuum Thomam de hoc agentem.

e De decim. q. 1. cum seq. Con libr. 1. varia. c. 17 Con. Trid. sess. 25. c. 12 de refor.
f Vbi sup. q. 2.
g Vbi sup. D. Tho. 2.2.q.87 & 2. quod l. ar. 7.

ARTICVLVS III.

Vtrum Summus Pontifex possit concedere exemptionem à decimis.

RESpondeo dicendo, quod licèt decimæ debeantur de iure diuino, prout explicat Diuus Thomas: h potest tamen Summus Pontifex aliquo modo cum laico dispensare ad aliquot dies, & annos decimas suas retinendi, aut alterius parochiani decimas percipiendi, non authoritate propria, & nomine ipsius laici, sed authoritate Papę, & nomine ipsius

h 2.2.q.87. ar. 1.

ipsius Summi Pontificis. Nam certum est, quod bona clericorum, & Ecclesiarum sunt bona pauperũ, & circa pauperes presbyteri, & sacerdotes possunt, & debent decimas diuidere, & ex decimis eos alimentare, vt in sacris Canonibus *a* probatur. Et cum Papa sit vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, ac totius Christianitatis, & vniuersalis Rector, ac Administrator omnium beneficiorum, & decimarum, vt dicunt sacri Canones, *b* non immerito videns Summus Pontifex aliquos sæculares pauperes, & indigentes, & ex laboribus manuum suarum se nõ posse sustentare, ipsis concedit posse suas decimas retinere, imò, & alienas percipere. Sicut enim Episcopus similibus pauperibus ex eleemosyna posset concedere pro sustentatione eorum suas decimas, & eas possunt retinere, & sine peccato Episcopo non dare, ita hoc potest facere Episcopus Episcoporum, hoc enim casu neque iste laicus videtur detinere, nec aliena suo nomine percipere, si à Papa ei concedantur, sed nomine Papæ, qui enim per alterum facit, per se ipsum facere videtur. Et hoc modo intelligit Ioannes Lupus Decretalem quandam *c* de hoc loquentem. Quod est summè notandum, non enim aliqui *d* possunt percipere, quomodo ius percipiendi decimas, & eas retinendi possit per Papam laicis concedi, cum decimæ sacerdotibus competant prout ministerium altaris, & spiritualium, quia seminantibus spiritualia, temporalia debentur, quorum exhibitio ordinatur propter ministerium spiritualium, quæ ab alijs quàm à clericis ministrari nequeunt: & sic hoc ius spirituale est, quod laicis videtur minimè posse competere secundum Diuum Thomam *e* iuxta tradita à Couarruuia. At his facillimo negotio respondetur, quòd cum presbyteri dictas decimas percipientes debeant ex his alere pauperes, Summus Pontifex illud, quod debebant, & tenebantur efficere, opere compleuit, ita, vt laicus pauper possit pro sua sustentatione Decimas retinere, immo & alienas percipere authoritate Apostolica ipsis concessa. Ex quibus infertur vera intelligentia ad priuilegia Papæ Regibus Hispaniarum concessa. Habet enim Rex Hispaniæ priuilegium Papæ, quo potest percipere tertias decimarum, & selectum quendam ex singulis oppidis sibi decimas soluentem, qui excusatur soluere parrocho, habet & subsidium. Ex simili priuilegio quidam nobiles in Castella, Bœtica, Nauarra, & in principatu Cataloniæ habent exemptionem a soluendis decimis ex proprijs bonis. Alij autem laici ex fundo perpetuo exigunt decimas ab alijs cum onere, vt assignata portione sustentent ministros Ecclesiæ, quod Pontifex his concessit ante prohibitionem Concilij Lateranensis; *f* causa autem cur Summus Pontifex concessit his laicis decimas, fuit, quia Rex, & hi nobiles sumptibus & labore suo, ac suorum eripuerunt ex tyrannide Maurorũ eas partes Hispaniæ, quas Rex Rodericus amiserat, & concessit ipsis, vt nomine ipsius Papæ eas retinerent, & perciperent, vt pauperes rerum temporalium, quia maiorem eorum partem in defensionem Fidei, & dilatationem Regnorum, quæ subijciebantur Ecclesiæ Romanæ, consumpserunt, & sic concessit Regibus Hispaniarum supradicta videns eos pauperes, & eorum patrimonium Regale, quasi consumptum in defensionem supradictam. Pertinet igitur laicis in casibus prædictis receptio Decimarum in eleemosynam ipsis iam manu Pontificia largitam, & non ratione alicuius iuris spiritualis per ipsa priuilegia Apostolica concessi.

In alia etiam iuridica ratione supradicta priuilegia fundantur, non enim alienum est à Iure Laicos posse præscribere ius spirituale capiendi Decimas, licet enim Concilium Lateranense sub Innocentio IIII. Laicos fecerit Decimarum incapaces in posterum, pro vt tradit doctissimus Couarruuias. *g* possunt tamen ex titulo per tanti temporis lapsum retinere exemptionem, ne ipsi alteri soluere Decimas teneantur, sed fructus suorum propriorum agrorũ faciãt integre suos, ita tenet Balbus, *h* quia hoc multo minus est, quàm accipere Decimas ab alijs, & expresso iure non prohibitur iuxta Couarruuiam *i* & Nauarrum in quadam allegatione, iuris facta Romæ in gratiam nobilium Calatrauæ, quos probat præscriptione legitima exemptos esse etiam à Decimis suorum agrorum quæ præscriptio completa fuit; ante Concilium *k* Lateranense dabantur Laicis iusta de causa in fundum perpetuum, pro vt tradit D. Thomas; *l* faciunt quæ ipse alibi dicit *m* Couarruuias, *n* & Beluga referunt Vrbanum, & Gregorium dedisse Laicis ius accipiendi Decimas ab alijs. Et Rebuffus *o* dicit, quod potest Papa Laicum facere capacem iuris spiritualis, vt elegat Prælatos Ecclesiasticos, aut excommunicet. Quod confirmatur, quia Abbatissa ex priuilegio Papæ in Monasterio Burgensi *de las Huelgas* habet quendam vsum Clau[s]trum, prouidet beneficia, designat Confessarios pro Monialibus, & sæcularibus sibi subditis absque Episcopi cõfirmatione, pro vt tenet Syluester *p* cũ Panormitano, Soto, & Victoria, cum tamen Iure Ecclesiastico fœmina sit incapax iurisdictionis spiritualis, vt aiũt prædicti, & testãtur Nauarrus, *q* Turrecremata, & Couarruuias. Vnde in Regno *r* Granatæ concessum est Regi Catholico Ferdinando priuilegium Decimas percipiendi ab alijs, pro vt tradit Couarruuias, *ſ* quia non est alienum à Laicis posse authoritate Apostolica habere titulum Iuris spiritualis, & hoc iam est vnum ex Iuribus Regalibus Franciæ, vt refert Couarruuias *t* & de his Laicorum nobilium Decimis nõ cognoscit Episcopus, sed Laicus Iudex, pro vt idem Couarruuias asserit. Et his colligitur, qua ratione, & quo iure potuit Pius V. Regi II. Philippo in his Hispaniarum partibus concedere subsidium, quod vocant, *escusado*, id est, vt præcipuus, quem in singulis beneficiis elegerit, soluat Regi Decimas, hoc enim ipsi Regi potuit Summus Pontifex concedere, cum non sit alienum à Laicis Ius spirituale posse habere.

Colligitur etiam, qua ratione simile subsidium, & ius colligendi Decuuas, atque Primitias ex terris, quæ olim fuerant Sarracenorum, Concesserit Clemens Septimus Carolo V. Imperatori, pro vt refert Ioannes Diaconus Cardinalis fuisse concessum anno millesimo quingentesimo, vigesimo quarto, & alii Summi Põtifices, Alexander Sextus, Gregorius Septimus, & Vrbanus Secundus concesserunt Regi Aragonum, & eius successoribus simile ius, pro vt in archiuo Barchinonæ, & Cęsar Augusti continetur, & tradit Marineus Siculus *u* & Zurita, & refert tenores priuilegiorum Beluga, *x* quod ius interdum Rex trãsfert in alios viros bene meritos, põt enim Papa Laicum capacem facere iuris spiritualis, vt decimarum, ex priuilegio, cui æquiparatur immemorabilis consuetudo, quam in dubio quis præsumere potest se bono titulo nempe ex priuilegio Pontificis cepisse possessionem, & bona fide continuasse, pro vt probant Angelus, *y* & Re-
[illegible]s.

a Ca. in Canonibus & in c. sacris canonibus 16. q. 1.
b Ca. suspectos 6. q. 3. c. vbi periculum §. cæterum de elec. lib. 6.
c c. à nobis de decimis, Lup. de deliber. Eccle. 1. p. q. 3. n. 6.
d Relati ab Alber. à Rosa to, in tract. de statutis, q. 2. nu. 5.
e D. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 3. & quodlib. 2. ar. 8. Cou. c. 17. nu. 5. in prin.
f Cap. cum Apostolica de decimis.

g Cou. lib. 1 var. c. 17. n. [illegible]
h Balb. 1. p. præsc. in 5. p. princ. q. 7. nu. 21.
i Cou vbi su. nu. 16.
k Cap. cum Apostolica de decimis.
l Tho. 2. 2. q. 87. ar. 3. Idē qu. 100. ar. 4 ad 3.
m Cou. vbi su.
n B[e]lug. in Ru. de Decimis. nu. 53.
o Rebu. de decim. q. 13. nu. 100.
p Ver. Abbatissa. §. 3. Soto in 4 d. 20. qu. 1. ar. 4. Victoria de pote. Eccle. 1. p. q. 2.
q Nau c. 27. n. 6. Turre. l. 5. sum. Ecc. c. 96. conc. 10. Cou in ca. alma mater. 1. p. §. 11. n. 2.
r Cou pr. qq. c. 35. nu. 1.
ſ Li. 1. vr. c. [illegible] 17. n. 8. veg. facit.
t d. c. 35.
u Marin. in vit. reg. Petr. pri. 1. o. 43. col. 2. Zurit. li. 2. Chroni. c. 32. in fin.
x Bel. R[u]. n. 13. de deci mis §. tractemus à n. 29. fo. 71.
y Ang. v. deci. vers. vtrum laicus Reb. de deci nu. 71.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

Vtrum religiosi sint à decimis exempti.

RESpondeo dicendo, ex dictis nemini esse dubium, Religiosos posse priuilegio Apostolico eximi ab obligatione solutionis Decimarum, cum ipsi sint personæ Ecclesiasticæ, & professionem paupertatis emiserint, & diuinis laudibus continuò assistant. Quod autem in dubio versatur, est, vtrum sint immunes de facto ab earum præstatione. Et vt aliqua iura concordentur, aliqua tempora circa hoc sunt consideranda, cùm ex distinctione temporum concordia iurium dimanet.

Primum tempus est, quando vt plurimum Religiosi erant Laici, pro vt patet ex iure *a* & tradit Hostiensis, & ideo Decimas persoluebant, tanquam laici, quia pascebantur cibo spirituali a Clericis, & Sacerdotibus, ideò illis Decimas debebant, vt patet ex iuribus ab Hostiensi allegatis.

a ca. alia 16. q. 1. Host. in c. dudum conf. 2. de decim.

Secundum tempus, vt ait Rebuffus, *b* fuit Gregorii Papæ, pro vt inuenitur in integra in Rubrica de Decimis, licèt non sit in Decretalibus impressis, vbi sic censuit. Statuimus, vt monasterium ex suis prædiis nullo modo cogatur soluere Decimas, quod si legitimæ dandæ sunt, Orphanis, & peregrinis indignum est, vt ab eis exigantur, qui propter cuius sunt Decimę pauperes efficiuntur. Nam si pauperes Domini sunt, hæreditas eius pauperibus eroganda est, illis videlicet, qui pro illius amore, quæ possidere poterant dimittunt, cumque nudi, potestati alterius se subdunt; & sic nullo modo soluebant tunc Decimas Religiosi de suis prædiis. Verùm quia hoc erat damnosum Ecclesijs Parochialibus, quia omnes, & singuli Monasteriis passim bona donabant, ob id tertium succedit tempus.

b Rebuf. infra allegan.

Tertium, tempus fuit Cócilii Maguntini, in quo statuit Papa Paschalis, vt Religiosi communiter viuentes Decimas de suis laboribus, seu nutrimentis non soluerent, vt ex quibusdam iuribus *c* constat, nam per hoc cósulebatur Religiosis Sacerdotibus, qui diuinis, & contemplationi vacabant, Monachis etiam Laicis, qui suis laboribus hæc prædia colebant, ne fortè in Monasteriis essent otiosi. Ita refertur in quadam Decretali *d* & hoc iusta ratione statutum fuit, & priuilegium illis concessum, id enim temporis non poterant esse graue detrimentum Ecclesiis Parochialibus, quia ipsi multa prædia propriis manibus non poterant colere, & rara erant Monasteria, sed quia postea cæperunt augeri, ideo aliud tempus fuit decretum.

c c. conquesti & c. seq. 16. q. 1.

d c. ex parte el 1. de decimis.

Quartum tempus fuit, quando Religiones cęperunt crescere, licet olim rata essent, vt patet ex Iure *e* ideo grauate Ecclesias soluebant, ob id Adrianus Papa, cuius decretalem non habemus, vt testantur Hostiensis, & Cardinalis solis Cisterciensibus, Hospitalarijs, Hierosolymitanis, & Téplarijs, tãquam feruẽtioribus ad deuotionem, & ad Dei seruitium indulsit, vt Decimas laborum suorum prædiorum suorum, quæ propriis manibus, vel sumptibus colunt, soluere non tenerentur, vt patet ex Iure. *f* Et quidam intelligebant de laboribus, idest, de noualibus, in quib. valde laborabatur. At Papa deponit intelligi indultum debere non tantùm de noualibus, sed etiam de prædiis, quæ propriis manibus à Religiosis prędictis colũtur, quia si tantùm de noualibus intelligere voluit Papa, hoc expressisset, *g*

e c. suggestũ de decimis.

f c. ex parte el 1. ne decimis.

Aliis verò Religiosis id temporis concessum fuit, vt de noualibus suis, quæ propriis manibus, & sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, id est, de animalibus, quæ nutriunt, vt ait quædam Glossa, *h* & de hortis suis Decimas non persoluant, id est, de hortis, quos colunt ad proprios vsus, rationes autem huius statuti tradit late Socinus. *i* Fuit etiam statutum, vt patet in integra in hęc verba, *vt nullus Abbas Decimas, & Primitias, & reliqua, quæ secundum statuta Canonica ad Episcopos pertinent, retineat sine authoritate Romani Pontificis, seu Episcopali, in cuius Diœcesi habitant, authoritate Apostolica confirmamus.*

g c. ad audientiam de decimis.

h Gl. in v. animalibus in Cle. 1. de decimis.

i Soc. consil. 268. vol. 2.

Quintum verò tempus est Generalis Concilij, in quo detractum est priuilegium Cisterciensibus, & Hierosolymitanis de laboribus quoad possessiones acquisitas post Concilium Generale, videlicet vt ipsi de eis teneantur Decimas soluere, etiam noualium, vt patet ex iure. *K* Et hoc id in statutum fuit, quia vidit Concilium, quod multas acquirebant possessiones, & ob id poterat esse enorme dispendium Ecclesiis Parochialibus, & sic priuilegium restrictum est ad possessiones, quas tempore Concilii Generalis habebant, & hoc debebant probare Religiosi, quia qui se fundat in tẽpore, hoc debet probare argumento cuiusdam iuris, & tradit latè Rebuffus. *l*

K cap. nuper de deci. lib. 6. cap. 1 in fi. de verb. sig. li. 6.

l Rebuff. in tracta. nominat. q. 14.

De noualibus etiam ipsi habent simile priuilegiũ cũ aliis scilicet, quod non soluant, si nouale sit proprium, & suis manibus redactum ad culturam fuerit, & quod de illo nouali ante Ecclesia nullum, aut modicum emolumentum recipiebat. *m* Et sic secũdum hoc tempus potest statui regula quoad Cistercienses, & Hierosolymitanos, vt non soluant de laboribus Decimas, quod intelligendum est, de prædiis, in quibus propriis laborabant manibus, vel suis sumptibus colere faciebant dando pecuniam ijs, qui hæc colunt, vt ait Glossa *n* quædam, & tradit Socinus. Item ipsi, & alij Religiosi habent priuilegium, vt de noualibus Decimas non soluant, videlicet si ipsi propria noualia habent, & illa in fertilitatem inducant proprijs laboribus, nec de hortis eorum. Hic est status Regularium, quantum ad Decimas secundum priuilegia inserta in corpore Iuris, prout constat ex traditis à Rebuffo. *o*

m ca. commissum de deci. ca. quod per nouale de verb. sign.

n Glo. v. excolendos in Cle. 1. de decim. Soc. consi. 93. vol. 3.

o Rebuff. vbi sup.

Restat modo videre, quid ipsis Regularibus sit concessum secundum priuilegia inserta extra corpus Iuris, ideo ad aliud sextum tempus deuenire oportet.

Sextum, & vltimum tempus est, quo amplissima priuilegia Ordinibus fuerunt concessa. Et inter alia primo concessit Clemens Quartus Fratribus Minoribus, *vt de hortis, & virgultis suis nulli Decimam teneatur exhibere, & districtè inhibuit, ne quis ab eis de præmissis aliquid exigere, aut extorquere præsumat.* ita habetur in libro Monumẽta *p* Ordinum. Et Sixtus IV. vt habetur in eodem libro *q* extendens hanc concessionem sic ait, *indultum verò eiusdem Clementis Papæ prædecessoris de Decimis non soluendis, ad quæcunq; bona dictorũ Fratrum, & quascunque Decimas, etiam quas vulgus Papales appellat, & Apostolica Sedes pro Christi fidei defensione, aut aliis imminentibus per sæpe necessitatibus indicit, & quæcunque alia onera Motu proprio & ex certa scientia extendimus, decernentes ipsos fratres Minores etiam si per quoscunque exemptos, & Mendicantes solui mandarentur cum quibus vis derogatorijs, & fortioribus clausulis ad illarum solutionem non teneri, & ab illarum solutione cessando, censuras, & pœnas aliquas non incurrere, nisi præsentibus (non per generales aut alias clausulas specialẽ mentionem importantes) sit aliàs derogatum specificè earum de verbo ad verbum incerto honore.*

p In 1. impr. fol. 58. & in 2. fo. 141. concess. 334.

q In 1. imp. fol 60. & in 2. fo. 143. concess. 347.

a In 2. imp. fo. 269. conc. 396. & fol. 283. concess. 410. *b In 1. impr. fo. 96. et in 2. fol. 197. concess. 424.* *c In 1. imp. fo. 240. concess. 579.*

Et idem habetur in Mari *a* magno Carmelitarũ, & additur in eodem Mari *b* magno, quod neque de datijs, neque de pedagijs, etiam si per Principes, vel alios Dominos temporales imponantur, aliquid soluere teneantur, & idem habetur in Mari *c* magno Praedicatorum.

Aduertendum pro Diui Hieronymi Monachis in his Regnis Hispaniarum, quod Martinus. V. P. S. anno septimo duodecimo Kalendas Iunij, ne futuris temporibus ambigeretur, an Monasterium B. Mariae de Guadalupe vnũ esset ex quatuor primis Monasterijs fundatis quibus Gregorius XI. exemptionem dedit à solutione Decimarum, amplissimam exemptionem à Decimis his verbis facit eidẽ Monasterio, & personis B. Mariae de Guadalupe. *Quod de caetero (inquit) de quibuscunque bonis mobilibus, & immobilibus possessionibus, & praedijs, quae in praesenti iam possidetis, & in futurum praestante Deo iustis titulis poteritis adipisci, etiamsi ea ab alijs conducatis, dũ tamen illa vestras manibus seu sumptibus excolatis, seu pro sustentatione vestra excoli faciatis, necnon de pratis herbis, & pascuis, & nutrimentis animalium, & pecorum vestrorũ, ac pastorum eorumdem Decimis quibusvis Ecclesijs, locis, seu personis soluere minime teneamini, neq; ad id à quocumque compelli, aut coarctari, sed huiusmodi Decimas, quas à pastoribus animalium & pecorum praedictorum hactenus praecipere, petere, & habere, illasq; in vestros, & eiusdem monasterij vsus, & vtilitatem conuertere, sicut prius, libere licite valeatis authoritate Apostolica harũ serie cõcedimus,* districtius inhibentes dilectis filius, &c. & ponũtur omnes clausulae, & derogationes opportunae, & necessariae. Et similem concessionem fecit Paulus III. dicto Monasterio, anno Domini millesimo quingentesimo, trigesimo quinto Pontificatus sui anno primo, sexto nonas Maij. Et amplissimè extẽdit idẽ Paulus III. anno Domini millesimo quingẽtesimo, trigesimo sexto pridie nonas Iunij, pro vt refertur in compendio *d* huius sacrae Religionis, in quo etiã refertur quaedam celebris declaratio Pauli III. ab eo data anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, Põtificatus sui anno XI. die octaua Maij. Cuius tenorem non refero, cum omnia supra indulta comprehendantur in quodam Indulto Sixti V. Qui summus Pontifex anno Domini millesimo, quingentesimo octogesimo nono, Pontificatus sui anno quarto die vigesima quinta Martij ad instantiam inuictissimi, & Catholici Regis nostri Philippi fundatoris Regij Monasterij Sancti Laurentij, *personas, possessiones, res, bona quaecumque mobilia, & immobilia, redditus annuos eiusdem Monasterij tam iam eis collata ab ipso Catholico Rege Philippo, quàm ab eo, vel à quocumque alio illi conferẽda vel ab ipso monasterio empta, aut de caetero emenda cuiuscumque quantitatis, aut qualitatis existant à solutione quarumcunque decimarum personalium perpetuo exemit, & liberauit, & quia lis erat super bona empta cũ Episcopo, & Capitulo Placentino, quia in priuilegijs Ordinis Capitulum nuper de Decimis Concilij Lateranensis non erat derogatum, illud denuo, & in perpetuũ cum extinctione litis derogauit cum omnibus Clausulis debitis, & opportunis & quibuscunque alijs in contrarium facientibus, non obstantibus:* assignauitque iudices ad obseruationem harũ suarum literarum Episcopum Segobiensem; & causarum Curiae Camerae Apostolicae Generalem auditorem, & Archidiaconum Ecclesiae Toletanae, ita refertur in eodem Compendio. *e*

d In compen. D. Hiero. tit. Decim. exemptio. §. 12. & §. 15. & 16.

e In compen. vbi sup.

Sed dices, hoc, & alia priuilegia tantùm esse concessa Monasterijs particularibus, non autem toti Ordini. Huic obiectioni respondeo, quod post praedicta Indulta à sede Apostolica emanata fuit concessum à Pio IIII. & à Pio V. & à Sixto V. Pontificatus sui anno quinto, qui fecerunt extensionem priuilegiorum vnius Monasterij ad singula dicti Ordinis Monasteria tam virorum, quàm mulierũ, quibus in specie concessa non sunt, & in quibus aliae causae concessionum, & indultorum praedictorum aliàs, quàm vt praefertur, suberãt, prout late in primo tomo *f* diximus. Vnde cum concessio quoad exemptionem Decimarum fuerit concessa anno quarto Pontificatus Sixti V. non est dubium, quod extendatur ad alia eiusdem Ordinis Monasteria, cum extensio supradicta Sixti V. fuerit facta Pontificatus eiusdem Sanctissimi Patris anno V. *Deueniendo autem ad priuilegia Societatis Iesu concessa, aduertendum est, quod de domibus, ac collegijs, & eorum praedijs, & hortis alijsque locis, quae iuxta eorum institutũ habere possunt, aut de eis, quae pro eisdem emenais ipsis pro tempore legari, aut donari contigerit, & denique de alijs bonis per Societatem, eiusque Collegia possessis, & obtentis non tenentur soluere aliquam decimam etiam Papalem, seu canonicam portionem exhibere, nec ad praestationem, procurationum aut exactionum, collectarum, vel prouisionum quarumcunque, nec ad id etiam per literas Apostolicas cõpelli nisi eiusmodi literae de hoc indulto de verbo ad verbum, ac de Societate fecerint mentionem. Quod si per sedem Apostolicam ex pijs legatis dispositis, vel relictis aliqua pars alteri piae vel non piae causae sit concessa, aut cõcedatur legato Societati, & relicta, aut aliàs in fauorem Societatis per sonarum disposita fuerit, sub his concessionibus non comprehendantur, nisi de ipsa Societate, & de hoc indulto, & Pontificis voluntate specifica fiat mentio in eisdem, & non per clausulas generales idem importantes.* Ita concessit Paulus III. prout refertur in Compendio *g* Societatis, in quo etiã Compendio refertur, quod ea, quae dicta sunt cum specifica mentione domum probationis, confirmauit Pius Quartus exemptionem pro potiori cautela concedendo à *Quibusuis decimis, etiam Papalibus, praedialibus, personalibus, quartis, medietatibus, & alijs fructuum partibus, subsidijs etiam charitatiuis, & alijs ordinarijs oneribus etiam pro expeditione contra infideles, defensioneq; patriae, ac aliàs quomodolibet etiam ad Imperatorum, inferiorum Principem instantiam impositis. Et quamuis in ipsa impositione caueatur, quod nulla prorsus exemptio cuiquam aduersus illa suffragetur*: Idemque per omnia confirmauit Gregorius XIII. derogatus quo ad dispositionẽ capituli *nuper* de decimus. Pro Carthusiensibus *h* autem aduertendum est, quod prout refertur in compẽdio ordinis Cisterciensis, (in quo nonnulla alia priuilegia recitantur) Ioannes Vigesimus secundus *illis concessit, quod etiam de terris, & possessionibus domorum alijs ad colendum traditis possunt percipere & habere decimas, quas coloni soluere alijs tenentur, etiam si aliae Ecclesiae vel personae in possessione, vel quasi eas à colonis exigendi fuerint.*

f 1. tom. q. 41. ar. 9.

g Comp. Societatis uer. exẽptio. §. 4. & 5.

h Comp. Cisterciens. ver. decima. §. 4.

Pro Fratribus autem S. Ioannis Hierosolymitani, est notandum, quod Lucius Tertius, & Bonifacius Octauus praeceperunt vniuersis Ecclesiarum Praelatis, *quatenus eorum subditis authoritate Apostolica inhiberent ne à fratribus Hospitalis S. Ioannis in eorum Episcopatibus commorantibus, de nonalibus, seu alijs terris, quas proprijs manibus, aut sumptibus excolunt, vel per suos arrendatarios, aut alios quoscumque cultores ad tẽpus, & non in perpetuum excoli faciunt, vel de animalium nutrimentis, seu aliorum in suis territorijs nascentium, vel de hortis, virgultis, & de piscationibus suis decimas exigere aliquatenus praesumant, contradictores per censuras Ecclesiasticas appellatione postposita compescendo non obstante longa praescriptione, seu potius violẽtia super dictis exactionibus eisdem fratribus irrogata.* Ita refertur, vt Authenticum à

Colle-

a In compen. mendican. ver. decima. §. 17. b Habetur. 1. 2. e. fol. 21. huius ordinis.

Collector a priuilegiorũ ordinis Mendicantiũ. Pro ordine aũt militari D. Iacobi est sequẽs priuilegiũ.

Clemens Papa Septimus, ad perpetuã rei memoriã. Sedis Apostolicæ copiosa benignitas vsq; per Rom. Põtifices pro Militiarũ quarumlibet, ac personarũ in illis sub suaui Religionis iugo altissimo famulantium fœlici, & prospero statu concess. & per easdem personas, prouidè ordinata dicuntur, præsertim cũ ad Catholicorũ principum vota intercedunt sui muniminis adminiculũ, libenter impartitur, vt eo firmiùs illibata persistant, quo fuerint suo præsidio stabilita. Sane pro parte charissimi in Christo filij nostri Caroli, Romanorum Imperatoris semper Augusti, & Hispaniarũ Regis Catholici qui et militiæ Sancti Iacobi de Spata sub regula Sancti Augustini Regnis Hispaniarũ fundatæ perpetuus administrator per sedem Apostolicã deputatus existit, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod fœlicis recordationis Alex. III. Lucius III. Gregorius IX. Innocent. IV. Alexander etiam IV. & Vrbanus similiter IV. Martinus V. Eugenius IV. Sixtus etiam IV. Innocent. VIII. Romani Pontifices prædecessores nostri, dictæ militiæ, ac illius pro tempore existẽtibus magistris, Prioribus, & Fratribus, vt de decimis personalibus, & nutrimẽtis animalium suorum siue de ipsis animalibus, ac laboribus, & nonalibus suis, quot propriis manibus, vel sumptibus excolerent, conuentibus dictæ militiæ (à quibus quarta, vel tertia nullatenus exigeretur cum integritate) persoluerent, Salua in nonalibus & laboribus moderatione Concilij Generalis, concesserunt, ipsiq; Magistri, Priores, & Fratres desuper & alias pro ipsius militiæ salubri statu, & fœlici directione plura statuta ordinationes, & stabilimenta eãdem militiã, ac illius personas, res, & bona concernentia ediderunt, ac illa authoritate Apostolica approbari, & confirmari obtinuerunt, prout in Apostolicis & patentibus literis desuper confectis pleniùs dicitur contineri. Quare pro parte præfati Caroli Imperatoris, & administratoris asserentis concessionẽ prædictã in viridi obseruantia existere, nobis fuit humiliter supplicatum, vt concessionum ac statuta ordinationibus, & stabilimentis prædictis pro illorum subsistentia firmiori robur Apostolicæ confirmationis adijcere, & aliàs in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ipsius militiæ fœlicem, & prosperum successum paterno zelẽtes affectu, necnon literarũ prædictarũ tenores præsentibus pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati concessiones, quatenus sint in vsu, & viridi obseruantia vt præfertur, necnon statuta ordinationum stabilimenta huiusmodi, vt præfertur, confirmata quatenus alius, quàm dictæ militiæ Priores, Fratres et personas non concernant, & licita & honesta, ac sacris Canonibus cõtraria non existãt authoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, et cõfirmamus, supplentes omnes, & singulos iuris, & facti defectus si qui forsan in ipsis statuto, ordinationibus, stabilimentis interuenerunt, & tã concessionem, quàm statuta ordinationes, & stabilimenta, vt præfertur cõfirmata huiusmodi perpetuæ firmitatis robur obtinere ac eisdẽ Magistro, Prioribus, & fratribus, & personis suffragari, & per omnes dictorum Regnorũ personas, etiã si Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, aut quauis alia dignitate præfulgeant. Non obstantibus quibusuis literis cõtra concessionẽ & statutorũ ordinationes, & stabilimentorũ prædictorũ tenorem, coram quibusuis iudicibus ordinarijs, vel delegatis, etiam causarum palatij Apostolici auditoribus in Romana Curia vel extra eã quomodolibet introductis, & in quibusuis instantijs pendentium, quatenus statuta ac nomina & cognomina iudicum & collitigantiũ eisdẽ pendentibus, haberi volumus pro expressis, inuiolabiliter obseruari, ipsosq; priores fratres, & personas prædictas aut quosvis alios cõtra cõcessionem & statutorum ordinationes, & stabilimentorũ confirmatorũ tenorem huiusmodi, nullo vnquã tempore molestari debere, aut posse irritũ quoque & inane quidquid contra ea contigerit attentari decernimus. Quo circa venerabilibus Fratribus Castellamaris, & Marroquitanum, in ciuitate Hispalentiũ commorantiũ, Episcopis, ac dilecto filio Abbati S. Claudij extra muros, Legionum, per præsentes committimus & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorũ per se, vel aliũ, seu alios præsentes literas, & in eis contẽta quæcunq; vbi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte ipsius Caroli Imperatoris moderni, & pro tẽpore existentis Magistri, seu administratoris, ac priorit. & fratrũ dictæ Militiæ fuerint requisiti, eis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentiũ faciant authoritate nostra concessionum & statuta ordinationũ, & stabilimenta huiusmodi firmiter obseruari, non permittentiũ eos desuper à quocunque quomodolibet indebitè molestari contradictores & molestatores quoslibet, & rebelles per censuras Ecclesiasticas, & pœnas et pecuniarias eorũ arbitrio moderantiũ & applicantiũ, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita cõpescendo, necnõ legitimis super his habentiũ seruatis processibus censuras & pœnas ipsas quoties opus fuerit aggrauãdo inuocato etiã ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis, nõ obstantib. præmissis ac constitutionibus, & ordinationib. Apostolicis cæterisq; contrarijs quibuscumque, aut si aliquibus cõmuniter, vel diuisim à dicta sit sede indultũ quod interdici suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenã, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionẽ. Datum in ciuitate nostra Bononien. sub annulo piscatoris, die tertia Martij millesimo quingentesimo, trigesimo tertio, Põtificatus nostri Anno decimo Blosius.

Circa quarum concessionũ intelligentiã est aduertendũ, prout refert Collector c ordinis Cisterciẽsis, quod licet supradicta, quoad exẽptionem decimarum religionis cõcessa, ampla sunt, & plus satis sufficere videãtur, cũ specificã, & expressam Concilij Lateranensis, in capitulo *Nuper* de decimis, derogationẽ contineant, iudices tamẽ Parochialibus nimiũ fouere volentes diuersimodè eas restringũt, & interpretãtur, asserentes priuilegia supradicta licèt expresè, & generalissimè de quibusuis terris, q̃ quocunq; modo, & qualitercumq; excoluntur, loquantur (etiã si ex eis aliquis perceperit) esse personalia, & personas non egredi, ita quod resoluãtur, quando propriis manibus, vel sumptibus excolantur, vel saltẽ si per colonos, vel arrendatarios excolantur, quod tunc monachi integrã decimã percipere non possunt, nec etiã integra parocho solui, sed quod ex communi aceruo prius detrahi debet reditus monasterio soluẽdus, & ex residuo decima pars parocho soluatur, vt verba generalia aliquid operari videantur, nisi aliàs per quadraginta annos monachi ex eis integrã decimã percepissent, quia tũc priuilegium tribuisse dicitur titulũ præscriptionis, quamuis dubium ex doctrina Baldi, d nisi derogatum fuisse constet. Quod etiã ex diuersis rotæ decisionibus & cõi iudiciorum stylo colligitur. Alii dicunt quod & si priuilegium Gregorij XIII. Societati concessum clarè loquatur, & expresè deroget capitulum, *Nuper* de decimis, illud tamen nõ procedere in omnib. generaliter, vbi damnosum nimis esse incipit, iuxta textum in capitulo, *Suggestum* de decimis, pserrim in fundis, & terris, titulo emptionis acquisitis, et si propriis manibus excolantur. Vnde merito exclamare licèt (ait prædictus collector) tui sunt cœli, Domine, & tua est terra, respice de cœlo, & visita vineam istã, quã tibi. hæc dictus autor.

c Colle. comp. Cisterc. in fi. tit. decima.

d Bal. in c. licet causam nu. 3. de prob. & in c. cum olim de præscri.

At oportet contra has opiniones aliqua adducere, vt Deo fauente aliquid dicamus, qua vinea hæc fundata à dextera Domini fota augeatur.

Et primo dicẽdum est, quod bona omnium regularium, præsertim mendicantium, per suum priuilegium reale eximuntur à decimis prædialibus, & nõ tenentur soluere decimam personalem, neq; quartam medietatem, aut aliam fructuum partẽ, prout probat in proposito Horatius Mandosius, a & cum sit priuilegium reale, vt patet ex litera priuilegiorum, terra cum eodem priuilegio trãsit ad colonos. Quod ex priuilegio b citato concesso à Sixto V. ordini D. Hieronymi, & ex concessione facta Societati Iesu constat, quod priuilegia, cùm clarè nobis hãc veritatem insinuent, non est necesse alias adducere probationes, sufficit enim eorum literam legere, & cum constet de concessione, nemini licet dubitare de potestate Papæ talia priuilegia indulgẽtis, prout ex quadam Decretali, c vbi id notat Glossa. Neque obstat, quod hæc redundant in præiudicium ordinariorum; nam vtens iure suo, non facit eis iniuriam, personas aliquas, & eius possessiones priuilegio exẽptionis illustrando. Reges enim iure suo vtentes faciunt nobiles, & à tributis exemptos, licet ex consequenti grauentur aliqui, & sic Summus Põtifex circa decimas prædiales, antequam parocho, aut alteri sit ius quæsitum, & dominium, potest ex causa disponere, eo quod parochis, & Episcopis sub eo modo, & conditione concessit ius decimarum, quãdiu ipse non reuocaret. Quod confirmatur, nam Summus Pontifex lege sua impedit, ne parochus, qui nõ resideat, vt Beneficiarius, qui horas non recitat, acquirat dominium futurorum fructuum, tam in pœnam, quàm quia damnatur sub ea conditione, & modo, si resideat, aut recitet prout tradit Nauarrus. d & sic maritus vxori suæ viduæ reliquit vsumfructũ bonorum, quod castè vixerit, aut tutelam filiorum habeat, si ad secundas nuptias non transeat, deficiẽte enim ea conditione, & modo, amittet in vtroque foro vsumfructum in futurum, absque alia sententia etiam declaratoria criminis, quia cessat totus titulus acquirendi, & intentio donantis sub modo, vt post alios probat Nauarrus, e & aduertit Henriquez, f quod iudices, & peritissimi Iuris Consulti mirati sunt de hoc priuilegio, & fatentur concedere plenum ius exemptionis, etiam colonis, qui conducunt agros Societatis, aut alterius religionis habentis simile priuilegium: ita enim plenè explicant Summi Pontifices suam intentionẽ derogando capitulum, Nuper, & cum causa hæc fuerit Romæ agitata, & apud multa tribunalia in Hispania (ad quæ Senatus Regius supplicatus semper causam remisit) ita semper pronunciatum est in fauorem Societatis, & colonorum, vt Salmanticæ anno Domini millesimo, quingentesimo, octogesimo tertio, Bæticæ, & Trudeti, seu Murciæ adductis executoribus Pontificis mandatum est executioni, atque ita id speciale priuilegium confirmatum est sententia rei iudicatæ, prout refert Henriquez. g Ex quibus infertur, quod si monasterium exemptum habeat terras, vineas, hortos in loco alienæ Parochiæ, coloni, qui conducunt eas terras, tenentur decimas sponte soluere monasterio, scilicet exempto, non autem parocho, aut Episcopo, quia id priuilegiũ est reale, prout probat Horatius Mandosius, h quia Pontifex eximit bona quæcumque, & priuilegium reale iure communi transit in colonum cum vsu fructu agri, iuxta quandam Glossam, i vbi Archidiaconus, & Cardinalis. Pro maiori autem abundantia ad vitandas lites Summi Pontifices, vt patet ex tenore dictorum priuilegiorum, exprimere voluerunt id speciale, vt scilicet ad colonos extenderetur, dato enim quod priuilegium sit reale, cum eximantur bona, ad colonos debebant transire, etiam si de illis nulla mentio fieret, iuxta traditã eleganter à Socino K

a Mand. de priu. ad instã gl. 15. nu. 40.
b Hab. in eo compend. tit. decimarum exẽptio. §. 15.
c cã. à nobis vbi gl. in ver. ex emotus de decimis.
d Nau. in ca. 25. nu. 222.
e Na. in man. ca. 25. nu. 67.
f Henriq l 7. ac indul. c. 27 nu. 7. ar. 5.
g Hen. vbi su. nu 7.
h Mand. de priu. ad instr. gl. 15. nu. 40.
i Glo in Cle. 3. vers. ad excolendas de decim. vbi Archid. num. 6. Cardinalis, q. 23. nu. 21.
K Soc. consil. 268. vol 2. & cons. 93. eleganter, & subtiliter vol. 3.

Aduertit etiam Henriquez, quod pro retinenda pacifica possessione enitendum est, vt coloni sponte soluant decimas Monasterio sic exempto, vt sic enitetur periculum, ne parochus titulo possessionis solitæ, & antiquæ se defendat, quod si coloni molestentur à parocho, etiam per censuras ordinarij, respondere debent, se iam soluisse possessori, & remittãt parochum, vt cum possessore litiget, si contendat se habere ius repetendi.

Aduertendum etiam quòd in partibus, vbi soluitur episcopo decima personalis, solent Episcopi eã petere à seruitoribus monasteriorum dicentibus eos ex salario ipsis à monasterio dato decimam personalem soluere teneri, quod est contra priuilegia superius allegata, cùm monasteria à decimis sint exempta, & hanc decimam ipsam soluunt, nam seruitores propter eam carius suas operas locabunt.

ARTICVLVS V.

Vtrum moniales, & eius bona sint à decimis exempta.

Respondeo dicendo, quod Bonifacius Octauus l statuit, quod *moniales, aliæq; religiosæ personæ quarũ reditus, & prouentus Ecclesiastici adeo sunt tenues & exiles, quod de illis sustentari non possunt, sed pro habenda vitæ suæ sustentatione necesse habent mendicare, & eleemosinas publicè petere, decimam nõ soluant*. Et idem Bonifacius VIII. suam amplians concessionem absolutè sine vlla limitatione concessit *Vniuersis & singulis Abbatissis & conuentibus monialium inclusarum S. Claræ, vt ad præstationem decimarum de quibuscunque possessionibus & omnibus alijs bonis, quæ habuerint, vel ad contribuendum in procurationibus quorumlibet ordinariorum sedis Apostolicæ, & quibuslibet talijs, & collectis & ad exhibendũ pedagia, tallonea, et alias exactiones quibusuis regibus, & principibus, seu alijs personis minimè teneantur, nec ad id compelli aliqualiter valeant*. Ita habetur in libro m monumenta ordinum.

Et Sixtus IV. prout refertur in eodem libro n monumenta ordinum, statuit, & ordinauit, *ac concessit Abbatissis, & conuentibus, & monialibus S. Claræ, quod de quibuscumque terris, & possessionibus ad eas legitimè pertinentibus, & spectantibus, quas etiam per alios, quàm eorumdem monasteriorũ seruitores, & subditos excoli, & cultiuari faciunt decimas, vel primitias (authoritate tamen Apostolica non impositas) quibusuis personis cuiusuis dignitatis gradus, status, ordinis, vel conditionis fuerint, soluere minimè teneantur. Neque ipsæ aut ipsarum terrarum, & possessionum coloni, seu cultores absolutionem decimarum, primitiarũ, aut census huiusmodi per quempiam molestari possint, aut propterea contra eos procedi, & pœnæ aliquæ promulgari valeant. Ac insuper decreuit irritum, & inane quidquid secus super his à quocunque quauis authoritate scienter, vel ignoranter contingat attentari, non obstantibus constitutionibus*. Et Leo X. prout habetur in supplemẽto Ordinis o *approbauit, & innouauit quasdam literas Alexandri VI. qui latissimè concesserat monialibus S. Claræ exemptionem à solutione decimarum*, de qua habetur etiam in supplemento, p ac insuper voluit, *vt prædictæ moniales, & Sorores tertij ordinis in congregatione, sub cura & regimine Fratrũ Minorũ regularis obseruantiæ ac illarũ monasteria, domus, & loca quæcumque, quorũ fructus, reditus, & prouentus pro monialium, & sororum, ac aliarum personarum in illis pro tempore degentium commoda sustentatione non sufficiunt, ad solutionem cuiusuis decimæ, seu taxæ, vel collectæ, aut exactionis per sedem Aposto-*

l Extrauã. de cimas.
m In 1. imp. fol. 88. & in 2. fol. 122. conces. 168.
n in 2. imp. fol. 128. conces. 258. & in 1. fo. 35.
o In supplem. f. 48. cõc. 143.
p Supplem. fo. 3. concess. 1.

Apostolicam, vel eius Legatos, seu Nuncios, aut quoscunque alios quauis authoritate fulgentes, pro fidei tuitione, seu expeditione contra Turcas, vel reparatione Terræ Sanctæ, aut quauis alia vrgentissima causa imposita, etiam prætextu quarumuis censurarum, & pœnarũ Ecclesiasticarum in literis exactionis huiusmodi appositarum, cogi, aut compelli nequeãt. Et hoc voluit districtè obseruari sub pœna excommunicationis, quam contra facientes ipso facto incurrant, & à qua non nisi per Romanum Pontificem pro tempore existẽtem absolui possint. Ac decreuit irritum, & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Hęc Leo X. Et Clemens VII. approbans, & innouans hanc, & alias Leonis X. concessiones. Insuper *statuit, & ordinauit quod perpetuis futuris temporibus Abbatissæ, & moniales, & monasteria Sanctæ Claræ, & annunciationis, & conceptionis, ac tertiæ regulæ Sancti Francisci terras, & possessiones tam per alienos, quàm per proprios colonos, & donatos, ac familiares monasteriorum suorum coli, & cultiuari facientes, & ad earum sustentationes reditus sufficientes non habentes de fructibus in alijs excrescentibus rectoribus parochialium Ecclesiarum, infra quarum limites possessiones ipsæ consistunt, aut quibusuis alijs personis cuiuscunque dignitatis, gradus, status, ordinis, vel conditionis fuerint, decimas, aut primitias soluere minimè teneantur: neque ad id à quocunque quauis authoritate cogi, & compelli possint*, Super quo dat iudices. Ita refertur, vt authenticum à Collectore *a* priuilegiorum mendicantium.

Pro quorum priuilegiorum explicatione notandum est, prout ait Paulus *b*, per Bonifacium Octauum fuisse declaratum, quod monasteria monialium, & aliorum religiosorum, quorum reditus, & prouentus sunt adeò tenues, & exiles, quod illis sustentari non possunt, sed pro habenda vitæ suæ sustentatione habent publicè mendicare, non teneantur ad absolutionem decimæ papalis, & hanc declarationem etiam refert, & sequitur Gaspar *c*, & ait Bartolomæus Velencinus, quod fuit satis æqua illa decisio, quia agris nostris sitientibus alios irrigare non debemus, prout dicitur in quadam Lege. *d*

a Collector Mẽdicant. tit. decima. §. 15.
b Pau. Clem. si beneficiorũ de decimis.
c Gaspa. ti. de sent. excomm. conf. 9. Velen. de charitati. subsid. q. 78. nu. 1.
d l. præses. C. de seruis.

ARTICVLVS VI.

Quomodo regulares huic renunciant priuilegio.

RESpondeo dicendo, quod solus Papa potest eximere aliquos à decimarũ solutione, non enim Laicus Princeps hoc cõcedere potest, prout latè tradit Rebuffus *e*, quod concedit religionibus, & non particularibus, & ideo licèt, qui habent priuilegium non soluendi decimas, vel qui legitimè præscripserunt, si eas soluerint, renunciasse priuilegio censeri debeãt, prout dicitur in Iure, *f* etiam si semel soluerint argumento cuiusdam Decretalis, *g* nisi cum protestatione soluissent iuxta sententiam Bartoli, & in decimis hoc tenet Rebuffus. At *h* cum hoc priuilegium regularibus concessum respectu decimarum sit indultum religioni datum, si ex negligentia, omissione, aut ignorantia regulares sic exempti non fuerint vsi suo priuilegio, aut ex commissione commiserunt aliquos actus contrarios, non præiudicant huic iuri ex priuilegio obtento: tum quia est indultum toti religioni, tum ex quodam priuilegio relato à Claudio in compẽdio Societatis *i*, nisi labatur legitimum tempus præscriptionis, de quo in quęstione de præscriptione dicemus. Et aduertendum, quod aliquando exempti à solutione decimarum præbent gratis aliquas portiones Ecclesiis parrochialibus ad onera illarum releuanda authoritate Episcopali. Hac ratione dicit Petrus Gregorius, *K* cogantur Carthusienses, & Cistertienses, qui decimas reseruant, congruam portionem curioni constituere ad intra Episcopalia, & alia onera subeũda iuxta tradita in quadam decretali. *l* Attenta ampla priuilegiorum regulariũ concessione, iuxta tradita in articulo superiori, ego nõ inuenio, quo iure possint ad supradicta compelli, cum etiam decimam papalem soluere minimè teneantur, neque aliquod donum subire. Quod confirmatur, nam concessio decimarum amplè intelligitur, maximè vbi additur signum vniuersale cum clausula geminata, & prægnãte, licèt nulla fiat mentio de possessione aliorum, prout colligitur ex traditis à Couarruuiàs *m* & in dictis priuilegijs non solùm apponuntur signa generalia, sed verba geminata apponuntur.

e Rebuf. in tract. de deci mis. q. 5. nu. 28. & 29.
f c. accedẽtes & c. si de terra de decimis.
g c. cum accesserint in fine de constitutioni.
h Rebuf. de decimis. q. 13 nu. 113.
i Compen. Societatis vers. priui. §. 2. & 9.
K Petr. Greg li. 1. Synt. iur. 1. p. ca. 24. in fi.
l ca. 2. § vbi autem, & §. religiosus de decim. lib. 6.
m Cou. lib. 1. var. c. 17 nu. 14.

ARTICVLVS VII.

Vtrum priuilegium concessum monasterio, vt possit recipere decimas alicuius parochiæ, extendatur ad noualia.

RESpondeo dicendo, quod non quia exemptus in vna re, non est in alia exemptus, & quod non est, nõ videtur concessum, sed nõ erant in tempore priuilegij noualia, ergo non fuerunt concessa. Et confirmatur, nam priuilegium etiam est restringendum, quatenus concernit præiudicium tertii, prout dicitur in Iure *n*, & ad futura priuilegia non extenditur, vt est clarum in Iure, *o* nisi in ipso priuilegio fiat ad futura prorogatio. Et cõfirmatur, nam licet priuilegia, Papæ, & beneficia, sint latissimè interpretanda, vt dicitur in Iure *p*, hoc est verum quatenus præiudicant concedenti, sicut si præiudicant alicui tertio, vt post Panormitanum, & alios tenet Iason, *q* & est summè æquitatis, vt parrochia veteribus decimis, eas nihilominus habeat nouales, vt dicunt Ioannes Andreas *r*, & Ancharranus, & ita post Ancharranum hanc opinionem firmat Fortunius Garcia *f*, & multis confirmat Rebuffus.

n c. cum olim de verb. sign.
o c. fin. de præscrip.
p c. cum dilecti de dona.
q Ias. in l. benef. ff. de consti. princ.
r And. & Anchar. in c. cũ contingat.
f Fortun. in l. Gal. §. & quid si tantũ. col. 6. & seq. de lib. & posth. Rebuf. de decimis, q. 14. a. nu. 29.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum religiosi confessarij teneantur facere fidelibus conscientiam de decimis.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius IX. *mandauit districtè fratribus Prædicatoribus, & Minoribus ne talia præferant, quæ audientes, à decimarũ, seu aliarum rerum Ecclesiis debitarum solutione retrahant, vel aliàs animas corrumpant audiẽtium in sermonibus suis, vel alibi proponere præsumant, imo verò & opere informẽt, & eosdem vt ad solutionem prædictorũ propriæ volũtatis animo sint intẽti*, vt habetur in quadam decretali, *t* At in Clementina *u* quadam excõmunicantur religiosi, qui concionãtur, vel aliàs dicunt aliquid ad auertendos audiẽtes à soluendis decimis debitis Ecclesiis: & ad incurrendam hanc excõicationem tria secundum Caietanum *x* requiruntur, scilicet quòd sit religiosus, quòd habeat intẽtionem auertendi, & quod decimæ debeantur Ecclesiæ: cui addit Nauarrus *y* quartam, vt audientes sint, qui eas debeant, vt palam colligitur ex eodem contextu addẽs, quod nullus religiosus excluditur ab hac excommunicatione, siue sit mendicans, siue non, vt aduertit quædã Glossa *z*, & quod nulla religiosa, &

t c. discretioni vestræ de deci lib. 6.
u Cle. cupië. de pænit.
x Caieta. in sum. de excõ. casu. 56.
y Nau. in c. 25. num 145.
z Gl. in his religiosi in d. Clem.

& nullus Laicus, neque clericus sæcularis comprehendantur in ea.

Insuper in eadem Clementina excommunicantur religiosi, qui de industria nullum conscientiæ scrupulum incutiunt in confessione pœnitentibus de solutione decimarum, & postea non expiata hac negligentia cum commodè possunt, præsumpserint concionari. Quam clementinam explicat Nauarrus. a

a Nauar. vbi sup. nu. 146.

Circa quod aduertendum est, Eugenium IV. concessisse, quod fratres omittentes facere conscientiam de decimis, si non fuerint requisiti à Parochialibus, non cadunt in excommunicationem, & quod vbi est consuetudo, quod detur pro decima de viginti, vel triginta, aut quadraginta vnum, id intelligatur pro solutione decimarum: & quod vbi non est consuetudo decimandi, inducant fratres ad decimãdum, & si noluerint, non propterea denegent absolutionem, nisi sacerdos proprius reclamaret. Ita habetur in supplemento ordinis. b

b In supplemen. fol. 26. conf. 82.

Aduertendum etiam, quod Leo X. in Concilio Lateranensi *concessit quòd fratres confessores teneãtur hortari, & admonere etiam sub onere conscientiarum suarum, illos, quorum confessiones pro tempore audierint, cuiuscunque status, & conditionis fuerint, ad soluendum decimas, siue aliam bonorum, siue fructuum quo tam in locis, in quibus decimæ ipsæ aut similia solui consueuerunt, ipsisque etiam illas soluere recusantibus, absolutionem denegare teneantur*. Ita habetur in supplemento. c

c Sup. fo. 26. concess. 82.

Ex dictis collige primò quoad fratres Minores, & alios eorum priuilegiorum communicantes, iam excommunicationem dictæ Clementinæ esse sublatam. Si dicti fratres non fuerint requisiti à Parochialibus, & hoc intelligo, quando sunt requisiti in prima Dominica, Quarta, & vltima Quadragesimæ, & in festis Ascensionis, Pentecostes, Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ, Assumptionis, & Natiuitatis B. Mariæ Virginis. Nam etiam si in alijs festiuitatibus requirantur, nõ incidunt in dictam excommunicationem, prout patet ex dicta Clementina, & tradit Syluester, d & Franciscus à Platea, & iuxta hoc debent intelligi verba concessionis Eugenij IV. ibi, *Si non fuerint requisiti à parochialibus*, non enim debent intelligi, quod quoties fuerint requisiti, incidant in excommunicationem, sed quoties fuerint requisiti secundum dispositionem dictæ Clementinæ, quæ tantùm admittit requisitionem in festiuitatibus supradictis, imò non solùm est necessarium, vt requirantur in dictis festiuitatibus, sed quod requirantur, quando prædicabunt, nam si actualiter non prædicant, non in fraudem, sed ex alia causa, non incidunt, causa autem, & incommoditas prædicandi, arbitrio boni viri est relinquenda. In quantum autem Summi Pontifices Eugenius IV. & Leo X. præcipiunt confessoribus regularibus, vt non absoluant nolẽtes soluere decimas, hoc intelligendum censeo iuxta determinationem Concilij Tridentini, e si ter admoniti fuerint excommunicati, & noluerint soluere, prout explicat Petrus à Nauarra, f & sic ille, qui iussus à suis confessoribus semel, iterum, atque iterum soluere, si soluat, potest non obstante dicta Eugenij & Leonis prohibitione absolui, dicta enim prohibitio in hoc casu minimè locum habet, sicut non habet in simili Concilij Tridentini prohibitione. Quæ autem pertinent ad charitatiuum subsidium, vide infra in tertio tomo.

d Syluest. excom. 9. n. 89. Platea de excom. §. 18.

e Conc. Trid. sess. 25. de ref. c. 12.

f Nau. lib. 4. de rest. c. 4. n. 8.

QVAESTIO XLV.

De definitoribus, in decem articulos diuisa.

Circa quam quæstionem decem quæruntur.

1 *Qvare sint definitores in religionibus.*

2 *Vtrum Generales, & Prouinciales sine consilio definitorum possint ferre sententiam contra aliquem fratrem.*

3 *Quis ordo in suffragijs dandis à definitoribus debet seruari.*

4 *Si definitores cupientes obedire Generalibus, aut prouincialibus, se à dicendo abstineãt, eo quod gratius illis futurum causarẽt, eos silere, quàm loqui aut venia digni sint.*

5 *Quando Generales, aut Prouinciales affirmãt, se habere iustas, & validas causas aliquid faciẽdi, quæ tamen alijs ignotæ essent, an definitores, & prouinciales, responsuri debeant eorum propositioni acquiescere.*

6 *Quid facient definitores sentientes superiores, minimè etiã ipsis contradicentibus, sniam mutaturos.*

7 *Quid facient definitores scientes superiores ipsis cõtradicentibus magis fore irritandos.*

8 *Quando res proponuntur definitoribus decidendæ, quæ partes illarum esse debent.*

9 *Vtrum liceat definitori non accedere ad definitoriũ, quando à prælatis indictum est.*

10 *An debeant definitores subscribere sententiæ latæ à prælato, quam in definitorio non approbauerunt.*

ARTICVLVS I.

Quare sint definitores in religionibus.

Respondeo dicendo, de hoc non posse generale ius assignari, cum vnaquæq; religio abundet sensu suo. Nam veteres Senatores à primis vsque nascentis Reipublicæ Romanæ initijs Romuli, Numæ, & aliorum Regum tempore eam authoritatem obtinuerunt, vt nihil, quod paulò maioris esset momenti, illis inconsultis gereretur, adeo, vt cum Tarquinius præter Senatus authoritatem quædam decernere instituisset, tum demum amisso Regio nomine tyrannus appellaretur, prout refert Fenestella, g postea constante Republica, quanta eiusdem Ordinis esset dignitas, & splendor, notum est, tum ex his, quæ à Græcis, & à Latinis authoribus, & præsertim à Cicerone frequenter commemorantur, vt videre est apud Ciceronem pro Aulo Cluentio, & in Varronem in Prouincialibus Consularibus, & in Philippicis, & alibi; tum ex eo, quod Cynæas Pyrrhi Regis legatus, ad Pyrrhum ex legatione reuersus plenius adhuc admiratione ei dixit, non se Romæ, sicut in cæteris ciuitatibus Senatum vidisse, sed consilium quoddam, & consessum magnificentissimorum Regum, prout ait Plutarchus in Pyrrhum. Amplius verò mutato reipublicæ statu, atque ad Cæsares trar slato, legitimus tamen Senatorum Ordo in ea existimatione permansit, vt nullus sine Senatorum cõsilio in Senatum vnquam admitteretur, nullus ciuis nisi his approbantibus pœna graui afficeretur, prout refert Dionysius in Numam, omniaque ad eorum sententiam deferrentur, quos Augustus sedentes nominatim salutabat, prout ait Suetonius h in Augusto: & Tyberius se venerari, atque oĩa illis debere profitebatur, prout idem Suetonius scribit i, ita vt ab illis primis temporibus cum regio dominatu Romæ teneretur, tantum apud eosdem Imperatores valuerunt authoritate, vt Archadius, & Honorius k quemlibet Sena-

g Fenestel. de magist. Rom.

h Sueton. in Aug. c. 53.

i Sueton. in Tyber. c. 29.

k l. quisquis. C. ad l. Iul.

Senatorem corporis sui partem esse censuerit, & alius imperator, *a* se cum cæteris eiusdem Senatorii Ordinis numerandum esse edixerit, & hoc non alia ratione, nisi quia ad consultationes, & decisiones, quæ à suis subditis oriebantur, ipsi pro bono reipublicæ tanquam coadiutores ipsorum Imperatorum interpositi erant, quod etiam in Ecclesiæ Romanæ regimine videmus inuiolabiliter obseruari, vbi Summo Pontifici tot Cardinales sunt coniuncti ad consulendas cum eis res ad totam vniuersalem Ecclesiam pertinentes. Et sic hunc Ordinem sequutæ sunt omnes religiones, habent enim suos superiores, cum quibusdã probatis religiosis assistentes, qui vocantur definitores, vocantur etiam consiliarii, qui in religionibus eliguntur cum Generali, aut Prouinciali, & in aliquibus religionibus habeat votum electiuum, ipsis enim in modum cõpromissi Guardianorum committitur electio, habent etiam decisiuum votum, scilicet, ad decidendum res graues, quæ ad capitula, & congregationes intermedias deferuntur, ad quod votum ferendum sunt destinati ex commissione ipsis facta per constitutiones, & definitores regulares, quos in his tenentur superiores Generales, & Prouinciales consulere, & eorum sententiam petere, & sequi, ipsique tenentur hæc omnia fideliter præstare. Vnde Diuus Gregorius *b* Nazianzenus, hoc ordine, ait, cuncta à Deo creata contineri, vt vnusquisque assignatum sibi officium omni ex parte amplectatur: & D. Basilius docet, *c* nulla pacto negligentes esse oportere eos, qui Deo placere cupiunt in his cognoscendis, & præstandis, quæ officii eorũ sunt, fideliter enim aiunt eos Deo seruire, qui illa, quæ conditioni eorum congrua sunt, faciunt libenter, vicissimque longè illos aberrare, qui conditionis suæ functiones contemnunt, neque bonam in eis fidem ostendunt, prout ait Theophilactus. *d*

a l. ins Senatorum C. de di *b* Nazian. in moder. in disp. sermo post princi. *c* Basil. in Me ra. Reg. 9. *d* Theophi. in epist. ad Ro. c. 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum generales, & prouinciales sine consilio Definitorum, possint fere sententiam contra aliquem fratrem.

RESpondeo dicendo, quod in religionibus, vbi Definitores habent votum decisiuum ad res graues decidendas, non possunt prælati superiores sententiam aliquam grauem contra delinquentem monachum ferre sine consensu Definitorum, & sententia ab eis lata sine maioris partis cõsensu nullius est valoris, & momenti. Si autem tantum habent votum consultiuum pro forma nõ requisitum, si ab eis consilium petatur, & non sequatur, sententia proculdubio iniusta erit, at iure irrita non erit. Aliud est enim actum dici posse iniustum, & aliud nullum, sicut sententia alia est iniusta, & alia nulla, & testamentum aliud est iniustũ, & aliud nullum, & excõmunicatio alia est iniqua, alia nulla, prout tradit Couartuuias *e*; siquidẽ nullum id dici solet, quod est aduersus formam substãtialem legis; iniustum, quod in aliis rebus peccat, iuxta notata à Doctoribus, *f* & Abbate, & Nauarro. Asserendum igitur est attenta iure cõi, secluso aliquo priuilegio Apostolico, aut constitutione regulari authoritate Apostolica facta, prælatos regulares posse neglectis Definitorum consiliis (vbi solum habent votum consultiuum) se culpabiles in foro interiori Deo reddere, verum non ideo pęnæ vlli exteriori subijciendos esse, quasi actum nullũ efficiẽtes. Dixi (secluso aliquo indulto Apostolico) nam Pius Quintus, prout refertur in Compẽdio *g* priuilegiorum Ordinis Diui Hieronymi, concedens quòd Prior Generalis possit eijcere ab ordine delinquentem, prout supradictũ est in Primo Tomo *h* addit, dummodo hoc fiat de consilio fratrum seniorum, quæ verba videntur inducere conditionem, & formam substantialem, & sic clarè innuũt, quod patres virtute illius priuilegij eijcientes aliquem ab ordine, non solùm tenentur consilium dictorum fratrum petere, & audire, sed etiã sequi, aliàs eorum sententia erit nulla. Imo dico, quod in quocunque iure, si omnino non petatur consilium ab eis, sententia nulla erit, cum hæc consiliorum petitio inter graues solemnitates censeatur, quæ si negligatur, actus erit nullus, & inualidus, argumento eorum, quæ nos quidam iuris *i* consulti docent, & vt annotauit Scala, *k* actus redditur nullus, quando consilium negligitur sapientum. Quod procedere existimat Bursatus *l* cum à lege pro forma consilium requiritur, vel datur alicui auctoritas, quam antea non habebat.

e Cou. in c. alma mater. 1. p. §. 7. nu. 5. de sent. excom. lib. 6. *f* Bald. & Iason in l. non duarum nu. 22. C. de leg. 6 Ab. cons. 66. c. 2. Na in man. c. 27. nu. 13.

ARTICVLVS II.

Quis ordo in suffragijs dandis à definitoribus debet seruari.

RESpondeo dicendo, quod ab his, quæ solent fieri in Consistoriali Senatu à correctore, debemus hanc politicam practicam indagare. Quã secutus ea, quæ in iure *m* ciuili determinantur, iuxta tradita à Baldo, & à Mathæo de Afflictis, à Præposito & Cæpola, a Iasone, Platea, Cassaneo, Romano, Grammatico, Pisa, Auiles, Auendanno, & Gregorio Lopez, ordinare debet rector antiquior à dextris eius sedens suum dicat suffragium, & statim alius antiquior ad sinistrè collocatus suffragetur, & sic procedens vsque ad vltimum, quid vnusquisque sentiat, & velit scrutetur, quod & in definitorio religionum, & in discretorio patrum cũ aliquid consulitur seruari video. Ratio enim id postulat, vt dignioribus, & ab antiquioribus honor debitus, & præeminentia deferatur. At licet hæc ratio conuincat, quod tamen suffragia non secretò, sed publicè dantur à nouioribus, & minus antiquis incipiendũ esse existimo, nam si antiquioribus, & dignioribus incipitur, fortè nouiores verebuntur contrariam sententiam proferre, & suum suffragium liberè proferre formidabunt. Et hac ratione in Senatu, & parlamento Galliæ, & in Senatu Neapolitano, & in Rota, & in Consiliis Regularibus Lusitaniæ, & Hispaniarum, à iunioribus Senatoribus incipiunt suffragia demandari, prout tradunt Afflictus *n* Lyra, Gama, Pisa, & Cassaneus, & Diodorus *o* narrat, quod quando populus ad aliquid determinandum congregabatur, particulares populi suffragabantur prius, & postea magistratus, ne particulares reuerentes Magistratuum auctoritatem, minus liberè, quam oporteret, suam sententiam proferrent. Quod sequenti ratione confirmatur, sæpè enim euenire potest, vt ille, qui prius suam dicit sententiam, quia antiquior, & præeminentior ab aliis iunioribus inuideatur, ratione cuius inuidiæ ab eorum sentẽtia liceat bona, & bene fundata recedent. Vnde in nostris ordinationibus generalibus Toletanis, *p* de nouitiorum votis sic habetur.

Inhibemus enim, ne magister nouitiorũ Guardianus vel Vicarius conuentus sint primi, qui suffragentur, nec ante suffragiorum petitionem illi nouitium uel lauďẽt, vel vituperent, sed omnino sileant, donec omnes secundum Deum, quod censuerint libere dixerint.

g Compen. D Hieron. v. condemnare. *h* 1. to. q. 20. *i* l. non aliter ff. de vsur. & habi. l. Nepos proculo. ff. de verb. signific. *k* Scala de cõsil. sapien. li. 1 c. 17. & de cõtract. & vlt. volunt. c. 11. *l* Bursat. in consil. 90. *m* l. 1. Cod. de consulib. li. 12 l. 2. §. seruius autem Sulpit. ff. de orig. iur. l. f. C. de tyro. lib. 12. c. 1. de contr. feudi. inter pares sermino 2 bi Baldus & Afflic. ibi dec. Neapolit. li. 1. Praepositus in ca. episcop. 17. d. Cap. in tract. de duce mili. clin. in 33 priuil. atat. Iaso. in l. Gallus in princ. nu. 17. ff de lib. & posthu. Platea. in d. l. 1. C. de consulibus in prin. & nu. 4. Cassan. de glo. mũd. 2. p. cõsi. 17. colu. 2. in med. & ipsi Roman. sing. Ei gram. deci. 6. 4. n. 32. Pis. in Curia libr. 2. ca. 4. & ibi Azeu. Auiles in c. 34. prato. glo. 1. in prin. Auenda. in c. 19. prat. n. 14 col 4. Gre. in l. 7. gl. 2. ti. 1. p. 6 *n* Afflic. in decis. 1. Neapol. Lyra, super Exod. c. 17. in glo. vers. Nec in iudicio. Gama deci. Lusi. 1. nu. 11. Pisa in curi. li. 2 c. 1. & ibi. Aze. n. 1 e. Cassan. de glo. mũdi 1. p. cõsi. 17 *o* Dio. lib. 38. *p* Ord. Tolet. 1. c. recepsione nouitiorum. §. de nouitiorum votis.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

Si definitores cupientes obedire generalibus, aut prouincialibus se à dicendo abstineant, eo quod gratius illis futurum causarent, eos silere, quàm loqui, an uenia digni sint.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæstio tripliciter potest proponi. Primò cum existimatur optari generaliter à dictis prælatis, vt qui in definitorio, aut discretorio sunt, consentaneè eorum voluntati respondeant, & si secus sentiant, sileant potius, quàm diuersa ab eis loquantur: secundus est, quando aliqui sibi persuaserat, à se ipsis specialiter optari silentium. Tertius est, cum nominatim prælati aliquibus silentium certo tempore, aut certo in negotio indixissent.

Quantum ad primum sensum huius quæstionis, dicitur, quod iuxta Iurisconsultos *a* iudicandū est secundum ea, quæ foris parent, non secundum ea, quæ occulta sunt, & mente retinentur, alioquin si liceret inferioribus tales sibi notiones de prælatis suis, quando eis aliquid præcipiunt, formare, actum esset de obedientia: nam diceret vnusquisque aliū sensum, quàm verba prælati indicant, tacitè sibi innotuisse. Et quamuis de clara suorum prælatorum mente, eaque minimè mutata constaret, adhuc tamen non licet bonis definitoribus, & patribus, si eam pro sua conscientiæ publicæ causæ repugnantem sentirent, aliter quam fides, & officium postulat, se gerere, ideoque loco suo minimè conticescere, sed & clarè, & sincerè sententiam suam proferre.

a l. illicitas, §. veritas, ff. de offi. præsident. l. cogitationis, ff. de panis.

Nam si obijcias illum, cui voluntas superioris innotuit, obedientiæ legi teneri ei adhærere. Huic obiectioni facilis est solutio, diuersum scilicet esse conditionem subditi, & consiliarij, siquidem subditi est superiori suo (generaliter loquendo) in illis rebus, in quibus subditus est, ac iuxta rationem dominij, quo tenetur, simpliciter obedire, iuxta doctrinam Diui Thomæ. *b* At consiliarij, & definitoris natura, & munus postulat, vt rem discutiat, & examinet, & quod vtilius videatur in medium afferat.

b D. Tho. 2. 2. q. 104. ar. 5.

Quantum verò ad secundum sensum, quando scilicet dicti patres sibi in animum induxissent ab ipsis particulariter silentium optari, videndum in primis esset, vnde illis hæc orta fuerit suspicio, an ratione negotij, quod geritur, an ratione suarum personarum, quæ parum eis gratæ sunt, an ex alijs extrinsecus aduenientibus causis, quæ quoniam sæpe inanes, futilésque deprehenduntur, ideo vt plurimum contemnendæ videntur, præterquam quod verendum istis maxime esset, ne ex eorum taciturnitate in publica causa alijs scandalū præberetur, præsertim si nullam afferrent silentij sui causam, & nō potest probabiliter sciri Generales, aut Prouinciales nolle, ipsos fratres libere loqui ea, quæ communi bono expediunt, & cauendū est, ne falsa obedientiæ specie isti seducantur. Nam cū obedientiæ laus non in his tantum, quæ commodū afferunt, sed in his, quæ displicent, atque oneri sunt, exequendis maximè declaretur, prout ait D. Thomas *c*, cauēdū est, ne aliqui silentij portum, vt tantum studiose affectantes eo se obedientiæ prætextu recipere profiteantur, quo proprii commodi studium eos perduxit. Quantum ad tertium sensum, quando aliquibus definitoribus à dictis prælatis silentium esset iniunctum, & hoc casu dicimus illorum iussionem non solùm iustam tacendi excusationem, sed etiā omnimodam acquiescendi necessitatem, ac proinde debitæ obedientiæ meritum afferre, quod tamē vix vnquam, nisi iusta & maxima ex causa contingere existimandum est.

c D. Tho. 2. 2. q. 104. art. 2. ad 2.

Ex his sequitur, quod quando res est talis, quod definitores eā non probent, eligentes tacere, & assurgētes cum capitis inclinatione vnico actu duplicem deformitatē includunt, iuxta doctrinā D. Th. *d* alteram omissionis, dum tacent quando loquēdi tempus est, & debitum bonū prætermittunt, iuxta eundem D. Tho. *e* & iuxta illud Iacobi: scienti bonum, & non facienti peccatum est illi: alterā commissionis, quatenus per actū exteriorem assurgendi, & caput inclinandi, id affirmare censentur, quod verum non est. Ait enim D. Augustin. *f* vterque est reus, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat, & D. Chrysost. *g* ait, non solùm ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem palā pro veritate mendacium loquitur, sed etiā ille, qui non liberè veritatem defendit, quam liberè defendere conuenit. Et confirmatur, nam quicunque conuocantur ad definitorium, vel discretorum, vt contentiant, vel contradicant, si præsentes sint, & taceant, habentur pro expressè consentientibus, etiam in malè gestis, & ideo inuoluuntur eodem peccato, & pœna, iuxta Innocentium, *h* & Abbatem, & Iasonem, cum ex debito officij teneantur, quando sunt accersiti, suum suffragium dare ex Abbate, *i* & Gōdisaluo.

d D. Tho. 1. 2. q. 72. art. 3.
e D. Tho. 1. 2. q. 79. art. 3.
f c. quisquis. 11. q. 3.
g c. nolite timere. 11. q. 3.
h Innocent. & Abb. n. c. 1. n. 13. de his quæ fiunt à maio. Ias. in l. quia. nu. 89. ff. solu. mat.
i Abb. vbi su. n. 9. Gondis. q. 5. n. 15. cū seq.

Neque obstat regula *k* iuris, expressa nocēt, non expressa non nocent. Nam respondeo, illam in definitorijs, Senatibus, & discretorijs ad res deliberandas conuocatis locum minimè habere, iuxta Innocentium, *l* Abbatem, & Felinum, & in nostro casu non solùm taciturnitas interuenit, sed illud signum inclinationis capitis, quod imperatiuè, & directiuè expressit mentis sensum, iuxta tradita à Caietano. *m* Et licet replicetur, illud signum esse æquiuocum, & posse significare, quod ipse definitor exiit, quasi dicens, egredior à definitorio, quia in consilium vestrum nō intrabit anima mea. Huic obiectioni respondeo, signis, & verbis eum sensum tribui debere, quem ex condicto quodam communiter omnes admiserunt, ideoque illi standum esse, iuxta vulgata iura, *n* & communiter nunquam definitores, & Consiliarij quasi contradicere volētes cum huiusmodi capitis inclinatione egrediuntur sine eo, quod aliquod aliud signum suæ contradictionis ostendant.

k l. expressa. ff. de regu. iur. l. nonnunquā. ff. de condi. & demonstr.
l Innocent. & Abb. in c. vestr de locat. in fi. Felin. in ca. non esse de præsump. 18.
m Caiet. 2. 2. q. 100. art. 1.
n Labeo. ff. de suppellect. leg. l. librorum. §. quod tamen, Casius. ff. de legat. 3.

Neque excusandi sunt dicti Definitores, & Consiliarij dicentes vereri, quod contradicendo Prælati contristabuntur, & se illis molestos esse ægrè ferre. Nam respondeo, nolle me absolutè illos ad contradicendum obligare, sed medium, quo contradicendo suauiùs procedant, ostendere. Vnde si aliqua ratione res ipsorum verborum lenitate temperari possit, integrè tamen, & illæsa veritate, id omni conatu debeat procurare: siquidem satis constat, eandem rem salua iustitia molliùs, aut duriùs, grauiùs, aut molestiùs pro loquentis ingenio, & dexteritate proponi posse. Vt enim in communi societate mutuis congressibus humaniter, iucundeque cum alijs, quatenus decet, conuersari virtutis opus est, quæ affabilitas vocatur à Diuo Thoma, *o* & à Diuo Antonino, & ab Aristotele: quæ tamen sic consideranda est, vt si quis in omnibus studeat ad delectationem loqui, hic modum in delectando transgrediens peccet per excessum, & in turpe adulationis vitium prolabatur, vt ipsemet Diuus Thomas scribit, *p* qui autem aliorum

o D. Tho. 2. 2. q. 114. ar. 1. & 2. ad 1. Anto. 3. p. tit. 1. c. 2. Arist. 2. et hic. c. 7. & libro 4. c. 63.
p D. Tho. 2. 2. 115. a. 1. & 2.

opinio-

opinionibus sine necessitate conatur resistere, hic se molestum, & quodammodo litigiosum reddit, quod virtuti repugnare solet, vt idemmet D.Thomas testatur. *a* Vnde in publicis consultationibus sapientis erit incolumi semper, inuiolataque veritate curare, vt cætera deinde maiori, qua fieri poterit reuerētia, atque verborum leuitate exponātur: quando autem nulla sermonis dexteritate, aut dicendi humilitate posset hic scopus superari, & quæ à dictis patribus dicenda sunt, putarentur ipsis patribus iniucunda, & odiosa, publicæ autem rei maximè salutaria, tunc planè ego non video, quomodo possint, aut debeant definitores à dicenda libere sententia supersedere, atque illud prætermittere, quod sibi conscientia dictat, & veritati censent esse consentaneum, cum, vt dici solet, scandalum potius sit prætermittendum, quàm veritas deserenda. Vnde Samuel *b* cum Rex Saul multa indigna perpetraret, non dubitauit verba ea proferre quæ sciebat Sauli maximam molestiam allatura. Quod idem de Nathan Propheta legimus, *c* qui Regem Dauid admonere non destitit, & admissi operis veritatem ipsi ante oculos ponere, ne officio suo deesset, quamuis ingentem animi dolorem Regi ea ex re illatum iri non ignoraret. Et è contrario Herodes impius, qui Herodiadis filiam *d* noluit contristari, perpetuis incendiis apud inferos torquetur. Hoc autem clariùs ex his, quæ infra in quinto articulo dicentur, agendo de libertate, qua prædicti patres debent in veritate dicenda pollere, patebit.

a D.Th.2.2. q.118. art.1. & 2.
b 1.Reg.15.
c Cap.12.
d Mat.6.

ARTICVLVS V.

Quando Generales, aut Prouinciales affirmant, se habere iustas, & validas causas aliquid faciendi, quę tamen alijs ignotę essent, an Definitores, & Prouinciales responsuri debeant eorum propositioni acquiescere.

Respondeo dicendo, à Consiliariis non plus requiri debere, quàm vt ad rem propositam pro modo propositionis respondeant, hoc est, ad generalia generatim, ad particularia particulatim, Principis enim sensus, & si quid occultius parat exquirere, illicitum, & anceps dici solet. Etenim si ad humanas actiones perficiendas certo iudicio, atque electione opus est, iuxta Diuum Thomam, *e* ad easque tum constituendas, tum diiudicandas ipsa accidentia negotii tantum momenti habere solent, iuxta eundem D.Thomam *f* sequentem Aristotelicam doctrinam, ita ut ex eorum veritate status, aut plurimū immutetur, ac deliberatio, si quæ accipienda sit, inde potissimum pendere soleat, quis audebit de arduo negotio circunstantiis omnibus spoliato, & tanquam corpore membris lacerato, certum sibi consilium, constansque iudicium polliceri; Sed tamen quia interdum dura nimis ad prælatorum interrogationem responsio videri posset, si dicant Definitores, se nihil habere, quod ad rem sibi non cognitam respondeant, & tacitè ægrè ferre viderentur, secum non omnia arcana negotii conferri: quod cauendum valde existimo, cum prælatorum authoritati honorificis uerbis semper sit seruiendum, Propterea censeo eos, nisi quid melius eis pro negotii conditione tunc occurrat, saltem debere generalia illa, quæ ad rem pertinere possunt, pro sua prudentia prælatis ipsis consideranda proponere, à cæteris verò, quæ sibi non liquent, tanquam à re dubia, abstinere quidem, sed desiderium tamen, quo tenentur ostendere, & prælatorum iussui, & muneri suo aliàs commodius, si tempus patietur, satisfaciendi, hac enim prudenti moderatione, quæ medium quoddam iter tenet inter præfatam contumeliam prælatorum, & turpe obsequiū, Definitores, & patres ipsi suo officium suum explere videntur, & ita multos clarissimos viros consilia sua temperasse legimus, prout apud Corneliū Tacitum, *g* videre est.

e D.Th.1.2. q.91.ar.1.& 2.
f D.Th.1.2. q.7. Aristo. lib.2.
g Tacit.lib.4. 57.

ARTICVLVS VI.

Definitores, & patres sibi persuasum habent Generalem, aut Prouincialem, in animo statuisse, quod uelint facere, eosque sententiam minimè mutaturos in aliqua electione, aut negotio peragendo, & ideo se dissentiendo nihil profecturos, an tacendo sint excusati.

Respondeo dicendo, quod si concedatur firmam omnino ipsorum prælatorum mentem esse adhuc, non ideo Definitores, & patres ipsi cum ad sententiam proferendam rogantur, ab ea sincerè proferenda excusantur.

Notum siquidem est in actionibus humanis, aliud esse executionem finis, qui in operis consummatione consistit, quemadmodum consilium non est de fine, sed de his, quæ sunt ad finem, iuxta doctrinā D.Thomæ. *h* Quando igitur assumitur quispiam ad aliquod officium, ad media tantùm adhibenda tenetur, quæ sunt propria illius officij, & ab eo præstari possunt, non ad finem assequendum, qui aliunde pendet: sic Medicus stipendio conductus, ad aliud non tenetur, quàm bene mederi, quāuis sanitas non sequatur, & magister ad aptè dicendum, licet auditores non proficiant iuxta Aristotelem, *i* & Ciceronem: Sic ergo cum Definitorum, & patrum officium sit consulere, præsertim quando id consultores sunt rogati, ad eos non pertinet vlterius ratiocinari, an id consilium sit exequendū, cum diuersum sit, & finis hic (si tantum habent votum consultiuum) in illorum non sit potestate, siquidem ministri est tantùm velle conari, & laborare, Dei autem perficere. Nam prout Nicolaus *K* Papa ad Michaelem Imperatorem scribit, debet sedes Apostolica facere, quod suum est, neque fasti dire laborem, Deo autem, cuius est bene cæpta perficere, laboris effectum relinquere.

h D.Th.1.2.q. 14.ar.2.
i Aristo.1.et. c.1.Cicer.li.1. de inuen. in princ.
K Epist.9.ad Michaelē Imper. to.3. Decret.

Adeò supradicta sunt vera, vt si Definitores, & patres existiment Prælatos exquirere eorum sententias, ceremoniæ potius, vt dici solet, quàm consilii causa, nullatenus à munere suo discedere debere, quod est omni in re fidem, atque officium præstare, atque quod in reliquis rebus solent, sic & hoc loco, quod conscientia eis dictat, apertè profiteri, idque duplici præcipuè ratione: altera, ut ita dicamus, intrinseca, altera extrinseca. Intrinseca est, nam cum Definitores ex munere sibi imposito teneantur reipublicæ vtilitati atque religionis commodo consulere, & definitorium ad consulendi munus salubriter exercendum fuerit destinatum, propterea quandocunque aliquid ibi proponitur, quod detrimentum religioni possit afferre, quomodocunque proponatur seu serio, seu ioco, seu verè, seu fictè, res ipsa, locus, officium, & religionis necessitas Definitores compellunt ad consilium fidele, salubreque præstandum. Altera est scandalum, quod in consilio imaginario dando aliis præberetur. Nam sicut si quis vsuram fictè peteret, & alter fictè illam solueret, atque de pecuniis istis datis, & petitis instrumentum fieret, graue crimen committeret ob scandalū, quod ex huiusmodi instru-

instrumento vsurario illis saltem præberetur, quibus ea inter cōtrahentes collusio,& simulatio nota non esset. Sic quamuis prælati fictè consilium petant,& definitores fictè illud præbeant, quia tamē actus ille publicus est, & in definitorio ad res graues deliberandas instituto geritur, non possunt, qui talia agunt, à scandali culpa excusari, quandoquidem sciunt omnes qui ibi adsunt, Definitores astringi ad vera consilia danda. Vnde cum secus videant fieri, necesse est eosdem offensionem non leuem intus in animis pati, quod sic vetera instituta, ac disciplinam videant patui fieri.

Pro maiori autem prædictorum, & eorum, quæ dicēda sunt, explicatione, oportet, videamus, quod virtus libertatis in huiusmodi Senatibus,& consultationibus etiam ab ethnicis authoribus summis laudibus celebrata est, vt patet apud Plutarchum *a* & Valerium Maximum, *b* & Plinium, fuit etiam a Sanctis Patribus summis laudibus elata. Et sic inuictissimi Martyres Stephanus, Laurentius, Sebastianus, Vincentius, Cyprianus, & huiusmodi alij innumeri hanc ipsam loquendi libertatem profusi sanguinis, gloriosæque mortis sigillo consecrarūt: & multorū exempla non desunt, qui quamuis munere non essent astricti, hanc tamen libertatem, cū oporteret, strenuè exercuerunt. Nam & Dauidem cum Saule, *c* Nathan cum Dauide, *d* Eliam cum Achab, & *e* Ochozia, Danielem *f* cum Nabuchodonosor, *g* Moysen cū Pharaone, *h* Esaiam, & Zachariam cū principibus Israel. Denique & Paulum coram Felice, Festo, & Agrippa, vt in actibus *i* Apostolorum legitur, nam libertatem exhibuisse nouimus, de qua etiam apud Psalmistam habemus dicentem, Loquebar de testimonijs tuis in conspectu Regum,& non confundebar.

a Plut. de discrim. adulat. & in lib. de Apophteg. Lacone.
b Valer. Max. li. 6. c. 2. Plin. lib. 3. epist. 9.
c 1. Reg. 24.
d 2. Reg. 12.
e 3. Reg. 21.
f Dan. 4.
g Exod. 10.
h Esai. 1. Zachar. 1.
i Actor. 24. 25. 26.

Ad hanc verò libertatem exercēdam exigi multa solent, quorum nōnulla, & in aliarum virtutum vsu requiruntur. Primum est, vt rei, loci, temporis, ac personarum, quibuscum agitur, ratio habeatur. Nam cum opportunitas in omnibus rebus potissimum prodesse soleat, tum vero ad libertatis huius fructum consequendum occasio in primis animaduertenda est, quæ nisi suo loco accesserit, huius libertatis vtilitas facilè perire solet. Modus prǣterea si qua in re adhibendus est, in hac præcipuè, de qua loquimur, libertate retinendus erit, vt pro rerū varietate, quæ tractantur, libertatis etiam velut gradus quidam obseruētur, cum modo vehementiorem, modo placidiorem, siue remissiorem eam adhiberi oporteat, quod etiam in personis definitorum, vel discretorum, vel consiliariorum in causis regularium, qui hac libertate vsuri sunt, seruādum esse censeo, cum non eadem libertatis alacritas in religioso iuuene, ac in sene,& diu in consultationibus versato in præsentia aliorum seniorum,& maximè in consultationibus huiusmodi versatorū decere videatur. Porrò his cunctis commune esse debebit, vt quæcunque dicere coram Prælatis Generalibus, aut Prouincialibus agatur, omnis à verbis asperitas, à voce contentio,& clamor à vultu, atque à cætero corporis habitu, iræ, vel alterius perturbationis suspicio prorsus remoueatur, & nihil arroganter, nihilque proteruè, nihilque ad ostentationem proferatur iuxta ea, quę tradit Quintilianus. *K* Et quoniam loquendi fiduciam conscientia ipsa, atque innocentia maximè excitare solet, proderit multum, vt illa eo magis apud alios valeat, si is, qui dicturus est veritatem, existimationem sibi antea, comparauerit, nec eo tantum tempore, aut loco, qui tunc se offert, sed, quandocunque res postulat, liberè loqui assueuerit ita, vt eam sibi apud alios opinionem vitæ suæ probitate conquisierit, se ad publicæ rei commodum, & dignitatem actiones suas præcipuè dirigere,& referre. Quod & Quintilianus *l* quamuis Ethnicus sensit, cum scripsit libertatem loquendi ab eo potius exercēdam, cuius mens vitijs omnibus erit libera, eundemque facilius persuasurum, quia dicit sæpius, vera,& honesta.

K Quint. lib. 11. ca. 1.
l Quint. lib. 12. c. 1.

Sed & illud obseruandum, vt si suspicio sit, eam dicēdi libertatem superioribus esse molestam posse, curet ipse definitor, aut discretor, sic illam dicendo téperare, non quidem vt obscuriore, aut submissiore voce vtatur, nam (vt inquit Seneca *m*) qui dicere nisi clam non vult, penè non dicit, sed vt sicut Medici amara pharmaca melle solent oblinire, sic orationis acrimonia, quam dicendi libertas parit, verborum dexteritate, ac suauitate, erga prælatos liniatur, exemploque Euangelico, oleum vino misceatur, ac virgæ emendationis dulcedo mannæ adiungatur, prout ait D. Gregorius. *n* Ita eleganter, ac doctè doctissimus Cardinalis Paleotus *o*, de sacri consistorii consultationibus agens.

m Senec. lib. 1. de ira. c. 19.
n Gregor. 21. Moral. ca. 8. ca. disciplina. 45. dist.
o Paleot. p. 1. q. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum si suspicarentur definitores, & dicti patres prælatis ipsis dissentientibus magis ob firmādum, aut potius irritandum, quàm sententiam suam debeant comprimere.

Respondeo dicendo, quod sicut correctionem fraternam tunc intermittendam Doctores aiunt, quādo timetur, ne ob illam frater fiat deterior, iuxta tradita à D. Thoma, *p* & Syluestro, eo modo visum est aliquibus, quod si suspicarētur definitores,& consiliarii prędicti eorum consilium potius obfuturum, quàm profuturū, prudenter facerent, si consilium illud aut intermitterent, aut in tempus opportunius differant, cum scriptum sit. *q* Noli arguere derisorem, ne oderit te. At hi toto cœlo aberrant. Nam correctio duplex est, quædam quæ prouenit ex charitate quę fraterna appellatur, & hæc tunc exercenda est, cum profutura speratur, de qua in præsenti non agimus. Altera, quæ ex actu iustitiæ proficiscitur, quæ cum publici boni ratione exerceatur, non est omittenda, etiam si nulla futuræ emendationis spes proponatur, sunt enim alia bona, quæ ex tali correctione sequuntur, iuxta D. Thom. *r* Vnde cum in nostro casu consilium hoc,& suffragium, quod à definitoribus,& patribus præbetur, ad actum potiùs iustitiæ pertineat: non videtur prætermittendum esse, licet etiam nullus emendationis fructus esset expectandus. Præterea casus noster non pertinet ad correctionis materiam: loquimur enim de definitoribus & patribus, qui lege iustitiæ coguntur ad suos prælatos accedere, cum ab eis accersuntur in definitorium, quo casu ipsorum definitorum vox non est propriè correctio, sed responsio ad interrogata,& actus obedientiæ, atque per solutio debita facta prælatis, qui hoc iure suo petunt ab ipsis. Vnde non possunt definitores pro fide sua illud eis vllā ratione denegare.

Neque obstat, quod cum obligatio, qua astringuntur definitores ad dandum suffragium suum, sit propter actum virtutis exercendæ, virtus autem requirat media debito fini congruentia,& ideo quādo suffragium,& cōsilium, quod dandum est, finem impediret, velut cū prelati ex eo suffragio potius essent ab eo, quod optatur, auertendi, quā persuadendi, videtur tunc cessare ea obligatio, argumento eorū, quæ tradit D. Thomas. *f* Nā huic obiectioni respondetur, qd in ipsis suffragijs præstādis aliud est officium

p D. Tho. 2. 2. q. 33. artic. 6. Sylu. ri. correctio nu. 4.
q Prouer. 9.
r D. Tho. vbi sup.
f D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 6. ad 2. & 3.

officium, aliud est finis ad officium, tenentur Definitores, quod in eorum est potestate, idq; est fidele consilium, & suffragiū dare, ad finem autem non astringuntur, qui est illū persuadere, quia ab eis hoc non pendet, præterquā quod definitorum, & consiliariorum consulendo, & suffragando finis est quidē prodesse suis prælatis, & hoc ad religionis augmentū, & boni publici vtilitatem, & ideo quamdiu interpellet hæc ratio communis boni iuuandi, non debent à suo munere cessare, neq; hunc tanquam præcipuum finem vllo pacto deserere.

Aduertendum tamen, quod si Definitores ex cō iecturis non obscuris omnino suspicarentur ipsis reniten:ibus bonum publicum religionis, ob prælatorum pertinaciam, eo magis perturbatum iri, sūt, qui existimant, ipsos partes culpæ non esse arguendos, qui ne publicum bonum in maiorem ruinam labatur, silentium amplectuntur, quando omnes aliæ loquendi rationes ad iuuandum interclusæ videntur. Nam cum ex officio sibi iniuncto teneātur, si maiorem nequeunt reipublicæ vtilitatem promouere, saltem maiora damna auertere, satis munus suum illi præstare videntur, qui siue tacendo, siue loquendo, prout magis expedire iudicauerint, id assequantur. Verum quoniam magna hinc desserēdi officij occasio suboriri posset, sæpeque inanes sunt hæ suspiciones, & potius humanæ imbecillitatis commenta, ideo censerem nisi perspicua admodum, & indubitata hæc futura pernicies ostēderet ipsos definitores à recta sui ratione, tanquam à regia iustitię via, nunquam discedere debere.

ARTICVLVS VIII.

Quando res proponuntur Definitoribus decidendæ, quæ partes illorum esse debent.

Respondeo dicendo, quod sicut in rebus speculatiuis est scientia iuxta D. Thomam, *a* quæ indicat intellectum alicui rei per certas, & probatas causas firmissimè adhærere, iuxta D. Tho. *b* & Aristotelē, cuius contrariū est in scientia, seu praua, quā vocant dispositionis ignorantia, quæ non quidem est priuatio omnis cognitionis, sed errorem infert, iuxta eūdem D. Thom. *c* Et sicut est medium quoddā inter ista duo extrema, quod latissimè patet, & variis nominibus appellatur, prout mens magis in vnū extremum, quàm in alterum inclinat, sic in practicis de actionibus, de quibus deliberandum est, sunt sententiæ hominū tanquam extremæ, eadéq; firmæ, & stabiles, vel aliquid omnino faciendū, vel nequaquam faciendū esse. Et est status medius, qui item varius est, & multiplex, & varia etiam obtinet nomina, prout intellectus practicus varijs nominibus refertur ad extrema. Aliquando enim non veniunt in mentem rationes, sed occurrunt testimonia hominum, & hæc est fides humana, cuius licet nonnunquam tanta sit vis, vt nulli dubitationi locū relinquat; attamen sunt huiusmodi testimonia magna ex parte incerta, & quibus potest subesse falsū, imò ex sui natura sūt velut rationes probabiles, quibus alii plus, alii minùs tribuunt, ex quo illud sequitur vt alii credant rem esse verum, alij dubitēt, alii omnino dissentiāt; aliquando mens ipsa acuiter tendit in alterā partem. Sed quia rationes, quibus commouentur, nō sunt ita firmæ, vt omnino conuincatur timet, quod pars contraria sit vera, & hæc est opinio iuxta D. Thom. *d* aliquādo licet rationes, & argumenta ex altera parte extent, occurrit tamen ex altera ratio aliqua leuis, quam dissoluere intellectus nequit, teneturque mens ipsa veluti laqueis quibusdā irretita, quibus nullo modo se potest explicare, & hic est scrupulus. Et tandem aliquando rationes æquales vtrinque se offerunt, ita vt animus non magis in vnam, quam in alteram inclinet partem, & tunc oritur propriè dubitatio, ad cuius tamen substantia sicut non id semper necessario requiritur, vt æquales omnino tanquā in statera hinc inde vrgeant rationes, (nam potest esse maxima, maior, & minor dubitatio) sic neque cuiuslibet contradicentis sententia rem semper dubiam reddit, nam alia multa expendenda sunt, vt dubia res dicatur, imò vbi communis extat Doctorum opinio, res amplius dubia dici non solet, prout tradit Puteus *e* in suis decisionibus.

a D. Th. 1. 2. q. 54 ar. 2.
b D. Th. 2. 2. q. 2. a. 4. Ari. 1. Poster ior. c. 12. & 6. Ethi. c. 2.
c D. Th. 1. 2. q. 76. ar. 2.
d D. Th. 2. 2. q. 2. ar. 1.
e Pute. decis. 233. n. 3. 3 p.

Quibus propositis, vt quæsitum in titulo quæstionis clariùs dissoluatur, causas huius ambiguitatis, & perplexitatis in medium adducere oportet. Nā sæpè oritur ex ignoratione rerum, de quibus deliberandum est, quod caput, cum latè pateat, & quædam sint, quæ omnino scire ad Definitorium spectat, vt sunt ordinationes Generales, & prouinciales, suæ religionis, quædam etiam, quæ ignorare iusta sit excusatio, velut quid disponant iura circa casum extraordinarium, & rursus quædam sunt, quæ definitores secum debent meditari, antequam ad definitorium accedant, quædam verò, quæ cū alijs viris prudentibus, multarumque rerum vsu peritis communicare debē, antequam ipsi in definitorio sensum suum pronuncient, velut quando agitur de re graui maximis circūstantiis pro vtraq; parte vallata propter rationes in definitorio pro vtraq; parte adductas, respectu quorum multa prudentia, & consideratione opus est, si propter æqualitatem rationum adductarum hæc dubitatio emergit, poterit tunc Definitor rationes ipsas cum aliis prudentibus, & doctis conferre, vt tanquam in libræ lancibus impositas cōsiderent, quæ lāx alterā deprimat, singulas circumstantias accuratè secū recensendo, atque ex his plurib. siue honestis, siue vtilibus, seu fini accommodatis eā partem deligere, in qua aut maior honestas, aut vtilitas, siue rerum conuenientia iudicaretur: & debet maximè considerare, an ex mentis perturbatione dubitatio hæc oriatur. Nā tunc maximè necessarium est, vt ipsi Patres composito, & tranquillo animo ad dicendam sententiam accedant, cum absurdum sit eos, qui difficultates propositas, ac controuersiarum fluctus sedare debent, eo ipso tempore maximè anxios, ac curarum æstibus laborantes deprehendi.

ARTICVLVS IX.

Vtrum liceat definitori non accedere ad definitorium, quando à Prælatis indictum est.

Respondeo dicendo, quod iuxta sacros Canones duplex forum tradi solet, alterum quod fori, alterum quod poli appellatur. In priori non inuenio aliquam constitutionem Regularem aliquā pœnam propter eius absentiam impingentem: inuenio tamen obedientiæ præceptum ipsum obligare, ratione cuius poterit propter transgressionem à Prælato arbitraria pęna puniri, nisi legitimè excusetur. Si verò de foro poli loquamur, in quo culpæ accuratissimè examinantur, & pro modo cōmissionis, aut omissionis singulæ expenduntur, proculdubio affirmandum est, Definitorem absentiæ suæ in Definitorio, quando vocatur, rationē Deo reddere debere, ac pęnā, nisi causa aliqua iusta, ac legitima de-

detentus fuerit, ab illo omnino subeundam esse, si qui se etiam hæc illius sit vocatio. hoc minus, hæc ob iniuriam, vt suum Prælatum vocantem sequatur, vt illi assistat, ac publicas res tueatur. Et confirmatur, quia sicut in corpore humano miro ordine membra omnia fuerunt distributa, & sua cuique functio assignata, oculis vt videant, manibus vt palpent, pedibus vt gradiantur, & vnum quodque eorum cũ suo ministerio fungitur, aliis etiã membris seruit, ne detrimentum patiantur iuxta D. Chrisost. a alioquin si proprium suum officium intermittat, aut naturalem locum transgrediatur, vitium contrahit, & totum corpus læditur: Sic in corpore mystico Religionis, vbi omnia peruertuntur, aut locus in acie deseritur, tunc culpa incurritur, aut damnum bono publico infertur iuxta eiusdem D. Chrysost. b sententiam. Vnde sæpiùs apud sacras literas c id repetitum scimus, vt vnusquisque impleat vocationem suam.

a Chrysost. in oper. imperf. homil. 33. in c. 20 super Ma.
b Chrysost. in epist. ad Ephe. c. 4 homil. 11
c Ad Rom. 12 1. ad Corint. 12.

ARTICVLVS X.

An debeant definitores subscribere sententiæ latæ à Prælato, quam in Definitorio non approbauerunt.

RESpondeo dicendo, quod Definitores, & consiliarij habent in religionibus votum non solum consultiuum, sed etiã decisiuum, & sic quando ad causas decidendas vocatur, quasi eorum authoritas sit necessaria, vocantur; cum constitutionibus Regularibus authoritate Apostolica factis votum decisiuum hoc includat, vnde non tenetur subscribere, nisi id, quod decisiuè secundum eorum conscientiam determinant, verum est, quod consentiente maiori parte potest Definitor dissentiens propria manu dictam sententiam, & consultationem subscribere, tunc enim non potest non id sequi, quod à pluribus probatum fuisse videt, quamuis ipse cum aliis contradixerit, vt notatur in Iure, d & tradit Abbas, nam ille, qui dissentit, tunc quando firmat, & subscribit priorem sententiam, tanquam minus probabilem deponere existimatur, atque intellectum suum cum humilitate captiuat, vt frequentiori sententiæ tanquam prudentiori adhæreat, argumento cuiusdam legis. e Sic de Lacedæmoniis legitur apud Plutarchum, f qui postquam res rmata erat à Consilio, non ampliùs disputabant, imo & ijdem, qui antea repugnabant, postea Decretum defendebant. Vnde in annalibus religionis Sancti Dominici, vt in historia generali eiusdem sancti continetur, in Capitulo Generali Londini habito anno Domini millesimo, ducentesimo, sexagesimo tertio, vbi gloriosus Sanctus Thomas de Aquino tanquam definitor Prouinciæ Romæ adfuit, constitutum fuisse, vt quando aliquid à parte maiori Definitorum aduersus aliquorum sententiam decretum est, is, qui in contraria sententia fuisset, nũquam proprium suffragium cuique vlla occasione, aut tempore manifestare auderet. Ex qua constitutione colligitur, ipsos dictæ sententiæ subscripsisse, si enim non subscripsit, iam notum erat ipsum contradixisse. Et sic in nostra Religione video obseruari.

d l. ad maior ad minorẽ pel 6. 1 de his, quæ fiunt à maio. Abb. in ca. ex par. de cõc. pra bẽ. n. 3. & 10. post alli. nu. 14. eodem tit.
e l. si patre de arbitr.
f Plutar. in Lycurg lib. 2. c. 6 2.

QVAESTIO XLVI.

De dispensationibus, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem vndecim quæruntur.

1 QVid & quotuplex sit dispensatio.
2 Vtrum sit dispensatio, idem quod priuilegiũ, declaratio, & Epicheia.
3 Quomodo Epicheia sit vtendum.
4 Vtrum prælati debeant concedere facile dispensationes.
5 Vtrũ petens dispensationem sine causa, & ea vtens peccet.
6 Vtrum subreptitia sit dispensatio innixa dolo, & fraude.
7 Vtrum si Papa, aut eius delegatus concessam à se dispensationis gratiam committat ordinario, vt verificata narratiua, dispenset, finiatur talis delegatio morte Papæ delegantis.
8 Vtrum dispensatio à Papa facta monacho ad testandum, expiret morte concedentis re integra.
9 Quibus prælatis, siue Ecclesiasticis, siue regularibus, respectu suorum subditorum competat de iure communi dispensandi authoritas tam circa præcepta, quam circa vota, in minutis, & frequenter occurrentibus necessitatibus.
10 Vtrum, quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ, censeatur dispensare.
11 Vtrum dispensatio sit strictè interpretanda.

ARTICVLVS I.
Quid & quotuplex sit dispensatio.

RESpondeo dicendo, quod dispensator ab eo deriuatur, quod dispensare, id est, distribuere, dispendia domus, seu victui distribuendo præest, secundum ea, quæ in primo tomo g latè diximus, agendo de Prælatis quoad potestate ad dispensandum; & secundum Diuum h Thomam, Sotum, & Nauarrum, dispensatio est iuris communis relaxatio, cum cognitione causæ ab eo, qui habet potestatem ad dispensandũ. Dispensationum alia est tacita, quando verbi gratia Papa indigno, vel inhabili scienter prouidet, vel inhabilem, vel indignum ad beneficium, officium, vel aliud admittit, seu promouet, quæ tacita dispensatio expresse æquipollet, & plenè operatur, vt ait quædam Glossa, i quam sequuntur Innocentius, & Antonius de Butrio, Bartolus, & Imola. Vnde si Papa assumat ad dignitatẽ homicidam, Apostatam seu indignum scienter, cum eo dispensare videtur: & hanc opinionem, vt magis communem amplectuntur Iason, & K Felinus.

Aduertendum tamen, quod tacita dispensatio Episcoporum, aut aliorum prælatorum inferiorum parum, aut nihil operatur, vt ait Baldus, l & Episcopi, cæterique Prælati nunquam videntur tacitè dispensare, etiam si excommunicatum, aut indignum ad sacros Ordines scienter promoueant, vt etiam sentire videtur Innocentius m Ioannes de Anania, Imola, & Antonius de Butrio ponentes differentiam inter modum dispensandi Papæ, & aliorum Prælatorum inferiorum, nam in dispensationibus, quas concedunt Ordinarii Inferiores, requiritur causa, secus in Papa, in quo causa præsumitur, & in dispensationibus, & indulgentiis ab eo emanatis liberalitas est pro causa, vt tradunt Butrius, n Imola, Felinus, & Præpositus.

Expressa dispensatio dicitur, quando adsunt verba in supplicatione videlicet, *dispẽsare dignemini*, vel in

g 1. Tom. q. h D. Th. 2. 2. q. 99. ar. 4 & q. 88. art. 10. So. li. 1. de iust. q. 7. a. 7. Nauar. in prælu. manu. præl. 9 manu. prælu. c. nu. 15.
i Gl. in c. qui in alijs quod. 51. Inn. Butr. in c. venien. de filijs. Pres. Bar. in l. quidam consulebant in 2. not. vbi Imola ff. de reiudica.
K Ias. in l. Barbarius nu. 14. ff. de of. Præf. Fel in c. postrea col. 2. & seq. de testib. cogendis.
l Bal. in add. ad specul. tit. dispensatio. ver. vnusquisque superior.
m Inn. in c. nuper de offi. dele. Anania & Imola in c. significauit de of. er. Est in prœc. Du. c. 8.
n Butr. & Im. co 12. Fe in 4. Falter. in c 1. de cõst prap. in ca. venerabilem qui filij sint legitimè.

in literis appositum est verbum, *Dispensamus*, iuxta ea, quæ in sacris Canonibus dicuntur: *a* vel quando apponitur verbum, *Permittimus*, vt ex eisdem sacris Canonibus *b* colligitur.

a c. at si cleri ci § de adul. de iud. c. a de multa in fin. de praben.
b c. literas de filijs presb. c. vn. de ata. & qualit. lib. 6.

Et aduertendum, quod dispensationum tria sunt genera. Prima est dispensatio legis: secunda hominis: tertia mixta, quando scilicet lex concedit, vt homo dispensare possit.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit idem dispensatio, quod priuilegium, declaratio, & Epicheia.

RESpondeo dicendo, quod dispensatio à priuilegio differt, & inter alia in hoc differt. Nam priuilegium sine causa conceditur, siue concedi consueuit; dispensatio vero cum causa, qua existente falsa dispensatio corruit. Ita Abbas, *c* & Decius. Præterea dispensatio ad partis petitionem conceditur, non autem priuilegium, & ratio est, quia soluere, & relaxare non debet superior ius, nisi ex parte petente instante, & supplicante, prout dicitur in Iure, *d* & tradit Quintilianus Mandosius.

c Abb. in cap. quia circa co. 2 de consang. Decius consi. 671. cũ causa penul. col.
d l. 4. §. hoc. autẽ iudiciũ.

Quomodo autem differunt dispensatio, & declaratio, ex dicendis patebit. Nam declarare est in iure, dispensare verò circa ius; ius enim interpretatur, quisquis illud explicat, vt ostẽdat apertè, an ius illud id, de quo agitur, includat, necne. Lex namq; illa naturalis, *Non occides*, per humanas leges sępissimè explicatur in hunc modum, vt constet per eã homicidiũ ad defensionem cõmissum minimè prohiberi. Naturalis enim ratio dictat defensionẽ omnibus esse permissam. Dispensat verò circa ius, qui data legis obligatione ab ea priuatim aliquẽ eximit, secundum enim D. Th. *e* lex ponitur respiciendo ad id, quod est, vt in pluribus bonum. Sed quia contingit, huiusmodi in aliquo casu nõ esse bonum, oportuit per aliquem determinari in illo particulari casu, legem non esse seruandam, & hoc est authore D. Tho. propriè dispensare in lege. Cuius rei proponitur exemplum in quadam Decretali, *f* iuxta ea, q̃ tradit Diuus Thomas, *g* Iure enim humano nobiles, & literati duo beneficia curam animarum habẽtia obtinere prohibentur: at Romanus Pontifex aliquem nobilem, aut literatum ab hac iuris humani prohibitione eximere potest. Ita explicant Turrecremata, *h* Almain, Ambrosius, Catherinus, Soto, & Couarruuias. Aliud exemplum quotidianum accipiat lector. Nam licet Sacri Canones sæpiùs compræhẽdant in suis decisionibus Regulares, particulari tamen priuilegio eximunt Regulares, pręcipuè Mendicantes. Vt autem possimus penetrare, quę sit differentia inter dispensationem, & epicheiam, aduertendum est, quod epicheia est idem, quod æquitas, quæ est iustitia dulcore misericordiæ temperata, pensatis omnibus circunstantijs, cuius officium, seu proprius actus est in casibus specialibus discedere à verbis legis generalis, seruata tamen legis intentione, attentis omnibus circunstantijs. Itaque epicheia est, qua prætermisso verborum legis rigore præfertur, quod recta ratio poscit, & q̃d legislator in tali casu præeligere debuisset: de his enim, quæ vt plurimum accidunt, feruntur leges pro bono communi, quarum obseruantia in quibusdam casibus, & circunstantijs manifestè bono communi perniciosa foret, quod enim pro certo fine institutum est, non debet contra illum finem militare. Quare ipsum salubriori consilio est pro tunc relinquendum, aliàs potiùs præuaricator legis, quàm obseruator esset censendus iuxta regulã iuris, is committit in legem, qui verba legis amplectens contra legis nititur voluntatem: huiusmodi virtus appellatur epicheia, seu æquitas iuris, de qua intelligitur illud commune dictum. Ipsæ leges cupiunt, vt iure regantur. Exempli gratia, si lege, vel Iudicis sententia cautum est, gladium depositum restitui hoc, vel illo tempore, & quis eum in furia repeteret, tunc locum habet epicheia, eaque in legis, vel sententiæ executione vtendum est, epicheia igitur habet medium inter ius, & inter rigorem ipsius Iuris, vel legis. Nam ius, vel lex est iusta ordinatio generalis ad bonum commune, vt ait D. Th. *i* rigor autem Iuris, vel legis est excessus, siue austeritas Iuris aliquoties ad terrorem scriptus: ideo in foro conscientiæ, & contentioso quilibet etiam iudex æquitatem semper debet habere præ oculis, iuxta ea, quæ nos iuris Consulti docuerunt, *K* supradicta colliguntur ex traditis à Diuo Tho. *l* & in Angest. in suis moralibus. Ex dictis colligitur differentia inter dispensationem, & epicheiam, quod epicheia est declarare legem in tali casu locum non habere, dispensare verò est quempiam subditorum à lege excipere, concessa illi licentia, & facultate, sine qua legi esset obnoxius. Patet ergo discrimen, quod epicheia non est subditum per licentiam eximere casu, quo teneretur, sed explicare, quod in illo casu non tenebitur, dispensatio autem est licentiam concedere. Quare epicheia non solùm prælatis, verùm subditis competit, dispensatio verò tantùm Prælatis. Ita Soto. *m*

e D. Tho. 1. 2. q. 88. ar. 10.
f c. de mult. de prab.
g D. Tho. quo li. 9. a. 15.
h Turrecr. de Eccl. Hierar. li. 3. c. 55. Almain. inde po test. Eccl. ca. 13. Catheri. contra Caie. lib. 2. fere ad finem. Soto. lib. 1. de iust. q. 7. ar. 3. Couar. de spons. ca. 6. §. 9. nu. 2.
i D. Th. 1. 2. q. 90.
K l. quod si ephes. ff. quod certo loco.
l D. Th. 2. 2. q. 120 ar. 1. & Angest. in moral. c. 11.
m So. lib. 1. de iust. q. 6. art. 3. p. 70. col. 2.

ARTICVLVS III.

Quomodo epicheia sit vtendum.

RESpondeo dicẽdo, quod præsens articulus proponitur ad indagandum, quomodo vtendum sit virtute epicheia, quæ maximè necessaria est ad regimen Regularium, & ad tranquillitatem Religiosorum, qui aliquando literales tantùm existẽtes maximis scrupulis succumbunt, pro quo aliquæ regulæ sunt constituendæ.

Prima regula est, quod inter duram, & benignã sententiam, seu declarationem præcepti diuini, & humani, benigna interpretatio est semper faciẽda, & acceptanda in dubiis cæteris paribus. Hæc sententia communis est, & ratio est, quia pręcepta Dei, & Ecclesiæ non fiunt, neque intendunt tollere omnem spiritualem dulcedinem, qualis certè tollitur, quando nimis scrupulosè, & timidè præcepta interpretantur, & nota, quod non dicimus benignam opinionem, sed benignam declarationem, nam securior opinio tenenda est, & sequenda.

Secunda regula est, quod neque Deus, neque Ecclesia intendit suis præceptis nos obligare ad vix possibile, & nimis difficile in se, quia moraliter, & ciuiliter secundũ iura impossibile est, quod vix nisi cum magno detrimento fieri potest, ad quod nemo regulariter obligatur, alioquin quomodo saluabitur illud, Iugum meum suaue est, & onus meũ leue; neq; Deus esset homine benignior, sed durior, q̃d absit. Alia ratio, & melior est, quia piè credendum est, neq; Deũ in lege gratiæ velle, neq; Ecclesiã imponere nobis iugũ vix possibile, & difficillimũ, saltẽ, sub pœna peccati mortalis; neq; enim Deus, vt homo, quærit occasionem ad calũniandum, cũ Sapientiæ primo capite legatur, *Sentite de Deo in bonitate.* Ita Angest. *n* in suis Moralibus, explicans de motu sensualitatis subito insurgẽte, ad quẽ refrenãdũ est tenuissima facultas volũtatis, & valde tenuis deli-

n Angest. in morali. c. 6. et 10.

deliberatio, & modica possibilitas, quamuis sit absolutè possibilis refrænatio aliqua. Similiter exemplificatur de medio iustitiæ, aliarumq; Virtutum, scilicet de æqualitate punctuali, quam seruare est nimis difficile, & vix possibile in omnibus, ideo ad eam non tenemur, sed intra latitudinem quãdam grosso modo æstimatam, secundum Scotum, & cõmuniter Doctores ex secundo, & quarto Ethicorũ hoc probantes. Aduertendum tamen est maximè circa hanc regulam, ne quis facilè iudicet esse maximam difficultatem, vbi non est, quia in hoc casu potest quis facilè decipi, maximè in sua causa, dum non constat apertè de tali maxima difficultate, propter quod in dubijs stet iudicio sapientiũ, prout aduertit Doctissimus Gerson, *a* qui late prosequitur hanc regulam.

a Gers. de Vita spirituali lle.6.

Aduertendum est etiam, quod aliqua sunt difficillima, ad quæ iure naturali, & diuino, & humano tenemur etiam cum periculo mortis, & cum rerum & honoris iactura, de quibus per doctissimum Soto. *b* Non possum enim in his immorari, cum hoc ad meum institutum in hoc articulo non pertineat, & nolo inculcare materias, sed breuitate propositas resoluere.

b Sot. de secr. memb. 2. q. 2. conc. 6.

Tertia regula est, quod neque Deus, neque Ecclesia intendit suis præceptis aliquem obligare sic quod ea implendo sit, vel appareat fatuus, aut quod bona tollatur vrbanitas, aut conuictus honestus cũ alijs hominibus, neq; consulit nænias, nec vt sic se habeat homo, vt alijs ridiculo sit, saltem apud viros bonos, & discretos. Quod patet à simili de votis ex diuino præcepto Deo reddendis, quæ tamen si stulta sint, nullos obligatur implere, secundum Doctores cõiter, quia Psalmo trigesimo dicitur, *Odisti obseruantes vanitatem*, & Ecclesiastici quinto, *Displicet Deo infidelis, & stulta promissio*, & omnia mandata eius iustitia, & iudicium. Hanc opinionem tenẽt Glossa, *c* Innocentius, & Syluest. Et neque Deus, neque Ecclesia intendit aliquem obligare ad aliquid cum scandalo inde probabiliter imminẽre, aut vnde probabiliter imminet graue malum saltem spirituale, quia quod propter Charitatem fit, & instituitur, non debet contra charitatem militare. Sed hic etiã opus est magna prudentia, ne quis decipiatur, putans esse probabile, & grande malum, & scandalum, quod non est, ideo secundum iudicium prudẽtium debet mensurari ista tertia, & secũda regula. Nam ad deponendum licitè, & rationabiliter conscientiam dubiam & scrupulum, opus est Doctorũ, & prudentium, bonorumque virorum, præsertim superiorum consilio, & imperio humilis subiectio, vt aiunt Florent. *d* & Gerson, vt scilicet qui habet conscientiam inquietam, dubiam, vel scrupulosam deponendam, captiuet, & subijciat suum intellectũ non solùm obedientiæ, & Iudicio superiorum, sed & sapientum, & bonorum virorum, quantumcunque sibi aliud videatur, & sic secundum consilium, & sententiam ipsorum formata conscientia, quod licitè agit, potest licitè agere, idque rectè æstimari. Et ratio est, quia in his, quæ rationabiliter agimus, saltem non peccamus illis acquiescendo, etiamsi sic inuincibiliter erremus, & operemur, quia excusamur per ignorantiam inuincibilem, & insuper meremur per humilitatem. Nam cum nos nobismetipsis non sufficimus, rationabiliter confugimus ad sapientes, & eos sequimur, hic enim est ordo Hierarchicus à Deo institutus in Ecclesia, vt Minores illuminentur per superiores, sicut fit inter Angelos, secundum D. Dionysium, & Glossam ordinariam Gregorij super illud *e* Iob, *Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta illos*, & ideo in prouerbijs *f* dicitur, *Ne innitaris prudentiæ tuæ, & ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui*. Et apud Thobiã *g* dicitur, *Consilium semper à sapiente perquire*. Vnde Doctissimus Gerson *h* quoddam singulare proponit documentum dicens, Crede sapientiorum, & bonorum iudicio, & contra communes eorum sententias non leuiter agere, nec sibi scrupulos anxios, & timidos formare, hoc præcipuè necessarium est Religiosis respectu suorum superiorum, & ignaris diuinarum legum, & iunioribus. Vnde etiam referunt Florentinus, *i* & Gerson, quod cum quidam discipulus B. Bernardi non posset deponere scrupulos suos, propter quod non audebat accedere ad celebrandum, dixit ei B. Bernardus, *Vade frater, & in fide tua celebra*, obediuit ille simpliciter, & omnis eius scrupulus perpetuo recessit.

c Glo. Inno. in ca. noverit de sent. exc. Syl. tit. de elect. 2. q. 4.

d Floren. 1. p. sum. tit. 3. ca. 10. et 11. Gers. 3. p. de remed. contra pusillanim. Alphabet. 69. lite. q. & in tract. de diuersis Diabo. tenta. Alph. 70. li. q.

e Iob. 1.

f Prou. 3. & 22.

g Tobiæ 4.

h Gerson. de vita spirituali 3. p. le. 4.

i Flor. vbi su. 3 p sum. Alphab. 37. li. s.

Quod si quis scrupulosus dicat, vtinã talis esset meus Prælatus, qualis erat D. Bernardus, crederem faciliter imperanti, acquiescerem consulenti: Nunc autem cum mei superioris paruam conscientiã conspicio, non audeo meam conscientiã suæ fidei committere. Huic obiectioni respondit Gerson, Quisquis ita dicis, & sapis, erras, & desipis, debes enim illi obedire, non vt homini, sed vt Deo iubenti, cuius vices ipse gerit, iuxta illud Lucæ *K Qui vos audit, me audit*, quod intellige, dummodo Prælatus non iubeat contra Deum, & hoc probabiliter constet.

K Lucæ 10.

Quarta regula est, quod in dubijs, vita, sensusq; communis virorum bonorum sumi debet in exemplum, & regulam viuendi, quia præsumuntur habere rectum iudicium, sicut habent rectum affectum, & ad hoc facit D. Hiero. *l* ad Rusticum, & quæ Aristoteles, Princeps Philosophorum tradit.

l 16. q. 1. ca. sic viue. Arist. 1. Ethic.

Quinta regula est, quod in his, quæ sunt mala, quia prohibita, iure tantùm humano excusat consuetudo præscripta, aut legitima, quia tollit legem, & etiam est legum interpres, prout iam diximus latiùs in primo tomo. *m*

m l. 10. q. 22.

Sexta regula est, quod in quolibet casu prætermittens facere, quod lex imponit, excusari potest à peccato, saltem mortali, quamuis non semper à veniali, si hoc facit bono animo virtute Epicheiæ, sine contemptu, ratione alicuius periculi, aut necessitatis, seu circumstantiæ consideratæ, putans se non peccare mortaliter, paratus nullo modo facere, si putaret esse mortale. Ita Florentinus & Sylu. *n* & Caiet. quæ regula est valde notanda, quia rationabilis, pia, & fructuosa timoratis.

n Florent. & Sylu. vbi sup. Caie. in sum. tit. ieiuniũ & tit. contẽtus, & tit. præceptum & tit. detractio.

Notandæ etiam sunt regulæ suprapositæ, quas quia notabiles in materia dispensationũm sub titulo quæstionis de dispensationibus collocaui.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Prælati debeant concedere facilè dispensationes.

Respondeo dicẽdo, hoc esse notissimum, quod non possunt Prælati in legibus dispensare, sine iusta causa id postulante. Si enim non licet Papæ leges Ecclesiæ sine rationabili causa omnino derogare, ergo neq; ita passim sine cãusa in eis dispensare. Probatur nostrum intentum dupliciter. Primo ex quadam regula iuris qua dicitur, cum quid vna via prohibetur, id alia non admittitur, idem autem sequitur effectus ex tali dispensatione, qui ex legis derogatione, vt cõstat, quia si passim cum omnibus petentibus dispensaretur, iam nullus esset legis effectus, & iam frustra lex esset lata. Quid enim prodest prohibuisse Bigamos à sacerdotio, & homicidas, si omnes illi, qui volunt, per dispensatione, promouẽtur, & habiles fiunt, lex enim lata est nõ vt sine licentia nõ fieret, sed vt ita non fieret. Nã & legũ natu-

natura est, vt regulariter, & in plurimum lex obseruetur, dispensatio autem raro, & in causis particularibus, & ex iusta causa fiat. Est enim dispensatio, quasi quædã legis interpretatio, & relaxatio in casibus, quos Legislator præuidere non potuit. Vnde constat, peruersam esse licentiam earum dispensationum, per quas oppositum fit, vt videlicet lex raro seruetur, dispensatio verò sine rationabili causa regulariter, vel ut plurimum fit ad libitum. Ita D. Thom. a Panormitanus, Syluester, & Victoria, & Doctores cõmuniter, qui Victoria addit, quod aliqua lex posset esse in Ecclesia, & forte nunc est, & aliquæ sunt purè humanæ, in quibus expediret, vt nunquam dispensaretur, quia sunt tam necessariæ ad Christianæ Religionis obseruãtiam, quod si aliquando dispensatio videatur rationabilis circa aliquem, multo tamen vtilior esset Ecclesiæ eius legis inuiolabilis obseruatio, quã vt aperiatur ianua ad tot dispẽsationes. Et hac de causa Gerson, & aliqui grauissimi Doctores laudant statutum Carthusiensium, qui in sua carnium abstinẽtia nullam permittunt dispensationem, non obstante quacunque necessitate, aut periculo mortis, nempe ne, si semel inciperet dispensari, latius se extenderet dispensatio, quam legis obseruatio. Similiter dicendũ est in aliquibus legibus Ecclesiasticis, & Regularibus, in quibus sanctius esset numquam dispensare, quàm illarum rigorem flectere per dispensationem, etiam ex rationabili causa faciẽdam. Nam minus malum esset detrimento particulari aliquando proueniens etiam in vita hominis ex rigorosa legis obseruãtia sine vlla dispensatione, quàm per dispensationem viam aperire ad infirmãdas leges valde necessarias ad religionis conseruationem.

a D.Th. 1.2. q.96.ar.1.Panor.in ca.non debet de consang.& affin. Syl.tit.Papa. casu 10.Vict. de potest. Eccles.propos.7. & 8.

Per hoc tamen non negamus aliquem casum fortè posse contingere, vel semel in mille annis, quando videlicet magnum scandalum sequeretur, nisi fieret dispensatio, tunc enim meritò posset dispensari, dummodo hoc esset lege cautũ, ne id de cętero arbitrio relinqueretur humano, sẽper enim in quocunque casu præferendum est bonum commune priuato, id quod in dispensando maximè attendendum est; minus quoque malum priuatum maiori communi postponendum censet D.Tho. b & communiter Doctores cum eo. Quæ omnia notanda sunt à Regularibus, à quibus multa salubriter ordinantur in quibus si facilè dispensant, Regularis obseruantia claudicabit. Qui debent cõsiderare, quod licet aliquis casus particularis postulet dispensationem adeo vt videatur irrationabile in eo non dispensare, oportet in eo talem dispensationem minimè concedi propter bonum commune Religionis, quod præferendum est, ne relaxationi cancellus aliquis aperiatur, quo aperto religionis obseruantia in dies patitur detrimentum.

b D.Tho.1.2. q.97.art.1.q. 100.a.8.& 2 2.q.88.ar.12

ARTICVLVS V.

Vtrum petens dispensationem sine causa, & ea vtens, peccet.

RESpondeo dicendo, quod non solùm peccat concedens dispensationem sine causa, sed etiã ea vtens, & impetrans. Probatur, non solùm enim consentit, sed etiam cooperatur peccato concedentis, imo & est causa iniusta dispensationis, contra id, quod dicitur ad Romanos. c Item probatur, quia alius iniuriam facit, dum per talem dispensationem se eximit à lege sine causa iusta, sicut si Rex exigens tributum à ciuitatibus non solùm ipse peccaret, si eximeret aliquos sine causa, sed etiam ipsi exempti partem oneris non subeuntes. Vnde quod Panormitanus, d & alij Doctores dicunt, quòd scilicet dispensatus in iure humano, etiam sine causa, est tutus in conscientia, solùm est verum ad hunc sensum, quod scilicet factum puta matrimonium in gradu prohibito celebratum per illam dispensationem tenet, & quod non peccat contra illam legem, à qua per dispensationem liberatus, vel exẽptus est, cum quo stat, quod peccat contra aliud ius diuinum aut naturale, & etiam vtens tali dispensatione, vt dictum est.

c Ad Rom.1.

d Pan.& alij in c.non est de voto.

Sed quis eorum grauius peccet, dubitatur? Ad quod dico, quod secundum grauitatem scandali, aliorumque malorum, quæ inde sequuntur, iudicãdum erit, regulariter tamen grauius peccat concedens. Et aduertendum, quod cum communiter loquendo dispensationes in Religione non fiant in præiudicium tertij, cum fiant ad non ieiunandum ad non sequẽdum totum chorum, & ad alia, comedendum carnes in tempore prohibito secundum constitutiones Religionum, venialiter tantum peccabunt ipsi dispensati, nisi scandalum faceret illud mortale. Dixi, secundum Constitutiones Regulares, nam dispensatio facta ab inferioribus a Papa sine causa in ieiuniis, & abstinentiis ab Ecclesia pręceptis, irrita est, & inanis: cum omnibus supradictis Cõcordant Caietanus, e Victoria, Nauarrus, Soto, & Turrecr. Aduertendum tamen, quod attento qđ aliqui religiosi obligantur ad præcepta Regulæ ratione voti, quod in professione emiserunt: de quibus, vt aliqui putant, sunt Fratres Minores, ideo dispensatio super regulæ præceptis debet regulari secundũ dispensationem votorum, prout tenet Glossa f quædam, & est opinio Caietani, Nauarri, Couarruuias, & Soto. Vnde cum Papa non possit dispensare ad libitum in votis sine aliqua causa id postulante, non sunt securi Fratres Minores, & alii Religiosi, qui vtuntur dispẽsationibus in Regulæ pręceptis, & ab ipsis voto acceptatis sine iusta causa impetratis. Quod est summè notandum ne aliqui, à Sede Apostolica Bulleta consequantur, quibus ab obseruatione præceptorum Regulæ eximãtur, qui si sine iusta causa ea sunt consecuti, in conscientia minimè sunt securi: nec iusta causa ad dispensandum est eorum relaxatio, cum difficultas procedẽs ex habitu vitioso ipsius dispensati, non fit iusta causa ad dispensandum, prout iam in primo tomo dictum est.

e Caie. 2. 2. q.97.a.4.Victoria de potestate Ecclesia propo.11.Na. in sum. c.23. n.43.& c.12 num.76.Se 4 lib. de iust.q. & ar.vl.Turrecr. in Decr. di.14.c.consequens.& dis. 89.q.4.ca.de mui.

f Glo. in c.nõ est de vot.Caiet.in sum. v. dispẽsare Na. 12.n.76.Cou. in 4.p.§.9.Soto.li.7.de iust. q.1.ar.vl.

ARTICVLVS VI.

Vtrum subreptitia sit dispensatio innixa dolo, & fraude.

RESpondeo dicẽdo, quod cum nemo debeat ex sua iniquitate commodum reportare, iuxta ea, quæ Ius g Canonicum, & Ciuile nos docet, non debet fraudulosus gratiã obtinere ex suo dolo, infertur, quod dispensatio Papæ, per quam sua Sanctitas Religiosum Ordinis Mendicantium, vel alterius Ordinis trãsfert ad Canonicos Regulares, eò quod habitu sui Ordinis omisso Apostata factus incedebat, subreptitia, & penitus inutilis est, si habitum ille suum in finem tantum omisit, vt per hoc Papæ moueret clementiam, & hanc fraudem minimè dixerit, argumento aliquorum Iurium, h & eorum, quæ ibi notantur, supra dicta corroborantur: pro quo facit singulare dictum D.Aug. i ad Aurelium. Non est danda via seruis Domini, vt facilius putent eligi ad aliquid melius, si fuerint deteriores: & sic in Concilio Tri. k statuitur, ne dispensetur in ma-

g ca.1 de pos. Pral.Itaque fullo ff.de furtis.

h c.postulasti 3.de rescrip.

i c.lege.16.q. 1.

k Cõ.Tri.sess. 24.de ref.c.5.

matrimonio scienter contracto in gradu prohibito, si contrahentes illud consumare ausi sũt. Quod ea, vt credo, ratione fuit statutum, quia multi matrimonium consumabant, quo facilius cum eis dispensaretur. Vnde huiusmodi dispensationes cum dolo impetratæ, in foro conscientiæ inutiles erũt, in foro verò exteriori inutiles etiam erunt, quatenus fraus, & dolus in iudicio potest probari, siquidem omnes de non existentibus, & de non apparẽtibus idem iudicamus, iuxta tradita in Iure. *a*

a l. duo sunt Titij ff. de tes. in c. sacerdos de offic. ordin.

Pro maiori autem supradictorum explicatione nota, quãcumque expressionem falsi mouẽtis Principem ad gratiam concedendam nocere, nõ autem quanlibet taciturnitatem veri idem facientis, sed solùm eam, qua tacetur verum, quod iura iubent exprimi, secundum Rotæ *b* decisionem in nouellis, & Bellameram, & Felinum, & Nauarrum, qui in confirmationem sententiæ supra positæ, de Monacho loquentis, dicit, quod sciens Principem concedere aliquam gratiam, in remediũ necessarium obuiandi alicui delicto, admittit illud, vt illam impetret, & petit eam, quia contingit eum sic delinquere non facta mentione finis, cur deliquit, non solum videtur tacere verum, sed etiam æquipollenter exprimere falsum, scilicet quod non deliquit eo animo, vt ei fieret illa gratia. Qua de re ait Nauarrus, *posuimus exemplum in capitulo si quando. de rescriptis exceptione quarta de Monacho monito à Bãchario, quod Papa non concederet ei gratiam ad regulam laxiorem, nisi nouerit cum habitu omisso apostatare, qui dimisso eo vno, vel altero die se repræsentat Bãchario, qui informet Papam de eius Apostasia, vt moueatur ad concedendum ei illam gratiam, is enim licet expreße non exprimat falsum, tacitè tamen sic subaudicando quod non dimisit habitum, vt impetraret illã, sed ob alias causas, quibus multis temerè dimittunt.* Hæc Nauarrus.

b Rot. Dec. 32 de resc. Bellã. dec. 698. Feli. in c. Postulasti co. 4. de rescr. Na. in ca. 12. nu. 86.

ARTICVLVS VII.

Vtrum si Papa, aut eius Delegatus concessam à se dispensationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua dispenset, finiatur talis delegatio morte Papæ concedentis.

RESpondeo dicendo, sæpius contingere, prout fieri iubet Concilium Tridentinum *c* quod Papa, aut eius Delegatus concessam à se dispensationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua dispenset. Quod etiam contingit in Religionibus, cum Fratres, & Moniales multas à Papa, vel à Nuntio Apostolico dispensationes obtineant, quarum narratiuas committunt Prælatis Regularibus, quibus verificatis dicitur, quod dispenset, vt comedant carnes, vt Monasteria egrediantur, &c. Quæ dispensationes morte Papæ, & Nuntii Apostolici minimè expirant, prout tenẽt Maiolus *d* Tabien, Armilla, & Antonius Gabriel, & Syluest. Qui omnes citantes Federicũ intelligunt, quamuis dicti Prælati nondum dispensauerint, aut nec dum gratiam acceperint, quia ea dispensatio, quantum est ex parte Papæ, & Nuntii Apostolici, iam plenè facta est in gratiam, & fauorem petentis, Prælatis verò potius mãdatur executio gratiæ iam factæ huic priuato, quàm delegata commissio, & sic Prælatis non committitur substantia causæ, & an expediat, quasi iudici delegato, sed an extet, quædam facta præteriti conditio, quà extante iniusti essent Prælati, si non dispensarent, executio verò gratiæ iam factæ non expirat morte cõcedentis, iuxta tradita à *e* Couarruuia, Hieronymo, Paulo, & Mandosio. Neque obstat quædam Decretalis, *f* nam respõdetur, quod ibi ea gratia fuit facta, si in vita eiusdem Papæ vacaret præbenda in communi, quam ipse iure ordinario poterat conferre. At in proposito, hæc singularis dispensationis gratia iam à Papa facta est, & huic priuato, & hoc est tenendum.

c Coc. Tr. ses. 22. de ref. c. 5

d Maiol. li. 5. de irreg. c. 111. nu 6. Tab. v. gratia §. 5. Armil. §. 1. Gabr. to. 2. ti. de pra. co. 1. §. 25. Syl. v. gratia §. 2.

e Co. in prac. qq. c. 11 n. 2. col. 3. Paulo pr Cãcel. fo 17 vers. fi. 3 Mãd. in de dispensatione num 4.

f cap. si cui de præb. li. 6.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum dispensatio à Papa facta Monacho ad testandum, expiret morte concedentis re integra.

RESpondeo dicendo, quod hæc difficultas resoluitur à Doctoribus ponentibus exemplum in Episcopo, cui similis licentia conceditur, vtrum scilicet expiret talis licentia, & dispensatio re integra morte ipsius Papæ: & respõdẽt quod nõ, quod ex aliquibus Iuribus *g* probant, quæ iura loquũtur de dispensatione facta in fauorem Episcopi cõtra ius commune, & nihilominus expirat re integra morte concedentis, quando fuit facta sub nomine dignitatis, vel ad beneplacitum Sedis Apostolicæ. Quod est tenendum, licet contrarium teneat Socinus Iunior, *h* contra quem faciunt ea, quæ in proposito cumulat Nauarr. optimè multis defendens, quod licentia eligendi Confessorẽ siue à Papa, siue ab Episcopo, siue à Parrocho, siue à quolibet alio Ordinario, qui eã cõcedere potest concessa, nõ finitur morte concedentis. Aliud est enim iudicium de mandato de faciendo aliquid, aliud de gratia, vel facultate cuipiam facta. Et contra Socinum facit, quod cum Archidiacono, & Ioanne Andrea tradunt Alexander, *i* & Decius scilicet quod gratia Papæ antequam fiat Scriptura, aut Bulla de ea non expirat, licet Papa moriatur, & tamen certum est, quod tunc res est integra. Neque enim debet quis vti facultate ad testandum, antequam imbulletur. Opinionem Archidiaconi refert, & sequitur Rota, *K* estque communis opinio, vt profitetur Molina eam esse veram, & procedere intelligens, quando gratia quid perfectum continet: secus autem quando datur ad aliquid faciendum, tunc enim morte concedentis literis non expeditis expirat secũdum alios, quos ipse refert. Quare licet facultas Papæ concessa Episcopo ad testandum, eo quod continet quid faciendum, literis non expeditis morte concedentis expiret, ipsis tamen confectis minimè expirabit. Vlterius contra Socinum facit, quod tradit Rota *l* in antiquis, scilicet quod gratia facta Episcopo in præiudicium concedentis non est ambitiosa, sed est extendenda, quo fit vt facultas hæc testandi cum respectu Summi Pontificis eam concedentis sit gratia, & in ipsius tantùm præiudicium, quia ad se pertinent bona Episcoporum defunctorum quæ appellantur spolia, non sit odiosa, sed benigna, & fauorabilis argumento cuiusdam legis, *m* ideo est extendẽda, ampliãda. Sed hæc ratio minimè facit pro nobis, si loquamur de Monacho, cui concessa est facultas testandi, licet enim Sũmus Põtifex sit omnium bonorum Ecclesiasticorum, & Regularium legitimus dispensator, cum dictorum bonorum dominium ad Ecclesiam pertineat Romanam, vt infra tertio tomo in quæstione de paupertate dicemus; etiam hæc bona regularium à sede Apostolica sũt monasterijs applicata, cũ quidquid acquirit monachus, acquirat monasterio, *n* & sic ipsis monasteriũ iã hẽt ius quæsitũ, cui fit præiudiciũ

g cap. si super gratia de off. & potest iud. deleg. li 6. ca. si gratiose de rescr. li. 6.

h Socin. iun. cons. 89. n. 34 li. 1. Na. in c. Placuit de pænit. dist. 6 nu. 161.

i Alex. consil. 107. n. 4. vol. 7. Dec. consil. 407. num. 17.

K Rota in antiquis de resc. dec. 87. nu. 1. & 2. Mols de primog. Hisp. li. 1. c. 7. n. 63

l Rota dec. 33 co. 13 fo. 47.

m l. beneficij ff de const. Princ.

n cum ad monasterium [illegible] in monachi

per dictam licentiam testandi. Vnde vt defendamus hanc partem contra Socinum, ad alias rationes supra positas recurrere oportet.

Nec supradictis obstat, quod hæc facultas, & licentia testandi videatur mandatum, & per consequens reintegra morte mandantis expiret. Nam respondetur, quod non est mandatum, neque rescriptum ad lites, sed gratia facta, & facultas concessa monacho. Ita respondet Sarmiento *a* & Nauarrus contra Socinum disputantes.

a Sarm. de reddit. Ecc. 4. p. c. 3. num. 2. fo. 210. Nau. de redd. Eccl. q. 3. monitione 8. fol. 288.

Ex quo infertur, iubileum literis Apostolicis expeditum durare, etiam si antequam publicetur, Papa ipsum concedens moriatur, cum sit gratia facta populo Christiano, & gratia facta morte concedentis minimè expirat.

ARTICVLVS IX.

Quibus prælatis, siue Ecclesiasticis, siue regularibus respectu suorum subditorum competat de iure communi dispensandi authoritas, tam circa præcepta, quàm circa vota in minutis, & frequenter occurrentibus necessitatibus.

Respondeo dicendo, quod in huiusmodi necessitatibus non oportet Papam adire pro dispẽsatione, imò nec Episcopum vbi commodè haberi non potest, sed in his casibus ex iusta causa curatus, & regularium prælati inferiores vt sunt conuentuum Priores, & Guardiani dispensare valent. Hæc facultas non est alicuius Romani Pontificis particularis concessio, sed eis competit de iure communi, iusta ad id causa intercedẽte, prout docet Diuus Thomas. *b*

b D. Th. 1. 2. q. 97. ar. 7.

Sed dices, quod quanquam hoc sit verum in præceptis legis Ecclesiasticæ, secus tamen videtur dicendum in votis, cum vota ius diuinum concernãt. At respõdetur, quod D. Thomas, *c* & Soto inquiũt, dispensationem voti intelligendam esse ad modum dispensationis legis, lex enim respicit, ad quod in pluribus bonum est: sed quia contingit in aliquo casu, hoc non esse bonum, oportuit per superiorem determinari legem non esse seruandam in illo casu particulari, & hoc proprie est dispensare in lege: simuli modo qui vouet quodam modo sibi statuit legem, qua obligatur ad aliquid, quod est secundum se, & vt in pluribus bonum: potest tamen contingere, quod in aliquo casu sit vel simpliciter malum, vel inutile, vel maioris boni impeditiuum, quod est contra conditionem eius, quod cadit sub voto, & ideo necesse est, quod determinetur, votum in tali casu non esse seruandum, & tunc est dispensatio voti, quæ consistit in potestate Ecclesiæ: & ita ait D. Thomas, *d* quod inferiores prælati possunt dispensare in votis, quæ communiter fiunt, & frequenti indigent dispensatione, sicut sunt uota peregrinationum, ieiuniorum, & aliorum huiusmodi. Vota verò maiora, putà continentiæ, peregrinationis terræ sanctæ, Summo Pontifici reseruantur. Hæc D. Thomas & id ipsum tenet Soto, *e* & tradit post alios Nauarrus. Et quidem nullum scio iuris Canonici Decretum hanc sententiam expresse probans, arbitror tamen eam esse veram ex præsumpta Summi Pontificis voluntate, quæ rationabiliter præsumitur, eo quod hæ necessitates sunt minutæ, & iugum Domini suaue est, & onus leue.

c D. Th. 2. 2. q. 88. art. 10. Soto. lib. 7. de iust. q. 4. art. 1.

d D. Th. 2. 2. q. 88. art. 12. ad 3.

e Sot. lib. 7. de iust. q. 4. ar. 3. Nau. in man. c. 21. n. 1. & 22.

ARTICVLVS X.

Vtrum, quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulę, censeatur dispensare.

Respondeo dicendo, quod articulus quæstionis debet intelligi de prælato potente dispensare, de alijs autem prælatis, qui nullam ad id habent facultatem, minimè venit amplianda.

Pro cuius resolutione aduerte, quod Caietanus *f* ipsam proponit, & doctè suo more resoluit dicẽs, quod si prælatus expressè non dispensat aliqua iusta causa eum mouente, non est obligatus ei obedire subditus, non enim tenentur subditi obedire prælatis, nisi in his, quę secundum regulam, non autem in his, quæ contra regulam sunt, imò neque in his, quæ sunt supra regulam, quæ explicitè, aut implicitè non reducuntur ad obseruantiam regularem, minimè tenentur obedientiam præstare. At si prælatus expressè dispensat in regulæ præcepto, tenetur tunc subditus ei obedire. Punctus autem difficultatis cõsistit, quid teneatur facere subditus, quãdo prælatus aliquid concedit, quod sine transgressione præcepti minimè fieri potest, vtrum in eo casu censeatur dispensare? Respondetur, quod si subditus videt, iustam adesse causam ad dispensandũ, præsumere potest prælatum in eo casu dispensare, siquidem non debet præsumi, ipsum contra animã suam aliquid præcipere, argumento cuiusdam legis *g* & notat Angelus. At si subditus clarè videt nullam ad dispensandum causam adesse, tenetur aduertere prælati præceptum ipsi impositum esse contra regulam, & minimè executioni posse mandari, nisi iusta interueniente causa dispenset.

f Caie. 2. 2. q. 104. a. 4. ad 3.

g l. 2. ff de iurisdi. omni. iudi. Ange. ver. dispẽs. §. 11.

ARTICVLVS XI.

Vtrum dispensatio sit strictè interpretanda.

Respondeo dicendo, quod dispensatio contra ius commune est strictissimè interpretanda, prout argumento aliquorum iurium *h* resoluunt Innocentius, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Panormitanus, & Imola, & alij quos refert, & sequitur Iason non tamen ita strictè interpretanda est, vt à proprietate sermonis sit recedendum, secundum Calderinum, *i* & Decium, & late interpretatur, cum habet expressam ipsa dispensatio extensionem ipsa ratio postulans, prout tradunt Decius, & Minandus. Et etiam latè interpretatur, quando est gratiosa, prout tradunt Decius, *K* & Minandus. Pariter etiam latè interpretatur, cum est in corpore iuris inclusa, iuxta Decium, & Felinum. Denique nõ interpretatur strictè, vt non veniant expressa etiam tacita, item & accessoria, quæ ex præcedentibus, & subsequentibus colliguntur, iuxta Parisium, *l* quando qualitas personæ suaderet talem interpretationem, & quando aliter constaret de mente concedentis.

h c. 1. de filijs presb. li. 6. Innoc. in c. dudum de elec. nu. 18. Ias. in l. si ita stri-ptum n. 8. de lib. & posth. & in l. re coniunct. n. 178. de leg. 3.

i Calder. cõs. 1. de affini. & cons. Dec. in fine nu. 10. de priuil.

K Dec. in ca. At si clerici, §. de adul. de iud. num. 88. Minand. in consi. in aliquibus. 3. nu. 61.

l Dec. vbi su. nu. 91. 95. & 97. Minand. vbi sup. n. 61.

QVAESTIO XLVII.

De regularibus, quo ad donandi potestatem, in sexdecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem sexdecim quæruntur.

1 *Quid sit donatio.*
2 *Vtrum donatio omnium bonorum præsentiũ, & fu-*

& futurorum facta alicui monasterio valeat.
3 *Vtrum religiosi possint aliquid donare.*
4 *Vtrum fratres Minores possint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.*
5 *Vtrum oblata in altari ante ingressum monasterij censeantur monasterio donata.*
6 *Vtrum vasa argentea donata ante mortem monasterio ab aliquo Canonico, possint repeti ab Ecclesia.*
7 *Vtrum data ad negotiandū ab aliquo priori regulari, possint quo ad augmentū à donatario retineri.*
8 *Vtrum valeat donatio facta Nouitio ante ingressum religionis.*
9 *Vtrum præfata donatio valeat iurata.*
10 *Vtrum dictum decretum Concilij habeat locum in donationibus causa mortis.*
11 *Vtrum nouitij facta professione irrita existente, sit etiam irrita ipsa donatio.*
12 *Vtrum donatio nouitij morte ipsius ante professionē accedente reuocetur.*
13 *Vtrum renunciatio facta à nouitio post decimum sextum ætatis suæ annum valeat, etiamsi non fiat cum forma prædicti decreti.*
14 *Vtrum dicta donatio possit fieri à nouitio sine licētia Episcopi, cum licentia solùm superioris.*
15 *Vtrum moniales possint dare aliquid secularibus cum censu certæ annuæ quantitatis sibi soluendæ in vita sua.*
Vtrum decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes nouitiorum, babeat locum in nouitijs societatis Iesu.

ARTICVLVS I.

Quid sit donatio.

RESpondeo dicendo, quod donatio simpliciter, & absolutè secundum Magistrum Sententiarum, *a* & D. Thomā, est datio liberalis, siue irredibilis, id est recompensationem nō intendens, vel est rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio, prout tradunt Doctores, & est duplex, scilicet inter viuos, & causa mortis. Donatio inter viuos est, quando rem, quam dono, malo haberere, eum, cui dono, quàm me, vt colligitur ex iure, *b* sicut donatio causa mortis est, quando rem, quam dono, malo me habere, quàm illum, cui dono, sed magis illum, quàm hæredem, vt in eodem iure notatur; & donatio inter viuos est irreuocabilis, donatio verò causa mortis reuocabilis est.

a Magister, & D. Tho. in 4. d. 18. ar. 2.

b l. 1. in prin. ff. de donat.

ARTICVLVS II.

Vtrum donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum facta alicui Monasterio valeat.

RESpondeo dicendo, quod donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum non valet, prout tradit Molina: *c* at donatio omnium bonorum præsentiū, & futurorum facta Ecclesiæ, vel pio loco valet, & tenet fauore ipsius Ecclesiæ, & pij loci. Ita tenet Bartolus: *d* hanc opinionem dicunt communem Purpuratus, & Antonius Gomez alios allegans. Dicunt etiam communem plures alios allegans Duennas, *e* & Couarruuias eam sequens dicens, Non deest, qui ab hac celeberrima omnium assertione discedat. At Decius *f* affirmat, ab ea non esse recedendum, & idem affirmat in donatione facta hospitali. Eandem opinionem dicit communē, plures allegans pro & contra latè examinans, & cā sequens Tiraquellus *g* in priuilegijs causæ piæ, vbi eam intelligit, quando donationis effectus principaliter dirigitur in piam causam, quia fit Ecclesiæ, vel piæ causæ. Secus è conuerso si quis donauit Titio omnia bona sua præsentia, & futura cum onere, vt teneatur facere eleemosynas monasterio, quia tunc non valet, secundum Panormitanum, *h* quem sequitur Gutierrez dicens, quod supradicta opinio non reuocatur per legem Tauri, *i* qua statuitur, qd donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum non valet, quia lex non potuit infringere, nec tollere libertatem Ecclesiasticam, subdit tamen Antonius Gomez, *K* quem sequitur Aerarium communium opinionum, quod in hoc casu pia causa tenebitur alere donantem. Et idem dicit Abbas *l* optime probans communem supradictam authoritatibus sacræ Scripturæ, & latè agit, an hoc casu monasterium teneatur ad debita donatoris, & resoluit quod sic.

c Molin. de primog. Hispan. li. 2. ca. 10. per totū.
d Bar. in l. si. nu. 113. C. de post. vbi Purpur. nu. 242. Ant. Gom. in l. 69. Tauri. nu. 6.
e Duen. reg. 219. limit. 2. Cou. in rub. de test. nu. 6. 2. p. se. 4.
f Dec. consil. 468. nu. 5. & 4.
g Tiraq. priu. 100.

h Pano. consil. 48. col. 2. fi. li. 2. Guti. 1. p. de iur. confir. c. 11. nu. 7.
i l. 9. Tauri l. 8. tit. 1 o. li. 5. nou. recop.
K Ant. Gom. vbi sup. Aerariū com. opin. lit. D. n. 167.
l Abb. consil. 102. n. 2. col. 2. vol. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi possint aliquid donare.

RESpondeo dicendo, quod anno Domini millesimo quingentesimo, nonagesimo nono, decimo tertio Kalendas Iulij Sāctissimus Dominus noster Papa Clemens octauus quandam edidit constitutionem, prohibendo regularibus vtriusque sexus numerum largitionem, cuius literam in hoc tomo non refero, quia eam nolo ex professo declarare, solùm tamen quædam pro aliquibus fratribus scrupulosis in medium adducere, operæpretiū esse duxi. Primo igitur est aduertendum, quod in dicta cōstitutione solùm prohibentur donationes gratiosæ, ad quas faciendas nulla quis neque antidorali obligatione tenetur, & sic non prohibentur in ea donationes remuneratoriæ, donatio enim remuneratoria videtur esse merces laboris eximij, & non liberalis concessio, iuxta aliqua iura, *m* vbi notatur, quod ingratitudo meritorum cum demeritis compensatur, prout in simili notant Bartolus, & Abbas. *n* Et tantæ potentiæ est remunerationis causa, vt princeps possit dominium rei suæ alicui auferre, vt eam alicui benemerito tribuat, aliquid etiam auferendo à se ipso principe, vel à ciuitate, vt notat Bartolus, *o* & notant Baldus, & Romanus; faciunt tradita per Decium, qui concludit etiam, quod ex causa remunerationis possit quis de feudo alicui cōcesso inuestiri, & propter remunerationem multa conceduntur, vt determinant Decius, *p* Ruinus, & Grammaticus, non enim credendum est summum Pontificem voluisse tollere remunerationem, quæ de iure naturali est. Et in sacris literis maximè commēdatur, vnde religiosi, & religiosæ possunt per viā remunerationis aliqua etiam extra ordinem donare, dummodo hoc fiat sui prælati licentia obtenta, sicut ante dictam constitutionem ipsis erat licitum. Et confirmatur, solùm enim in ea prohibentur donationes, per quas matrimonium Ecclesiæ dissipatur, at per donationes remuneratorias patrimoniū monasteriorum minimè deperditur, imò potius augetur, cum seculares videntes religiosorum remunerationem, multa ad eorum necessitates subeundas impendant, quibus ipsi maximè egent, propter maximam enim monasteriorum paupertatem prælati ipsis succurrere, vt vellent, minimè possunt. Vnde infertur, quod cum licentia prælatorum possunt subditi huiusmodi facere remunerationes, sicut ante faciebant constitutionibus regularibus seruatis. Aduertant tamen subditi, quod non possunt facere huiusmodi remunerationes illis, qui prælaturas, & officia in ordine ipsis procurauerunt, & procurare pos-

m l. Aquili. regulus l. si pater. §. si aliqua à latrun culis. ff. de donatio.
n Bar. in l. si stipulatus §. si tibi nupsero. & in l. diuortio. ff. de ver. obl. Abb. consil. 3 o. col. vlt. vs 5. & vlt. metiu. vol. 2.
o Bar. in pra. ff. l. si primatur. ff. qui, & à quibus Bal. in l. referi. C. de pracio imper. offer. Ro. consil. 26. & consi. 310. Decius cōs. 28 1. vol. 3. & cōs. 390. co. 6. nu. 10.
p Dec. consil. 499 nu. 24. & 25. Ruin. cons. 117 col. 3. vol. 3. Grāmat. consil. 8. col. 2. & cons. 160. etiā. col. 2.

possunt: hæ enim remunerationes ob hunc finem factæ, vt speciem simoniæ præse habentes, à iure cõmuni anathematizantur, & ita in cõstitutione prohibentur. Quod iuxta terminos iuris communis debet explicari, prout tradit doctissimus Nauarrus, *a* aliam similem constitutionẽ Gregorij XIII. declarans, dicens, quod in ea non prohibentur data, & promissa, quæ licet fiant ad procuranda officia, non tamen principaliter, sed minus principaliter ad hunc finem tenditur per ipsa. Et sic non condemnarem ego religiosos, qui pro beneficijs ipsis collatis in assecutione officiorum ordinis aliqua munuscula conferunt, non principaliter propter eorum assecutionem, & vt sibi in aliis procurandis se gratos exhibeant, sed vt se beneficiorum memores, vt decet, demonstrent, hoc enim non simoniacum, imo potiùs laudabile in sacra pagina, & in sacris Canonibus reputatur. Summè autem est notandũ, quod in foro exteriori non reputatur simoniacus subditus, qui parua munuscula prælatis offert, vt patet ex quadam Alexandri III. Decretali *b* cuius tenorem in hoc loco proponere decreui, ex eius enim cõtextu colligent prudentes religiosi, in quibus muneribus simonia possit præsumi. Ait enim Alexander Tertius.

a Nau. in extrau. de dat. & promiss.

b c & si de simonia.

In hac itaque Presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legatus pro electione tua pallium tibi traderet ad partes illas accessit, & frater tuus eius præsciens necessitatem ei equum vnum te ignorante transmisit. quoniam per mare veniens nullas aut paucas secum equitaturas adduxit te nullo modo timere oportet cum in accipiendis, vel dandis muneribus tria sint maximè attenděda, persona scilicet dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus, qualitas personarũ vt à quo, & cui videlicet, an à paupere diuiti, vel è conuerso, siue à diuite locupleti datũ fuerit. æstimatio muneris, & donationis tempus, si magni, vel minoris pretij res data existat, & an instante necessitate sua, an alio tempore conferatur. Ponderanda enim sunt prædicta omnia verba, & muneribus regularium accommodanda, licet enim dantes, & recipiẽtes prælati paupertatem profiteantur. Differentia tamen inter eos pro qualitate personarum est constituenda, ne eos de simonia propter aliqua munera inter eos facta præcipitanter suspectos iudicemus. Et aduertendũ, quod semper locutus sũ de munusculis, nolo enim vt ex meis dictis aliquid sinistrum contingat in dãdis his muneribus, quæ si dentur, & recipiantur, religionis color optimus obscurabitur, quod S.D.N. omnino euellere in præfata constitutione conatur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores possint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus Tertius statuit, & concessit in declaratione regulæ, quæ incipit. Exijt, qui seminat, &c. *Quod de rebus mobilibus, vel parum valentibus, liceat fratribus minoribus pietatis, seu deuotionis intuitu, vel alia honesta, & rationabili causa, obtenta super hoc prius superiorũ suorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali, vel prouincialibus capitulis (tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus, & earum valore quam etiam de præfata licentia, scilicet à quibus & qualiter sit haběda) extiterit ordinatum intra, & extra ordinem, alijs elargiri.* Ita habetur in monumentis *c* ordinum. Et Leo X. supradictam concessionem ampliando cõcessit, *quod non solùm generales & prouinciales, & custodes in suis capitulis, sed etiam ipsi, ac eorum Generales commissarij extra capitula possint arbitrari, quæ res debeant viles ac parui valoris reputari ad hoc, vt res huiusmodi possint dari intra, & extra ordinem, et suis subditis ad dandum & accipiendum, licentiã concedere, prout eis secundum Deum videbitur expedire.* Ita habetur in supplemento. *d*

c In 1. Im. fol. 3. tract. 2. & in 2. imp. tra. 2. fol. 10.

Et aduertendum, quod in capitulo generali Medinensi facta est circa prædicta sequens determinatio. *Item quod fratres nullo modo secundum intentionem regulæ, aut declarationis summorum Pontificum possint dare aliqua, quantumcunque vilia alijs, siue fratribus, siue secularibus nec recipere alia sine licentia suorum prælatorum.* Ita habetur in monumentis *e* ordinum.

d In suppl. fo. 59. conc. 175.

e in 1. impr. f. 128. trac. 3. e in 2. fo. 246. in 2. tract.

Circa quas concessiones est aduertendum, quod quatuor conditiones requiruntur; vt fratres minores tuta conscientia possint donare.

Prima quod sit res vilis, & parui valoris, secundum quod in capitulis generalibus, vel prouincialibus, vel extra à Generali, prouincialibus, & custodibus, eorumq; commissariis determinatum, & ordinatum fuerit.

Secunda, quod de prædictorũ superiorum licentia fiat. Vnde guardiani ex vi sui officii non possunt illam dare, nisi à prædictis prælatis, vel de consuetudine fuerit concessum, sicut hodie eo ipso, quo guardiani instituuntur, concessum eis esse videtur, non enim pro minimis ad superiores tenentur fratres recurrere, quando ipsorum copia non est. Et licet sine præfata licentia valeant fratres adinuicem res aliquas, vt libros, vestes, & alia similia inter ipsos accommodare, rem tamen aliquam donare, aut recipere inter sé mutuò non possunt, vt communiter regulæ expositores aiunt, nisi suorum prælatorum adsit licentia. Pro minimis verò, & sæpe necessariis, secundum Vgonem, & Pisanum, vt pro calamo, &c. licentiã sufficit generalẽ habere, & ẽt sufficit licẽtia interpretatiua, hoc est, quãdo prælati id sciũt, & liberaliter permittũt, alias si de cõtraria voluntate præsumeretur, nõ possunt secũdũ aliquos: at hi à rõne videntur deuiare, cũ talis cõtraria voluntas sit irrationabilis, cui nõ tenẽtur religiosi se subijcere; quando aũt sit irrationabilis volũtas, nõ est subditorum iudicare, sed eorum tantum, qui sine sinistra affectione regularia instituta intelligunt.

Tertia conditio, quod res donanda sit mobilis, ex immobilibus enim puta de horto, domo, &c. nec palmum fratres donare possunt, & si de facto dederint, donatio est nulla, & ipsi actum proprietatis cõmittunt, cum hæc semper, quoad proprietatẽ, apud dantem sint, aut sint Ecclesiæ Romanæ *f*

f In Cle. exiuit, de paradiso.

Quarta conditio, quod res donanda non sit pecunia, cum illius vsus nobis sit interdictus, nec Papa illum in suum Dominium recipit. Vnde, nisi per ipsum dantem, vel eius authoritate, eius donatio fieri potest, & sic neq; fratres possunt retinere partẽ legatæ eis pecuniæ ad præces hæredum, cũ non sint eius Domini, imò vt Salmanticę fuit conclusũ. nec per syndicum Papæ id fieri potest, quia licet in bulla syndicatus contineatur, quod syndicus potestatem habeat remittendi, refutandi, &c. hoc tamẽ intelligitur, quando id in fratrum vtilitatem sit. Vnde quãdo id in vtilitatem fratrum vergeret, putà ad euitanda litigia, vel diuturnas solutiones, tũc bene possunt. Quod confirmatur ex his, quæ in primo tomo *g* latè diximus: & sicut ipsi fratres nõ possunt alijs donare, ita etiam neque aliquid ipsi possunt accipere sine prælatorum suorum licentia, à quocunque potente donare, vt ait Gerson, & Vgo, & Serena cõsciẽtia, *h* & licet aliqui fratres potestatem habeant ad donandum aliquid fratribus, ille tamen frater, cui res donanda est, non potest illam accipere absque prælatorum licentia, nisi

g Tom. q. 27. ar. 7.

h Serena conscientia. q. 81.

fuerit

intentione dicti Decreti, vt sunt donationes irreuocabiles, quæ possunt necessitate nouitium ad profitendum, videntem suam egestatem, & paupertatem: huiusmodi est etiam donatio conditionalis, de qua supra articulo octauo, verbi gratia, quando nouitius donat reuocabiliter, si non profiteatur: hæc enim conditio potest esse occasio, vt non profiteatur, vt ita ipsa suum effectum non sortiatur. At non includit donationes absolutè, & ex natura sua reuocabiles, cuiusmodi sūt donationes causa mortis, hæc enim, existens nouitius in religione, & ab ipsa per habitus dimissionem egressus, potest reuocari, vt colligitur ex latè traditis a Gutierrez. *a* cuius opinionem, vt verisimiā recipio, licet Nauarrus *b* contrariū tenere videatur. Nec contra hoc obstat, quod si valeret talis donatio, aliquod damnū nouitio sequi potest, si statim facta donatione donatarius in possessionem rei donatæ mitteretur, qui in ea potest se defendere, sicut alii non legitimè possidentes multifariam, multisq; modis in sua possessione defenduntur, vt colligitur ex iure. *c*

a Gutier. in cap. quamuis pactum fol. 151.
b Naua. l. 3. cons. 11. de no. cons. 7.
c §. retinendæ versic. & quia inst. de interd.

Nam respondetur, quod nullo modo consentiat nouitius, vt in possessionem mittatur. Præterea dato quod mittatur, vt ab ea expellatur, facile est remedium, & de facilibus, & leuibus non est tanta adhibenda consideratio, prout tradunt Baldus, *d* & alii, quos refert, & sequitur Felinus.

d Bal. in l. 1. ff. de libe. & posth.

ARTICVLVS XI.

Vtrum nouitij facta professione irrita existente, sit etiam irrita ipsa donatio.

RESpondeo dicendo, quod nouitius emittens professionem ante ætatem legitimam, si fecit bonorum suorum donationem iuxta formā Concilii Tridentini, si intra quintum annum professione facta reclamauerit, sicut irritatur professio, ut ordinat Tridentinum, *e* ita etiam irritatur ipso iure renunciatio, & donatio. At e contrario si intra dictum quinquenium nō reclamauerit, sicut ex eodem Concilio contra professionem non potest reclamari, ita etiā donatio assumit vires irreuocabilitatis. Ita resoluit Spino *f* allegando opiniones cōtrarias, quæ circa hunc pūctum inter Doctores ante Concilium versabantur, & sic est glossandū prædictum Tridētini Decretum, in quantum ait quod nō secuta professione donatio a nouitio facta nullum effectum sortiatur, quod, scilicet, intelligatur, in casu, quo ipsa professio fuerit facta, sed vt inualida fuerit iudicata; idem est enim aliquid non fieri, & illegitimè fieri, prout patet in iure, *g* & tradit Iason.

e Conc. Trid. sess. 25. de regu. c. 19.
f Spin in Speculo testamen. gl. 12. de l. g. monast. n. 60.
g c. religioso. 20. §. fin. de sen. exc. li. 6.

ARTICVLVS XII.

Vtrum donatio nouitij morte ipsius ante professionem accedente reuocetur.

RESpondeo dicendo, quod donatio facta a nouitio iuxta formam Concilii Tridentini, effectum minimè sortitur, nisi secuta ipsius nouitii professione, & ratio huius Decreti fuit, ne donatio a nouitio facta, si non esset reuocabilis, ipsum a libertate, quæ ad profitendum est necessaria retardaret. Qua ratione attenta dubium est maximum, vtrum decisio Concilij locum habeat, non solum quando professio non sequitur, ex eo, quod nouitius dimittit habitum, aut a religione expellitur, sed quando morte præuentus nō profitetur: & videtur, quod in hoc casu locum non habeat, intentio enim Concilii in eo cessat, cum ipse nouitius nō remaneat in mundo, & de eo minimè possit verificari, quod inuitus cogetur profiteri, & coactè professus malus monachus euadet. At pro cōtraria parte habemus quandam illustrissimorū Cardinalium, declarationē quā refert Pater Parasselus in suo Minimorū albeolo priuilegiorū, quæ determinat, *Quod si nouitius ante professionem moriatur, donatio non ipsi, cui facta est, sed succedentibus ex testamento, vel ab intestato pertineat.* Cui declarationi licet nō teneamur adhibere firmam fidē, cū de ea literas Authenticas minimè habeamus; nō tamen possumus negare esse iuridicam, & iuri maximè cōsonā debere censeri: licet enim Concilium se in prædicta ratione fundauerit, quæ, vt supponitur, cessat in hoc casu non tamen debemus concedere, quod voluit a nouitio auferre potestatem testandi pro anima sua, si ante professionē ab hac vita discederet, facta iā donatione, si quidem in eo statu moriens, non ita pro anima sua satisfacere posset, sicut si religiosus factus, & in religione longæuus pro suis peccatis per multa bona opera Deo optimo maximo satisfaceret. Præterea ipse moriens iam donatarij non habebat necessitatem, ratione cuius ipsi fortè donauit, vt postea viuens pauper, & in religione necessitatibus repletus a donatario in necessitatibus & infirmitatibus prouideretur. Qua ratione etiam attenta ait Concilium, quod professione nō secuta minimè renunciato habeat effectum. Quæ verba, cum sint generalia propter rationes superius allegatas, debent intelligi non solum quando ipse nouitius dimittit habitum, aut expellitur a religione ante professionem, sed etiam quando morte præuentus professionem non emittit. Ex quibus sequitur, quod in hoc casu res donata succedentibus ex testamento, vel ab intestato proueniat: bona enim nouitiorum morientium intra annum probationis, nō ipsi monasterio, sed succedētibus ex testamēto, vel ab intestato adiudicantur, vt cōstat extra dictis per Philippum Decium, *h* & Barbaciū, quos refert, & sequitur Quintilianus Mandosius.

h Dec. in c. in præsen. de probat. n. 73 q. 9. Barbat. in Clem. 1. nu. 10.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum renunciatio facta a nouitio post decimum sextum ætatis suæ annum, valeat, etiam si non fiat cum forma prædicti Decreti.

RESpondeo dicendo, quod decisio prædicti decreti habet locum non solùm in donatione facta a nouitio ante decimum sextum ætatis suæ annum, sed etiam post decimum sextum ætatis suæ annum completum, cum ratio, & mens dicti Decreti ita militet in vno casu, sicut in alio. Hæc sententia est contra Menochium. *i* Sed contra faciūt verba prædicti Decreti ibi. *Nulla quoque renunciatio*, Cum enim in capite præcedenti dixerit Concilium, quod in quacunque religione non fiat professio ante decimum sextum ætatis annum completum, statim in capitulo sequenti continuatiuè loquendo ait, *Nulla quoque renunciatio*, quod relatiuum (*quoque*) refert hanc decisionem ad præcedentem: & sic videtur diffinire, quod solum illa donatio sit irrita, si non fiat cum solemnitate ibi præscripta, sed etiam facta a nouitio, qui nondum annum decimum sextum compleuerit. At donatio facta a nouitio iam ætate prouecto, videtur, quod remaneat in dispositione iuris communis anti-

i Men. de arbit. casu 436 nu. 8.

antiqui, & sic quod valeat. At huic argumento apparenti respondetur, quod continuatio per dictũ relatiuum inculcata solum hoc voluit designare, quod sicut professio nouitii est nulla, si decimum sextum annum completum non habeat, & sine solemnitate capituli præcedentis, Ita etiam donatio est nulla sine solemnitate in hoc Decreto requisita siue fiat a nouitio ante decimum sextum, siue post decimum sextum annum.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum dicta donatio possit fieri a nouitio, sine licentia Episcopi, cum licentia solum superioris.

RESpondeo dicendo, quod pro parte affirmatiua videtur facere id, quod resoluit Nauarrus *a* explicans aliqua iura, videlicet, quod ad ingrediendum monasteria monialium subiecta prælatis regularibus, sufficit ipsorum Prælatorum licentia, ad ingrediendum autem monasteria monialium Episcopis, aut sedi Apostolicæ immediate subiecta sufficit licentia Episcopi: & ita in nostro proposito videtur moralizãdum: quod si loquamur de nouitiis existentibus in monasteriis Papæ, aut Episcopis subiectis, sufficit licentia Episcopi, vt donatio, & renunciatio ab eis fieri possit, & vt seruetur forma Concilii Tridẽtini. *b* Si verò loquamur de nouitiis sumentibus habitum in religionibus immediate subiectis prælatis regularibus, licentia ipsorum solum videtur sufficere ad dictam donationem, & renunciationem faciendam.

a Nau. in c. statuimus 19 q. 1. nu. 90.

b Trid. ses. 25. de reg. c. 15. & 19.

Sed his non obstantibus contrarium est dicendum, videlicet quod non valet talis renunciatio, nisi licentia Episcopi, aut eius vicarii intercedat. Quod patet ex dicto capite decimo sexto Concilii Tridentini, in quo dicitur. *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio antea facta, etiam cum iuramẽto, vel in fauorem cuiuscunque causæ piæ valeat nisi cum licentia Episcopi, siue eius vicarij.* Nã tandum est enim illud verbum (quoque) quod dicit relationem ad capitulum præcedens, in quo agitur de quibuscunque nouitiis sumentibus habitum in quacunque religione, & monasterio, siue subiecto Sedi Apostolicæ, siue quibuscunque regularibus prælatis, quorum omnium renunciationes, & donationes vult Concilium, vt cum licentia Episcopi factæ valeãt, & aliter factæ irritæ, & nullæ existant.

Neque obstat ratio dubitandi in principio proposita. Nam respondetur, quod Concilium *c* Tridentinum ad ingressum in monasteria moniali ũ licentiam Episcopi, aut superioris requirit. Quæ verba (*aut superioris*) apposita fuerunt a Concilio ad denotãdum quo respectu monasteriorũ & monialiũ, quæ sunt subiecta prælatis regularibus, sufficit licentia dictorũ prælatorum; ad donationẽ quorũcunque nouitiorũ, & nouitiarum validitatẽ requirit Concilium, non facultatẽ superiorum, sed Episcopi, aut eius vicarii. Et diuersa est ratio monialiũ professarum, & nouitiorum, seu nouitiarum. Nam moniales professæ iam irreuocabiliter sunt subiectæ prælatis regularibus, & ideo non mirum si ad ingrediendũ in earum monasteria sufficiat licentia superioris ipsarũ. At nouitii, & nouitiæ nõ sunt ita subiecti prælatis regularibus, nõ enim sũt religiosi ante professionẽ, & ideo nõ mirũ, si donationes ab ipsis factæ, cũ licẽtia Episcopi fieri debeãt necessariò. Quod ideo factũ est, quia licet læsio enormissima arguat dolũ, prout dicitur in iure, *d* & licet in eo, qui deserit omnia propter Christum, non præsumatur dolus, vt dicunt Couaruuias, Tellus, & Gutierrez sequentes Decium, & Aimon. At quia nouitius potest ad sæculum redire, ideo fraus poterat præsumi secundum Couarruuias, *f* & ideo necessaria fuit licentia Episcopi, licentia enim iudicis tollit dolum, & fraudem præsumptam, vt dicitur in iure, *g* & tradit Menochius: & vt omnino dolus tollatur, voluit Concilium, vt etiam iurata, & cum renunciatione huius decreti, non valeat, vt resoluunt Menochius, *b* Royas, *i* Gutierrez, Marcus Antonius, & Spino.

c Trid. d. c. 5.

d l. si superfl. C. de dolo.

e Cou. in cap quãuis pactũ 1. p. §. 2. nu. 5. vbi Gutie. in v. nuptus tradebatur n. 2. p. 1403. Tell. in l 6. Tau. n. 13

f Cou. vbi su. § 4. n. 3. cum mult.

g l. vlt. ff. de eo, quod met. caus. Menoc. de recu. possess. remed. 1. nu. 366.

h Meno. de arbit. li. 2. cent. 5. casu 436. nu. 7. & 8.

i Royas in epist. succes. c. 6. nu. 29. cũ seq. Guti. vbi su. Ant. Ga. li. 3. insti. tit. 1. de regu. nu. 75. Spino in succes. testam. glo. 13. nu. 50.

ARTICVLVS XV.

Vtrum moniales possint dare aliquid sæcularibus, cum censu certæ annuæ quantitatis sibi soluendæ in vita sua.

RESpondeo dicendo, quod si dominium eius, quod obtinuit monialis, acquisitum fuit conuentui, non potest ipsa monialis, alicui personæ cõferre, vt ea pecunia emat censum, & sibi certa quantitas quotannis soluatur in vita sua, qua finita ipsum censũ apud sæcularẽ remaneat. Quod est adeo verũ, vt neque generalis, neque prouincialis sine conuentu, nec conuentus sine licentia generalis, aut prouincialis, id efficere possunt: & ratio est quia hæc summa iam in ipsius conuentus proprietatem, & dominium transiit, & sine ipsius beneplacito non potest alienari; si enim alienetur, in graue ipsius conuentus cederet præiudicium, vt Doctores communiter cum Syluestro, *K* affirmãt. Possunt tamen dicti prælati generales, & prouinciales licentiam concedere subdito, sine licentia sui cõuentus, vt aliquas possit facere donationes remuneratorias, ex remunerationibus enim fratrum vtilitas etiã cõuentui maxima accrescit: & ratio naturalis dictat, vt benefaciẽtibus remuneratio tribuatur, prout docet Diuus Thomas. *l* At si dominium rei in censum constituendæ non fuerit in conuentũ translatum, tunc dicta monialis cũ licentia prælati potest ordinare, vt dictum censum cum annuo reditu ad vitam ipsius constituatur, & morte secuta apud sæcularem ipsum permaneat; tunc autem dicetur dominium in conuentum minimè fuisse translatum, quando sæcularis rem censu constituendam ipsi moniali dederit, vt ita ipsam, cui vel let relinqueret.

K Syl. v. alie. q. 6. 8. 9. 12. & 13.

l D. Thom. q. 106. ar. 5.

Sed contra hoc obstat Concilium *m* Tridentinum, in quo decernitur, quod non liceat deinceps superioribus bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad vsum fructum, vel vsum & administrationem, seu commendam.

m Trid. ses. 25. de reg. c. 2

Respondeo, quod ego non inuenio rationem sufficientem, qua modo possim defendere, attento hoc Decreto, reditus annuales, quos ipsas moniales in Hispania cernimus habere: dicere autẽ hoc Decretum non esse receptum, non soluit argumentum, cum licet non sit receptum, sacri tamen *n* Canones proclamant, regulares nihil proprij posse habere, ex hac tamen parte eas posse protegere, ô asseruè dico, quod scilicet ipsæ non sunt obligatæ ad supradictorum iurium, quantum adhoc, obseruationem, cum non prouideantur a suis prælatis in victu, & vestitu (vt decet) in suis religiosis, & veris necessitatibus, prout in casu simili defendit doctissimus Nau. *o* Dixi (religiosis & veris necessitatibus) nõ enim possunt dictos reditus habere, etiã cum licentia Prælatorũ, ad necessitates fictas, & munera deuotis (vt communiter dicuntur) conferẽda, sed de hoc latius in quæstion. de paupertate.

n c. cum par. 1. q. 1. c. 2. e. cum ad monast. d. datur regula.

o Nau. in c. nul. 19. q. 2. a nu. 25. vsque ad nu. 35.

AR-

ARTICVLVS XVI.

Vtrum Decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes nouitiorum habeat locum in nouitiis Societatis Iesu.

a Conc. Trid. sess. 25. de reg. c. 16.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum a non habet locum in religione Societatis Iesu, vbi multis mensibus, aut annis ante professionem donatio facta valet. Ita fertur fuisse declaratum a congregatione Cardinaliũ, & habetur in quadã decisione Perusina. b Et vt accepi a quodam grauissimo huius instituti religioso, Doctor Solis cum esset in causa controuersa iudex, ita pronunciauit, post emissam bis ad ipsum causam a Senatu Regio, ad quem fuit supplicatum, & hanc sententiam consuluerunt doctissimi Theologi, & Iurisperiti. Quod probant ex dicto Concilio Tridentino c ibi. *Per hæc tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innouare aut prohibere quin religio clericorũ Societatis Iesu, iuxta pium eorum institutum a Sede Sancta Apostolica approbatum Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possit.* Quæ clausula ad omnia contenta non solum in capitulo, cui apponitur, sed etiam quoad alia posita in aliis capitulis eiusdẽ Sessionis referri debẽt, ita quod in nullo piis institutis eiusdẽ Societatis a Sede Apostolica approbatis voluit Conciliũ contrauenire. Quod patet ex verbis, *Per hæc tamẽ.* Quæ verba in numero plurali relata, nõ solum referuntur ad Decretum immediate præcedens, scilicet, quod finito anno probationis ad professionem admittantur, sed ad alia Decreta, scilicet, quod valeat professio post annum nouitiatus expletum, & quod nulla renunciatio facta a nouitio valet, nisi seruata forma eiusdem Concilij. Referuntur etiam (ut etiam innuunt alia verba, ibi) *Domino, aut eius Ecclesiæ inseruire possit,* ad alia Decreta de paupertatis d voto integerrimè seruando, & de modo in electione e seruãdo. Quæ in nihilo institutiones huius sacræ regionis innouant. Quod insuper probatur ex notatis in iure, f vbi notant communiter Doctores, quod clausula posita inter vnum capitulum, ad aliud tantum refertur, sed posita, inter plura capitula, vel ante eĩa vel post omnia ad oĩa refertur. Vnde cum dicta clausula apponatur inter plura capitula ad omnia quæ concernunt Societatis instituta, est necessariò referenda, & quantum ad nostrum propositum, in admissis ad vota tria simplicia in Societate, cessat ratio dicti Decreti; de qua per Gregor. g Lopez, ne scilicet, occasione dictæ donationis, & renunciationis nouitius discedere queat. Nam qui dicta tria vota simplicia in Societate emiserunt, sunt vere religiosi & nequeunt sponte discedere, si enim sponte recedant, Apostatæ, & excommunicati per Bullas Pij V. & Gregorii XIII. indicantur.

b decis. 71. a. 16.

c Trid. sess. 25. c. 16 de reg.

d c. 2. eiusdem sess. 25.
e c. 6. eiusdem sess. 25.
f l. 3. §. filius. ff. de liber. & posthum.

g Greg. Lopez in l. 3. glo. 2. tit. 7. par. 1.

QVAESTIO XLVIII.

De dotibus monialium, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæstionem octo quæruntur.

1 V*Trum prælata, & moniales committant simoniam in dotibus pro nouitijs recipiendis*
2 *Vtrum quando monasterium est locuples, vt possit personas, quæ recipiuntur alere, simoniacum sit pretium, id est, dotem exigere.*
3 *Vtrum prælati monialium possint taxare dotem.*
4 *Vtrum ipsi prælati possint taxare aliquam particularẽ dotem, sine consensu monialiũ & monasterij*
5 *Vtrum dos ante professionẽ monialiũ possit recipi.*
6 *Vtrum monasteria monialium, immodicas dotes pro ingressu monialium recipientia, cum pura conscientia possint retinere.*
7 *Vtrum Abbatissa possit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentui dos promissa pro nouitia soluatur.*
8 *Vtrum illa, quæ ingressa monasterium cõuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat post mortem matris, & professa est, sit vere religiosa, si ante ingressum religionis matri petenti suam legitimam renunciauit. Et vtrũ cum licentia sui prælati possit esse extra monasterium, vt ibi alatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælatæ, & moniales committant simoniam in dotibus pro nouitijs recipiendis.

h Nauarr. de reddit. eccles. monit. 61.

RESpondeo dicẽdo, quod doctissimus, & piissimus Nauarus h, hanc proponit quæstionẽ, scilicet an peccent Abbatissæ, aut aliæ quouis nomine monasteriis præfectæ, suos reditus ita prodigè extendentes, vt moniales denuo admittere omnino recusent, nisi tantis dotibus onustas, & tantis expensis factis, quantæ sufficerent abundè illis per totam vitam alendis, & tamen nec admissis pridem monialibus, neque his, quæ denuo admittuntur, vel solas vestes conferunt, imo nec frequenter medicinas: & ait doctissimus vir eas peccare. Quod quidem primo probat ex iure Canonico i antiquo, & nouo Concilij Tridentini præcipiente, ne plures moniales admittantur in monasteria, quam ex eorum reditibus, absque penuria earum sustentari possint: quod præfatæ nullo modo exequuntur, cum nullas indotatas accipiunt ex reditibus monasteriorum alendas. Deinde quia præfata concilia præscribunt, ne plures accipiant, quam ali possint ex propriis reditibus: at illæ multo plures accipiunt, si habeant dotes.

i in c. periculo, §. sane de statu regul. Conc. Triden. sess. 25. de reg. c. 3.

Secundo quia vehementer absonũ apparet, monasteria monialium vniuscuiusdam ciuitatis viginti millium aureorũ reditibus annuis, & eo amplius perfrui, & tamen ob hos reditus adeo copiosos nullam monialem admitti, nec ab his sustentari, nisi pro dote, supellectilibus, & expensis aliis secũ afferat, vt multi referunt, octingẽtos, qui sufficerẽt haud dubiè ad emendũ centũ in singulos annos ad vitam earum; imo licet eam summam tantũ deferret, quæ sufficere posset emendis octoginta aureis, vel septuaginta, in singulos annos ad vitã satis essent, & ad alimenta, & ad vestes, & etiam ad medicinas, & ita nõ ingreditur expensis monasterii, sed suis propriis. Postremo quod mens Conciliorum ea est, ne plures moniales indotatæ, nec dotatæ in monasteria coop̃tẽtur, quam ex reditibus monasteriorum ali possint. Et quod in his monasteriis, in quibus iam admissæ hunc numerum excedũt, nullo modo admittantur aliæ, donec, vel eousque decrescat numerus earum, vel crescant reditus, vt illi numero alẽdo, & amplius sufficiant, id quod aliquorum Prælatorum præscripto in monasteriis aliquot iam seruatur post Concilii Tridentini definitionem; Et in Carthusiensibus Cœnobiis seruari præcipitur statuto strictissimo, quod mire exaggerat Dionysius K Carthusiensis.

K Carth. de simo. libro 1. art. 16.

Dubitatio tamẽ vehemẽs suboritur hinc possint

de[illegible]tus fuerit, ab illo omnino subeundam esse, siquidē etiā n hæc illius sit vocatio. hoc mutuus, hæc obligatio, vt suum Prælatum vocātem sequatur, vt illi assistat, ac publicas res tueatur. Et confirmatur, quia sicut in corpore humano miro ordine membra omnia fuerunt distributa, & sua cuique functio assignata, oculis vt videant, manibus vt palpent, pedibus vt gradiantur, & vnum quodque eorum cū suo ministerio fungitur, aliis etiā membris seruit, ne detrimentum patiantur iuxta D. Chrisost. *a* alioquin si proprium suum officium intermittat, aut naturalem locum transgrediatur, vitium contrahit, & totum corpus læditur: Sic in corpore mystico Religionis, vbi omnia peruertuntur, aut locus in acie deseritur, tunc culpa incurritur, aut damnum bono publico infertur iuxta eiusdem D. Chrysost. *b* sententiam. Vnde sæpiùs apud sacras literas *c* id repetitum scimus, vt vnusquisque impleat vocationem suam.

a Chrysost. in o per. imperf. homi 35. in c. 20 super Ma.
b Chrysost. in epist. ad Ephe. c. 4 homil. 11
c Ad Rom. 12. 1. ad Corint. 12.

ARTICVLVS X.

An debeant definitores subscribere sententiæ latæ à Prælato, quam in Definitorio non approbauerunt.

RΕspondeo dicendo, quod Definitores, & consiliarij habent in religionibus votum non solum consultiuum, sed etiā decisiuum, & sic quando ad causas decidendas vocātur, quasi eorum authoritas sit necessaria, vocantur; cum constitutionibus Regularibus authoritate Apostolica factis votum decisiuum hoc includat, vnde non tenētur subscribere, nisi id, quod decisiuè secundum eorum conscientiam determinant, verum est, quod consentiente maiori parte potest Definitor dissentiens propria manu dictam sententiam, & consultationem subscribere, tunc enim non potest non id sequi, quod à pluribus probatum fuisse videt, quamuis ipse cum aliis contradixerit, vt notatur in Iure, *d* & tradit Abbas, nam ille, qui dissentit, tunc quando firmat, & subscribit priorem sententiam, tanquam minus probabilem deponere existimatur, atque intellectum suum cum humilitate captiuat, vt frequentiori sententiæ tanquam prudentiori adhæreat, argumento cuiusdam legis. *e* Sic de Lacedæmoniis legitur apud Plutarchum, *f* qui postquam res firmata erat à Consilio, non ampliùs disputabant, imo & ijdem, qui antea repugnabant, postea Decretum defendebant. Vnde in annalibus religionis Sancti Dominici, vt in historia generali eiusdem sancti continetur, in Capitulo Generali Londini habito anno Domini millesimo, ducentesimo, sexagesimo tertio, vbi gloriosus Sanctus Thomas de Aquino tanquam definitor Prouinciæ Romæ adfuit, constitutum fuisse, vt quando aliquid à parte maiori Definitorum aduersus aliquorum sententiam decretum est, is, qui in contraria sententia fuisset, nūquam proprium suffragium cuique vlla occasione, aut tempore manifestare auderet. Ex qua constitutione colligitur, ipsos dictæ sententiæ subscripsisse, si enim non subscripsit, iam notum erat ipsum contradixisse. Et sic in nostra Religione video obseruari.

d l. ad maior ad mino. ē pel e. 1. de his, qua fiunt a maio. Abb. in ca. ex par. de cōr. præbē. n. 3. & in c. postu illi. nu. 14. eodem tit. e l. si patres de arbitr.
f Plutar. in Lycurg lib. 2. c. 62.

QVAESTIO XLVI.

De dispensationibus, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem vndecim quæruntur.

1 QVid & quotuplex sit dispensatio.
2 Vtrum sit dispensatio, idem quod priuilegiū, declaratio, & Epicheia.
3 Quomodo Epicheia sit vtendum.
4 Vtrum prælati debeant concedere facilè dispensationes.
5 Vtrū petens dispensationem sine causa, & ea vtens peccet.
6 Vtrum subreptitia sit dispensatio innixa dolo, & fraude.
7 Vtrum si Papa, aut eius delegatus concessam à se dispensationis gratiam committat ordinario, vt verificata narratiua, dispenset, finiatur talis delegatio morte Papæ delegantis.
8 Vtrum dispensatio à Papa facta monacho ad testandum, expiret morte concedentis re integra.
9 Quibus prælatis, siue Ecclesiasticis, siue regularibus, respectu suorum subditorum competat de iure communi dispensandi authoritas, tam circa præcepta, quàm circa vota, in minutis, & frequenter occurrentibus necessitatibus.
10 Vtrum, quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ, censeatur dispensare.
11 Vtrum dispensatio sit strictè interpretanda.

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit dispensatio.

RΕspondeo dicendo, quod dispensator ab eo deriuatur, quod dispensare, id est, distribuere, dispendia domus, seu victui distribuendo præest, secundum ea, quæ in primo tomo g larè diximus, agendo de Prælatis quoad potestatem ad dispensandum: & secundum Diuum *h* Thomam, Sotum, & Nauarrum, dispensatio est iuris communis relaxatio, cum cognitione causæ ab eo, qui habet potestatem ad dispensandū. Dispensationum alia est tacita, quando verbi gratia Papa indigno, vel inhabili scienter prouidet, vel inhabilem, vel indignum ad beneficium, officium, vel aliud admittit, seu promouet, quæ tacita dispensatio expresse æquipollet, & plenè operatur, vt ait quædam Glossa, *i* quam sequuntur Innocentius, & Antonius de Butrio, Bartolus, & Imola. Vnde si Papa assumat ad dignitatē homicidam, Apostatam seu indignum scienter, cum eo dispensare videtur: & hanc opinionem, vt magis communem amplectuntur Iason, & *K* Felinus.

Aduertendum tamen, quod tacita dispensatio Episcoporum, aut aliorum prælatorum inferiorum parum, aut nihil operatur, vt ait Baldus, *l* & Episcopi, cæterique Prælati nunquam videntur tacitè dispensare, etiam si excommunicatum, aut indignum ad sacros Ordines scienter promoueant, vt etiam sentire videtur Innocentius *m* Ioannes de Anania, Imola, & Antonius de Butrio ponentes differentiam inter modum dispensandi Papæ, & aliorum Prælatorum inferiorum, nam in dispensationibus, quas concedunt Ordinarii Inferiores, requiritur causa, secus in Papa, in quo causa præsumitur, & in dispensationibus, & indulgentiis ab eo emanatis liberalitas est pro causa, vt tradunt Butrius, *n* Imola, Felinus, & Præpositus.

Expressa dispensatio dicitur, quando adsunt verba in supplicatione videlicet, *dispēsare dignemini*, vel in

g 1 Tom. 9.
h D. Th. 2. 2. q. 99. ar. 4. & q. 88. art. 10. So. li. 1. de ius. q. 7. a. 7. Nauar. in prælu. manu. pral. 9 manu. pralu. 6. nu. 15.
i Gl. in c. qui in alijs quo d. 51. Inn. Butr. in c. veniens. de fi ijs. Pret. Bar. in l. quidam consulebant in 2. not. vbi Imola ff. de re indica.
K Ias. i l. Barbarius nu. 14. ff. de of. Præs. Fel in c. præterea col. 2. & seq. de testib. cogendis.
l Bal. in add. ad specul tit. dispensatio. ver. nunquid superior.
m Inn. in c. cū nuper de effic. dele. Anania & Imola in c. significauit de e. f. cr. But. in præc. Dec. ce. &.
n Butri. & Im. co 13. Fe. in 4. Falten. in c 1. de consp. ap. in ca per venerabilem, qui filij sint legitimè.

in literis appositum est verbum, *Dispensamus*, iuxta ea, quæ in sacris Canonibus dicuntur: *a* vel quando apponitur verbum, *Permittimus*, vt ex eisdem sacris Canonibus *b* colligitur.

a c. at si clerici § de adul. de iud. ca. de multa in fin. de preben.
b c. literas de filijs Presb. c. vn. de æta. & qualit. lib. 6.

Et aduertendum, quod dispensationum tria sunt genera. Prima est dispensatio legis: secunda hominis: tertia mixta, quando scilicet lex concedit, vt homo dispensare possit.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit idem dispensatio, quod priuilegium, declaratio, & Epicheia.

RESpondeo dicendo, quod dispensatio à priuilegio differt, & inter alia in hoc differt. Nam priuilegium sine causa conceditur, siue concedi consueuit; dispensatio vero cum causa, qua existente falsa dispensatio corruit. Ita Abbas, *c* & Decius. Præterea dispensatio ad partis petitionem conceditur, non autem priuilegium, & ratio est, quia soluere, & relaxare non debet superior ius, nisi ex parte petente instante, & supplicante, prout dicitur in Iure, *d* & tradit Quintilianus Mandosius.

c Abb. in cap. quia circa co. 2. de consang. Decius consi. 681. cū causa penul. col.
d l. 4. §. hoc. autē iudiciū.

Quomodo autem differunt dispensatio, & declaratio, ex dicendis patebit. Nam declarare est in iure, dispensare verò circa ius; ius enim interpretatur, quisquis illud explicat, vt ostēdat apertè, an ius illud id, de quo agitur, includat, necne. Lex namq; illa naturalis, *Non occides*, per humanas leges sæpissimè explicatur in hunc modum, vt constet per eā homicidiū ad defensionem cōmissum minimè prohiberi. Naturalis enim ratio dictat defensionē omnibus esse permissam. Dispensat verò circa ius, qui data legis obligatione ab ea priuatim aliquē eximit, secundum enim D. Th. *e* lex ponitur respiciendo ad id, quod est, vt in pluribus bonum. Sed quia contingit, huiusmodi in aliquo casu nō esse bonum, oportuit per aliquem determinari in illo particulari casu, legem non esse seruandam, & hoc est authore D. Tho. propriè dispensare in lege. Cuius rei proponitur exemplum in quadam Decretali, *f* iuxta ea, q tradit Diuus Thomas, *g* Iure enim humano nobiles, & literati duo beneficia curam animarum habētia obtinere prohibentur: at Romanus Pontifex aliquem nobilem, aut literatum ab hac iuris humani prohibitione eximere potest. Ita explicant Turrecremata, *h* Almain, Ambrosius, Catherinus, Soto, & Couarruuias. Aliud exemplum quotidianum accipiat lector. Nam licet Sacri Canones sæpiùs compræhēdant in suis decisionibus Regulares, particulari tamen priuilegio eximunt Regulares, præcipuè Mendicantes. Vt autem possimus penetrare, quę sit differentia inter dispensationem, & epicheiam, aduertendum est, quod epicheia est idem, quod æquitas, quæ est iustitia dulcore misericordiæ temperata, pensatis omnibus circunstantijs, cuius officium, seu proprius actus est in casibus specialibus discedere à verbis legis generalis, seruata tamen legis intentione, attentis omnibus circunstantijs. Itaque epicheia est, qua prætermisso verborum legis rigore præfertur, quod recta ratio poscit, & qd legislator in tali casu præeligere debuisset: de his enim, quæ vt plurimum accidunt, feruntur leges pro bono communi, quarum obseruantia in quibusdam casibus, & circunstantijs manifestè bono communi perniciosa foret, quod enim pro certo fine institutum est, non debet contra illum finem militare. Quare ipsum salubriori consilio est pro tunc relinquendum, aliàs potiùs præuaricator legis, quàm obseruator esset censendus, iuxta regulā iuris, is committit in legem, qui verba legis amplectens contra legis nititur voluntatem: huiusmodi virtus appellatur epicheia, seu æquitas iuris, de qua intelligitur illud commune dictum. Ipsæ leges cupiunt, vt iure regantur. Exempli gratia, si lege, vel Iudicis sententia cautum est, gladium depositum restitui hoc, vel illo tempore, & quis eum in furia repeteret, tunc locum habet epicheia, eaque in legis, vel sententiæ executione vtendum est, epicheia igitur habet medium inter ius, & inter rigorem ipsius Iuris, vel legis. Nam ius, vel lex est iusta ordinatio generalis ad bonum commune, vt ait D. Th. *i* rigor autem Iuris, vel legis est excessus, siue austeritas Iuris aliquoties ad terrorem scriptus: ideo in foro conscientiæ, & contentioso quilibet etiam iudex æquitatem semper debet habere præ oculis, iuxta ea, quæ nos iuris Consulti docuerunt, *K* supra dicta colliguntur ex traditis à Diuo Tho. *l* & in Angest. in suis moralibus. Ex dictis colligitur differentia inter dispensationem, & epicheiam, quod epicheia est declarare legem in tali casu locum non habere, dispensare verò est quempiam subditorum à lege excipere, concessa illi licentia, & facultate, sine qua legi esset obnoxius. Patet ergo discrimen, quod epicheia non est subditum per licentiam eximere casu, quo teneretur, sed explicare, quod in illo casu non tenebitur, dispensatio autem est licentiam concedere. Quare epicheia non solùm prælatis, verùm subditis competit, dispensatio verò tantùm Prælatis. Ita Soto. *m*

e D Tho. 2. 2. q. 88. ar. 10.
f c. de mult. de preb.
g D. Tho. quodli. 9. a. 15.
h Turrecr. de Eccl. Hierar. li. 3. c. 55. Almain. inde potest. Eccl. ca. 13. Catheri. contra Caie. lib. 2. fere ad finem. Soto. lib. 1. de iust. q. 7. ar. 3. Couar. de spons. ca. 6. §. 9. nu. 2.
i D. Th. 1. 2. q. 90.
K l. quod si ephes. ff. quod certo loco.
l D. Th. 2. 2. q. 120 ar. 1. Angest. in moral. c. 11.
m So. lib. 1. de iust. q. 6. art. 3. p. 70. col. 2.

ARTICVLVS III.

Quomodo epicheia sit vtendum.

RESpondeo dicēdo, quod præsens articulus proponitur ad indagandum, quomodo vtendum sit virtute epicheia, quæ maximè necessaria est ad regimen Regularium, & ad tranquillitatem Religiosorum, qui aliquando literales tantùm existētes maximis scrupulis succumbunt, pro quo aliquæ regulæ sunt constituendæ.

Prima regula est, quod inter duram, & benignā sententiam, seu declarationem præcepti diuini, & humani, benigna interpretatio est semper faciēda, & accepianda in dubiis cæteris paribus. Hæc sententia communis est, & ratio est, quia præcepta Dei, & Ecclesiæ non fiunt, neque intendunt tollere omnem spiritualem dulcedinem, qualis certè tollitur, quando nimis scrupulosè, & timidè præcepta interpretantur, & nota, quod non dicimus benignam opinionem, sed benignam declarationem, nam securior opinio tenenda est, & sequenda.

Secunda regula est, quod neque Deus, neque Ecclesia intendit suis præceptis nos obligare ad vix possibile, & nimis difficile in se, quia moraliter, & ciuiliter secundū iura impossibile est, quod vix nisi cum magno detrimento fieri potest, ad quod nemo regulariter obligatur, alioquin quomodo saluabitur illud, Iugum meum suaue est, & onus meū leue; neq; Deus esset homine benignior, sed durior, qd absit. Alia ratio, & melior est, quia piè credendum est, neq; Deū in lege gratiæ velle, neq; Ecclesiā imponere nobis iugū vix possibile, & difficillimū, saltē, sub pœna peccati mortalis; neq; enim Deus, vt homo, quærit occasionem ad calūniandum, cū Sapientiæ primo capite legatur, *Sentite de Deo in bonitate*. Ita Angest. *n* in suis Moralibus, exēplificans de motu sensualitatis subito insurgēte, ad quē refrenādū est tenuissima facultas volūtatis, & valdè tenuis deli-

n Angest. in morali. c. 6. et 10.

deliberatio, & modica possibilitas, quamuis sit absolutè possibilis refrænatio aliqua. Similiter exemplificatur de medio iustitiæ, aliarumq; Virtutum, scilicet de æqualitate punctuali, quam seruare est nimis difficile, & vix possibile in omnibus, ideo ad eam non tenemur, sed intra latitudinem quãdam grosso modo æstimatam, secundum Scotum, & cõmuniter Doctores ex secundo, & quarto Ethicorũ hoc probantes. Aduertendum tamen est maximè circa hanc regulam, ne quis facilè iudicet esse maximam difficultatem, vbi non est, quia in hoc casu potest quis facilè decipi, maximè in sua causa, dum non constat apertè de tali maxima difficultate, propter quod in dubijs stet iudicio sapientiũ, prout aduertit Doctissimus Gerson, *a* qui late prosequitur hanc regulam.

a Gers. de Vita spirituali l. le. 6.

Aduertendum est etiam, quod aliqua sunt difficillima, ad quæ iure naturali, & diuino, & humano tenemur etiam cum periculo mortis, & cum rerum & honoris iactura, de quibus per doctissimum Soto. *b* Non possum enim in his immorari, cum hoc ad meum institutum in hoc articulo non pertineat, & nolo inculcare materias, sed breuitate propositas resoluere.

b Sot. de secr. memb. 1. q. 2. conc. 6.

Tertia regula est, quod neque Deus, neque Ecclesia intendit suis præceptis aliquem obligare sic quod ea implendo sit, vel appareat fatuus, aut quod bona tollatur vrbanitas, aut conuictus honestus cũ alijs hominibus, neq; consulit nænias, nec vt sic se habeat homo, vt alijs ridiculo sit, saltem apud viros bonos, & discretos. Quod patet à simili de votis ex diuino præcepto Deo reddendis, quæ tamen si stulta sint, nullos obligatur implere, secundum Doctores cõiter, quia Psalmo trigesimo dicitur, *Odisti obseruantes vanitatem*, & Ecclesiastici quinto, *Displicet Deo infidelis, & stulta promissio*, & omnia mandata eius iustitia, & iudicium. Hanc opinionem tenẽt Glossa, *c* Innocentius, & Syluest. Et neque Deus, neque Ecclesia intendit aliquem obligare ad aliquid cum scandalo inde probabiliter imminẽte, aut vnde probabiliter imminet graue malum saltem spirituale, quia quod propter Charitatem fit, & instituitur, non debet contra charitatem militare. Sed hic etiã opus est magna prudentia, ne quis decipiatur, putans esse probabile, & grande malum, & scandalum, quod non est, ideo secundum iudicium prudẽtium debet mensurari ista tertia, & secũda regula. Nam ad deponendum licitè, & rationabiliter conscientiam dubiam & scrupulum, opus est Doctorũ, & prudentium, bonorumque virorum, præsertim superiorum consilio, & imperio humilis subiectio, vt aiunt Florent. *d* & Gerson, vt scilicet qui habet conscientiam inquietam, dubiam, vel scrupulosam deponendam, captiuet, & subijciat suum intellectũ non solũm obedientiæ, & Iudicio superiorum, sed & sapientum, & bonorum virorum, quantumcunque sibi aliud videatur, & sic secundum consilium, & sententiam ipsorum formata conscientia, quod licitè agit, potest licitè agere, idque rectè æstimari. Et ratio est, quia in his, quæ rationabiliter agimus, saltem non peccamus illis acquiescendo, etiamsi sic inuincibiliter erremus, & operemur, quia excusamur per ignorantiam inuincibilem, & insuper meremur per humilitatem. Nam cum nos nobismetipsis non sufficimus, rationabiliter confugimus ad sapientes, & eos sequimur, hic enim est ordo Hierarchicus à Deo institutus in Ecclesia, vt Minores illuminentur per superiores, sicut fit inter Angelos, secundum D. Dionysium, & Glossam ordinariam Gregorij super illud *e* Iob, *Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta illos*, & ideo in prouerbijs *f* dicitur. *Ne innitaris prudentiæ tuæ, & ne transgrediaris termi*

c Glo. Inno. in ca. mouetur de sent. exc. Syl. tit. de elect. 1. q. 4.

d Floren. 1. p. sum. tit. 3. ca. 10. et 11. Gers. 3. p. de remed. contra pusillanim. Alphabet. 69. lite. q. & in tract. de diuersis Diabo. tenta. Alph. 70. li. q.

e Iob. 1.

f Prou. 3. & 22.

nos antiquos, quos proposuerunt Patres tui. Et apud Thobiã *g* dicitur, *Consilium semper à sapiente perquire*. Vnde Doctissimus Gerson *h* quoddam singulare proponit documentum dicens, Crede sapientiorum, & bonorum iudicio, & contra communes eorum sententias non leuiter agere, nec sibi scrupulos anxios, & timidos formare, hoc præcipuè necessarium est Religiosis respectu suorum superiorum, & ignaris diuinarum legum, & iunioribus. Vnde etiam referunt Florentinus, *i* & Gerson, quod cum quidam discipulus B. Bernardi non posset deponere scrupulos suos, propter quod non audebat accedere ad celebrandum, dixit ei B. Bernardus, *Vade frater, & in fide tua celebra*, obediuit ille simpliciter, & omnis eius scrupulus perpetuo recessit.

g Tobiæ 4. h Gerson. de vita spiritua li 3. p. le. 4.

i Flor. vbi su. 2 p sum. Alphab. 37 li. s.

Quod si quis scrupulosus dicat, vtinã talis esset meus Prælatus, qualis erat D. Bernardus, crederem faciliter imperanti, acquiescerem consulenti: Nunc autem cum mei superioris paruam conscientiã conspicio, non audeo meam conscientiã suæ fidei committere. Huic obiectioni respondit Gerson, Quisquis ita dicis, & sapis, erras, & desipis, debes enim illi obedire, non vt homini, sed vt Deo iubenti, cuius vices ipse gerit, iuxta illud Lucæ *K Qui vos audit, me audit*, quod intellige, dummodo Prælatus non iubeat contra Deum, & hoc probabiliter constet.

K Lucæ 10.

Quarta regula est, quod in dubijs, vita, sensusq; communis virorum bonorum sumi debet in exemplum, & regulam viuendi, quia præsumuntur habere rectum iudicium, sicut habent rectum affectum, & ad hoc facit D. Hiere. *l* ad Rusticum, & quæ Aristoteles, Princeps Philosophorum tradit.

l 16. q. 1. ca. sic viue. Arist. 1. Ethic.

Quinta regula est, quod in his, quæ sunt mala, quia prohibita, iure tantùm humano excusat consuetudo præscripta, aut legitima, quia tollit legem, & etiam est legum interpres, prout iam diximus latiùs in primo tomo. *m*

m l. 10. q. 22.

Sexta regula est, quod in quolibet casu prætermittens facere, quod lex imponit, excusari potest à peccato, saltem mortali, quamuis non semper à veniali, si hoc facit bono animo virtute Epicheiæ, sine contemptu, ratione alicuius periculi, aut necessitatis, seu circunstantiæ consideratæ, putans se non peccare mortaliter, paratus nullo modo facere, si pateret esse mortale. Ita Florentinus & Sylu. *n* & Caiet. quæ regula est valde notanda, quia rationabilis, pia, & fructuosa timoratis.

n Florent. & Sylu. vbi sup. Caie. in sum. tit. ieiuniũ & tit. contẽtus, & tit. præceptum & tit. detractio.

Notandæ etiam sunt regulæ suprapositæ, quas quia notabiles in materia dispensationum sub titulo quæstionis de dispensationibus collocaui.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Prælati debeant concedere facilè dispensationes.

RESpondeo dicẽdo, hoc esse notissimum, quod non possunt Prælati in legibus dispensare, sine iusta causa id postulante. Si enim non licet Papæ leges Ecclesiæ sine rationabili causa omnino derogare, ergo neq; ita passim sine causa in eis dispensare. Probatur nostrum intentum dupliciter. Primo ex quadam regula iuris qua dicitur, cum quid vna via prohibetur, id alia non admittitur, idem autem sequitur effectus ex tali dispensatione, qui ex legis derogatione, vt cõstat, quia si passim cum omnibus petentibus dispensaretur, iam nullus esset legis effectus, & iam frustra lex esset lata. Quid enim prodest prohibuisse Bigamos à sacerdotio, & homicidas, si omnes illi, qui volunt, per dispensationẽ, remouentur, & habiles fiunt, lex enim lata est nõ vt sine licentia nõ fieret, sed vt ita non fieret. Nã & legũ

natu-

natura est, vt regulariter, & in plurimum lex obseruetur, dispensatio autem raro, & in causis particularibus, & ex iusta causa fiat. Est enim dispensatio, quasi quædã legis interpretatio, & relaxatio in casibus, quos Legislator præuidere non potuit. Vnde constat, peruersam esse licentiam earum dispensationum, per quas oppositum fit, vt videlicet lex raro seruetur, dispensatio verò fine rationabili causa regulariter, vel ut plurimum fit ad libitum. Ita D. Thom. a Panormitanus, Syluester, & Victoria, & Doctores cõmuniter, qui Victoria addit, quod aliqua lex posset esse in Ecclesia, & forte nunc est, & aliquæ sunt purè humanæ, in quibus expediret, vt nunquam dispensaretur, quia sunt tam necessariæ ad Christianæ Religionis obseruãtiam, quod si aliquando dispensatio videatur rationabilis circa aliquem, multo tamen vtilior esset Ecclesiæ eius legis inuiolabilis obseruatio, quã vt aperiatur ianua ad tot dispẽsationes. Et hac de causa Gerson, & aliqui grauissimi Doctores laudant statutum Carthusiensium, qui in sua carnium abstinẽtia nullam permittunt dispensationem, non obstante quacunque necessitate, aut periculo mortis, nempe ne, si semel inciperet dispensari, latius se extenderet dispensatio, quam legis obseruatio. Similiter dicendũ est in aliquibus legibus Ecclesiasticis, & Regularibus, in quibus sanctius esset numquam dispensare, quàm illarum rigorem flectere per dispensationem, etiam ex rationabili causa faciẽdam. Nam minus malum esset detrimento particulari aliquando proueniens etiam in vita hominis ex rigorosa legis obseruãtia sine vlla dispensatione, quàm per dispensationem viam aperire ad infirmãdas leges valde necessarias ad religionis conseruationem.

a D.Th. 1.2. q.96.ar.5. Panor. in ca. non debet de consang. & affin. Syl. tit. Papa. casu 10. Vict. de potest. Ecclesi. propos. 7. & 8.

Per hoc tamen non negamus aliquem casum fortè posse contingere, vel semel in mille annis, quando videlicet magnum scandalum sequeretur, nisi fieret dispensatio, tunc enim meritò posset dispensari, dummodo hoc esset lege cautũ, ne id de cętero arbitrio relinqueretur humano, sẽper enim in quo cunque casu præferendum est bonum commune priuato, id quod in dispensando maximè attendendum est; minus quoque malum priuatum maiori communi postponendum censet D.Tho. b & communiter Doctores cum eo. Quæ omnia notanda sunt à Regularibus, à quibus multa salubriter ordinantur in quibus si facilè dispensant, Regularis obseruantia claudicabit. Qui debent cõsiderare, quod licet aliquis casus particularis postulet dispensationem adeo vt videatur irrationabile in eo non dispensare, oportet in eo talem dispensationem minimè concedi propter bonum commune Religionis, quod præferendum est, ne relaxationi cancellus aliquis aperiatur, quo aperto religionis obseruantia in dies patitur detrimentum.

b D.Tho. 1.2. q.97. art.1. q. 104. a.1. & 2 2.q.88. ar.12

ARTICVLVS V.

Vtrum petens dispensationem sine causa, & ea vtens, peccet.

Respondeo dicendo, quod non solùm peccat concedens dispensationem sine causa, sed etiã ea vtens, & impetrans. Probatur, non solùm enim consentit, sed etiam cooperatur peccato concedentis, imo & est causa iniusta dispensationis, contra id, quod dicitur ad Romanos. c Item probatur, quia aliis iniuriam facit, dum per talem dispensationem se eximit à lege sine causa iusta, sicut si Rex exigens tributum à ciuitatibus non solùm ipse peccaret, si eximeret aliquos sine causa, sed etiam ipsi exempti partem oneris non subeuntes. Vnde quod Panormitanus, d & alij Doctores dicunt, quòd scilicet dispensatus in iure humano, etiam sine causa, est tutus in conscientia, solùm est verum ad hunc sensum, quod scilicet factum puta matrimonium in gradu prohibito celebratum per illam dispensationem tenet, & quod non peccat contra illam legem, à qua per dispensationem liberatus, vel exẽptus est, cum quo stat, quod peccat contra aliud ius diuinum aut naturale, & etiam vtens tali dispensatione, vt dictum est.

c Ad Rom. 1.

d Pan. & alij in c. non est de voto.

Sed quis eorum grauius peccet, dubitatur? Ad quod dico, quod secundum grauitatem scandali, aliorumque malorum, quæ inde sequuntur, iudicãdum erit, regulariter tamen grauius peccat concedens. Et aduertendum, quod cum communiter loquendo dispensationes in Religione non fiant in præiudicium tertij, cum fiant ad non ieiunandum ad non sequẽdum totum chorum, & ad alia, comedendum carnes in tempore prohibito secundum constitutiones Religionum, venialiter tantum peccabunt ipsi dispensati, nisi scandalum faceret illud mortale. Dixi, secundum Constitutiones Regulares, nam dispensatio facta ab inferioribus a Papa sine causa in ieiuniis, & abstinentiis ab Ecclesia pręceptis, irrita est, & inanis: cum omnibus supradictis Cõcordant Caietanus, e Victoria, Nauarrus, Soto, & Turrecr. Aduertendum tamen, quod attento qđ aliqui religiosi obligantur ad præcepta Regulæ ratione voti, quod in professione emiserunt: de quibus, vt aliqui putant, sunt Fratres Minores, ideo dispensatio super regulæ præceptis debet regulari secundũ dispensationem votorum, prout tenet Glossa f quædam, & est opinio Caietani, Nauarri, Couarruuias, & Soto. Vnde cum Papa non possit dispensare ad libitum in votis sine aliqua causa id postulante, non sunt securi Fratres Minores, & alii Religiosi, qui vtuntur dispẽsationibus in Regulæ pręceptis, & ab ipsis voto acceptatis sine iusta causa impetratis. Quod est summè notandum ne aliqui à Sede Apostolica Bulleta consequantur, quibus ab obseruatione præceptorum Regulæ eximãtur, qui si sine iusta causa ea sunt consecuti, in conscientia minimè sunt securi: nec iusta causa ad dispensandum est eorum relaxatio, cum difficultas procedẽs ex habitu vitioso ipsius dispensati, non sit iusta causa ad dispensandum, prout iam in primo tomo dictum est.

e Caie. 2. 2. q.97. a.4. Victoria de potestate Ecclesiæ propo. 15. Na. in sum. c.23. n.43. & c.12 num.76. So. 1 lib. de iust. q. & ar. vl. Turrecr. in Decr. di. 11. c. consequens. & dis. 89. q.4. ca. de mui.

f Glo. in c. nõ est de vot. Caiet. in sum. v. dispẽsare Na. 12. n.76. Cou. in 4. p. §. 9. Soto. li. 1 de iust. q.1. ar. vl.

ARTICVLVS VI.

Vtrum subreptitia sit dispensatio innixa dolo, & fraude.

Respondeo dicẽdo, quod cum nemo debeat ex sua iniquitate commodum reportare, iuxta ea, quæ Ius g Canonicum, & Ciuile nos docet, non debet fraudulosus gratiã obtinere ex suo dolo, infertur, quod dispensatio Papæ, per quam sua Sanctitas Religiosum Ordinis Mendicantium, vel alterius Ordinis trãsfert ad Canonicos Regulares, eò quod habitu sui Ordinis omisso Apostata factus incedebat, subreptitia, & penitus inutilis est, si habitum ille suum in finem tantum omisit, vt per hoc Papæ moueret clementiam, & hanc fraudem minimè, dixerit, argumento aliquorum Iurium, h & eorum, quæ ibi notantur, supra dicta corroborantur: pro quo facit singulare dictum D.Aug. i ad Aurelium. Non est danda via seruis Domini, vt facilius putent eligi ad aliquid melius, si fuerint deteriores: & sic in Concilio Tri. K statuitur, ne dispensetur in ma-

g ca. 1 de pos. Pral. l. itaque fullo ff. de furtis.

h c. postulasti 3 de rescrip.

i c. lege. 16. q. 1.

K Cõ. Tri. ses. 24. de ref. c. 5.

matrimonio scienter contracto in gradu prohibito, si contrahentes illud consumare ausi sūt. Quod ea, vt credo, ratione fuit statutum, quia multi matrimonium consumabant, quo facilius cum eis dispensaretur. Vnde huiusmodi dispensationes cum dolo impetratæ, in foro conscientiæ inutiles erūt, in foro verò exteriori inutiles etiam erunt, quatenus fraus, & dolus in iudicio potest probari, siquidem omnes de non existentibus, & de non apparētibus idem iudicamus, iuxta tradita in Iure. *a*

a l. duo sunt Titij ff. de test. in c. sacerdos de offic. ordin.

Pro maiori autem supradictorum explicatione nota, quācumque expressionem falsi mouētis Principem ad gratiam concedendam nocere, nō autem quanlibet taciturnitatem veri idem facientis, sed solùm eam, qua tacetur verum, quod iura iubent exprimi, secundum Rotæ *b* decisionem in nouellis, & Bellameram, & Felinum, & Nauarrum, qui in confirmationem sententiæ supra positæ, de Monacho loquentis, dicit, quod sciens Principem concedere aliquam gratiam, in remediū necessarium obuiandi alicui delicto, admittit illud, vt illam impetret, & petit eam, quia contingit eum sic delinquere non facta mentione finis, cur deliquit, non solum videtur tacere verum, sed etiam æquipollenter exprimere falsum, scilicet quod non deliquit eo animo, vt ei fieret illa gratia. Qua de re ait Nauarrus, *posuimus exemplum in capitulo si quando. de rescriptis exceptione quarta de Monacho monito à Bāchario, quod Papa non concederet ei gratiam ad regulam laxiorem, nisi nouerit cum habitu omisso apostatare, qui dimisso eo vno, vel altero die se repræsentat Bāchario, qui informet Papam de eius Apostasia, vt moueatur ad concedendum ei illam gratiam, is enim licet expressè non exprimat falsum, tacitè tamen sic subaudicando quod non dimisit habitum, vt impetraret illā, sed ob alias causas, quibus multis temerè dimittunt.* Hæc Nauarrus.

b Rot. Dec. 3 de resc. Bellā. dec. 698. Feli. in c. Postulasti co. 4. de resc. Na. in ca. 12. nu. 86.

ARTICVLVS VII.

Vtrum si Papa, aut eius Delegatus concessam à se dispensationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua dispenset, finiatur talis delegatio morte Papæ concedentis.

RESpondeo dicendo, sæpius contingere, prout fieri iubet Concilium Tridentinum *c* quod Papa, aut eius Delegatus concessam à se dispensationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua dispenset. Quod etiam contingit in Religionibus, cum Fratres, & Moniales multas à Papa, vel à Nuntio Apostolico dispensationes obtineant, quarum narratiuas committunt Prælatis Regularibus, quibus verificatis dicitur, quod dispenset, vt comedant carnes, vt Monasteria egrediantur, &c. Quæ dispensationes morte Papæ, & Nuntii Apostolici minimè expirant, prout tenēt Maiolus *d* Tabien, Armilla, & Antonius Gabriel, & Syluest. Qui omnes citantes Fedéricū intelligunt, quamuis dicti Prælati nondum dispensauerint, aut nec dum gratiam acceperint, quia ea dispensatio, quantum est ex parte Papæ, & Nuntii Apostolici, iam plenè facta est in gratiam, & fauorem petentis, Prælatis verò potius mādatur executio gratiæ iam factæ huic priuato, quàm delegata commissio, & sic Prælatis non committitur substantia causæ, & an expediat, quasi iudici delegato, sed an extet, quædam facta præteriti conditio, quā extante iniusti essent Prælati, si non dispensarent, executio verò gratiæ iam factæ non expirat morte cōcedentis, iuxta tradita à

c Con. Tr. ses. 22. de ref. c. 5

d Maiol. li. 5. de irreg. c. iii. nu 6. Tab. v. gratia §. 5. Armil. §. 1. Gabr. to. 2. ti. de pra. co. 1. §. 21. Syl. v. gratia §. 2.

e Couarruuia, Hieronymo, Paulo, & Mandosio. Neque obstat quædam Decretalis, *f* nam respōdetur, quod ibi ea gratia fuit facta, si in vita eiusdem Papæ vacaret præbenda in communi, quam ipse iure ordinario poterat conferre. At in proposito, hæc singularis dispensationis gratia iam à Papa facta est, & huic priuate, & hoc est tenendum.

e Co. in pract. qq. c. 11 n. 1. col. 3. Paul. in pr Cāc el. fol. 37 versic. 2 Mād. in de di spensatione num 4.

f cap. si cui de preb. li. 6.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum dispensatio à Papa facta Monacho ad testandum, expiret morte concedentis re integra.

RESpondeo dicendo, quod hæc difficultas resoluitur à Doctoribus ponentibus exemplum in Episcopo, cui similis licentia conceditur, vtrum scilicet expiret talis licentia, & dispensatio re integra morte ipsius Papæ: & respōdēt quod nō, quod ex aliquibus Iuribus *g* probant, quæ iura loquūtur de dispensatione facta in fauorem Episcopi cōtra ius commune, & nihilominus expirat re integra morte concedentis, quando fuit facta sub nomine dignitatis, vel ad beneplacitum Sedis Apostolicæ. Quod est tenendum, licet contrarium teneat Socinus Iunior. *h* contra quem faciunt ea, quæ in proposito cumulat Nauarr. optimè multis defendens, quod licentia eligendi Confessorē siue à Papa, siue ab Episcopo, siue à Parrocho, siue à quolibet alio Ordinario, qui eā cōcedere potest concessa, nō finitur morte concedentis. Aliud est enim iudicium de mandato de faciendo aliquid, aliud de gratia, vel facultate cuipiam facta. Et contra Socinum facit, quod cum Archidiacono, & Ioanne Andrea tradunt Alexander, *i* & Decius scilicet quod gratia Papæ antequam fiat Scriptura, aut Bulla de ea non expirat, licet Papa moriatur, & tamen certum est, quod tunc res est integra. Neque enim debet quis vti facultate ad testandum, antequam imbulletur. Opinionem Archidiaconi refert, & sequitur Rota, *K* estque communis opinio, vt profitetur Molina eam esse veram, & procedere intelligens, quando gratia quid perfectum continet: secus autem quando datur ad aliquid faciendum, tunc enim morte concedentis literis non expeditis expirat secūdum alios, quos ipse refert. Quare licet facultas Papæ concessa Episcopo ad testandum, eo quod continet quid faciendum, literis non expeditis morte concedentis expiret, ipsis tamen confectis minimè expirabit. Vlterius contra Socinum facit, quod tradit Rota *l* in antiquis, scilicet quod gratia facta Episcopo in præiudicium concedentis non est ambitiosa, sed est extendenda, quo fit vt facultas hæc testandi cum respectu Summi Pontificis eam concedentis sit gratia, & in ipsius tantùm præiudicium, quia ad se pertinent bona Episcoporum defunctorum quæ appellantur spolia, non sit odiosa, sed benigna, & fauorabilis argumento cuiusdam legis, *m* ideo est extendēda, ampliāda. Sed hæc ratio minimè facit pro nobis, si loquamur de Monacho, cui concessa est facultas testandi, licet enim Sūmus Pōtifex sit omnium bonorum Ecclesiasticorum, & Regularium legitimus dispensator, cum dictorum bonorum dominium ad Ecclesiam pertineat Romanam, vt infra tertio tomo in quæstione de paupertate dicemus; etiam hæc bona regularium à sede Apostolica sūt monasterijs applicata, cū quidquid acquirit monachus, acquirat monasterio, *n* & sic ipsis monasteriū iā hēt ius quæsitū, cui fit præiudiciū

g cap. si super gratia de offi. & potest iud. deleg. li. 6. ca. si gratiose de rescr. li. 6.

h Socin. iun. cons. 89. n. 34 li. 1. Na. in c. Placuit de pe nit. dist. 6. nu. 161.

i Alex. consil. 107. n. 4. vol. 7. Dec. consil. 407. num. 17.

K Rota in antiquis de resc. dec. 87. nu. 1. & 2. Moli de primog. Hisp. li. 1 c. 7. n. 63

l Rota dec. 33 n. 13 fo. 47.

m l. beneficiū ff de constitu. Princ.

n cum ad monasterium de sta tu monachor.

per dictam licentiam testandi. Vnde vt defendamus hanc partem contra Socinum, ad alias rationes supra positas recurrere oportet.

Nec supradictis obstat, quod hæc facultas, & licentia testandi videatur mandatum, & per consequens reintegra morte mandantis expiret. Nam respondetur, quod non est mandatum, neque rescriptum ad lites, sed gratia facta, & facultas concessa monacho. Ita respondet Sarmiento a & Nauarrus contra Socinum disputantes.

a Sarm. de reddit. Ecc. 4. p. c. 3. num. 1. fo. 210. Nau. de redd. Eccl. q. 3. monitio. 8. fol. 288.

Ex quo infertur, iubileum literis Apostolicis expeditum durare, etiam si antequam publicetur, Papa ipsum concedens moriatur, cum sit gratia facta populo Christiano, & gratia facta morte concedentis minimè expirat.

ARTICVLVS IX.

Quibus prælatis, siue Ecclesiasticis, siue regularibus respectu suorum subditorum competat de iure communi dispensandi authoritas, tam circa præcepta, quàm circa vota in minutis, & frequenter occurrentibus necessitatibus.

Respondeo dicendo, quod in huiusmodi necessitatibus non oportet Papam adire pro dispẽsatione, imò nec Episcopum vbi commodè haberi non potest, sed in his casibus ex iusta causa curatus, & regularium prælati inferiores vt sunt conuentuum Priores, & Guardiani dispensare valent. Hæc facultas non est alicuius Romani Pontificis particularis concessio, sed eis competit de iure communi, iusta ad id causa intercedẽte, prout docet Diuus Thomas. b

b D.Th. 1. 2. q. 97. ar. 7.

Sed dices, quod quanquam hoc sit verum in præceptis legis Ecclesiasticæ, secus tamen videtur dicendum in votis, cum vota ius diuinum concernãt. At respõdetur, quod D. Thomas, c & Soto inquiũt, dispensationem voti intelligendam esse ad modum dispensationis legis, lex enim respicit, ad quod in pluribus bonum est: sed quia contingit in aliquo casu, hoc non esse bonum, oportuit per superiorem determinari legem non esse seruandam in illo casu particulari, & hoc proprie est dispensare in lege: simili modo qui vouet quodam modo sibi statuit legem, qua obligatur ad aliquid, quod est secundum se, & vt in pluribus bonum: potest tamen contingere, quod in aliquo casu sit vel simpliciter malum, vel inutile, vel maioris boni impeditiuum, quod est contra conditionem eius, quod cadit sub voto, & ideo necesse est, quod determinetur, votum in tali casu non esse seruandum, & tunc est dispensatio voti, quæ consistit in potestate Ecclesiæ: & ita ait D. Thomas, d quod inferiores prælati possunt dispensare in votis, quæ communiter fiunt, & frequenti indigent dispensatione, sicut sunt uota peregrinationum, ieiuniorum, & aliorum huiusmodi. Vota verò maiora, putà continentiæ, peregrinationis terræ sanctæ, Summo Pontifici reseruantur. Hæc D. Thomas & id ipsum tenet Soto, e & tradit post alios Nauarrus. Et quidem nullum scio iuris Canonici Decretum hanc sententiam expresse probans, arbitror tamen eam esse veram ex præsumpta Summi Pontificis voluntate, quæ rationabiliter præsumitur, eo quod hæ necessitates sunt minutæ, & iugum Domini suaue est, & onus leue.

c D.Th. 2. 2. q. 88. art. 10. Soto. lib. 7. de iust. q. 4. art. 1.

d D.Th. 2. 2. q. 88. art. 12. ad 3.

e Sot. lib. 7. de iust. q. 4. ar. 3. Nau. in man. c. 21. n. 1. & 22.

ARTICVLVS X.

Vtrum, quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulę, censeatur dispensare.

Respondeo dicendo, quod articulus quæstionis debet intelligi de prælato potente dispensare, de alijs autem prælatis, qui nullam ad id habent facultatem, minimè venit amplianda.

Pro cuius resolutione aduerte, quod Caietanus f ipsam proponit, & doctè suo more resoluit dicẽs, quod si prælatus expresè non dispensat aliqua iusta causa eum mouente, non est obligatus ei obedire subditus, non enim tenentur subditi obedire prælatis, nisi in his, quę secundum regulam, non autem in his, quæ contra regulam sunt, imò neque in his, quæ sunt supra regulam, quæ explicitè, aut implicitè non reducuntur ad obseruantiam regularem, minimè tenentur obedientiam præstare. At si prælatus expresè dispensat in regulæ præcepto, tenetur tunc subditus ei obedire. Punctus autem difficultatis cõsistit, quid teneatur facere subditus, quãdo prælatus aliquid concedit, quod sine transgressione præcepti minimè fieri potest, vtrum in eo casu censeatur dispensare? Respondetur, quod si subditus videt, iustam adesse causam ad dispensandũ, præsumere potest prælatum in eo casu dispensare, siquidem non debet præsumi, ipsum contra animã suam aliquid præcipere, argumento cuiusdam legis g & notat Angelus. At si subditus clarè videt nullam ad dispensandum causam adesse, tenetur aduertere prælati præceptum ipsi impositum esse contra regulam, & minimè executioni posse mandari, nisi iusta interueniente causa dispenset.

f Caie. 2. 2. q. 104. a. 4. ad 3.

g l. 2. ff de iuristi. omni. iudi. Ange. ver. dispẽs. §. 11.

ARTICVLVS XI.

Vtrum dispensatio sit strictè interpretanda.

Respondeo dicendo, quod dispensatio contra ius commune est strictissimè interpretanda, prout argumento aliquorum iurium h resoluunt Innocentius, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Panormitanus, & Imola, & alij quos refert, & sequitur Iason non tamen ita strictè interpretanda est, vt à proprietate sermonis sit recedendum, secundum Calderinum, i & Decium, & late interpretatur, cum habet expressam ipsa dispensatio extensionem ipsa ratio postulans, prout tradunt Decius, & Minandus. Et etiam latè interpretatur, quando est gratiosa, prout tradunt Decius, K & Minandus. Pariter etiam latè interpretatur, cum est in corpore iuris inclusa, iuxta Decium, & Felinum. Denique nõ interpretatur strictè, vt non veniant expressa etiam tacita, item & accessoria, quæ ex præcedentibus, & subsequentibus colliguntur, iuxta Parisium, l quando qualitas personæ suaderet talem interpretationem, & quando aliter constaret de mente concedentis.

h c. 2. de filijs presb. li. 6. Innoc. in c. dudum de elec. nu. 18. Iaso in l. si ita scriptum n. 8. de lib. & posth. & in l. re coniunct. n. 178. de leg. 3.

i Calder. cõs. 1. de affini. & consa. Dec. in sane nu. 12. de priuil.

K Dec. in ca. At si clerici, §. de adul. de iud. num. 88. Minand. in consil. in aliquibus. 3. nu. 61.

l Dec. vbi su. nu. 91. 95. & 97. Minand. vbi sup. n. 61.

QVAESTIO XLVII.

De regularibus, quo ad donandi potestatem, in sexdecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem sexdecim quæruntur.

1 Qvid sit donatio.

2 *Vtrum donatio omnium bonorum præsentiũ, & fu-*

& futurorum facta alicui monasterio valeat.
3 *Vtrum religiosi possint aliquid donare.*
4 *Vtrum fratres Minores possint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.*
5 *Vtrum oblata in altari ante ingressum monasterij censeantur monasterio donata.*
6 *Vtrum vasa argentea donata ante mortem monasterio ab aliquo Canonico, possint repeti ab Ecclesia.*
7 *Vtrum data ad negotiandū ab aliquo priori regulari, possint quo ad augumentū à donatario retineri.*
8 *Vtrum valeat donatio facta Nouitio ante ingressum religionis.*
9 *Vtrum præfata donatio valeat iurata.*
10 *Vtrum dictum decretum Concilij habeat locum in donationibus causa mortis.*
11 *Vtrum nouitij facta professione irrita existente, sit etiam irrita ipsa donatio.*
12 *Vtrum donatio nouitij morte ipsius ante professionē accedente reuocetur.*
13 *Vtrum renunciatio facta à nouitio post decimum sextum ætatis suæ annum valeat, etiamsi non fiat cum forma prædicti decreti.*
14 *Vtrum dicta donatio possit fieri à nouitio sine licētia Episcopi, cum licentia solùm superioris.*
15 *Vtrum moniales possint dare aliquid secularibus cum censu certæ annuæ quantitatis sibi soluendæ in vita sua.*
Vtrum decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes nouitiorum, habeat locum in nouitijs societatis Iesu.

ARTICVLVS I.

Quid sit donatio.

RESpondeo dicendo, quod donatio simpliciter, & absolutè secundum Magistrum Sententiarum, *a* & D. Thomā, est datio liberalis, siue irredibilis, id est recompensationem nō intendens, vel est rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio, prout tradunt Doctores, & est duplex, scilicet inter viuos, & causa mortis. Donatio inter viuos est, quando rem, quam dono, malo habere, eum, cui dono, quàm me, vt colligitur ex iure, *b* sicut donatio causa mortis est, quando rem, quam dono, malo me habere, quàm illum, cui dono, sed magis illum, quàm hæredem, vt in eodem iure notatur; & donatio inter viuos est irreuocabilis, donatio verò causa mortis reuocabilis est.

a Magister, & D. Tho. in 4. d. 18. ar. 2.

b l. 1. in prin. ff. de donat.

ARTICVLVS II.

Vtrum donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum facta alicui Monasterio valeat.

RESpondeo dicendo, quod donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum non valet, prout tradit Molina: *c* at donatio omnium bonorum præsentiū, & futurorum facta Ecclesiæ, vel pio loco valet, & tenet fauore ipsius Ecclesiæ, & pij loci. Ita tenet Bartolus: *d* hanc opinionem dicunt communem Purpuratus, & Antonius Gomez alios allegans. Dicunt etiam communem plures alios allegans Duennas, *e* & Couarruuias eam sequens dicens, Non deest, qui ab hac celeberrima omnium assertione discedat. At Decius *f* affirmat, ab ea non esse recedendum, & idem affirmat in donatione facta hospitali. Eandem opinionem dicit communē, plures allegans pro & contra latè examinans, & eā sequens Tiraquellus *g* in priuilegijs causæ piæ, vbi eam intelligit, quando donationis effectus principaliter dirigitur in piam causam, quia fit Ecclesiæ, vel piæ causæ. Secus è conuerso si quis donauit Titio omnia bona sua præsentia, & futura cum onere, vt teneatur facere eleemosynas monasterio, quia tunc non valet, secundum Panormitanum, *h* quem sequitur Gutierrez dicens, quod supradicta opinio non reuocatur per legem Tauri, *i* qua statuitur, qđ donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum non valet, quia lex non potuit infringere, nec tollere libertatem Ecclesiasticam, subdit tamen Antonius Gomez, *K* quem sequitur Aerarium communium opinionum, quod in hoc casu pia causa tenebitur alere donantem. Et idem dicit Abbas *l* optime probans communem supradictam authoritatibus sacræ Scripturæ, & latè agit, an hoc casu monasterium teneatur ad debita donatoris, & resoluit quod sic.

c Molin. de primog. Hispan. li. 2. ca. 10. per totū.
d Bar. in l. fi. nu. 113. C. de post. vbi Purpur. nu. 142. Ant. Gom. in l. 69. Tauri. nu. 6.
e Duen. reg. 219. limit. 2. Cou. in rub. de test. nu. 6. 2. p. se. 4.
f Dec. consil. 468. nu. 3. & 4.
g Tiraq. priu. 100.
h Pano. consi. 48. col. 2. fi. li. 2. Guti. 1. p. de iur. confir. c. 11. nu. 7.
i l. 9. Tauri. l. 8. cit. 10. li. 5. nou. recop.
K Ant. Gom. vbi su. Aerariū com. opin. lit. D. n. 167.
l Abb. consil. 102. n. 2. col. 4. vol. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi possint aliquid donare.

REspondeo dicendo, quod anno Domini millesimo quingentesimo, nonagesimo nono, decimo tertio Kalendas Iulij Sāctissimus Dominus noster Papa Clemens octauus quandam edidit constitutionem, prohibendo regularibus vtriusque sexus numerum largitionem, cuius literam in hoc tomo non refero, quia eam nolo ex professo declarare, solùm tamen quædam pro aliquibus fratribus scrupulosis in medium adducere, operæpretiū esse duxi. Primo igitur est aduertendum, quod in dicta cōstitutione solùm prohibentur donationes gratiosæ, ad quas faciendas nulla quis neque antidorali obligatione tenetur, & sic non prohibentur in ea donationes remuneratoriæ, donatio enim remuneratoria videtur esse merces laboris eximij, & non liberalis concessio, iuxta aliqua iura, *m* vbi notatur, quod ingratitudo meritorum cum demeritis compensatur, prout in simili notant Bartolus, & Abbas. *n* Et tantæ potentiæ est remunerationis causa, vt princeps possit dominium rei suæ alicui auferre, vt eam alicui benemerito tribuat, aliquid etiam auferendo à se ipso principe, vel à ciuitate, vt notat Bartolus, *o* & notant Baldus, & Romanus; faciunt tradita per Decium, qui concludit etiam, quod ex causa remunerationis possit quis de feudo alicui cōcesso inuestiri, & propter remunerationem multa conceduntur, vt determinant Decius, *p* Ruinus, & Grammaticus, non enim credendum est summum Pontificem voluisse tollere remunerationem, quæ de iure naturali est. Et in sacris literis maximè commēdatur, vnde religiosi, & religiosæ possunt per viā remunerationis aliqua etiam extra ordinem donare, dummodo hoc fiat sui prælati licentia obtenta, sicut ante dictam constitutionem ipsis erat licitum. Et confirmatur, solùm enim in ea prohibentur donationes, per quas matrimonium Ecclesiæ dissipatur, at per donationes remuneratorias patrimoniū monasteriorum minimè deperditur, imò potius augetur, cum seculares videntes religiosorum remunerationem, multa ad eorum necessitates subeundas impendant, quibus ipsi maximè egent, propter maximam enim monasteriorum paupertatem prælati ipsis succurrere, vt vellent, minimè possunt. Vnde infertur, quod cum licentia prælatorum possunt subditi huiusmodi facere remunerationes, sicut ante faciebant constitutionibus regularibus seruatis. Aduertant tamen subditi, quod non possunt facere huiusmodi remunerationes illis, qui prælaturas, & officia in ordine ipsis procurauerunt, & procurare pos-

m l. Aquili. regulus l. si pater. §. si aliqua à latrunculis. ff. de donatio.
n Bar. in l. si stipulatus. §. si tibi nupsero. & in l. diuortio. ff. de ver. obl. Abb. consil. 30. col. vlt. in 1. & vlt. motiu. vol. 2.
o Bar. in prin. ff. l. si priuatus. ff. qui. & à quibus Bal. in l. rescri. C. de pracio imper. offer. Ro. consil. 26. & consi. 310. Decius cōsil. 280. vol. 3. & cōsi. 390. co. 6. nu. 10.
p Dec. consil. 499 nu. 24. & 25. Ruin. cons. 117. col. 3. vol. 3. Grāmat. consil. 8. col. 2. & cons. 160. cirā. col. 2.

posfunt: hæ enim remunerationes ob hunc finem factæ, vt speciem simoniæ præse habentes, à iure cõmuni anathematizantur, & ita in cõstitutione prohibentur. Quod iuxta terminos iuris communis debet explicari, prout tradit doctissimus Nauarrus, *a* aliam similem constitutionẽ Gregorij XIII. declarans, dicens, quod in ea non prohibentur data, & promissa, quæ licet fiant ad procuranda officia, non tamen principaliter, sed minus principaliter ad hunc finem tenditur per ipsa. Et sic non condemnarem ego religiosos, qui pro beneficijs ipsis collatis in assecutione officiorum ordinis aliqua munuscula conferunt, non principaliter propter eorum assecutionem, & vt sibi in aliis procurandis se gratos exhibeant, sed vt se beneficiorum memores, vt decet, demonstrent, hoc enim non simoniacum, imo potiùs laudabile in sacra pagina, & in sacris Canonibus reputatur. Summè autem est notandũ, quod in foro exteriori non reputatur simoniacus subditus, qui parua munuscula prælatis offert, vt patet ex quadam Alexandri III. Decretali *b* cuius tenorem in hoc loco proponere decreui, ex eius enim cõtextu colligent prudentes religiosi, in quibus muneribus simonia possit præsumi. Ait enim Alexander Tertius.

a Nau. in extrau. de dat. & promiss.

b c. & si de simonia.

In hoc itaque Presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legatus pro electione tua pallium tibi tradere ad partes illas accessit, & frater tuus eius præsciens necessitatem ei equum vnum te ignorante transmisit, quoniam per mare veniens nullas aut paucas secum equitaturas adduxit te nullo modo timere oportet cum in accipiendis, vel dandis muneribus tria sint maximè attendẽda, persona scilicet dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus, qualitas personarũ vt à quo, & cui videlicet, an à paupere diuiti, vel è conuerso, siue à diuite locupleti datũ fuerit, æstimatio muneris, & donationis tempus, si magni, vel minoris pretij res data existat, & an instante necessitate sua, an alio tempore conferatur. Ponderanda enim sunt prædicta omnia verba, & muneribus regularium accommodanda, licet enim dantes, & recipiẽtes prælati paupertatem profiteantur. Differentia tamen inter eos pro qualitate personarum est constituenda, ne eos de simonia propter aliqua munera inter eos facta præcipitanter suspectos iudicemus. Et aduertendũ, quod semper locutus sũ de munusculis, nolo enim vt ex meis dictis aliquid sinistrum contingat in dãdis his muneribus, quæ fidentur, & recipiantur, religionis color optimus obscurabitur, quod S.D.N. omnino euellere in præfata constitutione conatur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores possint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus Tertius statuit, & concessit in declaratione regulæ, quæ incipit. Exijt, qui seminat, &c. *Quod de rebus mobilibus, vel parum valentibus, liceat fratribus minoribus pietatis, seu deuotionis intuitu, vel alia honesta, & rationabili causa, obtenta super hoc prius superiorũ suorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali, vel prouincialibus capitulis (tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus, & earum valore, quam etiam de præfata licentia, scilicet à quibus & qualiter sit habẽda) extiterit ordinatum intra, & extra ordinem, alijs elargiri.* Ita habetur in monumentis *c* ordinum. Et Leo X. supradictam concessionem ampliando cõcessit, *quod non solùm generales & prouinciales, & custodes in suis capitulis, sed etiam ipsi, ac eorum Generales commissarij extra capitula possint arbitrari, quæ res debeant viles ac parui valoris reputari ad hoc, vt res huiusmodi possint dari intra, & extra ordinem, et suis subditis ad dandum & accipiendum, licentiã concedere, prout eis secundum Deum videbitur expedire.* Ita habetur in supplemento. *d*

c In 1. Im. fol. 3. tract. 2. & in 2. imp. tra. 2. fol. 10.

Et aduertendum, quod in capitulo generali Medinensi facta est circa prædicta sequens determinatio. *Item quod fratres nullo modo secundum intentionem regulæ, aut declarationis summorum Pontificum possint dare aliqua, quantumcunque vilia alijs, siue fratribus, siue secularibus nec recipere alia sine licentia suorum prælatorum.* Ita habetur in monumentis *e* ordinum.

d In suppl. fo. 59. cont. 171.

e in 1. impr. f. 128. trac. 3. & in 2. fo. 246. in 2. tract.

Circa quas concessiones est aduertendum, quod quatuor conditiones requiruntur, vt fratres minores tuta conscientia possint donare.

Prima quod sit res vilis, & parui valoris, secundum quod in capitulis generalibus, vel prouincialibus, vel extra à Generali, prouincialibus, & custodibus, eorumq; commissariis determinatum, & ordinatum fuerit.

Secunda, quod de prædictorũ superiorum licentia fiat. Vnde guardiani ex vi sui officii non possunt illam dare, nisi à prædictis prælatis, vel de consuetudine fuerit concessum, sicut hodie eo ipso, quo guardiani instituuntur, concessum eis esse videtur, non enim proximis ad superiores tenentur fratres recurrere, quando ipsorum copia non est. Et licet sine præfata licentia valeant fratres adinuicem res aliquas, vt libros, vestes, & alia similia inter ipsos accommodare, rem tamen aliquam donare, aut recipere inter se inuicem non possunt, vt communiter regulæ expositores aiunt, nisi suorum prælatorum adsit licentia. Pro minimis verò, & sæpe necessariis, secundum Vgonem, & Pisanum, vt pro calamo, &c. licentiã sufficit generalẽ habere, & et sufficit licẽtia interpretatiua, hoc est, quãdo prælati id sciũt, & liberaliter permittũt, alias si cõtraria voluntate præsumeretur, nõ possunt secũdũ aliquos: at hi à rõne videntur deuiare, cũ talis cõtraria voluntas sit irrationabilis, cui nõ tenẽtur religiosi se subijcere; quando aũt sit irrationabilis volũtas, nõ est subditorum iudicare, sed eorum tantum, qui sine sinistra affectione regularia instituta intelligunt.

Tertia conditio, quod res donanda sit mobilis, ex immobilibus enim puta de horto, domo, &c. nec palmum fratres donare possunt, & si de facto dederint, donatio est nulla, & ipsi actum proprietaris cõmittunt, cum hæc semper, quoad proprietatẽ, apud dantem sint, aut sint Ecclesiæ Romanæ *f*

f In Cle. exiuit, de paradiso.

Quarta conditio, quod res donanda non sit pecunia, cum illius vsus nobis sit interdictus, nec Papa illum in suum Dominium recipit. Vnde, nisi per ipsum dantem, vel eius authoritate, eius donatio fieri potest, & sic neq; fratres possunt retinere partẽ legatæ eis pecuniæ ad præces hæredum, cũ non sint eius Domini, imò vt Salmanticę fuit conclusũ. nec per syndicum Papæ id fieri potest, quia licet in bulla syndicatus contineatur, quod syndicus potestatem habeat remittendi, refutandi, &c. hoc tamẽ intelligitur, quando id in fratrum vtilitatem fit. Vnde quãdo id in vtilitatem fratrum vergeret, putà ad euitanda litigia, vel diuturnas solutiones, tũc bene possũnt. Quod confirmatur ex his, quæ in primo tomo g latè diximus: & sicut ipsi fratres nõ possunt alijs donare, ita etiam neque aliquid ipsi possunt accipere sine prælatorum suorum licentia, à quocunque potente donare, vt ait Gerson, & Vgo, & Serena cõsciẽtia, *h* & licet aliqui fratres potestatem habeant ad donandum aliquid fratribus, ille tamen frater, cui res donanda est, non potest illam accipere absque prælatorum licentia, nisi

g Tom. q. 27. ar. 7.

h Serena conscientia. q. 81.

fuerit

est iusta causa, vt religiosus etiã beneficiarius possit donare alicui de redditibus sui beneficij, vel alijs alia ratione quæsitis. Vnde sequitur, quod prefatus Titius de rigore iuris non potest retinere illã partem bonorum, quę remansit penes eum propter verba præfata cùm minimè possit prior causa mortis donare, cui consulendum est, vt aliquam bonam compositionem procuret facere cum eo, qui successit in prioratu, ad quem iure pertinet. Ita doctissimus Nauarrus consuluit. a

a Nau. lib. 3. cons. consil. 6. tit. de donat.

ARTICVLVS VIII.

An donatio, seu renunciatio bonorum suorum facta occasione futuri ingressus in religionem ab eo, qui nondum religionem ingressus est, neque habitum suscepit cum pacto, quod in omnem euentum, in quem dictus donator ante professionem à monasterio exiret, dicta donatio esset nullius momenti, sit ualida non seruata forma Concilij Tridentini.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum sequens ordinat decretum in hunc modum. b *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio ante facta etiam cum iuramento vel in fauorem cuiuscunque causæ piæ valeat, nisi cum licentia Episcopi, siue eius vicarij fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione, aliter verò factæ, etiamsi cum huius fauoris expressa renunciatione, etiam iurata sit irrita, & nullius effectus.* Hæc Concil. Cuius determinationis Decretum non extenditur ad casum tituli quæstionis, & sic quod dicta donatio sit valida non seruata Tridentini forma. Probatur primo, quia non refert, quid de æquipollentibus fiat, argumento aliquarum legum, c & videntur æquipollentia donare intra duos menses ante professionem cum licentia Episcopi, siue vicarij, & donare ante ingressum monasterij cum pacto, vt nõ valeat donatio in vllo casu, quo ingressus, vel ingressa exierit de monasterio, quod intrauit. d Secũdo probatur nam regula iuris est, quod plus continet in se minus, sed plus videtur prodesse ingressuro monasteriũ, quod donatio non valeat in aliquo casu, quo ipse egrediatur de monasterio, quàm quod non valeat, nisi quando fuerit facta intra duos menses ante professionem de licẽtia vicarij, quia facta posteriori modo, nullo modo videtur reuocari posse, in priori vero sic, quando exierit per dispensationem. His argumentis, & alijs Nauarrus, e arguit pro parte affirmatiua; partem verò negatiuam libenter amplectens tenens dictum decretum extendi ad casum propositum, scilicet non solùm ad donationes factas à nouitijs, ante duos mẽses ante professionem, sed etiam ad donationes factas ante ingressum religionis, quod expresse ipse tenet, f contra quem facit primo, quia Cõcilium loquitur de nouitijs ingressis. Nam cum capite decimoquinto agat de nouitijs ingressis religionem, statim capite decimo sexto, in quo præsens Decretum continetur etiam de ipsis, de eisdem agere est credendum, quod relatiuum, quoque positum in dicto decreto satis denotat.

b Conc. Trid. ses. 25. de reg. c. 16.

c l. si ff. mandа. lıcet ex quadam de testi.

d c. plus continet, de reg. iur. l. 6.

e Nau. lib. 3. cõs. ti. de don. cons. 87.

f Nauar. vbi sup. cons. 7.

Quod etiam probatur, nam dictum capitulum sub titulo de regularibus collocatur, & lex ex rubrica sub qua situatur, explicatur, vt probat in generali Molina, g cum Glossa, Baldo, & Alexandro, & ita intelligendum est decretum Concilij de regularibus. Et hoc ita statuit Concilium Tridentinum, ne aliàs regulares compellerent nouitium donare intempestiuè, & ob id nouitius profiteretur inuitus non audens recedere, quia iam donasset bona, & ita iudicatum est in prætorijs, & notat Couarruuias, h & Consulti Doctor Moya, Solis, & Pinciæ Valdes, & alij, hanc tenuerunt opinionem, vt accepi à quodam viro Docto. Et hanc opinionem tenet Menochius i quæ videtur tenenda licet eam non teneat Nau. K & Gutierr. dubitet de ea, & ita declarauerunt Domini Cardinales reformæ vigesima secunda die Octobris, anno Domini millesimo, quingentesimo sexagesimo tertio, vt refert Paraselus. l

g Moli. lib. 1 de primog. ca. 12. nu. 18.

h Cou. in ca. quãuis pactũ 1. p. §. 3. nu. 7.

i Menoch. de arbi. cent. 5. casu 336.

K Na. vbi su. Guti. in cap. quãuis pactũ vers. nuptui tradebatur n. 2. p. 40.

l In suo com pen. priuil.

Sed contra prædicta duo proponuntur argumenta. Primum est, grauiùs est ingressuro monasteriũ facere donationem ante ingressum & susceptũ habitum, quam postea, partim quia perdit facultatem donandi alij, postquam suscepit habitum, partim quia parentes, vel cognati volentes quærere bona ingressuri, vel ingressuræ monasterium, faciliùs possunt consequi suum propositum persuadendo pueris, & puellis ante ingressum, vt donent sua bona sibi, & alijs, quibus vellent, quàm postquam ingressi sunt monasterium, vel susceperint habitum, eo quod sunt iuniores, & minùs sapiunt, & plus subijciuntur parentibus, vel tutoribus, & plus habent timoris reuerentialis, vt palam est: è contra post susceptum habitum sunt liberaliores, & prudentiores, & sapientiores, & minùs timoris reuerentialis, habent, & habent consultores religiosos, quæ vt personæ spirituales, & vt a mundanis separatæ præsumuntur rectiùs eis consulturæ. Respondetur hoc argumentum esse topicum, at non conuincere, quia hoc Decretum loquitur de his, qui postquam religionem sunt ingressi, faciunt aliquam donationem. Vnde cum sit annullatiua actus, non extẽdenda ad alium casum, licet habeat eandem donationem.

Sad contra hoc arguitur, quod lex exhorbitans, & pœnalis extenditur ad alium casum, ad quem si non extenderetur, frustraretur, argumento quorũdam iurium. m iuncta sua Glossa, quæ communis, & recepta sententia est a n Dominico, & Franco, & à citatis per eos: & si præfatũ Decretum Con. Trin. non extenderetur ad hunc casum, passim frustraretur, & maximè extenderetur, quando donatura est nobilis & paruula, & donauit parentibus, & cognatis, quarum authoritas apud eam est magna, & donauit facta expressa mentione de ingressu monasterij & quod ille ingressus præconceptus mouet eam ad faciendum illam, quia huiusmodi puellę faciliùs persuaderi posset ad donanda sua bona suis parentibus, cognatis, vel amicis, antequam ingrederentur, quàm post ingressum.

m c. si ciuitas de sent. exc. lib 6. & c. 2. de vsur. eodẽ lib ad iunct. glos. v. testamenta facta.

n Domin. & Franc. in c. 1. de temp. ord. lib. 6.

Respondetur tamen huic neruosæ rationi, quod hæc extensio non potest admitti, cum sit contra ius commune, & legum correctio minimè præsumatur. Nam si quid ante ingressum religionis (etiam si de illo pręcogitabat) fecit iuratam renunciationem talis renunciatio valet iure communi, argumento aliquorũ iurium, o quia tunc persona, & bona sunt laicalia, de quibus Ecclesia non disponit, prout tenet Antonius Gabriel, p & Menchaca. Et huic iuri non derogat Concilium Tridentinum. Dixi etiam si de illo præcogitabat, nã fortiùs valet donatio, & renunciatio, si in ea fiat mentio de intentione intrandi religionem, prout tenẽt Couarruuias, q Gutierrez, Menochius, & Molina, ex doctrina Bartoli, & si fiat renunciatio, aut testamẽtum paulo ante ingressum, præsumitur præcogitasse, vt tenent Couarruuias,

o c. nou. de iudic. lib. 12. ti. 1. li. 4. consil.

p Ant. Gab. t. to. cõm opin. v. Monachus. Mencha. li. 3. contra illud. co. 101. nu. 2.

q Cou. in c. 2. nu. 4. de testa. Gutierr. in c. quãuis pactũ v. nuptui nu. 2. Menoch. de arbit. casu. 436. Molin. lib. 2. de primog. cap. 9. d. 46. & 49.

intentione dicti Decreti, vt sunt donationes irreuocabiles, quæ possunt necessitare nouitium ad profitendum, videntem suam egestatem, & paupertatem: huiusmodi est etiam donatio conditionalis, de qua supra articulo octauo, verbi gratia, quando nouitius donat reuocabiliter, si non profiteatur: hæc enim conditio potest esse occasio, vt non profiteatur, vt ita ipsa suum effectum non sortiatur. At non includit donationes absolutè, & ex natura sua reuocabiles, cuiusmodi sũt donationes causa mortis, hæc enim, existens nouitius in religione, & ab ipsa per habitus dimissionem egressus, potest reuocari, vt colligitur ex latè traditis a Gutierrez. *a* cuius opinionem, vt verissimã recipio, licet Nauarrus *b* contrariũ tenere videatur. Nec contra hoc obstat, quod si valeret talis donatio, aliquod damnũ nouitio sequi potest, si statim facta donatione donatarius in possessionem rei donatæ mitteretur, qui in ea potest se defendere, sicut alii non legitimè possidentes multifariam, multisq; modis in sua possessione defenduntur, vt colligitur ex iure. *c*

a Gutier. in cap. quamuis pactum fol. 151.
b Naua. l. 3. consf. 11. de no. conf. 7.
c §. retinendæ versic. & quia inst. de interd.

Nam respondetur, quod nullo modo consentiat nouitius, vt in possessionem mittatur. Præterea dato quod mittatur, vt ab ea expellatur, facile est remedium, & de facilibus, & leuibus non est tanta adhibenda consideratio, prout tradunt Baldus. *d* & alii, quos refert, & sequitur Felinus.

d Bal. in l. 1. ff. ac libe. & posth.

ARTICVLVS XI.

Vtrum nouitij facta professione irrita existente, sit etiam irrita ipsa donatio.

RESpondeo dicendo, quod nouitius emittens professionem ante ætatem legitimam, si fecit bonorum suorum donationem iuxta formã Concilii Tridentini, si intra quintum annum professione facta reclamauerit, sicut irritatur professio, ut ordinat Tridentinum, *e* ita etiam irritatur ipso iure renunciatio, & donatio. At e contrario si intra dictum quinquenium nõ reclamauerit, sicut ex eodem Concilio contra professionem non potest reclamari, ita etiã donatio assumit vires irreuocabilitatis. Ita resoluit Spino *f* allegando opiniones contrarias, quæ circa hunc pũctum inter Doctores ante Concilium versabantur, & sic est glossandũ prædictum Tridẽtini Decretum, in quantum ait quod nõ secuta professione donatio a nouitio facta nullum effectum sortiatur, quod, scilicet, intelligatur, in casu, quo ipsa professio fuerit facta, sed vt inualida fuerit iudicata; idem est enim aliquid non fieri, & illegitimè fieri, prout patet in iure, *g* & tradit Iason.

e Conc. Trid. sess. 25. de regu. c. 19.
f Spin in Spe. testamen. gl. 12. del. g. monast. n. 60.
g c. religioso. 20. §. fin. de sen. exc. li. 6.

ARTICVLVS XII.

Vtrum donatio nouitij morte ipsius ante professionem accedente reuocetur.

RESpondeo dicendo, quod donatio facta a nouitio iuxta formam Concilii Tridentini, esse [illegible] minimè sortitur, nisi secuta ipsius nouitii professione, & ratio huius Decreti fuit, ne donatio a nouitio facta, si non esset reuocabilis, ipsum a libertate, quæ ad profitendum est necessaria retardaret. Qua ratione attenta dubium est maximum, vtrum decisio Concilij locum habeat, non solum quando professio non sequitur, ex eo, quod nouitius dimittit habitum, aut a religione expellitur, sed quando morte præuentus nõ profitetur; & videtur, quod in hoc casu locum non habeat, intentio enim Concilii in eo cessat, cum ipse nouitius nõ remaneat in mundo, & de eo minimè possit verificari, quod inuitus cogetur profiteri, & coactè professus malus monachus euadet. At pro cõtraria parte habemus quandam illustrissimorũ Cardinalium declarationẽ quã refert Pater Parasselus in suo Minimorũ albeolo priuilegiorũ, quæ determinat, *Quod si nouitius ante professionem moriatur, donatio non ipsi, cui facta est, sed succedentibus ex testamento, vel ab intestato pertineat.* Cui declarationi licet nõ teneamur adhibere firmam fidẽ, cũ de ea literas Authenticas minimè habeamus: nõ tamen possumus negare esse iuridicam, & iuri maximè cõsonã debere censeri: licet enim Concilium se in prædicta ratione fundauerit, quæ, vt supponitur, cessat in hoc casu non tamen debemus concedere, quod voluit a nouitio auferre potestatem testandi pro anima sua, si ante professionẽ ab hac vita discederet, facta iã donatione, si quidem in eo statu moriens, non ita pro anima sua satisfacere posset, sicut si religiosus factus, & in religione longæuus pro suis peccatis per multa bona opera Deo optimo maximo satisfaceret. Præterea ipse moriens iam donatarij non habebat necessitatem, ratione cuius ipsi fortè donauit, vt postea viuens pauper, & in religione necessitatibus repletus a donatario in necessitatibus & infirmitatibus prouideretur. Qua ratione etiam attenta ait Concilium, quod professione nõ secuta minimè renunciatio habeat effectum. Quæ verba, cum sint generalia propter rationes superius allegatas, debent intelligi non solum quando ipse nouitius dimittit habitum, aut expellitur a religione ante professionem, sed etiam quando morte præuentus professionem non emittit. Ex quibus sequitur, quod in hoc casu res donata succedentibus ex testamento, vel ab intestato proueniat: bona enim nouitiorum morientium intra annum probationis, nõ ipsi monasterio, sed succedẽtibus ex testamẽto, vel ab intestato adiudicantur, vt cõstat ex traditis per Philippum Decium, *b* & Barbaciũ, quos refert, & sequitur Quintilianus Mandosius.

b Dec. in c. in præsen. de probat. n. 73 q. 9. Barbat. in Clem. 1. nu. 10.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum renunciatio facta a nouitio post decimum sextum ætatis suæ annum, valeat, etiam si non fiat cum forma prædicti Decreti.

RESpondeo dicendo, quod decisio prædicti decreti habet locum non solùm in donatione facta a nouitio ante decimum sextum ætatis suæ annum, sed etiam post decimum sextum ætatis suæ annum completum, cum ratio, & mens dicti Decreti ita militet in vno casu, sicut in alio. Hæc sententia est contra Menochium. *i* Sed contra faciũt verba prædicti Decreti ibi. *Nulla quoque renunciatio*, Cum enim in capite præcedenti dixerit Concilium, quod in quacunque religione non fiat professio ante decimum sextum ætatis annum completum, statim in capitulo sequenti continuatiuè loquendo ait, *Nulla quoque renunciatio*, quod relatiuum (*quoque*) refert hanc decisionem ad præcedentem: & sic videtur diffinire, quod solum illa donatio sit irrita, si non fiat cum solemnitate ibi præscripta, sed etiam facta a nouitio, qui nondum annum decimum sextum compleuerit. At donatio facta a nouitio iam ætate prouecto, videtur, quod remaneat in dispositione iuris cõmunis

i Men. de arbit. casu 436 nu. 8.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum Decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes nouitiorum habeat locum in nouitiis Societatis Iesu.

a Conc. Trid. sess. 25. de reg. c. 16.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum a non habet locum in religione Societatis Iesu, vbi multis mensibus, aut annis ante professionem donatio facta valet. Ita fertur fuisse declaratum a congregatione Cardinaliũ, & habetur in quadã decisione Perusina. b Et vt accepi a quodam grauissimo huius instituti religioso, Doctor Solis cum esset in causa controuersa iudex, ita pronunciauit, post emissam bis ad ipsum causam a Senatu Regio, ad quem fuit supplicatum, & hanc sententiam consuluerunt doctissimi Theologi, & Iurisperiti. Quod probant ex dicto Concilio Tridentino c ibi. *Per hæc tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innouare aut prohibere quin religio clericorũ Societatis Iesu, iuxta pium eorum institutum a Sede Sancta Apostolica approbatum Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possit.* Quæ clausula ad omnia contenta non solum in capitulo, cui apponitur, sed etiam quoad alia posita in aliis capitulis eiusdẽ Sessionis referri debẽt, ita quod in nullo piis institutis eiusdẽ Societatis a Sede Apostolica approbatis voluit Conciliũ contrauenire. Quod patet ex verbis, *Per hæc tamẽ.* Quæ verba in numero plurali relata, nõ solum referuntur ad Decretum immediate præcedens, scilicet, quod finito anno probationis ad professionem admittantur, sed ad alia Decreta, scilicet, quod valeat professio post annum nouitiatus expletum, & quod nulla renunciato facta a nouitio valet, nisi seruata forma eiusdem Concilij. Referuntur etiam (ut etiam innuunt alia verba, ibi) *Domino, aut eius Ecclesiæ inseruire possit,* ad alia Decreta de paupertatis d voto integerrimè seruando, & de modo in electione e seruãdo. Quæ in nihilo institutiones huius sacræ regionis innouant. Quod insuper probatur ex notatis in iure, f vbi notant communiter Doctores, quod clausula posita inter vnum capitulum, ad aliud tantum refertur, sed posita, inter plura capitula, vel ante cia vel post omnia ad cia refertur. Vnde cum dicta clausula apponatur inter plura capitula ad omnia quæ concernunt Societatis instituta, est necessariò referenda, & quantum ad nostrum propositum, in admissis ad vota tria simplicia in Societate, cessat ratio dicti Decreti; de qua per Gregor. g Lopez, ne scilicet, occasione dictæ donationis, & renunciationis nouitius discedere queat. Nam qui dicta tria vota simplicia in Societate emiserunt, sunt vere religiosi & nequeunt sponte discedere, si enim sponte recedant, Apostatæ, & excommunicati per Bullas Pij V. & Gregorii XIII. iudicantur.

b decis. 71. a. 16.

c Trid. sess. 25. c. 16. de reg.

d c. 2. eiusdem sess. 25.

e c. 6. eiusdem sess. 25.

f l. 3. §. filius. ff. de liber. & posthum.

g Greg. Lopez in l. 3. glo. 2. tit. 7. par. 1.

QVAESTIO XLVIII.

De dotibus monialium, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæstionem octo quæruntur.

1 *Vtrum prælatæ, & moniales, committant simoniam in dotibus pro nouitijs recipiendis*
2 *Vtrum quando monasterium est locuples, vt possit personas, quæ recipiuntur alere, simoniacum sit pretium, id est, dotem exigere.*
3 *Vtrum prælati monialium possint taxare dotem.*
4 *Vtrum ipsi prælati possint taxare aliquam particularẽ dotem, sine consensu monialiũ & monasterij*
5 *Vtrum dos ante professionẽ monialiũ possit recipi.*
6 *Vtrum monasteria monialium, immodicas dotes pro ingressu monialium recipientia, cum pura conscientia possint retinere.*
7 *Vtrum Abbatissa possit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentui dos promissa pro nouitia soluatur.*
8 *Vtrum illa, quæ ingressa monasterium cõuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat post mortem matris, & professa est, sit vere religiosa, si ante ingressum religionis matri petenti suam legitimam renunciauit. Et vtrũ cum licentia sui prælati possit esse extra monasterium, vt ibi alatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælatæ, & moniales committant simoniam in dotibus pro nouitijs recipiendis.

RESpondeo dicẽdo, quod doctissimus, & piissimus Nauarus h, hanc proponit quæstionẽ, scilicet an peccent Abbatissæ, aut aliæ quouis nomine monasteriis præfectæ, suos reditus ita prodigè extendentes, vt moniales denuo admittere omnino recusent, nisi tantis dotibus onustas, & tantis expensis factis, quantæ sufficerent abundè illis per totam vitam alendis, & tamen nec admissis pridem monialibus, neque his, quæ denuo admittuntur, vel solas vestes conferunt, imo nec frequenter medicinas: & ait doctissimus vir eas peccare. Quod quidem primo probat ex iure Canonico i antiquo, & nouo Concilij Tridentini præcipiente, ne plures moniales admittantur in monasteria, quam ex eorum reditibus, absque penuria earum sustentari possint: quod præfatæ nullo modo exequuntur, cum nullas indotatas accipiunt ex reditibus monasteriorum alendas. Deinde quia præfata concilia præscribunt, ne plures accipiant, quam ali possint ex propriis reditibus: at illæ multo plures accipiunt, si habeant dotes.

h Nauarr. de reddit. eccles. monit. 61.

i in c. periculo, §. sane de statu regul. Conc. Triden. sess. 25. de reg. c. 3.

Secundo quia vehementer absonũ apparet, monasteria monialium vniuscuiusdam ciuitatis viginti millium aureorũ reditibus annuis, & eo amplius perfrui, & tamen ob hos reditus adeo copiosos nullam monialem admitti, nec ab his sustentari, nisi pro dote, supellectilibus, & expensis aliis secũ afferat, vt multi referunt, octingẽtos, qui sufficerẽt haud dubiè ad emendũ centũ in singulos annos ad vitam earum; imo licet eam summam tantũ deferret, quæ sufficere posset emendis octoginta aureis, vel septuaginta, in singulos annos ad vitã satis essent, & ad alimenta, & ad vestes, & etiam ad medicinas. & ita nõ ingreditur expensis monasterii, sed suis propriis. Postremo quod mens Conciliorum ea est, ne plures moniales indotatæ, nec dotatæ in monasteria cooptẽtur, quam ex reditibus monasteriorum ali possint. Et quod in his monasteriis, in quibus iam admissæ hunc numerum excedũt, illo modo admittantur aliæ, donec, vel eousque decrescat numerus earum, vel crescant reditus, vt illi numero alendo, & amplius sufficiant, id quod aliquorum Prælatorum præscripto in monasteriis aliquot iam seruatur post Concilii Tridentini definitionem; Et in Carthusiensibus Cœnobiis seruari præcipitur statuto strictissimo, quod mire exaggerat Dionysius K Carthusiensis.

K Carth. de simo. libro 1. art. 16.

Dubitatio tamẽ vehemẽs suboritur hinc possint

ne præfectæ monialium alias admittere sufficienter dotatas, postea quàm expletus sit numerus earum, quæ possunt ali ex annuis reditibus monasteriorũ.

Pro parte enim affirmatiua pugnat vsus, id enim crebro fieri, cunctis est perspicuum, & consuetudo est optima legum interpres, vt dicit ius. *a* Ex altera verò pugnant iura *b* supra allegata, imo simoniacũ esse innuitur in iure. *c* Et in quadam Vrbani V. extrauaganti, vt pulchrè satis deducit Dionysius *d* Carthusianus, asseuerans, firmiter à labe simoniæ non excusari, licet nihil assumatur pro ingressu religionis, nec pro monachismo, sed tãtùm sustentationis gratia, nec excusari ab hoc monasterij paupertate. Et ad hæc omnia comprobanda vehementer vrget extrauagans Vrbani V. quam retulit præfatus Dionysius Carthusianus. *e*

a ca. dilectus de consuetu.
b d. c. pericu. & d. c. 3. Concil. Trid.
c c. quo. de simonia.
d Carth. lib. 1. & 2. de simonia.
e Dyony. li. 1. de simon. ar. 7. & li. 2. a. 2

Pro resolutione autem huius difficultatis, Dico primo, expedire quidem, ne plures assumantur, cùm id iura censeant multo melius, & quod amplissimæ dotes, quas aliquæ exhibent in causa sunt, vt quædam, quæ aptæ non sunt, ingrediantur monasteria. Vnde fit, vt maiorem in spiritualibus faciant iacturam, quàm reportent commoditatem in temporalibus. Quod satis demonstrat Dionysius. *f* Difficile etiam factu est hoc ab omni simoniæ labe excusare. Ita melius, quàm nullus alius author *g* ille sua det.

f Dionys. in d. ar 7.
g Dion. lib. 1. & 2. de sime.

Dico secundo, quod licet hoc dicamus melius, non tamen vt malum oppositum condemnamus, credimusque posse præfectas monasteriorum, sine vlla culpa, aliquas ad religiones anhelantes, & aptas, sufficienter dotatas admittere, etiam vbi sit expletus numerus earum, quæ ali possunt ex reditibus monasterij, dum tamen ab omni simonia caueãt moniales, quæ solent aliquid pro suffragiis accipere. Primo quia id asseuerauit D. Thomas *h* à Caietano expositus. Deinde quia nunquã (vt credimus) vel difficilè in Hispaniis Dionysij approbabitur sentẽtia, vbi quàm plures filias suas in monasteria deferunt, nõ tã religionis gratia, quã ne cogantur nuptui tradere inferioris ordinis hominibus. Rursus quia etiã D. Thomas tenuit licere recipere virgines dotatas in monasteriis, in quibus non sufficerent omnibus, si reciperentur sine dote.

h D. Tho. vbi Caie. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4.

Ita autem tempore D. Thomæ id erat cautum, *i* quod modo innouat Concilium Tridentinum, *K* ne admitterentur fœminæ plures in monasterio, quàm ali possent. Vnde ius tam antiquum, quàm nouum exponendum apparet, ne recipiantur indotatæ, vel cũ expensis monasterij. Illa autem simonia, quæ interuenire solet, subterfugi possit quibusdam obseruationibus adhibitis, quamuis difficulter, vt Dionysius *l* astruit. Vnde patres nostri Ordinis, huius rei pro vtraque parte videntes difficultatem, petierunt ab Innocentio Octauo, qui fuit post Vrbanum V. vt moniales ab huiusmodi angustiis liberaret. Qui Pontifex declarauit. *Quod moniales, quia nesciunt discernere inter intẽtionẽ primariã quæ causat simoniã & secũdã intẽtionẽ, quæ ipsa non accusat, nunquam incurrũt simoniã nisi in duobus casibus. Primus est quãdo paciscũtur de aliquo dãdo, vel soluẽdo pro ingressu, & quãdo recipiunt inhabiles ob spẽ habendi aliquid, quia tunc illa est principalis intentio.* Ita habetur in libro Monumenta m Ordinum, & Supplementi; & quia respectu dictarum limitationum maximos adhuc moniales patiebantur scrupulos, petierunt nostræ religionis prælati ampliorem circa prædicta concessionem a Clemente VII. qui concessit, *Quod moniales, seu religiosæ existẽtes sub obediẽtia ministri generalis ordinis Minorũ, nullam incurrat simoniam ex pactionibus, & conuentionibus quas faciũt in acceptione intrantium ordinem ipsarũ, super dotibus recipiendarum pro congruenti & sufficienti sustẽtatione earum.* Ita habetur in Compendio *n* Priuilegiorũ Mendicantiũ. Quæ verba ibi, *Pro congruenti, & sufficienti sustentatione earum apposita sunt*. Nã paciscuntur Moniales aliquando ingentem dotem excedentem sufficientem, & congruentem monialis recipiendæ sustentationem, quia est ipsa recipienda ex genere vili fortè maculato habens originem, quas moniales ego in hoc casu à labe simoniæ minimè liberarem. Illud enim tanquam certum est tenendũ, quod ex pacto aliquid recipere vltra id, quod est necessarium sustentationi monialis, iudicio cordatorũ censetur esse simoniacum. Nam ex pacto nihil aliud possunt recipere, præter illud, quod alendæ moniali sit necessarium, eo quod ei monasterium tribuere minimè potest, prout notat Nauarrus. *o*

i d. c. periculo.
K d. c. 3. §. 25
l Dio. li. 1. ar. 7. & li. 2. ar. 2.
m In 2. impr. concess. in Supple. f. 99. concess. 365.
n Compen. Med. tit. moniales §. vlt.
o Na. vbi sup. nu. 3.

Circa prædictam Clementis VII. concessionem, est notandum, non esse alienam à diuina Theologia, nec à sacris Canonibus, licet enim pro professione non liceat pretium aut exigere aut offerre, cũ religionis ingressus, & professio sit res spiritualis. attamen vbi monasteriũ est tenue, neque ad tantum numerum monialiũ nutriendum sufficiens, nulla est simonia aliquid pro victu, & vestitu recipere. Exẽplum qualecunque possemus ponere in matrimonio, pro illo nãmque quatenus est sacramentum, nihil potest vir ab vxore recipere, potest tamen id admittere ad sustentanda eius onera, prout patet in iure *p*: ex hoc etiã fit consequens necesse simoniam, si illa inter moniales libentiùs suscipiatur, quæ ex sua deuotione largas eleemosynas monasterio fuerit elargita, sicut econtra licitum est monialibus, temporalia impendendo beneficia, sæculares ad deuotionem allicere, vt sancti monialem habitum induant, tametsi non possint pretium dare, vt tale capessant religionis institutum. Ita Soto *q* & ante eum Guliel. Rodeanus, clariùs prædicto exemplo dotes pro sustentatione, & oneribus monialium recipiendarum, à simoniæ labe defendendo.

p L. pro oneribus, C. de iure doti.
q Soto li. 9 de iustitia. q. 8. art fin. iuxta fi. Guliel. Rodeanus de simon. c. 12. nu. 4. & 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum quando monasterium est locuples, vt possit personas, quæ recipiuntur, alere, simoniacum sit pretium, id est, dotem exigere.

Respondeo dicendo, videri esse simoniacum, nam videtur, quod nõ alia ratione huiusmodi exactio fit, quàm propter monialium alimenta, & ita vbi aliunde suppetunt, apparet pretium pro ingressu religionis exigi. Quod quidem argumentum Doctores omnes ferè canonici iuris, vt videre est apud Syluestrum *r* in partem cogit affirmatiuam. At doctissimus Soto *f* contrariam secutus partem ait, opulentiam monasterij nihil prorsus facere, vt quæ in paupere non erat simonia in diuite monasterio simonia censeatur. Et ratio est patentissima, nam simonia speciem sortitur ex obiecto, nempe quia spirituale, scilicet professio ipsa, vẽditur pro re temporali, si autem illud cautum, & pecunia nõ nisi pro victu recipitur, etiã si monasteriũ illo subdito nullatenus egeat, poterit quidẽ esse peccatum auaritiæ, non tamẽ simoniæ: sed hoc tantũ ait esse fatendũ, quod tunc præsumitur simonia, nã si victus est abũdans, præsumitur pecuniã recipi pro ingressu, prout optimè cõuincit Syluester *t*. Quocirca ait Soto monasteria ditissima, quæ pauperes recipere absque pretio renuunt, eòque ingẽii, profecto citra scandalum facere id nõ possunt, maximè tunc, quando videntur pecuniam recipere non, pro sustentatione, sed aliis causis, nempe quia puella nõ

r Syl. ver. simon §. 15.
f Soto li 9 de iust. q. 6. art. fi. iux fi.
t Syluu. vbi su.

est

est tam bono sanguine orta, aut est alia notata infamia, aut deformitate. Hæc enim pretio in conuentu æstimare, vix sine simoniæ labe elui potest: atque hoc demum si conuentus, vt suā amplitudinem, & magnificentiam clariorem reddat, auctiora exigunt pretia.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati monialium possint taxare dotes.

RESpondeo dicendo, quod cum dotes constituantur maritādis matrimonio carnali pro oneribus matrimonij: ita constituendis maritandis virginibus matrimonio spirituali cum Christo Domino sponso in professione regulari constituuntur, & paciscuntur dotes pro oneribus monialis. Vnde videndum est, vtrum dotes pro maritandis matrimonio carnali, possint à Principibus sæcularibus taxari, inde enim indagabimus, quid dicendum sit de dotibus pro matrimonio spirituali assignatis. Pro clariori rei explicatione aduertere oportet, quod Hippolytus à Marsilis *a* scribit, legem à Laicis sancitam qua prohibentur parentes dare filiabus dotem certam, atque taxatam quantitatem excedentem, nullam esse ex eo, quod impediat libertatē matrimonij: quod ait Couarruuias *b* se non credere, nullā enim pœnam prædicta lex contrahenti matrimonium iniungit, neque prohibet contrahi coniugia: sed ad reipublicæ vtilitatem parentibus occurrit, qui studio trahendi filias in coniuges maritis genere, & nomine, atq; diuitiis sublimioribus, maria (quod aiūt) & montes aureos promittunt. Hinc inuictissimus Cæsar Carolus Hispaniarum Rex Anno Millesimo quingentesimo, trigesimo quarto, in Cōciliis Madritij habitis, lege lata definiuit, quanta in his regnis esset filiabus assignāda dos à patētibus; cui decisioni plurimum cōuenit, quod notat Felinus *c*, & Curtius senior: sic & à Venetis statutum est, ne quantumuis diues Patricius vltra sex millia ducatorum aureorum dotis nomine filiæ ausit dare, vti refert Postellus *d*. Istas verò leges, quæ de dotibus constituendis præscribunt mediocrē quantitatem, vtiles esse tradit Aristoteles *e*, & in Hispania à Gothis latas fuisse hac de re constat in foro *f* iudiciali, præsertim à Recisundo Gotthorum Rege. Et ita tactū est statutum Romæ de taxatione dotium, quod refert Matthæus in Scholis ad constitutiones Pontificales Pij V, Pontificis Maximi. Qui Summus Pontifex sequentem Constitutionem *g* in confirmationem dicti decreti edidit dicens.

a Hippoly. singu. 589.

b Couarr. de sponsa. 2. p. ca. 3. fol. 293. c. 1

c Felin. in c. Ecclef. sanctæ Mariæ, n. 58. de const. Curtius sen. conf. 27. nu. 28.

d Postel. li. de magist. Athe niens. c. 11.

e Arist. lib. 2. polit. c. 7.

f Lib 3. tit.

g Habet. in const. Pontifs. Pij V. constit. 14. fo. 331.

Pius Papa V. Motu proprio, &c *Quoniam nos pluries iustis causis moti cohortati sumus dilectos filios nostros conseruatores cameræ almæ vrbis, & populi Romani vt vellent in modum publici statuti moderari, ac limitare quantitatem vsque ad quam in futurum ascendere posset dotes mulieribus in ipsa vrbe inter Romanos, seu inter eos, & exteros aliosque supra scriptas constituendæ, ac dandæ, ipsique propterea in diuersis eorum etiam publicis consilijs negotio tractato prius curam faciendi moderationem, & limitationem prædictam, illāque cum pœnis, capitulis, & clausulis opportunis inscriptis redigendam conseruatoribus, & alijs superius descriptis demandauerint, & præ inserta scriptura sic vt supra exēplata est in eodem publico cōsilio lecta, & mature discussa fuerit per ipsum Consiliū approbata, & in modum publici statuti publicata. Nos cupientes, vt inuiolabiliter obseruetur, motu simili statutum ipsum subscriptum prout iacet cum omnibus supra scriptis ordinationibus in omnibus & per omnia etiam Apostolica authoritate ex certa nostra scientia perpetuo laudamus, approbamus, & confirmamus, &c.* Ecce quomodo ad vtilitatem publicam pertinet, vt dotes pro maritandis taxētur, & ideo potestas sæcularis hoc potuit efficere. Videamus igitur, vtrum idem dicendum sit de dotibus pro maritandis virginibus spiritualiter assignandis; & dicendum est, quod prælati ipsarum monialium eas moderari, & taxare iure optimo possunt, cum hoc ad publicam ipsarum monialium vtilitatē pertineat, ne augmentata dotium quantitate aliquæ aptæ, & habiles ab ingressu religionis retrahantur, & aliæ inhabiles, & minus aptæ ad religionem, propter excessiuas dotes, cum maximo ipsius religionis detrimento, recipiantur. Hoc etiam oportet, & est necessarium ab ipsis fieri, Nam cum dictæ dotes pro sustentatione monialium assignentur, aliàs simonia committetur, si pro professione religionis offerantur, maximè necessarium est, vt fiat lex, & statutum, quo ipsæ dotes taxentur, ita vt solùm pro sustentatione congruenti recipiantur, iuxta Sacros Canones, & concessiones Apostolicas, de quibus in superiori articulo fecimus mentionem: imo tenentur prælati ipsam legem facere ne ignatæ moniales in petendis excessiuis dotibus simoniæ labe inuoluantur, & scandalum inferant sæcularibus, & ita vsu receptum est, in religionibus dotibus taxationem apponere.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ipsi prælati possint taxare aliquam particularem dotem, sine consensu monialium, & monasterij

RESpondeo dicendo, quod ipsi prælati possunt edere legem ipsarum dotium taxatiuam, iuxta congruam vniuscuiusque monialis sustentationem; & sicut dotes pro maritandis carnaliter constituuntur, & taxantur, non debent taxari dotes, pro virginibus spiritualiter cum Christo Domino desponsandis. Dotes enim pro maritādis carnaliter debēt constitui pro modo facultatum, & dignitatis natalium viri, ac mulieres, ita vt dos mensuram non sumat à quantitate legitimæ, quia tunc certa esset, sed mensuram recipit à qualitate viri, & vxoris, atq; ita minus legitima constitui potest, iuxta quasdam Leges *h*, & ne fluctuent aliqui in his taxationibus inter varias Doctorum sententias nauigantes, regionum consuetudinibus multum virium referendum esse censeo, ita vt illa videatur sufficiens dos, quæ constituitur secundum morem regionis, vt tradunt Corneus *i*, & egregiè Socinus senior, Parisius, & Rolandus. Quæ omnia arbitrio prudentium, & expertorum relinquuntur. Debent igitur taxari dotes, pro virginibus spiritualiter desponsandis non secūdum facultates monasteriorum, & nobilitatem, & ignobilitatem ipsarum virginum, sed secundum congruam ipsarum sustentationem, quæ arbitrio boni viri relinquenda est, nec de hoc potest fieri lex vniuersalis, sed in vna quaque Prouincia secundum valorem earum rerum, quæ pro sustentatione, & alimentis requiruntur, faciēda est taxa specialis, Minor enim dos requiritur in Regno Galliciæ, vbi ea minori precio æstimantur, quam in oppido Madritij, & alio simili populoso loco, vbi ea multo carius venduntur, & maior dos requiritur pro anu, quàm pro iuuencula, cum ad sustentationem anus, plura requirantur. Deniq; hæc taxa, vt sit iusta, & prudentialis secundum loca, & tēpora, & personas debet præsignari: quam debent prælati monialibus publicare, vt ipsæ moniales sciāt, quomodo debeant in his recipiendis incedere, ne crimine simoniæ afficiantur, petentes multo plus dotis à Nouitia volē

h L. eū post §. gener. ff. de iure dot. l. si filia de leg. 3.

i Corn. cosi. 3. n. 3. lib. 3. Socin. sen. conf. 59. nu. 30. lib. 4. Parisius conf. 61. col. vlt. li. 2. Rolan. 86. nu. 16. li. 1.

ti ingredi religionem, quàm concessiones Apostolicæ permittunt pacisci, & postulari.

Ex his infero, quod non tenentur dicti prælati facere legem generalem, imo iniquè agent ipsam generalem constituentes, prout dictum est: tenentur ergo illam facere secundum loca, & tempora, & personas. Neque vt illa valeat, necesse est, vt publicetur, sicut ad validitatem legum necesse est publicatio earum, secundum iuris solennitatem, prout dictum est in primo tomo, sed est necessaria earũ publicatio, vt ipsa, vt lege coercitiua astringatur, ita vt ab ea sine nota peccati, & simonia non possint resilire moniales. Vnde si prælati in occulto insciis monialibus, & earum prioriſsis, aut Abbatiſsis aliquam taxauerint, & limitauerint dotem particularem, propter aliquas causas ad id ipsos mouentes, talem taxam valere puto, dummodo taxata dos pro sustentanda moniali sufficiens reputetur. Fateor enim ipsos prælatos in tali diminutione dotis sine consensu monialium à tramite ordinario recessiſse, cùm nunquam dos particularis diminuatur, & in aliquo deficiat, nisi consensus prioriſsæ, aut Abbatiſsæ ad minus interueniat. At hic prælatorum defectus in hoc casu non est sufficiens causa, vt taxa ab ipsis facta illegitima, & iniusta iudicetur, si secundum concessiones Apostolicas ipsa secundum se considerata sit legitima, & pro congruenti sustentatione monialis sit satis.

Neque his obstat, quod prælati regulares nõ possunt remittere, quod monasteriis monialium debetur, sine consensu ipsarum monialium iuxta ea, quæ tradunt Doctores agentes de alienatione rerum Ecclesiasticarum, & sic videtur, prælatos regulares remittere non posse partem dotis promissæ, & per scripturam debitæ, sine consensu earundem monialium. Nam respondetur hoc argumentum habere locum, quando ipsi prælati vellent remittere id, quod ipsis monialibus debetur ratione alicuius venditionis, locationis, & testamenti. Cum enim monasterium in his habeat ius quæsitũ, non potest tale ius auferri ab ipso sine consensu monialium, quod omnes velint nolint tenentur fateri, aut illud, quod debetur monasterio ratione dotis promissæ, potest ex parte remitti à prælatis regularibus, etiam cõtradicẽtibus monialibus, dũmodo dos diminuta pro congrua monialis receptæ sustentatione sufficiat, tunc enim monasterio nulla iniuria irrogatur, cum ipsi illud suppeditetur, quod secundum constitutiones Apostolicas illis recipere permittitur iuxta ea, quæ in articulo secundo explicauimus.

Querela autem monialium in hoc casu si proponatur, arguit, proh dolor, ipsas ea, quæ ad earum statum concernunt, penitus ignorare, quia consuetudo petendi, & paciscendi dotes pro monialibus, ita inualuit, vt in earum postulatione, & pacto in nihilo scrupulentur. Ita paciscentes super dotibus pro religionis ingressu, sicut paciscuntur pro aliqua quacunque re monasterij, pro altera appreciata commutanda: & sic in initio quando dotes peti consueuerunt, talis reclamatio monialium in hoc casu scandalum, maximum causaret: at modo non solùm non generat, imò à viris doctis, & in religione bene meritis approbatam vidi in facti cõtingentia, quã ego quoque aliquando admisi, cũ ipsi prælati inscijs monialibus eã in occulto faciẽtes à via ordinaria discedant; via enim extraordinaria in regimine turbationem in communitatibus ingerit. At si talis querela de iniustitia dictæ taxæ in abscondito factæ proponatur, dicendo prælatos ad id sine consensu monialiũ minimè potestatem habere, legitimis ad id causis suadentibus, talis querela minimè locum habere debet, si per eã nihil monasteriis detrahatur, quod ad congruam monialis recipiendæ sustentationem est necessarium, quod ipsi prælati potestatem habentes super temporalibus, & spiritualibus monialium vigilanter aduertere tenentur, ne ipsis monialibus in temporalibus aliqua fraus inferatur, & ne, quod magis oportet, in spiritualibus aberrent, peccatum simoniæ committentes.

ARTICVLVS V.

Vtrum dos ante professionem monialiũ possit recipi.

RESpondeo, quod Concilium Tridentinũ *a libertati profitendi in religionibus maximè inuigilans decernit ne quid ante professionem excepto victu, & vestitu Nouitij, vel nouitiæ illius temporis quo in probatione est quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribuatur, ne hac occasione discedere nequeat, quod totam vel maiorem partem substantiæ suæ monasterium possideat, ne facile, si decesserit id recuperare possit, quin potius præcipit Sancta Synodus sub anathematis pœna dantibus, & recipientibus ne hoc vllo modo fiat, & vt abundantiùs ante professionẽ omnia restituantur, quæ sua erant, quod vt rectè fiat Episcopus etiam per censuras Ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.* Hæc Concilium.

a Trid. sess. 25 de regu. 16.

Circa quod decretum est notandum, quod non incurrunt excommunicationem parentes, & curatores Nouitij, aut nouitiæ, qui ante professionẽ aliquid mutuant, aut cõmodant monasterio, recipiendo à dicto monasterio pignora, aut sufficientẽ fideiussionẽ, ita, quod si Nouitij nolent profiteri, facilè datum, & acceptum possit recuperari: mutuũ enim, & commodatum actus est liberalitatis, quem a Cõcilio tolli minimè puto, ipsius Concilij ratione cessante, mens enim Concilij (vt constat ex eius verbis ibi, *ex bonis eiusdem tribuatur*, & ibi *ne facile si decesserit id recuperare possit*) est ne à traditione rerum suarũ ipsi monasterio facta profitendi coactè sumant occasionem.

Ex quo colligitur, quod non prohibet Conciliũ dictum mutuũ, neque commodatum, quod ratione pignoris, aut fideiussoris facile potest recuperare. Nec in hoc casũ cõmittitur simonia, commodatum enim, & mutuum sæpè gratia gratitudinis fiunt: & sicut non cõmittit simoniam, qui commodat Episcopo, principaliter vt ei morem gerat, & ipsi benefaciat, etiam si ex hoc seruitio intelligat, se apud ipsũ gratiã consecuturũ, vt latè tradit Naua. *b* sic non incurrit excõmunicationem, qui aliquid cõmodat monasterio, vt ipsi morem gerat, & ipsi benefaciat, licet intelligat, & certò credat, quod ex collatis beneficiis obligatur ad bene tractandum, & ad mittendum eius filium, aut cognatum ad habitũ regularem. Ex quibus colligitur, quod prælatus, aut prælata recipientes dictum commodatũ, & mutuũ prædicto modo, nullatenus propter hoc anathema se innodabuntur.

b Nau. c. 23. n. 100.

Neque his obstant verba Concilij, ibi. *Quocumque prætextu*, quæ verba generalia videntur quãcunque donationẽ, & munus excludere quocũque modo, siue ratione mutui, aut commodati recipiantur. Nam respondetur, quod verba generalia debent restringi, & limitari secundũ mentẽ legis, cui apponũtur: & ita hæc verba generalia *(quocunque prætextu)* debent glossari, vt intelligantur de prætextu ficto, quo mens legis possit frustrari, scilicet quando, aliquid datur ratione mutui, aut cõmodati sine pignore sufficienti, aut fideiussore ita, vt possit difficulter mutuatum, aut commodatum repeti, propter quod ne paupertate opprimatur, quis professionem emittere cogatur.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

Vtrum monasteria monialium, immodicas dotes pro ingressu monialium recipientia, cum pura conscientia possint retinere.

RESpondeo dicendo, quod licet in superioribus dixerimus, dotes pro maritandis carnaliter assimilari dotibus pro maritandis spiritualiter promissis, in hoc tamen parificari minimè puto. Nam vt viri doctissimi affirmant recipientes dotes excessiuas, quando carnaliter maritantur, in foro conscientiæ minime excessum restituere obligantur, antequã repetatur, q̃ si petatur, in cõscientia restituere tenentur, prout resoluit doctissimus Corduba. *a* At monasteria excessiuas dotes recipientia, ipsarum dotium excessum restituere tenentur, cum secundum Sacros Canones, & concessiones Apostolicas, pro sustentatione sufficiente monialis dotatæ tantum licitæ iudicentur, prout latè dictum est in superioribus, & excessus in his simoniacus reputetur. Quod probatur, nam ille, qui cum pacto expresso vendidit ingressum religionis, ad restitutionem obligatur illius, quod simoniacè recepit, prout tradunt Panormitanus, *b* & Caietanus, quod notabile dicit Angles. Videant autem moniales, & prælatæ earum, qua facultate excessiuas dotes recipiant, cum limitatæ, & taxatæ ipsis concedantur ipsarum enim excessum restituere tenentur, nisi ipse excessus ipsis liberaliter, sine aliquo expresso tacito, aut præsumpto pacto, gratia gratitudinis, aut eleemosynæ, concedatur, tunc enim, cum cesset simonia, & eius præsumptio, etiã restitutio cessabit.

a Cordub. de casibus consc. q. 1.

b Pan. in ca. vlt. de simon. Caie. in summa ver. excõ. casu 27. Angles in florib. 2 in q. quis a rem. sit li. ar. 2. dub. 5.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Abbatissa possit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentui dos promissa pro nouitia profitente soluatur.

RESpondeo dicendo, sæpe posse contingere, vt dos promissa pro nouitia religionem ingressa non possit solui, & ne eius differatur professio, obligatus soluere dotem promittit se quotannis, vsque ad eius solutionem, daturum v. g. quinquaginta aureos, quæritur modo vtrum Abbatissa, & conuentus hanc promissionem acceptare, & præfatam quantitatem quotannis bona conscientia recipere possint.

Pro huius difficultatis resolutione, arguendo de dote promissa pro matrimonio carnali, ad dotem promissam pro matrimonio spirituali, adest nobis quædam Decretalis *c* ex cuius intellectu nostræ quæstionis vera pendet definitio, in qua Innocentius Tertius ait generum, ad fructus possessionum quæ sibi a socero sunt pro numerata dote pignore obligatæ, computandos in sortem principalem, nõ esse compellendum, cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonii supportanda. Circa quam decretalem quærunt Doctores, quid dicendum sit, vbi dote promissa, & eius solutione dilata, maritus cũ promissione dotis paciscitur vltra sortem certam quantitatem quotannis sibi soluendam interim, dum non fuerit soluta dos. Nam quidam censet pactionem hanc illicitam esse, neque in hac specie esse admittendam decisionem præfatæ decretalis, cum nihil de fructibus pignorũ id est de re incerta vltra sortem recipiendis tractetur, & ideo secus sit respondendum vbi certa quantitas in pactum vltra sortem deducta fuerit, huius opinionis sunt Ioannes *d* Andreas, Cardinalis, Ioãnes de Lignano, & Ambrosius Euignate, quam esse communem allegando alios testatur Couaruuias. At contrariam sententiam veriorem esse asserit Couarruuias, quod scilicet ab initio contractus interesse verisimile in pactũ deduci possit, & ita tenuit Calderinus *e* Ancharranus, Abbas, & Baldus nouellus, & hanc dicit etiã communẽ Couarruuias, quã probant ex ratione decidendi præfatæ decretalis, in qua fructus pignoris dati pro dote soluenda non est in sortem computandus, cum interesse lucri, cessantis, & damni emergentis æquale sit fructibus ipsius rei datæ in pignus verisimiliter, licet non exactè. Interesse autem damni emergentis id communiter appellatur: quod creditori secutum fuerit ea ratione, quia dos soluta ab initio non fuerit, & ob id damnum patrimonii, & rerum passus fuerit, coactus equidẽ sub vsuris, licitis, aut annuis reditibus pecuniã quærere, ad ea onera subleuanda, quæ ex dotali pecunia posset cõmodè tolerari. Lucri verò cessantis interesse illud est, quòd ipse creditor posset inspecta solita industria, & ipsius prouinciæ qualitate, & conditione ex pecunia dotali statim soluta acquirere, prout asserunt Doctores superius citati dicentes, ex ea ratione decidendi inferri, dictam decretalẽ non tantum obseruandã esse in genero erga socerũ, sed etiam in quocunque extraneo, cui dos promissa fuerit, nec hoc esse speciale priuilegium dotis, cum a ratione interesse id procedat, quæ quidem ratio efficax est, vt aliquid vltra sortem iustè recipi a creditore possit.

c c. salubriter de vsur.

d Andreas Card. de leg. in 14. Cou. l. 3. var. c. 1. nu. 3.

e Calde. Anchar. & Abb. in d. c. salubr. Bal. nouellus de dote 7. par. priuil. 3.

At hanc rationem decidendi ad præfatam decretalem minimè admittit Doctissimus Sotus, *f* cũ hæc ratio sit generalis in omnibus contractibus factis inter personas, quæ possunt agere de lucro cessante, & de dãno emergente, & decretalis aliquid tribuit genero in fauorem matrimonii, vt patet ex eius verbis, ibi, *cũ frequenter dotis fructus non sufficiũt ad onera matrimonij supportanda.* Et ait Sotus, quod Doctores superius allegati nullatenus intellexerunt decidẽdi rationẽ superius allegatã, & quid nã esset onera matrimonii sustinere, non enim est, vt ipsimet putant solum alere vxorẽ, & familiã, sed est eam alere seruata dote, tenetur enim maritus de integra dote vxori, & quia præter dotem tenetur illam alere, etiam si non sit negotiator, recipit iure fructus pignoris, dũ soluitur dos, quia præsumitur quod aliquid illa dote emeret, vnde illa salua vxorium onus ferret, & ideo quædã lex *g* docet, quod quando pater alit filiam non potest gener recipere fructus pignoris, quod autem maritus teneatur alere vxorem salua dote, colligitur clarè ex multis legibus *h*, definientibus, rempublicam docere dotes feminarum esse saluas. Qua ratione decidendi Soti attenta, videtur quod Abbatissa præfata non possit recipere dictam quantitatem, nec talem facere pactionem; licet enim teneatur alere monialem, & onera huius matrimonij spiritualis supportare, non tamen tenetur dotem saluam, & incolumem seruare, & receptio præfatæ quantitatis per dictam decretalem est licita, quia datur pro alimentis, integra semper, & illæsa ipsa dote permanente. Et licet ipsarum monialium superiores sub grauibus pœnis suis literis præcipiant, vt dotes datæ pro monialibus profitentibus conseruentur, emendo ex eis aliqua immobilia, quorum fructibus ipsæ moniales alantur, & onera earum supportentur, hoc tamen raro executioni punctualiter, & rigorose mãdatur, cum ita

f Sot. li. 6. de iust. q. 1. ar.

g l. pater. ff. de deli mali & met. excep.

h l. reipub. l. plerumque, l. res in dotem, ff. de iu dot.

ita sint monialium monasteria onusta debitis, vt omnes dotes antequam soluantur, creditoribus debeantur. Et licet hoc eueniat per accidens contra id, quod a superioribus est ordinatum, & ex natura rei secundum bonum regimen debet fieri, non propterea iudicare debemus omnino prædictum contractum esse licitum, tum quia licet eueniat per accidens, id tamen sæpissimè contingit, & vt melius dicam semper, tum etiam quia, vt iudicemus aliquid esse peccatum, non debemus recurrere ad id, quod secundum bonum regimen debuit fieri, sed ad id, quod vt plurimum fit, vnde cum communiter dotes pro monialibus datæ statim consumantur, debita creditoribus soluēdo, & sic ipsæ, & illæ saluæ non permaneant, non possumus, attento intellectu Doctissimi Soti, talem pactionem Abbatissæ ex dicta decretali ita confirmare, vt nihil scrupuli remaneat, quibus sic præfatis, vt meam sententiā possim in hac parte interponere, eam aliquibus conclusionibus præcludendam censui.

Prima conclusio, licet ratio decidendi allata a Doctissimo Soto sit vera ad præfatam decretalem non tamen ratio decidendi communis allata a Couarruuias, & ab alijs canonistis, in se potest inficiari, in quantum ait, quod ratione damni emergentis potest de certa quadam quātitate pacisci, ipsi damno proportionata hæc enim conuentio in omnibus contractibus admittitur, & vt licita ab omnibus iustificatur, & in omnibus personis cuiuscumque cōditionis paciscentibus locum habet, cum omnes iure optimo possint damnum ipsis imminens euitare dummodo in euitando metas iuris naturalis diuini, & humani non transgrediantur, verum est tamē quod ratio desumpta ex interesse lucri cessantis, nō ita est vniuersalis, cum solùm in mercatoribus, & negociatoribus certis adhibitis limitationibus admittatur, & in monasteriis facientibus aliquem cōtractum, in consideratione non debet venire cum ipsis sit de iure prohibitum negociari, & præfata decretalis, si in interesse lucri cessantis suā fundaret decisionem, solum secundum Sotum haberet locum in his, quorum est pecuniam negotiando tractare, quod ab Ecclesiasticis, & regularibus debet esse maximè alienum, nam Ecclesiæ mos, & cōsuetudo est non exigere vsuras, neque vnde licitè possent, & sic dicitur in quodam decreto *a*, absit vt Ecclesia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur admittere, & lucra damnis quærere.

Secunda conclusio, si attendamus ad rationem desumptam ex damno emergente, præfata decretalis videtur, quod possit habere locum in nostro casu, & quod Abbatissa possit pacisci de certa quātitate, donec monasterio dos soluatur dummodo ipsa quantitas non excedat in aliquo damnum, quod ex dilata solutione conuentui euenit de facto, vt verbi gratia si cum ipsa dote deberet emere censum, aut redimere aliū super possessionibus conuentus impositum. Hanc opinionem in simili tenet, expressè Medina *b* in sua cōfessorum instructione. Dixi dummodo ipsa quantitas nō excedat in aliquo damnum, quod ex dilata solutione conuentui euenit de facto, nā si excedat in aliquo, iā Abbatissa, & conuentus non possunt a labe vsuræ omnino excusari, & vt ab specie ipsius omnino excusentur, duobus modis hoc fieri potest, primo vt domino census debiti a conuentu soluatur quantitas solita solui quotannis, nō ab ipso cōuentu, sed ab illo, qui dotem soluere tenetur, vsque dum ipsa dos conuentui soluatur, secundo quod census aliquis constituatur super re aliqua immobili debētis dotem, cum quo censu correspōdere debet monasterio, donec dos integra reddatur. Nec obstat, quod hic non interuenit pecuniæ numeratio ante Notarium, propter quod ipse census secundū constitutionem Pij V. non valet, nam hæc conditio de numerata pecunia ad validitatem census iam non est in vsu, prout ego in nostra explicatione cruciatæ, declarando constitutionem Pij V. loquentem de censibus, manifestaui. Dixi constituatur super aliqua re immobili, si enim non constituitur super re immobili, erit census personalis, a sacris canonibus condemnatus.

Tertia conclusio, in monasterijs, in quibus dotes statim consumuntur, non constituendo census, aut eos redimendo, sed tantum soluendo debita contracta, aut contrahenda, talis pactio non est admittanda, quia in his, vt supponitur, non agitur de aliquo damno euitando, quod ex dilatione solutionis debet cōtingere. Denique prælati tales pactiones minimè debent admittere, ne de peccato vsuræ, aut saltem auaritiæ a maleuolis monasteria monialium arguantur. Et quando id permiserint ratione damni certi emergentis, magna consideratione opus est.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum illa, quæ ingressa monasterium conuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat post mortem matris, & professa est, sit vere religiosa, si ante ingressum religionis matre petente suam legitimam renunciauit, & vtrū cum licentia sui prælati possit esse extra monasterium, vt ibi alatur.

RESpondeo dicendo, quod hæc est verè religiosa, nec obstat, quod conuentus sit ab ea deceptus & etiam a matre, promittentibus, & asserentibus matri in bonis successuram, quo dolo deceptus cōuentus admisit eam ad professionē, & deceptus non videatur consentire, argumento cuiusdā legis, *c* nam hæc deceptio, & dolus non faciunt professionem nullam, tum qui vera est professio eius, qui circumuentus ab Abbate, vt bona eius quærerentur monasterio, professus fuit in illo, licet bona eius non debeantur monasterio, vt sacri Canones *d* determinant, tum quia matrimonium contractū per errorem fortunæ vel qualitatis valet, si non erratur in persona, in eta eosdē *e* sacros canones, per quos, & alia id affirmat communis Doctorum opinio, & tradit Nauarrus. Verum tamē est, quod probabiliter dici potest, quod licet professio tenuerit, conuentus tamen posset denegare illi alimenta, donec detrahantur illi bona in dotem seu alimenta promissa, sicut etiam dolus ex parte prælati vel conuentus efficit, ne monasterium debeat habere bona ingressi, licet ipsius professio valeat, prout dicitur in Iure *f*, ita e contrario dolus ingredientis dicitur efficere, ne monasterium teneatur illum alere, licet professio teneat. Tum quia maritus, cui promissa est dos, non tenetur vxorem accipere, & alere donec actu ei soluatur, imo & acceptam potest expellere, vt Panormitanus *g* post alios annotauit, & copiosissimè tradit Ioannes Lupus.

Nec hæc causa sufficit vt prælatus possit dare licentiam dictæ moniali, vt sit in domo matris, nulla infirmitate id secundum sacros canones postulāte cum ipsa alimenta possint iuridicè peti ab ipsa matre, vt intra clausuram ipsa monialis alatur, vt colligitur

a c. fraternitas 12. q. 2.

b Med. lib. 1. §. 26. de los cōfes. fol. 147.

c l. si per errorem. ff. de iurisd. omn. iudic.

d c. constit. 20 q. 1.

e c. 1. §. sicut ergo 26. q. 1. communis in 4. dist. 30. Na. in man. c. 22. nu. 32.

f d. c. constit.

g Panormi. per tex. ibi in c. per vestras n. 4. de donat. inter vir. & vxo. & ibi Lupus fo. 133. n. vers. ex his.

ligitur ex traditis a Nauarro. *a* Quæ alimenta licet in iudicio minimè ipsi moniali adiudicentur, non possunt efficere vt propterea a monasterio ipsi moniali concedatur egressus; monasterium enim ipsam, vt vere membrum sui corporis, tenetur sustentare, & necessariis prouidere.

a Nauar. li. 2 cons. tit. de regulari. consi. 46.

QVAESTIO XLIX.

De Ecclesiis regularibus, quantum a d ædificia, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem vndecim quæruntur.

1 *VTrum prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere.*
2 *An sit melius, & Deo acceptius fundare Ecclesiam collegiatam regularem mendicantium, quam collegiatam sæcularem, cæteris paribus.*
3 *Vtrum regulares possint ædificare sine licentia ordinarij.*
4 *Vtrum possit mutari Ecclesia, & monasterium de vno loco in aliū sine licentia Papæ, & diœcesani.*
5 *Vtrum Ecclesiæ, & monasteria possint ædificari a liis Ecclesiis fratrum vicina.*
6 *Vtrum Deo dicatæ Ecclesiæ, & monasteria perpetua esse debeant, ita vt ad profanos vsus non possint transferri.*
7 *Vtrum monasterium desertum a fratribus, minoribus pertineat ad fratres, an ad eius fundatorem.*
8 *Vtrum priuilegium, quod conceditur religioni ædificandi monasterij sine licentia ordinarij, ex non vsu per decennium amittatur.*
9 *Vtrum sint excommunicati regulares qui sine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt.*
10 *Quomodo sit intelligendum præceptum impositum religiosis ex reditibus monasterij ædificandi, cum ad pinguiorem peruenerit fortunam.*
11 *Vtrum vnaquæque prouincia in ordine minorum teneatur habere aliquas Ecclesias, & monasteria recollecta.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prioribus, conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia eligere.

RE spondeo quod loquendo de correctoribus ciuitatū ait Conradus *b* in iure fundatus, maximè ipsos debere studere circa ornamentum ciuitatis, reparando ædificia, & alia de nouo erigendo. Et Demosthenes *c* maximè laudat suæ ætatis gubernatores, eo quod in erigendis & reficiendis ædificiis fuerunt opere soliciti, vnde benè certè dicebant antiqui, *d* quod bona propria reipublicæ, & eius reditus ad minus tertia eorum pars, in publicis ædificiis debent consumi. Quæ omnia iure regio partitarum *e* ad hoc negotium sunt applicata. Ex quibus satis colligitur, curam & solicitudinem, quam debent habere priores conuentuales in reficiendis suis conuentibus, & si opus fuerit aliquid de nouo ædificandi, eorum officio, & muneri esse maximè annexam: & ad eam, si facultates monasteriorum suppetant, sine detrimento alimentorum religiosorum, omnino teneri. Dixi sine detrimento alimentorum religiosorum, quia ad eos in suis necessitatibus prouidendis præcipuè sunt obligati, ne nimia paupertate, & necessitate compulsi, contra paupertatem aliquid moliantur.

b Conrad. in curial. breu. li. 1. c. 9. §. 1. pa. 13. n. 14. l. præscrip de c. perr. publicis. C & l. si quis post C. de ædific. priuat.
c Demost. in ore t. de repu. orden. & aduersus Aristo cra.
d l. ne splendidissima. C. de oper. public. et l. fi. C. de vectigal.
e l. 20. tit. fin. par. 3. l. 10. ti. 28. ead. par.

Aduertant tamen quod non debent ædificia de nouo construere, quādo antiqua reperatione indigent. Quod Iurisconsultus Calistratus, *f* & imperator Leo, *g* loquendo de correctionibus ciuitatum, ordinauerunt. Et Imperator Constantinus, & alii multi, prout refertur in Codice *h* Theodosiano, id ipsum correctoribus imperauerunt, dicentes *Prouinciales iudices commoneri præcipimus, vt nihil se noui operis ordinare ante debere cognoscant, quam ea cōpleuerint, quæ a prædecessoribus inchoata sunt, exceptis dumtaxat templorum ædificationibus, & id ipsum consuluit Plinius i Imperatori Traiano dicens, per hoc enim consequemur, vt fœdissima facies ciuitatis ornatur, atque etiam vt ipsa ciuitas amplietur, nec vlla ædificia tollantur, sed quæ sunt vetustate sub lapsa reparentur*, & hac ratione non debent priores conuentuales eodem tempore multa ædificia noua incipere, cum periculo ea non perficiendi, præcipuè si ædificia antiqua reparatione indigent, nec putare debent alienum esse ab eorum reputatione, & honore ædificiā ab aliis cępta, & antiqua perficere, & renouare; cum maior honor perficere, quam incipere reputetur, prout dicitur in quadā lege K ibi, *cum ex hoc plurimum laudis acquirat, si ea culta perfecta reddiderit, quæ vetusta sunt, & instaurationem requirunt quæque ab alijs initiata & imperfecta resederant.* Aduertant insuper priores conuentuales, qua deliberatione ædificia suis conuentibus necessaria incipere debeant, mente enim reuoluere tenentur, vtrum reditibus, & eleemosynis suo præsulatus tempore ea perficere possint, potest enim euenire, vt eorum successores ea continuare minime velint, quia ipsis non placent, vel quia in aliis rebus reditus, & eleemosynas potius expendi, conuę menentissimum esse existimant. Vnde in religionibus bene ordinatis deberet fieri statutum, vt nullum ædificium de nouo a prioribus conuentualibus erigatur, sine consensu prouincialis, aut saltem sine consensu discretorum communitatis, quod iuris ciuilis decisioni consonum esse patet, & legibus iuris consultorum *l*, & imperatorum est dispositū & prohibitum, ne de reditibus reipublicæ, & communitatis, aliquod ædificium publicum construatur, quod & tradunt Conradus, Platea, Antonius Gomez, & alii, quam eādem licentiam, & consensum ad euellendum ædificium aliquod magnum, & ipsum destruendum necessariam esse existimant vidi enim ego aliquando quoddam ædificium a priore funditus euerti, non sine maximo aliquorū dolore, cum esset bonum, & satis firmum, quod postea a suis successoribus minimè potuit reerigi.

f l. opus l. de oper. publi.
g l. inter vrbē & l. nemo & l. si quando et l. fi. C. de operib. publi.
h lib. 15. C. Theodos. tit. 1
i Plinius l. 10. epistola 2. l. fi. C. de operib. public.
K l. quod principi ibi, aut senatus iussu. ff. de aqua plu. arcen. l quominus. §. publico. ff. de fluminibus.
l l. seruitutes §. publico. ff. de seruitutib. l. 2. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publico l. opus nouum & l. de operib. ff. de operibus publicis. l. intra & l. nemo. C. eodē. Conrad. in curialibus breuia. l. 1. c. 9. §. 1. par. 14. nu. 19. Platea in l. quoniam C. de senatoribus Anton. Gom. in l. 46. Tauri. n. 15.

ARTICVLVS II.

An sit melius, & Deo acceptius fundare Ecclesiam collegiatam regularem mendicantium, quam collegiatam sæcularem cęteris paribus.

RE spondeo dicēdo, quod doctissimus Nauarrus *m* hanc proponit quæstionem, & respondet acceptius Deo esse fundare in hoc casu Ecclesiam regularem. Primo quia status religionis est melior, quam status sæcularis, quia est in via perfectionis, prout tradit *n* D. Thom. cuius orationes cum meliores sunt Deo magis acceptæ. Secundo quia status mendicantium non tantū orationibus sed

m Nau. li. 3. cons. ti. de re. cons. 52.
n D. Tho. 2a. q. 184. & 188

sed confessionibus, prædicationibus, lectionibus, exemplis magis ædificant, & prosunt Ecclesiæ, quę plura bona magis adiuuant eum, qui tale ædificium, & Ecclesiam construxit. Tertio quia status paupertatis, & votum magis Deo placet, quem statum ipse Christus in se suscepit, & prædicauit, & Apostoli eum sequuti sunt dicentes ipsi apud Mat-
a Matt.19. thæũ. *a Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te*. Quarto, magis Deo placet, qui voto se obligat, quam alij, qui sine voto idem faciunt; cæteris pari-
b D.Th.2.2. q.88.ar.6. bus, vt tradit D. Thomas. *b*

Ex quibus patet, melius esse cæteris paribus, fundare, ædificare, dotare Ecclesiam collegiatam regularem, præsertim mendicantium, quàm collegiatã sæcularem. Dixi semper *(cæteris paribus)* nã si multo maiorẽ impensam requirit fundatio, & ædificatio Ecclesiæ collegiatæ cum assignatione redituum sufficientiũ canonicis sæcularibus eã cultoribus, quã fundatio, & ædificatio Ecclesiæ regularis mendicãtium, sine assignatione redituum sufficientium monachis alendis, tunc cum sit disparitas, alia via est pregrediendum, quod scilicet Deo acceptius videatur fundare Ecclesiam sæcularem, cum maior quãtitas sacrificij Deo optimo maximo offeratur.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares possint ædificare sine licentia ordinarij.

c c.cum ex eo de excessi prælat. RESpondeo dicendo, quod Bonifacius *c* VIII. prohibuit, *ne aliqui ordinum prædicatorum, vel minorum, aliorumque mendicantium, quibuscunque super hoc priuilegijs muniti existant, quæ ipsis contra tenorem huiusmodi constitutionis nullatenus voluit suffragari in aliqua ciuitate, Castro, villa, seu loco quocũque ad habitandũ domos, vel loca quæcũque de nouo recipere, vel recepta mutare vel ea venditionis permutationis donationis, aut cuiusuis alienationis titulo quocũque modo in alios transferre præsumãt, absque sedis Apostolicæ licentia speciali plenam, & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionẽ, & si secus egerit irritum decreuit.*

At Iulius II *concessit fratribus minoribus, quod si à Principe, Duce, Marchione, aut comite vt aliquam domum dicti ordinis ædificent, requisiti fuerint domũ huiusmodi pro vsu & habitatione perpetua fratrum dicti ordinis regularis obseruantiæ, construere, & ædificare, ac locum pro huiusmodi constructione recipere possint,*
d In 1.impr. fo.143. & in 2.fo.126. concess.278. *& valeant*. Ita habetur in libro, monumenta *d* ordinum. At cum in hoc priuilegio non fuerit expresse reuocata constitutio Bonifacij VIII. primo cum sit inserta in corpore iuris, non censetur in aliquo priuilegio reuocata, nisi de eo fiat mentio specialis. Secundo, quia eadẽ met constitutio ordinat, vt in nullo priuilegio censeatur reuocata, nisi de ea fiat mẽtio specialis. Ideo supplicatum fuit ab eodem Iulio II. vt sua sanctitas dignaretur dictã constitutionem
e In 2. impr. f.211. concess. 315. & in sup. f.71.conc.218 derogare, & sic, prout continetur in eodem libro *e*, & in supplemento, approbauit concessionẽ prædictã supplendo aliquos defectus, qui in eius relatione interuenerant. Ac voluit, ac decreuit, quod literæ prædictæ valeant, & prædictis fratribus suffragẽtur, nõ obstante constitutione Bonifacij VIII. in cõtrariũ faciente, cæterisque cõtrariis quibuscũque.

Et idem Iulius II. *cõcessit fratribus ordinis Minorũ vt domos, seu Ecclesias, loca, & oratoria quæcũque pro eorũ perpetuis vsu & habitatione possint construere, & ædificare, seu construi & ædificari facere, absque alia desuper facienda noua concessione Apostolica. Et quod ordinis prædicti cõseruatores, quoties opus fuerit, eidem ordini minorũ, ac illius personis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistant, Ac ne prælati Ecclesiastici quicunque cuiuscunque dignitatis existant, in aliquo damnificare, molestare, perturbare, ac inquietare vllatenus audeant, sub excommunicationis latæ sẽtẽtiæ pœna inhibere possit*. Ita habetur in supplemento. *f* Circa quam concessionem notat Col- f Supp f.concess.27.
lector priuilegiorum mendicantium, quod ea concedit, quod prædicti fratres possint ædificare loca, seu conuentus vbique, seu ædificata recipere, absq; aliqua licentia, etiam ordinario, aut aliquo prælato Ecclesiastico contra dicente, & quod ita fuit practicatum contra Archiepiscopum Hispalensem.

Aduertendum tamen est, quod hodie absque licentia ordinarij diœcesis illius, noua loca recipi non possunt iuxta Concilij Tridentini *g* dispositio- g Trid.sess.25 de reg.c.3.
nem, vbi habetur, quod neque de cætero similia loca, scilicet mendicantium, erigantur sine Episcopi, in cuius diœcesi constituenda sunt, licentia prius obtenta. Circa quod nota, quod nunc sufficit licentia Diœcesanorum, absque alia Summi Pontificis per prius requisita authoritate. Nam licet Tridentinum non reuocet decretalem *h* hanc licentiam h c.1. de excess. prælat. l.6.
requirentem, & sic secundũ ius talis facultas etiam modo requiratur. Considerandum tamen est dictũ Conciliũ respectu huius licentiæ nostra regularia priuilegia minimè annullare, & per cõsequens voluisse ea in suo robore permanere, & sic quo licentia Summi Pontificis non est necessaria, cum absq; ipsa per dicta priuilegia possint recipi.

ARTICVLVS IV.

Vtrum possit mutari Ecclesia, & monasterium de vno loco in alium, sine licentia Papæ, & diœcesani.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius VIII. in constitutione *i*, in superiori articulo relata, si- i c.cum ex eo de excess.prælat.
ne licentia Sedis Apostolicæ fieri inhibuit, prout patet ex verbis dictæ constitutionis ibi, *vel recepta mutare*. Nec Conc. Trid. inuenio hanc constitutionem, quo ad hoc, reuocasse, solùm enim ait, quod nec de cætero similia loca erigantur sine Episcopi in cuius diœcesi erigenda sunt, licentia prius obtẽta, & nullam mentionem faciens de locorum mutatione voluit, vt illud remaneret in dispositione iuris communis, nam casum omissum, in dispositione iuris communis remanere certũ est, ad minus licentia Episcopi necessaria est ex iure cõmuni, vt monasterium ad alium locum transferri possit, ex Decreto Syluestri Papæ sic decernente, *Si quis vult suum monasterium ad meliorandum in alium locum ponere, fiat cum consilio Episcopi, & fratrum suorum & dimittat presbyterũ in priori loco ad ministeria Ecclesiæ*. Ita K cap. si quis vult.16.q.1. Cucl.2.in fl.maio.n.6. de Epis.n.58
habetur in libro Decretorũ, & tradit Marcus K Antonius Cuquus. At inuenio, quod Sixtus V. Põtifex maximus anno Domini, millesimo, quingentesimo octogesimo septimo, 7. Kalen. Decẽbris Põtificatus sui anno tertio, *concessit, quod Abbas generalis cõgregationis S. Benedicti regnorum Portugalliæ qui pro tẽpore fuerit, cum consilio, & assensu capituli Generalis, monasteria dictæ congregationis, quæ in locis incommodis, & minus populosis reperiuntur, ad commodiora loca vbi monachorum doctrina, & vitæ exemplo populo Christiano magis vtilis futura sit, & fructuosa, propria authoritate ordinariorum locorum, vel cuiusuis alterius licentia minimè requisita, cum eorũ monachis, & supellectilibus, paramentis, & ornamentis, alijsque rebus necessarijs transferre, & mutare, ac seu fructus, reditus, & prouentus eorumdem monasteriorum, seu cuiuslibet eorum, vel illorũ partẽ generalis, & capitu i prædi-*

prædictorum arbitrio, alijs, seu alijs eiusdem cõgregationis monasterijs magis indigentibus, perpetuo, vel ad tẽpus etiam renitentibus Abbatibus monasteriorũ eorundem, & quibusuis alijs personis applicare, & assignare, prouiso tamen, quod animarum cura personarum sæcularium incumbens Abbatibus, & conuentibus monasteriorum transferendorum huiusmodi in Ecclesijs eorum nullatenus negligatur: sed per monachos dictæ cõgregationis regulares, vel presbyteros sæculares idoneos, & ab ordinarijs approbatos, laudabiliter exerceatur liberè & licitè valeant, plenam, & liberã Apostolica authoritate eorundem tenore præsentium licentiã cõcedimus & facultatem. Non obstantibus, &c. Hoc priuilegiũ magnum est, & multum notandum, quod vidi sub sigillo authẽtico in libro priuilegiorũ congregationis S. Benedicti Regni Portugaliæ, impresso Romæ ex typographia Titi, & Pauli de Dianis, anno Domini millesimo, quingentesimo, octogesimo nono.

ARTICVLVS V.

Vtrum Ecclesiæ, & monasteria possint ædificari alijs Ecclesiis fratrum vicina.

RESpondeo dicendo, quod Clemens IIII. *prohibuit fratribus ordinis prædicatorum, & pœnitẽtiæ Iesu Christi, & Carmelitarum, ad S. August & monialibus S. Claræ aliorũmque ordinũ in paupertate fundatorum, ac omnib. mulierib. prædictorum ordinũ, aut aliorũ quorumcũque, ne aliquod monasteriũ, Ecclesiã aut oratorium ædificare seu construere præsumãt infra spatium trecentarum cannarum ab Ecclesiis fratrũ minorum mensurandarum per aerem etiã vbi aliis rectè mẽsurari loci dispositio no permittit. Nulli quoque sæculari, seu religioso cuiuscũnque professionis voluit licerè Ecclesiam, vel monasterium vel oratorium iam ædificatum in aliquẽ transferre de ordinibus memoratis infra spatium prædictarum trecentarum Cannarum. Et quãlibet istarum Cannarum voluit octo palmorum longitudinem continere non obstante varia locorum consuetudine, siue priuilegijs, & literis quibuscũnq; a Sede Apostolica sub quacũnque verborũ forma concessis, seu etiã concedendis quæ de præsentibus speciale, & expressam non fecerint mentionem.*

Præterea statuit vt quidquid contra huiusmodi ordinationis, vel inhibitiones tenorem ex nunc in antea ædificatum fuerit, diruatur. Ita in libro *a* monumenta ordinum habetur.

Et Iulius II. declarauit *quod coarctatio seu reductio trecentarum Cannarum ad centum quadraginta cõtra* fratrum priuilegium prædictorũ facta per Clementem IIII. *nõ debet nocere fratribus minoribus. Nec priuilegiorum communicationem in damnum, sed in fauorem prædictorum fratrũ minorũ esse concessam. Ac pro potiori cautela prædictũ priuilegiũ Clementis trecentarum Cannarũ, & inde sequuta quæcũnque prædictis fratribus minoribus confirmauit, & approbauit & quatenus opus esset prædictarũ trecentarũ Cannarũ priuilegiũ authoritate Apostolica eisdem fratribus minoribus de nouo concessit*, Ita habetur in eodẽ libro *b* monumenta ordinis, & supplemento. Quo priuilegio per communicationem modo possunt vti alij mẽdicantes, scilicet Prædicatores, & Carmelitæ, in fauorem quorum Clemens IV. *c* & Sixtus IV. *d* prohibuit, vt habetur in ordinũ monumentis, *vt non solùm fratres mendicãtes, verùm etiã alij quicunque religiosi, vel Ecclesiastica persona vtriusque sexus, prope domos fratrũ ordinis de Monte Carmelo nouas Ecclesias, & loca cõstruere, vel alias de nouo recipere, & habere possint, infra spatium centum quadraginta Cannarum per aerem mensurandarum, vbi aliàs per terram commodè mensurari non possent. Nam cum in priuilegijs minorum spatium trecentarum Cannarum concedatur ipsis minoribus, non est, cur per communicationem Prædicatoribus, & Carmelitis, & alijs communicantibus in priuilegijs, non concedatur.*

a In 1. imp. f. 31. & in 2. fo. 30. conc. 28.

b In 2. imp. f. 30 conc. 351 et in sup. fo. 73. conc. 222.

c In 1. imp. f. 30 & in 2. fo. 31. conc. 29. et in 1. imp. fol. 89. & in fol. 172. conc. 403

d In imp fol. 100. & in 2. f. 184. concess. 417.

Et aduertendũ, quod nulla ædificia intra vnum milliare ab Abbatiis, & eius locis, sub excommunicationis pœna, erigi possunt. Ita concessit Vrbanus IV. ordini Cisterciensi, prout in huius ordinis cõpendio refertur, verbo, ædificare. §. finali. Et Innocentius IV. Statuit, vt infra dimidiam leucã à terminis possessionum Carthusiensium nulli religioso liceat quodlibet ædificium construere, vel possessiones acquirere. Ita refertur in compendio *e* mendicantium.

e Comp. mẽd. titu. ædificare & in fine.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Deo dicatæ Ecclesiæ, & monasteria perpetua esse debeant, ita ut ad profanos usus non possint transferri.

RESpondeo dicendo quod Ecclesia, & monasteria semel Deo dicata, sæcularia habitacula fieri non possunt, iuxta ordinatum in Concilio Calcedonensi *f*, & est regula Iuris, prout tradit Lappus, regula. iter enim mutatio status Ecclesiæ est prohibita in iure. *g* Vnde locus religiosus de iure hoc modo reformatur, vt si deficiant religiosi alicuius monasterij, sumantur religiosi aliorum monasteriorum eiusdem ordinis, quibus deficientibus, deueniendum est ad regulares alterius ordinis, & in defectum omnium regularium, monasteriũ ad sæcularitatem reducendum erit, in illoque Clerici sæculares ordinari debebunt. Iuxta ea, quæ tradit Ioannes Andreas *h*, & Abbas, Et sic quando monasterium de licentia Papæ, aut ordinarij adhibito consilio fratrum ad alium locũ transfertur, additur clausula prouisæ, quod ad profanos vsus nõ redigatur, quam additionẽ iuxta supra dicta conformem esse iuri testatur Quintilianus Mandosius. *i* Et ipsa Ecclesia exempta translata non perdit exemptionem, quam prius habebat, vt per Francum, *K* sicut si ciuitas destruatur, & alij ciues subrogentur, illi ciues gaudebunt priuilegijs datis prioribus ciuibus illius ciuitatis, vt per Bertrandum, *l* quẽ sequitur Rebufus. Vnde colligitur, quantum indulgeat Leo X. cõcedẽs, *quod adueniente casu necessitatis. Ecclesiæ tã fratrũ minorũ quàm monialiũ S. Claræ obseruantiæ possint transferri, & mutari de vno loco ad aliũ, & locus prioris Ecclesiæ reduci ad vsus humanos secundũ commoditatem dictorum locorũ & monasteriorũ, dummodo materia ædificiorũ ponatur in alia Ecclesia.* Ita habetur in supplemento, *m* aduertendum tamen pro prędictorum maiori explicatione, quod Ecclesia sæcularis facile regularis efficitur, etiã authoritate Episcopi, prout sentit Lappus *n*; tamen siue Episcopus, siue Papa id concedant, addi debet clausula, scilicet sine præiudicio clericorum, siue Beneficiatorum dictæ Ecclesiæ sæcularis, vel æquè prouiso alibi clericis, seu Beneficiatis dictæ sæcularis Ecclesiæ, prout colligitur ex iure, & tradit quædã glossa, & Petrus de Perusio; & hac ratione in priuilegio Leonis X. superius allegati, in quo agebatur de translatione vnius Ecclesiæ regularis in aliam, ne cura animarũ negligeretur, additur, *prouiso tamen quod animarum cura personarum sæculariũ incũbens Abbatibus, & cõuentibus monasteriorum transferendorũ huiusmodi in Ecclesijs eorũ nullatenus negligatur.* Ex his infertur intellectus ad quoddã priuilegiũ Sixti IV. Qui con-

firmans

f c. qua semel 19. q. 3. Lapp. alleg. 68.

g c. 2. de sup. negli. præl.

h Ioan. And. & Abb. circa medium in c. inter quatuor de relig. domi.

i Mandos. de signat. gra. ti. translationes fo. 110. pag. 2. col.

K Fran. in c. cum persona in fi. de priu. lib. 6.

l Bert. consi. 162. multa n. 16. l. 2. in noua impres. Rebu. super cõc. de reg. ad præ. monast. ver. concessa, & ver. & Peru.

m Supp. f. 92 concess. 276.

n Lapp. alleg. 44. an fratres post n. 4. c. penult. de Eccl. ædif. Apostolica de donat. gl. in c. possess. ser in ver. mona: bo. de reb. Eccl. non alie. Perus. de mu ta. status Eccles. post princ. n. 2. vers. vnde dicebat gl.

firmans concessionem factā fratribus ordinis Carmelitarum, qua dicitur, quod si aliqui *Christi fideles aliqua loca ad se spectantia quæ feudalia, seu censualia nō existāt, eis cōtulerint, liceat eis de cōsensu Diœcesano rū illa recipere, ac in eorū singulis Ecclesiam, aut oratorium cum campanulis cōstruere, & ibi diuina officia celebrare; extendit Sixtus dictam concessionem ad quæcunque loca, domos, & Ecclesiam etiam parochialem, non obstante constitutione Bonifacij Octaui prohibente, ne cuiusuis ordinum mendicantium fratres noua loca ad habitandum, recipiant, vel recepta mutare præsumant sine sedis Apostolicæ licentia speciali*, prout latius in monumentis *a* ordinum continetur; dicta enim concessio, in quantum attinet ad Ecclesiās parochiales, debet iuxta supra dicta explicari, ita ut id fiat sine præiudicio clericorum, siue beneficiatorum dictarum Ecclesiarum, & animarum curæ ipsi Ecclesiæ sæculari annexarum; unde si concedatur ipsis fratribus aliqua Ecclesia, quæ sit feudalis, seu censualis, non possunt eam recipere cum præiudicio tertii, nisi feudum, aut census soluatur, non enim potest Summus Pontifex concedere priuilegium cum præiudicio magno tertii.

a n. i imp. f 204. & in 2. 187. conc. 48.

ARTICVLVS VII.

Vtrum monasterium desertum à fratribus minoribus, pertineat ad ipsos fratres, an ad eius fundatorem, cui a patre prouinciali, & capitulo ius patronatus monasterij concessum est.

REspondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis, magna ex parte pendet ex validitate tituli iuris patronatus concessi à dicto patre, & capitulo, quem titulum ratione donationis factæ tenentur successores ipsius prouincialis conseruare. Nam Prælatus successor ex prædecessoris contractu tenetur, vt colligitur ex iure, & tradūt Abbas, *b* Baldus, Cardinalis, Abbas, & Decius: adeo quod Summus Pontifex ex contractu sui prædecessoris tenetur, vt tenet Cynus, *c* Baldus, & Castrensis Romanus, Oldradus, Iason, & Ruynus, & saltem ex vrbanitate, & æquitate, & clementia, mandat Dominus Papa, vt adimpleantur ea, ad quæ prædecessor se obligauerat, prout allegando aliqua iura tenet Abbas. *d* Facit etiam pro hac parte, nam donatio remuneratoria videtur esse merces laboris eximij, & non liberalis concessio, iuxta legem *e* quandam notabilem, vbi Doctores communiter, & nos late diximus supra in quæstione de donationibus *f* Regularium. Tertio facit etiam pro hac parte. Tria, n. sunt, quorum quodlibet sufficit ad quærendum ius patronatus, nempe traditio fundi, ædificatio, & donatio iuxta illud senatium cuiusdam Glossæ *g* communiter receptæ *patronum faciūt dos, ædificatio, fundus*, & de traditione fundi casus expressi *h* in iure inueniuntur. Tradunt Panormitanus, & omnes in rubrica de iure patronatus, & Rochus de Curte qui pro fundatore allegant etiam aliqua, sufficit. n. quod alius, vel alii construant, & dotent Ecclesiā, ad hoc, vt tradens fundum efficiatur patronus, vt post alios probat prædictus Rochus: *i* imo & per capitula generalia fratrum ordinis Minorum, vt videre est in secundo capitulo habito Tolosæ anno Domini millesimo, quingentesimo, decimo quarto, vigesima tertia die Maii, & anno millesimo, quingentesimo, trigesimo secundo declaratum est, vt ille habeatur in ordine pro fundatore, qui dedit fundum ad ædificandum monasterium, vel maiorem partem conuentus ædificat, vel qui in grandi quantitate ditat.

b Abb. nu. 2. in c. dilec filio de foro cōpet. Bal. Car. & Abb. & in c. 1. nu. 1. vbi Dec. not. 2. ac probat.
c Bal. C. vn. & Castren. in l. digna vox C. de leg. & in l. vlt. C. de transact.
d c. literis iūcta gloss. in princ.
e l. Aquil. regulus & in l. si pater. §. si aliqua a latrunculis. ff. de donat.
f supra, hoc tomo.
g Glo. in c. piamentis 36. q. 9. 7.
h c. Abb, item 6. 16. q. 1.
i Rochus vbi sup. q. 2.

Quarto probatur. Nam fundanti Ecclesiā prælatus, & eius superior potest apponere aliquas conditiones honestas, in fauorem, & gratitudinem, & vtilitatem fundatoris, adeo quod potest imponere annuum censum ex luendum, prout notat Archidiaconus *K* communiter receptus, & post Panormitanum, & communem asserunt Rochus, Paulus de Suare, & Lambertinus, declarantes verbum *honorificum*, & verbum *vtile*, posita in definitione de iure patronatus. At supponitur superior dicti Conuentus, non qualescunque, sed prouinciales cum toto definitorio concesserunt dictum ius patronatus, non in gratiam, & fauorem qualiscunque hominis, sed fundatoris, qui fundationem dicti monasterii, quo ad Ecclesiam, dormitoria, officinas, & hortos, & alia suis expensis maximè donatione fecit, ergo seruandum est fundatori, & eius successoribus ius patronatus secundum prædictam concessionem, adeo quidem, vt procuratio contrarii, a fratribus ordinis dicti monasterii facta, videatur ingrati animi signum erga virum tam beneficum, & religionis maximè deuotum, & videtur esse irreuerentia erga dictum prouincialem, & definitores, qui tanquam testes oculati beneficij impensi dictū ius patronatus concesserunt, a quibus debent esse dicti religiosi maximè alieni, cum non solum, & in sacris literis, sed etiam in prophanis ingratitudo detestetur, Mantuanus enim ait.

K Archid. in c. eleuterius 18. q. 2. & in c. præterea de iure patronatus Bochus Sitare Lambe. de iure patr

Nil magis auertit cœlum a Telluris amore,
Quam scelus ingratæ mentis, quæ corde maligno
Muneris authorem nullo dignatur honore.

At pro cōtraria parte facit quædam Nicolai III. Decretalis, *l* quæ declarans regulam fratrum minorum, loquens de locis, & domibus pro habitatione fratrum factis, & Ecclesiis ipsorum, determinationem huiusmodi facit: *Loca verò, seu domos pro habitatione fratrū à singulari, persona, vel Collegio vel ab ipsis fratribus ex integro concedenda seu etiam offerenda, si talia de voluntate offerētis fratres inhabitare cōtigerit perseuerante tantum voluntate concedentis inhabitent, ac illa liberè præter Ecclesiā, & oratoria ad Ecclesiā destinata, & cæmiterium, quæ tam ad præsentia, quam ad futura in ius, & proprietatē nostrā & prædictæ Romanæ Ecclesiæ simili modo, et authoritate Ecclesiæ recipimus mutata concedentis volūtate, ac ipsis fratribus ipsa facta dimittat, in quorū locorū dominio seu proprietate nihil nobis, vel præfatæ Romanæ Ecclesiæ, retinemus omnino nisi ea specialiter de nostro, siue ipsius Romanæ Ecclesiæ recipiatur assensu & si in eisdē locis reseruauerit dominiū sibi in concedendo cōcedēs præter inhabitationē fratrum, tale dominium in ius Ecclesiæ s. prædictæ non transeat, sed potius plenè liberum maneat concedentis.* Hæc Nicolaus III. Ex quib. tria colliguntur. Primum est, quod dormitoria, officinæ, & habitatio fratrum, quæ includunt in se hortum, & eius circuitum, non sunt Romanæ Ecclesiæ, siquidem Summus Pontifex expresse ait, ea in proprietate, & dominium, Romanæ Ecclesiæ minimè recipere. Nec dominium istorum locorum est apud ipsos fratres minores, siquidem in eorum regula *m* continetur, quod non habeant domum, nec aliquā rem, imo præcipit noster Seraphicus pater, vt sint tanquam peregrini, & aduenæ in hoc sæculo, & vt talibus præcipit Nicolaus III. in dicta Decretali, vt recognoscant esse peregrinos, & aduenas, & perseuerante tantum voluntate concedentis ipsius domus in ipsa inhabitent; discentes imitari filium hominis, qui non habebat, vbi caput suum reclinaret, & sic non possunt dicti fratres diruere dormitoria, officinas, neque hortum prædicti monasterii, & ad vsus humanos cōuertere: licet enim Leo Decimus *n* concesserit, quod aduenientе casu necessitatis Ecclesiæ tam fratrum minorum, quàm monialiū Sanctæ

l c. exiit, qui seminat. de ver. signif.
m Reg. fra. minor. c. 6.
n Habet, in supp. fol. 92. conc. 177.

ctæ Claræ obseruanciæ possint transferri, & mutari de vno loco ad alium, & locus prioris Ecclesiæ reduci ad vsus humanos secundum commoditatem dictorum locorum, & monasteriorum, dummodo materia ædificiorum ponatur in Ecclesia alia; hoc tamen priuilegium nō intelligitur in monasterijs, fundatis ab aliquo particulari, cuius habet ius patronatus, Pontifex enim per suum priuilegium nemini iniuriam præsumitur irrogare, sed solùm ibi ipsis fratribus, & monialibus fuit indultum, vt possint facere dictam mutationem, & loca deserta reducere, ad vsus humanos, quod sine authoritate Apostolica minimè fieri poterat, prout latè probatum est in superioribus; dicta autem cōcessio facta à prouinciali, & definitorio in capitulo congregatis, clarè testificatur, dictum fundatorem titulum fundatoris habere, & per consequens habere dominium prædicti ædificij, & de eo pro suo libito posse optimo iure disponere. Verum est tamen, quod si prædictum monasterium de nouo fundatum est ita coniunctum cum monasterio antiquo, vt intra cannas trecentas contineatur, non potest dictus fundator tale Monasterium antiquum alijs religiosis concedere, prout supra secundum constitutiones, & priuilegia Apostolica latè diximus.

Quantum autem ad Ecclesias, & capellas ipsius, distinctione est respōdendum; si enim fundator sibi ipsarum dominium reseruauit, quod de dormitorio, & alijs habitationibus supra dictum est, de ipsis quoque dicere oportet; at si non reseruauit sibi expresse dominium, ad Ecclesiā pertinet Romanam, prout determinat Nicolaus III. *a* Quod autem magnam præsefert difficultatem, est, vtrum dictus prouincialis, & definitores, sine authoritate Apostolica, potuerint concedere dictum ius patronatus successoribus ipsius fundatoris, nō reseruato dominio Ecclesię, & capellarum ab ipso primo fundatore. Et videtur quod non, cum enim Ecclesia cum capellis ipsius sit Ecclesiæ Romanæ, nullam ad eam concedendam, cum eius capellis, ipsi patres habent authoritatem, nulla ad id authoritate Apostolica accedēte: patres enim ipsi, cum sint fratres minores, nullā rem neque in communi, neq; in particulari habentes, extra ordinē propria authoritate nihil possunt alienare, prout resoluit doctissimus Corduba *b* scribens super regulam fratrum minorum: debuit igitur dicta donatio per syndicum fratrum minorum fieri; licet enim aliqui dubitauerint, an syndici habeant potestatē, vti Papæ veri œconomi, ad aliquid extra ordinem donandum, concedunt tamen facultatem ad id sibi à sede Apostolica esse concessam, quando talis donatio in vtilitatem religionis cedit, prout resoluit idem Corduba. *c* Hęc autem donatio fuit facta, vt patet, in ipsius religionis vtilitatem, ex concessione enim iuris patronatus huic successori fundatoris magnum ipsi religioni commodum consurgit. Ex hoc enim alij ad fundandum Ecclesias, & Monasteria inuitantur, & hac ratione sacrosanctū *d* Concil. Trid. ibi, *Quod si ius patronatus Laicorum fuerit*, ordinat secundum doctissimorum virorū sententiam, vt Ecclesiastici habentes aliquod ius patronatus ad præsentandum in aliquibus beneficijs, teneantur digniorem præsentare: at Laici habentes simile patronatus ius, solùm ad præsentationem digni astringuntur, quod nulla alia de causa creditur fuisse decisum, nisi vt Laici de suis proprijs bonis Ecclesias ditātes, hoc priuilegio ad alia maiora munera Ecclesiæ conferenda prouocarentur. Quare si meum in hoc aliquid momenti est Consiliū, secundum ea, quæ mihi proponuntur, nisi alia pro parte contraria allegantur, dico quod prouinciales, & definitores Ecclesię Romanæ verè filij, & pedibus ipsius subiecti, ipsius Ecclesiæ vestigia immitantes, donationem supra dictam licet inualidam authoritate conuentus, & ipsorum, & syndici Apostolici, confirment, se fundatori tanto beneficio maximè addictos, ostendentes: hoc enim facere possunt, prout in simili casu notat Panormitanus *e*, & latè confirmat Rochus de Curte, & per hoc respondetur ad ea, quæ in principio articuli quæstionis fuerunt proposita decidenda.

a c. exit, qui seminat de verbo sup.

b Cordu. sup. reg. fra. minor. c. 6. col. 1.

c Cord. vbi sup.

d Conc. 24. c. 2. de reform.

e Pano. in ca. cura de iure patro. Rochus vbi sup. ver. pro. ex quod de consensu à nu. 7.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum priuilegium, quod conceditur religioni ædificandi monasterij sine licentia ordinarij, ex nō vsu per decennium amittatur.

RESpondeo dicendo, quandam esse opinionem, quod quando facultas faciendi totaliter est posita in arbitrio priuilegiati, non amittitur ex non vsu decennij, prout tenet quædā Glossa *f*, & ipsam sequuntur alij, quos refert Horatius Mandosius *g* At Abbas *h* contrariam partem amplectitur: Bossius *i* autem distinguendo alia via incedit dicēdo, quod aut arbitrium, seu libera facultas priuilegiato concessa refertur ad priuilegium, vt si dicatur, concedimus priuilegium ædificandi, si volueris, vel ad libitum voluntatis tuæ, tunc enim priuilegium ex non vsu decennij amittitur: aut priuilegium ædificandi refertur ad tempus, vt si dictum esset, concedimus tibi priuilegium ædificandi monasteria, quandocùnque volueris, tunc (ait) priuilegium perpetuum intelligitur. Quæ distinctio satis placet eidem Horatio *K* Mādosio, præterquam in eo, quod ipse supponit, verba illa ad libitum voluntatis tuæ, ad priuilegium tantùm, non etiam ad tempus referri, quæ tamen potiùs ad tempus, & fortè ad vtrumque referri debet, vt exponatur, si tibi libuerit, & quando tibi libuerit; & ita secundum opinionem Mandosij dictum priuilegium per nō vsum decennij minimè amittitur, præsertim si per illud decennium nulla domus fuit sibi ab aliqua ciuitate, oppido, aut persona oblata, quæ ab eis posset congruè ædificari iuxta ea, quæ latè dicta sunt in primo tomo. *l*

f Glo. in c. vt priuilegiū de priui. Mādos. de priuilegijs ad instar Gl. 15. nu. 14.

g Mando. de priu. ad instar Glo. 15. nu. 14.

h Abb. in d. c. vt priuilegia num. 4.

i Bos. in prac. de princ. & eius priuil.

K Mand. vbi sup.

l 1. Tom. q. 26. art. 6. & 7.

ARTICVLVS IX.

Quo casu sint excommunicati mendicantes, qui sine licentiā Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, & mutant, & alienant hactenus recepta.

RESpondeo dicendo, quod excommunicantur mendicantes, qui sine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, & mutant, vel aliehāt hactenus recepta, prout dicitur in iure, *m* quod etiā habet locum in fœminis, licet quæstio sit, an ipsæ sint mendicantes.

Pro explicatione autē dicti iuris, nota, quod quo ad casum propositū, dicitur de nouo fieri, quādo fit post ipsam decretalem editam, & si domus corruerit, cuius tamen solum continue remanet in dominio ipsorum mendicantium, licet ipsis de nouo ædificare, nec incurrunt excōicationem, secus si locus non dirutus desierit esse de ipsorū dominio, & habitatione, & postea nouo iure acquirant illud, quia tūc incurrunt in penā: & per hoc dici posset de conuentibus antiquis in Anglia, Gallia, & in alijs partibus hęreticorū, de quibus fratres minores expulsi sunt, qui quidē conuētus nūc inhabitari possunt per fratres

m ca. cum ex eo de excessi. prælat. lib. 6. Clem. cupientes de pœnis.

tres prædictos sine m.tu xc.o nm aicationis quia nunquam dicti conuentus desiciebat esse de vsu ipsorum fratrum tenentium eos à sede Apostolica, quæ saltem de iure est domina ipsorum, pront notatur in eodem iure. *a* Nota etiam, quod dicta excommunicatio non comprehendit eos, qui mutant in eodem loco eadem monasteria, verbi gratia, existentia in valle mutant in colle propter sanitatem: ita in simili casu fuisse determinatum Bononiæ referunt Geminianius, & Baptista de Salis. *b* Sed pone, quod religiosi cuiusdam ordinis mendicātium habebant locum contiguum muro ciuitatis, ciues vt facerent viam, per quam possent ire circum circa muros ciuitatis, destruxerunt partem, & dederunt fratribus aliquas domos ex alio latere, inter quas erat quoddam flumen diuidens conuentum ab illis domibus, & dederunt eis licentiam faciendi pontem super flumen, per quem possent ire ad illas domos. Quæritur, an possint? Hanc quæstionem format Lappus *c* & arguit, quod non, cum in iure *d* prohibeatur acquirere nouas domos ad habitandū. Contrarium determinat tamen Geminianus, *e* quia talis acquisitio, & post acquisitionem ædificatio est de actibus iam permissis, argumento cuiusdam legis *f*: illi ergo iuri antiquo oportet stare, nisi quatenus ei derogatur per Ius nouum *g*, quod immutatum in duobus tantùm casibus est, scilicet in acquisitione habitationis in loco de nouo, & in mutatione, & trāslatione, sed casus noster in nullo illorum includitur, ergo. Et pro hac parte facit, quia ille, qui est prohibitus acquirere nouum Ius in re, non dicitur venire contra prohibitionem, si post prohibitionem augmentet pristinum Ius, ante prohibitionem, vt est quidam casus *h*; sic in proposito augmentant isti primum ius, vnde debet iudicari additamentum noui iuris naturæ prioris iuris. Et per prædicta potest teneri, quod augmentantes datia, & Gabellas, per hoc non dicuntur noua pedagia ponere. Ita Baptista de Salis *i* ad hoc aliqua iura allegans, & pro omnibus prædictis faciunt, quæ post Paulum scribit Franciscus de Platea *K*, quod illud verbum de nouo positum in dicta Clementina, & in alijs iuribus, non intelligitur nouum, quod fuit, & postea desiit esse, & iterum renouatur; solùm autem intelligitur in hoc loco nouum, quando quæruntur nouo titulo; quando autem domui antiquæ aliquod fit augmentum, licet nouum quid addatur, nouus tamen titulus minimè applicatur.

a c. exijt, qui seminat de verb. sign.

b Baptista de Salis in sum. ti. excō. 1. nu. com. 44.

c Lappus.

d d. c. cū exc.

e Gemin. in d. c. cum excom.

f l. ab ea par te. ff. de prob.

g d. c. cum ex eo.

h c si in 2. respon. de cōce. preben. lib. 6.

i Bap. de Salis in sum. ti. exc 1. excom. 44. Cle. vni. de sup. negli. prel. ca. consu les de Iudais c. prohibemus de censibus.

K Platea de exc. §. 11. de relig. Mendi.

ARTICVLVS X.

Prælatus præcipit quibusdam fratribus, vt cum peruenirent ad pinguiorem fortunam, tenerentur dimidium redituum, siue fructuum conuertere in ædificationem, vel immobilium emptionem. Quæritur primo, ad quid obligentur? Secundò quæritur, quando ipsi fratres iudicandi sint peruenisse ad pinguiorem fortunam.

RESpondeo dicēdo, quoad primam quæstionē, quod censura, siue præceptum illud Prælati ponit dictis fratribus obligationem illam, quam verba sonant, nempè cum venerint ad pinguiorem fortunam, dimidium fructuum impendant ædificationi, vel immobilium emptioni, quia in dubio non est recedendum à verbis dispositionis, iuxta ea, quæ in iure *l* notantur. Quantum verò ad secundum dubium respondetur, tunc prædictos fratres iudicandos esse peruenisse ad pinguiorem fortunam, quando peruenerunt ad eum statum, in quo poterunt se honestè sustentare de bonis suis, quia debitorem peruenire ad pinguiorem fortunam idem est, quod peruenire ad statum, in quo deducto eo, quo indiget ad se decenter sustentandum potest soluere, vt colligitur ex iure *m* vbi Iason bis, vel ter æquiparat venire quem ad pinguiorem fortunam, & posse soluere deducto, quo egeat; tunc autem quis dicitur habere tantum, vt possit soluere, deducto ne egeat, quando habet tantum, quod possit soluere, retento eo, quod sufficiat ei ad commodè, & honestè viuendum vt ait *n* Glossa memorabilis, quam sequitur Philippus Decius. Honesta verò, & commoda sustentatio debet considerari secundum qualitatem ipsorum Religiosorū, locorum, & temporum, argumento eorum, quæ tradunt Baldus, *o* & Alexander.

l l. non aliter ff. de leg. 3. ca. tua de spōsa.

m l. inter eos l. miles. ff. de rebus iudi. l. D. & l. in con dēnatione. ff. de reg. iur. §. & si quis inst. de acti.

n gl. in d. l. in cōdēnate Deci. in d. l. D. nu. 7.

o Bald. in l. 2. in princ. ff. qd met. cau. Alex. in l. si maritus in fi. ff. solu. mat.

ARTICVLVS XI.

Vtrum vnaquæque Prouincia in Ordine minorum teneatur habere aliquas Ecclesias, & monasteria recollecta.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam Breue Pij V. quod sub sigillo Authentico vidi, cuius tenorem hic referam.

Ad perpetuam rei memoriam. iniunctum nobis desuper Apostolicæ seruitutis officium crebro nos admonet, & inducit, vt personis quibuslibet Regularibus vigilantiæ nostræ partes efficaciùs exhibentes eos in institutorum suorum Regularium cādore salubriter manuteneamus. Accepimus sanè nuper, quod in Ordine Sancti Francisci de Obseruantia nonnullæ sunt domus & loca, Recollecta nuncupata, in quibus dicti Ordinis fratres arctiorem, quàm in cæteris, vitam degunt: ac propterea eidem Ordini commodum, & opportunum esse censentes, vt in singulis dicti Ordinis Prouincijs duæ domus, & loca Recollecta huiusmodi existant, authoritate Apostolica tenore præsentiū perpetuò decernimus, atque statuimus, quod in qualibet prouincia dicti ordinis duæ ad minus domus, & loca Recollecta esse debeant, & præfata monasteria Recollecta nullatenus ab huiusmodi recollectione separari possint; & Fratres in illis degentes, etiam si velint, nisi de generalis Ministri ipsius ordinis vel Prouincialis & Discretorum conuentuum dictorum locorum Recollectorum pro tempore existentium consilio, ad alia loca non Recollecta transferri nequeant, nisi eisdem superioribus, vt aliter fiat, visum fuerit expedire. Decernentes præsentes literas nullo vnquam tempore de surreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu, notari, vel impugnari, aut inualidari nullatenus posse, minusque sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus suspensionibus limitationibus, aut alijs contrarijs dispositionibus cōprehendi nullatenus posse; sicque ab omnibus censeri, & ita per quoscumque iudices & commissarios quauis authoritate fulgentes, sublata eis, et eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari debere: irritum quoque & inane quidquid secus super his à quocumque quauis authoritate scienter, aut ignoranter contigerit attentari. & nihilominus pro maiori præmissorum occasione venerabili fratri Episcopo Conchensi & dilectis filijs causarū curiæ Cameræ Apostolicæ generali auditori, ac Officiali Toletanēsi, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas & in eis contenta, quæcumque solenniter publicantes faciant illas ab omnibus, quos illa concernūt, inuiolabiliter obseruari, non permittentes aliquid contra præmissa quomodolibet innouari, cōtradictores quoslibet, & rebelles per easdem pœnas aliaque opportuna iuris & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, non obstantibus, &c. Datum Romæ apud Sāctum Petrum sub annulo piscatoris die 9. Martij anno

anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo nono, Pontificatus nostri anno quarto.

Cæs. Glorierius.

Circa quam concessionem aduertendum est, ipsam in nostra Religione seruari, video enim in aliquibus Prouinciis plusquam duo Monasteria Recollecta esse constituta. Imò in constitutionibus generalibus Toletanis *a* præcipitur, vt in omnibus prouinciis ad minus tria loca pro recollectis habeantur.

a Const. Tolet. fol. 83.

QVAESTIO L.

De immunitate Ecclesiarum Regularium, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum immunitas Ecclesiarum à iure diuino, an positiuo sit constituta.*

2 *Quibus pœnis afficiantur infringentes Ecclesias Regulares.*

3 *Vtrum iudices seculares possint eijcere à monasterijs delinquentes.*

4 *An clerici, & monachi gaudeant immunitate Ecclesiæ.*

5 *Vtrum Religiosi tradentes detentum monasterio, qui gaudet immunitate Ecclesiæ, sint irregulares, si iudex frangens fidem illis datam reducendi, ipsum in monasterium, delinquentem laqueo suspenderit.*

ARTICVLVS I.

Vtrum immunitas Ecclesiarum à iure diuino, an à iure positiuo sit instituta.

Respondeo dicendo, circa propositam quæstionem duas contrarias opiniones inueniri. Prima est Ioannis Ignei, *b* & Remigii de Goni, Petri Pechii, Quesada, Anastasii Germonii, & aliorum, quos refert Tiberius Decianus.

At contrariam opinionem tenent expresse Couarruuias *c*, Tiberius Decianus, & Farinacius. Pro qua dico non posse negari à iure diuino immunitatem Ecclesiarum originem habuisse, propter quod à sacris Canonibus fuit instituta, & sub grauibus pœnis ab iure obseruari debere, fuit præceptum. Prima pars huius Conclusionis, quod scilicet à iure diuino habuit originem, Probatur primò ex eo, quod tépla Deo ædificata in maxima voluit Deus optimus Maximus vt haberentur reuerentia, iuxta illud libri *d* Regum, sanctificaui domum hanc, quam ædificasti, vt coleretur nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. Et Dominus noster Iesus Christus *e* templum domum suam appellat. Et quædam partitarum lex *f* cum Regibus loquens ait. *Amar y honrar y guardar deuen aun à las Iglesias manteniendolas en su derecho, que muy vsada cosa es, que los lugares de consagran el cuerpo de nuestro Sennor Iesu Christo, que sean amados, y honrados y guardados.* Et altare, secundum Anastasium Germonium, figuram Christi significat.

Secundo probatur, nam in lege Mosaica altare Dei, vt in Exodo legitur, habebat immunitatem, & à templo, & tabernaculo nullus delinquens vt puniretur, extrahebatur. Et sic Adonias filius maior Dauidis timens Salomonem Regem abijt in tabernaculum Domini. Et in libro Numerorum *i* præcipit dominus filiis Israel, quando transgressi fueritis Iordanem in terram Chanaan, decernite, quæ vrbes esse debeant in præsidia fugitiuorum, qui nolentes sanguinem fuderint, &c. de ipsis autem vrbibus, quæ ad fugitiuorum subsidia separantur, tres erunt trans Iordanem, & tres in terra Chanaan. Et in Deuteronomio *K* dicitur, separate vrbes fugitiuorum, vt confugiat ad eas quicunque animã percusserit nescius, vt possit euadere iram proximi, qui vltor est sanguinis, cum ad vnam harum confugerit ciuitatem. Quod & in libro *l* Regum commendatur. Tertio probatur gentiles enim lumine quodam naturali etiam loca refugij delinquentibus signauerunt. Hi enim, qui ab Hercule originem habebant, cum respectu tyrannidis ab Hercule patratæ odio haberentur, Athenis locum quendam præsidij statuerunt, in quo à suis inimicis se protegere possent. Qui locus ab alio Asylus fuit appellatus, prout refert Statius. *m* Ad cuius loci habitationem Romanus populus, incipiens fundere Romã, alium inter capitolium, & Palatium in sacro nemore reædificauit, prout refert Pineda in sua Monarchia. *n* Aedificatumque est ad hoc templum Apollinis, & nomine Deæ Iunonis celebratur, & templum Iulio Cæsari dedicatum, & domus Lucillæ matronæ Romanæ, quæ omnia templa, & domus Romani ad refugium delinquentium consignauerant, vt patet ex traditis in quadam Vlpiani iuris consulti lege *o*. Templum etiam Dianæ in Epheso dicatum hanc ipsam habebat immunitatem, secundum Tullium, *p* & Iustinum, dicatum etiam Deæ Cereri hoc priuilegium habebat. Adeo quod Græci templa sua Asylos vocabant, de quibus Seruius *q*, Titus Liuius, Strabo, Diuus Augustinus, & alij, quos referũt Prosper Farinacius *r*, Menochius, & Decianus meminerunt. Quod immunitates templis Deorum, & Dearum concessas, & in populo Romano ab Imperatoribus Romanis toleratas, & donatas voluit omnino Imperator Tiberius Cæsar è medio tollere. Solum enim voluit, vt in Ciuitate Pergami templo Esculapij hæc immunitas illæsa maneret, prout referunt Suetonius *ſ*, & Cornelius Tacitus. Denique non est dubium gentiles aras, & templa reuerentiæ, honoris, & immunitatis habuisse, vt in his delinquentes protegerentur, quæ aræ misericordiæ ignoti Dei nuncupabantur, vt legitur apud D. Paulum *t*, Platum Gersonem, Pausaniã, Ciceronem, Iustinum, & Couaruuiam. Ex quibus omnibus sequitur, gẽtiles solo lumine naturali doctos, hunc honoris templis, & aris Deorũ tribuisse, quod argumentum est magnum ad probandum à iure diuino hunc honorem, & reuerẽtiam templis Dei dicatum originem habuisse, tanquam quid à Deo optimo maximo autore ipsius naturæ hominibus inspiratum. Qua ratione a sacris Canonibus, & variis Conciliis fuit hæc immunitas Ecclesiarum præcepta. Et Archiepiscopus Florentinus *u*, referens vitam D. Syluestri Papæ, affirmat inter alia à Constãtino Imperatore post baptismum concessa, immunitatem Ecclesiæ etiam indulsisse, ita vt nemo in Ecclesia reclusus inuitus ab ea extrahi possit. Et Ioan. Visquis *x* Doctor Iurista affirmat à quodam Imperatore Romano fuisse præfatam immunitaté concessam. Quod, & in Decreto *y* videmus approbatum. Quod, vt ex superioribus satis colligitur, veré, & propriè concessum minimè poterit appellari. Concessio enim est illud, quod est proprium alteri donare, Imperatores autem cum hanc immunitatem minimè vt propria possiderent, eam Ecclesiis vt

b Igneus in l. 2. in pri. n. 26 cum se. ff. ad Sylla. Remig. intra. de immun. Ecclesia in prin. nu. 5. Pech. in tract. de Arrest. c. 6 n. 5. Quesa. c. 1 diuers. 99. n. 2. Anast. de sacr. immuni. l. 3 c. 16. n. 3. et seqq. p. 252 Decia. 2. tom. cri. c. 23. n. 2. in prin.
c Couar. l. 2. var. c. 20 Decian vbi sup.
d 3. Re. c. 9.
e Mat. c. 12. & c. 23.
f l. fin. tit. 10. par. 2.
g Germon. de sacrorum immun. pa. 131. nu. 11.
h Exod. c. 21. & 3. Re. 1.
i Nu. c. 35.
K Deu. c. 19.
l 3. Reg. 1. & 2. & 3.
m Statius li. 2. Thebaulor.
n Pined. in Monarc. le. 4. ca. 6. §. 3. fol. 240.
o l. 2. §. his tamen temporibus ff. de orig. iuris.
p Tul. l. 3. Ve. Iustin. l. 27.
q Serui. leg. 8. aneid Liuius ab vbe. condi. l. 36. August. de ciuit. Dei c. 34. Vlp. in l. 17. §. apud Labeonem. ff. de adil. edict.
r Farin. 1. to. crim. ti. de carce. & carcera. q. 28 nu. Meno. de præsum. li. 5. præs. 10. n. 2. Deci. vbi su. 2. to. cri. li. 6. c. 25. nu. 4.
ſ Suet. ca. 17. Tacitus annalium l. 3.
t Pau. act. 17. Plau. in Mostelaria act. 5 scen. 1. Gerson tract. 6. super magis. Pausa. l. 1. in at. Cicero. in act. in Verrem. vsti. l. 1. 8. Cou. l. 2 in 2 par. hist.
x Visquis intra. de immunit. Ecclesiar.
y cap. Sancta Rom. Eccl. 15 distinct.

vt propriam indulgere minimè valebant. Vocari igitur propriè debet quædam recognitio Ecclesiis debita, quæ olim in testamento veteri & in gentilitate magna habuit priuilegia. Et sic debet intelligi illud, quod in lege Vesogottorum cauetur in hunc modum. Sed etiamsi contigerit eum (homicidam scilicet) ad altare sanctum fortasse confugere, non quidem præsumat eum absque consulto sacerdote persecutor eius abstrahere, consulto tamen sacerdote, atque reddito sacramento secundum sceleratum publica mortis pœna non condemnaturum, sacerdos cum sua intentione ab altari repellat, & extra chorum proijciat: cui ab Ecclesia nõ alias mortiferas inferat pœnas, sed in potestatem parentum, & eorum, quorum propinquus occisus fuerit, contradendum est, vt excepto mortis periculo quidquid de eo facere voluerint licentiam habeant. Ita habetur in præfata antiquissima Vesogottorum lege prout refert Anastasius Germonius. *a* Et decretis summorum Pontificum obseruari inuiolabiliter præfata immunitas mandatur, & in Concilio Tridentino *b* præcipitur tandem iuxta præfata decreta ab omnibus custodiri. Et Gregor. XIV. in quodã suo motu proprio, cuius tenorem inferius referemus, eam totis viribus commendauit. Cum autem hæc sit obseruantia ad mores concernens, suis limitibus præcludi necesse est, ita vt iudices sæculares nimis rigorem speculantes eam intrepidè infringere non audeant. Et Ecclesiastici, & regulares zelum huius immunitatis affectantes per fas, & per nefas delinquentes, & facinorosos in Ecclesia Dei custodire, & defendere non præsumant. Aliqui enim iudices sæculares, immunitatem Ecclesiasticam infringentes se defendunt, dicentes clericos, & monachos aliquando vi, & armis eam protegere, & in casibus non permissis delinquentes in eorum Ecclesiis, & monasteriis reclusos, & absconditos custodire, non cõsiderantes Deum optimum maximum offendere, cum eius Ecclesia protector iustitiæ, & non iniustitiæ esse debeat, vt dicitur in quadam Decretali, *c* non enim domus Dei spelunca latronum est, vt apud Hieremiam, *d* Matthæum, Lucam, & Marcum scriptum legimus. Et in quodam decreto à Gratiano est desumptum. Et ideo Gregorius Decimus quartus, ad reprimendam audaciam iudicũ clericorum, & monachorum, quandam circa hoc edidit constitutionem, cuius tenorem in articulo tertio huius quæstionis referemus.

a Germon. sacro. immunit. l. 2. c. 16. nu. 4
b Cõ. Tri. sess. 25. de refor. ca. 19.
c ca. de alien. feud.
d Hierem. 17 Matt 21. Lu. 19. Marc. 11.

ARTICVLVS II.

Quibus pœnis afficiantur infringentes Ecclesias regulares.

Respondeo dicendo, quod Clemens Quartus inhibuit, *vt nullus Ecclesias, aut loca Fratrum Minorum ausu temerario præsumat infringere, aut in illis damnabilem uiolentiam exercere, & voluit, quod illi, qui secus facere præsumpserint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, à qua possint absolui nisi per Sedem Apostolicam, aut per conseruatores ab eadem ordini deputatos.* Ita habetur in libro *e* Monumenta Ordinum.

e 2. impr. fol. 105. conc. 226 f. ... aquestus ... in excom.

Circa quam concessionem est aduertendũ, quod Iure antiquo ferant excõmunicati sacrilegi infringentes, & spoliantes Ecclesias, nam prædictum ius non excommunicat, sed præsupponit esse excommunicatos, siquidem iubet denunciari eos, vt tales argumento eorum, quæ in Iure *g* notantur, Iure autem antiquo effringere Ecclesias dicebatur, qui effringit, vel effodit parietem, aut frangit fores, diruit feras, & qui impellendo, vel quouis alio modo violento ingressum sibi parat, prout asserit Syluester *h*, non autem qui reserat eas claue, siue eam surripit, vel extorserit, siue non, iuxta sententiam omnium, prout ait Nauarrus *i* Vnde cum nostrum priuilegium fuerit ortum ad iuris antiqui similitudinem, in eius excommunicationem incidisse credo eos, qui effregerint, vel effoderint parietem, aut fregerint fores, diruerint feras, & qui impellendo, vel alio quouis modo violento ingressum in Ecclesias, & Monasteria sibi parauerint. Et licet secundum dictum ius antiquum K duo requirerentur ad incurrendam excommunicationem Papæ reseruatam in eo latam scilicet perfringere, & rapere, seu furari, prout tradunt Panormitanus *l*, Diuus Antonius & Caietanus, dicentes quod ob id, qui effringit crucem, sacrarium, aut perpetrat alia similia nefaria scelera, & non furatur, non incurrit in dictam excommunicationis pœnam nostrum tamen priuilegium plus vltra concedit, ait enim, quod ad incurrendam censuram in ipso positam sufficit, quod effringat Ecclesias, & monasteria, aut illis damnabilem violentiam exerceat, & si nihil furetur.

g pastoralis ... de ...
h Syl. excommunicatio septima casu. 8.
i Nau. ca. 27. nu. 94.
K c. conquestus.
l Pan. in c. si. de fur. Anto. 3. p. ti. 24 ca. 21. Caieta in sum. v. excõ. cap. 2.

Notanda etiam sunt verba dicti priuilegii ibi, *Aut illis damnabilem violentiam exercere*, nam non sufficit, quod fiat violentia, sed est necessariũ, quod sit de facto damnabilis. Vnde si aliquis ui impellendo ira commotus, intret monasterium, si rediẽs ad cor, regrediatur nulla damnabili violentia sequuta, non est, quod hac censura feriatur.

Secundo est notandum circa dictam concessionem, quod Episcopus, aut alius Ecclesiasticus prælatus, qui ædificauerũt dicta monasteria, si reseruauerint sibi ius hospitii in eis frangendo fores, vt expellant occupantes iniustè, vim vi repellant, non incurrunt in dictam excommunicationem, prout tenet Innocentius, *m* licet enim in defensionem suæ possessionis vim vi repelleret, vt sacri canones determinant *n*, secundum quod priuilegia interpretari debent: sic iudices Aragoniæ dum infringunt portas Ecclesiæ, & monasteriorum, ab excommunicatione excusantur, quia nõ infringunt propria authoritate, & præsumptuosè, sed extendunt se ad res inanimatas iure illis per forum, & consuetudinem dato, vt conferuent in manifesto, prout tenent docti Theologi, & iuris periti apud Aragoniam, & Valentiam, iudex enim, qui habet iurisdictionem in personas, aut in res inanimatas (id est in scripturas) habet ex cõsequenti in res impedientes ipsum prout tenent Ancharranus *o*, Antonius, & Abbas.

m Inn. in c. 1. de immunit. Eccles.
n c. cum olim dessit. spol.
o Ancha. Antoni. & Abb. in c. 1. co. 1. de immun. Eccle.

Pro huius rei intelligentia vidẽdus est forus Aragoniæ, & Molinus, & confirmatur, quia quando principale permittitur iure conceduntur ex consequenti media præparatoria, & ea, sine quibus finis principalis haberi non potest. Hæc autem manifestatio fit variis modis in Aragonia, primò à posse personæ priuatæ, hanc facit quilibet iudex, dum N. cõqueritur, quod N. tenet illius filium, seruum, aut vassallum, & hic detinetur in manifestatione, si opponens non ostendat de iure suo, secundo à posse Iudicis Ecclesiastici, si reus dicat se exemptum, aut esse laicum, aut Ecclesiasticum, & nihil probet, ponitur enim tunc reus in libertate, si renunciet beneficio manifestationis. Tertio à posse Iudicis secularis, & liberatur reus à vinculis iudicis etiam Regni, examinaturq; causa eius, idq; fit solum per iustitiã Arago. & non per Proregẽ, vel alium Iudicẽ, prout in legibus *p* fori Arago. continetur, & tenet Molin.

Inn. Aragon. de manifest. perf. fol. 108. v. appellatur manifestatio. fo. 25. col. 3.
p for. un. de manif. f. 178. repet fo. 208. co. 3. Mol. v. manifestatio. col. 2.

Ex dictis infertur, quod iudices effringentes portas Ecclesiæ, & Monasteriorũ, vt videãt, an ibi sint delinquentes, quos quærũt, non incurrũt in aliquã excom-

excommunicationem; cum enim habeant ius adquærendum, an sint ibi delinquentes, habent etiam ius ad omnia, quæ huiusmodi inquisitionem impediunt. Dixi (inquisitionem) non autem deprehensionem, non enim habent ius ad deprehendendum delinquentes, antequam declaretur eos ab Ecclesia extrahi posse, prout infra dicetur.

a So. in 4. dis. 21. 11. 2. art. 2. ver. his constitutis.
b d. ca. sequestius.

Tertio est notandum, quod Soto *a* tenet occultum effractorem Ecclesiarum venire excommunicandum, quia nullo iure exprimitur esse excommunicatum: & ait, quod ius *b* excommunicans effractorem huiusmodi, videtur tantùm loqui de publico effractore. At communis opinio contrarium tenet, & sic nostrum priuilegium etiam de occulto effractore, aut violentiam damnabilem in monasterijs occultè faciente, intelligendum esse arbitror.

c Suppl. f. 61. concess. 186.

Quartò, & vltimo circa dictum priuilegium est notãdum, quod absolutio dictæ excõicationis reseruatur Papæ, aut Conseruatori dictæ Religionis, prout in eo ait Clemens IV. At Leo Decimus, prout continetur in Ordinis supplemento *c* concessit, qđ, *infringentes, vel aliquam violentiam in Ecclesiis, & locis Fratrum Minorum facientes, ab excommunicatione propter hoc incursa possint à Prælatis dicti Ordinis in foro conscientiæ absolui, licet antea non poterant huiusmodi delinquentes absolui, nisi à Papa, vel à conseruatore dicti Ordinis.* At aduerte, quod hoc tantùm concedit in foro conscientiæ, per quod clarè concluditur, quod in foro exteriori possunt dicti delinquentes declarari esse excommunicatos, & aliis pœnis pro qualitate culpæ affici, cum dicta absolutio tantùm in foro conscientiæ eis sit permissa, & per consequens si post dictam absolutionem in foro conscientiæ celebrauerint, ipsos incurrisse in foro exteriori irregularitatem, apertum esse constat.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudices sæculares possint eijcere à monasterijs delinquentes.

d c. 1. de consuetu. & ibi Abb. c. nouit. cap. graue de sent. excom. c. causam de re iudi. l. 2. ti. 9. par. 1. & l. 2. tit. 3. l. 1. ordi. leg. 3. tit. 3. l. 1. noua comp. Tiraq. de retra. l. 1. §. 30. gl. 1. nu. 9. Anton. Gom. to. 3. var. cap. 1. nu. 53.
e Humad. in scholijs ad gl. par. in l. 3. ti. 2. p. 1. glo. 6. nu. 3.
f Sylu. v. immunitas, nu. 2. & 4.
g Tri sess. 25. de refor. c. 13

RESpondeo dicendo, quod in sacris Canonibus immunitas Ecclesiarum maximè commendatur, ita vt consuetudo contra Ecclesiasticam immunitatem, vel ei onerosa non valeat iuxta eosdẽ sacros Canones, *d* in quibus id notant Abbas, & communiter Doctores, & in legibus partitarum, & ordinamenti continetur, & tradunt Bartolus, & Tiraquellus, & Antonius Gomez; & licet consuetudo admittatur, quando est parum præiudicialis Ecclesijs, vel Ecclesiasticis personis, quando tamen est multum præiudicialis, minimè admittenda erit; & tunc erit plurimum præiudicialis, quando Clerici efficiuntur timidiores propter talem consuetudinem, & laici efficiuntur audaciores, & quando consuetudo inducit, quod Clerici impediantur facere ea, quæ à iure communi sibi concessa sunt, quod arbitrio boni viri relinquendum est, prout cum alijs resoluit Humada, *e* affirmãs hoc procedere, etiamsi consuetudo sit immemorialis. Vnde secundum Syluestrum *f* non læditur Ecclesiastica libertas, quãdo aliquod particulare priuilegium concessum Monasterijs frangitur, potuit enim consuetudine quadraginta annorum introduci, vt quarta funeralium Ecclesiæ Cathedrali, aut Parochiali à Religiosis contra eorum priuilegia soluatur, prout clarè innuit Concilium *g* Tridentinum; & sic Monasteria prædicta immunitate gaudere debent, vt ex superiori articulo satis patet: & est aduertendum, quod inter alias Constitutiones contra Bannitos à variis Summis Põtificibus factas, Sixtus V. fecit vnã pro Regno Neapolitano, anno Domini millesimo, quingentesimo, octogesimo quinto, quæ incipit, alias, *fælicis recordationis*, &c. In qua inter cætera cõcedebatur Officialib. Regiis, vt causa cõquisitionis, vel infestationis Bannitorũ, Ecclesias, Monasteria, cellas, seu loca Religiosorũ, Ecclesiasticarũ personarũ ingredi, ipsosq; Bannitos, & delinquentes aliquo modo ibi occupatos, siue receptos inde extrahere, & si opus esset, ipsas etiã personas Ecclesiasticas, & Religiosas capere, & carceribus Ecclesiasticis duntaxat mancipare possent. Verùm quia hæc, & alia similia in ea contenta nõ modicum Ecclesiasticã tangebant immunitatem, multaq; inde videbantur in dies oriri scandala, ac non paucæ ipsorum Religiosorum infestationes, & perturbationes euenire,

Proinde Gregorius XIV. anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimo primo in constitutione sua, *cum aliàs nonnulli*, &c. pro immunitate Ecclesiastica seruanda, malisque supradictis obuiãdo, supradictam Sixti V. constitutionem moderando statuit dicens.

Cum aliàs nonnulli prædecessores nostri, & præsertim fælicis recordationis Sixtus Papa Quintus, necnon Pius etiam Quintus, &c.

Hac itaq; nostra perpetuo valitura cõstitutione, omnia & quæcũque priuilegia, & indulta, & gratias tã per prædictum Sixtum, ac Pium Quintum, quàm alior quoscũque nostros prædecessores, aut nosmetipsos, sedẽque Apostolicã, eiusve legatos semper abducendis, seu extrahendis ab Ecclesiis, Monasterijs, sacellis, domibus Regularibus, locisve sacris, aut Religiosis, alijsque in casibus à Iure permissis hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorũ criminum reis, aut fraudulentis decoctoribus etiam in odium certorũ delictorum, & pro bono, ac pace, atque quiete publica, & ex causis grauissimis, ac necessarijs, & æquipollentibus casibus in Iure expressis, atq; ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extensis, perpetuò, vel ad certũ nondũ elapsũ tempus, seu ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitũ, seu aliàs quomodolibet concessa, etiam iteratis aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vsu recepta, literasque Apostolicas sub plumbo, aut in forum Breuis, seu aliàs quomodocunque desuper cõfectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac de verbo ad verbum insertis, sublata penitus omni differẽtia. Ita ad vnam tantùm formã reducimus, & moderamus, vt Laicis ad Ecclesias, locaque sacra, & Religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq; grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quive homicidia, aut mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, eorumve cæmeterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur, sed vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis Primatib. Archiepiscopis, Episcopis, cæterisq; Ecclesiarũ, & monasteriorum Prælatis, tam secularibus, quàm cuiusuis ordinis regularibus directè præcipiendo, mandamus, & præcipimus, vt laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorum Ecclesias, monasteria, domus, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respectiuè confugientes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta eorumve aliquod iudicio suo commisisse videbunt, quando à Curia seculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus, ministris, & officialibus curiæ secularis absque irregularitatis nota, aut alicuius cẽsuræ Ecclesiasticæ incursu tradi & consignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & curare faciat. Ne autem Curiæ secularis prædicta Ministri facultate illos per se, & propria authoritate extrahendi, & abducẽdi sibi olim, vt præfertur, attribu-

ta & per præsentes reuocata abutantur volumus, dictaque authoritate decernimus, & declaramus vt curiæ sæcularis eiusq; iudices & officiales ab ecclesiis, monasterijs locisq; sacris prædictis, laicũ aliquẽ, vt præfertur, delinquentẽ in nullo ex casibus supradictis sine expressa licẽtia episcopi, vel eius officialis & cũ interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo authoritatẽ habẽtis ad quos solos & nõ ad alios Episcopis inferiores, etiã si aliàs ordinarij sint, aut nullius diœcesis, aut cõseruatores ab hac sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati prædictã licentiam dãdi facultas pertineat, occurrẽte autẽ casu in loco exẽpto, & nullius diœcesis tũc ad Episcopũ viciniorẽ deuoluatur hæc cognitio, & nõ ad alios capere extrahere, aut incarcerare nõ possint nisi eo casu quo ipse Episcopus & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superius expressis culpabiles tradere aut capturæ, & carcerationi interuenire, & assistere recusauerint tuncque reuerentiæ Ecclesiasticæ, & locis sacris debitæ memores prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit scandalo, & tumultu extrahere curẽt. quodque delinquentes laici prædicti postquam, vt præfertur, ab Ecclesiis, locisve sacris extracti & capti fuerint ad carceres curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per curiam sæcularẽ detinere debeant, nec inde extra bi curieq; sæculari prædictæ cõsignari nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatũ, an ipsi verè crimina superius expressa cõmiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per iudicem Ecclesiasticũ curiæ sæculari, quacunque appellatione postposita consignentur. De crimine verò hæresis cognitio ad forũ Ecclesiasticũ tota pertineat, nec in ea curia sæcularis se quoquomodo intromittat, sicut etiã prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas sæculares, vel cuiusuis ordinis, vel militiæ etiã S. Ioannis Hierosolymitani, regulares quoquomodo, etiã vigore prædictorũ priuilegiorum, indultorum aut concessionũ (quæ omnia ad terminos iuris communis per præsentes reducimus) procedant, aut se intromittãt, illas vt ab Ecclesiis, monasterijs, domibus, locisq; sacris aut religiosis, & in casibus in hac constitutione expressis, extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminib. ad forũ Ecclesiasticũ pertinẽtibus, aliis quàm de iure, & per priuilegia eisdẽ ordinibus, aut militijs cocessa permittitur, quomodolibet præsumãt. Quod si quis quacũq; dignitate præditus præmissorũ quida attẽtare cõtra hanc constitutionẽ præsumpserit, ipso facto censuras, quæ contra libertatis Ecclesiæ violatores sunt promulgatæ incurrãt. Non obstantibus præmissis, tam Sixti. & Pij V. quàm aliorum quorumcunque prædecessorum nostrorũ literis Apostolicis, priuilegijs, indultis, &c. Dat. Romæ in Monte Quirinali, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingẽtesimo nonagesimo primo, Nono Kal. Iunij P. N. anno primo.

Circa quã cõstitutionem aduertit Capucinus *a*, quod religiosi sint cauti, ne ampliùs sinant malefactores in suis locis, vel Ecclesijs à ministris iustitiæ, secundũ dispositionẽ Bullæ Sixti V. capi; quia sic expressè facerent contra prædictã Gregorij constitutionẽ, & se pęnis irregularitatis, & alijs censuris exponerẽt. Et vt ne etiã permittãt, malefactorem in suis Ecclesijs, & locis capi à ministris iustitiæ, nisi particularem afferãt Episcopi, siue eius officialis licentiam contra particularem illũ malefactorẽ, cum interuẽtu personæ Ecclesiasticæ, vt in Bulla habetur.

a Capucci. n. scholijs ad cõpendiũ Med. n. Eccles. fratrum fo. 309.

Et aduertãt etiam, quod non sunt obligati illum malefactorem custodire, nec illi cibum non ministrare, cum iam excommunicatio à Sixto V. super hoc lata, per hanc Gregorij constitutionem sit sublata: sed in omnibus alijs ad supradictæ Bullæ verba bene aduertãt, si errare, & puniri pęnis in ea contentis nolint, quod puto aduertendũ in regno Neapolitano; pro quo dicta cõstitutio Sixti V. facta est.

Circa quam constitutionem est aduertendum, quod in eo, quod determinat malefactorem in Ecclesijs, & locis religiosis capi à ministris iustitiæ nõ posse, nisi particularem afferant Episcopi, aut eius officialis licentiam contra particularem illum malefactorem, conformem esse iuri communi, in quo resoluunt communiter Doctores, quod iudex competens ad cognoscendum, an debeat delinquens immunitate gaudere, erit Ecclesiasticus, prout tradunt Couarruuias, *b* & Remigius, & ita dicit seruari in practica in nostra Hispania Iulius Clarus.

b Couar. li. 2. var. c. 20. nu. 17. in pri. & l. pra. qq. ca. 33. nu. 1. Clarus in pra. cri. l. 5. q. 36. n. 28

Verum est tamen, quod non quicunque iudex Ecclesiasticus modo hanc licentiam concedere potest, nisi tantùm Episcopus diœcesis, aut eius officialis, & in hoc innouat hæc constitutio, quod Doctores asserebant, dicentes quemcunque iudicem Ecclesiasticum illius diœcesis hanc posse causam examinare, & iudicare. In eo autem, quod determinat constitutio, quod delinquentes non reponantur in carcere sæculari, sed in carcere curiæ Ecclesiasticę, quid nouum statuere videtur; ipsi enim delinquentes extracti carceri sæculari mancipabãtur, & ignominiosè ad Ecclesiam remittebantur, & ideo commendabant Doctores dicẽtes, quod iudicato, quod delinquens sit remittendus ad Ecclesiam; non debet remitti ignominiose, præsertim si sit Clericus. Ita Boerius *c*, & Iulius Clarus: aliàs videretur corporaliter puniri remissus, & excommunicationem incurrere iudex, si ignominiosè clericum remitteret secundum Auendannum. *d* Quibus de causis dicebant, quod iudex sæcularis nunquam ab Ecclesia debet delinquentem extrahere, nisi cogitet, & consideret, an delictum sit de priuantibus immunitate, & ante probatum sit; quod si dubium est, faciat delinquentem in Ecclesia custodiri, & compeditari, ne iterum fugiat, nam hoc de iure facere potest secundũ Remigium *e*, quem sequitur Iulius Clarus. Qua authoritate iudices sæculares abutentes occasionem dederunt Gregorio Quarto decimo, vt ipsi delinquentes ab Ecclesijs, & monasterijs extracti, non in carcere sæculari, sed in Ecclesiastico reponerentur, ne iudicato ipsos immunitate Ecclesiastica gaudere, ad Ecclesiam, & monasteria cum ignominia remitterentur. Quod sæpius contingebat, aliqui enim iudices timore Domini minimè confixi, ita sunt insolentes, vt ipsos in carcere detẽtos, vt iam eorum iudices cõpetentes puniant, neque hoc est mirum, cùm aliqui Ecclesiam Dei contemnentes, quando ponunt custodias Ecclesijs, delinquentes detinent, & ipsis delinquentibus alimẽta iubeant denegari secundum remigium *f*, & Couarruuiã, qui grauissimè errant, cùm id faciant contra ius, prout dicti iurisperiti affirmant.

c Boer. decis. 303. nu. 13. Clarus vbi sup. q. 36. nu. 48.

d Auen. de iniurijs num. 11.

e Remi. vbi sup. Clar vbi sup. nu. 21.

f Remi. vbi sup. q. 6. & 7. Cou. vbi sup. c. 20. nu. 17.

Circa eandem constitutionem est etiam aduertentum, quod secundum eam possunt iudices sæculares cum licentia Episcopi, aut eius officialis, extrahere ab Ecclesia delinquentem, Quare si sine tali licentia ipsum extrahere voluerint, res deuoluitur ad id, quod de iure antiquo erat determinatum, secundum quod delinquens potest se defendere sine pęna à iudice sæculari, si videat, quod ipsum extrahit iniustè ab Ecclesia. Ita Antonius Gomez *g* dicens, quod hunc iniustè condemnatum ad extraneudum possunt Clerici defendere, & eripere de manibus iustitiæ, secũdum Archidiaconum, & Albericum, & Bernardũ Diaz de Lugo, quos, & alios ad hoc allegat nouissimè Ponce de Leon Mexia *h*. Quod verũ intelligit Azeuedo, *i* quotiescunque constaret iniustè extrahi ab Ecclesia, vel condẽnatum fore, esset que periculũ in mora; secus tamen aliàs, tunc enim licet potestati iniustè exequenti resistere, quoties

g Ant. Gomez. l. 3. varia. ca. 3. num. 21. in fine.

h Mexia in apparato l. de Toledo. n. 11. fund. 2. part. nu. 24.

i Azeuedo in l. 3. tit. 2. lib. 1. compil. nu. 27.

manife-

manifestum est iniustè procedere, vel damnum est irreparabile, secundum Doctores, maximè Orosců *a* nam aliàs dum res est in dubio, minimè resistendum est iudici seculari, præsertim per Ecclesiasticos, quibus iam arma ad hoc concessa sunt, scilicet excommunicationes, & censuræ, non verò enses & gladii, vt habetur in Concilio Tridentino *b* & in quadam regali lege nouæ compilationis.

a Orosius in l. vt vim. nu. 16. col. 11. ff. de iust. & iu re.

b Tri. 25. ses. c. 3. de refor. l. 6. ti. 4. li. 1. noua compil.

Aduertendum denique circa prædictam constitutionem, quod accepi à quodam grauissimo, & satis Docto meo condiscipulo, in regnis Portugalliæ regio auditore, eam in ipsis regnis minimè fuisse receptam, cùm ex defensione delinquentium ab Ecclesia extractorů, gladius secularis vires sæpius posset amittere; an autem in Hispaniis sit recepta, nolo iudicare, solum enim iudico eam esse maximè rationi cõformem, cum tam iudicibus secularibus, quàm Ecclesiasticis, quàm immunitati Ecclesiasticæ medium quoddam proponat, quo omnia pacificè in republica peragantur.

ARTICVLVS IV.

An clerici, & monachi gaudeant immunitate Ecclesiæ.

RESpondeo dicendo, quod Abbas *c* tenet per multa fundaměta, quod non, quem sequitur Bern. Diaz de Lugo, cum hac limitatione tamen, vt non procedat, quando clericus ab Ecclesia extractus, post degradationem est seculari curiæ tradendus; nam tunc dicit, quod post degradationem, & verbalem in sententia traditionem curiæ seculari ad Ecclesiam restituatur, quam limitationem non admittit Couarruuias *d* vrgenti ratione, nam quando crimina committuntur, quæ degradatione, & traditione curiæ seculari digna sunt, propter eorum enormitatem, & immunitatem, gaudere non debent delinquentes immunitate Ecclesiarum, & sic non erunt reducendi ad Ecclesiã. Quam sententiam sequitur Salzedo *e* Ex quo infertur, qd clericus, aut religiosus Sodomita si per proprium motum Pij V. tradantur curiæ seculari, non gaudebunt Ecclesiæ immunitate, & hodie indistinctè seruatur in practica opinio Abbatis, prout testatur Iulius Clarus. *f* Quod est tenendum, licet contrariũ tenuerit Menchaca *g*. Vtrum autem Laici Sodomiam committentes gaudeant immunitate Ecclesiæ, si ad ipsam confugiant, Couarruuias *h* partem amplectitur negatiuam, affirmans non debere gaudere immunitate Ecclesiastica: ipsum sequitur Auendannus *i* dicěs in grauissimis delictis fugiěs ad Ecclesiam non debere gaudere eius immunitate in hoc tamen ait Iulius Clarus *K* standum esse consuetudini. Quod attinet ad religiosos, aduertendũ, quod Baptista *l* de Salis in sua summa asserit, quod religiosis non valet immunitas Ecclesiæ, quia raro aut nunquam exeunt claustrum monasterij. Nam secundum regulam eorum, & iure communi possunt per eorum superiores in monasterio arceri, verberari, & incarcerari, & si opus est de monasterio expelli, & in aliis monasterijs arctioribus intrudi, prout in Iure *m* videmus definitum.

c Abbas in c. inter alia de immuni. eccl. Bern in prac. c. 111.

d Cou. lib. 2. var. c. 20. nu. 16.

e Salz in pra. crim. c. 115.

f Clarus l pr. crim. §. fin. q. 30. nu. 16.

g Mēc. de succ. §. 21. par. 3. n. 54.

h Cou. vbi su. c. 20. n. 8. et 9

i Auen. de exeq. mã. de pr. 1. p. c. 229.

K Clarus. d. q. 30. nu. 12.

l Salis in sũ. tit. immunitas. 1. f. 77. p. 2. co. 1.

m c. vniuersitatis. de sent. exco.

ARTICVLVS V.

Vtrum, si Iudex securitatem dederit religiosis, vt ei tradant in eorum monasterio detentum, & ipsum reducet, si immunitate Ecclesiastica gau-
1 *det, efficiantur irregulares tales religiosi, si fidem iudex non seruauerit, & laqueo delinquentem suspenderit.*

RESpondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis ex parte pendet ex resolutione eius, de qua agunt Doctores, an scilicet iudex teneatur securitatis fidem seruare, & remittere ad monasterium delinquentem. Et Antonius Gomez *n* inquit, quod si delictum, quod ille perpetrauerit, erat tale, quod non priuabat eum immunitate, remittendus est Ecclesiæ, & fides seruanda, & hanc ibi dicit tenere Doctores, & communiter testatur Couarruuias, *o* secus si delictum priuabat eum immunitate quia non tenebatur illum remittere.

n Anton. Gomez. lib. 3. variar. c. 12. n. 7

o Couar. li. 1. var. c. 2. n. 16.

Et hoc confirmatur, nam etiam iudex tenetur fidem seruare, quam dedit delinquenti, cum non offendendi, si confiteretur delictum, in conscientia enim tenetur iudex fidem promissam seruare, secũdum Hieronymum Cuchalon *p*, & Nauarrũ, quod intelligitur, si non tenebatur confiteri, & sic dolo fuit attractus ad confitendum: at si tenebatur confiteri, non dicerem ego teneri talem fidem seruare: imo potius dicerem, iudicem talem fidem dando peccauisse mortaliter, si animum habuit illã adimplendi, cum habuisset animum faciendi illud, quod secundum ius, & sibi ratione officij erat illicitum, non castigando delinquentem, prout secundum Sacros Canones sibi erat concessum, & secundum hanc Doctrinam existimo intelligenda tradita à Iulio Claro *q*, Couaruuia, & Azeuedo. His sic prælibatis, ad id, quod in principio quæstionis proposuimus deueniendo, respondeo, quod si iudex tenebatur extractum ab Ecclesia reducere, quia delictũ ipsum nõ priuabat immunitate Ecclesiastica, & fidem non seruauit, & laqueo suspendit delinquentem, non liberarem ego dictos religiosos, saltem, in foro exteriori ab irregularitate, licet enim iudex ipsis de reducendo fidem præstiterit, communiter tamen iudices ipsam nunquam seruant, & non potest negari, ipsos religiosos culpam non leuem commisisse, & rei illicitæ operam dedisse, priuando ipsũ delinquentem Ecclesia, cuius immunitate iure gaudebat, & à fortiori remanebunt irregulares ipsum delinquentem tradendo in eo casu, quo ipsum ad Ecclesiam iudex remittere minimè tenebatur, cum enim deberent scire hoc casu minimè ipsis fore fidem seruandam, nescio quo iure ab hac grauissima traditionis culpa possimus eximere, & per consequens nec etiam ab irregularitate ex hoc facto sequuta, præsertim cum habuerint facile protestationis iuridicæ remedium, qua ab ea nota possent euadere. Dixi (*in foro exteriori*) tanta enim esse posset iudicis fama bonitatis, & veritatis, & tanta eorum religiosorum simplicitas, vt eos à culpa in hoc facto liberarem, & per consequens ab irregularitate ratione culpæ contractæ, præcipuè si consuluerunt in eo loco sapientiores, sunt immunes.

p Cuchal. in addit. ad Decium in l. ea natu. tauilat nu. 7. lit. B. ff. de reg. iu. Na. in c. 25. n. 22.

q Clarus in pract. crim. li. 1. §. fin. q. 55. Couar. d. c. 2. Azeu. li. 1. noua compil. tit. 2. in l. 3. p. 26 ca. 2. & p. 27. c. 1.

QVAESTIO LI.

De electione per scrutinium, in quindecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quindecim quæruntur.

1 QVid, & quotuplex sit electio.

2 *Vtrum, in electione per scrutinium, scrutatores debeant esse tres.*

3 *Ad quid obligãtur scrutatores in electione faciěda.*

4 *Quomodo sint danda suffragia in electionibus per scrutinium.*
5 *Vtrum tantum ordine sacro insigniti habeant vocē actiuam in electionibus.*
6 *Vtrum vota absentium possint suppleri.*
7 *Vtrum possit suffragium semel datum reuocari, aut electio per scrutinium reiterari.*
8 *Vtrum conueniens sit fieri electionem per scrutinium aut sortes.*
9 *Vtrum valeat electio alicuius, si scriba sine aliqua fraude, & malitia schedulā suffragij publicauit.*
10 *Vtrum electio debeat esse libera.*
11 *Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque possit iuridicè fieri.*
12 *Vtrum consuetudo valeat à septem annis, & octo inducta in quadam religione, vt tantùm prudentiores re, & ætate, habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus superiorum.*
13 *Vtrum illius votum, qui misit in vrnam schedulam albam sit inter vota electorum connumerandum.*
14 *Vtrum statim collatis eligentium suffragijs sit electio publicanda.*
15 *Vtrum electio possit fieri in nocte.*

ARTICVLVS I.

Quid, & Quotuplex sit Electio.

Respondeo dicendo, quod D. Thomas *a* sequens Aristotelem definit electionem dicens, quod est multorum placētium in ordine ad finem vnius præceptio, sed secundum Hostiensem, & Ioannem Andræam aliter definitur, scilicet quod sit idoneæ personæ ad dignitatem, vel fraternam societatem seruata forma canonica facta vocatio. Et electio est triplex. Prima est per modum scrutinij: secunda per modum compromissi: tertia per modum communis inspirationis, de quibus Innocentius Papa *b* ait in hunc modum. *Statuimus, vt cum electio fuerit celebranda præsentibus omnibus, qui volunt, & debent, & possunt commodè interesse, assumantur de collegio fide digni qui secretò, & sigillatim vota cunctorum diligenter examinent & exquirant, & in scriptis redacta mox publicentur in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in qua omnes, vel maior pars, & sanior capituli consentit, vel saltem potestas eligendi aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ prouiderent de pastore: aliter electio facta non valet, nisi forte cōmuniter esset ab omnibus, quasi per inspirationem absque vitio celebrata.* Hæc Innocentius, & tradit Petrus Gregorius. *c*

a D. Th. 2. 2. q. 13. Arist. 2. ethic.
b ca. quia propter de elect.
c Petrus Gre. Syntag. iur. 2. p. c. 12. & n. 19

ARTICVLVS II.

Vtrum in electione per scrutinium scrutatores debeant esse tres.

Respondeo, quod scrutatores debent esse tres de collegio, prout definit Innocētius *d* numerus trium scrutatorum desideratur, quia is numerus magis perfectus creditur, & fraudem excludit, faciliusque cōcordes fiunt, cum facilè duo discordes esse possint, ac vix fit, quin duo ex tribus inter se consentiant. Quare creditur electionis substātiam hunc numerum exigere, prout tradunt Hostiensis, *e* Abbas, & Petrus Biaxius: si verò collegium non ita sit numerosum, vt tres scrutatores constituere possit, putà quia totum collegium in tribus tantùm consistat, vel duobus, non erit hæc forma seruāda, cum scrutari non possit, sed quomodocunque electio fiat, tenebit, prout tenent Abbas *f*, & Ioannes Andræas, idem Abbas, Craueta, Biaxius, & Rolandus, neque opus est in hoc casu, vt electores cōpellantur procedere vi cōpromissi, quidquid Hostiensis *g* fuerit opinatus, quem merito cæteri non sequūtur: si verò vnus tantùm ex collegio inueniatur, satis est, quod suum exprimat cōsensum protinus eligendo, nec exigitur, vt coram testibus consensum suum exprimat, & postea eligat, electionemque publicet, iuxta Innocentium *h*, & Ioānem Andræam, & Petrum Biaxium.

d Inn. in d. c. quia propter.
e Host. in sū. tit. de elec. §. qualiter facie da sit versic. colleg. Abb. in d. c. Quia propter Biaxius de elect. c. 24. part. 3.
f Andreas & Abbas in d. c. Quia propter idem consi. 21 col. 2. l. 2. Crauet. consil. 12. col. 2. Biax. vbi sup. Rol. cons. 43. num. 37. li. 2.
g Host. vbi su.
h Inn. in l. c. quia propter Ioann. Andr. in regul. in toto in Mertur. Biax. vbi sup. 3. p. c. 23.

ARTICVLVS III.

Ad quid obligantur scrutatores in electione facienda.

Respondeo dicendo, quod scrutatores nō prius scrutari debent incipere, quàm duplici iureiurando se obstrinxerint in manibus præsulis collegij, altero quidem, quod scrutinij causa præstant, altero quod aliis ex collegio commune est, cum & ipsi ex collegio sint, priori quidem bonam in scrutando, sinceramque fidem, & secretam, altero probabilitatem, & integritatem in eligendo pollicentur, prout tradit Petrus à Biaxio. *i* Quibus sic peractis scrutatores singulorū ex collegio proposito eis prius iure iurando, & in religionibus obedientiæ vota secretò seorsum ordine suo exquirēt, iuxta ea quæ in iure *K* decernūtur, & in nostra religione minorum de obseruātia fit per schedulas secretas, iuxta constitutionem, & Bullam Sixti V. de qua infra, *l* nisi enim secretò res agerentur, metuendum est, ne aliqui formidolosi libertate sua inferendo votū ob potentiorum metum vti non auderent, aut ne quis ab aliquo seductus in diuersam partem à mēte sua distraheretur, iuxta Innocentium *m*, & Ioānem Andræam, Abbatem, & Biaxium. Aduerte tamē, quod in grauissimis negotijs scrutatoribus testes adhiberi possunt, quo res citra omnem suspicionem procedat, iuxta Innocentium *n*, & Abbatem.

In primis tamen se inuicem scrutabuntur, antequam ex collegio vllum, excepto eo, qui cęteris omnibus dignior fuerit, scrutari incipiant, ne aliarum sententiarum conscij ex illis suas sumant, & informent, iuxta Innocentium *o*, Abbatem, & Biaxium: at hoc non est necessarium fieri, vbi sumuntur suffragia per schedulas secretas obsignatas, sicut in electionibus nostræ religionis. Quod si scrutinium eadem die, aut altera absolui non poterit, ob magnum numerum forte eligentium poterit altera die, atque etiam alijs diebus continuatis negotium perfici, ac multò magis ad actus naturę necessarios diuertere eos licebit, putà ad reficiendum corpus cibo, aliave necessaria: vno autem, aut altero ex scrutatoribus deficiente, putà morte, aut aduersa valetudine, alter loco eius subrogandus erit, iuxta Innocentium, Ioannem Andream, Abbatem, & Biaxium, & tradit Marcus Antonius Cuqus.

i Biaxius de ele. p. 3. c. 24
K 4 cap. quia propter.
l In fin. art.
m Inn. Andr. & Abbas in d. c. quia propter Biaxius vbi sup. 3. pa. c. 25.
n Innocen. & Abb. vbi sup. Biax. vbi supra c. 26.
o Inoc. Abb. And. & Biax. vbi sup. q. 26. Cuqus lib. 4. inst. tit. de elec. n. 204 vsque ad nu. 213.

ARTICVLVS IV.

Quomodo sint danda suffragia in electionibus per scrutinium.

Respondeo dicendo, quod suffragiorum ferendorū hæc similisve erit forma, videlicet, eligo talem,

talem, seu nomino talem, seu consentio in talem, iuxta Ioannem Andræam, *a* & Syluestrum, & ipsa suffragia pura, certaque in eligendo esse debent, non sub conditione incerta, & ambigua, nec sub disiunctiua, inania hæc essent, & non modo cæterorum vim non impedirent, sed etiam accrescerent voces illorum, qui non purè consenserint alijs, iuxta quandam Decretalem. *b* Quo circa si quatuor ex duodecim canonicis huiusmodi suffragia protulerint, eligendi potestas sic in reliquis octo residebit, vt quod ipsi, eorumuè pars maior statuerit, & electio ab ipsis facta perinde valeat, ac si quatuor illi ex collegio non essent, idque confestim, & simul, atque talem sententiam scrutatoribus ediderunt, non expectato electionis fine, & euentu, iuxta quãdam Glossam. *c* Caueat igitur qui rectè vult suffragium ferre, ne eligat hoc modo, videlicet. Eligo quem N. elegerit, nam esset incerta; neque hoc modo, Eligo Petrum, aut Andræam, esset enim alternatiua; neque hoc modo, Eligo Petrum, si discesserit à Fratribus suis, vel si cõuersatus fuerit cum talibus, aliauè conditione apposita. Non creditur tamen conditionem illam vitiare, quæ inest ex natura actus, puta, Eligo Petrum ad Episcopatum, si vacat, & hæc videtur verior sententia, quam alia Decij *d*, prout probat Cuqus, non enim minus dicitur seruata forma, aut actus purè & simpliciter factus, si exprimatur id, quod etiam non expressum suapte natura inest. Et confirmatur, quia conditio de præsenti non est conditio propriè, prout notatur in Iure. *e* Quapropter hæc electio valet, Eligo Petrum, si præsidenti in capitulo placuerit, cum hæc conditio tacitè intelligatur, prout tenet Cuqus contra Ripam contrarium sentientem, dicens non valere istam electionem ad beneficium, si Papæ placuerit.

a Andr. in d. ... ita propter ... Syluest. verb. electio. 2 §. 1. v. 6. quæritur.
b cap. 2. de elect. lib. 6.
c Glos. pen. in d. c. 2.
d Decius in l. actus legitimi de re. iuris Cuqus lib. 4. maior. instit. tit. de elect. nu. 219.
e d. l. actus legit.

ARTICVLVS V.

Vtrum ordine sacro insigniti habeant vocem actiuam in electionibus.

RESpondeo dicendo, quod nemo in Cathedralibus, collegiatis, sæcularibus, vel regularibus ecclesijs suffragiorum ius habet, quamuis hoc ius ab omnibus collegis concessum ei fuerit, nisi in subdiaconatus ordinem saltem sit receptus, iuxta quandã Clementinã *f*, neque expectandus est, & ab electione supersedendum, & si ordines accipere sit paratus intra tempus à Iure electioni celebrandæ præfixum, sed electionem festinare possunt, iuxta quandam Glossam *g*, vbi Bonifacius Vitalinus, Imola, & alij, quemadmodum neque expectare eum tenẽtur impuberem, qui intra electionis tempora ad pubertatem peruenturus est, neque excommunicatũ, qui absolutionem est impetraturus, neque tyronem, id est nouitium, dicentem se velle profiteri, neque absentem volentem intra tempus reuerti, iuxta dictã Glossam *h*, & Imolã; vocatio enim diuturna ferenda nõ est, vbi electio accelerari potest iuxta Sacros Canones *i*. Si tamen mora esset modica futura, neque damnum vllum Ecclesiæ allatura, & malignitate quadam potius illos excludendi, & quadam astutia, vel dolo potius, ne eum eligerent, quem ipsi vellent, quàm ecclesiasticæ rei bene gerendæ studio sic festinassent, ne absentes venirent, non esset ipsis ab sentibus ad tempus conquirendi locus, argumento eorum, quæ in sacris Canonibus *K* notantur.

f Clem. vt hi qui de ætat. & qualit.
g Gloss. in d. Clem. vt hi qui vers. con. circa mediũ. vbi Vitalinus. num. 26. Imol. nu. 13.
h Glossa. & Imola vbi su.
i c. ne pro. de effectu. de ele. c. oblita ad fi. de appel.
K c. cum dilectis de dolo, et contu. Glos. in c. cupientes ver. impedim. circa fin. de elec. lib. 6.

Aduerte tamen, quod si ad sacros ordines ante vigesimum secundum annum perperam sit quis receptus, ad suffragia ferenda æquè admittetur, sicut alij legitimè ordinati, quia nõ tam ordo sacer, quã ius religionis hoc ius tribuere creditur, iuxta Abbatem *l*, Petrum Biaxium, & M. Antonium Cuqum: & ius antiquum non prohibet ab electione remoueri eos, qui Octodecim annorum ætatem attigerint. Quod probatur, nam in quadam Clementina *m* ordinatur, vt qui decimum octauum annum attigerit, ad subdiaconatus gradum possit ascendere, & per consequens hac ætate poterant esse electores, & habiles aliàs, & ius Concilij Tridentini *n* licet innouet antiquum dictæ Clementinæ, quod scilicet non possint præstare suffragium, nisi sint ordinibus sacris insigniti, non tamen vult, quod ipsi sacris præficiendi, qui sunt ad suffragium admittendi, attingant vigesimum secundum ætatis annum, quam ætatem requirit Concilium Tridentinum, vt sacris initientur. Denique Concilium Tridẽtinum non determinat, quod qui vigesimum annum attigerint, tantùm vocem habeant, sed solum determinat, quod sint sacris ordinibus initiati, & sic sufficit, quod postquam attigerint annum Decimum Octauum, initientur, vt dictum suffragium possint dare. Verum est tamen, quod licet ex prædicto capite nõ prohibeatur à vocibus dandis, ex aliquo capite vtique prohibentur, si scienter ante ætatem sunt ad sacros ordines promoti, cum in hoc casu sint ipso iure suspensi, prout *o* infra declarabimus, & taliter suspensi eligere non possint, sublata tamen suspensione ego non inuenio, cur à suffragando sint abstrahendi.

Et aduertendum, quod si quis electionis tempore idoneus reperiatur, quia vacationis præpositutæ tempore aliquid patiebatur aduersum, vt quia erat excommunicatus, aut Nouitius, vel sacris nondum ordinatus, nihil oberit, quin eligere, vt quicumque alius idoneus possit, iuxta quandam Glossam *p*, Butrium, Vitalinum, Imolam, & Decium.

Sed quoad regulares solet dubitari. Primum vtrũ illa verba, *vel à regulari Ecclesia*, posita in Concilio Tridentino *q* intelligantur de monasterijs Mendicantium, & aliarum religionum sub regulari disciplina viuentium. Secundum est, quid intelligitur per dicta verba, *Non habeant vocem in huiusmodi Ecclesijs*, vtrum scilicet intelligantur de voce in vniuersali, vt scilicet in nullo negotio capitulari vocem habeant, an verò intelligantur limitate, vt scilicet in solis electionibus canonicis eam vocem nõ habeant, in alijs autem negotijs capitularibus ea minimè priuentur; Et respondetur, quod attento literali Concilij contextu, videtur quod supradicta verba non intelligantur de religiosis Mendicantium ordinum, illa enim verba, vel à regulari Ecclesia, solùm in Ecclesijs Canonicorum regularium verificantur, quæ vocantur propriè Ecclesiæ, prout ait quidam Canon. *r* & in hoc à domibus religiosorum differunt, quæ monasteria, pia loca, vel religiosa vocantur, vt ait Paulus de Castro, *s* & hæc est vna differentia inter canonicos regulares, & monachos inter multas alias, quæ colliguntur per Doctores *t*. Et confirmatur ex quadam Decretali *u* ibi. *In Ecclesijs quoque regularibus, vel monasterijs hi non sunt tacitè* professi, quæ Decretalis innuit differentiam inter Ecclesias regulares, & monasteria. Vnde cum Concilium loquatur in Ecclesijs regularibus edens quandam legem pœnalem, & correctoriam voce actiua priuantem eos, qui ordine sacro non sunt insigniti ad monasteria, & pia loca, & religiosa, in quibus non loquitur, minimè debet extendi.

Quod secundò probatur ex verbis dicti Concilij paulo inferius ibi. *Ac qualibet beneficia in dictis Eccle-*

l Abb. in ca. pro illorum c. 2. de praben. Biaxi. in cap. 17. par. 1. de elect. Cuqus li. 4. maior. instit. tit. 1. de lect. num. 74.
m Clem. 2. de ætat. & qual.
n Conc. Trid. ses. 22. c. 4. de reform.
o infra. 3. 10.
p Glo. But. Vita. & Imola in d. Clem. ut in super ver. constituto Decius cõs. 214. col. 1. c. quod sicut in fin. & c. cum inter in fin. de elect. c. dudũ. 1. ante fin. de elect. lib. 7.
q cõcil. vbi su.
r c. nullus. 19. q. 3.
s Castro in Auth. ingre. in princ. C. de sacrosan. Eccles.
t DD. in rubrica & in l. quod Dei tenor. C. de sta tu mona.
u c. ex eo quod § in Eccle. de ele. li. 6.

Ecclesiis obtinent. Nam cum talia sint subiecta, qualia demonstrant praedicata, cum haec verba vltima non possint habere locum in monasterijs, sequitur quod principium capituli in eisdem non loquitur, sed in alijs Ecclesijs, in quibus reperiuntur dignitates, officia, praebendae, & alia beneficia: & verbum Concilij ibi, *Regulari Ecclesia*, tantùm habebit locũ in Ecclesijs canonicorum regularium.

Tertiò probatur, nam certum est, quod ordini canonicorum regularium per se competit, quod sint clerici, religioni autem monachorum non per se competit, vt sint clerici, vt docet Diuus Thomas, *a* & colligitur ex quodam canone, & ita in principio monachi non erant clerici, vt inquit quaedam Glossa, *b* Abbas, Innocentius, Calderinus, & probant Archidiaconus, Cardinalis Florentinus, & Syluester; monachus enim non praesupponit clericatum, nec sufficientiam, & idoneitatem ad ordines, vt inquit quidam textus iuncta sua Glossa; *c* ideo omnino Laico potest conferri monachatus, vt inquit Abbas. *d* Ex quibus verisimiliter colligitur, quod Concilium Tridentinum non prohibuit religiosis, vt voce actiua non gauderent, nisi ordine Sacro fuerint insigniti, & licet in multis aequiparentur Canonici regulares, & monachi, quia regula monachorum non est seiuncta à Sanctorum monachorũ consortio, vt multis iuribus e iunctis suis Glossis probatur, & tradunt Abbas, & Iason, & Petrus de Ruberto inter consilia Federici, & Oldradus. At in hac materia correctoria, & poenali non est, cur verba Concilij loquentia in Ecclesijs canonicorum regularium extendantur ad monasteria monachorũ. Ita firmauit Doctissimus Doctor Didacus à Vera, Sacrorum Canonũ Salmanticae Academiae dignissimus Primarius. Ego autem eandem sententiam volo confirmare amplius, nam cum in dicto Concilij Tridentini Decreto innouatur Clementina, *vt hi de aetate, & qualitate*, ad dictam clementinam est nobis recurrendum, ex intellectu enim ipsius, intellectus praedicti Decreti deriuatur: ait enim, *vt hi qui diuinis in Cathedralibus, vel collegiatis secularibus, vel regularibus Ecclesiis sunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos Sacros ordines propensius inducantur, statuimus, vt nullus de caetero in huiusmodi Ecclesijs vocem in capitulo habeat, etiam si hoc sibi ab alijs liberè concedatur, nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus; illi verò, qui dignitates, personatus, officia, vel praebendas, quibus certi ordines sunt annexi pacificè nunc obtinent in eisdem, vel obtinuerint in futurum, nisi (iusto impedimento cessante) ad huiusmodi ordines se promoueri fecerint infra annum, extunc donec ad eos promoti fuerint nullo modo vocem in capitulo habeant earundem.* Haec in dicta Clementina innouata per Concilium.

Et vt clarius hoc fiat, & nostra inductio efficacius probet nostrum intentum, vt ego possum colligere ex mente huius Clementinae est, quod aliqui diuinis mancipabantur officiis in praedictis Ecclesijs, & quia expectabant aliqua bona temporalia magni valoris, nolebant sacris initiari, vt sic essent liberi ad contrahendum matrimoniũ, & quidam eorum cum hac libertate reditus magnos Ecclesiasticos in dictis Ecclesijs habebant, quibus volens Summus Pontifex obuiare, definiuit primo, ut diuinis mancipati officiis non haberent vocem in capitulo, nisi qui saltem subdiaconatus ordine fuerint insigniti: & secundo definiuit, vt qui haberent in dictis Ecclesijs dignitates, personatus, officia, atque praebendas, quibus ordines sacri sunt annexi, vt explicat Concilium Tridentinum, *f* intra annum his initientur, aliàs vocem in capitulo minimè habeant; ordine enim sacro insigniti ad contrahendum matrimonium non poterunt aspirare, & diuinis officijs cantando Epistolam, & Euangelium irreuocabiliter erunt emancipati. Quae omnia cessant in regularibus ordinum Mendicantium, & aliarum religionum, qui professi minimè possunt contrahere matrimonium.

Quod amplius confirmatur ex eodem Concilio Tridentino, vbi ait, *quod Episcopi in dictis Ecclesijs cogãt ipsos sacris initiatos ordinibus, vt diebus statutis dictos ordines per se ipsos exerceant, ac caetera omnia officia, quae debent in cultu diuino, praestent sub eisdem, & alijs grauioribus poenis.* Ex quibus verbis satis colligitur, quod non loquitur Concilium de professis in ordinibus Mendicantibus, sed de his, qui praeficiuntur in Ecclesijs regularibus Episcopis subiectis, vt est Metropolis Pamplonae, & Ecclesia Dominae nostrae del Pilar de Saragoca. Et confirmatur ex eadem Clementina, & Concilio ibi, *In Ecclesia regulari diuinis mancipatus officijs*, si enim voluisset loqui de professis in ordinibus Mendicantibus, & in alijs non Mendicantibus, diceret, in Ecclesia regulari, vel monasterio diuinis mancipatus officijs, & professus; sicut videmus dixisse in electionis materia Bonifacium VIII. *g* ait enim, *in Ecclesijs quoque regularibus, vel monasterijs hi, qui non sunt tacitè, vel expressè professi, non debent cum professis, vel conuersi Laicum clericis, electionibus interesse.* Denique confirmatur, nam in ordinibus Mendicantibus, & in alijs ordinibus statuitur, vt recenter professi non initientur sacris vsque ad quartum, aut quintum post professionem annum, vt hi in humilitate radicati crescant de virtute in virtutem.

Et in ordinationibus Toletanis *h* Generalibus Nostrae Sacrae Religionis ordinatum est in hunc modum.

Nemo potest ascendere ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum aetatis annum, & nisi post tres annos in religione expletos ad Diaconatus ante vigesimum tertium, & ante quartum annum in monachatu consumptum, ad presbyteratus ante vigesimum quintum, & ante quintum annum in vita regulari perfectum. Quae instituta non est credendum Summũ Pontificem voluisse in aliquo infirmare, tollendo vocem secundũ ius professis in dictis religionibus, vt ipsi propensius ad suscipiendos sacros ordines inducantur.

Et in ordine Militari Diui Iacobi est quaedam constitutio, quae in hunc modum loquitur.

Mandamos que nigun religioso pueda ser ordenado de Epistola, hasta que ya passado dos annos despues que recibio el habito, y tres para ser ordenado de Euangelio, y para ser ordenado de Missa ayan de passar quatro annos, y los nuestros Priores lo guarden assi y no consien tan cosa en contrario, habetur in establecimientis *i* huius ordinis.

Ex quibus colligitur intellectus ad ordinationẽ generalem nostrae Sacrae Religionis, vbi agendo de Guardianorum electione ait, *in Guardiani electione omnes Sacerdotes, & clerici in Sacris ordinibus K constituti habentes duos professionis annos completos poterunt suffragari.* Haec enim constitutio non est extracta ex Concilio Tridentino, sed est constitutio ordinis conformis tamen Concilio supradicto, & hac ratione poterunt praelati in ea ex causa iusta dispensare. Iusta autem causa erit, quãdo repertus fuerit aliquis iuuenis in religione, qui propter aliquã causã licet septimũ annũ professionis habeat, non

a D. Th. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. c. generaliter 1 prin. 16. q. 1.
b Glos. vers. Abbas in c. à diacon. 93. di. Inno. in ca. 2. & ibi Abba. n. 2. de instit. Cald. nu. 9. in c. 1. de iureiu. & in c. 1. nu. 7 ne cler. l. vo uent. Archidia. in c. mandam. 19. q. 3. Car. S. Sixti. in ca. null. eadem c & q. in q. 1. Flor. in 3. p. tit. 16. c. 4 §. 1. Sylu. ver. religio. 4. q. 8.
c Glos. in c. legi. ver. instructio. 16. q. 1.
d Abbas in c. officij. col. 3. de elect.
e cap praesenti clericus 20. q. 3 in fine illam glo. fi in c. 2. de postul. glo. fin. in ca. cũ in magist. de electio. & ca. quod Dei timorem ver. laxio. de stat. mona. Abbas in c. 2. de sup. negl. prae. Iasõ in Auth. nu. 24. C. de Sacrosan. Rubr. cons. 25. Oldrad. consil. 222.
f Trid. sess. 21. c. 4.
g c. ex eo q. § in Eccle. de de elect. lib. 6.
h Ordo Tole. c. 1. de recept. Nouitiorum.
i Establecimien ordi. ti. 12. de los Prio res, & fo. 95.
K Ordi. Tole. c. 7. de ele. ac. de Guardi.

non potuit sacris initiari, & non poterunt tamen dispensare cum conuersis Laicis, vt possint suffragari in Guardianorum electione: non solùm enim in dictis Constitutionibus Generalibus id prohibetur, sed etiam in iure communi *a* ibi, *neque conuersi Laici cum clericis, electionibus interesse*. Super quo iure non possunt dispensare dicti prælati. Verum est tamen, quod in nostra religione in partibus Italiæ adhuc habent vocem, siquidem Guardiani creatur, & vt discreti ad capitulum Generale, vel Prouinciale mittuntur regulæ nostræ particulari priuilegio muniti. Et ait Bonifacius *b* de Vitalinis, quod vbi est dare aliquos deputatos ad diuina officia, sicut sunt laici conuersi in Ecclesiis præcipuè regularibus, tunc statur iuri antiquo, vt tales non repellantur à voce capitulari, ex eo quod non sint in sacris dummodo tamen aliàs haberent vocem ex priuilegio, statuto, vel fundatione, vel consuetudine, vt notat Glossa *c* quædam: hæc, & alia adducit Bonifacius de Vitalinis.

a d. cap. ex eo quod §. in Ecclesia.

b Bonifac. de Vitalin. in Clem. de ata. & qualit. ca. vt hi, qui.

c Glo. in ca. ex eo. de elect. li. 6.

Et quantum verò ad secundum respondetur, q̃d dato, quod in monasteriis priuentur voce actiua, non tamen priuantur ea in vniuersali, in multis enim negotiis particularibus, licet non sint sacris insigniti, vocem habent in nostra religione Minorũ, vt in nouitiorum receptione, &c.

ARTICVLVS VI.

Vtrum vota absentium possint suppleri.

RESpondeo dicendo, quod potest quis per procuratorem absens legitimè impeditus uotum suum dare, iustique impedimenti causam saltem iu reiurando affirmando iuxta id, quod dicitur in iure *d* neque hoc est per Concilium Tridentinum *e* reuocatum, vbi dicitur. Neque in posterum liceat Prouinciales, aut Abbates Priores, aut alios quoscunque titulares ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces, & suffragia absentium supplere. Nam respondetur, quod illustrissimi domini Cardinales declarauerunt, non perinde tolli, quin si ex institutis alicuius religionis liceat superiorib. absentibus, & legitimè impeditis mittere ad Capitulum Generale aliquem fratrem, qui tanquam eorum procurator suo loco, & nomine det vocem in electione, id etiam tunc liberè, & licitè facere possunt eodem prorsus modo, quo antea fiebat, Ita refert fuisse responsum ab illustrissimis dominis Cardinalibus anno millesimo, quingentesimo, septuagesimo, octauo die Augusti reuerendissimus Pater Parassellus in libro priuilegiorum Minorum, Concilium enim solùm tollit consuetudinem quandam antiquam, qua in aliquibus religionibus præsidentes in capitulo, Vota absentium, propria authoritate supplebant, dicendo, hic loco talis Prouincialis substituatur, & hic loco alterius adeffectũ electionis faciendæ, quod in magnum religionis vertebatur detrimentum, cum hoc modo electiones non secundum Deum fieri contingeret.

d c. quia propter §. illud autem de ele.

e Conc. Trid. sess. 25. de regula. c. 6.

ARTICVLVS VII.

Vtrum possit suffragium semel datum reuocari, aut electio per scrutinium recitari.

RESpondeo dicendo, quod licet quis votum scrutatoribus aperiat, & cupiat alium potius eligere, dum res adhuc integra sit, hoc facere licebit alium potius eligendo. Sed hoc debet fieri quandiu scrutatores nondum electoribus sese permiscuerint, sed ab alijs seiuncti officio suo obeundo incumbunt. Atque postquam sunt suffragia permixta, quamuis non sicut scrutatores, recitare inceperint, sera certè esset voti, & suffragij mutatio: nec audiendus est, qui alium priore omisso eligere vellet, iuxta Glossam, *f* Ioannem Andream, Abbatem, & Biaxium, quin etiam si publicato scrutinio deprehendatur eum, qui a toto collegio, vel maiori parte electus fuit, eligi non debuisse propter aliquã notam, vel vitium (vt quia forte naturalis) illegitimè eum promouere impedirent, aut quia haberent aliud impedimentum, non est interdictum eis adhuc scrutinium repetere aliùmque eligere, qui nihil vitij patiatur, vt post Ioannem Andream, & Innocentium tenet Hostiensis, *g* & Biaxius. Nec ex hoc quasi indignum elegerint potestate eligendi, ea vice priuati, aut priuandi sunt, cum electionem non perfecerint, & generaliter quandocunque electio nulla redderetur iam facta, scriptũ licere eam denuo repetere, iuxta Abbatem, *h* & tradit Marcus Antonius Cuqus.

f Glo. Andr. Abb. in c. vnico vers. occul. vt eccles. benef. Biax. 3. par. de ele. c. 37. nu. 1.

g Hostien. in sum. titu. de elect. §. qualiter. vers. nullus prorsus Biax. vbi su. c. 3.

h Ab. vbi su. Cuqus lib. 4. Maio. inst. ti. de elec. n. 146

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conueniens sit fieri electionem per scrutinium, an per sortes.

RESpondeo dicendo, quod hic modus dandi suffragia per vota secreta certior multo, atq; tutior negotijs ipsis consuli videtur, siquidẽ electores cum sciant suffragia sua non manifestanda, liberiùs agunt, neque ampliùs mouentur, nec minis terrentur, non odium, non simulatem cuiusquam ex pauescunt; sic inimicitiis ne oriantur; non enim vindicta aduersus illum excogitatur, quem non cõstat aduersarium fuisse: sic aditus, & ad ambitus, & largitiones occluditur, atque in summa cum uelut remotis arbitris ista agantur, altercationes quoque multæ, quæ ex suffragijs voce prolatis subsequi solent omnino præscinduntur. Et sic in Concilio Tridentino *i* habetur, *vt in electione Abbatum, Generalium, Præpositorum, & aliorum quorumcumq; vtriusque sexus, per vota secreta fiat electio, ita vt singulorũ eligentium nomina nunquam publicentur*. Vnde generalis hodie videtur esse totius orbis consuetudo, ut non solùm apud regulares, & capitula Ecclesiarũ, sed etiam apud alios Senatus, siue Collegia non nisi secretis suffragiis id, quod proponitur, definietur. Vnde Sixtus Quintus in Bulla, *& cum omnis cura*, data Romæ apud D. Marcum die vigesima nona iulij, anno Domini millesimo quingentesimo, octogesimo septimo, Pontificatus sui anno tertio, ordinauit circa Fratres Minores de obseruantia, *Vt electiones superiorum, aut officialium per ipsos fratres faciendæ, semper fiant per schedulas obsignatas, ita vt suffragia, seu vota, ac ipsorum eligẽtium nomina omnino sint secreta, & occulta, & nunquam publicentur, ac peracto scrutinio schedulæ, & omnia huiusmodi scripta coram omnibus vocalibus illico comburantur*.

i Sess. 25. de reg. c. 6.

Circa quam constitutionem aduertendum est primò, quod loquitur de electionibus superiorum, & officialium, & non de electionibus superiorum, & Abbatissarum, & officialium monasteriorum sub Generali Minorum de Obseruantia Militantium, in quo habetur nolle Sixtum V. per dictam constitutionem obligare, vt electiones monialium per has schedulas fiant; & sic vult, quod electiones earum remaneant in dispositione iuris cõmunis Con

cilij

sed confessionibus, prædicationibus, lectionibus, exemplis magis ædificant, & prosunt Ecclesiæ, quę plura bona magis adiuuant eum, qui tale ædificium, & Ecclesiam construxit. Tertio quia status paupertatis, & votum magis Deo placet, quem statum ipse Christus in se suscepit, & prædicauit, & Apostoli cum sequuti sunt dicentes ipsi apud Matthæũ. a *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te*. Quarto, magis Deo placet, qui voto se obligat, quam alij, qui sine voto idem faciunt; cæteris paribus, vt tradit D. Thomas. b

a Matt. 19.

b D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 6.

Ex quibus patet, melius esse cæteris paribus, fundare, ædificare, dotare Ecclesiam collegiatam regularem, præsertim mendicantium, quàm collegiatã sæcularem. Dixi semper *(cæteris paribus)* nã si multo maiorẽ impensam requirit fundatio, & ædificatio Ecclesiæ collegiatæ cum assignatione redituum sufficientiũ canonicis sæcularibus eã cultoribus, quã fundatio, & ædificatio Ecclesiæ regularis mendicã tium, sine assignatione redituum sufficientium monachis alendis, tunc cum sit disparitas, alia via est progrediendum, quod scilicet Deo acceptius videatur fundare Ecclesiam sæcularem, cum maior quãtitas sacrificij Deo optimo maximo offeratur.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares possint ædificare sine licentia ordinarij.

c c. cum ex eo de excessi prælat.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius c VIII. prohibuit, *ne aliqui ordinum prædicatorum, vel minorum, aliorumque mendicantium, quibuscunque super hoc priuilegijs muniti existant, quæ ipsis contra tenorem huiusmodi constitutionis nullatenus voluit suffragari in aliqua ciuitate, Castro, villa, seu loco quocunque ad habitandũ domos, vel loca quæcunque de nouo recipere, vel recepta mutare vel ea venditionis permutationis donationis, aut cuiusuis alienationis titulo quocũque modo in alios transferre præsumãt, absque sedis Apostolicæ licentia speciali plenam, & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionẽ, & si secus egerit irritum decreuit.*

At Iulius II *concessit fratribus minoribus, quod si à Principe, Duce, Marchione, aut comite, vt aliquam domum dicti ordinis ædificent, requisiti fuerint domũ huiusmodi pro vsu & habitatione perpetua fratrum dicti ordinis regularis obseruantiæ, construere, & ædificare, ac locum pro huiusmodi constructione recipere possint, & valeant*. Ita habetur in libro, monumenta d ordinum. At cum in hoc priuilegio non fuerit expressè reuocata constitutio Bonifacij VIII. primo cum sit inserta in corpore iuris, non censetur in aliquo priuilegio reuocata, nisi de eo fiat mentio specialis. Secundo, quia eadẽmet constitutio ordinat, vt in nullo priuilegio censeatur reuocata, nisi de ea fiat mẽtio specialis. Ideo supplicatum fuit ab eodem Iulio II. vt sua sanctitas dignaretur dictã constitutionem derogare, & sic, prout continetur in eodem libro e, & in supplemento, approbauit concessionẽ prædictã supplendo aliquos defectus, qui in eius relatione interuenerant. Ac voluit, ac decreuit, quod literæ prædictæ valeant, & prædictis fratribus suffragẽtur, nõ obstante constitutione Bonifacij VIII. in cõtrariũ faciente, cæterisque cõtrariis quibuscũque.

d In 1. impr. fo. 143. & in 2. fo. 126. concess. 278.

e In 2. imp. f. 211. concess. 515. & in su. f. 71. conc. 218

Et idem Iulius II. *cõcessit fratribus ordinis Minorũ vt domos, seu Ecclesias, loca, & oratoria quæcũque pro eorũ perpetuis vsu & habitatione possint construere, & ædificare, seu construi & ædificari facere, absque alia desuper facienda noua concessione Apostolica. Et quod ordinis prædicti cõseruatores, quoties opus fuerit, eidem ordini minorũ, ac illius personis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistant, Ac ne prælati Ecclesiastici quicunque cuiuscunque dignitatis existant, in aliquo damnificare, molestare, perturbare, ac inquietare vllatenus audeant, sub excommunicationis latæ sẽtẽtiæ pœna inhibere possit*. Ita habetur in supplemento. f Circa quam concessionem notat Collector priuilegiorum mendicantium, quod ea concedit, quod prædicti fratres possint ædificare loca, seu conuentus vbique, seu ædificata recipere, absq; aliqua licentia, etiam ordinario, aut aliquo pręlato Ecclesiastico contra dicente, & quod ita fuit practicatum contra Archiepiscopum Hispalensem.

f Supp f. concess. 27.

Aduertendum tamen est, quod hodie absque licentia ordinarij diœcesis illius, noua loca recipi non possunt iuxta Concilij Tridentini g dispositionem, vbi habetur, quod neque de cætero similia loca, scilicet mendicantium, erigantur sine Episcopi, in cuius diœcesi constituenda sunt, licentia prius obtenta. Circa quod nota, quod nunc sufficit licentia Diœcesanorum, absque alia Summi Pontificis per prius requisita authoritate. Nam licet Tridentinum non reuocet decretalem h hanc licentiam requirentem, & sic secundũ ius talis facultas etiam modo requiratur. Considerandum tamen est dictũ Conciliũ respectu huius licentiæ nostra regularia priuilegia minimè annullare, & per cõsequens voluisse ea in suo robore permanere, & sic quo licentia Summi Pontificis non est necessaria, cum absq; ipsa per dicta priuilegia possint recipi.

g Trid. sess. 25 de reg. c. 3.

h c. 1. de exce. prælat. l. 6.

ARTICVLVS IV.

Vtrum possit mutari Ecclesia, & monasterium de vno loco in alium, sine licentia Papæ, & diœcesani.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius VIII. in constitutione i, in superiori articulo relata, sine licentia Sedis Apostolicæ fieri inhibuit, prout patet ex verbis dictæ constitutionis ibi, *vel recepta mutare*. Nec Conc. Trid. inuenio hanc constitutionem, quo ad hoc, reuocasse, solùm enim ait, quod nec de cætero similia loca erigantur sine Episcopi in cuius diœcesi erigenda sunt, licentia prius obtẽta, & nullam mentionem faciens de locorum mutatione voluit, vt illud remaneret in dispositione iuris communis, nam casum omissum, in dispositione iuris communis remanere certũ est, ad minus licentia Episcopi necessaria est ex iure cõmuni, vt monasterium ad alium locum transferri possit, ex Decreto Syluestri Papæ sic decernente, *Si quis vult suum monasterium ad meliorandum in alium locum ponere, fiat cum consilio Episcopi, & fratrum suorum & dimittat presbyterũ in priori loco ad ministeria Ecclesiæ*. Ita habetur in libro Decretorũ, & tradit Marcus K Antonius Cuquus. At inuenio, quod Sixtus V. Põtifex maximus anno Domini, millesimo, quingentesimo octogesimo septimo, 7. Kalen. Decẽbris Põtificatus sui anno tertio, *concessit, quod Abbas generalis cõgregationis S. Benedicti regnorum Portugalliæ qui pro tẽpore fuerit, cum consilio, & assensu capituli Generalis, monasteria dictæ congregationis, quæ in locis incommodis, & minus populosis reperiuntur, ad commodiora loca, vbi monachorum doctrina, & vitæ exemplo populo Christiano magis vtilis futura sit, & fructuosa, propria authoritate ordinariorum locorum, vel cuiusuis alterius licentia minimè requisita, cum eorũ monachis, & supellectilibus, paramentis, & ornamentis, aliisque rebus necessariis transferre, & mutare, ac seu fructus, reditus, & prouentus eorumdem monasteriorum, seu cuiuslibet eorum, vel illorũ partẽ generalis, & capitu-* prædi-

i c. cum ex eo de exces. præl.

K cap. si quis vult, 16. q. vlt. Cuc. l. 2. institu. maio. tit. 6. de Episc. n. 31

prædictorum arbitrio, alij, seu alijs eiusdem cõgregationis monasterijs magis indigentibus, perpetuo, vel ad tẽpus etiam renitentibus Abbatibus monasteriorũ eorundem, & quibusuis alijs personis applicare, & assignare, prouiso tamen, quod animarum cura personarum sæcularium incumbens Abbatibus, & conuentibus monasteriorum transferendorum huiusmodi in Ecclesijs eorum nullatenus negligatur: sed per monachos dictæ cõgregationis regulares, vel presbyteros sæculares idoneos, & ab ordinarijs approbatos, laudabiliter exerceatur liberè & licitè valeant, plenam, & liberã Apostolica authoritate eorundem tenore præsentium licentiã cõcedimus & facultatem. Non obstantibus, &c. Hoc priuilegiũ magnum est, & multum notandum, quod vidi sub sigillo authẽtico in libro priuilegiorũ congregationis S. Benedicti Regni Portugaliæ, impresso Romæ ex typographia Titi, & Pauli de Dianis, anno Domini millesimo, quingentesimo, octogesimo nono.

ARTICVLVS V.

Vtrum Ecclesiæ, & monasteria possint ædificari alijs Ecclesijs fratrum vicina.

RESpondeo dicendo, quod Clemens IIII. *prohibuit fratribus ordinis prædicatorum, & pœnitẽtiæ Iesu Christi, & Carmelitarum, ad S. August. & monialibus S. Claræ aliorũmque ordinũ in paupertate fundatorum, ac omnib. mulierib. prædictorum ordinũ, aut aliorũ quorumcũque, ne aliquod monasteriũ, Ecclesiã aut oratorium ædificare seu construere præsumãt, infra spatium trecentarum cannarum ab Ecclesijs fratrũ minorum mensurandarum per aerem etiã vbi aliis rectè mẽsurari loci dispositio nõ permittit. Nulli quoque sæculari, seu religioso cuiuscunque professionis voluit licere Ecclesiam, vel monasterium vel oratorium iam ædificatum in aliquẽ transferre de ordinibus memoratis infra spatium prædictarum trecentarum Cannarum. Et quãlibet istarum Cannarum voluit octo palmorum longitudinem continere non obstante varia locorum consuetudine, siue priuilegijs, & literis quibuscũq; a Sede Apostolica sub quacũnque verborũ forma concessis, seu etiã concedendis quæ de præsentibus specialẽ, & expressam non fecerint mentionem.*

Præterea statuit vt quidquid contra huiusmodi ordinationis, vel inhibitiones tenorem ex nunc in antea ædificatum fuerit, diruatur. Ita in libro *a* monumenta ordinum habetur.

a In 1. imp. f. 31. & in 2. fo. 30. conc. 28.

Et Iulius II. declarauit *quod coarctatio seu reductio trecentarum Cannarum ad centum quadraginta* cõtra fratrum priuilegium prædictorũ facta per Clementem IIII. *nõ debet nocere fratribus minoribus. Nec priuilegiorum communicationem in damnum, sed in fauorem prædictorum fratrũ minorũ esse concessam. Ac pro potiori cautela prædictũ priuilegiũ Clementis trecentarum Cannarũ, & inde sequuta quæcũnque prædictis fratribus minoribus confirmauit, & approbauit & quatenus opus esset prædictarũ trecentarũ Cannarũ priuilegiũ authoritate Apostolica eisdem fratribus minoribus de nouo concessit*, Ita habetur in eodẽ libro *b* monumenta ordinis, & supplemento. Quo priuilegio per communicationem modo possunt vti alii mẽdicantes, scilicet Prædicatores, & Carmelitæ, in fauorem quorum Clemens IV. *c* & Sixtus IV. *d* prohibuit, vt habetur in ordinũ monumentis, *vt non solùm fratres mendicãtes, verùm etiã alij quicunque religiosi, vel Ecclesiastica personæ vtriusque sexus, prope domos fratrũ ordinis de Monte Carmelo nouas Ecclesias, & loca cõstruere, vel alias de nouo recipere, & habere possint, infra spatium centum quadraginta Cannarum per aerum mensurandarum, vbi aliàs per terram commodè mensurari non possent. Nam cum in priuilegijs minorum spatium trecentarum Cannarum concedatur ipsis minoribus non est, cur per communicationem Prædicatoribus, & Carmelitis, & alijs communicantibus in priuilegijs, non concedatur.*

b In 2. imp. f. 31. conc. 355 & in sup. fo. 73. conc. 222.
c In 1. imp. f. 30 & in 2. fo. 31. conc. 29. et in 1. imp. fol. 89. & in fol. 172. conc. 403
d In imp. fol. 100. & in 2. f. 184. concess. 417.

Et aduertendũ, quod nulla ædificia intra vnum milliare ab Abbatiis, & eius locis, sub excommunicationis pœna, erigi possunt. Ita concessit Vrbanus IV. ordini Cisterciensi, prout in huius ordinis cõpendio refertur, verbo, ædificare. §. finali. Et Innocentius IV. Statuit, vt infra dimidiam leucã à terminis possessionum Carthusiensium nulli religioso liceat quodlibet ædificium construere, vel possessiones acquirere. Ita refertur in compendio *e* mendicantium.

e Comp. mẽd. titu. ædificare & in fine.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Deo dicatæ Ecclesiæ, & monasteria perpetua esse debeant, ita ut ad profanos usus non possint transferri.

RESpondeo dicendo quod Ecclesia, & monasteria semel Deo dicata, sæcularia habitacula fieri non possunt, iuxta ordinatum in Concilio Calcedonensi *f*, & est regula Iuris, prout tradit Lappus, regula. iter enim mutatio status Ecclesiæ est prohibita in iure. *g* Vnde locus religiosus de iure hoc modo reformatur, vt si deficiant religiosi alicuius monasterij, sumantur religiosi aliorum monasteriorum eiusdem ordinis, quibus deficientibus, deueniendum est ad regulares alterius ordinis, & in defectum omnium regularium, monasteriũ ad sæcularitatem reducendum erit, in illoque Clerici sæculares ordinari debebunt. Iuxta ea, quæ tradit Ioannes Andreas *h*, & Abbas, Et sic quando monasterium de licentia Papæ, aut ordinarii adhibito consilio fratrum ad alium locũ transfertur, additur clausula prouisæ, quod ad profanos vsus nõ redigatur, quam additionẽ iuxta supra dicta conformem esse iuri testatur Quintilianus Mandosius. *i* Et ipsa Ecclesia exempta translata non perdit exemptionem, quam prius habebat, vt per Francum, *K* sicut si ciuitas destruatur, & alii ciues subrogentur, illi ciues gaudebunt priuilegiis datis prioribus ciuibus illius ciuitatis, vt per Bertrandum, *l* quẽ sequitur Rebufus. Vnde colligitur, quantum indulgeat Leo X. cõcedẽs, *quod adueniente casu necessitatis. Ecclesiæ tã fratrũ minorũ quam monialiũ S. Claræ obseruantiæ possint transferri, & mutari de vno loco ad aliũ, & locus prioris Ecclesiæ reduci ad vsus humanos secundũ commoditatem dictorum locorũ & monasteriorũ, dummodo materia ædificiorũ ponatur in alia Ecclesia.* Ita habetur in supplemento, *m* aduertendum tamen pro prędictorum maiori explicatione, quod Ecclesia sæcularis facile regularis efficitur, etiã authoritate Episcopi, prout sentit Lappus *n*; tamen siue Episcopus, siue Papa id concedant, addi debet clausula. scilicet sine præiudicio clericorum, siue Beneficiatorum dictæ Ecclesiæ sæcularis, vel æquè prouiso alibi clericis, seu Beneficiatis dictæ sæcularis Ecclesiæ, prout colligitur ex iure, & tradit quædã glossa, & Petrus de Perusio; & hac ratione in priuilegio Leonis X. superius allegati, in quo agebatur de translatione vnius Ecclesiæ regularis in aliam, ne cura animarũ negligeretur, additur, *prouiso tamen quod animarum cura personarum sæculariũ incũbens Abbatibus, & cõuentibus monasteriorum transferendorũ huiusmodi in Ecclesijs eorũ nullatenus negligatur.* Ex his infertur intellectus ad quoddã priuilegiũ Sixti IV. Qui confirmans

f c. quæ semel 19. q. 3. Lapp. alleg 68.
g c. 2. de sup. negli. præl.
h Ioan. And. & Abb. circa medium in c. inter quatuor de relig. domi.
i Mandos. de signat. gra. tit. translationes fo. 110. pag. 2. col.
K Fran. in c. cum persona in fi. de priu. lib. 6.
l Bert. consi. 162. multa n. 16. l. 2. in noua impres. Rebu. super cõc. de reg. ad præ. monast. ver. concessa, & ver. & Peru.
m Supp. f. 92 concess. 276.
n Lapp. alleg. 44. an fratres post n. 4. c. penult. de Eccl. ædif. Apostolica de donat. gl. in c. possess. sor in ver. monachos. de reb. Eccl. non alie. Perus. de muto. status Ecclesiæ post princ. n. 2. vers. vnde dicebat gl.

firmans

firmans concessionem factã fratribus ordinis Carmelitarum, qua dicitur, quod si aliqui *Christi fideles aliqua loca ad se spectantia quæ feudalia, seu censualia non existãt, eis cotulerint, liceat eis de cõsensu Diœcesano rũ illa recipere, ac in eorũ singulis Ecclesiam, aut oratorium cum campanulis cõstruere, & ibi diuina officia celebrare: extendit Sixtus dictam concessionem ad quæcunque loca, domos, & Ecclesiam etiam parochialem, non obstante constitutione Bonifacij Octaui prohibente, ne cuiuslibet ordinum mendicantium fratres noua loca ad habitandum, recipiant, vel recepta mutare præsumant sine sedis Apostolicæ licentia speciali*, prout latius in monumentis *a* ordinum continetur: dicta enim concessio, in quantum attinet ad Ecclesias parochiales, debet iuxta supra dicta explicari, ita ut id fiat sine præiudicio clericorum, siue beneficiatorum dictarum Ecclesiarum; & animarum curæ ipsi Ecclesiæ sæculari annexarum; unde si concedatur ipsis fratribus aliqua Ecclesia, quæ sit feudalis, seu censualis, non possunt eam obtinere cum præiudicio tertii, nisi feudum, aut census soluatur, non enim potest Summus Pontifex concedere priuilegium cum præiudicio magno tertii.

a n. 1 imp. f. 104. & in 2. 187. cõc. 48.

ARTICVLVS VII.

Vtrum monasterium desertum à fratribus minoribus, pertineat ad ipsos fratres, an ad eius fundatorem, cui a patre prouinciali, & capitulo ius patronatus monasterij concessum est.

Respondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis, magna ex parte pendet ex validitate tituli iuris patronatus concessi à dicto patre, & capitulo, quem titulum ratione donationis factæ tenentur successores ipsius prouincialis conseruare. Nam Prælatus successor ex prædecessoris contractu tenetur, vt colligitur ex iure, & tradũt Abbas, *b* Baldus, Cardinalis, Abbas, & Decius: adeo quod Summus Pontifex ex contractu sui prædecessoris tenetur, vt tenet Cynus, *c* Baldus, & Castrensis Romanus, Oldradus, Iason, & Ruynus, & saltem ex vrbanitate, & æquitate, & clementia, mandat Dominus Papa, vt adimpleantur ea, ad quæ prædecessor se obligauerat, prout allegando aliqua iura tenet Abbas. *d* Facit etiam pro hac parte, nam donatio remuneratoria videtur esse merces laboris eximij, & non liberalis concessio, iuxta legem *e* quandam notabilem, vbi Doctores communiter, & nos latè diximus supra in quæstione de donationibus *f* Regularium. Tertio facit etiam pro hac parte. Tria sunt, quorum quodlibet sufficit ad quærendum ius patronatus, nempe traditio fundi, ædificatio, & donatio iuxta illud senatium cuiusdam Glossæ *g* communiter receptæ *patronum faciũt dos, ædificatio, fundus*, & de traditione fundi casus expressi *h* in iure inueniuntur. Tradunt Panormitanus, & omnes in rubrica de iure patronatus, & Rochus de Curte qui pro fundatore allegant etiam aliqua, sufficit n. quod alius, vel alii construant, & dotent Ecclesiã, ad hoc, vt tradens fundum efficiatur patronus, vt post alios probat prædictus Rochus: *i* imo & per capitula generalia facti ordinis Minorum, vt videre est in secundo capitulo habito Tolosæ anno Domini millesimo, quingentesimo, decimo quarto, vigesima tertia die Maii, & anno millesimo, quingentesimo, trigesimo secundo declaratum est, vt ille habeatur in ordine pro fundatore, qui dedit fundum ad ædificandum monasterium, vel maiorem partem conuentus ædificat, vel qui in grandi quantitate ditat.

b Abb. nu. 2. in c. dilec filio de foro cõpet. Bal. Car. & Abb. & in c. 1. nu. 1. vbi Dec. not. 2. ac probat.
c Bal. C. vn. & Castren. in l. digna vox C. de leg. & in l. vlt. C. de transact.
d c. literis iũcta gloss. in princ.
e l. Aquil. regulus & in l. si pater. §. si aliqua a latrunculis. ff. de donat.
f supra, hoc tomo.
g Glo. in c. piamentis 16. q. 9. 7.
h c. Abb. item 16. q. 1.
i Rochus vbi sup. q. 2.

Quarto probatur. Nam fundanti Ecclesiã prælatus, & eius superior potest apponere aliquas conditiones honestas, in fauorem, & gratitudinem, & vtilitatem fundatoris, adeo quod potest imponere annuum censum exsoluendum, prout notat Archidiaconus *K* communiter receptus, & post Panormitanum, & communem asserunt Rochus, Paulus de Sitare, & Lambertinus, declarantes verbum *honorificum*, & verbum *vtile*, posita in definitione de iure patronatus. At supponitur superior dicti Conuentus, non qualescunque, sed prouinciales cum toto definitorio concesserunt dictum ius patronatus, non in gratiam, & fauorem qualiscunque hominis, sed fundatoris, qui fundationem dicti monasterii, quo ad Ecclesiam, dormitoria, officinas, & hortos, & alia suis expensis maximè donatione fecit, ergo seruandum est fundatori, & eius successoribus ius patronatus secundum prædictam concessionem, adeo quidem, vt procuratio contrarii, a fratribus ordinis dicti monasterii facta, videatur ingrati animi signum erga virum iam beneficum, & religionis maximè deuotum, & videtur esse irreuerentia erga dictum prouincialem, & definitores, qui tanquam testes oculati beneficij impensi dictũ ius patronatus concesserunt, a quibus debent esse dicti religiosi maximè alieni, cum non solum, & in sacris literis, sed etiam in prophanis ingratitudo detestetur, Mantuanus enim ait.

Nil magis auertit cælum a Telluris amore,
Quam scelus ingratæ mentis, quæ corde maligno
Muneris authorem nullo dignatur honore.

K Archid. in c. eleuterius 18. q. 2. & in c. præterea de iure patronatus Rochus Sitare Lambe. de iure patr.

At pro cõtraria parte facit quædam Nicolai III. Decretalis, *l* quæ declarans regulam fratrum minorum, loquens de locis, & domibus pro habitatione fratrum factis, & Ecclesiis ipsorum, determinationem huiusmodi facit: *Loca verò, seu domos pro habitatione fratrũ à singulari, persona, vel Collegio vel ab ipsis fratribus ex integro concedenda seu etiam offerenda, si talia de voluntate offerẽtis fratres inhabitare cõtigerit, perseuerante tantum voluntate concedentis inhabitẽt, ac illa liberè præter Ecclesiã, & oratoria ad Ecclesiã destinata, & cæmiterium, quæ iam ad præsentia, quam ad futura in ius, & proprietatẽ nostrã & prædictæ Romanæ Ecclesiæ simili modo, et authoritate Ecclesiæ recipimus mutata concedentis volũtate, ac ipsis fratribus pati facta dimittat, in quorũ locorũ dominio seu proprietate nihil nobis, vel præfatæ Romanæ Ecclesiæ, retinemus omnino nisi ea specialiter de nostro, seu ipsius Romanæ Ecclesiæ recipiatur assensu & si in eisdẽ locis reseruauerit dominiũ sibi in concedendo concedẽs præter inhabitationẽ fratrum, tale dominium in ius Ecclesiæ prædictæ non transeat, sed potius plenè liberum maneat concedentis.* Hæc Nicolaus III. Ex quib. tria colliguntur. Primum est, quod dormitoria, officinæ, & habitatio fratrum, quæ includunt in se hortum, & eius circuitum, non sunt Romanæ Ecclesiæ, siquidem Summus Pontifex expresse ait, ea in proprietate, & dominium, Romanæ Ecclesiæ minimè recipere. Nec dominium istorum locorum est apud ipsos fratres minores, siquidem in eorum regula *m* continetur, quod non habeant domum, nec aliquã rem, imo præcipit noster Seraphicus pater, vt sint tamquam peregrini, & aduenæ in hoc sæculo, & vt talibus præcipit Nicolaus III. in dicta Decretali, vt recognoscant esse peregrinos, & aduenas, & perseuerante tantum voluntate concedentis ipsius domus in ipsa inhabitent; discentes imitari filium hominis, qui non habebat, vbi caput suum reclinaret, & sic non possunt dicti fratres diruere dormitoria, officinas, neque hortum prædicti monasterii, & ad vsus humanos cõuertere: licet enim Leo Decimus *n* concesserit, quod adueniente casu necessitatis Ecclesiæ tam fratrum minorum, quàm monialiũ Sanctæ

l c. exiit, qui seminat. de ver. signif.
m Pega fra. minor. c. 6.
n Habet, in supp. fol. 92. cent. 177.

& Claræ obseruantiæ possint transferri, & mutari de vno loco ad alium, & locus prioris Ecclesiæ reduci ad vsus humanos secundum commoditatem dictorum locorum, & monasteriorum, dummodo materia ædificiorum ponatur in Ecclesia alia; hoc tamen priuilegium nō intelligitur in monasterijs, fundatis ab aliquo particulari, cuius habet ius patronatus, Pontifex enim per suum priuilegium nemini iniuriam præsumitur irrogare, sed solùm ibi ipsis fratribus, & monialibus fuit indultum, vt possint facere dictam mutationem, & loca deserta reducere, ad vsus humanos, quod sine authoritate Apostolica minimè fieri poterat, prout latè probatum est in superioribus; dicta autem cōcessio facta à prouinciali, & definitorio in capitulo congregatis, clarè testificatur, dictum fundatorem titulum fundatoris habere, & per consequens habere dominium prædicti ædificij, & de eo pro suo libito posse optimo iure disponere. Verum est tamen, quod si prædictum monasterium de nouo fundatum est ita coniunctum cum monasterio antiquo, vt intra cannas trecentas contineatur, non potest dictus fundator tale Monasterium antiquum alijs religiosis concedere, prout supra secundum constitutiones, & priuilegia Apostolica latè diximus.

Quantum autem ad Ecclesias, & capellas ipsius, distinctione est respōdendum; si enim fundator sibi ipsarum dominium reseruauit, quod de dormitorio, & alijs habitationibus supra dictum est, de ipsis quoque dicere oportet; at si non reseruauit sibi expresse dominium, ad Ecclesiā pertinet Romanam, prout determinat Nicolaus III. *a* Quod autem magnam præsefert difficultatem, est, vtrum dictus prouincialis, & definitores, sine authoritate Apostolica, potuerint concedere dictum ius patronatus successoribus ipsius fundatoris, nō reseruato dominio Ecclesię, & capellarum ab ipso primo fundatore. Et videtur quod non, cum enim Ecclesia cum capellis ipsius sit Ecclesiæ Romanæ, nullam ad eam concedendam, cum eius capellis, ipsi patres habent authoritatem, nulla ad id authoritate Apostolica accedēte: patres enim ipsi, cum sint fratres minores, nullā rem neque in communi, neq; in particulari habentes, extra ordinē propria authoritate nihil possunt alienare, prout resoluit doctissimus Corduba *b* scribens super regulam fratrum minorum: debuit igitur dicta donatio per syndicum fratrum minorum fieri, licet enim aliqui dubitauerint, an syndici habeant potestatē, vti Papæ veri œconomi, ad aliquid extra ordinem donandum, concedunt tamen facultatem ad id sibi à sede Apostolica esse concessam, quando talis donatio in vtilitatem religionis cedit, prout resoluit idem Corduba. *c* Hęc autem donatio fuit facta, vt patet, in ipsius religionis vtilitatem, ex concessione enim iuris patronatus huic successori fundatoris magnum ipsi religioni commodum consurgit. Ex hoc enim alij ad fundandum Ecclesias, & Monasteria inuitantur, & hac ratione sacrosancti *d* Concil. Trid. ibi, *Quod si ius patronatus Laicorum fuerit*, ordinat secundum doctissimorum virorū sententiam, vt Ecclesiastici habentes aliquod ius patronatus ad præsentandum in aliquibus beneficijs, teneantur digniorem præsentare: at Laici habentes simile patronatus ius, solùm ad præsentationem digni astringuntur, quod nulla alia de causa creditur fuisse decisum, nisi vt Laici de suis proprijs bonis Ecclesias ditātes, hoc priuilegio ad alia maiora munera Ecclesiæ conferenda prouocarentur. Quare si meum in hoc aliquid momenti est Consiliū, secundum eā, quæ mihi proponuntur, nisi alia pro parte contraria allegantur, dico quod prouinciales, & definitores Ecclesię Romanæ verè filij, & pedibus ipsius subiecti, ipsius Ecclesiæ vestigia immitantes, donationem supra dictam licet inualidam authoritate conuentus, & ipsorum, & syndici Apostolici, confirment, se fundatori tanto beneficio maximè addictos, ostendentes: hoc enim facere possunt, prout in simili casu notat Panormitanus *e*, & latè confirmat Rochus de Curte, & per hoc respondetur ad ea, quæ in principio articuli quæstionis fuerunt proposita decidenda.

a c. exiit, qui seminat de verbo sup.

b Cordu. sup reg. fra. minor c. 6. col. 1.

c Cord. vbi sup.

d Conc. 24. c. 3. de reform.

e Pano. in ca. cura de iure patro. Rochus vbi sup. ver. pro eo quod de consensu à nu. 7.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum priuilegium, quod conceditur religioni ædificandi monasterij sine licentia ordinarij, ex non vsu per decennium amittatur.

RESpondeo dicendo, quandam esse opinionem, quod quando facultas faciendi totaliter est posita in arbitrio priuilegiati, non amittitur ex non vsu decennij, prout tenet quædā Glossa *f*, & ipsam sequuntur alij, quos refert Horatius Mandosius *g*. At Abbas *h* contrariam partem amplectitur: Bossius *i* autem distinguendo alia via incedit dicēdo, quod aut arbitrium, seu libera facultas priuilegiato concessa refertur ad priuilegium, vt si dicatur, concedimus priuilegium ædificandi, si volueris, vel ad libitum voluntatis tuæ, tunc enim priuilegium ex non vsu decennij amittitur: aut priuilegium ædificandi refertur ad tempus, vt si dictum esset, concedimus tibi priuilegium ædificandi monasteria, quandocunque volueris, tunc (ait) priuilegium perpetuum intelligitur. Quæ distinctio satis placet eidem Horatio *K* Mādosio, præterquam in eo, quod ipse supponit, verba illa ad libitum voluntatis tuæ, ad priuilegium tantùm, non etiam ad tempus referri, quę tamen potiùs ad tempus, & fortè ad vtrumque referri debet, vt exponatur, si tibi libuerit, & quando tibi libuerit; & ita secundum opinionem Mandosij dictum priuilegium per nō vsum decennij minimè amittitur, præsertim si per illud decennium nulla domus fuit sibi ab aliqua ciuitate, oppido, aut persona oblata, quæ ab eis posset congruè ædificari iuxta ea, quæ latè dicta sunt in primo tomo. *l*

f Glo. in c. vt priuilegiū de priui. Mādos. de priuilegijs ad instar Gl. 15. nu. 14.

g Mando. de priu. ad instar Glo. 15. nu. 14.

h Abb. in d. c. vt priuilegia num. 4.

i Bos. in prat. de princ. & eius priuil.

K Mand. vbi sup.

l 1. Tom. q. 36. art. 6. & 7.

ARTICVLVS IX.

Quo casu sint excommunicati mendicantes, qui sine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, & mutant, & alienant hactenus recepta.

RESpondeo dicendo, quod excommunicantur mendicantes, qui sine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, & mutant, vel aliebāt hactenus recepta, prout dicitur in iure, *m* quod etiā habet locum in fœminis, licet quæstio sit, an ipsæ sint mendicantes.

Pro explicatione autē dicti iuris, nota, quod quo ad casum propositū, dicitur de nouo fieri, quādo fit post ipsam decretalem editam, & si domus corruerit, cuius tamen solum continue remanet in dominio ipsorum mendicantium, licet ipsis de nouo ædificare, nec incurrunt excōicationem, secus si locus non diuturnis desierit esse de ipsorū dominio, & habitatione, & postea nouo iure acquirant illud, quia tūc incurrunt in pœnā: & per hoc dici posset de conuentibus antiquis in Anglia, Gallia, & in alijs partibus hęreticorū, de quibus fratres minores expulsi sunt, qui quidē conuētus nūc inhabitari possunt per fratres

m ca. cum ex eo de excessi. prælat. lib. 6. Clem. cupientes de pœnis.

tres prædictos sine m tu xco mmunicationis, quia nunquam dicti conuentus desierunt esse de vsu ipsorum fratrum tenentium eos à sede Apostolica, quæ saltem de iure est domina ipsorum, prout notatur in eodem iure. *a* Nota etiam, quod dicta excommunicatio non comprehendit eos, qui mutant in eodem loco eadem monasteria, verbi gratia, existentia in valle mutant in colle propter sanitatem: ita in simili casu fuisse determinatum Bononiæ referunt Geminianius, & Baptista de Salis. *b* Sed pone, quod religiosi cuiusdam ordinis mendicātium habebant locum contiguum muro ciuitatis, ciues vt facerent viam, per quam possent ire circum circa muros ciuitatis, destruxerunt partem, & dederunt fratribus aliquas domos ex alio latere, inter quas erat quoddam flumen diuidens conuentum ab illis domibus, & dederunt eis licentiam faciendi pontem super flumen, per quem possent ire ad illas domos. Quæritur, an possint? Hanc quæstionem format Lappus *c* & arguit, quod non, cum in iure *d* prohibeatur acquirere nouas domos ad habitandū. Contrarium determinat tamen Geminianus, *e* quia talis acquisitio, & post acquisitionem ædificatio est de actibus iam permissis, argumento cuiusdam legis *f*: isti ergo iuri antiquo oportet stare, nisi quatenus ei derogatur per Ius nouum *g*, quod immutatum in duobus tantùm casibus est, scilicet in acquisitione habitationis in loco de nouo, & in mutatione, & trāslatione, sed casus noster in nullo illorum includitur, ergo. Et pro hac parte facit, quia ille, qui est prohibitus acquirere nouum Ius in re, non dicitur venire contra prohibitionem, si post prohibitionem augmentet pristinum Ius, ante prohibitionem, vt est quidam casus *h*; sic in proposito augmentant isti primum ius, vnde debet iudicari additamentum noui iuris naturæ prioris iuris. Et per prædicta potest teneri, quod augmentantes datia, & Gabellas, per hoc non dicuntur noua pedagia ponere. Ita Baptista de Salis *i* ad hoc aliqua iura allegans, & pro omnibus prædictis faciunt, quæ post Paulum scribit Franciscus de Platea *K*, quod illud verbum de nouo positum in dicta Clementina, & in alijs iuribus, non intelligitur nouum, quod fuit, & postea desiit esse, & iterum renouatur; solùm autem intelligitur in hoc loco nouum, quando quæruntur nouo titulo; quando autem domui antiquæ aliquod fit augmentum, licet nouum quid addatur, nouus tamen titulus minimè applicatur.

a c. exijt, qui seminat de verb. sign.

b Baptista de Salis in sum. ti. excō. 1. excom. 44.

c Lappus.

d d. c. cū exc.

e Gemin. in d. c. cum excom.

f l. ab ea par te. ff. de prob.

g d. c. cum ex eo.

h c. si in 2. respon. de cōce. preben. lib. 6.

i Bap. de Salis in sum. ti. exc 1. excom. 44. Cle. vni. de sup. negli. prel. ca. consu lus de Iudæis c. prohibemus de censibus.

K Platea de exc. §. 11. de religio. Mendi.

ARTICVLVS X.

Prælatus præcipit quibusdam fratribus, vt cum peruenirent ad pinguiorem fortunam, tenerentur dimidium redituum, siue fructuum conuertere in ædificationem, vel immobilium emptionem. Quæritur primo, ad quid obligentur? Secundò quæritur, quando ipsi fratres iudicandi sint peruenisse ad pinguiorem fortunam.

RESpondeo dicēdo, quoad primam quæstionē, quod censura, siue præceptum illud Prælati ponit dictis fratribus obligationem illam, quam verba sonant, nempè cum venerint ad pinguiorem fortunam, dimidium fructuum impendant ædificationi, vel immobilium emptioni, quia in dubio non est recedendum à verbis dispositionis, iuxta ea, quę in iure *l* notantur. Quantum verò ad secundum dubium respondetur, tunc prædictos fratres iudicandos esse peruenisse ad pinguiorem fortunam, quando peruenerint ad eum statum, in quo poterant se honestè sustentare de bonis suis, quia debitorem peruenire ad pinguiorem fortunam idem est, quod peruenire ad statum, in quo deducto eo, quo indiget ad se decenter sustentandum potest soluere, vt colligitur ex iure *m* vbi Iason bis, vel ter æquiparat venire quem ad pinguiorem fortunam, & posse soluere deducto, quo egeat; tunc autem quis dicitur habere tantum, vt possit soluere, deducto ne egeat, quando habet tantum, quod possit soluere, retento eo, quod sufficiat ei ad commodè, & honestè viuendum vt ait *n* Glossa memorabilis, quam sequitur Philippus Decius. Honesta verò, & commoda sustentatio debet considerari secundum qualitatem ipsorum Religiosorū, locorum, & temporum, argumento eorum, quæ tradunt Baldus, *o* & Alexander.

l l. non aliter ff. de leg. 3. ca. tua de spōsa.

m l. inter eos l. miles. ff. de rebus indi. l. D. & l. in condēnatione. ff. de reg. iur. §. & si quis inst. de acti.

n gl. in d. l. in cōdēnato Deci. in d. l. D. nu. 7.

o Bald. in l. 2. in princ. ff. qd met. caus. Alex. in l. si maritus in fi. ff. solu. mat.

ARTICVLVS XI.

Vtrum vnaquæque Prouincia in Ordine minorum teneatur habere aliquas Ecclesias, & monasteria recollecta.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam Breue Pij V. quod sub sigillo Authentico vidi, cuius tenorem hic referam.

Ad perpetuam rei memoriam. iniunctum nobis desuper Apostolicæ seruitutis officium crebro nos admonet, & inducit, vt personis quibuslibet Regularibus vigilantiæ nostræ partes efficatiùs exhibentes eos in institutorum suorum Regularium cādore salubriter manuteneamus. Accepimus sanè nuper, quod in Ordine Sancti Francisci de Obseruantia nonnullæ sunt domus & loca Recollecta nuncupata in quibus dicti Ordinis fratres arctiorem, quàm in cæteris vitam degunt: ac propterea eidem Ordini commodum, & opportunum esse censentes, vt in singulis dicti Ordinis Prouincijs duæ domus, & loca Recollecta huiusmodi existant, authoritate Apostolica tenore præsentiū perpetuò decernimus, atque statuimus, quod in qualibet prouincia dicti ordinis duæ ad minus domus, & loca Recollecta esse debeant & præfata monasteria Recollecta nullatenus ab huiusmodi recollectione separari possint; & Fratres in illis degentes, etiam si velint, nisi de generalis Ministri ipsius ordinis vel Prouincialis & Discretorum conuentuum dictorum locorum Recollectorum pro tempore existentium consilio ad alia loca non Recollecta transferri nequeant, nisi eisdem superioribus vt aliter fiat, visum fuerit expedire. Decernentes præsentes literas nullo vnquam tempore de surreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu, notari, vel impugnari, aut inualidari nullatenus posse, minusque sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus suspensionibus limitationibus, aut alijs contrarijs dispositionibus cōprehendi nullatenus posse: sicque ab omnibus censeri, & ita per quoscumque iudices & commissarios quauis authoritate fulgentes sublata eis, et eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari debere: irritum quoque, & inane quidquid secus super his à quocumque quauis authoritate scienter, aut ignoranter contigerit attentari & nihilominus pro maiori præmissorum occasione venerabili fratri Episcopo Conchensi & dilectis filijs causarū curiæ Cameræ Apostolicæ generali auditori, ac Officiali Toletanensi, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas & in eis contenta quæcumque solenniter publicantes faciant illas ab omnibus quos illa concernūt, inuiolabiliter obseruari, non permittentes aliquid contra præmissa quomodolibet innouari, cōtradictores quoslibet, & rebelles per easdem pœnas aliaque opportuna Iuris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, non obstantibus, &c. Datum Romæ apud Sānctum Petrum sub annulo piscatoris die 9. Martij

anno

anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo nono, Pontificatus nostri anno quarto.

Cæs. Glorierius.

Circa quam concessionem aduertendum est, ipsam in nostra Religione seruari, video enim in aliquibus Prouinciis plusquam duo Monasteria Recollecta esse constituta. Imò in constitutionibus generalibus Toletanis *a* præcipitur, vt in omnibus prouinciis ad minus tria loca pro recollectis habeantur.

a Const. Tolet. fol. 89.

QVÆSTIO L.

De immunitate Ecclesiarum Regularium, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum immunitas Ecclesiarum à iure diuino, an positiuo sit constituta.*

2 *Quibus pœnis afficiantur infringentes Ecclesias Regulares.*

3 *Vtrum iudices seculares possint eijcere à monasterijs delinquentes.*

4 *An clerici, & moanchi gaudeant immunitate Ecclesiæ.*

5 *Vtrum Religiosi tradentes detentum monasterio, qui gaudet immunitate Ecclesiæ, sint irregulares, si iudex frangens fidem illis datam reducendi ipsum in monasterium, delinquentem laqueo suspenderit.*

ARTICVLVS I.

Vtrum immunitas Ecclesiarum à iure diuino, an à iure positiuo sit instituta.

Respondeo dicendo, circa propositam quæstionem duas contrarias opiniones inueniri. Prima est Ioannis Ignei, *b* & Remigii de Goni, Petri Pechii, Quesada, Anastasii Germonii, & aliorum, quos refert Tiberius Decianus.

At contrariam opinionem tenent expresse Couarruuias *c*, Tiberius Decianus, & Farinacius. Pro qua dico non posse negari à iure diuino immunitatem Ecclesiarum originem habuisse, propter quod à sacris Canonibus fuit instituta, & sub grauibus pœnis ab iure obseruari debere, fuit præceptum. Prima pars huius Conclusionis, quod scilicet à iure diuino habuit originem, Probatur primò ex eo, quod tēpla Deo ædificata in maxima voluit Deus optimus Maximus vt haberentur reuerentia, iuxta illud libri *d* Regum, sanctificauit domum hanc, quam ædificasti, vt coleretur nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. Et Dominus noster Iesus Christus *e* templum domum suam appellat. Et quædam partitarum lex *f* cum Regibus loquens ait. *Amar y honrar y guardar deuen aun à las Iglesias manteniendolas en su derecho, que muy vsada cosa es, que los lugares de consagran el cuerpo de nuestro Sennor Iesu Christo, que sean amados, y honrados y guardados.* Et altare, secundum Anastasium Germonium, figuram Christi significat.

Secundo probatur, nam in lege Mosaica altare Dei, vt in Exodo legitur, habebat immunitatem, & à templo, & tabernaculo nullus delinquens vt puniretur, extrahebatur. Et sic Adonias filius maior Dauidis timens Salomonem Regem abijt in tabernaculum Domini. Et in libro Numerorum *i* præcipit dominus filiis Israel, quando transgressi fueritis Iordanem in terram Chanaan, decernite, quæ vrbes esse debeant in præsidia fugitiuorum, qui nolentes sanguinem fuderint, &c. de ipsis autem vrbibus, quæ ad fugitiuorum subsidia separantur, tres erunt trans Iordanem, & tres in terra Chanaan. Et in Deuteronomio *K* dicitur, separate vrbes fugitiuorum, vt confugiat ad eas quicunque animā percusserit nescius, vt possit euadere iram proximi, qui vltor est sanguinis, cum ad vnam harum confugerit ciuitatem. Quod & in libro *l* Regum commendatur. Tertio probatur gentiles enim lumine quodam naturali etiam loca refugij delinquentibus signauerunt. Hi enim, qui ab Hercule originem habebant, cum respectu tyrannidis ab Hercule patratæ odio haberentur, Athenis locum quendam præsidij statuerunt, in quo à suis inimicis se protegere possent. Qui locus ab alio Asylus fuit appellatus, prout refert Statius. *m* Ad cuius loci habitationem Romanus populus, incipiens fundere Romā, alium inter capitolium, & Palatium in sacro nemore ædificauit, prout refert Pineda in sua Monarchia. *n* Aedificatumque est ad hoc templum Apollinis, & nomine Deæ Iunonis celebratur, & templum Iulio Cæsari dedicatum, & domus Lucillæ matronæ Romanæ, quæ omnia templa, & domus Romani ad refugium delinquentium consignauerant, vt patet ex traditis in quadam Vlpiani iuris consulti lege *o*. Templum etiam Dianæ in Epheso dicatum hanc ipsam habebat immunitatem, secundum Tullium, *p* & Iustinum, dicatum etiam Deæ Cereri hoc priuilegium habebat. Adeo quod Græci templa sua Asylos vocabant, de quibus Seruius *q*, Titus Liuius, Strabo, Diuus Augustinus, & alij, quos referūt Prosper Farinacius *r*, Menochius, & Decianus meminerunt. Quod immunitates templis Deorum, & Dearum concessas, & in populo Romano ab Imperatoribus Romanis toleratas, & donatas voluit omnino Imperator Tiberius Cæsar è medio tollere. Solum enim voluit, vt in Ciuitate Pergami templo Esculapij hæc immunitas illæsa maneret, prout referunt Suetonius *f*, & Cornelius Tacitus. Denique non est dubium gentiles aras, & templa reuerentiæ, honoris, & immunitatis habuisse, vt in his delinquentes protegerentur, quæ aræ misericordiæ ignoti Dei nuncupabantur, vt legitur apud D. Paulum *t*, Platum Gersonem, Pausaniā, Ciceronem, Iustinum, & Couaruuiam. Ex quibus omnibus sequitur, gētiles solo lumine naturali doctos, hunc honoris templis, & aris Deorū tribuisse, quod argumentum est magnum ad probandum à iure diuino hunc honorem, & reuerētiam templis Dei dicatum originem habuisse, tanquam quid à Deo optimo maximo autore ipsius naturæ hominibus inspiratum. Qua ratione a sacris Canonibus, & variis Conciliis fuit hæc immunitas Ecclesiarum præcepta. Et Archiepiscopus Florentinus *u*, referens vitam D. Syluestri Papæ, affirmat inter alia à Constātino Imperatore post baptismum concessa, immunitatem Ecclesiæ etiam indulsisse, ita vt nemo in Ecclesia reclusus inuitus ab ea extrahi possit. Et Ioan. Visquis *x* Doctor Iurista affirmat à quodam Imperatore Romano fuisse præfatam immunitatē concessam. Quod, & in Decreto *y* videmus approbatum. Quod, vt ex superioribus satis colligitur, verè, & propriè concessum minimè poterit appellari. Concessio enim est illud, quod est proprium alteri donare, Imperatores autem cum hanc immunitatem minimè vt propria possiderent, eam Ecclesiis vt

b Igneus in l. 2. in pri. n. 16 cum se. ff. ad Sylla. Remig. intra. de immun. Ecclesia in prin. nu. 5. Pech. in tract. de Arrest. c. 6 n. 5. Quesa. c. 1 diuers. 99. n. 2. Anast. de sacr. immuni. l. 3 c 16. n. 3. et seqq. p. 252 Decia. 2. tom. cri. c. 23. n. 2. in prin.

c Couar. l. 2. var. c. 20 Decian vbi sup.

d 3. Re. c. 9.

e Mat. c. 12. & c. 23.

f l. fi. tit 10. par. 1.

g Germon. de sacrorum immun. pa. 131. nu. 11.

h Exod. c. 21. & 3. Re. 1.

i Nu. c. 35.

K Deu. c. 20.

l 3. Reg. 1. & 2. & 3.

m Statius li. 2. Thebaulos.

n Pined. in Monarc. le. 4. ca. 6. §. 3. fol. 240.

o l. 2. §. his tamen temporibus ff. de orig. iuris.

p Tul. l. 3. Ve. Iustin. l. 27.

q Serui. leg. 8. aneid Liuius ab vbe. condi. l. 36. August de ciuit. Dei c. 34. Vlp. in l. 17. §. apud Labeonem. ff. de adil. edict.

r Farin. 1. to. crim. ti. de carce. & carcera. q. 28. nu. Meno. de prasum. li. 5. pras. 10. n. 2. Deci. vbi su. 2. to. cri. li. 6. c. 25. nu. 4.

f Suet. ca. 17 Tacitus annalium. l. 3.

t Pau. act. 17. Plau. in Mostelaria act. 5 scen. 1. Gerson tract. 6. super magis. Pausa. l. 1. in at. Cicero. in act. in Verrem. usti. l. 18. Cou. l. 2 in 2 par. hist.

x Visquis in tra. de immunit. Ecclesiar.

y cap. Sancta Rom. Eccl. 15 distinct.

excommunicationem; cum enim habeant ius adquærendum, an sint ibi delinquentes, habent etiam ius, ad omnia, quæ huiusmodi inquisitionem impediunt. Dixi (inquisitionem) non autem deprehensionem, non enim habent ius ad deprehendendum delinquentes, antequam declaretur eos ab Ecclesia extrahi posse, prout infra dicetur.

a So. in 4. dist. 22. q. 1. 2. art. 2. ver. his constitutis.
b d. ca. cùque flus.

Tertio est notandum, quod Soto *a* tenet occultum effractorem Ecclesiarum venire excommunicandum, quia nullo iure exprimitur esse excommunicatum: & ait, quod ius *b* excommunicans effractorem huiusmodi, videtur tantùm loqui de publico effractore. At communis opinio contrarium tenet, & sic nostrum priuilegium etiam de occulto effractore, aut violentiam damnabilem in monasterijs occultè faciente, intelligendum esse arbitror.

Quartò, & vltimo circa dictum priuilegium est notãdum, quod absolutio dictæ excõicationis reseruatur Papæ, aut Conseruatori dictæ Religionis, prout in eo ait Clemens IV. At Leo Decimus, prout continetur in Ordinis supplemento *c* concessit, qđ, *infringentes, vel aliquam violentiam in Ecclesiis, & locis Fratrum Minorum facientes, ab excommunicatione propter hoc incursa possint à Prælatis dicti Ordinis in foro conscientiæ absolui, licet antea non poterant huiusmodi delinquentes absolui, nisi à Papa, vel à conseruatore dicti Ordinis.* At aduerte, quod hoc tantùm concedit in foro conscientiæ, per quod clarè concluditur, quod in foro exteriori possunt dicti delinquentes declarari esse excommunicatos, & aliis pœnis pro qualitate culpæ affici, cum dicta absolutio tantùm in foro conscientiæ eis fit permissa, & per consequens si post dictam absolutionem in foro conscientiæ celebrauerint, ipsos incurrisse in foro exteriori irregularitatem, apertum esse constat.

c Suppl. f. 61. concess. 186.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudices sæculares possint eijcere à monasterijs delinquentes.

Respondeo dicendo, quod in sacris Canonibus immunitas Ecclesiarum maximè commendatur, ita vt consuetudo contra Ecclesiasticam immunitatem, vel ei onerosa non valeat iuxta eosdẽ sacros Canones, *d* in quibus id notant Abbas, & communiter Doctores, & in legibus partitarum, & ordinamenti continetur, & tradunt Bartolus, & Tiraquellus, & Antonius Gomez; & licet consuetudo admittatur, quando est parum præiudicialis Ecclesijs, vel Ecclesiasticis personis, quando tamen est multum præiudicialis, minimè admittenda erit; & tunc erit plurimum præiudicialis, quando Clerici efficiuntur timidiores propter talem consuetudinem, & laici efficiuntur audaciores, & quando consuetudo inducit, quod Clerici impediantur facere ea, quæ à iure communi sibi concessa sunt, quod arbitrio boni viri relinquendum est, prout cum alijs resoluit Humada, *e* affirmãs hoc procedere, etiamsi consuetudo sit immemorialis. Vnde secundum Syluestrum *f* non læditur Ecclesiastica libertas, quãdo aliquod particulare priuilegium concessum Monasterijs frangitur, potuit enim consuetudine quadraginta annorum introduci, vt quarta funeralium Ecclesiæ Cathedrali, aut Parochiali à Religiosis contra eorum priuilegia soluatur, prout clarè innuit Concilium *g* Tridentinum; & sic Monasteria prædicta immunitate gaudere debent, vt ex superiori articulo satis patet: & est aduertendum, quod inter alias Constitutiones contra Bannitos à varijs Summis Põtificibus factas, Sixtus V. fecit vnã pro Regno Neapolitano, anno Domini millesimo, quingentesimo, octogesimo quinto, quæ incipit, alias,

d c. 1. de consuetu. & ibi Abb. c. nouit. cap. graue de sent. excom. c. causam de re iudi. l. 2. ti. 9. par. 1. & l. 2. tit. 3. l. 1. ordi. leg. 3. tit. 3. l. 1. noua comp. Tiraq. de retrat. l. 1. §. 30. gl. 1. nu. 9. Anton. Gom. to. 3. var. cap. 1. nu. 13.
e Humad. in scholijs ad gl. par. in l. 3. ti. 2. p. 1. glo. 6. nu. 3.
f Sylu. v. immunitas, nu. 2. & 4.
g Tri sess. 25. de refor. c. 13

fœlicis recordationis, &c. In qua inter cætera cõcedebatur Officialib. Regiis, vt causa cõquisitionis, vel infestationis Bannitorũ, Ecclesias, Monasteria, cellas, seu loca Religiosorũ, Ecclesiasticarũ personarũ ingredi, ipsosq; Bannitos, & delinquentes aliquo modo ibi occupatos, siue receptos inde extrahere, & si opus esset, ipsas etiã personas Ecclesiasticas, & Religiosas capere, & carceribus Ecclesiasticis duntaxat mancipare possent. Verùm quia hæc, & alia similia in ea contenta nõ modicum Ecclesiasticã tangebant immunitatem, multaq; inde videbantur in dies oriri scandala, ac non paucæ ipsorum Religiosorum infestationes, & perturbationes euenite,

Proinde Gregorius XIV. anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimo primo inconstitutione sua, *cum aliàs nonnulli*, &c. pro immunitate Ecclesiastica seruanda, malisque supradictis obuiãdo, supradictam Sixti V. constitutionem moderando statuit dicens.

Cum aliàs nonnulli prædecessores nostri, & præsertim fœlicis recordationis Sixtus Papa Quintus, necnon Pius etiam Quintus, &c.

Hac itaq; nostra perpetuo valitura cõstitutione, omnia & quæcũque priuilegia, & indulta, & gratias tã per prædictum Sixtum, ac Pium Quintum, quàm alios quoscũque nostros prædecessores, aut nosmet ipsos, sedẽque Apostolicã, eiusve legatos semper abducendis, seu extrahendis ab Ecclesiis, Monasterijs, sacellis, domibus Regularibus, locisve sacris, aut Religiosis, alijsque in casibus à Iure permissis hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorũ criminum reis, aut fraudulentis decoctoribus etiam in odium certorũ delictorum. & pro bono, ac pace, atque quiete publica, & ex causis grauissimis, ac necessarijs, & æquipollentibus casibus in Iure expressis, atq; ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extensis, perpetuò, vel ad certũ nondũ elapsi tempus, seu ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitũ, seu aliàs quomodolibet concessa, etiam iteratis aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vsu recepta, literasque Apostolicas sub plumbo, aut in forum Breuis, seu aliàs quomodocunque desuper cõfectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac de verbo ad verbum insertis, sublata penitus omni differẽtia. Ita ad vnam tantùm formã reducimus, & moderamus, vt Laicis ad Ecclesias, locaque sacra, & Religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq; grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quive homicidia, aut mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, eorumve cæmeterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur, sed vniuersis & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis Primatib. Archiepiscopis, Episcopis, cæterisq; Ecclesiarũ, & monasteriorum Prælatis, tam secularibus, quàm cuiusuis ordinis regularibus directè præcipiendo. mandamus, & præcipimus, vt laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorum Ecclesias, monasteria, domus, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respectiuè confugientes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta eorumve aliquod iudicio suo commisisse videbunt, quando à Curia seculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus, ministris, & officialibus curiæ secularis absque irregularitatis nota, aut alicuius cẽsuræ Ecclesiasticæ incursu tradi & consignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & curare faciat. Ne autem Curiæ secularis prædicta Ministri facultate illos per se, & propria authoritate extrahendi, & abducẽdi sibi olim, vt præfertur, attributa,

ta & per præsentes reuocata abutantur volumus, dictaque authoritate decernimus, & declaramus vt curiæ secularis cuiusq; iudices & officiales ab ecclesijs, monasterijs locisq; sacris prædictis, laicũ aliquẽ, vt præfertur, delinquentẽ in nullo ex casibus supradictis sine expressa licẽtia episcopi, vel eius officialis & cũ interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo authoritatẽ habẽtis ad quos solos & nõ ad alios Episcopis inferiores, etiã si aliàs ordinarij sint, aut nullius diœcesis, aut cõseruatores ab hac sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati prædictã licentiam dãdi facultas pertineat, occurrẽte autẽ casu in loco exẽpto, & nullius diœcesis tũc ad Episcopũ viciniorẽ deuoluatur hæc cognitio, & nõ ad alios capere extrahere, aut incarcerare nõ possint nisi eo casu quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superius expressis culpabiles tradere aut capturæ, & carcerationi interuenire, & assistere recusauerint tuncque reuerentiæ Ecclesiasticæ, & locis sacris debitæ memores prædictos delinquentes minori, quoad fieri poterit scandalo, & tumultu extrahere curẽt, quodque delinquentes laici prædicti postquam, vt præfertur, ab Ecclesiis, locisve sacris extracti, & capti fuerint ad carceres curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per curiam secularẽ detinere debeant, nec inde extrahi curięq; sæculari prædictę cõsignari nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatũ, an ipsi verè crimina superius expressa cõmiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per iudicem Ecclesiasticũ curiæ sæculari, quacunque appellatione postposita consignentur. De crimine verò hæresis cognitio ad forũ Ecclesiasticũ tota pertineat, nec in ea curia sæcularis se quoquomodo intromittat, sicut etiã prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas sæculares, vel cuiusuis ordinis, vel militia etiã S. Ioannis Hierosolymitani, regulares quoquomodo, etiã vigore prædictorũ priuilegiorum, indultorum aut concessionũ (quæ omnia ad terminos iuris communis per præsentes reducimus) procedant, aut se intromittãt, illasve ab Ecclesiis, monasteriis, domibus, locisq; sacris, aut religiosis, & in casibus in hac constitutione expressis, extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminib. ad forũ Ecclesiasticũ pertinẽtibus, aliàs quàm de iure, & per priuilegia eisdẽ ordinibus, aut militijs cocessa permittitur, quomodolibet psumãt. Quod si quis quacũq; dignitate præditus præmissorũ quidã attẽtare cõtra hanc constitutionẽ præsumpserit, ipso facto censuras, quæ contra libertatis Ecclesiæ violatores sunt promulgatæ incurrãt. Non obstantibus præmissis, tam Sixti, & Pij V. quàm aliorum quorumcùnque prædecessorum nostrorũ literis Apostolicis priuilegijs, indultis, &c. Dat. Romæ in Monte Quirinali, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingẽtesimo nonagesimo primo, Nono Kal. Iunij P. N. anno primo.

Circa quã cõstitutionem aduertit Capucinus *a*, quod religiosi sint cauti, ne ampliùs sinant malefactores in suis locis, vel Ecclesijs à ministris iustitiæ, secundũ dispositionẽ Bullæ Sixti V. capi; quia sic expressè facerent contra prædictã Gregorij constitutionẽ, & se pęnis irregularitatis, & alijs censuris exponerẽt. Et vt ne etiã permittãt, malefactorem in suis Ecclesijs, & locis capi à ministris iustitiæ, nisi particularem afferãt Episcopi, siue eius officialis licentiam contra particularem illũ malefactorẽ, cum interuẽtu psonæ Ecclesiasticæ, vt in Bulla habetur.

a Capucci. n. scholijs ad cõpendiũ Med. ri. Ecclesi. fratrum fo. 309.

Et aduertãt etiam, quod non sunt obligati illum malefactorem custodire, nec illi cibum non ministrare, cum iam excommunicatio à Sixto V. super hoc lata, per hanc Gregorij constitutionem sit sublata: sed in omnibus alijs ad supradictæ Bullæ verba bene aduertãt, si errare, & puniri pęnis in ea contentis nolint, quod puto aduertendũ in regno Neapolitano; pro quo dicta cõstitutio Sixti V. facta est.

Circa quam constitutionem est aduertendum, quod in eo, quod determinat malefactorem in Ecclesijs, & locis religiosis capi à ministris iustitiæ nõ posse, nisi particularem afferant Episcopi, aut eius officialis licentiam contra particularem illum malefactorem, conformem esse iuri communi, in quo resoluunt communiter Doctores, quod iudex competens ad cognoscendum, an debeat delinquens immunitate gaudere, erit Ecclesiasticus, prout tradunt Couarruuias, *b* & Remigius. & ita dicit formari in practica in nostra Hispania Iulius Clarus.

b Couar. li. 1. var. c. 20. nu. 17. in pri. & l. pra. qq. ca. 33. nu. 1. Clarus in pra. cri. l. 5. q. 36. n. 28

Verum est tamen, quod non quicunque iudex Ecclesiasticus modo hanc licentiam concedere potest, nisi tantùm Episcopus diœcesis, aut eius officialis, & in hoc innouat hæc constitutio, quod Doctores asserebant, dicentes quemcunque iudicem Ecclesiasticum illius diœcesis hanc posse causam examinare, & iudicare. In eo autem, quod determinat constitutio, quod delinquentes non reponantur in carcere sæculari, sed in carcere curiæ Ecclesiasticę, quid nouum statuere videtur; ipsi enim delinquentes extracti carceri sæculari mancipabãtur, & ignominiosè ad Ecclesiam remittebantur, & ideo commendabant Doctores dicẽtes, quod iudicato, quod delinquens sit remittendus ad Ecclesiam; non debet remitti ignominiose, præsertim si sit Clericus. Ita Boerius *c*, & Iulius Clarus: aliàs videretur corporaliter puniri remissus, & excommunicationem incurrere iudex, si ignominiosè clericum remitteret secundum Auendannum. *d* Quibus de causis dicebant, quod iudex sæcularis nunquam ab Ecclesia debet delinquentem extrahere, nisi cognitet, & consideret, an delictum sit de priuantibus immunitate, & ante probatum sit; quod si dubius est, faciat delinquentem in Ecclesia custodiri, & compeditari, ne iterum fugiat, nam hoc de iure facere potest secundũ Remigium *e*, quem sequitur Iulius Clarus. Qua authoritate iudices sæculares abutentes occasionem dederunt Gregorio Quarto decimo, vt ipsi delinquentes ab Ecclesijs, & monasterijs extracti, non in carcere sæculari, sed in Ecclesiastico reponerentur, ne iudicato ipsos immunitate Ecclesiastica gaudere, ad Ecclesiam, & monasteria cum ignominia remitterentur. Quod sæpius contingebat, aliqui enim iudices timore Domini minimè confixi, ita sunt insolentes, vt ipsos in carcere detẽtos, vt iam eorum iudices cõpetentes puniant, neque hoc est mirum, cùm aliqui Ecclesiam Dei contemnentes, quando ponunt custodias Ecclesijs, delinquentes detinent, & ipsis delinquentibus alimẽta iubeant denegari secundum remigium *f*, & Couarruuiã, qui grauissimè errant, cùm id faciant contra ius, prout dicti iurisperiti affirmant.

c Boer. decis. 303. nu. 13. Clarus vbi sup. q. 36. nu. 48.

d Auen. de iniurijs num. 15.

e Remi. vbi sup. Clar vbi sup. nu. 21.

f Remi. vbi sup. q. 6. & 7. Cou. vbi sup. c. 20. nu. 17.

Circa eandem constitutionem est etiam aduertentum, quod secundum eam possunt iudices sæculares cum licentia Episcopi, aut eius officialis, extrahere ab Ecclesia delinquentem. Quare si sine tali licentia ipsum extrahere voluerint, res deuoluitur ad id, quod de iure antiquo erat determinatum, secundum quod delinquens potest se defendere sine pęna à iudice sæculari, si videat, quod ipsum extrahit iniustè ab Ecclesia. Ita Antonius Gomez *g* dicens, quod hunc iniustè condemnatum ad extraneudum possunt Clerici defendere, & eripere de manibus iustitiæ, secũdum Archidiaconum, & Albericum, & Bernardũ Diaz de Lugo, quos, & alios ad hoc allegat nouissimè Ponce de Leon Mexia *h*. Quod verũ intelligit Azeuedo, *i* quotiescunque constaret iniustè extrahi ab Ecclesia, vel condẽnatum fore, essetque periculũ in mora; secus tamen aliàs, tunc enim licet potestati iniustè exequenti resistere, quoties manife-

g Ant. Gomez l. 3. varia. ca. 3. num. 21. in fine.

h Mexia in apparato l. de Toledo. n. 11. fund. 2. part. nu. 24.

i Azeuedo in l. 3. tit. 2. lib. 1. compil. nu. 27.

manifestum est iniustè procedere, vel damnum est irreparabile, secundum Doctores, maximè Oroscū *a* nam aliàs dum res est in dubio, minimè resistendum est iudici seculari, præsertim per Ecclesiasticos, quibus iam arma ad hoc concessa sunt, scilicet excommunicationes, & censuræ, non verò enses & gladii, vt habetur in Concilio Tridentino *b* & in quadam regali lege nouæ compilationis.

a Oroscus in l. vt vim. nu. 16. col. 11. ff. de iust. & iure.
b Tri. 25. sess. c. 3. de refor. l. 6. tit. 4. li. 1. noua compil.

Aduertendum denique circa prædictam constitutionem, quod accepi à quodam grauissimo, & satis Docto meo condiscipulo, in regnis Portugalliæ regio auditore, eam in ipsis regnis minimè fuisse receptam, cùm ex defensione delinquentium ab Ecclesia extractorū, gladius secularis vires sæpius posset amittere; an autem in Hispaniis sit recepta, nolo iudicare, solum enim iudico eam esse maximè rationi cōformem, cum tam iudicibus secularibus, quàm Ecclesiasticis, quàm immunitati Ecclesiasticæ medium quoddam proponat, quo omnia pacificè in republica peragantur.

ARTICVLVS IV.

An clerici, & monachi gaudeant immunitate Ecclesiæ.

Respondeo dicendo, quod Abbas *c* tenet per multa fundamēta, quod non, quem sequitur Bern. Diaz de Lugo, cum hac limitatione tamen, vt non procedat, quando clericus ab Ecclesia extractus, post degradationem est seculari curiæ tradendus; nam tunc dicit, quod post degradationem, & verbalem in sententia traditionem curiæ seculari ad Ecclesiam restituatur, quam limitationem non admittit Couarruuias *d* vrgenti ratione, nam quando crimina committuntur, quæ degradatione, & traditione curiæ seculari digna sunt, propter eorum enormitatem, & immunitatem, gaudere non debent delinquentes immunitate Ecclesiarum, & sic non erunt reducendi ad Ecclesiā. Quam sententiam sequitur Salzedo *e* Ex quo infertur, qd clericus, aut religiosus Sodomita si per proprium motum Pij V. tradantur curiæ seculari, non gaudebunt Ecclesiæ immunitate, & hodie indistinctè seruatur in practica opinio Abbatis, prout testatur Iulius Clarus. *f* Quod est tenendum, licet contrariū tenuerit Menchaca *g*. Vtrum autem Laici Sodomiam committentes gaudeant immunitate Ecclesiæ, si ad ipsam confugiant, Couarruuias *h* partem amplectitur negatiuam, affirmans non debere gaudere immunitate Ecclesiastica: ipsum sequitur Auendannus *i* dicēs in grauissimis delictis fugiēs ad Ecclesiam non debere gaudere eius immunitate in hoc tamen ait Iulius Clarus *K* standum esse con suetudini. Quod attinet ad religiosos, aduertendū, quod Baptista *l* de Salis in sua summa asserit, quod religiosis non valet immunitas Ecclesiæ, quia raro aut nunquam exeunt claustrum monasterij. Nam secundum regulam eorum, & iure communi possunt per eorum superiores in monasterio arceri, verberari, & incarcerari, & si opus est de monasterio expelli, & in aliis monasteriis arctioribus intrudi, prout in Iure *m* videmus definitum.

c Abbas in c. inter alia de immuni. eccl. Bern in prac. c. 115.
d Cou. lib. 2. var. c. 20. nu. 16.
e Salz. in pra. crim. c. 115.
f Clarus in pr. crim. §. fin. q. 30. nu. 16.
g Mēc de res. §. 22. par. 3. n. 54.
h Cou. vbi su. c. 20. n. 8. et 9
i Auen. de exeq. mā. de pr. 1. p. c. 229.
K Clarus. d. q. 30. nu. 12.
l Salis in sū. tit. immunitatis. 1. f. 77. p. 2. co. 1.
m c. vniuersitatis. de sent. exco.

ARTICVLVS V.

1 *Vtrum, si Iudex securitatem dederit religiosis, vt ei tradant in eorum monasterio detentum, & ipsum reducet, si immunitate Ecclesiastica gaudet, efficiantur irregulares tales religiosi, si fidem iudex non seruauerit, & laqueo delinquentem suspenderit.*

Respondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis ex parte pendet ex resolutione eius, de qua agunt Doctores, an scilicet iudex teneatur securitatis fidem seruare, & remittere ad monasterium delinquentem. Et Antonius Gomez *n* inquit, quod si delictum, quod ille perpetrauerit, erat tale, quod non priuabat eum immunitate, remittendus est Ecclesiæ, & fides seruanda, & hanc ibi dicit tenere Doctores, & communiter testatur Couarruuias, *o* secus si delictum priuabat eum immunitate quia non tenebatur illum remittere.

n Anton. Gomez. lib. 3. variar. c. 12. n. 7
o Couar. li. 1. var. c. 2. n. 16.

Et hoc confirmatur, nam etiam iudex tenetur fidem seruare, quam dedit delinquenti, eum non offendendi, si confiteretur delictum, in conscientia enim tenetur iudex fidem promissam seruare, secū dum Hieronymum Cuchalon *p*, & Nauarrū, quod intelligitur, si non tenebatur confiteri, & sic dolo fuit attractus ad confitendum: at si tenebatur confiteri, non diceremus ego teneri talem fidem seruare: imo potius dicerem, iudicem talem fidem dando peccauisse mortaliter, si animum habuit illā adimplendi, cum habuisset animum faciendi illud, quod secundum ius, & sibi ratione officij erat illicitum, non castigando delinquentem, prout secundum Sacros Canones sibi erat concessum, & secundum hanc Doctrinam existimo intelligenda tradita à Iulio Claro *q*, Couaruuia, & Azeuedo. His sic præhibatis, ad id, quod in principio quæstionis proposuimus deueniendo, respondeo, quod si iudex tenebatur extractum ab Ecclesia reducere, quia delictū ipsum nō priuabat immunitate Ecclesiastica, & fidem non seruauit, & laqueo suspendit delinquentem, non liberatem ego dictos religiosos, saltem in foro exteriori ab irregularitate, licet enim iudex ipsis de reducendo fidem præstiterit, communiter tamen iudices ipsam nunquam seruant, & non potest negari, ipsos religiosos culpam non leuem commisisse, & rei illicitæ operam dedisse, priuando ipsū delinquentem Ecclesia, cuius immunitate iure gaudebat, & à fortiori remanebunt irregulares ipsum delinquentem tradendo in eo casu, quo ipsum ad Ecclesiam iudex remittere minimè tenebatur, cum enim deberent scire hoc casu minimè ipsis fore fidem seruandam, nescio quo iure ab hac grauissima traditionis culpa possimus eximere, & per consequens nec etiam ab irregularitate ex hoc facto sequuta, præsertim cum habuerint facile protestationis iuridicæ remedium, qua ab ea nota possent cuadere. Dixi (*in foro exteriori*) tanta enim esse posset iudicis fama bonitatis, & veritatis, & tanta eorum religiosorum simplicitas, vt eos à culpa in hoc facto liberarem, & per consequens ab irregularitate ratione culpæ contractæ, præcipuè si consuluerunt in eo loco sapientiores, sunt immunes.

p Cuchal. in addit. ad Decium in l. cantu. nu. 7. lit. B. ff. de reg. iu. Na. in c. 25. n. 22.
q Clarus in pract. crim. li. 1. §. fin. q. 51. Couar. d. c. 2. Azeu. li. 1. noua compil. tit. 2. in l. 3. p. 26 ca. 2. & p. 27. c. 1.

QVAESTIO LI.

De electione per scrutinium, in quindecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quindecim quæruntur.

1 Quid, & quotuplex sit electio.
2 *Vtrum, in electione per scrutinium, scrutatores debeant esse tres.*
3 *Ad quid obligātur scrutatores in electione faciēda.*

4 *Quomodo sint danda suffragia in electionibus per scrutinium.*
5 *Vtrum tantum ordine sacro insigniti habeant vocē actiuam in electionibus.*
6 *Vtrum vota absentium possint suppleri.*
7 *Vtrum possit suffragium semel datum reuocari, aut electio per scrutinium reiterari.*
8 *Vtrum conueniens sit fieri electionem per scrutinium aut sortes.*
9 *Vtrum valeat electio alicuius, si scriba sine aliqua fraude, & malitia schedulā suffragij publicauit.*
10 *Vtrum electio debeat esse libera.*
11 *Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque possit iuridicè fieri.*
12 *Vtrum consuetudo valeat à septem annis, & octo inducta in quadam religione, vt tantùm prudentiores re, & ætate, habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus superiorum.*
13 *Vtrum illius votum, qui misit in vrnam schedulam albam sit inter vota electorum connumerandum.*
14 *Vtrum statim collatis eligentium suffragijs sit electio publicanda.*
15 *Vtrum electio possit fieri in nocte.*

ARTICVLVS I.

Quid, & Quotuplex sit Electio.

RESpondeo dicendo, quod D. Thomas *a* sequens Aristotelem definit electionem dicens, quod est multorum placētium in ordine ad finem vnius præceptio, sed secundum Hostiensem, & Ioannem Andræam aliter definitur, scilicet quod sit idoneæ personæ ad dignitatem, vel fraternam societatem seruata forma canonica facta vocatio. Et electio est triplex. Prima est per modum scrutinij: secunda per modum compromissi: tertia per modum communis inspirationis, de quibus Innocentius Papa *b* ait in hunc modum. *Statuimus, vt cum electio fuerit celebranda præsentibus omnibus, qui volunt, & debent, & possunt commodè interesse, assumantur de collegio fide digni qui secreto. & sigillatim vota cunctorum diligenter examinent & exquirant, & in scriptis redacta mox publicentur in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in qua omnes, vel maior pars, & sanior capituli consentit, vel saltem potestas eligendi aliquibus viris idoneis committatur, qui voce omnium Ecclesiæ viduatæ prouiderent de pastore: aliter electio facta non valet, nisi forte cōmuniter esset ab omnibus, quasi per inspirationem absque vitio celebrata.* Hæc Innocentius, & tradit Petrus Gregorius. *c*

a D. Th. 2. 2. q. 13. Arist. 2. ethic.

b ca. quia propter de elect.

c Petrus Gre. Syntag. iur. 2. p. c. 12. à n. 19

ARTICVLVS II.

Vtrum in electione per scrutinium scrutatores debeant esse tres.

REspondeo, quod scrutatores debent esse tres de collegio, prout definit Innocētius *d* numerus trium scrutatorum desideratur, quia is numerus magis perfectus creditur, & fraudem excludit, faciliúsque cōcordes fiunt, cum facilè duo discordes esse possint, ac vix fit, quin duo ex tribus inter se consentiant. Quare creditur electionis substātiam hunc numerum exigere, prout tradunt Hostiensis, *e* Abbas, & Petrus Biaxius: si verò collegium non ita sit numerosum, vt tres scrutatores constituere possit, putà quia totum collegium in tribus tantùm consistat, vel duobus, non erit hæc forma seruāda, cum scrutari non possit, sed quomodocunque electio fiat, tenebit, prout tenent Abbas *f*, & Ioannes Andræas, idem Abbas, Crauetta, Biaxius, & Rolandus, neque opus est in hoc casu, vt electores cōpellantur procedere vi cōpromissi, quidquid Hostiensis *g* fuerit opinatus, quem merito cæteri non sequū tur: si verò vnus tantùm ex collegio inueniatur, satis est, quod suum exprimat cōsensum protinus eligendo, nec exigitur, vt coram testibus consensum suum exprimat, & postea eligat, electionemque publicet, iuxta Innocentium *h*, & Ioānem Andræam, & Petrum Biaxium.

d Inn. in d. c. quia propter.
e Host. in sū. tit. de elec. §. qualiter facie da sit versic. colleg. Abb. in d. c. Quia propter Biaxius de elect. c. 24. part. 3.

f Andreas, & Abbas in d. c. Quia propter idem consi. 25 col. 2. l. 2. Crauet. consil. 12. col. 2. Biax. vbi sup. Rol. cons. 43. num. 37. li. 2.
g Host. vbi su.
h Inn. in l. c. quia propter Ioann. Andr. in regul. in 10 so in Mertur. Biax. vbi sup. 3. p. c. 23.

ARTICVLVS III.

Ad quid obligantur scrutatores in electione facienda.

REspondeo dicendo, quod scrutatores nō prius scrutari debent incipere, quàm duplici iureiurando se obstrinxerint in manibus præsulis collegij, altero quidem, quod scrutinij causa præstant, altero quod aliis ex collegio commune est, cum & ipsi ex collegio sint, priori quidem bonam in scrutando, sinceramque fidem, & secretam, altero pro babilitatem, & integritatem in eligendo pollicentur, prout tradit Petrus à Biaxio. *i* Quibus sic peractis scrutatores singulorū ex collegio propositæ eis prius iure iurando, & in religionibus obedientiæ vota secretò seorsum ordine suo exquirēt, iuxta ea quæ in iure *K* decernūtur, & in nostra religione minorum de obseruātia fit per schedulas secretas, iuxta constitutionem, & Bullam Sixti V. de qua infra, *l* nisi enim secretò res agerentur, metuendum est, ne aliqui formidolosi libertate sua inferendo votū ob potentiorum metum vti non auderent, aut ne quis ab aliquo seductus in diuersam partem à mēte sua distraheretur, iuxta Innocentium *m*, & Ioānem Andræam, Abbatem, & Biaxium. Aduerte tamē, quod in grauissimis negotijs scrutatoribus testes adhiberi possunt, quo res citra omnem suspicionem procedat, iuxta Innocentium *n*, & Abbatem.

In primis tamen se inuicem scrutabuntur, antequam ex collegio vllum, excepto eo, qui cęteris omnibus dignior fuerit, scrutari incipiant, ne aliarum sententiarum conscij ex illis suas sumant, & informent, iuxta Innocentium *o*, Abbatem, & Biaxium: at hoc non est necessarium fieri, vbi sumuntur suffragia per schedulas secretas obsignatas, sicut in electionibus nostræ religionis. Quod si scrutinium eadem die, aut altera absolui non poterit, ob magnum numerum forte eligentium poterit altera die, atque etiam alijs diebus continuari negotium perfici, ac multò magis ad actus naturę necessarios diuertere eos licebit, putà ad reficiendum corpus cibo, aliave necessitate: vno autem, aut altero ex scrutatoribus deficiente, putà morte, aut aduersa valetudine, alter loco eius subrogandus erit, iuxta Innocentium, Ioannem Andream, Abbatem, & Biaxium, & tradit Marcus Antonius Cuqus.

i Biaxius de ele. p. 3. c. 24

K l cap. quia propter.
l In fin. art.

m Inn. Andr. & Abbas in d. c. quia propter Biaxius vbi sup. 3. pa. c. 25.
n Innocen. & Abb. vbi sup. Biax. vbi supra c. 26.
o Inoc. Abb. And. & Biax. vbi sup. q. 26. Cuqus lib. 4. maio. inst. tit. de elec. n. 104 vsque ad nu. 113.

ARTICVLVS IV.

Quomodo sint danda suffragia in electionibus per scrutinium.

REspondeo dicendo, quod suffragiorum ferendorū hæc similisve erit forma, videlicet, eligo talem,

talem, seu nomino talem, seu consentio in talem, iuxta Ioannem Andræam, *a* & Syluestrum, & ipsa suffragia pura, certaque in eligendo esse debent, non sub conditione incerta, & ambigua, nec sub disiunctiua, inania hæc essent, & non modo cæterorum vim non impedirent, sed etiam accrescerent voces illorum, qui non purè consenserint alijs, iuxta quandam Decretalem. *b* Quo circa si quatuor ex duodecim canonicis huiusmodi suffragia protulerint, eligendi potestas sic in reliquis octo residebit, vt quod ipsi, eorumuè pars maior statuerit, & electio ab ipsis facta perinde valeat, ac si quatuor illi ex collegio non essent, idque confestim, & simul, atque talem sententiam scrutatoribus ediderunt, non expectato electionis fine, & euentu, iuxta quãdam Glossam. *c* Caueat igitur qui rectè vult suffragium ferre, ne eligat hoc modo, videlicet. Eligo quem N. elegerit, nam esset incerta; neque hoc modo, Eligo Petrum, aut Andræam, esset enim alternatiua; neque hoc modo, Eligo Petrum, si discesserit à Fratribus suis, vel si cõuersatus fuerit cum talibus, aliauè conditione apposita. Non creditur tamen conditionem illam vitiare, quæ insit ex natura actus, puta, Eligo Petrum ad Episcopatum, si vacat, & hæc vide tur verior sententia, quam alia Decij *d*, prout probat Cuqus, non enim minus dicitur seruata forma, aut actus purè & simpliciter factus, si exprimatur id, quod etiam non expressum suapte natura inest. Et confirmatur, quia conditio de præsenti non est cond tio propriè, prout notatur in Iure. *e* Quapropter hæc electio valet, Eligo Petrum, si præsidenti in capitulo placuerit, cum hæc conditio tacitè intelligatur, prout tenet Cuqus contra Ripam contrarium sentientem, dicens non valere istam electionem ad beneficium, si Papæ placuerit.

a Andr. in d. c. quia propter Sylu. ss. verb. electio. 1 § 1. v. 6. quæritur.
b cap. 2. de elect. lib. 6.
c Glos. pen. in d. c. 2.
d Decius in l. actus legitimi de re. iuris Cuqus lib. 4. maior. instit. tit. de elect. nu. 219.
e d. l. actus legit.

ARTICVLVS V.

Vtrum ordine sacro insigniti habeant vocem actiuam in electionibus.

RESpondeo dicendo, quod nemo in Cathedralibus, collegiatis, sæcularibus, vel regularibus ecclesijs suffragiorum ius habet, quanuis hoc ius ab omnibus collegis concessum ei fuerit, nisi in subdiaconatus ordinem saltem sit receptus, iuxta quandã Clementinã *f*, neque expectandus est, & ab electione supersedendum, & si ordines accipere sit paratus intra tempus à Iure electioni celebrandæ præfixum, sed electionem festinare possunt, iuxta quandam Glossam *g*, vbi Bonifacius Vitalinus, Imola, & alij, quemadmodum neque expectare eum tenetur impuberem, qui intra electionis tempora ad pubertatem peruenturus est, neque excommunicatũ, qui absolutionem est impetraturus, neque tyronem, id est nouitium, dicentem se velle profiteri, neque absentem volentem intra tempus reuerti, iuxta dictã Glossam *h*, & Imolã; vocatio enim diuturna ferenda nõ est, vbi electio accelerari potest iuxta Sacros Canones *i*. Si tamen mora esset modica futura, neque damnum vllum Ecclesiæ allatura, & malignitate quadam potius illos excludendi, & quadam astutia, vel dolo potius, ne eum eligerent, quem ipsi vellent, quàm ecclesiasticæ rei bene gerendæ studio sic festinassent, ne absentes venirent, non esset ipsis ab sentibus ad tempus conquirendi locus, argumento eorum, quæ in sacris Canonibus *K* notantur.

Aduerte tamen, quod si ad sacros ordines ante vigesimum secundum annum perperam sit quis receptus, ad suffragia ferenda æquè admittetur, sicut alij legitimè ordinati, quia nõ tam ordo facer, quã ius religionis hoc ius tribuere creditur, iuxta Abbatem *l*, Petrum Biaxium, & M. Antonium Cuqum: & ius antiquum non prohibet ab electione remoueri eos, qui Octodecim annorum ætatem attigerint. Quod probatur, nam in quadam Clementina *m* ordinatur, vt qui decimum octauum annum attigerit, ad subdiaconatus gradum possit ascendere, & per consequens hac ætate poterant esse electores, & habiles aliàs, & ius Concilij Tridentini *n* licet innouet antiquum dictæ Clementinæ, quod scilicet non possint præstare suffragium, nisi sint ordinibus sacris insigniti, non tamen vult, quod ipsi sacris præficiendi, qui sunt ad suffragium admittendi, attingant vigesimum secundum ætatis annum, quam ætatem requirit Concilium Tridentinum, vt sacris initientur. Denique Concilium Tridẽtinum non determinat, quod qui vigesimum annum attigerint, tantùm vocem habeant, sed solum determinat, quod sint sacris ordinibus initiati, & sic sufficit, quod postquam attigerint annum Decimum Octauum, initientur, vt dictum suffragium possint dare. Verum est tamen, quod licet ex prædicto capite nõ prohibeatur à vocibus dandis, ex aliquo capite vtique prohibentur, si scienter ante ætatem sunt ad sacros ordines promoti, cum in hoc casu sint ipso iure suspensi, prout *o* infra declarabimus, & taliter suspensi eligere non possint, sublata tamen suspensione ego non inuenio, cur à suffragando sint abstrahendi.

Et aduertendum, quod si quis electionis tempore idoneus reperiatur, quia vacationis præposituræ tempore aliquid patiebatur aduersum, vt quia erat excommunicatus, aut Nouitius, vel sacris nondum ordinatus, nihil oberit, quin eligere, vt quicumque alius idoneus possit, iuxta quandam Glossam *p*, Butrium, Vitalinum, Imolam, & Decium.

Sed quoad regulares solet dubitari. Primum vtrũ illa verba, *vel à regulari Ecclesia*, posita in Concilio Tridentino *q* intelligantur de monasterijs Mendicantium, & aliarum religionum sub regulari disciplina viuentium. Secundum est, quid intelligitur per dicta verba, *Non habeant vocem in huiusmodi Ecclesijs*, vtrum scilicet intelligantur de voce in vniuersali, vt scilicet in nullo negotio capitulari vocem habeant, an verò intelligantur limitate, vt scilicet in solis electionibus canonicis eam vocem nõ habeant, in alijs autem negotijs capitularibus ea minimè priuentur; Et respondetur, quod attento literali Concilij contextu, videtur quod supradicta verba non intelliguntur de religiosis Mendicantium ordinum, illa enim verba, vel à regulari Ecclesia, solùm in Ecclesijs Canonicorum regularium verificantur, quæ vocantur propriè Ecclesiæ, prout ait quidam Canon. *r* & in hoc à domibus religiosorum differunt, quæ monasteria, pia loca, vel religiosa vocantur, vt ait Paulus de Castro, *s* & hæc est vna differentia inter canonicos regulares, & monachos inter multas alias, quæ colliguntur per Doctores *t*. Et confirmatur ex quadam Decretali *u* ibi. *In Ecclesijs quoque regularibus, vel monasterijs hi non sunt tacitè* professi, quæ Decretalis innuit differentiam inter Ecclesias regulares, & monasteria. Vnde cum Concilium loquatur in Ecclesijs regularibus edens quandam legem pœnalem, & correctoriam voce actiua priuantem eos, qui ordine sacro non sunt insigniti ad monasteria, & pia loca, & religiosa, in quibus non loquitur, minimè debet extendi.

Quod secundò probatur ex verbis dicti Concilij paulo inferius ibi. *Ac qualibet beneficia in dictis* Eccle-

f Clem. vt hi qui de ætat. & qualit.
g Gloss. in d. Clem. vt hi qui vers. ten. circa mediũ. vbi Vitalinus. num. 26. Imol. nu. 13.
h Glossa. & Imola vbi su.
i c. ne pro de ffectu de ele. c. oblita ad fi. de appel.
K c. eumdilectis de dolo, et contu. Glos. in c. cupientes ver. impedim. circa fin. de elec. lib. 6.
l Abb. in ca. pro illorum e. 2. de preben. Biaxi. in cap. 17. par. 1. de elect. Cuqus li. 4. maior. instit. tit. 1. de lect. num. 74.
m Clem. 2. de ætat. & qual.
n Conc. Trid. sess. 22. c. 4. de reform.
o infra. 3. 10.
p Glo. But. Vita. & Imola in d. Clem. ut in super ver. constituto Decius cõs. 214. col. 1. c. quod sicut in fin. & c. cum inter in fin. de elect. c. dudũ. 1. ante fin. de elect. lib. 7.
q cõci. vbi su.
r c. nullus. 19. q. 3.
s Castro in Auth. ingre. in princ. C. de sacrosan. Eccles.
t DD. in rubrica & in l. quod Dei timor. C. de sta tu mona.
u c. 1. x eo quod § in Eccle. de ele. li. 6.

Ecclesiis obtinent. Nam cum talia sint subiecta, qualia demonstrant prædicata, cum hæc verba vltima non possint habere locum in monasterijs, sequitur quod principium capituli in eisdem non loquitur, sed in alijs Ecclesijs, in quibus reperiuntur dignitates, officia, præbendæ, & alia beneficia: & verbum Concilij ibi, *Regulari Ecclesia*, tantùm habebit locũ in Ecclesijs canonicorum regularium.

Tertiò probatur, nam certum est, quod ordini canonicorum regularium per se competit, quod sint clerici, religioni autem monachorum non per se competit, vt sint clerici, vt docet Diuus Thomas, *a* & colligitur ex quodam canone, & ita in principio monachi non erant clerici, vt inquit quædam Glossa, *b* Abbas, Innocentius, Calderinus, & probant Archidiaconus, Cardinalis Florentinus, & Syluester; monachus enim non præsupponit clericatum, nec sufficientiam, & idoneitatem ad ordines, vt inquit quidam textus iuncta sua Glossa; *c* ideo omnino Laico potest conferri monachatus, vt inquit Abbas. *d* Ex quibus verisimiliter colligitur, quod Concilium Tridentinum non prohibuit religiosis, vt voce actiua non gauderent, nisi ordine Sacro fuerint insigniti, & licet in multis æquiparentur Canonici regulares, & monachi, quia regula monachorum non est seiuncta à Sanctorum monachorũ consortio, vt multis iuribus coniunctis suis Glossis probatur, & traducit Abbas, & Iason, & Petrus de Ruberto inter consilia Federici, & Oldradus. At in hac materia correctoria, & pœnali non est, cur verba Concilij loquentia in Ecclesijs canonicorum regularium extendantur ad monasteria monachorũ. Ita firmauit Doctissimus Doctor Didacus à Vera, Sacrorum Canonũ Salmanticæ Academiæ dignissimus Primarius. Ego autem eandem sententiam volo confirmare amplius, nam cum in dicto Concilij Tridentini Decreto innouatur Clementina, *vt hi de ætate, & qualitate*, ad dictam clementinam est nobis recurrendum, ex intellectu enim ipsius, intellectus prædicti Decreti deriuatur: ait enim, *vt hi qui diuinis in Cathedralibus, vel collegiatis secularibus, vel regularibus Ecclesiis sunt mancipati officijs, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos Sacros ordines propensius inducantur, statuimus, vt nullus de cætero in huiusmodi Ecclesijs vocem in capitulo habeat, etiam si hoc sibi ab alijs liberè concedatur, nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus; illi verò, qui dignitates, personatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines sunt annexi pacificè nunc obtinent in eisdem, vel obtinuerint in futurum, nisi (iusto impedimento cessante) ad huiusmodi ordines se promoueri fecerint infra annum, extunc donec ad eos promoti fuerint nullo modo vocem in capitulo habeant earundem.* Hæc in dicta Clementina innouata per Concilium.

a D.Th. 2.2. q.189. art.8. ad 2. c. generaliter 1 prin. 16.q.1.
b Glos. vers. Abbas in c. à diacon. 93. di. Inno. in ca. 2. & ibi Abba. n. 2. de instit. Cald. nu. 9. in c.1. de iureiu. & in c. 1. nu. 7 ne cler. l. vo uent. Archidia. in c. mandam. 19. q. 3. Car. S. Sixti. in ca. null. eadem c & q. in q. 1. Flor. in 3. p. tit. 16. c. 4 §. 1. Sylu. ver. religio. 4. q. 8.
c Glos. in c. legi. ver. instructio. 16. q. 1.
d Abbas in c. officij. col. 3. de elect.
e cap præsent clericus 20. q 3 in fine iũ ctam glo si. in c. 2. de postul. glo. fin. in ca. cũ in magist. de electio. & ca. quod Dei timorem ver. laxio. de stat. mona. Abbas in c. 2. de sup. negl. præ. Iasõ in Auth. nu. 24. C. de Sacrosan. Rubr. cons. 25. Oldrad. consil. 322.

Et vt clarius hoc fiat, & nostra inductio efficacius probet nostrum intentum, vt ego possum colligere ex mente huius Clementinæ est, quod aliqui diuinis mancipabantur officijs in prædictis Ecclesijs, & quia expectabant aliqua bona temporalia magni valoris, nolebant sacris initiari, vt sic essent liberi ad contrahendum matrimoniũ, & quidam eorum cum hac libertate reditus magnos Ecclesiasticos in dictis Ecclesijs habebant, quibus volens Summus Pontifex obuiare, definiuit primo, ut diuinis mancipati officijs non haberent vocem in capitulo, nisi qui saltem subdiaconatus ordine fuerint insigniti: & secundo definiuit, vt qui haberent in dictis Ecclesijs dignitates, personatus, officia, atque præbendas, quibus ordines sacri sunt annexi, vt explicat Concilium Tridentinum, *f* intra annum his initientur, aliàs vocem in capitulo minimè habeant; ordine enim sacro insigniti ad contrahendum matrimonium non poterunt aspirare, & diuinis officijs cantando Epistolam, & Euangelium irreuocabiliter erunt emancipati. Quæ omnia cessant in regularibus ordinum Mendicantium, & aliarum religionum, qui professi minimè possunt contrahere matrimonium.

f Trid. ses. 21. c. 4.

Quod amplius confirmatur ex eodem Concilio Tridentino, vbi ait, *quod Episcopi in dictis Ecclesijs cogãt ipsos sacris initiatos ordinibus, vt diebus statutis dictos ordines per se ipsos exerceant, ac cætera omnia officia quæ debent in cultu diuino, præstent sub eisdem, & alijs grauioribus pœnis.* Ex quibus verbis satis colligitur, quod non loquitur Concilium de professis in ordinibus Mendicantibus, sed de his, qui præficiuntur in Ecclesijs regularibus Episcopis subiectis, vt est Metropolis Pamplonæ, & Ecclesia Dominæ nostræ del Pilar de Saragoça. Et confirmatur ex eadem Clementina, & Concilio ibi, *In Ecclesia regulari diuinis mancipatus officijs*, si enim voluisset loqui de professis in ordinibus Mendicantibus, & in alijs non Mendicantibus, diceret, in Ecclesia regulari, vel monasterio diuinis mancipatus officijs, & professus; sicut videmus dixisse in electionis materia Bonifacium VIII. *g* ait enim, *in Ecclesiis quoque regularibus, vel monasterijs hi, qui non sunt tacitè, vel expressè professi, non debent cum professis, vel conuersi Laicum clericis, electionibus interesse.* Denique confirmatur, nam in ordinibus Mendicantibus, & in alijs ordinibus statuitur, vt recenter professi non initientur sacris vsque ad quartum, aut quintum post professionem annum, vt hi in humilitate radicati crescant de virtute in virtutem.

g c. ex eo qd. § in Eccle. de de elect. lib. 6.

Et in ordinationibus Toletanis *h* Generalibus Nostræ Sacræ Religionis ordinatum est in hunc modum.

h Ordo Tole. c. 1. de recept. Nouitiorum.

Nemo potest ascendere ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum ætatis annum, & nisi post tres annos in religione expletos ad Diaconatus ante vigesimum tertium, & ante quartum annum in monachatu consumptum, ad presbyteratus ante vigesimum quintum, & ante quintum annum in vita regulari perfectum. Quæ instituta non est credendum Summũ Pontificem voluisse in aliquo infirmare, tollendo vocem secundũ ius professis in dictis religionibus, vt ipsi propensius ad suscipiendos sacros ordines inducantur.

Et in ordine Militari Diui Iacobi est quædam constitutio, quæ in hunc modum loquitur.

Mandamos que ningun religioso pueda ser ordenado de Epistola, hasta que ya passado dos annos despues que recibio el habito, y tres para ser ordenado de Euangelio, y para ser ordenado de Missa ayan de passar quarto annos, y los nuestros Priores lo guarden assi, y no consien tan cosa en contrario, habetur in establecimientis *i* huius ordinis.

i Establecimien. ord. ti. 12 de los Priores, & fo. 95.

Ex quibus colligitur intellectus ad ordinationẽ generalem nostræ Sacræ Religionis, vbi agendo de Guardianorum electione ait, *in Guardiani electione omnes Sacerdotes, & clerici in Sacris ordinibus* *K* *constituti habentes duos professionis annos completos poterunt suffragari.* Hæc enim constitutio non est extracta ex Concilio Tridentino, sed est constitutio ordinis conformis tamen Concilio supradicto, & hac ratione poterunt prælati in ea ex causa iusta dispensare. Iusta autem causa erit, quãdo repertus fuerit aliquis iuuenis in religione, qui propter aliquã causã licet septimũ annũ professionis habeat;

K Ordi. Tole. c. 7. de ele. ti. de Guardi.

non

non potuit sacris initiari, & non poterunt tamen dispensare cum cõuersis Laicis, vt possint suffragari in Guardianorum electione: non solùm enim in dictis Constitutionibus Generalibus id prohibetur, sed etiam in iure communi *a ibi, neque conuersi Laici cum clericis, electionibus interesse.* Super quo iure non possunt dispensare dicti prælati. Verum est tamen, quod in nostra religione in partibus Italiæ adhuc habent vocem, siquidem Guardiani creätur, & vt discreti ad capitulum Generale, vel Prouinciale mittuntur regulæ nostræ particulari priuilegio muniti. Et ait Bonifacius *b* de Vitalinis, quod vbi est dare aliquos deputatos ad diuina officia, sicut sunt laici conuersi in Ecclesiis præcipuè regularibus, tunc statur iuri antiquo, vt tales non repellantur à voce capitulari, ex eo quod non sint in sacris dummodo tamen aliàs haberent vocem ex priuilegio, statuto, vel fundatione, vel consuetudine, vt notat Glossa *c* quædam: hæc, & alia adducit Bonifacius de Vitalinis.

a d. cap. ex eo quod §. in Ecclesia.

b Bonifac. de Vitalin. in Clem. de æta. & qualit. ca. vt hi, qui.

c Glo. in ca. ex eo. de elect. li. 6.

Et quantum verò ad secundum respondetur, qđ dato, quod in monasteriis priuentur voce actiua, non tamen priuantur ea in vniuersali, in multis enim negotiis particularibus, licet non sint sacris insigniti, vocem habent in nostra religione Minorũ, vt in nouitiorum receptione, &c.

ARTICVLVS VI.

Vtrum vota absentium possint suppleri.

RESpondeo dicendo, quod potest quis per procuratorem absens legitimè impeditus uotum suum dare, iustique impedimenti causam saltem iureiurando affirmando iuxta id, quod dicitur in iure *d* neque hoc est per Concilium Tridentinum *e* renocatum, vbi dicitur. Neque in posterum liceat Prouinciales, aut Abbates Priores, aut alios quoscunque titulares ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces, & suffragia absentium supplere. Nam respondetur, quod illustrissimi domini Cardinales declarauerunt, non perinde tolli, quin si ex institutis alicuius religionis liceat superiorib. absentibus, & legitimè impeditis mittere ad Capitulum Generale aliquem fratrem, qui tanquam eorum procurator suo loco, & nomine det vocem in electione, id etiam tunc liberè, & licitè facere possunt eodem prorsus modo, quo antea fiebat, Ita refert fuisse responsum ab illustrissimis dominis Cardinalibus anno millesimo, quingentesimo, septuagesimo, octauo die Augusti reuerendissimus Pater Parassellus in libro priuilegiorum Minorum, Concilium enim solùm tollit consuetudinem quandam antiquam, qua in aliquibus religionibus præsidentes in capitulo, Vota absentium, propria authoritate supplebant, dicendo, hic loco talis Prouincialis substituatur, & hic loco alterius ad effectũ electionis faciendæ, quod in magnum religionis vertebatur detrimentum, cum hoc modo electiones non secundum Deum fieri contingeret.

d c. quia propter §. illud autem de ele.

e Conc. Trid. sess. 25. de regula. c. 6.

ARTICVLVS VII.

Vtrum possit suffragium semel datum reuocari, aut electio per scrutinium recitari.

RESpondeo dicendo, quod licet quis uotum scrutatoribus aperiat, & cupiat alium potius eligere, dum res adhuc integra sit, hoc facere licebit alium potius eligendo. Sed hoc debet fieri quandiu scrutatores nondum electoribus sese permiscuerint, sed ab alijs seiuncti officio suo obeundo incumbunt. Atque postquam sunt suffragia permixta, quamuis non sicut scrutatores, recitare inceperint, sera certè esset voti, & suffragij mutatio: nec audiendus est, qui alium priore omisso eligere vellet, iuxta Glossam, *f* Ioannem Andręam, Abbatem, & Biaxium, quin etiam si publicato scrutinio deprehendatur eum, qui a toto collegio, vel maiori parte electus fuit, eligi non debuisse propter aliquã notam, vel vitium (vt quia forte naturalis) illegitimè eum promouere impedirent, aut quia haberent aliud impedimentum, non est interdictum eis adhuc scrutinium repetere aliùmque eligere, qui nihil vitij patiatur, vt post Ioannem Andręam, & Innocentium tenet Hostiensis, *g* & Biaxius. Nec ex hoc quasi indignum elegerint potestate eligendi, ea vice priuati, aut priuandi sunt, cum electionem non perfecerint, & generaliter quandocunque electio nulla redderetur iam facta, scriptũ licere eam denuo repetere, iuxta Abbatem, *h* & tradit Marcus Antonius Cuqus.

f Glo. Andr. Abb. in c. vni co vers. occul. vt eccles. benefi. Biax. 3. par. de ele. c. 37. nu. 1.

g Hostien. in sum. titu. de elect. §. qualiter. vers. nullus prorsus Biax. vbi su. c. 3.

h Ab. vbi su. Cuqus lib. 4. Maio. inst. ti. de elec. n. 146

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conueniens sit fieri electionem per scrutinium, an per sortes.

RESpondeo dicendo, quod hic modus dandi suffragia per vota secreta certior multo, atq; tutior negotijs ipsis consuli videtur, siquidẽ electores cum sciant suffragia sua non manifestanda, liberiùs agunt, neque ampliùs mouentur, nec minis terrentur, non odium, non simultatem cuiusquam ex pauescunt; sic inimicitiis ne oriantur; non enim vindicta aduersus illum excogitatur, quem non cõstat aduersarium fuisse: sic aditus, & ad ambitus, & largitiones occluditur, atque in summa cum uelut remotis arbitris ista agantur, altercationes quoque multæ, quæ ex suffragijs voce prolatis subsequi solent omnino præscinduntur. Et sic in Concilio Tridentino *i* habetur, *vt in electione Abbatum, Generalium, Præpositorum, & aliorum quorumcumq; vtriusque sexus, per vota secreta fiat electio, ita vt singulorũ eligentium nomina nunquam publicentur.* Vnde generalis hodie videtur esse totius orbis consuetudo, ut non solùm apud regulares, & capitula Ecclesiarũ, sed etiam apud alios Senatus, siue Collegia non nisi secretis suffragiis id, quod proponitur, definietur. Vnde Sixtus Quintus in Bulla, *& cum omnis cura,* data Romæ apud D. Marcum die vigesima nona Iulij, anno Domini millesimo quingentesimo, octogesimo septimo, Pontificatus sui anno tertio, ordinauit circa Fratres Minores de obseruantia, *Vt electiones superiorum, aut officialium per ipsos fratres faciendæ, semper fiant per schedulas obsignatas, ita vt suffragia, seu vota, ac ipsorum eligẽtium nomina omnino sint secreta, & occulta, & nunquam publicentur, ac peracto scrutinio schedulæ, & omnia huiusmodi scripta coram omnibus vocalibus illico comburantur.*

i Sess. 25. de reg. c. 6.

Circa quam constitutionem aduertendum est primò, quod loquitur de electionibus superiorum, & officialium, & non de electionibus superiorum, & Abbatissarum, & officialium monasteriorum sub Generali Minorum de Obseruantia Militantium, in quo habetur nolle Sixtum V. per dictam constitutionem obligare, vt electiones monialium per has schedulas fiant; & sic vult, quod electiones earum remaneant in dispositione iuris cõmunis Con-

cilij

cilij Tridentini, a quod loquens de electione Abbatissae, & Priorissae, & quocunq; alio nomine praelatae, vel praepositae, decernit, *quod is qui electioni praeest Episcopus siue alius superior extra monasterij non ingrediatur, sed ante cancellorum fenestellam vota singulorum audiat vel recipiat.* Vnde electio monialium facta non per schedulas obsignatas erit valida; sicut etiam erunt validae electiones factae in aliis ordinibus, licet per schedulas obsignatas non fiant, dummodo per vota secreta peragantur, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nam dicta constitutio solùm pro ordine Minorũ regularis Obseruantiae ordinata est, & electiones in ipso factas sine dicta solemnitate irritas esse decernit, declarans ex nunc irritum, & inane, si secus super his a quocunque quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit, attentati.

a Trid. ses. 25 de reg. c. 7.

Notandum est secundò, non solùm electiones superiorum debere fieri per dictas schedulas obsignatas, sed etiam officialium quorumcunque, & sic obligat Sixtus V. vt electiones discretorum, qui nomine prouinciae, aut conuentus mittuntur ad Capitulum Generale, aut Prouinciale, fiant per dictas schedulas obsignatas. At in quadam congregatione facta à patribus nostri ordinis in conuentu P. N. F. à Victoria Prouinciae Cantabrensis, ordinatum est, vt electio discretorum per sortes fieret, & hunc modum suffragandi nõ voce, populi, sed tacita alia ratione, velut sorte etiam antiquissimis temporibus obseruatum ex sacris literis deprehendimus. Cum Samuel diuina admonitione applicuit omnes Tribus Israel, & cecidit sors super Tribum Beniamin, & ita Rex Saul Israelitico populo constitutus fuit, vt Regum primo *b* narrat historia. Et Matthias in Apostolorum Chorum sorte pariter cooptatus, vt in Actibus *c* Apostolorũ accidisse legimus, & apud varias nationes obseruatum scimus, quod suffragia occulta in republica magis esse censuerint. Sed in primis apud Romanos Vespasiani Imperatoris tẽpore hoc idem declaratum legimus. Nam cum haec altercatio de ratione ferendi suffragii occasione cuiusdam legationis in Senatu accidisset, obtinuit Marcelli sententia, vt secundum vetera exempla, quae sortem legationibus posuerant, eo quoque tẽpore idem retineretur, & res non nominatim, sed vrna decerneretur, ne ambitioni, aut inimicitiis locus relinqueretur, vt Cornelius *d* Tacitus refert. Constitutio autem supradicta Cantabrensis non fuit vsque hodie in nostra religione recepta; Primo propter maximas angustias, quas in eius obseruatione perspexerunt patres ordinis experti posse accidere: tum quia ad eius validitatem propter dictam Sixti V. constitutionem necessaria est Sedis Apostolicae confirmatio, quam non constat Summum Pontificem concessisse, imò de facto non concessit, & sic ordinatũ fuit anno Domini millesimo sexcentesimo, in Capitulo generali celebrato in cõuentu de Aracaeli, vt nulli in conuentibus discreti eligerentur ad capitulum prouinciale.

b 1. Reg. 10.

c Act. 1.

d Tacit. lib. 20. annaliũ.

ARTICVLVS IX.

Vtrum valeat electio alicuius, si scriba sine aliqua, fraude, & malitia, schedulam suffragij publicauerit.

Respondeo dicendo, quod stante Concilio Tridentino, *f* valet electio cuiusdam, etiam si scriba sine vlla fraude, & malitia mõstrauerit schedulam continentem nomen, pro quo quidam suffragabatur. Primo quia defectus clandestinus vnius de capitulo non debet nocere capitulo ignoranti, neque actui ab eo aliàs legitimè facto. Secundò quia alioquin sequeretur, quod vnusquisque electorum posset pro suo arbitrio electionẽ reddere nullam, si conueniret illud eidem, posset enim dicere socio suo clam, pro quo suffragaretur, & electione facta dicere, quod non fuisset secreto suffragatus. Tertiò, quod intentio Concilij fuit statuere, quod capitula facerẽt electiones secreto in hoc sensu, id est, quod non permittant fieri aliquid, ex quo publicari possent nomina eligentium, & si tale quid permiserint, & factum fuerit, electio non valeat. Fuit idem intẽtio eius, vt nullus capitularium manifestet suũ suffragium alijs publicè, neque secreto, & quod si manifestaret publicè, & capitulum id permitteret, non valeret electio. Si autem secretò alicui manifestaretur, castigaretur ille, & si illa manifestatio esset, vel praesumeretur fuisse causa, cur talis electio facta esset, cassaretur illa, aliàs non, ne in sua potestate esset cassare publicando se manifestasse suum suffragium, vel ratificare id tacendo, prout tradit Nauarrus. *g*

f Triden. ses. 25. c. 6.

Aduertendum tamen, quod hic loquimur de electione per scrutinium, hanc enim per vota secreta fieri oportet, non autem de electione per compromissum, quam per vota secreta fieri non est necesse.

g Nau. libr. 1. consi. ti. de ele. consil. 9.

ARTICVLVS X.

Vtrum electio debeat esse libera.

Respondeo dicendo, quod electio facta metu est ipso iure nulla per textum *h*, ab aliquibus singularem reputatum, adeo quod omnis metus etiam reuerẽtialis in foro conscientiae facit electionem nullam, iuxta tradita à doctissimo Nauarro *i*, qui in quodam Consilio proponit quendam casum de monialibus, de quo infra erit nobis sermo. Vnde rectè Pius V. In Bulla quae incipit, *Pastoralis officij, &c.* pro fratribus Minoribus Regularis Obseruantiae, data Romae apud Sanctum Petrum die vigesima octaua Maij, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo, Pontificatus sui anno sexto, inter alia decreuit, *Quod prouincialium ministrorum electio liberè per vota secreta fiat, ita vt Cõmissarius Generalis vel qui electioni praesidet si formã praedictam transgrediatur, seu electores quominus liberè eligant quouis modo impedire conuictus fuerit, officio priuatus existat.* Circa quam constitutionem est aduertendum, quod eius poena posita praesidenti in capitulo, in electione Prouincialis tãtùm locum habet. Nam si alius, qui non fuerit Prouincialis, eligatur non liberè, licet electio sit irrita, non tamen praesidens in tali electione impediens electionis libertatem, officio priuatus existet; quod facili negocio probatur, siquidem haec constitutio poenalis est, & non habet locum nisi in casu, in quo loquitur. Vnde cum loquatur in electione prouincialis, non est, cur eam ad electionem aliorum praelatorum, & praepositorum extendamus.

h ca. vbi periculum, § caeterum de elect. lib. 6.

i Nau. ca. 17. n. 19. & c. 22 n. 51. & li. 1. consi. ti. de elec. co fi. 1.

Secundo est aduertendum circa illa verba, *Priuatus existat*, quod ante sententiam latam minimè talis praesidens suo officio priuatur. Quod patet primo ex verbis dictae constitutionis ibi, *Conuictus fuerit*, non enim vult Summus Pontifex, vt ipso facto sit priuatus antequam conuincatur. Secundo quia illud verbum, *Existat*, est verbum subiunctiui modi, quod denotat imperium, & sic vult Summus Pontifex, vt ipse postquam conuictus fuit, existat priuatus

priuatus à iudicibus, qui eum de tali delicto conuicerunt, quod ex traditis latè à Nauarro, *a* & Cordoua, & communi, satis patet.

a Nauar. in man. cap. 24. nu. 63. & 66. Co. lib. 1. q. 9. q. 16.

ARTICVLVS XI.

Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque possit iuridicè fieri.

RE spondeo dicendo, quod in constitutionibus *b* Generalibus nostræ sacræ religionis decernitur in hunc modum. *Quod nulla electio possit coarctari, & si fuerit coarctata, sit irrita, & nulla.* Quod ideo statutum fuit, quia talis electio libertate debita caret. Vnde si præsidens capituli prouincialis, electionem prouincialis sine authoritate Apostolica, vel legati à latere coarctauerit, non solùm electio erit nulla, sed officio priuatus existat, prout dictum est articulo superiori. At si coarctauerit ad tres aut quatuor electionem Guardiani, aut alterius officialis, irrita erit electio, at ipse officio suo minimè priuatus existit, iuxta dicta in articulo superiori.

b Consti. Tol. c. 7 de elect. in fin.

Notandum est tamen, quod non est coarctare electionem, facere in certa religione statutum, vt in quadam prouincia vnius nationis solùm tres in prælatos eligantur, non enim desinit esse libera electio, quæ ad certum genus hominum restringitur. Videmus enim electionem Papæ liberam esse, quæ tantùm ad Cardinales restringitur; & videmus etiam in aliquibus religionibus coarctari electionem Definitorum ad eos tantùm, qui sunt de corpore Capituli. Neque obstat, quod in electione debeat plena adesse libertas, multis enim modis potest libertas restringi, ita vt remaneat tanta, quanta est necessaria, vt electio valeat. Quod probatur; ad contrahendum enim matrimonium etiam libertas maximè necessaria est, ipsa tamen libertas potest iure optimo ita restringi, vt nihilominus libertas ad contrahendum necessaria remaneat, vt notat Panormitanus. *c*

c Panor. in c. cum terra & in c. licet nu. 22. de electio.

Nec dictum statutum cōtingit eligere indignos, si enim non possunt illius nationis digni reperiri, ad aliarum nationum dignos necessarium est continuò recurrere, cùm nunquam sit licitum eligere indignum, vt post Diuum Thomam *d* tradit Nauarrus, & Soto, dicentes, quod statutum fundationis beneficii, vt conferatur alicui descendenti a progenie fundatoris, nullo idoneo in ea progenie inuento, potest aliquis extraneus in eo licitè prouideri. Dixi (*Quæ ad certum genus hominum restringitur*) nam si restringatur ad certas personas, ego eam electionem in iudicando, & consulendo irritam iudicarem, cum in quadam *e* Decretali, libertas ad electionē requiratur, super qua Abbas aduertit, quod consuetudine non potest introduci, quo minus electio libera fiat, secus si restringat electores ad certum collegium, vel certum genus personarum, sicut dicimus in matrimonio, in quo requiritur plena libertas, & tamen restrictum fuit ad certum genus personarum, id est, fideles. Quod etiam notat doctissimus Syluest. *f* & tenet etiam Couarruuias. *g* Vnde teneo, quod electio prouincialis, aut cuiuscunque alterius prælati restricta non ad certum genus personarum, sed ad tres, aut quatuor personas particulares, minimè canonica, & ualida debet reputari, cum sit contra sacros Canones, super quibus inferior à Papa authoritate propria non potest dispensare, iuxta ea, quæ in iure *h* traduntur. Nam per coarctationem ad tres, aut quatuor personas, libertas in eligendo coarctatur, & bono publico, & bono regimini non ita prouidetur, sicut prouidetur, quando ad certum genus personarum restringitur, vt prudentiores, & experientia exercitati in rebus ad talia munera assumantur, sicut assumuntur Definitores tantùm ex vocalibus corporis capituli, tum quia experientia sunt regulariter loquendo dotati, tum etiam quia si extra corpus capituli essent, licet eligerentur, propter eorum absentiam non possunt expediri in capitulo ea, quæ ab ipsis necessariò erant definienda, quod in maximum religionis nocumentum redundaret, imò ex restrictione ad tres, aut quatuor particulares, maxima damna religioni euenirent, cum inuitis fratribus præfatus possit ipsis assignari, quem si non amant, quomodo reuerebuntur? & ita in nostra religione vidi ego, me præsente tres Guardianorum electiones declarari irritas, & nullas, eo quod simili modo fuerunt coarctatæ. Et hanc opinionem ait Couarruuias *i* tenuisse Fortunium Garciam, Decium, & doctissimum, ac in omni scientia versatissimū Bartholomæum Philippum Lusitanum, à qua minimè recedo, imò ad ipsam toto corde accedo, miratus quomodo Generales in aliquibus religionibus faciunt huiusmodi coarctationes, per quas libertas in eligendo tantopere restringitur, licet enim nominè comprehendat eos constitutio Pij Quinti facta, & data pro Minoribus Obseruantiæ, cum Priuilegia, & non constitutiones communicentur inter religiones, comprehendit tamen eos ius commune, quod libertatem in eligendo requirit. Vnde existimo, quod si electores facta huiusmodi coarctatione ad electionem procedant & eligant alium à nominatis à præfato generali, electio vtique valebit, si fuerit dignus, non enim ipsi electores à iure eligendi priuabuntur. Nec contra eos facit quædam Decretalis, *K* qua ipsi in simili casu ab eligendo priuantur. Respondetur enim, quod ibi priuantur electores ab eligendo, quia postulationem cuiusdam cassatam à Papa iunouare denuo procurauerunt, & de facto hunc sententia indignum declaratum elegerunt: at in proposito electores eligendo alium à nominatis à Generali, non elegerunt aliquem nominatim indignum iudicatū ab ipso Generali, sed exclusum non in particulari, sed in generali, quam fecit ipse Generalis dicendo, quod solùm ex tribus ab ipso nominatis electio fiat, & si alius eligatur, electio sit irrita & nulla.

d Tho. 2. 2. q. 63. ar. 2. Na. de ora missal. 34. nu. 3. Soto lib. 3. de iust. ar. 2. & al. 3.

e c. cum terra de elect. vbi Abbas.

f Sylue. tit. electio. 1. §. nu. 26.

g Couar. de sponsa. 2. p c. 3. §. 6. n. 8. 9.

h ca quod super his de ma ior. & obed.

i Cou. vbi su.

K c grauē de postul. prælato.

ARTICVLVS XII.

In capitulis quarundam religionum solet regalis Maiestas mittere virum grauem ecclesiasticum, qui suo nomine assistat cum commissione. Nuncij Apostolici, vt possit alterare aliqua, quæ in dictis religionibus alteratione indigent, & vt possit excludere aliquos religiosos, ne in præfatis capitulis eligantur in prælatos.

Circa quem casum aliqua quæruntur.

PRimum est, vtrum præfatus præsidens possit priuare voce actiua, & passiua aliquos religiosos sine demeritis, & sine eo quod ipsis intimetur, quod contra ipsos est probatum, vt se defendere possint: videtur enim durum, quod sola sinistra informatione aliquorum ambitiosorum, priuentur principaliores religiosi à supradictis suffragiis.

Secundum, vtrum capitulares præfatarum religionum obedire censuris, & mandati præfati præsidentis teneantur, si ipsis clarissimè & euidentissimè constat, prædictum præsidentem iniuriam illis irrogare, procedendo ordine iuris, de quo superius non seruato.

Tertium, vtrum electiones factæ priuatis, non seruato ordine iuris, prædictis regularibus sint validæ, & per consequens, vtrum virtute talium electionum electi, rite electi censeantur.

Quartum dato quod maior pars capituli nolit præfato præsidenti obedire propter eius in procedendo iniustitiam, vtrum possit procedere ad electionem prælati cum minori parte ipsius capituli. Et an electus à maiori parte, sine cōsensu præfati præsidis, sit verè electus.

Ad primum dubium respondetur, quod præfatus præsidens non potest priuare dictos religiosos voce pasiua, sine eo, quod prius citentur, & ipsis detur copia eorum, quæ contra ipsos sunt fulminata, vt se posint defendere. Quod licet secundum apices iuris non debeat fieri, at sine figura iudicij procedendo de plano sola veritate inspecta, non potest, non executioni mandari, exemplo Dei optimi maximi, qui manifestò delicta cognoscenda esse prius nos docuit, *a* ne forte falsis rumoribus, aut maleuolis delationibus innocens cōdemnetur. Nec Summus Pontifex *b* vult aliquem condemnari sine eo, quod prius audiatur, nec inquit contra inauditā partem aliquid possumus definire, quæ conclusio cum sit notisima, non est necessarium, vt pluribus comprobetur. Ex quo sequitur quod præfati præsidis cōmisio, etiam si concedat potestatem, vt posit voce actiua, & pasiua prædictos religiosos priuare, debet explicari, & intelligi iuris ordine seruato, in eo quod ad substantiā ipsius iuris spectat, quę substantia iuris in eo præcipuè consistit, vt nemo sine eo, quod audiatur, condemnetur, non enim potest præsumi principem ecclesiasticam, aut secularē summam habentem potestatem velle ea vti cum alterius ruina, & iniuria, vt iura *c* proclamant, ne inde iniuriarum nascatur occasio, vnde iura nascuntur, vt eadem iura, *d* prædicant. Quod adeo verum est, vt etiam si commissio esset Papalis, & præsidenti committeret arbitrio præfatorum religiosorum priuationem, aut ad libitum id ipsi disponendum traderetur, talis tamen ampla commissio seruato substantiali iuris esset explicanda, ita vt ille, ad quē spectat, deberet necessariò citari, & audiri, vt argumento cuiusdam legis *e* communis tenet opinio. Ratio autem fundamentalis prædictorum est, quia citatio partis, vt se defendat, antequam condemnetur ad ius pertinet naturale, quod ius per quascunque clausulas amplissimas ipsius commissionis minimè potest tolli, & per consequens licet commissio contineret, vt posset præsidens priuare dictos religiosos omisso ordine iuris, non excluditur ordo citandi partem, & manifestādi, quod contra ipsam est fulminatum. Similis namque clausula minimè id, quod est de iure natural, excludit: excluderet enim defensionem, quæ à iure naturali maximè commendatur, iuxta quandam Glossam *f* celebrem communiter receptam, vt constat ex traditis à Menochio, Boerio, & Rebuffo.

Ad secundum respondeo, quod mandata contra non citatum, & inauditum, sunt iniusta, & nulla, vt patet ex dictis, & per consequens minimè illis tenentur obedire, vt patet ex quadam Decretali, *g* ibi; *iuris namque ratio postulat, vt in eorum præiudicium nihil ordinemus, cum neque citati sint, neque conuicti, neque per contumaciam se absentent*, quod quantum ad forum interius planum videtur, nam, vt inquit Calixtus Papa Epistola prima ad Benedictum, relatus à Gratiano, *h iniustum iudicium, & definitio iniusta, regio metu, aut iussu cuiuscunque Episcopi, aut potentis à iudicibus ordinata, vel acta, non valeat*. At quantum ad forum exterius si per excommunicationes procederetur, maior difficultas videtur adesse secundum ea, quæ sacri Canones nobis admonent, dicentes sententiam pastoris iustam, vel iniustam esse timendam. Sed adhuc dico, quod respectu ipsius fori exterioris, si ipsa mandata sunt iniusta, & nulla, vt supponitur, nec etiam in foro exteriori ligabunt, quia sententia nulla, sententia non est, vt dicitur in iure, *i* & tali sententia condemnatus pro cōdemnato minimè est habendus, vt etiam in iure *K* dicitur, imo etiam sententia excommunicationis nulla in foro exteriori minimè obligat, vt resoluunt communiter Canonistæ, *l* & tradunt latè Gutierrez, & referunt Theologi Soto, & Corduba. Quod intelligitur, dummodo euidenter de nullitate constet, ita vt sine scandalo possit præfatæ excommunicationis sententiæ non obediri, si enim ex inobedientia scandalum aliquod oriri potest, necessariò euitari debet, vt ex doctrina prædictorum patrum satis colligitur. Denique cessante scandalo communitatis, in qua præfatus præsidens sub excommunicatione aliqua præcipit iniusta, de qua in iustitia apud omnes constat, possunt dictæ communitatis religiosi eius iniustis mandatis, non solùm in foro conscientię, sed etiam in foro exteriori, non obtemperare.

Ad tertium dubium respondetur, quod electio facta, exclusis iniustè dictis patribus, potest irritari, & annulari à iudice, si petatur à præfatis patribus, vt eius nullitas declaretur, quæ antequam à superiori iudice irritetur, & vt nulla declaretur, vt valida debet haberi, & iudicari, & virtute eius electus, vt verus prælatus debet obediri, vt colligitur ex traditis à Doctoribus *m* explicantibus quandam in simili casu decretalem.

Ad tertium respondetur, quod supposita responsione ad primum, & secundum dubium, attento quod factum per præfatum præsidentem est nullum, & quod nulla est obligatio obtemperandi ipsi, potest maior pars capituli ad electionem procedere, etiam si aliqui ipsiusmet congregationis contradicant, sufficit enim, quod ipsi sunt vocati, & congregati: qui si nolunt pro suo libito suffragari, non impeditur aliorum electio, vt colligitur ex textu, *n* vbi Doctores.

ARTICVLVS XII.

Vtrum consuetudo valeat à septem annis, & octo inducta in religione, vt tantùm prudentiores, & ætate prouectiores habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus superiorum.

Respondeo dicendo, quod non est bona consuetudo, nec valida ad hunc effectum, vt tāquam lex iuxta liget subditos prçfatæ congregationis, aut enim est contra ius canonicum, aut præter illud, si est cōtra illud, oportet, quod sit rationabilis, & prçscripta spatio quadraginta annorum, iuxta ea, quæ dicuntur in iure. *o* Consuetudo autem præfata, esto sit rationabilis, non est continuata per quadraginta annos, sed tantùm per septem, vel octo annos, vt supponitur, ergo nō est valida ad prçfatum effectū. Neque etiam si est præter ius, quia vt consuetudo etiam

a c. Deus omnipotens 2. q. 1. & in c. porro de diuor.
b c. 1. de cau. pos. & propri.
c l. 2. §. si quidam principe ff. ne quid in loc. publi.
d l. Meminerint. C. vnde vi.
e l. si quando. C. de inoffic. test.
f Glo. in cle. pastor. de verb. sig. Menoc. de arbi. lib. 1. q. 17. nu. 8. Boer. in q. fam. 23. n. 6. Rebuf. ad leg. Gallic. tit. de sent. execut. art. 9. Glo. 2. nu. 31.
g c. inter quæ[illegible] de[illegible] ... [illegible]
h c. iniustum. 11. q. 3.
i c. 1. de re iu.
K l. §. condem. de iudica.
l Canonistæ in c. 1. 2. q. 3. Gu. in q. Can. c. 4. Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 3 Cord. lib. 1. qq. q. 43.
m DD. in ca. quod sicut. 28. & in cap. bona memo. 26. de elect.
n d. cap. quod sicut.
o c. fi. de cō[illegible]

etiam præter ius valeat in rebus Ecclesiasticis,& iure pontificio,requiritur,vt sit continuata per decem annos, vt concludit Panormitanus *a* communiter receptus,& Nauarrus inclinat in eam partem,quæ habet illam esse contra ius commune canonicum, quandoquidem iure communi Canonico, omnis religiosus professus tria vota essentialia in illa religione, per sedem Apostolicam approbata, simul ac professus est, videtur habere votum in capitulo in electionibus Prælatorum, iuxta sacros Canones. *b* Est etiam contra consuetudinem omnium religionum antiquarum,ab antiquis patribus inuētarum, à Sede Apostolica approbatarum, vt colligitur ex traditis à Petro Biaxio, *c* & consuetudo habet vim legis. *d*

a Panor. in d. c. fi. nu. 2. de consuet. Nau. lib. 1. consi. ti. de cōsuetud. consi. 2.
b c. ex eo. §. 1. de ele. li. 6.
c Biax. de ele. 1. p. c. 2.
d cap. consue. dist. 1.

Ex quo colligitur,quod consuetudo, de qua in titulo quæstionis, nō est bona,siquidem per eam electio coarctatur. Neque inducit rationem bonitatis ex eo,quod docet,vt prudētiorum, & eruditorum, & maturorum suffragia pluris æstimentur,quā aliorum, nam ex alia parte includit rationem malitiæ, scilicet quod erunt pauciores suffragatores,& faciliùs subornabuntur,quàm plures;& vtile est,vt multi sint consultores, & habentes vocem in capitulis. Vnde & leges & plebiscita Romanorum, in quibus condendis maiores cū minoribus occurrebant, firmiores iudicabantur, prout nobis sacri *e* Canones scriptum reliquerunt. Et experientia docuit in omnibus per orbē dispersis Academijs electiones gymnasiarum,& prælatorum factas ab omnibus auditoribus, meliores esse, quàm factas à paucis,& sic dicit Nauarrus *f*, quod securius esset omnes professos habere vocem in capitulo,quàm solùm quosdā maiores, quo alijs superbiēdi & alijs inuidendi, & omnibus diffidendi occasio non parua datur.

e c. plebiscita & cap. lex 2. dist.
f Na. vbi su.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum votum illius, qui misit in vrnam schedulam albam, sit inter vota electorum connumerandum.

Respondeo dicendo,quod qui præfatam schedulam albam misit in vrnam,non videtur cōputandus præfati ordinis,quia suæ voci videtur renunciare. Primo quia quando electores conueniūt ad eligendum, & aliqui eorum exeunt ex loco electionis, non computantur in numero electorum, iuxta sacros Canones, *g* quod Panormitanus ibi multum commendat,tum quia quędam Glossa notabilis determinat,eum,qui renunciat suo voto,nō esse magis de numero electorum, quàm sit absens, vel vocatus,vel nolens venire,quam in hoc expressè approbat ibi Bonifacius. *h*

g ca. quod nobis de ele. vbi Pan.
h Boni. in d. c. quod nobis.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum statim collatis eligentium suffragijs sit electio publicanda.

Respondeo dicendo, quod postquam collata inter se fuerint eligentium vota,& constiterit,in quem sit consensum, & ille, qui suffragia colligit, aliùsue authoritatem eius à iure, vel consuetudine habens inter se contulerit,& discusserit,iuxta tradita ab Speculatore, *i* & alijs, quos refert Biaxius,tūc nomine collegij vniuersi protinus ante quam alij negotio sese immisceat, eliget eum,in quem fuerit consensum, & electionem ipsam ore pronuntiabit, prout tradūt Ioannes *K* Andreas, Abbas,& Biaxius; hoc enim est præcipuum in electione præceptum, vt ab vno tantùm,non à singulis fiat,ac pronuncietur electio,quia non singulorum,sed vniuersi collegij actus est electio, quod collegium vnius tantùm personam refert; quare & electionem vnam esse cōgruit, & ab vno pronunciaram,iuxta Francum, *l* & Biaxium; quem vnum si Capitulum eligere voluerit, satisfuerit maiorem partem capituli in eum cōsentire, si sit ex eodē collegio,si verò sit extraneus, non sufficit secundum ius commune maiorem partem collegij eum postulare, nisi omnes penitus nemine discrepante in eum consenserint, prout tradunt Abbas, *m* & Biaxius,de quo infra dicemus. Dixi (protinus ante quam alij negotio se immisceāt) quod non tam punctualiter est intelligendum, ita, vt si ad alios actus extraneos diuertatur, electio sit vitiosa,& irrita ipso iure,prout tradit Marc. Anto. *n* Cuqus,aliqua pro hac communi allegans.

i Spec. tit. de ielect. 3. p. cap. 33. nu. 3.
K Andre. Abbas in c. in Genesi & in c. eccl. extra de elect. Biaxi 3. p. c. 34.
l Franc. in c. sicut de elec. lib. 6. Biax. vbi sup.
m Abbas in c. cum Bintonē si ea. 2. extra de electi Biaxim 3. par. c. 18. & c. 31.
n Cuqus lib. 4. maior inst. ti. de elec. nu. 271.

Verum est tamen, quod si eligentium dolo non fuerit pronunciata, quia pœnitunt fortè eos elegisse nominatum, non erit ipso iure nulla, sed ita demū si ex ignauia, aut ignorantia electorum hoc fuerit causatum. Imò etiam is, qui suffragia collegij,aut monasterij consecutus est, electionemq; expectat, si eam videat in sui fraudem procrastinari, poterit compellere,vt electionem pronuntiet adito prælato,cui ea authoritas competit, iuxta quandā Glossam, *o* & doctores communiter, eo videlicet Prælato, cui conferendæ electionis ius spectat, quanuis alioquin electi Ordinarius ille prælatus non sit, vt tenent Ioannes Andreas, *p* Abbas,& Biaxius: à publicatione vero scrutinij,vt publicatio impediatur, indubitatum est appellari non posse, cum hic actus publicationis nullam admittat dilationem iuxta ea, quæ in iure traduntur,in quo iure *q* id tradunt Doctores, & Petrus Biaxius.

o Glos. in ca. compel. & ibi Doct. de elec.
p Andre. in d. c. publicat. Abbas in c. solite de restit. spol. Biaxius 3. p. c. 34. n. 4.
q c. Quia prop. de elect. li. 6. vbi DD. Biaxi. 3. q. c. 29.

Aduertendum est tamen pro maiori explicatione, quod Gregorius nonus declarauit,quod publicato scrutinio non possunt variare, qui suffragati sunt,& quod compelli possunt ad eligendum eum, qui debet eligi secundum suffragia publicata, & certum est,quod non potest fieri sine magno temporis interuallo,vt petatur à superiori compulsio eligentium, & detur illa ab eo, & fiat eius intimatio, ergo necessariò est tenendum, quod electio facta post moram interpositam per malitiam, vel dolum eligentium, vel aliam causam, sine fraude electi, valet;& ita limitationem hanc pulchrè tenet Panormitanus, *r* Biaxius, & Nauarrus.

r Panor. in d. ca. publicato. & in ca. cum peti. de elect. Biax. de elec. 3. p. c. 34. n. 2. Na. li. 1. cōsi.

ARTICVLVS XV.

Vtrum electio possit fieri in nocte.

Respondeo dicendo, quod si loquamur de electione, quæ fit per schedulas secretas,non potest fieri post tenebras, nam commodè hoc fieri non potest sine lumine artificiali,plusquam electio, in qua seruanda est forma Capituli, *Quia propter, de electione*, quæ nocte fieri non poterat,secundum Panormitanum, *s* quem sequitur Felinus, & idem videtur tenere communis opinio de omnibus actibus iudicialibus. Quod intelligitur,nisi necessitas aliqua vrgeret,vt notāt Doctores, *t* & tenet Abbas. Quo tamen casu non sine tribus luminaribus celebranda erit, ne clam facta dici possit, prout tradūt Ripa,& M. Antonius Cuqus. *u* Vnde quādo aliquo casu non possunt Prelati regulares facere electionē nisi noctu, quia videlicet per totum diem non po-

s Pan. in c. 1. vt cler. bene. Felin. in c. cōsuluit de offi. delegat.
t DD. in d. c. propter. §. fin. Abbas in c. 1. de clandes. desponsa.
u Rep. lib. 1. resp. c. 1. nu. 4. Cuqus lib. 4. instit. maior. tit. de elect. nu. 21.

test finiri electio, debent tria petere luminaria, vt in dandis suffragijs, & in ipsis ferendis nullum vitium contingere possit.

Sed si loquamur de electione, quæ non fit per vota secreta dando schedulas, ego non condemnarem ipsam, etiam si nocte fieret. Nam omnia, quæ specialiter non prohibentur fieri nocte, possunt quocunque tempore fieri, & omnis contractus, & omnis vltima voluntas potest fieri nocte, vt post alios tradunt Felinus, *a* & Decius, & collatio beneficij nocte facta valet, vt tradit Panormitanus, imò & electio, in qua non est seruanda forma capituli, *Quia propter*, vt ipsemet Panormitanus *b* ibidē ait; & sic electio, quæ fit per viam compromissi, nocte peragi potest. Vnde cum definitores in nostra religione Minorum eligant Guardianos, vt compromissarij, nullo iure prohibentur eos nocte eligere.

a Feli. & Decius in c. consuluit de offi. de leg. vbi Decius.
b Panor. in c. 1. de ele. bene.

QVAESTIO LII.

De electione Prælatorum Generalium, & Prouincialium, in quindecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quindecim quæruntur.

1 *Vtrum sit dicenda Missa antequam eligantur prælati.*

2 *Quomodo minister Generalis in ordine Minorum de obseruantia sit eligendus.*

3 *Vtrum Generales Canonicè electi statim confirmati censeantur.*

4 *Quomodo in ordine Minorum eligatur vicarius Generalis.*

5 *Quomodo sit eligendus Commissarius Generalis in ordine minorum.*

6 *Quomodo sint eligendi Ministri Prouinciales in ordine Minorum.*

7 *Vtrum prouinciales ordinis Minorū necessariò sint eligendi de corpore capituli, & an possint eligi Patres aliarum Prouinciarum.*

8 *Vtrum Papa possit dispensare, vt Clerici sæculares possint esse Abbates in Abbatijs Regularibus.*

9 *Vtrum conueniens sit, vt eligantur Prælati alterius ordinis.*

10 *An legatus possit dispensare, vt professus in vna religione eligatur in alia in prælatum Prouincialem.*

11 *Vtrum valeat electio Prouincalis cum fraude electi, alio habente maiorem partem votorum.*

12 *Vtrum ille, cui non desunt viginti quinque dies ad complementum sex annorum, postquam reliquit Prouincialatum, possit eligi in Prouincialem.*

13 *Vtrum mortuo Prouinciale teneantur ipsi, ad quos spectat electio, alium constituere Idoneum.*

14 *Vtrum ante sepulturam Prouincialis debeat fieri Vicarij Prouincialis electio.*

15 *Vtrum stante statuto aliquarum prouinciarū, quod Vicarij, & præsidentes conuentuum non possint eligi discreti ad capitulum prouinciale, visitator prouinciæ cum plenitu... [illegible] ...sare, vt eligantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit dicenda Missa, antequam eligantur prælati.

Respondeo dicendo, quod gentiles Romani, prout scribit Aulus Gellius, *c* priusquā Senatum ingrederentur, immolari bestiam, auspicarique tenebantur, preces enim ad Deum ex philosophorum sententia necessarias esse arbitrabantur, prout tradit Volaterranus *d*, & Pisis, & eius additionator Azeuedo, & Lusitanus Bartholomæus Philippus. Et D. Plato consulit, prout scribit Marsilius Ficinus in argumento dialogi Platonis, qui inscribitur Theagi, volūtatem Dei precibus exorandam, quasi illinc ista discantur, & Dei prudentia per medios spiritus sæpe hominibus agendorum oracula pandat. Quod & Dauid fecisse narrant Diuinæ literæ, & in quodam psalmo *e* dicitur, leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi: Et in *f* alio, anima nostra sicut passer de laqueo venantium erepta est, & nos liberati sumus, adiutorium nostrum in nomine Domini: vnde nobilis Iudith *g* animo forti, & generoso genti sui generis improperabat, eo quod suis viribus misericordia imbecillis in fide innitabāt, Quos redarguit dicens, qui estis vos, qui tēpus miserationi Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei? Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accēdat. Et Dionysius Areopagita, prout refert Marsilius *h*, Ficinus ait, quod iubente Deo angeli dirigunt principes in vijs suis, vt in eis ambulent, & antequam Apostoli *i* Euangeliū prædicarent, repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui, & sic in primo concilio *K* ab ipsis celebrato, à Spiritu Sancto fuerunt illuminati, & docti: determinantes, visum est Spiritui Sancto & nobis; omnis *l* enim sapientia à Domino Deo est, eius *m* enim est Consilium, & æquitas, eius est prudentia, per *n* ipsum Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt, vnde Salomon à Deo optimo maximo sapientiam ad gubernandum precabatur dicens *o*, mitte illam de cælis sanctis tuis, & a sede magnitudinis tuæ, vt mecū sit, & mecum laboret, & sciam, quod acceptum sit apud te. Et sic videmus, quod antequam electores ad eligendum accedant, debet præcedere Missæ celebratio cum Spiritus sancti inuocatione, cui Missæ omnes electores interesse congruit, & quanuis olim fortè sacrificium Missæ præcedere necessarium non esset, de more tamen seruari hoc certum est, in eo non solùm Missæ auditionem, sed etiam sacræ Eucharistiæ communionem exigi, iuxta Concilium Basiliense, in electione Episcoporum, & Abbatum refert Petrus Biaxius *p*, dicens eorum omissionem electionem viciare. Et peracta Missa ad locum designatum electioni debent accedere vocales, vt ipsemet Biaxius *q* testatur, post hæc, vt tollatur omnis causa, ob quam electio euerti posset, Præsidens in Capitulo, omnes ab excommunicatione absoluat, & propter hanc causam Sixtus IV. anno Domini millesimo, quadringentesimo, septuagesimo, quinto Nonas Decembris, *concessit, & in perpetuum indulsit capitulis generalibus Ordinis Sancti Hieronymi, vel inter capitulum, & capitulum Prioribus Generalibus, quod possint supplere quoscunque defectus ex commissione, prætermissione, transgressione,* con-

c Gellius l. 11 noctium Attica. c. 7.
d Volat. in cōmentarijs vrban. lib. 23. tit. de supp. c. Pis. & eius additiona. in curia li. 1. c 4 Phi. in tract. de consil. discursu. 11. §. 6. fol. 76.
e Psal. 24.
f Psal. 123.
g Iudith. 8.
h Mar. vbi sup.
i Act. 2.
K Act. 15.
l Ecclesic. 1.
m Prou. c. 8.
n Prou. c. 8.
o Sapien. 9. 1. paralip. 2. & 3. reg. 3.
p Biaxius de elect. 3. p. 22. requis. & c. 15.
q Biax. vbi supra.

contemptu, aut negligentia iuris, vel statutorum ordinis qualitercumque in electionibus tam Prioris Generalis, quàm aliorum Priorum interuenientes, contrarijs quibuscunque non obstantibus. Ita habetur in compendio *a* dicti ordinis. Hoc (inquã) concessum fuit propter multa, quæ possunt occurrere electionem infirmantia.

a Compen. ti. elect. Prior. §. 6.

Et aduerte, quod licet Præsidens ante inchoatam electionem Capituli vellet, vt eligendi potestas ad Capitulum pleno iure omnimo redeat, si quando contingat, electionem, quam celebraturi sunt, nullam, & irritam declarari aliquo eorum vitio, vel defectu aut iuris, aut facti ignorantia, alterue, quàm protestationem pro repetita haberi vult, nihil tamen valet, prædicta protestatio; vt ad ipsum capitulum deuoluatur electio, prout innuit Biaxius, *b* quẽ sequitur Cucus.

b Biax. vbi sup. ii in fin. Cuc. lib. 4. in stit. maior ti. de elect. num. 190.

ARTICVLVS II.

Quomodo Minister generalis in ordine Minorum de obseruantia sit eligendus.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus IV. concessit & declarauit, *vt cum electio generalis Ministri fuerit celebranda, custodes vniuscuiusque Prouinciæ vnum ex seipsis constituant, vt ei voces suas committant ipsumque ad locum, vbi electio eadem tunc fuerit celebranda transmittant, isque, qui sic ad ipsis custodibus constitutus extiterit, vnam vocem duntaxat pro se, & omnibus eis habeat & intelligatur habere, ac pro vna voce tantummodo admittatur ab alijs* Ita habetur in libro Monumenta *c* Ordinis. At postea reformato Ordine Leo X. in Bulla vnionis statuit, *quod electio generalis ministri totius Ordinis minorum fieri debeat à solis ministris Prouincialibus, & custodibus reformatis, tam Cismontanis, quam vltramontanis in Capitulo generali dicti Ordinis in festo Pentecostes, in loco quem generalis minister cum Capitulo generali proximè præcedenti duxerit assignandum ad quod capitulum, omnes ministri, & custodes siue vocales tam Cismontani, quàm vltramontani venire teneantur. Et ne caput suis membris deforme appareat voluit, & ordinauit, quod nullus frater possit eligi in ministrum Generalem, nisi vitam discat reformatam, & pro reformato à Communitate reformatorum habeatur; in præfata etiam electione ministri Generalis voluit, quod nullus penitus vocem habeat, nisi reformatus, & pro reformato à congregatione reformatarum habeatur*. Ita in supplemento *d* habetur. Idem Leo X. ordinauit, quod, *minister generalis eligatur alternatim de fratribus Cismontanis, & vltramontanis, qui tantùm per sex annos durare possit. Ita quod si minister generalis per sex annos de Cismontanis fratribus electus fuerit, sequentibus sex annis de vltramontanis fratribus eligi debeat. Qui modus alternatis vicibus in perpetuum à fratribus prædictis obseruetur*. Ita habetur in eodem supplemento. *e* Insuper idem Leo X. in Bulla minoris statuit, *quod officium Ministri Generalis possit durare per sex annos, quibus sex annis expletis, ipso facto sit absolutus à generalatus officio, & pro tali ab omnibus habeatur*. Ita habetur in eodem supplemento *f*.

c In 1. Impr. fo. 31. & in 2. f. 32. conc. 32.

d Fol. 29. concess. 93. & 94.

e Supple. fol. 29. concess. 93. & 94.

f Supp. fo. 29. concess. 93.

Circa quas concessiones, & declarationes primò est notandum, quod Pius V. anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo, Pontificatus sui anno sexto, in Bulla, quæ incipit. *Pastoralis officij* ordinauit, quod, *fratres Minores Regularis obseruantiæ in generalem ministrum, & reliquos superiores solùm eligant, qui Regulam B. P. N. Francisci bene obseruare, & qui in choro, victu, & vestitu, quantum officijs necessitas concesserit, cum alijs se conformare soleant, ac debeant, super quo Barchinonenses constitutiones harum serie innouat. Ordinauit item, vt officium generalis ministri octo annos duret, Commissarij, & procuratoris generalis, ac prouincial s quatuor*. Quod idẽ confirmauit Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Cum vniuersi Christi fideles*, data Romæ anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, Pontificatus sui anno secundo.

Nunc autem iuxta concessionem Sixti Quinti idem supradictum spatium sex annorum, pro Generalibus, & trium pro Commissarijs Generalibus, Prouincialibus, & alijs obseruatur.

Secundo est aduertẽdum circa vltimam Leonis X. Concessionem, quod minister Generalis per sex annos, & prouinciales per tres tantùm in officio durarent. Quibus annis expletis, ipso facto ait, quod essent ab officio absoluti, & pro talibus ab omnibus haberentur. Notat additionator Capucinus, quod quamuis adhuc in suo robore esset hæc Constitutio, non esse putandum videtur, vt cum ibi dicitur, vt illis annis expletis, ipso facto ab officio sint absoluti, sic præcisè esse intelligẽdum, quin possint per mensem, & per menses in tali officio prolongari, vel breuiari secundum quod Capitula Generalia, vel Prouincialia accelerantur, vel protrahũtur, iuxta declarationem quandam factam in statutis Ordinis, circa aliam Iulij II. declarationem. Nam Collector *g* priuilegiorum Mendicantium refert, quod circa officiorum ordinis durationem, fuerũt nonnulla statuta in Capitulo Generali celebrato in Conuentu Labalis prouinciæ Turoniæ, anno Domini millesimo quingentesimo tertio. Inter quorũ statuta quoddam sic proponitur.

g Collect. tit. officia ord. §. 2

Ordinat, & statuit generale Capitulũ, quod omnia, & singula officia regiminis trium ordinum Beatissimi Patris nostri Francisci de cætero sint triennalia. Si autem aliquis guardianus seu Abbatissa postquam suum triennium in aliquo Conuentu finiuit, in altero eligatur, vel postuletur ibidem poterit præfici & confirmari, sed non poterit vltra triennium in eodem conuentu in officio continuare. Non intelligitur autem ita præcisè huiusmodi triennium, quin possit per mensem, & per menses prolongari, vel abbreuiari secundum quod capitula prouincialia accelerantur, vel protrahuntur. Ita continetur in Monumentis *h* ordinum. Ait tamen additionator Capucinus sibi tutiùs videri, vt succedente casu, antequam ad finem talis triennij deueniretur, Generali mittatur, vt quid faciendum sit, determinet. Et si tractatur de prolongatione Ministri Generalis propter aliquam causam superueniẽtem, ad Sedem Apostolicam recurrendum est, sicut recursum fuit anno Domini, millesimo quingentesimo nonagesimo nono, in quo debebat celebrari in vigilia Pentecostes Capitulum Generale nostræ sacræ Religionis, & finiebatur officium Generalatus Reuerendissimi Patris nostri fratris Bonauenturæ de Calatagirona, qui postquam fuit creatus à Sanctissimo Domino nostro Clemente Octauo Patriarcha Constantinopolitanus, videns ipsum præclarè se gessisse in compositione Regnorum Hispaniarũ, & Galliæ, ad Regem Galliæ cum misit, vt eandem compositionem, & pacem initam confirmaret, & alia negotia Ecclesiam Romanam concernentia peragerer: propter quod fuit eius Ministeriatus officium prolongatum, & propter eandem rationem, fuit etiam prolongatum officium Commissariatus Generalis Reuerẽdissimi Patris nostri Fratris Matthæi de Burgos, nunc iam Episcopi Pamplonensis à Christianissimo Rege nostro Philippo III. præsentati.

h Fo. 119. tract. 3. & fol. 248. tract. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum generales Canonicè electi statim confirmati censeantur.

RESpondeo dicendo. quod Clemens IV. concessit, vel statuit, vt *Generalis minister ordinis minorum, statim postquam electus secundum Regulam, & cõstitutiones fuerit, eo ipso verus eiusdem ordinis generalis minister effectus curam animarum fratrum ipsius ordinis plenam habeat, & libere gerat, ipsosque fratres authoritate propria ligare, ac absoluere, nec non in ordine agere valeat, quæ ipse minister, & definitores ad hoc electi iuxta constitutiones ordinis, eidem ordini, & fratribus secundum Deum viderit expedire*, prout habetur in Monumentis ordinum.

Ex quo priuilegio clarè colligitur, prout notat Collector priuilegiorum Mendicantium, quod statim vt electus est Generalis, à Sede Apostolica confirmatur, alioquin non haberet supradictam administrationem.

Quod magnum priuilegium est, nam secundum Ius commune electus ad regimen cuiuscunque Ecclesiæ, aut Religionis, si administrationi dignitatis antè confirmationem se ingerit, tanquam Prælatus, vel Procurator, aut œconomus, aut alio nouo quæsito colore in spiritualibus, vel temporalibus, per se, vel per alium, in toto, vel in parte, ipso facto priuatur omni Iure, quod per electionem in ipsa dignitate habebat, prout dicitur in Iure. Et licet verum sit, quod quando confirmatio est petenda à Papa, & electus est valde remotus, scilicet vltra Italiam, tali casu ante Confirmationem administrare potest in spiritualibus, & temporalibus; excepto, quod nullam alienationem facere potest, vt decernit quædam Decretalis; Hoc tamen intelligitur, quando non fuerit in mora petendæ Confirmationis, nam aliàs nihil potest facere. Et idem est, quando electus fuerit citra montes existente cura vltra montes, prout tenet Hostiensis, & sentit Ioannes Andreas. Vnde in nostra Religione D.P.N. Francisci siue Generalis eligatur in partibus citramontanis, siuè in partibus vltramontanis præsente Papa, cum primum pronunciatur electus, confirmatur re ipsa à Papa, à quo debebat necessariò fieri talis confirmatio. Nam quando electus est exemptus, confirmatio eius debet peti à Papa, vel ab eius legato a latere, vt definitum est in Iure, quod est verum, si talis exemptus subsit immediatè Papæ, prout subest dictus Generalis, secus si habebat alium prælatum medium, cui subsit, sicut habent Prouinciales ipsum Generalem, à quo, vel ab eius Visitatoribus cum plenitudine potestatis confirmatur. Quod etiam priuilegium concessum est Generali reformatori Ordinis Cisterciensis. Nã *capitulum Generale huius sacræ congregationis, secundum suas definitiones, & statuta reformatorem Generalem eligit, qui statim ac concorditer electus est, absque alia confirmatione, authoritate Apostolica in spiritualibus, & temporalibus officio suo fungi potest*, prout concessit Eugenius IV. & refertur in compendio Cisterciensis ordinis.

Quod etiam priuilegium habet Generalis Præpositus societatis Iesu, prout in compendio huius sacræ Religionis refertur. Dicitur enim ibi. *Præpositus Generalis, cum primum electus est, iuxta societatis Constitutionem, eo ipso sit verus ipsius Religionis Præpositus, cum libera, & omnimoda administratione omnium, quæ ad fœlix regimen, & prosperam directionem societatis pertinent, possitque plenam exercere iurisdictionem in omnes sub eius obedientia degentes, vbicunque commorantes etiam exemptos, etiam quascunque facultates habentes*, vt concessit Paulus III. Per priuilegium vero Eremitarum S. Augustini, *eo ipso, quod electioni de se factæ consentit, authoritate Apostolica confirmatus intelligendus est, & libere administrare, & exercere potest, quæ ad suum officium pertinêt quamuis ratione, subditorum reiecta sibi ratione dicti officij quæ ab eius præceptis, admonitionibus, ordinationibus, mandatis, & Decretis, Regulari disciplina eorundem quomodolibet interponi, contingat*, prout refertur in supplemento Ordinis.

ARTICVLVS III.

Quomodo in ordine minorum eligatur Vicarius Generalis.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus statuit, & ordinauit, ac districtè inhibuit, *fratribus minoribus, ne mortuo ministro generali possint eligere, vel constituere aliquem fratrem in Vicarium ordinis, absque Romani Pontificis et Protectoris ordinis eiusdem licentia speciali, per ipsius Romani Pontificis literas patentes concedenda, facientes plenam & expressam de statuto, & ordinatione, & prohibitione huiusmodi mentionem.* Ita habetur in Monumentis a Ordinum. Nunc autem, vt constat ex ordinationibus generalibus Toletanis, b non est necessarium recurrere ad Papam: sed conuocatis patribus, pro vt ibi proponitur, ad electionem Vicarij Generalis potest deueniri.

a In 1. imp. f. 31. & in 2. f. 32. concess. 33.
b Ord. Tolet. ca. 7. de elect. pa 69. & 70. & 71.

ARTICVLVS IV.

Quomodo sit eligendus Commissarius generalis in ordine minorum.

RESpondeo dicendo, quod ex dictis in primo c tomo satis colligitur, quod respondendum sit ad titulum articuli Quæstionis. In eo enim loco latè egimus per vnam integram Quæstionem de Commissario Generali nostræ sacræ religionis.

c 1. Tho. q. 51.

ARTICVLVS V.

Quomodo sint eligendi ministri Prouinciales in ordine minorum.

RESpondeo dicendo, quantum ad ordinem B. P.N. Francisci, quod nihil in Regula Seraphici P. disponitur de electione Minorum Prouincialium, atque adeo non satis constat, quæ forma fuerit obseruata in nascẽtis Ordinis primordijs. Nam quamuis secundum Iuris dispositionem essent instituendi per electionem Canonicam suorum subditorum: tamen vti creditur authoritate Apostolica in Capitulo generali instituebantur Ministri Prouinciales, vt cõstat ex historijs factum fuisse in Capitulo celebrato Assysijs per Seraphicum Patrem, anno Domini millesimo, ducentesimo, decimo septimo. At Clemens Quintus in Concilio Viennensi declarando Regulam fratrum Minorum, *statuit, & ordinauit, quod electio ministri Prouincialis pertineat ad capitulum Prouinciale, quam idem capitulum de sequenti, quo fuerit congregatum, facere teneatur. Et similiter statuit, quod huiusmodi electionis Confirmatio pertineat ad ministrum Generalem, & quod ad electionem huiusmodi, & formam scrutinij procedatur, & votis, in diuersa diuisis, si electiones* plures

plures in discordia celebrari contingat, illa, quę à maiori parte Capituli numero (nulla zeli, vel meriti collatione, seu consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque alterius partis non obstante, per dictum Generalem ministrum de consilio discretorum Ordinis (prius tamen eius officio prout spectat ad ipsum diligenti examinatione præmissa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire: & si fuerit infirmata, ad capitulum Prouinciale electio huiusmodi reuertatur: cæterũ si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere prætermittat, ex tunc ministri Prouincialis prouisio ad generalem ministrum liberè deuoluatur. Ita habetur in quadam Clementina, a & refertur in Monumentis ordinum.

a Clem. exijt de paradiso de verb. sign. Monum. fol. 15. tract. 3. & fol. 16. tract. 2.

Circa quam Constitutionem multa sunt aduertenda. Et primò quod secundum Regulam Patris nostri Francisci electio Prouincialis pertinet ad capitulum Prouinciale, sicut electio Abbatũ, & Priorum Regularium, & Priorum Conuentualium ad eorum, secundum Ius, pertinet Conuentum, iuxta ea, quæ in Iure b notantur, & tradit Nauarrus.

b Ca. fi. 16. q. vl. c. 1. de ele. c. cum dilectus de consue. c. nobis de iure Patron. Naua. in c. nullam. 18. q. 2. nu. 2.

Nam cum in Regula. P.N. Francisci nihil expressè de electione rouincialium agatur, ad Ius commune in tali electione recurrendum est, cum casus omissus remaneat in dispositione iuris communis.

Notandum est etiam circa illa verba ibi (*nulla zeli, vel meriti collatione habita*) quod eligẽdo fratrem indignum in Prouincialem, electio deuoluitur ad superiorem, vt eam possit, si voluerit, infirmare, electio enim indigni facta non valet, prout patet ex traditis à Couarruuia, c & ab Aragon; at non deuoluitur, quando eligunt dignum digniori prætermisso, talis enim electio secundum Ius commune non potest irritari, definit enim ipsum Ius d electionem, præsentationem, collationem, & prouisionem factã digno, relicto digniori, non posse etiam per appellationem irritari.

c Cou. in reg. peccat. 2. p. §. 7. n. 13. Arag. 2. 2. q. 73. a. 3.
d Ca. à nobis 19. de elect. c. graue nimis. 29. de praben.

Ex quibus infertur, quod illa verba, *nulla zeli, vel meriti collatione, seu consideratione habita*, non significant ipsos fratres indignum aliquem elegisse, sed tantùm significant in electione minimè merita electi contulisse, & ideo remittit Clemens Quintus ipsam electionem ad Ministrum Generalem, vt ipse videat, an tum in negligentia huius scrutationis defecerint, an etiam in electione indigni peccauerint: quæ cum sit magna res, de consilio Discretorum ordinis hanc causam decidendam præcipit; an scilicet electio sit infirmanda, vel potius confirmanda, qui aduertere debent, quod si eligatur dignus prætermisso digniori, non debent talem electionem infirmare. Neque contra hoc obstat Concilium e Tridentinum definiens, *quod beneficia Ecclesiastica præsertim curam animarum habentia personis dignis conferantur, aliter enim facta collatio & prouisio omnino irritetur*. Nam respondetur, quod Concilium loquitur de collatione facta indigno, non autem de collatione facta digno relicto digniori: hanc enim non iubet Concilium irritari.

e Conc. Trid. ses. 7. ca. 3. de refor.

¶ Sed his obstat quoddam Breue Pij Quinti, de collatione, Parochialium Ecclesiarum, datum anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo sexto, in quo determinat, *quod si electio fiat digni relicto digniori, poterit dignior ad superiorem per viam appellationis recurrere, qui si per examen digniorem inuenerit prætermissum, poterit ipsam electionem cessare*. Nam respondetur Pium Quintum in eo Motu proprio tantùm de prouisione Ecclesiarum Parochialium verba facere. Quod ius cum sit exorbitans à regulis Iuris communis, non est, cur ipsum ad prælationes regulares extendamus, in quibus prouidendis, si appellationes admitterentur, de religionibus esset actum, propter quod etiam a sententijs Prælatorum Regularium contra subditos delinquentes datis, non permittunt Priuilegia Apostolica dictos subditos appellare.

Denique electo digno in Prouincialem relicto digniori, non est talis electio irritanda. Non diffiteor tamen, ipsos fratres electores relicto digniori in ea electione peccare, prout argumento eorum, quæ præcipiuntur in Concilio Tridentino, f tradũtur a Doctoribus. Debent enim electores aduertere, si tamen absque culpa esse velint, digniorem semper inter concurrentes in Prælatum eligere debere, qui scientia, moribus, vita, & exemplo, & merito valeat magis prodesse, quam ambitiosè obesse gregi omni postposito amore, odio, rancore, vel prece. Ex ijs enim, quæ tradunt Diuus Thomas, g & Soto, elicitur, quod in foro conscientiæ oportet eligere digniorem, & non sufficit eligere dignum, de quo etiam agunt Caietanus, h & Nauarrus.

f Conc. Trid. ses. 24. de refo. c. 16.
g Tho. 2. 2. q. 69. art. 2. Soto l. 3. de iust. q. 6.

Aduertant etiam electores, quod indignum eligendo, non solum electio secundum ius est nulla, immo indubitanter tenere debent se omnium peccatorum, ab eo sic indigno electo in Prælatura illa commissorum, esse participaturos, a qua participatione liberet me Dominus. Quod sacra Synodus Tridentina approbare videtur, dum omnes habentes aliquod ius in electionibus, & promotionibus faciendis hortando, i & monendo ait, *vt in primis meminerint, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem salubrius facere posse, quam si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoueri studeant, eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles ipsi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano effectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigẽtibus meritis præfici diligenter curauerint*. Hæc Concilium. Quod idem dicendum est de illis, qui per viam prouisionis, electionis Compromissariæ eligunt Guardianos, & prælatos conuentuales in Religionibus, vt in Ordine nostro Prouinciales, & Definitores simul congregati eligunt Guardianos: ipsi enim sub pœna peccati mortalis digniores tenentur eligere.

h Caietan. in sum. v. elec. et in ientacu. 12 q. 4. Nau. in c. sacerdos. §. quod autem de pœn. d. 6. nu. 4.
i Trid. ses. 24. c. 1. de refor.

Notandum est etiam circa dictam Clementinã, in quantum ait, quod Minister Generalis de consilio discretorum debet dictum Prouincialem confirmare, quod multa dicenda essent circa Prælatorum confirmationem, sed de his latius infra. Pro nunc aduertẽdum, quod Collector K priuilegiorũ Mendicantium ait, quod celebrans Capitulum, & Definitores faciunt hanc Confirmationem Prouincialis, tanquam Commissarij ministri Generalis, at ait, quod tenentur prius facere examinationem, sicut etiam in alio Iure Prælatis præcipi videmus, & propterea dicit, quod ipse nescit, quomodo aliter posset fieri iuridicè. l

K Collect. tit. electio. §. 8.
l Cap. fin. de elect. l. 6.

Sed cùm videamus in electionibus Prouincialiũ statim nõ præmisso dicto examine fieri huiusmodi confirmationem, etiam apud viros doctos, non est, cur hanc praxim, vt minus iuridicã condemnemus. Neque obstant verba dictæ Clementinæ ibi, *Dummodo tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione præmissa*. Nam respõdetur, quod licet prædicta verba videantur conditionem apponere, qua non seruata, actus est nullus, ipsa tamen conditio modificatur ex dictione (*prout*) quæ non cõditionem, sed causam inducit, & sic idem significat, quod, quia, vt probat latissimè Grammaticus. m Et sic voluit dicere Summus Pontifex in prædictis verbis, dummodo tamẽ ex officio, quia spectat ad ipsũ diligenti examinatione præmissa videat Generalis,

m Gram. dec. 19. nu. 21. & seq.

aut

aut Præsidens an sit talis electio confirmanda, an infirmanda, qui si videtur Prouincialem electum esse dignũ, non est, cur dicta electio ex sola prætermissione examinis irritetur præcipuè in causis Regularibus, vbi de bono, & equo, post positis apicibus Iuris omnia explicantur.

Neque ius *a* in contrarium allegatum a Collectore contra nos facit, ibi enim loquitur Pontifex de electione non in concordia celebrata, vbi nimirum quod celebrata confirmatio irrita fit, & inanis at hic loquimur de confirmatione electionis factæ in concordia, in qua præsumitur electum fuisse digniorem.

a D. c. fin. de elect. lib. 6.

Præterea dato, quod dicta solemnitas examinis deberet præcedere, vt confirmatio valeret, debuit considerare Collector, quod Sixtus IV. anno Domini millesimo, quadringentesimo, septuagesimo quinto Pontificatus sui annno quinto, nonis Decẽbris concessit Generali Ordinis D. Hieronymi, prout relatum est in superioribus *b*, quod possit supplere authoritate Apostolica hunc, & alios similes defectus, & de facto supplent prætermisso prædicto examine videntes electum dignum iudicari.

b Sup.

Vltimo est notandum circa verba dictæ Clemẽtinæ ibi. *Cæterum si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere prætermittat, ex tunc ministri Prouincialis prouisio ad Generalem ministrum libere deuoluatur.*

Notandum est, inquam, quod Clemẽtina solum loquitur de Ministri Prouinciali in Capitulo eligendo. Vnde virtute huius Decreti Ministri Prouinciales in electione Guardiani, aut Prioris Conuentualis, non eligente Conuentu intra vnum diẽ naturalem, Guardiani, aut Priores Conuentuales prouisionem ad se assumere nõ possunt; cum enim hæc Clementina loquatur de Prouinciali in capitulo Prouinciali eligendo, nescio, cui ad Guardianum in Conuentuali Capitulo eligendum extendatur, cũ diuersa sit vtriusque electionis ratio. Nã dilatio electionis prouincialis maximũ nocumentum toti Prouinciæ congregatæ causaret: at non est idem in Conuentuali Capitulo Guardianum eligẽte, licet enim ex dilatione prouisionis Guardianatus Monasterium, vt viduarum, aliquot incõmoda patiatur, non tamen tantæ sunt cõsiderationis præcipuè in nostra Religione Minorum de obseruantia, in qua electio Guardianorum pertinet ad Conuentum, aut ad Definitorium, iuxta constitutiones Generales N. Sacræ Religionis, quod beneplacito Prouincialis relinquitur, & sic non eligente Conuentu per vnum diem naturalem potest electio, ad Definitorem deuolui. Vnde infertur, quod vt præscriptus ordo dictæ Clementinæ in electione Guardianorum, & Abbatissarum obseruetur, oportet, vt fiat ordinatio Generalis, qua id ipsum statuatur, quã posse facere Religiones non dubito, sicut enim nostra Religio compromittit in Prouincialẽ, & Definitores, vt ipsi compromissarij possint in Definitorio eligere Guardianos: ita ẽt nostra, & aliæ religiones possunt compromittere in Prouincialem, & in eius authoritatẽ habentem, vt si per vnum diẽ non elegerint fratres, & Moniales, Guardianum, & Abbatissam, ad ipsum prouisio deuoluatur, præsertim cum hæc ordinatio Religioni maximè accommodata censeatur; & ita ordinatum est in Constitutionibus Generalibus Toletanis *c* nostræ sacræ Religionis in hunc modum: *Si tamen electores in varia placita diuisi in vnus diei spatio non elegerit. Præsidẽs capituli poterit secundum iuris communis dispositionem quem voluerit secundum Deum eligere, etiam si electio sit ministri Prouincialis, & idẽ statuimus esse faciẽdum in casu in quo electores elegerit scienter indignũ.* Hæc ordinatio. Illa autem verba, *etiam Prouincialis*, satis indicant ordinationem desinire in electione Guardianorum, & Abbatissarum idem velle faciendum, ita potest fieri virtute dictæ ordinationis, non autem virtute prædictæ Clementinæ.

c Ordin. Tolet. c. 7. tit. de dec. fol. 34.

Ex quibus infertur validas esse, & iuridicas constitutiones aliquarum Religionum, in quibus definitur, quod si in electione Priorum, septẽ, aut octo scrutinia peragantur, & si in ijs omnibus minimè fratres concordauerint, prouisio Prioris ad Prouincialem, & Patres Prouinciæ deuoluatur. Hæc enim Constitutio cum sit facta, & approbata in Capitulo Generali, ad id peragendum plenum ius iuridicè dare potest, cum per eam tota Prouincia in vnũ congregata in eiusmodi euentu in Prouincialem, & dictos patres compromittat, & ipsi tanquam cõpromissarij ad huiusmodi electionem designentur. Notandum est tamen, quod in electione discretorum ad capitulum prouinciale in nostra sacra religione, etiam si fratres cõuentuales per vnum diem naturalem minimè concordent, non deuoluitur ad præsidentem in capitulo conuentuali prouisio talis discreti, ipse enim discretor mittitur à conuentu vt procurator, qui si non constituatur, videtur conuẽtus suo iuri renunciare, & ita vidi ego in facti contingentia, præsidente Reuerendissimo patre nostro Patre Matthæo de Burgos, in prouinciali capitulo prouinciæ Sancti Iacobi determinari.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prouinciales ordinis minorum necessariò sint eligendi de corpore capituli, & an possint eligi patres aliarum prouinciarum.

Respondeo dicendo, quod hic articulus habet duas partes decidendas. Prima est, vtrum prouincialis eligendus debeat esse de corpore capituli. Et respondetur negatiuè, prout in nostra religione vsus iam recepit, nam de tota prouincia potest eligi quamuis non sit vocalis, nullus enim habens partes requisitas à voto passiuo generalis, & prouincialis excluditur. Altera autem pars maiorem habet difficultatem, & respondetur etiam negatiuè: non enim patres generales possunt cogere prouinciam ad eligendum in prouincialem fratrem alterius prouinciæ, nisi tota prouincia neminè discrepante consentiat. Ad eligendum enim extraneum, non sufficit maiorem partem collegij eum petijsse, nisi omnes penitus nemine discrepante in eum consenserint, prout tradunt Abbas, *d* Baxius: vnde ad id faciendum authoritas totius definitorij opus est, prout ordinatum fuit, & authoritate apostolica cõfirmatum in ordinationibus generalibus factis in capitulo generali celebrato Romæ, anno Domini millesimo, sexagesimo, in hunc modum: *Ministri prouinciales in posterum non eligantur ex alienis prouincijs, nisi magna & vrgente necessitate, & ex consensu totius definitorij.*

d Abb. in ca. cum Bitonen. col. 2. extra de elect. Bia. 3. p. de elect. c. 18. & c. 13.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Papa possit dispensare, vt clerici sæculares possint esse Abbates, in Abbatijs regularibus.

Respondeo dicendo, certum esse, quod sic, quia aliquæ Abbatiæ canonicorũ regularium fuẽt

con-

concedi à Summo Pontifice aliquando in commẽdam clericis sæcularibus, adeo vt sit inter doctores altercatio, vtrum huiusmodi Abbas commendatarius habeat vocem actiuam in actibus gerendis in capitulis suis, siue actus consistant in electionibus, administrationeque domus, eiusque substantiæ, siue mensæ capitularis, siue competant tantùm canonicis vt singulis, siue in vniuersum, quamuis sit distincta mensa capitularis à bonis mensæ Abbatis. Et Alfonsus de Hoieda *a* hanc disputat pro vtraq; parte quæstionem, & tandem concludit, quod Abbas commendatarius perpetuus potest omnia illa exercere, quæ potest proprietarius, in cuius locum subrogatur, cùm sit factus caput capituli, sine quo gesta firmitatem minimè obtinent, & sic in iure *b* dicit probari.

a Hoie benef. in comparib. 1.p.c.14.a n. 97. vsque ad n.105.
b c. cum non liceat de resc. c. dudum el 2. de elect. glo. in prag. sanct. rub. de pacif. pos. ver. ti. Rebu. in concor. eod. ti. amp. s nu. 37. & in prax. bene. ru. de repro. minũ. impetrat. nu. 46.

Secundo facit pro hac parte, nam Abbas commendatarius in commenda sibi data ad vitam, habet ius in ea ad vitam, ac tutelam, vt colligitur ex iure *c* & traditur in pragmaticis sanctionibus Gallicanis, & tradit Rebuffus, & ideo commendatarius potest præsentare, sicut & alius, qui titulũ habet, quia fructus recipit, vt inquit Archidiaconus *d* præsentatio autem est in fructu, vt dicitur in iure *e*, & tenet quædam glossa, *f* ergo claré sequitur, quod Abbas commendatarius potest.

d Archid. in c. nemo deinceps de elect. li. 6.
e c. consultationi. de iur. patr. gle. in c. olim de maior. & obediẽ.
f gl. in c. edocere de rescri. & in c. cautã que de iud.

Tertio probatur, quia certum est, quod nullum negotium monachi seu canonici regulares possunt facere, sine consensu prælati, vt inquit quædam glossa, & in prorsus in distincto non possunt conuenire, seu conueniri, saltem in arduis, vt inquit Panormitanus *g*: igitur in electione alicuius canonici, vel alterius rei, cùm sit causa ardua, debet esse in præsentia Abbatis proprijs, quamuis sit commendatarius, vt talis electio fiat sine scandalo, & rectè, vt inquit Innocentius *h*, & tradit Ioannes Lupus.

g Panor. in c. edocerin. 10. et cõsi fnia et in d. c. cũm qua.
h Inn. in c. sicut de ele. Lupus in tra. de bene vacant. in curia. §. 9. co. 2.

Quarto facit pro hac parte, quia prædictus Abbas commendatarius prælatus est, qui quidem tanquam bonus pastor interuenire debet in omnibus locis, vbi lupi perfidia interuenire sine eo poterit, nam si talis prælatus non admitteretur in actib. capitularibus, tam circa administrationẽ personarũ, quàm rerum in electionibus canonicorum, & cæterarum personarum, sequerentur ecclesiæ plura incómoda, quæ quidẽ præsente prælato, qui dignior est dignitate, & uoce, cùm sit datus pro capite, cæteris verò pro membris cessarẽt, & de nihilo seruiret prædicta commenda respectu eius vtilitatis, ergo claré sequitur, quod ei, cui officium Abbatiale est commissum, concessum fuisse censetur omne illud, quod competit, & dependet ex officii contéplatione argumento eorum, quæ in iure traduntur. *I* Itaq; cum Abbas sit caput, canonici mẽbra, vt dicitur in iur. *K* mẽbra aũt non debent à capite dissolui, sine quo naturaliter nihil conferre possunt, argumento eorum, quæ in iure traduntur *l*, in quo etiam continetur, quod factum à membris tantùm nullũ est.

i l. 2. ff de iurisd. om iudic. c. prudẽtiã §. sexto notabis e f. deleg.
K c. quantoc. ñione de his quæ fiunt à prælat.
m c. ad nostrũ de elect. li. 6.

Vltimo pro hac parte facit, quia negari non põt, quin Abbas commendatarius sit Abbas, quamuis non sit professus ordinem D. Augustini, & quáuis non sit presbyter, prout requiritur à Iure *m*, nã Papa potest facere, quod sit verus Abbas, cum hoc sit de iure positiuo, contra quod maximè in beneficialibus liberè agere potest, vt in iure probatur, *n* & sic Romanus Pontifex fecit eum verè prælatũ, nec voluit esse acephalũ, & sine prælato tãto tẽpore capitulũ prædictæ Abbatiæ argumẽto eorũ, quæ ex iure colliguntur, *o* Sed id nõ cõuenit, vt scilicet clerici sæculares Ecclesiis regularibus præficiãtur. Ideo circa hoc prouisum fuit per Conc. Tri. vt in his necessariò profiteretur, put articulo sequẽti dicetur.

n Cle. 1. de li. pendent.
o c. quamuis de ele. li. 6.

ARTICVLVS IX.

Vtrum conueniens sit, quod eligantur prælati alterius ordinis.

Respondeo dicendo, quod vt patet ex dictis in articulo superiori, sine authoritate Apostolica id fieri nequit, nunc autem quæritur, vtrũ cõueniens sit talis electio. Ad quod dico certum esse, quod quælibet Ecclesiæ congregatio suum debet habere prelatum, & magistrum, qui ex ipsius Ecclesiæ gremio assumi debet, prout dicitur in iure: imo *p* si superior, ad quẽ deuoluta est potestas, prouideat de alio, qui non sit de gremio, fratribus dissentientibus nulla erit prouisio, prout dicit Innocentius: *q* sit enim per hoc fratribus iniuria, quãdo inter eos reperitur dignus, & non recipitur, imo non conuenit rationi, vt homines dispares professione in vnum socientur, vt dicitur in quadam Clemẽtina. *r* Neque enim debet quis præfici Ecclesiæ regulari, nisi sit in regula instructus, vt sacri Canones *s* determinant. Nam quo modo poterit magister ad regulam coercere, si ipse non sit instructus in ea, vt Doctores *t* notant, ideo debet multo tempore in monasterio discere, vt post modum doceat, vt ait quidam Canon. *u* Vnde resignationes monasteriorũ monialium quan. icunque valoris, debent admitti, & prouideri de personis monialium illorum, vel alterius monasterij: magis autem conuenit de persona eiusdem monasterij ipsum monasterium prouideri, argumento eorum, quæ communiter notant Doctores. *x* Vnde definit Concilium Tridẽtinum *y* in hunc modum.

p c. ne pro defectu in fi. de elec.
q Inn. in d. c. ne pro fect. in gl. vltima.
r Cle. 1. de ele.
s c. offi. de ele.
t Doct. in ca. quãte de offi. ord.
u c. Sic viue et seq. 16. q. 1

Primum quidem confid't sanctissimum Romanum Pontificem pro sua pietate & prudentia curaturum, quantum hæc tempora ferre posse viderit, vt ijs, quæ tunc commendata reperiuntur, & quæ suos conuentus habent, regulares personæ eiusdẽ ordinis exp esse professæ & quæ gregi præire, & præesse possint, præficiantur. Quæ verò in posteriorũ vocabunt, non nisi regularibus spectatæ virtutis, et sanctitatis cõferantur, quo ad ea uerò monasteria, quæ capita sunt, ac primates ordinũ siue Abbatiæ, siue prioratus filiæ illorum capitũ nuncupantur, teneãtur illi qui in præsenti ea in cõmenda obtinẽt, nisi sit eis de regulari successore prouisũ, intra sex mẽses religionẽ illorũ ordinum propriã solenniter profiteri, aut ijs credere, aliàs commendæ prædictæ ipso iure vacare censeantur. Hæc Concilium. Ex quo colligitur velle necessariò, vt præficiendi in monasteriis, eiusdem ordinis sint professi. Et confirmantur supradicta: nam beneficia Ecclesiastica secundum sacros Canones, & leges ciuiles danda sunt naturalibus regni, vt probant Azeuedo, *z* & Rebuffus, & regula Cancellariæ hoc statuit, quæ licet loquatur de beneficiis curatis, habet etiam locum in beneficiis simplicibus, vt vltra Gomezium, *a* & Rebuffum probant Carolus Grassalis, & Didacus Perez, & Couarruuias. Naturalis autem ille dicitur, qui in regno natus est, vel saltem in eo domicilliũ contraxit, & insuper per decẽniũ in eo vixit, & habitauit, vt habetur in quadam lege *b* nouæ compilationis, & tunc dicitur domicilium contraxisse, si matrimonium contraxit in regno, vt in alia lege *c* partitarũ habetur, quæ omnia applicata ad nostrum propositum ipsum confirmant, & declarant, confirmant, quia in eo, quod beneficia Ecclesiastica danda esse naturalibus determinatur, colligitur similiter prælationes regulares filiis naturalibus eius religionis, in qua prælati præficiuntur, esse adiudicandas; declarant, nam sicut non solùm illi dicuntur naturales, qui in regno, cuius naturalitatem prætendunt, nati sunt, sed etiã illi, qui ibi constituerunt domicilium, aut matrimonium contraxerunt, ita etiam illi

x Inc. inuitus c. obitum. 61. dist. c. cum inter canonicos iuncta glo. & Doct. de ele.
y Tri. se. 25. de reg. ca. 21.
z Azeuedo in l. 15. et 25. ti. 3. l. 3. noua cõpil. Rebuff. in praxi. benef. in regul. quod quis vtlligat idonea glo. 1. pa. 158.
a Gom. reg. 9 chãcis q. 1. col. 7. Rebu. vbi su p. 579 in prin. Grass. li. 2. reg. Frã. iure 8. col. 2. in fin. Coua. in pra. q. 35. nu. 37.
b l. 19. ti. 3. nua comp.
c l. 32. ti. 2. p. 3.

illi dicentur filij religionis ad eius praelationes obtinendas capaces, qui ex vna prouincia ad aliã eiusdem religionis se transtulerunt, & in ea fuerunt incorporati, & etiam illi, qui in quadam religione fuerunt geniti, & nutriti, & ad aliam se trãstulerunt, & matrimonium spirituale per nouam professionem in eadem contraxerunt, hi enim capaces sunt praelationum ipsius religionis, & ita cõcluditur, extraneos, id est, alterius religionis alumnos non decere, neque posse assumi ad praelationes illius religionis, vbi non sunt professi, nisi id authoritate Apostolica concedatur, consuetudine enim introduci potest, vt etiam ex certo alio gremio eligendus assumatur, prout tradunt Doctores, *a* & a fortiori pontificis maximi diplomate hoc potest concedi, iuxta sacros Canones, *b* id tamen sine causa concedere non solet. Vnde si nullus ibi idoneus inueniatur, ex alia religione idoneum assumẽdum concedit, & si idoneus reperitur, nõ dignior aliũde exquiritur, vt ait quaedam glossa, *c* & probatur in quadam Clemẽt. & tradit Marc. Antonius Cuqus.

a Doct. t. cum dilect. vbi gl. & Doctor. de consuetud.
b Abbatem de ver. sign.
c Glo. in cã. in nomin. domin. §. legit v. ex gremio, dist. 23 Cle. c. de elec. Cu lib. 4. maior. instit. tit. 1 de elect. n. 28. & n. 142.

ARTICVLVS X.

An legatus possit dispensare, vt professus in vna religione, eligatur in alia in praelatum prouincialem.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius *d* tenet partem negatiuam. Contrarium tamen sentiunt Abbas, *e* Collector, & Speculator, habent enim regulae religionum à Sede Apostolica approbatarum professionis substantiam, vt patet in iure. *f* Neque obstat, quae ab Innocentio in contrarium adducuntur, quorum praecipuum argumentum est quaedam Decretalis, *g* electio enim in ea fuit damnata, tanquam facta de homine inexperto, & nullius religionis professo: verum tamen est, quod haec communis sententia fallit, quando aliquis laxioris regulae in praelatum à legato eligitur, ne sua vita laxiori monasterij obseruãtiam relaxet, in hoc enim casu non potest legatus dispensare, cum electus in praelatum monasterio debeat praesidere, vt reformet, & obseruantiam regularem conseruet. Ita tenet quaedam Glossa, *h* quam sequitur Dominicus, & Gambarus.

d Innoc. in ca. officij d. e elect. per text. ibi.
e Abb. & Collect. in d. c. off. Specul. tit. de of. legati §. cõsequenter. ver. sic. legatus.
f c. cũ ad monast. de statu monach.
g d. ca. officij.
h Glos. & Dominicus in c. cũ singulas de prabendis li. 6 Gãbar. de author. legati à latere lib. 8. à nu. 7.

ARTICVLVS XI.

Vtrum sit irrita electio prouincialis facta à generali, & scrutatoribus, qui machinati sunt, ne scrutatores dicerent verè, quod suffragia habuit is, in quo maior pars consensit, sed tribuerunt maiorem partem alteri, qui fraude electus fuit.

RESpondeo dicendo, quod grauissimè peccauerunt scrutatores, & generalis, & quod electio coram Deo nihil valuit, & digni sunt praedicti fundatores magna poena, quia re grauissimae falsarij fuerunt. Vnde Concilium *i* generale statuit, vt potestate priuarentur, qui contra formam ibi decretam electionem celebrarent, etiam sine vlla fraude; quanto igitur magis debent puniri, qui cũ tam graui fraude id fecerunt, & quia poena huius magni delicti non est iure communi determinata, iudicis competentis arbitrio relinquitur, nisi constitutionibus regularibus fuerit determinata, argumento eorum, quae in iure *K* notantur, & hanc opinionem tenet Nauarrus. *l*

i c. quia propter de elect.
K l. 1. ff. de iu. deliberandi c. de causis de off. deleg.
l Na. li. 1. cõs. 7. tit. de elect.

ARTICVLVS XII.

In religione minorum regularis obseruantiae cauetur constitutione Apostolica, quod non fiat prouincialis ille, qui antea fuit prouincialis, nisi duabus hebdomadibus transactis, quae sunt sex anni; quaeritur, an possit eligi in prouincialem, cui etiam non desunt viginti quinque dies ad dictorum sex annorum complementum.

RESpondeo dicẽdo, quod tacito quodam totius ordinis consensu receptum fuit statutum reuerendissimi patris Nuleli Generalis ministri, quo cautũ est, vt qui semel fuisset prouincialis, nõ posset ad idẽ prouincialatus ministerium eligi, nisi etiã facto sexennio. Per sexennium autem secũdum ordinis statuta, & consuetudinem, nõ intelligebatur tempus completum sex annorum, sed tempus modicum inter duas electiones ministrorum prouincialium. Itaque prouincialis, qui fuisset in suo munere functus, poterat iterum eligi, si alij duo prouinciales essent electi, & à suo officio absoluti, quãuis inter istos duos prouinciales non esset completum sex annorum tempus. Nam olim triennarium in nostro ordine non sumebatur, nisi pro tempore, quod erat de capitulo, in quo prouincialis eligebatur, vsque ad capitulum, in quo à suo officio absoluebatur, quamuis illud tempus esset modicum, & paucum, vt cõstat ex constitutionibus Molonianis, *m* vel Salmantinis. At Pius V. in bulla, quae incipit, *pastoralis*, publicata in capitulo generali Romano celebrato anno Domini millesimo, quingẽtesimo, septuagesimo primo, inter alia statuit, *vt prouincialis postquam iam fuisset suo officio functus, non possit iterum ad id munus eligi, nisi post octo annos*: hoc autem statutum reformauit Gregorius Tertius decimus in Bulla secunda, quae incipit, *consueuit*, publicata in capitulo generali Parisiensi, in quo statuit, *vt prouinciales nostri ordinis non possint iterum ad id muneris eligi, nisi post duas electiones*. Ego autem existimo per duas electiones debere intelligi tempus duarum electionum, qualecumque illud sit, quia cum ista constitutio sit facta pro ordine minorum, intelligenda videtur secundum constitutiones ipsiusmet ordinis, quia iura sunt concordanda iuribus, quantum sustinere valeant. Cum ergo in constitutionibus Molonianis, seu Salmantinis constitutum sit, vt minister prouincialis suo functus officio iterum non eligatur, nisi postquam alij duo prouinciales functionem huiusmodi subierint, inde sequitur, quod per duplum tempus non sit intelligendum, nisi tempus duarum electionum; idq; confirmatur ex Extrauagãti prima eiusdẽ Gregorij XIII. quae incipit, *censuit*, in qua expressè dicit, quod per duplum temporis intelligatur secundũ ordinis statuta tẽpus duarum electionum, vt patet ex tenore dictae constitutionis Gregorianae, ibi, *& quod disponebatur, de officio generalis ministri, quod per octo annos duraret, cõmissarij verò, et procuratoris generalis, nec non prouincialis per quatuor, ipsiq; semel officio fũcti ad idẽ eligi nõ possent, nisi post sex decim annos etc. Nos ad statutorũ generaliũ dicti ordinis seriẽ, & formã reducimus, quibus dicitur expressè quod officia semel exercentes ab eis, quae gesserunt, per dupliũ tẽporis vacare debent, ita ut duae electiones celebrentur, antequã ad eadem officia iterum eligantur*. Haec Gregorius Decimus tertius, & habentur in breui ipsius, qđ incipit, *consueuit Romanus Pontifex*, dato Romae apud D. Marcum,

m ca. 5. de ministro prouin. §. ministri prouinciales suo officio.

cum, die octaua Septembris, anno Domini millesimo, quingentesimo septuagesimo tertio, Pontificatus sui anno secundo. Vnde cum generales ordinationes ordinis determinent, prout dictum est in superioribus, *a* Electiones istas duas non debere continuari per sex annos integros necessario, sed debere considerari, secundum quod capitula abbreuiantur, vel accelerantur, sequitur necessario dicendū, dictas electiones duas, de quibus in constitutione Gregorij XIII. secundum hanc computationem debete considerari.

a Sup. hac q. ar. 2.

Pro supradictis facit id, quod resoluit doctissimus Nauarrus *b* tenens, quod si in aliqua religione caueatur, quod nemo ad dignitates promoueatur, nisi qui literis duodecim annis operam dedit, scilicet octo ante ingressum, & quatuor post ingressum religionis studiis & aliis operibus, quæ studia concernunt, scilicet concionando, & aliis huiusmodi institerit, quod si aliquis antequam religionem ingrederetur septem circiter annis interpellatis studuerit, & post illius ingressum quinque præfatis negotiis instando, cum nondū per vigintiquinq; dies duodecim annos compleuisset, & fuerit electus in aliquam Abbatiam bona fide, ad minus in foro cōscientiæ, possit talem Abbatiam acceptare. Nam dictum statutum Papale probabiliter potest credi, qd non habet locum in defectu paruo, & minimo. Nā regulariter, licet constitutio loquēs generaliter, et minimum includere videatur, iuxta ea, quæ in iure *c* notantur, fallit tamen, quando ratio, quæ militat in magno, non militat in minimo, vt annotauit Panormitanus, *d* & sunt iura expressa hoc probantia. Vnde in isto casu parum, & nihil videntur æquiparari, vt notat Baldus: *e* & ideo statutum, quod imponit pænam pro vulnere, non habet locum in leui vulnusculo, vt notat Bartolus, *f* & ita prædictus electus, & electores probabiliter credere potuerūt, quod in casu posito defectus ille minimus viginti circiter dierum non erat attendendus, respectu temporis magni sex annorum: tum etiam quia Diuus Thom. communiter receptus tenet, quod etiam lex de non furando, quæ de se obligat ad mortale, non obligat furem paruæ rei ad peccatum mortale, dixi ad minus (in foro conscientiæ) quia constitutio, de qua Nauarrus duodecim annos requirebat impletos, & hoc non obstante tenet ipse ad minus, in foro conscientiæ, idē esse dicendum, etiamsi vigintiquinque dies dictis duodecim annis pro suo complemento defuerint. Nos autem loquimur de constitutione Gregoriana, quæ sex annos cōpletos expressē non requirit, sed duas tantùm electiones secundum statuta ordinis, prout dictum est in superioribus, & ita in foro exteriori in nostro casu opinionem prædictam sequendam esse arbitror.

b Na. li. 1. cōs. ti. de atat. & qualit. cons. 7.

c c. 1. de appel. c. si proponēte de rescrip.

d Pan. in d. c. 2. & si quæstionis de simonia c. terrulas 12 q. 2.

e Baldus in auth. præterea C. vnde vi.

f Bar. in l. prædium C. de ædilitio edicto.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum mortuo prouinciali teneantur ipsis, ad quos spectat electio, alium constituere idoneum.

Respondeo dicendo, quod mortuo, aut deposito prouinciali, statim tenentur ij, ad quos pertinet electio, alium sibi eligere vicarium, qui sit idoneus, & si eligatur non idoneus, factum tenet, at peccant electores, nisi eligatur indignus, electio enim indigni nulla reputatur in iure, sicut enim nō videtur satisfacere muneri suo Episcopus, qui constituit vicarium generalē, qui non sit idoneus, cum eius vices debeat gerere, prout in iure, *g* determinatur: ita non videntur satisfacere muneri suo electores eligentes non idoneum vicarium prouincialem, cum succedat in omnibus, quæ gesturus erat ipse prouincialis, argumento eorum, quæ in quadā lege notantur *h*: & sicut vicarius idoneus debet cōstitui loco Episcopi, & peccat constituens vicarium indignum, & etiam ille, qui eum suscipit, cōstitutio tamen ipsius vicarij tenet ipso iure, modo sit clericus in minoribus constitutus, & facta ab eo, vel coram eo, tanquam coram vero vicario valent iuxta ea, quæ in iure notantur, & tradit Nauarrus. *i* Ita dicendum est in nostro proposito valere constitutionem vicarii prouincialis non idonei, & facta ab eo, & coram eo, esset valida, licet promotores peccauerint.

g c. quoniam in plerisque. iter cætera de off. ordinary.

h c. idem iuris ff. ad l. Aquilian. c. nō est putanda 1. q. 1.

i Na. li. 1. cōs. ti. de offi. Vic. cons. vn.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum ante sepulturam prouincialis debeat fieri vicarij prouinciali electio.

Respondeo dicendo, quod electio fieri non potest ante sepulturam superioris, prout in iure, *K* ordinatur, in quo glossa ait, quod si aliter fieret, nihil valet, & ita tenent doctores cōmuniter, quod electio in Ecclesia collegiata, seu regulari Episcopi, vel præpositi, diaconi, Archipresbyteri, atque Abbatis, Abbatissæ prioris, & priorissæ, aut quocunque alio nomine eligendi sint, non prius fieri congruit, quàm illius cadauer, cuius morte dignitas, vel administratio post tertiam diem vacat, sit sepultum, prout tradunt Abbas *l* Alexander Cardinalis, & Ripa. Nonnulli tamen vsu non esse receptū hoc arbitrantur, vt ait *m* Duarenus. Et certè accidunt quoque tempora, & circumstantiæ, quibus omnis cunctatio abijcienda est, & statim vita functo prælato ad electionem veniendum non expectata eius sepultura, vt cum principum literas aliamque concessionem metuunt, quæ legitimam electionem, & iustam impedire possint, prout tradit Petrus Biaxius, *n* & possunt regulares ad electionem accelerandam iuuari ex quadam concessione facta à Clemente Quarto quæ habetur in monumentis ordinis, in qua concedit, *o* *quod in electionibus generalis, aut prouincialis ministrorum ordinis minorum fratribus qui debet electionem celebrare, tempus super hoc à iure statutum non currat, nec ij sint in hac parte iuris huiusmodi regulis coarctentur*. Ex quo priuilegio sequens conclusio pro nostra opinione argumentum, licet enim in Ecclesijs Cathedralibus, & regularibus, cessante impedimento legitimo, teneantur electores intra tres menses eligere, alioquin deuoluitur electio ad superiorem proximum, & si ipsi intra dictum terminum non elegerint, deuoluitur ad alium superiorem, & sic vsque ad Papam, prout in iure *p* determinatum videmus, & sicut tenentur electores electionem electo præsentare, & petere consensum eius intra octo dies, postquam cōmodè potuerint, alioquin negligētes excludūtur à prosecutione processus, & sunt suspensi per tres annos ab omnibus beneficiis ipsius Ecclesiæ, vt etiam alia decretalis *q* definit, electus vero tenetur consentire intra mēsem à præsentatione, alias priuatus est iure electionis, nisi forte ea sit electi conditio, quod nō possit consentire absq; licentia superioris, quo casu tenetur ipse, aut electores licētiam petere cum ea celeritate, quā superioris absentia patitur, & si nō habeatur, ex tunc ad electionē ipsam procedāt: licet inquā hæc circa electores de iure cōmuni procedant, ea tamen quo ad regulares mendicantes, & qui eorum fruūtur priuilegijs, modificata videmus per dictū priuilegiū Clementis IV. Vt scilicet huius modi tempora minimè pro regulariū electionibus curant,

K capite bona memoria el 2. de elect. vbi gloss.

l Ab. in d. c. b. nemeria Card. in c. nul lus 2. d. st. 79. Alex. firm. in rea. de epis. 1. p. q. 3. Rip li. 2. resp. for. ti 13. nu. 4.

m Duare. de benefieijs Ecc. li 6 c. 1.

n Biax decle. 3. p. c. 2. & c. 12.

o in 1. imp. fo. 59. & in 2. f 139. concess. 308.

p c. ne pro defectu de elect.

q c. cupien § cæterum electio. ti. 2.

currant. Ita etiam in proposito, licet de iure ante sepulturam prælati mortui non possit eiusdem prælatiæ fieri electio, tempus tamen quo ad regularium electionem, argumento dicti priuilegij, minimè currere debet, præcipuè quando occasiones vrgentes id postulant.

ARTICVLVS XIV.

Stante statuto in aliquibus prouincijs, quod vicarij, & præsidentes conuentuum non possint eligi discreti ad capitulum prouinciale, in quo prouincialis debet fieri electio. Quæritur vtrum, non obstante dicto statuto, visitator prouinciæ cum plenitudine potestatis possit dispensare, vt aliquis vicarius, aut præsidens in discretum eligatur.

a l. 14. tit. 7. li. 3. noua cõ.

RESpondeo dicendo, quod in quadam lege *a* nouæ compilationis ordinatur, quod in syndicatione officialium ipsi officiales suspendantur ab officio, non in pœnam, sed vt liberè informatio in syndicatu fieri valeat, & testes omni timore postposito dicta sua proferre audeant, & partes possint ponere querelas, quod aliàs facere minimè auderent, vt post alios resoluit Azeuedo *b* dicens, quod durauit hæc suspensio tantum interim dum syndicator definiat causam absoluẽdo, vel condemnãdo, & exequendo: & ita in aliquibus religionibus iustissimè ordinatum est, vt vicarij, vel præsidentes conuentuum à voce passiua discretorum in conuentibus eligendorum ad capitulum prouinciale suspẽsi sint, ne captandæ beneuolentiæ suffragantium subditorum illis nimis valde indulgeant in maximũ religionis detrimentum; & ita supradicta suspẽsio durat, interim dum officio vicarij funguntur, & sicut esset iniustus syndicator officialium reipublicę, qui in hoc cum aliquo dispensaret, etiamsi esset deputatus cum plenitudinè potestatis, cum ex hoc à veritate dicenda testes se abstrahere possent; ita videtur dicendum, quod facerent iniustè visitatores, & syndicatores in religionibus dispensando cum aliquo, vel aliquibus vicarijs, vel præsidentibus cõuentuum, vt possint eligi in discretos; cùm propter subditorum suffragia consequenda nimis eis indulgerent, & propter metum (cum sub eorum potestate sint, & debeant remanere, vsque dum ad capitulum pergant, ad quod sæpius pergunt post duorũ, aut trium mensium spatium elapsum ab electione de ipsis facta) non liberè eligerent. Et sic existimo, quod in foro exteriori iniquus esset censendus visitator, qui cum aliquo sine causa dispensaret, præcipuè si ex parte prouinciæ, in qua talis fit dispensatio, esset contradictio, & consequens electio dicti vicarij in discretum in foro exteriori esset præsumẽda, non iuridica. Nã præsumptio est in pręstatione suffragiorum potius vim, & coactionem interuenire quàm libertatem subditorum, & ipsum electum discretum titulum discretionis spontaneũ atque iustum minimè obtinuisse, argumento eorũ, quæ notant communiter scribentes *c* dicentes, quod debent Domini probare impositiones, quas habent super suos vassallos ab ipsis spõte, & nõ per vim fuisse exhibitas, & solutas, cum alioquin ipsis vassallis suffragetur præsumptio iuris dictantis, potius in his præstationibus vim, & coactionẽ præsumi, quàm vassallorum libertatem, titulumque spõtaneum, ac iustũ; & hanc doctrinã multis cõprobat Couarruuias. *d* Et confirmatur, nam vt elegãter tradit Sotus, *e dispensatio non debet fieri, nisi in commune bonum cedat, pro quo omnis lex constituitur, nam quantum periculum inde consurgat, vnde legum dispensatio alijs priuatis respectibus & silendis causis fieri cæperit locus, in quo Ecclesia Dei iacet, apertissimo documento est. Nam si leges nihil aliud emolumenti in rempublicam conferant, quàm quod sint principi fructuosæ, pernicies potius sunt, & labefactio boni publici.* Hæc Sotus. Ex quibus colligo electionem discretionis factam in præsidente conuentus, vbi eius facta fuit dicta electio, in foro exteriori, nõ præsumi spõtaneam, cum præsumptio iuris sit in contrarium, & quod syndicatores, & visitatores minimè possũt in dicta ordinatione sine causa dispensare, cùm ipsa sit facta in bonum publicum religionis, & dispensatio in hoc casu sine causa facta in bonum publicum minimè cedat: verum est tamen, quod possunt dispensare visitatores cum plenitudine potestatis in ordinationibus generalibus, & prouincialibus, quando iusta causa, & bonum publicum id suadet, & cessant præsumptiones superius allegatæ, scilicet timor liberè suffragandi, & indulgentia nimia concessa subditis pro suffragijs acquirendis. Aduertendum tamen, quod licet sine causa dispensent, & eligant fratres dispensatum in discretum, ego dictam electionem, irritam ipso iure minimè iudicarem, cum nullum ius irritans ipsam inueniatur, sed posse à præsidente in capitulo irritari non diffiteor, ex causis superius contra ipsam allegatis.

b Azeuedo in l. 1. n. 1. & in l. 4. nu. 3. li. 3. noua compil. tit. 7.

c Doct. in l. 1. C. n. liceat potent. l. 1. & 3. C. de alieno iure mutant. causa & c. l. principalibus cum seq. ff. si cert. petat.

d Couar. in c. possessor 2 p. § 4. n. 1. & 5.

e Sot. lib. 1. de iust. q. 7. ar. 3.

QVAESTIO LIII.

De electione Guardianorum, & Priorum conuentualium, in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem tredecim quæruntur.

1 *QVomodo Guardiani, & priores conuentuales sint eligendi.*

2 *Vtrum definitores, & consiliarij teneantur eligere digniores in priores, & guardianos.*

3 *Vtrum dicti definitores, & consiliarijs detegere in definitorio crimina, aut impedimenta teneantur, quæ obstant promouendis in prælatos.*

4 *Vtrum definitores & consiliarij, per id, quod de aliquo sciunt in confessione sacramentali, possint suffragium in electione denegare.*

5 *Vtrum repulsus à prælatione propter aliquod impedimentũ ægritudinis possit à prælatis, et definitoribus reeligi, antequã probet ipsã ægritudinẽ cessare.*

6 *Vtrum guardiani, & priores electi per dictos patres sint statim confirmati.*

7 *Vtrum dispensatus ad duo beneficia possit eligi in Abbatem.*

8 *Vtrum omnia monasteria virorum, valorem ducentorum floren. aureor. excedentia possint prouideri per electionem.*

9 *Quid si Papa, aut statutum mandat cõmunitati, ut eligat prælatũ cũ aliquorũ consilio, ex quib. unũ voluit eligere an requirendum sit eius consilium.*

10 *Vtrum valeat electio facta à sex electoribus quorũ tres vota vni dederunt, & ille cõpulsus à prouinciali vt voueret, renũtiauit votum, petens cõfirmationem, dicens se habere maiorẽ votorum partem, & an prouincialis illum teneatur confirmare.*

11 *Vtrum collegium possit constitui in vno ad electionem prælati faciendam.*

12 *Vtrum valeat electio facta ab vno nomine, seu vice omnium compromissariorum præsentibus & consentientibus ipsis.*

13 *Vtrum debeant constitui iudices compromissarij ad cognoscendum de causa electionis, quando capitulum appellat ad sedem Apostolicam.*

ART.

ARTICVLVS I.

Quomodo guardiani, & priores conuentuales sint eligendi.

RESPONDEO dicendo, quod iure communi *a* electio Abbatum, & priorum regulariũ pertinet ad conuentum, & conformiter iuri communi statuit Gregorius XI. pro ordine D. Hieronym. in Bulla erectionis eiusdem ordinis dicens, *Volumus, quod singulis huiusmodi monasterijs constructis singuli præsint priores, à suis conuentibus modo canonico eligendi, & eorum officium duret per triennium duntaxat, quo elapso alij idonei, vel ipsi denuo in eodem conuentu eligantur.* Ita habetur in compendio *b* priuilegiorum ordinis Diui Hieronymi. In ordine autem Cistercienſi secundum regularia ipsius instituta, & definitiones *c* præficiuntur, prout concessit Eugenius IIII. *Pro monasterio tamen B. Mariæ de Laureto, in ciuitate Salmantina erecto, necnon Sancti Bernardi Complutensi Toletanæ diœcesis, capitulo generali, vel si vacare contigerit extra illud, generali reformatori cum ordinis consiliariis commissum est, Abbates ita eligere, vt si oportuerit in aliud triennium immediatè sequens religi possint, qui nulla alia confirmatione sequuta administrationis munus exequuntur.* Prout concesserunt Gregor. XIII. Idibus Februarij apud Sanctum Petrum Pontificatus sui anno vltimo, & Sixtus Quintus nono Kalendas Nouẽbris anno Domini millesimo quingentesimo, octagesimo septimo, Pontificatus sui anno tertio, & pro ordine minorum Clemens IV. *Statuit, vt guardiani, qui secundum statuta ordinis fratrum minorum aliter, quam per electionẽ instituuntur, post ipsam institutionem, seu prouisionem de ipsis factã, curam animarum sibi subditorum habeant, ipsosque ligare, atque absoluere possint*, iuxta ipsius ordinis instituta. Ita habetur in monumentis *d* ordinum, & similem concessionem inueni fuisse factam prioribus conuentualibus fratrum ordinis Carmelitarum, vt habetur in suo marimagno. *e* Et sic in nostra religione fratrum minorum de obseruantia, electio guardianorum extra capitulum, pertinet ad definitores, vel ad conuentum, in capitulo verò pertinet ad definitores in eo congregatos, vt ordinatum est in ordinationibus generalibus Toletanis, & Nauar. *f* ait hunc esse conuenientissimum modum electionis, quod scilicet guardiani, priores, vel Abbates conuentuales non eligantur à suis cõuentibus, sed à congregationibus prouincialibus, seu generalibus, vel à generali, vel à suis assistentibus in capitulo generali deputatis, habita priùs secreta informatione iusta personarum ad id aptarum, vt ita euitẽtur rixæ, & æmulationes inter fratres, & ipsorum conuentum, & alia damna spiritualia, quæ ex subornatione fratrum sæpiùs oriuntur.

a c. fin. 16. q. vl. c. 2. de ele. c. cũ dilect. de consi. in nobis de iure patr. Na. in c. nullam nu. 2.

b Tit. de elec. priorum. §. 1.

c Compen. Cistercie. ti. Abbas. §. 1. & 6

d In 1. imp. fo. 56. & in 2. fo. 119. cõc. 309.

e Habetur in monum. in 2. imp. fo. 182. conf. 446.

f Na. vbi su. nu. 3. in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum definitores, & consiliarij teneantur eligere digniores in priores, & guardianos.

RESPONDEO dicendo, quod in distribuendis honoribus æqualitas debet seruari, quæ vt amicitiæ author est secundum Platonem, ita inæqualitas discordiarum, & seditionum causa. Nec vero æqualitatem accipimus, vt æqualia omnibus omnia id est, doctis, & indoctis, iunioribus, & senioribus stultis, ac sapientibus, robustis, ac debilibus reddenda sint, sed vt vnicuiq; pro dignitate sua distribuatur. Quod quidem iustitiæ munus est, quam Aristoteles *g* communium bonorũ distributiuam vocat, ea est qua honoris præmia, & pœnæ secundũ æqualitatem proportionum, honoris, præmiorum, dignitatis, & meritorum, pœnæ, item, & delictorum distribuuntur: alioquin inæqualibus æqualia erunt inæqualia, vt idem Plato ait. Et vt summum ius in summam iniuriam vertitur, ita summa æqualitas summa fit inæqualitas, atque ex hoc fonte iustitiæ manant leges *h* quibus sancitur in deferendis honoribus ordinem adhibendum esse, & rationem dignitatis personarum habendam, vt scilicet, non aliis, quàm dignis conferantur, & inter plures iis, qui sũt digniores, quod ex iis, quæ diximus supra *i* loquendo de prouincialium electione late patet.

g Arist. 5. 6. eth. c. 2. & 3.

h l. hono ff de honorib. l. vt gradatim ff. de munerib. & honor. l. cũ qui C. de Decuri. li. 10.

i Sup. q. præceden. ar. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum teneantur definitores, & consiliarij detegere in definitorio crimina, aut impedimenta, quæ obstant promouendis in prælatos.

RESPONDEO dicendo, quod hoc negotium quod in definitorio agitur, cum tractatus fit de differendis prælatis, si aliqua delicta, & defectus eligendis opponantur, non pertinet ad fraternam admonitionem, quæ secreto faciẽda est, ad correctionem proximi, de qua apud Matthæum, K & de qua disputat D. Thomas. Non etiam pertinet ad iudicialem actionem, quia iuris proprii hic nõ est prosecutio, vt in iure *l* definitur: non item ad accusationem, quia hic non intenditur vindicta legis, de qua post D. Tho. *m* agit Syl. sed spectat ad canonicã denunciationem cum exerceatur ad damnum euitandum, quod ex vitiosa prouisione, & electione sequi posset, de qua agunt Albericus, *n* & Soto. Quare cum quærimus, qua ratione debeant se definitores prudenter gerere in prælatiarum, & officiorum distributionibus, vt muneri suo satisfaciant: Respondetur illud primum, & vniuersale spectandũ, vt nulla praua affectione, aut simultate ducti, sed communis tantum vtilitatis studio, sanctoq; zelo permoti in his se habeant, ea prudentia, & dexteritate, quæ tantorũ Patrum muneri conueniat. Quare vt rem non quidẽ præcise, sed qua comodiori licet ratione prosequamur. Dico primo, quod si ea, quæ obstant promouendis, occulta sunt crimina, quæ licet ipsis tantum, & paucis forte aliis domesticis solo exẽplo nocere possunt, religioni tamen detrimentum sua natura non afferunt, tunc charitatis, ac iustitiæ officiũ exposcere videtur, vt non eo in loco corã aliis, sed priuatim per secretã admonitionem cũ eo agatur, iuxta D. Th. *o* nisi fortè vsus adeo in his esset inueteratus, vt admonitione iam sæpius repetita nulla emendationis spes illius esset spectanda. Verum tamen est, quod cũ hic agatur de eo, qui iam nominatus est in definitorio, cuius electio non patitur longiorem moram, aut locum concedat priuatæ admonitioni, propterea ex sententia Sanctorum affirmari posse videtur, si crimina nõ adeo sint vera, & quæ probari possint, sed & ita grauia, vt legitimè prælatis debeant arceri; tunc ne aliàs, i. le, qui indignus, & inhabilis est in prælatum promoueatur cum suæ religionis detrimento debere, & teneri ipsos definitores, & consiliarios in definitorio ea, quamuis sint alijs occulta denunciare, si alia via nõ adsit ad damnũ publicũ, quod instat vitandum, prout tradit Na. *p* cum talis denunciatio fiat prælato, & patribus in definitorio, qui eo in loco non vt iudices, sed vt patres, & pastores secretò sũt delibera-

K Ma Th. 2. 2. q. 33.

l l. nihil ff. de actio §. 1. inst. de actio.

m Tho. 2. 2. q. 68. ar. 1. Syl. v. accusatio. in princi.

n Alber. in c. noui. n. 17. ff. de iu. Soto de rõne tegẽdi secr. memb. 2. q. 7.

o Tho. 2. 2. q. 33. ar. 6.

p Na. in Sũ. c. 18. n. 30. & nu. 56. & ca. 24. nu. 14.

turi, quid melius, & vtilius erit iuxta D. Antonini, a & D. Thomæ doctrinam, quæ ratio in aliis crimi nibus, ex quibus publicum detrimentum emanare posset, idem obseruari postulat, quandoquidem talia crimina tanquam hostes; qui moribus insidiantur, & disciplinam regularem labefactare contendunt procul arcenda sunt: cuius rei exemplum non alienum legimus in actibus b Apostolorum, quando filius sororis Pauli insidias secretas, & coniurationem plusquam quadraginta virorũ contra Paulum ad Tribunum detulit, qui sapienter admodũ, & periculo prouidit, & Paulum ab insidiis liberauit. Non nego tamen tam graues, & varias posse in huiusmodi casibus circunstantias concurrere, vt vix quicquam absolutè, ac perpetuo definiri possit, iuxta Gabrielem, & c D. Thomam. Vnde consulendum potius censeo, vt quando casus acciderit, omnia maturè, & sapienter circũspiciantur, & charitate duce, quæ cuncta vtiliter dirigit, & publicæ vtilitati, & proximi famæ quoad eius fieri poterit, consulatur, iuxta D. Thomam, & ea, quæ doctissimus Cardinalis Paleotus d latè tradit.

a Ant. 2. p. ti. 9. c. 6. §. 4. v. itē quaeritur. D. Tho. quolibet. 11. ar. 13

b Act. c. 23.

c Gab. su. Cā. lec. 74. Tho. ubi su.

d Paleot. de sacri consistorij. consulta. 4. p. q. 2.

ARTICVLVS IV.

Vtrum definitores, & consiliarij per id, quod de aliquo sciunt in confessione sacramentali, possint ipsi suffragium in electione denegare.

RESpondeo dicendo, quod doctissimus Nauarrus e ait, quod si quis per confessionem sacramẽtalem solùm sciret, aliquem esse malum virum, quamuis per omnes alias vias eum haberet, & coleret, vt optimum, occurrente tamen prælati electione, in ea nec deberet, nec posset illi suffragari, propter illam scientiam in confessione acquisitã, cùm sciat ipse talem indignum esse. Ex quo infert, illũ, qui eligit indignum, quem sola confessione sacramentali talem esse nouerat, incurrere pœnam suspẽsionis, quæ contra indignos eligentes lata est in iure, f cum talis pœna eligenti scienter indignum proponatur, & hic sciens indignum elegerit: & confirmatur, nam si secreto nouerat indignum, incurret dictam pœnam, eligendo, cum in censuram suspensionis solo facto occulto incurratur, nec alia executio exterior requiratur, ergo per hanc secretam scientiam etiam incurret. Probat deinde Nauarrus suam sententiam, nam licet sit illa recepta opinio, quæ habet secundum allegata, & probata iudicandum esse, & non secundum propriam scientiam, vt ex iure Canonico g & Ciuili satis constat, scientia tamen priuata multum iuuat iudicem quo diligentius rationem perscrutetur, secundum omnes: & scientiam, quam quis habet in confessione, vt confessarius, multum luminis in aliis rebus gerendis præbet. Vltimo suam sententiam confirmat Nauarrus, nam secundum omnes iustè quis posset electoribus dissuadere alicuius in prælatum electionem, ob solam per confessionem de ipso scitam malitiam, modo ita rem gereret, vt nullo modo peccatũ ipsius vlli proderet. At ego huius pijssimi, & doctissimi viri nunquam potui doctrinæ adhærere, licet enim sit speculatiuè vera (quod ego diffiteor) practicè tamen eam sequendam minimè existimo. Primo quia vti hac scientia in confessione sacramentali adepta ad gubernandum, & ad res exteriores prudenter gerendum vertitur in maximum sacramenti pœnitentiæ detrimentum, retrahentur enim in casu proposito religiosi delinquẽtes à cõfessionibus auricularibus faciendis, cũ patribus doctis, & grauibus, scientibus, ac potentibus ipsis salubriter mederi, intelligentes ipsos postea posse fieri definitores, aut consiliarios, aut prælatos, & ex eorum confessione posse occasionem sumere, vt ipsis suffragia in electionibus denegentur, cũ autem hoc sacramentum sit Reipublicæ Christianæ maximè necessarium, & natura sua sit durissimũ, nisi diuina gratia molliatur, non debemus zelatores animarum aliquam opinionem admittere, quæ ipsũ durius reddat. Neq; ordo charitatis patitur, vt propter bonũ in temporalibus regimen, malũ in spiritualibus permittatur. Et sic existimo prælatos, & definitores, & cõsiliarios minimè peccare suffragium dando ijs, quos in foro pœnitentiali sciũt esse indignos, nam licet Ecclesiis malè de ministris prouideatur, hæc tamen prouisio mala non, ita nocet Ecclesiæ vniuersali, sicut nocebit odium, quod ex negatione suffragiorum propter dictam scientiam ad sacramentũ pœnitentiæ aucupabitur. Et miror valde doctissimum, & pijssimũ Nauarrũ sacros Canones maximè zelantem cõtra Adrianũ, & alios tenuisse dictos Prælatũ, & Definitores suffragium dantes illi, quẽ in foro pœnitentiali sciunt indignum, in suspensionis censuram prosiliisse, cũ scienter indignum elegerint, quæ pœna contra scienter eligentes indignum secretè, & occultè etiã proponatur, h nam debuit considerare Summum Pontificem dicti iuris Legislatorem, sigilli confessionis maximè zelatorem, contra eligentes scienter indignos scientia solùm in confessione habita, dictam pœnam minimè statuere voluisse. Neque contrariũ credẽdum est de ipsius sũma erga hoc sacramentum Pœnitentiæ pietate. Et licet dicat Nauarrus, quod confessarius ex illo, quod in confessione audiuit scientiam humanam acquisiuit, hoc vtique ego libenter concedo, sed dico dictam scientiam in odium delinquentis, vt ei aliquid mali temporalis contingat, non debere retorqueri, cum in fauorem suum eius peccata confessario fuerint reuelata, quæ pœnitens reuelare minimè tenebatur, præuidens ipsum confessarium ex tali reuelatione posse sumere occasionem; vt ei aliquid mali temporalis obueniret, quod ipsemet Nauarrus fatetur.

e Na. in c. sacerdos de pæ. d. 6 n. 147. cũ sequen.

f c. Cum in cunctis §. si. de el.

g c. pastoralis. §. quia vero de off. delig. c. in dice. 3. q. 7. l. illi citas §. veritas ff de of. præsidis.

h In d. c. cum in cunct. §. si.

Neque ego possum percipere, quomodo prælati, & definitores, possunt iudicare ex confessione sacramentali præcedenti aliquem esse actualiter indignum, cum dicat summa veritas apud Ioannem i quod duodecim horę sunt diei, & licet in prima hora quidem in peccato perseuerauerint, sicut perseuerabant Iudæi, de quibus prima veritas loquebatur, in tertia tamen, aut sexta, aut nona hora possunt, & debent credere ipsum ad Deum fuisse conuersum, & per consequens eius indignitatem apud Deum, qui nouit corda hominum, & apud quem sua peccata reuelauit fuisse purgatam.

i Ioan. c. 11.

Et licet dicant prædicti patres, quod audierunt eius confessionem, & propter eius impœnitens cor absolutionem ipsi negauisse, Ad hoc similiter, respondeo, quod licet coram ipsis graui fuerit corde, apud alios tamen confessarios lumine supernaturali superfusus, & diuina gratia emollitus gemitibus inenarrabilibus peccata sua deplorauit, & misericordiam implorauit diuinam. Ex his concludo, quod ego non condemnarem ad peccatum mortale, neque ad pœnam suspensionis eligentes scienter indignum, si talem indignitatem ex sola confessione sacramentali perceperunt: imo dico, quod minimè consulerem prælatis, & definitoribus, & consiliarijs, vt tali scientia in electionibus vtantur, propter rationes superiùs allegatas: imo meos ipsos patres conscriptos, propter Deum optimum maximũ deprecor, & summis præcibus obsecrare non

desino,

desino, ne tali scientia ad regimen religionis vtantur, non enim hoc sacramentum institutum est à Christo Domino, vt ex scientia acquisita per ipsum regimẽ communitatis instituatur, sed vt animabus contagione peccati maculatis, virtute ipsius medeatur; & timeo, ne ex vsu huiusmodi scientiæ, ad prouidenda ordinis officia, maxima sacrilegia quotidie committantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum repulsus à prælatione, propter aliquod impedimentum ægritudinis, possit à prælatis, & definitoribus religi, antequam probetur ipsam ægritudinem cessare.

Respondeo dicendo, quod præsumitur, qui olim aliqua ægritudine laborauit, etiam hodie sit morbosus. Ita Glossa *a* quædam, quam sequuntur communiter Doctores.

a Glo. in c. cũ inter de elec. vbi Doct.

Ex quo inferunt, quod siquis repulsus fuit ab electione, quia verbi gratia est inhabilis propter infirmitatem, si tractu temporis ad aliam Ecclesiam eligatur, præsumitur adhuc eodem morbo laborare, nisi conualescentia probetur, prout tradunt Barbatia, *b* Alexander, & Stephanus Bertrandus.

b Barb. in ca. fi. col. pen. de succ. ab int. Alex. consil. 10. col. 11. & seq. lib 6. Bertran cons. 48. ex professo co. 9. num. 24. & 25.

Aduertendum tamen, hoc non procedere in quacunque infirmitate, sed tantùm in morbo naturaliter durabili, vt tenent Innocentius, *c* Cardinalis, & Ancharranus, quos post antiquos sequitur doctissimus Alciatus.

c Inn. et Car. in d. c. commũnit. Ancha. 7. q. 11. c. 1. Alcia. reg. 2. præsump. 29.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Guardiani, & Priores electi per dictos patres, sint statim confirmati.

Respondeo dicendo, quod Guardiani electi per prouincialem, & Definitores in Ordine Minorum, statim post electionem habent liberam potestatem in temporalibus, & spiritualibus in conuentibus, in quibus sunt destinati, vt patet ex priuilegio Clementis IV. in primo articulo huius quæstionis allegato, ex cuius argumento satis colligitur, ipsos statim confirmatos remanere, alioquin minimè talem potestatem possent exercere, vt notum est in iure, *d* & Benedictus XIII. Pōtificatus sui anno quarto, nonis Martii, conuentui B. Mariæ de la Cisla ordinis D. Hieronymi concessit. *Quod quandocunq; Prioratus eiusdem Monasterij vacauerit, & aliquem Priorem ritè elegi contigerit, electus ipse etiã ante electionis huiusmodi confirmationem, regimen curam, & administrationem eiusdem monasterij in spiritualibus, & temporalibus exercere, necnon de fructib. reditibus, prouentibus, & obuentionibus vniuersis ipsius monasterij ordinare & disponere, prout veri Priores, qui pro tempore fuerunt (alienatione tamen bonorũ quorumlibet immobilium & pretiosorum mobiliũ eiusdem monasterij penitus interdicta) libere, & licitè valeant, dummodo infra tempus legitimum confirmatio electionis huiusmodi fiat.* Hoc priuilegium refertur in compendio *e* Priuilegiorum Diui Hieronymi. Quod iam in omnibus ordinis monasterijs est communicatum per concessionem Pij IV. expeditum à Pio V. de qua in 1. tom. *f* fecimus mentionem.

d c. auaritia de elect. lib. 6.

e Tit. electus prior. §. 1.

f In 1. tom. q. 53.

Quando autem conuentualium Abbatum ordinaria, vel extraordinaria electio, illiusq; confirmatio facienda sit in ordine Cisterciensi, ex huius sacræ religionis definitionibus, & constitutionibus authoritate Apostolica factis constat, vt Collector *g* priuilegiorum huius congregationis ait.

g Tit. ele. §. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum dispensatus ad duo beneficia possit eligi in Abbatem.

Respondeo dicendo, quod dispensatus ad duo beneficia est eligibilis in Abbatem, & valet eius electio, nam tunc dicitur quis ineligibilis, quando habet plures dignitates, personatus, vel beneficia curata tempore electionis, vt definit quædã Decretalis, *h* quæ loquitur de duabus Ecclesijs parochialibus, & est odiosa, & ideo non extendenda ad habentes alia beneficia ibidem non expressa, argumento cuiusdam Decretalis, *i* in qua notat Cardinalis, quod non efficitur quis ineligibilis, licet habeat plures præbendas, vel alia beneficia non curata, & ita consuluit Ancharranus. *K* Et confirmatur, nam Abbatia non venit appellatione dignitatis, vel beneficiorum, vt ait quædam Glossa, *l* quia in primo gradu collocatur, sicut Episcopus, & de Abbatiis pronunciatur in Consistorio Principis, sicut de Episcopatibus, vt asserit Lappus, & *m* Oldradus *n* ait de consuetudine seruari, quod Abbates retinent beneficia priora vsque ad benedictionem, ergo electio de illis facta valet, & hoc vult dicere quidam Canon *o* definiens, si Abbas fuerit electus, & Abbatis loco permanere decreuerit, clericatus nullatenus permittatur habere militiam. Vnde religiosus obtinens duo beneficia non curata potuit eligi in Abbatem, & eius electio fuit valida, & per consequens cum sui superioris licentia potuit consentire electioni de se factæ, & per illum consensum præstitum non vacat priora beneficia ante administrationem, & adeptam Abbatiæ pacificam possessionẽ: prout resoluit Rebuffus. *p*

h cap. dudum de elect.

i Clem. cum iam dudũ de præben. vbi Card. 3. opposit

K Ancharra. consi. 59. col. 1.

l Glo. in c. 2. de præb. lib. 6.

m Lap. alleg. 74.

n Oldr. consi. 14. col. 6.

o c presby. 16 q. 1.

p Rebuf. resp. 10. religiosus dispensatus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnia monasteria virorum, valorem ducentorum flor. aur. communi æstimatione excedentia, possint prouideri per electionem.

Respondeo dicendo quod hic articulus proponitur eo, quod Iulius Papa III. inter alias regulas Cancillariæ hanc proposuit, in qua reseruauit generaliter omnes Ecclesias Patriarchales, Prouinciales, Archiepiscopales, necnon omnia monasteria virorum, valorem ducent. flor. aur. excedentia cõmuni æstimatione, & voluit, quod excessus huiusmodi in literis exprimatur. Circa quam regulam maximè fuit dubitatum, an decisio hic posita intelligatur de monasterijs indistinctè, an tantùm de solitis commendari & duæ diuersæ opiniones referuntur. Prima, quod loquitur de monasteriis indistinctè, cum hæc regula vniuersaliter loquatur; at contrariam opinionem veriorem existimo, scilicet, quod loquatur de monasterijs solitis commendari, & communis stylus totius orbis est, quod monasteria non solita commendari non habentur pro reseruatis, & Princeps, seu Papa non censetur disponere, seu rescribere aliter, quàm sit consuetũ, prout dicitur in iure. *q* Insuper regula supradicta quantum ad hoc erat destructiua infinitorum Canonũ, & contra iura: merito igitur in quantum fieri potest, est restringenda, & potest verificari in monasterijs, vel destitutis, prout loquitur Glossa *r* allegãs ad hoc aliqua iura, vel de monasteriis trãslatis ad seculares, de quibus fit mentio in quadã Decretali. *s* vel de commendari solitis, & hæc monasteria dicun-

q l. fin. C. de fideiussori. in fin.

r Glo. in cap. olim, et 1. de resti spoliat.

s c. inter quatuor de religi. dom.

Secundum, vtrum capitulares præfatarum religionum obedire censuris, & mandati præfati præsidentis teneantur, si ipsis clarissimè & euidentissimè constat, prædictum præsidentem iniuriam illis irrogare, procedendo ordine iuris, de quo superius non sequuto.

Tertium, vtrum electiones factæ priuatis, non seruato ordine iuris, prædictis regularibus sint validæ, & per consequens, vtrum virtute talium electionum electi, rite electi censeantur.

Quartum, dato quod maior pars capituli nolit præfato præsidenti obedire propter eius in procedendo iniustitiam, vtrum possit procedere ad electionem prælati cum minori parte ipsius capituli. Et an electus à maiori parte, sine cõsensu præfati præsidis, sit verè electus.

Ad primum dubium respondetur, quod præfatus præsidens non potest priuare dictos religiosos voce passiua, sine eo, quod prius citentur, & ipsis detur copia eorum, quæ contra ipsos sunt fulminata, vt se possint defendere. Quod licet secundum apices iuris non debeat fieri, at sine figura iudicij procedendo de plano sola veritate inspecta, non potest, non executioni mandari, exemplo Dei optimi maximi, qui manifestò delicta cognoscenda esse prius nos docuit, *a* ne forte falsis rumoribus, aut maleuolis delationibus innocens cõdemnetur. Nec Summus Pontifex *b* vult aliquem condemnari sine eo, quod prius audiatur, nec inquit contra inauditã partem aliquid possumus definire, quæ conclusio cum sit notissima, non est necessarium, vt pluribus comprobetur. Ex quo sequitur quod præfati præsidis cõmissio, etiam si concedat potestatem, vt possit voce actiua, & passiua prædictos religiosos priuare, debet explicari, & intelligi iuris ordine seruato, in eo quod ad substantiã ipsius iuris spectat, quę substantia iuris in eo præcipuè consistit, vt nemo sine eo, quod audiatur, condemnetur, non enim potest præsumi principem ecclesiasticum, aut secularẽ summam habentem potestatem velle ea vti cum alterius ruina, & iniuria, vt iura *c* proclamant, ne inde iniuriarum nascatur occasio, vnde iura nascuntur, vt eadem iura, *d* prædicant. Quod adeo verum est, vt etiam si commissio esset Papalis, & præsidenti committeret arbitrio præfatorum religiosorum priuationem, aut ad libitum id ipsi disponendum traderetur, talis tamen ampla commissio seruato substantiali iuris esset explicanda, ita vt ille, ad quẽ spectat, deberet necessariò citari, & audiri, vt argumento cuiusdam legis *e* communis tenet opinio. Ratio autem fundamentalis prædictorum est, quia citatio partis, vt se defendat, antequam condemnetur ad ius pertinet naturale, quod ius per quascunque clausulas amplissimas ipsius commissionis minimè potest tolli, & per consequens licet commissio contineret, vt posset præsidens priuare dictos religiosos omisso ordine iuris, non excluditur ordo citandi partem, & manifestãdi, quod contra ipsam est fulminatum. Similis namque clausula minimè id, quod est de iure natural, excludit: excluderet enim defensionem, quæ à iure naturali maximè commendatur, iuxta quandam Glossam *f* celebrem communiter receptam, vt constat ex traditis à Menochio, Boerio, & Rebuffo.

a c. Deus omnipotens 2. q. 1. & in c. porro de diuor.
b c. 1. de cau. poss. & propri.
c l. 2. §. si quidam principe ff. ne quid in loc. publi.
d l. Meminerint. C. vnde vi.
e l. si quando. C. de inoffic. test.
f Glo. in cle. sæpe de verb. sig. Menoc. de arbi. lib. 1. q. 17. nu. 8. Boer. in q. fam. 23. nu. 6. Rebuf. ad leg. Gallic. tit. de sent. execut. art. 9. Glo. 2. nu. 31.

Ad secundum respondeo, quod mandata contra non citatum, & inauditum, sunt iniusta, & nulla, vt patet ex dictis, & per consequens minimè illis tenentur obedire, vt patet ex quadam Decretali. *g* ibi; *iuris namque ratio postulat, vt in eorum præiudicium nihil ordinemus, cum neque citati sint, neque conuicti, neque per contumaciam se absentent*, quod quantum ad forum interius planum videtur, nam, vt inquit Calixtus Papa Epistola prima ad Benedictum, relatus à Gratiano, *h iniustum iudicium, & definitio iniusta, regio metu, aut iussu cuiuscunque Episcopi, aut potentis à iudicibus ordinata, vel acta, non valeat*. At quantum ad forum exterius si per excommunicationes procederetur, maior difficultas videtur adesse secundum ea, quæ sacri Canones nobis admonent, dicentes sententiam pastoris iustam, vel iniustam esse timendam. Sed adhuc dico, quod respectu ipsius fori exterioris, si ipsa mandata sunt iniusta, & nulla, vt supponitur, nec etiam in foro exteriori ligabunt, quia sententia nulla, sententia non est, vt dicitur in iure, *i* & tali sententia condemnatus pro cõdemnato minimè est habendus, vt etiam in iure *K* dicitur, imo etiam sententia excommunicationis nulla in foro exteriori minimè obligat, vt resoluunt communiter Canonistæ, *l* & tradunt latè Gutierrez, & referunt Theologi Soto, & Corduba. Quod intelligitur, dummodo euidenter de nullitate constet, ita vt sine scandalo possit præfatæ excommunicationis sententiæ non obediri, si enim ex inobedientia scandalum aliquod oriri potest, necessariò euitari debet, vt ex doctrina prædictorum patrum satis colligitur. Denique cessante scandalo communitatis, in qua præfatus præsidens sub excommunicatione aliqua præcipit iniusta, de qua in iustitia apud omnes constat, possunt dictæ communitatis religiosi eius iniustis mandatis, non solùm in foro conscientię, sed etiam in foro exteriori, non obtemperare.

g c. inter quæ[illegible] de m[illegible] ecclesia.
h c. iniustum 11. q. 3.
i c. 1. de re iu.
K l. §. condem. de iudica.
l Canonistæ in c. 1. 2. q. 3. Gut. in q. Can. c. 4. Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 3. Cord. lib. 1. qq. q. 41.

Ad tertium dubium respondetur, quod electio facta, exclusis iniustè dictis patribus, potest irritari, & annulari à iudice, si petatur à præfatis patribus, vt eius nullitas declaretur, quæ antequam à superiori iudice irritetur, & vt nulla declaretur, vt valida debet haberi, & iudicari, & virtute eius electus, vt verus prælatus debet obediri, vt colligitur ex traditis à Doctoribus *m* explicantibus quasdam in simili casu decretales.

Ad tertium respondetur, quod supposita responsione ad primum, & secundum dubium, attento, quod factum per præfatum præsidentem est nullum, & quod nulla est obligatio obtemperandi ipsi, potest maior pars capituli ad electionem procedere, etiam si aliqui ipsiusmet congregationis contradicant, sufficit enim, quod ipsi sunt vocati, & congregati: qui si nolunt pro suo libito suffragari, non impeditur aliorum electio, vt colligitur ex luce, *n* vbi Doctores.

m DD. in ca. quod sicut. 28. & in cap. bonæ memo. 26 de elect.
n d. cap. quod sicut.

ARTICVLVS XII.

Vtrum consuetudo valeat à septem annis, & octo inducta in religione, vt tantùm prudentiores, & ætate prouectiores habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus superiorum.

Respondeo dicendo, quod non est bona consuetudo, nec valida ad hunc effectum, vt tãquam lex iuxta liget subditos pręfatæ congregationis, aut enim est contra ius canonicum, aut præter illud, si est cõtra illud, oporter, quod sit rationabilis, & pręscripta spatio quadraginta annorum, iuxta ea, quæ dicuntur in iure. *o* Consuetudo autem præfata, esto sit rationabilis, non est continuata per quadraginta annos, sed tantùm per septem, vel octo annos, vt supponitur, ergo nõ est valida ad pręfatum effectũ. Neque etiam si est præter ius, quia vt consuetudo etiam

o c. fi. de cõsu.

etiam præter ius valeat in rebus Ecclesiasticis, & iure pontificio, requiritur, vt sit continuata per decem annos, vt concludit Panormitanus *a* communiter receptus, & Nauarrus inclinat in eam partem, quæ habet illam esse contra ius commune canonicum, quandoquidem iure communi Canonico, omnis religiosus professus tria vota essentialia in illa religione, per sedem Apostolicam approbata, simul ac professus est, videtur habere votum in capitulo in electionibus Prælatorum, iuxta sacros Canones. *b* Est etiam contra consuetudinem omnium religionum antiquarum, ab antiquis patribus inuectarum, à Sede Apostolica approbatarum, vt colligitur ex traditis à Petro Biaxio, *c* & consuetudo habet vim legis. *d*

a Panor. in d. c. fin. nu. 2. de consuet. Nau. lib. 1. consi. 11. de cōsuetud. consi. 2.

b c. ex eo. §. 1. de ele. li. 6.

c Biax. de ele. 1. p. c. 2.

d cap. consue. dist. 1.

Ex quo colligitur, quod consuetudo, de qua in titulo quæstionis, nō est bona, siquidem per eam electio coarctatur. Neque inducit rationem bonitatis ex eo, quod docet, vt prudentiorum, & eruditorum, & maturorum suffragia pluris æstimentur, quā aliorum, nam ex alia parte includit rationem malitiæ, scilicet quod erunt pauciores suffragatores, & faciliùs subornabuntur, quàm plures; & vtile est, vt multi sint consultores, & habentes vocem in capitulis. Vnde & leges & plebiscita Romanorum, in quibus condendis maiores cū minoribus occurrebant, firmiores iudicabantur, prout nobis sacri *e* Canones scriptum reliquerunt. Et experientia docuit in omnibus per orbē dispersis Academijs electiones gymnastarum, & prælatorum factas ab omnibus auditoribus, meliores esse, quàm factas à paucis, & sic dicit Nauarrus *f*, quod securius esset omnes professos habere vocem in capitulo, quàm solùm quosdā maiores, quo alijs superbiēdi & alijs inuidendi, & omnibus dissidendi occasio non parua datur.

e c. plebiscita & cap. lex 2. dist.

f Na. vbi su.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum votum illius, qui misit in vrnam schedulam albam, sit inter vota electorum connumerandum.

RESpondeo dicendo, quod qui præfatam schedulam albam misit in vrnam, non videtur cōputandus præfati ordinis, quia suæ voci videtur renunciare. Primo quia quando electores conueniūt ad eligendum, & aliqui eorum exeunt ex loco electionis, non computantur in numero electorum, iuxta sacros Canones, *g* quod Panormitanus ibi multum commendat, tum quia quędam Glossa notabilis determinat, eum, qui renunciat suo voto, nō esse magis de numero electorum, quàm si absens, vel vocatus, vel nolens venire, quam in hoc expressè approbat ibi Bonifacius. *h*

g ca. quod nobis de ele. vbi Pan.

h Boni. in d. c. quod nobis.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum statim collatis eligentium suffragijs sit electio publicanda.

RESpondeo dicendo, quod postquam collata inter se fuerint eligentium vota, & constiterit, in quem sit consensum, & ille, qui suffragia colligit, aliúsue authoritatem eius à iure, vel consuetudine habens inter se contulerit, & discusserit, iuxta tradita ab Speculatore, *i* & alijs, quos refert Biaxius, tūc nomine collegij vniuersi protinus ante quam alij negotio sese immisceat, eliget eum, in quem fuerit consensum, & electionem ipsam ore pronuntiabit, prout tradūt Ioannes *K* Andreas, Abbas, & Biaxius; hoc enim est præcipuum in electione præceptum, vt ab vno tantùm, non à singulis fiat, ac pronuncietur electio, quia non singulorum, sed vniuersi collegij actus est electio, quod collegium vnius tantùm personam refert; quare & electionem vnam esse cōgruit, & ab vno pronunciatam, iuxta Francum, *l* & Biaxium; quem vnum si Capitulum eligere voluerit, satisfuerit maiorem partem capituli in eam cōsentire, si sit ex eodē collegio, si verò sit extraneus, non sufficit secundum ius commune maiorem partem collegij eum postulare, nisi omnes penitus nemine discrepante in eum consenserint, prout tradunt Abbas, *m* & Biaxius, de quo infra dicemus. Dixi (protinus ante quam alij negotio se immisceāt) quod non tam punctualiter est intelligendum, ita, vt si ad alios actus extraneos diuertatur, electio sit vitiosa, & irrita ipso iure, prout tradit Marc. Anto. *n* Cuqus, aliqua pro hac communi allegans.

i Spec. tit. de elect. 3. p. cap. 33. nu. 3.

K Andre. Abbas in c. in Genesi & in c. eccl. extra de elect. Biaxi 3. p. c. 34.

l Franc. in c. sicut de elec. lib. 6. Biax. vbi sup.

m Abbas in c. cum Bintenē si ca. 2. extra de electi Biaxim 3. par. c. 18. & c. 31.

n Cuqus lib. 4. maior inst. ti. de elec. nu. 271.

Verum est tamen, quod si eligentium dolo non fuerit pronunciata, quia pœnitunt fortè eos elegisse nominatum, non erit ipso iure nulla, sed ita demū si ex ignauia, aut ignorantia electorum hoc fuerit causatum. Imò etiam is, qui suffragia collegij, aut monasterij consecutus est, electionemq; expectat, si eam videat in sui fraudem procrastinari, poterit compellere, vt electionem pronuntiet adito prælato, cui ea authoritas competit, iuxta quandā Glossam, *o* & doctores communiter, eo videlicet Prælato, cui conferendæ electionis ius spectat, quamuis alioquin electi Ordinarius ille prælatus non sit, vt tenent Ioannes Andreas, *p* Abbas, & Biaxius: à publicatione vero scrutinij, vt publicatio impediatur, indubitatum est appellari non posse, cum hic actus publicationis nullam admittat dilationem iuxta ea, quæ in iure traduntur, in quo iure *q* id tradunt Doctores, & Petrus Biaxius.

o Glos. in ca. compel. & ibi Doct. de elec.

p Andre. in d. c. publicat. Abbas in c. solite de restit. spol. Biaxius 3. p. c. 34. n. 4.

q c. Quia prop. de elect. li. 6. vbi DD. Biaxi. 3. q. c. 29.

Aduertendum est tamen pro maiori explicatione, quod Gregorius nonus declarauit, quod publicato scrutinio non possunt variare, qui suffragati sunt, & quod compelli possunt ad eligendum eum, qui debet eligi secundum suffragia publicata, & certum est, quod non potest fieri sine magno temporis interuallo, vt petatur à superiori compulsio eligentium, & detur illa ab eo, & fiat eius intimatio, ergo necessariò est tenendum, quod electio facta post moram interpositam per malitiam, vel dolum eligentium, vel aliam causam, sine fraude electi, valet; & ita limitationem hanc pulchrè tenet Panormitanus, *r* Biaxius, & Nauarrus.

r Panor. in d. ca. publicato. & in ca. cum pati. de elect. Biax. de elec. 3. p. c. 34. n. 2. Na. li. 1. cōsi.

ARTICVLVS XV.

Vtrum electio possit fieri in nocte.

RESpondeo dicendo, quod si loquamur de electione, quæ fit per schedulas secretas, non potest fieri post tenebras, nam commodè hoc fieri non potest sine lumine artificiali, plusquam electio, in qua seruanda est forma Capituli, *Quia propter, de electione*, quæ nocte fieri non poterat, secundum Panormitanum, *f* quem sequitur Felinus, & idem videtur tenere communis opinio de omnibus actibus iudicialibus. Quod intelligitur, nisi necessitas aliqua vrgeret, vt notāt Doctores, *t* & tenet Abbas. Quo tamen casu non sine tribus luminaribus celebranda erit, ne clam facta dici possit, prout tradūt Ripa, & M. Antonius Cuqus. *u* Vnde quādo aliquo casu non possunt Pręlati regulares facere electionē nisi noctu, quia videlicet per totum diem non potest

f Pan. in c. 1. vt cler. bene. Felin. in c. cōsuluit de offi. delegat.

t DD. in d. c. propter. §. fin. Abbas in c. 1. de clandes. de spons.

u Rep. lib. 1. resp. c. 1. nu. 4. Cuqus lib. 4. instit. maior. tit. de elect. nu. 21.

test finiri electio, debent tria petere luminaria, vt in dandis suffragijs, & in ipsis ferendis nullum vitium contingere possit.

Sed si loquamur de electione, quæ non fit per vota secreta dando schedulas, ego non condemnarem ipsam, etiam si nocte fieret. Nam omnia, quæ specialiter non prohibentur fieri nocte, possunt quocunque tempore fieri, & omnis contractus, & omnis vltima voluntas potest fieri nocte, vt post alios tradunt Felinus, *a* & Decius, & collatio beneficij nocte facta valet, vt tradit Panormitanus, imò & electio, in qua non est seruanda forma capituli, *Quia propter*, vt ipsemet Panormitanus *b* ibidẽ ait; & sic electio, quæ fit per viam compromissi, nocte peragi potest. Vnde cum definitores in nostra religione Minorum eligant Guardianos, vt compromissarij, nullo iure prohibentur eos nocte eligere.

a Feli. & Decius in c. consuluit de offi. de leg. vbi Decius.
b Panor. in c. 1. de ele. bene.

QVAESTIO LII.

De electione Prælatorum Generalium, & Prouincialium, in quindecim articulos diuisa.

Circa quam quæstionem quindecim quærantur.

1 *VTrum sit dicenda Missa antequam eliganter prælati.*
2 *Quomodo minister Generalis in ordine Minorum de obseruantia sit eligendus.*
3 *Vtrum Generales Canonicè electi statim confirmati censeantur.*
4 *Quomodo in ordine Minorum eligatur vicarius Generalis.*
5 *Quomodo sit eligendus Commissarius Generalis in ordine minorum.*
6 *Quomodo sint eligendi Ministri Prouinciales in ordine Minorum.*
7 *Vtrum prouinciales ordinis Minorũ necessariò sint eligendi de corpore capituli, & an possint eligi Patres aliarum Prouinciarum.*
8 *Vtrum Papa possit dispensare, vt Clerici sæculares possint esse Abbates in Abbatijs Regularibus.*
9 *Vtrum conueniens sit, vt eligantur Prælati alterius ordinis.*
10 *An legatus possit dispensare, vt professus in vna religione eligatur in alia in prælatum Prouincialem.*
11 *Vtrum valeat electio Prouincalis cum fraude electi, alio habente maiorem partem votorum*
12 *Vtrum ille, cui non desunt viginti quinque dies ad complementum sex annorum, postquam reliquit Prouincialatum, possit eligi in Prouincialem.*
13 *Vtrum mortuo Prouinciale teneantur ipsi, ad quos spectat electio, alium constituere Idoneum.*
14 *Vtrum ante sepulturam Prouincialis debeat fieri Vicarij Prouincialis electio.*
15 *Vtrum stante statuto aliquarum prouinciarũ, quod Vicarij, & præsidentes conuentuum non possint eligi discreti ad capitulum prouinciale, visitator prouinciæ cum plenitu- [illegible] re, vt eligantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit dicenda Missa, antequam eligantur prælati.

RESpondeo dicendo, quod gentiles Romani, prout scribit Aulus Gellius, *c* priusquã Senatum ingrederentur, immolari bestiam, auspicarique tenebantur, preces enim ad Deum ex philosophorum sententia necessarias esse arbitrabantur, prout tradit Volaterranus *d*, & Pisis, & eius additionator Azeuedo, & Lusitanus Bartholomæus Philippus. Et D. Plato consulit, prout scribit Marsilius Ficinus in argumento dialogi Platonis, qui inscribitur Theagi, volũtatem Dei precibus exorandam, quasi illinc ista discantur, & Dei prudentia per medios spiritus sępe hominibus agendorum oracula pandat. Quod & Dauid fecisse narrant Diuinæ literæ, & in quodam psalmo *e* dicitur, leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi: Et in *f* alio, anima nostra sicut passer de laqueo venantium erepta est, & nos liberati sumus, adiutorium nostrum in nomine Domini: vnde nobilis Iudith *g* animo forti, & generoso genti sui generis improperabat, eo quod suis viribus misericordia imbecillis in fide limitabãt, Quos redarguit dicens, qui estis vos, qui tẽpus miserationi Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis? Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accẽdat. Et Dionysius Areopagita, prout refert Marsilius *h*, Ficinus ait, quod iubente Deo angeli dirigunt principes in vijs suis, vt in eis ambulent, & antequam Apostoli *i* Euangeliũ prædicarent, repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui, & sic in primo concilio *K* ab ipsis celebrato, à Spiritu Sancto fuerunt illuminati, & docti: determinantes, visum est Spiritui Sancto & nobis; omnis *l* enim sapientia à Domino Deo est, eius *m* enim est Consilium, & æquitas, eius est prudentia, per *n* ipsum Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt, vnde Salomon à Deo optimo maximo sapientiam ad gubernandum precabatur dicens *o*, mitte illam de cęlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, vt mecũ sit, & mecum laboret, & sciam, quod acceptum sit apud te. Et sic videmus, quod antequam electores ad eligendum accedant, debet pręcedere Missæ celebratio cum Spiritus sancti inuocatione, cui Missæ omnes electores interesse congruit, & quamuis olim fortè sacrificium Missæ præcedere necessarium non esset, de more tamen seruari hoc certum est, in eo non solùm Missæ auditionem, sed etiam sacræ Eucharistiæ communionem exigi, iuxta Concilium Basiliense, in electione Episcoporum, & Abbatum refert Petrus Biaxius *p*, dicens eorum omissionem electionem viriare. Et peracta Missa ad locum designatum electioni debent accedere vocales, vt ipsemet Biaxius *q* testatur, post hæc, vt tollatur omnis causa, ob quam electio euerti posset, Præsidens in Capitulo, omnes ab excommunicatione absoluat, & propter hanc causam Sixtus IV. anno Domini millesimo, quadringentesimo, septuagesimo, quinto Nonas Decembris, *concessit, & in perpetuum indulsit capitulis generalibus Ordinis Sancti Hieronymi, vel inter capitulum, & capitulum Prioribus Generalibus, quod possint supplere quoscunque defectus ex commissione, prætermissione, transgressione,* con-

c Gellius l. 11 noctium Attica. c. 7.
d Volat. in cõmentarijs vrban. lib. 23. tit. de supp. c. Pis. & eius additiona. in curia li. 1. c. 4 Phi. in tract. de consil. discursu. 11. §. 6. fol. 76.
e Psal. 24.
f Psal. 123.
g Iudith. 8.
h Mar. vbi sup.
i Act. 2.
K Act. 15.
l Ecclesie. 1.
m Prou. c. 8.
n Prou. c. 8.
o Sapien. 9. 1. paralip. 2. & 3. reg. 3.
p Biaxius de elect. 3. p. 21. requis. & c. 15.
q Biax. vbi supra.

contemptu, aut negligentia iuris, vel statutorum ordinis qualitercumque in electionibus tam Prioris Generalis, quàm aliorum Priorum interuenientes, contrarys quibuscunque non obstantibus. Ita habetur in compendio a dicti ordinis. Hoc (inquã) concessum fuit propter multa, quæ possunt occurrere electionem infirmantia.

a Compen. ti. elect. Prior. §. 6.

Et aduerte, quod licet Præsidens ante inchoatam electionem Capituli vellet, vt eligendi potestas ad Capitulum pleno iure omnino redeat, si quando contingat, electionem, quam celebraturi sunt, nullam, & irritam declarari aliquo eorum vitio, vel defectu aut iuris, aut facti ignorantia, alterue, quàm protestationem pro repetitia haberi vult, nihil tamen valet, prædicta protestatio; vt ad ipsum capitulum deuoluatur electio, prout innuit Biaxius, b quẽ sequitur Cucus.

b Biax. vbi sup. ii in fin. Cuc. lib. 4. in stit. maior ti. de elect. num. 190.

ARTICVLVS II.

Quomodo Minister generalis in ordine Minorum de obseruantia sit eligendus.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus IV. concessit & declarauit, *vt cum electio generalis Ministri fuerit celebranda, custodes vniuscuiusque Prouinciæ vnum ex seipsis constituant, vt ei voces suas committant ipsumque ad locum, vbi electio eadem tunc fuerit celebranda transmittant, isque, qui sic ad ipsis custodibus constitutus extiterit, vnam vocem duntaxat pro se, & omnibus eis habeat & intelligatur habere, ac pro vna voce tantummodo admittatur ab alys* Ita habetur in libro Monumenta c Ordinis. At postea reformato Ordine Leo X. ĩ Bulla vnionis statuit, *quod electio generalis ministri totius Ordinis minorum fieri debeat à solis ministris Prouincialibus, & custodibus reformatis, tam Cismontanis, quam vltramontanis in Capitulo generali dicti Ordinis in festo Pentecostes, in loco quem generalis minister cum Capitulo generali proximè præcedenti duxerit assignandum ad quod capitulum, omnes ministri & custodes siue vocales tam Cismontani, quàm vltramontani venire teneantur. Et ne caput suis membris deforme appareat voluit, & ordinauit, quod nullus frater possit eligi in ministrum Generalem, nisi vitam distat reformatam, & pro reformato à Communitate reformatorum habeatur; in præfata etiam electione ministri Generalis voluit, quod nullus penitus vocem habeat, nisi reformatus, & pro reformato à congregatione reformatorum habeatur*. Ita in supplemento d habetur. Idem Leo X. ordinauit, quod, *minister generalis eligatur alternatim de fratribus Cismontanis, & vltramontanis, qui tantùm per sex annos durare possit. Ita quod si minister generalis per sex annos de Cismontanis fratribus electus fuerit, sequentibus sex annis de vltramontanis fratribus eligi debeat. Qui modus alternatis vicibus in perpetuum a fratribus prædictis obseruetur*. Ita habetur in eodem supplemento. e Insuper idem Leo X. in Bulla minoris statuit, *quod officium Ministri Generalis possit durare per sex annos, quibus sex annis expletis, ipso facto sit absolutus a generalatus officio, & pro tali ab omnibus habeatur*. Ita habetur in eodem supplemento f.

c In 1. Impr. fo. 31. & in 2. f. 32. conc. 31.

d Fol. 29. concess. 93. & 94.

e Supple. fol. 29. concess. 93. & 94.

f Supp. fo. 29. concess. 93.

Circa quas concessiones, & declarationes primò est notandum, quod Pius V. anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo, Pontificatus sui anno sexto, in Bulla, quæ incipit, *Pastoralis officij* ordinauit, quod, *fratres Minores Regularis obseruantiæ in generalem ministrum, & reliquos superiores solùm eligant, qui Regulam B.P.N. Francisci bene obseruare, & qui in choro, victu, & vestitu, quantum officys necessitas concesserit. cum alijs se conformare soleant, ac debeant super quo Barchinonenses constitutiones harum serie innouat Ordinauit item, vt officium generalis ministri octo annos duret, Commissarij, & procuratoris generalis, ac prouincial. s quatuor* Quod idẽ confirmauit Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Cum vniuersi Christi fideles*, data Romæ anno Domini millesimo quingentesimo, septuagesimo tertio, Pontificatus sui anno secundo.

Nunc autem iuxta concessionem Sixti Quinti idem supradictum spatium sex annorum, pro Generalibus, & trium pro Commissarijs Generalibus, Prouincialibus, & alijs obseruatur.

Secundo est aduertẽdum circa vltimam Leonis X. Concessionem, quod minister Generalis per sex annos, & prouinciales per tres tantùm in officio durarent. Quibus annis expleris, ipso facto ait, quod essent ab officio absoluti, & pro talibus ab omnibus haberentur. Notat additionator Capucinus, quod quamuis adhuc in suo robore esset hæc Constitutio, non esse putandum videtur, vt cum ibi dicitur, vt illis annis expleris, ipso facto ab officio sint absoluti, sic præcisè esse intelligẽdum, quin possint per mensem, & per menses in tali officio prolongari, vel breuiari secundum quod Capitula Generalia, vel Prouincialia accelerantur, vel protrahũtur, iuxta declarationem quandam factam in statutis Ordinis, circa aliam Iulij II. declarationem. Nam Collector g priuilegiorum Mendicantium refert, quod circa officiorum ordinis durationem, fuerũt nonnulla statuta in Capitulo Generali celebrato in Conuentu Labalis prouinciæ Turoniæ, anno Domini millesimo quingentesimo tertio. Inter quorũ statuta quoddam sic proponitur.

g Collect. tit. officia ord. §. 2.

Ordinat, & statuit generale Capitulũ, quod omnia, & singula officia regiminis trium ordinum Beatissimi Patris nostri Francisci de cætero sint triennalia. Si autem aliquis guardianus seu Abbatissa postquam suum triennium in aliquo Conuentu finiret, in altero eligatur, vel postuletur ibidem poterit præfici & confirmari, sed non poterit vltra triennium in eodem conuentu in officio continuare. Non intelligitur autem ita præcisè huiusmodi triennium, quin possit per mensem, & per menses prolongari, vel abbreuiari secundum quod capitula prouincialia accelerantur vel protrahuntur. Ita continetur in Monumentis h ordinum. Ait tamen additionator Capucinus sibi tutiùs videri, vt succedente casu, antequam ad finem talis triennij deueniretur, Generali mittatur, vt quid faciendum sit, determinet. Et si tractatur de prolongatione Ministri Generalis propter aliquam causam superueniẽtem, ad Sedem Apostolicam recurrendum est, sicut recursum fuit anno Domini, millesimo quingentesimo nonagesimo nono, in quo debebat celebrari in vigilia Pentecostes Capitulum Generale nostræ sacræ Religionis, & finiebatur officium Generalatus Reuerendissimi Patris nostri fratris Bonauenturæ de Calatagirona, qui postquam fuit creatus à Sanctissimo Domino nostro Clemente Octauo Patriarcha Constantinopolitanus, videns ipsum præclarè se gessisse in compositione Regnorum Hispaniarũ, & Galliæ, ad Regem Galliæ eum misit, vt eandem compositionem, & pacem initam confirmaret, & alia negotia Ecclesiam Romanam concernentia perageret: propter quod fuit eius Ministeriatus officium prolongatum, & propter eandem rationem, fuit etiam prolongatum officium Commissariatus Generalis Reuerẽdissimi Patris nostri Fratris Matthæi de Burgos, nunc iam Episcopi Pamplonensis à Christianissimo Rege nostro Philippo III. præsentati.

h Fo. 229. tra cta 3. & fol. 248. tract. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum generales Canonicè electi statim confirmati censeantur.

RESpondeo dicendo, quod Clemens IV. concessit, vel statuit, vt *Generalis minister ordinis minorum, statim postquam electus secundum Regulam, & cõstitutiones fuerit, eo ipso verus eiusdem ordinis generalis minister effectus curam animarum fratrum ipsius ordinis plenam habeat, & libere gerat, ipsosque fratres authoritate propria ligare, ac absoluere, nec non in ordine agere valeat, quæ ipse minister, & definitores ad hoc electi iuxta constitutiones ordinis, eidem ordini, & fratribus secundum Deum viderit expedire*, prout habetur in Monumentis ordinum.

Ex quo priuilegio clarè colligitur, prout notat Collector priuilegiorum Mendicantium, quod statim vt electus est Generalis, à Sede Apostolica confirmatur, alioquin non haberet supradictam administrationem.

Quod magnum priuilegium est, nam secundum Ius commune electus ad regimen cuiuscunque Ecclesiæ, aut Religionis, si administrationi dignitatis antè confirmationem se ingerit, tanquam Prælatus, vel Procurator, aut œconomus, aut alio nouo quæsito colore in spiritualibus, vel temporalibus, per se, vel per alium, in toto, vel in parte, ipso facto priuatur omni Iure, quod per electionem in ipsa dignitate habebat, prout dicitur in Iure. Et licet verum sit, quod quando confirmatio est petenda à Papa, & electus est valde remotus, scilicet vltra Italiam, tali casu ante Confirmationem administrare potest in spiritualibus, & temporalibus; excepto, quod nullam alienationem facere potest, vt decernit quædam Decretalis; Hoc tamen intelligitur, quando non fuerit in mora petendæ Confirmationis, nam aliàs nihil potest facere. Et idem est, quando electus fuerit citra montes existente cura vltra montes, prout tenet Hostiensis, & sentit Ioannes Andreas. Vnde in nostra Religione D.P.N. Francisci siue Generalis eligatur in partibus citramontanis, siuè in partibus vltramontanis præsente Papa, cum primum pronunciatur electus, confirmatur re ipsa à Papa, à quo debebat necessariò fieri talis confirmatio. Nam quando electus est exemptus, confirmatio eius debet peti à Papa, vel ab eius legato a latere, vt definitum est in Iure, quod est verum, si talis exemptus subsit immediatè Papæ, prout subest dictus Generalis, secus si habebat alium prælatum medium, cui subsit, sicut habent Prouinciales ipsum Generalem, à quo, vel ab eius Visitatoribus cum plenitudine potestatis confirmatur. Quod etiam priuilegium concessum est Generali reformatori Ordinis Cisterciensis. *Nã capitulum Generale huius sacræ congregationis, secundum suas definitiones, & statuta reformatorem Generalem eligit, qui statim ac concorditer electus est, absque alia confirmatione, authoritate Apostolica in spiritualibus, & temporalibus officio suo fungi potest*, prout concessit Eugenius IV. & refertur in compendio Cisterciensis ordinis.

Quod etiam priuilegium habet Generalis Præpositus societatis Iesu, prout in compendio huius sacræ Religionis refertur. Dicitur enim ibi. *Præpositus Generalis, cum primum electus est, iuxta societatis Constitutionem, eo ipso fit verus ipsius Religionis Præpositus, cum libera, & omnimoda administratione omnium, quæ ad fœlix regimen, & prosperam directionem societatis pertinent, potestque plenam exercere iurisdictionem in omnes sub eius obedientia degentes, vbicunque commorantes etiam exemptos, etiam quascunque facultates habentes*, vt concessit Paulus III. Per priuilegium vero Eremitarum S. Augustini, *eo ipso, quod electioni de se factæ consentit, authoritate Apostolica confirmatus intelligendus est, & libere administrare, & exercere potest, quæ ad suum officium pertinẽt quamuis ratione, subditorum reiecta sibi ratione dicti officij, quæ ab eius præceptis, admonitionibus, ordinationibus, mandatis, & Decretis, Regulari disciplina eorundem quomodolibet interponi, continget*, prout refertur in supplemento Ordinis.

ARTICVLVS III.

Quomodo in ordine minorum eligatur Vicarius Generalis.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus statuit, & ordinauit, ac districtè inhibuit, *fratribus minoribus, ne mortuo ministro generali possint eligere, vel constituere aliquem fratrem in Vicarium ordinis, absque Romani Pontificis et Protectoris ordinis eiusdem licentia speciali, per ipsius Romani Pontificis literas patentes concedenda, facientes plenam & expressam de statuto, & ordinatione, & prohibitione huiusmodi mentionem.* Ita habetur in Monumentis a Ordinum. Nunc autem, vt constat ex ordinationibus generalibus Toletanis, b non est necessarium recurrere ad Papam: sed conuocatis patribus, prout ibi proponitur, ad electionem Vicarij Generalis potest deueniri.

a In 1. imp. f. 31. & in 2. f. 32. concess. 33.
b Ord. Toler. ca. 7. de elect. pa 69 & 70. & 71.

ARTICVLVS IV.

Quomodo sit eligendus Commissarius generalis in ordine minorum.

RESpondeo dicendo, quod ex dictis in primo c to mo satis colligitur, quod respondendum sit ad titulum articuli Quæstionis. In eo enim loco latè egimus per vnam integram Quæstionem de Commissario Generali nostræ sacræ religionis.

c 1. Tho. q. 51.

ARTICVLVS V.

Quomodo sint eligendi ministri Prouinciales in ordine minorum.

RESpondeo dicendo, quantum ad ordinem B. P.N. Francisci, quod nihil in Regula Seraphici P. disponitur de electione Minorum Prouincialium, atque adeo non satis constat, quæ forma fuerit obseruata in nascẽtis Ordinis primordijs. Nam quamuis secundum Iuris dispositionem essent instituendi per electionem Canonicam suorum subditorum: tamen vti creditur authoritate Apostolica in Capitulo generali instituebantur Ministri Prouinciales, vt cõstat ex historijs factum fuisse in Capitulo celebrato Assysiis per Seraphicum Patrem, anno Domini millesimo, ducentesimo, decimo septimo. At Clemens Quintus in Concilio Viennensi declarando Regulam fratrum Minorum, *statuit, & ordinauit, quod electio ministri Prouincialis pertineat ad capitulum Prouinciale, quam idem capitulum de sequenti, quã fuerit congregatum, facere teneatur. Et similiter statuit, quod huiusmodi electionis Confirmatio pertineat ad ministrum Generalem, & quod ad electionem huiusmodi, & formam scrutinij procedatur, & votis in diuersa diuisis, si electiones plures*

plures in discordia celebrari contingat, illa, quæ à maiori parte Capituli numero (nulla zeli, vel meriti collatione, seu consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque alterius partis non obstante, per dictum Generalem ministrum de consilio discretorum Ordinis (prius tamen eius officio prout spectat ad ipsum diligenti examinatione præmissa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire: & si fuerit infirmata, ad capitulum Prouinciale electio huiusmodi reuertatur: cæterũ si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere prætermittat, ex tunc ministri Prouincialis prouisio ad generalem ministrum liberè deuoluatur. Ita habetur in quadam Clementina, *a* & refertur in Monumentis ordinum.

a Clem. exiji de paradiso de verb. sign. Monum. fol. 15. tract. 3. & fol. 16. tract. 2.

Circa quam Constitutionem multa sunt aduertenda. Et primò quod secundum Regulam Patris nostri Francisci electio Prouincialis pertinet ad capitulum Prouinciale, sicut electio Abbatũ, & Priorum Regularium, & Priorum Conuentualium ad eorum, secundum Ius, pertinet Conuentum, iuxta ea, quæ in Iure *b* notantur, & tradit Nauarrus.

b Ca. si. 16. q. vl. c. 1. de ele. c. cum dilectus de consue. c. nobis de iure Patron. Naua. in c. nullam. 18. q. 2. nu. 2.

Nam cum in Regula. P.N. Francisci nihil expressè de electione rouincialium agatur, ad Ius commune in tali electione recurrendum est, cum casus omissus remaneat in dispositione iuris communis.

Notandum est etiam circa illa verba ibi (*nulla zeli, vel meriti collatione habita*) quod eligẽdo fratrem indignum in Prouincialem, electio deuoluitur ad superiorem, vt eam possit, si voluerit, infirmare, electio enim indigni facta non valet, prout patet ex traditis à Couarruuia, *c* & ab Aragon; at non deuoluitur, quando eligunt dignum digniori prætermisso, talis enim electio secundum Ius commune non potest irritari, definit enim ipsum Ius *d* electionem, præsentationem, collationem, & prouisionem factã digno, relicto digniori, non posse etiam per appellationem irritari.

c Cou. in reg. peccat. 2. p. §. 7. n. 13. Arag. 2. 2. q. 73. a. 3.
d Ca. à nobis 19. de elect. c. graui nimis. 19. de præben.

Ex quibus infertur, quod illa verba, *nulla zeli, vel meriti collatione, seu consideratione habita*, non significant ipsos fratres indignum aliquem elegisse, sed tantùm significant in electione minimè merita electi contulisse, & ideo remittit Clemens Quintus ipsam electionem ad Ministrum Generalem, vt ipse videat, an tum in negligentia huius scrutationis defecerint, an etiam in electione indigni peccauerint: quæ cum sit magna res, de consilio Discretorum ordinis hanc causam decidendam præcipit; an scilicet electio sit infirmanda, vel potius confirmanda, qui aduertere debent, quod si eligatur dignus prætermisso digniori, non debent talem electionem infirmare. Neque contra hoc obstat Concilium *e* Tridentinum definiens, *quod beneficia Ecclesiastica præsertim curam animarum habentia personis dignis conferantur, aliter enim facta collatio & prouisio omnino irritetur*. Nam respondetur, quod Concilium loquitur de collatione facta indigno, non autem de collatione facta digno relicto digniori: hanc enim non iubet Concilium irritari.

e Conc. Trid. ss. 7. ca. 3. de refor.

¶ Sed his obstat quoddam Breue Pij Quinti, de collatione, Parochialium Ecclesiarum, datum anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo sexto, in quo determinat, *quod si electio fiat digni relicto digniori, poterit dignior ad superiorem per viam appellationis recurrere, qui si per examen digniorem inuenerit prætermissum, poterit ipsam electionem cessare*. Nam respondetur Pium Quintum in eo Motu proprio tantùm de prouisione Ecclesiarum Parochialium verba facere. Quod ius cum sit exorbitans à regulis Iuris communis, non est, cur ipsum ad prælationes regulares extendamus, in quibus prouidendis, si appellationes admitterentur, de religionibus esset actum, propter quod etiam à sententijs Prælatorum Regularium contra subditos delinquentes datis, non permittunt Priuilegia Apostolica dictos subditos appellare.

Denique electo digno in Prouincialem relicto digniori, non est talis electio irritanda. Non diffiteor tamen, ipsos fratres electores relicto digniori in ea electione peccare, prout argumento eorum, quæ præcipiuntur in Concilio Tridentino, *f* tradũtur a Doctoribus. Debent enim electores aduertere, si tamen absque culpa esse velint, digniorem semper inter concurrentes in Prælatum eligere debere, qui scientia, moribus, vita, & exemplo, & merito valeat magis prodesse, quam ambitiosè obesse gregi omni postposito amore, odio, rancore, vel prece. Ex ijs enim, quæ tradunt Diuus Thomas, *g* & Soto, eliciuir, quod in foro conscientiæ oportet eligere digniorem, & non sufficit eligere dignum, de quo etiam agunt Caietanus, *h* & Nauarrus.

f Conc. Trid. ses. 24. de refo. c. 16.
g Tho. 2. 2. q. 63. art. 2. Soto l. 3. de iust. q. 6.

Aduertant etiam electores, quod indignum eligendo, non solum electio secundum ius est nulla, immo indubitanter tenere debent se omnium peccatorum, ab eo sic indigno electo in Prælatura illa commissorum, esse participaturos, a qua participatione liberet me Dominus. Quod sacra Synodus Tridentina approbare videtur, dum omnes habentes aliquod ius in electionibus, & promotionibus faciendis hortando, *i* & monendo ait, *vt in primis meminerint, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem salubrius facere posse, quam si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoueri studeant, eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles ipsi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curauerint*. Hæc Concilium. Quod idem dicendum est de illis, qui per viam prouisionis, electionis Compromissariæ eligunt Guardianos, & prælatos conuentuales in Religionibus, vt in Ordine nostro Prouinciales, & Definitores simul congregati eligunt Guardianos: ipsi enim sub pœna peccati mortalis digniores tenentur eligere.

h Caietan. in sum. v. elec. et in tentacu. 12 q. 4. Nau. in c. sacerdos. §. quod autem de pæn. d. 6. nu. 4.
i Trid. ses. 24. c. 1. de refor.

Notandum est etiam circa dictam Clementinã, in quantum ait, quod Minister Generalis de consilio discretorum debet dictum Prouincialem confirmare, quod multa dicenda essent circa Prælatorum confirmationem, sed de his latius infra. Pro nunc aduertẽdum, quod Collector *K* priuilegiorũ Mendicantium ait, quod celebrans Capitulum, & Definitores faciunt hanc Confirmationem Prouincialis, tanquam Commissarij ministri Generalis, at ait, quod tenentur prius facere examinationem, sicut etiam in alio Iure Prælatis præcipi videmus, & propterea dicit, quod ipse nescit, quomodo aliter posset fieri iuridicè. *l*

K Collect. tit. electio. § 8.
l Cap. fin. de elect. l. 6.

Sed cùm videamus in electionibus Prouincialiũ statim nõ præmisso dicto examine fieri huiusmodi confirmationem, etiam apud viros doctos, non est, cur hanc praxim, vt minus iuridicã condemnemus. Neque obstant verba dictæ Clementinæ ibi, *Dummodo tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione præmissa*. Nam respõdetur, quod licet prædicta verba videantur conditionem apponere, qua non seruata, actus est nullus, ipsa tamen conditio modificatur ex dictione (*prout*) quæ non cõditionem, sed causam inducit, & sic idem significat, quod, quia, vt probat latissimè Grammaticus. *m* Et sic voluit dicere Summus Pontifex in prædictis verbis, dummodo tamẽ ex officio, quia spectat ad ipsũ diligenti examinatione præmissa videat Generalis,

m Gram. dec. 19. nu. 21. & seq.

aut

concedi à Summo Pontifice aliquando in commēdam clericis sæcularibus, adeo vt sit inter doctores altercatio, vtrum huiusmodi Abbas commendatarius habeat vocem actiuam in actibus gerendis in capitulis suis, siue actus consistant in electionibus, administrationeque domus, e usque substantiæ, siue mensæ capitularis, siue competant tantùm canonicis vt singulis, siue in vniuersum, quamuis sit distincta mensa capitularis à bonis mensæ Abbatis. Et Alfonsus de Hoieda *a* hanc disputat pro vtraq; parte quæstionem, & tandem concludit, quod Abbas commendatarius perpetuus potest omnia illa exercere, quæ potest proprietarius, in cuius locum subrogatur, cùm sit factus caput capituli, sine quo gesta firmitatem minimè obtinent, & sic in iure *b* dicit probari.

a Hoied. benef. in comparib. 1. p. c. 14. a n. 97. vsque ad n. 105.
b c. cum non liceat de resc. c. dudum el 2. de elect. gl. in prag. sanct. rub. de pacif. pos. ver. si. Rebu. in concor. eod. ti. amp. s nu. 37. & in prax. bene. ru. de repro. uinc. impetrat. nu. 46.

Secundo facit pro hac parte, nam Abbas commendatarius in commenda sibi data ad vitam, habet ius in ea ad vitam, ac tutelam, vt colligitur ex iure & traditur in pragmaticis sanctionibus Gallicanis, & tradit Rebuffus, & ideo commendatarius potest præsentare, sicut & alius, qui titulū habet, quia fructus recipit, vt inquit Archidiaconus *d* præsentatio autem est in fructu, vt dicitur in iure *e*, & tenet quædam glossa, *f* ergo clarè sequitur, quod Abbas commendatarius potest.

d Archid. in c. nemo deinceps de elect. li. 6.
e c. consultationi. de iur. patr. glo. in c. olim de maior. & obediē.
f gl. in c. edoceri de rescri. & in c. causā quæ de iud.

Tertio probatur, quia certum est, quod nullum negotium monachi seu canonici regulares possunt facere, sine consensu prælati, vt inquit quædam glossa, & in prorsus in distincto non possunt conuenire, seu conueniri, saltem in arduis, vt inquit Panormitanus *g*: igitur in electione alicuius canonici, vel alterius rei, cùm sit causa ardua, debet esse in præsentia Abbatis proprijs, quamuis sit commendatarius, vt talis electio fiat sine scandalo, & rectè, vt inquit Innocentius *h*, & tradit Ioannes Lupus.

g Panor. in c. edoceri n. 10 et cū in fnia et in d. c. cām quæ.
h Inn. in c. sicut de ele. Lupus in tra. de bene vacant. in curia. §. 9. co. 2.

Quarto facit pro hac parte, quia prædictus Abbas commendatarius prælatus est, qui quidem tanquam bonus pastor interuenire debet in omnibus locis, vbi lupi perfidia interuenire sine eo poterit: nam si talis prælatus non admitteretur in actib. capitularibus, tam circa administrationē personarū, quàm rerum in electionibus canonicorum, & cæterarum personarum, sequerentur ecclesiæ plura incōmoda, quæ quidē præsente prælato, qui dignior est dignitate, & uoce, cùm sit datus pro capite, cæteris verò pro membris cessarēt, & de nihilo seruiret prædicta commenda respectu eius vtilitatis, ergo clarè sequitur, quod ei, cui officium Abbatiale est commissum, concessum fuisse censetur omne illud, quod competit, & dependet ex officii contēplatione argumento eorum, quæ in iure traduntur. *i* Itaq; cum Abbas sit caput, canonici mēbra, vt dicitur in iur. *k* mēbra aūt non debent à capite dissolui, sine quo naturaliter nihil conferre possunt, argumento eorum, quæ in iure traduntur *l*, in quo etiam continetur, quod factum à membris tantùm nullū est.

i l. 2. ff de iurisd. om iudic. c. prudētiā §. sexto notabis of. deleg.
k c. quanto c. nouo de his quæ fiunt à prælat.
m c. ad nostrū de elect. li. 6.

Vltimo pro hac parte facit, quia negari non pōt, quin Abbas commendatarius sit Abbas, quamuis non sit professus ordinem D. Augustini, & quāuis non sit presbyter, prout requiritur à Iure *m*, quā Papa potest facere, quod sit verus Abbas, cum hoc sit de iure positiuo, contra quod maximè in beneficialibus liberè agere potest, vt in iure probatur, *n* & sic Romanus Pontifex fecit cum verè prælatū, nec voluit esse acephalū, & sine prælato tāto tēpore capitulū prædictæ Abbatiæ argumēto corū, quæ ex iure colliguntur, *o* Sed id nō couenit, vt scilicet clerici sæculares Ecclesiis regular bus præficiātur. Ideo circa hoc prouisum fuit per Conc. Tri. vt in his necessariò profiteretur, put articulo sequēti dicetur.

n Clē. 1. de li. pendent.
o c. quamuis de ele. li. 6.

ARTICVLVS IX.

Vtrum conueniens sit, quod eligantur prælati alterius ordinis.

Respondeo dicendo, quod vt patet ex dictis in articulo superiori, sine authoritate Apostolica id fieri nequit, nunc autem quæritur, vtrū cōueniens sit talis electio. Ad quod dico certum esse, quod quælibet Ecclesiæ congregatio suum debet habere prælatum, & magistrum, qui ex ipsius Ecclesiæ gremio assumi debet, prout dicitur in iure: imo *p* si superior, ad quē deuoluta est potestas, prouideat de alio, qui non sit de gremio, fratribus dissentientibus nulla erit prouisio, prout dicit Innocentius: *q* sit enim per hoc fratribus iniuria, quādo inter eos reperitur dignus, & non recipitur, imo non conuenit rationi, vt homines dispares professione in vnum socientur, vt dicitur in quadam Clementina. *r* Neque enim debet quis præfici Ecclesiæ regulari, nisi sit in regula instructus, vt sacri Canones *s* determinant. Nam quo modo poterit magister ad regulam coercere, si ipse non sit instructus in ea, vt Doctores *t* notant, ideo debet multo tempore in monasterio discere, vt post modum doceat, vt ait quidam Canon. *u* Vnde resignationes monasteriorū monialium quan. icunque valoris, debent admitti, & prouideri de personis monialium illorum, vel alterius monasterij: magis autem conuenit de persona eiusdem monasterij ipsum monasterium prouideri, argumento eorum, quæ communiter notant Doctores. *x* Vnde definit Concilium Tridētinum *y* in hunc modum.

p c. ne pro defectu in fi. de elec.
q Inn. in d. c. ne pro fect. in gl. vltima.
r Cle. 1. de ele.
s c. offi. de ele.
t Doct. in ca. quāte de offi. ead.
u c. Sic viue et seq. 16. q. 1
x Inc. inuitus c. obitum. 61. dist. c. cum inter canonicos iuncta glo. & Docto. de ele.
y Tri. se. 25. de reg ca. 21.

Primum quidem confidit sanctissimum Romanum Pontificem pro sua pietate & prudentia curaturum, quantum hæc tempora ferre posse viderit, vt ijs, quæ tunc commendata reperiuntur, & quæ suos conuentus habent, regulares personæ eiusdē ordinis exp esse p. ofs sa & quæ regi præire, & præesse p ssit: præficiantur. Quæ verò in posteriorū vocabunt, non nisi regularibus spectatæ virtutis et sanctitatis cōferantur, quo ad ea uerò monasteria, quæ capita sunt, ac primates ordinū siue Abbatiæ, siue prioratus filiæ illorum capitū nuncupantur, teneātur illi qui in præsenti ea in cōmenda obtinēt, nisi sit eis de regulari successore prouisū, intra sex mēses religionē illorū ordinum propriā solenniter profiteri, aut ijs credere, aliàs commendæ prædictæ ipso iure vacare censeantur. Hæc Concilium. Ex quo colligitur velle necessariò, vt præficiendi in monasteriis, eiusdem ordinis sint professi. Et confirmantur supradicta: nam beneficia Ecclesiastica secundum sacros Canones, & leges ciuiles danda sunt naturalibus regni, vt probant Azeuedo, *z* & Rebuffus, & regula Cancellariæ hoc statuit, quæ licet loquatur de beneficiis curatis, habet etiam locum in beneficiis simplicibus, vt vltra Gomezium, *a* & Rebuffum probant Carolus Grassalis, & Didacus Perez, & Couarruuias. Naturalis autem ille dicitur, qui in regno natus est, vel saltem in eo domicilliū contraxit, & insuper per decēniū in eo vixit, & habitauit, vt habetur in quadam lege *b* nouæ compilationis, & tunc dicitur domicilium contraxisse, si matrimonium contraxit in regno, vt in alia lege *c* partitarū habetur, quæ omnia applicata ad nostrum propositum ipsum confirmant, & declarant, confirmant, quia in eo, quod beneficia Ecclesiastica danda esse naturalibus determinatur, colligitur similiter prælationes regulares filiis naturalibus eius religionis, in qua prælati præficiuntur, esse adiudicandas; declarant, nam sicut non solùm illi dicuntur naturales, qui in regno, cuius naturalitatem prætendunt, nati sunt, sed ēt illi, qui ibi constituerunt domicilium, aut matrimonium contraxerunt, ita etiam

z Azeuedo in l. 15. et 25. ti. 3. l. 3. noua cōpil Rebuff. in praxi. benefi. in regul. quod quis itelligat idonea glo. 1. pa. 158.
a Gom. reg. 19 chācii q. 1. co vol. 7. Rebu. vbi su p. 579 in prin. Graf. li. 2. reg. Frā. iure 8. col. 2. in fin. Coua. in pra. q. 35. nu. 57.
b l. 1. 9. ti. 3. n. ua comp.
c l. 32. ti. 2. p. 5.

illi

illi dicentur filij religionis ad eius praelationes obtinendas capaces, qui ex vna prouincia ad aliã eiusdem religionis se transtulerunt, & in ea fuerunt incorporati, & etiam illi, qui in quadam religione fuerunt geniti, & nutriti, & ad aliam se trãstulerunt, & matrimonium spirituale per nouam professionem in eadem contraxerunt, hi enim capaces sunt praelationum ipsius religionis, & ita cõcluditur, extraneos, id est, alterius religionis alumnos non decere, neque posse assumi ad praelationes illius religionis, vbi non sunt professi, nisi id authoritate Apostolica concedatur, consuetudine enim introduci potest, vt etiam ex certo alio gremio eligendus assumatur, prout tradunt Doctores, *a* & a fortiori pontificis maximi diplomate hoc potest concedi, iuxta sacros Canones, *b* id tamen sine causa concedere non solet. Vnde si nullus ibi idoneus inueniatur, ex alia religione idoneum assumẽdum concedit, & si idoneus reperitur, nõ dignior aliũde exquiritur, vt ait quaedam glossa, *c* & probatur in quadam Clemẽt. & tradit Marc. Antonius Cuqus.

a Doct. c. cum dilect. vbi gl. & Doctor. de consuetud.
b Abbatem de ver. sign.
c Glo. in cã. in nomin. domin. §. ligat v. ex gremio, dis. 23 Cle. 1. de elec. Cu lib. 4. maior. instit. tit. 1 de elect. n. 28. & n. 142.

ARTICVLVS X.

An legatus possit dispensare, vt professus in vna religione, eligatur in alia in praelatum prouincialem.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius *d* tenet partem negatiuam. Contrarium tamen sentiunt Abbas, *e* Collector, & Speculator, habent enim regulae religionum à Sede Apostolica approbatarum professionis substantiam, vt patet in iure. *f* Neque obstat, quae ab Innocentio in contrarium adducuntur, quorum praecipuum argumentum est quaedam Decretalis, *g* electio enim in ea fuit damnata, tanquam facta de homine inexperto, & nullius religionis professo: verum tamen est, quod haec communis sententia fallit, quando aliquis laxioris regulae in praelatum à legato eligitur, ne sua vita laxiori monasterij obseruãtiam relaxet, in hoc enim casu non potest legatus dispensare, cum electus in praelatum monasterio debeat praesidere, vt reformet, & obseruantiam regularem conseruet. Ita tenet quaedam Glossa, *h* quam sequitur Dominicus, & Gambarus.

d Innoc. in ca. officij de elect. per text. ibi.
e Abb. & Collect. in d. c. off. Specul. tit. de off. legati §. cõsequenter. ver sic. legatus.
f c. cũ ad monast. de statu monach.
g d. ca. officij.
h Glos. & Dominicus in c. cũ singulas de prabendis li. 6 Gãbar. de author. legati à latere lib. 8. à nu. 7.

ARTICVLVS XI.

Vtrum sit irrita electio prouincialis facta à generali, & scrutatoribus, qui machinati sunt, ne scrutatores dicerent verè, quod suffragia habuit is, in quo maior pars consensit, sed tribuerunt maiorem partem alteri, qui fraude electus fuit.

RESpondeo dicendo, quod grauissimè peccauerunt scrutatores, & generalis, & quod electio coram Deo nihil valuit, & digni sunt praedicti fundatores magna poena, quia re grauissimae falsarij fuerunt. Vnde Concilium *i* generale statuit, vt potestate priuarentur, qui contra formam ibi decretam electionem celebrarent, etiam sine vlla fraude; quanto igitur magis debent puniri, qui cũ tam graui fraude id fecerunt, & quia poena huius magni delicti non est iure communi determinata, iudicis competentis arbitrio relinquitur, nisi constitutionibus regularibus fuerit determinata, argumento eorum, quae in iure *K* notantur, & hanc opinionem tenet Nauarrus. *l*

i c. quia propter de elect.
K l. 1. ff. de in. deliberandi c. de causis de off. del. g.
l Na. li. 1. cõs. 7. tit. de elect.

ARTICVLVS XII.

In religione minorum regularis obseruantiae cauetur constitutione Apostolica, quod non fiat prouincialis ille, qui ante a fuit prouincialis, nisi duabus hebdomadibus transactis, quae sunt sex anni; quaeritur, an possit eligi in prouincialem, cui etiam non desunt viginti quinque dies ad dictorum sex annorum complementum.

RESpondeo dicẽdo, quod tacito quodam totius ordinis consensu receptum fuit statutum reuerendissimi patris Nuleli Generalis ministri, quo cautũ est, vt qui semel fuisset prouincialis, nõ possit ad idẽ prouincialatus ministerium eligi, nisi trã sacto sexennio. Per sexennium autem secũdum ordinis statute; & consuetudinem, nõ intelligebatur tempus completum sex annorum, sed tempus modicum inter duas electiones ministrorum prouincialium. Itaque prouincialis, qui fuisset in suo munere functus, poterat iterum eligi, si alij duo prouinciales essent electi, & à suo officio absoluti, quãuis inter istos duos prouinciales non esset completum sex annorum tempus. Nam olim triennarium in nostro ordine non sumebatur, nisi pro tempore, quod erat de capitulo, in quo prouincialis eligebatur, vsque ad capitulum, in quo à suo officio absoluebatur, quamuis illud tempus esset modicum, & paucum, vt cõstat ex constitutionibus Molonianis, *m* vel Salmantinis. At Pius V. in bulla, quae incipit, *pastoralis*, publicata in capitulo generali Romano celebrato anno Domini millesimo, quingẽtesimo, septuagesimo primo, inter alia statuit, *vt prouincialis postquam iam fuisset suo officio functus, non possit officium ad id munus eligi, nisi post octo annos*: hoc autem statutum reformauit Gregorius Tertius decimus in Bulla secunda, quae incipit, *consueuit*, publicata in capitulo generali Parisiensi, in quo statuit, *vt prouinciales nostri ordinis non possint iterum ad id muneris eligi, nisi post duas electiones*. Ego autem existimo per duas electiones debere intelligi tempus duarum electionum, qualecumque illud sit, quia cum ista constitutio sit facta pro ordine minorum, intelligenda videtur secundum constitutiones ipsiusmet ordinis, quia iura sunt concordanda iuribus, quantum sustinere valeant. Cum ergo in constitutionibus Molonianis, seu Salmantinis constitutum sit, vt minister prouincialis suo functus officio iterum non eligatur, nisi postquam alij duo prouinciales functionem huiusmodi subiuerint, inde sequitur, quod per duplum tempus non sit intelligendum, nisi tempus duarum electionum; idq; confirmatur ex Extrauagãti prima eiusdẽ Gregorij XIII. quae incipit, *censuit*, in qua expressè dicit, quod per duplum temporis intelligatur secundũ ordinis statuta tẽpus duarum electionum, vt patet ex tenore dictae constitutionis Gregorianae, ibi, *& quod disponebatur, de officio generalis ministri, quod per octo annos duraret, cõmissarij verò, et procuratoris generalis, nec non prouincialis per quatuor, ipsiq; semel officio fũcti ad idẽ eligi nõ posse, nisi post sexdecim annos etc. Nos ad statutorũ generaliũ dicti ordinis seriẽ, & formã reducimus, quibus dicitur expressè, quod officia semel exercentes ab eis, quae gesserunt, per duplũ tẽporis vacare debent, ita ut duae electiones celebrentur, antequã ad eadem officia iterum eligantur.* Hęc Gregorius Decimus tertius, & habentur in breui ipsius, quod incipit, *consueuit Romanus Pontifex*, dato Romae apud D. Marcum,

m ca. 8. de ministro prouin. §. ministri prouincialis suo

cum, die octaua Septembris, anno Domini millesimo, quingentesimo septuagesimo tertio, Pontificatus sui anno secundo. Vnde cum generales ordinationes ordinis determinent, prout dictum est in superioribus, *a* Electiones istas duas non debere continuari per sex annos integros necessario, sed debere considerari, secundum quod capitula abbreuiantur, vel accelerantur, sequitur necessario dicendū, dictas electiones duas, de quibus in constitutione Gregorij XIII. secundum hanc computationem debere considerari.

a Sup. hac q. ar. 2.

Pro supradictis facit id, quod resoluit doctissimus Nauarrus *b* tenens, quod si in aliqua religione caueatur, quod nemo ad dignitates promoueatur, nisi qui literis duodecim annis operam dedit, scilicet octo ante ingressum, & quatuor post ingressum religionis studijs & alijs operibus, quæ studia concernunt, scilicet concionando, & alijs huiusmodi institerit, quod si aliquis antequam religionem ingrederetur septem circiter annis interpellatis studuerit, & post illius ingressum quinque præfatis negotiis instando, cum nondū per vigintiquinq; dies duodecim annos compleuisset, & fuerit electus in aliquam Abbatiam bona fide, ad minus in foro cōscientiæ, possit talem Abbatiam acceptare. Nam dictum statutum Papale probabiliter potest credi, qđ non habet locum in defectu paruo, & minimo. Nā regulariter, licet constitutio loquēs generaliter, et minimum includere videatur, iuxta ea, quæ in iure *c* notantur, fallit tamen, quando ratio, quæ militat in magno, non militat in minimo, vt annotauit Panormitanus, *d* & sunt iura expressa hoc probantia. Vnde in isto casu parum, & nihil videntur æquiparari, vt notat Baldus: *e* & ideo statutum, quod imponit pænam pro vulnere, non habet locum in leui vulnusculo, vt notat Bartolus, *f* & ita prædictus electus, & electores probabiliter credere potuerūt, quod in casu posito defectus ille minimus viginti circiter dierum non erat attendendus, respectu tēporis magni sex annorum: tum etiam quia Diuus Thom. communiter receptus tenet, quod etiam lex de non furando, quæ de se obligat ad mortale, non obligat furem paruæ rei ad peccatum mortale, dixi ad minus (in foro conscientiæ) quia constitutio, de qua Nauarrus duodecim annos requirebat impletos, & hoc non obstante tenet ipse ad minus, in foro conscientiæ, idē esse dicendum, etiamsi vigintiquinque dies dictis duodecim annis pro suo complemento defuerint. Nos autem loquimur de constitutione Gregoriana, quæ sex annos cōpletos expressè non requirit, sed duas tantùm electiones secundum statuta ordinis, prout dictum est in superioribus, & ita in foro exteriori in nostro casu opinionem prædictam sequendam esse arbitror.

b Na. li. 1. cōs. ti. de ætat. & qualit. cons. 7.
c c. 1. de appe. c. si proponēte de rescrip.
d Pan. in d. c. 2. & si quæstionis de simonia c. terrulas 12 q. 2.
e Baldus in auth. præterea C. vnde vi.
f Bar. in l. prædium C. de ædilitio edicto.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum mortuo prouinciali teneantur ipsis, ad quos spectat electio, alium constituere idoneum.

RESpondeo dicendo, quod mortuo, aut deposito prouinciali, statim tenentur ij, ad quos pertinet electio, alium sibi eligere vicarium, qui sit idoneus, & si eligatur non idoneus, factum tenet, at peccant electores, nisi eligatur indignus, electio enim indigni nulla reputatur in iure, sicut enim nō videtur satisfacere muneri suo Episcopus, qui constituit vicarium generalē, qui non sit idoneus, cum eius vices debeat gerere, prout in iure, *g* determinatur: ita non videntur satisfacere muneri suo electores eligentes non idoneum vicarium prouincialem, cum succedat in omnibus, quæ gesturus erat ipse prouincialis, argumento eorum, quæ in quadā lege notantur *h*: & sicut vicarius idoneus debet cōstitui loco Episcopi, & peccat constituens vicarium indignum, & etiam ille, qui eum suscipit, cōstitutio tamen ipsius vicarij tenet ipso iure, modo sit clericus in minoribus constitutus, & facta ab eo, vel coram eo, tanquam coram vero vicario valent iuxta ea, quæ in iure notantur, & tradit Nauarrus. *i* Ita dicendum est in nostro proposito valere constitutionem vicarii prouincialis non idonei, & facta ab eo, & coram eo, esset valida, licet promotores peccauerint.

g c. quoniam in plerisque. iter cætera de offi. ordinarij.
h c. idem iuris ff. ad l. Aquilian. c. nō est putandū 1. q. 1.
i Na. li. 1. cōs. ti. de offi. Vic. cons. vn.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum ante sepulturam prouincialis debeat fieri vicarij prouinciali electio.

RESpondeo dicendo, quod electio fieri non potest ante sepulturam superioris, prout in iure, *K* ordinatur, in quo glossa ait, quod si aliter fieret, nihil valet, & ita tenent doctores cōmuniter, quod electio in Ecclesia collegiata, seu regulari Episcopi, vel præpositi, diaconi, Archipresbyteri, atque Abbatis, Abbatissæ prioris, & priorissæ, aut quocunque alio nomine eligendi sint, non prius fieri congruit, quàm illius cadauer, cuius morte dignitas, vel administratio post tertiam diem vacat, sit sepultum, prout tradunt Abbas *l* Alexander Cardinalis, & Ripa. Nonnulli tamen vsu non esse receptū hoc arbitrantur, vt ait *m* Duarenus. Et certè accidunt quoque tempora, & circunstantiæ, quibus omnis cunctatio abijcienda est, & statim vita functo prælato ad electionem veniendum non expectata eius sepultura, vt cum principum literas aliamque concessionem metuunt, quæ legitimam electionem, & iustam impedire possint, prout tradit Petrus Biaxius, *n* & possunt regulares ad electionem accelerandam tuuari ex quadam concessione facta à Clemente Quartus quæ habetur in monumentis ordinis, in qua concedit, *o* *quod in electionibus generalis, aut prouincialis ministrorum ordinis minorum fratribus qui debet electionem celebrare, tempus super hoc à iure statutum non currat, nec ij sint in hac parte iuris huiusmodi regulis coarctentur*. Ex quo priuilegio sequens conficio pro nostra opinione argumentum, licet enim in Ecclesijs Cathedralibus, & regularibus, cessante impedimento legitimo, teneantur electores intra tres menses eligere, alioquin deuoluitur electio ad superiorem proximum, & si ipsi intra dictum terminum non elegerint, deuoluitur ad alium superiorem, & sic vsque ad Papam, prout in iure *p* determinatum videmus, & sicut tenentur electores electionem electo præsentare, & petere consensum eius intra octo dies, postquam cōmodè potuerint, alioquin neglìgētes excludūtur à prosecutione processus, & sunt suspensi per tres annos ab omnibus beneficiis ipsius Ecclesiæ, vt etiam alia decretalis *q* definit, electus vero tenetur consentire intra mēsem à præsentatione, alias priuatus est iure electionis, nisi forte ea sit electi conditio, quod nō possit consentire absq; licentia superioris, quo casu tenetur ipse, aut electores licentiam petere cum ea celeritate, quā superioris absentia patitur, & si nō habeatur, ex tunc ad electionē ipsam procedāt: licet inquā hæc circa electores de iure cōmuni procedant, ea tamen quo ad regulares mendicantes, & qui eorum fruūtur priuilegijs, modificata videmus per dictū priuilegiū Clementis IV. Vt scilicet huiusmodi tempora minimè pro regularium electionibus currant,

K capite bonæ memoriæ el 2. de elect. vbi gloss.
l Abb. in d. c. bonæ memoria Card. in c. nullus 2. dist. 79. Alex. firm. in tra. de epis. 1. p. q. 3. Rip. li. 2. respōsor. c. 13. nu. 4.
m Duare. de beneficijs Ecc. li 6 c. 1.
n Biax de ele. 3. p. c. 2. & c. 12.
o in 1. imp. fo. 59. & in 2. f 139. concess. 308.
p c. ne pro defectu de elect.
q c. cupientes § cæterum de elect. li. 6.

ARTICVLVS I.

Quomodo guardiani, & priores conuentuales sint eligendi.

RESpondeo dicendo, quod iure communi *a* electio Abbatum, & priorum regulariũ pertinet ad conuentum, & conformiter iuri communi statuit Gregorius XI. pro ordine D. Hieronym. in Bulla erectionis eiusdem ordinis dicens, *Volumus, quod singulis huiusmodi monasterijs constructis singuli præsint priores, à suis conuentibus modo canonico eligendi, & eorum officium duret per triennium duntaxat, quo elapso alij idonei, vel ipsi denuo in eodem conuentu eligantur.* Ita habetur in compendio *b* priuilegiorum ordinis Diui Hieronymi. In ordine autem Cistercienſi secundum regularia ipsius instituta, & definitiones præficiuntur, prout concessit Eugenius IIII. *Pro monasterio tamen B. Mariæ de Laureto, in ciuitate Salmantina erecto, necnon Sancti Bernardi Complutensi Toletanæ diœcesis, capitulo generali, vel si vacare contigerit extra illud, generali reformatori cum ordinis consiliariis commissum est, Abbates ita eligere, vt si oportuerit in aliud triemium immediatè sequens reeligi possint, qui nulla alia confirmatione sequuta administrationis munus exequuntur.* Prout concesserunt Gregor. XIII. Idibus Februarij apud Sanctum Petrum Pontificatus sui anno vltimo, & Sixtus Quintus nono Kalendas Nouẽbris anno Domini millesimo quingentesimo, octagesimo septimo, Pontificatus sui anno tertio, & pro ordine minorum Clemens IV. *Statuit, vt guardiani, qui secundum statuta ordinis fratrum minorum aliter, quam per electionẽ instituuntur, post ipsam institutionem, seu prouisionem de ipsis factã, curam animarum sibi subditorum habeant, ipsosque ligare, atque absoluere possint*, iuxta ipsius ordinis instituta. Ita habetur in monumentis *d* ordinum, & similem concessionem inueni fuisse factam prioribus conuentualibus fratrum ordinis Carmelitarum, vt habetur in suo marimagno. *e* Et sic in nostra religione fratrum minorum de obseruantia, electio guardianorum extra capitulum, pertinet ad definitores, vel ad conuentum, in capitulo verò pertinet ad definitores in eo congregatos, vt ordinatum est in ordinationibus generalibus Toletanis, & Nauar. *f* ait hunc esse conuenientissimum modum electionis, quod scilicet guardiani, priores, vel Abbates conuentuales non eligantur à suis cõuentibus, sed à congregationibus prouincialibus, seu generalibus, vel à generali, vel à suis assistentibus in capitulo generali deputatis, habita priùs secreta informatione iusta personarum ad id aptarum, vt ita euitẽtur rixæ, & æmulationes inter fratres, & ipsorum conuentuum, & alia damna spiritualia, quæ ex subornatione fratrum sæpiùs oriuntur.

a c. fin. 16. q. vl. c. 2. de ele. c. cũ dilect. de cons. in nobis de iure patr. Na. in c. nullam nu. 2.

b Tit. de elec. priorum. §. 1.

c Compen. Cistercien. ti. Abbas. §. 1. & 6

d In 1. imp. fo. 36. & in 2. fo. 119. cõc. 309.

e Habetur in monum. in 2. imp. fo. 182. conf. 446.

f Na. vbi su. nu. 5. in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum definitores, & consiliarij teneantur eligere digniores in priores, & guardianos.

REspondeo dicendo, quod in distribuendis honoribus æqualitas debet seruari, quæ vt amicitiæ author est secundum Platonem, ita inæqualitas discordiarum, & seditionum causa. Nec vero æqualitatem accipimus, vt æqualia omnibus omnia id est, doctis, & indoctis, iunioribus, & senioribus stultis, ac sapientibus, robustis, ac debilibus reddenda sint, sed vt vnicuiq; pro dignitate sua distribuatur. Quod quidem iustitiæ munus est, quam Aristoteles *g* communium bonorũ distributiuam vocat, ea est qua honoris præmia, & pęnæ secundũ æqualitatem proportionum, honoris, præmiorum, dignitatis, & meritorum, pęnæ, item, & delictorum distribuuntur: alioquin inæqualibus æqualia erunt inæqualia, vt idem Plato ait. Et vt summum ius in summam iniuriam vertitur, ita summa æqualitas summa fit inæqualitas, atque ex hoc fonte iustitiæ manant leges *h* quibus sancitur in deferendis honoribus ordinem adhibendum esse, & rationem dignitatis personarum habendam, vt scilicet, non aliis, quàm dignis conferantur, & inter plures iis, qui sũt digniores, quod ex iis, quæ diximus supra *i* loquendo de prouincialium electione late patet.

g Arist. 5. 6. eth. c. 2. & 3.

h l. hono ff. de honorib. l. vt gradatim ff. de munerib. & honor. l. cũ qui C. de Decuri. li. 10.

i Sup. q. praceden. ar. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum teneantur definitores, & consiliarij detegere in definitorio crimina, aut impedimenta, quæ obstant promouendis in prælatos.

REspondeo dicendo, quod hoc negotium quod in definitorio agitur, cum tractatus sit de differendis prælatis, si aliqua delicta, & defectus eligendis opponantur, non pertinet ad fraternam admonitionem, quæ secreto faciẽda est, ad correctionem proximi, de qua apud Matthæum, *K* & de qua disputat D. Thomas. Non etiam pertinet ad iudicialem actionem, quia iuris proprii hic nõ est prosecutio, vt in iure *l* definitur: non item ad accusationem, quia hic non intenditur vindicta legis, de qua post D. Tho. *m* agit Syl. sed spectat ad canonicã denunciationem cum exerceatur ad damnum euitandum, quod ex vitiosa prouisione, & electione sequi posset, de qua agunt Albericus, *n* & Soto. Quare cum quærimus, qua ratione debeant se definitores prudenter gerere in prælatiarum, & officiorum distributionibus, vt muneri suo satisfaciant: Respondetur illud primum, & vniuersale spectandũ, vt nulla praua affectione, aut simultate ducti, sed communis tantum vtilitatis studio, sanctoq; zelo permoti in his se habeant, ea prudentia, & dexteritate, quæ tantorũ Patrum muneri conueniat. Quare vt rem non quidẽ præcise, sed qua cōmodiori licet ratione prosequamur. Dico primo, quod si ea, quæ obstant promouendis, occulta sunt crimina, quæ licet ipsis tantum, & paucis forte aliis domesticis solo exẽplo nocere possunt, religioni tamen detrimentum sua natura non afferunt, tunc charitatis, ac iustitiæ officiũ exposcere videtur, vt non eo in loco corã aliis, sed priuatim per secretã admonitionem cũ eo agatur, iuxta D. Th. *o* nisi fortè vsus adeo in his esset inueteratus, vt admonitione iam sæpius repetita nulla emendationis spes illius esset spectanda. Verum tamen est, quod cũ hic agatur de eo, qui iam nominatus est in definitorio, cuius electio non patitur longiorem moram, aut locum concedat priuatæ admonitioni, propterea ex sententia Sanctorum affirmari posse videtur, si crimina nõ adeo sint vera, & quæ probari possint, sed & ita grauia, vt legitimè prælatis debeant arceri; tunc ne aliàs ille, qui indignus, & inhabilis est in prælatum promoueatur cum suæ religionis detrimento debere, & teneri ipsos definitores, & consiliarios in definitorio ea, quamuis sint alijs occulta denunciare, si alia via nõ adsit ad damnũ publicũ, quod instat vitandum, prout tradit Na. *p* cum talis denunciatio fiat prælato, & patribus in definitorio, qui eo in loco non vt iudices, sed vt patres, & pastores secretò sũt delibera-

K Ma. Th. 2. 2. q. 33.

l l. nihil ff. de actio §. 1. inst. de actio.

m Tho. 2. 2. q. 68. ar. 1. Sylu. v. accusatio. in princi.

n Alber. in canoni. n. 17. ff. de iu. Soto de rõne tegendi secr. memb. 2. q. 7.

o Tho. 2. 2. q. 33. ar. 6.

p Na. in Sũ. c. 18. n. 30. & nu. 56. & ca. 24. nu. 14.

turi, quid melius, & vtilius erit iuxta D. Antonini, a & D. Thomæ doctrinam, quæ ratio in aliis criminibus, ex quibus publicum detrimentum emanare posset, idem obseruari postulat, quandoquidem talia crimina tanquam hostes; qui moribus insidiantur, & disciplinam regularem labefactare contendunt procul arcenda sunt: cuius rei exemplum non alienum legimus in actibus b Apostolorum, quando filius sororis Pauli insidias secretas, & conintationem plusquam quadraginta virorũ contra Paulum ad Tribunum detulit, qui sapienter admodũ, & periculo prouidit, & Paulum ab insidiis liberauit. Non nego tamen tam graues, & varias posse in huiusmodi casibus circunstantias concurrere, vt vix quicquam absolutè, ac perpetuo definiri possit, iuxta Gabrielem, & c D. Thomam. Vnde consulendum potius censeo, vt quando casus acciderit, omnia maturè, & sapienter circũspiciantur, & charitate duce, quæ cuncta vtiliter dirigit, & publicæ vtilitati, & proximi famæ quoad eius fieri poterit, consulatur, iuxta D. Thomam, & ea, quæ doctissimus Cardinalis Paleotus d latè tradit.

a Ant. 2. p. ti. 9. c. 6. §. 4. v. itē quæritur. D. Tho. quolibet. 11. ar. 13

b Act. c. 23.

c Gab. su. Cā. lec. 74. Tho. vbi su.

d Paleot. de sacri consistorij. consulta. 4. p. q. 2.

ARTICVLVS IV.

Vtrum definitores, & consiliarij per id, quod de aliquo sciunt in confessione sacramentali, possint ipsi suffragium in electione denegare.

RESpondeo dicendo, quod doctissimus Nauarrus e ait, quod siquis per confessionem sacramẽtalem solùm sciret, aliquem esse malum virum, quamuis per omnes alias vias eum haberet, & coleret, vt optimum, occurrente tamen prælati electione, in ea nec deberet, nec posset illi suffragari, propter illam scientiam in confessione acquisitã, cùm sciat ipse talem indignum esse. Ex quo infert, illũ, qui eligit indignum, quem sola confessione sacramentali talem esse nouerat, incurrere pęnam suspẽsionis, quæ contra indignos eligentes lata est in iure, f cum talis pęna eligenti scienter indignum proponatur, & hic sciens indignum elegerit: & confirmatur, nam si secreto nouerat indignum, incurret dictam pęnam, eligendo, cum in censuram suspensionis solo tacto occulto incurratur, nec alia executio exterior requiratur, ergo per hanc secretam scientiam etiam incurret. Probat deinde Nauarrus suam sententiam, nam licet sit illa recepta opinio, quæ habet secundum allegata, & probata iudicandum esse, & non secundum propriam scientiam, vt ex iure Canonico g & Ciuili satis constat, scientia tamen priuata multum iuuat iudicem quo diligentius rationem perscrutetur, secundum omnes: & scientiam, quam quis habet in confessione, vt confessarius, multum luminis in aliis rebus gerendis præbet. Vltimo suam sententiam confirmat Nauarrus, nam secundum omnes iustè quis posset electoribus dissuadere alicuius in prælatum electionem, ob solam per confessionem de ipso scitam malitiam, modo ita rem gereret, vt nullo modo peccatũ ipsius vlli proderet. At ego huius pijssimi, & doctissimi viri nunquam potui doctrinæ adhærere, licet enim sit speculatiuè vera (quod ego diffiteor) practicè tamen eam sequendam minimè existimo. Primo quia vti hac scientia in confessione sacramentali adepta ad gubernandum, & ad res exteriores prudenter gerendum vertitur in maximum sacramenti pęnitentiæ detrimentum, retraherentur enim in casu proposito religiosi delinquẽtes à cõfessionibus auricularibus faciendis, cũ patribus doctis, & grauibus, scientibus, ac potentibus ipsis salubriter mederi, intelligentes ipsos postea posse fieri definitores, aut consiliarios, aut prælatos, & ex eorum confessione posse occasionem sumere, vt ipsis suffragia in electionibus denegentur, cũ autem hoc sacramentum sit Reipublicæ Christianæ maximè necessarium, & natura sua sit durissimũ, nisi diuina gratia molliatur, non debemus zelatores animarum aliquam opinionem admittere, quæ ipsũ durius reddat. Neq; ordo charitatis patitur, vt propter bonũ in temporalibus regimen, malũ in spiritualibus permittatur. Et sic existimo prælatos, & definitores, & cõsiliarios minimè peccare suffragium dando ijs, quos in foro pœnitentiali sciũt esse indignos, nam licet Ecclesiis malè de ministris prouideatur, hæc tamen prouisio mala non, ita nocet Ecclesiæ vniuersali, sicut nocebit odium, quod ex negatione suffragiorum propter dictam scientiam ad sacramentũ pœnitentiæ aucupabitur. Et miror valde doctissimum, & pijssimũ Nauarrũ sacros Canones maximè zelantem cõtra Adrianũ, & alios tenuisse dictos Prælatũ, & Definitores suffragium dantes illi, quẽ in foro pœnitentiali sciunt indignum, in suspensionis censuram prosiluisse, cũ scienter indignum elegerint, quæ pœna contra scienter eligentes indignum secretè, & occultè etiã proponatur, h nam debuit considerare Summum Pontificem dicti iuris Legislatorem, sigilli confessionis maximè zelatorem, contra eligentes scienter indignos scientia solùm in confessione habita, dictam pęnam minimè statuere voluisse. Neque contrariũ credẽdum est de ipsius sũma erga hoc sacramentum Pœnitentiæ pietate. Et licet dicat Nauarrus, quod confessarius ex illo, quod in confessione audiuit scientiam humanam acquisiuit, hoc vtique ego libenter concedo, sed dico dictam scientiam in odium delinquentis, vt ei aliquid mali temporalis contingat, non debere retorqueri, cum in fauorem suum eius peccata confessario fuerint reuelata, quæ pęnitens reuelare minimè tenebatur, præuidens ipsum confessarium ex tali reuelatione posse sumere occasionem; vt ei aliquid mali temporalis obueniret, quod ipsemet Nauarrus fatetur.

e Na. in c. sacerdos de pœ. d. 6. n. 147. cũ sequen.

f c. Cum in cũctis §. fi. de el.

g c. pastoralis. §. quia vero de off. deleg. c. in dicc. 3. q. 7. l. illa ettas §. veritas ff de off. præsidis.

h In d. c. cum in cunct. §. fi.

Neque ego possum percipere, quomodo prælati, & definitores, possunt iudicare ex confessione sacramentali præcedenti aliquem esse actualiter indignum, cum dicat summa veritas apud Ioannem i quod duodecim horę sunt diei, & licet in prima hora quidem in peccato perseuerauerint, sicut perseuerabant Iudæi, de quibus prima veritas loquebatur, in tertia tamen, aut sexta, aut nona hora possunt, & debent credere ipsum ad Deum fuisse conuersum, & per consequens eius indignitatem apud Deum, qui nouit corda hominum, & apud quem sua peccata reuelauit fuisse purgatam.

i Ioan. c. 11.

Et licet dicant prædicti patres, quod audierunt eius confessionem, & propter eius impœnitens cor absolutionem ipsi negauisse, Ad hoc similiter, respondeo, quod licet coram ipsis graui fuerit corde, apud alios tamen confessarios lumine supernaturali superfusus, & diuina gratia emollitus gemitibus inenarrabilibus peccata sua deplorauit, & misericordiam implorauit diuinam. Ex his concludo, quod ego non condemnarem ad peccatum mortale, neque ad pęnam suspensionis eligentes scienter indignum, si talem indignitatem ex sola confessione sacramentali perceperunt: imo dico, quod minimè consulerem prælatis, & definitoribus, & consiliarijs, vt tali scientia in electionibus vtantur, propter rationes superiùs allegatas: imo meos ipsos patres conscriptos, propter Deum optimum maximũ deprecor, & summis præcibus obsecrare non

desino,

desino, ne tali scientia ad regimen religionis vtantur, non enim hoc sacramentum institutum est à Christo Domino, vt ex scientia acquisita per ipsum regimē communitatis instituatur, sed vt animabus contagione peccati maculatis, virtute ipsius medeatur; & timeo, ne ex vsu huiusmodi scientiæ, ad prouidenda ordinis officia, maxima sacrilegia quotidie committantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum repulsus à prælatione, propter aliquod impedimentum ægritudinis, possit à prælatis, & definitoribus religi, antequam probetur ipsam ægritudinem cessare.

Respondeo dicendo, quod præsumitur, qui olim aliqua ægritudine laborauit, etiam hodie sit morbosus. Ita Glossa *a* quædam, quam sequuntur communiter Doctores.

a Glo. in c. cū inter de elec. vbi Doct.

Ex quo inferunt, quod siquis repulsus fuit ab electione, quia verbi gratia est inhabilis propter infirmitatem, si tractu temporis ad aliam Ecclesiam eligatur, præsumitur adhuc eodem morbo laborare, nisi conualescentia probetur, prout tradunt Barbatia, *b* Alexander, & Stephanus Bertrandus.

b Barb. in ca. fi. col. pen. de succ. ab int. Alex. consil. 10. col. 11. & seq. lib. 6. Bertran. consil. 48. ex professo. co. 9. num. 24. & 25.

Aduertendum tamen, hæc non procedere in quacunque infirmitate, sed tantùm in morbo naturali, et durabili, vt tenent Innocentius, *c* Cardinalis, & Ancharranus, quos post antiquos sequitur doctissimus Alciatus.

c Inn. et Car. in d. c. commun. Ancha. 7. q. 1. c. 1. Alcia. reg. 2. præsump. 29.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Guardiani, & Priores electi per dictos patres, sint statim confirmati.

Respondeo dicendo, quod Guardiani electi per prouincialem, & Definitores in Ordine Minorum, statim post electionem habent liberam potestatem in temporalibus, & spiritualibus in conuentibus, in quibus sunt destinati, vt patet ex priuilegio Clementis IV. in primo articulo huius quæstionis allegato, ex cuius argumento satis colligitur, ipsos statim confirmatos remanere, alioquin minimè talem potestatem possent exercere, vt notum est in iure, *d* & Benedictus XIII. Pōtificatus sui anno quarto, nonis Martii, conuentui B. Mariæ de la Cisla ordinis D. Hieronymi concessit. *Quod quandocunq; Prioratus eiusdem Monasterij vacauerit, & aliquem Priorem ritè elegi contigerit, electus ipse etiā ante electionis huiusmodi confirmationem, regimen curam, & administrationem eiusdem monasterij in spiritualibus, & temporalibus exercere, necnon de fructib. reditibus, prouentibus, & obuentionibus vniuersis ipsius monasterij ordinare & disponere, prout veri Priores, qui pro tempore fuerunt (alienatione tamen bonorū quorumlibet immobilium & pretiosorum mobiliū eiusdem monasterij penitus interdicta) libere, & licitè valeant, dummodo infra tempus legitimum confirmatio electionis huiusmodi fiat.* Hoc priuilegium refertur in compendio *e* Priuilegiorum Diui Hieronymi, Quod iam in omnibus ordinis monasterijs est communicatum per concessionem Pij IV. expeditum à Pio V. de qua in 1. tom. *f* fecimus mentionem.

d c. auaritia de elect. lib. 6.

e Tit. electus prior. §. 1.

f In 1. tom. q. 53.

Quando autem conuentualium Abbatum ordinaria, vel extraordinaria electio, illiusq; confirmatio facienda sit in ordine Cisterciensi, ex huius sacræ religionis definitionibus, & constitutionibus authoritate Apostolica factis constat, vt Collector *g* priuilegiorum huius congregationis ait.

g Tit. ele. §. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum dispensatus ad duo beneficia possit eligi in Abbatem.

Respondeo dicendo, quod dispensatus ad duo beneficia est eligibilis in Abbatem, & valet eius electio, nam tunc dicitur quis ineligibilis, quando habet plures dignitates, personatus, vel beneficia curata tempore electionis, vt definit quædā Decretalis, *h* quæ loquitur de duabus Ecclesijs parochialibus, & est odiosa, & ideo non extendenda ad habentes alia beneficia ibidem non expressa, argumento cuiusdam Decretalis *i* in qua notat Cardinalis, quod non efficitur quis ineligibilis, licet habeat plures præbendas, vel alia beneficia non curata, & ita consuluit Ancharranus. *K* Et confirmatur, nam Abbatia non venit appellatione dignitatis, vel beneficiorum, vt ait quædam Glossa, *l* quia in primo gradu collocatur, sicut Episcopus, & de Abbatis pronunciatur in Consistorio Principis, sicut de Episcopatibus, vt asserit Lappus, & *m* Oldradus *n* ait de consuetudine seruari, quod Abbates retinent beneficia priora vsque ad benedictionem, ergo electio de illis facta valet, & hoc vult dicere quidam Canon *o* definiens, si Abbas fuerit electus, & Abbatis loco permanere decreuerit, clericatus nullatenus permittatur habere militiam. Vnde religiosus obtinens duo beneficia non curata potuit eligi in Abbatem, & eius electio fuit valida, & per consequens cum sui superioris licentia potuit consentire electioni de se factæ, & per illum consensum præstitum non vacant priora beneficia ante administrationem, & adeptam Abbatiæ pacificam possessionē: prout resoluit Rebuffus. *p*

h ca. dudum de elect.

i Clem. cum iam dudū de praben. vbi Card. 3. opposit.

K Ancharra. consi. 59. col. 1.

l Glo. in c. 1. de preb. lib. 6.

m Lap. allegat. 74.

n Oldr. consi. 14. col. 1.

o c. presby. 16 q. 1.

p Rebuf. resp. 10. religiosus dispensatus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnia monasteria uirorum, ualorem ducentorum flor. aur. communi æstimatione excedentia, possint prouideri per electionem.

Respondeo dicendo quod hic articulus proponitur eo, quod Iulius Papa III. inter alias regulas Cancellariæ hanc proposuit, in qua reseruauit generaliter omnes Ecclesias Patriarchales, Prouinciales, Archiepiscopales, necnon omnia monasteria virorum, valorem ducent. flor. aur. excedentia cōmuni æstimatione, & voluit, quod excessus huiusmodi in literis exprimatur. Circa quam regulam maximè fuit dubitatum, an decisio hic posita intelligatur de monasterijs indistinctè, an tantùm de solitis commendari & duæ diuersæ opiniones referuntur. Prima, quod loquitur de monasteriis indistinctè, cum hæc regula vniuersaliter loquatur; at contrariam opinionem veriorem existimo, scilicet, quod loquatur de monasterijs solitis commendari, & communis stylus totius orbis est, quod monasteria non solita commendari non habentur pro reseruatis, & Princeps, seu Papa non censetur disponere, seu rescribere aliter, quàm sit consuetū, prout dicitur in iure. *q* Insuper regula supradicta quantum ad hoc erat destructiua infinitorum Canonū, & contra iura: meritò igitur in quantum fieri potest, est restringenda, & potest verificari in monasterijs, vel destitutis, prout loquitur Glossa *r* allegās ad hoc aliqua iura, vel de monasteriis trāslatis ad seculares, de quibus fit mentio in quadā Decretali. *f* vel de commendari solitis, & hæc monasteria dicun-

q l. fin. C. de fideiussori. in fin.

r Glo. in cap. olim, el 1. de resti. spoliat.

f c. inter quatuor de religi. dom.

dicuntur monasteria reseruata, consistorialia, quia de eis consistorialiter prouideri solet per viam schedulæ, prout tradit Stephanus. *a* Si quis autem primæ opinioni inhærens, eadem voluerit monasteria omnia, quæcunque sint, quæ tamen valorem ducentorum floren. aur. excedant, reseruata esse, contraria cõsuetudine, de qua supra, responderi poterit, quod illa ex alia ratione vigeat, ab aliaque causa ortum habuerit, quæ forsitam est propter priuilegia concessa diuersis religionum ordinibus, vt possint procedere ad electionem, non obstantibus quibuscunque reseruationibus, ac regulis Cancellariæ Apostolicę, & reseruatorijs editis, & pro tempore edendis, sub quibuscunque formis, &c. Superueniunt postea istæ generales reseruationes, quas facilè est concludere specialia huiusmodi priuilegia notoria non tollere, Generalis enim prouisio nõ refertur ad specialiter prouisa, vt est vulgatum in iure, *b* & quasi in terminis nostris, quod reseruatio generalis non tollat specialia priuilegia, concludit Geminianus *c*, & secundum hanc opinionem sequeretur, quod monasteria excedentia valorem ducentorum flor. aur. siue solita commendari, siue non sint consistorialia, siue quibus specialia priuilegia aduersus reseruatorias regulas concessa non fuerunt, reseruata censentur, & sub dicta regula cadunt, prout resoluit Quintilianus Mandosius, *d*

a Stepha. in tra. vt signatura v. est rarus ea/ut. fol. 165. à terge in 1. impres.

b l. cohere. §. qui patrem. ff. de vulga. l. Titius nutric. in princ. ff. de alimen. legat.

c Gem. consi. 30 quod primum dub. 1.

d Mand. de regu. Canci. re. 2. reserua. q. 3.

ARTICVLVS IX.

Quid si Papa, aut statutum mandat communitati, vt eligat Prælatum cum aliquorum consilio, ex quibus vnum volunt eligere, an requirendum sit eius consilium.

RESpondeo dicendo, non esse necessarium requiri eius consilium. Ita quædam Glossa, *e* quia consentiendo postea electioni, satis videtur præstare consilium, & si ante electionem consentiret, cessanda esset electio propter vitium ambitionis, argumento eorum, quæ in iure *f* notantur, & licet Ioannes Andræas dicat hoc esse probabile: attamen tutius ait esse, requirere etiam huius cõsilium, vt mandati formæ satisfiat, quia eius consilio fortè eligent meliorem, sufficit autem, prout ait Syluester, *g* quod consilium petatur in genere, scilicet, de quo vos consulitis, &c. Si verò petatur in specie de persona sua, debet respondere, aliorum consilio relinquo; at secundum Hostiensem hoc esset ambitiosum, vnde potest cum bona conscientia dicere, non eligatis me, quia non sum dignus, & sic potest eligi, & si eligatur poterit consentire, quod autem debeat istius requiri consilium, saltem in genere, communiter tenetur per Doctores, vt ait Panor. *h*

Dubium autem est, si Papa aut statutum mandasset de consilio, & assensu, an possent eligere vnum eorum? Hostiensis *i* ait, quod sic, quia satis est quod ex tribus electis duo consentiant, modo tertius non contemnatur, vt patet in arbitris, & iudicibus simpliciter electis, in quibus valet sententia maioris partis, vt dicitur in iure, *K* & Syluester addit; notat singulariter hoc dictum, quod vbi eliguntur simpliciter plures ad eligendum, vel consentiendũ, vel aliquod officium extra iudiciũ, vel ad aliquod officium extra iudiciũ exercendum, valet quicquid facit maior pars, modo non contemnatur minor, id est, modo vocetur ad dictum consilium, & ad consentiendum, secundum Panormitanum *l*, Verum est tamen, quod si Papa, aut statutum mandet eligi prælatum cum cõsilio, & assensu concordi illorum trium, nullus eorum posset eligi secundum Hostiensem, & Panormitanum, *m* quia nullus consentire potest in se ipso, & idem esset, si mandasset cum consilio, & assensu tertii, quia oportet eũ ante electionem consentire, & tunc ambitionis vitio notaretur. Ex ijs infert Syluester, quod si statuto caueatur, ne mulier alienet sine consensu duorum agnatorum, si alienet vni de consensu alterius, tenet alienatio, & statuto satisfactum est, quia is, qui emit, videtur consentire & statuti formæ satisfacere, & idẽ est, si statuto caueatur, ne filius litiget sine consensu patris, & pater litigat cum eo. Vnde in religionibus, vbi electio prælatorum conuentualium fit de consilio, & assensu definitorum, si aliquis ex definitoribus in prælatum vult à definitorio eligi, cum necessario debeat consuli, & consentire, debet talis definitor egredi à definitorio, & postea electus sufficit, quod consentiat,

e Glos. in ca. cum veteri. de elect.

f c. post petitã de elect.

g Sylu. v. consil. nu. 10.

h Panor. in d. c. cum in veteri.

i Hostiens. in c. cum veteri.

K c. Sylu. duo ex tribus ff. de re iudica. ta.

l Pan. in d. c. cũ in veteri.

m Hostien. & Pan. vbi sup.

ARTICVLVS X.

Quidam pater grauis in quadam prouincia fuit vocatus ad definitorium, cum quinque alijs suffragatoribus, ad quandam electionem faciendam, quorum tres postquam fuerunt congregati in vnum, ipsum Definitorem elegerunt, qui Definitor noluit suum suffragium præstare, etiam si ad hoc fuit compulsus à suo prouinciali, dicebat enim sex esse electores, & ipso renunciante suum suffragium, quinque tantùm remansisse, quorum tres erat maior pars, à quibus ipse erat electus & sic petebat à prouinciali dictæ electionis confirmationem, quam noluit dare. Quæritur primo, an valuerit talis electio, & an prouincialis eam teneatur confirmare? Secundo an dictus prouincialis compellendo ipsum ad suffragium præstandum, & nolendo confirmare eius electionem, rectè processerit; Tertio an dictus pater sine licentia superioris ad superiorem confugiens, per uiam appellationis, aut simplicis querelæ, apostata sit iudicandus prætendens, quod declaretur inualida secunda electio facta ab alijs electoribus, & prouinciali.

RESpondeo dicendo, quod prima electio facta de querelante non valuit, & secunda facta ab ipso Patre Prouinciali, & ab alis canonica est iudicanda. Dictus enim Prouincialis secundum ius in omnibus processit, licet enim dictus pater ad superiorem appellauerit, eius tamen appellatio nõ fuit à patre Prouinciali acceptata, quia friuola, iura enim prohibent appellationem friuolam acceptari, prout tradunt Ioan. Andr. *n* Inn. & Hostiensis, & illa dicitur friuola appellatio, quę fine legitima causa interponitur, vt quando quis appellat, vbi nõ est grauatus iniustè, & sic idẽ est dicere friuolã appellationem, quod vanam, & inanem, & sine iusta causa interpositam, quæ nullum poterit sortiri iuris effectum, vt declarat Geminianus, *o* & in tantum lex odio habuit huiusmodi friuolas appellationes, qd non solùm introduxerit pęnas contra appellantes, verùm etiã censetur fieri iniuria iudici à quo, quãdo friuolè appellatur, ideo q́; potest iudex agere actione iniuriarũ, vt ait quædã Glossa *p* singularis, quã sequuntur Geminianus, & Felinus, aliam glossam expressam allegantes, propter quod dictus prouincialis non solùm bene functus est officio suo nõ acce-

n And. Inno. & Host. in c. vt debitus de appel. post. Gl. in c. pastor. de offic. deleg.

o Gemin. in c. cum appellationibus. col. 2. vers. quæro quid importet de appel. lib. 6.

p Gle. in l. fin. glo. fin. quãdo prouocare nõ est nece. Gem. vbi sup. col. 2. Fel. in cap. 2. co. 1. de appel. gle. 2. in c. siquis præpostera. dist. 50.

acceptando dictam appellationem, imo potest conqueri de dicto fratre appellante, cum ab eo sine causa appellauerit.

Et quod appellatio fuerit friuola probatur; Prouincialis enim secundū ius processit non acceptando renunciationem suffragij dicti patris, & ad aliā electionem procedendo post terminos datos dicto patri ad suffragandum, & quod pater prouincialis rectè processerit non acceptando dicti suffragij renunciationem: Probatur, quia dictus pater sine iusta causa non poterat renunciare, sicut enim electores vocati ad electionem non possunt se excusare ad non accedendum sine iusta causa, vt probat quædam Glossa *a* communiter recepta: ita prædictus pater præsens iam electioni non potuit suo suffragio renunciare, cum nulla iusta causa ad id interuenerit.

a Gl. in c. cum nobis olim in v. renunc. de elect. li. 6.
b l. si quis non conscribendo C. de pactis.

Neque obstat, quod in iure *b* habetur, quod scilicet vnusquisque potest suo iuri renunciare, & ita potuit dictus pater renunciare iuri suo suffragium non præstando, illud enim intelligitur, quādo talis renunciatio solùm fit in præiudicium ipsius renunciantis, non autem quando fit in præiudicium alterius, & boni communis, prout in nostro casu cōtingit. Si enim vnusquisque sine legitima causa, & propria authoritate posset iuri suo dandi suffragium renunciare, omnes in capitulo cōgregati possent hoc facere, & electiones impedirentur, contra bonum commune, quod sine electionibus in religionibus factis secundum statuta regularia non potest conseruari, & non potuit prouincialis non obligare prædictum patrem ad suffragandum, & eius visa contumacia non potuit non ad aliam electionem procedere, dilationes enim in electionibus, præcipuè postquam in vnum sunt congregati vocales, perniciosissimæ reputantur.

Ex quo infertur, quod potuit dictus prouincialis compellere hunc patrem ad suffragandum, & suffragij renunciatione minimè annuere, imo dico, quod ad hoc tenebatur, & si aliter faceret, suū non exequeretur munus, & vt delinquens in hoc posset per suos superiores castigari, videretur enim fauere huic patri non iuridicè procedenti.

Neque obstat, quod allegatur ex parte ipsius patris, electionem scilicet pro se factam esse, cum tria suffragia habuerit, quæ est pars maior, renunciato enim ipsius suffragio, tantum duo suffragatores remanebant. Nam respondeo minimè ipsum suo suffragio renunciare potuisse, vt patet ex dictis.

Neque etiam obstat, si dicatur, hanc esse electionem compromissariorum: Prouincia enim cōpromittit iuxta statuta generalia in definitores ad hæc, & alia peragenda, qui secundum ius *c* possunt vnum ex ipsis eligere, in quo iure confirmatur electio facta ex tribus de septem compromissarijs de vno ipsorum, si ille electioni consentiat, quia scilicet, vt dicit Glossa ibi, tūc sua persona computatur inter eligentes. Ad hoc enim respondeo, quod hic pater deficit scrutando scrutinio: si enim postquam tres pro ipso suffragati sunt, ipse pro se etiam suffragaretur, electioni de se factæ cōsentiendo, eius electio necessario deberet à Patre Prouinciali confirmari: hoc enim probat dictum ius, quod pro ipso allegatur, & est communis sententia Doctorum super eo scribentium: at ipse renunciauit iuri suo suffragandi, & per renunciationem electio de se facta non fuit perfecta, potuit enim pro alio suffragari. Nec valet dicere, quod renunciando suo suffragio, videtur virtualiter in se ipsum consentire, cum ex tali renūciatione electionem pro se factam procurauerit confirmari. Nam respondetur, quod renunciatio suffragij non est realiter in se ipsum cōsentire, imò est realiter pro nemine suffragari, & ipse tenebatur pro seipso consentire expressè suffragando, si volebat electionem pro se fieri, & ex ijs respondetur ad primum, & secundum, quod proposuimus dicendum.

c c. cū in aure extr. de elect.

Ad tertium autem respondeo dicendo, quod ipse pater sine licentia prouincialis ad alium superiorem accedens, fugitiuus erit iudicandus, iuxta ea, quæ definiuntur in Concilio Tridentino *d* ius antiquum confirmante.

d Cō. Tri. ses. 25. de reg. c. 4. c. ad n stram de appel.

Neque obstant tradita à Nouarro *e* dicere, quod frater grauatus à suo prælato potest sine eius licentia à monasterio recedere, & ad superiorem accedere, per viam appellationis, vel simplicis querelæ. Nam hæc doctrina intelligitur, quando ad superiorem accedit propter immoderatam correctionem ipsius prælati, prout tenet Baldus, *f* quem ipsemet Nauarrus allegat, ait enim quod Abbate nimis sæuiente in monachos, eis licet fugere de monasterio, & hæc eadem referuntur à Nauarro *g* in suis consiliis. Vnde non expedit subditis fugere à monasterio prætextu qualis, qualis grauaminis, sed quando prælati nimis sæuiunt in ipsos tyrannicè procedentes, & hoc voluit dicere Bannes *h* contrariam opinionem contra Nauarrum amplectens, dicens subditum fugientem à prælato ad superiorem ratione alicuius grauaminis, fugitiuum esse iudicandum. Non enim, vt dicitur in iure, *i* remedium appellationis ideo inuentum est, vt alicui à religionis, & Ordinis Obseruantia exhorbitandi debeat sua nequitia patrocinium exhibere, & dictus pater non fuit grauatus à dicto Prouinciali, cum ipse iuridicè processerit ad alia electionem accedēdo, & electionem secundam confirmando, & suam appellationem minimè admittendo, vt ex dictis satis patet. Verum est tamen quod ab hoc peccato possumus, vt decet ipsum patrem liberare, si ad superiorem accessit secutus sententiam Doctorum sibi hoc esse licitum affirmantium, propter alias facti circunstantias, quæ in casu interuenerint: hoc colore enim ad superiorem accedens, non est tam graui pœna feriendus, præcipuè si est persona grauis, de cuius religione animus fugiendi non potest suspicari, argumento eorum, quæ in iure *K* notantur.

e Nau. in c. non dicatis.
f Bal. in d. ca. ad nostram.
g Na. l. 2. cōs. de appel. cons. 4. nu. 4.
h Bannes. 2. 2 q. 12 ar. 2. p. 667.
i d. ca. ad nostram.
K Id. c. ad nostrā de appel.

ARTICVLVS XI.

Vtrum collegium possit constitui in vno ad electionem alicuius prælati faciendam.

Respondeo dicendo, quod licet nullum collegium Ecclesiasticum possit constitui in vno, quia de iure ciuili, *l* requiruntur saltem tres de iure vero Canonico *m* requiruntur saltem duo, constitutum tamen semel, in multis potest totum ius collegij venire ad vnum, & conseruari in illo, vt est casus expressus in iure *n* & tenet Glossa solemnis communiter recepta, & declarata per Panormitanum, ad eo quidem, vt si omnes Cardinales exirent de conclaui, postea quam ad eligendum Papam in eo conuenerunt, excepto vno, ille solus posset eligere Papam, vt asserit Glossa *o* memorabilis, quam communiter receptam affirmat Martinus Laudunensis, quem sequitur Petrus à Biaxio. Verum est tamen quod is vnus, in quē residet ius collegij, non posset eligere se ipsum, vt dicitur in iure. *p* Vnde quando vocantur discreti ad capitulū ad electionē Generalis, aut Prouincialis, posito quod omnes existentes in capitulo iudicentur inhabiles, excepto vno, ius capituli ad hunc solùm deberet deuolui, qui

l Neratius ff. de verb. sig.
m c. 1. de ele.
n l. sicut. §. si. ff. quod cuiusq; uniuer. Gl. in c. gratū v. materā par tē de post pra. lat. Pan. in c. 1. de elect.
o Gl. in clem. ne Romani §. porro v. omnes de elect. Laudunē. de Car din. colu. 22. Biax. de elect. 1 p. c. 2. n. 4.
p c. per tuas de iure patr.

blico præiudicare non possit, vt dicitur in iure, a & sic pacto suffragatorum nō poterit fieri, vt maneat secretum, quod Reipublicæ interest, vt pandatur, tum quia quoties natura rei probādæ est talis, quod non potest probari, nisi per paucas, & certas personas, illæ tenētur testificari, etiamsi sint priuilegiatæ ad non testificandum, secundum Hostiensem b cōmuniter receptum, & etiāsi essent inhabiles, secundum Antonium c de Butrio, & Imolam, quos sequitur Decius, & probatur in iure. Cum ergo vota secreto præstita coram compromissarijs, & Notario suapte natura sint talia, quæ non possunt aliter probari, quàm per acta coram ipsis, poterunt compelli ad edenda illa; impossibile est enim scire, an compromissarij præfati seruauerint formam eligendi sibi à capitulo commissam, nisi habita notitia de suffragijs, siue votis, quæ sigillatim alij dederunt alijs, quorum ipsi tenebātur eligere illum, in quem maior pars capituli consentiret, quod an seruauerint, sciri non potest, nisi facta fide de numero votorum, quæ fuerunt data illis, qui aliqua suffragia habuerunt.

a Panor. in c. Quia propter c. fin. de elect. ca. si diligenti de foro competen. l. ius publicum. ff. de pactis.
b Hostien. in c. 1. de testib. cogen.
c Butrius & Immola in c. 3. loco de probat. Decius in c. 2. eodem ti. nu. 31. l. consen. C. de repudijs.

QVAESTIO LIV.

De electione Abbatissarum, & Priorissarum, in septem articulos diuisa.

Circa quam quæstionem septem quæruntur.

1 *Vtrum electio Abbatissarum pertineat ad conuentum.*
2 *An clausula de consensu medietatis conuentus, requirat moniales collegialiter congregatas, an vt singulæ consentiant.*
3 *An monialis corrupta possit eligi in Abbatissam.*
4 *Vtrum valeat electio monialium, quando ex sexdecim nouem vni suffragauerunt, & septem alteri eclies: & dicente superiore se non electurum nisi eam, quæ duas votorum partes haberet, omnes simul vni suffragauerunt, quæ antea nullum habuerat votum, & à superiore fuit electa.*
5 *Vtrum Abbatissæ præsentatæ per patronum in ordine S. Claræ possint esse perpetuæ.*
6 *Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere præsidentem triennalem.*
7 *Vtrum electa Abbatissa statim sit confirmanda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum electio Abbatissarum pertineat ad conuentum.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. statuit, & ordinauit, quod electiones *Abbatissarum, seu matrum monialium, quæ à maiori parte earum numero duntaxat facta fuerunt sint, & censeantur canonicæ, ac quo ad ipsorum monasteriorum seu domorum moniales aut sorores ordinem ipsum professas, etiamque per triennium, vel circiter in prædictis monasterijs moram traxerint spectent, & pertineant.* Ita habetur in Monumentis d ordinis. Et in ordine Cisterciensi secundum ordinis statuta eligendæ proponuntur, & ab ipsis monialibus eliguntur, ab ijsdem que superioribus confirmantur. Ita habetur in Compendio e Cisterciensi, nec hoc à Concilio Tridentio f mutatur, præcipitur enim in eo, *vt electio nes monialium per vota secreta fiant, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur, & qui electioni præest Episcopus siue alius superior clausura monasterij non ingrediatur: sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat, in reliquis seruentur singulorum ordinum, vel monasteriorum constitutiones.* Ex quibus verbis satis constat quod electio Abbatissarum, & Priorissarum ad conuentum pertineat, siquidem iubetur vota singularum monialium adsumi. Et licet propter electionem à conuentu factam iurgia & inquietudo maxima oriantur inter moniales, & non habitent vnanimes in domo voluerunt tamen Summi Pontifices, quod & Concilium Tridentium cōfirmauit, vt electio semper ad ipsas pertineret, licet pro electione Guardianorum, & Priorum aliter statuerint, prout patet ex dictis in quæstione superiori, & hoc fœmineæ fragilitati compatientes; ipsæ enim moniales si à capitulis Generalibus aut Prouincialibus suas Abbatissas, & priorissas haberent, nulla forte earum ipsis esset grata, & maiori inquietudini spirituali succūberent. Ex quibus infertur, quod non debet dari noua prouisio, & confirmatio moniali dicēti se esse electam à monialibus, nisi dicat se esse electam per maiorem partem conuentus, potuerunt enim duæ, vel tres moniales elegisse, & narratiua esset vera, iuxta quædam Iura g vulgaria. Vnde talis noua prouisio, vel confirmatio illi conceditur addita clausula, videlicet de consensu medietatis conuentus. Ita Quintilianus Mandosius. h

d In 1. imp. fol. 48. & in 2. fol. 43. con. 48.
e tit. Abbatissa. §. 1.
f Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 6. & 7.
g l. vbi numerus. ff. de testi. l. inter illam in fi. ff. de verb. sign. c. pluri. locutio de reg. iu. lib. 6.
h Mand. de signat. gra. tit. noua prouisiones fol. 58. p. 2. col. 1. versi. oratriti narranti.

ARTICVLVS II.

Prouidetur monasterio monialium de persona monialis illius, vel alterius monasterij, & semper apponitur clausula, scilicet de consensu medietatis conuentus, circa quam clausulam quæritur, an consensus huius præstari debeat collegialiter congregatis monialibus, an verò sufficiat, vt singulæ consentiant.

RESpondeo dicendo, quod debent collegialiter congregari ad huiusmodi consensum prçstandum, consensus enim hic spectat ad illas, tanquam ad corpus communitatis, seu collegij, prout notant communiter Doctores, i non autem ad singulas, vt ex iure, K colligitur, & hanc distinctionem, an aliquid spectet ad plures tanquam corpus, an tāquam ad singulos, fecit Federic. l vnde Prouinciales, & Definitores in religionibus, in quibus congregati aliqua prouident, & officiales instituunt, non sufficit, quod singuli sua suffragia ad Prouincialem mittant, sed debent in vnum congregari, non enim ipsi sunt suffragatores, vt singuli separati, sed vt congregati vnum corpus communitatis efficientes.

Quod verò ad dictam clausulam, scilicet de consensu medietatis conuentus, dubitatur, quid si sint centum moniales, an sufficiat consensus quinquaginta, an potiùs requiratur consensus maioris partis? Et puto, quod sufficiat medietatem consentire, licet enim rescripta, & aliæ dispositiones declarationem à Iure communi recipiant, iuxta vulgaria Iura, m & tradit Baldus. Ius n autem quando sumus in consensu præstando per vniuersitatem, seu collegium, vel corpus aliquod requirit quod maior pars consentiat, hic tamen puto sufficere medietatem monialium consentire, cum habeamus literam claram, quæ dicit de consensu medietatis, non autem de consensu maioris partis vel de conuentus con-

i l. suum §. fi. & ibi DD. ff. de pactis.
K l. per fundū. ff. de ser. rusti. præd.
l Feder. consi. 65. in fine scripsi quæstionis 4. dub.
m l. rescripta l. neque damnosam. C. de praci. Impera. offer. l. si quādo in prin. C. de inofficio. l. test. con caus. quæ de rescri. Bal. in l. bono rū. C. qui admitti.
n l. quod maior pars. ff. ad municipia.

consensu simpliciter. Vnde non indigemus Glossa, neque est locus alicui declarationi, in claris enim non est opus coniecturis, vt dicunt Iura, *a* & notat Baldus; & sicut regula illa, quod sufficit maior pars vniuersitatis, seu collegij, fallit, quando de mente disponentis constat, quod vult omnium cõsensum, iuxta tradita in iure, *b* & notata à Baldo; ita similiter, cum hic caueatur, quod medietas sufficiat, maior pars minimè desideratur, vt tradit Quintilianus Maudosius. *c*

a l. ille, aut il le l. nõ est als teg. ff de leg. 3. Bald. in l. vnica. §. si autem ad defi cien. C. de caducis tollend. b Cap. vbi periculũ. §. ijdẽ quoque cardinales iuncta gloss. in verso. singulis in fi. de elect. lib. 6. Bal. in c. non potest de re iudicat. c Mand. de sig. grat. 21. re. sign. seu renunc. fol. 54. col. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum monialis corrupta possit eligi in Abbatissam.

RESpondeo dicendo, quod monialis corrupta absque dispensatione non potest esse Abbatissa, vt Sacri Canones *d* definiunt, & tradunt Doctores, & capella Tolosana, & Lappus: & cum hac moniali in hoc casu solus Papa potest dispẽsare, prout alios allegans resoluit Quintilianus *e* Mandosius, addens quod dispensatio huiusmodi conceditur, nisi pro magna causa, & in confirmationem huius sententiæ aliqua allegat, ideo autem ordinatur, vt Abbatissa sit virgo, quia aliter non posset esse hortatrix virginitatis, quę ratio militat etiam in viduis, quæ post viduitatem aliquam professam professæ sunt religionem, vt aduertit Glossa *f* communiter recepta.

d c. si quis omnem. §. nolumus, peccatri cẽ. 1. q. 7. cap. inuenculas. & ca. finali cum ibi notat. 20. q. 1. glo. in ca. quomodo ver. eligat. 31. q. 1. gl. in Clem. fin. §. statuimus ver. rationabilis & ibi Cardin. n. 4. & q. 10. & seq. de statu mona. Cappel. Tol. dec. 295. Lapp. alleg. 61. post prin. & pos. nu. 5. e Mãd. de sig. grat. ti dispen satte pro corrupt. ad Abbatissatum. f Gl. in c. quo modo ver. eligant. 31. q. 1.

ARTICVLVS IV.

Ex sexdecim monialibus habentibus votum in electione Abbatissæ, nouem suffragatæ sunt vni, & septem alteri, & superior, qui adderat, volebat vt duæ partes suffragantium conuenirent in vna, & fecit eas octies facere electionem sperans, quod aliqua ex suffragantibus vni, alteri accederent, quo duas partes haberet, & cum noluissent illæ sua suffragia mutare, minatus est eis, quod nisi duæ partes consentirent in vnam, ille esset vocaturus aliam monialem alterius monasterij, quo metu compulsæ omnes conuenerunt in vnam tertiam, quæ nullum antea suffragium habuerat, quæ confirmata à superiori rexit multo tempore monasteriũ, sed nondum triennio. Quæritur, an electæ primo à nouem, quæ maiorem partem capituli constituebant, sit aliquod ius repetendi Abbatiam?

RESpondeo dicendo, non posse negari præfatum superiorem peccasse, nolendo acceptare electam à maiori parte, præsertim cùm toties eligeretur ab illa iuxta ea, quæ in Iure notantur, *g* imo & cogendo eas de vocando aliã, nisi conuenirent duę partes suum peccatum aggrauauit, & probabiliter teneri potest, præfatam electionem posteriorem fuisse nullam, cum electio facta metu, nulla censeatur, prout supra iam est declaratum.

g c. idemnitatibus. § 6. de elect. lib. 6.

Neque obstat, quod monialis primo electa nouẽ suffragijs, cessetit iuri suo illi per electionem quæsito, nam sicut electio fuit nulla, quia metu facta, etiã eadem ratione debet dici propter eundem metum cessionem nullam fuisse, verum est tamen, quod in foro exteriori difficile obtinebit, si ipsa non appellauit à mandato superioris, & si ipsa fuit rogata, vt desisteret à suo iure, & quod potiùs fuit rogata, quã metu territa, & si secundo electa magno tempore mansit in possessione pacifica, & habita pro bona, & iuridica ab ipsamet primo electa, prout aduertit Nauartus *h* dicens in foro conscientiæ, secundo electam in Abbatissam titulum verum Abbatissatus minimè obtinuisse, cum metus reuerentialis patris in foro conscientiæ efficiat professionem religionis filij nullam, vt colligitur ex quadam Decretali, *i* iũcta Glossa ibi communiter recepta.

h Nau. lib. 1. cõsi. 1. de elec. cons. 1. i tex. iuncta glos. versi patrum in c. praesens. 20. q. 1.

ARTICVLVS V.

Papa creauit ius patronatus super quodam monialium monasterio in fauorem Francisci, qui per septuaginta annos præsentauit Abbatissam, & institutio fuit perpetua, nunc verò iterum, & iterum pręsentata patrono, & tam ipso, quàm monasterio institutionem perpetuam desiderante, insurgunt aliqui dicentes, institutionem debere esse triennalẽ, quia sic apud religionem Sanctæ Claręe receptum est, vt dictum est in primo articulo. Quęritur vtrũ debeat esse perpetua, an triennalis?

RESpondeo dicendo, quod patrono, & monasterio volentibus, vt Abbatissa præfata per patronum præsentata confirmetur pro perpetua, siue triennali temporis præfinitione, clarum & manifestum ius eis possessorij competere, quia ab annis septuaginta sunt, vt præsupponitur, in hac possessione, quod sufficit, iuxta cuiusdam Glossæ *K* Doctrinam; & ita nullatenus permittere debent, vt agatur, & litigetur super petitorio, & proprietate iuris, donec possessorium finiatur, & reponatur in pacifica, & tranquilla possessione iuris præsentandi & prætendendi confirmationem perpetuam, prout tenet Nauartus, *l* & licet prædictus patronus non fuerit in possessione præsentandi abhinc septuaginta annis, habet tamen ius præsentandi prædicto modo, ita vt sic præsentata remaneat perpetua Abbat. & non per solum triennium, nam in causa proprietatis, & petitorij, ius est præfato patrono, & monasterio iure communi attento; tum quia pars aduersa cognoscit iure speciali Pontifici Maximi competere dicto patrono ius præsentandi prædictam Abbatissam, & constat iure communi Abbatum, & Abbatissarum, & aliorum prçlatorum, & prælatarum, & omnium aliorum beneficiorum institutiones, præsentationes ad dignitates, & beneficia debere esse perpetua: ita quod sine culpa graui nõ possint ab eis deponi, iuxta cuiusdam Canonis *m* definitionem. Vnde Bulla Gregorij XIII. & Syxti V. definientes Abbates, & Abbatissas, & Guardianos debere esse triennales, & non perpetuas, debent explicari de Abbatibus, & Abbatissis, creatis per electionem, non autem de Abbatibus, & Abbatissis creatis per præsentationem, præcipuè si patrono, & monasterio est acquisitum ius præsentandi Abbates, & Abbatissas perpetuas. Præterea iure antiquo institutio, & confirmatio erat perpetua, & per consequens in casu proprio debet etiam esse perpetua. Nam reditio ad ius pristinum, & antiquum est fauorabilis, vt dicunt iurata dilatata per Iasonem, *n* & Felinum, & per consequens hæc præsentatio fauenti debet.

K Gl. in Cle. 1. de caus. pos. l Nau. lib. 2. cõsi. 11. de cau. poss. & proprie. m c. satis peruersum 56. dist.

Neque obstant verba generalia dictarum constitutionũ dicentium, quod Abbatissæ quorumcunq; monasteriorum curæ commissarum ad summum triennales sint, & verba ipsarum constitutionum, ibi non obstantibus dict; ordinis Minorum iuramen-

n c. ab exordio. 35. dist. l. si vnius. § pactus ne peteret, ff. de pactis ubi Iason Fel. in c. cum omnes de constit.

mento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis, statutis, vel consuetudinibus; dictæ enim clausulæ generales non extenduntur ad monasteria, ex quorum fundatione habẽtes ius patronatus solebant Abbatissas perpetuas præsentare, cum ex fundatione ipsi Patroni, & monasteria ius patronatus quæsitum haberent, & nunquam Papa per clausulas Generales iuri quæsito præsumatur preiudicare, prout in primo tomo *a* latè dictum est.

a 1. tom. q. 6.

ARTICVLVS VI.

Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere Præsidentem triennalem, an possit eligi perpetua, sicut antiquitus eligebatur.

Respondeo dicendo, quod licet Summi Pontifices ordinauerint, vt Abbatissæ sint triennales, prout in articulo superiori satis dictum est, ipsæ tamen constitutiones nõ habent locum, nisi in monialibus verè religiosis tria vota essentialia secundum regulam à sede Apostolica approbatam profitẽtibus. Et probatur nam Gregorius XIII. vir erat Canonum peritissimus, & licet in sua constitutione multas moniales diuersorum ordinum expressisset, nullas tamen expressit earum, quæ licet collegialiter viuant, non sunt religiosæ, cum regulam approbatam à Sede Apostolica minimè sint professæ, cuiusmodi sunt oblatæ.

Et confirmatur. Nam constitutio canonica statuens aliqua noua, & à Iure communi exorbitantia de Sanctimonialibus, & feminis religiosis, solũ est intelligenda de veris religiosis, & non de aliis quantumcunq; religiosè, & collegialiter viuant, nisi expresſè ad illas se extendat, vt est casus notabilis, & memorabilis in Iure. *b* At Gregorius XIII. tulit legem de electione Abbatissarum, & præpositarum, normam, & disciplinam regularem seruantium, & non extendit ad aliàs expressè, ergo non est intelligendus de illis.

b c. indemnitatibus §. pe. de ele.

ARTICVLVS VII.

Vtrum electa Abbatissa statim sit confirmanda.

Respondeo dicẽdo, quod sicut hodie iuxta formam Concilii Tridentini *c* electio Abbatissarum, aut Priorissarum fit per scrutinium; ita olim erat statutum, vt ea per scrutinium celebraretur, & sic facta nihil potest opponi, quod cõfirmationem electæ, aut benedictionem differat; Si tamẽ illa ex tribus partibus duas partes cõuentus pro se habuerit: Verum tamen est, quod postquam cõfirmata & benedicta fuerit, possessionemq; administrationis suæ adepta fuerit, poterit accusari, aut denunciari, vt dignitate priuetur, atque maiori quidem parte, sed non tamen duas ex tribus partes explente celebrata fuerit electio, non prius confirmanda erit, quàm superior Prælatus ex officio super obiectis plenè sine strepitu, & figura Iudicii inquisierit, qui Prælatus poterit, si res exigat, electionem irritare. Sed interim tamen quod nõ irritauerit in spiritualibus, & temporalibus liberè poterit administrare. Sic tamen vt rerum monasterij nihil omnino alienet, neque vllam inter moniales quoquo, modo recipiat, iuxta quandam Decretalem. *d* Quapropter si cupiant moniales talem electionem celebrare, in quam duæ partes consentiant, ne ipsius cõfirmatio propter obiecta differri possit, poterunt quidem, quamuis iam publicato scrutinio, & electione celebrata illæ, quæ alteri eligendæ suffragatæ fuerunt, priusquam ad extraneos actus diuertant, illi accedere, quæ à maiori parte optata fuerit, vt sic duas partes collegij ex tribus colligãt, iuxta dictam Decretalem.

c Tri. ses. 25. de reg. c. 7.

d c. indemnitatibus §. porro de ele. l. 6.

Quod si ad electionem monialium ex compromisso ventum fuerit, quamuis minor pars conuentus ei se opponat, denunciando, accusando, vel appellando, non tamen differtur confirmatio, aut benedictio, sed post cõfirmationem, & possessionem ei tributam, licebit electam accusare, aut denunciare, quemadmodum supra docuimus, cum per scrutiniũ à duabus partibus fuerit celebrata electio. Si autem maior pars conuentus huiusmodi electioni ex cõpromisso factæ opposuerit, aut appellauerit, differtur quidem confirmatio, aut infirmatio, quandiu fuerit cognitum; interim tamen electæ liberè ministrare conceditur, nisi opponentium numerus extiterit duplo maior, nam tũc electa nequaquam administrabit, sed litis euentum exoptabit, prout Marcus Antonius Cuqus *e* vt receptum affirmauit, & probat decretalis superius allegata.

e Cuqus l. 4. maiorum insti. ti. 1. de ele. & n. 291. & seq. ad n. 298

QVAESTIO LV.

De obligatione acceptandi prælationes, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum electus teneatur electionem de se factã acceptare.*

2 *Vtrum religiosi electi ad aliquam prælationem extra ordinem suum, possint assentiri tali electioni.*

ARTICVLVS I.

Vtrum electus teneatur electionem de se factam acceptare.

Respondeo dicendo, quod Geminianus *f* refert Archidiaconum tenentem, quod tenetur consentire subditus electioni de se factæ, aliàs peccaret mortaliter, si putet se dignum ad prælaturam, argumentõ cuiusdã Canonis *g*, quod Ioannes Andræas putat verum, quando non est æquè idoneus, per quem possit illi monasterio consuli. Richardus *h* autẽ dicit, quod in tribus casibus tenetur consentire sub pœna peccati mortalis. Primo quando à superiori per obedientiam cogitur argumento cuiusdã Decretalis. *i* Secundo, quando secundum iudiciũ suæ consciẽtiæ videtur sibi verisimiliter, quod non est, qui velit, & possit salutem animarum procurare, quã ipse posset, & ex hoc videt probabiliter monasterio notabile imminere dispendium, & periculum nisi consentiat, iuxta Sacros Canones *K*. Tertio, quando per viam illicitam refugit, puta abscondendo se, nisi ex speciali Spiritus Sancti instinctu. Si autem neque per obedientiam cogitur, nec imminet probabile periculum monasterio, si refugit per viam licitam propter pigritiam, peccat venialiter, si ãut propter humilitatem reputãs se indignum, meretur, prout concludit D. Thomas, *l* qui ait, quod qui electus est canonicè, si intẽdit aliquid tẽporale, puta honorem

f Gemin. in c. si. ele. de elec. li. 6.

g c. in scripturis 8. q. 1.

h Richar. quo li. 3. q. 21.

i ca. nisi cum pridẽ de reg.

K d. c. in scripturis & c. olim. 8 q. 2.

l D. Tho. quolib. 5. art. 22. & art. 23.

tem, diuitias, & excutere se à iugo religionis, & huiusmodi, melius faceret dissentiendo, cum eius intentio sit praua, sed si intendit profectum Ecclesiæ, eius intentio est bona. Vnde dicit D. Augustinus a quod in actione non est amandus honor, in hac vita, siue potentia, sed opus ipsum, si rectè atque viriliter fit, vt valeat ad subditorum salutẽ, & hoc subdit, ait, illud Diui Pauli b. Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, sed ad hoc requiritur maxima idoneitas, quia, secundum Diuum Gregorium in pastoralibus tantùm actionem populi debet actio transcendere præsulis, quantum distare solet à grege vita pastoris, ad quod humana fragilitas secundum proprias vires non sufficit, iuxta illud Pauli c, & ad hæc quis tam idoneus? sed tamen ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei, & sufficientes redduntur, sicut post modum ibidem subdit Paulus. Idoneos nos fecit ministros, noui testamenti. Potest ergo quis laudabiliter, considerans proprium defectum, ex humilitate officium Prælationis recusare, sicut Hieremias d dixit. Puer ego sum, ecce nescio loqui. Potest etiam laudabiliter consentire ex charitate fraterna, vt salutem proximorum procuret, sicut Isaias e dicit, Ecce ego mitte me. Sed sicut D. Gregorius dixit *in Pastoralibus, in vtroque & subtiliter intuendum. quia & is, qui recusauit, plenè non restitit; & is, qui mitti voluit, ante se per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quisque sacra mysteria audeat, aut quem superna gratia elegit, sub humilitatis specie supernæ dispositioni contradicat; quia ergo valdè difficile est purgatum se quemlibet posse cognoscere, Prælationis officium potius declinatur non tamen pertinaciter, cum ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur.* Hæc D. Gregorius.

a August. lib. 19. de ciuit. Dei.

b 1. ad Timo. 3. c.

c 2. Cor. 3. c.

d Hiere. 1. c.

e Isai. c.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi electi ad aliquam Prælatiam extra ordinem suum, possint assentiri tali electioni.

RESpondeo dicendo, quod ex electionibus, postulationibus, prouisionibus, & vocationibus ex ordine Mendicantium quocunque ad aliquam extra administrationem sui ordinis Prælaturam in discordiam factam, nullum ius electo quæri voluit Bonifacius f VIII. neque posse electum postulatũ, vel prouisum, aliove modo vocatum tali vocationi consentire etiam ministri, aut magistri, vel Prioris accedente licentia, vel consensu. Alij vero non Mendicantes cuiuscunque cõditionis, vel status sint vocationibus ad Prælationes quaslibet ad se factas à minori parte numero assentire prohibentur, talesque vocationes valere. Quam Bonifacij constitutionẽ de discordia, & numero inferiori, quæ in facto, non in fictione, vel iuris effectum versatur, intelligendam esse, Clemens g V. declarauit: quare nihil proderit huiusmodi mendicanti electo, & si illos, qui electioni, vel alij vocationi restiterunt, excommunicatos, suspensos, irregulares, vel potestate eligendi ea vice priuatos probè persuadens sibi concordibus suffragijs se petitum esse, quia illorum aduersantium voces in dignitate sua eo in loco haberi debeant, ac si omnino ex collegio non essent, hęc enim fictio quamuis illorum iuri nõ repugnans repudiatur, & solum factum merum attenditur, quia etiam dictũ fuit, quod si Episcopus quispiã ex ipsis Mendicantibus ad aliũ Episcopatum, vel Archiepiscopatum eligeretur, eadem constitutione Bonifacij seruata electione fieri oporteret, cum nõ posset ex non Mendicantibus ordine dici, quamuis ad Episcopalem dignitatem sit assumptus, iuxta quandam Glossam b, quam Doctores sequuntur.

f c. quorundã de elect. li. 6.

g Clemens ca. quo circa. eo. tit.

Item nonnulli scripserunt alios non Mendicãtes religiosos prædicta constitutione Bonifacij prohibente ad Prælaturas admitti, vbi à minori parte sunt electi, arceri non solùm, si ad extraneas præfecturas, sed & si illæ proprij ordinis præfecturæ essent, iuxta quandam Glossam i, quamuis multi alterius sententiæ fuisse videantur, nempè Anchatranus K, Ioãnes Monachus, Oldradus, & Decius. Sed longè probabilior est contraria opinio, quæ probatur ex verbis generalibus in dicta constitutione positis, neque enim sine mysterio, cum prius de Mendicantibus loqueretur, distinxit inter præfecturas sui ordinis, sed loquens de alijs non mendicãtibus non solùm non distinxit Bonifacius, sed & verbo generali vsus est, quod vtrosq; complecti ex recta proprietate loquendi potest, prout aduertit Marcus Antonius Cucus. l

b Glo. in d. c. quorundam ver. mendicãtium. vbi addit. & DD.

i gl. in d. Clementi. Quo circa ver. qui lib.

K Anchar. & monach in d. c. quorundam Oldrad. cons. 103. in c. q. est Dec. con. 323. col. 1.

l Cucus l. 4. mat. iuf. ti. de electio. n. 264

Aduertẽdum autem, quod si religiosus electioni de se factæ ad prælatiam extra suũ monasterium, vel Ecclesiam non petita, & obtenta licentia cõsenseri, cõsensus non valet, & electio ipsa viribus euacuatur; huiusmodi aũt licentiam dare possunt religiosorũ Prælati, verbis generalibus in dicta cõstitutione positis, prout in iure definitur m; nullus enim monachorum, seu regularium personarum ad quãcumque dignitatem, seu officium extra claustra absque generalis reformatoris licentia, seu sedis Apostolicæ electioni, seu prouisioni de se factæ consentire, neq; ad aliam admitti potest, & si quid secus factum fuerit, irritum sit, & inane, prout cõcessit Alexander III. fratribus minoribus, vt cõtinetur in monumentis n ordinũ, prohibens, *vt nulli Fratres ordinis Minorum si eos in Episcopos eligi, & postulari contigerit electioni, seu postulationi de se factæ audeant cõsentire, neq; aliquis Archiepiscopus, seu quicunq; alius Prælatus, vel Legatus sedis Apostolicæ, nisi fuerit Cardinalis dictos fratres, nisi de licentia & assensu Generalis, et Prouincialiũ ministrorũ, aut sedis Apostolicæ speciali mandato ad Episcopatũ uel alias dignitates assumere, vel ordinare præsumant & decreuit irritum, et inane quicquid secus à quocumque contigerit attentari.*

m c. si relig. de ele. li. 6.

n in 1. imp. f. 23. & in 2. f. 25. conce.

Pro quo aduerte, quod per concessionem Eugenij IV. o factam congregationi montis Oliueti ex S. Iustina, ideo in virtute obedientiæ, & sub maledictionis æternæ pęna inhibetur religiosis, & quod electus, nisi intra tres dies destiterit, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat, à qua nisi pręuia satisfactione debita absolui non possit.

o Habetur in comp. Cistere. ti. ele. §. 3.

Notandum secũdo, quod si superior iustam cãm dedit, quare nolit dare prædictã licentiam, videtur dicendum non posse compelli, quia ad hoc fuit concessum hoc priuilegium prohibitorium accepi ãdi, quod ita debet intelligi, vt aliquid contra ius commune operetur, prout tradit Collector p compendij Cisterciensis. At mihi contrarium videtur asserendum, prout in simili tenet quædam Glossa q pręcipuè si ad dictam Prælatiam extra ordinem pro bono publico religiosus eligatur, & in proprijs terminis hanc opinionem alia Glossa r amplectitur.

p Collec. in d. compen. § 3.

q Gl. in c. nullus v. feratur de iure Patrona.

Neque obstat, quod tunc priuilegium nihil operabitur, nã respondetur iuxta ea, quæ in Primo f tomo latè diximus, quod scilicet satis est, vt priuilegia aliquid operentur, quod magis timeantur, & quod ratione pœnarum in ipsis appositarum ius cõe magis seruetur, vt contingit in priuilegio hic apposito, in quo pęna excommunicationis apponitur, & eodem modo puto explicandum priuilegium concessum à Gregorio XIII. Superiorib. Societatis, prout in eodem huius religionis Compendio t cõtinetur,

r Gl. in c. si religiosus vers. obtẽta. de ele. l. 6.

f 1. tom. q. 12

t Comp. Soci. ver. exemp. 3.

con-

concessit enim ne personæ societatis ad aliquod aliud exercitium munus, vel officium, etiam Sanctæ Inquisitionis etiam aliorum defectum, à quocunque quauis Ecclesiastica, vel sæculari dignitate seu authoritate fulgente, etiam si Cardinalis, vel Patriarcha, Synodus, communitas, ac capitulum fuerit, absque expresso sui superioris consensu & mandato, adigi vel cogi possint.

Aduertendum denique quod prædicti Prælati, non possunt concedere licentiam pro futura electione, quam fieri contingeret, vt in quadam Clementina *a* determinatur, & tenet Syluester.

a Clem. cum conce. de elec. Syl. ele. 1. nu. 10.

QVAESTIO LVI.

De pęnis eorum, qui per ambitionem eligi procurant, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæstionem tria quæruntur.

1 *IN quas pœnas incidant subornantes in electionibus regularium.*

2 *Vtrum procurantes officia, per personas extra ordinem, aliquam pœnam incurrant.*

3 *An scribentes, aut recipientes dictas literas incidant in pœnam.*

ARTICVLVS I.

In quas pœnas incidunt subornantes in electionibus regularium.

RESpondeo dicendo, quod Pius Quintus in bulla, quæ incipit, pastoralis officij, data Romæ apud sanctum Petrum, die vigesima octaua Maij, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo 1. Pontificatus eiusdem anno 6. inter alia ordinauit, *vt qui in electionibus, uel ante eas per sex menses pro se, vel pro alio subornauerit, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat, à qua nisi à Romano Pontifice pro tempore existenti, præterquam in mortis articulo, absolui non possit, ac voce actiua & passiua perpetuo careat; subornatus verò, vel alius etiam, pro quo subornatio fiat, qui subornantem non detulerit, eandem pœnam incurrere censeatur.*

At Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit consueuit Romanus Pontifex, data Romæ apud D. Marcum, die octaua Septembris, anno Domini millesimo, quingentesimo, septuagesimo tertio, Pontificatus sui anno primo, supradictam concessionem Pij Quinti in duobus moderauit. Primo quod etiam minister generalis; & commissarius Generalis, quando de ipsis non est subornatum, possint absoluere ab hac excommunicatione; secundo quod qui subornatus, vel alius, pro quo subornatio fit, qui subornantem non detulerit, in dictam excommunicationem non incidat.

Circa quas constitutiones primò est notandum, quod subornatio est suasio, qua suadetur verũ, vel falsum, in bonum, vel in malũ finem, vt tradit Cardinalis, *b* & constat ex significatione verbi, & ea firmissima ratione, quod illa, in qua suadetur verum bonum finem, est bona; illa verò, in qua suadetur falsum, vel verum in malum finem, est mala; siquidem admonere testes, vt reminiscantur, quid, aut quomodo illa facta, vel dicta fuerunt; vt vera testẽtur, vel falsa, taceant, vel dicant esse falsa, bonũ est, & quotidie de vitis iustis iustè litigantibus fieri consueuit, admonere autem contrarium, est malũ, iuxta ea, quæ in iure *c* notantur. Suadere itaque electoribus virtutes veras, quibus eligendi ornãtur, & vitia vera, nota, quibus notantur, vt dignus indigno, & dignior minùs præferatur, est sanctum; & è contrario suadere virtutes falsas, & dissuadere vitia nota, quo indignus digno, & minùs dignus digniori præferatur, est malum, argumento cuiusdam Decretalis; *d* tum quia interest reipublicæ, vt digniores ad publica munera eligantur, vt dicitur in eodem iure, *e* atque consequenter, vt electores, & prouisores nouerint virtutes veras, & vitia vera, & nota eligendorum, vt possint eligere dignos, & remittere indignos.

b Car. in Clemen. 2. de testis. notabil. 2.

c 22. causa 3 gotam.

d ca. nihil de elect.

e d. c. nihil & c. fi. eodem ti.

Ex quibus patet, quod ita Extrauagans Pij V. & Gregorij XIII. non debet intelligi de subornatione bona, sed de subornatione mala, qua ambiuntur officia, pecunia, & alijs donis, qui enim talia agunt, debent ab officijs remoueri, ait enim Bartolus, *f* quod qui dat pecuniam, vt habeat officium, habet animum indebitè lucrandi impunè; & Angelus *g* dicit contra quosdam iudices, qui vendunt iustitiam, & Innocentes auare puniunt, & nocentes absoluunt, & emerunt officia. Vnde in quadam lege *h* dicitur, quod officia debent conferri inuitis, quinimo potest extrahi à domo propria aliquis, vt fit officialis, vt ex alia lege *i* colligitur. Prętérea nostra sententia probatur ex ijs, quæ tradit Nauarrus, *K* explicando aliam Pij Quinti extrauagantem, confidentiam in beneficijs damnantem, ait enim, quod dicta extrauagans non de confidentia bona, sed de confidentia mala debet interpretari.

f Bar. in l. pro cu. de murile. murile. li. 11.

g Angelus in tit. de inuic. fine quoque suffrag. §. cogitandum.

h l. ff. quod quisq; iuris.

i l. ex omnib. de decurionibus lr. 10.

K Na. i man. c. 23. nu. 209.

Nec supradictis obstat, quod subornare est clam ornare, & instruere, & ita includere videtur bonũ, & malum ornatum, & instructionem, & per consequẽs, qui vetat subornationem, videtur vetare tam bonam quàm malam; quia lex generaliter loquens generaliter debet intelligi. Nam respondetur, quod lex generaliter loquens generaliter debet intelligi, limitanda est tamen per alias leges speciales disponentes contrarium de aliqua materia ipsius, vt lex de non occidendo, quæ est generalis ad omne animal, intelligenda est tamen de animali rationali, vt ait Augustinus, *l* quem sequitur D. Thomas: & lex stricta de non occidendo hominem, restringenda est ad occisionem hominis authoritate priuata, sine authoritate iusta, iuxta ea, quæ in iure *m* notantur.

l Aug. li. 1. de ciui. Dei c. 20 D. Tho. 2. 2. q. 64. ar. 1.

m c. cũ minister. 73. q. 6. c. 7. de homici. lib. 6.

Circa eandem constitutionem est notandum, quod subornatores remanent priuati voce actiua, & passiua, vt in eadem constitutione continetur. Priuatus verò voce actiua est priuatus iure dãdi vocem capitulariter, & collegialiter, vt tradunt post quandam Glossam *n* Cardinalis, & Bonifacius, priuatus verò voce passiua est priuatus iure petendi vocem datã de se ipso à capitulo conuentu, vel collegio, quoad ea, quę sunt ipsi honori, & præeminentiæ, quamuis non iure petendi ea, quæ sibi sunt oneri, & pœnæ, vt satis prædicti Doctores exprimunt.

n glo. v. inhibi. in Cle. 1. de reg. vbi Card. & Bonifacius, in Clem. si qui de atat. & qual.

Ex quibus infertur intellectus ad quoddam cuiusdam congregationis statutum authoritate Apostolica confirmatum, cuius tenorem in præsentiarum referam.

Cæterum quia ex mutuo collegio collegialium nõnulla oriuntur in electionibus incommoda, propter quod huiusmodi electiones indebitè præter ius, & æquum celebrantur. Nos volentes huiusmodi dispendio remedio obuiare, præsentis constitutionis tenore statuimus, & ordinamus, quod nullus collegialium in electionibus tractandis, vel faciendis quempiam alium precibus subornationibus, siue alio quouis quæsito colore ad præstandũ suffragium, siue votum alicui opponenti alliciat. Nec super huiusmodi suffragio præstito, vel præstando collegiali, vel oppositori, aut cuipiam alteri personæ votum

suum

suum aperiat, siue referat. Quod si quispiã huic nostræ constitutioni contrauenerit. sententiam excommunicationis incurrat & ipso facto tota portione collegij, cum vestibus, & distributionibus per vnum annum priuatus existat, ita quod deinceps quidquid ex ipso collegio, vel præbenda perceperit restitutioni subiaceat. Et insuper volumus hanc nostram constitutionem ligare & locum habere in foro conscientiæ. Et hanc nostram constitutionem ad electionem rectoris in dicto collegio faciendam extendi volumus, & mandamus. Hæc dicta constitutio.

Quæ constitutio iuxta superiùs notata debet explicari: non enim Legislator intendit per suam legem aliquem vltra finem, quem intendit, ligare, quia actus agentium non operatur vltra eorum intentionem, prout dicitur in Iure, *a* at intentio, & finis, propter quem Legislator prædictam legem tulit, fuit ne electores, & prouisores officiorum corrumperentur, & propter fauores indignus digno, vel minus dignus digniori præferatur, & sic collegium incommoda non modica pateretur, vt cõstat ex verbis prœmij præfatæ constitutionis, ibi, *quia ex mutuo colloquio collegialium nonnulla oriuntur in electionibus incommoda, &c.* Quę verba, cùm sint prœmialia, inducunt causam finalem, iuxta ea, quæ notantur in Iure *b* & tradunt Bartolus, Baldus, Angelus, & Imola: nam ex verbis prœmij colligitur mens disponentis, secundum Panormitanum *c* sicut ex præfationibus contrahentium intentio indagatur, vt in iure, *d* notatur. Et ex præfationibus statutorum probatur mens statuentium, secundum Bartolum *e* ad prœmium enim semper recurrimus, quod disponentis voluntatem coniciamus, vt etiam ex Iure *f* colligitur, & notat Bartolus cum communi. At hic finis, ob quem factum fuit præfatum statutũ, cessat, quando ex mutuo colloquio non sequuntur prædicta incommoda, & electiones non desinũt fieri secundum ius, & æquum, & sic non prohibetur in eo mutuum colloquium, quo posito prędictæ electiones rectè & iuridicè fiunt.

a l. in aqua. ff. de acq. rer. domin. ca. fin. de præb.

b l. fin. ff. de hær. insti. vbi Bart. nu. 6. & Ang. & Imo. nu. 4.

c Panor. in c. aduersus nu. 2. de immu. Eccles.

d l. Titia. §. idem respondit ff. de ver. oblig.

e Bar. in l. ambitiosa. col. pen. de decret. ab ord.

f l. 1. & in princ. & ibi Bar. ff. ad senatus consul. Macedon.

g c. pœna cum ibi notatis de pœn. dist. 1.

Præterea hoc statutum est satis pœnale, quo voluit statuens obligare etiam in foro conscientiæ, quod magis eius rigorem ostendit, ergo est valde restringendum, iuxta notata in iure, *g* Vnde cũ loquatur de subornationibus, debet intelligi de subordinationibus malis, non autem de subornationibus bonis, iuxta ea, quæ in superioribus late adduximus; bona enim subornatio, de qua in superioribus, non prohibetur in præfato statuto, hæc enim ad bene eligendum ordinatur, oportet enim vt magis dignus eligatur, quod effici minimè potest sine eo, quod priùs de oppositorum, & concurrentium qualitatibus tractetur; & discutiatur.

Nec obstat, quod hoc statutum generaliter loquitur, & ad bonam, & malam subornationem esse extendendum. Respondetur enim, quod lex generalis ad omnia specificata per ipsius verba debet extendi. At hoc statutum debet limitari per leges speciales disponentes contrarium in aliqua prædictorum specificatorum. Lex enim de non occidendo limitatur tantùm ad occisionem animalis rationalis, vt ait Augustinus, pro vt dictum est in superioribus.

Nec obstãt verba dicti statuti ibi, *sine alio quouis quæsito colore*, nam respondetur, quod adiectiuum, *alio* est repetitiuum rerum similium præcedẽtium, vt ait quædam Glossa *h* communiter recepta, & tradunt Afflictus, Bartolus, Aretinus, & Iason; vnde præfata verba debent intelligi etiam de subornatione mala apparenter bona, hoc enim significant illa verba *quæsito colore*. Id est pensata bona apparentia, vt si præcedentibus assimiletur, non autẽ de subornatione bona satis ad bonam electionem concernenti.

h glos. in l fugitiui. C. de seruis fugiti. Affl. dec. 244 col. 2. Bart. in l. sed & reprobari in princ. de excu. tut. Aret. & Ias. in l. quacunque quia admitti.

Circa eandem Gregorij XIII. Constitutionem tertiò est notandum, quod quantum ad excommunicationem, non est dubium inter Doctores, quod incurratur ipso facto propter crimen subornationis occultum, ante latam sententiam, quod ipsum dicunt aliqui, de pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, vt patet ex ijs, quæ tradit Corduba, *i* & hoc satis probatur de priuatione vocis actiuæ, & passiuæ ex eadem constitutione ibi, *perpetuò careat*, iuncta communi doctrina tradita à Nauarro: *K* verum est tamen, quod doctissimus Soto *l* tenet, priuationem vocis actiuæ, & passiuę non incurri ipso facto, sed post latam sententiam, ait enim *de legibus autem pœnalibus nostræ Vniuersitatis, quibus præsentatores, & ambitiatores seu subornatores ipso facto priuantur voce eligendi, semper arbitratus sum non obligare in conscientia ad pœnam illam ante condemnationem, nisi illum, qui de ea re infamia laborans, dum iuridice interrogatur, veritatem negat, nam de hoc perinde hac in parte censerem, ac si esset condemnatus, atque idem sentio de alijs electoribus in ecclesiis & in collegijs, & præter rationes supra declaratas est hic alia particularis, quod alioquin vix vlla tuta esset electio, quod perniciosissimum esset Reipublicæ.* Hæc Soto. A cuius opinione non omnino recedit Corduba *m*; secundum quam verba nostræ constitutionis ibi, *perpetuo careat*: glossanda sunt, vt intelligantur in foro exteriori, in foro autem conscientiæ generaliter minimè accipi debent, nisi taliter delinquens de delicto fuerit diffamatus & iuridicè interrogatus negauerit veritatem.

i Cord. li. 1. q. q. 35. p. 176. col. 1. et q. 36. in prin.

K Na. ca. 27. nu. 12.

l Sot. li. 1. de iust. q. 6. ar. 6. p. 60. col. 1.

m Cord. vbi supra.

ARTICVLVS II.

Vtrum procurantes officia per personas extra ordinem aliquam pœnam incurrant.

RESpondeo dicendo, quod Pius Quintus, in bulla articulo superiori allegata, ait in hunc modum. *Qui autem ad officium obtinendum, quorumuis fauorem extra religionem procurauerit vltra prædictas pœnas per mensem carceri mancipetur,* Pœnæ autem, de quibus hic mentio fit, sunt excommunicatio ipso facto, & priuatio vocis actiuæ, & passiuę de quibus articulo supra proximo, & Gregorius XIII. in bulla, quæ incipit, *ad tollendam autem ambiguitatem*, data Romæ die vigesima nona Aprilis, anno Domini millesimo, quingentesimo, septuagesimo quinto, Pontificatus sui anno septimo, prædictam constitutionem, quantum ad hoc, confirmans, in hæc verba prorumpit.

Ad ea autem, quæ in prædicti prædecessoris nostri literis contra recurrentes ad sæcularium, & reliquarum extra dictum ordinem personarum fauores, ad aliquod officium in ordine habendum, statuta sunt aliquid addendum censuimus. Nam dum aliquæ extra dictum ordinẽ personæ, pro aliquo fratre officium quod piam, vel per se ipsos, vel per nuncios suos literas petebant, negare dictos fratres consueuere se nullo modo dictas personas ad prædicta solicitasse, idem quoque dictæ personæ facere solitæ erant, negantes se à dictis fuisse fratribus solicitatos ad tale pro eis faciendum officium; sicque ad eorum correctionem, qui contra prædecessoris nostri ordinationẽ faciebant procedi nullo modo poterat. Vnde, vt huic malo obuiã conuenienti eatur remedio, statuimus, & decernimus, quod is frater, pro quo sæcularis aliquis

cuius-

cuiuscunque gradus, aut conditionis fuerit, & quæcunque alia extra dictum ordinem persona rogauerit, & petierit, verbo, literisue, aut nuntij, seu alias quomodocunque per se, vel per alios, vt aliquod illi officium in ordine dicto detur, ipso facto actiua passiuaq; voce priuatus sit, ad omniaq; ordinis officia inhabilis habeatur, nisi legitimè cōstiterit aliquē ex malitia rogatores huiusmodi subornasse, vt illi, pro quo rogauerunt, aut scriberent, occasione huius nostri instituti nocerēt, et præiudicarēt, aut pro eo, quod amicos suos extra ordinē fratres prædicti solicitare cōsueuerāt ad aliquod ordinis officiū eorum fauore assequendum, maiori vtantur de cætero diligentia, ad eos hortandos, & rogādos, ne vllū pro ipsis officiū petant, aut ad aliquod pro illis habendū officium suum interponant fauorem. Hæc Gregorius XIII. & Pius V. pro ordine minorum regularis obseruātiæ, in quo ordine receptam video huiusmodi Pii V. constitutionē, vt patet ex quadam constitutione generali a Toletana, quæ habet in hunc modum.

a Const. Tri. ti. de corrupti. c.1 §. de fauore sæcularii.

Apostolica constitutione cautum est, vt recurrentes ad seculares, ad impetrandos fauores pro obeundis officijs sint ipso facto priuati voce actiua & passiua, & omnibus officijs ordinis, ēt si ipsi specialiter negauerint, & seculares affirmauerint non esse ab eisdem fratribus solicitatos, dummodo de malitia non constiterit. Hæc ordinatio. Circa quam aduertendum est, quod etiam supradicti sunt excommunicati, vt in dictis constitutionibus continetur.

Pro ordine aūt prædicatorū extant duæ constitutiones Gregorij XIII. & sanctissimi D.N. Clemētis VIII. quorū tenores sequūtur. *Gregorius Pap. XIII. ad futuram rei memoriam. Cum nihil magis religiosorum statum perturbet, quàm fauorum, & suffragiorum secularium nuncupatio, & conquisitio, quibus superiorum æqua mens, quæ pro meritis suorum vnicuiq; subditorum tribui debet, peruertatur. Nos malū hoc ab ordine fratrum prædicatorum, cuius prosperum regimen, & incrementum, ad ecclesiæ sanctæ vtilitatem sinceris exoptamus affectibus, pro nostra pastorali solicitudine propellere summopere cupientes, Dilectis filijs magistro generali, ac prouincialibus, & reliquis eiusdem ordinis prælatis, nunc, & pro tempore existentibus per Apostolica scripta, et in virtute sanctæ obediētiæ præcipimus, & mandamus, ne ad instantiam, & requisitionem quarumcunq; personarum, tam laicarum quàm Ecclesiasticarum, extra supradictum ordinem constitutarum etiā Cardinalatus honore, ac quacunq; seculari dignitate, et excellentia ēt Ducali & regali, et imperiali fulgentiū, cuiuis dicti ordinis religioso vllam gratiā concedere, vel pœnas aliquas remittere audiant, seu præsumant: quinimo quoscunq; eiusdem ordinis fratres & religiosos qui contra decreta suarum constitutionū, hac via, & ijs medijs per mēdicatos fauores & suffragia, aliquid sibi procurauerint, ad alia, & similia & ēt maiora in eodē ordine consequenda, apostolica authoritate, tenore præsentium, inhabilitamus, ac inhabiles perpetuo fore & esse, neque per quoscunque, nisi per sedem apostolicam, rehabilitari, aut cum ipsis desuper dispensari posse, sicq; per quoscunque iudices ordinarios, et delegatos, ēt causarum palatij apostolici auditores, ac S.R.E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, authoritate, iudicari, & definiri debere; irritum quoque, & inane quicquid contra præmissa aliquibus concessum fuerit, aut super ijs a quoquā contigerit attentari authoritate, & tenore prædictis decernimus & declaramus. Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ac dicti ordinis, ēt iuramento, & confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis quomodolibet concessis, confirmatis & innouatis (quibus omnibus eorum tenore, ac si de verbo ad verbum, insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, ad eorūdem præsentium effectum specialiter, & expresse derogamus) cæterisq; contrarijs quibuscunq;. Volumus aūt quod præsentium transumptis, ēt impressis manu alicuius publici notarij subscriptis, et sigillo dicti magistri generalis obsignatis, eadem vbiq; fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die 1. Iunij. M.D. LXXX. Pontificatus nostri anno nono.*

Clemens Pap. VIII. ad perpetuam rei memoriam.

Religiosos viros, sicut honorum gradus, cum ad eos assumuntur, obedienter suscipere, susceptoq; humiliter administrare oportet sic ad eos mendicatis secularium præsertim personarum studus, aditum sibi patefacere minimè conuenit. Cum itaq; felic. recorda Gregorius Papa XIII. prædecessor noster per suas in forma breuis literas die 1. Iunij 1580. Pontificatus sui anno nono datas, Magistro generali, ac Prouincialibus, & reliquis ordinis fratrum prædicatorum prælatis tunc, & pro tēpore existentibus, in virtute sanctæ obedientiæ mandauerit, ne ad instantiam, & requisitionem, quarumcunque personarum tam laicarum quam ecclesiasticarū, extra supra dictum ordinem, constitutarum, ēt Cardinalatus honore, ac quacunq; seculari dignitate, et excellentia, ēt ducali, regali, & imperiali fulgentiū cuiuis dicti ordinis religioso vllam gratiam concedere, pœnas aliquas remittere auderent. Quinimo quoscunq; dicti ordinis fratres, & religiosos, qui contra decreta suarum constitutionum hac via, & ijs medijs per conquisitos fauores & suffragia aliquid sibi procurauerint ad talia & similia, ac ēt maiora in eodē ordine consequenda, perpetuo inhabiles ēt declarauerit, prout latius in eisdem literis cōtinetur. Cūque, vt accepimus, à nonnullis ambigatur, an sub gratiarum vocabulo gradus, honores dignitates officia & munia ordinis præfati comprehendantur. Nos ordinis prædicti quieti, ac religiosorū illius saluti opportunius consulere, aliasque in præmissis prouidere volentes, ac literarum præfatarum, necnō decreti capituli generalis eiusdem ordinis in executionem earundem literarum facti, quod incipit. Quamobrē singulos nostri ordinis prælatos admonemus, veriores ac certos tenores præsentibus pro expressis, ac ad verbum insertis habentes, motu proprio, ex certaque nostra scientia ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, literas, ac decretum huiusmodi, ac in eis contenta quæcunque, Apostolica authoritate tenore præsentium perpetuo confirmamus, & approbamus, ac illis perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, omnesque & singulos tam iuris quàm facti, & alios defectus si in eis interuenerint, supplemus. Et nihilominus præfatam Gregorij, de gratijs, vt præfertur per vendicatos fauores minimè concedendis, prohibitionem ad quoscunq; gradus, honores, dignitates officia administrationes, functiones prælaturas eiusdem ordinis, perpetuo extendimus, & extendi debere decernimus. Et propterea dilectis magistro generali prouincialibus & alijs prælatis ac superioribus eiusdē ordinis, ne post hac aliquod præmissorū cuiquam ad instantia, seu requisitionem, vel contemplationem personarum superius expressarum quarumcunque quouis modo concedere. Religiosis verò ac fratribus eiusdem ordinis quibuscunque, non solùm in præmissis omnibus sæcularium fauorem minimè procurare sed nec etiam sponte oblatū, aut ab eis minimè procuratum recipere, & similiter ne ad hunc effectum munera aliqua sæcularibus impendere, vel exhibere audeant, vel præsumant, authoritate Apostolica tenore præsentium, in virtute sanctæ obediētiæ, ac sub eisdem pœnis, in dictis Gregorij literis cōtentis, præcipimus & expressè interdicimus, & prohibemus eisdem authoritate, et tenore statuentes, quod om-

D.Hieronymi inuenio,quod Inno. VIII. anno Do. millesimo,quadringentesimo,octogesimo,Pontifi. sui anno quinto,nonis Iunii, ad instantiam admodum reuerendi Patris Gundisalui de Toros, tunc prioris generalis ordinis,suas literas Apostolicas expediuit,& ordinauit,*quod de cattro perpetuis futuris tēporibus occurrente vacatione prioratus quorūlibet monasteriorū ordinis vbilibet existentium,nullas cuiuscunque status gradus,ordinis,vel cōditionis existat,& quacunque dignitate Ecclesiastica,vel mundana præfulgeat (illis,ad quos electio prioris generalis,& aliorū priorū pertineret,contigerit,dumtaxat exceptis)de electionibus prioris,& priorum monasteriorum eorundem pro tēpore vacantiū se intromittere,& vt magis vnus quàm alius eligatur in priorē ordinis,vel cuiuscunque monasterij vacantis directè,vel indirectè,publicè,vel occultè,operari,vel persuadere,vel aliàs fauere seu inter Electores zizaniā & discordiā seminare, & illos ad illā inducere,aut hortari præsumat,sub excōmunicationis latæ sētētiæ pœna,quā ipso facto incurrāt,& præter illā si Ecclesiastici fuerint etiā beneficiorū Ecclesiasticorū,quæ tūc obtinet, cum Cura,vel sine Cura,qualiacūmque forēt,priuationis & inhabilitationis ad illa,& alia in posterū obtinēda, ita authoritate Apostolica stabiliuit & ordinauit,ac statutū,& ordinationē huiusmodi perpetuo seruari mādauit.* Ita refertur in cōpendio *a* priuilegiorum dicti Ordinis. In quo etiam refertur,quod idem Innocētius anno Domini millesimo, quadringentesimo, nonagesimo secundo,Pontificatus sui anno octauo Sexto Kalendas Aprilis, hoc indultum declarauit, quod fratres dicti Ordinis etiam non electores super electionibus pro tempore faciendis aliquam diligentiam adhibentes, sententiam prædicti indulti non incurrant,nec literæ prædictæ ipsos fratres,sed extraneos duntaxat, quoad hoc, comprehendant;& quod extranei,qui prædictas pœnas incurrerint,ab eisdem censuris,& pœnis,ab alio, quā à Romano Pontifice, vel Priori Generali ordinis, absolui nequeant, præterquam in mortis articulo, contrariis quibuscumque non obstantibus.

a Habet in comp. D.Hiero. Ita electus Prior. §. & 4.

QVAESTIO LVII.

De eleemosyna,in octo articulos diuisa.

Circa quam quæstionem octo quæruntur.

1 *Vtrum monasteria ad eleemosynas largiendas teneantur.*
2 *Vtrum aliquando religiosus particularis possit dare eleemosynam.*
3 *Vtrum religiosus magis teneatur subuenire patri suo naturali necessitatem patienti,& requirenti, quam obedire prælato suo contrarium imperanti.*
4 *Vtrum religiosus teneatur obedire prælato præcipiēti,ne parentibus egentibus succurat, etiam secundum modum suæ professionis.*
5 *Vtrum commendatarij ordinum militiarum teneantur de reditibus commendatarum eleemosynam præstare.*
6 *Vtrum fratres Minores conuentuales possint impedire obseruantibus ne eleemosynas petant.*
7 *Vtrum Concilium Tridentinum abolens quæstores eleemosynarum,comprehendat mendicantes religiosos,pro suorum conuentuum sustentatione eleemosynas quæstuantes.*
8 *Vtrum Curati possint impedire,ne in Ecclesiis fratrum a fidelibus fratribus aliquid offeratur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Monasteria ad eleemosynas largiendas teneantur.

REspondeo dicendo, Monasteria præcepto eleemosynarum esse obnoxia: nam & religionis scopus est charitas in Deum,& proximum. Hoc autem eleemosynarum præceptum docetur à D.Thoma *b* ex quo Soto *c* statuit conclusionem, Episcopos arctissimè teneri, atque perstringi eleemosynarum præcepto,& quod de Episcopis dixerat, id etiam suo gradu intelligendum esse ait de Monasteriis religiosorum,in quibus prouentus redundant. Quæ autem ratio tenenda sit in erogando eleemosynas in pauperes à religiosis paupertatē professis, sapiēter docuit D. Basilius *d* Magnus in regulis breuioribus dicens,Eos, qui aliunde ad nos accedunt, ac mendicantes aliquid petunt,quomodo dimittemus?& nunquid arbitratu suo quisque panem,aut aliud quiduis illis debet tribuere? an verò vnicuipiam munus hoc conueniat delegari? Respondet, cum Dominus affirmans dixerit apud Matthæū *e*, non esse bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus,& tamen illud etiam approbauerit,nam & catuli edunt de micis,quæ cadunt de mensa Dominorum suorum, cui dispensandi munus assignatum est, is illud diligenti hàbita animaduersione exequi debet; qui verò præter illius sententiam aliquid facit, is tanquam euersor disciplinæ actitet obiurgandus est, idque eo vsque quod tueri suum locum discat, cum Apostolus *f* dixerit, vnusquisq; in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum. Rursus idem Basilius *g* eandem rem magis enucleans perstrinxit, quærens, nunquid ex cōtrarius quoque indigentibus impertiendum sit de ijs, ex communi pænis distribui inter fratres debeant? Respondet,*cum apud Matthæum h Dominus dixerit, nō sum missus nisi ad oues,quæ perierunt domus Israel, & non est bonum sumere panem filiorum, & mittere catellis,nequaquam necesse est ea, quæ in eorum vsus attributa sunt qui consecrati sunt, Deo,temerè ita in quouis impendi,si verbis fieri possit quod à muliere,quæ de fide laudatur,dictum est, videlicet etiam Domine, nam & catuli edunt de micis quæ cadunt, de Mensa Dominorum suorum, oppositum sit in arbitrio dispensatoris: adhibita eorum sententia qui secundum ipsum in familia cæteris præstantiores, vt ex eo,quod abundat,Sol oriatur super bonos,& malos.* Hæc Basilius.

b D.Th. 2.2. q.32.ar.5.
c Soto lib. 10. de iust. q. 4. ar.4.
d Basil. I reg. breu. interrog. 100.
e Matth. 15.
f 1. Ad Cor. c.7.
g Basi.ubi su. interrog. 102.
h Matth. 15.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquando Religiosus particularis possit dare eleemosynam.

REspondeo dicendo,quod quando Monachi de licentia suorum superiorum peregrinantur, vel sunt in scholis longè à Monasterio, possunt facere eleemosynas, quas alii honesti peregrini, & scholares communiter faciunt,vt argumēto aliquorum iurium *i* tradit Syluester. Secundò possunt facere eleemosynam etiam contra suorum superiorū prohibitionem in extrema necessitate: cum tūc omnia sint communia, immo tenentur eam facere, vt tenet Richardus *K*; immo & in necessitate magna, quando ad superiorem recursus haberi non potest, vt

i Syl. v. eleemosy. num.7.
K Rich. in d. 15.gl.i n e.nō dicatis 12. q. 1.

a Panor. in c. si quis de furtis gl. in d. ca. non dicatis.
b Tho. 2. 2. q. 32. ar. 8. & 1

vt tenet Panormitanus *a* & quædam Glossa: & ratio est, quia hic adest præsumpta superiorum voluntas, & generaliter potest quicumque religiosus de voluntate expressa, vel præsumpta, quia habet administrationem à superioribus commissam, facere eleemosynas, quod tenet D. Thomas *b*, dicens *Regulares, si habent dispensationem à Prælato commissam possunt eleemosynam facere de rebus Monasterij, prout sibi ipsis est commissum, si verò non habent dispensationem, quia nihil proprium habent, tunc non possunt facere eleemosynam sine licentia Abbatis, vel expressè habita, vel probabiliter præsumpta*. Hæc D. Thomas.

c Nau. in d. c. non dicatis n. 8. & 9.

Ex quo infert Nauarrus *c* primò, quod etiam habens officium Sacristæ, & Camerarij, Cantoris, Organistæ, vel aliud simile, cui non est facultas dispēsandi, non potest quidquam de bonis Monasterij sibi accipere, & eleemosynam dare, quia tale officiū non importat necessitatem impendendi per prædicta, quod videtur fallere, cum ei assignatur salariū, quò rem diligentius agat, quia tunc tacitè ei videtur dari licentia in suos, vel in pios vsus dispendendi, cum alioquin frustra ei daretur, quod in dubio non est præsumendum: sin autem non daretur salarium, nihil posset accipere de cōmuni, quia omnis opera regularis est debita Monasterio, cui se cum suis omnibus per professionem dedit, vt probant Iura. *d*

d Cap. in præsentia de probationibus authen. ingressi. Cod. de sacro san. Eccles.
e Tri. sess. 25. de reg. c. 2.

Sed dubitatur, vtrum hodie post Concilium Tridentinum *e* sit licitum Prælatis talem administrationem committere ad impendendum? & respondetur, quod sic, quia illud nihil aliud est, quàm constitutio quædam procuratores ad administrandum cum obligatione reddendi iustam rationem de percepto, & impenso, quod non intendit prohibere Concilium, tum quia Capitula, & Conuentus, qui suis impensis colunt vineas, & agros, seminando in illis non possent satis fideliter, & faciliter id facere, si non haberent laicos Conuersos in id sufficiētes, nisi mittendo ad illa fratres aliquos, industrios, & fideles, qui eorum nomine regerent impendendo, & recipiendo necessaria, & vtilia, quamuis melius esset, si pari, vel quasi pari cura impensa, & fidelitate per alium sæcularem id facerent.

Ex supradictis infertur secundo, quod religiosus simplex, faciens eleemosynam de rebus communitatis, sine licentia expressa, vel præsumpta sui Prælati, peccat mortaliter, & recipiens eleemosynam eam tenetur restituere, cum sit facta de re aliena inuito domino. Dixi (expressa, vel præsumpta) præsumpta autem inuenietur licentia, quando alij religiosi simplices faciunt aliquas eleemosynas paruas scientibus suis Prælatis, & non contradicentibus, & consuetudine est receptum, nam mulier sine authoritate viri non potest eleemosynam facere, at in regione, vbi receptum est vxores eleemosynam panis, & vini facere, non arguūtur de peccato, si eas sine authoritate viri largiantur, iuxta ea, quæ post Antoninum, & alios tradit Nauarrus. *f* Quod adeo verum est, vt etiam si prælatus dicat regularibus, ne eleemosinas largiantur, non tamen per hoc ipsis præcipere videtur, ne eleemosynas moderatas, & consuetas conferant: at si expressè has etiā prohibeat Prælatus, tenetur subditus cū humilitate obedire. Aduertant tamen Regulares, quod in largiendis eleemosynis consuetis non debent scrupulis stimulari, vbi enim charitas viget, non potest esse in hoc peccatum mortale *& charitas*, vt dicit diuina Scriptura, *operit multitudinem peccatorum, & non agit perperam*, vt ait D. Paulus. *g*

f Na. in man. c. 17. 153.
g Pau. 1. ad Corin. c. 13.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosus magis teneatur subuenire patri naturali necessitatem patienti, & requirenti, quàm obedire Prælato suo contrarium imperanti.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæstio habet veritatem inter Doctores, Richardus enim tenet, quod religiosi magis tenentur patri naturali, quàm Prælato in his, quæ pertinent ad necessitatē illius præcepti de honorandis parētibus, & sic tenētur de iure naturali, & diuino hoc præceptum adimplere, à quo nulla professio absoluit, quia consilia obseruantur, vt perfectius præcepta impleantur, hoc idem tenet Henricus de Gandauo *h*, scilicet quod tenetur ad necessitatem vitæ parentum; cum præceptum de honorandis parentibus sit de per se, at obligatio voti religionis est de per accidens, & quod est de per se, non potest dissolui per illud, quod est de per accidēs, in alijs autem, in quibus non obligantur ex dicto præcepto, dicit, quod magis tenentur Patri spirituali obedire, quàm carnali. Alexander verò ait, quod ea, quæ potest religiosus facere sine detrimento regularis ordinis, solummodo tenetur patri exhibere, scilicet orare, consulere, honorare, ad alia autem, sicut est subuenire eius necessitatibus, cū nihil habeat, nō tenetur, & sic videtur tenere, quod potius Prælato sit obediendum. At Petrus Lenauderius *i* tenet, prout (inquit) colligitur ex Nicolao de Lira *K* super Matthæum, quod aut pater erat in tali necessitate, antequam filius religionem ingrederetur; & sic dicit, quod magis tenetur patri in tali necessitate subuenire, quā Prælato præcipienti contrarium; & ratio est, quia actio ex contractu, vel quasi contractu cōtra aliquem competens non extinguitur per religionis ingressum, aut si extinguitur, (vt volunt quidam Doctores, quia monachus pro mortuo habetur.) tamen secūdum eos ex edicto de capitis diminutione restituitur, iuxta tradita in Iure *l*, vnde dicunt Doctores, quod post ingressum religionis poterit ex actione, vel obligatione, qua prius tenebatur conueniri, sed per Abbatem, vel Syndicum respondebit, vt in Iure *m* probatur, & notant Doctores, ergo multò fortiùs ex obligatione præcepti Diuini. Et confirmatur, nam etiam de Iure *n* positiuo tantùm, tenetur filius patri, quod pater potest eum vendere pro necessitate famis, tenetur etiam ad alimenta, etiam si pater sit relegatus propter incestas nuptias, vt in alio Iure *o* positiuo continetur, ergo non debet priuari iure suo sine causa, argumento aliquorum Iurium *p*: imo videtur, quod si ex ingressu sit inhabilis ad subueniendum patri, quod Monasterio tenetur, quia secundum aliquos Monasterium est loco hæredis, & filij ingrediētis, & lex *q* dicit, quod hæredes licet extranei, tenentur præstare alimenta. Quorum opinio quātum ad hoc mihi omnino non placet, cum Monasterium absolutè non succedat loco filij, vt nos alibi cum doctissimo Emanuele Acosta annotauimus. Aut pater non erat in tali necessitate, quod filius ei teneatur subuenire, sed post ingressum in eā deuenit, quo casu non poterit ei subuenire contradicente imperio Prælati, quia iam est ei obligatur per votum, & sic Deo, & sic maiori vinculo ligatur à Prælato, quàm patri, quia præceptum de obseruantia voti est de prima tabula, præceptum verò de vero

h Henr. quol. 6. q. 28.
i Lenauderius de priuil. Doctorum 4. p. q. 60. n. 92.
K Lira super Matth.
l L. tutela §. iniuriarum. ff. dec. dim.
m Auth. cahsa quæ cum monach C. de Epis. & Cleri. Authen de sanct. Epis. §. prouidete.
n L. 2. Cod. de patre qui filiū
o L. filia C. de patria potestate Authen. de incestis, & nephandis nuptijs.
p c. satis peruersū 56. d. st. c. vl. 19. q. vl.
q L. si quis à liberis & seē rescripti. ff. de lib. agnoscendis.

honore

honore parentum est de secunda tabula. Item primum est negatiuum, secũdum verò affirmatiuum, ergo magis astringit. Præterea Deo semel dicata non possunt contra voluntatem ipsius vsurpari: prę terea religiosus abdicauit se, & sua, & suum propriũ velle, ergo non astringitur, nisi ei, in cuius manu suum velle collocauit, quia inanis est actio, quam excludit inopia creditoris, vt dicitur in Iure. a

a L. nam is. ff. de dolo.

Neque obstat, quod præceptum Diuinum erat ante ingressum, quia licèt esset, non tamen erat obligatio, cum enim sit præceptum affirmatiuum, non obligat, nisi pro loco, & tempore; & ideo cum non esset tunc obligatus, nõ poterit teneri postea, iuxta quandam Iuris regulam b exemplo hoc declaratur, sicut si filius dispensasset bona pauperibus, patre nõ indigente, non poterit repetere, si pater postea ad necessitatem veniret. Ad ea autem, quæ potest exhibere licentia prælati obtenta, aduertat ea sibi permissa sine detrimento regularis obseruantiæ, quam promisit, & hanc opinionem tenet Nauarrus c in eius confirmationem Parisienses allegando; at mihi semper visum fuit durum filium obligari ad relinquendam obedientiam debitam Prælato ex eo solùm, quod reliquit parentes in necessitate oppressos, si necessitas non erat extrema, & hoc videtur de mente D. Thomæ, & grauium Doctorum; concedo enim, quod religiosus remanet obligatus ad suos parentes sustentandos, & quod peccauit ad religionem confugiens, relinquendo eos in necessitate positos: attamen supposito quod in ea professionem emisit, & ipsi religioni semetipsum obligauit, non debemus ipsum astringere ad deserendum modum suæ professionis ad necessitates parentum subleuãdas, dicitur enim in quadam Iuris d Ciuilis lege, quod ille, qui debet centum duobus, antiquiori creditori prius soluere tenetur: at si antiquiori prætermisso nouiori soluit, licet peccauerit soluendo, non competit antiquiori rei vendicatio. Eodem modo videtur in nostro casu Theologizãdum, quod ille, qui habebat parentes necessitate oppressos, licèt male fecerit religionem profitendo parentes ipsos in ea necessitate relinquendo: at nullo iure parentibus debitum soluere tenetur, cũ se ipsum, & sua, voto solenni religioni tradiderit. Dixi (si eorum necessitas non erat, nec est extrema) si enim necessitas extrema est, obligatur filius religiosus succurrere parentibus in ea existentibus omnibus modis possibilibus, etiam si obedientiam sui Prælati deserat, dummodo eã prius humiliter, vt decet, petat, prout tenent Caietanus, e Nauarrus, Corduba, & Medina; sicut enim in extrema necessitate legum obligatio cessat: ita obedientiæ quoque præceptum cessare necesse est. Verum est tamen, quod tenetur filius religiosus facere omnia possibilia, vt cum sui status conseruatione parentum necessitatibus succurrat, quod articulo sequenti magis explicabitur.

b c. factum est legitimè de reg. iur. lib. 6.

c Na. in man. ca. 14. nu. 14.

d L. quoties. C. de rei vendicat.

e Caie. 2. 2. q. 101. ar. 4. Na. ca. 14. nu. 14. Cord. sup. reg. beati Fräcis. c. 2. q. 6. Med. in sum. lib. 1. c. 14. §. 14.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religiosus teneatur obedire Prælato præcipienti, ne parentibus egentibus succurrat, etiam secundum modum suæ professionis.

RESpondeo dicendo, quod titulus quæstionis petit, vtrum religiosus habens suos parentes penuria oppressos, & scit eis posse succurrere extra Claustra egrediens eleemosynam petendo, aut aliquid ratione prædicationis, aut alterius ministerij licitè recipiendo: at Prælatus licentiam ad id faciendum minimè vult conferre, vtrum in hoc casu Prælato obedire teneatur? Corduba f sequẽs Adrianum opinatur, quod nõ obligatur religiosus in hoc casu Prælato suo obedire, & quod petita licentia, & non obtenta potest à Claustro egredi, nec propterea vt Apostata est iudicãdus, dummodo egressus à Monasterio nihil contra sui status obseruantiam petendo eleemosynam efficiat, fundamentum autem satis peregrinæ huius opinionis est, quia nõ tenetur religiosus obedire in ijs, quæ contra ius militant diuinum, quod præcipit filium patri succurrere, nihil contra suum statum agendo.

f Cord. super reg. D. Fräci. c. 2. q. 9. Adr. q. 1. art. 3. in respõsio ad 7.

Sed hæc opinio vltra quod est periculosa, & multis scandalis plena, cum aliqui in obedientia parum radicati, in ea opinione fundati, possint præcipitio se collidere, videtur omnino à veritatis tramite aberrare, non enim potest, neque tenetur subditus succurrere parentibus, etiam maximè egentibus, nisi obseruantiam sui status præ oculis habens, vt tenet Diuus Thomas g communiter receptus, religiosus enim pro mortuo reputatur, qui non habet velle, & inter obseruantias regulares præcipuum locum obtinet obedientiæ præceptum, & Clausuræ Monasticæ rigor, contra quæ, vt patet ex dictis in articulo superiori, minimè potest suis parentibus subuenire, neque, obediendo in hoc Prælato, cõtra legem Diuinam aliquid molitur, lex enim Diuina de succurrendo parentibus, neminem obligat, nisi secundum sui status metas, multum enim differt præceptum de subueniendis parentibus egentibus à præcepto de honore debito illis impendendo, & à præcepto obligante ad orandum pro ipsis, contra hæc enim duo postrema præcepta non potest Prælatus aliquid filio præcipere faciendum; alioquin quod intrinsecè malum eius cõtineret præceptum, cui obedire subditus minimè tenetur; contra tamẽ primum præceptum potest aliquid Prælatus mandare, prohibendo subito egressum à Claustro, & ne eleemosynam pro parentum necessitatibus petat, hoc enim non est euidenter malum, imo sæpius ad conseruationem religionis spectat, cum ex talibus egressibus, & eleemosynæ petitione maxima sæpe occasio distractionis fratribus oriatur ita, vt sæpe titulo charitatis relaxatio, & transgressio regulæ introducatur. Quare tenetur subditus magis in hoc casu obedire, quam suorum parentum necessitatibus subuenire, & hanc opinionem tenet euidenter D. Thomas h, quem Medina i in sua instructione amplectitur.

g D. Th. 2. 2. q. 101. art. 4. & ibi Caiet.

h Th. d. ar. 4. Med. li. instr. c. 14 & §. 14

i Infra hoc tomo 3.

Ex quibus resoluitur quędam quæstio, vtrum scilicet Prælati possint ad religionem recipere eos, qui parentes relinquunt necessitate oppressos, de qua infra erit nobis sermo: nolo enim materias confundere aliena ab eis ipsis inculcando, vt clariùs difficultates resoluantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum commendatarij ordinum militiarum teneantur de reditibus commendatarum eleemosynam præstare.

RESpondeo dicendo, quod doctissimus Dominus Martinus de Ayala, in quodam compẽdio K ordinis Militaris D. Iacobi, quod in sermone Hispano pro dicto ordine edidit, in hæc verba prorũpit dicẽs. *Ay otra cosa en que ay mucho descuydo en*

K In comp. fo. 8.

Ita habetur in libro Monumenta *a* ordinum, & Sixtus IIII. in alio priuilegio dato pro Carmelitis ait, *quod prohibentes ipsis fieri eleemosinas, sint ipso facto excommunicati, & quod contra tales possint Rectores ordinũ Mendicãtium, & Auditor Cameræ Apostolicæ, ac Inquisitores hæreticæ prauitatis sicut contra hæreticos, procedere*. Ita habetur in libro monumẽta Ordinũ, *b* quod ipsũ concessit idem Sixtus IIII. fratrib. Augustiniensibus, nisi quod Inquisitores solũ possunt procedere contra tales, vt habetur in eodem libro *c*. Et Leo X. concessit quod contra inobediẽtes possint procedere Ecclesiarum Prælati vsque ad inuocationem brachij secularis, prout habetur in supplemento *d*.

a In 1. impr. col. 65. & in 2. fol. 149. concess. 365.
b In 1. impr. fol. 99. & in 2. fol. 183. cõcess. 448.
c In 2. impre. fo. 183. cõcess. 448.
d Supp. fo. 347 concess. 142.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum curati possint impedire, ne in Ecclesiis fratrum à fidelibus fratribus aliquid offeratur.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius IX. concessit fratribus Prædicatorib. id ipsum, quòd concessum est à suis prædecessoribus circa eleemosynas petendas, & insuper prohibuit, *omnibus vtriusque sexus asserere, ipsos religiosos non esse in statu perfectionis, & non esse licitum ipsis de eleemosynis viuere, quodque quæstuantes nomine ipsorum falsò, tanquam falsarij capiantur ab Ordinarijs, & contemnãtur. Et similiter prohibuit, quod nullus illis prohibeat in suis Ecclesiis celebrare, & oblationes in Missis, vel alijs ad altare ipsorum prouenientes recipere & conuertere in suos vsus, iuxta morem sui ordinis & quod ipso facto sunt excommunicati omnes contra facientes, non absoluendi, nisi sedi Apostolicæ personaliter se præsentent*. Ita habetur in supplemento *e*.

e Supp. fo. 14. concess. 11.

Circa quam concessionẽ ibi, *in suis ecclesiis*, iuncto ibi, *oblationes in missis*, est aduertendum, quod aliqui literæ maximè adhærentes non prohibẽt in Ecclesiis fratrum oblationes offerri, impediunt tamen in via, quando oblationes ad dictas ecclesias afferuntur, ne ipsæ ad ecclesias perueniant, & hoc nimis literali prætextu dicunt, se non esse priuilegiorum violatores, &, vt audiui, ita à quodam iudice ecclesiastico fuit contra fratres Iudicatum, qui non aduertunt priuilegia etiam indirectè violari minimè deberi, prout definiuit Honorius *f* III. in quadam decretali, & eo modo ea indirectè violari patet.

f Ca. quando de priuil.

QVAESTIO LVIII.

De Episcopis, & Episcopatu, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæstionem octo quæruntur.

1 VTrum religiosi possint acceptare Episcopatum, sine licentia sui prælati.
2 An religiosi appetentes Episcopatum peccent.
3 An monachus factus Episcopus sit solutus à legibus monachatus.
4 An monachus Episcopus factus priuilegijs religionis priuetur.
5 Vtrum prouisio Abbatiæ ordinis vnius, sit valida à sede Apostolica Episcopo collata, nulla mentione facta illum ante Episcopatum esse monachum alterius religionis.
6 Vtrum bona quæ monachus ante Episcopatum quæsiuit, pertineant ad monasterium.
7 Vtrũ monachus factus Episcopus, aut Cardinalis, acquirat hæreditatem sibi delatam monasterio.
8 Vtrum Episcopi religiosi, & alij beneficiarij regulares, tam libere possint impendere de reditibus suis, quàm alij beneficiarij sæculares.

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi possint acceptare Episcopatum sine licentia sui Prælati.

RESpondeo dicendo, quod Monachismus solus non est impedimentum, quo minus quis gradum Episcopalem conscendat, nec numeratur inter ea, à quibus immunis esse debet, qui in Episcopatum ordinatur, quæ in Concilio Tolet. Quarto collecta sunt, & referuntur à Gratiano. *g* Solum tamen dubitatur, vtrũ sine licentia suorum Prælatorum possint Episcopatum acceptare? Et respondetur quod non, iure enim cõmuni *h* non potest regularis consentire electioni de se factæ extra suum Monasterium, sine superioris consensu, prout iam diximus supra, *i* & vltra ibi dicta aduertendum est primo, quod poterit consentire solus Prælatus, sine Capitulo, vel Conuentu, vt patet ex iure K: & sic poterunt Generalis, & Prouincialis dare dictam licentiam, sine consensu superioris, & conuentus, vbi frater electus est subditus.

g ca. si in aliquos 51. dist.
h ca. si religiosus. de ele. li. 6.
i Suppl. 54. d. c. 1. de elect.
K Cap. quia quorũdam de elect. li. 6.

Secundò aduertendum est, quod nullus religiosus ordinis potest consentire, etiàm de sui superioris licentia, electioni, seu alij vocationi de se in discordia factæ, ad aliquam Prælaturam extra ordinẽ suum, prout traditur in Iure, cuius Decretalis rationem reddit ibi legislator per verba omni religioso semper præ oculis habenda. *Quia quorundam oculos sic vitium ambitionis excæcat, quod quasi suæ professionis immemores, qua contemptis honoribus, ab ectis diuitijs, spretisque delicijs arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni, retro respiciunt, ad aratrũ manu missa, dum præcipitanter irruunt in litigiorũ anfractus, & causarum strepitis se inuoluunt & extra administrationes proprij ordinis solum Prælaturas conscendere moliuntur*. Hæc ibi.

Aduertendum tertio, quod in Societate Iesu professus, aut coadiutor formatus, ex speciali voto simplici renunciat iuri acceptandi electionem dignitatis sæcularis, etiam Episcopalis, & huiusmodi votum valere tradunt Caietanus *l* & Sotus, cum Diuo Thoma: regularis enim non tenetur appetere Episcopatum, prout affirmant Simachus *m* Papa, & Bonifacius Octauus, & Clemens V. & Cardinalis affirmat peccare regularem, qui appetit Episcopatum, de quo articulo sequenti, verum est tamen, quod si Pontifex, aut suus Prælatus obligent ipsos acceptare, ad id tenentur, prout ordinauit Paulus III. in Bulla *n* data pro Societate Iesu, in qua approbat Societatem in suis constitutionibus, nec Generalis Societatis potest acceptare sibi dignitatem, sine consensu Societatis, prout refert Henriquez. *o*

l Caiet. cum D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 2. ad 3. Soto lib. 10 de iust. q. 2 ar. 2. ad 3.
m c. nullus. 1. q. 1. c. quorundam de elect. li. 6. Clem. 1. de electio. vbi Card. q. 7.
n Bulla Pauli III. §. 4. & 47.
o Henri. li. 5. de indul. c. 27. n. 27. n. 2. lit. M.

ARTICVLVS II.

An religiosi appetentes Episcopatum peccent.

RESpondeo dicendo, quod hanc quæstionem tangunt Petrus de Ancharrano *p*, & Cardinalis, & videtur prima fronte, quod religiosus non pec-

p Ancharr. in Clem. in plerisq. post prin. & ibi Cardi. in 4. co. ver. 7 quæro. de ele-

peccat mortaliter appetens Episcopatum, cum dicat Paulus, *a* Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: contrariam tamen opinionem amplectũtur supradicti Patres, quia religio est bonum quodammodo incommutabile, & sic religiosus appetens Episcopatum, iam vult illud bonum religionis pro alio commutare. Ad authoritatem autem Diui Pauli respondent, quod scilicet Episcopatus est quidem bonum opus, sed desiderium eius est prauum, & ideo dicit Ancharranus, quod Rolandus, qui capam Regis desiderat, bonum quidẽ opus desiderat, sed non sequitur, quod desiderium suum sit æquum; vel aliter soluit Archidiaconus, *b* quod bonum, & æquum est desiderare Episcopatum, quando non est dubium per hunc ad martyrij gloriam peruenire. Videantur circa hoc Doctores *c* & Guillelmus. At ego non possum ad peccatum mortale condemnare religiosos Episcopatum desiderantes, imo in ipsis potest esse actus meritorius, si bono fine ipsum appetant.

a Paulus.

b Archid. in c. qui Epis. 8. q. 1.

c D. in c. ante omnia 4a di. Guillel de iu. & iniust. c. 7. nu. 6.

Neque obstat, quod religio sit bonum incommutabile: nam respondetur esse bonum incommutabile pro bono temporali, comparatione enim illius omne aurum pretiosum arena est exigua, dignitas autem Episcopalis secundum suam naturam est perfectior religionis statu, ita vt religiosus posset compelli à suo Prælato Episcopatum acceptare, iuxta tradita à Diuo Thoma, *d* & Soto, & iuxta hęc sunt explicanda tradita à Diuo Bonauentura *e*. Qui male sentit de fratribus Minoribus Episcopatum desiderantibus, cum in eorum regula ipsis præcipiatur, ne ab hac exeant religione.

d Tho. 2. 2. q. 185. artic. 2. ad 3. Soto 10. de ius. q. 5. ar. 2. ad 3.

e Bonauentu. super reg. fra. Min. c. 2. in 2 p. 3. partis ca.

ARTICVLVS III.

Vtrum monachus factus Episcopus sit solutus à legibus monachatus.

RESpondeo dicendo, quod monachus factus Episcopus est solutus à regula monastica, quatenus est contraria dignitati Episcopali; at quatenus cum ipsa compatitur, minimè solutus dicendus est, & ideo in quodam Canone *f* dicitur, non esse solutum totaliter, sed tantum à iugo regulæ monasticæ, quod Glossa ibi declarat, scilicet *quod sit solutus ab obedientia quam fecit Abbati absoluitur etiam ab obedientia sua, cum sit factus de filio pater, item à Monachali regula in ieiunijs, vigilijs, & modo cantandi. silentio enim non potest tunc vacare, cum debeat habere tubam præconis. Item potest sibi facere commatres, quod prius non licuit, exemplo Gregorij, qui prius monachus factus, postea autem cum esset diaconus Cardinalis, compater Mauricij Imperatoris factus est.* Hæc Glossa: est tamen solutus ab alijs, quæ repugnant statui Episcopali. Vnde quæsita post Episcopatum adeptum, quærit non monasterio, sed Ecclesiæ Episcopali, prout cum cõmuni tradit Rebuffus *g*, & infra dicetur articulo septimo.

f c. statu. 18. q. 1.

Ex quibus infertur, quod monachus factus Episcopus non est liber à delatione habitus regularis, neq; à tribus votis essentialibus, vt argumento cuiusdam Decretalis *h* tradit Couarruuias *i*, qui defendit contra Syluestrum, quod non erit excommunicatus habitũ religionis dimittens, & exteriorem Episcopalem tunicam assumens, non est enim in aliquo Canone excõmunicatio idicta monacho, qui prætextu episcopalis dignitatis dimisso habitu monachorum assumit albam illam, & candidam vestem, quæ ab Episcopis exterius defertur, tametsi male faciet monachus Episcopus dimisso habitu ea vtens; qui etiam resoluit, quod ab ijs, quæ substantialia vota sunt, non est exemptus monachus per Episcopalem dignitatem, quod in quadam lege partitarum videmus approbatur, vbi Doctissimus Gregorius Lopez *k* id suo claro stylo pertractat.

g Rebuffus respon. 14.

h c. Clerici officia de vit. & honest. cleric.

i Couar. in c. 1. n. 18. de test. Syluester v. religio. 7. q. 11.

k l. 26. tit. 7. pars. 1. vbi Grego. Lopez.

ARTICVLVS IV.

Vtrum monachus Episcopus factus priuilegijs religionis priuetur.

RESpondeo dicendo, videri quod sic, priuilegia enim concessa religioni, intuitu ipsius religionis conceduntur, & cum Episcopus iam à religione recesserit, cessante causa debet etiam priuilegium cessare, argumento eorum, quæ in Iure *l* notantur.

l l. tria. §. vsuras. ff. delegatis. 2. glo. in c. ita Deus 1 vtissauerit 23. q. 2. Roman. consil 180. n. 7. Decius in c. accessiss. nu. 15. de censib.

Neque obstat, quod monachus factus Episcopus non desinit esse monachus, quia id intelligitur quãtum ad continentiam, & vota essentialia, prout dictum est in articulo superiori, non autem quantum ad alias obseruantias regulares, prout ibi diximus iuxta tradita à Diuo Thoma *m*, & ab Horatio Mãdosio Qua ratione statuit Sixtus, IV. *vt si aliqui fratres Minores, aut Prædicatores obtinuerint habilitationem ad habenda beneficia Ecclesiastica, & quod interim, vel postquam ea habuerint, valeant residere in domibus dicti ordinis, & ibidem cameras, ac vocem actiuam, & passiuam in capitulis generalibus habere, & priuilegijs dictorum fratrum, & ordinũ gaudere, quod illi tales postquam aliquod beneficium pacificè adepti fuerint, aut pro capellanis in aliquibus Ecclesiis deseruire cœperint, concessionibus prædictis nequeant gaudere, aut alijs consimilibus ordinum conuentibus, nisi de prælatorum consensu.* Et idem statuit de promotis ad Cathedrales, ac alias dignitates Ecclesiasticas, ita habetur in libro Monumenta *n* ordinum.

m Thom. 2. 2. q. 85. artic. 3. Mandosi. de pri. ad insta. gl. 3. nu. 11.

n in 1. imp. fo. 66. & in 2. fo. 145. concess. 365.

ARTICVLVS V.

Monachus fuit factus Episcopus, & postea eidem per sedem apostolicam collata fuit Abbatia alterius ordinis, non facta mentione, quod à principio erat monachus, antequam ad Episcopatum admitteretur. Quæritur an talis prouisio sit valida, nec ne.

RESpondeo dicendo, hanc quæstionem pro vtraque parte ventilare Rebuffum *o*, qui in partẽ negatiuam, scilicet inualidam esse talem prouisionem, uidetur inclinare; nam in monachis quodlibet beneficium est incomparabile ad aliud, vt dicitur in Iure *p*, imo nisi primum dimittat, eo ipso efficitur inelegibilis, & ab vtroque penitus expelli debet, vt ibidem dicitur; ergo multo fortius episcopatus erat ei incompatibilis cum Abbatia, argumẽto eorum, quæ in Iure *q* notantur, & tradit Ioãnes Andræas: & sic non valuit collatio Abbatiæ huic monacho Episcopo, nec prouisio etiam à Papa, nõ facta ei mentione de monachatu. Et confirmatur, nam licet Papa, si ex certa scientia conferat videatur dispensare, argumento aliquorum iurium *r*, tamen hic non interuenit scientia Papæ, quia monachatum nõ expressit in prouisione, quod si Papa sciuisset illum monachum, non dedisset ei Abbatiam

o Rebuf. libro resp. 12. fo. 27.

p cum singu. de præb. lib. 6.

q Clem. quia reg. in fin. de sup. negli. præ. Andreas in reg. quæ à iure de reg. iuri. li. 6. in mercur.

r l. Barbar. Philippus ff. de offic. præto. l. qui dant de re iud.

cum

cum episcopatu, cum regulares pauperes esse debeant, & sic non debent habere plura beneficia. Et quod qualitas monachatus sit exprimenda, patet, quia difficilior fuisset Papa ad concedendum religioso, quàm sæculari. Hoc ergo debuit exprimi, iuxta Doctrinam Felini, Panormitani *a*, & omnium Doctorum.

a c. postulasti de rescrip. vbi Fel. col. 4. Panor. & alij in ca. super literis de rescri.

Nec obstat, quod sit episcopus ipse prouisus, licet enim sit episcopus, verè tamen est monachus, vt iam in superioribus articulis diximus; nec in hoc monachus est deterioris conditionis, quàm sæcularis, quia si sæcularis haberet qualitatem aliquam, vtpote illegitimitatem, illam exprimere deberet, vt plenè concludit Felinus, *b* ergo & monachus illam qualitatem exprimere debet, & maximè in pluralitate beneficiorum, quæ ipsis maximè est damnosa, cum dissolutionis, ac vacationis contineat materiam, *c* quæ præcæteris est auferenda à religiosis; vnde Rebufus prouisionē factam de Abbatia monacho episcopo effecto, non expressa qualitate monachatus, subreptitiam, & nullam affirmat.

b Fel. in ca. in nostra de rescr.

c ca. Cum teneamur de præben.

ARTICVLVS VI.

Vtrum bona, quæ monachus ante Episcopatum quæsiuit, pertineant ad monasterium.

RElpondeo dicendo, quod is, qui à monasterio in Episcopatum transit, bona ante transitum quæsita, monasterio verè acquisiuit; illa autem, quæ postea habuerit etiam ex industria personæ, Episcopali Ecclesiæ acquisiuit, prout dicitur in iure *d*, & tradunt Ioannes Andreas, & communiter Doctores, & Couarruuias. Quod adeo verum est, *vt fratres ordinis Prædicatorū promoti, vel assumpti ad Episcopatus, vel alias prælaturas, si prius recipiant munus cōsecrationis, quàm resignent ordini libros & alia quæ habent tempore suæ promotionis, eo ipso sunt ab executione Pontificalis ministerij suspensi.* Ita Clemens IV. in priuilegio, quod incipit, prudētia cōcessit, prout asserit D. Antoninus *e*. Vnde Alexander IV. *præcepit in virtute sanctæ obedientiæ fratribus Minoribus promotis vel promouendis ad dignitates Episcopales, vel alias vt libros, & alia quæ ipsos promotionis suæ tempore habuisse, vel habere constiterit, submota qualibet dilatione, resignet Generali, vel Prouincialibus ministris, nisi forsitan prædicti ordinis Prælati vsum huiusmodi rerum illis ad tempus concesserint de gratia speciali.* Ita habetur in libro Monumenta *f* ordinum.

d c. statutum 18. q. 1. Andreas Abbas & DD in c. 1. de testa. vbi Conar. nu. 20

e D. Antonin. de suspen. c. 4. nu. 20.

f In 1. impr. fol. 24. & in 2 fo. 24. concess. 12.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Monachus factus Episcopus, aut Cardinalis, acquirat hæreditatem sibi delatam monasterio.

REspondeo dicendo, quod in quodam Canone *g* definitur, quod Monachus factus Episcopus potest adire hæreditatem paternam sibi delatam, quam acquiret Episcopatui, nō primo monasterio, & sic illa spes succedendi, quæ secūdum sacros Canones *h* sequitur personā monachi, sequitur ipsum factum Episcopum. An autem hoc habeat locum in fratribus Minoribus regularis obseruantiæ, vt frater Minor factus Episcopus, vel ad aliā religionem legitimè translatus, succedat ab intestato parentibus, & alijs cognatis: respondet Bartolus *i*, quod aut iste liberatur ab ordine authoritate Romani Pontificis, & in hoc casu putat, quod iura succedendi recuperet, argumento cuiusdam Iuris *K*, & idem putat, si aliàs legitimè ab aliquo Archiepiscopo, vel ab alio Prælato promoueretur ad aliquam dignitatem; per hanc enim concessionem beneficij, intelligit eum ad omnia restitutum, eiusdem Iuris *l*, & alterius argumento, cum ius succedendi reperiat eum nunc in eo statu, in quo erat ante ingressum: & ita determinasse quendam virum doctum testatur Baptista Salis *m*; si verò reperiretur alius modus licitus, quàm ex dicta concessione beneficij, vel dignitatis, per quam à dicto ordine absolueretur, tunc ius succedendi non recuperat, vt patet ex iuribus eisdem, quæ in simili casu prædictam faciant distinctionem, hoc autem potest contingere, si aliquis frater Minor propter eius demerita ab ordine absolueretur, & ei permittatur, vt transeat ad aliam religionem, quod eo casu ei licet, non aliàs, vt patet per multa priuilegia Pontificum, & in hoc casu non putat Baptista de Salis eum recuperare ius succedendi per iura supradicta, illa enim absolutio magis est ad pœnam, quàm ad premium, de quo diffusè apud Panormitanum *n* videre poteris. Quod verum intelligerem, nisi virtute dictæ licentiæ in alia religione bonorum capaci recipiatur, & profiteatur, in hoc enim casu cum iam legitimè sit in dicta religione receptus, & professus, recuperabit ius succedēdi, sicut habent omnes ipsius religionis alumni.

g ca. statutū. 18. q. 1.

h Notatur ab Inno. in ca. in præsen. de pro.

i Bar. in tra. de Bar. minor. l. 4

K l. 1. C. de sent. passis.

l in d. l. 1. & in l. 1. §. quæ mortis. ff. ad Tert.

m Baptist. Salis in sum. tit. relig. 34.

n Pano. in ca. in præsentia de probat.

Ex his dictis infertur, quod bona prouenientia fratribus minoribus regularis obseruantiæ post assumptam dignitatem, pertinent Ecclesiæ, ad quam fuerunt assumpti. Neque hoc est mirum, quia illa dignitas superueniens non liberat fratres Minores à continentia, seu à voto paupertatis, secundum quandam Glossam *o* notabilem, nec etiam à delatione habitus, prout dictum est supra: imo etiam si efficiantur Cardinales, adhuc non possunt succedere, & sunt obligati supradictis, secundum Baldum *p*; quæ omnia vt mente tenenda commendat Marthesilanus *q*, & tradit Vualdensis Perusinus.

o Gloss. in ca. 3. 16 q. 1.

p Baldus in Auth. licentiā. C. de epi. & cleric.

q Marthesila. de testib. n. 42 Vuald. de succe. ab intest. q. 1. num. 15.

Et quantum ad honorem, & præeminentiam Cardinalatus, supponendum est tanquam certum, quod monachus, vel Canonicus regularis potest fieri Cardinalis, secundum Baldum *r*, qui tenet, quod non absoluitur à substantialibus regulæ, quem sequitur Martinus Laudensis *f*, imo admodum eleganter affirmat Baldus *t*, quod religiosus factus Cardinalis non potest condere testamentum, licet retineat iura succedendi; quod summè notandum dixit Andreas Barbacia *u*, qui cum Angelo Perusino *x* tenet, quod ex testamento minus solemni monachus, licet sit Cardinalis, capere non potest, vt hæres. Et idem Baldus *y* ait, quod Cardinalis regularis testari non potest, nisi de licentia Papæ, vt doctè tradit Bertachinus *z*, & sequitur Hieronymus Manfredus. Caueant religiosi, ne dignitatem Cardinalatus procurent ad acquirendam libertatem, & ambitionis honorem, sed tantum propter Deum, & maiorem vtilitatem Ecclesiæ imponendam, alias sunt fractores voti quod in professione præstiterunt. Ita Gondisaluus, *a* & tenentur deferre habitum suæ religionis, propter nullam enim dignitatem religiosus dimittit habitum suæ religionis, nisi per Papatum, & sequitur Hieronymus Manfredus. *b*

r Bal. in Auth. licentiam de epis. & cle.

f Landen. in tra de Cardi. q. 18. & 19.

t Bal. vbi su.

u Barbat. de præstan. Car. 1. p. q. 3. infr.

x Perus. in l. discret C. qui test. face. pos.

y Bald. in a. Auth. licentiam.

z Bert. de epi. 4. p. in §. super est nu. 6. l. 2. Manfred. de Cardi. q. 173

a Gondisa de potest. Eccles. q 9. nu. 44. in fin.

b Manfre. vbi sup. q. 252. & 253.

AR-

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Episcopi religiosi, & alij beneficiarij regulares, tam libere possint impendere de reditibus suis, quàm alij episcopi, & beneficiarij seculares.

RESpondeo dicendo, quod sic, iuxta determinationem Cardinalis Florentini *a* cui nemo vnquam contradixit, cum tamen certum sit eos nõ esse dominos illorum, neque capaces dominii alicuius rei, propter solẽne votum paupertatis, quod per professionem emiserunt: cuius rei fundamentũ non est, quod sint illorum domini, non enim sunt domini, & si sunt, non debent censeri domini integrè, & absolutè vt plurimi laici: sed sunt restricti, & obligati ad onus dandi superflua pauperibus, aut tales, quales possent religiosi professi; & cum dicuntur domini in iure, intelligitur de dominio restricto, & non de omnino libero. Verum igitur fundamentum secundum Nauarrum *b* est, quia vt beneficiarij sæculares, ita & beneficiarii regulares solùm sunt procuratores, & œconomi, & dispensatores ad erogandum pauperibus, desumpto sibi ante omnia eo, quod ad statum suum decet: quod quidem officium ita bene, fideliterque regularis præstare potest, sicut & sæcularis: item quia regularis etiam verum titulum canonicum, & Ecclesiasticum habet, vt clericus sæcularis, prout ait Nauarrus, *c* & sic eandem potestatem, quam habent sæculares disponendi de suorum titularium beneficiorum, & commendatarum prouentibus, habent etiam regulares de suorum beneficiorum titularium, & commendatorum reditibus.

a Florent. in Clem. 3. §. sed et talis de vi. & hone. cler. & in Clem. 7. col. pen. de rel.

b Nauar. de reddit. Eccle. q. 2. nu. 15.

c Nau. vbi su. q. 1. num. 81.

QVAESTIO LIX.

De excommunicatione, quantum ad potestatem excommunicandi religiosos, in octo articulos diuisa.

Circa quam quaestionem octo quaeruntur.

1 *VTrum Generales, & Prouinciales possint excommunicare suos subditos.*

2 *Vtrum sententia excommunicationis possit ferri à prelatis diebus feriatis.*

3 *Vtrum prælati regulares, excommunicantes suos subditos sine scriptura, incidant in pœnam iuris.*

4 *Vtrum prelati regulares pro omnibus possint subditos excommunicare.*

5 *Vtrũ religiosi possint excõmunicari ab ordinarijs.*

6 *Vtrum valeat excommunicatio contra regulares, dictis priuilegijs ignoratis.*

7 *Vtrum ad hoc vt religiosi excommunicentur, sit necessarium, quod nominatim exprimantur.*

8 *Vtrum famuli fratrum possint ab Episcopo excommunicari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum generales, & prouinciales possint excommunicare suos subditos.

RESpondeo dicendo, quod in religione exempta, generalis, & prouinciales sunt ordinarii pastores regularium, cum iurisdictione in vtroque foro, non tantùm ex priuilegio, sed & ex iure communi, quam possunt & delegare, prout tradunt Syluester *d*, Armilla, Soto, & Couarruuias. Et licet vt feratur ab aliquo censura, eiusdem sententiam ferentis territorium esse debet, vt constat ex sacris Canonibus *e*, est enim necessariũ, quod sententiæ ferantur à iudice pro tribunali sedente, vt concludit quædam Glossa *f*, pro tribunali verò sedere, contentiosamque iurisdictionem exercere in aliena diœcesi iudices non possunt, vt probatur in Iure, *g* ferre autem censuras ad cõtentiosam pertinet iurisdictionem: Ab hac tamen regula excipiuntur Abbates, præpositi, guardiani, priores, prouinciales, & generales monachorum, ac fratrum & in summa vniuersi, qui iurisdictionem sine territorio habent, nam hi in alieno iurisdictionem exercent, atque idcirco excommunicare possunt, vt de arbitrio habetur in Iure. *h* vnà ex quo iurisdictio ipsis in alterius territorio conceditur, & vsum concessum eisdem dicendum est, argumento aliquorum Iurium. *i*

Nec contra facit si dicatur, quod cum in suis monasterijs iurisdictionem exerceant, videntur non in territorio alieno ferre sententiam. Nam respondetur, quod monasteria sunt in episcopi territorio, vt in iure *k* probatur, ac propterea in alieno territorio eam exercent.

Hinc primò infertur, quod extra monasteria, & suas Ecclesias iurisdictio ab his potest exerceri, quamuis honestiùs facient, si in suis locis eam exerceant, & si iurisdictionem cum territorio habent, nemo dubitat in quacunque parte territorij eam iurisdictionem exercere valere, prout tradit Abbas *l*.

Secũdò infertur, quod si ingrediatur Episcopus in aliqua processione in monasteria exempta in suo territorio existentia, debet Episcopus præcedere prælatũ illius monasterij, etiam si sit prouincialis, aut generalis, cum Episcopus sit in suo territorio; & hac ratione sacri Canones determinauerunt, quod non solùm licentia Papæ, sed etiam Episcopi ad ædificationem monasterij est necessaria, cum in suo territorio monasterium debeat ædificari, de quo in superioribus latè diximus *m*.

d Syluest. excomm. 2. ver. 5. Arm. in summa c. 25. Soto in 4. dis. 22. q. 2. ar. 1. con. 1. Couar. pract. qq. cap. 11. nu. 1.

e ca nouit. de off. deleg. c. 19 q. 2. ca. fin. de consti. lib. 6.

f Glos. in c in ducia. §. aũdice. v. cons. dente. 3. q. 3.

g l. fi. ff. de off. præs. vetit. in l si cũ ades. §. si arbiter. ff. de arbitr.

h l. ad leg. arũ, & l aurẽ mobil. ff. de prec.

i l. cũ iurisd. ff. de iurisd. omn. iudic.

k c cum epis. de offi. ordi. l. 6

l Abbas in c. cũ contingat. num. 32. col. fin. versi. hæc dicta mihi ex toto no. placent. de for. compet.

m Sub hoc ti. q. 49.

ARTICVLVS II.

Vtrum sententia excommunicationis possit ferri à prælatis regularibus diebus feriatis.

RESpondeo dicendo, quod cum causa cognita sententiæ Ecclesiasticæ censura feratur, vt dicitur in Iure, *n* & feriata die causæ cognosci nequeant, vt etiam in Iure *o* definitur, ideo feriata die excommunicari nequit. Verum est tamen, quod si feratur diebus feriatis sententia excommunicationis, valebit: & hanc sententiam sequuntur Speculator *p*, & alij, quos refert Quintilianus Mãdosius: Item eodem tempore censura lata in eum valebit, qui in Ecclesia, dum diuina celebrantur obstrepit, atque admonitus non quiescit, argumento cuiusdam decretalis *q*; huius enim contumacia notoria est, ac propterea cognitione non eget, vt sentit Marianus Socinus *r*. Vnde prælati regulares possunt etiam die feriato excommunicare subditum rebellem, possunt etiam proponere excommunicationem generalem contra tales aliquid prohibitum facientes, & ipsi possunt eadem die inducere excommunicationem contra eorum præcepta aliquid perpetrantes. Ita dixit Federicus de Senis *s*, etenim in his casibus nulla causæ cognitio requiritur, nec diuinus cultus impeditur, & etiam noctu possunt tales excommunicationes ipso facto ferri.

n ca sacro. de sent. exc. li. 6. c. nemo 4. q. 1

o l. actus de ferijs cap. fin. ex eod.

p Abb. in c. fi. nu. 13. de ferijs. Mand. s. com. in commis. 13.

q c. venicns, de sent. exc.

r Soci. in cap. perpendimus, nu. 74 de sen. excom.

s Fed. de sen consi 2. nu. 3 vers item, si quis quocunque die.

ferijs non obstant. nu. 13.

Licet

Licet enim aliæ sententiæ latæ noctu nullæ sint, verùm in censuris contrarium dicendum est, cum sententia excommunicationis sine causæ Inquisitione aliquando ferri contingat, prout dictum est: ita cõcludit Bartholomæus Vigolinus. *a*

a Vigolin. de censur. eccles. tabul. 1. c. 27. §. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati regulares, excommunicantes suos subditos sine scriptura, incidant in pœnam iuris.

RESpondeo dicendo, quod excommunicatio est nulla, si episcopus, aut prælatus eam ferens non seruat necessariam iuris formam, quæ requirit monitionem aliquam iuris, aut iudicis, vt si post eam fuerit inobediens, & contumax, & Ecclesiam non audierit, excommunicatus sit, vt post alios tradit Nauarrus *b*: aliæ autem solemnitates, si omittantur non annullant excommunicationis sententiam, vt quod præcedat trina monitio, iuxta tradita ab eodem Nauarro *c*, & Couarruuia, aut vnà cum interuallo dierum secluso casu necessitatis. Debet etiam causa excommunicationis, & sentẽtia scribi, prout tradunt Nauarrus *d*, Couarruuias, & Petrus de Soto; aliàs excommunicans sine scriptura saltem priuata (nisi causa iusta excuset) manet ab ingressu Ecclesiæ suspensus per mensem, nisi sit episcopus, qui non includitur sub generali suspensione, & interdicto, nisi exprimatur, prout tradit Nauarrus *e*: & requiritur etiam, vt detur scripturæ exemplar intra mensem, si id à iudice requisierit. At prælati regulares non his in omnibus regulis astringuntur. Leo enim X. concessit quod *prælati ordinis Minorum regularis obseruantiæ, cum aliquem fratrẽ propter apostasiam, vel aliam causam excommunicant in capitulo fratrum vel in communitate, non tenentur proferre sententiam in scriptis prout in iure sub pœna suspensionis præcipitur proferentibus.* ita habetur in supplemento ordinis & tradũt Gabriel *f*, Syluester, Panormitanus, & Lappus. Imo, ait Nauarrus *g*, satis erit id licere per constitutiones, quando sunt cõfirmatæ à Papa.

b Nau. in ca. 27. nu. 9.

c Nau. vbi su. Co. in ca. alma. mater. 1. p. §. 9. nu. 7.

d Naua. vbi sup. n. 8. Cou. vbi sup. nu. 7. Soto titu. de alied. lect. 3.

e Naua. vbi sup. nu. 161.

f supplem. fo. 93 cõcess. 291. Gabriel in 4. dist. 18. q. 2. ca. 9. Sylu. v. excomm. 1. §. 30. Pan. & alij in ca. eum de speci. de appel. Lap. alle. 73.

g Naua. vbi sup. c. 27. nu. 8.

h Cõstit. Tol. ca. 6. de corre. delinquẽt. titu. de pœna exc.

Et aduertendum quod in quadam Constitutione *h* generali nostræ religionis, *Præcipitur, vt nullus nostræ religionis prælatus inferat sententiam excommunicationis per modum ordinationis, vel statuti ad præcauẽda delicta, vt est prohibitus ingressus in cellas, seu in aliquas secularium domos, & id genus alia; nisi in scriptis, & prædicta excommunicatio aliter lata præsenti constitutione nulla esse decernitur & declaratur.*

Circa quam ordinationem primò aduertendum est, quod ipsa non intelligitur de excommunicatione lata à prælatis per modum præcepti, vt quando aliquibus fratribus particularibus præcipiũt in particulari prælati, ne certas domus ingrediantur, & quod quando vadunt extra ciuitatem ad prædicandum, ne per mediam ciuitatem pertrãseant, & alia similia; & hoc voluit dicere Leo X. non enim ipse concessit vniuersaliter, vt nullam sententiam excõmunicationis non teneantur prælati in scriptis proferre, sed tantùm illam, quæ per modum præcepti fulminatur contra aliquem fratrem particularẽ, vt patet ex verbis ipsius ibi, *cũ aliquem fratrem* excommunicationem autem per modũ statuti, & ordinationis, tenentur (iuxta terminos iuris, & dictæ cõstitutionis Toletanæ) in scriptis proferre; illa autem erit excõmunicatio per modum statuti, quæ apponitur omnibus prouinciæ, aut alicuius cõmunitatis conuentualis fratribus permanenter, & non ad certum tempus, si enim ad certum tempus apponatur, per modum præcepti proferri censebitur. Et ita in ordinationibus Prouinciæ sancti Iacobi regularis obseruãtiæ fratrum minorum, cuius filius indignus ego sum in hunc modum statuitur.

Porque los mandamientos de los superiores con mas diligencia se guarden y ninguno pretenda ignorancia; ordenamos que quando alguna cosa se mandare por obediencia, o excomunion se ponga el tal mandamiento en la puerta del refectorio por la puerta de dẽtro firmado del superior cuyo fuere el mandato, y lo que assi no estuuiere scripto queremos que no obligue in cõsciencia siendo mandato puesto a toda la communidad, y que aya de que dar permanẽte sin limitacion de tiempo; mas quando se pusiere en particular a algun religioso que remos que obligue y lo mismo quando se pusiere a toda la communidad con tiempo determinado aunque no se ponga en scripto. Notanda sunt illa verba *en consciencia*, nam in foro exteriori talis obedientia etiam sine scriptis valebit, ita vt transgrediens eam à prælatis puniri possit.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Prælati regulares pro omnibus possint subditos excommunicare.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum *i* statuit, quod quanuis excommunicationis gladius neruus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris, sobriè tamen, magnâque circunspectione exercendus est, cum experientia doceat, si temere, aut leuibus ex rebus, incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & pernitiem potius parare, quàm salutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis ad finem reuelationis (vt aiunt) aut pro deperditis, seu subtractis rebus referri solent, à nemine prorsus, præterquam ab Episcopo decernentur, & tunc non alias, quà n ex re non vulgari, causaque diligenter ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ eius animum moueat, &c. Quo Decreto attento considerent Prælati regulares, & diligenter attendant, cum sint iudices, & simul suorum subditorum patres, ne eos excommunicationis vinculo præcipitanter temere feriãt, ita vt illud, quod ordinatum est in eorum salutem, eis ruinæ præbeat scandalum. Et ita Ordinatio K generalis nostræ sacræ religionis Prælatos nostros hortatur, vt non inferatur excommunicatio temere, aut leuibus ex rebus, sed sobriè, & magna circunspectione, & addit.

i Trid. ses. 25 c. de reform. 3.

K ordin. generalis Tolet. c. 6. corre. delinq. titu. de pœna excom. fo. 48.

Cum tamen idem concilium dicat excommunicationes latas ad finem reuelationis, pro deperditis, seu subtractis rebus, à solis Episcopis imponi debere, præcipimus, vt Guardiani, cum non habeant iurisdictionem Episcopalem, non possint excommunicare tribus supradictis casibus, videlicet ad finem reuelationis in iudicio, & pro deperditis, aut pro subtractis rebus; nam in his tribus casibus ad maiores nostræ religionis Prælatos solùm Iurisdictionem Episcopalem habentes, pertinet excommunicationem ferre.

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi possint excommunicari ab ordinarijs.

RESpondeo dicendo, quod si ordinarius procedat per censuras contra personas regulares, vt per excommunicationem, aut suspensionem, aut imponat interdictum in Ecclesia Regule

Regulari, quamuis ignoret id exemptionis priuilegium, censura est ipso Iure nulla, & sine effectu, & in nullo foro seruanda, vt post alios tradunt Couarruuias *a*, Driedo, & Corduba, exemptio enim religionis est notoria populo, & ordinarijs, iuxta ea, quæ in Iure notantur, & tradit Romanus. Vnde Martinus Quintus, pro maiori fratrum quiete concessit fratribus Minoribus, *quod ordinarij, et Prælati alij, siue quæuis alia persona generaliter, vel specialiter; aut communiter, aut diuisim nō possunt quauis authoritate excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias promulgare.* Ita habetur in libro Monumenta ordinum, & in supplemēto sub nomine Eugenij IV. Imo Clemens IV. cōcessit *fratribus Minoribus, ne ab aliquo legato, nisi de latere sedis Apostolicæ misso, vel delegato aut subdelegato authoritate literarum sedis prædictæ possunt excommunicari, suspendi, vel interdici, nisi literæ ipsæ plenam, & expressam de ordine præfato, & indulto huiusmodi facerent mentionem*: ita habetur in eodem Libro *d* monumenta ordinum, & in supplemento. Neque etiam milites, & personæ ordinum militiarum, vt milites Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, & D. Ioannis Baptistæ, possint ab ordinarijs excommunicari, suspendi, aut interdici, vt in eorum priuilegiis latius continetur.

a Cou. in ca. al mater. 1. p. §. 7. nu. 5. Driedo. lib. 2. de liber. Christ. c. 8. p. 68. Cor. li. 3. qq. q. 43. col. 3.
b c. ex par el. 2. de priu. Ro. cons. 369. nu. 20.
c In 2. p. fol. 262. cōce. 680 & in supp. fo. 80. cōces. 240
d In 1. imp. fol. 29. & in 2. imp fo. 26. concess. 23. & in sup. fol. 3. con. 1.

Circa quas concessiones est aduertendum primò, quod ab quamcunque causam feratur excommunicatio, etiam contra ipsum priuilegium exemptionis, erit nulla, qui iurisdictio, ad quam pertinet potestas ligandi censuris deficit ordinario contra exemptos. Et sic statuit Sixtus IV. *ne locorum diœcesani, vel alij ordinarij, vel alij quicūque in personas, aut loca fratrum Minorum contra priuilegium exemptionis sibi quamcunque iurisdictionem, aut superioritatem vendicare præsumant. Ac districtè inhibuit, ne quispiam absque sedis Apostolicæ speciali concessione, aut authoritate in personas, domos, & loca dicti ordinis Minorum (vt pote prorsus exemptas) aliquas censuras, vel sententias specialiter, vel generaliter promulgare audeat.* Ita habetur in libro Monumenta *e* ordinum. Et idem Sixtus IV. concessit fratribus Carmelitis copiosam exemptionem, dicens in summa, *quod nullus ordinarius seu legatus quauis authoritate vtens, quamcunque superioritatem super prædictos fratres sibi vēdicare præsumat. Neque aliquis absque speciali commissione sedis Apostolicæ faciente mentionem de verbo ad verbum de huiusmodi indulto, valeat promulgare aliquas sententias excommunicationis, seu alias censuras super eosdem; & voluit quod processus facti contra fratres prafatos, pro infectis habeantur, etiam si eorum exemptio (vt pote notoria) non fuerit allegata.* Ita habetur in libro *f* monumenta ordinum.

e In 2. imp. fol. 60. & in 2. fo. 144. con. 347.
f In 1. impr. fol. 99. & in 2. 183. con. 449. &c.

Secundo notandum est, quod milites professi ordinum militiarum, licet non possint ab ordinarijs excommunicari, vt singulares personæ, si tamen ipsi induant officia publica, & sint Correctores ciuitatum, & in aliquo exempto, & iurisdictionem Episcoporum contra tenorem suorum Canonum perturbent, conijciendo in carcerem clericos, & presbyteros, possunt ipsi ordinarij eos, tunc vt contra personas publicas procedere primo declarando esse eos excommunicatos à Canone. Secundò eos interdicendo, & cessationem à diuinis propter eorum insulta apponendo, & eos etiam excommunicando casu, quo ratione delicti ab ipsis commissi nulla à Iure feratur excommunicatio, priuilegia enim ipsis concessa, ne possint interdici, aut excommunicari, intelligenda sunt de ipsis, vt sunt milites, & singulares personæ ipsarum militiarum professæ, non autem vt sunt Rectores, & Magistratus; si enim his pro Rectoribus, & Magistratibus constitutis gladius Ecclesiasticus deficeret, nec ordinarii ab eorum vexationibus possent liberari, quod minimè est asserendum; & probatur ex definitione Cælestini III. in simili casu, simili modo in quadam Decretali *g* respondemus, quod ex dicendis infra clariùs *h* patebit.

g c. cùm capella. de priui.
h Infra hoc tom. q. 59. ar. 13.

Tertio est aduertendum in eos religiosos, qui priuilegium habent, ne à quocunque possint excommunicari, suspendi, vel interdici pro ulla causa, vel in alio loco Ordinarij, quantum ad ista, suam iurisdictionem exercere non possunt, vbicunque fuerint, nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinarijs, quia tunc licet vtrobique sint monachi, Ordinarij quoad prædicta, etiam illos iudicant, quandiu ibi manet, iuxta quandam Decretalem. *i*

i c. volētes de priui. l. 6.

ARTICVLVS VI.

Vtrum valeat excommunicatio contra regulares, dictis priuilegijs ignoratis.

Respondeo dicendo, quod Richardus *k* tenet ordinarios non posse excommunicare regulares, si ante sententiam in suam defensionem allegant priuilegium: quod intellige, si sint parati ostēdere: si verò illud non allegant, nihilominus etiam excommunicatio non valet, si ipsum priuilegium est publicatum: si verò non sit publicatum, etiam excommunicatio non valet, si ipsum priuilegium sit notum iudici, argumento cuiusdam Decretalis *l* iuncta sua Glossa: si autem non est iudici notum, neque priuilegiatus fuit in longo libertatis tenore, tunc sententia tenet, argumento eiusdem decretalis; quod intelligit Syluester, *m* nisi in priuilegio esset clausula irritans, quia tunc non valeret sententia: si verò priuilegiatus allegat priuilegium non publicatum, neque iudici notum, neque fuit in longo libertatis tenore, & iudici petenti priuilegium sibi ostendi non vult illud ostendere, nec clausulam continentem suam libertatem, tenebit excommunicatio si feratur contra eum, iuxta quandam Decretalem *n* neque per ostensionem priuilegij sequentem iudicabitur excommunicationem fuisse nullam, vel esse reuocandam, & iuxta hæc sunt intelligenda priuilegia in superioribus allegata.

k Richard. in 4. d. 18.
l c. si duob. de appella.
m Sylue. de verb. exēptio nu. 9.
n c. cum persona de pri. lib. 6.

Ex quibus infertur, quod ordinarij non possunt excommunicare fratres Mendicantes, cum eorum exemptio ab ipsis ordinarijs sit publica, & notoria.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ad hoc, vt religiosi excommunicentur, sit necessarium, quod nominatim exprimantur.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus V. *Noluit fratres ligari aliqua censura excommunicationis, suspensionis, aut interdicti iuris, vel hominis, nisi nominatim fiat mentio. Nec sufficit, si dicatur in sententia generaliter vt pertinde valeat, ac si essent expresse nominati.* Habetur hæc declaratio Pontificis in ceremoniali, seu Pōtificali in Bibliotheca Vaticana, vt habetur in cōpendio *o* Societatis Iesu. Quod priuilegiū notandum est, si enim aliquæ Paulinæ ab aliquo Legato a latere publicentur, pœnam excōmunicationis impo-

o Tit. excom. 5.

imponentes, minimè censuræ ibi appositæ religiosos comprehendent, nisi de ipsis religiosis in eis specialis fiat expressio.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum famuli fratrum possint ab Episcopis excommunicari.

CIrca hunc articulum vide ea, quæ infra dicemus in quæstione agente de famulis fratrum.

QVAESTIO LX.

De excommunicationibus iuris, quas personæ regulares incurrunt, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 Q*Vid sit excommunicatio à iure.*
2 *In quas censuras incurrant religiosi ipso facto à iure.*

ARTICVLVS I.

Quid sit excommunicatio à iure.

REspondeo dicendo, quod duplex est excommunicatio generalis, & specialis, vt dicitur in sacris Canonibus, a generalis autem rursus duplex, scilicet lata à iure, & lata ab homine, lata à iure est, qua generaliter Canon, constitutio, aut statutū excommunicat eum, qui illud, aut illud fecerit, aut non fecerit, vt in ijsdem sacris Canonibus continetur. b Lata ab homine est, quam iudex generaliter fert in illum, qui illud, aut illud fecerit, vel non fecerit: inter quas duas magnum versatur discrimen, nam lata ab homine moritur mortuo homine, vel ablato ab officio eo, qui eam tulit, iuxta Glossam c solemnem, quam Hostiensis, Panormitanus, & Felinus sequuntur, idemque tradit Antoninus, pro quibus argumentum cuiusdam textus d optimè facit. Moritur, inquam, quoad eos, qui eam non incurrunt, antequam ille moreretur, aut priuaretur, secundum Panormit. & communem. At lata à iure minimè, vt definit quædam Decretalis. e Vnde excommunicationes, & aliæ censuræ latæ in mandatis visitationum, quando monasteria visitantur, aut aliquid præcipitur fratribus à suis prælatis, quæ nō sunt statuta, sed mandata generalia, aut specialia, non sunt censuræ à iure latæ, & sic cum quæstione præcedenti de prælatis egerimus potentibus excommunicare, & per consequens de excommunicationibus latis ab homine verba fecerimus, in hac quæstione de excommunicationibus latis à iure contra personas ecclesiasticas operæ pretium est agere.

a c. à nobis 1. de sent. exc. c. const. eo. ti. li. 6.
b c. 2. de const. lib. 6. cle. 1. §. verū de hær.
c Glo. in d. c. à nobis vbi Hostiens. Pan. & Fedi. Anton. 3. p. t. 1. 24. c. 74
d l. si. ff. de pænis.
e c. si. de off. de leg.

ARTICVLVS II.

In quas censuras incurrant religiosi ipso facto à iure.

REspondeo dicendo, multas esse censuras, & excommunicationes, quæ in sacris Canonibus religiosis imponuntur, quarum aliquas in præsentiarum adducam.

Prima est, qua excommunicantur regulares Minores, qui interdicti generalis tempore in suas Ecclesias fratres, sororésve tertij Ordinis recipiunt. Hæc excommunicatio habetur in quadam Clementina, f de qua infra quæstione, de interdicto erit nobis sermo.

Secunda est, qua excommunicantur ipso facto religiosi, qui non seruant interdictum, vel cessationem à diuinis, quā seruat Ecclesia cathedralis, vel matrix, vel parochialis populi. Ita habetur in quadam Clementina. g In confirmationem huius Clementinæ Concilium Tridentinum h statuit, quod censuræ, & interdicta, necdum à Sede Apostolica manantia, sed etiam ab ordinarijs promulgata, mādante Episcopo, à regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, atque seruentur.

Pro explicatione autem prædictæ Clementinæ aliqua notat Nauarrus. i

Primò quod non incidunt in hanc excommunicationem laici, neque clerici, sed solùm religiosi, siue sint Mendicantes, siue non Mēdicantes, si sciūt ipsum interdictum seruari.

Secundò, quod non habet locum in interdicto, vel cessatione speciali, sed solum in generali.

Tertiò, quod habet locum etiam in interdicto, vel cessatione inualida, siue nulla ratione præcedētis appellationis.

Quartò, quod non satis est, illud seruari à nonnullis Canonicis, si portionarij, vel alij capellani non seruant illud, & celebrant publicè.

Quintò, quod quando non est in oppido Ecclesia Cathedralis, neque matrix, & sunt multæ parochiales diuisæ, necessè est ab omnibus eam seruari ad huius excommunicationis incursionem, quamuis parochialis, intra cuius fines situm est monasterium obseruet.

Sextò, quod quamuis religiosi teneantur obseruare quod matrix obseruat, etiamsi nullum sit, nō tamē sunt immunes ab obseruatione validi, licet à matrice non obseruetur, imo incurrunt non seruādo pœnas per alios Canones appositas. Septimò, quod hoc habet locum in omnibus interdictis, & cessationibus generalibus positis à iure, vel ab homine quacunque authoritate.

Tertia excommunicatio ponitur in alia Clemētina, K contra monachos decimas sibi appropriantes. Circa quam est notandū primò, quod nullus religiosus incurrit in eam eo solo, quod nō soluit, nisi appropriet, vsurpet, aut prohibeat, vel non permittat, vt ait Glossa communiter recepta in eadem Clement. Notandum est etiam, quod non incurrunt in dictam excommunicationem, qui hoc faciunt credentes, eas pertinere ad sua beneficia per priuilegium, vel præscriptionem, quia Clementina loquitur contra præsumentes non soluere, de quo supra in quæstione de Decimis iam egimus.

Quarta excommunicatio proponitur in alia Clement. l qua excommunicantur religiosi simplices, qui petunt aulas Principum, animo nocendi suis prælatis, aut monasterijs, quod procedit, etiāsi proficiscantur cum facultate superiorum, vt ibi notat Glossa, m communiter recepta.

Quinta ponitur in dicta Clementina, qua excōmunicātur monachi, qui sine facultate Abbatis habent arma intra claustra monasteriorum.

Circa quam est notandū primò, quod non incurrunt in eā canonici regulares, neque qui habēt lapides, & baculos, quia per se hæc non sunt bellica, incurrūt tamen, qui habent cassides, thoraces, & alia arma defensiua, quæ ex se sūt talia. Non incurrit tamē in hanc excōicationem, qui per negligētiā, ignorantiā iuris, vel obliuionē sine praua intētione ostēdēdi, habet huiusmodi arma, etiā in cubiculo, prout

f Clem. 3. de sent. excomm.
g Clē. 1. de st. excom.
h Trid. sess. 25. de reg. c. 12.
i Na. c. 27. n. 146.
K Clem. 1. de Decimis.
l Clem. ne in agro. §. quia vero de statu monach.
m Glo. in d. § quia vero v. ipso facto.

Caietanus *a* ait, neque qui habet ad resistendum suo Abbati, quem probabiliter timet in eum inuasurum, neque qui habet arma in alio monasterio, neque qui foris venit cum illis monasterium, nisi in eodem seruaret, vt glossa *b* in eadem Clementina affirmat.

a Caiet. casu 63. v. excom.

b Glos. in d. Clem. v. tenētes.

Sexta excommunicatio ponitur in alia Clementina, *c* contra omnes religiosos Mendicantes, qui accipiunt nouas domos, vel noua loca ad habitationem, aut commutant, aut alienant acquisita ante Concilium Lugdunense, aliquo titulo, de cuius explicatione vide, quæ supra *d* latè diximus.

c Clem. cupiētes de pœnis.

d super hoc in q. 49.

Septima excommunicatio fulminatur in eadem Clementina contra religiosos, qui concionantur, vel alias dicunt aliquid auertendo audientes a soluendis Decimis debitis Ecclesiis, de qua supra diximus, cum egimus de decimis.

Octaua excommunicatio decernitur, in eadem Clementina contra religiosos, qui de industria nullum conscientiæ scrupulum incutiunt in confessionibus pœnitentibus de solutione decimarum, & postea non expiata hac negligentia, cùm commodè possent, præsumpserunt concionari, circa quas duas excommunicationes vide, quæ supra diximus in quæstione de Decimis. *e*

e Sup. hoc t. q.

Nona excommunicatio est contra religiosos, qui quempiam inducunt, vt sepulturam apud se eligat, vel mutet. Ita habetur in quadam Clementina, *f* de qua excommunicatione infra in tertio tomo, in quæstione de sepulturis, agemus.

f Clem. 1. de priuileg.

Decima excommunicatio, reseruata Summo Pótifici, ponitur in quadam Clementina, *g* contra religiosos, qui extremam vnctionem, Eucharistiam ve laicis, clericisue, licentia ab ipsorum parochis specialiter non habita, administrant, aut matrimonium solenniter benedicunt, aut absoluunt excommunicatos a iure, statutove, vel Synodorum sententiis, sine priuilegio iuridico.

Pro cuius explicatione nota primò, quod sub nomine solennis benedictionis comprehenditur omnis solennitas, quæ obseruatur iuxta ritum religionis, siue fiat benedictio solemnis, siue dicatur specialis Missa pro contrahentibus, vt ex iure *h* colligitur.

h c. 2. de spon.

Secundo nota, quod hæc Clementina, vt in ea notat Glossa communiter recepta, non habet locum in religioso præfecto Ecclesiæ Parochiali, quoad non suos Parochianos.

Tertiò nota, quod habet locum in quocunque religioso religionis approbatæ, nam si est religionis non approbatæ, minimè in eo locum habet, quia cùm hæc constitutio sit pœnalis, strictè est intelligenda; & a fortiori idem videtur dicendum in nouitio, nam licet in fauorabilibus religiosus reputetur, vt gaudeat priuilegio Canonis, non tamen in odiosis religiosus censetur, quod puto tenendum, licet contrarium non aduertens ad hanc doctrinam teneat Baptista de Salis, *i* in sua Summa.

i Salis in Sū. vt absolut. fo. 1. col. 1.

Quarto nota, quod hæc Clementina non habet locum in religioso ministrante Eucharistiam religioso alterius ordinis. Nam textus facit mentionem de laicis, & clericis, appellatione autem clericorum in materia odiosa, & stricta, vt in nostro casu, non veniunt religiosi, vt notat Panormitanus dicens *K* vltra quod in stricta significatione, seu materia odiosa appellatione clericorum non comprehendi Episcopos, quod ex quadam probat Decretali, *l* & idem dicit in aliis clericis existentibus in dignitate, vt in Canonicis Ecclesiarum Cathedralium.

K Pa. in Ru. de vit. & honestate cleric.

l c. periculosū de sē. exc. li. 6.

Et ratio est, quia in eis est qualitas super alios, quæ non reperitur in simplicibus, argumento cuiusdam Decretalis, *l* quæ ad multa facit. Et confirmatur, nam etiam appellatione monachorum non venit Abbas, secundum Panormitanum *m*, licet Abbas sit monachus, quia Abbas habet qualitatem super alios monachos. Ex quo infertur, quod statutum, quod punit scholarem deferentem arma, vel aliud facientem, non comprehendit eius Rectorem, licet sit scholaris, secus in materia fauorabili. Vnde statuta religionum punientia monachos, eo quod egredienes à ciuitate, in qua habent monasteria, per eandem circundant ciuitatem, non comprehendunt ipsorum monasteriorum Prælatos; nisi de eis particularis fiat recordatio.

l c. statutū de elect. lib. 6.

m Panor. in c. fi. de sim.

Quintò nota, quod religiosi conuersi ministrantes hæc sacramenta incidunt in hanc pœnam, negari enim non potest, quod dicti conuersi sint religiosi. Neque obstat verbum (*ministrare*) positum in dicto Decreto, & quod isti non administrāt, sed abutuntur.

Nam respondetur, quod etiam religiosi habentes ordinem sacrum presbyteratus administrantes huiusmodi sacramenta, sine licentia parrochi, dicuntur his abuti; quia faciunt contra prohibitionē Summi Pontificis. Præterea illud verbum (*ministrare*) accipitur secundum vsum communem loquendi, scilicet, pro exhibere, vel dare, quia aliàs de ludibrio hæc Clementina esset, si solùm comprehenderet eos, qui secundum sacros Canones possunt administrare huiusmodi sacramenta.

Sexto nota, quod supradicta Clementina loquitur in omnibus religiosis exemptis, & non exemptis, cùm de omnibus religiosis loquatur, argumento cuiusdam Canonis, *n* quod est tutius, & in dubio tenendum.

n c. Romanor. 19. d.

Neque obstat, quod allegatur à contrarijs, tenentibus hanc Clementinam solùm loqui de religiosis exemptis, cùm ponatur sub Rubrica, quæ loquitur de priuilegiatis, nam ad hoc respondetur cū quadam Glossa *o* dicente, quod plerùmque generalior est textus, quàm Rubrica, quod aliquibus comprobatur exemplis.

o Glos. in Authen. de incestis nuptijs.

Septimo nota, quod vt religiosus non incurrat in pœnam huius Clementinæ, sufficit, quod dicat sibi parrochianus, quod habet licētiam à parocho, vt sibi dicta sacramenta administret. Debet enim credere, ipsum sibi dicere veritatem, quia nemo præsumitur esse immemor propriæ salutis, vt quidam Canon *p* affirmat. Pro quo facit doctrina cuiusdam Glossæ *q* dicentis, quod cum quæritur de animæ periculo, de alicuius conscientia creditur eius iuramento, non solùm in foro pœnitentiali, verùm etiam in foro iudiciali, quando aliter non potest probari, quod in quadam Decretali *r* videtur definiri, vbi eius Glossa ibi notat. Et confirmatur, quia in hoc casu credendo parochiano, non ministrat præsumptuosè, & pœna illius Clementinæ contra præsumentes proponitur. Vnde religiosus ignorans pœnam, de qua hic, & aliàs homo sanctæ vitæ ministrans Eucharistiam sine licentia presbyteri parochialis, non incidit hanc pœnam, cùm verbum (*præsumant*) in dicta Clementina appositum denotet dolum, & temeritatem ministrantis, & licet ignorantia iuris regulariter non excuset, tamen quando ex probabilibus coniecturis perpenditur, quod quis ignorauerit, excusatur, secundum ea, quæ in iure *f* notantur. Item sicut miles armatæ militiæ excusatur ab ignorantia iuris iuxta quandam legem, *t* ita & hūc possumus excusare, præcipuè in foro pœnitentiali, in quo credēdum est asserenti se ignorauisse, & id ipsū existimo in

p c. sancim. 1. q. 7.

q Glo. in ca. si gnificasti. 2. de homi.

r cap. præsente testib.

f c. 2. de const. lib. 6.

t l. 1. C. de iu. & fact.

in foro iudiciali, quando ex probabilibus coniecturis liquet, quod nõ facit præsumptuosè, imò aliqua probabili ratione ductus: quia tamen forte aliqui in sinceritate spiritus minimè ambulantes contradicerent dicentes, quod eo ipso est præsumptio contra ipsum, quod fecit contra hanc Clementinam, tutius est, vt statim absolutio excommunicationis petatur, ne celebrando de irregularitate arguatur.

Octauo nota, quod vt non incurrat in huiusmodi Clementinæ pœnam; sufficit licentia Vicarii, qui gerit curam ordinariam parochiæ illius Ecclesiæ, & est ab Episcopo constitutus, vt tenet Glossa in eadem Clementina. Ex quo infertur, quod si non habet curam ordinariam, sed est sibi cura Ecclesiæ pro tempore commissa, quod non potest dare licentiam, nisi in speciali hoc sibi sit commissum, & ait Baptista de Salis *a* se super hoc vidisse magnũ scandalum in quadam prouincia suscitari.

a Salis in summa ti. absolu. 1. §. 5. col. 2. in fin.

Vndecima excommunicatio est cuiusdam Clementinæ *b* contra religiosos, religiosasq; professas, qui quæue matrimonium contrahunt, de qua infra in quæstione de Matrimonio dicetur.

b Clem. vn. de consan. & affi.

Duodecima excommunicatio est contra religiosos fauentes mulieribus, quæ habitum Biguinarum sumpserunt, & ad eum sumendum inducentes, vt dicitur in quadam Clementina. *c*

c c. 1. de relig. domi.

Decimatertia excommunicatio est contra religiosos professos, qui habitum temerariè dimittunt. Ita continetur in quadam Decretali, *d* de quo uide infra, hoc tomo, in quæstione de habitu regularium.

d c. 2. ne clerici vel monachi. lib. 6.

Decimaquarta excommunicatio est contra religiosos, qui ad loca vbi publicè literarum studia exercentur, non habita licentia, proficiscuntur, vt in eadem Decretali *e* decernitur, de quo infra tertio tomo, in quæstione de regularibus studentibus dicetur.

e d. c. 2.

Decimaquinta excommunicatio est contra religiosos, qui extra claustrum, leges, Physicamque audiunt, vt in quadam Decretal. *f* determinatur, de qua in dicta quæstione agemus.

f c. fi. ne clerici vel monachi.

Decimasexta excommunicatio est contra religiosos Mendicantes Ecclesiarumque parochos, si pacem inter ipsos factã violant. Ita habetur in quadam Extrauaganti. *g*

g Extraua. de treug. & pace.

Decimaseptima excommunicatio est contra religiosos Mendicantes, qui ad aliquem monasticum ordinem, sine speciali Sedis Apostolicæ licentia, se transferunt, præterquam ad Carthusienses; & contra religiosos Mendicantes ipsos recipientes. Ita habetur in quadam Extrauaganti Martini IV. de regularibus.

Decimaoctaua excommunicatio est contra religiosos, & religiosas, qui excepto victu, & vestitu aliquid recipiunt à nouitiis, dum sunt in probatione; vel à parentibus, vel à propinquis, aut curatoribus, vt in Concilio *h* Tridentino continetur, quod iam supra *i* explicauimus latè in quæstione de dotibus monialium.

h Tri. ses. 25. de reg. ca. 16.
i Sup. hoc to. 3.

Decimanona excommunicatio est reseruata Papæ contra prælatos, & religiosos introducentes, & admittẽtes mulieres in monasteria virorum, prout continetur in Extrauagantibus Pij Quinti, & Gregorij Decimitertii, de qua latè egimus in nostra Explicatione Cruciatæ, & in primo Tomo Quæstionum Regularium; & Canonicarum.

Vigesima excommunicatio est contra prælatos, & prælatas, religiosos, & religiosas, introducentes, & admittentes viros, aut mulieres intra claustra monialium, prout in Bulla Gregorij XIII. refertur de qua in dictis locis egimus.

Vigesimaprima excommunicatio est lata à Pio Quinto contra omnes Abbatissas, & moniales exeuntes à monasteriis, quacunque de causa, etiam infirmitatis, excepta magni incendii, vel ægritudinis, lepræ, vel epidemiæ probatæ literis superioris, & Episcopi, circa quam iam in Primo Tomo *k* multa diximus.

k 1. to. q. 46

Vigesimasecunda excommunicatio est in eos, qui bona Ecclesiastica quæcunque alienant, vel pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, faciunt, & in ipsos, qui ipsa alienata recipiunt, illamque alienationem nullius momenti esse voluit. Ita habetur in quadam Extrauagante, & *l* supra Primo Tomo *m* in Quæstione de alienatione rerum Ecclesiasticarum latè diximus.

l Extrau. vid ambitiosæ.
m 1. to. b. 30.

Trigesima tertia excommunicatio est, quam Sixtus Quartus statuit ipso facto contra fratres, & sorores Tertii Ordinis collegialiter viuẽtes, qui post factam professionem, & emissionem trium votorũ substantialium in manibus sui ministri, vel ministræ matrimonium contrahunt, seu ante contractũ consummant, aut religionem ipsam dimittunt ad sæcularem vitam euntes, & tale matrimonium est nullum nec possunt absolui, nisi habitu reassumpto suam professionem collegialiter viuentes obseruẽt, à suis superioribus absolui meruerint. Habetur in extrauaganti, quæ incipit, *Ad Christi Vicarij Præsidentis*, relata à Collectore *n* Priuilegiorum Mendicantium.

n Collector. ti. excom. §. 13.

Vigesima quarta excommunicatio est, quam decreuit idem Sixtus Quartus dicens, quod excommunicationem incurrant fratres Minores, & Prædicatores recipientes, siue admittentes ad priuilegia, & immunitates ordinum suorum quoscunque laicos vtriusque sexus, prætextu Tertii Ordinis, seu alterius modi, nisi gestauerint habitum prædicti Tertij Ordinis solitum, & professionem emiserint solitam, & in aliqua domo, seu congregatione dictorum fratrum, vel sororum vitam duxerint in cõmuni, non obstantibus quibuscunque literis Apostolicis. Habetur in Bulla quæ incipit, *Detestanda nonnullorum ambitio*, & refertur ab eodem priuilegiorum Collectore. *o*

Circa quam Sixti Quarti Bullam aduertit Corduba, *p* in Additionibus ad Compendium, quod hæc Bulla videtur iam per non vsum, aut per oppositam consuetudinem omnino derogata, & nihil valere, sicut & multæ aliæ huiusmodi Bullæ statuta, leges, & constitutiones per dissuetudinem non valent, vt educitur ex Gersone, *q* & Caietano; & ideo plures alias extrauagantes minimè referam, ne lectoribus sim fastidiosus inculcando, quæ ad scrupulos mouendos possunt incitare.

o Collect. vbi sup §. 14.
p Cord. vbi sup. Collec.
q Ger. 3. de vi. spirit. lect. 5. & 6. & Caie. in sum. v. excom. c. 8.

QVAESTIO LXI.

De excommunicatione, quantum ad euitandum excommunicatos, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæstionem duo quæruntur.

1 *Vtrum liceat religiosis cum excommunicatis communicare.*

2 *Vtrum liceat communicare, cum publicè excommunicatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum liceat religiosis cum excommunicatis communicare.

RESpondeo dicẽdo, quod Gregorius IX. concessit *Fratribus Minoribus euntibus ad partes infidelium, seu ibidẽ existentibus, vt in terris illis sit licitum eis communicare cum excõmunicatis, in his, quae ad salutem pertinent animarum.* Ita habetur in libro Monumenta *a* Ordinum. Et Clemens IV. concessit, *Fratribus Minoribus, vt in terris excommunicatorum liberè commorari possint, & ab eis tunc & quando per eorum terras ipsos transire contigerit, necessaria vitae deposcere*, prout in eodem libro *b* continetur. Quae concessiones parum deseruiunt, nisi ad pacandos scrupulosorum animos: certum est enim, quod propter salutem animae possumus secũdum ius *c* commune cum excommunicatis communicare, quamuis interponantur nonnulla alia verba, vt commodiùs intentum persuadeatur, quod solùm Gregorij Noni concessio indulgebat. Certum est etiam, quod non incurrit excommunicationem, qui participat cum excommunicato propter magnam necessitatẽ propriam, vel excommunicati, vt quia alterius eleemosyna eget, vt in quodam Canone *d* determinatur.

a In 1. imp. f. 20. & in 2. fol. 22. conc. 3
b In 1. imp. f. 56. & in 2. f. 140. conc. 317
c c. respõs. & c. cum volunta te de sen.
d c. quoniam multos 11. q. 3.

Ex quibus infertur, catholicos Galliae, aut Germaniae, aliorumque regnorum, qui cum haereticis manifestis, & palam se haereticos asserẽtibus, in eorum prouincijs participant in externo cõuictu, non peccare, & excusari propter necessitatem, & propter consuetudinem, quae dicitur optima legum interpres, quae consuetudo cum sciatur, & toleretur à summis Põtificib. qui propter eorũ multitudinẽ nõ audent procedere contra eos, excusat catholicos illa vtentes, vt tenet Nauarrus. *e*

e Na. in man. c. 9. n. 6. & c. 27. nu. 35.

Vnde infertur intellectus ad concessionem Eugenij Quarti, qui concessit, *Quod si tempore nostro contigerit (quod absit) schisma, possint fratres Minores participare cum schismaticis, neque teneantur fratres recedere à suis locis. Et quod quotiescunque dixerint orationem, Deus omnium fidelium, & c. pro vero Papa habeant centum dies indulgentiae.* Ita habetur in Ordinis Supplemento. *f* Haec enim concessio, quantum ad primam eius partem, ius continet commune, cũ secũdum ipsum liceat cum excommunicatis, schismaticis, propter necessitatem communicare, iuxta superiùs allegata.

f Fol. 93. conc. 291.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat communicare cum publicis excommunicatis.

RESpondeo dicendo, quod Eugenius IV. Concessit *fratribus Minoribus obseruantibus, quod non teneantur euitare excommunicatos nisi nominatim sint a iudice denunciati, & euitentur, & à clero, & populo, & sic quod non teneantur euitare excommunicatos nisi quando in communi euitantur, & quod idem sit de interdicto, & de obseruatione cuiuslibet censurae Ecclesiasticae.* Ita habetur in libro Monumenta *g* Ordinis, & in Supplemento.

g In 1. Imp. f. 61. & in 2. fo. 6. con. 75. & in supp. fo. 95. con. 312.

Aduertendum autem, quod hodie tam per constitutionem Concilij Constantiensis, quae magis recepta est, quàm Basiliensis, vt refert Couarruuias, *h* nullos tenemur vitare excommunicatos, nisi in duobus casibus. Primus est, si sint nominatim denuntiati, & excommunicati. Secundus casus est, si percussores clerici sint adeo notorij per operis euidentiam, vt factum nequeat aliqua tergiuersatione celari, atque nulla valeat excusatione excusari, prout post Decium *i* tradit Sotus, & vt receptum tradit Nauarrus, & author Catechismi.

h Cou. in cap. Alma mat. 1. p. § 2. nu. 9. er. super est.
i Decius in c. nobis nu. 21. de exce. Soto in 4. d. 22. q. 1 art. 4. Nau. c. 9. art. nu. 6. & c. 26. n. 26 & c. 7. nu. 35.

Pro cuius casus explicatione notãdum est, quod notorium dupliciter consideratur. Primum enim est iuris, secundum facti: iuris dicitur, quando percussio fuit facta occultè, & secretè, tamẽ deductum est delictum in foro contentioso, & lata est super eum sententia excommunicationis, vel quia ipsemet percussor confessus est delictum, vel quia erat conuictus: & talis percussor dicitur publicus notorietate iuris, & per consequens est euitandus Notoreitas verò facti dicitur illa, cuius percussio est adeo manifesta, vt nulla possit tergiuersatione celari, scilicet, probabiliter, quando ita est deprehensus quis in crimine, vel ita delictum patens est certum omnibus, quod non est locus inficiationi, vt quia publicè quis tenet concubinam, vel eius delictum est notorium maiori parti ciuitatis, vel villae, oppidi, collegij, vel viciniae. Ita Nauarrus *K* post Panormitanum. Vnde ipsemet Nauar. *l* consuluit, religiosum esse publicè excommunicatum censendum, & ita vitandum, qui coram maiori parte conuentus clericum à sede expulit, vel brachio violenter extraxit. Vnde licet ego viderem fratrem percutere coram me clericum, non tamen teneor illum euitare, donec publicè sit notorium ad modum supradictum.

K Nau. ca. 13. nu. 55. Pano. in d. c. vestra.
l Na. li. 5. cõsil. tit. de sen. excom. consi. 40.

Nolo autem in hac materia excommunicationis ampliùs immorari, multa enim, cum sit materia generalis, videbit lector in his tractatibus, & vt ea faciliùs possit indagare, ad indices copiosos: quos Deo duce in medium adduximus, & adducemus, recurrat. Et in particulari ad tractatum copiosum, & satis elaboratum doctissimi Ioannis Bannes de Frechilla, Primarij sacrorum Canonum professoris in hac Salmanticensi vniuersitate, quondam studiosissimi condiscipuli, in quo tractatu multa scitu digna de excommunicatione, & censuris ecclesiasticis edidit.

QVAESTIO LXII.

De exemptione religiosorum à tribunalibus saecularibus, in viginti articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur viginti.

1 *QVid, & quotuplex sit exemptio.*
2 *Quo iure sint exempti ecclesiastici, & regulares & eorum bona.*
3 *Vtrũ iudices saeculares possint sequestrare, propria authoritate, triticum commendatorum ordinum militarium, in tempore maximae necessitatis.*
4 *An reditus temporales ecclesiarũ, & monasteriorũ possint exigi contra debitores laicos coram iudice ecclesiastico.*
5 *Vtrum religiosi pro causa ciuili possint conueniri coram iudice ecclesiastico, aut saeculari.*
6 *Vtrum monachus possit capi à iudice saeculari, aut ecclesiastico pro debito ciuili, si post debitum monasterium ingrediatur.*
7 *Vtrum praelati ecclesiastici possint habere iurisdictionem temporalẽ exemptam a dominis saecularibus.*
8 *Vtrum conueniens sint Episcopos, & Abbates aliquorum monasteriorum habere iurisdictionem tẽporalem actualem exemptam.*

9 *Vtrum*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit exemptio.

RESpondeo dicendo, quod exemptio importat libertatem, siue sit à potestate sæculari, siue à potestate ecclesiastica, & sic exemptio, de qua loquimur, est quędam liberatio à potestate ordinarij inferioris à Papa stante subiectione immediata ad Romanũ Pontificem, exẽptus autem est, qui exemptione potitur, siue qui nõ subest iurisdictioni ordinarij, prout notatur in iure, *a* cũ solus Papa, vel legatus à latere possit cognoscere de causis contra exemptum, & non alij legati, vt decernit Ius. *b* Vnde definiunt sacri Canones, *c* quod eximere est propriũ Sedis Apostolicæ: & tradit Ioannes Andræas, tradit etiam, & declarat Quintilianus Mandosius.

Quædam autem exemptio est personalis, qua eximuntur personæ à quocunque iudice sæculari, vel Ecclesiastico; ita vt à nullo legato etiam sedis Apostolicæ, vel iudice delegato, iudicari, excõmunicari, interdici, vel suspendi possit. Quædam vero localis, quæ fit loco, idest ecclesiæ, vel monasterio: quædam verò est vniuersalis, qua scilicet ecclesia, vel persona cum vniuersitate iuris spectat ad Papam, ita vt Metropolitanus, & diœcesanus nihil iuris habeat in exempta. Quædam verò particularis, qua eximitur in parte, videlicet tantùm in certis casibus, vt si fortè aliqua ecclesia quantũ ad hoc est exempta, vt nullus Episcopus, vel Archiepiscopus possit in ea diuina suspendere, sicut in sua diœcesi, & aliàs ei exhibeat reuerentiam, & honorem. Ita quædã glossa. *d* Denique exemptio potest considerari quoad personas, & quoad Ecclesias, & quoad res Ecclesiasticas, & regulares, quæ ad dominium sedis Apostolicæ pertinent; quę materia licet sit quotidiana non tractatur à iurisperitis, nisi breuiter, & sparsum in varijs locis, & in his parum, & non vt decet, vt ait Marianus Socinus. *e*

a c. cũ persona de priuil. li. 9.
b c. post translatio. de offic. deleg.
c 2. frater. 16. q. 1. ea. nũc vero 6. q. 3.
d Gloss. in cle. attẽdentes de stat. monach.
e Socin. in ca. recepimus. n. 82. de priuil.

ARTICVLVS II.

Quo iure sint exempti ecclesiastici, & regulares, & eorum bona, à iurisdictione sæculari.

RESpondeo dicendo, doctrinam esse manifestã multis Conciliorum, & Pontificum Decretis *f* confirmatam, non licere secularibus Iudicibus de personis, aut de rebus clericorum iudicare: immo, & Iura Cæsarea hoc decernunt, & de hoc nemo vnquam dubitauit. Controuersia autem Doctorum consistit in hoc, an exemptio clericorum, & Regularium a potestate seculari sit Iuris diuini, neque vnquam licuisse Principibus secularibus in eos, & in eorum bona temporalem iurisdictionem exercere. Et partem affirmatiuam tenet quædam Glossa, *g* & eam sequuti sunt multi, quos refert, & sequitur Menchaca asserens communem esse sententiã; eandem confirmant Alfonsus Azeuedo, Reginal. & Perez. Qui omnes fere affirmant verè hanc sententiam multo receptiorem esse, quorum fundamenta præcipua sunt illud Psalmi *h*, Nolite tangere Christos meos: & illud Mat. *i* filii ergo liberi sunt. Et sacri Canones *K* hoc iuri diuino tribuunt, & referũt testimonium Imperatoris Constantini id ipsum profitentis. Et vltra argumenta ab hac communi opinione adducta, illud etiam adduci potest, quod in primitiua Ecclesia non solùm clerici, sed Christiani omnes ab Ecclesia iudicabantur, vt constat ex authoritate Diui Pauli *l*, & in sacris Canonibus refertur, vbi notant Glossa, & Præpositus, & notat Abbas: tandem & communem adiuuat, quod clerici ratione ordinis clericalis consecrantur, & religiosi ratione professionis Deo dicantur. Vnde quẽadmodum aliæ res sacratæ materiam, & formam aliàs habentes temporalem, ratione consecrationis inter spiritualia connumerantur, & a potestate seculari eximuntur, sic videtur de clericis, & religiosis dicendum, & huc pertinet, quod scribit Nauarrus. *m*

Sed contrariam opinionem, scilicet quod clerici, & monachi eximantur a potestate seculari legibus humanis, tenuerunt viri grauissimi, quos refert, & sequitur Gouarruias *n*, & ex Theologis Diuus Thomas, Medina, Victoria, qui diligenter huius opinionis fundamenta congerunt, & illud vnũ sufficere arbitramur, quod nulla sit hodie lex diuina obligans, nisi naturalis, & super naturalis Euangelica; lex autem scripta veteris testamenti iudicialis, & cæremonialis, per passionem Christi domini extincta est, vt uidere licet apud Diuum Paulum, *o* & in aliquibus sacris Canonibus, & explicant Diuus Thomas, & Sotp, & Couarruuias. At verò neque lege naturali hæc exemptio præcepta videri potest, quia non est de primis principijs, quæ Diuus Thomas *p* communes conceptiones appellat per se notas, neque est conclusio de primis principijs proxima immediatè ab ipsis collecta, nemo enim nisi in lege humana definiret, ita in lege naturæ sacerdotes a seculari iurisdictione esse exemptos. Nec insuper huiusmodi exemptio est de lege Euãgelica, quæ vt ait Diuus Thomas *q* nulla alia præcepta cõtinet, nisi naturalia, seu moralia, quæ ad fidei articulos, & sacramenta pertinent, inter quæ huiusmodi exemptio non reperitur, nec locus aliquis, vnde fideliter colligatur. Illud enim Matthæi eo pertinet; vt Christus Dominus, qui secundum diuinam, & humanam generationem Regis erat filius, ex

f c. diligenti. de for. cõp. c. a. si cleric. de iud. c. 1. cũ se. 11. q. 1. Aut. statuimus de ep. & clericis.
g Gl. v. & discussi in ca. si Imperator 96 d. Mench. de succ. creat. §. 22. n. 58. Azeue. li. 1. noua cõpila. ti 3. li. 6. Reginal. de vrils eccl. li. 1. post princip. Perez li. 3. or. ti. 1. l. 2. ver. quaro.
h Psal. 140.
i Mat. 17.
K d. c. Imperator & c. continua. 11. q. 1. c. quanquam de vsur. lib. 6. l c. ad cor. & c. relatũ 11. q. 1 Abb. in c. qualiter nu. 7. de Iud.
m Nau. in ca. nouit. not. 6. n. 6. de iudic.
n Cou. li. pra. qq. c. 31. nu. 1. D. Thom. in Pau. ad Roma. 13. Medin. de rest. quæ. 5. in Prin. Victoria d. potest. ciui. nu. 2.
o Paul. ad Heb. 7. c. translato de const. & in ca. vnic. de purif. post pa. Th. 1. 2. q. 104. art 3. & 2. 2. q. 83. art. 1. Soto li. 2. de iust. q. 1. ar. 6. 4. Cou. varia. resolut. l. 1. c. 17 n. 2.
p Tho. 1. 2. q. 94. ar. 3. 4. 5.
q Tho. 1. 2. q. 108. ar. 2.

legibus humanis, & consuetudine Regum temporalium, ostendere volebat se immunem esse à tributis. De reliquis autem sacerdotibus, & Ecclesiasticis, locus ille non intelligitur in hoc sensu, vt ibidem sacri authores notant. Illud etiam in confirmationem huius sententiæ facit, quod si in lege diuina fuissent exempti, Catholici Imperatores post tot annos de illis non iudicassent, vt constat ex toto titulo de sacrosanctis Ecclesiis, & ex toto titulo de Episcopis, & Clericis: nec sũmi Pontifices, quibus illi erant obsequentissimi, hoc paterentur, nec priuilegia Imperatorum pro hac exemptione adducerent, pro vt adducit D. Gregorius, *a* Nec rursus Catholici Pontifices ab Imperatoribus hanc exemptionem postulassent, vt colligitur ex quadã Authentica *b* fundamenta verò prioris sententiæ optimè diluunt Medina *c* & Victoria.

Pro quorum resolutione notandum est primò, clericos, vt nonnulli aiunt; dupliciter posse considerari, vel quatenus clerici sunt, id est, ministri diuinorum, vel quatenus, Reipublicæ ciues. Primo modo legibus diuinis à potestate seculari sunt exẽpti; posteriori verò eisdem subiiciũtur, sicq; Doctores prædicti has contrarias opiniones componunt, quo pacto aliqui affirmant omnes Christianos, quatenus tales sunt, hoc est in his, quæ ad fidem, & catholicam religionem pertinent, ab Ecclesia, lege Diuina esse iudicandos; quatenus verò ciues, & membra Reipublicæ secularis, à potestate seculari, vt colligitur ex Turrecremata, *d* & ex traditis à Nauarro.

Sed licet hæc distinctio bonum habeat sensum, in quo defendi poterit, quæstionem tamen nimis inuoluit, & innuit exemptionem hanc personarũ esse, non rerum, aut causarum, quæ legibus diuinis competit, atq; ideo melius dicendum videtur, in Clericis, & in Ecclesiasticis duas bonorum species reperiri. Alia enim sunt bona spiritualia supernaturalia per essentiam, per causam, per effectum, & per connexionem, omnesq; causæ, & controuersiæ ad eas pertinentes, prout docent D. Thom. *e* & omnes Theologi. Alia sunt exterioris ordinis, vt vita, fama, & diuitiæ. Bona autem spiritualia, & quæ pertinent ad Diuina mysteria, & eorũ cognitio, siue in ecclesiasticis, & clericis, & regularibus, siue in laicis considerantur, lege diuina a iudice seculari eximũtur, & ecclesiastico referuntur, vt quidam Canones *f* expresse dicunt: & hæ potestates per suos fines & obiecta distinguuntur. Vnde necessario omnia spiritualia, quæ in finem supernaturalem immediatè ordinantur, ecclesiasticæ subsunt potestati, vt bene probat Victoria, *g* & Albertus Pigius: Bona autem temporalia siue etiam in ecclesiasticis, siue in laicis considerentur per se, & ex natura rei potestati seculari subsunt, vt constat ex dictis in superiori præludio, & patet ex eo, quia bonorum natura ex qualitate possessoris non mutantur, vt in simili ait *h*. Diximus autem siue in clericis, siue in laicis, quia exemptio hæc, quæ competit clericis iure diuino, rerum, & causarum est, non verò personarum, licet autem hæc bona temporalia Ecclesiarum, & clericorum natura sua potestati seculari subdantur, potest tamen Ecclesia omni Imperatorum priuilegio cessante clericorum causas criminales, & ciuiles ad prædicta bona temporalia pertinentes ecclesiastico iudicio reseruare. Cùm enim a Christo Domino Petro, & successoribus spiritualis potestas data sit, quæ nihil aliud est, quam facultas a Christo Domino Ecclesiæ generaliter concessa; & immediatè super naturalia primo principaliter respiciens, vt colligitur ex Ioanne Gersone, *i* & Nauarro, & tota hæc potestas ad vitam spiritualem, & æternam beatitudinem ordinatur, quemadmodum potestas naturalis, & cuiusuis hominis mandatum ad ea trahũtur, quæ ad aliud mandatum explicandum necessaria sunt, & opportuna, vt colligitur ex Iure *K*, sic potestas hæc supernaturalis omnia illa comprehendit, quæ ad gubernationem Reipublicæ in spiritualibus Ecclesiæ necessaria videbuntur, & ideo in finẽ supernaturalẽ iure suo de temporalibus disponit, Reges suos aliquando priuat, vt patet in iure, *l* seculares leges spirituali saluti subditorum perniciosas abrogat, vt dicitur in quadam Decretali, *m* causas alias temporales ab Ecclesiasticis iudicibus definiri iubet vt iubetur in alia Decretali *n* & obseruat post alios Victoria, *o* Nauar, Soto, Simancas, & Couaruuias, & eadem de causa, & eadem potestate iustissimis de causis Ecclesia clericos, & eorum bona temporalia Ecclesiastico iudicio reseruauit. Et huius exemptionis plures rationes ex Sacris Canonibus colliguntur. Prima, ne ministri Ecclesiæ quos Deo, & diuinis vacare conuenit, per potestatem sæcularem aliquando à diuinis ministerijs alienẽtur, & prophanis muneribus obstringantur. Et hæc ratio colligitur ex D. Paulo *p* & ex aliquibus sacris Canonibus. Secunda, ne sacerdotalis Maiestas, quam maximè venerari oportet, inter laicorum cætus quodammodo vilescat, & nimia consuetudine parui fiat. Hæc ex alio colligitur Canone, *q* Tertia ratio est ne Clerici, qui animarum parentes sunt, & magistri, à filijs, & discipulis iudicentur, vt ex alijs canonibus satis *r* patet.

Ex quibus colligitur resolutio ad id, quod in principio quæstionis proposuimus ventilandum, & sic dicimus, quòd religiosi, cum inter personas Ecclesiasticas computentur, in iure diuino à iurisdictione sæculari sunt exempti; bona autem temporalia Monasteriorum natura sua potestati seculari subijciuntur, sed Sede Apostolica sic disponẽte, ea omnia potestate sæculari exẽmit, cum ipsi Monachi, sicut clerici, in sortem Domini sint vocati, iuxta Sacros Canones, *s* & tradit D. Chrysostomus, & decisio Pedemontana; & hac ratione multis generalium Conciliorum, & antiquorum Pontificum Decretis in primordijs religionum ipsi monachi Episcopis fuerunt subiecti, & à sæculari iurisdictione disgregati, vt per multos Sacros Canones *t* notant Hugo, & Præpositus, dum aiunt, quod si monachus in figuram iudicij conueniat coram Episcopo iure communi conueniendus est, sin autem extra iudicij figuram, & secundum regulam, coram suo Abbate: eandem sententiam protulerunt multi alij quos refert, & sequitur Paulus Fuscus, *u* adeo quod viri grauissimi tenuerunt, quod non sunt iure communi, sed tantùm ratione priuilegij exempti à iurisdictione Episcoporum, de quo infra erit nobis sermo.

a Cap. de persona. 11. q. 1.
b Auth. vt clerici. apud proprios episc. co. 96.
c Medina & Victoria vbi sup.
d Turre. in c. cũ ad verum nu. 96. d. Na. d. n. 6.
e Tho. 2. 2. q. 100. et theol. in 4. d. 25. q. 1.
f D. c. ad verũ & c. duo sunt eadem d. & c. solitæ de mai. & obedi.
g Victo. vbi s. Pigius lib. 4. eccl. Hierar. c. 1.
h L. 1. § etsi is q. de vsufr. (?)
i Gerson de potest. Eccl. con. 1. Na. in d. c. noui notab. 3. n. 87.
K Cap. prat. de offi. del.
l Cap. grande de suppl. neglig. Pral. l. 6.
m Cpa. vlt. de prascrip.
n Cap. prudentia de donao. inter vir. & vxor.
o Victor relec. 1. de potest. Eccles. 2. p. ca. 7. Nau. d. notat. 3. n. 83. Sot. de iust. li. 4. q. 4. art. 1. Sim de cathol. instit. c. 44. Cou. in reg. pecca. 2. p. § 1. n. 1. 2. Ad cor. 2. ca. 1. & 2. nec. leg. mo.
p Capit. esto subditus 95. dist.
q C. si quis dubitet & c. denique 96.
r Ca. duo sunt 12. q. 1. Chri. in Pal. ad Roman. 3. decis. Pedemõt. 30. nu. 1.
s Ca. eccl. cap. quia v. 1. q. 3. c. monacl. 1. c. cog. 8. q. ca. 2. non semel eadem. q. c. de pe. v. si quis contra 12. q. 1. & vbi glo. 2.
t Hugo & Præpositus. nu. 9. glo. 1. in ca. 1. n. 18. q. 2.
u Fuscus de visi. l. 2. c. 17. nu. 10.

ARTICVLVS II.

Vtrum iudices sæculares possint sequestrare propria authoritate triticum Commendatorum Ordinum militiarum tempore maximæ necessitatis.

RESpondeo dicendo, quod Commendatarij Ordinum militiarum habẽt suos proprios iudices, qui sunt eorum superiores, & sic sunt exempti à quibuscunq; alijs iudicibus in causis Ciuilib. & criminalibus, & ideo videtur eorum triticum Decimarum, & prouentuum suarum præceptoriarum

rum non posse à iudicibus sæcularibus sequestrari, sed cum tẽpore necessitatis priuilegia maxima frangantur, imò obligatio multorum præceptorum tūc locum non habeat, videtur in hoc casu contrarium dicendum, & pro hac parte facit quædam nouæ cõpilationis lex *a* dum dicit, *y porque por experiencia se ha visto, que las personas, que tiennen, el dicho pan poniendose tassa lo esconden ny encubren y nolo quieren vender, de que resulta auer falta, mandamos á los Corregidores, y Gouernatores, y alcades, y otras qualesquier Iusticias, y iuezes cada vno en su iurisdiction que entendiendo por los registros que se han hecho, y por las otras vias, y maneras que conuengan los que tiennen el dicho pan para lo poder vender comando si les pareciere consigno para esto dos regidores, y otras dos personas del lugar hagan repartimiento por las personas de qualquier qualidad, estado, o condicion, preeminencia, o dignidad que sean, ansi clergios, y personas Ecclesiasticas, como Comendadores; &c. y les manden y a premien à que lo vendan, segun les fuere por ellos repartido, y que las personas à quien se repartiere sean obligados à lo vender luego à las personas, que lo quisieren comprar.*

a L. 1. tit. 25. li. 5. noua compila.

Et attenta hac lege, quæ iustissima profectò videtur tempore necessitatis imminentis, ne Respublica famè pereat, cùm nisi subueniatur huic necessitati, redundaret etiam in damnum Ecclesiæ, videtur, inquam, quod possint Iudices sæculares compellere dictos Commendatarios relicto sibi tritico necessario pro alimonia, & sustentatione suarū familiarum, reliquum, quod habent, egentibus vendant pretio taxato per dictam legem, vnde si cogere licitè possunt, prout tradit Mexia, *b* ergo & sequestrare triticum possunt, aliàs enim illusoria, & frustratoria coactio esset, cum possent, qui cogendi sunt abscondere triticum, aliisque cautelis vti.

b Mexia de tax. pan. nu. 64. fol. 21. & 22.

At Gutierez *c* hanc opinionem quoad Ecclesiasticos cum grano salis (vt ita dicam) amplectitur dicens, posse rectores sæculares dictum triticum sequestrare, dummodo in procedendo, & exequendo obseruent ad vnguem formam traditam, atque præscriptam in dicta lege Regia superiùs allegata, & ad hoc seruanda sunt sequentia, quæ ex dicta lege colliguntur. Primum, quod sit, atque immineat necessitas, & magna indigentia tritici. Secundū quod habita ratione sumptus familiæ suæ, & cæterarum personarum, quibus prouidere ipsi Commendatarij teneantur, veluti pauperum, parentum, & aliorum consanguineorum egentium, & hospitum, arbitrentur ipsi Iudices, quod quantumcumque fuerit iustum, relinquatur ipsis Clericis potiùs plusquā minùs necessario, ne aliàs postea ipsi Commendatarii cogantur maximo suo sumptu cōparare, quod postea sibi defuerit, cum id habeant ex suis Ecclesiasticis reditibus.

c Gutier. li. 1. pract. qq. q. 13. nu. 3.

Tertium, quod sibi offeratur verè, & realiter pretium iustum taxatum ab eadem Regia Pragmatica.

Quartum, quod antequam ab eis triticum auferatur, ipsis dictum pretium offeratur. His enim seruatis, minimè ipsis Commendatariis fit iniuria manifesta, ratione cuius possint creare conseruatorem ad suæ exemptionis defensionem, neque Rectores sic facientes incidunt in excommunicationem Bullæ cœnæ latam contra illos, qui iurisdictiones, seu fructus reditus, & prouentus ad Ecclesiasticas personas ratione monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum per eos obtentorum pertinent, vsurpant, vel surripiunt, seu quauis occasione, vel causa sine Romani Pontificis expressa licentia sequestrant: seruatis enim superiùs notatis non fit contra tenorem dictæ Bullæ, non enim dictum triticum occupant, & vsurpant propria authoritate, sed authoritate legis naturalis id in hoc casu permittentis. Si autem non seruantes supradicta dictū triticum intrepidè sequestrant, incidunt in dictam Censuram, & vt excommunicati possunt per iudicem Ecclesiasticum declarari, sicut affirmat Gutierrez, se in casu contingenti vidisse, & negotium, per viam violentiæ fuisse delatum ad Regiam Cancellariam Pintianam, postea tamen remissum fuit ad Iudicem Ecclesiasticum, & hoc iure optimo potest conseruator seruare.

ARTICVLVS IV.

An reditus temporales Ecclesiarum, & Monasteriorum possint exigi contra debitores Laicos coram iudice Ecclesiastico.

RESpondeo dicendo, quod in quadam nouæ cōpilationis lege *d* cauetur, *Que las Iglesias, y monasterios, Clerigos, y Capellanes del Rey, que tuuieren priuilegios de los Reyes de mercede, olismonas, o dineros, o de otros derechos,* quæ non possunt super eis, & ab his dependentibus conuenire Laicos receptores, Regios conductores, & alios collectores coram iudicibus Ecclesiasticis, sed coram iudicibus sæcularibus Regiis sub pœna amissionis sic concessorum. Quod etiam ad literam cauetur in alia nouæ compilationis lege, *e* quas leges validas esse, nec Sacris Canonibus contrarias testantur Menoch. *f* Lassarte de Moli, & Gutierrez; & nimirum quia hi reditus fuerunt dati dictis piis locis sub conditione, quod eorum petitio apud Iudicem sæcularem proponeretur, & non fuerunt dicta bona facta spiritualia. Vnde si Ecclesiasticæ capellaniæ, monasterium, vel Hospitale sint fundata ex reditibus temporalibus, cum consensu, & authoritate Episcopi, ordinarii loci, vel postea confirmata; Ecclesiæ Capellanus, & œconomus dictæ Ecclesiæ, Monasterii, vel Hospitalis potest conuenire laicos prædictos annuos reditus soluere debentes coram iudice ecclesiastico, prout in terminis tenet Azeuedo *g* dictæ enim nouæ compilationis leges solùm loquuntur in gratia, & donatione à Rege prædictis locis piis, & clericis factis, tunc enim bona illa non amittunt suam propriam naturam temporalitatis, ita vt in alteram diuersam transeant. Præterea cum gratia illa facta sit à Rege, meritò vt ab eo lege lata auferri potest, si eius iurisdictio super illam concernens illudatur.

d L. 1. ti. 1. li. 4. noua compila.

e L. 10. tit. 7. li. 9. compila.

f Menoch. de succe. crea. §. 26. n. 66. Lasarte. de Moli. de decim. vend. cap. 18. nu. 9. Gutier. lib. 3. pract. q. 27.

g Azeued. in d. l. 1.

Nec obstat, quod actor sequi debeat forum rei, nam hoc procedit in temporalibus, non autem in spiritualibus, aut saltem spiritualibus annexis, cuiusmodi sunt dicti reditus, super quibus authoritate Episcopi, aut ordinarii fuit fundata Capella, Hospitale, vel monasterium; sunt enim prædicta bona tēporalia, in spiritualia, vel spiritualibus annexa commutata, vel transfusa: imò ait Gutierrez *h* idem esse dicendum in annuis reditibus postea de nouo emptis in locum aliorum, qui fuerunt redempti, cum in eorum locum subrogentur, ac proinde debeant sapere eorum naturam, subrogatus enim sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.

h Guti. vbi sup.

Verum est tamen, quod si monasterio dicti reditus debeantur, & debitores nollint soluere irrogando iniuriam ipsi Monasterio, possunt coram Iudice conseruatore conueniri, prout latè in primo tomo *i* remanet dictum.

i 1. tom. q. 65.

ART.

ARTICVLVS V.

Vtrum Religiosi pro causa ciuili possint conueniri coram iudice ecclesiastico, aut sæculari.

RESpondeo dicendo, quod si religiosus de crimine extra claustra commisso, vel intra, vbi ab alio, qui subditus nõ sit eiusdem Abbatis, fuerit accusandus, secũdum opinionem aliquorum doctissimorum virorum, Episcopus adeundus est iure communi, licet secundum priuilegia aliter dici debeat, vt supra iam remanet declaratum. At hi omnes vno ore fatentur, quod si causa ciuilis fuerit controuersa, monachum neque conuenire, neque cõueniri posse coram Episcopo, quia Abbatis quasi seruus, aut filius familias potestati subest, tũ etiam quia proprium nihil habet, & quasi mortuus sæculo reputatur, vt tradunt Iura *a* & faciunt tradita per Petrum de Vvaldis, Couarruuias, & Menchaca, & ita monachum neque ciuiliter agere, nec conueniri posse resoluunt quædam glossæ, *b* Speculator, & Capella Tholosana: verum si monachus causa studij de licentia Abbatis absens sit, vel in curia, vel in aliquo quouis ad negotia monasterij missus fuerit, poterit tanquam procurator nomine monasterij conueniri, quoniam dum eum mittit, omnia ei concedere censetur, quæ ad illud negotium commodè peragẽdum fuerint necessaria, ex regula cuiusdam Decretalis, *c* & quemadmodum filius familias eisdẽ causis agit, & conuenitur, sic etiam monachus potest conueniri, argumento *d* cuiusdam legis, vbi notant Glossa, & Bartolus, & tenet Baldus cum Doctoribus cõmuniter, Bolognious, & Horatius Lucius: & hæc est absque dubio vera, & recepta sententia, intelligenda tamen, si tria simul concurrant, scilicet licentia Abbatis, contractus, aut debitum moderatum, iuxta negotij qualitatem boni viri arbitrio, ita vt in tanto mandato monasterij videatur comprehendi. Item si Abbas, & monasterium longè absint, nec possint commodè conueniri; cum enim ex tacito mandato nomine monasterij conueniatur, si aliquod ex supradictis tribus deficiat, nec agere possunt, nec conueniri ciuiliter. Conueniendi autem sunt in hoc casu coram Iudice ecclesiastico, cum enim conueniantur ex actione quadam personali nata ex obligatione personali ab ipsis inita, nimirum si conueniri debeant coram iudice ecclesiastico, tanquam personæ ecclesiasticæ obligatæ. Quod verò attinet ad Abbates, & Monasteria, nulli dubiũ fuit ab Episcopis iure communi debere iudicari, vt aliqua Iura *e* satis innuunt: quod ea ratione ostenditur, quia cùm à suis Monachis iudicari non possint, argumento aliquorum Canonum *f* oportebat, vt ab Episcopis iudicarentur, nec expectaretur Romani Pontificis iudicium. Quod si Monasterium similiter conueniatur proculdubio neque iure communi, neque iure speciali Abbas Iudex esse potest, vt vnanimi consensu supradicti authores volunt: & idem erit de alijs vniuersitatum, aut collegiorum Rectoribus dicendum, quia cum collegia sua defendere teneantur, vt dicitur in iure, *g* & ipsi quasi partes ad iudicium vocentur, fieri non potest, vt ipsi simul sint iudices, & actores, vel rei.

Neque supradictis obstat priuilegium Clementis IV. dicentis, quod fratres Minores neque ratione delicti, neque ratione contractus, seu rei, de qua contra ipsos fratres ageretur, possint coram locorum Ordinarijs conueniri, neque illi quoad hoc suam in ipsos iurisdictionem exercere decernens irritum, & inane quicquid secus factum, vel attentatum fuerit, vt in libro Monumenta *h* ordinum continetur. Quàm concessionem Sixtus IV. confirmauit, & latè in marimagno Carmelitarum *K* & prædicatorum *l* & Augustiniensium *m* habetur. Nam respondetur, quod supradicta priuilegia, & similia Regularibus concessa sunt fortè limitanda, vt procedãt, quãdo adsunt Iudices Regulares, coram quibus ipsi monachi, pro debitis Ciuilibus possint conueniri: at vbi sunt tales iudices, quia longissimè absunt, & ad eos non possunt creditores sine maximo eorum incõmodo adire, ego intelligo prædicta priuilegia locum minimè habere posse, non enim priuilegia cum magno tertij nocumento concedũtur, neque censentur concedi. An autem monachi possint conueniri coram iudice sæculari, latiùs infra hac quæstione dicetur.

a Ca. nullam c. non dicatis. 12. q. 1. Auth. C. de sacr. ecc. Vval. de can. epis. q. 14. nu. 9. Coua. in c. 2. nu. 2. de test. Mench. creat. §. 10. nu. 150

b Glo. v. aut Monachũ in c. deper. 11 q. 2. gl. in l. 2. v. nõ possunt. ff. de in ius vocan. specu. ti. de sta. Monach. in prin. Capel. Tolos. q. 25.

c Ca. præterea de offi. de lega.

d l. si longius 28. §. fin. ff. de iud. vbi gl. & Bart. in fine. Bal. in auth. habita n. 24. C. ne filius pro patre, & ibi Bolo. num. 214. Horatius de priui. scholariũ priui. 74.

e Cap. ad monasterium. c. Abbates in prin. 18. q. 2.

f c. Omnes. 2. q. 7. & c. omnes. 6. q. 1.

g Cap. edocert de sacram.

h in 1. impr. fol. 59. & in fol. 142. conc. 312.

i In 1. impr. fol. 60. & in 2. fol. 144. conce. 347.

K In 2. impr. fo. 161. conce. 384. fol. 187. concess. 479.

l in 2. imp. fo. 239. concess. 570.

m in 2. imp. fol. 148. conc. 610.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Monachus possit capi à iudice sæculari, aut ecclesiastico, pro debito ciuili, si post debitum monasterium ingrediatur.

RESpondeo dicendo, quod monachus non potest ob debitum ciuile capi, nec incarcerari, authore Baldo, *n* & tenent Abbas, & Suarez, illud tamen notãdum, quod si quis in fraudem creditorum ingrediatur monasteriũ, non est recipiendus ad monachatum, quoniam non ducitur bono spiritu, sed vt defraudet creditores, & otio indulgeat, vt docent Innocentius, *o* & Abbas. Si tamen ingrediatur Monasterium in fraudem, ait prædictus Abbas, quod ipsum monasterium satisfacere debet creditoribus, quatenus ex bonis monachi ad se peruenit, argumento aliquorum iurium, *p* & tradit Baldus tractans, an sint deducendæ expensæ necessariæ ad alendum monachum. Hæc procedunt quando debitor ingreditur religionem, antequam creditor illum capiat, vel executionem aduersus illũ faciat, non si post hæc ingrediatur monasterium. Idem dicendum est de clericis, qui post capturam suscipiũt ordines sacros, vt ait idem Abbas, quia si cum esset laicus, creditor illum in carcerem coniecisset, vel in seruitium accepisset, fiat clericus, clericatus videtur in fraudem susceptus, nec clerico prodest priuilegium clericale, & potest conueniri coram iudice sæculari. Ita liquet ex distinctione Ioannis *q* Andreæ, & Abbatis, & ex alijs, quos refert & sequitur Baeca. Hæc de iure communi inuenio decreta. At secundum constitutionem Sixti V. de qua infra de nouitiorum receptione dicemus, quæ prohibet nouitios ad religionem recipi antequam de eorum vita, & moribus fiat exacta inquisitio, & an aliquibus debitis sint obnoxij, &c. quibus non discussis, professio nullius est momenti, & valoris, quæ si non valet, certum est, quod apud suos iudices possunt præfati nouitij de prædicto debito ciuili conueniri.

n Bal. I Aut. causa quæ sit cum monach. col. 2. num. 3. vi. 4. l. considerandum. C. de epis. & clericis Abb. in c. cum 1. & à num. 77. de re iud. Suarez in c. 2. de los gouuernes q. 1. col. 6. vers idem dicend. de monach.

o Innoc. in c. vni. de oblig. ad ratio. & c. ibi Abbas co. penul. v. tertia fuit.

p c. si qua 19. q. 2. Bald. in Auth. quæ sit cum monach. col. 2. num. 3. v. 4 C. de epi. & cler.

q Andrea. & Abb. in ca. 1. & deposi. & Baeca, de inope debitore ca 17. nu. 22.

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati Ecclesiastici possint habere iurisdictionem temporalem exemptam à superioribus sæcularibus.

RESpondeo dicendo, circa præsentis articuli quæstionem duas opiniones satis diuersas inter Doctores inueniri: prima est, quod potestas ecclesiasti-

clesiastica non se extendit ad iurisdictionem temporalem, nisi in quantū ipsa temporalis iurisdictio est ad spiritualem necessaria, aut eam concernit, Et hanc opinionem tenuerunt glossator *a* decreti, & Baldus vocans tam maximam legistarum, Marāta, Aufterius, decisio Pedemontana, Duarenus Naua. Couarruuias, Soto, Alfonsus Guerrero, Gregorius Lopez, Franciscus de Vargaz, Antonius Gomez, Montaluus Auiles, Menchaca, Turrecremata, & alij, quos prædicti doctores referunt.

At contrariam opinionem, quod scilicet potestas temporalis resideat etiam in Papa, & in Ecclesia, & ab ea medio ordine, & dispositione diuina in Imperatores, Reges, & Principes, & alias potestates seculares deriuetur, tenent viri grauissimi; quā vt magis securam, & communem amplectuntur. Pro cuius opinionis resolutione distinctio quædam est præmittenda, aut enim attendimus ad ius Diuinum, aut ad ius positiuum. Si ad ius positiuum, considerandа sunt tempora, & sic concordanda iura. Duo enim tempora debent considerari. Vnum ante aduentum Christi Domini, Alterum verò post eius aduentum, qua distinctione præmissa per conclusiones, vt clarius procedatur, erit hæc satis diffusa quæstio præstingenda.

Prima conclusio. Considerando tempus, in quo nondum Christus Dominus in carne humana in mundum venerat, cum adhuc Pontificatus Petri non fuerit institutus, & potestas eius imperij ab eo nō poterat deriuari, Notoria tamen erat illa Hieremiæ prophetia *b* de Christo Domino loquēs, dicēs *ecce constitui te hodie super gentes & Regna vt euellas, & dissipes, & ædifices, & plantes*, quæ potestas secundum iuris Pontificij peritos, *c* & Theologos etiam ad temporalem iurisdictionem extendi semper intellexerunt, quam Christus Dominus suo Vicario reliquit. Et etiam Samuel *d* vsus est gladio materiali contra Regem Agage & Elias *e* contra Prophetas Baal, & id ipsum legitur de Heliseo, *f* & in Deuteronomio *g* legitur, *si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem causam, & causam, lepram & lepram, & iudicum inter portas videris verba variari, venies ad sacerdotes leuitici generis & ad iudicem qui fuerit illo tempore*. Quæ authoritas non solum loquitur de difficultatibus pertinentibus ad spiritualia, sed etiam ad temporalia, prout explicant Abbas, *h* & Anastas. Germonius, & Noe obtulit holocaustum Domino, & ædificauit altare, quod erat ministerium sacerdotale, Et simul fuit Rex, & potestatem exercuit temporalem ecclesiasticam. Et Melchisedec fuit simul sacerdos, & Rex. Et Moyses fuit etiā sacerdos, & Rex in Israel, in ciuilibus, & criminalibus, & ceremonialibus legis constitutus, vt colligunt ex sacra scriptura *i* Innocentius, Antonius de Butrio, latè Belluga, Ioannes Garcia. D. Hieronymus, D. Gregorius, Pineda, Anastasius Germonius, Marcus Antonius de Camos, & alij.

Et prout refertur in libro *k* Regum, Samuel fuit Propheta simul, & sacerdos, & Iudex in temporalibus: nam Dominus ad ipsum dixit, non abiecerunt te, sed me ne regnem super eos. Denique non potest negari sacerdotes in lege veteri iurisdictionem temporalem habuisse: Quod confitetur Sotus dicens, sacerdotium illud non illum gradum spiritualitatis annexum habere, quem nostrum.

Secunda conclusio, post Christi Domini aduentum postquam Christus Dominus, tradidit claues regni cælorum D. Petro, secundum D. Matth. *l* cum quo Pontificatu D. Petrus, & eius successores acceperunt duo imperia, & duos gladios, spiritualem

a Gl. in c. quamuis v. discreuit. 10. d. Bal. in proœm. dig. n. 8. Marāta. de ord. iud. 3. p. nu. 30. v. quapēt. Aufre. in Cle. 1. n. 13. de offi. or. dec. Pedē. dec. 30. nu. 2. v. 2. Duar. li. de sacr. Eccl. minist. c. 4. Nau. in c. nouit nu. 30. de iud. Cou. in reg. pec. §. 9. nu. 7. & in c. 1. pra. n. 2. Sot. de iu. & iur. li. 4. q. 4. art. 1. & 2. Guer. in spec. princip. c. 16. Gre. in l. 2. ti. 13. co. 8. in pr. post n praeterea pa. 2. Varg in respon. de epi. iurisd. tenfir. 10. Gomez in l. 40. taur. n. 3. Montal. in re per. tr. v arm. in prin. fo. 10. lo. 3. Mēcha. li. 1. contro. illust. c. 20. n. 2. §. 7. Turre. in c. cum ad v. 4 95. d.
b Hier. c. 1.
c Doct. in c. 6. de maior. & obed. c. 2. de re iu. l. extrava. vnā sanctam de ma. & obedien. Theolo. super d. 41.
d 1. Reg. 15.
e 3 Reg. 18.
f 4. Reg. 4.
g Deut. c. 17.
h Abbas in c. per venerabi. § rō n. 38. qui filij sint legiti Ger. lib. 3. de immu. cap. 3. nu. 64.
i N. 27. Deu. 18. Inno in c. per venerabi. Butrius in ca. licet ex susce. de for. cōp. Belluga de spe pr. Rub. 11 §. videndum nu. 1 vsque ad 7. Gras. de nobi. gl. 9 nu. 17. D. Hieron. ad Pau. Gre. 19. mor. c. 13. ..in.

vnum, & alterū temporalem, ad iurisdictionem tēporalem tantùm in habitu, & potentia receperunt, non tamen in actu: vsus enim, & exercitium iurisdictionis temporalis translatus est ab Ecclesia in Imperatores, & Reges, vt ad eius beneplacitum, & in eius vtilitatem hoc gladio vteretur. Et huic doctrinæ consonat illud, quod Christus *m* Dominus suis discipulis dixit, *quando misi vos sine sacculo, & pera, & calciamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt. Nihil. Dixit ergo eis: sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram, & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium, At illi dixerunt. Domine ecce duo gladij hic. At ille dixit satis est*. Ex quibus verbis videtur Christū Dominum non reiecisse ab Apostolis gladium temporalem tanquam quid impertinens, imo ipsum illis concessisse per illa verba *satis est*, vt post Abbatem tradit Ioannes Garcia. Vnde Christus, *n* Dominus nō dixit Petro, proijce à te gladium, sed conuerte gladium tuum in vaginam, ex quibus verbis colligitur, gladiū materialē esse Diui Petri, & esse in manu Petri, & per consequens in potestate Ecclesiæ verbum enim (*tuum*) proprietatem designat, vt aduertit Frater Angelus in sua Bibliotheca *o* & Anastasius Germonius; non tamen voluit Christus Dominus, vt eius sacerdotes, & Pontifices regimen spirituale habituri in exercitio temporalis iurisdictionis occuparentur, & quod gubernatio temporalis ab spirituali penderet, sed vt hæc ad Imperatores, Reges, & Dominos tēporales deuoluerentur, qui vt præsidentes pro eo ab omnibus temporalibus obedirentur, prout Fr. Antonius Camos, *p* in sua Microcosmia declarat: quod insuper confirmatur ex verbis dictis a Domino *q* Petro. *pasce oues meas*, non generaliter loquitur. Et non limitauit suum præceptum ad pastum tantum spiritualem, Vnde videmus in coronationibus Imperatorum, coronationes ab Ecclesia ipsos recipere, Pontifice gladium euaginatum illis tradente dicendo, *accipe gladium desuper Beati Petri corpore sumptum*, & Pontifex dat Imperatori Diadema, sceptrum, & pomum aureum. Et Papa, vt Papa consecratur, & vt Rex coronatur, ad quod certiores facit Reges, & ipsos inuitat, prout tradunt Aufrerius, *r* & Petrus Gregorius, & omnes pedes eius osculantur profunda humilitate, reuerentiæ, & hiperduliæ adoratione, quæ Summo Pontifici solet exhiberi, prout Iosephus, Stephanus, *s* & Anastasius Germonius testantur.

Et etiam si Gregorius Quintus in Alemanos electionem, Imperij transtulerit, sibi tamē, & sedi Apostolicæ confirmationem reseruauit, prout tradunt Polidorus *t* Virgilius, & Petrus Gregorius. Imo asserit idem Petrus Gregorius aliquando Imperiū à Pontificibus Imperatoribus in feudum fuisse concessum cum iuramento, vt sedi Apostolicæ in fidelitate, fauore, auxilio, & defensione minimè deficerent.

Facit etiam pro hac parte illud, quod legitur in Actibus *u* Apostolorum, Diuum Petrum Christi Domini Vicarium iudicialiter condemnasse Ananiam, & vxorem eius Saphiram, eo quod cum mendacio aliqua subripuissent. Et Christus Dominus, vt Rex *x* & Imperator eiecit de templo ementes, & vendentes, ipsos seueriter, & cum rigore flagellando, ita vt non legatur in Euangelio aliam similem correctionem fecisse. Et etiam vsus *y* fuit iurisdictione temporali mulierem adulteram absoluendo, cum nullus aduersus eam accusator inueniretur. Et certè si attentè contempletur. Innocentius *z* Tertius satis indicat hanc nostram opinionem, & eam satis etiam insinuat Augustinus *a* dicēs, & mira potētia, & ineffabilis gratia Saluatoris: quis

l In fin. & 2. K Reg. 8.
l Mat. c. vl. et c. 16.
m Luc. 22.
n Abbas in c. nouit. de iud. n. 11. Garc. de nobil. gl. 9. n. 20. & 35. fol. 226. vel sexta tonci.
o Mar. 26.
p in medi. post litterariū inuētores de donatio. Constant. Germ. de sac. immu. li. 3. c. 13. num. 18. in med. pa. 217.
q 3. p. Dial. 4. p. 44. nu. 1. in fin.
r Ioan. 21.
s Aufreri. in Cle. 1. n 55. de offi. ordin. Gregor. de syntag. iur. 1. p. lib. 6. nu. 6.
t Stephan. in tract. de ador. ped. cap. 7. per tot. Germ. de sacr. immu. li. 3. ca. 13. n. 68. & seq. d. 224.
u Polydor. lib. 4. de inuent. Greg. vbi sup.
x Act. L.
y Ioann. 8.
z Ca. peruenerat qui filij sint legit.
a Aug. in ser. Petr. & Paul. inc. fer. & hū.

quis plebeium piscatorem Apostolorum facile crederet Principem, & Regibus obsistere, Reges sanctificare, Regnis omnibus Imperare, mundum refrænare legibus Dæmonem calcare pedibus, iubere virtutibus, cœlum hominibus aperire cum velit claudere cum placeret, & conuersis donare, negare peruersis, merita mundi cognoscere, Culpas, & crimina hominibus relaxare? Quid verò est regnis omnibus imperare, mundum refrænare legibus, nisi habere iurisdictionem temporalem, homines facinorosos castigando, quam Vlpianus *a* iuris consultus merum Imperium appellauit? Quid est castigare, nisi vltimum supplicium inferre? prout idem Vlpianus, & Marcus *b* Venuleius iurisconsulti definierunt; vnde non sine causa Tertullianus *c* Summum Pontificem Regem seculi appellauit, vnde etiam baculum Episcopis datū significat, & huius potestatis, & dignitatis symbolum est, prout in quodam decreto *d* insinuatur, & tradit Petrus Gregorius, quod baculum à Summo Pontifice cum potestate iurisdictionis recipiunt, prout tradunt Diuus Thom. *e* D. Bonauentura, Soto, Lælius Iordanus, probans etiam ex epistola Leonis X. ad Michaelē Patriarcham Constantinopolitanum externam iurisdictionem profluere à Summo Pontifice in Episcopos, sicut in iudices à Rege, quod ipsum Ioānes Blasius *f* confirmat. Et ipse Papa baculum non portat, quia non ab homine, sed à Deo suam habet potestatem.

His accedit, quod tradit Abbas, *g* dicens, in grauibus, & arduis negotijs, & in magnis difficultatibus Christianitati scandalum causantibus, potest Papa contra laicos vti præfata potestate temporali: & potest eadem potestate iusta interueniēte causa, propter meliùs Ecclesiæ spirituale regimen, Regna ab vna gente in aliam transferre quam sententiam sequūtur Nauarrus, & Auiles, de facto Zacharias *h* Childericum regno Galliæ priuauit. Et Rex *i* Dominus Sāctius fuit priuatus regno Portugalliæ & eius loco Dominus Alfonsus Tertius fuit à Sede Apostolica substitutus. Et Innocentius Tertius anno Domini millesimo, ducentesimo quarto, coronam Regni Aragoniæ Domino Petro secundo donauit, prout tradit curita *K* & Iulius Secundus possessores Regni Nauarræ regno spoliauit, ipsumque Regibus Catholicis Ferdinando, & Elizabet contulit, quibus etiam Alexander Quintus concessit anno Domini millesimo, quadringentesimo, nonagesimotertio, vt possint prouincias Regnorum Indiarum occidentalium occupare, prout Franciscus de Vargas *l* & Anastasius Germonius nobis scriptum reliquerunt.

Et his temporibus felicis recordationis Pius Quintus Papa concessit cuicunque principi Christiano, vt regnum Anglicum cōtra Elizabeth Stuardam ipsum possidentem possit reprehendere, & armis oppugnare. Cùm ipsa sit hæretica, & Sedi Apostolicæ cum pertinacia rebellis, prout tradit Sanderus. *m* Denique multa sunt exempla, quibus de facto probatur, Pōtificem Maximum potestate temporali in grauibus negotijs fuisse vsum in ordine ad spirituale Ecclesiæ regimen. At potestate temporali licet polleat in habitu, non exequitur in actu, & sic tempore Domini Alfonsi Regis XI. Archiepiscopo Compostellano legato nō fuit permissum à Papa, vt cognosceret de controuersiis ciuilibus inter Regem, & eius Regnum, vt constat ex chronica *n* Domini præfati Alfonsi, habent enim Reges tribunalia iustitiæ ad præfatas lites dirimendas, quorum iudicio, & sententiæ se voluntariè & spontè subdūt, prout in iuribus *o* notatur, & tradit Nauarrus.

Contra præfatam tamen opinionem, quod scilicet in Ecclesia iurisdictiones spiritualis, & temporalis resideant, spiritualis in actu, temporalis autem in potentia, & in habitu, non desunt aliqua argumēta, quæ non residere in ea potestatem temporalem probare videntur.

Primum argumentū est illud Pauli, *p non est potestas nisi à Deo*, & illud prouerbiorum, *per me Reges regnant*. In quibus authoritatibus videtur probari potestatem temporalem in Reges, & magistratus seculares a Deo deriuari, & ab ecclesia minimè dari. Respondetur concedendo potestatem secularem à Domino Deo in principes seculares dimanate, tanquam à causa non immediatè, sed medianate deriuatione Ecclesiæ, & Papæ Christi Domini Vicarii, tanquam à Causa secunda, & instrumentali, in cuius potestate Regni cœlestis, & terreni imperialis sunt claues, prout constat ex quodam decreto. *q*

Secundum argumentum desumitur ex illo quod habetur apud Mathæum, *reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*. Respondetur in præfatis verbis non detrahi aliquid iurisdictioni temporali Papæ tantum enim in ea, quæ iustitia legalis commendatur, qua vnicuique quod suum est tribuitur, sicut D. Paulus, *r* etiam commendauit, & præcepit dicens. *reddite omnibus debita cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui honorem honorem, cui timorem timorem*. Ita explicat Augustinus de triūpho *s* de potestate Ecclesiæ scribens, cui Anastasius Germonius assentit.

Tertium argumentum ex illo Pauli, *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*. Nam respōdetur, vt super illum locum aduertit D. Chrysostomus, multiplex potestatis est genus. Et cuique in suo ordine debet obediri, filius enim debet obedire patri, mulier marito, ciuis correctori, corrector principi, vnde non locutus Paulus fuit solum de ciuili potestate, sed de alia quacunque secundum significationem & proprietatem verbi, potestas, quæ in magistratu significat Imperiū, & in patre patriāpotestatē, & in Domino respectum seruitutis ad seruum, prout explicauit Paulus iuriscōsultus. *t*

Quartum argumentum est illud, quod dixit Dominus apud *u* Ioannem, *regnum meum non est de hoc mundo*, quod confirmat Hymnus Ecclesiæ, Hostis Herodes impiè Christum venire quid times? Non eripit mortalia, qui regna dat cœlestia. Ex quibus verbis videtur colligi Ecclesiam benignam, & mitem esse aduersus contumaces, & rebelles, non enim eos gladio materiali, sed spirituali punit, quæ spiritualis potestas gladius ferri excommunicationis à prospero *x* Aquitanico, Lucano, & Papino nuncupatur, prout referunt Cuiacius, & Anastasius Germonius.

Respondetur concedendo Christum Dominum non venisse ad regnandum temporaliter in actu, neque ad habendam iurisdictionem temporalem in actu, sed ad redimendum genus humanum, & vt peccatores saluos faceret, prout dicunt D. Augustinus *y* & D. Chrysostomus, ex hoc tamen non probatur, ipsum non habuisse talem potestatem in habitu, & potentia, & ab eius vicario, & Ecclesia in Imperatores, & Reges, & Principes temporales, tāquam ab instrumento diuino, deriuari, secundum canonistarum opinionem, quam vt receptiorē amplectuntur multi allegati ab Alfonso de Castro, *z* à Turrecremata, à Palacio Rubio, & multi alii allegati a Francisco de Vargas, & a Lælio Iordane, & ab Anastasio Germonio.

Possumus etiam dicere iurisdictionem temporalem residere in principibus & Regibus, at in Papa

a L. 3. ff. de iurisd. omn. iud. *b* L. respiciendū nu. §. 5. ff. de pæn. l. 12. eod. tit. l. 11. ff. de offic. proconsul.
c Tertul. li. 1. ad vxorem.
d Ca. dist. 45 di Greg. Syntag. iur. 2. 2. par. li. 15. col. 2. n. 18.
e D. Th. 4. sent. dist. vlt. D. Bona. in 4. dist. 18. & ibi art. 12. Sot. in 4. dist. 2. q. 1. ar. 2. & 3. & 4. Lælius. de maior. Epis. cauf. ad Pap. deferend. c. 7. nu 21. & 26.
f Blasius de sac. Ecc. prin. lt. 2. c. 12. fol. 58. & c. 15. et 16. sequent.
g Abb. in ca. nouit n. 13. de iud. Na. ibid. no. n. 3. & 99 Auiles in ca. 20. v. vsu. n. 1
h q. alius. 16. q. 4.
i c. grandi de suppl. neg. prælat.
K curita in annal. 1. p. c. 51. fol. 90.
l Vargas in tract. de epis. iurisf. cōfirm. 10. Germon. vbi sup.
m Sanderus de orig. & progr. schis. Anglic. lib. 1.
n Chronic. c. 17.
o l. est receptū ff. de iur. om. iud. Na. in c. nouit. 3. nota. n. 73. de iud.
p Ad Rom. 13 Prou. 8.
q c. Omnes 22. d. Math. 22.
r Ad Rom. 13
s Triumph de potest. Eccles. q. 1. ar. 8. ad 1 Germ. de sacr. immunit. lib. 3. c. 13. n. 72. Ad Rom. 13.
t l. potestatis. 215. ff. de ver. signif.
u Ioan. 18.
x Prosp. in ca. Eccl. auto. 24. q. 3. Cuiacius vlt. de obseru. li. 21. cap. 30. Germ. de sac. immun. c. 13. pa. 217. n. 12.
y Augusti. & Chrisost. sup. d. c. 181.
z Cast. de iur. heret. punit. li. 2. c. 23. co. 2 Turrecrem. in c. cū ad veru̅ co. 6. 69. dist. Rubeus de obser. Regni Na. 2. p. § 6. Varg. Concilys stantis Hisp. & orat. ad P. Piū IV. in trac. de authorit. Ponti. confir. 10. Lælius maior, ep. caus. ad Papā deferen. ca. 8. nu. 37. Ger. li. 3. de sacr. immu. c. 13. nu. 21. & seq. & per totum ca.

pa per modum excellentiorem,& nobiliorẽ, quàm in illis videlicet ad illorum confirmationem, dispositionem,& coertionem, in regibus autem,& principibus ad executionem & administrationẽ, prout dicunt, Aufrerius. *a* Conradus, D. Augustinus, Camillus Borrel,& Florentinus,

a Aufre. in Clem. 1. num. 38. in fi.& n. 54. de ef. ord. Cenr. in tẽplo. iud. c. lib. 1. c. 1. §. 2. nu. 15. D. Aug in ex pos. quarundã q. q. Apost. Pau. ad Rom. propos. 72. Camillus. in addi. ad Belu. de specu. li. E. f. 16. pri. rub. 6. ver. à cœlest. vsque ad fi. Flor. in sum. 2. p. in rub. de statu summe rũ Pontif. a. c. vn. versi. Sonus, in fi.& v. privi. & ibi glos. v. in cinitate de pace const. in feu. b Theodo. lib. 2. c. 30. Duarẽ. li. 1. de sacris eccles. minis. ca. 4. pag. 1540.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conueniens sit Episcopos, & Abbates aliquorum monasteriorum, habere iurisdictionem temporalem actualem exemptam.

RESpondeo dicendo, habere præfatos prælatos iurisdictiones temporales ratione votorum, quibus se principes obligauerunt Deo optimo Maximo,& B. Virgini, illas concedere,& de facto vota adimplentes illas concesserunt. Cum enim essent in maximo prælij conflictu constituti,& alijs maximis periculis attriti, intelligentes miraculosè ab his esse ereptos,& intercessione alicuius sancti adiutos, quædam oppida, Castella,& iurisdictiones parta victoria Deo optimo maximo,& sanctis dedicauerunt. Alij autem prælati habent præfatas iurisdictiones in feudum à regibus,& sicut Vassalli,& subditi tenentur feudum præstare,& obligationibus,& conditionibus,& tributis respondere, vt constat ex iure. *b*

Aduertendum tamen est, eos præfatas iurisdictiones actu exercere, non vt sacerdotes, sed vt Domini temporales; sicut enim possunt dictas villas,& castella concessione principum retinere, similiter possunt etiam iurisdictionem ipsis annexam possidere, provt Theodoretus, *b* & Duarenus affirmant. Cuius iurisdictionis occupatio, non ita debet eos inuadere, vt sui proprij instituti,& ministerij, quod est spiritualibus vacare, obliuiscantur, pro vt aduertit Soto, *c*

c Sot. lib. 10. de iust. q. 4. ar. 1. pa. 965. col. 2. in medio.

Vtrum autem possint esse vice Reges, aut præsides alicuius principis, controuertitur; nam Abbas, *d* & alij plures, quos refert Petrus Cenetus, affirmant, nullum Ecclesiasticum, neque regularem hæc munera posse habere. Quod debet intelligi, si per se metipsos hæc munera exercere velint, at per alios ministros iurisdictionem ipsis in generali commendantes eam habere minimè prohibentur. Et sic Cardinalis Adrianus Episcopus de Tortosa; fuit horũ Regnorum gubernator, anno Domini millesimo, quingentesimo, vigesimo, tempore Caroli V. Imperatoris, Et Cardinalis Granuela fuit vice Rex Neapolitanus, prout narrat Illescas. *e*

d Abbas in c. sed neque nu. 7. & in c. seq. per tex. ibi ne cleri. l. monac. Cene. 1 collec. ad decr. c. 61. nu. 4.

e Illescas hist. põt. 2. par. lib. 6. in vita. Leo X. §. 10. fol. 226.

Iudices tamen ab Episcopis, Abbatibus, monasterijs,& ab alijs personis ecclesiasticis constituendi, vt in eorum villis, Castellis,& oppidis iurisdictionem temporalem exerceant, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, tam in prima, quàm in secũda instantia, necessariò debent laici, prout aduertit Gregorius *f* Lopez. Ipsi tamen prælati,& iudices per eos constituti non debent exercendo iurisdictionem temporalem per censuras,& pœnas spirituales procedere, sed sicut iudices dominorum temporalium, se habere. Nec debent hac iurisdictione vti cum notarijs Apostolicis, sed cum notarijs regalibus laicis,& approbatis, sicut in quadam horum Regnorum lege *g* ordinatur,& Archiepiscopus Florentinus, Hostiensis, Azeuedo,& Segura asserunt.

f Greg. Lopez in l. 48. v. en lo. temporal. tit. 6. p. 1. g l. 8. tit. 3. li. 1 reco. Flor. 3. p. tit. 24. ca. 13. in præmi. & in fi. Host. in c. de off. de offi. or. Azeu. in l. 4. nu. 3. in fi. tit. 7. lib. 3. rec. Segu. in dict. iudic. p. 1. 1. 2. n. 3.

Debent insuper præfati iudices leges regnorum obseruare,& secundum ea iudicare,& se consuetudinibus legitimis administrando iustitiam conformare, vt constat ex traditis per Iacobum de Belonisso, *h* & Conradum.

Tenentur etiam appellationes causarum Imperialium recipere, iustis id causis suadentibus, non tamen iudices, ad quos fit appellatio; debent esse ipsi prælati Ecclesiastici, aut regulares, sed rex, aut eius Consilium regale, aut alij iudices sæculares, quibus earum causarum cognitio de iure competit; litigantes enim in hoc casu subditi sint iurisdictionis regalis, suprema enim iurisdictio reseruata,& radicata in regibus remansit, à quibus ipsa dono, aut alio feudi titulo est accepta. Et ita colligitur ex iure, *i* & tradunt Doctores, Innocentius, Baldus, Felinus,& alios referens Guillelmus Benedictus, decisio Pedemontana, Carolus de Grassalis, aiens, quod licet Ecclesia sit mater Imperij, eo tamen casu, quo tenet feudum à rege, censetur circa hoc vassalli; ait insuper, quod ratione feudi tenetur, homagium præstare,& sequitur Azeuedo, Auendannus, Couarruuias,& Didacus Perez, dicens ita practicari.

h Belonisso. in prac. iud. rub. de quin. 195. Cõra in tẽpl. iud. li. 2. c. 7. §. 3. nu. 54. i c. si. ne clerici vel mona. dot. in c. Roman. §. debet de appel. li. 6. Bal. in c soli. ta in princ. de maior.& obe. Benedic. in c. Rainus. v. & uxorem in 2. ãn. 25. fo. 80. de testam de. ci. 30. Pedemõtana, n. 6. Grassalis lib. 2. regal. Fran cis. ca. 15. iur. 11.& 12. pag. 80. in parui. Azeued. in l. 1. tit. 4. nu. 54. lib. 6. recopil. Auenda. in c. 5. prat. nu. 2. Couar. in c. 4. pract. num. 2. Perez l. 5. tit. 4. li. 1. ord. col. 156. ad fin.

Aduertendum etiam sequi clarè ex dictis, notarios præfatorum iudicium nihil iuris pro suo ministerio recipere posse, quàm illud, quod legibus regalibus est taxatum,& debent iudices ipsi pro tempore limitato prouideri,& sindicari, sicut sindicantur iudices regales, prout constat ex quadam recompilationis lege *K* & tradunt Didacus Perez,& Quesada.

K Perez in l. 7. tit. 15. li. 8. ord. pag. 319. col. 2. in pri. Quesad. c. 29. diuers. q. adsi. vers. sicut autem.

Denique ex dictis clarè sequitur bona confiscata ab Episcopis in suis villis,& oppidis, contra clericos, aut laicos, propter crimen proditionis in regiam maiestatem, aut propter alia delicta, Regi debere applicari, sicut etiam debent applicare Abbates, Monasteria,& alij Domini temporales, prout tradunt Guido *l* Papa, Boerius, Puteus, Auendannus, Salzedo,& Petrus Gregorius; nullus enim vasallorum Dominus habens iurisdictionem temporalem, sine licentia,& priuilegio particulari, potest bona tali modo confiscata sibi applicare, vt ex iure constat,& tradunt Guido *m* Papa,& alij.

l Guido. decis. 76.& 34. Boerius dec. 264. nu. 5. Puteus de syndic. in prin. de excess. Baron. nu. 10.& seq. fol. 85. Auen. in c. 2. pretorũ nu. 6.& in cap. 18. n. 2. Salzed. in pract. ca. 114. lit. F pa. 385. col. 1. Greg. de syntag. iur. 3. p. l. 31. ca. 31. n. 9. in medio. m l. Prohibitũ C. de iur. fisci. li. 10. l. vn. C. ne fine iuss. prin. cer. indi. lic. Consi. Guido. vbi sup.

His ergo & alijs limitationibus præcincti Abbates,& Monasteria non prohibentur iurisdictiones habere temporales,& vassallos, in illosque suam potestatem actualiter exercere. Nec his obstat Apostolorum,& priscorum præsulum exemplum, qui huiusmodi fastus præ nimia sua humilitate abigebant. Nam respondetur, quod si omnes Episcopi,& Ecclesiæ prælati essent, vel sicut D. Petrus, vel sicut Augustinus, aut Martinus, aut Nicolaus, vt sita sanctitate possent à Christiano populo beneuolẽtiam captare, forsan non esset opus Ecclesiæ, eiusmodi subsidijs temporalibus fulciri. Sed tamen quia tam numerosam multitudinem episcoporum, ac sacerdotum, quam est Ecclesiæ necessaria, illa religione pollere, non est possibile, consultum alio modo est, vt existimatio Ecclesiæ conseruetur,& sint, qui quodammodo ad virtutum, literarumque cultu ram horum respectu animentur: ita respondet Soto, *n* cuius solutio satis concludit in nostro casu idem dicendum, cum religionis fauor propter frigescentem charitatem, non ita inualeat, vt non sit necessarius ad sustentationem,& reuerentiam religionibus debitam impediri diuitijs, opibus,& præfata iurisdictione fulciri.

n Sot. de iust. li. 10. q. 4. ar. 5.

Sed contra replicatur, experimento enim compertum est huiusmodi sæculares Episcoporum,& Abbatum possessiones,& iurisdictiones, multa attulisse incommoda, videlicet non solum bella,& eorũ defensionem, sed etiam hæresum turbas,& rebel-

lionum

lionum insultus aduersus Ecclesiam Germaniae, atque Angliae, in hac causa etiam ponitur turbatarũ rerum, quod neque principes saeculares ferre ęquo animo poterant Episcoporum potentatus, neque vulgus monasteriorum diuitias. Imò, & religiones ipsas inde plurimum labefactatas videmus, quod immodicis diuitijs abundant. Sed respondetur q̃d humanis moribus non potest vlla, vel ratio, vel prudentia ita prouidenter mederi, quin temporum iniquitas omnia corrumpat. Negari enim non potest, quin Ecclesiarum diuitiae multa spiritualibus rebus pericula conflent: sed fortè maiora crearet paupertas: nisi (quod impossibile est) sacerdotes, & populi omnes essent sancti. Experimur enim vbi Episcopi pauperes sunt, in nullo haberi pretio: & mendicantes sacerdotes, praeter eos, qui intra claustra nutriuntur, vilipendio haberi: & sic omnia Ecclesiastica pessundari. Quo circa vt argumento respondeamus, principum saecularium ambitio, & inextinguibilis sitis, qui Ecclesiasticis sua bona semper inuident, quibusque eos spoliare armis, & technis cupiunt, licet causa fuerit, vt Ecclesiasticum statum contenderint demoliri: nullum est argumentum, quod Ecclesiam non deceat eiusmodi facultatibus pollere. Tametsi diffitendum non sit, quin excessus in hoc, sicut in omnibus alijs rebus, accidere possit; videlicet vt nimium, plusque iusto locupletentur Ecclesiae, & monasteria. Et confirmatur, nam cum reges cuncta per se gubernare nequeant, sed necesse habeant ducibus, Comitibus, atque alijs potentatibus partem iurisdictionis committere, dum tamen semper penes eos suprema potestas resideat, non est cur Ecclesiastici antistites, & monasteriorum praelati ab huiusmodi functione abigantur. Sanè cùm ipsos, si eorum statum spectes, credendum est tum iustiùs, & aequiùs, tum etiam mitiùs, & maiori beneuolentia subditorum lites, & causas aut composituros, aut iudicaturos, maiorique ex charitate viria vindicaturos. Hac enim confidentia freti antiqui reges huiusmodi iurisdictiones illis committebant, nempè quia fortè certò sperabant, vt tanquam patres filios essent subditos tractaturi. Accedit quod D. Augustinus *a* ad Bonifacium Comitem scribens egregiè laudat Constantini religionem, quod Ecclesiam Romanam diuitijs, & iurisdictione temporali locupletarit, idemque latiùs in quadam super Ioannem *b* homilia prosequitur. Et Melchiades *c* Papa eiusmodi factum plurimum cõmendat, nempè quod sedem Imperialem relinqueret, & Beato Petro, suisq; successoribus profuturã concederet.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Abbates monasteriorum habentium iurisdictionem temporalem possint condemnare vassallum ad poenam sanguinis.

Respondeo dicendo, quod si Episcopus, aut Abbas, aut prior, aut quicunque alius praelatus habentes in vassallos iurisdictionem temporalem, quam per se ipsos non possunt exercere, saecularibus delegauerint in generali, vel in particulari, contra aliquem delinquentem. Non remanent irregulares praefati praesules delegati ab ipsis si aliquẽ ad poenam mortis, & sanguinem condemnauerint, vt patet ex traditis per Ripam, *d* Couaruuiam, & Azeued. Et licet Philippus Francus neget, posse pręlatum Ecclesiasticum causam criminalem in particulari delegare, at secundum communiorem opinionem posse, & debere illud facere, non est dubium, vt tradunt Doctores, *e* & resoluunt Couaruuias, Auiles, Salzedo, Azeuedo, & Humada, ait enim glossa, principes non debere in prouinciis, & regnis suis consentire malos, & delinquentes impunitos remanere, vt ait quaedam glossa, *f* allegando ad hoc aliqua iura. Et hic est casus specialis, in quo potest aliquis exequi, & punire aliquem delinquentem per tertiam personam quod per semetipsum minimè valet, prout ait quaedam glossa, *g* contra quandam iuris regulam decidẽtem potest quis per alium, quod potest facere per seipsum. Et si contigerit appellari a iudice saeculari ad ipsum praelatũ delegantem, non potest ipse delegans de hac causa cognoscere, sed ad alium iudicem saecularem ipsam remittere debet, vt alia glossa *h* communiter recepta affirmat. Et ad maiorem cautelam in Archiepiscopatu Caesar Augustae, & in alijs Episcopatibus dicunt ipsos reuerendissimos praelatos habentes vassallos obtinere à sede Apostolica facultatem, vt per suos delegatos iurisdictionem temporalem, exercere possint.

Aduertendum tamen Philippum Francum *i* tenere, posse Papam dispensare cum Ecclesiasticis, & regularibus praelatis habentibus vassallos, vt sine timore irregularitatis possint per semetipsos ferre sententiam sanguinis, & in poenis eius iustitiã exercere, nullum enim dubium est irregularitatem, saltem quae ex actu licito contrahitur, de iure esse positiuo, super quod habet Summus Pontifex plenariam authoritatem, prout Abbas *k* concludit.

ARTICVLVS X.

Vtrum monasterium succedens in feudo, & maioratu, possint conueniri coram Domino feudi.

Respondeo dicendo, hanc quaestionem minimè posse decidi, sine eo quod priùs videamus, quo modo monasterium possit succedere in feudo. Et resolutio est in promptu, capax esse talis successionis, quando est onus feudi compatibile cum statu monachali, prout iam in primo tomo *l* diximus, & erit compatibile cùm fuerit onus reale, aut personale, quod per substitutum possit impendi, prout resoluunt Lucas *m* de Pena, Tiraquellus, Cacheranus, Iulius Clarus, & Menochius. Quo supposito respondetur ad id, quod proposuimus in titulo quaestionis quantum ad feudum, quod in causa feudali ciuili, tam super proprietate, quàm super possessione Dominus feudi potest cognoscere inter vassallos laicos, aut clericos, aut monachos, quam sententiam magis communis amplectitur opinio, vt tradunt Doctores, *n* & Baldus cum alijs relatis, à Maranta, & Antonio Gomez, Humada, & Petro Cenero. Cuius sententiae ratio est, quia per inuestituram cũ Domino contraxerunt, & omni proprio, & consequenti contractu feudi se obligauerunt. Hoc tamẽ minimè est admittendum in causa criminali, aut ciuili, à delicto procedenti. Haec enim debet remitti ad iudicem regularem ipsius monasterij, vt tradunt Innocentius *o* & alij, praecipue Villa Iacobi. Quae autem sit causa feudalis pro praefatae iurisdictionis competentia, an sola illa praecisè, quae agit de lege, & natura feudi, aut quando de ipso quocũque modo agetur traditur, potest per Doctores superiùs allegatos videri, praecipuè apud Auile. *p*

Quantũ autem ad causam maioratus, si litigetur super eius possessione, & reus sit clericus, aut religiosus, videtur, quod Consiliũ regale possit de hac causa

a Augu. epist. 50. ad Boni. Comitem.
b Homel. 6.
c 12. q. 1. c. futuram.
d Ripa in c. 2. nu. 46. & 47. de iud. Cou. in Clem si furiosus 2. p. §. nu. 8. de homic. Azeu. in add. ad Curiã Pisan l. 2. ca. 21. num. 1.
e Doĉto. in c. vl. ne cler. vel monac. lib. 6. Cou. vbi sup. nu. 8. Auiles in c. 20. praeto. gl. vsurpã nu. 11. immed. Salze. in addit. ad Ber. Dias. in pract. c. 99. vers. tricatio. nes p. 47. li. 10. Azeu vbi sup f. 83. p. 2.

Humada in schol. ad Gre. Lopez, l. 12. tit. 6. p. 1.
f Glos. in c. cleri. v. indecente ne cle. vel monac. c. rex debet. 28. q. 5. li. 1. par. 2.
g Glos. v. possint in c. fi. ne cle. vel mona. lib. 6.
h Gl. v. vterque in fi. in extrau. 1. de maior. & obe.
i Franc. in c. fi. ne cler. l. monac. lib. 6. Cõrad. in tẽplo. iud. lib. 2. c. §. 3. ac soli. & ef. epis. nu. 28. fol. 161.
k Abbas in c. cler. nu. 13. de cler. vel mon.
l 1. tom. q. 38.
m Lucas de Pen. in l. fi. co. 2. cum multis seq. C. de exa. tribu li. 10. Tiraq. in tract. cessante causa in prin. nu. 46. v. benef. Carberax. in decis. Pedem. 57. nu. 4. cum seq. Clarus li. 4. Sep. § feudũ. q. 78. Menoc. Cons. 54. in cõtr. vol. 1.
n Doc. in c. caterũ de iud. Bal. in c. imp. de prohib. feu. alim. Maran. de ord. iud. 4. par. dist. 11. nu. 49. Ant. Gom. 3. 10. ca. 5 on 7. Hum. sup. Greg. in l. 57. gl. 2. nu. 1. tit. 6. p. 1. Cene. in collect. ad decre. c. 57 p. 13. nu. 5.
o Inn. in c. nõ minus nu. 4 de immun. eccle. Villa Iac. in ara comm. opin lit. C. nu. 74.
p Auil. in tr. de pote. sec. super eccl. pers. reg. 2. num. 2. versi. sed non credo.

causa cognoscere,cui priuatiuè harum causarũ cognitio competit,prout in legibus *a* huius regni definitur:quod primo probatur ex eo quod causæ maioratus,& causæ feudales habent in multis maximam similitudinem,vt patet ex traditis per Baldũ *b* & Molinam: secundo quia causa maioratus bonum concernit publicum,nobilitas enim maioratibus,& causatur,& cõseruatur; cuius cognitio,si ad iudicem Ecclesiasticum,aut regalem deuolueretur super tantam ipsius aliquod incommodum huic bono communi posset contingere, contrarium tamen tenet Bobadilla *c* fuisse iudicatũ in terminis per dominos auditores Consilii regalis,quod scilicet monachus possit super tenutam maioratus cõuentus iurisdictionem sæcularem declinare: licet enim præfata feudi doctrina sit vera ad trahendũ clericum,& monachum ad forum seculare,non tamen est ad propositum , vt ipsos super tenuta maioratus à suo foro extrahamus,in multis enim differt feudum à maioratu in Hispania , vt ex doctoribus superius allegatis constat, & Mieres *d* doctè scribit.

a l. 9. & 10. ti. 7. li. 4. reco.

b Bal. in l. cũ antiquioribus. nu. 6.

c Boba. li. 2. de la politica. 18 n. 157. f. 1068

d Mieres de maiora. inne. fo. 3.

ARTICVLVS XI.

Vtrum,quando Ecclesiæ,aut monasterium litigat cum laico super rebus temporalibus,possit conuenire laicum coram iudice Ecclesiastico,an coram sæculari.

RESpondeo dicendo,in omnibus causis temporalibus,in quibus Ecclesia,aut monasteriũ actor fuerit,& aliquid a persona laica petierit, debet ipsam conuenire coram iudice sæculari: licet enim in causis spiritualibus Ecclesia trahat laicum ante iudicem Ecclesiasticum,vt latè tradit Gregorius Lopez *e*,at in causis temporalibus sæcularis iudex cõpetens erit,nisi laicus destruxerit Ecclesiam aut monasterium,aut aliquod in eis sacrilegiũ commiserit,tunc enim coram iudice Ecclesiastico potest conueniri, prout in iure *f* notatur, & tradunt Rolandus, & Lapus. Aduertendum tamen, quod quando monasteriũ petit à laico aliquid apud iudicem sæcularem,potest ipse laicus monasterium reconuenire coram eodem iudice,secundum communem,& magis visitatam opinionem, quam tradit quædam glossa *g* , quam sequuntur Ioannes Andreas, & Ioannes de Imola,Felinus,& Decius & alii relati per Auendannum,& Cenetum:à qua opinione tanquam magis visitata non esse recedendum testatur Decius *b* Quod limitandũ est,vt non procedat,quando reconuentio fit super causa criminali etiam ciuiliter tantum intentata,secundum Speculatorem *i*,& Baldum,dicentem hoc nõ posse fieri etiam per viam exceptionis. Et hæc est cõmunis opinio,contra quandam glossam *K* asserentem posse reconueniri clericum, & monasterium , coram laico in causa ciuiliter intentata,quæ communiter secundum Philippum Deciũ reprobatur: limitatur etiam,vt non procedat , quando reconuẽtio fuerit super causa spirituali,aut spirituali annexa, vt tradunt Baldus *l*, Abbas, Felinus,& Speculator;neque talis vt clericus possit propterea in carcerari,neque sit à malitia laici causata , quod contingere potest,quando laicus procurat,vt à monacho coram iudice conueniatur,vt ipse corã eodem iudice ipsum monachum reconueniat,intelligens talem iudicem sibi fore maximè fauorabilẽ prout post alios tradit Felinus *m*.

e l. 56. & ibi Gre. tit. 6 par. 1.

f c. si cleri. laicum c. cum sit generale, & c. conquestus de foro compet. Roland. consi. 24. nu 1.

g Gle. ju. juis 1. n. 6.

h Decis. vbi su. nu. 32.

i Specu ti. de reconue. § nũc dicamus. ver. sed pone cleri. Bal. in c. 1. de cõtionuer. apud pares term. in vsibus feud. K Glo. in d. c. at cler. vbi Decius. n. 30.

l Bald. Abb. Fel. in d. c. ad si cleri. de in i. c. Spec. ind. t. cum dicamus ver. sed pone cler.

m Fel. in d. c. at si cler. n. 9

ARTICVLVS XII.

Vtrum pro publicatione testamenti,in quo monasterium est institutum,possit iudex sæcularis citare prælatum monasterij.

RESpondeo dicendo,quod pro publicatione testamenti,in quo monasteriũ à laico hæres instituitur,potest iudex laicus citare prælatũ monasterii;ad hoc enim munus peragendum iudex sæcularis solum est competens,non autem iudex Ecclesiasticus,prout determinat ius *n* commune, & regale, & tradunt Bartolus,& alii relati Cou. Burgos de Paz,Matienco,& Gutierrez. At hæc citatio est conditionalis,si verbi gratia monasterium vult se opponere , aut contradicere testamento, & vt suam voluntatẽ patefaciat,prout asserit Baldus *o*. Et ratio huius sententiæ est in promptu,natura eorum causæ,& hæreditas iacens,personam laici defuncti repræsentans,poscit testamentum corã iudice laico aperiatur, cum ipse sit proprius laici iudex.Quod procedit siue ipsum monasterium, siue legatarii publicationem testamenti expostulent: semper enim ante iudicem sæcularem præfata lis debet ventilari,prout resoluit Aufrerius *p*.

n Glos. in c. si hæred. de test. l. 15. ti. 4. li. 5

o Bal. in l. scriptam. nu. 5. C. de test.

p Aufr. in cl. 1. de offi. ordi. reg. 2. n. 9. ver. 9. fallit.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum commendatarij ordinum militiarum possint conueniri coram iudice sæculari.

RESpondeo dicendo,commẽdatarios ordinum militiarum D. Iacobi,Calatrauæ,& Alcãtaræ & D. Ioannis,in causis ciuilibus,& in his,in quibus deliquerint respectu officiorum sæcularium rectorum,& correctorum,ducum,procuratorum comitiorum,aut aliorũ,quæ ab ipsis administrantur,& in delictis grauibus,ratione quorum, secundũ ius, priuilegium fori amittunt,possunt conueniri apud iudicem sæcularem. Lex *q* enim nouæ recompilationis ordinat,quod præfati cõmendatarii possint præfata officia exercere,& sicut alii mere sæculares apud iudicem sæcularem cõueniri,prout etiam aduertit Azeuedo.Verum tamen est commendatarios D. Ioannis non posse esse correctores , neque rectores,neque comitiorum procuratores,prout infra dicetur.

q l. 14. ti. 5. lib. 3. recopi Aze. in addi. in addit. ad Curia. pisan. li. 2. sua decu ria, c. 21.

Pro cuius articuli decisione aduertãt iudices sæculares, quod commendatarii ordinũ militiarum D. Iacobi, Calatrauæ,& Alcantaræ,in eorum territorio delinquentes, debent contra eos procedere vsquequo sint per Consiliũ regale,aut tribunal chãcilleriæ inhibiti,licet enim Salicetus *r* affirmauerit eos statim,vt constat de priuilegio exemptionis,esse ad suos iudices remittẽdos,quod videtur innuere Auiles *s*,etiã si à nemine talis remissio petatur, at non ita practicatur, cum nonnulli horum commendatariorum occasione suorum priuilegiorum & exemptionũ licentiores, quàm decet,reddantur ita vt cõtra ministros iustitiæ,& alias personas publicè controuersias moliri audeant, vt antè maximè eorum constringantur facta,iuridicè informatione delictorum possunt ipsos apprehendere , & in carcerem intrudere,& secundùm grauitatẽ negotii eos custodibus custodire.Et licet contra præfatos iudices sæculares cẽsuræ proponantur, respõdeant appellãdo,& prouisiones ordinarias adducẽdo,vt absoluantur , & intermisso processu ad Cõ-

r Salic. in l. 1. in fi. C. de exhib. reis.

s Auiles in c. 27. præto. glo. requiran. nu. 1. in med.

filium regale, aut ad curiam detineant ipsos incarceratos, vsque quo sibi quid agere debeant, respondeatur. Pro quo explicando notandum est, quod tempore Comitis de Osorno cùm esset præses Consilii ordinũ in his Hispaniarum partibus facta, est quædam concordia, vt milites ordinis D. Iacobi non vterentur immunitate ipsius ordinis, nec foro Ecclesiastico in delicto proditionis, & in aliis delictis grauibus: at vt asserunt Gregorius Lopez, *a* & Azeuedo contra eum ex parte ordinis fuit reclamatum, cum sine eius assensu fuerit facta, & sic non seruatur. Et Bartolus *b*, Alexander, & idem Bartolus, Baldus, Ioannes Andreas, & alii relati à Belluga, Couarruuia, Azeuedo, Humada, Lasarte, & Gironda, affirmant dictos milites esse sæculares, & magis laicis, quam religiosis assimilari, licet enim Martinus V. eos exemerit à iurisdictione ordinaria Ecclesiastica, & sæculari; hoc vt ait Gregorius Lopez, propter authoritatem Innocentii, & aliorum euenit, quantum ad iurisdictionem Ecclesiasticam, & in præiudicium ipsius concedentis, non tamen in præiudicium iurisdictionis principis sæcularis, quibus erãt subiecti, præsertim cum ipsi commendatarii militiarum habeant proprium, quod habere non solebant, vt post Ioannẽ Andream asserit Gregorius *c* Lopez, & contrahant matrimonium iam ex dispẽsatione Papæ Pauli III. & per consequens nõ sunt liberi, & religioni cum suis vxoribus subiiciantur, imo sicut serui. Ita coniugati huiusmodi non possunt esse religiosi, vere enim religiosi sunt illi, qui tria vota essentialia emittũt. Adeo suæ opinioni prædicti authores adhærẽt vt constanter affirment, quod licet milites Diui Ioannis non possint ducere vxorem, non possunt tamen verè & propriè religiosi nuncupari. At Felinus *d*, Cassaneus, & alii affirmant milites D. Ioannis verè religiosos esse, quod quædam horum regnorũ lex videtur satis confirmare, cum tria vota essentialia secundũ regulam approbatam in manu prælati emittãt, vt ex statutis *e* huius ordinis patet, vnde Alexander III. & Innocentius III. eos fratres appellant: licet enim portent arma prohibita monachis, & clericis, portant tamen ea secundum suam professionẽ in defensionem fidei cõtra Mauros, ad exemplũ Machabæorum. Denique quãtum ad commendatarios aliarum militiarum, non desunt authores, qui eos religiosos militares appellãt prout in primo tomo *f* satis diximus. Et authoritate bullarũ Apostolicarũ eis concessarum inhærendo, non possumus non liberare eos à iurisdictione sæculari, & propter consensum principis tacitè, aut expressè, ita videmus communiter teneri, & refert Monterroso *g* esse quandam schedulam regalẽ datam curiis anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo septimo, vt causæ criminales commendatariorum D. Iacobi apud iudicem sæcularem minimè excutiãtur. Quod in praxi versatur in his Hispaniarum regnis, prout affirmat Bobadilla *h*, est consiliarios regios remittere milites horum ordinum & eorum caussas suis iudicibus conseruatoribus, declarando nullam vim inferre excommunicando iudices sæculares, nec ipsos iudices sæculares aliquã vim inferre non recipiendo appellationem vsquequo inhibeantur, etiam si agatur de grauibus delictis. Iustitia autem, & consilium Aragoniæ paucis abhinc annis intentauit cognoscere cõtra quendã militem horum ordinum, eo quod de quodam crimine Assassinatus erat conuictus, sed tandem non obtinuit: fuit enim ad Concilium ordinis remissus vt de præfato delicto cognosceret, in his autem diebus quidam commendatarius horum ordinum propter peccatum nefandum fuit cõdemnatus ad mortem à quodam iudice seculari, & tandem fuit concrematus.

a Greg. in l. 3. tit. 8. p. 1. v. milites ad fi. Azeu. in l. 14. n. 4. tit. 3. li. 3 reco.

b Barto. in l. semper. §. quibusdam. ff. de iur. immuni.

c Greg. in l. 13 in fi. tit. 23. p. 2.

d Feli. & c. cũ plan. & c. seq.

e Statu. de hospit. Hierosol. c. 1.

f To. 1. q. 2. a. 6.

g Monter. in pract. 3. tract. c. 10.

h Bobadili. 2. de la politica c. 19. nu. 12.

Eodem autem modo proceditur contra milites ordinis D. Ioannis, si in aliquo inuenti fuerint delicto, qui cũ promittant tria vota essentialia, prout dictum est magis communiter religiosi reputãtur & sic habent maiores exemptiones, & priuilegia apostolica, vt post alios tradunt Auendannus *i*, Didacus Perez, Cassaneus, & post Ioannem Monachum, & Doctores, Felinũ, & Barbatiã, resoluunt Azeuedo, & Tiberius Decianus, quæ priuilegia ipsis indulgent licentiam ad nominandum conseruatores, qui ea obseruari inuiolabiliter faciant, & vt de eorum delictis cognoscant eorum priores in sua sacra assemblea. Vnde infertur fuisse deceptũ Petrum *K* Gregorium dicentem, quod de delictis ab horum ordinum militibus patratis si sint digni morte, aut non defenduntur à suis iudicibus, aut ad iudices sæculares remittuntur, vt ab ipsis puniãtur. Et ad hoc probandum quædam huius ordinis stabilimenta *l* proponit. Hoc enim stabilimentorum statutum non loquitur in fratribus militibus dicti ordinis, & religionis, sed in aliis sæcularibus, & præcepit fratribus, vt nullo modo faueant delinquentibus, neque debitoribus, sed ipsos relinquant vt contra eos iustitia sæcularis procedat.

i Auend. in c. 2. pra. n. 11. ad fin.

K Pet. Grego. syntag. iur. 3. par. li. 49. c. 1. nu. 14.

l Statutum est in tit. 18. c. 3. & 6.

ARTICVLVS XIIII.

Quando iudices sæculares possint inhiberi à cognitione causarum horum militum.

REspondeo dicendo, quod non possunt præfati iudices sæculares à cognitione causarum horum militum inhiberi, vsque quo eos esse professos legitimè, & verè constet, & quod in tritemibus religionis exercitia necessaria peregerint, aut in conuentibus resederint ad priuilegiis sui ordinis fruẽdum, non enim sufficit deferre ipsius religionis habitum, vt reputentur professi, & vt tales ad suos iudices remittantur, secundum quandã Baldi *m* doctrinam, dicentis quod si magister militũ petat ad se remitti militem, videtur quod requiratur vera, & concludẽs probatio, & quod appareat, quod est descriptus in numero & matricula militari, quod probat ex quadã lege *n* sic definiente super quam ait glossa, quod non inuentus in matricula pro priuato habetur. Et ex traditis à Paz *o* post palatium, Rubeum, & à Placa Duennas, & Felin. Confirmatur non enim sufficit, quod clericus possessionẽ habeat clericatus, vt priuilegio fori vti possit, sed requiritur insuper, vt tituli clericatus legitimè probẽtur, vt colligitur ex iure, & tradunt Baldus, Boerius Grãmaticus & Afflic. Ripa, & Capella Tolosana. Et ita affirmat Bobadilla *p* anno Domini, millesimo, quingentesimo, nonagesimo fuisse declaratum per Cõsiliũ regale per duas prouisiones in eius præsentia Dominum Hieronymum Cortes, fratrem Marchionis del Valle, ordinis Alcantaræ, non debere priuilegio exemptionis sui ordinis gaudere, cum apud Consilium ordinum, vt ad iudicem conseruatorem sui ordinis remitteretur, & à iustitia sæculari minimè in carcere detineretur: ratio autem harum prouisionum fuit, quia ipse licet habitum gestaret, in suo ordine professionem non emiserat.

Nec his obstat opinio, Iasonis & aliorum, quorum infra mentionẽ agemus, qui loquendo de monachis, ait iudicem sæcularẽ de eius delicto cõmisso in anno nouitiatus minimè posse cognoscere,

m Bal. in l. si ignor. nu. 18.

n Paz. in pra 7. to. 1. p. c. 6.

o c. si iudex de sen. excomm.

p Bobad. li. 2. de la poli. ca. 19. nu. 17.

nam

nam in hoc diuersa multo ratio versatur, miles enim ordinis militaris in seculo commoratur, monachus autem nouitius in obseruantia regulari monachatus intra claustra regularia, aut extra ea cum licentia prælati conuersatur, & licet vsque ad professionem vota non emittat, cum habitu tamen monachali nouitiatus progrediens expressam tamen demonstrationem profitendi ostendit. Et id ipsum videtur dicendum, quando dictus miles militaris ordinis delinquit, quando actualiter professionem emittit, cum tunc claré suam profitendi voluntatem ante omnium oculos proponat. Dubitatio autem hæc tollitur ex quodam Decreto *a* Concilij Tridentini, cum enim propter extraordirias controuersias ex competentia iurisdictionis ortas, aliqua mala non parui momenti insurgerent, partes dicti Concilij definierunt in quibus casibus ante professionem præfati milites possunt sua immunitate gaudere, dicentes non debere ea gaudere, exceptis tamen iis, qui prædictis locis, aut militiis actu seruiunt, & intra eorum septa, ac domus resident, subque eorum obedientia viuunt, siue iis, qui legitimè, & secundum regulam earum militiarum professionem fecerint, de qua ordinario constare debeat, non obstantibus priuilegiis quibuscunque etiam religionis sancti Ioannis Hierosolymitani, & aliarum militiarum. Ex quibus colligitur, quod licet tacita professio per gestationem habitus per annum, & diem præsumatur in aliis religiosis monachalibus, vt sacri Canones determinant, & nos infra *b* explicabimus, in his tamen religiosis talis præsumptio non admittitur, nec per solam habitus militaris assumptionem videntur vota solennizare, etiam si voluntatem non dimittendi eum firmiter habeant, tacita enim professio secundum mentem Concilij in monachis residentibus intra claustra monasterij, exercitatis in actibus professi, tantum secundum mentem Concilij est admittenda, non autem in his militibus, qui in seculo ambulantes cum habitu suæ religionis, in actibus professi minimè exercentur.

a Seff.24.c.11 de reform.

b Infra 3. to. c l.3.§ sed vtrum.ff.de mino.

ARTICVLVS XV.

Vtrum commendatarij ordinum militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori.

RESpondeo dicendo, inter alios casus, in quibus milites ordinum militiarum possunt conueniri coram iudice sæculari, & possunt ad suos superiores non remitti est si aliquem clericum occidant, priuilegiatus enim cōtra pariter priuilegiatum suo priuilegio non gaudet, prout dicitur in iure *c* clericus enim miles cælestis vocatur in iure *d* & tradunt Euerardus, & Didacus Perez, & per consequens perdit priuilegium, & cingulum militiæ, & remanet merè sæcularis, occidendo ipsum clericum, & potest conueniri coram iudice sæculari, ex his quæ tradunt Innocentius *e*, & Abbas per textum ibi, & tradit Puteus, & conducunt tradita per Boetium.

Quod procedit non obstante, quod post mortem præfati clerici ipse commendatarius professionem fecit, licet enim sit excommunicatus, & valeat eius professio, iuxta tradita in iure, *f* & adducta a Felino, & Couarruuia, non tamen per hoc eximitur a iurisdictione sæculari. Quod magis sine dubio procedit respectu condemnationis pœnæ pecuniariæ. Quod in propriis terminis fuit determinatum anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimo tertio. Per prouisionem executorialem quorundam iudicum sæcularium, contra Ferdinandum Sanchez de Munon, militem habitus Christi, propter mortem licentiati Martini de Acosta clerici, quæ executorialis sententia fuit confirmata post longum studium, & examen per Consilium Regale, die vigesima nona Februarij, anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimo nono, & sic confirmata fuit statim executioni mandata prout asserit Bobadilla *f*.

d c.Christianis & ibi glo. v.cælest.11.q.1. & in c.reprehensi. 23. q.4.

e Inn.& Ab. in c.2. de pen. & remis.v.& aduerte Puteus de syndi. in prin. ca. de exer. milit.n. 8.f 89.l.1.C. vbi senator vel clariss.Beerius dec.109. de occidente clari. an gaudet ecclesia immunit.

f c.cum illorũ vbi Abbas.n. 4.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum commendatarij ordinum Militiarum pragmaticas regales frangentes possint condemnari à iudice sæculari.

RESpondeo dicendo. Correctores minimè debere inhiberi a cognitione pœnæ pecuniariæ quam tenentur ipsi commendatarij impendere, eo quod pragmaticam aliquam regalem fregerũt, velut si taxam panis in pragmatica contentam violauerunt. Cum enim pœna pecuniaria pragmaticæ sit ipso iure incursa, per iudicem sæcularem possunt compelli ad eius solutionem. Et ita fuit determinatum per Concilium regale contra duos commendatarios, vnum D. Ioannis, alterum Calatrauæ qui quandam pragmaticam regalem non obseruauerũt, & licet iurisdictionem regalem declinare intentauerint, tandem a iurisdictione regali fuerint condemnati. Et certè illusoria esset pœna pragmaticarum propter bonum publicum imposita, si eius executio, & solutio ad iudicem ecclesiasticum necessariò pertineret, incongruit enim iudicium super eadem causa diuidi, vnde cum iudicium sæculare præfatam pœnam apposuerit, idem iudicium sæculare eam, an solui debeat, potest, & debet cognoscere. Quod exemplo comprobatur, & declaratur, videmus enim iudicem sæcularem posse cognoscere incidenter de causa spirituali.

At contrariam opinionem in violatione pragmaticarum tenet Ioannes de Platea, *g* Palacius, Rubeus, Couarr. Sarmiento, Iulius Clarus, Gutie. Salzedo, & Azeuedo, scilicet quod pœna non potest peti a clericis, neque ab istis militibus coram iudice sæculari, quæ in immunitate ecclesiastica, & in exemptione horum militum fundatur, quam cũ teneamur pro viribus defendere, ab hac opinione non esse recedendum existimo, nec enim conuenit, quod iudices sæculares in prædictis se intromittant, cum hoc expresse non sit in iure permissum, prout resoluit Salzedo *h*. At iudex ecclesiasticus contra clericum, & iudex conseruator contra commendatarios ordinum Militiarum tenetur dictam pœnam legalem a pragmatica impositam exequi prout tenet Iulius *i* Clarus.

Aduertendum tamen, non esse iudicem conseruatorem pro causis dictorum militum, nisi illum, qui a Consilio regali ordinum fuerit nominatus, prout constat ex traditis per Baldum *K*. Verum est tamen, praxim in contrarium se habere, milites enim ipsi virtute suarum bullarum iudicem eligunt conseruatorem, nemine replicante, prout affirmat Bobadilla *l*.

g Plat. in §. item l,x Iul. col.4. inst. de public. iudic. Rubeus in rep. c.per vestr §. 44.2.not. Couna.in cap.33. pract.nu.72.

h Sal.ubi sup. c.53.p.202.nu ri. ex quibus.

i Clar.vbi su.

K Bal.in l.1. ff.de pen.idem in l.officialis. C.de Episcop.

l Boba.li.2.de la poli.c.19. n.26.fo.1144

ARTICVLVS XVII.

Vtrum milites ordinum Militiarum exterorum regnorum possint conuenire extra suas prouincias coram iudice sæculari.

RESpondeo dicendo, quod sicut in Hispania multi sunt ordines Militares, ita & in aliis regnis; in Regno enim Galliæ est ordo Sācti Michaelis, in Regno Lusitaniæ est ordo Christi; in Regno Valentino est ordo Montesa, & Sancti Lazari. Et affirmant Cassaneus, a Nauarrus, & Belluga, hos etiam esse vere religiosos, a iurisdictione sæculari exemptos, qui auctores aliarum religionum Militiarum diuersarum nationum narrant. Et quando casus occurrerit, possunt eorum indulta, & priuilegia examinari, quæ si sunt localia sons prouinciis in quibus præfatæ religiones sunt institutæ, clarum est extra illas illis frui non posse tam in causis ciuilibus. Et sic coram iudicibus ordinariis locorum, in quibus contraxerint, aut delinquerint, conueniri poterunt, iuxta decisionem Innocentii b Quarti, de qua optimè per Couarruuiam.

a Cassan. in catal. 9. p. con. 8. 9. & 10. Nau. consi. 3. vol. 3.

b c. 1. de priu. li. 6. Coua. in c. 11. pract. n. 3. & seq. Concil. Tri. sess. 7. de refor. c. 14.

Vnde aduertendum est, dictos ordines Militares exterrorum Regnorum, in his Hispaniarum Regnis non habere exemptionem a tributis, neque a decimis, neque alio quocunque ipsorum ordinum gaudent priuilegio. Et sic præfati milites ad decimas, & contributiones in his regnis sunt condemnari, eo quod eorum indulta quantum ad hoc sine aliquo dubio localia sunt, & extra suos limites extendenda non sunt, prout tradit Felinus, c & constat ex iure. Cum enim in aliis Regnis a Regibus eorum fuerint instituti, non potest exemptio a iudice sæculari in his Regnis ipsis concessa, in aliis extraneis Regnis cum præiudicio iurisdictionis regalis locum habere.

c Feli. in c. cū ordinem n 4. de rescript. d. c. 1. & c. sane & c porro. eodem. tit.

Circa quem articulum dubitatur, vtrum similes ordinis Militaris extranei in his Regnis delictum commiserit, ratione cuius eius bona fuerunt sequestrata, & transacto anno fatali, pars, cuius interest, executionem in illis peteret, propter condemnationem pecuniariam factam contra dictum militem. Dubitatur, inquam, vtrum præfata sententia condemnatoria possit executioni mandari, non obstante declinatoria iurisdictionis intra annum fatalem, & missione literarum, & censurarū a suo iudice conseruatore, aut protectore. Et respondetur quod stante lege d huius regni sic disponente. *Que passado el anno fatal, no se auiendo dentro del presentado ne prendido el tal accusado, se execute luego la sentencia en las penas de dineros, o de bienes assi en las que se applican ala Camara, como en las que se applican a la parte, y no pueda quanto a ellas ser oyno aunque passado el dicho anno se præsente ala carcel.* Debent dicta executioni mandari in bonis præfati militis, specialiter si eius iudex conseruator literas, & censuras extra dictas expediret, & ab alio extraneo regno, & etiam quia in causis criminalibus rebellis, & contumax non debet audiri, nisi præsentetur colligitur ex iure, e & tradit Abbas, & quia declinatoria fori intra terminum nouē dierū opponi debet, post conclusa edicta preconia, quibus transactis non admittitur vt in quadam nouæ compilationis lege f ordinatur. Et confirmatur, declinatoria enim debet opponi per ipsum delinquentem præsentialiter comparentem ante iudicem ipsum citantem & de causa cognoscentem, vt ex quadam lege g colligitur ibi. Venire debent saltem priuilegium allegaturi.

d l. fi. ti. re. li. 4. recep.

e c. cum nulli de rescript. c. ex parte de appellat. cap. olim de exce. Abbas in c di lectus de rescript.

f l. 1. ti. 5. li. 4. recopila.

g l. si quis ex aliena. ff. de iudic.

Nec excusaretur allegando legem h partitarum religiosos excipere, vt scilicet, non sint oblati, suum exemptionis priuilegium allegare, præfata enim lex intelligitur, vt ex ea clarè constat, de clericis, aut monachis, vt patet ex eius verbis ibi, *O de otros religiosos.* Verbum enim *alius* repetit similia, vt dicitur in iure, i & sic loquitur de religiosis similibus clericis, & monachis: præterea verbum *religiosus* debet in significato potiori sumi, secundum regulam K iuris, dicentem analogum per se sumptum pro potiori significato sumi, scilicet pro religiosis D Francisci, Sancti Dominici, & aliis similibus. Quod confirmatur ex verbis eius legis Partitarum ibi, *O tros religiosos, que estan so poder de otro su mayoral sin cuyo mandado no pueden yra otra parte, &c.* Ex quibus verbis colligitur de fratribus intra claustra monasteriorum degentibus verba facere, & ad milites ordinum Militiarum minimè possunt applicari, non enim viuunt intra claustra monasterio rū nec impediūtur quo velint ire, etiam si licentiā suorum superiorum non habeant, pro quo facit, sub iudice enim est, vtrum præfati sint verè, & absoluté religiosi. Hunc intellectum ad dictam legem assignat Gregorius Lopez, pro quo facit argumentum cuiusdam legis l, iunctis traditis a Baldo.

h l. 2. ti. 7. p. 1.

i l. si fugitiui C. de seruis fugit. §. item pupilis instit. de verum diuis. K l. quærit. ff. de stat. homi. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ag. vectig. vel emphy.

Nec obstat, quod citatio non valet quando citatus est exemptus, adeo quod exemptus citatus a nō suo iudice non tenetur comparere ad priuilegium allegandum. Respondetur enim, quod quando delinquens est clericus monachus, aut religiosus notoriè exemptus, cuiusmodi sunt fratres Mendicantes, non tenetur necessariò comparere ad priuilegium allegandum; quando autem dubitatur de exemptione, vt in dictarum militiarum militibus in sæculo degentibus contigit, communis est resolutio, teneri citatum comparere ante iudicem citantem ad priuilegium allegandum, quo non comparente, processus contra eum fulminatus valet.

l Greg. in l. 2. tit. 8. p. 3. v. otros religio. l. 2. ff de in ius vo-and. & ibi gl. v. non possunt teter Bal. de stat. v. compar.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum fratres ordinis Diui Ioannis portantes mediam Crucem albam, dictam Tau, gaudeant priuilegio fori.

RESpondeo dicendo, hos reputari, vt mere sæculares, viuunt enim sine regula, & cum suis bonis, & vxorem ducunt, & per consequens non gaudent priuilegio fori, neque a tributis sunt exēpti possunt secundum Azeuedo, m habere officia regalia, hi enim non seruiunt; neque in conuentibus assistunt, neque in hospitalibus dicti ordinis, vt ordini oblati cōmorantur, ita tenet Bobadilla. n

m Azeu. in l. 1. ti. 1. 4. n fin. li. 6. recep.

n Bobad. li. 2. de la pelitica c. 18 nu. 231.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum Corrector ciuitatis possit compellere, vt prædicetur in festiuitatibus principalibus in aliqua Ecclesia, renitente, & contradicente vicario generali.

RESpondeo dicendo, quod quando per prælatos clericos, aut religiosos intentatur aliquid, aut fit contra decreta, & ordinata in Concilio Tridentino: Tunc supremum regale Consilium præcipit, vt prouisiones reales pro eius executione, & obseruantia edantur. Et per schedulam regalem Regis Philippi II. datā apud Madritum mēse Iulii

anno

anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo quarto, vt videre est in libro Concilii Tridētini edito eo anno Salmanticæ, commendatur Episcopis & prælatis eius publicatio, & vt ipsum obseruent, & exequantur, & Correctoribus præcipitur, vt ad id suum fauorem & auxilium impartiantur. Quod est conforme Bullæ Pii V. editæ super confirmatione œcumenici huius generalis Concilii, quæ incipit, *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, &c.* data Romæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingentesimo, sexagesimo tertio, septimo Kal. Februarii, Pontificatus sui anno quinto, in qua dicit. *Mandamus autem in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœnis a sacris Canonibus constitutis, aliisque grauioribus etiam priuationis arbitrio nostro infligendis, & vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, & aliis quibusuis Ecclesiarum prælatis, cuiuscunque status gradus, ordinis, & dignitatis sint, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, vt eadem decreta, & statuta in Ecclesiis suis ciuitatibus, & diœcesibus, in iudicio, & extra iudicium diligenter obseruent, & a subditis quisque suis ad quos quomodolibet pertinet, inuiolabiliter faciant obseruari, &c. Inuocato etiam si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio. Ipsum vero charissimum filium nostrum Imperatorem electū cæterosque Reges, Respublicas, ac Principes Christianos monemus & per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi obtestamur, vt qua pietate concilio per oratores suos affuerūt, eadem pietate, ac pari studio diuini honoris & populorum suorum salutis causa, pro sedis quoque Apostolicæ, ac sacræ Synodi reuerentia, ad eiusdem Concilii exequenda, & obseruanda decreta prælatis, cum opus fuerit, auxilio, & fauore suo adsint, &c.*

Ex quibus infertur, quod cum in Cōcilio. *a* Tridentino decernatur, vt saltem omnibus diebus Dominicis, & solemnibus festis populo prædicetur, possunt correctores ciuitatum facere, etiam renitente Vicario generali, vt Euangelium publice in quadā festiuitate in Ecclesia prædicetur. Quod ait Bobadilla *b* sibi in ciuitate Soriæ contigisse: cum enim esset illius ciuitatis Corrector, contra Vicariū ipsius ciuitatis fecit Euangelium prædicari in die Epiphaniæ, etiam si consuetudo esset in contrariū, cuius mandatum ait fuisse a Domino Frācisco Tello de Sandoual Episcopo Osmæ approbatum (qui Reuerendissimus præsul præcepit, vt semper in illo die prædicaretur) cum Principes sæculares sint protectores, & sacrorum Canonum executores. Quod protectorum, & executorū munus, respectu Concilii Basiliensis, affirmat Stephanus *c* Aufrerius, Reges Francorum, & eorum parlamentum, & alios magistratus sæculares agere; Cum Reges & Principes Christiani ad executionem, & complementum Decretorum & ordinationum Apostolicarum sint deputati; & ad eorum tuitionem, & defensionem astringantur, vt in iure, *d* dicitur, & tradit idem Aufrerius. Nec supradictis obstat, quod magistratus seculares auxilium tamū & fauorem tenentur impendere, quando petitur a iudice ecclesiastico, in præsentiarum autem auxilium minimè ab eo petitur, imo eo renuente tribuitur: nam respōdetur, quod auxilium brachii sæcularis contra laicos, vt ultimum remedium, non debet imponi post censuras ecclesiasticas, ut multi authores *e* tāquam communem opinionem tenuerunt; censuræ enim tanquam ultimum remedium sunt apponendæ. Quod ita disposuit Concilium Tridentinum, *f* cum censuris ecclesiasticis maxima reuerentia debeatur. Præterea in præsenti casu non se intromittunt iudices sæculares auxilium suum impartiendo, tanquam vltimum, & extra ordinarium remedium, sed ordinarium ipsis a Papa in præfata Bulla commendatum.

a Con. Trid. sess. 24. de refor. c. 4.
b Bobad. li. 2. de la politica c. 18. f. 181. nu. 194.
c Aufrer. in tract. de pote. secula. sup. ecclesi. person. reg. 2. nu. 31. vers. 211.
d Auth. quomodo opor. Episc. in prin. c. beni Princi. pes 69. d. c. tribut. 23. q. 8. cap. Principes & c. ammini. stratores. 23. q. 5. l. fi. C. de summ. Trinit. & fid. catho. Aufr. vbi su. nu. 10.
e Abb in c. nō ab homine n. 6. de indic. et alii quos refert Coua. c. 10. pr. num. 2. Paz in pr. to. 2. Palud. 2. n. 94. et prox. nu. 2.
f Conc. sess. 25. c. 3. de refor.

Aduertendum tamen, quod instante, & præcipiente Correctore, potest in hoc casu frater Minor prædicare, etiam contradicente Vicario foraneo ciuitatis, in qua debet fieri prædicatio, nam in eorum regula tantum ipsis præcipitur, vt contradicente Episcopo non prædicent, at in hoc casu Episcopus non contradixit, imo postea factum approbauit, contradixit tamen vicarius foraneus, qui Episcopus non est, neque habet iurisdictionem quasi Episcopalem delegatam.

ARTICVLVS XX.

An Eremitæ sint exempti à iurisdictione sæculari.

RESpondeo dicendo, resolutionem huius quæstionis non posse ita adamussim explicari, sine eo quod cognoscatur, vtrum Eremitæ sint verè religiosi, aut personæ ecclesiasticæ, de qua quæstione infra in materia de religione agemus: pro nunc autem ad propositum in titulo quæstionis respondeo. Dico primo eremitas ordinem sacrū nō habentes, nec profitentes ordinem aliquem religiosum, nec habentes superiorem, potentes habere proprium, & ducere vxorem, qui solùm nominati possunt pœnitentes, non gaudent priuilegio fori. Præcipuè cum horum multi, secundum Cardinalem Zabarelam *g* perniciosè viuant & in multis eorum gratia crimina sint reperta.

Dico secundo, Eremitas vitam religiosam profitentes, superiorem habentes, & in approbato ordine viuendi per Summum Pontificem, aut per Episcopum, & non possunt habere proprium inter personas Ecclesiasticas connumerantur, & priuilegio fori fruuntur, ita vt ante iudicem sæcularem minimè possint conueniri. Et per hæc duo dicta concordantur duæ circa hoc contrariæ opiniones. Prima est, non esse personas ecclesiasticas, quam esse magis iuridicam testatur Stephanus Aufrerius, *h* sed contrariam ait idem author esse magis piam, & per eam iudicari debere. Quæ concordia colligitur ex Gregorio Lopez, *i* distinguente inter Eremitas professos, & non professos, & habentes proprium.

g Zabare. in Clemen. 2. q. 12. de prob. inde D. Hier. Epist. 41. c. 10
h Aufrer. in tract. de pot. secula. reg. 2. n. 37. vers. 4. extende.
i Greg. in l. 17. tit. 1. p. 6. Eremitam.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum Eclesia, seu monasterium succedens iure successionis, vel legati laico iam conuento coram iudice sæculari, possit conueniri ante ipsum iudicem sæcularem.

RESpondeo dicendo, quod clarius Ecclesia, seu monasterium succedens iure successionis, vel legati laico iam conuento coram iudice sæculari, tunc litem ipsam inchoatam cum defuncto coram illo iudice finire, peragereq; tenetur, vbi iudicium cæptum, secundum Baldum, *K* Paulum Castrensem, Alexandrum, Barbaciam, Imolam, Cagnolum & est communis opinio, prout defendit Rogerius *l* & magis communem, & veram esse ait Boerius qui ait eam in practica seruari.

K Bald. consil. 207. col. 2. Castrens. in l. hærens absens. ff. de iu. Alex. in addit. ad Bar. in Auth. & consequenter n. 19. C. de sen. Barb. con. 1 vo. 3. Imo. in l. si hominem, ff. de fidein. Ca. in l. 2. n. 175 ff. de pact. inter emp.
l Rogeri. in l. 1. n. 71. ff de iudi. Boer. de cis. 69. n. 32. 34.

In contrariam verò partem, videlicet quod instantia cœpta cũ defuncto laico non transeat in clericum, & monasterium hæredem, sic quod lis cœpta cum ipso laico, denuo inchoanda sit coram iudice ecclesiastico, tenent Ioannes Andreas, *a* & Angelus titubanter, Antonius, Abbas, Felinus, & Decius, dicentes ita in actu practico obseruari, & , vt expressè meminit Maranta, ista est magis cómunis opinio: qui, vt asserit Baptista Regnaulo, in tractatu communiũ opinionũ, loquitur ex se ipso, suoq; capite, additque insuper secundũ hanc opinionem ita patrum cautè, imo relaxatis censuris, habenisq. iuris, ita superiori anno per iudicem sæcularem ciuitatis Aquilæ, in causa non leuis momẽti, iudicari vidisse: quam tamen tanquam iniquam, & in nobe fundatam reiicit cum Boerio, *b* quam sibi semper placuisse affirmat, & tam in consulendo, quam in iudicando semper tanquam veriorem, æquiorem, & communiorem iudicat, quam multos allegando sequitur, & tuetur *c* Couarruuias, & ita in facti contingentia iudicatum religiosè quippe extitit, anno Domini, millesimo quingentesimo sexagesimo nono, in regia Aprutina audientia, in causa inibi vertente, & ruminata, atque discussa hinc inde per aduocatos sagacissimos, & expertissimos, & intelligentissimos, & sic ista victoria, & sententia in præsenti negotio obtenta extitit non absque maximo certamine, nam vbi cœptum est iudicium, ibi finiri debet, vt in iure *d* probatur, & ponit hoc pro regula Bertachinus, esto quod alterius cõditio, qui iudicium inchoauerat, fieri non deberet deterior ex persona hæredis, vt ex iure *e* colligitur: dicitur autem cœptum iudicium ipsum ante litis contestationem, vt testatur Guido *f* Papa, & Felinus, quinimo etiam per solam citationem, vel mandatum cũ clausula, si te senseris, censetur iudicium cœptũ, imo lis quoad actorem introducitur, etiam literis non expeditis, prout tradit Gometius. *g* & Peregrinus. Aduertendum tamen solam mandati productionem non facere, neque inducere aliquo modo litem, secundum Antonium Augustinum, *h* Peregrinum, & Viuium.

Pro cuius opinionis maiori claritate notandum est, quod si quis aliquem conuenerit coram aliquo iudice, non poterit demum coram alio iudice de eadem re eum conuenire, vt dicitur in iure. *i* Quod procedit, etiamsi citatus coram primo iudice non comparuerit, nam adhuc coram alio non poterit conueniri super eadem causa, super qua iam fuerat coram alio conuentus, ita Lucas de Pena. *K* Quod procedit vbi ex prima citatione coram primo iudice effectus aliquis fuerit consecutus, vt quia actor positus fuerit in possessione bonorum debitoris, & contumacis, tunc enim reus coram alio iudice trahi non poterit: quod si ex ea ratione nullus fuerit effectus secutus, poterit reus coram alio iudice conueniri ita Bartolus, *l* & Felinus: neque ille reus contumax conuentus alibi poterit litis pendentiã allegare, prout tradit Bartolus, *m* nam quamuis citatio missa executioni causet litis pendentiam, vt ait Felinus, *n* quia tamen reus citatus coram primo iudice non comparuit, & ibi fuit contumax, si demũ conueniatur alibi non audietur ea litis dependentia. Quare si in vna ciuitate adsint plures iudices, si quis fuerit conuentus coram vno iudice, & ibi fuerit contumax, si demum cotam alio vocetur, cogetur ibi se defendere, cum coram alio non comparuerit.

a Ioan. And. in reg. qui in ius de reg. iur. lib 6. Bal. in cap. in præs. de prob. Ang. in l. litem ex contractib. ff. de iudic. Anton. Abb. Felin. et Dec. in c. quia de iudic. Marã. de ordi. iudi. 3. p. n. 13 Bapt. st. tract. cõmun. opin. l. t. loco t. vniuer. ecclef. œcono. c. 4. fo 94. c. 2 *b* Boer. d. dec. 69 nu. 49. *c* Cou. prac. q. 6. n. 2. & seq. *d* l. vbi cœptũ est iudic. & ibi DD. ff. de iudic. Bertha. in suo reper. tio. in versi. iud. *e* l. 3. §. ex his ff. de verbor. obligat. *f* Guid. Papa decis. 421. Felin. in c super his col. 11. de offic. deleg. *g* Gom. in reg. 70. Peregr. decis. 90. *h* Aug. decis. 3. & 117. Peregri. dec 88. Viuius opin. 308. *i* l. vbi cœpt. ff. de iudic. *K* Luc. de Pena in l. si ver. 5. quæritur. de re milit. l. 12. *l* Bart. in d. l. vbi cœptum: Felin. in c. ex tenore, in q. n. 5. de rescrip. *m* Bart. in l. sepulch. viol. *n* Felin. in c. cæterum vers. obstat secundo de rescript.

QVAESTIO LXIII.

De exemptione regularium, quoad ordinarios, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *VTrum iure communi regulares sint ab Episcoporum iurisdictione exempti.*
2 *Vtrum Papa possit eximere regulares ab Episcoporum legibus.*
3 *Vtrum per priuilegia sint monachi, & regulares exempti a potestate ordinariorum.*
4 *Vtrum exempti a Papa, a iurisdictione cuiuslibet ordinarij censeantur exempti a legibus Papæ.*
5 *Vtrum moniales sint exemptæ a iurisdictione ordinariorum.*
6 *Vtrũ sentẽtia ordinariorũ cõtra regulares sit nulla*
7 *Quibus modis possint se defendere regulares ab ordinarijs.*
8 *Vtrum tollatur priuilegium exemptionis quod continet, vt ad eius reuocationem fiat de eo mentio specialis, si tantum in communi de eo fiat mentio.*
9 *An per exemptionem ab ordinarijs liberentur exempti a reuerentia debita Episcopo.*
10 *Vtrum regulares possint huic exceptioni renũciare.*
11 *In quibus casibus exempti subduntur ordinarijs.*

ARTICVLVS I.

Vtrum iure communi regulares sint ab Episcoporum iurisdictione exempti.

RESpondeo dicendo, quod olim omnes monachi erant subiecti Episcopo, intra cuius diœcesim erat situm monasterium, *n* prout ex multis sacris Canonibus, & Concilijs patet. Qua ratione tradunt viri docti, quod si nunc prælatus exemptus subiiciat in aliquo casu monachum suum Episcopo, poterit Episcopus illum absoluere, & dispensare cum illo. Et eo tempore Episcopus in diœcesi sua erat quasi generalis, & admittebat ad professionem in monasterijs, vt constat ex Concilio Arausicano, *o* & tradit Burchardus; creabat Abbatẽ monasterio, & ex causa deponebat illum, vt tradit Concilium Tyburtinum. *p* Vbi tamen Papa Gregorius eximit ab Episcopis regulares, electionem Abbatis, committit monasterio, vt tradit Nauarrus *q*; Denique prima institutio monachorum nihil Episcoporum iurisdictio ni detrahebat, vt constat ex traditis per Marsilium *r* At modo videtur attento iure communi, quod respectu monachorum tota potestas sit apud Abbatem, vt definit Pelagius Papa *f* secundum quem Canonem videtur, quod non solum tribuenda est Abbati secundum sacros Canones iurisdictio, quo ad regularia, sed etiam quoad externa, cum absolutè dicat Papa, quod tota potestas ad Abbatem pertineat, & sic quod clerici regulares, seu monachi indistinctè coram suo Abbate sint conueniẽdi, vel accusandi, præterquam de grauissimis criminibus depositione dignis. Probat Gloss. *t*, quã sequitur Vincentius, Anchatranus, & Imola, & Abbas sibi parum constat, latè Ioannes de Lignano, testatur communẽ Romanus, & Boerius, qui authores mouentur vltra supradicta per quandam Decretalem *u* & alia iura, in quibus probatur Abbates aliquando suos monachos iudicasse.

Sed tamen communis hæc sententia nullum habet solidum iuris fundamentum, nec eius authores autho-

n c quia nos. 16. q. 1. Pano. cum Innoc. in c porrectũ de regul. Con. Tolet. IV c. 50. & Tolet. III. c. 3 Conc. Calcedo c. 4. & 8. Aurel. 1. c. 11 c monasteria. 18. q. 2. Syl. v. relig 3. § c. *o* c. Arausic. c 6 cap. viduitatis. 27. q. 1. Burch. 7. p. sui dec c. 6. *p* c. siquis Abba. 18. q. 2. *q* Naua in c. nullam. nu 3. *r* Marsil. de redit. ecclef. 1. p. c. 17. *f* c. nullam. 18. q. 1. *t* Glo. in cap. quãdo de off. ord & ibi Vin cen. & Anch. n. 6. Imo n. 12 Felin. in c pastoralis. Abb. in c. cum contingat. n. 28. ver. & infra. §. eodem Ioã. de Lig. in Cl. ne in agro. de sta. u monac. Roman. cons. 375. n. 2. Boe. dec. 271. nu. 5 *u* c sicut. il. z. de simon.

authoritatibus in contrarium adductis satisfaciunt atque ideo resoluendum est, attento iure cõmuni nullum esse in hac re constituendum discrimen inter clericos sæculares, & regulares, Quam sententiã, vltra authoritates in principio adductas, origo & fundamentum monachorum apertè confirmat qui soli, & ab hominum consortio separati vitam agere cœperunt, & ipsum nomen indicat, postea vero cœperunt sub vno Abbate in cœnobijs se congregare, adhuc tamen ab omni consuetudine sæcularium remoti, ita vt neque liceret eis publicè docere, neque prædicare, neque monasterii claustra exire, vel sæcularibus immiscere, nisi data necessitate graui, & ob id monachorum nomen retinent, vt colligitur ex varijs Canonibus, *a* & obseruat Marsilius, at neque singuli monachi dum singuli viuebant, neque plures in vno monasterio collecti potuerunt ordinarium sibi iudicem constituere, aut Episcopũ sua iurisdictione priuare iuxta regulã iuris *b* tritissimam; igitur iure cõmuni Episcopis subsunt. Confirmatur hoc fundamentum ex eo, quia cum iure communi tota potestas ordinaria in sua diœcesi ad Episcopum pertineat, iuxta quandam Decretalem *c*, & communem omnium, non debet ab illis auferri, & inferioribus contra ius concedi, nisi lege aliqua sit expressum, iuxta quandam iuris regulã, *d* vbi notat Decius, & docent Bartolus, & Iason. Constat autem nullam esse legem Canonicã, quæ secundum iuris regulam totam Abbatibus iurisdictionem tribuat, & Episcopis adimat, ergo iurisdictio hæc ad Abbates pertinere non potest iure communi, nisi hoc aliquo ex tribus principijs prouenit; scilicet, vel ex eo quod Rectores sunt illius Collegii, vel ex eo, quia a Summo Pontifice approbationem habent, vel aliqua lege fuerit concessa iurisdictio. Sed non potest prouenire à primo, quia priuati homines iurisdictioné, quæ est publica potestas, non tribuunt. Neq; à secundo quoniam approbatio Sedis Apostolicæ illã potestatem de se tribuit; quæ ad gubernationem monasterii, & regulæ obseruantiam sũt necessaria. Neque ex tertio, quia nulla lex talem Abbatibus iurisdictionem tribuit. Nam illud Pelagii Decretum superius allegatũ solùm probat, monachos esse in potestate Abbatis in his, quæ pertinent ad obseruantiam regulæ, & gubernationem ordinis, vt ex eo Decreto constat ibi, *Ad diuini cultus reuerentiam, & vtilitatem monasterij.* Ad iura autẽ probantia aliquando Abbates in monachos excommunicationis sententiam promisisse. Respondetur iure speciali ipsos iurisdictionem acquisiuisse.

a c.1. & c. monachus & c. placuit & c. interdicimus. 16. q. 1.
b priuatorum ff. de iurisdit. omn. iudic.
c ca. 1. de offi. ordi.
d l. 1. vbi Decius de reg. iuris Bartol. in l. quotus, ff. si quis cau. Iason l. 2. n. 33. ff. si quis inius voca.

ARTICVLVS II.

Vtrum Papa possit eximere regulares ab Episcoporum legibus.

RÉspondeo dicendo, quod potest Summus Pontifex regulares omnes facere omnino liberos ab Episcoporum lege diœcesana.

Pro huius conclusionis explicatione, nota quod duplex est lex Episcopi. Prima diœcesana. Secunda iurisdictionis, iuxta quandam Decretalẽ, *e* vbi Glossa explicat, quid vtrique legi conueniat, & Panormitanus *f* post Innocentium de eo agit. Omnes verò regulares liberos esse à lege diœcesana, in sacris, Canonibus *g* satis probatur, non tamẽ omnes sunt exempti à iuribus legis iurisdictionis per iura, quæ citat glossa *h* quædam, & tradunt Panormitanus post Innocentium, Lancelotus, Conradus, & Boerius; nisi expresso Principis priuilegio eximãtur, vt post Doctores communiter tradit Palactus *i*, Rubeus & Syluester.

e c. dilectus filius de offi or di. vbi glos. v. de stat.
f Panor. n. 4. post Innoc. in 1 n. 2. de stat. reg.
g c. quam sit inuicta glo. 18. q. 2. & in c. inter cætera 16. q. 1. vbi gl. 1.
h Glo. mag. in d. ca. dilectus Pan vbi sup. Conra. in tep. omn. ind. l. 2. c. 1 § 4. nu. 4 Boer. t. 1. n. 3. de seb. r. cl. & consi. 24. n. 13. lib. 1.

Solus autẽ Papa potest eximere vniuersaliter à iurisdictione Episcoporum, prout ait Gratianus, *K* & hoc iure posse vti testantur Gregorius Papa, & alii Pontifices. Episcopus verò oues suas tantũ eximere potest à parochis probatis, iuxta quandam Glossã, *l* & legatus à latere à iurisdictione proprii Episcopi, vt tradit Marianus Soccinus, *m* at non potest eximere generaliter. Neque in hoc fit iniuria Episcopis, vt quidam falsò putant prout colligitur ex Cardinali: *n* Pontifex enim secundum suæ potestatis plenitudinẽ, vt casus sibi grauiores reseruat, aut speciali priuilegio concedit, ita personas quasdam sibi immediatè subijcit, & illorũ causas priuatiuè reseruat iudicio suo, & sic sibi subijcere, & reseruare potest quosdam regulares, præsertim ex ordine Mendicantium, eo quod sibi sint arctius subiecti, & illorum est generalis pater, & religionum omniũ confirmator, hos ita eximit, vt inhibeat Episcopos, & ordinarios, priuètque eos vsu iurisdictionis, quam aliàs Pontifex cumulatiuè in illos deriuabat, quod facit perpetuo quodam exemptionis honore pertinet enim ad honorem, & fauorem hæc exemptio, vt ait Baldus, *o* velut nobiles titulo honorariò à tributis eximuntur: facit etiam hoc Princeps per priuilegium, quod cum sit in fauorem religionis æquale iuri communi, & in bonum animarũ est ample interpretandum; si enim priuilegium priuatis concessum licet latè interpretari, quatenus verba patiuntur; multò magis quod toti religioni datur, sicut priuilegium exemptionis regularium esse amplè extendendum affirmant Doctores, prout tradit Henriquez *p*

Obijciunt quidam vulgaram regulam, priuilegiũ ita esse accipiendum, vt fit absque graui præiudicio tertij, & præsertim ordinarii, quod si parum præiudicatur iurisdictioni Episcoporum, satis esset damnum compensari, vtilitate allata Ecclesiæ per regulares exẽptos, prout resoluit Baldus, *q* quem sequitur Turrecrem. at quia nimis creuit monasteriorũ, & regularium numerus videtur magnum præiudicium ordinariis inferri. Quibus primo respõdetur, quod ea restitutio non habet locum, quando constat de mente Pontificis, qui ordinariis in eo iure præiudicare potest, cum id in eos deriuet, & ita intendit, quando aliàs inutile & frustratorium esset priuilegium, quod non potest operari sine præiudicio etiam graui aliorum, iura *r* enim reputant inconueniens, vt priuilegium, & concessio Principis sit frustra, & sine effectu, & tradunt Romanus Rippa, & Rebuffus; atque ita Papa derogat iuri communi, quod notum est, quamuis expresse non addat clausulam derogatoriam, sed nõ valet priuilegium vt nemine recognoscat, neque ipsum Papam, cum iure diuino oporteat omnes subijci Papæ Vicario Christi, vt tradunt Diuus Thomas, *s* & Caietanus; & ita expresse tenent Ioannes Andreas, Panormitanus, & alii relati per Mandosium, & Castaldum. Vnde colligitur, quod ob præiudicium alterius adhibenda est restrictio, quando non constat de Pontificis intentione, quia in dubio non præsumitur sententia Pontificis, vt velit tollere ius quæsitum alterius, atque ita dicta regula intelligitur de alio, quam expresso consensu Papæ, sufficit enim tacitũ, vt constat ex multis relatis per Gomesium, *t* & Rebuffum, quæ regula etiam procedit maximè si posterius priuilegium tollat ius quæsitũ in illis rebus, quæ non tam plenè subduntur liberæ voluntati Pontificis, ex traditis per Pinelum *u*: at iurisdictio spiritualis Episcoporum deriuatur, & pendet à Ponti-

i Pala. in ca. per vestras. no. 2. §. 1. nu. 43. Sylu. v. exemptio. n. 5.
K c. decima. 16. q. 1. Grego. l. 2. epist. 46. c. frat. noster 16. q. 1. Turrecre. l. 2. Sũma Eccl. c. 52. col. 5. ver. 8.
l Gl. in c. 1. ar. 16 q. 1.
m Soc. in c. recipim. n. 13. de priuil.
n Card. in d. c. 2. recipimus in princ.
o Bal. in trac. de except. c. 1. & 2.
p Henr. l. 7. de indul. c. 24. n. 4.
q Bal. de exẽ. 12. n. 19. Turrecr. l. 2. summa eccle. c. 5. col. 2. vers. 8. plenitu.
r ca. in his de priui. c. 1.
s D. Th. 2. 2. q. 186. ar. 5.
t Gom. reg. de non tollen. iu. quæsit. q. 2. col. vlt.
u Pinel. in Rub. de rescin den. vend. 2. p. c. 2. per totum

Pontifice, & similiter ius spirituale ad percipiendū quotam decimarum. Quidam putant Papam in pœnam iustam priuasse Episcopos à iurisdictione, eo quod regularibus, quos fauore prosequi debuisset cum sibi sint dati coadiutores, & nullus præter illos melius, & præstantiùs sacramenta fidelibus administrat, erant infesti; ipsi enim non solùm in ea administratione sacramentorum, sed etiam in prædicatione præclariùs clericis secularibus se gerunt per suas diœceses, consulendo, & consolando Episcoporum oues, peragentes administrationē Christi Domini, & Apostolorū, qui per ciuitates, & Castella perambulabāt, prout aiunt D. Thoma. a Turrecremata, & Caietanus, & Soto; aliqui autem Episcopi reddentes malum pro bono grauia damna religiosis intulerūt. Primò quia Episcopi regulares exēptos (quorum solus Pontifex erat iudex) trahebant multos ad inferiora, & aliena tribunalia. Secundò ex laicorum, & clericorum inuidia, & calumnia se pro arbitrio ingerebant in regularium causas. Tertiò quia inexperti instituti regularis turbabāt regularem disciplinam, pacem, & quietem prælatorum, quos officiis aut monasteriis, sine causa priuabant, atque ita potestatem, & priuilegium à Papa deriuatum meruerunt Episcopi illis abutētes amittere, vt constat ex traditis per Clementem b V. in Concilio Viannensi, quæ iura innouat Alexander IIII. vt patet in Monumentis Ordinum, qui numerat viginti quatuor grauamina, Aluarus Pelagius c de planctu Ecclesiæ numerat varios abusus ex Hostiensi alios congerente Oldradus, & Frias. At non opus est ad pœnalem sententiam priuationis confugere, nam ea subiectio regularium non ordinabatur præcisè in vtilitatem, & fauorem Episcoporum, sed in bonum subditorum, atque ita potuit, & voluit Pontifex pro iure supremæ iurisdictionis à Christo datæ, & eximere, & sibi soli subiicere, & suis legatis à latere personas regulares, prout explicant D. Thomas, d Turrecremata, & Soto. Et hoc fuisse expediens ostendit experientia antiqua à tēpore B. Gregorii Papæ primi, vt in quodam Canone e refertur, eo quod illis vtilius est plenè post Papam qui religionis est generalis, subdi prælatis solùm generalibus, tanquam Papæ delegatis, quam si manerent simul cumulatiuè subiecti Episcopis secularibus, vt sic efficaciùs studiatur in schola perfectionis, & quieti, & tranquillitati religionis consulatur, & liberiùs Deo, & propriè perfectioni, ac saluti animarum vacetur.

a Tho. contra impr. relig. c. 4. Turrec. in c. placuit 16. q. 1. nu. 3. 16. & 18. Caie. 2. 2. q. 188 art. 4. ad 3. cum D. Tho. ad 3. & 5. Soto nu. 4. d. 18. q. 4. ar. 3. col. 3.
b Cle. 1. de excessibus. Cl. 2. dec. nsi ca. nimis iniqua capit. nimis, praua de excess. prel. Monu. ordi. in 2. impr. conf. 497.
c Pela. de Pl. Eccl. l. 2. c. 20 Oldr. consil. 125. Frias de visi. 1. p. q. 16. nu. 2. casu 5. 40. & 57.
d Th. contra impug. relig. c. 4. 10. pen. & in 4. d. 17. q. 3. Turrec. in c. placuit 16. q. 1. ad 8. nu. 12. So. in 4. d. 18. q. 4. ar. 3. ad 1.
e c. frater 16 q. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum per priuilegia sint monachi, & regulares exempti à potestate ordinariorum.

Respondeo dicendo, quod hodie fere omnia monasteria propter is, priuatisque religionum priuilegiis ab diœcesanorum Episcoporum iurisdictione subtracta sunt, recipiunt tamen monachi ab Episcopo Chrisma, oleum consecrationis altarium & ordinationes, & ordinem psallendi, & monasteria transferre non possunt, etiam vtilitatis causa in consulto Episcopo, iuxta ea, quæ tradit Glossa f cōmuniter recepta, & Marcus Antonius Cucus; licet enim iure communi omnes tam clerici, quam regulares subiecti essent Episcopis, procedente tamen tempore priuilegia multa regularibus sunt concessa, qui ab ordinariorum iurisdictione sunt exempti, vt rectè monent Mandosius, g D. Antonius, Panormitanus, Marianus Socinus, quorum priuilegiorum aliqua iam adduximus in materia excommunicationis, & in præsentiarum aliqua adducemus.

f Gl. & scrib. in c. dilectus de effi. ord. Cucus l. 2. inst. tit. 6. de Episc. ap. 68 cum seq.
g Mandos. de sig. gratia n. exemptio An 10 3. p. ti. 16. capite 9. §. 2. Pan. in c. nimis el 2 n... Soc. nu. 32 de priu.

Et Clemens IIII. exemit fratres in multis à iurisdictione, & subiectione prælatorum Ecclesiæ: *Primò concessit, per literas & Apostolicæ Sedis, aut Legatorum ipsius conueniri a quorum minimè valeant fratres Minores regularis obseruantiæ.*

Secundò quia ad pecuniam colligendam cogi non possunt inuiti etiam per literas Sedis Apostolicæ de cætero impetrandas.

Tertiò, quod nullus prædictorum fratrum teneatur correctionis, seu visitationis, vel Inquisitionis officium monasteriis, vel Ecclesiis, seu quibuscunque personis impendere, vel ad cognitiones causarum seu citationes partium & denuntiationes sententiarum interdicti, & excommunicationis procedere.

Quarto quod non teneantur recipere curam Monialium seu religiosarum, quarumlibet ve personarum, per quascunque literas Apostolicas, nisi de hoc indulto, & ordine prædicto expressam fecerint mentionem. Ita habetur in libro h monumenta ordinum, cui quarto indulto tam videmus per ordinem esse renuntiatum, tria autem priùs posita, in suo hodie sunt robore.

Item idem Clemens concessit insuper, *quod nullus Archiepiscopus, vel Episcopus nullusque alius Prælatus Ecclesiasticus valeat compellere fratres Minores ad portandum seu deferendum literas, vel exequendum aut denunciandum sententias contra Principes sæculares, communitates populos seu alios quoscunque benefactores eorundem fratrum. Ac etiā quod nullus delegatus, vel ordinarius Iudex possit eosdem fratres compellere ad faciendum citationes vel commissiones recipiendas, siue vt sint in aliquibus casibus accessores siue ad lites & controuersias cōtingentes in causis quæ corā ipsis tractantur, sine Sedis Apostolicæ speciali mādato vel licentia expressam facientem de huiusmodi indulto mentionem. Nec quisquam eorū teneatur parere, vel intendere super his monitionibus seu mādatis aut iussionibus eorundem aut facere aut implere, quod in hac parte duxerint iniungendum.* Ita habetur in dicto Libro, Monumenta i ordinum. Denique idem Clemens IIII. *exemit eosdem fratres, ita quod non obstante constitutione Innocentii IIII. non teneantur, etiam ratione delicti, contractus, seu rei de qua agitur locorum ordinariis subiacere, decernens irritum & inane, quicquid secus attentari contigerit,* vt in eodem libro, Monumenta k ordinum continetur.

h In 1. imp. f. 57 & in 2 f. 140. conc. 321
i In 1. imp. f. 57. & in 2. f. 141. conc. 321.
K in 1. imp. f. 59. & in 2. f. 142. cōc. 341

Nicolaus Quartus concessit exemptionem totalem ordini minorum decernens *ordinem prædictum, & fratres eiusdem Sedi Apostolicæ subiacere. Ac Ecclesias oratoria & domus loca, libros vtensilia & alia mobilia & immobilia (quorum vsum habēt fratres prædicti) in ius & proprietatem Sedis Apostolicæ suscepit.* Ita habetur in libro Monumenta l ordinum, & Benedictus Vndecimus exemit ordinem fratrum Minorum, sicut fecerat Nicolaus Quartus, *& addidit, quod neque etiam ratione delicti commissi, vel initi contractus, aut rei positæ, vel sitæ, seu existentis extra loca eorundē fratrum exempta possint coram ordinariis, vel aliis Prælatis Ecclesiasticis molestari, seu quomodolibet conueniri, non obstante constitutione Innocentii IIII in contrarium faciente.* Ita in supra dicto Libro m continetur.

l In 1. imp. f. 18. & in 2. f. 112. conc. 343
m In 1. imp. f. 24 & in 2. f. 180. conc. 231

Et Bonifacius Octauus confirmauit literas prædecessorum suorum super exemptione prædicta, *& de nouo exemit fratres Minores præfatos, & illorum ordinem ab omnium, & singulorum quorumlibet Prælatorum, & personarum Ecclesiasticarū omnimoda potestate, ac iurisdictione decernēs præfatos fratres, & ordinē eorundem immediatè Sedi Apostolicæ tantummodo, & Romano Pontifici subiacere.* Ita habetur in libro

a In 1. imp. f. 32. & in 2. f. 32. concess. 34. monumenta a ordinum.

Item Martinus Quintus approbauit literas Bonifacii Octaui, qui edidit amplissimã exemptionem ordini fratrum Prædicatorum, & ab ea dependentibus, sub sequentibus verbis, *Vestigijs nonnullorũ prædecessorum nostrorũ inhærentes, ordinem ipsum, ac Magistrũ Generalem, & Priores, & Patres Præd. illos nec non & quascũque sorores ac domos, Monasteria, & Hospitalia quæcunque sub cura, & regimine fratrum Prædicatorũ fore int, & eorum Rectores, & gubernatores cũ omnibus suis iuribus et pertinentijs, quæ in præsentiarũ obtinent & in futurum (dante Domino) iustis modis poterũt ad ipsis, ab omni iurisdictione, dominio & subiectione, & potestate quorumlibet ordinariorum, & Prælatorum ac personarum Ecclesiasticarum necnon à solutione cuiuscũque collectæ, pedagij pedagij, aut cuiuscunque alterius Generalis exactionis de Apostolicæ potestatis plenitudine, & de certa scientia prorsus eximimus & totaliter liberamus, illa in ius, & proprietatem Beati Petri, & Sedis Apostolicæ & sub eorũ speciali, & immediata protectione suscipimus, decernentes ordinem, Magistrum, priores fratres, & sorores, qui non sunt & erunt pro tempore domus monasteria, loca & Hospitalia supradicta eorumque Rectores, & gubernatores cum omnibus iuribus & pertinentijs huiusmodi solùm immediatè Sedi Apostolicæ subiacere. Ita quod ordinarij, & prælati huiusmodi siue quæuis alia persona generaliter, vel specialiter, aut cõmuniter, vel diuisim, non possint quauis authoritate excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias promulgare aut alias etiam ratione delicti seu contractus, vel rei de qua agitur, vbicunque committatur delictum ineatur contractus, aut res ipsa consistat potestatem seu iurisdictionem aliquam quomodolibet exercere.* Ita habetur in monumentis b ordinum, & sub nomina Eugenii Quarti, in supplemento.

b In 2. impr. f. 262. conce. 683. et in sup plemen fo. 80. conce. 681.

Hanc fratrum exemptionem confirmauerunt Nicolaus Quintus, prout habetur in ordinum Monumentis c, & in supplemento, & Sixtus Quartus, prout in libris Monumenta d ordinum exprimitur qui pro ordine Prædicatorum copiosam edidit exemptionem ad instar exemptionis datæ fratribus Carmelitis, & Minoribus per ipsum, vt in eodem Libro e refertur.

c In 1. imp. f. 47. conce. 10. & in sup fol. 87. conc. 250.
d In 1. imp. f. 60. & in 2 fo. 144. concess. 217.
e In 1. imp. f. 238 con. 160. & 164. vsque ad conce. 170. & in 1. imp. fol. 112. & in 2. f. 196. concess. 489.

Innumera autem aliarum religionum possem in præsentiarum adducere: at quia omnes fere in priuilegiis communicant, ideo operæ pretium esse duxi illa omnia in præsentiarum minimè recensere, cum potius fastidium, quam Doctrinam parere planè videantur. Vnum tamen non subticebo, quod Paulus Quartus, anno Domini millesimo, quingentesimo, quadragesimo, & quadragesimo nono, amplè supradicta concessit Societati Iesu, vt in Compendio Societatis f continetur. *In quo etiam refertur eos, qui in societatẽ admissi biennio probationis peracto tria vota substãtialia, tametsi simplicia emiserint, aut in futurum emittent à quorumuis ordinariorũ, & Delegatorũ, seu aliorũ iudicũ iurisdictione omnino exẽptos esse*, prout habetur in cõstitutione Gregorii Decimi tertii, de qua in primo Tom. g fecimus mẽtionẽ; & per priuilegiũ concessũ ordini Sãcti Ioannis Hierosolymitani eximuntur religiosi Mendicantes, & alii eorum priuilegiorum gaudentes amplissime a quacunque iurisdictione, & à quacumque collecta, seu contributione, ratione personarum, vel rerum etiam ad refectionem pontiũ, fontium, furnorum, murorum, seu Ecclesiarum, etiam si catenus per abusum, seu alterius priuilegium, vel negligentiam, etiam per longissimum tẽpus taliter obseruatum non fuisset, prout concessit Clemens VII. & habetur in compendio h Societatis, per quæ, & alia similia priuilegia religionibus concessa clarè innuitur exemptionem regularium ab ordinariis plenissimam esse, vt probat Syluester i, quod ipsum asserunt Angelus, & Tabien, & D. Antonius, & post alios tradunt Paris. & Natta; & ita est magna hæc exẽptio, vt non oporteat exprimere ordinarios excludi priuatiuè, iuxta tradita à Couarruuias K, & à Tiraquello. Et aduertendum, quod cum exemptio regularium significetur per signum vniuersale, quo excluditur iurisdictio quorumcunque ordinariorum, oportet scire quid nomine ordinariorum intelligatur. Et dicitur, quod ordinarius dicitur Episcopus, Abbas sæcularis exemptus, Archiepiscopus, dum visitat suffraganeos, est etiam eorum ordinarius Legatus, vel Nuntius Apostolicus est ordinarius extraordinariè: omnes tamen in priuilegio exemptionis vocantur ordinarii, prout tradunt Decius l, Soccinus, & Valle; & talis exemptio extenditur tam ad præsentes ordinarios, quàm ad futuros, sicut quando conceditur exemptio respectu bonorum extenditur ad futura, & noualia, nec oportet singulos ordinarios expresse, & specialiter excludi. Aduertendum etiam, quod in prædictis priuilegiis sæpe Papa ait, quod recipit regulares in suam protectionem, per quæ verba facile ducit exemptionem à iurisdictione, ac potestate ordinarii, prout videmus in appellante ad Papam, vel ad Sedem Apostolicam, quo casu omnium ordinariorum ligantur manus, prout Decretales m, quædam definiunt, & tradit Francus.

f Compen. Societ. ver. exẽptio. 8.
g in 1. tom. q.
h compen. societ. ver. exemptio 8.
i Sylu. ver. exemptio n. 1 & §. 4. Ange. Tabie. & Anto. vbi su. Pa. conf. 22. n. 1. li. 4. Natt. consil. 217. nu. 1. li. 2.
K Cou. pract. q. 9. c. 34. n. 3. Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. gl. 7. n. 27.
l Decius cons. 113. nu. 4. Soc. cons. 299. n. 6 li. 2. Valle. cons. 5. nu. 36. & 40. lib. 1. & cons. 2. nu. 11. lib. 4. per c. 2. de constit. lib. 6.
m c. solicitu. c. dilecti cap. ad audientia de appe. Franc. c. vt debitus co. 2. eod. ti.

ARTICVLVS IV.

Vtrum exempti à Papa, à iurisdictione cuiuslibet ordinarij censeantur exempti à Legatis Papæ.

RESpondeo dicendo, quod non sunt exempti a Legatis Papæ, prout traditur in Iure n, & notat Ioannes Andreas, quem sequitur Ludouicus Romanus. At secundum priuilegium Clementis Quarti, hoc limitatur tantum in legato de latere Sedis Apostolicæ misso: *prohibuit enim Clemens IIII. ne fratres Minores ab aliquo legato (nisi de latere sedis Apostolicæ misso) vel delegato aut subdelegato authoritate literarum Apostolicarum excommunicari, suspendi aut interdici possint, nisi literæ ipsæ plenam, & expressam de præd. dicto ordine & indulto huiusmodi facerent mentionem.* Ita habetur in supplemento. o

Et ad hunc modum est intelligendum priuilegio Sixti IIII. concessum fratribus Carmelitis, quo copiosam exemptionem illis concessit, dicens in summa, *quod nullus ordinarius seu Legatis quauis authoritate vtens, quãcunque superioritatẽ super prædictos fratres sibi vendicare præsumat.* Ita habetur in libro Monumenta p ordinum, hoc enim priuilegium intelligendum est de simplici Legato Sedis Apostolicæ, non tamen de Legato à latere, & similiter sunt intelligenda alia priuilegia concedentia regularibus exemptionem à Legatis Sedis Apostolicæ.

n c. si Abbatẽ de elect. li. 6. Andreas in c. 1. post princ. ver. ergo cum legatus lige eos Romanus singu. 107. gl. magna in ca. quoad transf. de offi. leg.
o fol. 3. con. 1
p in 1. impr. fo. 99. & in 2. f. 213. concess. 449. 451. con. 446.

ARTICVLVS V.

Vtrum moniales sint exemptæ à iurisdictione ordinariorum.

RESpondeo dicendo, quod non loquimur de monialibus, Episcopis subiectis, has enim nulla

nulla est dubitatio minimè ab ipsis Episcopis esse exemptas, loquimur autem de monialibus superioribus regularibus subiectis per constitutiones Apostolicas, quibus ipsæ dictis prælatis subduntur, ratione iurisdictionis ordinariæ ipsis concessis, prout in primo Tomo *a* dictum est. Et Eugenius Quartus, *exemit ordinem Sanctæ Claræ, Abbatissas, conuentus, moniales monasteria, & loca eiusdem ordinis cũ omnibus iuribus, & pertinentijs, ac bonis mobilibus, & immobilibus quibuscunque, ab omni iurisdictione, ac dominio & potestate quorumcunque legatorũ & Prælatorum Ecclesiasticorũ cũ maximis clausulis, & non obstantijs. Et similiter exemit à præstatione, seu solutione decimarũ collectarum, taliarũ subsidiorum, angariarum, ac quarũlibet aliarum exactionum.* Ita habetur in libro Monumenta *b* ordinum, & in supplemento, & hæc veritas patet per ea, quæ dicta sunt in primo tomo, *c* vbi probauimus moniales, & earum monasteria, & personas communicationem habere omnium priuilegiorum, fratrum, monasteriorum, & personas eorũ. Vnde cum religiosi, & eorum monasteria, & personæ sint exempta, clare sequitur, etiam moniales, & monasteria esse etiam exempta.

a in 1. tom.

b in 1. imp. fo. 91 conce. 46. & in sup. f. 86 concess. 147.

c in 1. 10. q.

ARTICVLVS VI.

Vtrum sententiæ ordinariorum contra regulares sit nulla.

RESpondeo dicendo, quod inter effectus, quos exemptio regularium operatur, est quod ita inhibeantur ordinarii ab eorum causis, vt si de facto tentent procedere in iudicio, vel extra sese immiscere contra personas regulares, aut contra res monasterii, in quauis causa ciuili, & spirituali &c. processus sententiæ, & inde sequuta sunt ipso iure nulla, & irrita, de defectu iurisdictionis, prout tradunt Federicus *d*, & Calderinus, & constat ex priuilegiis allegatis supra articulo tertio, quorũ priuilegiorum verba, si attente legantur, nullitatem huius sententiæ satis indicant, cum in eis irritentur acta per ipsos ordinarios, iuxta Doctrinam eiusdem Decretalis *e*, & tradit Mandesius, & Antonius Gabriel. Quæ irritatio contingit, etiam si iudex sit ignorans, cum gestum sit ab eo, quasi à persona priuata, & sententia a non Iudice sit nulla, nullumque præiudicium, nullumque effectum operatur, argumento eorum, quæ in Iure *f* communiter notantur. Quare si priuilegio religionis notorio in iudicium producto, iudex non obstante tali priuilegio protulit sententiam, non transit talis sententia in rem iudicatam, prout resoluit Paulus *g* de Castro, nec debet mandari executioni, prout idem Paulus affirmat. Nec hoc est negandum, si Episcopus iubeat exempto soluere debitum, nisi in causa mercedum, id est, soluendi operariis stipendium, & miserabilium personarum, iuxta determinationem Concilii Tridentini *h* ius antiquum innouantis, & tradunt Couarruuias, Didacus Perez, & Nauarrus.

d Federic. consil. 14. nu. 4.

e c. dilecto v. clauf. vbi glo. de præb. Mandosius in reg. cancel. reg. 7. de refer. n. 2. Anton. Gabriel. to. 2. commun. opi. li. 6. ti. de clauf. concl. 3. nu. 56. 70. 73.

f l. priuatorũ. C. de iurisd. c. at si clerici. in princ. de iudic.

g Pau. consil. 342. nu. 2. li. 1

h Trid. sess. 7. de reform. ca. 14.

ARTICVLVS VII.

Quibus modis se possint defendere regulares ab ordinarijs.

RESpondeo dicendo, quod exemptus dupliciter se defendit ad ordinariis. Primo per declinatoriam, exhibendo in iudicio priuilegium, tenentur enim regulares tradere transcripta articulorum, de quibus fuerit Controuersia, & si ad exceptionem solum allegant solam præscriptionem, de hoc debẽt facere fidem, & si allegant vtrumque, si priuilegium ad plenum non sufficit, sed tantum causam præbeant præscribendi; tenentur præscriptionem probare, & probatione pendente in sua præscriptione minimè turbari debent. Et si non allegant, neque exhibeant saltem talem priuilegium, quod causam præbeat præscribendi, Diœcesani possunt vti iure suo prout in Iure *i* Canonico determinatur. Ostendere autem & ad legendum integraliter priuilegiũ debent regulares in loco congruo, & secuto intra terminum competentem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum arbitrio moderandum, vt in eodẽ Iure *K* probatur. Pendente autem lite super validitate priuilegii, seu an fuerit concessum, an non, non debet quis priuari sua possessione, vel quasi possessione, etiam si possessio sit contra ius, prout tenet Panormitanus *l* allegans ad id quandam Decretalem, & tenent Doctores communiter, ex quo colligitur, quam fauorabile sit priuilegium.

i c. cum persona de pri. li. 6.

K d. c. cum persona.

l Panormit. in c. 1. vt lite pẽden. cum personas. §. quod si tale.

Secunda via, qua se possunt ab ordinariis defendere regulares, est, quod si ipsi ordinarii agant de iure priuilegii producti, & eo reprobato ferant sententiam, talis sententia minimè valet, cũ Papa sibi interpretationẽ priuilegii reseruauerit, vbi de ea dubitatur, prout tradit Collector *m* compendii Societatis dicens, *Priuilegiorum Societatis per Paulum Tertium vsque ad decimũ quintum Kalendas Nouembris, anno Domini Millesimo, quingentesimo, Quadragesimo nono concessorũ interpretationẽ reseruauit Sedi, Apostolicæ, quin vero inhibitum est omnibus Prælatis, ne præsumant interpretari priuilegia regularibus concessa, siue clara sint quæ interpretatione non indigent, siue dubia contineant prout concessit Clemens IIII. Prædicatoribus ac Minoribus, vt patet ex libro priuilegiorum Sancti Augustini.* Hæc collector. Qui etiam refert, quod quoties dubium fuerit in intellectu priuilegiorum Societatis, super iuris peritos, & alios iudices in fauorem Societatis fiat interpretatio, prout concessit Alexander VI. Congregationi Benedictinorum Vallisoleti, sub datis Romæ Kalendis Aprilis anno Domini millesimo quingentesimo primo Pontificatus sui anno octauo.

m collect. compend. 1. priuilegium. §. 1. & 4.

Et in fauorem regularium iure optimo fuit concessum, ne scilicet Prælati Ecclesiastici possint eorum priuilegia interpretari, quia in dubium, an iurisdictio contra regulares pertineat ad Episcopum, & ad iudices Ecclesiasticos, non possunt ipsi cognoscere de causa, ne sint iudices in causa propria, iuxta quandam Legem *n*, nam quando Episcopus cum subditis litigat, habet in eo tantum casu suspensam iurisdictionem, & Papa sua signatura solet durante lite eximere subditum, iuxta Cassiadorum *o*, & Lancelotum. Vnde durante lite debent tueri regularis in possessione sua, quando exemptio est notoria, iuxta tradita ab Innocentio *p*. Ex quibus infertur, quod regulares, quando priuilegium non est notorium in multe, & possessione tenentur ipsi exhibere illud, iuxta quandã Decretalẽ *q* superius allegatam, quam de priuilegio hominis priuati exponunt ibi Monachus *r* Dominicus, & Perusinus, & alii allegati per Didacum Perez, & Maranta. Verum est tamen, quod non tenentur adhibere dictum priuilegium sponte, sed moneri, prout tenent communiter Doctores *f*. Et si religiosus ostendat cũ possessione titulũ saltem coloratũ, non est durante lite spoliandus priuilegio exemptionis, imo nec ipsa possessione, per quandã Legẽ *t*, licet alter appellet, prout probatur in quandam Decretali *u*, vbi Geminian. Perusinus, & omnes: nec per hoc releuatur ab

n l. qui iurisdictio. ff. de iurisd. omn. iudic.

o Cassiado. decis. 6. de prin.

p Innocen. in c. ex publicet. nu. 3. ver. sed si dicas de verbor. signif.

q d. c. cum persone de priu. lib. 6.

r Monacho. s. Domin. & Perus. nu. 4.

f DD. in d. c. cum persona v. requisisti.

t l cum qu. ff. de iureiur.

u d. c. cũ persona. §. si vero Geminia. ibi in fide & Perus. n. 3.

ab onere probandi exemptionem,& satis est fine, possessione probare verum,& legitimum titulum quia hic tribuit plenum ius in proprietate,& quadam possessione,quod habet vim aliam in viro priuato,quamuis hic sit alias subditus eiusdem Episcopi,prout tradunt Molina *a* Couarruuias,Balbus,& Menchaca,quamuis ipse alio loco dubitauerit. Dixi, quando priuilegium non est notorium, nam quando priuilegium est notoriū,vt est priuilegium exemptionis Mendicantium, qui iam diu tolerati sunt priuilegio exemptionis,non tenentur ipsi regulares tale priuilegium ostendere, neque ipsam exemptionem probare vt cōstat ex Doctoribus in superioribus allegatis,& tradit Syluester *b* Ex quibus infertur primo,quod regulares non possunt ab ordinariis excommunicari,prout iam in superioribus *c* dictum est,& probatum,cum ipsi sint ab eorum iurisdictione exempti,adeo hoc est verum,vt quidam affirment,quod si regularis exemptus percusserit clericum sæcularem extra claustra in diœcesi Episcopi,non potest Episcopus ipse ipsum denunciare excommunicatum. Pro quo facit, quod potestas Episcopis concessa ad declarandum excommunicatos, in suos tantum videtur subditos extensa,vt colligitur ex quadam Clemētina.*d* Sed concludendo,dico,quod in regulari non subdito Episcopo obseruetur dispositio Concilii Tridentini *e*,vbi dicitur,quod regularis non subditus Episcopo,qui intra claustra monasterii degit, & extra ea ita notoriè deliquerit,vt populo scādalo sit,Episcopo instante a suo superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum seuerè puniatur,ac de punitione Episcopum certiorem faciat,sin minus a suo superiore officio priuetur,& delinquens ad Episcopo puniri possit. Hæc Concilium. Non potest autem hoc casu Episcopus commodè ipsum punire regularem,nisi per censuras contra ipsum procedat.

a Molin. l. 2. de primo gen. c. 6. nu. 51. & 52. Couar. in reg. possessor. 2. p. §. 9. n. 1. Bal. 2. p. memb. 3. pag. 93. Menchaca contro. illust. c. 87. n. 9. & 12.
b Syluest. titu. exemptio. §. 8.
c supra q.
d Clem. 2. §. si. de pœnis.
e Trid. sess. 25. de reg. c. 14.

Secundo infertur,quod regularis notoriè exemptus citatus ab ordinario,vt compareat in iudicio, non tenetur coram ipso comparere. Hæc enim citatio etiam absque ope exceptionis est ipso iure irrita, cum sit a iudice non competente, & contra notorium priuilegium,iuxta resoluta per Monachum *f* Dominicum,& Perusinum,& alios relatos per Didacum Perez & Marantā. Aduertant tamen regulares,exemptos citatos debere comparere, & allegare priuilegium,proponendo declinatoriam fori,& hoc facto recedant,prout tradit Soccinus *g* docens praxim proponendi. Aduertant etiā,quod interdum tenentur comparere,vt si in citatione exprimatur causa, quæ fundat iurisdictionem ordinarii,vt tradit Couaruuias. *h*

Tertio infertur,quod ordinarius nec per se, nec per alios potest procedere ad capturam religiosi, iuxta quandam Glosam *i* communiter receptam, secundum Imolam,& Nattam,quod adeo verum est,vt non possit procedere ad capturam Nouitii, nisi ob delictum in sæculo factum præsumatur in fraudem intrasse in religionem, si autem capiat ipsum religiosum,aut Nouitiū extra casum supradictum,aut manus iniiciat in eum,incidit excommunicationem, prout a contrario sensu colligunt Doctores *K*, nam si Episcopus excedit modum in captura clerici sui subditi,etiam incurrit in excommunicationem,prout cum communi tenet Nauarras *l*,quod ad eum ordinarium,qui capit exemptū extendit Glossa superius allegata. Aduerte tamen, quod non incurrit excommunicationem ordinarius capiens regulares in casu permisso,verbi gratia si in graui delicto timeatur de fuga, tunc enim capiens exemptum,vt ipsum remittat ad suum iudicem,non incidit in excommunicationem. Ita tenēt Panormitanus *m*,& Felinus,& consonat Conciliū Tridentinū,remittere autem tenetur intra viginti horas,vt tenet quædā Glossa *n*,& tradit post alios Didacus Perez,sicut contingit,quando clericus capitur a iudice Laico,quando timetur de eius fuga, vt ipsum remittat ad suum iudicem,Ecclesiasticū, non incurrit in excommunicationem, prout post alios tradit Nauarrus *o*,& Perez, sicut etiam non incurrit in excommunicationem iudex sæcularis procedendo ad capturam clerici,aut exempti inuocando eius auxilium Prælatus Ecclesiasticus vel regularis, vt tenent communiter Doctores, *p* sicut etiam non incurrit excommunicatio capiendo fugitiuum Apostatam,aut extra monasterium delinquentem,iuxta terminos Concilii Tridentini. *q*

f Monach. nu. 1. Domi. & Perus. n. 4. in d. c. cum persona Perez in l. 1. titu. 2. l. 3. ordi. gl. 1. q. 6. Mar. de ordi. iud. 6. part. memb. 1. nu. 39.
g Socc. in cap. si cleric. nu. 8. de foro comp.
h Cou. in reg. possess. 2. p. §. 10. nu. 9.
i Glo. in Cle. 1. §. nonnulli de exc. prælat. vbi Imola nu. 4. Nat. cons. 217. nu. 7.
K DD. in c. si cleric. de sen. excom. l. 6.
l Nau. c. 25. n. 83.
m Pan. in c. si. n. 11. de refor. cum per & Feli. nu. 7. in c. 2. §. illum de verbor. sig. Trid. sess. 25. de refo. c. 6.
n Glo. 1. in c. cum non ab homine de iudi. Perez in l. 17. tit. 17. l. 2. ordi. glo. 1.
o Nau. c. 17. n. 79. Pere. in l. 35. ti. 3. l. ord.
p DD. in c. 1. de offi. ordin.
q Trid. sess. 6. c. 3. & sess. 25. c. 14.

Quarto infertur,quod regulares non possunt visitari ab ordinariis,licet enim secundum ius commune *r* Episcopus habeat ius circa visitationem regularium cum iure exigēdi procurationes ab ipsis visitatis,iuxta tenorem sacrorū Canonum *s* prout tradit Menochius,& hoc ratione iurisdictionis ordinariæ, & causa correctionis; at in exemptos per priuilegia superius allegata iam non habet iurisdictionis vsum. Quare eos non visitat, nisi Prælatus regularis. Pro quo satis est priuilegium exēptionis ratione cuius priuilegii non tenentur soluere procurationes,nisi ad id a Sede Apostolica specialiter compellantur,prout dictum est in superioribus. *t*

Quinto infertur,quod si Papa per speciale rescriptum mandet ordinario visitare,& corrigere clericos,vt iubet Concilium Tridentinum *u*,non extenditur talis commissio ad clericos exemptos, iuxta Sacros Canones *x*, & Doctores communiter, & si committat visitatori etiā personas exemptas, vt regulares,aut moniales,non procedat eo casu authoritate propria ordinaria,sed delegata, sine qua nihil potest in exemptos,sicut in Concilio Tridentino *y* dicitur,quod vniuersitates immediatè Sūmi Pontificis protectioni,& visitationi subiectas curabit sua Beatitudo per eius delegatos salubriter visitari,& reformari. Et sic in eodem Concilio *z* dicitur,quod monasteria Sanctimonialium Sedi Apostolicæ immediate subiecta ab Episcopis, tanquā Sedis Apostolicæ delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscunque, & sic intelligitur illud Concilii Tridentini *a*, vbi dicitur,quod curent ordinarii,vt Hospitalia quæcunque a suis administratoribus quocumque illi nomine censeantur,etiam quomodolibet exempta,fideliter,& diligenter gubernentur; quantum enim ad Hospitalia exempta debent ipsi censeri non ordinarii,sed ita a Sede Apostolica delegati, & in hoc innouatur quædam celebris Clementina *b*. Vnde colligitur,quod priuilegium Martini V. cuius tenorem Supra *c* retulimus,quantum ad Hospitalia, quæ sub regimine ordinis fratrum Prædicatorum fuerint pro tempore constituta,non sub eorum regimine,sed sub ordinariorum cura,& visitatione sunt.

r c. in sing. de stat. Monac. c. visitandi & c. seq. 18. q. 2.
s c. Sopita & c. cum olim. & c. venerab. de cons. Menoch. cons. 297. nu. 12. l. 1.
t In 1. q. huius tom.
u Trid. sess. 6. de refor. c. 3. et sess. 24. c. 3.
x c. grau. de offic. ordi. Fel. in c. licet n. 1. eo. tit.
y Trid. sess. 25. c. 2. de refor. in fi.
z Sess. 25. de reg. c. 9.
a Trid. sess. 7. de refor. c. 15.
b supra hac q. art.
c Clem. cum conting. de religio. domibus
d Supra hac q. art. 3.

ARTICVLVS VIII.

Papa concessit priuilegium monasterio regularium, vt non teneantur ad procurationem legatorum, etiam si in literis eorum dicatur, vt tam non exempti, quam exempti teneantur, nisi de indulto concesso monasterio fiat mentio de verbo ad verbum. Deinde Papa concessit legato, vt possit exigere procurationē a quibuscumque personis etiam exemptis, quanquam talia habeant priuilegia, quod de eis

eis fiat mentio de verbo ad verbum, quæ voluit in istis literis haberi pro expressis, quæritur, an per has literas illud priuilegium reuocetur.

Respondeo dicẽdo, quod videtur hæc quæstio valde dubia, vt refert Panormitanus *a* & dicitur Federicum tenuisse quod non, quia de priuilegio debet fieri mentio ad hoc, vt ei derogetur, vt Sacri Canones determinant. Nec sufficit mentio Generalis, sequitur specifica, vt dicitur in eisdem Canonibus *b*. Et si diceremus oppositum, primum priuilegium esset inutile, cum Papa semper concedat plenissimas literas Legatis. At postmodũ idem Federicus mutauit sententiam contrarium tenendo, quia per verba generalia plenissimè renocantur omnia priuilegia statuta, & consuetudines, iuxta Doctrinam cuiusdam Clementinæ *c*. Item si diceremus contrarium, inde rectè minueretur potestas Papæ, quia cum priuilegia in facto consistãt & Papa non habeat omniũ memoriam, impossibile foret, quod de omnibus huiusmodi priuilegiis facere mentionem de verbo ad verbum. Vnde satis est, quod appareat de sua intentione remouere violenta talia priuilegia. Concludo ergo, quod tam in hac materia, quam in alia, debemus semper considerare primi, & secundi priuilegii tenorem, & secũdum eorum vim iudicare, vel pro priuilegio, vel procuratione, sicut in materia testamentorum, quãtum ad eorum reuocationem debemus similiter considerare. Hæc Panormitanus. Cui concordat Cardinalis *d* dicẽs. *quod si in secundo priuilegio est aliqua specialis expressio per quam aperte colligitur mens disponentis, hoc sufficit ad reuocandum priorem dispositionem, etiam si in primo diceretur quod oporteat exprimi nomen talis sancti, & huiusmodi, & refert Bartolum dicentem e quod si testator dicit non obstante quocumque alio testamento, etiam si in eo sint verba derogatoria talis expressio dicitur specialis, & sufficit ad reuocandum.* Hæc Cardinalis.

a c. veniens de testi. c. in sũma 25. q. 2.

b c. 2. de del. & contu.

c Clemen. dudum de sepu.

d Cardin. in Clemen. 1. de sepul.

e Bart. in l. si quis in princ. ff. de leg 3.

ARTICVLVS IX.

Vtrum per exemptionem ab ordinarijs liberentur exempti a reuerentia Episcopi debita.

Respondeo dicendo, quod si exemptio fuit obtenta a Papa, & sit plena exemptio, non tenebuntur ad ius reuerentiale Episco. In aliquibus tamen casibus, prout tradit Felinus *f* post Abbatem, & tradit post alios Mandosius, non liberantur ab ipsius debita reuerentia, sicut non abdicatur reuerentia Episcopo debita, vbi exemptio plena non est. Et vbi Episcopus eximit aliquam Ecclesiam ab eius iurisdictione.

f Felin. post Abbatem in c. cum interim 3. de re iudi. Mandos. de signat. gratia tit. de exemp. ab Epis. f. 123 p. 2. c. 2.

ARTICVLVS X.

Vtrum regulares possint huic exemptioni renunciare.

Respondeo dicendo, quod cum Papa in Bullis exemptionum regularium non solum dicat suscipere eos sub eius, & Sedis Apostolicæ protectione, quod non sufficit, vt censeatur eos eximere a iurisdictione ordinaria, prout tradit Corneus *g*, sed addit, & immediate nobis subiicimus, nemini dubium est, quod Pontifex se constituit immediatum superiorem, iudicemque ordinarium, quasi esset Episcopus diœcesanus; quo dato, non licet regularibus sine licentia Papæ huic priuilegio in honorem status dato renunciare, iuxta cuiusdam Decretalis *h* doctrinã, sicut clericus, sine proprii Episcopi licentia non potest se alieno Episcopo subiicere, & eius iurisdictionem prorogare, vt sacri Canones *i* definiunt, quia ex consequenti nocet iuri, ac fauori proprii Episcopi. Quod adeo verũ est, vt neque regularis in vna causa possit renunciare etiam indirectè exemptioni, quia causa est indiuisibilis in suum, simulque Prælati proprii præiudicium, prout tenet Socinus *K*, & tradit allegans multos Didacus Perez, & Mandosius. Nec valet tacita renũciatio, qua permittit, vt ordinarius faciat processum, ferat sententiam, & eam executioni mandet. Dum vero quædam iura innuunt oppositum, intelliguntur, quoad professionem, & in casu particulari, vbi interuenit consensus capituli, vel dic concedendo, quo ipse regularis, tacitè videtur renunciare non producendo priuilegium; attamẽ talis renunciatio in quantum præiudicat iuri competenti Papæ, irrita est. Vnde si ex negligentia regulares patiantur subiici, possunt tamen se tunc tueri ex iure, quod competit Papæ, quia contra Papam non præscribitur, nisi centum annis, prout tradit Panormitanus *l*, & extollit Felinus. Vnde infertur, quod licet Prælati regulares consentiat Episcopis, vt in suis Ecclesiis exemptis conuocent processiones, celebrent diuina, & Missas publicas, & ordines conferant, non per hoc videntur priuilegio suo renunciare, quo non potest Episcopus, aut alius Prælatus in Ecclesia exempta inuito Prælato, & regularibus conuocare processiones, celebrare ordines, aut publicas Missas, aut alia diuina celebrare, prout Leo Decimus Camaldulensibus concessit, & refertur in compendio Cisterciensi *m*, & non possunt renunciare iuri competenti Sedi Apostolicæ, cui eorum monasteria sunt immediate subiecta.

g Corneus cõs. 343. in princ. & nu. 3. lib. 1.

h c. cum tempore, §. fin. de arbit.

i c. significasti de foro compe.

K Soccin. in d. c. signi. n. 42.

l Panor. in c. ad audientiã nu. 22.

m Compen. Cist. ver. dimi. §. 4.

ARTICVLVS XI.

In quibus casibus exempti subdantur ordinarijs.

Respondeo dicendo, quod secundum ius commune omnes exempti subsunt etiam Episcopis in certis casibus. Primus quando exẽptus esset notoriè excommunicatus vel a iure, vel ab homine nam tunc potest per ordinarium denunciari, & mandari, vt euitetur, ita disputando tenuit Stephanus Prouincialis, & hoc tenet Andreas *n*, & Dominicus, tenet etiam Imola.

Secundus, quod Episcopus potest præfigere terminum exempto delinquenti, infra quẽ debeat se præsentare suo iudici prout tradit Dominicus *o*

Tertius ponitur in quadam Decretali, vbi dicitur, *si qui vero fuerint, qui a lege diœcesana iurisdictionis exempti soli subiacent sedis Apostolicæ potestati, nihilominus in his, quæ sunt contra hæreticos instituta Episcoporum subeant iudicium p, & eis in hac parte tanquam a Sede Apostolica delegatis, non obstantibus libertatis priuilegijs obsequantur.* Hæc in dicta Decretali, de quo infra hoc tomo latius agemus.

Quartus ponitur in alia Decretali *q*.

Quintus in quadam Clementina *r*, de quo supra egimus, & in similibus non oportet quærere, vtrum legatus a latere possit exemptos cõpellere, quia

n Stepha per p. ace. 12. dist. & c. cum contingat de ref. Andreas. & Domin. in c. i. de priui. li. 6.

o Domini. in c. quamuis §. inferiores de ele. li. 6.

p c. ad abolendam. §. fin. de hære.

q c. 1. de priu. li. 6.

r Clemens. quia cõtingit de relig. domibus.

quia si Episcopus id potest, quando magis legatus à latere, tradit Gambarus. *a*

a ... *de auth. leg. à latere §. de potest. lega. in regul. in prin.*

Et aduertendum, quod Sacra Synodus Tridentina in multis regulares Episcopis subijcit. Primum quantum ad ministerium prædicationis, quæ à regularibus non potest exerceri in Ecclesijs, quæ suorum ordinum non sunt sine licentia Episcopi, vt in Concilio Tridentino *b* continetur: secundo quantum ad correctionem religiosi extra claustra delinquentis, prout in eodem Concilio *c* continetur. Tertiò *d* circa visitationem beneficiorum curatorum, quæ sunt monasterijs annexa, debent enim ab ordinarijs visitari. Quartò *e* quantum ad exemptos extra monasterium degêtes in ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarũ. Quintò *f* quòd religiosus sit suspensus ad libitum ordinarij, si spõsos, sine illorum Parochi licentia, matrimonio copulauerit. Sexto, *g* quod ad Synodum omnes exempti, qui aliàs cessante exemptione interesse deberent, nec capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur. Septimò, *h* quod nullus sæcularis, siue regularis in Ecclesijs suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat.

b sess. 5. de refor. c. 2.
c Tri. ses. 6. de ref. c. 3. & ses. 25. de re. c. 14
d ses. 7. de refor. c. 7.
e in d. ses. ca. 14.
f sess. 24. de matrim. ca. 1. vers. quod si quis paro.
g ses. 24. de refor. c. 2.
h ses. 24. de refor. c. 41. ver. nullus.

Octauo *i* quod qui regularis sine mandato superioris in scriptis obtento repertus fuerit, ab ordinarijs locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. Nono, *K* quod monialis non possit exire à monasterio nisi iusta causa ab Episcopo approbanda. Decimo *l* circa visitationem parochiarum, & personarum ipsarum, etiam si sint monasterijs annexa, personæ enim tam regulares, quàm sæculares huiusmodi curam exercentes subsunt immediatè in his, quæ ad dictam curam, & sacramentorum administrationem pertinent iurisdictioni visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius diœcesi sunt sita. De quo iam in primo tomo latè dictum est. Vndecimo *m* conceditur Episcopis, vt per censuras possint procedere cõtra regulares dantes, aut recipientes aliquid pro ingressu nouitij. Duodecimo *n* circa præcedẽtia regularium in publicis processionibus: alia multa loca possem referre, quibus statuitur regulares in aliquibus esse subiectos Episcopis, sed de ijs in istis tribus tomis poterit lector videre, & percipere, quid sentiam.

i ses. 25. de regul. c. 4.
K Ses. 25. de reg. c. 5.
l Ses. 25 de regu. c. 11.
m Sess. 25. de reg. c. 16.
n Sess. 25. de reg. c. 16. in fi.

QVAESTIO LXIV.

De exemptione religiosorum respectu obedientiæ debitæ suis prælatis, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum Episcopus propria authoritate possit sibi assumere socium regularem.*

2 *Vtrum ordinarij debeant examinare rescriptum exemptionis alicui regulari concessum.*

3 *Quibus priuantur religiosi ab obedientia exempti.*

4 *Vtrum religiosi regum capellani sint à iurisdictione suorum prælatorum exempti.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Episcopus propria authoritate possit sibi assumere socium regularem.

Respondeo dicendo, quod Episcopus ex monasterio, & ex regularibus eiusdem ordinis, præsertim non exemptis, potest inuito prælato monasterij sibi assumere socium, & cubicularium, iuxta quandam glossam, *o* vbi Archidiaconus Præpositus, Dominicus, & Lambertinus sicut Episcopus de suis Canonicis etiam regularibus (quales sunt Cæsaraugustæ, & Pamphilonæ) potest duos suo seruitio deputare. Quidam tamen negant posse Episcopum compellere eos, qui generali priuilegio sunt exempti, prout affirmat Gambarus, *p* & secutius, etiam dicit Syluester, quia neque Papa id licet assumere sibi socium inuito prælato, prout ait D. Gregorius. *q* Verum est tamen quod prælatus ex magna causa, v. gratia, pro authoritate monasterij aut religionis, potest talem socium eiusdem religionis Episcopo deputare, imo & principi seculari, seu magnati, vt post alios tradunt Hostiensis, *r* & Aluarus Pelagius, dicentes hoc ex magna causa fieri debere propter periculum religiosi extra claustra degentis, prout tradunt Decius, *f* & Nauarrus.

o Glos. in d. c. cum pasto. 2. c. 7. n. vt qui dam vbi Archid. præpositus, & Dominicus in prin. idem Domin. in c. religiosus in fine de cler. li. 6. Lomb. de iure pat. arti. 9. in q. 6. pri. in p. 1. t. 1. n. 21
p Gam. de of. leg. li. 2. ca. vl. n. 252. Syl. v. obedien. §. 6. in fi.
q Greg. c. in fi. 81. dis. vbi glo.
r Hostien. in sũ. de maiori. & obed. §. ad quid. n. 7. Pelagius de plã. Ecc. c. 69. pag 179. co. 4.
f Decr. in c. de cerni n. 73. de iud. Na. in ca. statuimus nu. 15.

Sed quibusdam regularibus concessit Pontifex speciale priuilegium, vt non compellantur dare socium. Et sic ait Claudius in compendio *t* priuilegiorum societatis Gregorius XIII. concessisse. *Quòd nullus ex religiosis sub obedientia societatis degentibus, à quibus vis, quacumque Ecclesiastica, vel seculari dignitate seu authoritate fulgentibus etiamsi Cardinales sint, uel Patriarchæ, synodi cõmunitates, capitula, aut officij hæreticæ prauitatis inquisitores, commissarij, vel iudices, tam ipsius officij quàm ordinarij uel delegati ad quoduis munus, officium, uel exercitium, etiam in defectum alterum, absq; expresso suo superioris consensu, atque ẽt mãdato, adigi, uel cogi potest*, quod est consentaneum iuri cõi, iuxta ... in quadam Clemẽtina *u* & ab Hippolyto Riminaldo. Et Leo Decimus statuit. *Quod nullus frater ordinis minorum obseruantiæ obtinere possit aliquam exemptionem, aut indultum Apostolicum, sub quauis forma & expressione verborum, nisi generalium, aut commissariorum suorum, in Romana curia existentium ad hoc expressus accedat cõsensus quod si illã impetrauerit, illa nullatenus illi suffragentur, ut illorum obtentu a prælatorum iurisdictione, & regulari disciplina exẽptus censeatur.* Ita habetur in ordinis supplemento *x* & idem Leo Decimus statuit, *quod nullus prælatus aut Sedis Apostolicæ Nuntius aut Legatus, nisi esset de latere legatus, aliquem ex professoribus ordinis minorum ad secum morandum, vel pro suis negotijs promouendum, absque generalis, seu prouincialium petita, & obtenta licentia, & in scriptis habita, assumere possit sine speciali Sedis Apostolicæ mandato de præsentibus specialem mentionem faciente, super quo ponit censuras.* Ita habetur in eodem supplemento. *y*

t Compend. so ciet. exemp. §. 3.
u Gle. 1. §. ad hæc. n. ad claustrũ de statu. monac. Rumi. cõs. 341 n. 36. li. 3.
x Supl. or. fol. 5. conc. 53.
y Sup. fo. 15. cõ ses. conc. 53.

Circa quas concessiones notandum est ex traditis per Abbatẽ *z* quod si quis regularis à Sede Apostolica modo impetrauerit exemptionem sub efficacissimis derogatorijs, & efficacissimis clausulis, etiamsi non sit impetrata, & obtenta licentia dictorum superiorum, motu proprio, & ex certa scientia concessa, talis exemptio illi suffragabitur. Nõ enim Leo Decimus potuit manus successorum suorum alligare. Ita vt tale præscriptum minimè valeat sine prædicta licentia obtenta. Vnde alia Leonis X. concessio, quæ prohibet, *ne aliquis frater minor cuiuscumque conditionis, & gradus existat vigore cuiuscumque rescripti apostolici, sub quauis verborum forma, et cum quibusuis derogatorijs, & efficacissimis clausulis quomodolibet emanati, exemptus à iurisdictione, suorum prælatorum in aliquo censeatur, nisi prius commissarij dicti ordinis in Romana curia residentis ad hoc expressus, et in scriptis accedat assensus, decernens irritum & inane, quidquid secus à quocuque quauis authoritate, scienter, vel ignorãter contigerit attẽtari.* Ita habetur in eodem supplemento. *a* Hæc enim cõcessio debet in-

z Ab. in c. veniens de resc.
a Sup. fol. 15. conc. 59.

intelligi de rescripto, & indulto emanato, vsque ad tempus datæ huius priuilegii, vt constat ex eius verbis ibi, *emanati*, non autem de rescripto exemptionis postea per eundem Leonem X. aut eius successores emanando, tales enim clausulas poterit cõtinere, vt non obstante supradicto validum censeatur, cum Leo Decimus manus successorum suorum minimè potuerit alligare, quod ordinarii debent examinare.

ARTICVLVS II.

Vtrum ordinarij debeant examinare rescriptum exemptionis alicui regulari concessum.

RE spondeo dicendo, quod Iulius Secundus *commisit vniuersis prælatis, & alijs personis in dignitate constitutis, vt requisiti, a prælatis ordinis minorũ, et commissarijs Romanæ curiæ, aut alijs fratribus, adhoc per eosdem deputatis examinent quascumque literas Apostolicas, quas fratres dicti ordinis super exemptionibus habitis, mutationibus, omissionibus, & alijs extorsionibus impetratas repererint, et quod causas per eosdem fratres in illis allegatas dijudicent, & si veras non repererint, eas reuocent, & annullent, ac eisdẽ fratribus minimè suffragari debere declarẽt. Ac quod prædictis fratribus ad ordinem canonicorum regularium translatis, seu vt seculares incedentibus, ne in ciuitatibus, oppidis, vel locis, vbi domus dicti ordinis fuerint, permaneãt, inhibeãt; uel si in eis manere voluerint, vt ad ordinem, seu familiã, cuius habitum temere reliquerint, redeant.* Ita habetur in ordinis supplemento. a

Circa quam concessionem notandum est, quod Concilium Tridentinum *b* modo illam maximè confirmat, ait enim, *quod dispensationes quæcumque authoritate concedendæ si extra Romanam Curiam cõmittendæ erunt, committantur ordinarijs illorum, qui eas impetrauerint, ea verò, quæ gratiosè conceduntur, suum non sortiantur effectum nisi prius ab eisdem, tanquam delegatis Apostolicis summariè tantum, & extraiudicialiter cognoscantur, expressas preces subreptionis, vel obreptionis vitio non subiacere.*

a Sup. fol. 13. cons. 50.
b Trid. ses. 25 de refor. c. 5.

Secundo est notandum, quod non possunt ordinarii compellere fratres Minores ad canonicos regulares translatos, iustis causis id petentibus, nec vt sæculares incedentes, eisdem causis postulantibus, ne in oppidis, vel locis, vbi domus dicti ordinis fuerint, permaneant, concessio enim Iulii Secundi tantùm loquitur in his, qui temerè habitum prædicti ordinis dimiserint, vt patet ex eius verbis, ibi, *Cuius habitum temerè reliquerint*, idest, qui reliquerint habitum dispensatione Apostolica falsis allegationibus obtenta, aut aliàs non seruato ordine iuris.

ARTICVLVS III.

Quibus priuantur religiosi ab obedientia exempti.

RE spondeo dicendo, quod obedientia debita à subditis prælatis regularibus maximè commendatur. Est enim maxima differentia inter obedientiam debitam à subditis principibus sæcularibus, & prælatis Ecclesiasticis, & illam, quæ debetur prælatis regularibus, prout post quandam notabilem glossam *c* notant Caietanus, & Nauarrus, & ita licet obedientia debita principibus secularibus, & Ecclesiasticis possit præscribi, monachus tamen obedientiam suo prælato promissam nullo temporis spatio præscribere valet, vt notat Abbas, *d* & tenet Gregorius Lopez. Vnde licet Summi Pontifices, iustis ad id causis suadentibus, regulares ab ordinis obedientia exemerint, eos tamẽ in aliquibus onerauerunt. Nã Clemens IV. prohibuit, *ne aliquis frater minor exemptus ab obedientia ordinis possit contra statuta religionis morari in domibus fratrũ dicti ordinis, aut in eorum officijs se immiscere, vel intromittere.* Ita habetur in ordinis supplemento. *e* Et Sixtus Quartus, concessit, seu statuit, *vt nullus professus ordinis Carmelitarum beneficia secularia, seu etiam regularia quorumuis Romanorum Pontificum, aut Sedis Apostolicæ, vel legatorum eius concessione, vel indulto, quouis modo in titulum, vel commendam pro tempore obtinentium, aut quæ futuris temporibus pro tempore obtinebunt etiam si illa simpliciter, vel alio quouis modo dimiserint, in capitulis generalibus, vel prouincialibus, aut congregationibus, seu negotijs, officijs, & alijs administrationibus dicti ordinis (nisi generalis pro tempore consensu interueniente) quomodolibet admittantur, sub excõmunicationis pœna, quam admissi, & admittentes ipso facto incurrant*, prout habetur in ordinum monumentis. *f* Quod etiam Calixtus III. *g* idem Calixtus *h* Quartus ordini minorum concesserat, vt in eodem libro continetur.

c gl. in c. periculo, de 6. Caie. 2. 2. q. 80. art. 1. Na. c. 72. n. 78.
d Ab. per tex. ibi in c. a. sicut de regu. Greg. Lop. in l. 23. tit. 14. par. 7.
e Sup. fol. 75. concess. 224.
f in 1. imp. fo. 188. cõc. 482.
g in 1. im. fo. 92. & in 2. fo. 175. conc. 410
h in 1. imp. fo. 66. & in 2. fo. 149. con. 366.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religiosorum capellani sint à iurisdictione suorum prælatorum exempti.

RE spondeo dicendo, quod aliqua rescripta, & indulta fuerunt obtenta à Sede Apostolica, quibus capellani aliquorum principum à iurisdictione suorum prælatorum erant exempti, sicut cõtingebat in capellanis Ducis Burgundiæ, prout refertur in quadam Decretali *i* modo tamen hoc, & alia similia priuilegia per Concilium Tridẽtinum *K* sunt sublata, quia priuilegia, & exemptiones, quæ varijs titulis plerisque conceduntur, perturbationem Episcoporum iurisdictione excitare, & exemptis occasionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur. Qua ratione Gregorius XI. statuit, & ordinauit, *quod omnes, & singuli religiosi quorumcunque ordinum, etiam mendicantiũ, Sedis Apostolicæ capellani, perinde eorũ superioribus, & ipsorum correctionib. in omnibus, & per omnia sint subiecti, ac si prædicti capellani non essent, non obstantibus exemptionibus, & alijs quibuscũque priuilegijs in contrarium facientibus.* Ita habetur in monumentis ordinum, *l* in quibus etiam continetur Bonifacium *m* nonum id ipsum statuisse, & ordinasse pro religiosis, quorumcũque ordinum. Et Nicolaus V. concessit, *ministro generali pro tempore existẽti, quod omnes, & singulos fratres, siue in monasteriis monialium, siue in alijs domibus, conuentibus eremitoriis, & locis dicti ordinis commorantes, etiam ab obedientia, visitatione, & correctione dicti ministri per specialia sedis indulta se exemptos esse (præter regulæ, & statutorum dicti ordinis formã) prætendentes, non obstantibus quibuscunque priuilegiis exemptionibus indultis, & literis Apostolicis, eorumque monasteriis siue domibus, conuentibus locis præfatis, & eremitoriis per sedem Apostolicam in genere vel in specie concessis de quibus in ipsis literis habenda esset mentio specialis possit iuxta constitutiones, & regularia constituta antiqua dictis ordinis corrigere, visitare punire, & emendare ac in criminibus grauioribus si res ipsa exegerit (cum moderamine tamẽ) torturæ subiicere possit, & valeat dictu minister generali.* Ita habetur in libro monumenta *n* ordinum, & in supplemento.

i c. cũ capel. de priuil.
K Cõ. sess. 24. de refor. c. 11.
l in 1. imp. fol. 37. & in 2. fo. 35. conc. 39.
m in 1. im. fo. 126. con. 363.
n in 2. imp. fo. 47. conc. 500. & in supp. fo. 87. con. 250.

Circa quam concessionẽ est notãdũ, quod dicta

Corre-

correctio, & visitatio virtute eius debet fieri secundum antiqua ordinis instituta, nā posset ordo post eorum exemptionem alia noua nimis rigorosa edere instituta, quibus Papa non concedit posse prædictos exemptos puniri, ne tyrannidi locus præbeatur, & ideo talia statuta ordo minimè facere pōt.

QVAESTIO LXV.

De exemptione religiosorum, quoad tributa & exactiones, in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 QVid sit tributum, & quotuplex.
2 Vtrum regulares sint exempti à quocunque vectigali & munere.
3 Vtrum fratres mendicantes possidentes contra instituta sui ordinis munus, & exactiones præstare debeant.
4 Vtrum fratres Hierosolymitani, de Malta nuncupati sint exempti à tributis & muneribus.
5 Vtrum fratres tertij ordinis B Francisci sint exempti à gabellis, & collectis.
6 In quas pœnas incidant prædicta onera imponētes.

ARTICVLVS I.

Quid sit tributum, & quotuplex.

REspondeo dicendo, quod tributum in genere exactionem publicam importat, sicut importat gabella, pensio, census pedagium, guidagiū, vectigal, tallia, collecta, præstantia, angaria, perangaria, munus, & alcauala. Tributum autem in specie est census, qui præstatur de proprio soli principi, vel communitati, sic dictū eo quod militibus publicæ expeditioni vacantibus tribuatur: pensio verò dicitur à pendo, quod est pondero, vel soluo, siue à penso, verbo frequentatiuo, quod est frequenter pendo: census autem est quædam pensio, quæ de prouentibus soluitur, vt dicitur in iure. *a* Vectigal dicitur secundum interpretationem, quod pro rebus vectis soluitur, & vocatur idem quod guidagium, quod secundum Bert. *b* est illud, quod datur pro ducatu per terram alicuius, vt securiùs vadant, & hoc etiam dicitur Teloneum à *Telos* Græcè, quod est latinè vectigal, & alicubi vulgariter gabella, vel duana, quorum vocabulorum vulgarium rationem assignare nō est facile. igitur vectigal, guidagiū, & gabella, ac duana sunt idem: tallia verò, præstantia, impositio, & collecta sunt idem, & quodlibet eorum est summa, quam princeps, vel communitas exigit à subditis proportionabiliter ad totam substantiam cuiuscumque: angaria verò, & perangaria est iniusta compulsio, vel coactio ab (ango) quod est affligo, & excrucio: perangaria verò in quibuscunque consistit, quia dictio (per) auget. Vnde cum secundum aliquos angaria sit quoddam onus personale: cuiusmodi est cæmine, quod potest labore corporali expleri, sine rerum detrimento, iuxta quandam legem *c* perengaria nō dicitur limitata: munus aliquando dicitur pro dono, aliquando pro officio, vel honore, aliquando verò sumitur pro eo, quod necessario subimus lege, vel imperio, iuxta aliā legem. *d* Alcauala deriuatur secundum aliquos à nomine Hebraico, apud Hebræos enim nomen (gabala) tantundem significat, quantum receptio, vt interpretatur Neuizanus: *e* fortassis igitur Iudæis, quorum mos erat huiusmo-

a c. quæsitum. 1. q. 3.
b Ber. in gl. c. super quibusdam de verb. sign.
c l. 2. ff. de mu. & oner.
d l. munus. ff. de verb. sign.
e Neuiz. in ex Pict Mirādula eccl. in syl. nupt. l. 5. nu. 33.

di vectigalia conducendi, quorumque opera Reges in horum numerum exactione vti solebant, prout commemoratur in Chronica Regis Alfonsi II. hoc nomen sua lingua imposuere, ita appellantes quasi esset alia gabella, id est, alia, nouaque muneris acceptio imposita primò à prædicto Rege Alfonso, vt patet ex ipsius Chronica. *f* Ita tradit Ioānes Parladorius, *g* & circa hoc tributum *Alcauala* vide Humadam. *h*

f Chro. Alfo. 4. c. 262. cum seq.
g Parla l. li. rerum quotidiana. ca. 3. nu. 21. 22. & 23.
h Humada in Scholijs par. ad l. 55. tit. 6. par. 1. glos. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares sint exempti à quocumque vectigali, & munere.

REspondeo dicendo, quod ex his, quæ in superioribus *i* dicta sunt, scilicet Ecclesiasticos à iurisdictione sæculari, & Ecclesiastica esse exemptos, facilè colligemus, nec principes sæculares, nec prælatos Ecclesiasticos illis aliquam posse imponere collectam. Quod ex his, quæ tradit doctissimus Couarruuias *K* maximè confirmatur. Et, quantum ad impositiones principum sæcularium, tenent viri docti, quod libertas Ecclesiarum, sacerdotum, & clericorum ad hoc, quod non debeant soluere gabellam de fructibus, & redditibus Ecclesiarum, & beneficiorum suorum, est de iure diuino. Quod dicunt apertè probatur in Numerorum *l* libro, & quam plures libertates in ædificatione templi ipse Rex Salomon obtinuit à Deo, prout Regum *m* historia narrat, & ipse Dominus Deus ait. *n* Mea est enim omnis terra, in qua disposui, vt Ecclesiæ, & sacerdotes essent liberi ab omni potestate sæcularium. Et ita Pharao, *o* licet tyrannus, iussit priuilegium, suorum sacerdotum obseruari, quādo Ioseph emit totam terram Aegypti, præter terram sacerdotum. Et apud Esdram *p* legimus, quod Rex Attaxerses statuit in dominio suo, vt sacerdotes Dei essent immunes in personis, & bonis dicitur enim ibi, *vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus, & Leuitis & cantoribus & ianitoribus Nathineis, & ministris domus Dei huius, vt vectigal tributum, & annonam non habeatis potestatem imponendi super eos*, quam doctrinam diuinam obseruari cupientes Sūmi Pontifices aliqua Decreta insuper addiderunt, quæ congerit Ioannes Lupus *q* qui infert Papam contra hanc exemptionem non posse simpliciter venire, & dispensare, iuxta ea, quæ in sacris Canonibus traduntur. *r*

i Sup. hoc to. q.
K Couar. pra. qq. c. 31.
l Num. 3. & 8. cap.
m 3. Reg. c. 8. & 9.
n Exod. 19.
o Genes. 47.
p 1. Esd. c. 7.
q Lupus de potest. Eccl q. 2.
r c. literas de restit. spol. & ibi gl. c. nobis & ibi glo. de decimis.

Et volentes Summi Pontifices Regularibus sub regularis vitæ iugo militantibus maiores fauores impertiri, multis priuilegijs eos à quacumque publica exactione exemerunt, magnas censuras contra imponentes ipsis aliqua tributa fulminantes, vt patet ex alijs priuilegijs relatis supra in quæstione de exemptione regularium, quoad principes sæculares. Nunc autem pro maiori supradictorum comprobatione, aliqua indulta in præsentiarum adducam.

Primò Alexan. IV. statuit, *vt imponentes fratribus minoribus angarias, vel alias impositiones, seu exactiones, aut alia similia, sint ipso facto excommunicati, & quod si contumaces fuerint non desistendo ab huiusmodi, à solo Papa valeant absolui.* Ita habetur in libro monumenta ordinum.

Secundo Eugenius IV. *exemit ordinem sanctæ Claræ Abbatissas, conuentus, moniales, monasteria, & loca eiusdem ordinis cum omnib. iurib. & pertinentijs, ac bonis mobilibus, & immobilibus quibuscunque ab* *s*

s in 2. imp. fo. 260. con. 6 sc.

omni iurisdictione ac dominio & potestate quorumcunque legatorum, & praelatorum Ecclesiasticorum cum omnibus clausulis, & obstantijs, ac similiter exemit à praestatione seu solutione decimarum collectarum, talliarum subsidiorum, angariarum, & quarumlibet aliarum exactionum. Ita habetur in libro monumenta ordinum *a* & in supplemento.

a In 2. imp. fra. conce. 46. sup. fo. 85. concess. 248.

Per priuilegium item congregationis Sancti Saluatoris definitũ est, *ne quis Rex, princeps, duces, marchiones, Barones, milites, nobiles, laici, communitates, vniuersitates, magistratus, Rectores & officiales ciuitatum, terrarum, castrorum, & Diaecesum quarumcunque, monasterijs, seu rebus, seu personis audeant, vel praesumant gabellas, tallias, datia collectas etiam pro põtium refectionibus, aut eorum reparationibus, aliàve onera, seu grauamina inferre, indicere, vel imponere, aut indicta, vel imposita exigere sub excommunicationis, & maledictionis aeternae paenis, quas nisi praesentiũ habita notitia prorsus destiterint, ipso facto incurrant.* Similēq; ie priuilegium habetur concessum Camaldulensibus, prout refert Claudius, *b* & Pius V. exemit collegia, & monasteria mendicantium a contributione pro seminarijs, quae ab Episcopis eximuntur, iuxta Decretum Concilii Tridentini. *c*

b Claudius in compe. Societ. exemp. §. 8.
c Con. sess. 18. c. 18.

Et Paulus IV. Concessit, *quod de domibus, ac collegijs, & eorum praedijs, hortis, alijsque locis, quae personae societatis iuxta earum institutum, habere possunt, aut de ijs, quae pro ijsdem emendis ipsis pro tempore legari, aut donari contigerit, & denique de alijs bonis per societatem, eiusque collegia possessis, & obtentis, non tenentur soluere aliquam decimam, etiam Papalem, seu canonicam portionem exhibere, neque ad praestationem procurationum, aut exactionum collectarum, vel prouisionum quarumcunque, neque ad id etiam per literas Apostolicas compelli, nisi huiusmodi literae de hoc indulto de verbo ad verbum, ac de societate fecerint mentionem; quod si per sedem Apostolicam ex pijs legatis, dispositis, vel relictis aliqua pars alteri piae, vel non piae causae sit concessa, aut concedetur personae societatis, & eius bona seu illis legata, vel relicta, aut aliàs in ipsius societatis fauorem disposita, sub his concessionibus non comprehendantur, nisi de personis societatis, & de hoc indulto, & de Pontificis voluntate specifica fiat mentio in eisdem, & non per clausulas generales idem importantes & hanc concessionem, quae specifica mentione domum probationis confirmauit Pius IV. exemptionem, quae pro potiori cautela concedendo à quibus vis decimis etiam Papalibus, predialibus, personalibus quartis medietatibus; & alijs fructuum partibus, subsidijs, etiã charitatiuis & alijs ordinarijs oneribus, etiam pro expeditione contra infideles, defensione patriae, ac aliàs quomodolibet, etiam ad imperatorum, & inferiorum Principum impositis, & quamuis in ipsa impositione caueatur, quod nulla prorsus exemptio cuiquam aduersus illa suffragetur.* Idemque per omnia confirmauit Gregorius XIII. derogans quoad hoc dispositionem capituli nuper de decimis. Ita refert Claudius *d* in compendio societatis.

d Comp. societ. exemp. §. 4. & 5.

Ex quibus omnibus infertur, quod monachi, & conuersi non tenentur ad collectas, & gabellas laicorum soluendas, prout tenet Baldus, *e* & communiter Doctores, & tenet Bartolus, *f* nisi de facto grauaretur, prout consuluit Ancharranus, & tradit Iulius Ferretus: & notandum, quod priuilegium ab oneribus soluendis eximens, non de oneribus discursis, sed de futuris intelligi oportet, & quamuis etiam praeterita expressisset, illa tamen non continebuntur, quae executionem sortitae iam fuerint, prout Geminianus *g* ait.

e Baldus & Doct. in l placet. C. de Epi. & cler. & in l 2. C. de Epi. & cler.
f Bar. Il semper. ff. de immun. Eccles. Ferre in trac. de gabellis, & vectigal. nu. 594.
g Geminia. cõcess. 19. li. 6.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres mendicantes, possidentes contra instituta sui ordinis, munus, & exactiones praestare debeant.

Respondeo dicendo, quod Petrus Ancharranus *h* hanc proponens quaestionem pro vtraque parte arguit, & tandem concludit, quod tenentur ad onera, quae ab Ecclesiasticis sunt praestanda, quia ista onera, & similia, quae inducuntur Ecclesiasticis sunt proportionabiliter diuidẽda pro modo facultatum, vt dicitur in sacris Canonibus, *i* & cum ista onera indicantur possessoribus, priuilegium aliquod excusare non potest possessorem, argumento cuiusdam Decretalis. K Et pro hac parte ait ipse, quod est casus expressus, *l* vbi possidentes bona Ecclesiae, vel capellas contra sui ordinis instituta, amittunt sui ordinis priuilegium, & tenentur subire cũ alijs similem in legibus disciplinam, cum agatur in fraudem regulae, & hanc opinionem sequuntur Parpa, *m* & Bertachinus.

h Ancha. con. 186.
i ca. peruenit de imm. Eccl.
K ca. peruenit de imm. Eccl.
l c. recolentes de stat. monacho.
m Parpa. in l. Placet. C. de sacrosan. Eccle. Bertachi. de Gabell. & vectig. 7. pa. prin. nu. 23.

Sed cum priuilegia in superioribus articulis apposita vniuersaliter loquantur, eorum tenore accuratè attento, minimè ad ea munera teneri existimo, etiam si possessiones possideant contra sui ordinis instituta, cum post ipsam institutionem, iustis id suadentibus causis, Apostolica authoritate eis ipsas possessiones habere permittatur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres Hierosolymitani, quos vulgo appellant de Malta sint exempti à tributis, & muneribus.

Respondeo dicendo, ipsos videri habere im[munitatem], quia pro Christiana fide [con]tinuo militant, & ideo cum sint hac [religiosa] solicitudine impliciti, super [praestationibus] munerum non debent aliter ve[xari]. Secundo facit, nam ipsi sunt vere religiosi, cum in manu praelati tria substantialia vota emittant. Denique his rationibus moderni *n* tenent, quod gaudent immunitate collectarum, eo saluo, quod similitiam ipsam assumpsissent in fauorem, vt sint immunes à muneribus, tunc secus esset dicendum, argumento quarundam legum. *o*

n Moder. in rep. c. decim. 16. q. 1.
o l. quadrigẽminia. C. de decurionib. l. sub praetex. C. de sacrosanct. Eccl.

Ex aduerso tamen adducunt primò, quod Maltenses propria patrimonia retinent, atque etiam alia aliquando pignora ab ipsa religione acquirunt, & ideo super his bonis immunitatem consequi non debent.

Secundò facit, nam decimae debentur Domino ad instar tributi, & alterius potestatis praeuisae à lege, & dicuntur *p* tributa egentium animarum, & ita monachi de proprijs praedijs decimas soluunt, sicut alij, prout dicitur in iure. *q* Si igitur decimae debentur, non respectu qualitatis personae, nec praedij, & dantur ad similitudinem tributi, super quos omnes tenentur, nec clericus super eo priuilegium habere potest, ita dicendum videtur etiam in isto casu, quod tenentur pro collectis impositis super patrimonio, pro quibus etiam Summus Pontifex non excusatur, iuxta quendam textum, *r* & ibi glossa: his, & alijs rationibus hanc partem tenet Aegydius *s* Tomati.

p cap. decimae 16. q. 1.
q c. cõuenitur. 16. q. 1.
r l. si §. patrimon. ff. de muneribus et ibi glo.
s Tomati. de collect. §. si quispiã in hac classe exhibeat. à nu. 4. qui tract. est inter diuersos Doct. trac. to. 12. 1. p. f. 481.

Sed licet haec de iure communi vera videantur, attenta tamen confirmatione priuilegiorum dicti ordinis data à Sixto V. Romae, sub anno Domini, mil-

millesimo quingentesimo, octogesimo septimo, indictione decima quinta, die vero decima octaua mensis Augusti, Pontificatus sui anno tertio, aliter est dicendum, *nam Pontifex sub grauibus pœnis temporalibus, & spiritualibus præcepit ordinarijs & alijs, ne fratres sancti Ioannis Hierosolymitani, & religiosos, vasallos colonos & seruitores, & in eorum obsequijs, & dicti hospitalis beneficijs, & quomodolibet nuncupatis existentes etiam presbyteros curam animarum exercentes, ipsorumque animalia, prædia, domos, molēdina, & bona quacunque pro & super solutione, & exactione decimarum, censuum aurium etiam synodalium, & canonicarum portionum, seu charitatiui subsidij, aut iucundi aduentus, seu quartæ & aliorum quorumcunque onerum, vel aliàs quomodolibet contra præinsertarum literarum apostolicarum formam, & tenorem molestare perturbare, & inquietare, vel grauare, aut præmissorum occasione actuari, quam coram nobis in iudicium trahere. vel aliquid aliud in præiudicium dictorum instantium, & aliorum prædictorum, ac præinsertarum, & præsentium conceptum innouare, seu attentare, nec se præinsertare effectus, & executioni quomodolibet opponere.* Hæc, & alias Sixtus V. cuius bullam vidi sub sigillo authentico.

ARTICVLVS V.

Vtrum fratres tertij ordinis B. Francisci sint exempti à gabellis, & collectis.

RESpondeo dicendo, quod fratres, quos vulgus appellat fratres regulæ tertij ordinis, nullam habent immunitatem, sed vt laici tenentur ad gabellarum solutionem, pro vt tenet Bartolus *a* quia non sunt religiosi, neque renunciant proprio, & habent vxores, & non habent ordinem clericalem, prout tenet Corneus, *b* & Ancharranus dicit, quod fratres isti de pœnitentia, qui dicuntur tertij ordinis, neque in personis, neque in bonis gaudent priuilegio religiosorum. Et hanc opinionem sequitur Angelus *c* dicens, quod si fortè promisissent obedientiam in fraudem, per hoc non erunt exempti à iurisdictione iudicis sæcularis, & grauari possunt per laicos talijs, & collectis: quod etiam argumento aliquorum iurium tenet Baldus. *d*

a Bart. in l. semper §. quibusdam ff. de iure immun.
b Corneus cōsil. 201. vol. 1. Anchar. in Clem cum ex eo de sen. exc.
c Ange. consi. 218.
d Bald. consi. 472. vol. 1.

Sed hæc, quæ breuiter dicunt Doctores de hac materia loquentes oportet inuestigando veritatem accuratiùs enucleare, in eo enim, quod ipsi dicunt, hos fratres non esse personas Ecclesiasticas videntur à veritate aberrare. Nam prout probat latè Ioānes Capistranus, nostræ religionis minorum de obseruantia meritissimus pater, in tractatu de excommunicatione, qui tractatus habetur in tomo decimoquarto tractatuum diuersorum Doctorum, contrarium est dicendum, miratur enim ibi quendam Laurentium famosum Doctorem asseruisse, tales personas Ecclesiasticas non censeri, quia non habent potestatem sui corporis, cùm habeant vxores, non aduertens, quod per identitatem suæ rationis, neque clerici coniugati quantumcunque viuant clericaliter, & incedant in habitu, & tonsura, non erūt personæ Ecclesiasticæ, quod tamen cum reuerentia noscitur esse falsum, vt patet ex iure. *e* Neque prædictus Doctor, ait Capistranus, nomē proprium tertij ordinis reperit.

e c. vnico de clerico cōiug. lib. 6.

Pro cuius rei intelligentia nota, quid dicat Nicolaus IV. in descriptione præmij, & salutatione regulæ prædictorum fratrum, in hunc enim modūm scribit.

Nicolaus Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filijs, fratribus, & dilectis Christi filiabus, sororibus de pœnitentia tam præsentibus, quàm futuris: salutem & Apostolicam benedictionem: supra montem catholicæ fidei, quam populis gentium, qui ambulant in terris & discipulorum Christi deuoti ign charitatis æstuans verbo solicitæ prædicationis edocuit quam Romana seruat & tenet Ecclesia, solidum Christianæ Religionis positum fundamentum noscitur &c & infra denique gloriosus Christi confessor B. Franciscus huius ordinis institutor, &c. Ex quibus colligitur, quod non sunt tertiarij locustæ, neque anomali, vel acephali, vt asserebat prædictus Doctor, sed fratres sub regula Ecclesiastica militantes, & sic Clemens eos fratres, & sorores de tertio ordine vocat, quem B. Franciscus instituit, qui fratres de pœnitentia nuncupantur, vt patet ex eius Clementina, *f* sic etiam eos nominat Ioannes Vigesimus secundus in extrauaganti, quæ incipit. *Ad perpetuam rei memoriam Sancta Romana Ecclesia &c.* quæ extrauagans non in odium prædictorum fratrum, sed in odium illorum Hæreticorū, qui *Fratri cellide la opinione* vulgo nuncupantur, & quorundam aliorum, quia ab eiusdem Papæ Ioannis V gesimi 2. & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientia deuiarunt noscitur emanasse. Et ait prædictus pater Capistranus, se proprijs oculis vidisse descriptos prædictos fratres, & sorores de pœnitentia, in quàm pluribus priuilegijs in fauorem eorundem à pluribus Summis Pontificibus emanatis, vt à Martino V. ab Eug. IV. ab Alexand. IV. Cœlest. V. & Petrus de Vvald. *g* hanc defendit opinionem, multis eam confirmans, inferens inde, quod de ijs; quæ legantur fratribus, vel Conuentui tertij ordinis B. Fran. debetur canonica quarta Episcopo, cum istud sit collegium Ecclesiasticum respectu dicti ordinis, & de ijs, quæ legantur conuentui Ecclesiastico canonica portio Episcopo debetur, qui in hoc reprobat Federicum *b* cōtrarium tenentem, & ait Petrus de Vvaldis Baldum, & Angelum de Perusio tenuisse fratres, & sorores de pęnitentia personas esse Ecclesiasticas. Quam opinionem ait ipse, quod semper tenuit, & teneret, & tenebit, nisi per Sacrosanctam matrem Ecclesiam aliud in posterum decidatur. Quam opinionem tenuit etiam Stephanus Aufretius *i* dicens, quod fratres tertij ordinis sunt de potestate Ecclesiæ, & subsunt Episcopis, quod ait ita esse hodie decisum per extrauagantem Sixti Quarti, quæ incipit, *sancta Romana.* In qua refertur, quod quàm plurimi peritissimi Doctores ita tenuerunt, quod tamen ipse intelligit in illis fratribus de tertia regula, qui receperunt habitum authoritate superioris, vt sint perpetuo Deo dicati, nisi habitum in fraudem assumpsissent, vt notat Bartolus *K* & hanc opinionem tenet etiam Syluester *l* dicens, quod isti sunt adstricti ordini perpetuo, vt egredi non possint. Vnde videntur censeri personæ Ecclesiasticæ, quia sunt deputati perpetuo ad vsum pium, & nulli post suæ Regulæ professionem licet ad sæculum redire, sed ad arctiorem transire Religionē, & ait Syluest. quod hæc quæstio cessat ex priuilegio Eugenij Tertij quod incipit *Nimis,* in quo mandat Episcopis, & Prælatis, ne permittant eos in grauaminibus ciuitatum, & communitatum à Laicis vexari, nisi haberent bona alijs obligata. Et Innocentius III. dedit eis priuilegium exemptionis, quod incipit, *Ne per sæcularis.*

f Clem. cū ex eo de sent. ex com.
g Vval. de canonica Episc. & c. pero.
b Federicus con. 141.
i Aufrer. de potest. sæcul. super eccles. perso. reg. 2. nu. 39.
K Bar. in l. 1. de pœnis.
l Syl. v. Eccl. 1. iuxta fin.

Sed hanc opinionem aliquibus rationibus volo confirmare, vt omnibus sit notum, eam non solùm secundum priuilegia allegata esse tenendam, sed etiam secundum iuris communis metas esse amplectendam.

Primò igitur probatur, quod personæ annexæ ordini per sedem Apostolicam confirmatio dicuntur Ecclesiasticæ, & Religiosæ, & gaudent priuilegiis Ecclesiasticarum personarum, vt sacri Canones *a* determinant: sed fratres, & sorores tertii ordinis B. Francisci sunt huiusmodi, ergo.

a ca. fi. extra de relig. domib. c. vn. eo. tit. lib. 6.

Secundò probatur, omnes conuersi dicuntur personæ Ecclesiasticæ, & Deo deuoti, vt in quodam Canone *b* iuncta sua glossa probatur: sed sorores, & fratres tertii ordinis sunt Deo deuoti, & ad Deũ conuersi, & mutant habitum, & statum, ac traditam sibi regulam obseruant, ergo inter personas ecclesiasticas numerati gaudere debent priuilegio Ecclesiasticæ libertatis. Quod confirmatur; nam profitẽs in manibus Episcopi aliquam regulam approbatã, & remanens in domo sua authoritate, & licentia Episcopi, efficitur persona Ecclesiastica, & gaudet priuilegio clericali, vt probat quædam glossa, *c* & notant Archidiaconus, & Innocentius. Hoc autem concessit Papa Nicolaus IV. in regula prælibata Ministris tertii ordinis.

b c. duo sunt. 17. q. 4. iũcta sua glos.

c Glo. in c. insinuan. extra qui clerici, vel vouentes Archid. in c. si ver. 17. q. 2 Inno. in ca. perrectũ de regular.

Tertiò, & vltimò probatur, illud, quod de aliquibus participat, censetur esse de natura illius extremi, cui magis assimilatur, vt dicitur in iure; sed dato, quod dicti fratres tertii ordinis non sunt religiosi purè secundum strictam significationem Regularium, quorum est tria vota essentialia solẽniter profiteri, neque sint omnes clerici secundum verum significatum clericatus, ad quem requiritur characteris impressio, neque etiam sint purè laici secundum laicalem extremitatem, cum mutẽt habitum, & statum, & faciant professionem, & seruẽt ea, quæ in eorum regula continentur, ergo accedere debẽt ad naturam status, cui magis assimilantur; sed patet, quod magis assimilantur religiosis, quàm sæcularibus, tam in apparentia, quàm in existentia, ergo. Dixi (tam in apparentia) propter honestum habitum, quem deferunt de humili panno, in pretio, & colore non prorsus albo, vel nigro, vt in eorum regula præcipitur. Dixi (in existentia) propter professionem, quam faciunt promittendo abstinentiã, tam ab spectaculis vitiis, delitiis, & vanitatibus huius sæculi, quàm ex ieiunio à cibis, & potibus, ab esu carnium, & huiusmodi, prout in eorum Regula continetur, ergo gaudere debent etiam similiter priuilegio clericorum, & religiosorum, quia dignũ est, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam, iuxta quandam Decretalem *d* vbi glossa dicit, quod id, quod aggregatur alij, ipsius naturam imitari debet, vt in quodam canone, *e* habetur. Ex quibus infertur, quod ipsi terriarij in suis domibus viuentes cum vxoribus, iuxta prædicta, inter personas ecclesiasticas connumerabantur, & per consequens eis collectas, & exactiones à principibus secularibus minimè imponi poterant.

d c. recolentes de stat. mona. vbi gl. vls.

e ca. temporis qualit. 16. q. 1. ca. 1. extra ne sede vacant.

At postea Leo Decimus in Concilio Lateranensi distinxit, *dicens, & statuens, quod fratres, & sorores tertij ordinis in proprijs domibus habitantes valeant sepulturam eligere vbi voluerint. Et quod die paschatis tantùm Eucharistiam, necnon extremam vnctionem, cæteraq; ecclesiastica sacramenta (Pœnitentiæ sacramento duntaxat excepto) à proprio sacerdote parrochiali recipere debeant. Et voluit, quod ad onera, quæ laicis incũbunt perferenda teneantur ac quod in foro seculari coram iudicibus secularibus conueniri possint. Et insuper decreuit, quod prædicti tertiarij in proprijs domibus habitantes nullatenus admittantur tempore interdicti ad audienda diuina in Ecclesiis ordinum, quorum sunt tertiarij, si causam dederint interdicto, vel causam ipsam nutriant, seu foueant, aut dantibus auxilium, consiliũ, vel fauorem quomodolibet præstiterint,* ita habetur in ordinis supplemento. *f Statuit insuper quod tertiarij collegialiter viuentes, seu cum claustralibus habitantes aut mulieres g virginalem, seu cælibem, aut castam vidualem vitam ducentes, expresso voto, & sub dicto habitu, gaudere debeant priuilegijs, quibus fratres ordinis, cuius tertiæ regulæ habitum gestant, potiuntur & gaudent.* Ita habetur in eodem supplemento. Ex quibus satisfactum remanet quæstioni in articulo quæstionis propositæ.

f Supplem. cõcess. 68. fo. 6.

g Supplem. fo. 26. concess. 27

ARTICVLVS VI.

In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes, & exigentes à regularibus.

Respondeo dicendo, quod *non licet prædicta onera inferre, indicere vel imponere, nec licet in dicta, vel imposita exigere; alias imponentes, & exigentes in excommunicationem ipso facto incurrunt, nisi præsentis priuilegij habita noti tia & moniti protinus destiterint à supradicta molestia inferenda.* Prout concessum est congregationi canonicorum Saluatoris, & Camaldulensibus, vt refert Claudius in Compendio *h* societatis, & refert etiam Collector *i* priuilegiorum ordinis Cisterciensis; & si contumax post admonitionem perseueret, à solo Papa potest absolui ab excommunicatione, per priuilegium factũ Minoribus, de quo in monumentis *K* ordinum habetur.

h Compen. societ. tit. exemptio. §. 8.

i Compen. Cister. ti. exemp. §. 6.

Aduertendum est primo pro explicatione quod, *prædicta excommunicatio extenditur non solùm ad laicos, etiam nobiles Barones, Marchiones, duces sed & ad Principes, Reges & deinde ad communitates vniuersitates, magistratus, rectores, & officiales ciuitatum, terrarum, castrorum, & diœcesum quorumcunque*, prout Leo X. Camaldulensibus concessit, & refertur in dicto Societatis compendio.

K In 2. imp. fo. 26 o. conc. 956.

Aduertendum secundò, quod Pontifex mandat *omnibus, & singulis iudicibus, & Episcopis, atque Archiepiscopis, in quorum diœcesibus sunt hæ personæ regulares & bona illorum, & Patriarchis atque nũtijs, vt illorum regularium bona ab omnibus defendãt etiã per censuras ecclesiasticas, & appellatione postposita, non obstantibus literis, etiã Apostolicis non facientib. expressam mentionẽ de hoc indulto, ac de verbo ad verbum*, prout concessum est congregationi Montis Oliueti, & fertur in Compendio *l* Cisterciensi.

l Compen. Cister. ti. exẽpt. §. 8.

Aduertendum tertiò, quod Episcopi imponentes regularibus exactiones, pro pontium reparatione, & aliis, casu, quo eas secundum sacros Canones imponunt licitè ecclesiasticis, non frangunt immunitatem ecclesiasticam, non enim fit contra immunitatem ecclesiasticam, quando fit contra regularium priuilegia, sed cum aliquid contra libertatem vniuersalis ecclesiæ molitur, prout tradit Syluester *m* communiter receptus.

m Sylu. v. immunitas.

QVAESTIO LXVI.

De exemptione regularium à charitatiuo subsidio, & à contributione pro seminarijs, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum monasteria exempta ad charitatiuum subsidium teneantur.*

2 *Vtrum Ecclesiæ, & Capellæ annexæ monasterijs, teneantur soluere charitatiuum subsidium.*

3 *Vtrum monasteria exẽpta teneantur cõtribuere pro se*

seminario puerorum educandorum, & edocendorũ.
4 *Vtrum collectæ, & subuentiones, quæ debentur ex priuilegio Ecclesiis regularibus, si illæ redigantur in statum sæcularem, debeant ur, & è contra, &c.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monasteria exempta ad charitatiuum subsidium teneantur.

Respondeo dicendo, maximam esse concertationem, vtrum monasteria exempta teneantur ad charitatiuum subsidium, de qua quæstione controuertitur per Panormitanum, *a* & Innocentium, & de ea aliqua allegando agit Remigius do Gonny, qui concludit minimè ad id esse obligata. Et cum recurrentes ad opiniones litigia fulminare consuescant, quæ ab strepitu regulari aliena esse debent, ideò Gregorius XI Pótificatus sui anno quarto, Idibus Octobris, inter alias gratias, quas ordini D. Hieronymi in Hispania concessit. *Exemptũ fecit eum à solutione subsidij ita, vt neque legatis, siue Nuntijs Apostolicæ sedis, aut locorum Metropolitanorum, siue Diœcesano um procurationes aliquas, vel iura alia, aut subsidia, quocunque nomine nuncupata, Monasteria, aut fratres minimè soluere teneantur. Prohibuit que, ne aliquis à dictis ordinis fratribus ratione præmissorum Decimas procurationibus aut iura, siue subsidia huiusmodi exigere vel extorquere præsumat, sub pœna excommunicationis.* Insuper Eugen. IV. anno Domini millesimo, quadringentesimo quadragesimo tertio, Pontificatus sui anno 13. 16. Kalendas Decembris, ad perpetuam rei memoriam, *Priori, & fratribus B. Mariæ de Guadalupe, concessit, & indulsit, ac auctoritate Apostolica voluit, quod monasterium prædictum ac illius fratres in dicto monasterio pro tempore degentes, & quæcunque alia eorum bona, & loca ad ipsum monasterium spectantia à taleis, subsidijs, & impositionibus, alijsque exactionibus quibuscunque per Rem Castellæ, ac Legionis, & illius officiales, & pro quauis causa Apostolica, vel alia authoritate Regali, seu Pontificali in dictis Regnis clero, seu ordinibus, ac monasterijs, & illorum bonis quibuscunque, & quibuscunque imponendis, vel exigendis libera, & immunia prorsus esse debeant, & eadem authoritate Apostolica fratres, eorumq; bona ad ipsum monasterium spectantia mobilia, & immobilia sub B. Petri, ac sedis Apostolicę protection: immediatè in perpetuum suscepit. Decreuitq; insuper, quicquid contra tenorem exemptionis huiusmodi quomodolibet attentari, aut promulgari contigerit irritum, & inane fore, non obstantibus contrarijs quibuscunque.* Ita refertur in compendio *b* priuilegiorum dicti ordinis.

Insuper Leo X. Cle. VII. Pau. III. Pius IV. & Pius V. prout refertur in Bulla Sixti V. quę incipit, *& si ex iniũcta Pastoralis officij &c.* Data Romę anno Domini millesimo, quingentesimo, octogesimo septimo, indictione decimaquinta, die verò decima octaua mensis Augusti, Pontificatus sui anno tertio, *inter alia priuilegia, & indulta dilectis filijs Magistro, & conuentui, Hospitalis. S. Ioannis Hierosolymitani à sede Apostolica concessa eundem, & pro tempore existentem Magistrum, Baiuliuos, Castellanum emposte, Priores præceptores, Milites alijsque personas Hospitalis huiusmodi necnon eorum subditos, vassallos, colonos & seruitores, ac alios in eorum obsequijs, & dicti hospitalis beneficiis quomodolibet nuncupatis existentes, etiam presbyteros curã animarum exercentes, quãdiu illam exercent, & in illorum obsequiis forent, illorumque animalia, prædia, domos, molendina, & bona quæcunque, quæ obtinent, atque in posterum obtinerent, & possiderent à solutione, & exactione Decimarum, censuum iurium, etiam synodalium, & Canonicarum portionum, seu charitatiui subsidij, aut iucundi aduentus, seu quartæ, aut alias quomodolibet, aut aliorum quorumcunque onerum sub certis modis, et forma exemerunt, & liberauerunt, prout in diuersis ipsorum prædecessorum desuper confectis literis plenius cõtinetur,* quam concessionem Sixtus V. ex certa sciẽtia, & de mera sua liberalitate, & Apostolicæ potestatis plenitudine confirmauit, quam ego sub sigillo Authentico vidi. De hoc tamen latius in tertio tomo dicemus, in quo de tributis agemus.

ARTICVLVS II.

Vtrum Ecclesia, & Capellæ annexæ dictis Monasterijs, teneantur soluere charitatiuum subsidium.

Respondeo dicẽdo, quod Ioannes Andreas *c* ait, quod dicta Monasteria ratione Ecclesiarum, & Capellarum ita ad charitatiuum subsidium tenentur, sicut alii, & ibi in Apostilla allegatur Bartolus, & hanc opinionem tenet Velentius, pro qua allegat textum, vt ipse putat expressum, in quadam Clementina *d* vbi patet, quod religiosi tenentur soluere onera, & iura Episcopalia, nisi se tueri valerẽt speciali priuilegio proprio, vel consuetudine, ait enim dictam Clementinam esse intelligendã, quando monasteria nolunt soluere Episcopo charitatiuum subsidium, pro Ecclesiis Monasterio subiectis, quæ Ecclesiæ antequã essent Monasteriis subiectæ, soluebant, & soluere tenebantur charitatiuũ subsidium, & alia iura Episcopalia, Ecclesiæ enim supradictæ censentur subiectæ Monasteriis cum suo onere, argumento cuiusdam Decretalis, *e* & sine præiudicio Episcopi, vt in alia decernitur Decretali, *f* & quod ita intelligi debeat dicta Clementina indicat textus ibi, *Neque iura Episcopalia & alia præstari pro ipsis, antequam ad eos peruenissent solita, &c.* Pro quibus rectè intuenti est casus propriè in alia Decretali, *g* vbi Papa vult, quod Abbas Montis Cassini pro Ecclesiis, & Capellis Monasterio suo subiectis teneatur Episcopo Assissino soluere subsidium charitatiuum, quod tamen intelligendũ est de Ecclesiis, & Capellis habentibus populum, vel si non habent populum, sint tamen Ecclesiæ, & Capellæ sæculares, alias enim si sunt regulares, ita demum tenebuntur ad charitatiuum subsidium, si monachi ibi residerent, simpliciter, vt Monachi, nõ vt congregatio, nam si essent ibi, vt congregatio, nõ esset pro eis soluendum charitatiuum subsidium, cum ẽt tales sint exempti ab Episcopo quoad legẽ Diœcesanã, sicut Monasteria, Remigius de Gõny *h* dicit, hoc non habere locum, quando monasteria sunt exempta, tam in capite, quàm in membris. Denique Raphael Cumanus *i* hanc propositã mouens quæstionem tenet, quod Ecclesiæ parochiales vnitæ, & ĩcorporatæ Religioni, & Monasterio ad Charitatiuum tenentur subsidium, quia iure communi *K* Capellæ, & parochię subsunt Episcopis & ordinariis, idest iurisdictioni Dięcesanę, & facit ad hoc, quia talia priuilegia, quæ derogant iuri ordinariorum, strictè sunt interpretanda, vt decernit ius, *l* & quantum possunt ad iuris consonantiã sunt reducẽda, vt etiam ius determinat. *m* Hoc enim fallit, quãdo ex priuilegio, aut ex consuetudine aliud iubeatur.

a Panor. in c. dilect. de offi. ord. Innoc. in c. 1. de sta. re. Genn. in tra. de charit. sub sid. q. 1.

b Compen. ordinis D. Hier. tit. subsidium

c Andr. in c. conquerẽt. de of. or. in v. sustinemus q. 2. o Velentinus de char. subsi. q. 29.

d Clem. 1. & 2. de censibus

e c. pastoralis de Decimis.

f Ca. quid monasterium de religios. dom.

g Ca. cõquerẽte de offic. ord.

h Gonny. de charit subsid. q. 12. n. 6.

i Cuma. cons. 100.

K c. si quis Epis 16. q. 5. c. omnes basilicæ de qui & caus. c. monasteria. 17. q. 2. c. conquerente. c. dilectus de of. ord.

l c. ex tuarũ de vsu. pallij.

m c. dilect. de of. ord.

beatur, nam tunc dictæ Ecclesiæ, quæ sunt vnitæ ad monasterium dictis oneribus granari debent, secũdum eundem doctissimum Cumanum. Ego autem inueni, prout dictum est supra quæstione præcedẽti, *a* quandam concessionem Pij Quarti confirmatam per Gregorium XIII. qua eximitur Societas Iesu, à subsidiis charitatiuis, qua concessione, & indulto fruuntur ordines mendicantes, & alii, qui cõmunicant in priuilegiis, pro vt in primo tomo *b* latè diximus. Inueni etiam aliam concessam Fratribus Sancti Ioannis Hierosolymitani, à Leone Decimo, & Clemente Septimo, & Paulo Tertio, & Pio Quarto, & Pio Quinto, & à Sixto V. eximentem dictam religionem, & eius fratres à dicta contributione subsidii charitatiui, cuius tenorem in articulo præcedenti huius quæstionis retulimus. Et sic ac cepi subsidium in his Hispaniarum partibus fuisse petitum de reditibus annalibus relictis cum onere Missarum Monasteriis fratrum minorum, at per executorialem sententiam Consilii regalis fratres esse liberos à tali contributione fuisse iudicatum, mihi significauit quidam nostræ religionis meritissimus pater, in his satis doctus, & in quæstionibus regularibus satis versatus. Quæ sententia vltra qđ potuit in dictis priuilegiis fundari, ex alio capite habet non minus efficax fundamentum, cum ipsi annui reditus secundum modum viuendi fratrum Minorum, in iudicio peti non possint, tanquã quid proprium religionis, quæ neque in communi, neque in particulari aliquid proprium habere potest, vnde in generalibus cõstitutionibus Toletanis præcipitur sub obedientia prælatis, vt dictos annuos reditus publicè renuncient, & protestentur ipsos, nõ vt quid de iustitia debitum, sed vt eleemosynas ab eis fore petendos, pro vt infra tertio tomo latè dicemus, & de concessionibus factis Catholicis Hispaniarum Regibus à Sede Apostolica, latum habebimus sermonem.

a sup. q. prec.
b 1. Tom. 14.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monasteria exempta teneantur contribuere pro seminario puerorum educandorum, & edocendorum.

RESpondeo dicendo, Concilium *c* Tridentinum decreuisse collegium, & seminarium puerorum in singulis cathedralibus Ecclesiis ab Episcopis esse instituendum, ad cuius fabricam, & puerorum sustentationem ait, *quod Episcopi ex fructibus integris mensæ Episcopalis, & Capituli, & quarumcunque dignitatum, personatuum, officiorum præbendarum, portionum, Abbatiarum, & prioratuum cuiuscunque ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, aut conditionis fuerint & hospitalium quæ dantur in titulum, vel administrationem iuxta constitutionem Concilij Viennensis, quæ incipit quia contingit. & beneficiorum quorumcunque etiam regularium, etiamsi iuris patronatus cuiuscunque fuerint etiamsi exempta etiamsi nullius diœcesis, vel aliis Ecclesiis & monasteriis, & hospitalibus, & aliis quibuscunque locis piis, etiam exemptis annexa, & ex fabricis Ecclesiarum, & aliorum locorum, etiam ex quibuscunque aliis ecclesiasticis reditibus, seu prouentibus, etiam aliorum collegiorum, in quibus tamen seminaria discentium, vel docentium ad commune Ecclesiæ bonum promouendum actu non habentur, præterquam ratione redituum, qui superflui essent vltra conuenientem ipsorum seminariorum sustentationem, seu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis scholæ appellantur, & omnium monasteriorum, non tamen mendicantium, etiam ex decimis quacunque ratione ad laicos, ex quibus subsidia ecclesiastica solui solent & milites cuiuscunque militiæ, aut ordinis pertinentibus (fratribus S. Ioannis Hierosolymitani duntaxat exceptis) partem aliquam, vel portionem detrahant.* Hæc Concilium.

c Cõ. Tri. sess. 23. de refor. c. 18.

Circa quod decretum notanda est illa dictio *duntaxat*, quæ explicatur per affirmatiuam, cui adiungitur, & negatiua aliorum, nam vt omnes logici docent, illa propositio. Petrus dumtaxat currit, exponitur per illa. Petrus currit, & nullus alius à Petro currit, prout etiam in iure *d* notant scribentes. Vnde verba huius decreti ibi, *fratribus Sancti Ioannis Hierosolymitani dumtaxat exceptis*, debent exponi logicè, & iuridicè, hoc modo, fratres Sancti Ioannis Hierosolymitani sunt exempti à contributione pro seminario, & nullus alius ordinum militiarum à prædictis fratribus ab hoc onere liberatur.

d ca. Ecclesia Sutrina de caus. poss. & propr. l. Gallus §. & quid si tantum ff. de liber. & posth.

ARTICVLVS IV.

Vtrum collectæ, & subuentiones, quæ debentur ex priuilegio Ecclesiis regularibus, si illæ redigantur in statum sæcularem, debeantur, & è contra, vtrũ in hoc casu exemptio à subuentionibus, & exactionibus ipsis concessa perdatur.

RESpondeo dicendo, quod, vt propositæ quæstioni satisfiat, distingui oportet, primo quod quando ex fundatione res, vel priuilegia data sunt Ecclesiis regularibus, intuitu pietatis, & necessitatis, quod in hoc casu illa debẽt apud eas remanere, etiamsi seculares fiant, vt argumẽto aliquorũ iuriũ *e* tenent communiter Doctores. Et docet Perusinus. Quãdo vero priuilegiũ, vel collecta, vel subuentiones imposita fuerunt propter strictiorem vitam, seu reformationem, tũc reformatione cessante non debentur dictæ subuentiones: quod probatur ex iure *f* definiente, quod necessitatem patientes cessante necessitate beneficijs renunciare coguntur, quæ eis miserationis includit intuitus, sic religiosè viuẽtes cũ a religione cessauerint priuilegijs exuuntur, quæ religiosa meruit conuersatio. Vides textũ expressum, quod subuentiones impositæ durante reformatione cessant cessante religione. Confirmatur deinde argumento cuiusdam decretalis, *g* vbi dicit Summus Pontifex, si relictis originalibus ordinis institutis ad communia volueritis aliorum monasteriorum iura diuertere, oportebit vos iure communi censeri, quia dignum est, vt qui simul cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. In qua decretali ait Panormitanus *h* quod *quando priuilegium certo ordini est tributum propter certitudinem vitæ, perditur priuilegium, si non seruatur regula instituta*. Ex quibus sequitur primo, quod non debentur subuentiones Ecclesiis regularibus datæ propter religionem, si ipsæ in statum sæcularem redigantur. Secũdo sequitur, quod exemptio ab exactionibus ipsis ex priuilegio cõcessa etiam deperditur, si talis exemptio intuitu, reformationis, & religionis fuit concessa.

e c. Eleuterius 18. q. 2. c. si semel. 19. q. 3. Perusi. in tra. de mutat. status Eccles. c. 3. q. 1.
f c. fin. 2 qu. 1.
g ca. recolentes de sta. monac.
h Pan. in d. c. recolentes 2. not.

Nec potest allegari, quod dictæ subuentiones sunt iã debitæ, cum solui consueuerint, nam respondetur, quod erant debitæ intuitu religionis, sicut subuentiones imponũtur obediẽtiarijs, & nõ alijs, iuxta sacros Canones, *i* & qui voluerit dicere esse debitas ex alia causa, opus est, vt hoc probet, prout alle-

i c. pen. in fi. de sta. monac.

a l. 2. ff. de proba. l. actor. co. 11. Rebuf. cõs. 105.

allegando aliqua iura a resoluit Rebuffus.

Pro complemento autem totius materiæ præcedentis, operæ pretium esse duxi tenorem cuiusdam Bullæ Pij V. referre pro mendicantibus promulgatæ, quam sub sigillo authentico vidi.

Exemptiones ab exactionibus, datiis, Gabellis, Pedagijs, vectigalibus, &c.

Vtriusque sexus religiosis personis ordinum mẽdicantium concessæ per Sanctissimum in Christo P. & D. N. P. Pium diuina prouidentia PP. V.

Romæ apud Antonium Blandum impressorem Cameralem anno Domini 1456. Pius Papa *V.*

Ad perpetuam rei memoriam. *Dum ad uberes, quos sacri mendicantium ordines in agro dominico quotidie faciunt fructus, attentè respicimus, & attentè considerationis indagine perscrutamur ipsorum religionis sinceritatem, & voluntariæ paupertatis habitum. in quibus sub humilitatis spiritu deuotum Altissimo præstãs famulatum dignum, quin potius debitum reputamus, vt illis ea liberaliter concedamus, per quæ semotis quibusdam grauaminibus, promptiores, eiusdem altissimi inhæreant seruitijs. Hinc est, quod nos volentes eosdẽ mẽdicantium ordines, & dilectos filios eorum fratres, & monachos, cæterasq; personas ac etiam moniales quaslibet eiusdem ordinis sub illorum cura degentes specialibus fauoribus, & gratijs prosequi. Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instãtiã, sed ex certa nostra scientia, ac de plenitudine potestatis, quod ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus omnes, & singuli mendicantium ordinum huiusmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Christo moniales, seu sorores ac aliæ vtriusq; sexus personæ, regulares vbilibet per [illegible] Christianum orbem diffusi, & consti[illegible]torumq; monasteria, Cœnobia, domus, conuentus, Ecclesiæ, capellæ, oratoria, & alia loca, etiam vnita, ac membra, & dependentia, necnõ terræ cultæ & incultæ, possessiones prædia, agri, & alia omnia, & singula mobilia & immobilia, ac se mouentia, et vbilibet, ac in quibuscunq; rebus consistentia bona, necnon eorum in dictis bonis laboratores Coloni, arrendatarij, locatarij & effectuarij, negotiorũq; gestores vniuersi quomodolibet nuncupati, nunc & pro tempore existentes, in perpetuũ ab omnibus, & singulis exactionibus tam vrbanis, quã rusticis, necnon datijs, Gabellis, pedagijs, vectigalibus, collectis, impositionibus, & oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, ac tam realibus quàm personalibus meris & mixtis, etiam subsidio triennali, & augmento ac sæcularibus equorum taxis, militumq; Hospitijs, ac alijs quibuscunque nominibus nuncupatis quauis authoritate, quomodolibet impositis, & imponendis, & quæ laicis, ac alijs quibusuis quomodolibet imponi consueuerunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcũque mercium, & rerum cuiuscunque generis, vel qualitatis existant. tam per mare, & aquam dulcem, quàm per terram vndecunque, & quomodocunque pro tempore delatarum, necnon animalium quorumcunq; mortuorum, & viuorum, & quæ alias quomodolibet, & ex quauis causa, ac super quibuscunq; rebus tam in Alma vrbe nostra quam extra eam vbilibet locorum exiguntur, & in futurum exigentur, necnon à cõtributionibus, & solutionibus in illis faciendis ac tam pro victu et uestitu, quam quocunq; alio vsu suo tantum, ac tam emendo quam vendendo, & aliàs quomodolibet negotiando, necnon etiam à solutione quã orantis pro singulis libris carnium de animalibus, quæ nunc, & pro tempore ex armentis occidi contigerit, necnon etiam quæ in suis ædibus prædijs, & possessionibus priuatim detinent & nutriunt, ac a contributione sumptuum & expensarũ, quæ aliquando pro pontibus, vijs aquæductibus muris, mœnibus, alijs machinis struendis, & reparandis seu reficiẽdis, ac ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcunque fortificationibus, necnon etiam aliàs in omnibus, et per omnia, ac tamen in dicta vrbe quam extra eam vbilibet penitus, & omnino liberi, immunes, & exempti, ac liberæ & exemptæ, liberaque immunia & exempta sint, et esse censeantur, ac pro talibus teneantur, & reputẽtur. Quodque terræ, agri, possessiones, et loca aratiua, vt præfertur in illis, quæ aliquãdo pro pascuis animalium ad certum tempus reseruantur nullatenus vnquam comprehendantur, nec comprehendi censeantur ac etiam monasteria, Cœnobia, aliaque omnia regularia loca prædicta pro quorumcunque militum, tã equitum, quàm peditũ hospitijs, quemadmodum magno cum nostro dolore huc vsq. in plerisque locis factum comperimus nequaquam assignentur, neq. assignari debeant. Et insuper quod fructus, reditus prouentus, introitus, & alia quæcunq; bona monasteriorum, Cœnobiorum, & aliorum locorum regularium præfatorum ab alijs, quàm à Syndici; & procuratoribus religiosis, fratribus, monachis & monialibus, alijsque personis præfatis exigi, illaque duntaxat in beneficium loci, vel sustentationem ipsorum religiosorum fratrum, & monialium expendi, nec per alios quoscunque quouis nomine censeantur, nec in aliũ, quã præmissum vsum conuerti seu expendi possint, neque debeant, nisi de consensu superiorum illius loci cui data, vel consignata, aut donata fuerint; seu ad quem, aliàs spectabunt, nec etiam soli tutores, aut curatores, seu protectores, & alio nomine sanctesii, aut aliàs nuncupati de eisdem bonis vllo modo disponere possint. Quodque id ipsum etiam de eleemosynis, oblationibus, & quibuscumque alijs donatiuis intelligi, aut obseruari debeat, Apostolica authoritate tenore præsentium perpetuo statuimus, ordinamus, volumus & declaramus, necnon fratres, monachos, moniales ac alias regulares personas, eorumq; monasteria, cœnobia conuentus, Ecclesias, capellas, oratoria, & alia loca, ac terras possessiones, prædia, agros, & bona, necnon laboratores colonos arrendatarios locatorios, affictuarios, ac gestores prædicta, vt præfertur, libera, immunia, & exempta eisdem authoritate, & tenore facimus, ac fore, & esse decernimus: mandantes propterea dilectis filijs modernis, & pro tempore existentibus Cameræ Apostolicæ camerario præsidentibus, & clericis, ac Commissarijs agentibus & officialibus, quibuscunque vt omnibus, & singulis tam virorum, quàm mulierum monasterijs mendicantium ordinum huiusmodi existentibus sub ditione nostra temporali mediatè, vel immediatè constitutis, tantum sal, quãtum pro eorum vsu sufficeret singulis annis, omni dilatione cessante, & contradictione remota, contribuere. et assignare, ac contribui, & assignari facere debeant realiter, & cum effectu districtius, etiam in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ, ac excommunicationis maioris latæ sententiæ, ac duorum millium ducatorũ auri de Cameræ pro vna basilicæ Sancti Petri de vrbe, & pro altera medietatis monasterijs & locis præfatis, quæ molestari, seu perturbari contigerit, irremissibiliter applicandorum, pœnis eo ipso si, & quoties cõtra factũ fuerit, incurrendis. inhibentes tã illis, quàm dilectis filijs legatis, vicelegatis, gubernatoribus, potestatib. datiorum, gabellarum, onerum. & aliorũ præmissorum exactoribus, conductoribus & apparitoribus necnõ quibusuis cõmunitatibus, & vniuersitatibus illarumq; officialibus, & personis, alijsq; quibuscunque, ad quos spectat in futurum, quatenus præmissa omnia, & singula inuiolabiliter, & perpetuò obseruet, ac ab omnib. obseruari faciãt, neq; fratres monachos, moniales & alias religiosas personas, aliosq; supradictos super præmissis quomodolibet molestẽt, & perturbent nec permittant per quoscumq; quomodolibet molestari, seu perturbari, &c.* Et ponit maximas, & amplas derog[illegible], *data Romæ apud S. Marcum, sub annulo piscatoris die 29. Iulij anno D. 1566. P. N. Anno 1.*

QVA

QVAESTIO LXVII.

De famulis, & familiaribus monasteriorum in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum famuli & familiarum religiosorũ gaudeant ipsorum religiosorum priuilegijs.*

2 *Vtrũ famuli fratrum possint sepeliri in monasterijs ipsorũ fratrum, sine eo quod ibi eligant sepulturam.*

3 *Vtrum famuli fratrum possint ab ordinarijs excõmunicari.*

4 *Quas indulgentias lucrantur seruitores fratrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum famuli, & familiares religiosorum gaudeant ipsorum religiosorum priuilegijs.

RESpondeo dicendo, quod attento solo iure cõmuni priuilegium alicui concessum pro se extenditur etiam ad ministros, sine quibus illud stare non potest, argumento cuiusdam legis, *a* vbi id notat Bartolus, & tenet etiam Baldus, & ait Oldradus *b* quod pauperum appellatione veniunt etiam ij, qui pauperibus seruire solẽt, itaque pauperibus dicitur erogatum, quod seruitoribus pauperum datũ est argumento eorum, quæ tradit Baldus *c* & tradit etiam Benincatius, propter quod Alexander IV. concessit fratribus ordinis Carmelitarum facultatem ministrandi Ecclesiastica Sacramenta familiaribus suis, ac tradendi eos sepulturæ Ecclesiasticæ, cum decesserint, prout habetur in Monumentis *d* ordinum. Et similiter Clemens IV. concessit fratribus Minoribus, vt ijs, qui in eorum morantur obsequijs, cuncta libere ministrare possint Ecclesiastica Sacramenta, & ipsos, cum decesserint, in suis monasterijs sepelire, vt in eodem Libro *e* continetur. Et Gregorius XI. fecit consimilem concessionem per eadem verba familiaribus fratrum ordinis Prædicatorum, sicut Clemens IV. fecerat familiaribus fratrum Minorum, prout in eodem Libro *f* refertur, quod quantum ad administrationem Sacramẽtorum iure communi Clementinarum *g* iam concessum erat, dicitur enim ibi, sanè religiosis illis, quibus est a Sede Apostolica concessum, vt familiaribus suis domesticis, aut pro operibus in Hospitalibus suis degentibus Sacramenta possint Ecclesiastica ministrare, nullum ex præmissis volumus quoad hoc præiudicium generari, non enim voluit Clemens, quod Sacramenta illis sine Parochi licentia ministrantes in excommunicationem incurrerent. Vnde illa Benedictinorum de obseruantia Hispaniæ concessio facta à Nicolao Franco Apostolicæ Sedis Nuntio, & oratore cũ potestate legati de latere à præfata Sede deputato in regnis Castellæ, & Legionis, & Aragoniæ, *quod si quis intra septa monasteriorũ infirmati fuerint, extremã vnctionẽ ipsis Monachi dare possint, Apostolica authoritate libere, & licitè Parochialis presbyteri, vel alterius cuiuscũq; Episcopi, uel superioris licẽtia, uel assẽsu nullatenus requisitis,* prout in cõp. Mendicantium *h* continetur. Hoc (inquam) priuilegiũ si intelligatur de ijs, qui infirmãtur intra septa monasteriorum, & sunt in actuali seruitio fratrum, non priuilegium, sed ius commune est, cum in iure communi approbetur. Explicari ergo debet, vt aliquid vltra ius cõmune operetur, de ijs, qui neque sunt famuli, neq; familiares intra septa tamen monasteriorũ infirmari, & curari contingit, pro quibus tamen non recurrendum est ad Parochos, vt eis Sacramentum Eucharistiæ possint ministrare. Notandum est tamen, quod confessiones ipsorum famulorum, & familiarum non possunt audire, nisi religiosi, confessores ab ordinario approbati, iuxta formam Concilij Tridentini. *i*

a l. administrantes in princ. & ibi Bart. ff. de excus. tut. Bal. in auth. habita col. 1. C. ne filius pro patre.
b Oldr. consi. 81.
c Bal. in l. domus. nu. 4. C. de Ep. & Cle. Benincatius de paup. & ius priuileg. q. 7. num. 27.
d in 1. im. fol. 85. & in 2. fo. 168. conc. 191
e in 1. imp. fo. 56. & in 2 fo. 140. conc. 311.
f in 2. imp. fo. 150. cõc. 316.
g Clem. relig. §. fi. de priui.
h comp. mẽdic. an. tit. extrema vnct.
i Tri. ses. 23. de ref. c. 15.

Qui autem dicãtur famuli, & familiares, & commensales controuertitur. Et pro explicatione recurrendum est ad quandam Glossam *K* quæ in summa dicit, quod largè familiares dicuntur, qui cohabitant cum aliquo, vt colligitur ex aliquibus Decretalibus, *l* in quarum vna dicit Glossa, quod familiares appellãtur consanguinei, colonus, adscriptitius, mercenarius, filius in potestate, libertus, seruus, & omnes habitantes in domo, & familiares domestici intelliguntur omnes, qui in expensis alicuius cõmensales continuè existunt, etiamsi aliquando abesse pro eius negotiis gerendis contingat, vt in quadam Decretali, *m* continetur, ij autem non sunt illi, qui seruiunt particularibus fratribus, ex eorum libito solùm assumpti, sed illi, qui seruiunt ex authoritate Prælatorum, aut officialium cõuentuum toti communitati, aut alicui patri particulari, sicut sunt illi, qui ex auctoritate Prælatorum seruiunt aliquibus Magistris in Theologia in religionibus secundum earum consuetudinem à Prælatis visam, & approbatam. Aduertendum tamen, quod licet sint famuli illi, qui actualiter inseruiunt monasteriis, nõ tamen actualiter inseruientes assumpti in fraudem legis, vt priuilegiis supradictis gaudeant, frui debẽt prædictis priuilegiis, vt ait quædam Glossa *n* communiter recepta.

K Glo. in 3. q. 5.
l c. insinuant os. deleg. & c. in literis de testi. vbi glo.
m c. fin. de ve. sign. li. 6.
n Glos. in c. licet vob. verb. domes. de pri.

ARTICVLVS II.

Vtrum famuli fratrum possint sepeliri in monasterijs ipsorum fratrum, sine eo quod ibi eligant sepulturam.

RESpondeo dicendo, quod secundum ius commune in eorum parochia debent sepeliri, aut in Sepulchro maiorum, nisi alibi sepluturam elegerint, prout latè in tertio tomo in quæstione de sepulturis Deo duce dicemus. Sed attentis priuilegijs Alexandri IV. & Clementis IV. in superiori articulo allegatis, etiamsi non eligant sepulturã, possunt in monasterijs ipsorum fratrum, etiam Parocho recusante, sepeliri alias priuilegium ad nihilũ deseruiret. Imo Iulius II. fratribus ordinis Minorũ concessit, *quod famuli domorum sui ordinis, necnõ cæteri eiusdem ordinis habitum portantes, & in articulo mortis in dictis domibus sepulturam eligẽtes, omnibus, & singulis priuilegijs ordinis Minorum huiusmodi quomodolibet concessis gaudere liberè, & licitè valeãt.* Ita habetur in ordinis supplemento *o* quæ verba ibi, *et in articulo mortis in dictis domibus sepulturam eligentes* non sunt referenda, nisi ad eos tantum, qui habitum ordinis portant: non autem ad famulos domorum, hi enim, etiamsi non eligant sepulturam in dictis domibus, cum gaudeãt priuilegiis ordinis Minorum, possunt etiam tempore interdicti, & cessationis à diuinis sepeliri in Ecclesiis fratrum, ea solennitate, qua sepeliuntur fratres.

o Suppl. fol. 8 concess. 22.

ARTICVLVS III.

Vtrum famuli fratrum possint ab ordinarijs excommunicari.

RESpõdeo dicendo, quod Leo X. statuit *quod procuratores, et negotiorũ gestores, ac operarij fratrum seruitijs consistentes sententijs excõicationis promulgatis illaqueati sint, et esse censeantur. si illis causam dederint, ac dãtibus cõsiliũ, auxiliũ uel fauorẽ praestiterint.* Ita habetur in supplem. *p* In qua concessione clarè innui

p Suppl. f. 26 concess.

innuitur excommunicationes ordinariorũ eos minimè posse comprehendere, nisi ipsis causam dederint, fauorem, auxiliũmve impertierint. Quod Alexander IV. concessit in hunc modum, confirmans literas Honorij, & Innocentij prædecessorum suorum, quibus Authoritate Apostolica interdixerunt, *vt nemini liceat, sine mandato speciali Romani Pontificis, fratres Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, vel seruientes eis, clericos, siue laicos, donec in seruitio domus fuerint excommunicationi, & interdicto subiacere, & si quæ sententia in Prælatos aliter lata fuerit, & eam irritam esse, & inanem censuit*. Ita refert Collector a compendij priuilegiorum Mendicantium. At hoc priuilegium iam hodie per Concilium Tridentinum b est maximè limitatum, non enim habet locum in quibuscunque seruitoribus, & famulis, sed in his tantum, qui prædictis monasterijs, & militijs actu seruiunt, & intra eorum septa, ac domus resident, subq; eorum obedientia viuunt, siue ijs, qui legitimè, & secundum regulam earundem militiarum professionem fecerunt, de qua ordinario cõstare debeat, non obstantibus priuilegijs quibuscunque, etiam religionis Sancti Ioannis Hierosolymitani, & aliarum militiarum.

a Collect. tit. familiares seu famuli fratrum. §. 11.
b Tri. sess. 25. de refor. c. 25.

Vtrum autem famuli fratrum, & eorum familiares possint pro tempore interdicti, & cessationis à diuinis interesse diuinis, & Ecclesiastica recipere sacramenta in Ecclesijs ipsorum fratrum, in quæst. de interdicto, & cessatione à diuinis inferiùs disputabimus.

ARTICVLVS IV.

Quas indulgentias lucrentur seruitores fratrum.

Respondeo dicendo, quod illi, qui sunt in seruitio fratrum Minorum, & sororum Sanctæ Claræ, habent indulgentiam plenariam in morte, ac semel in vita de referuatis. Ita habetur in libro, Monumenta ordinum. c Et Sixtus IV. concessit, quod seruitores fratrum, & seruitrices monialium Sanctæ Claræ, possint promereri omnes indulgentias stationũ Romæ: & portiũculæ concessas fratribus, Minoribus, dicẽdo quinquies Pater noster, & toridẽ Aue Maria, cũ Gloria Patri in Ecclesijs pdictorũ fratrũ, & Monialium. Ita habetur in eodem libro. d

c in 2. impr. f. 66. con. 96.
d In 1. impr. fol. 67. conce. 114.

Aduertendum tamen; quod in regnis, vbi Bulla Cruciatæ promulgatur, necesse est, vt dicti famuli, & familiares Bullam habeant Cruciatæ, vt has indulgentias possint promoueri, pro vt ego latè declaro in explicatione cruciatæ.

QVAESTIO LXVIII.

De festiuitatibus, & de sanctis nouo Kalendario additis, in decem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur decem.

1 *Vtrum festum Corporis Christi possit à quibuscũque celebrari in Dominica infra octauam huius festiuitatis.*
2 *Vtrum festum nominis Iesu possit cum proprio officio à religiosis celebrari.*
3 *Vtrum festum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, cum officio Doctorum sit celebrandum.*
4 *Vtrum festum sancti Didaci ordinis Minorum sit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
5 *Vtrum festum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum sit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
6 *Vtrum festum Sancti Francisci de Paula fundatoris ordinis Minimorum sit ab omnib. celebrandũ.*
7 *Vtrum festum Sancti Placidi, & sociorum eius sit ab omnibus celebrandum.*
8 *Vtrum omnes teneantur celebrare festum Sancti Nicolai Tolentini.*
9 *Vtrum festum Sancti Petri Martyris sit ab omnibus celebrandum.*
10 *Vtrum festum Sancti Iacyntni sit ab omnibus celebrandum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum festum corporis Christi possit, à quibuscunque celebrari in Dominica infra octauam huius festiuitatis.

Respondeo dicendo, circa hoc haberi quandã Gregorij XIII. constitutionẽ, cuius tenorẽ in præsentiarũ fideliter adducã. *Gregor. XIII. ad perpetuam rei memoriã. Cum interdũ contingat, Romanum Pontificẽ aliquas concessiones, & gratias largiri, quas postmodũ experientia rerũ magistra docet in alterius præiudiciũ resultare, mirũ nemini videri debet, si tandẽ præiudicio cognito gratiæ ipsæ sic concessæ in melius reformentur, prout & populi deuotio exposcit, ac rerũ, & temporũ qualitate pensata conspicitur in Domino salubriter expedire. Dudũ siquidem fælicis recordationis Pio PP. Quinto prædecessori nostro, pro parte dilecti filij Ioannis Gallo ordinis Prædicatorũ, & Theologiæ professoris expositũ fuit, quod licet in omnib. fere conuentib. prouinciæ Hispaniæ ordinis prædicti solẽniter fieri consueuisset processio sanctissimi Sacramẽti Corporis Christi die Dominica infra octauã illius festiuitatis, idque ab immemoriali cõsuetudine, propterea quod dicti ordinis religio, vtpote à B. Thoma de Aquino docta peculiarẽ semper gesserat deuotionem erga sanctissimam Eucharistiam, vnde cum magno apparatu, & frequentia populi eadẽ festiuitas à fratrib. ordinis huiusmodi celebrari solebat; nihilominus ante aliquot annos aliqui alij partium illarum religiosi, præsertim in ciuitate Salmantina, contendebant die, & hora festiuitatẽ seu processionem huiusmodi celebrare, populum ad se trahentes, & ornamenta quæ ipsis fratrib. ordinis huiusmodi concedi solebant conquirentes, vnde & populi deuotio minuebatur, & aliquando viri timorati videntes religiosos pro huiusmodi rebus inter se contendere offendebantur, eiusdẽ Ioannis supplicationib. inclinatus eidẽ ordini Prædicatorũ, vt in omnib. & singulis ciuitatib. terris oppidis, & locis tã dicta prouinciæ, quàm extra, & alibi vbilibet, in quib. ab immemoriali cõsuetudine fratres dicti ordinis processionẽ huiusmodi dicta die Dominica infra octauã eiusdem Corporis Christi solẽniter celebrare soliti fuerant, ijsdem fratrib. ordinis Prædicatorum dũtaxat eadem die Dominica solẽniter processionẽ eiusdem Corporis Christi celebrare liceret, ita vt nulli alij super eo illos impedire seu eodem tẽpore, vel die eandem processionẽ facere possent, & deberent perpetuò cõcessit, & indulsit; ac alijs prædictis desuper districtiùs inhibuit aliaq; fecit, prout in dictis literis pleniùs continetur. Nos tamẽ attendentes, id sine diuini cultus diminutione esse aliquãdo posse iam omnes ad vnã & eandem Ecclesiam dũtaxat confluentes in ea cõmodè recipi sicq; processioni huiusmodi interesse nequeant. præter id quod inibi sæpè contingit, vt propter populi frequentiã sic confluentem varia scandala, & iurgia oriãtur, & populus ipse spirituali venerationis sacramenti huiusmodi multiplici fructu priuetur. Neque propterea diutiùs discussa honestum esse censemus literis prędictis modũ aliquẽ præbere, illarum continẽtiam, & tenorẽ, ac si de verbo ad verbũ præsentib. insertа forent pro plenè, & sufficienter expressa habentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatam petitionis instantiam, sed ex mera deliberatione, & certa sciẽtia nostris*

vni-

vniuersis, & singulis clero & clericis, ac personis Ecclesiasticis tam sæcularibus, quàm quorumuis ordinū religionum, & militiarū regularib. vt literis Pij prædecessoris nostri huiusmodi non obstantib. liceat ipsis tā die ipsa Dominica infra octauā Corporis Christi, quàm alijs totius octauæ prædictæ diebus: processiones suas celebrare, neque super eo tam ab ordinis Prædicatorū huiusmodi, quàm alijs quibuscunq; personis, etiā prædictorum, aut quarumuis aliarū literarū, priuilegiorum vel concessionū prætextu, seu aliàs quomodolibet molestari, inquietari, vel perturbari neq; etiam aliquib. censuris, vel pœnis etiam Ecclesiasticis innodari, seu illas incurrere possint, tenore præsentiū concedimus, & permittimus. Et nihilominus pro potiori præmissorū cautela literas Pij prædecessoris huiusmodi harū serie penitus, & omnino, quoad effectū prohibitionis celebrandi processiones huiusmodi, cassamus, irritamus, & annullamus, viribusque, & effectu euacuamus & tanquā tales minimè attendi, vel ijsdem fratribus Prædicatorū suffragari posse volumus, districtiùs inhibentes ijsdem fratribus ordinis Prædicatorum, & quibuscumq; alijs personis, cuiuscumq; dignitatis, status, gradus ordinis, vel cōditionis fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis maioris latæ sententiæ, necnon suspensionis, interdicti, alijsq; arbitrio nostro moderandis infligendis vel imponendis pœnis, ne contra præsentiū literarū tenorē venire aut suprascriptos, vel quoscūque alios, quorū interest, vel interesse poterit, quomodolibet infu urum, quo minus præmissa libere fieri possint per se, vel per alium, seu alios publicè vel occultè, directè, vel indirectè tacitè vel expressè, quouis quæsito colore, vel ingenio impedire audeant, vel præsumant decernētes quoque præsentes literas nullo vnquam tempore de surreptionis, vel obreptionis vitio, aut intētionis nostræ, vel quopiā alio defectu, etiā ex eo, quod interesse habentēs vocati non fuerint, notari, impugnari, inualidari ad terminos iuris reduci nullatenus posse, minusq; sub quibuscuis similiū vel dissimilium gratiarū reuocationibus cōprehendi, sed semper ab illis exceptas & quoties illæ emanabūt, toties in pristinū statū restitutas, & de nouo concessa esse, sicq; ab omnib. censeri, & ita per quoscunque iudices, & Cōmissarios quauis authoritate fulgentes, etiā causarū palatij Apostolici auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis & eorū cuilibet quauis aliter iudicandi facultate, iudicari debere, irritū quoque, & inane, si secus super his à quocunque, quauis authoritate scienter, vel ignoranter cōtigerit attentari Et nihilominùs vniuersis & singulis venerabilib. fratrib. nostris Patriarchis Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis filijs, cæteris locorū ordinarijs, necnon illorū, & eorū Vicarijs seu officialib. in spiritualibus, & cuilibet ipsorū insolidū, motu simili per præsentes committimus, & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus, per se, vel aliū, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcumque, vbi & quādo opus fuerit, ac quoties pro parte alicuius, seu aliquorū, & quorūcunq; in primitijs interesse habentis seu habentiū fuerint requisiti, solēniter publicari eisq; in præmissis efficacis defensionis præsidio assistētes faciant præmissa omnia, & singula ab omnib. quos illa concernunt, inuiolabiliter obseruari, ac prædictos interesse habentes illis pacificè frui, & gaudere; non permittentes eos desuper per prædictos fratres ordinis Prædicatorum, vel eorum conseruatores, iudices, defensores seu protectores, aut quoscūque alios, quauis authoritate, quomodolibet, indebitè, molestari: contradictores quoslibet & rebelles per sententias, censuras, pœnas, aliaq; opportuna iuris, & facti remedia: appellatione postposita, compescendo, legitimisque super his habitis seruatis processibus, sententias, censuras, & pœnas ipsas iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio, brachij sæcularis, non obstantibus &c. Datū Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris, die vndecima Martij. Anno Domini millesimo quingentesimo, septuagesimo tertio, Pontificatus nostri Anno primo.

ARTICVLVS II.

Vtrum festum nominis Iesu possit cum proprio officio à religiosis celebrari.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus modo Bullam S. D. N. Clementis VIII. cuius tenorem in præsentiarum referam, ex cuius relatione, quid quæsito in articulo quæstionis respondendum sit omnibus patebit.

Clemens P. VIII. ad perpetuam rei memoriam, sanctissimi nominis Iesu, in quo omne genu flectitur, cælestium, terrestrium, & infernorum venerationi augendæ deuoto animi affectu, vt par est intendentes; his, quæ à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus pro eiusdem sanctissimi nominis officij recitatione concessa sunt, libenter Apostolici muniminis firmitatem adijcimus, cum præsertim piorum principum vota id exposcunt, & alias in Domino salubriter conspicimus expedire. Aliæ siquidem à fœlicis recordationis Clemente Papa Septimo prædecessore nostro emanarunt literæ tenoris sequentis. Videlicet. Clemens P. VII. ad perpetuam rei memoriam, Saluatoris Domini nostri Iesu Christi Dei patris vnigeniti, qui de summitate cælorum ad infima mundi pro generis humani redemptione descendere, & humanam carnem assumere non abnuit, vices (licet immeriti) gerentes in terris, sanctissimum nomen eius, in quo omne genu cælestium, terrestrium & infernorum flectitur & preces nostras effundi, ac nos salutis fieri oportet & per quod sæculum est conuersum ac Apostoli, aliique sancti miraculis claruerunt, celebriter venerari cupientes, sacræ religionis deuotos, qui singulis mundi vanitatibus spretis ad ipsi Christo deseruiendum se dicarunt, & alios Christi fideles ad id quibusdam allectiuis muneribus indulgentijs videlicet & remissionibus inuitamus, vt exinde reddamur diuinæ gratiæ aptiores Sanè fuit exhibita nobis nuper pro parte dilecti filij Bonauenturæ Dubium ordinis fratrum Minorum professoris petitio continebat, quod licet fœlicis recordationis Sixtus PP. IV. prædecessor noster officium de sanctissimo nomine Iesu desuper quendam Bernardinum de Bustis fratrem dicti ordinis dum in humanis ageret cōpositum authoritate Apostolica approbauerit, & confirmauerit; tamen illud aut aliquod festum de ipso benedicto nomine in Ecclesia militante non celebratur. Quare pro parte ipsius Bonauenturæ de generalis sui ordinis licentia nobis huiusmodi humiliter supplicatum, quod ipsum officium in toto ordine fratrum minorum & sororum S. Claræ celebrari possit, & debeat decernere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ipsius sanctissimi nominis venerationem (prout par est) augeri sinceris desiderijs affectantes, huiusmodi supplicationi inclinati, quod de cætero in toto ordine fratrum Minorum, & sororum Sanctæ Claræ huiusmodi singulis annis die quarta decima mensis Ianuarij, festum, & officium prædictum duplex minus, & solemne de ipso sanctissimo nomine Iesu celebrari debeat. Apostolica authoritate tenore præsentium perpetuò statuimus & ordinamus Et vt Christi fideles eo libentius ad dicti officij celebrationem accedant, quo ex hoc maiora dona spiritualia adipisci posse cognouerint, de ipsius Domini nostri Iesu Christi misericordia ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius authoritate confisi, tam officium ipsum celebrantibus, quam qui illius recitationi, & decantationi interfuerint, ac quinquies orationem Dominicā, & to-

toties salutationem angelicam pro felici statu Romani Pontificis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ aduersus Mahometicam, & Lutheranam perfidiam, ac vniuersali principum & aliorum fidelium pace deuotè recitauerint, similes indulgentias, & peccatorum remissiones, quæ prædictis Christi fidelibus in officio Corporis Christi, & per illius octauam in Ecclesiis, in quibus celebratur, interessentibus co ncessa sunt, concedimus, & elargimur. Nō obstātibus cōstitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Et quia difficile foret præsentes ad singula loca prædicti ordinis deferre, volumus & eadē authoritate Apostolica decernimus, quod præsentiū transsumptis manu alicuius notarij publici subscriptis & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadē prorsus fides vbique adhibeatur quæ eisdē præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datū Bononiæ, sub annulo piscatoris, die vigesima quinta Februarij, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo. Pontificatus nostri anno septimo. Cum aūt etiā nuper officiū propriū de eodē sanctissimo nomine Iesu nostra in cōgregatione sacrorū rituū, & per dilectum filium nostrū Cæsarem tituli sanctorū Nerei, & Achillei presbyterum Cardinalē Baroniū examinatum, & emendatū extiterit. Nos venerationem eiusdē Sanctissimi nominis quotidie magis augeri, ac pijs Christianæ pro Christo filiæ Mariæ Romanorū Imperatricis electæ id humiliter exposcētis votis benignè annuere cupientes, per insertas Clementis VII. literas ac indulgentias, ac alia in eis contenta, nec nō officium prædictum sanctissimi nominis Iesu, vt præfertur, emendatum Apostolica authoritate tenore præsentium perpetuò confirmamus, & approbamus, illisque confirmationis Apostolicæ robur adijcimus, ac officium prædictum sic emendatum, & confirmatū, die, quo festum prædictū celebratur per fratres ordinis Minorū & sorores oēs eidem ordini subiectas libere, & licitè celebrari posse cōcedimus & indulgemus. Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quæ prædictus Clemēs prædecessor in suis literis voluit non obstare. Cæterisq; contrarijs quibuscunq; &c. dat. Romæ apud S. Petrū sub annulo piscatoris, die secūda Aprilis, millesimo, quingentesimo, nonagesimo octauo, P. N. Anno septimo. M. Vestrius Barbianus.

Circa quam concessionem est notandum, quod non solùm directè conceditur monialibus Sanctæ Claræ sub obedientia fratrum Minorum viuentibus, sed etiam monialibus conceptionis, & quibuscunque alijs fratribus Minoribus subiectis. Vnde infertur, quod moniales illius illustrissimi, & religiosissimi conuentus Diui Ioannis Baptistę, ordinis militaris eiusdem D. Ioannis, fundati in mea patria de Estremoz, in Regno Portugalliæ ab serenissimo Principe Domino Ludouico Emanuelis Regis Portugalliæ filio, hæ inquam dominæ, & illustrissimæ, & religiosissimæ moniales possunt recitare hoc officium, & hanc celebrare festiuitatem, non per communicationem priuilegiorum ordinis Minorum, sed quia ipsis directè, & immediatè hoc conceditur priuilegium, cum ipsæ per breue quoddam Apostolicum in fundatione ipsius monasterij subiectæ sint gubernationi, & obedientiæ fratrum Minorum de obseruantia, & hoc priuilegium monialibus huic ordini subiectis indulgeatur, vt patet ex verbis Bullæ ibi, *eidem ordini subiectas.*

Notandum est insuper, quod hac cōcessione frui possunt fratres, & sorores ordinum Mendicātium, & alij, & aliæ, qui, vel quæ eorum gaudent priuilegijs, iuxta ea, quæ in primo tomo, in quæstione de communicatione priuilegiorum, latè diximus.

Notandum denique est, quod cum monasterium Annunciationis Beatæ Virginis ciuitatis Salmanticensis, aliàs vulgo Sanctæ Vrsulę nuncupatum, gaudeat omnibus, & singulis gratijs, indultis, priuilegijs monasterijs, & monialibus etiam S. Francisci regularis obseruantiæ, sub quibuscunque verborum formis per Romanos Pontifices concessis, vt patet ex quodam viuæ vocis oraculo facto Sanctæ Crucis in Hierusalem, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali de Quinnones dato Romæ apud Campum Martiū, sub anno à Natiuitate Domini millesimo, quingentesimo, trigesimo sexto, indictione nona, die verò vigesima mensis Martij Pontificatus Pauli Tertij, quod vidi sub sigillo authentico; Videtur inquā, quod potest præfatum religiosum, & illustre satis monasterium vti præfata concessione, & sic officiū nominis Iesu solenniter celebrare possunt, sicut celebrant moniales generali de obseruantia fratrum minorum subiectæ.

Nec obstat, quod in hoc priuilegio tantum concedantur præfatis monialibus indulta concessa, & non indulgeantur concedenda, cuiusmodi est priuilegium pro hac festiuitate nominis Iesu. Nam respōdetur, quod cum in eo concedantur præfato monasterio priuilegia indulta monialibus Sancti Francisci, consequens est debere hac concessione gaudere, cum moniales Sanctæ Claræ & Conceptionis, quæ sunt S. Francisci, gaudeant priuilegijs concessis, & concedendis ordinibus Mendicantium, prout Sixtus IV. & Leo X. indulserunt, secundū quod in Monumentis a ordinum, & in Compdio b cōtinetur.

a In 1. imp. f. 66. & in 2. f. 148. conc. 362.
b Compend. Mendicanti. communicat priui. §. 18.

ARTICVLVS III.

Vtrum festum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, nomine Doctoris Ecclesiæ sit celebrandum.

RESpondeo dicēdo, quod Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Vniuersis venerabilibus fratribus nostris, &c.* mira de hoc sancto exēpla cōmemorans dicit, *Quod ab ipso Pontificatus sui initio Deo (vt piè credit) inspirante constanter proposuit sancti huius Doctoris nomen, et merita gloriosa apud omnes pro viribus celebrare fideliumq; erga eum uenerationem augere et amplificare. Sanè ad id quoq; non mediocriter excitatum se esse dicit exemplo sanctæ memoriæ Pij P. V. prædecessoris sui de Christiana republica optimè meriti, & quē vt parentem adhuc reueretur, & colit. Is enim religiosa pietate, & singulari deuotione permotus, qua afficiabatur: erga S. Thomam de Aquino ordinis sui decus, & Ecclesiæ Catholicæ ornamentum cupiens eodem modo eundē sanctum ob eius præstantissima in Ecclesiam Catholicā merita congruis honoribus adornare, præter alia hoc iussit, atque decreuit, vt illius festus dies quotannis duplicis officij ritu ad instar sanctorum quatuor Ecclesiæ Doctorum perpetuò celebraretur. Quod & S. Bonauenturæ Doctori eximio tribui debere æquum profecto existimauit, cum tam multa inter eos virtutis, sanctitatis, doctrinæ, et meritorum coniunctio & similitudo intercedat. Quibus, & alijs propositis, constitutione quadam perpetuo valitura doctrinam ipsius Bonauenturæ à prædecessoribus suis Clemente IV. & Sixto IV. laudatam in Concilio Lugdunensi maximè spectatam, in Florentino etiam ad res difficiles explicandas adhibitam grauissimorum virorū authoritate testificatam, & commendatam. & eximio Ecclesiæ Doctore dignam ipse quoque summus Pontifex plurimum in Domino laudauit, & commendauit, ac literas eiusdem Sixti Quarti, quas pro expressis hoc loco haberi voluit, excepta eius ordinatione de festo die S. Bonauenturæ secunda Dominica Iulij celebrando. harum authoritate approbauit, & innouauit. Ipsum Bonauenturam iure sanctorum Doctorum consortio ab eodem Sixto Quarto ascriptum, & connumeratum authoritate Apostolica tenore præsentium inter præcipuos, & pri-*

& primarios, qui Theologicæ facultatis magisterio excelluerunt, habendum, ac enumerandum esse decreuit, & declarauit, atque ob eam causam sperans in Domino huius Seraphici Doctoris lucubrationes ad doctrinam, & deuotionē, quam in clero, populoque Christiano magnopere lucere, & ardere cupit, maximo adiumēto fore, illius libros, commentarios, opuscula, opera denique omnia, prout extra nostra typographia Vaticana, cum emendatissima emittuntur, vt aliorum Ecclesiæ Doctorum, qui eximij sunt, non modo priuatim, sed publicè in gymnasiis, Academijs, scholis, collegijs, lectionibus, disputationibus, interpretationibus, concionibus sermonibus, omnibusque alijs ecclesiasticis studijs, christianisque exercitationibus, citari, proferri, atque cum res postulauit, adhiberi voluit, & decreuit. Et nihilominus, vt sapientissimi huius Doctoris gloriosa recordatio, si non pro ipsius dignitate, at saltem pro humana tenuitate, ob ingentia illius merita ardentiori studio recolantur, fœlicis recordationis prædecessorum suorum Bonifacij Papæ VIII. qui de sanctis quatuor Doctoribus, & Pij Papæ V. qui de prædicto Sancto Thoma, eodem prædecessorum exemplo adductus præcepit, vt eiusdem Sancti Bonauenturæ dies festus in omnibus Christiani orbis partibus sub duplici officio à cūctis personis Ecclesiasticis secularibus, et quorumuis ordinum regularibus, tam publicè, quam priuatim pridie idus Iulij (non obstante prædicta Sixti Quarti ordinatione de secunda Dominica dicti mensis) celebrari, atque in Kalendarijs cum Doctoris nomine, & festi duplicis additione describi, & imprimi debeat: etiam si in nouissimis Breuiarijs, et Missalis Romani reformationibus aliter dispositum fuerit, nec secus, atque à se ordinatum est per quoscunque quauis authoritate præditos cēseri, aut interpretari posse decreuit. Et mandat ipse Summus Pontifex per Apostolica scripta, vt præsentes literas, & in eis contenta quæcunque in suis quilibet Prouincijs, ciuitatibus, Ecclesiis, et diœcesibus solenniter publicentur, & ab omnibus personis Ecclesiasticis sæcularibus, & quarumuis ordinum regolaribus, vbique locorum, & gentium inuiolatè perpetuo obseruari procurēt. Datum Romæ apud Basilicam Sanctorum XII. Apostolorum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingētesimo, octogesimo septimo, pridie idus Martij, Pontificatus nostri anno tertio.

ARTICVLVS IV.

Vtrum festum S. Didaci confessoris ordinis Minorum sit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quandam Bullam Clementis VIII. cuius tenorem in præsentiarum libuit proponere.

Clemens Papa Octauus ad perpetuam rei memoriam, quæ ad Sanctorum venerationem augendam pertinēt, ea libenter concedimus, prout fidelium deuotio postulat ac aliàs in Domino conspicimus expedire; aliàs siquidē fælicis recordationis Sixtus Papa V. prædecessor noster, motu proprio concessit, & indulsit, quod omnes & singuli professores ordinis fratrum Minorum Sancti Francisci, ac moniales, et sorores, tam Sanctæ Claræ et Conceptionis, quàm Tertiariæ in congregatione sub obedientia eorumdem fratrum Minorum de obseruantia viuentes, in suis quisque videlicet Ecclesiis, in quibuscunque mundi partibus existentibus, festum Sancti Didaci confessoris, die duodecima Nouembris sub duplici officio, in Regnis verò Hispaniarum etiam illius octauam, quemadmodum festa aliorum dicti ordinis Sanctorum, celebrare possint, prout in eiusdem Sixti prædecessoris in forma breuis sub die decimasexta Nouembris, anno Domini millesimo, quingentesimo, octuagesimo octauo expeditis literis plenius continetur. Cum autem, pro parte dilecti filij commissarij generalis curiæ eiusdem ordinis, etiam extra Hispaniā vbiq; locorū existentes, eundem Sanctū Didacum singulari deuotionis affectu prosequantur, eorumque deuotioni, ac spirituali consolationi plurimū satisfieri posset, si eis quoq; festum prædictū cū octaua celebrandi facultas concedatur. Quare nobis nomine dicti Commissarij generalis, humiliter supplicatū fuit, vt in præmissis, ac alijs infrascriptis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur eorundem religiosorū, ac aliorū Christi fidelium erga ipsum Beatū Didacū deuotioni, quantum cū Domino possumus, benignè annuere volentes, ac literarū Sixti prædecessoris prædictarū tenore præsentibus pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, omnibus, & singulis eiusdem ordinis professoribus, necnon monialibus, & sororibus, tam Sanctæ Claræ, & Conceptionis, quàm Tertiarij in congregatione sub obedientia eorūdem fratrum Minorū de obseruantia viuentibus, extra Regna Hispaniarū, in quibuscunq; mundi partibus existentibus, vt eorū singuli festū prædictū Sancti Didaci, ac etiam illius octauā, quemadmodū festa aliorum eiusdem ordinis sanctorum celebrare valeant, authoritate Apostolica tenore præsentiū concedimus, & indulgemus. Præterea cum ab eodem Sixto prædecessore nostro ordinatum fuerit, vt in vniuersis orbis Ecclesiis festum eiusdem Sancti Didaci celebraretur, sed qua celebritate celebrandum sit, non fuerit declaratum, nos earundem tenore præsentium decernimus, & declaramus in vniuersis orbis terrarum Ecclesiis, ac ab omnib. tam sæcularibus, quàm quorumuis ordinū, & institutorum regularibus, ac alijs Ecclesiasticis personis vtriusque sexus, festū prædictū Sancti Didaci sub ritu semiduplici; in ciuitate verò, ac diœcesi Hispalensi, vnde prædictus Sanctus Didacus ortus est, necnon in ciuitate, & diœcesi Toletana in qua illius corpus requiescit, sub duplici ritu esse celebrandum. Præterea ad eorundem fidelium deuotionem non modo conseruandam, sed in dies magis augendam, de omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius authoritate confisi, omnibus vtriusque sexus Christi fidelib. qui verè pœnitentes & confessi, ac sanctissimo Eucharistiæ sacramento refecti, aliquam prædicti ordinis vtriusq; sexus Ecclesiam, die festo prædicti Sancti Didaci, à primis Vesperis vsq; ad occasum solis eiusdem diei deuotè visitauerint, & ibi pro Christianorum Principū concordia, hæresum extirpatione, ac sanctæ matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omniū peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus, & largimur; non obstantibus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrū sub annulo piscatoris, die vigesimasexta Martij, anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimo octauo. Pontificatus nostri anno septimo.

ARTICVLVS V.

Vtrum festum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum sit ab omnibus fidelibus celebrandum.

REspondeo dicendo, quod Gregorius IX. *Præcepit Ecclesiarum prælatis, quatenus deuotionem fidelium ad deuotionem Sancti Antonij de Padua excitantes, festiuitatem ipsius idibus Iunij annis singulis celebrēt, & faciant solēniter celebrari.* Ita habetur in Monumentis a ordinū. Et Sixtus V. in Bulla, *Immensa diuinæ sapiētiæ altitudo, &c. præcepit & mandauit vt eiusdē B. Antonij de Padua nūcupati, confessoris gloriosi, dies festus idibus Iunij, quo die ex hoc collacrhimabili sæculo ad cœlestem patriam abijt, solenniter peragatur, ac sub duplici minori, & proprio officio, atque, vbi propria non erunt, de communi Confessorū non*

a In 1. impr. fol. 117. & in 2. f. 20. cōces. 491.

Ponti-

Pontificum, post hac perpetuis futuris temporibus in omnibus vniuersi orbis Ecclesijs ritè celebretur, & in Kalendario sub duplicis festi adiectione inscribatur; sicubi verò dies supradictus ex fidelium deuotione seu consuetudine aut praecepto seu indulto Apostolico maiori obseruantia etiamsi duplicis maioris in die festi, & duplicis minoris per octauam vt apud eiusdem ordinis Sancti Francisci celebrari consueuerit, id omnino ibidē retineatur. Praecepit autem omnibus, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum prælatis, aut quorumcunque regularium, locorum, & ordinum superioribus, quatenus in suis quisq; Ecclesijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœcesibus, ac regularibus locis præsentes literas solenniter publicari, & ab omnibus Ecclesiasticis personis, tam sæcularibus, quàm quorumuis ordinum regularibus secundum ritū sanctæ Romanæ Ecclesiæ officium persoluentibus omnino obseruari faciant, etsi in Breuiarij & Missalis reformationibus nuper editis præfata solennitas apposita non fuerit, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ, millesimo, quingentesimo, octuagesimo quinto, decimonono Kalend. Februarij, P.S. Anno primo.

ARTICVLVS VI.

Vtrum festum Sancti Francisci de Paula, fundatoris ordinis Minimorum, sit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus, prout continetur in eius bullario, circa quæsitum in titulo quæstionis, quandam edidit bullam, quæ incipit, *In cælesti throno, qui sedet Rex &c.* Data Romæ apud S. Marcū anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingentesimo, octuagesimoquinto, Pontificatus sui anno primo. *Qua perpetua constitutione mandauit, vt in eiusdem Beati Francisci de Paula confessoris gloriosi dies festus, qui quarto nonas Aprilis peragitur, duplici posthac, & proprio, & vbi propria non erunt, de communi Confessorum non Pontificum officio per cūctas totius Christiani orbis Ecclesias quot annis celebretur, & in Kalendario cum duplicis festi adiectione inscribatur, præcepitque omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum prælatis in vniuerso terrarum orbe constitutis, vt faciant in suis quisque Ecclesijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœcesibus præsentes literas solenniter promulgari, & ab omnibus ecclesiasticis personis sæcularibus, & quorumcunque ordinum regularibus omnino obseruari, &c.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum festum Sancti Placidi, ordinis D. Benedicti, & sociorum eius martyrum, sit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod D. Placidus, & eius socij sub regula Sancti Benedicti se Deo dicarunt, & in monasterio apud Messanam ciuitatem per ipsum Placidum in paterno fundo extructo famulatum Deo exhibuerunt, & his temporibus Sixtus Quintus, in Bulla, quæ incipit *Dominus omnipotens, qui suauiter cuncta disponit*, quæ continetur in eius Bullario, & fuit data Romæ apud Sāctū Petrū anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingētesimo, octogesimo octauo, Idibus Nouēbris, Pontificatus sui anno quarto. *In qua inquam præcepit ut eorum sanctorum martyrum Placidi, & sociorum dies festus quo ipsi bono, & legitimo certamine pro Christi gloria absoluto cursu consummato, fide seruata, nobilissima martyrij corona decorati ad cælestem patriam migrauerunt, nimirum tertio nonas Octobris, in omnibus Christiani orbis partibus sub officio simplici: in Massanensi verò ciuitate, diœcesi & prouincia duplici; & præterea alter dies festus inuentionis eorundem, pridie nonas Augusti, in Ecclesia Sancti Ioannis Baptistæ Massanensis duntaxat, sub duplici pariter officio à cunctis personis Ecclesiasticis, sæcularibus ac quorumuis ordinum regularibus de communi plurimorum martyrum, vbi proprium deerit, perpetuò celebretur.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnes teneantur celebrare festum Sancti Nicolai Tolentini, ordinis Eremitarum Diui Augustini.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Sancta Romana vniuersalis Ecclesia.* Data Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingentesimo, octogesimo quinto, decimo Kalendas Ianuarij, Pōtificatus sui anno Primo, *Præcepit, & mandauit, vt eiusdem Beati Nicolai cōfessoris gloriosi dies festus quarto idus Septembris agatur, duplicique posthac, & proprio, & vbi propria non erunt, de communi Confessorum non Pontificum, officio per cunctas Christiani orbis Ecclesias singulis annis, perpetuis futuris temporibus celebretur, & in Kalendario Romano cum duplicis festi adiectione inscribatur: sicubi verò festus Beati Nicolai dies supradictus ex fidelium deuotione, seu consuetudine præcepto, aut indulto Apostolico, maiori aliqua celebrari consueuerit obseruantia, eam omnino ibidem retineatur: mandantes omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum prælatis in toto orbe terrarum constitutis, vt faciant in suis quisque Ecclesijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœcesibus præsentes literas solenniter publicari, & ab Ecclesiasticis personis sæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino seruari quamuis in vltimis Breuiarij & Missalis reformationibus annotatio huius solennitatis posita non fuerit.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum festum Sancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, debeat ab omnibus celebrari.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. prout refertur in eius Bullario, in Bulla, quæ incipit, *Inuictorum Christi militum numerus*, Data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingentesimo, octogesimosexto, tertio idus Aprilis, Pontificatus sui anno primo, *Perpetua sua constitutione mandauit, vt Sancti Petri martyris ordinis Prædicatorum dies festus tertio Kalendas Maij per omnes totius orbis terrarum Ecclesias duplici officio de communi vnius martyris, vbi propriū deest, celebretur, ac decernit, vt in Kalendario ad eum diem Sancti Petri martyris, cum specificatione ordinis Prædicatorum ac duplici ascribatur. Et præcepit omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum prælatis in vniuerso terrarum orbe constitutis, vt faciant in suis quisque Ecclesijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœcesibus præsentes literas solenniter publicari, & ab omnibus ecclesiasticis personis sæcularib. & quorumuis ordinum regularibus omnino obseruari.*

ARTICVLVS X.

Vtrum festum D. Hyacinthi sit à fidelibus, & regularibus celebrandum.

Respondeo dicendo, quod S.D.N. Clemens Octauus, Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae millesimo, quingentesimo, nonagesimo quarto, xv. Kalend. Maij, Pontificatus sui anno tertio, edidit Bullam canonizationis Sancti Hyacinthi Poloni, ordinis fratrum Praedicatorum, definiens esse sanctum, ac sanctorũ catalogo ascribendum, *Et praecepit, vt ab vniuersali Ecclesia quolibet anno in die xvi. Augusti festum ipsius, & officium, sicut pro vno Confessore non Pontifice, ad formam in Rubricis Romani Breuiarij praescriptã, deuotè, & solemniter celebretur. Insuper auctoritate Apostolica verè pęnitentibus, & confessis quotannis singulis eodem die festo ad sepulturam, in qua eius corpus requiescit, deuotè accesserint, necnon Ecclesias, & altaria in ipsius honorem instructa deuotè visitauerint, easdem indulgentias & peccatorum remissiones concessit, & elargitus fuit; quemadmodum concedit, & elargitur quae caeteris dicti ordinis monasterijs, & Ecclesijs in diebus festis eiusdem ordinis sanctorum, iam concessa sunt.*

Circa quam concessionem est notandum, quod indulgentia iuxta hanc concessionem, & communicationem priuilegiorum pro hac festiuitate concessa, est indulgentia plenaria. Cum Sixtus V. Pontifex Maximus pro festiuitatibus ordinis Minorũ indulgentiam plenariam concesserit, prout infra hoc tomo, *a* in materia de indulgentijs, satis diximus, & constat Iulium Secundum ordini Praedicatorũ concessisse pro suis sanctis concessa, & concedenda pro sanctis ordinis Minorum, etiam si sint in maiori numero, prout refertur in Supplemento *b* ordinis, & diximus latè in Primo Tomo, in quaestione *c* de priuilegiorum communicatione.

a Infra q. 87. ar. 7.

b In suppl. fo. 46. 222. 1. concess.

c ... 10. 4.

QVAESTIO LXIX.

De festiuitatibus sanctorum ordinum, quoad eorum obseruantiam, & solennitatem, in quinq; articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur quinque.

1 *Quomodo festum Patris nostri S. Francisci sit celebrandum.*
2 *Vtrum, & quomodo sit celebranda festiuitas stigmatum Patris nostri S. Francisci.*
3 *Quomodo fratres Minores possint celebrare festa aliquorum sanctorum sui ordinis.*
4 *Vtrũ Moniales possint celebrare festa sui ordinis.*
5 *An festa sanctorum, & aliae festiuitates in religionibus celebrari consuetae, ante breuiarium reformatum, debeant modo celebrari.*

ARTICVLVS I.

Quomodo festum Patris nostri S. Francisci sit celebrandum.

Respondeo dicendo, quod Gregorius X. ascripsit B. P. N. Franciscum catalogo sanctorum maxima cum solennitate, *ac praecepit omnibus ecclesiarum praelatis, vt quarto Non. Octobris celebrent, & celebrandum denuncient populis eiusdem sancti festiuitatem*, ita refertur in monumentis ordinum. *d*

d In 1. imp. fo. 19. & in 2. fo. 22. concess. 2.

Et Sixtus IV. concessit *vniuersis, & singulis Christi fidelibus verè penitentibus, & confessis, qui gloriosi confessoris S. Francisci festiuitatem (quam perpetuis futuris temporibus celebrandum esse, & vt festum duplex à Christianis celebrari, ab omnique opere seruili abstineri, & sub obseruantia, & praecepto comprehendi voluit) celebrantibus annuatim decem annos, & totidem quadragenas de iniunctis eis poenitentijs relaxãtur.* Ita habetur in monumentis ordinum. *e*

e In 1. imp. fo. 46 & in 2. fo. 130. concess. 291.

Circa quam concessionem duo sunt notanda, primum est quod Sixtus IV. praecepit, vt in festo P.N. Francisci ab omni opere seruili abstineatur, quod in aliquibus dioecesibus in his Hispaniarum partibus seruari vidi, & audiui: at in alijs minimè, propterea quod celebratur quarta die octobris, quo tempore vindemia vinearum fit, & tempus vrget fideles, vt fiat, ne pluuia superueniente (vt aliquando solent) perdantur vuae.

Secundum est, quantum ad indulgentiam huic concessam, nunc amplior multo concessa est à Sixto V. qui dicebatur Foelix Perretus, parentibus nõ fastu, & rerum copia, sed virtute, & pietate locupletissimis, apud oppidum Montalt, dioecesis Ripanae, Marchionatus Anconatensis, in Italia oriundus. Primis ab annis D.P.N. Francisci Minorum Patriarchae institutum sequutus, summus Theologus, postea generalis Minister ordinis euasit, inquisitoris munus ad profligandas haereses strenuè gessit, maleuolis hominum insidijs imperterritus, quamobrem Pio Quinto Pontifici charissimus inter illustrissimos Cardinales euectus est, in quorũ comitijs solennibus, decimoquarto post Gregorij XIII. obitum die, communi omnium voce Deo Ecclesiae suae prospiciente Põtifex optimus Maximus LXV. natus annos eligitur, Sixti Quarti sui ordinis Pontificis memoria pulsus, Sixtus V. appellari voluit, & Kalend. Maij Romae coronari anno Domini M.D.LXXXV. qui recognoscens habere D. P.N.F. patrem, ipsum, & sui ordinis sanctos voluit in eorum festiuitatibus indulgentiam cõsequi plenariam, prout infra *f* latiùs dicemus.

f Infra hoc tomo.

ARTICVLVS II.

Quomodo sit celebranda festiuitas stigmatum Patris Nostri Francisci.

Respondeo dicendo, quod Gregorius IX. edidit quandam Bullam ad perpetuam rei memoriam in commendationem, & laudem sacrorum stigmatum Seraphici Patris nostri Francisci, vbi acriter reprehendit quendam Episcopum dubitantem de huiusmodi stigmatibus. Ita habetur in libro monumenta ordinum. *g*

g In 1. impres. fol. 11. & in 2. fo. 96. concess. 209.

Et Alexander IV. edidit quandam solennissimã Bullam ad perpetuam rei memoriam, in exaltationem, & laudem stigmatum B.P. Francisci, proferens multa testimonia fidelium personarum, qui viderunt, & palpauerunt huiusmodi sacra stigmata. & insuper addens proprium testimonium, vt in eodem libro *h* continetur.

h in 1. impr. fo. 12. & in 2. fo. 96. concess. 207.

Et idem Alexander commendauit, & eximijs laudibus exaltauit montem Aluerne, vbi praefata stigmata fuerunt diuinitus impressa B. Francisco, ac in virtute sanctae obedientiae mandauit praelatis Fratrum minorum, ne conuentum illic aedificatum relinquerent, vel destrui permitterent, sed quod ibi aliquos fratres statuant, qui debitum

tum

rum Domino reddant famulatum: ita in eodem libro *a* continetur.

a In 1. impr. f.21. & in 2. f.24. & concess.10.

Idem Alexander scripsit vniuersis Christi fidelibus literas patentes in commendationem stigmatũ prædictorum, vbi posuit sequentia verba. *Grande & singulare miraculum, quo B. Frãciscum ipse sanctorum splendor, & gloria Dominus Iesus Christus mirabiliter decorauit, vobis fælicis recordationis Gregorius Papa Nonus prædecessor noster clara sua insinuatione literarum expressit, videlicet quod idem sanctus, cùm adhuc spatiũ præsentis vitæ recurreret, & postquã illud fæliciter consummauit, in manibus, latere, ac pedibus specie stigmatum diuinitus extitit insignatus, cum igitur tam insignis amoris signum, quod vtique ante obitum eius patuit, & nobis etiam tunc notum fuit, cum in eodem prædecessore in minori adhuc officio constituto ab omnibus Christicolis credi firmiter cupiamus, deuotionem vestram rogamus, & hortamur in Domino Iesu Christo, in remissionem vobis peccaminum iniungendo, quatenus ab assertione contrarij (quæ non nisi ex cordis malignitate procederet) aurem, & mentem penitus auertatis, reddentes vobis eundem sanctum digna veneratione propitium apud Deum, vt adiuti precibus eius, & meritis, fęlicitatis æternæ possitis participum obtinere:* ita habetur in eodem libro. *b* In quo *c* etiam continetur excommunicatio Papæ reseruata contra eos, qui in Regno Castellæ, & Legionis de Imagine B. Francisci stigmata sacra aboleuerint, seu abolere fecerint, & qui prædictum sanctum præfata stigmata nullatenus habuisse affirmauerint cuiuscumque ordinis, & conditionis existant. Et decreuit insuper, quod si fortè tales fuerint Doctores in Theologia, seu in quacunque alia facultate; aut potestatem audiendi confessiones habentes, incurrant priuationem prædictorum officiorum.

b In 1. impr. f.16. & in 2. f.19. conc.23. c In 1. impr. f.26. & in 2. fol.27. concess. 18.

Et Nicolaus *d* IV. prædictorum Pontificum literas approbauit, propter quod authoritate Apostolica festo duplici hæc festiuitas stigmatum à fratribus, & Monialibus ordinis Minorum celebratur, adeo quod fratres in hac festiuitate, & in die B. P. N. Frãcisci possunt, & in missa dicere præfationem propriam, quæ de sacris stigmatibus hunc diuum superexaltat, prout concessit Sixtus VI. & continetur in monumentis *e* ordinum, & in supplemento, quam ego vidi sub sigillo authentico.

d In 1. impr. f.11. & in 2. fo.15. concess. 205.

e In 1. impr. f.63. & in 2. f.100. concess. 386. & in supl. f.100. concess.404.

Et pro complemento Sixtus IV. *cum esset informatus, quod aliqui non obstante sua prohibitione cum censuris, de qua in libro Monumenta f ordinum, depingebant sanctam Catharinam de Senis cum stigmatibus, proprijs inhærentes affectibus, mandatis prædictis non obediebant, præhabitis consilio, & assensu, & matura deliberatione cum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus statuit, et ordinauit quod nullius sancti aut sanctæ, Beati, aut Beatæ figura aliqua cum dictis stigmatibus depingi possit quouismodo, quo æstimari possit, vel credi illum, vel illam huiusmodi stigmata habuisse, & excepta imagine B. Francisci quem multipliciter cõstat stigmata à Christo recepisse, atque etiam prohibuit ne aliquis in prædicationibus ad populum, vel aliàs scriptura, aut verbo asserere, aut affirmare præsumat aliquem sanctum, vel sanctam, Beatum, aut Beatam huiusmodi stigmata habuisse*, & super his imponit grauissimas Censuras, & pœnas, quas incurrunt diuersimodè facientes contra permissa, super quibus etiam dat conseruatores omnes Ecclesiasticos Prælatos, & alios in Ecclesiastica dignitate constitutos. Ita habetur in Monumentis *g* ordinum. In quo etiam *h* continetur, quod licet præfatæ censuræ ad tempus sint suspensæ, nullatenus tamen esse reuocatas, imo in suo robore permanere.

f In 1. impr. f.33. & in 2. f.50. cõcess.54

g In 2. impr. fol.217. concess.20. h In 1. impr. fol.140. & in 2. fo.124. concess.271.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores possint celebrare festa aliquorum sanctorum sui ordinis.

RESpondeo dicẽdo, *quod Sixtus IV. concessit, quod fratres Minores possint vbique solenniter, & publicè festum quinque Martyrum sui ordinis, qui apud Maroquium passi sunt, Berardi, Petri, Adiuti, Accursij, & Otthonis, in officio duplici maiori die decima sexta Ianuarij celebrare.* Ita habetur in Monumentis *i* ordinum.

i In 1. impr. fol.63. & in fo.67. concess. 294.

Et Leo X. *concessit fratribus Minoribus, & Monialibus sanctæ Claræ, vt in Ecclesiis Monasteriorum suorũ duntaxat possint libere & iustè celebrare, publice ac solenniter officium de Beatis martyribus, Daniele, Angelo, Samuele, Romulo, Leone, Nicolao, Hugolino fratribus dicti ordinis, qui pro Christi nomine mortem subire libenter, & martyrij palmam in Sarracenorum partibus consequi meruerunt, cum officio duplici maiori, in die determinanda à Generali Capitulo, atque etiam in letanijs, & alijs diuinis officijs, prout de alijs sanctis per Sedem Apostolicam canonizatis memoriam facere, & quod similiter propriam legendam eorum in choro cantare possint.* Ita habetur in supplemento. *K*

K In supp. fo. 19. concess.60.

Et ideo Leo Decimus concessit, *quod fratres minores obseruantiæ possint celebrare festa sanctorum, in quorum honore ecclesiæ locorum suorum sunt dedicatæ, sub ritu duplicis maioris, etiamsi secundum ordinarium essent de se simplicia.* Ita habetur in supplemento. *l*

l Supp. fo.62. concess.192.

ARTICVLVS IV.

Quomodo moniales possint celebrare festa sui ordinis.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. *Concessit monialibus sanctæ Claræ sub cura, & regimine fratrum obseruantiæ existentibus, quod festa B. Agnetis, & vndecim millium virginum perpetuis futuris tẽporibus sub ritu duplicis maioris celebrare licitè, & libere possint, & valeãt.* Ita habetur in supplemento. *m* Quod ex dicendis in articulo sequenti latius patebit.

m Supple. fol. 24. nu.134.

ARTICVLVS V.

An festa sanctorum, & aliæ festiuitates, quæ in religionibus celebrabantur, ante breuiarium reformatum, debeant modo inseri in eodem Kalendario, & secundum eius formam, ac modum recitari.

RESpondeo dicendo, quod solutio huius dubij satis perspicua, & nota est de sanctis positis in quæstione præcedenti, & de alijs, qui iam sunt inserti in breuiario Romano reformato. Et satis perspicua, & nota est loquendo de alijs sanctis, nam Rubrica prima breuiarij Romani ait, officium fit duplex in festis, in quibus in Kalendario apponitur vox *duplex*, & in festis sanctorum, qui apud quasdam religiones consueuerunt solenniter celebrari, cum eorum octauis consuetis, & officijs proprijs à sede Apostolica approbatis, aut ex eius Sedis Apostolicæ authoritate receptis, aut recipiendis, seruata forma huius breuiarij; alioqui de communi, etiã si prædicta festa in Kalendario Romano non sint apposita. Et eadem verba reperijt in fine Rubricæ secundæ de festo semiduplici. Quibus verbis quinque clarè & manifestè iudicantur. Primum est ecclesiam non solùm præbere facultatem

prædictis congregationibus propria sanctorum festa celebrandi, verùm & id præcipere: patet hoc ex ipsis Rubricæ verbis, in qua eodem verborum tenore præcipitur festa in Kalendario apposita, ac propria cuiuscunque Congregationis recitari, officium enim (inquit) fit duplex in festis, in quibus in Kalendario apponitur vox *duplex*, & in festis sanctorum, qui apud quasdam religiones consueuerint solenniter celebrari.

Secundum, quod ex prædictis verbis colligitur, est posse in religionibus recitari officia propria de his sanctis, etiam si hæc officia à Sede Apostolica non sint approbata, dummodo digna sint vt approbentur, vel religio eis vtatur animo ea à Sede Apostolica confirmandi. Quod patet ex illis verbis ibi, *cum eorum officijs proprijs sedis Apostolicæ authoritate receptis, aut recipiendis*. Quod; si ista festa proprijs officijs non gaudeant, recitanda sunt de communi, vt constat ex illis verbis ibi *alioquin de communi*. Ex quibus venit intelligenda quædam clausula reperita in bullis in quæstione præcedẽti allegata, in qua præcipitur, vt recitẽt de proprijs sanctorum, & vbi defuerint officia propria, recitent de communi. Intelligenda enim est de proprijs approbatis, vel approbandis à Sede Apostolica.

Tertium, quod colligitur, est, quod tam in officio proprio, quàm in communi seruanda est forma à breuiario Romano præcepta, quod indicant illa verba, ibi, *seruata tamen forma huius breuiarij Romani*, forma autẽ breuiarij Romani nihil aliud est, quàm quod seruetur modus in officio Diuino recitando in Rubricis assignatus. Nempe vt si festum sit duplex, officium, verbi gratia Matutinum, habeat lectiones, & post quamlibet responsoria apponantur, antiphona ante psalmos, & post illos integra repetatur, & alia, quæ in dictis Rubricis reperiuntur.

Quartum, quod denique colligitur ex dictis verbis, est, illa procedere de festis proprijs cuiuscunque congregationis, quæ apud illos consueuerunt celebrari, etiam in Kalendario breuiarij Romani apposita non sint, vt ex ipso verborum contextu patet. Vnde manifestè infertur, quod, quamuis Ecclesia non vellet laudabilem religionum propria sanctorum officia recitandi consuetudinem de medio tollere, vult tamen omnes religiones, & congregationes formam ac modum breuiarij Romani in recitandis officijs seruare. Ex quo cõsequenter etiam infertur, quod est maximè pro religionibus considerandum, aliud esse in recitatione officij sanctorum numerum, de quibus officium fieri debeat, aliud verò formam, quæ in tali persoluendo officio seruari debet, quare liberum erit ordinum prælatis secundum veterem consuetudinem aliqua festa celebrare, de eis diuinas laudes recitando, vt apud Carmelitas de B. Virgine, quod à breuiario Romano minimè est sublatum, solùm enim in eo præcipitur, vt ea secundum formam eius celebrentur, quod ex Rubricis superioribus satis patet.

Nec obstat quod à Pontificibus post editum breuiarium tantùm concessa est à sede Apostolica recitatio Sanctorum ordinum; nam respondetur rescripta Pontificum exponi debere iuxta iuris communis regulas, vt ex eodem iure *a* patet, & sic debet dicta concessio interpretari secundum ipsas Rubricas, quæ sunt ius commune; præterea quod in gratiam alicuius conceditur, non debet in eius odium retorqueri, vt dicitur in iure *b*; vnde cum dicta concessio fuerit facta in fauorem Sanctorum ordinis, non est, cur quis credere debeat à dicto ordine esse ablatam facultatem recitandi de alijs sanctis, de quibus recitare consueuerat: præterea Cardinales designati ad celebrandum festiuitates, de quibus facta fuit prædicta concessio, non limitauerunt ipsas taliter, vt negarent ipsas religiones posse celebrare de sanctis consuetis in ipsis celebrari, & quando quid in aliqua dispositione, seu constitutione aliquibus de causis omittitur, de eo iudicandum est secundum regulas iuris communis; ius autem commune in nostro proposito sunt Rubricæ ipsius Breuiarij. Hæc ita determinata sunt in illa illustri Academia Complutensi communi Doctorum calculo, ac subscriptione propria, vt vera, & certa, anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimo secundo confirmata sunt, subscripserunt enim huic sententiæ Dominus Doctor Franciscus Martinez primarius Cathedræ Theologiæ, & nunc meritissimus Canariensis Episcopus; ac doctissimus Pater Vazquez Societatis Iesu; & ex Canonistis Doctor Salzedo in prima Canonum Cathedra regens, ac Doctor Felicianus Decretorum Cathedraticus, & alij plurimi, prout refert doctissimus, & religiosissimus pater Thomas de Iesu *c*, Minister Prouincialis Prouinciæ Castellæ Descalciatorum Carmelitarum, expositione Regulæ ipsorum Patrum. Ex quibus concluditur, quod festa, de quibus hodie secundum ius commune prædictarum Rubricarum, secluso quocunque priuilegio post dictas Rubricas impetrato, non solùm sunt festiuitates sanctorum ipsarum religionum, sed etiam sunt festiuitates, de quibus in dictis religionibus officium recitari consueuit. Vnde infertur, quod priuilegium Leonis X. quo concessit fratribus minoribus, & Monialibus, & Sororibus in partibus vltramontanis, vt possint celebrare festa Angeli custodis, & Angeli Raphaelis, in diebus, in quibus per sua Capitula prouincialia respectiuè ordinatum fuerit, prout continetur in supplemento. *d* Hoc (inquam) priuilegium non est reuocatũ in Prouincijs, in quibus ratione ipsius vsus receperat, vt de ijs festiuitatibus celebraretur, cum ratione dicti vsus fundati in ipso priuilegio dictæ festiuitates essent propriæ.

a c. cum tam fam de rescri.

b ca. quod in gratiam de reg. iur. in. lib. 6.

c Thomas de Iesu in exposit regula carmi. 2. p. dub. 2

d Suppl. f. 61. concess. 192.

QVAESTIO LXX.

De obseruatione festorum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum religiosi teneantur obseruare festa ab Episcopis præcepta.*

2 *Vtrum laici in monasterijs religiosorum ratione pietatis possint in diebus festiuis laborare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religiosi teneantur obseruare festa ab Episcopis præcepta.

Respondeo dicendo, quod Eugenius IV. concessit, *Monachis S. Benedicti congregationis Hispaniæ, quod in suis monasterijs non teneantur seruare, siue colere alias festiuitates, nisi illas præcipuè, quæ per vniuersalem Ecclesiam obseruantur, aliàs licitè vacare laboribus, & consuetis exercitijs, vel occurrentibus possunt nisi communiter ab omnibus, secundum consuetudinem locorum, vbi monasteria sita fuerint, vel*

vel supericrum obseruetur, quibus sine scandalo in huiusmodi laboribus faciendis contrauenire non possit. Ita habetur in compendio *a* mendicantium, & idem refertur in compendio cisterciensi, & cum hoc concordat Tridentinum *b* dicens. *Dies etiam festi, quos in Diœcesi sua seruandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam regularibus seruentur*, quod iuri consonum esse patet, regimen enim Monasteriorum, quoad celebrationem festorum, ad Episcopum pertinere videtur, argumento aliquorum Canonum. *c*

a Comp. mendicantium ti. festiuitas §. vltimo comp. cister. ti. festiuitas factor 2.
b Trid. ses. de reg. c. 12.
c c. de his d. 13 & 9. q. 3. c. per singulas & 16. q. 1. ca. qui vere & 61. d. c. obitu.

Aduertendum tamen, quod festa per populum vota non tenentur Regulares obseruare; licèt enim in fauorabilibus appellatione populi veniant etiam Monachi, in odiosis tamen eos minimè comprehendi existimo, præsertim, quia votum de obseruatione alicuius festiuitatis censetur cum doctissimis Theologis esse personale, & sic personas ipsum emittentes solummodo comprehendere, a quibus tamen, vt in nostra summa confessorum dixi, recedit doctissimus Nauarrus *d*, affirmans dictum votū non personale, sed reale dici debere, & ad populū ratione contractus transire: vtcumque tamen sit, festa, quæ ratione voti obseruantur, licet ab Episcopo dictum votum confirmetur, non sunt vota ab Episcopo præcepta, quæ Regulares tenentur seruare per dictum Concilij Decretum, cum sint festa vota ta, quæ licet ab Episcopo sint confirmata, ipsa confirmatio nihil illis addit, per quod suum originalē denominationem ammittant, & aliam præcepti induant conditionem. Verum est tamen, quod ratione scandali, tenebuntur dicti religiosi obseruare festa vorata à populo, vbi sint. Vnde Eugenius in concessione superius allegata, sicut non exemit regulares ab obseruatione festorum, quæ mandato superioris obseruari præcipiuntur, ita non exemit Regulares a dicta obseruatione festorum, quæ communiter ab omnibus secundum consuetudinem locorum, vbi monasteria sita fuerint, obseruantur.

d Nau. c. 12. In man. n. 89.

ARTICVLVS II.

Vtrum laici in monasterijs religiosorum ratione pietatis possint in diebus festiuis laborare.

Respondeo dicendo, quod non omnia, quæ possunt fieri gratia necessitatis, possunt fieri ratione pietatis, nam propter necessitatem omnia opera tam seruilia, quam nō seruilia, exerceri possunt, sed non omnia permittuntur causa pietatis, si pietatem intelligimus virtutem illam, qua patriā, & parētes veneramur, sicut acceperunt Tullius *e*, & Augustinus, nec si pietatem pro misericordia accipiamus. Etenim quamuis opera, quæ ex natura sua ad misericordiam pertinent (vt vestire nudum, alere pauperem) in omnibus diebus festis possint licite fieri, iuxta quandam glossam *f* communiter receptam, alia tamen opera seruilia, quæ ex sola intentione operantis ad misericordiam diriguntur, fieri nequeunt. Quamobrem qui sub misericordiæ, & pietatis prætextu, absque alia vrgente necessitate, in diebus festiuis ædificant, vel reficiunt pontes, sternunt vias, tota errant via, vt tradit Caietanus communiter receptus, & peccant contra præceptum obseruationis festorum, a qua obligatione non eximuntur regulares, cum (nullum quod viderim) illis sit priuilegium concessum, quo in diebus festiuis possint in opere suorum monasteriorum operibus seruilibus sæculares, & ipsi religiosi occupari, qua propter, vt id licitè facere, aut permittere possint, petere licentiam ab Episcopis, & ordinarijs tenentur, qui ad hæc, & alia minima dispēsanda habent consuetudine authoritate, sine dicta enim licentia laborantes, & prælati permittentes laborare in dictis diebus, peccato sunt irretiti, nisi aliqua necessitate præsente, aut eminente excusentur. Qua ratione in prouincia Sancti Iacobi regularis obseruantiæ. P. N. Francisci (cuius ego indignus sum filius) ordinatione prouinciali decretum est, ne prælati, aut præsidentes permittant in suis domibus in diebus festiuis opera seruilia facere.

e Tul. 3. re. ad Herenn. Aug.
f Glos. in c. fi. de ferijs.
Caie. 2. 2. q. 122. a. 4. ad 4.

Aduertendum tamen quod Eugenius IV. ait, quod sæculares laborantes in festis sanctæ Crucis, & sancti Michaelis Septembris, & sanctorum Innocentium, & Sancti Syluestri, se nolle quod peccent mortaliter, nisi venerint in Dominica, ita habetur in Monumentis *h* ordinū, & in supplemēto, & tradit Nauarrus.

h In 1. imp. fo. 91. & in 2. f. 164. concess. 83. & in sup. fol. 195. Nau. in ma. ca. 14. n. 15.

QVAESTIO LXXI.

De feudo, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum monasteria feudalia bona habere possint.*

2 *Vtrum milites Hierosolymitani sint capaces feudi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monasteria feudalia bona habere possint.

Vide quæ diximus in primo tomo *i* per quæ quæstionis articulo satis respondetur.

i Tom. 1. qq. reg. q. 28. ar. 3

ARTICVLVS II.

Vtrum milites Hierosolymitani sint capaces feudorum.

Respondeo dicendo, quod Curtius senior consuluit pro parte affirmatiua, quia nō deposuerunt arma, imo Deo inseruierunt in militia contra infideles, ideo Abbas *K* ait, quod hi milites sūt propriè religiosi, & idem appellat ipsos quasi religiosos, ergo, cum non desinant esse milites, poterunt succedere. Contrariam opinionem tenent viri docti, quæ verior reputatur iure communi attento, quod scilicet non sunt feudi capaces. Pro qua opinione probanda præmitto, milites Hierosolymitanos esse religiosos, & personas ecclesiasticas, secūdum quandam glossam. *m* Quod probatur etiam in libro suarum constitutionum, cuius titulus est *stabilimenta sacri ordinis D. Ioannis Baptistæ Hierosolymitani*, præsertim prooemio, & in alijs quam plurimis capitulis, in quibus religiosi nuncupantur. Imo dico, quod sunt religiosi milites, quia profitentur tria vota essentialia, & sic tanquam clerici sunt feudi incapaces: imo hac ratione probatur, quia iure *n* pontificio eis interdicitur muliebris consuetudo, & pro hoc pulchra decisio Capellæ *o* Tolosanæ. Et in specie nostri casus in libro constitutionum *p* dicti ordinis cauetur, quod alicui dictorum fratrum non liceat aliquo modo se homagio, confederatione, aut iuramento astringere alicui personæ, siue sui Magistri licētia. Et in eisdem consti-

K Abbas in rub. de reg.
l Idem in ca. quāuis de decim.
m Gloss. in c. quisquis. 17. q. 4. & in ca. ex parte de dec.
n Cap vxoratus in fin. de cōuers. coniug.
o Tolos. q. 448
p Ca. 12. tit. de fratr. & cap. 25. tit. de inhibit. & pœna.

cõstitutionib. a eis inhibetur, ne se implicent bellis. Christianorum: ergo nõn possunt succedere in feudo, cuius occasione præstatur iuramentum. Et hãc opinionem quamplurimi sequuntur, præcipuè Alexander b, & decisio Pedemontana, quos refert, & sequitur Guerinus Pisonis.

a c. 18. qualiter iuram. debeat vassall. feud. cũ duob. seqq.

b Alex. consil. 303. decis. pedem. 27. n. 18 Guerrin. in feud. vsibus §. quare an milites Hieros.

Sed licèt hæc vera sunt de iure communi, at si hæc sacra religio habet communicationem priuilegiorum Celestinorum, & congregationis S. Georgij in Algala, sunt (licet sint religiosi) capaces feudorũ, iuxta ea, quæ in primo tomo c latè diximus. Verum est, tamen, quod sine licentia sui magistri non possunt tali feudo se obligare iuramento præstito, nec hoc est mirum, cum sine licentia suorum prælatorum non possint religiosi se seruitio alicuius principis emancipare, prout supra hoc tomo d secundo dictum est.

c l. 1. Tom. qu. 28.

d Supr. hoc 2. to. q. 61.

Sed vt supradicta clariora fiant, videamus quid sit feudum, pro quo nota, quòd feudum est concessio rei immobilis facta pro homagio, prout colligitur ex iure. e Hæc definitio colligitur ex traditis ab Hostiensi, & Azone in suis summis dicentibus quod est beneficium alicuius rei inuestitura interueniente sic concessæ, seu datæ alij, vt dominium penes concedentem remaneat, cuius occasione recipientes & successor eius concedente domino ad id seruitium, de quo, & vsque quo conuenit, aut feudi natura requirit, tenetur directo domino; vtile autem ad feudatarium trãsit, argumẽto eorũ, quæ in iure f de emphyteuta notantur. De natura autẽ huius contractus est, quòd dominus retineat sibi directum dominium, ac proprietatẽ, vt in libro g feudorum notatur. Secundò quod vtile dominũ transeat in vassallum, quod patet, quia vassallus potest quasi vendicare, vt in eodem libro h definitur, & consequenter est quasi dominus, alias non vẽdicaret secundum ius i Tertiò, quod dominus habeat ciuilem possessionem, & vassallus naturalẽ, quia vassallus appellatur vsufructuarius, qui naturaliter possidet, argumento iuris K.

e Cap. ex diligenti extra de simo.

f L. vn. ff. si ager. vectigal. per § qui me.

g Lib. feudum vit. in quibus cauf. feud. amittat caus.

h Lib. feud. ti. de inuestit. de re alien. fact. c vnic.

i L. quintus ff. de aur. & arg. legat.

K L. naturaliter. ff. de acq. poss.

Quartò quod consistat in rebus immobilibus. Quintò quod si vassallus domino constitutum seruitium non præstiterit, à feudo repellitur. Sextò quod sine domini voluntate feudum alienare non potest. Septimò quod feudatario regulariter fit in perpetuum. Octauo quod dominus habeat mittere vassallum in possessionem. Alias conditiones feudi ponit eleganter more solito laboriosus, & doctus Syluester l in sua summa. Ex quib. patet, quod quãdo feudum datur, vt inde præstetur seruitiũ reale, non est propriè feudum, sed contractus innominatus, secundum Cinum m, sicut dicit Baldus, n quod in quibusdam partibus Lombardiæ pro feudis Ecclesiæ soluitur par Caponum, vel spatula porci, & huiusmodi, & secundum eum hoc modo feudum sumptum æquiparatur emphiteusi, similiter si esset quid emptum, non habet naturam feudi, secundũ Baldum, o sed quando imponitur onus personale, vt ire ad parlamentũ Regis, & huiusmodi, & abest venditio, tunc propriè est feudum, & lege feudorum regulatur. Vtrumque autem horũ feudorum prohibentur habere milites D. Ioãnis, sine licentia sui magistri, nõ enim sine ipsa possunt ad aliquod seruitium personale, aut reale obligari, vt ex constitutionibus huius sacri ordinis satis patet.

l Syl. v. feudũ nu. 1. & 2.

m Cynus in authẽt. ingressi C. de sacros. eccles.

n Bal. in li. de consuet. feud.

o Bal. vbi sup. & in ca. 1. de feud. & in le. qui secundo.

QVAESTIO LXXII.

De professione fidei, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum prælati regulares, & prædicatores fidem profiteri teneantur.*

2 *Vtrum promotio Doctorum, & aliorum cuiuscunq; artis, & facultatis professorum, cum professione fidei sit præstanda.*

3 *An religiosus adeptus prælationem, non faciens professionem ignoranter sit tutus in conscientia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati regulares, & prædicatores fidem profiteri teneantur.

Respondeo dicendo, quod Pius IV. anno incarnationis dominicæ millesimo, quingẽtesimo, sexagesimo quarto, idibus Nouẽbris, pontificatus sui anno quinto, in Bulla, quæ incipit *iniunctum nobis*, quæ habetur in constitutionibus p pontificalibus Pij Quarti determinat, quod iuxta Con. Trid. q *dispositionem omnes quotquot deinceps Cathedralibus, & superioribus ecclesijs præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, Canonicatibus, & alijs quibuscunque beneficijs ecclesiasticis curã animarum habentibus prouideri contiget, publicam orthodoxæ fidei professionem facere, seque in Romanæ ecclesiæ obedientia permansuros spondere, & iurare teneãtur. Voluit etiam per quoscunque, quibus de monasterijs conuentibus, domibus, & alijs quibuscunq; locis regularium quorumcunq; ordinum, etiam militarium quocunque nomine, vel titulo prouidebitur idem seruari.* Et sufficit, vt hi prælati regulares eam professionem faciant intra duos menses ab adepta possessione suæ præfecturæ, idem concilium exprimit, & tradit Nauarrus. r

p Const. Ponti. 30. fo. 481.

q Con. Trid. ses. 24. de ref. c. 12.

Quantum verò attinet ad prædicatores Regulares in nostra religione per literas nostri reuerendissimi Commissarij Generalis in his Hispaniarum partibus de mandato nostri illustrissimi protectoris S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, fuerunt suspensi omnes lectores, & prædicatores ab officio prædicationis, vsque dum fidem catholicam fuerunt solenniter professi.

r Naua. li. 1. cons. ti. de sũ. Trinit. cons. 1 & li. 2. consi. ti. de iure iuran. cons. 10.

ARTICVLVS II.

Vtrum promotio Doctorum, & aliorum cuiuscunque artis & facultatis professorum cum professione fidei sit præstanda.

Respondeo dicendo, quod idem Pius IV. apud sanctum Petrum anno Incarnationis Domini cæ millesimo, quingentesimo, sexagesimo quarto, Idibus Nouembris, Pontificatus sui anno quinto, in Bulla s quæ incipit, *In sacrosancta Beati Petri*, motu proprio, & ex certa scientia, & de plenitudine potestatis decreuit, *quod deinceps nullus Doctor, magister, Reget, uel alius cuiuscuq; artis et facultatis professor, siue clericus, siue Laicus, siue secularis, uel cuiusuis ordinis regularis sit in quib. uis studiorũ generaliũ uniuersitatib. aut Gymnasijs publicis, aut alibi ordinariã uel extraordinariam*

s Hab. in cõst. Pontifical. Pij IV. consti. 28.

nariam electoris cathedram assequi, vel iam obtentam retinere, seu aliàs Theologiam, Canonicam, vel ciuilē censuram medicinam, Philosophiam, Grammaticā, vel alias liberales artes, in quibuscunq; ciuitatib. terris, oppidis, ac locis, etiam in Ecclesiis, monasterijs, aut conuentibus regularium quorūcunq; publice, vel priuatim quoquomodo profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus huiusmodi habere, vel exercere. Neq; Doctores ipsi, aut vniuersitatū, seu gymnasiorū eorundem Rectores, cācellarij vel alij superiores; sed neq; ēt Palatini comites, aut alij particulares superiores; facultatū eruditos viros ad eosdē gradus promouendi ēt à nobis, & Apostolica sede, vel aliàs vndiq; habentes, Scholares, tam laicos, quàm clericos, & cuiusuis ordinis regulares, vel alios quoscunque, quantalibet eruditione præditos, ad vllum in eisdem facultatibus suscipiendum recipere, & admittere, neq; doctores magistri, & Scholares ad electionem alicuius in rectorem, vel cancellarium vniuersitatis, aut gymnasiu procedere. Nec ipsi scholares, vel alij quantumlibet docti, & alioquin habiles, gradus huiusmodi, vel eorum aliquem palam, vel priuatim recipere valeant; nisi Doctores videlicet, & regentes, magistri, & alij professores tam ad Cathedrales & lecturas recepti, in Italia intra sex menses à die publicationis præsentium computandos; reliqui verò ad cathedras, & alias lecturas ibidem in posterum assumendi ante eorum receptionem in rectoris vel aliorum superiorum; eligendi autem in rectores; vel cancellarios, ante illorum electionem, vel saltem admissionē, in ordinarij loci, vel eius in spiritualibus vicarij. Ac promouendi scholares, & alij præfati ante illorum promotionem, in eiusdem ordinarij, seu eius vicarij, aut dictorum, aliorumq; promouentium manibus, præuio etiam processu, vel debita informatione, quantū eis sufficere videbitur, super religione fideq; Catholica rectorum, cancellariorum doctorum, lectorum, & promouendorum eorundem per ipsos locorum ordinarios, vel eorum vicarios rite facta, præcedente eandem catholicam fidem verbis iuxta formam infra scriptæ tenorem conceptis palam & solemniter profiteri teneantur, & desuper instrumentum publicum confici, ac de processu seu informatione, & fidei professione in priuilegio Doctoratus, vel alterius gradus huiusmodi specialis, ac de verbo, ad verbum mentio & relatio fieri debeant, authoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò statuit, & ordinauit, &c. Et quo ad antistites ponit obedientiam, & contra venientes ingressu Ecclesiæ eos punit: quo ad inferiores verò ponit excommunicationem latæ sententiæ, & priuationem omnium, & singularum dignitatum, beneficiorum & officiorum, & feudorum Ecclesiasticorum per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, eo ipso per contra facientes incurrenda, ac quascunque receptiones promotiones, electiones, & admissiones, absq; processu, certaq; de religione, & fide catholica notitia, ac dicta fidei professione (vt præfertur) præcedente, pro tempore factas nullas, inualidas, nulliusque roboris, ac momenti esse, neque cuiquam iudicio, vel extra suffragari posse, sicque per quoscunque iudices, & commissarios, quauis authoritate fulgentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate. Hæc dicuntur in præfata constitutione.

Circa quā constitutionē est notandū, quod in ea proponitur excōicatio latæ sniæ, quæ ipso facto incurritur, iuxta annotata per Alexandrū, a & per Felinū, & proponuntur ēt aliæ sublata facultate aliter interpretādi, & iudicādi, & hic est stylus curiæ, vt concludūt Ruinus, b Parisius. Vnde sequitur, qđ si aliquis aliter iudicauerit, eius iudicium esse inualidū, ac temerarium. Appositū est ēt in eadē constitutione decretū irritās, cuius natura est operari nullitatē actus in contrariū faciendi, iuxta Glossam, c Imolā, Oldradū, & Geminianū, & inducit nullitatē ipso iure, vt probat qdā Dectetalis d & voluit Rui.

Ex prædictis colligitur, prælatos regulares, & ab eis ad doctoratū regentū promotos diu post publicationē dictæ cōstitutionis cōtra venientes canoni præmisso, excōicatos esse ipso iure, ac ipso facto, & priuatos quibuscunq; dignitatib. & officijs, ēt generalatu, seu Abbatissali dignitate fuisse, & esse & inhabiles effectos respectiuè, promotionesq; hmōi irritas, ac inualidas fuisse, & esse, vt in dicta cōstitutione continetur, fauorem publicū, & animarū, ac honorem Dei, & fidei assertionem concernente, & sic vt constitutio fauorabilis, & ampliāda, & incōcussè seruāda iudicari debet, iuxta quandam legem, e pp publicam vtilitatem multa statui possunt cōtra iuris regulas. Hinc videmus Reges rōne publicæ vtilitatis reuocare priuilegia ēt ciuitatibus vel alijs, per se, vel prædecessores concessa, prout tradit Ludouicus Carrerius, f animæ item, ac fidei, & religionis fauor idē, & multo magis operari debet, & ēt vt oēs ligent ex traditis in iure, g & notatis per Ioannem Andreā, h & Abbatē; & Ioannes Andreas ait, quod cōstitutio licet odiosa, quia pęnalis, tamē fauorabilis est, quando in fauorē animæ inducta est, & ideo ipsius pœna potius est dilatanda, quàm restringenda, iuxta quandā Glossam i cōiter receptā, secundū Socinū. Neque his obstat, quod generales, & prælati regulares non habent notitiā dictæ constitutionis, vnde secundū iura K ligari non possunt. Nā respōdetur primò, quod hæc cōstitutio est irritatoria, quæ ignorantes ligat, iuxta sacros Canones, l & tradit Quintilianus Mandosius; secundò respondetur, quod hæc constitutio inter alias constitutiones ēt post Concilij Tridentini Decreta inserta est, & est notata, iuxta sacros Canones, m & tradita à Baldo, & Romano pręterea generales, & pręlati regulares debent in his, quæ fidem, & religionē respiciunt, ac suam gubernationē, officium, & regimen, & administrationē diligentissimè se informare de omnibus Decretis, & constitutionibus, & reformationibus, quæ in diem à Sede Apostolica emanabūt, alioquin ignorantia non excusaret eos, vt ijdem Sacri Canones in simili casu determinant, & tradunt Lapus, n Paulus Castrēsis, & Parisius, & licet decretū irritās in constitutione præmissa oppositū operaretur ante publicationē, prout censuerunt Paulus de o Eleasar, & Enricus Boic, & voluerunt Antonius de Butrio, Imola, Felinus Caccialupus, & alij quos refert Mandosius. Idem tamen Summus Pontifex ad tollendum omne dubium, & ne quis prætextu ignorātiæ, vel alio se excussare posset, adijcit tempus, & terminum constituit in sua constitutione, qui præteriri non potest dicens, *ne autem publicationis quispiam præsentium ignorantiam prætendere, vel excusationem allegare possit, sed ipsa perueniat, ad omnem notitiā, aliquantulum volumus, & mandamus quod eadē præsentes in Basilica principis apostolorum de vrbe & cancellariæ, nostræ valuis, ac acie campi Floræ per aliquem excursoribus nostris affixæ, copia illarū ibi dimissa, omnes in Italia intra tres, extra verò illam existentes intra sex menses proximos ab ea die affixionis computandos, perinde arctent, ac si illis personaliter intimata fuissent.* Vnde cum constet de publicatione, si constat de termino iam lapso, non est dubiū, nisi quod contra venientes huic constitutioni incidant in pœnas ab ipsa appositas, nisi defendantur, quod talis constitutio apud ipsos minimè fuerit recepta, & per non receptionem legitimam, suam amisisse vim, sicut alia similia decreta non recepta eam amiserunt.

a Alex. in addi. ad Bart. in l. Imperator. ff. de iure fisci. Fels. in c. Rodolphus n. 14. de rescrip.
b Ruin. consi. 67. post nu. 9. vol. 6. Paris. consi. post nu. 133 & consi. 38. n. 7. vol. 4

c glo. in Cle. 1. v. nullatenus & ibidē Imo. nu. 20 de seq. post Oldr. cōs. 319. col. vlt. ver. ibi si prælatus Gem. in c. si Roma. §. sent. nu. 4. de app. lib. 6.
d ca. pœna de præbend. li. 6. Ruin. cōs. 70. vol. 5.
e l. si quis in graui vers. it quoque ad silanianum.
f Carrerius ī praxi. crim. casu 7. n. 60. cum seq.
g Andreas in c. signif. ver. iurisdictioni, & ibi Abb. col. 7. de foro competen.
h Andr. in c. ex tenore. col. 2. dic ergo qui filij sint legitimi.
i glo in l. oēs dies ve. Apostolica in fi. C. de ferijs Soci. cons. 191. col. vlt. nu. 7. li. 2
K l. vlt. ff. de decreto ab ordine faci. l. si ignorans. ff. locati.
l c. 1 ver. adijcebatur de cōcess. pb. Mād. consi. 17 n. 9.
m c. pastor. de fide instrum. Bart in l. 2. post princ. C. quando prou. non est necesse Pom. cōs. 179. nu. 2.
n Lapus allegatio. 51. nu. 17. Castr. in l. 1. §. non autē num. 4. ff. de exercitu.
o Eleazar in proœmio. Cle. Boic. in c. 2 de cōstitutio. vbi Butrius ca. 4. Imol colu. 2. fallen. 2. Fel. col. vlt. limit. 4. Mand. vbi sup.

ART.

ARTICVLVS III.

An religiosus, qui adeptus est prælationem, & per ignorantiam per inaduertentiam non fecit professionem fidei, quam mandat fieri Concilium Tridentinum, sit tutus in foro conscientiæ.

RÉspondeo dicendo, hunc religiosum non peccasse coram Deo; & sic in foro conscientiæ à pœnis dictæ constitutionis esse immunem, cum ignorantia, incogitantia, & inaduertentia excusent eum ab illis, per notata à D. Thoma, *a* & à Canonistis, tum quia lex pœnalis etiam si pœnam ipso iure contineat, non ligat in conscientia ante sententiam criminis declaratoriam, iuxta quandam Glossam *b* communiter receptam: tum quia qui bona fide transgreditur legem humanam, putans se habere iustam causam transgrediendi, non peccat mortaliter, vt post alios tradit Nauarrus, *c* & hic bona fide transgressus fuit dictam legem, illam de facto ignorando: & à fortiori etiam si eam sciret; si tamen intellexit ipsum minimè comprehendere, cum fidem professus fuerit solenniter, quando fuit institutus prædicator: nam lex humana male intellecta non ligat in foro conscientiæ, iuxta Innocentium *d*, quẽ cum alijs ad id refert Felinus *e*. Quare ait Nauarrus, *f* quod hic religiosus taceat hanc negligentiam coram hominibus, & gaudeat coram Deo se iam quando fuit institutus prædicator professionem fidei fecisse, & expulsis scrupulis tranquillo pectore suum officium, & munus exerceat, ad laudem Domini nostri Iesu Christi.

a Tho. 1. 2. q. 98. ar. 1. & 6. Canonistæ in c. ignorantia de reg. iu. li. 6. & in ca. turba. §. notandum. 1. q. 4.
b glo. in c. fraternitas. 12. q. 2.
c Na. in man. c. 27. nu 43.
d Innoc. in c. perpetuas de simo.
e Feli. in c. si. n. 7. de re iud.
f Nau. li. 1. cõs. tit. de sum. Trin. cons. 3.

QVAESTIO LXXIII.

De ordinum generalibus, quoad potestatem reformandi, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVam potestatem habeant generales ordinum.*
2 *Vtrum generales teneantur monasteria, & eorum subditos reformare.*
3 *Vtrum generales debeant reformare ad regula, quã professi sint præscriptum.*
4 *Quomodo debeãt se prælati habere in reformatione.*

ARTICVLVS I.

Quam potestatem habent generales ordinum.

RÉspondeo dicendo, quod si per singularia descenderemus, plurima nobis de hac materia essent dicẽda, de ijs scilicet, quę concernũt ad ministerium generalatus, sed omnia, quæ potui nimio labore inuestigare, in his tomis per suas materias resoluuntur, præcipue in primo tomo, in quo per multas quæstiones de Abbatibus late agimus. In hoc autem articulo ad generalia tantùm me conuertendo dico, quod Sixtus IV. *Concessit, quod generales Carmelitarũ administrent, & exerceant ea quæ ad suum officium generalatus pertinent, reiecta quauis professorum sui ordinis, & aliorũ sibi ratione dicti officij subditorum appellatione, quæ ab eius præceptis, monitionibus, ordinationibus, & mandatis, ac decretis regulari disciplina quomodolibet interponi contigerit.* Ita habetur in monumentis ordinum, *g* & Paulus III. *Concessit, quod præpositus generalis societatis cum primum electus est iuxta societatis constitutiones, eo ipso sit verus ipsius religionis præpositus, cum libera, & omnimoda cura, & administratione omnium, quæ ad fœlix regimen, & prosperam directionem societatis pertinent, Potestatemque plenam exercere iurisdictionem in omnes sub eius obedientia degentes, vbicumque commorantes, etiam exemptos, etiam quascumque facultates habentes.* Ita refertur in compendio *b* Societatis.

g in 1. Impr. f. 97. & in 2. fol. 101. conc. 446.
b Comp. societa. v. generalis. §. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum generales teneantur monasteria, & eorum subditos reformare.

RÉspondeo dicendo, quod Concilium Constantiense, *statuit quod generalis fratrum minorum possit, & debeat conuentus suos sibi subditos ad statum strictæ obseruantiæ consonum, iuxta declarationes, & statuta sedis Apostolicæ, & ordinis reducere, tollendo quascunque superfluitates siue sint in rebus mobilibus, quantum fieri poterit bono modo habito semper consilio maiorum, et discretorum sibi obedientium, ac eligendo (si opus fuerit) aliquas personas quæ ipsas superfluitates authoritate dicti Concilij vendant, atque commutet, aut aliàs in operibus conuentuum conuertant*, ita habetur in monumentis ordinis, *i* Et Eugenius IV. *Concessit, vt generalis possit tollere superflua à conuentibus sibi subiectis, ac in alijs conuentibus reponere, aut commutare*, ita habetur in eodem libro. *K* Et idem Eugenius, *districtè præcipiendo mandauit prouincialibus, & alijs fratribus ordinis minorum regularis obseruantiæ, quatenus generalibus dicti ordinis pro tempore existentibus (appellatione, & contradictione qualibet remota) in omnibus, & singulis licitis, & honestis regulam, & statum, ac ordinum ipsorum obseruantiæ, necnon officium eorundem generalium quomodolibet concernentibus, quæ ipsi generales pro tempore duxerint ordinanda, seu illis iniunxerint, illa efficaciter studeant adimplere.* Ita in ipsomet libro continetur. *l*

Et pro ordine Cisterciensi ordinauit Eugenius III. *quod in omnibus monasterijs Cisterciensis ordinis regula B. Benedicti perpetuis temporibus obseruari debet, nec minique licere præter simplicem, & communem intelligẽtiam alium quemlibet sensum inducere.* Ita habetur in huius sacri ordinis compendio. *m* Et Martinus V. & Eugenius IV. prout in eodem Compendio *n* refertur, ordinauerunt *quod generalis reformator & capitulum generale ordinis Cisterciensis pro directione, ac subditorum animarum salute, stabilitateq; monasteriorum salubri regulæ instituentibus, quascumque in spiritualibus, & temporalibus circa regulam ipsam, et eius obseruantias occurrentes ambiguitates, obscuritates & dubia declarandi, diiudicandi, interpretandi, & dispensandi statutaque, & ordinationes, seu eiusdẽ definitiones, etiam interpretandi mutandi, variandi tollendi, reuocandi, cassandi & alterandi necnon noua addendi, condendi & faciendi, plenam, & liberam authoritate Apostolica authoritatem habent:* Cùmq; reuocatum esset indubium qualis mens, & intentio fuisset B. Benedicti in regula cõdenda, & ob id scrupulositates quam plurium animis insurgerent, ideo Eug. IV. generali reformatori concessit, *vt cum Consilio capituli possit libere & licitè interpretari, modificare, declarare, & exponere quæcunque eius dubia, seruatis tamen in omnibus recta conscientia & sano intellectu, nam dissolutio ex talibus inde sequeretur in quibus, & in alijs his concernentibus attendendũ est*, prout ait Eugenius IV. *o vt obseruantiæ, & vsus ordinis in omnibus monasterijs vniformes sint & concordes.*

Circa quæ priuilegia notat collector ordinis Cisterciensis in dicto cõpendio, ex ipsis constare quædam esse regulæ substantialia, & quędã esse ordinis sub-

i In 1. impr. f. 26. & in 2. f. 110. cõc. 11
K in 1. impr. fol. 261. con. 676.
l in 1. imp. fo. 47.
m Comp. Cister. tis refor. §. 2.
n ti. consti §.
o in eod. ti. constitutio. § 6.

substantialia. Regulæ substãtialia sunt tria vota, ad quę quilibet religiosus substantialiter obligatur, de quibus agunt D. Tho.a Panormitanus, & canonistarum communis, sed de minus substantialibus, id est de accidentalibus regulæ, per quæ veluti per gradus ad illius perfectionem intendere monachi debent, late tradit Nau. b & de his debet inteligi concessio Eugenij IV. superius relata, vt scilicet reformator generalis, cum capituli consilio, possit cum reuocatur in dubium, qualis fuerit intentio B. Benedicti interpretari, modificari, declarare, & exponere quæcunque dubia circa accidentalia regulæ, seruatis tamen recta conscientia, & sano intellectu illius, ne ad dissolutionem regulæ deueniatur. Ordinis autem substantialia sunt ea, quibus vt talis ipse ordo reputatur, & ab alijs ordinibus distinguitur, vt habitus, & cæremoniæ peculiares, quæ tanquam substãtialia illius notabiliter mutari, cessari, nec circa illa aliqua, statui, neque ordinari per præfata priuilegia possunt, licet id, quo ad modum viuendi, consuetudinesque ipsius ordinis, cõcedatur, quia aliàs per id ordo ipse abrogaretur. Aduertẽdũ tamen, quod vt omnia ordinatè fiant, sicut generales, & prouinciales tenentur pro posse familias ipsis commissas reformare. Ita Leo X. *statuit, & in virtute sanctæ obedientiæ præcepit. quod de cætero nullæ aliæ reformationes in ordine fratrum minorum introducantur aut fiant, absque ministri generalis, aut prouincialiũ ministrorum reformatorum in suis prouincijs respectiuè expresso consensu, ita tamen vt dictæ reformationes ministro generali, & prouincialibus reformatis per omnia iuxta regulam subijciantur*, ita habetur, in supplemẽto c non tñ per hoc tollitur, vt ipsæ reformationes authoritate Apostolica sine prædictorũ ministrorũ assensu fieri possint, nã Gregorius tertius decimus, anno Domini millesimo quingentesimo, septuagesimo octauo, in constitutione nonagesima prima, quæ incipit, *Ad hoc nos Deus &c.* confirmauit, & de nouo regulam, & regimen fratrum discalciatorum congregationis, siue prouinciæ S. Iosephi in regnis Hispaniarum ordinis minorum Sancti Francisci de obseruantia, ac sub pœna excommunicationis latæ sententiæ inhibuit superioribus, & prælatis ipsorum fratrum de obseruantia, ne eos circa eorum viuẽdi modum molestare, aut in eis aliquod innouare præsumant, propter quod ipsi reformati à fratribus laxiori vitæ deditis bullistæ sint vocati, vt vtentes ad eorum libertatem, & exemptionem bullis, & priuilegijs Papalibus, vt in eis etiam verificetur illud Pauli dicentis, *qui piè volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur;* qua propter Leo X. concordiæ fratrum maximè amator, eorum reformationem desiderans in bulla vnionis, *præcepit firmiter, & mandauit sub pœna excommunicationis latæ sententiæ ipso facto incurrẽda, & à qua nullus, præterquam in mortis articulo nisi à sede Apostolica absolui valeat, ne quis frater Sancti Frãcisci appellet alium fratrem eiusdem ordinis malitiosè, irrisoriè, aut improperiosè, priuilegiatum collectaneum bullistam, Amadeitam, Clarenum, de Euãgelio, seu de Capuccio seu bigolum, aut alio quouis nomine irrisorio, aut improperioso, vel quod pro improperioso, à patientibus habeatur. Et similiter præcepit tam clericis, quam laicis, ne fratres huiusmodi aut eorum fautores præfatis nominibus irrisoriè, seu malitiose appellent, sed omnes fratres ipsius ordinis minorum S. Francisci à se ipsis, & ab omnibus alijs appellentur & nominentur* Ita habetur in ordinis supplemẽto. d Cuius mãdati Apostolici censuram, licet prout tradit collector priuilegiorum mendicantium fuerit sublata, non possumus tamen negare Leonem X. reformationem religiosorum maximè affectasse; de alijs autem bullis, quas habent prouincia S. Ioseph, & prouincia S. Pauli, pro eorum reformatione, dicemus Deo duce in tertio tomo, in quæstione de reformatione religionum.

a D. Tho. 22. q. 186. art. 6. & 7. Panor. & communis in rubr. de regu. & in c. ecclesia de constit.
b Nau. in cõment. de reg. à nu. 9.
c Sup. fol. 30. concess. 101.
d Sup. ord. fo. 30. conc. 99.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares debeant reformari ad regulæ, quam professi sunt præscriptum.

Respondeo dicendo, quod Conciliũ e Tridentinum decreuit, *vt omnes regulares tam viri, quàm mulieres ad regulæ, quam professi sunt præscriptum vitam instituant, & componant, atque imprimis, quæ ad suæ professionis perfectionem, vt obedientiæ paupertatis, & Castitatis, ac si quæ alia alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum respectiuè essentiam, nec non ad communem vitam; victum & vestitum conseruanda pertinent fideliter obseruent, omnisq; cura, & diligentia à superioribus adhibeatur, tam in capitulis generalibus, & prouincialibus quàm in eorũ visitationibus, quæ suis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis nõ recedatur cum cõpertum sit ab eis non posse ea quę ad substantiã regularis vitæ pertinent relaxari; si enim illa quæ sunt bases, & fundamenta totius regularis disciplinæ exactè non fuerint conseruata, totum corruat ædificium necesse est.* Ex qua decretali colligitur, quod religiosi debent & tenentur modo reformare se ipsos, secundũ præscriptum regulæ, quam professi sunt, ad cuius decreti obseruationem exactam reuocat idem Concilium f Tridentinum omnia priuilegia in contrariũ à sede Apostolica impetrata. Quod videtur creditu difficile, non enim præsumitur Papam, vel Concilium, cuius ipse est capût, velle vnico verbo delere tot dispositiones à sede Apostolica emanatas, in se maximè vtiles, & necessarias iustas, & vsu comprobatas, vt in simili Summus Pontifex g & quidam Imperator dixerũt. Præterea sequeretur, destructio omnium reformationum elaboratarum ordinis S. Benedicti, S. Bernardi, & D. Hieronymi, in quibus magno conatu inductum est, ne præfecti sint perpetui, sed tantùm triennales, & ne soli pro solo suo arbitrio gubernent monasteria, & prioratus, nec fructus eorum impendant, sed cum Consilio, & consensu aliquorum, quos alibi Consiliarios, alibi discretos, alibi definitores appellant. Constat enim secundum originarium statutum regularium præfectos debere esse perpetuos, & totam administrationem ad eos debere pertinere. Consequeretur item destructio bonæ partis reformationum ordinum militarium, secundum quas alia pertinent ad magistros, alia ad capitula illorum, alia ad commendatarios maiores, alia ad minores, alia ad priores & conuentus eorum, quæ secundum præscriptum originarium regularum sancti Augustini, sancti Benedicti, vel Bernardi, quas ipsi profitentur, nullatenus illis pecularia esse deberent.

Vnde necessariò debemus concludere mentem Concilij non fuisse decernere, vt status religionum reducantur ad primam omnimodo formam, præsertim iure communi, vel authoritate Papæ relaxatam, vel mutatam, sed solùm ad eam, quæ habet, vt tria substantialia vota seruentur, & vt nullus simplex regularis habeat quidquam proprij, quo ad dominium, nec quo ad vsum, aliter quàm regula permittit, vt ex tenore tam capitis primi, quàm secundi dicti Concilij satis colligitur. Primum enim

e Conc. Trid. sess. 25. de reg. c. 1.
f Sess. 25. de reg. c. 2.
g c. Eccle. vestra de elect. l. fi. quãdo. C. de inof. test.

capue

caput solùm habet in summa, vt religiosi tria substantialia vota obseruent, & alia ad communem vitam, victum, vestitum conseruanda, pertinentia. Secundum verò caput totum tendit ad hoc, vt nullus simplex religiosus habeat quidquam peculiare, aliter, quàm regula permittit, vt ex eodem constat; & quantum ad hoc præcipit Concilium, vt omnes regulares vitam suam componant ad præscriptum regulæ, quam promiserunt, ita explicat Nauarrus, *a* qui quoad hoc affirmat derogare Concilium priuilegia in contrarium: imò ait idem Nauarrus *b* quòd verba Concilij ibi, ***omnes regulares vitam suam instituant, & componant***, significare videntur prius esse instituendam, & componendam vitam à prælatis, quàm teneantur seruare. Et id ipsum uidentur significare illa verba ibi, ***omnis cura, & diligentia à superioribus adhibeatur***, non enim pertinet instituere, & componere ad singulos, sed ad prælatos, & confessos, siue capitula, iuxta determinata in sacris canonibus, *c* & ita videtur, quod singulares excusantur à peccato, donec dicta institutio fiat à prælatis. Vnde secundum Nauarrum videtur culpa non obseruandi prædicta à subditis in prælatorum ignauiam, & negligentiam retorqueri: ad quod ipsi tenentur magnopere aduertere suam maximam in hoc obligationem considerantes, tenentur enim subditos suos prouidere de victu, & vestitu sufficienti, & de alijs ad humanam vitam necessarijs, secundum qualitatem temporis, & conditionem personarum, ne ex defectu panis quotidiani, & eorum, quæ sunt præcisè necessaria, subditi contra eorum statum, & regulam, quam professi sunt, ea procurare cogantur, redeundo ad vomitum sæcularibus se negotijs implicando, & sæcularium amicitiam, & conuersationē captando, vt hoc modo eorū necessitatibus succurratur. Et si dixerint prælati non esse sufficientes eleemosynas aut reditus, vt omnibus, vt tenentur, subueniatur, huic tanto religionum malo satis succurrit sacra Sancta Synodus *d* Tridentina Spiritu sancto inspirata, decernens ***in prædictis autem monasterijs, & domibus tam virorum, quàm mulierum bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantùm numerus constituatur, ac in posterum conseruetur, qui vel ex reditibus proprijs monasteriorum, vel ex consuetis eleemosinis omnimodè possint sustentari.*** Hæc Concilium. Pro cuius maiori obseruatione in nostra sacra religione minorum de obseruantia, in congregatione generali Toletana *e* constitutio est facta, in qua id prælatis præcipitur, vt exequatur.

a Nau. in ca. nullam, 18. q. 2. nu. 2.
b Na. ubi su. nu. 32.
c ca. cū omnes de consti. cum gl. & c. anno.
d Conc. Trid. sess. 25. de reg. c. 3.
e Cōstit. Tol.

ARTICVLVS IV.

Quomodo debeant prælati se habere in hac reformatione.

Respondeo dicendo, quod, prout ex dictis in superioribus patet, peccant superiores negligentes instituere, & componere siue reformare, & magis contrauenientes reformare volentibus, & etiā singulares impedientes ea, quia contraueniunt mēti, & verbis concilij, quod est peccatum, vt patet, & ex iure *f* satis colligitur, & non videntur teneri superiores ad reducendam eādem omnino formam, quæ in principio à regularibus obseruabatur, tunc enim nulla vestis, nullus liber, nullus calceus, nulla denique aliqua res erat particularis, vt colligitur ex uiginti, & amplius locis regulæ D. Augu. notatis à Ioanne Gersone, *g* seu ab alio quisquis fuerit eius author, at nunc etiam quique reformatissimi monachorum habent non solùm prædicta peculiaria, sed etiam cellas, & sellas, claues, lectos, & id genus alia, & satisfacere videntur, qui suos ordines reformarent ad præscriptum eorum, qui à sapientibus satis censentur reformati, argumento illius, quod in Prouerbiorum *h* libro habetur, ***qui nimis emungit, elicit sanguinem***, quod singulare dictum in libro decretorum *i* reponitur. Vnde videtur, quod, cum ex causis cunctis religionis communibus prædicta peculiaria omnibus permittantur, iuste posset alicui ordini, monasterio, vel alicui personæ singulari aliquid aliud permitti, ex particularibus causis in eis concurrentibus, quia à potentiori causa potentior producitur effectus, vt dicit Ius, *K* & sic si monasterij, aut prouinciæ splendor, & consuetudo antiqua, quæ sine scandalo multorum non posset vna vice eradicari, requireret, vt aliquot alia peculiaria relinquerentur, possent vtique illa relinqui sine sacrorum canonum violatione. In quod facit responsum illud sapientissimi, prudentissimiq; Cardinalis Caietani, ad prouincialem prouinciæ Lusitaniæ huius sacræ religionis, ipsum super reformatione dicti ordinis in eo regno consulentem: scripsit enim ille prudentissimus præsul verbis satis breuibus, & compendiosis, seu dignis tanto, & sapienti viro. ***Coge intrare mare per fluuium***, significans paulatim, & suauiter si fieri posset, & non vno impetu, & ex abrupto vltimam reformationem esse inducendam, vt multa, & grandia, & grauia scandala, quæ ex hoc solent consequi excusentur. Ita doctissimus Nauarrus. *l* Nec enim decet regulares, & Ecclesiasticos ita virga ferrea regere, vt eorum defectus apud sæculares manifestentur: duos secundum cor suum video à Deo fuisse datos superiores super populum Iudaicum, vnum scilicet mitissimum, & patientissimum Moysen, alterum Regem Dauid, qui de se ipso loquens ait. ***m memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius***, ad regimē enim, & reformationem hominum summa patientia, & mansuetudine est procedendum, & ideo de Christo Domino Redemptore, & reformatore generis humani prædixit Isaias. *n* Non clamabit, nec accipiet personam, nec audietur vox eius foris, Calamum cassatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet. Significans in his verbis summam Christi Domini in hac reformatione mansuetudinem. Cuius tamen seueritas audita fuit contra genimina viperarum sacerdotes, & pharisæos, templum Dei facientes speluncam latronum, & suis vitijs, & perfidia tenaciter adhærentes, alios ad se trahentes, quos assumpto sui rigoris funiculo eiecit de templo, eijciendo ementes, & vendentes eorum nomine, & authoritate negotiantes, quo exemplo prælati in suis reformationibus obeundis aliquando mansuetudine debent procedere, aliquando media via, scilicet mansuetudine, & rigore mixtim incedere oportet, aliquando verò contra pertinaces, & potentes, ac reformationem impedientes virga ferrea procedere tenentur, sumendo nunc vultum hominis, nunc bouis, nunc aquilæ, nunc Leonis quod his verbis significauit Dauid dicens *o* ***posuisti homines super capita nostra***, innuens, nobis, quod hominum regimen, & reformatio non est onus tantùm humerorum, iuxta illud Isaiæ, dabo clauem Dauid super humerum eius, sed onus, quod multa etiam capita ad portandum requirit, cum autem Dauid, vnū solùm haberet caput, sicut cæteri alij homines, sequitur euidēter, quod in præsentiarum fuerit locutus de alijs capitibus, quæ ad portandum, & dirigendum, & gubernandum homines requiruntur, scilicet consilium multorum,

ipsi

f c. qui peccat. 23. q. 4.
g Gerson contra cano. propriet. 1. par. nu. 21.
h Prou. 30.
i c. denique 4. dist.
K c. 1. & 2. cū eis notat. de cōst. vt. vel inutil.
l Nau. in ca. nullam n. 33. 34.
m Psal. 131
n Isaia. 42.
o Psal. 65.
Esai. 9.

ipsi principi assistentium, quos diuina gratia cōcomitetur: sicut enim, vt dixit diuinus, Plato oues nō custodiuntur, & gubernantur ab alijs ouibus, sed ab animali, quod sit aliquid plusquam animal scilicet homo, ita homo non potest custodiri, & gubernari ab alio homine, sed ab aliquo homine, qui sit plusquam homo, & sit per consequens homo diuinus.

QVAESTIO LXXIIII.

De gradibus Scholasticis regularibus præstandis, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum monachi possint ad gradum Doctoratus promoueri.*

2 *Vtrum fratres minores regularis obseruantiæ possint gradus ecclesiasticos recipere.*

3 *Vtrum religiosi recipientes gradus Scholasticos sine licentia suorum prælatorum, maneant graduati.*

4 *Vtrum prælati societatis Iesu possint gradus Scholaribus conferre.*

5 *Vtrum graduati per dictos prælatos gaudeant priuilegijs graduatorum in vniuersitatibus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi possint ad gradum doctoratus promoueri,

RESpondeo dicendo, quod is, qui ante clericatum iuri Ciuili operam dedit, post clericatum ad Doctoratus gradum, eodē iure promoueri potest, eaque ratione presbyter beneficiatus ad Doctoratus gradum iure ciuili potest promoueri, absque alicuius pęnæ metu, prout tradunt Nauarrus, *a* & Salzedo; & quod magis est, monachis hoc etiam est permissum, ita notanter scribit Calderinus *b* quem refert & sequitur Nauarrus vnde merito reprobandus est Rebuffus *c* scribens titulum doctoratus in Theologia, aut in iure Canonico, non deberi, neque tribui de stylo curiæ religiosis contrarium enim verius est, nempe quia magister sacri Palatij semper est Dominicanus doctoratu, & magisterio insignitus, vnde à tota curia Magister appellatur. Verū est tamen, quod opinio Rebuffi potest intelligi, quādo ipsi religiosi gradui se ingerunt, tunc enim non debent doctorari, prout notatur in iure, *d* cum licentia autem prælati bene possunt, vt sacri Canones *e* satis innuunt & tradunt Innocentius, & Panormitanus, per studium enim, & scientiam necdū est vtilior proprio monasterio, sed etiam toti Ecclesiæ vniuersali, vt dicitur in iure, *f* & plus proficit in legendo Doctor, quam simpliciter curatus in sacramentis ministrandis, prout in eodem iure *g* asseritur, de quo per glossam in pragmaticis sanctionibus, & tradit Petrus Lenanderius in suo tractatu de priuilegiis Doctorum.

a Nau. cons. 2 ti. ne cler. vel vonent. Salze. in pract. c. 59. iuxta finem.
b Cal. cons. 1. de magist. Na. in c. non dicatis, nu. 33.
c Rebuff ti di spensa. cum ir reg. n. 27.
d c. monac. 16 q. 1. & c. innocus. q. 7.
e c. sic viue 19 q. 1. & c. si cle ric. & c. doctos Host. in summa ti. de Magistro. §. qualis esse debeat Panor. in c. de multa de preben. idem cōc. 19.
f cap. ex eo. de elect. lib. 6.
g d. c. ex eo. gl. in prag. sanct. ti. de collat. §. item placuit. in reg. Lenander. de priuil. Docto., q. 30. 1. par.

Propter quod cum gradus scholastici monachatui minimè repugnent, si cum licentia prælatorum conferantur. *Bonifacius IX. concessit Magistro generali ordinis Prædicatorum pro tempore existenti, quod in quolibet capitulo generali dicti ordinis pro tempore celebrando, vni ex fratribus dicti ordinis in Theologiæ facultate prouecto huiusmodi per generalem, & definitores dicti capituli, vel aliquos Magistros ad hoc assumendos, diligenti examinatione sufficiens, & idoneus inuentus fuerit, magisterij honorem, & docendi licentiam seruatis conditionibus Viennensis Cōcilij, & alijs solennitatibus in talibus consuetis, auctoritate Apostolica elargiri possit, sibique vt infra dictum ordinem, & extra omnib. gratijs, priuilegijs, libertatibus, et indulgētijs, tam à Sede Apostolica, quàm ab ordine prædictis fratribus eiusdem ordinis in eadem Theologia Parisiensi Magistratibus Concessis, perinde vti, & gaudere valeat, ac si in Parisiensi studio huiusmodi magisterium recepisset,* Ita habetur in supplemento. *b*

b Sup. fo. 117. conc. 426.

Et Innocentius VIII. concessit eisdē fratribus ordinis Prædicatorum, vt quia propter magnas expensas, quæ in suscipiēdis gradibus in vniuersitate Salmātina fiunt fratres prædictæ congregationis gradus huiusmodi ibidem suscipere commodè non possunt, quod regens, & in eius absentia, prior domus sancti Stephani Salmantinæ dictæ congregationis possunt conferre quoscunque gradus fratribus eiusdem congregationis per eandem congregationem expositis, & admissis per capitulum, vel Magistrum generalem dicti ordinis, dummodo sic graduati peregerint cursus suos. Ita habetur in Monumentis ordinum. *i*

i In 2. impr. f. 15. conc. 194.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores regularis obseruantiæ possint gradus scholasticos recipere.

RESpondeo dicendo, quod *Martinus Quintus præcepit in virtute sanctæ obediētiæ vniuersis cācellarijs rectoribus, decanis, Magistris, & Doctoribus studiorum ac vniuersitatibus eorundem vbique cōsistentium, ne fratribus Minoribus, seu alicui eorum gradum & honorem, ac insignia magisterij conferre præsumant, nisi cursum per constitutiones Apostolicas, & ordinis præfati instituta perfecerint, & aliàs ad dictum gradū obtinēdū idonei existāt. Et decreuit, atque statuit, quod quilibet ex Magistris, aut Doctoribus, qui aliàs (quā prædictū est) gradus, & insignia alicui fratrum prædictorū impendere præsumpserit, gradu, & honore magisterij careat, atque à lecturis, & alijs actibus, & gratijs magistralibus ipso facto sit perpetuo priuatus; & ad eadē de cætero inhabilis existat. Voluit insuper, quod eisdem pœnis subiectus sit quicunq; qui præter rigorē huiusmodi gradum, & insignia prædicta suscipere præsumpserit.* Ita habetur in ordinum Monumentis, *K* Et idem Martinus V. vt refertur in eodem libro, *l* *ordinauit quod si aliqui ex fratribus prædictis baccalaureatum pro huiusmodi gradu magisterij assequendo, contra constitutiones Apostolicas & instituta prædicta, fuerint adepti, & illius prætextu libros sententiarū publicè & actualiter legant, a lectura huiusmodi sub pœnis prædictis penitus, & omnino cessent: aliàs ab eorum superioribus per censuram ecclesiasticam arceantur.*

K in 2. impr. f. 31. conc. 40.
l in 2. impr. fo. 31. conc. 4.

Et idem Martinus V. vt refertur in eodē libro, *m* *Statuit, & decreuit, quod quicunque fratres ordinis Minorum promoti fuerint ad magisterij gradum in Theologia, extra vniuersitates (ab ipso ordine per generalia capitula) ad hoc specialiter electas, & absque eo quod ante perfecerint debitos suos cursus, & sententias legerint in vniuersitatibus approbatis, & actus legitimos, & cætera exercitia scholastica fecerint prout legere, & facere teneantur de consuetudine, vel de iure in huiusmodi rite magistrandi sciētia minimè de cætero gaudere possint beneficijs, honoribus gratijs priuilegijs exceptionibus & indulgētijs, tā in dicto ordine, quā extra, magisterio in Theologia Apostolica, vel quauis alia auctoritate concessis, & quibus Magistri huiusmodi vti, & gaudere cōsueuerūt. Ac etiā mādauit generali & prouincialibus ministris, custodibus, & guardianis, & eorū vices gerētibus, ac generalibus, ac prouincialibus capitulis quibuscūque prædicti ordinis sub pęna excōmunicationis quatenus has literas (quantū vnumquemque concernunt) obseruent,*

m in 2. impr. f. 29. conc. 43.

obseruent, & faciant inuiolabiliter obseruari. Non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi recipientes gradus scholasticos sine licentia suorum praelatorum, maneant graduati.

RESpondeo dicendo, quod Innocētius VIII. *statuit, quod nullus frater ordinis praedicatorum reformatorum, seu de obseruantia prouinciae, aut congregationis Hispaniae, Magisterij, seu alium quemcumque gradum in sacra Theologia (nisi ad illud per capitulum dictae congregationis expositus fuerit) assumere quoquomodo praesumat. Et quod si aliter promoti fuerint, pro non promotis habeantur, & ad huiusmodi gradus inhabiles sint, & esse censeantur.* Ita habetur in Monumentis a ordinum.

a in 2. imp. f. 72. conc. 194.

Circa hanc, & suprapositas concessiones, est notandū primo hanc habere locum, etiamsi perfecerint cursus suos, ac sententias legerint in vniuersitatibus approbatis, & actus legitimos, & exercitia caetera scholastica fecerint, prout legere, & facere tenentur de consuetudine, vel de iure in huiusmodi; nam pęnam hanc instituit Innocentius contra illos qui per capitulum dictae congregationis expositi non fuerint, sine eo quod de praedictis aliis faciat mentionem, sicut fecit Martinus V. in suo decreto, de quo in articulo superiori.

Notandum est secundò, quod pęnae, de quibus in hac concessione, ponuntur contra praesumentes, per quod videtur, quod religiosi huiusmodi assumētes gradus, sine dicta capituli expositione, ante notitiam huius concessionis, vel post eam per obliuionem illius, aut incogitantiam, aut animi simplicitatem, non incurrunt pęnas contra eos impositas in ea, quia lex imponens pęnam praesumenti facere aliquid, non includit facientem per obliuionem incogitantiam, vel simplicitatem, sine dolo; iuxta doctrinam singularem Cardinalis b communiter receptam, & per Nauarrum ad multa similia applicatam.

b Cardi. Cle. 1. q. 39 de priui. Nauar. in c. accepta oppos. 8. de rest. spoliat.

Notandum est denique, quod pęnae, de quibus in hac concessione, fuerunt impositae pro fratribus reformatis praedicti ordinis, vnde ad alios fratres talem reformationem non sectantes minimè sunt extendendae, cum pęnas restringi debere clament vbique iura. Nec in hoc habet locum virtus communicationis priuilegiorum. Communicatio enim priuilegiorum inter religiones iuxta earum instituta debet considerari, non enim pęnae, quae apponuntur in concessionibus factis pro reformatis pro eorum reformatione conseruanda, ad fratres non reformatos extendi debent, cum reformatis maximè conueniant, non reformatis verò disconuenire credantur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum praelati Societatis Iesu possint gradus scholaribus conferre.

RESpondeo dicendo, quod *Scholares collegiorum Societatis existentium in vniuersitatibus alicuius study generalis degentes si praeuio rigoroso, & publico examine in eisdē vniuersitatibus reperti fuerint idonei, & rectores vniuersitatum eos gratis promoueri recusauerint, in praedictis collegijs à praeposito generali, vel de eius licentia à quouis ex inferioribus praepositis, vel rectoribus huiusmodi collegiorum cum duobus, vel tribus Doctoribus, seu Magistris per eosdem eligendis, promoueri possunt ad Baccalaureatus, & Magisterij, Licentiaturae, ac Doctoratus gradus. Ita concessit Iulius III. Idē que scholares collegiorum existentium extra vniuersitates, absoluto suorum studiorum cursu & rigoroso examine praecedente à praeposito generali, vel de eius licentia à quouis ex praepositis vel rectoribus huiusmodi collegiorum, cum duobus, vel tribus Doctoribus, vel Magistris per eosdem eligendis, ad praedictos gradus possunt promoueri.* Ita concessisse Iulium III. religioni Societatis refert Claudius, c qui addit, quod nomine scholarium in his concessionibus intelliguntur scholares, qui sunt de Societate.

c Claud. in Compen. Soci. & tit. gradus §. 1. & 2.

Refert etiam idem Claudius, d *Quod praepositus generalis per se, vel aliquem ex praepositis, vel rectoribus collegiorū Societatis, tam in vniuersitatibus studiorū generalium, quam extra illas existentiū, in quibus ordinariae studiorum artium liberalium, & Theologiae lectiones habebūtur, cursusque ordinarij peragūtur, Societatis scholares, & pauperes externos, qui dictas lectiones frequētauerint, & etiam diuites si vniuersitatū officiales eos promouere recusauerint, cū per examinatores Societatis idonei sint inuēti, solutis tamē per diuites suis iuribus vniuersitatibus, collegijs Societatis, & in alijs extra vniuersitates existentibus quoslibet alios scholares, qui sub eorundē collegiorum obedientia, directione vel disciplina studuerint ad praedictos gradus, ac aliās in reliquis, iuxta tenorem literarum Iulij Tertij, promouere possint.* Ita refertur in dicto Compendio Societatis Pium Quartum Societati concessisse.

d Clau. ubi sup. §. 3.

Et Gregorius Tertius decimus, prout refertur in eodem Societatis compendio, e *Concessit, quod possit praepositus generalis praedictos gradus, prout dictum est, conferre per praefectum studiorum cuiuslibet collegij Societatis, in quo artium, vel Theologiae facultates pro tempore legantur.*

e Compen. Societ. ubi sup. §. 3.

Circa quas concessiones notat earum collector Claudius f, quod facultates promouendi, de quibus in superioribus, quoad personas Societatis, reseruantur praeposito generali; quoad externos verò conceduntur prouincialibus per se, vel per rectores, aut studiorum praefectos exercendae, nam Rectoribus, & Cancellariis vniuersitatum, quoad externos, manet sua facultas.

f Claud. in d. Compend. Societ. ti. grad. in fin.

ARTICVLVS V.

Vtrum graduati per dictos praelatos gaudeant priuilegijs graduatorum in vniuersitatibus.

RESpondeo dicendo, quod Iulius III. & Pius IIII. cōcesserūt, prout refert Claudius, g *Quod quicunque per personas ipsius Societatis modo praedicto promoti fuerint gaudere possint omnibus priuilegiis, & praerogatiuis, quibus gaudent qui in vniuersitatib. rigoroso examine praeuio, ac aliās iuxta inibi obseruari solitos, & requisitos vsus promouentur.*

g Claudius in Compend. Societ. ti. gradus, §. 5.

Vnde Pius Quintus *eidem Societati concessit, quod quicunque scholastici in eius collegiis Philosophiae, aut Theologiae auditores fuerint, in quauis vniuersitate ad gradus admitti possint, & cursuum quos in praedictis collegiis confecerint, ratio habeatur, ita vt si examine sufficiētes inuēti fuerint, nō minus sed pariformiter, ac si in vniuersitatibus ipsi studuissēt, ad gradus quoscunque admitti possint, & debeant* Haec Pius Quintus. Quod rationi maximè cōsonū est, nā si graduati in collegiis priuilegiis vniuersitatū potiuntur, necessariò, est vt ad gradus admittātur, cū cursibus in collegiis peractis & cū sufficienti examine inuenti fuerint, sicut cum scholasticis vniuersitatum fieri contingit.

Et

Et aduertendum, quod districtiùs inhibetur rectoribus vniuersitatum, & aliis quibuscunque sub excommunicationis infligendæ pœna, ne collegiorum Societatis rectores, aut scholares in præmissis per Pium V. concessis, quouis quæsito colore molestare audeant, prout refert Claudius *a* Pium Quintum concessisse.

a Claud. vbi sup. tit. Schola. §. 3.

QVÆSTIO LXXV.

De grangiis monasteriorum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum in grangijs Monasteriorum possint fieri oratoria in quibus diuina officia celebrentur, sine licentia ordinarij.*

2 *Vtrum grangiæ monasteriorum gaudeant immunitate ipsorum monasteriorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in grangijs monasteriorum possint fieri oratoria, in quibus diuina officia celebrentur, sine licentia ordinarij.

Respondeo dicẽdo, quod *Alexander VI. concessit Ordini Cisterciensi, vt possint in eo grangias constituere, ibiq; Ecclesias, Capellas, & Oratoria, in quibus officia diuina celebrari possint, sine loci ordinarij, vel diœcesani, seu alterius cuiuscũq; licẽtia ædificare, vbi vassallorũ, colonorum, incolarũ ibidem commorantium confessiones audiri, & eisdem pœnitentiam salutarem iniungi, Eucharistiamque & alia sacramenta, sine parochiæ præiudicio, per monasteriorum Abbates, & suos monachos ad id deputatos ministrari libere, & licitè valeant*, Ita habetur in Compendio *b* Cisterciensi. In quo etiam Compendio *c* refertur. *Quod sub altari portatili in castris, & fortalitijs aliqua iusta de causa, seu tempore belli, Missam, & alia diuina officia celebrare concessit Vrbanus V. Cisterciensibus, & quod in grangijs, domibus, cellarijs, alijsq; locis congruentibus, & honestis, & etiam in præsentia personarum ordinis, possit celebrari sub altari portatili. Concessit idem Vrbanus V. Carthusiensibus*, & in libro *d* suorum priuilegiorũ cõtinetur. *Quod Nicolaus Nuntius in Hispaniam Apostolicus à Sixto, ad infermerias extendit congregationis Sancti Benedicti Hispaniarum, vt illius compendium refert.*

b Compen. Cisterci. tit. grangia. §. 1.
c Compendio Cast. tit. Altaria. §. 2. &
d Fol. 15.

Circa quas concessiones est notãdum, quod his videtur obstare Concilium Tridentinum, *e* post illud enim Decretum non licet celebrare Missas extra Ecclesias, vel oratoria ad diuinum tantum cultum ab ordinariis designanda, & visitanda, dedicata, & per consequens videtur, quod in grangiis non possunt monachi habere oratoria, vbi Missæ celebrẽtur sine eo, quod dicta oratoria sunt ab ordinariis ad id visitata, & deputata. Nam respondetur primo, quod ibi solùm præcipit Conciliũ Episcopis, vt non sinant celebrari Missas in domibus priuatis, & quod regulares nõ possunt in hoc casu se defendere priuilegiis à Sede Apostolica concessis. At si ipsi regulares habeant prædicta oratoria extra Ecclesiam, in quibus celebrant, si Episcopi non instent contra ipsos, optimo iure possunt dictis oratoriis frui, prout latius in primo Tomo *f* remanet explicatum. Quibus nunc addo, Concilium solùm velle tollere, vt in domibus priuatis non erigantur oratoria sine licentia, & approbatione ordinarii, in quibus possit sacrificium Missæ celebrari. At non videtur tollere, quod in grangiis monasteriorum erigantur oratoria pro celebratione diuinorum, sicut eriguntur in infirmeriis monasteriorum, cum ibidem sint a parrochiis longe separati, vbi non possunt diuina commodè audire, & cum capellæ sibi erectæ ad celebrandum ab ordinariis ipsorum monasteriorum visitentur, & hoc videtur innuere Concilium dicens: *Quod non permittant Episcopi, vt Missæ celebrentur omnino extra Ecclesiam*. Quod verbum *(omnino)* non videtur reiicere Capellas, & oratoria, & altaria portatilia, quæ in infermeriis monasteriorum ædificantur; neque ea quæ in grangiis monachorum efficiuntur ad diuina peragenda; in his enim locis non videntur celebrari diuina omnino extra Ecclesiam; cum prout tradunt communiter Doctores *g*, nomine Ecclesiæ etiam monasteria comprehendantur. Nam prout explicat Innocentius IIII. in declaratione regulæ fratrum Minorum, nomine monasterii, claustrum, domus, & officinæ interiores comprehenduntur, vt habetur in Monumentis *h* ordinum.

e Triden sess. 2. de obser. et celeb. miss.
f 1. tom. q. 43. ar. 5.
g. Doctor. in rubri. de reb. Eccles. non alien.
h In 1. impr. fol. 3. & in 2. fol. 4. tract. 1. fol. 4. tract. 2.

Vnde cum nomine Ecclesiæ veniant etiam monasteria, non absurdè aliquis non opinabitur nomine Ecclesiæ etiam interiora ipsius monasterii comprehendi, & per consequens cum Concilium Tridentinũ mandet Episcopis, vt prohibeant celebrari omnino extra Ecclesiam, non prohibet celebrari ipsa in interioribus monasteriorum ad celebranda diuina deputaris, cum talia interiora sicut nomine monasterii veniunt, ita etiam nomine Ecclesiæ, iuxta superius citata comprehendantur, quod quãtum ad grangias ex dicendis in articulo sequenti comprobatur.

Secundo est notandum, quod sæcularium confessiones non possunt audire monachi à dictis prælatis deputati, nisi iuxta formam Concilii *i* Tridentini sint coram ordinariis præsentati, & ab ipsis approbati, prout late in primo Tomo *K* declaratum est.

i Conc. Trid. 23. de refor. c. 15.
K 1. to. q. 59.

Tertiò notandum est, quod in dictis grangiis possunt administrare colonis, & aliis, de quibus in prædicta concessione, sacramentum Eucharistiæ etiam die Paschatis per communicationem cuiusdam priuilegii facti monasterio B. Mariæ de Guadalupe. *Antonius enim Cardinalis & Pœnitentiarius Pauli Tertij, Pontificatus eiusdem anno primo, decimo tertio Kalendas Februarij, de eiusdem Pontificis speciali mandato, viuæ vocis oraculo super hoc eis facto authoritate Pontificis indulsit, & concessit, quod omnes fratres præsbyteri prædicti monasterij B. Mariæ de Guadalupe, tam intra, quàm extra illius Capellis, oratorijs, grangijs, & locis alijs eiusdem monasterij (non contradicente priore, aut in eius absentia, aut sede vacante, vicario) possint administrare sacramentum Eucharistiæ etiam in die Paschatis subditis eiusdem monasterij, vel ab eo dependentibus, & alijs illò confluentibus vtriusque sexus diœcesanorum locorum, curatorum, aut rectorum ad hoc licentia minimè requisita, & sic præcepto Ecclesiæ satisfaciant. Non obstantibus contrarijs quibuscunque.* Ita refertur in Compendio *l* priuilegiorum Diui Hieronymi.

l Compen. D. Hiero. tit. Euchari. sacramentum. § 6.

Nec obstat, quod hoc priuilegium sit tantum concessum prædicto monasterio particulariter, & per consequens non debet communicari aliis ordinibus, cum ea quæ sunt communia vnius religionis aliis religionibus communicantur, non autem ea, quæ sunt vnius monasterii particularia. Nam respondetur, prout latè probauimus in 1. Tomo *m*, quod priuilegia facta vni monasterio dicti

m 1. to. q. 11. art. 9.

dicti ordinis Diui Hieronymi, iam ex concessione Pii Quarti, & Pii Quinti, facta sunt omnibus monasteriis communia.

Vltimo notandum est circa verba prædictæ concessionis ibi, *sine parochiæ præiudicio*, quod Sixtus Quartus, prout habetur in Monumentis *a* Ordinum declarauit, quod parrochialium Ecclesiarum præiudicium, quod debent fratres Carmelitæ, ac fratres Minores, & alii Mendicantes euitare, cum ipsis præcipitur euitandum celebrando, & prædicando in domibus suis, vel extra, aut etiam in plateis communibus, intelligendum est solum de decimis, & primitiis, quæ a laicis solent clericis exhiberi. Et vult dicere Sixtus Quartus, quod dummodo in Ecclesiis parrochialibus non sequatur præiudicium, quoad exactionem decimarum, & primitiarum, possunt prædicti fratres superius concessa facere.

a In 1. impr. f. 102. & in 2. f. 185. concess. 455.

ARTICVLVS II.

Vtrum grangiæ monasteriorum gaudent immunitate ipsorum monasteriorum.

RESpondeo dicendo, quod non solum Ecclesia consecrata ecclesiastica gaudet immunitate, sed etiam non consecrata auctoritate Episcopi fundata, vt dicitur in iure, *b* etiam si talis Ecclesia sit interdicta. Quod idem dicendum est de hospitalibus, & oratoriis priuatis auctoritate Episcopi fundatis, iuxta ea, quæ in sacris Canonibus *c* notantur. Et per consequens monasteria, cum omnia non solum auctoritate Episcopi, sed etiam Papæ fundentur, prout in hoc Tomo *d* dictum est. Vnde cum monasteriorum grangiæ non sint fundatæ auctoritate ordinarii, non videtur loquendo secundum ius ipsas in aliquo immunitate monasteriorum gaudere. At ex priuilegio Apostolico eam immunitatem habere certum est, nam Eugenius Quartus prout refertur in Compẽdio *e* ordinis Cister. *Concessit, quod grangiæ monasteriorum Cisterciensium sicut Ecclesiarum atria prauorum hominum incursu & violentia liberæ & quietæ debent esse, ita vt nemo in eis hominẽ capere, spolium aut ruinam exercere præsumat in virtute Spiritus sancti inhibendo statuit* Ex quo priuilegio satis colligitur, ꝙ non debemus iudicare de grãgiis horum monasteriorum sicut de domibus priuatis, in quibus Concilium Tridentinum altari portatili, vel in capellis prohibet diuina celebrari prout articulo superiori diximus, domus enim priuatæ non gaudent prædicta immunitate, qua grangias gaudere videmus virtute huius priuilegii, & per consequens opinio, quam in prædicto articulo tenuimus, hac ratione maxime corroboratur. Et aduerte, quo Leo X. concessit, quod infringentes, vel aliquam violentiam in Ecclesiis, vel locis fratrum facientes, sint excommunicati, ita quod huiusmodi delinquentes non possint absolui, nisi a Papa, vel a conseruatoribus dicti ordinis prout continetur in ordinis Suppl. *f* Quæ concessio etiam grangiis aliarum religionum potest communicari, cum non solum fiat Ecclesiis fratrum Minorum, sed etiam locis ipsorum fratrum, grangiæ autem monasteriorum loca fratrum reputantur, & per consequens aliquam violentiam ipsis facientes pęna supradictæ concessionis incurrere videntur, & iudices conseruatores contra ipsos procedere possunt.

b l omnia priuileg. C. de Episc. & cleri. c c. si. de adif.

d Sup. hoc to. q. 40.

e Compendio Cister. tit. grã. §. 2.

f Sup. fol. 61. conc. 189.

De gratiis, & de vsu ipsarum vide infra tertio Tomo, in quæstione de priuilegiis.

QVÆSTIO LXXVI.

De habitu regulari in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *QValis debeat esse habitus regularis.*
2 *Vtrum professi in ordinibus militaribus habitum sui ordinis teneantur deferre.*
3 *Vtrum religiosus curatus in Ecclesia sæculari possit vti habitu clericorum retento proprio sub chlamyde.*
4 *Vtrum vna religio possit portare habitum consimilem habitui alterius religionis.*
5 *Vtrum fratres Minores peccent portando habitum a capillo solutum.*
6 *Vtrum religiosi possint dimittere habitum sine timore alicuius censuræ.*
7 *Vtrum secularis vtens veste religiosa virorum, ac mulierum, causa ludi peccet mortaliter.*
8 *Vtrum contradicentibus parochis possint fideles in habitu Minorum sepiliri.*
9 *Quis debeat dare habitum ad sepeliendum fideles.*
10 *Vtrum decedentibus cum habitu religiosorum Mendicantium indulgentia aliqua concedatur.*
11 *Quæ indulgentiæ conceduntur osculantibus habitum religiosorum?*

ARTICVLVS I.

Qualis debeat esse habitus regularis.

RESpondeo dicendo, quod inter leges, quæ monasteriis, & regularibus fere omnibus communes sunt, illa est, de formula viuendi, ne lineis indusiis vestiantur, prout dicitur in iure *g*, vestitu decenti vtantur, qui qualis sit, docent Diuus Augustinus, *h* Diuus Ambrosius, Diuus Gregorius Nazianzenus, Diuus Hieronymus, Diuus Chrysostomus, & Diuus Athanasius. Et quali habitu debeant incedere, eorum regulæ illis terminum præfigunt. Et pro religiosis Societatis, concessit Iulius Tertius, quod *Sacerdos Societatis, quoad habitum pertinet honestorum sacerdotum communem, & approbatum vsum sequantur*. Ita habetur in Compendio *i* Societatis, & cum in nostra religione Minorum esset inter fratres orta controuersia super qualitatem habitus, ad eam sedandam edidit Ioannes Vigesimus secundus quandam extrauagantem K, cuius tenorem in præsentiarum referam: ipse enim Summus Pontifex de consilio Cardinalium dictam controuersiam de medio fratrum tollere debens, circa illa verba regulæ ipsorum fratrum, *fratres omnes vestimentis vilibus induantur*, ordinauit, quod forma habitus, & vestimentorum, quoad colorem panni, & vtilitatem, arbitrio suorũ Prælatorum relinqueretur, & vt omnẽ tolleret controuersiæ aditũ, determinauit, vt fratres prædicti ordinis, qui strictos, curtos & difformes habitus ab ipsius generalis ministri, & aliorũ de dicta cõmunitate habitos corã ipso, & fratribus Cardinalibus, & aliis in Romana curia detulerunt vel deferũt coram ipso comparerent, vt in Domino exhortarentur. *Quibus exhortatis, in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna per Apostolica scripta mandauit, quatenus ad mandatum generalis deponant, quos deferunt habitus, & aliis, iuxta eiusdem generalis arbitriũ determinatio-*

g c. cum ad monasterium de statu monach.

h Aug. epist. 199 Ambros. de instit. virg. & epis. 56. & 1. de virg. Nazian. in exerci. ad virg. Hieronymi in Hilarium. Chriso. in homi. 63. in 2. Matth. Atha. de virgin.

i Compen. Societa. tit. hab.

K Extrauag. quorũdã de verbor. signific.

nationem, seu iudicium, induatur: ipsique generali i s omnibus istis & alijs & per omnia, secundum Beati Francisci regulam. & prædecessorum suorum declarationes, concessiones, & commissiones in ipsis declarationibus comprehensas & cõtentas in præsentibus humiliter obediant, pareant & intendant: non obstantibus quibuscunque priuilegijs indulgẽtiis literis libertatibus, immunitatibus, vel exemptionibus eis vel alicui ipsorum a Clemente Quarto concessis, vel appellationibus ab eis, vel ipsorum aliquo ad Sedem Apostolicam interiectis, quæ in quantum potest derogat, & præsentibus viribus euacuat. dicens, religio namque perimitur, si a meritoria subditi obedientia subtrahatur; magna quidem paupertas, sed maior integritas, horum maximum est obedientia si custodiatur illæsa. Nam prima rebus secunda carni tertia vero męti dominatur, & animos quos velut effrænes & liberos ditioni alterius humilis iugo propriæ voluntatis astringit. Ad hanc igitur fratres prædicti non inuiti, sed sponte redeant, hanc velint & approbent hanc magis desiderijs concupiscant illudque votis canticorum ingeminẽt, osculetur me osculo oris sui, charitatis vtique & dilectionis religionis huius obedientia sancta purificans: nam meliora sunt vbera tua, præceptorum siquidem, & consiliorum quædam nutrientia vino, vnguentis optimis, bonæ famæ fragantia suauitatis odorem. Hæc Ioannes Vigesimus secundus in dicta extrauagãti.

Circa quam primo est notandum, quod illa verba, *sub excommunicationis pœna*, comminationem non sententiam excommunicationis ipso facto inducunt, nisi aliter constaret de mente ipsius proferentis, prout ibi probat Glossa communiter recepta, & licet non inducant excommunicationem, inducunt tamen peccatum mortale, quod patet ex verbis ipsius extrauagantis ibi, *in virtute sanctæ obedientiæ*, vbi notat ipsa Glossa, quod hęc verba, contra transgressores dura sunt.

Vnde infertur, quod habitus, qui communiter deferuntur a fratribus Minoribus obseruãtiæ, sunt secundum regulam B.P.N. Francisci, secũdum declarationes Apostolicas, cum ipsis induãtur fratres Minores, sic Capitulis generalibus determinantibus, nec aliis magis curtis, & strictis, & vilioris panni, contra dictas constitutiones adhibitum possunt subditi vti. Vnde hæc ignorantes aliqui toto cœlo aberrant, dicentes, & publice prædicantes prædictos habitus non esse conformes regulæ B. P. N. Francisci, & ipsos portantes a Beato P. N. Francisco, vt filios minimè recognosci: loquuntur enim contra determinationem Ioannis XXII. qui hoc arbitrio prælatorum reliquit, qui in Comitijs Generalibus hos habitus, vestes viles secundum regulam esse declarauerunt, & ita contra ipsos contrarium dicentes, & prædicantes, velut contra ignorãtes procedere possunt dicti fratres, & si in suo errore persistant, tanquam contra erroneè loquentes possunt incedere.

Secundò est notandum, quod in dicta constitutione, & extrauaganti, solùm derogat Ioannes Vigesimus secundus priuilegia in contrarium concessa ipsis fratribus, ante datam dictæ extrauagantis, & non derogat priuilegia pro tempore concedenda. Cum par in parem non habeat auctoritatem; vnde generalis non potest modo contra fratres prouinciarum reformatarum deferentes habitus curtos, & strictos, & viliores multò procedere; cum ad huiusmodi habitus deferendos a Sede Apostolica post Ioannem Vigesimum secũdum varia consecuti sint priuilegia, nisi ipsi fratres reformati deuiene in habitibus, & vestimentis a priuilegijs ipsis concessis. Attendant tamen, quod vt per illa priuilegia huic extrauaganti derogari dicatur, necessarium est, vt in ipsis de ipsa extrauaganti fiat mentio specialis, in generali enim reuocatione non censetur reuocata cõstitutio specialis, quæ in corpore iuris inserta est, prout nos latè diximus in primo tomo *a*. *a 1.10.q.8.*

ARTICVLVS II.

Vtrum professi in ordinibus militaribus habitum sui ordinis teneantur deferre.

RESpondeo dicẽdo, quod in stablecimentis ordinis militaris Diui Iacobi de la Spata, iuxta regulam huius sacræ religionis, quædam ordinata fuerunt *b* Toleti, anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo, & Matritij, anno Domini millesimo, quingentesimo, quinquagesimo primo; & iterum Toleti, anno Domini millesimo, quingẽtesimo, sexagesimo, & iterum Matritij, anno Domini millesimo, quingentesimo, decimo quinto, quorum teuorem hic apponere decreuimus. *b Tit.6.del habito y vestidos f.63.c.3.4.& 5.*

Las personas de la orden segun nuestra regula pueden traer vestiduras blancas prietas y pardas, à prouidencia del maestre, y coloradas y moradas segun los stablecimientos. Lo qual mandamos que assi se guarde y cũpla y el que lo contrario hiziere pierda las dichas ropas las quales se dadas à pobres, y encargamos a los nuestros capellanos y procurador fiscal que lo denuncien, para que lo executen estrechamente. y prohibimos que de aqui ad lante no se de licencia alguna, para que se vse lo contrario de ste stablecimiento. sino fuere estando en la guerra, o en casamiento de Principe, o hijos propios, o en alguna fiesta o regozijo que por nuestro mandando se hiziere sob las dichas penas.

Mandamos que los caualleros tengan y trayan consigo la regla pues cõformare à ella son obligados a viuir y los mantos quoque se han de enterrar, y que los nuestros visitadores tomen iuramento al cauallero que se visitatore si la regla y manto que trae en la visita es suyo, y sino fuere ne le visite hasta que lo y cõdenamos le mas en veynte ducados para obras pias, y en los dichos mantos aya conformidad, y sean de panno o estamenna o la vno de telilla que se transluza, y sean cerrados, y llegẽ al suello por delante y por detras arrastren hasta vna tercia de vara alomenos, y los cabeçones no sean mayores que de vna pulgada, y el que de otra manera lo trazere aya perdido el manto, y el fiscal se le puede tomar.

No esta bien a los religiosos dexar las señales de su ordẽ, por ende stablecemos, y ordenamos que todos los nuestros caualleros trayan sobre si señales de nuestra orden, o alomenos que en el landel, o iaquel, o sobreuesta que traxeren, trayan las armas de la dicha orden, y el que lo contrario hiziere que passe por penitencia segun nuestra prouidencia.

In quibus stablecimentis *c* etiam determinatur, quas vestes debeant portare fratres huius sacri ordinis Diuini officiis n ãc pati. Videantur etiam stabilimenta aliarum militiarum: longum enim esset earum habitus, & singula in præsentiarum referre. *c c.6.7.& 8.*

Vnde Sixtus Quintus Pontifex Maximus Romæ apud D. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingentesimo, octuagesimo octauo, quinto idus Ianuarij Pontificatus sui anno quarto in Bulla quæ incipit, *cum sacrosanctam Dei Ecclesiã*, cuius tenor habetur in eiusdem sanctissimi Domini Bullario *d*, statuit *clericos, vel milites beneficia, vel pensiones obtinentes, teneri deferre habitum, & tonsuram, &* in contrauenientes graues pœnas iniungit, & in alia constitutione quæ incipit, *pastoralis est curæ nostræ*, quæ in eodem Bullario *e* continetur, declarat quem habitum debeant portare dicens. *d Bullar. Sixti Quinti 2.par. pag.164.* *e 2. par. 167.*

Ac demum de militibus tam militiarũ canonicè institutarũ, quã Romanę curię officialibus, qui iuxta præfatã nostram

nostram constitutionem in militari habitu incedere teneantur, vt vestibus communibus, cum insignijs tamen Crucis, aut Numismatis suæ militiæ propriis vti valeant hac ratione ipsius constitutionis præcepto planè satisfacere censeantur pariter indulgemus. Eos verò clericos, aut milites, quibus pensiones aut fructus bonáue aut prædia Ecclesiastica, ac quamcúnque summam reseruata, aut reseruari concessa sunt, vel post hac reseruabūtur, non aliter ad gerendum huiusmodi habitum teneri volumus, nisi postquā pensionis fructus, & alia præfata cū effectu exigere, aut percipere cœperint, vel per eos steterit quominus exigant, vel percipiant.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosus, præcipuè curatus in Ecclesia sæculari, ad se conformandum cum alijs vti possit habitu clericorum ad extra, retento proprio sub chlamyde.

RESpondeo dicendo, quod Glossa *a* in quadam Clementina affirmat; talē esse apostatā, quod videtur hodie approbatum per eandem Clementinam, & sequitur Ioannes Andreas *b*, qui dicit quod Monachus assumptus ad curam Ecclesiæ sæcularis nō absoluitur ab habitu monachali deferendo, cū illud non sit contrarium Ecclesiæ sæculari, siquidē non habet particularem habitum pro clericis suis, licet debeat esse tallaris, iuxta Sacros Canones *c*, & certi colores vestium, vt virides, ruber, & huiusmodi, sunt ipsis prohibiti, iuxta eosdē Canones *d*, & hoc etiam tenet Archidiaconus *e*: quod ergo dicit Glossa *f*, quædam tales posse habitū mutare exterius, licet ex toto non debeant, dicit Archidiaconus esse verum, quando aliàs scandalum esset, si nō mutarent; & Geminianus ait, quod ob scandalū vitandum licet monacho assumpto ad curā in aliquo se conformare habitui clericorū sæcularium. Si autem huiusmodi monachi vtantur habitu sæculariū clericorum, vt non appareant monachi, de hoc erubescentes, vel vt non agnoscantur propter vanitatē secundū Archidiaconū, *g* non euadūt mortale peccatum; & excōmunicationis censuram. Quod confirmatur ex Decreto Concilii Tridentini *h*, quo ordinatur *vt nulli regulari detur licentia occultè ferendi habitum suæ religionis*. Verum est tamen, quod licet religioso ex causa rationabili habitum transformare, vel se occultare, prout tenent omnes, teste Syluestro. *i*

a Gloss. in Cl. quoniam de vit. et honest. cler.

b Andr. in nouel. super reg. captū est in 6. propter multa. & in nouel. sup. c. quod Dei timorem de statu mon.

c c. non licet 23. dist.

d c. clerici de vit. & honest. clericorum.

e Archid. c. S. Moniales 23. dist.

f Glos. 16. q. 7. in nouel.

g Clem. Deus qui de vita, & honest. cle.

h Triden. sess. 25. de regu. c. 19.

i Syluest. v. habitus nu. 5 & v. excommunicatio 8. excommu. 24 not et fere per totum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vna religio possit portare habitum consimilem habitui alterius religionis.

RESpondeo dicendo, quod Innocētius IIII. prohibuit *vt nullus, qui non sit de religione fratrū Minorum habitum dictorum fratrum, aut ita consimilem, quod propter eum frater Minor credi possit, deferre præsumat absque mandato speciali Sedis Apostolicæ, & mandauit Ecclesiarum Prælatis quatenus singuli eorū in suis ciuitatibus & Diœcesibus illos qui præfatum habitum vel ei consimilem deferre præsumpserint ad deponendum ipsum, cum à fratribus prædictis fuerint requisiti monitione præmissa.* Ita habetur in Monumentis K ordinum, in quo etiam Libro *l* cōtinetur Clementem IIII. id ipsum iisdem fratribus Minoribus concessisse.

Et Cœlestinus V. suæ congregationi concessit, prout refertur in Compendio *m* Cisterciensi, *quod nullus similem habitū, nisi huius religionis monachus sit, deferre audeat; alias per censuras Ecclesiasticas ab ordinario ad illius depositionem appellatione postposita compelli potest, quod ipse ordinarius requisitus sub suspensionis pœna ipso facto incurrenda exequi tenetur.*

K in 1. impre. f. 19. & in 2. fol. 103. conc. 216.

l in 1. impres. fol. 58. & in 2. f. 141. conc. 333.

m Compend. Cister. tit. habitus. § 2.

Circa quod est notandum, quod circa formam habitus congregationis *Ioannis de Dios* approbati a Pio V. in anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo, a Sacra congregatione Illustrissimorum Cardinalium anno Domini, millesimo quingentesimo octogesimo octauo, fuit interpositum Decretum, vt nō deberent portare capucium acutum, sed rotundum, & a Sixto V. eodem anno fuit concessa inuocatio brachij sæcularis cōtra eos prędictam formam nolentes seruare. Et Gregor. XIV. anno Domini, millesimo quingentesimo nonagesimo primo, idipsum præcipiebat, vt ab habitu Capucino distinguerentur. Ita refert Capucinus in additionibus ad compendium mendicantium, & pro hoc fuit quædam executoria obtenta a Patribus obseruantiæ apud consilium supremum, cuius tenor sequitur.

En la Villa de Madrid a diez y seys dias del mes de Iunio de mil y quientos, y nouenta y quatro annos los Señores del Cōsejo de su Magestad auiēdo visto el pleyto que es entre el Commissario General de la orden de San Francisco de la vna parte, y los hermanos de Anton Martin de la otro, sobre la forma y manera en que los dicchos hermanos de Anton Martin han de traer sus habitos y vestiduras dixeron que mandauan y mandaron que los dicchos hermanos de Anton Martin de aqui adelāte en el traer del dicchо su habito y vestiduras guarden y cumplan lo que por Bulla de Pio V. en este pleyto por su parte presentada se les permite, y conforme a ella puedan traer de largo que les cubra las rodillas, y no mas, y el capote y demas vestiduras que encima del truxeren sea del mismo largo y no mas, y que no trayan sombreros pardos, y que las iusticias cada vno en su iurisdicion lo hagan assi complir, y executar y para ello se de prouision en forma.

Cum autem ex parte dictorum fratrum de Anton Martin, alias *de Iuan de Dios* fuisset replicatum per viam supplicationis, supremi senatus iudices aliam sententiam executoriam pronunciauerunt in hunc modum.

En la Villa de Madrid a ocho dias del mes de Octubre de mil y quientos, y nouenta y quatro annos los Señores del Consejo de su Magestad, auiendo visto el pleyto que es entre el Commissario General de la orden de San Francisco de la vna parte: y los hermanos de Anton Martin de la otra sobre las vestiduras que han de traer, dixeron que confirmauan, y cōfirmaron el auto por los dicchos Señores dado y pronunciado en diez y seys dias del mes de Iunio deste anno por el qual mandaron que los dicchos hermanos de Anton Martin, de aqui adelāte en el traer de las dicchas vestiduras guarden y cumplan lo que por la Bulla de Pio V. en este dicchо pleyto por su parte presentada se les permite traer, y cōforme a ella el scapulario que se les permite traygan sea del largo que los cubra las rodillas, y no mas y el capote y no mas, y que no trayan sombreros pardos, y las iusticias cada vna en su iurisdicion lo hiziessen assi cumplir, y executar segun mas largo en el dicho auto se contiene sin embargo de las supplicationes de las dichas partes del interpuestas con que el dicchо capote, o vestidura que debaxo del dicho escapulario han de traer sea por lo menos vna tercia de uara alta de suelo, y con lo suso dicchо el dicchо auto se alleuado à pura, y deuida execucion con effetto, y en grado de reuista.

Denique ad petitionem partis agentis pro ordine fratrum Minorum, fuit data finalis executoria decimo nono die Octobris, anno Domini millesimi, quingētesimi, nonagesimi quarti, vt hæc omnia executioni mādarentur, quā sententiā firmauerūt.

Licen-

Licentiatus Rodericus Vazquez Arce praeses Consilij Regalis.
Licentiatus Petrus Nunnes de Boorques.
Licentiatus Tejada.
Doctor Dominus Alfonsus Agreda.
Licentiatus Inoiosa.

Et finaliter concluditur. Yo Pedro de çapata del Marmol escriuano della camara del Rey nuestro Señor, la fize escriuir por mendado con acuerdo de los del Consejo registrada. Ieorge da Olaal de Vergara Canciller.
Ieorge de Olaal de Vergara.

ARTICVLVS V.

Vtrum fratres Minores peccent portando habitum à capillo solutum.

RESpondeo dicendo, quod semper in nostra religione audiui, & vidi fratres obseruantes asserere, aliquam culpam esse capillum solutum ab habitu sine causa portare, & pro culpa apud viros religionem zelantes reputatur, quasi capillum cum habitu sutum sit de essentia habitus regularis. At cum illa sit certissima regula, quod vbi non est praeceptum, peccatum non datur, cum peccatum sit legis transgressio; ignoro, qua ratione dicti fratres Obseruantiam maximè zelantes suam opinionem fundare potuerunt. Vnde fateor religiosum quidem esse portare habitum cum capillo sutum, secundum consuetudinem laudabilem nostrae Sacrae religionis, vt distinguatur ab habitu nouitiorum sacerdotum, quem cum capillo soluto portare solēt in multis Hispaniarum prouinciis; at esse peccatum diffiteor, ipsum habitum cum capillo soluto inducre, & deferre.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religiosi possint dimittere habitum, sine timore alicuius censurae.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius *a* VIII. vt periculosa religiosis vagandi materia subtrahatur, distinctus inhibuit, *ne de caetero aliquis quācunque religionem tacite, vel expressè professus, in scholis, vel alibi temere habitum suae religionis dimittat. Nec accedat ad quaecumque studia literarum, nisi a suo praelato cum consilio sui conuentus, vel maioris partis eiusdem sibi eundi ad studium licentia primitus sit concessa. Si quis autem horum violator extiterit, excommunicationis sententiam voluit ipso facto incurrere. Doctores siue Magistri qui religiosos habitu suo dimisso leges, vel physicam audientes, scienter docere, aut in scholis suis praesumpserint retinere, similis eo ipso sint sententia innodati.*

Circa quam decretalem est primo notandum, inter Doctores esse controuersum, an secundum eam sit excommunicatus, monachus, qui non dormit cum habitu? Petrus de Ancharano, & Canonis *b* sacri generaliter loquentes, sentiunt quod sic Ioannes Andreas dicit, quod ipse non putat secundum sacrorum canonum mētem, quod monachus in cella sua dimittens habitum, vel dum balneum intrat in occulto, uel iacet sine habitu, ligetur praefata excommunicatione, sed tunc quando exhibet se conspectibus hominum sine habitu, in habitu laicali, vel clerici saecularis sine iusta causa: tūc enim ligatur, alias ait pauci reperirentur non ligati. Pro hoc facit premium, seu ratio, de qua in principio dictae Decretalis, ibi, *vt periculosa facultas euagandi subtrahatur*, &c. quae ratio cessat in casibus supra dictis, & certum est in iure rationem restringere decisionem, neque ait verbum positum in canone est sic amarè sumendum, vt non sit intermissio naturalis, argumento eorum, quae in Iure *c* notantur. Geminianus *d* addit ad rationem Ioannis Andreae dicēs, quod in his casibus cessat ratio Decretalis, quę intendit monachorum vagationibus ratione desumpta ex quadam *e* Clementina, quae imponit pęnam clericis publicè vestem prohibitam ferentibus, quasi occulta mutatio, licet sit illicita, non tali pęna puniatur, & hanc sententiam sequitur Franciscus de Platea *f*, quam videtur tenere Nauarrus *g* dicens, quod non incurritur excommunicatio ob solam dimissionem, si religiosus non alium habitum clericalem, vel laicalem induat. Et licet Antonius *h* teneat contrarium, ego tamen eius opinioni minime adhaereo, sed cum Ioanne Andrea eius nixus fundamento omnino teneo, licet enim Antonius dicat, quod iura pro contraria parte allegata loquuntur de clericis secularibus, a quibus ad regulares minimè fieri debet extensio, cum non ita restrictam vitam profiteantur sicut religiosi, & ideo nimirum si propter publicam dimissionē habitus clericalis, & assumptionem publicam habitus laicalis puniantur, non autem propter occultam; ipsi tamen respondeo non posse negari dictam Clementinam *i* de regularibus etiam facere mentionem, vt patet ex eius ratione, & proemio patet etiam ex ibi *caeteri vero sacerdotes, & religiosi quilibet*.

Secundò notandum est, quod non incurrunt religiosi dictam censuram ob honestam dimissionē, qualis est quae fit iusta de causa, vt voluit quaedam Glossa K communiter recepta. Nec etiam incurrūt ob quamlibet dimissionem temerariam, quia quaelibet dimissio habitus absque rationabili causa est talis, cum necessario vti debeat religiosus suo habitu in omni loco, saltem de honestate, iuxta Antonium *l* ita aliquos Sacros Canones explicantem, & quaelibet talis non est peccatum mortale, cum dimissio ad currendum, vel iaculandum lapidem nō sit talis, iuxta Paludanum. *m* Nec incurrunt etiam in dictam excommunicationem ob quamlibet dimissionem habitus mortiferam quia nō incurrunt ob dimissionem, vt expeditiùs fornicationi monachus indulgeat, prout tenet Sylu̇ester *n* credens rectè illud, quod Paludanus *o* prima facie huic contrarium dicit, intelligi debere de eo, qui reliquit habitum vt dissimulatus ad fornicandū vadat. Nec etiam incurrunt ob solam dimissionem, si non accipit alium, nec etiam ob acceptionem alterius adeo exiguo spatio, vt vix sit notabile iudicio boni viri, vt dicatur reliquisse, siue relinquat illū intra monasterium, siue extra in aliquo hospitio, vel extra, vt qui reliquit hilari aliqua leuitate, vel ob laetum festum primae missae vel alterius rei similis, secūdum Cardinalem. *p* Nec etiam incurrunt, qui dimittunt omnino, gestam tamen occultum iuxta quandam Glossam *q* singularem; verum est tamē, quod oppositum tenet Panormitanus *r*, cuius opinio videtur vera cùm ideo occultant, vt non appareant tales familiaribus, opinio verò Glossae procedit, cum non ideo occultat, quin familiares cognoscāt eum esse religiosum, vt optimè innuit Caietanus: *s* incurrūt ergo dictam excommunicationem ob solam dimissionem, quae fit ad vtendum alio ad scelus aliquod mortiferum, aut in tantū tempus, aut ob talem causam, & rationē, quod iudicio boni viri dicatur dimisisse habitum, vt probat Syluester *t*. Et incurrunt etiam quando dimittunt habitum etiam ad accipien-

a vt periculo. ne monachi vel canonic. lib. 6.
b c. vidua & c. fin.
c l. cum pater §. dulcissimis. ff. de leg. 2.
d Gemin. in d. c. vt periculosa.
e Clem. 2. de vit. & honest. cler. c. §. dignitatem.
f Platea in tract. de exco. §. 9. de religio. q. 1. temere habitum sua relig. dimiss. n. 4
g Nauar. cap. 27. n. 132.
h Anton. in tract. de exco. c. 54. nu. 4.
i d. Clemen. 2. & c. fine orna tu 21. q. 4.
K Glo. in c. si quis ex cleri. de vit. & honest. cle.
l Anton. 2 p. ti. 24. c. 53.
m Palu. in 4. d. 18. q. 3. c. 10.
n Sylu. ver. excom. 6. casu 2. nu. 2.
o Palu. ubi su.
p Cardin. in Cle. 2. de vit. & honesta. cl. q. 3.
q Glos. in d. Clem. 2. v. extrinse.
r Panor. in c. Deus qui de vit. & honest. cleri.
s Caie. ti. excom. casu 61.
t Syl. ubi sup.

plendum alium alterius religionis, quamuis imme diate sumant illum, vt voluerunt Syluester, & Caietanus *a*, licet Lappus *b*, & Dominicus oppositum teneant, a quibus recedit Nauarrus *c*, putans eos supradictam Decretalem a suo proprio sensu detorquere; eorum tamen opinionem puto verã, quãdo assumunt habitũ alterius religionis ad profitendũ in ea. in hoc enim casu cessat ratio prædictæ Decretalis, prout innuit Rosela. *d* Et aduertendum, quod est consuetudo canonicis simplicibus regularibus in Hispania, qui communiter gestant paruum habitum super sagulis veste talari obiectis, qui sic secundum consuetudinem incedentes verè suæ religionis habitum portant. Dixi *simplices* quia ordinum militarium, quales sunt D. Iacobi, & Roncesualllis, deferunt alia insignia in vestimentis exterioribus, quibus internoscuntur pro religiosis.

a Syl. excom. 9. casu 25. q. 6. Caie. vbi su. *b* Lap. allegat. 24. Domi. in d. c. 2. *c* Nau. c. 27. n. 132. *d* Rosela v. ex communic. excom. 16.

Ex his infertur, quomodo sit intelligenda concessio facta Cistercienfi congregationi ab Innocẽtio VIII. *e qua monachi dictæ congregationis habitum secundum eius antiqua statuta ordinatum tam intra, quam extra monasteria, debent in virtute Sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis latæ sententiæ pęna deferre, a qua nisi a Romano Pontifice, præterquã in mortis articulo, absolui nequeunt. Non obstantibus quibuscunque indultis ac priuilegijs in contrarium obtentis.* Hęc enim concessio debet explicari iuxta supradicta, ita vt non per quamcunque habitus dimissionem hæc excommunicatio incurratur, sed per illam, per quam virtute dictæ Decretalis incurritur.

e Compend. Cistirci. tit. habitus. §. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum secularis vtens Veste religiosa virorum aut mulierum causa ludi peccet mortaliter.

Respondeo dicendo, quod non, si ex leuitate, & sine irrisione, vel turpitudine fiat, quia aliter esset nimis durum hoc ad peccatum mortale condemnare, neque aliquo iure hoc est probabile, si autem hoc fiat causa ludibrii, vel vituperii, dicit Glossa quæ *f* quędam esse prohibitum vti habitu monachali, vel alio religioso, & quod faciens grauiter punitur, vt in quadã Authentica *g* continetur, & sic videtur peccatum mortale: imo si non fiat hac de causa, sed tamen in rei veritate fiat cũ ludibrio, vt defertur lasciuè, vel apparenter, vt vulgo dicitur *en mascara*, videtur omnino mortale, quia est magna irrisio Dei in sanctis suis: similiter cum eo vtuntur Mimi, & histriones exercendo vituperosa, iuxta quandam legem; *h* ita Syluester *i*, quem sequitur Corduba in additionibus ad compendium.

f Gloss. in c. cum decoranda de vit. & honest. *g* Auth. de sanctissimi episc. collat. 9. *h* l. minime. C. de episc. audi. *i* Syluest. v. habitus nu. 5. & u. excommun. 24. not. 3. fere per totum Corduba. in addit. ad compend. tit. habitus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum contradicentibus Parochis possint fideles in habitu fratrum Minorum sepeliri.

Respondeo dicendo, quod *Sixtus IV. authoritate Apostolica perpetuò indulsit omnibus, & singulis vtriusque sexus personis, in habitu fratrum Minorum sepeliri volentibus, quod id eis liceat, sine tamen aliquo alterius præiudicio, districtius inhibens curatis, & rectorib. Ecclesiarum, sub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmissa contra facientes incurrant, & a qua per alium, quam per Romanum Pontificem, & in mortis articulo duntaxat absolui non possint, ne taliter sepeliri volentibus quouis modo impedimentum afferant, sed permittant illos pateuter ad Ecclesias, & locum sepulturæ in habitu huiusmodi deferri, iure parrochialium Ecclesiarum, & cuiuslibet alterius in omnibus semper saluo, ita habetur in supplemento.* K

Adeo hoc voluit idem Sixtus obseruari, vt decreuerit, *quod illi qui ordinauerint, quod eorum corpora cum habitu fratrum Minorum sepeliantur, ne ex illorum corporum delatione ad alia loca ordini, & fratribus prædictis iniuriæ irrogentur, tales apud fratres huiusmodi esse sepeliendos, etiam si alibi elegissent sepulturam, nisi fiat de licentia, & assensu fratrum domus loci, in quo tales decesserint*, ita habetur in ordinum Monumentis. *l* In quo etiam libro *m* continetur id ipsum Sixtum Quartum, fratribus Carmelitis concessisse, addendo quod contradictores sint excommunicati. At hæc concessio reuocata est per Leonem Decimum, qui in Concilio Lateranensi statuit, quod volentes sepelliri in habitu fratrum, si non sunt personæ in claustro, seu in eorum domibus degentes, sed in propriis domibus habitantes, in eorum vltima voluntate sibi alibi libere possint eligere sepulturam, ita habetur in Supplemento *n*

K Supp. fo. 11 concess. 231. *l* In 1. impres. fo. 60. & in 2. f. 144. concess. 310. *m* In 2. impr. f. 182. concess. 444. *n* Suppl. f. 16. concess. 77.

ARTICVLVS IX.

Quis debeat dare habitum ad sepeliendum fideles.

Respondeo dicendo, quod *Sixtus Quartus in Bulla aurea statuit, quod habitus fratrum Minorum & Predicatorum non possit dari ijs, qui cum eo elegerint sepeliri, nisi per Guardianum ordinis Minorum, aut per Priorem domus ordinis Prædicatorum loci, in quo talis discedere contigerit, vel per superiorem prælatum dictorum ordinum, aut per alium, cui illi duxerint commitendum, & non per alium quauis authoritate, vel prælatione fulgetnem exhiberi debere. Ac statuit quod illorum sic indutorum cadauera discoperta nullo pallio, vel tegumento super imposito, cum habitu huiusmodi ad sepulturam deferri possint. Non obstante ordinatiorum locorum, etiam sub censuris, prohibitione, & ordinatione qualibet in contrarium edita.* Ita habetur in ordinum monumentis. *o*

o In 1. impr. f. 65. & in 2. fo. 149. conce. 362.

ARTICVLVS X.

Vtrum decedentibus cum habitu religiosorum mendicantium indulgentia aliqua concedatur.

Respondeo dicendo, *quod viri, & fœminæ deferentes zonam fratrum D. Augustini, datam ab aliquo prælato eiusdem ordinis ad hunc finem, lucrari possunt indulgentias eisdem fratribus concessas*, ita habetur in Supplemento *p*, quam indulgentiam modo consequuntur si se ascribi fecerint confratriæ, prout dictum est in primo tomo. *q*

Et Adrianus Sextus post Leonem X. *decedentibus in habitu ordinis Sanctissimæ Trinitatis, aut scapulariũ eiusdem ordinis de manu alicuius illius prælati, etiam absque alicuius voti emissione suscipientibus, & deferentibus, in regnis Castellæ, Legionis, & Granatæ consistentibus, concessit omnes, & singulas indulgentias, & peccatorum remissiones fratribus prædicti ordinis concessas*, prout late tradit Collector *r* mendicantium priuilegiorum.

Et Clemens IIII. concessit *morientibus cum habitu fratrum Minorum, & qui cũ eo elegerint sepeliri, remissionem tertiæ partis omnium suorum delictorum*, prout habetur in ordinis Monumentis *s*, in quibus etiam habetur Nicolaum *t* Tertium, & Vrbanum *u* Quintum id amphori gratia confirmasse. At Leo Decimus

p Suppl. f. 121 concess. 566. *q* 1. tom. q. *r* collect. tit. cõmunicatio priuil. § vlt. & tit. indulgentia quoad seculares. 4. §. 21. *s* In 2. impre. fol. 260. concess. 58. *t* In 2. impr. f. 260 concess. 66. & in supplem. fo. 108. concess. 427. *u* In suppl. f. 109. concess. 438. et in monum. pres. fo. 71. conce. 183

Decimus informatus de prædictis concessionibus circa habitum fratrum Minorum, cõfirmauit eas, ac de nouo concessit, & ad huiusmodi gratias suam portionem addidit concedens, quod morientes in dicto habitu consequantur indulgentiam plenariam. Ita habetur in supplemento a, in quo etiam Libro b continetur, quod idem Leo Decimus confirmauit concessiones supradictas, & addidit, quod tam morientes & sepeliẽdi in dicto habitu quàm morientes, & sepeliendi in habitu sororum tertiæ regulæ ejusdẽ Sancti Francisci, sub obedientia ministrorum Generalis. & Prouincialium degentiũ consequantur indulgentiam plenariã omnium peccatorum suorum. In quo etiam libro c cõtinetur, quod Leo Decimus declarauit sufficere habitum prædictum petere, ac super se vsque ad mortem habere, ac in eo sepeliri, etiam si ante mortem non induatur.

a In suppl. f. 6. concess. 18. b fol. 62. concess. 201.

c In suppl. fo. 60. concess. 183

Et aduertendum, quod in his omnibus concessionibus non iubetur, quod petentes ipsum habitum, vt in ipso sepeliantur, est necessarium vt dent eleemosynam pro induendo religiosum, cuius erat habitus ad effectum consequendi indulgentiam plenariam in ipsis concessam. Vnde ignorantes aliqui dicunt hoc esse necessarium, imo videtur dicendum, quod si ad consecutionem indulgentiæ supradictæ talis conditio apponeretur, ipsa indulgentia esset reuocata per constitutionem Pii V. de qua infra in quæstione de indulgentiis concessis propter opera pietatis, in qua constitutione ipse Pius V. reuocauit omnes indulgentias cõcessas, ratione quarum aliqua eleemosyna petitur.

ARTICVLVS XI.

Quæ indulgentiæ concedantur osculantibus habitum religiosorum.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes Vigesimus tertius, omnibus Christi fidelibus osculantibus habitũ ordinis Sancti Dominici, seu fratrum ordinis Prædicatorũ quinque annos, & totidẽ quadragenas de iniunctis pœnitentiis relaxauit, prout habetur in supplemẽto d. Et Collector e priuilegiorum ait, quod ista indulgentia numerata per dies, sunt duo milia, & septuaginta quinque dies: qui etiam ait, quod tantũdem lucrantur osculantes habitum fratrũ Minorũ, & aliorum Mendicantium, ratione communicationis priuilegiorum, in quo debent fratres Minores notare maximè deuotionem populi erga nostram Sacram religionem Minorum, licet enim hæc concessio illis immediatè non fuerit facta, sed fratribus ordinis Prædicatorum, tanta est populi Christiani deuotio erga habitum fratrũ Minorum, vt ipsum potius osculentur, quàm habitum fratrum ordinis Prædicatorum, quasi ipsi habitui fratrum Minorum solummodo hæc indulgentia fuerit concessa.

d Suppl. f. 95 concess. 307. e collect. priu. fi. ve indulgentiis que ad sæculares. 6. § 9.

QVAESTIO LXXVII.

De hæreditatibus in communi regularibus delatis, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 VTrum hæreditas monacho relicta immediatè acquiratur monasterio.
2 Vtrũ monachus possit exhæredari à patre ex causa ingratitudinis cõmissæ ante ingressum religionis
3 Vtrum valeat, statutum quod filia ingrediens religionem non succedat patri.
4 Vtrum substitutio facta sub hac conditione, si sine liberis decesserit, censeatur euanuisse per ingressum religionis.
5 Vtrum si substitutus sine liberis moriatur, hæres institutus excludatur per ingressum religionis instituti.
6 Vtrum monachus succedat ab intestato patri tanquam suus hæres.
7 Vtrum præferendum sit monasterium monachorum monasterio monialium ipsis duobus institutis.
8 Vtrum hæreditas nouitii morientis ab intestato debeatur monasterio.

ARTICVLVS I.

Vtrum hæreditas monacho relicta immediatè acquiratur monasterio.

RESpondeo dicendo, quod vtriusque iuris interpretes circa resolutionẽ huius quæsiti variant. Nam iuris Pontificii interpretes dicunt, probabiliorem esse opinionem, hæreditatem monacho relictam immediatè monasterio acquiri, neque fore necessariam monachi aditionem. Ita affirmant Abbas, f Imola, & cæteri, & communẽ esse hanc sententiam Canonistarum testatur Rippa, quibus accedunt Ruinus, & Socinus Senior, qui huic subscripsit opinioni; & dato, quod necessaria omnino sit monachi aditio, monacho tamen recusanti adire monasterium, etiam illo reluctante, adire potest, vt rectiùs affirmat Bartolus, g & Socinus Senior latè tuetur hanc esse veram opinionem, quibus subscribit Iason. Nam licet monasterium scripti hæredis nomen proprium non obtineat, legis tamen interpretatione habet quod idem operatur, prout ait Menochius. h

f Ab. Imol. et alij in cap. in præsentia de probationibus

g Bart. in d. l. 1. ubi Soc. n. 11.

h Menoch. de adipisc. poss. rem. 4. n. 294

Ex quibus infertur, quod licet sit diuersitas opinionum, prout constat ex Ioanne Andrea i post Speculatorẽ, & à Baldo, Bartolo, Angelo, & Imola Communior tamen sententia est, quod monasterium possit adire inscio, & inuito monacho, imo & si delata esset hæreditas suorum ascendentium monacho, & ea non adita, neque repudiata moreretur, transmittere eam ad monasterium beneficio, legis vnicæ, codice de ijs, qui ante apertas tabulas, quia monasterium quo ad hoc, loco filii habetur, & idẽ à fortiori est dicendum in hæreditate extraneorũ, secundum Imolam, K & communiter Doctores. Vnde quoad acquirendam hæreditatẽ monachus æquiparatur filio, vel seruo, secundum quod vtilius est monasterio, & sic si delata est hæreditas monacho, potest illam monachus adire cum consensu Abbatis, sicut in seruo secundum ius fieri reperimus; non autem solus monachus adire potest, cum non habeat velle, neque nolle, si autem Abbate iubente nollet monachus adire, tunc solus Abbas adire potest, etiam eo inuito, & in hoc æquiparatur filio, vt post Bartolum l, & alios resoluit Maranta.

i Specu. ti. de stat. mona. §. 1. ver. 8.

K Imola. & Doct. in d. ca. in præsent.

l Bart. in l. 1. col. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus possit exhæredari à patre ex causa ingratitudinis commissæ ante professionem.

RESpondeo dicendo, quod non potest exhæredari à patre ex causa ingratitudinis cõmissæ ante professionem; & hoc argumento cuiusdam Canonis. m Ob cuius decisionem in monachorum causa dicitur Gratianus suspectus ab Alciato n, qui ait,

m c. nõ liceat 19. q. 3.
n Alc. li. 4. parergon. c. 23.

prædictis congregationibus propria sanctorum festa celebrandi, verùm & id præcipere: patet hoc ex ipsis Rubricæ verbis, in qua eodem verborum tenore præcipitur festa in Kalendario apposita, ac propria cuiuscunque Congregationis recitari, officium enim (inquit) fit duplex in festis, in quibus in Kalendario apponitur vox *duplex*, & in festis sanctorum, qui apud quasdam religiones consueuerint solenniter celebrari.

Secundum, quod ex prædictis verbis colligitur, est posse in religionibus recitari officia propria de his sanctis, etiam si hæc officia à Sede Apostolica non sint approbata, dummodo digna sint vt approbentur, vel religio eis vtatur animo ea à Sede Apostolica confirmandi. Quod patet ex illis verbis ibi, *cum eorum officijs proprijs sedis Apostolicæ authoritate receptis, aut recipiendis*. Quod si ista festa proprijs officijs non gaudeant, recitanda sunt de communi, vt constat ex illis verbis ibi *alioquin de communi*. Ex quibus venit intelligenda quædam clausula reperta in bullis in quæstione præcedēti allegata, in qua præcipitur, vt recitēt de proprijs sanctorum, & vbi defuerint officia propria, recitent de communi. Intelligenda enim est de proprijs approbatis, vel approbandis à Sede Apostolica.

Tertium, quod colligitur, est, quod tam in officio proprio, quàm in communi seruanda est forma à breuiario Romano præcepta, quod indicant illa verba, ibi, *seruata tamen forma huius breuiarij Romani*, forma autē breuiarij Romani nihil aliud est, quàm quod seruetur modus in officio Diuino recitando in Rubricis assignatus. Nempe vt si festum sit duplex, officium, verbi gratia Matutinum, habeat lectiones, & post quamlibet responsoria apponantur, antiphona ante psalmos, & post illos integra repetatur, & alia, quæ in dictis Rubricis reperiuntur.

Quartum, quod denique colligitur ex dictis verbis, est, illa procedere de festis proprijs cuiuscunque congregationis, quæ apud illos consueuerunt celebrari, etiam in Kalendario breuiarij Romani apposita non sint, vt ex ipso verborum contextu patet. Vnde manifestè infertur, quod, quamuis Ecclesia non vellet laudabilem religionum propria sanctorum officia recitandi consuetudinem de medio tollere, vult tamen omnes religiones, & congregationes formam ac modum breuiarij Romani in recitandis officijs seruare. Ex quo cōsequenter etiam infertur, quod est maximè pro religionibus considerandum, aliud esse in recitatione officij sanctorum numerum, de quibus officium fieri debeat, aliud verò formam, quæ in tali persoluendo officio seruari debet, quare liberum erit ordinum prælatis secundum veterem consuetudinem aliqua festa celebrare, de eis diuinas laudes recitando, vt apud Carmelitas de B. Virgine, quod à breuiario Romano minimè est sublatum, solùm enim in eo præcipitur, vt ea secundum formam eius celebrentur, quod ex Rubricis superioribus satis patet.

Nec obstat quod à Pontificibus post editum breuiarium tantùm concessa est à sede Apostolica recitatio Sanctorum ordinum; nam respondetur rescripta Pontificum exponi debere iuxta iuris communis regulas, vt ex eodem iure *a* patet, & sic debet dicta concessio interpretari secundum ipsas Rubricas, quæ sunt ius commune; præterea quod in gratiam alicuius conceditur, non debet in eius odium retorqueri, vt dicitur in iure *b*; vnde cum dicta concessio fuerit facta in fauorem Sanctorum ordinis, non est, cur quis credere debeat à dicto ordine esse ablatam facultatem recitandi de alijs sanctis, de quibus recitare consueuerat: præterea Cardinales designati ad celebrandum festiuitates, de quibus facta fuit prædicta concessio, non limitauerunt ipsas taliter, vt negarent ipsas religiones posse celebrare de sanctis consuetis in ipsis celebrari, & quando quid in aliqua dispositione, seu constitutione aliquibus de causis omittitur, de eo iudicandum est secundum regulas iuris communis; ius autem commune in nostro proposito sunt Rubricæ ipsius Breuiarij. Hæc ita determinata sunt in illa illustri Academia Complutensi communi Doctorum calculo, ac subscriptione propria, vt vera, & certa, anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimo secundo confirmata sunt, subscripserunt enim huic sententiæ Dominus Doctor Franciscus Martinez primarius Cathedræ Theologiæ, & nunc meritissimus Canariensis Episcopus; ac doctissimus Pater Vazquez Societatis Iesu; & ex Canonistis Doctor Salzedo in prima Canonum Cathedra regens, ac Doctor Felicianus Decretorum Cathedrarius, & alij plurimi, prout refert doctissimus, & religiosissimus pater Thomas de Iesu *c*, Minister Prouincialis Prouinciæ Castellæ Discalciatorum Carmelitarum, expositione Regulæ ipsorum Patrum. Ex quibus concluditur, quod festa, de quibus hodie secundum ius commune prædictarum Rubricarum, secluso quocunque priuilegio post dictas Rubricas impetrato, non solùm sunt festiuitates sanctorum ipsarum religionum, sed etiam sunt festiuitates, de quibus in dictis religionibus officium recitari consueuit. Vnde infertur, quod priuilegium Leonis X. quo concessit fratribus minoribus, & Monialibus, & Sororibus in partibus vltramontanis, vt possint celebrare festa Angeli custodis, & Angeli Raphaelis, in diebus, in quibus per sua Capitula prouincialia respectiuè ordinatum fuerit, prout continetur in supplemento. *d* Hoc (inquam) priuilegium non est reuocatū in Prouincijs, in quibus ratione ipsius vsus receperat, vt de ijs festiuitatibus celebraretur, cum ratione dicti vsus fundati in ipso priuilegio dictæ festiuitates essent propriæ.

a c. eum cau sam de rescri.

b ca. quod in gratiam de regul. iu. lib. 6.

c Thomas de Iesu in exposit. regula carmi. 2. p. dub. 2

d Suppl. f. 61. concess. 192.

QVAESTIO LXX.

De obseruatione festorum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum religiosi teneantur obseruare festa ab Episcopis præcepta.*

2 *Vtrum laici in monasterijs religiosorum ratione pietatis possint in diebus festiuis laborare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religiosi teneantur obseruare festa ab Episcopis præcepta.

Respondeo dicendo, quod Eugenius IV. concessit, *Monachis S. Benedicti congregationis Hispaniæ, quod in suis monasterijs non teneantur seruare, siue colere alias festiuitates, nisi illas præcipuè, quæ per vniuersalem Ecclesiam obseruantur, alias licitè vacare laboribus, & consuetis exercitijs, vel occurrentibus possunt, nisi communiter ab omnibus, secundum consuetudinem locorum, vbi monasteria sita fuerint,* vel

vel superiorum obseruetur, quibus sine scandalo in huiusmodi laboribus faciendis contrauenire non possit. Ita habetur in compendio *a* mendicantium, & idem refertur in compendio cistercienſi, & cum hoc concordat Tridentinum *b* dicens. *Dies etiam festi, quos in Diœcesi sua seruandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam regularibus seruentur,* quod iuri consonum esse patet, regimen enim Monasteriorum, quoad celebrationem festorum, ad Episcopum pertinere videtur, argumento aliquorum Canonum. *c*

a Comp. mendicantium ti. festiuitas §. vltimo comp. cister. ti. festiuitas festor. 2. b Trid. ses. de reg. c. 12. c c. de his d. 23 & 9. q. 3. c. per singulas & 16. q. 1. ca. qui vere & 61. d. c. obitũ.

Aduertendum tamen, quod festa per populum votata non tenentur Regulares obseruare; licèt enim in fauorabilibus appellatione populi veniant etiam Monachi, in odiosis tamen eos minimè comprehendi existimo, præsertim, quia votum de obseruatione alicuius festiuitatis censetur cum doctissimis Theologis esse personale, & sic personas ipsum emittentes solummodo comprehendere, a quibus tamen, vt in nostra summa confessorum dixi, recedit doctissimus Nauarrus *d*, affirmans dictum votũ non personale, sed reale dici debere, & ad populũ ratione contractus transire: vtcumque tamen sit, festa, quæ ratione voti obseruantur, licet ab Episcopo dictum votum confirmetur, non sunt vota ab Episcopo præcepta, quæ Regulares tenentur seruare per dictum Concilij Decretum, cum sint festa votata, quæ licet ab Episcopo sint confirmata, ipsa confirmatio nihil illis addit, per quod suum originalē denominationem ammittant, & aliam præcepti induant conditionem. Verum est tamen, quod ratione scandali, tenebuntur dicti religiosi obseruare festa votata à populo, vbi sint. Vnde Eugenius in concessione superius allegata, sicut non exemit regulares ab obseruatione festorum, quæ mandato superioris obseruari præcipiuntur, ita non exemit Regulares a dicta obseruatione festorum, quæ communiter ab omnibus secundum consuetudinem locorum, vbi monasteria sita fuerint, obseruantur.

d Na. c. 12. In man. n. 89.

ARTICVLVS II.

Vtrum laici in monasterijs religiosorum ratione pietatis possint in diebus festiuis laborare.

RÉspondeo dicendo, quod non omnia, quæ possunt fieri gratia necessitatis, possunt fieri ratione pietatis, nam propter necessitatem omnia opera tam seruilia, quam nõ seruilia, exerceri possunt, sed non omnia permittuntur causa pietatis, si pietatem intelligimus virtutem illam, qua patriã, & parẽtes veneramur, sicut acceperunt Tullius *e*, & Augustinus, nec si pietatem pro misericordia accipiamus. Etenim quamuis opera, quæ ex natura sua ad misericordiam pertinent (vt vestire nudum, alere pauperem) in omnibus diebus festis possint licitè fieri, iuxta quandam glossam *f* communiter receptam, alia tamen opera seruilia, quæ ex sola intentione operantis ad misericordiam diriguntur, fieri nequeunt. Quamobrem qui sub misericordiæ, & pietatis prætextu, absque alia vrgente necessitate, in diebus festiuis ædificant, vel reficiunt pontes, sternunt vias, tota errant via, vt tradit Caietanus communiter receptus, & peccant contra præceptum obseruationis festorum, a qua obligatione non eximuntur regulares, cum (nullum quod viderim) illis sit priuilegium concessum, quo in diebus festiuis possint in opere suorum monasteriorum operibus seruilibus sæculares, & ipsi religiosi occupari, quapropter, vt id licitè facere, aut permittere possint, petere licentiam ab Episcopis, & ordinarijs tenentur, qui ad hæc, & alia minima dispẽsanda habent consuetudine authoritate, sine dicta enim licentia laborantes, & prælati permittentes laborare in dictis diebus, peccato sunt irretiti, nisi aliqua necessitate præsente, aut eminente excusentur. Qua ratione in prouincia Sancti Iacobi regularis obseruantiæ. P. N. Francisci (cuius ego indignus sum filius) ordinatione prouinciali decretum est, ne prælati, aut præsidentes permittant in suis domibus in diebus festiuis opera seruilia facere.

e Tul. 3. ro. ad Herenn. Aug.

f Glos. in c. fi. de ferijs.

Caie. 2. 2. q. 122. a. 4. co. 4.

Aduertendum tamen quod Eugenius IV. ait, quod sæculares laborantes in festis sanctæ Crucis, & sancti Michaelis Septembris, & sanctorum Innocentium, & Sancti Syluestri, se nolle quod peccent mortaliter, nisi venerint in Dominica, ita habetur in Monumentis *h* ordinũ, & in supplemẽto, & tradit Nauarrus.

h In 1. imp. fo. 91. & in 2. f. 164. concess. 83. & in sup. fol. 195. Nau. in ma. ca. 14. n. 15.

QVAESTIO LXXI.

De feudo, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum monasteria feudalia bona habere possint.*

2 *Vtrum milites Hierosolymitani sint capaces feudi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monasteria feudalia bona habere possint.

VIde quæ diximus in primo tomo *i* per quæ quæstionis articulo satis respondetur.

i Tom. 1. qq. reg. q. 28. ar. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum milites Hierosolymitani sint capaces feudorum.

REspondeo dicendo, quod Curtius senior consuluit pro parte affirmatiua, quia nõ deposuerunt arma, imo Deo inseruierunt in militia contra infideles, ideo Abbas *K* ait, quod hi milites sũt propriè religiosi, & idem appellat ipsos quasi religiosos, ergo, cum non desinant esse milites, poterunt succedere. Contrariam opinionem tenent viri docti, quæ verior reputatur iure communi attento, quod scilicet non sunt feudi capaces. Pro qua opinione probanda præmitto, milites Hierosolymitanos esse religiosos, & personas ecclesiasticas, secũdum quandam glossam. *m* Quod probatur etiam in libro suarum constitutionum, cuius titulus est *stabilimenta sacri ordinis D. Ioannis Baptistæ Hierosolymitani,* præsertim in proœmio, & in alijs quam plurimis capitulis, in quibus religiosi nuncupantur. Imo dico, quod sunt religiosi militares, quia profitentur tria vota essentialia, & sic tanquam clerici sunt feudi incapaces: imo hac ratione probatur, quia iure *n* pontificio eis interdicitur muliebris consuetudo, & pro hoc pulchra decisio Capellæ *o* Tolosanæ. Et in specie nostri casus in libro constitutionum *p* dicti ordinis cauetur, quod alicui dictorum fratrum non liceat aliquo modo se homagio, confederatione, aut iuramento astringere alicui personæ, siue sui Magistri licẽtia. Et in eisdem consti-

K Abbas in rub. de reg. l Idem in ca. quãuis de decim.

m Gloss. in c. quisquis. 17. q. 4. & in ca. ex parte de dec.

n Cap. vxoratus in fin. de cõuers. cõiug. o Tolos. q. 448 p Ca. 12. 11. de fratr. & cap. 25. ti. de inhib. & pœna.

cõstitutionib.a eis inhibetur, ne se implicent bellis. Christianorum: ergo non possunt succedere in feudo, cuius occasione præstatur iuramentum. Et hãc opinionem quamplurimi sequuntur, præcipuè Alexander b, & decisio Pedemontana, quos refert, & sequitur Guerinus Pisonis.

Sed licèt hæc vera sunt de iure communi, at si hæc sacra religio habet communicationem priuilegiorum Celestinorum, & congregationis S.Georgij in Algala, sunt (licet sint religiosi) capaces feudorũ, iuxta ea, quæ in primo tomo c latè diximus. Verum est, tamen, quod sine licentia sui magistri non possunt tali feudo se obligare iuramento præstito, nec hoc est mirum, cum sine licentia suorum prælatorum non possint religiosi se seruitio alicuius principis emancipare, prout supra hoc tomo d secundo dictum est.

Sed vt supradicta clariora fiant, videamus quid sit feudum, pro quo nota, quòd feudum est concessio rei immobilis facta pro homagio, prout colligitur ex iure. e Hæc definitio colligitur ex traditis ab Hostiensi, & Azone in suis summis dicentibus quod est beneficium alicuius rei inuestitura interueniente sic concessæ, seu datæ alij, vt dominium penes concedentem remaneat, cuius occasione recipientes & successor eius concedente domino ad id seruitium, de quo, & vsque quo conuenit, aut feudi natura requirit, tenetur directo domino; vtile autem ad feudatarium trãsit, argumẽto eorũ, quæ in iure f de emphyteuta notantur. De natura autẽ huius contractus est, quòd dominus retineat sibi directum dominium, ac proprietatẽ, vt in libro g feudorum notatur. Secundò quod vtile dominũ transeat in vassallum, quod patet, quia vassallus potest quasi vendicare, vt in eodem libro h definitur, & consequenter est quasi dominus, aliàs non vẽdicaret secundum ius i Tertiò, quod dominus habeat ciuilem possessionem, & vassallus naturalẽ, quia vassallus appellatur vsufructuarius, qui naturaliter possidet, argumento iuris K.

Quartò quod consistat in rebus immobilibus. Quintò quod si vassallus domino constitutum seruitium non præstiterit, à feudo repellitur. Sextò quod sine domini voluntate feudum alienare non potest. Septimò quod feudatario regulariter fit in perpetuum. Octauo quod domibus habeat mittere vassallum in possessionem. Alias conditiones feudi ponit eleganter more solito laboriosus, & doctus Syluester l in sua summa. Ex quib. patet, quod quãdo feudum datur, vt inde præstetur seruitiũ reale, non est propriè feudum, sed contractus innominatus, secundum Cinum m, sicut dicit Baldus, n quod in quibusdam partibus Lombardiæ pro feudis Ecclesiæ soluitur par Caponum, vel spatula porci, & huiusmodi, & secundum eum hoc modo feudum sumptum æquiparatur emphiteusi, similiter si esset quid emptum, non habet naturam feudi, secundũ Baldum, o sed quando imponitur onus personale, vt ire ad parlamentũ Regis, & huiusmodi, & abest venditio, tunc propriè est feudum, & lege feudorum regulatur. Vtrumque autem horũ feudorum prohibentur habere milites D.Ioãnis, sine licentia sui magistri, nó enim sine ipsa possunt ad aliquod seruitium personale, aut reale obligari, vt ex constitutionibus huius sacri ordinis satis patet.

a c.28. qualiter iuram. debeat vassall. feud. cũ duob. seqq.
b Alex. consil. 303. decis. pedem. 27. n. 18 Guerrin. in feud. vsibus §. quare an milites Hieros.
c l. 1. Tom. qu. 28.
d Supr. hoc 2. to. q. 61.
e Cap. ex diligenti extra de simo.
f L. vn. ff. si ager. vectigal. per § qui me.
g Lib. feudum vtt. in quibus causs. feud. amittat cautio.
h Lib. feud. ti. de inuestit. de re alien. fact. i vnic.
i L. quintus ff. de aur. & arg. legat.
K L. naturaliter. ff. de acq. poss.
l Syl. v. feudũ nu. 1. & 2.
m Cynus in authẽt. ingressi C. de sacros. eccles.
n Bal. in li. de consuet. feud.
o Bal. vbi sup. & in ca. 1. de feud. & in le. qui secundo.

QVAESTIO LXXII.

De professione fidei, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum prælati regulares, & prædicatores fidem profiteri teneantur.*

2 *Vtrum promotio Doctorum, & aliorum cuiuscunq; artis, & facultatis professorum, cum professione fidei sit præstanda.*

3 *An religiosus adeptus prælationem, non faciens professionem ignoranter sit tutus in conscientia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati regulares, & prædicatores fidem profiteri teneantur.

RESpondeo dicendo, quod Pius IV. anno incarnationis dominicæ millesimo, quingẽtesimo, sexagesimo quarto, idibus Nouẽbris, pontificatus sui anno quinto, in Bulla, quæ incipit *iniunctum nobis*, quæ habetur in constitutionibus p pontificalibus Pij Quarti determinat, *quod iuxta Con. Trid. q dispositionem omnes quotquot deinceps Cathedralibus, & superioribus ecclesijs præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, Canonicatibus, & alijs quibuscunque beneficijs ecclesiasticis curã animarum habentibus prouideri continget, publicam orthodoxæ fidei professionem facere, seque in Romanæ ecclesiæ obedientia permansuras spondere, & iurare teneãtur. Voluit etiam per quoscunque, quibus de monasterijs conuentibus, domibus, & alijs quibuscumq; locis regularium quorumcunq; ordinum, etiam militiarum quocunque nomine, vel titulo prouidebitur idem seruari.* Et sufficit, vt hi prælati regulares eam professionem faciant intra duos menses ab adepta possessione suæ præfecturæ, idem concilium exprimit, & tradit Nauarrus. r

Quantum verò attinet ad prædicatores Regulares in nostra religione per literas nostri reuerendissimi Commissarij Generalis in his Hispaniarum partibus de mandato nostri illustrissimi protectoris S.Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, fuerunt suspensi omnes lectores, & prædicatores ab officio prædicationis, vsque dum fidem catholicam fuerunt solenniter professi.

p Const. Ponti. 30. fo. 481.
q Con. Trid. ses. 24. de ref. c. 12.
r Naua. li. 1. cons. ti. de sũ. Trinit. cons. 1 & li. 3. consi. ti. de iure iuran. cons. 10.

ARTICVLVS II.

Vtrum promotio Doctorum, & aliorum cuiuscunque artis & facultatis professorum cum professione fidei sit præstanda.

RESpondeo dicendo, quod idem Pius IV. apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingentesimo, sexagesimo quarto, Idibus Nouembris, Pontificatus sui anno quinto, in Bulla f quæ incipit, *In sacrosancta Beati Petri*, motu proprio, & ex certa scientia, & de plenitudine potestatis decreuit, *quod deinceps nullus Doctor, magister, Reger, uel alius cuiuscũq; artis et facultatis professor, siue clericus, siue Laicus, siue secularis, uel cuiusuis ordinis regularis sit in quibusuis studiorũ generaliũ uniuersitatib. aut Gymnasiis publicis, aut alibi ordinariã uel extraordinariam*

f Hab. in cõst. Pontifical. Pij IV. consti. 28.

nariam electoris cathedram assequi, vel iam obtentam retinere, seu aliàs Theologiam, Canonicam, vel ciuilē censuram, medicinam, Philosophiam, Grammaticā, vel alias liberales artes, in quibuscunq; ciuitatib. terris, oppidis, ac locis, etiam in Ecclesiis, monasterijs, aut conuentibus regularium quorūcunq; publice, vel priuatim quoquomodo profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus huiusmodi habere, vel exercere. Neq; Doctores ipsi, aut vniuersitatū, seu gymnasiorū eorundem Rectores, cācellarij vel alij superiores; sed neq; ēt Palatini comites, aut alij particulares superiores; facultatū eruditos viros ad eosdē gradus promouendi ēt à nobis, & Apostolica sede, vel aliàs vndiq; habentes, Scholares, tam laicos, quàm clericos, & cuiusuis ordinis regulares, vel alios quoscunque, quantalibet eruditione præditos, ad vllum in eisdem facultatibus suscipiendum recipere, & admittere, neq; doctores magistri, & Scholares ad electionem alicuius in rectorem, vel cancellarium vniuersitatis, aut gymnasii procedere, Nec ipsi scholares, vel alij quantumlibet docti, & alioquin habiles, gradus huiusmodi, vel eorum aliquem palam, vel priuatim recipere valeant; nisi Doctores videlicet, & regentes, magistri, & alij professores tam ad Cathedrales, & lecturas recepti, in Italia intra sex menses à die publicationis præsentium computandos; reliqui verò ad cathedras, & alias lecturas ibidem in posterum assumendi ante eorum receptionem in rectoris vel aliorum superiorum; eligendi autem in rectores; vel cancellarios, ante illorum electionem, vel saltem admissionē, in ordinarij loci, vel eius in spiritualibus vicarij. Ac promouendi scholares, & alij præfati ante illorum promotionem, in eiusdem ordinarij, seu eius vicarij, aut dictorum, aliorumq; promouentium manibus, præuio etiam processu, vel debita informatione, quantū eis sufficere videbitur, super religione fideq; Catholica rectorum, cancellariorum doctorum, lectorum, & promouendorum eorundem per ipsos locorum ordinarios, vel eorum vicarios rite facta, præcedente eandem catholicam fidem verbis iuxta formam infra scriptam tenorem conceptis palam & solemniter profiteri teneantur, & desuper instrumentum publicum confici, ac de processu seu informatione, & fidei professione in priuilegio Doctoratus, vel alterius gradus huiusmodi specialis, ac de verbo, ad verbum mentio & relatio fieri debeant, authoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò statuit, & ordinauit, &c. Et quo ad antistites *ponit obedientiam, & contra venientes ingressu Ecclesiæ eos punit: quo ad inferiores verò ponit excommunicationem latæ sententiæ, & priuationem omnium, & singularum dignitatum, beneficiorum & officiorum, & feudorum Ecclesiasticorum, per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, eo ipso per contra facientes incurrenda, ac quascunque receptiones promotiones, electiones, & admissiones, absq; processu, certaq; de religione, & fide catholica notitia, ac dicta fidei professione (vt præfertur) præcedente, pro tempore factas, nullas, inualidas, nulliusque roboris, ac momenti esse, neque cuiquam iudicio, vel extra suffragari posse, sicque per quoscunque iudices, & commissarios, quauis authoritate fulgentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate & authoritate.* Hæc dicuntur in præfata constitutione.

Circa quā constitutionē est notandū, quod in ea proponitur excōicatio latæ sniæ, quæ ipso facto incurritur, iuxta annotata per Alexandrū, *a* & per Felinū, & proponuntur ēt aliæ sublata facultate aliter interpretādi, & iudicādi, & hic est stylus curiæ, vt concludūt Ruinus, *b* Parisius. Vnde sequitur, qđ si aliquis aliter iudicauerit, eius iudicium esse inualidū, ac temerarium. Apposītū est ēt in eadē constitutione decretū irritās, cuius natura est operari nullitatē actus in contrariū faciendi, iuxta Glossam, *c* Imolā, Oldradū, & Geminianū, & inducit nullitatē ipso iure, vt probat qdā Decretalis *d* & voluit Rui.

Ex prædictis colligitur, prælatos regulares, & ab eis ad doctoratū regentū promotos diu post publicationē dictæ cōstitutionis cōtra venientes canoni præmisso, excōicatos esse ipso iure, ac ipso facto, & priuatos quibuscunq; dignitatib. & officijs, ēt generalatu, seu Abbatissali dignitate fuisse, & esse & inhabiles effectos respectiuè, promotionesq; hmōi irritas, ac inualidas fuisse, & esse, vt in dicta cōstitutione continetur, fauorem publicū, & animarū, ac honorem Dei, & fidei assertionem concernente, & sic vt constitutio fauorabilis, & ampliāda, & incōcussè seruāda iudicari debet, iuxta quandam legem, *e* pp publicam vtilitatem multa statui possunt cōtra iuris regulas. Hinc videmus Reges rōne publicæ vtilitatis reuocare priuilegia ēt ciuitatibus vel alijs, per se, vel prædecessores concessa, prout tradit Ludouicus Carrerius, *f* animæ item, ac fidei, & religionis fauor idē, & multo magis operari debet, & ēt vt oēs ligent ex traditis in iure, *g* & notatis per Ioannem Andreā *h* & Abbatē; & Ioannes Andreas ait, quod cōstitutio licet odiosa, quia pęnalis, tamē fauorabilis est, quando in fauorē animæ inducta est, & ideo ipsius pœna potius est dilatanda, quàm restringenda, iuxta quandā Glossam *i* cōiter receptā, secundū Socinū. Neque his obstat, quod generales, & prælati regulares non habent notitiā dictæ constitutionis, vnde secundū iura *K* ligari non possunt. Nā respōdetur primò, quod hæc cōstitutio est irritatoria, quæ ignorantes ligat, iuxta sacros Canones, *l* & tradit Quintilianus Mandosius; secundò respondetur, quod hæc constitutio inter alias constitutiones ēt post Concilij Tridentini Decreta inserta est, & est notata, iuxta sacros Canones, *m* & tradita à Baldo, & Romano pręterea generales, & pręlati regulares debent in his, quæ fidem, & religionē respiciunt, ac suam gubernationē, officium, & regimen, & administrationē diligentissimè se informare de omnibus Decretis, & constitutionibus, & reformationibus, quæ in diem à Sede Apostolica emanabūt, alioquin ignorantia non excusaret eos, vt ijdem Sacri Canones in simili casu determinant, & tradunt Lapus, *n* Paulus Castrēsis, & Parisius, & licet decretū irritās in constitutione præmissa oppositū operaretur ante publicationē, prout censuerunt Paulus de *o* Eleasar, & Enricus Boic, & voluerunt Antonius de Butrio, Imola, Felinus Caccialupus, & alij quos refert Mandosius. Idem tamen Summus Pontifex ad tollendum omne dubium, & ne quis prætextu ignorātiæ, vel alio se excusare posset, adijcit tempus, & terminum constituit in sua constitutione, qui præteriri non potest dicens, *ne autem publicationis quispiam præsentium ignorantiam prætendere, vel excusationem allegare possit, sed ipsa perueniat, ad omnem notitiā, aliquantulum volumus, & mandamus quod eadē præsentes in Basilicæ principis apostolorum de vrbe & cancellariæ, nostræ valuis, ac acie campi Floræ per aliquem excursoribus nostris affixæ, copia illarū ibi dimissa, omnes in Italia intra tres, extra verò illam existentes intra sex menses proximos ab ea die affixionis computandos, perinde arctent, ac si illis personaliter intimata fuissent.* Vnde cum constet de publicatione, & constat de termino iam lapso, non est dubiū, nisi quod contra venientes huic constitutioni incidant in pœnas ab ipsa appositas, nisi defendantur, quod, talis constitutio apud ipsos minimè fuerit recepta, & per non receptionem legitimam, suam amisisse vim, sicut alia similia decreta non recepta eam amiserunt.

ART.

a Alex. in addi. ad Bart. in l. Imperator. ff. de iure fisci. Fels. in c. Rodolphus n. 14. de rescrip.

b Ruin. consi. 67. post nu. 8. vol. 6. Paris. consi. post nu. 133 & consi. 38 n. 7. v. 4

c glo. in Cle. 1. v. nullatenus & ibidē Imo. nu. 20 de seq. post Oldr. cōs. 319. col. vlt. ver. ibi si prælatus Gem. in c. si Roma. §. sent. nu. 4. de app. lib. 6.

d ca. pœna de præbend. li. 6. Ruin. cōs. 70. vol. 5.

e l. siquis in graui vers. is quoque ad silanianum.

f Carrerius in praxi. crim. casu 7. n. 60. cum seq.

g Andreas in c. signis. ver. iurisdictione, & ibi Abb. col 7. de foro competen.

h Andr. in c. ex tenore. col. 2. dic ergo qui filij sint legitimi.

i glo in l. oēs dies ve. Apostolica in fi. C. de ferijs Soci. consi. 191. col. vlt. nu 7. li. 2

K l. vlt. ff. de decreto ab ordine faci. l. si ignorans. ff. locati.

l c. 1 ver. adijciebatur de cōfess. pb. Mād. consi. 17 n. 9.

m c. pastor. de fide instrum. Bart. in l. 2. post princ. C. quando prou. non est necesse Pom. cōs. 179. nu. 2.

n Lapus allegatio. 51. nu. 17. Castr. in l. 1. §. non autē num. 4. ff. de exercito.

o Eleazar in proœmio. Cle. Boic. in c. 2 de cōstitutio. vbi Butrius co. 4. Imol colu. 2. fallen. 2. Fel. col. vlt. limit. 4. Mand. vbi sup.

ARTICVLVS III.

An religiosus, qui adeptus est prælationem, & per ignorantiam per inaduertentiam non fecit professionem fidei, quam mandat fieri Concilium Tridentinum, sit tutus in foro conscientiæ.

REspondeo dicendo, hunc religiosum non peccasse coram Deo; & sic in foro conscientiæ à pœnis dictæ constitutionis esse immunem, cum ignorantia, incogitantia, & inaduertentia excusent cum ab illis, per notata à D. Thoma, *a* & à Canonistis, tum quia lex pœnalis etiam si pœnam ipso iure contineat, non ligat in conscientia ante sententiam criminis declaratoriam, iuxta quandam Glossam *b* communiter receptam: tum quia qui bona fide transgreditur legem humanam, putans se habere iustam causam transgrediendi, non peccat mortaliter, vt post alios tradit Nauarrus, *c* & hic bona fide transgressus fuit dictam legem, illam de facto ignorando: & à fortiori etiam si eam sciret; si tamen intellexit ipsum minimè comprehendere, cum fidem professus fuerit solenniter, quando fuit institutus prædicator: nam lex humana male intellecta non ligat in foro conscientiæ, iuxta Innocentium *d*, quẽ cum alijs ad id refert Felinus *e*. Quare ait Nauarrus, *f* quod hic religiosus taceat hanc negligentiam coram hominibus, & gaudeat coram Deo se iam quando fuit institutus prædicator professionem fidei fecisse, & expulsis scrupulis tranquillo pectore suum officium, & munus exerceat, ad laudem Domini nostri Iesu Christi.

a Tho. 1. 2. q. 98. ar. 5. & 6. Canonistæ in c. ignorantia de reg. iu. li. 6. & in ca turba. §. notandum. 1. q. 4.
b glo. in c. fraternitas, 12. q. 2.
c Na. in man. c. 27. nu 43.
d Innoc. in c. perpetuas de simo.
e Feli. in c. fi. n. 7. de re iud.
f Nau. li. 1. 58 fo. tit. de sum. Trin. cons. 3.

QVÆSTIO LXXIII.

De ordinum generalibus, quoad potestatem reformandi, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 Q*Vam potestatem habeant generales ordinum.*
2 *Vtrum generales teneantur monasteria, & eorum subditos reformare.*
3 *Vtrum generales debeant reformare ad regula, quã professi sint præscriptum.*
4 *Quomodo debeãt se prælati habere in reformatione.*

ARTICVLVS I.

Quam potestatem habent generales ordinum.

RE spondeo dicendo, quod si per singularia descenderemus, plurima nobis de hac materia essent dicẽda, de ijs scilicet, quę concernũt ad ministerium generalatus, sed omnia, quæ potui nimio labore inuestigare, in his tomis per suas materias resoluuntur, præcipue in primo tomo, in quo per multas quæstiones de Abbatibus late agimus. In hoc autem articulo ad generalia tantùm me conuertendo dico, quod Sixtus IV. *Concessit, quod generales Carmelitarũ administrent, & exerceant ea quæ ad suum officium generalatus pertinent, reiecta quauis professorum sui ordinis, & aliorũ sibi ratione dicti officij subditorum appellatione, quæ ab eius præceptis, monitionibus, ordinationibus, & mandatis, ac decretis regulari disciplina quomodolibet interponi contigerit.* Ita habetur in monumentis ordinum, *g* & Paulus III. *Concessit quod præpositus generalis societatis cum primum electus est iuxta societatis constitutiones, eo ipso sit verus ipsius religionis præpositus, cum libera, & omnimoda cura, & administratione omnium, quæ ad fœlix regimen, & prosperam directionem societatis pertinent, Potestque plenam exercere iurisdictionem in omnes sub eius obedientia degentes, vbicumque commorantes, etiam exemptos, etiam quascumque facultates habentes.* Ita refertur in compendio *b* Societatis.

g in 1. Impr. f. 99. & in 2. fol. 101. conc. 446.
b Comp. societa. v. generalis. §. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum generales teneantur monasteria, & eorum subditos reformare.

RE spondeo dicendo, quod Concilium Constantiense, *statuit quod generalis fratrum minorum possit, & debeat conuentus suos sibi subditos ad statum strictæ obseruantiæ consonum, iuxta declarationes, & statuta sedis Apostolicæ, & ordinis reducere, tollendo quascunque superfluitates siue sint in rebus mobilibus, quantum fieri poterit bono modo habito semper consilio maiorum, et discretorum sibi obedientium, ac eligendo (si opus fuerit) aliquas personas quæ ipsas superfluitates authoritate dicti Concilij vendant, atque commutẽt, aut aliàs in operibus conuentuum conuertant*, ita habetur in monumentis ordinis. *i* Et Eugenius IV. *Concessit, vt generalis possit tollere superflua à conuentibus sibi subiectis, ac in alijs conuentibus reponere, aut commutare*, ita habetur in eodem libro. *K* Et idem Eugenius, *districtè præcipiendo mandauit prouincialibus, & alijs fratribus ordinis minorum regularis obseruantiæ, quatenus generalibus dicti ordinis pro tempore existentibus (appellatione, & contradictione qualibet remota) in omnibus, & singulis licitis, & honestis regulam, & statum, ac ordinum ipsorum obseruatiæ, necnon officium eorundem generalium quomodolibet concernentibus, quæ ipsi generales pro tempore duxerint ordinanda, seu illis iniunxerint, illa efficaciter studeant adimplere.* Ita in ipsomet libro continetur. *l*

i In 1. impr. f. 26. & in 2. f. 110. cõc. 12
K in 1. impr. fol. 261. con. 676.

Et pro ordine Cisterciensi ordinauit Eugenius III. *quod in omnibus monasterijs Cisterciensis ordinis regula B. Benedicti perpetuis temporibus obseruari debet, neminique licere præter simplicem, & communem intelligẽtiam alium quemlibet sensum inducere.* Ita habetur in huius sacri ordinis compendio. *m* Et Martinus V. & Eugenius IV. prout in eodem Compendio *n* refertur ordinauerunt *quod generalis reformator, & capitulum generale ordinis Cisterciensis pro directione, ac subditorum animarum salute, stabilitateq; monasteriorum saluis regulæ substantialibus, quascumque in spiritualibus, & temporalibus circa regulam ipsam, et eius obseruantias occurrentes ambiguitates, obscuritates & dubia declarandi, diluciandi, interpretandi, & dispensandi statutaque, & ordinationes, seu eiusdẽ diffinitiones, etiam interpretandi mutandi, variandi tollendi, reuocandi, cassandi & alterandi necnon noua addendi, condendi & faciendi, plenam, & liberam authoritate Apostolica authoritatem habent:* Cùmq; reuocatum esset indubium qualis mens, & intentio fuisset B. Benedicti in regula cõdenda, & ob id scrupulositates quam plurium animis insurgerent, ideo Eug. IV. generali reformatione concessit, *vt cum Consilio capituli possit libere, & licitè interpretari, modificare, declarare, & exponere quacunque eius dubia, seruatis tamen in omnibus recta conscientia & sano intellectu, nam dissolutio ex talibus inde sequeretur, in quibus & in alijs his concernentibus attendendũ est,* prout ait Eugenius IV. *o vt obseruantiæ, & vsus ordinis in omnibus monasterijs vniformes sint & concordes.*

l in 1. imp. fo. 47.
m Comp. Cister. tit. refor. §. 2.
n ti. consti. §. 4.
o in eod. ti. constitutio. § 6.

Circa quæ priuilegia notat collector ordinis Cisterciensis in dicto cõpendio, ex ipsis constare quæ-dam esse regulæ substantialia, & quędã esse ordinis

sub-

substantialia. Regulæ substãtialia sunt tria vota, ad quę quilibet religiosus substantialiter obligatur, de quibus agunt D. Tho. a Panormitanus, & canonistarum communis, sed de minus substantialibus, id est de accidentalibus regulæ, per quæ veluti per gradus ad illius perfectionem intendere monachi debent, late tradit Nau. b & de his debet intelligi concessio Eugenij IV. superius relata, vt scilicet reformator generalis, cum capituli consilio, possit cum reuocatur in dubium, qualis fuerit intentio B. Benedicti interpretari, modificari, declarare, & exponere quæcunque dubia circa accidentalia regulæ, seruatis tamen recta conscientia, & sano intellectu illius, ne ad dissolutionem regulæ deueniatur. Ordinis autem substantialia sunt ea, quibus vt talis ipse ordo reputatur, & ab alijs ordinibus distinguitur, vt habitus, & cæremoniæ peculiares, quæ tanquam substãtialia illius notabiliter mutari, cessari, nec circa illa aliqua, statui, neque ordinari per præfata priuilegia possunt, licet id, quo ad modum viuendi, consuetudinesque ipsius ordinis, cõcedatur, quia aliàs per id ordo ipse abrogaretur. Aduertẽdũ tamen, quod vt omnia ordinatè fiant, sicut generales, & prouinciales tenentur pro posse familias ipsis commissas reformare. Ita Leo X. *statuit, & in virtute sanctæ obedientiæ præcepit. quod de cætero nullæ aliæ reformationes in ordine fratrum minorum introducantur aut fiant, absque ministri generalis, aut prouincialiũ ministrorum reformatorum in suis prouincijs respectiuè expresso consensu, ita tamen vt dictæ reformationes ministro generali, & prouincialibus reformatis per omnia iuxta regulam subijciantur*, ita habetur, in supplemẽto c non in per hoc tollitur, vt ipsæ reformationes authoritate Apostolica sine prædictorũ ministrorũ assensu fieri possint, nã Gregorius tertius decimus, anno Domini millesimo quingentesimo, septuagesimo octauo, in constitutione nonagesima prima, quæ incipit, *Ad hoc nos Deus &c.* confirmauit, & de nouo regulam, & regimen fratrum discalciatorum congregationis, siue prouinciæ S. Iosephi in regnis Hispaniarum ordinis minorum Sancti Francisci de obseruantia, ac sub pœna excommunicationis latæ sententiæ inhibuit superioribus, & prelatis ipsorum fratrum de obseruantia, ne eos circa eorum viuẽdi modum molestare, aut in eis aliquod innouare præsumant, propter quod ipsi reformati à fratribus laxiori vitæ deditis bullistæ sint vocati, vt vtentes ad eorum libertatem, & exemptionem bullis, & priuilegijs Papalibus, vt in eis etiam verificetur illud Pauli dicentis, *qui piè volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur*; qua propter Leo X. concordiæ fratrum maximè amator, eorum reformationem desiderans in bulla vnionis, *præcepit firmiter, & mandauit sub pœna excommunicationis latæ sententiæ ipso facto incurrẽda, & à qua nullus, præterquam in mortis articulo nisi à sede Apostolica absolui valeat, ne quis frater Sancti Frãcisci appellet alium fratrem eiusdem ordinis malitiosè, irrisoriè aut improperiosè, priuilegiatum collectaneum bullistam, Amadeitam, Clarenum, de Euãgelio, seu de Capuccio seu bigolum, aut alio quouis nomine irrisorio, aut improperioso, vel quod pro improperioso, à patientibus habeatur. Et similiter præcepit tam clericis, quàm laicis, ne fratres huiusmodi aut eorum fautores præfatis nominibus irrisoriè, seu malitiose appellent, sed omnes fratres ipsius ordinis minorum S. Francisci à se ipsis, & ab omnibus alijs appellentur & nominentur* Ita habetur in ordinis supplemẽto. d Cuius mãdati Apostolici censuram, licet prout tradit collector priuilegiorum mendicantium fuerit sublata, non possumus tamen negare Leonem X. reformationem religiosorum maximè affectasse; de alijs autem bullis, quas habent prouincia S. Ioseph, & prouincia S. Pauli, pro eorum reformatione, dicemus Deo duce in tertio tomo, in quæstione de reformatione religionum.

a D. Tho. 22. q. 186. art. 6. & 7. Panor. & communis in rubr. de regu. & in c. ecclesia de const.

b Nau. in cõment. de reg. à nu. 9.

c Sup. fol. 30. conces. 101.

d Sup. ord. fo. 30. conc. 99.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares debeant reformari ad regulæ, quam professi sunt præscriptum.

Respondeo dicendo, quod Conciliũ e Tridentinum decreuit, *vt omnes regulares tam viri, quàm mulieres ad regulæ, quam professi sunt præscriptum vitam instituant, & componant, atque in primis, quæ ad suæ professionis perfectionem, vt obedientiæ paupertatis, & Castitatis, ac si quæ alia alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum respectiuè essentiam, nec non ad communem vitam; victum & vestitum conseruanda pertinent fideliter obseruent, omnisq; cura, & diligentia à superioribus adhibeatur, tam in capitulis generalibus, & prouincialibus quàm in eorũ visitationibus, quæ suis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis nõ recedatur cum cõpertum sit ab eis non posse ea quę ad substantiã regularis vitæ pertinent relaxari; si enim illa quæ sunt bases, & fundamenta totius regularis disciplinæ exactè non fuerint conseruata, totum corruat ædificium necesse est.* Ex qua decretali colligitur, quod religiosi debent & tenentur modo reformare se ipsos, secundũ præscriptum regulæ, quam professi sunt, ad cuius decreti obseruationem exactam reuocat idem Concilium f Tridentinum omnia priuilegia in contrariũ à sede Apostolica impetrata. Quod videtur creditu difficile, non enim præsumitur Papam, vel Concilium, cuius ipse est caput, velle vnico verbo delere tot dispositiones à sede Apostolica emanatas, in se maximè vtiles, & necessarias iustas, & vsu comprobatas, vt in simili Summus Pontifex g & quidam Imperator dixerũt. Præterea sequeretur, destructio omnium reformationum elaboratarum ordinis S. Benedicti, S. Bernardi, & D. Hieronymi, in quibus magno conatu inductum est, ne præfecti sint perpetui, sed tantùm triennales, & ne soli pro solo suo arbitrio gubernent monasteria, & prioratus, nec fructus eorum impendant, sed cum Consilio, & consensu aliquorum, quos alibi Consiliarios, alibi discretos, alibi definitores appellant. Constat enim secundum originarium statutum regularium præfectos debere esse perpetuos, & totam administrationem ad eos debere pertinere. Consequeretur item destructio bonæ partis reformationum ordinum militiarum, secundum quas alia pertinent ad magistros, alia ad capitula illorum, alia ad commendatarios maiores, alia ad minores, alia ad priores & conuentus eorum, quæ secundum præscriptum originarium regularum sancti Augustini, sancti Benedicti, vel Bernardi, quas ipsi profitentur, nullatenus illis pecularia esse deberent.

e Conc. Trid. ses. 25. de reg c. 1.

f Sess. 25. de reg. c. 22.

g c. Eccle. vestra de elect. l. fi. quàdo. C. de inof. test.

Vnde necessariò debemus concludere mentem Concilij non fuisse decernere, vt status religionum reducantur ad primam omnimodo formam, præsertim iure communi, vel authoritate Papæ relaxatam, vel mutatam, sed solùm ad eam, quæ habet, vt tria substantialia vota seruentur, & vt nullus simplex regularis habeat quidquam proprij, quo ad dominium, nec quo ad vsum, aliter quàm regula permittit, vt ex tenore tam capitis primi, quàm secundi dicti Concilij satis colligitur. Primum enim caput

caput solùm habet in summa, vt religiosi tria substantialia vota obseruent, & alia ad communem vitam, victum, vestitum conseruanda, pertinentia. Secundum verò caput totum tendit ad hoc, vt nullus simplex religiosus habeat quidquam peculiare, aliter, quàm regula permittit, vt ex eodem constat; & quantum ad hoc præcipit Concilium, vt omnes regulares vitam suam componant ad præscriptum regulæ, quam promiserunt, ita explicat Nauarrus, *a* qui quo ad hoc affirmat derogare Concilium priuilegia in contrarium: imò ait idem Nauarrus *b* qđ verba Concilij ibi, *omnes regulares vitam suam instituant, & componant*, significare videntur priùs esse instituendam, & componendam vitam à prælatis, quàm teneantur seruare. Et id ipsum uidentur significare illa verba ibi, *omnis cura, & diligentia à superioribus adhibeatur*, non enim pertinet instituere, & componere ad singulos, sed ad prælatos, & conuentus, siue capitula, iuxta determinata in sacris canonibus, *c* & ita videtur, quod singulares excusantur à peccato, donec dicta institutio fiat à prælatis. Vnde secundum Nauarrum videtur culpa non obseruandi prædicta à subditis in prælatorum ignauiam, & negligentiam retorqueri: ad quod ipsi tenentur magnopere aduertere suam maximam in hoc obligationem considerantes, tenentur enim subditos suos prouidere de victu, & vestitu sufficienti, & de alijs ad humanam vitam necessarijs, secundum qualitatem temporis, & conditionem personarum, ne ex defectu panis quotidiani, & eorum, quæ sunt præcisè necessaria, subditi contra eorum statum, & regulam, quam professi sunt, ea procurare cogantur, redeundo ad vomitum sæcularibus se negotijs implicando, & sæcularium amicitiam, & conuersationē captando, vt hoc modo eorū necessitatibus succurratur. Et si dixerint prælati non esse sufficientes eleemosynas aut reditus, vt omnibus, vt tenentur, subueniatur, huic tanto religionum malo satis succurrit sacra Sancta Synodus *d* Tridentina Spiritu sancto inspirata, decernens *in prædictis autem monasterijs, & domibus tam virorum, quàm mulierum bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantùm numerus constituatur, ac in posterum conseruetur, qui vel ex reditibus proprijs monasteriorum, vel ex consuetis eleemosinis omnimodè possint sustentari*. Hæc Concilium. Pro cuius maiori obseruatione in nostra sacra religione minorum de obseruantia, in congregatione generali Toletana *e* constitutio est facta, in qua id prælatis præcipitur, vt exequatur.

a Nau. in ca. nullam, 18. q. 2. nu. 2.
b Na. vbi su. nu. 32.
c ca. cū omnes de consti. cum gl. & canno.
d Conc. Trid. sess. 25. de reg. c. 3.
e Cōstit. Tol.

ARTICVLVS IV.

Quomodo debeant prælati se habere in hac reformatione.

R_Espondeo dicendo, quod, prout ex dictis in superioribus patet, peccant superiores negligentes instituere, & componere sine reformare, & magis contrauenientes reformare volentibus, & etiā singulares impedientes ea, quia contraueniunt mēti, & verbis concilij, quod est peccatum, vt patet, & ex iure *f* satis colligitur, & non videntur teneri superiores ad reducendam eādem omnino formam, quæ in principio à regularibus obseruabatur, tunc enim nulla vestis, nullus liber, nullus calceus, nulla denique aliqua res erat particularis, vt colligitur ex uiginti, & amplius locis regulæ D. Augu. notatis à Ioanne Gersone, *g* seu ab alio quisquis fuerit eius author, at nunc etiam quique reformatissimi monachorum habent non solùm prædicta peculiaria, sed etiam cellas, & sellas, claues, lectos, & id genus alia, & satisfacere videntur, qui suos ordines reformarent ad præscriptum eorum, qui à sapientibus satis censentur reformati, argumento illius, quod in Prouerbiorum *h* libro habetur, *qui nimis emungit, elicit sanguinem*, quod singulare dictum in libro decretorum *i* reponitur. Vnde videtur, quod, cum ex causis cunctis religionis communibus prædicta peculiaria omnibus permittantur, iuste posset alicui ordini, monasterio, vel alicui personæ singulari aliquid aliud permitti, ex particularibus causis in eis concurrentibus, quia à potentiori causa potentior producitur effectus, vt dicit Ius, *K* & sic si monasterij, aut prouinciæ splendor, & consuetudo antiqua, quæ sine scandalo multorum non posset vna vice eradicari, requireret, vt aliquot alia peculiaria relinquerentur, possent vtique illa relinqui sine sacrorum canonum violatione. In quod facit responsum illud sapientissimi, prudentissimiq; Cardinalis Caietani, ad prouincialem prouinciæ Lusitaniæ huius sacræ religionis, ipsum super reformatione dicti ordinis in eo regno consulentem: scripsit enim ille prudentissimus præsul verbis satis breuibus, & compendiosis, seu dignis tanto, & sapienti viro. *Coge intrare mare per fluuium*, significans paulatim, & suauiter si fieri posset, & non vno impetu, & ex abrupto vltimam reformationem esse inducendam, vt multa, & grandia, & grauia scandala, quæ ex hoc solent consequi excusentur. Ita doctissimus Nauarrus. *l* Nec enim decet regulares, & Ecclesiasticos ita virga ferrea regere, vt eorum defectus apud sæculares manifestentur: duos secundum cor suum video à Deo fuisse datos superiores super populum Iudaicum, vnum scilicet mitissimum, & patientissimum Moysen, alterum Regem Dauid, qui de se ipso loquens ait. *m memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius*, ad regimē enim, & reformationem hominum summa patientia, & mansuetudine est procedendum, & ideo de Christo Domino Redemptore, & reformatore generis humani prædixit Isaias. *n* Non clamabit, nec accipiet personam, nec audietur vox eius foris, Calamum cassatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet. Significans in his verbis summam Christi Domini in hac reformatione mansuetudinem. Cuius tamen seueritas audita fuit contra genimina viperarum sacerdotes, & pharisæos, templum Dei facientes speluncam latronum, & suis vitijs, & perfidia tenaciter adhærentes, alios ad se trahentes, quos assumpto sui rigoris funiculo eiecit de templo, eijciendo ementes, & vendentes eorum nomine, & authoritate negotiantes, quo exemplo prælati in suis reformationibus obeundis aliquando mansuetudine debent procedere, aliquando media via, scilicet mansuetudine, & rigore mixtim incedere oportet, aliquando verò contra pertinaces, & potentes, ac reformationem impedientes virga ferrea procedere tenentur, sumendo nunc vultum hominis, nunc bouis, nunc aquilæ, nunc Leonis quod his verbis significauit Dauid dicens *o posuisti homines super capita nostra*, innuens, nobis, quod hominum regimen, & reformatio non est onus tantùm humerorum, iuxta illud Isaiæ, dabo clauem Dauid super humerum eius, sed onus, quod multa etiam capita ad portandum requirit, cum autem Dauid, vnū solùm haberet caput, sicut cæteri alij homines, sequitur euidēter, quod in præsentiarum fuerit locutus de alijs capitibus, quæ ad portandum, & dirigendum, & gubernandum homines requiruntur, scilicet consilium multorum ipsi

f c. qui peccat. 23. q. 4.
g Gerson cōtra cano. propriet. 1. par. nu. 25.
h Prou. 30.
i c. denique 4. dist.
K c. 1. & 2. cū eis notat de cōsr. vel. vel inutil.
l Nau. in ca. nullam n. 33. 34.
m Psal. 131
n Isaia. 42.
o Psal. 65.
Esai. 9.

ipsi principi assistentium, quos diuina gratia cōcomitetur: sicut enim, vt dixit diuinus, Plato oues nō custodiuntur, & gubernantur ab alijs ouibus, sed ab animali, quod sit aliquid plusquam animal scilicet homo, ita homo non potest custodiri, & gubernari ab alio homine, sed ab aliquo homine, qui sit plusquam homo, & sit per consequens homo diuinus.

QVAESTIO LXXIIII.

De gradibus Scholasticis regularibus præstandis, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum monachi possint ad gradum Doctoratus promoueri.*
2 *Vtrum fratres minores regularis obseruantiæ possint gradus ecclesiasticos recipere.*
3 *Vtrum religiosi recipientes gradus Scholasticos sine licentia suorum prælatorum, maneant graduati.*
4 *Vtrum prælati societatis Iesu possint gradus Scholaribus conferre.*
5 *Vtrum graduati per dictos prælatos gaudeant priuilegijs graduatorum in vniuersitatibus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi possint ad gradum doctoratus promoueri,

REspondeo dicendo, quod is, qui ante clericatum iuri Ciuili operam dedit, post clericatum ad Doctoratus gradum, eodē iure promoueri potest, eaque ratione presbyter beneficiarius ad Doctoratus gradum iure ciuili potest promoueri, absque alicuius pęnæ metu, prout tradunt Nauarrus, *a* & Salzedo; & quod magis est, monachis hoc etiam est permissum, ita notanter scribit Calderinus *b* quem refert & sequitur Nauarrus vnde merito reprobandus est Rebuffus *c* scribens titulum doctoratus in Theologia, aut in iure Canonico, non deberi, neque tribui de stylo curiæ religiosis contrarium enim verius est, nempe quia magister sacri Palatij semper est Dominicanus doctoratu, & magisterio insignitus, vnde à tota curia Magister appellatur. Verū est tamen, quod opinio Rebuffi potest intelligi, quādo ipsi religiosi gradui se ingerunt, tunc enim non debent doctorati, prout notatur in iure, *d* cum licentia autem prælati bene possunt, vt sacri Canones *e* satis innuunt & tradunt Innocentius, & Panormitanus, per studium enim, & scientiam necdū est vtilior proprio monasterio, sed etiam toti Ecclesiæ vniuersali, vt dicitur in iure, *f* & plus proficit in legendo Doctor, quam simpliciter curatus in sacramentis ministrandis, prout in eodem iure *g* asseritur, de quo per glossam in pragmaticis sanctionibus, & tradit Petrus Lenanderius in suo tractatu de priuilegiis Doctorum.

a Nau. cons. 2 ti. ne cler. vel vonent. Salze. in pract. c. 59. iuxta finem.
b Cal. cons. 2. de magist. Na. in c. non dican. tis, nu. 33.
c Rebuff. ti. di spensa. cum ir reg. n. 27.
d c. monac. 16 q. 1. & c. innoua. q. 7.
e c. sic viue 19 q. 1. & c. si cleric. & c. doctos Host. in summa ti. de Magistro. §. qualis esse debeat Panor. in c. de multa de praben. idem cōc. 89.
f cap. ex eo. de elect. lib. 6.
g d. c. ex eo. gl. in prag. sanct. ti. de collat. §. item placuit. in reg. Lenander. de priuil. Docto.. q. 30. 1. par.

Propter quod cum gradus scholastici monachatui minimè repugnent, si cum licentia prælatorum conferantur. *Bonifacius IX. concessit Magistro generali ordinis Prædicatorum pro tempore existenti, quod in quolibet capitulo generali dicti ordinis pro tempore celebrando, vni ex fratribus dicti ordinis in Theologiæ facultate prouecto huiusmodi per generalem, & definitores dicti capituli, vel aliquos Magistros ad hoc assumendos, diligenti examinatione sufficiens, & idoneus inuentus fuerit, magisterij honorem, & docendi licentiam seruatis conditionibus Viennensis Cōcilij, & alijs solennitatibus in talibus consuetis, auctoritate Apostolica elargiri possit, sibique, vt infra dictum ordinem, & extra omnib gratijs priuilegijs, libertatibus, et indulgētijs tam à Sede Apostolica, quàm ab ordine prædictis fratribus eiusdem ordinis in eadem Theologia Parisiensi Magistratibus Concessis, perinde vti, & gaudere valeat, ac si in Parisiensi studio huiusmodi magisterium recepisset*, Ita habetur in supplemento. *h*

Et Innocentius VIII. concessit eisdē fratribus ordinis Prædicatorum, vt quia propter magnas expensas, quæ in suscipiēdis gradibus in vniuersitate Salmātina fiunt fratres prædictæ congregationis gradus huiusmodi ibidem suscipere commodè non possunt, quod regens, & in eius absentia, prior domus sancti Stephani Salmantinæ dictæ congregationis possunt conferre quoscunque gradus fratribus eiusdem congregationis per eandem congregationem expositis, & admissis per capitulum, vel Magistrum generalem dicti ordinis, dummodo sic graduati peregerint cursus suos. Ita habetur in Monumentis ordinum. *i*

h Sup. fo. 117. conc. 426.
i In 2. impr. f. 15. conc. 194.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores regularis obseruantiæ possint gradus scholasticos recipere.

REspondeo dicendo, quod *Martinus Quintus præcepit in virtute sanctæ obediētiæ vniuersis cācellarijs rectoribus, decanis, Magistris, & Doctoribus studiorum ac vniuersitatibus eorundem vbique cōsistentium, ne fratribus Minoribus, seu alicui eorum gradum & honorem, ac insignia magisterij conferre præsumant, nisi cursum per constitutiones Apostolicas, & ordinis præfati instituta perfecerint, & aliàs ad dictum gradū obtinēdū idonei existāt. Et decreuit, atque statuit, quod quilibet ex Magistris, aut Doctoribus, qui aliàs (quā prædictū est) gradus, & insignia alicui fratrum prædictorū impendere præsumpserit gradu, & honore magisterij careat, atque à lecturis, & alijs actibus, & gratijs magistralibus ipso facto sit perpetuo priuatus; & ad eadē de cætero inhabilis existat Voluit insuper, quod eisdem pœnis subiectus sit quicunq; qui præter rigorē huiusmodi gradum, & insignia prædicta suscipere præsumpserit.* Ita habetur in ordinum Monumentis, *K* Et idem Martinus V. vt refertur in eodem libro, *l ordinauit quod si aliqui ex fratribus prædictis bacchalaureatum pro huiusmodi gradu magisterij assequendo, contra constitutiones Apostolicas & instituta prædicta, fuerint adepti, & illius prætextu libros sententiarū publicè & actualiter legant, a lectura huiusmodi sub pœnis prædictis penitus, & omnino cessent: aliàs ab eorum superioribus per censuram ecclesiasticam arceantur.*

K in 2. impr. f. 35. conc. 40.
l in 2. impr. fo. 35. conc. 4.

Et idem Martinus V. vt refertur in eodē libro, *m Statuit, & decreuit, quod quicunque fratres ordinis Minorum promoti fuerint ad magisterij gradum in Theologia, extra vniuersitates (ab ipso ordine per generalia capitula) ad hoc specialiter electas, & absque eo quod ante perfecerint debitos suos cursus, & sententias legerint in vniuersitatibus approbatis, & actus legitimos, & cætera exercitia scholastica fecerint prout legere, & facere teneantur de consuetudine, vel de iure in huiusmodi rite magistrandi sciētia minimè de cætero gaudere possint beneficijs, honoribus gratijs priuilegijs exēptionibus & indulgētijs, tā in dicto ordine, quā extra, magisterio in* Theologia *Apostolica, vel quauis alia auctoritate concessis, & quibus Magistri huiusmodi vti, & gaudere cōsueuerūt. Ac etiā mādauit generali, & prouincialibus ministris, custodibus, & guardianis, & corū vices gerētibus, ac generalibus, ac prouincialibus capitulis quibuscūque prædicti ordinis sub pęna excōmunicationis quatenus has literas (quantū vnūquenque concernunt) obseruent,*

m in 2. impr. f. 29. conc. 43.

obseruent, & faciant inuiolabiliter obseruari. Non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi recipientes gradus scholasticos sine licentia suorum prælatorum, maneant graduati.

REspondeo dicendo, quod *Innocētius VIII. statuit, quod nullus frater ordinis prædicatorum reformatorum, seu de obseruantia prouinciæ, aut congregationis Hispaniæ, Magisterij, seu alium quemcumque gradum in sacra Theologia (nisi ad illud per capitulum dictæ congregationis expositus fuerit) assumere quoquomodo præsumat. Et quod si aliter promoti fuerint, pro non promotis habeantur, & ad huiusmodi gradus inhabiles sint, & esse censeantur.* Ita habetur in Monumentis *a* ordinum.

a in 2. imp. f. 93. conc. 194.

Circa hanc, & suprapositas concessiones, est notandū primo hanc habere locum, etiamsi perfecerint cursus suos, ac sententias legerint in vniuersitatibus approbatis, & actus legitimos, & exercitia cætera scholastica fecerint, prout legere, & facere tenentur de consuetudine, vel de iure in huiusmodi; nam pęnam hanc instituit Innocentius contra illos qui per capitulum dictæ congregationis expositi non fuerint, sine eo quod de prædictis aliis faciat mentionem, sicut fecit Martinus V. in suo decreto, de quo in articulo superiori.

Notandum est secundò, quod pęnæ, de quibus in hac concessione, ponuntur contra præsumentes, per quod videtur, quod religiosi huiusmodi assumētes gradus, sine dicta capituli expositione, ante notitiam huius concessionis, vel post eam per obliuionem illius, aut incogitantiam, aut animi simplicitatem, non incurrunt pęnas contra eos impositas in ea, quia lex imponens pęnam præsumenti facere aliquid, non includit facientem per obliuionem incogitantiam, vel simplicitatem, sine dolo; iuxta doctrinam singularem Cardinalis *b* communiter receptam, & per Nauarrum ad multa similia applicatam.

b Cardi. Cle. 1. q. 39 de priui. Nauar. in c. accepta oppos. 8. de resti. spoliat.

Notandum est denique, quod pęnæ, de quibus in hac concessione, fuerunt impositæ pro fratribus reformatis prædicti ordinis, vnde ad alios fratres talem reformationem non sectantes minimè sunt extendendæ, cum pęnas restringi debere clament vbique iura. Nec in hoc habet locum virtus communicationis priuilegiorum. Communicatio enim priuilegiorum inter religiones iuxta earum instituta debet considerari, non enim pęnæ, quæ apponuntur in concessionibus factis pro reformatis pro eorum reformatione conseruanda, ad fratres non reformatos extendi debent, cum reformatis maximè conueniant, non reformatis verò disconuenire credantur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum prælati Societatis Iesu possint gradus scholaribus conferre.

RESpondeo dicendo, quod *Scholares collegiorum Societatis existentium in vniuersitatibus alicuius studij generalis degentes si præuio rigoroso, & publico examine in eisdē vniuersitatibus reperti fuerint idonei, & rectores vniuersitatum eos gratis promoueri recusauerint, in prædictis collegijs à præposito generali, vel de eius licentia à quouis ex inferioribus præpositis, vel rectoribus huiusmodi collegiorum cum duobus, vel tribus Doctoribus, seu Magistris per eosdem eligendis, promoueri possunt ad Baccalaureatus, & Magisterij, Licentiaturæ, ac Doctoratus gradus. Ita concessit Iulius III. Idēque scholares collegiorum existentium extra vniuersitates, absoluto suorum studiorum cursu & rigoroso examine præcedente à præposito generali, vel de eius licentia à quouis ex præpositis vel rectoribus huiusmodi collegiorum, cum duobus, vel tribus Doctoribus, vel Magistris per eosdem eligendis, ad prædictos gradus possunt promoueri.* Ita concessisse Iulium III. religioni Societatis refert Claudius, *c* qui addit, quod nomine scholarium in his concessionibus intelliguntur scholares, qui sunt de Societate.

c Claud. in Compen. Soci. & tit. gradus §. 1. & 2.

Refert etiam idem Claudius, *d Quod præpositus generalis per se, vel aliquem ex præpositis, vel rectoribus collegiorū Societatis, tam in vniuersitatibus studiorū generalium, quam extra illas existentiū, in quibus ordinariæ studiorum artium liberalium, & Theologiæ lectiones habebūtur, cursusque ordinarij peragūtur, Societatis scholares, & pauperes externos, qui dictas lectiones frequētauerint, & etiam diuites si vniuersitatū officiales eos promouere recusauerint, cū per examinatores Societatis idonei sint inuēti, solutis tamē per diuites suis iuribus vniuersitatibus, collegijs Societatis, & in alijs extra vniuersitates existentibus quoslibet alios scholares, qui sub eorundē collegiorum obedientia, directione vel disciplina studuerint ad prædictos gradus, ac aliàs in reliquis, iuxta tenorem literarum Iulij Tertij, promouere possint.* Ita refertur in dicto Compendio Societatis Pium Quartum Societati concessisse.

d Clau. ubi sup. §. 3.

Et Gregorius Tertius decimus, prout refertur in eodem Societatis compendio, *e Concessit, quod possit præpositus generalis prædictos gradus, prout dictum est, conferre per præfectum studiorum cuiuslibet collegij Societatis, in quo artium, vel Theologiæ facultates pro tempore legantur.*

e Compen. Societ. ubi su. § 3

Circa quas concessiones notat earum collector Claudius *f*, quod facultates promouendi, de quibus in superioribus, quoad personas Societatis, reseruantur præposito generali; quoad externos verò conceduntur prouincialibus per se, vel per rectores, aut studiorum præfectos exercendæ, nam Rectoribus, & Cancellariis vniuersitatum, quoad externos, manet sua facultas.

f Claud. in d. Compend. Societ. ti. grad. in fin.

ARTICVLVS V.

Vtrum graduati per dictos prælatos gaudeant priuilegijs graduatorum in vniuersitatibus.

RESpondeo dicendo, quod Iulius III. & Pius IIII. cōcesserūt, prout refert Claudius, *g Quod quicunque per personas ipsius Societatis modo prædicto promoti fuerint gaudere possint omnibus priuilegiis, & prærogatiuis, quibus gaudent, qui in vniuersitatib. rigoroso examine præuio, ac aliàs iuxta inibi obseruari solitos, & requisitos vsus promouentur.*

g Claudius in Compend. Societ. ti. gradus, §. 1.

Vnde Pius Quintus eidem Societati concessit, *quod quicunque scholastici in eius collegiis Philosophiæ, aut Theologiæ auditores fuerint, in quauis vniuersitate ad gradus admitti possūt, & cursuum quos in prædictis collegiis confecerint, ratio habeatur, ita vt si examine sufficiētes inuēti fuerint, nō minus sed pariformiter, ac si in vniuersitatibus ipsi studuissēt, ad gradus quoscunque admitti possint, & debeant.* Hæc Pius Quintus. Quod rationi maximè cōsonū est, nā si graduati in collegiis priuilegiis vniuersitatū potiuntur, necessarium est vt ad gradus admittātur, cū cursibus in collegiis peractis & cū sufficienti examine inuenti fuerint, sicut cum scholasticis vniuersitatum fieri contingit.

Et

Et aduertendum, quod districtiùs inhibetur rectoribus vniuersitatum,& alijs quibuscunque sub excommunicationis infligendę pœna,ne collegiorum Societatis rectores, aut scholares in præmissis per Pium V. concessis, quouis quæsito colore molestare audeant, prout refert Claudius *a* Pium Quintum concessisse.

a Claud. vbi sup. tit. schola. §. 3.

QVÆSTIO LXXV.

De grangiis monasteriorum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum in grangijs Monasteriorum possint fieri oratoria in quibus diuina officia celebrentur, sine licentia ordinarij.*

2 *Vtrum grangiæ monasteriorum gaudeant immunitate ipsorum monasteriorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in grangijs monasteriorum possint fieri oratoria, in quibus diuina officia celebrentur, sine licentia ordinarij.

Respondeo dicẽdo, quod *Alexander VI. concessit Ordini Cisterciensi, vt possint in eo grangias constituere, imbiq; Ecclesias, Capellas, & Oratoria in quibus officia diuina celebrari possint, sine loci ordinarij, vel diœcesani, seu alterius cuiuscũq; licẽtia ædificare, vbi vassallorũ, colonorum, incolarũ ibidem commorantium confessiones audiri, & eisdem pœnitentiam salutarem iniungi, Eucharistiamque & alia sacramenta, sine parochiæ præiudicio, per monasteriorum Abbates, & suos monachos ad id deputatos ministrari libere, & licitè valeant*, Ita habetur in Compendio *b* Cisterciensi. In quo etiam Compendio *c* refertur. *Quod sub altari portatili in castris, & fortalitijs aliqua iusta de causa, seu tempore belli, Missam, & alia diuina officia celebrare concessit Vrbanus V. Cisterciensibus, & quod in grangijs, domibus, cellarijs, alijsq; locis congruentibus, & honestis, & etiam in præsentia personarum ordinis, possit celebrari sub altari portatili. Concessit idem Vrbanus V. Carthusiensibus*, & in libro *d* suorum priuilegiorũ cõtinetur. *Quod Nicolaus Nuntius in Hispaniam Apostolicus à Sixto, ad infermerias extendit congregationis Sancti Benedicti Hispaniarum, vt illius compendium refert.*

b Compen. Cisterci. tit. grangiæ. §. 1.
c Compendio Cass. tit. Altaria. § 2. &
d Fol. 15.

Circa quas concessiones est notãdum, quod his videtur obstare Concilium Tridentinum, *e* post illud enim Decretum non licet celebrare Missas extra Ecclesias, vel oratoria ad diuinum tantum cultum ab ordinariis designanda, & visitanda, dedicata, & per consequens videtur, quod in grangiis non possunt monachi habere oratoria, vbi Missæ celebrẽtur sine eo, quod dicta oratoria sunt ab ordinariis ad id visitata, & deputata. Nam respondetur primo, quod ibi solùm præcipit Conciliũ Episcopis, vt non sinant celebrari Missas in domibus priuatis, & quod regulares nõ possunt in hoc casu se defendere priuilegiis à Sede Apostolica concessis. At si ipsi regulares habeant prædicta oratoria extra Ecclesiam, in quibus celebrant, si Episcopi non instent contra ipsos, optimo iure possunt dictis oratoriis frui, prout latius in primo Tomo *f* remanet explicatum. Quibus nunc addo, Concilium solùm velle tollere, vt in domibus priuatis non erigantur oratoria sine licentia, & approbatione ordinarii, in quibus possit sacrificium Missæ celebrari. At non videtur tollere, quod in grangiis monasteriorum erigantur oratoria pro celebratione diuinorum, sicut eriguntur in infirmeriis monasteriorum, cum ibidem sint a parrochiis longe separati, vbi non possunt diuina commodè audire, & cum capellæ sibi erectæ ad celebrandum ab ordinatis ipsorum monasteriorum visitentur, & hoc videtur innuere Concilium dicens: *Quod non permittant Episcopi, vt Missæ celebrentur omnino extra Ecclesiam.* Quod verbum (*omnino*) non videtur reiicere Capellas, & oratoria, & altaria portatilia, quæ in infermeriis monasteriorum ædificantur; neque ea quæ in grangiis monachorum efficiuntur ad diuina peragenda; in his enim locis non videntur celebrari diuina omnino extra Ecclesiam; cum prout tradunt communiter Doctores *g*, nomine Ecclesiæ etiam monasteria comprehendantur. Nam prout explicat Innocentius IIII. in declaratione regulæ fratrum Minorum, nomine monasterii, claustrum, domus, & officinæ interiores comprehenduntur, vt habetur in Monumentis *h* ordinum.

e Triden. sess. 22. decret. de obser. et euit. in celeb. miss.
f 1. tom. q. 43. art. 5.
g. Doctor. in rubri. de reb. Eccles. non alien.
h In 1. impr. fol. 3. & in 2. fol. 4. tract. 1. fol. 4. tract. 2.

Vnde cum nomine Ecclesiæ veniant etiam monasteria, non absurdè aliquis non opinabitur nomine Ecclesiæ etiam interiora ipsius monasterii comprehendi, & per consequens cum Concilium Tridentinũ mandet Episcopis, vt prohibeant celebrari omnino extra Ecclesiam, non prohibet celebrari ipsa in interioribus monasteriorum ad celebranda diuina deputatis, cum talia interiora sicut nomine monasterii veniunt, ita etiam nomine Ecclesiæ, iuxta superius citata comprehendantur, quod quãtum ad grangias ex dicendis in articulo sequenti comprobatur.

Secundo est notandum, quod sæcularium confessiones non possunt audire monachi à dictis prælatis deputati, nisi iuxta formam Concilii *i* Tridentini sint coram ordinariis præsentati, & ab ipsis approbati, prout late in primo Tomo *K* declaratum est.

i Conc. Trid. 23. de refor. c. 15.
K 1. to. q. 39.

Tertiò notandum est, quod in dictis grangiis possunt administrare colonis, & aliis, de quibus in prædicta concessione, sacramentum Eucharistiæ etiam die Paschatis per communicationem cuiusdam priuilegii facti monasterio B. Mariæ de Guadalupe. *Antonius enim Cardinalis & Pænitentiarius Pauli Tertij, Pontificatus eiusdem anno primo, decimo tertio Kalendas Februarij, de eiusdem Pontificis specia li mandato, viuæ vocis oraculo super hoc eis facto authoritate Pontificis indulsit, & concessit, quod omnes fratres præsbyteri prædicti monasterij B. Mariæ de Guadalupe, tam intra, quàm extra illius Capellis, oratoriis, grangijs, & locis alijs eiusdem monasterij (non contra dicente priore, aut in eius absentia, aut sede vacante, vicario) possint administrare sacramentum Eucharistiæ etiam in die Paschatis subditis eiusdem monasterij, vel ab eo dependentibus, & alijs illò confluentibus vtriusque sexus diœcesanorum locorum, curatorum, aut rectorum ad hoc licentia minimè requisita, & sic præcepto Ecclesiæ satisfaciant. Non obstantibus contrarijs quibuscunque.* Ita refertur in Compendio *l* priuilegiorum Diui Hieronymi.

l Compen. D. Hiero. tit. Euchari. sacramentum. § 6.

Nec obstat, quod hoc priuilegium sit tantum concessum prædicto monasterio particulariter, & per consequens non debet communicari aliis ordinibus, cum ea quæ sunt communia vnius religionis aliis religionibus communicantur, non autem ea, quæ sunt vnius monasterii particularia. Nam respondetur, prout latè probauimus in 1. Tomo *m*, quod priuilegia facta vni monasterio dicti

m 1. to. q. 15. art. 9.

dicti ordinis Diui Hieronymi, iam ex concessione Pii Quarti, & Pii Quinti, facta sunt omnibus monasteriis communia.

Vltimo notandum est circa verba prædictę concessionis ibi, *sine parochiæ præiudicio*, quod Sixtus Quartus, prout habetur in Monumentis *a* Ordinum declarauit, quod parrochialium Ecclesiarum præiudicium, quod debent fratres Carmelitæ, ac fratres Minores, & alii Mendicantes euitare, cum ipsis præcipitur euitandum celebrando, & prædicando in domibus suis, vel extra, aut etiam in plateis communibus, intelligendum est solum de decimis, & primitiis, quæ a laicis solent clericis exhiberi. Et vult dicere Sixtus Quartus, quod dummodo in Ecclesiis parrochialibus non sequatur præiudicium, quoad exactionem decimarum, & primitiarum, possunt prædicti fratres superius concessa facere.

a In 1. impr. f. 102. & in 2. f. 185. concess. 455.

ARTICVLVS II.

Vtrum grangiæ monasteriorum gaudent immunitate ipsorum monasteriorum.

Respondeo dicendo, quod non solum Ecclesia consecrata ecclesiastica gaudet immunitate, sed etiam non consecrata auctoritate Episcopi fundata, vt dicitur in iure, *b* etiam si talis Ecclesia sit interdicta. Quod idem dicendum est de hospitalibus, & oratoriis priuatis auctoritate Episcopi fundatis, iuxta ea, quæ in sacris Canonibus *c* notantur. Et per consequens monasteria, cum omnia non solum auctoritate Episcopi, sed etiam Papæ fundentur, prout in hoc Tomo *d* dictum est. Vnde cum monasteriorum grangiæ non sint fundatæ auctoritate ordinarii, non videtur loquendo secundum ius ipsas in aliquo immunitate monasteriorum gaudere. At ex priuilegio Apostolico eam immunitatem habebere certum est, nam Eugenius Quartus prout refertur in Compẽdio *e* ordinis Cister. *Concessit, quod grangiæ monasteriorum Cisterciensium sicut Ecclesiarum atria prauorum hominum incursu & violentia libera & quietæ debent esse, ita vt nemo in eis hominẽ capere, spolium aut ruinam exercere præsumat in virtute Spiritus sancti inhibendo statuit.* Ex quo priuilegio satis colligitur, ꝙ non debemus iudicare de grãgiis horum monasteriorum sicut de domibus priuatis, in quibus Concilium Tridentinum altari portatili, vel in capellis prohibet diuina celebrari prout articulo superiori diximus, domus enim priuatæ non gaudent prædicta immunitate, qua grangias gaudere videmus virtute huius priuilegii, & per consequens opinio, quam in prædicto articulo tenuimus, hac ratione maxime corroboratur. Et aduerte, quo Leo X. concessit, quod infringentes, vel aliquam violentiam in Ecclesiis, vel locis fratrum facientes, sint excommunicati, ita quod huiusmodi delinquentes non possint absolui, nisi a Papa, vel a conseruatoribus dicti ordinis prout continetur in ordinis Suppl. *f* Quæ concessio etiam grangiis aliarum religionum potest communicari, cum non solum fiat Ecclesiis fratrum Minorum, sed etiam locis ipsorum fratrum, grangiæ autem monasteriorum loca fratrum reputantur, & per consequens aliquam violentiam ipsis facientes pęna supradictę concessionis incurrere videntur, & iudices conseruatores contra ipsos procedere possunt.

b l. omnia priuileg. C. de Episc. & cleri.
c c. fi. de ædif.
d Sup. hoc to. q. 40.
e Compendio Cister. tit. grã. §. 2.
f Sup. fol. 61. conc. 189.

De gratiis, & de vsu ipsarum vide infra tertio Tomo, in quæstione de priuilegiis.

QVÆSTIO LXXVI.

De habitu regulari in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 Qualis debeat esse habitus regularis.
2 *Vtrum professi in ordinibus militaribus habitum sui ordinis teneantur deferre.*
3 *Vtrum religiosus curatus in Ecclesia sæculari possit vti habitu clericorum retento proprio sub chlamyde.*
4 *Vtrum vna religio possit portare habitum consimilem habitui alterius religionis.*
5 *Vtrum fratres Minores peccent portando habitum a capillo solutum.*
6 *Vtrum religiosi possint dimittere habitum sine timore alicuius censuræ.*
7 *Vtrum secularis vtens veste religiosa virorum, ac mulierum, causa ludi peccet mortaliter.*
8 *Vtrum contradicentibus parochis possint fideles in habitu Minorum sepeliri.*
9 *Quis debeat dare habitum ad sepeliendum fideles.*
10 *Vtrum decedentibus cum habitu religiosorum Mendicantium indulgentia aliqua concedatur.*
11 *Quæ indulgentiæ conceduntur osculantibus habitum religiosorum?*

ARTICVLVS I.

Qualis debeat esse habitus regularis.

Respondeo dicendo, quod inter leges, quæ monasteriis, & regularibus fere omnibus communes sunt, illa est, de formula viuendi, ne lineis indusiis vestiantur, prout dicitur in iure *g*, ve stitu decenti vtantur, qui qualis sit, docent Diuus Augustinus, *h* Diuus Ambrosius, Diuus Gregorius Nazianzenus, Diuus Hieronymus, Diuus Chrisostomus, & Diuus Athanasius. Et quali habitu debeant incedere, eorum regulæ illis terminum præsignat. Et pro religiosis Societatis, concessit Iulius Tertius, quod *Sacerdos Societatis, quoad habitum pertinet honestorum sacerdotum commune m. & approbatum vsum sequantur*. Ita habetur in Compendio *i* Societatis, & cum in nostra religione Minorum esset inter fratres orta controuersia super qualitatem habitus, ad eam sedandam edidit Ioannes Vigesimus secundus quandam extrauagantem *K*, cuius tenorem in præsentiarum referam: ipse enim Summus Pontifex de consilio Cardinalium dictam controuersiam de medio fratrum tollere debens, circa illa verba regulæ ipsorum fratrum, *fratres omnes vestimentis vilibus induantur*, ordinauit, quod forma habitus, & vestimentorum, quoad colorem panni, & vtilitatem, arbitrio suorũ Prælatorum relinqueretur, & vt omnẽ tolleret controuersiæ aditũ, determinauit, vt fratres prædicti ordinis, qui strictos, curtos & difformes habitus ab ipsius generalis ministri, & aliorũ de dicta cõmunitate habitos corã ipso, & fratribus Cardinalibus, & aliis in Romana curia detulerunt vel deferũt coram ipso comparerent, vt in Domino exhortarentur. *Quibus exhortatis, in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna per Apostolica scripta mandauit, quatenus ad mandatum generalis deponant, quos deferunt habitus, & aliis, iuxta eiusdem generalis arbitriũ determinatio-*

g c. cum ad monasterium de statu monach.
h Aug. epist. 199. Ambros. de instit. virg. & epis. 36. & 1. de virg. Nazian. in exerc. ad virg. Hieron. in Hilarium. Chriso. in homi. 69. in 2. Matth. Atha. de virgin.
i Compen. Societa. tit hab.
K Extrauag. quæsdã de verbor. signific.

nationem, seu iudicium, induatur: ipsique generali i i omnibus istis & alijs & per omnia, secundum Beati Francisci regulam, & prædecessorum suorum declarationes, concessiones, & commissiones in ipsis declarationibus comprehensas, & contentas in præsentibus humiliter obediant, pareant & intendant: non obstantibus quibuscunque priuilegijs indulgētis literis libertatibus, immunitatibus, vel exemptionibus eis vel alicui ipsorum a Clemente Quarto concessis, vel appellationibus ab eis, vel ipsorum aliquo ad Sedem Apostolicam interiectis, quæ in quantum potest derogat, & præsentibus viribus euacuat, dicens, religio namque perimitur, si meritoria subditi obedientia subtrahatur; magna quidem paupertas, sed maior integritas, horum maximum est obedientia si custodiatur illæsa. Nam prima rebus secunda carni tertia vero mēti dominatur, & animos quos velut effrænes & liberos ditioni alterius humilis iugo propriæ volūtatis astringit. Ad hanc igitur fratres prædicti non inuiti, sed sponte redeant, hanc velint & approbent hanc magis desiderijs concupiscant illudque votis canticorum ingeminēt, osculetur me osculo oris sui, charitatis vtique & dilectionis, religionis huius obedientia sancta purificans: nam meliora sunt vbera tua, præceptorum siquidem, & consiliorum quædam nutrientia vino, vnguentis optimis, bona famæ fragantia suauitatis odorem. Hæc Ioannes Vigesimus secundus in dicta extrauagāti.

Circa quam primo est notandum, quod illa verba, *sub excommunicationis pœna*, comminationem non sententiam excommunicationis ipso facto inducunt, nisi aliter constaret de mente ipsius proferentis, prout ibi probat Glossa communiter recepta, & licet non inducant excommunicationem, inducunt tamen peccatum mortale, quod patet ex verbis ipsius extrauagantis ibi, *in virtute sanctæ obedientiæ*, vbi notat ipsa Glossa, quod hęc verba, contra transgressores dura sunt.

Vnde infertur, quod habitus, qui communiter deferuntur a fratribus Minoribus obseruātiæ, sunt secundum regulam B.P.N. Francisci, secūdum declarationes Apostolicas, cum ipsis induātur fratres Minores, sic Capitulis generalibus determinantibus, nec alijs magis curtis, & strictis, & vilioris panni, contra dictas constitutiones adhibitum possunt subditi vti. Vnde hæc ignorantes aliqui toto cœlo aberrant, dicentes, & publice prædicantes prædictos habitus non esse conformes regulæ B. P. N. Francisci, & ipsos portantes a Beato P. N. Francisco, vt filios minimè recognosci: loquuntur enim contra determinationem Ioannis XXII. qui hoc arbitrio prælatorum reliquit, qui in Comitijs Generalibus hos habitus, vestes viles secundum regulam esse declarauerunt, & ita contra ipsos contrarium dicentes, & prædicantes, velut contra ignorātes procedere possunt dicti fratres, & si in suo errore persistant, tanquam contra erroneè loquentes possunt incedere.

Secundò est notandum, quod in dicta constitutione, & extrauaganti, solùm derogat Ioannes Vigesimus secundus priuilegia in contrarium concessa ipsis fratribus, ante datam dictæ extrauagantis, & non derogat priuilegia pro tempore concedenda. Cum par in parem non habeat auctoritatem; vnde generalis non potest modo contra fratres prouinciarum reformatarum deferentes habitus curtos, & strictos, & viliores multò procedere; cum ad huiusmodi habitus deferendos a Sede Apostolica post Ioannem Vigesimum secūdum varia consecuti sint priuilegia, nisi ipsi fratres reformati deuienent in habitibus, & vestimentis a priuilegijs ipsis concessis. Attendant tamen, quod vt per illa priuilegia huic extrauaganti derogari dicatur, necessarium est, vt in ipsis de ipsa extrauaganti fiat mentio specialis, in generali enim reuocatione non censetur reuocata cōstitutio specialis, quæ in corpore iuris inserta est, prout nos late diximus in primo tomo *a*. a 1.10.q 8.

ARTICVLVS II.

Vtrum professi in ordinibus militaribus habitum sui ordinis teneantur deferre.

RESpondeo dicēdo, quod in stablecimentis ordinis militaris Diui Iacobi de la Spata, iuxta regulam huius sacræ religionis, quædam ordinata fuerunt *b* Toleti, anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo, & Matritij, anno Domini millesimo, quingentesimo, quinquagesimo primo; & iterum Toleti, anno Domini millesimo, quingētesimo, sexagesimo, & iterum Matritij, anno Domini millesimo, quingentesimo, decimo quinto, quorum teuorem hic apponere decreuimus. b Tit.6.del habito y vestidos f.63.c.3.4. & 5.

Las personas de la orden segun nuestra regula pueden traer vestiduras blancas prietas y pardas, à prouidencia del maestre y coloradas y moradas segun los stablicimientos. Lo qual mandamos que assi se guarde y cūpla y el que lo contrario hiziere pierda las dichas ropas las quales scandadas à pobres, y encargamos a los nuestros capellanos y procurador fiscal que lo denuncien para que lo executen estrechamente y prohibimos que de aqui ad lante no se de licencia alguna para que se vse lo contrario de ste stablecimiento, sino fuere estando en la guerra, o en casamiento de Principe, o hijos propios, o en alguna fiesta o regozijo que por nuestro mandando se hiziere sob las dichas penas.

Mandamos que los caualleros tengan y trayan consigo la regla pues cōformarse à ella son obligados a viuir y los mantos quoque se han de enterrar, y que los nuestros visitadores tomen iuramento al cauallero que se visitare si la regla y manto que trae en la visita es suyo, y sino fuere ne le visite hasta que lo y cōdēnamos le mas en veynte ducados para obras pias, y en los dichos mantos aya conformidad, y sean de panno o estamenna o la yna de telilla que se trasluzca, y sean cerrados, y llegē al suello por delante y por detras arrastren hasta vna tercia de vara alomenos, y los cabecones nose n mayores que de vna pulgada, y el que de otra manera lo traxere aya perdido el manto, y el fiscal se le puede tomar.

No esta bien a los religiosos dexar las señales de su ordē, por ende stablecemos y ordenamos que todos los nuestros caualleros trayan sobre si señales de nuestra orden, o alomenos que en el landel, o iaquel, o sobreuista que traxeren, trayan las armas de la dicha orden, y el que lo contrario hiziere que passe por penitencia segun nuestra prouidencia.

In quibus stablecimentis *c* etiam determinatur, quas vestes debeant portare fratres huius sacri ordinis Diuinj officijs nāc pati. Videantur etiam stabilimenta aliarum militiarum: longum enim esset earum habitus, & singula in præsentiarum referre c c.6.7.& 8.

Vnde Sixtus Quintus Pontifex Maximus Romæ apud D. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingentesimo, octuagesimo octauo, quinto idus Ianuarij Pontificatus sui anno quarto in Bulla quæ incipit, *cum sacrosanctam Dei Ecclesiā*, cuius tenor habetur in eiusdem sanctissimi Domini Bullario *d*, statuit *clericos, vel milites beneficia vel pensiones obtinentes, teneri deferre habitum, & tonsuram, & in contrauenientes graues pœnas iniungit*, & in alia constitutione quæ incipit, *pastoralis est curæ nostræ*, quæ in eodem Bullario *e* continetur, declarat quem habitum debeant portare dicens. d Bullar. Sixti quinti 2.par. pag.164. e 2. par. 167.

Ac demum de militibus tam militiarū canonicè institutarū, quā Romanæ curię officialibus, qui iuxta pręfatā nostram

nostram constitutionem in militari habitu incedere tenentur, vt vestibus communibus, cum insignijs tamen Crucis, aut Numismatis suæ militia prop ijs vti valeant hac ratione ipsius constitutionis præcepto planè satisfacere censeantur pariter indulgemus. Eos verò clericos, aut milites, quibus pensiones aut fructus bonáue aut prædia Ecclesiastica, ac quamcúnque summam reseruata, aut reseruari concessa sunt, vel post hac reseruabūtur, non aliter ad gerendum huiusmodi habitum teneri volumus, nisi postquā pensionis fructus & alia præfata cū effectu exigere, aut percipere cœperint, vel per eos steterit quominus exigant, vel percipiant.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosus, præcipuè curatus in Ecclesia sæculari, ad se conformandum cum alijs vti possit habitu clericorum ad extra, retento proprio sub chlamyde.

RESpondeo dicendo, quod Glossa *a* in quadam Clementina affirmat, talē esse apostatā, quod videtur hodie approbatum per eandem Clementinam, & sequitur Ioannes Andreas *b*, qui dicit quod Monachus assumptus ad curam Ecclesiæ sæcularis nō absoluitur ab habitu monachali deferendo, cū illud non sit contrarium Ecclesiæ sæculari, siquidē non habet particularem habitum pro clericis suis, licet debeat esse tallaris, iuxta Sacros Canones *c*, & certi colores vestium, vt virides, rubei, & huiusmodi, sunt ipsis prohibiti, iuxta eosdē Canones *d*, & hoc etiam tenet Archidiaconus *e*: quod ergo dicit Glossa *f*, quædam tales posse habitū mutare exterius, licet ex toto non debeant, dicit Archidiaconus esse verum, quando aliàs scandalum esset, si nō mutarent; & Geminianus ait, quod ob scandalū vitandum licet monacho assumpto ad curā in aliquo se conformare habitui clericorū sæcularium. Si autem huiusmodi monachi vtantur habitu sæculariū clericorum, vt non appareant monachi, de hoc erubescent *s*, vel vt non agnoscantur propter vanitatē secundū Archidiaconū, *g* non euadūt mortale peccatum; & excōmunicationis censuram. Quod confirmatur ex Decreto Concilii Tridentini *h*, quo ordinatur *vt nulli regulari detur licentia occultè ferendi habitum suæ religionis.* Verum est tamen, quod licet religioso ex causa rationabili habitum transformare, vel se occultare, prout tenent omnes, teste Syluestro. *i*

a Gloss. in Cl. quoniam de vit. et honest. cler.
b Andr. in nouel. super reg. capitū est in 6. propter multa. & in nouel. sup. c. quod Dei timorem de statu mon.
c c. non licet 23. dist.
d c. clerici de vit. & honest. clericorum.
e Archid. c. S. Moniales 23. dist.
f Glos. 16. q. 7. in nouel.
g Clem. Deut qui de vita, & honest. cle.
h Triden ses. 25. de regu. c. 19.
i Syluest. v. habitus nu. 5 & v. excommunicatio 8. excommu. 24 nor et fere per totum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vna religio possit portare habitum consimilem habitui alterius religionis.

RESpondeo dicendo, quod Innocētius IIII. pro*hibuit vt nullus, qui non sit de religione fratrū Minorum habitum dictorum fratrum, aut ita consimilem, quod propter eum frater Minor credi possit, deferre præsumat absque mandato speciali Sedis Apostolicæ, & mandauit Ecclesiarum Prælatis quatenus singuli eorū in suis ciuitatibus & Diœcesibus illos qui præfatum habitum vel ei consimilem deferre præsumpserint ad deponendum ipsum, cum à fratribus prædictis fuerint requisiti monitione præmissa.* Ita habetur in Monumentis K ordinum, in quo etiam Libro *l* cōtinetur Clementem IIII. id ipsum iisdem fratribus Minoribus concessisse.

Et Cœlestinus V. suæ congregationi concessit, prout refertur in Compendio *m* Cisterciensi, *quod nullus similem habitū, nisi huius religionis monachus sit, deferre audeat; alias per censuras Ecclesiasticas ab ordinario ad illius depositionem appellatione postposita compelli potest, quod ipse ordinarius requisitus sub suspensionis pœna ipso facto incurrenda exequi tenetur.*

K in 1. impre. f. 19. & in 2. fol. 103. conc. 216.
l in 1. impres. fol. 58. & in 2. f. 141. conc. 333.
m Compend. Cister. tit. habitus. § 2.

Circa quod est notandum, quod circa formam habitus congregationis *Ioannis de Dios* approbati a Pio V. in anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo, a Sacra congregatione Illustrissimorum Cardinalium anno Domini, millesimo quingentesimo octogesimo octauo, fuit interpositum Decretum, vt nō deberent portare capucium acutum, sed rotundum, & a Sixto V. eodem anno fuit concessa inuocatio brachij sæcularis cōtra eos prædictam formam nolentes seruare. Et Gregor. XIV. anno Domini, millesimo quingentesimo nonagemo primo, idipsum præcipiebat, vt ab habitu Capucino distinguerentur. Ita refert Capucinus in additionibus ad compendium mendicantium, & pro hoc fuit quædam executoria obtenta a Patribus obseruantiæ apud consilium supremum, cuius tenor sequitur.

En la Villa de Madrid a diez y seys dias del mes de Iunio de mil y quientos, y nouenta y quatro annos los Señores del Cōsejo de su Magestad auiēdo visto el pleyto que es entre el Commissario General de la orden de San Francisco de la vna parte, y los hermanos de Anton Martin de la otro, sobre la forma y manera en que los dicchos hermanos de Anton Martin han de traer sus habitos y vestiduras dixeron que mandauan y mandaron que los dicchos hermanos de Anton Martin de aqui adelāte en el traer del dicchо su habito y vestiduras guarden y cumplan lo que por Bulla de Pio V. en este pleyto por su parte presentada se les permite, y conforme a ella puedan traer de largo que les cubra las rodillas, y no mas, y el capote y demas vestiduras que encima del truxeren sea del mismo largo y no mas, y que no trayan sombreros pardos, y que las iusticias cada vno en su iurisdicion lo hagan assi complir, y executar y para ello se de prouision en forma.

Cum autem ex parte dictorum fratrum de Anton Martin, alias *de Iuan de Dios* fuisset replicatum per viam supplicationis, supremi senatus iudices aliam sententiam executoriam pronunciauerunt in hunc modum.

En la Villa de Madrid a ocho dias del mes de Octubre de mil y quientos, y nouenta y quatro annos los Señores del Consejo de su Magestad, auiendo visto el pleyto que es entre el Commissario General de la orden de San Francisco de la vna parte: y los hermanos de Anton Martin de la otra sobre las vestiduras que han de traer, dixeron que confirmauan, y cōfirmaron el auto por los dichos Señores dado y pronunciado en diez y seys dias del mes de Iunio deste anno por el qual mandaron que los dichos hermanos de Anton Martin, de aqui adelāte en el traer de las dicchas vestiduras guarden y cumplan lo que por la Bulla de Pio V. en este dicchо pleyto por su parte presentada se les permite traer, y cōforme a ella el scapulario que se les permite traygan sea del largo que los cubra las rodillas, y no mas y el capote y no mas, y que no trayan sombreros pardos, y las iusticias cada vna en su iurisdicion lo hiziessen assi cumplir, y executar segun mas largo en el dicho auto se contiene sin embargo de las supplicationes de las dichas partes del interpuestas con que el dicchо capote, o vestidura que debaxo del dicho escapulario han de traer sea por lo menos vna tercia de uara alta de suelo, y con lo suso dicchо el dicchо auto se a lleuado à pura, y deuida execucion con effetto, y en grado de reuista.

Denique ad petitionem partis agentis pro ordine fratrum Minorum, fuit data finalis executoria decimo nono die Octobris, anno Domini millesimi, quingētesimi, nonagesimi quarti, vt hæc omnia executioni mādarentur, quā sententiā firmauerūt.

Licen-

Licentiatus Rodericus Vazquez Arce præses Consilij Regalis.
Licentiatus Petrus Nunnes de Boorques.
Licentiatus Teiada.
Doctor Dominus Alfonsus Agreda.
Licentiatus Inoiosa.

Et finaliter concluditur. Yo Pedro de capata del Marmol, escriuano della camara del Rey nuestro Señor, la fize escriuir por mendado con acuerdo de los del Consejo registrada. Ieorge da Olaal de Vergara Canciller.
Ieorge de Olaal de Vergara.

ARTICVLVS V.

Vtrum fratres Minores peccent portando habitum à capillo solutum.

RESpondeo dicendo, quod semper in nostra religione audiui, & vidi fratres obseruantes asserere, aliquam culpam esse capilium solutum ab habitu sine causa portare, & pro culpa apud viros religionem zelantes reputatur, quasi capillum cum habitu suum sit de essentia habitus regularis. At cum illa sit certissima regula, quod vbi non est præceptum, peccatum non datur, cum peccatum sit legis transgresio; ignoro, qua ratione dicti fratres Obseruantiam maximè zelantes suam opinionem fundare potuerunt. Vnde fateor religiosum quidem esse portare habitum cum capillo suum, secundum consuetudinem laudabilem nostræ Sacræ religionis, vt distinguatur ab habitu nouitiorum sacerdotum, quem cum capillo soluto portare solet in multis Hispaniarum prouinciis; at esse peccatum diffiteor, ipsum habitum cum capillo soluto inducre, & deferre.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religiosi possint dimittere habitum, sine timore alicuius censuræ.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius *a* VIII. vt periculosa religiosis vagandi materia subtrahatur, districtus inhibuit, *ne de cætero aliquis quæcunque religionem tacite, vel expressè professus, in scholis vel alibi temere habitum suæ religionis dimittat. Nec accedat ad quacumque studia literarum, nisi a suo prælato cum consilio sui conuentus, vel maioris partis eiusdem sibi eundi ad studium licentia primitus sit concessa. Si quis autem horum violator extiterit, excommunicationis sententiam voluit ipso facto incurrere. Doctores siue Magistri, qui religiosos habitu suo dimisso leges, vel physicam audientes, scienter docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere, simili eo ipso sint sententia innodati.*

Circa quam decretalem est primo notandum, inter Doctores esse controuersum, an secundum eam sit excommunicatus, monachus, qui non dormit cum habitu? Petrus de Ancharano, & Canonis *b* sacri generaliter loquentes, sentiunt quod sic. Ioannes Andreas dicit, quod ipse non putat secundum sacrorum canonum mẽtem, quod monachus in cella sua dimittens habitum, vel dum balneum intrat in occulto, uel iacet sine habitu, ligetur præfata excommunicatione, sed tunc quando exhibet se conspectibus hominum sine habitu, in habitu laicali, vel clerici sæcularis sine iusta causa: tũc enim ligatur, alias ait pauci reperirentur non ligati. Pro hoc facit premium, seu ratio, de qua in principio dictæ Decretalis, ibi, *vt periculosa facultas euagandi subtrahatur*, &c. quæ ratio cessat in casibus supra dictis, & certum est in iure rationem restringere decisionem, neque ait verbum positum in canone est sic amarè sumendum, vt non sit intermissio naturalis, argumento eorum, quæ in Iure *c* notantur. Geminianus *d* addit ad rationem Ioannis Andreæ dicẽs, quod in his casibus cessat ratio Decretalis, quę intendit monachorum vagationibus ratione desumpta ex quadam *e* Clementina, quæ imponit pęnam clericis publicè vestem prohibitam ferentibus, quasi occulta mutatio, licet sit illicita, non tali pęna puniatur, & hanc sententiam sequitur Franciscus de Platea *f*, quam videtur tenere Nauarrus *g* dicens, quod non incurritur excommunicatio ob solam dimissionem, si religiosus non alium habitum clericalem, vel laicalem induat. Et licet Antonius *h* teneat contrarium, ego tamen eius opinioni minime adhæreo, sed cum Ioanne Andrea eius nixus fundamento omnino teneo, licet enim Antonius dicat, quod iura pro contraria parte allegata loquuntur de clericis secularibus, a quibus ad regulares minimè fieri debet extensio, cum non ita restrictam vitam profiteantur sicut religiosi, & ideo nimirum si propter publicam dimissionẽ habitus clericalis, & assumptionem publicam habitus laicalis puniantur, non autem propter occultam; ipsi tamen respondeo non posse negari dictam Clementinam *i* de regularibus etiam facere mentionem, vt patet ex eius ratione, & proœmio patet etiam ex ibi *cæteri vero sacerdotes, & religiosi quilibet*.

Secundò notandum est, quod non incurrunt religiosi dictam censuram ob honestam dimissionẽ, qualis est quæ fit iusta de causa, vt voluit quædam Glossa *K* communiter recepta. Nec etiam incurrũt ob quamlibet dimissionem temerariam, quia quælibet dimissio habitus absque rationabili causa est talis, cum necessatio vti debeat religiosus suo habitu in omni loco, saltem de honestate, iuxta Antonium *l* ita aliquos Sacros Canones explicantem, & quælibet talis non est peccatum mortale, cum dimissio ad currendum, vel iaculandum lapidem nõ sit talis, iuxta Paludanum. *m* Nec incurrunt etiam in dictam excommunicationem ob quamlibet dimissionem habitus mortiferam quia nõ incurrunt ob dimissionem, vt expeditiùs fornicationi monachus indulgeat, prout tenet Syluester *n*, credens rectè illud, quod Paludanus *o* prima facie huic contrarium dicit, intelligi debere de eo, qui reliquit habitum vt dissimulatus ad fornicandũ vadat. Nec etiam incurrunt ob solam dimissionem, si non accipit alium, nec etiam ob acceptionem alterius adeo exiguo spatio, vt vix sit notabile iudicio boni viri, vt dicatur reliquisse, siue relinquat illũ intra monasterium, siue extra in aliquo hospitio, vel extra, vt qui reliquit hilari aliqua leuitate, vel ob lætum festum primæ missæ vel alterius rei similis, secũdum Cardinalem. *p* Nec etiam incurrunt, qui dimittunt omnino, gestam tamen occultum iuxta quandam Glossam *q* singularem; verum est tamẽ, quod oppositum tenet Panormitanus *r*, cuius opinio videtur vera cùm ideo occultant, vt non appareant tales familiaribus, opinio verò Glossæ procedit, cum non ideo occultat, quin familiares cognoscãt eum esse religiosum, vt optimè innuit Caietanus: sincurrũt ergo dictam excommunicationem ob solam dimissionem, quæ fit ad vtendum alio ad scelus aliquod mortiferum, aut in tantũ tempus, aut ob talem causam, & rationẽ, quod iudicio boni viri dicatur dimisisse habitum, vt probat Syluester *t*. Et incurrunt etiam quando dimittunt habitum etiam ad accipien-

a c. vt periculose monachi vel veniant. lib. 6.
b c. vidua & c. fin.
c l. cum pater §. dulcissimis. ff. de leg. 2.
d Gemin. in d. c. vt periculosa.
e Clem. 2. de vit. & honest. cler. c. §. dignitatem.
f Platea in tract. de excõ. §. 9. de religio q. 1. temere habitum sua relig. dimis. n. 4.
g Nauar. cap. 27. n. 132.
h Anton. in tract. de excõ. c. 54. nu. 4.
i d. Clemen. 2. & c. fine ornatu 21. q. 4.
K Glo. in c. si quis ex cleri. de vit. & honest. cle.
l Anton. 2 p. ti. 24. c. 53.
m Palu. in 4. d. 18. q. 3. c. 10.
n Sylu. ver. excom. 6. casu 2. no 2.
o Palu. ubi su.
p Cardin. in Cle. 2. de vit. & honesta. cl. q. 3.
q Glos. in d. Clem. 2. v. extrinse.
r Panor. in c. Deus qui de vit. & honest. cleri.
s Caie. ti. excom. casu 61.
t Syl. ubi sup.

plendum alium alterius religionis, quamuis imme diate sumant illum, vt voluerũt Syluester, & Caietanus *a*, licet Lappus *b*, & Dominicus oppositum teneant, a quibus recedit Nauarrus *c*, putans eos supradictam Decretalem a suo proprio sensu detorquere; eorum tamen opinionem puto verã, quãdo assumunt habitũ alterius religionis ad profitendũ in ea, in hoc enim casu cessat ratio praedictae Decretalis, prout innuit Rosela. *d* Et aduertendum, quod est consuetudo canonicis simplicibus regularibus in Hispania, qui communiter gestant paruum habitum super sagulis veste talari obiectis, qui sic secundum consuetudinem incedentes verè suae religionis habitum portant. Dixi *simplices* quia ordinum militarium, quales sunt D. Iacobi, & Roncesuallis, deferunt alia insignia in vestimentis exterioribus, quibus internoscuntur pro religiosis.

a Syl. excom. 9. casu 25. q. 6. Caie. vbi su. *b* Lap. allegat. 34. Domi. in d. c. 2. *c* Nau. c. 27. n. 132. *d* Rosela v. excommunic. excom. 16.

Ex his infertur, quomodo sit intelligenda concessio facta Cisterciensi congregationi ab Innocẽtio VIII. *e qua monachi dictae congregationis habitum secundum eius antiqua statuta ordinatum tam intra, quam extra monasteria, debent in virtute Sanctae obedientiae, & sub excommunicationis latae sententiae poena deferre, a qua nisi a Romano Pontifice, praeterquã in mortis articulo, absolui nequeunt. Non obstantibus quibuscunque indultis ac priuilegijs in contrarium obtentis.* Haec enim concessio debet explicari iuxta supradicta, ita vt non per quamcunque habitus dimissionem haec excommunicatio incurratur, sed per illam, per quam virtute dictae Decretalis incurritur.

e Compend. Cisterci. tit. habitus. §. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum secularis vtens Veste religiosa virorum aut mulierum causa ludi peccet mortaliter.

RESpondeo dicendo, quod non, si ex leuitate, & sine irrisione, vel turpitudine fiat, quia aliter esset nimis durum hoc ad peccatum mortale condemnare, neque aliquo iure hoc est probabile, si autem hoc fiat causa ludibrii, vel vituperii, dicit Glossa quae *f* quaedam esse prohibitum vti habitu monachali, vel alio religioso, & quod faciens grauiter punitur, vt in quadã Authentica *g* continetur, & sic videtur peccatum mortale: imo si non fiat hac de causa, sed tamen in rei veritate fiat cũ ludibrio, vt defertur lasciuè, vel apparenter, vt vulgo dicitur *en mascara*, videtur omnino mortale, quia est magna irrisio Dei in sanctis suis: similiter cum eo vtuntur Mimi, & histriones exercendo vituperosa, iuxta quandam legem; *h* ita Syluester *i*, quem sequitur Corduba in additionibus ad compendium.

f Gloss. in c. cum decorandae de vit. & honest. *g* Auth. de sanctissimis episc. collat. 9. *h* l. minime. C. de episc. audi. *i* Syluest. v. habitus nu. 5. & v. excommun. 24. not. 3. fere per totum Cordub. in addit. ad compend. tit. habitus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum contradicentibus Parochis possint fideles in habitu fratrum Minorum sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IV. *authoritate Apostolica perpetuò indulsit omnibus, & singulis vtriusque sexus personis, in habitu fratrum Minorum sepeliri volentibus, quod id eis liceat, sine tamen aliquo alterius praeiudicio, districtius inhibens curatis, & rectorib. Ecclesiarum, sub excommunicationis poena, quam canonica monitione praemissa contra facientes incurrant, & a qua per alium, quam per Romanum Pontificem, & in mortis articulo duntaxat absolui non possint, ne taliter sepeliri volentibus quouis modo impedimentum afferant, sed permittant illos patenter ad Ecclesias, & locum sepulturae in habitu huiusmodi deferri, iure parrochialium Ecclesiarum, & cuiuslibet alterius in omnibus semper saluo, ita habetur in supplemento.* K

Adeo hoc voluit idem Sixtus obseruari, vt decreuerit, *quod illi qui ordinauerint, quod eorum corpora cum habitu fratrum Minorum sepeliantur, ne ex illorum corporum delatione ad alia loca ordini, & fratribus praedictis iniuriae irrogentur, tales apud fratres huiusmodi esse sepeliendos, etiam si alibi elegissent sepulturam, nisi fiat de licentia, & assensu fratrum domus loci, in quo tales decesserint*, ita habetur in ordinum Monumentis. *l* In quo etiam libro *m* continetur id ipsum Sixtum Quartum, fratribus Carmelitis concessisse, addendo quod contradictores sint excommunicati. At haec concessio reuocata est per Leonem Decimum, qui in Concilio Lateranensi statuit, quod volentes sepeliri in habitu fratrum, si non sunt personae in claustro, seu in eorum domibus degentes, sed in propriis domibus habitantes, in eorum vltima voluntate sibi alibi libere possint eligere sepulturam, ita habetur in Supplemento *n*

K Supp. fo. 18 concess. 251. *l* In 1. impres. fo. 60. & in 2. f. 144. concess. 350. *m* In 1. impr. f. 182. concess. 444. *n* Suppl. f. 26. concess. 77.

ARTICVLVS IX.

Quis debeat dare habitum ad sepeliendum fideles.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus Quartus in Bulla aurea statuit, quod habitus fratrum Minorum & Predicatorum non possit dari ijs, qui cum eo elegerint sepeliri, nisi per Guardianum ordinis Minorum, aut per Priorem domus ordinis Praedicatorum loci, in quo talis discedere contigerit, vel per superiorem praelatum dictorum ordinum, aut per alium, cui illi duxerint committendum, & non per alium quauis authoritate, vel praelatione fulgentem exhiberi debere. Ac statuit quod illorum sic indutorum cadauera discorperta nullo pallio, vel tegumento super imposito, cum habitu huiusmodi ad sepulturam deferri possint. Non obstante ordinatiorum locorum, etiam sub censuris, prohibitione, & ordinatione qualibet in contrarium edita.* Ita habetur in ordinum monumentis. *o*

o In 1. impr. f. 65. & in 2. fo. 149. conce. 362.

ARTICVLVS X.

Vtrum decedentibus cum habitu religiosorum mendicantium indulgentia aliqua concedatur.

RESpondeo dicendo, *quod viri, & foeminae deferentes zonam fratrum D. Augustini, datam ab aliquo praelato eiusdem ordinis ad hunc finem, lucrari possunt indulgentias eisdem fratribus concessas*, ita habetur in Supplemento *p*, quam indulgentiam modo consequuntur si se ascribi fecerint confratriae, prout dictum est in primo tomo. *q*

Et Adrianus Sextus post Leonem X. *decedentibus in habitu ordinis Sanctissimae Trinitatis, aut scapularium eiusdem ordinis de manu alicuius illius praelati, etiam absque alicuius voti emissione, suscipientibus, & deferentibus, in regnis Castellae, Legionis, & Granatae consistentibus, concessit omnes, & singulas indulgentias, & peccatorum remissiones fratribus praedicti ordinis concessas*, prout late tradit Collector *r* mendicantium priuilegiorum.

Et Clemens IIII. concessit *morientibus cum habitu fratrum Minorum, & qui cũ eo elegerint sepeliri, remissionem tertiae partis omnium suorum delictorum*, prout habetur in ordinis Monumentis *s*, in quibus etiam habetur Nicolaum *t* Tertium, & Vrbanum *u* Quintum id ampliori gratia confirmasse. At Leo Decimus

p Suppl. f. 22 concess. 66. *q* 1. tom. q. r coll ect. titu. cõmunicatio priuil. § vlt. & tit. indulgentia quoad seculares, 4. §. 21. *s* In 2. impre. fol. 260. concess. 58. *t* In 2. impr. f. 260 concess. 66. & in supplem. fo. 108. concess. 447. *u* In suppl. f. 109. concess. 418. et in monum. pres. fo. 71. conce. 183.

Decimus informatus de prædictis concessionibus circa habitum fratrum Minorum, cõfirmauit eas, ac de nouo concessit, & ad huiusmodi gratias suam portionem addidit concedens. quod morientes in dicto habitu consequantur indulgentiam plenariam. Ita habetur in supplemento a, in quo etiam Libro b continetur, quod idem Leo Decimus confirmauit concessiones supradictas, & addidit, quod tam morientes & sepeliẽdi in dicto habitu quàm morientes, & sepeliendi in habitu sororum tertiæ regulæ ejusdẽ Sancti Francisci, sub obedientia ministrorum Generalis, & Prouincialium degentiũ consequantur indulgentiam plenariã omnium peccatorum suorum. In quo etiam libro c cõtinetur, quod Leo Decimus declarauit sufficere habitum prædictum petere, ac super se vsque ad mortem habere, ac in eo sepeliri, etiam si ante mortem non induatur.

a In suppl. f. 6 concess. 18.
b fol. 6 2. concess. 201.
c In suppl fo. 60. concess. 183

Et aduertendum, quod in his omnibus concessionibus non iubetur, quod petentes ipsum habitum, vt in ipso sepeliantur, est necessarium vt dent eleemosynam pro induendo religiosum, cuius erat habitus ad effectum consequendi indulgentiam plenariam in ipsis concessam. Vnde ignorantes aliqui dicunt hoc esse necessarium, imo videtur dicendum, quod si ad consecutionem indulgentiæ supradictæ talis conditio apponeretur, ipsa indulgentia esset reuocata per constitutionem Pii V. de qua infra in quæstione de indulgentiis concessis propter opera pietatis, in qua constitutione ipse Pius V. reuocauit omnes indulgentias cõcessas, ratione quarum aliqua eleemosyna petitur.

ARTICVLVS XI.

Quæ indulgentiæ concedantur osculantibus habitum religiosorum.

Respondeo dicendo, *quod Ioannes Vigesimus tertius, omnibus Christi fidelibus obsculãtibus habitũ ordinis Sancti Dominici, seu fratrum ordinis Prædicatorũ quinque annos, & totidẽ quadragenas de iniunctis penitentiis relaxauit*, prout habetur in supplemẽto d. Et Collector e priuilegiorum ait, quod ista indulgentia numerata per dies, sunt duo milia, & septuaginta quinque dies: qui etiam ait, quod tantũdem lucrantur osculantes habitum fratrũ Minorũ, & aliorum Mendicantium, ratione communicationis priuilegiorum, in quo debent fratres Minores notare maximè deuotionem populi erga nostram Sacram religionem Minorum, licet enim hæc concessio illis immediatè non fuerit facta, sed fratribus ordinis Prædicatorum, tanta est populi Christiani deuotio erga habitum fratrũ Minorum, vt ipsum potius osculentur, quàm habitum fratrum ordinis Prædicatorum, quasi ipsi habitui fratrum Minorum solummodo hæc indulgentia fuerit concessa.

d Suppl. f. 95 concess. 307.
e collect. priui. ti. va indulgentiis quo ad sæculares. c. § 9.

QVAESTIO LXXVII.

De hæreditatibus in communi regularibus delatis, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum hæreditas monacho relicta immediatè acquiratur monasterio.*
2 *Vtrũ monachus possit exhæredari à patre ex causa ingratitudinis cõmissæ ante ingressum religionis*
3 *Vtrum valeat statutum quod filia ingrediens religionem non succedat patri.*
4 *Vtrum substitutio facta sub hac conditione, si sine liberis decesserit, censeatur euanuisse per ingressum religionis.*
5 *Vtrum si substitutus sine liberis moriatur, hæres institutus excludatur per ingressum religionis instituti.*
6 *vtrum monachus succedat ab intestato patri tanquam suus hæres.*
7 *vtrum præferendum sit monasterium monachorum monasterio monialium ipsis duobus institutis.*
8 *vtrum hæreditas nouitii morientis ab intestato debeatur monasterio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum hæreditas monacho relicta immediatè acquiratur monasterio.

Respondeo dicendo, quod vtriusque iuris interpretes circa resolutionẽ huius quæsiti variant. Nam iuris Pontificii interpretes dicunt, probabiliorem esse opinionem, hæreditatem monacho relictam immediatè monasterio acquiri, neque fore necessariam monachi aditionem. Ita affirmant Abbas, f Imola, & cæteri, & communẽ esse hanc sententiam Canonistarum testatur Rippa, quibus accedunt Ruinus, & Socinus Senior, qui huic subscripsit opinioni; & dato, quod necessaria omnino sit monachi aditio, monacho tamen recusanti adire monasterium, etiam illo reluctante, adire potest, vt rectiùs affirmat Bartolus, g & Socinus Senior latè tuetur hanc esse veram opinionem, quibus subscribit Iason. Nam licet monasterium scripti hæredis nomen proprium non obtineat, legis tamen interpretatione habet quod idem operatur, prout ait Menochius. h

f Ab. Imol. et alij in cap. in præsentia de probationibus
g Bart. in d. l. 1. ubi Soc. n. 22.
h Menoch. de adipisc. poss. rem. 4. n. 294

Ex quibus infertur, quod licet sit diuersitas opinionum, prout constat ex Ioanne Andrea i post Speculatorẽ, & à Baldo, Bartolo, Angelo, & Imola Communior tamen sententia est, quod monasterium possit adire inscio, & inuito monacho, imo & si delata esset hæreditas suorum ascendentium monacho, & ea non adita, neque repudiata moreretur, transmittere eam ad monasterium beneficio, *legis vnicæ, codice de ijs, qui ante apertas tabulas*, quia monasterium quo ad hoc, loco filii habetur, & idẽ à fortiori est dicendum in hæreditate extraneorũ, secundum Imolam, K & communiter Doctores. Vnde quoad acquirendam hæreditatẽ monachus æquiparatur filio, vel seruo, secundum quod vtilius est monasterio, & sic si delata est hæreditas monacho, potest illam monachus adire cum consensu Abbatis, sicut in seruo secundum ius fieri reperimus; non autem solus monachus adire potest, cum non habeat velle, neque nolle, si autem Abbate iubente nollet monachus adire, tunc solus Abbas adire potest, etiam eo inuito, & in hoc æquiparatur filio, vt post Bartolum l, & alios resoluit Maranta.

i Specu. ti. de stat. mona. §. 1. ver. 8.
K Imola. & Doct. in d. ca. in præsent.
l Bart. in l. 1. col. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus possit exhæredari à patre ex causa ingratitudinis commissæ ante professionem.

Respondeo dicendo, quod non potest exhæredari à patre ex causa ingratitudinis cõmissæ ante professionem; & hoc argumento cuiusdam Canonis. m Ob cuius decisionem in monachorum causa dicitur Gratianus suspectus ab Alciato n, qui ait,

m c. nõ liceat 19. q. 3.
n Alc. li. 4. parergon. c. 23.

ait, quod Gratianus cum esset monachus, vt patet ex iure *a*, testatur in eo vitio ingratitudinis, omnino deleri, de quo videndi sunt subtilis Emanuel Acosta *b*, Tiraquellus, & Couaruuias, qui licet liberent Gratianum a suspicione in monachorum cau sa notatum ab Alciato, & a Balduino, tenent tamen, quod per ingressum religionis talis ingratitu do minimè tollatur, vt in quadam lege *c* expressè determinatur.

a c. Anasta. 19. dist.
b Acost. in l. Gallus. §. & quid si tantú 3. p. a n. 195. Tira. de priu. pia causæ pri. 30. Coua. in c. Raynun. n. 20. de testamen.
c l. Deo nobis, §. 1. C. de epis. & cler.

Ex qua resolutione infert intellectū ad legem *d* regiam Taurinam, quæ permittit patri exhæredare filium matrimonium contrahentem absque eius consensu, vt habeat locum, etiam si filia contracto matrimonio ante copulam religionem fuerit professa, quod ipsum sententia comprobatum fuisse in regio prætorio testatur Ioannes Lupus *e*. Verum est tamen, quod hæc opinio habet locum, quando ingratitudo, propter quam filius debuit exhæredari, concernebat personam patris, velut si filius occiderit patrem, non autem si directè respiciat solum ipsum filium, prout cum Baldo tenet idem Couarruuias *f*, qui omnino videndus est pro defensione Gratiani.

d l. 49 Tau.
e Lupus in d. l. 49. iuxta fi.
f Coua. vbi sup.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat statutum, quod filia ingrediens religionem non succedat patri.

Respondeo dicendo, quod sententia Bartoli *g* est, quod aut statutum disponit de ingrediēte per hæc verba, ingrediens monasterium, vel si quis intraret monasterium, sit priuatus iure succedendi vel non succedat; & tunc valet statutum, quasi non disponat circa monachum, sed circa laicum: nam laicus est ille, qui ingreditur monasterium, sicut viuēs moritur. Aut statutum disponit de iam ingresso, per hæc verba, si quis ingressus fuerit monasterium; tunc non valet statutum, quia non potest monachis auferri ius, hoc enim esset contra libertatem Ecclesiæ.

g Bar. in l. fin. C. de pactis.

Sed videtur, quod hæc distinctio sit verbalis, & ex ea sequitur, quod pater possit exhæredare filium si ingrederetur monasterium, quod est etiam contra leges Imperiales. *h* Vnde valde dubitat de hac opinione Ioannes Campecius, *i* de qua videndi sunt Doctores *K*, & pulchrum Consilium Pauli de Castro. Et adde quod Fulgosius tenet contra Bartolum, hoc nixus fundamento, qualitas enim iuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, & statutum dicit, quod ingrediēs, cui antequam ingrederetur, non erat quæsita hæreditas, vnde sequitur quod verba statuti referuntur ad ingrediētem post ingressum, & sic includunt personam ecclesiasticam. Item non potest negari, quod tale statutum non sit impeditiuum futuræ ingressionis, & sic cōtra libertatem ecclesiæ, & per consequens inualidum, iuxta sacros Canones *l*, prout notat Campecius.

h l. Deo nobis ver. omni modo, C. de epis. & cler.
i Campec. in tract. de statu tis. q. 12.
K Decio. in l. stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de verb. ob. Castren. consi. 335.
l c. fi. de immunit. eccle. Campeg. vbi sup.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum substitutio facta sub hac conditione, si sine liberis decesserit, censeatur euanuisse per ingressum religionis.

Respondeo dicendo, quod, vt huic difficultati satisfiat, oportet titulum quæstionis explicare & sic explicatur, & simul proponitur casus. Verbi gratia, Franciscus institutis eius filijs hæredibus vniuersalibus, altero eorum deficiente sine liberis, substituit Paulum, contigit mortuo patre alterum dictorum filiorum, postquam professus fuit ordinem Carmelitarum, decedere sine liberis, quæritur an substitutionis conditio euanuerit, vel defecerit.

Pro resolutione huius difficultatis distinguendum est, quod aut expressè apparet de mente testatoris, voluisse monasterium excludere, apponendo conditionem, si sine liberis decesserit legitimis, & naturalibus, & ex vero, & legitimo matrimonio procreatis, vel sine liberis ex corpore suo procreatis, in hoc enim casu existimo, quod non admittatur monasterium, sed substitutus, cū testatoris voluntas semper attendi debeat, vt dicitur in inte. *m* Quod adeo verum est, vt etiam si dispositio reddatur inutilis, a voluntate testatoris minimè est recedendum, vt notant Doctores, *n* & tradit Iason. Ex præfatis autem verbis necessariò infertur, quod cogitauerit de exclusione monasterij, quia dato, quod monasteriū loco filij habeatur respectu eius, qui ingreditur, non tamen dicitur natus ex corpore suo, sed a lege per fictionem introductus, quo fit vt talis eius testatoris mens præsumatur, qualis secundum tectum sermonem procedere potest, vt notat Baldus, *o* Curtius iunior, & Belon.

m §. dispenat in authen. de nuptijs l. cum Verum. C. de fideicommis.
n Deci. in l. si quis a filio in princ. ff. de le. 3. Ias. in l. verbis ciuilib. ff. de vulg. & pupil.
o Bal. in l. fi. n. 1. ff. ad Treb. Curci. cons. 57. habita col. 4. Belon. consi. 53. n. 6.

Aut non constat de expressa mente testatoris, quod monasterium voluerit excludere, quia verbi gratia simpliciter locutus est testator, si sine liberis decesserit, & tūc legis interpretatio locum habet, vt dicitur in quadam authentica, *o* vbi si institutioni, aut substitutioni alicui factæ conditio apponatur, si sine liberis decesserit, ingressusque is fuerit monasterium, huiusmodi conditio inualida est, & pro non scripta habetur, cuius rationē assignat Bartolus, *p* quia si talis conditio apponeretur, retraherentur homines a vita cōtemplatiua, qui timentes ne sine liberis decesserint, eorum bona virtute substitutionis in aliam personam transferrentur, ad matrimonium contrahendum potius, & sic ad vitam actiuam, quàm ad religionem, & vitam contemplatiuam animum applicarent, vt videntur distinguere Decius, *q* & Doctores cōmuniter. Quod tamen locum habet, vbi extraneus fuerit substitutus, secus si filius, nam cum filius substituitur, ipse expellere censetur monasterium. Cum illum, & ratio naturalis, & paterna pietas successionem paternam conferunt, vt aliquatum leguntur argumento aduertit Iason. Et certe ratio id videtur postulare, nam a communiter accidentibus, & ex coniecturata mente testatoris velle bona ad filios potius, quam ad Ecclesiam peruenire præsumitur, cum iure naturali inspecto ad parentum successionem filij vocentur, vt pulchrè notat Oldradus. *ſ* Aduertendum tamen, quod prædicta decisio habet locū, quando talis filius profitetur in religione capaci bonorum, secus si profiteatur in monasterio incapaci, prout sunt monasteria Patris nostri Francisci de obseruātia, quæ sunt bonorum incapacia, iuxta regulam a fratribus professam, & iuxta sacros Canones *t* in Concilio Tridentino confirmatos. In hoc enim casu monasterium non excludit substitutum. Et licet decisio Pedemontana *u* idem dicat esse asserendum in monasterijs ordinum mendicantium, ego tamen in contrarium teneo, cum prædicta monasteria iam authoritate sedis Apostolicæ a Concilio Tridentino approbata possint in communi bona immobilia possidere, & sic hæreditatem recipere, & retinere, iuxta ea, quæ infra dicentur.

o §. sed & hoc prasenti in auth. de episc. & cler. auth. nisi rogari, C. ad Treb.
p Bart. in l. si ita quis. ff. is cut, ff. de le. 2
q Decius in c. in præsentia & ibi Docto. de probat.
r l. scripto. ff. vnde liberi l. filio. ff. de lib. & posth. Ias. cons. 205. vol. 2.
ſ Oldra. cons. 94. nu. 8.
t c. exijt qui seminat. de ver. sig. Clem. Exiuit de paradiso eod. ti. Conci Trid. ses. 25. de reg. c. 3
u Decis. Pedemon. 126.

AR-

ARTICVLVS V.

Vtrum hæres substitutus, si sine liberis moriatur, institutus hæres, excludatur, si hæres institutus ingrediatur monasterium in articulo mortis.

Respondeo dicendo, quod Angelus *a*, & Socinus voluerunt, quod matrimonium in articulo mortis contractum non operatur legitimationē filiorum naturalium, quod etiam voluerunt Decius *b*, & Par sius, qui post Abbatem tenet, idem esse dicendum in ingressu religionis, vt in articulo mortis factus non operetur exclusionem substituti licet monasterium soleat excludere substitutum, vt in iure *c* probatur, quod in vtraque specie fraus substituto fieri videtur, cū eo tempore & matrimonium, & religionis ingressus non sine suspicione fraudis in damnum substituti fiāt, eo inquam tempore, quo magis finiri, quam incipere nouus status solet, & ideo facile est in eo tempore fraudem præsumere, argumento cuiusdam legis. *d* Et licet Dominus Franciscus a Sarmiento *e* teneat, quod matrimonium in articulo mortis cōtractum operatur legitimationem filiorum defendit tamen, quod ingressus religionis in dicto mortis articulo non excludit substitutū: nam licet monasterium loco filii habeatur, vt probatur in iure, *f* negari tamen non potest, hanc interpretationem potius iure constituto pietatis, & religionis fauore inductam esse quā ex vi verborum, & ideo non ita latè hoc interpretandum est, vt fraudis suspicio, seu potius veritas non tollat hoc priuilegium. Pro qua parte inducitur quædam decretalis. *g* vbi licet ingressus religionis, & votum in articulo mortis valeat, tamen si in eadem infirmitate decedat, non fit præiudicium in ipsis, in quibus libere disponere poterat; at substituti ius non leue est, ideo maxime curari debet, ne temere a successione fraude forsan adhibita excludatur substitutus. Et ita verius est per ingressum religionis in ea infirmitate, qua quis decedit, substituto nō fieri præiudicium, etiam si aliter de fraude non constet, quia suspecta est adeo fera deuotio, quæ alteri damnum inferat, vt ait decretalis superius allegata: nam etiam posset hæres facta restitutione fideicommissario religionem deuotissimè ingredi, remota omni suspicione fraudis, quia nec dum ab ipsa fraude religiosi debent esse remoti, nec pietatis causa aliud exigit, causis enim piis debitores ita sumus, dum aliis iniustitia non fiat, vt dicitur in iure *b*, & omnis interpretatio facienda est, ne de facili fraus fieri possit. Et ita hanc opinionem tenet Sarmiento. *i*

a Ang. & Soc. in l. sed est quæsitum. ff. de liber. & posthum.
b Dec. in c. in præsentia nu. 36. de probat. Paris cons. 11. nu. 36. & 37. v. 1.
c c. in præsen. de probat.
d l. filia mea emancipata et ægra. ff. solut. matr.
e Sarmien li. 6 selec. c. 6. n 6.
f d. c. in præsens.
g c. de his de sepult.
b c. ex tenore de for. comp. c. nuper. de donat. inter vir.
i Sarmien. 2. tom. select. lib. 7. c. 2. nu. 7.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monachus succedat ab intestato patri tanquam suus hæres.

Respondeo dicendo, quod licet monachus liberetur a patria potestate, quia transit in potestatem Abbatis, vt notat quædam Glossa K, nihilominus ipse succedit ab intestato patri, vt suus hæres. Et in huius rei confirmationem allegat glossa quandam iuris communis legem. *l* At hoc dictum glossæ non omnino probatur a Matthæo Mathesilano *m*, credit enim ipse, quod siue efficiatur filius monachus, ipse nō liberatur a patria potestate, siue e contra pater efficiatur monachus filius non efficitur sui iuris, sed potius remanet in potestate patris monachi, non enim inuenitur in iure definitū filium per ingressum religionis a patria potestate solui, & ita tenent Speculator, *n* & Iacobus de Butrio, qui mouentur eo potissimum fundamento, quod scilicet nullo iure cautum est de ingrediente monasterium, quod patiatur aliquam capitis diminutionem, nam licet monachus dicatur esse seruus vel esse in potestate Abbatis, illa potestas, vel seruitus est spiritualis, quia nulla libertas est maior quā seruire Deo, & ideo talis potestas, vel seruitus spiritualis non debet soluere patriam potestatem, quæ est causa iuris temporalis, pro quo prædicti authores aliqua iura allegant, & cum eis consentit Mathesilanus. *o*

At nihilominus dictum glossæ, scilicet quod per ingressum cuiuscumque religionis approbatæ soluatur patria potestas, cum ingressus in potestatem Abbatis, vel alterius superioris transeat, argumēto aliquorum iurium, asserit doctissimus Pinelus *p* esse veram, & ab ea in practica non esse recedendum eo quod sit communis, & eam sequitur Ascanius Clemens. *q* Et confirmatur hæc opinio, olim enim idem erat de Virginibus Vestalibus, quæ statim ac per Pontificem captæ erant, liberabantur a patria potestate, vt ait Aulus Gellius; *r* immo non solum si filius ipse ingrediatur religionem, soluitur patria potestas, sed etiam si pater, quo casu filius ab eius liberatur potestate, prout tenet Bartolus *s*. & additio ad Matesil. notat dicēs filium patris monachi posse testari, quod facere non posset, si a patria potestate esset solutus, licet tamen per ingressum religionis patria potestas soluatur, cum ingressus in alterius transeat potestatem, ingressus tamen ipse iura suorum hæredum retinet, & tantum suus succedit & sic nullam patitur capitis diminutionem, quod colligitur ex iure, *t* & tradit Tiraquellus, quod debuerunt aduertere Doctores superius allegati, ne a communi opinione glossæ discederent.

K glos. in l. si ex causa §. Papin ff. de min.
l l. si. § hoc nisi, C. de episc. & cler.
m Mathesi. de succes. ab intestat. ar. 1. n. 17
n Spec. tit. de tuto. § fin an tem tutor vtatur sed quare quæritur Butr in auth. si quæ mulier. C. de sacrosanct. eccles.
o d. l. fi. § hoc nisi de epis. & cler. auth. de monachis § 1 & § cogitandum colu. 1. Mathesi. de succes. ab intestat in principio nu. 7.
p gloss. in l. ex causa, § pen. v. Papinian. ff de minor. c. in decorum de ætat. & qualit. Pinel. in l. 1. 1. p. de bon. mater. nu. 46.
q Ascan. de patria potest. c. ult. n. 67.
r Geli. lib. 1. c. 12.
s Bar. in l. patre furioso. ff. de iis qui sunt sui vel alien. adit. ad Matesil. singulari. 19. nota quod sent. n. 211.
t l. Deo nobis § 1. C. de epi. & cler. Tira. de vtroque retract § 1. gl. 8. n. 19. & in l. si vnquam. ver. susceperit filios. n. 42 C. de reuoc. donat.

ARTICVLVS VII.

Vtrum præferendum sit monasterium monachorum monasterio monialium, ipsis duobus institutis.

Respondeo dicendo, quod quando duæ piæ causæ sunt institutæ, institutio pauperioris loci præualebit, ex sententia Angeli, *u* Quo circa duobus monasteriis institutis vno monialium, altero monachorum, monasterium monialium est præferendum. Ita Baldus, *x* Decius, & alii, quos refert, & sequitur Menochius. Vnde infertur quod si monasterio virorum, & monasterio monialium aliqua reliquantur in testamento legata, deficientibus bonis ad ea omnia soluenda, monasterium monialiū est præferendum, tanquam magis pium, quod tamen intelligendum puto regulariter loquendo, nam si monasterium monialium est ditissimum, monasterium vero monachorum est pauperrimū, existimo præferendum esse monasterium monachorum, præcipuè si in eo obseruantia regularis maximè vigeat.

u Ang. in auth. de eccl. tit.
x Bal. in l. in multis in fin. ff. de sta. ho. et in l. cum multa. C de bonis quæ liberis Deci. in ca. in præsen. de probat Menoc. de adipisc. poss. re. 4. nu. 788.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum hæreditas nouitii morientis ab intestato debeatur monasterio.

Respondeo dicendo, quod nouitio morienti intra annū probationis nō succedit ab intestato mona-

monasterium, in quo est nouitius, sed venientes ab intestato, si in mundo decederet, succedunt. In hāc opinionem inclinat Ioannes de Imola, a & eam tenent Abbas, Iason, & Gregorius Lopez, & hæc opinio est tenenda, licet Decius b dicat magis communem opinionem esse, quod succēdat monasterium.

a Imol. in ca. quia ingredientibus, col. 3. de testa. Ab. in c. in præsen. de prob. Ias. in auth. si qua muli. ad fin. C. de sacros. eccl. Greg. in l. 17. tit. 1. p. 2. v. entrando
b Dec. in d. c. in præsen. nu. 31.

QVÆSTIO LXXVIII.

De successione hæreditatum respectu religionum particularium, in 14. articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *VTrum fratribus minoribus regularis obseruantiæ possit deferri hæreditas.*
2 *Vtrum prædictis fratribus minoribus æstimatio hæreditatis saltem debeatur.*
3 *Vtrum sit nullum testamentum, vbi instituti sunt fratres minores regularis obseruantiæ, nulla facta substitutione.*
4 *Vtrum fratres minores possint institui hæredes cum clausula apposita, quod pro eorum necessitatibus vendatur hæreditas, & in eas conuertatur.*
5 *Vtrum institui possit hæres ecclesia B. Francisci de obseruantia.*
6 *Vtrum fratres ordinis prædicatorum possint succedere ab intestato.*
7 *Vtrum Eremitæ sancti Augustini possint succedere ab intestato.*
8 *Vtrum monachi S. Bened. & Cistercienses possint succedere ab intestato.*
9 *Vtrum canonici regulares possint succedere ab intestato.*
10 *Vtrum conuersi succedant ab intestato.*
11 *Vtrum moniales succedant ab intestato.*
12 *Vtrum monasterium possit in maioricatu succedere.*
13 *Vtrum monasterium succedat in maioricatu, in quo arma & nomen institutoris debent conseruari.*
14 *Vtrum monialis faciens plenissimam renunciationem videatur renunciare ius ad maioratum.*

RATICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus regularis obseruantiæ possit deferri hæreditas.

RESpondeo dicendo, quod Clemens c V. explicans regulam P. N. Francisci ait, quod *fratres minores obseruantiæ nullatenus sunt capaces successionum hæreditatum, ac etiam quod non licet eisdem fratribus valorem talium hæreditatum, vel tantam earum partem, quasi sub modo, & forma legati dimitti sibi facere (quod præsumi possit hoc in fauorem fieri) vel sic dimissa recipere: quin potius ista sic fieri ab ipsis fratribus simpliciter prohibuit.* Vnde concessiones d Clementis IIII. & Sixti IIII. concedentes, vt possint succedere parentibus, non de fratribus minoribus de obseruantia, sed de fratribus conuentualibus sunt accipienda.

c Clem. exiui de paradiso, de v. sign.
d Habetur in li. monu. in 1. impres. fol. 64 & in 2 f. 147 conces. 317. et iterum in 1. impres. fo. 65. & in 2. f. 146 conc. 356. & iterum f. 22. in 1. imp. & in 2. fol. 106. concess. 228.

Circa quam determinationem est primò notandum, quod licet fratres minores non sint capaces hæreditatum, & relictorum in testamentis vt patet ex dicta Clementina, & tradit Bartolus. e Attamen eis consulitur duplici remedio secundum communiter Doctores. Primò enim eis consulitur iudicis officio, potest namque iudex ex suo mero officio, nemine etiam ad hoc agente, compellere vel illum qui ad hoc tenetur ex testamento; vel alias, vt relicta monasterio, vel fratribus minoribus adimpleat, & soluat; hoc tenet Speculator f, Bartolus, Ioannes Andreas, & Baldus, quorum fundamentum est, quia interest reipublicæ, ne sua quis re malè vtatur, vt dicitur in iure g, nam si cōmodum rei priuatæ prouidetur, vt probant iura h, a fortiori circa vltimas voluntates defunctorum est prouidendum, de quo optimè per Andream Barbaciam i, & ratio est, quia si ita cautum non esset accideret nōnunquam, quod pium propositum defunctorum, improba fraudantium callidate celaretur, vt ait quidam textus K notabilis, & certe magna pietas est, voluntatem illius adimplere, qui nec se iuuare, nec iam loqui potest, & fratribus minoribus, & aliis pauperibus non valentibus agere in iudicio sic officio iudicis subuenire potest.

e Bart. in l. ne quicquam, §. cum igitur de verb. sig. & in l. 1. col. 4. de leg. 1.
f Spec. tit. de instru. edi. §. nunc vero aliqua Bar. in d. c. ne quicquā Andr. in c si hæredes extra de testam. Bal. in l. nulli. C. de episc. & cler.
g Et § sed hoc tempore inst. de his, qui sunt sui vel alieni iuris.
h l. si quis, C. de bonis prof.
i Bar. in rub. de test. col. 25 & in ca. tua nobis, col. 26. de test.
K d. l. nulli, C. de episc. & cle.

Altero etiam modo, & remedio potest ipsis consuli, & est, quod cuilibet populo competit actio, & quilibet a populo potest agere, vt relicta ad pias causas (puta monasteria, hospitali, fratribus, pauperibus, & similibus) adimpleantur, per illum, qui grauatus est a testatore, vel alias ad hoc tenetur, vt probant iura l, & tenet Ludouicus Romanus, & Angelus de Perusio tenet etiam Bartolus, & confirmatur ex traditis a Barbacia. Prædicta autem fuerunt practicata, vt ait Collector m priuilegiorum ordinum mendicantium in compendio in ciuitate Barbastri Regni Aragoniæ, vbi ab vniuersitate eiusdem ciuitatis fuit constitutus quidam procurator, seu syndicus ad agendum pro legatis relictis monasterio B. Francisci, anno Domini millesimo, quingentesimo vigesimo primo, quo tempore erat aduocatus dicti monasterii quidam insignis vtriusque iuris Doctor, nomine Leonardus de sancto Angelo, qui supra scripta fundauit, & exequi fecit.

l Auth. de ecclesi. tit. §. si autem collat. 9. l. nulli. C. de episc. & cler. Rom. in auth. simile, C. ad l. fal. Ang. in d. §. sin autem Bart. in d. l. si quidquam Bart. in c. nos quidem, c. 16 de testam.
m Collect. tit. hæreditas iuxta finem.

Vltimum remedium est, quod syndicus potest petere nomine Papæ prædicta legato, hoc enim est licitum fratribus potentibus vti syndico ad prædicta, dummodo hoc fiat cum aliis debitis circunstantiis, prout latè tradit Corduba n in expositione regulæ B. P. N. Francisci, & in articulo sequenti declarabitur. Quid autem dicendum sit circa hæreditatem ipsis delatam, ex dicendis in articulis sequentibus patebit.

n Cordu. sup. reg. c. 4. q. 16.

ARTICVLVS II.

Vtrum prædictis fratribus minoribus æstimatio hæreditatis saltem debeatur.

RESpondeo dicendo, Bartolū o tenere ipsis deberi æstimationem ab adeuntibus hæreditatem soluendam. Cuius fundamentum est, nam in iure cauetur, quod quando quis non potest capere rem sibi relictam, propter qualitatem personæ suæ, absque suo delicto, tunc tenetur hæres ad æstimationem, prout dicitur in iure, p idemque dicendum putat, quando fratres minores instituuntur hæredes cum clausula, quod si testamentum nō valet iure testamenti, valeat iure codicilli, & omni modo, quo valere potest, quoniam prædicta verba hoc important de iure, vt institutione irrita videātur rogati per fideicommissum ii, ad quos hæreditas deuenerit, restituere institutis, vt in multis legibus q probatur, nisi tamen, inquit ipse Bartolus, valor hæreditatum talium non sit tantus, neque tanta

o Bar. in tra. minoritarum d. 1. c. 2. d. 2. c. 1.
p l. apud Iul. § fi. cum l. sequen. ff de le. 3.
q l. eam, quā, C. de fideico. l. ex test. & ibi notat. ff. de vul. & pupillari.

eorum

eorum pars, quod præsumi possit in fraudem esse paupertatis summę ab ipsis fratribus promissæ, hoc est, quod quantitas non sit tanta, quod magis thesaurizationem, quàm pro imminentibus necessitatibus prouisionem sapiat, tunc cùm ipsi fratres sint omnis iuris, & voto, & professione sua incapaces, nō propria authoritate, sed authoritate syndici Romanæ Ecclesiæ procuratoris, vel authoritate Episcopi æstimationem illam repetere possunt.

At quibusdam alijs nostræ regulæ professoribus videtur, hanc æstimationem fratribus minimè deberi. Neque per eos vt debitam posse recipi, fundatis in clausula Clementinæ, *a Exiuit*, in qua dicitur fratres successionum, quæ ex natura sua indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia, & immobilia se extendunt considerata sui puritate voti nullatenus sunt capaces. Nota illam particulam (*nullatenus*) si enim vniuersalium successionū nullo modo fratres capaces sunt, ergo neque æstimationis eorumdem, nam vnus modus recipiendi successionem est eius æstimationem recipere argumento cuiusdam legis, *b* vnde si fratres talium hæreditatum successionem recipere non possunt, ergo nec ad eā dandam tenebuntur hæredes, vel ij, ad quos hæreditas deuenerit, & hoc mihi tutiùs videtur, & veriùs. Nam dictiones istæ (*penitus, nullatenus, nullo modo*) excludunt omnē dispensationem, vt notat quædam glossa, *c* & important nullis modis, & sine aliqua distinctione, vt alia glossa *d* determinat, & hoc in sequenti articulo declarabitur.

a Cle. exiuit de verb. signi.

b l. Domus. §. confitetur. ff. de leg. 3.

c glo in Clem. vt si de aetate, & qualit. ver. nullo modo.

d glo. in verb. omnimodo in l. si cū excep. §. quatenus. ff. quod metus causa.

ARTICVLVS III.

Vtrum sit nullum testamentum, vbi instituti sunt fratres minores regularis obseruantiæ, nulla facta substitutione.

RESpondeo dicendo, quod si fratres minores instituuntur hæredes, & nullum habent substitutum, vel cohæredem, testamentum est nullum, & hæreditas pertinet ad venientes ab intestato, argumento eorum, quæ in iure *e* notātur. Si verò fratres instituti habeant substitutum, vel cohæredē, tunc testamentum potest valere, substituto adeunte hæreditatem, ad quem pertinet, vel adeunte cohærede, cui accesit portio relicta fratribus, vbi substitutus non est, vt probatur in quadam lege, *f* & dictā hæreditatē potest substitutus, vel cohæres in foro conscientię retinere, secundum opinionem multorum, nisi per officium iudicis petatur, iuxta dicta in arti. primò huius quæstionis. Ex prædictis infertur, qđ per fideicommissum vniuersale fratribus minoribus dicta hæreditas relinqui non potest, vt in quadam Clementina *g* probatur & ratio est, quia fidei commissarius vniuersalis est hæres in effectu, vt dicunt leges: *h* quod probatur, quia spurius, qui non est capax institutionis etiam in vniuersali substitui non potest, vt notat Bartolus. *i* Verum est tamen, quod ipsis fratribus potest relinqui aliquod fideicommissum particulare, quod syndicus petere potest, vt fratrum necessitatibus subueniat, quod non habet locum in hæreditatem, licet enim hæres totā hæreditatem vendat, vel dissipet, semper manet hæres, vt dicitur in iure, *K* hoc enim est ius vniuersale consistens in quodam iure intellectuali, quod postquam est radicatum, non potest euelli, vt etiam in iure *l* definitur, & non potest illud ius intellectuale conuerti in aliquod materiale, & per consequens fratres minores non possunt illud retinere, quod non procedit in singularibus relictis, prout ait eleganter Baldus, *m* quem sequitur Angelus de Gamenonibus.

e l. Si metallū & ibi Bartol. ff. de ijs, qui notantur infamia.

f l. 1. §. in primis. & §. his itaque. C. de caducis tolle.

g Cle. exiuit de para. §. quia ege de verb. signif.

h l. qui quadraginta. ff. ad Trebell. l. cum filius. ff. quod cum eo.

i Bar. l. is, qui ff. de vulgari & pupil ver. ex prædict. satis patet.

K l. sed si lege §. quod autē ff. de petit. hæreditatis.

l l. & si sine §. quod Papinia. ff. de minorib.

m Bald. in auth. ingre. C. de sacrosf. eccl. Gamel. i tra. de test glo. 11.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores possint institui hæredes cum clausula apposita, quod pro eorum necessitatibus vendatur, & in eas conuertatur.

RESpondeo dicendo, certum esse ex supradictis in superioribus articulis, fratres minores non posse institui hæredes, adeo quod per syndicum, neque per Rempublicam ex officio iudicis dictæ hæreditatis æstimatio peti possit, quod enim dicimus peti posse intelligimus semper de singularibus relictis non de hæreditate, quæ continet quoddam ius vniuersale, prout in tertio articulo dictum est. Nunc autem quærimus, vtrum fratres minores possint institui hæredes cum clausula apposita, quod pro eorum necessitatibus vendatur dicta hæreditas, & in eas conuertatur, & Bartolus *n* respondet, quod talis dispositio defuncti, licet non teneat quo ad institutionem hæredum, & habeatur pro non scripta, cùm talis institutionis fratres minores sint penitùs incapaces, tenet tamen, & validum est testamentum quo ad causam piam, ibi appositam, vt scilicet hæreditas vendatur, & conuertatur in vtilitatem fratrum, neque obstat, quod nō est persona, in qua ius, & nomen hæredis cadat cùm persona, vt diximus, ipsorum fratrum pro non scripta habeatur, & sic testamentum videtur non valere, & pro non scripto esse, sicut quando instituitur hæres, qui iam est mortuus; nam respondetur, quod in pijs causis sufficit, quod hæreditas ad piam causam relinquatur, vt puta sit generaliter pro Redemptione captiuorum, pro Ecclesijs construendis, pro alimentis pauperum, & similibus, de quibus in quadā lege habetur; *o* constat autem fratres minores in summa esse paupertate, ergo ad veritatem testamenti sufficit, quod sit apposita pia causa, scilicet pro eorum necessitatibus, licet fratrum subducatur persona, & pro non scripta habeatur, neque est verum, quod non subest persona, quæ hæreditatem adeat, quia personam repræsentabit Episcopus, vel respublica, & pro hoc facit quædam authentica, vbi si quis instituit hæredem aliquem sanctum, cuius Ecclesia non reperitur in illa ciuitate, neque in eius territorio, dabitur hæreditas Ecclesiæ illius ciuitatis, vbi testator habet domicilium, & sic licet Ecclesia illius sancti instituta non adsit, testamē tum tamen cùm sit ad piam causam, subsistit, & valet, & de necessitate intelligitur facta institutio in memoriam, & reuerentiam dicti sancti, hoc est vt in honorem ipsius hæreditas expendatur, & Episcopus capiat hæreditatem.

Neque obstat, quod obijcit Baldus, *p* quod scilicet hæreditas est ius vniuersale, cuius minores fratres incapaces sunt, & sic destructo principali ipsa, scilicet hæreditatis institutio destruitur, & accessorium, scilicet causa edicta, quod hæreditas vendatur, & conuertatur in necessitates fratrum. Nam respondetur, quod licet verum sit, quod testamentum sit nullum quoad primum caput de hæredis institutione, cùm instituti sint incapaces, valet tamen testamentum ex secundo capite, scilicet quia relicta est hæreditas ad piam causam, & ipsa pia causa sustinet vicem hæredis, vt prædicta iura probant.

n Bar. in tra. mino. li. 2. d. 5. c. 2.

o l. si quis ad declinan. C. de epis. & cle.

p Bald. in auth. ingres. C. de sacrosan. nu. 50.

Neque est verum, quod destructo antecedenti, destruatur & consequens, quia hoc est verum, quãdo vnum esset ad substantiandum, seu qualificandum alterum, sed in casu neutrum est adsubstantiandum alterum, quando verbi gratia, testator omisso primo capite institutionis hæredis, in personam fratrum disposuisset de secundo, scilicet relinquo hæreditatem meam, vt vendatur, & conuertatur in necessitates fratrum minorum, valida esset dispositio, vt in iure *a* notatur, ergo non est verum, quod irrito testamento quoad institutionem hæredum, sit etiam irritum quo ad venditionem hæreditatis conuertendæ ad piam causam, quia ex pia causa, quæ sustinet vim hæredis, validum est testamentum. Vnde concludit ipse Bartolus, quod vbi causa pia est expressa voce, vel scripto, vel saltem nutu certo ipsius testatoris (quæ necessario requirũtur, vt iura volunt) sufficit ad validandum testamentum aliàs inualidum ex institutione fratrum, illo tamen censetur intellectu (vt supra dictum est) quod quantitas non sit tam magna, quod videtur in fraudem facta paupertatis, sed quod tantùm sit ad subleuandas fratrum necessitates præsentes, vel eminentes, quia aliàs saperet thesaurizationem. Si autem fratres non instituerentur hæredes, sed alter, qui debeat hæreditatem ipsam vendere, & eius pretium in fratrum necessitates expendere, hoc nullo videtur iure fratribus prohibitum esse, quare licitè hoc poterunt acceptare (modo quantitas nõ sit immoderata) ex quo non succedunt in aliquo iure defuncti.

a d.l. si quis ad declinãdum.

ARTICVLVS V.

Vtrum institui possit hæres Ecclesia, B. Francisci.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus in suo tractatu minoritatum tenet, quod sic, cuius fundamentum est, quia Ecclesia realiter est capax, & omne templum sacrum est huiusmodi, vt probatur in iure, *b* sed Ecclesia fratrum minorum est de iure, & proprietate Ecclesiæ Romanæ, vt dicitur in quadam Clementina, *c* ergo hæreditas illi relicta valet tanquam relicta capaci, neque aliqua constitutio dicit contrarium.

b l. 1. C. de sacro san. eccl. l. ann. ff. de an. lega.
c Cle. exiuit de verb. signi.
d Bal. in rub. de sacrosan. eccl.

Sed Baldus *d* testatur hãc opinionem esse falsam, quod sic ostendit, nam aut sumimus Ecclesiam materialiter pro ædificio, & in isto casu non est sufficiens medium ad acquirendũm ecclesiæ Romanæ ciuili acquisitione, quia est medium inanimatum, quod quidem nec velle, neque capere potest, aut sumitur ecclesia personaliter, & significatiuè, & tunc significat quid abstractum à genere ab ipsa specie, id est collegium fratrum minorum, quia ecclesia, et collegium idem sunt, vt notat Baldus, *e* quod non potest acquirere ecclesiæ Romanæ, quia cùm debeat acquirere immediato organo, & organum sit inhabile, impeditur acquisitio, vt dicitur in iure.

e Bal. in rub. de sacrosan. eccl.
f l. 1. §. caterũ ff. de acqui. poss. l. quando que gerimus de acqui. rer. domi. l. pradi. ff. de seru. vr. pradi. l. non dubio. C. de test.
g Auth. de nuptijs §. optimè l. fi. per princi. quod met. cau.
h l. 3. & l. fi. ff. si quis in frau. patro.

Et confirmatur, nã quando testator instituit hæredem ecclesiam fratrum minorum, noluit instituere ecclesiam Romanam, ipse enim voluit instituere ecclesiam fratrum minorum: ergo si testator hoc intellexit, & voluit, clarè sequitur, quod non valet talis institutio, argumẽto cuiusdam legis. *f* Et confirmatur, nam facilè esset aperta via fraudibus, & fieret fraus de nomine ad nomen, contra aliqua iura, *g* sed omnis fraus est prohibita de iure naturali, & quidquid ratione fraudis prohibetur de similibus, ad similia extenditur, argumẽto aliquarum legum. *h* Et confirmatur secundò, nam institutio non valet in persona vera, id est in ipsis fratribus, ergo neque valet in persona ficta, id est in ipsa Ecclesia, argumento alterius legis. *i* Sed hæ rationes Baldi non me omnino conuincunt ad recedendum à iuridica Bartoli sententia, fateor enim Ecclesiam materialiter sumptam nec velle, neque capere posse hæreditatem, fateor etiam ipsam Ecclesiam personaliter sumptam, id est collegium fratrum minorum, esse organum inhabile ad acquirendum Ecclesiæ Romanæ; attamen non potest negari, quod syndicus Apostolicus fratrum minorum, & ipsius Eccl. nomine Papæ constitutus, est medium habile ad acquirendum Papæ, cuius ipse est syndicus, & procurator, & per hoc respondetur ad primum Baldi argumentum; fateor etiam testatorem noluisse instituere Papam immediatè instituendo Ecclesiam fratrũ minorum, instituit enim Ecclesiam ipsam in quantum à Papa est fratribus minoribus pro eorum vsu commodata, & pro ipsorum vsu destinata, taliter quod si à dictis fratribus prædictus vsus tolleretur, dante sede Apostolica dictam ecclesiam aliis religiosis, aut loco pio, hæreditas caduca redderetur, ne intentio testatoris fraudaretur, denique instituendo ecclesiam fratrum minorum idem est, quod si institueretur Papa sub conditione, vt tanquam fideicómissarius ecclesiæ ipsi prouideret de fabrica, & de aliis ad eam conseruandam necessarijs, & si à fratribus talis ecclesia fuerit ablata ante hęreditatem acceptatam ipsa hæreditas caduca reddatur, & venientibus ab intestato deferatur, & per hoc respondetur ad primam Baldi confirmationem. Ad secundam autem confirmationem respondetur, quod non ex hoc quod ecclesia sit persona ficta, institutio irritatur, tunc enim per personam fictam talis irritatio contingit, quando repræsentat personam veram inhabilem ad huiusmodi institutionem, at in proposito ecclesia fratrum Minorum non repręsentat fratres Minores ad dictam institutionem inhabiles, sed ipsam sedem Apostolicam huius institutionis Capacem. Hæc de fratribus Minoribus attento iure communi sunt asserenda, si tamen ex priuilegio Apostolico efficiuntur capaces, eius tenor, & verba sunt attendenda, & de eo secundum eius tenorem est iudicandum, vt iura K proclamant.

i l. filio quem pater. ff. de lib. & posth.

K ca. porro de priu. c. recipimus c. cũ pla. tare &c. petitio eod. tit.

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres ordinis prædicatorum possint succedere ab intestato.

REspondeo dicendo, quod vt satisfaciamus huic difficultati præmittendus est modus profitendi fratrum ordinis prædicatorum. *Qui talis est. Ego N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & B. Mariæ, & B. Dominico, & tibi patri Magistro ordinis prædicatorum, & successoribus tuis secundum regulam D. Augustini, & constitutiones fratrum prædicatorum, & ero obediens tibi, tuisque successoribus vsque ad mortem.* Vnde cum hi religiosi profiteantur secundum regulam D. Augusti. de eis iudicandum est tanquam de non mendicantibus, cum regula D. Augustini permittat habere bona in communi, vt patet ex iure, *l* attamen quia secundum constitutiones iuratas, & à sede Apostolica confirmatas, sunt mendicantes, vt patet ex iure, *m* aliter videtur dicendum. Et ita Specula. *n* tenet, quod ipsi possunt succedere, non vt bona, & hæreditates possideant, sed vt vendant, & cum hac sententia transeunt communiter scribentes. *o* At Federic. *p* de Senis tenet, quod sunt incapaces nedum ad retinendum, sed etiam

l c. non dicatis. 12. q. 1.
m c. vn. de relig. domibus.
n Spec. tit. de stat. mona. §. 1. vers. 3. & vers. 4.
o Doctores in d. ca. vni.
p Feder. consi. 11. fratres prædicatores. tit. de stat. [illegible]

etiam ad acquirendum, subdens ipse Federicus, quod si fuerit eis relictum legatum ad longum tempus, non valebit, quia per indirectum videtur eis sublata incerta mendicitas, & idem in effectu tenet Baldus. a

a Bal. l. Aut. si qua mulier ca. de sacros. eccl. in 3. col.

Aduertendum tamen quod, prout refert Guilelmus Redoanus, b hodie fratres prędicatores ex priuilegio Sixti IV. sub data apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ millesimo, quadringentesimo, septuagesimo quinto, Kalendis Iunij Pontificatus sui anno quarto, possunt bona stabilia possidere, & retinere perpetuo, & non ex hoc desinunt esse mendicantes, vt per scribentes, c maximè per Dominicum, & Francum. Ego autem inuenio in monumentis ordinum d Clementem IV. concessisse. *quod fratres ordinis prædicatorum, & Minorum possunt liberè succedere in bonis temporalibus, in quibus succederēt in sæculo existentes. ac bonorum ipsorum possessionem apprehendere & vendere liberè bona ipsa, eorumque pretium in vtilitatem suam conuertere, prout prælatis dictorum ordinū melius visum fuerit expedire.*

b Redoan. de spolys eccl. q. 8. nu. 46.

c Doct. Domi. et Franc. in c. 1. de relig. domibus lib. 6.

d In 1. imp. f. 64. & in 2. f. 147. col. 357.

Quæ concessio quoad fratres Minores regularis obseruantiæ non habet locum, sed tantùm quoad fratres Minores conuentuales, fratres enim Minores regularis obseruantiæ, vt patet ex dictis in articulis superioribus, sunt hæreditatum incapaces, adeo vt decreuerit, & prohibuerit Alexander IV. ne fratres obseruantes transeuntes ad conuentuales succedere propinquis valeant vllo modo, prout in dicto Libro Monumenta e continetur. Quoad fratres verò Prædicatores recepta est ratione collegiorum, quæ in hac sacra religione habentur, quæ viros præclarissimos literis, & sanctitate Ecclesiæ peperit, & quotidie parit. Et circa hoc videantur huius sacræ religionis constitutiones, authoritate Apostolica confirmatæ, quæ circa successionem hęreditatum disponunt.

e In 2. imp. f. 126. col. 302.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Eremitæ S. Augustini possint succedere ab intestato.

Respondeo dicendo, quod de huiusmodi religiosis non est aliqua dubitatio, quoniam licet ipsi propter suas constitutiones sint mendicantes, priuilegio tamen Alexandri Quarti possunt non solùm acquirere, sed etiam retinere quæcumque bona mobilia, & immobilia, quæ potuissent acquirere, & retinere, si in sæculo remansissent, exceptis bonis feudalibus. Quod intellige in communi, in particulari enim non possunt, & si qua est consuetudo in contrarium, corruptela est, quæ per prælatum tolerari non potest, sine periculo animæ, vt per Doctores communiter patet prout refert Guilielmus Redoanus, f qui affirmat simile priuilegium habere fratres Carmelitas.

f Redoan. de spolys eccl. q. 8. à nu. 11.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachi Benedictini, & Cistercienses succedant ab intestato.

Respondeo dicendo, quod *quæcumque bona parentum, vel aliūde ratione successionis, vel alio iusto titulo professis Monachis obuenientia, potest Monasterium in quo professi sunt, licitè petere, & licitè retinere perinde ac si in sæculo remansissent.* Ita concessit Innocentius IV. Cisterciensibus, & fuit à Pio II. confirmatum. *At quæcunque hæreditates, & fideicommissa, & legata quomodocunque de iure monachis, seu Monasterijs delata. per mediam personam nomine ordinis exigi, adiri & retineri possunt*, prout concessit Pius Secundus Congregationi Montis Oliueti, & Iulius Secundus, & Eugenius Quartus Congregationi S. Iustinæ, vt in compendio sancti Benedicti Hispaniæ continetur. Et etiam bona, quæ monachis ante professionem competebant, Monasterio suo acquiruntur, prout in dictis concessionibus reperitur. Et Leo Decimus Camaldulensibus, & Clemens IV. Carthusiensibus prout in Compendio, g Cisterciensi refertur.

g Cōp. Cister. ti. hæred. §. 1.

ARTICVLVS IX.

Vtrum canonici regulares possint succedere ab intestato.

Respondeo dicendo, quod regulares non mendicantes, vt sunt regulariter omnes monachi, & omnes Canonici regulares, licet non possint habere bona in particulari, prout infra in tertio tomo h dicetur, possunt tamen in bonis temporalibus succedere, ac si non reliquissent mundum, prout probatur in iure, & tradit Angelus de Perusio. Quod licet regulariter sit verum, fallit tamen in bonis feudalibus, in quibus religiosi non succedunt, prout colligitur ex iure, i & tradit Bald. K At Celestinus Quintus suæ congregationi concessit, *vt bona etiam feudalia recipere, ac licitè retinere possit. Et licet ecclesiastica sint eidem donari, vel relinqui possunt, dummodo ad onera, ad quæ donator, seu testator illorum occasione tenebatur, vel ab eo imposita suscipiat. Et si ad certum numerum generationum, vel nominationum concessa fuerint, congregatio per viginti annos pro qualibet generatione illa tenere poterit, quæ tametsi inustitutæ de illis vt solet non fiant non propterea cadunt in commissum*, prout cōcessum est congregationi sancti Georgij in Algala, vt in Compendio l Societatis, & in Compendio Cisterciensi continetur iuri autem communi non refragatur monachos in feudo succedere, quando seruitium, si quod imminet per monasterium, vel per alium, præstari potest, vt tenet Decius, m etiamsi restitutioni sint obnoxia, quia tunc monasterium vsumfructum vita monachi durante habebit, prout tenet Abbas. n Nec etiam attento iure communi possunt regulares succedere in alijs bonis, quæ de sui natura non possunt pertinere nisi ad hæredes sanguinis, vt Regnum, ducatus, & similia, in his enim non succedit Monasterium, cum in ipsum non transeat ius sanguinis, quod ita seruari de facto tenet Speculator: o at nunc videmus, quod monasteria in vita Monialium de facto retinent maioratus, in quos ipsæ moniales succedunt. Sed si extra ius sanguinis teneri potuissent, tūc Monasterium succederet, vt per Cynum, p Ioannem Andream, & alios, qui ponunt, quid si monachus ante ingressum religionis fuerit stipulatus rē emphyteuticam pro se, & suis filijs, numquid post professionem ad Dominum reuertetur? Vel remanebit apud Monasterium? Speculator videtur tenere, quod non remanet apud Monasterium, maximè cū hodie apponantur pacta, vt non transferatur in potentiorem seu duriorē causam, vt per Bartolum, q cum qua opinione transit Petrus de Vbaldis Perusinus. At mihi contrarium veriùs videtur, quod scilicet remaneat apud Monasteriū bonorum

h In 3. to in q. de paupert.

i 19. q. 3. in fi. l. Deo nobis de Epis. & cler. Ang. cons. 1.

K c. si cler. si feu. fuerit cō tro. in vsibus feudo & ibi Bal.

l Comp. socie. tit. bona. §. 6. & Comp Cister. tit. bona. §. 2.

m Dec in ca. in præsen. nu. 74. de probat.

n Abb. in d. c. in præsentia.

o Specu. tit. de sta. monac. §. 2. vers. 11.

p Cynus in Auth. ingres. Andr. & alij in d. c. præsen.

q Bart. in d. Auth. ingres. Vbal. in trac. de success. ab intest. 2. p. q. 1. nu. 2.

capax pro vita ipsius pacifcentis,nec obstant supra dicta pacta, quod scilicet non transferatur in potentiorem, seu duriorem causam. Illa enim pacta loquuntur de translatione per alienationem, non autem per successionem, vt in simili casu explicat Syluester *a* dicens, quod successio non est alienatio.

a Syl. ti. emphyteusis nu. 27.

Et aduertendum quod Monachi Cistercienses non possunt possidere villas,fidelitates,differētias, iusticiarios,tributarios,Ecclesias, & altera,sed si ea acquisierint debent vendere, vel cum alijs bonis commutare, aut si non possunt aliter alienare, faciant ex his eleemosynam, aut abijciant, prout in quadam decretali *b* determinatur, vbi notant glossa,& Doctores.Hoc autem videmus iam diplomate Pontificio immutatum, ordo enim Diui Benedicti,& Diui Bernardi habent hodie iurisdictionem temporalem super vassallos. Vtrum autem religiones possint in maioricatu succedere, disputabitur.

b Ca. recolentes de sta. monac. vbi glo. & doct.

ARTICVLVS X.

Vtrum conuersi succedant ab intestato.

Respondeo dicendo, quod si ipsi remanent in sæculo,neque profitētur aliquam regulam religionis approbatæ, succedunt eorum consanguineis,ac si non essent oblati,si verò non remanent in sæculo, & profitentur aliquam religionem approbatam, tunc si monasteria sunt capacia, ipsa monasteria succedunt, si verò non sunt capacia, ad consanguineos defertur hæreditas. Hæc colliguntur ex notatis per glossam *c* & per Baldum, Imolam, & communiter Doctores,vnde loquendo de conuersis professis in ordine,B.P.N. Francisci, qui vocantur legos, certum est, quod ipsis ab intestato, & ex testamento minime succedunt.

c Glo. & doct. in c. vt lex cō tinētur. 27. q. 1. Bal. in l. generaliter, C. de sacrosā. Ecc. & in Aut. ingre. C. eod. ti. Imol. in c. 2. de test.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Moniales succedant ab intestato.

Respondeo dicendo, quod aut ipsæ profitentur regulam S.Benedicti,vel S. Aug.vel aliā regulam, quæ concedit habere proprium in communi, & tunc idem dicēdum est de ipsis,quod diximus de religiosis professis regulam, quæ concedit habere bona in communi.Aut loquimur de his,quæ profitentur regulam mendicantium, de quibus attento iure communi maius dubium est.Nam Guillelmus dicit, *d* quod sunt in statu non mendicantium. Abbas dicit,quod sorores prædicatorum, & minorum sunt mendicantes, pro quo allegat bonam decretalem,*e* & licet habeant priuilegium,quod possint habere proprium,quod dicit se vidisse,& legisse,tamē per illud non tolluntur alia, quæ requiruntur in ordine mendicantium,& propterea ait, quod sorores S. Claræ, & prædicatorum comprehenduntur sub capitulo, *nō solùm* de regularibus libro sexto, & ita dicit de facto consuluisse, quod & videtur sensisse Ioānes Andreas, *f* de quo per Lappum. Quidquid tamen sit quoad monasterium,siue profiteantur regulam prædicatorum, siue non mendicantium, ex quo habent priuilegium, vt possint habere possessiones, & alia bona in communi, in his vendicāt etiam sibi locum, quæ dicta sunt de viris religiosis non mendicātibus,per rationem appositam in quadam decretali, *g* de ipsis Monialibus loquente, ne scilicet occasione quæstus habeant vagari, quam vagationem iura *h* abhorrent, non solùm in fœminis religiosis,sed etiam in fœminis sæcularibus. Ab his tamen excipiuntur sorores vocatæ Collectaneæ S.Claræ, quæ neque in particulari, neque in communi aliquid proprium habere possunt.

d Guillelmus clem. vt professores de re. e c. pert. & c. sane de sta. monac.

f Andr. in d. clem. Lapp. al leg 4.

g Ca. periculo de sta. monac. in princ.

h Ca. mulieres de iu. li. 6.

ARTICVLVS XII.

Vtrum monasterium possit in maioricatu succedere.

Respōdeo dicendo,circa hunc articulum,quædam esse certa, aliqua autem sub dubio versari.

Primò certum est, commendatarios religionum militiarum professos, qui vxores ducere possunt, esse veros Dominos eorum. quæ acquirunt, prout cum eis secundum eorum constitutiones est dispensatū, quare capaces sunt eiusmodi maioricatuum, in his succedunt antiqua Hispaniarum consuetudine,perinde ac si commendatarij non essent, & esto quod in maioricatus institutione apposita sit clausula, quod religiosus non possit in eo succedere, non propterea huiusmodi commendatarij ab eo excluduntur,quoniam non censentur comprehensi in nomine religiosorum simpliciter, cū simpliciter non sint religiosi,sed religiosi militares, prout primo *i* tomo satis probauimus.

i 1. Tom. q. 1. a. 6.

Secundò certum est, monasteria virorum B. Patris Francisci regularis obseruantiæ,& alia religionum monasteria, quæ non possunt habere bona in communi, minimè posse in maioricatu succedere, propter eorum incapacitatem, sicut neque ipsa monasteria,neque alicui loco ipsorum succedere possunt in quibuscunq; bonis, sed deuoluetur ad alios hæredes ab intestato hæreditas, & maioricatus ad vlterius vocatum deuoluitur,ac si religiosus respectu cuius talis hæreditas, & maioricatus ipsis monasterijs competebat,nisi incapacitas obstaret, vita decessisset,aut natus non fuisset.Hæc est communis Doctorum sententia, quam sequitur Molina *k* qui enim incapax est successionis, pro mortuo naturaliter reputatur,vt dicitur in iure. *l*

k Moli. de prī mog. ca. 13. n. 69.

l L. 1. §. sed si patruus. ff. de coniug. cum emancip. liber.

Tertio certum est, religiosum, si nondum professionem emisit,succedere in maioricatu,quicumque eis maioricatus sit,cum ipse nullo iure sit huiusmodi successionis incapax.

Quartò certum est, quod religiosi, quorum monasteria capacia sunt successionis,si maioricatus nō habet iurisdictionem,ac dignitatem annexam,succedere præfata monasteria ratione religiosorum prædictorum in maioricatibus, recipereq; commoditatem totam ex illis, interim dum tales religiosi vixerint;his verò naturaliter mortuis,transire maioricatus vlterius ad eos vocatos,& minimè succedere monasterium. Hoc dictum habet duas partes, quas probare oportet. Prima pars probatur, quoniam huiusmodi monasteria sunt capacia ratione suorum religiosorum professorum successionis bonorum,nec est vlla sufficiens ratio: cur nō etiam capacia sint successionis in præfatis maioricatibus. Hanc partem affirmat communis doctorum sententia,quam inter alios referunt, & sequuntur Antonius *m* Gomez,Gregorius Lopez,Gama,& Molina,affirmantque Gama, & Molina ita pronunciatum fuisse in Lusitania,& Castella.

m Ant. Gom. in l. 40 Taur. n. 66. Greg. in l. 2. ti. 15. par. 2. fiédo hōbre para ello, Gama dec. 6. Molin. vbi s. 95.

Neque obstat præsumptio contraria institutoris maioratus, qui in bonum, & memoriam suæ familiæ præsumendus est instituisse eum maioratum, &

& vt arma,& insignia deferret, quæ locum non habent,quando succedit monasterium,neque censendum est institutorem id velle, aut intendisse; nam respondetur,quod hæc ratio locum haberet,& magnam ingereret difficultatem, si maioricatus perpetuò apud monasterium remaneret, at morte naturali religiosi professi ad primò vocatum reuertitur, qui arma, & insignia deferret. Etsi prædicta ratio haberet efficaciam, sequeretur, quod perpetuo amens,& furiosus à natiuitate,non posset succedere in eo maioricatu,cum insignia, & arma deferre nō posset, at contrarium communiter tenetur, quod scilicet amens etiam à natiuitate,& perpetua amētia laborans possit succedere in maioratu eiusque iurisdictionem,vt post alios tenent Molina,*a* Antonius Gomez,& Gregorius Lopez.

Neque obstat, censendum esse, institutorem nolle monasterium succedere in maioratu, nam respondetur neminem obligari etiam in foro conscientiæ sub pœna peccati mortalis ad id, quod, si princeps interrogatus fuisset, præcepisset. Primò, nam sicut non peccat quis in his, quæ esset facturus, si tentaretur, sed in his, quæ actu facit,ita non obligat superior per ea, quæ præciperet, si animo aduerteret, aut ei aliqua occasio daretur, sed per ea, quæ actu præcipit, & omnino incertum est, verum præciperet, an non, quis enim hoc ei reuelauit, aut qua certa ratione id colligi potest, prout contra Nauarrum *b* probat Suarez, ita in proposito est dicendum ex verbis institutoris nullo modo patere, quod monasterium non possit in maioratu succedere,& sicut in præcepti obligatione ad mentem præcipientis descendere non debemus dicendo,quod si animaduerteret,causam iussisset, ita in successione maioratus ad mentem præsumptam institutoris non est deueniendum dicendo, quod si præcogitasset, nollet suum maioratum ad monasterium deuolui: de hoc enim reuelationem non habemus, neque id ex aliqua certa ratione colligi potest, & vt ius maioratus, quod tanti momenti est, à monasterijs auferatur, non ad incerta, sed ad certa recurrere debemus.

Neque obstat, quod intentio iubentis ita volentis præcipere sufficit, vt quis teneatur,iuxta ea quæ in iure *c* notantur, & à Felino traduntur, nam respondetur hoc procedere, quando intentio præcipientis colligitur ex eius verbis claris, vel obscuris satis id significantibus, vt constat ex traditis à Nauarro: *d* at non colligitur ex verbis claris, neque ex obscuris institutoris maioratus voluisse,& intendisse ipsum institutorem,vt nullo modo monasterium in maioratu succederet, præcipuè non succedendo in perpetuum,sed tantùm pro vita religiosi, aut religiosæ, ratione cuius talis successio contingit, prout inferiùs latius explicabitur.

Secunda pars præfati dicti, quod scilicet mortuo eo religioso trāseat maioratus ad vlteriùs vocatum facilè probatur, quoniam successio in maioratu est ex vocatione primi institutoris, qui noluit monasterium in perpetuum succedere, nec vocati ad maioratum accipiunt ipsum ab vltimo possessore, sed à primo institutore, quare religiosus ille sua professione cæteris vocatis præiudicare non potuit, vt eo mortuo non succedat,qui succederet, si ipse similiter in sæculo moraretur.

Quintò certum est, quod quando ex prima institutione excluderetur religiosus à successione in eo maioratu, vt plerumque fit,tunc tali religioso professionem emittente trāsiret maioratus ad vlterius vocatum, neque succederet monasterium. Hoc assertum ita est notum, vt probatione non indigeat,

a Moli. lib. 1. de primog. ca. 13. num. 22. Ant. Gom. in l. 40. Tau. nu. 69. Greg. vbi sup.

b Na. in man. c. 2. num. 10. Sua. 3. p. q. 8. ar. 3. sec. 7.

c c. intelligentia de verb. sig. c. rogo. 11. q. 3. c. dilectissimi 12. q. 1. Cle. 1. de test. iunct. gl. & notata per Feli. in ca. nam de const.

d Na. in man. c. 23. nu. 39.

e Glo. in c. scripsit nobis ca. 27. q. 2. Moli. vbi sup. n. 80. Ant. Gom. in l. 40. Tauri n. 66. Greg. in l. 2. tit. 11. p. 2. v. siendo home para ello.

f Moli. vbi sup. Ante. Gomez in l. 40. Tau. nu. 66.

g Auend. in l. 4. Taur gl. 4. nu. 39.

h l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præst. l. non distinguemus de arbi.

i Glo. in l. omnes diffinitio. ff. de reg. iur.

primus enim institutor eam legem potuit apponere bonis ita vinculatis,quæ satis congrua est fini,ad quem maioratus solet institui,quod tamen intelligendum est, nisi maioratus fundetur ex tertio, & quinto bonorum ipsius institutoris,in hoc casu filii ipsius institutoris,etiam religiosi non potuerunt excludi cum melioratio prædictorum bonorum non possit à testatore nisi filiis applicari, prout in legibus *e* horum regnorum continetur, contra quas nō potuit ipse fundator aliquid innouare.

Quod autem in dubio versatur est, vtrum in maioratu habente iurisdictionem adiunctam succedat monasterium. Circa quod duas inuenio opiniones contrarias. Prima est quod monasterium non succedat in maioratu annexam habente aliquam dignitatem,aut iurisdictionem.Pro qua opinione aliqua fundamenta proponunt Molina *f* & Antonius Gomez. At pro contraria parte secundum contrariam opinionem fundando multa,& efficacia fundamenta proponit Velascus de Auendanno,*g* quæ mihi verior multo videtur, quæ sequentibus rationibus comprobatur.

Primò quia conclusio iuridica admittens religiosos, & religiosas ad successionem maioratus generaliter loquitur, & per consequens generaliter sine aliqua distinctione, iuxta vulgaria iura *h* debet intelligi,quod confirmatur; monasterium enim habet in suum fauorem regulam iuris maioratum ipsi applicantem, à qua non est recedendum sine expressa, & clara limitatione, iuxta doctrinam cuiusdam Glossæ *i* fundatæ in quadam Decretali, K vbi nulla in hoc casu exceptio reperitur,cuius decretalis verba expendit Rochus, & notat Bartolus, & à regula non esse temere recedendum,& pronuncian do pro eo, qui pro se habet præfatam regulam, inquit Baldus,*l* & latè comprobat Tiraquellus, & Tiberius Decianus.

Secundo probatur, priuare enim monasterium maioratu,in quo secundum ius debet succedere,est pœna, quæ non potest irrogari,nisi in casibus à iure expressis, Iuxta quandam Glossam *m* communiter receptam, cum alijs adductis à Iasone,& Tiraquello eleganter subdentem successionum priuationes solùm per opiniones Doctorum fieri non debere; sed per expressas & claras iurium determinationes,iuxta doctrinam quarundam legum, *n* & ita in hoc casu non debet induci priuatio huius maioratus, præcipuè contra monasterium, quorum personæ debent semper faueri secundum ius,*o* & ea,quæ tradunt Mathæus de Afflictis, & Tiraquellus, & secundum idem ius prout tradit Baldus,*p* & Menochius hoc à fortiori habet locum in monasterio monialium,quæ ratione sexus fœminei magis fauorabiles censentur.

Tertio probatur nostra sententia, nam etiamsi regulariter fratres, & moniales non succedant in feudo prout dicitur in *q* iure, hoc tamen limitatur, quando seruitium non est personale, & potest per substitutum præstari, in hoc enim casu monasterium succedit in feudo, etiamsi habeat annexam dignitatem vassallorum & iurisdictionis, prout tenent Baldus, *r* & Salicetus, & testantur communem Syluanus, & alij, quos referunt, & sequuntur Iulius Clarus, & Menochius, & in terminis monialium Sanctæ Claræ, quod earum monasterium debeat gaudere feudo, & eius commoditate,est indubitata conclusio,quæ secundum Capitium *s* contradictorem non habet,quem sequuntur Gama, & Eueraldus, qui contrariis fundamentis elegāter satisfacit, & dicit ab hac opinione nō esse recedendū,neq; in iudicando,neque in consulendo,

K c. quoniā in fine de decimis. gio leprosorū Rochus de iure patron. v. honorifico. q. 6. nu. 94. Bar. in repetitione legis ex quacunque col. 1. ff siquis in ius vocatus nō ierit.

l Bald. in l. si tutor in fi. C. de periculo tutor Tiraq. de retract. linagier §. 1 glos. 9. n. 109. Dec. respons. 204. nu. 5. lib. 1 & respon. 1. nu. 35. vol. 2.

m Glo. in c. fi. de iur patron. Ias in l. cum quidā nu. 16. ff de liber. & posth. Tiraq. in l si vnquā v. reuertatur nu. 206. & n. 208.

n l. ex parte ff. de proba. l. cū dicas de nautic. fenore.

o l. sunt persona ff. de relig. & sump Affl. decis. 23. col. fin. Tiraq. de prin. pia caus. priu. 148.

p Bal. in l. in multis in fi. ff. de sta. hom. Meno. de præsump. lib. 4. præsum. 125. nu. 8.

q c. vn. de mil. vassal.

r Bald. in d. c. vn. n. 1. & in auth. nisi rogati nu. 15. C. ad Treb. vbi Salic. num. fi. Syluan. cons. 3. nu. 15. 59. & 60. Iulius Clar. li. 5. recep. sen. §. feu. q. 78. n. 1. Meno. de arb. li. 2. cent. 3. casu 131. n. 8. & con. 319. nu. 13. lib 6.

s Capitius decis. 10. n. 20. Gam. decis. 6. num. 1. Euer. con. 210. co. fi.

sulendo, & ante eum id ipsum tenet Alexander, *a* qui ex communi resoluit, quod in casibus, in quibus potest seruitium, præstari, per substitutum, feudum transit ad monasterium: quod etiam colligitur ex relatis ab Auendanno. *b* Pro quo est quædã optima Decretalis *c* in qua id notat Francus, & Abbas, quòd monasterium monialium succedit in feudo, quamuis necesse sit, quòd pro eo præstetur homagium fidelitatis: potest enim illud præstare Abbatissa, & per consequens multo meliùs poterit habere maioratum vassallorum, & iurisdictionis, siquidem eam iurisdictionem per suos ministros potest exercere.

a Alex. cōs. 10. nu. 8. lib. 5.
b Auen. in l. 40. Tau. gl. 3. nu. 47.
c ca. 1. §. verū de sta. reg. li. 6. vbi Frãcus n. 2. Abbas in c. nimis col. 1. de iur. iuran.

Et secundum præfatam distinctionem debet intelligi, & explicari quædam partitarum *d* lex prohibens, quod in feudis succedant fœminæ religiosi, & clerici, prædicta enim lex loquitur de feudo seruitium personale requirente, & tale quod per substitutum præstari non potest, quod ex ea satis patet. *Porque lo dio a su padre en aquella manera que su padre lo auia de seruir por el*, & ibi, *de manera que non pudiesse seruir el feudo no lo pudiesse auer*, & ibi, *que no pudiesse seruir per razon de las ordenes que vuiesse*. Et etiamsi hæc lex non id tam clarè exprimeret, sufficit, quod partitarum leges semper iuxta terminos iuris communis debent explicari exceptis casibus, in quibus velle corrigere ius commune satis constat, vt patet ex alia lege *e* partitarum, vbi id notat Gregorius Lopez, & optimè Couarruuias, quod etiam tenent Palacius, Rubeus, Xuares, Segura, Mõtaluus, quos refert, & sequitur Burgos de Paz.

d l. 6. tit. 28. par. 4.
e l. 9. ti. 13. p. 6. vbi Gre. in gl. 36. idē Gr. in l. 6. tit. 1. par. 1. v. toma das fuero, Co. li. 1. var. c. 14. nu. 5. Burg. de Paz in l. 1. Tau. nu. 573. cum seq.

Quartò, & vltimò probatur prædicta sententia, nam monasteria virorum, & mulierum vassallorũ, & iurisdictionum sunt capacia, vt probatur in quadam Decretali, *f* ibi *ad claustrum monasterij venientes*, & ibi *præsertim cum dictum Castrum ad ius, & proprietatem sui monasterij pertineret*, & ad idem est alia Decretalis, *g* vbi Abbas de Bonifac. pro se, & cõuentu suo proponens locum de Rosellis esse prędicti monasterij iure Dominij, vel quasi. Quod etiã patet ex quadam lege *h* recompilationis, vbi cauetur, *que los consejos y iusticias no occupen la iurisdiciõ ciuil, que los tales monasterios tienen*. Quod ex alijs horum regnorum legibus *i* satis patet. Quod etiam constat ex Chronica Regis Domini Ioannis primi, *K* anni secundi, nam ibi narratur, quod ad supplicationem Abbatũ, & Abbatissarũ horum regnorũ fuerunt monasterijs omnia Castra iurisdictiones vsurpata restituta, quæ si præfata monasteria habere nõ valerent, minimè restituerentur. Quod satis innuit alia Decretalis, *l* & leges partitarum per locum ab speciali in quantum prohibent fratribus ordinis Cisterciensis, quod non habeant Castra, nec iurisdictiones, si volunt priuilegijs concessis gaudere, & in dicta lege partitarum ita habetur. *Otro si tuuo por bien la sancta Iglesia, que si algun monasterio de otra orden qualquier si cãbiassen a la orden de Cistel, è ouiessen villas è castillos, è las otras cosas sobredit has, que son defendidas à esta orden que las vendiessen y las cambiassen por hæredades llanas, è viuiessen en aquella probreza que ellos viuen*. Ponderandum enim est illud verbum, *è ouiessen*, nam habere dicitur, quod de iure auferri non potest, vt dicitur in iure, *m* & notat Bartolus, quem sequitur Tiberius Decianus. Pro quo facit, quod monasteria possidentia bona in communi ea infeudare possint, vt in iure *n* est definitum, si igitur infeudare possunt, ergo capacia sunt iurisdictionis, cum Dominus feudi eam habeat, quando inter suos vassallos, & feudatarios lis orta est, vt dicitur in iure *o* & tradunt Federicus, & communiter Doctores teste Iulio Claro. Et videmus experientia in his Hispaniarum partibus multa monasteria possidere, villas, & Castra, cum iurisdictione. Quod procedit secundum ius, & non secundum aliquod particulare priuilegium, vt argumento cuiusdam legis *p* tenet Molina. Et vt hæc pars magis pateat, & clarissimis fundamentis maneat roborata operæ prætium erit argumentis contrariorum respondere.

f c. cum dilec. de ord. cogn.
g c. Abb. sane de for. & reg. in lib. 6.
h l. 4. ti. 3. lib. 1. recop.
i l. ti. 3. lib. 1. or. & in l. 7. ti. 6. li. 1. recopilat.
K Chron. c. 8.
l c. volētes de sta. monac. l. 27. ti. 7. p. 1.
m l. cōs. §. 1. ff. de reg. iu. l. rē in princ. ff. de act. empt. vbi Bart. Dec. respons. 48. nu. 12. & respon. 1. n. 293. li. 1.
n ca. 1. de his qui feudū da re pos.
o c. imperialia § 1. de probi. feu. alien. Feder. in c. cæterum de indi. Clar. lib. 1. recep. sen. §. feu. q. 90. n. 3. & 6.
p l. in testam. l. 1. C. de test. milit. Molin. li. 2. de prim. Hisp. c. 2. nu. 14.

Ad Argumenta.

PRimo arguitur ex textu, & Glossa *q* ibi approbata in quadam partitarum lege, & communi Doctorum opinione dicentium, monasteria non posse in Regnis succedere, & ducatum, & Marchionatum minime obtinere, & per consequens nõ posse possidere maioratum habentem annexam iurisdictionem.

Respondetur prædictum textum conclusionem præfatam minimè probare, non enim loquitur in Regina proprietaria, sed in Thietherga, quæ fuerat Regis vxor, & non est mirandum, quod intrando religionem titulum Reginæ perderet, siquidem iam vxor Regis non poterat nuncupari, ita expendit Burgos de Paz, *r* & ita Glossa præfati textus argumentum illius sophisticum appellat, non enim loquitur in regina, sed in vxore Regis, quæ eo ipso quod volebat exire à copula maritali, cessabat Regia dignitas, & lex partitarum probat, quod proposuimus, loquendo enim in Regno ait, quod successurus in eo, debet esse homo ad succedendum in eo aptus, debet enim intelligi respectu defectuum naturalium, vt scilicet non sit furiosus, minor ætate, vt ex alia esse partitarũ lege probatur, *s* & declarat Baldus. Vnde præfata verba legis partitarum, ibi. *Siendo home para ello*, non possunt referri ad monachum, cum nullum sit ius definiens, quod ingrediẽs monasterium non est idoneus, vt possit esse Rex, prout aduertit Speculator *t* tenens, quod de iure ordinario successionem Regni, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, primo genito monacho, & eius monasterio defertur, licet non seruetur de facto, quod & referunt Auendanno, *u* Gama, & Iacobus de Franchis.

Præterea, licet præfata iura de facto probarent monachum in Regno Ducatu, Marchionatu, & comitatu minimè posse succedere, prout ait Speculator, solùm deberent in Regno, Ducatu, & Marchionatu, & comitatu locum habere, in his enim solùm loquitur Glossa, & alij superiùs relati, & consuluit Euerardus, *x* & tenuerunt Franciscus Curtius Iunior, & post eum, & alios Tiraquellus. Quod idem videtur tenere Matinus Frecius *y* dicens, quod monachus feudatarius ingrediens monasterium habet fructus feudi durante eius vita, si sit feudum, Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus, quem refert Auendannus *z* & ratio huius est, Rex enim habet onera, & ministeria personalia, vt est visitare sua regina, conuocare ad comitia, ire ad Bella, de quibus, & alijs in legibus partitarum *a* fit mentio, & esse Regem, dignitas est suprema, à quo omnes dignitates temporales procedunt, secundum *b* Bartolum, Ioannem de Platea, & Cassaneum, & propter hanc rationem Regem non debere esse monachum scribit *c* Baldus, quæ eadem ratio militat in Ducatu, Marchionatu, Comitatu, & Baronia, hæc enim sunt dignitates Regales, vt inquit quædam Glossa, *d* & tradit Boetius,

& in c

q Glos. in cap. scripsit. 27. q. 2. l. 2. ti. 15. p. 2.
r Paz in proœmi. le g. Tau. nu. 11.
s l. 3. eiusd. ti. & par. Bal. in auth. hoc am plius nu. 1. C. de fideicōmis.
t Spec. in t. de stat. mona. q. 10. nu. 15.
u Auēd. in l. 40. Tau. gl. 4. n. 45. Gãma. in d. decis. 6. n. 3. Iacob. de Fran. de his qui feudũ da re pos. nu. 63.
x Euerar. in d. cōs. 220. pa. pen. Curtius Iun consi. 6. col. 9. v. 2. respondemus & cōsi. 65. col. 3. Tiraq. de nobi. c. 26. nu. 3. & 4.
y Frecius de feud. li. 3. differenti 31.
z Auend. vbi sup. nu. 46.
a l. 7. ti. 1. p. 2. l. 2. & 4. tit. 15. ead parte.
b Bar. & Platea. in l. 1. C. de dig. li. 12. Cassa. de glor. mundi p. 5. cōsiderat. 37.
c Ba. in c. cum in magistratũ nu. 5. de elec. & cons 171. d. 5. n. 3. li. 2.
d Glo. in ca. si quis vero v. Centum de pace ten. & c. & iur. fi. hoer de col. ... cons ... 107.

& merito quidem regales appellantur, cum à solo Rege creentur, & dicuntur feuda titulata, vt dicitur in iure, *a* vbi tradit Iserna, & Afflictus. Præterea præfatæ dignitates, munera, & ministeria habent, quæ per substitutos fieri minime possunt, vt regere exercitus, seruire Regi, & ipsum sociare, vt eleganter probat quædam lex partitarum, *b* vbi Gregorius Lopez, & latius quàm alij hoc specificant, & declarant Garsias a Loaisa, Marinus Frecius, & ante eos, Ferdinandus Mexia, & Cassaneus. Vnde non est mirandum, quod tales dignitates ad monasteria non transeant, cum sint ita personales, vt industriam personæ requirant, neque possint transmitti, vt in terminis resoluit Baldus, *c* & optimè Suarez distinguens inter dignitates regales, & inferiores. Hoc autem cessat in primogenijs, quæ dignitates has supremas annexas non habent, sed tantum habent vassallos & iurisdictionem, cuius iurisdictionis seruitium, & ministerium non est personale, & per sub stitutos potest exerceri, vt aduertit Auendanus. *d* Præterea primogenium ex se solo non est titulus, neque dignitas, nisi titulum, & dignitatem habeat annexam, vt Auendanus *e* bene declarat, ante eum Burgos de Paz & Molina.

a c. 1. de feud. March. vbi Iser. Alber. & Affl. no. 1. & idem nu. 7. in c. 1. quis dicatur dux.
b l. 11. ti. 1. p. 2. vbi Garf. Lodis. in celle. Conc. in notis ad Con. Tol. 8 p. 455. Mexia. li. 1. c. 75. Caff. vbi su. 5. par. conf. 46.
c Bal. in d. consil. 275. Suar. in l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. test. limit. 11. nu. 4.
d Auend. vbi su. gl. 4. nu. 46
e Auen. vbi s. nu. 45. Paz in proem. leg. Taur. nu. 89. Moli. lib. 1. c. 13. nu. 6.

Neque obstant allegata ab eodem Molina, & Burgos de Paz probantibus maioratum cum iurisdictione esse dignitatem, loquuntur enim de dignitate im propriè, & largo modo secundum Molineum *f* in consultationibus Parisiensibus, quod ipsum intellexit Molina ipse, dicens, quod talis dignitas non est ad publicas dignitates trahenda, quia non pro vera dignitate, sed pro quadam plena potestate sæculari in vassallos accipitur vt declarat Afflictus. *g* Denique vbicunque dicitur, habentem iurisdictionem habere dignitatem, intelligendum est de minori, & quæ nulli de supremis dignitatibus ducatus, comitatus, & Marchionatus comparari potest, ita Alciatus, *h* & Suarez, qui inquit, quod villa, & Castra cum iurisdictione non sunt comparanda ducatui, vt optimè consuluit Euerardus, *i* & Iacobinus de Franchis tenet.

f Molineus in consuet. Paris. li. 1. §. 8. gl. n. 20.
g Affli. in ca. quis dicatur dux, nu. 11. v. 2. accipitur.
h Alciat. in tract. de sign. certa. c. 32. v. fin. 11 Sua. vbi su. 11 lim. nu. 4.
i Euerar. consil. 210. compete. Franchis de his qui feudū dare pos. nu. 6.

Neque obstat alia Decretalis *K* quam Molina pro sua parte allegat dicens in ea probari, monasterium iurisdictionem habere non posse, respondetur enim contrarium secundum ius esse verum, prout satis in superioribus demonstratum est, neque dicta decretalis conclusionem Molinæ probat, & dato casu quod eam probaret, de iurisdictione criminali intelligi deberet ad effectum exercēdi eam per suas proprias personas, non verò ad effectum exercendi eam per suos substitutos, vt expresse in alia Decretali *l* probatur, ibi cum iurisdictionem obtinent temporalem debent, & possunt metu irregularitatis cessante causa sanguinis alijs delegare, vbi Dominicus & alij idem tradunt, *m* & ad hoc est optima lex recompilationis deponens, ecclesiasticos habentes iurisdictiones temporales his per personas sæculares vti debere, in qua lege id tradit Azeuedo, *n* & idem seruari in Regno Franciæ testatur Rebu. pro quo facit etiam, quod quamuis cura animarum non possit cadere in mulieribus, quo ad exercitium actuale, ius tamen curæ potest competere monasterio monialium, vt ea cura viro capaci committatur, ita determinauit Rota, referunt, & sequuntur Felinus *o* & Natta, quod autem Ecclesiæ & monasteria habeant ciuitates, & villas, cum potestate vtriusque gladii probat efficaciter Frater Dominicus de Soto. *p*

K c. 1. ne clerici. vel mona.
l c. fi. ne cleri. vel monac. li. 6. vbi Domin. 4.
m l. 8. tit. 3. li. 1. recop.
n Azeued. in d. l. 8.
o Fel. in c. dilec. nu. 1. de maio. & obed. Natta. consil. 433. nu. 11.
p Sot. l. 4. de iust. q. 4. a. 1.

Neque obstat fundamentum sextum adductum a Molina *q* argumento ex vero simili mente fundatoris, qui si interrogatus fuisset, an vellet ad suum maioratum monasterium admitti, vero similiter responderet quod non, quod argumentum à vero simili valet in iure, *r* & hanc solam rationem putat Molina ad decisionem quæstionis sufficere. Nam respondetur ex his, quæ in superioribus diximus, & ex hoc argumento colligitur, quàm inefficacia fundamenta habeat opinio Molinæ, siquidem in tam vaga generalitate principaliter figit pedem, quod certe argumentum si aliquam haberet vim sine dubio concluderet in nullo maioratu monasterium posse succedere, omnes enim maioratuum fundatores eos instituunt ad conseruationem sui nominis, & familiæ, quæ ratio ad coniecturandam voluntatem fundatorum maiorem habet efficaciam, quā habere iurisdictionem. Vnde cum ipsemet Molina *s* confiteatur, quod in maioratibus non habentibus annexam iurisdictionem, non obstante voluntate coniecturata fundatoris, monasterium succedit, nō debuisset in hac ratione figere pedem, quæ coniectura voluntatis nihil addere videtur; Ex quib. concludit Lappus *t* errare eos, qui dicunt monasteria in hoc casu non habere voluntatem testatoris, cum hoc non sit verum, monachi enim, & monasterium habent voluntatem legis *u* ipsis capacitatem ad habendum bona in communi concedentis, cum qua præsumitur testatorem voluisse se conformare, argumento eorum, quæ in iure *x* notantur, & notāt Bartolus, & Socinus, & in terminis maioratus, latè ornat Iason.

q Moli. vbi s.
r l. Ti. §. Lucius. ff. de lib. & posthum.
s Moli. vbi su.
t Lappus alle gat. 101.
u Deo nobis §. 1 C. de sacros. Eccles.
x l. si quo. ff. de acqu. hered. Bar. & Socin. in l. hæredes mei §. cū ita. ff. ad Trebell. Iaf. consil. 215. co. 7. & 8. l. 1.

Neque etiam obstat aliud Molinæ fundamentū, quod scilicet per successionem monasterij cessat cōseruatio familiæ, & nomen fundatorum cessat, & extinguitur, hoc enim fundamentum eundem patitur defectum, quem superius patiebatur, siquidem vt manet resolutum respectu maioratus iurisdictionis nihil particulare continet, cum hæc militat in maioratu, in quo iurisdictio non est annexa, in quo succedere monachum, & monasterium ipsemet Molina agnoscit, & ita nihil vrget pro sua opinione, & præterea cessat ex traditis per Lappum *y* vltra quē efficacissimè respondetur, non cessare conseruationem nominis, & familiæ pro vita religiosi, ratione cuius monasterium in maioratu succedit, cum monachus non perdat iura sanguinis, nec desinat esse de genere, & familia, vt probatur in aliquibus iuribus, *z* & post Lappum, Abbatem, & alios tenent Tiraquellus, & Guillermus Benedictus, & quod in vita monachi familiæ dignitas conseruetur, tradunt in terminis Cephalus, *a* & Boerius, si enim maioratus apud monasterium perpetuo remaneret, concluderet argumentum, & verè posset dici, quod nomen & familia fundatoris supprimeretur. Et ita hac ratione attenta verum est, quod communiter dicitur, Monachum, & monasterium iure sanguinis bona patrimonialia minimè trahere, si enim iure sanguinis succederet monasterium, patrimonium perpetuo cessaret, & consanguinei ad ipsum nullum ius ampliùs allegare possent, prout aduertit Tiraquellus. *b* At quando monasterium & monachus pro vita sua petunt maioricatum, non perditur memoria, mortuo enim monacho deuoluitur maioratus ad consanguineos familiæ, vt tradit Boerius *c* distinguens casum, in quo bona iure propri[illegible] & perpetuo prætenduntur à monasterio, & temporaliter pro vita ipsius monachi, quod Emanuel *d* Acosta subtilis Lusitanus satis expendit: non e[illegible] dicitur amissum, quod non durat amissum, sed ad propriam naturam reuertitur, vt in iure *e* dicitur ponderat Angelus, quem sequuntur Iason & Ripa, & in terminis maioratuum allegando quandam legem ita iudicatum fuisse in senatu Portugalliæ asserit

y Lappus alle 101 n 15 v Non obstat 3 ratio.
z c. 18 q. 1 c. fin. 19 q. 1. Tiraq. de noc c 26. n. 8 [illegible] nd. in c [illegible] de test. v [illegible] vxorem [illegible] ne Ade [illegible] mel. t. n 209. & 210.
a Ceph. 53 nu [illegible] 98 B[illegible]
b Ti[illegible] tract. [illegible]
c [illegible]
d [illegible]

rit Gama, & ita esse intelligendum Concilium *a* Decij allegatam per Molinam. *b*

Nec minùs obstat aliud argumentum adductum à Molina, *c* scilicet quod cum monachus mortuus sit mundo, pro mortuo habendus est, ita quod monasterium ex eius persona succedere non possit. Hoc enim argumentũ eundem, quem præcedentia, patitur defectum, non enim aliquid particulare cõtra maioratum iurisdictionis concludit, imo habet vim in quocunque alio maioratu carẽte iurisdictione, in quo potest succedere monasterium: prætereа æquiparatio mortis naturalis, & ciuilis solùm in casibus a iure expressis procedit, prout tenet quędam Glossa, *d* quam sequuntur Gregorius Lopez, & Méchaca. Dicere autem professionem pro morte ciuili reputari, non procedit in monasterijs bonorum capacibus, prout Bartolus *e* tenet, neque religiosi, & religiosæ pro fessione sua perdunt nobilitatem, nisi tãtum respectu Dei, & aliorum religiosorũ, quoad mũdum enim & successiones, ipsa nobilitas manet cum eis. Quod ita fuisse iudicatum in rota testatur Romanus *f* & ante eum ita tenuit Baldus, & post eos Felinũ, & alios optimè Tiraquellus, Decius autẽ, & Ludouicus Cintius, quos Molina pro sua parte allegauit, contra ipsum expressè loquuntur, cum teneant, quod nisi monasteriũ expresse excludatur, admittitur ad successionem fideicommissi relicti familiæ pro vita ipsius monachi, vt ait Lappus, *g* ingrediens enim religionem statũ mutat in meliùs, & ad maiorem dignitatem ascendit, quod procedit etiam quoad successiones, vt dixit Innocentius, *h* tenens successiones delatas monachis meliùs capere monasteriũ, quàm cepisset monachus, si in sęculo mansisset, quod aperte dicit Glossa *i* affirmãs, quod per ingressum religionis purgatur ingratitudo per monachum ante ingressum commissa, quod prosequuntur latè Ripa *k* Palatius, Rubeus, & nouissime Fuluius Pacianus. Nec obstat aliud vltimum argumentum, quod scilicet in simili maioratu religiosi, & religiosæ non succedunt, vt experientia cõpertũ est, huic enim argumento multipliciter respondet Euerardus *l*, præsertim quod huius experientiæ, & consuetudinis non constat, neque requisitis à iure probatur, de quibus per Alexandrum *m* Molinã, & Gregorium Lopez, & dato quod aliquã sit consuetudo, ea in successionibus habentibus annexam dignitatem Regis, ducis, Marchionis, aut comitis tantùm locum habebit, nõ autem in maioratu, qui solùm iurisdictionẽ habet, & ita fuit iudicatum in senatu Pinctano, in fauorem monasterij *de las Huelgas* Vallisoleti ciuitatis, in maioratu oppidi de Villagarcia, & aliorũ oppidorum cum suis iurisdictionibus, qui morte Ludouici Quixada vacauit, cuius casus maximam dubitationem includebat, cum monasterium prædictum sit ordinis Cisterij, contra quem ordinem adetat quædam Decretalis III. & quædam lex Partitarum, quæ sententia prolata in dicto senatu maximæ considerationis est ad nostrã sententiã confirmandam, argumẽto eorum, quæ in iure notantur, & tradunt Afflictis, & Gama.

a dec. con. 159 cu. 2.
b Molin. in d. 7. fund.
c Mol. 18. fũd. nu. 93. & 94.
d glo. in c. placuit 16. q. 1. & in c. susceptũ de rescr. ver. morte Gregor. in l. 1. tit. 18. p. 4. glo. 1. Mench. lib. 2. vsu freq. c. 27 nu. 15.
e Bart. in l. cũ pater §. hæreditate. ff. de leg. 2.
f Roma. singu. 37. Bald. in c. in magistratũ in medio deo elect. Tira. de nobil. c. 26. n. 3. cum seqq.
g Lappus de alleg. 101. n. 7
h Inno. in c. in præsentia de probat.
i gl. in c. statutum 18. q. 1. ver. legitimus c. nõ liceat 19 q. fin.
k Rip. in l. fin. nu. 215. C. de reuoc. donat. Rubeus in l. 45. Tau. n. 12 Pacianus in probat. lib. 2. c. 28 nu. 5.
l Euerar. cõs. 210. vers. non obstat si dicatur col. pen.
m Alex. consi. 45. n. 5 et cõs. 173. nu. 6. Molin. in consuet. Paris. 1. pa. §. 1. gl. 4. nu. 12. Greg. in l. 5. ti. 2. par. 5.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum in maioratu habente iurisdictionem, cum onere in sua fundatione apposito, vt successores vocentur nomine fundatoris, & eius arma portent, possit succedere monasterium.

RESpondeo dicendo, quod ad exclusionem monasterij à maioratu est necessaria expressa, & clara voluntas fundatoris per verba clara, & manifesta ipsum excludere volentis vt notat Molineus *n* & post eum Gomecius, & alij, Velazquez de Auendanno, portare autem arma, & habere nomen, & pronomen fundatoris, non est quid incompatibile religiosis, & monialibus, siquidem post professionem retinent, & conseruant nomen, nobilitatem & agnationem, nec desinunt esse de familia, vt supra articulo superiori satis monstratum est; quantum autem, ad nomen, & pronomen satis constat, non esse incompatibilia cum statu religioso, religiosus enim potest vocari nomine fundatoris, & pronomen ipsius assumere, quantum autem ad arma etiam est clarum, cum successores non debeant ipsa super humerum, aut super collum portare, sed vti tantum illis, & sufficit ea conseruare in domibus, Ecclesijs, capellis, & alijs ædificijs ipsius maioratus, in quibus fundator ea posuit, aut ponere mandauit, iuxta quandam legem, *o* ubi *quarum imagines non videre fixas aut repulsas videre satis est lugubre*: aut apponendo ea de nouo in ædificijs erectis, & in ornamentis domus, & in sigillis, & non est necessarium præfata ædificia erigere, ornamenta domus, & sigilla de nouo facere, vt in ipsis arma depingantur aut sculpantur, solum enim sufficit dictis armis vti, quando necessitas id petierit, nam in similibus casibus non exigitur actus, sed aptitudo, vt dicit quidam textus, *p* per quem tenet Baldus ex erectione furcarum retineri quasi possessionem iurisdictionis, & si in eis retroactis temporibus nemo vnquã fuerit suspensus, quod ipsum Berthacinus, *q* pro quo etiam est alius textus, *r* & facit quod de legibus loquentibus de Hermafroditis notant Decius. Felinus & alij, quos refert, & sequitur Burgos de Paz *s*. Prætereа religiosi si facerent, vt arma in sigillo quodam ad suum vsum sculpantur, quod sufficit ex his, quæ aduertit Corneus *t* dicens, quod mulieres nuptæ, quæ vtuntur armis virorũm in annulis suis eas deferendo, vel in sigillo sigillando literas cum eis, dicantur de domo virorum.

Et dato quod monasterium velit succedere ratione fęminæ religiosæ, si contra hoc replicetur, fundatorem maioratus voluisse conseruare agnationem, & familiam ex eo, quod præcepit insculpi arma, & portari, & nomẽ, & pronomẽ suum conseruari. Respondetur, quod fundator non dixit expresse, velle in maioratu conseruari agnationem, & familiam, quod erat necessarium exprimere, vt dicatur ipsum eam conseruare voluisse, prout optime aduertit Corneus, *u* Gratus, & Parisius. *x* & a multis relatus Peregrinnus. Quod procedit, etiam si vocati sint filij masculi, & descendentes per lineã masculinam, ex eodem Parisio, & post eum Cephalus, quos sequitur Mantica, & latissimè post alios multos Simon de Prætis: quod præcipue procedit, quãdo expresse non excluserit fœminas, prout post Baldum, Alexandrum, & Aymo, tenent Molina, *y* & Mantica, quod etiã maxime procedit in maioratu fundato a fœmina, in maioratu enim a fœmina instituto fœmina non censetur exclusa, etiamsi fundator vtatur verbis masculini sexus, aut quæ ad masculinos referri solent, ita tenent Anchatranus, *z* & sequuntur plures, quos refert & sequitur Molina sequũtur etiam Mieres, Gutierrez, Velazquez de Auendãno, etiam si maioratus fundatus sit à viro, & vxore simul, prout ex Baldo, Socino, et Boerio tenet Molina. *a* Nec portatio armorum, & sculpi ea in sigillis, & in alijs arguunt, velle fundatorẽ conseruari agnationem, & familiam, & fœminas excludere, vt aduertit Corneus, *b* & post alios Molina dicens in primogenijs Hispaniæ ita esse in vsu

&

n Molin. ad Alex. in cons. 121. n. 3. li. 5. Velazquez de Auend. in l. 40. Taur. glo. 4. nu. 43.
o l. quæ tutores, C. de administr. tuto.
p l. arboribus. §. nam & si agrum. ff. de vsufru. & ibi Bal.
q Bertach. de gabel. 1. part. nu. 37.
r l. Attillicinus. ff. de seruit. vrbanor. prædior.
s Burg. de Paz in l. Taur. nu. 156.
t Corn. consil. 26. nu. 7. vers. vr. quæ prono l 4.
u Corneus in l. 1. C. de condit insertis. n. 20. Grat. cons. 3. n. 18. lib. 3. Paris. cons. 41. nu. 83. li. 3. & perig. del fidei cõmis. art. 28. nu. 39.
x Paris. consi. 40. nu. 45. & cons. 86. n. 30. l. 2. Cephalus cons. 134. nu. 41. li. 1. Mant. de coniectur. li. 6. ti. 15. n. 4. & 5. Simon eod. tract. lib. 3 solut. 11. n. 155.
y Moli. li. 3. c. 5. n. 50. Mantic. vbi su. n. 9.
z Anchar. consil. 339. col. 1. Molin. in d. c. 5. nu. 74. Mieres par. 2. q. 6. nu. 68. Gutie. cons. 13. n. 20. Auend. in d. l. 40. Taur. gl. 9. nu. 57.
a Moli. vbi su pr. in ver. sed quamuis.
b Corn. consi. 26 n. 4. vol. 1. Molina lib. 2. c. 14. nu. 8. & in d. li. 3. c. 5. nu. fin. Garcia de nobili. in præfat. nu 41. Auen. in l. 40. gl. 9. nu. 27.

& Molinam sequitur Ioannes Garcia,& meliùs tradit Velasquez de Auendanno, qui refert Burgos de Paz in proœmio legum Tauri. Quod vt iuridicum, ita in senatu Pinciano fuit pronũciatum pro dicto monasterio *de las Huelgas*. Et pro maioratu Arias de Mexia in fauorem monasterij matris Dei ciuitatis Salmanticensis, in quibus maioratibus idem grauamen portandi arma, & conseruandi nomen, & pronomen fundatoris erat appositum.

Superiora autem maximè confirmantur, si vsus & consuetudo in similibus maioratibus cum præfatis clausulis institutis inoleuit succedere monasteria, consuetudo enim hæc maximæ est considerationis: per eam enim præfata fundatio interpretanda est ex iuribus notatis per Romanum, Rolandum,*a* Aymon, & Francum,& in terminis maioratus tenet Molina. *b* Et vt similis vsus,& consuetudo interpretatiua inducatur non est necessarium probari longi temporis præscriptionem, sed sufficit ita fuisse obseruatum, ex Paulo, *c* Alexandro,Bursato, & Deciano.

a Rol. cōs. 81. n. 123. lib. 4. Aymon. consi. 201. n. 3. Frãc. dec. 56. nu. 6. & 10.
b Molin. li. 2. c. 6. nu. 38.
c Pau. consil. 437. vol. 1. Ale. cōs. 107. nu. 19. lib. 2. Burs. cōs. 190. nu. 19. vol. 2. Decian. resp. 46. nu. 134. li. 2.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum monialis renuncians suam legitimam, & quãcumque successionem quomodocumque illi obuenturam, ex quacunque parte, videatur renunciare maioratum, si ei obueniret, ita vt monasterium nõ habeat in eo ius succedendi.

RESpondeo dicendo, non obstante dicta renunciatione habere religiosam, & eius monasterium ius ad petendum maioricatum. Quod probatur ex natura ipsius vinculi,& maioratus,cum enim sit vinculum,& maioratus,nulla ipsius in renunciatione præfata mentio fit, quod, vt in tali renunciatione includantur,necessarium omnino erat. Primò quia dicta renunciatio fit per viam contractus nulla ipsius maioratus facta mentione, & quod verbis non exprimitur, omissum intelligendum est, iuxta quandam legem, *d* & in terminis contractuum id, quod actum est,solùm sequimur,vt dicitur in iure. *e* Et à verbis contractus non esse recedendum optimè probat Baldus *f* dicens, quod id,quod instrumẽtum non cantat,neque ego cantabo: Quod confirmatur, nam renunciationes sunt stricti iuris, & talis naturæ, vt non comprehendant,nisi id tantùm, quod exprimunt,ita Calderinus *g* & tenent Bartolus,Baldus,& alij,quos sequitur Curtius Iunior,qui per quendam textum tenet, renunciationem esse strictè intelligendam,& quàm primum aliquid operata est, restringi debet, vt minùs præiudicet, quam refert & sequitur Peregrinus, & ab eo non relatus Mieres,& optimè Decianus. Ex quo procedit,quod generalis renunciatio hæreditatis futuræ legitimã illius,qui renunciauit,non comprehendit,vt probatur in iure, *h* & post Xuarez,Celsum, & alios tenet Gutierrez. Quibus omnibus suffragatur,quod notat Angelus *i* dicens, quod si filius renunciauit successioni paternæ,& maternæ,non prohibetur succedere fratribus, etiamsi nulla alia bona possideat, quàm paterna,ea ratione, quia renuntiationes sunt strictè interpretandæ, quam sententiam sequuntur Romanus,*K* vbi latè Mandosius,& Aretinus.

Quod à fortiori locum habet, si præfata monialis renuncians tempore renuntiationis maioratum ignorabat sibi posse obuenire,quia ius,quo quis sibi cõpetere ignorabat, non potest videri renunciasse, argumento eorum,quæ in iure notãtur de *l* quibus per Peregrinum. Et hoc casu præsumitur ignorantia cum ignorantia testamenti, & fideicõmissi præsumatur,nisi probetur scientia, vt notat post Bartolus,Baldus, *m* quem sequitur Crotus, Socinus, & latè Ioseph Ludouicus,& Michael Graf. vnde cum in fideicommisso, & testamento patris ignorantia præsumatur, à fortiori in maioratu præsumetur, quando tritauis, vel ab alijs superioris gradus fuerit fundatus,vt post Ioannem Andræam, & Angelum tradunt Decius, *n* & Decianus. Et licet verum sit,hos Doctores loqui in fideicommissis, id ipsum in maioratu dicendum est, cum de vno ad aliud argumentari liceat, prout aduertunt Pinellus, *o* & Molina.

Secundo probatur conclusio, quia renunciatio generalis fideicommissi intelligitur de puris, non verò de conditionalibus, & dependentibus à futuro euẽtu,vt dicitur in Iure, *p* & notant Bartolus, & Ripa. Cuius sententiæ ratio est,quia nõ pertinet ad commissariũ,antequã conditio existat,aut dies veniat,vt optime probat quidam textus *q* ibi. Quod si quis velit habere non potest,id repudiare non valet, vt bene aduertunt Paulus *r* & Baldus, & latè Corneus. Et monialis renuncians renunciando ius quod ad dictũ maioratũ habebat renunciabat quid sibi conditionaliter competens, in defectum omnium illorũ, qui ipsam in præfata successione præcedebant,ita quod tempore renunciationis nullum ius de præsenti,neque in spe haberet, cum illud dicatur in spe haberi,quod est in potentia de præsenti,& non aliter,vt notatur ex iure, & tenet Bartolus, *f* quem post Corneum sequitur Decianus.

Tertiò probatur, Doctores enim omnes, tam Vltramontani, quàm Cismõtani arguũt de feudo ad maioratum, vt sunt Paulus Castrensis, Socinus,& Parisius,& ex nostratibus Couarruuias,Simanças, Antonius Gomez, Pinellus, quos omnes refert, & sequitur Molina, *t* & in renunciatione bonorum licet amplissima, & per verba amplissima, & generalissima facta,non comprehenduntur,feudũ, aut feuda,ad quod renũcians habebat, vel poterat habere ius, nisi de ipsis expressa mentio fieret prout tenent Glossa *u* Baldus, Alborotus, & alij,& notat Bartolus, Baldus,Angelus,& Doctores, & latè Decius,& in terminis filiæ renunciantis, quod non excludatur à bonis feudalibus ex Alboroto,Parisio, & Gama,tenet Couarruuias, *x* & ab eo non relatus latissime Tiraquellus,pro quo facit, quod ipsemet Tiraquellus *y* tenet, dicendo in generali bonorum alienatione,obligatione,& hypotheca,lege, vel statuto non comprehendi bona feudalia, per quendã textum cum alijs, de quibus per Antonium *z* Thesau. quod cum habeat locum in feudis, eadem ratione habere debet locum in maioratibus, prout affirmat Palacius Rubeus. *a* Pro quo etiam facit, quod egregiè scripsit Baldus, *b* dicens,quod si filia renunciauit feudo paterno, & deinde feudum mortuo patre pertineat ad fratres, & postea decedat illorum vnus,certè filia,quæ renunciauit,potest venire ad illius feudi successionem per mortem fratris, quam Doctrinam post Doctores,Baldum, Alexandrum, & Iasonem tenent Tiraquellus, & *c* Iulius Clarus,ergo idem dicẽdum est in nostro casu,quod scilicet huiusmodi renunciatio non se extendat vltra iura in eo nominata.

Præterea nostra sententia ex eo maximè vires accipit, si præfatam monialem non constat vidisse aut legisse scripturam fundationis, aut habuisse notitiã illius, quod in ipsa continebatur, quod erat maximè necessarium, vt Iura optima satis nobis insinuant. Et ita fuisse iudicatum in supremo senatu testantur Padilla,& Gutierrez.

d l. quidquid astringen. ff. de ver. obl.
e l. semper in stipulationi. ff. de reg. iur. l. sicut ab initio. C. de act. & obl.
f Bald. in l. venerabili. de elect. nu. 15.
g Calde. ti. de prab. cons. 5. c. super hoc de re nunc. Curtius cons. 101. per consi. 23. nu. 1. l. seruitus ff. de seru. vrb. præd. Peregr. de fidei commis. q. 28. num. 25. Mieres de maior. 2. q. 38. nu. 4. Decian. resp. 19. n. 46. li. 3. & resp. 3. nu. 121. lib. 12.
h l. si quando. & §. illud & §. generaliter. C. de inof. test. l. 5. tit. 8. p. 6. Gutierr. de iur. confir. 1. par. c. 19. à nu. 1.
i Ang. cōs. 52.
K Rom. cons. 168. li. 1. vbi late Mandos. v. person. Are. cons. 161. nu. 5. ver. pro ista conclusio.
l l. non est ferendus. ff. de transf. l. mater decedẽs. ff. de inoff. test. pere gr. vbi sup. c. 20.
m Bald. in l. eius qui §. si stipulatus. ff. si vir. pet. Ludou. in Dec. Perus. 19. nu. 20. Gra. ti. sent. §. fideic. q. 94. num. 1.
n Dec. consil. 495. n. 20 v. postremo Decia. in d. resp. 3. n. 119. & respõs. 52. n. 10 li. 1.
o Pinellus in l. 1. C. de bon. mater. par. 3. n. 100. Moli. de prim. li. 1. c. 7. nu. 9.
p l. si ita scriptũ §. si subcõditi. ff. de le. 2. l. si colon. ff. de ver. obl.
q l. quod põt § quod quis ff. de reg. iur.
r Paulus, & Bar. n. 6. in l. 2. C. de pact. Corn. consilio 102. col. 1. volum. 4.
f l. nõ solũ §. si libertus. ff. de excus. tut. Bal. in l. pactũ C. de coll. q. 13. Decia. d. respon. 3. n. 123. & 124. li. 1.
t Moli. de primog. c. 7. n. 1.
u glo. Bal. & Alborot. in c. si quis miles ti. cõs. feud. Bar. Bal. Angel. in l. item videndũ § f. de pet. hæred. Dec. cõs 268. nu. 11.
x Co. in c. quãuis par. 2. § 3. n. 6. Tiraq. de retract li nag. gl 3. n 9.
y Tir. vbi su. à n. 1. cũ seq.
z Ant. Thes. dec. 163. n. 2.
a Rubeus 1c. per vestr. in proem. §. n. 3. & 4.
b Bal. in l. 4 ff. de ver. dis
c Tiraq. de prio. q 68. Cl rus I §. feu. q 77. v. sed pe

Et

Et licet præfatæ leges in transactionibus loquātur idem in quolibet contractu gratuito, & lucratiuo est asserendum, vt tenēt Glossa, a Bartolus, Baldus, & Angelus. Et optimè Parisius, & Syluanus. Et loquendo in diuisionibus fideicommissorum, quod nisi visis, & lectis verbis testamenti non valeant, idem dixerunt Bartolus, & alii relati à Gutierrez, b Deciano, & Peregrino. Quod multo maiori ratione habet locū in nostro casu, cùm præsupponamus fundationem maioratus esse antiquum, & renunciant fit minor ætate. Minoribus autem, & literatū imperitis, veluti mulieribus, & rusticis præsumpta fideicommissi renunciatio non obstat, ita Baldus, c & Alexander, & Franciscus Becius.

a Gl. & DD. in d. l. de his Parif. cons. 24 nu. 121. li. 2. Syl. cons. 49. nu. 59.
b Gut. vbi su. Decia. respon. 3. n. 120. li. 1. Pereg. de fidei com. art. 28. n. 14.
c Bal. cōs. 44. col. fin. l. 3. Becius cōs. 114. nu. 14.

QVAESTIO LXXIX.

Quomodo regulares ad secundam religionem transeuntes succedant, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum fratres Minores regularis obseruātiæ meliorati à parentibus in tertio, & quinto habeant ius ad talem meliorationem, si postea fiant capaces facti Episcopi, aut transeuntes ad religionem bonorum capacem.*

2 *Vtrum cum monacho translato transeant quoque bona ipsius, vel quæsita per eum.*

ARTICVLVS I.

Pater meliorauit filium in tertio, & quinto, qui tunc temporis erat professus ordinis Minorum Diui Francisci de obseruantia, is in vita patris in ordinem B. Benedicti transiuit, vel factus fuit Episcopus, vel aliter capax, quæritur an transeat melioratio, & legitima, in qua fuit institutus, ad secundum monasterium.

REspondeo dicendo, quod Gregorius d Lopez tenet partem affirmatiuam, quod scilicet ad secundum monasterium pertineat melioratio, & legitima, satis est enim, quod tēpore mortis testatoris hæres sit capax, in illo enim tempore illi hæreditas defertur, & finitas ex eo tempore consideratur. Et idem videtur dicendum, vt ait Gregorius Lopez, si ante religionis ingressum erat hæres institutus, & ante aditam hæreditatem, & monasterium ingressus, & professus, & deinde à regula absolutus fuit per Papam, vel Episcopus fuit effectus, & citat Fabrum, e & remittit se ad dicta per eum, qui respondit, quod cùm religiosi S. Francisci capaces non sint, delatam hæreditatem tacitè videntur renunciare.

d Gre. in l. 12. ti. 1. par. 6. gl. 1. v. hæreticia.
e Faber. §. in extraneis de hæreditū qualit. & diff.

Quid verò si Franciscanus hic hæreditatem, vel fideicommissū sibi delatū post professionem adire non poterat, quia monachus effectus erat, sed postea hæreditate iacente non adita ab eo, qui illum sequebatur in gradu ad aliū ordinem transiuit, cui in communi propriū habere licebat, vel Episcopus effectus est, num ad ipsum monasteriū, vel ad ipsū Episcopum factū hæreditas, vel fideicommissū pertineat, Tiraquellus f refert hanc quæstionem à Federico de Senis fuisse ventilatam, qui multis in vtramq; partem adductis, tandem concludit hunc sequentē in gradu esse præferendū, cum iam illi à tēpore mortis defuncti, & ius succedendi quæsitum, & delatū fuerit priori illo tanquam incapace postposito. & Federicū sequitur Ludouicus Romanus. g Quod magis sine dubio procedit in primogenijs Hispaniarū, & anniuersariis, & aliis dispositionibus, in quibus statim mortuo possessore in sequentem gradum transit ipso iure possessio, ex quadam lege h Tauri.

f Tiraq. de retract. lig. §. 1. gl. 9. nu. 103. Feder. cons. 26
g Roma cons. 296. circa declarat.
h l. 45. taur.

ARTICVLVS II.

An cum monacho translato transeant quoque bona ipsius, vel quæsita per eum.

REspondeo dicendo, quod monacho professo validè in vno monasterio trāseūte ad aliud voluntariè, & licitè, & validè omnia bona eius, quæ post professionem ipsam primam, vsq; ad secundam quæsiuit, & etiam ea, quæ habebat tēpore illius primæ professionis, remanebunt monasterio priori, siue bona, quæ habuit ante professionem donasset expressè priori monasterio, siue tacitè in consequentiam suæ personæ: quæsita verò post secundam professionem erunt secundi monasterij, secundum Petrum de Perusio relatum per Panormitanum, i & Cardinalem. Dixi *professo*, quia de nouitio dicendū est, prout diximus supra. K Dixi validè, quia inualidè profitens pro nouitio habetur, nihil enim, & inutile in Iure l æquiparātur. Dixi voluntariè, quia si fuit translatus in pœnam ad agendam pœnitentiam in aliquod monasterium, in eo dabuntur ei necessaria de fructibus bonorum, quæ attulit ad primum monasterium, iuxta quendam textū m iuncta sua Glossa. Dixi *licitè*, quia transiens illicitè tanquam fugitiuus semper omnia quærit priori monasterio, vt in quodā Canone n probatur, & diximus late in primo tomo. Dixi etiam ea, quæ habebat, secutus Petrū de Perusio à quo aliquantulū in hoc recedunt Cardinalis, o & Panormitanus & alij quos refert, & sequitur Socin. dicentes, quod quando iustis de causis, & cū licentia sui prælati trāsit monachus ad aliud monasteriū, tūc vsus fructus sit secundi monasterij. At opinio Petri de Perusio est æquior, & fundatior, & magis in iure fūdata per iura p ab eo allegata, tū quia hæc videtur communis receptio, quam etiam videtur habuisse Iason, q tum quia nihil obstat ratio illa adducta in contrarium, ne sit onerosus secundo monasterio, quia imputetur ei, & transeunti, cum voluntariè transeat, & recipiatur, iuxta iuris regulam, quod scienti, & consentienti non fit iniuria. Et opinio Calderini, & Panormitani potest saluari in eo, qui coactè ob necessitatem, vel vtilitatem publicam, aut valde magnam priuatam authoritate legitima trāsiret, quoad hoc tantum, vt liberet fructum eorum, dum viueret, & ibi maneret, domino Priori monasterio reseruato. Et cum his consentiunt Marcus Antonius Cucus, r & Menochius.

i Panorm. & Car. in c. quod ad nos de cler. coniug.
K sup. q. 73. ar. fin.
l c. 2. de transf. prelat.
m sex. inuest. gla. in c. lapsis 26. q. 6.
n c. Abbat. 18 q. 21. tom. 20. de apostatis.
o Car. cons. 28 col. 1. ti. 5. reg. Soc. cons. 52. nu. 28. l. 4.
p c. 18. q. 1. c. ingres. 7. C. de Sacro. Sanct. Eccle. c. in præsent. de prob.
q Iason in d. auth. ingres. n. 13.

Ex quibus ait Nauarrus, s iustè pridem respondisse Monialem authoritate Papæ translatam voluntatie ad suam instantiam de vno monasterio ad aliud non delaturam secum dotem, nec bona post professionem eius illi quæsita. Addit tamen, quod si Papa aliud iuberet, & non subesset causa supplicandi, parendū est ei, iuxta notata in Sacris Canonibus, t De quo videndi sunt Couarruuias, u & Rebufus, qui addit. Quod si in aliquibus Prouinciis contrariū legibus municipalibus seruatur, id vtique seruandum est, si leges iustæ, & validæ sint.

r Cucus li. 3. in st. maior. ti. de reg. nu. 135 Meno. de arb. cent. 5. ca su 436. n. 20.
s Naua. in cō. 4 de reg. ti. 24
t c. in memor. 19. dist. c. cum ita per mūdū 9. q. 3.
u Cou. in c. 1. de testa. iuxta fin. Rebuf in præam. Regia cons. gl. 5. nu. 21.

Aduerte ēt, quod licet religiosus iustè transeat ad aliam religionem non potest aliquid secum transferre

ferre, nisi quod expressè, vel tacitè Sedes Apostolica ordinauerit, vel iam ordinatum, & statutum habet. quia beneficia Principum, & eorum canonum, & legum, imo & priuilegiorum intelligenda sunt absque præiudicio tertij, non expresso in beneficio per resolutiones probatas & expressas in iure, a vnde neque ipsas vestes secum deferre poterat, nisi quod Sedes Apostolica faciendo facultates trãseundi per se vel per suos Sacros Canones, vel legitima licentia superiorum, tacitè videtur concedere, vt illas deferat. cum concesso vno, concedantur omnia, sine quibus id fieri nequit, iuxta quasdam leges, b per quas, id tenet Aretinus, & non potest commodè transire, neque transire nudus. Ex quibus infertur quod potest secum deferre scripta, quæ inutilia essent suæ priori religioni, & alia, quorum delationem probabiliter crederet præfato, non suo fore ingratum, reliqua verò minimè, nisi relictis originalibus, vel eorum copijs, per quas fieret translatio eorum, esset religioni damnosa. Ita Nauarrus. c

a c. fug. de off. del e. l. 3. §. si quid a princi pe. ff. ne quid. in loco publ. fiat.

b l. pen. ff. de vsufru. l. quacũque. § si ci. ff. de inst. act. Aret. in c. de testib. col. 3. de test.

c Na. li. 3. cõs. tit. de reg. cõs. 56. Nau. in c. statui. nu. 24.

QVAESTIO LXXX.

Quomodo regularibus succedatur, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quomodo regularibus mendicantibus succedatur.*

2 *Quomodo succedatur ab intestato regularibus non mendicantibus.*

ARTICVLVS I.

Quomodo regularibus Mendicantibus succedatur.

Respondeo dicendo, quod vt huic difficultati satisfaciamus aliqua dicta sunt proponenda. Primum est, quod in fratribus Minoribus regularis obseruantiæ, non est aliqua difficultas, quia eis succeditur per consanguineos, qui succederent, si nunquam intrassent religionem, & in sæculo morarentur, vt probatur in Iure, d & tradunt communiter Doctores. Et aduertendum, quod dicti cõsanguinei eis succedunt, statim facta professione nõ expectata aliter morte naturali, per notata in Iure, e & ratio horum est, quia religio S. Francisci de obseruantia in communi, & in particulari est incapax bonorum.

d Clem. exiui de verb. sign. DD. in Auth. ingres. C. de sacros. Eccles.

e notata in c. Beneficiũ. de reg. iur. lib. 6.

Secundum dictum est, loquendo de fratribus ordinis Prædicatorum, & de alijs, qui possunt habere bona in communi, applicabuntur monasterio ea, quæ ipse professus habuerit, non autem ad consanguineos ab intestato deuoluentur.

Pro horum explicatione est notandum, quod ingredienti monasterium, & in eo profitenti, siue fecerit testamentum, siue non fecerit, si profiteatur in ordine Minorũ de obseruantia, in quo nihil in communi, neque in particulari haberi põt, vbi mors ista ciuilis idem operatur, quod mors naturalis, statim post professionem succeditur ipsi religioso, prout dictum est in superioribus, & traditur in Iure, f sed quando professio, & mors ista ciuilis non operatur omnem dictum effectum, puta quia fit in religionibus, quæ possunt habere bona in cõmuni, vt põt habere ordo Prædicatorum, tum quia mors ista ciuilis non operatur omnem effectũ, quem operatur mors naturalis, tũc succedentes religioso ex testamento, vel ab intestato debent expectare mortem naturalem ipsius professi. Interim enim, quod naturaliter non moritur, dispositio, quam fecit in testamento, vel quæ facienda esset ab intestato, erit in suspenso, nisi in testamento aliter de tempore determinasset ipse religiosus, vt tradunt communiter Doctores, & ex dicendis in arti. seq. magis declarabitur.

f l. Deo nobis, C. de sacrosa. Eccl.

ARTICVLVS II.

Quomodo succedatur ab intestato regularibus non Mendicantibus.

Respondeo dicendo, quod monacho nondum professo tacitè, vel expressè decedenti in monasterio cuiuscũque religionis ab intestato, succedunt consanguinei venientes ab intestato, quod in Iure g probatur, & tenet Baldus, & hoc procedit, nõ solum si simpliciter fuisset ingressus non facta mentione de suis bonis, sed etiam si se obtulisset cum bonis vel se, & bona obtulisset, prout tenet Petrus de Perusio, h quia videtur sub quadam tacita conditione obtulisse, scilicet si sequatur professio, aliàs si longè ante obtulisset, non succederent venientes ab intestato, quia in dubio videtur obtulisse non contemplatione ingressus, & professionis, secundũ ipsum Petrum de Perusio; neque hoc reuocatum est, per Concilium Tridentinũ i irritans quamcunque donationem, & renunciationem factam per Nouitium, etiam in fauorem ipsius monasterij nõ sequuta professione, illud enim Decretum intelligitur, prout iam nos explicauimus supra hoc tomo K de donationibus, & renuntiationibus factis post ingressum non autem de renũciationibus factis in sæculo etiam in fauorem monasterij, multò ante ingressum ipsius monasterij.

g c. cum simus de reg. c. bene. eod. tit. libr. 6. Bal. in Auth. ingre. C. de Sacros. Eccl.

h Perus. in c. in præsentia de prob.

i Tri. sess. 26. de reg. c. 6.

K supra hoc tomo q.

Aduertendum tamen cum Vvald. l quod si ingrediẽs obtulisset expressè dicta bona monasterio, tempore ingressus declarando, velle se apud monasterium bona prædicta remanere, etiam si ibi non profiteatur, remanebunt quidem, etiam si professio non sequatur, licet enim ipse ingrediens, quando in ipso ingressu offert bona, videatur, & præsumatur obtulisse sub tacita conditione, hæc tamen tacita conditio per expressam contrariam fuit sublata.

l Vval. succes. ab intest. 2. p. q. 1. nu. 10.

Si autem ingrediens monasterium decedat facta professione solenni, liberis non extantibus, monasterio, quod ingreditur, res eius competunt, vt dicitur in Iure, m sed si habeat liberos, & antequam inter eos de rebus suis disponat monasterium intrat, licet eis postea inter eos diuidere illas res legitima portione nulli diminuta, vt in eodem iure probatur.

m Auth. si qua mulier. C. de epis. & cler.

Ex quibus verbis colligitur, bona profitentis religionem ipso iure ab intestato quæri monasterio, non extantibus liberis, quod est verum, non solùm quoad dominium, sed etiam quoad possessionem, secundum Innocentium, n & communiter Doctores, & licet præfatum ius vtatur verbo pluralis numeri, ibi, *sed si habeat liberos*, habet etiam locum, etiamsi vnicum filium habeat, non enim est sine liberis, qui vnicum habet filium, vt dicitur in Iure, o & dispositio pœnalis loquens de multis in vno verificatur, vt dicitur in Iure, p in quo id notant Bartolus, & Iason dicentes, quod statutum puniẽs producentem falsos testes, includit etiam vnicum tantum testem producentem.

Notandum est etiam, quod prędictum ius habet locum in liberis legitimatis, vt ait Iason, r imo affirmat Nauarrus s habere locum in filijs naturalibus tan-

n Inn. & DD. vbi Dec. nu. 368 in cap. in præsẽ. de prob.

o l. non est sine liber. ff. de verbor. sign.

p l. 2. § sed si vnus. ff. de oo. rap. vbi Bart. & Ias.

q Ias. in d. auth. si qua mulier. nu. 9.

r Na in 2. cõmen. de reg. ...

tantùm, quando deficiunt legitimi in his prouinciis, in quibus succedunt deficiẽtibus legitimis ex testamento, & ab intestato, perinde ac legitimi, vt in Regno Nauarræ, vbi enim est eadem ratio, idem ius videtur seruandum, & in omnibus prouinciis pro alimentis, si non habeant, vnde se alãt, aliquid eis debet seruari habita conseruatione legis, *si quis à liberis, versiculo competentes iudices. ff. de liberis agnoscendis*, prout tenet Vualdus. *a*

a Vual. vbi s. nu. 12.

Ponderandum est etiam, dictam Authenticam, & ius loqui de persona habente liberos, & non de habente parentes, propter quod Gloss. *b* communiter recepta tenuit, non esse locum prædictæ Authẽticæ in ea persona religiosa, quæ non habet liberos, licet haberet parentes, significando eos nihil petere de bonis filij, quod etiam exprimit Perusinus. *c* Sed veriùs, & æquiùs est, esse quidem locum prædictæ Authenticæ, & posse parentes petere, si voluerint eas, quæ sibi debentur, legitimas, prout notat Bartolus *d* per textum ibi, & Iason, quam opinionem, vt æquiorem amplectitur Nauarrus.

b Gloss. in d. Auth. si qua mul. v. libe.

c Perus. in rubr. de testam. 2 n. 66.

d Bart. in l. filius C. de inof. testam. nu. 18 & ibi Ias. co. 2. Na. vbi s.

Notandum insuper illud verbum, *moriatur*, dictæ Authenticæ, per quod, & per sequentia significatur, non posse filium petere legitimam sibi debitam in bonis patris facti religiosi, etiam post professionem, donec pater moriatur. Quæ conclusio iuri Cæsareo conformior videtur, quàm contraria, quam quia æquior, & satis probata in iure Pontificio, cum versetur circa Ecclesiastica, tenet, vt egregiè docet Couarruuias, *e* quicquid maxima turba Doctorum controuertat, vt affirmat Nauarrus. At ego à communi iure Cæsareo magis conformi non recedo, licet enim contraria sit æquior filio, in hac materia magis est attendendus fauor monasterij, in quo pater habitat, & fecit professionem.

e Couar. in c. 2. de test. Na. vbi s. nu. 48.

Pro complemento autem vltimo est notandum, quod in capitulis Generalibus factis in ordine D. Hieron. in anno Domini millesimo, quingẽtesimo, decimo, & in anno Domini 1513. & in anno Domini millesimo, quingentesimo, decimo 6. *Statutum fuit ne monasteria ordinis succedant in bonis fratribus professis prouenientib. ab intestato, vt plenius habetur inter Extrauagãtes*, quod f Paulus III. *anno Domini millesimo, quingentesimo, trigesimo octauo, Põtificatus sui anno quarto, approbauit, & confirmauit, suppleuitque omnes & singulos defectus, si qui forsan interuenerint tam iuris, quàm facti donec capitulum Generale eiusdẽ ordinis illud duxerit reuocandum vel limitandum, vel alterandum, sicut alia eiusdem ordinis statuta limitare, reuocare, renouare, alterare, & iterum condere, liberè & licitè potest.* Ita habetur in compendio g ordinis D. Hieronymi, & videantur statuta religionum, per quæ in aliquibus multis, quæ de iure communi, & de priuilegijs particularibus ipsis in successionibus hæreditatum conceduntur, renunciant, vt videantur magis amare personas sua monasteria ingredientes, quàm eorum bona temporalia, & iura, quæ ipsis aliquando possunt competere.

f Ti. 914.

g Comp. ord. D. Hie. ti. succedere 1 bonis §. 1.

QVÆSTIO LXXXI.

De hæretica prauitate, quantum ad eius Inquisitores, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum Inquisitores hæreticæ prauitatis possint procedere contra religiosos exemptos.*
2 *Vtrũ fratres ordinis Prædicatorũ possint esse Inquisitores contra fratres ordinis minorũ, & è cõtra.*
3 *Vtrum religiosi grauius sint puniendi propter hæresim quam alij.*
4 *Vtrum Inquisitores possint absoluere sacramentaliter ab hæresi.*
5 *Vtrum religiosi Inquisitores possint in aliquo ab eorum prælatis limitari.*
6 *Vtrum Inquisitores possint procedere cõtra eos, qui dicunt, peccata confessa confessoribus ordinum Mendicantium, verum parochis esse confitenda.*
7 *Vtrũ religiosi possint creari notarij ab Inquisitorib.*
8 *Vtrum Inquisitores plenariam indulgentiam consequantur in vita, & in morte.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Inquisitores hæreticæ prauitatis possint procedere contra religiosos exemptos in causa hæresis.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IV. *omnes fratres ordinis Carmelitarum ab omni iurisdictione, dominio, & potestate Inquisitorum hæreticæ prauitatis prorsus, & omnimode exemit, ac perpetuo liberauit, ita quod huiusmodi inquisitores, etiam si sint ordinum Mendicantium quauis occasione, vel causa contra personas dicti ordinis nullatenus inquirere, procedere aut iurisdictionem aliquam in eosdem exercere quoquo modo valeant sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, quam quilibet contra faciens eo ipso incurrat. Et voluit quod fratres teneantur coram Romano Pontifice aut sui ordinis protectore, vel cameræ Apostolicæ generali auditore in causis fidei, aut officium Inquisitorum concernentibus respondere. Ac decreuit irritum, & inane, si secus super his quidquam quauis authoritate etiam Apostolica scienter, vel ignoranter contigerit attentari*, vt habetur in Monumentis *h* ordinis, & Innocent. VIII. vt in eodem libro *i* continetur. *Vniuersis & singulis Inquisitoribus hæreticæ prauitatis Prædicatorum & aliorum quorumcunque ordinum, tam Mendicantium quam non Mendicantium, professoribus & clericis sæcularibus in vniuersum prohibuit ne prætextu cuiuscunque potestatis, & facultatis eis attributæ seu attribuendæ super inquisitione huiusmodi quantumcunque amplissime contra quempiam ordinis Minorum professorem procedere, & inquirere, aut officium suum exercere quoquomodo præsumant. Et quod si fortè præsumpserint aliquos ex dictis fratribus Minoribus capere, seu carceribus mancipare, debeant remittere fratres ipsos sic captos infra triduum (postquam de præsentibus literis notitiam qualitercunque habuerint, aut requisiti fuerint) ad ipsorũ sic captorum & detectorum superiores per omnia illæsos & sine mora, per iuris formam, & regularia instituta debitis pœnis puniendos, super quibus dat conseruatores omnes Ecclesiarum prælatos imponẽdo graues pœnas in contrarium qualitercunque facientibus.* Quã concessionẽ Leo *K* Decimus confirmauit, & dat cõseruatores pro eius omnimoda obseruatione. Et vt ipsa obseruetur Clem. VII. ipsis inquisitoribus sub excommunicationis sententia, & officiorũ suorum priuatione inhibuit, ne de dictis fratribus eiũ ratione criminis hæresis quomodolibet se intromittere præsumant, vt refertur in Compendio *l* Mendicantium.

h In 1. imp. f. 132. & in 2. fo. 196. concess. 489.

i In 1. imp. fol. 17. & 2. f. 52. conc. 60.

K Supp. f. 21. conc. 64. & fo. 20. & conc. 63

l Com. Mẽdi. ti. inquisitores hæretica prau. §. 1.

At è contrario Alexander Quartus, rescripto quodam incipiente. *Ne commissa nobis*, Dato anno Domini millesimo, ducentesimo, sexagesimo, statuit vt indistinctè Inquisitores contra quoslibet religiosos, & exemptos procederent, id ipsum alij tenuerunt.

Ve-

Verum cum varietas confusionem pariat, quam in tam graui negotio oportet longe abesse, & cum ex prædictis regularium immunitatibus manifesta quoque, in fide pericula sequerentur, posteriores Pontifices valde salubriter omnes religiosos; etiã alios exemptos sicut olim Inquisitoribus hæreticæ prauitatis subiecerunt, vt Clemens Septimus, rescripto incipiente, *Cum sicut*, relato in bullario literarum Apostolicarum pro officio Sanctæ Inquisitionis in fine directorij Inquisitorum Eymerici. Et Pius Quartus, in rescripto incipiẽte, *Pastoris æterni* quod etiam continetur in dicto bullario in fine directorij supradicti, ordinauit, vt Inquisitores possint in hac causa procedere cõtra quoslibet religiosos, & exẽptos, dummodo à suis superioribus non fuerint præuenti. Vnde consequitur, non obscure posse religiosos contra fidem delinquentes, si eorum superiores iudicium, & causam præoccupant ab eisdem suis superioribus iudicari. Nihilominus tamen ait Peña, a *quod quoad hanc partem extrauagans Pij Quarti, non videtur recepta, & licet aliquando fuerit recepta, nunc sancti tribunalis stylus, & consuetudo contrarium obseruat, nulli enim superiores audent suos subditos religiosos in hac causa iudicare, ac punire, sed protinus ad sanctum officium deferunt, & aliud agentes saltem in Hispania puniuntur.*

a Penna 3. p. directo inquis. commem. 77. p. 557.

Aduertendum tamen, quod tametsi Inquisitores contra quoscunque religiosos etiam exemptos procedere possint, nihilominus tamen certi quidam sunt religiosi, contra quos ob prerogatiuam dignitatis non facile debent priuati Inquisitores procedere, sed fore cum eisdem obseruanda censerem, quæ cum Episcopis obseruantur, iuxta terminos iuris, b *vbi generaliter prohibetur, ne Inquisitores contra Episcopos procedant, & generaliter causæ omnes grauiores etiam hæresis contra prælatos Sedi Apostolicæ reseruentur, vt decreuit Concilium Tridentinum.* c *Et Pius V. Romæ sanciuit in extrauaganti incipiente Romanus Pontifex. Data anno Domini 1563. vt scilicet, reuerendissimi Cardinales Inquisitores generales in vniuersa Republica Christiana procedere possent contra Episcopos, & quoslibet alios prælatos de quibus ibi, eosque moneant, citent, & requirant vt intra certum terminum coram ipsis personaliter compareant. Idque præcipitur sub grauioribus pœnis in dicta extrauaganti. Vnde ministri ordinum regulares, Magistri generales ordinum Militiarum debent tractari, vt contra ipsos non procedatur, ante quam generales Inquisitores causa cognita decernant quid facto opus sit Hæc Peña.* d

b c. inquisi. de hæret. li. 6.

c Concil. 24. de format. c. 5.

d Penna vbi sup.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres ordinis Prædicatorum possint esse Inquisitores contra fratres ordinis minorum, & è contra.

Respondeo dicendo, quod Sixtus IIII. statuit, *Vt fratres Inquisitores ordinis Prædicatorum, in fratres Minores, & è contra fratres Minores, in fratres ordinis Prædicatorum quo sunque officio Inquisitionis huiusmodi fungi, illudque exercere nullatenus possint, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali, & de præsentibus literis specificam, & expressam faciente mentionem.* Ita habetur in Monumentis e Ordinum, in Hispaniis autem hoc priuilegium non est in vsu, cum fratres ordinum Prædicatorum, & Minorum non sint Inquisitores.

e In 1. imp. f. 66. & in 2. f. 149. concess. 366.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi grauius sint puniendi, & torquendi propter hæresim, quam alij sæculares.

Respondeo, dicendo quod Alexander IV. in rescripto quodam dato Anagniæ septimo Kalẽ. Maij Pontificatus sui anno sexto, *Ordinauit, quod Hospitalarij, & Templarij ac quilibet Regulares hæresim committentes suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur, sine Sedis Apostolicæ speciali indulto.*

Verum est tamen, quod ob periculum excommunicationis, si grauius torqueretur, & læderentur, & ob dignitatem ipsam, qua decorantur, leuiùs, & mitiùs torqueri debent, nisi delicti indicia acriorem torturam infligendam suadeant. Illud tamen addit Simanchas f, monachos non debere torqueri à tortore laico, nisi fortè clerici, aut monachi non possint inueniri, qui id facere velint, vel sciant.

f Simanch. de inst. cath. tit. 65. nu. 59.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Inquisitores possint absoluere sacramentaliter ab hæresi.

Respondeo dicendo, quod patres, qui sanctæ Inquisitionis officium exercent, cum sint delegati à Principe, sic sunt iudices in vtroque foro, & possunt ex communi consensu ex graui causa committere alteri confessario absolutionem in foro conscientiæ, respectu criminis hæresis, nisi institutione, & supremi iudicis mandato prohibeantur, quæ prohibitio erit iuri cõsona, prout tradit Henriquez g dicens, quod non potest vnus sine altero à casib. sanctę Inquisitioni reseruatis absoluere, aut committere absolutionem, quia iurisdictio est in toto consensu, prout tradit Simancas h, & habetur in Enchiridio i violatæ religionis, & in Epistola K ad Episcopum Trascath. in India, & in iudiciali l Inquisitorum, & in Directorio m Inquisitorum, & si: potest vnus Inquisitorum, aut Episcopus cõprehendere reum, non tamen damnare ad pœnam etiã temporalem sine aliis. Ita Simancas. n Declaratur hæc praxis exemplo. Indictio enim tota est toti capitulo, prout tradit Syluester. o

Verum est tamen, quod quidam dicunt vnum Inquisitorem, quia ordinarius est, præsertim dum solus visitat, posse audire confessionem, & ab hæresi absoluere facta abiuratione, aut committere ex causa alteri confessario circa personam longè distantem, & impeditam accedere ad Inquisitorem, vt verbi gratia, monialis, pro quo multos citant Simancas, p Carrerius, Couarruuias, & Decanus Segobiensis, & Archiepiscopus Blanco in Confessionali Compostellano, & pro hoc faciũt ea, quæ latè explicantes Concilium Tridentinum diximus cum doctissimo Corduba, & aliis in Primo Tomo q harum Quæstionum Canonicarum, & Regularium.

g Henriq. li. 3. de pœnit. c. 7. nu. 4.
h Simanc. de instit. cathol. c. 3. nu. 8.
i Enchi. 5. nu. 4.
K In Epist. ad Episcop.
l In. de Ench. v. absoluere. num. 7.
m Direct. Inquisi. 3. p. post formam, 2. monito.
n Simanc. vbi supr. c. 3. in fi. & c. 16. nu. 4. & c. 34. n. 23.
o Syluest. vers. confessor. 1. §. 4 ad fin.
p Simanch. de inst. cath. c. 3. nu. 8. Carrer. de hæret. nu. 92. Couarr. in cap. alma mater 2. p. §. 11. n. 3. & in reg. peccatũ. p. 2. prin. n. 7. in fi. Decan. Segob de hæret. q. 12 Blanco in confess. Compost. fo. 98.
q in 1. To. q.

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi Inquisitores possint in aliquo ab eorum prælatis limitari.

Respõdeo dicendo, *Clementem Quartũ statuisse, quod Inquisitores ordinum Prædicatorũ & Minorum omni humano timore deposito intrepidè procedant* contra

contra hæreticam prauitatem, iisdemque non teneantur obedire prælatis suorum ordinum præcipientibus, vt ad tempus, vel quoad certos articulos, vel quoad certas personas eidem negotio supersedeant. non obstantibus quibuscunque priuilegijs & censuris. Ita refertur à Peña, a & ad hoc refert b etiam Gregorij Papæ Bullam, cuius tenor est huiusmodi.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam Rei memoriam, Negotia catholicæ fidei per nosmetipsos promouere, & per alios promoueri facere, prout ad id tenemur, plenis desiderijs affectantes, vniuersis, & singulis Prædicatorum, & Minorum ordinũ fratribus, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis præsentibus, & futuris facultatem concedimus veniendi liberè ad Romanam Curiam, in eaque morãdi cum vno socio sui ordinis, non obtenta, vel petita licẽtia quorumcunque suorum superiorum, seu prælatorũ, & huiusmodi socium mutandi, & alium de sua prouincia assumendi, & secum tenendi, quoties fuerit opportunum, non obstantibus quibuscũque prohibitionibus, seu constitutionibus eorumdem prælatorum, seu capitulorũ generalium, vel prouincialium ordinum prædictorum, quorumcunque tenorum existant contrarijs plenam licentiam tenore præsentium impartimur Ipsos autem Inquisitores hortamur, vt se facere expediri de dicta curia, quàm cito poterunt bona fide procurent, & ad partes in quibus eis commissum est Inquisitionis officium ad illud exequendum solicitè nõ differant remeare. Datum Auinione octauo idus Februarij Pontificatus Domini Papæ anno tertio. Et licet Clemens c Quartus, & Sixtus Quartus d concesserint generalibus ordinum Prædicatorum, & Minorum, *vt possint contra suorum ordinum fratres, ad officium Inquisitionis promotos, in aliquibus contrauenire.* Hæc tamen priuilegia in vsu nõ sunt, tantùm enim video in praxi supra apposita rescripta seruari.

Notandum tamen, quod *Nullus ex religiosis sub obedientia Societatis à gentibus à quibusuis à quacunque Ecclesiastica vel sæculari dignitate, seu authoritate fulgẽtibus, etiam si Cardinales sint, vel Patriarchæ, Synodi, communitates, capitula, aut officij hæreticæ prauitatis Inquisitores, ac Commissarij, vel iudices, tam ipsius officij, quàm ordinarij, vel delegati, ad quod vis, munus, officium, vel exercitium, etiam in defectum aliorũ, absque expresso sui superioris consensu, ac etiam mandato adigi, vel cogi potest.* Ita Gregorium Decimumtertium concessisse refertur in Compendio e Priuilegiorum Societatis.

a Penna in directo. inquis. 2. commen. 23. p. 136. col. 1. & 2.

b Penna vbi sup. pag. 137. col. 2.

c Habet. in li. Monu. ordin. in 1. imp. fol. 57. & in 2. fo. 141. concess. 316.

d Libr. Monu. in 1. impr. fol. 141. & in 2. f. 149. cõcess. 36

e Comp. Societ. exemptio. §. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Inquisitores possint procedere contra eos, qui dicunt peccata confessoribus ordinum Mendicantium confessa, iterum Parrochis esse confitenda.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quartus statuit, *Quod Inquisitores hæreticæ prauitatis quicunque fuerint habeant facultatem procedendi contra eos qui asseruerint, quod confessi fratribus Mẽdicantiũ ordinum, teneantur confiteri eadem peccata rectoribus parochialium Ecclesiarum.* Ita habetur in libro f Monumenta ordinum. Ratio autem huius concessionis est, quia cum dicti religiosi habeant actualem iurisdictionem ad absoluendum, iuxta Decreta Canonica, ipsis commissam secundum fidem, quantum est ex parte sua, valet eorum absolutio, cui facto talia asserentes cõtraueniunt: hoc enim dicendo, virtualiter asserunt habentes actualem iurisdictionem ad absoluendum, non posse absoluere.

f In 1. imp. fo. 61. & in 2 fo. 119. cõcess. 353

ARTICVLVS VII.

Vtrum religiosi possint ab Inquisitoribus creari notarij.

RESpondeo dicendo, quod quodam Pij IV. rescripto incipienti, *Pastoralis officij cura.* Dato Romæ apud Sanctum Petrum, anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo primo, sexto Kalend. Septembris, quod refertur in Bullario literarum Apostolicarum, collocato in fine Directorij Inquisitorum Eymerici, cautum est, vt Inquisitores, & eorum Commissarij, in quibusuis fidei causis, cum viderint expedire, authoritate Apostolica possint vnum, vel plures etiam clericos sæculares, vel quorumuis ordinum regulares in notarios eligere, assumere, aut creare.

Circa quam concessionem aduertendum est cum doctissimo Peña g, non propterea religiosum, aut clericum notarium creari, quod ab Inquisitoribus iussus sit officij sacri acta conscribere, sed vt cuncta valida sint coram alio notario hunc religiosum notarium creare oportet, testibus adhibitis, tradito sibi de more calamo, & atramento, additoque solenni iureiurando, & verbis consuetis, *Esto Notarius, & fidelis.* Adde Campegium, h & Locatum: quę omnia consona sunt traditis ab Hostiensi, i & Ioanne Andrea dicẽtibus, acta iudicij per publicam personam, hoc est, per notarium esse scribenda, siue is sit laicus, siue religiosus cuiuscunque ordinis.

g Penna in directo Inquisit. 3. comme. 67. p. 50.

h Campeg. apud Azeu. qui ca. 9. ver. adde rursus locat in oper. iudi. v. notarius nu. 4. & 5.

i Hostiens. & And. in c. quoniam contra deprobat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Inquisitores plenariam indulgentiam consequantur in vita, & in morte.

RESpondeo dicendo, quod Vrbanus IV. in Bulla, quæ incipit, *Præ cunctis*, loquens cum inquisitoribus in hæc verba prorumpit, *Vobis autem pro huiusmodi negotio laborantibus illam peccatorum veniam indulgemus, quæ succurrentibus terræ Sanctæ in generali Concilio concessa est.* Ita refert Eymericus, K Quæ autem in dicto Concilio succurrentibus terræ Sanctæ est concessa, patet ex iure, l & in parte decisa notat Hostiensis in Lectura. In quo de succurrentibus terræ Sanctæ ita habetur.

Nos autem de omnipotentis Dei misericordia, et Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli authoritate confisi, & ex illa, quam nobis licet indignis contulit Deus ligandi, atque absoluendi potestatem, omnibus, qui laborem istum in proprijs personis subierint, & expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus fuerint veraciter corde contriti, & ore confessi, veniam indulgemus, & in retributionem iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis verò qui non in personis proprijs illuc accesserint, sed in suis duntaxat expensis, iuxta facultatem, & qualitatem suam viros idoneos destinauerint: Et illis similiter, qui licet in alienis expensis, in proprijs tamẽ personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huiusmodi quoque remissionis volumus, & concedimus esse participes iuxta qualitatem subsidij, & deuotionis affectum omnes, qui ad subuentionem ipsius terræ Sanctæ de bonis suis congruè ministrabunt, aut circa prædicta consilium, & auxilium impenderint opportunum, omnibus etiam piè proficiscentibus in hoc opere communi Sancta, & Vniuersalis Synodus orationum, & beneficiorum suorum suffragium impartitur, vt eis dignè proficiant ad salutem. Dat. Lateran. decimonono Kalend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno octauo.

K Eymeri. in direct. inquisi. 3. q. 130. p. 679.

l c. ad liberandum extra d. Iud. & Sarracen.

Quod

Quod verò attinet ad indulgentiam semel in vita quam Inquisitores consequuntur, dubium est, an intelligatur tantum semel in vita tota, an verò in singulis actibus perfectis, qui contra hæreticos in fauorem, & laudem fidei celebratur. Et Repertorium *a* Inquisitorum in quolibet actu hac frui indulgentia testatur. Cui sententiæ subscribit Peña, *b* & idem dicendum putat de indulgentia trium annorum, quæ conceditur auxiliātibus officio sanctæ Inquisitionis, & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in fauorem Fidei, illi enim non tantum semel in vita, sed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerso, quo Inquisitoribus præstant huiusmodi auxilium, trium annorum indulgentiam consequuntur.

a Repertor. inquisit. v. indulgentia §. item inquisitores.
b Penna 3. p. direct. inquisitor. comment. 179. pa. 676. col. 2.

Quod autem Inquisitores habeant indulgentiā plenariam in vita, & in morte, patet ex literis Apostolicis Vrbani Quarti, vbi præmisso de indulgentia, quæ confertur Inquisitoribus prædictis, & quæ socijs, & fratribus sui ordinis, & notarijs, & quæ omnibus, qui personaliter astiterint in fidei negotio Inquisitori: & qui præstiterint ex animo auxilium, consilium, & fauorem, de omnibus enim generaliter sic sequitur. *Et qui ex eis in prosequutione huiusmodi negotij fortè decesserint eis peccatorum omniū, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, plenam veniam indulgemus.* Ita refert Eymericus, *c* & tradūt etiam Repertorium Inquisitorum, & Ioannes Tabien. & Rojas.

Addit etiam Peña, quod quæ de indulgentijs concessis Inquisitoribus hæreticæ prauitatis tradit copiosè Eymericus, continentur apertè in quodam rescripto Alexandri Quarti, incipienti, *Firmissimè teneat* (quod ait vidisse Authenticum in bibliotheca Illustrissimi Cardinalis Felicis Perreti de Montalto, qui postea fuit creatus Papa Sixtus V.) allatū ex Assysio, ex Archiuo conuentus ordinis Minorum.

c Eymeric. in direct. Inquisit. 3. p. qu. 128. pa. 679. col. 1. & 2. Repert. Inquisit. v. indulg. §. Item inquisitores Tabien. in summa v. inquisitor. §. 36. in fin. Rojas de haeret. 24. num. 41.

QVÆSTIO LXXXII.

De hæretica prauitate, quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.*
2 *Vtrum religiosus abiuratus de leui sit inhabilis ad gradus, & dignitates.*
3 *Vtrum Episcopi, & prælati regulares possint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eos refutandos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.

Respondeo dicendo, quod Paulus *Quartus, anno Domini millesimo, quingentesimo, quinquagesimo octauo, Pontificatus sui anno quarto omnibus, & singulis presbyteris tam sæcularibus quam quorumuis etiam exemptorum ordinum regularibus in Regnis Hispaniarum existentibus, auditioni confessionum Christi fidelium deputatis, & deputandis in virtute sanctæ obedientiæ iniūxit, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ districtè præcepit, à qua non possint absolui nisi a Papa, aut à generali inquisitore præter quam in mortis articulo, vt in actu confessionis diligenter interrogent pænitentes, vtrum habeant, vel legant libros hæreticos, aut dānatos per inquisitorem, vel imprimant, vel imprimi faciant, aut venales teneant, vel de eis aliquam notitiam habeant seu aliquos in præmissis culpabiles sciāt, quos si aliquod horum reuelauerint, nullatenus absoluant, nisi prius ea sancto officio ipsi pænitentes reuelauerint, & reuocat omnia in contrarium.* Ita habetur in Archiuio Inquisitionis maioris Olisiponensis ciuitatis, à quo hoc, & alia extraxi.

Circa quam concessionem est summè ponderandum illud verbum, *nullatenus*, hæ enim dictiones, *penitus, nullatenus, nullo modo*, inducunt nullitatem actus. Idemque operatur quod clausula irritatiua, prout tenent Iason, *d* & Socinus; & quando lex, vel statutum aliquid prohibet fieri, nisi certo modo præuio inducit formam, & dato quod non procedat annullando, attamen actus factus non seruata forma est nullus, vt post alios tenet Leonardus, *e* inter consilia feudalia Bruni. Vnde sequitur, quod absolutio collata non seruata forma huius constitutionis erit nulla, verum est tamen, quod legentes libros prohibitos nihil ex professo de religione tractantes, eis de prohibitione non constando, si probabiliter ignorant prædictam prohibitionem, non incurrunt in excommunicationem prædictam, neque in excommunicationē Bullæ Cœnæ Domini, nam prout resoluit Nauarrus, *f* triplex est ignorantia affectata, crassa siue supina, & iusta: affectata siue optata est, qua quis ignorat id, quod scire tenetur, quia non vult scire, quo libetius absque suæ conscientiæ contradictione, vel alia de causa peccet, iuxta illud Psalmi *g. noluit intelligere, vt bene ageret*, quæ adeo non excusat, aut minuit peccatum, vt etiam augeat ob circunstantiam mali desiderij. Crassa verò siue supina est, qua quis ignorat id quod communiter omnes sui ordinis sciunt, quòd contingit per culpam latam, quæ excusat à tanto, sed non à toto: iusta verò, quæ a Theologis inuincibilis, & à Canonistis probabilis appellatur, est, qua quis ignorat, quod non oportet eum scire, vt patet in iure, *h* & qua communiter homines eiusdem ordinis adhibita debita diligentia ignorant, iuxta Diuum *i* Thomam, qualis est eius, qui petit consilium à viris habitis pro præditis scientia, & conscientia in id sufficienti, qui falsò illi consulunt, argumento eorum, quæ traduntur in iure K, & notāt Alexander, & Diuus Antoninus, & hæc omnino excusat, quando est causa actus. Hi tamen, qui eam prohibitionem sciunt, vel scire debent, incurrunt illam, neque excusantur, eo quod expediunt eis ad aliquam artem exercendam, quia oportet obedire superioribus. Nec debent à simplici sacerdote absolui, etiam si eos comburant, & sancto Officio Inquisitionis reddant, cum absolutio huiusmodi excommunicationis sit Papæ reseruata, per Bullam superius citatam, & per Bullam Cœnæ Domini. Ita Nauarrus. *l*

d Iason in l. fin. nu. 25. & 26 ff. de his. Soc. consil. 21. n. 4. col. 1.
e Leonard. consil. 14. n. 483.
f Nauar. in c. 23. nu. 41.
g Psal. 68. relatum in cap. ideo. 37. d.
h 1. q. 4. §. notandum est.
i D. Tho. 1. 2. qu. 76. art. 6.
K cap. capell. cuncta glo. 3. defer. Alexā. consil. 1. col. 4 vol. 2. Anton. 1. p. ti. 3. q. 10 §. 10.
l Nau. libr. 1. cons. tit. de cōstit. consi. 1. q. 31. n. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosus grauis, qui fuit denunciatus apud sanctum Officium, quod in iuuentute sua legerat quendam librum suspectum, & post multa abiurauit de leui suspicione. Quæritur, vtrum de iure communi hæc abiuratio de leui reddat eum inhabilem ad gradus, & dignitates suæ religionis.

Respondeo dicendo, quod abiurare secundum significationem, qua Canones omnes vtuntur

tur, est recedere ab aliqua re cum iuramento de non redeundo ad illam, & sic sumitur in multis iuribus, *a* & consequenter abiuratio hæreseos propriè est recessio ab hæresi cum iuramento de non redeundo ad illam, & certè loquendo de abiuratione, quam cogitur facere hæreticus pœnitens hæreseos à se admissæ iam confessæ, vel probatæ, vt misericordiam consequatur, & ne ad mortem tradatur, de qua in pluribus Canonibus agitur. *b* Et hoc priori modo abiurans remanet inhabilis ad beneficia, & officia, donec fiat habilis, non enim potest habere aliquod beneficium, neque publicum officiũ, vt in iure *c* ordinatur, neque habere aliqua bona, vt etiam in iure *d* decernitur, per quod id affirmat Felinus: *e* Neque ei prodest, quod abiurauit, quoniam licet per abiurationem excusetur, ne tradatur potestati sæculari puniendus, non tamen mundatur ab inhabilitate, quia fuit factus inhabilis ad beneficia, vel officia per hæresim abiuratam, quia illa non tollitur per pœnitentiam, prout probat latè Felinus, *f* qui regulam illam, quod infidelitas præcedens non nocet conuerso ad obtinenda beneficia, limitat non procedere in hæresi, seu hæretico conuerso.

a c. ad hæc, et ca. audita. de resti. spolia. & c. super hoc de renũcia. & in c. ad abolendam de hære. & in ca. inter de purgat. Canon.

b ca. 1. q. 7. & ege Berengarius de consecra. d. 2. & in c. ad abolẽdã. §. præsenti de hæret.

c 1. §. 2. hæretici de hæret. lib. 6.

d ca. vrgentis de hæret. & c. cum secundũ eo d. tit.

e Felin. in ca. cũ non liceat.

f Feli. in c. cũ de rescrip. nu. 3. vers. infidelitas.

Loquendo autem de altera abiuratione, qua suspectus de hæresi purgat se, & monstrat innocentiã, iuxta formam a iudice decretam, *g* per quam non receditur ab hæresi incursa, nec ponitur vlla pœnitentia de hæresi, quæ non fuit confessa, sed ab ea, quæ minus bene fecit, vel dixit, ex quibus illa suspicio processit per hunc modum, nulla talis inhabilitas incurritur, cum nulla hæresis sit confessa, vel probata imò per abiurationem est omnis suspicio sublata, & declaratur esse fidelis, & Catholicus. Purgatio enim Canonica, per quam quis ab hæresi, vel alio crimine se purgat, est secundum Raymũdum, & Gofredum, & alios communiter, de obiecto crimine innocentiæ ostensio, vt ex sacris Canonibus *h* satis constat. Itaque purgare se de crimine, est per iuramentum, vel per aliquid à iudice Decretum ostendere innocentem, & qui se canonicè purgauit iuxta formam sibi præscriptam, absoluitur, & habetur pro innocente, & pro tali, qui non commisit crimen, cuius fuit accusatus, & abiuratio de leui, imò & de vehementi est quædam purgatio Canonica, vt ait quædam Decretalis, *i* & per consequens absolutus per abiurationẽ de leui est habendus pro tali, qui non commisit crimen, cuius fuit accusatus, & consequenter pro tali, cui non nocet crimen sibi impositum, neque per consequens nulla inhabilitas, quæ ex eo nasci potest.

g c. ad abolẽdã. §. qui vero & c. accusatus in princ. de hær. lib. 6.

h c. ex tuarũ & c. inter de purgat. Cano. & c. ad abolẽdã. §. qui vero de hæret.

i c. accusat. in prin. de hæret. lib. 6.

Et confirmatur, nam purganti se per abiurationem, etiam ob tam grandem suspicionem, propter quam fuit indicta ei purgatio cum decimaquarta manu sui ordinis debet restitui beneficium, vt est casus in iure *K* determinatus, & non alia ratione, quàm quia absolutus de crimine sibi obiecto, & per abiurationem habetur pro innocente, & digno beneficio, quo erat dignus, antequam accusaretur.

K ca. inter de pur. canoni.

Denique nostra conclusio probatur, quia nullus est textus, neque Glossa, neque Doctor, qui dicat, quod absolutus per abiurationem de leui, imò neque per abiurationem de vehementi maneat inhabilis ad aliquid, ad quod ante accusationem fuit habilis, nisi iudex, qui indixit abiurationem, vel purgationem, imposuisset illi aliquam pœnam pœnitentialem propterea, quæ fecit, vel dixit, ex quibus orta fuit contra eum suspicio, quod sola illa ratione dicere omiserunt, quia contrarium erat clarum, cum absolutus à crimine habeatur pro innocente, argumento eorum, quæ in iure *l* notantur, & dicto religioso, vt proponitur, non fuit adiecta vna pœnitentia pœnalis, per quam remaneret inhabilis, prout proponitur, ergo potest eligi, perinde ac si nunquam fuisset accusatus, prout consuluit Nauarrus. *m*

l ca. in his de accu. cum ibi notat.

m Nau. li. 5. consi. tit. de hæret. consi. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopi, & prælati regulares possint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eorum errores confutandos.

Respondeo dicendo, inferiorem à Papa, nisi ex eius speciali delegatione licentiam præfatam concedere non posse, prout tenet Nauarrus *n*, inferior enim non potest legẽ superioris tollere, prout est clarum in iure. *o* Verum est tamen, *Quod præpositus generalis Societatis considerate cum delectu, & re consultata cum suis assistentibus potest concedere religiosis Societatis facultatem legendi libros hæreticos, & alios prohibitos ad pugnandum. Et possunt dicti religiosi, vti libris non hæreticis, licet habeant annotationes & scholia auctorum hæreticorum, aut auctores ipsi mali sint, si libri non sint editi ad stabiliendam dogmata hæretica, dummodo non en auctoris, si sit hæreticus, aut in indice prohibitus. & si quid inter legendum impium occurrerit, deleatur.* Ita post Pium Quintum, concessit Gregorius Decimus tertius, prout habetur in Compendio *p* Societatis.

n Naua. li. 5. consil. tit. de consti. consi. 1. q. 36.

o c. inferio. de maio. & obed. clem. ne Romani de elect.

p Compen. societ. ti. lib. §. 1. & 2.

Concessa item est à Gregorio Decimotertio religiosis Societatis, qui a superiori deputati fuerint, facultas emendandi libros eorum, qui ad eos, vel in scholis, vel extra illas recurrere solent, quando auctores pij sunt, sed habent praua scholia, vel annotationes, aut quando auctores, aut impressores sunt impij, non tamen libri, aut cum auctores sunt Ethnici, sed habent scholia, annotationes, vel quid huiusmodi propter quod prohibiti sunt, donec purgentur, dummodo errores, & nomina malorũ authorum, vel impressorum deleantur. Concessit item Gregorius Decimus tertius. *Quod prælati, & superiores societatis non solùm religiosos societatis, quos in collegijs, aut domibus haberent, sed etiam si scholasticorũ ad nostras scholas confluentium libros Ethnicorum authorum propter scholia annotationes commẽtaria, aut impressorum cum indice prohibito: si ad id à proposito generali per se ipsum, vel per alios deputati forent emẽdare, & scholasticis prædictis vtẽdos relinquere possint deletis tamen erroribus, & nominibus authorum prohibitorum. Possunt dicti religiosi in libris sui mandare executioni ea, quæ in catalogo, & decreto sanctæ Romanæ, & vniuersalis inquisitionis præcipiuntur, ad effectum, vt illi retineri possint. Omnes prædictæ facultates quæ à Pio V. & à Gregor XIII. viuæ vocis oraculo. & quæcunque alia super huiusmodi libris habendis, legendis, aut corrigendis, vsque ad diem octauum Iunij. anni Domini millesimi quingentesimi, septuagesimi quinti, societati concessæ sunt, approbantur, & confirmantur, omnesque defectus si qui forsan in eis interuenerint, supplentur: & facultates ipsæ quatenus opus sit, de nouo cõceduntur, vt in dictis literis latius continetur. Non obstantibus bullis in cœna Domini legi consuetis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Nullus enim societatis facultates censeri reuocatas per bullam cœnæ Domini concessit Greg. XIII decimooctauo die Martij anno Domini millesimo, quingentesimo, octogesimo quarto,* prout asserit Coll. *q* priuilegiorum societatis.

q Collect. priuil societ. tit. bulla cœnæ §. 2.

Aduertendum autem circa prædicta, prout aduertit Collector. *r* præfatus, quod soli prouinciales possunt has facultates cõcedere, nisi ipsi iudicarẽt eam facultatẽ alicui præposito, aut rectori magnæ alicuius domus, aut collegij, aut alicui idoneæ personæ esse acommodandã, primã autẽ concessionẽ Grego-

Idem tit. lib. prohibit. §. 2

r Collect. in d. tit. libri prohibiti. §. 2.

Gregorij XIII. Soli generali reseruatur, in his autem partibus Hispaniarum dubito, an concessiones hæ modo valeant. Cum sanctissimæ inquisitionis tribunal habeat talia priuilegia, quibus fortè omnia ista sunt abrogata. Et in bullis cœnæ, quæ modo publicantur, videtur, quòd omnes facultates suspendantur.

QVÆSTIO LXXXIII.

De hæresi, quantum ad bonorum confiscationem, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum bona hæreticorum confiscentur.*
2 *Vtrum sint excommunicati confiscãtes libros fratrum minorum regularis obseruantiæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum bona hæreticorum confiscentur.

REspondeo dicendo, quod multa de confiscatione bonorum hæreticorum tradit luculẽter Peña *a*, quam plures constitutiones, & extrauagantes, & summorum Pontificum decreta referens, circa hoc quomodo scilicet debeant cõfiscari, opiniones etiam multorum iurisperitorum refert. Ait enim Rolandus à Valle, quod bona hæreticorum confiscata ad Dominum temporalem spectant, Franciscus autem *b* Bursatus hanc controuersiam ita concludit dicendo primo, quod vbi adsunt decreta in specie concessa alicui ciuitati circa dicta bona disponẽtia, illa sunt omnino & inuiolabiliter obseruanda, omissa omni alia iuris, & constitutionum dispositione, quod si nulla talia decreta particularia reperiantur, tunc particularis loci consuetudo attendenda est, & iuxta eam bona confiscata sunt applicanda, & diuidenda, sin autem nulla, vel priuata decreta, vel consuetudo extiterit, tunc in terris Ecclesiæ Romanæ sub certis dimidium bonorum confiscatorum curiæ Romanæ, altera verò officio Inquisitionis applicanda est: in alijs verò terris imperij respectu Italiæ obseruanda est constitutio Innocentij, Alexandri IV. & Clemẽtis IV. de triplici bonorum diuisione: sed in locis extra Italiam, in quibus neque decreta particularia, neque consuetudines locales habentur, ius canonicum est seruandum, sicut à Rolando à Valle *c* scriptum est. Hæc est Bursati sententia, sed in his non oportet plus immorari, solùm dico in Hispania rectè bona damnatorum de hæresi applicari fisco regio, vt testatur, & explicat Couarruuias *d*, & iustè posse applicari affirmat author repertorij Inquisitorum *e*, cum Rex Catholicus in Hispania abundè prouideat inquisitoribus omnes expensas præbendo.

Aduertendum tamen, quod quamuis sit opinio aliquorum, quòd antè sententiam condemnatoriam, & denuntiationem obligentur hæretici ad restituenda omnia bona fisco, prout post Panormitanum, & alios tenaciter multorum argumẽtorum pondere nititur persuadere Alfonsus de Castro. *f* Contrariam tamen sententiam vt veriorem, benigniorem, & tutiorem tenent viri doctissimi, dum asserunt, neminem obligatum esse ad pœnam in se ipsum exequendum, etiam in causa hæresis, quam tenẽt Conradus *g* Victoria, Ferdinãdus Vasquius Soto, & Simancas, leges enim, quibus obligantur subditi (vt scripsit Isidorus *h*) ad parendum illis, possibiles esse debent, & subditorum moribus congruentes. Neminem autem futurum credo, nisi Alfonsum, qui facile dicat, legem obligantem in foro conscientiæ, ad pœnam omnium bonorum in se ipsum exequendam possibilem esse, & subditorum moribus congruentem.

a Penna in direct. inquis. 3. p. cõmen. 158. per totum.

b Bursa. cõsil. 43. nu. 43. v. quæ cum ex su prædictis.

c Valle. cõs. 8. lib. 3. con.

d Cou. libr. 2. varia. c. 9. n. 12.

e Repertor. inquisi. v. diuisio. bonorũ circ. fin.

f Castr. lib. 3. de leg. pen. c. 10. & lib. 2. c. 6. de iusti. hæretic. punit.

g Conrad. de contract. q. 7. nu. 2. Victor. in relec. de Indi. Vasqui. li. de success. in pract. n. 97 v. si minimũ est libr. 1. de iust. 16. art. 6. Siman. de instit. hæret. tit. 6. nu.

h c. erit autem lex 4. dist.

ARTICVLVS II.

Vtrum sint excommunicati confiscantes libros fratris Minoris Regularis obseruantiæ.

REspondeo dicendo, quod Calderinus, quem sequitur Didacus *i* Septimacensis affirmat, quod licet bona Ecclesiæ non sint propter hæresim confiscanda, alioquin publicantes, seu confiscantes incurrerent excommunicationem, à qua non possunt absolui ante satisfactionem, nisi in articulo mortis, prout dicitur in quadam Clementina *K*: hoc tamẽ non habet locum in eo, qui confiscat libros monachi Franciscani Regularis obseruantiæ; quia ipsi libri non sunt Monasterij, quod nihil proprium habet. Hanc tamen sententiam sic indistinctè probatã refellit frater Franciscus Ouando *l*, ait enim salua Romani Pontificis declaratione, circa illam Clementinam, quod cum res, quibus fratres Minores vtuntur ad vnum de duobus dominis pertineant, vel ad dantem, si dominium sibi reseruauit, vel ad Ecclesiam Romanam, si dans à se dominium abdicauit, aut donando nihil explicuit, vt declarat Nicolaus *m* Papa, añte confiscationem talium librorũ, si probetur donantem sibi retinuisse dominium, ei sunt restituendi, sicut alia bona aliena, si non sibi retinuit, cum talia bona sint Ecclesię Romanæ, non possunt in sęcularem fiscum deuenire, sed ipsius Romanæ Ecclesiæ permanent Romani Pontificis arbitrio disponenda, cuius dispositio, si non habeatur noua, iuxta communem, & antiquam dispositionẽ est, quod manente dominio Sedi Apostolicæ vsus illorum à Prælatis dispensetur. Nec obstabit, quin restituantur vero dominio reseruanti sibi dominiũ, quod in ordine Minorum sunt constitutiones contra fratres ea conditione recipientes libros, quia præsumitur talis dominij reseruatio fieri in fraudem, procuratique à fratribus, vt eis liceat liberius sine prælatorum licentia, & assensu alieno nomine de illis disponere. Nam respondetur, quod licet frater minor pœnam dicti statuti incurrat, si à parte rei verum sit reseruasse donantem sibi dominium, verus dominus illorum permansit. Vnde colligitur, quod confiscans libros prædictos, quorum dominium sibi dantes reseruauerunt, si dantes sunt laici, nihil Ecclesiasticum fiscus regius confiscaret, & sic non incideret in pœnam dictæ Clementinæ: at si sunt ipsius Ecclesiæ Romanæ, confiscando illos, & applicando Regi, sicut applicantur alia bona hęreticorum, tunc quid Ecclesiasticum confiscaret, & per consequens in pœnam dictæ Clementinæ incurreret.

De homicidio, vide, quæ dixerim in primo tomo quæstione de Abbatibus, quoad potestatem dispensandi, & in hoc secundo tomo in quæstione de Correctione fratrum, quoad pœnam homicidij imponendam.

i Septimac. li. 3. vari. insti. tit. 9. nu. 88.

K Cle nolentes de hæreticis.

l Ouand in 4. d. 13. propos. 33. corol. 3.

m c. exijt qui semi de verb. sig. lib. 6.

capax pro vita ipsius paciscentis, nec obstant supra dicta pacta, quod scilicet non transferatur in potentiorem, seu duriorem causam. Illa enim pacta loquuntur de translatione per alienationem, non autem per successionem, vt in simili casu explicat Syluester *a* dicens, quod successio non est alienatio.

a Syl. vi. emphyteusis nu. 27.

Et aduertendum quod Monachi Cistercienses non possunt possidere villas, fidelitates, differētias, iusticiarios, tributarios, Ecclesias, & altera, sed si ea acquisierint debent vendere, vel cum alijs bonis commutare, aut si non possunt aliter alienare, faciant ex his eleemosynam, aut abijciant, prout in quadam decretali *b* determinatur, vbi notant glossa, & Doctores. Hoc autem videmus iam diplomate Pontificio immutatum, ordo enim Diui Benedicti, & Diui Bernardi habent hodie iurisdictionem temporalem super vassallos. Vtrum autem religiones possint in maioricatu succedere, disputabitur.

b Ca. recolentes de sta. monac. vbi glo. & doct.

ARTICVLVS X.

Vtrum conuersi succedant ab intestato.

Respondeo dicendo, quod si ipsi remanent in sæculo, neque profitētur aliquam regulam religionis approbatæ, succedunt eorum consanguineis, ac si non essent oblati, si verò non remanent in sæculo, & profitentur aliquam religionem approbatam, tunc si monasteria sunt capacia, ipsa monasteria succedunt, si verò non sunt capacia, ad consanguineos defertur hæreditas. Hæc colliguntur ex notatis per glossam *c* & per Baldum, Imolam, & communiter Doctores, vnde loquendo de conuersis professis in ordine, B.P.N. Francisci, qui vocantur legos, certum est, quod ipsis ab intestato, & ex testamento minime succedunt.

c Glo. & doct. in c. vt lex cōtinētur. 27. q. 1. Bal. in l. generaliter, C. de sacrosf. Ecc. & in Aut. ingre. C. eod. ti. Imol. in c. 2. de test.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Moniales succedant ab intestato.

Respondeo dicendo, quod aut ipsæ profitentur regulam S. Benedicti, vel S. Aug. vel aliā regulam, quæ concedit habere proprium in communi, & tunc idem dicēdum est de ipsis, quod diximus de religiosis professis regulam, quæ concedit habere bona in communi. Aut loquimur de his, quæ profitentur regulam mendicantium, de quibus attento iure communi maius dubium est. Nam Guillelmus dicit, *d* quod sunt in statu non mendicantium. Abbas dicit, quod sorores prædicatorum, & minorum sunt mendicantes, pro quo allegat bonam decretalem, *e* & licet habeant priuilegium, quod possint habere proprium, quod dicit se vidisse, & legisse, tamē per illud non tolluntur alia, quæ requiruntur in ordine mendicantium, & propterea ait, quod sorores S. Claræ, & prædicatorum comprehenduntur sub capitulo, *nō solùm* de regularibus libro sexto, & ita dicit de facto consuluisse, quod & videtur sensisse Ioānes Andreas, *f* de quo per Lappum. Quidquid tamen sit quoad monasterium, siue profiteantur regulam prædicatorum, siue non mendicantium, ex quo habent priuilegium, vt possint habere possessiones, & alia bona in communi, in his vendicāt etiam sibi locum, quæ dicta sunt de viris religiosis non mendicātibus, per rationem appositam in quadam decretali, *g* de ipsis Monialibus loquente, ne scilicet occasione quæstus habeant vagari, quam vagationem iura *h* abhorrent, non solùm in fœminis religiosis, sed etiam in fœminis sæcularibus. Ab his tamen excipiuntur sorores vocatæ Collectaneæ S. Claræ, quæ neque in particulari, neque in communi aliquid proprium habere possunt.

d Guillelmus clem. vt professores de re. e c. peri. & c. sane de sta. monac.

f Andr. in d. clem. Lapp. al leg. 4.

g Ca. periculo de sta. monac. in princ.

h Ca. mulieres de iu. li. 6.

ARTICVLVS XII.

Vtrum monasterium possit in maioricatu succedere.

Respōdeo dicendo, circa hunc articulum, quædam esse certa, aliqua autem sub dubio versari.

Primò certum est, commendatarios religionum militiarum professos, qui vxores ducere possunt, esse veros Dominos eorum, quæ acquirunt, prout cum eis secundum eorum constitutiones est dispensatū, quare capaces sunt eiusmodi maioricatuum, in his succedunt antiqua Hispaniarum consuetudine, perinde ac si commendatarij non essent, & esto quod in maioricatus institutione apposita sit clausula, quod religiosus non possit in eo succedere, non propterea huiusmodi commendatarij ab eo excluduntur, quoniam non censentur comprehensi in nomine religiosorum simpliciter, cū simpliciter non sint religiosi, sed religiosi militares, prout primo *i* tomo satis probauimus.

i 1. Tom. q. 1. a. 6.

Secundò certum est, monasteria virorum B. Patris Francisci regularis obseruantiæ, & alia religionum monasteria, quæ non possunt habere bona in communi, minimè posse in maioricatu succedere, propter eorum incapacitatem, sicut neque ipsa monasteria, neque alicui loco ipsorum succedere possunt in quibuscunq; bonis, sed deuoluetur ad alios hæredes ab intestato hæreditas, & maioricatus ad vlterius vocatum deuoluitur, ac si religiosus respectu cuius talis hæreditas, & maioricatus ipsis monasterijs competebat, nisi incapacitas obstaret, vita decessisset, aut natus non fuisset. Hæc est communis Doctorum sententia, quam sequitur Molina *K* qui enim incapax est successionis, pro mortuo naturaliter reputatur, vt dicitur in iure. *l*

K Moli. de prī mog. ca. 13. n. 69.

l L. 1. §. sed si patruus. ff. de coniug. cum emancip. liber.

Tertiò certum est, religiosum, si nondum professionem emisit, succedere in maioricatu, quicumque eis maioricatus sit, cum ipse nullo iure sit huiusmodi successionis incapax.

Quartò certum est, quod religiosi, quorum monasteria capacia sunt successionis, si maioricatus nō habet iurisdictionem, ac dignitatem annexam, succedere præfata monasteria ratione religiosorum prædictorum in maioricatibus, recipereque commoditatem totam ex illis, interim dum tales religiosi vixerint: his verò naturaliter mortuis, transire maioricatus vlterius ad eos vocatos, & minimè succedere monasterium. Hoc dictum habet duas partes, quas probare oportet. Prima pars probatur, quoniam huiusmodi monasteria sunt capacia ratione suorum religiosorum professorum successionis bonorum, nec est vlla sufficiens ratio: cur nō etiam capacia sint successionis in præfatis maioricatibus. Hanc partem affirmat communis doctorum sententia, quam inter alios referunt, & sequuntur Antonius *m* Gomez, Gregorius Lopez, Gama, & Molina, affirmantque Gama, & Molina ita pronunciatum fuisse in Lusitania, & Castella.

m Ant. Gom. in l. 40 Taur. n. 66. Greg. in l. 2. ti. 25 par. 2. siēdo hōbre para ello, Gama dec. 6. Molin. vbi s. 95.

Neque obstat præsumptio contraria institutoris maioratus, qui in bonum, & memoriam suæ familiæ præsumendus est instituisse eum maioratum, &

& vt arma,& insignia deferret, quæ locum non habent,quando succedit monasterium,neque censendum est institutorem id velle, aut intendisse: nam respondetur,quod hæc ratio locum haberet,& magnam ingereret difficultatem, si maioricatus perpetuò apud monasterium remaneret, at morte naturali religiosi professi ad primò vocatum reuertitur, qui arma, & insignia deferret. Etsi prædicta ratio haberet efficaciam, sequeretur, quod perpetuo amens,& furiosus à natiuitate,non posset succedere in eo maioricatu,cum insignia, & arma deferre nō posset, at contrarium communiter tenetur, quod scilicet amens etiam à natiuitate,& perpetua amētia laborans possit succedere in maioratu eiusque iurisdictionem,vt post alios tenent Molina,*a* Antonius Gomez,& Gregorius Lopez.

Neque obstat, censendum esse, institutorem nolle monasterium succedere in maioratu, nam respondetur neminem obligari etiam in foro conscientiæ sub pœna peccati mortalis ad id, quod, si princeps interrogatus fuisset, præcepisset. Primò, nam sicut non peccat quis in his, quæ esset facturus, si tentaretur, sed in his, quæ actu facit,ita non obligat superior per ea, quæ præciperet, si animo aduerteret, aut ei aliqua occasio datetur, sed per ea, quæ actu præcipit, & omnino incertum est, verum præciperet, an non, quis enim hoc ei reuelauit, aut qua certa ratione id colligi potest, prout contra Nauarrum *b* probat Suarez, ita in proposito est dicendum ex verbis institutoris nullo modo patere, quod monasterium non possit in maioratu succedere,& sicut in præcepti obligatione ad mentem præcipientis descendere non debemus dicendo,quod si animaduerteret,causam iussisset, ita in successione maioratus ad mentem præsumptam institutoris non est deueniendum dicendo, quod si præcogitasset, nollet suum maioratum ad monasterium deuolui: de hoc enim reuelationem non habemus, neque id ex aliqua certa ratione colligi potest, & vt ius maioratus, quod tanti momenti est, à monasterijs auferatur, non ad incerta, sed ad certa recurrere debemus.

Neque obstat, quod intentio iubentis ita volentis præcipere sufficit, vt quis teneatur,iuxta ea quæ in iure *c* notantur, & à Felino traduntur, nam respondetur hoc procedere, quando intentio præcipientis colligitur ex eius verbis claris, vel obscuris satis id significantibus, vt constat ex traditis à Nauarro: *d* at non colligitur ex verbis claris, neque ex obscuris institutoris maioratus voluisse,& intendisse ipsum institutorem,vt nullo modo monasterium in maioratu succederet, præcipuè non succedendo in perpetuum,sed tantùm pro vita religiosi, aut religiosæ, ratione cuius talis successio contingit, prout inferiùs latius explicabitur.

Secunda pars præfati dicti, quod scilicet mortuo eo religioso trāseat maioratus ad vlteriùs vocatum facilè probatur, quoniam successio in maioratu est ex vocatione primi institutoris, qui noluit monasterium in perpetuum succedere, nec vocati ad maioratum accipiunt ipsum ab vltimo possessore, sed à primo institutore, quare religiosus ille sua professione cæteris vocatis præiudicare non potuit, vt eo mortuo non succedat,qui succederet, si ipse similiter in sæculo moraretur.

Quintò certum est, quod quando ex prima institutione excluderetur religiosus à successione in eo maioratu, vt plerumque fit,tunc tali religioso professionem emittente trāsiret maioratus ad vlterius vocatum, neque succederet monasterium. Hoc assertum ita est notum, vt probatione non indigeat, primus enim institutor eam legem potuit apponere bonis ita vinculatis,quæ satis congrua est fini,ad quem maioratus solet institui,quod tamen intelligendum est, nisi maioratus fundetur ex tertio, & quinto bonorum ipsius institutoris,in hoc casu filii ipsius institutoris,etiam religiosi non potuerunt excludi cum melioratio prædictorum bonorum non possit à testatore nisi filiis applicari, prout in legibus *e* horum regnorum continetur, contra quas nō potuit ipse fundator aliquid innouare.

Quod autem in dubio versatur est, vtrum in maioratu habente iurisdictionem adiunctam succedat monasterium. Circa quod duas inuenio opiniones contrarias. Prima est quod monasterium non succedat in maioratu annexam habente aliquam dignitatem,aut iurisdictionem.Pro qua opinione aliqua fundamenta proponunt Molina *f* & Antonius Gomez. At pro contraria parte secundum contrariam opinionem fundando multa,& efficacia fundamenta proponit Velascus de Auendanno,*g* quæ mihi verior multo videtur, quæ sequentibus rationibus comprobatur.

Primò quia conclusio iuridica admittens religiosos, & religiosas ad successionem maioratus generaliter loquitur, & per consequens generaliter sine aliqua distinctione, iuxta vulgaria iura *h* debet intelligi,quod confirmatur; monasterium enim habet in suum fauorem regulam iuris maioratum ipsi applicantem, à qua non est recedendum sine expressa, & clara limitatione, iuxta doctrinam cuiusdam Glossæ *i* fundatæ in quadam Decretali, K vbi nulla in hoc casu exceptio reperitur,cuius decretalis verba expendit Rochus, & notat Bartolus, & à regula non esse temere recedendum,& pronuncian du pro eo, qui pro se habet præfatam regulam, inquit Baldus,*l* & latè comprobat Tiraquellus, & Tiberius Decianus.

Secundo probatur, priuare enim monasterium maioratu,in quo secundum ius debet succedere,est pœna, quæ non potest irrogari,nisi in casibus à iure expressis, Iuxta quandam Glossam *m* communiter receptam, cum alijs adductis à Iasone,& Tiraquello eleganter subdentem successionum priuationes solùm per opiniones Doctorum fieri non debere; sed per expressas & claras iurium determinationes,iuxta doctrinam quarundam legum, *n* & ita in hoc casu non debet induci priuatio huius maioratus, præcipuè contra monasterium, quorum personæ debent semper faueri secundum ius,*o* & ea,quæ tradunt Matthæus de Afflictis, & Tiraquellus, & secundum idem ius prout tradit Baldus,*p* & Menochius hoc à fortiori habet locum in monasterio monialium,quæ ratione sexus fœminei magis fauorabiles censentur.

Tertio probatur nostra sententia, nam etiamsi regulariter fratres, & moniales non succedant in feudo prout dicitur in *q* iure, hoc tamen limitatur, quando seruitium non est personale, & potest per substitutum præstari, in hoc enim casu monasterium succedit in feudo, etiamsi habeat annexam dignitatem vassallorum & iurisdictionis, prout tenent Baldus, *r* & Salicetus, & testantur communem Syluanus, & alij, quos referunt, & sequuntur Iulius Clarus, & Menochius, & in terminis monialium Sanctæ Claræ, quod earum monasterium debeat gaudere feudo, & eius commoditate,est indubitata conclusio,quæ secundum Capitium *s* contradictorem non habet, quem sequuntur Gama, & Eueraldus, qui contrariis fundamentis elegāter satisfacit, & dicit ab hac opinione nō esse recedendū,neq; in iudicando,neque in consulendo,

a Moli. lib. 1. de primog. ca. 13. num. 22. Ant. Gom. in l. 40. Tau. nu. 69. Greg. vbi sup.

b Na. in man. c. 2. num. 10. Sua. 3. p. q. 8. ar. 3. sest. 7.

c c. intelligentia de verb. sig. c. rogo. 12. q. 3. c. dilectissimi 12. q. 1. Cle. 1. de test. iunct. gl. & notata per Feli. in ca. nam de const.

d Na. in man. c. 23. nu. 39.

e Glo. in c. scripsit nobis ca. 27. q. 2. Moli. vbi sup. n. 80. Ant. Gom. in l. 40. Tauri n. 66. Greg. in l. 2. tit. 15. p. 2. v. siendo home para ello.

f Moli. vbi sup. Anto. Gomez in l. 40. Tau. nu. 66.

g Auend. in l. 4. Taur gl. 4. nu. 39.

h l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præstā. l. non distinguimus de arbi.

i Glo. in l. omnes diffinitio. ff. de reg. iur.

K c. quoniā in fine de eniusgio leprosorū Rochus de iure patron. v. honorifico. q. 6. nu. 94. Bar. in repetitione legis ex quacunque col. 1. ff si quis in ius vocatus nō ie rit.

l Bald. in l. si tutor in fi. C. de periculo tutor Tiraq. de retract. linagier §. 1. glos. 9. n. 209. Dec. respons. 204. nu. 5. lib. 1. & respon. 1. nu. 35. vol. 2.

m Glo. in c. fi. de iur patron. Ias in l. cum quidā nu. 16. ff de liber. & posth. Tiraq. in l si vnquā v. reuertatur nu. 206. & n. 208.

n l. ex parte ff. de proba. l. cū dicas de nautic. fenere.

o l. sunt persona ff. de relig. & sump. Affl. decis. 23. col. fin. Tiraq. de priu. pia caus. priu. 148.

p Bal. in l. in multis in fi. ff. de sta. hom. Meno. de præsump. lib. 4. præsum. 125. nu. 8.

q c. vn. de milit. vassal.

r Bald. in d. c. vn. n. 1. & in auth. nisi rogati nu. 15. C. ad Treb. vbi Salic. num. fi. Syluan. cons. 3. nu. 15. 59. & 60. Iulius Clar. li. 5. recep. sen. §. feu. q. 78. n. 1. Meno. de arb. li. 2. cent. 3. casu 131. n. 8. & con. 519. nu. 13. lib. 6.

s Capitius decis. 10. n. 20. Gam. decis 6. num. 1. Euer. con. 210. ce. fi.

sulendo, & ante eum id ipsum tenet Alexander, *a* qui ex communi resoluit, quod in casibus, in quibus potest seruitium, praestari, per substitutum, feudum transit ad monasterium: quod etiam colligitur ex relatis ab Auendanno. *b* Pro quo est quaedã optima Decretalis *c* in qua id notat Francus, & Abbas, quòd monasterium monialium succedit in feudo, quamuis necesse sit, quòd pro eo praestetur homagium fidelitatis: potest enim illud praestare Abbatissa, & per consequens multo meliùs poterit habere maioratum vassallorum, & iurisdictionis, siquidem eam iurisdictionem per suos ministros potest exercere.

a Ale. cons. 10. nu. 8. lib. 5.
b Auen. in l. 40. Tau. gl. 3. nu. 47.
c ca. 1. §. verũ de sta. reg. li. 6. vbi Frãcus n. 2. Abbas in c. nimis col. 5. de iur. iuran.

Et secundum praefatam distinctionem debet intelligi, & explicari quaedam partitarum *d* lex prohibens, quod in feudis succedant foeminae religiosi, & clerici, praedicta enim lex loquitur de feudo seruitium personale requirente, & tale quod per substitutum pręstari non potest, quod ex ea satis patet. *Porque la dio a su padre en aquella manera que su padre lo auia de seruir por el*, & ibi, *de manera que non pudiesse seruir el feudo no lo pudiesse auer*, & ibi, *que no pudiesse seruir per razon de las ordenes que vuiesse*. Et etiamsi haec lex non id tam clarè exprimeret, sufficit, quod partitarum leges semper iuxta terminos iuris communis debent explicari exceptis casibus, in quibus velle corrigere ius commune satis constat, vt patet ex alia lege *e* partitarum, vbi id notat Gregorius Lopez, & optimè Couarruuias, quod etiam tenent Palacius, Rubeus, Xuares, Segura, Mõtaluus, quos refert, & sequitur Burgos de Paz.

d l. 6. tit. 28. par. 4.
e l. 9. ti. 13. p. 6. vbi Gre. in gl. 36. idẽ Gr. in l. 6. tit. 1. par. 1. v. toma das fuero, Co. li. 1. var. c. 14. nu. 5. Burg. de Paz in l. 1. Tau. nu. 573. cum seq.

Quartò, & vltimò probatur praedicta sententia, nam monasteria virorum, & mulierum vassallorũ, & iurisdictionum sunt capacia, vt probatur in quadam Decretali, *f* ibi *ad claustrum monasterij venientes*, & ibi *praesertim cum dictum Castrum ad ius, & proprietatem sui monasterij pertineret*, & ad idem est alia Decretalis, *g* vbi Abbas de Bonifac. pro se, & cõuentu suo proponens locum de Rosellis esse prędicti monasterij iure Dominij, vel quasi. Quod etiã patet ex quadam lege *h* recompilationis, vbi cauetur, *que los consejos y iusticias no occupen la iurisdiciõ ciuil, que los tales monasterios tienen*. Quod ex alijs horum regnorum legibus *i* satis patet. Quod etiam constat ex Chronica Regis Domini Ioannis primi, *K* anni secundi, nam ibi narratur, quod ad supplicationem Abbatũ, & Abbatissarũ horum regnorũ fuerunt monasterijs omnia Castra iurisdictiones vsurpata restituta, quae si praefata monasteria habere nõ valerent, minimè restituerentur. Quod satis innuit alia Decretalis, *l* & leges partitarum per locum ab speciali in quantum prohibent fratribus ordinis Cistercieusis, quod non habeant Castra, nec iurisdictiones, si volunt priuilegijs concessis gaudere, & in dicta lege partitarum ita habetur. *Otro si tuuo por bien la sancta Iglesia, que si algun monasterio de otra orden qualquier si cãbiassen a la orden de Cistel, è ouiessen villas è castillos, è las otras cosas sobredichas, que son defendidas à esta orden que las vendiessen y las cambiassen por haeredades llanas, è viuiessen en aquella probreza que ellos viuen*. Ponderandum enim est illud verbum, *è ouiessen*, nam habere dicitur, quod de iure auferri non potest, vt dicitur in iure, *m* & notat Bartolus, quem sequitur Tiberius Decianus. Pro quo facit, quod monasteria possidentia bona in communi ea infeudare possint, vt in iure *n* est definitum, si igitur infeudare possunt, ergo capacia sunt iurisdictionis, cum Dominus feudi eam habeat, quando inter suos vassallos, & feudatarios lis orta est, vt dicitur in iure *o* & tradunt Federicus, & communiter Doctores teste Iulio Claro. Et videmus experientia in his Hispaniarum partibus multa monasteria possidere, villas, & Castra, cum iurisdictione. Quod procedit secundum ius, & non secundum aliquod particulare priuilegium, vt argumento cuiusdam legis *p* tenet Molina. Et vt haec pars magis pateat, & clarissimis fundamentis maneat roborata operae pretium erit argumentis contrariorum respondere.

f c. cum dilec. de ord. cogn.
g c. Abb. sano de sen. & reg. in lib. 6.
h l. 4. ti. 3. lib. 1. recop.
i l. ti. 3. lib. 1. or. & in l. 7. ti. 6. li. 1. recopilat.
K Chron. c. 8.
l c. volẽtes de sta. monac. l. 27. ti. 7. p. 1.
m l. cũ. §. 1. ff. de reg. iu. l. rõ in princ. ff. de act. empt. vbi Bart. Dec. responsf. 48. nu. 12. & respon. 1. n. 293. li. 1.
n ca. 1. de his qui feudũ da re pos.
o c. imperialia § 1. de prohi. feu. alien. Feder. in c. caterum de iudi. Clar. lib. 1. recep. sen. §. feu. q. 90. n. 3. & 6.
p l. in testam. l. 1. C. de test. milit. Molin. li. 2. de prim. Hisp. c. 2. nu. 14.

Ad Argumenta.

Primo arguitur ex textu, & Glossa *q* ibi approbata in quadam partitarum lege, & communi Doctorum opinione dicentium, monasteria non posse in Regnis succedere, & ducatum, & Marchionatum minime obtinere, & per consequens nõ posse possidere maioratum habentem annexam iurisdictionem.

Respondetur praedictum textum conclusionem praefatam minimè probare, non enim loquitur in Regina proprietaria, sed in Thietherga, quae fuerat Regis vxor, & non est mirandum, quod intrando religionem titulum Reginae perderet, siquidem iam vxor Regis non poterat nuncupari, ita expendit Burgos de Paz, *r* & ita Glossa praefati textus argumentum illius sophisticum appellat, non enim loquitur in regina, sed in vxore Regis, quae eo ipso quod volebat exire à copula maritali, cessabat Regia dignitas, & lex partitarum probat, quod proposuimus, loquendo enim in Regno ait, quod successurus in eo, debet esse homo ad succedendum in eo aptus, debet enim intelligi respectu defectuum naturalium, vt scilicet non sit furiosus, minor aetate, vt ex alia esse partitarũ lege probatur, & declarat Baldus. Vnde praefata verba legis partitarum, ibi. *Siendo home para ello*, non possunt referri ad monachum, cum nullum sit ius definiens, quod ingrediẽs monasterium non est idoneus, vt possit esse Rex, prout aduertit Speculator *t* tenens, quod de iure ordinario successionem Regni, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, primo genito monacho, & eius monasterio defertur, licet non feruetur de facto, quod & referunt Auendanno, *u* Gama, & Iacobus de Franchis.

Praeterea, licet praefata iura de facto probarent monachum in Regno Ducatu, Marchionatu, & comitatu minimè posse succedere, prout ait Speculator, solùm deberent in Regno, Ducatu, & Marchionatu, & comitatu locum habere, in his enim solùm loquitur Glossa, & alij superiùs relati, & consuluit Euerardus, *x* & tenuerunt Franciscus Curtius Iunior, & post eum, & alios Tiraquellus. Quod idem videtur tenere Marinus Frecius *y* dicens, quod monachus feudatarius ingrediens monasterium habet fructus feudi durante eius vita, si sit feudum, Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus, quem refert Auendannus *z* & ratio huius est, Rex enim habet onera, & ministeria personalia, vt est visitare sua regna, conuocare ad comitia, ire ad Bella, de quibus, & alijs in legibus partitarum *a* fit mentio, & esse Regem, dignitas est suprema, à quo omnes dignitates temporales procedunt, secundum *b* Bartolum, Ioannem de Platea, & Cassaneum, & propter hanc rationem Regem non debere esse monachum scribit *c* Baldus, quae eadem ratio militat in Ducatu, Marchionatu, Comitatu, & Baronia, haec enim sunt dignitates Regales, vt inquit quaedam Glossa, *d* & tradit Boetius, & ne

q Glos. in cap. scripsit. 27. q. 2. l. 2. ti. 15. p. 2.
r Paz in praemi. leg. Tau. nu. 11.
s l. 3. eiusd. ti. & par. Bal. in auth. hoc am plius nu. 1. C. de fideicõmis.
t Spec. in ti. de stat. mona. q. 10. nu. 15.
u Auẽd. in l. 40. Tau. gl. 4. n. 45. Gãma. in d. decis. 6. n. 3. Iacob. de Fran. de his qui feudũ da re pos. nu. 63.
x Euerar. in d. cõs. 220. pa. pen. Curtius Iun cons. 60. col. 9. v. 2. respondemus & cõs. 65. col. 3. Tiraq. de nobi. c. 26. nu. 3. & 4.
y Frecius de feud. li. 3. different 31.
z Auend. vbi sup. nu. 46.
a l. 7. ti. 1. p. 2. l. 2. & tit. 15 sed parte.
b Bar. & Platea. in l. 1. C. de dign. li. 12. Cassa. de glor. mundi p. 5. cõsiderat. 37.
c Ba. in c. cum in magistratũ nu. fi. de elec. & cons. 171. d. 5. n. 3. li. 1.
d Glo. in ca. si quis vero v. Centum de pace tenend. & iur. fi. Boet. de ... cons. ... 107.

& merito quidem regales appellantur, cum à solo Rege creentur, & dicuntur feuda titulata, vt dicitur in iure, *a* vbi tradit Iserna, & Afflictus. Præterea præfatæ dignitates, munera, & ministeria habent, quæ per substitutos fieri minime possunt, vt regere exercitus, seruire Regi, & ipsum sociare, vt eleganter probat quædam lex partitarum, *b* vbi Gregorius Lopez, & latius quàm alij hoc specificant, & declarant Garsias a Loaisa, Marinus Frecius, & ante eos, Ferdinandus Mexia, & Cassaneus. Vnde non est mirandum, quod tales dignitates ad monasteria non transeant, cum sint ita personales, vt industriam personæ requirant, neque possint transmitti, vt in terminis resoluit Baldus, *c* & optimè Suarez distinguens inter dignitates regales, & inferiores. Hoc autem cessat in primogenijs, quæ dignitates has supremas annexas non habent, sed tantum habent vassallos & iurisdictionem, cuius iurisdictionis seruitium, & ministerium non est personale, & per sub stitutos potest exerceri, vt aduertit Auendanus. *d* Præterea primogenium ex se solo non est titulus, neque dignitas, nisi titulum, & dignitatem habeat annexam, vt Auendannus *e* bene declarat, ante eum Burgos de Paz & Molina.

Neque obstant allegata ab eodem Molina, & Burgos de Paz probantibus maioratum cum iurisdictione esse dignitatem, loquuntur enim de dignitate impropriè, & largo modo secundum Molineum *f* in consultationibus Parisiensibus, quod ipsum intellexit Molina ipse, dicens, quod talis dignitas non est ad publicas dignitates trahenda, quia non pro vera dignitate, sed pro quadam plena potestate sæculari in vassallos accipitur vt declarat Afflictus. *g* Denique vbicunque dicitur, habentem iurisdictionem habere dignitatem, intelligendum est de minori, & quæ nulli de supremis dignitatibus ducatus, comitatus, & Marchionatus comparari potest, ita Alciatus, *h* & Suarez, qui inquit, quod villa, & Castra cum iurisdictione non sunt comparanda ducatui, vt optimè consuluit Euerardus, *i* & Iacobinus de Franchis tenet.

Neque obstat alia Decretalis *k* quam Molina pro sua parte allegat dicens in ea probari, monasterium iurisdictionem habere non posse, respondetur enim contrarium secundum ius esse verum, pro ut satis in superioribus demonstratum est, neque dicta decretalis conclusionem Molinæ probat, & dato casu quod eam probaret, de iurisdictione criminali intelligi deberet ad effectum exercēdi eam per suas proprias personas, non verò ad effectum exercendi eam per suos substitutos, vt expresse in alia Decretali *l* probatur, ibi cum iurisdictionem obtinent temporalem debent, & possunt metu irregularitatis cessante causa sanguinis alijs delegare, vbi Dominicus & alij idem tradunt, *m* & ad hoc est optima lex recompilationis deponens, ecclesiasticos habentes iurisdictiones temporales his per personas sæculares vti debere, in qua lege id tradit Azeuedo, *n* & idem seruari in Regno Franciæ testatur Rebu. pro quo facit etiam, quod quamuis cura animarum non possit cadere in mulieribus, quo ad exercitium actuale, ius tamen curæ potest competere monasterio monialium, vt ea cura vito capaci committatur, ita determinauit Rota, referunt, & sequitur Felinus *o* & Natta, quod autem Ecclesiæ & monasteria habeant ciuitates, & villas, cum potestate vtriusque gladij probat efficaciter Frater Dominicus de Soto. *p*

Neque obstat fundamentum sextum adductum a Molina *q* argumento ex vero simili mente fundatoris, qui si interrogatus fuisset, an vellet ad suum

a c. 1. de feud. March. vbi Iser. Alber. & Affl. nu. 1. & idem nu. 7. in c. 1. quis dicatur dux.
b l. 11. ti. 1. p. 2. vbi Garf. Lodis. in selle. Cone. in notis ad Con. Tol. 8 p. 455. Mexia. li. 1. c. 75. Cass. vbi su. 5. par. cons. 46.
c Bal. in d. consil. 275. Suar. in l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. test. limit. 11. nu. 4.
d Auend. vbi su. gl. 4. nu. 46
e Auen. vbi s. nu. 45. Paz in proem. leg. Taur. nu. 89. Moli. lib. 1. c. 13. nu. 6.
f Molineus in consuet. Paris. li. 1. §. 8. gl. n. 20.
g Affli. in c. a. quis dicatur dux, nu. 11. v. accipitur.
h Alciat. in tract. de sign. cerra. c. 32. v. fin. 11 Sua. vbi su. 11 lim. nu. 4.
i Euerar. cons. 210. compete. Franchis de his qui feudū dari pos. nu. 6.
k c. 1. ne clerici. vel mona.
l c. fi. ne cleri. vel monac. li. 6. vbi Domin. 4.
m l. 8. tit. 3. li. 1. recop.
n Azeued. in d. l. 8.
o Fel. in c. dilectus nu. 1. de ma io. & obed. Natta. cons. 433. nu. 11.
p Sot. l. 1. de iust. q. 4. a. 1.
q Moli. vbi s.

maioratum monasterium admitti, vero similiter responderet quod non, quod argumentum à vero simili valet in iure, *r* & hanc solam rationem putat Molina ad decisionem quæstionis sufficere. Nam respondetur ex his, quæ in superioribus diximus, & ex hoc argumento colligitur, quàm inefficacia fundamenta habeat opinio Molinæ, siquidem in tam vaga generalitate principaliter figit pedem, quod certe argumentum si aliquam haberet vim sine dubio concluderet in nullo maioratu monasterium posse succedere, omnes enim maioratuum fundatores eos instituunt ad conseruationem sui nominis, & familiæ, quæ ratio ad coniecturandam voluntatem fundatorum maiorem habet efficaciam, quā habere iurisdictionem. Vnde cum ipsemet Molina *s* confiteatur, quod in maioratibus non habentibus annexam iurisdictionem, non obstante voluntate coniecturata fundatoris, monasterium succedit, nō debuisset in hac ratione figere pedem, quæ coniectura voluntatis nihil addere videtur; Ex quib. concludit Lappus *t* errare eos, qui dicunt monasteria in hoc casu non habere voluntatem testatoris, cum hoc non sit verum, monachi enim, & monasterium habent voluntatem legis *u* ipsis capacitatem ad habendum bona in communi concedentis, cum qua præsumitur testatorem voluisse se conformare, argumento eorum, quæ in iure *x* notantur, & notāt Bartolus, & Socinus, & in terminis maioratus, latè ornat Iason.

Neque etiam obstat aliud Molinæ fundamentū, quod scilicet per successionem monasterij cessat cōseruatio familiæ, & nomen fundatorum cessat, & extinguitur, hoc enim fundamentum eundem patitur defectum, quem superius patiebatur, siquidem vt manet resolutum respectu maioratus iurisdictionis nihil particulare continet, cum hæc militat in maioratu, in quo iurisdictio non est annexa, in quo succedere monachum, & monasterium ipsemet Molina agnoscit, & ita nihil vrget pro sua opinione, & præterea cessat ex traditis per Lappum *y* vltra quē efficacissimè respondetur, non cessare conseruationem nominis, & familiæ pro vita religiosi, ratione cuius monasterium in maioratu succedit, cum monachus non perdat iura sanguinis, nec desinat esse de genere, & familia, vt probatur in aliquibus iuribus, *z* & post Lappum, Abbatem, & alios tenent Tiraquellus, & Guillermus Benedictus, & quod in vita monachi familiæ dignitas conseruetur, tradunt in terminis Cephalus, *a* & Boerius, si enim maioratus apud monasterium perpetuo remaneret, concluderet argumentum, & verè posset dici, quod nomen & familia fundatoris supprimeretur. Et ita hac ratione attenta verum est, quod communiter dicitur, Monachum, & monasterium iure sanguinis bona patrimonialia minimè trahere, si enim iure sanguinis succederet monasterium, patrimonium perpetuo cessaret, & consanguinei ad ipsum nullum ius ampliùs allegare possent, prout aduertit Tiraquellus. *b* At quando monasterium & monachus pro vita sua petunt maioricatum, non perditur memoria, mortuo enim monacho deuoluitur maioratus ad consanguineos familiæ, vt tradit Boerius *c* distinguens casum, in quo bona iure proprietatis, & perpetuo prætenduntur à monasterio, & temporaliter pro vita ipsius monachi, quod Emanuel *d* Acosta subtilis Lusitanus satis expendit: non enim dicitur amissum, quod non durat amissum, sed ad propriam naturam reuertitur, vt in iure *e* dicitur ponderat Angelus, quem sequuntur Iason & Ripa, & in terminis maioratuum allegando quandam legem ita iudicatum fuisse in senatu Portugalliæ affe-

r l. Ti. §. Lucius. ff. de lib. & posthum.
s Moli. vbi su.
t Lappus allegat. 101.
u Deo nobis §. 1 C. de sacrosf. Eccles.
x l. si quo. ff. de acqu. hered. Bar. & Socin. in l. heredes mei §. cū ita. ff. ad Trebell. Ias. cons. 115. co. 7. & 8. l. 1.
y Lappus alle 102 n. 15 v. Non obstat 3 ratio.
z c. 18 q. 1 c. fin. 19 q. 1. Tiraq. de noc. c. 26. n. 8. Bened. in c. R. de test. v. et uxorem ... Ade ... mel. n. 209. & 210.
a Ceph. ... 53 nu ... 98 B... supra ...
b Tir... tract. ...
c Boer...
d ...
e l. C... patr... fin...

tit

rit Gama, & ita esse intelligendum Concilium *a* Decij allegatam per Molinam. *b*

Nec minùs obstat aliud argumentum adductum à Molina, *c* scilicet quod cum monachus mortuus sit mundo, pro mortuo habendus est, ita quod monasterium ex eius persona succedere non possit. Hoc enim argumentũ eundem, quem præcedentia, patitur defectum, non enim aliquid particulare cõtra maioratum iurisdictionis concludit, imò habet vim in quocunque alio maioratu carẽte iurisdictione, in quo potest succedere monasterium: præterea æquiparatio mortis naturalis, & ciuilis solùm in casibus a iure expressis procedit, prout tenet quædam Glossa, *d* quam sequuntur Gregorius Lopez, & Mẽchaca. Dicere autem professionem pro morte ciuili reputari, non procedit in monasterijs bonorum capacibus, prout Bartolus *e* tenet, neque religiosi, & religiosæ pro fessione sua perdunt nobilitatem, nisi tãtum respectu Dei, & aliorum religiosorũ, quoad mũdum enim & successiones, ipsa nobilitas manet cum eis. Quod ita fuisse iudicatum in rota testatur Romanus *f* & ante eum ita tenuit Baldus, & post eos Felinũ, & alios optimè Tiraquellus, Decius autẽ, & Ludouicus Cintius, quos Molina pro sua parte allegauit, contra ipsum expressè loquuntur, cum teneant, quod nisi monasteriũ expressè excludatur, admittitur ad successionem fideicommissi relicti familiæ pro vita ipsius monachi, vt ait Lappus, *g* ingrediens enim religionem statũ mutat in melius, & ad maiorem dignitatem ascendit, quod procedit etiam quoad successiones, vt dixit Innocentius, *h* tenens successiones delatas monachis meliùs capere monasteriũ, quàm cepisset monachus si in sæculo mansisset, quod aperte dicit Glossa *i* affirmãs, quod per ingressum religionis purgatur ingratitudo per monachum ante ingressum commissa, quod prosequuntur latè Ripa *K* Palatius, Rubeus, & nouissime Fuluius Pacianus. Nec obstat aliud vltimum argumentum, quod scilicet in simili maioratu religiosi, & religiosæ non succedunt, vt experientia cõpertũ est, huic enim argumento multipliciter respondet Euerardus *l*, præsertim quod huius experientiæ, & consuetudinis non constat, neque requisitis à iure probatur, de quibus per Alexandrum *m* Molineũ, & Gregorium Lopez, & dato quod aliquã sit consuetudo, ea in successionibus habentibus annexam dignitatem Regis, ducis, Marchionis, aut comitis tantùm locum habebit, nõ autem in maioratu, qui solũ iurisdictionẽ habet, & ita fuit iudicatum in senatu Pinciano, in fauorem monasterij *de las Huelgas* Vallisoleti ciuitatis, in maioratu oppidi de Villagarcia, & aliorũ oppidorum cum suis iurisdictionibus, qui morte Ludouici Quixada vacauit, cuius casus maximam dubitationem includebat, cum monasterium prædictum sit ordinis Cisterij, contra quem ordinem aderat quædam Decretalis III. & quædam lex Partitarum, quæ sententia prolata in dicto senatu maximæ considerationis est ad nostrã sententiã confirmandam, argumẽto eorum, quæ in iure notantur, & tradunt Afflictis, & Gama.

a des. ten. 159 cit. s.
b Molin. in d. 7. fund.
c Mol. 18. fũd. n. 93. & 94.
d glo. in c. placuit 16. q. 1. & in c. susceptũ de rescr. ver. morte Gregor. in l. 1. tit. 18. p. 4. glo. 1. Mench. lib. 2. vsu freq. c. 27 nu. 15.
e Bart. in l. cũ pater §. hæreditatis ff. de legat. 2.
f Roma. singu. 37. Bald. in c. in magistratũ in medio de elect. Tira. de nobil. c. 26. n. 5. cum seqq.
g Lappus de alleg. 101. n. 7
h Inno. in c. in præsentia de probat.
i gl. in c. statutum 18. q. 1. ver. legitimus c. nõ liceat 19 q. fin.
K Rip. in l. fin. nu. 125. C. de reuoc. donat. Rubeus in l. 49. Tau. n. 12 Pacianus in probat. lib. 2. c. 28 nu. 5.
l Euerar. cõs. 210. vers. non obstat si dicatur col. pen.
m Alex. consi. 45. n. 5. et cõs. 173. nu. 6. Molin. in consuet. Paris. 1. pa. § 1. gl. 4. nu. 12. Greg. in l. 5. ti. 2. par. 5.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum in maioratu habente iurisdictionem, cum onere in sua fundatione apposito, vt successores vocentur nomine fundatoris, & eius arma portent, possit succedere monasterium.

Respondeo dicendo, quod ad exclusionem monasterij à maioratu est necessaria expressa, & clara voluntas fundatoris per verba clara, & manifesta ipsum excludere volentis vt notat Molineus *n* & post eum Gomecius, & alij, Velazquez de Auendanno, portare autem arma, & habere nomen, & pronomen fundatoris, non est quid incompatibile religiosis, & monialibus, siquidem post professionem retinent, & conseruant nomen, nobilitatem & agnationem, nec desinunt esse de familia, vt supra articulo superiori satis monstratum est; quantum autem, ad nomen, & pronomen satis constat, non esse incompatibilia cum statu religioso, religiosus enim potest vocari nomine fundatoris, & pronomen ipsius assumere, quantum autem ad arma etiam est clarum, cum successores non debeant ipsa super humerum, aut super collum portare, sed vti tantum illis, & sufficit ea conseruare in domibus, Ecclesijs, capellis, & alijs ædificijs ipsius maioratus, in quibus fundator ea posuit, aut ponere mandauit, iuxta quandam legem, *o* ibi *quarum imagines non videre fixas aut repulsas videre satis est lugubre:* aut apponendo ea de nouo in ædificijs erectis, & in ornamentis domus, & in sigillis, & non est necessarium præfata ædificia erigere, ornamenta domus, & sigilla de nouo facere, vt in ipsis arma depingantur aut sculpantur, solum enim sufficit dictis armis vti, quando necessitas id petierit, nam in similibus casibus non exigitur actus, sed aptitudo, vt dicit quidam textus, *p* per quem tenet Baldus ex erectione furcarum retineri quasi possessionem iurisdictionis, & si in eis retroactis temporibus nemo vnquã fuerit suspensus, quod ipsum Berthacinus, *q* pro quo etiam est alius textus, *r* & facit quod de legibus loquentibus de Hermafroditis notant Decius, Felinus & alij, quos refert, & sequitur Burgos de Paz *f*. Præterea religiosi si facerent, vt arma in sigillo quodam ad suum vsum sculpantur, quod sufficit ex his, quæ aduertit Corneus *t* dicens, quod mulieres nuptæ, quæ vtuntur armis virorũm in annulis suis eas deferendo, vel in sigillo sigillando literas cum eis, dicantur de domo virorum.

Et dato quod monasterium velit succedere ratione fœminæ religiosæ, si contra hoc replicetur, fundatorem maioratus voluisse conseruare agnationem, & familiam ex eo, quod præcepit insculpi arma, & portari, & nomẽ, & pronomẽ suum conseruari. Respondetur, quod fundator non dixit expresse, velle in maioratu conseruari agnationem, & familiam, quod erat necessarium exprimere, vt dicatur ipsum eam conseruare voluisse, prout optime aduertit Corneus, *u* Gratus, & Parisius, *x* & a multis relatus Peregrinus. Quod procedit, etiam si vocati sint filij masculi, & descendentes per lineã masculinam, ex eodem Parisio, & post eum Cephalus, quos sequitur Mantica, & latissimè post alios multos Simon de Prætis: quod præcipue procedit, quãdo expresse non excluserit fœminas, prout post Baldum, Alexandrum, & Aymon, tenent Molina, *y* & Mantica, quod etiã maxime procedit in maioratu fundato a fœmina, in maioratu enim a fœmina instituto fœmina non censetur exclusa, etiamsi fundator vtatur verbis masculini sexus, aut quæ ad masculinos referri solent, ita tenent Ancharranus, *z* & sequuntur plures, quos refert & sequitur Molina sequũtur etiam Mietes, Guterrez, Velazquez de Auendãno, etiam si maioratus fundatus sit à viro, & vxore simul, prout ex Baldo, Socino, et Boerio tenet Molina. *a* Nec portatio armorum, & sculpi ea in sigillis, & in alijs arguunt, velle fundatorẽ conseruari agnationem, & familiam, & fœminas excludere, vt aduertit Corneus, *b* & post alios Molina dicens in primogenijs Hispaniæ ita esse in vsu &

n Molin. ad Alex. in cons. 121. n. 3. li. 3. Velazquez de Auend. in l. 40. Taur. glo. 4. nu. 43.
o l. qua tutores, C. de administr. tuto.
p l. arboribus. §. nam & si agrum. ff. de vsufru. & ibi Bal.
q Bertach. de gabel. 1. para. nu. 37.
r l. Attillicinus. ff. de seruit. vrbanor. prædior.
f Burg. de Paz in l. Taur. nu. 156.
t Corn. consil. 26. nu. 7. vers. vr. qua prima l. 4.
u Corneus in l. 1. C. de condit insertis. n. 20. Grat. cons. 3. n. 18. lib. 3. Parif. cons. 41. nu. 83. li. 3. & perig. del fidei cõmis. art. 28. nu. 39.
x Paris. consi. 40. nu. 43. & cons. 86. n. 30. l. 2. Cephalus cons. 134. nu. 41. li. 1. Mant. de coniectur. li. 6. ti. 15. n. 4. & 5. Simon eod. tract. lib. 3 solut. 11. n. 151.
y Moli. li. 3. c. 5. n. 50. Mantic. vbi su. n. 9.
z Anchar. consil. 339. col. 1. Molin. in d. c. 5. nu. 74. Mieres par. 2. q. 6. nu. 68. Gutie. cons. 13. n. 10. Auend. in d. l. 40. Taur. gl. 9. nu. 57.
a Moli. vbi supr. in ver. sed quamuis.
b Corn. consi. 26. n. 4. vol. 1. Molina lib. 1. c. 14. nu. 8. & in d. li. 3. c. 5. nu. fin. Garcia de nobili. in præfat. nu 41. Auen. in l. 40. gl. 9. nu. 87.

& Molinam sequitur Ioannes Garcia, & meliùs tradit Velasquez de Auendanno, qui refert Burgos de Paz in proœmio legum Tauri. Quod vt iuridicum, ita in senatu Pinciano fuit pronũciatum pro dicto monasterio *de las Huelgas*. Et pro maioratu Arias de Mexia in fauorem monasterij matris Dei ciuitatis Salmanticensis, in quibus maioratibus idem grauamen portandi arma, & conseruandi nomen, & pronomen fundatoris erat appositum.

Superiora autem maximè confirmantur, si vsus & consuetudo in similibus maioratibus cum præfatis clausulis institutis inoleuit succedere monasteria, consuetudo enim hæc maximæ est considerationis: per eam enim præfata fundatio interpretanda est ex iuribus notatis per Romanum, Rolandum, *a* Aymon, & Francum, & in terminis maioratus tenet Molina. *b* Et vt similis vsus, & consuetudo interpretatiua inducatur non est necessarium probari longi temporis præscriptionem, sed sufficit ita fuisse obseruatum, ex Paulo, *c* Alexandro, Bursato, & Deciano.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum monialis renuncians suam legitimam, & quãcumque successionem quomodocumque illi obuenturam, ex quacunque parte, videatur renunciare maioratum, si ei obueniret, ita vt monasterium nõ habeat in eo ius succedendi.

REspondeo dicendo, non obstante dicta renunciatione habere religiosam, & eius monasterium ius ad petendum maioricatum. Quod probatur ex natura ipsius vinculi, & maioratus, cum enim sit vinculum, & maioratus, nulla ipsius in renunciatione præfata mentio fit, quod, vt in tali renunciatione includantur, necessarium omnino erat. Primò quia dicta renunciatio fit per viam contractus nulla ipsius maioratus facta mentione, & quod verbis non exprimitur, omissum intelligendum est, iuxta quandam legem, *d* & in terminis contractuum id, quod actum est, solùm sequimur, vt dicitur in iure. *e* Et à verbis contractus non esse recedendum optimè probat Baldus *f* dicens, quod id, quod instrumẽtum non cantat, neque ego cantabo: Quod confirmatur, nam renunciationes sunt stricti iuris, & talis naturæ, vt non comprehendant, nisi id tantùm, quod exprimunt, ita Calderinus *g* & tenent Bartolus, Baldus, & alij, quos sequitur Curtius Iunior, qui per quendam textum tenet, renunciationem esse strictè intelligendam, & quàm primum aliquid operata est, restringi debet, vt minùs præiudicet, quam refert & sequitur Peregrinus, & ab eo non relatus Mieres, & optimè Decianus. Ex quo procedit, quod generalis renunciatio hæreditatis futuræ legitimã illius, qui renunciauit, non comprehendit, vt probatur in iure, *h* & post Xuarez, Celsum, & alios tenet Gutierrez. Quibus omnibus suffragatur, quod notat Angelus *i* dicens, quod si filius renunciauit successioni paternæ, & maternæ, non prohibetur succedere fratribus, etiamsi nulla alia bona possideat, quàm paterna, ea ratione, quia renuntiationes sunt strictè interpretandæ, quam sententiam sequuntur Romanus, *K* vbi latè Mandosius, & Aretinus.

Quod à fortiori locum habet, si præfata monialis renuncians tempore renuntiationis maioratum ignorabat sibi posse obuenire, quia ius, quo quis sibi cõpetere ignorabat, non potest videri renunciasse, argumento eorum, quæ in iure notãtur de *l* quibus

a Rol. cõs. 81. n. 123. lib. 4. Aymon. consi. 101. n. 3. Frãc. dec. 56. nu. 6. & 10.
b Molin. li. 2. c. 6. nu. 38.
c Pau. consil. 437. vol. 1. Ale. cõsi. 107. nu. 19. lib. 2. Burs. cõs. 190. nu. 19. vol. 2. Decian. resp. 46. nu. 134. li. 2.
d l. quidquid astringen. ff. de ver. obl.
e l. semper in stipulationi. ff. de re iur. l. sicut ab initio. C. de act. & obl.
f Bald. in l. venerabilẽ de elect. nu. 15.
g Calde. ti. de prab. cons. 5. c. super hoc de re nunc. Curtius cons. 101. per consi. 23. nu. 1. l. seruitus ff. de seru. vrb. prad. peregr. de fidei commis. q. 28. num. 25. Mieres de maior. 1. q. 38. nu. 4. Decian. resp. 19. n. 46. li. 3. & resp. 3. nu. 521. lib. 11.
h l. si quando. §. illud & §. generaliter. C. de inof. test. l. 5. tit. 8. p. 6. Gut. de iur. confir. 1. par. c. 19. à nu. 1.
i Ang. cõs. 52.
K Rom. cons. 168. li. 1. vbi late Mandos. v. person. Are. cons. 165. nu. 5. ver. pro ista conclusio.
l l. non est ferendus. ff. de transf. l. mater decedẽs. ff. de inoff. test. pere gr. vbi sup. c. 20.

per Peregrinum. Et hoc casu præsumitur ignorantia cum ignorantia testamenti, & fideicõmissi præsumatur, nisi probetur scientia, vt notat post Bartolus, Baldus, *m* quem sequitur Crotus, Socinus, & latè Ioseph Ludouicus, & Michael Graf. vnde cum in fideicommisso, & testamento patris ignorantia præsumatur, à fortiori in maioratu præsumetur, quando tritauis, vel ab alijs superioris gradus fuerit fundatus, vt post Ioannem Andræam, & Angelum tradunt Decius, *n* & Decianus. Et licet verum sit, hos Doctores loqui in fideicommissis, id ipsum in maioratu dicendum est, cum de vno ad aliud argumentari liceat, prout aduertunt Pinellus, *o* & Molina.

Secundo probatur conclusio, quia renunciatio generalis fideicommissi intelligitur de puris, non verò de conditionalibus, & dependentibus à futuro euẽtu, vt dicitur in Iure, *p* & notant Bartolus, & Ripa. Cuius sententiæ ratio est, quia nõ pertinet ad commissariũ, antequã conditio existat, aut dies veniat, vt optime probat quidam textus *q* ibi. Quod si quis velit habere non potest, id repudiare non valet, vt bene aduertunt Paulus *r* & Baldus, & latè Corneus. Et monialis renuncians renunciando ius quod ad dictũ maioratũ habebat renunciabat quid sibi conditionaliter competens, in defectum omnium illorũ, qui ipsam in præfata successione præcedebant, ita quod tempore renunciationis nullum ius de præsenti, neque in spe haberet, cum illud dicatur in spe haberi, quod est in potentia de præsenti, & non aliter, vt notatur ex iure, & tenet Bartolus, *f* quem post Corneum sequitur Decianus.

Tertiò probatur, Doctores enim omnes, tam Vltramontani, quàm Cismõtani arguũt de feudo ad maioratum, vt sunt Paulus Castrensis, Socinus, & Parisius, & ex nostratibus Couarruuias, Simancas, Antonius Gomez, Pinellus, quos omnes refert, & sequitur Molina, *t* & in renunciatione bonorum licet amplissima, & per verba amplissima, & generalissima facta, non comprehenduntur, feudũ, aut feuda, ad quod renũcians habebat, vel poterat habere ius, nisi de ipsis expressa mentio fieret prout tenent Glossa *u* Baldus, Alborotus, & alij, & notat Bartolus, Baldus, Angelus, & Doctores, & latè Decius, & in terminis filiæ renunciantis, quod non excludatur à bonis feudalibus ex Alboroto, Parisio, & Gama, tenet Couarruuias, *x* & ab eo non relatus latissime Tiraquellus, pro quo facit, quod ipsemet Tiraquellus *y* tenet, dicendo in generali bonorum alienatione, obligatione, & hypotheca, lege, vel statuto non comprehendi bona feudalia, per quendã textum cum alijs, de quibus per Antonium *z* Thesau. quod cum habeat locum in feudis, eadem ratione habere debet locum in maioratibus, prout affirmat Palacius Rubeus. *a* Pro quo etiam facit, quod egregiè scripsit Baldus, *b* dicens, quod si filia renunciauit feudo paterno, & deinde feudum mortuo patre pertineat ad fratres, & postea decedat illorum vnus, certè filia, quæ renunciauit, potest venire ad illius feudi successionem per mortem fratris, quam Doctrinam post Doctores, Baldum, Alexandrum, & Iasonem tenent Tiraquellus, & *c* Iulius Clarus, ergo idem dicẽdum est in nostro casu, quod scilicet huiusmodi renunciatio non se extendat vltra iura in eo nominata.

Præterea nostra sententia ex eo maximè vires accipit, si præfatam monialem non constat vidisse aut legisse scripturam fundationis, aut habuisse notitiã illius, quod in ipsa continebatur, quod erat maximè necessarium, vt Iura optima satis nobis insinuant. Et ita fuisse iudicatum in supremo senatu testantur Padilla, & Gutierrez.

m Bald. in l. eius qui §. si stipulatus. ff. si vir. pet. Ludou. in Dec. Perus. 39. nu. 20. Gra. si. sent. §. fideic. q. 94. num. 1.
n Dec. consil. 495. n. 20 v. postremo Decia. in d. resp. 3. n. 119. & respõs. 52. n. 10 li. 1.
o Pinellus in l. 1. C. de bon. mater. par. 3. n. 100. Moli. de prim. li. 1. c. 7. nu. 9.
p l. si ita scriptũ §. si subcõditis. ff. de le. 2. l. si colon. ff. de ver. obl.
q l. quod põt §. quod quis ff. de reg. iur.
r Paulus, & Bar n. 6. in l. 1. C. de pact. Corn. consilio 102. col. 1. volum. 4.
f l. nõ solũ §. si libertus. ff. de excus. tut. Bal. in l. pactũ C. de coll. q. 13. Decia. d. respon. 3. n. 123. & 124. li. 1.
t Moli. de primog. c. 7. n. 1.
u glo. Bal. & Alborot. in c. si quis miles ti. cõst. feud. Bar. Bal. Angel. in l. item videndũ. §. fi. de pet. hared. Dec. cõs. 268. nu. 11.
x Co. in c. quãuis par. 2. p. §. 3. n. 6. Tiraq. de retract lignag. gl. 3. n. 9.
y Tir. vbi su. à n. 1. cũ seq.
z Ant. Thes. dec. 163. a 2.
a Rubeus Ic. per vestr. in proem. §. n. 3. & 4.
b Bal. in l. 4 ff. de ver. din
c Tiraq. de primo. q 68. Clarus § fen. q 77. v. sed pe

Et

ferre, nisi quod expreßè, vel tacitè Sedes Apostolica ordinauerit, vel iam ordinatum, & statutum habet, quia beneficia Principum, & eorum canonum, & legum, imo & priuilegiorum intelligenda sunt absque præiudicio tertij, non expresso in beneficio per resolutiones probatas & expressas in iure, a vnde neque ipsas vestes secum deferre poterat, nisi quod Sedes Apostolica faciendo facultates trāseundi per se vel per suos Sacros Canones, vel legitima licentia superiorum, tacitè videtur concedere, vt illas deferat, cum concesso vno, concedantur omnia, sine quibus id fieri nequit, iuxta quasdam leges, b per quas, id tenet Aretinus, & non potest commodè transire, neque transire nudus. Ex quibus infertur quod potest secum deferre scripta, quæ inutilia essent suæ priori religioni, & alia, quorum delationem probabiliter crederet præfato, non suo fore ingratum, reliqua verò minimè, nisi relictis originalibus, vel eorum copijs, per quas fieret translatio eorum, esset religioni damnosa. Ita Nauarrus. c

a c. fug. de of. del c. l. 3. §. si quid a principe. ff. ne quid. in loco publ. fiat.

b l. pen. ff. de vsufru. l. quacūque. § si ei. ff. de inst. act. Aret. in c. de testib. col. 3. de test.

c Na. li. 3. cōs. tit. de reg. cōs. 36. Nau. in c. statui, nu. 24.

QVAESTIO LXXX.

Quomodo regularibus succedatur, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quomodo regularibus mendicantibus succedatur.*

2 *Quomodo succedatur ab intestato regularibus non mendicantibus.*

ARTICVLVS I.

Quomodo regularibus Mendicantibus succedatur.

Respondeo dicendo, quod vt huic difficultati satisfaciamus aliqua dicta sunt proponenda. Primum est, quod in fratribus Minoribus regularis obseruantiæ, non est aliqua difficultas, quia eis succeditur per consanguineos, qui succederent, si nunquam intrassent religionem, & in sæculo morarentur, vt probatur in iure, d & tradunt communiter Doctores. Et aduertendum, quod dicti cōsanguinei eis succedunt, statim facta professione nō expectata aliter morte naturali, per notata in Iure, e & ratio horum est, quia religio S. Francisci de obseruantia in communi, & in particulari est incapax bonorum.

d Clem. exiui de verb. sign. DD. in Auth. ingres. C. de sacrosf. Eccles. e notata in c. Beneficiū. de reg. iur. lib. 6.

Secundum dictum est, loquendo de fratribus ordinis Prædicatorum, & de alijs, qui possunt habere bona in communi, applicabuntur monasterio ea, quæ ipse professus habuerit, non autem ad consanguineos ab intestato deuoluentur.

Pro horum explicatione est notandum, quod ingredienti monasterium, & in eo profitenti, siue fecerit testamentum, siue non fecerit, si profiteatur in ordine Minorū de obseruantia, in quo nihil in communi, neque in particulari haberi pōt, vbi mors ista ciuilis idem operatur, quod mors naturalis, statim post professionem succeditur ipsi religioso, prout dictum est in superioribus, & traditur in Iure, f sed quando professio, & mors ista ciuilis non operatur omnem dictum effectum, puta quia fit in religionibus, quæ possunt habere bona in cōmuni, vt pōt habere ordo Prędicatorum, tum quia mors ista ciuilis non operatur omnem effectū, quem operatur mors naturalis, tūc succedentes religioso ex testamento, vel ab intestato debent expectare mortem naturalem ipsius professi. Interim enim, quod naturaliter non moritur, dispositio, quam fecit in testamento, vel quæ facienda esset ab intestato, erit in suspenso, nisi in testamento aliter de tempore determinasset ipse religiosus, vt tradunt communiter Doctores, & ex dicendis in arti. seq. magis declarabitur.

f l. Deo nobis, C. de sacrosa. Eccl.

ARTICVLVS II.

Quomodo succedatur ab intestato regularibus non Mendicantibus.

Respondeo dicendo, quod monacho nondum professo tacitè, vel expresè decedenti in monasterio cuiuscūque religionis ab intestato, succedunt consanguinei venientes ab intestato, quod in Iure g probatur, & tenet Baldus, & hoc procedit, nō solum si simpliciter fuisset ingressus non facta mentione de suis bonis, sed etiam si se obtulisset cum bonis vel se, & bona obtulisset, prout tenet Petrus de Perusio, h quia videtur sub quadam tacita conditione obtulisse, scilicet si sequatur professio, aliàs si longè ante obtulisset, non succederent venientes ab intestato, quia in dubio videtur obtulisse non contemplatione ingressus, & professionis, secundū ipsum Petrum de Perusio: neque hoc reuocatum est, per Concilium Tridentinū i irritans quamcunque donationem, & renunciationem factam per Nouitium, etiam in fauorem ipsius monasterij nō sequuta professione, illud enim Decretum intelligitur, prout iam nos explicauimus supra hoc tomo K de donationibus, & renuntiationibus factis post ingressum non autem de renūciationibus factis in sæculo etiam in fauorem monasterij, multò ante ingressum ipsius monasterij.

g c. cum simus de reg. c. bene. eod. tit. libr. 6. Bal. in Auth. ingre. C. de Sacrosf. Eccl.

h Perus. in c. in præsentia de prob.

i Tri. sess. 26. de reg. c. 6.

K supra hoc tomo q.

Aduertendum tamen cum Vvald. l quod si ingrediēs obtulisset expresè dicta bona monasterio, tempore ingressus declarando, velle se apud monasterium bona prædicta remanere, etiam si ibi non profiteatur, remanebunt quidem, etiam si professio non sequatur, licet enim ipse ingrediens, quando in ipso ingressu offert bona, videatur, & præsumatur obtulisse sub tacita conditione, hæc tamen tacita conditio per expressam contrariam fuit sublata.

l V val. succes. ab intest. 2. p. q. 1. nu. 10.

Si autem ingrediens monasterium decedat facta professione solenni, liberis non extantibus, monasterio, quod ingreditur, res eius competunt, vt dicitur in Iure, m sed si habeat liberos, & antequam inter eos de rebus suis disponat monasterium intrat, licet eis postea inter eos diuidere illas res legitima portione nulli diminuta, vt in eodem iure probatur.

m Auth. si qua mulier. C. de episc. & cler.

Ex quibus verbis colligitur, bona profitentis religionem ipso iure ab intestato quæri monasterio, non extantibus liberis, quod est verum, non solùm quoad dominium, sed etiam quoad possessionem, secundum Innocentium, n & communiter Doctores, & licet præfatum ius vtatur verbo plurali s, numeri, ibi, *sed si habeat liberos*, habet etiam locum, etiamsi vnicum filium habeat, non enim est sine liberis, qui vnicum habet filium, vt dicitur in Iure, o & dispositio pœnalis loquens de multis in vno verificatur, vt dicitur in Iure, p in quo id notant Bartolus, & Iason dicentes, quod statutum puniēs producentem falsos testes, includit etiam vnicum tantum testem producentem.

Notandum est etiam, quod prędictum ius habet locum in liberis legitimatis, vt ait Iason, q imo affirmat Nauarrus r habere locum in filijs naturalibus tan-

n Inn. & DD. vbi Dec. nu. 368 in cap. in præsē. de prob.

o l. non est sine liber. ff. de verbor. sign.

p l. 2. § sed si vnus. ff. de oc. rap. vbi Bart. & Ias.

q Ias. in d. auth si que mulier. nu. 9.

r Na in 2. cōmen. de reg. ...

tantùm, quando deficiunt legitimi in his prouinciis, in quibus succedunt deficiẽtibus legitimis ex testamento, & ab intestato, perinde ac legitimi, vt in Regno Nauarræ, vbi enim est eadem ratio, idem ius videtur seruandum, & in omnibus prouinciis pro alimentis, si non habeant, vnde se alãt, aliquid eis debet seruari habita conseruatione legis, *si quis à liberis, versiculo competentes iudices. ff. de liberis agnoscendis*, prout tenet Vualdus. a

a Vual. vbi s. nu. 12.

Ponderandum est etiam, dictam Authenticam, & ius loqui de persona habente liberos, & non de habente parentes, propter quod Glossa b communiter recepta tenuit, non esse locum prædictæ Authẽticæ in ea persona religiosa, quæ non habet liberos, licet haberet parentes, significando eos nihil petere de bonis filij. quod etiam exprimit Perusinus. c Sed veriùs, & æquiùs est, esse quidem locum prædictæ Authenticæ, & posse parentes petere, si voluerint eas, quæ sibi debentur, legitimas, prout notat Bartolus d per textum ibi, & Iason, quam opinionem, vt æquiorem amplectitur Nauarrus.

b Gloss. in d. Auth. si qua mul. v. libe.

c Perus. in rubr. de testam. 2 n. 66.

d Bart. in l. si. lius C. de inof. testam. nu. 18 & ibi Ias. co. 2. Na. vbi s.

Notandum insuper illud verbum, *moriatur*, dictæ Authenticæ, per quod, & per sequentia significatur, non posse filium petere legitimam sibi debitam in bonis patris facti religiosi, etiam post professionem, donec pater moriatur. Quæ conclusio iuri Cæsareo conformior videtur, quam contraria, quam quia æquior, & satis probata in iure Pontificio, cum versetur circa Ecclesiastica, tenet, vt egregiè docet Couarruuias, e quicquid maxima turba Doctorum controuertat, vt affirmat Nauarrus. At ego à communi iure Cæsareo magis conformi non recedo, licet enim contraria sit æquior filio, in hac materia magis est attendendus fauor monasterij, in quo pater habitat, & fecit professionem.

e Couar. in c. 2. de test. Na. vbi s. nu. 48.

Pro complemento autem vltimo est notandum, quod in capitulis Generalibus factis in ordine D. Hieron. in anno Domini millesimo, quingẽtesimo, decimo, & in anno Domini 1513. & in anno Domini millesimo, quingentesimo, decimo 6. *statutum fuit ne monasteria ordinis succedant in bonis fratribus professis prouenientib. ab intestato, vt plenius habetur inter Extrauagãtes, quod* f *Paulus III. anno Domini millesimo, quingentesimo, trigesimo octauo, Põtificatus sui anno quarto, approbauit, & confirmauit, suppleuitque omnes & singulos defectus, si qui forsan interuenerint tam iuris, quam facti donec capitulum Generale eiusdẽ ordinis illud duxerit reuocandum vel limitandum, vel alterandum, sicut alia eiusdem ordinis statuta limitare, reuocare, renouare, alterare, & iterum condere, liberè & licitè potest.* Ita habetur in compendio g ordinis D. Hieronymi, & videantur statuta religionum, per quæ in aliquibus multis, quæ de iure communi, & de priuilegijs particularibus ipsis in successionibus hæreditatum conceduntur, renunciant, vt videantur magis amare personas sua monasteria ingredientes, quàm eorum bona temporalia, & iura, quæ ipsis aliquando possunt competere.

f Ti. 914.

g Comp. ord. D. Hie. ti. succedere i bonis §. 1.

QVÆSTIO LXXXI.

De hæretica prauitate, quantum ad eius Inquisitores, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum Inquisitores hæreticæ prauitatis possint procedere contra religiosos exemptos.*

2 *Vtrũ fratres ordinis Prędicatorũ possint esse Inquisitores contra fratres ordinis minorũ, & è cõtra.*

3 *Vtrum religiosi grauius sint puniendi propter hæresim quam alij.*

4 *Vtrum Inquisitores possint absoluere sacramentaliter ab hæresi.*

5 *Vtrum religiosi Inquisitores possint in aliquo ab eorum prælatis limitari.*

6 *Vtrum Inquisitores possunt procedere cõtra eos, qui dicunt, peccata confessa confessoribus ordinum Mendicantium, verum parochis esse confitenda.*

7 *Vtrũ religiosi possint creari notarij ab Inquisitorib.*

8 *Vtrum Inquisitores plenariam indulgentiam consequantur in vita, & in morte.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Inquisitores hæreticæ prauitatis possint procedere contra religiosos exemptos in causa hæresis.

Respondeo dicendo, quod Sixtus IV. *omnes fratres ordinis Carmelitarum ab omni iurisdictione dominio, & potestate Inquisitorum hæreticæ prauitatis prorsus, & omnimode exemit, ac perpetuo liberauit, ita quod huiusmodi inquisitores, etiam si sint ordinum Mendicantium, quauis occasione, vel causa contra personas dicti ordinis nullatenus inquirere, procedere aut iurisdictionem aliquam in eosdem exercere quoquo modo valeant, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, quam quilibet contra faciens eo ipso incurrat. Et voluit quod fratres teneantur coram Romano Pontifice aut sui ordinis protectore, vel cameræ Apostolicæ generali auditore in causis fidei, aut officium Inquisitorum concernentibus respondere. Ac decreuit irritum, & inane, si secus super his quidquam quauis authoritate etiam Apostolica scienter, vel ignoranter contigerit attentari*, vt habetur in Monumentis h ordinis, & Innocent. VIII. vt in eodem libro i continetur. *Vniuersis & singulis Inquisitoribus hæreticæ prauitatis Prędicatorum & aliorum quorumcunque ordinum, tam Mendicantium quam non Mendicantium, professoribus & clericis sæcularibus in vniuersum prohibuit ne prætextu cuiuscunque potestatis, & facultatis eis attributa seu attribuenda super inquisitione huiusmodi quantumcunque amplissime contra quempiam ordinis Minorum professorem procedere, & inquirere, aut officium suum exercere quoquomodo prę sumant. Et quod si forte præsumpserint aliquos ex dictis fratribus Minoribus capere, seu carceribus mancipare, debeant remittere fratres ipsos sic captos infra triduum (postquam de præsentibus literis notitiam qualitercunque habuerint, aut requisiti fuerint) ad ipsorũ sic captorum & detectorum superiores per omnia illæsos & sine mora, per iuris formam, & regularia instituta debitis pęnis puniendos, super quibus dat conseruatores omnes Ecclesiarum prælatos imponẽdo graues pęnas in contrarium qualitercunque facientibus.* Quã concessionẽ Leo X Decimus confirmauit, & dat cõseruatores pro eius omnimoda obseruatione. Et vt ipsa obseruetur Clem. VII. ipsis inquisitoribus sub excommunicationis sententia, & officiorũ suorum priuatione inhibuit, ne de dictis fratribus etiã ratione criminis hæresis quomodolibet se intromittere præsumant, vt refertur in Compendio l Mendicantium.

h In 1. imp. f. 132. & in 2. fo. 196. concess. 489.

i In 1. imp. fol. 57. & 2. f. 52. conc. 60.

K Supp. f. 21. conc. 64. & fo. 20. & conc. 63

l Com. Mẽdi. ti. inquisitores hæretica prauit. §. 1.

At è contrario Alexander Quartus, rescripto quodam incipiente. *Ne commissa nobis*, Dato anno Domini millesimo, ducentesimo, sexagesimo, statuit vt indistinctè Inquisitores contra quoslibet religiosos, & exemptos procederent, id ipsum alij tenuerunt.

Vo-

Verum cum varietas confusionem pariat, quam in tam graui negotio oportet longe abesse, & cum ex prædictis regularium immunitatibus manifesta quoque, in fide pericula sequerentur, posteriores Pontifices valde salubriter omnes religiosos, etiã alios exemptos sicut olim Inquisitoribus hæreticæ prauitatis subiecerunt, vt Clemens Septimus, rescripto incipiente, *Cum sicut*, relato in bullario literarum Apostolicarum pro officio Sanctæ Inquisitionis in fine directorij Inquisitorum Eymerici. Et Pius Quartus, in rescripto incipiẽte, *Pastoris æterni* quod etiam continetur in dicto bullario in fine directorij supradicti, ordinauit, vt Inquisitores possint in hac causa procedere cõtra quoslibet religiosos, & exẽptos, dummodo à suis superioribus non fuerint præuenti. Vnde consequitur, non obscure posse religiosos contra fidem delinquentes, si eorum superiores iudicium, & causam præoccupant ab eisdem suis superioribus iudicari. Nihilominus tamen ait Peña, a *quod quoad hanc partem extrauagans Pij Quarti, non videtur recepta, & licet aliquando fuerit recepta, nunc sancti tribunalis stylus, & consuetudo contrarium obseruat, nulli enim superiores audent suos subditos religiosos in hac causa iudicare, ac punire, sed protinus ad sanctum officium deferunt, & aliud agentes saltem in Hispania puniuntur.*

a Penna 3. p. directo inquis. commem. 77. p. 517.

Aduertendum tamen, quod tametsi Inquisitores contra quoscunque religiosos etiam exemptos procedere possint, nihilominus tamen certi quidam sunt religiosi, contra quos ob prærogatiuam dignitatis non facile debent priuati Inquisitores procedere, sed fore cum eisdem obseruanda censerem, quæ cum Episcopis obseruantur, iuxta terminos iuris, b *vbi generaliter prohibetur, ne Inquisitores contra Episcopos procedant, & generaliter causæ omnes grauiores etiam hæresis contra prælatos Sedi Apostolicæ reseruentur, vt decreuit Concilium* Tridentinum. c *Et Pius V. Romæ sanciuit in extrauaganti incipiente Romanus Pontifex. Data anno Domini 1563. vt scilicet, reuerendissimi Cardinales Inquisitores generales in vniuersa Republica Christiana procedere possent contra Episcopos, & quoslibet alios prælatos de quibus ibi, eosque moneant, citent, & requirant vt intra certum terminum coram ipsis personaliter compareant. Idque præcipitur sub grauioribus pænis in dicta extrauaganti. Vnde ministri ordinum regulares, Magistri generales ordinum Militiarum debent tractari, vt contra ipsos non procedatur, ante quam generales Inquisitores causa cognita decernant quid facto opus sit Hæc Peña.* d

b c. inquisi. de hæret. li. 6.

c Concess. 24. de format. c. 5.

d Penna vbi sup.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres ordinis Prædicatorum possint esse Inquisitores contra fratres ordinis minorum, & è contra.

REspondeo dicendo, quod Sixtus IIII. statuit, *Vt fratres Inquisitores ordinis Prædicatorum in fratres Minores, & è contra fratres Minores, in fratres ordinis Prædicatorum quoscunque officio Inquisitionis huiusmodi fungi, illudque exercere nullatenus possint, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali, & de præsentibus literis specificam, & expressam facientem mentionem.* Ita habetur in Monumentis a Ordinum, in Hispanijs autem hoc priuilegium non est in vsu, cum fratres ordinum Prædicatorum, & Minorum non sint Inquisitores.

a In 1. impr. f. 66. & in 2. f. 149. concess. 366.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi grauius sint puniendi, & torquendi propter hæresim, quam alij sæculares.

R: Espondeo, dicendo quod Alexander IV. in rescripto quodam dato Anagniæ septimo Kalẽ. Maij Pontificatus sui anno sexto, *Ordinauit, quod Hospitalarij, & Templarij ac quilibet Regulares hæresim committentes suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur, sine Sedis Apostolicæ speciali indulto.*

Verum est tamen, quod ob periculum excommunicationis, si grauius torqueretur, & læderentur, & ob dignitatem ipsam, qua decorantur, leuiùs, & mitiùs torqueri debent, nisi delicti indicia acriorem torturam infligendam suadeant. Illud tamen addit Simanchas f, monachos non debere torqueri à tortore laico, nisi forte clerici, aut monachi non possint inueniri, qui id facere velint, vel sciant.

f Simanch. de inhi. cath. tit. 61. nu. 59.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Inquisitores possint absoluere sacramentaliter ab hæresi.

RESpondeo dicendo, quod patres, qui sanctæ Inquisitionis officium exercent, cum sint delegati à Principe, sic sunt iudices in vtroque foro, & possunt ex communi consensu ex graui causa committere alteri confessario absolutionem in foro conscientiæ, respectu criminis hæresis, nisi institutione, & supremi iudicis mandato prohibeantur, quæ prohibitio erit iuri cõsona, prout tradit Henriquez g dicens, quod non potest vnus sine altero à casib. sanctę Inquisitioni reseruatis absoluere, aut committere absolutionem, quia iurisdictio est in toto consensu, prout tradit Simancas h, & habetur in Enchiridio i violatæ religionis, & in Epistola K ad Episcopum Trascath. in India, & in iudiciali l Inquisitorum, & in Directorio m Inquisitorum, & si potest vnus Inquisitorum, aut Episcopus cõprehendere reum, non tamen damnare ad pęnam etiã temporalem sine alijs. Ita Simancas. n Declaratur hæc praxis exemplo. Indictio enim tota est toti capitulo, prout tradit Syluester. o

g Henriq. li. 3. de pœnit. c. 7. nu. 4.
h Simanc. de instit. cathol. c. 3. nu. 8.
i Enchi. 5. nu. 4.
K In Epist. ad Episcop.
l In. de Ench. v. absoluere. num. 7.
m Direct. Inquisi. 3. p. post formam. 2. monito.

Verum est tamen, quod quidam dicunt vnum Inquisitorem, quia ordinarius est, præsertim dum solus visitat, posse audire confessionem, & ab hæresi absoluere facta abiuratione, aut committere ex causa alteri confessario circa personam longè distantem, & impeditam accedere ad Inquisitorem, vt verbi gratia, monialis, pro quo multos citant Simancas, p Carterius, Couarruuias, & Decanus Segobiensis, & Archiepiscopus Blanco in Confessionali Compostellano, & pro hoc faciũt ea, quæ latè explicantes Concilium Tridentinum diximus cum doctissimo Corduba, & alijs in Primo Tomo q harum Quæstionum Canonicarum, & Regularium.

n Simanc. vbi supr. c. 3. in fi. & c. 16. nu. 4. & c. 34. n. 23.
o Syluest. vers. confessor. 1. §. 4. ad fin.
p Simanch. de inst. cath. c. 3. nu. 8. Carter. de hæret. nu. 92. Couarr. in cap. alma mater 2. p. §. 11. n. 3. & in reg. peccatũ. p. 2. prin. n. 7. in fi. Decan. Segob de hæret. q. 12 Blanco in confess. Compost. fo. 98.
q in 1. To. q.

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi Inquisitores possint in aliquo ab eorum prælatis limitari.

REspõdeo dicendo, *Clementem Quartũ statuisse, quod Inquisitores ordinum Prædicatorũ & Minorum omni humano timore deposito intrepidè procedant*

contra hæreticam prauitatem, iisdemque non tenentur obedire prælatis suorum ordinum præcipientibus, vt ad tempus, vel quoad certos articulos, vel quoad certas personas eidem negotio supersedeant, non obstantibus quibuscunque priuilegijs & censuris. Ita refertur à Peña, a & ad hoc refert b etiam Gregorij Papæ Bullam, cuius tenor est huiusmodi.

a Penna indi rect. inquis. 3. commen. 43. p. 136. col. 1. & 2.
b Penna vbi sup. pag. 137. col. 2.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam Rei memoriam, Negotia catholicæ fidei per nosmetipsos promouere, & per alios promoueri facere, prout ad id tenemur, plenis desiderijs affectantes, vniuersis, & singulis Prædicatorum, & Minorum ordinū fratribus, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis præsentibus, & futuris facultatem concedimus veniendi liberè ad Romanam Curiam, in eaque morādi cum vno socio sui ordinis non obtenta, vel petita licētia quorumcunque suorum superiorum, seu prælatorū, & huiusmodi socium mutandi, & alium de sua prouincia assumendi, & secum tenendi, quoties fuerit opportunum non obstantibus quibuscūque prohibitionibus, seu constitutionibus eorumdem prælatorum, seu capitulorū generalium, vel prouincialium ordinum prædictorum, quorumcunque tenorum existant contrarijs plenam licentiam tenore præsentium impartimur. Ipsos autem Inquisitores hortamur, vt se facere expediri de dicta curia, quām cito poterunt bona fide procurent, & ad partes in quibus eis commissum est Inquisitionis officium ad illud exequendum solicitè nō differant remeare. Datum Auinione octauo idus Februarij Pontificatus Domini Papæ anno tertio. Et licet Clemens c Quartus, & Sixtus Quartus d concesserint generalibus ordinum Prædicatorum, & Minorum, vt possint contra suorum ordinum fratres ad officium Inquisitionis promotos, in aliquibus contrauenire. Hæc tamen priuilegia in vsu nō sunt, tantùm enim video in praxi supra apposita rescripta seruari.

c Habet. in li. Monu. ordin. in 1. imp. fol. 37. & in 2. fo. 141. concess. 316.
d Libr. Monu. in 1. impr. fol. 141. & in 2. f. 149. cōcess. 36

Notandum tamen, quod Nullus ex religiosis sub obedientia Societatis degentibus à quibusuis à quacunque Ecclesiastica vel sæculari dignitate, seu authoritate fulgētibus etiam si Cardinales sint, vel Patriarchæ, Synodi, communitates, capitula aut officij hæreticæ prauitatis Inquisitores, ac Commissarij vel iudices tam ipsius officij, quàm ordinarij, vel delegati, ad quod vis, munus, officium, vel exercitium, etiam in defectum aliorū, absque expresso sui superioris consensu ac etiam mandato adigi, vel cogi potest. Ita Gregorium Decimum tertium concessisse refertur in Compendio e Priuilegiorum Societatis.

e Comp. Socie. ti. exemptio. §. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Inquisitores possint procedere contra eos, qui dicunt peccata confessoribus ordinum Mendicantium confessa, iterum Parrochis esse confitenda.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quartus statuit, Quod Inquisitores hæreticæ prauitatis quicunque fuerint habeant facultatem procedendi contra eos qui asseruerint, quod confessi fratribus Mēdicantiū ordinum, teneantur confiteri eadem peccata rectoribus parochialium Ecclesiarum. Ita habetur in libro f Monumenta ordinum. Ratio autem huius concessionis est, quia cum dicti religiosi habeant actualem iurisdictionem ad absoluendum, iuxta Decreta Canonica, ipsis commissam secundum fidem, quantum est ex parte sua, valet eorum absolutio, cui facto talia asserentes cōtrauenīunt: hoc enim dicendo, virtualiter asserunt habentes actualem iurisdictionem ad absoluendum, non posse absoluere.

f In 1. imp fo. 61. & in 2 fo. 114. cōcess. 313

ARTICVLVS VII.

Vtrum religiosi possint ab Inquisitoribus creari notarij.

RESpondeo dicendo, quod quodam Pij IV. rescripto incipienti, Pastoralis officij cura. Dato Romæ apud Sanctum Petrum, anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo primo, sexto Kalend. Septembris, quod refertur in Bullario literarum Apostolicarum, collocato in fine Directorij Inquisitorum Eymerici, cautum est, vt Inquisitores, & eorum Commissarij, in quibusuis fidei causis, cum viderint expedire, authoritate Apostolica possint vnum, vel plures etiam clericos sæculares, vel quorumuis ordinum regulares in notarios eligere, assumere, aut creare.

Circa quam concessionem aduertendum est cum doctissimo Peña g, non propterea religiosum, aut clericum notarium creari, quod ab Inquisitoribus iussus sit officij sacri acta conscribere, sed vt cuncta valida sint coram alio notario hunc religiosum notarium creare oportet, testibus adhibitis, tradito sibi de more calamo, & atramento, additoque solenni iureiurando, & verbis consuetis, Esto Notarius, & fidelis. Adde Campegium, h & Locatum: quę omnia consona sunt traditis ab Hostiensi, i & Ioanne Andrea dicētibus, acta iudicij per publicam personam, hoc est, per notarium esse scribenda, siue is sit laicus, siue religiosus cuiuscunque ordinis.

g Penna in directo Inquisit. 3. comme. 67. p. 10.
h Campeg. apud Azeu. qui ca. 9. ver. adde rursus locat in oper. su di v. notarius nu. 4. & 5.
i Hostiens. & And. in c. quoniam contra deprobat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Inquisitores plenariam indulgentiam consequantur in vita, & in morte.

RESpondeo dicendo, quod Vrbanus IV. in Bulla, quæ incipit, Præ cunctis, loquens cum inquisitoribus in hæc verba prorumpit, Vobis autem pro huiusmodi negotio laborantibus illam peccatorum veniam indulgemus, quæ succurrentibus terræ Sanctæ in generali Concilio concessa est. Ita refert Eymericus, K Quæ autem in dicto Concilio succurrentibus terræ Sanctæ est concessa, patet ex iure, l & in parte decisa notat Hostiensis in Lectura. In quo de succurrentibus terræ Sanctæ ita habetur.

K Eymeri. in direct. inquisi. 3. q. 130. p. 679.
l c. ad liberādum extra d. Iud. & Saracen.

Nos autem de omnipotentis Dei misericordia, et Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli authoritate confisi, & ex illa, quam nobis licet indignis contulit Deus ligandi, atque absoluendi potestatem, omnibus, qui laborem istum in proprijs personis subierint, & expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus fuerint veraciter corde contriti, & ore confessi, veniam indulgemus, & in retributionem iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis verò qui non in personis proprijs illuc accesserint, sed in suis duntaxat expensis, iuxta facultatem, & qualitatem suam viros idoneos destinauerint: Et illis similiter, qui licet in alienis expensis, in proprijs tamē personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huiusmodi quoque remissionis volumus, & concedimus esse participes iuxta qualitatem subsidij, & deuotionis affectum omnes, qui ad subuentionem ipsius terræ Sanctæ de bonis suis congruè ministrabunt, aut circa prædicta consilium, & auxilium impenderint opportunum, omnibus etiam piè proficisentibus in hoc opere communi Sancta, & Vniuersalis Synodus orationum, & beneficiorum suorum suffragium impartitur, vt eis dignè proficiant ad salutem. Dat. Lateran. decimonono Kalend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno octauo.

Quod

Quod verò attinet ad indulgentiam semel in vita quam Inquisitores consequuntur, dubium est, an intelligatur tantum semel in vita tota, an verò in singulis actibus perfectis, qui contra hæreticos in fauorem, & laudem fidei celebratur. Et Repertorium *a* Inquisitorum in quolibet actu hac frui indulgentia testatur. Cui sententiæ subscribit Peña, *b* & idem dicendum putat de indulgentia trium annorum, quæ conceditur auxiliātibus officio sanctæ Inquisitionis, & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in fauorem Fidei, illi enim non tantum semel in vita, sed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerso, quo Inquisitoribus præstant huiusmodi auxilium, trium annorum indulgentiam consequuntur.

a Repertor. inquisit. v. indulgentia §. item inquisitores.
b Penna 3. p. direct. inquisitor. commem. 179. pa. 676. col. 2.

Quod autem Inquisitores habeant indulgentiā plenariam in vita, & in morte, patet ex literis Apostolicis Vrbani Quarti, vbi præmisso de indulgentia, quæ confertur Inquisitoribus prædictis, & quæ socijs, & fratribus sui ordinis, & notarijs, & quæ omnibus, qui personaliter astiterint in fidei negotio Inquisitori: & qui præstiterint ex animo auxilium, consilium, & fauorem, de omnibus enim generaliter sic sequitur. *Et qui ex eis in prosequutione huiusmodi negotij fortè decesserint eis peccatorum omniū, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, plenam veniam indulgemus.* Ita refert Eymericus, *c* & tradūt etiam Repertorium Inquisitorum, & Ioannes Tabien. & Rojas.

c Eymeric. in direct. Inquisi. 3. p. qu. 128. pa. 679. col. 1. & 2. Repert. Inquisit. v. indulg. §. Item inquisitores Tabis. in summa v. inquisitor. §. 36. in fin. Rojas de hæret. 24. num. 412.

Addit etiam Peña, quod quæ de indulgentijs concessis Inquisitoribus hæreticæ prauitatis tradit copiosè Eymericus, continentur apertè in quodam rescripto Alexandri Quarti, incipienti, *Firmissimè teneat* (quod ait vidisse Authenticum in bibliotheca Illustrissimi Cardinalis Felicis Perreti de Montalto, qui postea fuit creatus Papa Sixtus V.) allatū ex Assysio, ex Archiuo conuentus ordinis Minorum.

QVÆSTIO LXXXII.

De hæretica prauitate, quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 VTrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.

2 *Vtrum religiosus abiuratus de leui sit inhabilis ad gradus, & dignitates.*

3 *Vtrum Episcopi, & prælati regulares possint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eos refutandos.*

ARTICVLVS I.

Utrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.

REspondeo dicendo, quod Paulus *Quartus, anno Domini millesimo, quingentesimo, quinquagesimo octauo, Pontificatus sui anno quarto omnibus, & singulis presbyteris tam sæcularibus quam quorumuis etiam exemptorum ordinum regularibus in Regnis Hispaniarum existentibus, auditioni confessionum Christi fidelium deputatis, & deputandis in virtute sanctæ obedientiæ iniūxit, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ districtè præcepit, à qua non possint absolui nisi à Papa, aut à generali inquisitore præter quam in mortis articulo, vt in actu confessionis diligenter interrogent pænitentes, vtrum habeant, vel legant libros hæreticos, aut dānatos per inquisitorem, vel imprimant, vel imprimi faciant, aut venales teneant, vel de eis aliquam notitiam habeant, seu aliquos in præmissis culpabiles sciāt, quos si aliquod horum reuelauerint, nullatenus absoluant, nisi prius ea sancto officio ipsi pænitentes reuelauerint, & reuocat omnia in contrarium.* Ita habetur in Archiuio Inquisitionis maioris Olisiponensis ciuitatis, à quo hoc, & alia extraxi.

Circa quam concessionem est summè ponderandum illud verbum, *nullatenus*, hæ enim dictiones, *penitus, nullatenus, nullo modo*, inducunt nullitatem actus. Idemque operatur quod clausula irritatiua, prout tenent Iason, *d* & Socinus; & quando lex, vel statutum aliquid prohibet fieri, nisi certo modo præuio inducit formam, & dato quod non procedat annullando, attamen actus factus non seruata forma est nullus, vt post alios tenet Leonardus, *e* inter consilia feudalia Bruni. Vnde sequitur, quod absolutio collata non seruata forma huius constitutionis erit nulla, verum est tamen, quod legentes libros prohibitos nihil ex professo de religione tractantes, eis de prohibitione non constando, si probabiliter ignorant prædictam prohibitionem, non incurrunt in excommunicationem prædictam, neque in excommunicationē Bullæ Cœnæ Domini, nam prout resoluit Nauarrus, *f* triplex est ignorantia affectata, crassa siue supina, & iusta: affectata siue optata est, qua quis ignorat id, quod scire tenetur, quia non vult scire, quo liberius absque suæ conscientiæ contradictione, vel alia de causa peccet, iuxta illud Psalmi *g* *noluit intelligere, vt bene ageret*, quæ adeo non excusat, aut minuit peccatum, vt etiam augeat ob circumstantiam mali desiderij. Crassa verò siue supina est, qua quis ignorat id quod communiter omnes sui ordinis sciunt, quòd contingit per culpam latam, quæ excusat à tanto, sed non à toto. Iusta verò, quæ a Theologis inuincibilis, & à Canonistis probabilis appellatur, est, qua quis ignorat, quod non oportet eum scire, vt patet in iure, *h* & qua communiter homines eiusdem ordinis adhibita debita diligentia ignorant, iuxta Diuum *i* Thomam, qualis est eius, qui petit consilium à viris habitis pro præditis scientia, & conscientia in id sufficienti, qui falsò illi consulunt, argumento eorum, quæ traduntur in iure K, & notāt Alexander, & Diuus Antoninus, & hæc omnino excusat, quando est causa actus. Hi tamen, qui eam prohibitionem sciunt, vel scire debent, incurrunt illam, neque excusantur, eo quod expediunt eis ad aliquam artem exercendam, quia oportet obedire superioribus. Nec debent à simplici sacerdote absolui, etiam si eos comburant, & sancto Officio Inquisitionis reddant, cum absolutio huiusmodi excommunicationis sit Papæ reseruata, per Bullam superius citatam, & per Bullam Cœnæ Domini. Ita Nauarrus. *l*

d Iason in l. fin. nu. 25. & 26 ff. de feriis. Soc. consi. 21. n. 4. col. 1.
e Leonard. consil. 114. n. 48.
f Nauar. in c. 23. nu. 45.
g Psal. 68. relatum in cap ideo. 37. d.
h 1. q. 4. §. notandum est.
i D. Tho. 1. 2. qu. 76. art. 6.
K cap. capell. cuncta glo. 3. defer. Alexā. consil. 1. col 4 vol. 2. Anton. 1. p. ti. 3. q. 10 §. 10.
l Nau. libr. 1. consi. tit. de cōstit. consi. 1. q. 35. n. 2.

ARTICVLVS II.

Utrum religiosus grauis, qui fuit denunciatus apud sanctum Officium, quod in iuuentute sua legerat quendam librum suspectum, & post multa abiurauit de leui suspicione. Quæritur, vtrum de iure communi hæc abiuratio de leui reddat eum inhabilem ad gradus, & dignitates suæ religionis.

REspondeo dicendo, quod abiurare secundum significationem, qua Canones omnes vtuntur

tur, est recedere ab aliqua re cum iuramento de non redeundo ad illam, & sic sumitur in multis iuribus, *a* & consequenter abiuratio hæreseos propriè est recessio ab hæresi cum iuramento de non redeundo ad illam, & certè loquendo de abiuratione, quam cogitur facere hæreticus pœnitens hæreseos à se admissæ iam confessæ, vel probatæ, vt misericordiam consequatur, & ne ad mortem tradatur, de qua in pluribus Canonibus agitur. *b* Et hoc priori modo abiurans remanet inhabilis ad beneficia, & officia, donec fiat habilis, non enim potest habere aliquod beneficium, neque publicum officiū, vt in iure *c* ordinatur, neque habere aliqua bona, vt etiam in iure *d* decernitur, per quod id affirmat Felinus: *e* Neque ei prodest, quod abiurauit, quoniam licet per abiurationem excusetur, ne tradatur potestati sæculari puniendus, non tamen mundatur ab inhabilitate, quia fuit factus inhabilis ad beneficia, vel officia per hæresim abiuratam, quia illa non tollitur per pœnitentiam, prout probat latè Felinus, *f* qui regulam illam, quod infidelitas præcedens non nocet conuerso ad obtinenda beneficia, limitat non procedere in hæresi, seu hæretico conuerso.

a c. ad hæc, et ca. audita. de resti. spolia. & c. super hoc de renũcia. & in c. ad abolendam de hære. & in ca. inter de purgat. Canon.

b ca. 1. q. 7. & ego Berengarius de consecra. d. 2. & in c. ad abolẽdã. §. præsenti de hæret.

c c. §. 2. hæretici de hæret. lib. 6.

d ca. vrgentis de hæret. & c. cum secundũ eod. tit.

e Felin. in ca. cũ non liceat.

f Feli. in c. cũ de rescrip. nu. 1. vers. infidelitas.

Loquendo autem de altera abiuratione, qua suspectus de hæresi purgat se, & monstrat innocentē, iuxta formam a iudice decretam, *g* per quam non receditur ab hæresi incursa, nec penitur vlla pœnitentia de hæresi, quæ non fuit confessa, sed ab ea, quæ minus bene fecit, vel dixit, ex quibus illa suspicio processit per hunc modum, nulla talis inhabilitas incurritur, cum nulla hæresis sit confessa, vel probata imò per abiurationem est omnis suspicio sublata, & declaratur esse fidelis, & Catholicus. Purgatio enim Canonica, per quam quis ab hæresi, vel alio crimine se purgat, est secundum Raymūdum, & Gofredum, & alios communiter, de obiecto crimine innocentiæ ostensio, vt ex sacris Canonibus *h* satis constat. Itaque purgare se de crimine, est per iuramentum, vel per aliquid à iudice Decretum ostendere innocentem, & qui se canonicè purgauit iuxta formam sibi præscriptam, absoluitur, & habetur pro innocente, & pro tali, qui non commisit crimen, cuius fuit accusatus, & abiuratio de leui, imò & de vehementi est quædam purgatio Canonica, vt ait quædam Decretalis, *i* & per consequens absolutus per abiurationē de leui est habendus pro tali, qui non commisit crimen, cuius fuit accusatus, & consequenter pro tali, cui non nocet crimen sibi impositum, neque per consequens nulla inhabilitas, quæ ex eo nasci potest.

g c. ad abolẽdã. §. qui vero & c. accusatus in princ. de hær. lib. 6.

h c. ex tuarũ & c. inter de purgat. Cano. & c. ad abolẽdã. §. qui vero de hæret.

i c. accusat. in prin. de hæret. lib. 6.

Et confirmatur, nam purganti se per abiurationem, etiam ob tam grandem suspicionem, propter quam fuit indita ei purgatio cum decimaquarta manu sui ordinis debet restitui beneficium, vt est casus in iure *K* determinatus, & non alia ratione, quàm quia absolutus de crimine sibi obiecto, & per abiurationem habetur pro innocente, & digno beneficio, quo erat dignus, antequam accusaretur.

K ca. inter de pur. canoni.

Denique nostra conclusio probatur, quia nullus est textus, neque Glossa, neque Doctor, qui dicat, quod absolutus per abiurationem de leui, imò neque per abiurationem de vehementi maneat inhabilis ad aliquid, ad quod ante accusationem fuit habilis, nisi iudex, qui indixit abiurationem, vel purgationem, imposuisset illi aliquam pœnam pœnitentialem propterea, quæ fecit, vel dixit, ex quibus orta fuit contra eum suspicio, quod sola illa ratione dicere omiserunt, quia contrarium erat clarum, cum absolutus à crimine habeatur pro innocente, argumento eorum, quæ in iure *l* notantur, & dicto religioso, vt proponitur, non fuit adiecta vna pœnitentia pœnalis, per quam remaneret inhabilis, prout proponitur, ergo potest eligi, perinde ac si nunquam fuisset accusatus, prout consuluit Nauarrus. *m*

l ca. in his de accu. cum ibi notat.

m Nau. li. 5. consi. tit. de hæret. consi. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopi, & prælati regulares possint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eorum errores confutandos.

RESpondeo dicendo, inferiorem à Papa, nisi ex eius speciali delegatione licentiam præfatam concedere non posse, prout tenet Nauarrus *n*, inferior enim non potest legē superioris tollere, prout est clarum in iure. *o* Verum est tamen, *Quod præpositus generalis Societatis considerate cum delectu, & re consultata cum suis assistentibus potest concedere religiosis Societatis facultatem legendi libros hæreticos, & alios prohibitos ad pugnandum. Et possunt dicti religiosi, vti libris non hæreticis, licet habeant annotationes & scholia auctorum hæreticorum, aut auctores ipsi mali sint, si libri non sint editi ad stabilienda dogmata hæretica, dummodo nomen auctoris, si sit hæreticus, aut in indice prohibitus, & si quid inter legendum impium occurrerit, deleatur.* Ita post Pium Quintum, concessit Gregorius Decimus tertius, prout habetur in Compendio *p* Societatis.

n Naua. li. 1. consil. tit. de consti. consi. 1. q. 36.

o c. inferior. de maio. & obed. clem. ne Romani de elect.

p Compen. Societ. ti. lib. §. 1. & 2.

Concessa item est à Gregorio Decimotertio religiosis Societatis, qui a superiori deputati fuerint, facultas emendandi libros eorum, qui ad eos, vel in scholis, vel extra illas recurrere solent, quando auctores pij sunt, sed habent praua scholia, vel annotationes, aut quando auctores, aut impressores sunt impij, non tamen libri, aut cum auctores sunt Ethnici, sed habent scholia, annotationes, vel quid huiusmodi propter quod prohibiti sunt, donec purgentur, dummodo errores, & nomina malorū authorum, vel impressorum deleantur. Concessit item Gregorius Decimus tertius. *Quod prælati, & superiores societatis non solum religiosos societatis, quos in collegijs, aut domibus haberent, sed etiam scholasticorū ad nostras scholas confluentium libros Ethnicorum authorum propter scholia annotationes commētaria, aut impressorum cum indice prohibito: si ad id à proposito generali per se ipsum, vel per alios deputati forent emēdare, & scholasticis prædictis vtēdos relinquere possint deletis tamen erroribus, & nominibus authorum prohibitorum. Possunt dicti relig. ssi in libris sui mandare executioni ea, quæ in catalogo, & decreto sanctæ Romanæ, & vniuersalis inquisitionis præcipiuntur ad effectum, vt illi retineri possint. Omnes prædictæ facultates quæ à Pio V. & à Gregor. XIII. viuæ vocis oraculo, & quæcunque alia super huiusmodi libris habendis, legendis, aut corrigendis, vsque ad diem octauum Ianua. anni Domini millesimi quingentesimi, septuagesimi quinti, societati concessa sunt, approbantur, & confirmantur, omnesque defectus si qui forsan in eis interuenerint, supplentur, & facultates ipsæ quatenus opus sit, de nouo cōceduntur, vt in dictis literis latius continetur. Non obstantibus bullis in cæna Domini legi consuetis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Nullius enim societatis facultates censeri reuocatas per bullam cænæ Domini cōcessit Greg. XIII decimooctauo die Martij anno Domini millesimo, quingentesimo, octogesimo quarto,* prout asserit Coll. *q* priuilegiorum societatis.

q Collect. priuil. societ. tit. bulla cænæ § 2.

Aduertendum autem circa prædicta, prout aduertit Collector. *r* præfatus, quod soli prouinciales possunt has facultates cōcedere, nisi ipsi iudicarēt eam facultatē alicui præposito, aut rectori magnæ alicuius domus, aut collegij, aut alicui idoneæ personæ esse acommodandā, primā autē concessionē

Idem tit. lib. prohibiti §. 2

r Collect. in d. tit. libri prohibiti. §. 1.

Grego-

Gregorij XIII. Soli generali reseruatur, in his autem partibus Hispaniarum dubito, an concessiones hæ modo valeant. Cum sanctissimæ inquisitionis tribunal habeat talia priuilegia, quibus fortè omnia ista sunt abrogata. Et in bullis cænæ, quæ modo publicantur, videtur, quòd omnes facultates suspendantur.

QVÆSTIO LXXXIII.

De hæresi, quantum ad bonorum confiscationem, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum bona hæreticorum confiscentur.*
2 *Vtrum sint excommunicati confiscātes libros fratrum minorum regularis obseruantiæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum bona hæreticorum confiscentur.

RESpondeo dicendo, quod multa de confiscatione bonorum hæreticorum tradit luculēter Peña *a*, quam plures constitutiones, & extrauagantes, & summorum Pontificum decreta referens, circa hoc quomodo scilicet debeant cōfiscari, opiniones etiam multorum iurisperitorum refert. Ait enim Rolandus à Valle, quod bona hæreticorum confiscata ad Dominum temporalem spectant, Franciscus autem *b* Bursatus hanc controuersiam ita concludit dicendo primo, quod vbi adsunt decreta in specie concessa alicui ciuitati circa dicta bona disponētia, illa sunt omnino & inuiolabiliter obseruanda, omissa omni alia iuris, & constitutionum dispositione, quod si nulla talia decreta particularia reperiantur, tunc particularis loci consuetudo attendenda est, & iuxta eam bona confiscata sunt applicanda, & diuidenda, sin autem nulla, vel priuata decreta, vel consuetudo extiterit, tunc in terris Ecclesiæ Romanæ sub certis dimidium bonorum confiscatorum curiæ Romanæ, altera verò officio Inquisitionis applicanda est: in alijs verò terris imperij respectu Italiæ obseruanda est constitutio Innocentij, Alexandri IV. & Clemētis IV. de triplici bonorum diuisione: sed in locis extra Italiam, in quibus neque decreta particularia, neque consuetudines locales habentur, ius canonicum est seruandum, sicut à Rolando à Valle *c* scriptum est. Hæc est Bursati sententia, sed in his non oportet plus immorari, solùm dico in Hispania rectè bona damnatorum de hæresi applicari fisco regio, vt testatur, & explicat Couarruuias *d*, & iustè posse applicari affirmat author repertorij Inquisitorum *e*, cum Rex Catholicus in Hispania abundè prouideat inquisitoribus omnes expensas præbendo.

Aduertendum tamen, quod quamuis sit opinio aliquorum, quod antè sententiam condemnatoriam, & denuntiationem obligentur hæretici ad restituenda omnia bona fisco, prout post Panormitanum, & alios tenaciter multorum argumētorum pondere nititur persuadere Alfonsus de Castro. *f* Contrariam tamen sententiam vt veriorem, beniniorem, & tutiorem tenent viri doctissimi, dum asserunt, neminem obligatum esse ad pœnam in se ipsum exequendum, etiam in causa hæresis, quam tenēt: Conradus *g* Victoria, Ferdinādus Vasquius Soto, & Simancas, leges enim, quibus obligantur subditi (vt scripsit Isidorus *h*) ad patendum illis, possibiles esse debent, & subditorum moribus congruentes. Neminem autem futurum credo, nisi Alfonsum, qui facile dicat, legem obligantem in foro conscientiæ, ad pœnam omnium bonorum in se ipsum exequendam possibilem esse, & subditorum moribus congruentem.

a Penna in directi. inquis. 3. p. cōmen. 158. per totum.
b Bursa. cōsil. 43. nu. 43. v. quæ cum ex su prædictis.
c Valle. cōs. 8. lib. 3. con.
d Cou. libr. 2. varia. c. 9. n. 12.
e Repertor. inquisi. v. diuisio bonorū circ. fin.
f Castr. lib. 3. de leg. pen. c. 10. & lib. 2. c. 6. de iust. hæretic. punit.
g Conrad. de contract. q. 7. nu. 2. Victor. in relec. de Indi. Vasqui. li. de success. in pract. n. 97 v. si minimū est libr. 1. de iust. 16. art. 6. Siman. de instit. hæret. tit. 6. nu.
h c. erit autem lex 4. dist.

ARTICVLVS II.

Vtrum sint excommunicati confiscantes libros fratris Minoris Regularis obseruantiæ.

RESpondeo dicendo, quod Calderinus, quem sequitur Didacus *i* Septimacensis affirmat, quod licet bona Ecclesiæ non sint propter hæresim confiscanda, alioquin publicantes, seu confiscantes incurrerent excommunicationem, à qua non possunt absolui ante satisfactionem, nisi in articulo mortis, prout dicitur in quadam Clementina *k*: hoc tamē non habet locum in eo, qui confiscat libros monachi Franciscani Regularis obseruantiæ; quia ipsi libri non sunt Monasterij, quod nihil proprium habet. Hanc tamen sententiam sic indistinctè probatā refellit frater Franciscus Ouando *l*, ait enim salua Romani Pontificis declaratione, circa illam Clementinam, quod cum res, quibus fratres Minores vtuntur ad vnum de duobus dominis pertineant, vel ad dantem, si dominium sibi reseruauit, vel ad Ecclesiam Romanam, si dans à se dominium abdicauit, aut donando nihil explicuit, vt declarat Nicolaus *m* Papa, ante confiscationem talium librorū, si probetur donantem sibi retinuisse dominium, ei sunt restituendi, sicut alia bona aliena, si non sibi retinuit, cum talia bona sint Ecclesiæ Romanæ, non possunt in sæcularem fiscum deuenire, sed ipsius Romanæ Ecclesiæ permanent Romani Pontificis arbitrio disponenda, cuius dispositio, si non habeatur noua, iuxta communem, & antiquam dispositionē est, quod manente dominio Sedi Apostolicæ vsus illorum à Prælatis dispensetur. Nec obstabit, quin restituantur vero dominio reseruanti sibi dominiū, quod in ordine Minorum fiunt constitutiones contra fratres ea conditione recipientes libros, quia præsumitur talis dominij reseruatio fieri in fraudem, procuratique à fratribus, vt eis liceat liberius sine prælatorum licentia, & assensu alieno nomine de illis disponere. Nam respondetur, quod licet frater minor pœnam dicti statuti incurrat, si à parte rei verum sit reseruasse donantem sibi dominium, verus dominus illorum permansit. Vnde colligitur, quod confiscans libros prædictos, quorum dominium sibi dantes reseruauerunt, si dantes sunt laici, nihil Ecclesiasticum fiscus regius confiscaret, & sic non incideret in pœnam dictæ Clementinæ: at si sunt ipsius Ecclesiæ Romanæ, confiscando illos, & applicando Regi, sicut applicantur alia bona hæreticorum, tunc quid Ecclesiasticum confiscaret, & per consequens in pœnam dictæ Clementinæ incurreret.

De homicidio, vide, quæ dixerim in primo tomo quæstione de Abbatibus, quoad potestatem dispensandi, & in hoc secundo tomo in quæstione de Correctione fratrum, quoad pœnam homicidij imponendam.

i Septimac. li. 5. vari. instit. tit. 9. nu. 88.
k Cle volentes de hæreticis.
l Ouand in 4. d. 13. propos. 33. corol. 3.
m c. exijt qui semi de verb. sig. lib. 4.

QVÆSTIO LXXXIV.

De Hospitalibus Regularium, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum hospitalia in titulum possint conferri.*
2 *Quid circa hospitalia regularia iura definiãt.*
3 *Vtrum hospitale possit committi per legatum religioso, iuxta Clementinam, quia contingit.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Hospitalia in titulum possint conferri.

REspondeo dicendo, Hospitalia in titulum posse cõferri, vt ab vniuersis Doctorib. *a* attestatur, de quo agit Rebuffus: *b* potest tamen hospitale duobus modis in titulũ conferri, aut ratione fundationis, aut quando ad eius regimen quis assumitur à Clerico per viam electionis. Item tunc dicitur conferri in titulum, sicut beneficium, quando ibi est campanile cum campana, quæ publicè pulsatur ad congregandos homines, vt diuino inter sint officio, vel si ibidem sit altare fixum, & consecratum, & ibidem passim celebrentur Missæ, tunc enim vere beneficij appellatione continetur, alioquin enim dicitur locus pius, & Religiosus; quod si Regularis sit iuxta definitionem beneficij Regularis, fatendum erit subire etiã leges beneficij Regularis, maximè verò quoad inconstantem, mutabilemque naturam beneficij regularis.

a Doct. in Clemen. quia contingit de relig. dom.
b Rebuff. in tract. nominat. q. 15. nu. 13. & de pacif. possess. nu. 11.

ARTICVLVS II.

Quid circa hospitalia Regularia definiant iura.

REspondeo dicendo, Hospitalarios Regulares quinque in rebus liberos esse, nec in dicta Clementina fuisse comprehensos, videlicet in Suppletione ordinariorum, etiã quoad exempta, & quod non conferantur Hospitalia in beneficium, in iuramento præstando, in inuentario conficiendo, & in ratione reddenda, vt glossa *c* exposuit, idem enim significat verbum textus, *præmissa*. Dixit etiam Hospitalitia militiarum, ordinum scilicet Sancti Ioannis Hierosolymitani, Sanctæ Mariæ Theutonicorũ, Calatrauensium, & similium. Dixit etiam aut Religiosorum, aut aliorum, quoniam iuxta glossam *d* sunt quędam Religiones super Hospitalitatem fundatæ, vt Cruciferorum, vel quamuis ad hoc nõ sint fundatæ, habent tamen Hospitalia.

c glos. in Cle. quia cõtingit de reli. domi.
d gloss. in d. Clem.

Notandum est illud, quod traditur à Rebuffo, *e* scilicet aduersus Commẽdatarios. Hospitalitas (inquit) debita non seruatur, sed tota amittitur, nam quoties quisque Commendatarius hospitalem se exhibeat, aliorum sit iudicium, quæ tamen plurimum est commendata, vt glossa, *f* & Doctores scribunt, hodie quidem commẽdatarij tantum absunt ab hac hospitalitate, vt quæ possunt, à pauperibus eripiant: vnde quia hospitalitas decessit, successit indictio fisci, Decimarum, & aliorum onerum pręstatio, vt in sacris Canonibus *g* habetur, *hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus.*

e Rebuff. in praxi. tit. de commen. nu. 15.
f gloss. & DD. in ca. de monach. de praben.
g ca. maiores. 16. q. 7.

Notandum est etiam rigorosum præceptum dictæ Clementinæ in dicto paragrapho, *præmissam*, quo hospitalarijs Regularibus districtè iniũgitur, & in virtute sanctæ obedientiæ mandatur, videlicet vt in suis hospitalibus secundum suorum ordinum instituta, & antiquas obseruantias prouideant pauperibus, & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent, ad quod per superiores eorum arcta districtione coguntur statutis, aut cõsuetudinibus, quibuslibet non obstantibus in præmissis.

Notanda sunt etiam Decreta Concilij Tridentini ad hospitalium gubernationem condita. Primum habetur sess. sept. capite quinto decimo, de Regularibus, quod habet, *curent ordinarij, vt hospitalia quæcumque à suis administratoribus quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exempt's, fideliter, & diligenter gubernentur, memores constitutionis Concilij Viennensis, quæ incipit forma seruata. Quamquidem constitutionem eadem sancta Synodus innouandam, duxit, & innouat cum derogationibus in ea contentis.*

Secundum Decretum habetur session. vigesima. quinta, capite octauo, vbi post commendatam, admonitamque Hospitalitatem omnib. hospitalarijs tam sæcularibus, quàm Regularibus, quibus in cõmendam administrationem, aut quemcumque titulum, etiam per vnionem, hospitalia concessa sunt, *præcipit omnino, vt impositum illis onus, officiùmve administrent, atque hospitalitatem, quam debent ex fructibus ad id deputatis actu exerceant, iuxta constitutionem Concilij Viennensis, quæ incipit Quia contingit.* Deinde præcipit, *quod in defectum pauperum fructus hospitalium in alium pium vsum institutioni proximiorem, ac pro loco, & tempore vtiliorem conuertantur ad arbitrium ordinarij cum duobus de Capitulo. Eaque omnia sub grauibus pœnis præcipiuntur omnibus, & singulis hospitalium administratoribus cuiuscumque ordinis, & religionis & dignitatis fuerint, ijs duntaxat Regularibus exceptis, qui illis Regularibus subijciuntur, vbi viget obseruantia Regularis.* Additur etiam maximarũ exemptionum, cõsuetudinum etiam immemorabilium, seu priuilegiorum, aut indultorum derogatio. Vnde Prælati regulares debent curare, vt in hospitalitate non is habeatur delectus personarum, aut diuites potissimum inuitentur, qui cum fœnore reddant, quod acceperunt. Sed cum Regularium personarum domus nemini quantum per facultates licuerit clausas esse deceat, profectò illis maximè patere debent, qui Dei voce, Sanctorum Patrum cohortationibus, & exemplis Sacrorum Conciliorum præcepto, & authoritate nobis commendati sunt. Quia in re ne vlla fraus fieri possit, ineatur aliqua ratio Prælato Regulari probanda, quæ ei constare possit, in quas personas fructus illi erogati fuerint: Quos autem comperit Prælatus, vel inique distribuendo, vel in suorum commodum conuertendo, vel inutibilibus, & superuacaneis sumptibus faciendis malè in administratione versari, eos pro modo culpæ puniat, & ad restitutionem legitimè compellat, & ab officio etiam, si ei videbitur, amoueat.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrum hospitale possit committi per legatum religioso, iuxta Clementinam, quia contingit.

Respondeo dicendo, quod iure communi non potest. Hanc opinionem tenet Cardinalis: *a* fallit tamen hoc, quando hospitale habet Ecclesiam curatam annexam, prout Cardinalis *b* tenet; fallit secundò, quando hospitale esset solitum gubernari per Regulares, vt multa hospitalia, quæ sunt de mensa Monasteriorum, tunc enim sicut Abbas potest vnum ex suis Religiosis præficere, ita & legatus à latere. Ita tenet Lappus. *c* Fallit tertio, quando religio est fundata in hospitalitate, vt tenet Lappus. *d* Fallit quartò generaliter, vbicunque necessitas hospitalis, & pauperum id suadet, quoniam etiam Episcopus hoc casu potest monachum à monasterio auocare à claustro, vt tenet Rotæ *e* decisio, & tenet Gambarus. Plura de hospitalarijs vide apud Concilium Coloniense *f* sub Hermano Quinto Archiepiscopo. Et Concilium Coloniense sub Adolpho Tertio Archiepiscopo, in forma visitandi hospitalitatē monasteriorum.

a Car. in Cle. 2. q. 23. de praben. & in Clem. v. §. vt autem q. 1. de reli. domi.
b Cardinalis vbi supra.
c Lappus in tracta. hospi. col. 4.
d Lappus vbi supra.
e Rota decis. 274. in antiquis Gābarus de authori. legat. de latere. li. 8. num 44.
f Conc. Coloniens. par. 27. ca. 7.

QVÆSTIO LXXXV.

De indulgentijs in communi, quoad suam quidditatem, & diuisionem, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Quid sit indulgentia ecclesiastica.*
2. *Quotuplex sit indulgentia.*
3. *Quid sit indulgentia plenaria.*
4. *A quo cœperit iubileus, & quid sit.*

ARTICVLVS I.

Quid sit indulgentia Ecclesiastica.

Respondeo dicendo, quod indulgentia absolutè sumpta est remissio iurisdictionalis pœnæ temporalis, pro peccatis actualibus Deo debitæ facta à prælato Ecclesiæ, de communi Ecclesiæ thesauro. Hæc definitio declaratur primò per singulas eius particulas, & postea breuiter probatur. Dicitur ergo, quod *indulgentia est remissio* in quo notatur, quod præfatæ remissioni, seu absolutioni pœnarum est annexa communicatio, seu dispensatio thesauri Ecclesiæ ad faciendā solutionem, seu satisfactionem pœnarum, & ideo alij Doctores etiam dicunt, quod indulgentia essentialiter est absolutio pœnarum, vt sic homo maneat liber, & absolutus à debito pœnarum: ex quo iam sic sunt ei remissę, condonatæ, aut relaxatæ propter prædictam solutionem, seu satisfactionem pœnarum factam de thesauro Ecclesiæ sibi per indulgentiam communicato, seu dispensato.

Dicitur *iurisdictionalis*, quia concessio indulgentiæ est actus iurisdictionis ecclesiasticæ, & nō actus ordinis, & in hoc differt ab absolutione sacramentali culpæ, vel pœnæ, quæ non solùm est actus iurisdictionis sacramentalis, sed etiam ordinis sacerdotalis.

Dicitur *pœnæ*, quia per indulgentiam non remittitur culpa, sed tantum pœna.

Dicitur *temporalis*, quia reatus pœnæ æternæ non tollitur per indulgentias, sicut nec culpa.

Dicitur *pro peccatis actualibus*, quia indulgentia non tollit pœnas debitas, aut consequentes peccato originali.

Dicitur *Deo debita*, id est, quæ in sacramento est iniuncta, aut quæ debet iniungi tam in foro Dei, quàm in foro Ecclesiæ; nam indulgentia ad forum sacramentale, seu pœnitentiale aliquo modo pertinet, & per hoc excluduntur pœnæ debitæ in foro contentioso, seu exteriori. Dicitur *facta à prælato*, ad differentiam remissionis pœnæ, quæ fit in foro secreto virtute contritionis, aut sacramentalis absolutionis, talis enim remissio pœnæ non est, nec dicitur indulgentia Ecclesiastica proprie loquendo, de qua modo agimus, sed solùm illa, quæ fit à prælato, vel ab eius authoritatem, vel commissionem habente.

Dicitur *de communi thesauro Ecclesiæ* ad differentiam communicationum bonorum, quæ fiunt à prælatis religionum recipientibus aliquos ad confraternitatem, seu communicationem bonorum spiritualium suorum subditorum, talis enim communicatio nec est, nec dicitur indulgentia Ecclesiastica, quia neque est remissio, neque est actus iurisdictionis, prout latè probauimus in primo *g* tomo quæstionum regularium.

g 1. to. q. 34.

Sic explicata diffinitione statim accedendū erat ad eius probationem, sed quia ex proposito non est noster tractatus de indulgentijs, ideo nolo eam in præsentiarum authoritatibus sacræ scripturæ, & conciliorum comprobare, legat lector Doctissimū Cordubam, *h* qui suo more rem latissimè, & doctissimè explicat.

h Cor. lib. 5. qq q. 3. per totam.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit indulgentia.

Respondeo dicendo, quod triplex est indulgentia. In primo enim modo sumitur absolutè, aut simpliciter, quæ dicitur per modum iurisdictionis, quæ definita est in articulo superiori. Secundo modo sumitur indulgentia per modum participationis, quam quis potest recipere ad communicationem bonorum alicuius personæ, seu communitatis, aut congregationis, de qua in primo tomo latè egimus, & de ea agit Corduba. *i* Tertio modo sumitur indulgentia pro indulgentia per modum suffragij, quæ tantùm conceditur animabus purgatorij. Cuius indulgentiæ quatuor definitiones affert Corduba, *K* quarum quarta est, quod indulgentia per modum suffragij est dispensatio, seu communicatio thesauri indulgentiarum authoritatiuè facta per prælatum Ecclesiæ pendens, quoad suum fructum, seu effectum remissionis pęnarum à sola liberali, & gratuita Dei acceptatione. Oportet autem hanc definitionem explicare, vt omnibus sit nota. Dicitur, quod *est dispensatio, vel communicatio thesauri indulgentiarum*. Nam indulgentia per modum suffragij essentialiter non est remissio, neque absolutio pœnarum, cum non sit actus iurisdictionis, in quo differt ab indulgentia propriè, & absolutè sumpta, quæ est per modum iudiciariæ potestatis, & est actus iurisdictionis, vnde eius natura, & essentia stat principaliter in absolutione, seu remissione pœnarum. Dicitur *authoritatiuè facta per* prala-

i Cord. lib. 5. de indulg. q. 42. art. 5.
K Cord. vbi sup. q. 15.

prælatum Ecclesiæ, quia talis communicatio thesauri indulgentiarum, quæ fit in indulgentia per modum suffragij, necessariò debet fieri ab habente authoritatem super communem thesaurum indulgentiarum, ad ipsum communicandum per viam indulgentiæ huiusmodi. Ex quo sequitur, quod remissio pœnarum, quæ habetur per sacramenta, per contritionem, aut per quæcunque merita de congruo, aut per satisfactiones aliorum, aut per communicationem bonorum quoruncunque, non sunt vllo modo indulgentiæ per modum suffragij, nec alio modo.

Dicitur *pendens quoad fructum*, &c. à sola liberali, & gratuita Dei acceptatione, quæ particula ita explicatur, scilicet quod Deus stante lege non necessariò quoad totum suum fructum ex iustitia legis acceptat semper prędictam communicationem thesauri pro eo, cui conceditur, sed partim ex iustitia legis, partim ex liberalitate, & gratia, sicut & omnia alia suffragia pro defunctis, & omnia alia merita de congruo. Nam ex iustitia legis certum est quod acceptantur, & valent aliquid coram Deo pro eo, pro quo fiunt, quoad quantitatem autem fructus, & quando, & quomodo talis fructus concedatur, id pendet ex gratia, & liberalitate, ita quod licet certò, & infallibiliter Deus liberaliter acceptet supradictam communicationem thesauri pro eo, cui conceditur indulgentia, sicut & alia suffragia Ecclesiæ, non tamen absolutè semper infallibiliter illum à tanto debito pœnarum, sed aliquando in parte, prout sibi placuerit, & visum fuerit decens suæ misericordiæ, & liberalitati attenta dignitate, aut meritis eius, pro quo debet acceptari.

Quod ergo sit de indulgentiæ essentia per modum suffragij hæc particula, sic declaratur, & probatur, quia omne suffragium ecclesiasticum, omnisque satisfactio quomodocunque, & pro quocunque, maximè si fiat pro alio, habet apud Deum suũ valorem, speraturque eius acceptatio non quidem necessario, & infallabiliter per solam viam iustitiæ legalis, sed simul, & præcipuè, vt declaratum est per viam gratiæ, & misericordiæ liberalis, indulgentia autem per modum suffragij est de numero suffragiorum Ecclesiæ pro alio factorum, ergo ipsius valor, & acceptatio quoad quantitatem fructus speratur à Deo per viam liberalitatis; consequentia est bona, & minor probatur ex ipso nomine. Nam eo ipso quo est indulgentia, est communicatio thesauri satisfactorij, & eo ipso quo talis indulgentia & communicatio est, aut fit per modum suffragij, constat quod ingreditur numerum suffragiorum Ecclesię quoad suam vim, seu valorem satisfactorium, ad quod facit id, quod tradit D. Bonauentura *a* dicens, quod indulgentiæ defunctorum sunt de nobilissimis suffragijs Ecclesiæ, & cum eo in hoc concordant communiter Doctores. Quod autem hæc suffragia valeant per viam liberalitatis acceptantis Dei, probatur. Nullibi enim legunt, quod Deus promiserit acceptaturum satisfactoria suffragia quoad totum suum fructum pro alio quocunque, sed fieri suasit, & iussit in spe suæ misericordię, & liberalitatis. Et confirmatur, nam ratio suffragij propriè sumpti in vsu ecclesiastico hoc quidem innuit, nam tunc tantùm propriè fit suffragium, seu auxiliũ alicui super aliqua re, quando est sic agens, quod existens in tali dispositione nihil omnino iuris habet apud suum conditorem, seu iudicem, aut Dominum, cui debitor est, vt per se, vel per alium per viam iustitiæ possit pro suo debito satisfacere, aut se liberare aliquid agendo, sed solùm potest ex liberalitate, & misericordia acceptare volentis adiuuari per alium, & tale auxilium huic impensum ab aliquo dicitur plenam propriamque rationem auxilij Ecclesiastici habere, alioquin non posset dici omnino indigens auxilio suffragantis, & misericordia, & liberalitate acceptantis Dei, si aliquo modo per viam iustitiæ stante lege per se, vel per alium aliquid agendo posset liberari à debito pœnarum. Et cum his videntur concordare D. Thomas *b*, & Richardus dicentes, quod impetrare per modum suffragij innuitur liberalitati eius, qui oratur, & ad idẽ videntur communiter Doctores *c*, præter Durandum, qui videtur aliquo modo dissonare. Et hoc modo sunt intelligenda tradita per Caietanum *d*, & à Gabriele, & Nauarro, & plenius infra dicetur in quæstione de indulgentijs per modum suffragij.

a Bonau. in 4. dist. 20.

b D. Th. in 4. d. 45. q. 6. ar. 2. Richa. ead. dist. vlt. q. 3.
c DD. d. a. & Duran. q. 1.
d Caie. quolibet. 2. & in tract. de ind. q. 3. & c. 5. in alio tra. Gabri. can. lect. 57. & suple. eius in d. dist. 45. q. 3. ar. 1. not. 2. Na. de indulg. no. 19. & 22. & 23. & seq.

ARTICVLVS III.

Quid sit indulgentia plenaria.

RESpondeo dicendo, quod quamuis olim aliud esset indulgentia plenaria, plenior, & plenissima, & iubileus. Nunc autem ex stylo curiæ, quantũ attinet ad rationem indulgentiæ, hæc omnia idem sunt. Quæ veritas patet ex his, quæ Doctores antiqui, & moderni diuersimodè sunt loceti de his, vt patet ex Paludano *e*, & supplemento Gabrielis, & Adriano, & communiter Doctoribus. Et innuitur in extrauaganti Bonifacij Octaui *f*. Doctores autem maxime variant, quæ dicatur indulgentia plenaria, plenior, & plenissima, cuius rei quinque opiniones refert Corduba: *g* & tandem ait, quod quoad rationem indulgentiæ, quæ est remissio pœnarum pro peccatis, idem est indulgentia plenaria, plenior & plenissima, & hanc opinionem amplectitur Soto, *h* quam etiam sequitur Medina, & quod illa forma concedendi indulgentiam plenariam, pleniorem & plenissimam potius valeat ad tollendum scrupulos, qui ex varietate opinionum prædictarum oriri possunt, quàm ad differentiam aliquam earum indulgentiarum denotandam, quia omnia important remissionem omnium pęnarum omnium peccatorum mortalium, & venialium, tam de iniunctis, quam de non iniunctis, tam de concessis, quàm de non concessis, quomodocunque; & hoc habet veritatem, quando sic absolutè sine vlla limitatione concedantur de iniunctis, aut de confessis, quia de illis tantùm intelligitur talis indulgentia etiam plenissima, aut iubileus sic limitate concessus, quamuis iubileus raro cum limitatione aliqua, sed absolute fere sæpius conceditur.

Diximus quod quoad rationem indulgentiæ prędicta omnia sint idem, quia quoad aliud videtur iubileus aliquid aliud importare, nam quando simul cum indulgentia plenaria absolutè concessa concedit etiam Papa, quod quis possit absolui sacramentaliter de omnibus casibus, excommunicationibus, & peccatis, tunc solet dici iubileus, & non aliter, vt ait Ioannes de Anania *i*, quem sequitur Florentinus, supplementum Gabrielis, & Syluester. Et ratio huius est, quia sic habet stylus curiæ Romanæ, cui standum est, & sic habetur in multis literis papalibus his temporibus modernis concessis. Similiter habet stylus curiæ, & consuetudo optima legum, & concessionum interpres, quod quando Papa concedit, quod quis possit absolui plenariè, sacramentaliter concedit etiam indulgentiam plenariam posse concedi.

Sed contra prædicta videtur facere, nam in aliquibus

e Pal. in 4. d. 20. q. vlt. sup. Gabr. in 4. d. 45. q. 3. art. 1. not. 3. & 4. Adr. in mat. de indulg.
f c. antiquorũ de pœnit. & remi.
g Cord. lib. 1. de ind. q. 11. art. 1.
h Sot. in 4. d. 21. q. 2. art. 1. Medi. de ind.
i Anani. in tract. de ind. Flo. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 36. sup. Gab. in 4. dis. 45. q. 1. ar. 1. no. 1. & 3. & art. 2. conc. 9. & Syl. tit. in d. q. 10. p. 1.

quibus bullis conceduntur vltra indulgentiam plenariam tot dies, vel quadragenæ de indulgentia. Nam si indulgentia plenaria omnem pœnā remittit, vt quid vltra tot dies, vel quadragenæ conceduntur?

Pro explicatione huius difficultatis videndū est, quid significet hæc omnia, *carena, quadragena, septena*, quæ ponūtur in iure Canonico, & etiam in bullis, *carena*, vt patet ex iure Canonico *a* vbi *carena*, dicitur tempus quadraginta dierum in pane, & aqua cum septem sequentibus annis, & sic secūdum Glossam *b* in dicto loco dicit, quod, *carena*, est vocabulum Longobardorum sic dictum à carentia hominum, quia acturi illam pœnitentiam, quasi solitarij secludebantur à populis, vt in Numeris *c* legitur de Maria sorore Aaron, & hæc pœnitentia regulariter infligebatur pro quolibet mortali, vt dicitur in Decretis, *d* & de hac pœna, quæ dicitur *Carena*, fit mentio in Decretis, *e* videtur, quod Carena complectitur quadragenam dierum, & Septenam annorum, vt patet in literis papalibus, vbi conceditur Carena indulgentiæ, tunc enim per talem indulgentiā conceditur tempus quadraginta dierum, & septem annorum pœnitentiæ.

a ca. accusat. de accusat. c. accepisti, de spons. duorū. *b* gl. in d. c. accus. ti. *c* Nu. 12. c. *d* 33. cap. hoc ipsum. *e* Dist. 50. ca. in capite.

De quadragena verò, & septena etiam dico, quod aliquando sunt nomina pœnæ, aliquando nomina indulgentiæ, prout notat Iacobus *f* Cardinalis, & Clemens Papa primus primò instituit quadragenā, per quam significatur tempus pœnitentiæ quadraginta dierum; & septenam, per quam significatur tempus pœnitentiæ septem annorum. Nam statuit, quod peccatores pro mortali excluderentur ab Ecclesia, & pœnitentiam agebant nudo capite asperso cinere per illos quadraginta dies, & deinde iniungebatur eis pœnitentia septenalis per sacerdotem; & Innocentius Primus iniungebat pro vno mortali septenariam modo certo peragendam, quæ dicebatur septena, aut septenaria Innocentij, & sic patet, quo modo quadragena, & septenna, sunt nomina pœnarum, sunt autem nomina indulgentiarum in literis papalibus, quando conceditur quadragena indulgentiæ, id est, quadraginta dierum, & septena, id est, septem anni indulgentiæ, vt tenet Paludanus. *g* His suppositis respondetur ad argumentum suprapositum. Primò quod ideo post indulgentiam plenariam illa limitata conceduntur, vt si causa indulgentiæ insufficiens fuerit ad indulgentiam plenariam, saltem lucretur illos dies, vel quadragenas is, cui talis Bulla conceditur.

f Iacob. Cardinalis in sua [illegible] de indul. *g* Palu. in 4. dist. 20. q. 4. ar. 2. con. 4.

ARTICVLVS IV.

A quo cœperit iubileus, & quid sit.

RESpondeo dicendo, quod iubileus creditur incepisse à tempore Bonifacij Octaui circa annum Domini millesimum, trecentesimum, vt habetur in quadam extrauaganti, *h* & dicitur iubileus à *Iobel* Hebraicè, quod Latinè est initium, inde iubileus, id est, initians, quia in lege veteri in illo anno iubilei incipiebant libertates possessionum, & seruitutum, & remissiones offensarum, omniaque redibant ad suum pristinum statum, vt in Leuitico habetur *i* & ideo tunc fiebat magnum gaudium, & iubilus liberorum à seruitutibus antiquis; vel potius dic quod *Iobel* Hebraicè est idem, quod buccina Latinè, quia tempore iubilei Hebræi clangebant buccinis, vt legitur in eodem Leuitici loco, & habetur in interpretationibus Bibliæ emendatis. Inde etiam per analogiam à prædictis, & per etymologiam Latinam potest etiam iubileus dici à iubilo, quia per iubileum homini spiritualiter renouato, & ad gratiam baptismalem reducto est gaudium magnum conscientiæ, & cordis, & oris iubilatio, & gratiarum actio, laudumque personatio secundum illud Psalmi. *K Buccinate in Nœmenia tuba, in insigni die solennitatis vestræ*, & huic videtur fauere quedam Extrauagans. *l* Alexandrinus *m* autem, & Turrecremata aiunt, iubileum idem esse, quod remissiuum. Nauarrus *n* autem sequutus Marcum Antonium, & Eusebium, ait uocem illam *Iobel* significare quinquagenarium, idemque valere vocem illam iubileum, de illa voce *Iobel* à latinis deductam, qui Nauarrus *o* per aliquot notabilia non solùm originem huius vocis iubilei, sed etiam differentiam iubilei veteris, & nouæ legis designat.

h Extrauagāti antiquorū de pœni. & remis. Flor. en. 1. par. tit. 10. c. 3. §. 6. & 7. *i* Leuit. 25. *K* Psal. 8. *l* Extra. vnigenitus de pœni. & remiss. *m* Alexan. in sum. de pœni. dist. 7. Turre. *n* Na. in tra. de iubil. no. 1. nu. 3. *o* Na. vbi su. nu. 2. 3. & 4.

QVAESTIO LXXXVI.

De potestate concedendi indulgentias, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum prælati religionem possint concedere indulgentias.*

2 *Vtrum ex priuilegio possint prælati religionum ingentias concedere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati religionum possint concedere indulgentias.

REspondeo dicendo, quod Summus Pontifex potest concedere indulgentias, vt in iure *p* notum est. Item Concilium, Patriarchæ, & primates, Archiepiscopi, Episcopi, possunt concedere indulgentias, vt in sacris Canonibus satis definitur, & tradunt Soto, *q* Syluester, Corduba, Angles, Ouando, Cannedo, & Corduba; *r* Cardinales verò si non sunt prælati, & etiam Patriarchæ, aut primates non possunt de iure communi concedere indulgentias, bene tamen ex priuilegio, seu ex commissione generali, vel ex consuetudine, prout tradit Corduba, *f* cōsuetudo enim dat iurisdictionem, vt tradit Couarruuias, & actus: inferiores autem à Papa, vt Episcopi non possunt concedere nisi taxatè, & limitatè, limitatio autem facta ipsis circa indulgentias procedit etiam secundum ius in ipsis religionum prælatis habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem.

Sed vt hæc clariora reddantur, dico primo, quod prælati inferiores Episcopis, id est prælati, qui non habent iurisdictionem quasi Episcopalem, quales sunt curati, priores, guardiani, & cæteri prælati locales non habent ex officio vllam potestatem ordinariam iure diuino concessam ad concedendas indulgentias, nam potestas huiusmodi pertinet præcisè ad dignitatem, & iurisdictionem, quasi Episcopalem, vt apertè constat ex iure, *t* in quo dicitur, quod Abbates concedendo indulgentias extendunt manus ad ea, quæ sunt dignitatis Episcopalis.

Secundo dico, quod loquendo de prælatis religionum habentibus iurisdictionem Episcopalem, quales sunt generales, & prouinciales, eos habere authoritatem ordinariam iure diuino concessam ad largiendas indulgentias, licet enim Corduba, *u* teneat

p c. vnigenitus de pœn. et remis. *q* c quod aūt, & cap. nostro de sen. excom. Sot. in 4. dist. 21. q. 1. art. 4. Syl. v. indulg. nu. 11. Angl. in 4. 2 p. q. de indul. ar. 3. in p. col. 1. so. 24. Ouando in 4. d. 18. propos. 38. Cannedo tract. 9. de indul. c. 3. pag. 299. Cord. li. 5 qq. q. 12. *r* Cor. vbi su. prop. 4 dub. 1. circa finem q. *f* Cou. in reg. poss. §. 2. p. 6. 3. nu. 1 *t* c. accedentibus de excess. prælat. *u* Cor. vbi su. propo. 9. Med. de indu. disp. 6. c. 29.

teneat partem negatiuam, partem tamen affirmatiuam tenet frater Michael a Medina, & vt probatissimam amplectitur, à qua sententia cum sit pia nolo recedere, eo præsertim quod in religionum tutelã, & patrocinium excogitata sit: fundamenta autem huius opinionis sunt. Nam prædicti præfecti sunt verè, & propriè, prælati (vt idem Medina dicit) iure diuino constituti, vt iam in primo tomo tetigimus *a* & habent iurisdictionem quasi Episcopalem, immo ampliorem, quàm Episcopi, quia non solùm possunt communicare, sed applicare bona subditorum, vt in eodem primo tomo *b* satis probauimus, ergo iure diuino habent facultatem concedendi indulgentias, sicut potestas iurisdictionis Episcopalis, qua præditi sunt religionum maiores, & ideo sicut Episcopus dicitur sponsus suæ Ecclesiæ, sic generales, & prouinciales iure optimo suarum religionum, & religiosorum sponsi nuncupantur. Neque obstat Decretalis *c* in contrarium adducta. Ibi enim reprehenduntur Abbates dantes indulgentias, non quidem exempti regulares, sed Abbates subditi Episcopis cognoscentes de causis matrimonialibus, & beneficiarijs, & si erant Abbates exempti (quod ego non admitto) erant quidem præfecti locales non habentes iurisdictionem Episcopalem; si verò dicamus loqui de Abbatibus exemptis habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem, reprehenduntur, quia forsan concedebant indulgentias non solùm suis subditis, sed etiam sæcularibus, & religiosis sub aliorum iurisdictione militantibus.

a 1. Th. q. 17. ar. 9.

b 1. to. q. 34.

c d. c. accedentibus.

Nec obstat consuetudo in contrarium, qua docemur, prædictos prælatos nunquam ex officio concessisse huiusmodi indulgentias. Nam respondetur, quod hæc consuetudo tollit vsum, non tamen potestatem, contra ius enim diuinum (quo dicimus huiusmodi potestatem concessam) nulla est præscriptio, & ideo si dicti prælati attentassent concedere, sicut Episcopi, attenta supradicta probabili opinione, teneret factum, vt ait Medina.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex priuilegio possint prælati regulares indulgentias concedere.

RESpondeo dicendo, quod Leo *Decimus cõcessit, quod omnes prouinciales fratrum minorum regularis obseruantiæ acta visitatione ordinaria in conuentibus suæ prouinciæ habeant facultatem concedendi indulgentiam plenariam omnibus fratribus cuiuslibet cõuentus sic visitati, & idem de monialibus Sanctæ Claræ, & tertiarijs in congregatione viuentibus.* Ita habetur in supplemento *d* ordinis.

d Sup. fol. 91. conc. 285.

Et Gregorius XIII. viuæ vocis oraculo concessit, vt possint visitatores societatis Iesu in singulis collegijs, & societatis locis absoluta visitatione, concedere religiosis societatis benedictionem, & indulgentiam plenariam, & hoc in perpetuum. Ita habetur in Compendio *e* societatis.

e Compen. societ. ti. visit.

Item Alexander IV. concessit vt fratres minores in quibuscunque Ecclesijs, vel locis eos prædicare contigerit, possint dare suis auditoribus indulgentiam quadraginta dierum. Ita habetur in libro monumenta *f* ordinum.

f In 2. imp. fo. 40. conc. 654.

Item Martinus V. concessit generali ministro posse dare de toto ordine suffragia indulgentiarum, & orationum, & beneficiorum spiritualium quibuscunque personis deuotis, & benefactoribus nostri ordinis. Quę concessio, prout in primo tomo *g* notauimus, nõ est priuilegium, sed ius commune, quia eo ipso, quod aliquis est alicuius congregationis prælatus, habet authoritatem dispensatiuam cõmunium bonorum ipsorum de congregatione, prout resoluit Corduba *h*.

g 1. Th. q. 34.

h Cor. lib. 5. qq. q. 7.

QVÆSTIO LXXXVII.

De indulgentijs plenarijs, & à fidelibus in festiuitatibus lucrandis, à Religiosis, in 12. articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *VTrum in die receptionis habitus, & in die professionis consequantur religiosi indulgentiã plenariam.*
2 *Vtrum religiosi, & religiosæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam consequantur.*
3 *Vtrũ religiosi recitando coronam Domini Iesu Christi, & coronam Beatæ Virginis indulgentiam plenariam consequantur.*
4 *Vtrum pro missa Cõceptionis B. Mariæ, & pro eius festo indulgentia plenaria concedatur.*
5 *Vtrum sit indulgentia plenaria pro festiuitatibus ordinis minorum.*
6 *Vtrum in festo portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.*
7 *Vtrum religiosi possint lucrari indulgentiam plenariam, dicendo quinquies pater noster, cum totidem Aue Maria.*
8 *Vtrum monachi Carthusienses indulgentiam similem consequantur.*
9 *Vtrum religiosis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.*
10 *Vtrum hęc indulgentia in articulo mortiŭ possit cõcedi à Laico.*
11 *Vtrum Lethargicus, & phreneticus, vel amens post electionem confessarij, possit plenariè absolui per huiusmodi indulgentiam.*
12 *Vtrum pro salutatione angelica, quando pulsatur campana, aliqua indulgentia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in die receptionis habitus, & in die professionis, consequantur religiosi indulgentiam plenariam.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IV. *concessit, quod in receptione habitus cuiuslibet fratrum ordinum S. Francisci, sit indulgentia plenaria recipienti, & similiter in die obitus.* Ita habetur in libro monumenta *i* ordinũ, & in supplemento. Circa quam concessionem est notandum, quod illa verba, *in receptione habitus*, possunt duobus modis accipi. Primò quando recipitur habitus probationis, alio modo quando recipitur habitus professionis, & in hac concessione conceditur indulgentia plenaria in die, in qua recipitur habitus probationis, vt clarè sonat litera priuilegij, & ex alio priuilegio Iulij II. Facto minimus clariùs colligitur, concessit enim, *quod omnes personæ quæ recipiuntur, in ordine minim. orũ in earum ingressu, & morte plenariam omnium suorum peccatorum veniam, & indulgentiam consequantur.* Ita refertur in compendio *K* societatis.

i In 1. impr. f. 63. & in 2. fo. 67. concess. 104. & in su. f. 93. cõc. 340.

K Compen. societ. tit. ind. §. 4.

Pro die autem receptionis habitus in professione, notandum est, quod attribuitur D. Thomæ *l* opinio quædam singularis, quod is, qui profitetur aliquam religionem, proinde sibi quærit indulgẽtiam ple-

l Tho. 2. 2. q. 189. a. 3. ad 3.

plenariam, ac qui suum corpus subsidio terræ Sanctæ deuouet. Multi posteriores, inter quos Felinus a hanc tenuerunt opinionem, sed videamus, vtrum D.Thom. huius fuerit opinionis, pro quo eius verba sunt ponderanda, & sunt hæc.

a Feli. in cap. nostro de pæn. & remis. co. 4.

Rationabiliter autem dici potest, quod etiam per ingressum religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum, si enim aliquibus eleemosynis factis homo potest statim satisfacere de peccatis suis, secundum illud Danielis, b peccata tua eleemosynis redime, multo magis in satisfactione pro omnib. peccatis sufficit, quod aliquis totaliter diuinis obsequijs mancipetur per religionis ingressum qua exceditur omne genus satisfactionis, & publicæ pænitentiæ, vt in Decretis c habetur sicut etiam holocaustum excedit sacrificium, vt D. Gregorius d inquit, vnde legitur in Vitis Patrum, quod eandem gratiam consequuntur religionem intrantes quam consequuntur Baptizati. Hactenus D.Thomas, qui in illis verbis, *eleemosynis factis*, & in illis, *sicut holocaustum, &c.* Palam significat se de remissione merito proprio nitente, & non de indulgentia de meritis alienis hausta, agere. Et adde, quod gratia Baptismalis, cui, secundum aliquos, æquat gratia professionis, non est indulgentia, vt palam est, quia non datur sine sacramento Baptismi, tametsi memoranda est illa virtus magna professionis, quam vir ille Doctissimus simul cum communi voto peregrinationis in terram Sanctam facto præponat. Denique non est ita certum loquendo secundum meritum, & vim ipsius professionis, ipsam indulgentiam plenariam profitenti communicari. Vnde dicunt communiter omnes, quod per dictam concessionem Sixti IV. consequuntur nouitij in die professionis Indulgentiam plenariam, at ego dictam concessionem etiam ad diem susceptionis habitus in religione, cũ quis ingreditur religionem ad eam probandam, puto extendendam, cum verba dictæ concessionis Sixti IV. hanc interpretationem patiantur, & verba cõcessionis Iulij II. factæ minimis id satis indicent, vt cumque tamen sit, quod nouitius profitens hanc Indulgentiã consequatur, tenet M. Antonius Coquus. e adducens authoritatem D.Bern. f dicentis, *Religio amatores suos Angelis similes, hominibus dissimiles facit, diuinamque in homine imaginem reformat, configurans nos Christo instar baptismi, & propius Deo euehens*, & hanc opinionẽ tenet Angelus g non enim ad certum peccati satisfactionem tenetur is, qui totum tempus suo conditori dicat, vt dicitur in Decretis. h

b Daniel. 4.
c 33. q. 2. c. ad monere.
d Greg. in ho. 20. in Ezech.
e Coq. lib. 3. maior. inst. ti. 2. de reg. nu. 49. & 50.
f Ber. in li. de præcep. & dis. c. 4.
g Ange. verb. religio. nu. 46.
h ea. quis aliquãdo videas §. non ergo est necess. d. a.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi, & religiosæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam consequantur.

RESpondeo dicendo, quod *Innocentius Octauus concessit, vt fratres minores celebrãtes in diebus Dominicis, & solemnitatibus domini, & B.Mariæ, & sanctorum ordinis minorum, habeant indulgentiam plenariam*. Ita habetur in monumentis i ordinum, & in supplemento, *& idem Innocentius VIII. concessit, vt moniales communicantes habeant indulgentiam plenariam*. Ita habetur in monumentis K ordinum, *& Leo X. concessit sororibus, seu ancillis B. Mariæ, & monialibus S. Claræ. vt quoties sacram sumpserint communionem, ea die consequi valeant indulgentiam*. Ita habetur in supplemẽto. l Ex quibus colligitur primo quod cum religiosi ordinis minorum, & omnes ordinum mendicantium, qui gaudeant priuilegijs monialium S.Claræ, prout in primo tomo m satis probauimus, quod, quotiescunque communicauerint ipsi fratres, & religiosi, & religiosæ, etiã ordinũ non mendicantiũ, consequũtur indulgentiam plenariã, si ordinum mendicantium priuilegijs fruuntur.

i In 2. imp. f. 69. conc. 148. & in sup. fol. 99. conc. 361.
K In 2. impr. fo. 69. concess. 150.
l In sup. fol. 43. conc. 27. & fo. 42. cõc. 133.
m 1. Tho. q.

Secundò sequitur, quod cum confratres chordigeri B.P.N. Francisci fruantur omnibus indulgẽtiis fratribus minoribus concessis, hoc magno, & salutifero indulto etiam gaudebunt, quod ipsum de confratribus corrigatis D. Augustini dicendum existimo, cum ipsorum fratrum Augustiniensium indulgentiæ ipsis communicentur, prout in primo tomo n satis probauimus.

n 1. Th. q. 18.

Et pro complemento aduertendum, *quod fratres ordinum mendicantium pœnitentes, & confessi, celebrantes, vel sacramentum Eucharistiæ deuotè suscipientes in singulis tam D. N. Iesu Christi, quam eiusdem matris Mariæ festiuitatibus, nec non S.Luciæ, S. Alberti, Sanctorum quadraginta Martyrum, S. Mariæ Magdalenæ, Sanctorum Petri, & Pauli festiuitatibus, plenariã omnium suorum peccatorum indulgẽtiam, & remissionem consequuntur*. Ita concessum est perpetuo à Gregorio XIII. anno Domini millesimo, quingentesimo, septuagesimo nono, octauo idus Augusti, Archiconfraternitati Confalonis de Vrbe, prout refertur in compendio fratrum D. Hieronymi. o Aduertendum etiam, quod prout constat ex compendio societatis Indico, & refert Veracruz in suo compendio priuilegiorum manuscripto, *Greg. XIII. Concessit, quod quãdo ad acquisitionem indulgentiæ plenariæ, vel iubilei requisita est confessio, & Eucharistia, si tamen per ætatem, vel per aliud legitimum impedimentum non possunt confiteri, vel communicare, indulgentiam consequuntur, & qui inculpabiliter non receperunt, si post sublato impedimento perfecerunt, quæ præscribuntur, indulgentiam consequantur, etiam si dies constitutus præterierit*. Hæc est magna concessio.

o Compen. D. Hiero. tit. indulg. §. 19.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi recitando coronam Domini Iesu Christi, & coronam B.Mariæ, indulgentiam plenariam consequantur.

RESpondeo dicendo, quod *Iulius II. concessit, vt fratres minores obseruantiæ toties, quoties coronam Virginis Mariæ. præmittendo ante quálibet decem Aue Maria, Vnum pater noster, dixerint, lucrentur indulgentiam plenariam, addendo tamen vnum Aue Maria pro ipso* Domino *Papa*. Ita habetur in supplemento. p

p Sup. fol. 92. con. 273.

Et Leo Decimus concessit, quod sorores Sãctæ Claræ, & tertij ordinis de pœnitentia nuncupatæ in congregatione cõmorantes, & sub cura fratrũ minorũ obseruãtiæ degẽtes toties, quoties coronã Virginis Mariæ dixerint, lucrentur plenariã indulgentiã. Ita habetur in ordinis supplemento, q in quo etiam continetur, *ipsum Leonem X. id etiam concessisse sororibus, seu ancillis ordinis B. Mariæ, vt dicendo coronas Domini Iesu, & B.Mariæ Virginis consequantur plenariam indulgentiam suorũ peccatorum, & declarauit, quod hoc quidem licet minus clarè concesserat ipse Leo X. monialibus S.Claræ. Et in speciali pro corona Saluatoris notandum est quod fratres minores dicendo coronã Saluatoris nostri Iesu Christi in memoriã annorũ vitæ Christi, lucrentur consimilẽ indulgentiam plenariam, sicut pro corona* r *B. Mariæ Virginis*. Ita habetur in supplemento ordinis.

q Sup. fol. 61.
r conc. 193 et f. 43 con 34.
r Sup. fol. 92. conc. 274.

Pro quarum concessionum explicatione est notandum, quod corona D. N. Iesu Christi continet triginta tria *Pater noster*, & totidem *Aue Maria*, in honorem annorum vitæ Christi eiusdem: corona vero B.Mariæ Virginis dicitur ab aliquibus continere sexaginta tria, *Aue Maria*, & de decem in decem

rit Gama, & ita esse intelligendum Concilium a Decij allegatam per Molinam. b

Nec minùs obstat aliud argumentum adductum à Molina, c scilicet quod cum monachus mortuus sit mundo, pro mortuo habendus est, ita quod monasterium ex eius persona succedere non possit. Hoc enim argumentũ eundem, quem præcedentia, patitur defectum, non enim aliquid particulare cõtra maioratum iurisdictionis concludit, imo habet vim in quocunque alio maioratu carẽte iurisdictione, in quo potest succedere monasterium: præterea æquiparatio mortis naturalis, & ciuilis solùm in casibus a iure expressis procedit, prout tenet quędam Glossa, d quam sequuntur Gregorius Lopez, & Mẽchaca. Dicere autem professionem pro morte ciuili reputari, non procedit in monasterijs bonorum capacibus, prout Bartolus e tenet, neque religiosi, & religiosæ pro fessione sua perdunt nobilitatem, nisi tãtum respectu Dei, & aliorum religiosorũ, quoad mũdum enim & successiones, ipsa nobilitas manet cum eis. Quod ita fuisse iudicatum in rota testatur Romanus f & ante eum ita tenuit Baldus, & post eos Felinũ, & alios optimè Tiraquellus, Decius autẽ, & Ludouicus Cintius, quos Molina pro sua parte allegauit, contra ipsum expresè loquuntur, cum teneant, quod nisi monasteriũ expresse excludatur, admittitur ad successionem fideicommissi relicti familiæ pro vita ipsius monachi, vt ait Lappus, g ingrediens enim religionem statũ mutat in melius, & ad maiorem dignitatem ascendit, quod procedit etiam quoad successiones, vt dixit Innocentius, h tenens successiones delatas monachis melius capere monasteriũ, quàm cepisset monachus, si in sęculo mansisset, quod aperte dicit Glossa i affirmãs, quod per ingressum religionis purgatur ingratitudo per monachum ante ingressum commissa, quod prosequuntur latè Ripa k Palatius, Rubeus, & nouissime Fuluius Pacianus. Nec obstat aliud vltimum argumentum, quod scilicet in simili maioratu religiosi, & religiosæ non succedunt, vt experientia cõpertũ est, huic enim argumento multipliciter respondet Euerardus l, præsertim quod huius experientiæ, & consuetudinis non constat, neque requisitis à iure probatur, de quibus per Alexandrum m Molineũ, & Gregorium Lopez, & dato quod aliquã sit consuetudo, ea in successionibus habentibus annexam dignitatem Regis, ducis, Marchionis, aut comitis tantùm locum habebit, nõ autem in maioratu, qui solũ iurisdictionẽ habet, & ita fuit iudicatum in senatu Pinciano, in fauorem monasterij *de las Huelgas* Vallisoleti ciuitatis, in maioratu oppidi de Villagarcia, & aliorũ oppidorum cum suis iurisdictionibus, qui morte Ludouici Quixada vacauit, cuius casus maximam dubitationem includebat, cum monasterium prædictum sit ordinis Cistertij, contra quem ordinem aderat quædam Decretalis III. & quædam lex Partitarum, quæ sententia prolata in dicto senatu maximæ considerationis est ad nostrã sententiã confirmandam, argumẽto eorum, quæ in iure notantur, & tradunt Afflictis, & Gama.

a in dec. con. 159 cu. 2.
b Molin. in d. 7. fund.
c Mol. 18. fũd. nu. 93. & 94.
d gl. in c. placuit 16. q. 1. & in c. susceptũ de rescr. ver. morte Gregor. in l. 1. tit. 18. p. 4. glo. 1. Mench. lib. 2. vsu freq. c. 27 nu. 15.
e Bart. in l. cũ pater §. hæreditate. ff. de leg. 2.
f Roma. singu. 37. Bald. in c. in magistratũ in medio de o elect. Tira. de nobil. c. 26. n. 3. cum seqq.
g Lappus de alleg. 101. n. 7
h Inno. in c. in præsentia de probat.
i gl. in c. statutum 18. q. 1. ver. legitimus c. nõ liceat 19 q. fin.
k Rip. in l. fin. nu. 225. C. de renoc. donat. Rubeus in l. 49. Tau. n. 12 Pacianus in probat. lib. 2. c. 28 nu. 5.
l Euerar. cõs. 210. vers. non obstat si dicatur col. pen.
m Alex. consi. 41. n. 5 et cõs. 173. vo. 6. Molin. in consuet. Paris. 1. pa. §. 1. gl. 4. nu. 12. Greg. in l. 5. ti. 9. par. 5.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum in maioratu habente iurisdictionem, cum onere in sua fundatione apposito, vt successores vocentur nomine fundatoris, & eius arma portent, possit succedere monasterium.

Respondeo dicendo, quod ad exclusionem monasterij à maioratu est necessaria expressa, & clara voluntas fundatoris per verba clara, & manifesta ipsum excludere volentis vt notat Molineus n & post eum Gomecius, & alij, Velazquez de Auendanno, portare autem arma, & habere nomen, & pronomen fundatoris, non est quid incompatibile religiosis, & monialibus, siquidem post professionem retinent, & conseruant nomen, nobilitatem & agnationem, nec desinunt esse de familia, vt supra articulo superiori satis monstratum est; quantum autem, ad nomen, & pronomen satis constat, non esse incompatibilia cum statu religioso, religiosus enim potest vocari nomine fundatoris, & pronomen ipsius assumere, quantum autem ad arma etiam est clarum, cum successores non debeant ipsa super humerum, aut super collum portare, sed vti tantum illis, & sufficit ea conseruare in domibus, Ecclesijs, capellis, & alijs ædificijs ipsius maioratus, in quibus fundator ea posuit, aut ponere mandauit, iuxta quandam legem, o ibi *quarum imagines non videre fixas, aut repulsas videre satis est lugubre:* aut apponendo ea de nouo in ædificijs erectis, & in ornamentis domus, & in sigillis, & non est necessarium præfata ædificia erigere, ornamenta domus, & sigilla de nouo facere, vt in ipsis arma depingantur aut sculpantur, solum enim sufficit dictis armis vti, quando necessitas id petierit, nam in similibus casibus non exigitur actus, sed aptitudo, vt dicit quidam textus, p per quem tenet Baldus ex erectione furcarum retineri quasi possessionem iurisdictionis, & si in eis retroactis temporibus nemo vnquã fuerit suspensus, quod ipsum Berthacinus, q pro quo etiam est alius textus, r & facit quod de legibus loquentibus de Hermafroditis notant Decius. Felinus & alij, quos refert, & sequitur Burgos de Paz s. Præterea religiosi si facerent, vt arma in sigillo quodam ad suum vsum sculpantur, quod sufficit ex his, quæ aduertit Corneus t dicens, quod mulieres nuptæ, quæ vtuntur armis virorũm in annulis suis eas deferendo, vel in sigillo sigillando literas cum eis, dicantur de domo virorum.

Et dato quod monasterium velit succedere ratione fęminæ religiosæ, si contra hoc replicetur, fundatorem maioratus voluisse conseruare agnationem, & familiam ex eo, quod præcepit insculpi arma, & portari, & nomẽ, & proponomẽ suum conseruari. Respondetur, quod fundator non dixit expresse, velle in maioratu conseruari agnationem, & familiam, quod erat necessarium exprimere, vt dicatur ipsum eam conseruare voluisse, prout optime aduertit Corneus, u Gratus, & Parisius, x & a multis relatus Peregrinus. Quod procedit, etiam si vocati sint filij masculi, & descendentes per lineã masculinam, ex eodem Parisio, & post eum Cephalus, quos sequitur Mantica, & latissimè post alios multos Simon de Prætis: quod præcipue procedit, quãdo expresse non excluserit fœminas, prout post Baldum, Alexandrum, & Aymon, tenent Molina, y & Mantica, quod etiã maxime procedit in maioratu fundato a fœmina, in maioratu enim a fœmina instituto fœmina non censetur exclusa, etiamsi fundator vtatur verbis masculini sexus, aut quæ ad masculinos referri solent, ita tenent Ancharranus, z & sequuntur plures, quos refert & sequitur Molina sequũtur etiam Mieres, Gutierrez, Velazquez de Auendãno, etiam si maioratus fundatus sit a viro, & vxore simul, prout ex Baldo, Socino, et Boerio tenet Molina. a Nec portatio armorum, & sculpi ea in sigillis, & in alijs arguunt, velle fundatorẽ conseruari agnationem, & familiam, & fœminas excludere, vt aduertit Corneus, b & post alios Molina dicens in primogenijs Hispaniæ ita esse in vsu &

n Molin. ad Alex. in cons. 121. n. 3. li. 3. Velazquez de Auend. in l. 40. Taur. glo. 4. nu. 43.
o l. quæ tutores, C. de administr. tuto.
p l. arboribus. §. nam & si agrum. ff. de vsufru. & ibi Bal.
q Bertach. de gabel. 1. part. nu. 37.
r l. Attillicinus. ff. de seruit. vrbanor. prædior.
s Burg. de Paz in l. Taur. nu. 156.
t Corn. consil. 26. nu. 7. vers. vr. quæ prom l. 4.
u Corneus in l. 1. C. de condit. insertis. n. 20. Grat. cons. 3. n. 18. lib. 3. Paris. cons. 40. nu. 83. li. 3. & perig. del fidei cõmis. art. 28. nu. 39.
x Paris. consi. 40. nu. 43. & cons. 86. n. 30. l. 2. Cephalus cons. 134. nu. 41. li. 1. Mant. de coniectur. li. 6. ti. 15. n. 4. & 5. Simon eod. tract. lib. 3. solut. 11. n. 151.
y Moli. li. 3. c. 5. n. 50. Mantic. vbi su. n. 9.
z Anchar. consil. 339. col. 1. Molin. in d. c. 5. nu. 74. Mieres par. 2. q. 6. nu. 68. Guttie. cons. 13. n. 20. Auend. in d. l. 40. Taur. gl. 9. nu. 57.
a Moli. vbi supr. in ver. sed quamuis.
b Corn. consi. 26. n. 4. vol. 1. Molina lib. 1. c. 14. nu. 8. & in d. li. 3. c. 5. nu. fin. Garcia de nobili. in præfat. nu 41. Auen. in l. 40. gl. 9. nu. 27.

& Molinam sequitur Ioannes Garcia,& meliùs tradit Velasquez de Auendanno, qui refert Burgos de Paz in prœmio legum Tauri. Quod vt iuridicum, ita in senatu Pinciano fuit pronũciatum pro dicto monasterio *de las Huelgas*. Et pro maioratu Arias de Mexia in fauorem monasterij matris Dei ciuitatis Salmanticensis, in quibus maioratibus idem grauamen portandi arma, & conseruandi nomen, & pronomen fundatoris erat appositum.

Superiora autem maximè confirmantur, si vsus & consuetudo in similibus maioratibus cum præfatis clausulis institutis inoleuit succedere monasteria, consuetudo enim hæc maximæ est considerationis: per eam enim præfata fundatio interpretanda est ex iuribus notatis per Romanum, Rolandum, *a* Aymon, & Francum, & in terminis maioratus tenet Molina. *b* Et vt similis vsus, & consuetudo interpretatiua inducatur non est necessarium probari longi temporis præscriptionem, sed sufficit ita fuisse obseruatum, ex Paulo, *c* Alexandro, Bursato, & Deciano.

a Rol. cõs. 81. n. 123. lib. 4. Aymon. consi. 101. n. 3. Frãc. dec. 56. nu. 6. & 10.
b Molin. li. 2. c. 6. nu. 38.
c Pau. consil. 437. vol. 1. Ale. cõs. 107. nu. 19. lib. 2. Burs. cõs. 190. nu. 19. vol. 2. Decian. resp. 46. nu. 130. l. 2.
d l. quidquid astringen. ff. de ver. obl.
e l. semper in stipulationi. ff. de re iur. l. sicut ab initio. C. de act. & obl.
f Bald. in l. venerabilẽ de elect. nu. 15.
g Calde. ti. de prob. cons. 5. c. super hoc de re nunc. Curtius cons. 101. per consi. 23. nu. 5. l. seruitus ff. de seru. vrb. prad. peregr. de fidei commis. q. 28. num. 25. Mieres de maior. 1. q. 38. nu. 4. Decian. resp. 19. n 46. li. 3. & resp. 3. nu. 121. lib. 11.
h l. si quando. §. illud & §. generaliter. C. de inof. test. l. 5. tit. 8. p 6. Guti. de iur. confir. 1. par. c. 19. à nu. 1.
i Ang. cõs. 52.
K Rom. cons. 168. li. 1. vbi late Mandos. v. person. Are. cons. 161. nu. 5. ver. pro ista conclusio.
l l. non est ferendus. ff. de transf. l. mater decedẽs. ff. de inoff. test. peregr. vbi sup. c. 20.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum monialis renuncians suam legitimam, & quãcumque successionem quomodocumque illi obuenturam, ex quacunque parte, videatur renunciare maioratum, si ei obueniret, ita vt monasterium nõ habeat in eo ius succedendi.

RESpondeo dicendo, non obstante dicta renunciatione habere religiosam, & eius monasterium ius ad petendum maioricatum. Quod probatur ex natura ipsius vinculi, & maioratus, cum enim sit vinculum, & maioratus, nulla ipsius in renunciatione præfata mentio fit, quod, vt in tali renunciatione includantur, necessarium omnino erat. Primò quia dicta renunciatio fit per viam contractus nulla ipsius maioratus facta mentione, & quod verbis non exprimitur, omissum intelligendum est, iuxta quandam legem, *d* & in terminis contractuum id, quod actum est, solùm sequimur, vt dicitur in iure. *e* Et à verbis contractus non esse recedendum optimè probat Baldus *f* dicens, quod id, quod instrumẽtum non cantat, neque ego cantabo: Quod confirmatur, nam renunciationes sunt stricti iuris, & talis naturæ, vt non comprehendant, nisi id tantùm, quod exprimunt, ita Calderinus *g* & tenent Bartolus, Baldus, & alij, quos sequitur Curtius Iunior, qui per quendam textum tenet, renunciationem esse strictè intelligendam, & quàm primum aliquid operata est, restringi debet, vt minus præiudicet, quam refert & sequitur Peregrinus, & ab eo non relatus Mieres, & optimè Decianus. Ex quo procedit, quod generalis renunciatio hæreditatis futuræ legitimã illius, qui renunciauit, non comprehendit, vt probatur in iure, *h* & post Xuarez, Celsum, & alios tenet Gutierrez. Quibus omnibus suffragatur, quod notat Angelus *i* dicens, quod si filius renunciauit successioni paternæ, & maternæ, non prohibetur succedere fratribus, etiamsi nulla alia bona possideat, quàm paterna, ea ratione, quia renuntiationes sunt strictè interpretandæ, quam sententiam sequuntur Romanus, *K* vbi latè Mandosius, & Aretinus.

Quod à fortiori locum habet, si præfata monialis renuncians tempore renuntiationis maioratum ignorabat sibi posse obuenire, quia ius, quo quis sibi cõpetere ignorabat, non potest videri renunciasse, argumento eorum, quæ in iure notãtur de *l* quibus per Peregrinum. Et hoc casu præsumitur ignorantia cum ignorantia testamenti, & fideicõmissi præsumatur, nisi probetur scientia, vt notat post Bartolus, Baldus, *m* quem sequitur Crotus, Socinus, & latè Ioseph Ludouicus, & Michael Graf. vnde cum in fideicommisso, & testamento patris ignorantia præsumatur, à fortiori in maioratu præsumetur, quando tritauis, vel ab alijs superioris gradus fuerit fundatus, vt post Ioannem Andræam, & Angelum tradunt Decius, *n* & Decianus. Et licet verum sit, hos Doctores loqui in fideicommissis, id ipsum in maioratu dicendum est, cum de vno ad aliud argumentari liceat, prout aduertunt Pinellus, *o* & Molina.

Secundo probatur conclusio, quia renunciatio generalis fideicommissi intelligitur de puris, non verò de conditionalibus, & dependentibus à futuro euẽtu, vt dicitur in Iure, *p* & notant Bartolus, & Ripa. Cuius sententiæ ratio est, quia nõ pertinet ad commissariũ, antequã conditio existat, aut dies veniat, vt optime probat quidam textus *q* ibi. Quod si quis velit habere non potest, id repudiare non valet, vt bene aduertunt Paulus *r* & Baldus, & latè Corneus. Et monialis renuncians renunciando ius quod ad dictũ maioratũ habebat renunciabat quid sibi conditionaliter competens, in defectum omnium illorũ, qui ipsam in præfata successione præcedebant, ita quod tempore renunciationis nullum ius de præsenti, neque in spe haberet, cum illud dicatur in spe haberi, quod est in potentia de præsenti, & non aliter, vt notatur ex iure, & tenet Bartolus, *f* quem post Corneum sequitur Decianus.

Tertiò probatur, Doctores enim omnes, tam Vltramontani, quàm Cismõtani arguũt de feudo ad maioratum, vt sunt Paulus Castrensis, Socinus, & Parisius, & ex nostratibus Couarruuias, Simancas, Antonius Gomez, Pinellus, quos omnes refert, & sequitur Molina, *t* & in renunciatione bonorum licet amplissima, & per verba amplissima, & generalissima facta, non comprehenduntur, feudũ, aut feuda, ad quod renũcians habebat, vel poterat habere ius, nisi de ipsis expressa mentio fieret prout tenent Glossa *u* Baldus, Alborotus, & alij, & notat Bartolus, Baldus, Angelus, & Doctores, & latè Decius, & in terminis filiæ renunciantis, quod non excludatur à bonis feudalibus ex Alboroto, Parisio, & Gama, tenet Couarruuias, *x* & ab eo non relatus latissime Tiraquellus, pro quo facit, quod ipsemet Tiraquellus *y* tenet, dicendo in generali bonorum alienatione, obligatione, & hypotheca, lege, vel statuto non comprehendi bona feudalia, per quendã textum cum alijs, de quibus per Antonium *z* Thesau. quod cum habeat locum in feudis, eadem ratio ne habere debet locum in maioratibus, prout affirmat Palacius Rubeus. *a* Pro quo etiam facit, quod egregiè scripsit Baldus, *b* dicens, quod si filia renunciauit feudo paterno, & deinde feudum mortuo patre pertineat ad fratres, & postea decedat illorum vnus, certè filia, quæ renunciauit, potest venire ad illius feudi successionem per mortem fratris, quam Doctrinam post Doctores, Baldum, Alexandrum, & Iasonem tenent Tiraquellus, & *c* Iulius Clarus, ergo idem dicẽdum est in nostro casu, quod scilicet huiusmodi renunciatio non se extendat vltra iura in eo nominata.

Præterea nostra sententia ex eo maximè vires accipit, si præfatam monialem non constat vidisse aut legisse scripturam fundationis, aut habuisse notitiã illius, quod in ipsa continebatur, quod erat maximè necessarium, vt Iura optima satis nobis insinuant. Et ita fuisse iudicatum in supremo senatu testantur Padilla, & Gutierrez.

m Bald. in l. eius qui §. si stipulatus. ff. si vir. per. Lu dou. in Dec. Perus 39. nu. 20. Gra. ti. sent. §. fideic. q 94. num. 1.
n Dec. consil. 495. n. 20 v. postremo Decia. in d resp. 3. n. 119. & re spõs. 52. n. 10 l. 1.
o Pinellus in l. 1. C. de bon. mater. par. 3. n. 100. Moli. de prim. li. 1. c 7. nu. 9.
p l. si ita scripta §. si subcõditio. ff. de le. 2. l. si colon. ff. de ver. obl.
q l. quod põt §. quod quis ff. de reg. iur.
r Paulus & Bar n. 6. in l. 1. C. de pact. Corn. consilio 102. col. 1. vo lum. 4.
f l. nõ solũ §. si libertus. ff. de excus. tut. Bal. in l. pactũ C. de coll. q. 13. Decia. d. respon. 3. n. 123. & 124. li. 1.
t Moli. de pri mog. c. 7. n. 1.
u glo. Bal. & Alborot. in c. si quis miles ti. cõs. feud. Bar. Bal. Angel. in l. item vidẽdũ. § si. de pet. hæred. Dec. cõs 268. nu. 11.
x Co. in c. quã uis par. 2. p §. 3. n. 6. Tiraq. de retract li nag. gl 3. n 9.
y Tir. vbi su. à n. 1. cũ seq.
z Ant. Thes. dec. 163. n 2.
a Rubeus in per vestr. in proem. §. n. 3. & 4.
b Bal. in l. 4 ff. de ver. dim
c Tiraq. de primo q 68. Cl rus § feu. q 77. v. sed pri

Et

ferre, nisi quod expressè, vel tacitè Sedes Apostolica ordinauerit, vel iam ordinatum, & statutum habet, quia beneficia Principum, & eorum canonum, & legum, imo & priuilegiorum intelligenda sunt absque præiudicio tertij, non expresso in beneficio per resolutiones probatas & expressas in iure, a vnde neque ipsas vestes secum deferre poterat, nisi quod Sedes Apostolica faciendo facultates trāseundi per se vel per suos Sacros Canones, vel legitima licentia superiorum, tacitè videtur concedere, vt illas deferat, cum concesso vno, concedantur omnia, sine quibus id fieri nequit, iuxta quasdam leges, b per quas, id tenet Aretinus, & non potest commodè transire, neque transire nudus. Ex quibus infertur quod potest secum deferre scripta, quæ inutilia essent suæ priori religioni, & alia, quorum delationem probabiliter crederet præfato, non suo fore ingratum, reliqua verò minimè, nisi relictis originalibus, vel eorum copijs, per quas fieret translatio eorum, esset religioni damnosa. Ita Nauarrus. c

a c. fug. de of. del. c. l. 3. §. si quid a princi pe. ff. ne quid. in loco publ. fiat.

b l. pen. ff. de vsufru. l. quacūque. §. si ei. ff. de inst. act. Aret. in c. de testib. col. 3. de test.

c Na. li. 3. cōs. tit. de reg. cōs. 56. Nau. in c. statui. nu. 24.

QVAESTIO LXXX.

Quomodo regularibus succedatur, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quomodo regularibus mendicantibus succedatur.*

2 *Quomodo succedatur ab intestato regularibus non mendicantibus.*

ARTICVLVS I.

Quomodo regularibus Mendicantibus succedatur.

Respondeo dicendo, quod vt huic difficultati satisfaciamus aliqua dicta sunt proponenda. Primum est, quod in fratribus Minoribus regularis obseruantiæ, non est aliqua difficultas, quia eis succeditur per consanguineos, qui succederent, si nunquam intrassent religionem, & in sæculo morarentur, vt probatur in iure, d & tradunt communiter Doctores. Et aduertendum, quod dicti cōsanguinei eis succedunt, statim facta professione nō expectata aliter morte naturali, per notata in Iure, e & ratio horum est, quia religio S. Francisci de obseruantia in communi, & in particulari est incapax bonorum.

d Clem. exiui de verb. sign. DD. in Auth. ingres. C. de sacros. Eccles.

e notata in c. Beneficiū. de reg. iur. lib. 6.

Secundum dictum est, loquendo de fratribus ordinis Prædicatorum, & de alijs, qui possunt habere bona in communi, applicabuntur monasterio ea, quæ ipse professus habuerit, non autem ad consanguineos ab intestato deuoluentur.

Pro horum explicatione est notandum, quod ingredienti monasterium, & in eo profitenti, siue fecerit testamentum, siue non fecerit, si profiteatur in ordine Minorū de obseruantia, in quo nihil in communi, neque in particulari haberi pōt, vbi mors ista ciuilis idem operatur, quod mors naturalis, statim post professionem succeditur ipsi religioso, prout dictum est in superioribus, & traditur in Iure, f sed quando professio, & mors ista ciuilis non operatur omnem dictum effectum, puta quia fit in religionibus, quæ possunt habere bona in cōmuni, vt pōt habere ordo Prędicatorum, tum quia mors ista ciuilis non operatur omnem effectū, quem operatur mors naturalis, tūc succedentes religioso ex testamento, vel ab intestato debent expectare mortem naturalem ipsius professi. Interim enim, quod naturaliter non moritur, dispositio, quam fecit in testamento, vel quæ facienda esset ab intestato, erit in suspenso, nisi in testamento aliter de tempore determinasset ipse religiosus, vt tradunt communiter Doctores, & ex dicendis in arti. seq. magis declarabitur.

f l. Deo nobis, C. de sacrosa. Eccl.

ARTICVLVS II.

Quomodo succedatur ab intestato regularibus non Mendicantibus.

Respondeo dicendo, quod monacho nondum professo tacitè, vel expressè decedenti in monasterio cuiuscūque religionis ab intestato, succedunt consanguinei venientes ab intestato, quod in Iure g probatur, & tenet Baldus, & hoc procedit, nō solum si simpliciter fuisset ingressus non facta mentione de suis bonis, sed etiam si se obtulisset cum bonis vel se, & bona obtulisset, prout tenet Petrus de Perusio, h quia videtur sub quadam tacita conditione obtulisse, scilicet si sequatur professio, aliàs si longè ante obtulisset, non succederent venientes ab intestato, quia in dubio videtur obtulisse non contemplatione ingressus, & professionis, secundū ipsum Petrum de Perusio: neque hoc reuocatum est, per Concilium Tridentinū i irritans quamcunque donationem, & renunciationem factam per Nouitium, etiam in fauorem ipsius monasterij nō sequuta professione, illud enim Decretum intelligitur, prout iam nos explicauimus supra hoc tomo K de donationibus, & renuntiationibus factis post ingressum non autem de renūciationibus factis in sæculo etiam in fauorem monasterij, multò ante ingressum ipsius monasterij.

g c. cum simus de reg. c. bene. eod. tit. lib. 6. Bal. in Auth. ingre. C. de Sacros. Eccl.

h Perus. in c. in præsentia de prob.

i Tri. sess. 26. de reg. c. 6.

K supra hoc tomo q.

Aduertendum tamen cum Vvald. l quod si ingrediēs obtulisset expressè dicta bona monasterio, tempore ingressus declarando, velle se apud monasterium bona prædicta remanere, etiam si ibi non profiteatur, remanebunt quidem, etiam si professio non sequatur, licet enim ipse ingrediens, quando in ipso ingressū offert bona, videatur, & præsumatur obtulisse sub tacita conditione, hæc tamen tacita conditio per expressam contrariam fuit sublata.

l V val. succes. ab intest. 2. p. q. 1. nu. 10.

Si autem ingrediens monasterium decedat facta professione solenni, liberis non extantibus, monasterio, quod ingreditur, res eius competunt, vt dicitur in Iure, m sed si habeat liberos, & antequam inter eos de rebus suis disponat monasterium intrat, licet eis postea inter eos diuidere illas res legitima portione nulli diminuta, vt in eodem iure probatur.

m Auth. si qua mulier, C. de epis. & cler.

Ex quibus verbis colligitur, bona profitentis religionem ipso iure ab intestato quæri monasterio, non extantibus liberis, quod est verum, non solùm quoad dominium, sed etiam quoad possessionem, secundum Innocentium, n & communiter Doctores, & licet præfatum ius vtatur verbo pluralis numeri, ibi, *sed si habeat liberos*, habet etiam locum, etiamsi vnicum filium habeat, non enim est sine liberis, qui vnicum habet filium, vt dicitur in Iure, o & dispositio pœnalis loquens de multis in vno verificatur, vt dicitur in Iure, p in quo id notant Bartolus, & Iason dicentes, quod statutum puniēs producentem falsos testes, includit etiam vnicum tantum testem producentem.

n Inn. & DD. vbi Dec. nu. 368 in cap. in præsē. de prob.

o l. non est sine liber. ff. de verbor. sign.

p l. 2. §. sed si vnus, ff. de oo. rap. vbi Bart. & Ias.

Notandum est etiam, quod prędictum ius habet locum in liberis legitimatis, vt ait Iason, q imo affirmat Nauarrus r habere locum in filijs naturalibus tan-

q Ias. in d. auth. si qua mulier. nu. 8.

r Na. in 2. cōmen. de reg. n. ...

tantùm, quando deficiunt legitimi in his prouinciis, in quibus succedunt deficiẽtibus legitimis ex testamento, & ab intestato, perinde ac legitimi, vt in Regno Nauarræ, vbi enim est eadem ratio, idem ius videtur seruandum, & in omnibus prouinciis pro alimentis, si non habeant, vnde se alãt, aliquid eis debet seruari habita conseruatione legis, *si quis à liberis, versiculo competentes iudices. ff. de liberis agnoscendis*, prout tenet Vualdus. *a*

a Vual. vbi s. nu. 12.

Ponderandum est etiam, dictam Authenticam, & ius loqui de persona habente liberos, & non de habente parentes, propter quod Glossa *b* communiter recepta tenuit, non esse locum prædictæ Authẽticæ in ea persona religiosa, quæ non habet liberos, licet haberet parentes, significando eos nihil petere de bonis filij, quod etiam exprimit Perusinus. *c* Sed veriùs, & æquiùs est, esse quidem locum prædictæ Authenticæ, & posse parentes petere, si voluerint eas, quæ sibi debentur, legitimas, prout notat Bartolus *d* per textum ibi, & Iason, quam opinionem, vt æquiorem amplectitur Nauarrus.

b Gloss. in d. Auth. si qua mul. v. libe.

c Perus. in rubr. de testam. 2 n. 66.

d Bart. in l. filius C. de inof. testam. nu. 18 & ibi Ias. co. 2. Na. vbi s.

Notandum insuper illud verbum, *moriatur*, dictæ Authenticæ, per quod, & per sequentia significatur, non posse filium petere legitimam sibi debitam in bonis patris facti religiosi, etiam post professionem, donec pater moriatur. Quæ conclusio iuri Cæsareo conformior videtur, quam contraria, quam quia æquior, & satis probata in iure Pontificio, cum versetur circa Ecclesiastica, tenet, vt egregiè docet Couarruuias, *e* quicquid maxima turba Doctorum controuertat, vt affirmat Nauarrus. At ego à communi iure Cæsareo magis conformi non recedo, licet enim contraria sit æquior filio, in hac materia magis est attendendus fauor monasterij, in quo pater habitat, & fecit professionem.

e Couar. in c. 2. de test. Na. vbi s. nu. 48.

Pro complemento autem vltimo est notandum, quod in capitulis Generalibus factis in ordine D. Hieron. in anno Domini millesimo, quingẽtesimo, decimo, & in anno Domini 1513. & in anno Domini millesimo, quingentesimo, decimo 6. *Statutum fuit ne monasteria ordinis succedant in bonis fratribus professis prouenietib. ab intestato, vt plenius habetur inter Extrauagãtes, quod f Paulus III. anno Domini millesimo, quingentesimo, trigesimo octauo, Põtificatus sui anno quarto, approbauit, & confirmauit, suppleuitque omnes & singulos defectus, si qui forsan interuenerint tam iuris, quam facti donec capitulum Generale eiusdẽ ordinis illud duxerit reuocandum vel limitandum, vel alterandum, sicut alia eiusdem ordinis statuta limitare, reuocare, renouare, alterare, & iterum condere, liberè & licitè potest.* Ita habetur in compendio *g* ordinis D. Hieronymi, & videantur statuta religionum, per quæ in aliquibus multis, quæ de iure communi, & de priuilegijs particularibus ipsis in successionibus hæreditatum conceduntur, renunciant, vt videantur magis amare personas sua monasteria ingredientes, quàm eorum bona temporalia, & iura, quæ ipsis aliquando possunt competere.

f Ti. 954.

g Comp. ord. D. Hie. ti. suc cedere ĩ bonis §. 1.

QVÆSTIO LXXXI.

De hæretica prauitate, quantum ad eius Inquisitores, in octo articulos diuisa.

Circa quam queruntur octo.

1 V*Trum Inquisitores hæreticæ prauitatis possint procedere contra religiosos exemptos.*

2 *Vtrũ fratres ordinis Prædicatorũ possint esse Inquisitores contra fratres ordinis minorũ, & è cõtra.*

3 *Vtrum religiosi grauius sint puniendi propter hæresim, quam alij.*

4 *Vtrum Inquisitores possint absoluere sacramentaliter ab hæresi.*

5 *Vtrum religiosi Inquisitores possint in aliquo ab eorum prælatis limitari.*

6 *Vtrum Inquisitores possint procedere cõtra eos, qui dicunt, peccata confessa confessoribus ordinum Mendicantium, verum parochis esse confitenda.*

7 *Vtrũ religiosi possint creari notarij ab Inquisitorib.*

8 *Vtrum Inquisitores plenariam indulgentiam consequantur in vita, & in morte.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Inquisitores hæreticæ prauitatis possint procedere contra religiosos exemptos in causa hæresis.

REspondeo dicendo, quod Sixtus IV. *omnes fratres ordinis Carmelitarum ab omni iurisdictione, dominio, & potestate Inquisitorum hæreticæ prauitatis prorsus, & omnimode exemit, ac perpetuo liberauit, ita quod huiusmodi inquisitores, etiam si sint ordinum Mendicantium quauis occasione, vel causa contra personas dicti ordinis nullatenus inquirere, procedere aut iurisdictionem aliquam in eosdem exercere quoquo modo valeant, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, quam quilibet contra faciens eo ipso incurrat. Et voluit quod fratres teneantur coram Romano Pontifice aut sui ordinis protectore, vel cameræ Apostolicæ generali auditore in causis fidei, aut officium Inquisitorum concernentibus respondere. Ac decreuit irritum, & inane, si secus super his quidquam quauis authoritate etiam Apostolica, scienter, vel ignoranter contigerit attentari*, vt habetur in Monumentis *h* ordinis, & Innocent. VIII. vt in eodem libro *i* continetur. *Vniuersis & singulis Inquisitoribus hæreticæ prauitatis Prædicatorum & aliorum quorumcunque ordinum, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, professoribus, & clericis sæcularibus in vniuersum prohibuit ne prætextu cuiuscunque potestatis, & facultatis eis attributæ, seu attribuendæ super inquisitione huiusmodi quantumcunque amplissime contra quempiam ordinis Minorum professorem procedere, & inquirere, aut officium suum exercere quoquomodo præsumant. Et quod si forte præsumpserint aliquos ex dictis fratribus Minoribus capere, seu carceribus mancipare, debeant remittere fratres ipsos sic captos infra triduum (postquam de præsentibus literis notitiam qualitercunque habuerint, aut requisiti fuerint) ad ipsorũ sic captorum & detectorum superiores per omnia illæsos & sine mora, per iuris formam, & regularia instituta debitis pœnis puniendos, super quibus dat conseruatores omnes Ecclesiarum prælatos imponẽdo graues pœnas in contrarium qualitercunque facientibus.* Quã concessionẽ Leo *k* Decimus confirmauit, & dat cõseruatores pro eius omnimoda obseruatione. Et vt ipsa obseruetur Clem. VII. ipsis inquisitoribus sub excommunicationis sententia, & officiorũ suorum priuatione inhibuit, ne de dictis fratribus etiã ratione criminis hæresis quomodolibet se intromittere præsumant, vt refertur in Compendio *l* Mendicantium.

h In 1. imp. f. 132. & in 2. fo. 196. concess. 489.

i In 1. imp. fol. 57. & 2. f. 52. conc. 60.

K Supp. f. 21. conc. 64. & fo. 20. & conc. 63

l Com. Mẽdi. ti. inquisitores hæretica prau. §. 1.

At è contrario Alexander Quartus, rescripto quodam incipiente. *Ne commissa nobis*, Dato anno Domini millesimo, ducentesimo, sexagesimo, statuit vt indistinctè Inquisitores contra quoslibet religiosos, & exemptos procederent, id ipsum alij tenuerunt.

Ve-

Verum cum varietas confusionem pariat, quam in tam graui negotio oportet longe abesse, & cum ex prædictis regularium immunitatibus manifesta quoque, in fide pericula sequerentur, posteriores Pontifices valde salubriter omnes religiosos; etiã alios exemptos sicut olim Inquisitoribus hæreticæ prauitatis subiecerunt, vt Clemens Septimus, rescripto incipiente, *Cum sicut*, relato in bullario literarum Apostolicarum pro officio Sanctæ Inquisitionis in fine directorij Inquisitorum Eymerici. Et Pius Quartus, in rescripto incipiẽte, *Pastoris æterni* quod etiam continetur in dicto bullario in fine directorij supradicti, ordinauit, vt Inquisitores possint in hac causa procedere cõtra quoslibet religiosos, & exẽptos, dummodo à suis superioribus non fuerint præuenti. Vnde consequitur, non obscure posse religiosos contra fidem delinquentes, si eorum superiores iudicium, & causam præoccupant ab eisdem suis superioribus iudicari. Nihilominus tamen ait Peña, a *quod quoad hanc partem extrauagans Pij Quarti, non videtur recepta, & licet aliquando fuerit recepta, nunc sancti tribunalis stylus, & consuetudo contrarium obseruat, nulli enim superiores audent suos subditos religiosos in hac causa iudicare, ac punire, sed protinus ad sanctum officium deferunt, & aliud agentes saltem in Hispania puniuntur.*

Aduertendum tamen, quod tametsi Inquisitores contra quoscunque religiosos etiam exemptos procedere possint, nihilominus tamen certi quidam sunt religiosi, contra quos ob prerogatiuam dignitatis non facile debent priuati Inquisitores procedere, sed fore cum eisdem obseruanda censerem, quæ cum Episcopis obseruantur, iuxta terminos iuris, b *vbi generaliter prohibetur, ne Inquisitores contra Episcopos procedant, & generaliter causæ omnes grauiores etiam hæresis contra prælatos Sedi Apostolicæ reseruentur, vt decreuit Concilium* Tridentinum. c *Et Pius V. Romæ sanciuit in extrauaganti incipiente Romanus Pontifex. Data anno Domini* 1563. *vt scilicet, reuerendissimi Cardinales Inquisitores generales in vniuersa Republica Christiana procedere possent contra Episcopos, & quoslibet alios prælatos de quibus ibi, eosque moneant, citent, & requirant vt intra certum terminum coram ipsis personaliter compareant. Idque præcipitur sub grauioribus pœnis in dicta extrauaganti. Vnde ministri ordinum regulares, Magistri generales ordinum Militiarum debent tractari, vt contra ipsos non procedatur, ante quam generales Inquisitores causa cognita decernant quid facto opus sit Hæc* Peña. d

a Penna 3. p. directo inquis. commem. 77. p. 557.

b c. inquisi. de heret. li. 6.

c Concil. 24. de format. c. 5.

d Penna vbi sup.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres ordinis Prædicatorum possint esse Inquisitores contra fratres ordinis minorum, & è contra.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. statuit, *Vt fratres Inquisitores ordinis Prædicatorum, in fratres Minores, & è contra fratres Minores, in fratres ordinis Prædicatorum quoscunque officio Inquisitionis huiusmodi fungi, illudque exercere nullatenus possint, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali, & de præsentibus literis specificam, & expressam facientes mentionem.* Ita habetur in Monumentis e Ordinum, in Hispanijs autem hoc priuilegium non est in vsu, cum fratres ordinum Prædicatorum, & Minorum non sint Inquisitores.

e In 1. imp. f. 66. & in 2. f. 149. concef. 366.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi grauius sint puniendi, & torquendi propter hæresim, quam alij sæculares.

RESpondeo, dicendo quod Alexander IV. in rescripto quodam dato Anagniæ septimo Kalẽ. Maij Pontificatus sui anno sexto, *Ordinauit, quod Hospitalarij, & Templarij ac quilibet Regulares hæresim committentes suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur, sine Sedis Apostolicæ speciali indulto.*

Verum est tamen, quod ob periculum excommunicationis, si grauius torqueretur, & læderentur, & ob dignitatem ipsam, qua decorantur, leuiùs, & mitiùs torqueri debent, nisi delicti indicia acriorem torturam infligendam suadeant. Illud tamen addit Simanchas *f*, monachos non debere torqueri à tortore laico, nisi fortè clerici, aut monachi non possint inueniri, qui id facere velint, vel sciant.

f Simanch. de inbi. cath. tit. 65. nu. 59.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Inquisitores possint absoluere sacramentaliter ab hæresi.

RESpondeo dicendo, quod patres, qui sanctæ Inquisitionis officium exercent, cum sint delegati à Principe, sic sunt iudices in vtroque foro, & possunt ex communi consensu ex graui causa committere alteri confessario absolutionem in foro conscientiæ, respectu criminis hæresis, nisi institutione, & supremi iudicis mandato prohibeantur, quæ prohibitio erit iuri cõsona, prout tradit Henriquez *g* dicens, quod non potest vnus sine altero à casib. sanctæ Inquisitioni reseruatis absoluere, aut committere absolutionem, quia iurisdictio est in toto consensu, prout tradit Simancas *h*, & habetur in Enchiridio *i* violatæ religionis, & in Epistola *K* ad Episcopum Trascalh. in India, & in indiciali *l* Inquisitorum, & in Directorio *m* Inquisitorum, & sic potest vnus Inquisitorum, aut Episcopus cõprehendere reum, non tamen damnare ad pœnam etiã temporalem sine alijs. Ita Simancas. *n* Declaratur hæc praxis exemplo. Indictio enim tota est toti capitulo, prout tradit Syluester. *o*

Verum est tamen, quod quidam dicunt vnum Inquisitorem, quia ordinarius est, præsertim dum solus visitat, posse audire confessionem, & ab hæresi absoluere facta abiuratione, aut committere ex causa alteri confessario circa personam longè distantem, & impeditam accedere ad Inquisitorem, vt verbi gratia, monialis, pro quo multos citant Simancas, *p* Carrerius, Couarruuias, & Decanus Segobiensis, & Archiepiscopus Blanco in Confessionali Compostellano, & pro hoc faciũt ea, quæ latè explicantes Concilium Tridentinum diximus cum doctissimo Corduba, & alijs in Primo Tomo *q* harum Quæstionum Canonicarum, & Regularium.

g Henriq. li. 3. de pœnit. c. 7. nu. 4.

h Simanc. de instit. cathol. c. 3. nu. 8.

i Enchi. 5. nu. 4.

K In Epist. ad Episcop.

l In. de Ench. v. absoluere. num. 7.

m Direct. Inquisi. 3. p. post formam. 2. monito.

n Simanc. vbi supr. c. 3. in fi. & c. 16. nu. 4. & c. 34. n. 23.

o Syluest. vers. confessor. 1. §. 4 ad fin.

p Simanch. de inst. cath. c. 3. nu. 8. Carrer. de heret. nu. 92. Couarr. in cap. alma mater 2. p. §. 11. n. 3. & in reg. peccatũ. p. 2. prin. n. 7. in fi. Decan. Segob de heret. q. 12 Blanco in confess. Compost. fo. 98.

q in 1. To. q.

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi Inquisitores possint in aliquo ab eorum prælatis limitari.

RESpõdeo dicendo, *Clementem Quartũ statuisse, quod Inquisitores ordinum Prædicatorũ & Minorum omni humano timore deposito intrepidè procedant* contra

contra hæreticam prauitatem, iisdemque non tenentur obedire prælatis suorum ordinum præcipientibus, vt ad tempus, vel quoad certos articulos, vel quoad certas personas eidem negotio supersedeant, non obstantibus quibuscunque priuilegijs & censuris. Ita refertur à Peña, a & ad hoc refert b etiam Gregorij Papæ Bullam, cuius tenor est huiusmodi.

a Penna in direct. inquis. 3. commen. 23. p. 136. col. 1. & 2.
b Penna vbi sup. pag. 137. col. 2.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam Rei memoriam, Negotia catholicæ fidei per nosmetipsos promouere, & per alios promoueri facere, prout ad id tenemur, plenis desiderijs affectantes, vniuersis, & singulis Prædicatorum, & Minorum ordinũ fratribus, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis præsentibus, & futuris facultatem concedimus veniendi liberè ad Romanam Curiam, in eaque morãdi cum vno socio sui ordinis, non obtenta, vel petita licẽtia quorumcunque suorum superiorum, seu prælatorũ, & huiusmodi socium mutandi, & alium de sua prouincia assumendi, & secum tenendi, quoties fuerit opportunum, non obstantibus quibuscũque prohibitionibus, seu constitutionibus eorumdem prælatorum, seu capitulorũ generalium, vel prouincialium ordinum prædictorum, quorumcunque tenorum existant contrarijs plenam licentiam tenore præsentium impartimur Ipsos autem Inquisitores hortamur, vt se facere expediri de dicta curia, quàm cito poterunt bona fide procurent, & ad partes in quibus eis commissum est Inquisitionis officium ad illud exequendum solicitè nõ differant remeare. Datum Auinione octauo idus Februarij Pontificatus Domini Papæ anno tertio. Et licet Clemens c Quartus, & Sixtus Quartus d concesserint generalibus ordinum Prædicatorum, & Minorum, *vt possint contra suorum ordinum fratres ad officium Inquisitionis promotos, in aliquibus contrauenire.* Hæc tamen priuilegia in vsu nõ sunt, tantùm enim video in praxi supra apposita rescripta seruari.

c Habet. in li. Monu. ordin. in 1. imp. fol. 57. & in 2. fo. 141. concess. 316.
d Libr. Monu. in 1. impr. fol. 141. & in 2. f. 149. concess. 36

Notandum tamen, quod *Nullus ex religiosis sub obedientia Societatis degentibus à quibusuis à quacunque Ecclesiastica vel sæculari dignitate, seu authoritate fulgẽtibus, etiam si Cardinales sint, vel Patriarchæ, Synodi, communitates, capitula aut officij hæreticæ prauitatis Inquisitores, ac Commissarij, vel iudices, tam ipsius officij, quàm ordinarij, vel delegati, ad quod vis, munus, officium, vel exercitium, etiam in defectum aliorũ, absque expresso sui superioris consensu ac etiam mandato adigi, vel cogi potest.* Ita Gregorium Decimum tertium concessisse refertur in Compendio e Priuilegiorum Societatis.

e Comp. Socie. ti. exemptio. § 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Inquisitores possint procedere contra eos, qui dicunt peccata confessoribus ordinum Mendicantium confessa, iterum Parrochis esse confitenda.

Respondeo dicendo, quod Sixtus Quartus statuit, *Quod Inquisitores hæreticæ prauitatis quicunque fuerint habeant facultatem procedendi contra eos qui asseruerint, quod confessi fratribus Mẽdicantiũ ordinum, teneantur confiteri eadem peccata rectoribus parochialium Ecclesiarum.* Ita habetur in libro f Monumenta ordinum. Ratio autem huius concessionis est, quia cum dicti religiosi habeant actualem iurisdictionem ad absoluendum, iuxta Decreta Canonica, ipsis commissam secundum fidem, quantum est ex parte sua, valet eorum absolutio, cui facto talia asserentes cõtraueniunt: hoc enim dicendo, virtualiter asserunt habentes actualem iurisdictionem ad absoluendum, non posse absoluere.

f In 1. imp fo. 61. & in 2 fo. 110 conc. 353

ARTICVLVS VII.

Vtrum religiosi possint ab Inquisitoribus creari notarij.

Respondeo dicendo, quod quodam Pij IV. rescripto incipienti, *Pastoralis officij cura*. Dato Romæ apud Sanctum Petrum, anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo primo, sexto Kalend. Septembris, quod refertur in Bullario literarum Apostolicarum, collocato in fine Directorij Inquisitorum Eymerici, cautum est, vt Inquisitores, & eorum Commissarij, in quibusuis fidei causis, cum viderint expedire, authoritate Apostolica possint vnum, vel plures etiam clericos sæculares, vel quorumuis ordinum regulares in notarios eligere, assumere, aut creare.

Circa quam concessionem aduertendum est cum doctissimo Peña g, non propterea religiosum, aut clericum notarium creari, quod ab Inquisitoribus iussus sit officij sacri acta conscribere, sed vt cuncta valida sint coram alio notario hunc religiosum notarium creare oportet, testibus adhibitis, tradito sibi de more calamo, & atramento, additoque solenni iureiurando, & verbis consuetis, *Esto Notarius, & fidelis.* Adde Campegium, h & Locatum: quę omnia consona sunt traditis ab Hostiensi, i & Ioanne Andrea dicẽtibus, acta iudicij per publicam personam, hoc est, per notarium esse scribenda, siue is sit laicus, siue religiosus cuiuscunque ordinis.

g Penna in directo Inquisit. 3. comme. 67. p. 1 o.
h Campeg. apud Azeu. qui ca. 9. ver. adde rursus locat in oper. su di v. notarius nu. 4. & 5.
i Hostiens. & And. in c. quoniam contra deprobat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Inquisitores plenariam indulgentiam consequantur in vita, & in morte.

Respondeo dicendo, quod Vrbanus IV. in Bulla, quæ incipit, *Præ cunctis*, loquens cum inquisitoribus in hæc verba prorumpit, *Vobis autem pro huiusmodi negotio laborantibus illam peccatorum veniam indulgemus, quæ succurrentibus terræ Sanctæ in generali Concilio concessa est.* Ita refert Eymericus, K Quæ autem in dicto Concilio succurrentibus terræ Sanctæ est concessa, patet ex iure, l & in parte decisa notat Hostiensis in Lectura. In quo de succurrentibus terræ Sanctæ ita habetur.

K Eymeri. in direct. inquisi. 3. q. 130. p. 679.
l c. an liberãdum extra d. Iud. & Saracen.

Nos autem de omnipotentis Dei misericordia, et Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli authoritate confisi, & ex illa, quam nobis licet indignis contulit Deus ligandi, atque absoluendi potestatem, omnibus, qui laborem istum in proprijs personis subierint, & expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus fuerint veraciter corde contriti, & ore confessi, veniam indulgemus, & in retributionem iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis verò qui non in personis proprijs illuc accesserint, sed in suis duntaxat expensis, iuxta facultatem, & qualitatem suam viros idoneos destinauerint: Et illis similiter, qui licet in alienis expensis, in proprijs tamẽ personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huiusmodi quoque remissionis volumus, & concedimus esse participes iuxta qualitatem subsidij, & deuotionis affectum omnes, qui ad subuentionem ipsius terræ Sanctæ de bonis suis congruè ministrabunt, aut circa prædicta consilium, & auxilium impenderint opportunum, omnibus etiam piè proficiscentibus in hoc opere communi Sancta, & Vniuersalis Synodus orationum, & beneficiorum suorum suffragium impartitur, vt eis dignè proficiant ad salutem. Dat. Lateran. decimonono Kalend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno octauo.

Quod

Quod verò attinet ad indulgentiam femel in vita quam Inquifitores confequuntur, dubium eft, an intelligatur tantum femel in vita tota, an verò in fingulis actibus perfectis, qui contra hæreticos in fauorem, & laudem fidei celebratur. Et Repertorium *a* Inquifitorum in quolibet actu hac frui indulgentia teftatur. Cui fententiæ fubfcribit Peña, *b* & idem dicendum putat de indulgentia trium annorum, quæ conceditur auxiliãtibus officio fanctæ Inquifitionis, & Inquifitoribus hæreticæ prauitatis in fauorem Fidei, illi enim non tantum femel in vita, fed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerfo, quo Inquifitoribus præftant huiufmodi auxilium, trium aonorum indulgentiam confequuntur.

a Repertor. inquifit. v. indulgentia §. item inquifitores.
b Penna 3. p. direct. inquifitor. commem. 179. pa. 676. col. 2.

Quod autem Inquifitores habeant indulgentiã plenariam in vita, & in morte, patet ex literis Apoftolicis Vrbani Quarti, vbi præmiffo de indulgentia, quæ confertur Inquifitoribus prædictis, & quæ focijs, & fratribus fui ordinis, & notarijs, & quæ omnibus, qui perfonaliter aftiterint in fidei negotio Inquifitori: & qui præftiterint ex animo auxilium, confilium, & fauorem, de omnibus enim generaliter fic fequitur. *Et qui ex eis in profequutione huiufmodi negotij fortè decefferint eis peccatorum omniũ, de quibus corde contriti, & ore confeffi fuerint, plenam veniam indulgemus.* Ita refert Eymericus, *c* & tradũt etiam Repertorium Inquifitorum, & Ioannes Tabien. & Rojas.

Addit etiam Peña, quod quæ de indulgentijs conceffis Inquifitoribus hæreticæ prauitatis tradit copiosè Eymericus, continentur apertè in quodam refcripto Alexandri Quarti, incipienti, *Firmiffimè teneat* (quod ait vidiffe Authenticum in bibliotheca Illuftriffimi Cardinalis Felicis Perreti de Montalto, qui poftea fuit creatus Papa Sixtus V.) allatũ ex Affyfio, ex Archiuo conuentus ordinis Minorum.

c Eymeric. in director. Inquifi. 3. p. qu. 128. pa. 679. col. 1. & 2. Repert. Inquifit. v. indulg. §. Item inquifitores T abië. in fumma v. inquifitor. §. 36. in fin. Rojas de heret. 24. num. 412.

QVÆSTIO LXXXII.

De hæretica prauitate, quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres articulos diuifa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.*

2 *Vtrum religiofus abiuratus de leui fit inhabilis ad gradus, & dignitates.*

3 *Vtrum Epifcopi, & prælati regulares poffint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eos refutandos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.

REfpondeo dicendo, quod Paulus *Quartus, anno Domini millefimo, quingentefimo, quinquagefimo octauo, Pontificatus fui anno quarto omnibus, & fingulis presbyteris tam fæcularibus quam quorumuis etiam exemptorum ordinum regularibus in Regnis Hifpaniarum exiftentibus, auditioni confeffionum Chrifti fidelium deputatis, & deputandis in virtute fanctæ obedientiæ iniũxit, & fub pœna excommunicationis latæ fententiæ diftricté præcepit, à qua non poffint abfolui nifi a Papa, aut à generali inquifitore præter quam in mortis articulo, vt in actu confeffionis diligenter interrogent pænitentes, vtrum habeant, vel legant libros hæreticos, aut dãnatos per inquifitorem, vel imprimant, vel imprimi faciant, aut venales teneant, vel de eis aliquam notitiam habeant, feu aliquos in præmiffis culpabiles fciãt, quos fi aliquod horum reuelauerint, nullatenus abfoluant, nifi prius ea fancto officio ipfi pænitentes reuelauerint, & reuocat omnia in contrarium.* Ita habetur in Archiuio Inquifitionis maioris Olifiponenfis ciuitatis, à quo hoc, & alia extraxi.

Circa quam conceffionem eft fummè ponderandum illud verbum, *nullatenus*, hæ enim dictiones, *penitus, nullatenus, nullo modo*, inducunt nullitatem actus. Idemque operatur quod claufula irritatiua, prout tenent Iafon, *d* & Socinus; & quando lex, vel ftatutum aliquid prohibet fieri, nifi certo modo præuio inducit formam, & dato quod non procedat annullando, attamen actus factus non feruata forma eft nullus, vt poft alios tenet Leonardus, *e* inter confilia feudalia Bruni. Vnde fequitur, quod abfolutio collata non feruata forma huius conftitutionis erit nulla, verum eft tamen, quod legentes libros prohibitos nihil ex profeffo de religione tractantes, eis de prohibitione non conftando, fi probabiliter ignorant prædictam prohibitionem, non incurrunt in excommunicationem prædictam, neque in excommunicationẽ Bullæ Cœnæ Domini, nam prout refoluit Nauarrus, *f* triplex eft ignorantia affectata, craffa fiue fupina, & iufta: affectata fiue optata eft, qua quis ignorat id, quod fcire tenetur, quia non vult fcire, quo liberius abfque fuæ confcientiæ contradictione, vel alia de caufa peccet, iuxta illud Pfalmi *g noluit intelligere, vt bene ageret*, quæ adeo non excufat, aut minuit peccatum, vt etiam augeat ob circunftantiam mali defiderij. Craffa verò fiue fupina eft, qua quis ignorat id quod communiter omnes fui ordinis fciunt, quòd contingit per culpam latam, quæ excufat à tanto, fed non à toto. Iufta verò, quæ a Theologis inuincibilis, & à Canoniftis probabilis appellatur, eft, qua quis ignorat, quod non oportet eum fcire, vt patet in iure, *h* & qua communiter homines eiufdem ordinis adhibita debita diligentia ignorant, iuxta Diuum *i* Thomam, qualis eft eius, qui petit confilium à viris habitis pro præditis fcientia, & confcientia in id fufficienti, qui falsò illi confulunt, argumento eorum, quæ traduntur in iure K, & notãt Alexander, & Diuus Antoninus, & hæc omnino excufat, quando eft caufa actus. Hi tamen, qui eam prohibitionem fciunt, vel fcire debent, incurrunt illam, neque excufantur, eo quod expediunt eis ad aliquam artem exercendam, quia oportet obedire fuperioribus. Nec debent à fimplici facerdote abfolui, etiam fi eos comburant, & fancto Officio Inquifitionis reddant, cum abfolutio huiufmodi excommunicationis fit Papæ referuata, per Bullam fuperius citatam, & per Bullam Cœnæ Domini. Ita Nauarrus. *l*

d Iafon. in l. fin. nu. 11. & 16 ff. de feriis. Soc. confi. 11. n. 4. col. 1.
e Leonard. confil. 114. n. 48.
f Nauar. in c. 23. nu. 45.
g Pfal. 68. recitatum in cap ideo. 37. d.
h 1. q. 4. §. notandum eft.
i D. Tho. 1. 2. qu. 76. art. 6.
K cap. capell. cuncta glo. 3. defer. Alexã. confil. 1. col 4 vol. 2. Anton. 1. p. ti. 3. q. 10 §. 10.
l Nau. libr. 1. conf. tit. de cõftit. confi. 1. q. 33. n. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiofus grauis, qui fuit denunciatus apud fanctum Officium, quod in iuuentute fua legerat quendam librum fufpectum, & poft multa abiurauit de leui fufpicione. Quæritur, vtrum de iure communi hæc abiuratio de leui reddat eum inhabilem ad gradus, & dignitates fuæ religionis.

REfpondeo dicendo, quod abiurare fecundum fignificationem, qua Canones omnes vtun-

Gregorij XIII. Soli generali reseruatur, in his autem partibus Hispaniarum dubito, an concessiones hæ modo valeant. Cum sanctissimæ inquisitionis tribunal habeat talia priuilegia, quibus fortè omnia ista sunt abrogata. Et in bullis cœnæ, quæ modo publicantur, videtur, quòd omnes facultates suspendantur.

QVÆSTIO LXXXIII.

De hæresi, quantum ad bonorum confiscationem, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 VTrum bona hæreticorum confiscentur.
2 Vtrum sint excommunicati confiscãtes libros fratrum minorum regularis obseruantiæ.

ARTICVLVS I.

Vtrum bona hæreticorum confiscentur.

REspondeo dicendo, quod multa de confiscatione bonorum hæreticorum tradit luculẽter Peña *a*, quam plures constitutiones, & extrauagantes, & summorum Pontificum decreta referens, circa hoc quomodo scilicet debeant cõfiscari, opiniones etiam multorum iurisperitorum refert. Ait enim Rolandus à Valle, quod bona hæreticorum confiscata ad Dominum temporalem spectant, Franciscus autem *b* Bursatus hanc controuersiam ita concludit dicendo primo, quod vbi adsunt decreta in specie concessa alicui ciuitati circa dicta bona disponẽtia, illa sunt omnino & inuiolabiliter obseruanda, omissa omni alia iuris, & constitutionum dispositione, quod si nulla talia decreta particularia reperiantur, tunc particularis loci consuetudo attendenda est, & iuxta eam bona confiscata sunt applicanda, & diuidenda, sin autem nulla, vel priuata decreta, vel consuetudo extiterit, tunc in terris Ecclesiæ Romanæ sub certis dimidium bonorum confiscatorum curiæ Romanæ, altera verò officio Inquisitionis applicanda est: in alijs verò terris imperij respectu Italiæ obseruanda est constitutio Innocentij, Alexandri IV. & Clemẽtis IV. de triplici bonorum diuisione: sed in locis extra Italiam, in quibus neque decreta particularia, neque consuetudines locales habentur, ius canonicum est seruandum, sicut à Rolando à Valle *c* scriptum est. Hæc est Bursati sententia, sed in his non oportet plus immorari, solùm dico in Hispania rectè bona damnatorum de hæresi applicari fisco regio, vt testatur, & explicat Couarruuias *d*, & iustè posse applicari affirmat author repertorij Inquisitorum *e*, cum Rex Catholicus in Hispania abundè prouideat inquisitoribus omnes expensas præbendo.

Aduertendum tamen, quod quamuis sit opinio aliquorum, quòd antè sententiam condemnatoriam, & denuntiationem obligentur hæretici ad restituenda omnia bona fisco, prout post Panormitanum, & alios tenaciter multorum argumẽtorum pondere nititur persuadere Alfonsus de Castro. *f* Contrariam tamen sententiam vt veriorem, benigniorem, & tutiorem tenent viri doctissimi, dum asserunt, neminem obligatum esse ad pœnam in se ipsum exequendum, etiam in causa hæresis, quam tenẽt Conradus *g* Victoria, Ferdinãdus Vasquius Soto, & Simancas, leges enim, quibus obligantur subditi (vt scripsit Isidorus *b*) ad patendum illis, possibiles esse debent, & subditorum moribus congruentes. Neminem autem futurum credo, nisi Alfonsum, qui facile dicat, legem obligantem in foro conscientiæ, ad pœnam omnium bonorum in se ipsum exequendam possibilem esse, & subditorum moribus congruentem.

a Penna in directl. inquis. 3. p. cõmen. 158. per totum.

b Bursa. cõsil. 43. nu. 43. v. quæ cum ex suprædictis.

c Valle. cõs. 8. lib. 3. con.

d Cou. libr. 2. varia. c. 9. n. 12.

e Repertor. inquisi. v. diuisio bonorũ cir. fin.

f Castr. lib. 3. de leg. pen. c. 10. & lib. 2. c. 6. de iust. hæretic. punit.

g Conrad. de contract. q. 7. nu. 2. Victor. in relec. de Indi. Vasqui. li. de success. in pract. n. 97 v. si minimũ est libr. 1. de iust. 16. art. 6. Siman. de instit. haret. tit. 6. nu.

h c. erit autem lex 4. dist.

ARTICVLVS II.

Vtrum sint excommunicati confiscantes libros fratris Minoris Regularis obseruantiæ.

REspondeo dicendo, quod Calderinus, quem sequitur Didacus *i* Septimacensis affirmat, quod licet bona Ecclesiæ non sint propter hæresim confiscanda, alioquin publicantes, seu confiscantes incurrerent excommunicationem, à qua non possunt absolui ante satisfactionem, nisi in articulo mortis, prout dicitur in quadam Clementina *K*: hoc tamẽ non habet locum in eo, qui confiscat libros monachi Franciscani Regularis obseruantiæ; quia ipsi libri non sunt Monasterij, quod nihil proprium habet. Hanc tamen sententiam sic indistinctè probatã refellit frater Franciscus Ouando *l*, ait enim salua Romani Pontificis declaratione, circa illam Clementinam, quod cum res, quibus fratres Minores vtuntur ad vnum de duobus dominis pertineant, vel ad dantem, si dominium sibi reseruauit, vel ad Ecclesiam Romanam, si dans à se dominium abdicauit, aut donando nihil explicuit, vt declarat Nicolaus *m* Papa, ante confiscationem talium librorũ, si probetur donantem sibi retinuisse dominium, ei sunt restituendi, sicut alia bona aliena, si non sibi retinuit, cum talia bona sint Ecclesię Romanæ, non possunt in sęcularem fiscum deuenire, sed ipsius Romanæ Ecclesiæ permanent Romani Pontificis arbitrio disponenda, cuius dispositio, si non habeatur noua, iuxta communem, & antiquam dispositionẽ est, quod manente dominio Sedi Apostolicæ vsus illorum à Prælatis dispensetur. Nec obstabit, quin restituantur vero dominio reseruanti sibi dominiũ, quod in ordine Minorum fiunt constitutiones contra fratres ea conditione recipientes libros, quia præsumitur talis dominij reseruatio fieri in fraudem, procuratique à fratribus, vt eis liceat liberius sine prælatorum licentia, & assensu alieno nomine de illis disponere. Nam respondetur, quod licet frater minor pœnam dicti statuti incurrat, si à parte rei verum sit reseruasse donantem sibi dominium, verus dominus illorum permansit. Vnde colligitur, quod confiscans libros prædictos, quorum dominium sibi dantes reseruauerunt, si dantes sunt laici, nihil Ecclesiasticum fiscus regius confiscaret, & sic non incideret in pœnam dictæ Clementinæ: at si sunt ipsius Ecclesiæ Romanæ, confiscando illos, & applicando Regi, sicut applicantur alia bona hęreticorum, tunc quid Ecclesiasticum confiscaret, & per consequens in pœnam dictæ Clementinæ incurreret.

De homicidio, vide, quæ dixerim in primo tomo quæstione de Abbatibus, quoad potestatem dispensandi, & in hoc secundo tomo in quæstione de Correctione fratrum, quoad pœnam homicidij imponendam.

i Septimac. li. 5. vari. insti. tit. 9. nu. 88.

K Cle nolentes de hæreticis.

l Ouand in 4. d. 13. propos. 33. corol. 3.

m c. exijt qui semi de verb. sig. lib. 4.

QVÆSTIO LXXXIV.

De Hospitalibus Regularium, in tres articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur tria.

1 *VTrum hospitalia in titulum possint conferri.*
2 *Quid circa hospitalia regularia iura definiãt.*
3 *Vtrum hospitale possit committi per legatum religioso iuxta Clementinam, quia contingit.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Hospitalia in titulum possint conferri.

R

Espondeo dicendo, Hospitalia in titulum posse cõferri, vt ab vniuersis Doctorib. *a* attestatur, de quo agit Rebuffus: *b* potest tamen hospitale duobus modis in titulũ conferri, aut ratione fundationis, aut quando ad eius regimen quis assumitur à Clerico per viam electionis. Item tunc dicitur conferri in titulum, sicut beneficium, quando ibi est campanile cum campana, quae publicè pulsatur ad congregandos homines, vt diuino inter sint officio, vel si ibidem sit altare fixum, & consecratum, & ibidem passim celebrentur Missae, tunc enim vere beneficij appellatione continetur, alioquin enim dicitur locus pius, & Religiosus; quod si Regularis sit iuxta definitionem beneficij Regularis, fatendum erit subire etiã leges beneficij Regularis, maximè verò quoad inconstantem, mutabilemque naturam beneficij regularis.

a Doct. in Clemen. quia contingit de relig. dom.
b Rebuff. in tract. nominat. q. 15. nu. 13. & de pacif. possess. nu. 11.

ARTICVLVS II.

Quid circa hospitalia Regularia definiant iura.

RESpondeo dicendo, Hospitalarios Regulares quinque in rebus liberos esse, nec in dicta Clementina fuisse comprehensos, videlicet in Suppletione ordinariorum, etiã quoad exempta, & quod non conferantur Hospitalia in beneficium, in iuramento praestando, in inuentario conficiendo, & in ratione reddenda, vt glossa *c* exposuit, idem enim significat verbum textus, *praemissa*. Dixit etiam Hospitalitia militiarum, ordinum scilicet Sancti Ioannis Hierosolymitani, Sanctae Mariae Theutonicorũ, Calatrauensium, & similium. Dixit etiam aut Religiosorum, aut aliorum, quoniam iuxta glossam *d* sunt quędam Religiones super Hospitalitatem fundatae, vt Cruciferorum, vel quamuis ad hoc nõ sint fundatae, habent tamen Hospitalia.

c gloss. in Clem. quia cõtingit de reli. domi.
d gloss. in d. Clem.

Notandum est illud, quod traditur à Rebuffo, *e* scilicet aduersus Commẽdatarios. Hospitalitas (inquit) debita non seruatur, sed tota amittitur, nam quoties quisque Commendatarius hospitalem se exhibeat, aliorum sit iudicium, quae tamen plurimum est commendata, vt glossa, *f* & Doctores scribunt, hodie quidem commẽdatarij tantum absunt ab hac hospitalitate, vt quae possunt, à pauperibus eripiant: vnde quia hospitalitas decessit, successit indictio fisci, Decimarum, & aliorum onerum pręstatio, vt in sacris Canonibus *g* habetur, *hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus.*

e Rebuff. in praxi. tit. de commen. nu. 15.
f gloss. & DD. in ca. de monach. de praeben.
g ca. maiores. 16. q. 7.

Notandum est etiam rigorosum praeceptum dictae Clementinae in dicto paragragho, *praemissam*, quo hospitalarijs Regularibus districtè iniũgitur, & in virtute sanctae obedientiae mandatur, videlicet vt in suis hospitalibus secundum suorum ordinum instituta, & antiquas obseruantias prouideant pauperibus, & hospitalitatem debitam in illis renere procurent, ad quod per superiores eorum arcta districtione coguntur statutis, aut cõsuetudinibus, quibuslibet non obstantibus in praemissis.

Notanda sunt etiam Decreta Concilij Tridentini ad hospitalium gubernationem condita. Primum habetur sess. sept. capite quinto decimo, de Regularibus, quod habet, *curent ordinarij, vt hospitalia quaecumque à suis administratoribus quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exempti, fideliter, & diligenter gubernentur, memores constitutionis Concilij Viennensis, quae incipit forma seruata. Quamquidem constitutionem eadem sancta Synodus innouandam, duxit, & innouat cum derogationibus in ea contentis.*

Secundum Decretum habetur session. vigesima quinta, capite octauo, vbi post commendatam, admonitamque Hospitalitatem omnib. hospitalarijs tam saecularibus, quàm Regularibus, quibus in cõmendam administrationem, aut quemcumque titulum, etiam per vnionem, hospitalia concessa sunt, *praecipit omnino, vt impositum illis onus, officiumve administrent, atque hospitalitatem, quam debent ex fructibus ad id deputatis actu exerceant, iuxta constitutionem Concilij Viennensis, quae incipit Quia contingit.* Deinde praecipit, *quod in defectum pauperum fructus hospitalium in alium pium vsum institutioni proximiorem, ac pro loco, & tempore vtiliorem conuertantur ad arbitrium ordinarij cum duobus de Capitulo. Eaque omnia sub grauibus pęnis praecipiuntur omnibus, & singulis hospitalium administratoribus cuiuscumque ordinis, & religionis, & dignitatis fuerint, ijs duntaxat Regularibus exceptis, qui illis Regularibus subijciuntur, vbi viget obseruantia Regularis.* Additur etiam maximarũ exemptionum, cõsuetudinum etiam immemorabilium, seu priuilegiorum, aut indultorum derogatio. Vnde Praelati regulares debent curare, vt in hospitalitate non sis habeatur delectus personarum, aut diuites potissimum inuitentur, qui cum foenore reddant, quod acceperunt. Sed cum Regularium personarum domus nemini quantum per facultates licuerit clausas esse deceat, profecto illis maximè patere debent, qui Dei voce, Sanctorum Patrum cohortationibus, & exemplis Sacrorum Conciliorum praecepto, & authoritate nobis commendati sunt. Quae in re ne vlla fraus fieri possit, ineatur aliqua ratio Praelato Regulari probanda, quae ei constare possit, in quas personas fructus illi erogati fuerint: Quos autem comperit Praelatus, vel inique distribuendo, vel in suorum commodum conuertendo, vel inutibilibus, & superuacaneis sumptibus faciendis malè in administratione versari, eos pro modo culpae puniat, & ad restitutionem legitimè compellat, & ab officio etiam, si ei videbitur, amoueat.

ARTICVLVS III.

Vtrum hospitale possit committi per legatum religioso, iuxta Clementinam, quia contingit.

a Car. in Cle. 2. q. 23. de praben. & in Clem. v. §. vt autem q. 1. de reli. domi.
b Cardinalis vbi supra.
c Lappus in tracta. hospi. col. 4.
d Lappus vbi supra.
e Rota decis. 274. in antiquis Gãbarus de anthori. legat. de latere. li. 8. num. 44.
f Conc. Colonien. par. 27. ca. 7. 5.

RESpondeo dicendo, quod iure communi non potest. Hanc opinionem tenet Cardinalis: a fallit tamen hoc, quando hospitale habet Ecclesiam curatam annexam, prout Cardinalis b tenet: fallit secundò, quando hospitale esset solitum gubernari per Regulares, vt multa hospitalia, quæ sunt de mensa Monasteriorum, tunc enim sicut Abbas potest vnum ex suis Religiosis præficere, ita & legatus à latere. Ita tenet Lappus. c Fallit tertio, quando religio est fundata in hospitalitate, vt tenet Lappus. d Fallit quartò generaliter, vbicunque necessitas hospitalis, & pauperum id suadet, quoniam etiam Episcopus hoc casu potest monachum à monasterio auocare à claustro, vt tenet Rotæ e decisio, & tenet Gambarus. Plura de hospitalarijs vide apud Concilium Coloniense f sub Hermano Quinto Archiepiscopo. Et Concilium Coloniense sub Adolpho Tertio Archiepiscopo, in forma visitandi hospitalitatẽ monasteriorum.

QVÆSTIO LXXXV.

De indulgentijs in communi, quoad suam quidditatem, & diuisionem, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 QVid sit indulgentia ecclesiastica.
2 Quotuplex sit indulgentia.
3 Quid sit indulgentia plenaria.
4 A quo cœperit iubileus, & quid sit.

ARTICVLVS I.

Quid sit indulgentia Ecclesiastica.

REspondeo dicendo, quod indulgentia absolutè sumpta est remissio iurisdictionalis pœnæ temporalis, pro peccatis actualibus Deo debitæ facta à prælato Ecclesiæ, de communi Ecclesiæ thesauro. Hæc definitio declaratur primò per singulas eius particulas, & postea breuiter probatur. Dicitur ergo, quod *indulgentia est remissio* in quo notatur, quod præfatæ remissioni, seu absolutioni pœnarum est annexa communicatio, seu dispensatio thesauri Ecclesiæ ad faciendã solutionem, seu satisfactionem pœnarum, & ideo alij Doctores etiam dicunt, quod indulgentia essentialiter est absolutio pœnarum, vt sic homo maneat liber, & absolutus à debito pœnarum: ex quo iam sic sunt ei remissę, condonatæ, aut relaxatæ propter prædictam solutionem, seu satisfactionem pœnarum factam de thesauro Ecclesiæ sibi per indulgentiam communicato, seu dispensato.

Dicitur *iurisdictionalis*, quia concessio indulgentiæ est actus iurisdictionis ecclesiasticæ, & nõ actus ordinis, & in hoc differt ab absolutione sacramentali culpæ, vel pœnæ, quæ non solùm est actus iurisdictionis sacramentalis, sed etiam ordinis sacerdotalis.

Dicitur *pœnæ*, quia per indulgentiam non remittitur culpa, sed tantum pœna.

Dicitur *temporalis*, quia reatus pœnæ æternæ non tollitur per indulgentias, sicut nec culpa.

Dicitur *pro peccatis actualibus*, quia indulgentia non tollit pœnas debitas, aut consequentes peccato originali.

Dicitur *Deo debita*, id est, quæ in sacramento est iniuncta, aut quæ debet iniungi tam in foro Dei, quàm in foro Ecclesiæ; nam indulgentia ad forum sacramentale, seu pœnitentiale aliquo modo pertinet, & per hoc excluduntur pœnæ debitæ in foro contentioso, seu exteriori. Dicitur facta à prælato, ad differentiam remissionis pœnæ, quæ fit in foro secreto virtute contritionis, aut sacramentalis absolutionis, talis enim remissio pœnæ non est, nec dicitur indulgentia Ecclesiastica proprie loquendo, de qua modo agimus, sed solùm illa, quæ fit à prælato, vel ab eius authoritatem, vel commissionem habente.

Dicitur *de communi thesauro Ecclesiæ* ad differentiam communicationum bonorum, quæ fiunt à prælatis religionum recipientibus aliquos ad confraternitatem, seu communicationem bonorum spiritualium suorum subditorum, talis enim communicatio nec est, nec dicitur indulgentia Ecclesiastica, quia neque est remissio, neque est actus iurisdictionis, prout latè probauimus in primo g tomo quæstionum regularium. g 1. to. q. 34.

Sic explicata diffinitione statim accedendũ erat ad eius probationem, sed quia ex proposito non est noster tractatus de indulgentijs, ideo nolo eam in præsentiarum authoritatibus sacræ scripturæ, & conciliorum comprobare, legat lector Doctissimũ Cordubam, h qui suo more rem latissimè, & doctissimè explicat.

h Cor. lib. 5. qq. q. 3. per totam.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit indulgentia.

REspondeo dicendo, quod triplex est indulgentia. In primo enim modo sumitur absolutè, aut simpliciter, quæ dicitur per modum iurisdictionis, quæ definita est in articulo superiori. Secundo modo sumitur indulgentia per modum participationis, quam quis potest recipere ad communicationem bonorum alicuius personæ, seu communitatis, aut congregationis, de qua in primo tomo latè egimus, & de ea agit Corduba. i Tertio modo sumitur indulgentia pro indulgentia per modum suffragij, quæ tantùm conceditur animabus purgatorij. Cuius indulgentiæ quatuor definitiones affert Corduba, K quarum quarta est, quod indulgentia per modum suffragij est dispensatio, seu communicatio thesauri indulgentiarum authoritatiuè facta per prælatum Ecclesiæ pendens, quoad suum fructum, seu effectum remissionis pęnarum à sola liberali, & gratuita Dei acceptatione. Oportet autem hanc definitionem explicare, vt omnibus sit nota. Dicitur, quod *est dispensatio, vel communicatio thesauri indulgentiarum*. Nam indulgentia per modum suffragij essentialiter non est remissio, neque absolutio pœnarum, cum non sit actus iurisdictionis, in quo differt ab indulgentia propriè, & absolutè sumpta, quæ est per modum iudiciariæ potestatis, & est actus iurisdictionis, vnde eius natura, & essentia stat principaliter in absolutione, seu remissione pœnarum. Dicitur *authoritatiuè facta per* *prælatum*

i Cord. lib. 5. de indulg. q. 42. art. 5.
K Cord. vbi sup. q. 25.

prælatum Ecclesiæ, quia talis communicatio thesauri indulgentiarum, quæ fit in indulgentia per modum suffragij, necessariò debet fieri ab habente authoritatem super communem thesaurum indulgentiarum, ad ipsum communicandum per viam indulgentiæ huiusmodi. Ex quo sequitur, quod remissio pœnarum, quæ habetur per sacramenta, per contritionem, aut per quæcunque merita de congruo, aut per satisfactiones aliorum, aut per communicationem bonorum quorumcunque, non sunt vllo modo indulgentiæ per modum suffragij, nec alio modo.

Dicitur *pendens quoad fructum*, &c. à sola liberali, & gratuita Dei acceptatione, quæ particula ita explicatur, scilicet quod Deus stante lege non necessariò quoad totum suum fructum ex iustitia legis acceptat semper prędictam communicationem thesauri pro eo, cui conceditur, sed partim ex iustitia legis, partim ex liberalitate, & gratia, sicut & omnia alia suffragia pro defunctis, & omnia alia merita de congruo. Nam ex iustitia legis certum est quod acceptantur, & valent aliquid coram Deo pro eo, pro quo fiunt, quoad quantitatem autem fructus, & quando, & quomodo talis fructus concedatur, id pendet ex gratia, & liberalitate, ita quod licet certò, & infallibiliter Deus liberaliter acceptet supradictam communicationem thesauri pro eo, cui conceditur indulgentia, sicut & alia suffragia Ecclesiæ, non tamen absolutè semper infallibiliter illum à tanto debito pœnarum, sed aliquando in parte, prout sibi placuerit, & visum fuerit decens suæ misericordiæ, & liberalitati attenta dignitate, aut meritis eius, pro quo debet acceptari.

Quod ergo sit de indulgentiæ essentia per modum suffragij hæc particula, sic declaratur, & probatur, quia omne suffragium ecclesiasticum, omnisque satisfactio quomodocunque, & pro quocunque, maximè si fiat pro alio, habet apud Deum suū valorem, speraturque eius acceptatio non quidem necessario, & infallabiliter per solam viam iustitiæ legalis, sed simul, & præcipuè, vt declaratum est per viam gratiæ, & misericordiæ liberalis, indulgentia autem per modum suffragij est de numero suffragiorum Ecclesiæ pro alio factorum, ergo ipsius valor, & acceptatio quoad quantitatem fructus speratur à Deo per viam liberalitatis; consequentia est bona, & minor probatur ex ipso nomine. Nam eo ipso quo est indulgentia, est communicatio thesauri satisfactorij, & eo ipso quo talis indulgentia & communicatio est, aut fit per modum suffragij, constat quod ingreditur numerum suffragiorum Ecclesię quoad suam vim, seu valorem satisfactorium, ad quod facit id, quod tradit D. Bonauentura *a* dicens, quod indulgentiæ defunctorum sunt de nobilissimis suffragijs Ecclesiæ, & cum eo in hoc concordant communiter Doctores. Quod autem hæc suffragia valeant per viam liberalitatis acceptantis Dei, probatur. Nullibi enim legitur, quod Deus promiserit acceptaturum satisfactoria suffragia quoad totum suum fructum pro alio quocunque, sed fieri suasit, & iussit in spe suæ misericordię, & liberalitatis. Et confirmatur, nam ratio suffragij propriè sumpti in vsu ecclesiastico hoc quidem innuit, nam tunc tantùm propriè fit suffragium, seu auxiliū alicui super aliqua re, quando est sic agens, quod existens in tali dispositione nihil omnino iuris habet apud suum conditorem, seu iudicem, aut Dominum, cui debitor est, vt per se, vel per alium per viam iustitiæ possit pro suo debito satisfacere, aut se liberare aliquid agendo, sed solùm potest ex liberalitate, & misericordia acceptare volentis adiuuari per alium, & tale auxilium huic impensum ab aliquo dicitur plenam propriamque rationem auxilij Ecclesiastici habere, alioquin non posset dici omnino indigens auxilio suffragantis, & misericordia, & liberalitate acceptantis Dei, si aliquo modo per viam iustitiæ stante lege per se, vel per alium aliquid agendo posset liberari à debito pœnarum. Et cum his videntur concordare D. Thomas *b*, & Richardus dicentes, quod imperare per modum suffragij innuitur liberalitati eius, qui oratur, & ad idē videntur communiter Doctores *c*, præter Durandum, qui videtur aliquo modo dissonare. Et hoc, modo sunt intelligenda tradita per Caietanum *d*, & à Gabriele, & Nauarro, & plenius infra dicetur in quæstione de indulgentijs per modum suffragij.

a Bonau. in 4. dist. 20.

b D. Th. in 4. d. 45. q. 6. ar. 2. Richa. ead. dist. vl. 1. q. 3.
c DD. d. a. & Duran. q. 1.
d Caie. quolibet. 2. & in tract. de ind. q. 5. & c. 5. in alio tra. Gabri. can. lect. 57. & suple. eius in d. dist. 45. q. 3. ar. 1. not. 2. Na. de indulg. no. 19. & 22. & 23. & seq.

ARTICVLVS III.

Quid sit indulgentia plenaria.

RESpondeo dicendo, quod quamuis olim aliud esset indulgentia plenaria, plenior, & plenissima, & iubileus. Nunc autem ex stylo curiæ, quantū attinet ad rationem indulgentiæ, hæc omnia idem sunt. Quæ veritas patet ex his, quæ Doctores antiqui, & moderni diuersimodè sunt locuti de his, vt patet ex Paludano *e*, & supplemento Gabrielis, & Adriano, & communiter Doctoribus. Et innuitur in extrauaganti Bonifacij Octaui *f*. Doctores autem maxime variant, quæ dicatur indulgentia plenaria, plenior, & plenissima, cuius rei quinque opiniones refert Corduba: *g* & tandem ait, quod quoad rationem indulgentiæ, quæ est remissio pœnarum pro peccatis, idem est indulgentia plenaria, plenior & plenissima, & hanc opinionem amplectitur Soto, *h* quam etiam sequitur Medina, & quod illa forma concedendi indulgentiam plenariam, pleniorem & plenissimam potius valeat ad tollendum scrupulos, qui ex varietate opinionum prædictarum oriri possunt, quàm ad differentiam aliquam earum indulgentiarum denotandam, quia omnia important remissionem omnium pęnarum omnium peccatorum mortalium, & venialium, tam de iniunctis, quam de non iniunctis, tam de concessis, quàm de non concessis, quomodocunque; & hoc habet veritatem, quando sic absolutè sine vlla limitatione concedantur de iniunctis, aut de confessis, quia de illis tantùm intelligitur talis indulgentia etiam plenissima, aut iubileus sic limitate concessus, quamuis iubileus raro cum limitatione aliqua, sed absolute fere sæpius conceditur.

e Pal. in 4. d. 20. q. vlt. sup. Gabr. in 4. d. 45. q. 3. art. 1. not. 3. & 4. Adr. in mat. de indulg.
f c. antiquorū de pœnit. & remi.
g Cord. lib. 1. de ind. q. 11. art. 1.
h Sot. in 4. d. 21. q. 2. art. 1. Medi. de ind.

Diximus quod quoad rationem indulgentiæ prędicta omnia sint idem, quia quoad aliud videtur iubileus aliquid aliud importare, nam quando simul cum indulgentia plenaria absolutè concessa concedit etiam Papa, quod quis possit absolui sacramentaliter de omnibus casibus, excommunicationibus, & peccatis, tunc solet dici iubileus, & non aliter, vt ait Ioannes de Anania *i*, quem sequitur Florentinus, supplementum Gabrielis, & Syluester. Et ratio huius est, quia sic habet stylus curiæ Romanæ, cui standum est, & sic habetur in multis literis papalibus his temporibus modernis concessis. Similiter habet stylus curiæ, & consuetudo optima legum, & concessionum interpres, quod quando Papa concedit, quod quis possit absolui plenariè, sacramentaliter concedit etiam indulgentiam plenariam posse concedi.

i Anani. in tract. de ind. Flo. 1. p. ti. 10. c. 3. §. 36. sup. Gab. in 4. dis. 4. q. 1. ar. 1. no. 1. & 3. & art. 2. conc. 9. & Syl. tit. in d. q. 10. §. 1.

Sed contra prædicta videtur facere, nam in aliquibus

quibus bullis conceduntur vltra indulgentiam plenariam 101 dies, vel quadragenæ de indulgentia. Nam si indulgentia plenaria omnem pœnã remittit, vt quid vltra tot dies vel quadragenæ conceduntur?

Pro explicatione huius difficultatis videndũ est, quid significet hæc omnia, *carena, quadragena, septena*, quæ ponũtur in iure Canonico, & etiam in bullis, *carena*, vt patet ex iure Canonico *a* vbi *carena*, dicitur tempus quadraginta dierum in pane, & aqua cum septem sequentibus annis, & sic secũdum Glossam *b* in dicto loco dicit, quod, *carena*, est vocabulum Longobardorum sic dictum à carentia hominum, quia acturi illam pœnitentiam, quasi solitarij secludebantur à populis, vt in Numeris *c* legitur de Maria sorore Aaron, & hæc pœnitentia regulariter infligebatur pro quolibet mortali, vt dicitur in Decretis, *d* & de hac pœna, quæ dicitur *Carena*, fit mentio in Decretis. *e* videtur, quod Carena complectitur quadragenam dierum, & Septenam annorum, vt patet in literis papalibus, vbi conceditur Carena indulgentiæ, tunc enim per talem indulgentiã conceditur tempus quadraginta dierum, & septem annorum pœnitentiæ.

a ca. accusat. de accusat. c. accepisti, de spons. duorũ. b gloss. in d. c. accus. ei.

c Nu. 12. c.

d 33. cap. hoc ipsum.

e Dist. 50. ca. in capite.

De quadragena verò, & septena etiam dico, quod aliquando sunt nomina pœnæ, aliquando nomina indulgentiæ, prout notat Iacobus *f* Cardinalis, & Clemens Papa primus primò instituit quadragenã, per quam significatur tempus pœnitentiæ quadraginta dierum; & septenam, per quam significatur tempus pœnitentiæ septem annorum. Nam statuit, quod peccatores pro mortali excluderentur ab Ecclesia, & pœnitentiam agebant nudo capite asperso cinere per illos quadraginta dies, & deinde iniungebatur eis pœnitentia septenalis per sacerdotem; & Innocentius Primus iniungebat pro vno mortali septenariam modo certo peragendam, quæ dicebatur septena, aut septenaria Innocentij, & sic patet, quo modo quadragena, & septenna, sunt nomina pœnarum, sunt autem nomina indulgentiarum in literis papalibus, quando conceditur quadragena indulgentiæ, id est, quadraginta dierum, & septena, id est, septem anni indulgentiæ, vt tenet Paludanus. *g* His suppositis respondetur ad argumentum suprapositum. Primò quod ideo post indulgentiam plenariam illa limitata conceduntur, vt si causa indulgentiæ insufficiens fuerit ad indulgentiam plenariam, saltem lucretur illos dies, vel quadragenas is, cui talis Bulla conceditur.

f Iacob. Cardinalis in sua 4. de indul.

g Palu. in 4. dist. 20. q. 4. ar. 2. con. 4.

ARTICVLVS IV.

A quo cœperit iubileus, & quid sit.

Respondeo dicendo, quod iubileus creditur incepisse à tempore Bonifacij Octaui circa annum Domini millesimum, trecentesimum, vt habetur in quadam extrauaganti, *h* & dicitur iubileus à *Iobel* Hebraicè, quod Latinè est initium, inde iubileus, id est, initians, quia in lege veteri in illo anno iubilei incipiebant libertates possessionum, & seruitutum, & remissiones offensarum, omniaque redibant ad suum pristinum statum, vt in Leuitico habetur *i* & ideo tunc fiebat magnum gaudium, & iubilus libertorum à seruitutibus antiquis; vel potius dic quod *Iobel* Hebraicè est idem, quod buccina Latinè, quia tempore iubilei Hebræi clangebant buccinis, vt legitur in eodem Leuitici loco, & habetur in interpretationibus Bibliæ emendatis. Inde etiam per analogiam à prædictis, & per etymologiam Latinam potest etiam iubileus dici à iubilo, quia per iubileum homini spiritualiter renouato, & ad gratiam baptismalem reducto est gaudium magnum conscientiæ, & cordis, & oris iubilatio, & gratiarum actio, laudumque personatio secundum illud Psalmi. *K Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solennitatis vestræ*, & huic videtur fauere quędam Extrauagans. *l* Alexandrinus *m* autem, & Turrecremata aiunt, iubileum idem esse, quod remissiuum. Nauarrus *n* autem sequutus Marcum Antonium, & Eusebium, ait uocem illam *Iobel* significare quinquagenarium, idemque valere vocem illam iubileum, de illa voce Iobel à latinis deductam, qui Nauarrus *o* per aliquot notabilia non solùm originem huius vocis iubilei, sed etiam differentiam iubilei veteris, & nouæ legis designat.

h Extrauagãti antiquorũ de pœni. & remis. Flo. in 1. par. tit. 10. c. 3. §. 6. & 7.

i Leuit. 25.

K Psal. 8.

l Extra. vnigenitus de pœni. & remis.

m Alexan. in sum. de pœni. dist. 7. Turre.

n Na. in tra. de iubil. no. 1. nu. 3.

o Na. vbi su. nu. 2. 3. & 4.

QVAESTIO LXXXVI.

De potestate concedendi indulgentias, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum prælati religionem possint concedere indulgentias.*

2 *Vtrum ex priuilegio possint prælati religionum indulgentias concedere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati religionum possint concedere indulgentias.

Respondeo dicendo, quod Summus Pontifex potest concedere indulgentias, vt in iure *p* notum est. Item Concilium, Patriarchæ, & primates, Archiepiscopi, Episcopi, possunt concedere indulgentias, vt in sacris Canonibus satis definitur, & tradunt Soto, *q* Syluester, Corduba, Angles, Ouando, Cannedo, & Corduba; *r* Cardinales verò si non sunt prælati, & etiam Patriarchæ, aut primates non possunt de iure communi concedere indulgentias, bene tamen ex priuilegio, seu ex commissione generali, vt lex consuetudine, prout tradit Corduba, *s* cõsuetudo enim dat iurisdictionem, vt tradit Couarruuias, & actus inferiores autem à Papa, vt Episcopi non possunt concedere nisi taxatè, & limitatè, limitatio autem facta ipsis circa indulgentias procedit etiam secundum ius in ipsis religionum prælatis habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem.

Sed vt hæc clariora reddantur, dico primo, quod prælati inferiores Episcopis, id est prælati, qui non habent iurisdictionem quasi Episcopalem, quales sunt curati, priores, guardiani, & cæteri prælati locales non habent ex officio vllam potestatem ordinariam iure diuino concessam ad concedendas indulgentias, nam potestas huiusmodi pertinet præcisè ad dignitatem, & iurisdictionem, quasi Episcopalem, vt apertè constat ex iure, *t* in quo dicitur, quod Abbates concedendo indulgentias extendunt manus ad ea, quæ sunt dignitatis Episcopalis.

Secundo dico, quod loquendo de prælatis religionum habentibus iurisdictionem Episcopalem, quales sunt generales, & prouinciales, eos habere authoritatem ordinariam iure diuino concessam ad largiendas indulgentias, licet enim Corduba, *u* teneat

p c. vnigenitus de pœn. et remis.

q c. quod aut. & cap. nostro de sen. excom. Sot. in 4. dist. 21. q. 1. art. 4. Syl. v. indulg. nu. 11. Angl. in 4. 2 p. q. de indul. ar. 3. in p. col. 1. fo. 24. Ouando in 4. d. 18. proposi. 38. Cannedo tract. 9. de indul. c. 3. pag. 299. Cord. li. 5 q. 9. q. 12.

r Cor. vbi su. prop. 4. dub. 1. circa finem q.

s Cou. in reg. poss. ff. 2. p. 6. 3 nu. 1

t c. accedentibus de excess. prælat.

u Cor. vbi su. prope. 9. Med. de indu. disp. 6. c. 29.

teneat partem negatiuam, partem tamen affirmatiuam tenet frater Michael a Medina, & vt probatissimam amplectitur, à qua sententia cum sit pia nolo recedere, eo præsertim quod in religionum tutelã, & patrocinium excogitata sit: fundamenta autem huius opinionis sunt. Nam prædicti præfecti sunt verè, & propriè, prælati (vt idem Medina dicit) iure diuino constituti, vt iam in primo tomo tetigimus a & habent iurisdictionem quasi Episcopalem, immo ampliorem, quàm Episcopi, quia non solùm possunt communicare, sed applicare bona subditorum, vt in eodem primo tomo b satis probauimus, ergo iure diuino habent facultatem concedendi indulgentias, sicut potestas iurisdictionis Episcopalis, qua præditi sunt religionum maiores, & ideo sicut Episcopus dicitur sponsus suæ Ecclesiæ, sic generales, & prouinciales iure optimo suarum religionum, & religiosorum sponsi nuncupantur. Neque obstat Decretalis c in contrarium adducta. Ibi enim reprehenduntur Abbates dantes indulgentias, non quidem exempti regulares, sed Abbates subditi Episcopis cognoscentes de causis matrimonialibus, & beneficiarijs, & si erant Abbates exempti (quod ego non admitto) erant quidem præfecti locales non habentes iurisdictionem Episcopalem; si verò dicamus loqui de Abbatibus exemptis habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem, reprehenduntur, quia forsan concedebant indulgentias non solùm suis subditis, sed etiam sæcularibus, & religiosis sub aliorum iurisdictione militantibus.

a 1. Th. q. 17. ar. 2.

b 1. to. q. 34.

c d. c. accedentibus.

Nec obstat consuetudo in contrarium, qua docemur, prædictos prælatos nunquam ex officio concessisse huiusmodi indulgentias. Nam respondetur, quod hæc consuetudo tollit vsum, non tamen potestatem, contra ius enim diuinum (quo dicimus huiusmodi potestatem concessam) nulla est præscriptio, & ideo si dicti prælati attentassent concedere, sicut Episcopi, attenta supradicta probabili opinione, teneret factum, vt ait Medina.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex priuilegio possint prælati regulares indulgentias concedere.

Respondeo dicendo, quod Leo *Decimus cõcessit, quod omnes prouinciales fratrum minorum regularis obseruantiæ acta visitatione ordinaria in conuentibus suæ prouinciæ habeant facultatem concedendi indulgentiam plenariam omnibus fratribus cuiuslibet cõuentus sic visitati, & idem de monialibus Sanctæ Claræ, & tertiarijs in congregatione viuentibus*. Ita habetur in supplemento d ordinis.

d Sup. fol. 91. conc. 285.

Et Gregorius XIII. viuæ vocis oraculo concessit, vt possint visitatores societatis Iesu in singulis collegijs, & societatis locis absoluta visitatione, concedere religiosis societatis benedictionem, & indulgentiam plenariam, & hoc in perpetuum. Ita habetur in Compendio e societatis.

e Compen. societ. ti. visi.

Item Alexander IV. concessit vt fratres minores in quibuscunque Ecclesijs, vel locis eos prædicare contigerit, possint dare suis auditoribus indulgentiam quadraginta dierum. Ita habetur in libro monumenta f ordinum.

f In 2. imp. fo. 40. conc. 654.

Item Martinus V. concessit generali ministro posse dare de toto ordine suffragia indulgentiarum, & orationum, & beneficiorum spiritualium quibuscunque personis deuotis, & benefactoribus nostri ordinis. Quę concessio, prout in primo tomo g notauimus, nõ est priuilegium, sed ius commune, quia eo ipso, quod aliquis est alicuius congregationis prælatus, habet authoritatem dispensatiuam cõmunium bonorum ipsorum de congregatione, prout resoluit Corduba h.

g 1. Th. q. 34.

h Cor. lib. 1. qq. q. 7.

QVÆSTIO LXXXVII.

De indulgentijs plenarijs, & à fidelibus in festiuitatibus lucrandis, à Religiosis, in 12. articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1. *Vtrum in die receptionis habitus, & in die professionis consequantur religiosi indulgentiã plenariam.*
2. *Vtrum religiosi, & religiosæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam consequantur.*
3. *Vtrũ religiosi recitando coronam Domini Iesu Christi, & coronam Beatæ Virginis indulgentiam plenariam consequantur.*
4. *Vtrum pro missa Cõceptionis B. Mariæ, & pro eius festo indulgentia plenaria concedatur.*
5. *Vtrum sit indulgentia plenaria pro festiuitatibus ordinis minorum.*
6. *Vtrum in festo portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.*
7. *Vtrum religiosi possint lucrari indulgentiam plenariam dicendo quinquies pater noster, cum totidem Aue Maria.*
8. *Vtrum monachi Carthusienses indulgentiam similem consequantur.*
9. *Vtrum religiosis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.*
10. *Vtrum hęc indulgentia in articulo mortis possit cõcedi à Laico.*
11. *Vtrum Lethargicus, & phreneticus, vel amens post electionem confessarij, possit plenariè absolui per huiusmodi indulgentiam.*
12. *Vtrum pro salutatione angelica, quando pulsatur campana, aliqua indulgentia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in die receptionis habitus, & in die professionis, consequantur religiosi indulgentiam plenariam.

Respondeo dicendo, quod Sixtus IV. *concessit, quod in receptione habitus cuiuslibet fratrum ordinum S. Francisci, sit indulgentia plenaria recipienti, & similiter in die obitus*. Ita habetur in libro monumenta i ordinũ, & in supplemento. Circa quam concessionem est notandum, quod illa verba, *in receptione habitus*, possunt duobus modis accipi. Primò quando recipitur habitus probationis, alio modo quando recipitur habitus professionis, & in hac concessione conceditur indulgentia plenaria in die, in qua recipitur habitus probationis, vt clarè sonat litera priuilegij, & ex alio priuilegio Iulij II. Facto minimis clariùs colligitur, concessit enim, *quod omnes personæ quæ recipiuntur in ordine minimorũ in earum ingressu, & morte plenariam omnium suorum peccatorum veniam, & indulgentiam consequantur*. Ita refertur in compendio K societatis.

i In 1. impr. f. 63. & in 2. fo. 67. conces. 104. & in su. f. 93. cõc. 320.

K Compen. societ. tit. ind. §. 4.

Pro die autem receptionis habitus in professione, notandum est, quod attribuitur D. Thomæ l opinio quædam singularis, quod is, qui profitetur aliquam religionem, proinde sibi quærit indulgẽtiam ple-

l Tho. 2. 2. q. 189. a. 3. ad 3.

plenariam, ac qui suum corpus subsidio terræ Sanctæ deuouet. Multi posteriores, inter quos Felinus a hanc tenuerunt opinionem, sed videamus, vtrum D.Thom. huius fuerit opinionis, pro quo eius verba sunt ponderanda, & sunt hæc.

a Feli. in cap. nostro de pænit. & remiss. co. 4.

Rationabiliter autem dici potest, quod etiam per ingressum religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum, si enim aliquibus eleemosynis factis homo potest statim satisfacere de peccatis suis, secundum illud Danielis, b *peccata tua eleemosynis redime, multo magis in satisfactione pro omnib. peccatis sufficit, quod aliquis totaliter diuinis obsequijs mancipetur per religionis ingressum qua exceditur omne genus satisfactionis, & publicæ pœnitentiæ, vt in Decretis* c *habetur sicut etiam holocaustum excedit sacrificium, vt D.Gregorius* d *inquit, vnde legitur in Vitis Patrum, quod eandem gratiam consequuntur religionem intrantes quam consequuntur Baptizati*. Hactenus D.Thomas, qui in illis verbis, *eleemosynis factis*, & in illis, *sicut holocaustum, &c.* Palam significat se de remissione merito proprio nitente, & non de indulgentia de meritis alienis hausta, agere. Et adde, quod gratia Baptismalis, cui, secundum aliquos, æquat gratia professionis, non est indulgentia, vt palam est, quia non datur sine sacramento Baptismi, tametsi memoranda est illa virtus magna professionis, quam vir ille Doctissimus simul cum communi voto peregrinationis in terram Sanctam facto præponat. Denique non est ita certum loquendo secundum meritum, & vim ipsius professionis, ipsam indulgentiam plenariam profitenti communicari. Vnde dicunt communiter omnes, quod per dictam concessionem Sixti IV. consequuntur nouitij in die professionis Indulgentiam plenariam, at ego dictam concessionem etiam ad diem susceptionis habitus in religione, cũ quis ingreditur religionem ad eam probandam, puto extendendam, cum verba dictæ concessionis Sixti IV. hanc interpretationem patiantur, & verba cõcessionis Iulij II. factæ minimis id satis indicent, vt cumque tamen sit, quod nouitius profitens hanc Indulgentiã consequatur, tenet M.Antonius Cuqus, e adducens authoritatem D.Bern. f dicentis, *Religio amatores suos Angelis similes, hominibus dissimiles facit, diuinamque in homine imaginem reformat, configurans nos Christo instar baptismi, & propius Deo euchens*, & hanc opinionẽ tenet Angelus g non enim ad certam peccati satisfactionem tenetur is, qui totum tempus suo conditori dicat, vt dicitur in Decretis. h

b Daniel. 4.

c 33. q. 2. c. ad monere.

d Greg. in ho. 10. in Ezech.

e Cuq. lib. 3. maior inst. ti. 2. de reg. nu. 49. & 50.

f Ber. in li. de præcep. & dis. c. 4.

g Ange. v. religio. nu. 46.

h ca. quis aliquãdo videas §. non ergo est necess. d. s.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi, & religiosæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenanariam consequantur.

RESpondeo dicendo, quod *Innocentius Octauus concessit, vt fratres minores celebrãtes in diebus Dominicis, & solemnitatibus domini, & B.Mariæ, & sanctorum ordinis minorum, habeant indulgentiam plenariam*. Ita habetur in monumentis i ordinum, & in supplemento, *& idem Innocentius VIII. concessit, vt moniales communicantes habeant indulgentiam plenariam*. Ita habetur in monumentis K ordinum, *& Leo X. concessit sororibus, seu ancillis B.Mariæ, & monialibus S.Claræ, vt quoties sacram sumpserint communionem, ea die consequi valeant indulgentiam*. Ita habetur in supplemẽto. l Ex quibus colligitur primo quod cum religiosi ordinis minorum, & omnes ordinum mendicantium, qui gaudeant priuilegijs monialium S.Claræ, prout in primo tomo m satis probauimus, quod, quotiescunque communicauerint ipsi fratres, & religiosi, & religiosæ, etiã ordinũ non mendicantiũ, consequũtur indulgentiam plenariã, si ordinum mendicantium priuilegijs fruuntur.

i In 2. imp. f. 69. conc. 148. & in sup. fol. 99 conc. 361.

K In 2. impr. fo. 69. conces. 150.

l In sup fol. 43. conc. 27. & fo. 42. chc. 133.

m 1. Tho. q.

Secundò sequitur, quod cum confratres chordigeri B.P.N. Francisci fruantur omnibus indulgẽtiis fratribus minoribus concessis, hoc magno, & salutifero indulto etiam gaudebunt, quod ipsum de confratribus corrigatis D. Augustini dicendum existimo, cum ipsorum fratrum Augustiniensium indulgentiæ ipsis communicentur, prout in primo tomo n satis probauimus.

n 1. Th q. 18.

Et pro complemento aduertendum, *quod fratres ordinum mendicantium pœnitentes, & confessi, celebrantes, vel sacramentum Eucharistię deuotè suscipientes in singulis tam D.N. Iesu Christi, quàm eiusdem matris Mariæ festiuitatibus, nec non S.Luciæ, S.Alberti, Sanctorum quadraginta Martyrum, S.Mariæ Magdalenæ, Sanctorum Petri, & Pauli festiuitatibus, plenariã omnium suorum peccatorum indulgẽtiam, & remissionem consequuntur*. Ita concessum est perpetuo à Gregorio XIII. anno Domini millesimo, quingentesimo, septuagesimo nono, octauo idus Augusti, Archiconfraternitati Confalonis de Vrbe, prout refertur in compendio fratrum D.Hieronymi. o Aduertendum etiam, quod prout constat ex compendio societatis Indico, & refert Veracruz in suo compendio priuilegiorum manuscripto, *Greg. XIII. Concessit, quod quãdo ad acquisitionem indulgentiæ plenariæ, vel iubilei requisita est confessio, & Eucharistia, si tamen per ætatem, vel per aliud legitimum impedimentum non possunt confiteri, vel communicare, indulgentiam consequuntur, & qui inculpabiliter non receperunt, si post sublato impedimento perfecerunt, quæ præscribuntur, indulgentiam consequantur, etiam si dies constitutus præterierit*. Hæc est magna concessio.

o Compen. D. Hiero. tit. indulg. §. 19.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi recitando coronam Domini Iesu Christi, & coronam B.Mariæ, indulgentiam plenariam consequantur.

RESpondeo dicendo, quod *Iulius II. concessit, vt fratres minores obseruantiæ toties, quoties coronam Virginis Mariæ, præmittendo ante quallibet decem Aue Maria, Vnum pater noster, dixerint, lucrentur indulgentiam plenariam, addendo tamen vnum Aue Maria pro ipso* Domino Papa. Ita habetur in supplemento. p

p Sup. fol. 92. con. 273.

Et Leo Decimus concessit, quod sorores Sãctæ Claræ, & tertij ordinis de pœnitentia nuncupatæ in congregatione cõmorantes, & sub cura fratrũ minorũ obseruãtiæ degẽtes toties, quoties coronã Virginis Mariæ dixerint, lucrentur plenariã indulgentiã. Ita habetur in ordinis supplemento, q in quo etiam continetur, *ipsum Leonem X. id etiam concessisse sororibus, seu ancillis ordinis B.Mariæ, vt dicendo coronas Domini Iesu, & B.Mariæ Virginis consequantur plenariam indulgentiam suorũ peccatorum, & declarauit, quod hoc quidem licet minus clarè concesserat ipse Leo X. monialibus S.Claræ. Et in speciali pro corona Saluatoris notandum est quod fratres minores dicendo coronã Saluatoris nostri Iesu Christi in memoriã annorũ vitæ Christi, lucrentur consimilẽ indulgentiam plenariam, sicut pro corona* r *B.Mariæ Virginis*. Ita habetur in supplemento ordinis.

q Sup. fol. 61.

r conc. 172 et f. 43 con 34. r Sup fol. 92. conc 274.

Pro quarum concessionum explicatione est notandum, quod corona D. N. Iesu Christi continet triginta tria *Pater noster*, & totidem *Aue Maria*, in honorem annorum vitæ Christi eiusdem: corona vero B.Mariæ Virginis dicitur ab aliquibus continere sexaginta tria, *Aue Maria*, & de decem in decem

cem vnum *Pater noster*. Ita habetur in literis Leonis superius allegati, sed vt alij dicunt, & melius continet septuaginta à duo *Aue Maria*, in memoriam septuaginta duorum annorum, quos Beata Virgo in hoc sæculo creditur vixisse, & ita ponitur in alijs literis eiusdem Leonis in supplemento *a* ordinis contento.

a Sup. fol. 61 conc. 204.

Et est summè aduertendum pro infirmis, *quod Leo Decimus concessit, vt fratres infirmi, ac senes in decrepita ætate constituti dicendo vnum psalmũ, vel hymnum Virginis, vel Domini nostri. lucrentur indulgẽtias concessas dicentibus coronas Iesu Christi Domini, & Matris suæ, quod huiusmodi personæ non possunt semper hoc dicere* Ita habetur in eodem supplemento. *b* *Et idem Leo Decimus concessit monialibus S. Claræ sub cura fratrum minorum obseruantiæ existentibus*, ac per consequens *eisdem fratribus, quod dicendo canticũ graduum lucrentur indulgentiam, quam lucrantur dicendo coronam Virginis Mariæ, scilicet indulgentiam plenariam.* Ita habetur in cõpendio priuilegiorũ mendicantiũ. *c* In quo aduertit collector, quod hæc cõcessio non est aliàs impressa, eo quod post priuilegiorũ impressionem fuit obtenta, seu ad partes Hispaniæ adducta, nihilominus tamen pro indubitata haberi potest, cum habeatur in registro commissariorũ Curiæ Romanæ, ac inde sit fideliter extracta.

b Supp f. 90. conc. 181.

c Comp. mendic. tit. indul. plenar. quoad fratres. §. 19.

Et est notandum, *quod Clem. VII. anno Domini mille quingentesimo, vigesimo nono. concessit viuæ vocis oraculo omnibus fratribus Camaldulensibus, oblatis, & nouitijs, qui visitauerint ad hunc, vel alium effectũ quamlibet Ecclesiam, aut oratorium eremitorij, vel alterius loci ipsius fratribus tunc, & in futurum subiecti, recitando semel Psalmum.* Exaudiat te Dominus, *vel ter* Pater noster, *& ter* Aue Maria, *rogando pro felici statu suæ sanctitatis, dum viueret, & post mortẽ pro suæ animæ salute, omnes indulgentias, quæ à sede Apostolica in generali, aut in particulari, aut quouis alio modo ad illud vsque tempus erant concessæ, & quæ in posterum erant concedendæ sub quauis forma verborum tam Ecclesijs intra Romam consistentibus, quàm extra, & in omnibus mundi partibus fabricatis, ita, & eo modo, ac si in specie prædicti Eremitæ in propria persona statutis temporibus Ecclesias, & loca illa visitassent. Insuper si quis eorum legitimo impedimento impeditus, vt prædictas eorum Ecclesias, aut oratoria visitare non possint, tunc sufficiat, vt dicant dictum psalmũ,* exaudiat, *vel ter* Pater noster, *& totidem* Aue Maria, *quocunque in loco se inuenerint, & si quis omnino ea dicere non posset, sufficit illud dicere, sola mente, & intentione. Et insuper consequuntur omnes indulgentias, & peccatorum remissiones, quas consequerentur, si Rosarium pro consequendis indulgentijs dicto Rosario à B. Dominico instituto concessis*, cuius viuæ vocis oraculi concessionis, authenticũ testimonium datur à Laurentio Episcopo prænestinensi, ac S.R.E. Cardinali, & ipsorum Camaldulensium tunc protectore. Et Capucinus *d* ait se uidisse Romæ, in suo Capucinorum monasterio, vulgari sermone hanc concessionẽ impressam. Et notat idem Capucinus quod hæc copiosissima indulgentia, qua Capucini specialiter participant, per communicationem priuilegiorum, gratiarum, & indulgentiarum omnium ordinum mendicantium, & non mendicantium, ipsis factam per Paulum IV. anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo, & ea gaudent etiam omnes alij mendicantes, ratione communicationis factæ à Sixto V. anno Domini millesimo, quingentesimo, octogesimo octauo.

d Capu. ti. indulg. plenar. quoad 2. p. 5.

ARTICVLVS IV.

Vtrum pro Missa Conceptionis V. Mariæ, & pro eius festo indulgentia plenaria concedatur.

RESpondeo dicendo, quod *toties, quoties fratres minores de obseruantia dicunt missam Conceptionis V. Mariæ, ac intendunt orare pro sua sanctitate, & vniuersali Ecclesia, habeant indulgentiam plenariam.* Ita refertur concessum in compendio *e* mendicantium. Et idem Leo X. ampliat supradictã indulgentiam pro fratribus eiusdẽ ordinis audientibus præfatis Missam Conceptionis, ac etiam pro monialibus S. Claræ in congregatione viuentibus: similiter audientibus prædictam Missam. Ita habetur in eodem Compendio. *f*

e Comp. mendic. tit. indul. plenar. quoad fratres. §. 17.

f Compe. vbi sup. §. 18.

Et Sixtus V. Romæ apud D. Petrum die decima octaua Octobris, millesimo, quingentesimo, octogesimo sexto, Pontificatus sui anno secundo in Bulla expositum nobis pro parte dilecti filij fratris Francisci Gonzagæ ministri generalis ordinis fratrum minorum de obseruantia quod cum plurima monialium monasteria Conceptionis B. V. Mariæ in orbe Christiano ædificata reperiantur, quorum moniales sub regula præfati ordinis, ac gubernio, & administratione illius superiorum degunt, ipseque indulgentiam plenariam, & omnium peccatorum remissionem visitantibus Ecclesias dicti ordinis vbique gentium consistentes in singulis festiuitatibus sanctorũ eiusdem ordinis perpetuo concesserit, cupiatque indulgentiam, præfatam etiam quoad visitantes ecclesias monasteriorum monialium eiusdem Conceptionis B. Mariæ vbiq; terrarum nunc, & pro tempore existentium, per ipsum, & etiam perpetuò extendi & ampliari: ipse Summus Pontifex libenter annuens supplicatis, dictam indulgentiam, & desuper in forma breuis, vel sub plumbo expeditarum literarum tenorem præsentibus pro expressis, & insertis habens, omnibus, & singulis dictorum monasteriorum monialibus nunc, & pro tempore existentibus, ac omnibus, & singulis alijs vtriusque sexus Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, qui singulas, seu quamlibet Ecclesiarum monasteriorum monialium huiusmodi in festo Conceptionis eiusdem B. Mariæ à primis vesperis, vsque ad occasum solis eiusdem festi annis singulis deuotè visitauerint, & ibi pro pace inter Christianos principes obseruanda, ac S. matris Ecclesiæ exaltatione, hæresumq; extirpatione, pias ad Deũ preces fuderint, si eo die sanctissimum Eucharistiæ *sacramentum sumpserint, dictam indulgentiam plenariã, & omnium suorum peccatorum remissiones, quo ad eos omnes Apostolica authoritate tenore præsentium extendit, & ampliauit, seu illis de nouo etiam perpetuò illis omnibus concedit, & elargitur; non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac præsertim de indulgentijs ad instar non concedendis, cæterisque contrarijs quibuscunque.*

Habet in Bullario Sixti V. in par. conces. 42. pag. 336.

ARTICVLVS V.

Vtrum sit indulgentia plenaria pro festiuitatibus ordinis minorum.

RESpondeo dicendo, quod multa possem antiqua priuilegia in medium adducere, quibus probatur, à Summis Pontificibus plures indulgentias pro his festiuitatibus esse concessas. Gregorius *g* enim X. Nicolaus III. *h* Martinus V. *i* Nicolaus IV. *K* Ioannes Vigesimus secundus, Vrbanus V. *l* Sixtus IV. *m* Iulius II. *n* multa concesserunt, quæ summa indulgentiarum ordinis fratrum minorum à diuersis Summis Pontificibus concessarum est, & asse-

g In 2. impr. f. 260. conce. 659. & 1 sup. fo. 109. conce. 457.

h In 2. impr. f. 260. conces. 66.

i In 2. impr. fol. 60. & in su. f. 108. con. 453.

K In sup. fol. 108. conc. 446.

l In 1. im. 2 & in 2. fol. 108. cōc. 231. & in sup. fol. 108. con. 436.

m In sup. fol. 109. con. 458.

n In 2. imp. fol. 148. conc. 359. & in su. f. 109. con. 161

asserit frater pater Ioannes de Argumanes, prouincialis quondã prouinciæ S. Iacobi, se vidisse in authenticis literis, quæ literæ, vt ait Collector [a] mendicantiũ, habẽtur in archiuo Conuentus Salmantini, cuius tenor sequitur. *Visitantes Ecclesias fratrũ minorum in festiuitatibus Domini nostri, & Dominæ nostræ, B. Ioannis Baptistæ, Apostolorũ, Beatique Francisci, omniumque sanctorum ordinis minorum, habent concessionem quarumlibet prædictarum festiuitatum mille trecentorum quadraginta annorum quadragentarumque quadraginta, & sex quadragesimarum, atque triginta, & vnius diei*, ita continetur in monumentis [b] ordinum. Aduertit etiam collector dictorum priuilegiorum, quod in alia summa extracta ex libro intitulato, firmamentorum trium ordinum, habetur subsequenti modo.

[a] Collect. in comp. mend. tit. indul. quæ ad sæculares. 1. §. 19.

[b] In 2. impr. fol. 71. concess. 180.

Summa indulgentiarum festiuitatũ Domini nostri Iesu Christi, eiusque sanctissimæ Matris *ac etiã Patri nostri Frantisci, & sanctorum ordinis, ascendit ad annos quingentos, quadraginta & octo, & dies ducentos sexaginta* Ita habetur in libro monumenta ordinũ.

Multa etiam possem referre, quæ conceduntur visitantibus Ecclesias fratrum prædicatorum, in anniuersariis dedicationis earũ, & in natiuitate Virginis Mariæ, & in purificatione B. Mariæ, & Assumptione eiusdem Virginis, & in festo B. Patris Dominici, & in festo S. Petri Martyris, & in festo S. Thom. de Aquino, & in festo S. Vincentii confessoris, & festo S. Catherinæ de Senis. Quæ indulgentiæ, si consulas originalia, [c] prout patet ex traditis per collectorem priuilegiorum mendicantium, vix annos mille indulgentiarum pertingunt.

[c] Collect. ti. in dulg. quæ a d sæculares.

Multa etiam possem referre, quæ concedũtur visitantibus Ecclesias fratrum Augustiniensium; in præcipuis festiuitatibus, sed omnia hæc ad summũ continent mille centum annos, & mille & centum quadragenas, vt constat ex traditis ab eodem Collectore [d], quæ cum sint concessæ fidelibus, si porrexerunt manus adiutrices, sunt à Pio V. reuocatæ, prout infra latè dicemus.

[d] Collect. pri. mend. tit. indulg. quo ad sæculares.

Plurimas etiam cõcessiones possem in medium adducere, quibus visitantibus Ecclesias fratrũ Carmelitarum in præcipuis festiuitatibus multa conceduntur, quæ possunt videri in quadam bulla Sixti IIII. quæ in supplemento [e] ordinis habetur, & ab eodem Collectore referuntur. Sed quia omnes dictæ indulgentiæ respectu temporis præsentis sunt limitatæ, in quo ampliores fidelibus pro gloria Dei, & Ecclesiæ potestate sunt concessæ, ideo eas silentio præterire duxi, vt alias ampliores in medium adducerem.

[e] Supp. f. 170

Et primo pro festiuitatibus sanctorũ ordinis P. N. Francisci est modo concessa à Sixto V. Pontifice Maximo indulgentia plenaria, vt patet ex bulla, cuius tenor sequitur,

Sixtus Papa V. vniuersis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionẽ, cum à primæua institutione regulæ B. Francisci tam hoc illius, & sanctorum Antonij de Padua, Ludouici Episcopi, & confessoris, Bonau. & Bernard. necnon D. Claræ aliorumque eiusdem ordinis sequacium, sanctitatem, & miraculorum multitudinem, quam etiam ob multorum ipsius religionis, Summorum Pontificũ prædecessorum nostrorum merita, ingens vbique Christi fidelium multitudo singularem erga quemcunque dictorum sanctorum gerat deuotionis effectum. Nos vt ipsorum fidelium deuotio huiusmodi non modo conseruetur sed in dies magis augeatur, animarum saluti vberius consulatur, precibus etiam dilecti filij Clementis Bontadosii ordinis fratrum minorum conuentu aliũ magistri generalis super hoc nobis humiliter porrectis inclinati, tã omnibus, & singulis dicti ordinis minorũ cõuentualẽ, Capuccinorũ, & de obseruantia nuncupatorũ fratribus, & monialibus, quàm cæteris vtriusque sexus, Christi fidelibus, qui verè pœnitẽtes, & cõfessi ac sãctissima cõmunione refecti diebus festis, sanctorũ Francisci, Antonij de Padua, Bonauenturæ Ludouici Episcopi & confessoris, ac Bernardini prædictorũ, eorũdem fratrum minorum conuentualium, Capuccinorũ & de obseruantia, Necnon die festiuitatis S. Claræ, monialium dicti ordinis monasteriorum vbilibet constitutorũ Ecclesias, tam electas, quàm eligendas, vel earũ aliquam à primis vesperis vsque ad occasum solis eorundẽ dierum singulis annis deuotè visitauerint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & S. Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die prædictorũ id egerint plenariam omniũ peccatorũ suorũ indulgentiam & remissionẽ misericorditer in Domino concedimus, & largimur præsentibus perpetuis, futuris tẽporibus valituram nõ obstantibus cõstitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque Datum Romæ apud S. Marcum die vigesima octaua Septembris, anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo quinto, Pontificatus nostri anno primo.

Circa quam bullam est primo notandum, quod eandem omnino concessionem cum prædicta forma concessit Sixtus V. pro D. Didaco cõfessore, vt patet ex Bulla Canonizationis huius sancti, *dicens, quod authoritate Apostolica omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui singulis annis eo die festo Ecclesiã oppidi Complutẽsis Toletanæ diœcesis, vbi corpus huius sãcti requiescit, nec nõ altaria, et ecclesias quæ in eius honorẽ cõstructæ erũt, deuotè visitauerint, easdẽ indulgẽtias priuilegia, & gratias cõcedit, & elargitur, quæ dicti ordinis Sãctorũ ecclesiis concessæ sunt.* Ita habetur in bulla [f] Canonizationis huius sancti, data Romę apud S. Petrũ, anno Incarnationis Dominicę 1588. Sexto Non. Iulii, Pontificatus eiusdem Sixti V. anno 4.

[f] Habet. in Bulla Sixti V. 2. p. bulla 14. f. 79.

Secundo est notandũ, quod hæc indulgẽtia pro sanctis ordinis minorũ cõmunicatur etiam sanctis ordinis Prædicatorum, quod probatur, *Nam Iulius II. concessit, quod omnia, quæ concesso sunt in festiuitatibus Sãctorũ ordinis Prædicatorũ omnia illa in festiuitatibus Sanctorũ ordinis Minorũ, quamuis sint in maiori numero, quàm festa Prædicatorũ, concessa sint, & esse intelligãtur*, prout habetur in Monumẽtis [g] ordinũ, & in supplemẽto, & sicut ista cõcessio respectu Sanctorũ ordinis Minorũ fuit facta per priuilegiorũ cõmunicationem, ita etiã contra eadẽ censetur cõmunicata Sãctis ordinum Prædicatorum respectu Sanctorum ordinis Minorum, cum post Iulium Secundum, fratres ordinis Prædicatorũ confirmationem cum cõmunicatione priuilegiorum de nouo concessa à Sede Apostolica sint adepti.

[g] In 2. impr fol. 128.

Sed dices, quod in dicta concessione Iulii Secundi, solum communicantur Sanctis ordinis Minorum ea, quæ erant concessa Sanctis ordinis Prædicatorum, & per consequens videtur, quod hæc indulgentia non sit communis vtriusque ordinis sanctis, virtute dictæ concessionis, cum dicta concessio non extendatur ad concedenda, sed ad iam concessa. Nam respondetur, quod Leo Decimus, post Iulium Secundum concessit ordini fratrum Prædicatorum concessa: & concedenda ordini fratrum Minorum, prout late in primo Tomo [h] dictum est, & per consequens hæc indulgentia concessa pro festis ordinis Minorum, communicatur etiam Sanctis ordinis Prædicatorum.

[h] In 1. tom. q. 55. ar. 1.

Tertiò est notandum, quod vt hæc indulgentia lucretur, sufficit quod in festiuitatibus horum Sãctorum

ctorum visitantur Ecclesiæ ordinis Minorum. At in festo Sanctæ Claræ, vt indulgentia lucretur, necesse est, vt Ecclesiæ monasteriorum monialiũ visitentur. Quod satis innuunt verba Bullæ supradictæ ibi. *Necnõ die festiuitatis Sanctæ Claræ monialiũ dicti ordinis monasteriorũ vbilibet constitutorũ Ecclesias, tam erectas, &c.* Vult enim dicere Summus Pontifex, quod non solùm visitantibus Ecclesias fratrũ Minorum conceditur indulgentia plenaria, sed etiam visitantibus Ecclesias monialium in die festiuitatis Sanctæ Claræ.

Quartò est, notandum quod moniales Sanctæ Claræ, in festiuitatibus dictorum Sanctorum verè pœnitentes, & confessæ, & sanctissima communione refectæ, visitãdo Ecclesiam Sanctæ Claræ consequuntur indulgentiam plenariam, vt patet ex tenore Breuis superius allegati ibi. *Vel earum aliquã,* quæ verba denotant sufficere, quod visitent aliquã Ecclesiam fratrum, vel prædictarũ sororum. Probatur deinde ex cõcessione Sixti Quarti, quia ipsis monialibus conceduntur omnia concessa, & concedenda fratribus ordinum Prædicatorum, & Minorum, de qua in primo tomo *a* latè diximus, & ea dẽ concessione pari modo gaudent moniales Conceptionis, non solùm in festo Conceptionis, vt supra dictum est, sed etiã in prædictis festiuitatibus, ex concessione Leonis X. quam in primo tomo retulimus.

a 1.10. q. 51.

Quintò est notandum circa verba eiusdem concessionis ibi, *A primis Vesperis vsque ad occasũ Solis,* non enim hæc clausula ita explicanda est, vt dicamus in ea tantum cõcedi, vt ab occasu Solis usque ad occasum Solis alterius diei indulgentia lucretur iuxta intellectum Abbatis, *b* sed à Vesperis, id est, à sero vnius diei ad occasum alterius, prout explicat Couarruuias. *c*

b Abb. in c. 1. de ferijs.
c Cou. lib. 4. variar. c. 19. nu. 2. post n. 9.

Pro alijs autem festiuitatibus habemus etiam à Gregorio XIII. *Indulgentiã plenariam concessã confraternitati Sanctissimæ Trinitatis de Vrbe pœnitentibus, & contritis qui nomen Iesu in mortis articulo nominauerint, eorũque Ecclesias visitantibus in die Sanctissimæ Trinitatis & Natiuitatis, Assũptionis, Purificationis, & Visitationis B. Mariæ concessit etiam cõfraternitati Corporis Christi de Vrbe in Damaso visitã do altare, vbi fuerit Sacramentum Eucharistiæ in festo Corporis Christi, vel infra eius octauam, & inibi deuotè pro statu Ecclesiæ orantibus indulgentiam plenariam:* Ita refertur à Capucino.

ARTICVLVS VI.

Vtrum in festo Portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.

RESpondeo dicendo, quod *Benedictus XII. d confirmauit indulgẽtiã S. Mariæ de Portiuncula, seu de Angelis declarauitque datam esse à Christo viua voce,* & idem declarauit Benedictus Vndecimus, *e* & hæc est indulgentia plenaria apud omnes notissima, & à populo Christiano maxima deuotione suscepta, de qua iã aliqua in primo tomo *f* diximus. Nunc autẽ addo, quod hæc indulgentia nõ est iubileũ, cũ in ea non concedatur facultas ad absoluendum de reseruatis quod fratres summe aduertere tenentur, ne considerantes maximam huius indulgentiæ deuotionem, putent in ea concedi non solùm indulgentiam omnium pœnarum peccatis debitarum, sed etiam omnium peccatorum (excepta hæresi) absolutionem. Et quod priuilegium concedens indulgentiam plenariam, non concedat facultatem, vt quis à reseruatis absoluatur, tradit Iacobus *g* de Graffis, quem sequitur Bartholomæus Vgolinus, nam per indulgentiam non tollitur pœna iniuncta nobis in foro exteriori, sed pœna peccatorum, quæ deleta culpa per pœnitentiam remanet in foro conscientiæ expianda, quæque pœna temporalis dicitur, vt concludit Glossa *h*, quam sequuntur Nauarrus, Bartholomæus, Angelus.

d In 1. impr. fol. 261. concess. 668.
e Supple. fol. 190. concess. 435.
f 1.10. q. 58.
g Graf. lib. 4. dec. aur. 11.
h Glos. in extraua. 1. v. & confessis, de pen. & remiss.

ARTICVLVS VII.

Vtrum religiosi possint lucrari indulgentiam plenariam dicendo quinquies Pater noster, cum totidem Aue Maria.

REspondeo dicendo, quod *Leo Decimus, concessit fratribus Minoribus Regularis Obseruantiæ, vt indulgentias, quæ generaliter conceduntur, porrigentibus manus adiutrices possint prædicti fratres omnes huiusmodi indulgentias, etiam plenarias, promereri dicendo quinquies* Pater noster, *&* Aue Maria, *pro felici statu Papæ, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Et hoc in eisdem locis, vbi sunt concessa, aut in suis Ecclesijs.* Ita habetur in libro Monumenta *i* ordinum.

Et aduertendum, quod, *Leo Decimus concessit omnibus fratribus Minoribus Regularis obseruantiæ, ac monialib. Sanctæ Claræ et Tertij ordinis: quod dicendo quinquies* Pater noster *cũ* Aue Maria, *& in fine cuiuslibet,* Gloria Patri *& pro Sanctitate sua vnum* Pater noster, *cum* Aue Maria *similiter cum* Gloria Patri *lucrentur stationes indulgentias, & remissiones tam vrbis quam etiam Portiunculæ siue Hierusalẽ ac Sancti Iacobi in Compostella & quod quacunque hora diei vel noctis & quocunque loco dicant, scilicet choro, Ecclesia claustro oratorio ac cella, lucrentur illas.* Ita habetur in supplemento *K*.

i In 1. impr. fol. 59. concess. 171.
K Suppl. f. 1. concess. 180.
l Cord. in additionibus ad Compend. ti. indulgentia.

Circa quam concessionem aduertit Corduba *l*, quod anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo quinto, duodecim die mensis Iulij, Pater frater Antoninus Ortiz dixit se impetrasse à Domino Papa Paulo Tertio, quod fratres Minores possint lucrari prædictas has indulgentias, quas concessit Leo Decimus, recitando prædicta sex, *Pater noster*, & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, & hoc non solum in choro, oratorio, ac claustro, siue in cella, vt cõcesserat Leo Decimus, sed in quocunque alio loco recitentur, sine vlla restrictione.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachi Carthusienses indulgentiam plenariam similem consequantur.

REspondeo dicendo, quod Sixtus Quartus concessit Carthusiensibus, *vt visitando altare maius & alia altaria consistentia in ambitu Ecclesiæ domus, in qua eos pro tempore degere contigerit, & ante quodlibet altare eorundem genibus flexis Psalmum illum Pœnitentialem, qui incipit,* Miserere mei Deus, *seu si illiterati fuerint septem Dominicas Orationes cum totidem Angelicis salutationibus deuotè dicendo, verè pœnitentes & confessi, easdem prorsus indulgentias & peccatorum remissiones etiam plenarias consequantur quas consequerentur eis, vel sine adiutrici cũ manuum porrectione ex Apostolica vel alia concessione, quæ hactenus vel pro tempore tam tunc emanassent, si ea die, qua id fecerint basilicam, vel aliam seu aliam Ecclesiam, vel Ecclesias cõsistẽtes in vrbe, aut alia ciuitate terra, castro, villa, seu alio loco degessis, in* qua

qua domus ipsa, cuius Ecclesiæ altaria sic per eos visitata forent, existerent, visitarent in omnibus, & per omnia, perinde ac si ipsi fratres sic dicta altaria visitantes basilicas, seu Ecclesias prædictas vrbis, ciuitatis, terræ, vel castri, loci vel diœcesis, in qua domus ipsa, cuius Ecclesiæ altaria pro tempore fuerint per eos visitata, consistit, personaliter visitassent & omnia illa fecissent, quæ ad consequutionem indulgentiarum huiusmodi forent quomodolibet opportuna.

Et idem Sixtus concessit postea, quod præfati Carthusienses literati dicentes, & deuote recitantes septem Psalmos Pœnitentiales, illiterati verò viginti quinque Orationes Dominicas, totidemque salutationes Angelicas, in Oratoris Cellarum, vel locorum, in quibus ex ordine persoluunt Officium diuinum, consequantur illasmet indulgentias, quæ in suprascriptis literis exprimuntur, & quas consequuti fuissent, si illa altaria vt præmittitur visitassent, & Psalmum Miserere mei Deus, septémque Orationes Dominicas coram ipsis altaribus dixissent. Refertur etiam in eodem Compendio quod Alexander Sextus concessit prædictis Carthusiensibus infirmis & debilibus præfatos septẽ Psalmos cum socio dicentibus, vel ipsis infirmitate impeditis aliquem ex confratribus illos dicentẽ audientibus, necnon Prioribus & Procuratoribus dicti ordinis pro tempore existentibus itinerantibus Psalmos huiusmodi cũ vno socio similiter dicentibus, vt eas indulgẽtias in omnibus & per omnia consequantur quas consequerentur, si contenta in prædictis literis plenè adimplerẽt. Hæc omnia referũtur in Compendio [a] priuilegiorum Mendicantium.

a Comp. Mendic. tit. de indulg.

ARTICVLVS IX.

Vtrum religiosis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.

Respondeo dicendo, quod *Martinus V. Eugenius IIII. Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius secundus, ac Sixtus Quartus, concesserunt omnibus fratribus Minoribus de Obseruantia, quod possent eligere cõfessorem, qui ipsis possit concedere indulgentiã plenariã in articulo mortis & quod si occurrerit casus, quod non possint confessorem eligere seu habere tunc etiam consequantur prædictam indulgentiam si sint in statu gratiæ.* Ita habetur in Monumentis [b] ordinum.

b In 2. impr. fol. 71.

Circa quam concessionem, & alias similes, quæ in articulo mortis conceduntur, fuit olim orta magna dubitatio, quis articulus mortis dicatur, vt ea indulgentia concedi posit, de quo agunt Diuus Antoninus, [c] & Nauarrus, qui dicunt, quod articulus mortis in hac materia sufficit, quod sit præsumptus, & non est necessarium, quod sit verus, si nihil aliud in gratia exprimatur, sicut & extremus vitæ finis, in quo solo extrema vnctio danda est, non est necessarium, quod sit verus, sed sufficit, quod sit præsumptus, iuxta ea, quæ in sacris Canonibus notantur, & tradunt Doctores. Vnde probabiliter moriturus vti potest indulgentia sibi concessa pro articulo mortis, & lucrabitur eam, quanuis non moriatur, sed postea vti non poterit ea amplius, etiam si conualescat, & postea in articulo mortis vero vti ea velit; dixi, si nihil aliud exprimatur in gratiam, quoniam si quid exprimeretur, id seruandum est, argumento cuiusdam legis. Si enim exprimeretur, quod toties vti posset quoties in præsumpto mortis articulo constitueretur, ille vsus sibi esset vtilis, si autem exprimerentur, quod daretur pro articulo mortis vero, nihil prodesset vsus eius in articulo mortis præsumpto, neque secundum Nauarrum refert, an confessarius dicat id, quod Diuus Antoninus, & Felinus aiunt, dicere debere, scilicet, quod concedit eam indulgentiam ea, conditione, si ex illa ægritudine obierit, alioquin reseruat illam pro vero articulo mortis, quia nullo iure ad id astringitur confessarius, & eius reseruatio, vel reseruationis omissio non potest mutare, gratiam Papæ, argumento cuiusdam Clementinæ.

c Anton. 1. p. tit. 10.

ARTICVLVS X.

Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis possit concedi à laico.

Respondeo dicendo, quod si Bulla dicat, vt pœnitens possit eligere idoneum confessarium, qui concedere possit in hoc articulo, non est necessarium concedentem esse sacerdotem, nisi hoc expressè in commissione caueatur, vt concedens sit sacerdos, vt D. Thomas. Ioannes Andreas, & Panormitanus communiter recepti determinant. Imo ait Nauarrus, quod si in commissione non dicatur, quod sit sacerdos, sed solùm, quod sit idoneus confessarius, prout in concessione, de qua in articulo superiori dicitur, & requiritur, sufficeret alius clericus, & si clericus haberi non possit, sufficit, quod sit laicus, quia eo casu laicus satis idoneus confessarius reputatur, cum absolutio hæc non sit sacramentalis, quæ non potest impendi, nisi per sacerdotem, & in tali casu ait, quod laicus laudabiliter audit peccata pœnitentis non habentis copiam sacerdotis, cui confiteatur, iuxta ea, quæ in sacris Canonibus notantur. Itaque si huiusmodi Bullam habens in tali articulo constitutus confiteatur laico necessariò confitenda, vel mortalia commissa post vltimam confessionem, satisfacit ad talem indulgentiam consequendam & vt eam ipse laicus concedere possit. Hæc est determinatio quotidiana D. Antonini, quam dicit Nauarrus, quod omnes sequuntur, & eam dicit sibi placere, quia fauorabilis: licet facile contrarium defendi posset ab eo, qui contenderet Summum Pontificem per illa (*idoneum confessorem*) intellexisse sacerdotẽ, eo quod ipse laicus, non ordinatus etiam in articulo mortis non sit idoneus confessor, licet contendi possit, vt ait idem Nauarrus, eum esse confessarium idoneum, quoad hoc, licet non sit idoneus quoad alia. Ex quibus infertur, quod cum aliquis religiosus in articulo mortis constitutus non habet copiam sacerdotis, plenaria a subdiacono, vel à laico concessa indulgentia concedi potest, quæ non solùm extenditur ad pœnam peccatorum, quæ sunt confessa, sed etiam ad eorum pœnam, quæ per obliuionem nunquam detecta in confessione fuerunt, si de his debitè doleat, per ea, quæ in iure notantur, vt tradit Nauarrus.

ARTICVLVS XI.

Vtrum lethargicus, & phreneticus, vel amens post electionem confessarij, possit absolui plenariè à pœnis per huiusmodi indulgentiam.

Respondeo dicendo, quod iste lethargicus, & phreneticus, vel amens ante electionem confessarii potest absolui plenariè à pœnis per huiusmodi indulgentiam, si, cum adhuc sanæ esset mentis declarauit se velle absolui, quando huiusmodi casus ei contigeret. Imo id ipsũ aiunt D. Antoninus, Feli-

Felinus, & Syluester, esse dicendum de eo, qui non declarauit, sed ea mente fuit, dicentes, quod electio habitualis sufficit, quod ipsum tenet Nauarrus a quam determinationem ait idem Nauarrus, b esse quotidianam, & veram; intelligendo per intentionem habitualem, virtualem, quæ ex aliqua præcedente actuali originatur, vel ex signis actualibus ipsam virtualem intentionem continentibus.

a Nau. c. 26. nu. 30.
b Nau. in §. in Leuit. not. 30.

Ex quo infertur, quod infirmus sic vsum loquelæ amittens, vt nullo modo valeat confessario sua peccata intimare, consequitur prædictam indulgentiam cum sola contritione, cum proposito confitendi tempore debito, secundum communem ab eodem Nauarro c contra Cardinalem resolutam.

c Naua. in d. §. in Leuit. not. 17.

Licet enim in Bulla videatur prærequiri confessio actualis, hoc debet intelligi in potente confiteri. Pro cuius sententiæ comprobatione est quædam. *Concessio Nicolai V. ab eo data Pontificatus sui anno quinto nonis Augusti, qui referens quoddam priuilegiũ Eugenij IIII. quo indulgebatur fratribus ordinis D. Hieron. in Hispania vt auditis eorum peccatis possint absolui plenariè in articulo mortis, declarauit & ampliauit, ac concessit, quod cum aliquis frat. ũ nouitius perpetuò donatus, vel oblatus incurrerit in dementiã, lethargiam vel amiserit expressionem loquelæ, propter infirmitatem vel alias, antequam absoluatur, & ibi fiat plenaria remissio vel quia non fuit copia confessarij, cum talis casus seu similis euenerit in dicto mortis articulo. Quicunque presbyteri sæculares, vel regulares eum, vel eos absoluere, & huiusmodi omnium peccatorum suorũ. plenariam remissionem auctoritate Apostolica possint & valeant illi, vel illis, impendere: quod si talis infirmus superuixerit, nihilominus dicta plenaria indulgentia, quoties sibi facta fuerit, perinde valeat, ac si de huiusmodi infirmitate decederet.* Ita habetur in Compendio d priuilegiorum ordinis D. Hieronymi. Alia autem circa absolutiones plenarias à culpa, & à pœna, quibus fruuntur religiosi, Vide in primo tomo. e

d Compen. D. Hieron. tit. indulg. plenar. §. 7.
e t. 10. q. 2.

Denique *Sixtus IIII. concessit fratribus Minoribus, vt illorũ fratres possint in proprijs Ecclesijs omnes indulgẽtias plenarias, & nõ plenarias, quæ sunt Romæ in singulis Eccl siis quocunque tẽpore, & die concessæ, eodem tempore & die lucrari.* Ita habetur in supplemento e.

e Suppl. fol. 97. conc. 351.

Circa quam concessionem notat Collector compendij Cistertij, quod attenta eius litera, & specifica forma indulgentiarum, iam cessat illa dubitatio, an monachi plenarias indulgentias stationum Vrbis lucrifaciant, de qua agit Collector f priuilegiorum Mendicantium, & Nauarrus.

f Coll. Mẽd. v. indulgẽtia in fine. Na. in d. §. in Leuit. not. p. nu. 16.

ARTICVLVS XII.

Vtrum pro salutatione angelica, quando pulsatur campana, aliqua indulgentia concedatur.

RESpondeo dicendo, quod *Adrianus VI. concessit quod qui dicit in pulsatione campanæ ad Aue Maria, ad primum signum, Angelus Domini nunciauit Mariæ, & concepit de Spiritu sancto, & vnũ Aue Maria; & in secundo signo Ecce Ancilla Domini fiat mihi secundũ verbũ tuum & aliud Aue Maria & in tertio signo Verbum caro factũ est, & habitauit in nobis, cum alio Aue Maria, lucratur indulgentiam plenariam.* Hoc concessit Adrianus VI. Guardiano Burgensi Marchina petenti, vt est scriptũ in tabula apud nos Minoritas, in Hispali ciuitate, & refert Veracruz in suo Compendio manuscripto, qui religiosus, & doctus pater etiam refert, quod vt constat ex Compendio Societatis Indico, Gregorius XIII. concessit, quod quando ad acquisitionem indulgentiæ plenariæ, uel Iubilei requisita est confessio, & Eucharistia, si tamen propter ætatem, uel aliud legitimum impedimentum aliqui non possunt confiteri, uel communicare, nihilominus indulgentiam cõsequantur, & qui culpabiliter non receperunt, si post sublato impedimento perfecerint, quæ præscribuntur, in dulgentiam consequantur, etiam si dies præterierit constitutus, & vt refert Henriquez g, opinio est doctissimorum virorum, quod communio Eucharistiæ potest dilatari per hebdomadam post terminum Iubilei, vel indulgentiæ elapsum, & quod ita declarauit Gregorius XIII. in Iubileo, quem concessit anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo.

g Henriq. lib. 7. de indulg. c. 7. in margine litera S.

QVÆSTIO LXXXVIII.

De indulgentiis stationum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVid per hoc nomen stationes importetur.*
2 *Quot indulgentiæ in stationibus lucrentur.*

ARTICVLVS I.

Quid per hoc nomen stationes importetur.

RESpondeo dicendo, quod ab etymologia vocabuli hæc res indaganda est, statio enim præsidium appellatur, & salutis propugnaculum. Hinc dicitur præsidium statiuum, vt patet ex Cicerone b, Hæc mea vigilia, hoc præsidium statiuum, & statio dicitur locus ad custodiã designatus, quando milites stantes vigilant vulgo (*Cuerpo de guardia*) vt ex loco Cæsaris constat, sed perpetuis vigiliis, stationibúsque.

b Cicero 10. Philipp.
Cæsar. lib. bel li ciuilis.

Stationarii item milites, qui ad custodiam ciuitatis in stationibus vigilant qui & præsidiarii dicuntur, in locis hostium finitimis stationes agitare solent, de quibus in quadam lege i, in qua id notat Baldus, & tradit Couarruuias. Nunc ad rem nostram hæc applicando, sicut statio, & stationarii milites efficiunt, vt exercitus, & populi sub illorum custodia, vigilia, & speruti, & quieti sint, iuxta supra adducta, & ad hoc est pulchra lex K: Ita per illos, qui stationes spirituales, de quibus in hac militia spirituali tractamus, piè, & vt decet visitant, peccatores omnes, & omnes Christiani à Deo præseruantur, & custodiuntur. Hanc explicationem adducit Quintilianus Mandosius l, dicit enim, quod sicut statio à stando dicitur. & is locus demonstratur, vbicunque naues tutæ stant, vt dicit Iurisconsultus Vlpianus m stationem pro portu accipiens, & sicut nauigantes ad stationes, & portus confugiunt, vt ibi securi esse possint; Ita Christiani in hoc mari tempestuoso nauigantes, ad Ecclesias, & stationes confugiunt, vt ibi sint tuti. Sicut dicit D. Thomas n, & Turrecremata, & D. Gregorius has instituit stationes, & in qualibet die stationum, septem annos remissionis concessit. Attamen in multis tabulis, & summariis ampliores remissiones reperiuntur, de quibus in articulo sequenti.

i l. liminarcha vbi Bald. in fin. ff. de seruis fugit. Couar. lib. 4. variar. c. 19. post nu. 9.
K l. 1. § pen. ff. de officio præfect. verb.
l Mando. de signat. gratia et indulgẽtia.
m l. 1. § statio num ff de flumi. l. portus. ff de ver. sign.
n Tho. in 4. d. 20. Turrecre. in c. mensurã. de pan. dist. 1.

ARTICVLVS II.

Quot indulgentiæ in stationibus lucrentur.

RESpondeo dicendo, quod secundum aliquos Romæ est quotidie ad minus in tribus locis (in quibus mulieres non ingrediuntur) remissio plenaria omnium peccatorum, & in octo locis ad minus tertiæ partis, & in vno loco remissio quartæ, & alio septimæ, & in diuersis Ecclesiis, & locis ipsius Vrbis indulgentiæ quasi innumerabiles, & secundum aliquos sunt in summa. 4000. annorum, & 1500. quadragenæ indulgentiarum. Item sunt illæ multæ, & magnæ indulgentiæ in diuersis locis, & Ecclesiis quotidie, & in dedicationibus altarium, & Ecclesiarum, & in diuersis temporibus, & locis, & festiuitatibus Sanctorum augentur indulgentiæ, & duplicantur omnes in Quadragesima. Vltra prædictas indulgentias additæ sunt aliæ nonullæ de nouo a Sixto Quarto, & ab aliis, maximè in Ecclesiis ab eodem factis, seu reædificatis, præsertim in Sancta Maria de Pace, & in Sancta Maria de Populo in festis Beatæ Virginis, & Sabbatis Quadragesimæ, & Sabbatho de Passione vsque ad Octauas Paschæ, vbi est maximum Populi Romani concursus.

Has autem indulgentias, vt præmittitur, possunt quotidie lucrari fratres, & sorores, & nouitii, donati, & perpetuo oblati, visitando Ecclesias, in quibus morantur, & dicendo quinquies, *Pater noster & Aue Maria*, cum *Gloria Patri* in fine cuiuslibet, & vnum, *Pater noster*, & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, pro sua Sanctitate, prout in quæstione præcedenti dictum est, vel visitando septem loca deputata specialiter in memoriam septem principalium Ecclesiarum Vrbis Romæ, & dicendo septem Psalmos Pœnitentiales cum Letania. Et laici dicendo certũ numerum *Pater noster*, sibi a superioribus prætaxatũ, qui quidem modus ad hunc seruatur a multis laudabiliter, Præsertim in Prouincia S. Iacobi ordinis fratrum Minorum de Obseruantia, attamen per illum non lucrantur indulgentias Hierusalem, & Sancti Iacobi, nisi dicantur sex *Pater noster*, & totidem *Aue Maria*, cum *Gloria Patri* in fine cuiuslibet *Pater noster*, & *Aue Maria*, prout concessit Leo Decimus, de quo quæstione superiori articulo septimo fecimus mentionem. Vnde dicit Collector a priuilegiorum Mendicantium, & hæc est melior, & latior concessio reliquis omnibus præcedentibus in hac materia, & licet in ea non fiat mentio de indulgentiis plenariis, de omnibus tamen intelligi debet, quia petens, vt ab ipso ait accepisse, de omnibus habuit intentionem, in huiusmodi autem semper voluntas concedentis intelligitur conformari intentioni petentis. Vt autem videant religiosi indulgentias ipsis per præfatas facultates concessas, operæ pretium esse duxi, eas in sequentibus quæstionibus sigillatim proponere, vt ipsi ad eas lucrandas inuitentur, & propter hanc causam non potui mihi persuedere eas silentio præterire, licet aliqui viri graues huius causæ obliti has tabulas in opere tam graui (vt ipsi dicunt) imprimi non oportere instanter affirmauerit.

a Collector priuile. mend. tit. indulg. stationũ quoad fratres. §. 11.

QVAESTIO LXXXIX.

De indulgentijs septem Ecclesiarum, Vrbis, Romæ, in septem articulos diuisa.

Circa quam septem quæruntur.

1 QVas indulgentias habeat Sacrosancta Lateranensis Ecclesia.
2 Quæ indulgentiæ concedantur visitantibus Ecclesiam sancti Petri in Vrbe.
3 Quæ indulgentiæ concedantur visitantibus Ecclesiam Sancti Pauli.
4 Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Mariã Maiorem
5 Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Laurentium extra muros.
6 Quæ indulgentiæ lucrentur apud Sanctos Fabianum, & Sebastianum.
7 Quæ indulgentiæ lucrentur ad sanctam Crucem in Hierusalem.

ARTICVLVS I.

Quas indulgentias habeat Sacro Sanctæ Lateranensis Ecclesia.

RESpondeo dicẽdo, quod vt fratres Mendicantes, & aliæ personæ, quæ eorum indulgentiis gaudere possunt, scire valeant, quot, & quales sint indulgentiæ stationum, & aliarum Vrbis Romæ, quæ eis a Summis Pontificibus, vt supradictum est concessæ sunt, & sic ad easdem sibi acquirendum, & pro fœlici statu totius Sanctæ Ecclesiæ deuotius & frequentius orandum magis incitentur. Operæ prætium esse duxi hic illas describere consequenter, prout in diuersis collectionibus, tam in Vrbe, quam in aliis partibus impressæ, licet sparsim reperiantur, & cum inter Ecclesias, Vrbis septem principales reputentur, quæ maiori priuilegio, & gratia, ac dignitate sunt priuilegiatæ, quam aliæ eiusdem Vrbis, ideo de ipsis primum sermonem facere decreui. Inter has autem septem prima Ecclesia est Sacrosancta Lateranensis Ecclesia, quæ ab antiquo dicebatur Basilica Saluatoris, nunc autem communiter vocatur Ecclesia Ioannis Lateranensis, quæ ab Imperatore Costantino in latere sui proprii palatii ædificata, & a Sancto Syluestro Papa in honorem Sanctissimi Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Ioannis Euangelistæ dedicata fuit, in qua fertur, quod scilicet, Syluester, & Gregorius Summi Pontifices, qui eam successiuè consecrauerunt, deuotè visitantibus concesserunt tantas indulgẽtias, quod eas nemo nisi solus Deus enumerari potest.

Notandum est primò, quod in hac Ecclesia, iuxta Rubricas Missalis noui Pii V. iussu instituti, sunt stationes Dominica prima Quadragesimæ, Dominica Palmarum, Feria quinta maioris hebdomadæ, Sabbathi Sancti, & in Albis, Vigilia Pentecostes, in die Sancti Ioannis ante portam Latinam, est indulgentia plenaria, & liberatio vnius animæ a Purgatorio. Et a die sãcti Bernardini, qui est vigesimo die Maii vsque ad primum diem Augusti, die quolibet est indulgentia plenaria.

Notandũ secundo, quod in hac Ecclesia S. Ioannis Lateranensis habetur quædam tabula antiqua, in qua

in qua continentur sequentia, Quæ quidem bonus Pater nostri ordinis tempore Capituli generalissimi, anno Domini millesimo, quingentesimo, septuagesimo, ab illa extraxit.

Idem Constatinus Imperator postquam mundatus fuit à lepra per sacri Baptismatis susceptionem dixit B Syluestro, Pater ecce domum meam in Ecclesiam ordinaui, infunde in eam tuam largam benedictionem pro venientibus ad eam. & ad eum ait Beatus Syluester, Dominus Iesus Christus qui mundauit te a lepra, & purificauit te fonte perenni, per suam misericordiam mundet. & purificet omnes huc venientes sine peccato mortali, Et authoritate Petri, & Pauli, & nostra sit eis remissio omnium peccatorum quocunque tempore anni.

Item S. Gregorius Papa, qui hanc Ecclesiam consecrauit post destructionem eius factam per hæreticos, confirmauit indulgentiam positam per B. Syluestrum Papam ante dictum.

Item Bonifacius dixit *Indulgentiæ Ecclesiæ Lateranensis numerari non possunt, nisi a solo Deo: & ego omnes illas confirmo.*

† Item in festo Saluatoris, cuius imago visibiliter apparuit omni populo Romano miraculosè, scilicet, quando Sanctus Syluester consecrauit dictam Ecclesiam, primo vbi fuerat populus Romanus cógregatus, tunc prædicta imago apparuit visibiliter omni populo de Vrbe, quæ imago emansit in pariete, neque comburi potuit, cum Ecclesia bis combusta fuerit, est remissio omnium peccatorum.

† Item Papa Bonifacius dixit. *Siquis ad Sedem nostram Lateranensem causa deuotionis, orationis & peregrinationis accesserit ab omni sorde peccati sit mundatus toties.*

† Item in Ecclesia prædicta in capella S. Ioannis Baptistæ, in qua mulieres non intrant ibi iterum ad fontes est remissio omnium peccatorum.

† Item in capella S. Laurentii, in qua similiter mulieres non intrant, quæ dicitur Sancta Sanctorum, est remissio omnium peccatorum.

Denique si scirent homines indulgentias Ecclesiæ Lateranensis, dicerent, tantæ sunt, quod non oporteret nos ire propter indulgentias lucrandas, ad Sanctum sepulchrum vltra mare.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur visitantibus Ecclesiam S. Petri in Vrbe.

RESpondeo dicendo, quod inter dictas septem Ecclesias, principales præcipuum locú habet Ecclesia S. Petri, vbi nunc est Sancta Sedes Apostolica, & palatium Sanctissimi Domini nostri Papæ, in qua sunt omni die quadraginta octo anni, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Item in eadem Ecclesia fuisse dicuntur centum, & nouem altaria, quæ nunc pro parte magna sunt remota, & in melius sub pauciori numero redacta, siue ordinata, & pro quolibet decem, & octo anni indulgentiarum dati sunt, & inter alia sunt septē altaria principalia, quæ in gyrum cancellis cupreis vallata sunt olim deauratis.

Item quandocunque est festum Sanctorum Petri, & Pauli, vel vocationis dictorum altarium, seu etiam festum Natiuitatis Domini, Paschæ, seu omnium sanctorum, aliudque festum duplex, duplicantur omnes prædictæ indulgentiæ. Item in festo Annunciationis B. Mariæ sunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item a prædicto festo vsque ad Kalend. Augusti sunt ibi duodecim anni Indulgentiarum, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item quocunque ascenderit gradus S. Petri deuote consequetur, pro quolibet gradu septem annos indulgentiarum.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur visitantibus Ecclesiam Sancti Pauli.

RESpondeo dicendo, quod etiam inter dictas principales Ecclesias Ecclesia S. Pauli numeratur, in qua sunt omni die quadraginta & octo anni indulgentiarum, & tot quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in conuersione S. Pauli sunt ibi centum anni indulgentiæ, & tot quadragenæ.

Item in festo SS. Innocentium, quorum multa corpore requiescunt ibi sunt ibidem quadraginta & octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, modo verò est indulgentia plenaria.

Item in dedicatione eiusdem, quæ est in octaua S. Martini, sunt ibi mille anni indulgentiæ, & tot quadragenæ & remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item si quis intrauerit dictam Ecclesiam omnibus diebus Dominicis, habet tantas indulgentias, ac si iret a Sanctum Sepulchrum Hierosolymis.

ARTICVLVS IV.

Quæ indulgentiæ lucrentur, ad Sanctam Mariam Maiorem.

RESpondeo dicendo, quod quarta Ecclesia inter principales septem est S. Maria Maior, in qua sunt omni die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in vigilia Ascensionis Domini, qua celebratur festum translationis corporis Sancti Hieronymi ibidem quiescentis ad altare ipsius, est remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessa a Pio Papa II.

Item in omnibus festiuitatibus B. Mariæ sunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item a festo Assumptionis Virginis vsque ad eius Natiuitatem sunt ibi duodecim millia annorum indulgentiæ vltra prædictas quotidianas indulgentias.

Notandum est tamen, quod quarta Ecclesia ab antiquo semper fuit Sancti Laurentii, sed tempore Alexandri, VI. ad Sanctam Mariam tempore Iubilei fuit assignata pro quarta numero, & aliæ tres non visitabantur ex debito, sed ex deuotione tantum modo ad parcendum laboribus peregrinorum & Romanorum.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ lucrentur apud S. Laurentium extra muros.

RESpondeo dicédo, quod quinta Ecclesia est ad S. Laurentium extra muros, in qua sunt omni

die

die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorũ: in festiuitatibus SS. Stephani, & Laurentii, quorum corpora ibidem requiescunt, & per octauas eorum, & in singulis stationibus eiusdem Ecclesiæ sunt centum anni indulgentiæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessa ab antiquo, sed Calixtus III. côcessit omnibus vtriusque sexus Christi fidelibus dictam Ecclesiam deuotè visitantibus, & singulis festiuitatibus, & stationibus eiusdem Ecclesiæ plenariam remissionem omnium peccatorũ.

Liberatio animæ. Item si quis intrauerit dictam Ecclesiam per annum omni quarta feria, liberat vnam animam à purgatorio.

Item si quis intrauerit dictam Ecclesiam per ianuam Australem templi de vna cruce ad aliam contritus, & confessus habet remissionem omnium peccatorum.

ARTICVLVS VI.

Quæ indulgentiæ lucrentur apud Sanctos Fabianum, & Sebastianum.

RESpondeo dicendo, quod sexta Ecclesia est apud Sanctos Fabianum, & Sebastianum extra muros, in qua sunt omni die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Item in eadem Ecclesia sunt quotidie mille anni indulgentiæ dati à Pelagio Papa.

Item in eadem Ecclesia ad catacumbas ibi, prope maius altare sunt tantæ indulgentiæ, quantæ sunt in Ecclesiis Apostolorum Petri, & Pauli, quia ibi prius corpora eorum iacuerunt abscondita longo tempore in puteo, quodam, super quem est vnum altare.

Item Syluester, Gregorius, Honorius, Pelagius, Nicolaus, & Ioannes Summi Pontifices, quilibet eorum mille annos indulgentiæ quocunque tempore anni deuotè visitantibus dictam Ecclesiam concesserunt.

Item in cæmeterio Calixti est plenaria remissio omnium peccatorum secundum quosdam.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Crucem in Hierusalem.

RESpondeo dicendo, quod septima, & vltima Ecclesia est ad Sanctam Crucem in Hierusalem, in qua sunt omni die quadraginta, & octo anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in dedicatione eiusdem: quæ celebratur in vigilia Sancti Benedicti Abbatis in mense Martion. est ibi indulgentia plenaria.

Item omni die Dominica sunt in eadem Ecclesia treceuti anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, etiam remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in inuentione tituli S. Crucis, quæ ibi in sublimi muro inuenta est tempore Alexandri Sexti vigesima sexta die Ianuarii, & etiam quotidie in capella Sanctæ Helenæ vbi mulieres non intrant, nisi semel in anno, est indulgentia plenaria.

Et est notandum, quod sunt aliæ multæ indulgentiæ Romæ in diuersis Ecclesiis, & locis, aliquæ tertiæ partis peccatorum, aliquæ quadragenarum, aliquæ annorum, & aliquæ dierum, quæ similiter concessæ sunt fratribus, & sororibus ordinis Minorum, & personis quibusdam, prout in quæstione superiori diximus, quæ ex consulto omittuntur, cum non ita sint magnæ, sicut superius narratæ. Hæc omnia tradit collector fidelissimus priuilegiorum Mendicantium in compendio impresso in ciuitate Vallisoleti, anno Domini millesimo, quingentesimo, vigesimo quinto, qui etiam curiosè tradit omnia, quæ in duabus quæstionibus sequentibus continentur.

QVAESTIO CX.

De indulgentijs, quæ habentur in diebus stationum Romæ, in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 QVæ indulgentiæ concedãtur in mense Ianua.
2 Quæ indulgentiæ concedantur in mense Febr… ij.
3 Quæ indulgentiæ concedantur in mense Martij.
4 Quæ indulgentiæ concedantur in mense Aprilis.
5 Quæ indulgentiæ concedantur in mense Maij.
6 Quæ indulgentiæ concedantur in stationibus mensis Iunij.
7 Quæ indulgentiæ concedantur in mense Iulij.
8 Quæ indulgentiæ concedantur in mense Augusti.
9 Quæ indulgentiæ concedantur in mense Septẽbris.
10 Quæ indulgentiæ concedantur in mense Octobris.
11 Quæ indulgentiæ concedantur in mense Nouẽbris
12 Quæ indulgentiæ concedantur in mense Decẽbris.

ARTICVLVS I.

Quæ indulgentiæ concedantur in mense Ianuarij.

RESpondeo dicendo, quod multæ sunt indulgentiæ, tam plenariæ, quam non plenariæ quæ in diebus stationum, & in nonnullis alijs habentur in ecclesiis vrbis Romæ, quas omnes lucrari possunt fratres Minores, prout in quæstione octogesima secunda & octogesimatertia dictum est. Et pro intelligentia scriptorum est aduertendũ, quod per Cruces in margine positas plenariæ indulgentiæ innuuntur, sed per numeros intra positos ante illam dictionem, *mille*, debent intelligi millenarii, per sequentes vero vsque ibi *anni*, significantur simpliciter alii anni, & dies, qui vsque ad mille non ascendunt.

In mense Ianuarij.

† In Circuncisione Domini est indulgentia plenaria, in Sancto Ioanne Lateranensi, Et similiter in Araceli.

† In die epiphaniæ est indulgentia plenaria in Santo Petro, & remissio omnium peccatorum in Sancta Maria Maiori.

† In octaua Epiphaniæ indulgentia plenaria ad sanctum Petrum, Felicis in Pinci mille anni indulgentiæ ad sanctum Sebastianum, Sanctorum quinque Martyrum ordinis Minorum, & Sãcti Marcelli Papæ, & Martyris remissio omnium peccatorũ, & mille anni ad sanctum Sebastianum. Et hanc indulgentiam consequuntur chordigeri confratres Patris nostri Francisci recitando sex *Pater noster*

&

& totidem *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, in fine cuiuslibet Pater Noster, & Aue Maria, cum illis omnes indulgentiae etiam fratribus communicentur.

In die Sancti Antonii Abbatis remissio tertiae partis peccatorum quotidie ad Sanctam Mariam Maiorem.

In die Sanctorum Fabiani, & Sebastiani indulgentia plenaria, & remissio omnium peccatorum ad Sanctum Sebastianum, & centum quinquaginta octo mille ac 968. anni & 165. dies.

† In die Sanctae Agnetis virginis, & martyris remissio omnium peccatorum, & ducenti anni, & omni die mille anni indulgentiae ad Sanctam Mariam Maiorem.

† Dominica prima post festum S. Antonii Abbatis ostenditur Veronica, & est indulgentia plenaria ad Sanctum Petrum. Et Romani habent septem milia annorum, sed vltramontani quatuordecim millia, & totidem quadragenas, & remissionem tertiae partis peccatorum.

† In die SS. Vincentii, & Anastasii quadraginta millia annorum indulgentiarum ad Sanctum Ioannem in Laterano.

† In die Conuersionis S. Pauli indulgentia plenaria, & decem millia annorum ad S. Paulum.

† In die S. Agnetis secundo, remissio omnium peccatorum, vt in primo festo, ad S. Ioannem in Laterano.

In die Cyri, & Ioannis remissio tertiae partis peccatorum ad Sanctum Sebastianum.

ARTICVLVS II.

Quae indulgentiae concedantur stationum in mense Februarij.

RESpondeo dicendo, quod in die Purificationis Beatae Mariae Virginis indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam de Populo: Et 155. mille, ac 295. anni, & 285. dies.

† In die S. Agathae Virginis, & Martyris indulgentia plenaria ad sanctam Crucem.

† In Cathedram S. Petri indulgentia plenaria, & mille anni ad sanctum Petrum, & 158. mille, ac 968. anni, & 185. dies.

† In die sancti Matthaei Apostoli indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem, vbi corpus eiusdem requiescit, & 159. mille, 290. anni, & 28. dies.

ARTICVLVS III.

Quae indulgentiae stationum concedantur in mense Martij.

RESpondeo dicendo, quod in die Sancti Thomae de Aquino.

† Indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam in Minerua, & 158. mille, ac 958. anni, & 185. dies.

† In die sancti Gregorii indulgentia plenaria, & quotidie 40. anni indulgentiae, & tot quadragenae, & remissio tertiae partis peccatorum.

Item mille anni ad Sanctum Petrum.

† In die S. Ioseph confessoris indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem.

† In vigilia Sancti Benedicti Abbatis indulgentia plenaria ad sanctam Crucem in capella, quae dicitur Hierusalem cuius dedicatio est illa die.

In die sancti Benedicti Abbatis centum anni indulgentiae ad S. Petrum, & 159. mille, ac 154. anni, & 40. dies.

† In annunciatione Virginis Mariae indulgentia plenaria, & mille anni, & totidem quadragenae, & remissio tertiae partis peccatorum. Et iterum mille anni ad sanctam Mariam Maiorem. Et 158. mille, ac 958. anni, & 185. dies.

ARTICVLVS IV.

Quae indulgentiae concedantur in mense Aprilis.

RESpondeo dicendo, quod in die S. Georgii martyris mille anni indulgentiae, & 154. ac 913. anni, & 260. dies.

† In die sancti Marci Euangelistae indulgentia plenaria ad sanctum Petrum, & 154. ac 990. anni, & 200. dies.

† In die sancti Petri martyris ordinis Praedicatorum indulgentia plenaria ad sanctam Mariam in Minerua.

ARTICVLVS V.

Quae indulgentiae concedantur in mense Maij.

RESpondeo dicendo, quod in die SS. Philippi, Iacobi indulgentia plenaria ad sanctam Mariam Maiorem, & 158. mille ac 978. anni, & 285. dies.

† In omnibus diebus Dominicis huius mensis indulgentia plenaria ad sanctum Sebastianum, & 186. mille, ac 39. anni & 100.

† In Inuentione sanctae Crucis indulgentia plenaria ad sanctam Crucem, & 186. ac 39. anni, & 100. dies.

† Item tertia die huius mensis indulgentia plenaria, quia est consecratio sanctae Mariae Rotūdae.

† In die S. Ioannis ante Portam Latinam indulgentia liberationis vnius animae a purgatorio ad S. Mariam Maiorem. *Liberatio vnius animae a purgator.*

† In die apparitionis S. Michaelis indulgentia plenaria ad sanctam Mariam.

† Ab ista die vsque ad Kalendas Augusti sunt quotidie in S. Ioanne Lateranensi tres indulgentiae plenariae ad sanctam Mariam.

† Ab ista die vsque ad Kalendas Augusti sunt quotidie in S. Ioanne Lateranensi tres indulgentiae plenariae.

In die SS. Nerei, Achillei, atque Pancratii centum anni indulgentiae ad Sanctum Paulum.

† In die sancti Bernardini confessoris indulgentia plenaria ad sanctam Mariam de Aracaeli.

† In Ascensione Domini indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 258. mille, ac 968. anni, & 285. dies

† In festo Corporis Christi indulgentia plenaria ad sanctum Petrum, & 159. mille, ac 968. anni & 45. dies.

In die S. Petronillae Virginis mille anni, & totidem quadragenae indulgentiae ad S. Petrum.

ARTICVLVS VI.

Quae indulgentiae concedantur in stationibus mensis Iunij.

RESpondeo dicendo, quod in die sancti Marcellini, Petri, ac Erasmi mille anni indulgentiarum ad sanctum Petrum.

In die S. Barnabae Apostoli sexcenti anni indulgentiarum ad S. Petrum.

† In die sancti Antonij confessoris ordinis Minorum

rum indulgentia plenaria ab sanctam Mariam in Araceli.

In die SS. Viti, & Modesti, atque Crescentiæ centum anni indulgentiæ, & tot quadragenæ ad S. Paulum.

In die S. Pauli confessoris, & Pontificis. 7. millia annorum indulgentiarum ad S. Ioannem in Laterano.

† In Natiuitate sancti Ioannis Baptistæ indulgentia plenaria in Ecclesia Lateranensi, & 154. mille, & 984. anni, & 45 dies.

In die SS. Ioannis, & Pauli mille anni indulgentiæ ad S. Ioannem Lateranensem.

In die S. Leonis Papæ mille anni, & totidem quadragenæ ad S. Petrum.

† In die SS. Petri, & Pauli indulgentia plenaria in amborum Ecclesijs, & 159. mille, ac 963. anni, & 45 dies.

† In commemoratione S. Pauli indulgentia plenaria, & mille anni in Ecclesia sua.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ concedantur in stationibus Iulij.

RESpondeo dicendo, quod

† In octaua S. Ioannis Baptistæ indulgentia plenaria in eius Ecclesia Lateranensi.

† In visitatione Beatæ Mariæ Virginis indulgentia plenaria ad sanctam Mariam de populo, & 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

† In die S. Bonauenturæ confessoris, & Episcopi ordinis Minorum, indulgentia plenaria ad sanctũ Petrum, 158. mille, ac 967. anni, & 285. dies.

Diuisio Apostolorum duo millia annorum indulgentia ad S. Petrum.

† In die S. Alexij confessoris indulgentia plenaria & mille anni ad sanctum Ioannem in Laterano.

In die S. Margaritæ Virginis, & Martyris centum anni ad S. Crucem.

In die S. Praxedis Virginis duo millia annorum indulgentiæ ad sanctum Petrum.

† In die S. Magdalenæ indulgentia plenaria, & centum anni ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Appollinarij Martyris centum anni ad S. Ioannem in Laterano.

In die S. Christinæ Virginis, & Martyris quadraginta anni ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Iacobi Apostoli indulgentia plenaria in sua Ecclesia, & ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Annæ matris B. Virginis Mariæ indulgentia plenaria ad sanctam Mariam Maiorem.

In die S. Pantaleonis Martyris quadraginta anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die SS. Nazarij, Celsi, & Victoris treceni anni indulgentiæ ad sanctam Crucem.

In die SS. Simplicii, & Faustini quinq; mille annorum ad S. Sebastianum.

ARTICVLVS VIII.

Quæ concedantur indulgentiæ in stationibus Augusti.

RESpondeo dicendo, quod in die S. Petri ad Vincula, & per octo dies sequentes indulgentia plenaria in Ecclesia eiusdem, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In festo dedicationis sanctæ Mariæ de Angelis, seu Portiunculæ, quæ fuit prima Ecclesia ordinis Minorum, indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem.

† In inuentione S. Stephani indulgentia plenaria ad S. Laurentium.

† In festo sanctæ Mariæ de Niue, indulgentia plenaria ad sanctam Mariam Maiorem, & 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

† In festo S. Dominici confessoris indulgentia plenaria ad S. Mariam in Minerua. Et 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

In die SS. Sixti, Fœlicissimi, & Agapiti plures indulgentiæ ad S. Crucem.

In die SS. Cyriaci, Largi, & Smaragdi mille anni ad sanctum Sebastianum.

† In die S. Laurentii Martyris indulgentia plenaria, & per totam octauam, 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies, & omni die mille anni, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum in eadem Ecclesia.

† In die sanctæ Claræ Virginis indulgentia plenaria ad sanctam Mariam Maiorem, & centum anni ad S. Crucem.

In die S. Eusebii Cõfessoris mille anni indulgentiæ ad sanctam Mariam Maiorem.

† In vigilia Assumptionis B. Mariæ ad vesperas indulgentia plenaria ad sanctam Mariam de Populo.

† In Assumptione eiusdem Beatæ Mariæ Virginis & per totam octauam indulgentia plenaria, & remissio omnium peccatorum, & quadraginta anni, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis peccatorum ad S. Mariam, & ad sanctum Petrum, 158. mille, ac 162. anni, ac 100. dies.

† Dominica infra octauam Assumptionis remissio omnium peccatorum in Araceli.

† In die S. Ludouici confessoris ordinis Minorum indulgentia plenaria ad sanctam Mariam de Araceli.

† In octaua Assumptionis remissio omnium peccatorum ad S. Mariam Trans Tyberim.

† In die S. Bartholomæi Apostoli plenaria remissio omnium peccatorum, & septem millia annorum indulgentiæ ad S. Ioannem in Laterano.

† In die S. Augustini Episcopi indulgentia plenaria in Ecclesia eius, & mille anni ad sanctam Mariam.

† In die decollationis S. Ioannis Baptistæ indulgentia plenaria, & remissio omnium peccatorum. Item centum anni, & tot quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum ad S. Ioannem in Laterano.

ARTCVLVS IX.

Quæ indulgentiæ concedantur in stationibus mensis Settembris.

RESpondeo dicendo, quod in vigilia Natiuitatis Dominæ Nostræ ad vesperas indulgentias plenaria ad sanctam Mariam de Populo.

† In die Natiuitatis eiusdem Virginis indulgentia plenaria ad sanctam Mariam Rotundam, & 159. mille, ac 790. anni, & 185. dies.

† In die S. Adriani Martyris ducenti anni indulgentiæ ad Sanctam Mariam Maiorem.

† In die Exaltationis sanctæ Crucis indulgentia Plenaria, & mille, 40. anni, & remissio tertiæ partis peccatorum ad S. Crucem, & 159. mille, ac 64. anni & 45. dies.

die In

In die SS. Euphemiæ, Luciæ, & Geminiani mille anni ad S. Ioannem in Laterano.

In die Eustachii, & Sociorum eius centum quadraginta anni ad S. Sebastianum.

† In die S. Matthæi Apostoli indulgentia plenaria, & centum triginta anni ad Sanctum Laurentium.

In die SS. Cosmæ, & Damiani septem millia annorum indulgentiæ ad S. Sebastianum.

† In die S. Michaelis Archangeli indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem, & 154. mille ac 992. anni, & ducenti dies.

† In die S. Hieronymi confessoris indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem, vbi est corpus eius. Item duo millia annorum indulgentiæ & 158. mille, ac 790. anni. 285. dies.

ARTICVLVS X.

Qui indulgentiæ concedantur in stationibus mensis Octobris.

RESpondeo dicendo, quod in festo Beatissimi Patris nostri Francisci, & per eius Octauam indulgentia plenaria in eius Ecclesia trans Tyberim, & ad S. Paulum, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

† In festo S. Lucæ Euangelistæ indulgentia plenaria, & mille anni ad S. Mariam Maiorem.

† In festo SS. Simonis, & Iudæ Apostolorum indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 40. anni, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum, & 158. ac 998. anni, & 285. dies.

ARTICVLVS XI.

Quæ indulgentiæ concedantur in stationibus mensis Nouembris.

RESpondeo dicendo, quod in festo omnium sanctorū indulgentia plenaria ad S. Mariam Rotundam, & 158. mille, ac 662. anni, & 10°. dies.

† In commemoratione omnium fidelium defunctorum indulgentia plenaria, & per octo dies sequentes ad S. Mariam Maiorem, & in Ecclesia sancti Gregorii, & 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies

† In octaua omnium sanctorum plenaria remissio peccatorū ad sanctum Petrum, & eodem die, SS. Quatuor Coronatorum multæ indulgentiæ ad sanctum Ioannem in Laterano.

In dedicatione Basilicæ Saluatoris indulgentia plenaria in sancto Ioanne Lateranensi. Item centum anni, & 754. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

In die SS. Triphonis, Respicii, & Nymphæ plures indulgentiæ ad S. Laurentium.

In die S. Martini Episcopi treccenti anni, & totidem quadragenæ ad S. Sebastianum.

† dedicatione Basilicæ Principis Apostolorum indulgentia plenaria, & vndecim millia annorum, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum ad S. Petrum, & 159. mille, ac 964. anni, & 285. dies.

In festo S. Elisabeth filiæ regis Hungariæ centū anni indulgentiæ ad S. Crucem.

† In præsentatione Beatæ Mariæ indulgentia plenaria, & remissio omnium peccatorum ad sanctam Mariam Maiorem.

† In festo S. Ceciliæ virginis, & martyris indulgentia plenaria in Ecclesia eius, & ad sanctam Mariam in Araceli, & viginti anni indulgentiæ, & 159. mille, ac 790. & 285. dies.

† In festo S. Clementis Papæ, & martyris indulgentia plenaria in Ecclesia eius, & ad S. Petrum, & 158. mille, ac 966. anni, & 150. dies.

In die S. Felicitatis martyris 40. anni indulgentiæ ad S. Crucem.

In die S. Chrysogoni martyris mille, anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Catharinæ Virginis, & martyris mille anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Saturnini martyris centum anni indulgentię ad S. Sebastianum.

† In die S. Andreæ Apostoli mille anni indulgentiæ, & remissio tertiæ partis peccatorum, & indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 159. mille, ac 974. anni, & 45. dies.

ARTICVLVS XII.

Quæ indulgentiæ concedantur in diebus stationum mensis Decembris.

RESpondeo dicendo, quod in festo S. Bibianæ virginis, & martyris octo millia annorum indulgentiæ ad S. Mariam.

In festo S. Barbaræ virginis, & martyris mille anni indulgentiæ ad S. Crucem.

In festo Sabbæ Abbatis centum anni ad S. Petrum.

† In festo S. Nicolai Episcopi 300. anni, & tot quadragenæ, & indulgentia plenaria in Ecclesia eius, & ad S. Crucē, & 154. mille, 991. anni, & 200. dies.

† In festo S. Ambrosii Episcopi, mille anni, & indulgentia plenaria ad S. Petrum.

† In vigilia Conceptionis B. Virginis ad vesperas indulgentia plenaria ad S. Mariam de Populo.

† In festo Conceptionis virginis indulgentia plenaria ad sanctam Mariam de Populo. & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In quatuor temporibus 40. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum ad S. Mariam Maiorem.

† In festo S. Thomæ Apostoli, 300. anni remissio tertiæ partis omnium peccatorum, & indulgentia plenaria ad S. Paulum.

† In Natiuitate Domini N. Iesu Christi indulgentia plenaria in qualibet trium Missarum, & mille anni ad sanctam Mariam Maiorem.

† In festo sanctæ Anastasiæ martyris mille anni indulgentiæ ad sanctam Mariam Maiorem.

† In die S. Stephani indulgentia plenaria ad Sanctum Laurentium, vbi est corpus eius. Item duo millia annorum. Item centum anni, & totidem quadragenæ, & indulsio, ac remissio tertiæ partis peccatorum, & plures indulgentiæ in eius Ecclesia in monte Cœlio.

† In festo S. Ioannis Euangelistæ indulgentia plenaria ad S. Ioannem in Laterano, & centum anni ad S. Paulum. Et liberatio vnius animæ a purgatorio. & 158. mille, ac 790. anni.

† In festo SS. Innocentium indulgentia plenaria, & quadraginta anni, & totidem quadragenæ ad S. Paulum.

† In festo S. Syluestri Papæ indulgentia plenaria & decem millia annorum ad S. Ioannem in Laterano.

QVÆSTIO XCI.

De indulgentiis stationum in Aduentu, & quadragesima, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 Qvot in Aduentu concedantur indulgentiæ.
2 Quæ indulgentiæ concedātur in quadragesima.
3 Quæ indulgentiæ concedantur in stationibus tempore Paschali.

ARTICVLVS I.

Quot in Aduentu indulgentiæ concedantur.

Respondeo dicendo, quod in Dominica prima ad S.Mariam Maiorem 158. mille, & 790.anni,& 285.dies indulgentiæ.

In Dominica secunda ad S.Crucem. 158. mille, ac 64.anni,& 45.dies indulgentiæ.

In Dominica tertia ad sanctum Petrum. 158. mille,ac 268.anni,& 285.dies.

In feria quarta quatuor temporum ad S. Mariam Maiorem 158.mille.ac 790.anni,& 284.dies.

In feria sexta ad sanctos Apostolos 158.mille,ac 968.anni,& 285.dies.

In Sabbatho ad sanctum Petrum. 158. mille, ac 968.anni,& 285.dies.

In Dominica quarta ad sanctos Apostolos, 158. mille,ac 790.anni,& 285.dies.

In vigilia Natalis Domini ad sanctam Mariam Maiorem. 159.ac 790.anni,& 285.dies.

In prima Missa Natiuitatis Domini ad S. Mariā Maiorem, 159 mille,ac 790.anni,& 285.dies.

In secunda Missa ad S.Anastasiam, 153.ac 790. anni,& 285.dies.

In tertia Missa ad sanctam Mariam Maiorem, 159.mille,ac 790.anni,& 185.dies.

In die S.Stephani in Cœlio Monte 154.mille, ac 991.anni,& 200. dies.

In die S.Ioannis Euangelistæ ad S.Mariam Maiorem. 159.mille ac 790.anni,& 285.dies,& liberatio vnius animæ a Purgatorio.

In die Innocentium ad S.Paulum. 155.mille.ac 291.anni,& 200.dies.

In die S Syluestri ad S.Mariam trans Tiberim, 158.mille.ac 991.anni,& 285.dies.

In Circumcisione Domini ad S.Mariam in Aracæli,& ad S.Ioannem in Laterano 154.mille, ac 983.anni,& 285.dies.

Liberatio vnius animæ a purgatorio. Dominica in septuagesima ad S.Laurentiū. 158. mille,ac 968.anni,& 285.dies. Itē liberatio vnius animæ a Purgatorio.

Dominica in Sexagesima ad S.Paulum. 155.mille,ac 190.anni,& 200.dies.

Dominica in quinquagesima ad S.Petrum 158. mille,ac 96.anni.& 286.dies.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur in stationibus quadragesimæ.

Respondeo, dicendo, quod ad S.Sabinam 155. mille,ac 293.anni,& 285.dies.

Feria quinta ad S.Gregorium 154.mille,ac 913. anni,& 285.dies.

Feria sexta ad S.Ioannē,& Paulum, 155.mille, ac 291.anni,& 200.dies.

Sabbatho ad S.Triphonem 158.mille,ac 983.anni,& 285.dies.

Dominica prima ad S.Ioannem in Laterano 154. mille,ac 994.anni,& 285.dies.

Feria secunda ad S.Petrum ad Vincula, 158.mille ac 969.anni,& 285 dies.

Feria tertia ad S. Anastasiam. 158.mille,ac 968. anni, & 385.dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio. *Liberatio animæ a Purga.*

Feria quarta ad S.Mariam Maiorem, 159.mille, ac 290.anni,& 285.dies.

Feria quinta ad S. Laurentium in Palisperna 158.mille,ac 968.anni,& 285.dies.

Feria sexta ad Sanctos Apostolos 153.mille, ac 968.anni,& 285.dies.

Sabbatho ad S.Petrum. 156.mille, ac 964.anni, & 45.dies.

Dominica secunda ad S.Marinam, in Dominica 158.mille,ac 968.anni,& 285.dies.

Feria secunda ad S. Clementem, 158.mille, ac 956.anni,& 250.dies.

Feria tertia ad S.Balbinam, 155.mille, ac 293. anni,& 285.dies.

Feria quarta ad S.Cæciliam, 159.mille, ac 790. anni,ac 285.dies.

Feria quinta ad S.Mariam trans Tyberim 158. mille,ac 858.anni,& 285 dies.

Feria sexta ad S.Vitalem 158.mille, ac 958.anni,& 285.dies.

Sabbatho ad sanctum Marcellum, & Petrum, 154 mille,ac 961.anni,& 200.dies.

Dominica tertia ad S.Laurentium, 159.mille,ac 54.anni,& 50.dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio. *Liberatio animæ a Purga.*

Feria 2.ad S.Marcum 154.mille,ac 909.anni,& 200.dies.

Feria 3.ad S.Pontētianam 154. mille,ac 991.anni,& 200.dies.

Feria sexta ad S.Sixtum 155.mille,ac 790.anni, & centum dies.

Feria quinta ad S.Cosmam,& Damianum 154. mille,ac 991.anni,& 200.dies.

Feria sexta ad S. Laurentium in Lucina, 154.mille,ac 991.anni,& 200.dies.

Sabbatho ad S.Susannam 154.mille.ac 911. anni, & 200.dies.

Dominica quarta ad S.Crucē 159.mille, ac 60. anni,& 45.dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio. *Liberatio animæ a Purgat.*

Feria secunda ad quatuor Coronatos, 159.mille,ac 990.anni,& 200.dies.

Feria tertia ad S.Laurentium in Damaso 154. mille,& 991.anni. & 200.dies.

Feria quarta ad S.Paulum 155.mille, 291.anni,& 200.dies.

Feria quinta ad S.Syluestrum 154.mille,ac 991. anni,& 200. dies.

Feria sexta ad sanctum Eusebium 154.mille, ac 991.anni,& 200.dies.

Sabbatho ad S.Nicolaum in carcere 155.mille, ac 991.anni,& 200.dies.

Dominica in Passione ad S.Petrum 259.mille, ac 964.anni,& 35.dies.

Feria secunda ad S.Chrysogonum 154.mille,ac 991.anni,& 200.dies.

Feria tertia ad sanctum Cyriacum 154.mille ac 911.anni,& 200.dies.

Feria

Feria quarta ad sanctum Marcellum, 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

Feria quinta ad S. Appollinarem 154. mille ac 991. anni, & 200. dies.

Liberatio vnius animae a purgatorio. Feria sexta ad S. Stephanum in Cęlio monte 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies. Item liberatio vnius animae a Purgatorio.

Liberatio animae a Purga. Sabbatho ad S. Ioannem ante portam Latinam 158. mille, ac 849. anni, & 45. dies. Item liberatio vnius animae a igns Purgatorii.

Dominica in Palmis ad S. Ioannem in Laterano 156. mille, ac 859 anni, & 301. dies.

Feria secunda ad S. Praxedem 155. mille, ac 65. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S. Priscam 161. mille, ac 551. anni, & 100. dies.

Feria quarta ad S. Mariam Maiorem 185. mille, ac 662. anni, & 100. dies.

Feria quinta in Cęna Domini ad S. Ioannem in Laterano 185. mille, ac 639. anni, & 100 dies.

Feria 6. in parasceue ad sanctam Crucem 186. mille, ac 639. anni, 100. dies.

Sabbatho ad S. Ioannem Laterano 189. mille, ac 639. anni, & 100. dies.

ARTICVLVS III.

Quae indulgentiae concedantur in stationibus tempore Paschali.

RESpondeo dicendo, quod Dominica Resurrectionis ad S. Mariam Maiorem 185. mille, ac 162. anni, & 100. dies.

In feria secunda ad S. Petrum 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In feria tertia ad S. Paulum 155. mille ac 291. anni, & 200. dies.

Liberatio animae a Purgat. In feria quarta ad S. Laurentium extra muros 159. mille, ac 291. anni, & 30. dies. & liberatio vnius animae a Purgatorio.

In feria quinta ad sanctos Apostolos, 158. mille ac 968. anni, & 185. dies.

In feria sexta ad Sanctam Mariam Rotundam 168. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Sabbatho ad S. Ioannem in Laterano. 156. mille ac 859. anni, & 30. dies.

Dominica in Albis ad S. Pancratium 161. mille, ac 555. anni, & 100. dies.

In Laetaniis maioribus ad S. Petrum 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Dominica post Pentecostem ad S. Petrum 158. mille ac 968. anni, & 285. dies.

Feria secunda ad S. Petrum ad vincula, 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria tertia ad sanctam Anastasiam 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Libertio animae a Purga. Feria quarta ad S. Mariam Maiorem 158. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

Feria quinta ad S. Laurētium 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies. Item liberatio vnius animae a Purgatorio.

Feria sexta ad sanctos Apostolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Liberratio animae a Purgat. Sabbatho ad sanctum Petrum 159. mille, ac 964 anni, & 285. dies, liberatio vnius animae a Purgatorio.

Pro complemento est notandum, quod secundum aliquos, prout dicit collector priuilegiorum mendicantium, quando est aliqua statio visitando quis Ecclesiam vbi est talis statio, lucratur omnes indulgentias Ecclesiarum capitalium, ac etiam aliarum, sed quando est indulgentia, & non statio, lucratur tantum indulgentias illis Ecclesiae, quam visitat. Attamen fratres minores, & religiosi suorum priuilegiorum habentes communicationem, recitando sex *Pater noster* cum sex *Aue Maria*, & in fine cuiuslibet, *Gloria Patri*, pro ut supra iam dictum est, omnes indulgentias indistinctè titulorum, & Ecclesiarum Vrbis Romae lucrantur.

QVAESTIO XCII.

De indulgentiis locorum, & Ecclesiarum Hierusalem per religiosos lucrandis, in nouem articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur nouem.

1 *VTrum religiosi possint lucrari indulgentias Ecclesiarum Hierusalem.*
2 *Quae indulgentiae concedantur in monte Sion.*
3 *Quae indulgentiae concedantur in monte Caluario.*
4 *Quae indulgentiae concedantur in corpore ciuitatis.*
5 *Quae indulgentiae concedantur in valle Siloe.*
6 *Quae indulgentia sint concessa in torrente Cedron.*
7 *Quae indulgentia sint in valle Iosaphat.*
8 *Quae indulgentiae sint concessa in monte Oliueti.*
9 *Quae indulgentiae sint in Bethania.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi possint lucrari indulgentias Ecclesiarum Hierusalem.

RESpondeo dicendo, quod, prout constat ex dictis superioribus, fratres minores, & qui eorum gaudent priuilegiis, possunt lucrari omnes indulgētias concessas vltra marinis recitando ea, quae ibi dicta sunt.

Pro quarum indulgentiarum intelligentia est notandum, quod in septem locis principalibus sunt mysteria, & indulgentiae Hierusalem. Quorum locorum tria sunt intra muros, & quatuor extra muros circum circa. Intra muros primus locus est mons Sion, qui est quaedam pars ciuitatis in altiori loco sita, vbi Dauid fecit. Psalterium, & vbi sunt sepulchra regum Israel, ibi etiam fuerunt domus Annae, & Caiphae, ac sanctum caenaculum. Secundus locus est Caluarius, qui licet tempore passionis fuerit extra ciuitatem, nunc autem mons est intra muros. Tertius locus est corpus ciuitatis. Extra ciuitatem vero sunt reliqua sancta loca, scilicet torrens Cedron, vallis Siloe, mons Olíueti, & Bethaniae; in his locis, seu partibus continentur omnia mysteria intra, & extra muros ciuitatis Hierusalem, prout latè, ac particulariter in articulis sequentibus proponuntur.

ARTICVLVS II.

Quae indulgentiae concedantur in monte Sion.

† RESpondeo dicendo, quod in monasterio montis Sion, vbi habitant fratres minores obser-

obferuantes in loco, vbi Christus fecit vltimam cœnam, est indulgentia plenaria.

† Et in capella quæ dicitur Sancti Thomæ Apostoli, vbi Dominus apparuit, est indulgentia plenaria.

† In capella, vbi ascendit Spiritus Sanctus in die Pentecostes, est indulgentia plenaria.

† In loco vbi obiit Beata Virgo, est indulgentia plenaria.

Vbi sanctus Matthias fuit electus in Apostolum sunt septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi sanctus Iacobus minor fuit electus in primum Episcopum Hierusalem sunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In capella vbi sanctus Ioannes Euangelista dicebat Missam Dominæ nostræ septem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi fuerunt diuisi S. Apostoli, vt irent ad prædicandum per vniuersum Orbem, sunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In loco, vbi fuit translatum corpus sancti Stephani protomartyris, sunt septem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In capella, quæ quondam fuit coquina, vbi agnus Paschalis Cœnæ Domini fuit assatus, sunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In introitu domus Caiphæ, vbi ancilla ostiaria dixit. *Et tu cum Iesu Galilæo eras?* sunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In medio præfatæ domus Caiphæ vbi Petrus negauit Christum, sunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Iuxta prædictam domum est locus, qui dicitur gallicantus, & sunt ibi septem anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In quodam loco, vbi Christus Dominus in domo Caiphæ, stetit vsque ad mane, postquam fuit captus in nocte passionis, sunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Prope dictam domum est locus vbi Domina nostra venit, & stetit, postquam sciuit captionem filii sui, & sunt ibi septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

† In domo Annæ, vbi Christo fuit data alapa, est indulgentia plenaria.

Iuxta prædictam domum est locus, vbi Iudæi voluerunt capere corpus Dominæ nostræ cum deferretur ad tumulandum, & sunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

† In præfato monte Sion est locus, vbi decollatus fuit S. Iacobus Maior, & ibidem est indulgentia plenaria.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur in monte Caluario.

† PRrope foramen vbi posita est crux Christi, & ipse ibi crucifixus est, indulgentia plenaria.

Vbi Melchisedec obtulit panem, & vinum, sunt septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

Ibidem propè est locus, vbi Abraham voluit immolare Isaac, & sunt ibi septem anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

† In loco, vbi Dominus de cruce fuit depositus in gremio D. nostræ, est indulgentia plenaria.

† In Sancto Sepulchro est indulgentia plenaria.

† In quadam capella, quæ est iuxta locum, vbi crucifixus est Christus, est quædam schala, & ibi est indulgentia plenaria.

† Sub rupe, vbi Dominus crucifixus est, habetur quædam capella, in qua sancta Helena reperit crucem Dominicam, & est ibi indulgentia plenaria.

In alia capella, vbi est columna super quam sedit Christus, cum fuit spinis coronatus, sunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In altera capella, vbi fortes missæ sunt super vestem Christi, sunt septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

In specu quadam, vbi positus est Christus interim quod crucifixores aptabant crucem, sunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In horto, vbi Dominus stetit, quando post resurrectionem apparuit Magdalenæ, sunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Item in loco, vbi stabat Magdalena, in horto, sunt septem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In eodem loco est quædam concauitas instar fenestræ, vbi est pars colũnæ, in qua flagellatus fuit Christus, & sunt ibi septem anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In altari capellæ, vbi sunt duo supra scripta, est quædam pars veræ crucis, & sunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In præfata capella est locus, vbi quando inuenta fuit sancta Crux, resuscitata est per impositionem illius mulier defuncta, & sunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

ARTICVLVS IV.

Quæ indulgentiæ concedantur in corpore ciuitatis.

RESpondeo dicendo, quod in quadam domo vbi fertur quod nata est B. Virgo Maria, sunt septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ alibi tamen reperitur, quod est indulgentia plenaria.

In probatica piscina, vbi descendebat angelus, & mouebat aquam, sunt septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

† In domo palatii est indulgentia plenaria.

In via, per quam Christus ductus est ad crucifigendum, quæ appellatur, *via amaritudinis*, vbi est domus sancti Lazari, & sororum eius, ac etiam domus Pharisæi, ad quam venit Magdalena, sunt ibi 7. anni & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In domo illius fœminæ, quæ appellatur Veronica, sunt septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

† In templo Salomonis, vbi præsentata est, & nutrita B. Virgo indulgentia plenaria.

† In porta quæ dicitur, Aurea, per quã ingressus est Christus Dominica in Ramis palmarum, est indulgentia plenaria.

In domo, vbi natus est sanctus Ioannes Euangelista, sunt septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi Dominus post Resurrectionem apparuit tribus Mariis dicens eis. *auete*, sunt septem anni. & septem quadragenæ indulgentiæ.

In loco, vbi fertur Dominus cecidisse sub cruce, sunt septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

Hucusque indulgentiæ, quæ habentur intra muros Hierusalem, nunc sequuntur, quæ sunt extra.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe.

Respondeo dicendo, quod in valle Siloe est locus *Acheldemach*, emptus triginta argenteis, quibus venditus est Christus, & sunt ibi septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

In notoria Siloe, vbi Christus misit cæcum, vt se lauaret, & videret, sunt septem anni, & septē quadragenæ indulgentiæ.

In præfata valle est locus, in quo sancta Isaias Propheta fuit sectus serra lignea, & sub ibi septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

In eadem valle est spelunca, in qua S. Petrus post negationem Christi se inclusit, & sunt ibi septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

ARTICVLVS VI.

Quæ sint indulgentiæ concessæ in torrente Cedron.

Respondeo dicendo, quod in horto Gethsemani, vbi in nocte passionis Christus dimisit octo Apostolos, sunt septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ

† In eodem horto, vbi Christus ter orauit indulgentia plenaria.

In spelunca, in qua S. Iacobus Alpheus se inclusit post passionem Christi promittens non comedere, donec videret illum resuscitatum, sunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Prope huiusmodi torrentem Cedron est locus, vbi fertur, quod natus est Sanctus Zacharias Pater Ioannis Baptistæ, & sunt septem anni, & septem quadragenæ.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ sint in valle Iosaphat.

Respondeo dicendo, quod in valle Iosaphat, est sepulchrum Dominæ nostræ, vbi est indulgentia plenaria. †

Inter præfatum sepulchrum, & ciuitatem Hierusalem est locus, vbi lapidatus fuit S. Stephanus, & sunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

ARTICVLVS VIII.

Quæ indulgentiæ sint concessæ in monte Oliueti.

Respondeo dicendo, quod in descensu montis Oliueti, vbi videns Iesus ciuitatem fleuit super eam fertur, quod sunt septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

In præfato monte, vbi Dominus docuit Apostolos orare, & composuit, *Pater noster*, sunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi Dominus prædicauit octo beatitudines, sunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In eodem monte fertur, quod annunciauit Angelus B. Virgini transitum suum deferens ei palmā sunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ.

† In loco, ex quo Christus ascendit visibiliter in cœlum est indulgentia plenaria.

In supradicto monte est locus, vbi Apostoli post aduentum Spiritus sancti composuerunt. *Credo in Deum*, fuit septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

† Prope locum, ex quo Dominus ascendit in cęlum, est locus, qui dicebatur *Galilæa*, vbi Christus promissit apparere, & apparuit Apostolis post resurrectionem, & est ibi indulgentia plenaria.

† Iuxta præfatum locum erat ficulnea, quam maledixit Christus, & sunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

ARTICVLVS IX.

Quæ indulgentiæ sint concessæ in Bethania.

Respondeo dicendo, quod in domo Marthæ hospitis Christi, sunt 7. anni, & septem quadragenæ.

In domo Mariæ Magdalenæ, sunt 7. an. & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In medio prædictorum domorum est locus, vbi Martha dixit Christo. *Domine, si fuisses, hic &c.* & sunt ibi septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ.

In loco vbi sepultus est Lazarus, & resuscitatus est a Christo, est indulgentia plenaria.

In domo Simonis Leprosi, vbi Magdalena vnxit caput Christi sunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Aduertendum in summa, in ciuitate Hierusalē, & in præfatis locis extra muros eius habentur 21. indulgentiæ plenariæ, & 48. vicibus septem anni, & septem quadragenæ indulgentiæ, & hoc absque aliis multis indulgentiis quæ habentur in reliquis locis terræ sanctæ, sicut in Bethlehem, & Nazareth, &c Quas indulgentias collector priuilegiorum mendicantium ex proposito omisit, quia concessio Leonis pro recitatione *sex pater noster*, & totidē *Aue Maria*, & totidem *Gloria patri* in fine cuiuslibet, pro vt supra posita est, non se extendit ad illas.

QVÆSTIO XCIIII.

De indulgentiis concessis sancto Iacobo in Compostellano in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quæ indulgentiæ sint concessæ sancto Iacobo in compostella.*

2 *Vtrum prædictæ indulgentiæ, quoad regulares, suspendantur per Bullam Cruciatæ.*

ARTICVLVS I.

Quæ indulgentiæ sint concessæ Sancto Iacobo in Compostella.

Respondeo dicendo, quod sancto Iacobo in compostella sunt concessę multæ indulgentiæ, quibus etiam gaudent fratres minores, & alii religiosi, quibus eorum priuilegia sunt communicata.

Primum quicumque ad Ecclesiam S. Iacobi in Compostella quocumque tempore venerit conce-

di-

ditur ei remissio tertiæ partis peccatorum.

† Secundo concessum est, quod si quis veniendo, aut stando, vel redeundo causa visitationis dictæ Ecclesiæ decesserit, habita pęnitentia de commissis omnia peccata sunt ei remissa.

Tertio, quod omnes, qui incedunt singulis Dominicis diebus in processione, quæ fit in dicta Ecclesia, habeant pro qualibet processione, & consecratione 40. dies indulgentiæ, & sic per totam hebdomadam, & si est festum, habet 300. dies vltra prędictam indulgentiam tertiæ partis.

Quarto, in festo dedicationis prædictæ Ecclesiæ ac in vigilia, & in festo S. Iacobi, habent 600. dies vltra indulgentiam tertiæ partis.

Quinto, omnes audientes Missam ab Archiepiscopo, vel Cardinali in altari S. Iacobi habent 200. dies vltra prædictam indulgentiam.

† Sextò, Calixtus Papa concessit, quod quando acciderit festum D. Iacobi celebrari in Dominica, quod in toto anno illo omnes ibi occurrentes in peręgrinatione verè pęnitentes, & confessi, sunt absoluti a pęna, & a culpa.

ARTICVLVS II.

Vtrum hæ indulgentiæ, & aliæ in quæstionibus superioribus appositæ, quoad regulares, suspendantur per bullam Cruciatæ.

Respondeo dicendo, quod Leo X. concessit, & declarauit, quod virtute bullarum Cruciatæ contra infideles, aut aliarum indulgentiarum generalium quascunque reuocationes, vel suspensiones priuilegiorum, ordinum etiam mendicantium continentes, nunquam intelligantur reuocata, vel suspēsa indulta priuilegia, & a gratiæ cōcessæ, quoad personas fratrum minorum obseruantiæ, & quoad suspendendum interdictum in festiuitatibus sanctorum sui ordinis, nisi de ipsis specificè, ac nominatim mentionem facerent. Ita habetur in supplemento. *a*

a Suppl. f. 56. concess. 179.

Aduertendum tamen tam pro ista, quā pro aliis similibus concessionibus, quod cum par in parem non habeat imperium, non est negandum, quin successor, si voluerit, possit a prædecessore concessa derogare, ac similiter idem Pontifex eadem, quæ ipse concessit, si mutauerit sententiam. Ac propterea non obstantibus quibuscumque clausulis, etiam si dicatur in prima bulla, seu concessione, quod nisi de verbo ad verbum fiat de illa mentio, non possit reuocari, vel aliæ insolitæ clausulæ apponantur, reuocabitur per sequentem, si ponatur ista clausula, non obstantibus quibuscumque priuilegiis, etiam si de illis deberet fieri mentio de verbo ad verbum, vel alia similia. Nam licet super hoc fuerit aliquando altercatio inter Iuristas, stylus tamen curiæ hoc decidit, quia sic habetur in practica, & consuetudine, quæ est optima legum interpres, prout determinauit Felinus, *b* & in nostro proposito iam videmus, quod a Summi Pontificis Pii V. tempore solet apponi in Bullis Cruciatæ, quod licet suspendantur ipsis omnes indulgentiæ, non tamen in eis debet censeri suspensæ gratiæ, & indulgentiæ, quæ superioribus ordinum mendicantium sunt concessæ, de quo in nostra explicatione Cruciatæ, & in additionibus ad ipsam latè diximus, vbi lector resolutionem videre potest.

b Fel. in c. non nulli de rescr.

QVAESTIO XCIV.

De indulgentiis non plenariis concessis sæcularibus visitantibus in præcipuis festiuitatibus Ecclesias ordinum mendicantium in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tres.

1 *Vtrum sæculares visitando ecclesias fratrum minorū aliquas indulgentias consequātur.*

2 *Vtrum sæcularibus visitantibus ecclesias fratrum prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur.*

3 *Vtrum sæcularibus visitantibus ecclesias fratrum Augustiniensium indulgentiæ concedantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sęculares visitando Ecclesias minorum indulgentias aliquas consequantur

Respondeo dicendo, quod Gregorius IX. concessit omnibus visitantibus Ecclesias montis Aluernæ in die stigmatum B. Francisci remissionem medietatis omnium delictorum, visitantibus autem omnes Ecclesias ordinis eadem die, dedit de indulgentia annos triginta. Ita habetur in libro *c* monumenta ordinum. Et vt breuiter multa concludam, notandum est, quod summa indulgentiarum ordini fratrum ordini minorum a diuersis Summis Pontificibus concessarum, quas pater frater Ioannes de Argumannes prouincialis quodam prouinciæ S. Iacobi, asserit se vidisse sub sigillo authentico est sequens.

c in 1. imp. f. 260. conc. 647

Visitantes Ecclesias fratrum minorum in festiuitatibus Domini nostri, & Dominæ nostræ, & B. Ioannis Baptistæ, & Apostolorum, S. Francisci omniumque sanctorum dicti ordinis habent concessionem qualibet prædictarum festiuitatum mille trecentorum 40. annorum quadringentarumque quadraginta, & sex quadragesimarum, atque triginta, & vnius diei. Ita habetur in libro, monumenta *d* ordinum.

Aduertendum est etiam, quod ex alia in summa extracta ex libro intitulato, firmamentum trium ordinum, habetur sequenti modo.

d in 2. imp. f. 71. conce. 180

Summa indulgentiarum festiuitatū Domini nostri Iesu Christi, eiusque sanctissimæ matris ac etiam Patris nostri Francisci, & sanctorum ordinis ascendit ad annos quingentos, quadraginta, & octo & dies ducentos sexaginta, Ita habetur in supplemento. *e*

e Fol. 109. post concess. 467.

Nunc autem à Sixto V. Pontifice maximo concessa est indulgentia plenaria pro die patris nostri Francisci, & aliorum sanctorum ordinis, prout in superioribus dictum est. Et tempore quadragesimali visitantibus Ecclesias fratrum minorum conceditur in summa indulgentia triū millium, & octingentorū, ac quinquaginta septem annorum, & ducentorum & septem dierum. Ita habetur in supplemento. *f* Et in summa indulgentiarum concessarū, visitantibus Ecclesias fratrum minorū in quibuslibet diebus est annorum 40. & dierum trecentorum. Ita habetur in supplemento. *g*

Sup. q. 81.

f Supp. f. 109. post concess. 467.

g Supp. f. 109. concess. 467.

ARTICVLVS II.

Vtrum sæcularibus visitantibus Ecclesias fratrum prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur.

Respondeo dicendo, quod Honorius III. Clemēs III. Bonifacius VIII. Alexāder Quartus

Benedictus X. frater de ordine prædicatorum, Ioãnes Vigesimus primus, Gregorius IX. Nicolaus IV. frater minor, & Alexander V. frater de ordine minorum, visitantibus Ecclesias prædicatorum in summa annos 169. & dies 350. indulgentiæ *a* & Clemens IV. & Gregorius IX. & Bonifacius Octauus, & Nicolaus Quartus concesserunt visitantibus Ecclesias fratrum prædicatorum in Natiuitate Virginis Mariæ annos 68. dies, 210. indulgentiæ vt constat ex supplemento. Et visitantibus prædictas Ecclesias in visitatione B. Mariæ conceduntur a Clemente quarto, & a Gregorio nono, & a Bonifacio VIII. & a Nicolao Quarto, anni 69. & dies 210. indulgentiæ, vt constat etiam ex supplemento. *b* Et in Assumptione Virginis Mariæ visitantibus prædictas Ecclesias conceduntur a Clemente Quarto, & a Gregorio, & a Bonifacio octauo, & a Nicolao IV. anni 69. & dies 209. indulgentiæ vt ex eodem suplemento *c* constat.

a Suppl. f. 110 concess. 482.

b Fol. 110. concess. 483.

c Fol. 110. concess. 484.

Nolo autem in præsentiarum referre indulgentias, quæ conceduntur in festo B. P. Dominici, & sanctorum dicti ordinis, hi enim per communicationem priuilegiorum nostri ordinis fruuntur indulgentia plenaria, quæ in festiuitatibus sanctorum nostri ordinis concessa est.

ARTICVLVS III.

Vtrum, secularibus visitantibus Ecclesias fratrum Augustiniensium in præcipuis festiuitatibus indulgentiæ concedantur.

RESpondeo dicendo, quod ab Innocentio Papa, & aliis Summis Pontificibus, omnibus vere pœnitentibus, & confessis, qui in præcipuis festiuitatibus: & per eorum octauas visitauerint, multas indulgentias concesserunt, & alias ampliores pro tempore Quadragesimali. At cùm ipsæ concedantur, sicut & aliæ indulgentiæ sæcularibus visitantibus Ecclesias Carmelitarum, si manus adiutrices porrexerint, ideo nolo eas specifice referre existimo enim eas esse reuocatas. Nam Pius V. in quadã bulla. *d* *Etsi Dominici gregis*, data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo, sexagesimo sexto, sexto Idus Februarii, Pontificatus, sui anno secundo. *Motu proprio non ad alicuius ipsi super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de mera sua voluntate, & deliberatione omnes, & singulas indulgentias etiam perpetuas & peccatorum remissiones fabricæ & Ecclesiæ huiusmodi, necnon Sancti Ioannis Hierosolymitani, etiam pro constructione illius nouæ ciuitatis prædictæ in quibusuis aliis hospitalibus monasteriis, Ecclesiis, domibus militiis, ordinibus etiam mendicantium congregationibus & confraternitatibus, & Vniuersitatibus & piis locis illorumque ordinibus, capitulis, conuentibus magistris superioribus, & tam sæcularibus quam quorumuis etiam mendicantium ordinum regularibus, personis tam singulariter per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores suos aut etiam sub quibuscunque tenoribus & formis ac ex quibusuis etiam vrgentissimis Clausulis, & Decretis etiam ex de motu proprio, & ex certa scientia, aut ex quibusuis etiam vrgentissimis causa Redemptionis Captiuorum & alias quomodolibet concessis, pro quibusuis consequendis manus sunt porrigendæ adiutrices, & quæ quassuadi facultatem quomodolibet contineat, illarum omnium tenores, & formas derogationes, & decreta præsentibus pro expressis habentes auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo reuocauit, cassauit, irritauit, & annullauit, ac viribus vacuauit, & districtè præcepit ne dicta indultia prædicentur non obstantibus quibuscumque.*

d Hab. inter const. Pij V. const. 52.

QVAESTIO XCV.

De indulgentiis concessis audientibus verbum Dei, & Missam primam a regularibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 QVot indulgentias consequantur audientes verbũ Dei a Religiosis.

2 Quam indulgentiam consequantur missam primam religiosorum audientes.

ARTICVLVS I.

Quas indulgentias consequantur audientes verbum Dei a fratribus minoribus, & a fratribus ordinis prædicatorum.

REspondeo dicendo, quod Gregor. IX. Alexan. IV. Nicolaus IV. Innoc. IV. Benedictus IX. Clemẽs IV. Honorius Bonifacius VIII. & Vrban. V. concesserunt varias indulgentias audientibus verbum Dei, a fratribus minoribus, & a fratribus ordinis prædicatorum, quarum singulas sigillatim recensere esset molestum. Epilogando autem omnes concessiones resolutio est, quod fratres præfati quacumque die anni possunt concedere suis auditoribus 18. annos. 322. dies & numerando per dies sunt septem millia, & 72. dies. Sed quando alibi prædicant, possunt concedere 18. annos, & 222. dies, & numerando per dies, sunt sex millia, & nongenti, septuaginta duo dies. Attamen quando prædicant tempore quadragesimali in domibus suis, feria secunda, quarta, ac sexta, possunt concedere vltra prædicta centum triginta, & octo annos, & ducentos, & duos dies, & in summa sunt in præfatis feriis centum quinquaginta sex anni, & quingẽti viginti quatuor dies. Ita epilogat præfatas concessiones Collector *e* compendii fratrum minorum.

e Collec. ti. indul. quoad sæculares 5.

ARTICVLVS II.

Quam indulgentiam consequantur primam Missam religiosorum audientes.

REspondeo dicendo, quod venientibus ad solemnitatem primarum missarum fratrum prędicatorum conceduntur multæ indulgentiæ ab Honorio Tertio, a Bonifacio Octauo, ab Alex. IV. a Gregorio Nono, a Benedicto XI. a Clemẽte Quarto a Nicolao Quarto, ab Vrbano Quinto, & ab Honorio Quarto, quæ in summa est indulgentia trium annorũ, & dierũ duorũ, prout refertur in ordinis supplemento *f* Vnde falluntur dicentes, quod osculãtes manus religiosi primã missam dicentis indulgentias consequuntur, non enim ex tali actu, licet sit laudabilis, talem indulgentiã consequuntur, sed tantũ quia in tali missa assistunt eã deuote audiendo; sicut etiam consequuntur ab Honorio III. & a Bonifacio Octauo, & a Clemente Quinto, & ab Alexan-

f Supp. f. 111 conc. 490.

dre Quarto,& Ioanne Vigesimo primo & a Nicolao Quarto,& ab Innocentio Quarto,& a Gregorio Nono,& ab Vrbano Quarto, facientibus missas,& alia diuina celebrari a fratribus ordinis Prædicatorũ in eorũ Ecclesiis annos duos,& 248. dies indulgentiarum,quæ per dies numerando sunt fere mille dies,prout habetur in supplemento, *a* sicut etiam concessit Alexander Quartus accedentibus ad Ecclesiam fratrum minorum causa audiendi sermones, vel missas quocunque tempore pro qualibet vice indulgentiam centum dierum.Ita habetur in libro *b* monumenta ordinum & in supplemento.

a Supp.fo.su. nc. 493.

b in 1.imp.f. 24. & 2.fol. 108. conc.230 & in supp.fo. 108. conc.437

QVÆSTIO XCVI.

De indulgentiis concessis defunctis per modum suffragii,in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *VTrũ religiosi per sua priuilegia possint per modum suffragij liberare animam a pœnis purgatorij.*
2 *Vtrum Ecclesia possit concedere indulgentias animabus purgatorij.*
3 *Vtrum,si indulgentia plenaria concedatur vni animæ purgatorij talis omnino,& infallibiliter liberetur a purgatorio.*
4 *Vtrum necesse sit,quod sit in statu gratiæ is,qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto.*
5 *Vtrum valeat gratia facta alicui alteri priuilegiato,quia in Ecclesia erant viginti sacerdotes cum sint pauciores.*
6 *Vtrum indulgentia facta pro missa ad liberationem animæ sufficit,vt dicatur missa die festo.*
7 *Quæ sit origo indulgentiæ Sabbatinæ apud Religiosos Carmelitas.*
8 *Vtrum de indulgentia de sex* Pater noster, *&* Aue Maria *cum* Gloria patri,*concessa fratribus,possit pro defunctis applicari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi per sua priuilegia possint per modum suffragij liberare animam a pœnis purgatorij.

REspondeo dicendo,quod Leo Decimus concessit,quod in Sabbato Palmarum, & in die Sancti Ioannis Euangelistæ,ac in festo eiusdem, quod dicitur ante portam Latinam,quilibet fratrum minorum regularis obseruantiæ,dicendo Psalmos Pœnitentiales, vel quinque Pater noster cum totidem Aue Maria ante sacramentum altaris possit liberare vnam animam a purgatorii pœnis. Voluit tamen B.Pontifex,quod fratres prædicti in perpetuum die,qua prædicta gratia vtentur,dicant pro sanctitate sua vnam coronam B.Virginis Mariæ,ita habetur ordinis supplemento. *c*

Circa quam concessionem notat Collector *d* ordinis mendicantium,quod solum tres præfatæ concessiones pro liberandis animabus purgatorii inueniuntur authenticæ,aliæ autem,quæ positæ sunt in superioribus, vbi explicantur indulgentiæ per singulas ferias quadragesimæ,repetuntur in multis summariis Romæ impressis,& ideo non debeat contemni quamuis de ipsis nulla habeatur certitudo,nec prædicentur Romæ. Valeant tamen prout valere possunt.Et habent fratres Minimi,quod die Lunæ,& Mercurii in omnibus conuentibus sui ordinis,prælatus,qui dicitur,corrector,& conuentualium antiquorum celebrans pro aliquo defuncto, a purgatorio liberet,& si in domo est prouincialis, ipse est, qui extrahit animam a purgatorio. Ita ego vidi in libello priuilegiorum dicti ordinis compilato a patre fratre Parasselo. *e*

c Suppl.f.61. con.164.

d Colle.ti.indul. non plenaria quo ad fratres. § 14.

e Parasselo.

Et Leo Decimus concessit,quod fratres minores dicentes,vel recitantes officium defunctorum pro animabus existentibus in purgatorio, vel septem Psalmos Pœnitentiales easdem consequantur indulgentias,quas consequuntur dicentes coronam B.Mariæ Virginis,scilicet,indulgentiam plenariã toties quoties dixerint.Ita habetur in supplemento. *f* Et idem Leo Decimus concessit fratribus minoribus obseruantiæ,vt indulgentiæ coram imagine pietatis a S.Gregorio concessæ, possint etiam pro animabus defunctorum lucrari.Ita habetur in libro monumenta *g* ordinum.

f Supp.fo.61. conc.187.

g In 1.imp.f. 92.conce.383

Et Calixtus Tertius concessit plenariam indulgentiam pro patribus, & matribus omnium fratrum minorum præsentium,& futurorum in purgatorio existentibus.Ita habetur in libro *h* monumenta ordinum.

h in 2.imp.f. 61.conc.90.et f.101. concess. 399.

Circa quam concessionem notat Collector *i* priuilegiorum mendicantium, quod post eam posita sunt ibidem immediatè verba sequentia,& sic quilibet pater,& mater fratrum minorum potest in articulo mortis eligere confessorem idoneum,qui eum absoluat plenariè a culpa, & pœna de omnibus peccatis suis.Hæc ibi ad literam,circa quæ quidem oportet aduertere,quod vt patet ex tenore ipsorum,non fuerunt,nec sunt verba de corpore concessionis,sed potius bene intuenti,apparebit,quod sint addito velut glossa declaratiua ab aliquo fratre modicum sciente,si enim prædicta clausula esset de corpore concessionis,non diceretur in principio eius *& sic,&c.sed vt sic. & possit, &c.* Quod autem qui præfatam clausulam addidit, fuerit indoctus,patet ex hoc,quia pro eodem sumpsit indulgentiam plenariam a culpa,& a pœna.Quod cõstat esse falsum,vt patet ex dictis in superioribus.K

i Colle.priuil. mend.ti.in d. quoad facularet.8.§.1.

K Sup.q.79. art.3.

Potest tamen saluari præfata additio dicendo, quod cum in articulo mortis non sit casus aliquis reseruatus,iure communi potest ab omnibus casibus,& censuris absolui a suo confessore,a quo etiã per præfatum priuilegium poterit sibi concedi indulgentia plenaria,& sic absoluatur culpa,& a pœna. Pro declaratione autem supradictarum concessionum sunt aliqui articuli proponendi.

ARTICVLVS II.

Vtrum Ecclesia possit concedere indulgentias animabus purgatorij.

REspondeo dicendo,quod per modum suffragii tantum potest illis concedere, & dicere quod id non potest,est hæreticum,probatur dupliciter.

Primo,quia Papa potest authoritatiuè illis communicare de thesauro communi indulgentiarum ad liberalem,& gratuitam remissionem pœnarum a Deo obtinendam,ergo potest illis concedere indulgentias per modum suffragii; patet consequentia a definitione ad definitum.Et antecedens probatur, quoad omnes suas particulas. Et probatur pri-

primo, quod Ecclesia, seu Papa potest communicare animabus purgatorii de thesauro indulgentiarum, sibi commisso, quia secundum D Bonauenturam, & Alexandrum de Ales, & communiter Doctores prout supra *a* satis probauimus, ad efficaciter communicandum alicui aliqua bona, sufficit, quod talis communicator habeat authoritatem super talia bona communicabilia, aut super communicationem eorum, & quod is, cui communicatur, sit ideoneus, & non prohibitus ad talem communicationem recipiendam, quia nihil aliud videtur, nec quod sit subditus communicatoris ille, cui communicatur: at Papa habet authoritatem ad dispensandum de communi thezauro indulgentiarum, qui est communicabilis omnibus indigentibus idoneis, & animæ purgatorii ratione egestatis, & charitatis sunt oues Christi idoneæ ad recipiendum auxilium, & communicationem beneficiorum spiritualium, vt patet, quia si possunt recipere auxilia particularia personarum, & etiam communia auxilia, & suffragia Ecclesiæ orantis pro eis, quare nō possunt recipere auxilia Ecclesiæ de thesauro satisfactorio, tā per viam sacrificij, quā per aliam viam communicationis, præsertim cum de hoc nulla habeatur prohibitio diuina, vel naturalis. Quod autē Papa possit authoritate, prædictam indulgentiam concedere, probatur, quia talis dispēsatio à Christo Domino est concessa: Quod autē huiusmodi dispensatio, & cōmunicatio pertineat ad liberalem, & gratuitam remissionem pœnarum à Christo obtinendā, id est, quod eius fructus speratur à Dei liberali misericordia acceptante talem communicationem thesauri. Probatur, quia secundum D. Thomam, *b* & communiter Doctores omnia suffragia, satisfactoria Ecclesiæ pro defunctis solùm præcipuè offeruntur Deo acceptanda ab eo liberaliter per viam misericordiæ, vt ieiunia, orationes, & eleemosynæ &c. & alia huiusmodi, quæ pro defunctis offerri solent, sed istæ indulgētiæ per modum suffragii sunt communicationes satisfactorii thesauri facta eis per modum suffragii Ecclesiastici, ergo eodem modo habent suam efficaciam, & ad naturam suffragiorum pertinent quoad hoc.

Nec supradictis obstat illud Matthæi *c* *Quodcunque ligaueris super terram.* Ex quo loco colligitur Petrum, illiusque successores non habere potestatē in eos, qui sunt infra terram, sed tantum in eos qui in hoc mundo commorantur. Respondetur namque, quod animæ purgatorii sunt supra terram quoad statum, & quoad suam causam aliquo modo, licet quoad suum esse sint infra terram. Quoad statum enim, & quoad causam non sunt omnino in termino, neque in via merendi, vel demerendi, sed sunt in medio statu scilicet, in termino, quoad meritum & demeritum in via quo ad præmium finale, dum detinentur purgandæ in pœnis, & ideo quoad hoc sunt aliquo modo super terram, & per consequens de foro Ecclesiæ, & de iurisdictione eius, & Papæ, sicut & nos viatores, & ita scilicet, vt sicut ad punitionem adhuc sunt in viatorum statu indigentes, & ita quoad releuationem à pœna adhuc subsunt iudici viatorum, vt sic possint, sicut & viui iuuari, & absolui per Papam iudiciariè, à pœnis per indulgentias. Et hanc solutionem tenentes hoc modo intelligunt illud Matthæi, quodcunque solueris super terram &c. id est, quodcunque existens super terram quoad esse, & quoad statum, seu quoad causā suā solueris, illud erit solutū in cœlis. At quia hæc expositio ab aliquibus reiicitur, ideo aliter respondetur, concedendo, quod iudiciaria potestas, seu absolutiua non est data Petro, vel Ecclesiæ, nisi super existentes super terram, aut in hoc mundo, quoad personam, simul, & statū, nō autem super purgatorium, & sic non potest hoc modo concedere indulgentias propriè sumptas per modum iudiciariæ potestatis animabus existentibus in purgatorio: at indulgentias per modum suffragii optimo iure potest illis concedere per authoritatem dispensatiuam cōmunicando eis suffragia de thesauro Ecclesiæ, communicare enim authoritatiuè suffragia de thesauro Ecclesiæ non est actus iurisdictionis, ita vt requirat, quod ille, cui talis sit communicatio, sit subditus, & de iurisdictione communicantis, sed est actus authoritatis, & hæc sunt tenēda licet doctissimus noster frater Michael *d* de Medina aliter procedat, à quo iure optimo recedit noster doctissimus Corduba.

a Sup. q. 11. ar. 1.

b D. Th. in 4. d. 45. q. 6. ar. 2.

c Matth. 16.

d Med. in tra. de indul. disp. 2. c. 41. & 42. vsque ad finē li. Cordu. li. 1. q. q. 16. p. 407. col. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum, si indulgentia plenaria concedatur vni animæ purgatorij, talis anima omnino & infallibiliter liberetur à purgatorio.

Respondeo dicendo, quod anima purgatorii cui cōceditur indulgentia plenaria, totaliter & infallibiliter liberatur à purgatorio, si talem indulgentiam lucretur, vel acquirat, alias non nisi secundum quod ipsa anima est idonea, & digna, vt talis indulgētia, sicut & alia suffragia Ecclesiæ plus vel minus ipsi valeant, ex diuina & liberali acceptatione. Dixi (si talem indulgentiam lucratur omnino liberatur) quia sicut quoad viuos indulgentia plenaria valet eis, qui eam lucrātur, & acquirūt quantum sonat, & omnino remittitur eis tota pœna secundum communem doctrinam Ecclesiæ: ita eadem ratione indulgentia plenaria per modum suffragii cōcessa defunctis, nulla enim inter eas est ratio differentiæ. Dixi deinde si eam lucratur, & acquirit, quia sicut vnus, qui indulgētiam plenariam ei concessam non totaliter lucratur, nec acquirit, propter defectum alicuius conditionis, seu circunstantiæ requisitæ, non liberatur, à suo debito pœnarum omnino, ita & anima purgatorii si non totaliter lucratur, nec acquirit talem indulgentiam plenariam ei concessam, propter defectum alicuius conditionis requisitæ, non liberatur omnino à suis pœnis, sed secundum quod ipsa idonea, & digna est.

Vt autem anima purgatorii lucretur, & acquirat omnino indulgentiam ei concessam, tria requiruntur.

Primum quod sit sufficiens causā ad tantam indulgentiam concedenda , & lucrandam, defectu cuius viuus, & defunctus potest non lucrari totam illam quantitatem, etiam si fiant omnia requisita.

Secundum requiritur specialiter quoad defunctos, quod per aliquem viuum fiat debitē id, quod & quomodo imponitur per concedentem ad talē indulgentiam pro tali anima lucrandam, & in his duobus nullum est dubium.

Circa tertium requisitum, scilicet, quod talis anima sit omnino digna, & idonea, vt talē suffragium indulgentiæ plenariæ ei concessæ à Deo liberaliter propter ea acceptetur ad dictum plenum effectū: tunc autem censetur idonea secundū Augustinū *e* di-

e August. in Ench. c. 99. & in lib. de cura pro mortuis habe. & habetur 13. q. 2. c. tempus.

dicentem specialia suffragia facta pro aliquibus illis tantum prosunt, qui cum viuerent, hæc sibi, vt postea possent prodesse, meruerunt. Item D. Gregorius *a* dicit illic, scilicet in purgatorio, nihil quisque purgationis obtinebit, nisi hoc bonis actibus in vita hac positus, vt illic habeat promereatur & iterum ait *b* quod illis factæ victimæ prosunt, qui hic viuendo obtinuerunt, vt eos etiam post mortem bona adiuuent, quæ hic pro ipsis ab aliis fiunt. Ex quibus authoritatibus duo expresse eliciuntur.

a Greg. lib. 4. dialo. c. 39.
b Greg. vbi su. c. 57. & 58.

Primum quod omnis anima purgatorii potest iuuari suffragiis Ecclesiæ, & indulgentiis per modũ suffragii, quia eodem merito, quo meruerunt præmium essentiale finale, meruerunt etiam ratione charitatis, & cõmunionis sanctorum, vt possint interim iuuari communione sanctorum, in quo nullus catholicus dubitat.

Secundo elicitur, quod de facto per specialia priuilegia Ecclesiæ, seu speciales indulgentias per modum suffragii pro aliqua anima concessas ipsa anima specialius quidem præ cæteris iuuatur, sed non nisi quantũ hic meruit de facto ipsi prodesset ex speciali acceptatione diuina, vt dictum est. Hæc autem dignitas, & idoneitas, qua quis fit dignus, & meretur in via, vt post in purgatorio illi prosint omnino, vt plurimum suffragia, & indulgentiæ, non solũ procedit ex merito accidentali in hac vita, vt sũt deuotio specialis ad claues Ecclesiæ donatiuas indulgentiarũ, & solicitudo ad satisfaciendum, pro peccatis propriis, misericordia ad alios, studiumq; ad suffragandum defunctis; sed etiam procedit ex feruore charitatis: & ex aliis operibus meritoriis gloriæ essentialis, in quantũ sunt supererogatoria, & accidentaliter meritoria, & satisfactoria: per ea enim potest quis in hac vita mereri, vt post in purgatorio sit dignus, vt ei ex diuina bonitate prosint suffragia, aut indulgentiæ specialiter ipsa applicatæ, ex integro, aut in parte secundum quantitatem suæ dignitatis, aut meriti ad id; sicque nullus existens in purgatorio est, qui se abscondat a calore huius gratiæ, & fructus indulgentiarum, & suffragiorum ei applicatorum magis vel minus, vt colligitur ex traditis per Sotum, *c* & Nauarrum.

c Sot. in 4. di. 21. q. 2. art. 3. Na. in trac. de indul. n. 22. §. 45. quoad suf frag. quæ fiunt pro defunctis.

Ex his omnibus etiam infertur vnum valde notandũ, quod scilicet is, qui in hac vita dat obliuioni defunctos, & negligit satisfacere pro suis peccatis propriis, & sic vult viuere, vt vix cum gratia decedat, iste talis, licet non sit omnino alienus in purgatorio a fructo suffragiorum, & indulgentiarum, tamen parum, seu minimam partem fructus eorum participat, quamuis pro eo specialiter suffragia, & indulgentiæ plenariæ fiant, & concedantur. Hæc summatim sumat lectos pro priuilegiorum declaratione, qui autem ex professo indulgentiarum materiam prosequuntur, plura alia pro hac quæstione, & resolutione adducunt, inter quos doctissimus Corduba. *d* plus aliis, quos viderim, accumulauit.

d Cor. li. 5. qq. q. 17.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum necessè sit, quod sit in statu gratiæ is, qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto, vt talis indulgentia illi defuncto prosit.

RESpondeo dicendo, quod vt viuus pro se indulgentiam consequatur, necessarium est, vt sit in statu gratiæ tempore, quo ipsam indulgentiã lucratur, prout latè tradit Corduba: *e* vtrum autem sit necessarium, quod sit in statu gratiæ quando indulgentiam pro defuncto lucratur, variant Doctores. Nam licet Angelus *f* teneat, quod requiritur, vt sit in statu gratiæ. At contrarium verius videtur cum indulgentia sit opus priuilegiatum habens suum valorem ex opere operato, seu ex thesauro indulgentiarum, siue ex meritis Christi nomine cuius offeruntur suffragia pro defunctis, id habent: & ita tenet Nauarrus *g* sequutus Augustinum de Anchona. Quod verum est, nisi Papa concedens indulgentiam pro defunctis imponat opus pium, quodque id fiat in statu gratiæ.

e Cor. li. 5. qq. q. 24.
f Angel. v. indulg. §. 21.
g Na. in trac. indul. not. 17. §. 24 Aug. de potest. eccle. q. 32. ar. 2.

Ex dictis in superioribus articulis colligitur, quod post vnam indulgentiam plenariam pro vna anima purgatorii concessam, non debet defuncti benefactor obliuioni tradere ipsum: non accipiendo pro eo alias bullas, nec alias lucrando indulgentias, debent enim pro ipsis missas celebrare facere, & alia sacrificia, & eleemosynas offerre, cum quantitas fructus indulgentiæ pro defunctis pendeat a liberalitate acceptantis Dei, pendet ẽt ex dignitate, & idoneitate animæ, pro qua fit. Et de dignitate. & meritis talis animæ ad totũ fructũ talis indulgentiæ, seu suffragii secũdum Dei iudiciũ nobis non cõstat, & per cõsequens nobis nõ constat, vtrum talis anima lucrata sit, aut acquisierit talem indulgentiam plenariam, quoad totum suum fructum: Nec sumus certi, vtrum accipientes dictas bullas, & talia suffragia offerentes sint in statu gratiæ, quod secundum aliquos, requiritur, vt indulgẽtiam defunctus consequatur, & dato, quod nobis esset certum ipsam animam a purgatorio ad cœlum euolasse, adhuc debent pro ea bona opera iterari, non quidem ad liberationem eius a pęnis pro quibus iam supponitur liberata per talem indulgentiam, sed proter quinque. Primo quia per alia suffragia, & sacrificia magis quam per solas indulgentias laus, & honor redditur Deo. Secũdo quia inde fructus amplior prouenit ipsis, viuentibus facientibus ea pro defunctis, quam ex ipsa indulgentia. Tertia, quia ipsi defuncto existenti in cęlo, vel in purgatorio, pro quo fiunt talia bona prouenit gaudium accidentalis gloriæ ex hoc, quod respectu ipsius fiunt in mundo aliqua bona ad Dei gloriam, & inde ipse defunctus, vbicumque existens in purgatorio, vel in cœlo prouocatur ex virtute gratitudinis ad orandum pro ipsis suffragantibus ei, secundum, *h* & Gabrielem: quarto quia suffragia facta pro vno etiam proficiunt aliis animabus purgatorii. Quinto quia sicut pro paruulis baptizatis non indulgentibus Ecclesia facit suffragia, & orationes, & missas, vt refert Gabriel *i* & Alexander de Ales per multa bona, quæ omnibus inde eueniunt, & ad gloriam Dei, sic in proposito pro anima purgatorii multæ indulgentiæ, & bona fiunt, etiam si ipsis minimè indigeat.

h Richar. in 4. d. 45 Gabr. in Cano. lect. 50. L. M. & l. 81. M.
i Gab. sup. cã. lec 57. et Ale. 4. par. q. 42. a. vlt.

ARTICVLVS V.

Vtrum gratia de altari priuilegiato pro animabus purgatorij facta a Papa alicui dicenti. quod erant in ea Ecclesia viginti sacerdotes, valeat, si non sint.

RESpondeo dicendo, quod videtur dicta gratia reformanda, tum propter eorum opinionem qui referente Felino *K* tenent magnam esse differentiam inter literas ad lites, & beneficia, & inter literas puri priuilegii, eo quod in illis non obstat

K Fel. in c. su. literis. n. 1. de rescri.

stat surreptio simplex sine dolo facta quoad ea, quæ fuissent concessa, etiam si surreptio non fuisset commissa in literis autem priuilegii sic, tum quia concessio indulgentiarum est restringenda, iuxta glossam regulæ cancellariæ: & ita tenet Nauarrus, a & hoc procedit maximè, si in dicta gratia nõ exprimitur quantitas indulgentiæ, nec quantitas pœnarum, à quibus liberabit dicta indulgentia; ob missam in prædicto altari dicendam, sed solùm in ea conceditur indefinitè à pœnis purgatorii, & nõ ab omnibus, & non omnis indulgentia liberat ab omnibus pœnis purgatorii, vt palam est, sed tãtum plenaria vel plenissima, & multæ indulgentiæ non plenariæ conceduntur pro liberatione animarum à pœnis, quas patiuntur indefinitè, & sic videtur etiam ex hoc capite reformanda, vt dicat, Plenè liberetur, vel quod ab omnibus pœnis, quas patitur liberetur, nulla enim missa etiam non priuilegiata est, per quam ex opere operato nonnihil minuatur aliquo modo pœna purgatorii, ita Nauarrus. b

a Na. li. 1. cõ ss. ti. de resc. cons. 2.

b Na. vbi su.

ARTICVLVS VI.

Vtrum concessio priuilegii, vt dicta vna missa in certo altari, statim anima defuncti pro qua dicitur exeat à pœna purgatorii, sit necessario dicenda de missa defunctorum, an sufficiat missa sancti occurrentis, aut feriæ.

RESpondeo dicendo, quod ad præfatam indulgentiam per modum suffragii quærendam, vel impetrandam pro anima defuncti, sufficit quælibet missa tam de sancto quàm de feria, quàm de defunctis, tum quia beneficium principis latè est interpretandum, iuxta quandam legem, c modo non sit ambitiosum, iuxta sacros canones, d tum quia bulla generaliter concedit talem indulgentiam pro qualibet missa, sine restrictione de missa de defunctis, vel de aliquo sancto vel feria, & dispositio generaliter loquens generaliter est intelligenda, iuxta ea, quæ in vtroque iure e traduntur; præcipuè cùm omnes sint æqualis valoris, quoad valorem, quem ex opere operato operãtur iuxta sacros canones f & diuinam Theologiã, licet enim valor missæ pro defunctis valeat aliquid amplius valorẽ operis operantis, ea ratione, qua totus fere tenor eius resonet defunctorum commemorationem, alio tamẽ respectu valet minùs, quia breuior est, breuiùs, & minùs attentè, vt plurimum, dicitur, quam alia illa item quod frequenter memoria noui sancti, & nouitas officii auget deuotionem missarum ex qua pendet valor operis operantis. Ita Nauarrus. g

c l. 1. ff. de con stit. princ.
d c. quãuis. de præb. li. 6.
e c. de pratio. ff. de public. in rem ac. c. soluta sub fin. de ma. et ob.
f c. infra 1. q. 1.

Aduertendum tamen, quod si in bulla dicatur quod missa sit de *Requiem*, vt dicitur pro defuncto necessarium est, quod hæc missa, dicatur, alioquin quoad indulgentiam minimè defuncto proderit.

g Nau li. 5. cons. ti. de pænit. & remis. cons. 37. & li. 3. cons. tit. de priu. cons. 14.

ARTICVLVS VII.

De origine indulgentiæ sabbatinæ apud religiosos B. Mariæ de monte Carmelo.

RESpondeo dicendo, quod multifariam multisque modis olim, & hodie B. Virgo fauorẽ beneuolum impartita fuit religioni Carmelitarũ patrum, Honorius enim Tertius cùm regulæ pro hac religione Alberti Cardinalis Hierosolymitani confirmationem distulisset, vt maturiùs tanta res ageretur, apparuit ei Beata Virgo pulchra vt Luna electa, vt Sol, eique præcepit, vt petitioni fratrum Carmelitarum libenter annueret, & vt huius celebris visionis ipsum faceret certiorem, significationem ei præbuit, quo duo æmulatores, & contrarii huius sacræ religionis iusto Dei iudicio in illa nocte perierant, & dedit huic ordini scapulariũ, quomodo fratres huius sacræ religionis induuntur. Nã cum B. Simon Estoch huius sacræ religionis esset pernoctans in oratione Dei, ab ipsa Beata Virgine pro sua religione hæc insignia scapularii impetrauit, cuius insigniæ deuotione attacti multi Principes Christiani in confratres huius sacræ religionis fuerunt adscripti, vt tantam insigniam à Beata Virgine huic religioni mererentur in suo corpore portare, vt historici h huius religionis nobis scriptum reliquerunt.

h Paleonus. li. 3. c. 7. co

Et tempore Ioannis Vigesimi secundi, vt ipsemet refert, in bulla quę incipit, *sanctissimo vti culmine*, data Lugduni tertia die Martii, Pontificatus sui anno sexto, nobis memoriæ tradidit ipse sanctissimus Pontifex, ante quam ad culmen pastoralis Apostolatus ascenderet, apparuit ei Beata Virgo ipsum tantam dignitatem consecuturum reuelans, in recompensam tanti beneficii ei præcipiens, vt regulam Sancti Alberti Apostolico sigillo confirmaret, & de facto confirmauit.

Et Alexander Papa Quintus in Bulla, quæ incipit *tenore cuiusdam priuilegii fœlicis recordationis Ioannis Vigesimi secundi &c.* Data Romæ, septima die Decembris Pontificatus sui anno primo, prædictã bullam Ioannis XXII. confirmauit: quarum duarũ bullarum expressè meminit Clemens Septimus in bulla *dilecti filii*, cuius tenorem in præsentiarum refero.

Dilecti filii Nicolai Andet Generalis, ac prouinciales, & priores domorũ ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo, iuxta morem dicti ordinis necnõ cõfratres vtriusque sexus confraternitatum in Ecclesiis domorũ seu domibus eiusdem ordinis institutarum, nobis nuper exponi fecerunt, quod aliàs fœlicis recordationis Ioannes Papa Vigesimus secundus & Alexander Quintus Romani Pontifices prædecessores nostri, vniuersis & singulis Christi fidelibus, qui confraternitatem de monte Carmelo intrare, seu confratrum confraternitatis eiusdem numero adscribi, ipsiusque statuta obseruare, hac habitum dicti ordinis deferre seque fratres & sorores dicti ordinis appellare, ita quod si mulier virgo castitatem vidua verò continentiam, coniugata autem matrimonii iura (prout Sancta Ecclesia præcipit à tempore eorum ingressus inuiolabiliter seruare velle promiserint, & obseruauerint tertiam partem suorum peccatorum in Domino relaxarunt ac die, quo à sæculo huiusmodi purgatorium accesserint ipsaque Virgo gloriosa Dei genitrix Maria Sabbato sequenti post ipsorum confratrũ, seu religiosorum, ac sororum obitus visitando, à pœnis purgatorii huiusmodi eorum animas liberabit quodque confratres ipsi gratiarum earundem prædecessorum participes fieri volentes, horas canonicas iuxta formam ab Alberto Patriarcha dicto ordini concessa & ordinatã recitare, signari vero literarum diebus, quibus Sancta Ecclesia ieiunare præcipit necnon quarta feria, & Sabbato tempore vitæ eorum, præterquam die in qua ex feriis prædictis Natiuitatem Domini N. Iesu Christi occurere contigerit, à carnibus abstinere debent.

Ex qua bulla ibi *Ipsaque Virgo gloriosa Dei genitrix Maria Sabbato sequẽti post ipsorũ cõfratrũ seu religiosorum, ac sororum obitus visitando à pœnis purgatorii huiusmodi eorum animas liberabit*, colligunt communiter fratres Carmelitæ, quod eorum animas à pur-

purgatorii pęnis liberat Virgo sacratissima.

At hoc multis mirabile videtur,& rem certè dubiam facit. Nam idem Clemens Septimus in alia eius bulla,quæ incipit. *Ex Clementis sedis Apostolicæ prouisione*, Data Romæ,apud Sanctum Petrũ anno Incarnationis Dominicæ millesimo,quingẽtesimo,trigesimo,pridie Idus Augusti,P.S.anno septimo aliter quoad hoc prædictã refert reuelationem in hunc modum dicens, *Ac ipsa gloriosissima Dei genitrix semper Virgo Maria ipsorum confratrum, seu religiosorum,ac suorum animas post eorum transitum suis intercessionibus continuis,pijs suffragijs & speciali protectione adiuuabit.*

Et Gregor.XIII. in bulla quę incipit. *Vt laudes gloriosissimæ V. Mariæ*. Data Romæ die 8.Septẽbris, anno Domini millesimo,quingentesimo,septuagesimo 7. Pontificatus sui anno 6.confirmans huius religionis priuilegia,hanc etiam concessionem confirmauit,eam in hunc modum referens, *Idẽque Ioannes XXII. pro omnibus animabus quæ in purgatorio existunt,& habitum huius religionis & eorum confraternitatem ingressi fuerint,vel confratrum numero adscripti in honorẽ eiusdem B.Mariæ matris Dei die Sabbati post eorũ transitũ intercessionibus continuis,pijs suffragijs,& meritis,ac speciali protectione addiuuãdis publicauit,corroborauit, & confirmauit.* Hæc Gregor. XIII.

At hæc Clementis VIII. secunda bulla, & bulla Gregorii XIII.declarauerunt primam Clementis septimi bullam, in qua dicitur, *quod Beata Virgo in dicto Sabbato liberabit confratrum,& religiosorũ animas:non enim* B.Virgo Maria dictas animas infallibiliter potestate absoluta liberabit, sed liberabit per modum suffragii, impetrans à Deo Opt.suis præcibus,& meritis,vt ipsæ adiuuentur, & ipsi suffragia,ad eorum liberationem communicentur,ad modum,quo Summus Pontifex concedit animabus purgatorii indulgentiam plenariã per modum suffragii,si talem indulgentiam lucrentur, vel acquirunt,aliàs non nisi secundum quod ipsæ animę sunt idoneæ,& dignæ,vt talis indulgentia, sicut & alia suffragia Ecclesiæ plus,vel minus ipsis valeant ex diuina,& liberali acceptatione,iuxta ea,quæ in articulo tertio huius quæstionis latè dicta fuit.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum indulgentia de sex Pater noster, & Aue Maria,cum gloria Patri, *concessa fratribus possit pro defunctis applicari.*

Respondeo dicendo, quod per concessionem Leonis X.omnes indulgentias à sua sanctitate,ac ab aliis eius prædecessoribus concessas vsque ad diem tertiã Februarii, Pontificatus eius anno quarto,possunt etiã pro defũctis applicari.Et licet hæc concessio,de qua in articulo quæstionis fuerit facta post diem tertium Februarii scilicet,anno sexto sui Pontificatus, vt habetur in supplemento, *a* fuit tamen declaratio alterius,quam prius fecerat die tertia Februarii, anno quarto sui Pontificatus, vt habetur in eodem supplemento: *b* ac subinde retrotrahitur,vt possit pro defunctis applicari iuxta ea,quæ in eodẽ supplemẽto *c* cõtinentur. Quod quidem vltra id,quod verum est, & indubitabile, tenet etiam Henriquez. *d* Atque eodẽ modo vsus est huius indulgẽtiæ apud Dominicanos patres, vt patet ex traditis à Patre fratre Vincẽtio Iustiniano in vita B.Ludouici Bertran. Denique(vt vno verbo multa in hac materia concludam) dico quod possumus gaudere omnibus priuilegiis, & indulgentiis concessis nõ solùm quibuscunque religionibus, sed quibuscunq; piis locis, necnon confraternitatibus prout concessit Iulius *e* III.ordini Prædicatorum, quas possumus etiam pro defunctis applicare per concessionem à Sixto V.factam in bulla erectionis confraternitatis chordæ B.Francisci,datam Romæ apud S.Petrum anno Domini millesimo,quingentesimo,octogesimo 6.die 7.Maii,Pontificatus eius anno secundo, vt patet ex eius verbis, *ibi eisdẽ confratribus Chordigeris,vt indulgentias, & peccatorum remissiones præfatas per modum suffragij pro fidelibus qui in gratia Dei decesserint,consequi, & impartiri valeant concedimus.*

a Supp.fo.60.
b Supp.f.41. concess.31.
c Supp.fo.34. concess.22.
d Henri q.li. 2. de indulg. c.19.§.3.
e in lib.priui. fo.209. p. 2.

Et aduertendum quod recitantes Psalmum *Miserere mei*, aut qui nescit,quinque *Pater noster, & Aue Maria*, flexis genibus in Ecclesiis nostris principalibus,seu annexis,consequuntur indulgentias,& vibis,& orbis.Ita cõcessum est ordini S.Benedi. & confirmauerunt Innocentius VIII. & Alexander Sextus,Iulius Secundus,dummodo pro eorum animabus dicatur oratio, *Deus qui inter Apostolicos*, Habetur hæc indulgentia in libro eorum,quod est in Conuentu Vallisoleti,& hæc concessio cum maxima sit, potest etiam pro defunctis applicari per dictam bullam Sixti Quinti.

QVÆSTIO XCVII.

De indulgentijs pro nouo orbe Indiarum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum in Indijs in sanctis ordinum indulgentia concedatur.*

2 *Vtrum aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe speciali ter sint concessæ in fine ponitur decretum S.D.N. Clementis VIII. pro indulgentijs concessis calculis,seu granis,crucibus,& imaginibus benedictis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in Indijs in Sanctis ordinum indulgentia concedatur.

Respondeo dicendo,quod Cardinalis Pogius Legatus Iulii III. in Hispania anno Domini millesimo,quingentesimo,quinquagesimo tertio,concessit, vt in Indiis indulgentia plenaria consequeretur in Die Sancti Dominici & Sancti Francisci,& Sancti Augustini dicendo in Ecclesiis tres *Pater noster*,& totidẽ *Aue Maria* pro exaltatione fidei Catholicæ,& concessit omnes remissiones,& indulgentias,quas consequerentur in die portiunculæ,si Ecclesiam S.Mariæ de Angelis personaliter visitassent.

Item cõcessit omnibus Hospitalibus in noua Hispania omnes indulgentias, quas habet Hospitale Conceptionis Mexici,quod dicitur, *del Marques*.

Item concessit ministris Indorum semel in vita, & in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Item concessit, quod quoties quis ministrat Sacramenta Indis,vel prædicat gratis,septem annos, & septem quadragenas de indulgentias lucretur.

Et Pius V.anno Domini millesimo,quingentesimo,septuagesimo primo,cõcessit Motu proprio,& ex certa sciẽtia,& plenitudine potestatis ordini Prędicatorum in noua Hispania in omnibus domibus &

& monasteriis constructis,& constituendis perpetuis futuris temporibus, quod die S.Dominici, S. Thomæ de Aquino,& S.Vincentii,& S.Catherinę de Senis, qui Ecclesias prædicti ordinis visitauerint & præces ibi augmento Christianæ religionis, & Sedis Apostolicæ felici statu, ac infidelium conuersione effuderint, toties plenariam, & omnium peccatorum indulgentiam, & remissionem in forma iubilei per communicationē ait, quod eadem indulgentia Sanctis propriis ordinis Minorum, & S.August.in noua Hispania communicetur: & ait Summus Pōtifex, quod qui in prædictis festiuitatibus,& eorū octauis confessus,& contritus Eucharistiam sumit, easdem indulgentias à fortiori consequatur. Et qui in festo S.Dominici,& S.Thomæ, & eorum octauis celebrauerint, vel pro sua deuotione celebrare fecerint, toties eandem indulgentiam plenariam consequantur per modum iubilei. Hæc Vera Cruz in suo compendio manuscripto.

Circa primam concessionem Cardinalis Pogii Legatum est notādum, quod Legati Papæ possunt concedere indulgentias etiam perpetuas in terminis suæ legationis, sed hoc eis competit non solùm ex commissione speciali, sed etiam generali Domini Papæ, sicut statuta perpetua facere potest, vt dicitur in Iure *a* inrcta sua Glossa,& tradit Corduba & sic potuit prædictus authoritate Apostolica indulgentiam supradictam concedere.

Pro cuius rei explicatione est notandum, quod dare indulgētias, iurisdictionis est magis, quàm ordinis, vt tenent Doctores *b* Calderinus ex mente Diui Thomæ,& Abbas. Vnde Legatus, qui est ordinarius, poterit concedere indulgentias, etiam si non sit presbyter, vt tradit Speculator *c* Abbas, & Felinus. Et etiamsi teneremus opinionē illā, quod sit proprium dignitatis Episcopalis concedere indulgentias, de qua opinione per Franciscum *d* de Pauinis, Legatus nihilominus posset ipsas concedere, quia eius officium præualet omni dignitati Prouinciæ, etiam si vacaret Sedes Apostolica, quia si officium legati etiam Sede vacante permanet, vt tradit Brunelus, *e* ergo etiam permanet omnis eius authoritas, nulla enim lex est, quæ dicat Legatum tunc hoc non posse,& sic non dicendum, quod debuit aduertere Matthæus Cardinalis, *f* contra quē insurgit Gambarus. *g* quanti autem tēporis indulgentiam possit cōferre Legatus, variant Doctores. Quidam enim dicunt honestum esse, vt propter reuerentiam Concilii non excedat numerum quadraginta dierum quoniam is est taxatus numerus omnib. inferioribus à Papa. Gambarus *h* tamē aduertit iura quadraginta dierū numerum præfigētia inferioribus à Papa, Legatis minimè præfixisse numerum. Distributio enim indulgentiarum ante Cōcilium non erat præfinita cuiquam prælato, sed indifferenter dabatur pro animarum salute, vt constat ex Iure, *i* & tradunt communiter Theologi. Concilium verò ob indiscretam distributionem restrinxit inhibendo omnibus Ecclesiarū prælatis, ne vltra quadraginta dies cōcederent. Cum igitur lex illa concilii sit regularis distributionum Episcoporum,& in Legatis Cardinalibus non militet omnimoda ratio dissipationis Thesauri, quæ in Episcopis, cùm ipsi sint pars immediata Sedis Apostolicę,& habeant patrocinium eius præsumitur, quod maiori cura conseruabunt eius honorem, & sic dicendum est, quod Concilium non comprehendit Legatos Cardinales, quando enim priuilegia restringuntur, Cardinales sub cōmuni appellatione minimè veniunt.

a c. fin. iunct. sua glos. de off. leg. Cord. li. 1. qq. q. 12 propos. 3.
b DD. in cap. quod autē de pæn. & remis. Calder. in ca. accedentib. de priuil. Abb. in c. cum olim de maio. & obed.
c Specul. in §. superest de leg. Abbas in c. nostro de pæn. & remi. Felin. in tract. de indul. ad fin.
d Pauin. in tract. de pote. c. sede vacante in 4. q. prin. in princip.
e Brunel. dig. & pot. leg. concl. 33.
f Car. in Cle. ne Romani. §. ir ist. de elec.
g Gamba. li. 8 de author. leg. a latere. §. quid possit legatur circa indulg.
h Gamb. vbi sup. nu. 9.
i c. accedentibus de excef. prel. DD. in 4. d. 20.

Notandū est etiam, quod concessio Sixti V. pro festiuitatibus ordinis Minorum, de qua in superioribus K mentionem fecimus, in qua conceditur indulgentia plenaria omnibus Christi fidelibus, etiā prodest pro nouo Indiarum orbe, non enim video cur fidelibus in illis partibus commorantibus hoc tantum bonum non possit communicari.

K sup. hac to. p. 1 1 art. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum alia indulgentia pro dicto nouo orbe specialiciter sint concessæ.

RESpondeo dicēdo; quod idem Cardinalis Pogius Legatus Iulii III. eodem anno concessit etiam ministris Indorū semel in vita,& in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Concessit etiam, quod quoties quis ministrat Sacramenta Indis, vel prædicar gratis, septem annos & septem quadragenas de indulgentias lucretur.

Et Pius V. in cōcessione superius allata, vltra ibi indulta, indulsit religiosis qui ad Indiarū conuersionem proficiscuntur, quod in die, quo se mari cōmiserint,& sic in quo peruenerint, vel in itinere decesserint indulgentiam consequantur in formam Iubilæi.

Item Pius V. concessit omnibus religiosis scientibus idioma Indorum toties, quoties munus docendis Indis exercuerint, centum dies de iniunctis pęnitentiis.

Et Paulus III. anno Domini, millesimo quingētesimo, quadragesimo quarto, concessit religiosis Mendicantibus, qui de licentia suorum prælatorum proficiscuntur ad quascumque terras infidelium ad quamcumque mundi partem ad eos conuertendos, vt vadant tanquam Legati,& Commissarii & eis concedit omnes gratias concessas à suis prædecessoribus illis, qui ad terras infidelium vadunt,& sic secundum hæc sunt confirmata, quæ per Nicolaum V. Gregorium nonum, Leonē decimum, Adrianū Sextum,& Clementem VII.& alios Pontifices sunt concessa illis, qui ad illas partes ad dictam conuersionem proficiscuntur. Hæc est magna concessio, vt asserit. Vera Cruz in dicto compendio,& dat, quod sit liberum eis, quandiu voluerint ibi permanere. Reliqua autem, quæ ad Indos pertinent, videantur infra hoc tomo quæstione nonagesima 2. de priuilegiis pro Indis conuersis à Sede Apostolica concessis.

Pro complemento autem istius quæstionis operæ pretium esse duxi proponere in præsentiarum Decretum S.Domini Nostri Clementis VIII. cuius tenor est.

Declaratio. & Decretum sanctissimi Domini Nostri Domini Clementis Papæ Octaui, super indulgentiis, quæ tam à sanctitate sua quàm ab eius prædecessoribus, coronis rosariis, calculis seu granis, Crucibus & imaginibus Benedictis hactenus concessæ sunt & in posterum à sanctitate sua concedentur.

Formula indulgentiarum nouissimè a sanctitate sua præscripta huiusmodi coronis rosariis, paruis crucibus, & imaginibus ex auro, aliove metallo confectis vulgo medalis appellatis in futurum benedicendis, principibus vel ad eorum instantiam tantum concedatur, atque hæc vna de cætero, & non alia seruetur, & retineatur Hæc formula indulgentiarum sola imprimatur, & ad omnium commodum etiam lingua vulgari.

No-

Nomina verò indulgentias impetrantium etsi principes sint, non imprimatur, Coronæ Rosariæ, grana, seu calculi, cruces, & sacræ imagines cum indulgentiis antea benedictæ quæ quidem ad hunc vsque diem distributa sunt, siue illæ à sanctissimo Domino nostro, siue à superioribus Pontificibus sint concessæ, non transeant personam illorum qui eas in præsenti obtinent. Quæ autem vsque in hodiernum diem effectum sortitæ non sunt id est, nulli adhuc distributæ sunt, nemini vti benedictæ deinceps distribui possint, quod si de facto distribuantur, careant indulgentijs iam concessis.

De cætero indulgētiæ ne concedantur granis, seu calculis, neque etiam sacris imaginibus, aut crucibus, siue impressis siue depictis siue ex quouis metallo aut gemma cælatis & expressis, siue in Ecclesiis publicè collocādæ, siue priuatim habēdæ sint ijs, de quibus in formula dicitur dumtaxat exceptis.

Neque similiter concedantur pro agnis cæreis, siue Agnis Dei benedictis, vel pro quibusuis sacris reliquijs retinendis.

Indulgentiæ concessæ visitantibus septē, seu nouem Ecclesias seu alias Ecclesias intra, & extra vrbem vel quadragesimæ, & alijs anni temporibus adeuntibus pro stationibus consequendis coronis, & Rosarijs huiusmodi benedictis, ampliùs non concedantur.

Nec etiam indulgentiæ concessæ visitantibus Ecclesiam Sancti Iacobi in Compostella, & loca terræ S. & Hierusalē & B. Mariæ de Laureto & alias similes Ecclesias, eisdē coronis & Rosarijs, Benedictis cōcedantur

Neque item communicatio bonorum operum, quæ à regularium & religiosorum ordinibus, vel congregationibus, seu monasterijs fiunt, coronas & Rosaria benedicta huiusmodi recitantibus concedatur.

Neque etiam eisdem illas, vel illa recitantibus concedatur liberatio animarum in purgatorio existentium, nisi vt in memorata formula expressum est.

Si quando intuitu alicuius gentis, nationis, vel prouinciæ indulgentiæ aliquæ dictas, coronas, aut rosaria recitantibus concedantur illæ ad alias gentes, nationes vel prouincias, ne extendantur.

Pro populis autem remotissimis noui orbis & Indiarum ad Christianam fidem conuersis pauciores indulgentiæ prædicatoribus verò qui pro Christi Euangelio in eisdem partibus, & Indijs disseminando laborant, amplissimæ concedantur

Corona vel Rosario, aut grano, seu calculo vno, aut aliàs e vna benedicta deperdita alterā pro ea subrogādi facultas ne esto neque detur. Datum Romæ apud S. Petrum quinto Idus Ianuarij, anno à Natiuitate Domini, 1597. Pontificatus vero Sanctitatis suæ Anno quinto.

Siluius Antonianus,

Pro cuius sanctissimi Domini nostri decreti explicatione est notandum, quod volunt maximè restringere indulgentias à se, & ab aliis Pontificibus concessas rosariis, coronis paruis crucibus, & imaginibus ex metallo confectis.

Primò quod non concedantur nisi principibus, vel ad eorum iustitiam, pro quibus vna tantum formula imprimatur, & retineatur, & nomina ipsorum principum, & impetrantium non imprimantur.

Secundò quod dictæ coronæ, rosarii, &c. ante hac benedictæ cum indulgentiis, si sint aliquibus personis distributæ, non transeant in alias, si non sint distributæ, careant omnino indulgentiis, nec pro ipsis, indulgentiæ stationum quadragesimæ, & totius anni, concedantur, nec concedantur ipsis indulgentiæ visitantibus Sanctum Iacobum, Terram Sanctam, & Beatam Mariam de Laureto, nec etiam ipsis communicetur operum totius Ecclesiæ militantis participatio.

Tertiò quod indulgentiæ ipsis concessæ pro vna natione aut prouincia, ad aliam nationem, aut prouinciam non extendantur.

Quartò quod pro nouo orbe, & Indiis pauciores indulgentiæ concedantur, pro prædicantibus tamen ibi Euangelium amplissimè condonentur.

Quintò vna corona, vel rosario &c. perditis, nō dentur neque alii subrogentur.

Ex quibus iam cessat murmuratio Fratris Dominici de Soto, *a* — *a Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 2.*

QVAESTIO XCVIII.

De indulgentiis quoad earum publicationem, & acquisitionem, in nouem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur nouem.

1 *QVomodo sint publicandæ indulgentiæ monasteriorum regularium.*

2 *Vtrū religiosi indulgentias indiscretas prædicantes peccent.*

3 *Vtrum clausula, indulgentiæ post quinquennium nō valituræ, debeat intelligi à die concessionis, & datæ literæ aut verò à die publicationis ipsarum.*

4 *Vtrum indulgentia concessa alicui Ecclesiæ reuocetur à Papa in die suæ creationis.*

5 *Vtrum indulgentia possit lucrari ab existenti in peccato mortali.*

6 *Vtrum desinat esse bonus moraliter actus, qui fit in peccato veniali.*

7 *Vtrum quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum an intelligatur de tot diebus, & annis continuis, vel interpollatis.*

8 *An indulgentias tot dierum, & annorum intelligatur de diebus & annis vitæ huius purgatorij.*

9 *Vtrum pœnæ debitæ in vno die vitæ huius correspondeat alter etiam dies & idem tempus pœnæ in purgatorio luendæ.*

ARTICVLVS I.

Quomodo sint publicandæ indulgentiæ monasteriorum regularium.

RE spondeo dicendo, quod propter vitandum abusum vetat Concilium *b* Tridentinum indulgentias, aut aliàs speciales gratias prædicari populo, nisi debitis temporibus per ordinarium loci adhibitis duobus de capitulo, quod etiā olim erat ordinatū in Concilio Coloniensi *c* in reformatione clericorum, & ne quis Quæstor indulgentias alias prædicet, nisi quæ literis Bullæ continentur; & viuat cum bono exēplo, aliàs episcopus illum quamuis exemptum in tabernis repertum, aut publicè delinquētē punire potest, iuxta Sacros Canones. *d* Qui quæstores ante concilium fuerunt prohibiti per eosdem sacros Canones, vt post Panormitanum tradunt Mandosius, *e* & Nauarrus.

Aduertendum tamen cum Henriquez, *f* quod Concilium Tridentinum dum reuocat priuilegia monasteriorum, non comprehendit fratres ordinū Mendicantium, quia hi non comprehenduntur, nisi exprimantur, vt decreuit Pius V. Motu Proprio pro Mendicantibus anno millesimo, quingentesimo, sexagesimo septimo. At iam etiam alio motu proprio, de quo iam in superioribus *g* mentionem fecimus, omnes indulgentias Quæstuariis cōcessas reuocauit, & sic nullo modo possūt hodie publicari. Verum tamen est, quod indulgentias ordinis alicui superiori per Papam concessas pro subditis, & fa-

b Tri. sess. 21. de reforma. c. 9.

c Consil. Coloni. c. 16.

d c. cumrū. de priuilegijs.

e Mandos. in pra. sig. ti. confirmati. Nau. de ora. not. 22 n. 77. & seq. de indul. not. 31.

f Henriq. l. 7. de indul. c. 29 n. 1. litera B.

g sup. hoc to. q. 68. art. 3.

familiaribus potest prælatus conuentualis promulgare, hæc enim non prohibentur in Concilio Tridentino publicari, nec Bulla Cruciatæ suspenduntur prout in explicatione Cruciatæ latè diximus, supradicta autem probantur, nã prælatus monasterii cẽsetur pro suis subditis ordinarius, vt ipsis promulget indulgentias, cùm sit ab Episcopo exemptus prout tradit Henriquez. *a*

a Henriq. li. 7. de indul. c. 20. lit. s.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi indulgentias indiscretas prædicantes peccent.

RESpondeo dicẽdo, quod religiosi indulgẽtias indiscretas prædicantes peccant, cum in quadam Clementina *b* virtute obedientiæ, & sub pena maledictionis æternæ id facere prohibeantur. Indulgentiæ autem dicuntur indiscretæ, primò non concessæ, vt ait quædam Glossa *c* communiter recepta. Secundò illæ, quæ concessæ quidem, sunt cõcedi tamen non potuerunt ab eo, qui eas concessit, quia taxam excedebant, prout dixit Nauarrus. *d* Tertiò, quæ probari non possunt, neque literis Papæ, si ab eo sunt concessæ, vel literis concedentis, aut testibus, quando ab alio inferiori cõceduntur. Addendum tamen est, quod hoc casu nõ peccaret, præsertim lethaliter in foro conscientiæ religiosus qui sciret vere esse concessas ab eo, qui poterat concedere, aut indiciis probabilibus id crederet, nam lex fundata in præsumptione quoad forum conscientiæ cessat, quando veritas est in contrarium, iuxta quandam Decretalem, *e* quod alioquin multi concionatores, dum publicè prædicant reganrur per schedulas, vt publicent indulgentias sibi ignotas illo, vel illo die, vel illo loco quærendas, peccarent, quod durum videtur.

b Clem. 1. §. 1. de priu.

c Gl. in d. Cl. v. indiscretas

d Naua. in §. in Leuit. not. 32. nu. 45.

e c. tua de spõsal.

Aduertendum etiam, quod indiscretæ etiam videntur indulgentiæ, quæ sine iusta causa cõcedun tur per ea, quæ adducit Nauarrus, *f* quarum tamen publicatores religiosi prædicatores non videntur peccare, quippe qui de superiorum facto iudicare non debent, iuxta Sacros Canones *g*

f Naua. in §. in Leuit. not. 35. cum ex eo. de pœn. & remiss.

g c. inferior. 21. dist.

Denique aduertendum est, quod quamuis illa Clementina de religiosis tantum loquatur, & quãuis illi sic prædicantes plusquam alii peccent, non tamen alios clericos, & à fortiori laicos excusat, nõ quidem per illam Clementinam, sed propter rationem, in qua ipsa fundatur, quod videtur censuisse D. Anton. *h* dum illam Clementinam ad omnes Prædicatores extendere videtur.

h Anton. 3. p. ti. 18. c. 4.

ARTICVLVS III.

Quoddam Breue concedit indulgentiam plenariam visitantibus quandam Ecclesiam, addit tamen Papa præsentibus post quinquennium non valituris, quæritur, an ista Clausula debeat intelligi à die concessionis, & datæ literæ, an verò à die publicationis ipsarum.

REspondeo dicendo, certum esse, quod indulgentiæ concessæ valent à tempore datæ, vt ait quædam Decretalis, *i* & ab illo tẽpore ius est quæsitum illi loco, cui concessæ sunt ab illo tempore paratur facultas capacibus ad lucrandum illas, sed quantũ ad eos, qui lucrari, volũt incipiunt in eis efficaciam habere, quam primum eis præsentantur, & notificantur, & sic istud quinquennium computatur à die quo exhibitæ sunt literæ, quæ debent exhiberi prælato, argumẽto alterius Decretalis, *K* nam antequam publicentur, non possunt lucrari, quia populus eos ignorat, & in concernentib. animam requiritur scientia, & acceptatio, & receptio literarum, & quando priuilegiũ datur populo, ipsi publicè insinuandum, & publicandum est, argumẽto cuiusdam legis, *l* & ideo hoc quinquẽnium non cõputabitur, nisi à die insinuationis, seu exhibitionis, vt resoluit Rebuffus. *m*

i c. capienliũ de rescript.

K c. cum ex eo de pœnitent. & remiss.

l l. non ita, ff de adopt. c. vt offi. §. compescendi. de har.

m Rebuf. cõs. 199.

ARTICVLVS IV.

Vtrum indulgentia concessa visitantibus aliquam Ecclesiam reuocetur à Papa in principio suæ creationis reuocando gratias, & indulta, ita vt, non possit lucrari.

REspondeo dicendo, quod certum est, quemlibet Summum Pontificẽ pro sua summa, quã habet, potestate posse reuocare indulgentias à suis prædecessoribus concessas, nullus enim suorũ prædecessorum potest imponere sibi legem, quæ suam potestatem tollat, vel minuat, & de hoc nemo dubitat.

Præsupposita igitur hac plena potestate, et quod Papa in principio suæ creationis reuocat gratias, et indulta suorum prædecessorum, ait quidam Vigerius, *n* quod Summus Pontifex tunc non reuocat omnes indulgentias per prædecessores concessas. Sed certè, vt aduertit Nauarrus, *o* pfatus Vigerius videtur id dixisse deceptus ab aliquo, qui putauit per regulas cancellariæ, quas in crastinũ suæ assũptionis publicat Papa, reuocare omnes gratias, & indulgentias, quas prædecessor fecit. Quod tamen non est verum, nã regula septima, propterea quod habet verbum, *gratias*, & verbũ *indulta*, videri posset alicui dormitanti reuocare omnes indulgẽtias nondum lucrifactas, cũ sint quædã gratiæ, & quædam indulta, nullatenus tamen id facit, quãdo quidem solùm reuoca gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria cõcessa ad quærenda beneficia Ecclesiastica, & ad nominandum ad ea, vel conferẽdum illa, sicut & regula vndecima reuocat vniones eorundem beneficiorum nondum sortitas effectum, & neque regula quinquagesima septima, & duæ in sequentes, quæ tractant de indulgẽtiis, neq; Glossæ illarum vllam de huiusmodi reuocatione mentionem faciunt, prout tradit Nauarrus. *p*

n Viger. de instit. Theolo g. c. 16. §. 6.

o Nau. lib. 5. consi. ti. de pœnit. & remiss. cons. 17.

p Nau. vbi s.

ARTICVLVS V.

Vtrum indulgentia possit lucrari ab existenti in peccato mortali tempore operis per quod indulgentia acquiritur.

REspondeo dicendo, quod loquendo de facultatibus, quæ præter indulgẽtiæ acquisitionem conceduntur, qualis est facultas concessa cuilibet eligendi confessarium, qui eum etiam absoluat à reseruatis, qualis etiã facultas edendi oua, & lacticinia diebus ieiuniorum, ab Ecclesia indictorum, audiendi diuina tempore interdicti. Hæc cõceduntur, & alia similia etiam in peccato mortali existenti, & hæc est communis omnium sententia loquendo autem de indulgentiis propriè dictis.

Dico secundò, quod Caietanus *q* ait, quod licet quandoque sit idem tempus operis, & acquisitio-

q Caie. in tra. poster. de indulg. c. 9.

tionis indulgentiæ, vt cum ea conceditur omnibus illic, vel illic præsentibus, frequenter tamen alio tempore, & alio fit opus, ob quod conceditur: quo supposito aduertit, quod quamuis quæsiturum indulgentiam non oportet esse verè pœnitentem tempore, quo conceditur facultas quærendi eam, oportet tamen esse talem duobus alijs temporibus, nempe cum facit opus, ob quod conceditur, & cum absoluitur, vel eam quærit. Contrariam tamen opinionem tenet Glossa *a* quædam, quatenus sentit hanc anni Iubilæi indulgentiam lucrifactam iri etiā ab his peregrinis, qui aliquot dies in statu peccati mortalis peregrinantur, & ita tenent Diuus Antoninus, *b* & Felinus, & Tabien, & Syluester, quæ opiniones validissimis pro vtraque parte nituntur fundamentis. Et stando in vtraque hac opinione certū etiam est, Bullas nihil prodesse quoad indulgentias, quæ per solam Bullæ acceptionem quæruntur accipientibus eas in statu peccati mortalis, & sic neque priuilegia confraternitatum, quibus conceditur indulgentia intranti eam pro tempore, quo intrat in statu peccati mortalis, neque priuilegia altarium, vel reliquiarium, quibus aliquot indulgentiæ conceduntur porrigentibus manus adiutrices pro tempore, quo adiuuant, si tunc sunt in peccato mortali.

a Glos 3. in extrauagan. 1. de pœnit. & remiss.
b Anton. 3. p. tit. 10. c. 3. §. 5. ver. 6. quæritur. Fel. in ser. de indulg. col. 7. Tab. v. indulgētia. q. 4. & Syluest. q. 10. ar. 9.

Verum est tamen, quod opinio Caietani non procedit saltem in causa principali remota, verbi gratia indulgentia, quam concedit Papa ad agendas gratias Deo pro fœdere suo opere inito inter aliquos Principes, qui mala mortaliter intentione illud inissent, quamuis enim causa principalis remota, scilicet pax inita, peccatum esset mortale, & qui eam fecissent, mortiferè peccassent, ij tamen, qui in statu gratiæ pœnitentiæ Sacramentum sumerent, gratiasque pro pace, quam bene factam esse credunt, agerent, indulgentiam lucrarentur profectò concessam, quia etsi opus principale remotum non esset meritorium, proximum tamen tale est.

Neque opinio Caietani locum habet in causa minus principali, nam in anno Iubilæi licet peregrini Romam euntes lethali peccato infesti, & iter arripuerint, & continuarent, aut partem eius, si tamen Romam peruenientes verè pœnitentes, & confessi Ecclesias præscriptas visitauerint, indulgentiam lucrifacere posse videntur, eo quod etiam si totum opus in statu gratiæ non peragerent, principale tamen, & proximum opus nempe visitationem Ecclesiæ in eo statu requisito peragerent. Imo videtur dicendum quod intentioni concedentium indulgentias proprius videtur eas lucri fieri ab eo, qui est in bono statu tempore, quo est quærenda, licet conditiones totæ ob eas quærendas requisitæ non impleantur in bono statu, modo impleantur bene moraliter, & vltima pars earum, quæ est proxima requisitioni indulgentiarum, fiat in statu gratiæ, si hoc enim non concederetur, sequeretur, quod pauci collatione aliorum quærerent indulgentias anni Iubilæi, neque alias, quæ prærequirunt ieiunia, & eleemosynas certorum dierum, vel hebdomadarum, quorum omnia, & partes eorum pauci collatione aliorum in bono statu prosequuntur, & pauciores incipiunt, & raro collatione aliorum perfectè se conterunt, ante quam confiteantur. Imo neque bona pars pœnitentium peruenit ad integram contritionem, nisi per attritionem absolutione Sacramentali auctam, & confirmatam: & certè præsumendum est, quod Papa potest concedere indulgentiam existenti in malo statu pro tempore, quo fuerit in bono, quod licet ipse non dicat, ea ratione conuincitur, quod verba gratia indulgentia Iubilæi, & quælibet alia cōceditur, etiam malis, vt possint eam lucrari in statu bono.

Neque certè videtur esse intentionis Summi Pontificis concedentis indulgentiam particularem, quæ aliquando solet concedi in hebdomada proxima sequenti Dominica, in qua publicatur ieiunanti præces, & eleemosynas facienti Feria quarta, sexta & Sabbatho, & communicanti sequenti Dominica, vt iam inde à mane Feriæ secundę, quo illa facere incipit, sit in statu gratiæ, quoniam pro prudentia tantæ sedis præside digna nouit tantam, & tam variam multitudinem non posse moraliter inuenire tam breui paratam, ideoque censeri eam satisfacere per totam hebdomadam, & initium Dominicæ insequentis, antequam communicet, ita videtur parata, & confessa.

Ex his respondetur argumentis adductis à Caietano, scilicet, quod illa tantùm opera, & illo tantummodo facta sufficiunt ad indulgentiam quot, & quomodo illa necessario ad illam quærendam voluit concedens esse facta, modo illa moraliter saltem benè fiant, & perfectio eorum vltima, per quam est quærenda indulgentia, fiat in bono statu, & negando quod omnia opera, quæ requirit indulgentia quærenda, debeant esse viua, negando item quod opera mortua, si alioquin sint moraliter bona, repugnant operibus viuis, & in gratia factis, quia, imo multum, & multis modis iuuant ad quærendam illam, iuxta quandam Glossam *c* communiter receptam. Negando item, quod non possunt seruire ad integrandam causam concedendi indulgentias pœnarum à Pontifice concedendas, cum etiam seruiant de congruo ad quærendam indulgentiam culparum à Deo condonandarum, vt tradit D. Thomas *d*, cui Concilium Tridentinum astipulatur.

c Gloss. in ca. quod quida de pœnit. & remis. & c quærat. §. quod autem de pœnit. dist. 1.
d Tho. 1. 2. q. 113. art. 3. & seq. Trid. ses. 14. c. 4. & can. 5.

ARTICVLVS VI.

Vtrum desinat esse bonus moraliter actus, qui fit in peccato venali, vt indulgentia non acquiratur.

Respondeo dicendo, quod actus potest geri malè à peccante venialiter dupliciter. Vno modo ita, quod ipse actus, vel aliqua eius pars sit mala venialiter, agendo illum inordinatè, vel in finem malum venialiter, putà ad gloriam vanam, vel alias ad iniustè complacendum, displicendum, lucrandum, vel nocendum leuiter alicui, vel cum defectu alicuius circunstantiæ ad eius bonitatem requisitæ, vt quia facit tempore, modo, habitu, vel gestu indebito: verbi gratia visitat quis prædictas Ecclesias propter vanam gloriam venialem, quia talis actus est venialiter malus ob defectum circunstantiæ boni finis, aut nimio risui, & prophanis negotijs, nimijsque colloquijs indulgens, vel tempore indecenti cum scandalo saltem veniali aliorum, vel cum habitu, vel comitatu suæ personæ indecenti, aut nimium properando. Secundo modo faciendo aliqua venialia, quæ non contingunt actum, vel partem eius, verbi gratia visitat quis quatuor Ecclesias siue in statu gratiæ, siue in statu malitiæ bono fine, bono modo, & tempore opportuno, sed durante tota visitatione, vel aliqua eius parte, in via, vel in Ecclesia peccat venialiter inordinatè intra se irascendo, concupiscendo

do honorem, gloriam voluptatem, vel aliud huiusmodi malum venialiter volendo, vel bonum malè venialiter faciendo, is enim visitando solùm peccat alia venialia visitandi actui contraria, nam qui concupiscit aliquam vindictam paruam, aliquam vanam gloriam ex alijs actibus eius, vel etiam ex eodem actu visitandi per alium actum separatum, non præstituendo illam pro visitationis fine, cum facit actum visitationis malum, sed facit alia ei extranea, illa enim non sunt de substantia, vel circunstantia illius visitationis, vt post Diuum Thomam, a & Iacobum de Alman tradit Nauarrus dicendo, quod qui facit eleemosynam desiderando vanãgloriam, si vno, & eodem actu vult vtrumque, est malus, si autem vno actu vult facere eleemosynam propter bonum finem, & alio actu vult gloriam vanam, erit ille bonus moraliter, imò & meritorius, si fiat in statu gratiæ, licet hic sit malus venialiter. Quo notabili supposito respondetur quæstioni proposítæ aliquibus dictis. Primum dictum est, quod qui visitans ita peccat venialiter circa ipsum actum visitandi, vt ipse reddatur malus saltem venialiter, circa ipsum actum visitandi, quia facit illum cum defectu alicuius circunstantiæ ad bonitatem moralem ipsius necessariæ, non facit actum ad quærendam indulgentiam sufficientem, qui autem visitans solùm peccat alia venialia visitandi actui extranea satisfacit.

a Tho. 2. sen. d. 23. q. 1. art. 1. ad 4. Almain. in mora. c. 12. Nau. in c. inter verba. 2. q. 3. cõc. 5. nu. 91.

Secundum est dictum, quod fieri potest imò frequentissimè fit, quod vna pars actus sit venialiter mala, & alia omnino bona, qualis est actus eundi ad Ecclesiam illius, qui incipit eum ob vanam gloriam, & postea in se reuersus prosequitur, & finit actum ob Dei obsequiũ, qualis item est actus eius, qui vnam, vel alteram particulam missæ, vel horæ Canonicæ facit cum nimia mentis euagatione, vel omissione alicuius verbi, vel versiculi, qui igitur maiorem partem visitandi bene faceret, licet pars alia eius esset mala, satisfacere videretur, argumento cuiusdam Legis, b & canonis. Ita tenet Doctissimus Nauarrus, c qui arbitratur eum, qui modestè, ac deuotè ingrederetur, precaretur, & exiret Ecclesiam visitando satisfaceret, etiam si reliquum itineris immodestè faceret.

b l. quod maior. pars ff. ad munici. ca. 1. de his, q̃ fiunt amai. par.
c Nauar. de indulgen. nu. 32. nu. 46.

ARTICVLVS VII.

Vtrum, quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum, intelligatur de tot diebus, & annis continuis, vel interpollatis.

Respondeo dicendo, quod Canonistæ variè appellant, & distingunt hos dies, & annos. Nam quidam dicunt dies vtiles esse idem, quod dies continui, putà per quadraginta dies continuos ieiunando. Et similiter dicitur annus vtilis continuus, quando scilicet, sine interuallo per vnum annum continuum pœnitentia facienda est, puta singulis diebus ieiunando, aut orando: communes autem dies dicuntur interpollati, putà si intra vnum annum, vel duos deberet quis quadraginta dies semel in hebdomada, vel in mense ieiunare, & similiter annus communis dicitur interpollatus, quando scilicet intra annum, vel duos annos vno die singulis hebdomadis, vel mensibus ieiunatur. Quo supposito variant scribentes. Vtrum indulgentiæ dierum, & annorum intelligantur de diebus, aut annis cõtinuis, an de interpollatis, vt patet ex traditis per Nauarrum, d & Cordubam, qui Corduba ex mente communi, & Nauarri resoluit, quod per indulgentiam tot dierum intelliguntur dies continui, vel interpollati: per indulgentiam autem vnius, vel pluriũ annorum intelliguntur dies aliquando quidem cõtinui, aliquando autem interpollati, dicunt enim cum communi, quod per indulgentiam tot dierum, putà quadraginta, simpliciter concessam remittitur pœnitentia tot dierum, etiam si dies illi pœnitentiæ non sint continui, sed interpollati, per indulgentiam autem vnius anni simpliciter non dicendo de iniunctis, intelligantur 365. dies condonari, modo sint continui, modo interpollati, modo sint iniuncti, modo non.

d Nau. de indulg. no. 31. §. 39. & §. 10. Cord. de indulg q. 32.

ARTICVLVS VIII.

An indulgentia tot dierum, & annorum intelligatur de diebus, & annis vitæ huius, an Purgatorij.

Respondeo dicendo, quod intelligitur de diebus, & annis vitæ huius, & non Purgatorij, & de pœnitentijs in hoc sæculo iniunctis, vel iniungendis, & de pœnis Purgatorij respondentibus in tanto, aut maiori, vel minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius. Et probatur primo, quia forma indulgentiæ non est, remittimus, aut relaxamus tot dies, aut annos pœnæ, sed pœnitentiæ, pœna autem Purgatorij non est propriè pœnitentia, quia non est voluntariè assumpta, sed est perpessio pœnæ per vindicem iustitiam Dei inflictæ, quamuis sit patienter, aut voluntariè tolerata, & per hæc, & alia, ita tenet Soto e cum Doctoribus communiter. Intelligitur etiam de pœnis Purgatorij respondentibus in tanto, aut maiori, aut minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius.

e Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 1.

Pro cuius rei explicatione nota has tot annorum dierum, & quadragenarum indulgentias, vel relaxationes, vel remissiones fieri secundum formam Canonum antiquorum, vbi pro quocunque peccato mortali, si esset graue, imponi iubentur septem anni pœnitentiæ, & pro grauissimo etiam decem, & plures. Et quamuis ex Canone non imponantur semper illi anni, sed pauciores, tamen per illam minorem pœnitentiam non remittitur, nisi pœna Purgatorij, quæ correspondet iniunctæ, quæ adimpletur, & ex consequenti Indulgentia tot dierum, vel annorum iniunctorum non remittit nisi solùm illam pœnam Purgatorij, quæ correspondet iniunctæ, si adimpleretur. Si autem indulgentia sine limitatione de iniunctis concedit tot dies, & annos pœnitentiæ, vel remissionis absolutè, intelligitur de illis etiam, qui mediata ratione essent iniungendi, & quorum pœnitentiæ secundum sua peccata reus esset, & pœnarum, quæ in Purgatorio sic respondent secundum iudicium, atque iustitiam Dei. Itaque tantum pœnarum in Purgatorio remittitur per eã indulgentiam, quantum remitteretur, si in hac vita ille pœnitens sufficienter pœnitentiam egisset, illis diebus, aut annis, quibus secundum legem, & iustitiam Dei, & Ecclesiæ pœnitere debuerat, & in his concordant Doctores communiter, & expressè Durandus, f Paludanus, Florentinus, & Syluester, quamuis ibi malè mordeat Summam Angelicam, quasi aliter senserit, prout aduertit Corduba.

f Duran. in 4. d. 20. & ibi Paluda. q. 1. art. 1. Florent. 1. par. Sum ma ti. 10. ca. 3. §. 3. Sylu. v. indulgen. q. 4. Cordu. lib. 5. de indulg. q. 32.

AR-

ARTICVLVS XI.

Vtrum pęnæ debitæ in vno die vitæ huius respondeat alter etiam dies, & idem tempus pęna in Purgatorio.

RESpondeo dicendo, quod Soto *a* ait contra communem, quod vni anno pœnitentiæ vitæ huius non respondet alter annus, imo neque fortè vnus mensis pœnæ in Purgatorio, & ex consequenti quod per indulgentias remittere mille annos pœnitentiæ debitæ in hac vita non est remittere decem in Purgatorio, quodque pœna vnius diei in Purgatorio plus sæpè valet ad solutionem debitarum pœnarum, quàm pœna vnius anni iniuncti, vel iniungendi implenda in hac vita, quia licet pœnitentia vnius anni vitæ huius cæteris paribus plus valeat ad satisfactionem pœnarum, quatenus est voluntaria, vt ait communis opinio: at verò ex alia parte, quia scilicet pęna Purgatorij sine comparatione acerbior est, inde plus valet pœna vnius anni illic, quàm hic ad satisfactionem, vel solutionem, quia cætera paria non sunt: tanta autem pœna, & tam acerba in eodem tempore, puta in vno anno plus hic quàm in purgatorio valet ratione voluntarij, vt dictum est. Quo fit, vt ait Soto, vt nemo sit, qui in Purgatorio fuerit, vel futurus sit viginti annis, & fortè neque decem quantumcunque peccata magnæ pœnæ debitor obierit, quia in decem annis per acerbitatem pęnæ ibi persoluet pęnitentiam mille annorum, & vltra in hac vita debitam adimpleri.

a Soto in 4.d. 21.q.2.art.1.

At Corduba *b* hanc reprobat opinionem, negat enim pœnam Purgatorij acerbam superare ratione voluntarij in pęnis vitæ huius eodem tempore perpessis ad effectum solutionis, aut satisfactionis Deo faciendæ, nam vix est tam acerba pœna Purgatorij, quæ vno tantùm die purget magnum peccatorem debitorem multorum annorum pęnitentiæ pro multis, & magnis suis, quem tamen vehementissima in hac vita contritio, atque acerbissima flagellatio, seu tribulatio, siue martyrium, vel etiam religionis ex magno Dei amore facta professio eodem die, aut etiam minori tempore perductas profecto purgaret, id quod Doctores omnes concedunt, neque ipse Soto negat, sed expressè affirmat, *c* igitur ratio voluntarij superat acerbitatem pęnarum Purgatorij, & ea ratione vnus dies pęnitentiæ vitæ huius plus soluit debitarum pęnarum, quàm vnus, & multi dies pœnarum Purgatorij, & per indulgentiam vnius diei remittuntur plures dies in Purgatorio.

b Cord. lib. 5. qq. q. 32.

c Soto in 4.d. 15.q.1.art.9. & d.16.qu.1. ar.3. & qu.2. ar.2. & 3.

At hæc Cordubæ impugnatio contra Sotum non me omnino conuincit, vt à Soti opinione discedam, non enim Sotus ait, quod acerbitas pænarum in Purgatorio superant omne opus satisfactorium huius vitæ, hoc enim ex dictis, & concessis ab eodem Soto non potest affirmari, ait ergo Soto respondens communi opinioni, quod acerbitas pænarum Purgatorij vnius diei potest plus valere ad satisfactionem pænarum, quàm aliqua pæna multorum dierum in hac vita voluntariè assumpta, quia licet sit minor quoad durationem, est tamen respectu acerbitatis æqualis, imo maior. Ex alio tamen capite ab hac recedo opinione: loquitur enim ea opinio contra morem Ecclesiæ, quæ pro defunctis, & pro certa anima celebrat anniuersarios, Missas, & officia vltra 20. annos. Nec rigor Dei est iniustus, si ab anima, quæ propter non satisfacit, sed satis patitur, exigat longas pęnas, cum pro vno mortali exigat æternas. Quare ait Henriquez *d* quod istam sententiam quidam insignis Prædicator a sacro Inquisitionis Senatu, compulsus est retractare, eo quod retrahat viuos ab operibus satisfactoriis, & Missis offerendis pro suis defunctis, & quidam patres significant quarundam animarũ pœnas duraturas ad diem vsque iudicii. Surius in vita Sancti Luzbergæ ait, quod quidam Innocentius Papa est in Purgatorio detinendus usque ad diem iudicii, & Adamus in sermone pro defunctis ait quosdam detineri 100. aut 300. annis. Vide contra Sotum doctissimum Cardinalem Bellarminum, *e* Et aliqua pertinentia ad indulgentias videantur apud authores de indulgentijs disputantes.

d Henriq. li. 7 de indulg. ca. 16. nu. 4

e Belar. lib. 2. de purga. c. 9. in fin.

QVÆSTIO XCIX.

De Indis quoad eorum priuilegia, in septem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur septem.

1 *VTrum Episcopi occidentales et meridionales Indiarum possint absoluere nouiter conuersos a casibus Bullæ Cęnæ Domini.*
2 *Qui ordo conficiendi Chrisma in partibus Indiarum concedatur.*
3 *Vtrum Episcopi Indiarum teneantur singulo biennio limina Sancti Petri visitare.*
4 *Vtrum Indi sint Domini suarum possessionum.*
5 *Vtrum religiosis pro conuersione Indorum aliqua concedantur.*
6 *Vtrum tempore iubilæi aliqua gratia specialis Indis sit largita.*
7 *Vtrum transeuntes ad Indias sine licentia Regum Hispaniarum sint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Episcopi Occidentales, & Meridionales Indiarum possint absoluere nouiter conuersos à casibus Bullę Cęnę Domini.

REspondeo dicendo, quod prout constat ex Patre de Veracruz in suo Compẽdio manuscripto, Paulus III. concessit Episcopis Occidentalibus, & Meridionalis Indiæ, quod *ad beneplacitum Sedis Apostolicæ possint absoluere omnes nouiter conuersos dictarum Indiarum a casibus de Cęna Domini authoritate Apostolica, & quod hanc potestatem possint dicti Episcopi authoritate Apostolica committere ijs, quibus visum fuerit eis*, hoc autem cõcessum fuit anno Domini millesimo, quingentesimo, trigesimo septimo.

Nota primo, quod hanc potestatem possunt Episcopi committere etiam clericis, & fratribus, quia dicit litera *his, quibus visum eis fuerit*, & hoc authoritate Apostolica, vnde mortuo Episcopo, qui hanc commissionem fecit, non cessat dicta authoritas, & potestas, cum authoritate Sedis Apostolicæ concedatur.

Nota secundo, quod hæc authoritas tantum conceditur in foro conscientiæ, & non in foro exteriori, ex sententia Didaci de Couarruuias *f* dicentis, quod absolutio ab excommunicatione facta ex vi iubilæi, & Bullarum a confessore, non vale

f Cou. in c. alma mater de senten. excom. 1. p. §. 11. n. 16

in foro iudiciali, nisi in ipsis literis contineatur. At verò contrarium tenendum dicitur in litera priuilegii, quod, scilicet, possint Episcopi dictos Indos absoluere iniuncta eis pœnitentia in forma consueta Ecclesiæ, quod forum iudiciale sonat, præterea prædicta authoritas conceditur ordinarjs in suos subditos, & est ordinaria.

Nota tertiò, quod extendit Pater Veracruz hanc potestatem non solum in Indos subditos Episcopo eiusdem diœcesis, sed etiam in alios alterius Episcopatus ibidem venientes, siue tempore communionis Paschalis, siue alio tẽpore, quia litera dicit, quod ipsi Episcopi possint absoluere nouiter conuersos a casibus Cœnæ Domini. Vnde quia hoc solum fit in præiudicium concedentis, scilicet Papæ, ideo largè interpretandum.

Nota quartò, quod ex hoc priuilegio solum habetur, quod Episcopi Indiarum, & illi, quibus specialiter commiserint, possint absoluere a casibus dictis, & sic falsum, & periculosum est, quod habetur in Manuali Mexicano, impresso anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo octauo, vbi dicitur hoc priuilegium concessum fuisse Curatis Indorũ, solum enim Episcopis conceditur.

Nota quinto, quod hoc priuilegium non tollitur, quando publicatur Romæ processus Cœnæ Domini, prout iam defendimus in primo Tomo.a

a t.1o. q. 10. ar.9.

ARTICVLVS II.

Qui ordo conficiendi Chrisma in partibus Indiarum concedatur.

RESpondeo dicendo, quod Pius IV. anno Domini millesimo, quingentesimo, secundo concessit *Episcopis harum Indiarum, vt sanctum Chrisma possent consecrare cum eo, quod in partibus Indiarum reperitur Balsamo ac illorum ministrorum numero, qui ad id commodè haberi poterit adhibito (quia absolutus ministrorum Ecclesiæ numerus facile non reperitur) conficere, & consecrare perpetuo possint.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopi Indiarum teneantur singulo biennio limina Sancti Petri visitare.

RESpondeo dicendo, quod Pius IV. *concessit eisdem Episcopis, vt limina Sancti Petri singulo biennio non teneantur, etiam si iurassent, visitare, sed quod sufficiat per procuratorem, vel Nuntium singulis quibusque quinquennijs visitando, & iuramentum præstitum & deinceps forte præstandum etiam ex nunc, prout ex tunc, relaxatur.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum Indi sint Domini suarum possessionum.

RESpondeo dicendo, quod Paulus III. anno Domini millesimo, quingentesimo, trigesimo septimo, determinauit *Indos esse verè homines, tam Indiæ Occidentalis, quàm Orientalis, qui licet extra fidem Christi existant, sua tamen libertate, ac rerum suarum dominio priuatos, & priuandos non esse. Ac secus quicquid fieri contigerit, irritum, & ipsos verbi Dei prædicatione, & exemplo bonæ vitæ ad fidẽ Christi inuitandos fore authoritate Apostolica declarauit, & decreuit.* Idemque Paulus III. declarauit *omnes noui orbis incolas tempore infidelitatis esse veros dominos rerum suarum, & vere habere dominium sibi subditorum, & nullo modo ob infidelitatem esse priuandos, neque esse priuatos, & multo minus per cõuersionem ad fidem esse destituendos suo, quod possidebant, dominio, & ipse idem declarauit esse vere liberos, & non seruos.*

Circa quam concessionem nihil venit notãdum, sed plorandum, cum oculis nostris tot millia Indorum deuastata, eorumque terras proprijs dominis priuatas cernamus, & quod plus ad lachrymas cõpellit, est, quod hæc facta sunt à Christianis Regnũ Christi publicantibus contra voluntatem Papæ, & Regum Hispaniarum conuersionem ad fidem illius gentis prætendentium, videndus est Caietanus b, qui harum meminit oppressionum, & Victoria, videndus est etiam Episcopus Chiapensis doctissimus, & gentis Indiarum vnicus propugnator, in diuersis libris ab eo compositis nondum impressis, maximè in libro, quem testamentum vocat, & in alio, quem codicillum, quos libros ante mortem Regi Philippo Secundo, præsentauit, & idem in libro de non alienandis populis.

b Caiet. 2. 2. q. 66. ar. 8. ad 2. Victo. in relect. de Indis § 4. concl. 2. 3. 6. & 7.

Quæ damna, & oppressiones Carolus V. Philippus II. & Philippus III. Reges Hispaniarum totis viribus tollere conati sunt, hoc consilio suo regali Indiarum commendantes, in quo illustrissimo senatu id Christianissimè tractatur, & media ad eas oppressiones extirpandas summa consultatione adhibita ordinantur: quæ si in illis tam remotis partibus non omnino executioni mandantur, non est mirandum, cum multa in his Hispaniarum partib. contra iustitiam, contra expressam Regis, & sui supremi senatus voluntatem moliantur, ratione quorum non possumus Catholicum, & Christianissimum Regem nostrum, nec eius supremum Senatum arguere de peccato.

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosis pro conuersione Indorum aliqua concedantur.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. qui fuit anno Domini millesimo, trecentesimo, vigesimo octauo, concessit pro conuersione Indorum, antequam notitia esset noui orbis per plures annos multa, quæ omnia postea sunt confirmata in fauorem Indorum per Leonem X. Adrianum Sextum, Clementem Septimum, & Paulum Tertium, & sunt quæ sequuntur. *Primum, vt religiosi ad terras infidelium peruenientes possint baptizare eos, & eis prædicare. Secundum, vt sacerdotes possint conuersos vsque ad quatuor minores ordines promouere. Tertio concessum est, vt dispensare possint cum illis, qui in gradibus non prohibitis lege diuina contraxerunt, vt maneant in matrimonio. Quartò concessum est, vt possint dispẽsare cum illis, qui patiuntur defectum naturalium ad ordines. Quintò concessum est, vt possint cognoscere de causis matrimonialibus.*

Sextò, vt inordinatè viuentes de suis excessibus possint corrigere. Septimò, vt ibidem religiosi possint

diuina officia celebrare, cæmeteria benedicere, & vota commutare, exceptis religionis, & peregrinationis vltramarinæ, ac indulgentias dare. Octauo si non possint habere altare portatile possint consecrare & similiter corporalia, vbi non sint Episcopi. Nonò, vt possint omnia alia facere, quæ ad augmentum diuini nominis, & ampliationem catholicæ Fidei, ac ad irritationem, & reprobationem illorum, quæ sacris traditionibus contradicunt sicut pro loco, & tempore viderint expedire. Hęc ex Nicolao V. & quidem hoc vltimum, & nonum est fauorabile valde, ex quo multa pendent ad profectum Indorum consideranda.

Circa quam concessionem ibi, *vbi non sint Episcopi*, nota, quod in terris, vbi sunt Episcopi, iam ea nō possunt, quo ad omnia in ea contenta, frui dicti religiosi, hoc enim ex præfatis verbis secundum intentionem Papæ videtur dicendum.

Et Paulus III. inter alia pro Indis concessit, quod *Indi dictarum Indiarum etiam coniuncti in tertio gradu tam consanguinitatis, quàm affinitatis, possint matrimonium contrahere, donec Sedes Apostolica aliud statuerit.*

Et idem concessit, quod *Indi dictarum Indiarum, qui antequam conuerterentur, plures vxores iuxta illorum morem habebant, & non recordantur, quam primo acceperint, alijs dimissis, vnam retineant.* Ex hac concessione, & ex eo, quod D. Thomas, & Syluester a dicunt, scilicet quod si quis conuersus ad fidem habuit plures vxores, poterit contrahere cum qualibet illarum prima nolente conuerti, Habes, quod impedimentum iuris Canonici, quod scilicet, non possit contrahere cum illa, quam polluit per adulterium, non habet locum, quando illud contractum fuit in infidelitate, si sua prima, & legitima vxore viuente contraxit matrimonium cum alia infideli, quæ sciebat illum vxorem habere, quod si mortua prima ambo conuertantur, & baptizantur, quod poterit contrahere cum illa secunda, quam polluit per adulterium viuente sua prima vxore, quia si non recordatur de prima, poterit contrahere, etiam si viueret, cum secunda, ergo à fortiori si est mortua.

a Sylu. v. matri. 8. §. 10. par. 7.

Nec contra hæc obstat argumentum, quod iste infidelis non poterat contrahere, *con la cuñada, cuya cuñadez fue contrahida in infidelitate*, si postea venit ad finem. Nam respondetur, quod hoc prouenit ex alio capite, scilicet, quia fidelis est, & illa cognatio affinitatis est naturalis. Videatur Syluester, b & videantur etiam, quæ communiter à Doctoribus traduntur.

b Sylu. v. matrim. 8. §. 9. DD. in c. l. in tract. de conuers. infidelium.

Concessit etiam idem Paulus III. *quod dicti Indi solùm teneantur ad ieiunandum omnibus sextis ferijs quadragesimæ & vigilia Resurrectionis, & Natalis Christi propter eorum nouam ad finem conuersionem, & ipsius gentis infirmitatem, imo ieiunium repugnans sanitati, vel non bene quadrans officio vel exercitio alicuius eorum, non est censendum illis ab Ecclesia præceptum.* Hæc Paulus Tertius.

Ex hac concessione habes, vnde possis quàm plures Indos excusare ab obligatione ieiunandi, cum ipsi sibi quotidie baiulent ligna, & alia multa huiusmodi faciant, & ipsæ Indę molant sibi panem, aquam humeris portent, & si addas eorum insufficientem pro vno prandio refectionem ciborum, eos excusabis.

Concessit etiam idem Paulus III. quod *dicti Indi solùm teneantur ab operibus seruilibus cessare omnibus diebus Dominicis, Natiuitatis, & Circuncisionis, Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis, Corporis Christi, Pentecostes, necnon Natiuitatis B. Mariæ, Annunciationis, Purificationis, Assumptionis, & B. Apostolorum Petri, & Pauli: cæteri verò dies ex dictis causis indulgentur eis.*

Has concessiones concesserunt prædicti Summi Pontifices noui orbis incolis, quæ omnes, vt affirmat Veracruz, habentur in authenticis Bullis, quibus omnibus gaudent religiosi in nouo orbe ob communicationem omnium gratiarum factam ab eodem Paulo Tertio, vt testatur Cardinalis Burgensis in expressa concessione.

Item concessit Pius IV. anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo secundo, Indis ad petitionem Regis Hispaniarum Philippi II. *vt tempore interdicti in Ecclesijs, & alijs pijs locis ordinaria, vel Apostolica authoritate lati, dummodo causam interdicti non dederint, neque ad id eis specialiter interdici contingat, Ecclesias & alia pia loca ingredi, & inibi etiā ianuis apertis, & pulsatis campanis per quoscunq; sacerdotes Missas, & alia diuina officia alta voce excommunicatis tamen, & interdictis solummodo penitus exclusis celebrare faciant, & illi interesse, necnon sacramentum Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & alia sacramenta suscipere, & defunctorum cadauera etiam cum funerali pompa sepulturæ tradere, ac ipsarum Vicarijs, Rectoribus, & alijs presbyteris eligendis, vt Missas, & alia diuina officia celebrare, & sacramenta fidelibus huiusmodi ministrare ordinariorum, vel aliorum licentia desuper minimè requisita, minimè valeant ad triginta annos proximè futuros duntaxat conceditur authoritate Apostolica, anno millesimo quingentesimo, sexagesimo secundo duodecimo Augusti, & finita sunt anno Domini millesimo quingentesimo, nonagesimo secundo.*

Itaque vbique terrarum harum Indiarum poterant Indi diuina audire, sacramentaque omnia, & matrimonij, benedictionesque nuptiales recipere, cum pompa funerali sepelire intra præfixum tempus triginta annorum, nisi in Ecclesijs, locisque piis specialiter interdictis, vel nisi Indi fuerint excommunicati, vel specialiter interdicti, vel nisi dedissent causam interdicti, his casibus exceptis gaudebant prædicti Indi prædicta concessione.

Et aduerte, quod concessio non specificat, quod diuina audire, sacramentaque recipere Indi possint in suorum populorum Ecclesijs, sed absolute dicit, quod Ecclesias, & alia pia loca ingredi, & inibi ianuis apertis, pulsatisque campanis diuina audire, altaque voce celebrare, sacramentaque omnia suscipere, cum pompa funerali sepelire, & sic vbique in alijs Ecclesijs hæc fieri, exclusis excommunicatis, & interdictis, concedit Breue, vt patebit ipsum legenti.

Et aduerte etiam, quod si in populis Indorum nō seruatur interdictum, tunc sine hoc priuilegio ibi poterunt diuina audire, sacramentaque recipere, ergo quod concedit eis Papa propter hanc concessionem debet extendi, vt concessione in hoc priuilegio contenta gaudere possent. Indi in omnibus Ecclesijs, & pijs locis sitis in locis interdictis, & nō specialiter interdictis, quia Papa absolute concedit, & in sui præiudicium, putà quando authoritate Apostolica est interdictum positum: ergo largissimè potest interpretari, iuxta doctrinam Panormitani, c & sic poterunt Indi sepeliri cum pompa funerali, audireque diuina, & omnia sacramenta recipere in monasterijs Hispanorum, & in hospitalibus vbi est interdictum appositum, non obstante Clementina, *Ex sequentibus, de sententia excōmunicationis.* Sed considerent in Indijs existentes, vtrum hæc concessio sit per posteriores Pontifices innouata,

c Panor. in c. ex iniuncto de baret nu 9. et in ca. olim de verb. sign.

ta, ita vt ea possint modo frui Indi: si enim non est innouata, vt patet, finita est.

ARTICVLVS VI.

Vtrum tempore iubilæi aliqua gratia specialis Indis sit concessa.

RESpondeo dicendo, quod Idem Pius Quartus anno eodem millesimo quingentesimo sexagesimo secũdo, vndecimo Kal. Aug. ad supplicationem dicti Regis Philippi Secundi Hispaniarum concessit omnibus Indis vtriusque sexus dictarum. *Indiarum, vt quãdo, & quoties inibi aliquas plenarias, vel alias. Sedis Apostolicæ indulgentias (& cum conditione quod ieiunium, & confessio, & sacra communio præcedere debeant) concedi. & publicari contigerit, si ante tempus ad indulgentiarum consecutionem statutũ peccata sua commodè confiteri nequiuerint, dummodo corde contriti sint. ac cum primum presbyteri copiam, confitendi q; se opportunitatem nanciscuntur vel saltem intra mensem primum presbyteri copiam confitendi propositum habuerint facta debita quoad ieiunium diligentia prædictas indulgentias etiam plenarias, & peccatorum suorum remissiones veri consequantur, & consequi valeant in omnibus, & per omnia, perinde ac si confessionis, & sacræ communionis sacramenta susceperint, &c. non obstantibus conditionibus præmissis in literis. & concessionibus indulgentiarum huiusmodi per nos, & prædecessores nostros appositis, & apponendis,* &c. Hæc Papa.

Nota, quod hoc priuilegium impetratum fuit principaliter propter iubilæum consequendum, tunc enim & ieiunium, & oratio, & eleemosyna, sacraque communio requiruntur, & Indi, quia numerosi, sacerdotes autem sint quàm pauci, non possint iubilæum consequi, propter quod datur remedium à Papa perpetuis temporibus duraturum, vt dicitur in Breui. At verò si Indi quando publicatur iubilæus, vel alia indulgentia possunt commodè peccata sua confiteri infrà tempus constitutum in iubilæo, debent infra illud confiteri, sicut fideles antiqui, aliàs non consequuntur iubilæum, vel indulgentiam, sic enim habet litera, dum dicit, *si peccata sua confiteri commodè nequiuerint*, ergo si commodè possint, tenentur, quia cessat tunc ratio huius concessionis. Si autem commodè sua peccata infra tempus statutum in iubilæo confiteri nequiuerunt propter penuriam confessorum, quia propter hanc causam conceditur hoc priuilegium, tunc infra tempus statutum in iubilæo, vel indulgentia, quo cæteri fideles se præparant ad consequendum iubilæum, debent Indi conteri de peccatis suis recogitando ea in amaritudine animarum suarum cum proposito illa confitendi statim habita opportunitate, vel saltem infra mensem primum. Itaque conceditur illis transacto tempore statuto in iubilæo post suam publicationem vnius mensis immediatè sequentis, quod sufficit, si ante habita non fuerit opportunitas, & quãdo se compungunt & de suis peccatis conteri incipiunt, debent ieiunare secundum formam traditam in iubilæo, & transacto dicto tempore in iubilæo statuto consequuntur indulgentias, & iubilæum, sicut si confessionis, & Eucharistiæ sacramenta suscepissent, sicut reliqui fideles. Ecce summa eorum, quæ in hoc Breui continentur, & quæ debent Indi facere ad consecutionem iubilæi, vel indulgentiæ.

Sed est dubiũ, si in tenore iubilæi habetur, quod fideles ieiunent, orent, & eleemosynas largiantur, confessionis, Eucharistiæq; sacramenta suscipiant: iam quod Indi eximantur à receptione confessionis, & Eucharistiæ sacramentorum teneantur ad eleemosynas elargiendas, orationesque coram Domino offerendas? Et apparet, quod non, quia Papa solùm ieiunium eis indicit.

Sed respondetur, quod omnino ad eleemosynas faciendas, orationesque, & ad omnia alia, quæ infra tempus statutum, quo iubilæus datur, exequi possunt, dicti Indi tenentur, tum quia non est, cur ab his eximi debeant, cum facilè sicut ieiunium adimplere valeant, ita etiam eleemosynas facere possint, tum etiam quia si dictis Indis parcitur à receptione sacræ communionis, & Pœnitentiæ sacramentorum, est, quod infra tempus statutum in iubilæo non poterunt illa recipere propter eorum maximam multitudinem, paucamque confessorum copiam, cum ergo hæc ratio non militet in oratione, & eleemosynę largitione, debent omnia in suo tempore seruari, & non obstat, quod solum ieiunium Indis indicitur seruandum in hoc priuilegio: nam respondetur, quod non dicit, facta duntaxat diligentia quoad ieiunium, sed dicit facta debita quoad ieiunium diligentia, & ponitur exemplum in ieiunio, ad denotandum, quod sicut à ieiunio non reseruantur: sic neque à reliquis, quæ illo tempore seruantur.

Sed quid si Indus, qui ad ieiunium, orationem, eleemosynæ largitionem, & contritionem se præparans irretitur aliqua excommunicatione Papæ reseruata, neque potest commodè ad confessionem accedere, consequitur ne iubilæum non absolutus ab excommunicatione?

Respondetur, quod communicatio cum excommunicato in diuinis secundum Couarruuiam *a* prohibita est iure diuino, & probatur à Theologis, qui contra Lutherum scripserunt: at in alijs iure diuino non est prohibita, nec Papa in primo potest dispensare. Ex quo videtur, quod quandiu quis excommunicatus existit, non potest communicare in diuinis, & per cõsequens nec indulgentia, nec iubilæo frui, cum autẽ non absoluatur, licet ieiunet, oret, & eleemosynam largiatur, sequitur quod non potest consequi iubilæum in excommunicatione existens, sed oportet, quod prius absoluatur ab excommunicatione, quod fieri potest, etsi tunc non absoluantur à peccatis. *a Cou. in cap. alma mater. 1. p. §. 1.*

Sed quid si infra mensem sequentem habita copia confessoris non confitetur? Respondetur, quod in hac quæstione dicendum erit, quod determinant Theologi, & Iuristæ, quod quando indulgentia non dicit, quod confiteatur, qui eam consequi vult, tunc sufficit propositum confitendi tempore præcepto cum contritione, & factis alijs ibidem mandatis, si postea non confiteatur iste talis, absque dubio non perdet indulgentiam, id est, peccata dimissa, pœnaque eis debita abolita non redibunt in antiquum statum, prout ego latè egi in Explicatione Bullæ Cruciatæ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum transeuntes ad Indias sine licentia Regum Hispaniarum sint excommunicati.

RESpondeo dicendo, quod Alexander Sextus, in Bulla, quam concessit Regibus Hispaniarum, & com-

& commisit conuersionem harum terrarum Indiarum Occidentialium, *præcipit sub pœna excommunicationis latæ sententiæ eo ipso incurrenda, vt nulla persona cuiuscunque dignitatis etiam Imperialis, & Regalis status, gradus, & conditionis pro mercibus habendis, vel quauis alia de causa Indiarũ terras subiectas, & subijciendas iurisdictioni Regum Hispaniæ, & inuentas, & inueniendas accedere possit, absque speciali licentia dictorum Regum*. Ita refert Veracruz in dicto Compendio.

Nota, quod hæc excommunicatio ad hoc, quod liget, oportet, vt promulgetur Authenticè secundum formam iuris, *a* nec ligabit, quia inueniatur impressa, vel in proprio originali, cum de ratione legis sit promulgatio ad hoc, vt liget, ita habetur in iure, *b* & tradit Soto, & non satis credo sufficere antiquitus promulgatam fuisse hanc excommunicationem publicè, & legitimè, si postea decidit ab hominum memoria, potest enim tunc inuincibiliter ignorari, & hæc excommunicatio cessauit, quia non fuit constitutio, sed sententia, non enim per viam statuti lata fuit, iuxta ea, quæ tradit Nauarrus, *c* vnde colligitur, quod multæ excommunicationis sententiæ contentæ in priuilegijs, & concessionibus factis regularibus contra sæculares ipsos molestantes, non ligant, tum quia non sunt promulgatæ, & licet aliquando fuerint promulgatæ, inuincibiliter ignorantur, tum etiam quia non fuerunt latæ per modum statuti perpetui, sed per modum sententiæ, quæ est ab homine, & cum homine finitur.

a ca. fi. de fid. instrum.
b c. in istis. 4. d. Sot. lib. 1. de iust. q. 1. art. 4.
c Nau. ca. 27. n. 2. & nu. 54. & nu. 55.

QVAESTIO C.

De ieiunio, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum monachis esus carnium probibeatur.*
2 *Vtrũ prælati regulares possint dispensare cum monachis, vt comedant carnes, & non ieiunent.*
3 *Vtrum fratres itinerantes possint transferre ieiunũ diei itineris in alium diem.*
4 *Vtrum fratres Minores ratione suæ regulæ teneãtur ad ieiunia Quadragesimalia.*
5 *Vtrum monachi à feria secunda post quinquagesimam teneantur ieiunare.*
6 *Vtrum fratres Minores teneantur ante vigesimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum.*
7 *Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus Minoribus vesci fas sit.*
8 *Vtrum sicut omnes etiam regulares ante vigesimũ primum annum à ieiunijs ecclesiasticis eximũtur, ita fratres Minores huius ætatis à ieiunijs regulæ eximantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachis esus carnium probibeatur.

RESpondeo dicendo, quod esus carnium per regulam *d* B. P. Benedicti Monachis omnino prohibitus est, iuxta tamen definitionem factam in capitulo Cisterciensi certis quibusdam diebus ex priuilegio Alexandri Sexti, *e* licitus reperitur, prout refert Collector *f* priuilegiorum ordinis Cisterciensis, qui addit intelligendo præfatam regulæ prohibitionem cum moderamine tradito à sacris Canonibus, *g* & à D. Thoma, & Caietano, vt scilicet limitetur, non solùm quatenus copulatiuè infirmitatem, & debilitatem requirit, sed etiam disiunctiuè, & in alijs casibus, de quibus in dictis iuribus, & regula dicitur, atque ita receptum esse asserit Panormitanus. *h*

d Cap. 39.
e Priuil. 16.
f Collect. pri. ord Cister. ti. carnium esus.
g c. carnem et ibi glo. de consecr. d. 5 & in c. cũ ad monasteriũ de sta. monac. D. Th. quolib. 6 art. 4 & 2 2. q. 189. ar. 9. vbi glos.
h Panor. in d. c. cũ ad monasteriũ, nu 16.

Dubium autem est maximum, an ex quo caro prohibetur, prohibeantur omnia, quæ ex carne sementinam trahunt originem, vt lac, caseus, & oua, & similia; & dictus Collector partem amplectitur affirmatiuam dicens, *quod ita ait in simili B. Gregorius*, *i* *& satis probari in iure*, *K* *quod ait à fortiori procedere debere in extremitatibus, & intestinis animalium, argumento cuiusdam authenticæ:* *l* *itaque licet excusentur existentes in Castellæ partibus die Sabbathi extremitates, & intestina huiusmodi comedentes contra sacros Canones*, *m* *illud tamen quoad monachos inferri non potest, neque extendi, quia non solùm iure communi dictorum Canonum ab esu carnium die Sabbati abstinere debent, sed etiam voto, & iure particulari prædictæ regulæ omnibus diebus ad id tenentur, & impedimento vno de duobus sublato, alterum remanet, vt dicitur in iure*, *n* *quare superioribus circa hoc summopere inuigilandum est, vt si quæ reformatione indigeat, reforment, iuxta quandam Panormitani* *o* *doctrinam, præsertim consuetudinem illam monialium ordinis contra regulam, & obseruantiam monachalem introductã carnes indistinctè, ac sine vllo delectu comedendi, quæ tametsi præsentes à peccato mortali fortè excusare potuerit existimantes antecessores suos circa id licẽtiam, & dispensationem aliquam obtinuisse, posthac tamen sibi cauere debent, & vitæ reformationem secundum regulæ perfectionem, ad quam omnes tendere indistinctè tenemur admittere.* Hæc dictus Collector, cuius opinionem quoad id, quod de esu ouorum, & lacticiniorum tradit, non omnino amplector, cum enim dicta prohibitio carnium sit pœnalis, extendi non debet ad oua, nã qui vouit ieiunare quartis ferijs, per annum, potest edere oua, prout tradit post D. Antoninum *p* Angles, & Henriquez. Nec canones, quos prædictus Collector in suum patrociniũ adducit, contra nos faciunt, in primo enim canone prohibetur esus ouorum, & lacticiniorum in quadragesima, sicut prohibetur esus carnium. At nos in proposito non loquimur de ieiunijs quadragesimę, sed de ieiunijs aliorum dierum intra annum, in quibus ex præcepto regulæ tenentur dicti monachi ieiunare. In alio autem canone *q* agitur de pœna clerico fornicario imponenda, vt scilicet non comedat carnes, & quia appellatione carnium in his prohibitionibus minimè oua, & lacticinia veneranr, & ideo in dicto canone etiam oua, & lacticinia expresè prohibentur. At in dicta regula solùm carnes expresè prohibentur.

i c. denique 4. dist.
K c. presb. 83. dist.
l Auth. multo magis. C. de sacros. ecc.
m c. quia dies de consec. dist. 5.
n c. ex tuariũ de auc. hor. & vsu pallij.
o Panor. in d. c. cũ ad monasteriũ nu. 18. & ca. super eo de regu. nu. 4.
p Anton. 2. p. tit. 6 c. 2 § 3. Angles in 4. q. 9. de ieiun. 8. 429. Henriquez in d. ca. denique.
q d. c. presbyt.

ARTICVLVS II.

An prælati regulares possint dispensare cum monachis, vt comedant carnes, & vt non ieiunent.

RESpondeo dicendo, quod ieiunia, & abstinentiæ professorum vtriusque sexus congregationis Cisterciensis, quibus per regulam astringuntur, possunt ob complexionum diuersitatem, & secundum temporum, locorumque conditionem arbitrio generalis reformatoris moderari, & relaxari. Ita concessit Martinus V. prout continetur in mari

magno

magno seruorũ B. Mariæ, & refert Collector *a* priuilegiorum ordinis Cistercienſis.

Et Collector *b* compẽdij ſocietatis habet, quod poteſt præpoſitus generalis per ſe, vel per alios profeſſos, quos elegerit diſpenſare cum perſonis ſocietatis circa ieiunia, & cibos prohibitos, prout conceſſit Iulius Tertius, & ait, quod hæc facultas communicantur omnibus ſuperioribus, & his, quibus ipſi commiſerint.

Imo Eugenius Quartus amplius conceſſit *quod prior monaſterij ordini D. Hieronymi, ſeu vicarius in eius abſentia poſſit dare licentiam de conſilio Medici, vel ſine eius conſilio ſi commodè non poteſt haberi, vt fratres religioſi, & familiares monaſterij præſentes, & futuri infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, ſeu oua, ſeu alia ſanis interdicta in quadrageſima, & alijs ieiunijs eccleſiaſticis ſine licentia Diœceſani, vel quod non teneantur ieiunare in prædictis temporibus etiam ſine conſilio medici, & quod eandem licentiam poſſit concedere prædictis prior, & vicario eorum confeſſor.* Ita refertur in compendio *c* mendicantium, & in compendio *d* ordinis D. Hieronymi habetur hoc priuilegium indultum fuiſſe priori, & fratribus ſanctæ Mariæ de la Siſla.

Imo amplius. Sixtus IV. conceſſit, *quod fratres minores non potentes ieiunare bono modo propter infirmitatem, vel debilitatem non teneantur.* Ita habetur in libro *e* Monumenta ordinum, & in ſupplemento.

Notandum autem primum eſt circa ieiuniorum diſpenſationem, quod ſolus Papa circa ieiunia generalia diſpenſat abſolute, ne quis ieiunij lege teneatur, vel non illis aut illis diebus argumento aliquorum Canonum *f*, ſingulariter tamen cum illo, aut illo iuſta de cauſa, ne illo, aut illo die ieiunent, etiam Epiſcopus videtur poſſe diſpenſare, imo & eo abſente parochus, & quilibet prælatus cum ſuis religioſis iuxta D. Thomam *g*, & ſuum commentatorem Caietanum, tum quia licet hoc iure expreſſo probari nequiret, ſatis tamen neceſſitatibus quotidie occurrentibus perſuadetur, tum quia tam frequenter Sedes Apoſtolica Conſuli non poteſt, tum quia videtur receptum conſuetudine, quæ iuriſdictionem dare poteſt argumento eorum, quæ in iure *h* notantur.

Ex quo infert Caietanus *i non debere prælatos relinquere ſua conſcientiæ ſubditos petentes ab ipſis diſpẽſationem, vt liceat eis cœnare aliqua de cauſa in die ieiunij aut antè horam comedere, quia potius debent eis compati, & benignè diſpenſando a ſuis ſcrupulis liberare.* Ex qua doctrina colligitur, quod parum circa ieiunia conceditur præfatis prælatis regularib. in priuilegijs ſuperius appoſitis, cum ſecundum iuris cõmunis regulam dictis prælatis diſpenſare in prædictis concedatur.

Ad vnum tamen debent aduertere regulares, quod, licet ex priuilegio cruciatæ ipſis comedere oua in Quadrageſima minimè concedatur, ex diſpenſatione tamen prælatorum, & aliorum, quibus commiſſum eſt in dictis priuilegiis, poſſunt ea comedere, ſi cauſa ad ita diſpenſandum interuenerit puta debilitas, vel infirmitas, debilitas autem, & infirmitas in ſenibus reperitur, cũ ipſa ſenectus morbus quidam ſit, ſenex enim præſumitur ægrotus, quia ſenectus ipſa morbus eſt, vt habetur in iure *k* & notat Abbas dicens, quod ſtatutum diſponens aliquid in caſu infirmitatis habet locum in caſu ſenectutis, & in quadam lege *l*, infirma ætas dicitur ſeniorum, vel puerorum, quod intellige ſecundum Alciatũ *m* in q̃uis, qui prouectioris ſunt ætatis, puta qui ſeptuageſimum annum attigerint, prout in ſimili dicit Abbas *n*, qui ſenes non ſolùm cenſetur ægrotare, ſed ſemper in morte eſſe videntur, prout

a Collect. Ciſter. v. ieiun. §. 2.
b Colle. comp. ſoci. § 7.
c Comp. men. tit. ieiun. § 7.
d Compen. D. Hieron. tit. ie iun. § 6.
e In compr. fol. 62. & in 2. 66. conceſſ. 99. in ſup. fol. 100. con. 384.
f Clem. ne Romani de elec. c. ex inſinuatione de appe.
g Thom. in 4. d. 15.
h ca. cum contingat de for. compet.
i Caiet. ſuper d. ar. 4.
k c. magna de vot. Abb. 16. col. 2.
l l. ciuitatib. in prin. ff. del. 1.
m Alciat. de præſump. reg. 2. q. 13. nu. 3.
n Abb. in ca. quoniam frequenter.
o l. is qui ff de fide cõmiſſ. libert. rescentio-

notatur in iure *o*, & tradunt communiter Doctores cum Gomezio, & Cataldino. Vnde plures ſenectutis laudes vitia, & priuilegia referunt Marienzus, *p* Tiraquellus, Iacobus, Portius Caſſaneus, Gulielmus Benedictus, Alfonſus de Azeuedo, Didacus, Perez, agens qua ætate quis dicatur ſenex, Auiles, & Menochius, & Grammaticus, & Sebaſtianus Medices, dicens quod magna ſenectus eſt morti ſimilis.

Illud tamen eſt ſummopere notandum ſecundũ Caietanum *q*, quem ſequitur Nauarrus, quod ſubditus diſpenſatus, vt in die ieiunij pluries, quam ſemel comedat, non videtur diſpenſatus, vt carnes edat nec diſpenſatus, vt ante horam iuſtam prãdeat, non videtur à ieiunando liberatus: nec neceſſitas aut iuſta cauſa, quæ excuſat ab integro ieiunio videtur excuſare ab omni parte illius, ieiunare enim, prout poteſt, tenetur, quia (vt ille ait) præceptum Eccleſiæ, licet in totum ſeruari non poſſit, ſeruandum tamen eſt quoad illam partem, quoad quam ſeruari poteſt. Pro quo eſt apta Decretalis *r* iunctis ibi gloſſa, & Doctoribus notatis.

Ex ſupra dicta doctrina ſatis conſtat, quod priuilegium Innocentii Octaui congregationi S. Iuſtinæ conceſſum, vt refertur in libro *ſ* ſuatum conſtitutionum, quo ſcilicet poſſunt priores, & qui monaſterijs ordinis præficiuntur, in quadrageſima, & alijs ieiunijs de præcepto anticipare horam comeſtionis ante horam nonam, vt eis expedire videbitur, non eſt priuilegium, ſed ius commune omnibus prælatis circa ſuos ſubditos conceſſum. Ex quo etiam infertur intellectus ad quandam Leonis Decimi conceſſionem, quæ habetur in ſupplemento *t* qua conceſſit, quod fratres minores maximè prædicatores actu prædicantes poſſint ſine ſcrupulo, & ſeruato ieiunio anticipare, ſeu retardare (iuxta ſuã conſcientiam) horas comeſtionis, & ſerotinæ collationis. Hæc enim conceſſio ſi ſecundum regulas iuris communis enucleetur, parum, aut nihil vltra ipſum ius concedere videtur.

Circa quam notandum eſt primò, quod illa dictio *maximè*, non excludit, quin fratres etiam actu non prædicantes non poſſint anticipare horam, hæ enim dictiones, *præcipuè, præſertim, maximè*, & ſimiles caſum minus dubitabilem exprimunt, ac implicant caſus magis dubitabiles, & in eis volunt idem eſſe, prout in multis iuribus *u* notatur, in quibus id tradunt gloſſæ, & Abbas.

Qui caſus minus dubitabilis, ſcilicet, cum actu prædicant ſecundum ius commune excuſat prædicatores à ieiunio: maius enim bonum excuſat eos, qui non poſſunt ieiunando ſanctioribus, & melioribus operibus vacare, quibus non ieiunando vacarent, argumento cuiuſdam Canonis *x*, exercitium autem prædicationis multo præſtantius eſt ieiunio, cum ſit opus maximæ miſericordiæ, & ideo à ieiunio minimè debet impediri, iuxta ea, quæ tradit doctiſſimus Caietanus *y* dicens, quod excuſatur a ieiunio qui ieiunando non poteſt ad ſuam, aut aliorum ſpiritualem ſalutem, vel corporalem neceſſaria efficere, velut concionari ex officio, aut obedientia, verbo, aut ſcripto docere, aut confeſſiones audire. Vnde infertur, quod ſi propter actualem prędicationem poſſunt religioſi a ieiunando abſtinere, à fortiori poterunt horas debitas ſeruato ieiunio anticipare, & ſic intelligo hoc Leonis X. indultum procedere, etiam ſi ipſa actualis prædicatio ex officio, aut ex obedientia prælati non exhibeatur, ſed voluntariè omnino præſtetur nulla ad id cogente neceſſitate, cum hæc conceſſio includat etiam caſus magis dubitabiles, prout eſt iſte. Et ſi ſubditus dubitat, an opus piũ, & voluntarium, quod

inten-

res in l. ſeniũ. C. qui teſta. facer. poſ. Gomez. in regu. Canc. de in ſi. reſig. q. 7. Catald. intra de tranſla. Cõc. Baſil. ca. 3.
p Marien. in dialerelat. 3. p. c. 58 ex n. 7 vſq; ad n. 19. Tir. de pri. in præfat. ex nu. 79. & ex nu. 212. Portius con. 17. Caſſa. in cata. gl mũdi 11. p. cõ. 17. Benedi. in ca. Raynutius. v. adiecta impuberi ex n. 69. Azeue. ad curiã Piſ. lib 2. c. 4 ex n. 8. Perez li. 4. or. ti. 1. in l. 4. in gl. ſeſenta annos Auil in c. 29. prat. in glo. meno de los regidores, n. 2. Meno. de arb. ca. 59 Grã deci. 34. n. 4. Scena ſtia. Med. in tract. mors omnia ſoluit. 1. p. nu. 150.
q Caí. in d. a. 4. Na. in ma. c. 21. nu. 2.
r c. cum dilec. de dolo & cõtumacia cum gloſ. & Doct. ibi.
ſ in lib. ſuarũ conſ. & priu. f. 86. p. 2. § 7.
t ſupp. fol. 93. conc. 282.
u l. 1. §. pat. v. vel maximè de coll. bon. l. vlt. poſt pr. ſũ ecta gl. præſertim ff. de lib. hom. exhi l. 1. & ibi notat. C. de reſc. uẽ. c. quoniã frequenter. §. porro vbi Abbas n. 7. vt lite nõ conteſt.
x c. nõ mediocriter de conſ. d. 5.
y Cai. 2. 2. q. 147. artic. 3. & in ſum. v. ieiunium. c. 3

intendit, excuset ab obligatione ieiunandi, & huic Leonis concessioni non vult acquiescere, consulat superiorem, qui sæcularibus est Episcopus, & Monachis prælatus, si facilè potest adire, alioquin proepiscopus, vel parochus, & regularibus prior, aut Guardianus, quorum dicto debent ipsi acquiescere secundum Caietanum *a*, Circa id autem, quod ait dicta concessio, quod possunt anticipare horam serotinæ collationis, nota, quod hæc non videtur concessio aliquid præter ius commune continens. Ait enim Caietanus *b*, quidquid alij dicant, quod cum collatio vespertina in ieiunio fuerit introducta pro medicina, seu pro necessitate, ideo siue manè, siue vesperi fiat, non frangit ieiunium, maximè si id est in consuetudine fieri aliquo die ob rationabilem causam, immo cum quis non potest aliter ieiunare nisi hanc collationem sumendo in manè, rectè faceret, si illam sumeret, quia vt ratio medicinæ, vel debilitatis complexionis efficit, vt sine peccato possit serò sumi, ita efficere potest, vt sine fractione ieiunij manè sumatur, vt habet Antoninus *c* Petrus de Palude, Syluester, & Nauarrus cum Richardo, qui omnes expressè dicunt, quod ratione medicinæ, debilitatis complexionis, vel necessitatis agendi aliqua necessaria negotia, qui V.G. in vigilia Natiuitatis Domini occupantur, ientaculum mane sumerent in ea parua quantitate, qua serò erat sumendum, non frangunt illius diei ieiunium, maximè extante consuetudine in ciuitate, secus autem de illis, qui nulla rationabili causa ientaculum manè sumerent. Hæc secluso priuilegio à viris grauibus afferuntur, sed cum in hoc diuersitas opinionum sit, vt scrupulis fratrum occurreretur, petita fuit à Leone X. prædicta concessio. Et est notandum, quod multò ante religiosi mendicantes, & qui eorum fruuntur priuilegijs facultas est facta omnibus de congregatione Sanctæ Iustinæ de Padua, dum in Quadragesima, & vigilijs, quæ ieiunantur de præcepto equitando iter faciũt, possunt sumere manè aliquid per modum consuetæ collationis, & vesperi cœnare. Ita concessit Sixtus Quartus, & refertur in compendio *d* Societatis, in quo indulto causa rationabilis eius concessionis exprimitur, scilicet equitatio, quæ non tantùm de pedestri, sed etiam de equestri debet explicari, iuxta ea, quæ in sequenti articulo dicentur.

a Caieta. vbi sup.

b Caie. 2. 2. q. 147. ar. 6.

c Antonin. p. 2. tit. 6. ca. 1. Richar. & Palud. in 4. dist. 15. Sylu. ver. ieiunium. Nauar. c. 21. nu. 15.

d Comp. socie. v. ieiunium. §. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres itinerantes possint transferre ieiunium diei itinerationis in alium diem.

Respondeo dicendo, quod fratres minores obseruantes itinerantes possunt transferre ieiunium diei iterationis in alium diem. Ita habetur in supplemento. *e*

Circa quam concessionem est notandum, quod dies, in quo dies ieiunij itinerationis debet transferri, non debet esse dies ieiunij præcepti ab Ecclesia; Soto *f* enim ait, quod si à confessore iniungitur, dum quis in quadragesima confitetur, dies ieiunij, tunc si ille non habet legitimam occasionem, & excusationem non ieiunandi totam quadragesimam, intelligitur dies ille pœnitentiæ post Pascha ieiunandi, quod & ego in explicatione bullæ *g* cruciatæ cum D. Bonauentura tenui, & id ipsum in proposito est asserendum, adimplebit tamen si transferat in diem ieiunij secundum constitutionem ordinis fratrum prædicatorum, quia tunc non concurrunt duo præcepta, & sine peccato veniali potest tunc frater non ieiunare, & sic mutatio fit in æqualibus.

e Sup. fol. 93. concess. 182.

f Sot. in 4. d. 19. q. 2. ar. 1.

g Expli. cruc. §. octauo dub. 1. nu. 3.

Aduerte secundò, quod hæc concessio intelligitur de itinerantibus, quoniam pedites itinerantes iam excusantur ab obligatione ieiunij etiam Ecclesiæ secundum Victoriam. *b* At ego non tam absolutè teneo itinerantes pedestres à ieiunio liberari, sed eos tantùm, qui magnum iter faciunt, & licet non magnum iter faciant, iter tamen diei ieiunij est sex leucarum spatium. Vnde etiam in pedestribus iter facientibus, quando iter est breue prædictam concessionem priuilegium continere puto. Dixi sex leucarum secũdum regulam ordinariam, nam talis potest esse itinerantis debilitas vt minus iter ipsum excuset, quod boni viri arbitrio relinquitur.

b Victoria, ss. 2. q. 149.

Aduerte tertiò, quod si dies itinerationis est dies, in quo obligatur itinerãs ex voto, poterit talis dies transferri à fratre mendicante, aut ab alio dicto priuilegio gaudente, quia cum per hanc cõcessionem in translatione ieiunij non dispensatur, sed commutatur dies ieiunij in diem alterum, & concessio absolutè concedat omnibus itinerantibus, & de omni ieiunio illimitatè debemus ipsam explicare, cum indefinita æquiualeat vniuersali. Præterea cum Papa id commutare possit, non est, cur strictè eius concessionem interpretemur, cum prout in his tractatibus sæpè dictum est, priuilegia Apostolica concessa regularibus, in partem fauorabiliorem debeant interpretari.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores, ratione suæ regulæ, teneantur ad ieiunia quadragesimalia, etiam si vigesimum primum ætatis annum non perficerent.

Respondeo dicendo, quod in hac quæstione debeo aliquantulum immorari.

Vt autem quæ dicenda sunt, clariora fiant, notãdum est, quod D. Pater noster Franciscus in sua regula *i* sic ait: *Ieiunent fratres à festo omnium Sanctorum vsque ad Natiuitatem Domini, sanctam verò quadragesimam, quæ incipit ab Epiphania vsque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus suo sancto ieiunio consecrauit, qui voluntariè eam ieiunant benedicti sint à Domino, & qui nolunt, non sint astricti sed aliam vsque ad Resurrectionem Domini ieiunent, alijs autem temporibus non teneantur nisi sexta feria ieiunare, tempore vero manifestæ necessitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.*

i Regul. B. Franc. c. 3.

Et Clemens Quintus in sua decretali K declarauit his verbis impositum fuisse præceptum de ieiunando.

K Cle. exiuit. §. Nos itaque de verbo. sign.

Circa præfata verba primò dubitatur. Vtrum minores ex vi suæ regulæ ad ieiunandam ecclesiasticam quadragesimam astringantur: speculum *l* fratrum minorum statim post finitam declarationem Nicolai pertractans de hac quæstione inquit, ex rigore verborum regulæ se plus declinare ad partem negatiuam, quamuis illam asserere ex scrupulo trepidaret, quæ pars negatiua, licet probabilis sit, pars tamen affirmatiua probabilior, verior, ac proinde tenenda mihi videtur. Hanc partem tenent constitutiones generales, & antiquæ, & Barchinonenses, *m* vbi sic dicitur: *cum secundum regulam teneamur duas quadragesimas ieiunare*, obserua verbum *secundum regulam*. Et D. Bonauentura *n* sic ait, duas quadragesimas præceptoriè imponens, tertiam ad deuo-

l Spec. fratr. minor. §. & quia locum aptum fo. 41. col. 2. ad fin.

m cap. 4.

n Bonauen. in exposit. regul. cap. 3.

deuotionis excitationem suadens, expositio edita à sanctis patribus ordinis inquit prima, & tertia quadragesima sunt in præcepto, intermedia verò quadragesima est in consilio. Frater Hugo eidem sententiæ subscribit, frater Gundisaluus in suo tractatu super regulam in capitulo de his, quæ habēt vim præcepti, inter cætera ieiunia, ad q̄ ex regula astrin gimur, quadragesimam quoque recenset: Corduba a hanc partem probabiliorem reputat. Et quidem eam videtur iam definisse Clemens b V. dicens duobus temporibus annotatis in regula, scilicet à festo omnium SS. vsque ad Natiuitatem Domini, & maximè quadragesimam ieiunare tenentur fratres. Hæc ille, vbi obseruandum est, Clementem ibidem non explicare, ad quæ ieiunia ex præcepto Ecclesiæ teneantur minores, siquidem nec de hoc ibi dubitatur, sed ad quæ ieiunia ex præcepto regulæ teneātur, ille explicat, & duas ibi enumerat quadragesimas, & deinde sextam feriam. Et præterea hanc partem probant verba regulæ, postquam enim regula aduentuale præceperat ieiunium, sermonem habuit de duplici quadragesima, vbi cum ad priorem non astrinxisset, sed eam fratrum voluntati, & beneplacito reliquisset, postea ad ecclesiasticam quadragesimam sermonem conuertens inquit, sed aliam vsque ad Resurrectionem Domini ieiunēt. In quibus verbis id primò obseruandum est, quod regula inter has duas quadragesimas distinguit, & discrimen constituit, & de priori inquit, quod ad eam fratres non astringuntur, ergo significat, quod ad posteriorem astringuntur, aliàs ex vi, & præcepto regulæ nullum esset inter eas discrimen, sed quantum est ex vi regulæ, vtraque fratrum libertati, & beneplacito relinqueretur.

a Cord. super reg. ca. 3. q. 2. in 2. puncto.
b D. Clem. exiuit. §. deinde cum duob. temporibus.

Obserua secundò dictionem aduersatiuam, *sed*, cum enim de priori quadragesima dixisset, quod ad eam fratres non essent astricti, de secunda, hoc est ecclesiastica, subdit, *sed aliam vsque ad Resurrectionem Domini ieiunent*: ergo de ea iniungitur præceptum, neque aliàs dictione aduersatiua, sed copulatiua vteretur, si non aduersantem, sed priori similem sermonem haberet. Vltimò comprobatur hæc pars, quia consuetudo, & communis intelligentia patrum ordinis sic intellexit, vt ex authoribus pro hac parte nuper citatis constat.

Sed contra hanc assertionem fit obiectio ex verbis iam citatis Clementis, qui omnia præcepta æquipollentia sub compendio recensens, solùm numerauit aduentus, & sextæ feriæ ieiunium, nec quadragesimalis ieiunij ibidem meminit. Quare videtur regulæ authorem illud iuris communis dispositioni reliquisse. At facilis est huius solutio obiectionis, quod enim illic diminutè exposuit Clemens in eadem decretali, *in §. deinde*, cum duobus temporibus, suppleuit, vbi expresse inquit fratres duobus temporibus annotatis in regula, scilicet in aduētu, & in quadragesima, ad ieiunium teneri.

ARTICVLVS V.

An omnes clerici, & præsertim regulares, à feria secunda post quinquagesimam quadragesimale ieiunium inchoare teneantur: An verò à feria quarta cinerum inchoare sufficiat.

Respondeo dicendo, quod Thelesphorus Papa, & Martyr Septimus a Petro, in capite primo c suorum decretorum sic dicit, *cognoscite à nobis, & à cunctis Episcopis in hac sancta, & Apostolica Sede congregatis statutum esse, vt septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes clerici in sortem Domini vocati à carne ieiunent, quia sicut discreta debet esse clericorum vita a laicorum conuersatione, ita & ieiunio debet fieri discretio. Has ergo septem hebdomadas integras omnes clerici à carne, & delicijs ieiunent*. Hactenus sanctus Thelesphorus, sed hæc dispositio, quantum ad integras septem hebdomadas spectat, contraria consuetudine derogata est. Nec enim clerici ieiunium quadragesimale à feria secunda, sed à feria quarta cinerum inchoant, in alijs quibus tamen religionibus, sicut & in nostra ex deuotione, licet non ex aliquo obseruationis vinculo fratrum communitas in refectorio à prædicta secunda feria ieiunium inchoatur. His enim duobus diebus fratribus in refectorio vnica duntaxat refectio, eaque ex piscibus, aut ouis ministratur, singulares autem fratres pluribus vicibus his diebus comedentes, & carnibus vescentes, & maximè extra refectorium, nullam ex vi præfati præcepti culpam, seu spiritualem pœnam incurrunt, quod si ob id regulare aliquod statutum transgrediuntur, palam est illud non ad culpam obligare. Verum est tamen, quod in nostra religione minorum, si aliquis frater in præfatis duobus diebus, præsertim prælatus, in refectorio publicè carnes comederet, ratione scandali peccatum graue committeret, & prælatum id committentem multò grauius, ne dicam mortale, videtur commisisse.

c cap. statuimus. d. 4.

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres minores teneantur ante uigesimum primum ætatis annum ad ieiunia uigiliarum, & quatuor temporum.

Respondeo dicendo, certum esse, fratres minores ex regulæ præcepto ad hæc ieiunia non astringi, quod probant regulæ verba, *alijs autem temporibus, scilicet à prædictis non teneantur fratres ieiunio corporali*. Et confirmatur, Clemens namque recensens ieiunia, ad quæ fratres minores ex vi suæ regulæ astringuntur, non enumerat ea, de quibus nobis est sermo; sic tenet Gundisaluus, d & speculum vbi de regulæ ieiunijs pertractant. Addiderim præterea fratres minores ex præcepto Ecclesiæ ad præfata ieiunia teneri, sicut & cæteri fideles tenentur. Quod si contra arguas, fratres minores neque ex ecclesiastico præcepto ad huiusmodi ieiunia astringi, cum regulæ author post aduentuale, & quadragesimale ieiunium traditum addiderit, alijs autem temporibus non teneantur nisi sexta feria ieiunare, Romanus Pontifex regulæ confirmator his verbis ab istis nos absoluit ieiunijs. Hoc argumentum petit horum verborum intelligentiam, quæ est huiusmodi. Alijs autem temporibus non teneantur fratres ieiunare, quantum est ex vi, & præcepto regulæ, tenentur tamen in his temporibus ex ecclesiastico præcepto, sicut & cæteri fideles. Non enim est verisimile, quod vel etiam institutor regulæ, vel etiam confirmator intenderit ipsos absoluere a seruandis alijs ieiunijs, ad quæ de communi statuto Ecclesiæ obligantur omnes fideles, prout ait Clemens Papa. e Ex quibus sequitur quod fratres hanc regulam professi vigesimum primum annum nondum attingentes ad præfata ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum non astringuntur, neque enim astringuntur ex præcepto regulæ, vt dictum est, nec ex præcepto Ecclesiæ propter ætatis defectum, ergo absolutè non tenentur plus, quàm alij sæculares in eadem minori ætate constituti.

d Gūdi. super reg. c. 4. & speculum fratrū min. Cord. super reg. c. 3. q. 2 puncto. 3 o.
e d. Clem. exiuit. §. deinde cum duob. temporibus.

AR-

ARTICVLVS VII.

Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus minoribus vesci fas sit.

RESpondeo dicendo, quod si consuetudo obtinuerit vt in diebus ieiunii comedantur butyrum, & cætera lacticinia, licebit & fratribus in regularibus ieiuniis ea edere, sic tenet Corduba, a & Eugenius IV. ait *futuræ congregationi concedimus facultatem ordinandi & declarandi, in quibus locis, & prouincijs debeant fratres ieiunia regulæ in cibis quadragesimalibus obseruare & in quibus debeant patrum cõsuetudines imitari, vel aliter se habere.* Hæc ille. Circa quam concessionem nota Eugenium hanc facultatem non concessisse cuicunque capitulo generali, sed, duntaxat congregationi generali, quæ tunc immediatè erat celebranda: expresè enim dixit, congregationi vestræ, de qua supra diximus, & fecimus mentionem.

a Cordub. vbi sup. 4. punct. Eugen. habetur in 2. tract. fol. 112. vol. 2. concess. 142.

Quare capitulum generale vigore huius concessionis, circa hoc nihil valet hodie statuere, seu declarare. Et statuta generalia, & papalia ordinis minorum capite tertio, particula quinta sic aiunt, *ieiunia regulæ iuxta omnia antiqua, & etiam vltima ordinis statuta, & doctores regulæ expositores in cibo quadragesimali obseruari debent, quamuis regula specialiter hoc non exprimat.* Constitutio generalis Barchinonensis cap. 4. sic ait, *Ieiunia regulæ in cibo quadragesimali seruentur, nisi aliquando ministro prouinciali quantum ad alios conuentus, & loca aliud videatur de consilio discretorum*: Sancti Patres ordinis in suæ regulæ expositione inquiunt, *Ieiunare debemus in cibis quadragesimalibus quia sic intellexit, & seruare fecit B. Pater*, & ita explicant omnes sancti, qui regulæ sunt expositores.

ARTICVLVS VIII.

Utrum sicut fideles omnes etiam regulares ante vigesimum primum annum completum à ieiunijs ecclesiasticis eximantur, ita fratres minores ante hanc ætatem à ieiunijs in regul præceptis eximantur, siue excusentur.

RESpondeo dicendo, quod in hac quæstione duo sunt certa, & vnum est controuersum. Id quidem indubitatum est, fideles omnes etiam fratres minores ante vigesimum primum annum ad ecclesiastica ieiunia non teneri, iuxta quod in superioribus dicebamus, fratres minores ante præfatam ætatem non teneri ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum. Secundum etiam est certum quoscunque adolescentes in hac minori ætate constitutos posse expresè explicitum votum emittere de ieiunando Quadragesimam, & de ieiunando sextam feriam, & Aduentum Domini singulis annis, & post emissum votum eos ad voti obseruationem teneri quamuis enim Ecclesia hos propter teneram ætatem suo generali præcepto de ieiunando obligare non intenderit, ipsi tamen sua sponte possunt se obligare, siquidem ætatem, & sufficientem ad vouendum discretionem habent. Et quanquam rationi sit consonum hos a lege generali de ieiunio excusari, quandoquidem lex respicit vniuersalia, estque nimium difficilè hos omnes in hac tenera ætate ad ieiunia Ecclesiastica astringi. Verumtamen hi, quibus Deus hanc bonam dederit voluntatem, possunt sua spõte ad ea ieiunia voto se astringere, qui enim sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, iuxta Isaiæ vaticinium. Esto Ecclesia pia Mater hos omnes adolescentes in vniuersum cum qualiquali impedimento, seu detrimento corporei augmenti nollit astringere, verumtamen si qui selectiores cum hoc detrimento velint se obligare, & iuri suo quodammodo renũtiare, admittit re vera Ecclesia hoc votum, & volenti non fit iniuria, neque dolus, possunt ergo hi adolescentes cœlum ardentius appetentes, etiam cum periculo deperdendi nonnihil corporalis augmẽtationis propter maius bonum, ad ea ieiunia in particulari voto se astringere, ac proinde post emissum votum ad ea tenebuntur. Quod & confirmatur nam & D. Thomas b inquit, quod *quamuis hi adolescentes à ieiunijs Ecclesiasticis excusentur, conueniens tamen est, quod etiam in hoc tempore se ad ieiunia exerceant, plus, vel minus secundum modum suæ ætatis.* Hæc ille, & vltra *est illis consilium de ieiunando, ergo illud consilium consultum vouere valent.* Prætérea addit ibi idẽ author, quod *magna tribulatione imminente etiam pueris ieiunia indicuntur in signum arctioris pœnitentiæ.* Hæc ille, & vltra, *ergo pari ratione adolescentes possunt illa vouere, & regulæ, in qua propter arctiorem pœnitentiã agendam ista præcipiuntur se subdere*, & Caietanus super ipsum Diuum Thomam inquit, *pueri possunt quandoque non obstante suo damno ad ieiunia cogi pro maiori, seu grauiori necessitate, & potest eis consilium dari, quod quandoque aliquod sustineant damnum ex ieiunio, & benefaciunt, si quandoque ieiunent, & abstineant.* Hæc Caietanus.

b D. Tho. 2. 2. q. 147. ar. 4.

Ex quo sequitur manifestè huiusmodi adolescentes explicitè vouere posse eiusmodi ieiunia aduentus, siue quadragesimæ. Et quidem pars affirmatiua, scilicet eos omnes mox post professionem etiam in minori hac ætate constitutos ad regularia ieiunia astringi, prorsus tenenda videtur, quam tenet Syluester c dicens, professos regulam aliquam, in qua præceptum est aliquibus diebus ieiunare, ad hoc obligari ante præfatam ætatem. Eandem sententiam tenent aliqui nostræ regulæ interpretes in suis super regulam declarationibus, frater Bartholomæus d de Pisis, Serena conscientia, Speculum, vbi de regulæ ieiunio pertractat Corduba. Non tamen horum authorum, neque alius, quem ego viderim, disputat quæstionem, neque hanc partem ex professo probat, sed id verum esse afferunt ratione voti, & regulæ promissæ, nullàmque aliã ad id probandum afferunt rationem.

c Syl. ieiunium §. 6. quartum. num. 18.

d Pisis cap. 3. Serena conscient. qu. 44. Speculũ Cor ca. 8. q. 2. in 1. punct.

Quare meum erit in hac parte fulcire, ac tueri, eamque triplici via roborare nitar. Prima via est ratione præcepti in regula positi. Secunda ex consuetudine legis interprete. Tertia via est ex ratione.

Primo igitur probatur hæc pars ex regulæ præcepto, quo omnibus fratribus minoribus ieiunium præcipitur, at tales adolescentes sunt fratres minores: ergo eis præcipitur ieiunium, quare & ieiunare tenentur. Et confirmatur ratione, nam certum est hos adolescentes posse explicite vouere eiusmodi ieiunia, ergo sua sponte possunt se subdere regulæ huiusmodi ieiunia præcipienti, & vltra hoc post professionem emissam ad huiusmodi astringuntur ieiunia.

Sed contra hanc rationem hæc obiectio proponitur. Dicit enim regula e fratrum minorum, *tempore verò manifestæ necessitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.* Ex quibus verbis sic colligo argumentum, trinum istud septennium vsque ad vigesimum primum annum completum est tempus manifestæ necessitatis, ergo hoc tempore fratres ieiunio

e Regu. fratr min. c. 9.

nio corporali non tenentur. Discursus est notus cũ maiori, minorem autem docere videntur scholastici Doctores. Diuus Thomas a ait, *in pueris maximè est euidens causa non ieiunandi, tum propter debilitatem naturæ ex qua prouenit, quod indigẽt frequenti cibo, & non multo simul sumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter necessitatem augmenti, quod fit de residuo alimenti, & ideo quandiu sunt in statu augmenti, quod est vt plurimum vsque ad finem tertij septennij, non tenentur ad ecclesiastica ieiunia seruanda.* Caietanus b ait, *quod hæc ratio Diuus Thomæ vniuersaliter concludit impotentiam puerorum ad ieiunandum absolutè, & quod hæc libertas est propter ætatis impotentiam.*

a Tho. 2. 2. q. 147. art. 4. ad 2.

b Caiet. supr. D. Tho. in d. § art. 4.

Et idem Caietanus c ait, *quod ex impotentia excusantur pueri, & adolescentes vsque ad finem tertij septennij in quo communiter finitur augmenti ætas, quia egent nutrimento multiplicato propter augmentum,* & id ipsum tenent Medina d, & Nauarrus, & quamuis aliqui adolescentes ieiunantes robusti facti sint, ad debitumque peruenerint augmentum, lex tamẽ particulares casus non respicit, sed ad ea, quæ frequentius accidunt iura adaptantur.

c Caiet. v. ieiunium.

d Med. in c. de ieiunio. ca. de his qui ad Ecclesia. ieiu. nõ tenẽ. Nau. in manu. c. 2. n. 16.

Videtur ergo, quod trinum illud septennium sit tempus impotentiæ, seu manifestæ necessitatis, & consequenter hos adolescentes hoc tempore ad regularia ieiunia ratione huius præcepti non teneri regula eos à tali præcepto excipiente.

Secundo probatur eadem pars, quando enim à lege vniuersali excipiuntur aliqui casus, censentur excepti omnes similes, in quibus vel similis, vel vrgentior ratio est, sed à regulari præcepto de ieiunio excipitur in regula necessitas ex labore aliquo proueniens, necessitas autem, seu impotentia, quæ prouenit ex defectu ætatis, est similis, vel vrgentior necessitas, ergo & ea censetur excepta, ac proinde præfati adolescentes ad hæc ieiunia non tenentur ratione regularis præcepti.

Tertio probatur, nam in præceptis diuinis, seu Ecclesiasticis non comprehenduntur morales necessitates, immo etiam si expressis verbis non excipiantur, iure naturali censentur exceptæ, ratio enim naturalis, quæ est mandati interpres, non vult similes necessitates sub præceptis comprehendi.

Quare etiam si nullibi regula Beati Patris Francisci casum necessitatis excepisset, is semper omni tempore intelligitur exceptus, poterant enim fratres minores manifesta necessitate cogente portare calciamenta, equitare, & pluribus indui tunicis, & pariter non ieiunare, etiam si regula huiusmodi necessitates non excepisset, sed in his adolescentibus est necessitas moralis non ieiunandi, quamuis simpliciter ieiunare valeant, ergo tales adolescentes à regulari hoc præcepto excipiuntur, & sic non tenentur ratione præcepti regulæ, Confirmatur: lex ecclesiastica de ieiunio, non excipit expresè hanc necessitatem minoris ætatis, & tamen iure naturali censetur excepta, ergo quamuis à præcepto regulari de ieiunio regula expresè non excipiat hanc necessitatem minoris ætatis, iure naturali ea censetur excepta.

Quarto probatur, nam omnis alia rationabilis causa, vt putà infirmitas, seu debilitas, senectus, defectus cibi, necessitas ex labore proueniens, & maius bonum a ieiunio Ecclesiæ excusans, & a ieiunio regulæ excusare valet, ergo & necessitas ratione minoris ætatis proueniens, quæ a ieiuniis Ecclesiasticis excusat, pariter & a regularibus ieiunijs excusare valebit, par enim ratio est, & de hac, & alijs excusantibus causis, ergo hi adolescentes ad regularia ieiunia non tenentur propter regulæ præceptum, nec dicti adolescentes ad dicta ieiunia ratione voti tenentur. Nam an præcepta regulæ B. P. Francisci sint præcepta duntaxat, an verò sint etiã vota, nihil nunc de hac quæstione definire volo, cum de ea iam latè dixerim in primo tomo. e Quod si ea duntaxat sint præcepta, iam probauimus hos adolescentes non teneri ratione regularis præcepti. Verum tamen quia alijs placet illa præcepta etiam esse vota, & consequenter aiunt, hos adolescentes ad hæc ieiunia teneri ratione voti, & regulæ promissæ. Probo nunc nec eos ad regularia ieiunia astringi ratione voti, & regulæ promissæ. Magnum quidem est discrimen inter hæc vota. Sint duo adolescentes in hac minori ætate constituti; alter voueat ieiunare quadragesimam, alter voueat obedientiam Ecclesiæ, seu eius seruare præcepta, re vera primus tenetur ad quadragesimale ieiunium, siquidem illud explicitè vouit; secundus verò durante hac minori ætate ad illud minimè tenetur, quanquam enim obedientiam Ecclesiæ promiserit, eiusque vouerit seruare præcepta, ad ieiunium quadragesimale non tenebitur, ergo idẽ dicendum est in nostro proposito, nempe quod quamuis præcepta regulæ essent uota, hi adolescentes non tenentur ad præfata ieiunia, siquidem præceptum regulæ non comprehendit sub se hos adolescentes, nec vllum est regulare præceptum de ieiunio adolescentibus in hac minori ætate constitutis impositum, ergo quamuis hi adolescentes regulam seruare voueant ex ratione voti, & regulæ promissæ, non tenentur ad huiusmodi ieiunia.

e 1. Tho. q. 26

Secundò probatur eadem pars: manifesta necessitas non ieiunandi non solùm excusat à ieiunio præcepto, sed etiam à ieiunio votiuo, sed in his adolescentibus, est manifesta necessitas, seu impotentia, quandoquidem propter eam à præcepto ieiunij excusantur, ergo & propter eandem à ieiunio votiuo excusabuntur.

Tertiò, esto præcepta regulæ sint vota, obligant tamen, & in quantum præcepta, & in quantum vota, cum exceptionibus in regula expressis, sed regula excipit tempus manifestæ necessitatis, quale est trinum istud septennium, ergo hoc tempore ad regularia ieiunia non tenentur fratres ratione voti, & regulæ promissæ.

Quartò votum est lex quædam, quæ ab hominis voluntate dimanat, quam quisque sibi ponit, ergo non aliter obligare debet, quam si eadem lex ab Ecclesia, vel à Deo ipso imponeretur, homo enim leges sibi præfigens, intendit se obligare instar legis, & non aliàs, eo inquam modo, quo lex diuina, vel Ecclesiastica obligaret, si id præciperet, sed lex de ieiunio ab Ecclesia, vel ab ipso Deo imposita eximit hos adolescentes, ergo & lex, quam quisque sibi ponit regulam vouens, non aliter obligare debet, & consequenter hi adolescentes à ieiunio eximuntur, quamuis regulam vouerint.

Et confirmatur. Præcepta minorum non alio, & alio, sed eodem modo obligant, & in quantum præcepta, & in quantum vota. Quod patet primò discurrendo per singula, & secundò, quia minores in professione vouemus, quod his præceptis præcipitur, & non alio modo, ergo & præceptum de ieiunio eo modo, quo obligat, in quantum præceptum obligat, & in quantum votum, sed in quantum præceptum non obligat hos adolescentes, ergo neque in quantum votum: præterea quia sicut à ieiunio præcepto, & ita à ieiunio votiuo, intelliguntur exceptæ necessitates morales, cuiusmodi est defectus ætatis.

Quin-

Quintò, si hi adolescentes ad ieiunia regulæ tenerentur ratione voti, & regulæ promissæ, pari ratione & senes tenerentur ad eadem ieiunia ratione voti, & regulæ promissæ, quam toto tempore vitæ suæ seruare promiserunt: sed hoc voto non obstante senes à regularibus ieiunijs excusantur, ergo & pariter hi adolescentes excusari debent.

Confirmatur, si quis iam senex, & ad ieiunãdum impotens professionem emittat, voueatque toto tempore vitæ suæ hanc regulam seruare, hic reuera omnino excusatur à ieiunijs propter naturalem impotentiam, ergo & hi adolescentes, in quibus iuxta sententiam Doctorum, quos iam citauimus, est etiam impotentia ad ieiunandum, pariter excusabuntur.

Vltimò, omnis alia rationabilis causa, vt purà infirmitas, debilitas, senectus, defectus cibi, necessitas, & maius bonum, quæ excusat à ieiunijs præceptis, excusat pariter & à ieiunijs votiuis: at hic defectus ætatis excusat à ieiunijs præceptis, ergo & à ieiunijs votiuis, similiter excusat & vltra, ergo hi adolescentes ad regularia ieiunia non tenentur ratione voti, & regulæ promissæ.

Alii dicunt hos adolescentes teneri ad ieiunia regulæ ex consuetudine legis interprete, consuetudo namque est optima legum interpres, vt dicitur in iure, *a* & in quadam Clementina *b* dicitur, quod fratres minores obligãtur sub reatu mortali ad ea, quæ in sua regula traduntur, per verbum, *teneãtur*, & subdit rationem, quia ordo communiter tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbicunque ponitur in regula hoc verbum, *teneantur*, obtinet vim præcepti, & sicut tale à fratribus seruari debet. Ecce vides Clementem probantem, quod verbum, *teneantur*, in regula fratrum minorum positum obligat sub reatu mortali, quia consuetudo ordinis ab antiquo sic interpretata est, ex quo colligitur valuci salendogma, nempe, quod ex antiqua consuetudine legis interprete dignoscitur, legem aliquam sub reatu mortali obligare, vel minimè: ergo consuetudo potuit interpretari, sicut de facto interpretata est, regulare præceptum de ieiunio minoribus impositum obligare statim post emissam professionẽ eos etiam, qui in minori ætate essent constituti. Et confirmatur ratione, consuetudo namque potest legem veterem abolere, & nouam legem inducere, ergo & multo fortius legem iam conditam interpretari valet. Vnde Syluester, *c* Caietanus, & Nauarrus inquiunt, quod consuetudo interpretata est legem Ecclesiasticam de ieiunio sub reatu peccati mortalis obligare, sed omnes quotquot sunt seniores prædicti ordinis professores sic acceperunt à maioribus, idque suis scriptis Doctores nuper citati docuerunt, ergo consuetudo hoc præceptum sic interpretata est.

a ca. cum dilectus de cõsuetudine.
b Cle. exiuis de paradi. de verb. sign.
c Sylu. v. ieiunium. § 7. & Caiet. eodem v. c. 4. & 22. q. 147. art. 3. ad 2. Nau. d. c. 21. nu. 16.

Secundò probant hanc partem testimonio Diui Augustini in Epistola ad Cassulanum, & refertur ex Decretis, *d* qui sic ait, *in his rebus, in quibus nihil certi statuit diuina Scriptura, mos populi Dei, & instituta maiorum pro lege tenenda sunt, & sicut præuaricatores diuinarum legum contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum sunt coercendi*. Hæc ille. Pariter & nos dicamus, quod in his rebus, in quibus regula nostra nihil certi statuit, vti est, an hi adolescentes ad regularia ieiunia teneantur, mos ordinis, & instituta maiorum pro lege tenenda sunt, sed ordinis consuetudo, & instituta maiorum patrum semper docuerunt, & seruarunt tales adolescentes ad regularia ieiunia teneri, ergo hæc consuetudo pro lege est tenenda, & contemptor huius consuetudinis, sicut regulæ præuaricator coercendus est. Vnde Isidorus *e* inquit, *consuetudo est ius quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex*. Et confirmatur ratione. Consuetudines, quas tanto consensu traditas semper scimus ab vniuersis Ecclesiæ Doctoribus, credimus ab ipsis Apostolis, immo & ab ipso Christo legifero nostro dimanasse, neque enim aliàs verisimile est, eas tanto tempore vbique gentium perseuerare potuisse, ergo a simili præcepti intelligentiam, quam totus minorum ordo ab initio sui intellexit, & seruauit vt præcepta, qualis est hæc, de qua in præsentiarum disputamus, credendum est ab ore maiorum à sociis B. Patris, immo & ab ipso Seraphico patre regulæ authore ad nos vsque dimanasse, ipsa namque diuturna consuetudine ab ipso primordio nascentis ordinis apud omnes minorum proceres viros doctos hoc semper receptissimum fuit.

d Ca. in his 11. dist.
e Isid. lib. 5. etymol. refertur in c. consuet. dist. 1.

Tertio principaliter ad idem arguo, communis opinio habet, quod omnes religiosi professi ad chorum destinati, cuiuscunque sint religionis, quamuis maiores ordines nondum susceperint, & quamuis in eorum regulis nullum de diuino officio recitando reperiatur præceptum, ad horas Canonicas soluendas tenentur. Hanc opinionem latè probat Dominicus Soto *f* neminem esse, qui contrarium asserere audeat, nec ipse auderet, & quod saluberrima, laudabilis, & tam illustris consuetudo vno antiquorum consensu approbata vim habet præcepti, & lex est appellanda. Et addit vltra hanc opinionem etiam esse veram de sanctimonialibus ad chorum deputatis.

f Soto lib. 10. de iu. q. 5. a. 3

Idem tenent Paludanus *g*, & Syluester, & D. Antoninus, & Nauarrus, Caietanus & Ioannes de Medina inquiunt, in hoc standum esse consuetudini, & cum hac communi opinione tenent omnes iuris Canonici interpretes *h*, & doctissimus Cano inquit, *Falluntur multi existimantes omnes Ecclesiæ leges à iuris voluminibus petendas esse. Hinc Caietanus, quoniam præceptum ieiunij quadragesimalis in Decretis Pontificijs, quæ passim circunferuntur, non apparet, vix potuit illud sub præcepto ad mortalem culpam obligante constituere, eodemque labore pene confectus est, dum legem quæreret, qua clerici monasticam religionem professi ad diuinas præscriptas preces exoluendas astringerentur. multa sunt (mihi crede) Ecclesiæ leges quas non Scriptura, sed vsus inseruit, neque iuris volumen omnia conciliorum, atque Pontificum scripta amplectitur*. Hæc ille. Vnde ex non scripto ius venit, quod vsus approbauit: pari ergo ratione voluit consuetudo declarare, & de facto declarauit hos adolescentes ad ieiunia regularia teneri.

g Pal. in 4. d. 15. q. 5. Syl. v. hora Cano. §. 3. in 6. dicto D. Anton. 3. p. tit. 13. ca. 4. Nau. in man. ca. 25. nu. 96. Caie. in uerbo hora Canonic. §. 1. Med. in tract. de orat. in q. de necessit. vocaliter orandi orat. publi.
h Docto. in c. licet de voto Cano li. 12. de loci Theolo. c. 9. ad 2.
i l. 5. de inter. ff. de legi. 2.

Sunt & in huius dogmatis confirmationem multa iuris Ciuilis testimonia. Paulus *i* Iuris Consultus sapienter inquit, *si de intelligentia legis quæratur, in primis inspiciendum est, quo iure ciuitas in huiusmodi casibus retro vsa fuerit, optima enim est legum interpres consuetudo*. Ad idem est alia lex K dicens, *in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiscuntur, consuetudo, aut authoritas rerum perpetuo similiter indicatarum vim legis obtinere debet*. Hæc ille.

K l. nam imperator. ff. de legib.

Et vltra, ergo in ambiguitate hac, de qua est nostra disputatio, consuetudo vim legis obtinere debet. Et confirmatur ratione, semper apud omnes mortales fuit constantissima opinio, leges rerum publicarum, non alio potius, quàm eorundem antiquissima praxi, & vsu cùm ipsismet legibus orto interpretandas esse, ipse legum vsus, & antiqua consuetudo viuendi sub eisdem legibus fuit semper optima legum interpres, & prudentissimi quique defi-

definierunt legum intelligentiam a solo vsu cum ipsis legibus nato petendam esse, sed apud omnes diutina consuetudine cum ipsamet regula orta receptū est, præcepta de ieiunio regulæ minorum obligare omnes professos quantumcunq; in minori statu cō stitutos, ergo illi ad ieiunia regularia verè obligantur. Præterea & hæc pars probatur, quando sunt variæ opiniones, illa opinio eligenda est, quæ consuetudine est recepta, iuxta iura *a*, & docet Nauarrus, vbi addit, *quod consuetudo legem diuinam, vel naturalem dubiam interpretari valet, & eius interpretatio est seruāda iuxta Panormitanum b*, ergo quamuis de proposita quæstione essent variæ opiniones, opinio nostra est eligenda, siquidem consuetudine est recepta.

a c. cum dilectus de cōsue. l. minime cū sua gl. ff. de legibus. Nau. in man. ca. 27. n. 286.

b Panor. in c. 1. de iu.

Aduerte autem, quod ad hoc, vt consuetudo vim legis obtineat, requiritur, quod sit præscripta, vt dicitur in iure *c*, & quidem tunc consuetudo vim legis habet, quando communi omnium iudicio peccatum esset contra illam facere, talis autem est consuetudo, de qua pertractamus, est enim præscripta, & communi omnium fratrum iudicio peccatum esset contra illam facere.

c c. vlt. de consuet. cap. cum Eccle. de cau. possess.

Sed contra hanc viam incedentes dicunt, quod de huiusmodi consuetudinis, antiquitate non constat, neque enim scimus, hanc cōsuetudinem simul cum ipsa regula ortum habuisse: octo siquidem Romani Pontifices regulam B. Francisci declarauerunt, quorum nullus meminit præfatæ assertionis, antiquorum etiam regulæ etiam prædicti interpretes, vt quatuor magistri. D. Bonauentura, & Hugo in suis super regulam declarationibus, nihil tale asseruerunt, & quamuis argumentum ab authoritate negatiua non vigeat, verumtamen hoc loco est nō contemnendum.

Cum enim regulæ interpretes tam anxiè, tamque scrupulosè regulam exponentes nihil, quod obligatorium erat, declarare prætermiserunt, profectò si existimassent eos adolescentes à ieiunijs Ecclesiasticis de obligatos, ad regularia ieiunia teneri, non illud subticuissent, sed explicuissent potius. Et confirmatur, nam & antiquiores regulæ interpretes, vt sunt quatuor magistri, & Hugo præfatæ assertioni aduersari videntur, cum inter necessitates a ieiunio excusantes ætatem recensent dicentes fratres a ieiunio excusari ratione ætatis, & obseruandum hos authores, qui quamuis scirent & adolescentes, & senes ratione ætatis a ieiuniis Ecclesiasticis excusari, non dixerunt fratres excusari a ieiunijs regulæ tōne senectutis, seu maioris ætatis, sed duntaxat scripserunt, ratione ætatis, vt sic comprehenderent, & grandiorem, senum, & minorem adolescentium ætatem, si enim existimassent hos adolescentes non excusari ratione ætatis, dixissent profectò fratres excusari ratione senectutis, neque dixissent ratione ętatis, quare præfatæ assertioni hi authores suffragari videntur.

Præterea secundo, non quæcunque consuetudo obligatoriam legem constituit, solet enim vsu venire, quod homines pietatis gratia incipiant diem festum colere, vel ieiunium aliquod seruare, non quidem tanquam de præcepto, sed ex animi pietate, & vt aiunt, ex deuotione. Vnde perpendendum est, quomodo tale ieiunium fuerit seruatum, si enim ex libera deuotione, nunquam illud vertitur in præceptum, nisi postea religio crebescere incipiat & illud seruet tanquam præceptum.

Quod si dicas, hos adolescētes regularia ieiunia non tantum ex animi deuotione, sed tanquam ex præcepto semper seruasse, ad hoc nō satis est, quod consuetudo vim legis habeat, sed præterea requiritur; quod actus consuetudinem inducentes eo animo fiant, vt facientes intendant se obligare, & ius, siue legem facere, vt dicitur in iure *d*, & notant glossæ communiter receptæ, hoc autem non constat in nostro proposito, & præterea requiritur, qd consuetudo non sit inducta per errorem, sed ex certa scientia, vt dicitur in iure *e*, & annotarunt præfatæ glossæ, nam ignorantia, seu error excludit voluntarium, causatque inuoluntarium, at quomodo nobis poterit constare huiusmodi consuetudinem non per errorem, sed ex certa scientia inductam esse? cum in dubio de nemine præsumēdum sit, quod aliquis sub reatu mortali se astrinxerit, nisi illud expresse constet.

d l. 1. §. Iulia. ff. de itiner. actuque priu. gl. inc. frustra 7. d. gl. inc. vl. de consuet.

e l. quod non ratione, ff. de legib. cap. consuet. 4. d.

His pro vtraque parte adductis neruosis rationibus necessarium est, vt propositæ quæstioni satisfaciamus. Vnde resolutiuè dico prædictos adolescentes ad prædicta regulæ ieiunia teneri.

Pro solutione autem argumentorū, quæ pro contraria parte adducuntur, meminisse oportet quoscunque adolescentes in hac minori ætate constitutos posse expresse explicitum votum emittere de ieiunando quadragesimam, & de ieiunando. A dictum singulis annis, prout in principio articuli quæstionis, vt certum proposuimus.

Secundò, & id prænotandum est, quod hi adolescentes simpliciter ieiunare valent, quamuis nō ita commodè, prout in superioribus satis probatū est.

Quibus suppositis ad argumenta respondetur, cum enim dicitur, aut tenentur ratione præcepti, vel ratione voti, vel ratione consuetudinis, dico, quod tenentur ratione præcepti, cum adiuncta consuetudinis interpretatione, & cum arguitur regulam excipere tempus manifestæ necessitatis, se u impotentiæ, quale est trinum istud septenniū: Respondeo Doctores propterea dixisse in his adolescentibus esse impotentiam ad ieiuniū, quia non ita commodè possunt ieiunare, nisi cum qualiquali detrimento, propter quod non oportuit sub lege ecclesiastica ieiuniorum comprehendi, verum simpliciter ieiunare valent, & consequenter sua sponte regulæ hoc præcipienti se subdere possunt. Et quamuis à regulari præcepto de ieiunio excipiatur necessitas ex labore aliquo proueniens, & quāuis in ætatis defectu sit similis, vel vrgentior ratio, tamen hæc causa non censetur excepta, quia ipsi sita sponte in hac ætate se huic regulæ submiserunt, & consuetudo interpretata est hoc præceptum mox post emissam professionem, & hoc adolescentes obligare. Nec his defectus ætatis est moralis necessitas, propter quam à ieiunijs Ecclesiasticis huiusmodi adolescentes excusantur, nam promittentes regulam istam, in qua etiam adolescētibus ieiunium præcipitur, ipsi sua sponte suo iure renuntiauerūt, & consuetudo interpretata est ætatis defectum à regularibus ieiunijs non excusare, quæ consuetudo est antiqua valde, siquidem est præscripta, eamque à maioribus nostris accepimus, quam & docuerunt frater Bartholomæus de Pisis, Serena conscientia, Speculum & Cordubensis superius citati, & ideo adolescentes ab initio ordinis semper seruauerunt hæc ieiunia, tanquam ex præcepto, nec ieiunabant, vt legem facerent, sed vt legem iam conditam seruarent, nec hoc consuetudo est inducta per errorem, sed ex certa scientia, sic enim maiores nostri à socijs Beati Francisci edocti sunt, ipsique socij ab ipso regulæ authore didicerūt, quod ab ore in os vsque peruenit. Quando enim consuetudo non est contra legem, sed solùm declaratiua legis (verbi gratia, quando in aliqua quæstione sunt pro vtraque parte concludentes iuris

ratio-

ratione æqualiter, tunc consuetudo vnam approbans dicitur esse declaratiua) ius certum videtur constituere, secundum Panormitanum. *a* Er talis consuetudo declaratiua non tam valebit ratione consuetudinis, quàm virtute legis sic interpretatæ per consuetudinem, prout tenet Socinus: *b* nec exigitur, quod hæc consuetudo declaratiua sit præscripta, cum non aduersetur legi, sed illam declaret, & ideo sufficit illam declarationem aliquo tempore fuisse obseruatam, prout tenent Aretinus, *c* Socinus, & Aymon, quos sequitur Doctissimus Lusitanus Barbosa, & hæc consuetudo, de qua in præsentiarum antiquissima est, vt probatum est. Vnde cũ ita ab initio fuerit interpretata regula B.P.N. Francisci Romani Pontifices, & antiquiores regulæ interpretes huius assertionis non meminerunt, quia suo tempore hoc erat certum, nec de hoc fuerat dubitatum, & cum inter cætera excusantia ętatem meminerunt, nomine ætatis, non adolescentiam, quia de hoc nunquam fuerat dubitatum, sed senectutem intelligi voluerunt.

a Panor. in d. c. cũ dilectus. nu. 7. de const.
b Soci. 148. nu. 2. lib. 1.
c Aret. Cons. 31. nu. 5. post med. Soc. 115. num. 8. lib. 1. Aym. consil. 201. num. 12. Barbos. in l. post dotem. ff. sol. mat. num. 48.

Adde tamen vnum notabile, quod notat Ouando *d* dicens se nõ credere, quod frater minor committat duplex peccatum frangendo ieiunium in sexta feria intra festum omnium sanctorum, & Natiuitatem, & intra quadragesimam vsque ad resurrectionem, quia non facit contra duo præcepta, nam postquam dixit prædicta regula P.N. Francisci, *ieiunent à festo omnium SS.* & recentem quadragesimã ab Epiphania, & quadragesimam vsque ad resurrectionem, addidit, *alijs autem temporibus non teneantur, nisi sexta feria ieiunare*, id enim (*alijs*) referri debet ad anni tempora extra quadragesimam obligãtia ex præcepto Ecclesiæ, & extra tempus intra festum omnium SS. & Natiuitatem, ideo neque frangendo sextam feriam quadragesimæ, & infra festũ omnium SS. vsque ad Natiuitatem faciet cõtra duo præcepta, sicut faceret in sexta feria per annum, si esset in vigilia, aut quatuor temporum, sicut etiam in sexta feria intra festum omnium SS. si concurreret cum vigilia S. Thomæ, & in feria sexta quatuor temporum Aduentus, sicut etiam faceret contra duo præcepta, si frangeret sextam feriam concurrentem cum vigilia S. Matthiæ, casu, quo hæc vigilia in quadragesima eueniret, in his enim ferijs sextis duobus præceptis obligatur, & ideo duo frangẽdo specialia præcepta, duo peccata committeret, aut vnum duas deformitates habens necessariò cõfitendas.

d Ouan. in 4. d. 16. propo. 53.

QVAESTIO CI.

De ieiunio quantum ad abstinentiam à carnibus, & alijs, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum statutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthusiensi sit rationabile.*

2 *Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per niniam abstinentiam.*

3 *Vtrum religiosi teneantur abstinere ab ouis, & lacticinijs.*

ARTICVLVS I.

Vtrum statutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthusiensi sit rationabile.

RΕspondeo dicendo, hanc quæstionẽ ventilare Doctissimum, & pijssimum Ioannem *e* Gerson, & Doctissimum & non minus pium Patrem à Victoria. Pro cuius resolutione sit prima conclusio.

e Gers. 1. p. tit. de abstinẽtia Carthu. Vict. de temperan. nu. 8.

Potest rationabiliter in ordine Carthusiensium esse lex, vel generale statutum, vt nullus frater illius ordinis comedat vnquam carnes, imò, & si petat, quod sibi non ministrentur. Et probatur primò, quia per trecentos annos, & amplius talis lex inter ipsos Carthusienses fuit promulgata, & seruata inter quos tot hactenus floruerunt summę religionis, & eximiæ discretionis viri in iure Ciuili, Canonico, & diuino non mediocriter instructi, & Ecclesia illam legem non tolerasset, si dignam damnatione iudicasset. Nec sanctissimi viri, & Concilia generalia hanc religionem talem statutum habentem laudassent, quemadmodum deuotus, & circunspectissimus Bernardus ad fratres de monte Dei eiusdem ordinis eos collaudasse reperitur, imò & ad abstinentiam multam inuitasse, oblectans fratres illos in horrendis frigoribus magnæ Carthusiæ manentes, refertur.

Secundò probatur, nam lex illa rationabilis censenda est, quæ religioni conuenit, quæ disciplinæ congruit, quæ saluti proficit, prout constat ex definitione legis tradita ab Isidoro: *f* sed lex talis de nõ comedendo carnes est huiusmodi, secundum enim hanc legem religiosi viri, & disciplinati, & de sua salute soliciti vixerunt in Carthusia vsque ad senectam bonam plenam dierum, incolumes in anima, & corpore plusquam in locis alijs plurimis, vbi conceditur esus carnium ad saturitatem, & constat eos imitatores esse antiquorum prophetarum, & Eremitarum Eliæ, & Elisæi, ac Ioannis Baptistæ, aliorum quoque sanctissimorum Patrum per Ægyptũ olim degentium, inter quos, prout refert Hieronymus in epistola vna ad Eustochium, non solùm carnes, sed & coctum aliquid comedisse luxuria erat, & faciũt quæ ex vetustissimis Gentilium histotijs de sobrietate, tradunt D. Hieronymus, *g* & Canisius in suis collationibus, & proinde discretorum ciborum pro uisionem refellit D. Bernardus. *h*

f c. erit autem lex. 4. d.
g Hier. in lib. contra Iouin.
h Bern. homi. 30. supe. cant.

Et dato quod vita hominis abbreuietur per hũc perpetuum carnium non esum, abbreuiatio vitæ corporalis, aut sanitatis debilitatio non tollunt rationabilitatem præfati statuti, licet enim abbreuiare vitam in varijs occupationibus, studijs, & artibus, quod si non liceret, sequeretur, quod quilibet teneretur vacare studio Medicinæ, aut Medicorum consilijs, aut regiminib. continuò, constat. n. ex ignorantia medicinarum præseruatiuarum ab infirmitate, & conseruatiuarum sanitatis, & ex omissione medicinalis regiminis, in crebras ægritudines, & vitæ abbreuiationem incurrimus: rursus quilibet obligaretur desistere ab operibus, & actibus, ex quibus veniunt communiter debilitationes in corpore. Porro cui dubium esse potest, quin militaris exercitatio secum plurima accumulet corporis incommoda, nunc in ipso belli apparatu, nunc in tentorijs, aut Castris, aut sub alio. Demum in ipso conflictu hostili, quis enim potest negare in his abbreuiari vitam corporalem multipliciter? Et confirmatur exemplo mercatorum, de quibus ait Flaccus.

do honorem, gloriam voluptatem, vel aliud huiusmodi malum venialiter volendo, vel bonum malè venialiter faciendo, is enim visitando solùm peccat alia venialia visitandi actui contraria, nam qui concupiscit aliquam vindictam paruam, aliquam vanam gloriam ex alijs actibus eius, vel etiam ex eodem actu visitandi per alium actum separatum, non præstituendo illam pro visitationis fine, cum facit actum visitationis malum, sed facit alia ei extranea, illa enim non sunt de substantia, vel circunstantia illius visitationis, vt post Diuum Thomam, *a* & Iacobum de Alman tradit Nauarrus dicendo, quod qui facit eleemosynam desiderando vanã glo riam, si vno, & eodem actu vult vtrumque, est malus, si autem vno actu vult facere eleemosynam propter bonum finem, & alio actu vult gloriam va nam, erit ille bonus moraliter, imò & meritorius, si fiat in statu gratiæ, licet hic sit malus venialiter. Quo notabili supposito respondetur quæstioni pro positæ aliquibus dictis. Primum dictum est, quod qui visitans ita peccat venialiter circa ipsum actum visitandi, vt ipse reddatur malus saltem venialiter, circa ipsum actum visitandi, quia facit illum cum defectu alicuius circunstantiæ ad bonitatem mora lem ipsius necessariæ, non facit actum ad quærendam indulgentiam sufficientem, qui autem visitans solùm peccat alia venialia visitandi actui extranea satisfacit.

a Tho. 2. sen. d. 13. q. 1. art. 1. ad 4. Almain. in mora. c. 12. Nau. in c. inter ver ba. 2. q. 3. cõc. 5. nu. 91.

Secundum est dictum, quod fieri potest imò frequentissimè fit, quod vna pars actus sit venialiter mala, & alia omnino bona, qualis est actus eundi ad Ecclesiam illius, qui incipit eum ob vanam gloriam, & postea in se reuersus prosequitur, & finit actum ob Dei obsequiũ, qualis item est actus eius, qui vnam, vel alteram particulam missæ, vel horæ Canonicæ facit cum nimia mentis euagatione, vel omissione alicuius verbi, vel versiculi, qui igitur maiorem partem visitandi bene faceret, licet pars alia eius esset mala, satisfacere videretur, argumento cuiusdam Legis, *b* & canonis. Ita tenet Doctissimus Nauarrus, *c* qui arbitratur eum, qui modestè, ac deuotè ingrederetur, precaretur, & exiret Ecclesiam visitando satisfaceret, etiam si reliquum itineris immodestè faceret.

b l. quod maior. pars ff. ad munici. ca. 1. de his, q̃ fiunt amai. par.

c Nauar. de indulgen. nu. 32. nu. 46.

ARTICVLVS VII.

Vtrum, quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum, intelligatur de tot diebus, & annis continuis, vel interpollatis.

RESpondeo dicendo, quod Canonistæ variè appellant, & distingunt hos dies, & annos. Nam quidam dicunt dies vtiles esse idem, quod dies continui, putà per quadraginta dies continuos ieiunando. Et similiter dicitur annus vtilis continuus, quando scilicet, sine interuallo per vnum annum continuum pœnitentia facienda est, puta singulis diebus ieiunando, aut orando: communes autem dies dicuntur interpollati, putà si intra vnum annum, vel duos deberet quis quadraginta dies semel in hebdomada, vel in mense ieiunare, & similiter annus communis dicitur interpollatus, quando scilicet intra annum, vel duos annos vno die singulis hebdomadis, vel mensibus ieiunatur. Quo supposito variant scribentes. Vtrum indulgentiæ dierum, & annorum intelligantur de diebus, aut annis cõtinuis, an de interpollatis, vt patet ex traditis per Nauarrum, *d* & Cordubam, qui Corduba ex mente communi, & Nauarri resoluit, quod per indulgentiam tot dierum intelliguntur dies continui, vel interpollati: per indulgentiam autem vnius, vel pluriũ annorum intelliguntur dies aliquando quidem cõtinui, aliquando autem interpollati, dicunt enim cum communi, quod per indulgentiam tot dierum, putà quadraginta, simpliciter concessam remittitur pœnitentia tot dierum, etiam si dies illi pœnitentiæ non sint continui, sed interpollati, per indulgentiam autem vnius anni simpliciter non dicendo de iniunctis, intelligantur 365. dies condonari, modo sint continui, modo interpollati, modo sint iniuncti, modo non.

d Nau. de indulg. no. 31. §. 39. & §. 10. Cord. de indulg q. 32.

ARTICVLVS VIII.

An indulgentia tot dierum, & annorum intelligatur de diebus, & annis vitæ huius, an Purgatorij.

RESpondeo dicendo, quod intelligitur de diebus, & annis vitæ huius, & non Purgatorij, & de pœnitentijs in hoc sæculo iniunctis, vel iniungendis, & de pœnis Purgatorij respondentibus in tanto, aut maiori, vel minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius. Et probatur primo, quia forma indulgentiæ non est, remittimus, aut relaxamus tot dies, aut annos pœnæ, sed pœnitentiæ, pœna autem Purgatorij non est propriè pœnitentia, quia non est voluntariè assumpta, sed est perpessio pœnæ per vindicem iustitiam Dei inflictæ, quamuis sit patienter, aut voluntariè tolerata, & per hæc, & alia, ita tenet Soto *e* cum Doctoribus communiter. Intelligitur etiam de pœnis Purgatorij respondentibus in tanto, aut maiori, aut minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius.

e Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 1.

Pro cuius rei explicatione nota has tot annorum dierum, & quadragenarum indulgentias, vel relaxationes, vel remissiones fieri secundum formam Canonum antiquorum, vbi pro quocunque peccato mortali, si esset graue, imponi iubentur septem anni pœnitentiæ, & pro grauissimo etiam decem, & plures. Et quamuis ex Canone non imponantur semper illi anni, sed pauciores, tamen per illam minorem pœnitentiam non remittitur, nisi pœna Purgatorij, quæ correspondet iniunctæ, quæ adimpletur, & ex consequenti Indulgentia tot dierum, vel annorum iniunctorum non remittit nisi solùm illam pœnam Purgatorij, quæ correspondet iniunctæ, si adimpleretur. Si autem indulgentia sine limitatione de iniunctis concedit tot dies, & annos pœnitentiæ, vel remissionis absolutè, intelligitur de illis etiam, qui mediata ratione essent iniungendi, & quorum pœnitentiæ secundum sua peccata reus esset, & pœnatum, quæ in Purgatorio sic respondent secundum iudicium, atque iustitiam Dei. Itaque tantum pœnatum in Purgatorio remittitur per eã indulgentiam, quantum remitteretur, si in hac vita ille pœnitens sufficienter pœnitentiam egisset, illis diebus, aut annis, quibus secundum legem, & iustitiam Dei, & Ecclesiæ pœnitere debuerat, & in his concordant Doctores communiter, & expressè Durandus, *f* Paludanus, Florentinus, & Syluester, quamuis ibi malè mordeat Summam Angelicam, quasi aliter senserit, prout aduertit Corduba.

f Duran. in 4. d. 20. & ibi Paluda. q. 1. art. 1. Florent. 1. par Sum ma ti. 10. ca. 3. §. 3. Sylu. v. indulgen. q. 4. Cordu. lib. 5. de indulg. q. 32.

AR-

ARTICVLVS XI.

Vtrum pęna debita in vno die vitæ huius respondeat alter etiam dies, & idem tempus pęna in Purgatorio.

RESpondeo dicendo, quod Soto *a* ait contra communem, quod vni anno pœnitentiæ vitæ huius non respondet alter annus, imo neque fortè vnus mensis pœnæ in Purgatorio, & ex consequenti quod per indulgentias remittere mille annos pœnitentiæ debitæ in hac vita non est remittere decem in Purgatorio, quodque pœna vnius diei in Purgatorio plus sæpè valet ad solutionem debitarum pœnarum, quàm pœna vnius anni iniuncti, vel iniungendi implenda in hac vita, quia licet pœnitentia vnius anni vitæ huius cæteris paribus plus valeat ad satisfactionem pœnarum, quatenus est voluntaria, vt ait communis opinio: at verò ex alia parte, quia scilicet pęna Purgatorij sine comparatione acerbior est, inde plus valet pœna vnius anni illic, quàm hic ad satisfactionem, vel solutionem, quia cætera paria non sunt: tamen autem pœna, & tam acerba in eodem tempore, puta in vno anno plus hic quàm in purgatorio valet ratione voluntarij, vt dictum est. Quo fit, vt ait Soto, vt nemo sit, qui in Purgatorio fuerit, vel futurus sit viginti annis, & fortè neque decem quantumcunque peccata magnæ pœnæ debitor obierit, quia in decem annis per acerbitatem pęnæ ibi persoluet pęnitentiam mille annorum, & vltra in hac vita debitam adimpleri.

a Soto in 4.d. 21.q.2.art.1.

At Corduba *b* hanc reprobat opinionem, negat enim pœnam Purgatorij acerbam superare ratione voluntarij in pęnis vitæ huius eodem tempore perpessis ad effectum solutionis, aut satisfactionis Deo faciendæ, nam vix est tam acerba pœna Purgatorij, quæ vno tantùm die purget magnum peccatorem debitorem multorum annorum pęnitentiæ pro multis, & magnis suis, quem tamen vehementissima in hac vita contritio, atque acerbissima flagellatio, seu tribulatio, siue martyrium, vel etiam religionis ex magno Dei amore facta professio eodem die, aut etiam minori tempore perdurās profectò purgaret, id quod Doctores omnes concedunt, neque ipse Soto negat, sed expressè affirmat, *c* igitur ratio voluntarij superat acerbitatem pęnarum Purgatorij, & ea ratione vnus dies pęnitentiæ vitæ huius plus soluit debitarum pęnarum, quàm vnus, & multi dies pœnarum Purgatorij, & per indulgentiam vnius diei remittuntur plures dies in Purgatorio.

b Cord. lib. 1. qq.q.32.

c Soto in 4.d. 15.q.1.art.9. & d.16.qu.1. ar.3. & qu.2. ar.2. & 3.

At hæc Cordubæ impugnatio contra Sotum non me omnino conuincit, vt à Soti opinione discedam, non enim Sotus ait, quod acerbitas pænarum in Purgatorio superant omne opus satisfactorium huius vitæ, hoc enim ex dictis, & concessis ab eodem Soto non potest affirmari, ait ergo Soto respondens communi opinioni, quod acerbitas pænarum Purgatorij vnius diei potest plus valere ad satisfactionem pænarum, quàm aliqua pæna multorum dierum in hac vita voluntariè assumpta, quia licet sit minor quoad durationem, est tamen respectu acerbitatis æqualis, imo maior. Ex alio tamen capite ab hac recedo opinione: loquitur enim ea opinio contra morem Ecclesiæ, quæ pro defunctis, & pro certa anima celebrat anniuersarios, Missas, & officia vltra 20. annos. Nec rigor Dei est iniustus, si ab anima, quæ proprie non satisfacit, sed satis patitur, exigat longas pęnas, cum pro vno mortali exigat æternas. Quare ait Henriquez *d* quod istam sententiam quidam insignis Prædicator a sacro Inquisitionis Senatu, compulsus est retractare, eo quod retrahat viuos ab operibus satisfactoriis, & Missis offerendis pro suis defunctis, & quidam patres significant quarundam animarū pœnas duraturas ad diem vsque iudicii. Surius in vita Sancti Luzbergæ ait, quod quidam Innocētius Papa est in Purgatorio detinendus usque ad diem iudicii, & Adamus in sermone pro defunctis ait quosdam detineri 100. aut 300. annis. Vide contra Sotum doctissimum Cardinalem Bellarminum, *e* Et aliqua pertinentia ad indulgentias videantur apud authores de indulgentijs disputantes.

d Henriq. li.7 de indulg. ca. 16. nu.4

e Belar. lib. 2. de purga. c.9. in fin.

QVAESTIO XCIX.

De Indis quoad eorum priuilegia, in septem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur septem.

1 *VTrum Episcopi occidentales et meridionales Indiarum possint absoluere nouiter conuersos a casibus Bullæ Cęnæ Domini.*
2 *Qui ordo conficiendi Chrisma in partibus Indiarum concedatur.*
3 *Vtrum Episcopi Indiarum teneantur singulo biennio limina Sancti Petri visitare.*
4 *Vtrum Indi sint Domini suarum possessionum.*
5 *Vtrum religiosis pro conuersione Indorum aliqua concedantur.*
6 *Vtrum tempore iubilæi aliqua gratia specialis Indis sit largita.*
7 *Vtrum transeuntes ad Indias sine licentia Regum Hispaniarum sint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Episcopi Occidentales, & Meridionales Indiarum possint absoluere nouiter conuersos à casibus Bullę Cęnę Domini.

RESpondeo dicendo, quod prout constat ex Patre de Veracruz in suo Compēdio manuscripto, Paulus III. concessit Episcopis Occidentalibus, & Meridionalis Indiæ, quod *ad beneplacitum Sedis Apostolicæ possint absoluere omnes nouiter conuersos dictarum Indiarum a casibus de Cęna Domini authoritate Apostolica, & quod hanc potestatem possint dicti Episcopi authoritate Apostolica committere ijs, quibus visum fuerit eis*, hoc autem cōcessum fuit anno Domini millesimo, quingentesimo, trigesimo septimo.

Nota primo, quod hanc potestatem possunt Episcopi committere etiam clericis, & fratribus, quia dicit litera *his, quibus visum eis fuerit*, & hoc authoritate Apostolica, vnde mortuo Episcopo, qui hanc commissionem fecit, non cessat dicta authoritas, & potestas, cum authoritate Sedis Apostolicæ concedatur.

Nota secundo, quod hæc authoritas tantum conceditur in foro conscientiæ, & non in foro exteriori, ex sententia Didaci de Couarruuias *f* dicentis, quod absolutio ab excommunicatione facta ex vi iubilæi, & Bullarum a confessore, non vale-

f Cou. in c. alma mater de senten. excom. 1.p.§.11.n.16

in foro iudiciali, nisi in ipsis literis contineatur. At verò contrarium tenendum dicitur in litera priuilegii, quod, scilicet, possint Episcopi dictos Indos absoluere iniuncta eis pœnitentia in forma consueta Ecclesiæ, quod forum iudiciale sonat, præterea a prædicta authoritas conceditur ordinarijs in suos subditos, & est ordinaria.

Nota tertiò, quod extendit Pater Veracruz hanc potestatem non solum in Indos subditos Episcopo eiusdem diœcesis, sed etiam in alios alterius Episcopatus ibidem venientes, siue tempore communionis Paschalis, siue alio tẽpore, quia litera dicit, quod ipsi Episcopi possint absoluere nouiter conuersos a casibus Cœnæ Domini. Vnde quia hoc solum fit in præiudicium concedentis, scilicet Papæ, ideo largè interpretandum.

Nota quartò, quod ex hoc priuilegio solum habetur, quod Episcopi Indiarum, & illi, quibus specialiter commiserint, possint absoluere a casibus dictis, & sic falsum, & periculosum est, quod habetur in Manuali Mexicano, impresso anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo octauo, vbi dicitur hoc priuilegium concessum fuisse Curatis Indorũ, solum enim Episcopis conceditur.

Nota quinto, quod hoc priuilegium non tollitur, quando publicatur Romæ processus Cœnæ Domini, prout iam defendimus in primo Tomo. a

a 1. to. q. 20. ar. 9.

ARTICVLVS II.

Qui ordo conficiendi Chrisma in partibus Indiarum concedatur.

Respondeo dicendo, quod Pius IV. anno Domini millesimo, quingentesimo, secundo concessit *Episcopis harum Indiarum, vt sanctum Chrisma possent consecrare cum eo, quod in partibus Indiarum reperitur Balsamo ac illorum ministrorum numero, qui ad id commodè haberi poterit adhibito (quia absolutus ministrorum Ecclesiæ numerus facile non reperitur) conficere, & consecrare perpetuo possint.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopi Indiarum teneantur singulo biennio limina Sancti Petri visitare.

Respondeo dicendo, quod Pius IV. *concessit eisdem Episcopis, vt limina Sancti Petri singulo biennio non teneantur, etiam si iurassent, visitare, sed quod sufficiat per procuratorem, vel Nuntium singulis quibusque quinquennijs visitando, & iuramentum præstitum & deinceps forte præstandum etiam ex nunc, prout ex tunc, relaxatur.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum Indi sint Domini suarum possessionum.

Respondeo dicendo, quod Paulus III. anno Domini millesimo, quingentesimo, trigesimo septimo, determinauit *Indos esse verè homines, tam Indiæ Occidentalis, quàm Orientalis, qui licet extra fidem Christi existant, sua tamen libertate, ac rerum suarum dominio priuatos, & priuandos non esse. Ac secus quicquid fieri contigerit, irritum, & ipsos verbi Dei prædicatione, & exemplo bonæ vitæ ad fidẽ Christi inuitandos fore authoritate Apostolica declarauit, & decreuit.* Idemque Paulus III. declarauit *omnes noui orbis incolas tempore infidelitatis esse veros dominos rerum suarum, & vere habere dominium sibi subditorum, & nullo modo ob infidelitatem esse priuandos, neque esse priuatos, & multo minus per cõuersionem ad fidem esse destituendos suo, quod possidebant, dominio, & ipse idem declarauit esse vere liberos, & non seruos.*

Circa quam concessionem nihil venit notãdum, sed plorandum, cum oculis nostris tot millia Indorum deuastata, eorumque terras proprijs dominis priuatas cernamus, & quod plus ad lachrymas cõpellit, est, quod hæc facta sunt à Christianis Regnũ Christi publicantibus contra voluntatem Papæ, & Regum Hispaniarum conuersionem ad fidem illius gentis prætendentium, videndus est Caietanus *b*, qui harum meminit oppressionum, & Victoria, videndus est etiam Episcopus Chiapensis doctissimus, & gentis Indiarum vnicus propugnator, in diuersis libris ab eo compositis nondum impressis, maximè in libro, quem testamentum vocat, & in alio, quem codicillum, quos libros ante mortem Regi Philippo Secundo, præsentauit, & idem in libro de non alienandis populis.

b Caiet. 2. 2. q. 66. ar. 8. ad 2. Victo. in relect. de Indis § 4. concl. 2. 3. 6. & 7.

Quæ damna, & oppressiones Carolus V. Philippus II. & Philippus III. Reges Hispaniarum totis viribus tollere conati sunt, hoc consilio suo regali Indiarum commendantes, in quo illustrissimo senatu id Christianissimè tractatur, & media ad eas oppressiones extirpandas summa consultatione adhibita ordinantur: quæ si in illis tam remotis partibus non omnino executioni mandantur, non est mirandum, cum multa in his Hispaniarum partib. contra iustitiam, contra expressam Regis, & sui supremi senatus voluntatem moliantur, ratione quorum non possumus Catholicum, & Christianissimum Regem nostrum, nec eius supremum Senatum arguere de peccato.

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosis pro conuersione Indorum aliqua concedantur.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus V. qui fuit anno Domini millesimo, trecentesimo, vigesimo octauo, concessit pro conuersione Indorum, antequam notitia esset noui orbis per plures annos multa, quæ omnia postea sunt confirmata in fauorem Indorum per Leonem X. Adrianum Sextum, Clementem Septimum, & Paulum Tertium, & sunt quæ sequuntur. *Primum, vt religiosi ad terras infidelium peruenientes possint baptizare eos, & eis prædicare. Secundum, vt sacerdotes possint conuersos vsque ad quatuor minores ordines promouere. Tertio concessum est, vt dispensare possint cum illis, qui in gradibus non prohibitis lege diuina contraxerunt, vt maneant in matrimonio. Quartò concessum est, vt possint dispẽsare cum illis, qui patiuntur defectum naturalium ad ordines. Quinto concessum est, vt possint cognoscere de causis matrimonialibus.*

Sextò, vt inordinatè viuentes de suis excessibus possint corrigere. Septimò, vt ibidem religiosi possint diuina

diuina officia celebrare, cœmeteria benedicere, & vota commutare, exceptis religionis, & peregrinationis vltramarinæ, ac indulgentias dare Octauo si non possint habere altare portatile possint consecrare & similiter corporalia, vbi non sint Episcopi. Nonò, vt possint omnia alia facere, quæ ad augmentum diuini nominis, & ampliationem catholicæ Fidei, ac ad irritationem, & reprobationem illorum, quæ sacris traditionibus contradicunt sicut pro loco, & tempore viderint expedire. Hęc ex Nicolao V. & quidem hoc vltimum, & nonum est fauorabile valde, ex quo multa pendent ad profectum Indorum consideranda.

Circa quam concessionem ibi, *vbi non sint Episcopi*, nota, quod in terris, vbi sunt Episcopi, iam ea nō possunt, quo ad omnia in ea contenta, frui dicti religiosi, hoc enim ex præfatis verbis secundum intentionem Papæ videtur dicendum.

Et Paulus III. inter alia pro Indis concessit, quod *Indi dictarum Indiarum etiam coniuncti in tertio gradu tam consanguinitatis, quàm affinitatis, possint matrimonium contrahere, donec Sedes Apostolica aliud statuerit.*

Et idem concessit, quod *Indi dictarum Indiarum, qui antequam conuerterentur, plures vxores iuxta illorum morem habebant, & non recordantur, quam primo acceperint, alijs dimissis, vnam retineant.* Ex hac concessione, & ex eo, quod D. Thomas, & Syluester *a* dicunt, scilicet quod si quis conuersus ad fidem habuit plures vxores, poterit contrahere cum qualibet illarum prima nolente conuerti, Habes, quod impedimentum iuris Canonici, quod scilicet, non possit contrahere cum illa, quam polluit per adulterium, non habet locum, quando illud contractum fuit in infidelitate, si sua prima, & legitima vxore viuente contraxit matrimonium cum alia infideli, quæ sciebat illum vxorem habere, quod si mortua prima ambo conuertantur, & baptizantur, quod poterit contrahere cum illa secunda, quam polluit per adulterium viuente sua prima vxore, quia si non recordatur de prima, poterit contrahere, etiam si viueret, cum secunda, ergo à fortiori si est mortua.

a Sylu. v. matri. 8. §. 10. par. 7.

Nec contra hæc obstat argumentum, quod iste infidelis non poterat contrahere, *con la cuñada, cuya cuñadez fue contrahida in infidelitate*, si postea venit ad fidem. Nam respondetur, quod hoc prouenit ex alio capite, scilicet, quia fidelis est, & illa cognatio affinitatis est naturalis. Videatur Syluester, *b* & videantur etiam, quæ communiter à Doctoribus traduntur.

b Sylu. v. matrim. 8. §. 9. DD. in c. l. in tract. de conuers. infidelium.

Concessit etiam idem Paulus III. *quod dicti Indi solùm teneantur ad ieiunandum omnibus sextis ferijs quadragesimæ & vigiliæ Resurrectionis, & Natalis Christi propter eorum nouam ad finem conuersionem, & ipsius gentis infirmitatem, imo ieiunium repugnans sanitati, vel non bene quadrans officio vel exercitio alicuius eorum, non est censendum illis ab Ecclesia præceptum.* Hæc Paulus Tertius.

Ex hac concessione habes, vnde possis quàm plures Indos excusare ab obligatione ieiunandi, cum ipsi sibi quotidie baiulent ligna, & alia multa huiusmodi faciant, & ipsæ Indę molant sibi panem, aquam humeris portent, & si addas eorum insufficientem pro vno prandio refectionem ciborum, eos excusabis.

Concessit etiam idem Paulus III. quod *dicti Indi solùm teneantur ab operibus seruilibus cessare omnibus diebus Dominicis, Natiuitatis, & Circuncisionis, Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis, Corporis Christi, Pentecostes, necnon Natiuitatis B. Mariæ, Annunciationis, Purificationis, Assumptionis & B. Apostolorum Petri, & Pauli cæteri verò dies ex dictis causis indulgentur eis.*

Has concessiones concesserunt prædicti Summi Pontifices noui orbis incolis, quæ omnes, vt affirmat Veracruz, habentur in authenticis Bullis, quibus omnibus gaudent religiosi in nouo orbe ob communicationem omnium gratiarum factam ab eodem Paulo Tertio, vt testatur Cardinalis Burgensis in expressa concessione.

Item concessit Pius IV. anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo secundo, Indis ad petitionem Regis Hispaniarum Philippi II. *vt tempore interdicti in Ecclesijs, & alijs pijs locis ordinaria, vel Apostolica authoritate lati, dummodo causam interdicti non dederint, neque ad id eis specialiter interdici contingat, Ecclesias & alia pia loca ingredi, & inibi etiā ianuis apertis, & pulsatis campanis per quoscunq; sacerdotes Missas, & alia diuina officia alta voce excommunicatis tamen, & interdictis solummodo penitus exclusis celebrare faciant, & illi interesse, necnon sacramentum Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & alia sacramenta suscipere, & defunctorum cadauera etiam cum funerali pompa sepulturæ tradere, ac ipsarum Vicarijs Rectoribus, & alijs presbyteris eligendis, vt Missas, & alia diuina officia celebrare, & sacramenta fidelibus huiusmodi ministrare ordinariorum, vel aliorum licentia desuper minimè requisita, minimè valeant ad triginta annos proximè futuros duntaxat conceditur authoritate Apostolica, anno millesimo quingentesimo, sexagesimo secundo duodecimo Augusti, & finita sunt anno Domini millesimo quingentesimo, nonagesimo secundo.*

Itaque vbique terrarum harum Indiarum poterant Indi diuina audire, sacramentaque omnia, & matrimonij, benedictionesque nuptiales recipere, cum pompa funerali sepelire intra præfixum tempus triginta annorum, nisi in Ecclesijs, locisque piis specialiter interdictis, vel nisi Indi fuerint excommunicati, vel specialiter interdicti, vel nisi dedissent causam interdicti, his casibus exceptis gaudebant prædicti Indi prædicta concessione.

Et aduerte, quod concessio non specificat, quod diuina audire, sacramentaque recipere Indi possint in suorum populorum Ecclesijs, sed absolute dicit, quod Ecclesias, & alia pia loca ingredi, & inibi ianuis apertis, pulsatisque campanis diuina audire, altaque voce celebrare, sacramentaque omnia suscipere, cum pompa funerali sepelire, & sic vbique in alijs Ecclesijs hæc fieri, exclusis excommunicatis, & interdictis, concedit Breue, vt patebit ipsum legenti.

Et aduerte etiam, quod si in populis Indorum nō seruatur interdictum, tunc sine hoc priuilegio ibi poterunt diuina audire, sacramentaque recipere, ergo quod concedit eis Papa propter hanc concessionem debet extendi, vt concessione in hoc priuilegio contenta gaudere possent. Indi in omnibus Ecclesijs, & pijs locis sitis in locis interdictis, & nō specialiter interdictis, quia Papa absolute concedit, & in sui præiudicium, putà quando authoritate Apostolica est interdictum positum: ergo largissimè potest interpretari, iuxta doctrinam Panormitani, *c* & sic poterunt Indi sepeliri cum pompa funerali, audireque diuina, & omnia sacramenta recipere in monasterijs Hispanorum, & in hospitalibus vbi est interdictum appositum, non obstante Clementina, *Ex sequentibus, de sententia excōmunicationis*. Sed considerent in Indijs existentes, vtrum hæc concessio sit per posteriores Pontifices innoua-

c Panor. in c. ex iniuncto de haret nu 9. et in ca. olim de verb. sign.

ta, ita vt ea possint modo frui Indi: si enim non est innouata, vt patet, finita est.

ARTICVLVS VI.

Vtrum tempore iubilæi aliqua gratia specialis Indis sit concessa.

RESpondeo dicendo, quod Idem Pius Quartus anno eodem millesimo quingentesimo sexagesimo secũdo, vndecimo Kal. Aug. ad supplicationem dicti Regis Philippi Secundi Hispaniarum concessit omnibus Indis vtriusque sexus dictarum. *Indiarum, vt quãdo, & quoties inibi aliquas plenarias, vel alias, Sedis Apostolicæ indulgentias (& cum conditione quod ieiunium, & confessio, & sacra communio præcedere debeant) concedi, & publicari contigerit, si ante tempus ad indulgentiarum consecutionem statutũ peccata sua commodè confiteri nequiuerint, dummodo corde contriti sint, ac cum primum presbyteri copiam, confitendi que opportunitatem nanciscuntur, vel saltem intra mensem primum presbyteri copiam confitendi propositum habuerint facta debita quoad ieiunium diligentia prædictas indulgentias etiam plenarias, & peccatorum suorum remissiones verè consequantur, & consequi valeant in omnibus, & per omnia, perinde ac si confessionis, & sacræ communionis sacramenta susceperint, & c. non obstantibus conditionibus præmissis in literis, & concessionibus indulgentiarum huiusmodi per nos, & prædecessores nostros appositis, & apponendis,* & c. Hæc Papa.

Nota, quod hoc priuilegium impetratum fuit principaliter propter iubilæum consequendum, tunc enim & ieiunium, & oratio, & eleemosyna, sacraque communio requiruntur, & Indi, quia numerosi, sacerdotes autem sint quàm pauci, non possint iubilæum consequi, propter quod datur remedium à Papa perpetuis temporibus duraturum, vt dicitur in Breui. At verò si Indi quando publicatur iubilæus, vel alia indulgentia possunt commodè peccata sua confiteri infrà tempus constitutum in iubilæo, debent infra illud confiteri, sicut fideles antiqui, aliàs non consequuntur iubilæum, vel indulgentiam, sic enim habet litera, dum dicit, *si peccata sua confiteri commodè nequiuerint*, ergo si commodè possint, tenentur, quia cessat tunc ratio huius concessionis. Si autem commodè sua peccata infra tempus statutum in iubilæo confiteri nequiuerunt propter penuriam confessorum, quia propter hanc causam conceditur hoc priuilegium, tunc infra tempus statutum in iubilæo, vel indulgentia, quo cæteri fideles se præparant ad consequendum iubilæum, debent Indi conteri de peccatis suis recogitando ea in amaritudine animarum suarum cum proposito illa confitendi statim habita opportunitate, vel saltem infra mensem primum. Itaque conceditur illis transacto tempore statuto in iubilæo post suam publicationem vnius mensis immediatè sequentis, quod sufficit, si ante habita non fuerit opportunitas, & quãdo se compungunt & de suis peccatis conteri incipiunt, debent ieiunare secundum formam traditam in iubilæo, & transacto dicto tempore in iubilæo statuto consequuntur indulgentias, & iubilæum, sicut si confessionis, & Eucharistię sacramenta suscepissent, sicut reliqui fideles, Ecce summa eorum, quæ in hoc Breui continentur, & quæ debent Indi facere ad consecutionem iubilæi, vel indulgentiæ.

Sed est dubiũ, si in tenore iubilæi habetur, quod fideles ieiunent, orent, & eleemosynas largiantur, confessionis, Eucharistiæq; sacramenta suscipiant: iam quod Indi eximantur à receptione confessionis, & Eucharistiæ sacramentorum teneantur ad eleemosynas elargiendas, orationesque coram Domino offerendas? Et apparet, quod non, quia Papa solùm ieiunium eis indicit.

Sed respondetur, quod omnino ad eleemosynas faciendas, orationesque, & ad omnia alia, quæ infra tempus statutum, quo iubilæus datur, exequi possunt, dicti Indi tenentur, tum quia non est, cur ab his eximi debeant, cum facilè sicut ieiunium adimplere valeant, ita etiam eleemosynas facere possint, tum etiam quia si dictis Indis parcitur à receptione sacræ communionis, & Pœnitentiæ sacramentorum, est, quod infra tempus statutum in iubilæo non poterunt illa recipere propter eorum maximam multitudinem, paucamque confessorum copiam, cum ergo hæc ratio non militet in oratione, & eleemosynę largitione, debent omnia in suo tempore seruari, & non obstat, quod solum ieiunium Indis indicitur seruandum in hoc priuilegio: nam respondetur, quod non dicit, facta duntaxat diligentia quoad ieiunium, sed dicit facta debita quoad ieiunium diligentia, & ponitur exemplum in ieiunio, ad denotandum, quod sicut à ieiunio non reseruantur: sic neque à reliquis, quæ illo tempore seruantur.

Sed quid si Indus, qui ad ieiunium, orationem, eleemosynæ largitionem, & contritionem se præparans irretitur aliqua excommunicatione Papæ reseruata, neque potest commodè ad confessionem accedere, consequitur ne iubilæum non absolutus ab excommunicatione?

Respondetur, quod communicatio cum excommunicato in diuinis secundum Couarruuiam *a* prohibita est iure diuino, & probatur à Theologis, qui contra Lutherum scripserunt: at in alijs iure diuino non est prohibita, nec Papa in primo potest dispensare. Ex quo videtur, quod quandiu quis excommunicatus existit, non potest communicare in diuinis, & per cõsequens nec indulgentia, nec iubilæo frui, cum autẽ non absoluatur, licet ieiunet, oret, & eleemosynam largiatur, sequitur quod non potest consequi iubilæum in excommunicatione existens, sed oportet, quod prius absoluatur ab excommunicatione, quod fieri potest, etsi tunc non absoluantur à peccatis.

a Cou. in cap. alma mater. 1. p. §. 1.

Sed quid si infra mensem sequentem habita copia confessoris non confitetur? Respondetur, quod in hac quæstione dicendum erit, quod determinant Theologi, & Iuristæ, quod quando indulgentia non dicit, quod confiteatur, qui eam consequi vult, tunc sufficit propositum confitendi tempore præcepto cum contritione, & factis alijs ibidem mandatis, si postea non confiteatur iste talis, absque dubio non perdet indulgentiam, id est, peccata dimissa, pœnaque eis debita abolita non redibunt in antiquum statum, prout ego latè egi in Explicatione Bullæ Cruciatæ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum transeuntes ad Indias sine licentia Regum Hispaniarum sint excommunicati.

RESpondeo dicendo, quod Alexander Sextus, in Bulla, quam concessit Regibus Hispaniarum, & com-

& commisit conuersionem harum terrarum Indiarum Occidentalium, *præcipit sub pœna excommunicationis latæ sententiæ eo ipso incurrenda, vt nulla persona cuiuscunque dignitatis etiam Imperialis, & Regalis status, gradus, & conditionis pro mercibus habendis, vel quauis alia de causa Indiarũ terras subiectas, & subijciendas iurisdictioni Regum Hispaniæ, & inuentas, & inueniendas accedere possit, absque speciali licentia dictorum Regum*. Ita refert Veracruz in dicto Compendio.

Nota, quod hæc excommunicatio ad hoc, quod liget, oportet, vt promulgetur Authenticè secundum formam iuris, *a* nec ligabit, quia inueniatur impressa, vel in proprio originali, cum de ratione legis sit promulgatio ad hoc, vt liget, ita habetur in iure, *b* & tradit Soto, & non satis credo sufficere antiquitus promulgatam fuisse hanc excommunicationem publicè, & legitimè, si postea decidit ab hominum memoria, potest enim tunc inuincibiliter ignorari, & hæc excommunicatio cessauit, quia non fuit constitutio, sed sententia, non enim per viam statuti lata fuit, iuxta ea, quæ tradit Nauarrus, *c* vnde colligitur, quod multæ excommunicationis sententiæ contentæ in priuilegijs, & concessionibus factis regularibus contra sæculares ipsos molestantes, non ligant, tum quia non sunt promulgatæ, & licet aliquando fuerint promulgatæ, inuincibiliter ignorantur, tum etiam quia non fuerunt latæ per modum statuti perpetui, sed per modum sententiæ, quæ est ab homine, & cum homine finitur.

a c. fi. de fid. instrum.
b c. in istis. 4. d. Sot. lib. 1. de iust. q. 1. art. 4.
c Nau. c. 27. n. 2. & nu. 54. & nu. 55.

QVAESTIO C.

De ieiunio, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1. *Vtrum monachis esus carnium prohibeatur.*
2. *Vtrũ prælati regulares possint dispensare cum monachis, vt comedant carnes, & non ieiunent.*
3. *Vtrum fratres itinerantes possint transferre ieiumũ dici itineris in alium diem.*
4. *Vtrum fratres Minores ratione suę regulæ teneãtur ad ieiunia Quadragesimalia.*
5. *Vtrum monachi à feria secunda post quinquagesimam teneantur ieiunare.*
6. *Vtrum fratres Minores teneantur ante vigesimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum.*
7. *Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus Minoribus vesci fas sit.*
8. *Vtrum sicut omnes etiam regulares ante vigesimũ primum annum à ieiunijs ecclesiasticis eximũtur, ita fratres Minores huius ætatis à ieiunijs regulæ eximantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachis esus carnium prohibeatur.

RESpondeo dicendo, quod esus carnium per regulam *d* B. P. Benedicti Monachis omnino prohibitus est, iuxta tamen definitionem factam in capitulo Cisterciensi certis quibusdam diebus ex priuilegio Alexandri Sexti, *e* licitus reperitur, prout refert Collector *f* priuilegiorum ordinis Cisterciensis, qui addit intelligendo præfatam regulæ prohibitionem cum moderamine tradito à sacris Canonibus, *g* & à D. Thoma, & Caietano, vt scilicet limitetur, non solùm quatenus copulatiuè infirmitatem, & debilitatem requirit, sed etiam disiunctiuè, & in alijs casibus, de quibus in dictis iuribus, & regula dicitur, atque ita receptum esse asserit Panormitanus. *h*

d Cap. 39.
e Priuil. 16.
f Collect. pri. ord. Cister. ti. carnium esus.

Dubium autem est maximum, an ex quo caro prohibetur, prohibeantur omnia, quæ ex carne sementinam trahunt originem, vt lac, caseus, & oua, & similia; & dictus Collector partem amplectitur affirmatiuam dicens, *quod ita ait in simili B. Gregorius. i & satis probari in iure, K quod ait à fortiori procedere debere in extremitatibus, & intestinis animalium, argumento cuiusdam authenticæ: l itaque licet excusentur existentes in Castellę partibus die Sabbathi extremitates, & intestina huiusmodi comedentes contra sacros Canones, m illud tamen quoad monachos inferri non potest, neque extendi, quia non solùm iure communi dictorum Canonum ab esu carnium die Sabbati abstinere debent, sed etiam voto, & iure particulari prædictæ regulæ omnibus diebus ad id tenentur, & impedimento vno de duobus sublato, alterum remanet, vt dicitur in iure, n quare superioribus circa hoc summopere inuigilandum est, vt si quæ reformatione indigent, reforment, iuxta quandam Panormitani o doctrinam, præsertim consuetudinem illam monialium ordinis contra regulam, & obseruantiam monachalem introductã carnes indistinctè, ac sine vllo delectu comedendi, quæ tametsi præsentes à peccato mortali fortè excusare potuerit existimantes antecessores suos circa id licẽtiam, & dispensationem aliquam obtinuisse, posthac tamen sibi cauere debent, & vitæ reformationem secundum regulæ perfectionem, ad quam omnes tendere indistinctè tenemur admittere.* Hæc dictus Collector, cuius opinionem quoad id, quod de esu ouorum, & lacticiniorum tradit, non omnino amplector, cum enim dicta prohibitio carnium sit pœnalis, extendi non debet ad oua, nã qui vouit ieiunare quartis ferijs, per annum, potest edere oua, prout tradit post D. Antoninum *p* Angles, & Henriquez. Nec canones, quos prædictus Collector in suum patrociniũ adducit, contra nos faciunt, in primo enim canone prohibetur esus ouorum, & lacticiniorum in quadragesima, sicut prohibetur esus carnium. At nos in proposito non loquimur de ieiunijs quadragesimę, sed de ieiunijs aliorum dierum intra annum, in quibus ex præcepto regulæ tenentur dicti monachi ieiunare. In alio autem canone *q* agitur de pœna clerico fornicario imponenda, vt scilicet non comedat carnes, & quia appellatione carnium in his prohibitionibus minimè oua, & lacticinia veneraní, & ideo in dicto canone etiam oua, & lacticinia expressè prohibentur. At in dicta regula solùm carnes expressè prohibentur.

g c. carnem et ibi glo. de con secr. d. 5 & in c. cũ ad monasteriũ de sta. monac. D. Th. quo lib. 6 art. 4 & 2 2. q. 189. ar. 9. vbi glos.
h Panor. in d. c. cũ ad monasterium, nu 16.
i c. denique 4. dist.
K c. presb. 83. dist.
l Auth. mul. to magis. C. de sacros. ecc.
m c. quia dies de consec. dist. 5.
n c. ex inaruĩ de au. hor. & vsu pally.
o Panor. in d. c. cũ ad monasterium nu. 18. & ca. super eo de regu. nu. 4.
p Anton. 2. p. tit. 6 c. 2 § 3. Angles in 4. q. 9. de ieiun. p. 429. Henriquez in d. ca. denique.
q d. c. presbyt.

ARTICVLVS II.

An prælati regulares possint dispensare cum monachis, vt comedant carnes, & vt non ieiunent.

RESpondeo dicendo, quod ieiunia, & abstinentiæ professorum vtriusque sexus congregationis Cisterciensis, quibus per regulam astringuntur, possunt ob complexionum diuersitatem, & secundum temporum, locorumque conditionem arbitrio generalis reformatoris moderari, & relaxari. Ita concessit Martinus V. prout continetur in marti

magno

intendit, excuset ab obligatione ieiunandi, & huic Leonis concessioni non vult acquiescere, consulat superiorem, qui sæcularibus est Episcopus, & Monachis prælatus, si facilè potest adire, alioquin proepiscopus, vel parochus, & regularibus prior, aut Guardianus, quorum dicto debent ipsi acquiescere secundum Caietanum *a*, Circa id autem, quod ait dicta concessio, quod possunt anticipare horam serotinæ collationis, nota, quod hæc non videtur concessio aliquid præter ius commune continens. Ait enim Caietanus *b*, quidquid alij dicant, quod cum collatio vespertina in ieiunio fuerit introducta pro medicina, seu pro necessitate, ideo siue manè, siue vesperi fiat, non frangit ieiunium, maximè si id est in consuetudine fieri aliquo die ob rationabilem causam, immo cum quis non potest aliter ieiunare nisi hanc collationem sumendo in manè, rectè faceret, si illam sumeret, quia vt ratio medicinæ, vel debilitatis complexionis efficit, vt sine peccato possit serò sumi, ita efficere potest, vt sine fractione ieiunij manè sumatur, vt habet Antoninus *c* Petrus de Palude, Syluester, & Nauarrus cum Richardo, qui omnes expressè dicunt, quod ratione medicinæ, debilitatis complexionis, vel necessitatis agendi aliqua necessaria negotia, qui V.G. in vigilia Natiuitatis Domini occupantur, ientaculum mane sumerent in ea parua quantitate, qua serò erat sumendum, non frangunt illius diei ieiunium, maximè extante consuetudine in ciuitate, secus autem de illis, qui nulla rationabili causa ientaculum manè sumerent. Hæc secluso priuilegio à viris grauibus asseruntur, sed cum in hoc diuersitas opinionum sit, vt scrupulis fratrum occurreretur, petita fuit à Leone X. prædicta concessio. Et est notandum, quod multò ante religiosi mendicantes, & qui eorum fruuntur priuilegijs facultas est facta omnibus de congregatione Sanctæ Iustinæ de Padua, dum in Quadragesima, & vigilijs, quæ ieiunantur de præcepto equitando iter faciūt, possunt sumere manè aliquid per modum consuetæ collationis, & vesperi cœnare. Ita concessit Sixtus Quartus, & refertur in compendio *d* Societatis, in quo indulto causa rationabilis eius concessionis exprimitur, scilicet equitatio, quæ non tantùm de pedestri, sed etiam de equestri debet explicari, iuxta ea, quæ in sequenti articulo dicentur.

a Caieta. vbi sup.

b Caie. 2. 2. q. 147. ar. 6.

c Antonin. p. 2. tit. 6. ca. 1. Richar. & Palud. in 4. dist. 15. Sylu. ver. ieiunium. Nauar. c. 21. nu. 15.

d Comp. societ. v. ieiunium. §. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres itinerantes possint transferre ieiunium diei itinerationis in alium diem.

RESpondeo dicendo, quod fratres minores obseruantes itinerantes possunt transferre ieiunium diei iterationis in alium diem. Ita habetur in supplemento. *e*

Circa quam concessionem est notandum, quod dies, in quo dies ieiunij itinerationis debet transferri, non debet esse dies ieiunij præcepti ab Ecclesia: Soto *f* enim ait, quod si à confessore iniungitur, dum quis in quadragesima confitetur, dies ieiunij, tunc si ille non habet legitimam occasionem, & excusationem non ieiunandi totam quadragesimam, intelligitur dies ille pœnitentiæ post Pascha ieiunandi, quod & ego in explicatione bullæ *g* cruciatæ cum D. Bonauentura tenui, & id ipsum in proposito est asserendum, adimplebit tamen si transferat in diem ieiunij secundum constitutionem ordinis fratrum prædicatorum, quia tunc non concurrunt duo præcepta, & sine peccato veniali potest tunc frater non ieiunare, & sic mutatio fit in æqualibus.

e Sup. fol. 93. concess. 282.

f Sot. in 4. d. 19. q. 2. ar. 1.

g Expli. cruc. §. octauo dub. 1. nu. 3.

Aduerte secundò, quod hæc concessio intelligitur de itinerantibus, quoniam pedites itinerantes iam excusantur ab obligatione ieiunij etiam Ecclesiæ secundum Victoriam. *b* At ego non tam absolutè teneo itinerantes pedestres à ieiunio liberari, sed eos tantùm, qui magnum iter faciunt, & licet non magnum iter faciant, iter tamen diei ieiunij est sex leucarum spatium. Vnde etiam in pedestribus iter facientibus, quando iter est breue prædictam concessionem priuilegium continere puto. Dixi sex leucarum secūdum regulam ordinariam, nam talis potest esse itinerantis debilitas vt minus iter ipsum excuset, quod boni viri arbitrio relinquitur.

b Victoria, 2. 2. q. 147.

Aduerte tertiò, quod si dies itinerationis est dies, in quo obligatur itinerās ex voto, poterit talis dies transferri à fratre mendicante, aut ab alio dicto priuilegio gaudente, quia cum per hanc cōcessionem in translatione ieiunij non dispensatur, sed commutatur dies ieiunij in diem alterum, & concessio absolutè concedat omnibus itinerantibus, & de omni ieiunio illimitatè debemus ipsam explicare, cum indefinita æquiualeat vniuersali. Præterea cum Papa id commutare possit, non est, cur strictè eius concessionem interpretemur, cum prout in his tractatibus sæpè dictum est, priuilegia Apostolica concessa regularibus, in partem fauorabiliorem debeant interpretari.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores, ratione suæ regulæ, teneantur ad ieiunia quadragesimalia, etiam si vigesimum primum ætatis annum non perficerent.

REspondeo dicendo, quod in hac quæstione debeo aliquantulum immorari.

Vt autem quæ dicenda sunt, clariora fiant, notādum est, quod D. Pater noster Franciscus in sua regula *i* sic ait: *Ieiunent fratres à festo omnium Sanctorum vsque ad Natiuitatem Domini, sanctam verò quadragesimam, quæ incipit ab Epiphania vsque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus suo sancto ieiunio consecrauit, qui voluntariè eam ieiunant benedicti sint à Domino, & qui nolunt, non sint astricti sed aliam vsque ad Resurrectionem Domini ieiunent, alijs autem temporibus non teneantur nisi sexta feria ieiunare, tempore vero manifestæ necessitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.*

i Regul. D. Franc. c. 3.

Et Clemens Quintus in sua decretali K declarauit his verbis impositum fuisse præceptum de ieiunando.

K Cle. exiuit. §. Nos itaque de verbo. sign.

Circa præfata verba primò dubitatur. Vtrum minores ex vi suæ regulæ ad ieiunandam ecclesiasticam quadragesimam astringantur: speculum *l* fratrum minorum statim post finitam declarationem Nicolai pertractans de hac quæstione inquit, ex rigore verborum regulæ se plus declinare ad partem negatiuam, quamuis illam asserere ex scrupulo trepidaret, quæ pars negatiua, licet probabilis sit, pars tamen affirmatiua probabilior, verior, ac proinde tenenda mihi videtur. Hanc partem tenent constitutiones generales, & antiquæ, & Barchinonenses, *m* vbi sic dicitur: *cum secundum regulam teneamur duas quadragesimas ieiunare*, obserua verbum *secundum regulam*. Et D. Bonauentura *n* sic ait, duas quadragesimas præceptoriè imponens, tertiam ad deuo-

l Spec. fratr. minor. §. & quia locum aptum fo. 41. col. 2. ad fine

m cap. 4.

n Bonauen. in exposit. regul. cap. 3.

deuotionis excitationem suadens, expositio edita à sanctis patribus ordinis inquit prima, & tertia quadragesima sunt in præcepto, intermedia verò quadragesima est in consilio. Frater Hugo eidem sententiæ subscribit, frater Gundisaluus in suo tractatu super regulam in capitulo de his, quæ habēt vim præcepti, inter cætera ieiunia, ad q̄ ex regula astringimur, quadragesimam quoque recenset: Corduba a hanc partem probabiliorem reputat. Et quidem eam videtur iam definisse Clemens b V. dicens duobus temporibus annotatis in regula, scilicet à festo omnium SS. vsque ad Natiuitatem Domini, & maximè quadragesimam ieiunare tenentur fratres. Hæc ille, vbi obseruandum est, Clementem ibidem non explicare, ad quæ ieiunia ex præcepto Ecclesiæ teneantur minores, siquidem nec de hoc ibi dubitatur, sed ad quæ ieiunia ex præcepto regulæ teneātur, ille explicat, & duas ibi enumerat quadragesimas, & deinde sextam feriam. Et præterea hanc partem probant verba regulæ, postquam enim regula aduentuale præceperat ieiunium, sermonem habuit de duplici quadragesima, vbi cum ad priorem non astrinxisset, sed eam fratrum voluntati, & beneplacito reliquisset, postea ad ecclesiasticam quadragesimam sermonem conuertens inquit, sed aliam vsque ad Resurrectionem Domini ieiunēt. In quibus verbis id primò obseruandum est, quod regula inter has duas quadragesimas distinguit, & discrimen constituit, & de priori inquit, quod ad eam fratres non astringuntur, ergo significat, quod ad posteriorem astringuntur, aliàs ex vi, & præcepto regulæ nullum esset inter eas discrimen, sed quantum est ex vi regulæ, vtraque fratrum libertati, & beneplacito relinqueretur.

a Cord. super reg. ca. 3. q. 2. in 2. puncto.
b D. Clem. c. exiuit. §. deinde cum duob. temporibus.

Obserua secundò dictionem aduersatiuam, *sed*, cum enim de priori quadragesima dixisset, quod ad eam fratres non essent astricti, de secunda, hoc est ecclesiastica, subdit, *sed aliam vsque ad Resurrectionem Domini ieiunent*: ergo de ea iniungitur præceptum, neque aliàs dictione aduersatiua, sed copulatiua vteretur, si non aduersantem, sed priori similem sermonem haberet. Vltimò comprobatur hæc pars, quia consuetudo, & communis intelligentia patrum ordinis sic intellexit, vt ex authoribus pro hac parte nuper citatis constat.

Sed contra hanc assertionem fit obiectio ex verbis iam citatis Clementis, qui omnia præcepta æquipollentia sub compendio recensens, solùm numerauit aduentus, & sextæ feriæ ieiunium, nec quadragesimalis ieiunij ibidem meminit. Quare videtur regulæ authorem illud iuris communis dispositioni reliquisse. At facilis est huius solutio obiectionis, quod enim illic diminutè exposuit Clemens in eadem decretali, *in §. deinde*, cum duobus temporibus, suppleuit, vbi expressè inquit fratres duobus temporibus annotatis in regula, scilicet in aduētu, & in quadragesima, ad ieiunium teneri.

ARTICVLVS V.

An omnes clerici, & præsertim regulares, à feria secunda post quinquagesimam quadragesimale ieiunium inchoare teneantur: An vero à feria quarta cinerum inchoare sufficiat.

RESpondeo dicendo, quod Thelesphorus Papa, & Martyr Septimus a Petro, in capite primo c suorum decretorum sic dicit, *cognoscite à nobis, & à cunctis Episcopis in hac sancta, & Apostolica Sede congregatis statutum esse, vt septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes clerici in sortem Domini vocati à carne ieiunent, quia sicut discreta debet esse clericorum vita a laicorum conuersatione, ita & ieiunio debet fieri discretio. Has ergo septem hebdomadas integras omnes clerici à carne, & delicijs ieiunent*. Hactenus sanctus Thelesphorus, sed hæc dispositio, quantum ad integras septem hebdomadas spectat, contraria consuetudine derogata est. Nec enim clerici ieiunium quadragesimale a feria secunda, sed à feria quarta cinerum inchoant, in aliquibus tamen religionibus, sicut & in nostra ex deuotione, licet non ex aliquo obseruationis vinculo fratrum communitas in refectorio à prædicta secunda feria ieiunium inchoatur. His enim duobus diebus fratribus in refectorio vnica duntaxat refectio, eaque ex piscibus, aut ouis ministratur, singulares autem fratres pluribus vicibus his diebus comedentes, & carnibus vescentes, & maximè extra refectorium, nullam ex vi præfati præcepti culpam, seu spiritualem pœnam incurrunt, quod si ob id regulare aliquod statutum transgrediuntur, palam est illud non ad culpam obligare. Verum est tamen, quod in nostra religione minorum, si aliquis frater in præfatis duobus diebus, præsertim prælatus, in refectorio publicè carnes comederit, ratione scandali peccatum graue committeret, & prælatum id committentem multò grauius, ne dicam mortale, videtur commisisse.

c cap. statuimus. d. 4.

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres minores teneantur ante uigesimum primum ætatis annum ad ieiunia uigiliarum, & quatuor temporum.

RESpondeo dicendo, certum esse, fratres minores ex regulæ præcepto ad hæc ieiunia non astringi, quod probant regulæ verba, *alijs autem temporibus, scilicet à prædictis non teneantur fratres ieiunio corporali*. Et confirmatur, Clemens namque recensens ieiunia, ad quæ fratres minores ex vi suæ regulæ astringuntur, non enumerat ea, de quibus nobis est sermo; sic tenet Gundisaluus, d & speculum vbi de regulæ ieiunijs pertractant. Addiderim præterea fratres minores ex præcepto Ecclesiæ ad præfata ieiunia teneri, sicut & cæteri fideles tenentur. Quod si contra arguas, fratres minores neque ex ecclesiastico præcepto ad huiusmodi ieiunia astringi, cum regulæ author post aduentuale, & quadragesimale ieiunium inditum addiderit, alijs autem temporibus non teneantur nisi sexta feria ieiunare, Romanus Pontifex regulæ confirmator his verbis ab istis nos absoluit ieiunijs. Hoc argumentum petit horum verborum intelligentiam, quæ est huiusmodi. Alijs autem temporibus non teneantur fratres ieiunare, quantum est ex vi, & præcepto regulæ, tenentur tamen in his temporibus ex ecclesiastico præcepto, sicut & cæteri fideles. Non enim est verisimile, quod vel etiam institutor regulæ, vel etiam confirmator intenderit ipsos absoluere a seruandis alijs ieiunijs, ad quæ de communi statuto Ecclesiæ obligantur omnes fideles, prout ait Clemens Papa. e Ex quibus sequitur quod fratres hanc regulam professi vigesimum primum annum nondum attingentes ad præfata ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum non astringuntur, neque enim astringuntur ex præcepto regulæ, vt dictum est, nec ex præcepto Ecclesiæ propter ætatis defectum, ergo absolutè non tenentur plus, quàm alij sæculares in eadem minori ætate constituti.

d Gūdi. super reg. c. 4. & speculum fratrū min. Cord. super reg. c. 3. q. 2 punct. 3 o.
e d. Clem. exiuit. §. deinde cum duob. temporibus.

AR-

ARTICVLVS VII.

Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus minoribus vesci fas sit.

RESpondeo dicendo, quod si consuetudo obtinuerit vt in diebus ieiunii comedantur butyrum, & cætera lacticinia, licebit & fratribus in regularibus ieiuniis ea edere, sic tenet Corduba, *a* & Eugenius IV. ait *futuræ congregationi concedimus facultatem ordinandi & declarandi, in quibus locis, & prouincijs debeant fratres ieiunia regulæ in cibis quadragesimalibus obseruare & in quibus debeant patrum cõsuetudines imitari, vel aliter se habere.* Hæc ille. Circa quam concessionem nota Eugenium hanc facultatem non concessisse cuicunque capitulo generali, sed, duntaxat congregationi generali, quæ tunc immediatè erat celebranda: expresè enim dixit, congregationi vestræ, de qua supra diximus, & fecimus mentionem.

a Cordub. vbi sup. 4. punct. Eugen. habetur in 2. tract. fol. 112. vol. 2. concess. 142.

Quare capitulum generale vigore huius concessionis, circa hoc nihil valet hodie statuere, seu declarare. Et statuta generalia, & papalia ordinis minorum capite tertio, particula quinta sic aiunt, *ieiunia regulæ iuxta omnia antiqua, & etiam vltima ordinis statuta, & doctores regulæ expositores in cibo quadragesimali obseruari debent, quamuis regula specialiter hoc non exprimat.* Constitutio generalis Barchinonensis cap. 4. sic ait, *Ieiunia regulæ in cibo quadragesimali seruentur, nisi aliquando ministro prouinciali quantum ad alios conuentus, & loca aliud videatur de consilio discretorum*: Sancti Patres ordinis in suæ regulæ expositione inquiunt, *Ieiunare debemus in cibis quadragesimalibus quia sic intellexit, & seruare fecit B. Pater*, & ita explicant omnes sancti, qui regulæ sunt expositores.

ARTICVLVS VIII.

Utrum sicut fideles omnes etiam regulares ante vigesimum primum annum completum à ieiunijs ecclesiasticis eximantur, ita fratres minores ante hanc ætatem à ieiunijs in regul præceptis eximantur, siue excusentur.

RESpondeo dicendo, quod in hac quæstione duo sunt certa, & vnum est controuersum. Id quidem indubitatum est, fideles omnes etiam fratres minores ante vigesimum primum annum ad ecclesiastica ieiunia non teneri, iuxta quod in superioribus dicebamus, fratres minores ante præfatam ætatem non teneri ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum. Secundum etiam est certum quoscunque adolescentes in hac minori ætate constitutos posse expresè explicitum votum emittere de ieiunando Quadragesimam, & de ieiunando sextam feriam, & Aduentum Domini singulis annis, & post emissum votum eos ad voti obseruationem teneri quamuis enim Ecclesia hos propter teneram ætatem suo generali præcepto de ieiunando obligare non intenderit, ipsi tamen sua sponte possunt se obligare, siquidem ætatem, & sufficientem ad vouendum discretionem habent. Et quanquam rationi sit consonum hos a lege generali de ieiunio excusari, quandoquidem lex respicit vniuersalia, esetque nimium difficilè hos omnes in hac tenera ætate ad ieiunia Ecclesiastica astringi. Verumtamen hi, quibus Deus hanc bonam dederit voluntatem, possunt sua spõte ad ea ieiunia voto se astringere, qui enim sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, iuxta Isaiæ vaticinium. Esto Ecclesia pia Mater hos omnes adolescentes in vniuersum cum qualiquali impedimento, seu detrimento corporei augmenti nollit astringere, verumtamen si qui selectiores cum hoc detrimento velint se obligare, & iuri suo quodammodo renũtiare, admittit re vera Ecclesia hoc votum, & volenti non fit iniuria, neque dolus, possunt ergo hi adolescentes cœlum ardentius appetentes, etiam cum periculo deperdendi nonnihil corporalis augmẽtationis propter maius bonum, ad ea ieiunia in particulari voto se astringere, ac proinde post emissum votum ad ea tenebuntur. Quod & confirmatur nam & D. Thomas *b* inquit, quod *quamuis hi adolescentes à ieiunijs Ecclesiasticis excusentur, conueniens tamen est, quod etiam in hoc tempore se ad ieiunia exerceant, plus, vel minus secundum modum suæ ætatis.* Hæc ille, & vltra est illis consilium de ieiunando, *ergo illud consilium consultum vouere valent.* Præterea addit ibi idẽ author, quod *magna tribulatione imminente etiam pueris ieiunia indicuntur in signum arctioris pœnitentiæ.* Hæc ille, & vltra, *ergo pari ratione adolescentes possunt illa vouere, & regulæ, in qua propter arctiorem pœnitentiã agendam ista præcipiuntur se subdere*, & Caietanus super ipsum Diuum Thomam inquit, *pueri possunt quandoque non obstante suo damno ad ieiunia cogi pro maiori, seu grauiori necessitate, & potest eis consilium dari, quod quandoque aliquod sustineant damnum ex ieiunio, & benefaciunt, si quandoque ieiunent, & abstineant.* Hæc Caietanus.

b D.Tho. 2.2. q.147. ar.4.

Ex quo sequitur manifestè huiusmodi adolescentes explicitè vouere posse eiusmodi ieiunia aduentus, siue quadragesimæ. Et quidem pars affirmatiua, scilicet eos omnes mox post professionem etiam in minori hac ætate constitutos ad regularia ieiunia astringi, prorsus tenenda vid tur, quam tenet Syluester *c* dicens, professos regulam aliquam, in qua præceptum est aliquibus diebus ieiunare, ad hoc obligari ante præfatam ætatem. Eandem sententiam tenent aliqui nostræ regulæ interpretes in suis super regulam declarationibus, frater Bartholomæus *d* de Pisis, Serena conscientia, Speculum, vbi de regulæ ieiunio pertractat Corduba. Non tamen horum authorum, neque alius, quem ego viderim, disputat quæstionem, neque hanc partem ex professo probat, sed id verum esse afferunt ratione voti, & regulæ promissæ, nullãmque aliã ad id probandum afferunt rationem.

c Syl. ieiunii. §.6. quartum. num.18.

d Pisis cap.3. Serena conscient. qu.44. Speculũ Corda.8.q.2.in 1. punct.

Quare meum erit in hac parte fulcire, ac tueri, eamque triplici via roborare nitar. Prima via est ratione præcepti in regula positi. Secunda ex consuetudine legis interprete. Tertia via est ex ratione.

Primo igitur probatur hæc pars ex regulæ præcepto, quo omnibus fratribus minoribus ieiunium præcipitur, at tales adolescentes sunt fratres minores: ergo eis præcipitur ieiunium, quare & ieiunare tenentur. Et confirmatur ratione, nam certum est hos adolescentes posse explicite vouere eiusmodi ieiunia, ergo sua sponte possunt se subdere regulæ huiusmodi ieiunia præcipienti, & vltra hoc post professionem emissam ad huiusmodi astringuntur ieiunia.

Sed contra hanc rationem hæc obiectio proponitur. Dicit enim regula *e* fratrum minorum, *tempore verò manifestæ necessitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.* Ex quibus verbis sic colligo argumentum, trinum istud septennium vsque ad vigesimum primum annum completum est tempus manifestæ necessitatis, ergo hoc tempore fratres ieiu-

e Regu. fratrum. c.9.

nio

nio corporali non tenentur. Discursus est notus cũ maiori, minorem autem docere videntur scholastici Doctores. Diuus Thomas a ait, *in pueris maximè est euidens causa non ieiunandi tum propter debilitatem naturæ ex qua prouenit, quod indigēt frequenti cibo, & non multo simul sumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter necessitatem augmenti, quod fit de residuo alimenti, & ideo quandiu sunt in statu augmenti, quod est vt plurimum vsque ad finem tertij septennij, non tenentur ad ecclesiastica ieiunia seruanda.* Caietanus b ait, *quod hæc ratio Diuus Thomæ vniuersaliter concludit impotentiam puerorum ad ieiunandum absolutè, & quod hæc libertas est propter ætatis impotentiam.*

a Tho. 2.2.q. 147. art. 4. ad 2.

b Caiet. supr. D. Tho. in d. § art. 4.

Et idem Caietanus c ait, quod *ex impotentia excusantur pueri, & adolescentes vsque ad finem tertij septennij in quo communiter finitur augmenti ætas, quia egent nutrimento multiplicato propter augmentum*, & id ipsum tenent Medina d, & Nauarrus, & quamuis aliqui adolescentes ieiunantes robusti facti sint, ad debitumque peruenerint augmentum, lex tamē particulares casus non respicit, sed ad ea, quæ frequentius accidunt iura adaptantur.

c Caiet. v. ieiunium.

d Med. in c. de ieiunio. ca. de his qui ad Ecclesia. ieiu. nõ tenẽ Nau. in manu. c. 2. n. 16.

Videtur ergo, quod trinum illud septennium sit tempus impotentiæ, seu manifestæ necessitatis, & consequenter hos adolescentes hoc tempore ad regularia ieiunia ratione huius præcepti non teneri regula eos à tali præcepto excipiente.

Secundo probatur eadem pars, quando enim à lege vniuersali excipiuntur aliqui casus, censentur excepti omnes similes, in quibus vel similis, vel vrgentior ratio est, sed à regulari præcepto de ieiunio excipitur in regula necessitas ex labore aliquo proueniens, necessitas autem, seu impotentia, quæ prouenit ex defectu ætatis, est similis, vel vigentior necessitas, ergo & ea censetur excepta, ac proinde præfati adolescentes ad hæc ieiunia non tenentur ratione regularis præcepti.

Tertio probatur, nam in præceptis diuinis, seu Ecclesiasticis non comprehenduntur morales necessitates, immo etiam si expressis verbis non excipiantur, iure naturali censentur exceptæ, ratio enim naturalis, quæ est mandati interpres, non vult similes necessitates sub præceptis comprehendi.

Quare etiam si nullibi regula Beati Patris Francisci casum necessitatis excepisset, is semper omni tempore intelligitur exceptus, poterant enim fratres minores manifesta necessitate cogente portare calciamenta, equitare, & pluribus indui tunicis, & pariter non ieiunare, etiam si regula huiusmodi necessitates non excepisset, sed in his adolescentibus est necessitas moralis non ieiunandi, quamuis simpliciter ieiunare valeant, ergo tales adolescentes à regulari hoc præcepto excipiuntur, & sic non tenentur ratione præcepti regulæ, Confirmatur: lex ecclesiastica de ieiunio, non excipit exptesſè hanc necessitatem minoris ætatis, & tamen iure naturali censetur excepta, ergo quamuis à præcepto regulari de ieiunio regula exptesſè non excipiat hanc necessitatem minoris ætatis, iure naturali ea censetur excepta.

Quarto probatur, nam omnis alia rationabilis causa, vt putà infirmitas, seu debilitas, senectus, defectus cibi, necessitas ex labore proueniens, & maius bonum a ieiunio Ecclesiæ excusans, & a ieiunio regulæ excusare valet, ergo & necessitas ratione minoris ætatis proueniens, quæ a ieiuniis Ecclesiasticis excusat, pariter & a regularibus ieiunijs excusare valebit, par enim ratio est, & de hac, & alijs excusantibus causis, ergo hi adolescentes ad regularia ieiunia non tenentur propter regulæ præceptum, nec dicti adolescentes ad dicta ieiunia ratione voti tenentur. Nam an præcepta regulæ B. P. Francisci sint præcepta duntaxat, an verò sint etiã vota, nihil nunc de hac quæstione definire volo, cum de ea iam latè dixerim in primo tomo e Quod si ea duntaxat sint præcepta, iam probauimus hos adolescentes non teneri ratione regularis præcepti. Verum tamen quia alijs placet illa præcepta etiam esse vota, & consequenter aiunt, hos adolescentes ad hæc ieiunia teneri ratione voti, & regulæ promissæ. Probo nunc nec eos ad regularia ieiunia astringi ratione voti, & regulæ promissæ. Magnum quidem est discrimen inter hæc vota. Sint duo adolescentes in hac minori ætate constituti: alter voueat ieiunare quadragesimam, alter voueat obedientiam Ecclesiæ, seu eius seruare præcepta, re vera primus tenetur ad quadragesimale ieiunium, siquidem illud explicitè vouit; secundus verò durante hac minori ætate ad illud minimè tenetur, quanquam enim obedientiam Ecclesiæ promiserit, eiusque vouerit seruare præcepta, ad ieiunium quadragesimale non tenebitur, ergo idē dicendum est in nostro proposito, nempe quod quamuis præcepta regulæ essent uota, hi adolescentes non tenentur ad præfata ieiunia, siquidem præceptum regulæ non comprehendit sub se hos adolescentes, nec vllum est regulare præceptum de ieiunio adolescentibus in hac minori ætate constitutis impositum, ergo quamuis hi adolescentes regulam seruare vouerint ex ratione voti, & regulæ promissæ, non tenentur ad huiusmodi ieiunia.

e 1. Tho. q. 26

Secundò probatur eadem pars: manifesta necessitas non ieiunandi non solùm excusat à ieiunio præcepto, sed etiam à ieiunio votiuo, sed in his adolescentibus, est manifesta necessitas, seu impotentia, quandoquidem propter eam à præcepto ieiunij excusantur, ergo & propter eandem à ieiunio votiuo excusabuntur.

Tertiò, esto præcepta regulæ sint vota, obligant tamen, & in quantum præcepta, & in quantum vota, cum exceptionibus in regula expressis, sed regula excipit tempus manifestæ necessitatis, quale est trinum istud septennium, ergo hoc tempore ad regularia ieiunia non tenentur fratres ratione voti, & regulæ promissæ.

Quartò votum est lex quædam, quæ ab hominis voluntate dimanat, quam quisque sibi ponit, ergo non aliter obligare debet, quam si eadem lex ab Ecclesia, vel à Deo ipso imponeretur, homo enim leges sibi præfigens, intendit se obligare instar legis, & non aliàs, eo inquam modo, quo lex diuina, vel Ecclesiastica obligaret, si id præciperet, sed lex de ieiunio ab Ecclesia, vel ab ipso Deo imposita eximit hos adolescentes, ergo & lex, quam quisque sibi ponit regulam vouens, non aliter obligare debet, & consequenter hi adolescentes à ieiunio eximuntur, quamuis regulam vouerint.

Et confirmatur. Præcepta minorum non alio, & alio, sed eodem modo obligant, & in quantum præcepta, & in quantum vota. Quod patet primò discurrendo per singula, & secundò, quia minores in professione vouemus, quod his præceptis præcipitur, & non alio modo, ergo & præceptum de ieiunio eo modo, quo obligat, in quantum præceptum obligat, & in quantum votum, sed in quantum præceptum non obligat hos adolescentes, ergo neque in quantum votum: præterea quia sicut à ieiunio præcepto, & ita à ieiunio votiuo, intelliguntur exceptæ necessitates morales, cuiusmodi est defectus ætatis.

Quin-

Quintò, si hi adolescentes ad ieiunia regulæ tenerentur ratione voti, & regulæ promissæ, pari ratione & senes tenerentur ad eadem ieiunia ratione voti, & regulæ promissæ, quam toto tempore vitæ suæ seruare promiserunt: sed hoc voto non obstante senes à regularibus ieiunijs excusantur, ergo & pariter hi adolescentes excusari debent.

Confirmatur, si quis iam senex, & ad ieiunãdum impotens professionem emittat, voueatque toto tempore vitæ suæ hanc regulam seruare, hic reuera omnino excusatur à ieiunijs propter naturalem impotentiam, ergo & hi adolescentes in quibus iuxta sententiam Doctorum, quos iam citauimus, est etiam impotentia ad ieiunandum, pariter excusabuntur.

Vltimò, omnis alia rationabilis causa, vt putà infirmitas, debilitas, senectus, defectus cibi, necessitas, & maius bonum, quæ excusat à ieiuniis præceptis, excusat pariter & à ieiunijs votiuis: at hic defectus ætatis excusat à ieiunijs præceptis, ergo & à ieiunijs votiuis, similiter excusat & vltra, ergo hi adolescentes ad regularia ieiunia non tenentur ratione voti, & regulæ promissæ.

Alij dicunt hos adolescentes teneri ad ieiunia regulæ ex consuetudine legis interprete, consuetudo namque est optima legum interpres, vt dicitur in iure, *a* & in quadam Clementina *b* dicitur, quod fratres minores obligãtur sub reatu mortali ad ea, quæ in sua regula traduntur, per verbum, *teneãtur*, & subdit rationem, quia ordo communiter tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbicunque ponitur in regula hoc verbum, *teneantur*, obtinet vim præcepti, & sicut tale à fratribus seruari debet. Ecce vides Clementem probantem, quod verbum, *teneantur*, in regula fratrum minorum positum obligat sub reatu mortali, quia consuetudo ordinis ab antiquo sic interpretata est, ex quo colligitur vniuersale dogma, nempe, quod ex antiqua consuetudine legis interprete dignoscitur, legem aliquam sub reatu mortali obligare, vel minimè: ergo consuetudo potuit interpretari, sicut de facto interpretata est, regulare præceptum de ieiunio minoribus impositum obligare statim post emissam professionẽ eos etiam, qui in minori ætate essent constituti. Et confirmatur ratione, consuetudo namque potest legem veterem abolere, & nouam legem inducere, ergo & multo fortius legem iam conditam interpretari valet. Vnde Syluester, *c* Caietanus, & Nauarrus inquiunt, quod consuetudo interpretata est legem Ecclesiasticam de ieiunio sub reatu peccati mortalis obligare, sed omnes quotquot sunt seniores prædicti omnes professores sic acceperunt à maioribus, idque suis scriptis Doctores nuper citati docuerunt, ergo consuetudo hoc præceptum sic interpretata est.

a ca. cum dilectus de cõsuetudine.
b Cle. exiuit de paradi. de verb. sign.
c Sylu. v. ieiunium. § 7. & Caiet. eodem v. c. 4. & 22. q. 147. art. 3. ad 2. Nau. d. c. 21. nu. 16.

Secundò probant hanc partem testimonio Diui Augustini in Epistola ad Cassulanum, & refertur ex Decretis, *d* qui sic ait, *in his rebus, in quibus nihil certi statuit diuina Scriptura, mos populi Dei, & instituta maiorum pro lege tenenda sunt, & sicut præuaricatores diuinarum legum contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum sunt coercendi.* Hæc ille. Pariter & nos dicamus, quod in his rebus, in quibus regula nostra nihil certi statuit, vti est, an hi adolescentes ad regularia ieiunia teneantur, mos ordinis, & instituta maiorum pro lege tenenda sunt, sed ordinis consuetudo, & instituta maiorum patrum semper docuerunt, & seruarunt tales adolescentes ad regularia ieiunia teneri, ergo hæc consuetudo pro lege est tenenda, & contemptor huius consuetudinis, sicut regulæ præuaricator coercendus est. Vnde Isidorus *e* inquit, *consuetudo est ius quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex.* Et confirmatur ratione. Consuetudines, quas tanto consensu traditas semper scimus ab vniuersis Ecclesiæ Doctoribus, credimus ab ipsis Apostolis, immo & ab ipso Christo legifero nostro dimanasse, neque enim aliàs verisimile est, eas tanto tempore vbique gentium perseuerare potuisse, ergo à simili præcepti intelligentiam, quam totus minorum ordo ab initio sui intellexit, & seruauit vt præcepta, qualis est hæc, de qua in præsentiarum disputamus, credendum est ab ore in os à sociis B. Patris, immo & ab ipso Seraphico patre regulæ authore ad nos vsque dimanasse, ipsa namque diuturna consuetudine ab ipso primordio nascentis ordinis apud omnes minorum proceres viros doctos hoc semper receptissimum fuit.

d Ca. in his 11. dist.
e Isid. lib. 5. etymol. refertur in c. consf. dist. 1.

Tertio principaliter ad idem arguo, communis opinio habet, quod omnes religiosi professi ad chorum destinati, cuiuscunque sint religionis, quamuis maiores ordines nondum susceperint, & quamuis in eorum regulis nullum de diuino officio recitando reperiatur præceptum, ad horas Canonicas soluendas tenentur. Hanc opinionem latè probat Dominicus Soto *f* neminem esse, qui contrarium asserere audeat, nec ipse auderet, & quod saluberrima, laudabilis, & iam illustris consuetudo vno antiquorum consensu approbata vim habet præcepti, & lex est appellanda. Et addit vltra hanc opinionem etiam esse veram de sanctimonialibus ad chorum deputatis.

f Soto lib. 10. de iu. q. 5. a. 3

Idem tenent Paludanus *g*, & Syluester, & D. Antoninus, & Nauarrus, Caietanus & Ioannes de Medina inquiunt, in hoc standum esse consuetudini, & cum hac communi opinione tenent omnes iuris Canonici interpretes *h*, & doctissimus Cano inquit, *Falluntur multi existimantes omnes Ecclesiæ leges à iuris voluminibus petendas esse. Hinc Caietanus, quoniam præceptum ieiunij quadragesimalis in Decretis Pontificijs, quæ passim circunferuntur, non apparet, vix potuit illud sub præcepto ad mortalem culpam obligante constituere, eodemque labore pene confectus est, dum legem quæreret, qua clerici monasticam religionem professi ad diuinas præscriptas preces exoluendas astringerentur. multæ sunt (mihi crede) Ecclesiæ leges quas non Scriptura, sed vsus inseruit, neque iuris volumen omnia conciliorum, atque Pontificum scripta amplectitur.* Hæc ille. Vnde ex non scripto ius venit, quod vsus approbauit: pari ergo ratione voluit consuetudo declarare, & de facto declarauit hos adolescentes ad ieiunia regularia teneri.

g Pal. in 4. d. 15. q. 5. Syl. v. hora Cano. §. 3. in 6. dicto D. Anton. 3. p. tit. 13. ca. 4. Nau. in man. ca. 25. nu. 96. Caie. in uerbo hora Canonic. §. 1. Med. in tract. de orat. in q. de necessit. vocaliter orandi orat. publi.
h Docto. in c. licet de voto Cano li. 12. de loci Theolo. c. 9. ad 2.
i l. 5. de inter. ff. de legib.

Sunt & in huius dogmatis confirmationem multa iuris Ciuilis testimonia. Paulus *i* Iuris Consultus sapienter inquit, *si de intelligentia legis quæratur, in primis inspiciendum est, quo iure ciuitas in huiusmodi casibus retro vsa fuerit, optima enim est legum interpres consuetudo.* Ad idem est alia lex *K* dicens, *in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiscuntur, consuetudo, aut authoritas rerum perpetuo similiter indicatarum vim legis obtinere debet.* Hæc ille.

K l. nam imperator. ff. de legib.

Et vltra, ergo in ambiguitate hac, de qua est nostra disputatio, consuetudo vim legis obtinere debet. Et confirmatur ratione, semper apud omnes mortales fuit constantissima opinio, leges rerum publicarum, non alio potius, quàm eorundem antiquissima praxi, & vsu cùm ipsismet legibus orto interpretandas esse, ipse legum vsus, & antiqua consuetudo viuendi sub eisdem legibus fuit semper optima legum interpres, & prudentissimi quique defi-

definierunt legum intelligentiam a solo vsu cum ipsis legibus nato petendam esse, sed apud omnes diutina consuetudine cum ipsamet regula orta receptũ est, præcepta de ieiunio regulæ minorum obligare omnes professos quantumcunq; in minori statu cõstitutos, ergo illi ad ieiunia regularia verè obligantur. Præterea & hæc pars probatur, quando sunt variæ opiniones, illa opinio eligenda est, quæ consuetudine est recepta, iuxta iura *a*, & docet Nauarrus, vbi addit, *quod consuetudo legem diuinam, vel naturalem dubiam interpretari valet, & eius interpretatio est seruãda iuxta Panormitanum b*, ergo quamuis de proposita quæstione essent variæ opiniones, opinio nostra est eligenda, siquidem consuetudine est recepta.

a c. cum dilectus de cõsue. l. minime cũ sua gl. ff. de legibus. Nau. in man. ca. 27. n. 286.

b Panor. in c. 1. de iu.

Aduerte autem, quod ad hoc, vt consuetudo vim legis obtineat, requiritur, quod sit præscripta, vt dicitur in iure *c*, & quidem tunc consuetudo vim legis habet, quando communi omnium iudicio peccatum esset contra illam facere, talis autem est consuetudo, de qua pertractamus, est enim præscripta, & communi omnium fratrum iudicio peccatum esset contra illam facere.

c c. vlt. de consuet. cap. cum Eccle. de cau. possess.

Sed contra hanc viam incedentes dicunt, quod de huiusmodi consuetudinis, antiquitate non constat, neque enim scimus, hanc cõsuetudinem simul cum ipsa regula ortum habuisse: octo siquidem Romani Pontifices regulam B. Francisci declarauerunt, quorum nullus meminit præfatæ assertionis, antiquorum etiam regulæ etiam prædicti interpretes, vt quatuor magistri. D. Bonauentura, & Hugo in suis super regulam declarationibus, nihil tale asseruerunt, & quamuis argumentum ab authoritate negatiua non vigeat, verum tamen hoc loco est nõ contemnendum.

Cum enim regulæ interpretes tam anxiè, tamque scrupulosè regulam exponentes nihil, quod obligatorium erat, declarare prætermiserunt, profecto si existimassent eos adolescentes à ieiunijs Ecclesiasticis de obligatos, ad regularia ieiunia teneri, non illud subticuissent, sed explicuissent potius. Et confirmatur, nam & antiquiores regulæ interpretes, vt sunt quatuor magistri, & Hugo præfatæ assertioni aduersari videntur, cum inter necessitates a ieiunio excusantes ætatem recensent dicentes fratres a ieiunio excusari ratione ætatis, & obseruandum hos authores, qui quamuis scirent & adolescentes, & senes ratione ætatis a ieiuniis Ecclesiasticis excusari, non dixerunt fratres excusari a ieiunijs regulæ rõne senectutis, seu maioris ætatis, sed duntaxat scripserunt, ratione ætatis, vt sic comprehdnderent, & grandiorem, senum, & minorem adolescentum ætatem, si enim existimassent hos adolescentes non excusari ratione ætatis, dixissent profecto fratres excusari ratione senectutis, neque dixissent ratione ętatis, quare præfatæ assertioni hi authores suffragari videntur.

Præterea secundo, non quæcunque consuetudo obligatoriam legem constituit, solet enim vsu venire, quod homines pietatis gratia incipiant diem festum colere, vel ieiunium aliquod seruare, non quidem tanquam de præcepto, sed ex animi pietate, & vt aiunt, ex deuotione. Vnde perpendendum est, quomodo tale ieiunium fuerit seruatum, si enim ex libera deuotione, nunquam illud vertitur in præceptum, nisi postea religio crebescere incipiat & illud seruet tanquam præceptum.

Quod si dicas, hos adolescẽtes regularia ieiunia non tantum ex animi deuotione, sed tanquam ex præcepto semper seruasse, ad hoc nõ satis est, quod consuetudo vim legis habeat, sed præterea requiritur; quod actus consuetudinem inducentes eo animo fiant, vt facientes intendant se obligare, & ius, siue legem facere, vt dicitur in iure *d*, & notant glossæ communiter receptæ, hoc autem non constat in nostro proposito, & præterea requiritur, qd consuetudo non sit inducta per errorem, sed ex certa scientia, vt dicitur in iure *e*, & annotarunt præfatæ glossæ, nam ignorantia, seu error excludit voluntarium, causatque inuoluntarium, at quomodo nobis poterit constare huiusmodi consuetudinem non per errorem, sed ex certa scientia inductam esse? cum in dubio de nemine præsumẽdum sit, quod aliquis sub reatu mortali se astrinxerit, nisi illud expressè conster.

d l. 1. §. Iulia. ff. de itiner. actuque priu. gl. inc. frustra 7. d. gl. inc. vl. de consuet.

e 1. quod non ratione. ff. de legib. cap. consuet. 4. d.

His pro vtraque parte adductis neruosis rationibus necessarium est, vt propositæ quæstioni satisfaciamus. Vnde resolutiuè dico prædictos adolescentes ad prædicta regulæ ieiunia teneri.

Pro solutione autem argumentorũ, quæ pro contraria parte adducuntur, meminisse oportet quoscunque adolescentes in hac minori ætate constitutos posse expressè explicitum votum emittere de ieiunando quadragesimam, & de ieiunando. A ductum singulis annis, prout in principio articuli quæstionis, vt certum proposuimus.

Secundò, & id prænotandum est, quod hi adolescentes simpliciter ieiunare valent, quamuis nõ ita commodè, prout in superioribus satis probatũ est.

Quibus suppositis ad argumenta respondetur, cum enim dicitur, aut tenentur ratione præcepti, vel ratione voti, vel ratione consuetudinis, dico, quod tenentur ratione præcepti, cum adiuncta consuetudinis interpretatione, & cum arguitur regulam excipere tempus manifestæ necessitatis, seu impotentiæ, quale est trinum istud septenniũ: Respondeo Doctores propterea dixisse in his adolescentibus esse impotentiam ad ieiuniũ, quia non ita commodè possunt ieiunare, nisi cum qualiquali detrimento, propter quod non oportuit sub lege ecclesiastica ieiunorum comprehendi, verum simpliciter ieiunare valent, & consequenter sua sponte regulæ hoc præcipienti se subdere possunt. Et quamuis à regulari præcepto de ieiunio excipiatur necessitas ex labore aliquo proueniens, & quãuis in ætatis defectu sit similis, vel vrgentior ratio, tamen hæc causa non censetur excepta, quia ipsi sita sponte in hac ætate se huic regulæ submiserunt, & consuetudo interpretata est hoc præceptum mox post emissam professionem, & hoc adolescentes obligare. Nec his defectus ætatis est moralis necessitas, propter quam à ieiunijs Ecclesiasticis huiusmodi adolescentes excusantur, nam promittentes regulam istam, in qua etiam adolescẽtibus ieiunium præcipitur, ipsi sua sponte suo iure renuntiauerũt, & consuetudo interpretata est ætatis defectum à regularibus ieiunijs non excusare, quæ consuetudo est antiqua valde, siquidem est præscripta, eamque à maioribus nostris accepimus, quam & docuerunt frater Bartholomæus de Pisis, Serena conscientia, Speculum & Cordubensis superius citati, & ideo adolescentes ab initio ordinis semper seruauerunt hæc ieiunia, tanquam ex præcepto, nec ieiunabant, vt legem facerent, sed vt legem iam conditam seruarent, nec huc consuetudo est inducta per errorem, sed ex certa scientia, sic enim maiores nostri à socijs Beati Francisci edocti sunt, ipsique socij ab ipso regulæ authore didicerũt, quod ab ore in os vsque peruenit. Quando enim consuetudo non est contra legem, sed solùm declaratiua legis (verbi gratia, quando in aliqua quæstione sunt pro vtraque parte concludentes iuris

ratio-

ratione æqualiter, tunc consuetudo vnam approbans dicitur esse declaratiua) ius certum videtur constituere, secundum Panormitanum. *a* Et talis consuetudo declaratiua non tam valebit ratione consuetudinis, quàm virtute legis sic interpretatæ per consuetudinem, prout tenet Socinus: *b* nec exigitur, quod hæc consuetudo declaratiua sit præscripta, cum non aduersetur legi, sed illam declaret, & ideo sufficit illam declarationem aliquo tempore fuisse obseruatam, prout tenent Aretinus, *c* Socinus, & Aymon, quos sequitur Doctissimus Lusitanus Barbosa, & hæc consuetudo, de qua in præsentiarum antiquissima est, vt probatum est. Vnde cũ ita ab initio fuerit interpretata regula B.P.N. Francisci Romani Pontifices, & antiquiores regulæ interpretes huius assertionis non meminerunt, quia suo tempore hoc erat certum, nec de hoc fuerat dubitatum, & cum inter cætera excusantia ætatem meminerunt, nomine ætatis, non adolescentiam, quia de hoc nunquam fuerat dubitatum, sed senectutem intelligi voluerunt.

a Panor. in d. c. cũ dilectus. nu. 7. de consi. b Soci. 148. nu. 2. lib. 1.

c Aret. Consi. 31. nu. 5. post med. Soc. 115. num. 8. lib. 1. Aym. consil. 201. num. 12. Barbos. in l. post dotem. ff. sol. mat. num. 48.

Adde tamen vnum notabile, quod notat Onando *d* dicens se nõ credere, quod frater minor committat duplex peccatum frangendo ieiunium in sexta feria intra festum omnium sanctorum, & Natiuitatem, & intra quadragesimam vsque ad resurrectionem, quia non facit contra duo præcepta, nam postquam dixit prædicta regula P.N. Francisci, *ieiunent à festo omnium* SS. & recentiũt quadragesimã ab Epiphania, & quadragesimam vsque ad resurrectionem, addidit, *alijs autem temporibus non teneantur, nisi sexta feria ieiunare*, id enim (*alijs*) referri debet ad anni tempora extra quadragesimam obligãria ex præcepto Ecclesiæ, & extra tempus intra festum omnium SS. & Natiuitatem, ideo neque frangendo sextam feriam quadragesimæ, & infra festũ omnium SS. vsque ad Natiuitatem faciet cõtra duo præcepta, sicut faceret in sexta feria per annum, si esset in vigilia, aut quatuor temporum, sicut etiam in sexta feria intra festum omnium SS. si concurreret cum vigilia S. Thomæ, & in feria sexta quatuor temporum Aduentus, sicut etiam faceret contra duo præcepta, si frangeret sextam feriam concurrentem cum vigilia S. Matthiæ, casu, quo hæc vigilia in quadragesima eueniret, in his enim ferijs sextis duobus præceptis obligatur, & ideo duo frangẽdo specialia præcepta, duo peccata committeret, aut vnum duas deformitates habens necessariò cõfitendas.

d Onan. in 4. d. 16. propo. 53.

QVAESTIO CI.

De ieiunio quantum ad abstinentiam à carnibus, & alijs, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 VTrum *statutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthusiensi sit rationabile.*

2 *Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per niniam abstinentiam.*

3 *Vtrum religiosi teneantur abstinere ab ouis, & lacticinijs.*

ARTICVLVS I.

Vtrum statutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthusiensi sit rationabile.

REspondeo dicendo, hanc quæstionẽ ventilate Doctissimum, & pijssimum Ioannem *e* Gerson, & Doctissimum & non minus pium Patrem à Victoria. Pro cuius resolutione sit prima conclusio.

e Gers. i. p. tit. de abstinẽtia Carthu. Vict. de temperan. nu. 8.

Potest rationabiliter in ordine Carthusiensium esse lex, vel generale statutum, vt nullus frater illius ordinis comedat vnquam carnes, imò, & si petat, quod sibi non ministrentur. Et probatur primò, quia per trecentos annos, & ampliùs talis lex inter ipsos Carthusienses fuit promulgata, & seruata inter quos tot hactenus floruerunt summę religionis, & eximiæ discretionis viri in iure Ciuili, Canonico, & diuino non mediocriter instructi, & Ecclesia illam legem non tolerasset, si dignam damnatione iudicasset. Nec sanctissimi viri, & Concilia generalia hanc religionem talem statutum habentem laudassent, quemadmodum deuotus, & circunspectissimus Bernardus ad fratres de monte Dei eiusdem ordinis eos collaudasse reperitur, imò & ad abstinentiam multam inuitasse, oblectans fratres illos in horrendis frigoribus magnæ Carthusiæ manentes, refertur.

Secundò probatur, nam lex illa rationabilis censenda est, quæ religioni conuenit, quæ disciplinæ congruit, quæ saluti proficit, prout constat ex definitione legis tradita ab Isidoro: *f* sed lex talis de nõ comedendo carnes est huiusmodi, secundum enim hanc legem religiosi viri, & disciplinati, & de sua salute soliciti vixerunt in Carthusia vsque ad senectam bonam plenam dierum, incolumes in anima, & corpore plusquam in locis alijs plurimis, vbi conceditur esus carnium ad saturitatem, & constat eos imitatores esse antiquorum prophetarum, & Eremitarum Eliæ, & Elisæi, ac Ioannis Baptistæ, aliorum quoque sanctissimorum Patrum per Ægyptũ olim degentium, inter quos, prout refert Hieronymus in epistola vna ad Eustochium, non solùm carnes, sed & coctum aliquid comedisse luxuria erat, & faciũt quæ ex vetustissimis Gentilium historijs de sobrietate, tradunt D. Hieronymus, *g* & Canisius in suis collationibus, & proinde discretorum ciborum prouisionem refellit D. Bernardus. *h*

f c. erit autem lex. 4. d.

g Hier. in lib. contra Iouin.

h Bern. homi. 30. supe. cant.

Et dato quod vita hominis abbreuietur per hũc perpetuum carnium non esum, abbreuiatio vitæ corporalis, aut sanitatis debilitatio non tollunt rationabilitatem præfati statuti, licet enim abbreuiare vitam in varijs occupationibus, studiis, & artibus, quod si non liceret, sequeretur, quod quilibet teneretur vacare studio Medicinæ, aut Medicorum consilijs, aut regiminib. continuò, constat. n. ex ignorantia medicinarum præseruatiuarum ab infirmitate, & conseruatiuarum sanitatis, & ex omissione medicinalis regiminis, in crebras ægritudines, & vitæ abbreuiationem incurrimus: rursus quilibet obligaretur desistere ab operibus, & actibus, ex quibus veniunt communiter debilitationes in corpore. Porro cui dubium esse potest, quin militaris exercitatio secum plurima accumulet corporis incommoda, nunc in ipso belli apparatu, nunc in tentorijs, aut Castris, aut sub alio. Demum in ipso conflictu hostili, quis enim potest negare in his abbreuiari vitam corporalem multipliciter? Et confirmatur exemplo mercatorum, de quibus ait Flaccus.

Impiger extremos currit mercator ad Indos.
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.
Quis non videat, quod tam ipsi, quàm innumerabiles huiusmodi hæc, & similia agendo, faciendoque vitam abbreuient? & varijs ægritudinibus atterantur? Si igitur pro temporalibus adipiscendis, conseruandis, aut recuperandis, non solùm infirmitatibus, sed vitæ periculo, & morte licet hominibus se exponere vitam abbreuiando, prout in sequenti articulo probabitur, quanto magis pro spiritualibus acquirendis, conseruandis, aut recuperãdis licebit similia perpeti? Secundò probatur, nam licitum est vouere castitatem, & licitum est adepta dispensatione post hoc votum matrimonium contrahere, & carnaliter cognoscere vxorem, & potest dari casus necessitatis extremæ, quod ratione obscœni illius humoris putrescentis periclitabitur vita eius, qui vouit castitatem, si non matrimonium contrahat adepta dicta dispensatione, & ab opere carnali sumat remedium. In quo casu potest dictus vouens pro castitate conseruanda licitè nolle velle vti tali dispensatione, si igitur mors pro castitatis virtute, vbi etiam sine delicto pateret euadendi libertas, toleratur, fas etiam erit pro aliarum virtutũ adeptione, vel conseruatione, vitam non solùm abbreuiare, sed etiam vltro prodigere, quod hic probandum assumimus.

Secunda conclusio, non obstat rationabilitati præfati statuti, quod dabilis sit casus, in quo frater Carthusiensis etiam professus obligaretur vesci carnibus, & alius sibi ministrare teneretur. Pro quo est memorandum, quod in Carthusia nullum expressum votum habetur de non edendo carnes, sed est duntaxat quædam ordinatio positiua, ne hoc quisquam eorum præsumat attentare, quod si fecerit, subiacebit disciplinæ ordinis, & certas pœnas illic expressas sustinebit, & licet nullus casus in dicta ordinatione sit exceptus, casus tamen extremæ necessitatis debet pro expresso reputari, leges enim omnes tam Ecclesiasticæ, quam diuinæ quamuis ferantur vniuersaliter, exceptiones tamen patiũtur, prout apud Philosophum nobis traditum reperitur, quas exceptiones impossibile erat, statim ipsis apponi propter numerosam, & infinitam particularium circumstantiarum emergentium varietatem, & exceptio extremæ necessitatis à lege diuina, & natura subtrahitur, adeo quod si constitutio supradicta, qd in nullo casu etiam cuiuscunque necessitatis extremæ liceret comedere carnes sub peccato mortali, ait Gerson, quod ipse nesciret talem constitutionẽ ab iniquitate defendere, neque congruum fuit talem apponere exceptionem, nã omnes graues morbi essent occasio soluendæ abstinentiæ, cum hominis sensus proni sint ad malum, & paruula fratribus rimula licentiæ aperta occasione sumpta ex ipsa deteriores fierent, præsertim cum medici de industria augeant opinionem, & timorem mortis in ægritudinibus, & licentia ab eis data passim in infirmarijs Carthusiensium vescerentur carnibus, prout optimè aduertit Victoria. *a*

a Victor. de temperan. num. 8. iuxta finem.

Tertia conclusio, ratione scandali vitãdi potest, imò tenetur Carthusiensis etiam in extrema necessitate carnes non manducare, pro euitando enim scandalo non solùm mala valetudo, sed etiam ipsa mors subeunda nonnunquam est, ait enim Apostolus, *si scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum.* Sit secundum hoc aliquis potius in vltima necessitate famis coram idolatris, nunquid non subibit aliquis talis potius mortem famelicus, quàm comedat in scandalum suæ fidei apud Idolatras, aut apud fratres Christianos, cum ex hoc esu pati scandalum certissimè formidetur? imò dico, quod si necessitas extrema procedit ex fame, vel ex graui ægritudine, debet Carthusiensis propter scandalum vitandum à carnibus abstinere. Si verbi gratia, aliquis Carthusiensis vir probatus in vltima ægritudine constitutus, à qua liberabitur, si carnibus vescatur, si vero simile sit, quod cum comestione sua alij fratres, vel præsentes, vel absentes, ad quos fama volauerit, scandalizabuntur, debet abstinere à tali comestione, tum quia insolita, tum quia non sufficienter instructi de casu necessitatis vehementer tentabuntur ad exemplum illius assumere sibi carnes in cibum, etiam præter extremam necessitatem, formidare enim debet, ne rigor ordinis paulatim laxatus tandem funditus euanescat, ita vt remedij locus ad carnes non manducandum minimè habeatur. Quæ ratio confirmatur, quia nimirum semel lapsa religio, vt experti scripserunt, nunquã, aut vix reparari potest. Et possunt quemlibet super hoc certum reddere aliena facta multarum religionum, quæ ab initio summæ disciplinæ fuerunt, sed per licentias, & laxationes primitus modicas, deinceps maiores, in hanc tantam effrænationem corruerunt, vt nihil plus abstineant à sæcularibus, nulla in silentio, in ieiunijs, esu carnium, & aliis disciplinis diuersitas inuenitur, in tantum quidem, vt apud multos stupor sit, si cum professionis suæ, & voti integritate, & status salutis tales viuere arbitrentur. Vnde probatus vir pro modicis vitæ suæ diebus non debet pati totum corpus mysticum suæ religionis in cæteris famosioribus membris detrimentũ aliquod propter eius exemplum accepturum, quomodo enim dabit totum vitæ florem pro fratribus, qui tanta cupiditate particulam ægram, & marcidã cum eorum nocumento retinere conatur, non est ad extremum fidus miles, & strenuus ille, qui plagas suas statim refoueri, aut sanari quærit, cum totius sui exercitus deordinatione, periculo, vel strage. Puto certè, quod gloriosus ille confessor Martinus non fecit in hac re scrupulum, ipse enim suadentes corpus in vltimo agone constitutum stramentis mollioribus confoueri, magna grauitate cõpescuit inquiens, *sinite fratres, ego si aliud exemplum vobis relinquo, peccaui.* & iuxta hunc modum dicendi debent intelligi, quæ Victoria, *b.* & Henriquez circa hanc difficultatem decernunt.

b Vict. in tra. de temper. carn. Henriq. li. 9. ca. 22. §. 3. in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abstinentiam.

REspondeO dicendo, quod non licet ex intentione abbreuiare vitam per abstinentiam, hoc enim est contra dilectionem sui, hæc est sententia Augustini de moribus Ecclesiæ, & habetur apud D. Thomam *c* dicentem regulam temperantiæ esse necessitatem præsentis vitæ. Verum est tamẽ, quod non tenetur quis protelare vitam per alimenta, quantum potest, non enim tenetur vti cibis optimis, & delicatissimis, & pretiosissimis, etiam si illi sint saluberrimi, & si contrarium teneremus, esset dãnare omnia ieiunia Ecclesiastica, & monastica. Ex quibus infertur primo, qd si quis vtatur alimẽtis, quibus homines communiter vtuntur, & in quantitate, quæ solet sufficere ad validitatem conseruandam, dato quod ex hoc abbreuietur vita, etiam notabiliter, & hoc clarè percipiatur, non peccat, quia non tenetur quis prolongare vitã mutãdo alium

c Tho. 2. 2. q. 141. art. 6.

alium salubriorem locum, ergo neque mutando cibum. Secundò sequitur, quod non tenetur quis vti medicinis ad prolongandam vitam, etiam vbi esset probabile periculum mortis, non excusatur tamen per hoc à peccato mortali, qui singulari inedia, vel cibo ita nociuo vteretur, vel scienter, vel propria opinione contra bonorum, & sapientium sententiam, vt breui abrumpatur vita, nisi fortè faceret peculiari cōsilio, & reuelatione diuina, ita Victoria.a

a Vict. vbi su.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi teneantur abstinere ab ouis, & lacticinijs.

RESpondeo dicēdo, quod circa hoc inueni quoddam viuæ vocis oraculum authenticum in monasterio conceptionis ciuitatis Legionensis prouinciæ huius Sancti Iacobi, cuius tenor sequitur.

Franciscus miseratione diuina tituli S. Crucis, S. Romanæ ecclesiæ presbyter Cardinalis, vniuersis, & singulis fratribus ordinis minorum regularis obseruantiæ, ac monialibus S. Claræ, conceptionis, & tertij ordinis in Regno Hispaniæ consistentibus S. & fidem indubiā præsentibus adhibere notum facimus, qualiter sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster, Dominus Clemēs, diuina prouidentia Papa VII. ad nostram supplicationē quinta decima die Iulij declarauit quod futuris temporibus si contingat pro nouas indulgentias veteres reuocari, id nullatenus intelligatur de indulgentijs, & gratijs prædictis fratribus, & monialibus cōcessit, ita quod bullæ, quas prædicti fratres, & moniales ac sorores tertij ordinis obtinuerūt, semper in suo robore permaneāt, & omnibus gratijs, & remissionibus, quæ in dictis bullis continentur, frui, vti, ac potiori gaudereq; liberè, & licitè possint, & valeant, etiam de vtendo ouis, & lacticinijs in diebus ieiuniorum, non obstantibus literis Apostolicis emanatis, seu emanandis, in quorum omnium, ac singulorum fidem, & testimonium præsentes literas manu nostra subscriptas, nostroq; maiori sigillo munitas dari iussimus, datum Romæ in ædibus nostris regionis Campi Martij, die trigesima mensis Iulij anno Domini millesimo, quingentesimo, trigesimo tertio.

Circa quam Bullam est notandum primo, quod illud, quod concedit de indulgentijs, iam in Bulla Cruciatæ omnibus mendicantibus est concessum, cum in ea non suspendantur authoritate Apostolica id præcipiente gratiæ, & indulgentiæ concessæ superioribus mendicantium quoad eorum fratres tantùm. Verum est tamen, quod dubium erat, vtrū hoc ad moniales ordinum mendicantium, & conceptionis, & tertiarias extenderetur, prout in explicatione Cruciatæ diximus, at per hoc viuæ vocis oraculum nulla circa hoc est ratio dubitandi, cū dicta gratia non solùm fratribus, sed etiam dictis sororibus, & monialibus in eo expresè concedatur, nisi dicamus quod in suspensione generali Cruciatæ hoc indultum, quoad dictas moniales, suspenditur, quod ego affirmare minimè auderem.

Secundò est notandum circa concessionē edendi oua, & lacticinia, quod per hoc priuilegium possunt prælati ordinis minorum per communicationem cuiusdam priuilegij Eugenij IV. concessi fratribus S. Hieronymi, *concedere licentiam fratribus vtendi ouis, & lacticinijs iuxta formam dictæ concessionis. Concessit enim Eugenius IV. quod Prior monasterij dicti ordinis, seu vicarius eius in absentia possit dare licentiam de consilio medici, vel sine eius consilio, si commodè non possit haberi, vt fratres religiosi, & familiares monasterij præsentes, & futuri, infirmi, seu debiles possint comedere carnes, vel oua, seu alia sanis interdicta in quadragesima, & alijs ieiunijs ecclesiasticis sine licentia Diœcesani, vel quod non teneantur ieiunare in prædictis temporibus, etiam sine consilio medici, et quod eandem licentiam possit concedere prædictis priori, & vicario eorum confessor.* Ita habetur in Compendio b Mendicantium. Qua Eugenij IV. concessione possunt vti modo prælati ordinum Mendicantiū, etiā si ipsi, neque eorum fratres habeant Bullam Cruciatæ, non tamen quoad familiares ipsorum possunt ea frui, cum per Bullam Cruciatæ sit quoad eos suspensa, vt patet ex verbis ipsius Bullę dicētis, non suspendere gratias, & indulgentias concessas superioribus supradictis quoad eorum fratres, innuens suspendere priuilegia, & gratias dictis fratribus concessas.

b Cōp. mend. tit. ieiu. §. 7.

Aduertendum insuper, quod prælati superiores regulares possunt dispensare in ieiuniis ecclesiasticis cum suis subditis, sicut possunt Episcopi dispensare cum diœcesanis suis, causa ad id legitima interueniente, & hoc iure ordinario, & communi, iuxta ea, quæ in primo tomo, c & in superioribus latè diximus. Quo iure possunt vti dicti prælati regulares cum suis subditis, nec ipsum in Bulla suspenditur cum ius commune in ea minimè suspendatur.

c Sup. 1. tomo. q. 22.

QVAESTIO CII.

De infirmis fratribus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum indulgentiæ fratribus concessæ sint etiā infirmis communicatæ.*

2 *Vtrum fratres possint medicari infirmos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum indulgentiæ fratribus concessæ sint etiam infirmis communicatæ.

RESpondeo dicendo, receptissimam esse sententiam, quod omnia, quæ iubet fieri concessio indulgentiæ, debent impleri, vt possit lucrari, adeo quod etiam si infirmitate, aut alio legitimo impedimento sit aliquis detentus, ita vt non possit ea adimplere, minimè dictam indulgentiam lucrabitur, nisi sua sanctitas cum infirmis, & legitimè impeditis dispensare authoritate Apostolica dignetur, non enim in beneficijs Principis, vt voluntatis, & sic conditionatis, & modificatis voluntas reputatur pro facto, voluntas enim coram Deo pro facto reputatur quoad essentiale præmium, secus quoad accidentalia præmia, seu beneficia, & ita infirmi, & legitimè impediti non potentes adimplere ea, quæ in concessione indulgentiæ præcipiuntur, minimè eā lucrari valent, quia quoad hoc indulgentia stricti est iuris, & non valet vltra, quàm sonat, adeo hoc est verum, quod secundū Florentinum, d & Paludanum non sufficit.

Et ideo Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus V. Calixtus Tertius, Pius Secundus, ac Sixtus Quartus, *Concesserunt omnibus fratribus Minoribus de obseruantia indulgentiam plenariam in articulo mortis. Et Eugenius solus addidit, quod si occurreret casus, quod nō possint confiteri, etiā tunc consequantur prædictā indulgentiam, si sint in statu gratiæ.* Ita habetur in Monumentis e ordinum. Et Innocētius VIII. prout in eodē libro f cōtinetur & in supplemento cessit,

d Flor. in 1. p. Sum. ti. 10. c. 3. § 4. Palu. in 4. d. 20. q. 4. ar. 3. Cord. li. 1. qq. q. 23. condit. 2.

e In 2. impr. fol. 71. conce. 185. & in 1. impr. fol. 62. & in 2. f. 64. con. 77.

f in 1. imp. f. 6 . et in 2. fo. 69. conc. 162. & in supp. fo. 10. conc. 390.

Quod fratres infirmi in suis infirmarijs, & cella, & etiam lectulis (quando commodè aliter dicere non possunt) valeant promereri indulgentias stationum, & alias nobis concessas in nostris Ecclesijs, dicendo quinquies Pater noster, & Aue Maria, *pro intentione, & proposito illius indulgentiæ.*

a Sup. fol. 69. concess. 181. Et Leo X. prout habetur in supplemento a, concessit, *Quod fratres infirmi, ac senes in decrepita ætate constituti possint lucrari indulgentias concessas dicentibus coronas Domini nostri Iesu Christi & Matris suæ, dicendo vnum Psalmū, vel Hymum Beatæ virginis, aut Domini nostri, quia tales non semper possint dicere tot.*

Et Eugenius IV. concessit, quod omnes, & singuli monachi S. Benedicti professi, conuersi, & nouitij cum fuerint debiles, infirmi, aut occupati, obtineant perpetuis temporibus quascunque indulgentias à Sanctitate sua, & alijs Summis Pontificibus Romanis existentibus in diuersis officijs, & in festo Corporis Christi per eiusque octauas, necnon in processione, ac veneratione eiusmodi quomodolibet concessas, ac si præsentes illo tunc ibidem essent, & cætera alia in venerationem eiusdem Dominici Corporis peregissent. Ita habetur in Compendio b Mendicantium.

b Cōp. Mendi. indul. non plenaria quo ad fratres. §. 13. *Et Pius Secundus concessit Pontificatus sui anno secundo, septimo Kalendas Iunij vt omnes fratres ordinis D. Hieronymi pro tempore existentes infirmi, & senes, gratijs, & concessionibus, priuilegijs, & indultis gaudere possint, & gaudeant, ac si illa per Sedem Apostolicā, aut per confessores gratiarū, & indulgentiarum imposita sunt opera, adimplerent, vt genu flectere, Ecclesiam personaliter visitare, & alia similia, quamuis hæc non faciant, dum tamen aliquod aliud pium, & æquiualens opus faciant, de gratia speciali concessit, & indulsit.*

Et Innocentius VIII. anno Domini 1483. P. S. anno tertio, die vigesima Iunij, Apostolica authoritate decreuit, ac voluit, quod pastores, & fratres, etiam nouitij, & oblati præsentes, & futuri ordinis prædicti, dum infirmi fuerint, etiam si aliquod altare nō visitauerint, dūmodo aliquas orationes per eorū superiores imponendas dicat ijs diebus, quibus indulgentiæ aliquæ conceduntur, eas, & remissiones consequantur, ac si altaria visitassent, aut opera pia alias imposita fuissent. Ita refertur in Compendio c Ordinis Diui Hieronymi fuisse cōcessum.

c Compe. ord. D. Hieron. tit. infirm. §. 6. & 7.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres possint medicari infirmos.

RESpondeo dicendo, quod nullus clericus, vel monachus, subdiaconus, diaconus, vel sacerdos vllam chirurgiæ artem exerceat, quæ adustionem, vel incisionē inducat, prout dicitur in iure, d quod etiam post alios notat Syluester e. Et ideo, *Eugenius Quartus* Pontificatus *sui anno duodecimo, tertio Idus Iulij concessit, & indulsit, & quatenus opus est cum fratribus monasterij Beatæ Mariæ de Guadalupe in sacris non existentibus dispensauit, vt docti ante eorum introitum in monasterium in medicinæ seu chirurgiæ facultatibus, facta professione easdē facultates studere, & practicare possint, & in quibusuis passionibus, pro fratribus, & infirmis Hospitalium, ad arbitrium tamen sui superioris, ac de illius licentia, & mandato prædictam facultatem exercere.*

d ca. sententiā sanguinis ne clerici vel monachi.
e Syl. v. medicus, nu. 8.

Et Nicolaus V. Pontificatus sui anno quinto, quarto nonas Augusti prædictam concessionem Eugenij Quarti ampliauit, & extendit ad hoc, quod conuersi dicti monasterij docti et experti in artibus ex doctrina, vel exercitio, tam ante ingressum religionis, quàm etiam post, ad quorum curationem ex deuotione, & charitate vocantur, de licentia ipsius prioris alijs quibuscunque personis consilia, & medicamenta iuxta infirmitates, & passiones earum adhibere, practicare, & exercere, quoties, & vbicunque expediens fuerit, valeant, non obstantibus contrarijs quibuscunque. Ita refertur in Compendio f D. Hieronymi.

f Compen. D. Hieron. ti. medicari. §. 1. & 2.

Et Gregorius XIII concessit, quod omnes religiosi Societatis, qui medicinæ periti fuerint, possint mederi quibuscunque personis infirmis, siue Societatis sint, siue extranei, & sæculares, absque vllo conscientiæ scrupulo, aut aliquarum sententiarum, & censurarum Ecclesiasticarum, vel aliarum pœnarum incursu, quando tamen medici sæculares commodè haberi non possunt, dummodo id faciant de suorum superiorum licentia, & citra adustionem, & incisionem per se ipsos faciendam. Ita refertur in Compendio g Societatis, quam facultatem habet ibi Collector, quod concedere possunt omnes superiores, & aduerte, quod hæc extenditur ad ordinatos sacris ordinibus.

g Compen. Societ. V. medicus.

QVAESTIO CIII.

De impetratione rescriptorum à regularibus, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *QVomodo sit intelligendum rescriptum, vt exequatur negotium de consilio, & consensu aliquorum.*

2 *Vtrum religiosi sine licentia superioris possint impetrare rescriptum.*

3 *Vtrum subditus, sine licentia prælati impetrans aliquod à Sede Apostolica rescriptum, maneat absolutus à censuris, etiam si non valeat ipsum rescriptum.*

ARTICVLVS I.

Remittit Nuntius Apostolicus cuidam Prouinciali, vt quoddam suæ prouinciæ negotium exequatur de consilio, & consensu definitorum, & ex causa graui det licentiam.

CIrca quem casum primò quæritur, Vtrum dictus prouincialis possit hoc efficere toties, quoties necessitas occurrerit, prius vna tantùm vice petito cōsilio, & consensu definitorum simul congregatorum?

Secundò quæritur, non sufficiente consilio, & consensu semel dato, quomodo prouincialis se habere poterit in præfato negotio peragendo, ita vt formam rescripti Apostolici ad vnguem seruet?

Ad primum respondeo, non sufficere consilium, & consensum definitorum semel tantùm præstitū, vt pater prouincialis possit prædictum peragere negotium toties, quoties sibi necessarium visum fuerit, quia in præfato rescripto non solùm consensus, sed etiam consilium definitorum requiritur. Consilium autem est quædam conclusio facta per discursum rationis circa res agendas, aut vitandas, imo sumitur etiam pro ipso discursu, & sic dicitur, h quod est inquisitio eorū tantùm, quæ sunt ad finem operabilium non minimorum, neque indifferentium, imo sumitur etiam pro re & actione, ad quam faciendam, aut fugiendam consilium inducit.

h 14. q. 4.

Ex qua doctrina colligitur, quod in consilio præstando debet necessariò adesse discursus, & deliberatio secundum circunstantias negotij peragendi, vt secundum præfatas circunstantias particulares discursus fieri queat, & iudicium vltimum resolutiuè proferatur, & cum casus sint singulares, & particulares, vnusquisque habeat circunstantias, non sufficit, quod à definitoribus simul congregatis semel consilium, & consensus proferatur, siquidem in rescripto præcipitur, vt prius deliberent, conueniat nec ne, qua deliberatione præmissa, consi-

consilium & consensus ab ipsis præstetur, & in vnoquoque casu diuersæ concurrant circunstantiæ, respectu quarum diuersa iudicia dari possint, & media diuersa assignari. Quod confirmatur ex verbis dicti rescripti, ibi, *& ex causa graui.* In vno enim casu potest graui causa adesse, quæ vigeat definitores ad consilium, & consensum dandum, quæ in alio ad ipsum negandum compellat.

Ad secundum dubium respondetur, quod secundum verba præfati rescripti, non potest dictus pater prouincialis dare licentiam, quæ in rescriptio sibi committitur, sine eo, quod prius consilium & consensus à patribus definitoribus detur. Nàm vt ait Panormitanus *a*, si mandatur ex forma mandati, voluit requiri consilium, non tenet actus nisi requiratur, vt ex iure *b* patet. Adeo hoc est verum, vt etiam si dictus pater prouincialis alias habeat authoritatem ordinariam ad prædictam licentiam concedendam, data sibi facultate a Papa, vel a Nuntio eius, vt eam concedere possit, dummodo procedat in ea dāda cum consilio definitorum, & consensu, procedendo absque ipso poterit puniri, etiam si quod fecerit valeat, si quidem iure ordioario ad id efficiendum habet auctoritatem, argumento eorum, quæ in quadam Decretali *c* notantur.

a ca. ex parte de consilt.
b ca. cū veteri de election.
c c. dilectus el 2. de prabend.

Nec sufficit quod præfatus prouincialis petat cōsilium, & consensum definitorum post datam licentiam, in casibus enim, in quibus petendum est consilium, non sufficit illud petere post dictum, prout notat Panormitanus *d*, & argumento cuiusdam Decretalis comprobatur. Dubium igitur est, quid faciet pater prouincialis in hoc casu. Vtrum, scilicet, per literas possit a definitoribus consilium, & consensum postulare. Referens sigillatim in præfatis literis casum cum omnibus circunstantiis, vt videat si est causa grauis ad licentiam concedendam, & videtur pars affirmatiua, amplectēda, in dicto enim rescripto non dicitur, vt procedat cum consilio definitorum simul congregatorum, sed tantum dicitur, vt procedat cum consilio definitorum, cui modificationi sufficienter videtur satisfieri, literas mittendo definitoribus, per eas consilium ab ipsis petendo, proponendo casum cum omnibus circunstantiis.

d Pan. in d. c. cū veteri c. licet de regulari.

Nec contra hoc obstat, quod ad consilium præstandum debet præcedere deliberatio, & discursus, & circunstantiarum particularium inquisitio, vt discurratur, conueniat, necne prædictam licentiam concedi. Quæ deliberatio, qui discursus, & inquisitio commodè fieri nequeat, nisi a simul in vnum congregatis definitoribus, vt coniuncti n conferāt, an id expediat, necne, sicut in negotiis grauibus fieri quotidie solet.

Respondetur enim, non præcipi in dicto rescripto, quod pater prouincialis prædictam licentiam concedat cum tractatu, & consilio definitorum, in quo tractatu requiritur simultanea conferentia, vt dicitur in iure, *e* & tradit Panormitanus. Et sic sacri Canones determinantes, vt res Ecclesiæ non alienentur sine tractatu, non determinant, vt non alienentur sine consilio, in quo clarè innuunt quod in tractatu ad esse debet conferentia communitatis in vnum congregatæ, sine quo res Ecclesiæ minimè possunt alienari. Cum igitur in præfato rescripto prouinciali concedatur, ut possit date licentiam cum consilio & consensu definitorum, nulla facta mentione de tractatu, videtur satisfacere prouincialem formæ præfati rescripti prædictum consilium, & assensum a definitoribus per literas petendo, sicut in simili tenet post Baldum Rebuffus. *f*

e cap. nulli de reb. eccles. non alienan. Authen. hac ius de sacr. sanct. eccl. Panor. in c. 1. de his quæ fiunt à prala. & in c. apostolica. & in ca. nulli. de reb. Eccl. non alie.
f Rebuf. in tr. de alienā. rer. eccle. nu. 91.

Et si replicatur, quod consilium includit tractatum, vnde dicendo, quod possit date licētiam cum consilio definitorum, in virtute dicit, quod debet eam date præfato tractatu proposito, quod nisi à simul in vnum congregatis definitoribus fieri nequit, Respondeo tractatum consilium includere, at è conuerso consilium tractatum minimè præsupponere, si enim consilium tractatum includeret, res Ecclesiasticas sine consilio alienari non posse iura Canonica prohiberent, quæ considerantia tractatum aliquid aliud supra consilium addere, tractatum ad huiusmodi alienationem requirunt. Pro cuius rei maiori explicatione est attendenda differentia, quæ versatur inter tractatum, & consilium. Tractatus enim est quædam deliberatio, quæ per discursum rationis fit ab aliquibus in simul congregatis. Consilium autem est quidam discursus per discursum rationis factum, quod potest sumi ab vno, vel à pluribus, & non est necessarium, quod simul congregentur in vnum, sed sufficit, quod vnicuique consultorum proponatur negotium consultationi subiectum cum omnibus suis circunstantijs. Quod clarè colligitur ex traditis à Panormitano *g* inuēti, quod ab absentibus potest cōsilium peti, in his verbis. *Primo casu aut est præsens ille, qui debet præstare consilium, ita quod potest cogi. &c.* quib. verbis expresse præsupponit Panormitanus, posse peti ab absente consilium, quod expressius constat ex alijs eiusdem Abbatis verbis: ait enim. *Si autem is, cuius assensus requiritur, non est præsens, ita quod cogi non potest, &c.* Ex quibus concluditur quod cum in prædicto rescripto requiratur, vt detur dicta licentia cū consilio, & assensu definitorum, ipsum consilium, & assensum posse à Prouinciali per literas missas ad definitores peti.

g Panor. in c. cum veteri, n. 13. de elč.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi sine licentia superiorum possint impetrare rescriptum.

RESpondeo dicendo, quod nullus religiosus ordinum Mendicantium, & eorum, qui communicant in priuilegijs, priuilegium aliquod contra communia ipsius religionis statuta postulare audeat, aut obtentum retinere, prout concessit Vrbanus IV. Præmonstratensibus, si quæ vero impetrabuntur huiusmodi à Sede Apostolica, vel eius Legatis sub quacunque forma, vel expressione verborū, irrita sunt, & inania, vt concessit Clemens VII. Abbati, & conuentui Cistertij Cabilon. diæcesis, & hoc idem latiùs habetur per literas Leonis X. pro Eremiti S. Augustini, iuxta quas, si quæ priuilegia à religiosis Mendicantibus fuerint impetrata contra regulam, aut constitutiones, aut mores religionis, nullius momenti, ac pro infectis habenda sunt, etiā si à Sede Apostolica sint concessa, nisi eisdem Leonis literis de verbo ad verbum consentiente religione sit derogatum, ita habetur in priuilegijs dicti *h* ordinis. Et refertur in Compendio *i* Societatis. Vnde nullus frater potest obtinere aliquam exemptionem, nisi cum licētia suorum prælatorū, prout latè dictum est supra in quæstione de exemptione quoad obedientiam.

h fo. 74. pa. 1.
i Com. pen. Soc. tit. priu. § 3.

Et Sixtus Quartus anno Domini millesimo, quadringentesimo, octogesimo octauo, Pontificatus sui anno decimo, Kalendis Martij, ad perpetuam rei memoriam vniuersis, & singulis ordini D. Hieronymi fratribus præsentibus, & futuris districtè præcipiēdo inhibuit, ne sub excommunicationis latæ sententiæ pœna prætextu quarumcunque licentiarum, quæ à se, vel à Sede Apostolica ema-

ca emanarūt posterū emanabūt quibus personis cuiuscū que status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, & quacunque Episcopali, vel Archiepiscopali, vel maiori Ecclesiastica, vel regali, aut alia mundana dignitate præfulgeant, absque expressa licentia pro tempore existentis generalis, prioris ordinis, de ipso ordine recedere, & ad insistendum obsequijs quorumcumque prælatorum, & personarum quarumlibet quouis quæsito colore se transferre audeant & præfatis quibuscunque qui habent, & pro tempore habebunt tales literas, ne aliquē ex dictis fratribus Diui Hieronymi, vt absque huiusmodi licentia ad eos accedat, & eorum obsequijs insistat requirere, vel solicitare, recipere, & retinere præsumāt, sub interdicto Ecclesiæ per Episcopum, & superiores, et excommunicationis latæ sententiæ pœna per alios inferiores ipso facto incurrenda, non obstantibus contrarijs quibuscunque. Ita refertur indultum in Compēdio priuilegiorū D. Hieronymi. In quo etiam refertur.

Quod Iulius II. anno Domini millesimo, quingentesimo decimo, Pontificatus sui anno decimo, die vigesima septima Martij motu proprio, & sua mera liberalitate authoritate apostolica decreuit, & declarauit, ac voluit, quod fratres, aut conuersi, aut aliæ personæ ordinis prætextu quarumcunque facultatum, & licentiarū concessarum, & concedendarum, & expeditionem contra Sarracenos, absque licentia superiorum suorum petita, & obtenta proficisci non possunt: & si forsan proficiscātur, per eosdem superiores ad eorum monasteria absque incursu aliquarum censurarum in literis facultatum, seu literarum prædictarum forsan contentarum, reuocare possint: similem concessionem, à Benedicto Decimotertio, Pontificatus sui anno decimo sexto idibus Ianuarij, & à Leone Decimo, anno Domini millesimo, quingentesimo, quinto decimo, Pontificatus sui anno tertio, die vigesima Aprilis fuisse concessam dicto ordini D. Hieronymi, refert author dicti Compendij.

Et aduertendum, quod licet non extarent huiusmodi priuilegia, adhuc rescripta surreptitia censerentur, cum absorbens ius alterius ab omnibus iudicib. debeat refutari, vt dicitur in iure *a*, quia parte inaudita nihil facere possumus, vt etiam dicitur in iure. *b*

a l. quoties. C. de precibus imper. offer.
b ca. de causa posse. & propriet.

ARTICVLVS III.

Vtrum subditus, sine licentia Prælatorum impetrans aliquod à Sede Apostolica rescriptum, maneat absolutus à censuris, etiam si non valeat ipsum rescriptum.

Respondeo dicendo, pro explicatione tituli quæstionis notandum est, quod in rescriptis solet apponi à Papa sequens clausula. *Volentes te fauore prosequi gratioso à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque ecclesiasticis sentētijs, censuris, & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium duntaxat consequēdum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, Apostolica authoritate, tenore præsentium.*

Hæc est communis clausula in rescriptis solita apponi, ratione cuius impetrans aliquid à Sede Apostolica, etiam si mille excommunicationibus vinctus sit, tamen ad effectum gratiæ, quæ illi conceditur, consequendum, censebitur absolutus, quia verba Papæ, aut Legati, aut Pœnitentiarij absoluentis sunt generalia, & vniuersalia comprehendentia omnes censuras, caue tamen, quod illud fallit in excommunicatione Capituli, *quia quorundam*, c de Iudæis. prohibentis delationem armorum, & aliorum necessariorum Sarracenis ad impugnandos Christianos, & in aliquibus alijs, si in eis per annum insorduerint, per regulam mirabilem Cancellariæ de insordescentibus, cuius tenorem refert Nauarrus, *d* quam dicit *e* non esse in regulis Innocentij Octaui. Sed est in Regulis Pauli Tertij, sub hac verborum forma concepta.

c ca. quia quorundam. de Iudæis.

d Nau. in d. c. quia quorundam ne. 11. in glo. vlt. nu. 15
e Nau. vbi gl. donatis.

Item ne personis pro quibus literæ suæ Sanctitatis emanabunt ob generalem absolutionem à censuris Ecclesiasticis, quibus ligatæ forent, ad eaundem effectum indifferenter concedi & in literis Apostolicis apponi solitam, præstetur occasio censuras ipsas vilipendendi, & insordescendi in illis statuit, & ordinauit huiusmodi absolutionem, & clausulam in literis, quas in futurum cū illa concedi continget, non suffragari, non parentibus rei iudicatæ incendiarijs, violatoribus Ecclesiarum, falsificatoribus, & falsificatorijs procurantibus literas & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus recepti oribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, violatoribus ecclesiasticæ libertatis, via facti ausu temerario Sedis Apostolicæ mandatis non obtemperantibus, & ministros, vel executores Apostolicæ Sedis, & eius officialium sis commissa exequentes impedientibus, qui propter præmissa, vel aliquid eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, & generaliter quibuscunque alijs. vt præfertur quomodolibet ligati, in illis per annum continuū insorduerint. Hactenus tenor.

Et sic intelligitur clausula solita aliquando a cam psoribus impetrantibus poni inter clausulas derogatorias post principalem petitionem supplicationis Papæ porrectæ, scilicet, *Non obstāte regula de insordescentibus*, significat enim, quod petitur a Papa, vt impetrans habeatur absolutus quoad effectum illius gratiæ consequendum, non obstante prædicta regula, nimirum, licet per annum manserit in aliqua excommunicatione, vel per quatuor menses in certis casibus in ea expressis, nihilominus sit absolutus.

Et debent aduertere, quod si ista clausula, absoluendi ad effectum gratiæ consequendum, in literis Legatorum apponatur, non absolui omnes a censuris, qui absoluerentur per eandem literis Papæ insertam, quia Legati iure communi non possunt absoluere ab omnibus excommunicationibus Papæ reseruatis, & omnes non habent priuilegium id faciēdi, cui consequens est multos impetrantes a Legatis Sedis Apostolicæ inutiliter impetrare, qui si impetrassent a Romano Pontifice, vtiliter fecissent, aliud tamen existimat Nauarrus *f*, tam de Pœnitentiario, quàm de Legatis, quoniam ille ab omnibus potest absoluere, vt significat D. Antoninus. *g*

f Nau. vbi s. n. 19.
g Anton. 3. p. ti. 24. c. 30.

Item circa prædictam clausulam est summopere notandum illud verbum. *Sciens*, ne sub ea comprehendatur is, qui ignoranter saltem probabiliter insordescit, argumento cuiusdam Canonis, *h* & arbitratur Nauarrus *i* aliquam ignorantiam esse, quæ ab incurrenda excommunicatione non excusaret, quæ tamen efficere posset, ne diceretur sciens manere in excommunicatione. Ex his infero intellectū ad concilium *K* Tridentinum ibi, *Si obdurato animo censuris annexus in illis per annum insorduerit, etiam contra eum, tanquam de hæresi suspectum procedi potest.* Concilium enim iuxta superius annotata intelligendum est de eo, qui scienter, non autem de eo, qui ignoranter insorduerit, quod satis innuunt prædicta verba ibi, *Sed si obdurato animo*, & ibi. *Insorduerit*, insordere enim nihil aliud significat, quàm Ecclesiam aperire aures, vt ipsa a fidelibus audiatur, & obediatur, fideles autem contradicere nolendo audire, ne bene agant.

h c. Apostolica de cler. excomm. minist.
i Nau. vbi su
K Tesarif. 25 de refor. ca. 3. an fide.

Ex his, quæ latè circa hanc quotidianam clausulam

iam dicta sunt, satis apertè colligitur, regulares impetrantes literas Apostolicas sine suorum superiorum beneplacito, & licentia, licet in ipsis absoluantur à prædictis censuris, non tamen ab eis, nec ab aliquibus virtute dictæ clausulæ remanere absolutos, cum ipsis ad effectum consequendi illud, quod petitur, hoc ipsum concedatur, & ipsi nihil ex dictis literis consequantur, cum prædictæ literæ, & rescripta sint irrita, & nulla, ex quibus nullus effectus potest generari.

QVÆSTIO CIV.

De impressione librorum, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum libri regularium possint imprimi, sine licentia ordinarij.*

2 *Vtrum regulares possint habere priuilegium Consilij regalis, quo prohibetur, ne alius eorum librum imprimat, aut vendat sub pœnis in dicto priuilegio contentis.*

3 *Quomodo fratres minores obseruantiæ possint suos libros imprimere, sine suæ regulæ transgressione.*

4 *Vtrum syndicus apostolicus possit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes, aut vendentes dictos libros.*

ARTICVLVS I.

Vtrum libri regularium, possint imprimi sine licentia Ordinarij.

R_Espondeo dicendo, quod Clemens VII. quia in Concilio Lateranensi prohibitum fuit, ne imprimantur aliquæ scripturæ, nisi prius per loci ordinarium, & inquisitorem visę, & approbatę fuerint, cōcessit fratribus Minoribus regularis obseruantiæ licentiam imprimi faciendi spectantia ad eorum ordinem sine dicta ordinarij, & inquisitorum reuisione. Ita refertur in a Compendio a Mendicantium.

a Comp. Mendic. tit. imprimere libros.

Pro cuius breui explicatione nota, quod in Concilio b Lateranēsi superius allegato, & à Leone Decimo, in quadā constitutione sua, quæ habetur in Bullario c suarum constitutionum, statutum est in hunc modum. *Statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, seu aliam quamcunque scripturam imprimere, seu imprimi facere præsumat, nisi in vrbe prius per Vicarium nostrum, & sacri Palatij Magistrum, in alijs verò ciuitatibus per Episcopum vel alium habentem peritiam scientiæ libri ab eodem Episcopo ad id deputandum, ac Inquisitore hæreticæ prauitatis diligēter examinetur, &c. Qui autem secus præsumpserit, vltra librorū impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, centum ducatorum fabricæ Basilicæ Principis Apostolorum solutionem, ac anni continui exercitij impressionis suspensionem, excommunicationisque sententia innodatus existat.* Circa quā determinationē aduertit Caietanus, d *quod neque hæ, neque reliquæ censuræ positæ in Concilio Lateranensi postremo obligant, quia non sunt receptæ*, quod etiam annotauit Nauarrus, e *quamuis*, vt ipse ait, *pars huius vnitatis seruatur, in Hispania. & Concilium Tridentinum* f *decreuit sub his pœnis dicti Concilij Lateranensis, quod nemo imprimat, vel imprimi faciat libros de rebus sacris absque nomine authoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati, approbatique fuerint ab ordinario sub pœna anathematis, & pecuniæ in Canone Concilij nouissimi Lateranensis apposita, & si regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationem huiusmodi licentiam quoque à suis superioribus impetrare teneantur recognitis per eos libris iuxta formam suarum constitutionum; qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi antè examinati, probatique fuerint, iisdē pœnis subijciant, quibus impressores*, quod ait Nauarrus, *nescimus an sit receptum*, qui ait, *videmus libros impressos sine illius obseruationis, solennitate insignium virorum Dominici Soto, Ambrosii Catherini, qui eidem Concilio interfuerunt, quamquam nunc in recentibus editionibus cernimus impressos cum dicta solennitate: In Regno tamen Castellæ Lege regia vsu recepta requiritur, & sufficit licentia Consilij Regalis supremi, cuius authoritate examinatur prius ab aliquo viro in id designato, quod in Gallijs seruari audio cum magno reipublicæ fructu. In vrbe autem Vicarius, aut eius Vicesgerens remittit videndum Magistro sacri Palatij, quo decernente posse imprimi, typographus imprimit præfixa in principio libri sola clausula de licentia superioris, aut æquipollenti*. Hæc Nauarrus.

b Later. sess. 10.
c Con. 10. inter solicitudines.
d Caiet. v. excōmunicatio in fine.
e Nau. c. 27. num. 110. & 148.
f Trid. sess. 4. de vsu, & editio. li. sac.

In Regnis autem Portugalliæ video seruari definitionem Concilij Lateranensis, nō enim in eo potest typis mandari aliquis liber, nisi prius ab Ordinario, & ab hæreticæ Prauitatis Inquisitoribus licentia consequatur. Circa verba autem Concilij Tridentini superiùs allegati ibi. *Qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi antè examinati, probatique fuerint, iisdem pœnis subijciātur, quibus impressores.*

Notandum, quod sacra congregatio Cardinalium supra Concilium declarauit ibi etiam comprehendi lectiones, annotationes, disputationes, conciones, & alia similia, nec non tractatus pertinētes tum ad deuotionem, tum ad quietationem consciētiarum stimulatarum fratrum, & cætera huiusmodi, quæ sibi inuicem communicant fratres, etiam si concionatores approbati fuerint ab ordinario, verum quia ex huiusmodi declaratione varia fuit exorta inter religiosos conturbatio, ideo eadē & congregatio declarauit supradicta esse intelligenda tātum, quando dantur, vt typis, g sic habet authenticum Romæ in Archiuo fratrum Capucinorum. Ex quibus colligitur, quod modo concessio Clementis Septimi, supra adducta cessat, cum iuxta determinationem Concilij Tridentini ad imprimenda etiam ea, quæ pertinent ad ordinem, licentiam ab ordinarijs petatur.

g Capucin. in addit. ad compen. mend. tit. imprimere libros in fine.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares possint habere priuilegium Consilij regalis, quo prohibeatur, ne alius eorum librum imprimat, aut vendat sub pœnis in dicto priuilegio contentis.

RESpondeo dicendo, quod in his Hispaniarum partibus solet regalis Maiestas ad supplicationem religiosorum ipsis concedere licentiam, vt libros, quos composuerunt imprimi faciant, & quod nemo alius sine ipsorum licentia imprimere eos, aut vēdere valeat sub certis pœnis prout pleniùs in dicta licentia, & priuilegio continetur. Quo supposito dubitatur modo, quomodo dictum priuilegium sit explicandum, ita vt non sit contra paupertatem ab ipso promissam, secundum quā nihil sibi neque

acquirere potest, prout in Iure *a* Canonico continetur, & latius in 3. tomo Deo Duce in quæstione de paupertate dicemus. Ad quod breuiter respondetur, quod regalis Maiestas non facit religiosum capacem iuris in priuilegio contenti, cum etiam Summus Pontifex in voto paupertatis stante monachatu minimè possit dispensare, vt igitur dictum priuilegium secundum ius commune interpretandum ita, vt ius per ipsum religioso quæsitũ statim monasterio quæratur, si tale monasterium bonorũ in communi sit capax, si enim non est capax, vt nõ sunt capacia omnia monasteria nostræ Sacræ religionis Minorum de obseruãtia, maius dubium est, quo modo huius religionis fratribus ius dicti priuilegij quæratur, ita vt virtute eius possint agere in iudicio. Nam certum est secundum eorum regulã, & declarationem Nicolai III. & Clemẽtis V. quod priuilegia pro temporalibus bonis ad litigandum, vel habendum aliquod ius nullo modo fratres Minores habere possunt, cum pro voto paupertatis Euangelicæ in communi, & in particulari sint ipsi, & eorum monasteria incapacia cuiuscumque iuris vel actionis pro quibuscunque temporalibus, prout resoluit Corduba *b* super regulam B. P. N. Francisci, & hoc expresse dicunt communiter Doctores, vt patet ex expositione Sanctorum Patrum, & Serena Conscientia *c* secundum Aluarum ait, quod nulla maior proprietas est fratribus Minoribus quàm talia priuilegia, ac temporalia habere. Nam sicut Papa non potest dispensare cum fratre, vt habeat proprium manente religioso, ita non potest dispensare, vt habeamus simile priuilegium, aut ius priuilegij, quod est ius priuatũ, quia ex vi professionis minorum ipsi sunt incapaces in particulari, & in communi omnis iuris, cui formaliter repugnat habere quodcumque ius, prout etiam diffinit Concilium *d* Tridentinum, & tolerabilius esset, vt ait Corduba *e* dispensare cum fratribus Minoribus, vt capiant vel pecunias tangant, quàm vt habeant priuilegium ad habendum aliquod ius temporale. Quo modo igitur defendemus, quod fratres Minores secundum puritatem suæ regulæ hæc priuilegia possint procurare, & concessa retinere? Ad quod respõdetur, quod nomine Papæ syndicus Apostolicus ad requisitionem fratrum potest ius priuilegij allegare, & defendere, & agere in iudicio, nam inter cæteros actus, quos authoritate Apostolica syndicus exercet, vnus est pro recipiendo nomine Papæ, & Ecclesiæ Romanæ, & pro iudicialiter petendo omnes eleemosynas etiam pecuniarias in testamento relictas, seu legatas modo licito, & congruo ipsis fratribus, & pro experiendo in iudicio, seu extra in omnibus causis, & litigijs, & actionibus quibuscunque, quæ explicantur, & continentur in Bullis Apostolicis de syndico agentibus, de quo in tertio tomo pro quibus omnibus possunt fratres Minores licitè vti syndico cessante scandalo, & omni alia circunstantia mala prout in sequentibus latiùs explicabitur. Ex quibus concluditur, quod priuilegium concessum religioso minori obseruantiæ ad impressionem alicuius libri, non acquiritur ipsi ordini, cum ipsa sit incapax cuiuscumque iuris temporalis, acquiritur tamen sedi Apostolicæ, cuius nomine eius syndicus priuilegio vti, & frui potest modo ipsis fratribus conuenienti.

a cap. cum ad monasterium de statu monac.

b Cordu. sup. reg. c. 6. qu. 1. vbi expositores.

c Sere. conf. q. 14.

d Trid. ses. 25 de regula c. 3.

e Cordub. vbi sup. q. 8.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores obseruantiæ possint suos libros imprimere sine suæ regulæ transgressione.

Respondeo dicendo, quod regula *f* B. P. N. Francisci in hũc modum se habet, ait enim fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & deuotè, ita quod exclusso otio animæ inimico sanctæ orationis, & deuotionis spiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deseruire, de mercede verò laboris pro se, & suis fratribus corporis necessaria recipiant, præter denarios, vel pecunias, & humiliter, sicut decet seruos Dei, & paupertatis sanctissimæ sectatores.

f Reg. F. c. 5.

Ex qua regula tria antè oculos semper habenda colliguntur. Primum, quod religiosus nunquam sit otiosus. Secundum, quod exercitium corporale nõ impediat spirituale. Tertium, quod exercitium corporale fiat deuotè, & non causa auaritiæ; non enim ad religionem venitur, vt otiosè in ea viuatur, sed vt in laborerio corporali, quod pertinet ad honestatem, religiosi occupentur, prout ex Sacra Scriptura, & ex exemplis Apostolorum hoc commendant Sancti Patres, & cõmendant Augustinus, *g* & Diuus Hieronymus, non vt ex tali labore aliqua merces auarè procuretur, alienum est enim hoc a religioso statu, videant religiosi, quid dicat Vlpianus *h* Iurisconsultus Gentilis, determinans enim, quod omnes professores etiam artium liberalium possunt pro suo labore in ipsis artibus docendis stipendium petere, excipit philosophos, qui Gentilitatis erant religiosi, dicens, *an & philosophi professorum numero sint. & non putem, non quia non religiosa res est, sed quia hoc primum profiteri eos oportet mercenariam se operam spernere*. Vnde sanctissimè est ordinatum, in prouincia Diui Iacobi regularis obseruantiæ fratrum Minorum, ne fratres operas aliquas ad vendendum sub priuatione actuum legitimorum faciant. Videamus modo, vtrum fratribus Minoribus sit licitum componere libros, & eos imprimere? & videtur quod sic, cum hoc laborerium non solùm pertineat ad honestatem, sed ex eo non solùm religio, sed etiam tota militans Ecclesia illustratur, quod minimè est negandum, cum opus istud sit sanctum, & bonum, & factum sit à Patribus nostræ religionis antiquis, qui sunt innumerabiles, & famosi, vt fuit Nicolaus de Lyra, Alexander de Ales, D. Bonauentura, & Scotus, ex quibus antiquiores ad numerum satis amplum reducit quidam curiosus author, & postea alij suorum Patrum vestigia imitantes varia volumina in lucem ediderunt; non est etiam dubium fratres Minores, prout dictum est in superiori articulo, posse à regia Maiestate priuilegium obtinere, vt nemo alius illa volumina imprimere, aut vẽdere valeat, dummodo syndicus Apostolicus ius priuilegij in se recipiat nomine Sedis Apostolicæ, secundum instituta religionis de illo disponat, verba enim priuilegij concedentis religioso minori, vt nemo alius possit dicta volumina vendere, aut imprimere sine sua licentia sano modo secundum regulam sunt explicanda, & intelligenda, nõ enim vult consilium regale, vt religiosi si sint suarum regularum transgressores concedendo indifferenter omnibus priuilegia similia eundem tenorem continentia, nec à consilio regali potest peti, vt tenor priuilegij varietur pro varietate constitutionum regularum. Verum est tamen, quod prælati regulares deberent statuere, vt talia priuilegia alio modo peterentur, scilicet vt religiosi ordinum, quę sunt capacia bonorum in communi nõ petant priuilegia nomine proprio, sed ipsa priuilegia petantur nomine conuentuum, quibus ius prædictorum priuilegiorum pertinet. In ordine autem minorum regularis obseruantiæ debet ordinari, vt ipsa priuilegia ex parte syndici Apostolici postulentur, supplicatione autem coram consilio regali hoc modo proposita dicta priuilegia non fratribus in parti-

g August. de operibus monac. Hierony. relatus in c. nunquam. distin. 5.

h Leg. 1. §. an Philosophi. ff. de varijs, & extra. cogn.

particulari, sed conuentibus, aut syndicis concedantur, & omnia iuridicè fient, quod summè debent notare prælati regulares, in his video enim communiter errari, & magis debent notare hoc prælati regulares ordinis Minorum regularis obseruantiæ, qui prout in quadam Clementina a ipsis & suis fratribus commendatur, vt in verbis etiam sint cauti, ne de vitio proprietatis notentur.

a Clem. exiuit. de paradiso de verb. sign. in fine.

Non est autem licitum fratribus Minoribus petere pecunias mutuatas ad impressionem librorum suorum faciendam, prout determinat Nicolaus Tertius, b ait enim, *Decernimus in primis, quod fratres ipsi à mutuis contrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere ipsorum statu considerato non liceat possunt tamen ipsi pro satisfactione facienda pro eorum necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint, citra cuiuslibet obligationis vinculum dicere quod per eleemosynas, & alios amicos fratrum solutionem huiusmodi faciendam intendant fideliter laborare*. Hæc Nicolaus Tertius, & hoc modo possunt dicere ipsi fratres personis pro impressionibus pecunias offerentibus, quod ipsi citra cuiuslibet obligationis vinculum, satisfactionem, secundum eorum regulam procurabunt.

b ca. exiit, qui seminat. §. cæterum de uer. sign.

Neque etiam est licitum Fratribus Minoribus hos denarios ad impressionem procurare, vt libri impressi vendantur, & lucratiua exercitatione in ipsorum venditione exerceantur, sicut si essent mercatores diuites, & sęculares negotiatores, quod non tantùm religioni Minorum in altissima paupertate fundata, sed etiam ab omnibus alijs religionibus maximè est alienum, neque etiam est licitum ipsis fratribus Minoribus, neque alijs cuiuscumque religionis professis hos libros impressos sibi appropriare, cum hoc sit contra votum paupertatis, de quo in tertio tomo latè dicetur, ipsi enim libri, si fuerint ab aliquo fratre Minore regularis obseruãtiæ cõpositi, & eius nomine impressi, videtur, quod statim ipso iure transeunt in dominium Sedis Apostolicæ, & per eius syndicum in vtilitatem fratrum possunt, & debent alienari.

Sed contra faciunt aliqua argumenta, scilicet, quod dicti libri non possunt vendi, & alienari authoritate syndici, ita vt in ipsis exerceatur lucratiua Negotiatio. Nam Nicolaus c Tertius, loquitur in rebus ad vsum fratrum destinatis, aut eleemosynaliter oblatis, quorum dominium in fauorem fratrũ & religionis Minorum voluit Sedi Apostolicæ applicari, vt ita fratrum necessitatibus sine suæ regulæ transgressione satisfieret; & non est credendum, quod Summus Pontifex voluerit dominium istorum librorum in Sedem Apostolicam transferre, cum fratres ijs minimè vtantur, neque ipsis dentur in eleemosynam, sed ad lucrandum imprimantur, & ad negotiationem in lucem proferantur, non enim Summus Pontifex vult simile reseruare dominium, & esse depositator nostrarum lucratiuarum mercationum, contra nostræ regulæ arctissimam paupertatem, quam summopere intendit obseruari. Secundo facit in contrarium, quod determinat Clemens V. d in expositione regulæ Minorum dicens, *licet verò non solùm sit licitum, sed & multum conueniens rationi, quod fratres minores qui in laboribus spiritualibus orationis, & studij sedulè occupantur, hortos, & habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem sui, & interdum ad se ipsos, post labores huiusmodi corporaliter ducendos; nec non ad habenda necessaria hortalia, pro se ipsis: habere tamen hortos aliquos, vt colãtur, ac olera, & alia hortalitia pretio distrahantur, nec non & vineas repugnat suæ regulæ, & ordinis puritati*. Hæc Clemens Quintus. Si autem hæc

c d. c. exiit, qui seminat. §. quia vero dominium.

d Clem. exiuit de paradiso. §. licet vero de ver. sig.

prohibentur à fratribus vendi, licet sint suorum laborum pretia, etiam secundum ipsam regulam, à fortiori prohibentur libros vendere, & impressionibus lucratiuis, vt puri mercatores implicari: nec obstat dicere, quod venduntur per syndicum nomine Papæ, quod nullus hactenus concessit, syndicus enim non pro his vendendis constituitur, Vbi negotiatio lucratiua inuenitur sed pro distrahendis, & alienandis illa, quibus fratres vtuntur pertinentia ad Papam, vel ad Ecclesiam Romanam; & illa, quæ liberaliter fratribus donantur, offeruntur, aut legãtur, vt ipsorum precium in fratrum necessitatibus, non autem vt vendant, & alienent ea, quæ lucratiuis negotiationibus acquiruntur, ad distrahendum enim hæc Papa non constituit syndicum, prout dictum est, & per consequens in hoc casu distrahendo, & alienando, & pretium recipiendo fratres pecuniam per impositam personam recipere censentur contra suam regulam, & statum. Tertio, & principaliter contra dictam partem arguitur, omnes enim Minorum regulæ expositores, vt principium certissimum in eius materia constituunt, quod Fratres Minores non possunt sustentari, nisi de ijs, quæ liberaliter suppeditantur, aut ipsi ostiatim mendicant, licet enim ex laboribus manum suarum possint sustentari, stipendium tamen ipsorum laborum debet ipsis per viam eleemosynæ, & liberaliter elargiri, vt ex prędicta Regula e clarè omnes colligunt, ait enim *quod de mercede laboris possunt necessaria recipere, & hoc humiliter, sicut decet seruos Dei, & paupertatis sanctissimæ sectatores*, at denarij, & pecuniæ, quæ ex venditione impressorum librorum acquiruntur, neque via donationis liberalis, neque via eleemosynæ ipsis fratribus suppeditantur, cum sit pretium rerum venditarum, non authoritate Apostolica, sed propria, & per consequens nullo modo possunt ijs pecunijs sustentari, si enim ex ijs possent sibi alimenta parare, nulla inter eos, & familiam mercatorum libros imprimentium, & vendentium quo ad sustentationem esset differentia, neque ipsi sibi nomen profitentium altissimam, & Euangelicam paupertatem possent iure optimo vendicare.

e Regul. c. 5.

Quartò contra prędictam librorum negotiationem arguitur ex scandalo, quod ex contractione pecuniæ, & ex litigijs cum impressoribus, & agasonibus, & librorum mercatoribus oriuntur, quæ omnia quàm aliena sint ab instituto Minorum, satis proclamant Pontificum Decreta, & declarationes regulæ, quæ ab Apostolica Sede legimus emanata, licet enim nomine syndici dicti libri alienentur (quod diffitemur) & pro alijs commutentur sæculares ab ipsis fratribus eos emisse prædicant, & proh dolor à fratribus carius, quàm à sæcularibus mercatoribus vendi proclamant, & ita firmiter teneo, non posse dictos fratres Minores secundum suæ regulæ puritatem, & Pontificum Decreta, & declarationes in impressione suorum librorum authoritate syndici Apostolici his lucratiuis negotiationibus implicari. Nec contra obstant aliquæ rationes, quæ contra hanc partem ab aliquibus adducuntur.

Prima ratio est, maximam esse differentiam inter venditionem hortalitiorum, & librorum impressionem, & venditionem, cultiuatio enim olerum, & hortalitiorum, & eorum venditio bono Ecclesiæ Dei communi non prodest, sicut prodest impressio, & venditio librorum, his enim impressis Ecclesia Dei illustratur, & à telis venenosis hæreticorum protegitur, salus animarum consequitur, quæ omnia principaliter à fratribus inten-

dun-

duntur, minus autem principaliter intenditur, & ideo nimirum si cultiuatio olerum, & eorum venditio fratribus prohibeatur, librorum autem impressio, & venditio illis permittatur. Huic tamen obiectioni facillimo negotio respondetur, non enim diffiteor ex impressione librorum Ecclesiam Dei, & religionem illustrari, at hæc impressio per modos licitos fieri debet, si enim per modos fiat illicitos, ita vt religiosi propter ipsam fiant mercatores, & negotiatores contra suum institutum, non illustratur Ecclesia, neque religio, immo eorum nitor, & decor deturpatur, mutatur enim religionis color optimus, obscuratur aurum, & facti sunt lapides Sanctuarij in capite omnium platearum vendentes, & opus alienum ab Apostolica disciplina exercentes, & dicti libri possunt imprimi, & in lucem edi ad viuificationem animarum modo licito, & statui religioso, & Ecclesiastico maximè accommodato.

Nec obstat dicere, quod lucrum ex ipsis libris consequutum in ædificationem, & restaurationem Monasteriorum conuertitur, & sic in cultum diuinum ordinatur, nam respondetur cum Clemente V. a in simili casu dicente *quamuis etiam paramenta, & vasa Ecclesiæ ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quam omnia fecit ipse Deus, tamen qui absconditorum est cognitor ad animum sibi ministrantium respicit principaliter non ad manum, neque per illas sibi vult seruiri, quæ suorum seruitorum statui repugnant.* Vnde resolutiue dico, impressiones librorum à religiosis, præsertim Minoribus minimè fieri posse ita, vt ipsi religiosi ex his lucrum consequi procurent, & hac de causa in conuentu Sancti Frãcisci Salmanticensi cum consilio Patrum Doctissimorum ipsius conuentus præclara scripta Patris Fratris Philippi prædicatoris Apostolici, & de nostra religione propter eius sanctitatem satis bene meriti nunquam fuerunt impressa à fratribus, & in lucem edita, ante quam à Sede Apostolica indultũ ad hoc faciendum impetraretur, & de facto fuit à Sixto Quinto Pontifice Maximo indultum obtentum, & adeo, quæ ego volumina edidi, & edo, imprimenda, & vendenda à fratribus ipsius cõuentus, cuius ego sum indignus filius à nostro Sanctissimo Papa Clemente octauo obtenta est licentia, cuius supplicationem egomet ipse scripsi, & in Sedem Apostolicam mittendam tradidi, sed cum in alijs prouincijs simile non habeatur priuilegium, & priuilegijs habitis ad hæc potest introduci aliqua non minima relaxatio, propter quod aliquibus patribus potest videri tale priuilegium minimè esse vtendum, pœnam in præsentiarum, quomodo fratres Minores secundum puritatem suæ regulæ se debeant habere, vt ita libri in lucem ad gloriam Dei edantur, & status noster nullam iniuriam patiatur. Pro quo sit prima conclusio. Secluso omni priuilegio certum est, apud omnes, quod si fratres Minores ex librorum impressionibus, nihil aliud quàm habere libros ad vsum prædictorum fratrum prætenditur, licitè possunt procurare pecuniam ad emendum papyrum, & alios in impressionibus sumptus faciendos, prout expressè determinat Nicolaus III. b

Secunda conclusio, possunt dare fratres Minores librum compositum alicui personæ sæculari, vt ipse faciat ipsum suis expensis typis mandari cum conditione, vt det conuentui aliquos libros ad necessitates præsentes, & eminentes ipsorum fratrum subleuandas, & si ad huiusmodi effectum aliquos denarios dare syndico promiserit, nihil contra regulam ipsi fratres molientur, dummodo nec ab ipsis fratribus, nec ab aliquo nomine ipsorum fratrum id in iudicio petatur. At Aluarus c in omnibus scrupulosus affirmat, hanc conditionem à proprietatis labe minimè esse alienam, ait enim, quod ipsi fratres possunt recipere pretium laboris pro suis necessitatibus, dummodo non recipiant denarium, vel pecuniam, hi autem libri appellatione pecuniæ veniunt, nam, prout habetur in quadam tabula capituli Generalis nostræ Sacræ religionis, nomine pecuniæ intelligitur omnis res, quæ procuratur, & recipitur, non vt fratres vtantur ea immediatè, sed eo animo vt commutetur in alias, vendatur, & distrahatur, & ita tenent omnes regulæ expositores, prout tradit Doctissimus Corduba d in prædictæ regulæ expositione. Sed respondetur quod ipsi fratres non recipiunt prædictos libros, vt precium laboris ad distrahendum, & vendendum, sed ipse syndicus nomine Papæ, sicut in se recipit hæreditates, & legata ad distrahendum pro necessitatibus præsentibus, & imminentibus fratrum.

Neque obstat, quod ipsæ hæreditates, & legata liberaliter offeruntur, & ideo nil mirum si possit ipse syndicus ea ad vendendum, & distrahendum recipere: at si libri non liberaliter, sed ex conuentione acquiruntur. Nam respondetur, quod sicut potest acceptare hæreditates, & legata, & post quam ab eo acceptantur, transeunt in dominium Ecclesiæ Romanæ, & ab eo possunt in iudicio peti, dummodo aliàs non interueniat scandalum, neque ipsi fratres in iudicio personaliter assistant, & dummodo ipsi non videantur esse principales authores, & omnis alia circunstantia vitians caueatur: ita etiam ipsi libri ab ipso fratre compositi, cum in se sint magni valoris, & ab eo liberaliter secundum statum religioni suæ offerantur, statim transeunt in Dominium Papæ, & à syndico acceptati, possunt vendi conuentione facta cum impressoribus ab ipso syndico, qui potest petere in iudicio, vt dicta conuentio adimpleatur, dummodo omnis circunstantia vitians caueatur, & possunt ipsi fratres notificare ipsi syndico, si opus fuerit, vt id in iudicio petat, sicut petit precium legatorum, & hæreditatum, quę in dominium Papæ transierunt. Et sicut ipse syndicus authoritate Apostolica potest vendere libros, & alia mobilia ipsorum fratrum præmissa licentia superiorum, dummodo talis pecunia, & pretium recipiantur ab eo, & in rem licitam expendantur, prout expressè definitur à Clemente V. e ego non video, cur libri compositi à fratribus, quibus tam ordo, quàm fratres vtuntur, quia expedit vendi, & imprimi ad ædificationem populi, & animarum, non possint a dicto syndico vendi, & in rem licitam ipsorum pretium expendi dummodo negotiatio, & lucrum, quod mercatores ex impressionibus quærunt, omnino euitetur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum syndicus Apostolicus possit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes aut vendentes dictos libros.

RESpondeo dicẽdo, quod circa hunc articulum duo veniunt determinanda. Primum est, vtrum syndicus Apostolicus in hoc casu possit agere de dam-

a Cle. exiuit de paradiso de verb. sign.

b ca. exiit, qui semin. §. quia vero libros de verb. sig li. 6.

c Aluar. li. 2. sup. reg. c.

d Cor. c. 4. q. 3. puncto 1.

e Cle. exiuit de paradiso. §. qualibros.

damno euitando. Alterum eſt, vtrum poſſit agere de lucro captando: quantum ad primum, quod eſt prouidere, ne aliquod damnum ex prohibita, & fur tiua impreſſione ſequatur, poteſt ſine dubio prohibere ſyndicus, ne impreſſiones furtiuæ fiant contra eius licentiam, hoc enim nihil aliud eſt, niſi procurare, quod bona Eccleſiaſtica Eccleſiæ Romanæ deſtinata pro vſu fratrum conuentus, ad quem pertinet impreſſio librorum aliquod damnum patiatur, & hoc eſt eius officium, & adminiſtratio. Ad ſecundum pertinet acquirere pœnam in priuilegio regali appoſitam procurando, quod libri impreſſi ſibi adiudicentur, quod neſcio, an aliquo modo licitò à fratribus, aut à ſyndico Sedis Apoſtolicæ fieri poſſit, hæc enim pœna non poteſt acquiri, niſi accuſatione, aut denunciatione facta per fratres, aut per ſyndicum: per fratres autem denuntiando, aut accuſando, clarum eſt non poſſe acquiri, ſi enim religiò ſi ſunt incapaces ad aliquid acquirendum, etiã per contractus politicos apud omnes gentes vſitatos, à fortiori erunt incapaces ad aliquid per denuntiationem, aut accuſationem in iudicio conſequendum. Quod autem per ſyndicum acquiri minimè poſſit, probatur: omnia enim indulta Apoſtolica plenam authoritatem ſyndicis concedentia ſolùm indulgent, vt poſſint petere in iudicio, & extra iudicium omnes eleemoſynas fratrum, & eorum iura, & immunitates defendere, non autem concedunt, vt in nomine Sedis Apoſt. ſint fiſcales, denuntiatores, & accuſatores ad acquirendum aliquid pro vſu fratrum, cum hoc repugnet eorum altiſſimæ paupertati, & ſic Martinus IV. *a* qui maiorem, quam alij Summi Pontifices concedit dictis ſyndicis authoritatem, ſolum ipſis indulget, vt res ab ipſis vindicatas in vtilitatem fratrum conuertant, prout ſecundum regulam fratribus fuerit licitum, & clarè conſtat, quam alienum ſit à regula B.P.N. Frãciſci fratribus neceſſaria ſuppeditari, & eorum monaſteria ædificare ex pœnis per viam denuntiationis, & acquiſitionis acquiſitis, quod ſi expreſsè B. Franciſcus in ſua regula non prohibuit, neque Summi Põtifices in conceſſionibus factis ſyndicis prohibuerunt, fuit, quia nunquam talem vſum inter pauperrimos fratres cogitauerunt poſſe contingere, & ſatis certè prohibuerunt in conceſſionibus datis ipſi ſyndicis, vt in iudicio poſſint petere ea, quæ concernunt ipſos fratres, dummodo ſtatui eorum non repugnet, & omne ſcandalum, & circunſtantia mala euitetur.

a Mar. IV. in ex tra au. exultantes.

Sed contra hoc poſſunt aliqui replicando dicere, quod ſi iudex poteſt applicare pœnam delinquẽtis Monaſterio Sancti Frãciſci de obſeruãtia, quod non eſt incapax dictæ pęnæ, cum ipſa ſit vere eleemoſyna per iudicem diſpenſanda, & potuit eam applicare cuicùmque monaſterio, & poſtquam eſt applicata, poteſt à ſyndico in iudicio peti, ita etiam monaſteriũ D. Franciſci, & ipſi fratres poſſunt eſſe capaces dictæ pęnæ ipſis à priuilegio regali per viã eleemoſynæ cõceſſæ, quæ poſtquam eſt applicata, poteſt à ſyndico peti in iudicio. Reſpondetur non poſſe dictam pęnam nomine eleemoſinæ applicari cum ipſa non applicetur in priuilegio regali, niſi denuntiatione, & accuſatione præmiſſa, quæ neque ex parte ſyndici, neque ex parte fratrum poſſunt in iudicio interponi, quod non contingit in pęnis à iudice in monaſterio applicatis, ipſæ enim ex officio iudicis ipſi monaſterio applicantur, & vt ſoluantur nulla denuntiatio, aut accuſatio debet ex parte fratrum, & ſyndici interponi, ſufficit enim, vt humiliter eius officium imploretur.

Neque etiam obſtat, quod ipſe ſyndicus poteſt agere de damno euitando, prout dictum eſt in principio huius articuli, & cui conceditur aliquid, conceduntur etiam omnia, quæ ad hunc finem ordinãtur. Et clarum eſt, quod non procedit contra imprimentes dictarum pęnarum, non plene poteſt agere de damno vitando, cum ipſi ex impunitate ad impreſſiones faciendas prouocentur, nam reſpondetur, quod ſyndicus poteſt agere de damno vitando, prout probatum eſt, modis tamen congruentibus ſtatui, & profeſſioni ipſorum fratrum, exigere autẽ pęnas per viã denuntiationis, aut accuſationis non eſt modus ſtatui Minorum conueniens, quo ipſis in neceſſatijs poſſit ſubueniri, & ſic prædictum damnum minus malum eſt, quàm damnificare, diluſtrare, & maculare altiſſimam paupertatem, quàm paupercula turba Minorum profitetur, quæ ijs litigijs, accuſationibus, & denuntiationibus obſcuratur, & licet aliquod lucrum temporale ex dictis accuſationibus conſequatur, maius eſt damnum temporale, quod ex eis ſolet huic familiæ generari, cum ratione dictarum accuſationum, & denuntiationum dicant indeuoti, & aliqui deuoti, ipſos habere proprium, & non eſſe neceſſarium oſtiatim mendicare.

QVAESTIO CV.

De irregularitate in quatuor articulos diuiſa.

In primo tomo iam latè egimus de irregularitate, nunc autem operæ pretium eſſe duxi, aliqua, quæ huic materiæ concernunt, in hoc tomo proponere, quæ limitant dicta in ſuperioribus.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.*

2 *Vtrum non habens poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate contracta ex homicidio voluntario, poſſit diſpenſare in ea, quæ naſcitur ex homicidio iuſtè patrato.*

3 *Vtrum monachus iuuans chirurgum ad ſcindẽdum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ ſcindi debet fiat irregularis.*

4 *Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterij qui confeſſus coram iudice laico indicauit locũ, vbi fur poſſet comprehendi ſecuta morte ipſius furis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.

REſpondeo dicendo, quod Nauarrus *b* refert Paulum III. conceſſiſſe ſuperioribus ordinis Præmonſtratenſis facultatẽ diſpẽſandi cum ſuis ſubditis ſuper homicidio voluntario. Et loquendo de ea bulla in hæc verba prorumpens, ait *negari non poſſe, quod verba præfatæ bullæ multum vigeant ad dicendum præfatos reuerendiſſimos Patres prædicti ordinis illuſtriſſimi Præmõſtratenſis poſſe diſpẽſare ſuper irregularitate ex homi*cidio

b Na li. 1. conſ. et de homic. volun. vel caſuali conſi. 1.

cidio voluntario contracta. Et ideo disputando satis posse id defendi. At ait, *quod consulendo non auderet id affirmare, tum quia non sunt credenda, quæ nõ sunt verisimilia, vt dicitur in Iure,* a *& non est verisimile felicis* recordationis Paulum III. virum prudentissimum *voluisse concedere ordini prædicto facultatem prædictam, quæ maxima est, quamque nulli alij ordini concessit, nec illustrissimo Summo Pænitentiario Cardinali, nec toti sacræ pænitentiariæ prætorio concedit, & ita non dispensat eius dominatio illustrissima, nisi consulto priùs S. D. N. & de mandato ipsius speciali, tum quia per eadem verba præfatæ Bullæ probaretur posse præfatos reuerendissimos Prælatos dispensare super irregularitate bigamiæ, quod tamen non est dicendum, quia neque ipse Papa solet dispensare in ea, nisi ob aliquam maximam causam, tum quia insolita non veniunt in concessione generali iuxta ius,* b *tum quia insolita diligentia fraudis suspicionem inducit, iuxta quendam textum* c *iuncta Glossa, quem Baldus ad hoc notat, quem cũ alijs refert Decius, & Felinus. & ita insolita diligentia excipiendi irregularitatem ex homicidio voluntario, & Bigamia videtur augere voluntatem fraudandi legem, tũ quia clausulæ solitæ apponi habentur pro appositis, vt etiam dicitur in Iure,* d *& ita exceptio irregularitatis ex homicidio voluntario, & bigamia solita interferri facultatibus ad dispensandum super irregularitatibus concessis, censenda videtur tacitè inserta præfato priuilegio tum quia rescripta, & priuilegia contra stylum curiæ scripta possunt argui falsitatis, per innumera, quæ congessit Felinus,* e Neque his obstat, quia præfatus Paulus Tertius, excipiendo irregularitatem prouenientem ex iniusta fructuum perceptione à potestate dispensandi videtur firmare regulam generalem in contrarium. Nam huic argumento respõdet Nauarrus. f Primò, quod *visus est habuisse animum restringendi potestatem dispensandi concessam alijs religionibus illa non excepta, & sic non videtur habuisse animum ampliandi eam, cum facta ad restringendum non operentur ampliationem, nec è contrariò iuxta ea, quæ in iure* g *notantur. Præterea videtur absurdum dicere Papam, qui voluit negare potestatem dispensandi super irregularitate nata ex iniusta fructuum perceptione, voluisse ampliare concessiones eiusmodi insolitas dari ad irregularitatem ex homicidio, & Bigamia natam, cùm fuerint, qui dixerint, Papam non posse dispensare super eas iuxta tradita in Iure,* h *cumque non concedat Papa eam suis Nuntijs, & legatis etiam à latere, vt palam est his qui viderunt facultates eis concessas, & ita nullatenus videtur consulendum, absurda enim in Iure* i *minimè admittuntur.* Hæc Nauarrus, cuius ego sententiam libenter amplecterer, si rationes ipsius ita militarent in regularibus, sicut in Ecclesiasticis, cum multa maiora concedantur prælatis regularibus, quoad suos subditos, quàm Episcopis, quoad eorum Diocœsanos. Et sic prælati regulares habent priuilegium ad dispensandum cum homicida voluntario occulto, prout dictum est in primo tomo, & prout refert Nauarrus, Paulus III. expressè concessit pro homicidio uoluntario, vnde cũ constet de potestate concedentis, & de concessione, non est opus recurrere ad coniecturas, ad quas recurrit Nauarrus, cum secundum iura in claris ad eas recurrere non permittatur. Vnde ipsius argumenta militarent, quando Papa concedit, vt possit dispensari in quacumque irregularitate, sicut Sixtus IV. concedit ordini Sancti Hieronymi in Hispanijs, quod quilibet fratrum dicti ordinis potest semel in vita dispensari in foro conscientiæ à confessario per superiorem deputato super irregularitate quacumque occasione contracta, prout habetur in libro k priuilegiorum dicti ordinis, & refertur à collectore priuilegiorum Societatis Iesu,

a c. quia non est verisimile cũ simil. de ir reg. iuris.

b c. fin. de offi. vicarij lib. 6.

c l. si quis sub cõditione Decius, cõs. 448. nu. 23. Fel. in c. 2. de rescri.

d l. fin. c. de fideiuss. & cũ M. de const. ca. 2. de rescriptis.

e Fel. in d. c. 2. de rescript. à nu. 16.

f Na. vbi sup. nu. 4.

g c. fi. de ver. sign. l. rem legatam. ff. de adimen. leg.

h cap. mindr. co. dist. c. debitũ de bigami.

i l. nam quod absurdũ. ff de bon. liber. som.

k lib. pri. ord. D. Hier. tit. 12. fo. 36. cõp. Soci. ti. dispensat. §.

illa enim verba, *quacumque occasione contracta*, sunt restringenda iuxta supradicta, vt non procedant in irregularitate procedendo ex homicidio voluntario, & ex Bigamia, cum non sit verisimile has in generali hac concessione indulgeri, nisi specialiter exprimantur.

ARTICVLVS II.

An habens potestatem dispensando super omni irregularitate, excepta illa, quæ nascitur ex Bigamia, vel homicidio voluntario, possit dispensare super irregularitate contracta ex homicidio iusto voluntariè facto in bello iusto cum armis, vel in pace condemnando iustè aliquem ad mortem, vel condemnationem iustam exequendo, vel defendendo proximum, vel quouis alio iusto modo.

RESpondeo dicendo, quod in primo tomo tenuimus partem affirmatiuam, allegando Nauarrum, & Bannes pro hac opinione, nam tradit Nauar. k loquens de homicidio voluntario, super cuius irregularitate dispensandi potestas excipitur in omnibus facultatibus dispensandi super irregularitate, factis tam Summo Pœnitentiario, quàm Legatis, Cruciatorum Commissarijs, & quibusuis alijs, & definit esse homicidiũ illicitum intentum, siue volitum in se, saltem æquipollenter aliàs, quàm vitandæ mortis causa ab oratore. Et addit (*dixit illicitum*) ad differentiam eius, quod neque est licitum neque illicitum, quale est factum ab infante, vel furioso, eius item, quod est iniustum, quale est, quod ministri militiæ, vel milites in bello iusto iustè faciunt, de quo supra. &c. Hæc Nauarrus, quorum dicta satis videntur probare sententiam affirmatiuã. At si recurramus ad locum, l ad quem se remittit, in quo agit de quarta specie irregularitatis, contrariam partem amplecti inueniemus: ait enim, quod in hac irregularitate solus Papa dispensat, sed lõgè faciliùs, & ex minori, causa quã in irregularitate, quæ ex actu illicito nascitur, & non respondet Nauarrus rationi, qua tẽtauerat contrariam opinionẽ sequi, definiens homicidium voluntarium, super cuius irregularitate neminem præter Papam posse dispensare, esse homicidium illicitum. Vnde mihi semper persuasi, Nauarrum tenere posse Episcopũ in huiusmodi irregularitate posse dispensare, cum proposuerit dictum fundamentum, cui in manuali non video esse satisfactum, tum quia videtur in dicto numero 240. retractare illud, quod in numero 217. dixerat. At idem Nauarrus m libro quinto suorum consiliorum attentis superiùs allegatis confusè loquitur, respondendo enim propositæ quæstioni ait, respondeo, quod nos docuimus in manuali confessorum, quod Episcopus, non potest, sed non probauimus id vlla ratione remittentes ad numerum 240. capitis vigesimi septimi. In quo numero 240. vt visum est in superioribus, contrariam partẽ probat, eo videlicet nixus fundamento, quod quãdo prohibetur inferioribus à Papa dispensare in irregularitate procedendo ex homicidio volũtario, intelligitur de homicidio voluntario iniustè patrato, innuens, quod in irregularitate procedente ex homicidio iustè facto non possunt inferiores à Papa, sicut ego cum Nauarro in primo tomo quæstionum regularium, & Canonicarum tenui.

k Na. in man. c. 27. nu. 240.

l Na. d. c. 27. nu. 217.

m Na. li. 5. cõs. consi. 34.

Ex his patet, quàm variè se gerat Nauarrus n in manuali, & quod ipse in libro quinto Consiliorum non fideliter se allegat, cum dicat, se tenuisse in manuali, Episcopũ in hac irregularitate minimè posse dis-

n Na. d. lib. 5. cons. 34.

dispensare, & quod Episcopus in ea minimè possit dispensare expressè tenet in dicto libro quinto dicens, quod pro hoc facit consuetudo totius orbis petendi illam à Papa, & quod nullo canone illa potestas sit Episcopo, & quod non sit illa etiam concessa in Concilio a Tridentino, quia per illud datur potestas dispensandi super irregularitate descendēte ex delicto, hæc autem non descendit ex delicto, & quod non obstat, quod potest Episcopus dispensare super irregularitate illicitè contracta, ergo à fortiori in contracta licitè. Nam respondetur, quod irregularitas Bigamiæ, sine peccato contrahitur, & tamen certum est, Episcopum non posse super ea dispensare, tum per stylum curiæ, tum quia neque Papa dispensat, nisi rarissimè, & maxima cum difficultate, & dilatione, tum quia capitulum illud Concilij Tridentini excipit irregularitatem ex homicidio voluntario, nulla facta mentione de irregularitate ex Bigamia, & non alia ratione, quàm quia hęc non nascitur ex delicto & consequenter habuit illam pro excepta, eo quod non nascitur ex delicto, & consequenter irregularitatem, quæ non nascitur ex delicto, Episcopus tollere nequit. Vnde infero, quod prouinciales non possunt dispensare cum suis subditis in hac irregularitate, loquendo iuxta ius commune, & stylum Curiæ, & hoc mihi videtur securiùs, possunt tamen dispensare in ea si verum est, quod Paulus IV. hoc concessit iuxta ea, quæ in articulo superiori dicta sunt.

a Tri. c. liceat de ref. sess. 24.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monachus iuuans Chirurgum ad scindendum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ scindi debeat fiat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod articulus præsentis quæstionis proponitur propter aliquos fratres plus nimis scrupulizantes, quibus respōdetur, quod non incurrunt irregularitatem, tum quia nullo canone id exprimitur, & irregularitas non contrahitur, nisi in casibus à iure expressis, vt in eodem iure b notatur, tum quia per mutilationem membri sanitatis causa factam non incurritur irregularitas, vt etiam in iure c determinatur, etiamsi à se ipso, si esset chirurgus, sibi amputasset membrum putridum, tunc enim etiam nō incurreret irregularitatem per prædictum ius à contrario sensu, quatenùs habet eum, qui cum sanus esset, se se absciderit irregularem fieri.

b c. is cui §. si. de sent. excō. lib. 6.
c ca. si quis à medicis 55. dist.

ARTICVLVS IV.

Vtrum sit irregularis prælatus monasterij, qui conquestus coram iudice laico de fure cum protestatione, de qua in capitulo prælatis, *de homicidio, libro sexto, postea indicauit locum, vbi comprehendi posset fur, qui fuit ibi comprehensus, & postea fuit suspensus.*

RESpondeo dicendo, primò facilè videri posse alicui partem negatiuā esse veram, tum quia videtur casus pro illa in dicto capitulo, *prælatis*, quatenus habet prælatos, & omnes alios clericos posse conqueri de malefactoribus suis coram iudicibus sæcularibus sine metu irregularitatis incurrendæ, propterea quod illi eos occidant, vel membris mutilent, modo expressè protestentur nolle se, vt aliqua pœna sanguinis eos puniant, sed tantùm cogāt ad restituendum damnum illatum, & faciendam iniuriarum emendam, tum quia prædictis prælatis, & clericis non solùm licet conqueri, & petere prædicta, sed etiam conquestionem prosequi, & præsentare testes, & facere omnia illa, quæ pertinent ad obtinendam victoriam super sua conquestione, & petitione secundum omnium mentem. At indicare locum, vbi malefactor est, & captura eius pertinere videtur ad prædictam victoriam obtinendam propter prohibitiones, quæ fieri possunt, & responsiones, quas cogitur facere, si capiatur, tum quia, secundum Petrum de Ancharrano d quem sequitur Francus, possunt prædicti prælati post sententiam latam petere executionem eius, & vt malefactores condemnati capiantur, qui licet resistendo familiæ iudicis occidantur, non ob id prædicti prælati erūt irregulares. Pro parte autē affirmante, scilicet quod prædictus prælatus sit irregularis vrget fortiter primò, quod prædictū capitulum, *prælatis* probat quidem, quod Ecclesiastici possunt agere contra suos malefactores ciuiliter cum protestatione prædicta sine metu irregularitatis, & consequenter, vt argumentum primum pro parte negāte factum probat, possunt prosequi litem, & facere articulos, positiones, probationes, & alia ad victoriam ciuilem necessaria. Ad captura malefactoris non est necessaria ad obtinendam ciuilem victoriam, iuxta in iure e notata. Secundò quod non videtur licere clerico sine metu irregularitatis etiam præmissa protestatione petere a iudice sæculari, vt capiat malefactorē suū ad hoc, vt cogat eum soluere sibi damnum, quod fecit, saltem antequam non condemnetur, ergo neque iuuare eum ad capiendum, nec consequenter illi indicare locum, vbi capi posset, argumento eorum, quæ in iure f notantur. Per quæ omnia illa pro vtraque parte adducta videtur hæc quæstio difficilioris resolutionis, quàm à principio apparebat, pro ut affirmat Nauarrus, g qui in hunc modum eam resoluit dicens distinctione opus esse, nam si fur erat persona fugitiua, ita quod probabiliter crederetur, quod sententia contra eum lata parum profuisset, nisi persona detineretur, licuisset prælato indicare locū, vbi erat, sicut capere, & petere, vt caperetur, alioquin non ea ratione diuersitatis, quod priori casu esset necessaria captura ad effectum sententiæ etiam ciuiliter latæ, in priori verò, non pro qua distinctione facit, quod debitor fugitiuus capi potest authoritate propria, non autem qui non est fugitiuus, prout in iure h determinatur.

d An char. & Francus in d. c. Prælat.
e l. consentan. & in auth. qui semel. C. quō & quando iudex ca. si lite non contestata.
f Auth multo magis de sacrosan. Eccl.
g Nau. lib. 5. consi. de homicid. cons. 9. num. 4.
h l. Ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraudē creditorum.

ARTICVLVS V.

Vtrum regularis ante legitimam ætatem factus sacerdos, licet non possit sacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius sacerdos non regularis potest.

RESpondeo dicendo. Primò eum, qui factus est irregularis sine culpa sua, & quia abscissum est ei aliquod membrum violenter ab alio sine culpa sua, posse gerere omnia munera, quorum exercitio non repugnat abscisio illa, vt probatur in iure, i vbi Panormitanus communiter receptus id annotauit, regularis verò, de quo in casu posito ex sua culpa est irregularis, & ideo non solùm debet arceri à missa facienda, sed etiam ab omnibus illis actibus, qui sunt ordinibus specialiter deputati, à quibus etiam est alienus, seu interdictus secundum theoricam Imolæ, vnde prædictus sacerdos non potest absque peccato dicere in officijs de-

i c. 2. de cler. ægrotant.
K Imol in c. si celebr. de cle. exc. minist.

functorum illa verba, *Dominus vobiscum*, neque dicere orationem, quam soli presbyteri in talibus officijs solent dicere tanquam sacerdotes, quia illi actus peculiares sunt presbyterorum.

QVÆSTIO CVI.

De interdicto, quod est censura Ecclesiastica, quoad eius definitionem, & diuisionem, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quid sit interdictum.*
2 *Quotuplex sit interdictum.*

ARTICVLVS I.

Quid sit interdictum.

Respondeo dicendo, quod interdictum, cùm sit terminus vtroque iure vsitatus, dicitur quasi inter duos dictum, vt colligitur ex iure, *a* & olim erat quædam forma, & solemnis conceptio verborum, quibus prætor fieri aliquid iubebat, aut prohibebat, quod tunc maximè fiebat cùm de possessione, vel quasi inter aliquos contendebatur, vt per glossam *b* quandam, & Doctores: non tamen dicitur ab interdicendo, cùm non semper prohibeat, sed aliquando aliquid fieri iubeat, vt in iure *c* habetur, sed sic dicitur ius canonicum, quod est censura Ecclesiastica aliquorum prohibitiua, & de hoc hic agimus. Vnde interdictũ canonicum, & Ecclesiasticum est separatio à iure, vel à iudice facta à cæteris sacramentis, & omnibus officijs, prout infra latiùs explicabitur.

a c. exhibitoria insti. de inter.

b Gl. & Doc. in c. pastoralis de causa poss. & prop. & in ca. item cum quis de resti. spol.

c Insti. de inter. §. 1.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit interdictum.

Respondeo dicendo, quod interdictum in genere est triplex, scilicet personale tantùm, id est, quo interdicitur persona, non locus, & locale tantùm id est, quo interdicitur locus, & nõ persona loci, aliud personale & locale simul. Pro quo sciendum est, quod aliud est interdicere locum, aliud homines loci, vel homines, & locum, quia si locus tantum est interdictus, homines loci, qui non dederunt causam interdicto, alibi possunt audire diuina officia, & Ecclesiastica recipere sacramenta; si verò homines, aut locus, & homines sint interdicti tenebuntur etiam alibi seruare interdictum, nisi in casibus à iure expressis, vt ex eodẽ iure *d* iuncta sua glossa colligitur. Duplex est autem interdictum locale generale scilicet, & speciale, Est autem interdictum locale generale, quo interdicitur regnum, vel prouincia, vel ciuitas, vel Castrum, aut villa, vt patet ex quadam Decretali *e* declarãte, sic debere intelligi in priuilegijs interdictum terræ. Interdictum verò locale speciale est, quo interdicitur vna certa Ecclesia, vel plures certæ Eccl. non autem omnes Eccl. alicuius ciuitatis, vel loci. Vnde dicitur interdictũ generale, quia totum aliquid sine exceptione comprehendit, vt innuit quædam gl. *f* quam sequitur Panor. speciale verò dicitur, quia non comprehendit totum, sed partem; interdictum autem personale est duplex, generale scilicet, & speciale, generale est, quo interdicũtur homines Regni, Prouinciæ, ciuitatis, Castri, aut villæ vniuersaliter. Interdictum verò personale speciale est, quo interdicitur pars vnius ciuitatis, vel castri, aut villæ, aut certa persona, vel certæ personæ, aut etiã incerta, vt cùm dicitur, qui fecerit hoc, vel illud, sit ipso facto interdictus. Vnde si interdicatur tota aliqua vniuersitas, quæ est pars alicuius populi, putà hoc studium Salmanticense, non est interdictum generale, sed speciale, siue particulare dictum à parte alicuius terræ. Ex his infertur, quod interdictum Ecclesiasticum est suspensio à diuinorum, sacramentorumque actiua, & passiua celebratione respectu alicuius loci, vel personarum facta Ecclesiasticam etiam prohibens sepulturam, prout resoluit Couarruuias. *g*

d c. de sen. exc. lib. 6.

e c. cũ in partibus de ver. sig.

f Gl. & Pan. in d. c. cum in partibus.

g Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 1.

QVÆSTIO CVII.

De interdicto quoad eius ministrum in imponendo, & in tollendo, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quis possit interdicere.*
2 *Vtrum prælati inferiores Episcopo possint interdicere.*
3 *Quis possit absoluere ab interdicto personali.*

ARTICVLVS I.

Quis possit interdicere.

Respondeo dicendo, quod minister ille potest interdicere, qui ordinaria potestate potest excõmunicare, & suspendere, prout notant Nauarrus *b* Antoninus Couarruuias, Syluester, & Soto. Et hic potest alijs eam facultatem delegare, non quidem fœminæ, etiam Abbatissæ, sed viro, qui clericus sit, neque impeditus censura denuntiata. Dixi (*non quidem fœminæ etiam Abbatissæ*) nam potestas excommunicandi, & infligendi alias censuras pertinet ad claues Ecclesiæ latè dictas, fœmina autem est incapax potestatis clauium, etiamsi sit Christiana. Verum est tamen, quod quædam Abbatissæ habent ex priuilegio Papæ, quendã vsum Clauiũ. Nã licet Philippus Decius *i* dicat feminam posse quidem habere iurisdictionem Ecclesiasticam, iuxta ea, quæ in quadam Decretali *K* notantur, non tamen potest excommunicare, argumento eorum, quę notant Panormitanus, *l* & alij, idque id ipsum videtur censuisse, licet non adeo expresse Couarruuias, *m* quæ sententia vera est attento iure, & vsu communi; at ex priuilegio benè potest excommunicare, & interdicere, nam omnis, qui habet iurisdictionem Ecclesiasticam, etiam si non habeat claues, potest excommunicare, vt colligitur ex D. Thoma, *n* tum quia Laicus ex priuilegio potest excommunicare iuxta glossam *o* celebrem & receptã, & his, & alijs tenet Nauarrus, *p* fœminam posse ex priuilegio excommunicare.

b Na. in c. 27. nu. 168. Ant. 3. p. ti. 26. c. 2. §. 3. Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 1. num. 8. Syl interdi. 3. §. 3. Soto in 4. d. 22. q. 3. art. 1. concl. 2.

i Dec. in reg. 1. de regu. iu. nu. 41.

k ca. dilect. de maio. & obed.

l c. noua de pœnit. & remis. ubi Panor. & alij.

m Co. in c. alma mat. in 1. p. §. 11.

n D. Tho. in 4. d. 18. q. 2. ar. 2. q. 2.

o Glo in c. preter. 32. ar. in v. ducibus.

p Nau. lib. 3. cõs. 111. de sen. exc. consi. 37.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati inferiores Episcopo possint interdicere.

Respondeo dicendo, quod quidam prælati Episcopo minores habent ex iure, consuetudine, aut priuilegio vt possint interdicere in suo territorio, vt Abbates sæculares, qui habẽt iurisdictionem

qua-

quasi Episcopalem,& generalis religionum,qui tamen in consuetudine non habent, vt oppidum, aut Castrum interdicat, nisi in illud habeat iurisdictionem. Prior monasterij interdicere suos subditos ab audiendis diuinis, aut confessionibus, quod est minus,quàm excommunicare, cùm hoc non sit interdicere per censuram interdicti,vt tenent Doctores in superiori articulo allegati. At in ordinibus mendicantium priores non habent huiusmodi potestatem,cum priuationes,& suspensionas huiusmodi ad superiores prælatos spectent.

ARTICVLVS III.

Quis possit absoluere ab interdicto personali.

Respondeo dicendo,quod absoluere ab interdicto personali potest , qui iure ordinario ligat. Ita Soto *a* Syluester,Antoninus,& Nauarrus,vt Episcopus,aut prælatus religionis,qui possunt absoluere,suos,quam potestatem habent etiam eorum successores,præmitti tamen debet partis satisfactio, licet tamen parocho non concedatur absoluere ab interdicto,aut suspensione, quia horum absolutio nõ est necessaria ante absolutionem à peccatis , vt tenent Soto, *b* & recentiores,priores tamen conuentuales, & guardiani per priuilegia Apostolica possunt absoluere ab his censuris suos subditos, prout latè diximus in primo tomo , *c* quod tamen debet intelligi,dummodo præmittatur partis satisfactio : nomine autem partis , cui reus satisfacere iubetur, non intelligitur iudex , cui applicatur pœna pecuniaria, aut cui aliquid(vt tabellioni)est soluendum pro sententia,vt tabellioni soluantur impensæ processus , & litis , & iudici soluuntur iura sua, iudex enim semper distinguitur contra litigantes,comprehenditur tamen nemine partis respublica , præsertim in foro exteriori, ob cuius iniuriam notoriam latum interdictum est, aut censura,vt cesset scandalum notoriæ offensæ per satisfactionem, vt colligitur ex traditis à Soto,*d* & Nauarro.

a Soto in 4.d. 22.q.3.art.1. post 3.conclu. Sylu.interdictum.3.§.10. nu.11.Anton. 3.p.ti.26.ar. 5.Nau.c.25. nu.168.
b Sot.vbi sup.
c 1.Tho.q.20
d Soto in 4.d. 22.q.2.art.3. Na.c.23.nu. 66.

QVÆSTIO CVIII.

De interdictio quoad ea , quæ possunt interdici, in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum interdicta ciuitate censeantur etiam interdicta monasteria in ipsa ciuitate existentia.*
2 *Vtrum monasteria fratrum possint interdici non interdicto populo.*
3 *Vtrum religiosi possint ab ordinarijs specialiter interdici.*
4 *Vtrum religiosi teneantur seruare interdictum nullum seruatum à matrice.*
5 *Vtrum religiosi non seruantes interdictum sint excommunicati.*
6 *Vtrum matrice non seruante interdictum teneantur religiosi non seruare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum interdicta ciuitate censeantur etiam interdicta Monasteria in ipsa ciuitate existentia.

Respondeo dicendo,non esse dubium,quod interdicta ciuitate censentur etiam interdicta monasteria in ipsa ciuitate existentia , ita vt in eis diuina officia obseruari minimè queant,provt patet ex traditis in quadam Clemẽtina: *e* dubium autem est , vtrum interdicta ciuitate censeantur etiam interdicta monasteria, in suburbanis eiusdem ciuitatis contenta,& videtur dicendum, quod sic,nam interdicta ciuitate, videntur etiam interdicta suburbia , vt in quadam Decretali *f* determinatur,cuius decisionis dubitatio deducitur ex eo, quod appellatione ciuitatis alicuius minimè alioquin suburbia cõtineãtur, vt dicitur in multis iuribus,*g* siquidem ciuitas,Castrum,villa, oppidum propriè id significant,quod ambitu murorum continetur. At quidquid sit de nominis significatione illud est tenendũ, potissimè considerandam esse subiectam materiam, statum,& qualitatem,ac conditionem loquentis,vt inde valeamus liquido percipere , quæ fuerit eius mens,an intellexerit sub ciuitate suburbia , & continentia ædificia, an tantùm id,quod muris finitur, & cingitur:hæc resolutio colligitur ex his,quæ Panormitanus, *h* & alij tradidere, & Doctores , quos allegat,& sequitur Cæpola. Ex quibus aperitur vera ratio ad decisionem dictæ decretalis , nam licet alioquin appellatione ciuitatis tantùm contineatur id,quod muris cingitur,neque veniant suburbia,& continentia ædificia,tamen interdicta ciuitate, censentur & suburbia interdicta,ne interdicto Ecclesiastico facillimè fiat illusio,quæ contingeret,si interdicta ciuitate possent diuina officia in suburbijs celebrari , quam rationem expressè explicat Pontifex Romanus,cuius ad hoc meminere Abbas, *i* & Felinus , Alexander, & Iason, idem Abbas, Socinus,& Ludouicus Lusitanus.

e Clem.ex frequentibus de sent.excom.
f c.ciuitas de sent.excom.
g l.nã quod liquide.§.si lex ff. de pe.leg. l.2.ff. de ver.sign.
h Pan.& alij in c.Rodul.co. 1.& 2. de rescr.Capola in l.2. §.2 ff.de verb.sign.
i Abb.& Fel. col.2 in d.ca. Rodul. Alex. in l. 2. ff. de ver.sign. Ias. in fin.col.vlt. C.de success. edict.Abb. in c.vlt. de praben.colum. 2. Soc. & Ludo. Lusitan.in id l. ciuib. ff.de rebus dubijs col.7.& 8.

Et aduertendum,quod Iulius Secundus , *concessit fratribus minoribus, quod si contingat aliquam ciuitatem,vel oppidum cum duobus vel tribus milliaribus circumuicinis(infra quæ milliaria domus fratrum prædicatorum ex.stunt) Ecclesiastico supponi interdicto,fratres ordinis huiusmodi , nisi causam interdicto dederint , vel eis specialiter ex causa legitima interdictum sit interdictum huiusmodi seruare nullatenus teneantur,nisi alias domus ipsorum fratrum de iure interdicto talis oppidi comprehendantur.* Ita habetur in libro K monumenta ordinis. Quæ concessio maximè fuit necessaria, nam quæ dicantur cõtinentia ædificia, & suburbia, quæ interdicta ciuitate censentur interdicta , boni viri arbitrio discernendum erat, qui hoc ipsum ex situ loci,& communi loquendi vsu, & ex alijs æstimabat, iuxta quandam glossam *l* communiter receptam,& ne pro arbitratu suo vnusquisque circa monasteria fratrum iudicaret,idcirco iure optimo prouisum est ipsis per supradictum priuilegium, ne vltra duo milliaria monasteria distãtia ab oppido interdicta interdicto Apostolico supponerentur.

K In 1.imp.f. 43. & in 2.f. 126 . conce. 278.
l Gl.in d.si ciuitas.

ARTICVLVS II.

Vtrum monasteria fratrum possint interdici non interdicto populo.

Respondeo dicendo,quod Leo X.concessit fratribus minoribus obseruantię,*quod Ecclesiæ domorum suorum interdici non possint ad instantiam cuiuscumque personæ , etiam Cardinalatus honore , vel alia quauis fulgente dignitate, vel per authorem sacri palatij , aut quoscumque alios iudices, nisi tota ciuitas , vel oppidum,vbi tota domus huiusmodi consistit, Apostolica,seu ordinaria authoritatibus Ecclesiastico supponatur interdicto. Ac voluit,quod in huiusmodi domibus degentes fratres ad huiusmodi interdicti obseruationem minimè teneantur,nec propterea irregularitatis maculã ,* aut

aut aliquas sententias, censuras, & pœnas incurrent, sed (dummodo causam non dederint huiusmodi interdicto) possunt ianuis apertis & campanis pulsatis Missam, & alia diuina officia celebrare, nisi persona, ad cuius instantiam interdictum fuit appositum in eisdem domibus degentibus fratribus de alimentis, & alijs, victui necessarijs rebus cōpetenter prouidere fecerit. Et decreuit irritum, & inane, si secus super his à quocumque quauis authoritate scienter, vel ignoranter actum fuerit. Ita habetur in supplemento. *a* ordinis. Aduertendum tamen, quod Anastasius IV. Alexand. IV. & Vrbanus III. & Clemēs III. & Clemens IV. successiuè sub eisdem verbis statuerunt, *vt nulli Episcopo in Ecclesijs subditis Ecclesiæ S. Ioannis hospitalis Hierosolymitani, interdicti, vel excommunicationis sententiam liceat promulgare.* Et Gregorius IX. præfatum statutum innouauit, *ac vniuersis Ecclesiarum prælatis præcepit, vt præfatos fratres excommunicare, aut eorum Ecclesias interdicere nullatenus præsumant.*

a Suppl. f. 59. concess. 65.

Ita refertur in compendio *b* mendicantium Circa quod aduertit ibi collector, quod virtute supradicti statuti prędicti fratres nōnulli in partibus nullum obseruabant interdictum, etiamsi matrix Ecclesia seruaret, credentes intelligi etiam de interdicto generali, sed quod nuper in vniuersitate Salmantina declaratum est, intelligi debere de interdicto speciali, seu particulari dumtaxat, scilicet quod Ecclesiæ præfatæ nequeant specialiter interdici ab ordinarijs Ecclesiarum prælatis, & ab officiali Episcopi Salmantinæ diœcesis districtè prohibitum est, ne de cætero violare interdictum generale attentarent, sed illud sicut alij religiosi seruarent, sic autem debere fieri ponitur expressè in literis præfatorū Pontificum addendo sequentia verba. *Verùm tamen si generale interdictum fuerit in huiusmodi locis prolatum exclusis excommunicatis, & nominatim interdictis, clausis ianuis, absque signorum pulsatione planè diuina celebretis.*

b Comp. mendi. tit. interdictum. 1. num. 26. & 27.

Et dato casu, quod priuilegium præfatum foret sufficiens tempore concessionis: tamen postquam Capitulum *Alma mater, de sententia excommunicationis libro sexto*; & Clementina *ex frequentibus de sententia excommunicationis*, emanauit, nullius esset momenti. Et idem de concessione sequenti suprapo sita, scilicet quod exclusis excommunicatis, & nominatim interdictis possunt admissis cæteris generaliter interdictis celebrare diuina, prout in quadam Ecclesia dicti ordinis, fieri consueuit. Ac idem iudicium est habendum de similibus priuilegijs antiquis.

Vnde glossa in præfato capitulo, *Alma mater*, verbo *concessis* dicit, per hæc verba generalia reuocatum est priuilegium Templariorum, & Hospitaliorum, scilicet Sancti Ioannis, quo in eorum iucundo aduentu semel in anno aperiebatur vna Ecclesia in loco tempore interdicti, & celebrabantur ibi diuina. Hæc collector.

Ex quibus patet, quod loca fratrum non possunt ab ordinarijs specialiter interdici. Vnde generale interdictum Episcopi extenditur ad Ecclesias vrbis, aut suburbij exemptas religiosorum, & ordinis militaris S. Ioannis. Hæc est praxis Salmanticensis, sapientum cum consultatione, & tenet Nauarrus. *c* Concilium enim Tridentinum *d* generaliter loquitur, quo derogatur marimagno, & priuilegijs militiæ S. Ioannis, de quo per Nauarrum, & si tamen Episcopus speciali interdicto singulas vrbis Ecclesias interdicat, non extenditur ad Ecclesias ordinis Sancti Ioannis, prout tenet Nauarrus, *f* quia & si intra fines diœcesis, & in eadem vrbe consistant, nulla tamen ciuilitatis communione participant, ita Henriquez *g* allegans ad hoc quandam Decretalem, & Maiolum.

c Na. in Hispa. c. 27. nu. 180.
d Cōc. sess. 25. de reg. cap. 1. & c. 22.
e Na. vbi su. nu. 190.
f Na. vbi sup. nu. 180.
g 1. par sum. Henr. lib. 13. de exc. & interdic. ca. 41. nu. 4. c. si sen. exc. maio. lib. 3. de irreg. ca. 10. nu. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi possint ab ordinarijs specialiter interdici.

RESpondeo dicendo, quod interdicto clero, censentur interdicti non solùm clerici sæculares, sed etiam religiosi, & religiosæ, & verè conuersi, secundum communem Doctorum *h* sententiam, Florentinum, & Syluestrum, prout tradit Couarruuias. At Clemens. Quartus. *Concessit fratribus minoribus, ne ab aliquo legato, nisi de latere sedis Apostolicæ misso vel delegato, aut subdelegato authoritate literarum sedis Apostolicæ possint excommunicari, suspendi, vel interdici, nisi literæ ipsæ plenam & expressam de ordine præfato, & indulto huiusmodi facerent mentionem.*

h Doct. in c. si sent. de exce. prel. Flor. 3. p. tit. 26. cap. 3. Syl. v. interdictum. 2. q. 8. Cou. in ca. alma mat. 2. p. §. 1. nu. 8.

Ita habetur in libro *i* monumenta ordinum, & in supplemento, & id ipsum inuenio concessum ab Honorio III. & Vrbano IV. ordini Cistereiensi, & & à Gregorio IX. congregationi sancti Olíueti, & in marimagno seruorum prout refertur in compendio *K* ordinis Cisterciensis.

i In 1. imp. f. 29 & in 2. fo. 129. cōcef. 25. & in supp. fo. 3 concef. 1.
K Comp. Cist. tit. exc. § 2.

Imo in eodē compendio *l* refertur eosdem Summos pontifices, *& alios concessisse, quod monasteriorum res, & bona vbicumque existentia, & personæ benefactores, capellani, familiares, aliaque personæ in eisdem monasterijs degentes ab omni etiam legatorum, delegatorum, & subdelegatorum sedis Apostolicæ, et quorumcumque iudicum ordinariorum quauis authoritate fungentium ratione delicti, vel contractus vbicumque commissi, vel initi, exemptæ prorsus censeantur, ita vt alibi quàm in Romana curia, & coram sede Apostolica conueniri possint, nec excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, aut alia quauis sententia contra ipsas, nisi de speciali sedis Apostolicæ commissione, in qua de hoc priuilegio specifica, & expressa, ac de verbo ad verbum mentio fiat quomodolibet directè vel indirectè proferri, seu promulgari.*

l Comp. Cist. ti. exemp. §. 1.

Quod priuilegium respectu benefactorum, capellanorum, familiarium, & aliarum personarum in eisdem monasterijs degentium, existimo esse reuocatum à Concilio Tridentino, *m* in quo definitur. *Quoniam priuilegia, & exemptiones quæ varijs titulis plerisque conceduntur, hodie perturbationem in Episcoporum iurisdictione excitare, & exemptis occasionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur, decernit sancta Synodus, vt si quando iustis grauibus, & ferè necessarijs suadentibus causis aliquos honorarijs titulis protonotariatus, acolytatus, Comitis Palatini capellani regis, aut alijs huiusmodi in Romana Curia, vel extra insignibus decorandos esse placuerit, necnon alios cuicumque monasterio oblatos, vel quomodocumque addictos, aut sub nomine seruientium militijs, seu monasterijs, Hospitalibus, collegijs, aut quocumque alio titulo assumi, nihil ex priuilegijs detractum esse ordinarijs intelligatur quominus ij, quibus ea iam concessa sunt, vel in posterum concedi contigerit, ipsis ordinarijs, tanquam Apostolicæ sedis delegatis plenè in omnibus, & quoad capellanos regios iuxta constitutionem Innocentij, quæ incipit* cum *Capella n subiecti existant exceptis tamen ijs qui prædictis locis, aut militijs actu seruiunt & intra eorum septa, ac domus resident, subque eorum obedientia viuunt siue ijs qui legitimè, & secundum regulam earundem militiarum professionem fecerint, de qua ordinario*

m Tri. sess. 24. de ref. ca. 11
n c. cū capella de priuil.

rio constare debeat non obstantibus priuilegijs quibuscumque etiam religionis Sancti Ioannis Hierosolymitani & aliarum militiarum. Hæc Concilium.

Aduertendum etiam est, quod licet religiosi non possint interdici ab ordinarijs, prout patet ex dictis priuilegijs, hoc tamen fallit in religioso, & alijs exẽptis, qui habent aliquod beneficium in diœcesi alicuius Episcopi, vt sunt multi religiosi curati, maximè Bononiæ, tunc enim non quatenus exempti, sed quatenus beneficiarij poterunt interdici, prout ex argumento *a* cuiusdam Decretalis colligitur.

a d. c. cum capella.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religiosi teneantur seruare interdictum nullum, seruatum à matrice.

RESpondeo dicendo, quod interpictum siue valeat, siue non valeat seruandum est ab omnibus religiosis, tam exemptis, quam non exemptis, quando seruatur ab Ecclesia matrice, vt in quadam Clementina determinatur, non autem excõmunicatio, quæ differentia non videtur in mẽtem venisse Ioanni Andreæ, *b* & Petro qui nouem alias differentias inter interdictum, & excommunicationem diligenter Collegerunt, nec Dominico, nec Perusino, qui decimam addiderunt. Dixi (religiosi) alij enim clerici sæculares non tenentur interdictũ, quod nullum est, seruare, etiamsi matrix Ecclesia illud seruet, vt patet ex dicta Clementina, *c* vbi glossa hoc annotauit secundum Rauennam ab omnibus recepta, & memoriæ mandanda, & docent D. Antoninus, *d* & Nauarrus.

b Clem. 1. de sen. excom.

c Andr. & Petrus in c. 1. de sent. excomm. in clem. vbi gl. v. reli.

d Anto. 3. p. ti. 19. Na. in ca. cũ contingat de rescript. remed. 2. nu. 40

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi non seruantes interdictum sint excommunicati.

RESpondeo dicendo, quod in quadam Clementina *e* excommunicantur omnes religiosi tam exempti, quàm non exempti cuiuscunque ordinis, & conditionis, mendicantes, & non mendicantes, secundum glossam ibi, qui interdictum impositum authoritate sedis Apostolicæ, aut ordinariorum, quod sciunt Ecclesiam matricem seruare, non seruauerunt, & idem ibidem dicitur de interdicto, & cessationibus à diuinis indictis per prouincialium Conciliorum statuta, vel ipsorum authoritate, & in generalibus cessationibus a diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conuẽtus sæcularium, vel regularium sibi vindicant Ecclesiarum.

f Clem. 1. de sent. excomm.

Circa quam constitutionem nota, quod nõ ligat clericos sæculares secũdum glossam ibi, quæ etiam dicit, quod religiosi intelliguntur scire obseruantiã interdicti a matrice Ecclesia, quando viderint vel alio sensu corporis perceperint, id est auditu, quod de auditu probabilis est intelligendum. Vnde constitutio statim addit, quod probabiliter ignorantes non ligantur.

Aduertendum tamẽ, quod si Ecclesia matrix seruat, quia specialiter, & singulariter est interdicta, non est locus huic pœnæ, quæ intelligitur de interdicto ad quod religiosi tenentur: ipsi autem non tenentur ad illud seruandum, quãdo Ecclesia matrix seruat, quia ipsa specialiter est interdicta.

Notandum etiam est, quod dicta constitutio intelligitur de interdicto à iure, verbi gratia quando canon imponit interdictum Ciuitati, quæ insecuta fuerat Episcopum, prout probatur in iure. *g*

g c. fœlicis. §. ciuitatis de pœnis li. 6. gl. in d. Clemen.

Nota etiam, quod non habet locum dicta constitutio in interdicto posito à singulari persona, quæ speciali consuetudine potest interdicere, cum talis non faciat authoritate Apostolica, neque sit ordinarius. Verumtamen est, quod si ex consuetudine haberet iurisdictionem ordinariam iuxta terminos iuris, *h* huic cõstitutioni locus esset, & hoc videtur veriùs, nam textus non loquitur de interdicto lato à Diœcesano, quia tunc solus Episcopus intelligeretur, argumento cuiusdam Decretalis, sed dicit de interdicto lato ab ordinario, & sic sufficit, quod habet ordinariam iurisdictionem. Idem de delegato Apostolico, nam si habet mandatum potest, aliàs secus.

h c. cum cõtingat de foro cõpetenti.

i c. vni de M. & ho. cle. li. 6

Vnde dicta constitutio procedit de interdicto Sedis Apostolicæ; vel ordinarij, vel delegatorum specialiter ad hoc deputatorum, vt interdicant, aliàs secus, quando autem datur potestas specialiter ad interdicẽdum, est potiùs minister quam delegatus, & ipse committens talem potestatem dicitur facere, argumento cuiusdam Decretalis. K

K c. si de pss. deleg.

Nota deinde, quod Ecclesia Matrix secundum glossam in dicta Clementina, est Ecclesia maior, vel baptismalis, quæ dicitur Matrix, quia sicut mater generat, sic & ista regenerat per baptismũ, & quia interdicuntur, quandoque loca nòn habẽtia intra se Ecclesiam cathedralem, habent tamen matricẽ, ideo hoc expressit, & procedit dicta constitutio, cũ illa matrix Ecclesia religiosis non obseruantibus interdictum subest quantum ad præsentationem collationis, vel quia sit ipsorum vicaria, cùm dicta constitutio generaliter loquatur, ita Baptista de Salis in sua summa, *m* & Syluester: si verò in loco non sit aliqua cathedralis, vel matrix Ecclesia, quia fortè est *n* in alio loco, vel ibi sunt plures æqualiter suis parochianis baptismata, & alia sacramẽta ministrãtes, distinguendum est, si omnes illæ seruant, locus est dictæ excommunicationi, si verò aliquæ seruãt, aliquæ non, tunc non est locus huic pœnæ, sicut, esset, si in tali loco non esset, nisi vna Ecclesia religiosorum non seruantium, vt cum Glossa tenet Syluester. Nota insuper, quod si interdicta sit appositum in prouincia, licet Ecclesia Metropolitana seruet interdictum, religiosi totius prouinciæ scienter non seruantes minimè hac excommunicatione feriuntur: nam Clementina solum loquitur de religiosis non seruantibus interdictum, quod seruat cathedralis, vel matrix loci, & constat, quod Metropolitani Samorensis, non est matrix ciuitatis Taurensis.

l glo. in d. cle. v. matricem.

m Sali. in sũ. ti. excõ. 1. fol. 82. p. 2. c. 1. Sy. v exc. 9. n. 12

n gl. in d. cle. Syl. vbi su. n. 91.

ARTICVLVS VI.

Vtrum matrice non seruante interdictum, teneantur religiosi illud non seruare.

RESpondeo dicendo, quod si matrix Ecclesia non seruet, non tenentur religiosi, non seruare, prout tenet glossa. *o* quia dicta Clementina non dicit, quod in non seruando se conforment, ipsa enim addere intendit, non minuere ad obseruantiam

o glos. in dict. Clemen 1.

tiam interdictorum, & argumentum à contrario sensu cessat, vbi illius argumenti contrarium reperitur in iure, prout tenet quædam glossa *a* communiter recepta, nec contrariorum eadem est disciplina, vbi mens, & verba resistunt, vt dicitur in iure, *b* excessus enim clericorum matricis Ecclesiæ non debet dare religiosis materiam delinquendi, cum ipsi sacrorum Canonũ magis obseruatores esse debeant. Verum est tamen, quod si sententia interdicti verè ligat, & matrix Ecclesia illam nõ obseruat, religiosi non seruantes non ligantur hac excommunicationis pœna, sed alijs, quæ in sacris Canonibus *c* continentur, quia scilicet, sunt suspensi, & eis interdictus est ingressus Ecclesiæ, & sunt irregulares, & ineligibiles actiuè, & passiuè, si autem sententia interdicti verè non ligat impediente appellatione, vel alia nullitate, & matrix Ecclesia illam seruat, ligantur religiosi non obseruantes eam pœna excõmunicationis, non autem alijs supradictis, quando verò tenet, & per Ecclesiam matricem seruatur, religiosi non obseruantes ligantur non solùm excommunicatione, sed etiam alijs pœnis.

a glo. vlt. in c. publicato de elect.
b c. si. de ver. sign.
c ca. vlt. de exces. prælat. ca. author. de priui. li. 6. & c. Episcoporum.

QVAESTIO CIX.

De interdicto locali, quoad eius effectus, & priuilegia iuris communis, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quis sit effectus interdicti localis.*
2 *Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur.*
3 *Quæ sacramenta tempore interdicti permittantur conferri.*
4 *Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio capitis,* alma mater, *celebrentur.*
5 *Vtrum interdictum loci violetur, etiamsi non sit denuntiatum.*

ARTICVLVS I.

Quis sit effectus interdicti localis.

RESpondeo dicendo, quod ex definitione interdicti localis colliguntur tres effectus priuatiui, & tria prohibentur in genere nempe quædam sacramenta, & omnia diuina officia, & ecclesiastica sepultura, qui effectus iure antiquo strictiùs prohibebantur, sed ius nouum capituli, *Alma mater, d* ideo concedit celebrari officia diuina cum quadam moderatione, ne si diu cessent, pullularent hæreses, sequeretur magna indeuotio populorum, & infinita animarum pericula. Ea dicuntur officia diuina quæ non sunt sacramenta, sed actus specialiter deputati sacro ordini, vt celebrare missam etiam votiuam, cantare Epistolam, aut Euãgelium solẽniter cum vestibus sacris, & quod Hebdomadarius officiet, seu capitulet, prout constat ex traditis à Paludano, *e* Antonino, Syluestro, Soto, Couarruuias, & Nauarro. Vnde celebrare, aut ministrare solemniter in missa etiã Pontificali, & Hebdomadarium sacerdotem officiare horas in choro, & Episcoporum conferre ordines etiam minores, & non sacrare Abbates, virgines, aras, & calices inter diuina officia prohibita tempore interdicti reputantur, vt constat ex traditis ab Angelo, *f* Couarruuias, & Nauarro, qui in hac parte sequuti sunt Ancharranum, & Federicum, & Calderinum.

d c. alma mater de sent. ex com.
e Pal. in 4. d. 18. q. 2 art. 2.
f Angel. interdi. §. 18. Cou. vbi s. §. 1. n. 6.

Aduertendum tamen, quod propter aliquam grauem necessitatem potest Episcopus ordines celebrare tempore interdicti, verbi gratia si ratione pestis, vel alterius calamitatis parrochi, & multi sacerdotes obierunt, poterit enim in his casibus Episcopus tempore interdicti ordines conferre, secundum Syluestrum, *g* quod non esse probabile tradit Couarruuias, & Bibaldus in suo Candelabro aureo, putat probabilissimum, & verum, cùm necessitas careat lege, maximè in hoc casu, vbi multi morerentur sine confessione ex sacerdotum penuria, & consequenter condemnarentur multi.

g Syl. interdi. 5. q. 5. Cou. in c. Alma mater.

Verum est tamen, quod si extra dictas necessitates ordines celebrauerit, grauissimas incurret pœnas à iure statutas, ordinatus autẽ sic in dicto loco non fit suspensus, nisi in sua ordinatione ministret statim in ordine suscepto, vt affirmat Couarruuias, *h* nec licet tempore interdicti benedicere sacramentalia, vt aquam etiam pro baptismo, nisi ianuis clausis, vt tenet Syluester, *i* quem sequitur Nauarrus secutus Federicum, & Calderinum dicentes, quod tunc nõ licet parrocho benedicere aquã, neque eam publicè fundere, cum asperges. Item non licet cantare horas canonicas publicè, nec priuatim coram alijs eas dicere, sed eas dicere cum moderatione capituli, *Alma mater*, Hæc & similia prout ordinantur in Missali, vel Põtificali, aut breuiario dicuntur officia diuina, vt constat ex traditis ab Angelo, *K* Syluestro, Nauarro, & Mandosio. Verum est tamen, quod non omnia, quæ in missali, & breuiario habẽtur, sunt officia diuina, multa enim sunt in his libris ordinata, quæ nõ prohibentur tempore interdicti, quia reuera non dicuntur simpliciter officia diuina, sed priuata, vt innuunt Doctores allegati, quibus proinde interesse potest homo interdictus, aut excommunicatus, de quibus in articulo sequenti.

h Couar. vbi sup. §. 3. nu. 3.
i Syl. interdi. 5. §. 2. v. 3 Na. vbi sup. num. 187. & 189.
K Angel. interdi. 5. § 4. Syl interd. §. 4. v. 1. et inter di. 6. § 2. v. 5. Mãd. in præsignat. tit. confessionale, & tit. licentia.

ARTICVLVS II.

Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur.

RESpondeo dicendo, quod primo permittuntur benedictio mensæ, & gratiarum actio, benedictio fructuum, aut ipsius habitus nouitiorum, pro peregrinis, benedictio baculi, & sacculi, prout constat ex traditis per Nauarrum, *l* & Syluestrum, & ex abundantiori conceditur priuilegium pro benedictione mensę, prout cõstat ex compendio *m* mendicãtium Leonem Decimũ minoribus concessisse. Quod ego priuilegium existimo fuisse procuratum, quia in religionibus benedictio mensæ, & gratiarum actio, a nemine, quàm ab Hebdomadario, aut à sacerdote nomine ipsius solemniter dicuntur, qua ratione attenta videntur inter officia diuina aliquo modo esse computanda, & tempore interdicti ea minimè esse dicenda solemniter, nisi priuilegium aliquod sit cõcessum, quo ipsa solemniter dici posse concederetur.

l Na. c. 27. nu. 172. Syl. vbi sup. v. 5. in fi.
m Comp. mẽd. interdi. 1. §. 21. habetur in sup. fo. 26. confes. 192.

Secundò permittitur cãtus Litaniarum, dum fit per laicos confratres, prout dicunt Nauarrus, *n* Sandoual, & Tabien. vel dum publicè intra, vel extra Ecclesiam cantantur à sacerdote regulari, sed absque solemnitate Crucis, & sine *Dominus vobiscum*, nam dum sacerdos in diebus Litaniarum, qui præcedunt Ascensionem Domini, & in festo Beati Marci Euangelistæ, in processione cũ superpelliceo, &

n Nauar. vbi supr. nu. 176. Sando par. 6. de officio ecclesiastico. c. 29. Tabien. ti. interdi. 3. vbi.

& præcedente cruce, aut in alijs processionibus cătat solemniter litanias, pertinet ad officiũ diuinũ, & sacerdotis, & sic non licet tempore interdicti, prout tenet Nauarrus, *a* & alij cum Calderino, & Caietanus, Palarius, & Alcocer, & sic excommunicato non licet assistere litanijs solemnibus, prout tenet Nauarrus. *b* Aduertendum tamen, quod, *Leo X. concessit fratribus minoribus, quod tempore interdicti ordinarij possint prædicti fratres minores facere processiones per claustra sua dicendo litanias, vel hymnos, aut alia deuota carmina, dumtamen aliquod diuinum officium non dicant*. Ita habetur in ordinis supplemẽto *c* & refertur in compendio mendicantium. Quæ ibi, *Dum tamen aliquod diuinum officium non dicant*, satis indicant quod prædictum priuilegium ad parum, vel ad nihilum deseruit, cum prædicto modo facere processiones, & dicere litanias, à iure communi concedatur, prout ex superioribus satis patet. Ex quibus colligitur minus rectè percepisse hoc priuilegium Henriquez, *d* dicens, quod minoritis, & eis, qui communicant in eorum priuilegijs conceditur tempore interdicti facere publicas processiones per claustrum, cum solemnitate, & cantu litaniarum, hymnorum, & aliarum deuotarum precũ, non enim in dicto priuilegio tale quid conceditur, scilicet quod cum solẽnitate hæc fieri possunt, hoc enim est officium diuinũ, vt ex præcedentibus constat: imo dictum priuilegium id expresè negat, addens, & dicens. *Dum tamen aliquod officium diuinum non dicant*. Quæ verba minimè considerauit Henriquez imo ea malè transtulit dicens. Dummodo nõ faciant aliud officium, quæ verba minimè in dicto priuilegio apponuntur, solùm enim apponuntur verba supra posita, ibi, *dum tamen aliquod officium diuinum non dicant*. Nec pro Henriquez facit priuilegium ab eo allegatum contentum in eodem cõpendio e mendicantium. Nam Leo non concessit Benedictinis absolutè, vt tempore interdicti possint missas, processiones, & alia diuina officia solemniter celebrare, vt inde inferat Henriquez, posse regulares processiones in tempore interdicti solemniter celebrare, sed solùm concessit, vt in festiuitatibus, de quibus in dicto priuilegio, possint dictas processiones solemniter celebrare, in quibus festiuitatibus per dictum priuilegium suspenditur interdictum.

Potest etiam sacerdos, qui iuuat infirmum periclitantem recitare litanias, & alios psalmos, & orationes coram laicis dicere Euangelium, vel legere passionem Christi Domini, aut recitare Psalmos Pęnitentiales, dummodo non dicat, Dominus vobiscum, quod pertinet ad officium Diaconi, & recitare recommendationem animæ pro mortuo, prout tenet Syluester, *f* & Nauarrus.

Quarto potest etiam sacerdos introducere priuatim in Ecclesiam mulierẽ post partum facta confessione generali, vt Deogratias agat, prout tradunt Syluester, *g* Maiolus, Armila, & Nauarrus cũ Calderino, sed absque stola, & ornatu sacerdotis vt cum alijs tenet idem Nauarrus *h* eadem confessio, & absolutio generalis deprecatiua dici potest coram interdictis a sacerdote in fine concionis, quia eo ipso, quo tunc conceditur sacramentum pœnitentiæ etiam sanis, videtur concessa ea generalis absolutio, quæ ordinatur ad emundationem peccati, prout tenet Syluester, *i* & Nauarrus nam ea deprecatoria confessio, seu absolutio fieri potest à persona interdicta.

Quinto non prohibetur adoratio crucis in feria sexta Hebdomadæ sanctæ, quia non videtur officium diuinum, vt tenet Nauarrus cum Calderino, & recentioribus, & clericus potest accipere mortuoria, licet defunctus etiam interdictus sit sepultus extra locum sacrum, quia clericus non prohibetur pro illo orare, aut accipere oblationes, prout tenent Syluester, & Nauarrus.

Sextò tempore interdicti licet publicè recitare, dũ pulsatur, precem Angelicã, vespere, manè, & meridie, vt post communem tenet Medina. *l* Et priuata benedictio licet, quam publicè dat Episcopus, vel presbyter etiam extra Diœcesim, non tamen licet solẽnis benedictio, quam Episcopus facit in Ecclesia dicẽs, *Adiutorium nostrum in nomine Domini*, & sic sũt concordădi Syluest. *m* & Nauar. Dũ enim Syluester illicitam esse talem benedictionem affirmat, de benedictione solemni est intelligendus.

Septimò lectori etiam interdicto, vel in loco interdictos licet prælegere lectiones etiam sacræ Scripturæ, declarare Euangelium, aut Psalmos, & prædicare, prout tenent Paludanus, *n* Antoninus, summa confessorum, & Nauarrus, & licet etiam exercere ea, quæ sunt iurisdictionis in loco interdicto, vt excommunicare, vel ab excommunicatione absoluere, dare indulgentias, eligere, & similia, sed absq; stola, & solemnitate sacerdotali.

Octauò prohibebãtur olim multa officia diuina in loco generaliter interdicto, vt patet ex iure, *o* sed quædam officia licebant, vt etiam colligitur ex iure *p* & plura nouo iure in capitulo, *Alma mater*, alia conceduntur per priuilegia iuris, vt clericis quædã conceduntur, clericus enim primæ tonsuræ ex priuilegio iuris admittitur ad officia diuina, & sepulturam, nisi fuisset causa interdicti, sub nomine clerici in fauorabilibus iure communi comprehendũtur regulares, nisi clerici, aut regulares essẽt interdicti, prout notat Nau. *q* oẽs enim hi gaudẽt priuilegio canonis, vt idẽ Nauar. notat, *r* & etiam Nouitius, & conuersus gaudet, vt dicitur in iure, & tradunt Syluester *s* Rosella, Armilla, Angelus, Nauarrus, Corduba, Antoninus, & Gabriel: clericusque coniugatus cum vnica Virgine gaudet priuilegio canonis, & fori, si modo deferat tonsuram, & vestem Clericalem: at post Côc. Trid. *t* vt clericus in minoribus gaudeat priuilegio fori oportet, ab Episcopo ascriptum esse ministerio certæ Ecclesię, aut versari in seminario clericorũ, vel in studijs de licentia Episcopi, quod tamen in praxi receptum confirmat Pius V. proprio motu, & vsitatum est in prætorijs regijs, & id optauit fieri Molinæus, *u* vt tenent Nauarrus, Mandosius, Maiolus, & Perez: clericus tamen coniugatus tempore interdicti non admittitur ad diuina officia, nisi præscripta consuetudo, ex qua venire licet impunè contra interdictum, id concedat, qualis est in Aragonia, quod ex traditis in iure *x* de consuetudine disponente confirmatur, & tradit Nauarrus.

Nonò non prohibentur in conuentuali Ecclesia, vt summissa voce, & sine cantu bini, aut tres recitẽt horas, sed cum moderatione hac, nempe interdictis exclusis, ac ianuis clausis, vt colligitur ex iure, tradunt Ioannes y Tabien. Syluester, Couarruuias, & tunc non licet, vt plures, quam tres simul recitent etiam tempore cessationis a diuinis, quia solũ confirmatur ius antiquum, prout tenet Henriquez *z* contra Senatum Doctorum Salmanticensis Academiæ, & contra Medinam dicentes, quod debet solus recitare.

Ex his Doctores colligunt, licuisse in interdicto etiam speciali, quod bini, aut tres horas canonicas recitare possint extra Ecclesiam, sed cautè, ne a prohibitis audiantur, nisi fortè per trãsitum, quod pronihilo reputatur, vt in agro, cubiculo, vel etiam intra Ecclesiam apertis Ianuis cum dicta cautela, ne au-

Marginal notes:

a Nau. & alij vbi s. Caie. ex com. ad fi. Palat. in 4. d. 18. q. 3. pag. 341. Alcoc. in sum. c. 17.

b Na. Hisp. n. 40. in addi. in c. 28.

c Sup. fo. 61. & cas. 199. cõp. mẽd. tit. inter. 1. §. 21.

d Henriqu. in sũ. 2. p. lib. 13. de excõ. & interd. c. 44.

e Cõp. mẽd. ti. interd. 1. §. 10

f Syl. inter. 1. §. 4. v. 6. Na. c. 27. nu. 170.

g Syl. ti. inter. 3. §. 4. vers. 5. Maiol. li. 3. c. 10. nu. 8 in fi. Armil. ti. interd. §. 64 Nauar. vbi sup.

h Na. vbi s. n. 176. 177. 179

i Syl. vbi s. §. 7. v. 3. Na. vbi s. n. 166.

k Syl. ti. inter. §. 1. v. 7 Na. vbi su n. 174.

l Med li. 1. sua instruct. c. 11. nu. 13.

m Syl. vbi s. §. 4 v. 5 Na. vbi su. nu. 176.

n Palu. in 4. d. 18. q. 4. Anto. 3. p. tit. 24. ca. 70. col. 2. sum. confess li. 3. ti. 33. q. 212. Na. vbi s. nu. 176.

o c. respõs. vbi gl. de sent. exc.

p c. quod in ti. de pœn. & remiss.

q Na. c. 27. n. 174.

r Na. c. 27. nu. 79.

s Syl. v. relig. 5 & exc. 6. n. 3. Ros. Armil. Ang. v. nouiti. Na. in Apol. de red. q. 1. moni. 51. Co. li. 1. qq. q. 30. Gabr. 2. to. cõ. opi. ti de præsum. consi. 12.

u Meli in ad. ad Ale cons. 8 vo 1. Na. c. 25 n. 135. Mãdo. in reg. cance. reg. 16. q. 14. n. 2. Maiol. li. 1. de irg. c. 34. n. 1. col. 3. Per. in l. 2. ti. 8. li. 8. ord pa. 349.

x c. fi de consu. Na. c. 27. nu. 174.

y Tabie. inter. Syl v. 2. Co in c. alma mat. 2 p. §. 2. nu. 7. v. sed & olim.

z Henr. in sũ. 2. p libr. 13 de exc. & interd. c. 41. nu. 3.

ea emanarũt posterũ emanabũt quibus personis cuiuscũque status gradus, ordinis, vel conditionis existant, & quacunque Episcopali, vel Archiepiscopali, vel maiori Ecclesiastica, vel regali, aut alia mundana dignitate praefulgeant, absque expressa licentia pro tempore existentis generalis, prioris ordinis, de ipso ordine recedere, & ad insistendum obsequijs quorumcumque praelatorum, & personarum quarumlibet quouis quaesito colore se transferre audeant & praefatis quibuscunque qui habent, & pro tempore habebunt tales literas, ne aliquẽ ex dictis fratribus Diui Hieronymi, vt absque huiusmodi licentia ad eos accedat, & eorum obsequijs insistat requirere, vel solicitare, recipere. & retinere praesumãt, sub interdicto Ecclesiae per Episcopum, & superiores, et excommunicationis latae sententiae poena per alios inferiores ipso facto incurrenda, non obstantibus contrarijs quibuscunque. Ita refertur indultum in Compẽdio priuilegiorũ D. Hieronymi. In quo etiam refertur.

Quod Iulius II. anno Domini millesimo, quingentesimo decimo, Pontificatus sui anno decimo, die vigesima septima Martij motu proprio, & sua mera liberalitate authoritate apostolica decreuit, & declarauit, ac voluit, quod fratres, aut conuersi, aut aliae personae ordinis praetextu quarumcunque facultatum, & licentiarum con cessarum, & concedendarum, & expeditionem contra Sarracenos, absque licentia superiorum suorum petita, & obtenta proficisci non possunt: & si forsan proficiscãtur. per eosdem superiores ad eorum monasteria absque incursu aliquarum censurarum in literis facultatum, seu literarum praedictarum forsan contentarum, reuocare possint: similem concessionem, à Benedicto Decimotertio, Pontificatus sui anno decimo sexto idibus Ianuarij, & à Leone Decimo, anno Domini millesimo, quingentesimo, quinto decimo, Pontificatus sui anno tertio, die vigesima Aprilis fuisse concessam dicto ordini D. Hieronymi, refert author dicti Compendij.

Et aduertendum, quod licet non extarent huiusmodi priuilegia, adhuc rescripta surreptitia censerentur, cum absorbens ius alterius ab omnibus iudicib. debeat refutari, vt dicitur in iure *a*, quia parte inaudita nihil facere possumus, vt etiam dicitur in iure. *b*

a l. quoties. C. de precibus imper. offer.
b ca. de causa posse. & propriet.

ARTICVLVS III.

Vtrum subditus, sine licentia Praelatorum impetrans aliquod à Sede Apostolica rescriptum, maneat absolutus à censuris, etiam si non valeat ipsum rescriptum.

RESpondeo dicendo, pro explicatione tituli quaestionis notandum est, quod in rescriptis solet apponi à Papa sequens clausula. *Volentes te fauore prosequi gratioso à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque ecclesiasticis sententijs, censuris, & poenis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum praesentium duntaxat consequẽdum, harum seriè absoluentes, & absolutum fore censentes, Apostolica authoritate, tenore praesentium.*

Haec est communis clausula in rescriptis solita apponi, ratione cuius impetrans aliquid à Sede Apostolica, etiam si mille excommunicationibus vinctus sit, tamen ad effectum gratiae, quae illi conceditur, consequendum, censebitur absolutus, quia verba Papae, aut Legati, aut Pœnitentiarij absoluentis sunt generalia, & vniuersalia comprehendentia omnes censuras, caue tamen, quod illud fallit in excommunicatione Capituli, *quia quorundam*, *c* de Iudaeis, prohibentis delationem armorum, & aliorum necessariorum Sarracenis ad impugnandos Christianos, & in aliquibus aliis, si in eis per annum insorduerint, per regulam mirabilem Cancellariae de insordescentibus, cuius tenorem refert Nauarrus, *d* quam dicit *e* non esse in regulis Innocentij Octaui. Sed est in Regulis Pauli Tertij, sub hac verborum forma concepta.

c ca. quia quorundam. de Iudaeis.

d Nu. in d. c. quia quorundam no. 11. in glo. vlt. nu. 15
e Nau. ubi gl. donatis.

Item ne personis pro quibus literae suae Sanctitatis emanabunt ob generalem absolutionem à censuris Ecclesiasticis, quibus ligatae forent, ad eundem effectum indifferenter concedi. & in literis Apostolicis apponi solitam, praestetur occasio censuras ipsas vilipendendi, & insordescendi in illis statuit, & ordinauit huiusmodi absolutionem, & clausulam in literis, quas in futurum cũ illa concedi continget, non suffragari, non parentibus rei iudicatae incendiarijs, violatoribus Ecclesiarum, falsificatoribus, & falsificatorijs procurantibus literas & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus recepti oribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, violatoribus ecclesiasticae libertatis, via facti ausu temerario Sedis Apostolicae mandatis non obtemperantibus, & ministros, vel executores Apostolicae Sedis, & eius officialium eis commissa exequentes impedientibus, qui propter praemissa, vel aliquid eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, & generaliter quibuscunque alijs. vt praefertur. quomodolibet ligati, in illis per annum continuũ insorduerint. Hactenus tenor.

Et sic intelligitur clausula solita aliquando a camporibus impetrantibus poni inter clausulas derogatorias post principalem petitionem supplicationis Papae porrectae, scilicet, *Non obstãte regula de insordescentibus*, significat enim, quod petitur a Papa, vt impetrans habeatur absolutus quoad effectum illius gratiae consequendum, non obstante praedicta regula, nimirum, licet per annum manserit in aliqua excommunicatione, vel per quatuor menses in certis casibus in ea expressis, nihilominus sit absolutus.

Et debent aduertere, quod si ista clausula, absoluendi ad effectum gratiae consequendum, in literis Legatorum apponatur, non absolui omnes a censuris, qui absoluerentur per eandem literis Papae insertam, quia Legati iure communi non possunt absoluere ab omnibus excommunicationibus Papae reseruatis, & omnes non habent priuilegium id faciẽdi, cui consequens est multos impetrantes a Legatis Sedis Apostolicae inutiliter impetrare, qui si impetrassent a Romano Pontifice, vtiliter fecissent, aliud tamen existimat Nauarrus *f*, tam de Pœnitentiario, quàm de Legatis, quoniam ille ab omnibus potest absoluere, vt significat D. Antoninus. *g*

f Nau. ubi s. n. 19.
g Anton. 3. p. ti. 24. c. 30.

Item circa praedictam clausulam est summopere notandum illud verbum. *Sciens*, ne sub ea comprehendatur is, qui ignoranter saltem probabiliter insordescit, argumento cuiusdam Canonis, *h* & arbitratur Nauarrus *i* aliquam ignorantiam esse, quae ab incurrenda excommunicatione non excusaret, quae tamen efficere posset, ne diceretur sciens manere in excommunicatione. Ex his infero intellectũ ad concilium *K* Tridentinum ibi, *Si obdurato animo censuris annexus in illis per annum insorduerit, etiam contra eum, tanquam de haeresi suspectum procedi potest.* Concilium enim iuxta superius annotata intelligendum est de eo, qui scienter, non autem de eo, qui ignoranter insorduerit, quod satis innuunt praedicta verba ibi, *Sed si obdurato animo*, & ibi. *Insorduerit*, insordere enim nihil aliud significat, quàm Ecclesiam aperire aures, vt ipsa a fidelibus audiatur, & obediatur, fideles autem contradicere nolendo audire, ne bene agant.

h c. Apostolicae de cler. ex. comm. minist.
i Nau. vbi su
K Tesar. ses. 25 de refor. ca. 3. an fide.

Ex his, quae latè circa hanc quotidianam clausulam

Iam dicta sunt, satis apertè colligitur, regulares impetrantes literas Apostolicas sine suorum superiorum beneplacito, & licentia, licet in ipsis absoluantur à prædictis censuris, non tamen ab eis, nec ab aliquibus virtute dictæ clausulæ remanere absolutos, cum ipsis ad effectum consequendi illud, quod petitur, hoc ipsum concedatur, & ipsi nihil ex dictis literis consequantur, cum prædictæ literæ, & rescripta sint irrita, & nulla, ex quibus nullus effectus potest generari.

QVÆSTIO CIV.

De impressione librorum, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum libri regularium possint imprimi, sine licentia ordinarij.*
2. *Vtrum regulares possint habere priuilegium Consilij regalis, quo prohibetur, ne alius eorum librum imprimat, aut vendat sub pœnis in dicto priuilegio contentis.*
3. *Quomodo fratres minores obseruantiæ possint suos libros imprimere, sine suæ regulæ transgressione.*
4. *Vtrum syndicus apostolicus possit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes, aut vendentes dictos libros.*

ARTICVLVS I.

Vtrum libri regularium, possint imprimi sine licentia Ordinarij.

Respondeo dicendo, quod Clemens VII. quia in Concilio Lateranensi prohibitum fuit, ne imprimantur aliquę scripturæ, nisi prius per loci ordinarium, & inquisitorem visę, & approbatę fuerint, cōcessit fratribus Minoribus regularis obseruantiæ licentiam imprimi faciendi spectantia ad eorum ordinem sine dicta ordinarij, & inquisitorum reuisione. Ita refertur in Compendio *a* Mendicantium.

a Comp. Mendic. tit. imprimere libros.

Pro cuius breui explicatione nota, quod in Concilio *b* Lateranēsi superius allegato, & à Leone Decimo, in quadā constitutione sua, quæ habetur in Bullario *c* suarum constitutionum, statutum est in hunc modum. *Statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, seu aliam quamcunque scripturam imprimere, seu imprimi facere præsumat, nisi in vrbe prius per Vicarium nostrum, & sacri Palatij Magistrum, in alijs verò ciuitatibus per Episcopum vel alium habentem peritiam scientiæ libri ab eodem Episcopo ad id deputandum, ac Inquisitore hæreticæ prauitatis diligēter examinetur, &c. Qui autem secus præsumpserit, vltra librorū impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, centum ducatorum fabricæ Basilicæ Principis Apostolorum solutionem, ac anni continui exercitij impressionis suspensionem, excommunicationisque sentētia innodatus existat.* Circa quā determinationē aduertit Caietanus, *d* quod *neque hæ, neque reliquæ censuræ positæ in Concilio Lateranensi postremo obligant, quia non sunt receptæ*, quod etiam annotauit Nauarrus, *e* *quamuis*, vt ipse ait, *pars huius vnitatis seruatur, in Hispania. & Concilium Tridentinum f decreuit sub his pœnis dicti Concilij Lateranensis, quod nemo imprimat, vel imprimi faciat libros de rebus sacris absque nomine authoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati, approbatique fuerint ab ordinario sub pœna anathematis, & pecuniæ in Canone Concilij nouissimi Lateranensis apposita, & si regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationem huiusmodi licentiam quoque à suis superioribus impetrare teneantur recognitis per eos libris iuxta formam suarum constitutionum; qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi antè examinati, probatique fuerint, ijsdē pœnis subijciant, quibus impressores*, quod ait Nauarrus, *nescimus an sit receptum*, qui ait, *videmus libros impressos sine illius obseruationis, solennitate insignium virorum Dominici Soto, Ambrosii Catherini, qui eidem Concilio interfuerunt, quamquam nunc in recentibus editionibus cernimus impressos cum dicta solennitate: In Regno tamen Castellæ Lege regia vsu recepta requiritur, & sufficit licentia Consilij Regalis supremi, cuius authoritate examinatur prius ab aliquo viro in id designato, quod in Gallijs seruari audio cum magno reipublicæ fructu. In vrbe autem Vicarius, aut eius Vicesgerens remittit videndum Magistro sacri Palatij, quo decernente posse imprimi, typographus imprimit præfixa in principio libri sola clausula de licentia superioris, aut æquipollenti.* Hæc Nauarrus.

b Later. sess. 10.
c Con. 10. inter solicitudines.
d Caiet. v. excōmunicatio in fine.
e Nau. c. 27. num. 110. & 148.
f Trid. sess. 4. de vsu, & editio. li. sac.

In Regnis autem Portugalliæ video seruari definitionem Concilij Lateranensis, nō enim in eo potest typis mandari aliquis liber, nisi prius ab Ordinario, & ab hæreticæ Prauitatis Inquisitoribus licentia consequatur. Circa verba autem Concilij Tridentini superiùs allegati ibi. *Qui autem scripto, eos communicant, vel euulgant, nisi antè examinati, probatique fuerint, ijsdem pœnis subijciātur, quibus impressores.*

Notandum, quod sacra congregatio Cardinalium supra Concilium declarauit ibi etiam comprehendi lectiones, annotationes, disputationes, conciones, & alia similia, nec non tractatus pertinētes tum ad deuotionem, tum ad quietationem consciētiarum stimulatarum fratrum, & cætera huiusmodi, quæ sibi inuicem communicant fratres, etiam si concionatores approbati fuerint ab ordinario, verum quia ex huiusmodi declaratione varia fuit exorta inter religiosos conturbatio, ideo eadē & congregatio declarauit supradicta esse intelligenda tātum, quando dantur, vt typis, *g* sic habet authenticum Romæ in Archiuo fratrum Capucinorum. Ex quibus colligitur, quod modo concessio Clementis Septimi supra adducta cessat, cum iuxta determinationem Concilij Tridentini ad imprimenda etiam ea, quæ pertinent ad ordinem, licentiam ab ordinarijs petatur.

g Capucin. in addit. ad compen. mend. tit. imprimere libros in fine.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares possint habere priuilegium Consilij regalis, quo prohibeatur, ne alius eorum librum imprimat, aut vendat sub pœnis in dicto priuilegio contentis.

Respondeo dicendo, quod in his Hispaniarum partibus solet regalis Maiestas ad supplicationem religiosorum ipsis concedere licentiam, vt libros, quos composuerunt imprimi faciant, & quod nemo alius sine ipsorum licentia sub certis pœnis imprimere eos, aut vēdere valeat, prout pleniùs in dicta licentia, & priuilegio continetur. Quo supposito dubitatur modo, quomodo dictum priuilegium sit explicandum, ita vt non sit contra paupertatem ab ipso promissam, secundum quā nihil sibi neque

acquirere potest, prout in Iure a Canonico continetur, & latius in 3. tomo Deo Duce in quæstione de paupertate dicemus. Ad quod breuiter respondetur, quod regalis Maiestas non facit religiosum capacem iuris in priuilegio contenti, cum etiam Summus Pontifex in voto paupertatis stante monachatu minimè possit dispensare, vt igitur dictum priuilegium secundum ius commune interpretandum ita, vt ius per ipsum religioso quæsitū statim monasterio quæratur, si tale monasterium bonorū in communi sit capax, si enim non est capax, vt nō sunt capacia omnia monasteria nostræ Sacræ religionis Minorum de obseruātia, maius dubium est, quo modo huius religionis fratribus ius dicti priuilegij quæratur, ita vt virtute eius possint agere in iudicio. Nam certum est secundum eorum regulā, & declarationem Nicolai III. & Clemētis V. quod priuilegia pro temporalibus bonis ad litigandum, vel habendum aliquod ius nullo modo fratres Minores habere possunt, cum pro voto paupertatis Euangelicæ in communi, & in particulari sint ipsi, & eorum monasteria incapacia cuiuscum que iuris vel actionis pro quibuscunque temporalibus, prout resoluit Corduba b super regulam P. N. Francisci, & hoc expressè dicunt communiter Doctores, vt patet ex expositione Sanctorum Patrum, & Serena Conscientia c secundum Aluarum ait, quod nulla maior proprietas est fratribus Minoribus quàm talia priuilegia, ac temporalia habere. Nam sicut Papa non potest dispensare cum fratre, vt habeat proprium manente religioso, ita non potest dispensare, vt habeamus simile priuilegium, aut ius priuilegij, quod est ius priuatū, quia ex vi professionis minorum ipsi sunt incapaces in particulari, & in communi omnis iuris, cui formaliter repugnat habere quodcumque ius, prout etiam diffinit Concilium d Tridētinum, & tolerabilius esset, vt ait Cordube e dispensare cum fratribus Minoribus, vt capiant vel pecunias tangant, quām vt habeant priuilegium ad habendum aliquod ius temporale. Quo modo igitur defendemus, quod fratres Minores secundum puritatem suæ regulæ hæc priuilegia possint procurare, & concessa retinere? Ad quod respōdetur, quod nomine Papæ syndicus Apostolicus ad requisitionem fratrum potest ius priuilegij allegare, & defendere, & agere in iudicio, nam inter cæteros actus, quos authoritate Apostolica syndicus exercet, vnus est pro recipiendo nomine Papæ, & Ecclesiæ Romanæ, & pro iudicialiter petendo omnes eleemosynas etiam pecuniarias in testamento relictas, seu legatas modo licito, & congruo ipsis fratribus, & pro experiendo in iudicio, seu extra in omnibus causis, & litigijs, & actionibus quibuscunque, quæ explicantur, & continentur in Bullis Apostolicis de syndico agentibus, de quo in tertio tomo pro quibus omnibus possunt fratres Minores licitè vti syndico cessante scandalo, & omni alia circunstantia mala prout in sequentibus latiùs explicabitur. Ex quibus concluditur, quod priuilegium concessum religioso minori obseruantiæ ad impressionem alicuius libri, non acquiritur ipsi ordini, cum ipsa sit incapax cuiuscumque iuris temporalis, acquiritur tamen sedi Apostolicæ, cuius nomine eius syndicus priuilegio vti, & frui potest modo ipsis fratribus conuenienti.

a cap. cum ad monasterium de statu monac.

b Cordu. sup. reg. c. 6. qu. 1. vbi expositores.

c Sere. consc. q. 34.

d Trid. ses. 25 de regula. c. 3.

e Cordub. vbi sup. q. 8.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores obseruantiæ possint suos libros imprimere sine suæ regulæ transgressione.

Respondeo dicendo, quod regula f B. P. N. Francisci in hūc modum se habet, ait enim fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & deuotè, ita quod exclusio otio animæ inimico sanctæ orationis, & deuotionis spiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deseruire, de mercede verò laboris pro se, & suis fratribus corporis necessaria recipiant, præter denarios, vel pecunias, & humiliter, sicut decet seruos Dei, & paupertatis sanctissimæ sectatores.

f Reg. F. c. 5.

Ex qua regula tria antè oculos semper habenda colliguntur. Primum, quod religiosus nunquam sit otiosus. Secundum, quod exercitium corporale nō impediat spirituale. Tertium, quod exercitium corporale fiat deuotè, & non causa auaritiæ; non enim ad religionem venitur, vt otiosè in ea viuatur, sed vt in laboritio corporali, quod pertinet ad honestatem, religiosi occupentur, prout ex Sacra Scriptura, & ex exemplis Apostolorum hoc commendant Sancti Patres, & cōmendant Augustinus, g & Diuus Hieronymus, non vt ex tali labore aliqua merces auarè procuretur, alienum est enim hoc a religioso statu, videant religiosi, quid dicat Vlpianus h Iurisconsultus Gentilis, determinans enim, quod omnes professores etiam artium liberalium possunt pro suo labore in ipsis artibus docendis stipendium petere, excipit philosophos, qui Gentilitatis erant religiosi, dicens, *an & philosophi professorum numero sint, & non putem, non quia non religiosa res est, sed quia hoc primum profiteri eos oportet mercenariam se operam spernere.* Vnde sanctissimè est ordinatum, in premocia Diui Iacobi regularis obseruantiæ fratrum Minorum, ne fratres operas aliquas ad vendendum sub priuatione actuum legitimorum faciant. Videamus modo, vtrum fratribus Minoribus sit licitum componere libros, & eos imprimere? & videtur quod sic, cum hoc laboritium non solùm pertineat ad honestatem, sed ex eo non solùm religio, sed etiam tota militans Ecclesia illustratur, quod minimè est negandum, cum opus istud sit sanctum, & bonum, & factum sit à Patribus nostræ religionis antiquis, qui sunt innumerabiles, & famosi, vt fuit Nicolaus de Lyra, Alexander de Ales, D. Bonauentura, & Scotus, ex quibus antiquiores ad numerum satis amplum reducit quidam curiosus author, & postea alij suorum Patrum vestigia imitantes varia volumina in lucem ediderunt; non est etiam dubium fratres Minores, prout dictum est in superiori articulo, posse à regia Maiestate priuilegium obtinere, vt nemo alius illa volumina imprimere, aut vēdere valeat, dummodo syndicus Apostolicus ius priuilegij in se recipiat nomine Sedis Apostolicæ, secundum instituta religionis de illo disponat, verba enim priuilegij concedentis religioso minori, vt nemo alius possit dicta volumina vendere, aut imprimere sine sua licentia sano modo secundum regulam sunt explicanda, & intelligenda, nō enim vult consilium regale, vt religiosi fiant suarum regularum transgressores concedendo indifferenter omnibus priuilegia similia eundem tenorem continentia, nec à consilio regali potest peti, vt tenor priuilegij varietur pro varietate constitutionum regularum. Verum est tamen, quod prælati regulares deberent statuere, vt talia priuilegia alio modo peterentur, scilicet vt religiosi ordinum, quę sunt capacia bonorum in communi nō petant priuilegia nomine proprio, sed ipsa priuilegia petantur nomine conuentuum, quibus ius prædictorum priuilegiorum pertinet. In ordine autem minorum regularis obseruantiæ debet ordinari, vt ipsa priuilegia ex parte syndici Apostolici postulentur, supplicatione autem coram consilio regali hoc modo proposita dicta priuilegia non fratribus in parti-

g August. de operibus monac. Hierony. relatus in c. nunquam. dist. 5.

h Leg. 1. §. an Philosophi. ff. de varijs, & extra. cogn.

particulari, sed conuentibus, aut syndicis concedantur, & omnia iuridicè fient, quod summè debent notare prælati regulares, in his video enim communiter errari, & magis debent notare hoc prælati regulares ordinis Minorum regularis obseruantiæ, qui prout in quadam Clementina a ipsis & suis fratribus commendatur, vt in verbis etiam sint cauti, ne de vitio proprietatis notentur.

a Clem. exiuit. de paradiso de verb. sign. in fine.

Non est autem licitum fratribus Minoribus petere pecunias mutuatas ad impressionem librorum suorum faciendam, prout determinat Nicolaus Tertius, b ait enim, *Decernimus in primis, quod fratres ipsi à mutuis contrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere ipsorum statu considerato non liceat possunt tamen ipsi pro satisfactione facienda pro eorum necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint, citra cuiuslibet obligationis vinculum dicere quod per eleemosynas, & alios amicos fratrum solutionem huiusmodi faciendam intendant fideliter laborare*. Hæc Nicolaus Tertius, & hoc modo possunt dicere ipsi fratres personis pro impressionibus pecunias offerentibus, quod ipsi citra cuiuslibet obligationis vinculum, satisfactionem, secundum eorum regulam procurabunt.

b ca. exiit, qui seminat. §. cæterum de ver. sign.

Neque etiam est licitum Fratribus Minoribus hos denarios ad impressionem procurare, vt libri impressi vendantur, & lucratiua exercitatione in ipsorum venditione exerceantur, sicut si essent mercatores diuites, & sæculares negotiatores, quod non tantùm religioni Minorum in altissima paupertate fundata, sed etiam ab omnibus alijs religionibus maximè est alienum, neque etiam est licitum ipsis fratribus Minoribus, neque alijs cuiuscumque religionis professis hos libros impressos sibi appropriare, cum hoc sit contra votum paupertatis, de quo in tertio tomo latè dicetur, ipsi enim libri, si fuerint ab aliquo fratre Minore regularis obseruãtiæ cõpositi, & eius nomine impressi, videtur, quod statim ipso iure transeunt in dominium Sedis Apostolicæ, & per eius syndicum in vtilitatem fratrum possunt, & debent alienari.

Sed contra faciunt aliqua argumenta, scilicet, quod dicti libri non possunt vendi, & alienari authoritate syndici, ita vt in ipsis exerceatur lucratiua Negotiatio. Nam Nicolaus c Tertius, loquitur in rebus ad vsum fratrum destinatis, aut eleemosynaliter oblatis, quorum dominium in fauorem fratrũ & religionis Minorum voluit Sedi Apostolicæ applicari, vt ita fratrum necessitatibus sine suæ regulæ transgressione satisfieret; & non est credendum, quod Summus Pontifex voluerit dominium istorum librorum in Sedem Apostolicam transferre, cum fratres ijs minimè vtantur, neque ipsis dentur in eleemosynam, sed ad lucrandum imprimantur, & ad negotiationem in lucem proferantur, non enim Summus Pontifex vult simile reseruare dominium, & esse depositator nostrarum lucratiuarum mercationum, contra nostræ regulæ arctissimam paupertatem, quam summopere intendit obseruari. Secundo facit in contrarium, quod determinat Clemens V. d in expositione regulæ Minorum dicens, *licet verò non solùm sit licitum, sed & multum conueniens rationi, quod fratres minores qui in laboribus spiritualibus orationis & studij sedulè occupantur, hortos, & habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem sui, & interdum ad se ipsos, post labores huiusmodi corporaliter ducendos; nec non ad habenda necessaria hortalia, pro se ipsis: habere tamen hortos aliquos, vt colãtur, ac olera, & alia hortalitia pretio distrahantur, nec non & vineas repugnat suæ regulæ, & ordinis puritati*. Hæc Clemens Quintus. Si autem hæc

c ca. exiit, qui seminat. §. quia verò dominium.

d Clem. exiuit de paradiso. §. licet verò de ver. sig.

prohibentur à fratribus vendi, licet sint suorum laborum pretia, etiam secundum ipsam regulam, à fortiori prohibentur libros vendere, & impressionibus lucratiuis, vt puri mercatores implicari: nec obstat dicere, quod venduntur per syndicum nomine Papæ, quod nullus hactenus concessit, syndicus enim non pro his vendendis constituitur, Vbi negotiatio lucratiua inuenitur sed pro distrahendis, & alienandis illa, quibus fratres vtuntur pertinentia ad Papam, vel ad Ecclesiam Romanam; & illa, quæ liberaliter fratribus donantur, offeruntur, aut legãtur, vt ipsorum precium in fratrum necessitatibus, non autem vt vendant, & alienent ea, quæ lucratiuis negotiationibus acquiruntur, ad distrahendum enim hæc Papa non constituit syndicum, prout dictum est, & per consequens in hoc casu distrahendo, & alienando, & pretium recipiendo fratres pecuniam per impositam personam recipere censentur contra suam regulam, & statum. Tertio, & principaliter contra dictam partem arguitur, omnes enim Minorum regulæ expositores, vt principium certissimum in eius materia constituunt, quod Fratres Minores non possunt sustentari, nisi de ijs, quæ liberaliter suppeditantur, aut ipsi ostiatim mendicant, licet enim ex laboribus manuum suarum possint sustentari, stipendium tamen ipsorum laborum debet ipsis per viam eleemosynæ, & liberaliter elargiri, vt ex prędicta Regula e clarè omnes colligunt, ait enim *quod de mercede laboris possunt necessaria recipere, & hoc humiliter, sicut decet seruos Dei, & paupertatis sanctissimæ sectatores*, at denarij, & pecuniæ, quæ ex venditione impressorum librorum acquiruntur, neque via donationis liberalis, neque via eleemosynæ ipsis fratribus suppeditantur, cum sit pretium rerum venditarum, non authoritate Apostolica, sed propria, & per consequens nullo modo possunt ijs pecunijs sustentari, si enim ex ijs possent sibi alimenta parare, nulla inter eos, & familiam mercatorum libros imprimentium, & vendentium quo ad sustentationem esset differentia, neque ipsi sibi nomen profitentium altissimam, & Euangelicam paupertatem possent iure optimo vendicare.

e Regul. c. 5.

Quartò contra prędictam librorum negotiationem arguitur ex scandalo, quod ex contractione pecuniæ, & ex litigijs cum impressoribus, & agasonibus, & librorum mercatoribus oriuntur, quæ omnia quàm aliena sint ab instituto Minorum, satis proclamant Pontificum Decreta, & declarationes regulæ, quæ ab Apostolica Sede legimus emanata, licet enim nomine syndici dicti libri alienentur (quod diffitemur) & pro alijs commutentur sæculares ab ipsis fratribus eos emisse prædicant, & proh dolor à fratribus carius, quàm à sæcularibus mercatoribus vendi proclamant, & ita firmiter teneo, non posse dictos fratres Minores secundum suæ regulæ puritatem, & Pontificum Decreta, & declarationes in impressione suorum librorum authoritate syndici Apostolici his lucratiuis negotiationibus implicari. Nec contra obstant aliquæ rationes, quæ contra hanc partem ab aliquibus adducuntur.

Prima ratio est, maximam esse differentiam inter venditionem hortalitiorum, & librorum impressionem, & venditionem, cultiuatio enim olerum, & hortalitiorum, & eorum venditio bono Ecclesiæ Dei communi non prodest, sicut prodest impressio, & venditio librorum, his enim impressis Ecclesia Dei illustratur, & à telis venenosis hæreticorum protegitur, salus animarum consequitur, quæ omnia principaliter à fratribus intendun-

duntur, minus autem principaliter intenditur, & ideo nimirum si cultiuatio olerum, & eorum venditio fratribus prohibeatur, librorum autem impressio, & venditio illis permittatur. Huic tamen obiectioni facillimo negotio respondetur, non enim diffiteor ex impressione librorum Ecclesiam Dei, & religionem illustrari, at hæc impressio per modos licitos fieri debet, si enim per modos fiat illicitos, ita vt religiosi propter ipsam fiant mercatores, & negotiatores contra suum institutum, non illustratur Ecclesia, neque religio, immo eorum nitor, & decor deturpatur, mutatur enim religionis color optimus, obscuratur aurum, & facti sunt lapides Sanctuarij in capite omnium platearum vendentes, & opus alienum ab Apostolica disciplina exercentes, & dicti libri possunt imprimi, & in lucem edi ad viuificationem animarum modo licito, & statui religioso, & Ecclesiastico maximè accommodato.

Nec obstat dicere, quod lucrum ex ipsis libris consequutum in ædificationem, & restaurationem Monasteriorum conuertitur, & sic in cultum diuinum ordinatur, nam respondetur cum Clemente V. a in simili casu dicente *quamuis etiam paramenta, & vasa Ecclesiæ ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quam omnia fecit ipse Deus, tamen qui absconditorum est cognitor ad animum sibi ministrantium respicit principaliter non ad manum, neque per illas sibi vult seruiri, quæ suorum seruitorum statui repugnant.* Vnde resolutiue dico, impressiones librorum à religiosis, præsertim Minoribus minimè fieri posse ita, vt ipsi religiosi ex his lucrum consequi procurent, & hac de causa in conuentu Sancti Frācisci Salmanticensi cum consilio Patrum Doctissimorum ipsius conuentus præclara scripta Patris Fratris Philippi prædicatoris Apostolici, & de nostra religione propter eius sanctitatem satis bene meriti nunquam fuerunt impressa à fratribus, & in lucem edita, ante quam à Sede Apostolica indultū ad hoc faciendum impetraretur, & de facto fuit à Sixto Quinto Pontifice Maximo indultum obtentum, & adeo, quæ ego volumina edidi, & edo, imprimenda, & vendenda à fratribus ipsius cōuentus, cuius ego sum indignus filius à nostro Sanctissimo Papa Clemente octauo obtenta est licentia, cuius supplicationem egomet ipse scripsi, & in Sedem Apostolicam mittendam tradidi, sed cum in alijs prouincijs simile non habeatur priuilegium, & priuilegijs habitis ad hæc potest introduci aliqua non minima relaxatio, propter quod aliquibus patribus potest videri tale priuilegium minimè esse vtendum, pœnam in præsentiarum, quomodo fratres Minores secundum puritatem suæ regulæ se debeant habere, vt ita libri in lucem ad gloriam Dei edantur, & status noster nullam iniuriam patiatur. Pro quo sit prima conclusio. Secluso omni priuilegio certum est, apud omnes, quod si fratres Minores ex librorum impressionibus, nihil aliud quàm habere libros ad vsum prædictorum fratrum prætenditur, licitè possunt procurare pecuniam ad emendum papyrum, & alios in impressionibus sumptus faciendos, prout expresè determinat Nicolaus III. b

Secunda conclusio, possunt dare fratres Minores librum compositum alicui personæ sæculari, vt ipse faciat ipsum suis expensis typis mandari cum conditione, vt det conuentui aliquos libros ad necessitates præsentes, & eminentes ipsorum fratrum subleuandas, & si ad huiusmodi effectum aliquos denarios dare syndico promiserit, nihil contra regulam ipsi fratres molientur, dummodo nec ab ipsis fratribus, nec ab aliquo nomine ipsorum fratrum id in iudicio petatur. At Aluarus c in omnibus scrupulosus affirmat, hanc conditionem à proprietatis labe minimè esse alienam, ait enim, quod ipsi fratres possunt recipere pretium laboris pro suis necessitatibus, dummodo non recipiant denarium, vel pecuniam, hi autem libri appellatione pecuniæ veniunt, nam, prout habetur in quadam tabula capitali Generalis nostræ Sacræ religionis, nomine pecuniæ intelligitur omnis res, quæ procuratur, & recipitur, non vt fratres vtantur ea immediatè, sed eo animo vt commutetur in alias, vendatur, & distrahatur, & ita tenent omnes regulæ expositores, prout tradit Doctissimus Corduba d in prædictæ regulæ expositione. Sed respondetur quod ipsi fratres non recipiunt prædictos libros, vt precium laboris ad distrahendum, & vendendum, sed ipse syndicus nomine Papæ, sicut in se recipit hæreditates, & legata ad distrahendum pro necessitatibus præsentibus, & imminentibus fratrum.

Neque obstat, quod ipsæ hæreditates, & legata liberaliter offeruntur, & ideo nil mirum si possit ipse syndicus ea ad vendendum, & distrahendum recipere: at si libri non liberaliter, sed ex conuentione acquiruntur. Nam respondetur, quod sicut potest acceptare hæreditates, & legata, & post quam ab eo acceptantur, transeunt in dominium Ecclesiæ Romanæ, & ab eo possunt in iudicio peti, dummodo aliàs non interueniat scandalum, neque ipsi fratres in iudicio personaliter assistant, & dummodo ipsi non videantur esse principales authores, & omnis alia circunstantia vitians caueatur: ita etiam ipsi libri ab ipso fratre compositi, cum in se sint magni valoris, & ab eo liberaliter secundum statum religioni suæ offerantur, statim transeunt in Dominium Papæ, & à syndico acceptati, possunt vendi conuentione facta cum impressoribus ab ipso syndico, qui potest petere in iudicio, vt dicta conuentio adimpleatur, dummodo omnis circunstantia vitians caueatur, & possunt ipsi fratres notificare ipsi syndico, si opus fuerit, vt id in iudicio petat, sicut petit precium legatorum, & hæreditatum, quę in dominium Papæ transierunt. Et sicut ipse syndicus authoritate Apostolica potest vendere libros, & alia mobilia ipsorum fratrum præmissa licentia superiorum, dummodo talis pecunia, & pretium recipiantur ab eo, & in rem licitam expendantur, prout expressè definitur à Clemente V. e ego non video, cur libri compositi à fratribus, quibus tam ordo, quàm fratres vtuntur, quia expedit vendi, & imprimi ad ædificationem populi, & animarum, non possint a dicto syndico vendi, & in rem licitam ipsorum pretium expendi dummodo negotiatio, & lucrum, quod mercatores ex impressionibus quærunt, omnino euitetur.

a Cle. exiuit de paradiso de verb. sign.

b ca. exit, qui semin. §. quia vero libros de verb. sig li. 6.

c Aluar. li. 2. sup. n. 4 c.

d Cor. c. 4. q. 3. puncto 1.

e Cle. exiuit de paradiso. §. quia libros.

ARTICVLVS IV.

Vtrum syndicus Apostolicus possit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes aut vendentes dictos libros.

RESpondeo dicēdo, quod circa hunc articulum duo veniunt determinanda. Primum est, vtrum syndicus Apostolicus in hoc casu possit agere de dam-

damno euitando. Alterum est, vtrum possit agere de lucro captando: quantum ad primum, quod est prouidere, ne aliquod damnum ex prohibita, & furtiua impressione sequatur, potest sine dubio prohibere syndicus, ne impressiones furtiuæ fiant contra eius licentiam, hoc enim nihil aliud est, nisi procurare, quod bona Ecclesiastica Ecclesiæ Romanæ destinata pro vsu fratrum conuentus, ad quem pertinet impressio librorum aliquod damnum patiatur, & hoc est eius officium, & administratio. Ad secundum pertinet acquirere pœnam in priuilegio regali appositam procurando, quod libri impressi sibi adiudicentur, quod nescio, an aliquo modo licito à fratribus, aut à syndico Sedis Apostolicæ fieri possit, hæc enim pœna non potest acquiri, nisi accusatione, aut denunciatione facta per fratres, aut per syndicum: per fratres autem denuntiando, aut accusando, clarum est non posse acquiri, si enim religiõ si sunt incapaces ad aliquid acquirendum, etiã per contractus politicos apud omnes gentes vsitatos, à fortiori erunt incapaces ad aliquid per denuntiationem, aut accusationem in iudicio consequendum. Quod autem per syndicum acquiri minimè possit, probatur: omnia enim indulta Apostolica plenam authoritatem syndicis concedentia solùm indulgent, vt possint petere in iudicio, & extra iudicium omnes eleemosynas fratrum, & eorum iura, & immunitates defendere, non autem concedunt, vt in nomine Sedis Apost. sint fiscales, denuntiatores, & accusatores ad acquirendum aliquid pro vsu fratrum, cum hoc repugnet eorum altissimæ paupertati, & sic Martinus IV. *a* qui maiorem, quam alij Summi Pontifices concedit dictis syndicis authoritatem, solum ipsis indulget, vt res ab ipsis vindicatas in vtilitatem fratrum conuertant, prout secundum regulam fratribus fuerit licitum, & clarè constat, quam alienum sit à regula B.P.N. Frãcisci fratribus necessaria suppeditari, & eorum monasteria ædificare ex pœnis per viam denuntiationis, & acquisitionis acquisitis, quod si expresse B. Franciscus in sua regula non prohibuit, neque Summi Põtifices in concessionibus factis syndicis prohibuerunt, fuit, quia nunquam talem vsum inter pauperrimos fratres cogitauerunt posse contingere, & satis certè prohibuerunt in concessionibus datis ipsi syndicis, vt in iudicio possint petere ea, quæ concernunt ipsos fratres, dummodo statui eorum non repugnet, & omne scandalum, & circunstantia mala euitetur.

a Mar. IV. in extrau. exultantes.

Sed contra hoc possunt aliqui replicando dicere, quod si iudex potest applicare pœnam delinquẽtis Monasterio Sancti Frãcisci de obseruãtia, quod non est incapax dictæ pęnæ, cum ipsa sit vere eleemosyna per iudicem dispensanda, & potuit eam applicare cuicũmque monasterio, & postquam est applicata, potest à syndico in iudicio peti, ita etiam monasteriũ D. Francisci, & ipsi fratres possunt esse capaces dictæ pęnæ ipsis à priuilegio regali per viã eleemosynæ cõcessæ, quæ postquam est applicata, potest à syndico peti in iudicio. Respondetur non posse dictam pęnam nomine eleemosinæ applicari cum ipsa non applicetur in priuilegio regali, nisi denuntiatione, & accusatione præmissa, quæ neque ex parte syndici, neque ex parte fratrum possunt in iudicio interponi, quod non contingit in pęnis à iudice in monasterio applicatis, ipsæ enim ex officio iudicis ipsi monasterio applicantur, & vt soluantur nulla denuntiatio, aut accusatio debet ex parte fratrum, & syndici interponi, sufficit enim, vt humiliter eius officium imploretur.

Neque etiam obstat, quod ipse syndicus potest agere de damno euitando, prout dictum est in principio huius articuli, & cui conceditur aliquid, conceduntur etiam omnia, quæ ad hunc finem ordinãtur. Et clarum est, quod non procedit contra imprimentes dictarum pęnarum, non plene potest agere de damno vitando, cum ipsi ex impunitate ad impressiones faciendas prouocentur, nam respondetur, quod syndicus potest agere de damno vitando, prout probatum est, modis tamen congruentibus statui, & professioni ipsorum fratrum, exigere autẽ pęnas per viã denuntiationis, aut accusationis non est modus statui Minorum conueniens, quo ipsis in necessarijs possit subueniri, & sic prædictum damnum minus malum est, quàm damnificare, dilustrare, & maculare altissimam paupertatem, quàm paupercula turba Minorum profitetur, quæ ijs litigijs, accusationibus, & denuntiationibus obscuratur, & licet aliquod lucrum temporale ex dictis accusationibus consequatur, maius est damnum temporale, quod ex eis solet huic familiæ generari, cum ratione dictarum accusationum, & denuntiationum dicant indeuoti, & aliqui deuoti, ipsos habere proprium, & non esse necessarium ostiatim mendicare.

QVAESTIO CV.

De irregularitate in quatuor articulos diuisa.

In primo tomo iam latè egimus de irregularitate, nunc autem operæ pretium esse duxi, aliqua, quæ huic materiæ concernunt, in hoc tomo proponere, quæ limitant dicta in superioribus.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum prælati regulares possint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, dispensare.*

2 *Vtrum non habens potestatem dispensandi super irregularitate contracta ex homicidio voluntario, possit dispensare in ea, quæ nascitur ex homicidio iustè patrato.*

3 *Vtrum monachus iuuans chirurgum ad scindẽdum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ scindi debet fiat irregularis.*

4 *Vtrum sit irregularis prælatus monasterij qui conquestus coram iudice laico indicauit locũ, vbi fur posset comprehendi, secuta morte ipsius furis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prelati regulares possint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, dispensare.

Respondeo dicendo, quod Nauarrus *b* refert Paulum III. concessisse superioribus ordinis Præmonstratensis facultatẽ dispẽsandi cum suis subditis super homicidio voluntario. Et loquendo de ea bulla in hæc verba prorumpens, ait *negari non posse, quod verba præfatæ bullæ multum vigeant ad dicendum præfatos reuerendissimos Patres prædicti ordinis illustrissimi Præmõstratensis posse dispẽsare super irregularitate ex homicidio*

b Na li. 1. cõs. et de homic. volun. vel casuali consi. 1.

dispensare, & quod Episcopus in ea minimè possit dispensare expressè tenet in dicto libro quinto dicens, quod pro hoc facit consuetudo totius orbis petendi illam à Papa, & quod nullo canone illa potestas sit Episcopo, & quod non sit illa etiam concessa in Concilio a Tridentino, quia per illud datur potestas dispensandi super irregularitate descendēte ex delicto, hæc autem non descendit ex delicto, & quod non obstat, quod potest Episcopus dispensare super irregularitate illicitè contracta, ergo à fortiori in contracta licitè. Nam respondetur, quod irregularitas Bigamiæ, sine peccato contrahitur, & tamen certum est, Episcopum non posse super ea dispensare, tum per stylum curiæ, tum quia neque Papa dispensat, nisi rarissimè, & maxima cum difficultate, & dilatione, tum quia capitulum illud Concilij Tridentini excipit irregularitatem ex homicidio voluntario, nulla facta mentione de irregularitate ex Bigamia, & non alia ratione, quàm quia hęc non nascitur ex delicto & consequenter habuit illam pro excepta, eo quod non nascitur ex delicto, & consequenter irregularitatem, quæ non nascitur ex delicto, Episcopus tollere nequit. Vnde infero, quod prouinciales non possunt dispensare cum suis subditis in hac irregularitate, loquendo iuxta ius commune, & stylum Curiæ, & hoc mihi videtur securiùs, possunt tamen dispensare in ea si verum est, quod Paulus IV. hoc concessit iuxta ea, quæ in articulo superiori dicta sunt.

a Tri. c. liceat de ref. sess. 24.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monachus iuuans Chirurgum ad scindendum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ scindi debeat fiat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod articulus præsentis quæstionis proponitur propter aliquos fratres plus nimis scrupulizantes, quibus respōdetur, quod non incurrunt irregularitatem, tum quia nullo canone id exprimitur, & irregularitas non contrahitur, nisi in casibus à iure expressis, vt in eodem iure b notatur, tum quia per mutilationem membri sanitatis causa factam non incurritur irregularitas, vt etiam in iure c determinatur, etiamsi a se ipso, si esset chirurgus, sibi amputasset membrum putridum, tunc enim etiam nō incurreret irregularitatem per prædictum ius à contrario sensu, quatenùs habet eum, qui cum sanus esset, se se absciderit irregularem fieri.

b c. is cui §. si. de sent. excō. lib. 6.
c ca. si quis à medicis 55. dist.

ARTICVLVS IV.

Vtrum sit irregularis prælatus monasterij, qui conquestus coram iudice laico de fure cum protestatione, de qua in capitulo prælatis, *de homicidio, libro sexto, postea indicauit locum, vbi comprehendi posset fur, qui fuit ibi comprehensus, & postea fuit suspensus.*

RESpondeo dicendo, primò facilè videri posse alicui partem negatiuā esse veram, tum quia videtur casus pro illa in dicto capitulo, *prælatis*, quatenus habet prælatos, & omnes alios clericos posse conqueri de malefactoribus suis coram iudicibus sæcularibus sine metu irregularitatis incurrendæ, propterea quod illi eos occidant, vel membris mutilent, modo expressè protestentur nolle se, vt aliqua pœna sanguinis eos puniant, sed tantùm cogāt

ad restituendum damnum illatum, & faciendam iniuriarum emendam, tum quia prædictis prælatis, & clericis non solùm licet conqueri, & petere prædicta, sed etiam conquestionem prosequi, & præsentare testes, & facere omnia illa, quæ pertinent ad obtinendam victoriam super sua conquestione, & petitione secundum omnium mentem. At indicare locum, vbi malefactor est, & captura eius pertinere videtur ad prædictam victoriam obtinendam propter prohibitiones, quæ fieri possunt, & responsiones, quas cogitur facere, si capiatur, tum quia secundum Petrum de Ancharrano d quem sequitur Francus, possunt prædicti prælati post sententiam latam petere executionem eius, & vt malefactores condemnati capiantur, qui licet resistendo familiæ iudicis occidantur, non ob id prædicti prælati erūt irregulares. Pro parte autē affirmante, scilicet quod prædictus prælatus sit irregularis vrget fortiter primò, quod prædictū capitulum, *prælatis* probat quidem, quod Ecclesiastici possunt agere contra suos malefactores ciuiliter cum protestatione prædicta sine metu irregularitatis, & consequenter, vt argumentum primum pro parte negāte factum probat, possunt prosequi litem, & facere articulos, positiones, probationes, & alia ad victoriam ciuilem necessaria. Ad captura malefactoris non est necessaria ad obtinendam ciuilem victoriam, iuxta in iure e notata. Secundò quod non videtur licere clerico sine metu irregularitatis etiam præmissa protestatione petere a iudice sæculari, vt capiat malefactorē suū ad hoc, vt cogat eum soluere sibi damnum, quod fecit, saltem antequam non condemnetur, ergo neque iuuare eum ad capiendum, nec consequenter illi indicare locum, vbi capi posset, argumento eorum, quæ in iure f notantur. Per quæ omnia illa pro vtraque parte adducta videtur hæc quæstio difficilioris resolutionis, quàm à principio apparebat, prout affirmat Nauarrus, g qui in hunc modum eam resoluit dicens distinctione opus esse, nam si fur erat persona fugitiua, ita quod probabiliter crederetur, quod sententia contra eum lata parum profuisset, nisi persona detineretur, licuisset prælato indicare locū, vbi erat, sicut capere, & petere, vt caperetur, alioquin non ea ratione diuersitatis, quod priori casu esset necessaria captura ad effectum sententiæ etiam ciuiliter latæ, in priori verò, non pro qua distinctione facit, quod debitor fugitiuus capi potest authoritate propria, non autem qui non est fugitiuus, prout in iure h determinatur.

d An char. & Francus in d. c. Prelat.
e l. consentan. & in auth. qui semel. C. quō & quando iudex ca. si lite non contestata.
f Auth multo magis de sacrosan. Eccl.
g Nau. lib. 5. consi. de homicid. cons. 9. num. 4.
h l. Ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraudē creditorum.

ARTICVLVS V.

Vtrum regularis ante legitimam ætatem factus sacerdos, licet non possit sacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius sacerdos non regularis potest.

RESpondeo dicendo. Primò eum, qui factus est irregularis sine culpa sua, & quia abscissum est ei aliquod membrum violenter ab alio sine culpa sua, posse gerere omnia munera, quorum exercitio non repugnat abscisio illa, vt probatur in iure, i vbi Panormitanus communiter receptus id annotauit, regularis verò, de quo in casu posito ex sua culpa est irregularis, & ideo non solùm debet arceri à missa facienda, sed etiam ab omnibus illis actibus, qui sunt ordinibus specialiter deputati, à quibus etiam est alienus, seu interdictus secundum theoricam Imolæ, vnde prædictus sacerdos non potest absque peccato dicere in officijs de-

i c. 2. de cler. ægrotant.
K Imol in c. si celebr. de cle. exc. minist.

functorum illa verba, Dominus vobiscum, neque dicere orationem, quam soli presbyteri in talibus officijs solent dicere tãquam sacerdotes, quia illi actus peculiares sunt presbyterorum.

QVÆSTIO CVI.

De interdicto, quod est censura Ecclesiastica, quoad eius definitionem, & diuisionem, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVid sit interdictum.*
2 *Quotuplex sit interdictum.*

ARTICVLVS I.

Quid sit interdictum.

RESpondeo dicendo, quod interdictum, cùm sit terminus vtroque iure vsitatus, dicitur quasi inter duos dictum, vt colligitur ex iure, *a* & olim erat quædam forma, & solemnis conceptio verborum, quibus prætor fieri aliquid iubebat, aut prohibebat, quod tunc maximè fiebat cùm de possessione, vel quasi inter aliquos contendebatur, vt per glossam *b* quandam, & Doctores: non tamen dicitur ab interdicendo, cùm non semper prohibeat, sed aliquando aliquid fieri iubeat, vt in iure *c* habetur, sed sic dicitur ius canonicum, quod est censura Ecclesiastica aliquorum prohibitiua, & de hoc hic agimus. Vnde interdictũ canonicum, & Ecclesiasticum est separatio à iure, vel à iudice facta à cæteris sacramentis, & omnibus officijs, prout infra latiùs explicabitur.

a c. exhibitoria insti. de inter.
b Gl. & Doc. in c. pastoralis de causa poss. & prop. & in ca. item cum quis de resti. spol.
c Insti. de inter. §. 1.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit interdictum.

RESpondeo dicendo, quod interdictum in genere est triplex, scilicet personale tãtùm, id est, quo interdicitur persona, non locus, & locale tantùm id est, quo interdicitur locus, & nõ persona loci, aliud personale & locale simul. Pro quo sciendum est, quod aliud est interdicere locum, aliud homines loci, vel homines & locum, quia si locus tantum est interdictus, homines loci, qui non dederunt causam interdicto, alibi possunt audire diuina officia, & Ecclesiastica recipere sacramenta: si verò homines, aut locus, & homines sint interdicti tenebuntur etiam alibi seruare interdictum, nisi in casibus à iure expressis, vt ex eodẽ iure *d* iuncta sua glossa colligitur. Duplex est autem interdictum locale generale scilicet, & speciale. Est autem interdictum locale generale, quo interdicitur regnum, vel prouincia, vel ciuitas, vel Castrum, aut villa, vt patet ex quadam Decretali *e* declarãte, sic debere intelligi in priuilegijs interdictum terræ. Interdictum verò locale speciale est, quo interdicitur vna certa Ecclesia, vel plures certæ Eccl. non autem omnes Eccl. alicuius ciuitatis, vel loci. Vnde dicitur interdictũ generale, quia totum aliquid sine exceptione comprehendit, vt innuit quædam gl. *f* quam sequitur Panor. speciale verò dicitur, quia non comprehendit totum, sed partem: interdictum autem personale est duplex, generale scilicet, & speciale, generale est, quo interdicitur homines Regni, Prouinciæ, ciuitatis, Castri, aut villæ vniuersaliter. Interdictum verò personale speciale est, quo interdicitur pars vnius ciuitatis, vel castri, aut villæ, aut certa persona, vel certæ personæ, aut etiã incerta, vt cùm dicitur, qui fecerit hoc, vel illud, sit ipso facto interdictus. Vnde si interdicatur tota aliqua vniuersitas, quæ est pars alicuius populi, putà hoc studium Salmanticense, non est interdictum generale, sed speciale, siue particulare dictum à parte alicuius terræ. Ex his infertur, quod interdictum Ecclesiasticum est suspensio à diuinorum, sacramentorumque actiua, & passiua celebratione respectu alicuius loci, vel personarum facta Ecclesiasticam etiam prohibens sepulturam, prout resoluit Couarruuias. *g*

d c. de sen. ext. lib. 6.
e c. cũ in partibus de verb. sig.
f Gl. & Pan. in d. c. cum in partibus.
g Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 1.

QVÆSTIO CVII.

De interdicto quoad eius ministrum in imponendo, & in tollendo, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *QVis possit interdicere.*
2 *Vtrum prælati inferiores Episcopo possint interdicere.*
3 *Quis possit absoluere ab interdicto personali.*

ARTICVLVS I.

Quis possit interdicere.

RESpondeo dicendo, quod minister ille potest interdicere, qui ordinaria potestate potest excõmunicare, & suspendere, prout notant Nauarrus *b* Antoninus Couarruuias, Syluester, & Soto. Et hic potest alijs eam facultatem delegare, non quidem fœminæ, etiam Abbatissæ, sed viro, qui clericus sit, neque impeditus censura denuntiata. Dixi (*non quidem fœminæ etiam Abbatissæ*) nam potestas excommunicandi & infligendi alias censuras pertinet ad claues Ecclesiæ latè dictas, fœmina autem est incapax potestatis clauium, etiamsi sit Christiana. Verum est tamen, quod quædam Abbatissæ habent ex priuilegio Papæ, quendã vsum Clauiũ. Nã licet Philippus Decius *i* dicat fœminam posse quidem habere iurisdictionem Ecclesiasticam, iuxta ea, quæ in quadam Decretali *k* notantur, non tamen potest excommunicare, argumento eorum, quę notant Panormitanus, *l* & alij, idque id ipsum videtur censuisse, licet non adeo expresse Couarruuias, *m* quæ sententia vera est attento iure, & vsu communi; at ex priuilegio benè potest excommunicare, & interdicere, nam omnis, qui habet iurisdictionem Ecclesiasticam, etiam si non habeat claues, potest excommunicare, vt colligitur ex D. Thoma, *n* tum quia Laicus ex priuilegio potest excommunicare iuxta glossam *o* celebrem & receptã, & his, & alijs tenet Nauarrus, *p* fœminam posse ex priuilegio excommunicare.

b Na. in c. 27. nu. 168. Ant. 3. p. ti. 26. c. 2. § 3. Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 1. num. 8. Syl interdi. 3. § 3. Soto in 4. d. 22. q. 3. art. 1. concl. 2.
i Dec. in reg. 1. de regu. iu. nu. 41.
k c. dilect. de maio. & obed.
l c. noua de pœnit. & remiss. vbi Panor. & alij.
m Co. in c. alma mat. in 1. p. § 11.
n D. Tho. in 4. d. 18. q. 2. ar. 2. q. 2.
o Glo. in c. prater. 32. ar. in v. ducibus.
p Nau. lib. 3. cõs. tit. de sen. exc. consi. 37.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati inferiores Episcopo possint interdicere.

RESpondeo dicendo, quod quidam prælati Episcopo minores habent ex iure, consuetudine, aut priuilegio vt possint interdicere in suo territorio, vt Abbates sæculares, qui habẽt iurisdictionem qua-

quaſi Epiſcopalem,& generalis religionum,qui tamen in conſuetudine non habent, vt oppidum, aut Caſtrum interdicat, niſi in illud habeat iuriſdictionem. Prior monaſterij interdicere ſuos ſubditos ab audiendis diuinis, aut confeſſionibus, quod eſt minus,quàm excommunicare, cùm hoc non ſit interdicere per cenſuram interdicti,vt tenent Doctores in ſuperiori articulo allegati. At in ordinibus mendicantium priores non habent huiuſmodi poteſtatem,cum priuationes,& ſuſpenſiones huiuſmodi ad ſuperiores prælatos ſpectent.

ARTICVLVS III.

Quis poſſit abſoluere ab interdicto perſonali.

RESpondeo dicendo,quod abſoluere ab interdicto perſonali poteſt , qui iure ordinario ligat. Ita Soto *a* Syluester,Antoninus,& Nauarrus,vt Epiſcopus,aut prælatus religionis,qui poſſunt abſoluere,ſuos,quam poteſtatem habent etiam eorum ſucceſſores,præmitti tamen debet partis ſatisfactio, licet tamen parocho non concedatur abſoluere ab interdicto,aut ſuſpenſione, quia horum abſolutio nõ eſt neceſſaria ante abſolutionem à peccatis , vt tenent Soto, *b* & recentiores,priores tamen conuentuales , & guardiani per priuilegia Apoſtolica poſſunt abſoluere ab his cenſuris ſuos ſubditos, prout latè diximus in primo tomo , *c* quod tamen debet intelligi,dummodo præmittatur partis ſatisfactio: nomine autem partis , cui reus ſatisfacere iubetur, non intelligitur iudex , cui applicatur pœna pecuniaria, aut cui aliquid(vt tabellioni)eſt ſoluendum pro ſententia,vt tabellioni ſoluantur impenſæ proceſſus , & litis , & iudici ſoluuntur iura ſua, iudex enim ſemper diſtinguitur contra litigantes,comprehenditur tamen nomine partis reſpublica , præſertim in foro exteriori, ob cuius iniuriam notoriam latum interdictum eſt, aut cenſura,vt ceſſet ſcandalum notoriæ offenſæ per ſatisfactionem, vt colligitur ex traditis à Soto,*d* & Nauarro.

a Soto in 4.d. 22.q.3.art.1. poſt 3.conclu. Sylu.interdictum.3.§.10. nu.11.Anton. 3.p.ti.26.ar. 5.Nau.c.25. nu.168.
b Sot.vbi ſup.
c 1.Tho.q.20
d Soto in 4.d. 22.q.2.art.3. Na.c.23.nu. 66.

QVÆSTIO CVIII.

De interdictio quoad ea , quæ poſſunt interdici , in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 VTrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia.
2 Vtrum monaſteria fratrum poſſint interdici non interdicto populo.
3 Vtrum religioſi poſſint ab ordinarijs ſpecialiter interdici.
4 Vtrum religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum ſeruatum à matrice.
5 Vtrum religioſi non ſeruantes interdictum ſint excommunicati.
6 Vtrum matrice non ſeruante interdictum teneantur religioſi non ſeruare.

ARTICVLVS I.

Vtrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta Monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia.

REſpondeo dicendo,non eſſe dubium,quod interdicta ciuitate cenſentur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia , ita vt in eis

diuina officia obſeruari minimè queant,prout patet ex traditis in quadam Clementina : *e* dubium autem eſt , vtrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria, in ſuburbanis eiuſdem ciuitatis contenta,& videtur dicendum, quod ſic,nam interdicta ciuitate , videntur etiam interdicta ſuburbia , vt in quadam Decretali *f* determinatur,cuius deciſionis dubitatio deducitur ex eo, quod appellatione ciuitatis alicuius minimè alioquin ſuburbia cõtineãtur, vt dicitur in multis iuribus, *g* ſiquidem ciuitas,Caſtrum,villa, oppidum propriè id ſignificant,quod ambitu murorum continetur. At quidquid ſit de nominis ſignificatione illud eſt tenendũ, potiſſimè conſiderandam eſſe ſubiectam materiam, ſtatum,& qualitatem,ac conditionem loquentis,vt inde valeamus liquido percipere , quæ fuerit eius mens,an intellexerit ſub ciuitate ſuburbia , & continentia ædificia, an tantùm id,quod muris finitur, & cingitur:hæc reſolutio colligitur ex his,quæ Panormitanus, *h* & alij tradidere, & Doctores , quos allegat,& ſequitur Capola. Ex quibus aperitur vera ratio ad deciſionem dictæ decretalis , nam licet alioquin appellatione ciuitatis tantùm contineatur id,quod muris cingitur,neque veniant ſuburbia,& continentia ædificia,tamen interdicta ciuitate, cenſentur & ſuburbia interdicta,ne interdicto Eccleſiaſtico facillimè fiat illuſio,quæ contingeret,ſi interdicta ciuitate poſſent diuina officia in ſuburbijs celebrari , quam rationem expreſſè explicat Pontifex Romanus,cuius ad hoc meminere Abbas, *i* & Felinus , Alexander, & Iaſon, idem Abbas, Socinus, & Ludouicus Luſitanus.

Et aduertendum,quod Iulius Secundus , *conceſſit fratribus minoribus, quod ſi contingat aliquam ciuitatem,vel oppidum cum duobus vel tribus milliaribus circumuicinis(infra quæ milliaria domus fratrum prædicatorum exiſtunt) Eccleſiaſtico ſupponi interdicto,fratres ordinis huiuſmodi , niſi cauſam interdicto dederint , vel eis ſpecialiter ex cauſa legitima interdictum ſit interdictum huiuſmodi ſeruare nullatenus teneantur,niſi alias domus ipſorum fratrum de iure interdicto talis oppidi comprehendantur.*Ita habetur in libro K monumenta ordinis. Quæ conceſſio maximè fuit neceſſaria, nam quæ dicantur cõtinentia ædificia, & ſuburbia, quæ interdicta ciuitate cenſentur interdicta , boni viri arbitrio diſcernendum erat, qui hoc ipſum ex ſitu loci,& communi loquendi vſu, & ex alijs æſtimabat, iuxta quandam gloſſam *l* communiter receptam,& ne pro arbitratu ſuo vnuſquiſque circa monaſteria fratrum iudicaret,idcirco iure optimo prouiſum eſt ipſis per ſupradictum priuilegium, ne vltra duo milliaria monaſteria diſtãtia ab oppido interdicta interdicto Apoſtolico ſupponerentur.

e Clem.ex frequentibus de ſent.excom.
f c.ciuitas de ſent.excom.
g l.nã quod liquide.§.ſi lex ff. de pec.leg. l.2 ff. de ver. ſign.
h Pan.& alij in c.Rodul.co. 1.& 2. de reſcr.Capola in l.2. q.2 ff.de verb.ſign.
i Abb.& Fel. col.2 in d.ca. Rodul. Alex. in l. 2. ff. de ver.ſign. Iaſ. in fin col.vlt. C. de ſucceſſ. edict. Abb. in c.vlt. de præben.colum. 2. Soc. & Ludo. Luſitan.in id l. ciuib. ff.de rebus dubijs col.7.& 8.
K In 1.imp.f. 43. & in 2.f. 126 . conce. 278.
l Gl.in d.ſi ciuitas.

ARTICVLVS II.

Vtrum monaſteria fratrum poſſint interdici non interdicto populo.

REſpondeo dicendo,quod Leo X.conceſſit fratribus minoribus obſeruantię,*quod Eccleſiæ domorum ſuorum interdici non poſſint ad inſtantiam cuiuſcumque perſonæ , etiam Cardinalatus honore , vel alia quauis fulgente dignitate, vel per authorem ſacri palatij , aut quoſcumque alios iudices, niſi tota ciuitas , vel oppidum, vbi tota domus huiuſmodi conſiſtit, Apoſtolica,ſeu ordinaria authoritatibus Eccleſiaſtico ſupponatur interdicto. Ac voluit,quod in huiuſmodi domibus degentes fratres ad huiuſmodi interdicti obſeruationem minimè teneantur,nec propterea irregularitatis maculã ,*

rio constare debeat non obstantibus priuilegijs quibuscumque etiam religionis Sancti Ioannis Hierosolymitani & aliarum militiarum. Hæc Concilium.

Aduertendum etiam est, quod licet religiosi non possint interdici ab ordinarijs, prout patet ex dictis priuilegijs, hoc tamen fallit in religioso, & alijs exēptis, qui habent aliquod beneficium in diœcesi alicuius Episcopi, vt sunt multi religiosi curati, maximè Bononiæ, tunc enim non quatenus exempti, sed quatenus beneficiarij poterunt interdici, prout ex argumento *a* cuiusdam Decretalis colligitur.

a d. c. cum capella.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religiosi teneantur seruare interdictum nullum, seruatum à matrice.

RESpondeo dicendo, quod interpictum siue valeat, siue non valeat seruandum est àb omnibus religiosis, tam exemptis, quam non exemptis, quando seruatur ab Ecclesia matrice, vt in quadam Clementina determinatur, non autem excōmunicatio, quæ differentia non videtur in mētem venisse Ioanni Andreæ, *b* & Petro qui nouem alias differentias inter interdictum, & excommunicationem diligenter Collegerunt, nec Dominico, nec Perusino, qui decimam addiderunt. Dixi (religiosi) alij enim clerici sæculares non tenentur interdictū, quod nullum est, seruare, etiamsi matrix Ecclesia illud seruet, vt patet ex dicta Clementina *c* vbi glossa hoc annotauit secundum Rauennam ab omnibus recepta, & memoriæ mandanda, & docent D. Antoninus, *d* & Nauarrus.

b Clemē. 1. de sen. excom.

c Andr. & Petrus in c. 1. de sent. excomm. d clem. vbi gl. v. reli.

e Anto. 3. p. ti. 39. Na. in ca. cū contingat de rescript. remed. 2. nu. 40

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi non seruantes interdictum sint excommunicati.

RESpondeo dicendo, quod in quadam Clementina *e* excommunicantur omnes religiosi tam exempti, quàm non exempti cuiuscunque ordinis, & conditionis, mendicantes, & non mendicantes, secundum glossam ibi, qui interdictum impositum authoritate sedis Apostolicæ, aut ordinariorum, quod sciunt Ecclesiam matricem seruare, non seruauerunt, & idem ibidem dicitur de interdicto, & cessationibus à diuinis indictis per prouincialium Conciliorum statuta, vel ipsorum authoritate, & in generalibus cessationibus a diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conuētus sæcularium, vel regularium sibi vindicant Ecclesiarum.

f Clemē. 1. de sent. excomm.

Circa quam constitutionem nota, quod nō ligat clericos sæculares secūdum glossam ibi, quæ etiam dicit, quod religiosi intelliguntur scire obseruantiā interdicti à matrice Ecclesia, quando viderint vel alio sensu corporis perceperint, id est auditu, quod de auditu probabilis est intelligendum. Vnde constitutio statim addit, quod probabiliter ignorantes non ligantur.

Aduertendum tamē, quod si Ecclesia matrix seruat, quia specialiter, & singulariter est interdicta, non est locus huic pœnæ, quæ intelligitur de interdicto ad quod religiosi tenentur: ipsi autem non tenentur ad illud seruandum, quādo Ecclesia matrix seruat, quia ipsa specialiter est interdicta.

Notandum etiam est, quod dicta constitutio intelligitur de interdicto à iure, verbi gratia quando canon imponit interdictum Ciuitati, quæ insecuta fuerat Episcopum, prout probatur in iure. *g*

g c. fœlicis. §. ciuitatis de pœnis li. 6. gl. in d. Clemen.

Nota etiam, quod non habet locum dicta constitutio in interdicto posito à singulari persona, quæ speciali consuetudine potest interdicere, cum talis non faciat authoritate Apostolica, neque sit ordinarius. Verumtamen est, quod si ex consuetudine haberet iurisdictionem ordinariam iuxta terminos iuris, *h* huic cōstitutioni locus esset, & hoc videtur veriùs, nam textus non loquitur de interdicto lato à Diœcesano, quia tunc solus Episcopus intelligeretur, argumento cuiusdam Decretalis, sed dicit de interdicto lato ab ordinario, & sic sufficit, quod habet ordinariam iurisdictionem. Idem de delegato Apostolico, nam si habet mandatum potest, aliàs secus.

h c. cum cōtingat de foro cōpetent.

i c. vni. de ... & ho. cle. li. 6

Vnde dicta constitutio procedit de interdicto Sedis Apostolicæ; vel ordinarij, vel delegatorum specialiter ad hoc deputatorum, vt interdicant, aliàs secus, quando autem datur potestas specialiter ad interdicēdum, est potiùs minister quam delegatus, & ipse committens talem potestatem dicitur facere, argumento cuiusdam Decretalis. K

K c. si de offi. deleg.

Nota deinde, quod Ecclesia Matrix secundum glossam in dicta Clemētina, est Ecclesia maior, vel baptismalis, quæ dicitur Matrix, quia sicut mater generat, sic & ista regenerat per baptismū, & quia interdicuntur, quandoque loca nòn habētia intra se Ecclesiam cathedralem, habent tamen matricē, ideo hoc expressit, & procedit dicta constitutio, cū illa matrix Ecclesia religiosis non obseruantibus interdictum subest quantum ad præsentationem collationis, vel quia sit ipsorum vicaria, cùm dicta constitutio generaliter loquatur, ita Baptista de Salis in sua summa, *m* & Syluester: si verò in loco non sit aliqua cathedralis, vel matrix Ecclesia, quia fortè est *n* in alio loco, vel ibi sint plures æqualiter suis parochianis baptismata, & alia sacramēta ministrātes, distinguendum est, si omnes illæ seruant, locus est dictæ excommunicationi, si verò aliquæ seruāt, aliquæ non, tunc non est locus huic pœnæ, sicut, esset, si in tali loco non esset, nisi vna Ecclesia religiosorum non seruantium, vt cum Glossa tenet Syluester. Nota insuper, quod si interdicta sit appositum in prouincia, licet Ecclesia Metropolitana seruet interdictum, religiosi totius prouinciæ scienter non seruantes minimè hac excommunicatione feriuntur: nam Clementina solum loquitur de religiosis non seruantibus interdictum, quod seruat cathedralis, vel matrix loci, & constat, quod Metropolitani Samorensis, non est matrix ciuitatis Taurensis.

l glo. in d. cle. v. matricem.

m Sali. in sū. ti. excō. 1. fol. 82. p. 2. c. 1. Sy. v exc. 9. n. 12 n gl. in d. cle. 1 Syl. vbi su. n. 92.

ARTICVLVS VI.

Vtrum matrice non seruante interdictum, teneantur religiosi illud non seruare.

RESpondeo dicendo, quod si matrix Ecclesia non seruet, non tenentur religiosi, non seruare, prout tenet glossa. *o* quia dicta Clementina non dicit, quod in non seruando se conforment, ipsa enim addere intendit, non minuere ad obseruantiam

o glos. in dict. Clemen 1.

& præcedente cruce, aut in alijs processionibus cātat solemniter litanias, pertinet ad officiū diuinū, & sacerdotis, & sic non licet tempore interdicti, prout tenet Nauarrus, *a* & alij cum Calderino, & Caietanus, Palatius, & Alcocer, & sic excommunicato non licet assistere litanijs solemnibus, prout tenet Nauarrus. *b* Aduertendum tamen, quod, *Leo X. concessit fratribus minoribus, quod tempore interdicti ordinarij possint prædicti fratres minores facere processiones per claustra sua dicendo litanias, vel hymnos, aut alia deuota carmina, dumtamen aliquod diuinum officium non dicant.* Ita habetur in ordinis supplemēto *c* & refertur in compēndio mendicantium. Quæ ibi, *Dum tamen aliquod diuinum officium non dicant*, satis indicant quod prædictum priuilegium ad parum, vel ad nihilum deseruit, cum prædicto modo facere processiones, & dicere litanias, à iure communi concedatur, prout ex superioribus satis patet, Ex quibus colligitur minus rectè percepisse hoc priuilegium Henriquez, *d* dicens, quod minoritis, & eis, qui communicant in eorum priuilegijs conceditur tempore interdicti facere publicas processiones per claustrum, cum solemnitate, & cantu litaniarum, hymnorum, & aliarum deuotarum precū, non enim in dicto priuilegio tale quid conceditur, scilicet quod cum solēnitate hæc fieri possunt, hoc enim est officium diuinū, vt ex præcedentibus constat: imo dictum priuilegium id expresse negat, addens, & dicens. *Dum tamen aliquod officium diuinum non dicant.* Quæ verba minimè considerauit Henriquez imo ea malè transtulit dicens. Dummodo nō faciant aliud officium, quæ verba minimè in dicto priuilegio apponuntur, solùm enim apponuntur verba supra posita, ibi, *dum tamen aliquod officium diuinum non dicant*. Nec pro Henriquez facit priuilegium ab eo allegatum contentum in eodem cōpendio *e* mendicantium. Nam Leo non concessit Benedictinis absolutè, vt tempore interdicti possint missas, processiones, & alia diuina officia solemniter celebrare, vt inde inferat Henriquez, posse regulares processiones in tempore interdicti solemniter celebrare, sed solùm concessit, vt in festiuitatibus, de quibus in dicto priuilegio, possint dictas processiones solemniter celebrare, in quibus festiuitatibus per dictum priuilegium suspenditur interdictum.

a Nau. & alij vbi s. Caie. ex com. ad fi. Palat. in 4. d. 18. q. 3. pag. 341. Alcoc. in sum. c. 17.
b Na. Hisp. n. 40. in addi. in c. 28.
c Sup. fo. 62. et c. f. 199. cōp. mēd. tit. inter. 1. §. 21.
d Henriqu. in sū. 2. p. lib. 13. de excō. & interd. c. 44.
e Cōp. mēd. ti. interd. 1. §. 10.

Potest etiam sacerdos, qui iuuat infirmum periclitantem recitare litanias, & alios psalmos, & orationes coram laicis dicere Euangelium, vel legere passionem Christi Domini, aut recitare Psalmos Pœnitentiales, dummodo non dicat, Dominus vobiscum, quod pertinet ad officium Diaconi, & recitare recommendationem animæ pro mortuo, prout tenet Syluester, *f* & Nauarrus.

f Syl. inter. 5. §. 4. v. 6. Na. c. 27. nu. 170.

Quarto potest etiam sacerdos introducere priuatim in Ecclesiam mulierē post partum factā confessione generali, vt Deo gratias agat, prout tradunt Syluester, *g* Maiolus, Armila, & Nauarrus cū Calderino, sed absque stola, & ornatu sacerdotis vt cum alijs tenet idem Nauarrus *h* eadem confessio, & absolutio generalis deprecatiua dici potest coram interdictis à sacerdote in fine concionis, quia eo ipso, quo tunc conceditur sacramentum pœnitentiæ etiam sanis, videtur concessa ea generalis absolutio, quæ ordinatur ad emundationem peccati, prout tenet Syluester, *i* & Nauarrus nam ea deprecatoria confessio, seu absolutio fieri potest à persona interdicta.

g Syl. ti. inter. 5. §. 4. verf. 5. Maiol. li. 5. c. 20. nu. 8. in fi. Armil. ti. interd. §. 64. Nauar. v bi sup.
h Na. vbi s. n. 176. 177. 179
i Syl. vbi s. §. 7. v. 3. Na. vbi s. n. 166.

Quinto non prohibetur adoratio crucis in feria sexta Hebdomadæ sanctæ, quia non videtur officium diuinum, vt tenet Nauarrus cum Calderino, & recentioribus, & clericus potest accipere mortuoria, licet defunctus etiam interdictus sit sepultus extra locum sacrum, quia clericus non prohibetur pro illo orare, aut accipere oblationes, prout tenent Syluester, & Nauarrus.

Sexto tempore interdicti licet publicè recitare, dū pulsatur, precem Angelicā, vespere, manè, & meridie, vt post communem tenet Medina. *l* Et priuata benedictio licet, quam publicè dat Episcopus, vel presbyter etiam extra Diœcesim, non tamen licet solēnis benedictio, quam Episcopus facit in Ecclesia dicēs, *Adiutorium nostrum in nomine Domini*, & sic sūt concordādi Syluest. *m* & Nauar. Dū enim Syluester illicitam esse talem benedictionem affirmat, de benedictione solemni est intelligendus.

K Syl. ti. inter. §. 5. v 7. Na. vbi su n. 174.
l Med li. 1. sua instruct. c. 11. nu. 13.
m Syl. vbi s. §. 4 v. 5. Na. vbi su. nu. 176.

Septimò lectori etiam interdicto, vel in loco interdictos licet prælegere lectiones etiam sacræ Scripturæ, declarare Euangelium, aut Psalmos, & prædicare, prout tenent Paludanus, *n* Antoninus, summa confessorum, & Nauarrus, & licet etiam exercere ea, quæ sunt iurisdictionis in loco interdicto, vt excommunicare, vel ab excommunicatione absoluere, dare indulgentias, eligere, & similia, sed absq; stola, & solemnitate sacerdotali.

n Palu. in 4. d. 18. q. 4. Anto. 3. p. tit. 24. ca. 70. col. 2 sum. confess li. 3. ti. 33. q. 231. Na. vbi s. nu. 176.

Octauò prohibebātur olim multa officia diuina in loco generaliter interdicto, vt patet ex iure, *o* sed quædam officia licebant, vt etiam colligitur ex iure *p* & plura nouo iure in capitulo, *Alma mater*, alia conceduntur per priuilegia iuris, vt clericis quædā conceduntur, clericus enim primæ tonsuræ ex priuilegio iuris admittitur ad officia diuina, & sepulturam, nisi fuisset causa interdicti, sub nomine clerici in fauorabilibus iure communi comprehendūtur regulares, nisi clerici, aut regulares essēt interdicti, prout notat Nau. *q* oēs enim hi gaudēt priuilegio canonis, vt idē Nauar. notat, *r* & etiam Nouitius, & conuersus gaudet, vt dicitur in iure, & tradunt Syluester *f* Rosella, Armilla, Angelus, Nauarrus, Corduba, Antoninus, & Gabriel: clericusque coniugatus cum vnica Virgine gaudet priuilegio canonis, & fori, si modo deferat tonsuram, & vestem Clericalem: at post Cōc. Trid. *t* vt clericus in minoribus gaudeat priuilegio fori oportet, ab Episcopo ascriptum esse ministerio certæ Ecclesię, aut versari in seminario clericorū, vel in studijs de licentia Episcopi, quod tamen in praxi receptum confirmat Pius V. proprio motu, & vsitatum est in prætorijs regijs, & id optauit fieri Molinæus, *u* vt tenent Nauarrus, Mandosius, Maiolus, & Perez: clericus tamen coniugatus tempore interdicti non admittitur ad diuina officia, nisi præscripta consuetudo, ex qua venire licet impunè contra interdictum, id concedat, qualis est in Aragonia, quod ex traditis in iure *x* de consuetudine disponente confirmatur, & tradit Nauarrus.

o c. responsō. vbi gl de sent. exc.
p c. quod in ti. de pœn. & remiss.
q Na. c. 27. n. 174.
r Na. c. 27. nu. 79.
f Syl. v. relig. 5 & exc. 6. n. 7. Ros. Armil. Ang. v. nouiti. Na. in Apol. de red. q. 1. moni. 55. Co. li. 3. qq. q. 30. Gabr. 2. ta. cō. opi. ti de præsum. consi. 12.
u Moli. in ad. ad Ale cons. 8 vo. 1. Na. c. 25 n. 135. Mādo. in reg. cance. reg. 16. q. 14. n. 2. Maiol. li. 1. de reg. c. 34. n. 1. col. 3. Per. in l. 2. ti. 8. li. 8. ord pa. 349.
x c. fi de consu. Na. c. 27. nu. 174.

Nonò non prohibentur in conuentuali Ecclesia, vt summissa voce, & sine cantu bini, aut tres recitēt horas, sed cum moderatione hac, nempe interdictis exclusis, ac ianuis clausis, vt colligitur ex iure, tradunt Ioannes *y* Tabien. Syluester, Couarruuias, & tunc non licet, vt plures, quam tres simul recitent etiam tempore cessationis a diuinis, quia solū confirmatur ius antiquum, prout tenet Henriquez *z* contra Senatum Doctorum Salmanticensis Academiæ, & contra Medinam dicentes, quod debet solus recitare.

y Tabie. inter. Syl. v. 2. Co in c. alma mat. 2 p. §. 2. nu. 7. v. sed & olim.
z Henr. in sū. 2. p. libr. 13 de exc. & interd. c. 41. nu. 3.

Ex his Doctores colligunt, licuisse in interdicto etiam speciali, quod bini, aut tres horas canonicas recitare possint extra Ecclesiam, sed cautè, ne a prohibitis audiantur, nisi fortè per trāsitum, quod pro nihilo reputatur, vt in agro, cubiculo, vel etiam intra Ecclesiam apertis Ianuis cum dicta cautela, ne au-

audiantur à prohibitis, prout tenet Couarruuias, a Nauarrus, & Syluester, nec quid prohibet capitulum, *Alma mater*, quia in hoc casu cessat tota ratio prohibitionis, & inconuenientium, quæ in dicto capitulo considerantur, similiter tempore specialis interdicti, loci, licebat binis clericis, aut tribus simul recitare, vt tenent Syluester b & quidam recentiores, quod sentit Couarruuias, quia Doctores loquuntur sine exceptione specialis, aut generalis interdicti, vt contra Nauarrũ tenet Henriquez, tempore verò cessationis id licet ex eodem iuris priuilegio, quia militat eadem ratio, prout colligitur ex Couarruuias c cum Ioanne Andræa, & Innocētio, Calderino, & Syluestro, & significat Soto, & ferio affirmāt Theologi recentiores, prout affirmāt Hēriquez, inde inferēs sine causa Senatus Doctorum Salmanticēsium, quos citat Medina, restringit hoc ad solos sacerdotes contra capitulum, *Quod in te de pœnitentijs & remissionibus*, quod nō restringit hoc priuilegium recitandi binos, aut tres ad solos sacerdotes, & per consequens falsò aiunt solum sacerdotem tempore cessationis, sepeliēdum in loco sacro, idque in cœmeterio, & non in Ecclesia: dictũ enim capit. *Quod in te*, generaliter concedit prædictum priuilegium clericis. Verum est tamen, quod extra Ecclesia post capitulum, *Alma mater*, non debent dicere horas canonicas plures simul, quam tres, quia aliàs viderentur officiare pro populo, vt innuit Syluest. d Ex his infertur etiam intellectus ad quandam concessionem Leonis X. factam fratribus minoribus, *quod scilicet tempore interdicti, aut cessationis à diuinis possint duo, vel plures fratres extra Ecclesiam in domibus suis officium diuinum dicere, non obstante capitulo* quod in te, *de pœnitentijs & remissionibus, & alijs quibuscumque. & quod quando extra chorum dicunt prædicti fratres horas canonicas, si casu transeuntes personæ interdicti aliquid audierint, non propterea incurrant aliquam censuram.* Ita habetur in ordinis supplemento, e hoc enim priuilegium, ex dictis, vt aliquid operetur, debet intelligi vt plures quam tres simul in domibus suis extra Ecclesiā tempore interdicti, aut cessationis a diuinis officiũ dicere possint diuinũ. Nam secundũ supradicta ex priuilegio iuris iā erat cōcessum clericis, vt tres simul extra Ecclesiā possint officiũ diuinũ recitare. Verum est tamen, quod modo post capitulũ, *Alma mater*, in agro, aut alibi extra Ecclesiā nō possunt plures, quā tres dictas horas canonicas priuatim summissa voce, excōmunicatis, & interdictis exclusis recitare, prout cũ Syl. dictũ est. Illud autē, quod in eodē priuilegio conceditur, *quod quando extra chorum dicunt prædicti fratres horas canonicas, si transeuntes personæ interdictæ aliquid audierint, non propterea incurrant aliquam censuram*, hoc inquam non continet aliquod priuilegium, cũ iure communi sit concessum, & ita à Leone X. pro fratribus scrupulosis videtur fuisse impetratum.

Decimò licebat parochis, per se, vel per vicariũ, vt modo, & licet tempore interdicti generalis, aut specialis celebrare vnam missam in hebdomada in qualibet parochia, prout in iure permittitur, & tradunt Syluester, f Villadiego, & Nau. & hoc cum vno, aut duobus ministris ad renouandum Sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ, quod asseruatur pro infirmis in sacrario, moderatione tamen interdictis exclusis, & his qui non habent priuilegiũ ianuis clausis voce summissa, & sine pulsu cāpanæ etiam paruulæ. Ita Doctores superiùs allegati, cum moderatio hæc cōfirmetur nouo iure capit. *Alma mater*, vrgēte autē necessitate infirmorum possunt aliæ missæ cum moderatione celebrari, vt tenet Nauarrus g secutus Hostiensem.

a Cou. vbi s. 1. Nau. vbi s. 171. Sylu. vbi s. §. 2. v. 2.

b Syl. vbi s. Co. vbi s. num. 7. DD. i c. quod in te de pœni. & rem. Henr. vbi s. nu 3. lit. N.

c Cou. vbi s. 2. p. § 2. n. 7. v. hic patet Syl. vbi s. § 7. v. 3 So. in 4 d. 22. q. 3. a. 2. Henri. vbi s. lit. O. Med. in instr. cōfesserũ li. 1. ca. 21. § 16.

d Syl. tit. inter 5. n. 7. versi. 2.

e Sup. f. 82. col. 166.

f ca. permittimus de sen. ex cō. Syl. inter. 5. § 1. v. 1. Villad. c. 5. nu. 6. Nau. c. 27. nu. 173. & 178.

g Na. vbi s. n. 173. Hosti in d. c. permittimus.

ARTICVLVS III.

Quæ sacramenta tempore interdicti permittantur conferri.

Respondeo dicendo, quod iure h antiquo concedebatur morituris Eucharistia per modum viatici, & sacramentum pœnitentiæ etiam pro sanis, & alia sacramenta, quod extendunt Doctores i ad tempus cessationis. Sed vt hæc clariùs patefiant de singulis sacramentis operæ pretium est videre, quantum autem ad sacramentum Baptismi, nunc, & olim in loco generaliter interdicto, licet conferre Baptismum pro paruulis, prout tradunt Doctores, K quos sequuntur Soto, Medina, Couarruuias, Syluester, Nauarrus, Armila, Angelus, & Ioannes Tabien. & hoc cum solemnitate solita Catechismi, Exorcismi, quia præceptum est Ecclesiæ, ne sine ijs pijs ritibus à sacerdotibus baptismus ministretur, & idem baptismus cum simili solemnitate licet, & licuit conferre adultis ad Ecclesiam venientibus, prout tradunt Doctores superiùs relati ad hoc quādam decretalem l allegantes quoniam licet adultus possit contritione, & baptismo flaminis iustificari, habet tamen ius ad baptismum aquæ petendum, cũ in ipse in re susceptus sit efficaciùs ad salutem remedium.

Quantum autem ad sacramentum pœnitentiæ licitum est conferre infirmis, vt iure etiam antiquo quidam putant licere sanis, vt videre est apud Nauarrum, m Tabien. & Couarruuiam, vt cumque tamen sit, de iure n nouo conceditur sanis, hoc tamē intelligendum est dummodo sint benè dispositi ad hoc sacramentum recipiendum, vnde sanus excommunicatus, si non dedit causam interdicto, potest tunc sacramentaliter absolui, si præbeat debitam iuris cautionem, vt colligitur ex iure, o & tenet Nauarr. & quidam recentiores.

Quantum ad sacramentum cōfirmationis, quod pertinet ad quoddam baptismi complementum, potest iure etiam antiquo adultis publicè ministrari in tempore interdicti cum solemnitate consueta in loco etiam specialiter interdicto, quando alias commodè adiri non posset, vt post alios tenent Couarruuias, p & Nauarrus. Chrisma verò, quod necessarium est pro confirmatione, & ad ritum baptismi, licet, & licuit hodie consecrare in feria quinta hebdomadę sanctę in loco etiam specialiter interdicto, similiter, & oleũ baptizadorum cum moderatione tamē capituli, *alma mater*, vt olim iure antiquo erat moderatum, vt tenent communiter Doctores, q Couarr. Nauar. & Syl.

Quantum verò ad sacramentum Eucharistiæ iure antiquo, aut nouo tempore interdicti, aut cessationis à diuinis, nisi tanquam viaticum infirmis in articulo mortis, non potest ministrari, iuxta tradita in iure, r & resoluta à Couarruuia, Soto, Nauarro, Calderino, & Federico, quod benigna interpretatione extenditur ad omnes, qui sunt in probabili periculo mortis etiam violentæ, vt damnatus ad mortem per sententiam, appellatione, aut alio iuris remedio non suspensam, vt tenent Doctores superiùs allegati, adeo quod hic posset non ieiunus communicare, si iudex nolit tempus dare. vt tradit Henriquez f dicens, hoc colligi ex Syluestro, & Doctoribus communiter, & quod ita in praxi fecit seruari Reuerendissimus Guerrero, Archiepiscopus Granatensis, vir doctissimus, post consultationem virorum grauissimorum. Ita non obstante

h cap. quod in te de pœni. & remiss.

i DD. in c. per mittimus de sent. excomm.

K DD. in c. nō est nobis de spō salib. So. in 4. d. 22. q. 3. a. 1 post cōc. 4. Medi. in. um. li. 1 c. 11. § 13. Co. in c. alma mater. § 2. nu. 8. Syl. inter. § 7. nu. 1. & 4. & Arm. § 44. Na. c. 27. nu. 178. Ang. interd. 6. § 27. Tabie § 5.

l ca. quoniā de sent. exc. li. 6.

m Nau. vbi s. Tabie. § 5. v. bi s. Cona. vbi s. § 3. nu. 1.

n c. alma mat. de sent. excō.

o Vill. de irreg. c. 5. n. 2. in fi. ad c. alma mater Na. vbi s. n. 178. addit. ad Syl inter. 5 § 7. v. 3 cōtra Sot.

tempore interdicti etiam specialis à diuinis, potest prædicto damnato dari communio, vt colligitur ex Nauarro, *a* Soto, Medina, & Couarruuias alleganti bus Palud. & Antoninum, & Medina in confirmationem supradictorum citat congregationum Doctorum Salmanticensis Academiæ, & ratio prædictæ opinionis est, nam reus damnatus ad mortem dicitur esse in articulo mortis, licet violentæ, & ab solui potest, vt constitutus in hoc articulo ab omnibus casibus, & per consequens eidem est concedenda communio etiam tempore interdicti, non obstante communi prohibitione Ecclesiæ, & intra Ecclesiam specialiter interdictam, quando non esset alia, huic tamen sano non potest sacramẽtum Extremæ vnctionis conferri, prout dicemus, verba de hoc sacramento faciendo.

a Na. vbi su. nu. 178. in fin. Sot. vbi sup. ar. 1. Med. vbi sup. §. 13. Co. vbi sup. §. 2. nu. 7. & §. 3. nu. 2. & 3. & lib. 2. var. ca. 2. nu. 11.

Prægnanti autem mulieri, de quo tempore partus timet periculum, potest tempore interdicti dari Eucharistia, prout resoluit Couarruuias, *b* & similiter inchoantibus longam periculosi maris nauigationem, aut intraturis prælium, aut quando ciues sunt ab hostibus validis obsessi, prout tenet Sylu. *c* cum Doctoribus communiter.

b Cou. in c. alma mater 2. p. §. 2. num. 3. c Syl. interd. 2. §. 7.

Sano etiam sacerdoti, non licet tempore interdicti recipere communionem de manu aliena, quia dum fit generalis prohibitio, & excipiuntur certi casus, omne, quod expresse non est exceptum, subiacet regulæ prohibitiuæ, vt post alios tenent Couar. *d* & Nauar.

d Cou. vbi su. §. 3. nu. 1. Na. vbi su. n. 178.

Vnde falso quidam recentiores aiunt, quod Clericus eiusdem Ecclesiæ, præsertim sacerdos, vt concessione iuris potest assistere diuinis officijs, ita & potest recipere communionem, nam ille, cui conceditur, vt possit tempore interdicti assistere diuinis officijs, non conceditur, vt possit recipere communionem, nisi specialiter ipsi concedatur, vt conceditur ipsis religiosis, & infrà dicemus. Aduertendum tamen, quod quando datur Eucharistia infirmis tẽpore interdicti, deferenda est ad eos reuerenter cũ cõsueta solemnitate & pulsu campanæ, & lumine, vt post alios tenet Nauarrus, *e* & Couarruuias, possuntque recitari Psalmi, & preces, aut hymni a sacerdote cum aliis, dummodo non recitet horas canonicas, & in reditu ab infirmis, licet Eucharistiam ostendere populo, vbi mos est etiam coram interdictis, quia hi non prohibentur videre, & adorare Eucharistiam, & dum priuilegiatus communicat potest populus interesse, prout tenent Soto, *f* Nauarrus post Calderinum, quod est tenendum, quia ostẽdere extra missam, aut videre Eucharistiam, non est assistere diuinis officijs, neque recipere sacramentum.

e Na. vbi su. num. 78. Cou. vbi sup.

f So. vbi sup. cap. 4. concl. 2. Na. vbi su. nu. 179. Cou. vbi sup. § 3. nu. 1.

Quantum autem ad sacramentum matrimonij, quod in contractu inter fideles consistit, potest dari & recipi in loco interdicto, aut ipsis interdictis personaliter, & licet esset prohibitum interdicto iudicis, est validum, vt tenent Doctores superiùs allegati: at quia benedictio nuptialis pertinet ad diuinum officium, fatentur Soto, *g* & Couarruuias, quod non licebit benedicere nuptias, cum moderatione capituli, *Alma mater*, vt aiunt Couarruuias, *h* Angelus, Armilla, & Syluester secutus Federicũ, & multi recentiores, quia dum aliquid permittitur, censetur permissum, quod illi est annexum, & licet sit specialis ratio, ne benedictio nuptialis intelligatur sub generali cõcessione officiorum diuinorum, cum pertineat ad solemnitatem sacramenti singulis, non necessarij, ac proinde iure antiquo non licebat ea benedictio habenti priuilegium assistendi in officijs diuinis, nunc autem habenti priuilegium licitum est cum moderatione dicti capituli, *Alma mater*, & sic in festo Assumptionis Virginis, in quo interdictum olim iure antiquo suspendebatur, imò & in festo Corporis Christi, fatentur Syluester, *i* Soto, & Couarruuias, quod sicut licitum est officia diuina publicè celebrari. Ita etiam est licita benedictio nuptialis, & in aliis festiuitatibus, vt in Pascha te Resurrectionis, & Natiuitatis, ea nuptialis benedictio prohibetur, vt patet ex iure *K* antiquo, nunc etiam per Concilium Tridentinum *l* prohibentur, licet in alijs eas nuptias solemniter celebrare permittatur.

g So. vbi sup. ces. 4. Co. vbi sup. §. 1. nu. 1. illatione 11. h Cou. vbi su §. 3. Ang. in ter. 3. 30. Armil. Syl. inter. 5. §. 2. v. 3.

i Syl. v. inter. 5. §. 1. v. 3. So. & Co. vbi su.

K c. non oportet 33. q. 4. l Tri. ses. 24. de matr. c. 10

Quantum verò ad sacramentũ extremæ vnctionis, cùm non cadat sub præcepto, conferri non potest etiam clericis presbyteris tempore interdicti, prout dicitur in iure, & tradunt Couarruuias, *m* & Nauarrus, bene tamen conferri potest religiosis ex priuilegijs ipsis concessis, prout infra dicetur. *n*

m Cou. vbi sup. 7. Na. vbi sup. nu. 179. n infra q.

Quantum verò ad sacramentum ordinis in loco interdicto Episcopus, aut Abbas etiam iure nouo per capitulum, *Alma mater*, conferri non potest laicis, aut regularibus, neque promouere clericos ad vlteriores ordines, quia capitulum, *Alma mater* solùm indulget officia diuina, nullum verò sacramentum concedit, nisi permissum iure antiquo, vt tenent idem Couarruuias, *o* & Nauarrus, vnde falsò Innocentius *p* ait, quod Episcopus clausis ianuis potest promouere clericos, imò Villadiego tenet cum Abbate, quod potest etiam laicos ordinare in loco interdicto, quia Episcopus non includitur sub generali interdicto.

o Cou. vbi su. §. 3. n. 4. illa. 4. Na. vbi su. p Innoc. in ca. non est nobis.

Sed contrarium ex dictis est tenendum, quamuis idem ordinator imposuerit illud generale interdictum, vt probant Couarruuias, *q* & Nauarrus, quod confirmatur; nam Episcopus interdictus non potest dare ordines in loco non interdicto, vt Syluester, *r* & Nauarrus tenent. Necesse est igitur, vt Episcopus suspendat interdictum quantum ad illum actũ, alias nec in festiuitatibus, in quibus secundum ius suspenditur interdictum, licet. Vtrum autem Episcopus possit ordines conferre existente magna ministrorum necessitate, iam supra articulo primo huius quæstionis dictum est.

q Cou. vbi su. nu. 4. illat. 1. r Syl. vbi sup. §. 7. v. 6. Na. vbi sup.

ARTICVLVS IV.

Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio capituli, alma mater, *celebrentur.*

Respondeo dicendo, quod Bonifacius *s* Octauus concedit celebrari tempore interdicti officia diuina cum quadruplici moderatione. Prima vt dicantur in Ecclesia ianuis clausis. Secunda vt dicantur summissa voce. Tertia, vt non pulsentur campanæ. Quarta, vt excludantur excommunicati, & interdicti, ita ex dicto capitulo colligunt Couar. *t* & Nauarrus.

s c. alma ma. de sent. excõ. lib. 6.

Sed oportet, vt has conditiones sigillatim explicemus. Quantum verò ad primam conditionem aduertendum est, quod nomine Ecclesiæ veniunt hospitale, & priuatum oratorium, si modo sit ab Episcopo approbata, & licet tempore interdicti nõ prohibeantur laici videre Eucharistiam extra missam in Ecclesiam, vt quando portatur ad infirmos, & reuertitur in Ecclesiam, in qua ostenditur populo, prout dictum est articulo superiori, in missa tamen illam videre non possunt, quia videre eleuatam Eucharistiam in missa est assistere parti officij diuini, quod est missa, Vnde tempore interdicti nõ debet in foribus Ecclesiæ fieri foramen, vt laici extra positi videant Corpus Christi in missa eleuatum, vt tenent Nauar. *u* Caiet. & Villadiego post Palud. Verum est tamen, quod laici ea intentione perso-

t Cou. in d. c. alma mater 2. §. 2. Nau. c. 27. nu. 173.

u Na. vbi su. 174. Caiet. v. exc. c. 67. Villad. de reg. c. 5. nu. 13.

perforantes Ecclesiam non peccant mortaliter, vt sentiunt Nauar. & a Caiet. & clerius Palud. Pro secunda verò conditione, scilicet *summissa voce*, est aduertendum, quod dum canonici recitant in choro horas ad quas iure nouo tenentur, aut responsoria, pro defunctis debita, aliàs amittunt stipendium ijs officijs diuinis designatum, iuxta glo. in pragmaticis sanctionibus, Nauar. b Sandoual, & Paulum Parisiensem, debent recitare summissa voce, ita in tono cantent, & se mutuò benè audiant, aliàs amittunt distributiones, nisi officium diuinum fiat in choro summissa voce in tono, vt colligunt cõmuniter Doctores, post quos id tradit Syl. c Sãdoual, & Nauar. neque peccant, si præter intentionem eorũ audiantur foris à non habente priuilegium, priuatim autẽ recitare possunt tres etiam extra Ecclesiam, prout dictum est in articulo superiori, sed hoc fieri debet cautè, ne audiantur, si autem apertis ianuis clerici, aut monachi alta voce cantent officium diuinum, violant interdictum, & fiunt irregulares, cum ius d prohibens celebrationem diuinorum tempore interdicti loquatur de generali, & speciali interdicto, & capitulum, *Alma mater*, prædictam celebrationem non nisi supradicta conditione concedat.

a Na. vbi su. 187. Caie. v. interdict. Pa. in 4. d. 9. q. 2. ar. 3.
b Na. de ora. not. 1. nu. 14. Sand. 9. p. de off. Eccl. Pau. Parif. con. 37. nu. 32. vol. 7.
c Syl. interdi. 5. §. 2. Sando. vbi su. Nau. vbi su. n. 274
d c. is qui de sen. exc. li. 6.

Quantum ad tertiam conditionem, scilicet, quod campanę non pulsentur ad horas, aut missarum solemnia aduertendum est, quod tempore missæ non est pulsanda campanula parua, quæ solet pulsari, quando eleuatur hostia, neque sacristæ, neque cuicumque alij licet eum signo campanulæ conuocare illum sacerdotem ad missam, neque conuocare Acolytos, vt sint ministri. Ita tenent Angelus, e Polue, & Syluester cum Archidiacono, & alijs, & sic quidã author carpit regulares non conuocantes tempore interdicti aliquos regulares ad missam, & officia diuina cum tabula, quæ dicitur, *matraca*, quidam scrupulosi aiunt, clericum, si pulset campanã ad missam tempore interdicti solùm, vt authorizet, fieri irregularem ex eo, quod participet in crimine, & comprobant suam opinionem a simili de Episcopo habente iurisdictionem temporalem, si authorizans intersit deformationibus factis per sententiam sui iudicis, hic enim Episcopus irregularis fit, si assistens tanquam iudex, & præbens authoritatem fit causa, vt fiat, aut anticipetur, & acceleretur executio deformationis, prout tenẽt Nauarrus, f Couarruuias, Ledesma, & communiter summistæ. At hi omnes sine fundamento sufficienti loquuntur, & ita non fieri irregularem talem clericum, tenent Nauar. g Soto, & Syluester. Pro quibus facit, quod tradidit Couarruuias, h probans, quod ex participatione tali nõ contrahitur irregularitas, quia id nullo iure probatur, & clericus in sacris non habet ex officio ordinis pulsare campanas, neq; id est officium sacrum. Vnde sine causa addit Cou. i cũ Villadiego fieri irregularem Episcopum excommunicatũ, si compellat capellanum, aut alium sacerdotem coram ipso celebrare missam, aut officium diuinum, quia authorizat, non enim quecumque authorizatio sufficit ad inducendam irregularitatem, sed illa tantùm, ratione cuius secundum ius irregularitas contrahitur, vt est authorizatio iudicis assistentis sententiæ deformationis, ita vt eius authorizatio fit causa dictæ sententiæ, & eius executionis, in hoc enim casu contrahitur irregularitas prouemens ex defectu lenitatis, prout est notum in iure.

e Angel. interdi. 5. §. 9. Polue. de inter. 5. §. 1. v. 6.
f Nau. ca. 27. nu. 214. ad fi. Co. in cle. furiof. 2. p. §. 5. nu. Led. 2. p. in 4. 2. par. q. 26. ar. 2.
g Na. vbi su. num. 171. & 172. So. in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. & d. 25. q. 1. a. 3. Syl. inter. 6. §. 2. v. 4.
h Co. vbi su. §. 2. nu. 6.
i Co. vbi su. nu. 6.

Aduertendum tamen, quod ad alia opera, quæ non sunt officium diuinum, licet campanas tempore interdicti pulsare, vt ad Salutationem Angelicã, prout tradunt Nauarrus, K Syluester, Couarruuias, & Polue. Et patet ex consueto more Ecclesiæ, quod tamen non video practicari Salmanticæ in tempore cessationis a diuinis tempore etiam interdicti, & cessationis, à diuinis pulsatur campana ad concionem, & ad ostendendum reliquias, vel pro aduentu prælati, vt dicunt communiter Doctores, l & tradit Couarruuias.

K Na. vbi su. 177. Sylu. inter. 5. §. 1. v. 6. Co. vbi su. 4. nu. 5. Polue. reg. 20. nu. 12.
l DD in c. si. de sent. exco. li. 6. Co. vbi sup.

Quantum ad quartam conditionem, scilicet *excommunicatis, & interdictis, exclusis*, aduertendum est, quod non de omnibus intelligitur, sed de denunciatis nominatim, & notorio clerici percussore, quia hos tantùm tenemur euitare post Concilium Constantiense, adeo quod etiam in festiuitatibus, in quibus secundũ cap. *Alma mater*, tenemur hos euitare, quando ob illos positum est interdictum, prout dicitur in dicto capitulo, *Alma mater*, & tenent Syluester, m & Nauarrus, aliàs personaliter interdictis, & excommunicatis admissis, qui causam dederunt interdicto, quamuis sint clerici, aut priuilegiati fiet violatio interdicti, & violans incurret pęnam iuris, in quo casu fit irregularis clericus, vt in quadam Decretali, n expresse continetur, & tradit Couarruuias, qui tamen eos, qui ob aliam causam sunt excommunicati, aut interdicti, admittit, non sic violat interdictum loci, nisi sit clericus exemptus, iuxta quandam Decretalem, o quæ suspendit eum ab ingressu Ecclesiæ, quousque satisfaciat ipse, qui admittit ad diuina, aut sacramenta, aut Ecclesiasticam sepulturam excommunicatos, aut interdictos publicè, quæ Decretalis locum non habet, nisi contra exemptos, vt cum communi resoluit Nauarrus. p Ex quibus concluditur, quod persona ob aliam causam interdicta potest interesse diuinis in festiuitatibus, in quibus interdictum suspenditur, quia hoc nullo iure prohibetur.

m Syl. inter. 5. §. 2. ver. 2. Nau. vbi su. nu. 171.
n ca. is, cui de sen. exc. Com. in d. ca. alma mat. 1. p. § 6. nu. 9.
o c. Episcoporum de priu. lib. 6.
p Na. in manu. ca. 25. nu. 26. & ca. 27. nu. 178.

Aduertendum tamen est primò, quod Laici priuilegio carentes excludendi sunt per clericum, quia habet regimen illius Ecclesiæ, dum tempore interdicti fiunt officia diuina, non quia hi dicantur interdicti, sed quia locus interdictus excludit omnes viuos, & corpora defunctorum, si careant priuilegio, vt dicitur in Iure. q Verum est tamen, quod qui nullam causam dederunt interdicto, nec sunt pars populi generaliter interdicti, si absque priuilegio Missam, & alia diuina officia audiant, non peccant mortaliter secluso contemptu, & scandalo, quia præceptum primario clericis imponitur, peccant autem ob impetratinam prohibitionem clerici ianitores, quia excluduntur ob officijs Diuinis, prout significant Syluester. r Caietanus, Angelus, Armilla, Alcocer, imo Soto, f & Nauarrus significant nec esse peccatum veniale, & Caietanus consulit, vt Laicus audiat Missam maximè in festis, communiter tamen timorati scrupulum sentiunt audiendo Missam sine priuilegio. Vnde falsò Archidiaconus cum Innocentio, absolutè damnat hos ad peccatum mortale.

q ca. quod in te de sen. excom. c. Alma mater.
r Syl. interd. 5. §. 1. Caiet. inter. Ang. inter. 7. § 9. Armil. inter. §. 69. Alcocer. in sum. c. 17.
f So. vbi sup. ar. 1. post con cl. 6. Na. vbi su. nu. 174. §

Notandum tamen est, quod peccat mortaliter in aliquibus casibus Laicus, si intersit diuinis. Primò si est personaliter interdictus, etiamsi interdictum personale esset generale totius populi, vt post Archidiaconum, Innocentium, & Antoninum tenẽt Soto, t Nauarr. & Maiolus. Neque id negat Caiet. cùm hic actus directè prohibeatur personę interdictę, solùm enim ait excusari à tanto peccato; secundò cũ inducit clericũ, vt frangat interdictũ, aut specialiter admonitus à clerico excludente ab Ecclesia resistat ei per vim, ne exeat Ecclesiam, prout explicant Caiet. u & Nauarrus, & quidã dicunt, prout refert Nauarrus, x quod dum ab Ostiario interrogatur, peccat mortaliter, si mẽtiatur, se esse clericum, aut habere priuilegium dicens, & sic præsumat interesse diuinis, aut si dicat defunctum habere priuilegium, vt sepeliatur in loco sacro, quasi mẽdacium id videatur per-

t So. vbi sup. concl. 6. Nau. vbi sup nu. 187. Marcel lus lib. 3. de irreg. ca. 20. nu. 9.
u Caiet. ver. ex conc. 41.
Na. c. 27. nu. 104 & 187.
x Na. vbi su. nu. 187. § 2.

perniciosum contra duplex præceptum iuris,& hominis: at sanè hoc non est peccatum mortale, nisi resistat ipse Laicus, non enim ianitor Laico imponit nouum præceptum, sed tantum est executor legis. Tertiò videtur peccare mortaliter Laicus, si eum actum faciat, quo solet clericus violare interdictum vt si publicè in choro dicat horas,& officia diuina, quia tenentur posito eo officio seruare præceptũ Ecclesiæ, sicut clericus, Monachus, aut monialis, qui nullum habent ordinem, peccant mortaliter faciendo officia prohibita clericis, quia merentur ob id includi in aliis monasteriis strictioribus, quo faciant pęnitentiam, vt dicitur in iure *a*, & licet non incurrant in irregularitatem, fiunt tamẽ intelligibiles actiuè,& passiuè, iuxta Calderinum. *b*

Clericus autem interdictum violans certius est quod peccat mortaliter, prout tenent cum communi Syluester *c*, Nauarrus,& Couarruuias, quod Soto solum intelligit de clerico sacris initiato, si tunc illis solemniter minister, & fit irregularis, & priuandus est iure quæsito in beneficio, quod arguit esse peccatum mortale, contra Caietanum dicentem ob veniale incurri his pœnas & assertum Soti *d* probatur. Nam ius canonicum his, qui sunt sacris initiati, aut beneficiarij præcepta imponit, vt aiunt Panormitanus *e* Nauarrus, Auendannus,& Benardus Diaz quod intelligendum est, nisi ignorantia excusentur, nisi talis ignorantia crassa repuretur, ipsa enim cum comparetur dolo, minimè excusat, vt fatentur Nauarrus *f*, & Couarruias.

a c. pastoralis de clerico excom. minist.
b Calde. intra de interd. mẽ. 6.
c Syluest. interdictum 6. in pr. & §. 2. ver. tit. Cou. vbi supr. §. 2. num 4.
d Sot. vbi sup. concl. 5.
e Panor. in c. 2. de vita & honest. cle. Na. nu. c. 1. d. nu. 6. & 9. & c. 25. num. 111. & c. 27. num. 214. in fin.
f Nau. vbi su. nu. 115. Cou. §. 2. num. 4.

ARTICVLVS V.

Vtrum interdictum loci violetur etiam si non sit denuntiatum.

RESpondeo dicendo, quod interdictum loci non violatur, nisi publicè denuntiatum sit a iudice in certum locum, nec satis est interdictum ipso iure positum esse notorium, vt post Concilium Constantiense tenent communiter Doctores teste Nauarro *g*, Soto, Couarruuias: at si Ecclesia matrix sit denuntiata de interdicto generali, satis est, vt reliquæ Ecclesiæ etiam regulares dicantur denuntiatæ, prout tradunt Doctores communiter in quadã Clementina *h* fundati Nauarrus *i*, Soto, Caietanus Syluester Armilla,& Angelus,& Couarruuias,& quamuis interdictum sit nullum seruante ipsum Ecclesia matricè tenentur regulares tale interdictum generale, aut cessationem a diuinis seruare, prout supra *K* iam dictum est, nisi contrarius ponatur in die Paschatis, aut per octauas Corporis Christi, & in aliis festiuitatibus priuilegiatis, de quibus in quæstione sequenti agemus.

g Nau. c. 27. nu. 187. Soto in 4. dist. 22. q. 2. art. 2. concl. 3. Cou. vbi supr.
h Clem. 1. de sententia excomun.
i Nau. vbi su. nu. 146 Soto vbi sup. Caie. vers. excõm. c. 67. Syl. int. 2. nu. 1. & interdictum & §. 3. versic. 2. Arm. v. interdict. §. trigesimo. Angelus v. cessatio. §. 1. Couar. vbi sup. nu. 3.
K supra q.

QVAESTIO CX.

De interdicto in quantum prohibet sepulturam Ecclesiasticam in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum tempore interdicti possit aliquis secundum ius commune sepeliri in Ecclesiastica sepultura.*
2 *Vtrum hi qui habent priuilegium vt tempore interdicti possint assistere diuinis possint in sacro sepeliri.*
3 *Quid intelligatur per pompam moderatam in concessione sepulturæ tempore interdicti.*
4 *Vtrum cessante interdicto cadauera sepulta in loco non sacro possint transferri ad locum sacrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum tempore interdicti possit aliquis secundum ius commune sepeliri in Ecclesiastica sepultura.

REspondeo dicendo, quod clericis primæ Tonsuræ tempore interdicti decedentibus, si interdictum seruauerunt, nec causam dederunt, sepultura Ecclesiastica in cęmeterio sine solẽnitate iure antiquo concedebatur iuxta eam Regulam *l*, cui communicamus viuo possumus communicare, & defuncto. Ita tradunt Couarunias *m*, Paludanus, & Soto, & id ipsum ait Tabien de habente priuilegium confraternitatum: Nunc vero ex consuetudine licet clericos sepelire etiam intra Ecclesiã, quod olim *n* solis Episcopis, & insignibus personis concedebatur,& per capitulum *Alma mater*, conceditur funus clerici fieri cum Missa,& officio Ecclesiastico summissa voce dicto, & absque pulsu campanæ, & cum aliis moderationibus, de quibus egimus supra quæstione præcedenti articulo penultimo, iure enim antiquo *o* fiebat cum silentio,& absque officio, vt nunc fit in cessatione,& in speciali interdicto. Ita Syluester *p* Ioannes Tabien. Nauarrus, Soto,& Couarruuias, capitulum enim Alma mater, pro interdicto speciali,& pro cessatione generali, nihil disponit, sed tantum pro interdicto generali. Et aduertendum, quod clericus alienus, qui non est eiusdem Ecclesiæ in Ecclesia specialiter interdicta non sepelitur, nisi reliquæ Ecclesiæ sint simili speciali interdicto impeditæ,& id intendit Angelus, *q* & tenent Couarruuias,& Syluester Clericus autem coniugatus, si non sit bigamus in Aragonia gaudet priuilegio sepulturæ, vt refert Nauarrus. *r*

l c. sane. 24. q. 2.
m Cou. in ca. Alma mater. 2. n. §. 4. nu. 7. v. clericis. Pal. in 4. dist. 18. q. 7. art. 4. conc. 10. Soto in 4. dist. 22. q. 3. ar. 1. pos. concl. 4.
n ca. Nullus 23. q. 2.
o c. quòd inte. de sent. excõ.
p Syl interd. 1. §. 8. vers. 4. & interdictũ 6. §. 2 v. 5. Tabien §. 10. in fine Nau. vbi sup. nu. 176. & 180. Soto vbi sup. concl. 5. Couar. vbi sup. 1. p. §. 1. nu. 1. ad fin.
q Ang. v. interd. Couarr. vbi sup. §. 2. n. 7. & 8. Syl. vbi sup. §. 8. vers.
r Nauar. vbi sup. nu. 198. in fi. adiunct. 174.

Laicos vero adultos priuilegio carentes quamuis cum pœnitentia,& sacramentis decedant, sepelire non licet in aliquo loco sacro generaliter, aut specialiter interdicto, neque in cœmeterio, neque in alio loco per Episcopum benedicto ad vsum sepulturæ. Ita post alios *s* resoluunt Soto,& Couarruuias. Paruulos autem antè vsum rationis decedentes, non admittit Ecclesia interdicta, vt tenent Nauarrus *t* & Couarruuias nam cadauer adulti, sicut & infantis æque est expers vsus rationis, eadem est vtriusque ratio, Ecclesia autem prohibet admittere cadauer hominis carentis priuilegio, vnde si Laicus tunc decedat deferri potest cadauer eius in alium locum sacrum nõ interdictum, si modo viuus non erat personaliter interdictus, neque causam dederat interdicto. Populo enim generaliter interdicto, vir etiam innocens, qui est pars populi, non potest in vllo sacro loco sepeliri quia ius antiquum,& capitulum, *Alma mater*, non a suo priuilegio excipit, vt tenet Syluester cum Doctoribus superius allegatis. Verum est tamen, quod potest sepeliri in eodem loco interdicto extra locum sacrum absque Ecclesiastico funere,& officio, cadauer enim humanum non debet inhumatum iacere, cum hoc sit contra humanam,& Christianam pietatem: Dixi (absque Ecclesiastico funere) nam sacerdos publicè officians funus, etiam si sepeliat extra locũ sacrum, peccat mortaliter, vt affirmant Doctores superius allegati,& videtur incurrere non solum in excommunicationem, sed etiam in irregularitatem, quam tamen irregularitatem non incurret si officiet funus seruata moderatione capituli *Alma mater*, quia licet hic actus pertineat ad ordinem sacrum, illũ tamen exequitur modo,& forma periura permisso, vt tenent quidam recentiores *u* neque id videtur negare Nauarrus quia loquitur de clerico censuris ligato,& refert se ad numerum centesimũ,

s DD. in d. c. quod inte. de senten. excom. Soto vbi sup. ar. tit. conclu. 4. Couar. vbi sup. 2. p. §. 1. nu. 2. & §. 2. nu. 9.
t Nau. vbi su. nu. 178. Cou. vbi supr. §. 2. nu. 5.
u Recentiores in d. c. Alma mater Naua. vbi sup. num. 247.

& nonagesimum, & ad caput vigesimum quintum a numero nonagesimo tertio cum sequenti. Verum est tamen quod si efficiet funus in loco specialiter interdicto, irregularitatē contrahet, quia manet ius antiquum, capituli, quod inte, vt scilicet ex violatione interdicti irregularitas contrahatur, quod ius quantum ad hoc non est immutatum in dicto capitulo, Alma mater, nihil enim mutauit pro speciali interdicto, si autem absque officio sepeliat in Ecclesia interdicta non fit irregularis, vt ait Nauarrus *a* colligens id ex quadam Clementina.

a Nauar. vbi sup. 1.c.25.n.95. Clem. 1. de sepult.

ARTICVLVS II.

Vtrum hi, qui habent priuilegium, vt tempore interdicti possint assistere diuinis, possint in sacro sepeliri.

RESpondeo dicendo, aliquorum esse opinionem negantium eum, qui ex priuato priuilegio potest viuus diuinis interesse officiis, si decedat, sepeliendum in loco sacro, nisi priuilegium expresse concedat sepulturam. Ita Paludanus, & alii, quos refert Couarruuias, quia sepultura distinguitur contra officia, & priuatum priuilegium pro officiis, tanquam odium videtur strictè interpretandum, & quod per mortem ipsius priuilegia spirant, at reuera priuilegium pro officiis diuinis concessum extendi debet pro sepultura, quippe quæ præcipuè pertinet ad officium Diuinum. Ita Syluester *b* cum Calderino, Angelus, Tabien, Armilla, & sentiunt Soto Couarruuias, & Nauarrus, qui sine causa addit, requiri insuper licentiam Episcopi, Bulla autem Cruciatæ præter officia rectè expressit concedi sepulturam ad vitandos scrupulos, & vt pompam quandam funeris simul concedi explicaret, idemque ad vitandos scrupulos concedunt quædam priuilegia religionum, & confraternitatem: concedendo enim, vt possint assistere officiis Diuinis per consequens concedent, vt possint in sepultura Ecclesiastica sepeliri.

b Sylu. in d.c. an dictum 5. §. 8. ver. 6. Ang. §. 5. Tabie. §. 11. Armi. §. 49. Soto in 4. dist. 22. q. 3. ar. 1. post concl. 4. Cou. in c. Alma mater. 2. q. §. 6. nu. 6 Nau. c. 17. n. 176. & num. 179. in fing. & nu. 181.

ARTICVLS III.

Quid intelligatur per pompam moderatam in concessione sepulturæ tempore interdicti.

REspondeo dicendo, quod intelligitur posse pulsari per campanas pro viris defunctis bis autem pro fœminis. Item quod clerici, & religiosi cantando deferant sepeliantque cadauer, dummodo non dicant aliud officium Diuinum, aut Missam, nisi id, quod in ordinario ad deferendum, sepeliendumque cadauer ordinatum est, quod sic habetur declaratum in Bulla Cruciatæ contra Aphricam datam per Leonem X. anno Domini millesimo quingentesimo decimo sexto, sed in Bulla contra infideles data per Iulium III. anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, habetur declaratum, quod per Pompam moderatam intelligitur, quod fiat dimidium solemnitatis, quæ alias cum cantibus, & campanis communiter fieri solet cum personis eiusmodi qualitatis, & hoc idem declaratur in dicta Bulla Cruciatæ Pij Quarti, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, & millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, & insuper relinquitur arbitrio ordinarij si ibi fuerit, vel curati, & in Hispania communiter per pompam moderatam tempore interdicti practicat consuetudo, quod publicè in tono cantando, & cum tribus solitis clamoribus campanarum deferatur, sepeliaturque cadauer Ecclesiæ ianuis apertis secundum quod in ordinario habetur, sine Missa tamen nisi ad ipsam aliqua specialis concessio habeatur, sicque in hac consuetudini standum censet Corduba. *c*

c Cord lib. 5. qq. q. 43. dub. 5.

ARTICVLVS IV.

Vtrum cessante interdicto cadauera sepulta in loco non sacro possint transferri ad locum sacrum.

REspondeo dicendo, quod cessante interdicto cadauera laicorum, quæ in loco prophano sepulta erant, solent extumulari. Ita tenet Tabien *d* post Innocentium, Ioannem Andræam, & Panormitanum, & tenent Paludanus, Syluester, & Nauarrus. sed si quædam fuerant illicitè sepulta in loco sacro per laicos aut clericos, non debent cessante interdicto extumulari: sed permittuntur ibidem remanere, quia ad eum statum res peruenit, a quo incipere potuit, & possunt clerici pro sic sepultis, mortuaria, & oblationes recipere prout probant latè Syluester & *e* Nauarrus.

d Tabien. in terdictum, §. 11. Palud. in 4. d. 18. q. 8. ar. 2. dub. 16. Sy. interdictū 5. §. 8. Nau. c. 27. nu. 176. e Syl. interdictum 5. §. 8. ver. 7. Naua. vbi sup. num. 174.

QVAESTIO CII.

De interdicto quoad eius relaxationem, & suspensionem iure communi in aliquibus casibus, & festiuitatibus in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quibus modis interdictum suspendatur.*
2 *In quibus festiuitatibus suspendatur iure communi in terdictum generale.*
3 *Quando incipiat, & finiatur dies festus a suspensione interdicti.*

ARTICVLVS I.

Quibus modis interdictum suspendatur, & relaxetur.

REspondeo dicendo, quod interdictum diuersis modis tollitur. Primò, aliqua verborum forma, aut signo exteriori relaxatur omnino ab habente authoritatem, vt post alios tradunt Syluester, *f* Soto, & Nauarrus. Secundo dum ad tempus ponitur, puta ad annum, vel donec satisfecerit, aut in tali loco habitauerit, finito enim tempore, aut impleta conditione tollitur ipso facto absque alia absolutione, vt de suspensione ad tempus dicunt communiter Doctores. Ita Syluester *g* Nauarrus cum Panormitano, & communi. Tertiò relaxari potest ad cautelam, quando est speciale loci, aut personæ, nam si dubium sit, potest relaxari interim dum causa discutitur, at generale non suspenditur ad cautelam, vt tenent Syluester *h* cum Ioanne Andræa, & Couaruuias, & citatus Nauarrus contra Archidiaconum, & a simili probatur. Nam ab excommunicatione fit absolutio ad cautelam. Quartò suspendi dicitur, quando per eum, qui posuit tollitur ad tempus aut in tota vrbe, vel in vna Ecclesia, aut capella per vnum diem, aut longius tempus vt tenent Doctores *i* superius allegati similis absolutio est interdicti personalis etiam lati ob culpam ipsius, in qua permanent, vt idem Couarruias affirmat contra Syluestrum, & Abbatem manente autē interdicto, vel ex cōmunicatione non licet facere quæ in illo prohibentur neq; Episcopus potest

f Syl. interdictum 3. §. 9. ver. 7. & §. 10 & 11. Soto in 4. di. 22. q. 3. ar. 1. Na. c. 27 nu 168. g Syl. interd. 3. §. 9. v. 3. Na. vbi su. n. 163. & n. 161 § fi. h Syl vbi sup. §. 9. v. 3. & inter. 4. nu. 4. v. 6 & n. 5. v. 6. Couar. in c. Alma mater in 2. p. §. 2. n. 5. Nau. in c. cū contingat remedium 7. i Syl. interdictum 3 §. 1. ver. 3. Cou §. n. 3. Na. c. 27. num. 165. & 183.

potest suspendere interdictum ab homine, quod Papa indixit, vt tenet Couaruuias *a* post Syluestrum: interdictum tamen iuris potest tolli aut suspendi ab Episcopo, vt tenet Soto *b* quando non est specialiter reseruatum Papæ. Denique attentè consideran dum est, quid concedat, qui suspendit interdictum, aut quid indulgeat priuilegium priuatum hominis, strictè enim est interpretandum ad casum concessum, puta si conceditur pro sola Missa noua, pro sepultura defuncti, aut alia simili re non debet extendi ad diuersa, vt tradunt, tanquam receptum Doctores *c* superius allegati. Dixi (priuilegium priuati hominis) nam priuilegia religionibus latiùs sunt interpretanda.

a Cou. vbi su.
b Soto in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. con. 3.
c Syl. interdictum. 5. §. ar. ver. 1. Coua. vbi supr. §. 2. n. 4. Naua. n. 145. & 183.

ARTICVLVS II.

In quibus festiuitatibus suspendatur iure communi interdictum generale.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius, *c* VIII. suspendit generale interdictum in quatuor festiuitatibus in Natiuitate Domini, in Paschate Resurrectionis, Pêtecostes, & in Assumptione Virginis Mariæ vt tradunt Nauarrus, *d* Soto, Syluester, & Couaruuias idem concessum est in festo Corporis Christi, & per totam Octauam, vt tradunt Nauarrus, & alij. & concessum est a Martino Papa V. & ab Eugenio Quarto, vt tradût Couarruuias, *e* & Antonius Margallo. & in die purissimæ côceptionis B. Mariæ, & in Octaua illius. Concessio autem in his festiuitatibus fit circa ea tantum, quæ dicuntur officia diuina, vt solemniter celebrentur ianuis apertis, alta voce, cum pulsu campanæ, & nemine excluso, nisi excommunicatis, quod intelligitur, ne vitare teneamur nisi nominatim fit denunciatus. Sed Bonifacius, Octauus, vt interdicti etiâ nominatim excitêtur ad reconciliationem concedit ipsis, vt assistant diuinis officiis, ita tamen ut qui fuit causa interdicti, non accedat ad altare per quod non tantum vult, vt longè fit remotus a loco altaris, dum venit causa ornandi, vt exponunt quædâ Glossa *f*, Dominicus, Syluester, & aliqui recêtiores, sed neq; clerici Missam celebrêt aut ministrent in ordine sacro, si sint interdicti.

c Boni. Octauus c. Alma mater de sen. excom lib. 6.
d Naua. Soto Syl. & Cou. vbi su. n. 6 il latione 11.
e Couar. vbi su. §. 5. nu. 1. Margal in rubr. de celebr. mis. fo. 3.
f Glos. & domini in d. ca. Alma mater Syl. interdict. 5. nu. 2.

Circa quam Bonifacii constitutionem est primo notandum, quod in dictis festiuitatibus solum fit suspensio interdicti, quoad officia diuina, nomine autem officiorum diuinorum non venit administratio Sacramentorum prout iam dictum est in superioribus *g* vnde cum dicta constitutio nihil concedat circa Sacramenta seruandum est ius antiquum *h* secundum quod sacerdos tempore interdicti etiam in his festiuitatibus non potest communicare, neque extrema vnctio potest recipi, imo qui habet priuilegium communicâdi, si fuit causa interdicti, communicare non debet, prout tenent cum communi Nauarrus, *i* & Couarruuias. Secundò est notandû, quod in nullo festo concedit Bonifacius VIII. suspendi interdictum speciale, neque interdictum personale, nisi quantum ad effectum supradictum, vt scilicet personaliter interdicti excitentur ad reconciliationem, prout tradit Couarruuias *K* cû communi. Tertiò est notandum, quod in his festiuitatibus suspenditur interdictum, quod prius positum fuerat, sed non vetat quin vrgente causa possint de nouo interdictum in prædictis festiuitatibus apponi, ita anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, impositum fuit Salmanticæ a Magistro Scholastico cum sapientium consolatione, vt refert Henriquez *l* non .n. dicta constitutio restringit potestatê imponentes.

g supra q.
h c. si sententia. de sent. ex com lib. 6.
i Na. vbi sup. n. 178. et 182. Couar. in ca. Alma mater. 2. par. § 4 nu 3. & §. 5. in prin.
K Couar. vbi sup. §. 4. nu. 1. & 3. §. 5. nu. in fin.
l Henri. in 2. p. li. 13. c. 47. §. a. li. 2.

Quartò nota, quod Doctissimus Sotus *m* prædictâ suspensionem interdicti in Paschate Resurrectionis extendit per quatuor primos dies, & in festo Pentecostes per tres dies feriatos, quia tres dies secundû communem modum loquendi vocantur Pascha. At licet hæc exceptio satis rationabilis videatur, ab ea tamen recedendum puto, cum dicta constitutio solum concedat diem vtriusque Paschatis, & nihil de aliis diebus loquatur, cum sit correctoria strictè est interpretanda, & ita intelligunt Syluester, *n* & Nauarrus & communis recentiorum.

m So. in 4. dis. 22. q. 2. ar. 1. concl. 4.
n Syl. interdictum 5. §. 2. v. 2. Nauar. vbi sup. num. 182.

ARTICVLVS III.

Quando incipiat, & finiatur dies festus a suspensione interdicti.

RESpondeo dicendo, quod in supra positis festiuitatibus, & aliis priuilegiatis tempore cessationis, & interdicti a diuinis, incipit dies festus a primis vesperis præcedentis diei, vt tradit Nauarrus *o* & finitur in completorio eiusdem festi vt affirmat idem Nauarrus *p* cum Hostiensi, & Syluestro, & tradunt Soto, Medina, Couarruuias, & Perez. Quidam tamen aiunt, quod finitur in secundis vesperis, quod tutius reputat Villadiego *t* at in religionibus vide in completorio inclusiuè talem suspêsionem finiri. Pro quibus est aduertendum, quod Alexander VI. anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto Pontificatus sui anno secundo die vigesima Martij, & iterum Pontificatus sui anno quarto die prima Decemb. & Leo X. anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo Pontificatus sui anno Octauo, die vigesima octaua Iulij, prout refertur in compendio *q* priuilegiorum D. Hieronymi. *Suspendunt in monasterio B. Mariæ del Parral, quodcumque interdictum in festiuitatibus Assumptionis, Natiuitatis, & Purificationis B. Mariæ, necnon in festo S. Hieronymi ita, vt non obstante quocunque interdicto etiam Apostolica authoritate apposito Missas, & alia diuina officia in Ecclesia dicti monasterij cum solemnitate dicere, & celebrare valeant a primis vesperis vsque ad occasum solis*, quod priuilegiû iam est cômune toti ordini D. Hieronymi, vt côstat ex dictis in primo tomo *r* & eo cômunicant religiones Mendicâtes, & sic in festiuitatibus B. Mariæ hic positis possunt suspendere interdictû vsque ad occasum solis. Aduertendû tamen est, quod licet in Matrice citius, quâ in aliis Ecclesiis finitum sit Côpletorium, & reperiatur interdictum cum pulsu campanæ, licebit nihilominus in aliis Ecclesiis etiam regularium cantare completorium, vt consuetudo interpretatur, & tradit Medina, *s* & ego explico in additionibus ad Cruciatam.

o Nauar. cap. 27. nu. 184.
p Nauar. vbi sup. nu. 185. Soto in 4. dis. 22. q. 3. art. 2. con. 4. Medin. lib. 1. instruc. cap. 11. §. 13. Couar. in cap. alma mater. 2. p. § 5. n. 5. Perez & Villadiego de regulari. c. 5. n. 20.
q Compend. Hieronym. ti. interdictum. §. 5.
r tom. 1. q.
s Medin. vbi supra.

Aduertendum insuper, quod in vigilia Resurrectionis licet cantare Missam Sabbathi vt tenent Paludanus *t*, & Soto, & cû dicitur *Gloria*, in Sabbatho Sancto licet pulsare câpanas, quia ea Missa dici consueuerat eadem nocte post vesperas. Hæc secundum ius commune dicta sunt, nunc autem ad priuilegia regularium, quæ ampliora sunt accedere oportet.

t Palud. in 4. d. 18. q. 8. Soto vbi sup. con. 4

QVAESTIO CXII.

De interdicti suspensione per priuilegia regularium in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum priuilegia regularium quibus suspenditur interdictum, sint sublata per Concilium Tridentinum.*
2 *In quibus festiuitatibus regulares possunt suspendere interdictum.*
3 *Vtrum possit suspendi interdictum propter reliquiam sancti, aut in festo patroni.*

4 *Vtrum in alijs festiuitatibus à supradictis possint regulares suspēdere interdictū & cessationem a diuinis.*
5 *Vtrum in professione alicuius religiosi possit suspendi interdictum, & cessatio à diuinis.*
6 *Vtrum prælati religionum possint in suis Ecclesiis admittere sæculares ad officia diuina tempore interdicti aut cessationis a diuinis.*

ARTICVLS I.

Vtrum priuilegia regulariū, quibus suspenditur interdictum, sint sublata per Concilium Tridentinum sessione vigesima quinta, de regularibus capite duodecimo.

RESpondeo dicendo, quod Doctissimus Nauarrus *a* tenet omnia priuilegia regularium respectu interdictorum, & cessationis à diuinis, esse sublata per Tridentinum, quoad ea quæ ipsa priuilegia concedunt contra ius commune. Ego tamen opinioni Nauarri nunquam potui acquiescere, prout in explicatione Cruciatæ latè dixi, & in additionibus ad ipsam etiam confirmaui. Nunc autem visis argumentis adductis ab ipso Nauarro in suis consiliis, ab ea opinione Nauarri, tenacius recedo, ad hominem enim contra ipsum arguam. Et probatur nostra sententia primo, nō enim peccat neque transgreditur legem iustam, qui eam seruat cum moderamine dispensationis a Principe sibi concessæ, clericus enim nobilis, vel Doctor Legem *b* de nō habendo plura beneficia non transgreditur accipiendo illa cum dispensatione, prout dicitur in iure *c* modo abstineat a pluritate, ad quam se non extendit dispensatio, & sic in proposito nostro non frangunt ius cōmune de seruandis interdictis, qui cum dispensatione Papæ aliquibus diebus tempore interdicti, aut cessationis diuina celebrant.

a Nau. in manual. c. 27. n. 180. & lib. c. consi. titu. de priuil. cōs 7.

b c. dudum de prabend.

c c. de multa de prabend.

Huic argumento respondet Nauarrus concedendo totum & ita concedit religiosos seruantes interdicta cum moderatione priuilegiorum validorū non frangere legem communem de interdictis seruandis. At ait priuilegia ipsorum esse per Conciliū Tridentinum abrogata, verum cōtra Nauarrum statim in secundo argumento agemus, de intellectu vero Tridentini disputando. Secundò probatur cōclusio, nam in multis Decretis *d* eiusdem Tridentini, in quibus aliqua deciduntur, & præcipiuntur, additur expresse non obstantibus quibuscunque priuilegiis, ex quibus a contrario sensu videtur nō esse sublata priuilegia regularia quoad alia decreta in quibus similis derogatio minimè fuit apposita, sicut est decretum de interdictis seruandis.

d Sess. 25. de regul. c. 4. 5. 6. 9. 10 & 11

Huic argumento respondet Nauarrus, quod argumentum a contrario sensu cessat, quando sumitur ad probandum id, cuius contrariū est iure diffinitū, vt ex eodem iure colligitur *e* & tradit Glossa dilatata per Felinum. At in nostro casu exprimitur in capitulo finali dictæ sessionis vigesimæquintæ de regularibus, quod priuilegia omnia, & singula contra statuta in illa sessione censeantur sublata, & ideo ex eo quod in aliquot capitulis tollantur specialiter priuilegia quoad aliqua non potest sumi argumentum, quod non censentur sublata quoad alia.

e cap. nobis de ent. excom. et glo. ibi Felin. in c. Nobis de foro compe.

Sed contra Nauarrū replicatur, quod in dicto capitulo finali Tridentini non tolluntur omnia priuilegia, quæ sunt omnino cōtra statutum de obseruandis interdictis, solum enim ibi tolluntur priuilegia in sua generali reuocatione, quæ omnino sunt cōtraria dicto statuto tollentia omnem eius vim, quibus religiosi erant omnino exempti ab obseruatione cuiuscumque interdicti, vt erat priuilegium concessum Hospitalarijs D. Ioannis Baptistæ, cuius mentionem in superioribus fecimus *f* & ego in explicatione cruciatæ dixi, non autem tollantur priuilegia, quæ non tollunt omnino obseruantiam interdictorum, sed suspendunt in aliquibus casibus particularibus. Quare ait Doctissimus Pater frater Franciscus de Bobadilla, minister olim Prouincialis Prouinciæ Castellæ regularis obseruantiæ nostræ Sacræ religionis in Enchiridione, quem manu scriptum nobis reliquit, quod anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo sexto in ciuitate Toletana in conuentu Sancti Petri Martyris non fuit obseruatum interdictum generaliter promulgatum in quodam festo priuilegiato ordinis prædicatorum, de qua re lis iuridica cœpta est, sed tandem conuentus obtinuit.

f supra q. & in explicat. Cruciata §.

Neque supradictis obstat, quod ait idem Nauarrus dicens, quod si sufficeret eis seruare interdicta cum minori moderatione, quam iure communi non obstante derogatione generali priuilegiorum prædicti capi. 11 vigesimi secundi, sequeretur, quod etiam sufficeret in monasterijs, & ordinibus, in quibus paupertas relaxata est priuilegio Sedis Apostolicæ, vel consuetudine immemoriali quoad aliqua conseruare paupertatem contra tenorem, & statutum primæuum talium religionum, & consequenter, quod non debent religiosi ipsarum compelli ad vitam primæuam obseruandam contra statutum in dicto Concilio Tridentino omnia priuilegia in contrarium abrogante. Nam huic rationi, & replicæ Nauarri respondetur, quod Concilium non tollit omnia priuilegia concernentia ad paupertatem religiosorum, sed ea tantum, quæ ipsam paupertatem funditus euertebant, quod ex ipso Nauarro *g* probo euidenter, ipse enimmet post derogationem dicti capituli finalis sessionis vigesimæ quintæ Tridentini in suo Manuali verba faciens de homine religionem ingredi volente in hæc verba prorumpit dicens, quod qui ingreditur, vel profitetur religionem aliquam, & quia hic regularis obseruantia, nequaquam viget, non obseruat illa religionis præcepta, quæ sub reatu mortalis culpæ obligant, mortaliter peccat; at addit statim ipsemet Nauarrus dicens. *Quod quidem verum est, quoad essentialia vota, non autem quoad alias accidentarias obseruationes, quæ sunt iam sublatæ vel mitigatæ Apostolicis priuilegijs veris, vel tempore immemoriali præscriptis, vel ex licentia tacita, vel expressa proprij prælati ad hoc facultatem habentis, vel ex consuetudine quæ licet non sit immemorialis, est tamen adeo rationabilis, & tot annorum, adeoque vetus, & antiqua, quæ ad ita emolliendas dictas obseruationes sufficeret,*

g Nauar. in Man. cap. 12. nu. 50.

Ecce quomodo Nauarrus post Concilium Tridentinum derogans etiam consuetudines immemoriales in dicto capitulo vigesimo secundo clarè in prædictis insinuat non peccare mortaliter religiosum frangentem obseruationes accidentarias suæ regulæ obligantes ad mortale, quæ sunt sublatæ, vel modificatæ per priuilegia vera, & consuetudines immemoriales, & per consequens clarè innuit dicta priuilegia modificantia minimè abstulisse Concilium, si enim ea abstulisse crederet minimè transgressorem talium obseruationum a peccato liberaret. Et contra Nauarrum facit cōmunis vsus omnium religiosorū qui multa priuilegia concernentia paupertatem modificantia eius votum hodie sine scrupulo obseruāt. Neque obstat supradictis, quod adducit idem Nauarrus dicens quod eadē ratione excusabantur religiosi tenentes peculia per licentias expresse, vel tacitè concessas à Sede Apostolica antea, & post Conciliū Tridentinum non obstante eius Decreto in capitulo vigesimo secundo sessione vigesima quinta de re-

regularibus, possunt enim dicere, quod satis seruant suam regulam seruando eam cum moderamine cõcesso eis à Sede Apostolica, vel consuetudine immemoriali ei æquipolēti. Sed certè miror valdè Nauarrum ad suam astruendam opinionem hoc sumere argumentum, cum ipsemet *a* defendat, quod status monachorum, & regularium canonicorum est licitus quibus certa portio panis & vini, & reliquorũ necessariorum pro victu, & certa quãtitas pecuniæ pro vestitu distribuitur, alibi per portiunculas quotidianas, alibi per portiones menstruas, vel annuas, ita qđ nihil teneantur eis Ecclesiæ, & monasteria ob vllam necessitatem tribuere, neque contra ipsi teneantur eis residua reddere, sed suo commodo, & damno ea reseruent vel insumant, modo nihil prophani impēdant, & residua in pios vsus conuertant. Contra quã opinionem opponit ipse Nauarrus *b* dictum capitulum secundum Concilij Tridentini, & inter alia, quæ ipse *c* respondet ait, *quod saltem disputando posset defendi, etiam post prædictum Decretum Concilij licitum esse prædictum statutum, tum quia in commentario capituli. Non dicatis; numero decimoquinto concluserat, posse teneri quod prædictum Concilium non corrigit aliquos canones, sed solum explicat illos, quasi quidam commentarius eorum, & consequenter quod sicut antiqui canones vt ibidem monstrauerat, permittunt regularibus ex causa aliqua peculia: sic & prædictum Concilium intelligendum sit vetare illa eis, ne sine causa teneant, vel concedantur, & consequēter quod ille status sic limitatus posset permitti, vbi iusta causa id posceret.* Imo idem Nauarrus in dicto Commentario Capituli, Non dicatis, numero decimoquinto, in responsione ad septimũ, ait, *Quod finis dicti Capituli secundi Tridentini videtur continere ius commune, solum enim continet in effectu non debere prælatum concedere simplici regulari peculium superfluum mobilium, quod nec antea ei licebat sine iusta causa & videtur repugnantia, & quod sit iusta causa dandi, & datum superfluum, quia si est iusta causa concedendi non est superfluum, neque contra si est superfluum, causa concedendi erit iusta.*

a Naua. in c. nullam. 12. q. 1. num. 25.

b Nauar. vbi sup. nu. 432.

c Nauar. vbi sup. nu. 33. & 34.

Hæc Nauarrus. Si igitur non obstante derogatione generali capituli dicti vigesimisecundi, & dispositione capituli secundi supradicti Concilij Triden. licitum est cum iusta causa, ipsis religiosis habere peculia secundum priuilegia Apostolica, aut immemoriales consuetudines, cur dicemus, esse contra Cõcilium Tridentinum cum iusta causa, & licentia Papali quibus casibus particularibus non seruare interdictum? & si prohibitio dicti capituli secundi Concilij non redditur inutilis ex concessione talium peculiorũ, cur dicemus prohibitionem dicti capituli duodecimi dicti Concilij Tridentini reddi inutilem si in dictis festiuitatibus authoritate Apostolica non obseruetur interdictum, cum alijs temporibus omnino obseruetur? solum enim redderetur inutilis, si nunquam per dicta priuilegia interdictum obseruaretur, & ita concludendo dico solum priuilegia illa totaliter interdictorum obseruationem tollentia per Concilium Tridentinum esse abrogata non autem illa, quæ in aliquibus casibus particularibus suspendunt interdicti obseruationem sicut in dicto Concilio Tridentino non tollũtur priuilegia, quæ ex iusta causa concedunt peculia religiosis, & monachis.

ARTICVLVS II.

In quibus festiuitatibus regulares possint suspendere interdictum.

RESpondeo dicendo, pro festiuitatibus Sanctorũ ordinis tempore interdicti multa ante Bonifacium VIII. fuisse concessa, sed quia illa per ipsumet Bonifacium *d* fuerunt reuocata, ideo oportuit in medium adducere priuilegia post Bonifaciũ VIII. à Sede Apostolica emanata, quibus supradictæ concessiones antiquæ fuerunt innouatæ, & de nouo cõfirmatæ. Vnde Iulius II. confirmauit, & de nouo cõcessit priuilegia suorum prædecessorum tempore interdicti quibus fratres Minores poterant solemniter celebrare diuina officia in suis Ecclesijs, & monasterijs in solemnitatibus Sanctorum, Francisci S. Antonij, & B. Claræ, & per suas octauas, & quod id ipsum possint in festiuitatibus aliorum Sãctorum dicti ordinis, videlicet S. Ludouici, Bernardini, Bonauenturæ, necnon quinque martyrum de Marrochio, sed per hoc per diem tantum, prout habetur latius in libris, Monumenta *e* ordinum, & in Supplemento, & de nouo extendit dicta priuilegia idem Iulius Secundus ad festum Stigmatum B.P.N. Francisci etiam tempore cessationis à diuinis non obstantibus quibuscunque in contrarium facientibus præsertim Capitulum *Alma mater*, de sentẽtia excommunicationis libro 6. prout in eisdem libris *f* continetur.

d c. Alma mater de sent. excom. lib. 6.

e in 1. imp. fo. 66 & in 2 fo. 70. conc. 17 Suppl. fo. 104. conc. 377.

f in 2. impr. f. 70. conces. 2. f. 70 conc. 178 & in Suppl. f. 74. conc. 223. & fol. 81. concess. 263.

Sed videamus, quid minoribus pro festiuitate S. Didaci à Sanctissimo Domino nostro Clemẽte Octauo sit concessum, & referam in præsentiarum concessionem ipsius, quam ego sub sigillo Authentico accepi à Patre Fratre Ioanne de Capeda Prouinciæ Conceptionis nostræ sacræ religionis dignissimo ministro Prouinciali, nunc autem totius ordinis Definitore Generali qui cum Curiæ Romanę esset Commissarius Generalis ipsam à Sanctissimo D. N. impetrauit,

Sanctissimus Papa Clemẽs Octauus, ad perpetuam rei memoriam sacræ Seraphici S. Francisci religionis in Sãctam Romanam Ecclesiam merita poscunt, vt priuilegia, & indulta illi per Sedem Apostolicam concessa non modo conseruentur, sed augeantur & amplientur, cum itaque sicut accepimus diuersorum Romanorum Pontificũ concessionibus religioni præfatæ indultum sit, vt temporibus interdicti quæcunque etiam Apostolica authoritate appositi festa Sanctorum eiusdem ordinis Francisci, nimirum, Bonauenturæ, Antonij de Padua, Ludouici, Bernardini, Claræ, Elisabeth, ac martyrum solemni ritu celebrarentur perinde ac si interdictum huiusmodi minimè appositum esset liberè possint: festa vero S. Didaci, & Portiunculæ in prædicto indulto minimè comprehendantur, Nos religionem præfatam amplioribus fauoribus, & gratijs prosequi volentes, ac indultorum huiusmodi, ac literarũ Apostolicarum de super expeditarũ tenores præsentibus pro expressis habentes supplicationibus nomine dictæ religionis per dictum nostrum Hieronymum presbyterum Cardinalem Matthæum nobis super hoc humiliter porrectis inclinati religioni præfatæ vniuersæ, ac cuicumque illius ordinis, siue familiæ, conuentui, vt in eorum Ecclesijs festa etiam præfata S. Didaci & Portiunculæ temporibus interdicti prout alia festa præfata ac iuxta indultorum illi concessorum seriem, & tenorem celebrare liberè, & licitè possint & valeant authoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus, ac indulta prædicta, ac præfatas S. Didaci, & Portiunculæ festiuitates extendimus, & ampliamus, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in vniuersalibus, prouincialibusque Synodalibus concilijs editis, generalibus, vel specialibus necnon omnibus illis, quæ in præfatis indultis, & literis Apostolicis concessum est non obstare, cæterisque contrarijs quibuscunque, dat. Tusculi sub annulo piscatoris die decima septima Octobris millesimi quingentesimi nonagesimi quinti anni, Pontificatus nostri anno quarto.

M. Vestrius Barbianus.

Circa quas concessiones est notandum, quod pro-

festiuitatibus, & octauis Patris nostri Francisci, S. Antonij, Bonauenturæ, Ludouici, Bernardini, ac stigmatum B.P.N. Francisci, ac in festiuitate B. Claræ, & eius octauis, nec non pro festiuitate Sanctorum quinque martyrum de Martochios tempore cessationis à diuinis simile priuilegium est concessum, & ad id probandum (vt alia omittam) aduertendum est, quod Leo X. declarauit, & concessit ijsdem fratribus Minoribus, quod in forma obseruationis nulla sit differentia inter cessationem à diuinis, & quodcunque interdictum. Ita habetur in supplemento. a

a Supp. fo. 19. confes. 165.

Secundò est notandum, quod licet in præfatis concessionibus nulla fiat mentio de festiuitate septẽ martyrum ordinis Minorum, qui in Septem Sarracenorum vrbem perrexerunt, ibique pro Christo Domino martyrium subierunt, non tamen est negandum pro dicta festiuitate idem priuilegium à Sede Apostolica esse concessum. Nam Iulius Secundus, prout habetur in Monumentis b Ordinum ordinauit, quod omnia concessa pro festiuitatibus Ordinis Prædicatorum censentur concessa pro festiuitatibus Ordinis Minorum, licet sint in maiori numero, quam festa ipsorum fratrum Prædicatorum, & certum est, quod patres Ordinis Prædicatorum celebrant solemniter festiuitates sui ordinis tempore cessationis a diuinis.

b In 1. imp. f. 60 & in 2. fo. 227. confes. 284.

Tertiò est notandum, quod etiam si ipsæ festiuitates in alium diem transferantur celebrandæ, & de eis fiat commemoratio suspendi interdictum, & cessationem. Nam Leo X. declarauit *& concessit fratribus Minoribus, quod priuilegium de suspẽdendo interdictum in festiuitatibus Sanctorum sui ordinis intelligatur de diebus, quibus talia festa cadunt etiam si propter alia maiora festa occurrentia eorum officia in alium diẽ transferantur.* Ita habetur in Supplemento c ordinis.

c Supp. fo. 58. conc. 154.

Et idem Leo X. *Concessit fratribus Ordinis Prædicatorum, vt quoties festiuitates Sanctorum Dominici, Petri Martyris, Thomæ de Aquino, & Vincentij, & Sanctæ Catherinæ de Senis, & earum octauæ quomodocunque etiam per translationem celebrando occurrerent tempore, quo ciuitates, oppida & loca ecclesiastico interdicto etiam authoritate Apostolica sunt supposita in Ecclesiis dominorum suorum & monasteriorum quorum cura dicto ordini est commissa, nisi Ecclesiæ supradictæ, vel huiusmodi fratres nominatim essent interdicti, aut causam dederint interdicto, aut eam foueant, possint pulsatis campanis, & apertis ianuis (interdictis, & excommunicatis exclusis) alta voce Missas, & alia diuina officia diurna, & nocturna in diebus festiuitatum prædictarum, & octauis earum respectiuè durantibus etiam si per octauas ipsarum & die octauarum non nisi memoria de Sanctis fieret, liberè, & licitè celebrare. Ac voluit vt quoties dictarum festiuitatum, & octauarum earundẽ celebrationes qualibet ex causa etiam extra tempus interdicti transferantur quod indulgentiæ dictas Ecclesias in festiuitatibus eiusmodi, & per earum octauas visitantibus pro tempore concessæ ad tempus celebrationis huiusmodi censeatur translatæ.* Ita habetur in ordinis Supplemento. d

d Supp. fo. 82. & fo. 121. concess. 154.

Ex quibus concessionibus aliqua colliguntur. Primum est. Quod si dies, in quibus debebant celebrari dictæ festiuitates, in alios dies transferantur ab ipsis diebus etiam si officia ipsorum Sanctorum non recitentur, neque de ipsis fiat commemoratio, debet suspendi interdictum & cessatio, vt patet ex prima conclusione Leonis X. facta minoribus, licet ex secunda data pro festiuitatibus Ordinis Prædicatorũ contrarium colligi videatur. Ego tamen arbitror ibi contrarium minimè dici. Nam habetur ibi, quod interdictum suspendatur in dictis festiuitatibus quomodocunque etiam per translationem celebrandæ occurrent, dictio enim, illa (*etiam*) casum magis dubitabilem includit, & sic vult Leo X. quod interdictum suspendatur in dictis festiuitatibus, etiam si de ipsis non celebretur, sed per translationem in alijs diebus celebretur: quod ipsum in prima concessione pro minoribus dixerat idem Leo. Vnde si propter festiuitates occurrentes incipiat celebrari officium in penultimo die octauarum in his duobus tantum diebus de Sanctis agetur, quibus transactis ipsorum octaua finietur.

Secundò colligitur, quod licet propter festa alia occurrentia de ipsis tantum fiat commemoratio, potest suspendi interdictum, & cessatio, vt patet ex verbis concessionis supradictæ ibi, *Etiam si per octauas ipsarum, & in die octauarum non nisi memoria de Sanctis fieret.*

Tertiò colligitur, quod indulgentiæ, quæ conceduntur pro ipsis in his festiuitatibus non lucrantur in diebus in quibus cadunt dictæ festiuitates, sed in diebus, in quibus de ipsis fit officium, vt patet ex verbis ipsius concessionis ibi. *Ad tempus celebrationis huiusmodi censentur translata.*

Notandum est tertiò circa concessionem Sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui, pro Sancto Didaco, & Portiunculæ, quod non videtur in ea concedi priuilegium suspendendi cessationem à diuinis in his festiuitatibus. Nam ex dictis in præfatione, & proœmio alicuius constitutionis, & priuilegij debet eius Decretum regulari, & explicari, vt in primo Tomo e latè diximus. At proœmium dicti priuilegij hoc modo incipit, *Cum itaque, sicut accepimus diuersorum Romanorum Pontificum concessionibus religioni præfatæ indultum sit, vt temporibus interdicti quacunque etiam authoritate appositi festa Sanctorum eiusdem ordinis, &c.* Ex quibus verbis colligitur, quod licet pro festis dicti ordinis concedatur priuilegium pro tempore cessationis orator solum petiuit, vt sicut pro ipsis tempore interdicti concessum est priuilegium: ita etiam pro festis Sancti Didaci, & Portiunculæ priuilegium concedatur, pro tempore tantum interdicti, & iuxta supplicata concessit Summus pontifex.

e 1. tom. q. 11.

Pro contraria tamen parte, scilicet, quod pro tempore cessationis à diuinis videtur dicta concessio intelligenda facit, licet enim in præfatione tantum de interdicto mentio fiat, in concessione tamen talibus verbis vtitur Summus Pontifex, vt ad tempus cessationis à diuinis indultum extendatur; concedit enim ordini Minorum, vt in eorum Ecclesiis festa S. Didaci, & Portiunculæ in tempore interdicti prout alia festa Sanctorum ordinis, ac iuxta indultorum illi concessorum seriem, & tenorem celebrare, liberè & licitè possint, & valeant illa enim verba (*ac iuxta indultorum illi concessorum seriem*) magnum quid, & amplum priuilegium includere videtur, scilicet, quod temporibus interdicti, & iuxta priuilegia concessa pro festiuitatibus Sanctorum ordinis Minorum festiuitates S. Didaci, & Portiunculæ regulentur. Ita quod sicut in prædictis festiuitatibus iuxta seriem prædictorum indultorum nulla est differentia inter interdictum, & cessationem à diuinis, quantum ad eorum obseruationem prout dictum est in superioribus: ita in festiuitatibus S. Didaci, & Portiunculæ nulla sit differentia inter interdictum, & cessationem. Et confirmatur hæc sententia: nam vt refert Collector f priuilegiorum Mendicantium dito insignes Doctores vniuersitatis Salmanticæ in suis repetitionibus concluserunt, quod cessatio generalis à diuinis, & interdictum sunt omnino idem, ita quod habet in eis locum capitulum, Alma mater, hoc est, quod si cessatio est in toto oppido, vel alias, generalis, celebrabitur ianuis clausis, &c. & in festiuitatibus priuilegiatis in dicto capitulo

f Collect. 1. ti. interdictum, 1. §. 17.

tulo, Alma mater, solenniter officia diuina celebrabuntur, de quo in inferioribus disputabitur. Ex quibus infertur quod cum Sãctissimus Dominus noster Clemens VIII. concesserit, vt non obstante quocunque interdicto etiam Apostolico possint celebrare festa S. Didaci, & Portiunculæ videri secundum prędictam opinionem, quod ad tempus cessationis generalis possit prædicta concessio extẽdi, quod vt probabile amplector, desidero tamen, vt a Sede Apostolica claritas huius dubii obtineatur.

Quintò est notandum circa concessionem Leonis X. pro ordine Prædicatorum concessam ibi, *Nisi Ecclesiæ supradictæ, vel huiusmodi fratres nominatim essent interdicti*, Quod, concessio hæc non extenditur ad interdictum speciale, cum illud, quod conceditur pro interdicto generali, pro speciali minimè concedi intelligatur. Pro cuius rei explicatione est aduertendum, quod interdictum generale est, quando Regnum, Prouincia, Ciuitas, Villa, aut Castrum interdicitur, speciale autem, quando in aliquam Ecclesiam, aut parochiam nominatim decernitur, vt probant Abbas, *a* Calderinus, Syluester, & Florentinus. Secundò est aduertendum, quod ea quæ conceduntur pro interdicto loci generali, non conceduntur pro Ecclesia particulari affecta interdicto, vt notat quædam Glossa, *b* quam sequuntur Ancharanus, Dominus Francus, & alij allegati a Couarruuias.

a Abbas in c. cum in particularibus de verbo. signific. Cald. de interdi. membr. 2. col. 5 Syl. v. interdictum 2. q. 3 Flor. 3. p. tit. 16. c. 2.
b Glos. in d. c. alma mat. v. Ecclesiis vbi Couar. 2. p. §. 4. nu. 1.

Vnde Leo X. dictam concessionẽ secundum metas iuris communis regulando prædictam addidit limitationem dicens, eius indultum minimè habere locum, quando Ecclesiæ supradictorum fratrum essent nominatim interdictæ, quæ enim pro generali interdicto conceduntur, secluso priuilegio ad speciale interdictum minimè protrahuntur. Dixi (secluso priuilegio.) Nam Iulius Secundus concessit Augustiniensibus fratribus, Vt quæ ordini suo pro tempore generalis interdicti cõcessa sunt, ea omnia in speciali interdicto censeantur concessa. Ita habetur in ordinis supplemento, *c* quod indultum licet fuerit concessum ante Leonem Decimum, nihilominus tamen etiam in concessis pro tempore interdicti ab ipso Leone Decimo, locum habere debet; tũ quia tam Iulii Secundi concessiones, quoad interdicti suspensionem, quæ concessiones Leonis Decimi sunt his nouissimis temporibus a Gregorio Decimotertio, & a Sixto Quinto, & a sanctissimo Domino nostro Clemente Octauo confirmatæ, & de nouo concessæ. Ex quibus resolutiuè colligitur, quod licèt Ecclesiæ fratrum Minorum, & fratrum Prædicatorum, & ordinum Mendicantium, & eorum qui mendicantium fruuntur priuilegiis, sint specialiter interdictæ, possunt in eis officia diuina celebrari, quando in generali interdicto solenniter fieri conceduntur.

c Supple. ordi. fol. 95. concess. 310.

Sextò est notandum, quod ego non inuenio in his priuilegiis concessum, quod absolutè possint fratres administrare sacramentum Eucharistiæ sæcularibus in festiuitatibus, in quibus interdictum, & cessatio a diuinis suspenditur, solum enim in his festiuitatibus suspensio fit quoad diuina officia celebrãda, & cum diuina officia celebrari conceduntur, sacramentorum administratio minimè permittitur, vt dictum est in superioribus. *d* Inuenio tamen aliud priuilegium Leonis X. *Quo cõcessit fratribus Minoribus, quod in diebus, in quibus suspenditur interdictum, tam virtute priuilegiorum ordinis Minorum, quàm alias de iure generaliter concessit possint fratres in domibus suis intra & extra Ecclesiam dicere, & facere omnia, quæ nullo existente interdicto fieri possunt, & hoc propter scrupulum aliquorum, qui dicunt quod quando suspenditur aliquod interdictum propter aliquod festum, non possit dici nisi officium, & Missa illius sine alijs orationibus, & collectis.* Ita habetur in supplemento *e* ordinis. Circa quod notat Collector, *f* quod virtute eius non possunt fratres sepelire sæculares mortuos tempore talis suspensionis, aut alia similia facere, hoc dicit, quod patet ex verbis, quæ post concessionẽ sequuntur, scilicet. *Et hoc propter scrupulum, &c.* Hæc enim, ait, fuit causa, propter quã ego, ait ille qui hoc opus collegi, præfatam concessionem procuraui, & non alia si benè memini. Sed miror certè, quod dixerit Collector virtute dictæ concessionis non posse fratres mortuos sepeliri. Nam secundum ius poterant ipsi eos sepelire tempore, quo suspenditur interdictum pro celebratione diuinorum, cum concessa diuinorum celebratione concedatur etiam sepultura mortuorum, prout dictum est in superioribus. *g*

d Supr q.
e Supp. fol. 58. concess. 164.
f Collect. titu. interni. §. 7.
g Supr. q.

Vnde per dictam concessionem Leonis Decimi possunt regulares celebrare diuina, sepelire in suis domibus defunctos, Eucharistiam fidelibus ministrare, cum dicat Papa quod suspensio fiat, ac si nullum existeret interdictum. Neque obstat causa assignata ab oratore, cum enim esset friuola ab scrupulosis inuenta, Summus Pontifex, vt similes tolleret ignorantias, plus concessit, quàm fuit supplicatus.

Inuenio etiam, Paulum Tertium, prout dicitur in Compendio *h* Societatis Iesu, *Concessisse religiosis Societatis in locis in quibus degunt, & eos pro tempore morari contigerit tempore interdicti quauis etiam authoritate Apostolica appositi ianuis clausis, & excommunicatis, & interdictis exclusis summissa voce Missas, & alia diuina officia celebrare, sacramenta recipere, & alijs administrare, dummodo ipsi causam non dederint interdicto, neque contingat id ipsis specialiter interdici.*

h Comp. Soc. ti. interd. §. 1.

Ex quo priuilegio colligitur, quod In festiuitatib. in quibus de iure, vel secundum priuilegia regularium interdictum, vel cessatio a diuinis suspenditur, possunt regulares Mendicantes, & ij, qui gaudẽt priuilegiis Societatis concessis, communicare fideles. Nam dictum priuilegium concedit religiosis Societatis, vt possint tempore interdicti fidelibus Eucharistiam, & alia sacramenta administrare clausis ianuis, & per consequens possunt virtute eius in dictis festiuitatibus ea sacramẽta ministrare etiam ianuis nõ clausis, cum tunc apertis ianuis diuina celebrentur, quia verè interdictum, & cessatio in his suspenduntur.

Ex quibus infertur primò, quod cum Pius Quintus, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Pontificatus sui anno secundo, vigesima tertia die Decembris monasteriis ordinis D. Hieronymi concesserit, prout habetur in Compendio *i* priuilegiorum huius ordinis. *Quod tempore cuiuscumque tam generalis, quam specialis interdicti quauis authoritate etiam Apostolica appositi, & apponendi illo non obstante officium diuinum, & Missa in monasterijs, domibus, & Ecclesiis ordinis per religiosos alta voce, & ianuis apertis sequentibus diebus, videlicet Epiphaniæ Domini ac Ascensionis, & Beatæ Mariæ Virginis Assumptionis, & singulorum Apostolorũ, necnon in ramis Palmarum Feria quinta, & sexta, in Cęna Domini, & Sabbathi Sancti, necnon Sanctissimæ Trinitatis, ac Conceptionis, Natiuitatis, Purificationis, & visitationis Beatæ Mariæ, Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ, & Translationis S. Patris Hieronymi, ac Augustini, & Paulæ viduæ, ac omnium Sanctorum festiuitatibus, & in commemoratione omnium defunctorum pro Missa, & processione, & etiam in die obitus alicuius religiosi, vel religiosæ dicti ordinis pro Missa, et officio pro ipso defuncto dicenda publicè dici celebrari, et cantari,*

i Compen. D. Hier. ti. inter. §. 10.

tari omnesque Christi fideles illic occurrentes illis interesse & assistere liberè & licitè possint, & valeant. Infertur (inquam) quod in dictis festiuitatibus possunt etiam ipsi religiosi sacramenta fidelibus indifferẽter ministrare, & conferre, licet enim in hoc priuilegio minimè sacramentorum administratio permittatur virtute tamen concessionis Leonis Decimi, & Pauli Tertii, superius allegatæ possunt religiosi in suis monasteriis in prædictis festiuitatibus ea conferre.

Secundò infertur, quod cum Pius Quartus, Pontificatus sui anno sexto, sexto Kalendas Augusti concesserit monasteriis eiusdem ordinis Diui Hieronymi, prout habetur in Compendio a dicti ordinis, *Quod tempore interdicti quacunque authoritate appositi in Ecclesiis eorundem monasteriorum dummodo fratres interdicto causam non dederint ianuis apertis, & alta voce in diebus Paschatis, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Natiuitatis Dominicæ & Circuncisionis, ac Epiphaniæ, necnon in quatuor Beatæ Mariæ Virginis, & in singulorum Apostolorum, & Sancti Patris Hieronymi, & Dedicationum Ecclesiarum ipsius religionis monasteriorum festiuitatibus a primis Vesperis vsque ad Completorium diei sequentis inclusiuè Missam, & alia diuina officia celebrare possint.* Quod ipsum eidem ordini concessit Pius Quintus. Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, Pontificatus sui anno primo, decimosexto Kalendas Februar. infertur (inquam) quod in dictis festiuitatibus tempore interdicti possunt fidelibus publicè sacramenta ministrare in Ecclesiis dictorum monasteriorum virtute concessionis Leonis Decimi, & Pauli Tertii superius allegatæ.

a Comp. Hier. tit. interdicti. §. 8. & 11.

Infertur tertiò, quod cum Leo b X. concessit generali, *Et aliis Abbatibus, Prioribus, & Abbatissis, Monachis, & monialibus conuersis, seruitoribus & seruitricibus monasteriorum, & Prioratuum ordinis Sancti Benedicti congregationis Hispaniæ pro tempore existentium, vt in Conceptionis, & visitationis Beatæ Virginis Mariæ, & eiusdem Virginis, & Sancti Ioannis Baptistæ, Natiuitatibus, necnon Sanctorum Benedicti Abbatis, Martini Episcopi, & Confessoris transituum, & translationum, ac Sanctorum Gregorii Papæ, Illephonsi Archiepiscopi Toletani. Antonii & Bernardi Abbatum, ac beatorum Mauri, & Placidi discipulorum, ac Sanctæ Scholasticæ sororis eiusdem Sancti Benedicti, Adelelmi Confessoris, necnon in quorumcunque aliorum Sanctorum, & Sanctarum sub quorum inuocationibus monasteriorum prioratuum, & locorum vtriusque sexus dicti ordinis, & congregationis Ecclesiæ dedicatæ, & constructæ, seu quorum corpora in ipsis Ecclesiis recondita respectiuè existunt, necnon hebdomadæ Sanctæ, & Resurrectionis Dominicæ festiuitatibus, & per octauas earundem omnium supradictarum festiuitatum, necnon quoties monachi, moniales, & aliæ vtriusque sexus religiosæ personæ dicti ordinis, & congregationis professionem emiserint, aut primam Missam celebrauerint, seu eos in Ecclesiis, vel cameteriis monasteriorum, prioratuum, et aliorum locorum dicti ordinis, & congregationis humana cadauera Ecclesiasticæ tradere sepulturæ contigerit tempore interdicti et cessationis a diuinis quacunque authoritate Apostolica impositorum, dummodo huiusmodi interdicto causam non dederint, nec id eis contigerit specialiter interdici apertis ianuis, pulsatis campanis nominatim interdictis, & excommunicatis exclusis Missas processiones, & alia diuina officia solemniter, et in cantu celebrari.*

b Habetur in comp. mendic. tit. interdicti. 2. §. 10.

Infertur (inquam) iuxta superius dicta quod per aliam concessionem Leonis Decimi, & Pauli Tertii possunt sacramenta in prædictis festiuitatibus, & in diebus appositis in hac concessione fidelibus ministrare.

Aduertendum tamen, quod monachi existentes extra sui ordinis Ecclesias, & monasteria, in quibus suspenditur interdictum, quoad officiorum diuinorum celebrationem tantum non possunt ea sacramenta prohibita in tempore interdicti in dictis Ecclesiis ministrare, cum in concessione Leonis Decimi, & Pauli Tertii, hoc ipsis in suis Ecclesiis facere concedatur, & priuilegium ratione loci sit reale, & non personale, prout iam in primo tomo explicatum est.

Infertur quartò, quod licet tempore interdicti, non possit sacramentum Extremæ vnctionis conferri etiam clericis, vt in iure c determinatur, & tradunt Nauarrus, Soto, & Couarruuias, virtute tamẽ priuilegii Leonis X. & Pauli Tertii possunt fratres in tempore interdicti sæcularibus in nostris domibus ægrotantibus sacramẽtum Extremæ vnctionis conferre, licentia tamen parochi obtenta, ne in pœnas iuris Canonici incidant prohibentis ipsum sine eorum licentia administrari. Pro omnium autem supradictorum explicatione aduertendum est, quod multa in superioribus concessionibus inculcantur, quæ sigillatim per articulos sunt discutiẽda, de quibus inferius agemus.

c c. quod in te, de pœni. & remi. Nau c 27. nu. 179 Soto in 4. d. 22 q. 3. a. 1. conc. 4. in fin. Cou. in c. Alma mat. 1. p. § 2. a nu. 7.

Notandum est etiam, quod loquuti sumus de administratione sacramentorum pro fidelibus omnibus indifferenter, nam loquendo de religiosis, de familiaribus, & domesticis, & seruitoribus, sunt inferius aliqui articuli proponendi.

ARTICVLVS III.

Vtrum in festiuitatibus Sanctorum, quorum corpora in Ecclesiis regularibus requiescunt, & in festis Patronorum ipsarum, & in festis Translationum possint interdictum, & cessatio à diuinis suspendi.

Respondeo dicendo, quod vt constat ex priuilegio Leonis X. Benedictinis concesso, cuius tenorem articulo superiori retulimus, ibi. *Quorum corpora in ipsis Ecclesiis recondita respectiuè existunt,* quod in festis Sanctorum, quorum corpora in Ecclesiis Regularibus recondita sunt, possunt in ipsismet Ecclesiis suspendi interdictum, & cessatio a diuinis ad diuina officia, & ad obsequias celebrandas, & ad sacramenta administranda iuxta superiori articulo explicata.

Et aduertendum, quod concessio loquitur de Sanctis, quorum corpora in ipsis Ecclesiis recondita respectiuè existunt, non tamen dicit, quorum reliquiæ notabiles, puta caput, brachium, vel crus alicuius sancti. Ex quo clarè deducitur, quod non potest suspendi interdictum, aut cessatio in Ecclesiis regularibus, in festis Sanctorum, quorum notabiles reliquiæ ibi requiescunt. Quod probatur ex quadam Gregorii XIII. constitutione, quæ apponitur in Breuiaro Romano cum officiis Sanctorum Hispaniarum, in qua concedit Summus Pontifex, quod possit celebrari de sanctis in Ecclesiis, in quibus eorum corpora, seu notabiles reliquiæ existunt, illa enim dictio (seu) innuit, quod appellatione corporum notabiles reliquiæ eorum minimè comprehenduntur, & vt omnis arbitrandi ambiguitas tolleretur, declarat ibi Summus Pontifex, quod notabiles reliquiæ erunt caput brachium, vel crus. Ex quo consequenter infertur, quod si corpori alicuius sancti deficiat caput, brachium, vel crus, nihilominus potest ratione ipsius corporis interdictum, aut cessatio suspendi. Ex quibus consequitur, quod cum Adria-

Adrianus VI. anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo secundo, Pontificatus sui anno primo, die sexta Iunij, prout refertur in compendio *a* priuilegiorum ordinis D.Hieronymi, concesserit fratribus Monasterij Sanctæ Engratiæ, *vt perpetuis futuris tēporibus tēpore interdicti Ecclesiastici quamuis etiam authoritate Apostolica appositi in diebus Sāctæ Engratiæ, & inuentionis eiusdē, ac Sancti Lāberti, nec nō Sāctorū innumerabilium Martyrum, quorum corpora in prædicta Ecclesia requiescunt: & in festo Sancti Hieronymi Missas, & alia diuina officia apertis ianuis, & pulsatis campanis alta voce decantando excommunicatis*, & interdictis exclusis celebrare possint: quod priuilegium cum communicetur aliis eiusdem ordinis monasteriis, vt patet ex iis, quæ in primo tomo latè probauimus, consequitur, quod etiam possunt in aliis eiusdem ordinis monasteriis tempore interdicti diuina solemniter celebrari in diebus Sanctorum, quorum corpora ibi requiescunt, & virtute priuilegij Leonis X. Benedictinis concessi id ipsum tempore cessationis à diuinis indulgetur, imo iuxta ea, quæ in superiori articulo latè resoluimus, possunt in dictis Ecclesiis sacramenta fidelibus ministrari.

a Compen. ti. interdict. § 6

Secundò dico, quod in festis Patronorum & Patronarum Ecclesiarum regularium vtriusque sexus sub quorum inuocationibus dicatæ, vel constructæ sunt, potest suspendi interdictum, aut cessatio, vt constat ex priuilegiis supra appositis, & ex alio priuilegio ordini Diui Hieronymi concesso, quod in compendio *b* dicti ordinis refertur. Iulius enim III. anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, Pontificatus sui anno quinto, 1. die Ianu. *Priori generali, & aliis prioribus & fratribus ordinis concessit, quod perpetuis futuris tēporibus in singulis S. Hieronymi, & etiā cuiuscunque Sancti in cuius honorē quodlibet monasteriū ordinis dicatum fuerit festiuitatibus, tempore interdicti quauis authoritate etiam Apostolica appositi, & cessationis à diuinis pro tēpore interdicti Missas, & alia diuina officia in singulis monasteriis ordinis ianuis apertis & pulsatis campanis, iis tamen qui interdicto causā præbuerint exclusis publicè, & alta voce cum omnibus illis interesse volentibus celebrare, seu celebrare facere liberè & licitè valeāt: in omnibus, & per omnia, ac si interdictum huiusmodi positum non fuisset, quod pro dictis festiuitatibus tātum suspend: quibus elapsis in suo robore permanere voluit*, quo priuilegio ordines Mendicantes, & alij qui communicant in priuilegiis concessis, & concedendis aliis ordinibus vsque ad eius datam possunt frui in festiuitatibus patronorum, & patronarum, sub quorum, & quarum inuocationibus Ecclesiæ eorum vtriusque sexus dicatæ, vel constructæ sunt.

b Compen. ti. interdict. § 7

Dico tertiò, quod in festo translationum patronorum ordinum potest suspendi interdictum. Quod probatur. Nam in festo translationis D.Hieronymi, qui est patronus huius sacræ religionis, potest suspendi interdictum per concessionem Pij V. allegatam in articulo superiori, ergo similiter in festiuitatibus translationum aliorum sanctorum, qui sunt aut fundatores, aut patroni ipsarum religionū: nam hæc est vis communicationis priuilegiorum in religionibus, vt quod vni concessum est pro patrono, aut fundatore ipsius, censeatur etiam concessum pro patronis, & fundatoribus aliarum, quæ communicant in priuilegiis. Vnde in festo translationis Patris Nostri Francisci potest suspendi interdictum, & potest etiam suspendi cessatio à diuinis, cum inter interdictum, & cessationem à diuinis in forma obseruationis nulla sit differentia, prout concessit Leo X. minoribus & habetur in ordinis supplemento *c*. quod intelligitur, ita quod sicut tempore interdicti possunt diuina solemniter celebrari: ita etiam tempore cessationis a diuinis in festiuitatibus, in quibus suspenditur interdictum.

c Supp. fo. 89. concess. 161.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in aliis festiuitatibus à supradictis possint regulares suspendere interdictum, & cessationem à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod hic articulus proponitur occasione concessionis Leonis X. factæ Benedictinis, quam posuimus in articulo secundo huius quæstionis, ratione cuius dubitatum fuit, an in omnibus festiuitatibus ibidem contentis fratres minores, & aliqui Benedictinorum priuilegiis gaudent virtute communicationis eorum in eisdem festiuitatibus, ac diebus possint diuina solemniter celebrare, & certum est, quod in festiuitatibus sancti Benedicti, & sanctorum sui ordinis ibi nominatorum, scilicet, Gregorij Papæ, Bernardi Abbatis, Mauri, Placidi, Adelelmi, & Scholasticæ virginis, nequeunt mendicantes præfata concessione vti: nam licet fratres mendicantes habeant plenissimam communicationem priuilegiorum adinuicem, non tamen vtuntur concessione facta fratribus minoribus pro festiuitatibus ordinis eiusdem minorum, sed pro festiuitatibus suorum ordinum propriis, & sic intelligendum esse inter Prædicatores, & minores declarauit Iulius II. vt in primo tomo *d* latè diximus. In reliquis verò festiuitatibus, quæ non sunt propriæ prædicti ordinis sancti Benedicti, & in diebus in præfata concessione expressis non apparet, cur fratres minores non possint celebrare solemniter diuina, sicut faciunt monachi sancti Benedicti, vt sunt festa Virginis Mariæ, Conceptionis, scilicet, Visitationis, & Natiuitatis, & Sancti Ioannis Baptistæ Natiuitatis. De sancto autem Ildefonso in præfata concessione nominato, ait Collector *e* priuilegiorum mendicantium, quod non potuit huc vsque inuenire, vtrum fuerit ordinis sancti Benedicti, constat enim ex sua legenda, quod fuit monachus, sed non cuius ordinis: ideo ait, quod non auderet asserere tempore interdicti aut cessationis à diuinis posse mendicantes in eius festiuitate solemniter celebrare officia diuina. Sed ego in præsentiarum volo demonstrare quòd D. Ildefonsus fuerit monachus sancti Benedicti probatur ex Vaseo *f* & à Morales & Garibi, qui expressè dicunt D. Ildefonsum habitum ordinis S.Benedicti recepisse in monasterio Agaliensi, & id ipsum affirmant Blasius Florticius *g*, & Mariana. Circa quod sunt etiam videndi dominus Rodericus *h* Archiep. Tolet. & Iul. Archiepisc. Tolet. relatus à Surio, illud enim monasterium in quo habitum suscepit D.Ildefonsus vocatū Agaliēse erat monasteriū ordinis Sācti Benedicti satis illustre in ciuitate Toletana ædificatum in qua Gothi Hispaniarum reges habitationem elegerunt & ex eo Euphemius Esuperius Adelphius S.Heladius, S.Iustus, S.Eugenius, S.Ildefonsus, & Cixilia Abbates dicti monasterij ad cathedralem Ecclesiam Toletanam fuerunt promoti, & ibi Archiepiscopi consecrati. Quod autem hoc tam insigne monasterium fuerit ordinis sancti Benedicti probatur, quia in illo tempore nullus alius ordo monachalis extiterat, probatur etiam ex quadam satis singulari authoritate sancti Maximi Archiepiscopi Cesar Augustano, Cuius verba sunt *Era quingentesima nonagesima non. Atagildus Rex in Planicie suburbij Toletani adifica-*

d 1. tom. q. 55 art. 10.

e Collect. tit. interdi. § 10.

f Vaseus, Morales li. 12. c. 27. & ca. 39. Gari. lib. 8. p. 349.

g Florticius de templo Tolet. c. 14. Marian. li. 10. c. 12.

h Roderic. li. 2. c. 22. & li. 4. c. 3 Surius de Sanct. to. 1.

ædificauit monasterium ordinis S. Benedicti in honorem S. Iuliani apud Aruernos passim dictum Agaliense ab Agaluba villa propinqua quod distat minus quam centum quinquaginta passus ab Ecclesia Prætoriensi sanctorum Petri, & Pauli inter occidentem, & septentrionem situm, & ibi constituit primum Abbatem sanctum virum Euphemium *qui postea fuit vocatus ad primã Toleti sedem.* Cuius testimoniũ est maius omni exceptione cum hic Archiepiscopus floruerit anno quingentesimo nonagesimo octauo, & fuit filius huius celeberrimi conuentus, & vt sanctus ab omnibus reputatus, cui vt testi oculato, & vitæ inculpabilis est credendum. Probatur deinde: nam præfatum monasterium erat dicatum Diuo Iuliano, & præfati ordinis est aliud in regno Galiciæ monasterium etiam Diuo Iuliano consecratum vocatum communiter, Sanctus Iulianus de Samos, quod fundatum per Abbatem Agericum qui fuit vltimus, Abbas monasterij Agaliensis in vniuersali Hispaniæ deuastatione, monachi enim qui ex tantis malis immunes euaserunt in Galiciam fugientes ad similitudinem sancti Iuliani monasterij Agaliensis aliud nouum Diui Iuliani monasterium ædificauerunt, in quo iã tẽpore Abbatis Agerici semper summa cum obseruantia regula sancti Benedicti fuit obseruata. Ex quo infertur quòd cum Sanctus Ildefonsus fuerit ordinis sancti Benedicti non possunt mendicantes neque alij religiosi in eius festo tempore interdicti aut cessationis à diuinis solemniter celebrare.

ARTICVLVS V.

Vtrum in professione alicuius religiosi possit suspendi interdictum, & cessatio à diuinis.

RESpondeo dicendo, Leonem X. concessisse, quod tempore interdicti ordinaria authoritate positi possunt fratres minores obseruantiæ dare publicè professionem fratribus suis, & in illa cantare hymnum, *Veni creator spiritus*, & alias cæremonias facere, prout in consuetudine habetur. Ita refertur in ordinis supplemento *a*. At idem Leo X. concessit Benedictinis, vt constat ex eius indulto relato in articulo secundo huius quæstionis, vt etiam tempore cessationis à diuinis, & interdicti quacunque authoritate appositi possint dare fratribus professionem apertis ianuis, pulsatis campanis, nominatim interdictis, & excommunicatis exclusis Missas, processiones, & alia diuina solemniter, & in cantu celebrando. Ex quo priuilegio collegerunt doctissimi Dominicani monasterij sancti Stephani Salmanticensis, quod per totum diem, quo fit professio alicuius religiosi, aut religiosæ ordinum mendicantium, & eorum, qui gaudent priuilegijs Benedictinorum potest suspendere interdictum quacumque authoritate appositum, & cessatio à diuinis, ita quod ipso toto die possint diuino solemniter celebrari, & à sacramenta fidelibus ministrari in ipsorum religiosorum Ecclesijs iuxta ea, quæ resoluimus in dicto articulo secundo. Quæ opinio probatur primo. Nam clausula dictæ concessionis Leonis ibi. *Apertis ianuis, pulsatis campanis, missas, processiones, & alia diuina officia solemniter celebrando*, cum ponatur in fine ipsius concessionis, & cum respiciat multas concessiones, debet eas omnes pariformiter determinare. Nam vna determinatio respiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare, prout tradunt Alexander *b*, & Picus. Vnde sicut determinat, quomodo in multorum sanctorum festiuitatibus tẽpore interdicti, & cessationis à diuinis possunt solemniter celebrari diuina officia, Ita determinat pariformiter, quomodo possit suspendi interdictum, & cessatio, quando alicui fratri, aut sorori professio datur, & sicut per totum diem festiuitatis sancti dicta suspensio fit ita etiam per totum diem, quo professio fit, talis suspensio conceditur. Et pro hac opinione inuenio quandam concessionem ipsius Leonis X. relata à Collectore *c* ordinis Cisterciensis, in qua in hunc modũ dicitur, Leo X. congregationis sancti Benedicti Hispaniæ concessit, *vt in B. M. Dei genitricis Virginis, & sancti Ioannis Baptistæ Natiuitatibus, & translatione sanctorum Martini, & Benedicti, & eorum octauis, necnon in festiuitatibus sanctæ Scholasticæ eiusdem sancti B. sororis, & beatorum Mauri, et Placidi, sancti Gregorij Papæ ac sancti Ildefonsi Archiepiscopi Toletani, Antonij, & Bernardi Abbatum, ac tempore quo monachus aliquem professionem emittere, aut primam missam celebrare, seu Abbates, & monachos humana cadauera ecclesiasticæ tradere sepulturæ contigerit, ac quorumuis aliorum sanctorum sub quorum inuocationibus monasteria, & prioratuum ecclesiæ constructa sunt & quorum corpora in eisdem recondita reperiuntur, tempore interdicti (apostolica authoritate positi ianuis clausis. alia vero quacunque authoritate dummodo interdicto causam non dederint) apertis ianuis, pulsatis campanis nominatim excommunicatis, & interdictis exclusis missas, & alia officia diuina a primis ipsarum festiuitatum vesperis vsque ad occasum solis sequentis, & vltimi octauarum dici solemniter, & in cantu celebrari possent, quodque monachi non presbyteri commissi, oblati donati & seruitores tempore interdicti authoritate Apostolica positi possint Eucharistiam & alia ecclesiastica sacramẽta recipere.* Datum Romæ, vigesimo secundo die Maij, anno Domini millesimo quingentesimo decimo quinto, Pontificatus sui anno tertio. Notanda enim sunt illa verba: *ac tempore, quo monachum aliquem professionem emittere*, videtur enim comprehendere totum diem, & ita intellexit frater Garsia à Toleto in compendio *d* priuilegiorum D. Hieronymi referendo dictam concessionem dicendo verba sequentia, *& dies, quo aliquis monachus professionem emittit.* Et aduertendum, quod ista concessio Leonis X. non est eadem cum concessione Leonis X. relata in articulo secundo huius quæstionis, vt patet intuenti. Ex quibus videtur, quod sic probabiliter potest teneri, quod per totum, scilicet, diem professionis interdictum, & cessatio suspendatur, & ita practicatur in illustrissimo cœnobio D. Stephani Salmanticensi ordinis prædicatorum cum consilio doctissimorum, magistrorum, & religiosorum, qui semper in eo cum magna Ecclesiæ vtilitate, & edificatione floruerunt.

Neque supradictis obstat, quod, scilicet, si illa determinatio pariformiter deberet determinare celebritatem festiuitatum sanctorum, & celebritatem professionis, sequeretur, quod à primis vesperis die professionis suspensio inciperet, sicut incipit à primis vesperis celebritas sancti. Nam respondetur magnam esse differentiam inter sancti festiuitatem, & professionem. Nam festiuitas sancti incipit à primis vesperis, ideo nimirum si in illis huiusmodi censuræ suspendantur, sicut etiam suspenduntur in nostra religione, quando aliquis religiosus dicit primam missam, nam à primis vesperis, in quibus ipse est Hebdomadarius, incipit missæ nouæ solemnitas & huiusmodi censuræ suspenduntur: at vero professio non habet primas vesperas, à quibus eius solemnitas incipiat.

Vnde dicta clausula in fine apposita, pariformiter determinat omnia antecedentia iuxta naturam, & conditionem eorum, quæ in ipsis conceduntur. Nam, vt prædicant iura *e*, verba debent intelligi secun-

a Suppl. fo. 62 conce. 197.

b Alex. in l. in hoc iure, co. 3. ff de vulg. & pup. Picus in l. Titia. col. 2. ff. de leg. 2.

c Compe. ord. Cister. tit. interd. §. 8.

d Comp. D. Hier. ti. inter. per communicationem. §. 1.

e c. intelligentia de verbo. signif. l. si vno § 1. ff. locati.

secundum materiam subiectam. Ex quibus resolutiuè dico, quod per totum diem professionis potest suspendi interdictum, & cessatio, & per totum diem, quo aliquis religiosus traditur sepulturæ, & si ipse religiosus sepeliatur hora vespertina, mihi certum est, quod tunc potest suspendi interdictum, & altera die, quando dicitur missa, diei obitus, potest etiã ipsum interdictum, & cessatio à diuinis suspendi, in nostra autem religione ordinis minorum regularis obseruantiæ à primis vesperis missæ nouæ vsque ad meridiem diei sequentis, quo festiuitas missæ nouæ finitur interdictum, & cessatio suspenditur, quæ etiam suspenduntur, pro illo tempore, quo durat professio iuxta cæremoniale nostræ religionis: & hoc mihi videtur securius, cum hæc priuilegia potiùs sint restringenda, quàm amplianda, & ne his temporibus, in quibus hæretici contra censuras Ecclesiasticas vociferantur, neruus, & vis ipsarum censurarum huiusmodi suspensionibus debilitetur. Nec concessio facta Benedictinis quando facit aliquis monachus professionem prodest aliis religionibus, in quibus solemnitas profitendi est multo minor, quam solemnitas profitendi apud Benedictinos, hi enim cum magna cæremonia & solemnitate emittunt professionem, vt patet ex eorum cæremoniali cuius decreti tenorem in medium adducere decreui, vt ex eo claré colligatur minimè concessionem pro professione cum tanta solemnitate fieri solita aliis religionibus communicari in quibus per breue temporis spatium solemnitas professionis durat.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati religionum possint in suis domibus admittere aliquos sæculares ad officia diuina tempore interdicti, aut cessationis a diuinis.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus V. concessit, vt prior Monasterij sancti Benedicti Valli soleti *possit eligere sex personas inter viros, & mulieres successiuè quæ personæ tẽpore interdicti generalis, siue specialis, aut quando cessatur à diuinis in dicto monasterio, quãdo missæ et alia diuina officia celebrãtur, siue celebrãbuntur missas, et alia diuina officia audire, et illis interesse possint. ac in ipso monasterio dicto tẽpore ecclesiastica recipere sacramẽta. & si aliqua ipsarũ sex personarũ interim mori cõtigerit, sepeliri in ecclesiastica sepultura valeat sine tamẽ solẽnitate, dũmodo dictus prior, vel aliqua ipsarũ sex personarũ dicto interdicto, aut cessationi à diuinis causã nõ dederit. & ipsũ interdictũ nõ positum sit, vel confirmatum authoritate Apostolica.*

a Comp. mon. interdi. 1. 23. Ita habetur in compendio *a* mendicantium, *& Ioannes Episcopus Pænestinus, Nicolaus V. maior pœnitẽtiarius cõcessit congregationi S. Benedicti Hispaniæ vt tempore interdicti, & cessationis à diuinis possint eligere successiuè sex personas. viros, aut mulieres, & ad diuina illas admittere, eisque sacramenta conferre, & si e vita excesserint illarũ cadauera sepelire.* Ita refertur in cõpendio *b* priuilegiorũ ordinis Cisterciẽsis, & Henriquez *c* refert, quod ipsemet Ioannes Episcopus Prænestinus concessit, *Priori de Monserrate, dum foras exit ad loca sic interdicta, vt eligat sex personas. &c.* Et ratio fuit, quia in Catalunia prope Monserratum erat tã frequens interdictũ, & cessatio, vt vix auderet prior & procurator exire de monasterio.

b Cõp. Cister. tit. inte. §. 13.
c Henriq. in 2. p. li. 13. de excom. & inter. c. 48. §. 3. lit. X.

Et Nicolaus Frãcus Apostolicæ Sedis Nuncius, & orator cũ potestate legati de latere à præfata sede deputatus in regnis Castellæ Legionis, & Aragoniæ concessit monachis S. Benedicti obseruantiæ Hispaniæ quod tempore interdicti ordinarij possint recipere ad missas, & ad alias horas canonicas in suis monasterijs quindecim personas in qualibet die de is, qui non dederunt causam interdicto. Ita habetur in compendio *d* mendicantium.

d Com mend. vbi sup.

Circa quas concessiones est notandum, quod virtute priuilegij Nicolai V. & Ioannis Episcopi Prænestini possunt priores conuentuales ordinum mendicantium, & alij, qui eorum fruuntur priuilegiis tempore interdicti generalis, & cessationis à diuinis eligere sex personas inter viros, & mulieres non simul, sed successiuè, id est, vnam post aliã ad missas & diuina officia, quod intelligo primò non procedere, quando ipsa monasteria non habent in Ecclesiis capellas vnas ab aliis mediis parietibus separatas, tunc enim possunt admitti tot personæ, quot sunt capellæ, vt in his sic separatis vnaquæque sigillatim possit audire missam, & recipere sacramenta, nisi tunc in choro horæ canonicæ dicantur, tunc enim non possunt recipi nisi successiuè, cum non omnes simul, imo neque earum duæ possint diuinis assistere officiis, quæ tunc in choro recitantur, nisi aliquo alio priuilegio muniantur concedente, vt possint dicto tempore diuinis assistere, in hoc enim casu possunt simul admitti virtute dicti priuilegij, imo dico, quod in vnaquaque ipsarum capellarum segregatarum non solum potest admitti vna persona, sed aliæ simul cum ea etiam si in choro recitetur diuinum officium, si ipsæ personæ virtute alterius priuilegij possunt assistere diuinis, exemplo hoc declaratur, si syndicus Apostolicus fratrum minorum, & eius vxor, filij, & filiæ, vt dicetur infra *e* habent priuilegium, quod tempore cuiuscunque interdicti, aut cessationis à diuinis possint in Ecclesiis ipsorum fratrum diuinis interesse, & Ecclesiastica recipere sacramenta, qui si accedant in hoc tempore ad monasterium verbi gratia B.P.N. Francisci ciuitatis Salmantinæ possunt simul admitti virtute ipsius priuilegij, & possunt etiam admitti successiuè aliæ sex personæ virtute alterius priuilegij Nicolai Quinti.

e Infra hoc to mo. q.

Secundò est notandum, quod virtute priuilegii Nicolai Franci possunt dicti prælati tempore interdicti ordinarij recipere ad missas, & ad horas audiendas in suis monasteriis quindecim personas in qualibet die, & hę possunt recipi simul, cum non dicatur, quod recipiantur successiuè, & lege non distinguente nos distinguere minimè debemus, & aduertendum, quod hę quindecim personę virtute huius priuilegii non possunt in dictis Ecclesiis ecclesiastica recipere sacramenta, cum ad receptionem sacramentorum tale priuilegium non extendatur.

QVAESTIO CXIII.

De interdicto, & cessatione a diuinis quantum ad moniales in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum tempore interdicti, & cessationis a diuinis possint moniales in suis monasterijs diuina celebrare.*

2 *Vtrum Abbatissæ monasteriorum aut præsidentes possint admittere in suis Ecclesiis ad diuina, & ad recipienda sacramenta tempore interdicti, aut cessationis a diuinis personas de quibus in articulo finali quæstionis præcedentis.*

ARTI-

ARTICVLVS I.

Vtrum tempore interdicti, & cessationis à diuinis possint moniales in suis monasterijs diuina celebrare.

RESpondeo dicendo, quod vt patet ex priuilegijs superiùs allegatis, possunt moniales ordinum mendicantium, & quæ eorum fruuntur priuilegiis tempore interdicti quacunque authoritate appositi, & cessationis à diuinis diuina celebrare, & recipere sacramenta ianuis clausis summissa voce, & non pulsatis campanis, & in festis suorum ordinum respectiuè sicut fratres possunt eadem diuina solemniter celebrare, & recipere sacramenta, tum quia moniales fruuntur priuilegiis ipsorum fratrum, prout dicemus articulo sequenti, tum quia id specialiter illis est concessum, vt patet ex tenore priuilegiorum, quæ in quæstione superiori sunt relata, *Et Leo X prout habetur in supplemento a, concessit fratribus minoribus, & monialibus S. Claræ, & tertiæ regulæ sub obedientia eorundem fratrum minorū degentibus, vt in die S. Elisabeth filiæ Regis Vngariæ & per eius octauam possint tēpore interdicti missas, & alia diuina officia celebrare, seu celebrari facere, quēadmodū possunt in diebus sāctorū Francisci, Antonij, Claræ, & per eorum octauas*, & licet in hoc priuilegio non fiat mentio aliorum ordinis sanctorum, non est dubium, quod in eis possint moniales celebrare per communicationem, siquidem possunt fratres celebrare: & quod dicimus de monialibus sanctæ Claræ, dicendum est de monialibus aliarum religionum, quantum ad celebrationem festiuitatum suorum ordinum.

a Sup. fol. 55. concess. 151.

ARTICVLVS II.

Vtrum Abbatissæ monasteriorum aut præsidentes possint admittere in suis Ecclesiis ad diuina & ad recipienda sacramenta tempore interdicti, aut cessationis à diuinis personas sæculares, de quibus in articulo finali quæstionis praecedentis.

RESpondeo dicendo, quod priuilegia, quibus dictæ personæ admittuntur directè Abbatissis, & monialibus minimè conceduntur. Videamus igitur, vtrum per communicationem illis competat.

Pro cuius rei explicatione est notandum Sixtum Quartum, *statuisse, quod monasteria, & loca monialium sanctæ Claræ, & S. Dominici, eorūque abbatissæ & priorissæ, procuratores, syndici, oblati, & vtriusque sexus tertij ordinis de pœnitētia nuncupatæ personæ prædictæ vsuē priuilegijs, & immunitatibus gratijs & fauoribus cōcessionibus, indultis spiritualibus, & tēporalibus fratrum prædicatorū, & minorū ordinibus, & illorum professoribus, domibus, & locis ac procuratoribus & syndicis, oblatis, & cōuersis, seu alijs quomodolibet per prædecessores suos, aut per ipsumet S. xtū hactenus cōcessis, & in posterū cōcedēdis quanis authoritate (quatenus earū sexui, & statui nō cōtradicant) liberè, & licitè vti possint, & debeāt in omnibus, & per omnia, prorsus & sine vlla differētia, ac si eisdem monasterijs, locis, & personis prædictis nominatim cōcessa forēt & cōcederētur expressē.* Ita habetur in libro monumentorum b ordinum, in quo etiam libro c continetur, Bonifacium Octauum ad instar Innocentij Quarti id ipsum concessisse. Quibus priuilegiis attentis non possunt non concedere, quod Abbatissæ, & priorissæ possunt eligere dictas personas tempore interdicti, & cessationis à diuinis, sicut superiores conuentuales possunt eligere, communicatio enim priuilegiorum inter fratres, & moniales hoc operatur vt id, quod conceditur superioribus fratrum concedatur etiam Abbatissis, & prioribus monialium, quatenus earum sexui, & statui non contradicit, huiusmodi autem electio personarum, neque sexui, neque statui earum contradicit.

b Monum. in 1. imp. fol. 66. & in 2. f. 181. conc. 360 & f. 161. concess. 677. sup. f. 109. con. cess. 464.
c in 2. imp. fo. 33 & in 2 f. 34. concess. 35.

Ex dicta autem communicatione priuilegiorum inter fratres, & moniales infertur, quod, *sicut Iulius II. concessit fratribus ordinis minorū, vt in Ecclesiis suis quoties opus fuerit, possint ministrare, & ministrari facere sacramentū Eucharistiæ curialibus, mercatoribus peregrinis & trāseuntibus, ac alijs quibuscunque personis*, prout habetur in supplemento d. Sic etiam per communicationem moniales ordinum mendicantium possunt ministrari facere in suis Ecclesiis quoties opus fuerit, sacramentum Eucharistiæ quibuscumque personis.

d Sup. fol. 12 concess. 43.

QVAESTIO CXIV.

De interdicto, & cessatione à diuinis, quoad familiares, & seruitores religiosorum in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum familiares & seruitores religiosorum vtriusque sexus sint priuilegiati in tempore interdicti, aut cessationis à diuinis.*
2 *Vtrum syndicus fratrum minorum, & eius vxor, & filij possint recipi ad diuina tempore interdicti, aut cessationis à diuinis.*
3 *Vtrum medicus monasterij possit assistere diuinis, & recipere sacramenta tempore interdicti, aut cessationis à diuinis.*
4 *Vtrum in monasterijs tempore interdicti possit admitti laicus vt administret in missis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum familiares, & seruitores religiosorum vtriusque sexus sint priuilegiati in tempore interdicti, aut cessationis.

RESpondeo dicendo, Alessandrum IIII. concessisse, *quod si quando in personas, vel terras, vbi resident fratres minores excommunicationis, vel interdicti sententia contigerit promulgari, pueri fratrum seruitijs deputati negociorumque gestores seu procuratores & operarij, qui in locis fratrū huiusmodi operibus eorū personaliter cōstituti institerit prædictis sentētijs excommunicationis, vel interdicti obnoxij nullatenus habeatur iuxta formā, quæ à Sede Apostolica est cōcessa in tēpore interdicti, nisi prædictæ personæ causam dederint interdicto, vel excōmunicari, vel interdici cōtingat.* Ita habetur in libro e monumēta ordinum. Et Clemens Quartus, fratribus minoribus concessit, quod iis, qui in eorū morantur obsequijs, tempore interdicti liberè possint ministrare cūcta ecclesiastica sacramēta, & ipsos eis decesserint & in suis cœmeterijs sepelire. Ita habetur in eodem libro f qui Summus Pōtifex alias fecit similes concessiones, quas congessit author g compendij mendicantiū. *Et Ioannes XXII. concessit fratribus ordinis Prædicatorum, quod cōfratres, & germani dicti ordinis possint sepeliri tempore interdicti in Ecclesia, vel cœmeterio eorūdē fratrū, nisi fuerint ex com-*

e in 1. imp. f. 31. & in 2. fo. 114. con. 251.
f in 1. imp fo. 140. conc. 310.
g Comp. menti interdic. 3. §. 3. & 4.

communicati publicè, vel nominatim, ibique diuina celebrare, seu audire. Ita habetur in supplemento. *a*

a Supp. fo. 95. concess. 306.

Circa quas concessiones primò est notandum, quod secundum ius *b* commune, & Hostiensem, Ioannem Andream, & Calderinum, quos sequitur Syluester, Familiaribus religionis, & alijs officialibus, aut operarijs & famulis conductis, qui intra residentiam sunt, aut monasterio seruiũt, non possunt religiosi tẽpore interdicti non Apostolici, licet speciale sit, ministrare sacramenta, & sepulturam, & admittere ad diuina: at secundum priuilegium supradictum Sixti IV. & aliorum Pontificum possunt supradicti admitti ad diuina officia, & ad sacramenta recipienda, & ad sepulturam in Ecclesia, vel cœmeterio eorundem fratrum, prout etiam tenent Nauarrus, *c* & Felinus, imo ait Henriquez, *d* quod concessit Paulus IV. societati, vt etiam in Paschate Resurrectionis recipiat sacramentum Eucharistiæ, & extremam vnctionem, ac sepulturam sine licentia parochi: id ipsum cõcessum est ab eodem Paulo III. procuratori, seu economo monasterij licet extra illud habitet. Et aduertit Henriquez, *e* quod si istum superior afferat curandum in monasterium, potest ei conferre extremam vnctionem.

b c. licet nobis de priui. lib. 6 Syl. interd. 5. §. 1. nu. 4.

c Naua. c. 27. n. 180. Fel. ti. de interd. ca. 7. pa. 180.

d Henri. 2. p. li. 13. de inter. c. 48. §. 3. lit. A.

e Henriq. vbi sup. lit. C.

Secundò est notandum, quod virtute concessionis Ioannis XXII. solũ debent admitti confratres, qui licet remaneant in sæculo, & non mutent habitum sæcularem: tamen sunt vel fiunt oblati ordinis prædicti, ac faciunt donationem inter viuos omniũ bonorum suorũ dicto ordini reseruando sibi solùm vsumfructum, quandiu vixerint, & non de alijs confratribus communiter visitatis in partibus Hispaniarum. Ita post ventilationem inter Doctores vtriusque iuris fuit discussum in vniuersitate Salmantina per quandam decretalem, *f* quæ definit confratres primò nominatos solùm gaudere Ecclesiastica sepultura. Et ita tenuerunt Gregorius Lopez, *g* Couaruuias, & Nauarrus post alios.

f c. vt priuilegia de priuil.

g Greg. in l. 9. ti. 7. p. 1. gl. 2. Cou. in c. alma. mat. 2. p. §. 2. nu. 9. Na. ca. 27. nu. 79. & 181. & in ca. non dicatis, n. 77. & 84.

ARTICVLVS II.

Vtrum syndicus fratrum minorum, & eius vxor, & filij possint admitti ad diuina in tempore interdicti, & cessationis à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod *Clemens VII. concessit vni syndico, & procuratori cum illius vxore, et liberis præsenti, & futuro singularum domorum, & monasteriorum fratrum minorũ regularis obseruantiæ ac monialium sanctæ Claræ, & Conceptionis & Annuntiationis ordinum & sororum tertij ordinis sancti Francisci pro tempore seruienti, quod perpetuis futuris temporibus ipsi, & eorum quilibet omnibus & singulis indulgentijs, & peccatorum remissionibus, fauoribus, & gratijs, quibus fratres ordinis obseruantiæ prædictorũ vtuntur, potiuntur, & gaudent, seu vti, potiri & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum vti, potiri, & gaudere possunt.* Ita refertur in compendio *h* mendicantium.

h Comp. men. tit. procuratores fratrum. §. 12.

Ex quo priuilegio colligitur, quod non solũ tempore interdicti possunt procuratores, & syndici supradicti, vxor, & filij, & filiæ in Ecclesiis prædictorum fratrum admitti ad diuina, & ecclesiastica recipere sacramenta: sed etiam tempore cessationis à diuinis, cum potiantur priuilegijs fratrum, qui, vt probatum est in superioribus, ad ea ipsa omnia habeant priuilegiorum. Et confirmatur. Nam Sixtus IV. in bulla aurea concessit, *quod procuratores syndici monialium S. Claræ & tertij ordinis fratrum, & sororum eisdem priuilegijs & immunitatibus, gratijs, & fauoribus, concessionibus, indultis spiritualibus, & temporalibus procuratoribus, syndicis fratrum minorum & prædicatorum concessis, & in posterum concedendis gaudeant*, vt in libro *i* monumenta ordinum continetur.

i in 1. im. f. 66. & in 2 f. 148. concess. 361.

ARTICVLVS III.

Vtrum medicus monasteriorum possit tempore interdicti, & cessationis à diuinis assistere diuinis, & recipere sacramenta.

RESpondeo dicendo, quod Alexander VI *concessit, vt medici ordinarij fratrum minorum, et sororũ habeant eadem priuilegia, & gratias, quibus gaudent syndici, & procuratores locorum.* Ita habetur in monumentis *K* ordinum, & in supplemento, per quod priuilegium aliqui sunt arbitrati, medicos supradictos fratrum, & sororum posse tempore interdicti quacũque authoritate appositi, & cessationis à diuinis, admitti ad diuina officia, & ad recipienda ecclesiastica sacramenta, & ad sepulturam in locis ipsorum fratrum, cum syndici fratrum minorum facultatem habeant ad supradicta, etiam tempore cessationis à diuinis. Sed certè ij toto cœlo videtur aberrare: syndicus enim, & eius vxor, filij, & filiæ habent prædictum priuilegium tempore cessationis à diuinis à tempore Clementis VII. antè enim ipsum Clementem VII. tantùm habebant priuilegium pro tempore interdicti, vt patet ex superioribus dictis Clemẽs autem VII. fuit multò ante Alexandrũ VI. Nam Alexander VI. fuit coronatus anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, & obijt anno Domini millesimo quingentesimo tertio. At Clemens VII. fuit coronatus anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo tertio, & obijt anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo quarto, & sic fuit coronatus post mortẽ Alexandri Sexti viginti annis transactis, & Alexander VI. vt patet ex eius concessione, non indulsit medicis ordinarijs prædictorum fratrum, & sororum concessa, & concedenda prædictis syndicis, & procuratoribus, sed tantùm concessa, & in eo tempore nullum pro tempore cessationis à diuinis inuenio priuilegium pro syndicis à Sede Apostolica indultum, sed tãtùm pro tempore interdicti, & hoc priuilegium virtute concessionis Alexandri VI. solùm medicis communicatur, non autem aliud pro tempore cessationis. Quod priuilegium pro tempore interdicti medicis communicatur, intelligitur de medico non absolutè, sed de medicis ordinarijs ipsius conuentus, licet non sint Doctores, cum ipsi medici non à dignitate, sed à medendo medici nuncupentur, vt allegans quandam doctrinam Bartoli tenet Syluester. *l*

K in 2. imp. fo. 70. concess. 167. & in supr. f. 69 concess. 376.

Aduertendum tamen, quod sanguinis minutor ordinarius ipsorum fratrum neque pro tempore interdicti, neque pro tempore cessationis habet aliquod priuilegium. Ego enim licet omnem diligentiam possibilem in eo inquirendo adhibuerim, nunquam ipsum potui inuenire.

l Syl. tit. medicus.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in monasterijs tempore interdicti possit admitti laicus, vt administret in Missa.

RESpondeo dicendo, quod clericus, qui celebrate Missam non solet, nisi famulis comitatus, potest illos secum habere in tempore interdicti. Ita tenet Henriquez, *m* dicens hanc opinionem tenere Syluestrum, & Nauarrum, ne priuilegium sit

m Henriq. 2. tom. de sacra. lib. 13 de excom. & inter. c. 48. iuxta finem Naua. c. 27. nu. 181.

sit inutile, & hoc ex priuilegio iuris in cap. *Alma mater*, quia pertinet ad honestatem status clericalis inferre secum famulos, non verò ex priuilegio contento in capulo, *licèt de priuilegijs*, quod loquitur de priuilegio singularis personæ: & potest vltra famulos introducere laicum, vt sibi celebranti in Missa ministret, vt post Calderinum tenent Margallus, *a* Nauarrus, Couarruuias, & Duennas. Si autem priuilegium celebrandi tempore interdicti, aut cessationis à diuinis datum sit conuentui, qui ex suis habere solent, qui administrant officijs, & Missis, non debet sacerdos laicum familiarem, aut famulum assumere, vt sibi ministret, nisi alij de conuentu ægrotent, & ministrare non possint, tunc enim potest admittere laicum familiarem, aut famulum, quia id habet ex priuilegio iuris in dicto capitul. *Alma mater*, & restringi debet ad casum necessitatis prædictum capitulum, *licèt*. Ita Henriquez *b* per quam rationem existimo, quod si famulus aliquis sacerdotes sciat in missa ministrare, non potest ipse sacerdos tempore interdicti alium administrandū introducere, opinio enim supra apposita ad casum necessitatis videtur restringenda, &c.

a Marg. in rub. de celeb. Missa. Nau. vbi sup. Cou. in c. alm. mater. 2. §. 4. nu. 5. dilat. 11. Duenas. reg. 305.

b Henr. vbi sup. in fin.

QVAESTIO CXV.

De cessatione à diuinis, quo ad eius esse ac positionem in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVid, & quotuplex sit cessatio à Diuinis.*
2 *In quo differt cessatio ab interdicto.*
3 *Vtrum expediat imponi cessationem à diuinis.*
4 *Vtrum damna temporalia secuta ex cessatione debeant restitui.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit cessatio à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod non datur cessatio personalis, nec imponitur à iure, sed ab homine, & quidam recentiores *c* putant esse idem cum interdicto strictissimo olim consueto, Soto contrarium tenet, & Nauarrus, *d* & communis, & cessatio à diuinis est suspensio organorum diuinæ laudis in locum decretæ, vel est quædam omnimoda desistentia à diuinis officijs, & ab administratione quorundam sacramentorum in locum decreta: quidam explicant esse silentium ministrorum Ecclesiæ iuxta illud Psalmi *e in salicibus suspendimus organa nostra*, & est duplex. Prima generalis, quæ fit in loco vniuersali, aut ciuitate, oppido, aut parochia, & particularis, quæ fit in loco particulari, vt in Ecclesia, aut in Ecclesijs. Ita tenent Syluester, *f* & Nauarrus. Et cessatio à diuinis dicitur, quid facti, prout in articulo sequenti explicabitur.

c Soto in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. post 4. concl. d Na. ca. 27. nu. 189.

e Psal. 136.

f Syl. v. cessatio in pri. Na. vbi sup.

ARTICVLVS I.

In quo differt cessatio ab interdicto.

RESpondeo dicendo, quod quidam dicunt, cessationem esse idem, quod interdictum, sed si absolutè hoc dicatur falsum omnino est, nam cessatio dicitur, quid facti, quia pro omnibus imponitur, neque respicit in hoc magis delinquentem, quàm ipsos Innocentes, & est immediatè ipsorum diuinorum officiorum, seu organorum suspensio, neque reddit ipsum locum interdictum. Quare habet se, vt negatio, interdictum verò, vt priuatio in subiecto apto nato: at interdictum dicitur, quid iuris, quia immediatè est circa locum, & interdum ipso iure imponitur, & prohibet immediatè ipsum delinquentem sub pœnis iure decretis. Præterea differt ab interdicto, cum interdictum sit censura, & pœna secundum partem iuxta sacros Canones *g* mauentibus communiter diuinis officijs aliquo modo, & pro aliquo tempore, & sic interdictum comparatur priuationi, supponit enim manere subiectum cum aptitudine secundum locum, & tempus: sed cessatio est totalis omissio, seu negatio officiorum & non enumeratur inter censuras Ecclesiasticas propriè dictas, vt tenent communiter Doctores, quod refert Nauarrus *h*, & Couarruuias, ac subinde violans cessationem non fit irregularis.

g c. si canoni. §. si autem de offi. or. li. 6

Ex hoc autem, quod cessatio pertinet ad factum, quidam dicunt cessationem, quamuis post appellationē decreta sit, non esse nullam, sed habere quendam effectum, cum tamen constet interdictum, si post appellationem ponatur, esse ipso iure nullum, sed Couarruuias *i*, hanc reprobat opinionem, parificans, quantum ad hoc, cessationem cum interdicto. Vnde Soto, & Couarruuias sentientes cessationem non differre ab interdicto strictissimo glossantur ab Henriquez, *K* vt intelligantur conuenire cū interdicto in aliquibus, in eo scilicet, quod dum iure aliquod officium, aut sacramentum pro tempore cessationis conceditur clericis, aut priuilegiatis; seruanda sit quadruplex moderatio explicata in capitulo, *Alma mater*. Nam Sotus *m* alibi distinguēs cessationem ab interdicto, eodem articulo primo dicit, quod ferè nihil differebant, & in articulo secundo ad primum principale, & in diffinitione cessationis, vbi verò cessationem numerat inter censuras, loquitur latè, & reductiuè, neque Couarruuias id sentit, quia paulo antè explicuit solùm conuenire in eo, quod hæc permittunt, aut prohibent quædam sacramenta.

h Na. vbi su. nu. 184. Cou. in d. ca. alma mater. §. 2. nu. 2.

i Cou. vbi su.

K Henr. 2. to. de sacr. li. 13. de excom. & interd. c. 51.

m Sot. in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. & ar. 2. ad 1. princ.

ARTICVLVS III.

Vtrum expediat imponi cessationem à diuinis.

RESpondeo, dicendo quod si finis sit rectus, & causa legitima, non minùs expedit imponi cessationem, quàm interdictum, vt iudex Ecclesiasticus hoc modo deterreat rebelles cum ingenti doloris sensu, quos iure, & ordine, ac alijs censuris inducere non potuit ad pœnitentiam. Et ita dicitur in quadam Clementina, *n* cessationem esse vnicum lumen ad repellendas iniurias Ecclesijs illatas, & non potest imponi, nisi præcedente monitione, & vt post illam adsit maior contumacia, quàm pro interdicto, atque ita causa dispositiua erit grauior culpa, & causa debet esse notoria, nec satis est probabili ratione, & coniecturis colligi factam fuisse offensam. Debet etiam adesse grauis iniuria contra obedientiam iudicis, quæ debet exprimi in literis fidem facientibus, & hoc ob grauitatem cessationis à diuinis asserit Paludanus *o* oportere cessationem imponi à capitulo Ecclesiæ Cathedralis, at Syluester *p*, & Couarruuias asserunt, quod satis est imponi ab Episcopo, & vt ritè, & rectè apponatur, hæc debent concurrere. Primum, quod imponens habeat authoritatem eam imponendi a iure,

n Clem. 2. de sent. excom.

o Palu. in 4. d. 22. q. 3. ar. 3. conc. 4.

p Syl. interd. 2. n. 1. Cou. in c. alma mat. §. 2. nu. 3.

à iure, vel consuetudine. Secũdum, vt de causa cessandi tractetur diligenter. Tertium, vt offensa, ob quã cessatur, sit manifesta, & notoria, & proportionata tantis incómodis, quanta habet cessatio. Quartum, vt ante cessationẽ instrumento publico, vel patentibus literis cum sigillo munitis exprimatur causa cessationis. Quintum, vt id instrumentum, vel literæ tradantur ei, contra quem cessatur. Sextum, vt ille moneatur, & requiratur, an velit ante cessationẽ emendare, & compẽsare iniuriam. Septimum, vt intra mensem vtraque pars saltem per procuratores sufficienter instructos arripiat iter ad Sedem Apostolicam, vt Pontifex remedium adhibeat, nisi interim per mutuam concordiam finiatur cessatio. Hæ conditiones colliguntur ex quibusdam Decretalibus, *a* de quibus agit Soto, qui ait, quod ijs deficientibus conditionibus cessatio erit nulla, cuius nullitate non obstante seruanda est à regularibus sub excommunicationis maioris pœna ipso facto, prout ordinauit Clemens V. *b* in concilio Viennensi.

a c. quamuis de offi. ord. li. 6. c. si canon. § si autẽ co. ri. c. quamuis eod. ti. vbi gl. v. omittendo. So. in 4. d. 22. q. 3. art. 2.
b Clem. 1. de sent. exc.

ARTICVLVS IV.

Vtrum damna temporalia secuta ex cessatione debeant restitui.

RΕspondeo dicendo, quod si causa, ob quam iudex, aut actor imponit, aut imponere facit cessationem, nõ sit notoria, & legitima secũdum iura, tenetur damna illata, & interesse, seu lucrũ cessans restituere læsis, vt canonicis, qui parati erant assistere officijs, & per cessationem iniustam impediũtur, debet restituere distributiones, & alijs clericis stipendia pro missis, & officijs, quę parati erãt dicere, nisi cessatione impedirentur.

Neque obstat, quod decretalis *c* iubens talem fieri restitutionem solùm loquatur de Canonicis, seu Capitulo indebitè imponente cessationem, qui sibi ex consequenti damnum inferunt. Nam secundum communiter Doctores dicta decretalis extenditur ad alios imponentes cessationem sine causa. Vnde infertur, quod si reus quicũque sit, dedit causam iustam cessationis, post monitionem, tenetur prædicta damna satisfacere clericis, & monasterijs, & insuper damnandus est ad pecuniam, qua compensetur debitum diuini cultus, & si fortè sic cessans sit beneficiarius, non acquirit sibi fructus pro eo tempore, qui secundum arbitrium superioris in vtilitatem Ecclesiarum, & diuini cultus, quibus debitum seruitium ablatum est, vel in pauperes debent impẽdi, prout tenent Syluester, *d* & Soto cum communi, quæ maximè debent considerare ordinarij, iuxta, n. sacros Canones tenentur hæc executioni mandare, sicut ipsis in dictis sacris Canonibus commẽdatur, ne homines temerè, & sine causa ad impositionem cessationis à diuinis procedant, ex qua tanta mala non solùm temporalia, sed etiam spiritualia Dei Ecclesiæ, eiusque ministris proueniunt, & monasterijs etiam maxima damna inferuntur, in quibus licet diuina inter ipsos religiosos peragantur missis cantandis, & à sepulturis dandis sæcularibus impediuntur, quorum cessatione omnes vident damna, quæ ipsis obuenire possunt, cum cessent oblationes pro defunctis. Vidi enim ego in quadam ciuitate per viginti, & vltra dies positam cessationem à diuinis cum maximo fideliũ mœrore, & nimia sacerdotum non dicã paupertate, sed inedia, & cũ maximo monasteriorum detrimento, vidi proprijs oculis dãna, vidi afflictionem in ciuitate, vidi litigantes, & nullam vidi super hoc factam compensationem.

c c. si canon. de off. ord. li. 6.
d Syl. tit. cessatio § 4. So. in 4. d. 22. q. 3. ar. 2.

QVÆSTIO CXVI.

De cessatione à diuinis, quoad eius effectus in septem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur septem.

1 *QVæ officia tempore cessationis fieri possunt.*
2 *Vtrum duo, aut tres possint recitare horas Canonicas tempore cessationis à diuinis.*
3 *Vtrum aliqui secundum ius commune possint celebrare tempore cessationis.*
4 *Quæ sacramenta tempore cessationis conferri permittantur.*
5 *Vtrum tempore cessationis liceat sepulturam dare Ecclesiasticam.*
6 *Vtrum tempore cessationis in festis ibi numeratis habeat locum decisio capituli Alma mater.*
7 *Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore cessationis.*

ARTICVLVS I.

Quæ officia tempore cessationis fieri possint.

RΕspondeo dicendo, quod quidam Doctores prima facie videntur significare tempore cessationis generalis, si sola absque interdicto ponatur licere eadem officia, celebrationem Missæ, receptionem sacramentorum, & sepulturam defuncti, quæ iure antiquo licebant per capitulum, *e* *Quod in te*, tempore generalis interdicti ante capitulum, *Alma mater*: quam opinionem tenuerunt Paludanus, *f* Villadiego, & Perez cum Ioanne Andræa, & Couarruuias *g* multa allegando concludit, quod nisi consuetudo contrarium interpretaretur, priuilegium iuris concessum in capitulo, *Alma mater*, posset extendi ad tempus cessationis à diuinis, vt scilicet in eo tempore liceat celebrare diuina officia ianuis clausis, &c. Alij verò per extremum ita restringunt, vt negent licere Clerico horas Canonicas cum alio recitare, & dum octauo die celebratur ad renouandam Eucharistiam monent, ne adsit, nisi vnicus necessarius, qui ministret sacerdoti, sepulturamque sub silentio solis presbyteris concedunt, non in Ecclesia, sed tantùm in cœmeterio: & hanc opinionem tenuit senatus Salmaticensis academiæ, quam in hoc sequitur Medina. *h* Deinde negant, sacramentum pœnitentiæ esse ministrandum, nisi existentibus in periculo mortis, contra quos iure optimo insurgit Couarruuias, *i* tandem aiunt nullum priuilegium, etiam iuris infirmum pro tempore interdicti, quale datur Episcopis, & quibusdam regularibus, extendi ad tempus cessationis.

At nos media via gradientes vtramque opinionem cum Doctissimorum virorum sententia temperandam esse duximus; constat enim ex consuetudine, quæ tempus cessationis reducit ad ius antiquum in capitulo, *K* *non est nobis*, non licere sacerdotibus quolibet die ministrare, etiam clam cum vno ministro, sed quod tantùm in quauis Ecclesia aut monasterio licet qualibet hebdomada dicere vnam missam ad renouandam Eucharistiam, idque cum vno, aut duobus ministris, maximè quia Sother *l* Papa iubet in missis adesse saltẽ duos, quibus sacerdos dicat, *Dominus vobiscum*. Verùm est tamen, quod modo

e De pæn. & remiss.
f Palu. in 4. dist. 18. q. 3. Vill. & Perez de irre. e. s. nu 15.
g Cou. in ca. alma mat. 2. p. §. 4. nu. 7. iuxta finem.
h Med. lib. 1. inst. ca. 11. §. 14.
i Cou. vbi su.
K Def pensal.
l Sother. cap. hoc quoq. de cons. d. 1.

modo in tempore cessationis à diuinis vnus tantũ minister adesse debet, decretum enim Sotheris Papæ per dissuetudinem est abrogatum in missis priuatis, quæ sine solemnitate celebrantur, prout optimè aduertit Syluester.a

a Syl. ti. missa. 1. §. nu. 2.

Sed videamus in particulari, quæ in tempore cessationis permittantur, & prohibeantur, pro quibus aliqui articuli sunt constituendi.

ARTICVLVS II.

Vtrum duo, aut tres possint recitare horas Canonicas tempore cessationis à diuinis.

RESpondeo dicendo, concedendum esse, multa licere modo in cessatione, quæ olim ex priuilegio iuris antiqui capituli, *Quod in te*, tempore generalis interdicti, permittebantur; quod priuilegium iuris tanquam fauor cum paritate rationis merito extenditur per Doctores ad cessationem. Quare clerici duo, vel tres simul possunt priuatim sine cantu, & seruata capituli, *Alma mater*, moderatione, recitare horas Canonicas, præsertim, quas ita priuatim solet dicere laicus; neque ita videtur pertinere ad officium publicum, vt cantus in choro, ita post Hostiensem tenet Polus.b & Margallius cum recentioribus. Dixi, seruata forma capituli, *Alma mater*, quia id intendunt communiter Doctores, vt si licet, qui bus tempore cessationis facere officium diuinum licet, debeant seruare prædictas moderationes, quas supra c posuimus, & explicauimus. Imò Couarruuias d ait, licitum esse tunc clerico priuatim recitare horas Canonicas cum excommunicato non denunciato.

b Polus de inter. num. 19. Mar. de celebr. miss. f. 26.
c Sup. q.
d Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 3. nu. 6.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqui secundum ius commune possint celebrare tempore cessationis.

RESpondeo dicendo, quod Couarruuias e post alios asserit, posse Episcopum ibi in Ecclesia illa, vel alibi celebrare, sicut ipsi concedebatur iure antiquo, f quia priuilegium iuris est amplè interpretandum, & similiter regulares cum habeant priuilegium pro tempore interdicti generalis, vt videtur colligi ex quadam Clementina, g & ex traditis à Syluestro. Quod cum sit priuilegium in iure communi insertum, & in commune bonum religionis concessum, tanquam fauor est amplè interpretandum, & sic possunt Missam secretò, & horas Canonicas dicere cum alio, seruando tamen, vt non nisi tres simul adsint, & seruata moderatione capituli, *Alma mater*, verum est tamen, quod postea a Leone X. amplius obtinuerunt priuilegium, vt scilicet quantum ad obseruationem nulla inter ipsos religiosos sit differentia inter interdictum, & cessationem, prout in superioribus h dictum est: non tamen possunt admittere extraneos sacerdotes ad celebrandum tempore cessationis, licet Henriquez i contrarium teneat, scilicet, quod possunt admitti. Neque obstat, quod tempore interdicti admittantur, admittuntur enim, quia habent priuilegium ad illud pro tempore interdicti, non autem pro tempore cessationis.

e Cou. in ca. alma mat. 2. p §. 4. nu. 7.
f ca. quod nõ nullis de pri. c. si. ex. 11. li. 6
g Clem. 1. de sent. exc. Syl. v. cessatio. §. 1.
h Sup. q.
i Henri. in 2. tom. li. 13. de excom. & inter. c. 53. §. 3. lit. T.

Ex his infertur, quod licet per priuilegium Iulij II. Minimis concessum, quod refertur in supplemento, K & traditur à Collectore priuilegiorum mendicantium, prout tradit Medina l in sua instructione confessorum apud Dominicanos, & alios regulares mendicantes, possit sacrista sacerdoti extraneo celebranti in suo monasterio dare licentiam ministrandi alijs Eucharistiam etiam tempore interdicti, non potest tamen hanc licentiam concedere in tempore cessationis à diuinis, nisi ipse sacerdos celebrans, & ipse qui communicat habeant pro tempore cessationis priuilegium ad communicandum, & celebrandum.

K Supp. fo. 11. concess. 143. comp. min. v. communicare §. 1.
l Med. lib. 1. instruct. c. 11. §. 13. in fin.

ARTICVLVS IV.

Quæ sacramenta tempore cessationis conferri permittantur.

RESpondeo dicendo, quod tempore cessationis licet tam paruulis, quàm adultis, etiam sanis conferre sacramenta Baptismi, & confirmationis, & cum solemni ritu, sicut Ecclesia præcipit ministrari, vt licebat iure m antiquo. Ita tenet Couarruuias, & Nauarrus. Si permaneat cessatio, in hebdomada sancta licebit tunc Episcopo consecrare chrisma, & benedicere oleum pro vnctione, sicut tempore interdicti licitum est. Eucharistia censetur per modum viatici concedi infirmis, dum his conceditur pœnitentia, quia secundum n ius antiquum tempore interdicti id concedebatur, & ad infirmos periclitantes deferenda est publicè cum pulsu campanulæ, & recitandis priuatas orationes, & in reditu ostẽdendo illam populo, sic censuit senatus Doctorum Salmanticensis Academiæ, quia orationes priuatæ, & ostensio Eucharistiæ in reditu populi non est officium diuinum, sed est solemnitas pertinens ad reuerentiam Christi in Eucharistia contenti.

m cap. non est nobis de spõs. Cou. in c. alm. mat. 2. p. §. 4. Nau. in c. 27. ar. 188.
n d. c. non est nobis.

Sacramentum verò pœnitentiæ confertur etiam sanis, ita tenent Couarruuias, o & Nauarrus. Sacramentum verò matrimonij, quia contractus est, simul, licet eo tempore fieri, sed benedictiones nuptiales non licent, cum pertineat ad officium diuinum. Sacramentum verò ordinis minimè licet conferri, sicut neque licet sacerdoti etiam morienti conferre sacramentum extremæ vnctionis, cum hæc sacramenta non sint necessitatis. Verum est tamen, quod religiosi pro hoc habent priuilegium, de quo inferius dicemus.

o Couar. & Nau. vbi su.

Aduertendum tamen, quod tempore cessationis non solent campanæ pulsari nocte ad precem angelicam, benè tamen ad concionem, in quo sequẽdus est vsus Ecclesiæ matricis, cum hæc non sint officia diuina, meridie tamen replicatur simul in omnibus Ecclesijs interdictum, & cessatio cum peculiari quodam campanarum sonitu ad terrorem. Pulsantur etiam campanæ in Aduentu regis in tempore cessationis.

ARTICVLVS V.

Vtrum tempore cessationis à diuinis liceat sepulturam dare ecclesiasticam.

RESpondeo dicendo, quod in sola cessatione absque coniuncto interdicto non licet laicis sepulturam dare. Ita censuit senatus Salmanticensis, & tenuerunt Couarruuias, p & Mdina quamuis laicus Bullam, aut priuilegium ad sepulturam in tempore interdicti habeat, cum sepultura prohiberi intelligatur, quando prohibentur officia diuina, quæ in tempore cessationis non permittuntur:

p Cou. c. alma mat. 2. p §. 4. n. 7. Med. lib. 1. instr. c. 11. §. 14.

licet

licet tamen dare sepulturam Ecclesiasticā clericis, etiam primæ tonsuræ sub silentio,& absque officio funerali,cum capitulum,*a Quod in te*,generaliter de clericis loquatur. Ita tenent Ioannes Tabien.*b* Armilla, Angelus, Syluester,& recentiores Thomistæ, addentes cum Hostiensi, posse clericos sepeliri in Ecclesia, etiam specialiter interdicta, quando non esset alia Ecclesia non interdicta.

a De pæni.et rem. f.
b Tabien.interdict. 5. §. 11. Armil §. 48. Ang. interd.6.§ 31. & 32. Sylu. interd.c.5.§. 8. ver.4.

Ex his patet Medinam,& Doctores Salmanticēses sine causa supra dicta limitare ad solos presbyteros dicentes,eos solùm posse sepeliri.

ARTICVLVS VI.

Vtrum tempore cessationis habeat locum decisio capituli, Alma mater, *in festis ibi enumeratis.*

RESpondeo dicendo, quod in festiuitatibus, in quibus per capitulum, *Alma mater*, ipso iure suspenditur interdictum,suspendenda est etiā generalis cessatio,non tam ex concessione capituli, *Alma mater*,quod nihil concedit tempore cessationis,vt resoluit Couarrunias, *c* quàm quia consuetudo cum sapientium authoritate, ita interpretatur amplè,atque ita in his festiuitatibus diuina officia, & sepultura Ecclesiastica possunt solemniter celebrari.Ita Salmanticæ,anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo quarto, consultis Theologis,& iurisperitis Moya, & alijs asserentibus,id esse certum,practicatum est in festo corporis Christi nō obstante cessatione, quæ tunc erat imposita, prout refert Gutierrez, *d* & hanc opinionem tenet Nauarrus. *e* Neque obstat, quod dicta constitutio solùm suspendit interdictū generale in his festiuitatibus. Nam respondetur credendum esse, Summum Pontificem id ipsum velle seruari in his festiuitatibus, vt fideles hac spirituali consolatione recreati diuinam gratiam in his auidiùs procurent.

c Couar.in c. alm. mat. 1. p.§ 5.num.3. & 6.
d Gutierr.in q. an.c.10.
e Nau. c.27. nu.180.

Aduertendum tamen, quod non licet in his festiuitatibus ministrare sacramenta,nisi tantùm ea,quę licet conferri iure communi attento,de quibus egimus supra articulo quarto, prout tenet Couarrunias, *f* & asserit Medina fuisse ita decisum Salmanticæ cum consilio Doctorum, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto.

f Cou.vbi su. §. 4.n.7. Me. lib.1.inst. ca. 11. c.14. Na. vbi sup.num. 188.

ARTICVLVS VII.

Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore cessationis.

RESpondeo dicendo,quod multa sunt priuilegia pro tempore cessationis regularibus concessa, quorum tenorem supra *g* retulimus, quæ attentè sunt consideranda, cum enim Papa possit pro voluntate ea restringere, attentè sunt eorum verba cōsideranda, & iuxta Apostolicam intentionem obseruanda est cessatio,prout innuit Nauarrus.*h* & vltra ea,quæ in superioribus dicta sunt,aduertēdum est, quod fratres Carmelitæ pro suis confratribus habent priuilegium,vt possint tempore cessationis interesse diuinis, & recipere sacramenta ab idoneo sacerdote, si tamen confratres accepta eorum Bulla induantur intus paruo scapulario, & Ferijs IV.& Sabbathis abstineant à carnibus,& intestinis,& Latina Carmelitarum Bulla satis explicat licere sacerdoti eam bullam, & scapularium habenti celebrare missas,& ita consulti sapiētes,& Carmelitæ in praxi habent, quia bulla ipsa Latina concedit sacerdoti diuina officia,& sacramenta missa autem vtrumque continet. Ita Henriquez.*i*

g Sup.q.
h Nau. c.27. nu.87.
i Henri. in 2. tom. li.13.de excom. inter. c.14.§.6.

QVÆSTIO CXVII.

De cessatione à diuinis, quoad eum,qui imponit,& tollit in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVis possit imponere & tollere cessationem.*
2 *An possit ex parte tolli cessatio.*

ARTICVLVS I.

Quis possit imponere, & tollere cessationem.

RESpondeo dicendo, quod minister, qui potest imponere cessationem à diuinis, est ille,qui potest imponere interdictum, vt Pontifex,Episcopus, & qui Episcopalem habent authoritatem, vel ille, cui commiserint, hæc enim est prima conditio ad imponendam cessationemà diuinis validam,vt scilicet indicta sit ab homine habente potestatem, vt colligitur ex iure, *i* & tradunt Soto, & Couarrunias,& nulla cessatio imponitur ipso iure,vt solēt imponi aliæ censuræ, sed iure datur facultas, vt iudex eam decernat, quando expedire visum fuerit capitulum viuente Episcopo non potest sine Episcopi consensu eam imponere: si autem imponat, debet Episcopus eam, tanquam inualidam reuocare,vt patet in iure, K at sede vacante si ex consuetudine,aut priuilegio capitulū imponere possit,oportet omnes Canonicos conuocari & absentes, qui commodè venire possunt simul conuenire cū alijs, & vt maior capituli pars consentiat, decerni cessationem, alias canonici eam imponentes sine debitis conditionibus,nihil fructus sibi percipiant ex beneficijs, quod Soto, & alij extendunt ad alios imponentes cessationem sine causa, quia ij obligantur satisfacere damnis, prout dictum est in superioribus. *l*

i c.si canoni. de off. or.li.6. Soto in 4.dis. 22.q.1.art.2. concl.3. Cou. 1c.alma ma. 1.p.§.2. n.6. & 7 in fin.
K c.irrefragabili de off.or.
l Sup.q.

ARTICVLVS II.

Quis possit tollere cessationem, & an possit tolli ex parte.

RESpondeo dicendo, quod relaxare potest cessationem iure ordinario, qui iure ordinario potest relaxare interdictum,nempe author, aut superior illius, aut successor in dignitate: potest author vt Episcopus, aut iudex delegatus ad tempus suspendere, vt colligitur ex Syluestro, *m* & Armilla, & ait Henriquez, *n* quod consulti Mantius, & Moya, & cum aliorum sapientium consultatione practicatum est Salmanticæ, anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo quarto: affirmabant enim, quod potest author relaxare pro vna ciuitatis Ecclesia, aut monasterio: at suspendere pro vno officio(vt pro missa noua vel sepultura Ecclesiastica) reseruatur Papæ, sicut solus Papa potest concedere,vt in ecclesia strictè,& specialiter inter-

m Syl.inter. 3.§.8. ver.1. Arm.§.35.
n Henri. 2.to. li.13. de exc. & interd.c.4. §.2.lit.G.

interdicta aliquis celebret ad eum tantùm effectũ, & ratio horum est, quia cessatio, sicut & excommunicatio, ita habet à iure determinatum effectum, vt omnes effectus eius sint ipso iure connexi. Quare si Episcopus concedat, vt occultè in vno monasterio, aut capella dicatur missa, concessio ipso iure extenditur, vt tunc fieri ibidem possint alia officia, nisi impediatur ex eo, quod cum cessatione simul est interdictum, quod ab Episcopo tantùm suspenditur, vt promissa.

Sed quidam in Salmanticensi Academia ægrefe-runt, quod Episcopus possit pro vna Ecclesia, aut pro vno monasterio suspendere cessationem à diuinis, dicentes hanc esse doctrinam nouam, & improbabilem, contra quos insurgo. Primò non esse nouam, cum sapiẽtum consilio adhibito eam tenuerit Henriquez, & ante eum doctissimus Couarruuias prout affirmat Campos, quidam Doctor iuuenis Salmantinus in quodam tractatu de cẽsuris, qui ab hac opinione recedit. Neque ego inuenio authores, qui eam expressè, & ex professo reprobent, tãquam nouam, & improbabilem.

Quod autem non sit improbabilis, præsertim, si aliqua causa adsit, propter quam suspendi possit in aliqua particulari Ecclesia (verbi gratia, quia est magna pauperum multitudo, & oportet, vt diuina officia in aliqua particulari Ecclesia celebrentur, vt illuc concurrentes fideles pauperibus temporalia administrent, & habita concione ad ea, & ad alia opera pietatis inuitentur) probatur primò. Nã constitutio capituli, *Alma mater*, minimè habet locum in Ecclesia specialiter interdicta, & sic in loco specialiter interdicto omnino modo ab officijs cessatur, prout cum communi resoluit Couarruuias *a*, ita quod solus Romanus Pontifex potest dispensare, vt in eo loco specialiter interdicto celebretur, prout tenet glossa *b* quædam communiter recepta. Quo non obstante ait Couarruuias, hoc non esse intelligendum, quod solus Romanus Pontifex possit permittere, & priuilegium concedere, vt in loco specialiter interdicto celebretur. Ita quidem quod Episcopus minimè possit in hoc dispensare, poterit enim dispensare, vbi à se ipso, vel eius authoritate fuerit interdictum. Etenim si Episcopus suspendere potest ad tempus interdictum à se latum, eadem ratione poterit permittere, vt tempore interdicti possit officium diuinum celebrare: si igitur Episcopus ex causa potest dispensare, vt in loco specialiter interdicto celebretur, vbi omnino ab officijs cessatur, ergo etiam poterit dispẽsare, vt cessatio à diuinis, in vna Ecclesia, aut monasterio cesset. Deinde probat doctissimus Doctor Gallegos professor sacrorum Canonum in hac Salmanticensi Academia hanc opinionem in hunc modum, nam secundum ius antiquum per interdictum generale, aut speciale omnino à diuinis cessabatur, sed iure antiquo interdictũ generale, siue speciale poterat in parte relaxari, vt probatur in iure, *c* iuncta sua glossa, ergo similiter poterit ad tempus relaxari cessatio, neque implicat, quod maneat interdictum, & cessatio, & quod quãtum ad suum effectum possit in vna Ecclesia suspendi, nam respondetur cum doctrina cuiusdam glossæ *d*, cuius verba sunt, *Potest tamen dici, quod quantumcunque purum sit interdictum potest suspendi. & in hoc differt ab executione, sicut effectus originalis peccati suspenditur, licet ipsum originale maneat, de consecratione distinctione quarta capite secundo sicut executio dignitatis suspenditur decima quinta, quæstione octaua capitulo, Siquis presbyter; & sicut effectus acceptilationis suspenditur, licet maneat ipsa acceptilatio ff. de donationibus inter virum & vxorem, lege cum hic status. §. sine autem. Vnde si relaxatum est interdictum ad tempus, ipsum tamen manet. ff. de precario lege, sed si manente; neq; opus est, vt iterum reuocetur, vigesima sexta quæstione sexta capitulo, qui recedunt.* Hæc dicta glossa.

a Couar. in c. alma mat. 2. p. §. 4. nu. 1.
b Glo. in c. ad hæc, & 4. de appel.
c Cap. dilecti, iuncta glo. & comm. de appel.
d Glos. in d. c. dilecti.

Neque obstat, si dicatur, quod cessatio à diuinis est quædam executio rigorosa, qua omnino à diuinis cessatur, in quo distinguitur ab interdicto, & quod implicat, quod remaneat ipsa in sua vi executiua sine eo, quod exequatur, id est, omnino cessetur. Nam respondetur, quod ita cessatio potest remanere in sua vi, & in parte, in aliqua Ecclesia non executioni mandari iustis id causis petentibus dispensante eius authore, qui sicut ipsam indixit generalem, potuit ipsam indicere specialem, & sicut à principio potuit ipsam ponere, vt in tota ciuitate omnino cessaretur, excepta Ecclesia sancti Francisci, Ita post ipsam impositam potuit Ecclesiam sancti Francisci priuilegiare, remanente ipsa cessatione in omnibus alijs Ecclesiis. Quod ego his rationibus feci practicari Salmanticæ, anno Domini, millesimo quingentesimo nonagesimo nono.

QVÆSTIO CXVIII.

De cessatione, quoad pœnas eam frangentium in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 IN quas pœnas incurrunt violantes cessationem validam.

2 Quis potest absoluere ab his pœnis.

ARTICVLVS I.

In quas pœnas incurrunt violantes cessationem validam.

REspondeo dicendo, quod clericus violans cessationem, si cessatio specialis sit, non fit irregularis, at si cessatio sit generalis (quæ quãtum ad priuilegia iuris antiqui, quod æquatur interdicto) quidam sumpto argumento ex quadam Clementina, *e* æquant hanc interdicto etiam quantum ad pœnas ibi expressas, & aiunt violatorem cessationis generalis fieri irregularem, & inter quos est Angelus, *f* & Calderinus, Villadiego, super quod Didacus Perez multa cumulat, quod pœna extendatur ad casum similem, tenent Antoninus, Ancharranus, Francus, & Felinus. At hi Doctores videntur à veritate deuiare, quia dicta Clementina solùm agit contra regulares exemptos, qui non seruant interdictum, aut cessationem generalem à matrice, seu à cathedrali Ecclesia seruatam, qui regulares incurrunt ipso iure excommunicationem, licet cessatio generalis imponatur a Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, aut à solo Episcopo, nec ampliùs habetur in dicta Clementina, de qua agunt quædam Glossa *g* communiter recepta, Nauarrus, Couarruuias, & Soto. Si autem religiosus violet cessationem specialem, non fit excommunicatus, quia id iure non exprimitur, vt bene aduertit Nauarrus, *h* & generaliter clericus in sacris ministrans tempore cessationis generalis non fit irregularis, quia irregularitas non incurritur extra casus in iure expressos, iura autem tantùm expri-

e Clem. 1. de sent. exc.
f Ang. v. cessatio. §. 1. Cal. de inter f. 2. Villadie de inter. c. 5. n. 26. vbi per c Ant. 3. p. ti. 26. c. 8. co. 2. Anch. Franc. & Fel. in c si canon. de offi. ord li. 6.
g Glos. in d. c. si canon. Na. c. 27. n. 146. Cou. 1 c. alm. mat. 2. p § 2. n. 3 Sot. in 4. dist 22 q. 3. ar. 2. in fin.
h Naua. vbi sup. 188.

exprimunt de eo, qui celebrat violans censuram Ecclesiasticam, in quorum numero cessatio minimè connumeratur, vt patet ex iure *a* neque cessatio est propriè pœna, cum non respiciat immediatè delinquentem magis quàm alios innocentes, & ita refertur ad factum, vt cessent immediatè officia æquè pro omnibus, non autem refertur ad aliquos iuris effectus, aut ad pœnas generaliter omni delinquenti impositas, & ita hanc opinionem tenent Paludanus, *b* Syluester, Soto, Ledesma, Margalus, Medina, & Nauarrus, inquam licet dubius inclinat Couarruuias. Vnde Doctores dicentes celebrantes tempore cessationis fieri irregulares, loquuntur de cessatione, inquantum est interdictum strictissimum antiquum, in quo olim cessabant omnia officia, vt nūc cessant in cessatione, non autem de cessatione verè, & propriè sumpta, vt aduertunt Tabien. *c* Armilla, & sentit Didacus Perez contra Villadiego.

a c. quærenti de verb. sign. b Pal. in 4. d. 22. q. 8. ar. 3. vbi Sot. ar. 2. Syl. v. cess. §. viri. Led. in 4. 2. p. c. 26. a. 2. fol. 367. Marga. in rub. de celebr. Missa, fol. 15. Med. instit. lib. 1. cap. 11. §. 14. Na. vbi su. in fin. Con. vbi sup. c Tab. interdictum. 1. §. 3. Arm. §. 42. Perez vbi su.

ARTICVLVS II.

Quis potest absoluere ab his pœnis.

Respondeo dicendo, quod de hoc iam supra in primò tomo *d* satis dictum est, ad quem me remitto, vt ad alia procedam.

d 1. to. q. 20.

QVÆSTIO CXIX.

De iudicibus in tres articulos diuisa.

Multa in hoc. Secundò tomo in materia de correctione fratrum iam dicta sunt, quæ pertinent ad iudices, nunc autem in hac quæstione pro complemēto materiæ aliqua in præsentiarum adducemus.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quotuplex sit iudex.*
2 *Vtrum regulares possint compelli ad accipiendum aliquam iudicaturam.*
3 *Quomodo iudices regulares se habere debent in examinandis rescriptis sibi à Sede Apostolica, siue ab alijs superioribus commissis.*

ARTICVLVS I.

Quotuplex sit iudex.

Respondeo dicendo, quod D. Thomas *e* tangit duo iudicum genera, ad quod omnes reducuntur. Quidam est iudex ordinarius. Alius extraordinarius. Ordinarius est, qui ab vniuersitate, vel collegio electus, & per superiorem confirmatus habet ad iudicandum authoritatem, vt in quandam Authentica diffinitur. *f* Vnde Rector cuiuslibet vniuersitatis est ordinarius, & is, qui eligitur ab ijs, qui sunt alicuius professionis, alij autem diffiniunt, vt is dicatur ordinarius iudex, qui habet vniuersitatem causarū, quod in iure *g* probatur. Vnde secundum Speculatorem officiales Episcoporum dicuntur iudices ordinarij, cum habeant vniuersitatem causarum, & prælati regulares quoad suos subditos dicuntur etiam ordinarij, prout in dicto tomo *h* primo latè probauimus. Extraordinarius autem iudex est is, qui non præficitur alicui vniuersitati, vel collegio, & hic est duplex, quidam enim habent iurisdictionem ex partium voluntate, vt est iudex arbiter, quidam verò ex commissione superioris, vt delegatus ad certam causam. Dixi (ad certam causam) quia delegatus ad vniuersitatem causarum, comparatur iudici ordinario, & potest subdelegare. Vnde visitatores prouinciarum in ordine Minorum iure optimo possunt subdelegare, cum sint constituti pro vniuersitate causarum, prouinciarum sibi commissarum. Ex quibus infertur, quod conseruatores sunt iudices delegati, & vt de talibus tractatur in titulo *i* de officio delegati. Et inquisitores hæreticæ prauitatis dati à Sede Apostolica secundum receptiorem sentētiam dicuntur iudices delegati, vt inter alios notat Francus *k* licet tamen sint iudices delegati conseruatores in alio comparantur iudicibus ordinarijs, siquidem cognoscunt de causis Ecclesiasticis in prima instantia, de quibus non possunt cognoscere in prima instantia, nisi iudices ordinarij iuxta Decretum Concilij Tridentini, *l* & in hanc partem videtur inclinare Nauarrus, *m* non tamen se determinat, sed rem declaratione Papali indigentem iudicat.

e Tho. 2. 2. q. 69. ar. 10. f Authen. de defen. ciu. §. iterum. g c. cum prat. §. 1. ff. de iudi cijs c. Romani de appel. li. 6. h 1. tom. q. 17 i c. 1. & vlt. de offi. deleg. lib. 6. k Fran. in ca. ne aliqui de haret. lib. 6. l Trid. c. 20. sess. 24. de reform. m Nau li. 1. cons. tit. de offi. potest iudi. dele. cons. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares possint compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam.

Respondeo dicendo, quod Alexander Quartus, Pontificatus sui anno quarto. *Concessit ordini Sanctissimæ Trinitatis, vt nullus istius ordinis prælatus aut religiosus possit compelli ad acceptandam aliquā iudicaturam, nisi expressè à Sede Apostolica ipsis fuerit mandatum, aut per literas Apostolicas ipsis specialiter directas.* Ita habetur in Manuali *n* ordinis Sanctissimæ Trinitatis impresso anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo, qua concessione gaudent ordinem Mendicantium fratres, & qui eorum fruuntur priuilegiis. Vnde ordinationes generales religionum prohibentes, ne religiosi acceptēt aliquam iudicaturam sine suorum prælatorum licentia, sunt intelligendæ, nisi specialiter à Sede Apostolica ipsis talis iudicatura specialiter committatur, nō enim patres ordinis ordinare possunt, vt religiosus, cui à Sede Apostolica specialiter est aliquod rescriptum directum respectu alicuius causæ decidendæ, non possit talem iudicaturam acceptare. Verum est tamen, quod ipse vtens remedio iuris posito in quadam Decretali *o* potest obedire literis Papalibus supplicando suam Sanctitatem, vt interim supersedeat in excutione negotij commissi, donec secunda iussio ipsius sanctitatis adueniat iuxta ea, quæ latè in primo tomo *p* scripsimus & vtendo hoc remedio obedit literis Apostolicis, & recurrit ad superiorem, vt videat, quid in causa sit agendum.

n Manu. pag. 234. o c. si quādo, de rescript. p 1. tom. q. 6. art. 7. & 8.

ARTICVLVS III.

Quomodo iudices regulares se habere debent in examinandis rescriptis sibi à Sede Apostolica, seu ab alijs superioribus commissis.

Respondeo dicendo, Primò quod si dicatur in rescripto, quod procedant simpliciter, & de plano, & quòd procedant sine iuris solemnitate, recurrant ad ea, quæ in superioribus *q* diximus, vbi tractauimus de istorum terminorum intelligentia.

Secundò dico, quod si dicatur, iudices, vt voluetis secundum Panormitanum *r* solùm dolus exclusus intelligitur, & ideo ius alterius tollere non potest

q supra hoc tom. q. r Panor. in c. dilecti filij de iudicijs.

test sine causa, sicut neque committens illi potestatem, potest, cum nemo possit plus iuris in aliũ transferre, quam ipse habeat, vt dicitur in iure, *a* propter quod ait Bartolus, quod ille, cui committitur à Sede Apostolica, vt faciat, quod voluerit, vel sicut libuerit, licet non teneatur regulas iuris ciuilis sequi, remanet tamen obligatus regulis iuris naturalis gẽtium, seu naturalis æquitatis, quod ibidem est, vt ex quadam Clementina *b* patet. Imo dico, quod si dicatur, vt iudicet, vt sibi videbitur, secundum Panormitanum *c* iudicare debet secundum iudicium intellectus, & idem est, cum dicitur, relinquo arbitrio, vel iudicio, aut prudentiæ tuæ, quia tunc denotatur arbitrium boni viri ratione regulatum, sicut cum dicitur, vt visum fuerit, si tibi placuerit, per hæc enim verba denotatur arbitrium, & non propriè nuda voluntas, vt probatur in iure, *d* & tradunt Bartolus, & Panormitanus cum communi, & tenetur sequi omnes regulas iuris ciuilis secundũ Bartolum *e* ad hoc quandam legem allegantem.

a ca. nuper de dote post diuor. restituendis.

b Cle. pasto. de re iud.

c Pan. in c. 1. de iud. Bar. in l. qui tamẽ. §. arbiter. ff. de arb.

d l. fideicommissa. §. quãquam. ff. de leg. 3. Bar. in extr. ad repr. Pan. in ca. 1. de consti.

e Bar vbi su. l. 1. ff. de arb.

Ex quibus infertur primò, quod si dicatur in rescripto, vt imponat pœnitentiam, vt sibi visum fuerit, non datur ei libera potestas, neque ad suam võluntatem potest imponere, sed denotatur arbitrium boni viri, vt ait quædam Glossa *f* communiter recepta secundum Panormitanum.

f Glos. in c. 2. de corpore vitiatis. Panor. in c. significauit. de pœnit. & remiss.

Secundò infertur, quod prælati regulares habentes secundum constitutiones regulares authoritatem, vt possint in iuris rigore dispensare, vt ipsis videbitur, debent sequi arbitrium boni viri, non voluntatem simpliciter, sed voluntatem ratione regulatam.

Vltimo dico, quod si dicatur, vt procedat ad examinationem causæ, & decisionem, & addatur, *in quo oneramus conscientiam tuam*, vt communiter habent hodie rescripta à legatis à latere concessa monialibus prætendentibus propter graues infirmitates à monasterijs egredi, multi multa dicunt, asserunt enim aliqui per ea verba, electam esse industriam personæ, ita vt earum rerum examen minimè gentium possit subdelegare, vt patet ex traditis à Felino, qui nixus fuit conciliare opiniones contrarias secundum cuius concordiam videntur prædicta verba potiùs posita in vim monitionis, quàm in vim formæ delegationis, & consequenter poterit per alium expedire negocium commissum, & si in casu proposito iure ordinario conueniret Commissario prædicta examinatio, magis aptaretur hæc decisio, per ea, quæ tradit Rota, *g* & ita consuluit doctissimus Nauarrus. Vnde cum Patres prouinciales iure ordinario Cõcilij Tridentini *h* cum assensu Episcopi habeant respectu suarum monialium authoritatem ad examinandum prædictas infirmitates, & ad concedendam licentiam suis monialibus ad prædictum egressum, videtur dicendum quod non obstante prædicta clausula possunt comittere non solùm examen dictarum infirmitatum, sed etiam facultatem ad prædictam licentiam concedendam iusta id causa postulante.

g Rota decis. 14. de offi. de leg. in nouis, quæ in ord. est deci. fin. 368. Nauar. lib. 1. consil. tit. de potest. iud. de leg. cons. 2.

h Trid. sess. 25. de reg. c. 5

QVAESTIO CXX.

De iuramento in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quid sit iuramentum.*
2 *Quibus modis iuratur.*
3 *Vtrum præceptum obedientiæ impositum subditis habeat vim iuramenti.*

ARTICVLVS I.

Quid sit iuramentum.

RESpondeo dicendo, quod iurare secundum D. Thomam *i* est Deum in testem inuocare. Vnde est actus latriæ dicente Hieronymo super Matthæum, quod qui iurat aut veneratur, aut diligit Deum, per quem iurat, & sic iuramentum est assertio, aut negatio de aliquo licito possibili, & honesto sacræ rei attestatione firmata. Pro cuius diffinitionis explicatione nota primò, quod hic affirmatio, & negatio sumuntur non solùm formaliter id est, quando est oratio prolata, sed etiam virtualiter, sicut cum aliquis dicit alicui, iura ita esse, & ille tangit librum Euangeliorum nihil dicens, ille enim actus habetur pro iuramento, & locutione iuratoria.

i Tho. 2. 2. q. 89.

Secundò nota, quod ista res sacra, per quam iuratur, est Deus, aut aliquid Dei, in quãtum est Dei, cum iurare sit Deum testem vocare, per creaturas enim iuramus, non secundum se ipsas, sed in quantum in eis diuina veritas manifestatur. Vnde cum iuramus per fidem, per Euangelia, per sanctos, intelligitur iuramentum esse per Deum, cuius veritas continetur fide, & in Euangelio, & per sanctos est prædicata.

ARTICVLVS II.

Quibus modis iuratur.

RESpondeo dicendo, quod multis modis iuratur. Primò simpliciter, verbo, vt dicendo per Deum ita est, neque est necessarium secundum Panormitanum, *K* quod dicatur, iuro. Secundò interueniente aliqua re sacra. Declaremus hęc exemplis. Primus modus iurandi contingit multis modis, de quibus certa regula dari non potest, in lege *l* enim veteri multis modis iurabatur, dicendo, Viuit Dominus, viuit anima mea, & hoc addat mihi Dominus. In lege autem Euangelica dicendo, Testis est mihi Deus, Deum testem inuoco, veritatem dico, in Christo. Non mentior, Testis est mihi conscientia mea, sic Deus me adiuuet, vt colligitur ex sacris Canonibus. *m* Secundus verò modus iurandi explicatur exemplis, vt verbi gratia, quando iuratur in manu Episcopi per Euangelia Christi per Corpus, & per Crucem Christi, per Sacramentum, per ordinẽ sacrum, aut per sanctos, vt ex ijsdem sacris Canonibus *n* notatur. Vnde Ioãnes Andræas *o* ait, quod iuramentum ex iuris ordine tactum multipliciter fit, quædam enim iura dicunt simpliciter debere iurari, quædam corporaliter, quædam super sancta Dei Euangelia, quædam habent ipsorum facturam, & de ijs aliqua dicemus articulo sequenti.

K Panor. in c. & si Christus de iureiuran.

l 1. Reg. 22. c.

m c. peccatũ. 22. q. 1. c. parentela. 35. q. 6.

n c. si aliqua. 22. q. 1.

o Andre. in Clem.

ARTICVLVS III.

In multis religionibus vsus, inualuit, vt quando prælati inquirunt aliquid à suis subditis aliquem fulminando processum, præcipiunt per obedientiam in virtute Spiritus sancti ipsis subditis, vt veritatem, de qua interrogantur, manifestent. Quæritur, vtrum sufficiat hoc præceptum, & huiusmodi obedientia imposita, vt ipsi tanquam testes in iudicio faciant fidem sine eo, quod ab eis iuramentum sumatur.

RESpondeo dicendo, certum est, quod testes, à quibus iudex non sumit iuramentum, minimè

in

ap. nuper. c fraternitatis e tuis de Episcop. & cler. b Abb. in d. c. tuis.

in iudicio faciunt fidem secundum vulgaria iura, a adeo hoc est verum, vt etiam dictum Episcopi non faciat fidem in iudicio sine iureiurando, vt determinat Abbas: b nolo immorari in confirmatione huius veritatis aliqua adducendo, cum sit notoria. Qua supposita aliqui dicunt, quod etiam si religiosus non iuret, sed solùm declaret præcepto obedientiæ veritatem, eius dictum est sufficiens ad fidẽ in iudicio faciendam, consuetudo enim religionũ maximam vim habet. Et confirmatur, iuramentum enim datur ad obligandum testem ad dicendam veritatem prout colligitur ex communi doctrina tradita à Soto, c quem ipsum effectum præceptum obedientiæ operatur. Confirmatur deinde, non enim est præcisè necessarium, quod iuramentum fiat iurando per Deum expresse, prout dictũ est in primo atticulo. Et constat ex sacra Scriptura, Abraham d assumendo iuramentum à suo clientulo dixisse illi, pone manum tuam subter fœmur meũ, vt adiurem te per Deum cœli, & terræ, super quem locum quærunt Lyra, & Abulẽsis, quare Abraham voluit, vt subter fęmur manum apponeret, & respondent, quia fœmur erat proximum loco circuncisionis, quæ circuncisio erat quid sacramentum per Dominum institutum, vt signum distinguens populum Dei ab alijs nationibus, & videtur obedientiam esse quid sacrum, per quod distinguũtur religiosi à sæcularibus. Et confirmatur. Nam a sacerdotibus ad testificandum adductis minimè sumitur iuramentum, iuse enim tantum requirit, vt in verbo sacerdotis promittãt dicere veritatem: & ita videtur religiosus iurare, si obedientia imposita promittat dicere veritatem.

c Soto libr. 8. de iust. qu. 1. ar. 1. verf. circa hac. & art. 2. verf. 2. ito. d Genes. 24.

e c fin. de iureiur. Syluest. vt testis n. 6. Soto vbi supr. art. 10.

Confirmatur deinde, quia magis dicetur obligatus ad dicendam veritatem ille, qui eam dicit sub obedientia constrictus, quàm qui eam profert sub iuramento coactus, cum obedientia reducatur ad votum obedientiæ, quod religiosus in professione emisit, & sit communis doctrina Doctorum f maiorem obligationem ex voto, quàm ex iuramento oriri,

f Sot in d. q. 1 ar. 8. Arag. 2. 2. q. 84. ar. 1. pa. 1083.

At pro cõtraria parte facit, quod etiam in causis in quibus proceditur simpliciter, & sola veritate inspecta, sicut proceditur in causis regularibus necessarium est iuramentum, adeo quod Papa non potest dispensare in hoc requisito ordinando, vt credatur testi non iurato, vt colligitur ex latè traditis à Menochio. g Nec mandatum superioris sub obedientia, & in virtute Spiritus sancti iuramẽtum est, iurare enim est Deum in testem adducere, prout dictũ est in primo articulo, & ille, qui dicit, aut negat per solam obedientiam, neque realiter, neque virtualiter Deum in testem adducit, neque affirmare in virtute Spiritus sancti est Deum in testem adducere, solùm enim est dicere, quod obedientia imponitur in virtute Spiritus sancti, quod re vera non est iurare.

g Menoch. de arb. q. 26. per totam.

Nec quicquam facit dicere, quod illud, quod per iuramentum prætenditur, est veritatem indagare, & quod obedientia sit sufficiens remedium, cum ea posita teneatur subditus eam sub reatu peccati mortalis patefacere, & vt falsarius à prælato castigetur, si falsum dixisse cõuincatur, non enim hoc sufficit, vt sit depositio testis, quicunque enim in causa graui, etiam sine iuramento, falsum dicit, peccat mortaliter, nõ tamen pro teste reputatur, & iurat, vnde ad iudicandam veritatem aliud efficacius medium adinuentum est, scilicet iuramentum, quod torturæ comparatur cuiusmodi non est obedientia, cum ille, qui sub obediẽtia falsum dicit, vt falsarius possit puniri, ille autem, qui sub iuramento falsum attestatur, vt periurus debeat castigari, quod est grauius peccatum, cũ videatur periurus blasphemare Deũ in testem falsitatis adhibendo, & hanc partem, vt h veriorem in nostra Summa h confessorum sum sequutus, & hanc opinionem tenent doctissimi iurisperiti Salmanticensis Academiæ a me consulti, & à doctissimo Doctore Gabriele Henriquez, dignissimo huius Academiæ Iurisconsultorum Primario summis precibus obsecraui, vt longo habito studio meam sententiam improbaret, ne à consuetudine prædicta aliquarum religionum recederem, & ne in meis opinionibus videret singularis, qui summo studio super hoc habito respondit à dicta consuetudine esse recedendum, si causæ regulares ad tribunale Nuncij Apostolici, aut ad alia Tribunalia deferantur per viam grauaminis & simplicis querelæ aut appellationis processus fulminati à prælatis regularibus, vt defectuosi repellantur. Et huius opinionis à me cõsultus est doctissimus olim meus condiscipulus Doctor Frechilla, huius Salmanticensis Academiæ sacrorum Canonum meritissimus Primarius.

h Summa in ord. iud.

QVÆSTIO CXXI.

De itinerantibus fratribus in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum sint recipiendi fratres itinerantes sine literis commendatitijs suorum prælatorũ.*
2 *Vtrum fratres conuentuales itinerantes teneantur se præsentare coram prælatis obseruantiæ.*
3 *Vtrum fratres obseruantes ordinis Minorum itinerantes possint hospitari in domo ipsis ad hoc relicta.*
4 *Vtrum fratres itinerantes possint lucrari indulgentias stationum.*
5 *Quomodo fratres itinerantes se debeant habere circa ieiunia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint recipiendi fratres itinerantes à prælatis sine literis commendatitijs suorum prælatorum.

Respondeo dicendo, quod, vt colligitur ex sermone S. Augustini ad populum, & habetur in Decretorum libro i hæc verba proponuntur ad patronos fundatores Ecclesiarum: *Hortamur Christianitatem vestram iuxta sacrorum Canonum instituta, vt in Ecclesijs à vobis fundatis aliunde veniens presbyter non suscipiatur, nisi à vestra fuerit Ecclesia consecratus Episcopus, aut ab eo per commendatitias literas suscipiatur.* Et in Concilio Antiocheno fuit ordinatum *nullum absque firmata, quam Græci Epistolam dicunt peregrinorum clericorum suscipi oportet*, & in Nicæna l Synodo facta est Epistola à tercentis, & decem & octo Episcopis, cuius formã debent seruare Episcopi in his literis commendatitijs dandis, & alia in libro Decretorum proponitur Epistola à trecentis decem & octo Episcopis, & Abbatib. formata Constantinopolitanæ Vrbis Episcopo missa, quarum Epistolarum tenorem ad plenum nõ refero, cum lector in suis originalibus eas videre possit, ex quibus colligitur, prælatos regulares nullum religiosorum peregrinum itinerantem recipere debere

i c. 1. d. 73.

bere sine literis commendatitijs suorum praelatorum. Quare iure optimo Sixtus Quintus, Pontifex Maximus sacrorum Canonum vestigijs inhaerens in constitutione *a* contra illegitimos ab eo data anno incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, sexto Kalend. Decembris Pontificatus sui anno tertio in hunc modum ordinauit. *Et quia interdum Sathanas in Angelum lucis se callidè transfigurat, ac perditi quidam, & facinorosi homines, quod saepe videmus, & experti sumus instigante antiquo pacis, & religionis hoste non veriti sunt temerario ausu habitum religiosorum assumere ea mēte, vt velut sub ouina pelle lupi rapaces per dolum & insidias Christi fideles incautos, & nihil mali à religiosis suspicantes opprimerent, siue vt post scelera perpetrata viam faciliorem ad fugam haberent siue vt banniti curiae saecularis, qua eos propemodum interceptos persequebatur, manus effugerent, & contigit aliquando ipsos sicarios religiosis vestibus indutos à veris religiosis, ac fraude deceptis intra domos regulares hospitio receptos fuisse. Prohibemus eodem modo & interdicimus, ne quis regularis ex vna prouincia ad aliam prouinciā sui ordinis transeundo etiam in itinere intra aliquod monasterium, domum vel locum alterius prouinciae ad habitandum, vel tanquam hospes recipi, & ad modicū tempus diuertere possit, nisi à superiore eius loci, vbi residet, expressam licentiam discedendi in scriptis obtentam, seu literas obedientiae, vel commendatitias secū deferat, atque exhibeat, vel nisi ita cognitus sit ijs, ad quos diuerterit vt de eius persona nullus omnino dubitationi, aut suspicioni locus relinquatur.*

Circa quam constitutionem est notādum, quod superiores admittentes dictos religiosos non petita, neque ostensa suorum superiorum peregrinādi licentia per eam constitutionem remanent priuati voce actiua, & passiua, nec nō officijs, gradibus, honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis & inhabiles, & incapaces ad alia quaecunque in posterum obtinenda, illa enim verba ibi, *eodem modo*, cum sint relatiua ad prohibitionem superiùs positam sub dictis poenis sunt referenda. At non video in his Hispaniarum partibus hanc constitutionem quoad hoc, nec quoad dictas pęnas executioni esse mandatam, & ideo transgressores huius sanctae constitutionis ad pęnas in ea appositas minimè condemnarem: ad alias autem pęnas arbitrarias eos condemnandos censeo, tanquam trāsgressores sacrorum Canonum, quibus est prohibitum. Dixi, (maximè presbyteros) quia si sine literis commendatitijs non possunt recipi ad celebrandum prout in multis Concilijs est definitum, & nunc nouissimè in Concilio Tridentino est ordinatum. *b*

Notandum est etiam circa illa verba ibi, vel nisi ita cognitus sit ijs, &c. quod religiosi cogniti benè possunt recipi à praelatis, etiam si literas commendatitias secum non deferant. Et aduerte, quod si literae commēdatitiae supradictae amittantur, sufficit quod religiosi peregrinantes secum deferant testimonium, quod probetur ipsas amissas fuisse, prout probatur in iure, *c* & tradit Syluester.

a Habetur in 2. p. Bullarij Sixti V. Bullar. 73.

b Concil. 1. Carthag. c. 5. Laodic. 41. Venetic. 1. 38. & 32. Epaun. c. 6. Turonens. c. 12. Conc. sess. 23. c. 16.

c cap. tua de clerico peregrinante. Syl. v. peregrinus ad finem.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres conuentuales ordinis Minorum itinerantes teneantur se praesentare in conuentibus obseruantiae in locis, vbi conuentualitatis conuentus desunt.

RESpondeo dicendo, quod, *Calixtus III. statuit, & ordinauit, quod omnes, & singuli fratres minores tam conuentuales, quàm obseruātes ad ciuitates, terras, siue castra, in quibus conuentus dicti ordinis fuerint, pro tempore accedentes teneantur, & debeant eorundem locorum praelatis suis respectiuè se praesentare, in qua quidem ciuitate vel terra si vnus duntaxat conuentus fuerit ad ipsius vnius praelatum debent se conferre illius mādatis humiliter pariturí. & praecepit sub excommunicationis poena, ne in praedictis ciuitatibus, seu terris sine praelatorum suorum licentia permanere praesumant.* Ita habetur in Monumentis *d* ordinum. At collector e priuilegiorum aduertit, quod praefata constitutio fuit suspensa, & annullata per Pium Secundum, quousque aliter prouideretur. Ita habetur in eodem libro, *f* & ita fratres conuentuales in Hispaniarum partibus recepti non tenentur se praesentare coram praelatis obseruantiae per praedictam: at si ad domos obseruantiae diuerterint, debent suas literas commendatitias praelatis ipsarum domorum praesentare, prout ordinat constitutio Sixti Quinti, de qua in articulo superiori. Qui si inueniāt ipsos non legitimè itinerare, poterunt dare notitiā ordinarijs, vt contra eos iuxta formam Concilij *g* Tridentini procedatur.

d in 1. impr. fol. 6 & in 2. fol. 90. concess. 197. prope. fi.

e Collect. tit. itinerant. fratres §. 4.

f in 2. impr. fo. 92. concess. 200.

g Trid. sess. 25 de reg. c. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres obseruantes itinerantes possint hospitari in aliqua domo ipsis ad hoc relicta.

RESpondeo dicendo, quod in capitulo generali Miclemensi ordinis fratrum minorum obseruantiae, vbi tertio electus est in generalē pater clarae memoriae frater Oliuerius, factae fuerunt circa paupertatem nonnullae declarationes quarum vna est. *Quod scilicet licitum sit fratribus hospitari in domo relicta ab aliquo defuncto alieni viuentis hac conditione, vt ibidem hospitentur fratres & sibi prouideatur de vtensilibus.* Ita habetur in Monumentis *h* ordinum. Verum est tamen, quod ipsi fratres non possunt petere in iudicio vt haec conditio adimpleatur, possunt tamen implorare officium iudicis, vt ipse ex officio procedat, & faciat voluntatē testatoris adimpleri iuxta ea, quae latè in superioribus *i* dicta sunt.

h Fol. 237. in tract. 3. & in 2. impres. fol. 246. tract. 2.

i Supr. hoc tomo. q.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratres itinerantes possint lucrari indulgentias stationum.

RESpondeo dicendo, quod *Innocentius VIII. concessit, quod fratres minores qui per obedientiam reperiuntur extra conuentus, & loca, possint promereri indulgentias Stationum, & alias concessas in Ecclesijs fratrum Minorum, dicendo quinquies Pater noster, & Aue Maria, in quacunque Ecclesia, & loco ea dixerint pro intentione, & proposito illius indulgentiae, prout illi, qui in praedictis locis ipsa dicunt.* Ita habetur in ordinum Monumentis, *K Et Pius V. concessit, quod omnes captiui fratres, qui in terris infidelium detinētur, consequuntur in articulo mortis indulgentiam plenariā, & remissionem peccatorum praeuia tamen confessione, si fuerit copia sacerdotis. si autem non habuerint, hoc idē consequantur per contritionem suorum peccatorum.* Ita inueni apud scripta patris cuiusdam curiosi & timoratae conscientiae, & hoc pro omnibus fratribus etiā non captiuis in hoc articulo concessum fuit ab Eugenio IV. prout habetur *l* in Monumētis ordinum.

K in 1. impr. fol. 36 5. & in 2. fol. 69. concess. 160.

l 2. impr. fol. 54. concess. 77.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Quomodo fratres itinerantes se debeant habere circa ieiunia.

RESpondeo dicendo, quod fratres minores itinerantes possunt transferre ieiuniū diei itineris in alium diem. Ita concessit Leo X. prout habetur in Supplemento, *a* quæ concessio est notanda, hanc enim sentio meliorem, quàm eā, quæ his temporibus concessa est à Pio V. Pontifice Maximo, qđ scilicet, fratres itinerantes pedestres tempore ieiunij possint de mane facere ientaculum, & finito itinere cœnare, vt ita possint habere meritum ieiunij: concessio enim Leonis X. non restringitur ad fratres pedestres, cum enim generaliter loquatur de fratribus, siue pedestribus, siue equestribus est intelligenda, & trāslatio ieiunij in ea permissa debet fieri in alium diem: in quo ipsi fratres neque præcepto ecclesiastico, neque præcepto regulæ neque ratione voti ad ieiunandum obligantur. Quod à simili probatur, nam cui pro consecutione alicuius indulgentiæ iniunguntur aliqua oratio, non consequitur ipsam indulgentiam dicendo orationem, ad quam aliàs aliquo præcepto, aut voto est obligatus, prout in materia de indulgentijs latè dicitur.

a Supple. fol. 93. conc. 186.

QVÆSTIO CXII.

De iure patronatus in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 QVid sit & quotuplex ius patronatus.

2 *Vtrum patrono monasterium ingresso ius patronatus transferetur in ipsum monasterium.*

3 *Vtrum Rex Hispaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum.*

4 *Vtrum Reges habentes ius præsentandi Abbatem in Ecclesiis collegiatis, aut regularibus possint præsentare illos, qui non sunt illius religionis.*

5 *Vtrum de bonis incertis, quæ pauperibus sunt restituenda, possit institui monasterium cum iure patronatus.*

ARTICVLVS I.

Quid sit, & quotuplex ius patronatus.

RESpondeo dicendo, quod ius patronatus à iure, & patrono dictū multipliciter in iure nominatur, sed quoad nostrū propositū ius patronatus secundū Hostiēsem est potestas præsentandi instituēdū ad beneficiū Ecclesiasticū, vel ius honorificū onerū, & vtile alicui competens in Ecclesia pro eo, quod de cōsensu diœcesani eam fundauit, cōstruxit, vel dotauit ipse, vel is, à quo causam habuit secundū Ioannem Andræam *b* & Panormitanum: & est duplex, quoddam.n. est Ecclesiasticum, quoddam verò seculare, de quibus late agunt Doctores in titulo de iure patronatus.

b Andr. & Pan. in rubr. de iure patronati.

ARTICVLVS II.

Vtrum ius patronatus patrono monasterium ingresso transferatur in monasterium saltem viuente patrono monacho, an tanquam patrono mortuo transferatur in nominatum à fundatore.

RESpondeo dicendo, quod de hac quæstione potest tripliciter disputari. Nam aut agitur de iure patronatus annexo vniuersitati bonorum, aut de iure patronatus personali, aut de iure patronatus simpliciter.

Quantum ad primum, videtur, quod si monasterium est capax bonorum in communi, cum ius patronatus transeat in hæredem, transibit in ipsum monasterium, cum ipsum habeatur pro hærede: quod verum est, neque negari posset casu, quo ius patronatus sit annexum vniuersitati bonorum, ad quam monasterium venit, quod vt pateat euidentius, ponamus exemplum. Petrus habet castrum, & in eo Ecclesiā, cuius ipse ius patronatus habet, vendito castro, vel titulo pro herede translato, transit etiam ius patronatus in emptorem, seu hæredem, multo igitur fortius trāsibit in monasterium, quod est capax iuris patronatus.

Quantum verò ad secundum dico, quod si iuris patronatus qualitas non adhæreat certæ rei, sed esset personalis extincta persona, cuius industriam elegit fundator, tacite nominasse videtur alium descendentem, seu collateralem, aliamve quamlibet personam, extincto enim vel naturaliter, vel ciuiliter patrono, extinguitur & quoad eum ius præsentandi, transitque in nominatum verè, non autem in nominatum per fictionem iuris, quemadmodum esset monasterium, ita Belamera, *c* quem refert, & sequitur Tiraquellus asserens per monachationem ius patronatus in secundum genitum, & sic in successorem transire.

c Belam. cōcl. 3. Tiraqu. de primoge. q. 3. nu. 10.

At contrarium videtur probabilius, nam monachus se, suaq; omnia per ingressum religionis trāsfert in monasterium, vt dicitur in Iure *d* ergo & ius patronatus transfertur, vt dictum est, cum transeat cum vniuersitate bonorum titulus pro hærede, vt tradit quædam Glossa *e* quam sequitur Alexander, præsentabitque Abbas dicti monasterij, vt affirmat Lambertinus, *f* & alij, quos refert, & sequitur Didacus Perex.

d Auth. ingressi. C. de sacrosan. Eccle.

e Glo. in Clemen. fin vers. hæreditas. de iure patronatus. Alex. in l. quauis. n. 4. ff. ad Trebell.

f Lamber. de iure patro. artic. 9. q. 8. pr. 1 p li. 1. 7 Perez li. 1 ordinar tit. 6. in l. 1. pag. 343. col. 1.

Quantum ad tertium verò, quando scilicet simpliciter nominatur patronus industria personæ videtur electa, si igitur monachus fiat, Abbati competit ius præsentandi, non ipsi, cum non habeat velle, neque nolle, vt dicitur in Iure, *g* nisi aliud ordinauerit fundator iuris patronatus, fundator enim in limine fundationis quascunque reseruationes, & facta iuri communi nō contraria apponere potest, vt optimè, lateque tradit Lambertinus, *h* & vbi constat de expressa nominatione patroni, ab ea non est recedendum, vt colligitur ex traditis à Couarruuias. *i* Ex quibus colligitur, quod si fundator dicat, quod si patronus efficiatur monachus, nominet etiam inuito prælato, talis conditio, vt impossibilis secundum ius reijcitur, & habetur pro non apposita, cum ipse fundator nō possit apponere conditionem in fondatione iuri communi cōtrariam, & ius commune sit, quod monachus inuito prælato aliquid nō agat contra obseruantiam regularem, huiusmodi est eo inuito præsentare: non enim potest præsentare, vt patronus sine sui prælati licentia.

g c. religiosus & ibi Glo. v. nō habeat. de elect.

h Lamber. de iure patro. q. 9. princ. 1. q. lib. 1.

i Couar. lib 3. varia. cap. 18. nu. 10.

Et aduertat patronus, quod vbi ex dictis in fundatione testatoris constat, quod scilicet celebrentur Missæ per præsentandum, debet sacerdos, & non clericus inferioris ordinis præsentari. Ita tenet singulariter Andræas Barbatia, *K* quem refert & sequitur Lambertinus, quod est notandum.

K Barbat. conf. 35. col. 7 lib. 2. Lambert art. 27. q. 7. princ. p. lib. 2. num. 1. fol. 230. de iure patro.

ARTICVLVS III.

Vtrum Rex Hispaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum.

RESpondeo dicendo, quod interdum Princeps Laicus habet à Pontifice, aut de iure communi

ius

ius patronatus in beneficia etiam Episcopalia, vt ex concessione Sedis Apostolicæ habent reges Hispaniarum, & Galliarũ: at olim propria authoritate, vt ait quidam historicus Zonar. *a* tentauerunt vsurpare in Oriẽte Imperator Nicephorus Phocas, in Occidẽte Imperator Otho Primus, anno Domini noningẽtesimo sexagesimo primo, vt refert Crãsius, *b* & deinde Henrici pater, & filius, & duo Federici, auus, & nepos, propter infortunia autem tandem id ius reliquerunt Ecclesiæ, vt referunt Cransius *c*: & Genebrardus: at in commendas, & præceptorias habet rex ius prouidendi, tanquam Magister, & perpetuus ministrator ordinis militaris D. Iacobi, vt patet ex libro *d* de regulis eiusdem ordinis mortuo Domino Alfonso de Cardenas anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, & Alexander Papa VI. dedit administrationem magistratus huius Regibus Catholicis Ferdinando, & Elisabeth. Deinde Leo X. dedit Carolo V. eandem, Adrianus Sextus concessit in administratione in perpetuam: quare Reges Hispaniarum non sunt Magistri, neque faciunt professionem eius ordinis iuxta Concilium Tridentinum *e* neque afferunt habitum illius, sed sunt tantum administratores, & idem respectu omnium aliarum militiarum iuxta literas Apostolicas concessas asserendum est. Quod ex Bulla Adriani VI. de quo articulo sequenti.

a Zonar. 3. tomo annal.
b Cran. lib. 3. metrop. c. 33.
c Cransius li. 2. cap. 29. Genebr. libr. 4. chro. in Leon. 8. p. 327.
d c. 5. nu. 40.
e Trid. sess. 25 de reg. c. 21.

ARTICVLVS IV.

Vtrum reges habentes ius præsentandi Abbatem in Ecclesiis collegiatis, aut regularibus possint præsentare illos, qui non sunt illius religionis.

RESpondeo dicendo, quod Adrianus VI. indulsit gloriosæ memoriæ Carolo V. & eius successoribus ius præsentandi in suis Hispaniarum partibus Abbates, & alios præpositos Ecclesiarum collegiatarum sæcularium, & regularium saltem concistorialium per Breue, cuius copiã dicit Nauarrus *f* se vidisse, qui Nauarrus ait, quod authoritate dicti Breuis non potest regia maiestas præsentare, nisi dignos iuxta Sacrorum Canonum Decreta, *g* & cum nemo, qui non sit professus religionem, sit regulari præfectura dignus, vt in ijsdem sacris Canonibus *h* cõtinetur, imo neque vnius ordinis regularis possit eligi in prælatũ alterius ordinis, vel habitus, vt diffiniunt Sacri Canones *i* non satis intelligo (ait Nauarrus) qua ratione Catholica Maiestas præsentabat ante Conciliũ Tridentinum regulares vnius ordinis, vel habitus ad præfecturas alterius ordinis, vel habitus, & passim, quod est nouius, sæculares neque expressè, neque tacite professos, nisi forte, quod id non monebatur dicamus, cum sit notissimũ, Maiestatem eius esse religiosissimum, religionumque atque regularis obseruãtiæ cupiẽtissimũ.

f Nauar. in c. Nullam d. 18. q. 2.
g cap. monasterium. 16. q. 1. glo. in ca. cum vos. de off. ord.
h ca. officij & c. cum in magistrũ de elect.
i c. in singula. §. prohibemus de prab. lib. 6. Clem. 1.

Nec contra istam concessionem factam Regibus Hispaniarum potest argui, quod secundum ius electio Abbatum pertinet ad conuentum, & Sedes Apostolica nemini intendat præiudicare, nisi consentienti, vt iura *K* proclamant, & hæc prouisio, & præsentatio maxime noceat conuentui. Nam respõdetur, quod licet Princeps in dubio nullius ius lædere videatur læditamen, cum est tale ius, in quo lædere potest, & constat eum habere animum in eo lædendi. Quare rectè post alios resoluit Philippus Decius, *l* regulam supra dictam debere intelligi de alio præiudicio quàm expresso, & expressè voluit Summus Pontifex præiudicare in hoc conuẽtibus, quod potuit optimè facere iustis rationibus adductus, cum sit supra omne ius positiuum, per quod tale ius ipsis conuentibus competit.

K. 3. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publ. ca. super eo. de off. u deleg.
l Decius in c. super eo. de offic. deleg.

ARTICVLVS V.

Vtrum de bonis incertis, quæ pauperibus sunt restituenda, possit institui monasterium reseruando ius patronatus ipsius.

RESpondeo dicendo, quod de his bonis incertis quidam negant possessorem posse ita instituere capellam Hospitale, aut monasterium, vt ipse institutor cũ successoribus suis habeat ius patronatus Laicorum. Ita Lambertinus *m*, & Vualdensis, qui carpit ædificantem monasterium, & capellam de bonis iniuste quæsitis citans in confirmationẽ suæ sententiæ D. Hieronymum *n* super Matthæum. Et ratio ipsorum est, nam solùm acquiritur ius patronatus ob fundationem ex proprijs bonis iuxta notata in Sacris Canonibus *o* & in varijs Concilijs, & ita monent supradicti, vt saltem occulte petat fundator à Domino Papa id ius patronatus. Ita Nauarrus. *p* Henriquez *q* ait, quod nemini fit iniuria, si hic ex bonis quodammodo suis, & quorum est distributor acquirat sibi ius patronatus, quod idem tenet Nauarrus dicens, quod isti fundatores nõ parum videntur dare de suo verè pœnitendo, plene distribuendo, & prouidè, & solicite curando, vt ædificia, & fundationes prædictæ fiant vtiliter, & in vtilem, & sanctum finem, nam ipsi non confugiẽdo ad sacrosanctam Sedem Apostolicam, & cõmissarios cruciatorum, qui condonare solent aliquam partem huiusmodi bonorum incertorum, cum qua ipsi tuta conscientia possent manere, donec verus eorum Dominus inueniretur, videntur dare quodammodo suam partem, illam scilicet, quæ per cõpositionem eis condonata fuisset, & pro hoc facit, nam qui multum emungit, elicit sanguinem, vt dicitur in Prouerbijs *r* & quod parum præiudicij fit compensatum per hoc operibus pijs fundatis, & quod animandi sunt ad restitutionem ij, qui circa illam salui fieri nequeunt, & sic solùm debent illis prædicare, ne hoc faciant ad gloriam, & laudem inanem.

m Lamber. de iure patron. 1. p. li. q. 8. ar. 10 & 12. Vuald. de sacram. ca. 123.
n Hieron. in Matt. ca. 23. ibi. Aedific. sepulchra. prophetat.
o c. pia mentis 16. q. 7. ca. Nouerint. 10. q. 1 Trid. sess. 23. de refor. c. 9.
p Nauarr. de oratio. mis. coll. 52.
q Henriq. 1. p. libr. 7. de indulg. 33 nu. 5
r Prouerb. 30. ca. denique 4 dist.

QVÆSTIO CXXIII.

De Laicis fratribus in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum Laici fratres sint propriè religiosi.*
2 *Vtrum Laici fratres possint tangere corporalia & alia ad diuinum cultum pertinentia.*
3 *Vtrum Laici apostatæ in Apostasia ordinati debeant portare tonsuram vt clerici, si ad ordinem reuertantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Laici fratres sint propriè religiosi.

RESpondeo dicendo, quod in iure fratres conuersi nuncupantur hi Laici, qui maxime ab oblatis differunt, oblati enim dicuntur, qui non tantùm bona propria, sed seipsos dant monasterio, prout explicat quædam Glossa *s* communiter recepta, qui absque religionis professione seipsos monasterio perpetuo obtulere, vt tradunt Cardinalis, *t* & Abbas & sentit Lappus.

Conuersi verò sunt, qui mutato habitu religionẽ profitentur, minime ordine Ecclesiastico prædit, & hi

s Glo. v. tribus denarijs. et ibi Abb. in cap. vt priuil. §. illud de priuil.
t Cardinal. in Clement. c. de decim. Abb. in c. non est de regu. Lapp. allegat. 129.

& hi cũ cæteris religiosis intra monasteriorũ claustra vitam agunt, ex quibus patet conuersum dici proprie religiosum, & personam Ecclesiasticam, vt colligitur ex Sacris Canonibus, *a* & ex notatis per Abbatem, & Decium. Quod probatur, nam promittunt tria vota essentialia secundum aliquam regulam approbatam a Sede Apostolica in manu prælati solemniter, quod sufficit, vt sit vere religiosus secundum ea, quæ latè diximus in primo tomo, *b* & docet Diuus Thomas tradit Couarruuias, qui probat, quod oblatus licet supradicta vota non emittat, si tamen mutato habitu non manet in seculo, est proprie persona Ecclesiastica, si autem in sæculo manet, non propriè, sed large persona Ecclesiastica nuncupatur, vt colligitur ex Glossa *c* communiter recepta a Cardinali, Abbate, & Doctoribus capella Tholosana, vbi Aufrerius, & tradunt Panormitanus, & Socinus tractantes, an oblati sint exempti a iurisdictione iudicis sæcularis.

a c. nõ est dubium, c. Parrochianos extra de priui. Abb. in rubr. de regula Decius in c. Ecclesia S. Maria decõ stit.
b 1. to. q. 1. ar. 2. D. Tho. 2. 2. q. 186. a. 7. Cou. in c. Alma mater 2. p. § 2. nu. 8.
c Glos. in v. mutato habitu Cardi. Abbas & DD. in d. c. priu. capella Tolosa. 8. vbi Aufr. & Panor. in c. 2. de foro cõp.

ARTICVLVS II.

Vtrum Laici fratres possint tangere corporalia, & alia ad cultum Diuinum pertinentia.

RESpondeo dicendo, quod vestimenta sacra, non nisi a sacris hominibus tangi debẽt, vt patres *d* Sancti determinauerũt, & pro corporalibus lauandis ministri scilicet Diaconi habere debent nouam peluim, & aquam in sacrario debent proiicere scilicet saltem quantum ad primam lotionem vt Sacri *e* Canones determinant, in quibus aliis, *f* etiam ordinatur, quod neque lauari debeant per fœminas, neq; tangi etiamsi sint sacratæ, idest, moniales, & idem ibidem dicitur de aliis altaris paramentis, vt sunt pallæ, vasa, & huiusmodi. Ex quibus colligitur, quod Laici fratres licet sint religiosi, cum non sint homines aliquo ordine sacro insigniti, non possunt tangere corporalia, & alia vestiměta Ecclesiastica, & ideo concessit Leo X. *quod fratres prædicti Laici socij Generalium, vel prouincialium eo tempore quo socij sacro, & extra loca, & conuentus, cum inseruiunt Missis prælatis possint proprijs manibus tractare vasa sacri monasterij scilicet calices & corporalia explicando & plicando post Missam, sunt clericus in sacris constitutus, in conuentibus vero, vbi sunt alij fratres ad ministrandum concedere recusauit.* Ita habetur in ordinis supplemento. *g* At non obstante hac prædicta concessione possunt fratres vti alia concessione *Calixti III. qui concessit, quod fratres Minores Laici possunt tangere calices, & lauare corporalia, & alia Ecclesiastica, cũ expedierit.* Vt in libro monumẽtorũ *h* ordinũ continetur, & in supplemento etiã habetur, & ratio huius est quia qui prædictam Leonis X. concessionẽ impetrauit, ignorabat indultum Calixti prædictum, & quia in concessione Leonis non ponitur aliqua reuocatio alterius, prout aduertit Collector *i* priuilegiorum Mendicantium.

d c. in sancta cum duob. sequenti de consecr. dist. 1.
e c. nemo decõ se. distin. 1.
f 33. dist. c. sacratas de consecr. dist. 1. c. nemo vel secondo.
g Supp. f. 92. conce. 269.
h n 2. imp. f. 65 conce. 91. suppl. fol. 101. conc. 398.
i colle. ti. Lai. fratres. §. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum Laici ordinis nostri minorum Apostatantes ab ordine, ac in huiusmodi Apostasia ad sacros ordines promoti, cum ad ordinem reducuntur, vel redeunt sua sponte permitti debeant tonsuram, vt alij fratres clerici, ferre.

RESpondeo, quod iam in primo tomo *K* tractauimus, quomodo se debeant habere Prælati circa hos Laicos Apostatantes ad sacros ordines promotos. Quantum autem ad nostrũ propositum est, dico, quod in capitulo generali nostræ religionis Barchinonæ celebrato, vbi fuit electus secundus Vicarius Generalis, ordinatum est, *quod nullus frater Laicus ad clericatum ascendat, sed vnusquisque in sua vocatione, qua a Deo vocatus est permaneat. Et quod nullus eorum tonsuram clericalem ferat, nisi eam ob Episcopo receperit, & si tunc in parua quantitate.* Ita habetur in monumentis *l* ordinum. Ex qua ordinatione colligitur responsio ad id, quod in titulo quæstionis proponitur decidendũ, scilicet, quod nõ debet supradictis permitti ferre tonsurã, sicut aliis fratribus clericis cõceditur. Et hoc probatur, quia inobediens, & rebellis nõ debet esse potioris conditionis, quã obediens, vt dicitur in quibusdam Decretalibus, *m* cum ergo supradicti sint manifeste inobedientes, eorũ conditio non debet esse potior, quam aliorum obedientium, & quietorum, nec secundum iura allegata decet, quod inuã for, eo quod iniuste ingreditur, priuilegio potiori gaudeat. Cum igitur stultitia prædictorum, & præsumptio maxima secundum iudicium hominum manifestissimè constet, quod præcipua causa sit ad ostendendum huiusmodi signum tonsuræ clericalis, & quod sic inuadendo, vel vsurpando alienum scilicet voluntatem propriam de manu Prælati reportarent commodũ, & honorem, quod absurdum & scãdalosum aliis pie viuentibus, videretur clatè, non esse istud permittendum. Præterea in quo *n* quis deliquit, in eo debet puniri: & cum huiusmodi fratres contra prohibitionem non solum sui ordinis, sed etiam Summi Pontificis attentauerint sacros suscipere ordines, iustum est, vt modo supradicto vltra alias pęnas puniantur. Denique hanc opinionem tenet Gloss. *o* quædã expresse, cuius textus dicit ibi, quod clerici degradandi debent exui vestibus sacris & auferri ab eis omnia per Episcopum, quæ in eorum ordinatione collata sunt vsque ad primam vestem datam in collatione tonsuræ, & subiungit, quod debet radi caput ipsius, seu tondere, ne tonsuræ aut clericatus vestigium maneat in eodem, super quo verbo scilicet (in eodem) dicit Glossa, ita faciunt monachi Apostatæ, faciunt enim se in totum tondere, ne appareant vestigia monachatus. Hæc Glossa. Vnde colligitur, quod in potestate Prælatorum est prædictam pęnam imponere propter apostasiam, & nedum istis, sed etiam quibuscunque ab ordine apostatantibus. Ita & aliis hanc opinionẽ tenet Collector *p* priuilegiorum mendicantium.

K 1. to. q. 20.
l fo. 118. trac. 3 & in 2. impr fo. 136. tractat. 1.
m c. contin. de dolo & cõtu. c. eum qui de preb. li. 6.
n c si. de temp. or. lib. 6.
o Glo. in c. de grada de pænis, li. 6.
p Collector ti. Laici fratres.

QVAESTIO CXXIV.

De legatis a latere in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum religiosus factus canonicus possit esse legatus Papæ, vel legati.*

2 *Vtrum religiosus possit esse locum tenens legati, & decidere causas.*

3 *Vtrum legatus habeat facultatem conferendi quæcunque beneficia etiam regularibus non consulto Abbate.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosus factus Canonicus possit esse Legatus Papæ, vel legati.

RESpondeo dicendo, videri non posse religiosum factum Canonicum esse legatum Papæ vel legati, vt tradit Felinus, *q* quia nõ potest reli-

q Fel. in c. consam, col 3. ac indic.

religiosus esse canonicus sine dispensatione vt concluditur per omnes *a* licet ergo sit dispensatus, vt sit canonicus, nō erit dispensatus, vt sit iudex, quia istud non est consequutum necessarium ad canonicatum, vt colligitur ex Iure, *b* Item allegat Felinus quod quamuis sit factus canonicus, non tamen desinit esse monachus, vt determinant omnes, & tenet D. Thomas *c* concludens, quod in omnibus cō passibilibus cum dignitate Episcopus remanet monachus.

a in cap. quod Dei timorē de sta. monac.
b c. cum vigin ti de of. deleg.
c Thoma 22. 2. q. 185. art. vlt.

At Gambarus *d* existimat Felinū errare, quia monachatus non est qualitas, quæ inhabilitat ad causæ cognitionem, dum adsit qualitas alia requisita. Patet, quia Abbates, Episcopi, & monachi possunt esse de legati vt omnes *e* tradunt, licet enim remaneant monachi, eximuntur tamen ab obedientia Abbatis secundum vulgaria iura, ideo argumentum Felini *f* non concludit.

d Gam. de au thorita. legati li. 8. nu. 29. & 31.
e in c. statu de offic. delegati.
f c. ne pro cu ius li. 16. q. 1.

Minus obstat illud, q dicitur de dispensationis consecutiuo ne, quia vt dixi, qualitas monachatus nō repugnat, neq; inhabilitat ipsum monachum, vt sit iudex, sicut repugnat qualitas ætatis, & in hac materia est decisio Rotæ *g* quæ ait, quod quādo causa committitur monacho habenti perpetuum officium in Ecclesia Cathedrali, valet etiamsi non fiat mentio de monachatu, quia videtur cancellaria approbasse iuxta cuiusdam legis decisionem. *h*

g Decis. 209. in antiquis.
h l. quidā consultabant ff. de re iud.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosus possit esse locum tenens legati, & decidere causas.

RƐspondeo dicendo, quod religiosus potest esse locū tenens legati, quia Legatus est dominus exemptorum, declarare autem causas nō potest, ex quo nō habet qualitates, de quibus in Iure, tamē si constitueretur ita generaliter, & nō exciperetur, valent gesta ex traditis in Iure. Vide *i* decisionem Rotæ *K* in antiquis volentem, monachū posse esse officialem, vel locum tenentem officialis Episcopi, & cognoscere de causis, si non excipiatur.

i c. statum de offic. deleg.
K l. Barba. ff. de of. præsidis ea. decis. 174.

ARTICVLVS III.

Legatus si habet liberam facultatem conferendi beneficia quæcunque sæcularia regularibus, an tunc requirendus sit consensus Abbatis.

RƐspondeo dicēdo, quod Gambarus *l* ait, se nō reperisse hanc quæstionem decisam, tamen Gondis. *m* dicit, electionem factā de monacho ad Pontificatum sine consensu Abbatis esse nullam eo quod monachus neque habet velle, neque nolle, & sic non potest consentire, vt dicitur in Iure, quæ decisio multo magis militat in nostro casu, quia requiritur consensus, vt beneficium acquiratur; vt diffiniunt Iura. *n* Contrarium tamen verius existimat Gamb. *o* nam si Legatus potest libere conferre monacho: ergo & libere acceptare, alias collatio non esset libera iuxta Doctrinam cuiusdam Glossæ. *p*

l Gāb. de leg. a latere lib. 8. nu. 45.
m Gondis. in tract. de exce. Cardin. q. 5. c. 29. vers. ex his infertur.
n c. si religiosus, de ele. li. 6. c. si tibi absenti. de præb. lib. 6.
o Gam. vbi su.
p Glo. & Cardin. in Clem. dudum de sepul.

Præterea cum Legatus sit exemptorū dominus, eius collatio scienter facta operatur cōnsensum Abbatis; item quia si Papa vult, quod conferat monacho, ergo etiam vult, quod monachus possit acceptare argumento cuiusdam Legis. *q* ideo dicit Collector, quod si Papa dispensat mecum, vt possim contrahere cum consanguinea in tertio gradu illa poterit etiam contrahere mecū sine alia dispensatione, & per hoc respondetur opinionem Gundisalui esse falsam: eo enim ipso, quod per Cardinales electus est Papa, efficitur superior omnium, vt dicitur in Iure *r*. Præterea licet monachus careat consensu ciuili *s* non tamen caret consensu vero, & naturali secundum Cardinalem *t* vide infra in quæstione de Nuntio Apostolico vtrum habeat iurisdictionem super exemptos.

q l. oratio. ff. de spons.
r in c. quod di lectio de consf. & affi.
s c. licet de elect.
t Car. vbi su.

QVÆSTIO CXXV.

De legatis relictis religiosis, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *VTrū fratribus mēdicātibus aliquid possit legari.*
2 *Vtrum fratribus particularibus aliquid possit legari, ita vt commodi particeps non sit Abbas.*
3 *Vtrum huiusmodi legatum possit relinqui sub certa cautela.*
4 *Quomodo religiose possit fratribus fieri legatum.*
5 *Qui prælatus possit dare licentiam religiosis ad accipienda & consumenda legata ipsis.*
6 *Vtrum prælati legata acceptata et acquisita inuitis fratribus quibus facta fuerunt, possint in conuentuum necessitatibus consumere.*
7 *Vtrum legatum religioso particulari relictum, ad pias causas relictum censeatur.*
8 *Vtrum legato relicto monasterio, possint testamentarij aliquid amplius eidem monasterio applicare ex operibus pijs ipsius testatoris diuidendis.*
9 *Vtrum legata monasterio in certum vsum possit seclusо scandalo prælatus commutare in alium vsum magis necessarium.*
10 *Vtrum legatum, vt monasterium in certo loco construatur sit caducū, si in tali loco nō possit cōstrui.*
11 *Vtrum fundo legato, vt ex fructibus ipsius festum conceptionis quotibet anno celebretur, possint hæredes id, quod superest sibi applicare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus Mendicantibus aliquid possit legari.

RƐspondeo dicendo, quod duo sunt genera Mendicantium, alij enim sunt Mendicantes ex regula, alij vero ex suis constitutionibus. Mendicantes ex regula sūt fratres Minores obseruantiæ: illis enim Beatus Franciscus expresse in eorum regula prohibuit, ne quid proprii prorsus haberēt, neue quid immobile in cōmuni possiderent: alii vero sunt Mendicantes non regula, sed ex suis cōstitutionibus, de quib. per Calderinum, *u* & Deciū. Prædicatores enim licet ex eorum regula non sint Mendicantes, nā militāt sub regula Diui Augustini, quæ permittit possidere immobilia in communi, dicūtur tamen Mendicantes ex eorū constitutionibus, prout tenet Baldus, *x* & est communis opinio secundum Beltrandum *y* ex quibus infertur primo, quod fratres Minores regularis obseruātiæ nullo modo possunt capere ex testamento, neq; ex relictis, si eis aliquid contingat relinqui, ita vt illud tanquā propriū habere possint in particulari, vel in cōmuni, vt in Iure *z* probatur.

u Cald. consi. 17. tit. de reg. Decius in ca. ad nostram n. 12. de appella.
y Bal. in d. c. ad nostram.
x Beltran. consil. 106 n. 4. li. 6. & consi. 152 lib. 4.
z Cle. exiuis de Paradyso de verb. sign.

Secundo infertur fratres Prædicatores, & alios Mendicantes, exceptis Minoribus, posse capere ex testamento etiam bona immobilia, non vt ea retineant, neq; in proprio, neque in cōmuni, sed vt vendant, & eorum pretia in suas necessitates conuertant, vt ait quædam Glossa, *a* quam sequitur Calderinus, & testantur cōmunem Alexander, & Decius non

a Glo. in c. 1. verb. domum de relig. domibus li. 6. Cal. consil 46. de test. Alex. cōs. 88. nu. 1. li. 2. Decius in c. in præsen. nu. 39. de approb.

non enim dicuntur accipere immobilia, ex quo statim illa vendere, & pretium in suas necessitates cõuertere intendunt, vt post alios resoluit Iulius Clarus. *a*

a Clarus li. 2 sent. § religiosus.

Aduertendum tamen, quod licet antiquitus per cõstitutionem capituli Generalissimi fratrum Prædicatorum cautum fuerit, ne proprium quid immobile possiderent: tamen postea per contrariam constitutionem alterius capituli Generalissimi illa prima constitutio fuit reuocata, & sic hodie sunt capaces bonorum immobilium in communi, prout sunt alii non Mendicantes, & de hoc extat priuilegium amplum eis a Sixto Quarto concessum, de quo supra in secundo Tomo *b* fecimus mẽtionem eius tenorem referendo, & ita indifferenter obseruatur, prout affirmat Iulius Clarus. *c* Vnde possunt fratres Prædicatores immobilia capere ex testamẽto, non vt sibi acquirant sed monasterio.

b 2. tom. q. 76. ar. 6.
c Clarus de tes. q. 28. in fi.

Ex his sequitur tertio, quod licet secundum Ius *d* fratribus Mendicantibus non possit relinqui domus, in qua debeat cõstrui noua Ecclesia, vt ibi fratres commorentur, quia prohibitum est per dicta iura fratribus nouum locũ acquirere, & quamuis asserat Durante, *e* quod vt dispositio testatoris effectu non careat, remedium est, quod testator relinquat in tempus, cum habita fuerit licentia a Papa iuxta Doctrinam communem notatam a Doctoribus, *f* & traditam per Federicum de Senis, hoc tamen cessat attentis priuilegiis a Sede Apostolica impetratis, quibus permittitur dictis fratribus bona immobilia in communi possidere.

d c. 1. de exce. Prælat. lib. 6. Clem. vnica de pœnis.
e Durante de cautelis cautel. 11. in fin.
f DD. in l. in tempus. ff. de hære. insti. Feder. cons. 175. waiso instru.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus particularibus aliquid posit legari ita vt commodi particeps non sit Abbas, & hac conditione, vt nihil aquiratur monasterio.

RESpondeo dicẽdo, quod Bartolus *g* ait, hoc cõtinere impossibile, cũ monachus nihil habeat, sed totum sit monasterii, vt in quadam Authentica *h* probatur, quia quod aliquid sit monachi, & non quæratur monasterio, est contra conditionem, quę vitiat contractum, vt in quadam Lege *i* probatur: putat tamen illa verba sic debere intelligi, *Relinquo monacho sub hac conditione, ne quæratur monasterio,* hoc est, quod monasteriũ patiatur eum habere administrationẽ relicti eo modo, quo potest, scilicet consentiẽte Abbate, sicut & seruus dicitur habere proprium permittente Domino iuxta quandam legem *K* & sic nihil acquiritur monasterio respectu vtilitatis, non autem respectu iuris. Quod dictum Bartoli limitat Panorminanus; *l* quãdo talis administratio refertur ad casum licitum, vt scilicet in pios vsus conuertat, qui religiosis sunt liciti iuxta quandã Decretalem, *m* vel vt conuertat ad vsum vestimentorum, vel librorum, & huiusmodi, non autem vt ad libitum administret, tanquam propria etiam de licentia Papæ iuxta Sacros Canones *n* & si expresse dicatur, quod nihil iuris quæratur monasterio, dicit Bartolus *o* quod debet intelligi eo modo scilicet nihil iuris afferentis vtilitatem, & vt patiatur monachũ illud ius exequi, & si Abbas nõ vult consentire, vt habeat administrationem, dicit Panormit. *p* quod relictum non valebit ex defectu conditionis, & sic remanebit penes grauatum, vt in simili determinat quædam Lex *q* & addit Panorm. quod valebit relictum consentiente prælato modo solum concedatur vsus rei illius ad aliquid pium, non verò vt pro libito religiosus ille ad quoscunq; vsus possit re vti, & donare, cui voluerit, quia quicũq; vsus, & quæcũq; alienatio religioso per suũ prælatũ permissa intelligẽda est, modo nõ sit ad aliquid illicitũ, quoniam neq; illud posset prælatus licite concedere: quare si quid religiosus ob causã turpem donaret, recipiens teneretur id restituere monasterio, cuius erat dominiũ illius rei, vt ait Syluester, *r* & tradunt Nauarrus, & Molina.

g Bar. in Aut. excipitur. C. de bonis quæ liberis.
h Aut. ingres. C. de sacrosã. Eccles.
i l. vbi repugnant, ff. de regul. iuris.
K l. is qui suis ff. ad Trebel.
l Panor. in c. monac. de statu monach.
m c. 2. de testamen. lib. 6.
n c. cũ ad monasteriũ de statu monach.
o Bar. vbi su.
p Panor. in d. c. Monac. n. 8.
q l. vnic. de cadu. tollẽdis.
r Syl. v. religi. 6 q. 7. prorsũt. s. Na. li. 3. cõsil. tit. de reg. conf. 75. n. 49. M. li. 1. 2. tra. 2. dispu. 140. c. 7. 76 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratribus particularibus posit aliquid legari cautela adhibita, quod Abbas in tali legato se intromittere minimè posit.

RESpondeo dicendo, quod pater, vel alius, qui monacho velit relinquere vsum fructum, & prouidere, ne eo ab Abbate ei molestia conferatur, si leget sub pœna, quod priuetur relicto, si Abbas aliquam pęnam inferat, pęnæ adiectio non valet, quia turpe est arctare Abbatem, ne possit monacho imperare secundum Imolam *s* post Bartolum, sed cautela est, quod non sub pœna, sed temporaliter legetur, quandiu ei Abbas non mouerit quæstionem secundum Baldum, *t* & faciunt pro hac cautela notata per Bartolum, & per Abbatem.

Secundum remedium est, quod monacho relinquatur annuũ legatum nomine alimentorum ita, quod Abbas non se ingerat circa illud, vt argumento cuiusdam legis iuncta sua Glossa tenent Bart. *u* Bald. & Abbas.

Tertium remediũ est, quod monacho relinquatur ea conditione, si ei perpetua administratio ad pios vsus, & ad alimenta, vestes, & libros proprii vsus gratia rei relictæ concedatur, vt post Abbatem tradit Durantis. *x*

Sed licet prædicta sint iuridice dicta, fratres tamen, qui propter Christum abnegauerunt suas proprias voluntates, non debent his cautelis adiuuari, vt velint, nolint eorũ Prælati similibus bonis ipsis relictis libere fruantur, & sic propter Deum optimum Maximum non debent acceptare legata hoc modo relicta, nisi conditio in ipsis apposita omnino tollatur ita, vt apud eorum Prælatos libera maneat administratio: apud Cassianum enim scribitur, quod quidam monachus nomine Arsenius ex nobili Romanorum genere ortus cum in Ægypto moraretur, ipsi quoddam testamentum fuit delatum, in quo illi quoddam legatum relinquebatur, qui sanctus vir noluit testamentum videre dicens prius ipsum, quam testatorem a vita discessisse, & per consequens tale legatum ipsi relinquere minimè potuisse.

s Imol. post Bar. in l. Lucius. §. heredes, ff. ad Trebel. c. cum ad monasterium de statu monac.
t Bald. in l. t. C. de iis quæ pœnæ nomine
u Bar. in Auth. excipitur, C. de bonis, quæ liberis Abbas conf. 63. vt veritas libro 2.
u Bar. in d §. tres hæredes Bal. in Auth. licet. C. de episco. & Cleri. Abb. conf. 44. ad decis. li. 2.
x Duran. de arte testandi ti. 6. delegat. caus. 63.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo religiosè fratribus possit fieri legatum.

RESpondeo dicendo, quod religiosi sibi nõ possunt recipere legata, cum ea ad eorũ cõuentus pertineant, vt patet ex superioribus. Verum est tamen, quod cum licentia tacita, vel expressa suorum prælatorum ea recipere non est illicitum, non quo ad proprietatem, cùm ipsa remaneat apud conuentum, sed quoad vsum, & quotidie fratribus hæc licentia tacitè conceditur, quãdo scilicet ad prædicandum mittuntur ad aliquod oppidum, qui certã eleemosynam tribuunt cõuentui, & quod superest, pro suis necessitatibus subleuandis ipsis à Prælatis re-

relinquitur; haec enim possunt retinere scientibus, & non contradicentibus praelatis, qui in hoc casu tacitè censentur ipsis licentiã concedere iuxta Doctrinã Abbatis,a & similiter vbi sciente praelato fratres recipiunt legata, tacitè illis licentia concessa videtur, prout tradit in simili cum Doctoribus communiter Nauarrus,b qui ait, quod etiamsi peccet recipiendo legata sine licentia praedicta tacita, vel expressa, receptio tamẽ valet, & statim monasterio acquiruntur, quod aliquibus probat iuridicis rationibus.

a Abb. in c. cũ ad monasteriũ num. 8. de sta. monac.
b Na. in c. nullam, nu. 32. & 33.

Neq; iis obstat Conc. Trid. c determinans quod nemini regulariũ tam virorũ quam mulierũ liceat bona immobilia, vel mobilia cuiuscunq; qualitatis fuerint, etiã quouis modo ab eis acquisita tanquam propria, aut etiã nomine conuentus; possidere, vel tenere, sed statim ea superiori tradãtur, conuẽtuiq; incorporẽtur. Respondetur enim, quod nõ omnia, quae sacri canones disponũt sub pęna peccati mortalis, obligãt, nisi ex verbis ipsorũ ipsos ad peccatũ mortale obligare clare colligatur, prout in Primo d tomo satis dictũ est, & sic non erit peccatum mortale possidere supradicta de licentia praelatorum sine eo, quod prius conuentui incorporentur. Si cõtrarium enim daremus; esset condemnare ad peccatũ mortale omnes moniales, quae nunquam suis superioribus tradunt ea, quae ex labore manuum suarum lucrantur, neq; est intentio Concilij nouas obligationes addere antiquis, solum enim vult Cõcilium antiqua praecepta regularibus impolita seruari, vt ex eodem Concilio e satis patet, quae seruant non habentes subditi proprium aliquid, nisi nomine conuentus, & cum suorũ praelatorum licentia, quod ex iis, quae in hoc tertio Tomo in quęstione de paupertate dicemus, clarius patebit.

c Trid. ses. 25. de regu. c. 2.
d 1. tomo. q. 6. art. 3.
e Trid. ses. 25. c. 2.

ARTICVLVS V.

Quis praelatus possit licentiam concedere subdito, vt acceptet, & dispendat talia legata.

Respondeo dicendo, quod religiosus particularis non potest acceptare, neq; recipere legata sine licentia praelati cõuentus, in quo habitat, at cum ipse de vno in alium conuentũ contigat saepe saepius mutari, dubitatur quis praelatus ad expẽdenda ipsa legata licentiam concedere debeat, quando in singulos annos solui iubentur, & in vno anno moratur in vno monasterio, in alio vero in altero.

Pro cuius dubitationis resolutione ad distinctionẽ recurrere opus est, aliter enim iudicandum est, si loquamur de conuentibus bonorũ in communi capacibus, aliter verò de incapacibus, & aliter sẽtiẽdũ, quãdo legatũ est vnũ, licet indifferentibus annis eo fruatur, aliter vero, quando legatum non est vnũ sed in singulis annis diuiditur, si enim legatũ est vnum solũ, etiamsi indistinctis annis debeat legatarius illo frui, velut si legetur vinea, aut annuus reditus, totũ acquiritur conuentui, in quo religiosus legatarius, quando acceptatur legatũ, habet habitationẽ, & nihil ex eo acquiritur monasteriis, ad quae legatarius postea ad habitandũ, mittitur, non enim conuẽtus capax bonorũ, cui semel dominiũ huiusmodi legati est acquisitũ, debet ex mutatione legatarij ad aliud monasteriũ perdere proprietatem sibi acquisitã, quod in fratrib. minoribus locum minimè habet, cum enim eorum monasteria sint omnino bonorũ incapacia, possunt praelati superiores cũ licentia syndici Apostolici, ea legata acceptata in utilitatem nõ monasterii, in quo frater habitat, seu ad quod potest mutari, sed in vtilitarem totius prouinciae, aut religionis conferre.

At si legatum annuatim diuiditur, velut si religioso fratri, quotannis centum ducati legarentur, per totam suam vitam, cum secundum ius f reputentur tot esse legata, quot fuerint ipsi religioso vitae anni, tunc legatum annuum pertinet ad conuentum, in quo legatarius, vt subditus ipsius conuentus agit habitionem: in vnoquoque enim anno tale legatum de nouo fratri acquiritur, & per consequens acquiritur conuentui, in quo de nouo vixerit, & si fratri minori fuit huiusmodi legatum factum in singulos annos, potest ipsum recipere dictus frater cum licentia praelati, in cuius conuentu fuerit habitator, & cum diuersa sint legata nõ puto sufficere licentiam vnius prouincialis ad ipsa expendenda per totam suam vitam, sed a successoribus talis licentia est confirmanda, contrarium tamen esset dicendum, si legatum esset vnum, vnius enim prouincialis licenria ad ipsam in pios vsus expendendam, sufficeret, cum ipsa licentia sit data nomine officii, nisi a successoribus reuocetur, tunc enim ipsa reuocata, alia de nouo debet impetrari iuxta constitutiones huius sacrae religionis.

f l. si. in singulos. ff. de annuis legatis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum praelati legata acceptata, & acquisita inuitis subditis, quibus facta fuerunt, possint in conuentuum necessitatibus consumere.

Respondeo dicendo, quod videtur dicta legata necessario debere tradi ipsis fratribus, quibus fuerunt relicta pro eorum necessitatibus, haec enim videtur esse mens testatoris contra quam non potest aliquid disponi, vt dicitur in iure. g

Pro contraria tamen parte militat rigor religionis disponens quod religiosus nullum ius habet in praedictis rebus, neque in alijs, contra quem rigorem minime potest disponere testator, neq; intentio dantis praesumitur esse, vt aliquid religioso acquiratur cum voti paupertatis trãsgressione, prout Nicolaus III. h in simili casu disponit. Pro resolutione huius difficultatis est distinguendum de religionibus, quaedam enim sunt, quae in cõmuni possũt aliquid retinere, alia autem est, in qua neque in communi, nec in proprio potest aliquid haberi, vt est religio P. N. Francisci de obseruantia, prout dictum est in articulo primo huius quaestionis. In religionibus enim, in quibus bona in communi habere licet, vt primum aliquid legatur, aut datur alicui religioso ipsorum, ipso facto Conuentus illud acquirit, & in eo incorporatur, contra quod ius nihil potest disponere testator, & per consequens praelatus inuito subito potest ad libitum de tali legato in vtilitatem ipsius conuentus disponere, neq; per hoc obligatur ad aliquid dandũ ipsi religioso subdito, solum enim ipsi tenetur, in suis necessitatibus subuenire, sicut aliis subditis in necessitatib. tenetur prouidere iuxta decretum Concilj Tridentini. i Itaque ratione dicti legati neque subdito aliquid noui acquiritur, neque praelato erga ipsum subditum noua aliqua obligatio incumbit.

g l nemo potest ff. de legat. 3.
h c. exit qui seminat. de uer. signif. lib. 6.
i Tri. ses. 25. de regul. c. 2.

At in religione minorum regularis obseruantiae particularis adest difficultas, in aliis enim religionibus, cum legatum, aut donatio statim conuentui acquirantur, & legans, aut donans ipsius dominium perdat, potest praelatus de eo libere dispone-

re

re in nomine conuentus: at in ordine minorum regularis obseruantiæ, cùm monasterium sit incapax cuiuscumque dominij, & legans, aut donans remaneat Dominus non potest legatum, aut datum consumi nisi secundum ipsius dantis voluntatem, qui cum expresserit, vt in necessitatibus religiosi particularis consumatur, videtur, quod prælatus minorum in aliis distinctis necessitatibus id expendere minime possit, contra enim voluntatem dantis expenderetur. Vt autem huic difficultati respondeam accipiat lector sequentia dicta.

Primũ dictum est, si legatum est pecuniarium, & religiosus, cui factũ est; habet aliquas necessitates præsentes, aut imminentes necessariò in ipsis debet expẽdi secundũ legantis intentionẽ. Pontifex enim & Sedes Apostolica non sibi reseruauerunt pecuniæ legatæ, aut donatæ ipsis fratribus dominium, sed semper apud dantem remanere decreuerunt, vt patet ex iure: *a* at his necessitatibus cessantibus & satisfactis necessitatibus præsentibus, & imminentibus dicti legatarij, potest prælatus de residuo disponere in conuentus necessitatibus, prælatus enim, & fratrum conuentus idem met corpus mysticum reputantur. Vnde prouiso conuentu prouidetur etiam ipsemet frater, cuius est membrum; hæc enim fuit voluntas ipsius testatoris, & dantis, vt legatum, & donatum in necessitatibus fratris secundum ipsius statũ meliori modo, quo possit, expendatur. Aduertendum tamen, quod modo in capitulo generali nostræ sacræ religionis celebrato Romæ, de quo in quæstione de paupertate faciemus mentionem per breue Martini V. & Pauli III. Iam si pecunia oblata pro necessitatibus fratrũ minorum quoad proprietatem non remanet apud dantem, in sedem Apostolicam transfertur.

a c. exiit qui seminat de ver. sig. Cle. exiuit de paradys. eodem tit.

Secundum dictum, si legatum non est pecuniæ, sed rei, qua secundũ regulam B. P. N. Francisci potest vti conuentus, cùm in his rebus dans, & legans desinant esse Domini, & dominium ad sedem transfeat Apostolicã, & administratio ad prælatum, potest ipse nihil dare fratri, cui fuerit factũ legatum, siquidem, vt dictum est frater cui fuerit factum legatum, nihil iuris in eo habet, neque habere potest ratione igitur talis legati, aut donatiõnis, & nihil, ampliùs prælatus obligatur, quam ad prouidẽdum dicto religioso, sicut aliis subditis tenetur prouidere.

Tertium dictum est, quod fratribus minoribus in his legatis expendendis maior debet adesse proprietatis abdicatio, cùm altissimam professi sint paupertatem, & ita dicta legata cum prælati licentia reponi debent apud syndicum, vt in necessitatibus præsentibus, & imminentibus expẽdatur neque ipse frater, cui factum est legatum, potest secundũ suæ regulæ puritatem se intromittere comparendo in iudicio, nec alio modo petendo ipsum legatum, tanquam debitũ Ciuile ipsi aut conuentui appropriatum, prout dictum est in superioribus, *b* hoc enim ad dictum syndicum nomine sedis Apostolicæ spectat. Nec subditus, aut Dominus potest ad libitum de ipso disponere, sed solùm voluntatem prælati regula quam professi sunt regulatam.

b Sup. q. 76. in 2. tem.

ARTICVLVS VII.

Vtrum legatum religioso particulari relictum ad pias causas censeatur.

RESpondeo dicendo, quod relicta fratribus ad sua studia, & alias necessitates etiam inter legata ad opera pia connumerantur, prout aduertunt Baldus, *c* & Panorm. quod intelligitur quando titulo pietatis relinquuntur, & propter Deum, non autem quando amore sanguinis aut naturali; inter relicta autem ad pias causas talia legata cõnumerari maxime interest propter magna priuilegia, quæ causæ piæ à iure Ciuili, & Canonico habent iuxta ea, quæ latissime tradit doctissimus Tiraquellus *d* 167. priuilegia connumerans.

c Bal. in l. i. c. 4. ver. circa personã, C. de sacrosan. Eccl. Panor. in Rubr. de testam.

d Tiraq. in tra. cta de priuil. caus. pia.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum legato relicto monasterio possint testamentarij aliquid amplius eidem monasterio applicare ex operibus pijs ipsius testatoris diuidendis.

RESpondeo dicendo, quod si quis alicui monasterio, vel personæ centum aureos relinquat, & iubeat in suo testamento multa bona expendi in opera pia, non potest testamẽtarius illi monasterio aut personæ in Hispania aliquid ampliùs de illius bonis donare, vt in quadã lege *e* partitarum ordinatur, quam legem ex sententia peritorũ ait Henriq. *f* in vtroque foro obligare, & sic limitãda sunt ea, quæ tradit Nauarr. *g* dicens, quod restituenda pauperibus possunt restitui Ecclesiis, aut monasteriis.

e l. 3. titu. 10. par. 6.

f Henri. li. 7. de indul. c. 23 in fin.

g Na. in man. c. 26. nu. 29.

ARTICVLVS IX.

Vtrum legata monasterio in certum vsum possit secluso scandalo prælatus commutare in alium vsum magis necessarium.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. concessit, *quod prælati ordinis minorũ possint cõmutare legata facta locis nostris ad vnum vsum in alium sine scandalo tamen illorum, ad quos solutio talium legatorũ pertinet.* Ita habetur in monumentis *h* ordinũ, & in supplemento. Et Leo X. ampliando dictam gratiã Sixti concessit, *quod simili modo possint dicti prælati facere in reb. donatis per viuentes si tamen ut dictũ est, non sequatur scandalũ.* Ita habetur in supplemẽto. *i* Et idem Leo X. anno Domini millesimo quingẽtesimo vigesimo nono fratribus minoribus regularis obseruantiæ, & monialibus ordinis sanctæ Claræ, ac tertiariis ordinis S. Francisci de pœnitentia nuncupatis *concessit bona immobilia alienare, & permutare de consensu duarum partium conuentuum quorũ dicta bona fuerint, ac de consensu maioris partis eorundẽ, etiam vltra triennium locare vltimis testatorũ voluntatibus non obstantibus, dũmodo id in conuentuum & monasteriorum ipsorum euidentem vtilitatem cedere dignoscant insuper locationes in præiudicium domorum & monasteriorum ipsorũ factas retractare.* Ita Parasfelus, *K* in collectione priuilegiorũ ab ipso facta, per quod priuilegium tenet Henriquez, *l* quod possunt prælati bona vnius monasterij transferre in aliud indigens. Et secundum ius cõmune prouinciales, nõ obstantibus vltimis voluntatibus, possunt facere cõmutationes: ait enim Conc. Tridentinũ, *l* *in cõmutationibus vltimarum voluntatum, quæ nonnisi ex iusta & necessaria causa fieri debent Episcopi tanquam delegati Sedis Apostolicæ summariè & extraiudicialiter cognoscant nihil in precibus tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse narratum, priusquam commutationes prædictæ executioni mandentur.* Ita Capucinus *m* in additionibus ad compendium mendicantium. Sed fallitur solus enim Papa potest vltimam testatoris voluntatem alterare, vt dicitur in iure, *n* quod facit non potestate ordinaria, sed de plenitudine potestatis, quæ commutatio non potest fieri, nisi adsit iusta causa, quæ priusquam fiat

h In 1. imp. f. 62. & in 2. f. 66. conce. 91. & in supp. fo. 95. conce. 317

i Supp. fo. 93. conc. 293.

K Parasfel. fo. 80.

l Henr. lib. 7. de indul. c. 22 in fin.

l Tri. sess. 22. c. 6. de refor.

m Capuc. tit. commutare.

n Clem. quia contingit. de relig. domib.

fiat debet summariè & extraiudicialiter ab Episcopo cognosci de veritate supplicæ, & hoc tantum ordinauit Concilium Tridentinum, prout aduertit Spinus a Verum est tamen, quod possunt testamentarii cum consilio & licentia Episcopi commutare vnum legatum in aliud iusta id causa postulante prout articulo sequenti dicetur, at hoc non possunt facere cum Consilio prouincialium vt in eodem articulo declarabitur.

a Spinus in spec. test. 1. p. rubr. nu. 24.

ARTICVLVS X.

Vtrum legatum, vt monasterium in certo loco construatur, sit caducum, si in tali loco non possit construi.

RESpondeo dicendo, quod testatore mandante monasterium construi in certo loco, vbi construi non potest arbitrio executoris, & Episcopi, alibi construendum est, quod notant communiter Doctores. b Pro quo facit textus c insignis, ex quo probatur, quod pecunia legata ciuitati ad spectaculum, quod in ea fieri minimè licebat adhibito consilio hæredum, & primorum ciuitatis in aliam rem conuerti debet: ad idem est notabilis decisio cuiusdam Authenticæ d vbi si testator aliquem è Sanctis hæredem instituerit, aut legatum ei reliquerit, eiusque sancti nullum oratorium in ea vrbe, neque in eo territorio inueniatur, legatum debetur Ecclesiæ ciuitatis, in qua testator domicilium habuit, quem textum commendant Iason, e & Baldus ad hoc aliqua inde inferentes, & hanc opinionem sequitur doctissimus Couaruuias.

b Doct. in 3. de testam.
c l. legatũ, ff. de vsufr. leg.
d Auth. de Eccl. ti. §. siquis in nomine magni Dei collatione 9.
e Ias. in §. ex beneficij insti. de actio. n. 45 Bald. in l. si quis ad declinandum, C. de Epis. & cleri. c. 4. Co. in c. 3. de test. n. 8.

Aduertendum tamen, quod non poterunt executores testamenti hoc legatum commutare cum consilio prouincialis, in cuius prouincia monasterium est ædificandum, hoc enim conceditur Episcopis tanquam executoribus vltimarum voluntatum secundum ordinẽ iuris, f cuiusmodi non sunt secundum ius prouinciales regularium, etiamsi suis prouinciis fiant dicta legata, quæ propter aliquod impedimentũ non possunt cômode exequi, & ideo impetrata fuerũt priuilegia, de quib. in articulo superiori vt scilicet non obstantibus vltimis voluntatibus id efficere possent ad modum qui in dictis concessionibus continetur.

f d. c. 3. de testame̅t.

ARTICVLVS XI.

Testator dicit, relinquo talem fundum, vt ex ipso fratres talis monasterij festum sanctæ conceptionis pro anima mea quolibet anno celebrent. Quæritur, vtrum hæres satisfaciat soluendo sumptus prædicti festi retinendo fundum, & quod superest ex fructibus ipsius.

RESpondeo dicendo, quod si tale legatum relinquatur religioni capaci proprietatis in communi, proprietas dicti fundi ad fratres dictæ religionis pertinet, nã si voluit, qui legauit quod fratres vsum haberent, quatenus ad sumptus festi, & non vltra, deberet aliter dicere, & non se explicando, verba eius sunt ciuiliter, & iuridice explicanda, & secundum latam significationem accipienda, vt in quadam lege g probatur, per quam & alia iura ita tenẽt Cinus. h & Baldus, quos citat: & sequitur Ioannes Lupus. Quod qui dixerit concedo talibus religiosis ad vsum tale prædiũ, proprietas quoque concessa intelligitur, & ad hoc videtur textus i qua si expressus. Vbi probatur, quod si aliquis dixerit, dari volo prædia mea ad hoc, vt quicunq; viuente me libertatem acceperunt, eis constituantur prædia, cibarii, & vestuarii nomine intelliguntur relicta, vt pleno iure ea habeant ita hanc opinionem defendit Salazar. K

g l. si alij. ff. de vsufru. leg.
h Cinus & ita. in l. si pra dict. C. de iure dot. Lupus ac donatio inter vir. & vxorẽ §. 7.
i l. alimentis ff. de alimen. & cibarijs legatis.

Loquendo autem de fratribus minoribus, si ipsis relinquatur huiusmodi legatum, cum sint incapaces proprietatis etiam in communi, & etiam redituum annualium, vt habetur in iure l hoc legatum debet interpretari eo modo, quo potest secundum ius valere, vt scilicet intelligatur ipsis tantum esse relictum id, quod pro celebranda festiuitate est necessarium, reliquum autem cum proprietate fundi apud hæredem debet remanere.

l l. exit de verbor. sign.

QVÆSTIO CXXVI.

De legatis factis fratribus minoribus regularis obseruantiæ in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 VTrum fratribus minoribus regularis obseruantiæ possint aliqua legari.
2 Vtrum fratribus minoribus possint legari annui redditus.
3 Vtrum fratribus minoribus possint legari annui reditus ad modicum tempus.
4 Vtrum legatum annuum relictum dictis fratribus sit validũ ita vt licet non possit peti in iudicio, saltẽ in foro conscientiæ hæres ad id soluẽdũ teneatur.
5 Vtrũ annuus redditus promissus, vel legatus monasterio fratrũ minorũ de obseruãtia pro fabrica, vino, cera, & oleo, pro celebratione missarũ sit validus.
6 Vtrum prælati possint facere compositionem super his annuis legatis.

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus regularis obseruantiæ possint aliqua legari.

REspondeo dicendo, quod quia quandoque fratribus potest legari pecunia, quandoque immobilia, quandoq; alia, quæ vsu consumuntur, & quandoque aliquid annuum, de singulis breuiter dicam.

Quando ergo pecunia legatur, licet tale legatum non valere videatur, cum in regula fratrum minorum sit expressum, vt fratres nullo modo per se, neque per interpositam personam denarios, vel pecuniam recipiant. Nicolaus m tamen III. talia legata valere declarauit, modo per amicos spirituales in fratrum necessitates conuertantur, prout in eleemosynis pecuniariis, quæ viuentibus largiuntur, fieri potest, & quod sint in quantitate moderata, & nõ in fraudẽ paupertatis, vt ait Clemens V. n quæ moderata quantitas ab ipsa præsenti vel imminenti necessitate, metietur, & a ministris, & custodibus simul, & seorsum in suis administrationibus iudicabitur, ita vt semper eis sancta elucescat paupertas, vt etiã Nicolaus III. ordinauit, o & sic guardianus, & conuentus non poterunt determinare, quæ sit quantitas moderata, ex quibus affirmat Bart. p quod superfluum quantitatis moderatæ relictũ, fratres neq; poterunt, neq; exigere debent donec de proximo noua emergat necessitas, quæ per ipsum residuum debeat subleuari, prout explicat Baldus q quo casu eleemosynaliter tantum illud residuum est petendum, & si aliquod legatum eis fuerit relictum ad certam causam, vt puta pro induendis fratribus, & huiusmodi, & ad hoc non fuerit necessaria tota pecunia legata, dicit Bartolus, r quod hoc in legatis non reperitur expressum sicut in eleemosyna oblata inter viuos, vbi si quid de ipsa pecunia habita expleta determinata necessitate superfuit,

m c. exiit. §. 7. de ver. sig. li. 6.
n Cle. exiuit de paradiso de v sign.
o c. exiit §. insuper nec vtẽ silva.
p Bar. in tra. Minoritarum li. 2. d. 1. c. 1.
q Bal. cons. 22
r Bar. vbi su. c. 2.

persit, non potest in aliam necessitatem expendi, nisi pecuniæ Dominus consentiat, alias ei restituetur, vt Nicolaus III. ordinauit. *a* Ex quo videtur etiã dicendũ, quod residuum legati remanere debet apud hæredẽ, si rogatus a fratribus consentire noluerit, quod in aliam necessitatẽ expendatur: attamen in contrarium est veritas, nam licet ille, qui pecuniam dedit, possit illam, dum viuit, reuocare, & repetere, dũ expensa non est hoc tamẽ hæredibus non permittitur à iure *b* respectu residui pecuniæ legatæ, & hoc videtur declarari in dicta decretali, *c* Nicolai III. ex qua cõcludit Bartolus, quod si causa, propter quã legata est pecunia, sit finita residuũ expendetur in aliam necessitatem præsentem, vel eminentem. Quam opinionem sequuntur Ancharta. *d* & Serena conscientia, nõ enim debet hoc accrescere hæredi, sed pro defuncti anima authoritate ordinarij in aliam fratrum necessitatem conuerti argumento eorum, quæ in iure *e* notantur, & idẽ dicendum est, quando legatum est relictũ pro aliqua determinata causa, seu necessitate, quæ licet tũc non adsit, in aliã tamẽ authoritate ordinarij potest causam, seu necessitatem cõmutari. Quæ modo à fortiori procedũt, cum secundũ determinationẽ Martini V. & Pauli III. pecunia fratribus oblata in dominium transeat sedis Apostolicæ.

a D. exiit. §. quia vero puritatem.
b l. 3. ff. de seruis exportan.
c c. exi. §. in eo ver. casu.
d Ancharr. in d. Clem. exiuit Serena consc. q. 18.
e legatũ. ff de vsufr. leg. l. §. ff. de operibus publi.

Quod si res legata sit mobilis, & in propria specie ab ipsis fratribus vtibilis, vt est frumentũ, oleũ, lana, & huiusmodi, licitè à fratribus poterit, si ea indigeant, acceptari, sicut, & quæcũq; alia eleemosyna non pecuniaria, quæ à fratribus mendicatur, si ipsis liberaliter offertur.

Si verò fratribus legentur res immobiles, vt sũt domus, ager, & vinea, &c. si in legando testator modum congruum expresserit, vt scilicet per personas idoneas distrahantur, & earum pecunia in ædificiis & aliis necessitatibus fratrũ conuertatur, tunc benè poterunt huiusmodi legata a fratribus acceptari eo modo quo pecunia legata acceptatur, & idem est dicendũ, vbi indifferenter sine vlla expressione alicuius modi seu causæ huiusmodi legata ipsis fratribus fuerint relicta, tũc enim modo congruo, & fratribus licito relicta intelligũtur, vt Nicolaus III *f* determinat, quod si modus cõgruus a testatore fuerit expressus, vide quid determinet idem Nicolaus ait enim, *quod si testator modum exprimat, in legando, secundum quem fratribus eorum inspecta conditione non liceret recipere, vt si legaret fratribus vineam, vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, quod tunc in tali legato, & eius receptione per omnem modum fratres abstineant*. Hæc Nicolaus. In tantum hoc verum est, vt necdum talia legata fratres recipere possunt, verum etiam vt annotauit Bartolus. *g* nec poterunt æstimationem recipere, nam modus vnus recipiendi legatum, est æstimationem recipere. prout in multis legibus *h* notatur, & concordant Bald. Anchar. & Serena conscientia.

f d. c. exiit. §. ad hac.
g Bar. d. lib. 2. dist. c. 1.
h l. si domus. §. qui confitetur ff de leg. 1. l. nõ dubio. § fin ff. de leg. 3. Bal. in aut. ingres. C. de sacros. Eccle. Anchar. in d. Clem. exiuit Sere. conscien. q. 2.

Sed est aduertendum, quod quando huiusmodi incongruitas non prouenit ratione status, & conditionis fratrum generaliter (vt erat illud de vinea ad excolendum) sed potiùs alicuius fratris particularis (puta si religioso laico essẽt relicti libri missale, vel simile) tunc secundũ iura omnis tollitur delegatis impossibilitas, vt leges *i* determinãt, & debeat transmutari in alium modum possibilem, vt in quadam lege decernitur: sed vt clariùs pateat, exemplo illud illustrari oportet, si legetur fratribus Minoribus vinea ad excolendum, vel tanta pecunia, vt ex ea emant paramẽta, vel alia superflua pro seruitio Eccl. & cætera huiusmodi tale legatũ nullo modo valet, quia hæc superflua habere statui, & regulæ fratrum minorum repugnat si verò aliqua pecuniæ quãtitas legetur pro aliquibus rebus licitis, quibus tamen fratres non egeant, tenet legatum, nõ enim expressit testator modum illicitum ex ipsa regula, sed ex eo tantum illicitum, quia prædictis rebus fratres non indigent, quo casu secundum iura allegata tollitur impossibilitas a legato, & commutatur in alias fratrum necessitates, & idem tenent aliqui esse dicendum, cum aliquod relinquitur fratribus ædificium, seu fundus pro conuentu verbi gratia, construendo ipsis fratribus, licet enim fratres non indigeant conuentu, quia iam illud habẽt hic tamen talis modus impossibilis in aliam commutabitur causam fratribus necessariam, vt memoria, & volũtas defuncti seruetur, & animæ eius prouideatur argumento cuiusdam legis. *K* Neque enim hic modus expressus in legato continet impossibilitatem ratione status & regulæ fratrum minorum, cùm possint fratres habere loca huiusmodi sed continet impossibilitatem ex eo, quod fratres habent locum, & nõ indigent alio, & ideo in aliam ipsorum fratrum commutabitur necessitatẽ. Hæc autem commutatio fiet per testamentarios, & Episcopum iuxta ea, quæ cum Couarruuias *l* latè in superioribus diximus.

i l. obtinuit. de tendit. & de monstr. l. repre hen. C. de cẽst. & subslit.
K l. legatum, ff. de vsufr. lega.
l Præce. ar. 10

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus minoribus possint legari annui redditus.

RΕspondeo dicendo, quod fratres minores nullum ius habent, neque actionem ad petendũ singulis annis aliquid annuum, aut sit debitum ratione contractus inter viuos, aut ratione causę mortis, aut vltima voluntate legatũ, cũ huius iuris, & actionis sint omnino incapaces, sicut sunt incapaces cuiuscumque proprietatis, vt expresse determinatum est in quadam Clementina, *m* & in quodam capitulo generali Burgi celebrato anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo tertio hoc obseruari præceptum est. Et in capitulo general Assisij celebrato anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo sexto, & in ordinationibus generalibus Toletanis hoc modo est innouatum, adeo est hoc verum, vt dicat Fulgosius, *n* illicitum esse fratribus Minoribus hos annuos redditus recipere, etiam si ipsi minimæ sint quantitatis, & hoc fuit determinatum per sententiam diffinitiuam anno Domini millesimo trecentesimo duodecimo, prout tradunt firmamentum *o* trium ordinum, & Aluarus super regulam fratrum minorum.

m Clem. exiuit de Paradise, § cũque annui redditus, de ver. sign.
n Fulg. dispu. 104. Titius cõdidit.
o Firm. 1. p. f. 33. Aluarus li. 2. c. 67.

Insuper etiamsi secundum Panormitanum, *p* & plures, quos refert, & sequitur Tiraquellus quando per decem annos liberè aliquid Ecclesiæ soluitur, aut piæ causæ introducitur consuetudo, id ipsum in futurum soluẽdi, etiam si neq; titulus, neq; aliud ius allegetur, & probetur, non tamen hoc habet locum in huiusmodi censibus solitis solui per viam eleemosynę fratribus minoribus etiam per centum annos continuos, ex tali enim sic continuata præstatione nullum ius neq; possessio ipsis fratribus acquiritur, cum omnino sint talis iuris incapaces, prout consuluit Bal. *q* sed hec infra articulo quarto latiùs explicabitur.

p Panor. in c. veniens el 1. in 4. notabili per tex. ibi extra, de testib; Tiraq. de præscr §. 1. gle. 4. ver.
q Bal. consil. 277. in quadam lib. 2.

AR-

interdicta aliquis celebret ad eum tantùm effectũ, & ratio horum est, quia cessatio, sicut & excommunicatio, ita habet à iure determinatum effectum, vt omnes effectus eius sint ipso iure connexi. Quare si Episcopus concedat, vt occultè in vno monasterio, aut capella dicatur missa, concessio ipso iure extenditur, vt tunc fieri ibidem possint alia officia, nisi impediatur ex eo, quod cum cessatione simul est interdictum, quod ab Episcopo tantùm suspenditur, vt promissa.

Sed quidam in Salmanticensi Academia ægrefe- runt, quod Episcopus possit pro vna Ecclesia, aut pro vno monasterio suspendere cessationem à diuinis, dicentes hanc esse doctrinam nouam, & improbabilem, contra quos insurgo. Primò non esse nouam, cum sapiẽtum consilio adhibito eam tenuerit Henriquez, & ante eum doctissimus Couarruuias prout affirmat Campos, quidam Doctor iuuenis Salmantinus in quodam tractatu de cẽsuris, qui ab hac opinione recedit. Neque ego inuenio authores, qui eam expresse, & ex professo reprobent, tãquam nouam, & improbabilem.

Quod autem non sit improbabilis, præsertim, si aliqua causa adsit, propter quam suspendi possit in aliqua particulari Ecclesia (verbi gratia, quia est magna pauperum multitudo, & oportet, vt diuina officia in aliqua particulari Ecclesia celebrentur, vt illuc concurrentes fideles pauperibus temporalia administrent, & habita concione ad ea, & ad alia opera pietatis inuitentur) probatur primò. Nã constitutio capituli, *Alma mater*, minimè habet locum in Ecclesia specialiter interdicta, & sic in loco specialiter interdicto omnino modo ab officijs cessatur, prout cum communi resoluit Couarruuias *a*, ita quod solus Romanus Pontifex potest dispensare, vt in eo loco specialiter interdicto celebretur, prout tenet glossa *b* quædam communiter recepta. Quo non obstante ait Couarruuias, hoc non esse intelligendum, quod solus Romanus Pontifex possit permittere, & priuilegium concedere, vt in loco specialiter interdicto celebretur. Ita quidem quod Episcopus minimè possit in hoc dispensare, poterit enim dispensare, vbi à se ipso, vel eius authoritate fuerit interdictum. Etenim si Episcopus suspendere potest ad tempus interdictum à se latum, eadem ratione poterit permittere, vt tempore interdicti possit officium diuinum celebrare: si igitur Episcopus ex causa potest dispensare, vt in loco specialiter interdicto celebretur, vbi omnino ab officijs cessatur, ergo etiam poterit dispẽsare, vt cessatio à diuinis, in vna Ecclesia, aut monasterio cesset. Deinde probat doctissimus Doctor Gallegos professor sacrorum Canonum in hac Salmanticensi Academia hanc opinionem in hunc modum, nam secundum ius antiquum per interdictum generale, aut speciale omnino à diuinis cessabatur, sed iure antiquo interdictũ generale, siue speciale poterat in parte relaxari, vt probatur in iure, *c* iuncta sua glossa, ergo similiter poterit ad tempus relaxari cessatio, neque implicat, quod maneat interdictum, & cessatio, & quod quãtum ad suum effectum possit in vna Ecclesia suspendi, nam respondetur cum doctrina cuiusdam glossæ *d*, cuius verba sunt, *Potest tamen dici, quod quantumcunque purum sit interdictum potest suspendi. & in hoc differt ab executione, sicut effectus originalis peccati suspenditur, licet ipsum originale maneat, de consecratione distinctione quarta capite secundo sicut executio dignitatis suspenditur decima quinta, quæstione octaua capitulo, Siquis presbyter; & sicut effectus acceptilationis suspenditur, licet maneat ipsa acceptilatio ff de donationibus inter virum & vxorem, lege cum hic status. §. si te autem. Vnde si relaxatum est interdictum ad tempus, ipsum tamen manet. ff. de precario lege, sed si manente; neq; opus est, vt iterum reuocetur, vigesima sexta quæstione sexta capitulo, qui recedunt.* Hæc dicta glossa.

a Couar. in c. alma mat. 2. p. §. 4. nu. 1.
b Glo. in c. ad hec. & 4. de appel.
c Cap. dilecti, iuncta glo. & comm. de appel.
d Glos. in d. c. dilecti.

Neque obstat, si dicatur, quod cessatio à diuinis est quædam executio rigorosa, qua omnino à diuinis cessatur, in quo distinguitur ab interdicto, & quod implicat, quod remaneat ipsa in sua vi executiua sine eo, quod exequatur, id est, omnino cesseretur. Nam respondetur, quod ita cessatio potest remanere in sua vi, & in parte, in aliqua Ecclesia non executioni mandari iustis id causis petentibus dispensante eius authore, qui sicut ipsam indixit generalem, potuit ipsam indicere specialem, & sicut à principio potuit ipsam ponere, vt in tota ciuitate omnino cessaretur, excepta Ecclesia sancti Francisci, Ita post ipsam impositam potuit Ecclesiam sancti Francisci priuilegiare, remanente ipsa cessatione in omnibus alijs Ecclesijs. Quod ego his rationibus feci practicari Salmanticæ, anno Domini, millesimo quingentesimo nonagesimo nono.

QVÆSTIO CXVIII.

De cessatione, quoad pœnas eam frangentium in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *IN quas pęnas incurrunt violantes cessationem validam.*

2 *Quis potest absoluere ab his pęnis.*

ARTICVLVS I.

In quas pœnas incurrunt violantes cessationem validam.

RESpondeo dicendo, quod clericus violans cessationem, si cessatio specialis sit, non fit irregularis, at si cessatio sit generalis (quæ quãtum ad priuilegia iuris antiqui, quod æquatur interdicto) quidam sumpto argumento ex quadam Clementina, *e* æquant hanc interdicto etiam quantum ad pœnas ibi expressas, & aiunt violatorem cessationis generalis fieri irregularem, & inter quos est Angelus, *f* & Calderinus, Villadiego, super quod Didacus Perez multa cumulat, quod pœna extendatur ad casum similem, tenent Antoninus, Ancharranus, Francus, & Felinus. At hi Doctores videntur à veritate deuiare, quia dicta Clementina solùm agit contra regulares exemptos, qui non seruant interdictum, aut cessationem generalem à matrice, seu à cathedrali Ecclesia seruatam, qui regulares incurrunt ipso iure excommunicationem, licet cessatio generalis imponatur à Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, aut à solo Episcopo, nec ampliùs habetur in dictæ Clementina, de qua agunt quædam Glossa *g* communiter recepta, Nauarrus, Couarruuias, & Soto. Si autem religiosus violet cessationem specialem, non fit excommunicatus, quia id iure non exprimitur, vt bene aduertit Nauarrus, *h* & generaliter clericus in sacris ministrans tempore cessationis generalis non fit irregularis, quia irregularitas non incurritur extra casus in iure expressos, iura autem tantùm expri-

e Clem. 1. de sent. exc.
f Ang. v. cessatio. §. 1. Cal. de inter. f. 2. Villadie de inter. c. 1. n. 26. vbi per c Ant. 3. p. ti. 26. c. 8. co. 2. Anch. Franc. & Fel. in c si canon. de offi. ord li. 6.
g Glos. in d. c. si canon. Na. c. 27. n. 146. Cou. i c. alm. mat 2. p § 2. n. 3 Sot. in 4. dist. 22 q 3. ar. 2. in fin
h Naua. vbi sup. 188.

exprimunt de eo, qui celebrat violans censuram Ecclesiasticam, in quorum numero cessatio minimè connumeratur, vt patet ex iure *a* neque cessatio est propriè pœna, cum non respiciat immediatè delinquentem magis quàm alios innocentes, & ita refertur ad factum, vt cessent immediatè officia æquè pro omnibus, non autem refertur ad aliquos iuris effectus, aut ad pœnas generaliter omni delinquenti impositas, & ita hanc opinionem tenent Paludanus, *b* Syluester, Soto, Ledesma, Margalus, Medina, & Nauarrus, inquam licet dubius inclinat Couarruuias. Vnde Doctores dicentes celebrantes tempore cessationis fieri irregulares, loquuntur de cessatione, inquantum est interdictum strictissimum antiquum, in quo olim cessabant omnia officia, vt nūc cessant in cessatione, non autem de cessatione verè, & propriè sumpta, vt aduertunt Tabien. *c* Armilla, & sentit Didacus Perez contra Villadiego.

a c. quærenti de verb. sign. b Pal. in 4. d. 22. q. 8. ar. 3. vbi Sot. ar. 2. Syl. v. cess. §. viri. Led. in 4. 2. p. c. 26. a. 2. fol. 367. Marga. in rub. de celebr. Missa. fol. 25. Med. instit. lib. 1. cap. 11. §. 14. Na. vbi su. in fin. Cou. vbi sup. c Tab. interdictum. 1. §. 3. Arm. §. 42. Perez vbi su.

ARTICVLVS II.

Quis potest absoluere ab his pœnis.

RESpondeo dicendo, quod de hoc iam supra in primo tomo *d* satis dictum est, ad quem me remitto, vt ad alia procedam.

d 1. to. q. 20.

QVÆSTIO CXIX.

De iudicibus in tres articulos diuisa.

Multa in hoc. Secundò tomo in materia de correctione fratrum iam dicta sunt, quæ pertinent ad iudices, nunc autem in hac quæstione pro complemēto materiæ aliqua in præsentiarum adducemus.

Circa quam quæruntur tria.

1 *QVotuplex sit iudex.*
2 *Vtrum regulares possint compelli ad accipiendum aliquam iudicaturam.*
3 *Quomodo iudices regulares se habere debent in examinandis rescriptis sibi à Sede Apostolica, siue ab alijs superioribus commissis.*

ARTICVLVS I.

Quotuplex sit iudex.

RESpondeo dicendo, quod D. Thomas *e* tangit duo iudicum genera, ad quod omnes reducuntur. Quidam est iudex ordinarius. Alius extraordinarius. Ordinarius est, qui ab vniuersitate, vel collegio electus, & per superiorem confirmatus habet ad iudicandum authoritatem, vt in quandam Authentica diffinitur. *f* Vnde Rector cuiuslibet vniuersitatis est ordinarius, & is, qui eligitur ab ijs, qui sunt alicuius professionis, alij autem diffiniunt, vt is dicatur ordinarius iudex, qui habet vniuersitatem causarū, quod in iure *g* probatur. Vnde secundum Speculatorem officiales Episcoporum dicuntur iudices ordinarij, cum habeant vniuersitatem causarum, & prælati regulares quoad suos subditos dicuntur etiam ordinarij. prout in dicto tomo *h* primo latè probauimus. Extraordinarius autem iudex est is, qui non præficitur alicui vniuersitati, vel collegio, & hic est duplex, quidam enim habent iurisdictionem ex partium voluntate, vt est iudex arbiter, quidam verò ex commissione superioris, vt delegatus ad certam causam. Dixi (ad certam causam) quia delegatus ad vniuersitatem causarum, comparatur iudici ordinario, & potest subdelegare. Vnde visitatores prouinciarum in ordine Minorum iure optimo possunt subdelegare, cum sint constituti pro vniuersitate causarum, prouinciarum sibi commissarum. Ex quibus infertur, quod conseruatores sunt iudices delegati, & vt de talibus tractatur in titulo *i* de officio delegati. Et inquisitores hæreticæ prauitatis dati à Sede Apostolica secundum receptiorem sentētiam dicuntur iudices delegati, vt inter alios notat Francus *k* licet tamen sint iudices delegati conseruatores in alio comparantur iudicibus ordinarijs, siquidem cognoscunt de causis Ecclesiasticis in prima instantia, de quibus non possunt cognoscere in prima instantia, nisi iudices ordinarij iuxta Decretum Concilij Tridentini, *l* & in hanc partem videtur inclinare Nauarrus, *m* non tamen se determinat, sed rem declaratione Papali indigentem iudicat.

e Tho. 2. 2. q. 67. ar. 1. f Authen. de defen. ciu. §. iterum. g c. cum prat. §. 1. ff. de iudi cijs c. Romani de appel. li. 6. h 1. tom. q. 17 i c. 1. & vlt. de offi. deleg. lib. 6. k Fran. in ca. ne aliqui de haret. lib. 6. l Trid. c. 20. sess. 24. de reform. m Nau li. 1. cons. tit. de offi potest iudi. dele. cons. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares possint compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam.

RESpondeo dicendo, quod Alexander Quartus, Pontificatus sui anno quarto. *Concessit ordini Sanctissimæ Trinitatis, vt nullus istius ordinis prælatus aut religiosus possit compelli ad acceptandam aliquā iudicaturam, nisi expressè à Sede Apostolica ipsis fuerit mandatum, aut per literas Apostolicas ipsis speciater directas.* Ita habetur in Manuali *n* ordinis Sanctissimæ Trinitatis impresso anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo, qua concessione gaudent ordinem Mendicantium fratres, & qui eorum fruuntur priuilegiis. Vnde ordinationes generales religionum prohibentes, ne religiosi acceptēt aliquam iudicaturam sine suorum prælatorum licentia, sunt intelligendæ, nisi specialiter à Sede Apostolica ipsis talis iudicatura specialiter committatur, nō enim patres ordinis ordinare possunt, vt religiosus, cui à Sede Apostolica specialiter est aliquod rescriptum directum respectu alicuius causæ decidendæ, non possit talem iudicaturam acceptare. Verum est tamen, quod ipse vtens remedio iuris posito in quadam Decretali *o* potest obedire literis Papalibus supplicando suam Sanctitatem, vt interim supersedeat in excutione negotij commissi, donec secunda iussio ipsius sanctitatis adueniat iuxta ea, quæ latè in primo tomo *p* scripsimus & vtendo hoc remedio obedit literis Apostolicis, & recurrit ad superiorem, vt videat, quid in causa sit agendum.

n Manu. pag. 234. o c. si quādo de rescript. p 1. tom. q. 6. art. 7. & 8.

ARTICVLVS III.

Quomodo iudices regulares se habere debent in examinandis rescriptis sibi à Sede Apostolica, seu ab alijs superioribus commissis.

RESpondeo dicendo, Primò quod si dicatur in rescripto, quod procedant simpliciter, & de plano, & quòd procedant sine iuris solemnitate, recurrant ad ea, quæ in superioribus *q* diximus, vbi tractauimus de istorum terminorum intelligentia.

Secundò dico, quod si dicatur, iudices, vt volueris secundum Panormitanum *r* solùm dolus exclusus intelligitur, & ideo ius alterius tollere non potest

q supra hoc tom. q. r Panor. in c. dilecti filij de iudicijs.

test sine causa, sicut neque committens illi potestatem, potest, cum nemo possit plus iuris in aliū transferre, quam ipse habeat, vt dicitur in iure, *a* propter quod ait Bartolus, quod ille, cui committitur à Sede Apostolica, vt faciat, quod voluerit, vel sicut libuerit, licet non teneatur regulas iuris ciuilis sequi, remanet tamen obligatus regulis iuris naturalis gétium, seu naturalis æquitatis, quod ibidem est, vt ex quadam Clementina *b* patet. Imo dico, quod si dicatur, vt iudicet, vt sibi videbitur, secundum Panormitanum *c* iudicare debet secundum iudicium intellectus, & idem est, cum dicitur, relinquo arbitrio, vel iudicio, aut prudentiæ tuæ, quia tunc denotatur arbitrium boni viri ratione regulatum, sicut cum dicitur, vt visum fuerit, si tibi placuerit, per hæc enim verba denotatur arbitrium, & non propriè nuda voluntas, vt probatur in iure, *d* & tradunt Bartolus, & Panormitanus cum communi, & tenetur sequi omnes regulas iuris ciuilis secundū Bartolum *e* ad hoc quandam legem allegantem.

a ca. nuper de dote post diuor. restituendis.

b Cle. pastor. de re iud.

c Pan. in c. 1. de iud. Bar. in l. qui tamē. §. arbiter. ff. de arb.

d l. fideicommissa. §. quāquam. ff. de legat. 3. Bar. in extr. ad repr. Pan. in ca. 1. de consti.

e Bar vbi su. l. 1. ff. de arb.

Ex quibus infertur primò, quod si dicatur in rescripto, vt imponat pœnitentiam, vt sibi visum fuerit, non datur ei libera potestas, neque ad suam voluntatem potest imponere, sed denotatur arbitrium boni viri, vt ait quædam Glossa *f* communiter recepta secundum Panormitanum.

f Glos. in c. 2. de corpore vitiatis. Panor. in c. significauit. de pœnit. & remiss.

Secundò infertur, quod prælati regulares habentes secundum constitutiones regulares authoritatem, vt possint in iuris rigore dispensare, vt ipsis videbitur, debent sequi arbitrium boni viri, non voluntatem simpliciter, sed voluntatem ratione regulatam.

Vltimo dico, quod si dicatur, vt procedat ad examinationem causæ, & decisionem, & addatur, *in quo oneramus conscientiam tuam*, vt communiter habent hodie rescripta à legatis à latere concessa monialibus prætendentibus propter graues infirmitates à monasterijs egredi, multi multa dicunt, asserunt enim aliqui per ea verba, electam esse industriam personæ, ita vt earum rerum examen minimè gentium possit subdelegare, vt patet ex traditis à Felino, qui nixus fuit conciliare opiniones contrarias secundum cuius concordiam videntur prædicta verba potiùs posita in vim monitionis, quàm in vim formæ delegationis, & consequenter poterit per alium expedire negocium commissum, & si in casu proposito iure ordinario conueniret Commissario prædicta examinatio, magis aptaretur hæc decisio, per ea, quæ tradit Rota, *g* & ita consuluit doctissimus Nauarrus. Vnde cum Patres prouinciales iure ordinario Cōcilij Tridentini *h* cum assensu Episcopi habeant respectu suarum monialium authoritatem ad examinandum prædictas infirmitates, & ad concedendam licentiam suis monialibus ad prædictum egressum, videtur dicendum quod non obstante prædicta clausula possunt comittere non solùm examen dictarum infirmitatum, sed etiam facultatem ad prædictam licentiam concedendam iusta id causa postulante.

g Rota decis. 54. de offi. de leg. in nouis, quæ in ord. est deci. fin. 368. Nauar. lib. 1. consil. tit. de potest. iud. de leg. cons. 2.

h Trid. sess. 25. de reg. c. 5

QVAESTIO CXX.

De iuramento in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quid sit iuramentum.*
2 *Quibus modis iuratur.*
3 *Vtrum præceptum obedientiæ impositum subditis habeat vim iuramenti.*

ARTICVLVS I.

Quid sit iuramentum.

RESpondeo dicendo, quod iurare secundum D. Thomam *i* est Deum in testem inuocare. Vnde est actus latriæ dicente Hieronymo super Matthæum, quod qui iurat aut veneratur, aut diligit Deum, per quem iurat, & sic iuramentum est assertio, aut negatio de aliquo licito possibili, & honesto sacræ rei attestatione firmata. Pro cuius diffinitionis explicatione nota primò, quod hic affirmatio, & negatio sumuntur non solùm formaliter id est, quando est oratio prolata, sed etiam virtualiter, sicut cum aliquis dicit alicui, iura ita esse, & ille tangit librum Euangeliorum nihil dicens, ille enim actus habetur pro iuramento, & locutione iuratoria.

i Tho. 2. 2. q. 89.

Secundò nota, quod ista res sacra, per quam iuratur, est Deus, aut aliquid Dei, in quātum est Dei, cum iurare sit Deum testem vocare, per creaturas enim iuramus, non secundum se ipsas, sed in quantum in eis diuina veritas manifestatur. Vnde cum iuramus per fidem, per Euangelia, per sanctos, intelligitur iuramentum esse per Deum, cuius veritas continetur fide, & in Euangelio, & per sanctos est prædicata.

ARTICVLVS II.

Quibus modis iuratur.

RESpondeo dicendo, quod multis modis iuratur. Primò simpliciter, verbo, vt dicendo per Deum ita est, neque est necessarium secundum Panormitanum, *K* quod dicatur, iuro. Secundò interueniente aliqua re sacra. Declaremus hæc exemplis. Primus modus iurandi contingit multis modis, de quibus certa regula dari non potest, in lege *l* enim veteri multis modis iurabatur, dicendo, Viuit Dominus, viuit anima mea, & hoc addat mihi Dominus. In lege autem Euangelica dicendo, Testis est mihi Deus, Deum testem inuoco, veritatem dico, in Christo. Non mentior, Testis est mihi conscientia mea, sic Deus me adiuuet, vt colligitur ex sacris Canonibus. *m* Secundus verò modus iurandi explicatur exemplis, vt verbi gratia, quando iuratur in manu Episcopi per Euangelia Christi per Corpus, & per Crucem Christi, per Sacramentum, per ordinē sacrum, aut per sanctos, vt ex ijsdem sacris Canonibus *n* notatur. Vnde Ioānes Andræas *o* ait, quod iuramentum ex iuris ordine factum multipliciter fit, quædam enim iura dicunt simpliciter debere iurari, quædam corporaliter, quædam super sancta Dei Euangelia, quædam habent ipsorum facturam, & de ijs aliqua dicemus articulo sequenti.

K Panor. in c. & si Christus de iureiuran.

l 1. Reg. 22. c.

m c. peccatū. 22. q. 1. c. parentela. 35. n. 6.

n c. si aliqua. 22. q. 1.

o Andra. in Clem.

ARTICVLVS III.

In multis religionibus vsus, inualuit, vt quando prælati inquirunt aliquid à suis subditis aliquem fulminando processum, præcipiunt per obedientiam in virtute Spiritus sancti ipsis subditis, vt veritatem, de qua interrogantur, manifestent. Quæritur, vtrum sufficiat hoc præceptum, & huiusmodi obedientia imposita, vt ipsi tanquam testes in iudicio faciant fidem sine eo, quod ab eis iuramentum sumatur.

RESpondeo dicendo, certum est, quod testes, à quibus iudex non sumit iuramentum, minimè in

in iudicio faciunt fidem secundum vulgaria iura, *a* adeo hoc est verum, vt etiam dictum Episcopi non faciat fidem in iudicio sine iureiurando, vt determinat Abbas: *b* nolo immorari in confirmatione huius veritatis aliqua adducendo, cum sit notoria. Qua supposita aliqui dicunt, quod etiam si religiosus non iuret, sed solùm declaret præcepto obedientiæ veritatem, eius dictum est sufficiens ad fidē in iudicio faciendam, consuetudo enim religionū maximam vim habet. Et confirmatur, iuramentum enim datur ad obligandum testem ad dicendam veritatem prout colligitur ex communi doctrina tradita à Soto, *c* quem ipsum effectum præceptum obedientiæ operatur. Confirmatur deinde, non enim est præcisè necessarium, quod iuramentum fiat iurando per Deum expressè, prout dictū est in primo articulo. Et constat ex sacra Scriptura, Abraham *d* assumendo iuramentum à suo clientulo dixisse illi, ponè manum tuam subter fœmur meū, vt adiurem te per Deum cœli, & terræ, super quem locum quærunt Lyra, & Abulēsis, quare Abraham voluit, vt subter fęmur manum apponeret, & respondent, quia fœmur erat proximum loco circuncisionis, quæ circuncisio erat quid sacramentum per Dominum institutum, vt signum distinguens populum Dei ab alijs nationibus, & videtur obedientiam esse quid sacrum, per quod distinguūtur religiosi à sæcularibus. Et confirmatur. Nam a sacerdotibus ad testificandum adductis minimè sumitur iuramentum, iuse enim tantum requirit, vt in verbo sacerdotis promittāt dicere veritatem: & ita videtur religiosus iurare, si obedientia imposita promittat dicere veritatem.

a c. nuper. & c. fraternitatis & tuis de Episcop. & cler.
b Abb. in d. c. tuis.
c Soto libr. 8. de iust qu. 1. ar. 5. vers. circa has. & art. 2. vers. 2. ito.
d Genes. 24.
e c fin. de iureiur. Syluest. vt testis n. 6. Soto vbi supr. art. 10.

Confirmatur deinde, quia magis dicetur obligatus ad dicendam veritatem ille, qui eam dicit sub obedientia constrictus, quàm qui eam profert sub iuramento coactus, cum obedientia reducatur ad votum obedientiæ, quod religiosus in professione emisit, & sit communis doctrina Doctorum *f* maiorem obligationem ex voto, quàm ex iuramento oriri.

f Sot. in d. q. 1 ar. 8. Arag. 2. 2. q. 84. ar. 1. pa. 1083.

At pro cōtraria parte facit, quod etiam in causis in quibus proceditur simpliciter, & sola veritate inspecta, sicut proceditur in causis regularibus necessarium est iuramentum, adeo quod Papa non potest dispensare in hoc requisito ordinando, vt credatur testi non iurato, vt colligitur ex latè traditis à Menochio. *g* Nec mandatum superioris sub obedientia, & in virtute Spiritus sancti iuramētum est, iurare enim est Deum in testem adducere, prout dictū est in primo articulo, & ille, qui dicit, aut negat per solam obedientiam, neque realiter, neque virtualiter Deum in testem adducit, neque affirmare in virtute Spiritus sancti est Deum in testem adducere, solùm enim est dicere, quod obedientia imponitur in virtute Spiritus sancti, quod re vera non est iurare.

g Menoch. de arb. q. 26. per totam.

Nec quicquam facit dicere, quod illud, quod per iuramentum prætenditur, est veritatem indagare, & quod obedientia sit sufficiens remedium, cum ea posita teneatur subditus eam sub reatu peccati mortalis patefacere, & vt falsarius à prælato castigetur, si falsum dixisse cōuincatur, non enim hoc sufficit, vt sit depositio testis, quicunque enim in causa graui, etiam sine iuramento, falsum dicit, peccat mortaliter, nō tamen pro teste reputatur, & iurat, vnde ad iudicandam veritatem aliud efficacius medium adinuentum est, scilicet iuramentum, quod torturæ comparatur cuiusmodi non est obedientia, cum ille, qui sub obediētia falsum dicit, vt falsarius possit puniri, ille autem, qui sub iuramento falsum attestatur, vt periurus debeat castigari, quod est grauius peccatum, cū videatur periurus blasphemare Deū in testem falsitatis adhibendo, & hanc partem, vt veriorem in nostra Summa *b* confessorum sum sequutus, & hanc opinionem tenent doctissimi iurisperiti Salmanticensis Academiæ a me consulti, & à doctissimo Doctore Gabriele Henriquez, dignissimo huius Academiæ Iurisconsultorum Primario summis precibus obsecraui, vt longo habito studio meam sententiam improbaret, ne à consuetudine prædicta aliquarum religionum recederem, & ne in meis opinionibus viderer singularis, qui summo studio super hoc habito respondit à dicta consuetudine esse recedendum, si causæ regulares ad tribunale Nuncij Apostolici, aut ad alia Tribunalia deferantur per viam grauaminis & simplicis querelæ aut appellationis processus fulminati à prælatis regularibus, vt defectuosi repellantur. Et huius opinionis à me cōsultus est doctissimus olim meus condiscipulus Doctor Frechilla, huius Salmanticensis Academiæ sacrorum Canonum meritissimus Primarius.

b Summa in ord. iud.

QVÆSTIO CXXI.

De itinerantibus fratribus in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum sint recipiendi fratres itinerantes sine literis commendatitijs suorum prælatorū.*
2 *Vtrum fratres conuentuales itinerantes teneantur se præsentare coram prælatis obseruantiæ.*
3 *Vtrum fratres obseruantes ordinis Minorum itinerantes possint hospitari in domo ipsis ad hoc relicta.*
4 *Vtrum fratres itinerantes possint lucrari indulgentias stationum.*
5 *Quomodo fratres itinerantes se debeant habere circa ieiunia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint recipiendi fratres itinerantes à prælatis sine literis commendatitijs suorum prælatorum.

RESpondeo dicendo, quod, vt colligitur ex sermone S. Augustini ad populum, & habetur in Decretorum libro *i* hæc verba proponuntur ad patronos fundatores Ecclesiarum: *Hortamur Christianitatem vestram iuxta sacrorum Canonum instituta, vt in Ecclesijs à vobis fundatis aliunde veniens presbyter non suscipiatur, nisi à vestra fuerit Ecclesia consecratus Episcopus, aut ab eo per commendatitias literas suscipiatur*. Et in Concilio Antiocheno fuit ordinatum *nullum absque firmata, quam Græci Epistolam dicunt peregrinorum clericorum suscipi oportet*, & in Nicæna *l* Synodo facta est Epistola à trecentis, & decem & octo Episcopis, cuius formā debent seruare Episcopi in his literis commendatitijs dandis, & alia in libro Decretorum proponitur Epistola à trecentis decem & octo Episcopis, & Abbatib. formata Constantinopolitanæ Vrbis Episcopo missa, quarum Epistolarum tenorem ad plenum nō refero, cum lector in suis originalibus eas videre possit, ex quibus colligitur, prælatos regulares nullum religiosorum peregrinum itinerantem recipere debere

i c. 1. d. 73.

bere sine literis commendatitijs suorum praelatorum. Quare iure optimo Sixtus Quintus, Pontifex Maximus sacrorum Canonum vestigijs inhaerens in constitutione *a* contra illegitimos ab eo data anno incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, sexto Kalend. Decembris Pontificatus sui anno tertio in hunc modum ordinauit. *Et quia interdum Sathanas in Angelum lucis se callidè transfigurat, ac perditi quidam, & facinorosi homines, quod saepe videmus, & experti sumus insti gante antiquo pacis, & religionis hoste non veriti sunt temerario ausu habitum religiosorum assumere ea mente, vt velut sub ouina pelle lupi rapaces per dolum & insidias Christi fideles incautos, & nihil mali à religiosis suspicantes opprimerent, siue vt post scelera perpetrata viam faciliorem ad fugam haberent siue vt banniti curiae saecularis, quae eos propemodum interceptos persequebatur manus effugerent, & contigit aliquando ipsos sicarias religiosis vestibus indutos à veris religiosis, ac fraude deceptis intra domos regulares hospitio receptos fuisse. Prohibemus eodem modo & interdicimus, ne quis regularis ex vna prouincia ad aliam prouinciam sui ordinis transeundo etiam in itinere intra aliquod monasterium, domum vel locum alterius prouinciae ad habitandum, vel tanquam hospes recipi, & ad modicum tempus diuertere possit, nisi à superiore eius loci, vbi residet, expressam licentiam discedendi in scriptis obtentam, seu literas obedientiae, vel commendatitias secum deferat, atque exhibeat, vel nisi ita cognitus sit ijs, ad quos diuerterit vt de eius persona nullus omnino dubitationi, aut suspicioni locus relinquatur.*

a Habetur in 2. p. Bullarij Sixti V. Bullar. 73.

Circa quam constitutionem est notandum, quod superiores admittentes dictos religiosos non peritia, neque ostensa suorum superiorum peregrinandi licentia per eam constitutionem remanent priuati voce actiua, & passiua, nec nō officijs, gradibus, honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis & inhabiles, & incapaces ad alia quaecunque in posterum obtinenda, illa enim verba ibi, *eodem modo*, cum sint relatiua ad prohibitionem superiùs positam sub dictis poenis sunt referenda. At non video in his Hispaniarum partibus hanc constitutionem quoad hoc, nec quoad dictas pęnas executioni esse mandatam, & ideo transgressores huius sanctae constitutionis ad pęnas in ea appositas minimè condemnarem: ad alias autem pęnas arbitrarias eos condemnandos censeo, tanquàm trāsgressores sacrorum Canonum, quibus est prohibitum. Dixi, (maximè presbyteros) quia si sine literis commendatitijs non possunt recipi ad celebrandum prout in multis Concilijs est definitum, & nunc nouissimè in Concilio Tridentino est ordinatum. *b*

Notandum est etiam circa illa verba ibi, vel nisi ita cognitus sit ijs, &c. quod religiosi cogniti benè possunt recipi à praelatis, etiam si literas commendatitias secum non deferant. Et aduerte, quod si literae commēdatitiae supradictae amittantur, sufficit quod religiosi peregrinantes secum deferant testimonium, quod probetur ipsas amissas fuisse, prout probatur in iure, *c* & tradit Syluester.

b Concil. 1. Carthag. c. 5. Laodic. 41. Venetic. 1. 38. & 32. Epaun. c. 6. Turonens. c. 12. Conc. sess. 23. c. 16.

c cap. tua de clerico peregrinante. Syl. v. peregrinus ad finem.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres conuentuales ordinis Minorum itinerantes teneantur se praesentare in conuentibus obseruantiae in locis, vbi conuentualitatis conuentus desunt.

RESpondeo dicendo, quod, *Calixtus III. statuit, & ordinauit, quod omnes, & singuli fratres minores tam conuentuales, quàm obseruātes ad ciuitates, terras, siue castra, in quibus conuentus dicti ordinis fuerint, pro tempore accedentes teneantur, & debeant eorundem locorum praelatis suis respectiuè se praesentare, in qua quidem ciuitate vel terra si vnus duntaxat conuentus fuerit ad ipsius vnius praelatum debent se conferre illius mādatis humiliter pariturì. & praecepit sub excommunicationis poena, ne in praedictis ciuitatibus, seu terris sine praelatorum suorum licentia permanere praesumant.* Ita habetur in Monumentis *d* ordinum. At collector *e* priuilegiorum aduertit, quod praefata constitutio fuit suspensa, & annullata per Pium Secundum, quousque aliter prouideretur. Ita habetur in eodem libro, *f* & ita fratres conuentuales in Hispaniarum partibus recepti non tenentur se praesentare coram praelatis obseruantiae per praedictas, at si ad domos obseruantiae diuerterint, debent suas literas commendatitias praelatis ipsarum domorum praesentare, prout ordinat constitutio Sixti Quinti, de qua in articulo superiori. Qui si inueniāt ipsos non legitimè itinerare, poterunt dare notitiā ordinarijs, vt contra eos iuxta formam Concilij *g* Tridentini procedatur.

d in 1. impr. fol. 6. & in 2. fol. 90. concess. 197. prope. fi.

e Collect. tit. itinerant. fratres §. 4.

f in 2. impr. fo. 92. concess. 200.

g Trid. sess. 25 de reg. c. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres obseruantes itinerantes possint hospitari in aliqua domo ipsis ad hoc relicta.

RESpondeo dicendo, quod in capitulo generali Miclemensi ordinis fratrum minorum obseruantiae, vbi tertio electus est in generalē pater clarae memoriae frater Oliuerius, factae fuerunt circa paupertatem nonnullae declarationes quarum vna est. *Quod scilicet licitum sit fratribus hospitari in domo relicta ab aliquo defuncto alicui viuenti hac conditione, vt ibidem hospitentur fratres & sibi prouideatur de vtensilibus.* Ita habetur in Monumentis *h* ordinum. Verum est tamen, quod ipsi fratres non possunt petere in iudicio vt haec conditio adimpleatur, possunt tamen implorare officium iudicis, vt ipse ex officio procedat, & faciat voluntatē testatoris adimpleri iuxta ea, quae latè in superioribus *i* dicta sunt.

h Fol. 237. in tract. 3. & in 2. impress. fol. 246. tract. 2.

i Supr. hoc tomo. q.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratres itinerantes possint lucrari indulgentias stationum.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius *VIII. concessit, quod fratres minores qui per obedientiam reperiuntur extra conuentus, & loca possint promereri indulgentias stationum, & alias concessas in Ecclesijs fratrum Minorum, dicendo quinquies Pater noster, & Aue Maria, in quacunque Ecclesia, & loco ea dixerint pro intentione, & proposito illius indulgentiae prout illi, qui in praedictis locis ipsa ea dicunt.* Ita habetur in ordinum Monumentis, *K* Et Pius V. concessit, quod *omnes captiui fratres, qui in terris infidelium detinētur, consequantur in articulo mortis indulgentiam plenariā, & remissionem peccatorum praeuia tamen confessione, si fuerit copia sacerdotis. si autem non habuerint, hoc idē consequantur per contritionem suorum peccatorum.* Ita inueni apud scripta patris cuiusdam curiosi & timoratae conscientiae, & hoc pro omnibus fratribus etiā non captiuis in hoc articulo concessum fuit ab Eugenio IV. prout habetur *l* in Monumētis ordinum.

K in 1. impr. fol. 161. & in 2. fol. 69. concess. 160.

l 2. impr. fol. 14. concess. 77.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Quomodo fratres itinerantes se debeant habere circa ieiunia.

Respondeo dicendo, quod fratres minores itinerantes possunt transferre ieiuniũ diei itineris in alium diem. Ita concessit Leo X. prout habetur in Supplemento, *a* quæ concessio est notanda, hanc enim sentio meliorem, quàm eã, quæ his temporibus concessa est à Pio V. Pontifice Maximo, qđ scilicet, fratres itinerantes pedestres tempore ieiunij possint de mane facere ientaculum, & finito itinere cœnare, vt ita possint habere meritum ieiunij: concessio enim Leonis X. non restringitur ad fratres pedestres, cum enim generaliter loquatur de fratribus, siue pedestribus, siue equestribus est intelligenda, & trãslatio ieiunij in ea permissa debet fieri in alium diem: in quo ipsi fratres neque præcepto ecclesiastico, neque præcepto regulæ neque ratione voti ad ieiunandum obligantur. Quod à simili probatur, nam cui pro consecutione alicuius indulgentiæ iniunguntur aliqua oratio, non consequitur ipsam indulgentiam dicendo orationem, ad quam aliàs aliquo præcepto, aut voto est obligatus, prout in materia de indulgentijs latè dicitur.

a Supple. fol. 93. conc. 286.

QVÆSTIO CXII.

De iure patronatus in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quid sit & quotuplex ius patronatus.*
2 *Vtrum patrono monasterium ingresso ius patronatus transferatur in ipsum monasterium.*
3 *Vtrum Rex Hispaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum.*
4 *Vtrum Reges habentes ius præsentandi Abbatem in Ecclesijs collegiatis, aut regularibus possint præsentare illos, qui non sunt illius religionis.*
5 *Vtrum de bonis incertis, quæ pauperibus sunt restituenda, possit institui monasterium cum iure patronatus.*

ARTICVLVS I.

Quid sit, & quotuplex ius patronatus.

Respondeo dicendo, quod ius patronatus à iure, & patrono dictũ multipliciter in iure nominatur, sed quoad nostrũ propositũ ius patronatus secundũ Hostiẽsem est potestas præsentandi instituẽdũ ad beneficiũ Ecclesiasticũ, vel ius honorificũ onerũ, & vtile alicui competens in Ecclesia pro eo, quod de cõsensu diœcesani eam fundauit, cõstruxit, vel dotauit ipse, vel is, à quo causam habuit secundũ Ioannem Andræam *b* & Panormitanum: & est duplex, quoddam. n. est Ecclesiasticum, quoddam verò seculare, de quibus late agunt Doctores in titulo de iure patronatus.

b Andra. & Pan. in rubr. de iure patronati.

ARTICVLVS II.

Vtrum ius patronatus patrono monasterium ingresso transferatur in monasterium saltem viuente patrono monacho, an tanquam patrono mortuo transferatur in nominatum à fundatore.

Respondeo dicendo, quod de hac quæstione potest tripliciter disputari. Nam aut agitur de iure patronatus annexo vniuersitati bonorum, aut de iure patronatus personali, aut de iure patronatus simpliciter.

Quantum ad primum, videtur, quod si monasterium est capax bonorum in communi, cum ius patronatus transeat in hæredem, transibit in ipsum monasterium, cum ipsum habeatur pro hærede: quod verum est, neque negari posset casu, quo ius patronatus sit annexum vniuersitati bonorum, ad quam monasterium venit, quod vt pateat euidentius, ponamus exemplum. Petrus habet castrum, & in eo Ecclesiã, cuius ipse ius patronatus habet, vendito castro, vel titulo pro hærede translato, transit etiam ius patronatus in emptorem, seu hæredem, multo igitur fortius trãsibit in monasterium, quod est capax iuris patronatus.

Quantum verò ad secundum dico, quod si iuris patronatus qualitas non adhæreat certæ rei, sed esset personalis extincta persona, cuius industriam elegit fundator, tacite nominasse videtur alium descendentem, seu collateralem, aliamve quamlibet personam, extincto enim vel naturaliter, vel ciuiliter patrono, extinguitur & quoad eum ius præsentandi, transitque in nominatum verè, non autem in nominatum per fictionem iuris, quemadmodum esset monasterium, ita Belamera, *c* quem refert, & sequitur Tiraquellus asserens per monachationem ius patronatus in secundum genitum, & sic in successorem transire.

c Belam. cōsl. 3. Tiraqu. de primoge. q. 3. nu. 10.

At contrarium videtur probabilius, nam monachus se, suaq; omnia per ingressum religionis trãsfert in monasterium, vt dicitur in Iure *d* ergo & ius patronatus transfertur, vt dictum est, cum transeat cum vniuersitate bonorum titulus pro hęrede, vt tradit quædam Glossa *e* quam sequitur Alexander, præsentabitque Abbas dicti monasterij, vt affirmat Lambertinus, *f* & alij, quos refert, & sequitur Didacus Perez.

d Auth. ingressi. C. de sacrosan. Eccle.
e Glo. in Clemen. fin. verf. hæreditas. de iure patronatus. Alex. in l. quauis. n. 4. ff. ad Trebell.
f Lamber. de iure patro. ar tic. 9. q. 8. pr. & p lib. 1. 7. Perez li. 1 ordinar tit. 6. in l. 1. pag. 343. col. 2.

Quantum ad tertium verò, quando scilicet simpliciter nominatur patronus industria personæ videtur electa, si igitur monachus fiat, Abbati competit ius præsentandi, non ipsi, cum non habeat velle, neque nolle, vt dicitur in Iure, *g* nisi aliud ordinauerit fundator iuris patronatus, fundator enim in limine fundationis quascunque reseruationes, & facta iuri communi nõ contraria apponere potest, vt optimè, lateque tradit Lambertinus, *b* & vbi constat de expressa nominatione patroni, ab ea non est recedendum, vt colligitur ex traditis à Couarruuias. *i* Ex quibus colligitur, quod si fundator dicat, quod si patronus efficiatur monachus, nominet etiam inuito prælato, talis conditio, vt impossibilis secundum ius reijcitur, & habetur pro non apposita, cum ipse fundator nõ possit apponere conditionem in fundatione iuri communi cõtrariam, & ius commune sit, quod monachus inuito prælato aliquid nõ agat contra obseruantiam regularem, huiusmodi est eo inuito præsentare: non enim potest pręsentare, vt patronus sine sui prælati licentia.

g c. religiosus & ibi Glo. v. nõ habeat. de elect.
b Lamber. de iure patro. q. 9. princ. 1. q. lib. 1.
i Couar. lib. 2. varia. cap. 18. nu. 10.

Et aduertat patronus, quod vbi ex dictis in fundatione testatoris constat, quod scilicet celebrentur Missæ per præsentandum, debet sacerdos, & non clericus inferioris ordinis præsentari. Ita tenet singulariter Andræas Barbatia, *K* quem refert & sequitur Lambertinus, quod est notandum.

K Barbat. cons. 35. col. 7 lib. 2. Lamber art. 27. q. 7. princ. p. lib. 2. num. 1. fol. 230. de iure patro.

ARTICVLVS III.

Vtrum Rex Hispaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum.

Respondeo dicendo, quod interdum Princeps Laicus habet à Pontifice, aut de iure communi ius

& hi cũ cæteris religiosis intra monasteriorũ claustra vitam agunt, ex quibus patet conuersum dici proprie religiosum, & personam Ecclesiasticam, vt colligitur ex Sacris Canonibus, *a* & ex notatis per Abbatem, & Decium. Quod probatur, nam promittunt tria vota essentialia secundum aliquam regulam approbatam a S. de Apostolica in manu prælati solemniter, quod sufficit, vt sit vere religiosus secundum ea, quæ late diximus in primo tomo, *b* & docet Diuus Thomas tradit Couarruuias, qui probat, quod oblatus licet supradicta vota non emittat, si tamen mutato habitu non manet in seculo, est proprie persona Ecclesiastica, si autem in sæculo manet, non propriè, sed large persona Ecclesiastica nuncupatur, vt colligitur ex Glossa *c* communiter recepta a Cardinali, Abbate, & Doctoribus capella Tholosana, vbi Aufrerius, & tradunt Panormitanus, & Socinus tractantes, an oblati sint exempti a iurisdictione iudicis sæcularis.

a c. non est dubium, c. Parrochianos extra de priui. Abb. in rubr. de regula Decius in c. Ecclesia S. Mariæ decõ stit.

b 1. to. q. 1. ar. 2. D. Tho. 2. 2. q. 186. a. 7. Cou. in c. Alma mater 2. p. §. 2. nu. 8.

c Glos. in v. mutato habitu Cardi. Abbas & DD. in d. c. priu. capella Tolosa 8. vbi Aufr. & Panor. in c. 2. de foro cõp.

ARTICVLVS II.

Vtrum Laici fratres possint tangere corporalia, & alia ad cultum Diuinum pertinentia.

RESpondeo dicendo, quod vestimenta sacra, non nisi a sacris hominibus tangi debẽt, vt patres *d* Sancti determinauerũt, & pro corporalibus lauandis ministri scilicet Diaconi habere debent nouam peluim, & aquam in sacrario debent proiicere scilicet saltem quantum ad primam lotionem vt Sacri *e* Canones determinant, in quibus aliis, *f* etiam ordinatur, quod neque lauari debeant per fœminas, neq; tangi etiamsi sint sacratæ, idest, moniales, & idem ibidem dicitur de aliis altaris paramentis, vt sunt pallæ, vasa, & huiusmodi. Ex quibus colligitur, quod Laici fratres licet sint religiosi, cum non sint homines aliquo ordine sacro insigniti, non possunt tangere corporalia, & alia vestiměta Ecclesiastica, & ideo concessit Leo X. *quod fratres prædicti Laici socii Generalium, vel prouincialium eo tempore quo socii sacro, & extra loca, & conuentus, cum inseruiunt Missis prælatis possint propriis manibus tractare vasa sacri monasterii scilicet calices & corporalia explicando & plicando post Missam, sunt clericus in sacris constitutus, in conuentibus vero, vbi sunt alii fratres ad ministrandum concedere recusauit.* Ita habetur in ordinis supplemento. *g* At non obstante hac prædicta concessione possunt fratres vti alia concessione Calixti III. qui concessit, *quod fratres Minores Laici possunt tangere calices, & lauare corporalia, & alia Ecclesiastica, cũ expedierit.* Vt in libro monuměta *h* ordinũ continetur, & in supplemento etiã habetur, & ratio huius est quia qui prædictam Leonis X. concessionẽ impetrauit, ignorabat indultum Calixti prædictum, & quia in concessione Leonis non ponitur aliqua reuocatio alterius, prout aduertit Collector *i* priuilegiorum Mendicantium.

d c. in sancta cum duob. sequenti de consecr. dist. 1.

e c. nemo decõ se. distin. 1.

f 33. dist. c. sacratas de consecr. dist. 1. c. nemo el secendo.

g Supp. f. 92. conce. 269.

h n 2. sup f. 65 conce. 91. suppl. fol. 101. cong. 398.

i colle. ti. Lai. fratres. §. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum Laici ordinis nostri minorum Apostatantes ab ordine, ac in huiusmodi Apostasia ad sacros ordines promoti, cum ad ordinem reducuntur, vel redeunt sua sponte permitti debeant tonsuram, vt alii fratres clerici, ferre.

RESpondeo, quod iam in primo tomo *K* tractauimus, quomodo se debeant habere Prælati circa hos Laicos Apostatantes ad sacros ordines promotos. Quantum autem ad nostrũ propositum est, dico, quod in capitulo generali nostræ religionis Barchinonæ celebrato, vbi fuit electus secundus Vicarius Generalis, ordinatum est, *quod nullus frater Laicus ad clericatum ascendat, sed vnusquisque in sua vocatione, qua a Deo vocatus est permaneat. Et quod nullus eorum tonsuram clericalem ferat, nisi eam ab Episcopo receperit, & si tunc in parua quantitate.* Ita habetur in monumentis *l* ordinum Ex qua ordinatione colligitur responsio ad id, quod in titulo quæstionis proponitur decidendũ, scilicet, quod nõ debet supradictis permitti ferre tonsurã, sicut aliis fratribus clericis cõceditur. Et hoc probatur, quia inobediens, & rebellis nõ debet esse potioris conditionis, quã obediens, vt dicitur in quibusdam Decretalibus, *m* cum ergo supradicti sint manifeste inobedientes, eorũ conditio non debet esse potior, quam aliorum obedientium, & quietorum, nec secundum iura allegata decet, quod inuasor, eo quod iniuste ingreditur, priuilegio potiori gaudeat. Cum igitur stultitia prædictorum, & præsumptio maxima secundum iudicium hominum manifestissimè constet, quod præcipua causa sit ad ostendendum huiusmodi signum tonsuræ clericalis, & quod sic inuadendo, vel vsurpando alienum scilicet voluntatem propriam de manu Prælati reportarent commodũ, & honorem, quod absurdum & scãdalosum aliis pie viuentibus, videretur clarè, non esse istud permittendum. Præterea in quo *n* quis deliquit, in eo debet puniri: & cum huiusmodi fratres contra prohibitionem non solum sui ordinis, sed etiam Summi Pontificis attentauerint sacros suscipere ordines, iustum est, vt modo supradicto vltra alias pœnas puniantur. Denique hanc opinionem tenet Gloss. *o* quædã expresse, cuius textus dicit ibi, quod clerici degradandi debent exui vestibus sacris & auferri ab eis omnia per Episcopum, quæ in eorum ordinatione collata sunt vsque ad primam vestem datam in collatione tonsuræ, & subiungit, quod debet radi caput ipsius, seu tondere, ne tonsuræ aut clericatus vestigium maneat in eodem, super quo verbo scilicet (in eodem) dicit Glossa, ita faciunt monachi Apostatæ, faciunt enim se in totum tondere, ne appareant vestigia monachatus. Hæc Glossa. Vnde colligitur, quod in potestate Prælatorum est prædictam pœnam imponere propter apostasiam, & nedum istis, sed etiam quibuscunque ab ordine apostatantibus. Ita & aliis hanc opinionẽ tenet Collector *p* priuilegiorum mendicantium.

K 1. to. q. 20.

l fo. 118. trac. 3 & in 2. impr fo. 136. tract. 1.

m c. contin. de dolo & cõtu. c. eum qui de preb. li. 6.

n c. si. de temp. or. lib. 6.

o Glo. in c. de grada. de pœnis, li. 6.

p Collector ti. Laici fratres.

QVAESTIO CXXIV.

De legatis a latere in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum religiosus factus canonicus possit esse legatus Papæ, vel legati.*

2 *Vtrum religiosus possit esse locum tenens legati, & decidere causas.*

3 *Vtrum legatus habeat facultatem conferendi quæcunque beneficia etiam regularibus non consulto Abbate.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosus factus Canonicus possit esse Legatus Papæ, vel legati.

RESpondeo dicendo, videri non posse religiosum factum Canonicum esse legatum Papæ vel legati, vt tradit Felinus, *q* quia nõ potest reli-

q Fel. in c. consam, col. 5. de iudic.

religiosus esse canonicus sine dispensatione vt concluditur per omnes *a* licet ergo sit dispensatus, vt sit canonicus, nō erit dispensatus, vt sit iudex, quia istud non est consequutum necessarium ad canonicatum, vt colligitur ex Iure, *b* Item allegat Felinus quod quamuis sit factus canonicus, non tamen desinit esse monachus, vt determinant omnes, & tenet D. Thomas *c* concludens, quod in omnibus cōpassibilibus cum dignitate Episcopus remanet monachus.

a in cap. quod Dei timorē de sta. monac. b c. cum viginti de of. deleg. c Thomas 22. 2. q. 185. art. vlt.

At Gambarus *d* existimat Felinū errare, quia monachatus non est qualitas, quæ inhabilitat ad causæ cognitionem, dum adsit qualitas alia requisita. Patet, quia Abbates, Episcopi, & monachi possunt esse delegati vt omnes *e* tradunt, licet enim remaneant monachi, eximuntur tamen ab obedientia Abbatis secundum vulgaria iura, ideo argumentum Felini *f* non concludit.

d Gam. de autoritate legati li. 8. nu. 29. & 31. e in c. statum de offic. delegati. f c. ne pro rui ius li. 16. q. 1.

Minus obstat illud, quod dicitur de dispensationis consecutiuo ne, quia vt dixi, qualitas monachatus nō repugnat, neq; inhabilitat ipsum monachum, vt sit iudex, sicut repugnat qualitas ætatis, & in hac materia est decisio Rotæ *g* quæ ait, quod quādo causa committitur monacho habenti perpetuum officium in Ecclesia Cathedrali, valet etiamsi non fiat mentio de monachatu, quia videtur cancellaria approbasse iuxta cuiusdam legis decisionem. *b*

g Decis. 209. in antiquis. h l. quidā consultab. ent. ff. de re iud.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosus possit esse locum tenens legati, & decidere causas.

Respondeo dicendo, quod religiosus potest esse locū tenens legati, quia Legatus est dominus exemptorum, declarare autem causas nō potest, ex quo nō habet qualitates, de quibus in Iure, tamē si constitueretur ita generaliter, & nō exciperetur, valent gesta ex traditis in Iure. Vide *i* decisionem Rotæ *K* in antiquis volentem, monachū posse esse officialem, vel locum tenentem officialis Episcopi, & cognoscere de causis, si non excipiatur.

i c. statum de offic. deleg. K l. Barba. ff. de of. præsidis ea. decis. 174.

ARTICVLVS III.

Legatus si habet liberam facultatem conferendi beneficia quæcunque sæcularia regularibus, an tunc requirendus sit consensus Abbatis.

Respondeo dicēdo, quod Gambarus *l* ait, se nō reperisse hanc quæstionem decisam, tamen Gondis. *m* dicit, electionem factā de monacho ad Pontificatum sine consensu Abbatis esse nullam eo quod monachus neque habet velle, neque nolle, & sic non potest consentire, vt dicitur in Iure, quæ decisio multo magis militat in nostro casu, quia requiritur consensus, vt beneficium acquiratur; vt diffiniunt Iura. *n* Contrarium tamen verius existimat Gamb. *o* nam si Legatus potest libere conferre monacho: ergo & libere acceptare, alias collatio non esset libera iuxta Doctrinam cuiusdam Glossæ. *p*

l Gāb. de leg. a latere lib. 8 nu. 45. m Gondis. in tract. de exce. Cardin. q. 5. c. 29. vers. ex his infertur. n c. si religiosus, de ele. li. 6. c. si sibi absenti. de præb. lib. 6.

Præterea cum Legatus sit exemptorū dominus, eius collatio scienter facta operatur consensum Abbatis; item quia si Papa vult, quod conferat monacho, ergo etiam vult, quod monachus possit acceptare argumento cuiusdam Legis. *q* ideo dicit Collector, quod si Papa dispensat mecum, vt possim contrahere cum consanguinea in tertio gradu illa poterit etiam contrahere mecū sine alia dispensatione, & per hoc respondetur opinionem Gundisalui esse falsam: eo enim ipso, quod per Cardinales electus est Papa, efficitur superior omnium, vt dicitur in Iure *r*. Præterea licet monachus careat consensu ciuili *s* non tamen caret consensu vero, & naturali secundum Cardinalem *t* vide infra in quæstione de Nuntio Apostolico vtrum habeat iurisdictionem super exemptos.

o Gam. vbi su. p Glo. & Cardin. in Clem. dudum de sepul. q l. oratio. ff. de spons. r in c. quod dilectio de cons. & affi. s c. licet de elect. t Car. vbi su.

QVÆSTIO CXXV.

De legatis relictis religiosis, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *Vtrū fratribus mēdicātibus aliquid possit legari.*
2 *Vtrum fratribus particularibus aliquid possit legari, ita vt commodi particeps non sit Abbas.*
3 *Vtrum huiusmodi legatum possit relinqui sub certa cautela.*
4 *Quomodo religiose possit fratribus fieri legatum.*
5 *Qui prælatus possit dare licentiam religiosis ad accepcanda & consumenda legata ipsis.*
6 *Vtrum prælati legata acceptata et acquisita inuitis fratribus quibus facta fuerunt, possint in conuentuum necessitatibus consumere.*
7 *Vtrum legatum religioso particulari relictum, ad pias causas relictum censeatur.*
8 *Vtrum legato relicto monasterio, possint testamentarij aliquid amplius eidem monasterio applicare ex operibus pijs ipsius testatoris diuidendis.*
9 *Vtrum legata monasterio in certum vsum possit seclusо scandalo prælatus commutare in alium vsum magis necessarium.*
10 *Vtrum legatum, vt monasterium in certo loco construatur sit caducū, si in tali loco nō possit cōstrui.*
11 *Vtrum fundo legato, vt ex fructibus ipsius festum conceptionis quotibet anno celebretur, possint hæredes id, quod superest sibi applicare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus Mendicantibus aliquid possit legari.

Respondeo dicendo, quod duo sunt genera Mendicantium, alij enim sunt Mendicantes ex regula, alij vero ex suis constitutionibus. Mendicantes ex regula sūt fratres Minores obseruantiæ: his enim Beatus Franciscus expresse in eorum regula prohibuit, ne quid proprium prorsus haberēt, neve quid immobile in cōmuni possiderent: alij vero sunt Mendicantes non regula, sed ex suis cōstitutionibus, de quib. per Calderinum, *u* & Deciū. Prædicatores enim licet ex eorum regula non sint Mendicantes, nā militāt sub regula Diui Augustini, quæ permittit possidere immobilia in communi, dicūtur tamen Mendicantes ex eorū constitutionibus, prout tenet Baldus, *x* & est communis opinio secundum Beltrandum *y* ex quibus infertur primo, quod fratres Minores regularis obseruātiæ nullo modo possunt capere ex testamento, neq; ex relictis, si eis aliquid contingat relinqui, ita vt illud tanquā propriū habere possint in particulari, vel in cōmuni, vt in Iure *z* probatur.

Secundo infertur fratres Prædicatores, & alios Mendicantes, exceptis Minoribus, posse capere ex testamento etiam bona immobilia, non vt ea retineant, neq; in proprio, neque in cōmuni, sed vt vendant, & eorum pretia in suas necessitates conuertant, vt ait quædam Glossa, *a* quam sequitur Calderinus, & testantur cōmunem Alexander, & Decius

non

u Cald. consi. 17. tit. de reg. Decius in ca. ad nostram n. 12. de appella. y Bal. in d. c. ad nostram. x Beltran. consil. 106 n. 4. li. 6. & consi. 132 lib. 4. z Cle. exiuit de Paradyso de verb. sign. a Glo. in c. 1. verb. demum de relig. domibus li. 6. Cal. consil 46. de test. Alex. cōs. 88. nu. 1. li. 2. Decius in c. in præsen. nu. 59. de approb.

nōn enim dicuntur accipere immobilia, ex quo statim illa vendere, & pretium in suas necessitates cōuertere intendunt, vt post alios resoluit Iulius Clarus. a

a Clarus li. 2 sent. §. religiosus.

Aduertendum tamen, quod licet antiquitus per cōstitutionem capituli Generalissimi fratrum Prædicatorum cautum fuerit, ne proprium quid immobile possiderent: tamen postea per contrariam constitutionem alterius capituli Generalissimi illa prima constitutio fuit reuocata, & sic hodie sunt capaces bonorum immobilium in communi, prout sunt alii non Mendicantes. & de hoc extat priuilegium amplum eis a Sixto Quarto concessum, de quo supra in secundo Tomo b fecimus mētionem eius tenorem referendo, & ita indifferenter obseruatur, prout affirmat Iulius Clarus. c Vnde possunt fratres Prædicatores immobilia capere ex testamēto, non vt sibi acquirant sed monasterio.

b 2. tom. q. 76. ar. 6.

c Clarus de tes. q. 28. in fi.

Ex his sequitur tertio, quod licet secundum Ius d fratribus Mendicantibus non possit relinqui domus, in qua debeat cōstrui noua Ecclesia, vt ibi fratres commorentur, quia prohibitum est per dicta iura fratribus nouum locū acquirere, & quamuis asserat Durante, e quod vt dispositio testatoris effectu non careat, remedium est, quod testator relinquat in tempus, cum habita fuerit licentia a Papa iuxta Doctrinam communem notatam a Doctoribus, f & traditam per Federicum de Senis, hoc tamen cessat attentis priuilegiis a Sede Apostolica impetratis, quibus permittitur dictis fratribus bona immobilia in communi possidere.

d c. 1. de exce. Prælat. lib. 6. Clem. vnica de pœnis.

e Durante de cautelis cautel. 11. in fin.

f DD. in l. in tempus. ff. de hære. insti. Feder. consi. 175. wiso instru.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus particularibus aliquid possit legari ita vt commodi particeps non sit Abbas, & hac conditione, vt nihil aquiratur monasterio.

RESpondeo dicēdo, quod Bartolus g ait, hoc cōtinere impossibile, cū monachus nihil habeat, sed totum sit monasterii, vt in quadam Authentica h probatur, quia quod aliquid sit monachi, & non quæratur monasterio, est contra conditionem, quę vitiat contractum, vt in quadam Lege i probatur: putat tamen illa verba sic debere intelligi, *Relinquo monacho sub hac conditione, ne quæratur monasterio,* hoc est; quod monasteriū patiatur eum habere administrationē relicti eo modo, quo potest, scilicet consentiēte Abbate, sicut & seruus dicitur habere proprium permittente Domino iuxta quandam legem K & sic nihil acquiritur monasterio respectu vtilitatis, non autem respectu iuris. Quod dictum Bartoli limitat Panotminanus; l quādo talis administratio refertur ad casum licitum, vt scilicet in pios vsus conuertat, qui religiosis sunt liciti iuxta quandā Decretalem, m vel vt conuertat ad vsum vestimentorum, vel librorum, & huiusmodi, non autem vt ad libitum administret, tanquam propria etiam de licentia Papæ iuxta Sacros Canones n & si expresse dicatur, quod nihil iuris quæratur monasterio, dicit Bartolus o quod debet intelligi eo modo scilicet nihil iuris afferentis vtilitatem, & vt patiatur monachū illud ius exequi, & si Abbas nō vult consentire, vt habeat administrationem, dicit Panormit. p quod relictum non valebit ex defectu conditionis, & sic remanebit penes grauatum, vt in simili determinat quædam Lex q & addit Panorm. quod valebit relictum consentiente prælato modo solum concedatur vsus rei illius ad aliquid pium, non verò vt pro libito religiosus ille ad quoscunq; vsus possit re vti, & donare, cui voluerit, quia quicūq; vsus, & quæcūq; alienatio religioso per suū prælatū permissa intelligēda est, modo nō sit ad aliquid illicitū, quoniam neq; illud posset prælatus licite concedere: quare si quid religiosus ob causā turpem donaret, recipiens teneretur id restituere monasterio, cuius erat dominiū illius rei, vt ait Syluester, r & tradunt Nauarrus, & Molina.

g Bar. in Aut. excipitur. C. de bonis quæ liberis.

h Aut. ingres. C. de sacrosā. Eccles.

i l. vbi repugnant, ff. de regul. iuris.

K l. is qui fuis ff ad Trebel.

l Panor. in c. monac. de statu monach.

m c. 2. de testamen. lib. 6.

n c. cū ad monasteriū de statu monach.

o Bar. vbi su.

p Panor. in d. c. Monac. n. 8.

q l. vnic. de caduc. tollēdis.

r Syl. v. religi. 6. q. 7. prorsū. 2. Na. li. 3. cōsil. tit. de reg. consi. 75. n. 49. M. li. 1. 2. tra. 2. dispu. 140. c. 7. 761.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratribus particularibus posit aliquid legari cautela adhibita, quod Abbas in tali legato se intromittere minimè posit.

RESpondeo dicendo, quod pater, vel alius, qui monacho velit relinquere vsum fructum, & prouidere, ne eo ab Abbate ei molestia conferatur, si leget sub pœna, quod priuetur relicto, si Abbas aliquam pęnam inferat, pęnæ adiectio non valet, quia turpe est arctare Abbatem, ne possit monacho imperare secundum Imolam f post Bartolum, sed cautela est, quod non sub pœna, sed temporaliter legetur, quandiu ei Abbas non mouerit quæstionem secundum Baldum, t & faciunt pro hac cautela notata per Bartolum, & per Abbatem.

Secundum remedium est, quod monacho relinquatur annuū legatum nomine alimentorum ita, quod Abbas non se ingerat circa illud, vt argumento cuiusdam legis iuncta sua Glossa tenent Bart. u Bald. & Abbas.

Tertium remediū est, quod monacho relinquatur ea conditione, si ei perpetua administratio ad pios vsus, & ad alimenta, vestes, & libros proprii vsus gratia rei relictæ concedatur, vt post Abbatem tradit Durantis. x

Sed licet prædicta sint iuridice dicta, fratres tamen, qui propter Christum abnegauerunt suas proprias voluntates, non debent his cautelis adiuuari, vt velint, nolint eorū Prælati similibus bonis ipsis relictis libere fruantur, & sic propter Deum optimum Maximum non debent acceptare legata hoc modo relicta, nisi conditio in ipsis apposita omnino tollatur ita, vt apud eorum Prælatos libera maneat administratio: apud Cassianum enim scribitur, quod quidam monachus nomine Arsenius ex nobili Romanorum genere ortus cum in Ægypto moraretur, ipsi quoddam testamentum fuit delatum, in quo illi quoddam legatum relinquebatur, qui sanctus vir noluit testamentum videre dicens prius ipsum, quam testatorem a vita discessisse, & per consequens tale legatum ipsi relinquere minimè potuisse.

f Imol. post Bar. in l. Lucius. §. hæredes, ff ad Trebel. c. cum ad monasterium de statu monac.

t Bald. in l. t. C. de ijs quæ pæna nomine

Bar. in Auth. excipitur, C. de bonis, quæ liberis Abbas consi. 63. vt voritas libro 2.

u Bar. in d §. tres hæredes Bal. in Auth. licet. C. de episco. & Cler. Abb. consi. 44. ad decis. li. 2.

x Duran. de arte testandi ti. 6. delegat. caus. 63.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo religiosè fratribus possit fieri legatum.

RESpondeo dicendo, quod religiosi sibi nō possunt recipere legata, cum ea ad eorū cōuentus pertineant, vt patet ex superioribus. Verum est tamen, quod cum licentia tacita, vel expressa suorum prælatorum ea recipere non est illicitum, non quo ad proprietatem, cùm ipsa remaneat apud conuentum, sed quoad vsum, & quotidie fratribus hæc licentia tacitè conceditur, quādo scilicet ad prædicandum mittuntur ad aliquod oppidum, qui certā eleemosynam tribuunt cōuentui, & quod superest, pro suis necessitatibus sublenandis ipsis à Prælatis re-

relinquitur; hæc enim possunt retinere scientibus, & non contradicentibus prælatis, qui in hoc casu tacitè censentur ipsis licentiã concedere iuxta Doctrinã Abbatis, a & similiter vbi sciente prælato fratres recipiunt legata, tacitè illis licentia concessa videtur, prout tradit in simili cum Doctoribus communiter Nauarrus, b qui ait, quod etiamsi peccet recipiendo legata sine licentia prædicta tacita, vel expressa, receptio tamẽ valet, & statim monasterio acquiruntur, quod aliquibus probat iuridicis rationibus.

a Abb. in c. cũ ad monasteriũ num. 8. de sta. monac.
b Na. in c. nullam, nu. 32. & 33.

Neq; iis obstat Conc. Trid. c determinans quod nemini regulariũ tam virorũ quam mulierũ liceat bona immobilia, vel mobilia cuiuscunq; qualitatis fuerint, etiã quouis modo ab eis acquisita tanquam propria, aut etiã nomine conuentus; possidere, vel tenere, sed statim ea superiori tradãtur, conuẽtuiq; incorporẽtur. Respondetur enim, quod nõ omnia, quæ sacri canones disponũt sub pœna peccati mortalis, obligãt, nisi ex verbis ipsorũ ipsos ad peccatũ mortale obligare clare colligatur, prout in Primo d tomo satis dictũ est, & sic non erit peccatum mortale possidere supradicta de licentia prælatorum sine eo, quod prius conuentui incorporentur. Si cõtrarium enim daremus; esset condemnare ad peccatũ mortale omnes moniales, quæ nunquam suis superioribus tradunt ea, quæ ex labore manuum suarum lucrantur, neq; est intentio Concilij nouas obligationes addere antiquis, solum enim vult Cõcilium antiqua præcepta regularibus imposita seruari, vt ex eodem Concilio e satis patet, quæ seruant non habentes subditi proprium aliquid, nisi nomine conuentus, & cum suorũ prælatorum licentia, quod ex iis, quæ in hoc tertio Tomo in quęstione de paupertate dicemus, clarius patebit.

c Trid. sess. 25. de regu. c. 2.
d 1. tomo. q. 6. art. 3.
e Trid. sess. 25. c. 1.

ARTICVLVS V.

Quis prælatus possit licentiam concedere subdito, vt acceptet, & dispendat talia legata.

Respondeo dicendo, quod religiosus particularis non potest acceptare, neq; recipere legata sine licentia prælati cõuentus, in quo habitat, at cum ipse de vno in alium conuentũ contigat sæpe sæpius mutari, dubitatur quis prælatus ad expẽdenda ipsa legata licentiam concedere debeat, quando in singulos annos solui iubentur, & in vno anno moratur in vno monasterio, in alio vero in altero.

Pro cuius dubitationis resolutione ad distinctionẽ recurrere opus est, aliter enim iudicandum est, si loquamur de conuentibus bonorũ in communi capacibus, aliter verò de incapacibus, & aliter sẽtiẽdũ, quãdo legatũ est vnũ, licet indifferentibus annis eo fruatur, aliter vero, quando legatum non est vnũ sed in singulis annis diuiditur, si enim legatũ est vnum solũ, etiamsi indistinctis annis debeat legatarius illo frui, velut si legetur vinea, aut annuus redditus, totũ acquiritur conuentui, in quo religiosus legatarius, quando acceptatur legatũ, habet habitationẽ, & nihil ex eo acquiritur monasteriis, ad quæ legatarius postea ad habitandũ mittitur, non enim conuẽtus capax bonorũ, cui semel dominiũ huiusmodi legati est acquisitũ, debet ex mutatione legatarij ad aliud monasteriũ perdere proprietatem sibi acquisitã, quod in fratrib. minoribus locum minimè habet, cum enim eorum monasteria sint omnino bonorũ incapacia, possunt prælati superiores cũ licentia syndici Apostolici, ea legata acceptata in utilitatem nõ monasterii, in quo frater habitat, seu ad quod potest mutari, sed in vtilitatem totius prouinciæ, aut religionis conferre.

At si legatum annuatim diuiditur, velut si religioso fratri, quotannis centum ducati legarentur, per totam suam vitam, cum secundum ius f reputentur tot esse legata, quot fuerint ipsi religioso vitæ anni, tunc legatum annuum pertinet ad conuentum, in quo legatarius, vt subditus ipsius conuentus agit habitionem: in vnoquoque enim anno tale legatum de nouo fratri acquiritur, & per consequens acquiritur conuentui, in quo de nouo vixerit, & si fratri minori fuit huiusmodi legatum factum in singulos annos, potest ipsum recipere dictus frater cum licentia prælati, in cuius conuentu fuerit habitator, & cum diuersa sint legata nõ puto sufficere licentiam vnius prouincialis ad ipsa expendenda per totam suam vitam, sed a successoribus talis licentia est confirmanda, contrarium tamen esset dicendum, si legatum esset vnum, vnius enim prouincialis licentia ad ipsam in pios vsus expendendam, sufficeret, cum ipsa licentia sit data nomine officii, nisi a successoribus reuocetur, tunc enim ipsa reuocata, alia de nouo debet impetrari iuxta constitutiones huius sacræ religionis.

f l. si. in singulis. ff. de annuis legatis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati legata acceptata, & acquisita inuitis subditis, quibus facta fuerunt, possint in conuentuum necessitatibus consumere.

Respondeo dicendo, quod videtur dicta legata necessario debere tradi ipsis fratribus, quibus fuerunt relicta pro eorum necessitatibus, hæc enim videtur esse mens testatoris contra quam non potest aliquid disponi, vt dicitur in iure. g

Pro contraria tamen parte militat rigor religionis disponens quod religiosus nullum ius habet in prædictis rebus, neque in alijs, contra quem rigorem minime potest disponere testator, neq; intentio dantis præsumitur esse, vt aliquid religioso acquiratur cum voti paupertatis trãsgressione, prout Nicolaus III. h in simili casu disponit. Pro resolutione huius difficultatis est distinguendum de religionibus, quædam enim sunt, quæ in cõmuni possũt aliquid retinere, alia autem est, in qua neque in communi, nec in proprio potest aliquid haberi, vt est religio P. N. Francisci de obseruantia, prout dictum est in articulo primo huius quæstionis. In religionibus enim, in quibus bona in communi haberi licet, vt primum aliquid legatur, aut datur alicui religioso ipsorum, ipso facto Conuentus illud acquirit, & in eo incorporatur, contra quod ius nihil potest disponere testator, & per consequens prælatus inuito subito potest ad libitum de tali legato in vtilitatem ipsius conuentus disponere, neq; per hoc obligatur ad aliquid dandũ ipsi religioso subdito, solum enim ipsi tenetur, in suis necessitatibus subuenire, sicut aliis subditis in necessitatib. tenetur prouidere iuxta decretum Concilij Tridentini. i Itaque ratione dicti legati neque subdito aliquid noui acquiritur, neque prælato erga ipsum subditum noua aliqua obligatio incumbit.

g l. nemo potest ff. de legat. 3.
h c. exiit qui seminat. de uer. signif. lib. 6.
i Tri. ses. 25. de regul. c. 2.

At in religione minorum regularis obseruantiæ particularis adest difficultas, in aliis enim religionibus, cum legatum, aut donatio statim conuentui acquirantur, & legans, aut donans ipsius dominium perdat, potest prælatus de eo libere dispone-

re

re in nomine conuentus: at in ordine minorum regularis obseruantiæ, cùm monasterium sit incapax cuiuscumque dominij, & legans, aut donans remaneat Dominus non potest legatum, aut datum consumi nisi secundum ipsius dantis voluntatem, qui cum expresserit, vt in necessitatibus religiosi particularis consumatur, videtur, quod prælatus minorum in aliis distinctis necessitatibus id expendere minime possit, contra enim voluntatem dantis expenderetur. Vt autem huic difficultati respondeam accipiat lector sequentia dicta.

Primũ dictum est, si legatum est pecuniarium, & religiosus, cui factũ est, habet aliquas necessitates præsentes, aut imminentes necessariò in ipsis debet expẽdi secundũ legantis intentionẽ. Pontifex enim & Sedes Apostolica non sibi reseruauerunt pecuniæ legatæ, aut donatæ ipsis fratribus dominium, sed semper apud dantem remanere decreuerunt, vt patet ex iure: *a* at his necessitatibus cessantibus & satisfactis necessitatibus præsentibus, & imminentibus dicti legatarij, potest prælatus de residuo disponere in conuentus necessitatibus, prælatus enim, & fratrum conuentus idemmet corpus mysticum reputantur. Vnde prouiso conuentu prouidetur etiam ipsemet frater, cuius est membrum; hæc enim fuit voluntas ipsius testatoris, & dantis, vt legatum, & donatum in necessitatibus fratris secundum ipsius statũ meliori modo, quo possit, expendatur. Aduertendum tamen, quod modo in capitulo generali nostræ sacræ religionis celebrato Romæ, de quo in quæstione de paupertate facimus mentionem per breue Martini V. & Pauli III. Iam si pecunia oblata pro necessitatibus fratrũ minorum quoad proprietatem non remanet apud dantem, in sedem Apostolicam transfertur.

a c. exit qui seminat de verb. sig. Cle. exiuit de paradys. eodem tit.

Secundum dictum, si legatum non est pecuniæ, sed rei, qua secundũ regulam B. P. N. Francisci potest vti conuentus, cùm in his rebus dans, & legans desinant esse Domini, & dominium ad sedem transeat Apostolicã, & administratio ad prælatum, potest ipse nihil dare fratri, cui fuerit factũ legatum, siquidem, vt dictum est frater cui fuerit factum legatum, nihil iuris in eo habet, neque habere potest ratione igitur talis legati, aut donationis, & nihil amplius prælatus obligatur, quam ad prouidẽdum dicto religioso, sicut aliis subditis tenetur prouidere.

Tertium dictum est, quod fratribus minoribus, in his legatis expendendis maior debet adesse proprietatis abdicatio, cum altissimam professi sint paupertatem, & ita dicta legata cum prælati licentia reponi debent apud syndicum, vt in necessitatibus præsentibus, & imminentibus expẽdatur neq; ipse frater, cui factum est legatum, potest secundũ suæ regulæ puritatem se intromittere comparendo in iudicio, nec alio modo petendo ipsum legatum, tanquam debitũ Ciuile ipsi aut conuentui appropriatum, prout dictum est in superioribus, hoc enim ad dictum syndicum nomine sedis Apostolicæ spectat. Nec subditus, aut Dominus potest ad libitum de ipso disponere, sed solùm voluntatem prælati regula quam professi sunt regulatam.

b Sup. q. 76. in 2. ecm.

ARTICVLVS VII.

Vtrum legatum religioso particulari relictum ad pias causas censeatur.

RESpondeo dicendo, quod relicta fratribus ad sua studia, & alias necessitates etiam inter legata ad opera pia connumerantur, prout aduertunt Baldus, *c* & Panorm. quod intelligitur quando titulo pietatis relinquuntur, & propter Deum, non autem quando amore sanguinis aut naturali; inter relicta autem ad pias causas talia legata cõnumerati maxime interest propter magna priuilegia, quæ causæ piæ à iure Ciuili, & Canonico habent iuxta ea, quæ latissime tradit doctissimus Tiraquellus *d* 167. priuilegia connumerans.

c Bal. in l. 1. c. 4. ver. circa personã, C. de sacrosan. Eccl. Panor. in Rubr. de testam. d Tiraq. in tractã de priuil. caus. pia.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum legato relicto monasterio possint testamentarij aliquid amplius eidem monasterio applicare ex operibus piis ipsius testatoris diuidendis.

RESpondeo dicendo, quod si quis alicui monasterio, vel personæ centum aureos relinquat, & iubeat in suo testamento multa bona expendi in opera pia, non potest testamẽtarius illi monasterio aut personæ in Hispania aliquid ampliùs de illius bonis donare, vt in quadã lege *e* partitarum ordinatur, quam legem ex sententia peritorũ ait Henriq. *f* in vtroq; foro obligare, & sic limitãda sunt ea quę tradit Nauarr. *g* dicens, quod restituenda pauperibus possunt restitui Ecclesiis, aut monasteriis.

e l. 5. titu. 10. par. 6. f Henri. li. 7. de indul. c. 23 in fin. g Na. in man. c. 26. nu. 29.

ARTICVLVS IX.

Vtrum legata monasterio in certum vsum possit secluso scandalo prælatus commutare in alium vsum magis necessarium.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. concessit, *quod prælati ordinis minorũ possint cõmutare legata facta locis nostris ad vnum vsum in alium sine scandalo tamen illorum, ad quos solutio talium legatorũ pertinet.* Ita habetur in monumentis *h* ordinũ, & in supplemento. Et Leo X. ampliando dictam gratiã Sixti concessit, *quod simili modo possint dicti prælati facere in reb. donatis per viuentes si tamen vt dictũ est, non sequatur scandalũ.* Ita habetur in supplemẽto. *i* Et idem Leo X. anno Domini millesimo quingẽtesimo vigesimo nono fratribus minoribus regularis obseruantiæ, & monialibus ordinis sanctæ Claræ, ac tertiariis ordinis S. Francisci de pœnitentia nuncupatis *concessit bona immobilia alienare, & permutare de consensu duarum partium conuentuum quorũ dicta bona fuerint, ac de cõsensu maioris partis eorundẽ, etiam vltra triennium locare vltimis testatorũ voluntatibus non obstantibus, dummodo id in conuentuum & monasteriorum ipsorum euidentem vtilitatem cedere dignoscant insuper locationes in præiudicium domorum & monasteriorum ipsorũ factas retractare.* Ita Parasselus, *K* in collectione priuilegiorũ ab ipso facta, per quod priuilegium tenet Henriquez, *l* quod possunt prælati bona vnius monasterij transferre in aliud indigens. Et secundum ius cõmune prouinciales, nõ obstantibus vltimis voluntatibus, poss t facere cõmutationes: ait enim Conc. Tridentinũ, *l* *in cõmutationibus vltimarum voluntatum, quæ nonnisi ex iusta & necessaria causa fieri debent Episcopi tanquam delegati Sedis Apostolicæ sũmariè & extraiudicialiter cognoscant nihil in precibus tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse narratum, priusquam commutationes prædictæ executioni mandentur.* Ita Capucinus *m* in additionibus ad compendium mendicantium. Sed fallitur fons enim Papa potest vltimam testatoris voluntatem alterare, vt dicitur in iure, *n* quod facit non potestate ordinaria, sed de plenitudine potestatis, quæ commutatio non potest fieri, nisi adsit iusta causa, quæ priusquam fiat

h In 1. imp. f. 62. & in 2. f. 66. conce. 91. & in supp. fo. 95. conce. 317

i Supp. fo. 93. conc. 293.

K Parasel. fo. 80.

l Henr. lib. 7. de indul. c. 22 in fin.

l Tri. ses. 22. c. 6. de refor.

m Capuc. tit. commutare.

n Clem. quia contingit. de relig. domib.

fiat debet summariè & extraiudicialiter ab Episcopo cognosci de veritate supplicæ, & hoc tantum ordinauit Concilium Tridentinum, prout aduertit Spinus *a* Verum est tamen, quod possunt testamentarii cum consilio & licentia Episcopi commutare vnum legatum in aliud iusta id causa postulante prout articulo sequenti dicetur, at hoc non possunt facere cum Consilio prouincialium vt in eodem articulo declarabitur.

a Spinus in spec.test. 1. p. rubr.nu.24.

ARTICVLVS X.

Vtrum legatum, vt monasterium in certo loco construatur, sit caducum, si in tali loco non possit construi.

RESpondeo dicendo, quod testatore mandante monasterium construi in certo loco, vbi construi non potest arbitrio executoris, & Episcopi, alibi construendum est, quod notant communiter Doctores. *b* Pro quo facit textus *c* insignis, ex quo probatur, quod pecunia legata ciuitati ad spectaculum, quod in ea fieri minimè licebat adhibito consilio hæredum, & primotum ciuitatis in aliam rem conuerti debet: ad idem est notabilis decisio cuiusdam Authenticæ *d* vbi si testator aliquem è Sanctis hæredem instituerit, aut legatum ei relinquerit, eiusque sancti nullum oratorium in ea vrbe, neque in eo territorio inueniatur, legatum debetur Ecclesiæ ciuitatis, in qua testator domicilium habuit, quem textum commendant Iason, *e* & Baldus ad hoc aliqua inde inferentes, & hanc opinionem sequitur doctissimus Couarruuias.

b Doct. in 3. de testam.
c l. legatū, ff. de vsufr. leg.
d Auth. de Ecclesi. §. si quis in nomine magni Dei collatione 9.
e Ias. in §. ex beneficij insti. de actio. n. 45 Bald. in l. si quis ad declinandum, C. de Epis. & clericis. c. 4. Co. in c. 3. de test. n. 8.

Aduertendum tamen, quod non poterunt executores testamenti hoc legatum commutare cum consilio prouincialis, in cuius prouincia monasterium est ædificandum, hoc enim conceditur Episcopis tanquam executoribus vltimarum voluntatum secundum ordinē iuris, *f* cuiusmodi non sunt secundum ius prouinciales regularium, etiamsi suis prouinciis fiant dicta legata, quæ propter aliquod impedimentū non possunt cōmode exequi, & ideo impetrata fuerūt priuilegia, de quib. in articulo superiori vt scilicet non obstantibus vltimis voluntatibus id efficere possent ad modum qui in dictis concessionibus continetur.

f d. c. 3. de testament.

ARTICVLVS XI.

Testator dicit, relinquo talem fundum, vt ex ipso fratres talis monasterij festum sanctæ conceptionis pro anima mea quolibet anno celebrent. Quæritur, vtrum hæres satisfaciat soluendo sumptus prædicti festi retinendo fundum, & quod superest ex fructibus ipsius.

RESpondeo dicendo, quod si tale legatum relinquatur religioni capaci proprietatis in communi, proprietas dicti fundi ad fratres dictæ religionis pertinet, nā si voluit, qui legauit quod fratres vsum haberent, quatenus ad sumptus festi, & non vltra, deberet aliter dicere, & non se explicando, verba eius sunt ciuiliter, & iuridice explicanda, & secundum latam significationem accipienda, vt in quadam lege *g* probatur, per quam & alia iura ita tenēt Cinus, *h* & Baldus, quos citat: & sequitur Ioannes Lupus. Quod qui dixerit concedo talibus religiosis ad vsum tale prædiū, proprietas quoque concessa intelligitur, & ad hoc videtur textus *i* qua si expressus. Vbi probatur, quod si aliquis dixerit, dari volo prædia mea ad hoc, vt quicunq; viuente me libertatem acceperunt, eis constituantur prædia, cibarii, & vestuarii nomine intelliguntur relicta, vt pleno iure ea habeant ita hanc opinionem defendit Salazar. K

g l. si alij. ff. de vsufru. leg.
h Cinus & ita. in l. si prædict. C. de iure dot. Lupus ae donatio inter vir. & vxorē §. 7.
i l. alimentis ff. de alimen. & cibarijs legatis.

Loquendo autem de fratribus minoribus, si ipsis relinquatur huiusmodi legatum, cum sint incapaces proprietatis etiam in communi, & etiam redituum annualium, vt habetur in iure *l* hoc legatum debet interpretari eo modo, quo potest secundum ius valere, vt scilicet intelligatur ipsis tantum esse relictum id, quod pro celebranda festiuitate est necessarium, reliquum autem cum proprietate fundi apud hæredem debet remanere.

l l. exiit de verbor. sign.

QVÆSTIO CXXVI.

De legatis factis fratribus minoribus regularis obseruantiæ in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum fratribus minoribus regularis obseruantiæ possint aliqua legari.*
2 *Vtrum fratribus minoribus possint legari annui redditus.*
3 *Vtrum fratribus minoribus possint legari annui reditus ad modicum tempus.*
4 *Vtrum legatum annuum relictum dictis fratribus sit validū ita vt licet non possit peti in indicio, saltē in foro conscientiæ hæres ad id soluēdū teneatur.*
5 *Vtrū annuus redditus promissus, vel legatus monasterio fratrū minorū de obseruātia pro fabrica, vino, cera, & oleo, pro celebratione missarū sit validus.*
6 *Vtrum prælati possint facere compositionem super his annuis legatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus regularis obseruantiæ possint aliqua legari.

REspondeo dicendo, quod quia quandoque fratribus potest legari pecunia, quandoque immobilia, quandoq; alia, quæ vsu consumuntur, & quandoque aliquid annuum; de singulis breuiter dicam.

Quando ergo pecunia legatur, licet tale legatum non valere videatur, cum in regula fratrum minorum sit expressum, vt fratres nullo modo per se, neque per interpositam personam denarios, vel pecuniam recipiant. Nicolaus *m* tamen III. talia legata valere declarauit, modo per amicos spirituales in fratrum necessitates conuertantur, prout in eleemosynis pecuniariis, quæ viuentibus largiuntur, fieri potest, & quod fiat in quantitate moderata, & nō in fraudē paupertatis, vt ait Clemens V. *n* quæ moderata quantitas ab ipsa præsenti vel imminenti necessitate, metietur, & a ministris, & custodibus simul, & seorsum in suis administrationibus iudicabitur, ita vt semper eis sancta elucescat paupertas, vt etiā Nicolaus III. ordinauit, *o* & sic guardianus, & conuentus non poterunt determinare, quæ sit quantitas moderata, ex quibus affirmat Bart. *p* quod superfluum quantitatis moderatæ relictū, fratres neq; poterunt, neq; exigere debent donec de proximo noua emergat necessitas, quæ per ipsum residuum debeat subleuari, prout explicat Baldus *q* quo casu eleemosynaliter tantum illud residuum est petendum, & si aliquod legatum eis fuerit relictum ad certam causam, vt puta pro induendis fratribus, & huiusmodi, & ad hoc non fuerit necessaria tota pecunia legata, dicit Bartolus, *r* quod hoc in legatis non reperitur expressum sicut in eleemosyna oblata inter viuos, vbi si quid de ipsa pecunia habita expleta determinata necessitate superfit,

m c. exiit. §. 7. de ver. sig. li. 6.
n Cle. exiuit de paradiso de v. sign.
o c. exiit. §. insuper nec vtē silia.
p Bar. in tra. Minoritarum li. 2. d. t. c. 3.
q Bal. cons. 22
r Bar. vbi su c. 2.

persit, non potest in aliam necessitatem expendi, nisi pecuniæ Dominus consentiat, alias ei restituetur, vt Nicolaus III. ordinauit. *a* Ex quo videtur etiã dicendũ, quod residuum legati remanere debet apud hæredẽ, si rogatus a fratribus consentire noluerit, quod in aliam necessitatẽ expendatur: attamen in contrarium est veritas, nam licet ille, qui pecuniam dedit, possit illam, dum viuit, reuocare, & repetere, dũ expensa non est, hoc tamẽ hæredibus non permittitur à iure *b* respectu residui pecuniæ legatæ, & hoc videtur declarati in dicta decretali, *c* Nicolai III. ex qua cõcludit Bartolus, quod si causa, propter quã legata est pecunia, sit finita residuũ expendetur in aliam necessitatem præsentem, vel eminentem. Quam opinionem sequuntur Ancharra. *d* & Serena conscientia, nõ enim debet hoc accrescere hæredi, sed pro defuncti anima authoritate ordinarij in aliam fratrum necessitatem conuerti argumento eorum, quæ in iure *e* notantur, & idẽ dicendum est, quando legatum est relictũ pro aliqua determinata causa, seu necessitate, quæ licet tũc non adsit, in aliã tamẽ authoritate ordinarij poterit causam, seu necessitatem cõmutari. Quæ modo à fortiori procedũt, cum secundũ determinationẽ Martini V. & Pauli III. pecunia fratribus oblata in dominium transeat sedis Apostolicæ.

a D. exijt. §. quia vero puritatem.

b l. 3. ff. de seruis exportan. c c. exi. §. in eo ver. casu.

d Ancharr. in d. Clem. exiuit Serena consc. q. 18.

e legatũ. ff de vsufr. leg. l. fi. ff. de operibus publi.

Quod si res legata sit mobilis, & in propria specie ab ipsis fratribus vtibilis, vt est frumentũ, oleũ, lana, & huiusmodi, licitè à fratribus poterit, si ea indigeant, acceptari, sicut, & quæcũq; alia eleemosyna non pecuniaria, quæ à fratribus mendicatur, si ipsis liberaliter offertur.

Si verò fratribus legentur res immobiles, vt sũt domus, ager, & vinea, &c. si in legando testator modum congruum expresserit, vt scilicet per personas idoneas distrahantur, & earum pecunia in ædificiis & aliis necessitatibus fratrũ conuertatur, tunc benè poterunt huiusmodi legata a fratribus acceptari eo modo quo pecunia legata acceptatur, & idem est dicendũ, vbi indifferenter sine vlla expressione alicuius modi seu causæ huiusmodi legata ipsis fratribus fuerint relicta, tũc enim modo congruo, & fratribus licito relicta intelliguntur, vt Nicolaus III *f* determinat, quod si modus cõgruus a testatore fuerit expressus, vide quid determinet idem Nicolaus ait enim, *quod si testator modum exprimat, in legando, secundum quem fratribus eorum inspecta conditione non liceret recipere, vt si legaret fratribus vineam, vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, quod tunc in tali legato, & eius receptione per omnem modum fratres abstineant*. Hæc Nicolaus. In tantum hoc verum est, vt necdum talia legata fratres recipere possunt, verum etiam vt annotauit Bartolus, *g* nec poterunt æstimationem recipere, nam modus vnus recipiendi legatum, est æstimationem recipere, prout in multis legibus *h* notatur, & concordant Bald. Anchar. & Serena conscientia.

f d. c. exiit. §. ad hac.

g Bar. d lib. 2. dist. c. 1.

h l. si domus. §. qui confitetur ff de leg. 1. l nõ dubio § fin ff. de leg. 3. Bal. in aut ingres. C. de sacros. Ec cle. Anchar. in d. Clem. exiuit Sere. conscien. q 2.

Sed est aduertendum, quod quando huiusmodi incongruitas non prouenit ratione status, & conditionis fratrum generaliter (vt erat illud de vinea ad excolendum) sed potiùs alicuius fratris particularis (puta si religioso laico esset relicti libri missale, vel simile) tunc secundũ iura omnis tollitur delegatis impossibilitas, vt leges *i* determinãt, & debeat transmutari in alium modum possibilem, vt in quadam lege decernitur: sed vt clariùs patefiat, exemplo illud illustrari oportet, si legetur fratribus Minoribus vinea ad excolendum, vel tanta pecunia, vt ex ea emant paraméta, vel alia superflua pro seruitio Eccl. & cætera huiusmodi tale legatũ nullo modo valet, quia hæc superflua habere status, & regulæ fratrum minorum repugnat si verò aliqua pecuniæ quãtitas legetur pro aliquibus rebus licitis, quibus tamen fratres non egeant, tenet legatum, nõ enim expressit testator modum illicitum ex ipsa regula, sed ex eo tantum illicitum, quia prædictis rebus fratres non indigent, quo casu secundum iura allegata tollitur impossibilitas a legato, & commutatur in alias fratrum necessitates, & idem tenent aliqui esse dicendum, cum aliquod relinquitur fratribus ædificium, seu fundus pro conuentu verbi gratia, construendo ipsis fratribus, licet enim fratres non indigeant conuentu, quia iam illud habẽt hic tamen talis modus impossibilis in aliam commutabitur causam fratribus necessariam, vt memoria, & volũtas defuncti seruetur, & animæ eius prouideatur argumento cuiusdam legis. *K* Neque enim hic modus expressus in legato continet impossibilitatem ratione status & regulæ fratrum minorum, cùm possint fratres habere loca huiusmodi sed continet impossibilitatem ex eo, quod fratres habent locum, & nõ indigent alio, & ideo in aliam ipsorum fratrum commutabitur necessitatẽ. Hæc autem commutatio fiet per testamentarios, & Episcopum iuxta ea, quæ cum Couaruuias *l* latè in superioribus diximus.

i l. obtinuit, de condit. & demonst. l repreben. C. de cõst. & sublit.

K l. legatum, ff de vsufr. lega.

l Praec. ar. 10

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus minoribus possint legari annui redditus.

Respondeo dicendo, quod fratres minores nullum ius habent, neque actionem ad petendũ singulis annis aliquid annuum, aut sit debitum ratione contractus inter viuos, aut ratione causę mortis, aut vltima voluntate legatũ, cũ huius iuris, & actionis sint omnino incapaces, sicut sunt incapaces cuiuscumque proprietatis, vt expresse determinatum est in quadam Clementina, *m* & in quodam capitulo generali Burgi celebrato anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo tertio hoc obseruari præceptum est. Et in capitulo generali Assisij celebrato anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo sexto, & in ordinationibus generalibus Toletanis hoc modo est innouatum, adeo est hoc verum, vt dicat Fulgosius, *n* illicitum esse fratribus Minoribus hos annuos redditus recipere, etiam si ipsi minimæ sint quantitatis, & hoc fuit determinatum per sententiam diffinitiuam anno Domini millesimo trecentesimo duodecimo, prout tradunt firmamentum *o* trium ordinum, & Aluarus super regulam fratrum minorum.

m Clem. exiuit de Paradiso, § itẽque annus redditus, de ver. sig.

n Fulg. dispu. 104. Titulus § dedit.

o Firm. 1. p. f. 33. Aluarus li. 2. c. 67.

Insuper etiamsi secundum Panormitanum, *p* & plures, quos refert, & sequitur Tiraquellus quando per decem annos liberè aliquid Ecclesiæ soluitur, aut piæ causæ introducitur consuetudo, id ipsum in futurum soluẽdi, etiam si neq; titulus, neq; aliud ius allegetur, & probetur, non tamen hoc habet locum in huiusmodi censibus solitis solui per viam eleemosynę fratribus minoribus etiam per centum annos continuos, ex tali enim sic continuata præstatione nullum ius neq; possessio ipsis fratribus acquiritur, cum omnino sint talis iuris incapaces, prout consuluit Bal. *q* sed hoc infra articulo quarto latiùs explicabitur.

p Panor. in c. veniens el 1. in 4. notabili per tex. ibi extra. de testib; Tiraq. de praescr § 1. glo. 4. ver.

q Bal. consil. 177. in quadam lib. 2.

AR-

ARTICVLVS III.

Vtrum fratribus minoribus possint legari annui redditus ad modicum tempus.

RESpondeo dicendo, quosdam tenere annuos redditus ad certum breue tempus posse fratribus minoribus regularis obseruantiæ legari, & rõ ipsorum est, quia fratres minores non possunt habere immobilia, & annui redditus ad breue tempus legati inter immobilia minimè computantur secundum Fedricum *a* de Senis, quem sequitur Bald.

Marianus Socinus *b* aliter progreditur, disputãs enim, vtrum annui redditus computentur inter immobilia, dicit, quod aut nos consideramus intrinsecã, & propriam naturam ipsorum annuorũ redituum, & hoc casu dicit, non esse iudicandos bona mobilia, aut immobilia, quia mobilia, & immobilia propriè tangi, & palpari possũt de loco ad locũ, & tam ipsa quam immobilia circũscribuntur loco, quod non contingit in annuis redditib. Prætera ad annuos reditus solũ cõpetit actio, & quod tali modo debetur, dicit nomen debitoris, sed propriè actiones, & nomina debitorũ non reputantur mobilia, & immobilia, & ideo si simus in materia indifferenti, in qua non sit necessarium tractare, & applicare annuos redditus ad materiam, de qua agitur, annui redditus non venient, & sic non veniẽt in legatu mobiliũ, aut immobilium argumento cuiusdam legis *c* aut sumus in materia, in qua necessariũ est tractare de nominibus debitorũ. & de annuis redditibus, vt applicentur ad aliquã speciẽ mobilium, vel immobilium. Illustratur hoc exemplo, desumpto ab alienatione fienda requirente a iure certas solennitates in rebus Ecclesiæ, & minorum, in hoc casu, aut loquimur de actionibus simpliciter non competentibus ad annuos redditus, & si tales competunt pro rebus mobilibus reputantur mobiles, si verò competunt pro rebus immobilibus iudicãtur immobiles. & ita procedit, quod notat Bartolus, *d* & Petrus de Ancharrano, & Ioannes de Imola, aut loquimur de actionibus competentibus ad annuos redditus, & hoc casu aut sunt perpetui, vel ad longum tempus, vel ad modicum tempus. Primo casu computantur inter mobilia, & ideo solennitates, quæ requiruntur in alienatione rerum Ecclesiasticarum, vel minorum, requiruntur etiam in dicta alienatione redditium annuorum iuxta quandam legem *e* & idem est in secundo casu, quando scilicet annui redditus sunt ad longum tempus; quando vero annui redditus sunt ad modicum tempus, tunc sub distinctione est loquendum quod aut eadem ratio prohibitionis vendicat sibi locum in ipsis annuis redditibus ad modicum tempus, & tales annui redditus computantur etiam inter immobilia, & sic sunt prohibiti fratribus minoribus. Pro quo facit, quod voluit Bartolus *f* in tractatu minoritatum concludens, quod Clementina exiuit versiculo vt cumque, annui redditus vendicat sibi locum, etiam si debeatur aliquid nocturnum, vel diurnum, & idem Bartolus *g* in dicto tractatu ait, quod idem est, si deberetur vsq; ad certum tempus, cum hoc videatur statui, & regulæ fratrum minorum repugnare, & idem confirmatur per ea, quæ tradit Baldus *h* facit etiam pro hac parte, nam vbi est eadem ratio, eadem erit dispositio, vt est vulgatum in iure *i* si verò alia ratio concluderet, magis in annuis redditibus ad modicum tempus, quam in bonis immobilibus, tũc tales annui redditus non computantur, inter immobilia, & ita procedit quod consuluit Federicus *K* de Senis.

a Feder. cõ. 14 Bald. in l. hac edictali §. is il lud, C. de secũdis nup.
b Socin. in tra. de obla. lib. 8. nu. 30. vsque ad nu. 39.
c l. fi. ff. quorũ legato.
d Bar. in l. pupil. ff. de actio. tutorũ & cõs. 134. reuerendissima Domine Anchar. et Imo. in c. nul li de rebus Eccles. non alie.
e l. iubemus, C. de sacros. Eccl.
f Bar. lib. 2. dist. 6. c. 1.
g Bar. vbi su. c. 2.
h Bal. in Auth. ingres. C. de sacros. col. 11. ver. prima est ista.
i l. illud. ff. ad l. Aquil.
K Feder. d. cõsil 14.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum legatum annuum relictum dictis fratribus minoribus sit validum ita, vt licet non possit peti in iudicio, saltem in foro conscientiæ hæres ad id soluendum teneatur.

RESpondeo dicendo, quod non est minima difficultas, & opinionum diuersitás, an scilicet sit validum legatum, aut fideicommissum annuum relictum fratribus minoribus, ita vt hæres in foro conscientiæ ad id soluendum omnino teneatur adimplendo voluntatem testatoris, etiamsi dicti fratres minores nullam actionem, & ius ad ea petẽda in iudicio habeant, cuius dubii inuestigatio, & resolutio non minimam, sed magnam secum affert vtilitatem, si enim dictũ legatum, & fideicommissum est omnino inualidum, hæres ipsum neq; in foro conscientiæ, neq; in foro exteriori soluere tenebitur: at si in se validum est ad ipsum soluendum singulis annis sub pęna peccati mortalis in foro conscientiæ astringetur etiam si a fratribus minime petatur, & per consequens potest compelli in foro exteriori ab Episcopo ipsum soluere, cum ad ipsum ex officio spectet testatoris voluntatem adimplere, quod ipsum poterunt alii iudices, ad quos de iure spectat vltimas voluntates facere executioni mandari.

Et pro parte negatiua facit quædam Decretalis *l* in qua decernitur, prædictos fratres esse omnino incapaces talium legatorum, & per consequens ipsis ea minime legari posse. Nec sufficit dicere, quod licet ipsi ad petendum dictos annuos reditus nullum ius habeant, hæredes tamen ad eos soluendos tenentur, sicut ad soluendum alia particularia legata astringuntur. Nam respondetur, quod plus voluit dicere Clemens V. in dicta Decretali respectu annuorum redituum, quam respectu legatorum particularium, & sic videtur necessario dicendum, quod non solum non possunt religiosi minores dictos annuos redditus petere, sed quod etiam legata ipsorum sunt inualida, alias nullam poneret differentiam inter annuos redditus, & alia legata particularia, & sic per hæc argumenta tenet Nauarrus *m* quod in foro conscientiæ talia legata minimè debentur. Quod confirmat in hunc modum, tum quia relictum incapaci a testatore pro non scripto habetur in iure *n*. tum quia non obstat lex *o* quædam determinans, quod relictum alicui, qui sine suo delicto est eius incapax, debetur, quantum ad æstimationẽ, & præfati fratres absque suo delicto sunt incapaces præfati legati, non inquam, hoc obstat, quia illud procedit quando simpliciter aliquis sit incapax, & non cum adiectione, quod scilicet nullo modo capere possit, prout innuitur in ipsa Decretali, *p* & clarè affirmat Bartolus.

Sed pro contraria parte, quod scilicet sit validũ tale legatum facit, nam secundũ ius *q* ciuile hoc legatũ annuũ nihil aliud est, quam multa legata multiplicata, & sic debet considerari capacitas legatarij pro singulis annis. Vnde sequitur, quod sicut potest testator quoddam particulare legatum pro vno anno relinquere fratribus minoribus: ita poterit disponere, vt in altero, & altero anno, & sic de singulis annuatim soluatur. Et certè videtur durum, quod illud, quod testator potest facere, & quotidie facit in vita, dando quotannis certam eleemosynam fratribus minoribus, non possit facere, vt post mortem suam id ipsum fratribus minoribus largiatur, præsertim cum sit ordinarium, id quotidie fieri, vt patet in iure, *r* vnde pro resolu-

tione

l Clem. exiuis §. cum annui redditus de ver. sig.
m Na. li. 3. cõsil. sit de test. consi. 14. n. 8.
n l. si in meta. ff. de ijs quæ pro non scrip. habentur.
o l. idem Iulianus §. 1. cũ seq. ff. de lega. 1.
p d. §. cæterũ Bar. in tract. minorib. li. 2. d. c. 1.
q l. cũ in singulos. ff. de annuis leg.
r lex Seia. §. medico & §. fi. ff. de annuis leg. l. si cui annuum Titiæ §. qui Marco eod. tit.

tione dico, quod legatum annuum relictum monasterio Diui Francisci de obseruantia in stipēdium missarum, & officiorum diuinorum celebrandorū tenentur soluere hæredes, & testamentarij, hoc enim nihil aliud est, nisi iubere dictas missas, & officia celebrari, & sacrificia offerri, & stipendia pro his debita persolui, & sic tale legatum non reputatur, vt legatum fratribus factū, sed vt stipendium, debitum pro celebratione missarum, & diuinorum officiorum prout optimè aduertit Syl. *a* cuius verba hic referam.

a Syl. ti. legatum. 2. §. 4.

Tertio Petrus de Palude ordinis prædicatorum in Epistola ad magistrum eiusdē ordinis loquendo de dicto ordine (scilicet minorum, de quo supra d xerat) de anniuersarijs perpetuis sic dicit; sicut non est contra ordinē, imo de ordine recipere quotidianas eleemosynas: ita etiam anniuersaria perpetua, neque hoc est habere redditus recipiendo gratis & petendo extra iudicium, neque est in hoc necessaria dispēsatio, sicut nec in quotidie mendicando, sed petere illa in iudicio tanquam redditus sic debitos non licet absque dispensatione, quæ fieri non debet, neque illud dissimulari, nisi ex causa necessitatis, puta in locis, vbi ita charitas refrixit, quod fratres seminantes spiritualia non possunt aliter metere corporalia. Hæc ille addens idem esse de censibus annuis, & redditibus fratrum ad vitam, & concordat Archidiaconus & Pharinerius ordinis minorum generalis in constitutione dicens, quod non licet fratribus inducere aliquem ad talia legata facienda quod si facta fuerint, in iudicio non petant, quasi innuens quod extra iudicium per modum eleemosynæ peti possunt.

Ex his summa Rosella infert, quod annuum prouētū locorum possessionis, vel huiusmodi nō licet minoribus etiam extra iudicium exigere, sed recipere sponte oblatum sed per exactionem si intelligit compulsionē ad dādum, nihil est, quod dicitur, quia hoc extra iudicium nō fit, nisi per violentiam si vero intellexit petitionē dic, quod hoc possunt secundum summam Angelicam, licetis, qui est daturus ad hoc cōscientia teneatur, sicut possunt petere eleemosinam ab eo, qui ad eam tenetur ratione superfluitatis. Hæc doctissimus Syluester.

Deinde probatur hæc opinio, & nostra sententia ex argumento ad hominem cōtra Nauarrum, *b* tenentem quod hæredes testatoris instituentes Capellanias tenentur mandare, dicere Missas, & celebrare diuina officia, ad quæ intendebat ipsos fratres Minores in quorum Monasteriis mandauit capellanias fundare, obligare, & per cōsequens quod tenentur soluere stipendia pro celebratione relicta. Vnde cum teneantur ipsa soluere stipendia ego non video, qua ratione possit negari ipsos fratres posse dicta stipendia recipere sicut alij religiosi, & Ecclesiastici ea recipere possunt, licet enim ad petendum in iudicio sint incapaces, ad recipiendum tamen illud quod sibi ipsis in foro conscientiæ debetur, non video in eis aliquam incapacitatem, sicut quando petunt eleemosinā ab eo, qui tenetur illam dare ratione superfluitatis, possunt ipsam recipere, licet debitam.

b Nau. de oratio. c. 5. n. 3. & di. 7. consi. ti. de test. consi. 14. n. 9. & 10.

Denique ego in ea sum opinione, vt alia legata valida iudicem, & ea in foro conscientiæ secundum mentem testatoris necessario debere solui a testamentariis, prout tenet Syluester, *c* & opinio Cordubæ super regulam fratrum Minorum, licet ex incapacitate fratrum ipsi ea in iudicio petere minimè possint. Neque est absurdum, quod fratres in foro exteriori nō possint petere dicta legata, & quod testamentarij in foro conscientiæ ea soluere teneantur. Nam sicut in diuinis nō implicat, quod relatio Dei ad creaturas ex parte creaturarum sit realis, cū ipsæ in fieri, & conseruari a Deo Optimo Maximo pendeant, ex parte verò Dei sit rationis, cū ipse sit incapax propter suam infinitam perfectionem relationis realis ex tempore: ita in præsentiarum non repugnat, quod sit obligatio in foro conscientiæ ex parte hæredum ad soluendum dicta stipendia, & quod fratribus Minoribus propter suam maximam paupertatis perfectionem nullum ius ex tali obligatione ad petendum in iudicio nascatur. Deinde hæc veritas patefit ex doctrina doctissimorum virorum, quos refert Couarruuias, *d* tenētium, quod legata in minus solemni testamento in animæ iudicio sunt soluenda ab hærede, qui certo scit, eam fuisse voluntatem defuncti, vt prædicta legata soluerentur, licet in foro exteriori hæres ad talium legatorum solutionem non teneatur. *e*

c Syl. vbi sup. Cor. super Regu. frater Mi. v. q. 11. fo. 191. pa. 1.

d Cou. in c. cū esses. nu. 4. de testamen.

Neque argumentum Nauarri, quod relictum omnino incapaci pro non scripto habetur, vrget, cum iura in superioribus allegata id probantia loquantur de incapacibus ratione alicuius delicti ab ipsis cōmissi, vt sunt in metallum damnati: at fratres Minores non sunt omnino incapaces ratione alicuius delicti ab ipsis commissi, sed ratione status Regularis ab ipsis propter Deum assumpti, quos nō debemus ita rigorosè tractare, vt dicamus ipsis cum deuotione legata relicta pro ipsorum sustentatione nulla obligatione deberi, & pro non scriptis haberi, præsertim cum prædicta iura ciuilia rigorosè se habentia contra damnatos in metallum, nō prohibeant ipsis aliquid pro alimentis annuatim relinqui, & ipsa stipendia annualia Missarum, & sacrificiorum pro alimentis fratrum relinquantur. Vnde existimo in dicta Clementina omnino tantum fratribus prohiberi, habere census, & iura redituum annualium, quæ propriè bona immobilia reputantur, non tamen prohiberi, vt dicta legata annualia tanquam stipēdia pro celebratione diuinorū ipsis possint legari, & ab ipsis recipi, & ipsis in foro conscientiæ deberi, licet ad ea petenda in foro exteriori nullam habeant actionē. Pro qua opinione vltra supradicta primò facit. Nam relictum sacerdotibus, vel ministris Ecclesiæ ipsi Ecclesiæ videtur esse relictum, vt in quadam lege definitur. Vnde cum Deus, & eius Ecclesia sint huiusmodi legati annui capacia, non est cur dicamus, ipsum secundum se esse inualidum, tanquam incapacibus omnino relictum, licet ipsi fratres Minores ipsum in iudicio petere minimè possint. Secūdò facit decisio alterius legis *f* definientis esse valida legata mandata quibusdam seruis dedicatis seruitio templi, antequam ipsum templum construatur, & sic officio iudicis hæredem compellendum seruis relicta præstare, non tamen iure actionis, cum desit persona, quæ agere possit.

e l. si in metallum, ff. de ijs, quæ pro non scri. habentur.

f l. seruos. ff. de alim. & cibar. legat.

Ex qua lege iuncta sua Glossa *g* conficio argumentum, quod sicut tale legatū tanquam validum potest officio iudicis solui etiam si serui, quib. legatum est, sint ipsius incapaces ad ipsum in iudicio petendum: Ita anniuersaria relicta Minoribus sunt valida, & officio iudicis debēt solui ipsis fratribus, licet ipsi ea in iudicio minimè petere possint.

g Gl. in d. l. seruos v. os.

Tertiò probatur hæc pars ex alia lege *h* non minus eleganti, cuius argumento respondetur omnibus, quæ in contrarium adduci possunt, in qua lege Papinianus ait *quamuis enim stricto iure nulla teneantur actione hæredes ad monumentum faciendum, tamen principali, vel pontificali authoritate compelluntur ad obsequium supremæ voluntatis,* quibus verbis satis significatur iudices teneri suum officium præstare pro adimplenda voluntate testatoris, etiamsi testamentum, in quo tale quid fieri mandauit, nullum fuerit, & sic in nostro proposito licet secundum rigorem iuris prædicta legata annualia

h L. hæred. in fi. ff. de peti. hæred.

annualia minime peti possint a dictis fratribus per officium tamen iudicis dicta legata annualia sunt ipsis præstanda, vt obsequium fiat testatoris voluntati, præsertim cum in omni causa miserabilium personarū possit iudex etiam procedere ex officio suo ad priuatam vtilitatem secundum Bartol. *a* Alexandrum, Bald. & Abbatem, & Matantam.

a Bart. l. 4. §. hoc autem iudicium. c. 1. oppos. 1. & ibi Alex. & in l. 1. col. 2. ff. de iurisd. omniū iudi. Bal. in c. 1. §. iniuria c. pen. de pace iuram. firm. Abbas ad nostrā el 2. c. 2. in fi. iure tue Maran. de ord. iudiciorum par. 8. nu. 132.

Ex quibus infertur primo decisio ad quandam quæstionem, quam proponit idem Nauar. *b* scilicet quædam testatrices reliquerunt cuidam Collegio Monialium redditus annuos decem, & octo aureorum, &c. ad hoc vt teneantur illa dare fratribus sancti Francisci de obseruantia pro celebratione Missarum, & diuinorum officiorum eis iniunctorū quærit enim Nauar. an præfatū legatum dictis fratribus relictum veleat? & respondet minime valere. Primò, quia nulla potest eis quæri obligatio. Secundo, quia ipsis annui redditus relinqui non possunt. Tertio, quia ipsis nihil potest legari, nisi pro necessitate præterita, vel præsenti, & hi redditus ipsis relinquuntur pro dicendis certis diuinis officiis sine alio necessitatis respectu. Quæ fundamenta quam vim habeant ex dictis clarè patet.

b Nau. d. cōs. 14. nu. 3.

Ad primum enim concede, quod ipsis fratribus nulla potest quæri obligatio ita, vt ipsi, aut aliquis nomine ipsorū possint petere prædictum legatum, sed ex hoc non infertur esse inualidum secundū se, & quod iudex ex officio tenetur illud facere solui, & missas, & diuina celebrari secundum voluntatem testatricum, cùm hæres in conscientia præfatum legatum præstare adstringatur: imò Syndicus potest ipsum petere in iudicio, cum per concessionem Gregorij XIII. possit in iudicio stipendia Missarum, & diuinorum officiorum petere, & per hoc respondetur ad secundum.

Ad tertium respondetur, quod ipsis nihil potest legari, nisi pro necessitate præterita, vel præsenti imminenti, & hoc legatum licet non fuerit relictū pro necessitate præterita, vel præsenti fuit tamen relictū pro necessitatibus imminentibus, in quibus necessitatibus dicti fratres perpetuo laborant, cum monasteria pauperum multiplicentur, & paupertas ciuium abundet, & multorum charitas refrigescat.

Infertur secundo, quod prædictæ Moniales satisfaciunt obligationi, qua astringūtur ad celebrationē dictarū missarum, & officiorum, si ea per dictos fratres Minores celebrentur, hoc corollarium est contra Nauar. *c* dicentem dictū collegium non satisfacere, si celebrare faciat dicta diuina in præfato Monasterio obligando se ad faciendū sic celebrare perpetuo, contra quem ad hominem arguo. Nā si ipsum Collegium sponte faciat illa celebrari in dicto Monasterio, ait Nauarrus ibi satisfacere obligationi, qua ipsa diuina celebrandi tenetur, & ego non video, cur non satisfaciat faciendo illa celebrare animo se perpetuo obligandi dicto monasterio, præsertim cum animus se perpetuo obligandi non sit aliquod peccatum contra iniustitiam, per quod dicta satisfactio rectè fieri impediatur.

c Na. vbi sup. nu. 9. & 10.

Infertur tertio, quod possunt fratres minores singulis annis petere eleemosynam ab eadē persona, & eam tuta recipere cōsciētia sine eo quod in hoc eorum regula, & institutum paupertatis in aliquo transgrediatur, siue dans dictam eleemosynam intelligat eam libere dare, siue arbitretur ad eam dādam in conscientia obligari, non enim fratribus minoribus in eorū Regula prohibetur, talem eleemosynam recipere ab eo, qui eam dare tenetur.

Neque obstat, quod eleemosyna sit certa, & videtur illicitum ipsis fratribus habere aliquid certū. Nam respondeo, quod etiamsi dicta eleemosyna sit certa moraliter, ac ciuiliter incerta est, & esse eleemosynam moraliter certam, quia certo solui debet, non repugnat statui paupertatis altissimæ, nisi ipsa sit excessiua, prout tenet Corduba *d* allegans Sylu. neque eleemosyna certa moraliter repugnat paupertatis statui, quando ipsa eleemosyna verè liberaliter datur, nulla obligatione etiā in foro conscientiæ ad eam dandam compellente, nam sufficit, vt non sit cōtra paupertatem talem eleemosynam recipere, quod ipsa nullo modo à dictis fratribus peti possit.

d Cor. super regul. fratrū minorum, c. 6. q. 10. iuxta fin. Sylu. v. legatū 2. q. 4.

Ex quibus quarto infertur, quod etiamsi Farinerius Generalis Minorū, prout refert Syluest. *e* diffinierit in quadam eius constitutione, illicitum esse Fratribus Minoribus inducere fideles, vt huiusmodi anniuersaria in suis Monasterijs; quæ vulgo Capellaniæ nuncupantur, constituantur, mihi tamen videtur, ex dictis in superioribus, non esse illicitam moraliter talem suasionem, inducūt enim ipsi fratres ad aliquod bonū, cuius ipsi sunt capaces quantum ad recipiendum per viam eleemosynæ.

e Sylu. leg. 2. nu. 4.

Quinto infertur, quod si relinquatur fratribus Minoribus certum legatum annuum pro necessitatibus infirmorum valebit tale relictū. Hanc opinionē tenet Ioannes Andreas allegans pro ea quandam Clementinam, *f* & eam sequitur Ioannes Dilectus Durantis. *g* Verum est tamen, quod nō possunt petere fratres hoc legatum in iudicio, possunt tamen implorare officium iudicis, vt ipsum soluatur, & voluntas testatoris adimpleatur, prout in superioribus est explicatum.

f Cle. exiuit §. nos itaque de verb. signi.
g Durā. de arte testan. ti. 1. cau. 11. nu. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum annuus redditus promissus, vel legatus Monasterio Fratrum Minorum de obseruantia pro fabrica, vino, cera, oleo, & vestimentis pro celebratione Missarum, sit validus.

Respondeo dicendo, quod pro validitate huius legati facit primo, a iud esse Ecclesiam, & fabricam eius, & aliud Collegium, Conuentum, vel Capitulum, quod eā tenet, gubernat, & regit, prout notatur in iure; *h* hic autem testator non reliquit fratribus Minoribus, neque eorum collegio, nec vlli singulari eorum, sed Ecclesiæ, quæ non prohibetur aliter recipere. Nam neque Nicolaus III. neque Clemens V. in suis Decretalibus, *i* neque vlla particula Regulæ B.P.N. Francisci prohibet, relinqui aliquod annuum eorum Ecclesijs; vt aduertit Bartolus. *K* Secundo quia ratio quare B.P.N. Franciscus voluit fratres fore mendicantes, & in arctissima paupertate, est, vt toti penderent à Deo, & solis illis, quæ amore Dei sibi darentur per incertam mendicitatem victitarent, vt constat ex eius Regula, & ex eius declarationibus, at eorum certa mendicitas non tollitur ex eo, quod aliquem certū redditum habeat eorū Ecclesia pro prædictis, quæ ad victum, & vestitum fratrum non pertinent, ergo hoc legatum videtur valere, & in hanc partem videtur inclinare Nauar. *l* quam expresse amplectitur Sylu. quam ego quoque sequor, & defendo per tradita in superioribus.

h c. per exemptionem de pri ui. li. 6. c. si ciuitas de sent. exc li. 6.
i c. exiit de uer. sign. d. Cle. exiuit.
K Bart. in tractat. Minori. li. 1 dis. 4. c. 1. & in lege ciui tatibus. ff de leg. 1. & in l. seruus ff de alimen. legat.
l Na. li. 3. cōs. 13. Syl. v. leg. 2. nu. 4. Sup. q. 76. tomo 2.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati Minorum possint facere aliquā compositionem super annuis redditibus ipsis legatis.

Respondeo dicendo, quod loquēdo de iure nō possunt prælati Minorū facere aliquā cōpositio-

tio-

tionem super redditibus annuis ipsorum monasteriis legatis, ita si ·alia legata caduca reputantur. Et ideo Clemens VII. Pontifex maximus, ne frustratoria redderetur testantium voluntas in hunc modum breue concessit dicens.

Dilecti filij salutem & Apostolicam benedictionē. Nuper pro parte vestra nobis expositum fuit quod forsan hactenus contigit, & in futurum etiam contingere posset, quod aliqui Christi fideles deuotionem ad vestrū ordinem, fratres & loca ipsius ordinis gerētes in eorum testamētis institutiones seu legata fecerunt, aut facient, quorum ex vestræ religionis regulæ & professionis puritate, quam seruatis capaces non estis. Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum, vt cū hæredes instituti, siue executores per huiusmodi testatores deputati in conscientia se grauatos sentiant, ad pias defunctorū voluntates exequendas desuper opportune vobis, ac ipsis hæredibus, & executoribus consulere, & prouidere de Apostolica benignitate dignaremur. Nos cupiētes pias ipsorum defunctorum intentiones, & voluntates quantum fieri potest executioni mandari & attendētes quod in huiusmodi legatis, & institutionibus mēs illorū fuerit, & sit vestram releuare penuriam, ac proinde vestrorum suffragiorū spiritualiū participes fieri, pro exoneratione quoque conscientiarum dictorum hæredū, & executorū huiusmodi vestris supplicationibus inclinati, tenore præsentiū authoritate Apostolica determinamus declaramus, disponimus ac firmiter statuimus, & ordinamus, ac vobis concedimus. Quod vos singuli ministri prouinciales, vel guardiani, cum aliquibus discretis fratribus domorum, vel locorum, quibus huiusmodi legata & institutiones factæ fuerunt, vel in posterum fient quorū non estis (vt præfertur) capaces mediantibus procuratoribus, & syndicis eorundem locorum, cum dictis hæredibus, & executoribus super præmissis institutionibus & legatis cōponere possitis, & valeatis, prout vobis secundum æquitatem, & bonā conscientiā visum fuerit, ad certam summam & quantitatem pecuniarū aut rerū prædictos hæredes & executores semel tātum soluendam & tradendā fratribus & locis prædictis ad ipsorum releuandas necessitates seu ipsa loca fabricanda facta desuper ipsius hæredibus & executoribus plena, & libera, ac perpetua absolutione & quietatione, quæ Apostolica authoritate sit approbata, & roborata. Ita quod deinceps prætextu talium testamentorū institutionū & legatorum amplius molestari non possunt in iudicio vel extra. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis cæterisque cōtrarijs quibuscunque volumus autem, quod præsentiū transumptis manu notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius prælati aut personæ in dignitate ecclesiastica cōstitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in iudicio quā extra adhibeatur, quæ præsentibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datū Romæ apud S. Petrum sub annullo piscatoris, die xxiij. Nouembris MDXXVI. Pontificatus nostri anno tertio.

Circa quam concessionem aduertendū est, nec posse prælatos ordinis minorum de obseruantia prouinciales guardianos aut conuentuum præsidentes cum patribus dictorum conuentuum discretis facere compositionem cum hæredibus testamentariis cùm factio cuiuscunque pacti conuētionis aut cōpositionis sit ipsis fratribus prohibita propter summam paupertatem, quam sunt professi vt patet ex quadam decretali, *a* & ideo Summus Pontifex in hac concessione ad hāc compositionē faciendam authoritatem syndici Apostolici interponi præcepit ibi *mediantibus procuratoribus & syndicis eorundē locorum* præfati enim syndici ad conuentiones, & pacta ineunda à sede Apostolica nomine ipsius sedis sunt constituti prout in quæstione de procuratoribus, & syndicis in tertio tomo dicetur.

a cap. exiuit de paradiso de verb. sign.

QVAESTIO CXXVII.

Delegatis factis sæcularibus sub conditione si religionem ingrediantur, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum legatum relictum filiæ si nupserit ei debeatur si religionem ingrediatur.*

2 *Testator reliquit legatum mulieri sub conditione, si intrauerit monasterium, quæ intrauit, & exijt an debeatur ei legatum.*

3 *Vtrum legatum relictum pauperibus magis religiosis quam alijs sit conferendum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum legatum relictum filiæ à patre, si viro nobilitatis suæ non inferiori nuberet, quam & instituit vsufructuariam cuiusdam hæreditatis emphyteutæ quousque masculus, quem genuisset, non attingeret decimum quintum annum, debeatur ipsi, si ingrediatur religionem.

REspondeo dicendo, quod licet aliqui tenuerint huic filiæ solam dotem, quæ solet dari huiusmodi fœminis ingredientibus religionem esse constituendam, at totum legatum integrum illi esse deferendum verius, & receptius est, vt docent Panormitanus, *b* Antonius, Rosela, Syluester, Tabien. & Angelus, & in facto occurrenti Bononiæ consuluisse testatur Ludouicus de Beja *c* Lusitanus, pro qua opinione videtur quædā authentica *d* expressa, in qua has cōditiones si nupserit, si liberos susceperit, & aliæ similes, cùm personæ quibus legatum, vel hæreditas sub illis relicta est monasteria ingrediuntur, inualidas esse, & pro non adiectis habendas decernitur.

b Panor. in c. in præsent. de prob. Antoni. 3 p. ti. 10. c 3. Rosela v. legare, § 24. Syl. v. legatum 1. nu. 13. Tabie. v. hæres. §. 16. & Ang §. 1.

c Beja in tract. resp c. 44. & casu vlt.

d § sed hoc præsenti in auth. de episcop. & cler. collat. 9.

Nec dicendum est, hanc authenticam intelligēdā esse, quando sumus in dubio, secus quando constat de expressa voluntate testatoris contrarium disponentis, vt in nostro casu contingit. Nam hæc euasio repugnat dictæ authēticæ. Primo quia in illa statuitur, quod si aliquid sub illa cōditione, *si nupserit, si liberos susceperit*, relinquatur causa dotis cōditionem huiusmodi reddi inualidam, habetique pro non adiecta, si monasterium ingrediatur, testator enim ibi expresse de matrimonio carnali fuit loquutus, vt patet ex illis verbis *si liberos susceperit*, & ex illis verbis, *causa dotis relinquatur*, sine matrimonio enim carnali non potest constitui dos, vt notāt Bartolus, *e* & communiter scribentes. Secūdo quia ea conditio, *si non nupserit*, expressa a testatore reijcitur a iure *f* fauore nuptiarum. Cum autem religionis fauor sit præferendus fauori nuptiarum, vt notant Bartolus, *g* & communiter scribentes, videtur dicendū, quod conditio, si nupserit, fauore religionis sit reijcienda. Quare illa authēnica procedit contra voluntatem testatoris etiam expressam voluntas enim testatoris contra legem declarata pro non scripta habetur, vt diffiniunt iura. *h* Et confirmatur ex quadā lege, *i* cuius verba referūtur in Pādectis Florentinis, vt testatur doctissimus ille Antonius August. cuius tenorem hic referam. *Titia si non nupserit, ducenta, si nupserit, centum legauit, nupsit mulier ducenta, non etiam centum re sua petet: ergo quod ibi in fauorem nuptiarum contra expressam defuncti voluntatem deciditur ad fauorem religio-*

e Bart. in l. 3. ff. de iure dotium.

f l. sed si hoc, §. vlt. l. quoties, l. cum ita legatum. ff. de cond. & dem.

g Bar. in l. Titia, §. vl ff de condit. & demonst.

h l. quæ sub cōdit. l. condi. 1. & 2. ff. de condit. & demōst.

i l. Titio. ff de condit. & demonstr. August. li. 1. emendationum, c. 1.

gionis tãto magis debet, quãto spiritiuale matrimonium quod per professionẽ solemnizatur, anteferatur carnali, quod per mutuum partium consensum in facie Ecclesiæ præstitũ contrahitur. Ex quibus concluditur, quod hæres tenetur dare huic ingredienti religionem integrum legatum, & etiam hæreditatem, quæ, si nuberet nobili, erat illi adiudicanda.

Ad argumenta.

PRimo arguitur, nam vbi constat de voluntate expressa testatoris, ab ea non est recedendũ, vt notatur in iure *a* & licet leges religioni admodũ faueant, hic tamen fauor non est extendendus in præiudiciũ voluntatis testatoris, & fauorabilibus personis ita debitores sumus, vt aliis iniustitia fieri nõ debeat, vt ius *b* præcipit & commendat. Respondetur dicta procedere casu, quo voluntas testatoris expressè legi non repugnet, in nostro autem casu dispositio testatoris repugnat decisioni dictæ authenticæ & per consequẽs bono communi, & ideo nulla fit testatori iniuria, bonum enim commune præferendũ est etiam in præiudicium personæ singularis argumento eorum, quæ in iure *c* notantur.

Secundo arguitur, nam si filia supradicta ingrederetur religionem viuente patre non tenetur ei pater relinquere aliud quam legitimam de iure debitam, cætera autem bona potest cuicunque alteri legare iuxta quendam textum *d* expressum, ergo eadem ratione si pater diem obeat, antequam filia monasterium ingrediatur, poterit prohiberi in illo casu, ne ipsius bona quæ excedunt legitimam filiæ debitam ad monasterium perueniant. Respondetur negando consequentiam propter expressam legis repugnãtiam, quę grauamẽ huiusmodi impositum volenti ingredi religionem prorsus irritat, & tollit vt ingressus ad illam semper liber maneat.

Tertiò arguitur, nam hæc conditio, si aliquam ob causam reijceretur, ea esset, quia contemplatiuę vitæ est impedimentum, hæc autem causa videtur friuola, & inepta, cum illa, quæ amore Dei vult ingredi religionem, non sit verisimile, quod abstrahatur à tali proposito propter amissionem illius legati, præsertim, quod eadẽ ratione si inde defectu huius conditionis substituta esset pia causa adhuc reijceretur dicta, cõditio id, quod aduersatur dictę authenticæ. Respondetur illas conditiones irritari quia impedimento sunt, vt quis religioni se consecret, & vitam contemplatiuã amplectatur, nam licet ob hæc temporalia non debeat vir prudens, & fortis ab ingressu religionis retrocedere, quia tamẽ huiusmodi metus poterat cadere in mulierum fragilẽ eamq; quodammodo retardare ad tam sublimem statũ suscipiendum, decreuerunt leges pro fauenda religione huic timori qualicunque obuiare, & ideo tales conditiones irritauerunt, nec obstat illa consequentia de pia causa substituta in defectũ conditionis quia ibi Imperator fauorem religionis considerans timori leui obuiare voluit, illũmque prætulit expressæ voluntati testatoris, nec obstat, quod extat contraria consuetudo, nam ea non consuetudo, sed abusus dicenda est, prout tradit Iason. *e*

ARTICVLVS II.

Testator reliquit legatum mulieri sub conditione, si intrauerit monasterium, quæ intrauit, & exijt, an consequatur legatum.

REspondeo dicendo, quod Bartol. *f* hoc sub dubio reliquit, qui videtur in *g* alia parte inclinare in partem negatiuam, ac contrarium cum Diuo Thoma *h* tenet Brunelus; nec obstat, quod testator qui reliquit legatum sub conditione ingressus, intellexit de ingressu effectuali cum professione: nã respondetur mentẽ testatoris in dubio non præsumi fuisse aliam, quàm fuerunt eius verba iuxta doctrinam cuiusdam legis, *i* sed simplex conditio, si intret monasterium, non importat etiam facere professionẽ, nisi illud exprimatur: nam si testator volebat illud, facilè erat ei id ipsum exprimere iuxta aliam legẽ *K* forte enim testator, per ingressum religionis voluit tantum eum inuitare, vt communicationem fratrum, & ignominia relinquendi habitum regularem semel assumptum induceretur ad profitendum, & hanc opinionem post alios tenet Fulgosius, *l* & Alexander, quam opinionem ego reciperem in eo, qui ingreditur religionem animo profitendi, & propter aliquam iustam causam superuenientem desistit ab incepto, in hoc enim casu ratio Fulgosij, & Alexandri verificatur, non autem verificatur in eo, qui ingreditur animo non profitendi, sed tantum, vt per ingressum nullum consequãtur legatum.

ARTICVLVS III.

Vtrum legatum relictum pauperibus magis religiosis, quam alijs sit conferendum.

REspondeo dicendo, quod hæc quæstio pendet ex decisione alterius quæstionis. Vtrum, scilicet, si relictum aliquid fuerit pauperibus, & in eo loco reperiantur plures pauperum species, reperiũtur enim pauperes in xenone positi, pauperes in carcere tenti, & pauperes religiosi propter Deum mendicantes, quibus nam istorum pauperum relictum præstari debeat? Et prima facie sententia Anchartani *m* tenentis legatum fore pauperibus religiosis præstandũ, videtur tenenda, quia in ipsis viget duplex causa paupertatis, scilicet, paupertatis, & religionis, & duo iura præponderant vni, vt dicitur in iure. *n* Secunda fuit opinio Bartoli *o* tenẽtis quod reponatur arbitrio Episcopi, qui iudicare, & statuere debet, quibus magis legatum præstandum distribuendumque sit, & ita de consuetudine testatur ipse argumento cuiusdam authenticæ. *p* Tertia opinio fuit Baldi *q*, volentis legatum præstandum esse pauperibus pauperioribus, & si dubitatur, quinam pauperiores sint, Episcopus interloquendo super paupertate declaret. Quam opinionem tenet etiam Imola *r* & est opinio cuiusdam glossæ, quam tenuit etiam Archidiaconus, pro qua opinione facit decisio Cyni, *s* & eiusdem Baldi dicentium, quod si testator relinquit centum Ecclesiæ suæ parochiali, & habeat duas parochiales Ecclesias, & in testamento non expresserit, cui legatum præstari voluerit, in dubio legatum præstabitur pauperiori, quam opinionem sequitur vt singularem, & mirabilem Iason, & eam tenent Gomezius, & Decius.

Ex quo infertur, quod legatum factum monasterio non expresso nomine eius, potius monasterio monialium præstandum erit, quia est magis pium quàm monasterio monachorum, prout iam in superioribus *t* manet resolutum, Benincassius *u* tenet opinionem Bartoli simpliciter, quando in testamento nõ fuerunt dati executores tunc enim ait, quod remittatur arbitrio Episcopi, & Episcopus velut protector pauperum secundum eius conscientiam pro qualitate personarum distributiones

a l. in condit. ff. de condi. et demonstr.
b c. ex tenore de foro comp. c. & si necesse de donat. inter virum, & vxor.
c l. iuste possidet. ff. de acquiren. vel amit. poss. l. 3. de eo quod metus causa.
d l. Deo nobis §. quidam C. de Episc. & cleri.
e Ias. in l. de quibus. ff. de legib. nu. 49.
f Bart. in l. si quis hæred. ff. de vulg.
g Bar. in l. reprehend. C. de instit. sub condit.
h Tho. 2. 2. q. 189. ar. 4. Brunel. de spons. & matrimon. conc. 21. dub. 4. iuxta fin.
i l. Labeo. §. idem Tubero. ff de suppellectili legat.
K l. vnica, §. penul. C. de caducis tollend.
l Fulg. & Alex. in d. l. si quis hæredem
m Anch. in c. 1. n. 3. de test. lib. 16.
n c. cum furce. auth. itaque. §. sed hodie inst. de adopt.
o Bart. in l. si quis ad declinãdum, C. de episc. & cleri.
p § si quis autem pro redẽpt. in auth. de Eccl. tit.
q Bald. in d l. si quis ad declinandum.
r Imo. in l. captatoria ff. de leg. 1. glo. in c. indicante extra de testa. Archid. in c. pauper. 11. q. 3.
s Cynus, & Bal. in c. cum multa. C. de donat. inter vir. & vxor. Ias. in l. 1. c. 2 de sacros. eccl. & in §. malefici's vbi Gomez. c. si inst. de actionib. Dec. in cap. in præsentia nu. 194 extra de probationib.
t Sup. 2. to. q.
u Beninca. de paupe. & eius priu. 38. priu. 3. nu. 48.

butionis inter pauperes faciet argumento eorum quæ iure *a* notantur, & eueniente casu, quod in eo loco sint pauperes in xenone, & in carcere intrusi, & pauperes religiosi mendicantes, si nō constet de grauiori paupertate, poterit Episcopus pauperes religiosos eligere eisque distribuere præferendo paupertatem, & religionē simplicibus pauperibus nam inquit D. Thomas *b* quod dare eleemosynam magis indigenti melius est cæteris paribus, sed si minus indigens sit melior, & pluribus indigeat, dare ei melius est. Ex quibus infertur, quod existentibus aliis pauperibus religiosi pauperes sunt præferendi, tāquam magis digni, & maioribus virtutibus pollentes, vt argumento cuiusdā legis tenent Ioannes Andræas, *c* Federicus de Senis & Rippa. Quod tamē declarat Benincasius, *d* vt procedat, quando relictum consisteret in aliqua notabili summa vel quātitate, sed si consisteret in cibariis & in iis, quæ pro corporis nutrimento sunt necessaria, in isto casu, aut legatum inter omnes esset distribuendum, aut si hoc fieri non posset pauperiores in arctissima paupertate constituti aliis præferri deberent, quoniam in huiusmodi non consideratur, an bonus & merens pauper sit, sed an necesse habeat argumento cuiusdam Canonis *e* iuncta sua glossa latè hoc prosequente, & ita non tenentur eligentes digniorem meliorem, aut proximiorem eligere, sed possunt pro libito secundum eorum conscientiam distribuere, prout Bartolus *f* ait.

a l. pen. de alim. & cibar. leg. 1. si cui d annuis leg.

b Tho. 2. 2. q. 32. ar. 3. ante finem.

c And. in c. 1. de recta. Federic. conf. 182. factum tale Ripa de pote. nu. 557.

d Benin. vbi su. nu. 52.

e c quam pio ubi gl. d. 42.

f Bar. in l. vnum ex familia. §. 1. ff. de lega. 2. & in l. cum quidā in 1. co. ff. eo.

QVAESTIO CXXVIII.

De legitimis debitis filijs regularibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum fratribus minoribus conuentualibus legitima parentum debeatur.*

2 *Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filii, vel nepotis monachi iam professi contra monasterium bonorum capax in communi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus conuentualibus debeatur legitima parentum.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæstio pendet ex resolutione alterius quæstionis, an scilicet fratres minores conuentuales possint succedere ex testamento, at ex cōcessione Clementis V. dicendum est, quod sic, secundum enim eam possunt liberi succedere in bonis tēporalibus, in quibus succederent, si in sæculo existerent, ac bonorum ipsorum possessionem apprehendere, & vendere libere bona ipsa, eorumque pretia in vtilitatem suam conuertere, prout præfectis ordinis melius visum fuerit expedire. Item idem fuit eis pariter modo concessum per Sixtum IV. per quasdam literas sub pridie Kalendas Septembris incipienti, *vniuersalis Ecclesiæ*, more magnum nuncupatas, & per Leone X. per alias sub electione magistri generalis eiusdem ordinis, vniuersalique vnione & concordia inter fratres dicti ordinis minorum de obseruantia, & conuentualium sub pridie Idus Iunii datas. eorum Pontificatus anno, quarto, & quinto respectiuè desuper confectas sub plumbo literas, & per literas Pauli III. sub data Romæ die vigesima septima Octobris anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo, Pōtificatus sui anno sexto sub annulo piscatoris expeditas, directas dilectis filiis generali, ac prouincialibus magistris vniuersisq; fratribus ordinis Minorū conuentualiū nuncupatorum, cuius tenorem in præsentiarū referam.

Paulus Tertius Dilectis filijs salutē & Apostolicā benedictionem. Exhibita nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, quod licet quam plurima priuilegia exēptiones, & immunitates: libertates gratiæ, & indulta vobis, & ordini vestro per diuersos Romanos Pontifices & præsertim Sixtum IIII. per quasdam sub pridie Kal. Decēbris incipiētes. vniuersalis Ecclesiæ mare magnu nuncupatū & Leonē X prædecessores nostros per alias super electione Magistri Generalis eiusdē ordinis, vniuersalique vnione, & cōcordia inter vos, & fratres dicti ordinis Minorum de Obseruantia nuncupatorū mitis sub pridie idus Iunij datis eorum Pontificatus quarto & quinto respectiuè annis desuper confectas sub plumbo literas Bullam concordia nuncupatas concessa fuerint, & inter cætera vobis per Sedem Apostolicam indultum fuerit, quod in temporalibus bonis, in quibus de iure succederetis, si in sæculo maneretis, succedere. Necnon legata, relicta, eleemosynas, & quamcunque pecuniarum summā, aliaque bona quæ vobis in futurū relinqui, vel elargiri contigerit recipere, tenere, & habere, ac inter vestros vsus conuertere omnibusque singulis alijs priuilegijs exēptionibus, immunitatibus, libertatibus, gratijs & indultis fratribus dicti ordinis Minorū de obseruantia nuncupatis & illorū ordini prædictis quomodolibet cōcessis, vti frui & gaudere, liberè, & licitè possetis prout in singulis prædictis & alijs desuper confectis literis plenius continetur, ipsaq; priuilegia, et exēptiones immunitates, & libertates gratiæ & indulta, & cōcessiones in viridi sint obseruātia Cuius tamē pro maiori animi vestri satisfactione priuilegia, exēptiones, immunitates, libertates, gratias, & indulta, & cōcessiones, huiusmodi authoritate nostra roborari Quare nobis humiliter supplicari fecistis, vt votis vestris huiusmodi annuere de benignitate Apostolica dignaremur Nos igitur, qui quorumlibet Christi fidelium præsertim religiosorum qui salutiferos fructus in agro Dominico continuata eorum cultura producunt votis quantū nobis cum Deo licet, annuimus, eaque fauoribus prosequimur opportunis huiusmodi supplicationibus inclinati omnia, & singula priuilegia exēptiones, & immunitates, libertates, & gratias, indulta, & concessiones huiusmodi, & desuper confectas literas, quorum omnium tenores hic pro sufficiēter expressis haberi volumus, authoritate Apostolica tenore præsentium approbamus & confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus, decernētes ea ita tamē quod tēporalia bona vobis per prædecessores nostros concessa de superioris vestri licentia tantū in vestros vsus particulares conuertere possitis inuiolabiliter obseruari, & vobis suffragari debere: sicque per quoscūque iudices, & comissarios quacunque authoritate fulgentes sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & diffiniri debere: irritum tamen & inanē si secus super his à quocumque quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attētari, eaque quatenus opus sit, innouamus, & de nouo concedimus non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon dictorum ordinum etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate aliqua roboratis statutis & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis & literis Apostolicis quibusuis in contrariū forsan concessis, & concedendis quibus etiam si pro illorū sufficienti derogatione, de eis, eorūque totis tenoribus specialis specifica, & expressa ac de verbo ad verbum mentio seu quauis alia expressa habenda foret, tenores huiusmodi pro sufficientes expressis, ac de verbo ad verbū insertis habētes hac vice dumtaxat illis alias in suo robore permansuris specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque volumus etiam quod præsentium transumptis manu notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ

originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae, Dat Rom. apud S. Petrum sub annulo piscatoris die vigesima septima Octobris anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo Pontificatus nostri anno sexto.

Ex cuius concessionis contextu satis clarè colligitur, quod fratres conuentuales possunt succedere ex testamento in bonis temporalibus, ac si in mundo essent, & per consequens quod ipsis debetur parentum legitima, cũ si in mundo existerent, ipsis sine dubio deberetur.

a Rodoan. de spol. Eccl. q. 8. nu. 38.

Aduertendum tamen, quod secundum Guielmum Rodoanum, *a* hoc non est simpliciter verũ in omnibus fratribus Minoribus conuentualibus, quia si aliquis frater Minor de obseruãtia trãseat ad conuentuales non habet, neque habere potest dicta priuilegia, quia Alexander Sextus decreuit, quod nullus professor ordinis Minorum de obseruãtia, si ab illo egrediatur, & ad cõuentuales eiusdem ordinis transeat, possit succedere parentibus, propinquis aut affinibus suis quouis modo, nec aliquo indulto praedictis fratribus conuentualibus ad hoc concesso gaudere valeat, nec enim cõuentus aliquis occasione fratris sic egredientis ius aliquod in haereditate, vel alia successione propinquorum acquirere, & consequi possit. Ita habetur in libro, Monumenta *b* ordinum, & in supplemento, vnde si aliquando contigerit aliquem fratrem ex dictis translatum ad conuentuales suam legitimam petere parentum, inspicienda sunt indultum derogata, & si fuerint posterius concessa, eorum tenores sunt diligenter inspiciendi. Vidi enim ego in facti contingentia in patria mea de Estremoz Regni Portugalliae quendam religiosum ex obseruantibus in conuentuales Italiae translatum legitimam suorum parentum in iudicio petentem, & nescia, an in causa obtinuerit.

b in 1. impr. fo. 56. concess. 66. supp. fol. 3 concess. 4. & iterum in li. mon. fol. 136. concess. 302.

ARTICVLVS II.

Vtrum matri, vel auiae debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam professi contra monasterium bonorum capax in communi.

c Auth. si quã mulier. C. de Sacrosan. Eccles.

d Grego. in l. 17. ti. 1. v. descendentes p. 6. Melt. de primog. Hispan. li. 2. c. 6. n. 61 alias 64. Velas. tom. 1. consulta. 27.

e Auth. ingressi, C. de sacrosa. ecc. c. ingredientibus. 19 q. 3.

f l. quoniã in prioribus. C. de inoff. test.

g Cou. lib. 1. var. c. 19. n. 6 Velas. vbi su. Dec. in ca. in praesen. nu. 52 de testa Cesta in c. si pater n. absque liberis n. 70. de testa. lib. 6.

RESpondeo dicendo, quod mater praeferenda est monasterio, quod legitimam mortuo filio monacho in bonis, quae ipse monachus secũ tulit, quando religionem professus est, sicut enim pater qui religionem ingreditur, & profitetur, non praeiudicat suo ingressu filiis suis legitimis, prout notatur in iure, *c* vbi Doctores communiter, ita e conuerso filius, vel filia profitendo religionẽ nequeũt praeiudicare parentibus in suis legitimis respectu illorum bonorum, quae tempore professionis iam quaesita habebant. Vnde decedente monacho praeferuntur in dictis bonis monasterii, & haec est communis legistarum, & canonistarum vt testantur Gregorius *d* Lopez Molina, & Aluarus Velascus, qui asserit saepè sic vidisse iudicatum.

Sed cõtra arguitur primo ex quadam Authentica *e* & canone definientibus, quod qui professi sunt religionem, se & sua Deo Optimo, & maximo dedicarunt, sed respondetur, haec debere intelligi quatenus de iure licet, hoc est, non praeiudicando filiis, & parentibus in suis legitimis, illae enim semper a iure illaesae reseruantur, vt in quadam Lege *f* definitur, Neque iis obstat, quod monasterium habetur loco filij: respondetur enim, quod haec maxima in iure minimè probatur, vt post Bartolũ, Abbatem, & alios multos tradit Couarruuias *g*, & aduertit Aluarus Velascus sequens Deciũ dicentem, monasterium haberi loco filii in casibus duntaxat à iure expressis, & haec est opinio subtilissimi Manuelis Acostae.

De impressione librorum, & lectione, vide in superioribus. *h*

h Sup. q.

QVAESTIO CXXIX.

De libris ex bibliotheca non extrahendis.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrum religiosi possint extrahere libros à bibliotheca monasteriorum.

RESpondeo dicẽdo, quod Sixtus V. *Romae apud D. Mariũ die tertia Octobris anno Domini millesimo quingẽtesimo, octuagesimo septimo Pontificatus sui anno tertio quãdam edidit pro praedicto ordine constitutionem in qua tria ordinauit, & obseruari praecepit. Primum praecepit in virtute sanctae obedientiae ac sub excommunicationis latae sententiae poena ipso facto sine alia declaratione à qua non nisi à Romano Põtifice praeterquã in mortis articulo possit absolui, vt nullus Praelatus aut frater possit à bibliothecis dicti ordinis libros amouere & extrahere, mandauit enim omnibus ministro aut cõmissario generalibus, ministris Prouincialibus Commissarijs Guardianis, caeterisque fratribus quocũque nomine nuncupatis ordinis B. Francisci de obseruantia, aliisque omnibus, & singulis personis Ecclesiasticis saecularibus vel regularibus cuiuscunque status ordinis, conditionis etiam si Pontificali dignitate praefulgeant, vel aliàs hic specificè nominandi fuissent, praesentibus, & futuris ne sub quouis praetextu causa, & ratione, etiam quibus dici posset si ipsi expressè fuissent vel de ijs cogitauisset, non sic ordinauisset, audiant vel praesumant neque aliquis eorum audeat, vel praesumat per se, vel alium seu alios ne pro minimo quidẽ temporis spatio libros quinterna folia, nec res aliquas, nũc, & quandocũque existentes in bibliothecis monasteriorum seu domorum fratrum S. Francisci de obseruantia, de dictis bibliothecis amouere, asportare, tollere seu amoueri asportari, aut tolli facere, vel consulere, neque verbo, vel facto in aliquo ex praedictis alicui auxilium, aut opẽ praestare. Quinimo quilibet ex praedictis teneatur quicquid in praedictis audierit, aut sciuerit factũ vel fieri tentatum in praeiudicium dictorum fratrum, eorũmque bibliothecarum notificare.*

Praeterea Sixtus V. in praeallegata constitutione secundum quod ordinauit *est guardianos teneri, antequam exerceant suum officium facere inuentarium librorum bibliothecarũ, ait enim Et nihilominus pro potiori cautela, & securitate praefatorum mandamus sub eisdem penis, necnon priuationis vocis actiuae, & passiuae inhabilitatisque perpetuae ad qualibet officia dictae religionis inquam obtinenda & exercenda omnibus & singulis dictorum monasteriorum guardianis, quomodocũque electis, ne sub quouis praetextu causa & ratione hic alias necessario exprimendis audeat assumere officiũ guardianatus: nec in eo verbo, seu facto se ingerere, nisi prius in praesentia discretorũ loci seu monasterij, in quo fuerit aliqua bibliotheca confecerit plenum, & perfectum inuẽtarium omnium & singulorum librorũ quinternorum foliorum, ac rerum in dicta bibliotheca existentium cum appositione nominis authoris, numeri foliorũ singulorũ librorum quinternorũ, et foliorũ, anni, et loci impressionis cõperturaq; praedictorũ ac alterius cuiusuis certioris, et magis specialis specificationis dictorũ librorũ quinternorũ foliorũ et rerũ quoad inuẽtariũ cõpletũ dẽat subscribi à dicto guardiano et discretis dictique inuẽtarij exẽplar ad verbũ ũ similibus subscriptionib. trãscribi in libro ad hunc solũ effectũ tento & perpetuo conseruato in capsula & loco in quo solent deponi cum clauibus eleemosynae pro tẽpore dictis domui*

monaste-

monasterio ac fratribus facta. Qui libri quia terna folia resque qualibet prædictæ debeant per simile inuentariū & inuētaria vt supra scribenda & subscribēdi a dictis guardiano & discretis & in dicto actu consignationis cū veteribus proximè præcedentibus,& alijs quibus opus erit ratiocinata & collata per guardianum iam officium suum complentem, seu a dicto officio guardianatus seu cōmissariatus discedentem consignari eius in officio successori.& ab eodem successore in præsentia prædictorū subscribi sicque perpetuo fieri ab omni guardiano, siue eius vicem gerente antequam assumant munus dicti guardianatus, vel verbo vel facto se intromittat.

Tertiū quod ordinauit fuit, vt quilibet minister Prouincialis & dictæ prouinciæ commissarius teneatur singulis annis sui officij in præsentia dicti guardiani & discretorū eius domus & monasterii reuidere,& quod additum non fuerit aut ex dictis bibliothecis asportatū fuerit facere addere dictis inuentarijs ac in dicta bibliotheca reportare, dictisque additionibus & inuentarijs vna cum prædictis Guardiano & discretis subscribere. Quod grauissimis pœnis obseruari præcepit.

At quia pœnæ præfatæ grauissimæ erant,& quia aliquando non statim antequam assumeretur munus dicti guardianatus obliuione aut alia causa Guardiani non faciebant diligentiam faciendi de nouo, aut reuidendi inuentaria coram discretis: ideo fuit à S.D.N.Clemente Octauo supplicatum, vt sua sanctitas eam sua benignitate moderari dignaretur,& de facto eum viuæ vocis oraculo moderauit, vt patet ex tenore eius statim citando.

Nos Hieronymus tituli S. Pancratij S. R. E. presbyter Cardinalis Matthæus nuncupatus totius ordinis fratrū minorū S. Francisci de obseruantia protector, corrector,& gubernator testamur & fidē faciamus S. D. N. Clementem Papam VIII suæ viuæ vocis oraculo pœnam excommunicationis latæ sententiæ appositam fratribus ordinis minorum S. Francisci de obseruantia contrauenientibus cōstitutionis emanatæ à fælicis recordationis Sixto V. super Bibliothecis in totū sustulisse, reliquas vero pœnas firmas,& in suo robore remanere voluisse, decernendo tamen fratres dicti ordinis in illas pœnas incurrere non nisi ante susceptum per eos officium, vt in ipsa constitutione cauetur, sed si infra viginti dies à die suscepti per eos officij omnia in ipsa constitutione contēta adimplere distulerint,&c. Datum Romæ in Palatio nostræ solitæ residentiæ die decima nona mensis Maij anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo.

Sed quia minus labor in faciendis & reuidendis præfatis inuentarijs & librorum exemplaribus non obstante dicto vocis oraculo adhuc aderat, & aliæ pœnæ formæ in suo robore permanebant contra non exequentes ad vnguem quæ dicta constitutione præcipiebantur, & quia fratres libros proprios habere non poterant,& quia verbi Dei prædicatoribus & confessoribus valdè incommodum existebat ad huiusmodi bibliothecas diu noctuque hyemis præsertim, vel æstatis tempore accedere, & ibi per aliquas horas studij causa permanere ideo commoditatibus fratrum in hac parte consulere cupiens noster Reuerendissimus pater Franciscus à Sosa totius nostri ordinis meritissimus pastor a S.D.N. Clemente Octauo, obtinuit, vt præfatam constitutionem moderari adhuc magis dignaretur. Cuius moderationis dat Reuerendissimus pater noster authoritate Apostolica sufficiens testimonium, quod sic se habet.

Frater Frāciscus à Sosa totius ordinis minorū generalis minister et seruus fidē facimus, et in verbo veritatis, at testamur omnibus patribus, ministris custodibus et guardianis cæterisq. patribus fratribus nostræ curæ cōmissis qualiter S. D. N. Dominus Clemens Papa VIII post priorem illam moderationem constitutionis à Sixto V. super bibliothecis editæ ad instantiā illustrissimi & Reuerēdissimi Domini Cardinalis Matthæi nostri ordinis protectoris viuæ vocis oraculo factam, in qua pœnā excōmunicationis latæ sententiæ appositā fratribus obseruantibus contrauenientibus prædictæ constitutioni Apostolicæ in totum sustulit, nostris etiam supplicationibus inclinatus suæ vocis oraculo secundo moderatus est præfatam constitutionem remouens ab ea omnes pœnas ibidem expressas, quas ligare & comprælēdere sua sanctitas vult illas solummodo personas quæ prædictas bibliothecas defraudare contigerit, contra quas etiam extat constitutio fælicis recordationis Pij V. quæ nō est reuocata. In cuius rei testimonium has nostras tradimus literas manu nostra suscriptas, maiorique officij nostri sigillo munitas quarum trasumptis etiā impressis manu & sigillo patrū prouincialium ministris in suis prouincijs eadē fides adhibeatur, quæ ijs nostris adhiberetur si essent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. in nostro Mediolanensi B. Mariæ Pacis conuentu die 2. Octobris. 1600.

Frater Franciscus a Sosa Minister Generalis.

Circa quod viuæ vocis oraculum est notandum quod pœna excōmunicationis ipso facto Romano Pontifici reseruata apposita in constitutione Sixti V. licet fuerit in totum sublata à S.D.N Clemente VIII. nunc est reualidata contra eos tantū qui prędictas bibliothecas defraudare contigerit, prout Pius V. antea ordinauerat, vt ex eius constitutione patet, cuius tenor sequitur.

Pius Papa V. ad perpetuam rei memoriam. Cū sicut accepimus nonnulli conscientiæ suæ prodigi,& auaritiæ morbo laborantes libros ex bibliothecis nonnullorū monasteriorū,& domorum ordinis S Frācisci furto extrahere,& penes se pro eorum vsu retinere non vereantur in animarum suarum periculum,& ipsarum bibliothecarum ac fratrum eiusdem ordinis non modicum præiudiciū. Nos super his prout nostro incumbit officio de opportuno remedio prouidere volētes motu proprio,& ex certa sciētia nostra vniuersis & singulis personis ecclesiasticis sæcularibus & regularibus vniuscuiusque status gradus ordinis, vel conditionis existant etiam si pontificali dignitate præfulgeant, tenore præsentiū mādamus, ne ex bibliothecis prædictis, aut earum aliqua librum aliquem aut quaternum furto subtrahere quoquo modo præsumant. Nos enim quoscunque subtrahentes excommunicationis sententiæ subiacere volumus,& decernimus ipso facto, à qua nullus ab alio quā à Romano Pontifice possit, nisi dumtaxat in mortis articulo absolutionis beneficium obtinere. Non obstātibus præmissis ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis ac monasteriorum & ordinum præfatorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus cæterisque cōtrarijs quibuscunque &c. Dat Rom. apud S. Petrum sub annulo pescatoris die. 4. Nouēbris 1568. Ponti nostri anno 4. Habetur in li. manifiul. fratrum Minor. pa. 10. f. 331. pag. 2.

De lectione librorum iam supra a aliqua egimus. a Sup. 2. to. q. 79.

QVAESTIO CXXX.

De lectoribus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quęruntur duo.

1 *Vtrum Doctores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam, secūdū literas Apostolicas.*

2 *Vtrum regulares in suis monasterijs teneantur habere lectores Sacræ Scripturæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum lectores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam, secundū literas Apostolicas,

REspondeo dicendo, quod sicut nomen Doctoris est dignitas, iuxta tradita in iure b,& notata à Bartolo, concludente Iudæū non b c. quanto de magist. & ibi Pan Bart in l. fi. C. de Iudeis

posse effici Doctorem; cum doctoratus sit dignitas & satis potest dici, quod Doctor talem legens incontinenti cum incipit legere habet dignitatem, quia habet a lege iurisdictionem ordinariam super scholares, vt in quadam Authentica *a* continetur; & si continuat in legendo, acquirit dignitaté, id est concitatú, vt dicũt iura. *b* Ex quibus infertur, quod Doctor maximè legens præferendus est militi, vt notat Bartol. *c* Et Panormitanus *d* ait quod Theologus Doctor est præferendus Canonistæ, & Canonista Legistæ, & Legista Medico, & Geminianus ait *e* quod ille præcedere debet, qui est approbatus a superiore & digniori. Vnde Pius V. in quadã constitutione facta pro ordine minorum regularis obseruantiæ ordinauit, *Quod sacræ Theologiæ, qui quatuor cursus absoluerit, actiua voce, & passiua in capitulo prouinciali fruatur.* Greg. XIII. in bulla quæ incipit, *Consueuit Romanus Pontifex*, Data Romæ apud D. Marcũ die octauo Septẽbris, anno Domini millesimo, quingẽtesimo septuagesimo tertio. Põtificatus sui anno secundo, hoc priuilegium lectoribus supradicti ordinis Minorũ abstulit. At in cõstitutionibus generalibus Vallisoletanis priuileg.ũ Pii V. innouatum est, nõ vt priuilegium Apostolicũ, cum iã sit sublatum, sed vt ordinatio generalis, quæ habet in hunc modũ. *Conceditur lectoribus Theologiæ qui per duodecim annos continuos, vel interpollatos (si talis interpollatio vergat in vtilitatẽ prouinciæ) docuerint, voce actiua & passiua gaudeant.* Circa quam ordinationem dubitauit quidam, vtrum gaudeant supradicto priuilegio legentes dictos cursus in alienis prouinciis, ad suas prouincias reuertentes, si dictus cursus authoritate prælatorum laudabiliter perlegerint. Et responsum fuit in eodem capitulo generali, quando facta fuit dicta ordinatio, quod sic, & sic fuit admissus pater frater Franciscus a Ribas pater Prouinciæ Conceptionis, qui de mandato Reuerendissimi Patris nostri Francisci a Tolosa, Lector Theologiæ fuit institutus in collegio S. Bonauenturæ vniuersitatis Conimbricẽsis Prouinciæ Portugalliæ, cui omne tempus, quod cũ summa omniũ laude (propter huius patris summam religionis, & doctrinæ eminentiã, & cõuersationis humilis affabilitatẽ) Theologiã in dicto collegio perlegendo consumpsit, fuit imputatum ad hoc priuilegium iure optimo gaudendum. Et ratio iuridica hoc dictat. Nam cum dicta ordinatio facta sit iuxta priuilegium commemoratum Pii V. debet intelligi secundũ terminos ipsius, iuxta doctrinam cuiusdam Authenticæ *f* definientis, quod lex debet intelligi admodũ, quo intelligitur statutũ, ad cuius similitudinẽ facta est, & tradit post alios Nauarrus; *g* & verba constitutionis Pii V. hoc priuilegium cõcedunt lectoribus, habito respectu ad eorum labores, & scientiam in religione bene meritam, & ad honorem religionis, pro qua insudãrũt; quæ ratio militat etiam in eis, qui in alienis prouinciis laudabiliter insudando, per duodecim annos Theologiam perlegerint, vt ipsi in suis prouinciis hoc priuilegio possint gaudere, præsertim cũ, vt filii suarũ prouinciarũ, dictos cursus cõsummauerint, & sic in ipsarum vtilitatẽ fierint lectores. Primo propter maximum honorem, quẽ ex ea lectione consequuntur. Secundò quia legẽdo in alienis prouinciis exercitio literarũ creantur viri, qui literis, & religione in suis postea prouinciis existentes eas illustrant. Vnde verba dictæ constitutionis ibi *Si talis interpollatio vergat in vtilitatẽ prouinciæ*, debent ad hunc modũ interpretari, vt excludant eos, qui faciunt interpollationes uoluntarias, insistendo parentes, & eorum negotia agentes, quæ nec in vtilitatem suarum Prouinciarum, nec religionis confecerũt. Nec simile est de iis qui in alienis prouinciis ministri prouinciales instituuntur, hi enim post eorũ officiũ etiam laudabiliter consummatũ, nõ sũt patres, & perpetuo definitores in suis prouinciis, si ad eas reuertantur; nam nullũ est ius, nec fuit aliqua constitutio apostolica ipsis talem prærogatiuam concedens, ad instar cuius ipsis eam tribuere debeamus, & ratio quare dicti patres instituti sunt perpetui definitores cessat in eis, nam prouinciales in alienis prouinciis, non habent notitiam fratrum, & rerum suarum prouinciam, propter quam notitiam prouinciales in suis prouinciis definitores perpetui sunt instituti.

a Auth. habita, C. ne filius pro patrib.
b l. vn. C. de Athle. li. 10.
c Bart. in l. ex te. ff. de milit. testa.
d Pan. in cap. clerici de iudici.
e Gemin. in c. hi; qui de præ. lib. 6.
f Auth. consti tutio, quæ innouat §. vnde var. in illis co. 3.
g Nauarr. de dat. & promi. nota. 3. in 6. in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares in suis monasteriis teneantur habere lectores Sacræ Scripturæ.

RESpondeo dicendo, quod Cõcilium Tridentinum *h* statuit, quod in monasterio monachorum, vbi cõmodè fieri queat, etiã lectio sacræ Scripturæ habeatur, qua in re si Abbates negligẽtes fuerint, Episcopi locorũ in hoc vt Sedis Apostolicæ legati, eos ad id opportunis remediis compellant. In conuentibus verò aliorũ regularium, in quibus studia commode vigere possunt, sacræ Scripturæ lectio similiter habeatur, quæ lectio capitulis generalibus, vel prouincialibus assignetur dignioribus magistris. Hæc concilium. Ex cuius literæ contextu colligitur, quod sicut monachi possunt cõpelli ad id muneris remediis opportunis; ita etiam cæteri regulares, vt patet ex verbis Concilii ibi *Similiter habeatur.* Remedium autem opportunum, quo Episcopi possunt compellere monachos, & regulares, ad hoc erit excommunicatio, cũ Episcopi sint deputati, vt hoc adimpleatur, vt Sedis Apostolicæ delegati, & legati possint exercere omnia in sua prouincia, quæ potest ille, qui eos misit præter specialiter reseruata, prout ait Syluester *i* & certum est, quod Sũmus Pontifex, cuius delegati sunt Episcopi, quoad hoc, possunt excõmunicare suos religiosos. Cũ enim legatus a Papa accedit ad aliquã vrbẽ suæ legationis, omni clerus iubente Episcopo tenetur obuiam exire, ei ipsi honorem deferendo, & non excusantur illi, qui exempti alioquin sunt a iurisdictione Episcopi, prout colligitur ex iure, *K* & tradunt Doctores, & Gundisaluus, & Staphileus. Nec enim minus parendum est legato Apostolico quam Pontifici Maximo, vt iura *l* definiunt, & contumaces in parendo iussis legati, excõmunicationis mucrone feriũtur, prout traditur in iure, *m* vbi Archidiaconus, & Cardinalis & tenet Barbatia; habetq; legatus a latere etiam cõtra eos, qui propriis priuilegiis Sedi Apostolicæ parere tenentur, quos vocãt exemptos iurisdictione, vt referendo aliqua tradit Mar. Antonius Cucus: *n* quæ tamẽ potestas alij inferiori legato non conceditur, prout tenet quædam Glossa, *o* sequitur Ægidius: & in illis casibus, in quibus Episcopus in exemptos iurisdictionem habet, eandem & legatus de latere habebit, vt si exemptus notoriè excommunicatus sit, sicut potest Episcopus eum denũciare, ita & legatus, prout tradunt Ioannes *p* Andreas, & communiter Doctores, quos sequitur Staphileus.

Aduertendum tamẽ est quod lectio Theologiæ Scholasticæ, vel moralis, quæ confessionibus audiẽdis deseruit, decreto supradicto sacri Concilii Tridentini satisfacit, prout practica admisit.

Aduertendum etiam, quod lectiones sacræ Scripturæ possunt regulares in suis Ecclesiis legere, prout ordinauit Pius *q* V.

h Trid. ses. 5. de refor. c. 1.
i Syl. tit. de legat. §. 12.
K c. nimis parua de excess. Prel. vbi Doc. Gũdis. in tract. delegato Apos. q. 7. in prin. Staphi. in tract. de potest. leg. ti. nu. 17.
l c. cum parati. de appel. c. si Abbati vbi DD. de elect. lib. 6.
m 1. va. de. §. legatum et §. seq. d. 94. Barbat. in tract. delega. Apost. n. 1.
n Cuc. lib. 2. maio. insti. ti. 5. de legibus Apsto. n. 68. & 69.
o glo. in c. 1. de offi. del. Aegy. dec. 106.
p Andr. in c. de pri. 60. Staph. de potest. leg c. 11.
q Pius V. in constit. etsi mendicantium.

IN-

INDEX
OMNIVM QVAESTIONVM
ET ARTICVLORVM, ET DVBIORVM
QVAE IN HOC SECVNDO TOMO CONTINENTVR.

In quo lector curioſus poteſt videre varia, vtilia, & principalia, breuiter ſummata eorum, quæ in eo ventilantur.

Quæstio xxiii.

De correctione fratrum, quantum ad arbitrariā pęnam & ad pœnam carceris ipsis imponendam pro delictis, in septem articulos diuisa. Pa.64.c.1.

Quæstio xxiiii.

De correctione fratrum, quoad monasterij relegationem in duos articulos diuisa. P.67.c.2.

Quæstio xxv.

De correctione fratrum, quoad religionem ad triremes & expulsionem ab ordini in tres articulos diuisa. Pag.68.c.1.

Quæstio xxvi.

De correctione fratrum, quoad priuationem officiorum in tres articulos diuisa. P.69.c.2.

Quæstio xxvii.

De correctione fratrum, quantum ad pœnam incestus cum filiabus spiritualibus commissis, in tres articulos diuisa. p.71.c.2.

Quæstio xxviii.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam confessariis Regularibus sine iurisdictione confessiones audientib. & sine ordine sacerdotali celebrantibus, in duos articulos diuisa. pag. 72.col.1.

Quæstio xxix.

De correctione fratrum, quoad crimen Sodomiæ & adulterij in tres articulos diuisa, p.74.c.2.

Quæstio xxx.

De correctione fratrum, quoad pęnam sacrilegij cum monialibus imponenda, in duos articulos diuisa. p.76.col.1.

Quæ-

QVAE-

extra

Quæstio xlviii.

De dotibus monialium, in octo articulos diuisa. Pag. 123. col. 1.

Quæstio xlix.

De Ecclesijs regularibus quantum ad ædificia, in vndecim articulos diuisa. Pag. 129. col. 1.

Quæstio l.

De immunitate Ecclesiarum regularium, in quinque articulos diuisa. Pa 135. co. 1.

Quæstio lj.

De electione per scrutinium in quindecim articulos diuisa. Pag. 139. co. 2.

4 Quo-

Quæstio lii.

De electione Prælatorum, & Generalium, & Prouincialium, in quindecim articulos diuisa. Pag.148. col.1.

Quæstio liii.

De electione Guardianorum & Priorum conuentualium, in tredecim articulos diuisa. pa.156.c.1.

Quæstio liv.

De electione Abbatissarum & Priorissarum in septem articulos diuisa. pag.163.c.1.

6 Vtrum

Quæstio lxiij.

De exemptione regularium quoad ordinarios, in vndecim articulos diuisa.Pag.198 co.1.

Quæstio lxiv.

De exemptione religiosorum respectu obedientiæ debitæ suis prælatis,in quatuor articulus diuisa.Pagina 205.colum.1.

Quæstio lxv.

De exemptione religiosorum quoad tributa & exactiones,in sex articulos diuisa.Pag.207.co.1.

Quæstio lxvi.

De correctione fratrum, a charitatiuo subsidio, & a contributione pro seminarijs,in quatuor articulos diuisa.Pa.210.col.2.

4 vtrum

Quæstio lxxvi.

De habitu regulari, in vndecim articulos diuisa. Pag.232.col.1.

Quæstio lxxvii.

De hæreditatibus in communi regularibus delatis, in octo articulos diuisa. Pag.237.col.1.

Quæstio lxxviii.

De successione hæreditatem respectu religionum particularium, in quatuordecim articulos diuisa. Pag.240.col.1.

Quæstio lxxix.

Quomodo regulares ad secundum religionem transeuntes succedant, in duos articulos diuisa. Pa.250.col.1.

Quæstio lxxx.

Quomodo regularibus succedatur in duos articulos diuisa. Pagina.251.c.1.

Quæstio lxxxi.

De hæretica prauitate quantum ad eius inquisitores, in octo articulos diuisa. Pa.252.col.1.

6 Vtrum

4 Vtrum

Quæ-

Quæstio cvj.

De interdicto quod est censura ecclesiastica quoad eius diffinitionem & diuisionem, in duos articulos diuisa. pag 316.col.1.

Quæstio cvii.

De interdicto, quod eius ministrum in imponendo & in tollendo, in tres articulos diuisa.p.316.c.2.

Quæstio cviij.

De interdicto quoad ea quæ possunt interdici, in sex articulos diuisa. p.317.col.1.

Quæstio cix.

De interdicto locali quoad eius effectus & priuilegia iuris communis, in quinq; articulos diuisa. p. 320.c.1.

Quæstio cx.

De interdicto in quantum prohibet sepulturam Ecclesiasticam, in quatuor articulos diuisa. Pag.325.c.1.

Quæstio cxi.

De interdicto quoad eius relaxationem & suspensionem iure communi in aliquibus casibus, & festiuitatibus, in tres articulos diuisa. Pag 325.co. 2.

Quæstio cxii.

De interdicti suspensione per priuilegia regularium, in sex articulos diuisa. P.327.c.2.

Quæstio cxiii.

De interdicto & cessatione à diuinis quantum ad moniales, in duos articulos diuisa. Pag 335.col.2.

Quæstio cxiv.

De interdicto & cessatione à diuinis quoad familiares & seruitores religiosorum, in quatuor articulos diuisa. Pag.336.col. 2.

QVAE-

Quæstio cxxvi.

De legatis factis fratribus Minoribus regularis obseruantia, in sex articulos diuisa. Pag. 354. col. 2.

Quæstio cxxvii.

De legatis factis sæcularibus sub conditione si religionem ingrediantur, in tres artic. diuisa. Pag. 359. c. 2.

Quæstio cxxviii.

De legitimis debitis filijs regularibus, in duos articulos diuisa. Pag. 361. col. 1.

Quæstio cxxix.

De libris ex bibliotheca non extrahendis, Articulus vnicus. P. 362. co. 2.

Quæstio cxxx.

De lectoribus, in duos articulos diuisa. Pag. 363. co. 2.

FINIS.

INDEX COPIOSVS OMNIVM NOTABILIVM, QVAE IN HOC TOMO CONTINENTVR.

Admi

Defi-

Dispen-

Taxa-

Irrita

Eleemosyna.

Exclu-

Familia

Inqui-

iudices

Reges

Legatum

monachus

Faci-

Reue-

Profes-

Sanguis

Ad

Verbe-

INDEX LOCORVM CONCILII TRIDENTINI, QVAE IN HOC SECVNDO TOMO OBITER, ſeu ex profeſſo continentur.

SESSIONE XXV. DE REG. CAP. VII.

A B B A T I S S A.

Sef-

FINIS.